2

BIBLIA,

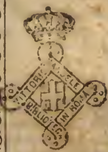
AD VETVSTISSIMA EXEMPLARIA

Nunc recens castigata.

IN QVIBVS, PRAETER EA QVAE subsequens præfatio indicat, capita singula ita versibus distincta sunt,

Vt numeri præfixi, Lectorem non remorentur, & loca quæsita tanquàm digito demonstrent.

Cum Licentia Superiorum.

VENETIIS,

Apud Altobellum Salicatium.

M D LXXVI.

F. IOHANNIS HENTENII NECHLINIENSIS

In Biblia Louanij Anno M D XLVII. excuſa atque caſtigata, PRAEFATIO.

IRABITVR fortaſſe quiſpiam, cur poſt tam multiplicia Biblia toties excuſa, conati ſimus alia facie hæc in lucem edere. Quare non inutile facturus mihi videor, ſi noſtri conſilij rationem, quam in hac noua Bibliorum editione adornanda ſequuti ſumus, paucis expoſuero. Primùm nemini obſcurum eſſe arbitror, quot technis ac cuniculis horum temporum hæretici id efficere conentur, vt ſacræ literæ ab ipſis ſtare videantur: potiſſimùm autem dictionibus quibuſdam textui temerè additis, vel ademptis: aut præfationibus, varijsque marginum annotationibus adiectis, vel conſarcinatis prauis indicibus. Quibus ludificationibus adeò ſtudent nõnulli, vt his etiam quoſdam irretierint, qui toti in hoc erant, vt rempubl. Chriſtianam promouerent. Quum igitur his impoſturis optimos quoſque libros, tam ſacrarum literarũ, quàm catholicorũ Doctorum corruperint; ſtatuit optimo iure Cæſarea Maieſtas, pernicioſos huiuſmodi cuiuſuis idiomatis codices, è populi manibus auferri. In quibus primas facilè obtinent Biblia: nõ ea ſolùm quæ temeraria quarundã vocũ tranſpoſitione, adiectione, aut mutilatione apertè corrupta ſunt: verùm illa etiã in quibus, quod ad textum attinet, nihil prorſus immutatum eſt: indices tamen, præfationes, additiones marginales, ſeu librorũ aut capitũ argumenta huiuſmodi ſunt, vt, ſi penitiùs quis introſpiciat, atq; ad hæreticorũ doctrinam iſta diligenter conferat; facilè intelligat, etiam ſi nihil præter ipſa ſcripturę verba cõtineant, eò eſſe pernicioſiora, quò occultiùs propinatur ſub melle venenũ. Quis enim neſciat ad errores populariter ſtabiliendos longè primã eſſe viam, falſum Scripturarum prętextum? nihilq; ſecurius credi, quàm quod Scriptura docere, vel ſuis ipſa verbis expreſsè videtur? Hęc igitur conſyderantes: ſimulq; quòd tota Latina Eccleſia tot ſeculis vulgata editione, in œcumenicis etiam concilijs ſemper vſa ſit, tam in fidei dogmatis definiendis, quàm in hæreſibus condemnandis; atq; idcirco immotã eſſe oporteat, aut potius ad primæua ſua exemplaria reuocari: è medio

iam hic sublatis edicto Cæsareo vniuersis Biblijs,quæ quoquo modo aduersari Christianæ pietati videbantur : summo studio curauimus,ex iussu,instructione,ac iudicio grauissimorum,longeq; eruditissimorum , & acerrimi iudicij Theologorum huius Academiæ Louaniensis, vt compara tis vndiq; non solùm quæ castigatiùs excusa extant, exemplaribus, verùm alijs quoque plus minus viginti:quorum recentissimum ante ducentos annos manu scriptum erat,alia ante trecentos quadringentos,imò & sexcentos vel plures etiam annos: ex horum collatione restitueremus,quoad fieri posset, veterem ac vulgatam editionem synceritati suæ atque puritati : non miscentes nos interim quæstioni, Num Græcis,& Hebræis vbique respondeat. Hac enim in re abundè nobis esse debet, quòd ipsam reliquis omnibus semper prætulerit tota Latina Ecclesia,sicuti iam prædiximus : maximè cùm innumeris locis, non veteris modò Testamenti, quod passim ostendit Hieronymus, sed & noui, Græca nunc deprauata comperiantur: quod apertius est quàm vt ab eo negari possit, qui veterum auctorum tam Græcorum, quàm Latinorum , Græcè tamen peritorum , monumenta perlegerit: quos frequentissimè aliter legisse constat, quàm hodie Græci codices habeant. Id autem factum est cùm temporis diuturnitate, ac frequenti exemplaris in exemplar transfusione, tum maximè studio contentionis, suborientibus subinde nouis in Græcia hæresibus : in quibus id accidere solet, vt dum quis propria auctoritate vti non potest (Diui enim Ambrosij verba sequar)ad victoriam verba legis adulteret,quò sensum suum quasi verba legis asserat: vt non ratio, sed auctoritas præscribere videatur. Quòd si Ambrosij seculo, atque etiam Origenis Græci codices variabant, sicut docet vterque in quintum ad Romanos caput: quid de nostri seculi Græcis codicibus iure existimes? Hebræa verò quem in modum sequi possumus? quum etiam ante Hieronymi tempora plurima vario modo aut legerint, aut intellexerint, Septuaginta Interpretes,Theodotio,Symmachus,Aquila,Hieronymus,& is demum qui quintam siue vulgatam ante ipsum dederat editionem? siue id acciderit ob quorundam Hebraicorum elementorum similitudinē,siue ob diuersorum punctorum situm : siue quòd paulatim de inemendatis inemendata scriberentur, vt habet Hieronymus : nec nostrum est de singulis versionibus ferre censuram , aut in tantam venire temeritatem , vt speremus nos exactiùs quicquam posse vertere, quàm hactenus verterint cuncti interpretes. Verùm de his aliàs fortassis latiùs, vbi commodius ocium ac locum nacti fuerimus. Nunc quædam duntaxat obiter loca citabimus, vbi idem nobiscum sentit Hieronymus : ne quis opinetur hæc nos è proprio cerebro comminisci. Videātur itaq; illius commentarij sup Cap.8.Isaiæ,vbi dicitur,Congregamini populi, & vincimini.Cap.9. Verbum misit Dominus in Iacob. Cap. 14. iuxta finem, Quid respondebit nuncijs gentis, tam libro commentariorum quinto, quàm sexto.

Cap.

Cap. 15. initio, Quia nocte vastata est Ar. Cap. 17. Et dolebit grauiter: idemque super illud Iere. 17. Prauum est cor omnium & inscrutabile. Cap. 21. Isaia, Onus Duma. Cap. 24. Et erubescet Luna. Cap. 25. Sicut æstus in siti. Cap. 26. Et perdidisti omnem memoriam eorum. Eodem: Et terram Gigantum detrahes in ruinam. Cap. 38. Sicut pullus hirundinis. Cap. 44. iuxta finem, Qui dico Cyro, Pastor meus es. Cap. 49. Et Israël non congregabitur. Cap. 63. In omni tribulatione eorum non est tribulatus: alijs locis innumeris. Nō hæc dico, quòd astruere velim Latina præ cæteris exemplaria nusquam esse deprauata: sed quòd non nostrum fuerit, imò nec expediat ad Græcos, aut Hebræos codices semel illa castigare. Quòd si alio quouis modo videantur corrigenda, id potius foret summi Pontificis, aut œcumenici concilij auctoritate tentandum, cui parere omnes tenentur, quàm priuatæ alicuius personæ, aut vnius cuiusuis Academiæ. Itaque acceptis, vt præfati sumus, varijs exemplaribus, ex complurimum consensu nonnulla è textu sustulimus, aut immutauimus: frequenter id in margine reponentes, præfixo asterisco * ei quod è textu ademptum erat, aut binis huiusmodi stigmatis ' priori textus lectioni prænotatis idque absque vllo exemplarium numero. Vt autem priorem textus lectionem in margine reponeremus, mouerunt nos quorundam ingenia: qui, si nusquam ea inuenirent quæ in nonnullis adhuc legunt exemplaribus, fortassis id non æquo ferrent animo. In Prouerbijs autem Salomonis, quanquam versus integros non paucos videremus esse superfluos, aut aliunde infartos, quos plurima eaq; vetustissima Latina exemplaria non haberent, imò ne ipsa quidem Hebraica, nec Sanctes Pagninus; illis tamen obeliscum duntaxat præfiximus, addito margini numero codicum, in quibus versus illos non inuenimus. Nam si eos è textu serie transtulissemus in marginem, a lijs annotandis margines sufficere nequiuissent: si verò in totum resecuissemus, verendum erat ne plures offenderentur, quibus visi fuissemus non pœnitendam voluminis partem detruncasse: quemadmodum de se ait Hieronymus in prologo super Danielem. Qua etiam ratione moti, vniuersos quatuor Esdræ libros lectori tradidimus: quanquam in paucissimis manuscriptis exemplaribus tertium inuenerimus, quartum verò in nullis: sicut ne in Græcis quidem, vt nō dicam in Hebræis. Quin & Hieronymus ipse in horum librorum Præfatione monet, ne quis apocryphorum tertij & quarti libri somnijs delectetur. Quibus id, quod maioris adhuc momenti est, accedit: quòd nec Origenes, nec Augustinus, nec Damascenus, nec denique tertium Carthaginense Concilium sacrę Scripturæ libris tertium & quartum Esdræ annumeret. Ob id tamen, vt præfati sumus, illos adiunximus, ne quis uociferaretur manca nos Biblia euulgare: maximè quum & Cyprianus epistola ad Pompeianum ex tertio Esdræ citet testimonium: & Ambrosius de bono mortis aduersus Ethnicos seriò citet testimonium ex

quarto Esdræ de promptuarijs animarum. In locis autem ijs, vbi non tot exemplaria à communi lectione dissidebant, vt quicquam immutandum duceremus, hîc diuersam lectionem in margine annotauimus, præfixo asterisco, quid plus in alijs: quid minus, obelisco: quid verò diuersum, duobus stigmatis lectori significantes, adiuncto vbique discrepantium exemplarium numero. Superfluum siquidem fuisset hos ipsos nominatim recensere codices, quum nemine facilè hanc operam sibi sumpturum putem, vt singula, quæ tot locis dispersa sunt, consulat exemplaria, sed nobis fidem potius habiturum. Quin si etiam id omnino cupiuissemus: compluribus in locis, per marginum angustiam, qui alijs occupandi erant, minimè licuisset. Ne quis tamen falsò nos putet exemplarium iactare multitudinem, tum etiam ne promerita laude illos fraudemus, qui candidè suos codices nobis impertiti sunt; recensebimus nunc vnde singulos acceperimus, quibus in hac editione vsi sumus: præter Roberti, Colinæi, ac Tilmanni Keruer Biblia, quæ nobis domi suppetebant.

In primiis in hac vniuersitate hi libri nobis subministrati sunt.

Ex collegiata diui Petri Ecclesia; quæ prima est in hac Louaniensi Academia, accepimus tria miræ vetustatis exemplaria, septem voluminibus distincta: & alia insuper tria, quorum primum quatuor tantum Euangelistas continebat: secundum Euangelia iuxta Lucam, & Iohannem: tertium verò, solos Psalmos.

A Franciscanis, duo exemplaria in quatuor tomos diuisa: & tertium in solos Psalmos.

Ex Parcensi abbatia ordinis Præmonstratensis, vnum exemplar.

Ex cœnobio Beth-lehemitico canonicorum regularium Diui Augustini, qui Reformati dicuntur, duo exemplaria: alterum scriptum, in varia volumina distinctum: alterum olim excusum, in duos item tomos diuisum.

Ex cœnobio Martinensium eiusdem instituti, vnum exemplar, & aliud in quatuor tantum Euangelistas.

A diuæ Gertrudis abbatia canonicorum regularium, siue clericorum veteris instituti Diui Augustini, duo exemplaria in varios tomos diuisa.

Ex hoc Theologorum collegio nobis subministrata sunt duo exemplaria: vnum scriptum olim Reuerendissimi Domini Cardinalis Bessarionis: & alterum ex ipsius typographiæ infantia.

Ex Castrensis collegij bibliotheca, duo exemplaria.

Ex Atrebatensis collegii bibliotheca, duo exemplaria: & tertium in solos Psalmos.

Hi codices ab exordio castigationis ex hac Louaniensi Academia nobis fuerunt exhibiti: sequentes autem temporis progressu nacti sumus.

Præbuit abbatia Diui Berthini ordinis Diui Benedicti apud S. Odomarum, vnum exemplar.

Abbatia Tongherlensis ordinis Præmonstratensis, ex illa sua in his regionibus longè instructissima, ac famatissima bibliotheca; vnum exemplar ad nos transmisit.

Abbatia diui Aegidii ordinis canonicorum regularium veteris instituti apud Leodium, duo exemplaria in quatuor tomos diuisa, exhibuit.

Abbatia quoque Alnensis ordinis diui Bernardi, vnum commodauit exemplar.

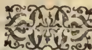
Abbatia à Gardineto eiusdem ordinis, vnum exemplar. Similiter & abbatia Lætiensis, ordinis Diui Benedicti, duo misit exemplaria.

Abbatia Affliginiensis eiusdem instituti, vnum exemplar.

Abbatia demum Gemblatensis eiusdem quoque instituti, commodatò dedit vnum exemplar in quatuor duntaxat Euangelia. Quantum autem laborum subierimus, vt sacra hæc Biblia quàm maximè syncera in lucem ederemus, expendendum cuique relinquimus: Deum Opt. Max. obnixè precantes, vt hos nostros labores benignus respiciat: & si non opus ipsum, ac saltem conatum probare dignetur: quem speramus Ecclesiæ ipsius commodum nequaquam pœnitendum allaturum.

HIERO-

HIERONYMI PROLOGVS GALEATVS.

VIGINTI & duas literas esse apud Hebræos, Syrorum quoque lingua & Chaldæorum testatur, quæ Hebrææ magna ex parte confinis est: nam & ipsi viginti duo elementa habent eodem sono, sed diuersis characteribus. Samaritani etiam Pentateuchum Moysi totidem literis scriptitant, figuris tantùm & apicibus discrepantes. Certumque est, Esdram scribam, legisque doctorem, post captam Ierosolymam & instaurationem templi sub Zorobabel, alias literas reperisse, quibus nunc vtimur; cùm ad illud vsque tempus ijdem Samaritanorum & Hebræorum characteres fuerint. In Libro quoque Numerorum hæc eadem supputatio, sub Leuitarum ac sacerdotum censu, mysticè ostenditur. Et nomen Domini tetragrammaton in quibusdam Græcis voluminibus, vsque hodie antiquis expressum literis inuenimus. Sed & Psalmi tricesimus sextus, & centesimus decimus, & centesimus vndecimus, & centesimus octauus, & centesimus quadragesimus quartus, quanquam diuerso scribantur metro, tamen eiusdem numeri texuntur alphabeto. Et Ieremiæ Lamentationes, & oratio eius, Salomonis quoque in fine prouerbia, ab eo loco in quo, ait: Mulierem fortem quis inueniet? ijsdem alphabetis vel incisionibus supputantur. Porrò quinque literæ duplices apud Hebræos sunt: Caph, Mem, Nun, Pe, Sade: aliter enim scribuntur per has principia, medietatesque verborum, aliter fines. Vnde & quinque à plerisque libri, duplices existimantur: Samuel, Melachim, Dibre haiamim, Esdras, Ieremias, cum Cinoth, id est, Lamentationibus suis. Quomodò igitur viginti duo elementa sunt, per quæ scribimus Hebraicè omne quod loquimur, & eorum initijs vox humana comprehenditur: ita viginti duo volumina supputantur, quibus quasi literis, & exordijs in Dei doctrina, tenera adhuc & lactens viri iusti eruditur infantia.

Primus apud eos Liber vocatur Beresith, quem nos Genesin dicimus.

Secundus, Velleesemoth, qui Exodus appellatur.

Tertius, Vaijcra, id est, Leuiticus.

Quartus, Vaiedabber, quem Numeros vocamus.

Quintus, Elle-haddebarim, qui Deuteronomium prænotatur. Hi sunt quinque Libri Moysi, quos propriè Thora, id est Legem appellant.

Secundum Prophetarum ordinem faciunt: & incipiunt ab Iesu filio Naue: qui apud eos Iehosuabin Nun dicitur.

Deinde subtexunt Sophetim, id est, Iudicum Librum. Et in eundem compingunt Ruth: quia in diebus Iudicum facta eius narratur historia.

Tertius sequitur Samuel, quem nos Regum primum & secundum dicimus.

Quartus Melachim, id est, Regum: qui tertio & quarto Regum volumine continetur.

Meliusque multò est Melachim, id est Regum, quàm Malacothi, i. Regnorum, dicere. Non enim multarum Gentium describit regna, sed vnius Israelitici populi, qui tribubus duodecim continetur.
Quintus, est Isaias.
Sextus, Ieremias.
Septimus, Ezechiel.
Octauus, Liber duodecim Prophetarum, qui apud illos vocatur There asar.
Tertius ordo Hagiographa possidet. Et primus Liber incipit à Iob.
Secundus à Dauid: quem quinque incisionibus & vno Psalmorum volumine comprehendunt.
Tertius est Salomon, tres libros habens; Prouerbia, quæ illi Misle, id est, Parabolas appellant.
Quartus, Ecclesiasten, id est, Coheleth.
Quintus, Canticum Canticorum, quem titulo Sir hassirim prænotant.
Sextus, est Daniel.
Septimus, Dibréhaiamim, id est, Verba dierum: quod significantiùs, Chronicon totius diuinæ historiæ possumus appellare: qui Liber apud nos Paralipoménon primus & secundus inscribitur.
Octauus, Esdras: qui & ipse similiter apud Græcos & Latinos, in duos Libros diuisus est.
Nouus, Esther.
Atque ita fiunt pariter Veteris Legis Libri vigintiduo: id est, Moysi quinque, & Prophetarum octo, Hagiographorum nouem. Quanquam nonnulli Ruth, & Cinóth, inter Hagiographa scriptitent, & hos Libros in suo putent numero supputandos: ac per hoc esse priscæ Legis libros vigintiquatuor: quos sub numero vigintiquatuor seniorum Apocalypsis Iohannis inducit adorantes Agnum, & coronas suas prostratis vultibus offerentes: stantibus coram quatuor animalibus oculatis antè & retrò, id est, in præteritum, & in futurum respicientibus, & indefessa voce clamantibus: Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui est, & qui venturus est.
Hic Prologus, Scripturarum quasi Galeatum principium omnibus libris quos de Hebræo vertimus in Latinum, conuenire potest: vt scire valeamus, quicquid extra hos est, inter apocrypha esse ponendum. Igitur Sapientia, quę vulgò Salomonis inscribitur, & Iesu filij Syrach Liber, & Iudith, & Tobias, & Pastor, non sunt in canone. Machabæorum primum Librum, Hebraicum reperi. Secundus, Græcus est: quod ex ipsa quoque phrasi probari potest. Quæ cùm ita se habeant, obsecro te lector, ne laborem meum, reprehensionem existimes antiquorum. In templo Dei offert vnusquisque quod potest: alij aurum, argentum, & lapides pretiosos; alij byssum & purpuram & coccum offerunt & hyacinthum: nobiscum bene agitur, si obtulerimus pelles, & caprarum pilos. Et tamen Apostolus contemptibiliora nostra magis necessaria iudicat. Vnde & tota illa tabernaculi pulchritudo, & per singulas species, Ecclesiæ præsentis futuręque distinctio; pellibus tegitur, & cilicijs: ardoremque Solis, & iniuriam imbrium ea, quæ viliora sunt, prohibent.

EPISTOLA
S. HIERONYMI
AD PAVLINVM PRESBYTERVM, de omnibus diuinæ historiæ Libris.

FRATER Ambrosius tua mihi munuscula perferens, detulit simul & suauissimas literas, quæ à principio amicitiarum fidé probatæ iam fidei & veteris amicitiæ præferebant. Vera enim illa necessitudo est, & Christi glutino copulata, quam non vtilitas rei familiaris, non præsentia tantùm corporum, non subdola & palpans adulatio; sed Dei timor, & diuinarum scripturarum studia conciliant. Legimus in veteribus historijs, quosdam lustrasse prouincias, nouos adisse populos, maria transisse: vt eos quos ex libris nouerant, coràm quoque viderent. Sic Pythagoras Memphiticos vates, sic Plato Aegyptum, & Architam Tarentinum, eamque oram Italiæ, quæ quondam magna Græcia dicebatur, laboriosissimè peragrauit: vt qui Athenis magister erat & potens, cuiusque doctrinam Academiæ Gymnasia personabant, fieret peregrinus atque discipulus: malens aliena verecundè discere, quàm sua impudenter ingerere. Denique cùm literas quasi toto fugientes Orbe persequitur, captus à piratis & venundatus, etiam tyranno crudelissimo paruit, captiuus, vinctus & seruus, tamen, quia Philosophus, maior emente se fuit. Ad Titum Liuium lacteo eloquentiæ fonte manantem, de vltimis Hispaniæ, Galliarumque finibus quosdam venisse nobiles legimus: & quos ad contemplationem sui Roma non traxerat, vnius hominis fama perduxit. Habuit illa ætas inauditum omnibus seculis, celebrandumque miraculum, vt vrbem tantam ingressi, aliud extra vrbem quærerent. Apollonius, siue ille magus (vt vulgus loquitur) siue Philosophus, vt Pythagorici tradunt, intrauit Persas, pertransiuit Caucasum, Albanos, Scythas, Massagetas, opulentissima Indiæ regna penetrauit: & ad extremum, latissimo Phison amne transmisso, peruenit ad Brachmanas, vt Hiarcham in throno sedentem aureo, & de Tantali fonte potantem, inter paucos discipulos de natura, de motibus syderum, ac dierum cursu audiret docentem. Inde per Elamitas, Babylonios, Chaldæos, Medos, Assyrios, Parthos, Syros, Phœnices, Arabes, Palæsthi-

nos, reuersus Alexandriam, perrexit Aethiopiam, vt Gymnosophistas & famosissimam Solis mensam videret in sabulo. In uenit ille vir vbiqu quod disceret, & semper proficiens, semper se melior fieret. Scripsit super hoc plenissimè octo voluminibus Philostratus.

Quid loquar de seculi hominibus? cùm Apostolus Paulus, vas electionis, & magister Gentium, qui de conscientia tanti in se hospitis loquebatur, An experimentum quæritis eius, qui in me loquitur Christus? post Damascum, Arabiamq; lustratam ascenderit, Ierosolymam, vt videret Petrum, & manserit apud eum diebus quindecim. Hoc enim mysterio hebdomadis & ogdoadis futurus Gentium prædicator instruendus erat. Rursumque post annos quatuordecim, assumpto Barnaba & Tito exposuerit Apostolis Euangelium, ne fortè in vacuum curreret, aut cucurrisset. Habet enim nescio quid latentis energiæ viua vox, & in aures discipuli de Authoris ore transfusa fortiùs sonat. Vnde & Aeschines, cùm Rhodi exultaret, & legeretur illa Demosthenis oratio, quam aduersus eum habuerat, mirantibus cunctis atque laudantibus, suspirans ait: Quid si ipsam audissetis bestiam, sua verba resonantem?

III. Hæc non dico, quòd sit in me aliquid tale, quod vel possis à me audire, vel velis discere: sed quod ardor tuus, & discendi studium etiam absque nobis per se probari debeat. Ingenium docile, & sine doctore laudabile est. Non quid inuenias, sed quid quæras consideramus. Mollis cera, & ad formandum facilis, etiam si artificis & plastæ cessent manus: tamen virtute totum est quicquid esse potest. Paulus Apostolus ad pedes Gamalielis legem Moysi, & prophetas didicisse se gloriatur, vt armatus spiritalibus telis, postea diceret confidenter, Arma nostræ militiæ, non carnalia sunt: sed potentia Deo, ad destructionem munitionum, consilia destruentes, & omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiam Dei, & captiuantes omnem intellectum ad obediendum Christo, & parati subiugare omnem inobedientiam. Ad Timótheum scribit ab infantia sacris literis eruditum, & hortatur ad studium lectionis, ne negligat gratiam, quæ data sit ei per impositionem manus presbyterij. Tito præcipit, vt inter cæteras virtutes episcopi, quem breui sermone depinxit, scientiam quoque in eo eligat scripturarum, Obtinentem, inquit, eum, qui secundùm doctrinam est, fidelem sermonem: vt potens sit exhortari in doctrina sana, & contradicentes reuincere.

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
2. Ti. 3. d
1. Ti. 4. d
Tit. 1. b

IIII. Sancta quippe rusticitas solùm sibi prodest, & quantum ædificat ex vitæ merito Ecclesiam Christi, tantum nocet, si destruentibus non resistat. Malachias Propheta, imò per Malachiam Dominus interrogauit sacerdotes Legem, intantum sacerdotis officium est, interrogatum respondere de lege. Et in Deuteronomio legimus: Interroga patrem tuum, & annunciabit tibi: seniores tuos, & dicent tibi. in Psalmo quoque centesimo decimo octauo, Cantabiles mihi erant iustificationes tuæ in loco peregrinationis meę. Et in descriptione iusti viri, cùm eum Dauid arbori vitę, quę est in paradiso, compararet: inter cæteras virtutes, & hoc intulit, In lege Domini voluntas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte. Daniel in fine sacratissimæ visionis, ait: iustos fulgere sicut stellas: & intelligentes, id est, doctos, quasi firmamentum. Vides quantum inter se distet iusta rusticitas, & docta iustitia? Alij stellis, alij cœlo comparantur. Quanquam iuxta Hebraicam veritatem vtrunque de eruditis possit intelligi. Ita enim apud eos legimus: Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor fir-

Mala. 2. b
Deut. 32. a
Psal. 1. a
Dan. 12. b

mamenti:

mament: & qui ad iustitia erudiût multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. Cur dicitur Paulus Apostolus vas electionis? Nēpe quia legis & scripturarum erat sanctarum armarium: Pharisæi stupent in doctrina Domini: & mirantur in Petro & Iohanne quomodo legem sciant, cùm literas non didicerint. *Act. 4. c* Quicquid enim alijs exercitatio, & quotidiana in Lege meditatio tribuere solēt, illis hoc Spiritus sanctus suggerebat, & erant, iuxta quod scriptū est, θεοδίδακτοι. Duodecim annos Saluator, impleuerat, & in templo senes de quæstionibus Legis interrogans, magis docet, dum prudenter interrogat. *Luc. 2. d* Nisi forte rusticum Petrum, rusticum dicimus Iohannem: quorum vterque dicere poterat: Et si imperitus sermone, non tamen scientia. *Iohan. 6. a* *Marc. 2. f* *2 Corint. 11 b* Iohannes rusticus, piscator indoctus? & vnde illa vox, obsecro, In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum? *Iohan. 1. a* λόγος enim Græcè multa significat: nam & verbum est, & ratio, & supputatio, & causa vniuscuiusque rei, per quam sunt singula quæ subsistunt: quæ vniuersa rectè intelligimus in Christo.

Hoc doctus Plato nesciuit, hoc Demosthenes eloquens ignorauit. *V.* Perdam (inquit) sapientiam sapientum, & prudentia prudentium reprobabo. *Abd. 1. c* *Isa. 29. e* Vera sapientia perdet falsam sapientiam: & quanquam stultitia prędicationis in cruce sit, tamen Paulus sapientiam loquitur inter perfectos. *1. Cor. 1. c* *2. Cor. 1. b* sapientiam autem non seculi huius, nec principum seculi istius, qui destruuntur: sed loquitur Dei sapientiam in mysterio absconditam, quam prædestinauit Deus ante secula: Dei sapientia Christus est. Christus enim, Dei virtus, & Dei sapientia: hæc sapientia in mysterio abscondita est: de qua & noni Psalmi titulus prænotatur, Pro occultis filijs: in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei absconditi. *Colos. 2. a* Et qui in mysterio absconditus erat, prædestinatus est ante secula: prædestinatus autem & præfiguratus in lege & Prophetis. Vnde & prophetę appellabantur Videntes: quia videbant eum quē cæteri non videbant. Abrahā vidit diem eius, & lætatus est. *Ioh. 8. g* Aperiebantur cœli Ezechieli, qui populo peccatori clausi erant. *Ezech. 1. a* Reuela, inquit Dauid, oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua. *Psal. 118.* Lex enim spiritualis est, & *Rom. 7. c* reuelatione opus est, vt intelligatur, ac reuelata facie Dei gloriam contemplemur. *2. Cor. 3. d* Liber in Apocalypsi septem sigillis signatus ostenditur: quem si dederis homini scienti literas, vt legat, respondebit tibi, Non possum, signatus est enim. *Apoc. 5. a* *Isa. 29. d* Quanti hodie putant se nosse literas, & tenent signatum Librum: nec aperire possunt, nisi ille reserauerit, qui habet clauem Dauid: qui aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit? *Apo 3. b* In Actibus Apostolorum sanctus Eunuchus, imò vir (sic enim eum Scriptura cognominat) *Act. 8. a* cùm legeret Isaiam Prophetam, interrogatus à Philippo, Putásne intelligis quæ legis? respondit: Quomodo possum, nisi aliquis me docuerit? Ego (vt de me loquar interim) nec sanctior sum hoc Eunucho, nec studiosior, qui de Aethiopia, id est, de extremis mūdi finibus venit ad templum: reliquit aulam regiam: & tantus amator legis diuinæque scientiæ fuit, ut etiam in vehiculo legeret literas sacras. Et tamen cùm librum teneret, & uerba Domini cogitatione conciperet, lingua volueret, labijs personaret, ignorabat eum, quem in libro nesciens uenerabatur. Venit Philippus, ostendit Iesum, qui clausus latebat in litera. O mira doctoris virtus. Eadem hora credit Eunuchus, baptizatur, & fidelis & sanctus factus est, ac magister de discipulo: plus in deserto fonte Ecclesiæ, quàm in aurato synagogæ templo reperit. Hæc à me perstricta sunt breuiter (neque enim epistolaris an

gustia euagari longiùs patiebatur) vt intelligeres te in Scripturis sacris sine prævio, & monstrante semitam, non posse ingredi.

VI. Taceo de Grammaticis, Rhetoribus, Philosophis, Geometris, Dialecticis, Musicis, Astronomis, Astrologis, Medicis, quorum scientia mortalibus vel vtilissima est, & in tres partes scinditur, τὸ δόγμα, τὴν μέθοδον, τὴν ἐμπειρίαν Ad minores artes veniam, & quæ non tam lingua, quam manu administrantur. Agricolæ, cæmentarij, fabri metallorum, lignorumque cæsores, lanarij quoque, & fullones, & cæteri qui variam supellectilem, & vilia opuscula fabricantur, absque doctore esse non possunt quod cupiunt. Quod medicorum est, promittunt medici: tractant fabrilia fabri. Sola Scripturarum ars est, quam sibi passim omnes vendicant. Scribimus indocti, doctiq; poëmata passim. Hanc garrula anus, hanc delirus senex, hanc sophista verbosus, hanc vniuersi præsumunt, lacerant, docent antequàm discant. Alij adducto supercilio, grandia verba trutinantes inter mulierculas de sacris literis philosophantur. Alij discunt, proh pudor, à fœminis, quod viros doceant: & ne parum hoc sit, quadam facilitate verborum, imò audacia edisserunt alijs quod ipsi non intelligunt. Taceo de mei similibus, qui si fortè ad scripturas sanctas post seculares literas venerint, & sermone composito aures populi mulserint, quicquid dixerint, hoc legem Dei putant: nec scire dignantur quid Prophetæ, quid Apostoli senserint: sed ad sensum suum incongrua aptant testimonia, quasi grande sit, & non viciosissimum docendi genus, deprauare sententias, & ad voluntatem suam, Scripturam trahere repugnantem. Quasi non legerimus Homerocentonas, & Vergiliocentonas: ac non sic etiam Maronem sine Christo possimus dicere christianum, quia scripserit: Iam redit & virgo, redeunt Saturnia regna: Iam noua progenies cœlo demittitur alto. Et Patrem loquentem ad Filium: Nate meæ vires, mea magna potentia solus. Et post verba Saluatoris in cruce: Talia perstabat memorans, fixusq; manebat. Puerilia sunt hæc, & circulatorum ludo similia, docere quod ignores: imò, vt cũ stomacho loquar, ne hoc quidem scire quòd nescias.

VII. *Genesis.* Videlicet manifestissima est Genesis, in qua de creatura mundi, de exordio generis humani, de diuisione terræ, de confusione linguarum & gentium, vsque ad exitum scribitur Hebræorum.

Exodus. Patet Exodus cum decem plagis, cum decalogo, cum mysticis diuinisque præceptis.

Leuiticus. In promptu est Leuiticus Liber, in quo singula sacrificia, imò singulæ penè syllabæ, & vestes Aaron, & totus ordo Leuiticus spirant cœlestia sacramenta.

Numeri. Numeri verò, nónne totius Arithmeticæ, & prophetiæ Balaam, & quadraginta duarum per eremum mansionum mysteria continent?

Deuteronomium. Deuteronomium quoque secunda Lex, & Euangelicæ legis præfiguratio, nónne sic ea habet quæ priora sunt, vt tamen noua sint omnia de veteribus? Hucusque Moyses, hucusque Pentateuchus: quibus quinque verbis loqui se velle, Apostolus in Ecclesia gloriatur. *1. Corin. 14. d. 15.*

Iob. Iob, exemplar patientiæ, quæ non mysteria suo sermone complectitur? Prosa incipit, versu labitur, pedestri sermone finitur: omnesque leges dialecticæ, propositione, assumptione, confirmatione, conclusione determinat. Singula in eo verba, plena sunt sensibus. Et (vt de cæteris sileam) resurrectionem corporum sic prophetat, vt nullus de ea vel manifestiùs, vel cautiùs

scripserit

scripserit. Scio (inquit) quòd redemptor meus viuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum: & rursum circundabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum, quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius. Reposita est hæc spes mea in sinu meo. *Cap. 19. d 15.*

Veniam ad Iesum Naue, qui typum Domini non solùm gestis, verùm etiam nomine præfert: transit Iordanem, hostium regna subuertit, diuidit terram victori populo, & per singulas vrbes, viculos, montes, flumina, torrentes, atque confinia, Ecclesiæ, cœlestisque Ierusalem spiritualia regna describit. *Iosue siue Iesus Naue.*

In Iudicum libro, quot principes populi, tot figuræ sunt. *Lib. Iudicum. 1*

Ruth Moabitis, Isaiæ explet vaticinium, dicentis: Emitte agnum Domine, dominatorem terræ, de petra deserti ad montem filiæ Sion. *Ruth. Isai. 16. a. 1.*

Samuel in Heli mortuo, & in occiso Saul, veterem legem abolitam monstrat. Porrò in Sadoc, atque Dauid, noui sacerdotij, nouiq; Imperij sacramenta testatur. *Regum. 1. & 2.*

Malachim, idest tertius & quartus Regum liber, à Salomone vsque ad Iechoniam, & à Ieroboam filio Nabath vsque ad Osee qui ductus est in Assyrios, regnum Iuda, & regnum describit Israel. Si historiam respicias, verba simplicia sunt: si in literis sensum latentem inspexeris, Ecclesiæ paucitas, & hæreticorum contra Ecclesiam bella narrantur. *Regum. 3. & 4.*

Duodecim prophetæ in vnius voluminis angustias coarctati, multò aliud quàm sonant in litera, præfigurant.

Osee crebrò nominat Ephràim, Samariam, Ioseph, Iezrahel, & vxorem fornicariam, & fornicationis filios, & adulteram cubiculo clausam mariti multo tempore sedere viduam, & sub veste lugubri viri ad se reditum præstolari. *Osee.*

Ioël, filius Phatuel, describit terram duodecim tribuum, eruca, brucho, locusta, rubigine vastante consumptam: & post euersionem prioris populi, effusum iri Spiritum sanctum super seruos Dei, & ancillas, id est super centum viginti credentium nomina, & effusum iri in cœnaculo Sion. Qui centum viginti ab vno vsque ad quindecim paulatim, & per incrementa surgentes, quindecim graduum numerum efficiunt, qui in psalterio mysticè continentur. *Ioël. Act. 2. c*

Amos pastor, & rusticus, & ruborum mora distringens, paucis verbis explicari non potest. Quis enim dignè exprimat tria & quatuor scelera Damasci, & Gazæ, & Tyri, & Idumææ, & filiorum Ammon, & Moab: & in septimo & octauo gradu Iudæ & Israël? Hic loquitur ad vaccas pingues, quæ sunt in Samariæ monte, & ruituram domum maiorem, minoremq; testatur. Ipse cernit fictorem locustæ, & stantem Dominum super murum litum vel adamantinum, & vncinum pomorum attrahentem supplicia peccatoribus; & famem in terram, non famem panis, nec sitim aquæ; sed audiendi verbum Dei. *Amos.*

Abdias, qui interpretatur seruus Dei, pertonat contra Edom sanguineum terrenumque hominem, fratris quoque Iacob semper æmulum, hasta percutit spiritali. *Abdias.*

Ionas pulcherrima columba, naufragio suo passionem Domini præfigurans, mundum ad pœnitentiam reuocat: & sub nomine Niniue, Gentibus salutem nunciat. *Ionas.*

Michæas de Morasthi cohæres Christi, vastationem annunciat filiæ latronis, *Michæas*

& obsi-

Naum. & obsidionem ponit contra eam: quia maxillam percusserit iudicis Israel.

Nahum, consolator Orbis, increpat ciuitatem sanguinum, & post euersionem illius loquitur, Ecce super montes pedes euangelizantis, & annunciantis pacem.

Habacuc. Habacuc, luctator fortis & rigidus, stat super custodiam suam, & figit gradum Cap. 3. a. 3. super munitionem, ut Christum in cruce contempletur, & dicat, Operuit cœlos gloria eius, & laudis eius plena est terra. Splendor eius vt lux erit: cornua in manibus eius: ibi abscondita est fortitudo eius.

Sophonias Sophonias, speculator, & arcanorum Dei cognitor, audit clamorem à Porta piscium, & eiulatum à Secunda, & contritionem à collibus. Indicit quoque ululatum habitatoribus Pilæ, quia conticuit omnis populus Chanaán, dispertierunt vniuersi, qui inuoluti erant argento.

Aggæus Aggæus, festiuus & lætus, qui seminauit in lachrymis, vt in gaudio meteret; de-Cap. 2. b. 7 structum templum ædificat, Deumque patrem inducit loquentem, Adhuc vnum modicum, & ego commouebo cœlum & terram, & mare, & aridam, & mouebo omnes gentes, & ueniet desideratus cunctis gentibus.

Zacharias Zacharias, memor Domini sui, multiplex in prophetia, Iesum vestibus sordidis indutum, & lapidem oculorum septem, candelabrumque aureum cum totidem lucernis quot oculis: duas quoque oliuas à sinistris lampadis cernit & à dextris: vt post equos nigros, rufos, albos, & varios, & dissipatas quadrigas ex Ephráim, & equum de Ierusalem, pauperem regem vaticinetur & prædicet, sedentem super pullum filium asinæ subiugalis.

Malach. Malachias apertè, & in fine omnium prophetarum, de abiectione Israël, & vocatione Gentium, Non est mihi, ait, voluntas in vobis, dicit Dominus exer-Ca. 1. a. 11. cituum: & munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim Solis vsque ad occasum, magnum est nomen meum in Gentibus: & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda.

Isaias Isaiam, Ieremiam, Ezechielem, & Danielem quis potest vel intelligere vel exponere? Quorum primus non prophetiam mihi videtur texere, sed Euangelium.

Ieremias. Secundus uirgam nuceam, & ollam succensam à facie Aquilonis, & pardum spoliatum suis coloribus, & quadruplex diuersis metris nectit alphabetum.

Ezechiel Tertius principia & finem tantis habet obscuritatibus inuoluta, vt apud Hebræos istæ partes cum exordio Geneseos ante annos triginta non legantur.

Daniel. Quartus verò, qui & extremus inter quatuor prophetas temporum conscius & totius mundi Philoistor, lapidem præcisum de monte sine manibus, & regna omnia subuertentem, claro sermone pronunciat.

Dauid. Dauid Simonides noster, Pindarus & Alcæus, Flaccus quoque, Catullus, atque Serenus, Christum lyra personat, & in decachordo psalterio, ab inferis excitat resurgentem.

Prouerb. Ecclesiastes. Canticum Salomon, pacificus, & amabilis Domini, mores corrigit, naturam docet, Ecclesiam iungit, & Christum, sanctarumque nuptiarum dulce canit epithalamiũ.

Esther. Esther in Ecclesiæ typo populum liberat de periculo: & interfecto Aman, qui interpretatur, iniquitas, partes conuiuij, & diem celebrem mittit in posteros.

Paralipomènon liber, idest instrumenti veteris ἐπιτόμη, tantus ac talis est, vt

absque

absque illo siquis scientiam Scripturarum tibi voluerit arrogare, seipsum irrideat. Per singula quippe nomina iuncturasque verborum, & prætermissæ in Regum libris tanguntur historiæ, & innumerabiles explicantur Euangelij quæstiones.

Esdras & Nehemias, adiutor videlicet, & consolator à Domino, in vnum volumen coarctantur, instaurant templum, muros extruunt ciuitatis, omnisque illa turba populi redeuntis in patriam, & descriptio sacerdotum, Leuitarum, Israëlis, proselytorum, ac per singulas familias murorum, ac turrium opera diuisa, aliud in cortice præferunt, aliud in medulla retinent. Cernis me Scripturarum amore raptum, excessisse modum epistolæ, & tamen non implesse quod volui. Audiuimus tantùm quid nosse, quid cupere debeamus, vt & nos quoque possimus dicere, Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas in omni tempore. Cæterùm illud Socraticum impletur in nobis: Hoc tantùm scio, quòd nescio. Tangam & nouum breuiter Testamentum. *Esdras.* *Nehemias.* *Psal. 118*

Matthæus, Marcus, Lucas, & Iohannes, quadriga Domini, & verum Cherubim, quod interpretatur scientiæ multitudo, per totum corpus oculati sunt, scintillæ emicant, discurrunt fulgura, pedes habent rectos & in sublime tendentes, terga pennata & vbique volitantia, tenent se mutuò, sibique perplexi sunt, & quasi rota in rota voluuntur; & pergunt quocunque eos flatus Spiritus sancti perduxerit. *Matthæ.* *Marcus.* *Lucas.* *Iohannes.*

Paulus Apostolus ad septem scribit ecclesias, octaua enim ad Hebræos, à plerisque extra numerum ponitur. Timótheum instruit, ac Titum, & Philemonem pro fugitiuo famulo deprecatur. Super quo melius tacere puto, quàm pauca scribere. *Paulus apostolus.*

Actus Apostolorum nudam quidem videntur sonare historiam, & nascentis Ecclesię infantiam texere: sed si nouerimus scriptorem eorum Lucam esse medicum, cuius laus est in Euangelio; animaduertemus pariter omnia verba illius, animæ languentis esse medicinam. *Actus Apostolorũ.*

Iacóbus, Petrus, Iohannes, Iudas, septem epistolas ediderunt tam mysticas quàm succinctas, & breues pariter ac longas: breues in verbis, longas in sententijs, vt rarus sit, qui non in earum cæcutiat lectione. *Iacobus.* *Petrus.* *Iohannes.* *Iudas.*

Apocalypsis Iohannis tot habet sacramenta, quot verba. Parum dixi pro merito voluminis, laus omnis inferior est. In verbis singulis multiplices latent intelligentiæ. Oro te frater charissime: inter hæc uiuere, ista meditari, nihil aliud nosse, nihil quærere: nónne tibi uidetur iam hîc in terris regni cœlestis habitaculum? Nolo offendaris in Scripturis sanctis simplicitate, & quasi vilitate verborum, que vel uitio interpretum, vel de industria sic prolata sunt, vt rusticam concionem facilius instruerent, & in vna eademque sententia aliter doctus, aliter audiret indoctus. Non sum tam petulans & hebes, vt hæc me nosse pollicear, & eorum fructus capere, quorum radices in cœlo fixæ sunt: sed velle fateor. Sedenti me præfero, magistrum renuens, comitem spondeo. Petenti datur, pulsanti aperitur, quærens inuenit. Discamus in terris, quorum scientia nobis perseueret in cœlo. obuijs te manibus excipiam, & (vt ineptè aliquid, ac de Hermagoræ tumiditate effutiam) quicquid quæsieris, tecum scire conabor. Habes hîc amantissimum tui fratrem Eusebium, qui literarum tuarum mihi gratiam duplicauit, referens honestatem morum tuorum, contemptum seculi, fidem amicitiæ, amorem Christi. Nam prudentiam & eloquij venustatem, *Apocalypsis*

etiam

VIII. etiam absque illo ipsa epistola præferebat. Festina, quæso te, & hærentis in salo nauiculæ funem magis præscinde, quàm solue. Nemo renunciaturus seculo, bene potest vendere quæ contempsit vt venderet. Quicquid in

1. Cor. 6. b sumptus de tuo tuleris, pro lucro computa. Antiquum dictum est, Auaro

Matt. 5. g tam deest quod habet, quàm quod non habet. Credenti totus mundus diuitiarum est: infidelis autem, etiam obolo indiget. Sic viuamus tanquam nihil habentes, & omnia possidentes. Victus & uestitus, diuitiæ Christianorum sunt. Si habes in potestate rem tuam, vende. Si non habes, proijce. Tollenti tunicam, & pallium relinquendum est. Scilicet nisi tu semper recrastinans, & diem de die trahens, cautè & pedetentim tuas possessiunculas vendideris, non habet Christus vnde alat pauperes suos. Totum Deo dedit, qui

Matt. 4. c seipsum obtulit. Apostoli nauem tantùm,

Mar. 12. & retia reliquerunt: vidua duo æra

Luc. 21. c misit in gazophylacium, & præfertur Crœsi diuitijs. Facilè contemnit omnia, qui se semper cogitat esse moriturum.

•.•

INDEX

SANCTI HIERONYMI PRESBYTERI IN PENTATEVCHVM MOYSI Præfatio.

Desyderii mei desyderatas accepi epistolas, qui quodã præsagio futurorum cum Daniele sortitus est nomen, obsecrantis, vt translatum in Latinam linguam de Hebræo sermone Pentateuchum, nostrorum auribus traderem. Periculosum opus certè, & obtrectatorum meorum latratibus patens: qui me asserunt in Septuaginta Interpretum suggillationem noua pro veteribus cudere, ita ingenium quasi vinum probantes: cùm ego sæpissimè testatus sim, me pro virili portione in Tabernaculo Dei offerre quæ possim, nec opes alterius aliorum paupertate fœdari. Quod vt auderem, Origenis me studium prouocauit: qui editioni antiquæ translationem Theodotionis miscuit, asterisco & obelo omne opus distinguẽs: dum autem illucescere facit quæ minus antè fuerant, aut superflua quæque iugulat & confodit, maximè quæ Euangelistarum & Apostolorum authoritas promulgauit. In quibus multa de Vetere Testamento legimus, quæ in nostris codicibus non habentur: vt est illud, Ex Aegypto vocaui filium meum: &, Quoniam Nazaræus vocabitur: &, Videbunt in quem compunxerunt: &, Flumina de uentre eius fluent aquæ viuæ: &, Quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt quæ præparauit Deus diligentibus se: & multa alia quæ proprium σύνταγμα desyderant. Interrogemus ergo eos ubi hæc scripta sint: & cùm dicere non potuerint, de libris Hebraicis proferamus. Primum testimonium est in Osee: Secundum in Isaia: Tertium in Zacharia: Quartum in Prouerbijs: Quintum æquè in Isaia. Quod multi ignorantes, apocryphorum deliramenta sectantur, & Hiberas nanias libris authenticis præferunt. Causas erroris non est meum exponere, Iudæi prudenti factum dicunt esse consilio: ne Ptolemæus, vnius Dei cultor, etiam apud Hebræos duplicem diuinitatem deprehenderet: Quod maximè idcirco faciebant, quia in Platonis dogma cadere videbatur. Deinde vbicunque sacratum aliquid Scriptura testatur de Patre, & Filio, & Spiritu sancto. aut aliter interpretati sunt, aut omnino

tacuerunt: vt & Regi satisfacerent, & arcanum Fidei non vulgarēt. Et nescio quis primus author Septuaginta cellulas Alexandriæ mendacio suo extruxerit, quibus diuisi eadem scriptitarint; cùm Aristæus eiusdem Ptolemæi ὑπερασπιστὴς. & multo pòst tempore Iosephus nihil tale retulerint: sed in vna basilica congregatos contulisse scribant, non prophetasse. Aliud est enim esse vatem: aliud est esse interpretem. Ibi Spiritus ventura prædicit: hìc eruditio & verborum copia, ea quæ intelligit, transfert. Nisi fortè putandus est Tullius Oeconomicum Xenophontis, & Platonis Protagoram, & Demosthenis pro Ctesiphonte, afflatus rhetorico spiritu transtulisse. Aut aliter de eisdem libris per Septuaginta Interpretes, aliter per Apostolos Spiritus sanctus testimonia texuit: vt quod illi tacuerunt, hi scriptum esse mentiti sint. Quid igitur? Damnamus veteres? Minimè. Sed post priorum studia, in domo Domini, quod possumus laboramus. Illi interpretati sunt ante aduētum CHRISTI, *& quod nesciebant dubijs protulere sententijs: nos verò post passionem, & resurrectionem eius, non tam prophetiam quàm historiam scribimus. Aliter enim audita, aliter visa narrantur. Quod meliùs intelligimus, meliùs et proferimus. Audi igitur æmule, obtrectator ausculta: non dãno, non reprehendo Septuaginta: sed confidenter cunctis illis Apostolos præfero. Per istorum os* CHRISTVS *mihi sonat, quos ante Prophetas, inter spiritalia charismata positos lego, in quibus vltimum penè gradum interpretes tenent. Quid liuore torqueris? quid imperitorum animos contra me concitas? Sicubi in translatione tibi uideor errare; interroga Hebræos, diuersarum vrbium magistros consule. Quod illi habent de* CHRISTO, *tui codices non habent. Aliud est, si contra se posteà ab Apostolis vsurpata testimonia probauerunt, & emendatiora sunt exemplaria Latina quàm Græca, & Græca quàm Hebraica. Verùm hæc contra inuidos. Nunc te deprecor Desyderi charissime, vt, quia me tantum opus subire fecisti, & à Genesi exordium capere; orationibus iuues: quò possim eodē Spiritu quo scripti sunt libri, in Latinum eos transferre sermonem.*

INDEX TESTIMONIORVM A CHRISTO, ET APOSTOLIS in Nouo Testamento citatorum ex Veteri:

Quæ huc in id congesta sunt, vt pij lectores natiuam quorundam intelligentiam facilè assequi valeant, quæ ab ipso Christo vero Interprete, & Spiritu eius, per Apostolos sit tradita: perspiciantq; in quem vsum ea adduxerint Apostoli, & Euangelistæ.

Non

109 a Donec

109 a Donec ponã inimicos tuos scabellũ &c.
Heb.1.d,1.Cor.15.d
109 b Tu es sacerdos in æternum. Heb.5.b,7.c
109 b Iurauit Dominus,& non pœnitebit eum.
Heb.7. c
111 b Dispersit dedit pauperibus. 2.Cor.9.c
115 a Credidi, propter quod locutus sum.
2. Cor.4.c
115 a Omnis homo mendax Rom.3.a
116 a Laudate Dñm omnes Gentes. Rom.15.c
117 a Dominus mihi adiutor.non timebo quid
faciat mihi homo. Heb.13.b
117 d Lapidem quẽ reprobauerunt ædificantes
Matth.21.d, Mar.12.a,Act 4.b, 1 Pet.2.b
117 d Hosanna filio Dauid. Matt.21.b
131 c De fructu ventris tui ponam &c. Act.1.e
139 a Venenum aspidum sub labijs eorum.
Rom.3.b

PROVERB.

3 a Nolite esse prudentes apud vosmetipsos.
Rom.12.d
3 b Fili mi, noli negligere disciplinam Domini.&c. Heb.12.b
3 b Quem diligit Dominus corripit,&c. He.
12.b,Apoc.3.d
10 b Charitas operit multitudinẽ pe.1. Pe.4.b
17 e Videte, ne quis malum pro malo alicui
reddat. 1.Thes 5.d,1.Pet.3.b
20 c Qui maledixerit patri,vel matri. Matth.
15.a,Marc.7.b
25 c Si esurierit Inimicus tuus,&c, Rom.12.d
26 b Canis reuersus ad vomitum. 2.Pet.2.d

ISAIAS.

1 c Nisi Dominus sabaoth reliquisset nobis
semen Rom.9.f
5 d Homo plantauit vineam. Matt.21.b
Luc.20.b, Mar.12.a
6 a Sanctus,sanctus,sanctus Dominus Deus,
Apoc.4.e
6 c Auditu audietis,& non intelligetis.Mat.
13.b, Marc.4.b,Luc.8.b, Act.28.f,Iohan.
12.f,Rom.11.b
7 c Ecce virgo in utero habebit. Matth.1.d
8 d Ecce ego & pueri mei, quos dedit mihi
Deus. Heb.2.d
9 a Terra Zabulon & terra Nephth. Matt.4.c
10 e Si fuerit numerus filiorum Israël tanquã
arena maris Rom.9.f
11 a Reuelabitur ille iniquus,quem Dominus
interficiet Spiritu oris sui 2.Thess.2.e
11 c Et radix Iesse. Rom.15.c,Act.13.d
21 c Cecidit cecidit Babylon illa magna.Apo.
14.b
22 d Manducemus & bibamus,cras enim moriemur. 1.Cor.15.e
22 f Hæc dicit Sanctus & Verus, qui habet clauem Dauid Apoc.3.b
25 c Absterget Dominus omnem lachrymam
ab oculis, &c. Apoc.7.d,21.b
28 c Quoniam in alijs linguis,&c. 1.Cor.14.d
28 d Ecce pono in Sion lapidem offensionis.
Rom.9.g, 1.Pet.2.b, Act.4.b
29 d Populus hic labijs me honorat.Mat.15.a
29 e Perdam sapientiam sapientum,& prudentiam &c.1.Cor.1.c,Mar.7.b
33 c Vbi sapiens? vbi Scriba? &c. 2.Cor.1.c
40 a Vox clamantis in deserto. Matt.3.a
Mar.1.a,Luc.3.a,Ioh.1.c
40 b Omnis caro fœnum 1.Petr.1.d,Iac.1.d
40 d Quis enim cognouit sensum Domini,
aut quis instruxit eum? 1.Cor.2.d
40 d Quis enim cognouit sensum Domini,
aut quis consiliarius eius fuit? Ro.11.d
41 b 44 a Ego sum primus &c. Ap.1.d.& 22.c
42 a Ecce puer meus quem elegi. Matt.12.b
43 d Ecce noua facio oĩa. Ap.21.b,2.Cor.5.d
45 b Nunquid dicit figmentum ei qui se, &c.
Rom.9.d
45 d Viuo ego,dicit Dominus,&c. Rom.14.b
49 b Posui te in lucem Gentium Act.13.g
49 c Tẽpore accepto exaudiui te,&c. 2.co.6.a
49 c Non esurient, neque sitient amplius.
Apo.7.d
50 b Tunc expuerunt in faciẽ eius.Matt.26.g
52 b Quàm speciosi pedes euangelizantium
pacem.Rom.10.
52 d Propter quod exite de medio eorum, &
separamini,&c 2.Cor.5.d
52 b Nomen Dei per vos blasphematur.
Roma.2. d
52 d Quibus non est annunciatum de eo, videbunt. Rom.15.e
53 a Domine, quis credidit auditui nostro?
Rom.10.c.Iohan.12.f
53 b Ipse infirmitates nostras accepit. Matth.
8. c
53 c Tanquam ouis ad occisionem. Actor.8.f
53 d Et cum iniquis reputatus est. Marc.5.c,
Luc.22.d
53 e Qui peccatum non fecit,nec inuentus est
dolus. 1.Pet.2.d,1.Ioh 3.a
53 e Qui peccata nostra pertulit in corpore.
1. Petr.2.d
54 a Lætare sterilis,quæ non paris Gal.4.d
54 c Et erunt omnes docibiles Dei Ioh.6.e
55 a Et qui sitit, veniat: & qui vult, accipiat
aquam vitæ gratis Apo.22.d
55 b Dabo uobis sanctaDauid fidelia.Act.13.c
56 c Domus mea,domus orationis vocabitur.
Matth.21.b, Mar.11.c,Luc.19.g
59 b Contritio & infœlicitas in vijs eorum.
Rom.3.c
59 e Galeam salutis assumite. Ephes.6.c
1.Thess.5.b
59 d Veniet ex Sion qui eripiat & auertat impietatem à Iacob. Rom.11.d
60 c Et portæ eius non claudentur per diem.
Apo.21.g
61 a Spiritus Domini super me. Luc.4.c
62 d Dicite filiæ Sion, Ecce Rex tuus venit.
Matth.21.a
94 b Quod oculus non vidit, nec auris audiuit,&c. 1.Cor.2.b
65 a Inuentus sum à non quærentibus me.
Rom.10.d
65 a Tota die expandi manus meas ad populum non credentem. Rom.10.d
95 c Nouos verò cœlos, & no.ter. 2.Petr.3.c
Apoc.21.a
66 a Cœlum mihi sedes est. Actor.7.

ORDO

ORDO LIBRORVM
VETERIS TESTAMENTI.

ORDO LIBRORVM
NOVI TESTAMENTI.

FRANCISCI ANTONII FACCINI AQVILANI,

DE CAVSIS SACRORVM BIBLIORVM, Ad Lectorem Præfatio.

OMNES ferè, qui aut extra suas, aut aliorum lucubrationes insudant, opusq. suum impellunt in medium; ne indignum eis laborem videantur insumpsisse, præconijs ex cunctis causarum generibus conquisitis, loga & luculenta oratione in capite voluminis collocanda, non granatim illas extollere nituntur. Quo factum est, vt nos quoque, Benigne Lector, quorum fidei castigatio horum sacrorum, dum excuderentur, Bibliorum est commissa; hoc institutis exemplo cogamur hic aliquid præfari. Cæterum quid de eorum excellentia, dignitateq., cùm omnium ob oculos versetur, nobis veniat dicendum, ne Solem, vt vulgò dicitur, videremur lucerna illustrare velle, est certe nihil penitus. Quis enim nescit, istorum codicũ authorem fuisse Deum per sanctos viros prius, nouissimè autem per Filium suum, ipsam Veritatem, de se ipso nobis loquentem? Ipse ad duplicem dilectionem, & hinc ad cælestem illam Ierusalem, quam nihil sordidum, inquinatumq. subter ingrede, se iter hominibus securum strauit: vel potius eos ad illam suauiter monens attrahit, atque etiam ita docet, monet, & terrendo deijcit, deiectosq. alta promittendo erigit; vt ea, quæ asseruntur, non doceat aliter ingeri, nec eum illa aliter ingerere. In dicendo enim nunc soluta, nunc metrico pede incedente oratione taliter pro sua bonitate se temperat, ac ob nostræ mentis fragilitatem se demittit; vt omnes, pro capite quisque suo, diuino lumine, a se patre luminum effluente, vberrimè repleri valeant; paruus (eo perhibente) in manibus Prophetarum assimilari. Quid tantum de eo assimilari, quando ipse vtriusque Testamenti cõditor Christus, vnigenitus Dei, Deus ipse, pro nobis maledictis maledictum se fieri permittens, mortem, & illam crucis, oppetere non detrectauerit? Et si aliquando aliqua obducta quasi densissima caligine afferat: ad humanam profectò superbiam edomandam, vt procul absistant toto loco profani, & ad studiosis ea inquirenda, ac dulcius retinenda, factum esse pro certo habemus. Verum neque quicquam est in diuina Scriptura ita figura tecta conclusum, vt scrutantibus illud alibi enucleatum non insinuetur. Quamobrem, si quid semel, aut bis lectum, non intellexerimus; non statim improbandum est, aut detrahendum: sed potius perseuerantia opus est, & exercitatione. atque de eo nobis interrogandi doctiores. Quod si minus nec sic id assequamur: illud, scias, vel fide nostra indigere. Fas enim non est, quicquid a Deo asseritur, omne discere humano calculo subiacere. Imo si, vltra hanc nostram diligentiam, aliquid lectioni incumbentibus, quod absurdum videatur, alicubi occurrerit; non tamen licet in ea, vel similia verba illico prorumpere, authorem scilicet huius libri non tenuisse veritatem, & id ideo explodendum: sed vel codicem esse mendosum, vel interpretem errauisse, vel (quod magis consentaneum est) nos non intelligere. Interim verò, quod regula sana fidei, ac morum honestas præscribit, potius quam temerè aliquid statuere, tenendum est. Hoc haud dubiè consequendæ nostræ fœlicitati maximopere conducit: & hoc prudens illa simplicitas, cui diuina nunquam non panduntur mysteria, a nobis iure exigit. Quoniam autem non res verbis, sed verba rebus deseruiunt, subijciunturq.: ea propter ex causis dictorum, dicendi intelligentia videtur semper assumenda. non ea illis pro arbitrio, vt, festinanterq. imponatur: expectetur magis, vt ab illis vltro offeratur: atque ad hoc, quamlibet vocculam ne negligas: quin apiculus quilibet etiam minimus vigilanter expendatur, cùm & ipse ibi non superstitat (appositus est enim a Deo, qui incassum agit nihil) & reconditum habeat thesaurum sacramentorum inæstimabilem. Nemini igitur dubium est, quin hæc volumina cælorum regnum, & vitam continentia beatam, cum in eis de summo rerum cardine disseratur, nobis perquam incorrupta haberi expediat. Quod vt efficeretur, nihil in nobis fuit, quod (Deus testis, & conscientia) in collatione facienda cum exemplaribus a typographia Iuntarum emissis, ab illo Louaniano ante Romæ reuiso, expurgato, & inde approbato transfusis, vt potuimus & debuimus, a nobis non sit lubentissimè impensum. In talento quippe concredito in dominica vinea, hoc est, sancta Dei Ecclesia Catholica & Romana, aliarum omnium matre & magistra, cui nos (quod cunctis voluminis testatum) subijcimus, laborantes summo corde operari quoque pacto non destitimus.

LIBER

LIBER GENESIS,

HEBRAICE' BERESITH.

CREATIO MVNDI.

CAPVT PRIMVM.

1 IN PRINCIPIO creauit
A Deus cœlum & terrã. Terra
2 autem erat inanis, & vacua,
& tenebræ erant super faciẽ
abyssi: & spiritus Domini fe
3 rebatur super aquas. Dixit-
que Deus: Fiat lux. Et facta
4 est lux. Et vidit Deus lucem quod esset bona: &
5 diuisit * lucem à tenebris. Appellauitq; lucẽ,
diem, & tenebras, noctem: factumq; est ve-
6 spere & manè dies vnus. Dixit quoq; Deus:
Fiat firmamẽtum in medio aquarum: & diui-
7 dat aquas ab aquis. Et fecit Deus firmamen
tum, diuisitq; aquas quæ erant sub firmamen
to, ab his | quæ erant super firmamentum. Et
8 factum est ita. Vocauitque Deus firmamen-
tum, cœlum: & factum est vespere & manè
9 dies secundus. Dixit verò Deus: Congregen-
tur aquæ quæ sub cœlo sunt, in locum vnum:
10 & appareat arida. Et factum est ita. Et vo-
cauit Deus aridam, terram: congregationesq;
B aquarum, appellauit maria. Et vidit Deus quod
11 esset bonum, & ait: Germinet terra herbã
virentem, & facientem semen, & lignum po-
miferum faciens fructum iuxta genus suum,
cuius semen in semetipso sit super terram. Et
12 factum est ita. Et protulit terra herbam vi-
rentem, & facientem semen iuxta genus suũ,
lignumq; faciens fructum, & habens vnum-
quodq; sementem secundùm speciem suam.
13 Et vidit Deus quod esset bonum. Et factum est
14 vespere & manè dies tertius. Dixit autem
Deus: Fiant luminaria in firmamento cœli,
& diuidant diem ac noctem: & sint | in signa,
15 & tempora, & dies, & annos: vt luceant in
firmamento cœli, & illuminent terram. Et
16 factum est ita. Fecitq; Deus duo luminaria
magna: luminare maius, vt præesset diei: &
luminare minus, vt præesset nocti: & stellas.
17 Et posuit eas * in firmamento cœli, vt luce-
18 rent super terram, & præessent diei ac no-
cti, & diuiderent lucem ac tenebras. Et vidit
19 Deus quod esset bonum. Et factum est vespe-
20 re, & manè dies quartus. Dixit etiam Deus:
C Producant aquæ reptile animæ viuentis, &
volatile super terram sub firmamento cœli.
21 Creauitq; Deus cete grandia, & omnem ani
mam viuentem, atq; motabilem, quam pro-
duxerant aquæ in species suas, & omne vola-
tile secundùm genus suum. Et vidit Deus quod
22 esset bonum, Benedixitque eis, dicens: Cre-
scite, & multiplicamini, & replete aquas ma-
23 ris: auesq; multiplicentur super terram. Et
24 factum est vespere & manè dies quintus. Di
xit quoq; Deus: Producat terra animam vi-
uentem in genere suo, iumenta, & reptilia, &
bestias terræ secundum species suas. Factum-
25 que est ita. Et fecit Deus bestias terræ, iuxta
species suas, & iumenta, & omne reptile ter-
ræ in genere suo. Et vidit Deus quod esset bonũ.
26 Et ait: Faciamus hominem ad | imaginem
& similitudinẽ nostram, & præsit piscibus ma
ris, & volatilibus cœli, & bestiis, * vniuersæq;
ᵇterræ', omniq; reptili quod mouetur in ter-
27 ra. Et creauit Deus hominem ad imaginem
D & similitudinem' suam, ad imaginem Dei
creauit illum, | masculum & fœminam crea-
28 uit eos. Benedixitq; illis Deus, & ait: | Cre
scite, & multiplicamini, & replete terram, &
subiicite eam, & dominamini piscibus maris,
& volatilibus cœli, & vniuersis animantibus
29 quæ mouentur super terram. Dixitq; Deus:
Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem
semen super terram, & vniuersa ligna, quæ ha
bent in semetipsis sementem generis sui, | vt
30 sint vobis in escam: & cunctis animanti-
bus terræ, omniq; volucri cœli, & vniuersis
quæ mouentur in terra, & in quibus est ani-
ma viuens, vt habeant ad vescendum. Et fa-
31 ctum est ita. | Viditq; Deus cuncta quæ fe-
cerat: & erant valde bona. Et factum est ve-
spere, & manè dies sextus.

CAPVT II.

1 IGITVR perfecti sunt cœli & ter
A ra, & omnis ornatus eorũ. Com
2 pleuitq; Deus die septimo opus
suũ quod fecerat: & | requieuit die
septimo ab vniuerso opere quod
3 patrarat. Et benedixit diei septimo, & sãcti-
ficauit illũ: quia in ipso cessauerat ab omni
4 opere suo quod creauit Deus, vt faceret. Istæ
sunt gñationes cœli & terræ, quãdo creatæ sunt,
5 in die quo fecit Dñs Deus cœlũ, & terrã, & oẽ
virgultũ agri antequã oriretur in terra, omnẽq;
herbã regionis priusquã germinaret: non enim
pluerat Dñs Deus sup terrã, & homo nõ erat
6 qui operaretur ᶜterram'. Sed fons ascende-
bat è terra, irrigans vniuersam superficiẽ ter-
7 ræ. Formauit igitur Dñs Deus hominẽ de li-
mo terræ, & inspirauit in faciẽ eius spiraculũ
vitæ, & | factus est homo in animã viuentem.
8 Plantauerat autẽ Dominus Deus Paradisum
B voluptatis à principio: in quo posuit hominẽ
9 quẽ formauerat. Produxitq; Dominus Deus
de humo omne lignum pulchrum visu, & ad
vescendum suaue: lignum etiã vitæ in medio
10 Paradisi, lignumq; scientiæ boni & mali. Et
fluuius egrediebatur de loco voluptatis ad ir-
rigandum Paradisum, qui inde diuiditur in

Act. 14. c. 15. 17. f 24. Dei. Psal. 32. a 6. 135. a. 5. Eccles. 18. a. 1. Hebr. 11. a. 3. * Deus 1. Psal. 32. b 6. 135. a. 5. | Ier. 10. b 12. 51. b 15. Psal. 147. a 4. Psal. 32. b 7. 88. b. 12 135. a. 6. Iob. 38. a. 4. | Psal. 135. b. 7. a Deus. 1.

| Coloss. 3. b 10. Infra 5. a 1. 9. a. 6. 1. Cor. 11. b. 7. a terra 8. b creatura. 10. 12. Sap. 2. d. 23. Matt. 19. a. 4. | Eccl. 17. a 1. Infra 8. c. 17. 9. a. 1. | Infra 9 a. 3. | Exo. 31. d 17. Eccles. 39. c 21. Matt. 7. d 37. | Exo. 20. b 11. 31. d. 17. Deute. 5. b 14. Hebr. 4. b. 4. Creata. c eam 3. | 1. Corint. 15. f. 45.

Eccl. 24. e 35. 11 quatuor capita. Nomen vni Phison: ipse est
qui circuit omnẽ terrã Heuilath, vbi nascitur
12 aurum. Et aurum terræ illius optimum est.
ibiq; inuenitur bdellium, & lapis onychinus.
13 Et nomen fluuii secundi, Gehon: ipse est qui
14 circuit oẽm terram Aethiopiæ. Nomen verò
C fluminis tertii, Tigris: ipse vadit contra Assy
rios. Fluuius autẽ quartus, ipse est Euphrates.
15 Tulit ergo dñs Deus hominem, & posuit eũ
in Paradisum voluptatis, vt operaretur, & cu-
16 stodiret illum: Præcepitq; ei, dicens: Ex
17 omni ligno Paradisi comede: De ligno au-
tẽ scientiæ boni & mali ne comedas. In quo-
cunq; enim die comederis ex eo, morte mo-
18 rieris. Dixit quoq; Dñs Deus: Non est bo-
num, hominem esse solum: faciamus ei adiu-
19 toriũ simile sibi. Formatis igitur Dominus
Deus de humo cunctis animantibus terræ, &
vniuersis volatilibus cœli, adduxit ea ad Adã,
vt videret quid vocaret ea. omne enim quod
vocauit Adam animæ viuentis, ipsum est no-
20 men eius. Appellauitq; Adam nominibus
D suis cuncta animantia, & vniuersa volatilia
cœli, & omnes bestias terræ: Adæ verò non
21 inueniebatur adiutor similis eius. Immisit
ergo Dominus Deus soporem in Adã: cumq;
obdormisset, tulit vnam de costis eius, & re-
22 pleuit carnẽ pro ea. Et ædificauit dñs Deus
costam, quam tulerat de Adam, in mulierem:
23 & adduxit eam ad Adam. Dixitq; Adam:
1. Cor. 11. b. 9 Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de car-
ne mea: hæc vocabitur virago, quoniã de viro
Matt. 19. a. 5. 24 sumpta est. Quam ob rẽ relinquet homo pa
Mar. 10. a. 7. trẽ suũ, & matrem, & adhærebit vxori suæ: &
Ephes. 5. f. 31. 25 erunt duo in carne vna. Erat aũt vterq; nu
1. Cor. 6. d. 16. dus, Adam scilicet, & vxor eius: & non eru-
bescebant.

CAPVT III.

1 SED & serpens erat callidior cun-
A ctis animantibus terræ, quæ fece
rat Dominus Deus. Qui dixit ad
mulierẽ: Cur pcepit vobis Deus,
vt non comederetis ex omni li-
2 gno Paradisi? Cui respondit mulier. De fru-
ctu lignorum quæ sunt in Paradiso, vescimur:
3 de fructu verò ligni, quod est in medio Para-
disi, præcepit nobis Deus ne comederemus, &
4 ne tangeremus illud, ne fortè moriamur. Di-
2. Cor. 11. a. 3. xit autem serpens ad mulierem: Nequaquã
5 morte moriemini. Scit enim Deus, ꝙ in quo-
cunq; die comederitis ex eo, aperientur ocu-
li vestri, & eritis sicut Dii scientes bonum &
6 malum. Vidit igitur mulier, ꝙ bonum esset
lignum ad vescendum, & pulchrum oculis,
aspectuq; delectabile: & tulit de fructu illius,
Eccl. 25. d. 33 & comedit: deditq; viro suo, qui comedit.
7 Et aperti sunt oculi amborum: cumq; co-
1. Tim. 2. d. 14. B gnouissent se esse nudos, consuerunt folia fi-
8 cus, & fecerunt sibi perizomata. Et cum au-
dissent vocem Domini Dei deambulantis in
paradiso ad auram post meridiem, abscondi-
te Adam, & vxor eius a facie Domini Dei in
9 medio ligni paradisi. Vocauitq; Dñs Deus
10 Adã, & dixit ei: Vbi es? Qui ait: Vocem tuã
Domine * audiui in paradiso: & timui, eò ꝙ nudus
11 essem, & abscondi me. Cui dixit Dñs: Quis 8.
enim indicauit tibi ꝙ nudus esses, nisi ꝙ ex
ligno de quo præceperam tibi ne comederes,
12 comedisti? Dixitq; Adã: Mulier, quam de-
disti mihi sociam, dedit mihi de ligno, & co-
13 medi. Et dixit dominus Deus ad mulierẽ:
C Quare hoc fecisti? Quæ respondit: Serpens
14 decepit me, & comedi. Et ait Dñs Deus 8.
ad serpentem: Quia fecisti hoc, maledictus es
inter omnia animantia, & bestias terræ: super
pectus tuum gradieris, & terram comedes cun
15 ctis diebus vitæ tuæ. INIMICITIAS
ponã inter te & mulierem, & semen tuum &
semen illius: *ipsa cõteret caput tuum, & tu * ipse. 8.
16 insidiaberis calcaneo eius. Mulieri quoq;
dixit: Multiplicabo ærumnas tuas, & conce-
ptus tuos: in dolore paries filios, & sub viri
17 potestate eris, & ipse dominabitur tui. Adæ 1. Corint. 14. f. 34.
verò dixit: Quia audisti vocem vxoris tuæ,
& comedisti de ligno, ex quo præceperam tibi
ne comederes: maledicta terra in opere tuo,
in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vi
18 tæ tuæ. Spinas & tribulos germinabit tibi,
19 & comedes herbas terræ. In sudore vultus
D tui vesceris pane tuo, donec reuertaris in 8.
terram de qua sumptus es: quia puluis es, &
20 in puluerem reuerteris. Et vocauit Adam
nomẽ vxoris suæ, Heua: eò ꝙ mater esset cun
21 ctorũ viuentiũ. Fecit quoq; Dñs Deus Adæ,
& vxori eius tunicas pelliceas, & induit eos.
22 Et ait: Ecce Adam quasi vnus ex nobis fa-
ctus est, sciens bonũ & malum. nunc ergo ne
fortè mittat manũ suam, & sumat ẽt de ligno
23 vitæ, & comedat, & viuat in æternum. *Emi- * Et emisit 4.
sit eum dñs Deus de paradiso voluptatis, vt
24 operaretur terram de qua sumptus est. Eie-
citq; Adã: & collocauit ante paradisum volu-
ptatis Cherubin, & flammeũ gladiũ, atq; ver-
satilem, ad custodiendam viam ligni vitæ.

CAPVT IIII.

1 ADAM verò cognouit vxorem Hebr. 11. a. 4.
A suam Heuã: quæ concepit, & pe-
perit Cain, dicens: Possedi homi-
2 nẽ per Deum. Rursumq; peperit
fratrẽ eius Abel. Fuit autẽ Abel
3 pastor ouiũ, & Cain agricola. Factũ est autẽ
post multos dies, vt offerret Cain de fructibus
4 terræ munera Domino. Abel quoq; obtulit
de primogenitis gregis sui, & de adipibus eo-
rum: & respexit Dominus ad Abel, & ad mu-
5 nera eius. Ad Cain autẽ, & ad munera illius
non respexit: iratusq; est Cain vehementer,
6 & concidit vultus eius. Dixitq; Dñs ad eum:
Quare iratus es? & cur concidit facies tua?
7 Nonne si benè egeris, recipies: sin aũt malè,
B statim in foribus peccatũ tuum aderit? sed 12.
sub te erit appetitus eius, & tu dominaberis
8 illius. Dixitq; Cain ad Abel fratrem suum:
Egrediamur foras. Cumq; essent in agro, con
surrexit Cain aduersus fratrẽ suum Abel, &
9 interfecit eũ. Et ait Dñs ad Cain: Vbi est Sap. 10. a. 3
Abel frater tuus? Qui respondit: Nescio. num Matt. 23. e. 35.
10 quid custos fratris mei sum ego? Dixitq; ad
eũ: Quid fecisti? vox sanguinis fratris tui cla Ioan. 3. b. 12.
11 mat ad me de terra. Nunc igitur maledi-

ctus

Iud. 1. d 11.
ctus eris super terram: quæ aperuit os suum,
& suscepit sanguinem fratris tui de manu
12 tua. Cum operatus fueris eã, non dabit ti-
bi fructus suos: vagus & profugus eris super
13 terram. Dixitq; Cain ad Dominum: Maior
14 est iniquitas mea, q̃ vt veniã merear. Ecce
eiicis me hodie à facie terræ, & à facie tua
C abscondar, & ero vagus, & profugus in terra:
omnis igitur qui inuenerit me, occidet me.
15 Dixitq; ei Dominus: Nequaq̃ ita fiet: sed
omnis qui occiderit Cain, septuplum punie-
tur. Posuitq; Dominus in Cain signum, vt nõ
interficeret eũ omnis qui inuenisset eum.
16 Egressusq; Cain à facie Domini, habitauit
profugus in terra ad orientalẽ plagam Eden.
17 Cognouit autem Cain vxorem suam: quæ
concepit, & peperit Henoch: & ædificauit ci-
uitatem, vocauitq; nomen eius ex nomine fi-
18 lii sui, Henoch. Porro Henoch genuit Irad,
& Irad genuit Mauiael, & Mauiael genuit Ma
19 thusael, & Mathusael genuit Lamech. Qui
accepit duas vxores, nomen vni Ada, & nomẽ
20 alteri Sella. Genuitq; Ada Iabel, qui fuit pa
ter habitantium in tentoriis, atq; pastorum:
21 Et nomen fratris eius Iubal, ipse fuit pater
D canentium cithara & organo. Sella quoque
22 genuit Tubal-cain, qui fuit malleator & fa-
ber in cũcta opera æris, & ferri. Soror verò Tu
23 bal-cain, Noëma. Dixitq; Lamech vxoribus
suis Adæ, & Sellæ: Audite vocem meã vxores
Lamech, auscultate sermonẽ meum: quoniã
occidi virum in vulnus meum, & adolescen-
24 tulum in liuorem meum. Septuplum vltio
dabitur de Cain: de Lamech verò septuagies
25 septies. Cognouit quoq; adhuc Adam vxo
rem suam & peperit filium, vocauitq; nomen
eius Seth, dicens: Posuit mihi Deus semen
26 aliud pro Abel, quem occidit Cain. Sed &
Seth natus est filius, quem vocauit Enos, iste
cœpit inuocare nomen Domini.

CAPVT V.

1 HIC EST liber generationis Adã.
A In die qua creauit Deus homi-
nem, ad similitudinẽ Dei fecit *Sap. 2. d 24.*
2 illum. Masculum & fœminam *Eccle. 17. A 1.*
creauit eos, & benedixit illis: &
vocauit nomen eorũ Adam, in die quo creati
3 sunt. Vixit autẽ Adam centum triginta an- *Suprà 1. d 28.*
nis: & genuit filium ad imaginem & simili-
4 tudinẽ suam, vocauitq; nomen eius Seth. Et *Infrà 9. a 6.*
facti sunt dies Adam postq̃ genuit Seth, octin
5 genti anni, genuitq; filios & filias. Et factũ
est omne tẽpus quod vixit Adam, anni non- *1. Par. 1 a. 1.*
6 genti triginta, & mortuus est. Vixit quoque
Seth centum quinq; annis, & genuit Enos.
7 Vixitq; Seth postquam genuit Enos octingẽ
8 tis septem annis, genuitq; filios & filias. Et
B facti sunt omnes dies Seth nongentorũ duo-
9 decim annorum; & mortuus est. Vixit verò
Enos nonaginta annis, & genuit Cainan.
10 Post cuius ortũ vixit octingentis quindecim
11 annis, & genuit filios & filias. Factiq; sunt
omnes dies Enos nongenti quinque anni, &
12 mortuus est. Vixit quoq; Cainan septua-
13 ginta annis, & genuit Malaleel. Et vixit
Cainan postq̃ genuit Malaleel, octingentis
quadraginta annis, genuitque filios & filias.
14 Et facti sunt omnes dies Cainan nongenti
15 decem anni, & mortuus est. Vixit autẽ Ma-
laleel sexagintaquinq; annis, & genuit Iared.
16 Et vixit Malaleel postq̃ genuit Iared, octin-
gẽtis triginta annis: & genuit filios & filias.
17 Et facti sunt oẽs dies Malaleel octingẽti no-
18 nagintaquinq; anni, & mortuus est. Vixitq;
Iared centum sexagintaduobus annis, & ge-
19 nuit Henoch. Et vixit Iared postquã genuit
C Henoch, octingentis annis, & genuit filios &
20 filias. Et facti sunt omnes dies Iared non-
genti sexagintaduo anni, & mortuus est.
21 Porrò Henoch vixit sexagintaquinque an- *Eccle. 44. c 16.*
22 nis, & genuit Mathusalam. Et ambulauit
Henoch cum Deo: & vixit Henoch postquã *Hebr. 11. a 5.*
genuit Mathusalam, trecẽtis annis, & genuit
23 filios & filias. Et facti sunt omnes dies He-
24 noch trecenti sexagintaquinq; anni. Am-
bulauitq; cum Deo, & non apparuit: quia tu
25 lit eum Deus. Vixit quoque Mathusala cen
tũ octoginta septẽ annis, & genuit Lamech.
26 Et vixit Mathusala postq̃ genuit Lamech, se-
ptingentis octoginta duobus annis, & genuit
27 filios & filias. Et facti sunt omnes dies Ma-
D thusalæ nongẽti sexagintanouẽ anni, & mor
28 tuus est. Vixit aũt Lamech centũ octoginta
29 duobus annis, & genuit filium: Vocauitq;
nomen eius Noë, dicens: Iste cõsolabitur nos
ab operibus, & laboribus manuũ nostrarũ in
30 terra cui maledixit Dominus. Vixitq; La-
mech postquàm genuit Noë, quingẽtis nona-
gintaquinq; annis, & genuit filios & filias.
31 Et facti sunt omnes dies Lamech, septingen
ti septuagintaseptem anni, & mortuus est.
32 Noë verò cum quingentorum esset anno-
rum, genuit Sem, Cham, & Iapheth.

CAPVT VI.

1 CVMQVE cœpissent hoĩes mul-
A tiplicari super terrã, & filias pro-
2 creassent, videntes filii Dei fi-
lias hominũ q̃ essent pulchræ, ac-
ceperunt sibi vxores ex omnibus
3 quas elegerant. Dixitq; Deus: Nõ permane-
bit spiritus meus in homine in æternum, quia
caro est: eruntq; dies illius centũ viginti an-
4 norũ. Gigãtes autem erant super terram in
diebus illis. Postq̃ enim ingressi sunt filii Dei
ad filias hominum, illæq; genuerunt, isti sunt
5 potentes à seculo viri famosi. Vidẽs autem
Deus, q̃ multa malitia hominum esset in ter-
ra, & cuncta cogitatio cordis intenta esset ad
6 malum omni tempore, pœnituit eum q̃ ho
B minem fecisset in terra. Et præcauens in fu-
turum, & tactus dolore cordis intrinsecus: *Infrà 8. d 21.*
7 Delebo, inquit, hominẽ, quẽ creaui, à facie
terræ, ab hoĩe vsq; ad animantia, à reptili vsq; *Mat. 15. d 19.*
ad volucres cœli. pœnitet enim me fecisse
8 eos. Noë verò inuenit gratiã coram Dño.
9 Hæ sunt generationes Noë. Noë vir iustus, *Eccl. 44. c 17.*
atq; perfectus fuit in generationibus suis: cũ
10 Deo ambulauit. Et genuit tres filios, Sem,
11 Chã, & Iapheth. Corrupta est autem terra co
ram Deo, & repleta est iniquitate. Cumque

C vidisset Deus terrã esse corruptã (oĩs quippe
13 caro corruperat viam suã super terrã) dixit
ad Noë: Finis vniuersæ carnis venit coram
me; repleta est terra iniquitate à facie eorum:
14 & ego disperdam eos cum terra. Fac tibi ar-
cam de lignis leuigatis: mansiunculas in ar-
ca facies, & bitumine linies intrinsecus & ex
15 trinsecus. Et sic facies eam: Trecentorum
cubitorum erit longitudo arcæ, quinquagin-
ta cubitorum latitudo, & triginta cubitorum
16 altitudo illius. Fenestram in arca facies, &
in cubito consummabis summitatem eius:
ostiũ aũt arcæ pones ex latere: deorsum, cœ-
17 nacula & tristega facies in ea. Ecce ego ad-
ducam aquas diluuij super terram, vt interfi-
ciã oẽm carnem in qua spiritus vitæ est sub-
ter cœlum, & vniuersa quæ in terra sunt, con
18 sumentur. Ponamq; fœdus meum tecũ: &
D ingredieris arcam tu & filij tui, vxor tua, &
19 vxores filiorum tuorum tecũ. Et ex cunctis
animantibus vniuersę carnis bina induces in
arcam, vt viuant tecum, masculini sexus &
20 fœminini. De volucribus iuxta genus suũ,
& de iumentis in genere suo, & ex oĩ reptili
terræ, secundũ genus suum: bina de omnibus
21 ingredientur tecum, vt possint viuere. Tol-
les igitur tecum ex omnibus escis quę mãdi
possunt, & cõportabis apud te: & erunt tam
Hebr. 11. 7. 22 tibi, quàm illis in escam. Fecit igitur Noë,
omnia quæ præceperat illi Deus.

CAPVT VII.

1 DIXITQVE Dñs ad eum: Ingre
A dere tu & omnis domus tua in
1. Pet. 3. a. 20. arcam: te enim vidi iustum co-
2 ram me in generatione hac. Ex
omnibus animantibus mundis
tolles septena & septena, masculũ & fœminã.
De animantibus verò immundis, duo & duo,
3 masculum & fœminã. Sed & de volatilibus
cœli septena & septena, masculum & fœmi-
nam: vt saluetur semen super faciem vniuer-
4 sæ terræ. Adhuc enim, & post dies septem
ego pluam super terram quadraginta diebus
& quadraginta noctibus: & delebo oẽm sub-
5 stantiam quã feci, de superficie terrę. Fecit
ergo Noë, oĩa quæ mandauerat ei Dominus.
6 Eratque sexcentorũ annorũ quando diluuij
Mat. 24. d. 38. B aquæ inundauerunt super terrã. Et ingres-
7 sus est Noë, & filij eius, vxor eius & vxo-
Luc. 17. f. 26. res filiorum eius cum eo in arcam ꝓꝑ aquas
8 diluuij. De animantibus quoq; mũdis & im
1. Petr. 3. d. 20. mundis, & de volucribus, & ex omni quod
9 mouetur super terram. Duo & duo ingressa
sunt ad Noë in arcam masculus & fœmina,
10 sicut præceperat Dominus Noë. Cumque
transissent septem dies, aquæ diluuij inun-
11 dauerunt super terram. Anno sexcentesimo
vitæ Noë, mẽse secundo, septimodecimo die
mensis, rupti sunt oẽs fontes abyssi magnæ,
12 & cataractæ cœli apertæ sunt. Et facta est
pluuia super terram quadraginta diebus, &
13 quadraginta noctibus. In articulo diei il-
C lius ingressus est Noë, & Sem, & Cham, &
* tres y. Iapheth, filij eius: & vxor illius, & * vxores
14 filiorum eius cũ eis in arcam: ipsi & omne
animal secundùm genus suum, vniuersaq;
iumenta in genere suo, & omne quod moue
tur super terram in genere suo, cunctumq;
volatile ſm genus suum, vniuersæ aues, om-
15 nesq; volucres. Ingressæ sunt ad Noë in
arcam, bina & bina ex omni carne, in qua
16 erat spiritus vitæ. Et quæ ingressa sunt, ma-
sculus & fœmina ex oĩ carne introierunt, si-
cut præceperat ei Deus: & inclusit eum Do-
17 minus de foris. Factumq; est diluuium qua
draginta diebus * super terrã: & multiplica- * & quadraginta
tæ sunt aquæ, & eleuauerunt arcam in subli- noctibus. 7.
18 me à terra. Vehementer enim inundaue-
runt, & oĩa repleuerunt in superficie terræ:
19 porrò arca ferebatur super aquas. Et aquæ
D præualuerunt nimis super terram: opertiq;
sunt oẽs montes excelsi sub vniuerso cœlo.
20 Quindecim cubitis altior fuit aqua super
21 montes quos operuerat. Consumptaq; est Sap. 10. a. 4.
omnis caro quæ mouebatur super terrã, vo-
lucrum, animantium, bestiarum, omniumq; Eccle. 39. e. 28.
reptilium quæ reptant super terram. Vniuersi
22 homines, & cuncta in quibus spiraculum
23 vitæ est in terra, mortua sunt. Et deleuit* * Deus
oẽm substantiã quæ erat sup̃ terram, ab hoĩe
vsq; ad pecus, tam reptile, q̃ volucres cœli,
& deleta sunt de terra: remansit autem solus
24 Noë, & qui cum eo erant in arca. Obtinue- 1. Petr. 3. d.
runtq; aquę terrã cẽtũ quinquaginta diebus. 20.

CAPVT VIII.

1 RECORDATVS autẽ Deus Noë,
A cũctorumq; animãtiũ, & omniũ
iumentorum quæ erant cum eo
in arca, adduxit spiritũ super ter
2 rã, & imminutæ sunt aquæ. Et
clausi sunt fontes abyssi, & cataractæ cœli:
3 & prohibitæ sunt pluuiæ de cœlo. Reuer-
sæq; sunt aquæ de terra euntes & redeuntes,
& cœperunt minui post centum quinquagin
4 ta dies. Requieuitq; arca mense septimo,
vicesimoseptimo die mensis super montes Ar
5 meniæ. At verò aquæ ibant & decrescebant
vsque ad decimum mensem: decimo *enim * autem 4.
mense, prima die mensis apparuerunt cacu-
6 mina montium. Cumque transissent qua-
B draginta dies, aperiens Noë fenestram arcæ
7 quam fecerat, Dimisit coruum: qui egredie-
batur, & non reuertebatur, donec siccaren- 4.
8 tur aquæ super terram. Emisit quoq; co-
lumbam post eum, vt videret si iam cessas-
9 sent aquæ super faciem terræ. Quæ cùm nõ
inuenisset vbi requiesceret pes eius, reuersa
est ad eum in arcam: aquæ enim erant super
vniuersam terram: extenditq; manum suam 7.
10 & apprehensam intulit in arcam. Expecta-
tis autem vltrà septem diebus alijs, rursum
11 dimisit columbam ex arca. At illa venit
ad eum ad vesperam, portans ramum oliuæ
virentibus folijs in ore suo. intellexit ergo
12 Noë, q̃ cessassent aquæ super terram. Expe-
ctauitque nihilominus septem alios dies: &
C emisit columbam, quæ non est reuersa vltrà
13 ad eum. Igitur sexcentesimo primo anno,
primo mense, prima die mensis imminutæ
sunt aquæ super terram: & aperiens Noë te-

ctum

ctum arcæ, aspexit, viditq; q exiccata es-
14 set superficies terræ. Mense secundo, septi-
mo & vicesimo die mensis arefacta est ter-
15 ra. Locutus est autē Deus ad Noë, dicens:
16 Egredere de arca tu & vxor tua, filii tui &
17 vxores filiorum tuorum tecum. Cuncta ani
mantia quæ sunt apud te, ex omni carne, tā
in volatilibus, q̃ in bestiis & vniuersis repti-
libus quæ reptant super terrā, educ tecum, &
ingredimini super terram: crescite & mul- *Sup. 1. d*
18 tiplicamini super eam. Egressus est ergo *Inf. 9. A. 1.*
D Noë, & filii eius: & vxor illius, & vxores filio
19 rum eius cum eo. Sed & omnia animan-
tia, iumēta, & reptilia, quæ reptant super ter
ram secundū genus suum, egressa sunt de ar-
20 ca. Aedificauit autē Noë altare Domino, &
tollens de cunctis pecoribus, & volucribus
21 mundis, obtulit holocausta sup altare. Odo
ratusq; est Dominus odorem suauitatis, &
ait ad eum: Nequaquam vltrà maledicā ter-
ræ pp hoīem: sensus enim & cogitatio hu- *Sup. 6. a.*
mani cordis in malum prona sunt ab adole *5.*
scentia sua: non igitur vltrà percutiā oēm *Mat. 15. b*
22 animam viuentem sicut feci. Cunctis die- *19.*
bus terræ, sementis & messis, frigus & æstus, *.6.*
æstas & hyems, nox & dies non requiescent.

CAPVT IX.

1 BENEDIXITQVE Deus Noë, &
A filijs eius. Et dixit ad eos: Cre *Sup. 1. d.*
scite, & multiplicamini, & re- *28. & c. 17.*
2 plete terram. Et terror vester
ac tremor sit super cuncta ani-
malia terræ, & super oēs volucres cœli, cū
vniuersis q̃ mouentur sup terram: oēs pisces *Suprà 1. d*
3 maris manui vestræ traditi sunt. Et omne *29.*
qđ mouetur & viuit, erit vobis in cibū: qua-
4 si olera virētia tradidi vobis oīa. Excepto q *Leui. 17. d.*
5 carnē cum sanguine nō comedetis: Sangui- *14.*
nē enim animarum vestrarum requirā de ma
nu cunctarum bestiarum: & de manu homi
nis, de manu viri, & de manu fratris eius re- *-10.*
6 quirā animā hominis. Quicunque effude- *Mat. 26. f*
B rit humanū sanguinē, fundet sanguis illius: *52.*
ad imaginem quippe Dei factus est homo. *Apo. 13. c*
7 Vos autem crescite & multiplicamini, & *10.*
8 ingredimini sup terrā, & implete eam. Hæc *Sup. 1. d*
quoq; dixit Deus ad Noë, & ad filios eius cū *28. & c. 17.*
9 eo: Ecce ego statuam pactum meū vobiscū,
10 & cum semine vestro post vos: Et ad omnē
animam viuentem, quæ est vobiscum, tam
in volucribus, q̃ in iumentis, & pecudibus
terræ, cunctisque quæ egressa sunt de arca, &
11 vniuersis bestiis terræ. Statuam pactum *Isa. 54. c.*
meum vobiscum, & nequaquam vltrà inter- *9.*
ficietur oīs caro aquis diluuij, neq; erit dein
12 ceps diluuiū dissipans terrā. Dixitq; Deus:
Hoc est signū fœderis, qđ do inter me & vos,
& ad oēm animam viuentem quæ est vobi-
13 scum in generationes sempiternas. Arcum
meum ponam in nubibus, & erit signum fœ
14 deris inter me & inter terrā. Cūmq; ob- *Ecc. 43. b*
C duxero nubibus cœlū, apparebit arcus meus *12.*
15 in nubibus. Et recordabor fœderis mei vo
biscum, & cū omni anima viuente quæ car-
nem vegetat: & non erunt vltra aquæ diluuij
16 ad delendum vniuersam carnem. Eritq; ar
cus meus in nubibus, & videbo illum, & re- *-1.*
cordabor fœderis sempiterni, quod pactum
est inter Deum & * omnem animam viuen- ** inter 3.*
17 tem vniuersæ carnis quæ est super terrā. Di
xitq; Deus ad Noë. Hoc est signum fœderis *erit 3.*
qđ constitui inter me, & omnem carnē sup *inter oēm*
18 terram. Erāt ergo filij Noë qui egressi sunt *animā vi-*
de arca, Sem, Cham, & Iaphet: porrò Cham *uentem 3.*
19 ipse est pater Chanaan. Tres isti filij sunt
Noë, & ab his disseminatum est omne genus
20 hominum super vniuersam terrā. Cœpitq;
Noë vir agricola exercere terram, & plan-
21 tauit vineā. Bibēsq; vinū inebriatus est, & nu
D datus* in tabernaculo suo. Quod cū vidis- ** iacuit*
22 set Cham pater Chanaan, verenda scilicet
patris sui esse nudata, nunciauit duobus fra
23 tribus suis foras. At verò Sē & Iaphet: pal
lium imposuerunt humeris suis, & inceden-
tes retrorsum, operuerunt verēda patris sui,
faciesq; eorum auersæ erant, & patris viri-
24 lia non viderunt. Euigilans autem, Noë ex
uino, cùm didicisset quæ fecerat ei filius suus
25 minor, ait: Maledictus * Chanaan, seruus ** puer*
26 seruorum erit fratribus suis. Dixitq;: Bene
dictus Dominus Deus Sem, sit Chanaan ser-
27 uus eius. Dilatet Deus Iapheth, & habitet
in tabernaculis Sem, sitque Chanaan seruus
28 eius. Vixit autem Noë post diluuium trecē
29 tis quinquagīta annis, Et impleti sunt oēs
dies eius nougentorum quinquaginta anno
rum: & mortuus est.

CAPVT X.

1 HAE sunt generationes filiorū *.6. 3.*
A Noë, Sem, Chā, & Iapheth, na- *1. Par. 1.*
tiq; sunt eis filij post diluuiū. *a. 5.*
2 Filij Iapheth: Gomer, & Ma-
gog, & Madai, & Iauan, & Thu-
3 bal, & Mosoch, & Thiras. Porrò filij Gomer
4 Ascenez & Riphath, & Thogorma. Filij aūt
Iuan, Elisa & Tharsis, Cethim & Doda-
5 nim. Ab his diuisæ sunt insulæ gentiū in re-
gionibus suis, vnusquisq; secundum linguā- *-5.*
6 suam & familias suas in nationibus suis. Fi
lij autem Cham, Chus, & Mesraim, & Phut,
7 & Chanaan. Filij autem Chus: Saba, * Heui- ** & 11.*
la, & Sabatha, & Regma, & Sabathacha. Fi-
8 lij Regma, Saba, & Dadā. Porro Chus ge-
B nuit Nemrod: ipse cœpit esse potens in terra,
9 & erat robustus uenator corā Domino. ab *ob hoc 3.*
hoc exiuit prouerbiū, Quasi Nērod robustus
10 uenator corā Dño. Fuit autē principium re
gni eius Babylon, & Arach, & Achad, & Cha-
11 lanne, in terra Sennaar. De terra illa egres-
sus est Assur, & ædificauit Niniuen & plateas
12 ciuitatis, & Chale. Resen quoq; inter Nini
13 uen & Chale: hæc est ciuitas magna. At
uerò Mesraim genuit Ludim, & Anamim,
14 & Laabim, & Nephtuim, Et Phethrusim,
& Chasluim: de qbus egressi sunt Philisthiim,
15 & Caphtorim: Chanaan aūt genuit Sido-
16 nē primogenitū suū, Hethæū, & Iebusæū,
C & Ammorrhæū, & Gergesæum, & Heuæū, &
17 Aracæum, Sinæū, & Aradiū, Samaræum &
18 Hamathæū: & per hos disseminati sunt po-
19 puli Chananæorum. Factiq; sunt termini

Chanaău venieutibus à Sidone Gerară vſque
ad Gazam, donec ingrediaris Sodomă & Go-
20 morrhă, & Adamă & Seboim vſq; Laſa. Hi
ſunt filij Cham in cognationibus, & linguis
& generationibus, terriſque & gĕtibus ſuis.
21 De Sem quoq; nati ſunt, pŕe oĩum filiorũ
22 Heber, fratre Iapheth maiore. Filij Sĕ: Aelă
1. Par. 1. b 17. 23 & Aſſur, & Arphaxad, & Lud, & Ară. Filij
24 Ară: Hus, & Hul, & Gether, & Mes. At vero
Arphaxad genuit Salĕ, de quo ortus eſt He-
25 ber. Natiq; ſunt Heber filii duo, nomen vn
D Phaleg, eò q in diebus eius diuiſa ſit terra:
26 & nomĕ fratris eius Iectan. Qui Iectan ge-
nuit Elmodad & Saleph, & Aſarmoth, Iare,
27 & Aduram, & Vzal & Decla, & Hebal, &
28 Abimaël, Saba, & Ophir, & Heuila & Iobab.
29 oĕs iſti filij Iectan. Et facta ĕ habitatio eorũ
30 de Meſſa pergĕtibus vſq; Sephar mŏtĕ oriĕta
31 lĕ. Iſti ſunt filij Sĕ ſm cognationes & lin-
32 guas, & regiones in gĕtibus ſuis. Hæ fami-
liȩ Noë iuxta populos & nationes ſuas. Ab
his diuiſæ ſunt gentes in terra poſt diluuiũ.

CAPVT XI.

Sap. 10. a 5. 1 A ERAT aũt terra labij vnius, & ſer
monũ eorundĕ. Cumq; profi-
2 ciſcerĕtur de Oriĕte, inuenerũt
cãpũ ĩ terra Sĕnaar, & habitaue
3 rũt in eo. Dixitq; alter ad pxi
* nobis 6. mũ ſuũ: Venite, faciamus* lateres, & coqna-
mus eos igni. Habuerũtq; lateres p ſaxis, &
4 bitumĕ pro cæmento. Et dixerunt: Venite, fa
ciamus nobis ciuitatem & turrim, cuius cul
men pertingat ad cœlum: & celebremus no-
men noſtrum anteq̃ diuidamur in vniuerſas
5 terras. Deſcĕdit aũt Dominus vt videret ci-
uitătĕ & turrĕ quã ædificabant filij Adă, &
6 dixit: Ecce, vnus eſt populus, & vnũ eſt labiũ
oĩbus: cœperuntq; hoc facere, nec deſiſtent
à cogitationibus ſuis, donec eas opere com-
7 pleant. Venite igitur, deſcendamus, & confun
B damus ibi linguă eorũ, vt nŏ audiat vnuſquiſ
8 que vocem proximi ſui. Atq; ita diuiſit eos
Dñs ex illo loco in vniuerſas terras, & ceſſa-
9 uerunt ædificare ciuitatem. Et idcirco vo-
catum eſt nomĕ eius Babel: quia ibi confu-
ſum eſt labium vniuerſæ terræ: & inde diſper
ſit eos Dominus ſuper faciem cunctarum re
6. 10 gionũ. Hæ ſunt generationes Sem: Sem
1. Par. 1. b 17. erat centum annorum, qñ genuit Arphaxad,
11 biennio poſt diluuium. Vixitq; Sem poſtq̃
genuit Arphaxad, quingĕtis annis: & genuit
12 filios & filias. Porro Arphaxad vixit trigin
13 taquinque annis, & genuit Sale. Vixitq; Ar
quadringentis. 3. phaxad poſtq̃ genuit Sale, trecentis tribus
14 annis: & genuit filios & filias. Sale quoque
15 vixit triginta annis, & genuit Heber. Vi-
C xitq; Sale poſtq̃ genuit Heber, quadringentis
16 tribus annis: & genuit filios & filias. Vixit
autĕ Heber triginta quatuor annis, & genuit
17 Phaleg. Et vixit Heber poſtquã genuit Pha
leg, quadringentis triginta annis: & genuit
18 filios & filias. Vixit quoq; Phaleg triginta
1. Par. 1. b. 13. 19 annis, & genuit Reu. Vixitq; Phaleg poſtq̃
genuit Reu, ducĕtis nouem annis, & genuit
20 filios & filias. Vixit autĕ Reu triginta duo-
21 bus annis, & genuit Sarug. Vixit quoque
Reu poſtq̃ genuit Sarug, ducentis ſeptem an
22 nis: & genuit filios & filias. Vixit vero Sa-
23 rug triginta annis, & genuit Nachor. Vixit-
que Sarug poſtq̃ genuit Nachor, ducentis an-
24 nis: & genuit filios & filias. Vixit autĕ Na-
chor vigintinouem annis, & genuit Thare.
25 Vixitque Nachor poſtq̃ genuit Thare, cen-
tum decem & nouem annis: & genuit filios
26 & filias. Vixitq; Thare ſeptuaginta annis:
D & genuit Abră, & Nachor, & Aran. Hæ ſũt 1. Par. 1. b. 28.
27 autem generationes Thare: Thare genuit Ioſu. 24. a. 2.
Abram, Nachor, & Aran. Porro Aran genuit
28 Lot. Mortuusq; eſt Aran ante Thare patrĕ
ſuũ, in terra natiuitatis ſuæ in Vr Caldæorũ.
29 Duxerũt aũt Abră, & Nachor vxores: nomĕ
vxoris Abră, Sarai: & nomen vxoris Nachor,
Melcha, filia Aran pŕis Melchæ, & pŕis Ieſchæ.
30 Erat aũt Sarai ſterilis, nec habebat liberos.
31 Tulit itaq; Thare Abră filiũ ſuum, & Lot fi Ioſ. 24. a. 2.
liũ Aran filiũ filij ſui, & Sarai nurũ ſuă, vxorĕ Neh. 9. b. 7.
Abră filij ſui, & eduxit eos de Vr Caldæorũ, Iudit 5. a. 6.
vt irĕt in terră Chanaă: veneruntq; vſq; Ha-
32 ran, & habitauerunt ibi. Et facti ſunt dies
Thare ducentorum quinq; annorum, & mor ‸ires 6 Act. 7. a. 2
tuus eſt in Haran.

CAPVT XII.

1 DIXIT autem Dominus ad Abră:
A Egredere de terra tua, & de co- Act. 7. a. 3
gnatione tua, & de domo patris
tui, & veni in terră quam mon-
2 ſtrauero tibi. Faciamq; te in gĕ
tĕ magnam, & benedică tibi, & magnificabo
3 nomen tuum, eriſq; benedictus. Benedicam
benedicentibus tibi, & maledică maledicen-
tibus tibi, atq; IN TE benedicentur vni- Gal. 3. b. 8
4 uerſæ cognationes terræ. Egreſſus eſt itaque Infra 18. c
Abră ſicut præceperat ei Dñs, & iuit cum eo 18. 28. c.
Lot: Septuagintaquinq; annorum erat Abră 17.
5 cùm egrederetur de Haran. Tulitq; Sarai Heb. 11. b. 8
B vxorem ſuă, & Lot filium fratris ſui, vniuer-
ſamq; ſubſtantiă quă poſſederant, & animas
quas fecerăt in Haran: & egreſſi ſunt vt irent
in terră Chanaan: Cumq; veniſſent in eam,
6 pertranſiuit Abram terră vſq; ad locum Si-
chem, & vſq; ad conuallem illuſtrem: Cha-
7 nanæus autem tunc erat in terra. Apparuit
autem Dñs Abram, & dixit ei, Semini tuo Inf. 13. d.
dabo terram hanc. Qui ædificauit ibi altare 14. 15. d.
8 Domino, qui apparuerat ei.* Et inde tranſ- 18. 26. a. 2.
grediens ad montem qui erat contra Orien- Deut. 34. b
tem Bethel, tetendit ibi tabernaculum ſuũ, 4.
ab Occidente habens Bethel, & ab Oriente * & inuo-
Hai: ædificauit quoq; ibi altare Dño, & inuo cauit ibi
9 cauit nomen eius. Pertexitq; Abră vadens nomĕ eius.
10 & vltrà progrediĕs ad Meridiem. Facta eſt
C autem fames in terra: deſcenditq; Abram in
Aegyptũ, vt peregrinaretur ibi: præualuerat
11 enim fames in terra. Cumq; propè eſſet vt
ingrederetur Aegyptum, dixit Sarai vxori
12 ſuæ: Noui q pulchra ſis mulier: & quod
cùm viderint te Aegyptij, dicturi ſunt: Vxor
illius eſt. & interficient me, & te reſeruabũt.
13 Dic ergo, obſecro te, q ſoror mea ſis: vt be Inf. 20. a 1.
nè ſit mihi pṕter te, & viuat aĩa mea ob gra
14 tiam tui. Cum itaque ingreſſus eſſet Abră

Aegyptum,

Aegyptum, viderunt Aegyptij mulierem, quod
15 esset pulchra nimis. Et nunciauerunt prin
cipes Pharaoni, & laudauerunt eam apud il-
lum: & sublata est mulier in domũ Pharao-
16 nis. Abram verò benè vsi sunt propter illã. Fue-
*asina 5. D runtq; ei oues & boues & *asini & serui, &
*familia 5 17 *famulæ & asinæ & cameli. Flagellauit autẽ
-5. Dñs Pharaonem plagis maximis, & domum
18 eius propter Sarai vxorem Abrã. Vocauitq; Pha
rao Abrã, & dixit ei: Quidnam est hoc quod
fecisti mihi? quare nõ indicasti mihi quod vxor
19 tua esset? Quã ob causam dixisti esse sororẽ
tuã, vt tollerẽ eã mihi in vxorem? Nũc igit ec
20 ce cõiux tua; accipe eã, & vade. Præcepitq;
Pharao super Abram viris: & deduxerunt eũ,
& vxorem illius & omnia quæ habebat.

CAPVT XIII.

1 ASCENDIT ergo Abram de Aegy-
A pto, ipse & vxor eius, & oĩa quæ ha
bebat, & Lot cũ eo ad australem
*Abrã 6. 2 plagã. Erat autẽ diues valde * in
3 possessione auri & argenti. Re-
uersusq; est per iter quò venerat, à meridie
in Bethel vsq; ad locũ vbi prius fixerat ta-
4 bernaculũ inter Bethel & Hai: in loco alta-
|Sup. 12. b 8. ris, quod fecerat prius, & inuocauit ibi nomẽ
5 Dñi. Sed & Lot qui erat cũ Abram, fuerunt
6 greges ouiũ, & armenta, & tabernacula. Nec
poterat eos capere terra, vt habitarẽt simul:
|Inf. 36. a. 7. B erat quippe substantia multa eorũ, & neq-
* & 13. 7 bãt habitare cõiter. Vnde *facta est rixa in-
ter pastores gregũ Abrã & Lot. Eo autẽ tẽpore
Chananæus, & Pherezæus habitabãt in terra
8 illa. Dixit ergo Abrã ad Lot: Ne, quæso, sit iur
giũ inter me & te, & inter pastores meos, & pa
9 stores tuos: fratres enim sumus. Ecce, vniuer
sa terra coram te est: recede à me, obsecro: si
ad sinistrã ieris, ego dexterã tenebo: si tu dex-
10 teram elegeris, ego ad sinistram pergã. Ele-
uatis itaque Lot oculis, vidit oẽm circa re-
gionẽ Iordanis, quæ vniuersa irrigabatur ante-
quã subuerteret Dominus Sodomam & Go
C morrham, sicut paradisus Dñi, & sicut Aegy-
11 ptus venientibus in Segor. Elegitq; sibi Lot
regionem circa Iordanẽ, & recessit ab Orien-
12 te: diuisiq; sunt alterutrũ à fratre suo. Abrã
habitauit in terra Chanáan: Lot verò mora-
tus est in oppidis quę erant circa Iordanẽ, &
13 habitauit in Sodomis. Homines autem So
domitæ pessimi erant, & peccatores corã Do-
14 mino nimis. Dixitq; Dominus ad Abram
|Sup. 12. b 7. postquã diuisus est ab eo Lot: | Leua oculos
Inf. 15. c. tuos in directum, & vide à loco in quo nũc
18. 26. a 4 es, ad Aquilonẽ & * Meridiẽ, ad Orientem, &
-10. 15 Occidentem. Omnem terram quam conspi
* ad 6. cis, tibi dabo, & semini tuo vsque in sempi-
Deut. 34. b 16 ternũ. Faciamq; semen tuum sicut puluerẽ
4. terræ: si quis potest hominum numerare pul
-5. uerem terræ, semen quoque tuũ *numerare
*numera- 17 poterit. Surge ergo & perambula terram
ri. 3. in lõgitudine, & in latitudine sua: quia tibi da-
-18. 18 turus sum eã. Mouẽs igitur tabernaculum
suũ Abram, venit, & habitauit iuxta cõuallẽ
Mambre, quæ est in Hebron: ædificauitq; ibi
altare Domino.

CAPVT XIIII.

1 FACTVM est autem in illo tempo
A re, vt Amraphel rex Sennaar, &
Arioch rex Ponti, & Chodorla-
homor rex Elamitarũ, & Tha-
2 dal rex gentium inirent bellũ
contra Bara regem Sodomorũ, & contra Ber
sa regem Gomorrhę, & cõtra Senaab regem
Adamæ, & contra Semẽber regem Seboim,
3 contraq; regem Balæ, ipsa est Segor. Omnes
hi conuenerunt in vallem Syluestrem, quæ
4 nunc est mare salis. Duodecim enim annis
seruierant Chodorlahómor, & tertiodecimo
5 anno recesserunt ab eo. Igitur quartodeci-
mo anno venit Chodorlahómor, & reges qui
erant cum eo: percusseruntque Raphaim in
Astaroth & Carnaim, & Zuzim cum eis, & -11.
6 Emim in Saue Cariathaim, & Corrhæos in
montibus Seir, vsq; ad Campestria Pharan,
7 quæ est in solitudine. Reuersiq; sunt & ve-
nerũt vsq; ad fontẽ Misphat, ipsa est Cades: -10.
& percusserũt oẽm regionẽ Amalecitarum, &
Amorrhæorũ, qui habitabãt in Asasonthamar.
8 Et egressi sunt rex Sodomorum, & rex Go
B morrhæ, rexq; Adamæ, & rex Seboim, necnõ
& rex Balæ, quæ est Segor, & direxerunt aciẽ cõ
9 tra eos in valle Syluestri, scilicet aduersus
Chodorlahómor regẽ Elamitarũ, & Thadal
regem gentiũ, & Amraphel regẽ Sennaar, &
Arioch regẽ Põti, quatuor reges aduersus quin
10 que. Vallis autẽ Syluestris habebat puteos
multos bituminis. Itaq; rex Sodomorum, &
rex Gomorrhæ terga verterunt, cecideruntq; 6.
11 ibi: & qui remãserãt, fugerunt ad mõtẽ. Tu
C lerũt autẽ oẽm substantiam Sodomorũ & Go
morrhæorũ, & vniuersa quæ ad cibũ pertinẽt,
12 & abierũt. Necnon & Lot, & substãtiã eius,
filiũ fratris Abrã, qui habitabat in Sodomis.
13 Et ecce, vnus qui euaserat, nũciauit Abrã He
bræo, qui habitabat in cõualle Mãbre Amorrhæi
fratris Eschol, & fratris Aner: hi n. pepigerãt
14 fœdus cũ Abrã. Quod cũ audisset Abrã, captũ
videlicet Lot fratrẽ suũ, numerauit expedi-
tos uernaculos suos trecẽtos decẽ & octo: &
15 persecutus ẽ eos vsq; Dan. Et diuisis socijs, ir
ruit super eos nocte: percussitq; eos, & persecutus
est eos usq; Hoba & Phœnicen quæ est ad læ -13.
16 uã Damasci. Reduxitq; oẽm substantiã, &
Lot fratrẽ suũ cũ substãtia illius, mulieres
17 quoq; & populũ. Egressus est autẽ rex Sodo
morũ in occursũ eius postquã reuersus est à
cęde Chodorlahómor, & regũ qui cũ eo erãt
18 in ualle Saue, quæ est uallis regis. | At uero |Heb. 7. a.
D Melchisedech rex Salem, proferens panem & 3.
19 uinum (erat enim sacerdos Dei altissimi) be
nedixit ei, & ait: Benedictus Abram Deo ex
20 celso, qui creauit cœlum & terrã. Et benedi
ctus Deus excelsus, quo protegẽte, hostes in
manibus tuis sunt. Et dedit ei decimas ex
21 omnibus. Dixit autem rex Sodomorum ad
Abram: Da mihi animas, cætera tolle tibi.
22 Qui respondit ei: Leuo manum meam ad
Dominũ Deum excelsum possessorem cœli
23 & terræ, quod à filo subtegminis usque ad
corrigiam caligæ, non accipiam ex omnibus
quæ tua sunt, ne dicas, Ego ditaui Abram:

24 ℣Exceptis his q̃ comederũt iuuenes, & parti
bus virorũ qui uenerũt mecũ, Aner, Eſchol, &
Mambre: iſti accipient partes ſuas.

CAPVT XV.

1 HIs itaque trãſactis, factus eſt ſer
A mo Domini ad Abram per ui-
ſionem, dicens: Noli timere
Abram, ego protector tuus ſum,
2 & merces tua magna nimis. ℣Di
xitq; Abram: Domine Deus, q̃d dabis mihi?
ego vadã abſque liberis: & filius procurato-
3 ris domus meæ iſte Damaſcus Eliëzer. ℣Ad-
diditque Abram: Mihi autem non dediſti ſe-
men: & ecce uernaculus meus, hæres meus
4 erit. ℣Statimq; ſermo Domini factus eſt ad
eum, dicens: Non erit hic hæres tuus: ſed qui
egredietur de utero tuo, ipſum habebis hære
5 dem. ℣Eduxitque eum foras, & ait illi: ‖Su-
B ſpice cœlum, & numera ſtellas, ſi potes. Et
6 dixit ei: Sic erit ſemẽ tuum. ℣‖Credidit Abrã
7 Deo, & reputatum eſt illi ad iuſtitiam. ℣Di-
xitque ad eum: Ego Dominus, qui eduxi te
de Vr Chaldæorum, ut darem tibi terrã iſtã,
8 & poſſideres eam. ℣At ille ait: Domine Deus,
unde ſcire poſſum quòd poſſeſſurus ſim eam?
9 ℣Et reſpondens Dominus: Sume, inquit, mihi
uaccam triennem, & capram trimam, & arie
tem annorum trium, turturem quoque & co
10 lumbam. ℣Qui tollens uniuerſa hæc, ‖diui-
ſit ea per medium, & utraſque partes cõtra
ſe altrinſecus poſuit; aues autem non diui-
11 ſit. ℣Deſcenderuntq; uolucres ſuper cadaue
12 ra, & abigebat eas Abram. ℣Cumque Sol °oc
C cumberet, ſopor irruit ſuper Abram, & hor-
13 ror magnus & tenebroſus inuaſit eum. ℣Di
ctumq; eſt ad eum: Scito prænoſcens quòd
‖peregrinum futurum ſit ſemen tuum in ter
ra non ſua: & ſubijcient eos ſeruituti, & af-
14 fligent quadringentis annis. ℣Verumtamen
gentem cui ſeruituri ſunt, ego iudicabo: &
poſt hæc egredientur cum magna ſubſtantia.
15 ℣Tu autem ibis ad patres tuos in pace ſepul
16 tus in ſenectute bona. ℣Generatione autem
D quarta reuertentur huc: necdum enim com-
pletæ ſunt iniquitates Amorrhæorum uſque
17 ad præſens tempus. ℣Cum ergo occubuiſſet
Sol, facta eſt caligo tenebroſa, & apparuit cli
banus fumans, & lampas ignis tranſiens in-
18 ter diuiſiones illas. ℣In illo die ‖pepigit Do-
minus fœdus cum Abram, dicens: Semini tuo
dabo terram hanc à fluuio Aegypti uſque ad
19 fluuium magnũ Euphrãten, ℣Cinæos, & Ce-
20 nezæos, Cedmonæos, ℣& Hethæos, & Phære-
21 zæos, Raphaim quoque, ℣& Amorrhæos, &
Chananæos, & Gergeſæos, & Iebuſæos.

‖Ro. 4. c. 18
‖Rom. 4. a 3.
Gal. 3. a. 6
Iac. 2. d. 23.
‖Iere. 34. d 18.
°occubuiſſet. 4.
‖Act. 7. a 6.
Exo. 12. f 36.
‖Sup. 12. b 7. 13. d. 15
Infr. 26. a 4.
Deu. 34. b 4.
2. Par. 9. f 25.
3. Reg. 4. c 20. 21.

CAPVT XVI.

1 IGITVR Saräi, uxor Abram, nõ
A genuerat ſibi liberos: ſed habẽs
ancillam Aegyptiam nomine
2 Agar, ℣dixit marito ſuo: Ecce,
concluſit me Dominus, ne pare
rem: ingredere ad ancillam meam, ſi fortè
ſaltem ex illa ſuſcipiam filios. Cumq; ille
3 acquieſceret deprecanti, ℣tulit Agar Aegy-
ptiam ancillam ſuam poſt annos decem,
quàm habitare cœperant in terra Chanáan:
4 & dedit eam uiro ſuo uxorem. ℣Qui ingreſ-
B ſus eſt ad eam. At illa concepiſſe ſe uidens,
5 deſpexit dominam ſuam. ℣Dixitque Saräi
ad Abram: Iniquè agis contra me: ego dedi
ancillam meam in ſinum tuum, quæ uidens
quòd conceperit, deſpectui me habet: iudi-
6 cet Dominus inter me & te. ℣Cui reſpon-
dens Abram: Ecce, ait, ancilla tua in manu
tua eſt: utere ea ut libet. Affligente igitur eã
7 Saräi, fugam inijt. ℣Cumq; inueniſſet eam
Angelus Domini, iuxta fontem aquæ in ſoli-
8 tudine, quæ eſt in uia Sur in deſerto, ℣dixit
ad illam: Agar, ancilla Saräi, unde uenis? &
quò vadis? Quæ reſpondit: A facie Saräi do-
9 minæ meæ ego fugio. ℣Dixitque ei Angelus
C Domini: Reuertere ad dominam tuam, &
10 humiliare ſub manu illius. ℣Et ruſum:
Multiplicans, inquit, multiplicabo ſemen
tuum, & non numerabitur præ multitudi-
11 ne. ℣Ac deinceps: Ecce, ait, concepiſti, & pa-
ries filium: vocabiſq; nomen eius Iſmahël,
eò quòd audierit Dominus afflictionem tuã.
12 ℣Hic erit ferus homo: manus eius cõtra om
nes, & manus omnium contra eum; & è re-
gione vniuerſorum fratrum ſuorum figet ta
13 bernacula. ℣Vocauit autem* nomen Domi- ** Agar.*
D ni qui loquebatur ad eam: Tu Deus qui vi-
diſti me. Dixit enim, Profectò hic vidi po-
14 ſteriora videntis me. ℣Propterea appellauit
puteum illum, Puteum Viuentis & viden- *Inf. 24. g 62.*
15 tis me. Ipſe eſt inter Cades & Barad. ℣Pe-
peritque Agar Abræ filium, qui vocauit *Gal. 4. c. 22*
16 nomen eius Iſmahël. ℣Octoginta & ſex an-
norum erat Abram, quando peperit ei Agar
Iſmahëlem.

CAPVT XVII.

1 POSTQVAM verò nonaginta &
A nouem annorũ eſſe cœperat, ap
paruit ei Dominus; dixitque ad
eum: Ego Dominus omnipo-
tens: ambula coram me, & eſto
2 perfectus. ℣Ponamq; fœdus meum inter me
& te: & multiplicabo te vehementer nimis.
3 ℣Cecidit Abram pronus in faciem. Dixitq;
4 ei Deus: ℣Ego ſum, & * pactum meum tecũ, **ponam*
5 ‖erisq; pater multarum gentium. ℣Nec vltrà *‖Eccl. 44. c 20.*
vocabitur nomen tuum Abram; ſed appel-
laberis Abraham: quia patrem multarũ gen- *Rom. 4. c 17.*
6 tium conſtitui te. ℣Faciamque te creſcere ve
hementiſſimè, & ponam te in gentibus, Re-
7 geſq; ex te egredientur. ℣Et ſtatuam pactũ
meum inter me & te, & inter ſemen tuum
poſt te in generationibus ſuis fœdere ſempi-
terno: vt ſim Deus tuus, & ſeminis tui poſt
8 te. ℣Daboq; tibi & ſemini tuo* terram pe- **poſt te 4.*
B regrinationis tuæ, omnem terram Chanáan
in poſſeſſionem æternam, eroq; Deus eorũ.
9 ℣Dixit iterum Deus ad Abraham: ‖Et tu er- *‖Act. 7. a 8*
go cuſtodies pactum meum, & ſemen tuum
10 poſt te in generationibus ſuis. ℣Hoc eſt pa-
ctum meum quod obſeruabitis inter me &
vos, & ſemen tuum poſt te: Circuncidetur
11 ex vobis omne maſculinum. ℣Et circunci-

Rom. 4. b. detis carnem præputij vestri, vt sit in signũ
11. 12 fœderis inter me & vos. Infans octo die-
Leu. 12. a. rum circumcidetur in vobis: omne masculi-
3. num in generationibus vestris, tam verna-
Luc. 2. c. culus, quam emptitius circumcidetur, & qui-
21. 13 cunque non fuerit de stirpe vestra: eritque
pactum meum in carne vestra in fœdus æter
14 num. Masculus, cuius præputij caro circun-
cisa non fuerit, delebitur anima illa de po-
pulo suo, quia pactum meum irritum fecit.
15 Dixit quoque Deus ad Abraham: Sarai vxo
C rem tuam non vocabis Sarai, sed Saram.
16 Et benedicam ei, & ex illa dabo tibi filium,
cui benedicturus sum, eritque in nationes,
17 & Reges populorum orientur ex eo. Ceci-
dit Abraham in faciem suã, & risit in cor-
de suo, dicens: Putasne centenario nascetur
18 filius? & Sara nonagenaria pariet? Dixitq;
ad Deum: Vtinam Ismahël viuat coram te.
Infr. 18. B. 19 Et ait Deus ad Abraham: Sara vxor tua pa
& 21. A. 2. riet tibi filium, vocabisq; nomen eius Isaac,
& constituam pactum meum illi in fœdus
20 sempiternum, & semini eius post eum. Su-
per Ismahël quoque exaudiui te. ecce, bene-
dicam ei, & augebo, & multiplicabo eũ val-
de. Duodecim Duces generabit, & faciam il-
21 lum in gentem magnam. Pactum vero
D meum statuam ad Isaac, quem pariet tibi Sa
22 ra tempore isto in anno altero. Cumq; fi-
nitus esset sermo loquentis cum eo, ascen-
23 dit Deus ab Abraham. Tulit autem Abrahã
Ismahël filium suum, & omnes vernaculos
domus suæ: vniuersosq; quos emerat, cũctos
mares ex omnibus viris domus suæ: & cir-
cuncidit carnem præputij eorum statim in
24 ipsa die, sicut præceperat ei Deus. Abraham
nonaginta & nouem erat annorum, quan-
25 do circuncidit carnem præputij sui. Et
Ismahël filius suus tredecim annos impleue
26 rat tempore circuncisionis suæ. Eadem die
circuncisus est Abraham, & Ismahël filius
27 eius. Et omnes viri domus illius, tam ver-
naculi, quàm emptitij: & alienigenæ pariter
circuncisi sunt.

CAPVT XVIII.

Heb. 13. A. 2. 1 APPARVIT autem ei Dñs in cõ
A ualle Mambre sedenti in ostio
tabernaculi sui in ipso feruore
2 diei. Cumq; eleuasset oculos,
apparuerunt ei tres viri stantes
prope eum: quos cum vidisset, cucurrit in oc
-ß. cursum eorum de ostio tabernaculi -sui-, &
3 adorauit in terram. Et dixit: Dñe, si inueni
gratiã in oculis tuis, ne transeas seruum tuũ:
4 sed afferam pauxillum aquæ, & lauentur
5 pedes vestri, & requiescite sub arbore. Po-
namq; buccellã panis, & confortetur cor ve-
strum, postea transibitis: idcirco enim decli
nastis ad seruum vestrum. Qui dixerunt:
6 Fac vt locutus es. Festinauit Abraham in
tabernaculum ad Saram, dixitq; ei: Accele-
-4- ra, tria sata -similæ- commisce, & fac subci-
7 nericios panes. Ipse vero ad armentum cu-
currit, & tulit inde vitulum tenerrimum &
optimum: deditque puero, qui festinauit &
8 coxit illum. Tulit quoque butyrum & lac,
B & vitulum quem coxerat, & posuit coram
eis. ipse vero stabat iuxta eos sub arbore.
9 Cumque comedissent, dixerunt ad eum:
Vbi est Sara vxor tua? Ille respondit: Ecce
10 in tabernaculo est. Cui dixit: Reuertens Sup. 17. E.
veniam ad te tempore isto, vita comite, & 19.
habebit filium Sara vxor tua. Quo audito Inf. 21. A. 1.
11 Sara risit post ostium tabernaculi. Erant au Rom. 9. b. 9.
tem ambo senes, prouectæque ætatis, & de- 1. Pet. 3. a.
12 fierant Saræ fieri muliebria. Quæ risit, oc- 6.
culte dicens: Postquàm consenui, & domi-
nus meus vetulus est, voluptati operam da-
13 bo? Dixit autem Dominus ad Abraham:
Quare risit Sara, dicens, Num verè paritura
14 sum anus? Nunquid Deo quicquam est dif-
ficile? Iuxta condictum reuertar ad te hoc
eodem tempore, vita comite, & habebit Sara
15 filium. Negauit Sara, dicens: Non risi: ti-
more perterrita. Dominus autem: Non est,
16 inquit, ita: sed risisti. Cùm ergo surrexissent
inde viri, direxerunt oculos contra Sodomã:
& Abraham simul gradiebatur, deducẽs eos.
17 Dixitque Dominus: Num celare potero
18 Abraham quæ gesturus sum? cùm futurus
sit in gentem magnam, ac robustissimam, &
BENEDICENDAE sint in illo omnes Sup. 12. A.
19 nationes terræ? Scio enim quòd præceptu- 3.
C rus sit filijs suis, & domui suæ post se, vt cu- Inf. 32. d.
stodiant viam Domini, & faciant iudicium 17.
& iustitiam: vt adducat Dominus propter
Abraham omnia quæ locutus est ad eum.
20 Dixit itaque Dominus: Clamor Sodomorũ
& Gomorrhæorum multiplicatus est, & pec
21 catum eorum aggrauatum est nimis. Descẽ
dam, & videbo vtrum clamorem qui venit
ad me, opere compleuerint: an non est ita, vt
22 sciam. Conuerteruntq; se inde, & abierunt
Sodomam. Abraham verò adhuc stabat co-
23 ram Domino. Et appropinquans ait: Nun-
24 quid perdes iustum cum impio? Si fuerint
quinquaginta iusti in ciuitate, peribunt si-
mul? & nõ parces loco illi propter quinqua
25 ginta iustos, si fuerint in eo? Absit à te, vt
rem hanc facias, & occidas iustum cum im-
pio, fiatque iustus sicut impius: non est hoc
tuum, qui iudicas omnem terram: nequaquã
26 facies iudicium -hoc-. Dixitq; Dominus ad -ß.
eum: Si inuenero Sodomis quinquaginta iu-
stos in medio ciuitatis, dimittam omni loco
27 propter eos. Respondensq; Abraham, ait:
Quia semel cœpi, loquar ad Dñm meũ, cùm
28 sim puluis & cinis. Quid si minus quinqua
D ginta iustis quinque fuerint? delebis ꝓpter
-quadragintaquinque- vniuersam vrbem? Et -quinque .-
ait: Non delebo, si inuenero ibi quadraginta
29 quinque. Rursumq; locutus est ad eum: Sin
autẽ quadraginta -ibi- inuenti fuerint, quid -ß.
facies? Ait: Non percutiam propter quadra-
30 ginta. Ne, quæso, inquit, indigneris Dñe, si
loquar. Quid si ibi inuenti fuerint triginta?
Respondit: Non faciam, si inuenero ibi tri-
31 ginta. Quia semel, ait, cœpi, loquar ad Do-
minum meũ. Quid si ibi inuenti fuerint vi-
ginti? Ait: Non interficiam propter viginti.
32 Obsecro, inquit, ne irascaris Domine, si lo-

quar

quar adhuc semel: Quid si inuēti fuerint ibi
decem? Et dixit: Non delebo propter decem.
33 Abijtq; Dominus postquàm cessauit loqui
ad Abraham: & ille reuersus est in locū suū.

CAPVT XIX.

1 VENERVNT'QVE duo angeli
A Sodomā vespere, sedente Lot in Heb.13.a.2
foribus ciuitatis. Qui cum vi-
disset eos, surrexit, & iuit ob- -4.
uiā eis; adorauitq; pronus in ter-
2 rā. Et dixit: Obsecro, Dñi, declinate in domū
pueri vestri, & manete ibi: lauate pedes ve-
stros, & manè proficiscemini in viā vestram.
Qui dixerunt: Minimè, sed in platea mane-
3 bimus. Compulit illos oppido, vt diuerterēt
ad eum: ingressisq; domum illius, fecit con-
4 uiuiū, & coxit azyma, & comederunt. Prius
autem quàm irent cubitum, viri ciuitatis val
lauerunt domū à puero vsq; ad senē, oīs po-
5 pulus simul. Vocaueruntq; Lot, & dixerūt
B ei: Vbi sunt viri qui introierunt ad te nocte?
6 educ illos huc, vt cognoscamus eos. Egres-
sus ad eos Lot, post tergum accludens ostiū,
7 ait: Nolite, quæso, fratres mei, nolite malum
8 hoc facere. Habeo duas filias, quæ necdum
cognouerunt virum: educam eas ad vos, &
abutimini eis sicut vobis placuerit, dummo-
do viris istis nihil mali faciatis, quia ingressi
9 sunt sub vmbra culminis mei. At illi dixe-
runt: Recede illuc. Et rursus: ingressus es, in-
quiunt, vt aduena, nunquid vt iudices? te
ergo ipsum magis quàm hos affligemus.
1.Pet.2.b. Vimque faciebant Lot vehementissimè:
10 5. iamque prope erat, vt effringerent fores. Et
ecce, miserunt manum viri, & introduxerūt
11 ad se Lot, clauseruntq; ostium: & eos qui
Sap.19.c. foris erant, percusserunt cæcitate, à mini-
26. mo vsq; ad maximum, ita vt ostium inueni-
12 re non possent. Dixerunt autē ad Lot: Ha
C bes hic quempiam tuorum? generum, aut fi-
lios, aut filias: oēs qui tui sunt, educ de vrbe
13 hac: delebimus enim locum istum, eo q
increuerit clamor eorum coram Dño, qui
14 misit nos, vt perdamus illos. Egressus ita-
que Lot, locutus est ad generos suos qui acce
-7. pturi erāt filias eius, & dixit: Surgite, & egre
dimini de loco isto: quia delebit Dñs ciuita
tem hanc. Et visus est eis quasi ludens lo-
15 qui. Cùmq; esset manè, cogebant eum an-
a & 6. geli, dicentes: Surge, * tolle vxorem tuam,
& duas filias quas habes: ne & tu pariter pe-
16 reas in scelere ciuitatis. Dissimulāte illo, ap
D prehenderunt manum eius, & manum vxo-
vers 6. ris, * ac duarum filiarum eius, eo quod par-
17 Sap.10.a. ceret Dominus illi. Eduxeruntq; eum, &
6. posuerunt extra ciuitatem. Ibique locuti
-3. sunt ad eum, dicentes: Salua animā tuam: no
li respicere post tergum, nec stes in omni cir
ca regione: sed in monte saluum te fac, ne &
18 tu simul pereas. Dixitq; Lot ad eos: Quæ-
19 so, domine mi, quia inuenit seruus tuus
gratiam coram te, & magnificasti misericor
diam tuam quam fecisti mecum, vt saluares
animam meam, nec possum in monte sal-
uari, ne fortè apprehendat me malum, &

20 moriar. Est ciuitas hæc iuxta, ad quam
possum fugere, parua, & saluabor in ea: nun
21 quid non modica est, & viuet aīa mea? Di-
E xitq; ad eum: Ecce etiam in hoc suscepi pre-
ces tuas, vt non subuertam vrbem pro qua lo
22 cutus es. Festina, & saluare ibi: quia non Sap.10.a.
potero facere quicquam, donec ingrediaris 6.
illuc. Idcirco vocatum est nomen vrbis il-
23 lius, Segor. Sol egressus est super terram &
24 Lot ingressus est Segor. Igitur Dominus Deu.29.d
pluit super Sodomā & Gomorrham sulphur 23.
25 & ignem à Dño de cælo, & subuertit ciuita Isaia 13.d
tes has, & oēm circa regionem, vniuersos ha 19.
26 bitatores vrbiū, & cūcta terræ virētia. Re Iere.50.f.
spiciēsq; vxor eius post se, versa est in statuā 40.
27 salis. Abrahā aūt consurgēs manè vbi stete Ezech.16.f.
28 rat prius cū Dño, intuitus est Sodomā & Go 48.
morrhā, & vniuersam terrā regionis illius: vi Osee 11.c.
ditq; ascendentē fauillā de terra quasi forna 8.
29 cis fumū. Cùm enim subuerteret Deus ciui Am.4.d.
F tates regionis illius, recordatus est Abrahæ: 11.
& liberauit Lot de subuersione vrbiū in qui- Luc.17.f.
30 bus habitauerat. Ascenditq; Lot de Segor, 29.
& mansit in monte, duæ quoq; filiæ eius cū Iud.1.c.7.
eo (timuerat enim manere in Segor) & mā- Sup.18.a.
sit in spelunca ipse, & duæ filiæ eius cū eo: 1.
31 Dixitq; maior ad minorem: Pr nr senex -4.
est, & nullus virorum remansit in terra qui
possit ingredi ad nos iuxta morē vniuersæ
32 terræ. Veni, inebriemus eū vino, dormia-
musq; cum eo, vt seruare possimus ex patre
33 nostro semen. Dederunt itaq; patri suo bi
bere vinum nocte illa. Et ingressa est ma-
ior, dormiuitq; cum patre: at ille nō sensit,
nec quando accubuit filia, nec qñ surrexit.
34 Altera quoq; die dixit maior ad minorem:
G Ecce dormiui heri cum patre meo, demus ei
bibere vinum etiam hac nocte, & dormies
cum eo, vt saluemus semen de patre nostro.
35 Dederuntq; etiam & illa nocte patri suo -4.
bibere vinū, ingressaq; minor filia dormiuit
cum eo: & nec tunc quidem sensit quando
36 concubuerit, vel quando illa surrexit. Con-
37 ceperunt ergo duæ filiæ Lot de pře suo. Pe-
peritq; maior filiū, & vocauit nomen eius
Moab: ipse est pr Moabitarū vsq; in pŝentem
38 diē. Minor quoq; peperit filiū, & vocauit
nomen eius, Ammō, id est, filius populi mei:
ipse est pater Ammonitarum vsq; hodie.

CAPVT XX.

1 PROFECTVS inde Abraham in ter
A ram australem, habitauit inter
Cades & Sur: & peregrinatus est
2 in Geraris. Dixitq; de Sara v-
xore sua, Soror mea est. Misit
ergo Abimelech rex Geraræ, & tulit eam.
3 Venit autem Deus ad Abimelech per som
niū nocte, & ait illi: En morieris pp mulie-
4 rē quam tulisti: habet.n.virū. Abimelech
vero non tetigerat eam, & ait: Dñe, nū gen-
5 tē ignorantē, & iustam interficies? Nonne
ipse dixit mihi, Soror mea est: & ipsa ait, Fra
ter meus est? in simplicitate cordis mei, &
6 munditia manuū mearū feci hoc. Dixitq;
B ad eū Deus: Et ego scio q simplici corde fece
ris: & ideo custodiui te, ne peccares in me, &

non

7 non dimisi vt tangeres eã. ¶ Nunc ergo redde
viro suo vxorẽ, & orabit ꝓ te: quia propheta
est, & viues. Si autẽ nolueris reddere, scito q̃
8 morte morieris tu & omnia q̃ tua sunt. ¶ Sta
timq; de nocte consurgens Abi-melech, vo
cauit oẽs seruos suos: & loquutus est vniuer
sa verba hæc in auribus eorum: timueruntq;
9 oẽs viri valde. ¶ Vocauit autẽ Abi-melech etiã
C Abraham, & dixit ei: Quid fecisti nobis? qd
peccauimus in te, quia induxisti super me &
super regnũ meũ peccatũ grande? quæ non
10 debuisti facere, fecisti nobis. ¶ Rursumque
expostulãs, ait: Quid vidisti, vt hoc faceres?
11 ¶ Rñdit Abrahã: Cogitaui mecũ, dicẽs, For
sitan nõ est timor Dei in loco isto, & inter-
12 ficient me ꝓp vxorem meam. ¶ Aliàs autẽ
& verè soror mea est, filia patris mei, &
non filia matris meæ, & duxi eam in vxo-
13 rem. ¶ Postquam autem eduxit me Deus de
domo pris mei, dixi ad eam: Hanc miseri-
cordiam facies mecum, In omni loco, ad quẽ
ingrediemur, dices quod frater tuus sim.
14 ¶ Tulit igitur Abi-melech oues, & boues, &
D seruos, & ancillas, & dedit Abraham: reddi-
15 ditq; illi Saram uxorem suam, ¶ & ait: Ter-
ra corã vobis est, vbicunq; tibi placuerit, ha-
16 bita. ¶ Saræ autem dixit: Ecce mille argen-
teos dedi fratri tuo: hoc erit tibi in velamen
oculorum ad omnes qui tecum sunt: & quo-
cunque perrexeris, memento te deprehen-
17 sam. ¶ Orante autẽ Abraham, sanauit Deus
Abi-melech & vxorem, ancillasq; eius, &
18 pepererunt: ¶ Concluserat enim Dñs omnẽ
vuluam domus Abimelech propter Saram
vxorem Abrahæ.

Sup.12.c. 13. Inf.26.c. 11.

CAPVT XXI.

1 VISITAVIT autẽ Dñs Saram, sicut
A ꝓmiserat: & impleuit q̃ locu-
2 tus est. ¶ Concepitq; & peperit filiũ
in senectute sua, tẽpore quo ꝑdixe-
3 rat ei Deus. ¶ Vocauitq; Abrahã
4 nomẽ filij sui quẽ genuit ei Sara, Isaac: ¶ Et
circũcidit eũ octauo die, sicut præceperat ei
5 Deus, ¶ cùm centum esset annorũ: hac q̃ppe æ-
6 tate patris, natus est Isaac. ¶ Dixitq; Sara: Ri-
sũ fecit mihi Deus: qcũq; audierit, corride-
7 bit mihi. ¶ Rursũq; ait: Quis auditurũ crede
ret Abrahã, q̃ Sara lactaret filiũ quẽ peperit ei
8 iã seni? Creuit igit puer, & ablactatus est: fe
citq; Abrahã grãde conuiuiũ in die ablacta-
9 tionis eius. ¶ Cumq; vidisset Sara filiũ Agar
Aegyptiæ ludentẽ cum Isaac filio suo, dixit
10 ad Abrahã: ¶ Eijce ancillã hãc, & filiũ eius:
non enim erit hæres filius ancillæ cum filio
11 meo Isaac. ¶ Durè accepit hoc Abraham ꝓ fi-
12 lio suo. ¶ Cui dixit Deus: Non tibi videatur
B asperũ sup puero, & super ancilla tua: oĩa q̃
dixerit tibi Sara, audi vocẽ eius: qa in Isaac
13 vocabit tibi semẽ. ¶ Sed & filiũ ancillæ faciã
14 in gentẽ magnã: qa semẽ tuũ est. ¶ Surrexit
itaq; Abrahã mane, & tollẽs panẽ & vtrẽ a-
quæ, iposuit scapulæ eius, tradiditq; * puerũ,
& dimisit eã. Quæ cũ abijsset errabat in soli-
15 tudine Bersabee. ¶ Cumq; cõsumpta esset
aqua in vtre, abiecit puerũ subter vnã arbo-

Sup.17.c. 19. 18.b. 10. Gal.4.c. 23. Hebr.11.c. 11. Act.7.a.8. Sup.17.d. 10. Matt.1.a 2. *auditurũ 5. Gal.4.d. 30. Rom.9.b. 7. Heb.11.d. 18. *ei 5.

16 tẽ q̃ ibi erat. ¶ Et abijt, seditq; è regione pro-
cul quãtum potest arcus iacere. dixit enim:
Non videbo morientem puerum. & sedens
17 contrà, leuauit vocem suã, & fleuit. ¶ Exau-
diuit autem Deus vocem pueri: vocauitq; an
gelus Dei Agar de cœlo, dicẽs: Quid agis A-
gar? noli timere: exaudiuit enim Deus vo-
18 cem pueri de loco in quo est. ¶ Surge, tolle
C puerum, & tene manum illius: quia in gentẽ
19 magnã faciam eum. ¶ Aperuitq; oculos eius
Deus: q̃ videns puteum aquæ, abijt, & imple
20 uit vtrem, deditq; puero bibere. ¶ Et fuit* cũ *Deut.1.
eo: qui creuit & moratus est in solitudine, & fa
21 ctusque est iuuenis sagittarius. ¶ Habita-
uitque in deserto Pharã, & accepit illi mater
22 sua vxorem de terra Aegypti. ¶ Eodem tem-
pore dixit Abi-melech, & Phichol princeps
exercitus eius, ad Abraham: Deus tecum est
23 in vniuersis q̃ agis. ¶ Iura ergo per Deum,
ne noceas mihi, & posteris meis, stirpique
meæ, sed iuxta misericordiam quam feci Sup.28.d
tibi, facies mihi & terræ in qua versatus es 13.
24 aduena. ¶ Dixitque Abraham: Ego iura-
25 bo. ¶ Et increpauit Abi-melech propter pu
teum aquæ, quem vi abstulerant serui eius.
26 ¶ Respondítq; Abi-melech: Nesciui quis fe-
cerit hanc rem: sed & tu non indicasti mi-
27 hi, & ego non audiui præter hodie. ¶ Tulit
D itaque Abraham oues & boues, & dedit
Abi-melech: percusseruntque ambo fœdus.
28 ¶ Et statuit Abraham septem agnas gregis
29 seorsum. ¶ Cui dixit Abi-melech: Quid
sibi volunt septem agnæ istæ, quas stare
30 fecisti seorsum? ¶ At ille: Septem, inquit,
agnas accipies de manu mea: vt sint mihi
in testimonium, quoniam ego fodi puteum
31 istum. ¶ Idcirco vocatus est locus ille Ber-
32 sabee: quia ibi vterq; iurauit. ¶ Et inierũt fœ
33 dus pro puteo iuramenti. ¶ Surrexit autem
Abi-melech, & Phichol princeps exercitus
eius, reuersiq; sunt in terram Palesthinorũ.
Abraham vero plantauit nemus in Ber-sa-
bee, & inuocauit ibi nomen Domini Dei
34 æterni. ¶ Et fuit colonus terræ Palesthino-
rum diebus multis.

CAPVT XXII.

1 QVAE postquã gesta sunt, tentauit Iud.8.c
A Deus Abrahã, & dixit ad eũ: A- 11.
brahã Abraham. At ille rñdit: Hb.11.d.
2 Adsũ. ¶ Ait illi: Tolle filiũ tuũ 17.
vnigenitũ, quẽ diligis, Isaac, & 1.
vade in terrã visionis: atq; ibi offeres eũ in
holocaustũ super vnum montiũ quẽ mõstra-
3 uero tibi. ¶ Igitur Abrahã de nocte cõsurgẽs,
strauit asinũ suũ: ducẽs secũ duos iuuenes, &
Isaac filium suum: cũq; concidisset ligna in ho
locaustum, abijt ad locum quem præceperat
4 ei Deus. ¶ Die autem tertio, eleuatis oculis,
5 vidit locum procul. ¶ Dixitque ad pueros
suos: Expectate hic cum asino: ego autẽ &
puer illuc vsq; properantes, postquam ado-
6 rauerimus, reuertemur ad vos. ¶ Tulit quo-
B que ligna holocausti, & imposuit super Isaac
filium suum: ipse vero portabat in manibus
ignem & gladium. Cumq; duo pergerent si-

7 mul, ℣ dixit Isaac patri suo: Pf mi. At ille
respondit: Quid vis fili? Ecce, inquit, ignis
8 & ligna: vbi est victima holocausti? ℣ Di-
-18. xit-aũt' Abraham: Deus prouidebit sibi vi-
ctimam holocausti, fili mi. Pergebant ergo
9 pariter. ℣ Et venerunt ad locum quem osten
Iacob.2.d derat ei Deus, in quo ædificauit altare, &
21. desuper ligna composuit: cumq; alligasset
Isaac filium suũ, posuit eum in altare super
10 struem lignorum. ℣ Extenditq; manum, &
arripuit gladium, vt immolaret filium su-
11 um. ℣ Et ecce angelus Domini de cœlo cla
mauit, dicens: Abraham, Abraham. Qui
12 respondit: Adsum. ℣ Dixitq; ei: Non exten-
C das manum tuam super puerum, neq; facias
illi quicquam. Nunc cognoui, quod time-
as Dominum, & non pepercisti vnigenito fi-
13 lio tuo propter me. ℣ Leuauit Abraham ocu
los suos, viditque post tergum arietem inter
vepres hærentem cornibus; quem assumens
14 obtulit holocaustum pro filio. ℣ Appella-
uitq; nomen loci illius, Dominus videt. Vn-
de vsq; hodie dicitur, In monte Dominus
§Esa.104. 15 videbit. ℣ Vocauit autem angelus Domini
a.9. 16 Abraham secundò de cœlo, ℣ dicens: § Per
Luc.1.g. memetipsum iuraui, dicit Dominus: quia
73. fecisti hanc rem, & non pepercisti filio tuo
Luc.44 d 17 vnigenito-propter me', ℣ benedicam tibi, &
21. D multiplicabo semen tuum sicut stellas cœli,
Hebr.6.c & velut arenã quæ est in littore maris: possi-
13. debit semẽ tuum portas inimicorum suorũ,
1.Mat.1.f 18 ℣ Et § BENEDICENTVR in semine tuo
32. 19 oẽs gẽtes terræ, quia obedisti uoci meę. ℣ Re
Luc.1.g uersus est Abrahã ad pueros suos, abieruntq;
73. 20 Ber-sabee simul, & habitauit ibi. ℣ His itaq;
-12. gestis-, nunciatum est Abrahæ, quòd Mel-
§Sup.12 a cha quoque genuisset filios Nachor fratri
3.18.c.18. 21 suo, ℣ Hus primogenitum, & Buz fratrem
Infr.26.a 22 eius, & Camuel patrem Syrorum, ℣ & Ca-
4. sed, & Azau, Pheldas quoque, & Iedlaph,
Act.3.d. 23 ℣ ac Bathuel, de quo nata est Rebecca. octo
25. istos genuit Melcha Nachor, fratri Abrahæ.
Ecc.44.d 24 ℣ Concubina uero illius, noĩe Roma, peperit
25. Tabee, & Gahan, & Tahas, & Maacha.

CAPVT XXIII.

1 VIXIT autẽ Sara centũ vigintise
2 ptem annis, ℣ & mortua est in
A ciuitate Arbee, quę est Hebron,
in terra-Chanaã: uenitque Abra-
ham vt plãgeret & fleret eam.
3 ℣ Cumq; surrexisset ab officio funeris, locu-
4 tus est ad filios Heth, dicẽs: ℣ Aduena sum &
peregrinus apud uos: date mihi ius sepulchri
uobiscum, ut sepeliam mortuum meum.
-5 5 ℣ Rñderunt filij Heth-dicentes': ℣ Audi nos
6 domine: princeps Dei es apud nos: in ele-
ctis sepulchris nostris sepeli mortuum tu-
um, nullusq; te prohibere poterit, quin in
monumento eius sepelias mortuum tuum.
7 ℣ Surrexit Abraham, & adorauit populũ ter
8 ræ, filios uidelicet Heth: ℣ dixitq; ad eos:
B Si placet animæ uestræ ut sepeliã mortuum
-6. meum, audite me, & intercedite-pro me'
9 apud Ephron filium Seor: ℣ ut det mihi
speluncam duplicem, quam habet in extre-
ma parte agri sui: pecunia digna tradat eam
mihi coram uobis in possessionẽ sepulchri.
10 ℣ Habitabat autem Ephron in medio filio-
rũ Heth. Responditq; Ephron ad Abraham
cunctis audientibus qui ingrediebantur por
11 tam ciuitatis illius, dicens: ℣ Nequaquã ita
fiet, domine mi, sed tu magis ausculta quod
loquor: Agrum trado tibi, & speluncam quæ
C in eo est, præsentibus filijs populi mei: sepeli
12 mortuum tuum. ℣ Adorauit Abraham co-
13 rã populo terræ. ℣ Et locutus est ad Ephron
circumstãte plebe-eius': Quæso, ut audias me: *-8.*
Dabo pecuniam pro agro, suscipe eam, &
14 sic sepeliam mortuum meum in agro'. ℣ Re *°eo 7.*
15 spónditq; Ephron: ℣ Domine mi, audi-me'. *-3.*
Terra quam postulas, quadringentos siclos
argenti ualet; istud est precium inter me &
te: sed quãtũ est hoc? sepeli mortuum tuum.
16 ℣ Quod cùm audisset Abraham, appendit
pecuniam quã Ephron postulauerat, audien
tibus filijs Heth, quadringentos siclos ar-
17 gẽti °probatę' monetę publicæ. ℣ Confirma- *°probati 4.*
D tusq; est ager quondam Ephronis in quo e-
rat speluñca duplex, respiciens Mambre; tam
ipse, quam speluñca, & omnes arbores eius in
18 cunctis terminis-eius' per circuitum, ℣ Abra *-7.*
hæ in possessionem, uidentibus filijs Heth,
& cunctis qui intrabant portam ciuitatis il-
19 lius. ℣ Atq; ita sepeliuit Abraham Saram
uxorem suam in spelunca agri °duplici', quę *°duplicis 6.*
respiciebat Mambre: hęc est Hebron in ter-
20 ra-Chanáan. ℣ Et confirmatus est ager &
antrum, quod erat in eo, Abrahę in posses-
sionem monumenti à filijs Heth.

CAPVT XXIIII.

1 ERAT autẽ Abraham senex die-
A rumq; multorum: & Dominus
2 in cunctis benedixerat ei. ℣ Di-
xitque ad seruum seniorem do
mus suæ, qui præerat omnibus
quæ habebat: § Pone manum tuam subter fe- *§Inf.47.g*
3 mur meum: ℣ ut adiurem te per Dñm Deum *29.*
cœli & terræ, ut non accipias uxorem filio
meo de filiabus Chananæorum, inter quos
4 habito: ℣ Sed ad terrã & cognationẽ meam
proficiscaris, & inde accipias uxorem filio
5 meo Isaac. ℣ Respõdit seruus: Si nolu erit mu
lier uenire mecum in terram hanc, nũquid
reducere debeo filium tuũ ad locum, de quo
6 tu egressus es? ℣ Dixitque Abraham: Caue ne
7 quando reducas filium meum illuc. ℣ Domi-
nus Deus cœli, * qui tulit me de domo pa- ** & terra,*
tris mei, & de terra natiuitatis meæ; qui lo-
cutus est mihi, & iurauit mihi, dicens, § Se- *§Sup.12.b*
mini tuo dabo terram hanc: ipse mittet an- *7.13.d.15.*
gelum suum coram te, & accipies inde uxo- *& 15.d.*
8 rem filio meo. ℣ Sin autem mulier noluerit *18.*
sequi te, non teneberis iuramento: filium *Inf.25.a.a*
9 meum tantum ne reducas illuc. ℣ Posuit er-
go seruus manum sub femore Abraham do
mini sui, & iurauit illi super sermone hoc.
10 ℣ Tulitque decem camelos de grege domini
B sui, & abijt, ex omnibus bonis eius por-
tans secum, profectusque perrexit in Meso
11 potamiam ad urbem Nachor. ℣ Cumq; ca-
melos fecisset accumbere extra oppidum iu-

xta

xta puteum aquæ vesperè, eo tempore quo
solent mulieres egredi ad hauriendam aquã.
12 ¶ *Dixit: Domine, Deus domini mei Abra-
ham, occurre, obsecro, mihi hodie, & fac
misericordiam cum domino meo Abraham
13 ¶ Ecce ego sto prope fontem aquæ, & filiæ
habitatorum huius ciuitatis egredientur ad
14 hauriendam aquam. ¶ Igitur puella cui
ego dixero, Inclina hydriam tuam vt bibam:
& illa responderit, Bibe, quin & camelis
tuis dabo potum: ipsa est quam præparasti
seruo tuo Isaac, & per hoc intelligam quod
15 feceris misericordiam cum dño meo. ¶ Nec
dum intra se verba compleuerat, & ecce Re-
becca egrediebatur, filia Bathuel, filij Mel-
chæ, vxoris Nachor fratris Abraham, habens
16 hydriam in scapula sua: ¶ Puella decora ni-
mis, virgoque pulcherrima, & incognita
viro: descenderat autem ad fontem, & im-
17 pleuerat hydriam, ac reuertebatur. ¶ Oc-
C curritq; ei seruus, & ait: Pauxillum aquæ mi
18 hi, ad bibendũ præbe de hydria tua. ¶ Quæ
respondit: Bibe domine mi. Celeriterq; de-
posuit hydriam super vlnam suam, & dedit
19 ei potum. ¶ Cumq; ille bibisset, adiecit
Quin & camelis tuis hauriam aquam, donec
20 cuncti bibant. ¶ Effundensq; hydriam in ca-
nalibus, recurrit ad puteum, vt hauriret a-
quam, & haustam omnibus camelis dedit.
21 ¶ Ipse autem contemplabatur eam tacitus,
scire volens vtrum prosperum iter suum fecis
22 set Deus, an non. ¶ Postquàm autem bibe-
runt cameli, protulit vir inaures aureas, ap-
pendentes siclos duos: & armillas totidem
23 pondo siclorum decem. ¶ Dixitq; ad eam: Cu
ius es filia? Indica mihi. est in domo patris
24 tui locus ad manendum? ¶ Quæ respondit:
Filia sum Bathuelis filij *Nacor, quem pepe-
25 rit ei Melcha. ¶ Et addidit, dicens: Palearum
quoq; & fœni plurimum est apud nos, & lo
26 cus spaciosus est ad manendum. ¶ Inclinauit
27 se homo, & adorauit Dominum, ¶ dicens:
Benedictus Dominus Deus domini mei Abra
ham, qui non abstulit misericordiam, & ve-
ritatem suam à domino meo, & recto itine-
re me perduxit in domũ fratris domini mei.
28 ¶ Cucurrit itaque puella, & nunciauit in do
29 mum matris suæ omnia quæ audierat. ¶ Ha-
D bebat autem Rebecca fratrem nomine La-
ban, qui festinus egressus est ad hominem,
30 vbi erat fons. ¶ Cumq; vidisset inaures, & ar
millas in manibus sororis suæ, & audisset cũ-
cta verba referentis, Hæc locutus est mihi ho
mo: venit ad virum qui stabat iuxta camelos,
31 & prope fontem aquæ, ¶ dixitq; ad eum: In
gredere, benedicte Domini: cur foris stas? præ-
32 paraui domum, & locum camelis. ¶ Et intro
duxit eum in hospitium: ac destrauit came-
los, deditq; paleas & fœnum, & aquam ad
lauandos pedes camelorum, & virorum qui
33 venerant cum eo. ¶ Et appositus est in con-
spectu eius panis. Qui ait: Non comedam,
donec loquar sermones meos. Respondit ei:
34 Loquere. ¶ At ille: Seruus, inquit, Abraham
35 sum. ¶ Et Dominus benedixit domino meo
valde, magnificatusq; est: & dedit ei oues
& boues, argentum, & aurum, seruos, & an
36 cillas, camelos, & asinos. ¶ Et peperit Sara
vxor domini mei filium domino meo in se-
nectute sua, deditq; illi omnia quæ habue-
37 rat. ¶ Et adiurauit me dominus meus, dicens:
Non accipies vxorem filio meo de filiabus
38 Chananæorum, in quorũ terra habito: ¶ Sed
ad domũ patris mei perges, & de cognatione
39 mea accipies vxorem filio meo. ¶ Ego vero
respondi domino meo: Quid si noluerit ve-
40 nire mecum mulier? ¶ Dominus, ait, in cuius
B conspectu ambulo, mittet angelum suum te-
cum, & diriget viam tuam: accipiesq; vxo-
rem filio meo de cognatione mea, & de do-
41 mo patris mei. ¶ Innocens eris à maledictio-
ne mea, cùm veneris ad proximos meos, &
42 non dederint tibi. ¶ Veni ergo hodie ad fon
tem aquæ, & dixi: Domine Deus domini
mei Abraham, si direxisti viam meam in qua
43 nunc ambulo. ¶ ecce sto iuxta fontem aquæ,
& virgo quæ egredietur ad hauriendam aquã
audierit à me, Da mihi pauxillum aquæ ad
44 bibendum de hydria tua: ¶ & dixerit mihi,
Et tu bibe, & camelis tuis hauriam: ipsa est
mulier quam præparauit Dominus filio do-
45 mini mei. ¶ Dumq; hæc tacitus mecum vol-
uerem, apparuit Rebecca veniens cum hy-
dria, quam portabat in scapula: descenditq;
ad fontem, & hausit aquam. Et aio ad eam:
46 Da mihi paululum bibere. ¶ Quæ festinans
deposuit hydriam de humero, & dixit mihi:
Et tu bibe, & camelis tuis tribuam potum.
47 Bibi, & adaquauit camelos. ¶ Interrogauiq;
eam, & dixi: Cuius es filia? Quæ respondit:
Filia Bathuelis sum filij Nachor, quem pe-
perit ei Melcha. Suspendi itaque inaures ad
ornandam faciem eius, & armillas posui in
48 manibus eius. ¶ Pronusque adoraui Domi-
num, benedicens Domino Deo domini mei
F Abraham, qui perduxit me recto itinere, vt
sumerem filiam fratris domini mei filio eius.
49 ¶ Quam ob rem si facitis misericordiam
& veritatem cum domino meo, indicate
mihi. sin autem aliud placet: & hoc dicite
mihi, vt vadam ad dexteram, siue ad sinistrã.
50 ¶ Responderuntq; Laban & Bathuel: A Do-
mino egressus est sermo: non possumus ex-
tra placitum eius quicquam aliud loqui tecũ.
51 ¶ En Rebecca coram te est, tolle eam, & pro
ficiscere, & sit vxor filij domini tui, sicut lo-
52 cutus est Dominus. ¶ Quod cùm audisset puer
Abraham, procidens, adorauit in terram
53 Dominum. ¶ Prolatisque vasis argenteis, &
aureis, ac vestibus, dedit ea Rebeccæ pro mu-
nere: fratribus quoque eius, & matri do-
54 na obtulit. ¶ Inito conuiuio vescentes pa-
riter & bibentes, manserunt ibi. Surgens au-
tem manè locutus est puer: Dimittite me, vt
55 vadam ad dominum meum. ¶ Responde-
runtq; *fratres eius, & mater: maneat puella
saltem decem dies apud nos, & posteà profi-
56 ciscetur. ¶ Nolite, ait, me retinere, quia Domi
nus direxit viam meam: dimittite me, vt p-
57 gam ad dominum meum. ¶ Et dixerunt: Vo-
cemus puellam, & quæramus ipsius volunta
58 tem. ¶ Cumq; vocata venisset, sciscitati sunt:

orauit dominum dicens.

sorbendũ.

Melcha quem peperit Nachor 18.

frater 1.

58 Vis ire cum homine iſto? Quæ ait: Vadam.
*Deborã. 59 ¶ Dimiſerunt ergo eam, & nutricem illius *
60 ſeruumq; Abraham, & comites eius, ¶ Impre
cantes proſpera ſorori ſuæ, atque dicentes: So
ror noſtra es, creſcas in mille millia, & poſſi-
deat ſemen tuum portas inimicorum ſuorũ.
61 ¶ Igitur Rebecca, & puellæ illius, aſcenſis ca-
melis, ſecutæ ſunt virum, qui feſtinus reuerte
62 batur ad dominum ſuum. ¶ Eo autem tempo
re deambulabat Iſaac per viam quæ ducit ad
|Sup. 16. d Puteum, | cuius nomen eſt Viuentis & Viden
14. 63 tis: habitabat enim in terra Auſtrali. ¶ Et e-
greſſus fuerat ad meditandũ in agro, inclina-
ta iam die: Cumq; eleuaſſet oculos, vidit ca-
64 melos venientes procul. ¶ Rebecca quoque
65 conſpecto Iſaac, deſcendit de camelo, ¶ & ait
ad puerum: Quis eſt ille homo qui venit per
agrũ in occurſum nobis? Dixitq; ei: Ipſe eſt
dominus meus. At illa tollens cito pallium
66 ſuum, operuit ſe. ¶ Seruus autem cuncta quæ
•8 67 geſſerat, narrauit domino ſuo Iſaac. ¶ Qui
introduxit eam in tabernaculum Saræ matris
ſuæ, & accepit eam vxorem: & in tantum dile
xit eam, vt dolorẽ qui ex morte matris eius
acciderat, temperaret.

CAPVT XXV.

1. Par. 1. 1 A Braham verò aliã duxit vxo-
32. A rem nomine Ceturam: ¶ quæ pe-
2 perit ei Zamran, & Iecſan, & Ma
dan, & Madian, & Ieſboc, & Sue.
3 ¶ Iecſan quoque genuit Saba &
Dadan. Filij Dadan fuerunt Aſſurim, & La-
4 tuſſim, & Laomim. ¶ At verò ex Madian ortus
eſt Epha, & Epher, & Henoch, & Abida, & El-
5 daa, omnes hi filij Ceturæ. ¶ Deditq; Abrahã
6 cuncta quæ poſſederat, Iſaac: ¶ Filijs autem
concubinarum largitus eſt munera, & ſepara
uit eos ab Iſaac filio ſuo dum adhuc ipſe vi-
7 ueret, ad plagam orientalem. ¶ Fuerunt autẽ
dies vitæ Abrahæ, centum ſeptuaginta quinq;
8 anni. ¶ Et deficiens mortuus eſt in ſenectute
bona, prouectæq; ætatis, & plenus dierũ: con-
9 gregatusq; eſt ad populum ſuum. ¶ Et ſepelie
runt eum Iſaac & Iſmahël filij ſui in ſpelun-
ca duplici, q̃ ſita eſt in agro Ephron filij Seor
|Sup 23. c to Hethæi, è regione Mambre, ¶ quam | emerat
19. B à filijs Heth. Ibi ſepultus eſt ipſe & Sara vxor
11 eius. ¶ Et poſt obitum illius benedixit Deus
|Sup. 16. c Iſaac filio eius, qui habitabat | iuxta Puteum
14 12 nomine Viuentis & Videntis. ¶ Hæ ſunt gene
rationes Iſmaël filij Abrahæ, quem peperit ei
13 Agar Aegyptia, famula Saræ: ¶ & hæc nomi-
na filiorum eius in vocabulis & generationi-
|1 Par. 1. c bus ſuis. | Primogenitus Iſmaëlis Nabaioth,
29. 14 deinde Cedar, & Adbeel, & Mabſam. ¶ Maſ-
15 ma quoque & Duma, & Maſſa, ¶ Hadad, &
16 Thema, & Ietur, & Naphis, & Cedma. ¶ Iſti
ſunt filij Iſmahëlis: & hęc nomina per caſtel-
la, & oppida eorum, duodecim principes tri-
17 buum ſuarũ. ¶ Et facti ſunt anni vitæ Iſmahë-
lis centum trigintaſeptem, deficienſq; mor-
18 tuus eſt, & appoſitus ad populum ſuum. ¶ Ha
bitauit autem ab Heuila vſq; Sur, quæ reſpi-
C cit Aegyptum introeuntibus Aſſyrios. coram
19 cunctis fratribus ſuis obijt. ¶ Hæ quoq; ſunt
generationes Iſaac filij Abraham. Abrahã ge-
20 nuit Iſaac: ¶ Qui cum quadraginta eſſet an-
norum, duxit vxorem Rebeccam, filiam Ba-
thuëlis Syri de Meſopotamia, ſororem Labã.
21 ¶ Deprecatusq; eſt Iſaac Dñm pro vxore ſua,
eo q̧ eſſet ſterilis: qui exaudiuit eum, & de-
22 dit conceptum Rebeccæ. ¶ Sed collidebantur
in vtero eius paruuli, quæ ait: Si ſic mihi fu-
turum erat, quid neceſſe fuit *concipere? Per- * me s.
23 rexitq; vt conſuleret Dominũ. ¶ Qui reſpon
dens, ait: | Duæ gentes ſunt in vtero tuo, & |Rom. 9. c
duo populi ex ventre tuo diuidentur: popu- 10
luſq; populũ ſuperabit, & maior ſeruiet mi-
24 nori. ¶ Iam tempus pariẽdi aduenerat, & ecce
25 gemini in vtero eius reperti ſunt. ¶ | Qui pri- |Oſe. 12. a
mus egreſſus eſt, rufus erat, & totus in morẽ 3.
D pellis hiſpidus: vocatumq; eſt nomen eius
Eſau. | Protinus alter egrediens plantam fra- |Matth. 1.
tris tenebat manu: & idcirco appellauit eum a. 2
26 Iacob. ¶ Sexagenarius erat Iſaac, quando na-
27 ti ſunt ei paruuli. ¶ Quibus adultis, factus eſt
Eſau vir gnarus venandi, & homo agricola: Ia
cob autem vir ſimplex habitabat in taberna-
28 culis. ¶ Iſaac amabat Eſau, eò q̧ de venatio-
nibus illius veſceretur: & Rebecca diligebat
29 Iacob. ¶ Coxit autem Iacob pulmentum: ad
30 quem cùm veniſſet Eſau de agro laſſus. ¶ ait:
Da mihi de coctione hac ruſa, quia oppidò laſ
ſus ſum. Quã ob cauſam vocatum eſt nomen
31 eius | Edom. Cui dixit Iacob: Vende mihi pri |Hebr. 1. c
32 mogenita tua. ¶ Ille reſpõdit: En morior, quid 16.
33 mihi proderũt primogenita? ¶ Ait Iacob: Iura Act. 1. a
ergo mihi. Iurauit ei Eſau, & vendidit primo-
34 genita. ¶ Et ſic accepto pane & lentis edulio
comedit, & bibit, & abijt paruipendens quòd
primogenita vendidiſſet.

CAPVT XXVI.

1 O R T A autem fame ſuper terram
A poſt eam ſterilitatem quę accide
rat in diebus Abrahã, abijt Iſaac
ad Abi-mélech Regẽ Paleſthino-
2 rũ in Gerara. ¶ Apparuitq; ei Dñs,
& ait: Ne deſcendas in Aegyptum, ſed quie-
3 ſce in terra quam dixero tibi. ¶ Et peregrina-
re in ea, eroq; tecũ & benedicã tibi: tibi enim
& ſemini tuo dabo vniuerſas regiones has,
| complens iuramentum quod ſpopõdi Abra- |Sup. 12. b
4 ham patri tuo. ¶ Et multiplicabo ſemen tuũ 7. 13. d. 15
ſicut ſtellas cœli: daboq; poſteris tuis vniuer- 1. d. 18.
B ſas regiones has | & B E N E D I C E N T V R |Sup. 12. a
I N S E M I N E T V O omnes gentes terræ, 3. 18. c. 18
5 ¶ eò quòd obedierit Abraham voci meæ, & 22. d. 17.
cuſtodierit præcepta & mandata mea, & ce- 8. a. 19.
6 remonias legeſq; ſeruauerit. ¶ Manſit itaq;
7 Iſaac in Geraris. ¶ Qui cum interrogaretur a
viris loci illius ſuper vxore ſua, reſpondit: So-
ror mea eſt: timuerat enim confiteri quòd
ſibi eſſet ſociata coniugio: reputans, ne for-
tè interficerẽt eum propter illius pulchritudi
8 nem. ¶ Cumq; pertranſiſſent dies plurimi,
& ibidem moraretur, proſpiciens Abi-mé-
lech Rex Paleſthinorum per feneſtram, vidit
9 eum iocantem cum Rebecca vxore ſua. ¶ Et
accerſito eo, ait: Perſpicuum eſt, q̧ vxor tua
ſit: cur mentitus es eam ſororem tuam eſſe?

Reſpon-

Respondit: Timui, ne morerer propter eam.
10 ♀ Dixitq; Abi-melech: Quare imposuisti no-
C bis? potuit coire quispiam de populo cum
vxore tua, & induxeras super nos grande pec
11 catū. ♀ Præcepitq; omni populo, dicens: Qui
tetigerit hominis huius vxorem, morte mo-
12 rietur. ♀ Seuit autem Isaac in terra illa, & in-
uenit in ipso anno centuplum: benedixitq;
13 ei Dominus, ♀ Et locupleratus est homo, &
ibat proficiens, atq; succrescens, donec ma-
14 gnus vehementer effectus est. ♀ Habuitque
possessiones ouiū & armentorum, & familiæ
plurimum. Ob hoc inuidentes ei Palæsthini,
15 ♀ oēs puteos, quos foderāt serui patris illius
D Abrahā, illo tempore obstruxerunt, implen-
16 tes humo: ♀ in tantum, vt ipse Abi-melech di
ceret ad Isaac: Recede à nobis, quoniam po-
17 tentior nobis factus es valde. ♀ Et ille disce-
dens, vt veniret ad Torrētē Geraræ, habita-
18 retq; ibi: ♀ rursum fodit alios puteos quos
foderant serui patris sui Abraham, & quos, il
lo mortuo, olim obstruxerāt Philisthiim: ap-
pellauitq; eos eisdem nominibus quibus an-
19 tè pater vocauerat ♀ Foderunque in Tor-
20 rente, & repererunt aquam viuam. ♀ Sed &
ibi iurgium fuit pastorum Geraræ aduersus
pastores Isaac, dicentium: Nostra est aqua;
quamobrem nomen putei ex eo quod acci-
21 derat, vocauit Calumniam ♀ Foderunt autē
E & alium: & pro illo quoque rixati sunt, ap
22 pellauitq; eum Inimicitias. ♀ Profectus inde,
fodit alium puteum, pro quo non contende-
runt: itaq; vocauit nomen eius Latitudo, di
cens: Nunc dilatauit nos Dominus, & fecit
** Isaac.* 23 crescere super terram. ♀ Ascendit autem * ex
24 illo loco in Ber-sabee, ♀ vbi apparuit ei Domi
nus in ipsa nocte, dicens: Ego sum Deus A-
braham patris tui. noli timere, quia ego te-
cū sum: benedicā tibi, & multiplicabo semen
25 tuū ꝑp seruū meū Abrahā. ♀ Itaq; ædificauit
F ibi altare, & inuocato nōe Dūi, extendit ta-
bernaculū; ꝓcepitq; seruis suis, vt foderent pu
26 teum. ♀ Ad quē locum cùm venissent de Ge-
raris Abi-melech, & Ochozath amicus il-
27 lius, & Phichol dux militum, ♀ locutus est
eis Isaac: Quid venistis ad me hominem quē
28 odistis & expulistis à vobis? ♀ Qui rñderunt:
°nunc 20. Vidimus tecum esse Dñm: & idcirco °nos' di-
ximus Sit iusiurandū inter nos, & ineamus fœdus:
29 ♀ vt nō facias nobis quicq̃ mali, sicut & nos
nihil tuorū attigimus, nec fecimus qđ te læ
deret, sed cum pace dimisimus auctū bñdictio
30 ne Dñi. ♀ Fecit ergo eis cōuiuiū, & post cibū
31 & potū, ♀ surgentes manè iurauerunt sibi
°domum G mutuò: dimisitq; eos Isaac pacificè °in locū
suam 5. 32 suum'. ♀ Ecce aūt venerunt in ipso die serui
Isaac, annūciantes ei de puteo quē foderant,
33 atq; dicētes: Inuenimus aquā. ♀ Vnde appel-
lauit eū, Abundantiam: & nomen vrbi im-
positū est Ber-sabee, vsq; in præsentem diem.
°vxorē 1. 34 ♀ Esau verò quadragenarius duxit °vxores
duas', Iudith filiā Beeri Hethæi, & Basemath
†'infr. 27 & 46. 35 filiam Elon eiusdem loci: ♀ † quæ ambæ of-
fenderant animum Isaac, & Rebeccæ.

CAPVT XXVII.

1 SENVIT autē Isaac, & caligaue-
A rūt oculi eius, & videre nō pote-
rat: vocauitq; Esau filiū suū ma-
iorē, & dixit ei: Fili mi? Qui rñ-
2 dit: Adsum. ♀ Cui pater: Vides,
inquit, quòd senuerim, & ignorem diē mor
3 tis meæ. ♀ Sume arma tua, pharetram, & ar
cum, & egredere foras: Cumq; venatu ali-
4 quid apprehēderis, ♀ fac mihi inde pulmen-
tum, sicut velle me nosti, & affer vt come- *.8.*
dam: & benedicat tibi anima mea antequā
5 moriar. ♀ Quod cùm audisset Rebecca, &
ille abijsset in agrum, vt iussionem patris im
6 pleret, ♀ dixit filio suo Iacob: Audiui patrē
tuum loquentem cum Esau fratre tuo, & di-
7 centem ei, ♀ Affer mihi de venatione tua, &
B fac cibos vt comedam, & benedicam tibi co-
8 ram Domino antequàm moriar. ♀ Nunc er-
9 go fili mi, acquiesce consilijs meis: ♀ & per-
gens ad gregem, affer mihi duos hœdos opti-
mos, vt faciam ex eis escas patri tuo, quibus
10 libenter vescitur: ♀ quas cum intuleris, &
comederit, benedicat tibi priusquàm moria
11 tur. ♀ Cui ille respondit: Nosti quòd Esau
frater meus homo pilosus sit, & ego lenis:
12 ♀ Si attrectauerit me pater meus, & senserit,
timeo ne putet me sibi voluisse illudere, &
inducat super me maledictionem pro bene-
13 dictione. ♀ Ad quem mater: In me sit, ait, ista
maledictio, fili mi: tantum audi vocem meā,
14 & pergens, affer quæ dixi. ♀ Abijt, & attulit,
deditque matri. Parauit illa cibos, sicut velle
15 nouerat patrē illius. ♀ Et vestibus Esau val-
de bonis, quas apud se habebat domi, induit
16 eum: ♀ Pelliculasq; hœdorum circundedit
17 manibus, & colli nuda protexit. ♀ Dedit-
que pulmentum, & panes quos coxerat, tra-
18 didit. ♀ Quibus illatis, dixit: Pater mi? At
C ille respondit: Audio. Quis es tu, fili mi?
19 ♀ Dixitq; Iacob: Ego sum primogenitus
tuus Esau: feci sicut præcepisti mihi: surge,
sede, & comede de venatione mea, vt be-
20 nedicat mihi anima tua. ♀ Rursūq; Isaac ad
filium suum: Quō, inquit, tam citò inueni-
re potuisti, fili mi? Qui respondit: Voluntas
Dei fuit, vt citò occurreret mihi quod vole-
21 bam. ♀ Dixitq; Isaac: Accede ad me, vt tan-
gam te, fili mi, & probem vtrum tu sis filius
22 meus Esau, an non. ♀ Accessit ille ad patrē.
& palpato eo, dixit Isaac: Vox quidem, vox Ia
23 cob est, sed manus, manus sunt Esau: ♀ Et nō
cognouit eum, quia pilosæ manus similitu-
dinem maioris expresserant. Benedicens er-
24 go illi, ♀ ait: Tu es filius meus Esau? Respon-
25 dit: Ego sum. ♀ At ille: Affer mihi, inquit, ci-
D bos de venatione tua, fili mi, vt benedicat ti-
bi anima mea. Quos cū oblatos comedisset,
26 obtulit ei etiam vinum: quo hausto, ♀ dixit
ad eum: Accede ad me, & da mihi osculum,
27 fili mi. ♀ Accessit, & osculatus est eum. Sta-
timq; vt sensit vestimentorum illius fragran-
tiam, benedicens °illi', ait. Ecce odor filij *.10.*
mei sicut odor agri pleni', cui benedixit Do- *.5.*
28 minus. ♀ Det tibi Deus de rore cœli, & de

pinguedinē

pinguedine terræ abundantiam frumenti &
29 vini *. Et seruiant tibi populi, & adorent te ** & olei.*
tribus: esto dominus fratrum tuorum, & in-
E curuentur ante te filij matris tuæ. qui ma-
ledixerit tibi, sit ille maledictus: & qui be-
nedixerit tibi, benedictionibus repleatur.
30 ❡ Vix Isaac sermonem impleuerat. Et egres-
31 so Iacob foras venit Esau: ❡ coctosq; de ve-
natione cibos intulit patri, dicēs: Surge pater
mi, & comede de venatione filij tui, vt bene-
32 dicat mihi anima tua. ❡ Dixitq; ‹illi› Isaac: *‹ei›.*
Quis enim es tu? Qui respondit: Ego sum fi-
33 lius tuus primogenitus Esau. ❡ Expauit Isaac
stupore vehementi: &, vltra quam credi po-
test, admirans, ait: Quis igitur ille est qui du-
dum captam venationem attulit mihi, & co-
medi ex omnibus prius quàm tu venires? be-
34 nedixiq; ei, & erit benedictus. ❡ Auditis Esau
sermonibus patris, irrugijt clamore magno:
& consternatus ait: Benedic etiam & mihi
35 pater mi. ❡ Qui ait: Venit germanus tuus
fraudulenter & accepit benedictionē tuam.
36 ❡ At ille subiunxit: Iustè vocatum est nomē
F eius Iacob, supplantauit enim me en altera
vice: ǁ primogenita mea antè tulit, & nunc *ǁ Sup. 25. d 33.*
secundo surripuit benedictionem meā. Rur-
sumq; ad patrem: Nunquid non reseruasti,
37 ait, & mihi benedictionē? ❡ Respondit Isaac:
dominum tuum illum constitui, & ōēs fra-
tres eius seruituti illius subiugaui: frumento
& vino * stabiliui eum, & tibi post hæc, fili ** & oleo.*
38 mi, vltrà quid faciam? ❡ Cui Esau: Num vnam,
inquit, tantùm benedictionem habes, pater?
mihi quoque obsecro, vt benedicas. Cumq;
39 eiulatu magno fleret, ❡ Motus Isaac dixit ad
eum: ǁ In pinguedine terræ, & in rore cœli, *ǁ Heb. 11. d 17.*
40 ❡ desuper erit benedictio tua. Viues in gla-
dio, & fratri tuo seruies: tempusq; veniet cū
excutias & soluas iugum eius de ceruicibus
41 tuis. ❡ Oderat ergo semper Esau Iacob pro be-
G nedictione qua benedixerat ei pater: dixitq;
in corde suo: ǁ Venient dies luctus patris mei, *ǁ Abd. 1. c*
42 ‹&› occidam Iacob fratrem meum. ❡ Nuncia- *‹vt› 7.*
ta sunt hæc * Rebeccæ: quæ mittens, & vocā ** verba. 4.*
Iacob filium suum, dixit ad eum: Ecce Esau
43 frater tuus minatur, vt occidat te. ❡ Nunc er-
go fili mi, audi vocem meam, & consurgens
44 fuge ad Laban fratrem meū in Haran: ❡ Ha-
bitabisq; cum eo dies paucos, donec requi-
45 escat furor fratris tui. ❡ Et cesset indignatio
eius, obliuiscaturq; eorū quæ fecisti in eum:
postea mittam, & adducam te inde huc. cur
46 vtroque orbabor filio in vno die? ❡ Dixitq;
Rebecca ad Isaac: Tædet me vitæ meę propter
filias Heth: si acceperit Iacob vxorem de stir- *Sup. 26. g 35.*
pe huius terræ, nolo viuere.

CAPVT XXVIII.

1 VOCAVIT itaque Isaac Iacob,
A & benedixit eum, præcepitq; ei
dicens: Noli accipere coniugem
2 de genere Chanaan: ❡ sed vade,
& proficiscere in Mesopotamiā
Syriæ, ad domum Bathuel patris matris tuę,
& accipe tibi inde vxorem de filiabus Laban
3 auunculi tui. ❡ Deus autem omnipotens be-
nedicat tibi, & crescere te faciat, atque mul-
4 tiplicet, vt sis in turbas populorum. ❡ Et det
tibi benedictiones Abrahæ, & semini tuo
post te: vt possideas terram peregrinationis
5 tuæ, quam pollicitus est auo tuo. ❡ ǁ Cumq; *ǁ Ose. 12. d*
dimisisset eum Isaac, profectus peruenit in *14.*
Mesopotamiam Syriæ ad Laban filium Ba-
6 thuel Syri, fratrem Rebeccæ matris suæ. ❡ Vi-
B dens autem Esau q̄ benedixisset pater suus
Iacob, & misisset eum in Mesopotamiam Sy
riæ, vt inde vxorem duceret: & q̄ post bene-
dictionem præcepisset ei, dicens: Non acci-
7 pies vxorem de filiabus Chanaan: ❡ quodq;
obediens Iacob parentibus ‹suis› isset in Sy- *‹s›.*
8 riam: ❡ probans quoque q̄ non libenter aspi-
9 ceret filias Chanaan pater suus: ❡ iuit ad If-
mahelem, & duxit vxorem absque ijs quas
prius habebat Maheleth filiam Ismahel filij
10 Abraham, sororem Nabaioth. ❡ Igitur egres-
sus Iacob de Bersabee, pergebat Haran.
11 ❡ cumq; venisset ad quēdam locum, & vel-
let in eo requiescere post Solis occubitum,
tulit de lapidibus qui iacebant, & supponens
12 capiti suo, dormiuit in eodem loco. ❡ Viditq;
in somnis scalā stantem super terram, & ca-
cumen illius tangens cœlum: Angelos quoq;
13 Dei ascendētes & descendentes per eam. ❡ Et
Dominum innixum scalę dicētem sibi: ǁ Ego *ǁ Inf. 35. a*
sum dominus Deus Abraham patris tui, & *1. 48. a. 3.*
Deus Isaac. Terram in qua dormis, tibi dabo *ǁ Deu. 12. c*
14 & semini tuo. ❡ Eritq; semen tuum quasi pul- *20. & 19. e*
uis terrę: ǁ dilataberis ad Orientem & Occi- *14.*
dentem & Septentrionem, & Meridiem: & *ǁ Sup. 26. a*
ǁ BENEDICENTVR IN TE, & in se- *4.*
15 mine tuo cunctæ tribus terræ. ❡ Et ero custos
tuus quocunque perrexeris, & educam te in
terram hanc: nec dimittam, nisi cōpleuero
16 vniuersa quæ dixi. ❡ Cumq; euigilasset Iacob
de somno, ait: Verè Dominus est in loco isto,
17 & ego nesciebam. ❡ Pauensq;, Quàm terribi
D lis est, inquit, locus iste? non est hic aliud *Infr. 31. b*
18 nisi domus Dei, & porta cœli. ❡ Surgens ergo *13.*
Iacob manè, tulit lapidem, quem supposue-
rat capiti suo, & erexit in titulum, fundens
19 oleum desuper. ❡ Appellauitq; nomen vrbis
20 Beth-el, quæ prius Luza vocabatur. ❡ Vouit
etiam votum, dicens: Si fuerit Dominus me-
cum, & custodierit me in via per quam ego
ambulo, & dederit mihi panem ad vescēdum,
21 & vestimentum ad induendum: ❡ reuersus-
que fuero prosperè ad domū patris mei: erit
22 mihi Dominus in Deum: ❡ Et lapis iste quem
erexi in titulum, vocabitur Domus Dei: cun-
ctorúq;, q̄ dederis mihi, decimas offerā tibi.

CAPVT XXIX.

1 PROFECTVS ergo Iacob venit
A in terram Orientalem. ❡ Et vidit
2 puteum in agro, tres quoq; gre-
ges ouium accubantes iuxta eū:
nam ex illo adaquabantur peco-
3 ra, & os eius grandi lapide claudebatur. ❡ Mo
risq; erat, vt cunctis ouibus congregatis de-
uoluerent lapidem, & refectis gregibus rur-
4 sum super os putei ponerent. ❡ Dixitq; ad pa
stores: Fratres, vnde estis? Qui responderunt:

5 De Haran. ¶ Quos interrogans: Nunquid, ait,
nostis Laban filium Nachor? Dixerunt: No-
6 uimus. ¶ Sanusne est? inquit. Valet, inquiunt:
& ecce Rachel filia eius venit cum grege suo.
7 ¶ Dixitq; Iacob: Adhuc multũ diei superest,
nec est tempus, vt reducantur ad caulas gre-
ges: date antè potum ouibus, & sic eas ad pa-
8 stum reducite. ¶ Qui responderunt: Non pos-
B sumus, donec omnia pecora congregentur, &
amoueamus lapidẽ de ore putei, vt adaque-
9 mus greges. ¶ Adhuc loquebantur, & ecce Ra
chel veniebat cum ouibus patris sui: nã gre-
10 gem ipsa pascebat. ¶ Quam cùm vidisset Ia-
cob, & sciret consobrinam suam, ouesq; La-
ban auũculi sui; amouit lapidem quo puteus
11 claudebatur. ¶ Et adaquato grege, osculatus
12 est eam, & eleuata voce fleuit, ¶ & indicauit
ei, quod frater esset patris sui, & filius Rebec
13 cæ: at illa festinãs nunciauit patri suo. ¶ Qui
cùm audisset venisse Iacob filiũ sororis suæ,
occurrit obuiam ei: complexusq; eum, & in
oscula ruens, duxit in domũ suam. Auditis
14 autem causis itineris, ¶ respondit: Os meum
es, & caro mea. Et postquam impleti sunt
15 dies mensis vnius, ¶ dixit ei: Num quia frater
meus es, gratis seruies mihi? dic quid mer-
16 cedis accipias. ¶ Habebat vero duas filias, no
men maioris Lia: minor vero appellabatur
17 Rachel. ¶ Sed Lia lippis erat oculis: Rachel
18 decora facie, & venusto aspectu. ¶ Quam di-
C ligens Iacob, ait: Seruiam tibi pro Rachel
19 filia tua minore, septem annis. ¶ Respondit
Laban: Melius est, vt tibi eam dem quam al-
20 teri viro: mane apud me. ¶ Seruiuit ergo Ia-
cob pro Rachel septem annis: & videban-
tur illi pauci dies præ amoris magnitudine.
21 ¶ Dixitq; ad Laban: Da mihi vxorem meã:
quia tempus impletum est, vt ingrediar ad il-
22 lam. ¶ Qui vocatis multis amicorum turbis
23 ad conuiuium, fecit nuptias: ¶ Et vesperè
24 Liam filiam suam introduxit ad eum. ¶ dãs
ancillam filiæ, Zelpham nomine. Ad quam
cùm ex more Iacob fuisset ingressus, facto
-6. 25 manè vidit Liam: ¶ & dixit ad socerum suũ:
*hoc 5. Quid est * quod facere voluisti? nónne pro
*Liam 8. Rachel seruiui tibi? quare * imposuisti mi-
26 hi? ¶ Respondit Laban: Non est in loco no-
stro consuetudinis, vt minores antè trada-
27 mus ad nuptias. ¶ Imple hebdomadam die-
D rum huius copulæ: & hanc quoque dabo
tibi pro opere quo seruiturus es mihi septem
28 annis alijs. ¶ Acquieuit placito: & hebdo-
mada transacta, Rachel duxit vxorem:
29 ¶ cui pater seruam Balam tradiderat. ¶ Tan-
30 demque potitus optatis nuptijs, amorẽ se-
quentis priori prætulit: seruiens apud eum
31 septem annis alijs. ¶ Vidẽs autem Dominus,
quòd despiceret Liam, aperuit vuluam eius,
32 sorore sterili permanente. ¶ Quæ conce-
ptum genuit filium, vocauitque nomen eius
Ruben, dicens: Vidit Dominus humilitatem
33 meam. nũc amabit me vir meus. ¶ Rursum-
E que concepit & peperit filium, & ait: Quo-
niam audiuit me Dominus haberi contem-
ptui, dedit etiam istum mihi: vocauitq; no-
34 men eius Simeon. ¶ Concepitq; tertiò, & ge-
nuit alium filium, dixitque: Nunc quoq; co-
pulabitur mihi maritus meus, eò quod pepere-
rim ei tres filios: & idcirco appellauit nomẽ
35 eius Leui. ¶ Quarto concepit, & peperit fi-
lium, & ait: Modò cõfitebor Domino: & ob {Matt. 1. a
hoc vocauit eum Iudam: cessauitq; parere. 2.

CAPVT XXX.

1 CERNENS autem Rachel, quod infœ
A cunda esset, inuidit sorori suæ,
& ait marito suo: Da mihi libe-
2 ros, alioquin moriar. ¶ Cui ira-
tus respondit Iacob: Num pro
Deo ego sum, qui priuauit te fructu ventris
3 tui? ¶ At illa: Habeo, inquit, famulam Balã: in-
gredere ad illam, vt pariat super genua mea,
4 & habeam ex illa filios. ¶ Deditq; illi Balam
5 in coniugium: ¶ quæ ingresso ad se viro, cõce-
6 pit & peperit filiũ. ¶ Dixitq; Rachel: Iudica-
uit mihi Dominus, & exaudiuit vocẽ meam,
dans mihi filium. & idcirco appellauit no-
7 men eius Dan. ¶ Rursumq; Bala concipiens,
8 peperit alterum, ¶ pro quo ait Rachel: Cõpa-
B rauit me Dominus cũ sorore mea, & inualui:
9 vocauitq; eum Nephthali. ¶ Sentiẽs Lia, quod
parere desijsset, Zelpham ancillam suam ma
10 rito tradidit. ¶ Qua post conceptum edente
11 filium, ¶ dixit: Fœliciter. & idcirco vocauit
12 nomen eius Gad. ¶ Peperit quoque Zelpha
13 alterum. ¶ Dixitq; Lia: Hoc pro beatitudine
mea: Beatam quippe me dicent * mulieres. pro- *omnes
14 pterea appellauit eum Aser. ¶ Egressus au-
tem Ruben tempore messis triticeæ in agrũ,
reperit mandragoras: quas matri Liæ de-
tulit. Dixitque Rachel: Da mihi partem
15 de mandragoris filij tui. ¶ Illa respondit:
Parùmne tibi videtur, quòd præripueris ma-
ritum mihi, nisi etiam mãdragoras filij mei
C tuleris? Ait Rachel: Dormiat tecum hac no-
16 cte pro mandragoris filij tui. ¶ Redeuntiq;
ad vesperam Iacob de agro, egressa est in oc-
cursum eius Lia, & ait: Ad me, inquit, intra-
bis: quia mercede conduxi te pro mandra-
goris filij mei. Dormiuitq; cum ea, nocte
17 illa. ¶ Et exaudiuit Deus preces eius: conce
18 pitq;, & peperit filium quintum, ¶ & ait: De-
dit Deus mercedẽ mihi, quia dedi ancillam
meam viro meo. appellauitq; nomen eius
19 Issachar. ¶ Rursum Lia concipiens, peperit
20 sextum filium, ¶ & ait: Dotauit me Deus do-
te bona: etiã hac vice mecum erit maritus
meus, eò quod genuerim ei sex filios, & idcirco
21 appellauit nomen eius Zabulon. ¶ Post quẽ
22 peperit filiã, nomine Dinam. ¶ Recordatus
D quoq; Dominus Rachelis, exaudiuit eam, &
23 aperuit vuluã eius. ¶ Quæ concepit & pepe-
rit filium, dicens: Abstulit Deus opprobriũ
24 meum. ¶ Et vocauit nomen eius Ioseph, di
cens: Addat mihi Dominus filium alterum.
25 ¶ Nato autem Ioseph, dixit Iacob socero suo:
Dimitte me, vt reuertar in patriam meã, & -10.
26 ad terram meam. ¶ Da mihi vxores, & libe-
ros meos, pro quibus seruiui tibi, vt abeam:
tu vero nosti seruitutem qua seruiui tibi. -9.
27 ¶ Ait illi Laban: Inueniam gratiam in con-
spectu tuo: experimento didici, quia benedi-

28 xerit mihi Deus propter te: ¶ constitue mer
29 cedem tuam quam dem tibi. ¶ At ille respō-
E dit: Tu nosti quō seruierim tibi, & quanta in
30 manibus meis fuerit possessio tua. ¶ Modicū
*..7 habuisti antequam venirem ad te`, & nunc
diues effectus es: benedixitq; tibi Deus ad
introitum meum: iustum est igitur vt aliqn
*etiam 1. 31 prouideam * domui meæ. ¶ Dixitq; Laban:
Quid tibi dabo? At ille ait: Nihil volo: sed
si feceris quod postulo, iterum pascā, & custo
32 diam pecora tua. ¶ Gyra omnes greges tuos,
& separa cunctas oues varias, & sparso vel-
lere: & quodcunque furuum, & maculosum,
variumq; fuerit tam in ouibus quàm in ca-
33 pris, erit merces mea. ¶ Respondebitq; mihi
cras iustitia mea, quādo placiti tempus adue
nerit, coram te: & omnia quæ non fuerint va
ria, & maculosa, & furua, tā in ouibus, quàm
*arguit. 3. 34 in capris, furti me *argues`. ¶ Dixitq; Laban:
35 Gratum habeo quod petis. ¶ Et separauit in
F die illa capras, & oues, & hyrcos, & arietes
varios, atque maculosos: cunctū autē gre-
gem vnicolorē, id est, albi & nigri velleris,
36 tradidit in manu filiorū suorum. ¶ Et posuit
spaciū itineris triū dierum inter se & gene-
37 rum, qui pascebat reliquos greges eius. ¶ Tol
lens ergo Iacob virgas populeas virides, &
amygdalinas, & ex platanis, ex parte decor-
ticauit eas: detractisq; corticibus, in his quæ
spoliata fuerant, candor apparuit: illa verò
quæ integra fuerant, viridia permanserunt:
atq; in hunc modum color effectus est va-
38 rius. ¶ Posuitq; eas in canalibus, vbi effun-
debatur aqua, vt cùm venissent greges ad bi-
bendum, ante oculos haberent virgas, & in
39 aspectum earum cōciperent. ¶ Factumq; est,
G vt in ipso calore coitus, oues intuerentur vir
gas, & parerent maculosa, & varia, & diuer-
40 so colore respersa. ¶ Diuisitq; gregē Iacob,
& posuit uirgas in canalibus ante oculos a-
rietum: erant autē alba & nigra quæq;, La
ban: cætera verò, Iacob, separatis inter se gre
41 gibus. ¶ Igitur quando primo tēpore ascen
debantur oues, ponebat Iacob virgas in ca-
nalibus aquarū ante oculos arietū & ouiū,
vt in earum contemplatione conciperent.
42 ¶ quando verò serotina admissura erat, & cō
ceptus extremus, non ponebat eas. Factaq;
sunt ea q̄ erant serotina, Laban; & quæ pri-
43 mi temporis, Iacob. ¶ Ditatusq; est homo vl
tra modū, & habuit greges multos, ancillas
& seruos, camelos & asinos.

CAPVT. XXXI.

1 POSTQVAM autē audiuit verba
A filiorum Laban, dicentium, Tu-
lit Iacob omnia quæ fuerūt pa
tris nostri, & de illius facultate
2 ditatus, factus est inclytus: ¶ ani-
maduertit quoque faciem La-
ban, quòd non esset erga se sicut heri & nu-
3 diustertius, ¶ maximè dicente sibi Domino:
Reuertere in terram patrum tuorum, & ad
*Iacob 1. 4 generationem tuam; eroq; tecum. ¶ Misit *,
& vocauit Rachel & Liam in agrum, vbi pa-
5 scebat greges, ¶ dixitq; eis: Video faciem pa-
tris vestri, quòd non sit erga me sicut heri,
& nudiustertius. Deus autem patris mei fuit
6 mecum. ¶ Et ipsæ nostis, q̄ totis viribus meis
7 seruierim patri vestro. ¶ Sed & pater vester cir
cumuēnit me, & mutauit mercedem meam
decem vicibus: & tamen non dimisit eum
8 Deus vt noceret mihi. ¶ Si quando dixit: Va-
riæ erunt mercedes tuæ: pariebant omnes
oues varios fœtus. quando verò econtrario
ait, Alba quæq; accipies pro mercede; omnes
9 greges alba pepererūt. ¶ Tulitq; Deus substan
10 tiam patris vestri, & dedit mihi. ¶ Postquam
B enim conceptus ouium tempus aduenerat, le
uaui oculos meos, & vidi in somnis ascēden
tes mares super fœminas varios, & maculo-
11 sos, & diuersorū colorum. ¶ Dixitq; ange-
lus Dei ad me in somnis: Iacob? Et ego respō
12 di: Adsum. ¶ Qui ait: Leua oculos tuos, & vi
de vniuersos masculos ascendentes super fœ
minas, varios maculosos, atq; respersos. Vidi
13 enim omnia quæ fecit tibi Laban. ¶ Ego sum
Deus Beth-el, ‖ vbi vnxisti lapidem, & votum ‖Sup. 28.d
vouisti mihi. Nunc ergo surge, & egredere de 18.
terra, hac reuertēs in terram natiuitatis tuæ.
14 ¶ Responderuntq; Rachel, & Lia: Nunquid
habemus residui quicquam in facultatibus,
15 & hæreditate domus patris nostri? ¶ Nonne
quasi alienas reputauit nos, & vendidit, co-
16 meditq; precium nostrum? ¶ Sed Deus tulit
opes patris nostri, & eas tradidit nobis, ac fi-
lijs nostris: vnde omnia quæ præcepit tibi
17 Deus, fac. ¶ Surrexit itaque Iacob: & imposi-
C tis liberis, ac cōiugibus suis super camelos,
18 abijt. ¶ Tulitq; omnem substātiam suam, &
greges, & quicquid in Mesopotamia acquisie
rat, pergēs ad Isaac patrem suum in Terram
19 Chanaan. ¶ Eo tempore ierat Laban ad ton-
dendas oues, & Rachel furata est idòla patris
20 sui. ¶ Noluitq; Iacob confiteri socero suo, q̄
21 fugeret. ¶ Cumq; abijsset tam ipse, quàm om
nia quæ iuris sui erant, & amne transmisso
22 pergeret contra Montem-Galaad: ¶ nuncia-
tum est Laban die tertio, q̄ fugeret Iacob.
23 ¶ Qui assumptis fratribus suis, persecutus est
eum diebus septem: & comprehendit eum
24 in Monte-Galaad. ¶ Viditque in somnis di-
D centem sibi Dominum: Caue ne quicquam
25 asperè loquaris contra Iacob. ¶ Iamq; Iacob
extenderat in Monte tabernaculū: Cumque
ille cōsecutus fuisset eum cū fratribus suis,
in eodem Monte-Galaad fixit tentorium.
26 ¶ Et dixit ad Iacob: Quare ita egisti, vt clam
me abigeres filias meas quasi captiuas gla-
27 dio? ¶ Cur ignorante me fugere voluisti, nec
indicare mihi, vt prosequerer te cū gaudio,
28 & canticis, & tympanis, & citharis? ¶ Non es
passus, vt oscularer filios meos & filias: stul-
29 tè operatus es & nunc quidem. ¶ Valet ma-
nus mea reddere tibi malum, sed Deus patris
*tui` heri dixit mihi: Caue ne loquaris *con- *vestri 4.
30 tra` Iacob quicquam durius. ¶ Esto, ad tuos *eum 10.
ire cupiebas, & desiderio erat tibi domus pa-
31 tris tui: cur furatus es Deos meos? ¶ Respon-
dit Iacob: Quòd inscio te profectus sum,
timui ne violenter auferres filias tuas.
32 ¶ Quòd autem furti me arguis: apud quēcun

que

E que inneneris Deos tuos, necetur coram fra-
tribus noſtris. ſcrutare, quicquid tuorũ apud
*& 6. me inueneris, * aufer. hæc dicens ignorabat
33 ꝙ Rachel furata eſſet idòla. ¶ Ingreſſus itaq;
Laban tabernaculum Iacob, & Liç, & vtriuſ-
que ſamulæ, non inuenit. Cumque intraſſet
34 tentorium Rachelis, ¶ illa feſtinans abſcon-
dit idòla ſubter ſtramenta cameli, & ſedit
déſuper: ſcrutantiq; omne tentorium, & ni-
35 hil inuenienti, ¶ ait: Ne iraſcatur dominus
meus, ꝙ corã te aſſurgere nequeo: quia iuxta
conſuetudinem fœminarum nunc accidit
36 mihi. ſic deluſa ſolicitudo quærẽtis eſt. ¶ Tu-
mensq; Iacob, cum iurgio ait: Quam ob cul
pam meam, & ob quod peccatum meum ſic
37 exarſiſti poſt me, ¶ & ſcrutatus es omnem ſu
pellectilem meam? Quid inueniſti de cun-
cta ſubſtantia domus tuæ? pone hìc coram
fratribus meis, & fratribus tuis, & iudicent
38 inter me & te. ¶ Ideirco viginti annis ſui te-
cum, oues tuæ & capræ ſteriles non fuerunt,
39 arietes gregis tui non comèdi: ¶ nec captum
F à beſtia oſtendi tibi, ego damnum omne red
debam: quicquid furtum peribat, à me exige-
40 bas. ¶ Die noctuq; æſtu vrebar, & gelu, fugie-
41 batq; ſomnus ab oculis meis. ¶ Sicq; per vi-
ginti annos ĩ domo tua ſeruiui tibi, quatuor
decim pro filiabus, & ſex pro gregibus tuis:
Immutaſti quoque mercedem meam decem
42 vicibus. ¶ Niſi Deus patris mei Abraham &
timor Iſaac affuiſſet mihi, forſitan modo nu
dum me dimiſiſſes: afflictionem meam &
laborem manuũ mearum reſpexit Deus, &
43 arguit te herì. ¶ Reſpondet ei Laban: Filiæ
meæ & filij, & greges tui, & omnia quæ cer-
*Sed 7. nis, mea ſunt: * quid poſſum facere filijs &
44 nepotibus meis? ¶ Veni ergo, & ineamus fœ-
dus: vt ſit in teſtimonium inter me & te.
45 ¶ Tulit itaque Iacob lapidem, & erexit illum
46 in titulum. ¶ Dixitque fratribus ſuis: Afferte
lapides. Qui congregantes fecerunt tumulũ,
47 comederuntq; ſuper eum. ¶ Quem vocauit
Laban, Tumulum-teſtis; & Iacob, Aceruum
teſtimonij; vterque iuxta proprietatem lin-
48 guæ ſuæ. ¶ Dixitq; Laban: Tumulus iſte erit
G teſtis inter me & te hodie: & idcirco appella
tum eſt nomen eius Galaad, ideſt, Tumulus-
*Et adiecit Laban. 49 teſtis. * ¶ Intueatur & iudicet Dominus inter
50 nos, quando receſſerimus à nobis, ¶ ſi affli-
xeris filias meas, & ſi introduxeris alias vxo
res ſuper eas: nullus ſermonis noſtri teſtis
51 eſt abſq; Deo, qui præſens reſpicit. ¶ Dixitq;
rurſus ad Iacob: En tumulus hic, & lapis
52 quem erexi inter me & te, ¶ teſtis erit: tumu-
lus, inquam, iſte & lapis ſint in teſtimoniũ,
ſi aut ego tranſiero illum, pergens ad te; aut
53 tu præterieris, malum mihi cogitans. ¶ Deus
Abraham, & Deus Nachor iudicet inter nos,
Deus patris eorum. Iurauit ergo Iacob per ti
54 morem patris ſui Iſaac: ¶ Immolatiſque vi-
ctimis in monte, vocauit fratres ſuos, vt ede
rent panem. Qui cũ comediſſent, manſerunt
55 ibi. ¶ Laban verò de nocte conſurgens, oſcu-
latus eſt filios & filias ſuas, & benedixit il-
lis: reuerſuſq; eſt in locum ſuum.

CAPVT XXXII.

1 IAcob °aũt abijt in itinere quod Infrà 41.c 16.
A cœperat: fueruntq; ei obuiam
2 Angeli Dei. ¶ Quos cùm uidiſ- °quoque 7
ſet, ait: Caſtra Dei ſunt hæc. &
appellauit nomẽ loci illius Ma-
3 hanaim, ideſt, Caſtra. ¶ Miſit aũt & nuncios
ante ſe ad Eſau fratrẽ ſuũ in terrã-Seir, in re-
4 gionẽ-Edom: ¶ præcepitq; eis dicẽs: Sic loq-
mini dño meo Eſau: Hęc dicit frater tuus Ia-
cob: Apud Labã peregrinatus ſum, & fui vſq;
5 in præſentẽ diè: ¶ Habeo boues, & aſinos, &
oues, & ſeruos, & ancillas: mittoq; nunc le-
B gationem ad dominum meum, vt inueniam
6 gratiam in conſpectu tuo. ¶ Reuerſique ſunt
nuncij ad Iacob, dicentes: Venimus ad Eſau
fratrem tuum, & ecce properat in occurſum
7 tuum cum quadringẽtis viris. ¶ Timuit Iacob
valdè: & perterritus diuiſit populum qui ſe-
cum erat, greges quoq;, & oues, & boues, &
8 camelos in duas turmas, ¶ dicens: Si venerit
Eſau ad vnam turmam, & percuſſerit eam,
9 alia turma quæ reliqua eſt, ſaluabitur. ¶ Di-
xitq; Iacob: Deus patris mei Abraham, &
Deus patris mei Iſaac: Domine, qui dixiſti
C mihi, Reuertere in terram tuam, & in locũ
10 natiuitatis tuæ, & benefaciam tibi: ¶ minor
ſum cunctis miſerationibus tuis & veritate
tua, quã expleuiſti ſeruo tuo. In baculo meo
tranſiui Iordanem iſtum; & nunc cum dua-
11 bus turmis regredior. ¶ Erue me de manu fra
tris mei Eſau, quia valde eum timeo: ne fort-
12 tè veniẽs percutiat matrem cum filijs. ¶ Tu
locutus es, ꝙ benefaceres mihi, & dilatares
ſemen meum ſicut arenam maris, quæ præ
13 multitudine numerari non poteſt. ¶ Cumq;
D dormiſſet ibi nocte illa, ſeparauit de his quæ
14 habebat, munera Eſau fratri ſuo, ¶ capras du
centas, hircos viginti, oues ducentas, & arie-
15 tes viginti, ¶ camelos fœtas cum pullis ſuis
triginta, vaccas quadraginta, & tauros vigin
16 ti, aſinas viginti, & pullos earum decem. ¶ Et
miſit per manus ſeruorum ſuorum ſingulos
ſeorſum greges, dixitq; pueris ſuis: Antece-
dite me, & ſit ſpacium inter gregem & gre-
17 gem. ¶ Et præcepit priori, dicens: Si obuium
habueris fratrem meum Eſau, & interroga-
E uerit te: Cuius es? aut, Quò vadis: aut, Cuius
18 ſunt iſta quæ ſequeris? ¶ reſpõdebis, Serui tui
Iacob, munera miſit domino ſuo Eſau: ipſe
19 quoque poſt nos venit. ¶ Similiter dedit man
data ſecundo, & tertio, & cunctis qui ſeque-
bantur greges, dicens: Iiſdem verbis loqui-
20 mini ad Eſau, cùm inueneritis eum. ¶ Et ad-
detis: Ipſe quoque ſeruus tuus Iacob, iter no-
ſtrum inſequitur. dixit enim: Placabo illum
muneribus quæ præcedunt, & poſtea videbo
21 illum: forſitan propitiabitur mihi. ¶ Præceſ-
ſerunt itaq; munera ante eum, ipſe verò mã-
22 ſit nocte illa in caſtris. ¶ Cumq; °maturè ſur °manè I.
rexiſſet, tulit duas vxores ſuas, & totidem fa
F mulas cum vndecim filijs, & tranſiuit Va-
23 dum-Iaboc. ¶ Traductiſq; omnibus, quæ ad
24 ſe pertinebant, ¶ manſit ſolus: & ecce vir lu-
25 ctabatur cum eo vſque manè. ¶ Qui cùm vi-

deret, quod eum ſuperare non poſſet, tetigit
26 neruũ femoris eius, & ſtatim emarcuit. ❡ Di
xitque ad eum: Dimitte me, iam enim aſcẽ-
dit aurora. Reſpondit: Non dimittam te, niſi
27 benedixeris mihi. ❡ Ait ergo: Quod nomen
28 eſt tibi? Reſpondit, Iacob. ❡ At ille: Nequa-
quam, inquit, Iacob appellabitur nomẽ tuũ,
ſed Iſraël: quoniam ſi contra Deum fortis
fuiſti, quanto magis contra homines præua-
29 lebis? ❡ Interrogauit eum Iacob: Dic mihi
G quo appellaris nomine? Reſpõdit: Cur quæ-
ris nomen meum*? Et benedixit ei in eodẽ
30 loco. ❡ Vocauitque Iacob nomen loci illius
Phanüel, dicens: Vidi Dominum facie ad fa-
31 ciem, & ſalua facta eſt anima mea. ❡ Ortuſq́;
eſt ei ſtatim Sol, poſtquam tranſgreſſus eſt
32 Phanüel: ipſe verò claudicabat pede. ❡ Quam
ob cauſam non comedunt neruum filij Iſ-
raël, qui emarcuit in femore Iacob vſque in
præſentem diem, eò quod tetigerit neruum
femoris eius, & obſtupuerit.

* quod eſt mirabile.

CAPVT XXXIII.

1 LEVANS autẽ Iacob oculos ſuos,
A vidit venientem Eſau, & cum
eo quadringentos viros: diui-
ſitque filios Liæ & Rachel, am
2 barumque famularum: ❡ & po-
ſuit vtramque ancillam, & liberos earum in
principio: Liam verò & filios eius in ſecun-
do loco: Rachel autem & Ioſeph nouiſſi-
3 mos. ❡ Et ipſe progrediens adorauit pronus
in terram ſepties, donec appropinquaret fra-
4 ter eius. ❡ Currens itaque Eſau obuiam fra-
tri ſuo, amplexatus eſt eum, ſtringenſq́; col-
5 lum eius, & oſculans, fleuit. ❡ Leuatiſq́; ocu-
lis vidit mulieres & paruulos earum, & ait:
Quid ſibi volunt iſti? & ſi ad te pertinent?
B Reſpondit: Paruuli ſunt, quos donauit mihi
6 Deus ſeruo tuo. ❡ Et appropinquantes ancil-
7 læ & filij earum, incuruati ſunt. ❡ Acceſſit
quoq́; Lia cum pueris ſuis: & cùm ſimiliter
adoraſſent, extremi Ioſeph & Rachel adora
8 uerunt. ❡ Dixitq́; Eſau: Quænam ſunt iſtæ
turmæ, quas obuiam habui? Reſpondit: Vt
inuenirem gratiam coram domino meo.
9 ❡ At ille ait: Habeo plurima frater mi: ſint tua
10 tibi. ❡ Dixitq́; Iacob: Noli ita, obſecro: ſed
ſi inueni gratiam in oculis tuis, accipe mu-
nuſculum de manibus meis. ſic enim vidi
C faciem tuam, quaſi viderim vultum Dei:
11 eſto mihi propitius, ❡ & ſuſcipe benedictio-
nem quam attuli tibi, & quam donauit mi-
hi Deus tribuens omnia. Vix fratre compel
12 lẽte ſuſcipiens, ❡ ait: Gradiamur ſimul, eroq́;
13 ſocius itineris tui. ❡ Dixitq́; Iacob, Noſti do
mine mi, quòd paruulos habeã teneros, & oues
& boues fœtas mecum: quas ſi plus in am-
bulando fecero laborare, morientur vna die
14 cuncti greges. ❡ Præcedat dñs meus ante
ſeruum ſuum: & ego ſequar paulatim veſti-
gia eius, ſicut videro paruulos meos poſſe,
donec veniam ad dominum meum in Seir.
15 ❡ Reſpondit Eſau: Oro te, vt de populo qui
mecum eſt, ſaltem ſocij remaneant viæ tuæ.
Non eſt, inquit, neceſſe: hoc vno tantũ indi-
geo, vt inueniam gratiam in conſpectu tuo,
16 domine mi. ❡ Reuerſus eſt itaq́; illo die Eſau
17 itinere, quo venerat, in Seir. ❡ Et Iacob venit
D in Socoth: vbi ædificata domo & fixis tento-
rijs, appellauit nomen loci illius Socoth, id
18 eſt, tabernacula. ❡ Tranſiuitq́; in Salem vrbẽ
Sichimorũ, quæ eſt in terra Chanaan, poſt-
quàm reuerſus eſt de Meſopotamia Syriæ:
19 & habitauit iuxta oppidum. ❡ Emitque
partem agri, in qua fixerat tabernacula, à
filijs Hemor patris Sichem, centum agnis.
20 ❡ Et erecto ibi altari, inuocauit ſuper illud
fortiſſimum Deum Iſraël.

CAPVT XXXIIII.

1 EGRESSA eſt autẽ Dina filia Liæ,
A vt videret mulieres regionis il-
2 lius. ❡ Quam cùm vidiſſet Sichẽ
filius Hemor Heuæi, princeps
terræ illius, adamauit eam: & -1.
rapuit, & dormiuit cum illa, vi opprimens
3 virginem. ❡ Et conglutinata eſt anima eius
4 cum ea, triſtemq́; deliniuit blanditijs. ❡ Et
pergens ad Hemor patrem ſuum: Accipe, in-
5 quit, mihi puellam hanc coniugem. ❡ Quod
cũ audiſſet Iacob, abſentibus filijs, & in paſtu
pecorum occupatis, ſiluit, donec redirent.
6 ❡ Egreſſo autem Hemor patre Sichem, vt lo-
7 queretur ad Iacob, ❡ ecce filij eius veniebant
de agro; auditoq́; quod acciderat, irati ſunt
valde, eò quòd fœdam rem operatus eſſet
in Iſraël, & violata filia Iacob, rem illi-
8 citam perpetraſſet. ❡ Loquutus eſt itaque
Hemor ad eos: Sichem filij mei adhæſit
anima filiæ veſtræ: date eam illi vxorem.
9 ❡ Et iungamus viciſſim connubia: filias
veſtras tradite nobis, & filias noſtras ac-
10 cipite. ❡ Et habitate nobiſcum: terra
B in poteſtate veſtra eſt, exercete, negociami-
11 ni, & poſſidete eam. ❡ Sed & Sichem ad pa-
trem & ad fratres eius ait, Inueniam gratiã
coram vobis; & quæcunq́; ſtatueritis, dabo.
12 ❡ augete dotem, & munera poſtulate, & li-
benter tribuam quod petieritis: tãtùm date
13 mihi puellam hanc uxorem. ❡ Reſponde-
runt filij Iacob Sichem, & patri eius in dolo,
14 ſæuientes ob ſtuprum ſororis: ❡ Non poſſu-
mus facere quod petitis, nec dare ſororem
noſtram homini incircunciſo: quod illici-
15 tum & nepharium eſt apud nos. ❡ Sed in hoc
valebimus fœderari, ſi volueritis eſſe ſimiles
noſtri, & circuncidatur in vobis omnis ma-
16 ſculini ſexus. ❡ Tunc dabimus & accipie-
mus mutuò filias veſtras, ac noſtras: & habi-
C tabimus vobiſcum, erimuſq́; vnus populus.
17 ❡ Si autem circuncidi nolueritis, tollemus fi-
18 liam noſtram, & recedemus. ❡ Placuit obla-
19 tio eorum Hemor, & Sichem filio eius. ❡ Nec
diſtulit adoleſcens quin ſtatim quod peteba-
tur expleret: amabat enim puellam valde, &
ipſe erat inclytus in omni domo patris ſui.
20 ❡ Ingreſſiq́; portam vrbis, locuti ſunt ad po-
21 pulum: ❡ Viri iſti pacifici ſunt, & volunt
habitare nobiſcum: negocientur in terra, &
exerceant eã, quæ ſpacioſa & lata cultoribus
indiget: filias eorum accipiemus vxores, &

22 nostras illis dabimus. ꝑ Vnum est, quo differ-
tur tantum bonum : Si circumcidamus ma-
23 sculos nostros, ritum gentis imitantes. ꝑ Et
substantia eorum, & pecora, & cuncta quæ
possident, nostra erunt: tantũ in hoc acquie-
scamus, & habitãtes simul, vnum efficiamus
24 populum. ꝑ Assensiq; sunt omnes, circunci-
25 sis cũctis maribus. ꝑ Et ecce, die tertio quan-
D do grauissimus vulnerum dolor est, arreptis,
duo filij Iacob, Simeon & Leui, fratres Di-
næ, gladijs, ingressi sunt vrbem confidenter:
‖Inf. 49.a 6. 26 ‖ interfectisq; omnibus masculis, ꝑ Hemor
& Sichem pariter necauerunt, tollentes Di-
27 nam de domo Sichem, sororem suam. ꝑ Qui-
bus egressis irruerunt super occisos cæteri fi-
lij Iacob: & depopulati sunt vrbem in vltio-
28 nem stupri. ꝑ Oues eorum & armenta, & asi
nos, cunctaq; vastantes quæ in domibus &
29 in agris erant: ꝑ paruulos quoq; eorum &
30 vxores duxerunt captiuas. ꝑ Quibus perpe-
tratis audacter, Iacob dixit ad Simeon &
Leui: Turbastis me, & odiosum fecistis me
Chananæis & Pherezæis habitatoribus ter-
ræ huius. nos pauci sumus: illi congregati
percutiẽt me, & delebor ego & domus mea.
31 ꝑ Responderunt: Nunquid vt scorto abuti
debuere sorore nostra?

CAPVT XXXV.

1 A INTEREA locutus est Deus ad Ia-
cob: Surge, & ascende Beth-el,
& habita ibi; facq; altare Deo
‖Sup. 28.a 13. qui ‖ apparuit tibi, quando fu-
2 giebas Esau fratrẽ tuum. ꝑ Ia-
cob verò conuocata omni domo sua, ait:
Abijcite deos alienos qui in medio vestri
sunt, & mundamini, ac mutate vestimenta
3 vestra. ꝑ Surgite, & ascendamus in Beth-el,
vt faciamus ibi altare Deo, qui exaudiuit
me in die tribulationis meæ, & socius fuit
4 itineris mei. ꝑ Dederunt ergo ei omnes deos
alienos quos habebant, & inaures quæ erãt
*earum 5. in auribus *eorũ'. at ille infodit eas subter
terebinthum, quæ est post vrbem Sichem.
5 ꝑ Cumq; profecti essent, terror Dei inuasit
omnes per circuitum ciuitates, & non sunt
6 ausi persequi recedentes. ꝑ Venit igitur Ia-
B cob Luzam, quæ est in Terra-Chanaan, co-
gnomento Beth-el; ipse & omnis populus
7 cum eo. ꝑ Aedificauitq; ibi altare, & appella-
uit nomen loci illius, Domus-Dei: ibi enim
‖Sup. 28.c 18. ‖ apparuit ei Deus cùm fugeret fratrem suũ.
8 ꝑ Eodem tempore mortua est Debora nutrix
Rebeccæ, & sepulta est ad radices Beth-el
subter quercum: vocatumq; est nomen loci
9 illius, Quercus fletus. ꝑ Apparuit autem ite-
rum Deus Iacob postq̃ reuersus est de Meso-
‖Sup. 32.f. 28. 10 potamia Syriæ, benedixitq; ei, ꝑ dicens: ‖ Nõ
vocaberis vltrà Iacob, sed Israël erit nomen
11 tuum. Et appellauit eum Israël: ꝑ dixitq; ei:
Ego Deus ops, cresce, & multiplicare: gen-
tes, & populi nationum ex te erũt, Reges de
12 lũbis tuis egredientur. ꝑ Terramq; quam de-
di Abraham & Isaac, dabo tibi & semini tuo
13 post te. ꝑ Et recessit ab eo. ꝑ Ille verò erexit
14 titulum lapideum in loco quo locutus fue-
C rat ei Deus: libans super eum libamina,
15 & effundens oleum: ꝑ Vocansq; nomen lo-
16 ci illius, Beth-el. ꝑ Egressus-autem' inde ve- -6.
nit verno tempore ad terrã quę ducit Ephra-
17 tham: in qua cùm parturiret Rachel, ꝑ ob
difficultatem partus periclitari cœpit. Di-
xitq; ei obstetrix: Noli timere, quia & hunc
18 habebis filium. ꝑ Egrediente autem anima
præ dolore, & imminente iam morte, voca-
uit nomen filij sui Ben-oni, idest, filius do-
loris mei: pater verò appellauit eũ Ben-ia-
19 min: id est, filius dextræ. ꝑ Mortua est ergo
Rachel, & sepulta est in via q̃ ducit Ephra-
20 tham. hæc est Beth-léhem. ꝑ Erexitq; Iacob
titulum super sepulchrum eius: Hic est titu- Infra.48.b
lus monumenti Rachel, vsq; in præsentem 7.
21 diem. ꝑ Egressus inde, fixit tabernaculũ trans
22 Turrem-gregis. ꝑ ‖ Cumq; habitaret in illa ‖Inf. 49.a
regione, abijt Ruben, & dormiuit cum Bala 1.
D concubina patris sui: quod illum minimè la-
23 tuit. Erant aũt filij Iacob duodecim. ꝑ Filij
Liæ: primogenitus Ruben, & Simeon, & Le-
24 ui, & Iudas, & Issachar, & Zabulon. ꝑ Filij
25 Rachel: Ioseph & Ben-iamin. ꝑ Filij Balæ
26 ancillæ Rachelis: Dam & Nephthali. ꝑ Filij
Zelphæ ancillæ Liæ: Gad & Aser. hi sunt fi-
lij Iacob qui nati sunt ei in Mesopotamia
27 Syriæ. ꝑ Venit etiã ad Isaac patrem suum in
Mambre, Ciuitatem Arbee, hæc est Hebrõ:
28 in qua pęgrinatus est Abraham & Isaac. ꝑ Et
completi sunt dies Isaac centum octoginta
29 annorum. ꝑ Consumptusq; ætate, mortuus
est: & appositus est populo suo senex & ple-
nus dierum: & sepelierunt eum Esau & Ia-
cob filij sui.

CAPVT. XXXVI.

1 A HAs sunt aũt generationes Esau,
ipse est Edom. ꝑ Esau accepit
2 vxores de filiabus Chanaán:
Ada filiã Elon Hethæi, & Oo-
libama filiam Anæ, filiæ Sebeon
3 Heuæi. ꝑ Básemat quoq; filiam Ismahel so-
4 rorem Nabaioth. ꝑ ‖ Peperit autem Ada ‖1.Par.1.c
5 Eliphas: Básemath genuit Rahuel: ꝑ Ooliba- 29.
ma genuit Iehus, & Ihelom, & Core. hi filij
6 Esau, q̃ nati sunt ei in terra-Chanáan. ꝑ Tu-
lit aũt Esau vxores suas & filios & filias, &
oẽm animã domus suæ, & substantiã, & pe-
cora, & cuncta quæ habere poterat in Terra-
Chanáan: & abijt in alterã regionẽ, reces-
7 sitq; à fratre suo Iacob. ꝑ ‖ Diuites enim erãt ‖Sup. 13.a
valde, & simul habitare non poterant: nec su 6.
stinebat eos terra peregrinationis eorũ præ
8 multitudine gregum. ꝑ Habitauitq; Esau in Iosue 24.a
9 Monte-Seir, ipse est Edom. ꝑ Hæ autem sunt 4.
B gñationes Esau patris Edom in Monte-Seir,
10 ꝑ & hæc nomina filio ꝝ eius. ‖ Eliphaz filius ‖1. Par.1.e
Ada vxoris Esau: Rahuel. quoq; filius Báse- 34.
11 math vxoris eius. ꝑ Fueruntq; Eliphaz filij:
Themã, Omar, Sepho, & Gatham, & Cenez.
12 * ꝑ Erat autẽ Thamna, concubina Eliphaz * & Core.
filij Esau: quæ peperit ei Amalec. hi sunt filij
13 Ada vxoris Esau. ꝑ Filij autem Rahuel: Na-
hath & Zara, Samma & Meza. hi filij Báse-
14 math vxoris Esau. ꝑ Isti quoque erant filij

Oolibama filiæ Anæ filiæ Sebeon, vxoris
Esau, quos genuit ei, Iehus & Ihelom & Co-
15 re. ¶ Hi duces filiorum Esau: Filij Eliphaz
primogeniti Esau: dux Theman, dux Omar,
16 dux Sepho, dux Cenez, ¶ dux Core, dux Ga-
thã, dux Amalec. hi filij Eliphaz in Terra-
17 Edom, & hi filij Ada. ¶ Hi quoq; filij Rahuel
filij Esau: dux Nahath dux Zara, dux Sam-
ma, dux Meza. hi autẽ duces Rahuel in Ter-
ra-Edom: isti filij Basemath vxoris Esau. *3.*
18 ¶ Hi autem filij Oolibama vxoris Esau: dux
C Iehus, dux Ihelom, dux Core. hi duces Ooli-
19 bama filiæ Anæ vxoris Esau. ¶ Isti sunt filij
Esau, & hi duces eorum: ipse est Edom.
20 § ¶ Isti sunt filij Seir Horræi, habitatores *§2. Par. 1. c 38.*
terræ: Lotan, & Sobal, & Sebeon, &
21 Ana, ¶ & Dison, & Aser, & Disan. hi duces
22 Horræi, filij Seir in Terra-Edom. ¶ Facti sunt
autem filij Lotan: Hori & Heman. erat au-
23 tẽ soror Lotan Thamna. ¶ Et isti filij Sobal:
Aluã & Manahat & Ebal & Sepho & Onam.
24 ¶ Et hi filij Sebeon: Aia & Ana. Iste est Ana,
qui inuenit aquas calidas in solitudine, cùm
25 pasceret asinas Sebeon patris sui. ¶ Habuitq;
26 filium Dison, & filiam Oolibama. ¶ Et isti
filij Dison: Hamdan, & Esebam, & Iethran,
27 & Charan. ¶ Hi quoq; filij Eser: Balaan, &
28 Zauan, & Acan. ¶ Habuit autem filios Disan:
29 Hus, & Aran. ¶ Hi duces Horræorum: dux
Lotan, dux Sobal, dux Sebeon, dux Ana,
30 ¶ dux Dison, dux Eser, dux Disan: Isti duces
Horræorum qui imperauerunt in Terra-
31 Seir. ¶ Reges autẽ qui regnauerunt in Ter-
D ra-Edom, antequam haberẽt regem filij Is-
32 raël, fuerunt hi: ¶ Bela filius Beor, nomenq;
33 vrbis eius, Denaba. ¶ Mortuus est autem Be-
la, & regnauit pro eo Iobab filius Zaræ de
34 Bosra. ¶ Cumq; mortuus esset Iobab, regna-
uit pro eo Husam de terra Themanorum.
35 ¶ Hoc quoq; mortuo, regnauit pro eo Adad
filius Badad, qui percussit Madian in Regio-
36 ne Moab: & nomẽ vrbis eius, Auith: ¶ Cũq;
mortuus esset Adad, regnauit pro eo Semla
37 de Masreca. ¶ Hoc quoque mortuo regnauit
38 pro eo Saul de fluuio Rohoboth. ¶ Cumq;
& hic obijsset, successit in regnum Balanan
39 filius Acobor. ¶ Isto quoq; mortuo regna-
uit pro eo Adar, nomẽq; vrbis eius, Phau: &
appellabatur vxor eius Meetabel, filia Ma-
40 tred filiæ Mezaab. ¶ Hæc ergo nomina ducũ
Esau in cognationibus, & locis, & vocabulis
suis: dux Thamna, dux Alua, dux Ietheth,
41 ¶ dux Oolibama, dux Ela, dux Phinon, ¶ dux
42 Cenez, dux Theman, dux Mapsar, ¶ dux Mag
43 diel, dux Hiram: hi duces Edom habitan-
tes in terra imperij sui, ipse est Esau pater
Idumæorum.

CAPVT XXXVII.

1 HABITAVIT autẽ Iacob in Terra-
A Chanaan, in qua pater suus pe-
2 regrinatus est. ¶ Et hæ sunt ge-
nerationes eius: Ioseph, cùm se-
decim esset annorum, pascebat
gregem cum fratribus suis adhuc puer: &
erat cum filijs Balæ, & Zelphæ vxorũ patris
sui: accusauitq; fratres suos apud patrem cri-
3 mine pessimo. ¶ Israël aũt diligebat Ioseph
super oẽs filios, eò q in senectute genuisset
4 eum: feciťq; ei tunicam polymitam. ¶ Viden-
tes autem fratres eius, q à patre plus cunctis
filijs amaretur, oderant eum, nec poterant ei
5 quicquam pacificè loqui. ¶ Accidit quoque
vt visum somnium referret fratribus suis,
6 quæ causa maioris odij seminarium fuit. ¶ Di-
B xitq; ad eos: Audite somnium meum quod
7 vidi: ¶ Putabam nos ligare manipulos in a-
gro: & quasi consurgere manipulum meum,
& stare, vestrosq; manipulos circumstantes
8 adorare manipulum meum. ¶ Responderunt
fratres eius: Nũquid rex noster eris? aut subij-
ciemur ditioni tuæ? Hæc ergo causa som-
niorum atq; sermonum, inuidiæ & odij fo-
9 mitem ministrauit. ¶ Aliud quoque vidit
somnium, quod narrans fratribus, ait: Vidi
per somnium quasi Solẽ, & Lunam, & stel-
10 las vndecim adorare me. ¶ Quod cùm pa-
tri suo, & fratribus retulisset, increpauit eum
C pater suus, & dixit: Quid sibi vult hoc som-
nium quod vidisti? num ego & mater tua, &
11 fratres tui adorabimus te super terram? ¶ In-
uidebant ei igitur fratres sui: pater verò rem
12 tacitus considerabat. ¶ Cumq; fratres illius
in pascendis gregibus patris morarentur in
13 Sichem, ¶ dixit ad eũ Israël: Fratres tui pa-
scunt oues in Sichimis: veni, mittam te ad
14 eos. Quo respondente, ¶ Præsto sum, ait ei:
Vade, & vide si cuncta prospera sint erga fra-
D tres tuos, & pecora: & renũcia mihi qd aga-
tur. Missus de Valle-Hebron, venit in Sichẽ:
15 ¶ Inuenitq; eum vir errantem in agro, & in-
16 terrogauit quid quæreret. ¶ At ille respõdit:
Fratres meos quæro, indica mihi vbi pascant
17 greges. ¶ Dixitq; ei vir, Recesserunt de loco
isto. audiui aũt eos dicentes, Eamus in Do-
thain. Perrexit itaq; Ioseph post fratres suos,
18 & inuenit eos in Dothain. ¶ Qui cùm vidis-
sent eum procul, anteq̃ accederet ad eos, co-
19 gitauerũt illum occidere. ¶ Et mutuò loque-
20 bantur, Ecce somniator venit: ¶ venite occi-
damus eum, & mittamus in cisternam vete-
E rem, dicemusq;, Fera pessima deuorauit eũ.
& tunc apparebit quid illi prosint somnia
21 sua. ¶ § Audiens autem hoc Ruben, niteba- *§Inf. 42. c 22.*
tur liberare eum de manibus eorum, & dice-
22 bat: ¶ Non °interficiatis animam eius, nec *°interficiamus.*
°effundatis sanguinem; sed proijcite eum in *°effundamus.*
cisternam * hanc, quæ est in solitudine, ma- **veterem.*
nusq; vestras seruate innoxias: hoc autem
dicebat, volens eripere eum de manibus eo-
23 rum, & reddere patri suo. ¶ Confestim igi-
tur vt peruenit ad fratres suos, nudauerunt
24 eum tunica talari, & polymita; ¶ miseruntq;
eum in cisternam veterem quæ nõ habebat *-8.*
25 aquã. ¶ Et sedentes ut comederent panem,
uiderũt Ismahelitas uiatores uenire de Ga-
laad, & camelos eorum portantes aromata,
26 & resinam, & stacten in Aegyptum. ¶ Dixit
F ergo Iudas fratribus suis: Quid nobis pro-
dest si occiderimus fratrem nostrum, & ce-
27 lauerimus sanguinem ipsius? ¶ Melius est ut
uenundetur Ismahelitis, & manus nostræ

non

non polluantur. frater enim, & caro nostra
est. Acquieuerunt fratres sermonibus illius.
Sap.10.c 13. Psal.104. 28 ¶ Et prætereuntibus *Madianitis negociato-
ribus, extrahentes eum de cisterna, vendide-
runt eum Ismahelitis *viginti argenteis, qui
*Ismahelitis.9. 29 duxerunt eum in Aegyptum. ¶ Reuersusq;
Ruben ad cisternam, non inuenit puerum:
*triginta 30 ¶ & scissis vestibus pergens ad fratres suos,
31 ait: Puer nō comparet, & ego quò ibo? ¶ Tu-
lerunt autem tunicam eius, & in sanguinem
32 hœdi quem occiderant, tinxerunt: ¶ mitten-
Inf.44.f 28. G tes qui ferrent ad patrem, & dicerent, Hanc
inuenimus: vide vtrum tunica filij tui sit, an
33 non. ¶ Quam cùm agnouisset pater, ait: Tu-
nica filij mei est, fera pessima comedit eum,
34 bestia deuorauit Ioseph. ¶ Scissisq; vestibus,
indutus est cilicio, lugens filium suum mul-
35 to tempore. ¶ Congregatis autem cunctis
liberis eius, vt lenirent dolorem patris, no-
luit consolationem accipere, sed ait: Descen-
dam ad filium meum lugens in infernum.
36 Et illo perseuerante in fletu, ¶ Madianitæ
vendiderunt Ioseph in Aegypto Phutiphari
eunucho Pharaonis, magistro militum.

CAPVT XXXVIII.

1 Eodem tpe descendens Iudas à
A fratribus suis, diuertit ad virum
Odollamitten, nomine Hiram.
1.Par.2.a 2 ¶ Viditq; ibi filiam hoīs Cha-
nanæi, vocabulo Sua: & accepta
3 vxore, ingressus est ad eā. ¶ Quæ concepit, &
peperit filium, & vocauit nomen eius Her.
Nu.26.b 19. 4 ¶ Rursumq; concepto fœtu, natum filium
5 vocauit Onan. ¶ Tertium quoq; peperit,
quem appellauit Sela, quo nato, parere vltrà
6 cessauit. ¶ Dedit autem Iudas vxorem primo
Nu.26.b 19. 7 genito suo Her, noīe Thamar. ¶ Fuit quoq;
B Her primogenitus Iudæ, nequam in con-
8 spectu Domini: & ab eo occisus est. ¶ Dixit
ergo Iudas ad Onan filium suum: Ingredere
ad vxorē fratris tui, & sociare illi, vt suscites
9 semen fratri tuo. ¶ Ille sciens non nasci sibi
filios, introiens ad vxorem fratris sui, semen
fundebat in terram: ne liberi fratris nomine
10 nascerentur. ¶ Et idcirco percussit eum Do-
minus, eo quòd rem detestabilem faceret.
11 ¶ Quam ob rem dixit Iudas Thamar nurui
suæ: Esto vidua in domo patris tui, donec cre-
scat Sela filius meus: timebat enim ne & ip-
se moreretur, sicut fratres eius. Quæ abijt, &
12 habitauit in domo patris sui. ¶ Euolutis aūt
*filia Sua 4. C multis diebus, mortua est *Sua vxor Iudæ:
qui post luctum consolatione suscepta, ascē-
debat ad tōsores ouium suarum, ipse & Hi-
ras opilio gregis Odollamites, in Thamnas.
13 ¶ Nunciatumque est Thamar, quòd socer il-
lius ascenderet in Thamnas ad tondendas
14 oues. ¶ Quæ depositis viduitatis vestibus,
assumpsit theristrum: & mutato habitu se-
dit in biuio itineris, quod ducit Thamnam:
eo quod creuisset Sela, & non eū accepisset ma-
15 ritum. ¶ Quam cùm vidisset Iudas, suspica-
D tus est esse meretricem: operuerat enim vul-
16 tum suum, ne agnosceretur. ¶ Ingrediensq;
ad eam, ait: Dimitte me, vt coëam tecum: ne-
sciebat enim, quòd nurus sua esset. Qua re-
spōdente: Quid dabis mihi, vt fruaris concu
17 bitu meo? ¶ dixit: Mittam tibi hœdum de
gregibus. Rursumq; illa dicente: Patiar quod
vis, si dederis mihi arrhabonem, donec mit-
18 tas quod polliceris. ¶ Ait Iudas: Quid tibi
vis pro arrhabone dari? Respondit: Annu-
lum tuum, & armillam, & baculum quem
manu tenes. Ad vnum igitur coitum mulier
19 concepit. ¶ Et surgens abijt: depositoq; ha-
E bitu quē sumpserat, induta est viduitatis ve-
20 stibus. ¶ Misit autem Iudas hœdum per pa-
storem suum Odollamitem, vt reciperet pi-
gnus quod dederat mulieri: qui cùm non in-
21 uenisset eam, ¶ interrogauit homines loci
illius: Vbi est mulier quæ sedebat in biuio?
Respondentibus cunctis: Non fuit in loco
22 isto meretrix: ¶ reuersus est ad Iudam, &
dixit ei: Non inueni eam: sed & homines lo
ci illius dixerunt mihi, nunquam sedisse ibi
23 scortum. ¶ Ait Iudas: Habeat sibi: certè men-
F dacij arguere nos non potest: ego misi hœ-
dum quem promiseram, & tu non inuenisti
24 eam. ¶ Ecce autem post tres menses nun-
ciauerunt Iudæ, dicentes: Fornicata est Tha-
mar nurus tua, & videtur vterus illius intu-
mescere. Dixitq; Iudas: Producite eam, vt cō-
25 buratur. ¶ Quæ cùm duceretur ad pœnam,
misit ad socerum suum, dicēs: De viro, cuius
hæc sunt, concepi: cognosce cuius sit annu-
26 lus, & armilla, & baculus. ¶ Qui agnitis mu-
G neribus, ait: Iustior me est: quia non tradidi
eam Sela filio meo. Attamen vltrà non co-
27 gnouit eam. ¶ Instante autem partu, appa- Matt.1.a 3.
ruerunt gemini in vtero: Atq; in ipsa effu-
sione infantium vnus protulit manum, in
28 qua obstetrix ligauit coccinum, dicens: ¶ Iste
29 egredietur prior. ¶ Illo verò retrahente ma-
nū, egressus est alter: dixitq; mulier: Quare
diuisa est propter te maceria? & ob hāc cau-
30 sam vocauit nomen eius Phares. ¶ Postea 1.Par.2.c 4.
egressus est frater eius, in cuius manu erat
coccinum: quem appellauit Zara.

CAPVT XXXIX.

1 Igitvr Ioseph ductus est in Ae-
A gyptum, emitq; eum Phutiphar
eunuchus Pharaonis, princeps
exercitus sui, vir Aegyptius, de
manu Ismahelitarū, a quibus
2 perductus erat. ¶ Fuitq; Dominus cum eo, &
erat vir in cunctis prosperè agens: habita-
3 uitq; in domo dñi sui, ¶ qui optimè nouerat *gerebantur
Dñm esse cū eo, & omnia quæ gereret, ab eo ab eo.
4 dirigi in manu illius. ¶ Inuenitq; Ioseph gra
tiam coram domino suo, & ministrabat ei:
à quo præpositus omnibus gubernabat cre-
ditā sibi domum, & vniuersa quæ ei tradita
5 fuerant. ¶ Benedixitq; Dñs domui Aegyptij
B propter Ioseph, & multiplicauit tam in ædi-
bus quàm in agris cunctam eius substantiā.
6 ¶ nec quicquam aliud nouerat, nisi panē
quo vescebatur. Erat autem Ioseph pulchra
7 facie, & decorus aspectu. ¶ Post multos itaq;
dies iniecit dña sua oculos suos in Ioseph,
8 & ait: Dormi mecum. ¶ Qui nequaquam ac-

quieſcens operi nephario, dixit ad eam : Ec-
ce dñs meus,omnibus mihi traditis,ignorat
9 quid habeat in d mo ſua:¶ nec quicquam eſt
quod non in mea ſit ptãte , vel non tradide-
rit mihi,ꝑter te,q̄ vxor eius es: q̃uo ergo poſ
**Deum 9.*
ſum hoc malum facere , & peccare in *Dñm
10 meum ? ¶ Huiuſcemodi verbis per ſingulos
** loquebatur.4.*
C dies * & mulier moleſta erat adoleſcenti, &
11 ille recuſabat ſtuprum.¶Accidit autem qua-
dam die, vt intraret Ioſeph domum,& ope-
12 ris quippiam abſq; arbitris faceret:¶ & illa,
apprehenſa lacinia veſtimenti eius, diceret :
Dormi mecum.Qui,relicto in manu eius pal
13 lio,fugit,& egreſſus eſt foras.¶Cumq; vidiſ-
ſet mulier veſtem in manibus ſuis , & ſe eſſe
-9.
14 contemptam , ¶ vocauit ad ſe homines do-
mus ſuæ,& ait ad eos : En introduxit virum
Hebræum,vt illuderet nobis : ingreſſus eſt ad
me,vt coiret mecum:cumq; ego ſucclamaſ-
15 ſem, ¶ & audiſſet vocem meam,reliquit pal-
16 lium quod tenebam.& fugit foras.¶ In argu
D mentum ergo fidei retentum pallium oſten-
17 dit marito reuertenti domum , ¶ & ait : In-
greſſus eſt ad me ſeruus Hebræus quem ad-
18 duxiſti, vt illuderet mihi : ¶ cumq; audiſ-
ſet me clamare, reliquit pallium quod tene-
19 bam,& fugit foras.¶His auditis dominus,&
nimium credulus verbis coniugis, iratus eſt
‖ Pſa. 104. b.18.
20 valde , ¶ ‖ tradiditq; Ioſeph in carcerẽ , vbi
vincti regis cuſtodiebantur,& erat ibi clau-
21 ſus. ¶ Fuit aũt Dominus cum Ioſeph , & mi-
ſertus eſt illius: & dedit ei gratiã in cõſpectu
22 principis carceris.¶Qui tradidit in manu il-
lius vniuerſos vinctos q in cuſtodia tenebã-
23 tur : & quicquid fiebat , ſub ipſo erat. ¶ Nec
nouerat aliquid, cunctis ei creditis : Domi-
nus enim erat cum illo,& omnia opera eius
dirigebat.

CAPVT XL.

1 His ITAQVE geſtis,accidit vt
A peccarẽt duo eunuchi , pincerna
regis Aegypti , &piſtor domino
2 ſuo . ¶ Iratusque contra eos Pha-
rao(nã alter pincernis pręerat, al
3 ter piſtoribus).¶ miſit eos in carcerem prin-
cipis militum, in quo erat vinctus & Ioſeph.
4 ¶ At cuſtos carceris tradidit eos Ioſeph,q &
miniſtrabat eis : aliquantulũ tẽporis fluxe-
5 rat,& illi in cuſtodia tenebãtur . ¶ Viderũtq;
ambo ſomniũ nocte vna,iuxta interpretatio
6 nem cõgruam ſibi . ¶ Ad quos cum introiſſet
7 Ioſeph manè, & vidiſſet eos triſtes,¶ ſciſcita-
tus eſt eos,dicẽs:Cur triſtior eſt hodie ſolito
8 facies veſtra?¶Qui reſpõderunt:Somniũ vidi-
B mus : & non eſt qui interpretetur nobis. Di-
xitque ad eos Ioſeph : Nunquid non Dei eſt
interpretatio ? referte mihi quid videritis .
9 ¶ Narrauit prior , præpoſitus pincernarum
ſomnium ſuum: Videbam coram me vitem ,
10 ¶ in qua erant tres propagines,creſcere pau-
.9.
latim in gemmas, & poſt flores vuas matu-
11 reſcere: ¶ calicẽq; Pharaonis in manu mea.
tuli ergo vuas , & expreſſi in calicem quem
12 tenebam,& tradidi poculum Pharaoni.¶ Re-
ſpondit Ioſeph : Hæc eſt interpretatio ſom-
nij , Tres propagines, tres adhuc dies ſunt ,
13 ¶ poſt quos recordabitur Pharao miniſterij
tui,& reſtituet te in gradum priſtinum , da-
biſq; ei calicem iuxta officium tuum , ſicut
14 antè facere conſueueras.¶ Tantum memen-
C to mei,cùm tibi bene fuerit , & facies mecũ
miſericordiam: vt ſuggeras Pharaoni,vt edu
15 cat me de iſto carcere : ¶ quia furtim ſubla-
tus ſum de terra Hebræorum, & hic innocẽs
16 in lacum miſſus ſum.¶ Videns piſtorum ma-
giſter,ꝙ prudẽter ſomnium diſſoluiſſet , ait :
Et ego vidi ſomnium,Quòd tria caniſtra fa-
17 rinę haberem ſuper caput meũ :¶ Et in vno
caniſtro quod erat excelſius, portare me pu-
tabã oẽs cibos qui fiunt arte piſtoria, aueſq;
18 comedere ex eo. ¶ Reſpondit Ioſeph: Hæc eſt
D interpretatio ſomnij, Tria caniſtra , tres ad-
19 huc dies ſunt,¶ poſt quos auferet Pharao ca
put tuum,ac ſuſpendet te in cruce,& lacera-
20 bunt volucres carnes tuas.¶Exinde dies ter-
tius natalitius Pharaonis erat: qui faciẽs grã
de conuiuium pueris ſuis, recordatus eſt in-
ter epulas magiſtri pincernarum , & piſtorũ
21 principis . ¶ Reſtituitq; alterum in locum
22 ſuum,vt porrigeret *ei poculum :¶ alterum **Regi 9.*
ſuſpendit in patibulo , vt coniectoris veritas
23 probaretur.¶Et tamẽ ſuccedentibus proſpe-
ris , præpoſitus pincernarum oblitus eſt in-
terpretis ſui .

CAPVT XLI.

1 POST DVOS annos vidit Pha
A rao ſomnium , Putabat ſe ſtare
2 ſuper fluuium, ¶ de quo aſcende
bant ſeptem boues , pulchræ &
craſſæ nimis; & paſcebantur in
3 locis paluſtribus.¶ Aliæ quoq; ſeptem emer-
gebant de flumine fœdæ, confectæq; macie:
& paſcebantur in ipſa amnis ripa in locis
4 virentibus . ¶ deuorauerūtq; eas , quarum
mira ſpecies & habitudo corporum erat.Ex-
5 pergefactus Pharao , ¶ rurſum dormiuit, &
uidit alterum ſomnium. Septem ſpicæ pul-
lulabant in culmo vno plenæ atq; formoſæ:
6 ¶ aliæ quoq; totidem ſpicæ tenues,& percuſ-
7 ſæ, vredine oriebãtur,¶ deuorãtes omnẽ prio-
rum pulchritudinẽ . Euigilans Pharao poſt
8 quietem,¶ & facto manè,pauore perterritus,
miſit ad omnes coniectores Aegypti , cun- *-10.*
ctoſq; ſapientes;& accerſitis narrauit ſom-
9 nium : nec erat qui interpretaretur.¶Tunc
B demum reminiſcens pincernarum magiſter,
10 ait:Confiteor peccatũ meũ:¶ Iratus Rex ſer-
uis ſuis , me & magr̃m piſtorũ retrudi iuſſit
11 in carcerẽ principis militum : ¶ ubi vna no-
cte vterq; vidimus ſomnium, præſagium fu-
12 turorum.¶ Erat ibi puer Hebræus , eiuſdem
ducis militum famulus: cui narrantes ſom-
13 nia,¶audiuimus quicquid poſtea rei proba-
uit euentus.ego enim redditus ſum officio
14 meo:& ille ſuſpẽſus eſt ĩ cruce.¶ Protinus ad *‖ Pſa.104.b 20.*
regis imperiũ eductũ de carcere Ioſeph totõ-
15 derũt,ac veſte mutata obtulerũt ei .¶ Cui il-
le ait: Vidi ſomnia, nec eſt q ediſſerat: q̃ audi-
16 ui te ſapientiſſimè conijcere.¶ Rñdit Ioſeph:

Abſq;

C Abiq; me Deus respōdebit prospera Pharao-
17 ni. Narrauit ergo Pharao quod viderat: Pu-
18 tabam me stare super ripam fluminis, & se-
ptē boues de amne cōscendere, pulchras ni-
mis, & obesis carnibus: quæ in pastu paludis
19 virecta carpebant. Et ecce, has sequeban-
tur aliæ septem boues, in tantum deformes
& macilētæ, vt nunquam tales in Terra-Ae-
20 gypti viderim. Quæ deuoratis & consum-
21 ptis prioribus, nullum saturi atis dedere
vestigiū: sed simili macie & squalore torpe-
22 bāt. Eu gilās, rursus sopore depressus, vid.
somnium: Septē spicæ pullulabant in culmo
23 vno plenæ, atq; pulcherrimæ. Aliæ quoq;
septem tenues, & percussæ vredine, orieban-
24 tur è stipula: quæ priorum pulchritudinem
somniorū devorauerunt. Narraui coniectoribus somnium,
25 nium, & nemo est qui edisserat. Respondit
Ioseph: Somnium Regis vnū est: quæ factu-
26 rus est Deus, ostendit Pharaoni. Septem bo
D ues pulchræ, & septē spicæ plenæ: septē huber
tatis anni sunt. eandemq; vim somnij com-
27 prehendunt. Septem quoq; boues tenues,
atq; macilentæ, quæ ascenderunt post eas, &
septem spicæ tenues, & vēto vrēte percussæ: se-
28 ptē anni venturæ sunt famis. Qui hoc or-
29 dine complebuntur. Ecce, septem anni ve-
niēt fertilitatis magnæ in vniuersa terra-Ae
30 gypti: Quos sequentur septē anni alij tan-
tæ sterilitatis, vt obliuioni tradatur cuncta
retrò abundantia: consumptura est enim fa-
31 mes omnem terram, & hubertatis magni-
tudinem perditura est inopiæ magnitudo.
32 Quod autē vidisti secundo ad eandē rem per-
tinens somnium, firmitatis indicium est: eò
quòd fiat sermo Dei, & velocius impleatur.
33 Nunc ergo prouideat Rex virum sapientē
& industrium, & præficiat eum terræ-Aegy-
34 pti. Qui constituat præpositos per cunctas
regiones: & quintam partem fructuum per
35 septem annos fertilitatis, qui iam nunc fu
turi sunt, congreget in horrea: & omne fru-
mētum sub Pharaonis ptāte cōdatur, serue-
36 turq; in vrbibus. Et præparetur futuræ se-
E ptem annorum fami quæ oppressura est Ae-
gyptum, & non consumetur terra inopia.
37 Placuit Pharaoni consilium, & cunctis mi-
38 nistris eius. Locutusq; est ad eos: Num in-
uenire poterimus talem virum, qui Spūm
39 Dei plenus sit? Dixit ergo ad Ioseph: Quia
ostēdit tibi Deus omnia quæ locutus es, nū-
quid sapientiorem & consimilem tui inue-
Psa. 104. b 21. 40 nire potero? Tu eris super domum meam,
& ad tui oris imperium cūctus populus obe-
1. Mach. 2. f. 53. diet: vno tantum regni solio te præcedam.
41 Dixitq; rursum Pharao ad Ioseph: Ecce cō-
Act. 7. b. 8. stitui te super vniuersam Terram-Aegypti.
Tulit 42 Tulitq; annulum de manu sua, & dedit
eum in manu eius: vestiuitq; eum stola bys-
sina, & collo torquem auream circumpo-
43 suit. Fecitq; eum ascendere super currum
secum 6. suum secundum, clamante præcone, vt om-
nes coram eo genu flecterent, & præpositum
44 esse scirent vniuersæ Terræ-Aegypti. Dixit
quoq; Rex-Aegypti ad Ioseph: Ego sum Pha-
-10. F rao: absq; tuo imperio non mouebit quis-
quàm manū aut pedem in omni Terra-Agy-
45 pti. Vertitq; nomen eius, & vocauit eum
lingua Aegyptiaca, Saluatorem-mundi. De-
ditq; illi vxorem Aseneth filiam Phutipha-
ris sacerdotis Heliopoleos. Egressus est itaq;
46 Ioseph ad Terrā Aegypti: (Triginta autem
annorum erat quando stetit in conspectu re
gis Pharaonis) & circuiuit omnes regiones
47 Aegypti. Venitq; fertilitas septem anno-
rum: & in manipulos redactæ segetes con-
48 gregatę sunt in horrea Aegypti. Omnis
etiam frugum abundantia in singulis vrbi-
49 bus condita est. Tantaq; fuit abundan-
tia tritici, vt arenæ maris coæquaretur, & co
50 pia mensuram excederet. Nati que sunt *Inf. 46. c 20. 48. a. 5.*
G Ioseph filij duo antequā veniret fames: quos
peperit ei Aseneth filia Phutipharis sacerdo-
51 tis Heliopoleos. Vocauitq; nomen primo-
geniti, Manasses, dicens: Obliuisci me fecit
Deus omnium laborum meorum, & domus
52 patris mei. Nomen quoque secundi appel-
lauit Ephraim, dicens: Crescere me fecit
53 Deus in terra paupertatis meæ. Igitur trā-
sactis septem hubertatis annis, qui fuerant
54 in Aegypto, cœperunt venire septem an- *Psal. 104. b 16.*
ni inopiæ, quos prædixerat Ioseph. & in vni-
uerso Orbe fames præualuit: in cūcta autem
55 Terra Aegypti panis erat. Qua esuriente *fames*
clamauit populus ad Pharaonem, alimenta
petens. Quibus ille respondit: Ite ad Ioseph:
56 & quicquid ipse vobis dixerit, facite. Cre-
scebat autem quotidie fames in omni terra:
aperuitque Ioseph vniuersa horrea, & vende
bat Aegyptiis: nam & illos oppresserat fa-
57 mes. Omnesque prouinciæ veniebant in
Aegyptum, vt emerent escas, & malum ino-
piæ temperarent.

CAPVT XLII.

1 AVDIENS autem Iacob, quòd
A alimenta venderētur in Aegy-
pto, dixit filijs suis: Quare negli
a gitis? Audiui quod triticum ve *Act. 7. b*
nundetur in Aegypto: descendi-
te, & emite nobis necessaria, vt possimus
3 viuere, & non consumamur inopia. Descen
dentes igitur fratres Ioseph decem, vt eme-
4 rēt frumenta in Aegypto, Ben-iamin domi
retento à Iacob, q dixerat fratribus eius, Ne
5 fortè in itinere quicquā patiatur mali: In-
gressi sunt terram-Aegypti cū aliis qui per-
gebant ad emendum. Erat autem fames in
6 Terra-Chanaan. Et Ioseph erat princeps in
B Terra-Aegypti, atq; ad eius nutum frumen *princeps Aegypti.*
ta populis vendebantur. Cumq; adorassent
7 eum fratres sui, & agnouisset eos, quasi ad *10.*
alienos durius loquebatur, interrogans eos:
Vnde venistis? Qui responderunt: De Terra
8 -Chanaan, vt emamus victui necessaria. Et
tamen fratres ipse cognoscēs, non est cogni-
9 tus ab eis. Recordatusq; somniorum quæ
aliqn viderat, ait ad eos: Exploratores estis,
10 vt videatis infirmiora terræ, venistis. Qui
dixerunt: Non est ita domine, sed serui tui ve
11 nerunt, vt emerent cibos. Oēs filij vnius vi-
C ri sumus: pacifici venimus, nec quicq famuli

14 tui machinantur mali.℣ Quibus ille respon-
dit: Aliter est. immunita terræ huius conside-
13 rare venistis.℣ At illi dixerũt: Duodecim, in-
quiũt, serui tui fratres sumus, filij viri vnius
in terra-Chanaan: minimus cũ patre nostro
14 est, alius non est super.℣ Hoc est, ait, quod lo
15 cutus sum, Exploratores estis. ℣ Iam nunc
experimentum vestri capiam: per salutem
Pharaonis non egrediemini hinc, donec ve-
16 niat frater vester minimus.℣ Mittite ex vo-
bis vnum, & adducat eum: vos autem
eritis in vinculis, donec probentur quæ di-
xistis, vtrum vera an falsa sint, alioquin per
17 salutem Pharaonis exploratores estis.℣ Tra-
18 didit ergo illos custodiæ tribus diebus.℣ Die
autem tertio eductis de carcere, ait: Facite
19 quæ dixi, & viuetis: Deum enim timeo.℣ Si
pacifici estis, frater vester vnus ligetur in car
D cere: vos autem abite, & ferte frumenta,
Inf 43.a.5 20 quæ emistis, in domos vestras: ℣ & fratrem
vestrum minimum ad me adducite, vt pos-
sim vestros probare sermones, & non moria
21 mini. Fecerunt vt dixerat. ℣ Et locuti sunt
adinuicem: Meritò hæc patimur, quia pecca-
uimus in fratrem nostrum, videntes angu-
stiam animæ illius, dum deprecaretur nos, &
non audiuimus: idcirco venit super nos ista
22 tribulatio.℣ E quibus vnus, Ruben, ait: Nun-
†Sup.37.d quid non dixi vobis: † Nolite peccare in pue-
rum: & non audistis me? en sanguis eius ex-
23 quiritur. ℣ Nesciebant autem, quòd intelli-
E geret Ioseph, eo quòd per interpretem loque
24 retur ad eos.℣ Auertitque se parumper, & fle
25 uit: & reuersus, locutus est ad eos.℣ Tollẽsq;
Simeon, & ligans illis præsentibus, iussit mi-
nistris, vt implerent eorum saccos tritico, &
reponerent pecunias singulorum in sacculis
suis, datis suprà cibarijs in via: qui fecerunt
26 ita.℣ At illi portantes frumẽta in asinis suis
27 profecti sunt.℣ Apertoque vnus sacco, vt da-
ret iumento pabulum in diuersorio, contem
28 platus pecuniam in ore sacculi, ℣ dixit fra-
**mea 7.* tribus suis: Reddita est mihi pecunia, *en ha
betur in sacco. Et obstupefacti, turbatiq; mu
F tuò dixerunt: Quidnam est hoc quod fecit
29 nobis Deus? ℣ Veneruntq; ad Iacob patrem
suum in Terram-Chanáan, & narrauerũt ei
30 omnia quæ accidissent sibi, dicentes: ℣ Locu
** illius 5.* tus est nobis dominus terræ* durè; & puta-
-5. 31 uit nos exploratores esse prouinciæ. ℣ Cui
respódimus: Pacifici sumus, nec vllas moli-
32 mur insidias. ℣ Duodecim fratres vno patre
geniti sumus: vnus non est super, minimus
33 cũ patre nostro est in Terra-Chanaan. ℣ Qui
ait nobis: Sic probabo quòd pacifici sitis, Fra
trem vestrum vnum dimittite apud me,
& cibaria domibus vestris necessaria sumi-
34 te, & abite: ℣ Fratremq; vestrum minimũ
adducite ad me, vt sciam quòd non sitis ex-
ploratores: & istum qui tenetur in vinculis,
recipere possitis: ac deinceps quæ vultis emẽ-
35 di habeatis licentiam. ℣ His dictis cùm fru-
menta effunderent, singuli repererunt in ore
saccorũ ligatas pecunias: exterritisq; simul
36 omnibus, ℣ dixit pater Iacob: Absque liberis
G me esse fecistis: Ioseph non est super, Simeon
tenetur in vinculis, & Ben-iamin auferetis:
37 in me hæc omnia mala reciderunt. ℣ Cui re-
spondit Ruben: Duos filios meos interfice, si
non reduxero illum tibi: trade illum in ma-
38 nu mea, & ego eum tibi restituam. ℣ At ille:
Nõ descendet, inquit, filius meus vobiscum:
frater eius mortuus est, & ipse solus reman-
sit: siquid ei aduersitatis acciderit in terra ad
quam pergitis, deducetis canos meos cum
dolore ad inferos.

CAPVT XLIII.

1 INTERIM famea oẽm terrã vehe-
A menter premebat. ℣ Consum-
2 ptisque cibis quos ex Aegypto
detulerãt, dixit Iacob ad filios
suos: Reuertimini, & emite no-
3 bis pauxillũ escarũ. ℣ Respondit
Iudas: Denũciauit nobis vir ille sub attesta-
tione iurisiurandi, dicẽs: Non uidebitis faciẽ
meã, nisi fratrẽ vestrum minimũ adduxeri-
4 tis vobiscũ. ℣ Si ergo vis eũ mittere nobiscũ,
pergemus pariter, & ememus tibi necessaria:
5 ℣ Si autẽ non vis, non ibimus. vir enim (vt
sæpe diximus) denũciauit nobis, dicens: † Nõ *†Sup. 42.d*
videbitis faciẽ meã absq; fratre vestro mini- *20.*
6 mo.℣ Dixit eis Israël: In meã hoc fecistis mi-
B seriam, vt indicaretis ei & alium habere vos
7 fratrem.℣ At illi responderunt: Interrogauit
nos homo per ordinem, nostram progeniẽ, si
pater viueret, si haberemus fratrem: & nos
respondimus ei consequenter iuxta id quod
fuerat sciscitatus: nũquid scire poteramus, quod
dicturus eẽt, Adducite fratrẽ vestrũ vobiscũ?
8 ℣ Iudas quoq; dixit patri suo: Mitte puerum
mecũ, vt proficiscamur, & possimus viuere,
9 ne moriamur nos & paruuli nostri.℣ Ego su- *Inf. 44.g*
scipio puerũ: de manu mea require illũ. Nisi *32.*
reduxero & reddidero eum tibi, ero peccati
10 reus in te oĩ tpe. ℣ Si nõ intercessisset dila-
11 tio, iã vice altera venissemus.℣ Igitur Israël
C pater eorum dixit ad eos: Si sic necesse est,
facite quod vultis: sumite de optimis terræ
frugibus in vasis vestris, & deferte viro mu-
nera, modicum resinæ, & mellis, & storacis,
12 stactes, & terebinthi, & amygdalarum. ℣ Pe
cuniam quoq; duplicem ferte uobiscum: &
illam quã inuenistis in sacculis, reportate: ne
13 fortè errore factum sit.℣ Sed & fratrẽ uestrum
14 tollite, & ite ad uirum. ℣ Deus autẽ meus
oĩpsaciat uobis eum placabilem: & remit-
tat uobiscum fratrem uestrum quem tenet
in uinculis & hũc Ben-iamin: ego aũt quasi *5.*
15 orbatus absq; liberis ero. ℣ Tulerũt ergo ui-
ri munera, & pecuniã duplicẽ, & Ben-iamin:
descẽderuntq; in Aegyptũ, & steterunt corã
16 Ioseph. ℣ Quos cum ille vidisset, & Ben-ia-
D min simul, præcepit dispensatori domus suę,
dicens: Introduce uiros domũ, & occide uicti-
mas, & instrue cõuiuium: quoniã mecũ sunt
17 comesturi meridie. ℣ Fecit ille sicut fuerat
imperatum, & introduxit uiros domum.
18 ℣ Ibique exterriti, dixerunt mutuò: Propter
pecuniã quam retulimus prius in saccis no-
stris, introducti sumus: ut deuoluat in nos

calumniam, & uiolenter subijciat seruituti
19 & nos, & asinos nostros. ¶ Quam ob rem in
ipsis foribus accedentes ad dispensatorem
20 ¶ locuti sunt: Oramus domine, ut audias
nos. ‡ Iam antè descendimus, ut emeremus ‡Sup. 42. a 3.
21 escas ¶ Quibus emptis, cùm uenissemus ad
E diuersorium, aperuimus saccos nostros, & inue
nimus pecuniam in ore saccorum: quam
22 nunc eodem pondere reportauimus. ¶ Sed &
aliud attulimus argentum, ut emamus quæ
nobis necessaria sunt: nõ est in nostra con- 5.
scientia quis posuerit eam in marsupijs no-
23 stris. ¶ At ille respondit: Pax uobiscum, no
lite timere: Deus uester, & Deus patris ue-
stri dedit uobis thesauros in saccis uestris: nã
pecuniam quam dedistis mihi, probatam
24 ego habeo. Eduxitque ad eos Simeon. ¶ Et
introductis domum, attulit aquam, & laue-
runt pedes suos, deditq; pabulum asinis eo-
25 rũ. ¶ Illi uerò parabant munera, donec ingre
F deretur Ioseph meridie: audierant enim, quod
26 ibi comesturi essent panem. ¶ Igitur ingres-
sus est Ioseph domum suam, obtuleruntq;
ei munera, tenentes in manibus suis: & ado-
27 rauerunt proni in terram. ¶ At ille clemen-
ter resalutatis eis, interrogauit eos, dicens:
Sanúsne est pater uester senex, de quo dixe-
28 ratis mihi? Adhuc uiuit? ¶ Qui responderunt:
Sospes est seruus tuus pater noster, adhuc
29 uiuit. Et incuruati, adorauerunt eũ. ¶ Attol-
lens autem Ioseph oculos, uidit Ben-iamin
fratrem suum uterinum, & ait: Iste est fra-
ter uester paruulus, de quo dixeratis mihi?
Et rursum: Deus, inquit, misereatur tui fi-
30 li mi. ¶ Festinauitque, quia commota fue-
rãt uiscera eius super fratre suo, & erũpebãt
lachrymæ: & introiens cubiculum, fleuit.
31 ¶ Rursumque lota facie egressus, continuit
32 se, & ait: Ponite panes. ¶ Quibus appositis
seorsum Ioseph, & seorsum fratribus, Aegy-
ptijs quoque qui uescebantur simul, seorsũ
(illicitum est enim Aegyptijs comedere cũ
Hebræis, & prophanum putant huiuscemo-
33 di conuiuium) ¶ sederunt coram eo, primoge
nitus iuxta primogenita sua, & minimus iu
34 xta ætatem suã. Et mirabãtur nimis, ¶ sum-
ptis partibus quas ab eo acceperãt: maiorq;
pars uenit Ben-iamin, ita ut quinq; partibus
excederet. Biberũtq;, & inebriati sunt cũ eo.

CAPVT XLIIII.

1 PRÆCEPIT autẽ Ioseph dispensa-
A tori domus suæ, dicens: Imple
saccos eorum frumento, quan-
tum possunt capere: & pone
pecuniam singulorum in sum-
2 mitate sacci. ¶ Scyphum autem meum argen
teum, & precium quod dedit tritici, pone
3 in ore sacci iunioris. factumque est ita. ¶ Et
4 orto manè, dimissi sunt cum asinis suis. ¶ Iã-
q; urbem exierant, & processerant paululũ:
‡tunc Ioseph, accersito dispensatore domus, ‡cùm 7. 3.
ait: Surge, inquit, & persequere uiros: &
& apprehensis dicito: Quare reddidistis ma-
5 lum pro bono? ¶ Scyphus quem furati estis,
B ipse est in quo bibit dominus meus, & in
quo augurari solet: pessimam rem fecistis.
6 ¶ Fecit ille, ut iusserat. Et apprehensis per
7 ordinem locutus est. ¶ Qui responderunt:
Quare sic loquitur dominus noster, ut serui
8 tui tantum flagitij commiserint? ¶ Pecuniam
quam inuenimus in summitate saccorum,
reportauimus ad te de Terra-Chanaan: &
quomodo consequens est, ut furati simus de
domo domini tui aurum uel argentum?
9 ¶ Apud quemcunque fuerit inuentum ser-
C uorum tuorum quod quæris, moriatur, &
10 nos erimus serui domini nostri. ¶ Qui dixit
eis: Fiat iuxta uestram sententiam: apud quẽ-
cũque fuerit inuentum, ipse sit seruus meus,
11 uos autem eritis innoxij. ¶ Itaque festinatò
deponentes in terram saccos, aperuerunt sin
12 guli. ¶ Quos scrutatus, incipiens à maiore
usque ad minimum, inuenit scyphum in sac-
13 co Ben-iamin. ¶ At illi scissis uestibus, one-
ratisque rursum asinis, reuersi sunt in oppi-
14 dum. ¶ Primusq; Iudas cum fratribus ingres-
sus est ad Ioseph (necdum enim de loco abie-
rat) oẽsq; ante eũ pariter in terram corrue-
15 rũt. ¶ Quibus ille ait: Cur sic agere uoluistis?
D an ignoratis quod non sit similis mei in augu-
16 randi sciẽtia? ¶ Cui Iudas: Quid respondebi-
mus, inquit, domino meo? uel quid loquemur,
aut iustè poterimus obtẽdere? Deus inuenit
iniquitatem seruorum tuorum: en oẽs serui
sumus domini mei, & nos, & apud quem in-
17 uentus est scyphus. ¶ Responditque Ioseph:
Absit à me, ut sic agã: qui furatus est scyphũ,
ipse sit seruus meus: uos autẽ abite liberi ad
18 patrem uestrũ. ¶ Accedens autẽ propius Iu- 9.
E das confidẽter ait: Oro domine mi, loquatur
seruus tuus uerbũ in auribus tuis, & ne ira-
scaris famulo tuo: tu es enim post Pharao-
19 nem ¶ dñs meus: Interrogasti ‡ prius seruos ‡S p. 42. c 11.
20 tuos: Habetis patrẽ, aut fratrem? ¶ Et nos re-
spõdimus tibi domino meo, Est nobis pater
senex, & puer paruulus, qui in senectute il-
lius natus est, cuius uterinus frater mor-
tuus est: & ipsum solũ habet mater sua: pa-
21 ter uerò tenerè diligit eum. ¶ Dixistiq; ser-
F uis tuis: Adducite eũ ad me, & ponã oculos
22 meos super illũ. ¶ Suggessimus domino meo,
Nõ potest puer relinquere patrẽ suũ: si enim
23 illum dimiserit, morietur. ¶ ‡ Et dixisti seruis ‡S. p. 43. a 3. & 5.
tuis: Nisi uenerit frater uester minimus uo-
biscum, non uidebitis amplius faciẽ meam.
24 ¶ Cùm ergo ascendissemus ad famulũ tuum
patrem nostrum, narrauimus ei omnia quæ
25 locutus est dominus meus. ¶ Et dixit pater
noster: Reuertimini, & emite nobis parum
26 tritici. ¶ Cui diximus: Ire non possumus: si
frater noster minimus descenderit nobi-
scum, proficiscemur simul: alioquin illo ab-
sente, non audemus uidere faciem uiri.
27 ¶ Ad quæ ille respõdit: ‡ Vos scitis, quòd duos ‡Sup. 37. c 33.
28 genuerit mihi uxor mea. ¶ Egressus est vnus
G & dixistis: Bestia deuorauit eum: & huc
29 usque non comparet. ¶ Si tuleritis & istum,
& aliquid ei in uia contigerit, deducetis ca-
30 nos meos cum mœrore ad inferos. ¶ Igitur
si intrauero ad seruum tuum patrem nostrũ
& puer defuerit, (cum anima illius ex huius

anima

31 anima dependeat), ¶ videritq; eum non es-
se nobiscum, morietur & deducent famuli
32 tui canos eius cum dolore ad inferos. ¶ Ego
-6. propriè seruus tuus-sim', qui in meam hunc
Sup.43.b recepi fidem, & spopondi, dicens: N.si redu-
9. xero eum, peccati reus ero in patrem meum
33 omni tempore. ¶ Manebo itaq; seruus tuus
pro puero in ministerio domini mei, & puer
34 ascendat cum fratribus suis. ¶ Non enim pos-
sum redire ad patrem meum, absente puero:
ne calamitatis, quæ oppressura est patrē meū,
testis assistam.

CAPVT XLV.

1 NOn se poterat vltrà cohibere Io-
A seph multis coram astantibus:
vnde præcepit, vt egrederentur
cuncti foras, & nullus interes-
set alienus agnitioni mutuæ.
2 ¶ Eleuauitq; vocem cum fletu, quam audie-
runt Aegyptij, omnisque domus Pharaonis.
3 ¶ Et dixit fratribus suis: Ego sum Ioseph: ad-
huc pater meus viuit? Non poterant respon-
4 dere fratres nimio terrore perterriti. ¶ Ad
B quos ille clementer: Accedite, inquit, ad me.
Act.7.b Et cùm accessissent propè: Ego sum, ait, Io
13. seph frater vester, quē vendidistis in Aegy-
5 ptum. ¶ Nolite pauere, neq; vobis durum es-
se videatur, quod vendidistis me in his regioni-
Inf.50.c bus: pro salute enim vestra misit me Deus
20. 6 ante vos-in Aegyptum'. ¶ Bienniū est enim
-1. quod cœpit fames esse in terra: & adhuc quin-
que anni restant quibus nec arari poterit,
7 nec meti. ¶ Præmisitq; me Deus, vt reserue-
mini super terrā, & escas ad viuendum habe-
8 re possitis. ¶ Non vestro consilio, sed Dei vo-
C luntate huc missus sum: qui fecit me quasi
patrem Pharaonis, & dominū vniuersæ do-
mus eius, ac principem in omni Terra-Aegy
9 pti. ¶ Festinate, & ascendite ad patrem meū,
& dicetis ei: Hæc mandat filius tuus Ioseph:
Deus fecit me dnm vniuersæ Terræ-Aegy-
10 pti: descende ad me, ne moreris, ¶ & habita-
bis in Terra-Gessen: erisq; iuxta me tu, & fi-
lij tui, & filij filiorū tuorum, oues tuæ, & ar-
11 menta tua, & vniuersa quæ possides. ¶ Ibiq;
D te pascam (adhuc enim quinq; anni residui
sunt famis) ne & tu pereas, & domus tua, &
- 12 omnia quæ possides. ¶ En oculi vestri & ocu-
li fratris mei Ben-iamin vidēt quòd os meū
13 loquatur ad vos. ¶ Nunciate patri meo vni-
uersam gloriam meam, & cuncta quæ vidi-
stis' in Aegypto: festinate, & adducite eū ad
14 me. ¶ Cumq; amplexatus recidisset in collū
Ben-iamin fratris sui, fleuit: illo quoq; simi-
15 liter flente super collum eius. ¶ Osculatusq;
est Ioseph omnes fratres suos, & plorauit su-
per singulos: post quæ ausi sunt loqui ad eū.
16 ¶ Auditumq; est & celebri sermone vulga-
E tum in aula regis, Venerunt fratres Ioseph.
& gauisus est Pharao, atque omnis familia
17 eius. ¶ Dixitq; ad Ioseph vt imperaret fratri-
bus suis, dicens: Onerantes iumenta, ite in
18 Terram-Chanáan, ¶ & tollite inde patrem
vestrum & cognationem, & venite ad me:
& ego dabo vobis omnia bona Aegypti, ut
19 comedatis medullam terræ. ¶ Præcipe etiam
ut tollant plaustra de terra-Aegypti, ad sub-
F uectionem paruulorum suorum, ac coniu-
gum: & dicito: Tollite patrem vestrum, &
20 properate quātocyus uenientes, ¶ nec dimit-
tatis quicquam de suppellectili uestra: quia
21 omnes opes Aegypti uestræ erunt. ¶ Fece-
runtq; filij Israël ut eis mandatum fuerat.
Quibus dedit Ioseph plaustra, secundum Pharao-
22 nis imperium: & cibaria in itinere. ¶ Singu-
lis quoq; proferri iussit binas stolas: Ben-ia-
min uero dedit trecentos argēteos cum quin
23 que stolis optimis: ¶ tantundem pecuniæ &
uestium mittens patri suo, addens 'eis' asi- ei.12.
nos decem, qui subueherent ex omnibus di-
uitiis Aegypti, & totidem asinas, triticum in
24 itinere, panesq; portantes. ¶ Dimisit ergo fra
tres suos: & proficiscētibus ait: Ne irascamini
25 in uia. ¶ Qui ascēdētes ex Aegypto, uenerūt
G in Terram Chanaan ad patrem suum Ia-
26 cob: ¶ Et nunciauerunt ei, dicentes: Ioseph
filius tuus' uiuit: & ipse dñatur in omni Ter -10.
ra-Aegypti: Quo audito Iacob, quasi de gra-
ui somno euigilans, tamen nō credebat eis.
27 ¶ Illi contrà referebant omnem ordinem
rei. Cùmq; vidisset plaustra & uniuersa quæ
28 miserat, reuixit spiritus eius, ¶ & ait: Suf-
ficit mihi, si adhuc Ioseph filius meus uiuit:
uadam & uidebo illum antequam moriar.

CAPVT XLVI.

1 PRofectusque Israël cū om-
A nibus quæ habebat, uenit ad Pu-
teum-iuramenti, & mactatis ibi
2 victimis Deo pris sui Isaac, ¶ au-
diuit eum per visionem nocte
vocantem se, & dicentem sibi: Iacob, Iacob.
3 Cui respondit: Ecce adsum. ¶ Ait illi Deus E-
go sum fortissimus Deus patris tui: noli ti- Act. 7.b.
mere, descende in Aegyptum, quia in gen- 15.
4 tem magnam faciam te ibi. ¶ Ego descendam Iof. 24.a
tecum illuc, & ego inde adducam te reuer- 3.
tentem: Ioseph quoq; ponet manus suas su- Psal.104.b
5 per oculos tuos. ¶ Surrexit autē Iacob à Pu- 22.
teo iuramenti: tuleruntq; eum filij cū par- Isa.52.a.4
uulis & vxoribus suis in plaustris quæ mise- Exo. 1.a
6 rat Pharao ad portandum senem, ¶ & omnia 2.26.b.14.
quæ possederat in Terra-Chanaan: venitq; Num.26.a
7 in Aegyptum cum omni semine suo, ¶ filij 5.
eius, & nepotes filiæ, & cūcta simul progenies. 1.Para. 5.
8 ¶ Hæc sunt autē nomina filiorum Israël qui a1. & 3.
B ingressi sunt in Aegyptum, ipse cum liberis * & Iami.
9 suis. Primogenitus Ruben. ¶ Filij Ruben: Exod.6.c
10 Henoch & Phallu & Hesron & Charmi. ¶ Fi- 15.
lii Simeon: Iamuel & Iamin* & Ahod & Ia- 1.Par.4.c
chin & Sohar, & Saul filius Chananitidis. 24.
11 ¶ Filij Leui: Gerson, & Caath, & Merari. 1.Par.6.a
12 ¶ Filij Iuda: Her & Onam, & Sela, & Pha- 1.
res & Zara. mortui sunt autē Her & Onam 1.Par. 2.a
in Terra-Chanáan: natique sunt filij Pha- 3.4. d. 21.
13 res: Hesron & Hamul. ¶ Filij Issachar: Supr.38.a
14 Thola & Phua & Iob & Simeon. ¶ Filij Za- 3.
15 bulon: Sared & Elon & Iahelel. ¶ Hi fi- 1.Par.7.a.
lij Liæ quos genuit in Mesopotamia Sy- 1.
riæ cum Dina filia sua: oēs aīæ filiorum eius 1.Par.7.f
16 & filiarum, triginta tres. ¶ Filij Gad: Sepho & 5.

& Aggi

& Aggi & Esebon & Suni & Heri, & Arodi
17 & Areli. ¶ Filij Aser: Iamna & Iesua & Ies-
sui, & Beria, Sara quoq; soror eorum. Filii Be
18 ria: Heber & Melchiel. ¶ Hi filij Zelphæ, quã
dedit Labã Liæ filiæ suæ: & hos genuit Iacob
19 sedecim aias. ¶ Filij Rachel vxoris Iacob: Io-
20 seph & Ben-iamin. ¶ †Natiq; sunt Ioseph fi- (†Supr. 41. f 13.)
C lij in Terra-Aegypti, quos genuit ei Aseneth
filia Phutipharis sacerdotis Heliopoleos:
21 Manasses & Ephraim. ¶ †Filij Ben-iamin: (†1. Par. 7. b 4. 8. a. 8)
Bela & Bechor & Asbel & Gera & Naa-
man & Echi & Ros & Mophim & Ophim &
22 Ared. ¶ Hi filij Rachel quos genuit Iacob:
23 oẽs animæ quatuordecim. ¶ Filij Dã: Husim.
24 ¶ Filii Nephthali: Iasiel & Guni & Ieser &
25 Sallẽ. ¶ Hi filij Balæ, quã dedit Labã Racheli
filiæ suæ: & hos genuit Iacob: omnes animæ
26 septem. ¶ Cunctæq; animæ quæ ingressæ sunt
cum Iacob in Aegyptum, & egressæ sunt de
femore illius, absq; vxoribus filiorum eius:
27 sexaginta sex. ¶ Filij autem Ioseph, qui nati
sunt ei in Terra-Aegypti, animæ duæ. †Oẽs (†Deu. 10. d 22.)
animæ domus Iacob, quę ingressæ sunt in
28 Aegyptum, fuére septuaginta. ¶ Misit autem
Iudam ante se ad Ioseph, vt nunciaret ei, &
29 ille occurreret in Gessen. ¶ Quò cùm perue-
D nisset, iuncto Ioseph curru suo, ascendit
obuiam patri suo ad eundẽ locum: vidensq;
eum, irruit super collũ eius, & inter ample-
30 xus fleuit. ¶ Dixitq; pater ad Ioseph: Iam
lætus moriar, quia vidi faciem tuam, & su-
31 perstitem te relinquo. ¶ At ille locutus est ad
fratres suos, & ad omnem domum patris
sui: Ascendam, & nunciabo Pharaoni, di-
camq; ei: Fratres mei, & domus patris mei, q
32 erãt in Terra-Chanaan, venerunt ad me: ¶ &
sunt viri pastores ouiũ, curamq; habent alen
dorum gregum: pecora sua & armenta, &
omnia quæ habere potuerũt, adduxerunt se-
33 cum. ¶ Cumq; vocauerit vos, & dixerit, Qđ
34 est opus vestrum? ¶ respondebitis: Viri pasto-
res sumus serui tui, ab infantia nostra vsque
in præsens, & nos & patres nostri. Hæc autẽ
dicetis, ut habitare possitis in terra Gessen:
quia detestantur Aegyptij omnes pastores
ouium.

CAPVT XLVII.

1 INGRESSVS ergo Ioseph nũcia-
A uit Pharaoni, dicẽs: Pater meus,
& fratres, oues eorum & armẽ-
ta, & cuncta quæ possident, ve-
nerunt de Terra-Chanaán: &
2 ecce consistunt in Terra-Gessen. ¶ Extremos
quoq; fratrum suorum quinq; viros consti-
3 tuit coram Rege: ¶ quos ille interrogauit,
Quid habetis operis? Responderunt: Pasto-
res ouiũ sumus serui tui & nos, & patres no
4 stri. ¶ Ad peregrinandum in terrã tuam ve-
nimus: quoniã nõ est herba gregibus seruo-
rũ tuorũ, ingrauescente fame in Terra-Cha-
B naan: petimusq; vt esse nos iubeas seruos
5 tuos in Terra-Gessen. ¶ Dixit itaq; Rex ad Io
seph: Pater tuus & fratres tui venerunt ad te.
6 ¶ Terra-Aegypti in cõspectu tuo est, in opti-
mo loco fac eos habitare, & trade eis Terrã
-Gessen. Quòd si nosti in eis esse viros indu-
strios, constitue illos magistros pecorũ meo-
7 rum. ¶ Post hæc introduxit Ioseph patrem suũ
ad Regem, & statuit eũ corã eo: qui benedi-
8 cens illi, ¶ & interrogatus ab eo, Quot sunt
9 dies annorũ vitæ tuæ? ¶ rñdit: Dies peregri-
nationis vitæ meæ centum triginta annorũ
sunt, parui & mali, & non peruenerunt vsq;
C ad dies patrum meorum, quibus peregrinati
10 sunt. ¶ Et benedicto Rege egressus est foras.
11 ¶ Ioseph vero patri & fratribus suis dedit pos
sessionem in Aegypto in optimo terrę loco,
12 Ramesses, vt præceperat Pharao. ¶ Et alebat
eos, omnemq; domum patris sui, præbens
13 cibaria singulis. ¶ In toto enim Orbe panis
deerat, & oppresserat fames terrã, maximè
14 Aegypti & Chanaan. ¶ E quibus omnem
pecuniam congregauit pro venditione fru-
menti, & intulit eam in ærarium Regis.
15 ¶ Cumq; defecisset emptoribus precium, vẽ-
nit cuncta Aegyptus ad Ioseph, dicens: Da
D nobis °panes°: quare morimur coram te, (°panem 4.)
16 deficiente pecunia? ¶ Quibus ille respondit:
Adducite pecora vestra, & dabo vobis pro
17 eis cibos, si precium non habetis. ¶ Quæ cum
adduxissent, dedit eis alimenta pro equis, &
ouibus, & bobus, & asinis: sustentauitque
eos illo anno pro commutatione pecorum.
18 ¶ Venerunt quoque anno secundo, & dixe-
runt ei: Non celamus domino nostro, quod
deficiente pecunia, pecora simul defecerũt:
nec clam te est, quòd absque corporibus
19 & terra nihil habeamus. ¶ Cur ergo morie-
mur te vidente? & nos & terra nostra tui eri-
mus: eme nos in seruitutẽ regiam, & præ-
be semina, ne pereunte cultore redigatur
20 terra in solitudinem. ¶ Emit igitur Ioseph
E omnem Terram-Aegypti, vendentibus sin-
gulis possessiones suas præ magnitudine fa-
21 mis. Subiecitq; eam Pharaoni, ¶ Et cunctos
populos eius à nouissimis terminis Aegy-
22 pti vsque ad extremos fines eius. ¶ præter
terram sacerdotum, quæ à Rege tradita fue-
rat eis: quibus & statuta cibaria ex horreis
publicis pręebebantur: & idcirco non sunt cõ
23 pulsi vendere possessiones suas. ¶ Dixit ergo
Ioseph ad populos: En, vt cernitis, & vos &
terram vestram Pharao possidet, accipite se-
24 mina, & serite agros, ¶ vt fruges habere pos-
sitis. Quintam partem Regi dabitis: qua-
F tuor reliquas permitto vobis in sementem,
25 & in cibum familijs & liberis vestris. ¶ Qui
responderunt: Salus nostra in manu tua est:
respiciat nos tantum dominus noster, &
26 læti seruiemus Regi. ¶ Ex eo tpe vsq; in prę-
sentem diẽ in vniuersa Terra-Aegypti Regi-
bus quinta pars soluitur, & factum est quasi
in legem, absq, terra sacerdotali, quæ libera
27 ab hac conditione fuit. ¶ Habitauit ergo Is-
raël in Aegypto, idest, in Terra-Gessen, & pos
sedit eam: auctusq; est, & multiplicatus ni-
28 mis. ¶ Et uixit in ea decem & septem annis.
factiq; sunt omnes dies vitæ illius, centum
29 quadraginta septem annorum. ¶ Cumq; ap
G propinquare cerneret diẽ mortis suæ, voca-
uit filium suum Ioseph. & dixit ad eum: Si

inueni gratiam in conſpectu tuo, ‖pone ma- *‖Sup. 24. a 2.*
num tuam ſub femore meo: & facies mihi
miſericordiam & veritatem, vt non ſepelias
30 me in Aegypto: ¶ ſed dormiam cũ patribus
meis, & auferas me de terra hac, condasq; in
ſepulchro maiorum meorũ. Cui reſpõdit Io-
31 ſeph: Ego faciam quod iuſſiſti. ¶ Et ille:
Iura ergo, inquit, mihi. Quo iurante, adora-
uit Iſraël Dñm, conuerſus ad lectuli caput.

CAPVT XLVIII.

1 His itaque tranſactis, nunciatum
A eſt Ioſeph quod ægrotaret pater ſu-
us: qui aſſumptis duobus filijs
Manaſſe & Ephraim, ire perre-
2 xit. ¶ Dictumq; eſt ſeni: Ecce
filius tuus Ioſeph venit ad te. Qui confor-
3 tatus ſedit in lectulo. ¶ Et ingreſſo ad ſe Io-
ſeph ait: Deus omnipotens ‖ apparuit mihi *. 10.*
in Luza, quæ eſt in Terra-Chanaan: benedi- *‖Sup. 28. c 13.*
4 xitq; mihi, ¶ & ait: Ego te augebo & multi-
plicabo, & faciam te in turbas populorum:
daboq; tibi terram hanc, & ſemini tuo poſt
5 te in poſſeſſionem ſempiternam. ¶ Duo ergo
filij tui, qui ‖ nati ſunt in Terra-Aegypti an- *‖Sup. 41. f 50.*
tequã huc venirẽ ad te, mei erunt: ‖ Ephraim *‖Ioſ. 13. b 7. d. 29*
& Manaſſes, ſicut Ruben & Simeon repu-
6 tabuntur mihi. ¶ Reliquos autem, quos ge-
nueris poſt eos, tui erunt, & nomine fratrũ
ſuorum vocabuntur in poſſeſſionibus ſuis.
7 ¶ Mihi enim, qũ veniebam de Meſopotamia,
B ‖ mortua eſt Rachel in Terra-Chanaan in *‖Sup. 35. c 11.*
ipſo itinere, eratq; vernum tempus: & in-
grediebar Euphratham, ſepeliui eam iuxta
viam Ephrathæ, quæ alio nomine appellatur
8 Beth-lehem. ¶ Videns autem filios eius, dixit
9 ad eum. Qui ſunt iſti? ¶ Reſpondit: Filij mei
ſunt, quos donauit mihi Deus in hoc loco
Adduc, inquit, eos ad me, vt benedicam illis.
10 ¶ Oculi enim Iſraël caligabant præ nimia
ſenectute, & clare videre non poterat. Ap-
plicitosq; ad ſe, deoſculatus & circũplexus
11 eos, ¶ dixit ad filiũ ſuũ: Non ſum fraudatus
aſpectu tuo: inſuper oſtendit mihi Deus ſe-
12 men tuum. ¶ Cumq; tuliſſet eos Ioſeph de
gremio patris, adorauit pronus in terram.
13 ¶ Et poſuit Ephraim ad dexteram ſuam, id
C eſt, ad ſiniſtram Iſraël: Manaſſem vero in
ſiniſtra ſua, ad dexterã ſcilicet patris, appli-
14 cuitq; ambos ad eum. ¶ Qui extendens ma-
num dexterã, poſuit ſuper caput Ephraim,
minoris fratris: ſiniſtram autem ſuper ca-
put Manaſſe, qui maior natu erat, commutãs
15 manus. ¶ ‖ Benedixitq; *Iacob filijs Ioſeph, *‖Heb. 11. d 21.*
& ait: Deus, in cuius conſpectu ambulaue- **Ioſeph filio ſuo 9.*
runt patres mei Abraham & Iſaac, Deus qui *Sup. 31. d*
paſcit me ab adoleſcentia mea vſque in præ- *19. 32. a 2.*
16 ſentem diem: ¶ ‖ Angelus qui eruit me de *‖Mat. 18. b. 10*
cũctis malis, benedicat pueris iſtis, & inuo-
cetur ſuper eos nomen meum, nomina quo-
que patrum meorum Abraham & Iſaac, &
creſcant in multitudinem ſuper terram.
17 ¶ Videns autem Ioſeph, quod poſuiſſet pater
ſuus dexteram manũ ſuper caput Ephraim,
grauiter accepit: & apprehenſam manũ pa-
D tris leuare conatus eſt de capite Ephraim,
18 & transferre ſuper caput Manaſſe. ¶ Dixit-
que ad patrẽ: Non ita conuenit, pater: quia
hic eſt primogenitus, pone dexteram tuã ſup
19 caput eius. ¶ Qui renuens ait: Scio fili mi,
ſcio: & iſte qdem erit in populos, & multi-
plicabitur: ſed frater eius minor, maior erit
20 illo, & ſemẽ illius creſcet in gentes. ¶ Bene-
dixitq; *eis in tpe illo, dicens: In te benedi- **ei 4.*
cetur Iſraël, atque dicetur: Faciat tibi Deus
ſicut Ephraim, & ſicut Manaſſe, Conſtituitq;
21 Ephraim ante Manaſſen. ¶ Et ait ad Ioſeph
filium ſuum: En ego morior, & erit Deus vo
biſcũ, reducetq; vos ad terram patrum ve-
22 ſtrorum. ¶ Do tibi ‖ partem vnam extra fra- *‖Ioſu. 15. b 7. 16. a. 1.*
tres tuos, quam tuli de manu ‖ Amorrhæi in *‖Ioſ. 24. b 8.*
gladio & arcu meo.

CAPVT XLIX.

1 Vocavit aũt Iacob filios ſuos,
A & ait eis: Cõgregamini, vt an- *Deut. 33. a b.*
nunciem quæ ventura ſunt vo-
2 bis in diebus nouiſſimis. ¶ Con-
gregamini, & audite filii Ia-
cob, audite Iſraël patrem veſtrum.
3 ¶ Ruben primogenitus meus; tu fortitu-
do mea, & principium doloris mei: prior in
4 donis, maior in imperio. ¶ Effuſus es ſicut
aqua, non creſcas: ‖ quia aſcendiſti cubile pa- *‖Sup. 35. d 22.*
tris tui, & maculaſti ſtratum eius.
5 ¶ Simeon & Leui fratres: vaſa iniquitatis *1. Par. 5. a 1.*
6 bellantia. ¶ In conſilium eorum non ve-
niat anima mea, & in cœtu illorum non ſit
gloria mea: ‖ quia in furore ſuo occiderũt vi- *‖Sup. 34. d 25.*
rum, & in voluntate ſua ſuffoderunt mu-
7 rum. ¶ Maledictus furor eorum, quia perti-
nax: & indignatio eorum, quia dura: ‖ di- *‖Ioſ. 19. a. 1. 21. a. b.*
uidam eos in Iacob: & diſpergã eos in Iſraël.
8 ¶ Iuda, te laudabunt fratres tui: manus tua
B in ceruicibus inimicorum tuorũ, adorabũt
9 te filii patris tui. ¶ ‖ Catulus leonis Iuda: ad *‖1. Par. 5. a 2.*
prædam fili mi aſcendiſti: requieſcens accu-
buiſti ut leo, & quaſi leæna, quis ſuſcita-
10 bit eum? ¶ ‖ Non avferetvr ſce- *‖Ioh. 1. f. 45.*
ptrum de Iuda, & dux de femore eius, do- *Matt. 2. a. 6.*
nec veniat qui mittendus eſt, & ipſe erit ex-
11 pectatio Gentiũ. ¶ Ligans ad vineam pullum
ſuum, & ad vitem ô fili mi aſinam ſuam. La
uabit in vino ſtolam ſuam, & in ſanguine
12 vuæ pallium ſuum. ¶ Pulchriores ſunt oculi
eius vino, & dentes eius lacte candidiores.
13 ¶ Zabulon in littore maris habitabit, & in
ſtatione nauium pertingens vſq; ad Sidonẽ.
14 ¶ Iſſachar aſinus fortis accubans inter ter-
15 minos. ¶ Vidit requiem quod eſſet bona, & ter-
ram quod optima: & ſuppoſuit humerum ſuum
ad portandum, factusq; eſt tributis ſeruiens.
16 ¶ Dan iudicabit populum ſuum ſicut & alia
17 tribus in Iſraël. ¶ Fiat Dan coluber in via,
C ceraſtes in ſemita, mordens vngulas equi, vt
18 cadat aſcenſor eius retro. ¶ Salvtare
tuum expectabo Domine.
19 ¶ Gad, accinctus præliabitur ante eum, &
ipſe accingetur retrorſum.
20 ¶ Aſer pinguis panis eius, & præbebit de-
licias regibus.
21 ¶ Nephthali ceruus emiſſus, & dans elo-

quia pulchritudinis.
22 ¶ ‖Filius accrescēs Ioseph, filius accrescēs, & *‖1.Par.5.a 1.*
decorus aspectu: filiæ discurrerunt super mu-
23 rum. ¶ Sed exasperauerūt eū, & iurgati sunt,
24 inuideruntq; illi habentes iacula. ¶ Sedit in
forti arcus eius, & dissoluta sunt vincula bra
chiorum & manuum illius per manus potē-
tis Iacob: inde pastor egressus est, lapis Israël.
25 ¶ Deus patris tui erit adiutor tuus, & Omni-
potens benedicet tibi benedictionibus cœli
desuper, benedictionibus abyssi iacentis de-
orsum, benedictionibus uberum & vuluę.
26 ¶ Benedictiones patris tui confortatæ sunt
D benedictionibus patrū eius: donec ᵃveniret` *ᵃveniat s.*
desiderium collium æternorum: fiant in ca-
pite Ioseph, & in vertice Nazaræi inter fra-
tres suos.
27 ¶ Ben-iamin lupus rapax, manè comedet
28 prædā, & vesperè diuidet spolia. ¶ Omnes hi
in tribubus Israël duodecim: hæc locutus est
eis pater suus, benedixitq; singulis, benedi-
29 ctionibus proprijs. ¶ Et præcepit eis, dicens:
Ego congregor ad populum meum: sepelite
me cum patribus meis in spelunca duplici,
30 quæ est in agro Ephron Hethæi, ¶ contra
Mābre in Terra-Chanáan, ‖ quā emit Abra- *‖Sup. 23.d*
ham cū agro ab Ephron Hethæo in possessio-
31 nem sepulcbri. ¶ Ibi sepelierunt eū, & Saram
vxorē eius: ibi sepultus est Isaac cū Rebecca
32 coniuge sua: ibi & Lia condita iacet. ¶ Fini-
tisq; mandatis quibus filios instruebat, col-
legit pedes suos super lectulum, & obijt: ap-
positusque est ad populum suum.

CAPVT L.

1 QVOD cernens Ioseph, ruit super
A faciem patris flens & deoscu-
2 lans eum. ¶ Præcepitq; seruis
suis medicis, vt aromatibus cō
3 direnr patrē. ¶ Quibus iussa ex-
plentibus, transierunt quadraginta dies: iste
quippe mos erat cadauerum cōditorum: fle-
4 uitq; eum Aegyptus septuaginta diebus. ¶ Et
expleto planctus tempore, loquutus est Io-
seph ad familiam Pharaonis: Si inueni gratiā
in conspectu vestro, loquimini in auribus
5 Pharaonis: ¶ eò quod pater meus adiurauerit
me, dicens: En morior, in sepulchro meo ‖ quod *‖Sup. 47.g 29.*
fodi mihi in Terra-Chanáan sepelies me.
Ascēdam igitur, & sepeliam patrem meum,
6 ac reuertar. ¶ Dixitq; ei Pharao: Ascende, &
7 sepeli patrem tuum, sicut adiuratus es. ¶ Quo
ascendente, ierunt cum eo omnes senes do-
B mus Pharaonis, cunctiq; maiores natu Ter-
8 ræ-Aegypti: ¶ domus Ioseph cum fratribus
suis absq; paruulis & gregibus, atq; armen
9 tis, quæ dereliquerunt in Terra-Gessen. ¶ Ha
buit quoq; in comitatu currus & equites: &
10 facta est turba non modica. ¶ Veneruntq;
ad Aream-Atad, quæ sita est trās Iordanem,
vbi celebrantes exequias planctu magno at-
que vehementi, impleuerunt septem dies.
11 ¶ Quod cum vidissent habitatores Terræ-
Chanaan, dixerunt: Planctus magnus est iste
Aegyptijs. Et idcirco vocatum est nomen
12 loci illius Planctus-Aegypti. ¶ Fecerunt er-
13 go filij Iacob sicut præceperat eis: ¶ Et portā-
tes eum in terram-Chanáan, ‖ sepelierunt *‖Act.7.b. 16.*
eum in spelunca duplici, ‖ quam emerat A- *‖Sup. 23.d 16.*
braham cum agro in possessionem sepulchri
ab Ephron Hethæo contra faciem Mambre.
14 ¶ Reuersusq; est Ioseph in Aegyptum cum
C fratribus suis, & omni comitatu, sepulto pa-
15 tre. ¶ Quo mortuo, timentes fratres eius, &
mutuò colloquentes, Ne fortè memor sit
iniuriæ quam passus est, & reddat nobis om-
16 ne malū quod fecimus, ¶ mandauerūt ei ·di-
centes`, Pater tuus præcepit nobis antequam *·s.*
17 moreretur, ¶ vt hæc tibi verbis illius diceere-
mus: Obsecro, vt obliuiscaris sceleris fratrū
tuorum, & peccati atq; malitiæ quam exer-
cuerunt in te: nos quoque oramus, vt ᵇseruo *ᵇseruis Dei patris tui s.*
Dei patri tuo` dimittas iniquitatem hanc.
18 Quibus auditis fleuit Ioseph. ¶ Veneruntq;
ad eum fratres sui: & proni adorantes dixe-
19 runt: Serui tui sumus. ¶ Quibus ille respon-
dit: Nolite timere: num Dei possumus resi-
20 stere voluntati? ‖ Vos cogitastis de me ma- *‖Sup. 45.b 9.*
D lum: sed Deus vertit illud in bonum: vt exal-
taret me: sicut in præsentiarum cernitis, &
21 saluos faceret multos populos. ¶ Nolite time
re, ego ‖ pascam vos & paruulos vestros. con- *‖Sup.47.c. 12.*
solatusq; est eos, & blandè ac leniter est lo-
22 cutus. ¶ Et habitauit in Aegypto cum omni
domo patris sui: vixitq; centum decem an-
nis. Et vidit Ephraim filios vsq; ad tertiam
generationem. ‖ Filij quoq; Machir filij Ma- *‖Nu.32.g 39.*
23 nasse nati sunt in genibus Ioseph. ¶ Quibus
transactis ‖ loquutus est fratribus suis: Post *‖Heb.11.d 12.*
mortem meam Deus visitabit vos, & ascen-
dere vos faciet de terra ista ad terram quam
24 iurauit Abraham, Isaac, & Iacob. ¶ Cúm-
que adiurasset eos, atque dixisset: Deus vi-
sitabit vos, ‖ asportate ossa mea vobiscum *‖Exo.13.d 19.*
25 de loco isto; ¶ mortuus est expletis cen- *Iosu.24.g. 32.*
tum decem vitę suæ annis. Et conditus
aromatibus, repositus est in loculo in Ae-
gypto.

Libri Genesis finis.

LIBER EXODVS,
HEBRAICE VEELLE-SEMOTH,
id est, Hæc sunt nomina.

CAPVT PRIMVM.

1 Aec sunt nomina filiorum
Gene. 46.a 8. A Israël, qui ingressi sũt in Ae-
gyptum cum Iacob, singuli
cum domibus suis introie-
2 runt. ꝙ Ruben, Simeon, Le-
3 ui, Iudas. ꝙ Issachar, Zabu-
4 lon, & Ben-iamin, ꝙ Dan &
5 Nephtali, Gad & Aser. ꝙ Erant igitur omnes
animæ eorum qui egressi sunt de femore Ia-
cob, septuaginta: Ioseph autem in Aegypto
6 erat. ꝙ Quo mortuo & vniuersis fratribus
‖ Act. 7.c 17. 7 eius, omnique cognatione sua: ꝙ ‖ filij
Israël creuerunt, & quasi germinantes mul-
tiplicati sunt: ac roborati nimis impleuerũt
8 terrã. ꝙ Surrexit intereà Rex nouus super Ae-
9 gyptum, qui ignorabat Ioseph: ꝙ & ait ad po-
B pulum suum: Ecce populus filiorum Israël
10 multus, & fortior nobis est. ꝙ Venite, sapien-
ter opprimamus eum: ne fortè multiplice-
tur: & si ingruerit contra nos bellum, addat
inimicis nostris, expugnatisq; nobis egre-
11 diatur de terra. ꝙ Præposuit itaq; eis magi-
stros operum, vt affligerẽt eos oneribus: ædi-
ficaueruntq; vrbes tabernaculorum Pharao-
12 ni, Phitom, & Ramesses. ꝙ Quantoq; oppri-
mebant eos, tanto magis multiplicabantur
& crescebant: oderantq; filios Israël Aegy-
** & irri dentes.* 13 ptij. ꝙ Et affligebant illudentes eis*. ꝙ Atque
14 ad amaritudinem perducebant vitam eorũ
operibus duris luti, & lateris, omniq; famu-
C latu, quo in terræ operibus premebantur.
Sap. 18.b 5. 15 ꝙ Dixit autẽ Rex Aegypti obstetricibus He-
bræorum, quarum vna vocabatur Sephora,
16 altera Phua, ꝙ præcipiens eis: Quando obste-
tricabitis Hebræas & partus tẽpus aduene-
rit, si masculus fuerit, interficite eum: si fœ-
17 mina, reseruate. ꝙ Timuerunt autem obste-
trices Deum, & non fecerunt iuxta præce-
D ptum Regis Aegypti, sed cõseruabãt mares.
18 ꝙ Quibus accersitis ad se Rex ait: Quidnã est
hoc qđ facere voluistis, vt pueros seruaretis?
19 ꝙ Quæ rñderũt: Nõ sunt Hebrææ sicut Aegy-
ptiæ mulieres: ipsæ. n. obstetricandi hñt sciẽ-
tiam, & priusq̃ veniamus ad eas, pariunt.
20 ꝙ Bene ergo fecit Deus obstetricibus, & cre-
21 uit populus, confortatusq; est nimis. ꝙ Et
quia timuerunt obstetrices Deum, ædifica-
22 cauit eis domos. ꝙ Præcepit ergo Pharao
omni populo suo, dicens: Quicquid mascu-
lini sexus natũ fuerit, in flumen proijcite:
quicquid fœmini, reseruate.

CAPVT II.

1 Gressvs est post hęc vir de do-
Infra 6.c 20. A mo Leui. Et accepit vxorem
Num. 23.g 59. 2 stirpis suæ: ꝙ quæ concepit & pe-
perit filium: & videns eum
elegantem, abscondit tribus mensibus.
3 ꝙ Cumque iam celare non posset, ꝙ sumpsit *1. Par. 13.b 13.*
fiscellam scirpeam, & liniuit eam bitumine
ac pice, posuitq; intus infantulum, & ex-
4 posuit eum in carecto ripæ fluminis, ꝙ stan-
te procul sorore eius, & considerante euen-
5 tum rei. ꝙ ‖ Ecce autem, descendebat filia *‖ Act. 7.c 21.*
Pharaonis, vt lauaretur in flumine: & puellæ
eius gradiebantur per crepidinem aluei. *Heb. 11.d 23.*
Quę cũ uidisset fiscellam in papyrione, mi-
6 sit vnam è famulabus suis: & allatam ꝙ ape-
riens, cernensq; in ea paruulum vagientem,
misertà eius, ait: De infantibus Hebræorum
7 est hic. ꝙ Cui soror pueri: Vis, inquit, vt va-
B dam, & vocem tibi mulierem Hebræam quæ
8 nutrire possit infantulum? ꝙ Respondit: Va-
de. Perrexit puella, & vocauit matrem su-
9 am. ꝙ Ad quã locuta filia Pharaonis: Accipe,
ait, puerum istum, & nutri mihi: ego dabo
tibi mercedem tuam. Suscepit mulier, &
10 nutriuit puerum, ꝙ adultumq; tradidit fi-
liæ Pharaonis. Quem illa adoptauit in locũ
filij, vocauitq; nomen eius Moyses, dicens,
11 Quia de aqua tuli eum. ꝙ In diebus illis, post
quam creuerat Moyses, ‖ egressus est ad fra- *‖ Heb. 11.c 24.*
tres suos: viditq; afflictionem eorum, & vi-
rum Aegyptium percutientem quendam de
12 Hebræis fratribus suis. ꝙ Cumq; circunspe-
xisset huc atque illuc, & nullum adesse ui-
disset, percussum Aegyptium abscõdit sabu-
13 lo. ꝙ Et egressus die altero, conspexit duos
Hebræos rixantes: dixitq; ei qui faciebat in-
iuriam: Quare percutis proximum tuum?
14 ꝙ Qui respondit: Quis constituit te princi-
C pem & iudicem super nos? num occidere me
tu vis, sicut heri occidisti Aegyptium? Ti-
muit Moyses, & ait: Quomodo palam factũ
15 est verbũ istud? ꝙ Audiuitq; Pharao sermo-
nem hunc, & quærebat occidere Moysen:
qui fugiens de conspectu eius, moratus est in
16 Terra Madian, & sedit iuxta puteum. ꝙ Erãt
autem sacerdoti Madian septem filiæ, quæ
venerant ad hauriendam aquam: & imple-
tis canalibus adaquare cupiebant ʿgregesʾ *ʿ gregem s*
17 patris sui. ꝙ Superuenére pastores, & eiece-
runt eas: surrexitq; Moyses, & defensis puel
18 lis, adaquauit oues earum. ꝙ Quæ cùm reuer
tissent ad ʿRaguelʾ patrem suum, dixit ad *ʿ Iethro*
19 eas: Cur velociùs venistis solito? ꝙ Respon-
derũt: Vir Aegyptius liberauit nos de manu
pastorum: insuper & hausit aquam nobis-
20 cum, potumque dedit ouibus. ꝙ At ille:
D Vbi est? inquit. Quare dimisistis hominem?
21 vocate eum, vt comedat panem. Iurauit er-
go Moyses, quòd habitaret cum eo. ꝙ Accepit- *‖ Inf. 18.a 2.3.*
22 que Sephorã filiam eius vxorem. ꝙ Quæ pe-
perit ei filium, quem vocauit Gersam, dicẽs: *1. Par. 23.b 15.*
Aduena fui in terra aliena. Alterũ verò pe-
perit, quẽ uocauit Eliézer, dicẽs: Deus enim

patris mei-adiutor meus, &ˋeripuit me de
23 manu Pharaonis. ? Post multum vero temporis, mortuus est Rex Aegypti: & ingemiscē-
tes filij Israël, propter opera vociferati sunt
ascenditq; clamor eorum ad Deum ab operi
24 bus. ? Et audiuit gemitum eorum, ac recordatus est fœderis quod pepigit cum Abra-
25 ham, Isaac, & Iacob. ? Et respexit Dominus
°cognouit 10. filios Israël, & °liberauit` eos.

CAPVT III.

1 A Moyses autem pascebat oues Iethro soceri sui sacerdotis Madian: cumque minasset gregem ad interiora deserti, venit ad montem Dei Horeb.
‖ Act. 7. c 30. 2 ? ‖ Apparuitque ei Dominus
in flamma ignis de medio rubi, & videbat
quòd rubus arderet, & non combureretur.
3 ? Dixit ergo Moyses: Vadam & videbo visio-
nem hanc magnam, quare non combura-
4 tur rubus. ? Cernens autem Dominus quòd
B pergeret ad videndum, vocauit eum de me-
dio rubi, & ait: Moyses, Moyses? Qui re-
5 spondit: Adsum. ? At ille: Ne appropies, in-
quit, huc, solue calceamentum de pedibus
tuis: locus enim in quo stas, terra sancta est.
‖ Mat. 22. d 32. 6 ? Et ait: ‖ Ego sum Deus patris tui, Deus
Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob.
Mar. 12. e 26. Abscondit Moyses faciem suam: non enim
Luc. 20. f 37. 7 audebat aspicere contra Deum. ? Cui ait Do
minus: Vidi afflictionem populi mei in Ae-
gypto, & clamorē eius audiui, propter duri-
8 tiam eorum qui præsunt operibus. ? & sciēs
dolorem eius, descendi vt liberem eum de
C manibus Aegyptiorum, & educam de terra
illa in terram bonam, & spaciosam, in terrā
quæ fluit lacte, & melle, ad loca Chananæi,
& Hethæi, & Amorrhæi & Pherezæi, & He-
* Gergezæi 5. 9 uæi, * & Iebusæi. ? Clamor ergo filiorum
Israël venit ad me: vidiq; afflictionem eo-
10 rum, qua ab Aegyptijs opprimuntur. ? Sed
veni, & mittam te ad Pharaonem, ut educas
populum meum, filios Israël de Aegypto.
11 ? Dixitq; Moyses ad Deum: Quis sum ego
-1. vt vadam ad Pharaonem, & educam filios`
12 Israël de Aegypto? ? Qui dixit ei: Ego ero
D tecum & hoc habebis signum ꝙ miserim te.
-2. Cum eduxeris populum meum de Aegypto,
13 immolabis Deo super montem istū. ? Ait
Moyses ad Deum: Ecce ego vadam ad filios
Israël, & dicam eis, Deus patrum vestrorum
misit me ad vos. Si dixerint mihi: Quod est
14 nomen eius? quid dicam eis? ? Dixit Do-
minus ad Moysen: Ego SVM QVI
SVM, Ait: Sic dices filijs Israël: Qui est,
15 misit me ad vos. ? Dixitq; iterum Deus ad
Moysen: Hæc dices filijs Israël: Dominus
Deus patrum vestrorū, Deus Abrahā, & Deus
Isaac, & Deus Iacob, misit me ad vos: hoc no-
men mihi est in æternum, & hoc memoria-
le meum in generatione & generationem.
16 ? Vade & congrega seniores Israël, & dices
ad eos: Dominus Deus patrum vestrorum ap
paruit mihi, Deus Abraham, & Deus Isaac,
& Deus Iacob, dicens: Visitans visitaui vos:
& vidi omnia quæ acciderunt vobis in Ae-
17 gypto: ? & dixi vt educam vos de afflictio-
ne Aegypti in Terram Chananæi & Hethæi
F & Amorrhæi & Pherezæi & Heuæi, & Ie-
busæi, ad terram fluentem lacte & melle.
18 ? Et audient vocē tuam: ingredierisq; tu &
seniores Israël ad regem Aegypti, & dices ad
eum: Dominus Deus Hebræorū vocauit nos:
ibimus viam trium dierum in solitudinem,
19 vt immolemus Domino Deo nostro. ? Sed
G ego scio quod nō dimittet vos Rex Aegypti
20 vt eatis, nisi per manum validam. ? Exten-
dam°qne` manum meam, & percutiam °enim 10.
Aegyptum in cunctis mirabilibus meis, quæ
facturus sum in medio eorum: post hoc
21 dimittet vos. ? Daboque gratiam populo
huic coram Aegyptijs: ‖ & cùm egrediemi- ‖ Infr. 11. a 2. & 12. e 35.
22 ni, non exhibitis vacui. ? Sed postulabit mu-
lier à vicina sua, & ab hospita sua, vasa ar-
gentea & aurea, ac vestes: ponetisque eas
super filios & filias vestras, & spoliabitis
Aegyptum.

CAPVT IIII.

1 A Respondens Moyses ait: Non credent mihi: neque audient vocem meam, sed dicent: Non
2 apparuit tibi Dominus. ? Dixit ergo ad eum: Quid est quod tenes in manu tua? Respondit:
3 Virgam. ? Dixitq; Dominus: Proijce eam in
terram. Proiecit, & versa est in colubrum, ita
4 vt fugeret Moyses. ? Dixitq; Dominus: Ex-
tende manum tuam, & apprehende caudam
eius. Extendit, & tenuit, versaque est in
5 virgam. ? Vt credant, inquit, ꝙ apparuerit
tibi Dominus Deus patrum °tuorum`, Deus °suorum 1.
6 Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob. ? Di
B xitq; Dn̄s rursum, Mitte manum tuam in
sinum tuum. Quam cùm misisset in sinum,
7 protulit leprosam instar niuis. ? Retrahe,
ait, manum tuam in sinum tuum. Retraxit,
& protulit iterum, & erat similis carni reli-
8 quæ. ? Si non crediderint, inquit, tibi, neque
audierint sermonem signi prioris, credēt ver
9 bo signi sequentis. ? Quòd si nec duobus qui-
dem his signis crediderint, neque audierint
vocem tuam, sume aquam fluminis & effun
C de eam super aridam, & quicquid hauseris
10 de fluuio, vertetur in sanguinem. ? Ait Moy-
ses: Obsecro, Domine, non sum eloquens ab
heri & nudiustertius: & ex quo locutus es
ad seruū tuū, impeditioris & tarditioris lin-
11 guæ sum. Dixit Dn̄s ad eum: Quis fecit os
hominis? aut quis fabricatus est mutum &
12 surdum, videntem & cæcū, nonne ego? Perge
igitur, ‖ & ego ero in ore tuo: docebóque te ‖ Mat. 10. d 19.
13 quid loquaris. ? At ille: Obsecro Domine, in-
14 quit, mitte quem missurus es. ? Iratus Dn̄s
in Moysen, ait: Aaron frater tuus leuites,
scio ꝙ eloquens sit: ecce, ipse egredietur in
occursum tuum, vidensq; te lætabitur cor-
15 de. ? Loquere ad eum, & pone verba mea in
ore eius: & ego ero in ore tuo, & in ore il-
D lius, ‖ & ostendā uobis quid agere debeatis. ‖ Infra 7. a 1.
16 ? Et ipse loquetur pro te ad populum, & erit

os tuũ: tu autem eris ei in his, quæ ad Deum
17 pertinent. ¶ Virgã quoque hanc sume in ma-
18 nu tua, in qua facturus es signa. ¶ Abijt Moy-
ses, & reuersus est ad Iethro [b] socerum suum,
dixitq; ei: Vadã & reuertar ad fratres meos
in Aegyptum, vt videam si adhuc viuant. Cui
19 ait Iethro: Vade in pace. ¶ Dixit ergo Dñs ad
Moysen in Madian: Vade, & reuertere in Ae-
gyptũ: mortui sunt enim oẽs qui quærebant
20 animã tuam. ¶ Tulit ergo Moyses vxorẽ suã,
& filios suos, & imposuit eos super asinũ, re-
uersusq; est in Aegyptũ, portans virgã Dei in
21 manu sua. ¶ Dixitque ei Dominus reuerten-
ti in Aegyptum: Vide vt omnia ostenta, quæ
posui in manu tua facias coram Pharaone:
ego indurabo cor eius, & non dimittet popu-
22 lum. ¶ Dicesque ad eum: Hæc dicit Domi-
23 nus, Filius meus primogenitus, Israël. ¶ Dixi
F tibi, Dimitte filium meum vt seruiat mihi,
& noluisti dimittere eum: ecce ego interfi-
24 ciam filium tuum primogenitum. ¶ Cumque
esset in itinere, in diuersorio occurrit ei Do-
25 minus, & volebat occidere eum. ¶ Tulit illi-
cò Sephora acutissimam petram, & circunci-
dit præputiũ filij sui, tetigitque pedes eius, &
26 ait: Spõsus sanguinum tu mihi es. ¶ Et dimi-
sit eum postquam dixerat, Sponsus sangui-
27 num tu mihi es: ob circuncisionem. ¶ Dixit
G autẽ Dominus ad Aaron: Vade in occursum
Moysi in desertum. Qui perrexit obuiam ei
28 in Montem-Dei, & osculatus est eum. ¶ Nar-
rauitq; Moyses Aaron omnia verba Domini
pro quibus miserat eum, & signa quæ man-
29 dauerat. ¶ Veneruntque simul, & congregaue-
30 runt cunctos seniores filiorum Israël. ¶ Lo-
cutusq; est Aaron omnia verba, quæ dixerat
Dominus ad Moysen: & fecit signa coram po
31 pulo: ¶ & credidit populus. Audieruntque ꝙ
visitasset Dominus filios Israël, & quod re-
spexisset afflictionem illorum: & proni ado
rauerunt.

CAPVT V.

1 POST hæc ingressi sunt Moyses,
A & Aaron, & dixerunt Pharaoni:
Hæc dicit Dñs Deus Israël, Di-
mitte populum meum, vt sacri-
2 ficet mihi in deserto. ¶ At ille re
spondit: Quis est Dominus, vt audiam vocem
eius, & dimittam Israël? Nescio Dominum, &
3 Israël non dimittam. ¶ Dixeruntq;: Deus He-
bræorum vocauit nos, vt eamus viam trium
dierum in solitudinem, & sacrificemus Dño
Deo nostro: ne fortè accidat nobis pestis, aut
4 gladius. ¶ Ait ad eos Rex Aegypti: Quare Moy
ses, & Aaron solicitatis populũ ab operibus
5 suis? Ite ad onera vestra. ¶ Dixitque Pharao:
Multus est populus terræ: videtis quod turba
succreuerit: quantò magis si dederitis eis re-
6 quiem ab operibus? ¶ Præcepit ergo in die il-
B lo præfectis operum, & exactoribus populi,
7 dicens: ¶ Nequaquam vltrà dabitis paleas po-
pulo ad conficiendos lateres, sicut prius: sed
8 ipsi vadant, & colligant stipulas. ¶ Et men-
suram laterum, quam prius faciebant, impo
netis super eos, nec minuetis quicquã: vacant
enim, & idcirco vociferantur, dicentes, Ea-
9 mus: & sacrificemus, Deo nřo. ¶ Opprimantur
tur operibus, & expleant ea: vt non acquie-
10 scant verbis mẽdacibus. ¶ Igitur egressi p̄fe-
cti operũ & exactores, ad populum dixerunt:
11 Sic dicit Pharao, Non do vobis paleas. ¶ Ite,
& colligite sicubi inuenire poteritis: nec mi
12 nuet quicquam de opere vestro. ¶ Disper-
C susq; est populus per omnem terrã Aegypti
13 ad colligendas paleas. ¶ Præfecti quoque ope-
rum instabant, dicentes: Cõplete opus vestrũ
quotidie, vt prius facere solebatis quãdo da-
14 bantur vobis paleæ. ¶ Flagellatique sunt qui
præerant operibus filiorum Israël, ab exacto-
ribus Pharaonis, dicentibus: Quare non im-
plestis mẽsuram laterum sicut prius, nec he-
15 ri, nec hodie? ¶ Veneruntq; præpositi filio-
rum Israël, & vociferati sunt ad Pharaonem
dicentes: Cur ita agis contra seruos tuos?
16 ¶ Paleæ non dantur nobis & lateres similiter
imperantur. En famuli tui flagellis cædimur,
17 & iniustè agitur contra populum tuum. ¶ Qui
ait: Vacatis otio & idcirco dicitis, Eamus, 4.
18 & sacrificemus Domino. ¶ Ite ergo, & ope-
ramini, paleæ non dabuntur vobis, & redde-
19 tis consuetum numerum laterum. ¶ Vide-
D bantque se præpositi filiorum Israël [c] in ma- [c] in malo
lum, eo ꝙ diceretur eis: Non minuetur quic-
20 quam de lateribus per singulos dies. ¶ Occur
reruntq; Moysi & Aaron, qui stabant ex ad-
21 uerso, egredientes à Pharaone. ¶ Et dixerunt
ad eos: Videat Dominus & iudicet, quoniam
fœtere fecistis odorem nostrum coram Pha-
raone & seruis eius, & præbuistis ei gladium
22 vt occideret nos. ¶ Reuersusque est Moyses
ad Dominũ, & ait: Domine, cur affixisti po-
23 pulum istum? quare misisti me? ¶ Ex eo enim
quo ingressus sum ad Pharaonem vt loque-
rer in nomine tuo, afflixit populum tuum:
& non liberasti eos.

CAPVT VI.

1 DIXITQVE Dominus ad Moysen,
A Nunc videbis quæ facturus sum
Pharaoni: per manum enim for-
tem dimittet eos, & in manu
robusta eijciet illos de terra sua.
2 ¶ Locutusque est Dominus ad Moysen, di-
3 cens: ¶ Ego Dominus, qui apparui Abraham,
Isaac, & Iacob in Deo omnipotente: & no-
men meum ADONAI non indicaui eis.
4 ¶ Pepigique fœdus cum eis, vt darem eis ter-
ram Chanáan, terram peregrinationis eo-
5 rum, in qua fuerunt aduenæ. ¶ Ego audiui
gemitum filiorum Israël, quo Aegyptij op-
presserunt eos: & recordatus sum pacti mei.
6 ¶ Ideo dic filijs Israël, Ego Dominus, qui edu-
cam vos de ergastulo Aegyptiorum, & eruam
de seruitute: ac redimam in brachio excel-
7 so & iudicijs magnis. ¶ Et assumam vos mi-
E hi in populum, & ero vester Deus: & scietis
quod ego sum Dominus Deus vester, qui edu
8 xerim vos de ergastulo Aegyptiorum, ¶ & in-
duxerim uos in terram, super quam leuaui
manum meam, ut darem eã Abraham, Isaac
& Iacob: daboque illam possidendam vobis,

ego

9 ego Dominus. ¶ Narrauit ergo Moyſes om-
nia filijs Iſraël, qui non acquieuerunt ei
propter anguſtiam ſpiritus, & opus duriſſi-
10 mũ. ¶ Locutuſq; eſt Dominus ad Moyſen, di
11 cens: ¶ Ingredere & loquere ad Pharaonẽ re-
gem Aegypti, vt dimittat filios Iſraël de ter-
12 ra ſua. ¶ Reſpondit Moyſes coram Dño: Ec-
ce filij Iſraël non audiunt me: & quomodo
audiet Pharao, præſertim cùm incircunciſus
13 ſim labijs? ¶ Locutuſq; eſt Dominus ad Moy
ſen & Aaron: & dedit mandatum ad filios
Iſraël, & ad Pharaonem regem Aegypti, vt
educerent filios Iſraël de Terra-Aegypti.
| Gen 46.b 14 ¶ | Iſti ſunt principes domorum per familias
9. C ſuas. Filij Ruben primogeniti Iſraëlis. He-
Num. 26.a noch & Phallu, Heſron & Charmi. hæ co-
5. 15 gnationes Ruben. ¶ | Filij Simeon: Iamu-
1.Par. 5.a el, & Iamin, & Ahod & Iachin & Sohar,
1. & Saul filius Chananitidis. hæ progenies
1.Par. 4.d 16 Simeon. ¶ Et hæc nõia filiorum Leui per co-
24. gnationes ſuas: Gerſon & Caath & Merari.
Anni aũt vitæ Leui fuerunt centum trigin-
| 1.Par. 6.a 17 ta ſeptẽ. ¶ | Filij Gerſon: Lobni & Semei, per
1. & 23.a 18 cognationes ſuas: ¶ | Filij Caath: Amram &
6. Iſaar, & Hebron & Oziel. Anni quoq; vitæ
Nu. 3.c. 17 19 Caath, centum triginta tres. ¶ Filij Merari:
Num. 25.g Moholi, & Muſi. hæ cognationes Leui per
57. 20 familias ſuas. ¶ Accepit autem Amram vxo
1.Par. 6.a D rem Iochabed patruelem ſuam: quæ pepe-
3.23.b.13 rit ei Aaron & Moyſen. * Fueruntq; anni vi
** & Mariam.* 21 tæ Amram, centum triginta ſeptem. ¶ Filij
quoq; Iſaar: Core: & Nepheg, & Zechri.
22 ¶ Filij quoque Oziel: Mizaël, & Elizaphan,
23 & Sethri. ¶ Accepit autem Aaron vxorem
Elizabeth filiam Aminadab, ſororem Naha-
ſon, quæ peperit ei Nadab, & Abiu, & Elea-
| Nu. 3.a.2. 24 zar, & Ithamar. ¶ | Filij quoque Core: Aſer,
& Elcana, & Abiaſaph. hæ ſunt cognatio-
25 nes Coritarum. ¶ At verò Eleazar filius
Aaron accepit vxorem de filiabus Phutiel:
quæ peperit ei Phinees. hi ſunt principes fa-
miliarum Leuiticarũ per cognationes ſuas.
26 ¶ Iſte eſt Aaron & Moyſes, quibus præcepit
Dominus vt educerẽt filios Iſraël de Terra-
27 Aegypti per turmas ſuas. ¶ Hi ſunt, qui lo-
quuntur ad Pharaonem regem Aegypti, vt
educant filios Iſraël de Aegypto: iſte eſt Moy-
28 ſes & Aaron, ¶ in die qua locutus eſt Domi-
29 nus ad Moyſen, in Terra-Aegypti. ¶ Et locu-
tus eſt Dominus ad Moyſen, dicens: Ego Do-
minus: loquere ad Pharaonem regem Aegy-
30 pti, omnia quæ loquor tibi. ¶ Et ait Moyſes
coram Domino: En incircunciſus labijs ſum,
quomodo audiet me Pharao?

CAPVT VII.

1 DIXITQVE Dominus ad Moyſen:
A Ecce cõſtitui te Deũ Pharaonis:
& Aaron frater tuus erit pro-
| Sap. 4.d 15. 2 pheta tuus. ¶ | Tu loquêris ei
omnia quæ mando tibi: & ille
loquetur ad Pharaonem, vt dimittat filios
3 Iſraël de terra ſua. ¶ Sed ego indurabo cor
eius, & multiplicabo ſigna & oſtenta mea
4 in terra-Aegypti, ¶ & non audiet vos: im-
mittamq; manum meam ſuper Aegyptum,
& educam exercitum & populum meũ filios
Iſraël de terra-Aegypti per iudicia maxima.
5 ¶ Et ſcient Aegyptij, quia ego ſum Dominus,
qui extenderim manum meam ſuper Aegy-
ptum, & eduxerim filios Iſraël de medio eo-
6 rum. ¶ Fecit itaq; Moyſes, & Aaron ſicut præ
7 ceperat Dominus: ita egerunt. ¶ Erat autem
Moyſes octoginta annorum, & Aaron octo-
gintatrium, quando locuti ſunt ad Pharao-
8 nem. ¶ Dixitq; Dominus ad Moyſen & Aa-
9 ron: ¶ Cum dixerit vobis Pharao, Oſtendite
ſigna: dices ad Aaron: Tolle virgam tuam,
& proijce eam coram Pharaone, ac verta-
10 tur in colubrum. ¶ Ingreſſi itaque Moyſes
B & Aaron ad Pharaonem, fecerunt ſicut præ-
ceperat Dominus. Tulit Aaron virgam co-
ram Pharaone & ſeruis eius, quæ verſa eſt
11 in colubrum. ¶ | Vocauit autem Pharao ſa- *| 2.Tim.3.*
pientes & maleficos: & fecerunt etiam *b.8.*
ipſi per incantationes Aegyptiacas & arca-
12 na quædam ſimiliter. ¶ Proieceruntq; ſin-
guli virgas ſuas, quæ verſæ ſunt in dracones:
13 ſed deuorauit virga Aaron virgas eorũ. ¶ In-
duratumque eſt cor Pharaonis, & non audi-
14 uit eos, ſicut præceperat Dominus. ¶ Dixit
autẽ Dominus ad Moyſen: Ingrauatum eſt
cor Pharaonis, non vult dimittere populum.
15 ¶ Vade ad eum mane: ecce egredietur ad
aquas: & ſtabis in occurſum eius ſuper ri-
pam fluminis: & virgam, quæ conuerſa eſt
16 in draconem, tolles in manu tua. ¶ Dices-
que ad eum: Dominus Deus Hebræorum
miſit me ad te, dicens: Dimitte populum
meum vt ſacrificet mihi in deſerto: & vſque
17 ad præſens audire noluiſti. ¶ Hæc igitur di-
cit Dominus: In hoc ſcies quòd ſim Dominus:
ecce percutiam virga, quæ in manu mea eſt,
aquam fluminis, & vertetur in ſanguinem.
18 ¶ Piſces quoq; qui ſunt in fluuio, morientur:
& cõputreſcẽt aquæ, & affligentur Aegyptij
19 bibentes aquã fluminis. ¶ Dixit quoque Dñs
ad Moyſen: Dic ad Aaron: Tolle virgam tuã,
& extende manũ tuam ſuper aquas Aegypti,
& ſuper fluuios eorum, & riuos ac paludes, &
omnes lacus aquarũ, vt vertantur in ſangui-
nem: & ſit cruor in omni terra-Aegypti, tam
20 in ligneis vaſis, quàm in ſaxeis. ¶ Feceruntq;
D Moyſes & Aaron ſicut præceperat Domi-
nus: & | eleuans virgam, percuſſit aquam *| Infr. 17.b*
fluminis, coram Pharaone & ſeruis eius: *5.*
21 quæ verſa eſt in ſanguinem. ¶ Et piſces *| Pſalm. 77.e*
qui erant in flumine, mortui ſunt, compu- *49.*
truitque fluuius, & non poterant Aegyptij
bibere aquam fluminis, & fuit ſanguis in
22 tota terra-Aegypti. ¶ | Feceruntque ſimili- *| Sap. 17.b*
ter malefici Aegyptiorum incantationibus *7.*
ſuis: & induratum eſt cor Pharaonis, nec
audiuit eos, ſicut præceperat Dominus.
23 ¶ Auertitq; ſe, & ingreſſus eſt domum ſuam,
24 nec appoſuit cor etiam hac vice. ¶ Foderunt
autem omnes Aegyptij per circuitum flumi-
nis aquam vt biberent: non enim poterant
25 bibere de aqua fluminis: ¶ Impletique ſunt
ſeptem dies, poſtquam percuſſit Dominus
fluuium.

CAPVT VIII.

1 DIXIT quoque Dñs ad Moysen:
A Ingredere ad Pharaonem, & di
ces ad eũ: Hæc dicit Dominus:
Dimitte populum meum, ut sa
2 crificet mihi. ¶ Si autem no-
lueris dimittere, ecce ego percutiam omnes
3 terminos tuos ranis. ¶ Et ebulliet fluuius ra
nas: quæ ascendent & ingredientur domum
tuam, & cubiculum lectuli tui, & super stra-
tum tuum, & in domos seruorum tuorum:
& in populum tuum, & in furnos tuos, & in
4 reliquias ciborum tuorum. ¶ Et ad te & ad
populum tuum, & ad omnes seruos tuos in-
5 trabunt ranæ. ¶ Dixitq; Dominus ad Moy-
sen: Dic ad Aaron, Extende manum tuam
super fluuios, ac super riuos & paludes, &
6 educ ranas super Terram-Aegypti. ¶ Et extē-
dit Aaron manum super aquas Aegypti, &
B ascenderunt ranæ, operueruntq; Terram-
7 Aegypti. ¶ ‖ Fecerunt autem & malefici per ‖Sap. 17. b 10.
incantationes suas similiter, eduxeruntq; ra
8 nas super Terram-Aegypti. ¶ Vocauit autem
Pharao Moysen & Aaron, & dixit eis: Orate
Dominum, vt auferat ranas à me, & à populo
meo: & dimittam populum vt sacrificet Do
9 mino. ¶ Dixitque Moyses ad Pharaonem:
Constitue mihi quando deprecer pro te, &
pro seruis tuis, & pro populo tuo, vt abi-
gantur ranæ à te & à domo tua, & à seruis -12.
tuis, & à populo tuo, & tantum in flumine
10 remaneant. ¶ Qui respondit: Cras. At ille:
C Iuxta, inquit, verbum tuum faciam: vt scias
11 quoniã non est sicut Dñs Deus noster. ¶ Et
recedent ranæ à te, & à domo tua, & à ser-
uis tuis, & à populo tuo: & tantùm in flu-
12 mine remanebunt. ¶ Egressiq; sunt Moyses
& Aaron à Pharaone: & clamauit Moyses
ad Dominum pro sponsione ranarum quam
13 condixerat Pharaoni. ¶ Fecitq; Dominus iu-
xta verbum Moysi: & mortuæ sunt ranæ de
14 domibus, & de villis, & de agris. ¶ Congrega-
D ueruntq; eas in immensos aggeres, & com-
15 putruit terra. ¶ Videns autem Pharao q̃ data
esset requies, ingrauauit cor suum, & nõ au-
16 diuit eos, sicut præceperat Dominus. ¶ Di-
xitq; Dominus ad Moysen. Loquere ad Aa-
ron, Extende virgam tuam, & percute pulue
rem terræ: & sint ciniphes in vniuersa Ter-
17 ra-Aegypti. ¶ Feceruntq; ita. Et extēdit Aaron
manum, virgam tenēs: percussitq; puluerem
terræ, & facti sunt ciniphes in hominibus, &
in iumentis, omnis puluis terræ versus est in
18 ciniphes per totam terram-Aegypti. ¶ Fece-
runtque similiter malefici incantationibus
suis, vt educerent ciniphes, & non potuerũt:
erantq; ciniphes, tam in hominibus, quàm
19 in iumentis. ¶ Et dixerunt malefici ad Pha-
E raonem: Digitus Dei est hic. induratumq;
est cor Pharaonis, & non audiuit eos sicut
20 præceperat Dominus. ¶ Dixitq; quoq; Domi-
nus ad Moysen: Consurge diluculo, & sta
coram Pharaone: egredietur enim ad a-
quas: & dices ad eum: Hæc dicit Domi-
nus, Dimitte populum meum, vt sacrificet
21 mihi. ¶ Quòd si non dimiseris eum, ecce
ego immittam in te, & in seruos tuos, &
in populum tuum, & in domos tuas omne
genus muscarum: & implebuntur do-
mus Aegyptiorum muscis diuersi generis,
22 & vniuersa terra, in qua fuerint. ¶ Fa-
ciamque mirabilem in die illa Terram-
F Gessen, in qua populus meus est, vt non sint
ibi muscæ: & scias quoniam ego Dñs in me-
23 dio terræ. ¶ Ponamq; diuisionem inter popu
lum meum, & populum tuum: cras erit si-
24 gnum istud. ¶ Fecitq; Dominus ita. ‖Et venit ‖Sap. 16. b
musca grauissima in domos Pharaonis, & ser 9.
uorum eius, & in omnem Terram-Aegypti:
corruptaq; est terra ab huiuscemodi muscis.
25 ¶ Vocauitq; Pharao Moysen & Aaron, & ait
eis: Ite, & sacrificate * Deo vestro ĩ terra hac. * Domino
26 ¶ Et ait Moyses: Non potest ita fieri: abomi- 8.
G nationes enim Aegyptiorum immolabimus
Domino Deo nostro? quòd si mactauerimus
ea, quæ colunt Aegyptij coram eis, lapidibus
27 nos obruēt. ¶ Viam trium dierum pergemus
in solitudinē, & sacrificabimus Domino Deo
28 nostro, ‖ sicut præcepit nobis. ¶ Dixitq; Pha- ‖Supr. 3. d
rao: ego dimittam vos, vt sacrificetis Domi- 18.
no Deo vestro in deserto: veruntamen lon-
29 giùs ne abeatis, rogate pro me. ¶ Et ait Moy-
ses: Egressus à te, orabo Dñm: & recedet mu
sca à Pharaone, & à seruis suis, & à populo
eius cras: veruntamen noli vltrà fallere, vt
non dimittas populum sacrificare Domino.
30 ¶ Egressusq; Moyses à Pharaone, orauit Do-
31 minũ. ¶ Qui fecit iuxta verbũ illius: & abstu-
lit muscas a Pharaone, & à seruis suis, & à po
32 pulo eius: non superfuit ne vna quidem. ¶ Et
ingrauatum est cor Pharaonis, ita vt nec hac
quidem vice dimitteret populum.

CAPVT IX.

1 DIXIT autem Dominus ad Moy-
A sen: Ingredere ad Pharaonem,
& loquere ad eum: Hæc dicit
Dominus Deus Hebræorum:
Dimitte populum meum vt sa-
2 crificet mihi: ¶ Quòd si adhuc renuis, & re-
3 tines eos: ¶ Ecce manus mea erit super agros
tuos, & super equos & asinos, & camelos, &
4 oues, & boues pestis valde grauis. ¶ Et faciet
Dominus mirabile inter possessiones Israël,
& possessiones Aegyptiorum, vt nil omnino
pereat ex his quæ pertinent ad filios Israël.
5 ¶ Constituitque Dominus tempus, dicens:
B Cras faciet Dominus verbum istud in terra.
6 ¶ Fecit ergo Dominus verbũ hoc altera die:
mortuaque sunt omnia animantia Aegy-
ptiorum: de animalibus verò filiorum Israël
7 nihil omnino perijt. ¶ Et misit Pharao ad vi-
dendum: nec erat quicquam mortuũ de his,
quæ possidebat Israël. Ingrauatumq; est cor
8 Pharaonis, & non dimisit populum. ¶ Et di-
xit Dominus ad Moysen, & Aaron: Tollite
plenas manus cineris de camino, & spargat
illum Moyses in cœlum coram Pharaone:
9 ¶ Sitq; puluis sup omnem Terram-Aegypti: e
runt enim in hominibus, & iumentis *vl- *vulnera 6.
cera, & vesicæ turgentes in vniuersa Ter-

ra-Aegy-

10 ra-Aegypti. Tuleruntque cinerem de cami-
no, & steterunt coram Pharaone, & sparsit
illum Moyses in cœlum: factaq; sunt *vlcera
vulnera 1. 10.
vesicarum turgentium in hominibus, & iu-
11 mentis. Nec poterant malefici stare coram
C Moyse propter *vlcera quæ in illis erã, & in
vulnera 9.
12 omni terra-Aegypti. Induravitque Domi-
nus cor Pharaonis: & non audiuit eos, sicut
13 locutus est Dominus ad Moysen. Dixitque
Dominus ad Moysen: Manè consurge, & sta
coram Pharaone, & dices ad eum: Hæc di-
cit Dominus Deus Hebræorum: Dimitte po-
14 pulum meum, vt sacrificet mihi. Quia in
hac vice mittam omnes plagas meas super
cor tuum, & super seruos tuos, & super po-
pulum tuum: vt scias, quòd non sit similis
15 mei in omni terra. Nunc enim extendens
manum* percutiam te, & populum tuum pe-
meam 1.
16 ste, peribisq; de terra. Idcirco autẽ posui te,
Rom. 9. d 17.
D vt ostendam in te fortitudinem meã, & nar-
17 retur nomen meum in omni terra. Adhuc
retines populum meum, & non vis dimitte-
18 re eum? En pluam cras hac ipsa hora gran-
dinem multã nimis: qualis nõ fuit in Aegy-
pto à die qua fundata est, vsq; in præsens tẽ-
19 pus. Mitte ergo iam nunc, & cõgrega iumen-
ta tua, & oĩa quæ habes in agro: hoĩes enim,
& iumenta, & vniuersa quæ inuenta fuerint
foris, nec cõgregata de agris, cecideritq; su-
20 per ea grãdo, morientur. Qui timuit verbũ
Dñi de seruis Pharaonis, fecit confugere ser-
21 uos suos, & iumenta in domos: Qui autẽ ne-
E glexit sermonem Dñi, dimisit seruos suos, &
22 iumenta in agris. Et dixit Dñs ad Moysen:
Extende manũ tuam in cœlum, vt fiat gran-
do in vniuersa Terra-Aegypti super hoĩes, &
super iumenta & super oẽm herbam agri in
Sap. 16. c 16. & 19. d 19.
23 Terra-Aegypti. Extẽditq; Moyses virgam
in cœlum, & Dñs dedit tonitrua, & grandi-
nem, ac discurrentia fulgura super Terram:
pluitq; Dñs grandinẽ super Terrã-Aegypti.
24 Et grando & ignis mixta pariter ferebãtur:
tantæq; fuit magnitudinis, quãta antè nun-
quã apparuit in vniuersa Terra-Aegypti ex
25 quo gens illa condita est. Et percussit gran-
F do in omni Terra-Aegypti cuncta quæ fue-
runt in agris ab homine vsq; ad iumentum:
cunctamq; herbam agri percussit grando, &
26 omne lignum regionis confregit. Tantùm
in terra-Gessen, vbi erant filij Israël, grando
27 non cecidit. Misitque Pharao, & vocauit
Moysen, & Aaron, dicens ad eos: Peccaui
etiam nunc: Dominus iustus: & ego & popu-
28 lus meus, impij. Orate Dominum, vt desi-
nant tonitrua Dei, & grando: vt dimittam
29 vos, & nequaquam hic vltrà maneatis. Ait
Moyses: Cùm egressus fuero de vrbe, exten-
dam palmas meas ad Dominum, & cessabũt
tonitrua, & grando non erit: vt scias, quia
30 Domini est terra. Noui autẽ quòd & tu, &
serui tui necdum timeatis Dominũ Deum.
31 Linum ergo & hordeum læsum est, eò quòd
G hordeum esset virens, & linum iam follicu-
32 los germinaret: Triticum autem, & far nõ
33 sunt læsa, quia serotina erant. Egressusque
Moyses à Pharaone ex vrbe, tetendit manus
ad Dominum, & cessauerũt tonitrua & gran-
do, nec vltra stillauit pluuia super Terram.
34 Videns autem Pharao, quod cessasset plu-
uia, & grando & tonitrua, auxit peccatum:
35 Et ingrauatum est cor eius, & seruorum il-
lius, & induratum nimis: nec dimisit fi-
lios Israël, sicut præceperat Dominus per ma-
num Moysi.

CAPVT X.

1 ET DIXIT Dominus ad Moysen:
A Ingredere ad Pharaonem: ego
enim induraui cor eius, & ser-
uorum illius: vt faciam signa
2 mea hæc in eo, & narres in au-
ribus filij tui, & nepotum tuorum, quoties
cõtriuerim Aegyptios, & signa mea fecerim
3 in eis: & sciatis, quia ego Dominus. Introie-
runt ergo Moyses, & Aaron ad Pharaonem,
& dixerunt ei: Hæc dicit Dominus Deus He-
bræorum: Vsquequo non vis subijci mihi? di-
mitte populum meum, vt sacrificet mihi*. *in deser-*
4 Sin autem resistis, & non vis dimittere eũ: *to. 8.*
B ecce ego inducam cras locustam in fines *Sap. 16. b*
5 tuos, quæ operiet superficiẽ terræ, ne quic- *9.*
quam eius appareat, sed comedatur quod re-
siduum fuerit grandini: corrodet enim om-
6 nia ligna quæ germinant in agris. Et imple-
bunt domos tuas, & seruorum tuorũ, & om-
nium Aegyptiorum: quantam non viderunt
patres tui, & aui, ex quo orti sunt super ter-
ram, vsq; in præsentem diem. Auertitq; se, &
7 egressus est a Pharaone. Dixerunt autem ser-
ui Pharaonis ad eũ: Vsquequo patiemur hoc
scandalum? dimitte homines, vt sacrificent
Domino Deo suo. nonne vides quod perierit
8 Aegyptus? Reuocaueruntq; Moysen & Aa-
C ron ad Pharaonem, qui dixit eis: Ite, sacrifi-
cate Domino Deo vestro: quinam sunt qui
9 ituri sunt? Ait Moyses: Cum paruulis no-
stris & senioribus pergemus, cum filijs & fi-
liabus, cum ouibus & armentis. est enim so-
10 lẽnitas Domini-Dei nostri. Et respondit
Pharao: Sic Dominus sit vobiscũ, quomodo
ego dimittam vos, & paruulos vestros? cui
11 dubium est quod pessimè cogitetis? Non fiet
ita, sed ite tantum viri, & sacrificate Domi-
no: hoc enim & ipsi petistis. Statimque eie-
12 cti sunt de conspectu Pharaonis. Dixit au-
D tem Dominus ad Moysen: Extende manum
tuam super Terram-Aegypti ad locustam, vt
ascendat super terram, & deuoret omnem
13 herbam quæ residua fuerit grandini. Et ex-
tendit Moyses virgam super Terram-Aegy-
pti: & Dominus induxit ventum vrentem
tota die illa, & nocte: & manè facto, ventus
14 vrens leuauit locustas. Quæ ascenderunt
super vniuersam Terram-Aegypti: & sede-
runt in cunctis finibus Aegyptiorum innu-
merabiles, quales ante illud tempus non fue-
15 rant, nec postea futuræ sunt. Operueruntq;
E vniuersam superficiẽ terræ, vastantes omnia.
Deuorata est igitur herba terræ, & quicquid
pomorum in arboribus fuit, quæ grando di-
miserat: nihil quoq; omnino virẽs relictum
est in lignis, & in herbis terræ, in cuncta

16 Aegypto. ¶ Quam ob rem festinus Pharao
vocauit Moysen & Aaron, & dixit eis: Pec
caui in Dominum Deum vestrum, & in vos.
17 ¶ Sed nunc dimittite peccatum mihi etiam
hac vice, & rogate Dominum Deum ve-
18 strum, vt auferat à me mortem istam. ¶ Egres
-s. susq; est Moyses de cōspectu Pharaonis, &
19 orauit Dominū. ¶ Qui flare fecit ventum ab
F Occidente vehementissimum, & arreptam
locustam proiecit in Mare-rubrum: non re-
mansit ne vna quidem in cunctis finibus
20 Aegypti. ¶ Et indurauit Dominus cor Pha-
21 raonis, nec dimisit filios Israël. ¶ Dixit au-
tem Dominus ad Moysen: Extende manum
tuā in cœlū: & sint tenebræ super Terram-
22 Aegypti tam densæ, vt palpari queant. ¶ Ex-
tenditq; Moyses manum in cœlum: & fa-
ctæ sunt tenebræ horribiles in vniuersa Ter-
Sap. 17. a. 23 ra-Aegypti tribus diebus. ¶ Nemo vidit fra-
trem suum, nec mouit se de loco in quo erat:
Sap. 18. 1. a. ¶ vbicunque autem habitabant filij Israël,
24 lux erat. ¶ Vocauitq; Pharao Moysen & Aa-
G ron, & dixit eis: Ite, sacrificate Domino:
oues tantùm vestræ, & armenta remaneant,
25 paruuli vestri eant vobiscum. ¶ Ait Moy-
ses: Hostias quoque & holocausta dabis no-
bis, quæ offeramus Domino Deo nostro.
26 ¶ Cuncti greges pergent nobiscum: non re-
manebit ex eis vngula: quæ necessaria sunt
in cultum Domini Dei nostri: præsertim
cùm ignoremus quid debeat immolari, do-
27 nec ad ipsum locum perueniamus. ¶ Indura-
uit autem Dominus cor Pharaonis, & noluit
28 dimittere eos. ¶ Dixitq; Pharao ad Moysen:
Recede à me, & caue ne vltrà videas fa-
ciē meam: quocunq; die apparueris mihi,
29 morieris. ¶ Respondit Moyses: Ita fiat vt lo-
cutus es, non videbo vltrà faciem tuam.

CAPVT XI.

1 ET DIXIT Dominus ad Moy-
A sen: Adhuc vna plaga tangā Pha
raonem & Aegyptum, & post
Sap. 15. 22. hæc dimittet vos, & exire com-
2 pellet. ¶ Dices ergo omni ple-
Infr. 12. e. 35. bi, vt postulet vir ab amico suo, & mulier a vi
3 cina sua vasa argentea, & aurea. ¶ Dabit aūt
Eccle. 45. a. 1. Dñs gratiam populo suo coram Aegyptijs.
¶ (Fuitq; Moyses vir magnus valde in Terra
egrediar 8. -Aegypti coram seruis Pharaonis, & oī popu
4 lo.) ¶ Et ait: Hæc dicit Dñs: Media nocte in-
Sap. 18. b. 11. B grediar in Aegyptum: ¶ & morietur omne
5 primogenitū in terra-Aegyptiorū, à primo-
genito Pharaonis qui sedet in solio eius, vsq;
ad primogenitum ancillæ quæ est ad molā,
6 & omnia primogenita iumentorum. ¶ Eritq;
C clamor magnus in vniuersa Terra-Aegypti,
qualis nec antè fuit, nec posteà futurus est.
7 ¶ Apud omnes autem filios Israël nō mutiet
canis ab homine vsque ad pecus: vt sciatis,
quāto miraculo diuidat Dominus Aegyptios
* filios s. 8 & * Israël. ¶ Descendentq; omnes serui tui isti
venabūt s. D ad me, & adorabunt me, dicentes: Egredere
tu, & omnis populus qui subiectus est tibi:
post hæc egrediemur. Et exiuit à Pharaone
9 iratus nimis. ¶ Dixit autē Dominus ad Moy-
sen: Non audiet vos Pharao, vt multa signa
10 fiant in Terra-Aegypti. ¶ Moyses autem &
Aaron fecerunt omnia signa & ostenta quæ -s.
scripta sunt, coram Pharaone: & indurauit
Dominus cor Pharaonis, nec dimisit filios
Israël de terra sua.

CAPVT XII.

1 DIXIT quoq; Dominus ad Moy
A sen, & Aaron in Terra-Aegypti:
2 ¶ Mēsis iste vobis principiū mēn
sium: primus erit in mēsibus anni.
3 ¶ Loquimini ad vniuersum cœ-
tum filiorum Israël, & dicite eis: Decima
die mensis huius tollat vnusquisque a-
4 gnum per familias, & domos suas. ¶ Sin
autem minor est numerus, vt sufficere possit
ad vescendum agnum: assumet vicinū suum
qui coniunctus est domui suæ, iuxta numerū
animarum quæ sufficere possunt ad esum
5 agni. ¶ Erit autem agnus absque macula, ma-
sculus, anniculus: iuxta quem ritum tolletis
6 & hœdum. ¶ Et seruabitis eum vsque ad quar
tamdecimam diem mensis huius: immola-
bitq; eum vniuersa multitudo filiorū Israël
7 ad vesperam. ¶ Et sument de sanguine eius, ac
B ponent super vtrunque postem: & in super-
liminaribus domorum, in quibus comedent
8 illum. ¶ Et edent carnes nocte illa assas igni,
& azymos panes, cum lactucis agrestibus.
9 ¶ Non comedetis ex eo crudum quid, nec co-
ctum aqua, sed assum tātùm igni: caput cum
10 pedibus eius, & intestinis vorabitis. ¶ Nec re-
manebit quicquam ex eo vsque manè. siquid
11 residuum fuerit, igne comburetis. ¶ Sic autē
comedetis illū. Renes vestros accingetis, &
calceamenta * habebitis in pedibus, tenen- * vestra t.
tes baculos in manibus, & comedetis festi-
nantes: est enim Phase (id est transitus) Do
12 mini. ¶ Et transibo per Terram-Aegypti in
nocte illa, percutiamq; omne primogenitum
in Terra-Aegypti ab homine vsq; ad pecus:
& in cunctis dijs Aegypti faciam iudicia, ego
13 Dominus. ¶ Erit autem sanguis vobis in si-
gnum in ædibus in quibus eritis: & videbo
sanguinem & transibo vos: nec erit in vobis
plaga disperdens, quādo percussero Terram-
14 Aegypti. ¶ Habebitis autem hūc diem in mo
C nimentum: & celebrabitis eam solennem
Domino in generationibus vestris cultu sem
15 piterno. ¶ Septem diebus azyma comedetis.
in die primo non erit fermentum in domi-
bus vestris: quicunque comederit fermen-
tum, peribit anima illa de Israël, à primo die
16 vsque ad diem septimum. ¶ Dies prima erit
sancta, atque solennis, & dies septima eadem
festiuitate venerabilis: nihil operis facietis
in eis, exceptis his quæ ad uescendum perti-
17 nent. ¶ Et obseruabitis azyma: in eadē enim
ipsa die educam exercitum uestrum de Ter-
ra-Aegypti, & custodietis diem istum in ge- Leui. 23. a. 5.
18 nerationes uestras ritu perpetuo. ¶ Primo Num. 28. c. 16.
mense, quartadecima die mensis, ad uesperā
comedetis azyma usque ad diem uicesimam
19 primam eiusdem mensis ad uesperam. ¶ Se- fermentū t.
ptem diebus fermentatum non inuenietur

in

in domibus vestris:qui comederit fermenta-
tum,peribit anima eius de cœtu Israël, tam
20 de aduenis,quàm de indigenis terræ. ¶ Om-
D ne fermentatum non comederis : in cunctis
21 habitaculis vestris edetis azyma. ¶ Vocauit
autem Moyses omnes seniores filiorum Is-
raël,& dixit ad eos: Ite tollentes animal per
§ Heb. 11. c 28. 22 familias vestras,& immolate Phase: ¶§Fasci-
culumq; hyssopi tingite in sanguine qui est
in limine,& aspergite ex eo superliminare,
& vtrunque postem: nullus vestrum egredia-
23 tur ostium domus suæ vsq; manè. ¶ Transi-
bit enim Dominus percutiens Aegyptios:
cumq; viderit sanguinem in superliminari,
-3. & in vtroque poste, transcendet ostium -do-
mus', & non sinet percussorem ingredi do-
°Custodite. 24 mos vestras & lædere. ¶ °Custodi' verbum
4. istud legitimnm °tibi', & filijs °tuis' vsq; in
°vobis. 4. 25 æternum. ¶ Cumq; introieritis terram quã
°vestru. 4. Dominus *daturus est vobis,vt pollicitus est,
*Deus. 26 obseruabitis ceremonias istas. ¶ Et cum di-
xerint vobis filij vestri, Quæ est ista reli-
27 gio? ¶ Dicetis eis, Victima transitus Domini
est, quando transiuit super domos filiorum
Israël in Aegypto, percutiens Aegyptios, &
domos nostras liberans. Incuruatusq; popu
28 lus adorauit. ¶ Et egressi filii Israël fecerunt
E sicut præceperat Dominus Moysi & Aaron.
29 ¶ Factũ est aũt in noctis medio, pcussit Dñs
oẽ primogenitũ in Terra-Aegypti, à primo-
genito Pharaonis qui in solio eius sedebat,
§ Sap. 18. b §vsq; ad primogenitum captiuæ quæ erat in
9. & 11. b carcere, & omne primogenitum iumento-
15. 30 rum. ¶ Surrexitq; Pharao nocte & omnes
serui eius, cunctaq; Aegyptus: & ortus est
clamor magnus in Aegypto: neque enim
erat domus in qua non iaceret mortuus.
31 ¶ Vocatisq; Pharao, Moyse & Aaron nocte
ait: Surgite,& egredimini a populo meo,vos
& filii Israël: ite,immolate Domino, sicut
32 dicitis. ¶ Oues vestras & armenta assumite,
vt petieratis; & abeuntes benedicite mihi.
33 ¶ Vrgebantque Aegyptii populum de terra
exire velociter,dicentes,Omnes moriemur.
34 ¶ Tulit igitur populus conspersam farinam
antequam fermentaretur: & ligans in pal-
35 lijs,posuit super humeros suos. ¶ Feceruntque
§ Sup. 11. a que filij Israël § sicut præceperat Dominus
2. Moysi: & petierunt ab Aegyptijs vasa ar-
36 gentea & aurea,vestemq; plurimam. ¶ Do-
minus autem dedit gratiam populo coram
F Aegyptijs,vt commodarent eis: & spoliaue-
37 runt Aegyptios. ¶ Profectiq; sunt filij Israël
de Ramasse in Socoth, sexcenta ferè millia
-12. peditum virorum, absque paruulis -& mu-
38 lieribus'. ¶ Sed & vulgus promiscuum innu-
merabile ascendit cum eis, oues & armenta
& animantia diuersi generis multa nimis.
39 ¶ Coxeruntque farinam quam dudum de
Aegypto conspersam tulerant, & fecerunt
subcinericios panes azymos: neque enim po-
terat fermentari cogẽtibus exire Aegyptijs,
& nullam facere sinentibus moram: nec
pulmẽti quicquam occurrerat præparare.
40 ¶ Habitatio autem filiorum Israël,qua man
serunt in Aegypto, fuit quadringentorũ tri-
41 ginta annorum. ¶ Quibus expletis, eadem
die egressus est omnis exercitus Domini de
42 Terra-Aegypti. ¶ Nox ista est obseruabilis
Domini,quando eduxit eos de Terra-Aegy-
pti: hanc obseruare debẽt omnes filij Israël
43 in generationibus suis. ¶ Dixitq; Dominus
G ad Moysen & Aaron: Hæc est religio Phase.
44 Omnis alienigena nõ comedet ex eo. ¶ Om-
nis autem seruus emptitius circũcidetur, &
45 sic comedet. ¶ Aduena & mercenarius non
46 edent ex eo. ¶ § In una domo comedetur, § Num. 9. b
nec efferetis de carnibus eius foras, nec os 12.
47 illius confringetis. ¶ Omnis cœtus filiorum Ioan. 19. f
48 Israël faciet illud. ¶ Quòd siquis peregrino- 36.
rum in uestram uoluerit transire coloniam,
& facere Phase Domini; circuncidetur prius
omne masculinum eius, & tunc ritè celebra
bit: eritq; sicut indigena terræ. siquis autem
circuncisus non fuerit, non vescetur ex eo.
49 ¶ Eadem lex erit indigenæ & colono qui pe
50 regrinatur apud vos. ¶ Feceruntq; omnes
filij Israël sicut præceperat Dominus Moysi
51 & Aaron. ¶ Et eadem die eduxit Dñs filios
Israël de Terra-Aegypti per turmas suas.

CAPVT XIII.

1 LOCVTVSQVE est Dñs ad Moy-
A sen, dicens: ¶ § Sanctifica mihi § Infr. 34. c
2 omne primogenitũ quod ape- 19.
rit uuluam in filijs Israël, tam Nume. 8. c
de hominibus, q̃ de iumentis: 16.
3 mea sũt.n.oĩa. ¶ Et ait Moyses Luca 2. d
ad populũ: Memẽtote diei huius,in qua egres 23.
si estis de Aegypto & de domo seruitutis,qm̃ Leuit. 27. e
ĩ manu forti eduxit vos Dñs de loco isto: vt 26.
4 nõ comedatis fermẽtatũ panẽ. ¶ Hodie egredi
5 mini mẽse nouarũ frugũ. ¶ Cumq; introduxe
rit °te' Dominus in Terrã-Chananæi & He- °vos 1.
thæi & Ammorrhæi & Heuæi & Iebusæi, quã
iurauit patribus tuis, ut daret tibi terram
fluentem lacte & melle; °celebrabitis' hunc °celebrabu
6 morem sacrorum mense isto. ¶ Septem die- t
bus vescẽtis azymis: & in die septimo erit
7 solennitas Domini. ¶ Azyma comedetis se-
ptẽ diebus,non apparebit apud te aliquid fer
8 mentatum,nec in cunctis finibus tuis. ¶ Nar-
B rabisq; filio tuo in die illo, dicens: Hoc est
quod fecit mihi Dominus, quando egressus
9 sum de Aegypto. ¶ Et erit quasi signum in
manu tua,& quasi monimentũ ante oculos
tuos: & ut lex Domini semper sit in ore tuo,
in manu enim forti eduxit te Dominus de
10 Aegypto. ¶ Custodies huiuscemodi cultum
11 statuto tempore à diebus in dies. ¶ Cumq;
introduxerit te,Dominus in Terram-Chana
næi,sicut iurauit tibi & patribus tuis, & de-
12 derit tibi eam: ¶ §separabis omne quod ape- § Infr. 22. d
rit uuluam, Domino, & quod primitiuũ est 29. & 34. c
in pecoribus tuis: quicquid habueris mascu- 19.
13 lini sexus,consecrabis Domino. ¶ Primoge- Ezec. 44. g
nitum asini mutabis oue: quod, si non rede- 30.
meris,interficies. Omne autem primogeni-
tum hominis de filijs tuis, pretio redimes.
14 ¶ Cumq; interrogauerit te filius tuus cras,di
C cens,Quid est hoc? Respondebis ei: In ma-
nu forti eduxit nos Dominus de terra-Aegy

15 pti de domo seruitutis. Nam cũ induratus
esset Pharao, & nollet nos dimittere, occidit
Dominus omne primogenitũ in Terra-Aegy
pti, à primogenito hominis vsque ad primo-
genitum iumentorum: idcirco immolo Do-
mino omne quod aperit vuluã masculini se-
xus, & omnia primogenita filiorum meorũ
16 redimo. Erit igitur quasi signum in manu
tua, & quasi appẽsum quid, ob recordationẽ,
ᵃinter 6. ante oculos tuos: eò quòd in manu forti eduxit
17 nos Dominus de Aegypto. Igitur cùm emi
sisset Pharao populum, non eos duxit Domi
nus per viam Terræ-Philisthijm, quæ vicina
est: reputans ne fortè pœniteret eũ, si vidis-
set aduersum se bella consurgere, & reuerte-
18 retur in Aegyptum. Sed circunduxit per
D viam deserti, quæ est iuxta Mare-rubrum: &
armati ascenderunt filij Israël de Terra-Ae-
19 gypti. Tulit quoq; Moyses ossa Ioseph se-
Gen. 50. d cum: eò quòd adiurasset filios Israël, dicens: Vi
25. sitabit vos Deus, efferte ossa mea hinc vobis-
Num. 14 c 20 cum. Profectique de Socoth castrametati
21. sunt in Etham in extremis finibus solitudi-
1. Cor. 10. 21 nis. Dominus autem præcedebat eos ad
a. 1. ostendendam viam per diem in columna
Neh 9. 12. nubis, & per noctem in columna ignis: vt
d. 19. 22 dux esset itineris vtroq; tempore. Nunquã defuit
columna nubis per diem, nec columna ignis
per noctem, coram populo.

CAPVT XIIII.

1 LOCVTVS est autem Dominus
A ad Moysen, dicens: Loquere fi-
2 lijs Israël: Reuersi castra meten-
tur è regione Phi-hahiroth, quæ
est inter Magdalum, & mare cõ
tra Beel-sephon: in conspectu eius castra po
3 netis super mare. Dicturusq; est Pharao sup.
filijs Israël: Coarctati sunt in terra, conclusit
4 eos desertum. Et indurabo cor eius, ac per-
sequetur vos: & glorificabor in Pharaone
& in omni exercitu eius: scientque Aegyptij,
5 quia ego sum Dominus. Feceruntq; ita. Et
B nũciatum est Regi Aegyptiorum, quòd fugisset
populus: immutatumque est cor Pharaonis
& seruorũ eius super populum, & dixerunt:
Quid voluimus facere, vt dimitteremus
6 Israël, ne seruiret nobis? Iunxit ergo cur-
rum, & omnem populum assumpsit secum.
7 Tulitq; sexcentos currus electos, & quic-
quid in Aegypto curruum fuit: & duces
8 totius exercitus. Indurauitq; Dominus cor
Pharaonis regis Aegypti, & persecutus est
1. Mac. 4. filios Israël: at illi egressi erant in ma-
a. 9. 9 nu excelsa. Cumq; persequerẽtur Aegy-
Iosue 24. b ptij vestigia præcedentium, repererunt eos
6. in castris super mare: omnis equitatus &
currus Pharaonis, & vniuersus exerci-
tus erant in Phi-hahiroth contra Beel-se-
10 phon. Cumque appropinquasset Pharao,
C leuantes filij Israël oculos, viderunt Aegy-
ptios post se: & timuerunt valde, clamaue-
11 runtq; ad Dominum. Et dixerunt ad Moy-
sen: Forsitan non erant sepulchra in Aegy-
pto, ideo tulisti nos, vt moreremur in solitu
dine: quid hoc facere voluisti, vt educeres nos
12 ex Aegypto? Nonne iste est sermo, quem lo
quebamur ad te in Aegypto, dicentes, Rece-
de à nobis, vt seruiamus Aegyptijs? multo
enim melius erat seruire eis, quàm mori in so-
13 litudine. Et ait Moyses ad populum: Nolite
timere, state, & videte magnalia Domini quę
facturus est hodie. Aegyptios enim, quos nũc
videtis, nequaquam vltra videbitis vsque in
14 sempiternum. Dominus pugnabit pro vo-
15 bis, & vos tacebitis. Dixitque Dominus ad
D Moysen: Quid clamas ad me? Loquere filijs
16 Israël, vt proficiscantur. Tu autem eleua
virgam tuam, & extende manum tuam super
mare, & diuide illud: vt gradiantur filij Israël
17 in medio mari per siccum. Ego autem indu
rabo cor Aegyptiorum, vt persequantur vos:
& glorificabor in Pharaone, & in omni exer
citu eius, & in curribus, & in equitibus illius.
18 Et scient Aegyptij, quia ego sum Dominus
cum glorificatus fuero in Pharaone, & in
19 curribus, atque in equitibus eius. Tollensq;
se Angelus Domini, qui præcedebat castra
Israël, abijt post eos: & cum eo pariter colum
20 na nubis, priora dimittens post tergum, ste- Psal. 77. b
E tit inter castra Aegyptiorum, & castra Israël: 13. & 104.
& erat nubes tenebrosa, & illuminans no- d. 36.
ctem, ita vt ad se inuicem toto noctis tem- Psal. 113. a
21 pore accedere non valerent. Cumque ex- 3.
tendisset Moyses manum super mare, ab-
stulit illud Dominus, flante vento vehemen-
ti, & vrente tota nocte, & vertit in siccum:
22 diuisaque est aqua. Et ingressi sunt filij 1. Cor. 10.
Israël per medium sicci maris: erat enim a- a. 1.
qua quasi murus à dextra eorum & læua. Heb. 11. d
23 Persequentesq; Aegyptij ingressi sunt post 29.
eos, & omnis equitatus Pharaonis, currus
24 eius, & equites per medium maris. Iamq;
F aduenerat vigilia matutina, & ecce respi Sap. 18. b
ciens Dominus super castra Aegyptiorum 15.
per columnam ignis & nubis, interfecit exer
25 citum eorum, & subuertit rotas curruum,
ferebanturque in profundum. Dixerunt er-
go Aegyptij: Fugiamus Israëlem: Dominus
26 enim pugnat pro eis contra nos. Et ait Do-
minus ad Moysen: Extende manum tuam
super mare, vt reuertantur aquæ ad Aegy-
27 ptios super currus & equites eorũ. Cumq;
extendisset Moyses manum contra mare,
reuersum est primo diluculo ad priorem lo-
cum: fugientibusque Aegyptijs occurrerũt
aquæ, & inuoluit eos Dominus in medijs
28 fluctibus. Reuersæque sunt aquæ, & operue
G runt currus, & equites cuncti exercitus Pha-
raonis, qui sequentes ingressi fuerant mare:
29 nec vnus quidem superfuit ex eis. Filij au
tem Israël perrexerunt per medium sicci ma
ris, & aquæ eis erant quasi pro muro à dex-
30 tris & à sinistris. Liberauitq; Dominus in
31 die illa Israël de manu Aegyptiorum. Et
viderũt Aegyptios mortuos super littus ma
ris, & manum magnam quam exercuerat
Dominus contra eos: timuitque populus
Dominum, & crediderũt Domino, & Moysi
seruo eius.

CAPVT XV.

1 TVNC cecinit Moyses, & filij Is-
A raël carmen hoc Domino, &
dixerunt: Cantemus Domi-
no: gloriosè enim magnifica-
tus est, equum & ascensorẽ de-
‖ Sap. 10. d. 21. 2 iecit in mare. ‖ Fortitudo
Isa. 12. a. 2. mea, & laus mea Dñs, & factus est mihi
Psal. 117. c. 14. in salutem: iste Deus meus, & glorificabo
eum: Deus patris mei, & exaltabo eum.
3 Dominus quasi vir pugnator, omnipotens
4 nomen eius. Currus Pharaonis & exerci-
tum eius proiecit in mare: electi principes
5 eius submersi sunt in Mari-rubro. Abyssi
operuerũt eos, descenderunt in profundum
6 quasi lapis. Dextera tua Domine magnifi
cata est in fortitudine, dextera tua Domine
7 percussit inimicum. Et in multitudine glo-
° tuos 4. riæ tuæ deposuisti aduersarios °meos: misi-
sti iram tuam q̃ deuorauit eos sicut stipulã.
8 Et in spũ furoris tui congregatæ sunt aquæ:
B stetit vnda fluens, cõgregatæ sunt abyssi in
9 medio mari. Dixit inimicus: Persequar & cõ
prehendã, diuidã spolia, implebitur aĩa mea:
euaginabo gladiũ meũ, interficiet eos manus
10 mea. Flauit spũs tuus, & operuit eos mare:
submersi sunt quasi plũbũ in aquis vehemẽ-
11 tibus. Quis similis tui in fortibus Dñe? q̃s
similis tui, magnificus in sanctitate, terribi-
** c 10.* 12 lis atq; laudabilis, *faciens mirabilia? Ex-
tendisti manum tuam, & deuorauit eos ter-
13 ra. Dux fuisti in misericordia tua populo
quem redemisti: & portasti eum in fortitu-
dine tua, ad habitaculum sanctum tuum.
14 Ascenderunt populi, & irati sunt: dolores
15 obtinuerunt habitatores Philisthiim. Tunc
conturbati sunt principes Edom, robustos
Moab obtinuit tremor, obriguerunt omnes
16 habitatores Chanaan. Irruat super eos for-
mido & pauor, in magnitudine brachij tui:
Fiãt immobiles quasi lapis, donec pertrãseat
C populus tuus Dñe, donec pertrãseat populus
17 tuus iste quem possedisti. Introduces eos &
plãtabis in mõte hæreditatis tuæ, firmissimo
habitaculo tuo qđ operatus es Dñe: sanctua-
riũ tuum Dñe, quod firmauerũt manus tuæ.
18 Dominus regnabit in æternum, & vltrà.
° equus 6. 4. 19 Ingressus est enim °eques, Pharao cũ curri-
bus & equitibus eius in mare: & reduxit su-
per eos Dominus aquas maris: filij autem
Israël ambulauerunt per siccum in medio
20 eius. Sumpsit ergo Maria Prophetissa, so-
ror Aaron, tympanum in manu sua: egres-
sæq; sunt oẽs mulieres post eam cum tym-
21 panis & choris. quibus præcinebat, dicens:
Cantemus Dño, gloriosè enim magnificatus
est, equum & ascensorẽ eius deiecit in ma-
22 re. Tulit aũt Moyses Israël de Mari-rubro,
& egressi sunt in desertũ Sur: ambulaueruntq;
D tribus diebus p solitudinẽ, & nõ inueniebãt
23 aquã. Et venerũt in Mara, nec poterãt bibe-
re aquas de Mara, eo q̃ essent amaræ: vnde &
cõgruũ loco nomẽ imposuit, vocans illũ Ma
24 ra, id est, amaritudinẽ. Et murmurauit po-
pulus cõtra Moysen, dicens: Quid bibemus?
25 At ille clamauit ad Dñm: qui ostendit ei li-
gnũ: quod cũ misisset in aquas, in dulcedinẽ
versæ sunt. ‖ ibi cõstituit ei pcepta, atq; iudi- *‖ Iudith 5. c. 15.*
26 cia, & ibi tẽtauit eũ, dicens: Si audieris vo- *Eccle. 38. a. 5.*
cẽ Dñi Dei tui, & qđ rectum est corã eo fece-
ris, & obedieris mãdatis eius, custodierisq;
oĩa pcepta illius; cũctum languorẽ, quem po
sui in Aegypto, nõ inducã sup te. ego enim
27 sum Dominus Deus sanator tuus. Venerũt *‖ Nu. 33. b. 9.*
aũt in Elim filij Israël, vbi erãt duodecim
fontes aquarum, & septuaginta palmæ: & ca
strametati sunt iuxta aquas.

CAPVT XVI.

1 PROFECTIQVE sunt de Elim, *Sap. 11. a. 2.*
A & venit omnis multitudo filio-
rum Israël in desertum Sin, qđ
est inter Elim & Sinai: quin-
to decimo die mẽsis secũdi, post
2 quam egressi sunt de Terra-Aegypti. Et mur
murauit oĩs cõgregatio filiorũ Israël cõtra
3 Moysẽ, & Aarõ in solitudine. Dixerũtq; filij
Israël ad eos: Vtinã mortui essemus, p manu
Dñi ĩ Terra-Aegypti, qñ sedebamus sup ol-
las carniũ, & comedebamus panem in satu-
ritate: Cur induxistis nos in desertum istud,
4 ut occideretis oẽm multitudinẽ fame? Di-
xit autem Dñs ad Moysen: Ecce, ego pluã vo-
B bis panes de cœlo: egrediatur populus, & colli-
gat q̃ sufficiũt p singulos dies: vt tẽtẽ eũ vtrũ
5 ambulet in lege mea, an non. Die autẽ sex-
to parent qđ inferant: & sit duplum q̃ colli-
6 gere solebãt p singulos dies. Dixerũtq; Moy
ses, & Aaron ad oẽs filios Israël: Vespere scie-
7 tis, q̃ Dñs eduxerit vos de terra-Aegypti. &
manè videbitis gloriã Dñi. audiuit enim mur
mur vestrũ contra Dñm: nos verò qd sumus,
8 q̃a mussitastis cõtra nos? Et ait Moyses: Da-
bit vobis Dñs vespere carnes edere, & manè
panes in saturitate: eò q̃ audierit murmura-
tiones vestras, quibus murmurati estis contra
eum: nos enim quid sumus? nec contra nos
C est murmur vestrum, sed contra Dominum.
9 Dixit quoque Moyses ad Aaron: Dic vni-
uersæ congregationi filiorũ Israël, Accedite
coram Domino: audiuit enim murmur ve-
10 strum. Cumq; loqueretur Aaron ad omnẽ
cœtũ filiorum Israël, respexerũt ad solitudi-
nem. Et ecce gloria Dñi apparuit in nube.
11 Locutus est aũt Dñs ad Moysen, dicẽs: Au *‖ Eccl. 45. a. 6.*
12 diui murmurationes filiorũ Israël. loquere
ad eos: Vespere comedetis carnes, & manè sa
turabimini panibus; scietisq; q̃ ego sum Do
13 minus Deus vester. Factũ est ergo vespere,
& ascendens coturnix cooperuit castra: ma-
nè quoq; ros iacuit per circuitum castrorũ.
14 Cumq; operuisset superficiẽ terræ, ‖ appa- *‖ Nu. 11. b. 7.*
D ruit in solitudine minutũ, & quasi pilo tu- *Psal. 77. 24.*
sum in similitudinem pruinæ super terram.
15 Quod cùm vidissent filij Israël, dixerunt ad *Cap. 16. c. 20.*
inuicem: Manhu: (quod significat, Quid
est hoc?) ignorabãt enim qd esset. Quibus ait *Io. 6. d. 31.*
Moyses: ‖ Iste est panis quẽ Dñs dedit vobis *1 Cor. 10. a. 3.*
16 ad vescendũ. Hic est sermo quẽ pcepit Dñs:
Colligat vnusquisq; ex eo quãtũ sufficit ad ve-
scendum: gomor per singula capita, iuxta nu

merum animarum veſtratum,quæ habitant
17 in tabernaculo, ſic tolletis. ℣ Fecetuntque
ita filij Iſraël, & collegerunt, alius plus,
18 alius minus. ℣ Et menſi ſunt ad menſuram
‖2. Cor. 8. d. 15. E gomor: ‖ nec qui plus collegerat, habuit
amplius: nec qui minus parauerat, repetit
minus: ſed ſinguli iuxta id quod edere po-
19 terant, congregauerunt. ℣ Dixitq; Moyſes
ad eos: Nullus relinquat ex eo in manè.
20 ℣ Qui non audierunt eum, ſed dimiſerunt
quidam ex eis vſque manè, & ſcatere cœpit
vermibus, atq; computruit: & iratus eſt con-
21 tra eos Moyſes. ℣ Colligebant autẽ manè
ſinguli quantum ſufficere poterat ad veſcen-
dum: cumque incaluiſſet Sol, liquefiebat.
22 ℣ In die autem ſexta collegerunt cibos du-
plices, id eſt, duo gomor per ſingulos hoĩes:
venerunt autem omnes principes multitu-
23 dinis, & narrauerunt Moyſi. ℣ Qui ait eis:
Hoc eſt, q̃d loquutus eſt Dominus: Requies
Sabbathi ſanctificata eſt Dño cras. quod-
cunq; operandũ eſt, facite: & quę coquenda
ſunt, coquite: quicquid aũt reliquum fuerit,
24 reponite vſq; in manè. ℣ Feceruntq; ita, vt
præceperat Moyſes; & non computruit, neq;
25 vermis inuẽtus eſt in eo. ℣ Dixitq; Moyſes:
Domino: 6. -1. F Comedite illud hodie, q̃a Sabbathũ eſt Dñi`:
26 nõ Inuenietur hodie in agro. ℣ Sex diebus col
ligite: in die ãt ſeptimo ſabbathum eſt Dñi`,
27 idcirco non inuenietur. ℣ Venitq; ſeptima
dies: & egreſſi de populo, vt colligerent, non
28 inuenerunt. ℣ Dixit autem Dñs ad Moy-
ſen: Vſquequo non vultis cuſtodire man-
29 data mea, & legem meam? ℣ Videte q̃ Do-
minus dederit vobis ſabbathum, & p̃p hoc
die ſexta tribuit vobis cibos duplices: ma-
neat vnuſquiſque apud ſemetipſum: nullus
30 egrediatur de loco ſuo die ſeptimo. ℣ Et ſab-
31 bathizauit populus die ſeptimo. ℣ Appella-
uitque domus Iſraël nomen eius Man, quod
erat quaſi ſemen coriandri album, guſtuſque
32 eius quaſi ſimilæ cum melle. ℣ Dixit ãt Moy-
ſes: Iſte eſt ſermo quẽ præcepit Dñs: Imple
gomor ex eo, & cuſtodiatur in futuras retrò
G g̃nationes: vt nouerint panẽ quo alui vos in
ſolitudine, q̃n educti eſtis de Terra-Aegy-
33 pti. ℣ Dixitq; Moyſes ad Aaron: Sume vas
vnum, & mitte ibi Man, quantum poteſt ca
pere gomor: & repone coram Domino ad
* futuras retro 6. 34 ſeruandum in * g̃nationes veſtras, ℣ ſicut præ
cepit Dominus Moyſi. Poſuitq; illud Aaron
‖Neh. 9. d. 15. 35 in tabernaculo reſeruandũ. ℣ ‖ Filij autem
Iſraël comederunt Man quadraginta annis:
‖Iudith. 5. 15. donec venirent in terram habitabilem: hoc
cibo aliti ſunt, vſquequo tangerent fines
36 Terræ-Chanáan. ℣ Gomor autem decima
pars eſt ephi.

CAPVT XVII.

1 A GITVR profecta omnis multi-
tudo filiorum Iſraël de deſerto
Sin, per manſiones ſuas, iuxta
ſermonem Domini, caſtrame-
‖Num. 20. a. 4. tati ſunt in Raphidim, vbi non
2 erat aqua ad bibendum populo. ℣ ‖ Qui iur-
gatus contra Moyſen, ait: Da nobis aquam,
vt bibamus. Quibus reſpondit Moyſes: Quid
iurgamini cõtra me? cur tentatis Dominũ?
3 ℣ Sitiuit ergo ibi populus præ aquæ penuria,
& murmurauit contra Moyſen, dicens: Cur
feciſti nos exire de Aegypto, vt occideres
4 nos, & liberos noſtros, ac iumenta ſiti? ℣ Cla
B mauit autem Moyſes ad Dominum, dicens:
Quid faciam populo huic? adhuc paululũ,
5 & lapidabit me. ℣ Et ait Dominus ad Moy-
ſen: Antecede populum, & ſume tecum de
ſenioribus Iſraël, & virgam qua ‖ percuſſiſti ‖Sup. 14. e. 20.
6 fluuium, tolle in manu tua, & vade. ℣ ‖ En
ego ſtabo ibi coram te, ſupra petram Horeb: ‖Pſal. 77. b. 15.
percutieſq; petram, & exibit ex ea aqua, vt
bibat populus. Fecit Moyſes ita coram ſenio 1. Cor. 10. a. 4.
7 ribus Iſraël. ℣ Et vocauit nomen loci illius
Tentatio, propter iurgium filiorum Iſraël, & ‖Iudith 4. d. 12.
C quia tentauerunt Dominum, dicentes, Eſt
8 ne Dominus in nobis, an non? ℣ ‖ Venit aũt Sapiẽ. 11. a. 3.
Amalec*, & pugnabat contra Iſraël in Ra-
9 phidim. ℣ Dixitq; Moyſes ad Ioſue: Elige vi- Deut. 25. d. 17.
ros, & egreſſus pugna contra Amalec: cras
ego ſtabo in vertice collis, habens virgam 1. Re. 15. a. 2.
10 Dei in manu mea. ℣ Fecit Ioſue, vt locutus
erat Moyſes, & pugnauit contra Amalec: *ad pugnam, 4.
Moyſes autem, & Aaron, & Hur aſcende-
11 runt ſuper verticem collis. ℣ Cumq; leua-
ret Moyſes manus, vincebat Iſraël: ſin au-
tem paululum remiſiſſet, ſuperabat Amalec.
12 ℣ Manus autem Moyſi erant graues: Su-
mentes igitur lapidem, poſuerunt ſubter
eum, in quo ſedit: Aaron autem & Hur ſu-
D ſtentabant manus eius ex vtraq; parte. Et
factum eſt, vt manus illius non laſſarentur
13 vſque ad occaſum Solis. ℣ Fugauitq; Ioſue
14 Amalec, & populum eius in ore gladij. ℣ Di
xit autem Dominus ad Moyſen: Scribe hoc
ob monimentum in libro, & trade auribus
Ioſue: delebo enim memoriam Amalec ſub
15 cœlo. ℣ Aedificauitq; Moyſes altare: & vo-
cauit nomen eius, Dominus exaltatio mea,
16 dicens: ℣ Quia manus *ſolij` Domini, & bel *ſolius
lum Domini erit contra Amalec, à genera-
tione in generationem.

CAPVT XVIII.

1 A CVMQVE audiſſet Iethro ſacer-
dos Madian, cognatus Moyſi,
omnia quæ fecerat Deus Moyſi,
& Iſraël populo ſuo, & q̃ eduxiſ
ſet Dominus Iſraël de Aegy-
2 pto: ℣ tulit, Sephoram vxorem Moyſi quam
3 remiſerat, ℣ & duos filios eius, quorũ vnus
vocabatur Gerſam, dicente patre, ‖ Aduena ‖Sup. 2. d. 22.
4 fui in terra aliena. ℣ alter vero Eliezer: Deus
enim, ait, patris mei adiutor meus, & eruit
5 me de gladio Pharaonis. ℣ Venit ergo Iethro
cognatus Moyſi, & filij eius, & vxor eius ad
Moyſen in deſertum, vbi erat caſtrameta-
6 tus iuxta Montem-Dei. ℣ Et mãdauit Moy-
ſi, dicens: Ego Iethro cognatus tuus venio
7 ad te, & vxor tua, & duo filij tui cũ ea. ℣ Qui
egreſſus in occurſum cognati ſui, adorauit: &
oſculatus eſt eum: ſalutaueruntq; ſe mutuò
B verbis pacificis. Cumq; intraſſet tabernacu-
8 lum, ℣ narrauit Moyſes cognato ſuo cuncta

quæ fecerat Dominus Pharaoni & Aegyptijs
propter Israël: vniuersumque laborem qui
acciderat eis in itinere, & quòd liberauerat eos
9 Dominus. Lætatusque est Iethro super om
nibus bonis, quæ fecerat Dominus Israëli,
eo quòd eruisset eum de manu Aegyptiorum,
10 & ait: Benedictus Dominus qui liberauit
vos de manu Aegyptiorum, & de manu Pha-
raonis, qui eruit populum suum de manu
11 Aegypti. Nunc cognoui, quia magnus Do-
minus super omnes deos: eò quòd superbè
12 egerint contra illos. Obtulit ergo Iethro
C cognatus Moysi holocausta & hostias Do-
mino: veneruntq; Aaron & omnes senio-
res Israël, vt comederent panem cum eo co-
13 ram Deo. Altera autem die sedit Moyses
vt iudicaret populum, qui assistebat Moysi
14 à manè vsque ad vesperam. Quod cùm vi-
disset cognatus eius, omnia scilicet quæ age-
bat in populo, ait: Quid est hoc quod facis
in plebe? cur solus sedes, & omnis populus
15 præstolatur de manè ad vesperam? Cui re-
spondit Moyses: Venit ad me populus quæ-
16 rens sententiam Dei. Cumq; acciderit eis
aliqua disceptatio, veniunt ad me, vt iudicē
inter eos, & ostendam præcepta Dei, & leges
17 eius. At ille: Non bonam, inquit, rem fa-
18 cis: Stulto labore consumeris & tu, & po-
pulus iste qui tecum est: vltra vires tuas est
negocium. solus illud non poteris sustine-
19 re. Sed audi verba mea atque consilia, &
erit Dñs tecū. Esto tu populo in his quæ ad
Deum pertinent, vt referas quæ dicuntur ad eū:
20 ostendasq; populo ceremonias & ritū co-
lendi, viāq; per quā ingredi debeant, & opus
21 quod facere debeant. Prouide autem de oī
D plebe viros *sapientes` & timētes Deum, in
quibus sit veritas, & qui oderint auaritiam,
& constitue ex eis tribunos, & centuriones,
22 & quinquagenarios, & decanos, qui iudicēt
populū omni tempore: quicquid aūt maius
fuerit, referant ad te, & ipsi minora tantum-
modò iudicent, leuiusq; sit tibi, partito in
23 alios onere. Si hoc feceris, implebis impe-
rium Dei, & præcepta eius poteris sustētare:
& omnis hic populus reuertetur ad loca sua
24 cū pace. Quibus auditis Moyses, fecit oīa
25 quæ ille suggesserat. Et electis viris strenuis
de cuncto Israël, constituit eos principes po
puli, tribunos & centuriones, & quinquage-
26 narios & decanos. Qui iudicabant plebem
omni tempore: quicquid autē grauius erat,
referebant ad eū, faciliora tantummodo iu
27 dicantes. Dimisitq; cognatum suum: qui
reuersus abijt in terram suam.

Sup. 2. b. 4. 10. c. 14. d. 22. & 5. b. 7. d. 11. & 14. b. 8.

Deut. 1. b. 18.

*potentes 13.

CAPVT XIX.

1 Mense tertio egressionis *Israël
A de Terra-Aegypti, in die hac ve
2 nerūt in solitudinē Sinai. Nam
profecti de Raphidim, & peruē-
nientes vsq; in desertum Sinai,
castrametati sunt in eodem loco, ibiq; Israël
3 fixit tentoria è regione montis. Moyses
autem ascendit ad Deum: vocauitque eum
Dñs de mōte, & ait: Hæc dices domui Iacob,
4 & annunciabis filijs Israël: Vos ipsi vidistis
quæ fecerim Aegyptijs, quomodo portaue-
rim vos super alas aquilarū, & assumpserim
5 mihi. Si ergo audieritis vocem meam, &
custodieritis pactum meum; eritis mihi in
peculium de cunctis populis: mea est enim
6 omnis terra. Et vos eritis mihi in regnum
B sacerdotale, & gens sancta. hæc sunt verba
7 quæ loquèris ad filios Israël. Venit Moyses &
conuocatis maioribus natu populi, exposuit
8 oēs sermones quos mandauerat Dñs. Respō
ditq; omnis populus simul: Cuncta quæ lo-
cutus est Dominus, faciemus. Cumq; retulis
9 set Moyses verba populi ad Dominum, ait
ei Dominus: Iam nunc veniam ad te in ca-
ligine nubis, vt audiat me populus loquentē
ad te, & credat tibi in perpetuū. Nunciauit er
10 go Moyses verba populi ad Dñm. Qui di-
xit ei: Vade ad populum, & sanctifica illos
11 hodie & cras. lauentq; vestimenta sua, &
sint parati in diem tertium: in die enim ter-
tia descendet Dominus corā omni plebe su
12 per montē Sinai. Constitues terminos po-
C pulo per circuitum, & dices ad eos`: Ca-
uete ne ascendatis in montem, nec tan
gatis fines illius: omnis qui tetigerit mon-
13 tem, morte morietur. Manus non *tan-
get eum`, sed lapidibus opprimetur, aut
confodietur iaculis: siue iumentum fuerit,
siue homo, non viuet. cùm cœperit clāgere
14 buccina, tunc ascendant in montem. De-
scenditq; Moyses de monte ad populum, &
sanctificauit eū. Cumq; lauissent vestimēta
15 sua, ait ad eos: Estote parati in diē tertiū,
16 & ne appropinquetis vxoribus vestris. Iāq;
aduenerat tertius dies, & manè inclaruerat,
& ecce cœperunt audiri tonitrua, ac mica-
re fulgura, & nubes densissima operire mon-
tem, clangorque buccinæ vehementiùs per-
strepebat: & timuit *populus qui erat in
17 castris. Cumque eduxisset eos Moyses in
occursum Dei de loco castrorum, steterunt
18 ad radices montis. Totus autem mons Si-
D nai fumabat, eo quòd descendisset Dominus
Deus super eū in igne, & ascenderet fumus
ex eo quasi de fornace: eratq; omnis mons
19 terribilis. Et sonitus buccinę paulatim cre-
scebat in maius, & prolixiùs tendebatur:
Moyses loquebatur, & Deus respondebat ei.
20 Descēditq; Dominus super montem Sinai
in ipso montis vertice, & vocauit Moysen in
21 cacumen eius. Quò cùm ascendisset, di-
xit ad eum: Descēde, & contestare populum:
ne fortè velit transcendere terminos ad vi-
dendum Dominum, & pereat ex eis pluri-
22 ma multitudo. Sacerdotes quoq; qui acce-
dunt ad Dominum, sanctificentur, ne per-
23 cutiat eos. Dixitq; Moyses ad Dominum:
Non poterit vulgus ascendere in montem
Sinai: tu enim testificatus es, & iussisti, dicēs,
Pone terminos`circa montem & sanctifica
24 illum. Cui ait Dominus: Vade, descende:
ascendesque tu, & Aaron tecum: sacerdotes
autem & populus ne transeant terminos,
nec ascendant ad Dominum, ne fortè in-
25 terficiat illos. Descēditq; Moyses ad popu
lum, & omnia narrauit eis.

*filiorū 3.

Num. 33. c. 19.

Act. 7. c. 38.

Deu. 29. a. 2.

Psal. 23. a. 1.

1. Pet. 2. b. 9.

-6.

Heb. 12. c. 18.

*tanget 7

* omnis 2.

Deu. 4. b. 11.

CAPVT XX.

1 LOCVTVSQVE est Dominus cũ-
A ctos sermones hos: Ego sũ Do-
2 minus Deus tuus, qui eduxi te
de Terra Aegypti, de domo ser-
3 uitutis. Nõ habebis deos alie-
4 nos coram me. Non facies tibi sculptile,
neq; omnem similitudinem quæ est in cœ-
lo désuper, & quæ in terra deorsum; nec eo-
5 rum quæ sunt in aquis sub terra. Non ado-
rabis ea, neq; coles: ego sum Dominus Deus
tuus fortis, zelotes, visitans iniquitatem pa-
trum in filios, in tertiam, & quartam ge-
6 nerationem eorum qui oderunt me: &
B faciens misericordiam in millia his qui dili-
7 gunt me, & custodiunt præcepta mea. Non
assumes nomen Dñi Dei tui in vanum. nec
enim habebit insontem Dominus eum qui
assumpserit nomen Domini Dei sui frustra.
8 Memento, vt diem sabbathi sanctifices.
9 Sex diebus operaberis, & facies omnia opa
10 tua: septimo autem die sabbathum Domi-
ni Dei tui est: non facies omne opus in eo,
tu, & filius tuus, & filia tua, seruus tuus, &
ancilla tua, iumentum tuum, & aduena qui
11 est intra portas tuas. Sex enim diebus fecit
Dominus cœlum, & terram, & mare, & om-
nia quæ in eis sunt, & requieuit in die septi-
mo: idcirco benedixit Dominus diei sabba-
12 thi, & sanctificauit eum. Honora patrem
tuum, & matrem tuam, vt sis lõgeuus super
C terram, quam Dominus Deus tuus dabit ti-
13 bi. Non occides. Non mœchaberis. Non
14 furtum facies. Non loquèris contra proxi-
15 mum tuum falsum testimonium. Non
16 concupisces domum proximi tui: nec desi-
17 derabis vxorem eius, non seruum, non an-
cillam, non bouem, non asinum, nec omnia
18 quæ illius sunt. Cunctus autem populus
videbat voces & lampades, & sonitum buc-
cinæ, montemq; fumantem, & perterriti ac
19 pauore concussi steterunt procul, dicentes
Moysi: Loquere tu nobis, & audiemus. non
loquatur nobis Dominus, ne fortè moria-
20 mur. Et ait Moyses ad populum: Nolite ti-
mere: vt enim probaret uos, venit Deus, &
vt terror illius esset in vobis, & non pecca-
21 retis. Stetitq; populus de longe. Moyses au-
tem accessit ad caliginem in qua erat Deus.
22 Dixit præterea Dominus ad Moysen: Hæc
D dices filijs Israël: Vos vidistis quod de cœlo lo-
23 cutus sim vobis. Non facietis * deos argen-
24 teos, nec deos aureos facietis vobis. Altare
de terra facietis mihi, & offeretis sup. eo ho-
locausta & pacifica vest.a, oues vestras, &
boues in omni loco in quo memoria fuerit
nominis mei: ueniam ad te, & benedicã tibi.
25 Quòd si altare lapideum feceris mihi, nõ
ædificabis illud de sectis lapidibus: si. n. le-
uaueris cultrum * super eum, polluetur.
26 Non ascendes per gradus ad altare meum,
ne reueletur turpitudo tua.

Deut. 5. a 6. Psal. 80. c. 11. 96. b. 7. Leui. 26. a 1. Deut. 4. c 15. Iosue 24. d 14. Deu. 24. c 23. Deu. 5. b 11. Leui. 19. c 12. Matt. 5. c 27. Ezech. 20. b 12. Deut. 5. b 13. Infra 31. b 14. Gen. 2. a. 1. Deut. 5. b. 16. Matt. 15. a 4. Ephes. 6. a. 2. Matth. 5. c 16. Rom. 7. b. 7. 13. c. 9. * audiebat. 6. Hebr. 12. a 18. Deu. 18. c 16. * mecũ. 1. Infr. 27. b 8. 38. a. 7. Deu. 27. a 1. Iosue 8. f. 31. * t. ũ 16.

CAPVT XXI.

1 HAEC sunt iudicia quæ propones eis:
A Si emeris seruum Hebræum, sex an-
2 nis seruiet tibi: in septimo egredietur liber
3 gratis. Cum quali ueste intrauerit, cum tali
exeat. si habens uxorẽ, & uxor egredietur
4 simul. Sin autem dominus dederit illi uxo-
rem, & pepererit filios & filias: mulier & li-
beri eius erunt domini sui: ipse uerò exibit
5 cum uestitu suo. Quod si dixerit seruus,
Diligo dominum meum, & uxorem ac libe-
6 ros, non egrediar liber: offeret eum domi-
nus dijs, & applicabitur ad ostium & postes,
B perforabitq; aurẽ eius subula, & erit ei ser
7 uus in seculum. Si quis uendiderit filiam
suam in famulam, non egredietur, sicut an-
8 cillæ exire cõsueuerunt. Si displicuerit ocu
lis dñi sui, cui tradita fuerat: dimittet eam:
populo autem alieno uendendi non habebit
9 potestatem, si spreuerit eam. Sin autem fi-
lio suo desponderit eam, iuxta morem filia-
10 rum faciet illi. Quòd si alteram ei accepe-
rit, prouidebit puellæ nuptias, & uestimenta,
11 & precium pudicitiæ non negabit. Si tria
ista nõ fecerit, egredietur gratis absq; pecu-
12 nia. Qui percusserit hominem, uolens oc-
13 cidere, morte moriatur. Qui autem non
C est insidiatus, sed Deus illum tradidit in ma
nus eius: constituam tibi locum, in quem
14 fugere debeat. Si quis per industriam occi
derit proximum suum, & per insidias: ab al-
15 tari meo euelles eum, ut moriatur. Qui p-
cusserit patrem suum * aut matrem, morte
16 moriatur. Qui maledixerit patri suo uel
17 matri, morte moriatur. Qui furatus fuerit
hominem, & uendiderit eum, conuictus no-
18 xæ, morte moriatur. Si rixati fuerint uiri,
& percusserit alter proximum suum lapide,
uel pugno, & ille mortuus non fuerit, sed ia-
19 cuerit in lectulo: si surrexerit & ambula-
D uerit foris super baculum suum, innocens
erit qui percusserit, ita tamẽ ut operas eius,
20 & impensas in medicos restituat. Qui per-
cusserit seruum suum, uel ancillam uirga, &
mortui fuerint in manibus eius, criminis
21 reus erit. Sin autem vno die uel duobus
superuixerit, nõ subiacebit pœnæ, quia pecu
22 nia illius est. Si rixati fuerint uiri, & per-
cusserit quis mulierem pregnantem, & abor
tiuum quidem fecerit, sed ipsa uixerit: subia
cebit damno quantum maritus mulieris ex-
23 petierit, & arbitri iudicauerint. Sin autem
E mors eius fuerit subsecuta, reddet animam
24 pro anima, oculum pro oculo, dentem
pro dente, manum pro manu, pedem pro pe-
25 de, adustionem pro adustione, uulnus pro
26 uulnere, liuorem pro liuore. Si percusserit
quispiam oculum serui sui, aut ancillæ, & lu-
scos eos fecerit, dimittet eos liberos pro ocu
27 lo quem eruit: dentem quoque si excusse-
rit seruo uel ancillæ suæ, similiter dimittet
28 eos liberos. Si bos cornu percusserit uirum
aut mulierem, & mortui fuerint, lapidibus
obruetur: & non comedentur carnes eius:
29 dominus quoq; bouis innocens erit. Quod
F si bos cornupeta fuerit ab heri & nudiuster-
tius, & contestati sunt dominum eius, nec
recluserit eum, occideritq; uirum aut mulie
rem: & bos lapidibus obruetur, & dominũ

Dent. 15. c 12. Iere. 34. c 14. Leuit. 24. c 17. Deu. 19. a 1. * & m. Leuit. 20. b 9. Prou. 20. c 20. Matt. 15. a 4. Marc. 7. b 10. Matt. 5. f 38. Leui. 24. d 20. Deut. 19. d 20.

eius

30 eius occidentur. ¶ Quòd si precium fuerit ei
impositũ, dabit pro anima sua quicquid fue-
31 rit postulatus. ¶ Filium quoque & filiam si
G cornu percusserit, simili sententiæ subiace-
32 bit. ¶ Si seruum ancillamq; inuaserit, trigin
ta siclos argenti domino dabit: bos vero la-
33 pidibus opprimetur. ¶ Si quis aperuerit ci-
sternam, & foderit, & non operuerit eam, ce-
34 ciderítq; bos aut asinus in eam, ¶ reddet do
minus cisternæ precium iumentorum: quod
35 autem mortuum est, ipsius erit. ¶ Si bos alie-
nus bouem alterius vulnerauerit, & ille mor
tuus fuerit: vendent bouem viuum, & diui-
dent pretiũ, cadauer autem mortui inter se
36 dispertient. ¶ Si autem sciebat quod bos cor-
nupeta esset ab heri & nudiustertius, & non
custodiuit eum dominus suus: reddet bouẽ
pro boue, & cadauer integrum accipiet.

CAPVT XXII.

1. SI QVIS furatus fuerit bouem
A aut ouẽ, & occiderit vel vẽdide-
rit: quinque boues pro vno bo-
ue restituet, & quatuor oues — 1. Reg. 12. b. 6.
2 pro vna oue. ¶ Si effringens fur
domum siue suffodiens fuerit inuentus, &
accepto vulnere mortuus fuerit, percussor
3 non erit reus sanguinis. ¶ Quod si orto Sole
hoc fecerit, homicidium perpetrauit, & ipse
morietur. Si non habuerit quod pro furto
4 reddat, ipse venundabitur. ¶ Si inuentum fue
rit apud eũ quod furatus est, viuens, siue bos,
5 siue asinus, siue ouis: duplum restituet. ¶ Si
læserit quispiam agrum vel vineam, & dimi-
serit iumentum suum vt depascatur aliena:
quicquid optimum habuerit in agro suo, vel
in vinea, pro damni æstimatione restituet.
6 ¶ Si egressus ignis inuenerit *spicas & cõpre- — *spinas 9.
B henderit aceruos frugum, siue stãtes segetes
in agris: reddet damnum qui ignem succen
7 derit. ¶ Si quis commendauerit amico pecu
niam, aut vas in custodiam, & ab eo qui su-
sceperat, furto ablata fuerint: si inuenitur
8 fur, duplũ reddet: ¶ si latet fur, dominus do-
mus applicabitur ad deos, & iurabit quod non
9 extenderit manum in rem proximi sui, ¶ ad
perpetrandam fraudem, tam in boue, quàm
in asino, & oue, ac vestimento, & quicquid
damnum inferre potest: ad deos vtriusq; cau
sa perueniet: & si illi iudicauerint, duplum
10 restituet proximo suo. ¶ Si quis commenda-
uerit proximo suo asinum, bouem, & ouem,
& omne iumentum ad custodiam, & mor-
tuum fuerit, aut debilitatum, vel captum ab
11 hostibus, nullusq; hoc viderit: ¶ iusiurandũ
C erit in medio, quod non extenderit manum ad
rem proximi sui: suscipietq; Dñs iuramentũ,
12 & ille reddere non cogetur. ¶ Quod si furto — Gen. 31. f 39.
13 ablatum fuerit, restituet dãnum dño. ¶ Si co-
mestum à bestia, deferat ad eũ quod occisum est,
14 & non restituet. ¶ Qui à proximo suo quic-
quam horum mutuo postulauerit, & debili-
tatum aut mortuum fuerit, domino non præ
15 sente: reddere compelletur. ¶ Quod si im-
præsentiarum dominus fuerit, nõ restituet,
maximè si cõductum veneral pro mercede

16 operis sui. ¶ Si seduxerit quis virginem — Deu. 22. d 29.
necdum desponsatam, dormieritque cum
ea: dotabit eam, & habebit eam vxo-
17 rem. ¶ Si pater virginis dare noluerit, red-
det pecuniam iuxta modum dotis, quam vir
18 gines accipere consueuerunt. ¶ Maleficos
19 non patieris viuere. ¶ Qui coierit cum iu-
20 mento, morte moriatur. ¶ Qui immolat — Leui. 19. a 4.
21 dijs, occidetur, præterquã Domino soli. ¶ Ad-
D uenam non contristabis, neq; affliges eum:
aduenæ enim & ipsi fuistis in Terra-Aegy
22 pti. ¶ Viduæ & pupillo non nocebitis.
23 ¶ Si læseritis eos, vociferabuntur ad me, & — Zach. 7. c 10.
24 ego audiam clamorem eorum: ¶ Et indi-
gnabitur furor meus, percutiamq; vos gla-
dio, & erunt vxores vestræ viduæ, & filij ve-
25 stri pupilli. ¶ Si pecuniam mutuam dederis
populo meo pauperi qui habitat tecum, non
vrgebis eum quasi exactor, nec vsuris op-
26 primes. ¶ Si pignus à proximo tuo accepe-
ris vestimentum, ante Solis occasum reddes
27 ei. ¶ Ipsum enim est solum, quo operitur in-
dumentum carnis eius, nec habet aliud in
quo dormiat: si clamauerit ad me, exau-
28 diã eum, quia misericors sum. ¶ Dijs non de- — Act. 23. a 5.
trahes, & principi populi tui non maledi-
29 ces. ¶ Decimas tuas & primitias tuas non — Leui. 22. b 8.
tardabis reddere: primogenitum filiorum
30 tuorum dabis mihi. ¶ De bobus quoque & — Ezech. 44. g 30.
ouibus similiter facies: septẽ diebus sit cũ ma
31 tre sua, die octaua reddes illũ mihi. ¶ Viri sã- — Supr. 13. a 2. & b. 12.
cti eritis mihi: carnẽ quæ à bestijs fuerit prægusta-
ta, non comedetis, sed proijcietis canibus. — Infr. 33. c 19.

CAPVT XXIII.

1 NON suscipies vocem mendacij:
A nec iunges manum tuam, vt
pro impio dicas falsum testimo
2 nium. ¶ Non sequeris turbam
ad faciendum malum: nec in
iudicio plurimorum acquiesces sententiæ, vt
3 à vero devies. ¶ Pauperis quoq; non misere-
4 beris *in iudicio. ¶ Si occurreris boui ini- — *negotio 13
mici tui, aut asino erranti, reduc ad eum. — Deu. 22. a 1.
5 ¶ Si videris asinum odientis te iacère sub one
re, non pertransibis, sed subleuabis cum eo.
6 ¶ Non declinabis in *iudicium pauperis. — *iudicio 13
7 ¶ Mendacium fugies. Insontem & iustum
B non occides: quia auersor impium. ¶ Nec — Dan. 13 f 53.
8 accipies munera, quæ etiam excæcant pru-
9 dentes, & subuertunt verba iustorum. ¶ Pe-
regrino molestus non eris. scitis enim ad-
uenarum animas: quia & ipsi peregrini fui- — Deu. 16. d 19.
10 stis in terra-Aegypti. ¶ Sex annis seminabis
11 terram tuã, & congregabis fruges eius. ¶ An- — Eccle. 20. d 31.
no autem septimo dimittes eam, & requie-
scere facies, vt comedãt pauperes populi tui. — Gene. 46. a 5.
& quicquid reliquũ fuerit edant bestiæ agri:
12 ita facies in vinea & in oliueto tuo. ¶ Sex
C diebus operaberis: septimo die cessabis, vt
requiescat bos & asinus tuus, & refrigeretur
13 filius ancillæ tuæ, & aduena. ¶ Omnia quæ
dixi vobis custodite. Et per nomen externo- — Supr. 13. a 9.
rum deorum non iurabitis, neq; audietur ex
14 ore vestro. ¶ Tribus vicibus per singulos an — Infr. 34. c 23.
15 nos mihi festa celebrabitis. ¶ Solennitatẽ

azymorum custodies. Septem diebus come-
| Deu.16.d des azyma | sicut præcepi tibi, tempore men
16. sis nouorum, | quando egressus es de Aegy-
Eccl.35.a pto: non apparebis in cōspectu meo vacuus.
6. 16 ¶ Et solennitatem messis primitiuorum ope
D ris tui, quæcunq; seminaueris in agro ; so-
lennitatem quoque in exitu anni, quando
17 congregaueris cēs fruges tuas de agro. ¶ Ter
in anno apparebit omne masculinum tuum
-6. 18 °coram Domino Deo -tuo` . ¶ Non immo-
labis super fermento sanguinem victimæ
mea 9. °tuæ`, nec remanebit adeps solennitatis meæ
Deut.14.c 19 vsque mane. ¶ | Primitias frugum terræ tuę
12. deferes in domum Domini Dei tui. Non co-
Infra 34.c 20 ques hœdum in lacte matris suæ. ¶ Ecce ego
26. mittam angelum-meum` qui præcedat te, &
-6. custodiat in via, & introducat in locum quē
Deute.7.b 21 præparaui. ¶ Obserua eum, & audi vocem
11. eius nec contemnēdum putes: quia non di
°peccaueri mittat cùm °peccaueris`, & est nomen meū
ni 5. 22 in illo. ¶ Quod si audieris vocem eius, & fe
E ceris omnia quæ loquor, inimicus ero inimi-
|Infr.33.a 23 cis tuis, & affligam affligentes te. | Præce-
2. detq; te angelus meus, & introducet te ad
Iosue 24.c Amorrhæum, & Hethæum, & Pherezæum:
11. Chananæumq;, & Heuæum, & Iebusæum,
Deute.7.e 24 quos ego conteram. ¶ Nō adorabis deos eo-
25. rum, nec coles eos: non facies opera eorum,
sed destrues eos, & cōfringes statuas eorum.
25 ¶ Seruieritisq; Domino Deo vestro, vt benedi
cam panibus tuis & aquis, & auferam in-
26 firmitatem de medio tui. ¶ Non erit infœ-
-7. cūda, nec sterilis-in` terra tua: numerum die-
27 rum tuorum implebo. ¶ Terrorem meum
Deut.7.d.1 F mittam in pręcursum tuum, & occidam om-
nem populum, ad quem ingredieris: cun-
ctorumq; inimicorum tuorum coram te ter
28 ga vertam: ¶ emittens crabrones prius, qui
fugabunt Heuæum, & Chananæum, & He-
29 thæum antequam introeas. ¶ Non eijciam
eos à facie tua anno vno: ne terra in solitudi-
nem redigatur, & crescant contra te bestiæ.
30 ¶ Paulatim expellam eos de conspectu
G tuo, donec augearis, & possideas Terram.
31 ¶ Ponam autem terminos tuos à Mari-rubro
vsque ad Mare Palæsthinorum, & à deserto
vsq; ad fluuium: tradam in manibus vestris
habitatores Terræ, & eijciam eos de cōspe-
| Deut.7.a 32 ctu vestro. ¶ | Non inibis cum eis fœdus, nec
2. 33 cum dijs eorum. ¶ Nō habitent in terra tua,
Infra 34.b ne fortè peccare te faciant in me, si seruieris
15. dijs eorū: quod tibi certè erit in scandalum.

CAPVT XXIIII.

1 MOYSI quoq; dixit: Ascende ad
A Dñm tu & Aarō, Nadab & Abiu,
-1. & septuaginta senes-ex` Israël,
2 & adorabitis procul. ¶ Solusq;
Moyses ascēdet ad Dominū, &
illi non appropinquabūt: nec populus ascen-
3 det cum eo. ¶ Venit ergo Moyses & narrauit
plebi oīa verba Domini: atq; iudicia, respon-
ditq; omnis populus vna voce: Omnia ver-
5 ba Domini quæ locutus est, faciemus. ¶ Scri-
psit autem Moyses vniuersos sermones Do-
mini; & manè consurgens, ædificauit altare
B ad radices montis, & duodecim titulos per
5 duodecim tribus Israël ¶ Misitq; iuuenes de
filijs Israël, & obtulerunt holocausta, immo
lauerunt q; victimas pacificas Domino, vitu
6 los-duodecim`. ¶ Tulit itaque Moyses dimi- -4.
diā partē sanguinis & misit in crateras, par-
7 tem autem residuam fudit super altare. ¶ As-
sumensq; volumen fœderis, legit audiente
populo, qui dixerunt: Omnia quę locutus est
Dominus, faciemus, & erimus obedientes.
8 ¶ Ille verò sumptū sanguinem respersit in po
pulum, & ait: Hic est sanguis fœderis quod
pepigit Dominus vobiscū, sup cunctis sermo Hebr.9.c
9 nibus his. ¶ Ascenderuntque Moyses & Aa- 20.
C ron, Nadab & Abiu, & septuaginta de senio-
10 ribus Israël: ¶ & viderunt Deum Israël: &
sub pedibus eius quasi opus lapidis sapphiri-
11 ni, & quasi cœlum cum serenum est. ¶ Nec
super eos, qui procul recesserant de filijs Is-
raël, misit manum suam: videruntq; Deum,
12 & comederunt, ac biberunt. ¶ Dixit autem
Dominus ad Moysen: Ascēde ad me in mon
tem, & esto ibi: daboq; tibi tabulas lapideas,
& legem, ac mādata q̄ scripsi, vt doceas °eos` °filios Is-
13 ¶ Surrexerūt Moyses, & Iosue minister eius, raël.,
14 ascendensq; Moyses in montem Dei, ¶ se-
nioribus ait: Expectate hic donec reuerta-
D mur ad vos. habetis Aaron | & Hur vobiscū:
siquid natum fuerit quæstionis, referetis ad
15 eos. ¶ Cumq; ascendisset Moyses, operuit
16 nubes montem, ¶ & habitauit gloria Do-
mini super Sinai tegens illum nube sex die-
bus: septimo autem die vocauit eū * de me- *Dominus
17 dio caliginis. ¶ Erat autem species gloriæ
Domini, quasi ignis ardens super verticem
18 °montis in conspectu filiorum Israël. ¶ In-
gressusq; Moyses medium nebulæ, ascendit
in montem: & fuit ibi quadraginta diebus,
& quadraginta noctibus.

CAPVT XXV.

1 LOCVTVSQVE est Domi-
A nus ad Moysen, dicens: ¶ Loque-
2 re filijs Israël, vt tollāt mihi pri-
mitias ab omni | homine, qui |Infr.35.a
3 offert vltroneus, accipietis eas. ¶ Hęc sunt au 5.
tem quæ accipere debetis, Aurum & argen-
4 tum, & æs, ¶ hyacinthum, & purpuram. coc-
cumq; bis tinctum, & byssum, pilos caprarū,
5 ¶ & pelles arietum rubricatas, pellesq; ian-
6 thinas, & ligna setim: ¶ oleum ad luminaria
concinnanda, aromata in vnguentum, & thy
7 miamata boni odoris. ¶ Lapides onychinos,
& gemmas ad ornandum ephod, ac rationa-
8 le: ¶ Facientq; mihi sanctuarium, & habitabo
9 in medio eorum. ¶ |Iuxta omnem similitudi |Heb.9.a.2
nem tabernaculi, quod ostendam tibi, & om
nium vasorum in cultum eius: sicq; facietis
10 illud. ¶ Arcam de lignis setim compingite,
cuius longitudo habeat duos, & semis cubi-
tos, latitudo cubitum & dimidium, altitudo
11 cubitum similiter ac semissem. ¶ Et deaura-
bis eam auro mundissimo, intus, & foris: fa-
ciesq; suprà coronam auream per circuitū:
12 ¶ & quatuor circulos aureos, quos pones per
quatuor arcæ angulos. duo circuli sint in la-

13 tere vno,& duo in altero. ¶Facies quoq; ve-
B ctes de lignis setim,& operies eos auro. ¶In-
14 ducesq; per circulos qui sunt in arcæ lateri-
15 bus,vt portetur in eis: ¶qui semper erũt in
16 circulis,nec vnquam extrahẽtur ab eis. ¶Po-
nesq; in arca testificationem,quam dabo ti-
17 bi. ¶Facies & propitiatorium de auro mun-
dissimo: duos cubitos & dimidium tenebit
longitudo eius,& cubitum ac semissem lati-
18 tudo. ¶Duos quoq; Cherubim aureos,& pro-
ductiles facies, ex vtraque parte oraculi.
19 ¶Cherub vnus sit in latere vno, & alter in
20 altero. ¶Vtrunq; latus propitiatorij tegant,
expandentes alas, & operientes oraculum,
respiciãtq; se mutuo versis vultibus in pro-
21 pitiatorium quo operienda est arca. ¶In
22 qua pones testimoniũ quod dabo tibi. ¶In-
C de præcipiam,& loquar ad te supra propitia
torium,ac de medio duorum Cherubim, qui
erunt super arcam testimonij, cuncta quæ
23 mandabo per te filijs Israël. ¶Facies & men
sam de lignis setim,habentem duos cubitos
longitudinis,& in latitudine cubitum, & in
24 altitudine cubitum ac semissem. ¶Et inaura
bis eam auro purissimo: faciesq; illi labium
25 aureum per circuitum. ¶Et ipsi labio coro-
nam interrasilem altam quatuor digitis: &
super illam alteram coronam aureolam.
26 ¶Quatuor quoque circulos aureos prępara-
bis, & pones eos in quatuor angulis eiusdẽ
27 mensæ per singulos pedes. ¶Subter coronam
erunt circuli aurei, vt mittantur vectes per
28 eos,& possit mensa portari. ¶Ipsos quoque
vectes facies de lignis setim, & circundabis
29 auro ad subuehendam mensam. ¶Parabis &
acetabula,ac phialas,turibula,& cyathos, in
quibus offerenda sunt libamina,ex auro pu-
30 rissimo. ¶Et pones super mẽsam panes pro-
31 positionis in conspectu meo semper. ¶Fa-
D cies & candelabrum ductile de auro mundis
simo, hastile eius, & calamos, scyphos, &
32 sphærulas,ac lilia ex ipso procedentia. ¶Sex
calami egredientur de lateribus,tres ex vno
33 latere,& tres ex altero. ¶Tres scyphi quasi
in nucis modum per calamos singulos,sphæ-
rulæq; simul, & lilia: & tres similiter scy-
phi instar nucis in calamo altero, sphæru-
læq; simul & lilia.hoc erit opus sex calamo-
34 rum, qui producendi sunt de hastili. ¶In ip-
so autem candelabro erunt quatuor scyphi
in nucis modum, sphærulæq; per singulos,
35 & lilia. ¶Sphærulæ sub duobus calamis per
tria loca,qui simul sex fiunt procedentes de
36 hastili vno. ¶Et sphærulæ igitur & calami
ex ipso erunt, vniuersa ductilia de auro pu-
37 rissimo. ¶Facies & lucernas septem, & po-
nes eas super candelabrum, vt luceant ex
38 aduerso. ¶Emunctoria quoque: & vbi quæ
emuncta sunt extinguantur, fiant auro pu-
39 rissimo. ¶Omne pondus candelabri cum
vniuersis vasis suis habebit talentum auri pu
| Heb.8.b.5 Act.7.f 44. 40 rissimi. ¶| Inspice & fac secundum exemplar
quod tibi in monte monstratum est.

CAPVT XXVI.

TABERNACVLVM verò ita facies: Decẽ
cortinas de bysso retorta, & hyacintho ac
purpura, coccoq; bis tincto, variatas opere
2 plumario facies. ¶Longitudo cortinæ vnius
habebit vigintiocto cubitos: latitudo, qua-
tuor cubitorũ erit, vnius mensuræ fient vni-
3 uersa tentoria. ¶Quinq; cortinæ sibi iungen
tur mutuo,& aliæ quinq; nexu simili cohæ-
4 rebũt. ¶Ansulas hyacinthinas in lateribus,
ac summitatibus facies cortinarũ, vt possint
5 inuicẽ copulari. ¶Quinquagenas ansulas cor
tina habebit in vtraq; parte, ita insertas, vt
ansa cõtra ansam veniat, & altera alteri pos
6 sit adaptari. ¶Facies & quinquaginta circu-
los aureos, quibus cortinarum vela iungẽda
7 sunt,vt vnum tabernaculum fiat. ¶Facies &
B saga cilicina vndecim, ad operiendum tectũ
8 tabernaculi. ¶Lõgitudo sagi vnius habebit tri
ginta cubitos: & latitudo,quatuor,æqua erit
9 mensura sagorum omnium. ¶E quibus quin
que iunges seorsum, & sex sibi mutuo copu-
labis,ita vt sextum sagum in fronte tecti du
10 plices. ¶Facies & quinquaginta ansas in ora
sagi vnius,vt coniungi cum altero queat: &
quinquaginta ansas in ora sagi alterius, vt cũ
11 altero copuletur. ¶Facies & quinquaginta
fibulas æneas quibus iungantur ansæ, vt vnũ
12 ex omnibus operimentum fiat. ¶Quod au-
C tem superfuerit in sagis quæ parantur tecto,
id est,vnum sagum quod amplius est, ex me-
dietate eius operies posteriora tabernaculi.
13 ¶Et cubitus ex vna parte pendebit, & alter
ex altera qui plus est in sagorum longitudi-
ne, vtrunque latus tabernaculi protegens.
14 ¶Facies & operimentum aliud tecto de pel-
libus arietũ rubricatis: & super hoc rursum
aliud operimentum de *ianthinis pellibus. *hyacinthinis.
15 ¶Facies & tabulas stantes tabernaculi de li-
16 gnis setim: ¶quæ singulæ denos cubitos
in longitudine habeant, & in latitudine
17 singulos ac semissem. ¶In lateribus tabu-
læ,duæ incastraturæ fient, quibus tabula al-
D teri tabulæ connectatur, atque in hunc mo-
18 dum cunctæ tabulæ parabuntur. ¶Quarum
viginti erunt in latere meridiano,quod ver-
19 git ad Austrum. ¶Quibus quadraginta bases
argenteas fundes, vt binæ bases singulis ta-
20 bulis per duos angulos subijciantur. ¶In la
tere quoq; secundo tabernaculi,quod vergit
21 ad Aquilonem viginti tabulæ erunt. ¶Qua-
E draginta habentes bases argenteas.binæ ba-
22 ses singulis tabulis supponentur. ¶Ad occi-
dentalem verò plagam tabernaculi facies
23 sex tabulas, ¶& rursum alias duas quæ in
angulis erigantur post tergum tabernaculi.
24 ¶Eruntque coniunctæ à deorsum vsque sur-
sum,& vna omnes compago retinebit. Dua-
bus quoque tabulis,quæ in angulis ponendæ
25 sunt,similis iunctura seruabitur. ¶Et erunt
simul tabulæ octo, bases earum argenteæ
sexdecim,duabus basibus per vnam tabulam
26 supputatis. ¶Facies & vectes de lignis se-
tim,quinque ad continendas tabulas in vno
27 latere tabernaculi, ¶& quinque alios in
F altero, & eiusdem numeri ad occidenta-
28 lem plagam: ¶qui mittentur per medias ta
29 bulas à summo usque ad summum. ¶Ipsas
quoque tabulas deaurabis & fundes in

eis anulos aureos, per quos vectes tabu-
lata contineãt, quos operies laminis aureis.
30 Et eriges tabernaculum iuxta exẽplar quod
31 tibi in Monte mõstratũ est. Facies & velũ
de hyacintho, & purpura, coccoq; bis tincto,
& bysso retorta, opere plumario & pulchra
32 varietate cõtextũ: quod appẽdes ante qua-
tuor colũnas de lignis setim, q̃ ipse quidem
deauratæ erunt, & habebũt capita aurea, sed
33 bases argẽteas. Inseret aũt velũ p circulos,
G ītra qđ pones arcã testimonij, quo & Sãctua
34 riũ, & sanctuarij sanctuaria diuidẽt. Pones
& ppitiatoriũ super arcã testimonij, i sancta
35 sanctorũ. mẽsamq; extra velũ: & cõtra mẽ
sam cãdelabrũ ĩ latere tabernaculi merid a-
36 no: mẽsa eñ stabit ĩ parte Aqlonis. Facies
& tẽtoriũ ĩ introitu tabernaculi de hyacĩtho
& purpura, coccoq; bis tincto, & bysso retor
37 ta, ope plumarij. Et quinq; colũnas deaura
bis lignorũ setim, ante quas ducẽt tentoriũ,
quarum erunt capita aurea, & bases aureę.

§Sup. 24. c 40.

CAPVT XXVII.

1 A FAcies & altare de lignis setim,
qđ habebit quinq; cubitos ĩ lõ-
gitudine & totidẽ ĩ latitudine,
id est quadrũ, & tres cubitos ĩ
2 altitudine. Cornua aũt p qua-
tuor angulos ex ipso erunt: & operies illud
3 ęre. Faciesq; ĩ vsus eius lebetes ad suscipiẽ-
dos cineres, & forcipes, atque fuscinulas, &
igniũ receptacula. Oĩa vasa ex ære fabricabis
4 Craticulãq; ĩ modũ retis ęneã: p cu us qua-
5 tuor angulos erunt q̃tuor anuli ęnei, quos
pones subter arulã altaris, eritque craticula
6 vsque ad altaris mediũ. Facies & vectes al-
B taris de lignis setim duos, quos operies lami
7 nis ęneis: & induces p circulos, eruntq; ex
8 vtroq; latere altaris ad portãdũ. Nõ solidũ,
sed inane & cauũ intrinsecus facies illud, si-
9 cut tibi ĩ mõte mõstratũ est. Facies & atriũ
tabernaculi, ĩ cuius australi plaga cõtra me-
ridiẽ erũt tentoria de bysso retorta: cẽtũ cu-
10 bitos vnũ latus tenebit in lõgitudine. Et
colũnas viginti cũ basibus totidẽ æneis, q̃ ca-
11 pita cũ cælaturis suis habebũt argẽtea. Si-
militer & in latere Aquilonis per longum
erunt tentoria centum cubitorũ, colũnæ vi-
ginti, & bases ęneæ eiusdẽ numeri, & capita
12 earũ cũ cælaturis suis argẽtea. In latitudine
C verò atrij qđ respicit ad occidẽtẽ, erũt tẽtoria
p quinquaginta cubitos, & colũnæ decẽ, ba-
13 sesq; totidẽ. In ea quoq; atrij latitudine q̃
respicit ad oriẽtẽ, quinquaginta cubiti erũt,
14 in qbus qndecim cubitorũ tẽtoria lateri vno
deputabunt, colũnæq; tres & bases totidem:
15 Et in latere altero erũt tẽtoria cubitos obti
nẽt qndecim, colũnæ tres, & bases totidẽ.
16 In introitu verò atrij fiet tẽtoriũ cubitorũ
viginti ex hyacintho & purpura, coccoq; bis
tincto, & bysso retorta, ope plumarij. colum
17 nas habebit quatuor, cũ basibus totidẽ. Oẽs
colũnæ atrij p circuitũ vestitæ erũt argẽteis
laminis, capitibus argẽteis, & basibus æneis.
18 In lõgitudine occupabit atriũ cubitos cẽtũ,
D in latitudine qnquaginta, altitudo quinq; cu

Infra 38. A 6.

§super 7.

§Sup. 20. d 24.

bitorũ erit. fietq; de bysso retorta, & habebit
19 bases æneas. Cũcta uasa tabernaculi in oẽs
usus & ceremonias, tã paxillos eius, q̃ atrij ex
20 ęre facies. Pręcipe filijs Israël, ut afferãt tibi
oleũ de arboribus oliuarũ purissimũ, piloq;
21 cõtusum, ut ardeat lucerna semp in taber-
naculo testimonij, extra uelũ qđ oppãsum ẽ
testimonio. Et collocabũt eam Aaron & filij
eius, ut usq; manè luceat corã Dño. Perpe-
tuus erit cultus per successiones eorum co-
ram filijs Israël.

CAPVT XXVIII.

1 A APplica quoq; ad te Aaron fra-
trem tuũ cum filijs suis de me-
dio filiorum Israël, ut sacerdo-
tio fungantur mihi: Aaron, Na-
dab, & Abiu, Eleazar, & Itha-
2 mar. Faciesq; uestem sanctam Aaron fratri
3 tuo in gloriam & decorem. Et loquẽris cun
ctis sapiẽtibus corde, quos repleui spiritu pru
dẽtiæ, ut faciant uestes Aaron, in quibus san-
4 ctificatus ministret mihi. Hæc autem erunt
uestimenta quæ facient, Rationale & super-
humerale, tunicam & lineam strictam, cida-
rim & balteum. Facient uestimenta sancta
fratri tuo Aaron, & filijs eius, ut sacerdotio
5 fungantur mihi. Accipientq; aurũ & hya-
cinthum & purpuram, coccumq; bis tinctũ,
6 & byssum. Facient autem superhumerale de
B auro & hyacintho & purpura, coccoque bis
7 tincto, & bysso retorta, ope polymito. Duas
oras iunctas habebit in utroq; latere summi
8 tatum, ut in unum redeãt. Ipsa quoq; tex-
tura & cũcta operis uarietas erit ex auro &
hyacincto & purpura, coccoq; bis tincto, &
9 bysso retorta. Sumesq; duos lapides onychi
nos, & sculpes in eis nomina filiorũ Israël.
10 Sex nomina in lapide vno, & sex reliqua in
11 altero, iuxta ordinẽ natiuitatis eorũ. Oper
sculptoris & cælatura gemmarij, sculpes eos
nominibus filiorũ Israel inclusos auro, atq;
12 circundatos: & pones in vtroq; latere su-
perhumeralis, memoriale filijs Israël. Porta-
bitq; Aaron nomina eorum coram Dño sup
13 vtrunq; humerum, ob recordationẽ. Facies
14 & vncinos ex auro, & duas catenulas auri
purissimi sibi inuicem cohærentes, quas in-
15 seres vncinis. Rationale quoque iudicij fa
C cies opere polymito, iuxta texturã superhu-
meralis ex auro, hyacintho, & purpura, coc-
16 coq; bis tincto, & bysso retorta. Quadran-
gulum erit & duplex: mensuram palmi habe
bit tam in longitudine, quàm in latitudine.
17 Ponesq; in eo quatuor ordines lapidum, in
primo versu erit lapis sardius, & topazius, &
18 smaragdus. in secundo: carbũculus, sapphi
19 rus, & iaspis. in tertio: ligurius, achates, &
20 amethystus. in quarto: chrysolithus, ony-
chinus, & beryllus, inclusi auro erunt per or-
21 dines suos. Habebuntq; nomina filiorum
Israël: & duodecim nominibus cælabuntur
singuli lapides nominibus singulorũ per duo-
22 decim tribus. Facies in rationali catenas
D sibi inuicem cohærẽtes ex auro purissimo: &
23 duos anulos aureos quos pones in vtraq; ra-
24 tionalis summitate: Catenasq; aureas iun-

26 ralis,quod rationale respicit.¶Facies & duos
annulos aureos,quos pones in summitatibus
rationalis,in oris quæ è regione sunt super-
27 humeralis,& posteriora eius aspiciunt.¶Nec
non & alios duos anulos aureos,qui ponen-
di sunt in vtroq; latere superhumeralis deor
sum,quod respicit cōtra faciem iuncturę in-
ferioris , vt aptari possit cum superhumerali.
28 ¶Et stringatur rationale anulis suis cũ anu-
lis superhumeralis vitta hyacinthina , vt
maneat iunctura fabrefacta , & à se inuicem
rationale & superhumerale nequeant separa
29 ri.¶Portabitq; Aaron nōīa filiorum Israël in
E rationali iudicij super pectus suũ,quando in-
greditur Sanctuarium,memoriale corã Dño
30 in æternum. ¶Pones aũt in tarionali iudicij
Doctrinam & Veriratem , quæ erũt in pecto-
re Aaron quando ingredietur coram Dño.&
gestabit iudicium filiorum Israël in pectore
31 suo,in conspectu Domini semper. ¶Facies &
tunicam superhumeralis totam hyacinthi-
32 nam , ¶ in cuius medio suprà erit capitiũ, &
ora p gyrum eius textilis , sicut fieri solet in
extremis vestium partibus , ne facilè rumpa-
33 tur.¶Deorsum vero ad pedes eiusdem tunicę
F per circuitũ quasi mala punica facies ex hya-
** & bysso retorta.* cintho & purpura,& cocco bis tincto , * mi-
34 stis in medio tintinnabulis,¶Ita vt tintinna-
bulum sit aureum,& malum punicum : rur-
sumq; tintinnabulum aliud aureum & malũ
Eccle.45.b 35 punicum.¶ Et vestietur ea Aaron in officio
ministerij,vt audiatur sonitus quando ingre
ditur,& egreditur Sanctuarium in conspectu
36 Domini,& non moriatur.¶Facies & laminã
de auro purissimo:in qua sculpes opere cæla-
37 toris,Sanctum Dño. ¶ Ligabisque eam vitta
38 hyacinthina,& erit super tiaram: ¶imminẽs
fronti pontificis:Portabitq; Aaron iniquita-
tes eorum , quæ obtulerunt & sanctificaue-
runt filij Israël, in cunctis muneribus & do-
narijs suis. Erit autẽ lamina semper in fron-
39 te eius : vt placatus sit ei Dominus. ¶ Strin-
G gesq; tunicam bysso:& tiaram byssinam fa-
40 cies,& balteum opere plumarij.¶ porrò filijs
Aaron tunicas lineas parabis & balteos , ac
41 tiaras in gloriam & decorem: ¶ Vestiesq; his
omnibus Aaron fratrem tuum & filios eius
cum eo . Et cunctorum consecrabis manus,
sanctificabisq; illos,vt sacerdotio fungantur
42 mihi.¶Facies & feminalia linea, vt operiant
carnem turpitudinis suæ , à renibus vsque ad
43 femora : ¶ & vtentur eis Aaron & filij eius
quando ingredientur tabernaculum testimo
nij , vel quando appropinquant ad altare,vt
ministrent in sanctuario , ne iniquitatis rei
moriantur . Legitimum sempiternum erit
Aaron,& semini eius post eum.

CAPVT XXIX.

1 SED & hoc facies, vt mihi in sa-
Leui.9.a.1 A cerdotio cōsecrentur . Tolle vi-
tulũ de armento,& arietes duos
2 immaculatos , ¶ panesque azy-
mos , & crustulam absq; fermẽ-
to,quæ conspersa sit oleo , lagana quoq; azy
ma oleo lita:de simila triticea cuncta facies.
3 ¶ Et posita in canistro offeres : vitulum autē
4 & duos arietes,¶ & Aaron ac filios eius appli-
cabis ad ostiũ tabernaculi testimonij . Cum-
5 que laueris patrem cum filijs suis aqua,¶ in-
dues Aaron vestimentis suis , id est linea &
tunica, & superhumerali & rationali,quod
6 constringes balteo . ¶ Et pones tiaram in ca-
pite eius, & laminam sanctam super tiaram,
7 ¶& oleum vnctionis fundes super caput eius,
8 atq; hoc ritu consecrabitur.¶Filios quoq; il-
lius applicabis,& indues tunicis lineis , cin-
9 gesq; balteo.¶Aarō scilicet & liberos eius,&
impones eis mitras,eruntq; sacerdotes mihi
B religione perpetua . Postquã initiaueris ma
10 nus eorum.¶ Applicabis & vitulum coram *Leu.1.a.3*
tabernaculo testimonij . Imponentq; Aaron
11 & filij eius manus super caput illius, ¶& ma
ctabis eum in conspectu Domini,iuxta ostia
12 tabernaculi testimonij.¶ Sumptumq; de san
guine vituli pones super cornua altaris digi-
to tuo , reliquum autem sanguinem fundes
13 iuxta basim eius.¶ Sumes,& adipem totum *Leu.3.a.3*
qui operit intestina , & reticulum iecoris, ac
duos renes,& adipem qui super eos est,& of-
14 feres incensum super altare . ¶ Carnes vero
C vituli & corium & fimum cōbures foris ex-
15 tra castra, eò q pro peccato sit. ¶ Vnũ quoq;
arietem sumes, super cuius caput ponēt Aa-
16 ron & filij eius manus.¶Quem cũ mactaue-
ris,tolles de sanguine eius,& fundes circa al
17 tare . ¶ Ipsum autem arietem secabis in fru-
sta: lotaq; intestina eius ac pedes pones sup
18 cōcisas carnes,& super caput illius.¶Et offe-
res totũ arietẽ in incẽsum super altare:obla-
tio est Dño , odor suauissimus victimæ Dñi.
19 ¶Tolles quoq; arietẽ alterũ, sup cuius caput
20 Aarō,& filij eius ponẽt manus.¶Quẽ cũ im-
molaueris, sumes de sanguine eius, & pones
super extremum auriculæ dextræ Aaron &
filiorum eius , & super pollices manus eorũ,
ac pedis dextri,fundesq; sanguinem super a
21 tare per circuitum. ¶ Cumq; tuleris de sangui
D ne qui est super altare , & de oleo vnctionis,
asperges Aaron & vestes eius,filios & vesti-
menta eorũ . Consecratisq; ipsis & vestibus:
22 ¶ tolles adipem de ariete,& caudam & arui-
nam quæ operit vitalia,ac reticulum iecoris,
& duos renes,atq; adipem qui super eos est,
armumq; dextrum , eo q sit aries consecra-
23 tionis: ¶tortamq; panis vnius crustulã con-
spersam oleo,laganum de canistro azymorũ,
24 quod positum est in conspectu Domini : ¶po
nesq; omnia super manus Aaron & filiorum
eius , & sanctificabis eos eleuans corã Dño.
25 ¶Suscipiesque vniuersa de manibus eorũ: &
incendes super altare in holocaustum,odorẽ
suauissimum in cōspectu Domini,quia obla-
26 tio eius est.¶Sumes quoq; pectusculũ de arie
te quo initiatus est Aaron,sanctificabisq; il-
lud eleuatum coram Dño,& cedet in partem
27 tuã. ¶Sanctificabisq; & pectusculũ consecra-
28 tum , & armũ quẽ de ariete separasti, ¶ quo
E initiatus est Aaron & filij eius , cedentq; in
partem Aaron , & filiorũ eius iure perpetuo
à filijs Israël,quia primitiua sunt,& initia de
victimis eorum pacificis , quæ offerunt dño :

29 ¶ Vestem autem sanctã qua vtetur Aaron ha
bebunt filij eius post eum, vt vngâtur in ea,
30 & cõsecrentur manus eorum. ¶ Septem die-
bus vtetur illa qui pontifex pro eo fuerit cõ
stitutus de filijs eius, & q ingredietur taber-
naculum testimonij, vt ministret in Sanctua
31 rio. ¶ Arietem aũt* consecrationis tolles, & (*consecrationum 7.)
32 coques carnes eius in loco sancto. ¶ Quibus
vescetur Aaron & filij eius. ‡ Panes quoque (‡Leui 8. f 31. 24. b 9. Mat. 12. A 4.)
qui sunt in canistro, in vestibulo tabernaculi
33 testimonij, comedẽt, ¶ vt sit placabile sacrifi
cium, & sanctificentur offerentium manus.
Alienigena non vescetur ex eis, quia *sancti* (*sancta 3.)
34 sunt. ¶ Quod si remanserit de carnibus con-
secratis, siue de panibus vsque manè, combu
res reliquias igni: non comedentur, quia san
35 ctificata sunt. ¶ Omnia quæ præcepi tibi, fa-
F cies super Aaron & filijs eius. Septem diebus
36 consecrabis manus eorum: ¶ & vitulum pro
peccato offeres per singulos dies ad expian-
dum. Mundabisque altare cùm immolaueris
expiationis hostiam, & vnges illud in san-
37 ctificationem. ¶ Septem diebus expiabis al-
tare & sanctificabis, & erit Sanctum sancto-
rũ. omnis qui tetigerit illud, sanctificabitur.
38 ¶ Hoc est quod facies in altari: ‡ Agnos anni- (‡Nu. 28. A 8.)
39 culos duos per singulos dies iugiter: ¶ vnum
40 agnum manè, & alterum vesperè, ¶ decimã
partem similæ conspersæ oleo tuso, quod
habeat mensuram quartam partem hin, &
vinum ad libandum eiusdem mensuræ in
41 agno vno. ¶ Alterum verò agnum offeres
ad vesperam iuxta ritum matutinæ oblatio-
nis, & iuxta ea quæ diximus, in odorem sua-
42 uitatis. ¶ sacrificium est Domino, oblatione
G perpetua in generationes vestras, ad ostium
tabernaculi testimonij coram Domino, vbi
43 constituam vt loquar ad te. ¶ Ibique præci-
piam filijs Israël, & sanctificabitur altare in
44 gloria mea. ¶ Sanctificabo & tabernaculum
testimonij cum altari, & Aaron cum filijs
45 suis, vt sacerdotio fungantur mihi. ¶ Et ha-
bitabo in medio filiorum Israël, eroque eis
46 Deus: ¶ & scient, quia ego Dominus Deus
eorum, qui eduxi eos de terra Aegypti, vt
manerem inter illos, ego Dominus Deus
ipsorum.

CAPVT XXX.

1 FAcies quoq; altare ad ado-
A lendum thymiama, de lignis
2 setim, ¶ habens cubitum lon-
gitudinis, & alterum latitu-
dinis, id est quadrangulum, &
duos cubitos in altitudine. Cornua ex ipso
3 procedẽt. ¶ Vestiesq; illud auro purissimo, tã
craticulam eius, q̃ parietes p circuitum, &
cornua. Faciesq; ei coronã aureolam per gy
4 rum, ¶ & duos anulos aureos sub corona per
singula latera, vt mittãtur in eos vectes, & al
5 tare portetur. ¶ Ipsos quoq; vectes facies de
6 lignis setim, & inaurabis. ¶ Ponesque altа-
re contra velum, quod ante arcam pendet
testimonij coram propitiatorio quo tegitur
7 testimonium, vbi loquar tibi. ¶ Et adolebit
incensum super eo Aaron, suaue fragrans
Manè. Quando componet lucernas, incen-
8 det illud: ¶ & quando collocabit eas ad ve-
sperum, vret thymiama sempiternũ, coram
9 Domino in generationes vestras. ¶ Non
offeretis super eo thymiama compositionis
alterius, nec oblationem & victimam, nec
10 libabitis libamina. ¶ Et deprecabitur Aarõ (.8.)
super cornua eius semel per annum, in san-
B guine quod oblatum est pro peccato, & pla-
cabit super eo in generationibus vestris. San
11 ctum sanctorum erit Domino. ¶ Locutus-
12 que est Dñs ad Moysen, dicens: ¶ ‡ Quando (‡Nu. 1. A. 2.)
tuleris summam filiorum Israël iuxta nu-
merum, dabunt singuli precium pro anima-
bus suis Domino, & non erit plaga in eis,
13 cùm fuerint recensiti. ¶ Hoc autem dabit
omnis qui transit ad *nomen*, dimidium (*numer 3.)
sicli iuxta mensuram templi. ‡ Siclus vigin- (‡Leui. 27. c 25. Nu. 3. g. 47 Ezech. 45. A 12.)
ti obolos habet. Media pars sicli offeretur
14 Domino. ¶ Qui habetur in numero à vi-
15 ginti annis & suprà, dabit precium. ¶ Diues
non addet ad medium sicli, pauper ni-
16 hil minuet. ¶ Susceptamque pecuniam,
quæ collata est à filijs Israël, trades in
vsus tabernaculi testimonij, vt sit moni-
C mentum eorum coram Domino, & propitie
17 tur animabus eorum. ¶ Locutusq; est Do-
18 minus ad Moysen, dicens: ¶ Facies & la-
bium æneum cum basi sua ad lauandum: po
nesq; illud inter tabernaculũ testimonij &
19 altare. Et missa aqua ¶ lauabunt in ea Aa-
ron, & filij eius manus suas, ac pedes,
20 ¶ quando ingressuri sunt tabernaculum te-
stimonij, & quando accessuri sunt ad altare,
21 vt offerant in eo thymiama Domino, ¶ nè
fortè moriantur. legitimum sempiternum
22 erit ipsi, & semini eius per successiones. ¶ Lo
cutusq; est Dominus ad Moysen, dicens:
23 ¶ Sume tibi aromata, primæ myrrhæ & ele
ctæ quingentos siclos, & cinnamomi me-
diũ, id est ducentos quinquaginta siclos, ca-
24 lami similiter ducentos quinquaginta, ¶ ca-
siæ autem quingentos siclos in pondere san-
25 ctuarij, olei de oliuetis mensuram hin: ¶ Fa-
ciesq; vnctionis oleum sanctum, vnguentũ
26 compositum opere vnguentarij, ¶ & vnges
ex eo tabernaculum testimonij, & arcam
27 testamenti, ¶ mensamq; cum vasis suis, can-
delabrum, & vtensilia eius altaria thymia-
28 matis, ¶ & holocausti, & vniuersam supel-
29 lectilẽ quæ ad cultum eorum pertinet. ¶ San
D ctificabisq; omnia, & erunt sancta sancto-
30 rum: qui tetigerit ea, sanctificabitur. ¶ Aa-
ron & filios eius vnges, sanctificabisq; eos,
31 vt sacerdotio fungantur mihi. ¶ Filijs quoq;
Israël dices: Hoc oleum vnctionis sanctum
32 erit mihi in generationes vestras. ¶ Caro ho-
minis non vngetur ex eo, & iuxta compo-
sitionem eius non facietis aliud, quia sancti-
33 ficatum est, & sanctum erit vobis. ¶ Homo
quicunque tale composuerit, & dederit ex
eo alieno, exterminabitur de populo suo.
34 ¶ Dixitq; Dominus ad Moysen: Sume tibi a
romata, stacten, & onycha, galbanum boni
odoris, & thus lucidissimum, æqualis põderis
35 erunt omnia ¶ faciesq; thymiama compo-

situm

ſitum opere vnguentarij, mixtum diligenter,
& purum, & ſanctificatione digniſſimum.
36 ¶ Cumq; in tenuiſſimum puluerem vniuerſa
contuderis, pones ex eo coram tabernacu-
lo teſtimonij, in quo loco apparebo tibi. San
37 ctum ſanctorum erit vobis thymiama. ¶ Ta-
lem compoſitionem non facietis in vſus ve-
38 ſtros, quia ſanctū eſt Domino. ¶ Homo qui-
cunq; fecerit ſimile, vt odore illius perfrua-
tur, peribit de populis ſuis.

CAPVT XXXI.

1 LOCVTVSQVE eſt Dñs ad
A Moyſen, dicens: ¶ Ecce vocaui ex
2 nomine Beſeleel filium Vri, fi-
3 lij Hur de tribu Iuda, ¶ & im-
pleui eum ſpiritu Dei, ſapiētia,
& intelligentia, & ſcientia in omni opere,
4 ¶ ad excogitandū quicquid fabrefieri poteſt
5 ex auro, & argento, & ære, ¶ marmore, & gē-
6 mis, & diuerſitate lignorum. ¶ Dediq; ei ſo-
cium Ooliab filium Achiſamech de tribu
B Dan. Et in corde omnis eruditi poſui ſa-
pientiam: vt faciant cuncta quæ præcepi ti-
7 bi, ¶ tabernaculum fœderis, & arcam teſtimo
nij, & propitiatorium quod ſuper eam eſt, &
8 cuncta vaſa tabernaculi, ¶ menſamq;, & va-
ſa eius, candelabrum puriſſimum cum vaſis
*altare 3. 9 ſuis, *& altaria' thymiamatis ¶ & holocau-
ſti, & omnia vaſa eorum, labium cū baſi ſua,
10 ¶ veſtes ſanctas in miniſterio Aaron ſacerdo-
ti, & filijs eius, vt fungantur officio ſuo in
11 ſacris, ¶ oleum vnctionis, & thymiama aro-
matum in ſanctuario: omnia quæ præcepi
12 tibi, facient. ¶ Et locutus eſt Dominus ad
13 Moyſen, dicens: ¶ Loquere filijs Iſraël, & di-
Supr. 20.b 8. C ces ad eos: ‖ Videte vt ſabbathum meum cu-
ſtodiatis: quia ſignum eſt inter me & vos in
Ezech. 20.b 12. generationibus veſtris: vt ſciatis quia ego
14 Dominus, qui ſanctifico vos. ¶ Cuſtodite ſab
-2. bathum -meum', ſanctum eſt enim vobis:
qui polluerit illud, morte morietur: qui fece-
rit in eo opus, peribit anima illius de medio
*faciet 3. 15 populi ſui. ¶ Sex diebus *facietis' opus: in
die ſeptimo ſabbathum eſt, requies ſancta
Dño: omnis qui fecerit opus in hac die, morie-
16 tur. ¶ Cuſtodiant filij Iſraël ſabbathum,
D & celebrent illud in generationibus ſuis. Pa
17 ctum eſt ſempiternum ¶ inter 'me & filios
‖ Geneſ. 1.d 31. Iſraël, ſignumq; perpetuum: ‖ ſex enim die-
bus fecit Dominus cœlum & terram, & in
18 ſeptimo ab opere ceſſauit. ¶ Deditq; Domi-
Deute. 9.b 10. nus Moyſi, completis huiuſcemodi ſermo-
nibus in monte Sinai, duas tabulas teſtimo-
nij lapideas, ſcriptas digito Dei.

CAPVT XXXII.

1 VIDENS autem populus quòd mo
A ram faceret deſcendendi de
monte Moyſes, congregatus
‖ Act. 7.e 40. aduerſus Aaron, dixit: ‖ Surge,
fac nobis deos*, qui nos præce-
dant: Moyſi enim huic viro, qui nos eduxit
de terra-Aegypti ignoramus quid acciderit.
*ei 3. 2 * ¶ Dixitq; ad eos Aaron: Tollite inaures
aureas de vxorum, filiorumq;, & filiarum
3 veſtrarum auribus, & afferte ad me. ¶ Fe-
citq; populus quæ iuſſerat, deferens inaures
4 ad Aaron. ¶ ‖ Quas cum ille accepiſſet, for- ‖ Pſal. 105.c 19.
mauit opere fuſorio, & fecit ex eis vitu-
lum conflatilem. Dixeruntq;: Hi ſunt dij
tui Iſraël, qui te eduxerunt de terra-Aegy-
5 pti. ¶ Quod cùm vidiſſet Aaron, ædificauit
altare coram eo, & præconis voce clama-
uit, -dicens': Cras ſolennitas Domini eſt. -3.
6 ¶ Surgenteſq; manè, obtulerunt holocau-
B ſta & hoſtias pacificas, & ‖ ſedit populus ‖ 1.Co. 10.b 7.
manducare, & bibere, & ſurrexerunt lude-
7 re. ¶ Locutus eſt autem Dominus ad Moy-
ſen, -dicens': ‖ Vade, deſcende, peccauit po- -7.
pulus tuus quem eduxiſti de terra-Aegypti. ‖ Deute. 9.b 12.
8 ¶ Receſſerunt cito de via, quam oſtendiſti
eis: feceruntq; ſibi vitulum conflatilem,
& adorauerunt, atque immolantes ei ho-
ſtias, dixerunt: ‖ Iſti ſunt dij tui Iſraël, qui ‖ 3. Reg. 12. g. 28.
9 te eduxerunt de terra-Aegypti. ¶ Rurſumq;
ait Dominus ad Moyſen: ‖ Cerno quòd po- ‖ Infr. 33.a 3.
10 pulus iſte duræ ceruicis ſit. ¶ Dimitte me,
vt iraſcatur furor meus contra eos, & de- *de terra 5.
C leam eos*, faciamque te in gentem ma-
11 gnam. ¶ Moyſes autem orabat Dominum ‖ Deut. 9.c 13.
Deum ſuum, dicens: ‖ Cur Domine iraſci-
tur furor tuus contra populum tuum quem Pſal. 105.b 23.
eduxiſti de terra-Aegypti, in fortitudine
12 magna, & in manu robuſta? ¶ ‖ Ne quæſo Num. 14.c 13.
dicant Aegyptij: Callidè eduxit eos, vt in-
terficeret in montibus, & deleret è terra:
Quieſcat ira tua, & eſto placabilis ſuper ne-
13 quitia populi tui. ¶ Recordare Abraham,
Iſaac, & Iſraël ſeruorum tuorum, quibus
iuraſti per temetipſum, dicens: ‖ Multipli- ‖ Ge. 22.b.7
cabo ſemen veſtrum ſicut ſtellas cœli: & vni- & 13.b.7.
uerſam terram hanc, de qua locutus ſum, & 41.c.16
dabo ſemini veſtro, & poſſidebitis eam ſem-
14 per. ¶ Placatuſq; eſt Dominus ne faceret ma
D lum, quod locutus fuerat, aduerſus populum
15 ſuum. ¶ Et reuerſus eſt Moyſes de monte,
portās duas tabulas teſtimonij in manu ſua,
16 ſcriptas ex vtraq; parte, ¶ & factas opere
Dñi: ſcriptura quoq; Dei erat ſculpta in ta-
17 bulis. ¶ Audiens autē Ioſue tumultū populi
vociferantis, dixit ad Moyſen: Vlulatus pu-
18 gnæ auditur in caſtris. ¶ Qui reſpondit: Non
eſt clamor adhortantium ad pugnam, neque
vociferatio compellentiū ad fugā: ſed vocē
19 cantantium ego audio. ¶ Cumq; appropin-
quaſſet ad caſtra, vidit vitulum, & choros:
iratuſq; valdè, proiecit de manu tabulas,
20 & confregit eas ad radicem montis. ¶ Arri-
pienſq; vitulum quem fecerant, combuſſit,
E & contriuit vſq; ad puluerem, quem ſparſit
in aquam, & dedit ex eo potum filijs Iſraël.
21 ¶ Dixitq; * ad Aaron: Quid tibi fecit hic po *Moyſes 6.
pulus, vt induceres ſuper eum peccatum ma-
22 ximum? ¶ Cui ille reſpondit: Ne indignetur
dominus meus: tu enim noſti populum iſtū,
23 quòd pronus ſit ad malum. ¶ Dixerunt mihi,
Fac nobis deos, qui nos præcedāt: huic enim
Moyſi, qui nos eduxit de terra-Aegypti, ne
24 ſcimus quid acciderit. ¶ Quibus ego dixi:
Quis veſtrum habet aurum? Tulerunt, &

dederunt mihi: & proieci illud in ignem, ,
25 egressusq; est hic vitulus. ¶Videns ergo Moy
ses populũ ꝗ esset nudatus (spoliauerat.n.
eum Aaron propter ignominiam sordis, &
26 inter hostes nudum constituerat) ¶ & stans
F in porta castrorum, ait: Si quis est Domini,
iungatur mihi. Congregatiq; sunt ad eum
27 omnes filij Leui. ¶ Quibus ait: Hæc dicit Do
minus Deus Istaël, Ponat vir gladium super
femur suum: ite, & redite de porta vsq; ad
G portam per medium castrorum, & occidat
vnusquisque fratrem, & amicum, & proximũ
28 suum. ¶Feceruntq; filij Leui iuxta sermonẽ
Moysi, cecideruntq; in die illa quasi °triginta tria millia hominum. ¶ Et ait Moyses: — *°viginti 6.*
29 ta tria millia hominum. ¶ Et ait Moyses:
Consecrastis manus vestras hodie Domino,
vnusquisq; in filio, & in fratre suo, vt detur
30 vobis benedictio. ¶ Facto autem altero die,
locutus est Moyses ad populũ: Peccastis pec-
catum maximum: ascendam ad Dominũ, si
quomodo quiuero eũ deprecari pro scelere
31 vestro. ¶ Reuersusq; ad Dominum, ait: Obse — ** Dom ne.*
cro * peccauit populus iste peccatum maxi-
32 mum, feceruntq; sibi deos aureos: ¶ aut di-
mitte eis hanc noxam: aut si non facis, dele
33 me de libro tuo quem scripsisti. ¶Cui respon
dit Dominus: Qui peccauerit mihi, delebo
34 eum de libro meo: ¶ Tu autem vade, & duc
populum istum quo locutus sum tibi: ange-
lus meus præcedet te. Ego autem in die vl-
35 tionis visitabo & hoc peccatũ eorum. ¶ Per-
cussit ergo Dominus populum pro reatu vi-
tuli quem fecerat Aaron.

CAPVT XXXIII.

1 LOCVTVSQVE est Dñs ad — *°8.*
A Moysen, °dicens: Vade ascende
de loco isto tu & populus tuus
quem eduxisti de terra Aegypti
in terram quam iurauit Abrahã,
Isaac, & Iacob, dicens: † Semini tuo dabo — *† Gen. 12. b 7.*
2 eam. ¶ & mittam præcursorem tui angelum, — *Supr. 23. c 10.*
vt eijciam Chananæum, & Amorrhæum, & — *Iosue. 24. c 11.*
Hethæum, & Pherezæum, & Heuæum, &
3 Iebusæum, ¶ & intres in terram fluentem
lacte & melle. ‖ Non enim ascendam tecũ, — *‖ Deute. 7. c 21.*
quia populus duræ ceruicis °est: ne fortè di- — *Sup. 32. b. 9*
4 sperdam te in via. ¶ Audiensq; populus ser- — *°es 5.*
monem hunc pessimum, luxit: & nullus ex — *Deuter. 9. c 13.*
5 more indutus est cultu suo. ¶ Dixitque
Dominus ad Moysen: Loquere filijs Israël,
Populus duræ ceruicis es, semel ascendam
in medio tui, & delebo te: Iam nunc depo-
ne ornatum tuum, vt sciam quid faciam
6 tibi. ¶ Deposuerunt ergo filij Israël orna-
7 tus suum à monte Horeb. ¶ Moyses quoq;
B tollens tabernaculum, tetendit extra castra
procul, vocauitq; nomẽ eius Tabernaculum
fœderis. Et omnis populus qui habebat ali-
quam quæstionem, egrediebatur ad taberna-
8 culum fœderis extra castra. ¶ Cumq; egre-
deretur Moyses ad tabernaculum, surgebat
vniuersa plebs, & stabat vnusquisq; in ostio
papilionis sui, aspiciebantq; tergum Moysi,
9 donec ingrederetur tentorium. ¶ Ingresso au
tem illo Tabernaculum fœderis, descende-
bat columna nubis, & stabat, ad ostium,
10 *loquebaturq; * cum Moyse, ¶ cernentibus — ** Tabernaculum.*
vniuersis quod columna nubis staret ad o- — **Dominus*
stium Tabernaculi. Stabantq; ipsi, & adora-
bant per fores tabernaculorum suorum.
11 ¶ Loquebatur autem Dominus ad Moysen
C facie ad faciem, sicut solet loqui homo ad
amicum suum. Cumq; ille reuerteretur in ca
stra, minister eius Iosue filius Nun, puer, non
12 recedebat de tabernaculo. ¶ Dixit autem
Moyses ad Dominum: Præcipis vt educam
populum istum & non indicas mihi quem
missurus es mecum, præsertim cum dixeris:
Noui te ex nomine, & inuenisti gratiam co-
13 rã me. ¶Si ergo inueni gratiam in conspectu
tuo, ostende mihi °faciem tuam, vt sciam te, — *°viam 6.*
& inueniam gratiam ante oculos tuos: respi
14 ce populum tuum gentem hanc. ¶ Dixitque
Dominus: Facies mea præcedet te, & requiẽ
15 dabo tibi. ¶ Et ait Moyses: Si non tu ipse
16 præcedas, ne educas nos de loco isto. ¶In quo
enim scire poterimus ego & populus tuus
inuenisse nos gratiam in conspectu tuo, nisi
ambulaueris nobiscum, vt glorificemur ab
omnibus populis, qui habitãt super terram?
17 ¶ Dixit autem Dominus ad Moysen: Et ver
D bum istud, quod locutus es faciam: inueni-
sti enim gratiam coram me, & teipsum noui
18 ex nomine. ¶Qui ait: ostende mihi gloriam
19 tuam: ¶ Respondit: Ego ostendam omne
bonum tibi, & °vocabo in nomine Domini — *°vocabor.*
coram te: & ‖ miserebor cui voluero, & cle- — *‖ Rom. 9. c 15.*
20 mens ero in quẽ mihi placuerit. ¶ Rursumq;
ait: Non poteris videre faciem meam: non
21 enim videbit me homo, & viuet. ¶ Et ite-
rum: Ecce, inquit, est locus apud me, & sta-
22 bis supra petram, ¶ Cumq; transibit glo-
ria mea, ponam te in foramine petræ, &
protegam dextera mea, donec transeam:
23 ¶Tollamq; manum meam, & videbis poste-
riora mea, faciem autem meam videre non
poteris.

CAPVT XXXIIII.

1 AC DEINCEPS: Præcide, ait: tibi — *Deut. 10. a 1.*
A duas tabulas lapideas instar prio
rum, & scribam super eas ver-
ba quæ habuerunt tabulæ quas
fregisti. ¶ Esto paratus manè, vt
2 ascendas statim in montẽ Sinai,
3 stabisq; mecũ super verticem montis. ¶ Nul-
lus ascendat tecum, nec videatur quispiam
per totum mõtem; boues quoq; & oues non
4 pascantur e contra. ¶Excidit ergo duas tabu
las lapideas, quales antea fuerant: & de no-
cte consurgens ascendit in montem Sinai,
sicut præceperat ei Dominus, portans secũ
5 * tabulas. ¶ Cumq; descẽdisset Dominus per — ** duas 1.*
nubem, stetit Moyses cum eo, inuocans no-
6 men Domini. ¶ Quo transeunte coram eo,
ait: Dominator Domine Deus, misericors
& clemens, patiens & multæ miserationis,
7 ac verax, ¶ qui ‖ custodis misericordiam in — *‖ Psa. 142. a 8.*
millia: qui aufers iniquitatem, & scelera, at-
que peccata, nullusq; apud te per se innocẽs — *‖ Iere. 32. c 18.*
est. ‖ Qui reddis iniquitatem patrum filijs,

8 ac nepotibus in tertiam & quartam proge- *Deute. 5. a*
niem. ¶ Festinusq; Moyses, curuatus est pro- *9.*
9 nus in terram, & adorans ¶ ait: Si inueni
gratiam in conspectu tuo Domine, obsecro
vt gradiaris nobiscum: populus enim duræ
ceruicis est, & auferas iniquitates nostras at- *Deute. 5. a*
10 que peccata, nosq; possideas. ¶ Respondit *2.*
Dominus: ¶ Ego inibo pactum videntibus *Iere. 32. d*
cunctis, ¶ signa faciam quæ nunquam visa *21.*
sunt super terram, nec in vllis gentibus:
vt cernat populus iste, in cuius es medio,
opus Domini terribile quod facturus sum.
11 ¶ Obserua cuncta quæ hodie mando tibi:
ego ipse eijciam ante faciem tuam Amor-
rhæum, & Chananæum, & Hethæum, Phe-
rezæum quoque, & Heuæum, & Iebusæum.
12 * ¶ Caue ne vnquam cum habitatoribus ** & Gerge-*
terræ illius iungas amicitias, quæ sint tibi *sæum 4.*
13 in ruinam: ¶ sed aras eorum destrue,
14 * confringe statuas, lucosq; succide. ¶ No- ** & 1.*
li adorare Deum alienum. Dominus zelo-
15 tes nomen eius, Deus est æmulator. ¶ Ne *| Deut. 7. a*
ineas pactum cum hominibus illarum re- *2.*
gionum: ne cum fornicati fuerint cum dijs
suis, & adorauerint simulachra eorum, vo-
cet te quispiam vt comedas de immolatis.
16 ¶ Nec vxorem de filiabus eorum acci- ** & 1.*
pies filijs tuis: ne postquam ipsæ fuerint *| 1. Reg. 11*
fornicatæ, fornicari faciant & filios tuos in *a. 1.*
17 deos suos. ¶ Deos conflatiles non facie-
18 s tibi. ¶ Solennitatem azymorum custodies.
C Septem diebus vesceris azymis, sicut præce-
pi tibi in tempore mensis nouorum: mense
enim verni temporis egressus es de Ægy-
19 pto. ¶ Omne quod aperit vuluam gene- *| Sup. 13. a*
ris masculini, meum erit. De cunctis ani- *2. b. 17. 32.*
mantibus, tam de bobus, quam de ouibus, *d. 19.*
20 meum erit. ¶ Primogenitum asini redimes
oue: sin autem nec precium pro eo dederis,
occidetur. Primogenitum filiorum tuorum
redimes: nec apparebis in conspectu meo
21 vacuus. ¶ Sex diebus operaberis, die septi- *| Sup. 23. b*
22 mo cessabis arare & metere. ¶ Solennita- *15.*
tem hebdomadarum facies tibi in primitijs *| Deu. 16. d*
frugum messis tuæ triticeæ, & solennitatem *16.*
quando redeunte anni tempore cuncta con- *Eccle. 35. a*
23 duntur. ¶ Tribus temporibus anni appare- *6.*
bit omne masculinum tuum in conspectu *Supr. 23. b*
24 omnipotentis Domini Dei Israël. ¶ Cum *16.*
enim tulero gentes a facie tua, & dilatauero
terminos tuos, nullus insidiabitur terræ tuæ,
ascendente te & apparente in conspectu Do-
25 mini Dei tui ter in anno. ¶ Non immola- *| Supr. 23.*
D bis super fermento sanguinem hostiæ meæ: *18. 19.*
neque residebit manè de victima solennita-
26 tis Phase. ¶ Primitias frugum terræ tuæ offe-
res in domo Domini Dei tui. ¶ Non coques *| Deu. 14. e*
27 hœdum in lacte matris suæ. ¶ Dixitq; Domi- *21.*
nus ad Moysen: Scribe tibi verba hæc, qui- *| Sup. 24. a*
bus & tecum & cum Israël pepigi fœdus. *18.*
28 ¶ Fuit ergo ibi cum Domino * quadraginta ** Moyses.*
dies & quadraginta noctes: panem non co- *| Deu. 9. b*
medit, & aquam non bibit, & scripsit in ta- *6. c. 18.*
29 bulis verba fœderis decem. ¶ Cumq; descen- *Deute. 4. b*
deret Moyses de monte Sinai, tenebat duas *13.*
tabulas testimonij, & ignorabat quod cor-

nuta esset facies sua ex consortio sermonis
30 Domini. ¶ Videntes autem Aaron, & fi-
lij Israël cornutam Moysi faciem, timue-
31 runt prope accedere. ¶ Vocatiq; ab eo, reuer-
si sunt tam Aaron quam principes synago-
32 gæ. Et postquam locutus est ad eos, ¶ vene-
runt ad eum etiam omnes filij Israël: quibus
præcepit cuncta quæ audierat a Domino in
33 monte Sinai. ¶ Impletisq; sermonibus | po- *| 2. Cor. 3. c*
34 suit velamen super faciem suam. ¶ Quod in- *13.*
grediens ad Dominum & loquens cum eo, au- *Qui 1.*
ferebat, donec exiret, & tunc loquebatur ad
filios Israël omnia quæ sibi fuerat imperata.
35 ¶ Qui videbant faciem egredientis Moysi
esse cornutam, sed operiebat ille rursus * fa- ** Velamine*
ciem suam si quando loquebatur ad eos. *4.*

CAPVT XXXV.

1 IGITVR congregata omni turba
A filiorum Israël dixit ad eos:
Hæc sunt quæ iussit Dominus
2 fieri. ¶ Sex diebus facietis opus:
septimus dies erit vobis san-
ctus, sabbathum & requies Domini: qui fe-
3 cerit opus in eo, occidetur. ¶ Non succende-
tis ignem in omnibus habitaculis vestris per
4 diem sabbathi. ¶ Et ait Moyses ad omnem
catervam filiorum Israël; Iste est sermo quem
5 præcepit Dominus, dicens: ¶ Separate apud
vos primitias Domino. Omnis voluntarius *| Sup. 25. a*
& prono animo offerat eas Domino: aurum, *2.*
6 & argentum, & æs, ¶ hyacinthum & purpu-
ram, coccumq; bis tinctum, & byssum, pilos
7 caprarum, ¶ pellesq; arietum rubricatas, &
8 hyanthinas, ligna setim, ¶ & oleum ad lumi-
naria concinnanda, & ut conficiatur vnguen-
9 tum, & Thymiama suauissimum, ¶ lapides
onychinos, & gemmas ad ornatum superhu-
10 meralis, & rationalis. ¶ Quisquis vestrum sa-
piens est, veniat, & faciat quod Dominus im-
11 perauit: ¶ Tabernaculum scilicet, & tectum
B eius, atq; operimentum, anulos & tabulata
12 cum vectibus, paxillos & bases. ¶ Arcam &
vectes, propitiatorium, & velum quod ante
13 illud oppanditur: ¶ Mensam cum uectibus
14 & vasis, & propositionis panibus: ¶ Can-
delabrum ad luminaria sustentanda, vasa il-
lius, & lucernas, & oleum ad nutrimenta
15 ignium: ¶ Altare thymiamatis, & uectes, &
oleum vnctionis & thymiama ex aromati-
16 bus: Tentorium ad ostium tabernaculi. ¶ Al-
tare holocausti, & craticulam eius æneam
cum uectibus & uasis suis: labrum & ba- ** basim 7.*
17 ses eius. ¶ Cortinas atrij cum columnis & ba-
18 sibus, tentorium in foribus vestibuli, ¶ paxil-
los tabernaculi & atrij cum funiculis suis.
19 ¶ Vestimenta quorum vsus est in ministerio
sanctuarij, vestes Aaron pontificis, ac filio-
20 rum eius, vt sacerdotio fungantur mihi. ¶ E-
C gressaq; omnis multitudo filiorum Israël de
21 conspectu Moysis, ¶ obtulerunt mente prom-
ptissima, atq; deuota primitias Domino, ad
faciendum opus tabernaculi testimonij. ¶ Quic-
quid ad cultum, & ad uestes sanctas neccessa-
22 rium erat, ¶ viri cum mulieribus præbuerunt,
armillas, & inaures, anulos, & dextralia:

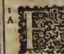
omne uas aureum in donaria Domini sepa-
23 ratum est. Siquis habebat hyacinthũ, & pur
puram, coccumq; bis tinctum, byssum, & pi-
los caprarum, pelles arietum rubricatas, &
24 hyacinthinas, argenti* ærisq; metalla ob- (* auri &)
tulerunt Domino, lignaque setim in varios
25 vsus. Sed & mulieres doctæ, quæ neuerant
dederunt hyacinthum, purpuram, & vermi-
26 culum, ac byssum, & pilos caprarum, spon-
27 te propria cuncta tribuentes. Principes ve-
rò obtulerũt lapides onychinos, & gemmas
28 ad superhumerale, & rationale: aromataq;,
& oleum ad luminaria concinnanda, & ad
præparandum vnguentũ, ac thymiama odo-
29 ris suauissimi componendum. Omnes viri
D & mulieres mente deuota obtulerunt dona
ria, vt fierent opera, quæ iusserat Dominus p
manum Moysi. Cũcti filij Israël voluntaria
30 Domino dedicauerunt. Dixitq; Moyses ad
filios Israël: Ecce vocauit Dominus ex no- (Sup. 31. a 2.)
mine Beseleel filium Vri filij Hur de tribu
31 Iuda: Impleuitq; eum spiritu Dei, sapiẽtia,
32 & intelligentia, & sciẽtia, & omni doctrina ad
excogitãdum, & faciendum opus in auro &
33 argento, & ære, sculpendisq; lapidibus, &
opere carpẽtario. quicquid fabrè adinueniri
34 potest, dedit* in corde eius: Ooliab quoq; (*Dom. um s.)
35 filiũ Achisamech de tribu Dan: ambos eru-
diuit sapientia, vt faciant opera abietarij, po
lymitarij, ac plumarij de hyacintho ac pur-
pura, coccoq; bis tincto, & bysso, & texant
omnia, ac noua quæq; reperiant.

CAPVT XXXVI.

1 (Supr. 26. a 1.)
A ECIT ergo Beseleel, & Oo-
liab, & omnis vir sapiẽs, quibus
dedit Dñs sapientiã & intel-
lectũ, vt sciret fabrè operari,
quæ in vsus sanctuarij necessa-
ria sunt, & quæ præcepit Dñs.
2 (1. Par. 23. d. 29.) Cũq; vocasset eos Moyses,
& omnem eruditũ virũ, cui dederat Dñs sapien-
tiam, & qui sponte sua obtulerant se ad fa-
3 ciendũ opus, tradidit eis vniuersa donaria
filiorũ Israël. Qui cùm instarent operi, quoti
4 die manè vota populus offerebat. Vnde arti
5 fices venire cõpulsi, dixerunt Moysi: Plus
6 offert populus quàm necessarium est. Iussit ergo
Moyses præconis voce cantari: Nec vir, nec
mulier quicquam offerat vltrà in opere sanctua-
rij. Sicq; cessatum est à muneribus offeren-
7 dis, eò quod oblata sufficerent & superabunda-
8 rent. Feceruntq; omnes corde sapientes ad
explendum opus tabernaculi, cortinas decẽ
de bysso retorta, & hyacintho, & purpura,
B coccoq; bis tincto, opere vario, & arte poly-
9 mita: quarum vna habebat in longitudine
vigintiocto cubitos, & in latitudine quatuor.
10 vna mensura erat omniũ cortinarũ. Con-
iunxitq; cortinas quinque, alteram alteri, &
11 alias quinq; sibi inuicem copulauit. Fecit
& ansas hyacinthinas in ora cortinæ vnius
ex vtroque latere, & in ora cortinæ alterius
12 similiter, vt contra se inuicem venirent an
13 sæ, & mutuò iungerentur, vnde & quinqua-
ginta fudit circulos aureos, qui morderẽt cor-
tinarum ansas, & fieret vnum tabernaculũ.
14 Fecit & saga vndecim de pilis caprarum ad
15 operiendũ tectũ tabernaculi: vnum sagum
in longitudine habebat cubitos triginta, &
in latitudine cubitos quatuor. vnius mensu
16 ræ erant omnia saga: quorũ quinq; iunxit
17 seorsum, & sex alia separatim. Fecitq; an-
sas quinquaginta in ora sagi vnius, & quin-
quaginta in ora sagi alterius, vt sibi inuicem
18 iungerentur. Et fibulas æneas quinquagin
ta, quibus necteretur tectum, vt vnum palliũ
19 ex omnibus sagis fieret. Fecit & opertoriũ
C tabernaculi de pellibus arietum rubricatis:
aliudq; désuper velamentũ de pellibus *ian- (*hyacinthinis.)
20 thinis. Fecit & tabulas tabernaculi de li-
21 gnis setim stantes. Decẽ cubitorũ erat lon-
gitudo tabulæ vnius: & vnum ac semis cubi
22 tum latitudo retinebat. Binæ incastraturæ
erãt per singulas tabulas, ut alteri altera iun
geretur. Sic fecit in omnibus tabernaculi ta-
23 bulis. E quibus viginti ad plagam meridia-
24 nam erant contra austrum, cũ quadraginta
basibus argenteis. Duæ bases sub una tabula
ponebantur ex vtraq; parte angulorum, vbi
incastraturæ laterũ in angulis terminantur.
25 Ad plagam quoq; tabernaculi, quæ respicit
26 ad aquilonem, fecit viginti tabulas cũ qua-
draginta basibus argẽteis, duas bases per sin
27 gulas tabulas. Contra occidentem verò, id
est, ad eam partem tabernaculi, quæ mare re-
28 spicit, fecit sex tabulas, & duas alias per sin-
29 gulos angulos tabernaculi retrò: quæ iunctæ
erant à deorsum vsq; sursum, & in unã com-
paginem pariter ferebãtur. Ita fecit ex utra-
30 que parte per angulos; ut octo essent simul
tabulæ, & haberent bases argẽteas sexdecim,
31 binas scilicet bases sub singulis tabulis. Fe
D cit & uectes de lignis setim, quinque ad con
tinendas tabulas unius lateris tabernaculi,
32 & quinq; alios ad alterius lateris coaptan
das tabulas: & extra hos quinque alios ue-
ctes ad occidentalem plagã tabernaculi con-
33 tra mare. Fecit quoq; uectem alium, qui
per medias tabulas ab angulo usq; ad angu-
34 lum perueniret. Ipsa autem tabulata deau-
rauit, fusis basibus earum argenteis. Et circu
los eorum fecit aureos, per quos uectes indu
ci possent: quos & ipsos laminis aureis ope
35 ruit. Fecit & uelum de hyacintho, & purpu
ra, uermiculo, ac bysso retorta, opere polymi
36 tario, uarium atq; distinctum: & quatuor
columnas de lignis setim, quas cum capiti-
bus deaurauit: fusis basibus earum argẽteis.
37 Fecit & tentorium in introitu tabernaculi
ex hyacintho, purpura, uermiculo, byssoq; re
38 torta, opere plumarij: & columnas quinq;
cum capitibus suis, quas operuit auro ba-
sesq; earum fudit æneas.

CAPVT XXXVII.

1
A ECIT autẽ Baseleel, & arcã de
lignis setim, habentem duos se-
mis cubitos in longitudine, &
cubitum ac semissem in latitu-
dine, altitudo quoque unius cu
2 biti fuit & dimidij: uestiuitq; eam auro pu-

rissimo intus ac foris. Et fecit illi coronã au-
3 ream per gyrum, ¶ conflans quatuor anulos
aureos per quatuor angulos eius: duos anu-
4 los in latere uno, & duos in altero. ¶ Vectes
quoq; fecit de lignis setim, quos uestiuit au-
5 ro, ¶ & quos misit in anulos qui erant in la-
6 teribus arcæ, ad portandum eam. ¶ Fecit &
propitiatoriũ, id est, oraculum de auro mun-
dissimo, duorum cubitorum & dimidij in lõ
gitudine, & cubiti, ac semis in latitudine.
7 ¶ Duos etiã Cherubim ex auro ductili, quos
8 posuit ex utraque parte propitiatorij, ¶ Che-
B rub unum in summitate unius partis, & Che
rub alterũ in summitate partis alterius: duos
Cherubim in singulis summitatibus propi-
9 tiatorij, ¶ extendentes alas, & tegentes propi
tiatorium, seq; mutuò & illud respicientes.
10 ¶ Fecit & mensam de lignis setim in longitu
dine duorũ cubitorũ, & in latitudine unius
cubiti, quæ habebat in altitudine cubitum,
11 ac semissem ¶ circundeditq; eam auro mun-
dissimo, & fecit illi labium aureum per gy-
12 rum, ¶ ipsiq; labio coronam auream interra-
silem quatuor digitorum, & super eandem
13 alteram coronam aureã, ¶ Fudit & quatuor
circulos aureos, quos posuit in quatuor an-
14 gulis per singulos pedes mensæ ¶ cõtra coro-
nam, misitq; in eos uectes, ut possit mensa
15 portari. ¶ Ipsos quoque uectes fecit de lignis
16 setim, & circũdedit eos auro. ¶ Et uasa ad di-
C uersos usus mensæ: acetabula, phialas, & cya-
thos, & thuribula, ex auro puro, in quibus
17 offerẽda sunt libamina. ¶ Fecit & candelabrũ
ductile de auro mundissimo: De cuius uecte
calami, scyphi, sphærulæq;, ac lilia procede-
18 bant: ¶ sex in utroque latere, tres calami ex
19 parte una, & tres ex altera: ¶ tres scyphi ĩ nu-
cis modũ per calamos singulos, sphærulæq;
simul & lilia: & tres scyphi instar nucis ĩ ca-
lamo altero, sphærulæq; simul & lilia. Aequũ
erat opus sex calamorum, qui procedebãt de
20 stipite candelabri. ¶ In ipso autem uecte erãt
quatuor scyphi in nucis modum, sphærulæq;
21 per singulos simul & lilia: ¶ & sphærulæ sub
duobus calamis per loca tria, qui simul sex
22 fiunt calami procedentes de uecte uno. ¶ &
sphærulæ igitur, & calami ex ipso erant, uni-
23 uersa ductilia ex auro purissimo. ¶ Fecit & lu
D cernas septem cum emunctorijs suis, & vasa
ubi ea quæ emuncta sunt, extinguãtur, de au-
24 ro mundissimo, ¶ Talentum auri appẽdebat
25 candelabrum cum omnibus vasis suis, ¶ Fe-
cit & altare thymiamatis de lignis setim, per
quadrũ singulos habens cubitos, & in alti-
tudine duos: è cuius angulis ꝓcedebant cor
26 nua. ¶ Vestiuitq; illud auro purissimo cũ cra
27 ticula ac parietibus & cornibus, ¶ Fecitque ei
coronam aureolam per gyrum, & duos anu-
los aureos sub corona per singula latera, vt
mittantur in eos vectes, & possit altare por
28 tari. ¶ Ipsos autẽ vectes fecit de lignis setim,
29 & operuit laminis aureis. ¶ Composuit & o-
leum ad sanctificationis vnguentum, & ᵃthy
miamata de aromatibus mundissimis ope-
re pigmentarij. ᵃthymiama 7.

CAPVT XXXVIII.

1 FECIT & altare holocausti de li- 2.Par.1.b 5.
A gnis setim, quinq; cubitorum
per quadrum, & triũ in altitudi-
2 ne: ¶ cuius cornua de angulis ꝓ-
cedebant: operuitq; illud lami-
3 nis æneis. ¶ Et in vsus eius parauit ex ære
vasa diuersa, lebetes, forcipes, fuscinulas,
4 vncinos, & ignium receptacula. ¶ Craticulã-
que eius in modum retis fecit æneã, & sub-
5 ter eam in altaris medio arulam, ¶ fusis qua-
tuor anulis per totidẽ retiaculi summita-
tes, ad immittendos vectes ad portandum:
6 ¶ quos & ipsos fecit de lignis setim, & oper-
7 uit laminis æneis: ¶ ᵇinduxitq; in circulos q̃ ᵇSupr.27.b 8.
in lateribus altaris eminebant. Ipsũ autẽ al-
tare non erat solidum, sed cauum ex tabula-
8 tis, & intus vacuum. ¶ Fecit & labrum æneũ
cum basi sua de speculis mulierum, quæ excu
9 babant in ostio tabernaculi. ¶ Fecit & atriũ,
B in cuius australi plaga erãt tentoria de bysso
10 retorta, cubitorum centum. ¶ columnæ æneæ
viginti cum basibus suis, capita columnarũ,
11 & tota operis cælatura, argentea. ¶ Aequè ad
septentrionalem plagam tentoria, columnæ,
basesq;, & capita columnarum eiusdem mẽ-
12 suræ, & operis ac metalli, erant. ¶ In ea verò
plaga quæ ad occidentem respicit, fuerũt ten
toria cubitorum quinquaginta, columnæ de
cem cum basibus suis æneæ, & capita colũ-
13 narum, & tota operis cælatura, argẽtea, ¶ Por
rò contra orientem quinquaginta cubitorũ
14 parauit tentoria, ¶ è quibus quindecim cubi
tos, columnarum triũ, cum basibus suis vnũ
15 tenebant latus: ¶ Et in parte altera (ᶜquia in- ᶜqua ab v-
ter vtraq; introitũ tabernaculi fecit) quin- troque 3.
decim æquè cubitorũ erant tentoria, colum
16 næq; tres, & bases totidẽ. ¶ Cuncta atrij ten-
17 toria byssus retorta texuerat. ¶ Bases colũna
C rum fuere æneæ, capita aũt earum cum cun-
ctis cælaturis suis argentea: sed, & ipsas colũ
18 nas atrij vestiuit argẽto. ¶ Et in introitu eius
opere plumario fecit tentorium ex hyacin-
tho, purpura, vermiculo, ac bysso retorta, qđ
habebat viginti cubitos in lõgitudine, alti-
tudo verò quinque cubitorũ erat iuxta mẽ-
suram, quam cũcta atrij tentoria habebant.
19 ¶ Columnæ autẽ in ingressu fuère quatuor
cum basibus æneis, capitaq; earum & cæla-
20 turæ argenteæ. ¶ Paxillos quoq; tabernaculi
21 & atrij per gyrum fecit æneos. ¶ Hæc sunt in-
strumenta tabernaculi testimonij, quæ enu-
merata sunt iuxta præceptum Moysi in cere-
monijs Leuitarum per manum Ithamar fi-
22 lij Aaron sacerdotis: ¶ quæ Beseleel filius Vri
filij Hur de tribu Iuda, Domino per Moysen
23 iubente, compleuerat, ¶ iuncto sibi socio
Ooliab filio Achisamech de tribu Dan: qui &
ipse artifex lignorum egregius fuit, & poly-
mitarius, atque plumarius ex hyacintho, pur
24 pura, vermiculo, & bysso. ¶ Omne aurum
D quod expensum est in opere sanctuarij, &
quod oblatum est in donarijs, viginti nouẽ
talentorum fuit, & septingentorum triginta
25 siclorum ad mẽsuram sanctuarij. ¶ Oblatum

est autem ab his qui transierunt ad numerum
à viginti annis & supra, de sexcentis tribus
millibus, & quingentis quinquaginta, armatorum.
26 Fuerunt præterea centum talenta
argenti, à quibus conflatæ sunt bases sanctuarij,
27 & introitus vbi velum pendet. Centum
bases factæ sunt de talentis centum, singulis
28 talentis per bases singulas supputatis. De
mille autem septingentis & septuaginta quinque * fecit capita columnarum, quas & ipsas
29 vestiuit argento. Aeris quoque oblata sunt
talenta septuaginta duo millia, & quadringenti
30 supra siclos, ex quibus fusæ sunt bases in
introitu tabernaculi testimonij, & altare æneum
cum craticula sua, omniaque vasa quæ
31 ad vsum eius pertinent, & bases atrij tam
in circuitu, quàm in ingressu eius, & paxilli
tabernaculi, atque atrij, per gyrum.

*siclis

CAPVT XXXIX.

Cap. 28. a. 6.

1 A DE hyacintho verò & purpura,
vermiculo ac bysso fecit vestes,
quibus indueretur Aaron, quando
ministrabat in sanctis, sicut
præcepit Dominus Moysi.
2 Fecit igitur superhumerale de auro, hyacintho,
& purpura, coccoque bis tincto, & bysso
3 retorta, opere polymitario: inciditque bracteas
aureas, & extenuauit in fila, vt possent torqueri
cum priorum colorum subtegmine,
4 duasque oras sibi inuicem copulatas in vtroque
5 latere summitatum, & balteum ex eisdem
coloribus, sicut præceperat Dominus Moysi.
6 Parauit & duos lapides onychinos astrictos
B & inclusos auro, & sculptos arte gemmaria
7 nominibus filiorum Israel. * posuitque
eos in lateribus superhumeralis in monimentum
filiorum Israel, sicut præceperat Dominus
8 Moysi. Fecit & rationale opere polymito
iuxta opus superhumeralis, ex auro,
hyacintho, purpura, coccoque bis tincto, &
9 bysso retorta: quadrangulum duplex, mensuræ
10 palmi. Et posuit in eo gemmarum ordines
C quatuor. In primo versu erat sardius, topazius,
11 smaragdus. In secundo, carbunculus, sapphirus
12 & iaspis. In tertio, ligyrius, achates
13 & amethistus. In quarto, chrysolithus, onychinus,
& beryllus, circundati & inclusi auro
14 per ordines suos. Ipsique lapides duodecim
sculpti erant nominibus duodecim
tribuum Israël, singuli per nomina singulorum.
15 Fecerunt in rationali & catenulas sibi
inuicem cohærentes, de auro purissimo, &
16 duos vncinos, totidemque anulos aureos.
Porro anulos posuerunt in vtroque latere
17 rationalis, è quibus penderent duæ catenæ
aureæ, quas inseruerunt vncinis qui in superhu-
18 meralis angulis eminebant. Hæc & antè &
D retrò ita conueniebant sibi, vt superhumerale &
19 rationale mutuò necterentur, stricta ad balteum
& anulis fortius copulata, quos iungebat
vitta hyacinthina, ne laxa fluerent, & à se
inuicem mouerentur, sicut præcepit Dominus
20 Moysi. Fecerunt quoque tunicam superhumera-
21 lis totam hyacinthinam: & capitium in superiori
parte contra medium, oramque per gy-

* six nomina in lapide vno, & sex in altero, iuxta ordinem natiuitatis eorum.

22 rum capitij textilem: deorsum autem
ad pedes mala punica ex hyacintho, purpu-
23 ra, vermiculo, ac bysso retorta: & tintinnabula
de auro purissimo, quæ posuerunt inter
malogranata in extrema parte tunicæ
24 per gyrum: tintinnabulum autem aureum,
& malum punicum, quibus ornatus incedebat
pontifex, quando ministerio fungebatur,
25 sicut præceperat Dominus Moysi. Fe-
E cerunt & tunicas byssinas opere textili Aa-
26 ron & filijs eius: & mitras cum coronulis
27 suis ex bysso: feminalia quoque linea, bys-
28 sina: cingulum verò de bysso retorta, hyacin-
thio, purpura, ac vermiculo, distinctum arte
29 plumaria, sicut præceperat Dñs Moysi. Fe-
cerunt & laminam sacræ venerationis de auro
purissimo, scripseruntque in ea opere gemmario,
30 Sanctum Dñi: & strinxerunt eam cum mitra
vitta hyacinthina, sicut præceperat Dñs Moy-
31 si. Perfectum est igitur omne opus taber-
F naculi & tecti testimonij. Feceruntque filij
Israël cuncta quæ præceperat Dominus Moy-
32 si. Et obtulerunt tabernaculum & tectum
& vniuersam supellectilem, anulos, tabu-
33 las, vectes, columnas ac bases, opertorium
de pellibus arietum rubricatis, & aliud ope-
34 rimentum de hyacinthinis pellibus: velum,
35 arcam, vectes, propitiatorium, mensam
36 cum vasis suis, & propositionis panibus: candelabrum,
lucernas, & vtensilia earum cum
37 oleo: altare aureum, & vnguentum, & thy-
38 miama ex aromatibus, & tentorium in in-
39 troitu tabernaculi, altare æneum: reti-
G culum, vectes & vasa eius omnia, labrum cum
basi sua: tentoria atrij & columnas cum
40 basibus suis: tentorium in introitu atrij,
funiculosque illius & paxillos. Nihil ex vasis
defuit, quæ in ministerium tabernaculi, & in
41 tectum fœderis iussa sunt fieri. Vestes quoque,
quibus sacerdotes vtuntur in sanctuario,
42 Aaron, scilicet & filij eius, obtulerunt filij
43 Israël, sicut præceperat Dominus. Quæ postquam
Moyses cuncta vidit completa, benedixit eis.

CAPVT XL.

1 LOcutusque est Dominus ad
A Moysen, dicens: Mense primo,
2 prima die mensis eriges taber-
3 naculum testimonij, & pones
in eo arcam, dimittesque ante il-
4 lam velum: & illata mensa pones super
eam quæ ritè præcepta sunt. Candelabrum sta-
5 bit cum lucernis suis, & altare aureum, in
quo adoletur incensum, coram arca testimo-
nij. Tentorium in introitu tabernaculi testi-
6 monij pones, & ante illud, altare holocau-
7 sti: labrum inter altare & tabernaculum, quod
8 implebis aqua. Circundabisque atrium ten-
9 torijs, & ingressum eius. Et assumpto vn-
ctionis oleo vnges tabernaculum cum vasis
10 suis, vt sanctificentur: Altare holocausti, &
11 omnia vasa eius: labrum cum basi sua: om-
nia vnctionis oleo consecrabis, vt sint sancta
12 sanctorum. Applicabisque Aaron & filios
B eius ad fores tabernaculi testimonij, & lo-
13 tos aqua indues sanctis vestibus, vt mi-

nistrent

nistrent mihi, & vnctio eorum in sacerdo-
14 tium sempiternum proficiat. Fecitq; Moy-
15 ses omnia quæ præceperat Dñs. Igitur men
se primo anni secundi, prima die mensis, col
16 locatum est tabernaculum. Erexitq; Moy
ses illud, & posuit tabulas, ac bases & vectes,
17 statuitque columnas, & expandit tectum
super tabernaculum, imposito desuper ope-
18 rimento, sicut Dominus imperauerat. Po-
suit & testimonium in arca, subditis infra ve
19 ctibus, & oraculum desuper. Cumque in-
tulisset arcam in tabernaculum, * appen-
dit ante eam velum, vt expleret Domini ius-
20 sionem. Posuit & mensam in tabernaculo
C testimonij ad plagam Septentrionalem extra
21 velum, ordinatis coram propositionis pa-
22 nibus, sicut præceperat Dominus Moysi. Po
suit & candelabrum in tabernaculo testimo
23 nij è regione mensæ in parte Australi, loca-
tis per ordinem lucernis, iuxta præceptum
24 Domini. Posuit & altare aureum sub te-
25 cto testimonij contra velum, & adoleuit su
per eo incensum aromatum, sicut iusserat
26 Dominus Moysi. Posuit & tentorium in
27 introitu tabernaculi testimonij, & altare
holocausti in vestibulo testimonij, offerens
in eo holocaustum & sacrificia, vt Dominus
28 imperauerat. Labrum quoque statuit inter
D tabernaculum testimonij & altare, implens
29 illud aqua. Lauerunt; * Moyses & Aaron,
30 ac filij eius manus suas & pedes, cum in-
grederentur tectum fœderis, & accederēt ad
altare, sicut præceperat Dominus Moysi.
31 Erexit, & atrium per gyrum tabernaculi &
altaris, ducto in introitu eius tentorio. Post-
32 quam omnia perfecta sunt, operuit nubes
tabernaculum testimonij, & gloria Domini
33 impleuit illud. Nec poterat Moyses ingre-
di tectum fœderis, nube operiente omnia,
& maiestate Domini coruscante, quia cun-
34 cta nubes operuerat. Si quando nubes ta-
bernaculum deserebat, proficiscebantur fi-
35 lij Israël per turmas suas. Si pendebat de-
36 super, manebant in eodem loco. Nubes
quippe Domini incubabat per diem taber-
naculo, & ignis in nocte, videntibus cunctis
populis Israël per cunctas mansiones suas.

Libri Exodi finis.

Num. 7. a | *testimonij.* | *in eo 3.* | *Num. 9. c 15. 3. Reg. 8. b 10.*

LIBER LEVITICVS, HEBRAICE VAICRA, id est, Et vocauit.

CAPVT PRIMVM.

1 VOCAVIT autem Moysen, &
A locutus est ei Dominus de ta
bernaculo testimonij, dicēs:
2 Loquere filiis Israël, & di-
ces ad eos: Homo qui obtu-
lerit ex vobis hostiam Domi
no, de pecoribus, id est, de
3 bobus & ouibus offerens victimas: Si ho-
locaustum fuerit eius oblatio, ac de armen-
to, masculum immaculatum offeret ad ostiū
tabernaculi testimonij, ad placandum sibi
4 Dominum: ponetque manus super caput
B hostiæ, & acceptabilis erit, atque in expia-
5 tionem eius proficiens. Immolabitque vi-
tulū coram Domino, & offerent filij Aaron
sacerdotis sanguinem eius, fundentes per
altaris circuitum, quod est ante ostium ta-
6 bernaculi: detractaque pelle hostiæ, artus
7 in frusta concident, & subijcient in altari
8 ignem, strue lignorum antè composita: &
membra quæ sunt cæsa, desuper ordinantes,
caput videlicet, & cuncta quæ adhærent ie-
9 cori, intestinis & pedibus lotis aqua: ado-
C lebitque ea sacerdos super altare in holocau
10 stum & suauem odorem Domino. Quod si
de pecoribus oblatio est, de ouibus siue de ca
pris holocausti, agnum anniculum & absq;
11 macula offeret. Immolabitque ad latus al-
taris quod respicit Aquilonem, coram Do-
mino: sanguinem verò illius fundent super
12 altare filij Aaron per circuitum: diuidentq;
D membra, caput, & omnia, quæ adhærent ie-
cori: & imponent super ligna, quibus subij-
13 ciendus est ignis: intestina verò & pedes la
uabunt aqua. Et oblata omnia adolebit sa-
cerdos super altare in holocaustum & odo-
14 rem suauissimum Domino. Si autem de aui
bus, holocausti oblatio fuerit Domino, de
15 turturibus & pullis columbæ, offeret eam
sacerdos ad altare: & retorto ad collum capi-
te, ac rupto vulneris loco, decurrere faciet
16 sanguinem super crepidinem altaris: vesi-
culā verò gutturis & plumas proijciet pro-
pè altare ad orientalem plagam in loco in
17 quo cineres effundi solent. confringetque
ascellas eius, & nō secabit, neque ferro diui-
det eam, & adolebit super altare lignis igne
supposito. Holocaustum est & oblatio sua-
uissimi odoris Domino.

Exo. 29. b 10. | *sacerdotes 3.* | *masculū*

CAPVT II.

1 ANIMA cū obtulerit oblationē, sa
A crificij Dño, simila erit eius o-
blatio, fundetq; super eā oleū,
2 & ponet thus, ac deferet ad
filios Aaron sacerdotis: quorū vnus tol-

sacerdotes 1

let pugillum plenum similæ & olei, ac totū
thus, & ponet memoriale sup altare in odo-
3 rem suauissimum Domino; quod autē reli- Eccl. 7. d 34.
quum fuerit de sacrificio, erit Aaron, & filio
rum eius, sanctum sanctorū de oblationibus
4 Domini. Cum autem obtuleris sacrificiū
B coctum in clibano: de simila, panes, scilicet
absque fermento °conspersa` oleo, & lagana °conspersos
5 azyma oleo lita. Si oblatio tua fuerit de sar
tagine, similæ conspersæ oleo & absque fer-
6 mento, diuides eam minutatim, & fundes
7 super eam oleum. Sin autē de craticula fue-
rit sacrificiū, æque simila oleo conspergetur:
8 quam offerens Domino, trades manibus sa
9 cerdotis. Qui cùm obtulerit eam, tollet me-
C moriale de sacrificio, & adolebit sup altare
10 in odorē suauitatis Domino: quicquid au-
tem reliquum est, erit Aaron & filiorū eius,
sanctum sanctorum de oblationibus Domi-
11 ni. Omnis oblatio, quæ offertur Domino,
absque fermento fiet, nec quicquam fermēti
12 ac mellis adolebitur in sacrificio Dñi. Pri-
mitias tantùm eorum offeretis ac munera:
super altare verò non imponentur in odorē
13 suauitatis. Quicquid obtuleris sacrificij sa Mar. 9. g
D le condies, nec auferes sal fœderis Dei tui de 41.
sacrificio tuo. In omni oblatione offeres sal.
14 Si autem obtuleris munus primitiarū fru-
gum tuarum Domino, de spicis adhuc viren-
tibus, torrebis igni, & confringes in morem
farris, & sic offeres primitias tuas Domino,
15 fundens super eā oleum, & thus imponēs,
16 quia oblatio Domini est. de qua adolebit
sacerdos in memoriam muneris partem far-
ris fracti & olei, ac totum thus.

CAPVT III.

1 QVOD si hostia pacificorum fuerit
A eius oblatio, & de bobus volue-
rit offerre, marem siue fœminam
°immaculata` offeret coram Do °immaculatam 9.
2 mino. Ponetq; manum super
caput victimæ suæ, quæ immolabitur in in-
troitu tabernaculi testimonij, fundentq; filij
Aaron °sacerdotis`, sanguinem per altaris cir °sacerdotes. 1.
3 cuitum. Et offerent de hostia pacificorum
in oblationem Domino, adipem, qui operit Exo. 29. b 19.
vitalia. & quicquid pinguedinis est intrinse-
4 cus: duos renes cum adipe quo tegūtur ilia,
5 & reticulum iecoris cum renunculis: ado-
B lebuntq; ea super altare in holocaustum, li-
gnis igne supposito, in oblationem suauissi-
6 mi odoris Domino. Si verò de ouibus fuerit
eius oblatio & pacificorum hostia, siue ma-
sculum obtulerit siue fœminam, immacula-
7 ta erunt. Si agnum obtulerit coram Domi-
8 no, ponet manum suam super caput victi-
mæ suæ, quæ immolabitur in vestibulo taber-
naculi testimonij: fundentq; filij Aaron san-
9 guinem eius per circuitum altaris. Et offe-
rent de pacificorum hostia sacrificium Dño
10 adipem & caudā totam cū renibus, & pin-
C guedinem, quæ operit ventrem, atq; vniuersa
vitalia, & vtrūque renunculū cū adipe qui est
iuxta ilia, reticulumq; iecoris cum renuncu-
11 lis. & adolebit ea sacerdos super altare in
12 pabulum ignis & oblationis Domini. Si ca
pra fuerit eius oblatio, & obtulerit eam Do-
13 mino, ponet manum suā super caput eius,
immolabitque eam in introitu tabernaculi
D testimonij. Et fundent filij Aaron sanguinē
14 eius °per` altaris circuitum. Tollentq; ex ea °super 2.
in pastum ignis dominici, adipem qui operit
15 ventrem, & qui tegit vniuersa vitalia: duos
renunculos cum reticulo quod est super eos
iuxta ilia, & aruinam iecoris cū renunculis,
16 adolebitq; ea super altare sacerdos in ali-
moniam ignis, & suauissimi odoris. Omnis
17 adeps, Domini erit iure perpetuo in genera
tionibus, & cūctis habitaculis vestris, nec san
guinem, nec adipem omnino comederis.

CAPVT IIII.

1 LOCVTVSQVE est Dominus
A ad Moysen, dicens: Loquere fi-
2 liis Israël: Anima quum pecca-
uerit per ignorantiam, & de vni
uersis mandatis Domini, quæ
3 præcepit vt non fierent, quippiam fecerit. Si
sacerdos qui vnctus est peccauerit, delinque-
re faciens populum, offeret pro peccato suo
4 vitulum immaculatum Domino. & addu-
cet illum ad ostium tabernaculi testimonij
coram Domino. ponetque manum super ca-
5 put eius, & immolabit eum Domino. Hau-
riet quoque de sanguine vituli inferens illū
6 in tabernaculum testimonij. Cumque in-
B tinxerit digitum in sanguinem, asperget °eū° °eo 2.
septies coram Domino contra velū sanctua- °eos 2.
7 rij: ponetque de eodem sanguine super cor
nua altaris thymiamatis gratissimi Domi-
nō, quod est in tabernaculo testimonij: om-
nem autem reliquum sanguinem fundet in
basim altaris holocausti in introitu taberna-
8 culi. Et adipem vituli °offeret` pro peccato, °auferet 3
tam eum qui vitalia operit, quàm omnia
9 quæ intrinsecus sunt. duos renunculos & re
ticulum quod est super eos iuxta ilia, & adi-
10 pem iecoris cum renūculis, sicut °offertur` °aufertur 6.
C de vitulo hostiæ pacificorum: & adolebit ea
11 super altare holocausti. Pellem verò & om-
nes carnes cum capite & pedibus & intesti-
12 nis & fimo, & reliquo corpore efferet ex-
tra castra in locum mundum, vbi cineres ef-
fundi solent: incendetq; ea super lignorum
struem: quæ in loco effusiorum cinerum cre-
13 mabuntur. Quòd si omnis turba * Israël *filiorum
ignorauerit, & per imperitiam fecerit, quod
14 contra mandatum Domini est, & postea in-
tellexerit peccatum suum, offeret pro pecca-
to suo vitulum, adducetque eum ad ostium
15 tabernaculi. Et ponent seniores populi ma-
D nus super caput eius corā Dño. Immolatoq;
16 vitulo in conspectu Domini, inferet sacer-
dos qui vnctus est, de sanguine eius in taber-
17 naculum testimonij, tincto digito asper-
18 gens septies contra velum. Ponetque de
eodem sanguine in cornibus altaris, quod
est coram Domino in tabernaculo testimo-
nij, reliquum autem sanguinem fundet iu-
xta basim altaris holocaustorum, quod est in
19 ostio tabernaculi testimonij. Omnemque
eius adipem tollet, & adolebit super altare:

20 ¶ sic faciens & de hoc vitulo quomodo fe-
cit & prius : & rogante pro eis sacerdote,
21 propitius erit eis Dominus. ¶ Ipsum autem
vitulum efferet extra castra, atque combu-
ret sicut & priorem vitulum: quia est pro
22 peccato multitudinis. ¶ Si peccauerit prin-
ceps, & fecerit vnum è pluribus per ignoran-
E tiam, quod Domini lege prohibetur: ¶ &
23 postea intellexerit peccatum suum, offeret
hostiam Domino, hircum de capris imma-
24 culatum. ¶ Ponetq; manum suam super ca-
put eius: cumq; immolauerit eum in loco
vbi solet mactari holocaustum coram Do-
25 mino, quia pro peccato est, ¶ tinget sacerdos
digitum in sanguine hostiæ pro peccato, tan
gens cornua altaris holocausti, & reliquum
26 * fundens ad basim eius. ¶ Adipem vero ado
lebit supra *, sicut in victimis pacificorum
fieri solet: rogabitq; pro eo sacerdos, & pro
27 peccato eius, & dimittetur ei. ¶ Quòd si pec-
F cauerit anima per ignorantiam, de populo
terræ, vt faciat quicquam de his quæ Domi-
28 ni lege prohibentur, atq; delinquat, ¶ & co-
gnouerit peccatum suum, offeret capram im
29 maculatam. ¶ Ponetq; manus super caput
hostiæ quæ pro peccato est, & immolabit eā
30 in loco holocausti. ¶ Tolletq; sacerdos de
sanguine in digito suo, & tangens cornua al
taris holocausti, reliquum fundet ad basim
31 eius. ¶ Omnē autem adipem auferens, sicut
G auferri solet de victimis pacificorum, adole-
bit super altare in odorem suauitatis Domi-
32 no: rogabitq; pro eo, & dimittetur ei. ¶ Sin
autem de pecoribus obtulerit victimam pro
33 peccato, ouem scilicet immaculatam: ¶ po-
net manum super caput eius, & immolabit
eam in loco vbi solent cædi holocaustorum
34 hostiæ. ¶ Sumetq; sacerdos de sanguine eius
digito suo, & tangens cornua altaris holo-
35 causti, reliquum fundet ad basim eius. ¶ Om
nē quoq; adipem auferens, sicut auferri so-
let adeps arietis, qui immolatur pro pacifi-
cis, cremabit super altare incensum Domini:
rogabitq; pro eo & pro peccato eius, & di-
mittetur ei.

* sanguinē 3.
* altare 3.

CAPVT V.

1 SI PECCAVERIT anima, & audie
A rit vocem ᵒiurātis, testisq; fue-
rit, quod aut ipse vidit, aut con-
scius est: nisi indicauerit, porta-
2 bit iniquitatē suā. ¶ Anima quæ
tetigerit aliquid immundū, siue quod occi-
sum à bestia est, aut per se mortuū, aut quod-
libet aliud reptile: & oblita fuerit immun-
3 ditiæ suæ, rea est, & deliquit. ¶ & si tetigerit
quicquam de immunditia hominis iuxta
omnē impuritatē qua pollui solet, oblitaq;
4 cognouerit posteà, subiacebit delicto. ¶ Ani-
ma quæ iurauerit, & protulerit labijs suis vt
vel malè qd faceret, vel benè, & idipsum iu-
ramēto, & sermone firmauerit, oblitaq; po-
5 stea intellexerit delictum suum. ¶ agat pœni
6 tentiam pro peccato, ¶ & offerat de gregibus
B agnam siue capram, orabitq; pro ea sacerdos
7 & pro peccato eius: ¶ sin autē non potuerit
offerre pecus, offerat duos turtures, vel duos
pullos columbarum Domino: vnum pro pec
8 cato, & alterum in holocaustū, ¶ dabitq; eos
sacerdoti. Qui primum offerēs pro peccato,
retorquebit caput eius ad pēnulas, ita vt col
9 lo adhæreat, & nō penitus abrumpatur. ¶ Et
asperget de sanguine eius parietem altaris.
quicquid autem reliquum fuerit, faciet di-
stillare ad fundamentum eius, quia pro pec-
10 cato est. ¶ Alterum verò in holocaustum ado
lebit, vt fieri solet: rogabitq; ꝓ eo sacerdos,
11 & pro peccato eius, & dimittetur ei. ¶ Quod
C si non quiuerit manus eius duos offerre tur-
tures, aut duos pullos columbarum, offeret
pro peccato suo similæ partem ephi decimā.
non mittet in eam oleum, nec thuris aliqd
12 imponet, quia pro peccato est: ¶ tradetq; eā
sacerdoti: qui plenum ex ea pugillum hau-
riens, cremabit super altare in monumentū
13 eius qui obtulerit, ¶ rogans pro illo & ex-
pians: reliquam vero partem ipse habebit in
14 munere. ¶ Locutusq; est Dominus ad Moy-
15 sen, dicens: ¶ Anima si præuaricans ceremo-
nias, per errorem in his quæ Domino sunt
sanctificata, peccauerit, offeret pro delicto
suo arietem immaculatum de gregibus, qui
D emi potest duobus siclis iuxta pondus san-
16 ctuarij: ¶ ipsumq; quod intulit damni resti-
tuet, & quintam partem ponet suprà, tradēs
sacerdoti, qui rogabit pro eo, offerens arietē
17 & dimittetur ei. ¶ Anima si peccauerit per
ignorantiā, feceritq; vnum ex his quæ Domi
ni lege prohibētur, & peccati rea intellexerit
18 iniquitatem suam, ¶ offeret arietem imma-
culatum de gregibus sacerdoti, iuxta mensu
ram æstimationemq; peccati: qui orabit pro
eo, quia nesciens fecerit: & dimittetur ei,
19 ¶ quia per errorem deliquit ᵒin Domino. ᵒin Dominum 7.

ᵒadiurantis 1.

CAPVT VI.

1 LOCVTVSQVE est Dñs ad
A Moysen, dicens: ¶ Anima q̄ pec
2 cauerit, & contempto Domino
negauerit proximo suo deposi-
tum, quod fidei eius creditum
fuerat, vel vi aliquid extorserit, aut calum-
3 niam fecerit, ¶ siue rem perditam inuenerit,
& inficians insuper peierauerit, & quodlibet Nu.5.a.6.
aliud ex pluribus fecerit, in quibus solēt pec-
4 care homines: ¶ conuicta delicti, ¶ reddet om
5 nia, quæ per fraudem voluit obtinere, inte-
gra, & quintam insuper partem Dño, cui da-
6 mnum intulerat. ¶ Pro peccato autem suo of
feret arietem immaculatum de grege, & da-
bit eum sacerdoti, iuxta æstimationē mēsu-
7 ramq; delicti: ¶ qui rogabit pro eo coram
Domino, & dimittetur illi pro singulis, quæ
8 faciendo peccauit. ¶ Locutusq; est Dominus
9 ad Moysen, dicens: ¶ Præcipe Aaron & fi-
B lijs eius, Hæc est lex holocausti: Cremabi-
tur in altari tota nocte vsque manè, ignis in
10 eodem altari erit: ¶ vestietur tunica sacer-
dos, & feminalibus lineis: tolletq; cineres,
quos vorans ignis exussit, & ponens iuxta al
11 tare, ¶ spoliabitur prioribus vestimentis, in-
dutusq; alijs, efferet ᵒeos extra castra, & in 1.

loco mundissimo vsq; ad fauillam consumi
12 faciet. Ignis autem in altari semper ardebit, quem nutriet sacerdos subijciens ligna
mane per singulos dies, & imposito holocausto, desuper adolebit adipes pacificorum.
13 Ignis est iste perpetuus, qui nunquam de-
14 ficiet in altari. Hæc est lex sacrificij & libamentorum, quæ offerent filij Aaron coram
15 Domino, & coram altari. Tollet sacerdos pugillum similæ, quæ conspersa est oleo, &
totum thus, quod super similam positū est: adolebitq; illud in altari in monumentum
16 odoris suauissimi Domino. Reliquam aūt
C partem similæ comedet Aaron cum filijs suis absque fermento: & comedet in loco
17 sanctuarij tabernaculi. Ideo autem non fermentabitur, quia pars eius in Domini offertur incensum. Sanctum sanctorum erit,
18 sicut pro peccato, atq; delicto. Mares tantum stirpis Aaron comedent illud. Legitimū
ac sempiternū erit in generationibus vestris de sacrificijs Domini: omnis qui tetigerit il-
19 la, sanctificabitur. Locutusq; est Dominus
20 ad Moysen, dicens: Hæc est oblatio Aaron, & filiorum eius, quam offerre debent Dño
in die vnctionis suæ. Decimam partem ephi offerent similæ in sacrificio sempiterno, medium eius manè, & medium eius
21 vespere, quæ in sartagine oleo conspersa frigetur. Offeret autem eam calidam in odo-
22 rem suauissimum Domino, sacerdos, qui iure patri successerit, & tota cremabitur in al-
23 tari. Omne enim sacrificium sacerdotum
D igne consumetur, nec quisquam comedet
24 ex eo. Locutus est autem Dominus ad
25 Moysen, dicens: Loquere Aaron, & filijs eius, ista est lex hostiæ pro peccato, in loco
vbi offertur holocaustum, immolabitur corā
26 Dno. Sanctum sanctorum est. Sacerdos qui offert, comedet eam in loco sancto, in
27 atrio tabernaculi. Quicquid tetigerit carnes eius, sanctificabitur. Si de sanguine illius
vestis fuerit aspersa, lauabitur in loco san-
28 cto. Vas autem fictile in quo cocta est, confringetur. quòd si vas æneum fuerit, defrica-
29 bitur, & lauabitur aqua. Omnis masculus de genere sacerdotali vescetur de carnibus
30 eius, quia sanctum sanctorum est. Hostia enim, quæ cæditur pro peccato, cuius sanguis infertur in tabernaculum testimonij ad
expiandum in sanctuario, non comedetur, sed comburetur igni.

sancto in atrio 1.
autem 3
Heb. 13. b 11.
Sup. 4. A. 5.

CAPVT VII.

1 HAec quoq; est lex hostiæ pro de-
A licto, Sancta sanctorū est: Idcirco
2 vbi immolabitur holocaustum, mactabitur & victima pro
delicto: sanguis eius per gyrum
3 altaris fundetur. Offerent ex ea caudam
4 & adipem, qui operit vitalia. Duos renunculos, & pinguedinem quæ iuxta illa est, & re-
5 ticulumq; iecoris cum renunculis, & adolebit ea sacerdos super altare: incensum est
6 Domini pro delicto. Omnis masculus de sacerdotali genere, in loco sancto vescetur his
7 carnibus, quia sanctum sanctorum est. Sicut pro peccato offertur hostia, ita & pro delicto: vtriusq; hostiæ lex vna erit, ad sacerdo-
8 tem qui eam obtulerit, pertinebit. Sacerdos qui offert holocausti victimam habebit pel-
9 lem eius. Et omne sacrificium similæ, quod coquitur in clibano, & quicquid in craticula, vel in sartagine præparatur, eius erit sa-
10 cerdotis a quo offertur: Siue oleo conspersa: siue arida fuerint, cunctis filijs Aaron
11 mensura æqua per singulos diuidetur. Hæc
B est lex hostiæ pacificorum, quæ offertur Do-
12 mino. Si pro gratiarum actione oblatio fuerit, offerent panes absque fermento conspersos oleo, & lagana azyma vncta oleo, coctamq; similam & collyridas olei admistione conspersas, panes quoque fermentatos
13 cum hostia gratiarū quæ immolatur pro pa-
14 cificis: Ex quibus vnus pro primitijs offertur Domino, & erit sacerdotis, qui fundet ho-
15 stiæ sanguinem. Cuius carnes eadem comedentur die, nec remanebit ex eis quicquā
16 vsque mane. Si voto vel sponte quispiam obtulerit hostiam, eadē similiter edetur die: sed & si quid in crastinum remanserit, vesci
17 licitum est: Quicquid autem tertius inuenerit dies ignis absumet. * Si quis de carni-
18 bus victimæ pacificorum die tertio comederit, irrita fiet * oblatio, nec proderit offerenti: quin potius quæcunque anima tali se edulio contaminauerit, præuaricationis rea erit.
19 Caro quæ aliquid tetigerit immundū, non
C comedetur, sed comburetur igni: qui fuerit
20 mundus vescetur ex ea. Anima polluta, quæ ederit de carnibus hostiæ pacificorum, quæ oblata est Domino, peribit de populis
21 suis. Et quæ tetigerit immunditiam hoīs, vel iumenti, siue omnis rei quæ polluere potest, & comederit de huiuscemodi carnibus,
22 interibit de populis suis. Locutusq; est Do-
23 minus ad Moysen, dicens: Loquere filijs Israël, Adipem ouis, & bouis, & capræ nō co-
24 medetis. Adipem cadaueris morticini, & eius animalis, quod a bestia captum est, habe-
25 bitis in varios vsus. Si quis adipem, qui offerri debet in incensum Domini, comede-
26 rit, peribit de populo suo. Sanguinem quoque omnis animalis non sumetis in cibo, tā
27 de auibus, q̄ de pecoribus. Omnis anima, quæ ederit sanguinem, peribit de populis
28 suis. Locutusq; est Dominus ad Moysen, di-
29 cens: Loquere filijs Israël, dicens: Qui of-
D fert victimam pacificorum Domino, offerat
30 simul & sacrificiū, id est libamenta eius. Tenebit manibus adipem hostiæ, & pectusculum: cumq; ambo oblata Domino consecra-
31 uerit, tradet sacerdoti, qui adolebit adipē super altare, pectusculum autem erit Aaron,
32 & filiorum eius. Armus quoq; dexter de pacificorum hostijs cedet in primitias sacerdo-
33 tis. Qui obtulerit sanguinem, & adipem, filiorū Aaron, ipse habebit & armum dex-
34 trum in portione sua. Pectusculum enim eleuationis, & armum separationis tuli a filijs Israël de hostijs eorum pacificis, & dedi Aaron sacerdoti, & filijs eius lege pperpetua, ab

** & 1.*
** eius.*

35 omni populo Israël ¶ Hæc est vnctio Aaron
& filiorũ eius in cæremonijs Domini in die
quo obtulit eos Moyses, vt sacerdotio fun-
36 gerentur¶ & quæ præcepit eis dari Dominus
à filijs Israël religione perpetua in genera-
37 tionibus suis.¶ Ista est lex holocausti, & sacri
ficij pro peccato atq; delicto, & pro conse-
38 crati ne & pacificorum victimis: ¶ quam
constituit Dominus Moysi in monte Sinai,
quando mãdauit filijs Israël, vt offerent ob-
lationes suas Domino in deserto Sinai.

CAPVT VIII.

1 LOCVTVSQVE est Dominus ad
A Moysen dicens: Tolle Aaron
2 cũ filijs suis, vestes eorum, & vn
ctionis oleum, vitulum pro pec-
cato, duos arietes, canistrum
3 cum azymis. ¶ Et congregabis omnem cœ-
-10. 4 tum ad ostium tabernaculi. ¶ Fecitq; Moy-
ses vt Dñs imperauerat. Congregataque
5 omni turba ante fores tabernaculi, ¶ ait:
6 Iste est sermo quẽ iussit Dominus fieri.¶ Sta-
timq; obtulit Aaron & filios eius: Cumq; la
7 uisset eos.¶ vestiuit pontificẽ subucula linea,
accingens eum balteo, & induens eum tuni-
ca hyacinthina, & desuper humerale impo-
8 suit,¶ quod astringẽs cingulo aptauit ratio-
9 nali, in quo erat doctrina & veritas. ¶ Cidari
quoq; texit caput: & super eam, contra fron
B tem, posuit laminam auream consecratam
in sanctificatione, sicut præceperat ei Domi-
10 nus. ¶ Tulit & vnctionis oleum, quo liniuit
tabernaculum cum omni supellectili sua.
11 ¶ Cumq; sanctificans aspersisset altare septẽ
vicibus, vnxit illud, & omnia vasa eius, la-
brumque cum basi sua sanctificauit oleo,
‖Eccl 45.c 11. 12 ¶ ‖ Quod fundens super caput Aaron, vnxit
13 eum, & consecrauit.¶ Filios quoq; eius obla
tos vestiuit tunicis lineis, & cinxit balteis,
14 imposuitq; mitras, vt iusserat Dñs.¶ Obtulit
& vitulum pro peccato, cumque super caput
C eius posuisset Aaron, & filij eius manus
15 suas, ¶ immolauit eum: hauriẽs sanguinem,
& tincto digito, tetigit cornua altaris per gy
rum. quo expiato & sanctificato, fudit reli-
16 quum sanguinem ad fundamenta eius.¶ Adi
pem verò qui erat super vitalia, & reticulum
iecoris, duosq; renũculos cum aruinulis suis
17 adoleuit super altare: ¶ Vitulum cum pelle,
& carnibus, & fimo, cremans extra castra,
18 sicut præceperat Dominus.¶ Obtulit & arie-
tem in holocaustum: super cuius caput cum
imposuissent Aaron & filij eius manus suas,
19 ¶ Immolauit eum, & fudit sanguinem eius
20 per circuitum altaris. ¶ Ipsumq; arietem in
D frusta concidens, caput eius & artus, & adi-
21 pem adoleuit igni, ¶ lotis prius intestinis &
pedibus, totumque simul arietem incendit
super altare, eo quòd esset holocaustum sua-
uissimi odoris Domino, sicut præceperat ei.
22 ¶ Obtulit & arietem secundum, in conse-
crationem sacerdotum: imposueruntque su-
per caput eius Aaron & filij eius manus suas.
23 ¶ Quem cum immolasset Moyses, sumens de
sanguine eius, tetigit extremum auriculæ
dextræ Aaron, & pollicem manus eius dex-
24 træ similiter & pedis. ¶ Obtulit & filios Aa-
ron. cumq; de sanguine arietis immolati, te-
tigisset extremum auriculæ singulorum dex
træ, & pollices manus ac pedis dextri, reli- *pollicē 2.
25 quum fudit super altare per circuitum: ¶ Adi
pem verò, & caudam, omnemque pinguedi-
nem, quæ operit intestina, reticulumque ieco
ris, & duos renes cum adipibus suis, & armo
26 dextro separauit: ¶ Tollens autem de cani-
stro azymorum, quod erat coram Domino,
panem absque fermento, * & collyridã con- *vnum, 2.
spersam oleo, laganumque posuit super adi-
27 pes, & armum dextrum, ¶ tradens simul om
nia Aaron & filiis eius: Qui postquam leua-
28 uerunt ea coram Domino, ¶ rursum susce-
F pta de manibus eorum, adoleuit super altare
holocausti, eo quòd consecrationis esset obla
tio in odorem suauitatis sacrificij Domini.
29 ¶ Tulitque pectusculum eleuans illud coram
Domino de ariete consecrationis in partem
30 suam, sicut præceperat ei Dominus. ¶ Assu-
mensque vnguentum, & sanguinem, qui erat
in altari, aspersit super Aaron & vestimenta
eius, & super filios illius ac vestes eorum.
31 ¶ Cumque sanctificasset eos in vestitu suo,
præcepit eis, dicens: Coquite carnes ante fo-
res tabernaculi, & ibi comedite eas. panes
G quoque consecrationis edite, qui positi sunt
in canistro, sicut præcepit mihi Dominus, di-
cens: ‖ Aaron & filij eius comedent eos: ‖Exo.29.a 32.
32 ¶ quicquid autem reliquum fuerit de carne
33 & panibus, ignis absumet. ¶ De ostio quo- Inf.28.b.9
que tabernaculi non exibitis septem diebus,
vsque ad diem quo complebitur tempus con
secrationis vestræ. septem enim diebus fini-
34 tur consecratio: ¶ sicut impræsentiarum fa-
35 ctum est, vt ritus sacrificij compleretur, ¶ die
ac nocte manebitis in tabernaculo obseruan
tes custodias Domini, ne moriamini: sic enim
36 mihi præceptum est. ¶ Feceruntq; Aaron & fi
lij eius cuncta quæ locutus est Dominus per
manum Moysi.

CAPVT IX.

1 FACTO autem octauo die, voca-
A uit Moyses Aaron & filios eius,
ac maiores natu Israël, dixitque
2 ad Aaron: ¶ ‖ Tolle de armento ‖Exo.29.a 1.
vitulum pro peccato, & arietem
in holocaustum, vtrunque immaculatum, &
3 offer illos coram Domino. ¶ Et ad filios Is-
raël loquèris: Tollite hircum pro peccato,
& vitulum atque agnum anniculum, & sine *anniculos 5.
4 macula in holocaustum, ¶ bouem & arietem
pro pacificis: & immolate eos coram Domi-
no, in sacrificio singulorum, similam consper
sam oleo offerentes. hodie enim Dominus ap
5 parebit vobis. ¶ Tulerunt ergo cuncta quæ ius
B serat Moyses ad ostium tabernaculi: vbi cum
6 omnis multitudo astaret, ¶ ait Moyses: iste
est sermo quem præcepit Dominus: facite, &
7 apparebit vobis gloria eius. ¶ Et dixit ad Aa-
ron: Accede ad altare, & immola pro pecca-

to tuo: offer holocaustum, & deprecare pro
te & pro populo. cumque mactaueris hostiã
populi, ora pro eis, sicut præcepit Dominus.
8 Statimque Aaron accedens ad altare, im-
9 molauit vitulũ pro peccato suo: cuius san-
guinem obtulerunt ei filij sui: in quo tingẽs
digitum, tetigit cornua altaris, & fudit resi-
10 duum ad basim eius. Adipemque & renun
culos, ac reticulum iecoris, quæ sunt pro pec
cato, adoleuit super altare, sicut præceperat
11 Dominus Moysi: Carnes vero & pellem
12 eius, extra castra combussit igni. Immola-
C uit & holocausti victimam: & obtulerũtq; ei
filij sui sanguinẽ eius, quem fudit per alta-
13 ris circuitum. Ipsam etiam hostiam, in fru
sta concisam, cum capite & membris singu-
lis obtulerunt: quæ omnia super altare cre-
14 mauit igni, lotis aqua prius intestinis &
15 pedibus. Et pro peccato populi offerens,
16 mactauit hircum: expiatoque altari, fecit
17 holocaustum, addens in sacrificio liba-
menta, quæ pariter offeruntur, & adolens ea
sup altare, absq; ceremonijs holocausti ma-
18 tutini. Immolauit & bouem atq; arietem,
hostias pacificas populi: obtuleruntq; ei filij,
sui sanguinem, quẽ fudit super altare in cir-
19 cuitu. Adipem autem bouis, & caudam
D arietis, renunculosq; cum adipibus suis, & re
20 ticulum iecoris posuerunt super pectora:
cumq; cremati essent adipes super altare,
21 pectora eorum, & armos dextros separauit
Aaron, eleuans coram Domino, sicut præce-
22 perat Moyses. Et extendens manum ad po
pulum, benedixit ei. Sicq; completis hostijs
pro peccato, & holocaustis, & pacificis, de-
23 scendit. Ingressi autem Moyses & Aaron
in tabernaculum testimonij, & deinceps e-
gressi benedixerunt populo. Apparuitque ‡2. Mac. 2. c. 11.
24 gloria Domini omni multitudini: & ecce
egressus ignis à Domino, deuorauit holocau
stum, & adipes, qui erant super altare. Quòd
cùm vidissent turbæ, laudauerũt Dominum,
ruentes in facies suas.

CAPUT X.

1 Arreptisque Nadab & Ablu fi
A lij Aaron thuribulis, imposue- ‡Num. 3. a 4. 26. g. 26. 1 Par. 24 a 2.
runt ignem, & incensum desu-
per, offerentes coram Domino
ignem alienum: quod eis præ-
2 ceptum non erat. Egressusq; ignis à Domi-
no, deuorauit eos, & mortui sunt coram Do
3 mino. Dixitq; Moyses ad Aaron: Hoc est
quod locutus est Dominus: Sanctificabor in
ijs, qui appropinquant mihi, & in conspectu
omnis populi glorificabor. Quod audiens,
4 tacuit Aaron. Vocatis autem Moyses Mi-
saële, & Elisaphan filijs Oziël, patrui Aarõ,
ait ad eos: Ite, & tollite fratres vestros de cõ-
spectu sanctuarij, & asportate extra castra.
5 confestimq; pergentes, tulerunt eos sicut
iacebant, vestitos lineis tunicis, & eiecerunt
6 foras, vt sibi fuerat imperatum. Locu-
tusque est Moyses ad Aaron, & ad Eleazar,
B & Ithamar filios eius: Capita vestra nolite
nudare, & vestimenta nolite scindere, ne
forte moriamini, & super omnem cœtum
oriatur indignatio. Fratres * vestri, & om- *quoq; t.
nis domus Israël plangant incendium, quod
7 Dominus suscitauit: Vos autem non egre-
diemini fores tabernaculi, alioquin peribi-
tis: oleum quippe sanctæ vnctionis est su-
per vos. Qui fecerunt omnia iuxta præce-
8 ptum Moysi. Dixitq; Dominus ad Aaron:
9 Vinum & omne quod inebriare potest, non
bibetis tu & filij tui, quando intrabitis in ta
bernaculum testimonij, ne moriamini: quia
præceptum sempiternum est in generatio-
10 nes vestras: & vt habeatis scientiam discer
nendi inter sanctum, & prophanum, inter
11 pollutum & mundum: doceatisque filios
Israël omnia legitima mea, quæ locutus est
12 Dominus ad eos per manum Moysi. Lo-
C cutusque est Moyses ad Aaron, & Eleazar &
Ithamar filios eius, qui erant residui: Tol-
lite sacrificium, quod remansit de oblatio-
ne Domini, & comedite illud absq; fermen-
to iuxta altare, quia sanctum sanctorum est.
13 Comedetis autem in loco sancto, quod
datum est tibi & filiis tuis de oblationibus
14 Domini, sicut præceptum est mihi: pectu-
sculum quoq;, quod oblatum est, & armum
qui separatus est edetis in loco mundissi-
mo tu & filij tui, & filiæ tuæ tecum: tibi
enim ac liberis tuis reposita sunt de hostiis
15 salutaribus filiorum Israël: eò quòd ar-
mum & pectus, & adipes qui cremantur in
altari, eleuauerunt coram Domino, & perti
neant ad te, & ad filios tuos lege perpetua, si
16 cut præcepit Dominus: Inter hæc hircum ‡2. Mac. 2. c. 11.
D qui oblatus fuerat pro peccato, cũ quæreret
Moyses, exustum reperit: iratusq; cõtra Elea
zar & Ithamar filios Aaron, qui remanserãt,
17 ait: cur non comedistis hostiã pro pecca-
to in loco sancto, quæ Sancta sanctorum est,
& data vobis, vt portetis iniquitatem multitu-
dinis, & rogetis pro ea in cõspectu Domini,
18 præsertim cũ de sanguine illius non sit illa-
tum intra Sancta *, & comedere debueratis *sanctorũ 6.
eam in sanctuario, sicut præceptũ est mihi?
19 Respondit Aaron: Oblata est hodie victi-
ma pro peccato, & holocaustũ coram Dño:
mihi aũt accidit quod vides: quomodo po-
tui comedere eam, aut placere Dño in cere-
20 monijs mente lugubri? Quod cùm audis-
set Moyses, recepit satisfactionem.

CAPUT XI.

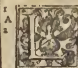
1 Locutusque est Dominus ad
A Moysen, & Aaron, dicẽs: Dici-
2 te filijs Israël: * Hæc sunt a- * Custodite omnia quæ scripsi vobis, v: s.m Deus vester. Hæc sunt, &c.
nimalia, q̃ comedere debetis de
3 cũctis animantibus terræ: Om
ne quod habet diuisam vngulam & ruminat
4 in pecoribus, comedetis. Quicquid aũt ru-
minat quidem, & habet vngulam, sed non di
uidit eam, sicut camelus, & cætera, non co-
medetis illud, & inter immunda reputabi- ‡Deu. 14. a 4.
5 tis. Chœrogryllus qui ruminat, vngulamq.

6 non diuidit, immundus est. ‖ Lepus quoque:
nam & ipse ruminat, sed vngulam non diui-
7 dit. ‖ Et sus: qui cum vngulam diuidat, nõ ‖1.Mac.6,d.18.
8 ruminat, ‖ horum carnibus non vescemini,
nec cadauera contingetis, quia immunda
9 sunt vobis. ‖ Hæc sunt quæ gignuntur in a-
B quis, & vesci licitum est. Omne quod habet
pinnulas & squamas, tam in mari, q̃ in flu-
10 minibus & stagnis: comedetis. ‖ Quicquid
autẽ pinnulas & squamas nõ habet eorum,
quæ in aquis mouentur & viuunt, abomina-
11 bile vobis ‖ execrandumq; erit, carnes eo-
rum non comedetis, & morticina vitabitis
12 ‖ Cuncta quæ non habent pinnulas, & squa
13 mas in aquis, polluta erunt. ‖ Hæc sunt quæ
de auibus comedere non debetis. & vitanda
sunt vobis: Aquilam, & gryphem, & haliæe-
14 tum, ‖ & miluum ac vulturem iuxta genus
15 suum, ‖ & omne coruini generis in similitu
16 dinem suam, ‖ struthionem, & noctuam, &
17 larum, & accipitrem iuxta genus suum, ‖ bu-
18 bonem & mergulum, & ibin, ‖ & cygnum,
19 & onocrotalum, & porphyrionem: ‖ hero-
C dionem. & charadrion iuxta genus suum,
20 vpupam quoq; & vespertilionẽ. ‖ Oẽ de volu
cribus quod graditur super quatuor pedes,
21 abominabile erit vobis. ‖ Quicquid autem
ambulat quidem super quatuor pedes, sed ha
bet longiora retro crura, per quæ salit super
22 terram, ‖ comedere debetis, vt est brucus in
genere suo, & attacus atq; ophiomachus, ac
23 locusta, singula iuxta genus suum. ‖ Quicqd
autem ex volucribus quatuor tantum habet
24 pedes, execrabile erit vobis: ‖ Et quicunque
D morticina eorum tetigerit, polluetur, & erit
25 immundus vsq; ad vesperum: ‖ & si necesse
fuerit, vt portet quippiã horum mortuum,
lauabit vestimenta sua, & immundus erit
26 vsque ad occasum solis. ‖ Omne animal,
quod habet quidem vngulam, sed non diui-
dit eam, nec ruminat, immundum erit: &
quicquid tetigerit illud contaminabitur.
27 ‖ Quod ambulat super manus ex cũctis ani-
mantibus, quæ incedunt quadrupedia, im-
mundum erit, qui tetigerit morticina eorũ,
28 polluetur vsque ad vesperum. ‖ Et qui por-
tauerit huiuscemodi cadauera, lauabit vesti-
menta sua, & immundus erit vsq; ad vespe-
rum: quia omnia hæc immũda sunt vobis.
29 ‖ Hæc quoque inter polluta reputabũtur de
E his quæ mouentur in terra: mustela, & mus,
& crocodilus, singula iuxta genus suum,
30 ‖ mygale, & chamæleon, & stellio, & lacer-
31 ta, & talpa: ‖ Omnia hæc immunda sunt.
Qui tetigerit morticina eorum, immundus
32 erit vsque ad vesperum: ‖ & super quod ce-
ciderit quicquam de morticinis eorum, pol-
luetur, tam vas ligneum & vestimentum, q̃
pelles & cilicia: & in quocunq; fit opus, tin-
gentur aqua, & polluta erunt vsque ad vespe
33 rum, & sic postea mundabuntur. ‖ Vas au-
tem fictile, in quod horum quicquam intro
ceciderit, polluetur, & idcirco frangendum
34 est. ‖ Omnis cibus, quem comedetis, si fusa
fuerit super eum aqua, immundus erit: &
omne liquens, quod bibitur de vniuerso va-
35 se, immundum erit. ‖ Et quicquid de morti
F cinis huiuscemodi ceciderit super illud, im-
mundum erit: siue clibani, siue chytropo-
36 des, destruentur, & immundi erunt. ‖ Fontes
verò & cisternæ, & omnis aquarum congre-
gatio munda erit. Qui morticinum eorum
37 tetigerit, polluetur. ‖ Si ceciderit super se-
38 mentem, non polluet eam: ‖ Si autem quis-
piam aqua sementem perfuderit, & postea
39 morticinis tacta fuerit, ilico polluetur. ‖ Si
mortuum fuerit animal, quod licet vobis co-
medere, qui cadauer eius tetigerit, immũdus
40 erit vsque ad vesperum: ‖ & qui comederit
ex eo quidpiam, siue portauerit, lauabit ve-
stimenta sua, & immundus erit vsque ad ve-
41 sperum. ‖ omne quod reptat super terram,
abominabile erit, nec assumetur in cibum.
42 ‖ Quicquid super pectus quadrupes graditur
G & multos habet pedes, siue per humum tra-
hitur, non comedetis, quia abominabile est.
43 ‖ Nolite contaminare animas vestras, nec
tangatis quicquam eorum, ne immundi si-
44 tis. ‖ Ego enim sum Dominus Deus vester:
‖ sancti estote, quia ego sanctus sum. Ne pol- ‖1.Pet.1.c 15.
luatis animas vestras in omni reptili, q̃d mo
45 netur super terrã. ‖ Ego enim sum Dñs, qui
eduxi vos de terra Aegypti, vt essem vobis
in Deum: Sancti eritis, quia ego sanctus sum.
46 ‖ Ista est lex animantium, ac volucrum, &
omnis animæ viuẽtis, quæ mouetur in aqua,
47 & reptat in terra, ‖ vt differentias noueritis
mundi & immundi, & sciatis quid comede-
re & quid respuere debeatis

CAPVT XII.

1 LOCVTVSQVE est Dominus ad
A Moysen, dicens: ‖ Loquere filijs
2 Israel, & dices ad eos: ‖ mulier si ‖Luc.2.c 22.
suscepto semine pepererit ma-
sculum, immunda erit septem Ioan.7.c 22.
3 diebus iuxta dies separationis menstruæ. ‖ Et
4 die octauo circuncidetur infantulus: ‖ Ipsa Luc.2.c.21
verò triginta tribus diebus manebit in san-
B guine purificationis suæ. Omne sanctũ non
tanget, nec ingredietur in sanctuarium, do-
5 nec impleantur dies purificationis suæ. ‖ Sin
autem fœminam pepererit, immunda erit
duabus hebdomadibus iuxta ritum fluxus
menstrui, & sexaginta sex diebus manebit in
6 sanguine purificationis suæ. ‖ Cumque ex-
C pleti fuerint dies purificationis suæ, pro filio,
siue pro filia deferet agnum anniculum in ho
locaustum, & pullũ columbæ, siue turturem
pro peccato ad ostium tabernaculi testimo-
7 nij, & tradet sacerdoti. ‖ Qui offeret illa co-
ram Domino, & orabit pro ea, & sic munda-
D bitur à profluuio sanguinis sui. ista est lex pa
8 rientis masculum aut fœminam. ‖ Quod si ‖Luc.2.d 24.
nõ inuenerit manus eius, nec potuerit offer
re agnum, sumet duos turtures, vel duos pul-
los columbarum: vnum in holocaustum, &
alterum pro peccato. orabitq; pro ea sacer-
dos, & sic mundabitur.

CAPVT XIII.

1 OCVTVS'QVE est Dñs
A ad Moyſen & Aaron,dicens:
2 Homo in cuius cute, & car-
ne ortus fuerit diuerſus co-
lor,ſiue puſtula, aut quaſi lu
cens quippiam , id eſt plaga
lepræ , adducetur ad Aaron
ſacerdotem , vel ad vnum quemlibet filiorũ
3 eius. Qui cum viderit lepram in cute,& pi-
los in album mutatos colorem,ipſamq; ſpe-
ciem lepræ humiliorem cute & carne reli-
qua,plaga lepræ eſt.& ad arbitrium eius ſepa
4 rabitur. Sin autem lucens candor fuerit in
cute,nec humilior carne reliqua,& pili colo
ris priſtini,recludet eum ſacerdos ſeptem die
5 bus, & conſiderabit die ſeptimo , & ſiqui-
dem lepra vltrà non creuerit , nec tranſierit
in cute priores terminos,rurſum recludet eũ
6 ſeptem diebus alijs. Et die ſeptimo contem
plabitur: ſi obſcurior fuerit lepra,& non cre
uerit in cute,mundabit eũ, quia ſcabies eſt:
lauabitq; homo veſtimenta ſua, & mundus
7 erit. Quòd ſi poſtq̃ à ſacerdote viſus eſt,
B & redditus munditiæ,iterum lepra creuerit :
8 adducetur ad eum , & immunditiæ conde-
9 mnabitur. Plaga lepræ ſi fuerit in homine ,
10 adducetur ad ſacerdotem. Et videbit eum.
Cumq; color albus in cute fuerit,& capillo-
rum mutauerit aſpectum,ipſa quoq; caro vi
11 ua apparuerit : lepra uetuſtiſſima iudicabi-
tur atq; inolita cuti. Contaminabit itaq; eũ
ſacerdos, & nõ recludet, quia perſpicuæ im-
12 munditiæ eſt . Sin autem effloruerit diſcur
rens lepra in cute , & operuerit omnem car-
nẽ à capite uſq; ad pedes, quicquid ſub aſpe-
13 ctum oculorum cadit, conſiderabit eum ſa
cerdos, & teneri lepra mũdiſſima iudicabit,
eò ꝙ omnis in candorem uerſa ſit,& ideirco
14 homo mundus erit. Quando uero caro ui-
15 uens in eo apparuerit, tunc ſacerdotis iudi-
cio polluetur, & inter immundos reputabi-
C tur : caro enim uiua ſi lepra aſpergitur , im-
16 munda eſt. Quod ſi rurſum uerſa fuerit in
17 alborem,& totum hominẽ operuerit, con
ſiderabit eum ſacerdos, & mundum eſſe de-
18 cernet . Caro autem & cutis in qua hulcus
19 natum eſt,& ſanatum : & in loco hulceris
cicatrix alba apparuerit,ſiue ſubrufa,adduce
20 tur homo ad ſacerdotem : Qui cùm vide-
rit locum lepræ humiliorem carne reliqua,
& pilos verſos in candorem , contaminabit
eum : plaga enim lepræ orta eſt in hulcere .
21 Quòd ſi pilus coloris eſt priſtini, & cica-
trix ſubobſcura,& vicina carne non eſt humi-
22 lior,recludet eum ſeptem diebus. Et ſi qui-
23 dem creuerit , adiudicabit eum lepræ: ſin
autem ſteterit inloco ſuo , hulceris eſt cica-
24 trix,& homo mundus erit. Caro autem
& cutis quam ignis exuſſerit , & ſanata albã
25 ſiue rufam habuerit cicatricem, conſidera-
* ſ. r. bit eam ſacerdos , & ecce * verſa eſt in albo-
rem,& locus eius reliqua cute eſt humilior :
contaminabit eum,quia plaga lepræ in cica-
26 trice orta eſt. Quòd ſi pilorum color non
D fuerit immutatus,nec humilior plaga carne
reliqua,& ipſa lepræ ſpecies fuerit ſubobſcu
27 ra,recludet eũ ſeptẽ diebus. Et die ſeptimo
contemplabitur,ſi creuerit in cute lepra,con
28 taminabit eum. Sin autem in loco ſuo can
dor ſteterit non ſatis clarus, plaga cõbuſtio-
nis eſt. & idcirco mundabitur, quia cicatrix
29 eſt combuſturæ . Vir ſiue mulier in cuius
capite vel barba germinauerit lepra , videbit
30 eos ſacerdos . & ſi quidem humilior fuerit
locus carne reliqua,& capillus flauus ſolito-
que ſubtilior contaminabit eos,quia lepra
31 capitis ac barbæ eſt . Sin autem viderit lo-
cum maculæ æqualem vicinæ carni , & capil
32 lum nigrũ : recludet *eos* ſeptẽ diebus : & *eum ſ.
E die ſeptimo intuebitur.Si nõ creuerit macu-
la,& capillus ſui coloris eſt , & locus plagæ
33 carni reliquæ æqualis : radet homo abſq;
loco maculæ,& includet ſeptẽ diebus alijs :
34 Si die ſeptimo viſa fuerit ſtetiſſe plaga in
loco ſuo , nec humilior carne reliqua, mun-
dabit eum, lotiſq; veſtibus ſuis mũdus erit .
35 Sin autem poſt emundationem rurſus cre-
36 uerit macula in cute, non quæret amplius
vtrum capillus in flauum colorem ſit cõmu-
37 tatus,quia apertè immundus eſt . Porro ſi
ſteterit macula,& capilli nigri fuerint,noue
rit hominem ſanatum eſſe,& confidenter eũ
38 pronunciet mundum . Vir ſiue mulier in
39 cuius cùte candor apparuerit , intuebitur
eos ſacerdos , ſi deprehenderit ſubobſcurum
alborem lucere in cute, ſciat non eſſe leprã,
ſed maculam coloris candidi, & hominem
40 mundum. Vir de cuius capite capilli fluũt,
41 caluus & mundus eſt : & ſi à fronte ceci-
42 derint pili, recaluaſter & mundus eſt . Sin
F autem in caluitio ſiue in recaluatione albus
43 vel rufus color fuerit exortus, & hoc ſacer
dos viderit , condemnabit eum haud dubiè
44 lepræ,quæ orta eſt in caluitio . Quicunque
ergo maculatus fuerit lepra , & ſeparatus eſt
45 ad arbitrium ſacerdotis, habebit veſtimen
ta diſſuta,caput nudum, os veſte contectum,
contaminatum ac ſordidum ſe clamabit .
46 Omni tempore quo leproſus eſt,& immũ-
47 dus,ſolus habitabit extra caſtra . Veſtis la-
48 nea ſiue linea,quæ lepram habuerit in ſta-
mine atque ſubtegmine,aut certè pellis , vel
49 quicquid ex pelle confectum eſt . Si alba
vel rufa macula fuerit , infecta lepra reputa-
50 bitur,oſtendeturq; ſacerdoti. Qui conſide
51 ratam recludet ſeptem diebus : & die ſepti
mo rurſus aſpiciens ſi deprehenderit creuiſ-
G ſe,lepra perſeuerans eſt : pollutum iudicabit
veſtimentum,& omne in quo fuerit inuen-
52 ta, & idcirco comburetur flãmis . Quòd
53 ſi eam viderit non creuiſſe , præcipiet , &
54 lauabũt id in quo lepra eſt,recludetq; illud
55 ſeptem diebus alijs . Et cùm viderit faciẽ
quidem priſtinam non reuerſam, nec tamen
creuiſſe lepram,immundũ iudicabit , & igne
comburet,eo ꝙ infuſa ſit in ſuperficie veſti-
56 menti vel per totum lepra . Sin autem ob-
ſcurior fuerit locus lepræ poſtquã veſtis eſt
57 lota,abrumpet eũ,& à ſolido diuidet. Quòd
ſi vltra apparuerit in his locis,quæ prius im-

maculata erant, lepra volatilis & vaga: debet
58 igne comburi. ¶ Si cessauerit, lauabit aqua
ea quæ pura sunt secundò, & munda erunt.
59 ¶ Ista est lex lepræ vestimenti lanæ & lini,
staminis atque subtegminis, omnisq; supellectilis pelliceæ, quomodo mundari debeat vel contaminari.

CAPVT XIIII.

1 LOCVTVSQVE est Dñs ad
A Moysen, dicens: ¶ Hic est ritus le
2 prosi quando mundandus est:
† Adducetur ad sacerdotem:
3 ¶ qui egressus de castris cùm in-
4 uenerit lepram esse mundatam, ¶ præcipiet
ei qui purificatur vt offerat duos passeres vi-
uos pro se, quos vesci licitum est, & lignum
5 cedrinum, vermiculumq; & hyssopum, ¶ &
vnum ex passeribus immolari iubebit in ua-
6 se fictili super aquas viuentes. ¶ Alium autẽ
viuum cum ligno cedrino, & cocco & hysso-
po tinget in sanguine passeris immolati,
7 ¶ quo asperget illum qui mundandus est se-
pties, vt iure purgetur, & dimittet passerem
8 viuum, vt in agrum auolet. ¶ Cumq; lauerit
homo vestimenta sua, radet omnes pilos cor
poris, & lauabitur aqua: purificatusq; ingre-
dietur castra, ita duntaxat, vt maneat extra
9 tabernaculum suum septem diebus, ¶ & die
septimo radet capillos capitis, barbamq; &
B supercilia, ac totius corporis pilos. Et lotis
10 rursum vestibus & corpore, ¶ die octauo
assumet duos agnos immaculatos, & ouem
anniculam absque macula, & tres decimas
similȩ in sacrificium, quæ conspersa sit oleo,
11 & seorsum olei sextarium. ¶ Cumq; sacer-
dos purificans hominem statuerit eum, &
hæc omnia coram Domino in ostio taberna
12 culi testimonij, ¶ tollet agnum, & offeret
eum pro delicto, oleiq; sextarium. Et obla-
13 tis ante Dominum omnibus, ¶ immolabit
agnum vbi solet immolari hostia pro pecca-
to, & holocaustum, id est in loco sancto. Si-
cut enim pro peccato, ita & pro delicto ad
sacerdotem pertinet hostia: Sancta sanctorũ
14 est. ¶ Assumensq; sacerdos de sanguine ho-
stiæ quæ immolata est pro delicto, ponet su-
per extremũ auriculæ dextræ eius qui mun-
datur, & super pollices manus dextræ & pe-
15 dis, ¶ & de olei sextario mittet in manum
16 suam sinistram, ¶ tingetq; digitum dextrũ
C in eo, & asperget coram Domino septies:
17 ¶ quod autem reliquum est olei in læua ma-
nu fundet super extremum auriculæ dextræ
eius qui mundatur, & super pollices manus
ac pedis dextri, & super sanguinem qui effu-
18 sus est pro delicto, ¶ & super caput eius. ¶ Ro
19 gabitq; pro eo coram Domino, & faciet sa-
crificium pro peccato, tunc immolabit ho-
20 locaustum, ¶ & ponet illud in altari cum li-
bamentis suis, & homo ritè mundabitur.
21 ¶ Quòd si pauper est, & non potest manus
eius inuenire quæ dicta sunt, pro delicto assu
met agnum ad oblationem, vt roget pro eo
sacerdos, decimamq; partem similæ conspersȩ oleo in sacrificium, & olei sextarium.

† Mat. 8. a 1. Marc. 1. d 40. Luc. 5. a 12.

22 ¶ duosq; turtures siue duos pullos colũbæ,
quorum vnus sit pro peccato, & alter in ho-
23 locaustum: ¶ offeretq; ea die octauo purifi-
D cationis suæ sacerdoti, ad ostium tabernacu-
24 li testimonij coram Domino. ¶ Qui susci-
piens agnum pro delicto & sextarium olei,
25 leuabit simul: ¶ immolatoq; agno, de san-
guine eius ponet super extremum auriculæ
dextræ illius qui mundatur, & super pollices
26 manus eius ac pedis dextri: ¶ olei verò par
27 tem mittet in manum suam sinistram, ¶ in
quo tingens digitũ dextræ manus, asperget
28 septies coram Domino: ¶ tangetq; extre-
mum dextræ auriculæ illius qui mundatur,
& pollices manus ac pedis dextri in loco san
29 guinis, qui effusus est pro delicto. ¶ reliquã
autem partem olei, quæ est in sinistra manu,
mittet super caput purificati, vt placet pro
30 eo Dominum: ¶ & turturem, siue pullũ co-
31 lumbæ offeret, ¶ vnum pro delicto, & alterũ
32 in holocaustum cum libamentis suis. ¶ Hoc
E est sacrificium leprosi, qui habere non potest
33 omnia in emundationem sui. ¶ Locutusq;
34 est Dñs ad Moysen, & Aaron dicens: ¶ Cùm
ingressi fueritis terram Chanáan, quam ego
dabo vobis in possessionem, si fuerit plaga le
35 præ in ædibus, ¶ ibit cuius est domus, nũcians
sacerdoti, & dicet: Quasi plaga lepræ videtur
36 mihi esse in domo mea. ¶ At ille præcipiet, vt
efferant vniuersa de domo priusquam ingre-
diatur eam, & videat vtrũ leprosa sit, ne im-
munda fiant omnia quæ in domo sunt. In-
trabitq; postea, vt cõsyderet lepram domus.
37 ¶ Et cum viderit in parietibus illius quasi val
liculas pallore siue rubore deformes, & hu-
38 miliores superficie reliqua, ¶ egredietur ostiũ
domus, & statim claudet illam septem die-
39 bus. ¶ Reuersusq; die septimo, cõsyderabit
40 eam. si inuenerit creuisse lepram, ¶ iubebit
F erui lapides in quibus lepra est, & proijci eos
41 extra ciuitatem in locum immundum: ¶ do
mum autem ipsam radi intrinsecus per cir-
cuitum, & spargi puluerem rasuræ extra vrbẽ
42 in locum immundum, ¶ lapidesq; alios repo
ni pro his qui ablati fuerint, & luto alio lini
43 ri domum. ¶ Sin autem postquam eruti sunt
44 lapides, & puluis elatus & alia terra lita, ¶ in
gressus sacerdos viderit reuersam lepram, &
parietes respersos maculis, lepra est perseue-
45 rans, & immunda domus: ¶ quam statim de-
struet & lapides eius ac ligna, atque vniuer-
sum puluerem proijcient extra oppidum in
46 locũ immundum. ¶ Qui intrauerit domum
quando clausa est, immundus erit vsq; ad ve
47 sperum: ¶ Et qui dormierit in ea, & comede-
48 rit quippiam, lauabit vestimenta sua. ¶ Quòd
G si introiens sacerdos viderit lepram non cre
uisse in domo postquam denuò lita fuerit, pu
49 rificabit eam reddita sanitate: ¶ et in purifi-
catione eius sumet duos passeres, lignumq;
cedrinum, & vermiculum, atque hyssopum:
50 ¶ & immolato vno passere in vase fictili super
51 aquas viuas: ¶ tollet lignum cedrinũ, & hys-
sopum, & coccum & passerem viuum, & tin-
get omnia in sanguine passeris immolati, at
que in aquis viuẽtibus: & asperget domũ se-

52 pieres, ¶ purificabitq; eã tam in ſanguine paſ
ſeris, quàm in aquis uiuentibus, & in paſſere
viuo, lignoq; cedrino & hyſſopo, atque ver-
53 miculo. ¶ Cumq; dimiſerit paſſerē auolare
in agrũ liberè, orabit pro domo, & iure mũ-
54 dabitur. ¶ Iſta eſt lex omnis lepræ, & percuſ-
55 ſuræ, ¶ lepræ, veſtium & domorum, ¶ cica-
56 tricis & erumpentium papularum, lucentis
maculæ, & in varias ſpecies coloribus immu
57 tatis. ¶ vt poſſit ſciri quo tempore mundum
quid, vel immundum ſit.

CAPVT XV.

1 LOCVTVSQVE eſt Dominus ad
A Moyſen, & Aaron, dicēs: ¶ Loq-
2 mini filiis Iſraël, & dicite eis:
Vir qui patitur fluxum ſeminis
3 immundus erit: ¶ Et tunc iudica
bitur huic vitio ſubiacere, cùm per ſingula
mo menta adhæſerit carni eius, atque concre
4 uerit fœdus humor. ¶ Omne ſtratum in quo
dormierit, immũdũ erit, & vbicunq; ſederit.
5 ¶ Si quis hominũ tetigerit lectũ eius, lauabit ve
ſtimēta ſua: & ipſe lotus aqua, immũdus erit
6 vſque ad veſperũ. ¶ Si ſederit vbi ille ſederat,
& ipſe lauabit veſtimēta ſua: & lotus aqua i-
7 mundus erit vſque ad veſperũ. ¶ Qui tetigerit
carnē eius, lauabit veſtimenta ſua: & ipſe lo
tus aqua, immundus erit vſque ad veſperũ.
8 ¶ Si ſaliuam eiuſcemodi homo iecerit ſuper
eum qui mundus eſt, lauabit veſtimenta ſua
& lotus aqua, immundus erit vſque ad ve-
9 ſperũ. ¶ Sagma ſuper quod ſederit, immun-
10 dum erit: ¶ et quicquid ſub eo fuerit, qui flu
B xum ſeminis patitur, pollutum erit vſque ad
veſperum. Qui portauerit horum aliquid, la
uabit veſtimenta ſua: & ipſe lotus aqua, im
11 mũdus erit vſque ad veſperum. ¶ Omnis quē
tetigerit qui talis eſt, nō lotis antè manibus,
lauabit veſtimenta ſua: & lotus aqua immũ
12 dus erit uſq; ad veſperum. ¶ Vas fictile quod
tetigerit, confringētur, vas autem ligneum la
13 uabitur aqua. ¶ Si ſanatus fuerit qui huiuſce
modi ſuſtinet paſſionem, numerabit ſeptem
dies poſt emundationē ſui, & lotis veſtibus
& toto corpore in aquis uiuentibus, erit mũ
14 dus. ¶ Die autem octauo ſumat duos turtu-
res: aut duos pullos columbæ, & veniet in cō
ſpectum Domini ad oſtium tabernaculi teſti
15 monij, dabitque eos ſacerdoti. ¶ Qui faciet
vnum pro peccato, & alterum in holocau-
ſtum: rogabitq; pro eo coram Domino, vt e-
16 mundetur à fluxu ſeminis ſui. ¶ Vir de quo e-
C greditur ſemē coitus, lauabit aqua omne cor
pus ſuum: & immundus erit vſque ad veſpe-
17 rum. ¶ Veſtem & pellem quam habuerit, la-
uabit aqua, & immunda erit vſq; ad veſperũ.
18 ¶ Mulier cum qua coierit lauabitur aqua, &
19 immũda erit vſq; ad veſperum. ¶ Mulier quæ
redeunte menſe patitur fluxum ſanguinis, ſe
20 ptem diebus ſeparabitur. ¶ Omnis qui tetige
rit eam immundus erit vſque ad veſperum.
21 ¶ Et* in quo dormierit vel ſederit diebus ſe- *locus 1.
22 parationis ſuæ, polluetur. ¶ Qui tetigerit le-
ctũ eius, lauabit veſtimenta ſua: & ipſe lotus
23 aqua, immũdus erit vſq; ad veſperũ. ¶ Omne
vas ſuper quod illa ſederit, quiſquis attigerit,
lauabit veſtimenta ſua: & ipſe lotus aqua,
24 pollutus erit vſque ad veſperum. ¶ Si coierit
D cum ea vir tempore ſanguinis mēſtrualis, im
mundus erit ſeptem diebus: & omne ſtratũ
25 in quo dormierit, polluetur. ¶ Mulier quæ pa-
titur multis diebus fluxum ſanguinis, nō in
tempore menſtruali, vel quæ poſt mēſtruum
ſanguinem fluere non ceſſat quandiu ſubia-
cet huic paſſioni, immunda erit quaſi ſit in
26 tempore menſtruo. ¶ Omne ſtratum in quo
dormierit, & vas in quo ſederit, pollutum
27 erit. ¶ Quicũque tetigerit *eam lauabit veſti- *ea 1.
mēta ſua: & ipſe lotus aqua, immundus erit
28 vſque ad veſperũ. ¶ Si ſteterit ſanguis, & flue-
re ceſſauerit, numerabit ſeptem dies purifica
29 tionis ſuæ, ¶ & die octauo offeret pro ſe ſa-
cerdoti duos turtures, aut duos pullos colũ-
barum ad oſtium tabernaculi teſtimonij:
30 ¶ qui vnum faciet pro peccato, & alterũ in
holocauſtum, rogabitq; pro ea coram Domi
31 no, & pro fluxu immunditiæ eius. ¶ Docebi-
tis ergo filios Iſraël: vt caueāt immũditias,
& non moriantur in ſordibus ſuis, cùm pol
luerint tabernaculum meum, quod eſt inter
32 eos. ¶ Iſta eſt lex eius qui patitur fluxum ſe-
33 minis, & qui polluitur coitu, ¶ & quæ men-
ſtruis temporibus ſeparatur, vel quæ iugi
fluit ſanguine, & hoīs qui dormierit cum ea.

CAPVT XVI.

1 LOCVTVSQVE eſt Dominus ad
A Moyſen, poſt |mortem duorũ |Sap. 10.a
filiorum Aaron, quando offeren 1.
tes ignē alienũ interfecti ſunt: Exo. 30.b
2 ¶ & præcepit ei, dicens: Loquere 10.
ad Aaron, fratrem tuum, |ne omni tempore |Heb. 9.b.7
ingrediatur ſanctuarium, quod eſt intra velũ
corã propitiatorio, quo tegitur arca, vt non
moriatur (quia in nube apparebo ſuper ora-
3 culum) ¶ niſi hæc antè fecerit, Vitulum pro
peccato offeret, & arietem in holocauſtum.
4 ¶ Tunica linea veſtietur, feminalibus lineis
verenda celabit, accingetur zona linea, cida-
rim lineã imponet capiti: hæc enim veſtimēta
ſunt ſancta: quibus cũctis, cùm lotus fuerit,
5 induetur. ¶ Suſcipietq; ab vniuerſa multitudi
B ne filiorum Iſraël duos hircos pro peccato,
6 & vnum arietem in holocauſtum. ¶ Cumque
obtulerit vitulũ, & orauerit pro ſe, & pro do-
7 mo ſua, ¶ duos hircos ſtare faciat corã Domi
8 no in oſtio tabernaculi teſtimonij: ¶ mittēſq;
ſuper vtrunque ſortem, vnam Domino, & al
9 terã capro emiſſario: ¶ cuius exierit ſors Do-
10 mino, offeret illũ pro peccato, ¶ cuius autem
in caprum emiſſarium, ſtatuet eum viuum
coram Domino, vt fundat preces ſuper eum,
11 & emittat eum in ſolitudinem. ¶ His ritè ce
lebratis, offeret vitulum, & rogans pro ſe, &
12 pro domo ſua, immolabit eũ. ¶ aſſumptoq;
thuribulo, quod de prunis altaris impleuerit,
& hauriēs manu compoſitum thymiama in
incenſum, vltra velum intrabit in Sancta:
13 ¶ vt poſitis ſuper ignem aromatibus, nebula
C eorum & vapor operiat oraculum, quod eſt
14 ſuper teſtimonium, & non moriatur. ¶ |Tol- |Heb. 9 d
let quoque de ſanguine vituli, & aſperget di 13.et 20.a

giro

gito septies cõtra propitiatorium ad orien-
15 tem. Cumq; mactauerit hircum pro pecca
to populi, inferet sanguinem eius intra ve-
lum, sicut præceptum est de sanguine vituli,
16 vt aspergat è regione oraculi, & expiet san-
ctuarium ab immunditijs filiorum Israël, &
D à præuaricationibus eorum, cunctisq; pecca-
tis. Iuxta hunc ritum faciet tabernaculo te-
stimonij, quod fixum est inter eos in medio
17 sordium habitationis eorũ. Nullus homi
num sit in tabernaculo, quando põtifex san-
ctuariũ ingreditur, vt roget pro se & pro do-
mo sua, & pro vniuerso cœtu Israël, donec e-
18 grediatur. Cùm autem exierit ad altare quod
coram Domino est, oret pro se, & sumptum
sanguinem vituli, atq; hirci fundat super cor
19 nua eius per gyrum. aspergensq; digito se-
pties, expiet, & sanctificet illud ab immun-
20 ditijs filiorum Israël. Postquã emundaue-
rit sanctuarium & tabernaculum & altare,
21 tunc offerat hircum viuentem: & posita
vtraq; manu super caput eius, cõfiteatur om
nes iniquitates filiorũ Israël & vniuersa de-
licta, atque peccata eorum: quæ imprecans
capiti eius, emittet illum per hominem para
22 tum, in desertum. Cumq; portauerit hircus
E omnes iniquitates eorum in terram solita-
23 riam, & dimissus fuerit in deserto, reuerte-
tur Aaron in tabernaculum testimonij, & de
positis vestibus, quibus prius indutus erat cũ
24 intraret sanctuarium, relictisq; ibi, lauabit
carnem suam in loco sancto, indueturq; ve-
stibus suis. Et postquã egressus obtulerit ho-
locaustum suũ ac plebis, rogabit tam pro se
25 quàm pro populo: & adipẽ qui oblatus est
26 pro peccatis, adolebit super altare. ille verò
qui dimiserit caprum emissarium, lauabit ve
stimenta sua & corpus aqua, & sic ingredie-
27 tur in castra. Vitulum autem, & hircum qui
F pro peccato fuerant immolati, & quorũ san-
guis illatus est in sanctuariũ, vt expiatio cõ-
pleretur, asportabũt foras castra, & combu-
rent igni tam pelles, quàm carnes eorum ac
28 fimum: & quicunque combusserit ea, laua-
bit vestimenta sua, & carnem aqua, & sic in-
29 gredietur castra. Eritq; vobis hoc legitimũ
sempiternũ. Mense septimo, decima die men
sis affligetis animas vestras, nullumq; opus
facietis, siue indigena, siue aduena, qui pere-
30 grinatur inter vos. In hac die expiatio erit
vestri, atque mundatio ab omnibus peccatis
31 vestris: coram domino mundabimini: sab-
bathum enim requietionis est, & affligetis
32 animas vestras religione perpetua. Expia-
bit autẽ sacerdos, qui vnctus fuerit, & cuius
manus initiatæ sunt vt sacerdotio fungatur
pro patre suo: indueturq; stola linea & vesti-
33 bus sanctis, & expiabit sanctuarium & ta-
bernaculum testimonij, atque altare, sacer-
34 dotes quoq; & vniuersum populum. Eritq;
vobis hoc legitimum sempiternum, vt oretis
pro filijs Israël, & pro cunctis peccatis eo-
rum semel in anno. Fecit igitur sicut præce-
perat Dominus Moysi.

Luc. 1. a 10.
Sup. 6. a 30. Heb. 13. b 11.
Inf. 23. e 7.
initiata est 7.

CAPVT XVII.

1 ET LOCVTVS est Dñs ad Moy-
A sen, dicens: Loquere Aarõ & fi-
a lijs eius, & cũctis filijs Israël, di
cẽs ad eos: Iste est sermo quẽ mã
3 dauit Dñs, dicens. Homo qui- *-3.*
libet de domo Israël, si occiderit bouem, aut
ouem siue capram in castris vel extra castra,
4 & nõ obtulerit ad ostium tabernaculi obla
tionem Domino, sanguinis reus erit: quasi si
sanguinem fuderit, sic peribit de medio po-
5 puli sui. Ideo sacerdoti offerre debent filij
Israël hostias suas, quas occidunt in agro, vt
santificentur Domino ante ostium taberna
culi testimonij, & immolent eas hostias paci
6 ficas Domino. Funderq; sacerdos sanguinẽ
B super altare Domini ad ostium tabernaculi
testimonij, & adolebit adipem in odorẽ sua-
7 uitatis Domino: & nequaquam vltrà immo
labunt hostias suas dæmonibus, cum quibus
fornicati sunt. Legitimũ sempiternũ erit il-
8 lis & posteris eorũ. Et ad ipsos dices: Homo
de domo Israël, & de aduenis qui peregrinã-
tur apud vos, qui obtulerit holocaustum siue
9 victimam, & ad ostium tabernaculi testimo
nij non adduxerit eam, vt offeratur Domi- *offerat 3*
10 no, interibit de populo suo. Homo quilibet
C de domo Israël, & de aduenis, qui peregrinã-
tur inter uos, si comederit sanguinem, obfir-
mabo faciem meam contra animam illius,
11 & disperdam eam de populo suo: quia ani-
ma carnis in sanguine est: & ego dedi illum
vobis, vt super altare in eo expietis pro ani- *meũ 10.*
mabus vestris, & sanguis pro animæ piaculo
12 sit. Idcirco dixi filijs Israël: Omnis anima
ex vobis nõ comedet sanguinem, nec ex ad-
13 uenis qui peregrinantur apud vos. Homo
quicunque de filijs Israël, & de aduenis qui
peregrinantur apud vos, si venatione atque
aucupio ceperit feram vel auem, quibus ve-
D sci licitum est fundat sanguinem eius, & ope
14 riat illum terra. Anima enim omnis car- *Gen. 9. b. 4*
nis in sanguine est. Vnde dixi filijs Israël. Sã-
guinem vniuersæ carnis nõ comedetis, quia
anima carnis in sanguine est: & quicunq; co
15 mederit illum, interibit. Anima quæ come-
derit morticinum, vel captum à bestia, tam
de indigenis quam de aduenis, lauabit vesti-
menta sua, & semetipsum aqua, & contami-
natus erit vsq; ad vesperũ: & hoc ordine mũ-
16 dus fiet. Quod si non lauerit vestimẽta sua,
vel corpus, portabit iniquitatem suam.

CAPVT XVIII.

1 LOCVTVSQVE est Dominus
A ad Moysen, dicens: Loquere
a filijs Israël, & dices ad eos:
Ego Dominus Deus vester,
3 iuxta cõsuetudinẽ terræ Ae
gypti, in qua habitastis, non
facietis, & iuxta morem re-
gionis Chanáan, ad quam ego introducturus
sum vos, non agetis, nec in legitimis eorum
4 ambulabitis. Facietis iudicia mea, & præce-
pta mea seruabitis, & ambulabitis in eis. Ego

Rom. 10. a. 5. Eze. 20 b 11. Gala. 3. b 12.

5 Dñs Deus vester. Custodite leges meas, at-
que iudicia, quæ faciens homo, viuet in eis.
6 Ego Dominus. Omnis homo ad proximam
sanguinis sui non accedet, vt reuelet turpitu
7 dinem eius. Ego Dominus. Turpitudinem
patris tui, & turpitudinem matris tuæ nō di
scooperies. mater tua est, non reuelabis tur-
8 pitudinem eius. Turpitudinem vxoris pa-
B tris tui non discooperies: turpitudinem
9 patris tui est. Turpitudinem sororis tuæ
ex patre siue ex matre, quæ domi vel foris ge
10 nita est, non reuelabis. Turpitudinem fi-
liæ filij tui, vel neptis ex filia, non reuelabis:
11 quia turpitudo tua est. Turpitudinem fi-
liæ vxoris patris tui, quā peperit patri tuo,
12 & est soror tua, non reuelabis. Turpitudi-
nem sororis patris tui nō discooperies, quia
13 caro est patris tui. Turpitudinem sororis
matris tuæ non reuelabis, eò quòd caro sit
14 matris tuæ. Turpitudinem patrui tui non
reuelabis, nec accedes ad vxorem eius, quæ
15 tibi affinitate coniungitur. Turpitudinem
nurus tuæ non reuelabis, quia vxor filij tui
est: nec discooperies ignominiam eius.
16 * Turpitudinem vxoris fratris tui non re-
17 uelabis: quia turpitudo fratris tui est. Tur-
C pitudinem vxoris tuæ & filij eius non reue-
labis. Filiam filij eius, & filiam filiæ illius
nō sumes, vt reueles ignominiam eius: quia
caro illius sunt, & talis coitus incestus est.
18 Sororem vxoris tuæ in pellicatū illius non
accipies, nec reuelabis turpitudinem eius ad
19 huc illa viuente. Ad mulierem quæ patitur
menstrua non accedes, nec reuelabis fœdita
20 tem eius. Cum vxore proximi tui non coi
bis, nec seminis commistione maculaberis.
21 De semine tuo non dabis vt consecretur
idolo Moloch, nec pollues nomen Dei tui.
22 Ego Dominus. Cum masculo non commi
scearis coitu fœmineo, qa abominatio est.
23 Cum omni pecore non coibis, nec macula
D beris cum eo. Mulier non succumbet iumen
24 to, nec miscebitur ei: quia scelus est. Nec
polluamini in omnibus his, quibus cōtami
natæ sunt vniuersæ gentes, quas ego eijciam
25 ante conspectum vestrum, & quibus pollu
ta est terra: cuius ego scelera visitabo, vt euo
26 mat habitatores suos. Custodite legitima
mea atque iudicia, & non faciatis ex omni-
bus abominationibus istis, tam indigena,
quàm colonus, qui peregrinatur apud vos.
27 Omnes enim execrationes istas fecerunt
accolæ terræ, qui fuerunt ante vos, & pol-
28 luerunt eam. Cauete ergo ne & vos simi-
liter euomat, cum paria feceritis, sicut
29 euomuit gentem quæ fuit ante vos. Om-
nis anima quæ fecerit de abominationi-
bus his quippiam, peribit de medio po-
30 puli sui. Custodite mandata mea. Noli-
te facere quæ fecerunt hi, qui fuerunt ante
vos, & ne polluamini in eis. Ego Dominus
Deus vester.

** Et vxorē fratris sui nullus accipiat.*

Infr. 20. a. 2. Rom. 13. a 10.

CAPVT XIX.

1 LOCVTVSQVE est Dominus ad Moysen,
A dicens: Loquere ad omnem cœtum filiorum
2 Israël, & dices ad eos: Sancti estote, quia
3 ego sanctus sum Dñs Deus vester. Vnusquis
que patrem suum, & matrem suam timeat.
Sabbatha mea custodite. Ego Dñs Deus ve-
4 ster. Nolite conuerti ad idola, nec deos con
flatiles faciatis vobis. Ego Dñs Deus vester.
5 Si immolaueritis hostiam pacificorum Do-
6 mino, vt sit placabilis: eo die quo fuerit im-
molata, comeditis eam, & die altero: quicquid
autem residuum fuerit in diem tertiū, igne
7 comburetis. si quis post biduum comederit
ex ea, prophanus erit, & impietatis reus,
8 portabitq; iniquitatem suam, quia sanctū
B Domini polluit, & peribit anima illa de °po-
9 pulo suo. Cūq; messueris segetes terræ tuæ,
non tondebis vsq; ad solum superficiem ter
10 ræ, nec remanentes spicas colliges. Neq; in
vinea tua racemos & grana decidentia con-
C gregabis, sed pauperibus & peregrinis carpē
11 da dimittes. Ego Dominus Deus vester. Nō
facietis furtum. Non mentiemini, nec deci-
12 piet vnusquisque proximū suum. Non per-
iurabis in nomine meo, nec pollues nomen
13 Dei tui. Ego Dominus. Non facies calum-
niam proximo tuo, nec vi opprimes eū. Non
morabitur opus mercenarij tui apud te vsq;
14 ad manè. Non maledices surdo, nec coram
cæco pones offendiculū, sed timebis Domi
num Deum tuum, quia ego sum Dominus.
15 Non facies quod iniquum est, nec iniustè
iudicabis. Non consyderes personam paupe-
ris, nec honores vultum potentis. Iustè iudi-
16 ca proximo tuo. Non eris criminator, nec
susurro in °populo. Non stabis cōtra sangui-
17 nem proximi tui. Ego Dominus. Nō oderis
fratrem tuū in corde tuo, sed publicè argue
18 eum, ne habeas super illo peccatum. Non
quæras vltionem, nec memor eris iniuriæ ci
D uium tuorum. Diliges amicum tuum sicut
19 te ipsum. Ego Dominus. Leges meas custo
dite. °Iumentum tuum non facies coire cum
alterius generis animantibus. Agrum tuum
non seres diuerso semine. Veste, quæ ex duo-
20 bus texta est, non indueris. Homo si dor-
mierit cū muliere coitu seminis, quæ sit an-
cilla etiam nobilis, & tamen precio non re-
dempta, nec libertate donata: vapulabūt am
bo, & non morientur, quia non fuit libera.
21 pro delicto autem suo offeret Domino ad
E ostium tabernaculi testimonij arietem: ora
22 bitq; pro eo sacerdos, & pro peccato eius co-
ram Domino, & repropitiabitur ei, dimitte-
23 turq; peccatum. Quando ingressi fueritis
terram, & plantaueritis in ea ligna pomife-
ra, auferetis præputia eorum: poma quæ ger-
minant, immunda erunt vobis, nec edetis ex
24 eis. Quarto autem anno omnis fructus eo
25 rum sanctificabitur laudabilis Dño. Quin
to autem anno comedetis fructus, cōgregan
tes poma quæ proferūt. Ego Dominus Deus
26 vester. Non comedetis * cum sanguine. Nō
F augurabimini, nec obseruabitis somnia. Ne
27 que in rotundum attondebitis comam, nec
28 radetis barbam. Et super mortuo non inci
detis carnes vestras, neque figuras aliquas,
aut stigmata facietis vobis. Ego Dominus.

Sup. 11. g 44. 1. Pet. 1. d 16.

° medio populi sui. 4. Infr. 23. d 12. Exo. 20. a 7. c. 17. Deu. 5. b 11. c. 20. Eccl. 10. a 6. Deu. 24. c 14. Tob. 4. c. 15 Deut. 1. c 17. 16. d 10. Iac. 2. a. 2. Prou. 24. c 23. 1. Io. 2. b 11. 3. c. 15. Eccl. 19. b 13. Mat. 18. b. 15. Luc. 17. a 3. ° populis. 10. Mat. 5. g 43. 22. d 39. Ro. 13. c. 9. Gala. 5. c 14. Iac. 2. b. 9. ° Iumenta tua 13.

** carnem Inf. 21. a 5.*

Ne pro-

29 ¶Ne prostituas filiam tuam, ne cōtaminetur
30 terra, & impleatur piaculo. ¶ Sabbatha mea
custodite, & sanctuarium meū metuite. Ego
31 Dominus. ¶ Non declinetis ad magos, nec ab
ariolis aliquid sciscitemini, vt polluamini per
32 eos. Ego Dominus Deus vester. ¶ Coram ca-
no capite consurge, & honora personam se-
nis. & time Dominu Deū tuū. Ego sum Dñs.
Exo. 22.c 21. 33 ¶ Si habitauerit aduena in terra vestra, & mo
G ratus fuerit inter vos, non exprobretis ei:
34 ¶ sed sit inter vos quasi indigena: & diligetis
eum quasi vosmetipsos. fuistis enim & vos
aduenæ in terra Aegypti. Ego Dñs Deus ve-
35 ster. ¶ Nolite facere iniquum aliquid in iu-
36 dicio, in regula, in pondere, in mensura. ¶Sta-
téra iusta, & æqua sint pondera, iustus mo-
dius æquusq; sextarius. Ego Dominus Deus
37 uester, q eduxi vos de terra Aegypti. ¶ Custo-
dite omnia præcepta mea, & vniuersa iudi-
cia, & facite ea. Ego Dominus.

CAPVT XX.

Sup. 18.c 21. 1 LOCVTVSQVE est Dñs ad Moy-
A sen, dicens: ¶ Hæc loqueris filiis
2 Israël: Homo de filijs Israël, &
de aduenis, qui habitāt in Israël,
si quis dederit de semine suo
idolo Moloch, morte moriatur: populus ter-
3 ræ lapidabit eum. ¶ Et ego ponam faciē meā
cōtra illū, succidamq; illum de medio populi
sui, eò q dederit de semine suo Moloch, &
contaminauerit sanctuarium meum, ac pol-
4 luerit nomen sanctum meum. ¶ Quod si ne-
gligens populus terræ, & quasi paruipendens
imperium meum, dimiserit hominem qui
dedit de semine suo Moloch, nec voluerit eū
5 occidere: ¶ ponam faciem meam super ho-
minem illum, & cognationem eius, succi-
damq; & ipsum, & omnes, qui consenserunt
ei, vt fornicaretur cum Moloch, de medio po
1. Pet. 1.a 16. 6 puli sui. ¶ Anima quæ declinauerit ad magos
& ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam
Exo. 21.a 17. B faciem meam contra eam, & interficiam il-
7 lam de medio populi sui. ¶ Sanctificamini, &
Prou. 20.c 20. estote sancti, quia ego sum Dominus Deus
8 vester. ¶ Custodite præcepta mea, & facite
Mat. 15.a 14. 9 ea: Ego Dominus, qui sanctifico vos. ¶ Qui
maledixerit patri suo, aut matri, morte mo-
Mar. 7.b 10. riatur. patri matrique qui maledixerit, san-
Io. 8. a. 4. 10 guis eius sit super eum. ¶ Si mœchatus quis
Deut. 22.d 22. fuerit cum vxore alterius, & adulterium per-
petrauerit cum coniuge proximi sui, morte
11 moriantur & mœchus & adultera. ¶ Qui dor
mierit cum nouerca sua, & reuelauerit igno-
miniam patris sui, morte moriantur ambo:
12 sanguis eorum sit super eos. ¶ Si quis dor-
mierit cum nuru sua, vterque moriātur, quia
scelus operati sunt: sanguis eorum sit super
13 eos. ¶ Qui dormierit cum masculo coitu fœ
mineo, vterque operatus est nefas, morte
14 moriātur: sit sanguis eorum super eos. ¶ Qui
C supra vxorem filiam, duxerit matrem eius,
scelus operatus est: viuus ardebit cum eis,
nec permanebit tantum nefas in medio ve-
15 stri. ¶ Qui cum iumento & pecore coierit,
16 morte moriatur: pecus quoq; occidite. ¶ Mu-
lier quæ succubuerit cuilibet iumento, simul
interficietur cum eo: sanguis eorum sit su-
17 per eos. ¶ Qui acceperit sororem suam fi-
liam patris sui, vel filiam matris suæ, & vi-de-
rit turpitudinem eius, illaque cōspexerit fra-
tris ignominiā: nefariam rem operati sunt,
occidentur in conspectu populi sui, eo quod
turpitudinem suam mutuò reuelauerint, &
18 portabunt iniquitatem suam. ¶ Qui coierit
cum muliere in fluxu menstruo, & reuelaue-
rit turpitudinem eius, ipsaq; aperuerit fon-
tem sanguinis sui, interficientur ambo de
19 medio populi sui. ¶ Turpitudinē materteræ,
D & amitæ tuæ non discooperies: qui hoc fece-
rit, ignominiam carnis suæ nudauit, porta-
20 bunt ambo iniquitatem suam. ¶ Qui coierit
cum vxore patrui vel auunculi sui, & reuela-
uerit ignominiā cognationis suæ, portabunt
ambo peccatum suum: absq; liberis morien-
21 tur. ¶ Qui duxerit vxorem fratris sui, rē fa-
cit illicitā, turpitudinē fratris sui reuelauit:
22 absque liberis erunt. ¶ Custodite leges meas,
atque iudicia, & facite ea. ne & vos euomat
23 terra, quā intraturi estis, & habitaturi. ¶ No-
lite ambulare in legitimis nationū, quas ego
expulsurus sum ante vos. Omnia enim hæc
24 fecerunt: & abominatus sum eas. ¶ Vobis au-
E tem loquor. Possidete terram eorum, quā da-
bo vobis in hæreditatem, terram fluentem la-
cte & melle. ego Dominus Deus vester, qui
25 separaui vos à cæteris populis. ¶ Separate er-
go & vos iumentum mundum ab immundo,
& auem mundam ab immunda: ne polluatis
animas vestras in pecore & auibus, & cunctis
quæ mouentur in terra, & quæ vobis ostendi
26 esse polluta. ¶ * Eritis mihi sancti, quia san- *Et 2.*
ctus sum ego Dominus, & separaui vos à cæ-
27 teris populis, vt essetis mei. ¶ ‖ Vir siue mu- *‖Deu. 18.b 10.*
lier, in quibus pythonicus, uel diuinationis
fuerit spiritus, morte moriantur, lapidibus *1. Reg. 28. 7.*
obruent eos: sanguis eorum sit super illos.

CAPVT XXI.

1 DIXIT quoq; Dominus ad Moy
A sen: Loquere ad sacerdotes filios
Aaron, & dices ad eos: Ne conta
minetur sacerdos in mortibus
ciuium suorum, ¶ nisi tantum in
consanguineis, ac propinquis, id est, super pa
trem, & matrem, & filium, & filiam, fratrem
3 quoque, ¶ & sororem virginem, quæ non est
4 nupta viro: ¶ sed nec in principe populi sui cō
5 taminabitur. ¶ ‖ Nec radent caput, nec barbā, *‖Sup. 19.f 19.*
6 neque in carnibus suis facient incisuras. ¶ San
cti erūt Deo suo, & non polluent nomē eius:
incēsum enim Domini, & panes Dei sui offe-
7 runt, & ideo sancti erunt. ¶ Scortum & vile
prostibulum non ducet vxorem, nec eā quæ
repudiata est à marito, quia consecratus est
8 Deo suo, ¶ & panes propositionis offert. Sit
B ergo sanctus, quia & ego sanctus sum Domi-
nus, qui sanctifico vos. ¶ Sacerdotis filia si
deprehensa fuerit in stupro, & violauerit no
10 men patris sui, flammis exuretur. ¶ Pōtifex,
id est, sacerdos maximus inter fratres suos,
super cuius caput fusum est vnctionis oleū, &
cuius manus in sacerdotio consecratæ sunt,

vestitus que est sanctis vestibus, caput suum
**sua 1.* non discooperiet, vestimenta * non scindet,
11 & ad omnem mortuum non ingredietur
omnino: super patre quoq; suo, & matre nō
12 contaminabitur. Nec egredietur de sanctis,
**Dei sui 3.* C ne polluat sanctuarium *Domini\`, quia oleū
sanctæ vnctionis Dei super eum est. ego Do-
Ezec. 44. f 13 minus. Virginem ducet vxorem: viduam
22. 14 autem & repudiatam, & sordidam, atq; me-
retricem non accipiet, sed puellam de popu-
15 lo suo: ne cōmisceat stirpem generis sui vul
go gentis suæ: quia ego Dominus, qui sanctifi
16 co eum. Locutusq; est Dominus ad Moy-
17 sen, dicens: Loquere ad Aaron: Homo de
**suas 1.* semine tuo per familias* qui habuerit macu
18 lam, non offeret panes Deo suo, nec acce-
det ad ministeriū eius: si cæcus fuerit, si clau-
19 dus, si vel paruo vel grandi vel torto naso, si
20 fracto pede, si manu, si gibbus, si lippus,
si albuginem habens in oculo, si iugem sca-
biem, si impetiginem in corpore, vel hernio-
21 sus. Omnis qui habuerit maculam de semi-
D ne Aaron sacerdotis, non accedet offerre ho
22 stias Domino, nec panes Deo suo: vescetur
tamen panibus qui offeruntur in sanctuario,
23 ita duntaxat vt intra velum non ingredia-
**quia 6.* tur, nec accedat ad altare, *qui\` maculam ha
bet, & contaminare non debet sanctuarium
24 meum. Ego Dominus, qui sanctifico eos. Lo
cutus est ergo Moyses ad Aaron, & ad filios
eius, & ad omnem Israël cuncta quæ fuerāt
sibi imperata.

CAPVT XXII.

1 LOCVTVS quoq; est Domi-
A nus ad Moysen, dicens: Lo-
2 quere ad Aarō, & ad filios e-
ius, vt caueant ab his q̄ con-
secrata sunt filiorū Israël, &
non contaminent nomen
sanctificatorum mihi, quæ
3 ipsi offerūt. ego Dominus. Dic ad eos, & ad
posteros eorum: Omnis homo qui accesserit
de stirpe vestra ad ea quæ consecrata sunt, &
quæ obtulerunt filij Israël Domino, in quo
est immunditia, peribit coram Domino. ego
4 sum Dominus. Homo de semine Aaron, qui
fuerit leprosus, aut patiens fluxum seminis,
non vescetur de his quæ sanctificata sunt mi
hi donec sanetur. Qui tetigerit immundum
super mortuo, & ex quo egreditur semen
5 quasi coitus, & qui tangit reptile, & quod-
libet immundum, cuius tactus est sordidus,
6 immundus erit vsque ad vesperum, & non
vescetur his quæ sanctificata sunt: sed
**corpus* 7 cùm lauerit *carnem suam\` aqua, & oc-
suum 4. cubuerit sol, tunc mundatus vescetur
Exo. 22. d 8 de sanctificatis, quia cibus illius est.
31. 8 Morticinum & captum à bestia nō come-
Ezech. 44. g dent, nec polluentur in eis. ego sum Domi-
31. 9 nus. Custodiant præcepta mea, vt nō subia-
ceant peccato, & moriantur in sanctuario, cū
polluerint illud. ego Dominus qui sanctifico
10 eos. Omnis alienigena non comedet de san
ctificatis: inquilinus sacerdotis, & mercena-
11 rius non vescentur ex eis. Quem autem sa
cerdos emerit, & qui vernaculus domus eius
12 fuerit, hi comedent ex eis. Si filia sacerdotis
cuilibet ex populo nupta fuerit: de his q̄ san-
ctificata sunt, & de primitijs non vescetur.
13 Sin autem vidua, vel repudiata, & absque li
beris, reuersa fuerit ad domum patris sui: si-
cut puella cōsueuerat, aletur cibis patris sui:
omnis alienigena comedendi ex eis non ha-
14 beat potestatem. Qui comederit de sancti-
ficatis per ignorantiam, addet quintam par-
tem cū eo quod comedit, & dabit sacerdoti
15 in sanctuarium. Nec contaminabūt sancti
C ficata filiorum Israël, quæ offerunt Domino,
16 ne fortè sustineant iniquitatē delicti sui,
cùm sanctificata comederint. ego Dominus
17 qui sanctifico eos. Locutusq; est Dominus
18 ad Moysen, dicēs: Loquere ad Aaron, & fi-
lios eius, & ad omnes filios Israël, dicesq; ad
eos: Homo de domo Israël, & de aduenis qui
habitant apud vos, qui obtulerit oblationem
suam vel vota soluens, vel sponte offerens,
quicquid illud obtulerit in holocaustum Do
19 mini, vt offeratur per vos, masculus imma-
culatus erit ex bobus, & ouibus, & ex capris.
20 Si maculam habuerit, non offeretis, neque *Deu. 15. d*
21 erit acceptabile. Homo qui obtulerit victi *20.*
mam pacificorum Domino, vel vota soluēs, *Eccles. 35. b*
vel sponte offerens, tam de bobus, quàm de *14.*
ouibus, immaculatum offeret, vt acceptabile
22 sit: omnis macula non erit in eo. Si cæcum
fuerit, si fractum, si cicatricem habens, si pa-
pulas, aut scabiem, aut impetiginem: non of-
D feretis ea Domino, nec adolebitis ex eis su-
23 per altare Domini. Bouem & ouem aure &
cauda amputatis, uolūtariè offerre potes, uo
24 tum autem ex ijs solui non potest. Omne
animal quod uel contritis, uel tonsis, uel se-
ctis ablatisq; testiculis est, non offeretis Do-
mino, & in terra uestra hoc omnino ne fa-
25 ciatis. De manu alienigenæ non offeretis
panes Deo uestro, & quicquid aliud dare uo-
luerit: quia corrupta, & maculata sunt om-
26 nia: non suscipietis ea. Locutusq; est Domi
27 nus ad Moysen, dicens: Bos, ouis, & capra
cùm genita fuerint, septem diebus erunt sub
ubere matris suæ: die autem octauo, & de-
28 inceps offerri poterunt Domino. Siue illa
bos, siue ouis, non immolabuntur una die cū
29 fœtibus suis. Si immolaueritis hostiam pro
gratiarum actione Domino, ut possit esse pla
30 cabilis, eodem die comedetis eam, non re-
manebit quicquā in manè alterius diei. ego
31 Dominus. Custodite mandata mea, & faci-
32 te ea. ego Dominus. Ne polluatis nomen
meum sanctum, ut sanctificer in medio filio-
rū Israël. Ego Dominus, qui sanctifico uos,
33 & eduxi de terra Aegypti, ut essem uobis
in Deum, ego Dominus.

CAPVT XXIII.

1 LOCVTVSQVE est Dñs ad
A Moysen, dicēs: Loquere filijs
Israël, & dices ad eos: Hæ sunt
feriæ Dñi, quas vocabitis san-
2 ctas. Sex diebus facietis opus: *Exod. 20. b*
dies septimus, qa sabbathi requies est, uoca- *9.*

bitur sanctus: omne opus non facietis in eo:
Exod.12.c sabbathum Domini est in cunctis habitatio-
18. 4 nibus vestris. Hæ sunt ergo feriæ Domini
Num.28.c sanctæ, quas celebrare debetis temporibus
16. 5 suis. Mense primo, quartadecima die men-
6 sis ad vesperum, Phase Domini est: & quin-
tadecima die mensis huius, solennitas azy-
morum Domini est. Septem diebus azyma
7 comedetis. dies primus erit vobis celeber-
rimus, sanctusq; : omne opus seruile non fa-
8 cietis in eo. sed offeretis sacrificiū in igne
B Domino septem diebus. dies autē septimus
erit celebrior & sanctior: nullumq; seruile
-1. 9 opus facietis in eo: Locutusq; est Domi-
10 nus ad Moysen, dicens: Loquere filijs Is-
raël, & dices ad eos: Cùm ingressi fueritis
terram quam ego dabo vobis, & messueritis
segetem, feretis manipulos spicarum, primi-
11 tias messis vestræ ad sacerdotē. qui eleuabit
fasciculum coram Domino, vt acceptabile
sit pro vobis, altero die Sabbathi, & sanctifi-
12 cabit illum. Atque in eodem die quo mani
pulus consecratur, cædetur agnus immacula
13 tus anniculus in holocaustum Domini. Et
libamenta offerentur cum eo, duæ decimæ
similæ conspersæ oleo in incensum Domini,
odoremque suauissimum: liba quoque vini,
14 quarta pars hin. Panem, & polentam, & pul-
tes non comedetis ex segete, vsq; ad diē qua
C offeratis ex eo Deo uestro. Præceptū est sem-
piternum in generationibus, cunctisq; habi
15 taculis uestris. Numerabitis ergo ab altero
die Sabbathi in quo obtulistis manipulū pri-
Deut.16.b 16 mitiarum, septem hebdomadas plenas, vsq;
9. ad alteram diem expletionis hebdomadæ se
ptimæ, id est, quinquaginta dies: & sic offere-
17 tis sacrificium nouum Domino ex omni-
bus habitaculis vestris, panes primitiarum
duos de duabus decimis similæ fermētatæ,
18 quos coquetis in primitias Domini. Offe-
retisq; cum panibus septem agnos immacu-
latos, anniculos, & vitulum de armēto vnū,
& arietes duos, & erunt in holocaustum cū
libamentis suis, in odorem suauissimum Do
19 mino. Facietis & hircū pro peccato, duosq;
20 agnos anniculos hostias pacificorū. Cumq;
D eleuauerit eos sacerdos cum panibus primi-
tiarum coram Domino, cedent in vsum eius.
21 Et uocabitis hunc diem celeberrimum, at-
que sanctissimum: omne opus seruile nō fa-
cietis in eo. Legitimū sempiternū erit in cun
ctis habitaculis, & generationibus vestris.
Sup.19.b 22 Postquam autem messueritis segetem ter
9. ræ vestræ, non secabitis eam vsque ad solum:
Deu.24.c nec remanentes spicas colligetis, sed pau-
19. peribus & peregrinis dimittetis eas. ego
23 sum Dominus Deus vester. Locutusq; est
24 Dominus ad Moysen, dicens: Loquere fi-
lijs Israël: Mense septimo, prima die mensis
erit vobis sabbathum memoriale clangenti-
25 bus tubis, & vocabitur Sanctū: omne opus
seruile non facietis in eo & offeretis holo-
26 caustū Domino. Locutusq; est Dominus ad
Sup.16.g 27 Moysen, dicens: Decimo die mensis hu-
30. E ius septimi, dies expiationum erit celeberri
Nu.29.b.7 mus, & vocabitur Sanctus: affligetisq; ani-
mas vestras in eo, & offeretis holocaustum
28 Domino. Omne opus seruile non facietis
in tempore diei huius: quia dies propitiatio
nis est, vt propitietur vobis Dominus Deus
29 Vester. Omnis anima quæ afflicta nō fue-
30 rit die hac, peribit de populis suis: & quæ
operis quippiam fecerit, delebo eam de po-
31 pulo suo. Nihil ergo operis facietis in eo:
legitimum sempiternum erit vobis in cun-
ctis generationibus, & habitationibus ve-
32 stris. Sabbathum requietionis est, & affli-
getis animas vestras die nono mensis, A ve-
F spera vsque ad vesperam celebrabitis sabba-
33 tha vestra. Et locutus est Dominus ad Moy
34 sen, dicens: Loquere filijs Israël: A quin-
todecimo die mensis huius septimi, erunt fe
riæ tabernaculorum septē diebus Domino.
35 Dies primus vocabitur celeberrimus, atq;
sanctissimus: omne opus seruile non facietis
36 in eo. Et septem diebus offeretis holocau-
sta Domino. Dies quoq; octauus erit cele- *Ioan.7.f*
berrimus atq; sanctissimus, & offeretis ho- *37.*
locaustum Domino: est enim cœtus atque
collectæ: omne opus seruile non facietis in
37 eo. Hæ sunt feriæ Domini: quas vocabitis
celeberrimas atque sanctissimas, offeretisq;
in eis oblationes Domino, holocausta & li-
bamenta iuxta ritum vniuscuiusque diei:
38 Exceptis sabbathis Domini, donisque ve-
stris, & quæ offeretis ex voto, vel quæ sponte
39 tribuetis Domino. A quintodecimo ergo
die mensis septimi, quando congregaueritis
omnes fructus terræ vestræ, celebrabitis fe-
G rias Domini septem diebus. die primo & die
40 octauo erit sabbathum, id est, requies. Su-
metisq; vobis die primo fructus arboris pul
cherrimæ, spatulasq; palmarum, & ramos
ligni densarum frondiū, & salices de torrēte,
41 & lætabimini corā Domino Deo vestro. ce-
lebrabitisq; solennitatem eius septem die-
bus per annum. legitimum sempiternū erit
in generationibus vestris. Mense septimo fe
42 sta celebrabitis, & habitabitis in vmbracu
lis septē diebus. omnis qui de genere est Is-
43 raël, manebit in tabernaculis: vt discāt po
steri vestri, quòd in tabernaculis habitare fece-
rim filios Israël cùm educerem eos de terra
44 Aegypti. ego Dominus Deus vester. Locu
tusq; est Moyses super solennitatibus Domi
ni ad filios Israël.

CAPVT XXIIII.

1 ET LOCVTVS est Dñs ad Moy-
A sen, dicens: Præcipe filijs Is-
2 raël, vt afferant tibi oleum de
olinis purissimum, ac lucidum,
ad concinnandas lucernas iugi-
3 ter, extra velum testimonij in tabernaculo
fœderis. Ponetq; eas Aaron à vespere vsque
in manè coram Domino cultu rituq; per-
4 petuo in generationibus vestris. Super
candelabrum mundissimum ponentur sem-
5 per in conspectu Domini. Accipies quoq;
similam, & coques ex ea duodecim panes,
6 qui singuli habebunt duas decimas. quo-
rum senos altrinsecus super mensam puris-

7 timam coram Domino statues. ¶ Et pones
super eos thus lucidissimum, ut sit panis in
8 monumentum oblationis Domini. ¶ Per sin-
B gula sabbatha mutabuntur coram Domino
suscepti à filijs Israël fœdere sempiterno:
Exod. 29. c 33. Matt. 12. a 4. Sup. 8. f. 31 9 ¶ Eruntq; Aaron & filiorum eius, ut come-
dant eos in loco sancto: quia Sanctum san-
ctorum est de sacrificijs Domini iure perpe-
10 tuo. ¶ Ecce autem egressus filius mulieris
Israëlitidis, quem pepererat de uiro Aegy-
ptio inter filios Israël, iurgatus est in castris
11 cum uiro Israëlite. ¶ Cumq; blasphemasset
nomen Domini, & maledixisset ei, adductus
est ad Moysen. (Vocabatur autē mater eius
12 Salumith, filia Dabri de tribu Dan.) ¶ Mise-
rūtq; eū in carcerem, donec nossent quid iu-
13 beret Dominus. ¶ Qui locutus est ad Moy-
14 sen, dicens: ¶ Educ blasphemum extra ca-
C stra, & ponant omnes qui audierunt manus
suas super caput eius, & lapidet eū populus
15 vniuersus. ¶ Et ad filios Israël loqueris: Ho
mo qui maledixerit Deo suo, portabit pecca
16 tum suum: ¶ & qui blasphemauerit nomen
Domini, morte moriatur: lapidibus oppri-
met eum omnis multitudo populi, siue ille
ciuis, siue peregrinus fuerit. Qui blasphema-
uerit nomen Domini, morte moriatur.
Exo. 21. b 12. 17 ¶ Qui percusserit & occiderit hominem,
18 morte moriatur. ¶ Qui percusserit animal,
reddet vicarium, id est animam pro anima.
19 ¶ Qui irrogauerit maculam cuilibet ciuium
Matt. 5. f 38. 20 suorum: sicut fecit, sic fiet ei, ¶ fracturam
Exod. 21. f 24. pro fractura, oculum pro oculo, dentem
Deu. 19 d 21. D pro dente restituet. qualem inflixerit ma-
21 culam, talem sustinere cogetur. ¶ Qui per-
cusserit iumentum, reddet aliud. Qui per-
22 cusserit hominē punietur. ¶ Aequum iudi-
cium sit inter vos, siue peregrinus, siue ci-
uis peccauerit: quia ego sum Dominus Deus
23 vester. ¶ Locutusq; est Moyses ad filios
Israël. & eduxerunt eum qui blasphemaue-
rat, extra castra, ac lapidibus oppresserunt.
Feceruntq; filij Israël sicut præceperat Do-
minus Moysi.

CAPVT XXV.

1 LOCVTVSQVE est Dñs ad
A Moysen in monte Sinai, dicens:
2 ¶ Loquere filijs Israël, & dices
ad eos: Quando ingressi fueri-
tis terram, quam ego dabo vo-
Exo. 23. b 10. 3 bis, ¶ sabbathizet *sabbathum Domini ¶ Sex
annis seres agrum tuum, & sex annis puta-
*populus 4 bis vineam tuam, colligesque fructus eius:
4 ¶ septimo autem anno sabbathum erit ter-
ræ, requietionis Domini: agrum non seres,
5 & vineam non putabis. ¶ Quæ sponte gi-
gnet humus, non metes: & vuas primitia-
rum tuarum non colliges quasi vindemiam:
6 annus enim requietionis terræ est: ¶ sed erūt
*tuæ. vobis in cibum, tibi & seruo tuo, ancillæ * &
†peregrinā tur. mercenario tuo, & aduenæ q †peregrinatur
7 apud te: ¶ iumentis tuis, & pecoribus omnia
8 quæ nascuntur præbebunt cibū. ¶ Numerabis
quoq; tibi septem hebdomadas annorum, id
est, septies septem, quæ simul faciunt annos
9 quadraginta nouem. ¶ & clanges buccina
mense septimo, decima die mensis, propitia-
10 tionis tēpore in vniuersa terra vestra. ¶ San
B ctificabisq; annum quinquagesimum, & vo
cabis remissionem cunctis habitatoribus ter
ræ tuæ: ipse est enim iubileus. Reuertetur
homo ad possessionem suam, & vnusquisque
11 rediet ad familiam pristinam: ¶ quia iubi-
leus est, & quinquagesimus annus. Non sere
tis atq; metetis sponte in agro nascentia, &
12 primitias vindemiæ non colligetis, ¶ ob san-
ctificationem iubilei, sed statim oblata co-
13 medetis. ¶ Anno iubilei redient omnes ad
14 possessiones suas, ¶ quando vēdes quippiam
ciui tuo, vel emes ab eo, ne cōtristes fratrem
tuum, sed iuxta numerum annorum iubilei
15 emes ab eo, ¶ & iuxta supputationem frugū
16 vendet tibi. ¶ Quanto plures anni remanse
rint post iubileum; tanto crescet & precium:
& quanto minus temporis numeraueris, tan
to minoris & emptio constabit. tempus. n.
17 frugum vendet tibi. ¶ Nolite affligere con-
tribules vestros, sed timeat vnusquisque Deū
18 suum: quia ego Dominus Deus vester. ¶ Fa-
cite præcepta mea, & iudicia custodite, & im
C plete ea, vt habitare possitis in terra absque
19 vllo pauore, ¶ & gignat vobis humus fructus
suos, quibus vescamini vsq; ad saturitatem,
20 nullius impetum formidantes. ¶ Quòd si di
xeritis, Quid comedemus anno septimo, si
non seuerimus, neque collegerimus fruges
21 nostras? ¶ dabo benedictionē meam vobis
anno sexto, & faciet fructus trium annorū.
22 ¶ seretisq; anno octauo, & comedetis vete-
res fruges vsq; ad nonum annum: donec no
23 ua nascantur, edetis vetera. ¶ terra quoque
non vendetur in perpetuum: quia mea est,
24 & vos aduenæ & coloni mei estis, ¶ vnde
cuncta regio possessionis vestræ, sub redem-
25 ptionis conditione vendetur. ¶ Si attenua-
tus frater tuus vendiderit possessiunculam
suam, & voluerit propinquus eius, potest re-
26 dimere quod ille vendiderat. ¶ sin autē non
habuerit proximum, & ipse precium ad redi
27 mendum potuerit inuenire: ¶ computabun
D tur fructus ex eo tempore, quo vendidit: &
quod reliquum est, reddet emptori: sicq; reci
28 piet possessionem suam. ¶ Quòd si non in-
uenerit manus eius ut reddat precium, habe-
bit emptor quod emerat usque ad annum
iubileum. In ipso enim omnis uenditio redi
bit ad dominum, & ad possessorem pristinū.
29 ¶ Qui uendiderit domum intra urbis mu-
ros, habebit licentiam redimendi, donec u-
30 nus impleatur annus. ¶ Si non redemerit, &
anni circulus fuerit euolutus, emptor possi-
debit eam, & posteri eius in perpetuum, &
31 redimi non poterit, etiam in iubileo. ¶ Sin
autem in uilla fuerit domus, quæ muros nō
habet, agrorū iure uendetur, si antè redem-
pta non fuerit, in iubileo reuertetur ad domi
32 num. ¶ Aedes Leuitarum, quæ in urbibus
E sunt, semper possunt redimi: ¶ Si redemptæ
33 non fuerint, in iubileo reuertentur ad domi
nos, quia domus urbium Leuitarū pro pos-
34 sessionibus sunt inter filios Israël. ¶ Subur-

bana autem eorum non ueneant, quia pos-
35 sessio sempiterna est. ¶ Si attenuatus fuerit
frater tuus & infirmus manu, & susceperis
eum quasi aduenam & peregrinum, & vi-
36 xerit tecum, ¶ ne accipias vsuras ab eo, nec
amplius quam dedisti. time Deum tuum, vt
37 viuere possit frater tuus apud te. ¶ Pecuniam
tuam non dabis ei ad vsuram, & frugum su-
38 perabundantiam non exiges. ¶ Ego Domi-
nus Deus vester, qui eduxi vos de terra-Ae-
F gypti, vt darem vobis terram-Chanaan, &
39 essem vester Deus. ¶ Si paupertate compul-
sus vendiderit se tibi frater tuus, non eum
40 opprimes seruiture famulorum, ¶ sed quasi
mercenarius & colonus erit, vsq; ad annum
41 iubileũ operabitur apud te, ¶ & postea egre-
dietur cum liberis suis, & reuertetur ad co-
gnationem, & ad possessionem patrum suo-
42 rum. ¶ Mei enim serui sunt, & ego eduxi eos
de terra-Aegypti. non veneant conditione
43 seruorum. ¶ Ne affligas eum per potentiam,
44 sed metuito Deum tuum. ¶ Seruus & an-
cilla sint vobis de nationibus, quæ in circui-
45 tu vestro sunt. ¶ Et de aduenis qui peregri-
nantur apud vos, vel qui ex his nati fuerint
46 in terra vestra, vos habebitis famulos, ¶ &
hæreditario iure transmittetis ad posteros,
ac possidebitis in æternum. fratres autem
vestros filios Israël ne opprimatis per po-
47 tentiam. ¶ Si inualuerit apud vos manus
G aduenæ atq; peregrini, & attenuatus frater
tuus vendiderit se ei, aut cuiquam de stirpe
48 eius: ¶ post venditionẽ potest redimi. Qui
49 voluerit ex fratribus suis, redimet eum. ¶ Et
patruus, & patruelis, & consanguineus & af
finis. Sin autem & ipse potuerit, redimet se,
50 ¶ supputatis duntaxat annis à tempore ven-
ditionis suæ vsque in annum iubileum: &
pecunia qua venditus fuerat, iuxta annorum
numerum & rationem mercenarij supputa-
51 ta. ¶ Si plures fuerint anni, qui remanent
vsque ad iubileum, secundum hos reddet &
52 precium. ¶ Si pauci, ponet rationem cum
eo iuxta annorum numerum, & reddet em-
53 ptori quod reliquum est annorum, ¶ qui-
bus ante seruiuit mercedibus imputatis: nõ
affliget eum violenter in conspectu tuo.
54 ¶ Quod si per hæc redimi non potuerit, an-
55 no iubileo egredietur cum liberis suis. ¶ Mei
enim sunt serui filij Israël, quos eduxi de
terra-Aegypti.

CAPVT XXVI.

‡ Exo. 20. a 4. Deu. 5. a. 8 1 A EGo Dominus Deus vester. ‡ Nõ
facietis vobis idôlum & sculpti
le, nec titulos erigetis, nec insi-
gnem lapidem poneris in terra
vestra, vt adoretis eũ. ego enim
Psal. 96. b 8. 2 sum Dominus Deus vester. ¶ Custodite sabba
tha mea, & pauete sanctuarium meum. ego
‡ Deu. 28. a 1. 3 Dominus. ¶ ‡ Si in præceptis meis ambulaue
ritis, & mandata mea custodieritis, & feceri-
4 tis ea, ¶ dabo vobis pluuias temporibus suis,
& terra gignet germen suum, & pomis arbo
5 res replebuntur. ¶ Apprehendet messium tri-
tura vindemiam & vindemia occupabit se-
mentem: & comedetis panem uestrum in
saturitate, & ‡ absque pauore habitabitis in ‡ Iob 11. d 19.
6 terra uestra. ¶ Dabo pacem in finibus uestris:
dormietis, & non erit qui exterreat. Aufe-
ram malas bestias: & gladius non transibit
7 terminos uestros. ¶ Persequimini inimicos
B uestros, & corruent coram uobis. ¶ Perse-
8 quentur quinque de uestris centum alienos,
& centum de uobis decem millia: cadent
inimici uestri gladio in conspectu uestro.
9 ¶ Respiciam uos, & crescere faciam: multi-
plicabimini, & firmabo pactum meum uo-
10 biscum. ¶ Comedetis uetustissima ueterum,
& uetera nouis superuenientibus proijcietis.
11 ¶ Ponam tabernaculum meum in medio ue-
12 stri, & nõ abijciet uos anima mea. ¶ ‡ Am- ‡ 2. Cor. 6. c
bulabo inter uos, & ero Deus uester, uosq; . 6.
13 eritis populus meus. ¶ Ego Dominus Deus
uester, qui eduxi uos de terra-Aegyptiorum,
ne seruiretis eis, & qui confregi catenas cer
uicum uestrarum, ut incederetis erecti.
14 ¶ ‡ Quod si non audieritis me, nec feceritis ‡ Deu. 28. b
15 omnia mandata mea, ¶ si spreueritis leges 15.
C meas, & iudicia mea contempseritis, ut non Thre. 2. f
faciatis ea, quæ a me constituta sunt, & ad 17.
16 irritum perducatis pactum meum, ¶ ego Malac. 2. a
quoque hæc faciam uobis: Visitabo uos ue- 2.
lociter in egestate & ardore qui conficiat o-
culos uestros, & consumat animas uestras.
Frustra seretis sementem, quæ ab hostibus
17 deuorabitur. ¶ Ponam faciem meam contra
uos, & corruetis coram hostibus uestris, &
subijciemini his, qui oderunt uos. fugietis
18 nemine persequente. ¶ Sin autem nec sic
obedieritis mihi, addã correptiones uestras
19 septuplum propter peccata uestra, ¶ & con-
teram superbiam duritiæ uestræ. Daboque
uobis cœlum desuper sicut ferrum, & terrã
20 æneam. ¶ Consumetur incassum labor ue-
D ster, non proferet terra germen, nec arbores
21 poma præbebunt. ¶ Si ambulaueritis ex
aduerso mihi, nec uolueritis audire me,
addam plagas uestras usque in septuplum
22 propter peccata uestra: ¶ immittamq; in uos
bestias agri, quæ consument uos, & peco-
ra uestra, & ad paucitatem cuncta redi-
23 gant, desertæque fiant uiæ uestræ. ¶ Quòd
si nec sic uolueritis recipere disciplinam,
24 sed & ambulaueritis ex aduerso mihi: ¶ ego
quoque contra uos aduersus incedam, &
percutiam uos septies propter peccata ue-
25 stra. ¶ Inducamq; super uos gladium ulto-
rem fœderis mei. Cumq; confugeritis in
urbes, mittam pestilentiam in medio uestri,
26 & trademini in manibus hostium, ¶ post
quam confregero baculum panis uestri, ita
ut decem mulieres in uno clibano coquant
panes, & reddant eos ad pondus, & comede-
27 tis, & non saturabimini. ¶ Sin autem nec per
hæc audieritis me, sed ambulaueritis contra
28 me: ¶ & ego incedam aduersus uos in furo
E re contrario, & corripiam uos septem plagis
29 ꝓpter peccata uestra, ¶ ita ut comedatis car
nes filiorum uestrorum & filiarum uestra-
30 rum. ¶ Destruam excelsa uestra, & simula-
chra * confringam. Cadetis inter ruinas ido- * uestra 6.

lorum

lorum vestrorum, & abominabitur vos ani-
31 ma mea, ♀ in tantum vt vrbes vestras redi-
gam in solitudinem, & deserta faciam san-
ctuaria vestra, nec recipiam vltrà odorem
32 suauissimum. ♀ Disperdamque terram ve-
stram, & stupebunt super ea inimici vestri,
33 cùm habitatores illius fuerint. ♀ Vos autem
dispergam in gentes, & euaginabo post vos
gladium, eritq; terra vestra deserta, & ciuita-
34 tes vestræ dirutæ. ♀ Tunc placebunt terræ
sabbatha sua cunctis diebus solitudinis suæ:
quando fueritis in terra hostili, sabbathiza-
35 bit, & requiescet ♀ in sabbathis solitudinis
suæ, eo quòd non requieuerit in sabbathis ve
36 stris qn̄ habitabatis in ea. ♀ Et qui de vobis
remanserit, dabo pauorem in cordibus eorū
F in regionibus hostium. terrebit eos sonitus
folij volantis, & ita fugiēt quasi gladium. ca-
37 dent nullo persequente, ♀ & corruent singu-
li super fratres suos quasi bella fugientes: ne
38 mo vestrûm inimicis audebit resistere. ♀ Pe-
ribitis inter Gentes, & hostilis vos terra con
39 sumet. ♀ Quòd si & de iis aliqui remanse-
rint, tabescent in iniquitatibus suis, in terra
inimicorum suorum, & propter peccata pa-
40 trum suorum & sua affligentur: ♀ donec cō-
°malorum fiteantur iniquitates suas; & °maiorum suo-
suorum re rum`, quibus præuaricati sunt in me, & am-
cordetur. 8 41 bulauerunt ex aduerso mihi. ♀ Ambulabo
igitur & ego contra eos, & inducam illos in
terram hostilem, donec erubescat incircun-
cisa mens eorum: tunc orabunt pro impieta-
42 tibus suis. ♀ Et recordabor fœderis mei, quod
G pepigi cum Iacob, & Isaac & Abraham. Ter-
43 ræ quoque memor ero: ♀ Quæ cùm relicta
fuerit ab eis, complacebit sibi in sabbathis
suis, patiens solitudinem propter illos: ipsi
verò rogabunt pro peccatis suis, eo ꝙ abie-
cerint iudicia mea, & leges meas despexe-
44 rint. ♀ Attamen etiam cum essent in terra
hostili, non penitus abieci eos, neque sic de-
spexi vt consumerentur, & irritum facerem
pactum meum cum eis. Ego enim sum Do-
45 minus Deus eorum, ♀ & recordabor fœderis
mei pristini, quādo eduxi eos de terra-Aegy
pti in conspectu gentium, vt essem Deus eo-
-1. rum. ego Dominus -Deus`. Hæc sunt iudicia
atque præcepta & leges, quas dedit Domi-
nus inter se, & inter filios Israël in monte Si
nai per manum Moysi.

CAPVT XXVII.

1 LOCVTVSQVE est Dominus ad
A Moysen, dicens: ♀ Loquere filiis
2 Israël, & dices ad eos: Homo,
qui votum fecerit, & sponde-
rit Deo animam suam, sub æsti-
3 matione dabit precium. ♀ Si fuerit ma-cu-
lus à vicesimo anno vsque ad sexagesimum
annum, dabit quinquaginta siclos argenti ad
4 mensuram sanctuarij ♀ si mulier, triginta.
5 ♀ A quinto autem anno vsque ad vicesimum,
masculus dabit viginti siclos: fœmina, de-
6 cem. ♀ Ab vno mense vsque ad annum
quintum, pro masculo dabuntur quinque
7 sicli: pro fœmina tres. ♀ Sexagenarius & vl-
trà, masculus dabit quindecim siclos: fœ-
8 mina, decem. ♀ Si pauper fuerit, & * æsti- *ad 5.
mationem reddere non valebit, stabit coram
sacerdote: & quantum ille æstimauerit, &
viderit eum posse reddere, tantum dabit.
9 ♀ Animal autem quod immolari potest Do-
10 mino, si quis vouerit, * sanctum erit, ♀ & *Domino
mutari non poterit, idest nec melius malo, 1.
nec peius bono. quod si mutauerit: & ipsum
quod mutatum est, & illud pro quo muta-
11 tum est, consecratum erit Domino. ♀ Ani-
mal * immundum, quod immolari Domi- *antē 13.
B no non potest, si quis vouerit, adducetur
12 ante sacerdotem. ♀ qui diiudicans vtrum
bonum an malum sit, statuet precium.
13 ♀ quod si dare voluerit is qui offert, addet su
14 per æstimationem quintam partem. ♀ Homo
si vouerit domum suam, & sanctificauerit
Domino, considerabit eam sacerdos vtrum
bona an mala sit, & iuxta pretium quod ab
15 eo fuerit constitutum, venundabitur: ♀ Sin
autem ille qui vouerat, voluerit redimere
eam, dabit quintam partem æstimationis
16 supra, & habebit domum. ♀ Quòd si agrum
possessionis suæ vouerit, & consecrauerit Do
mino: iuxta mensuram sementis æstimabi-
tur pretium: si triginta modiis hordei seri-
tur terra, quinquaginta siclis venundetur ar-
17 genti. ♀ Si statim ab anno incipientis iubilei
vouerit agrum, quanto valere potest, tanto
18 æstimabitur. ♀ Sin autem post aliquantum
temporis, supputabit sacerdos pecuniam iu-
xta annorum qui reliqui sunt numerum, vs-
que ad iubileum, & detrahetur ex precio.
19 ♀ Quòd si voluerit redimere agrum ille qui
C vouerat, addet quintam partem æstimatæ
20 pecuniæ, & possidebit eum. ♀ Sin autem no-
luerit redimere, sed alteri cuilibet fuerit ve-
nundatus, vltra eum qui vouerat, redimere
21 non poterit. ♀ quia cùm iubilei venerit dies,
sanctificatus erit Domino, & possessio con-
22 secrata ad ius pertinet sacerdotum. ♀ Si ager
emptus est, & non de possessione maiorum
23 sanctificatus fuerit Domino: ♀ supputabit
sacerdos iuxta annorum numerum vsque ad
iubileum, precium: & dabit ille qui vouerat
24 eum Domino. ♀ In iubileo autem reuertetur
ad priorem dominum, qui vendiderat eum,
25 & habuerat in sorte possessionis suæ. ♀ Om
nis æstimatio siclo sanctuarij ponderabitur.
26 Siclus viginti obolos habet. ♀ § Primogeni- §Exo.30.b
ta quæ ad Deum pertinent, nemo sanctifica- 13.
D re poterit & vouere, siue bos, siue ouis fuerit: Num.3.g
27 Domini sunt. ♀ Quòd si immundum est 47.
animal, redimet qui obtulit iuxta æstimatio Eze.45.d
nem °suam`, & addet quintam partem pre- 12.
tij. si redimere noluerit, vēdetur alteri, quā- °I. am,2.
28 tum cuique fuerit antè æstimatum. ♀ Omne
quod Domino consecratur, siue homo fue-
rit, siue animal, siue ager, non veniet, nec re
dimi poterit. Quicquid semel fuerit conse-
cratum, Sanctum sanctorum erit Domino.
29 ♀ Et omnis consecratio quæ offertur ab ho-
mine, non redimetur, sed morte morietur. Iosue 6.c
30 ♀ Omnes decimæ terræ, siue de frugibus, siue 24.36.

de pomis arborum, Domini sunt, & illi san-
31 ctificantur. Si quis autem voluerit redi-
mere decimas suas, addet quintam partem
32 earum. Omnium decimarũ bouis & ouis
-1. & capræ, quæ sub pastoris virga transeunt,
quicquid decimum venerit, sanctificabitur
33 Domino. Non eligetur nec bonum, nec
malum, nec altero cõmutabitur. si quis mu-
tauerit: & quod mutatum est, & pro quo
mutatum est, sanctificabitur Domino, &
34 non redimetur. Hæc sunt præcepta quæ
mandauit Dominus Moysi ad filios Israël in
monte Sinai.

Libri Leuitici finis.

LIBER NVMERI,

HEBRAICE' VAIEDABBER,

id est, Et locutus est.

CAPVT PRIMVM.

1 LOCVTVSQVE est Do-
A minus ad Moysen in deser-
to Sinai in tabernaculo fœ-
deris, prima die mensis se-
cundi, anno altero egressio-
Exo.30.b.12. nis eorum ex Aegypto, di-
2 cens: Tollite summam
vniuersæ congregationis filiorum Israël per
cognationes & domos suas, & nomina sin-
3 gulorum, quicquid sexus est masculini à
vicesimo anno & suprà, omnium virorum
fortium ex Israël, & numerabitis eos per
4 turmas suas, tu & Aaron. Eruntque uo-
biscum principes tribuum ac domorum in
5 cognationibus suis, quorum ista sunt no-
B mina. De Ruben, Elisur filius Sedeur.
6 De Simeon, Salamiel filius Surrisaddai.
7 De Iuda, Nahasson filius Aminadab. De
8 Issachar, Nathanaël filius Suar. De Zabu-
9 lon, Eliab filius Helon. Filiorum autem
10 Ioseph, de Ephraim, Elisama filius Am-
miud. De Manasse, Gamaliel filius Phadas-
11 seur. De Ben-iamin, Abidan filius Ge-
12 deônis. De Dan, Ahiézer filius Ammi-
13 saddai. De Aser, Phegiel filius Ochran.
14 De Gad, Eliasaph filius Duel. De Neph-
15 thali, Ahira filius Enan. Hi nobilissimi
16 principes multitudinis per tribus & cogna-
17 tiones suas, & capita exercitus Israël: quos
tulerunt Moyses & Aaron cum omni uulgi
18 multitudine, & congregauerunt primo die
mẽsis secundi recensentes eos per cognatio-
nes & domos ac familias & capita & nomi-
na singulorum à uicesimo anno & suprà,
19 sicut præceperat Dominus Moysi. Nume-
20 ratiq; sunt in deserto Sinai. De Ruben pri
C mogenito Israëlis per generationes & fami
lias ac domos suas, & nomina capitũ singu-
lorum, omne quod sexus est masculini à ui-
cesimo anno & suprà, procedentium ad bel-
21 lum, quadraginta sex millia quingenti.
22 De filijs Simeon per generationes & fami-
lias ac domos cognationum suarum recen-
siti sunt per nomina & capita singulorum,
omne quod sexus est masculini à uicesimo
anno & suprà, procedentium ad bellum,
23 quinquaginta nouem millia trecenti. De
24 filijs Gad per generationes & familias, ac do
mos cognationum suarũ recensiti sunt per
nomina singulorum à uiginti annis & suprà,
25 omnes qui ad bella procederent, quadra-
gintaquinque millia sexcenti quinquaginta.
26 De filijs Iuda per generationes & familias
D ac domos cognationum suarum, per nomi-
na singulorum à uicesimo anno & suprà,
omnes qui poterant ad bella procedere,
27 recensiti sunt septuaginta quatuor millia
28 sexcenti. De filijs Issachar per generatio-
nes & familias ac domos cognationum sua-
rum, per nomina singulorum à uicesimo an-
no & suprà, omnes qui ad bella procede-
29 rent, recensiti sunt quinquagintaquatuor
30 millia quadringenti. De filijs Zabulon
per generationes & familias ac domos co-
gnationum suarum, recensiti sunt per no-
mina singulorum à uicesimo anno & suprà,
omnes qui poterant ad bella procedere,
31 quinquagintaseptem millia quadringen-
32 ti. De filijs Ioseph, filiorum Ephraim per
E generationes, familias, ac domos cogna-
tionum suarum, recensiti sunt per nomina
singulorum à uicesimo anno & suprà, om-
33 nes qui poterant ad bella procedere, qua-
34 draginta millia quingenti. Porro filio-
rum Manasse per generationes & familias
ac domos cognationum suarum, recensiti
sunt per nomina singulorum à uiginti annis
& suprà, omnes qui poterant ad bella proce-
35 dere, triginta duo millia ducenti. De fi-
36 lijs Ben-iamin per generationes & familias
ac domos cognationum suarũ, recensiti sunt
nominibus singulorum à uicesimo anno &
suprà, omnes qui poterant ad bella proce-
37 dere, trigintaquinque millia quadringen-
38 ti. De filijs Dan per generationes, & fa-
milias ac domos cognationũ suarum recen-
siti sunt nominibus singulorum à uicesimo
anno & suprà, omnes qui poterant ad bella

39 procedere, ¶ sexagintaduo millia septingen-
40 ti. ¶ De filijs Aser per generationes & familias
F ac domos cognationum suarum recensiti
sunt per nomina singulorum à vicesimo an-
no & supra, omnes qui poterant ad bella pro
41 cedere, ¶ quadraginta millia & mille quin-
42 gēti. ¶ De filijs Nephthali per generationes
& familias ac domos cognationum suarum,
recensiti sunt nominibus singulorum a vi-
cesimo anno & supra, omnes qui poterant
43 ad bella procedere, ¶ quinquaginta tria mil-
44 lia quadringēti. ¶ Hi sunt quos numeraue-
runt Moyses & Aaron, & duodecim prin-
cipes Israël, singulos per domos cognationū
45 suarum. ¶ Fueruntq; oēs numerus filiorum
Israël per domos & familias suas a vicesimo
anno & supra, qui poterant ad bella proce-
46 dere, ¶ sexcēta tria millia virorum quingēti
47 quinquaginta. ¶ Leuitæ autem in tribu fami-
G liarum suarum non sunt numerati cum eis.
48 ¶ Locutusq; est Dñs ad Moysen, dicēs: ¶ Tri-
49 bum Leui noli numerare, neque pones sum-
50 mam eorum cum filijs Israël, ¶ sed constitue
eos super tabernaculum testimonij & cun-
cta vasa eius & quicquid ad ceremonias per-
tinet. Ipsi portabunt tabernaculum & om-
nia vtensilia eius: & erunt in ministerio,
ac per gyrum tabernaculi metabuntur.
51 ¶ Cum proficiscendum fuerit, deponent Le-
uitæ tabernaculum: cum castrametanda, eri-
gent, quisquis externorum accesserit, occide-
52 tur. ¶ Metabuntur autem castra filij Israël
vnusquisq; per turmas & cuneos atque exer-
53 citum suum. ¶ Porrò Leuitæ per gyrum taber-
naculi figent tentoria, ne fiat indignatio su-
per multitudinem filiorum Israël, & excuba-
bunt in custodijs tabernaculi testimonij.
54 ¶ Fecerunt ergo filij Israël iuxta omnia quæ
præceperat Dominus Moysi.

CAPVT II.

1 LOCVTVSQVE est Dominus
A ad Moysen & Aaron, dicēs:
2 ¶ Singuli per turmas, signa,
atque vexilla & domos co-
gnationum suarum castra-
metabuntur filiorum Israël
per gyrum tabernaculi fœ-
3 deris. ¶ Ad Orientem Iudas figet tentoria per
turmas exercitus sui: eritq; princeps filiorū
4 eius Nahasson filius Aminadab. ¶ & omnis
de stirpe eius summa pugnantiū, septuagin-
5 ta quatuor millia sexcentorum. ¶ Iuxta eum
castrametati sunt de tribu Issachar, quorum
6 princeps fuit Nathanael filius Suar. ¶ & om-
nis numerus pugnatorū eius quinquaginta
7 quatuor millia quadringēti. ¶ In tribu Zabu-
8 lon princeps fuit Eliab filius Helon. ¶ om-
nisq; de stirpe eius exercitus pugnatorum,
quinquagintaseptem millia quadringen-
9 ti. ¶ Vniuersi qui in castris Iudæ annu-
merati sunt fuerunt centum octoginta sex
millia quadringenti: & per turmas suas
10 primi egredientur. ¶ In castris filiorum Ru-
ben ad meridianam plagam erit princeps
11 Elisur filius Sedeur: ¶ & cunctus exercitus
B pugnatorum eius, qui numerati sunt quadra-
12 ginta sex millia quingēti. ¶ Iuxta eum castra-
metati sunt de tribu Simeon: quorum prin-
13 ceps fuit Salamiel filius Suri-saddai. ¶ & cū-
ctus exercitus pugnatorum, eius qui nume-
rati sunt, quinquagintanouē millia trecēti.
14 ¶ In tribu Gad princeps fuit Elialaph filius
15 Duel. ¶ & cunctus exercitus pugnatorum
eius qui numerati sunt, quadragintaquinque
16 millia sexcenti quinquaginta. ¶ Omnes qui
recēsiti sunt in castris Ruben, centum quin-
quaginta millia & mille quadringenti quin-
quaginta per turmas suas: in secundo loco
17 proficiscentur. ¶ Leuabitur autem taberna-
culum testimonij per officia Leuitarum &
turmas eorum. quomodo erigetur, ita &
deponetur. Singuli per loca & ordines suos
18 proficiscentur. ¶ Ad Occidentalem plagam
C erunt castra filiorum Ephraim, quorum
19 princeps fuit Elisama, filius Ammiud. ¶ cun-
ctus exercitus pugnatorum eius qui nume-
20 rati sunt, quadraginta millia quingenti. ¶ Et
cum eis tribus filiorum Manasse, quorū prin-
21 ceps fuit Gamaliel filius Phadassur. ¶ cun-
ctusq; exercitus pugnatorū eius qui nume-
22 rati sunt, trigintaduo millia ducenti. ¶ In
tribu filiorū Ben-iamin princeps fuit Abi-
23 dan filius Gedeonis: ¶ & cunctus exercitus
pugnatorum eius, qui recēsiti sunt, triginta
24 quinq; millia quadringēti. ¶ Oēs qui numera-
ti sunt in castris Ephraim, centum octo mil-
lia centū, per turmas suas: tertij proficiscen-
25 tur. ¶ Ad Aquilonis partē castrametati sunt
filij Dan, quorum princeps fuit Ahi-ezer
26 filius Ammi-saddai. ¶ Cunctus exercitus pu-
gnatorū eius, qui numerati sunt, sexagintaduo
27 millia septingenti. ¶ Iuxta eum fixere tento-
D ria de tribu Aser, quorum princeps fuit Phe-
28 giel, filius Ochran. ¶ Cunctus exercitus pu-
gnatorū eius, qui numerati sunt, quadragin-
29 ta millia & mille quingenti. ¶ De tribu filio-
rum Nephthali princeps fuit Ahira filius E-
30 nan. ¶ Cunctus exercitus pugnatorum eius,
31 quinquagintatria millia quadringēti. ¶ Om-
nes qui numerati sunt in castris Dan, fuerūt
centum quinquaginta septem millia sexcen-
32 ti: & nouissimi proficiscentur. ¶ Hic nume-
rus filiorū Israël, per domos cognationum
suarum & turmas diuisi exercitus, sexcenta
33 tria millia quingēti quinquaginta. ¶ Leuitæ
autem nō sunt numerati inter filios Israël:
34 sic enim præceperat Dominus Moysi. ¶ Fe-
ceruntq; filij Israël iuxta omnia quæ man-
dauerat Dominus. Castrametati sunt per
turmas suas, & profecti per familias ac do-
mos patrum suorum.

CAPVT III.

1 HÆ sunt generationes Aaron &
A Moysi in die qua locutus est Do-
minus ad Moysen in monte
2 Sinai. ¶ Et hæc nomina filiorū
Aaron: ¶ primogenitus eius Na- Exo. 6. d 23.
dab, deinde Abiu & Eleazar & Ithamar.
3 ¶ Hæc nomina filiorum Aaron sacerdotum
qui vncti sunt, & quorum repletæ & conse-

ctaiæ manus vt ſacerdotio ſungerentur.
Leu. 10. a 2. 1. Par. 24. a 2. Infra. 26. g 61.
4 ¶ Mortui ſunt enim Nadab & Abiu cùm of-
ferrent ignem alienum in conſpectu Domi-
ni in deſerto Sinai, abſque liberis: functiq;
ſunt ſacerdotio Eleazar & Ithamar coram
5 Aaron patre ſuo. ¶ Locutuſque eſt Dominus
Infr. 8. b. 9 1. Eſdr. 6. d 11.
6 ad Moyſen, dicens: ¶ Applica tribum Leui, &
fac ſtare in cõſpectu Aaron ſacerdotis vt mi-
7 niſtrent ei, ¶ & excubent, & obſeruent quic-
quid ad cultum pertinet multitudinis corã
8 tabernaculo teſtimonij, ¶ & cuſtodiant vaſa
tabernaculi, ſeruientes in miniſterio eius.
9 ¶ Dabiſque dono Leuitas ¶ Aaron & filijs
10 eius, quibus traditi ſunt à filijs Iſraël. Aarõ
B autem & filios eius conſtitues ſuper cultum
ſacerdotij. Externus qui ad miniſtrandum
11 acceſſerit, morietur. ¶ Locutusq; eſt Domi-
12 nus ad Moyſen, dicens: ¶ Ego tuli Leuitas
à filijs Iſraël, pro omni primogenito qui ape
rit vuluam in filijs Iſraël, eruntque Leuitæ
13 mei. ¶ Meum eſt enim omne primogenitũ
Infr. 8. c 16. Exo. 13. a. 2 34. c. 19.
ex quo percuſſi primogenitos in terra Aegy
pti: ſanctificaui mihi quicquid primum na-
ſcitur in Iſraël ab homine vſq; ad pecus, mei
14 ſunt: Ego Dominus. ¶ Locutusq; eſt Domi
C nus ad Moyſen in deſerto Sinai, dicens:
15 ¶ Numera filios Leui per domos patrum ſuo
rum & familias, omnem maſculum ab vno
Exod. 6. c 17. 1. Par. 6. a 1. & 23. a 6. Infr. 26. f 57.
16 menſe & ſuprà. ¶ Numerauit Moyſes vt p̃-
17 ceperat Dominus. ¶ Et inuenti ſunt filij Le-
ui per nomina ſua, Gerſon & Caath & Me-
18 rari. ¶ Filij Gerſon: Lebni & Semei. ¶ Filij
19 Caath: Amram, & Ieſaar, Hebron, & Oziel.
20 ¶ filij Merari: Moholi, & Muſi: ¶ De Gerſon
21 fuère familiæ duæ, Lebnitica, & Semeitica,
22 ¶ quarum numeratus eſt populus ſexus ma-
ſculini ab vno menſe & ſuprà, ſeptem millia
23 quingentorum. ¶ Hi poſt tabernaculum
24 metabuntur ad occidentem ¶ ſub principe
25 Heliaſaph filio Laël. ¶ Et habebunt excu-
26 bias in tabernaculo fœderis, ¶ ipſum taber-
naculum & operimentum eius, tentorium
quod trahitur ante fores tecti fœderis, & cor
tinas atrij: tentorium quoque quod appendi
tur in introitu atrij tabernaculi, & quicquid
ad ritum altaris pertinet, funes tabernaculi
27 & omnia vtẽſilia eius. ¶ Cognatio Caath ha
D bebit populos Amramitas & Ieſaaritas &
Hebronitas & Ozielitas. Hæ ſunt familiæ
Caathitarum recenſitæ per nomina ſua.
28 ¶ Omnes generis maſculini ab vno menſe &
ſuprà, octo millia ſexcenti. habebunt excu-
29 bia ſanctuarij, ¶ & caſtrametabuntur ad me
30 ridianam plagam. ¶ Princepsq; eorum erit
31 Eliſaphan filius Oziel: ¶ & cuſtodient ar-
cam, menſamque & candelabrum, altaria &
vaſa ſanctuarij, in quibus miniſtratur: & ve-
lum, cunctamq; huiuſcemodi ſuppellectilẽ.
32 ¶ Princeps autem principum Leuitarũ Elea-
zar filius Aaron ſacerdotis erit ſuper excubi
33 tores cuſtodiæ ſanctuarij. ¶ At verò de Me-
E rari erunt populi Moholitæ & Muſitæ re-
34 cenſiti per nomina ſua: ¶ omnes generis
maſculini ab vno menſe & ſuprà, ſex millia
35 ducenti. ¶ Princeps eorum Suriel filius Abi-
haiel: in plaga ſeptentrionali caſtrameta-
36 buntur. ¶ Erunt ſub cuſtodia eorum tabulæ
tabernaculi & vectes, & columnæ, ac baſes
earum, & omnia quæ ad cultum huiuſcemo-
37 di pertinẽt: ¶ columnæq; atrij per circuitum
cum baſibus ſuis, & paxilli cum funibus.
38 ¶ Caſtrametabuntur ante tabernaculum fœ
deris, id eſt ad orientalem plagam, Moyſes
& Aaron cum filijs ſuis, habentes cuſtodiam
ſanctuarij in medio filiorum Iſraël. quiſquis
39 alienus acceſſerit, morietur. ¶ Omnes Leui-
F tæ quos numerauerunt Moyſes & Aaron,
iuxta præceptum Domini per familias ſuas
in genere maſculino à menſe vno & ſuprà,
40 fuerũt viginti duo millia. ¶ Et ait Dominus
ad Moyſen: Numera primogenitos ſexus ma
ſculini de filijs Iſraël ab vno menſe, & ſuprà,
41 & habebis ſummam eorum. ¶ Tolleſq; Le-
uitas mihi pro omni primogenito filiorum
Iſraël. ego ſum Dominus: & pecora eorum
pro vniuerſis primogenitis pecorum filiorũ
42 Iſraël. ¶ Recenſuit Moyſes ſicut præceperat
43 Dominus, primogenitos filiorum Iſraël. ¶ &
fuerunt maſculi per nomina ſua à mẽſe vno
& ſuprà, viginti duo millia ducẽti ſeptuagin
44 ta tres. ¶ Locutusq; eſt Dominus ad Moyſen,
45 dicens: ¶ Tolle Leuitas pro primogenitis fi-
G liorum Iſraël, & pecora Leuitarum ꝓ peco-
ribus eorũ: eruntq; Leuitę mei. ego ſum Do
46 minus. ¶ In precio autem ducentorũ ſeptua-
gintatrium, qui excedunt numerum Leuita-
47 rum de primogenitis filiorum Iſraël: ¶ ac-
cipies quinque ſiclos per ſingula capita ad
menſuram ſanctuarij. Siclus habet vigin- *Exo. 30. b 13.*
48 ti obolos. ¶ Dabiſq; pecuniam Aarõ & filijs *Leuit. 27. c 25.*
49 eius preciũ eorum qui ſuprà ſunt. ¶ Tulit igi *Ezech. 45. d 12.*
tur Moyſes pecuniam eorum qui fuerãt am *Infra 18. c 16.*
50 plius, & quos redemerat a Leuitis ¶ pro pri-
mogenitis filiorum Iſraël, mille trecentorũ
ſexagintaquinque ſiclorum iuxta põdus ſan
51 ctuarij, ¶ & dedit eam Aaron & filijs eius iu-
xta verbum quod præceperat ſibi Dominus.

CAPVT IIII.

1 LOCVTVSQVE eſt Dñs ad
A Moyſen & Aaron, dicẽs: ¶ Tol
2 le ſummam filiorum Caath
de medio Leuitarum per do-
3 mos & familias ſuas, ¶ à trice
ſimo anno & ſuprà, vſque ad
quinquageſimum annum, omnium qui in-
grediuntur, vt ſtent & miniſtrent in taber-
4 naculo fœderis. ¶ Hic eſt cultus filiorum
Caath, Tabernaculum fœderis & Sanctum
5 ſanctorum ¶ ingredietur Aaron & filij eius.
quando mouenda ſunt caſtra, & deponent
velum quod pendet ante fores, inuoluentq;
6 eo arcam teſtimonij, ¶ & operient rurſum ve
lamen ianthinarum pellium, extendentq; *hyacinthinarum.*
deſuper pallium totum hyacinthinũ, & in-
7 ducent vectes. ¶ Menſam quoque propoſi-
tionis inuoluent hyacinthino pallio, & po-
nent cum ea turibula & mortariola, cyathos
& cratéras ad liba fundenda: panes ſemper
8 in ea erunt: ¶ extendentq; deſuper pallium
coccineum, quod rurſum operient velamen-
to ianthinarum pellium, & inducent ve- *hyacinthinarum.*

9 ctes . ¶ Sument & pallium hyacinthinum ,
quo operient candelabrum cum lucernis &
forcipibus suis & emunctorijs & cunctis ua-
sis olei , quæ ad concinnandas lucernas ne-
10 cessaria sunt: ¶ & super omnia ponent ope-
hyacinthinarum.
rimentum ᵛianthinarum` pellium , & indu-
11 cent uectes . ¶ Necnon & altare aureum tu-
B uoluent hyacinthino uestimento & exten-
hyacinthinarum.
dent desuper operimentum ᵛianthinarum`
12 pellium , inducentq; uectes . ¶ Omnia uasa
quibus ministratur in sanctuario inuoluent
hyacinthinarum.
hyacinthino pallio , & extendent desuper
operimentum ᵛanthinarum `pellium , indu-
13 centq; uectes . ¶ Sed & altare mundabunt ci
nere ,& inuoluent illud purpureo uestimen-
14 to , ¶ ponentq; cum eo omnia uasa,quibus
in ministerio eius utuntur,id est, ignium re-
ceptacula,fuscinulas ac tridentes,uncinos &
hyacinthinarum.
batilla . Cuncta uasa altaris operient simul
uelamine ᵛianthinarum` pellium, & inducẽt
15 uectes . ¶ Cumq; inuoluerint Aaron & filij
eius sanctuarium & omnia uasa eius in com
motione castrorũ, tunc intrabũt filij Caath,
ut portent inuoluta : & non tangent uasa
sanctuarij , ne moriantur. Ista sunt onera fi-
16 liorum Caath in tabernaculo fœderis : ¶ Su-
per quos erit Eleazar filius Aaron sacerdo-
tis , ad cuius curam pertinet oleum ad con-
cinnandas lucernas: & compositionis incen
sum , & sacrificium quod semper offertur ,
& oleum unctionis : & quicquid ad cultum
tabernaculi pertinet,omniumq; uasorũ,quæ
17 in sanctuario sunt . ¶ Locutusque est Domi-
18 nus ad Moysen & Aaron dicens: ¶ Nolite
perdere populum Caath de medio Leuitarũ:
19 ¶ Sed hoc facite eis ut uiuant, & non moriã-
onera 6.
tur si tetigerint Sancta sanctorum . Aaron &
filij eius intrabunt , ipsiq; disponent ᵛopera`
singulorum , & diuident quid portare quis
20 debeat . ¶ Alij nulla curiositate uideant quȩ
C sunt in sanctuario priusquam inuoluantur ,
21 alioquin morientur. ¶ Locutusq; est Domi-
22 nus ad Moysen , dicens : ¶ Tolle summam ẽt
filiorum Gerson per domos , ac familias &
23 cognationes suas . ¶ à triginta annis & su-
prà vsque ad annos quinquaginta . Numera
omnes qui ingrediuntur & ministrant in
24 tabernaculo fœderis . ¶ Hoc est officium fa-
25 miliæ Gersonitarum , ¶ vt portent corti-
nas tabernaculi & tectum fœderis , operimẽ
hyacinthinum .
tum aliud , & super omnia velamen ᵛianthi-
num`,tentoriumq;,quod pendet in introitu
26 tabernaculi fœderis : ¶ cortinas atrij, & ve-
lum in introitu,quod est ante tabernaculũ .
Omnia quæ ad altare pertinent , funiculos
27 & vasa ministerij , ¶ iubente Aaron & filijs
eius,portabunt filij Gerson: & scient singuli
28 cui debeant oneri mancipari. ¶ Hic est cultus
familiæ Gersonitarum, in tabernaculo fœde
ris , eruntq; sub manu Ithamar filij Aaron
29 sacerdotis . ¶ Filios quoq; Merari per fami-
30 lias & domos patrum suorum recensebis ¶ à
triginta annis & suprà , vsq; ad annos quin-
quaginta , omnes qui ingrediuntur ad offi-
cium ministerij sui & cultum fœderis testi-
31 monij. ¶ Hęc sunt onera eorum: Portabunt
tabulas tabernaculi & vectes eius , colũnas
32 ac bases earum, ¶ columnas quoque atrij per
circuitum cum basibus & paxillis & funibus
suis . Omnia vasa & supellectilem ad nume-
33 rum accipient,sicq; portabunt. ¶ Hoc est of-
ficium familiæ Meraritarum & ministerium
in tabernaculo fœderis . eruntq; sub manu
34 Ithamar filij Aaron sacerdotis. ¶ Recensue-
runt igitur Moyses & Aaron & principes sy
D nagogæ filios Caath per cognationes & do-
35 mos patrum suorum, ¶ à triginta annis & su
prà,vsque ad annum quinquagesimum, om-
nes qui ingrediuntur ad ministerium taber-
36 naculi fœderis: ¶ & inuenti sunt duo millia
37 septingenti quinquaginta . ¶ Hic est nume-
rus populi Caath,qui intrant tabernaculum
fœderis : hos numerauit Moyses & Aaron
iuxta sermonem Domini per manũ Moysi.
38 ¶ Numerati sunt & filij Gerson per cogna-
39 tiones,& domos patrum suorum ¶ à trigin-
ta annis & suprà , vsque ad quinquagesimũ
annum , omnes qui ingrediuntur , vt mini-
40 strent in tabernaculo fœderis : ¶ inuẽti sunt
41 duo milia sexcenti triginta . ¶ Hic est popu
lus Gersonitarum,quos numerauerunt Moy
42 ses & Aaron iuxta verbum Domini . ¶ Nu-
merati sunt & filij Merari per cognationes
43 & domos patrum suorum ¶ à triginta annis
& suprà , vsq; ad annum quinquagesimum ,
omnes qui ingrediuntur ad explendos ritus
44 tabernaculi fœderis : ¶ & inuenti sunt tria
45 millia ducenti : ¶ hic est numerus filiorum
Merari, quos recensuerunt Moyses & Aaron
iuxta imperium Domini per manum Moy-
45 si. ¶ Omnes qui recensiti sunt de Leuitis,&
quos * fecit ad nomen Moyses & Aaron , & ** recenseri*
principes Israël per cognationes & domos *t.*
47 patrum suorum, ¶ à triginta annis & suprà,
vsque ad annum quinquagesimum , ingrediẽ
tes ad ministerium tabernaculi,& onera por
48 tanda , ¶ fuerunt simul octo milia quingen
49 ti octoginta . ¶ Iuxta verbum Domini recen
suit eos Moyses , vnumquemque iuxta offi-
cium & onera sua , sicut præceperat ei Do-
minus .

CAPVT V.

1 LOCVTVSQVE est Dñs ad
A Moysen, dicens : ¶ Præcipe filijs
2 Israël, vt eijciant de castris om-
nem leprosum , & qui semine
fluit , pollutusq; est super mor-
3 tuo : ¶ tam masculum quàm fœminam eij-
cite de castris,ne contaminent ea , cùm habi
4 tauerint vobiscum . ¶ Feceruntq; ita filij Is-
raël,& eiecerunt eos extra castra,sicut locu-
5 tus erat Dominus Moysi . ¶ Locutusque est
6 Dominus ad Moysen , dicens : ¶ Loquere ad
filios Israël:Vir siue mulier cum fecerint ex
omnibus peccatis quæ solent hominibus ac-
cidere , & per negligentiam transgressi fue-
rint mandatum Domini,atque deliquerint :
7 ¶ confitebuntur peccatum suum, & reddent
ipsum caput , quintamq; partem desuper ei
8 in quem peccauerint . ¶ Sin autem non fue-
rit qui recipiat,dabunt Domino,& erit sacer
dotis , excepto ariete qui offertur pro expia-

9 tione, vt sit placabilis hostia. ¶ Omnes quo-
que primitiæ quas offerunt filij Israël, ad sa-
10 cerdotem pertinēt: ¶ & quicquid in sanctua-
rium offertur à singulis, & traditur manibus
11 sacerdotis, ipsius erit. ¶ Locutusq; est Domi-
12 nus ad Moysen, dicens: ¶ Loquere ad filios
B Israël, & dices ad eos: Vir cuius vxor erra- Leu.6.a.3.
13 uerit, maritumq; contemnens ¶ dormierit
cum altero viro, & hoc maritus deprehende-
re non quiuerit, sed latet adulterium, & testi
bus argui non potest, quia non est inuenta
14 in stupro: ¶ si spiritus zelotypiæ concitauc-
rit virum contra vxorem suam, quæ vel pol-
15 luta est, vel falsa suspicione appetitur: ¶ ad-
ducet eam ad sacerdotem & offeret oblatio-
nem pro illa decimam partē sati farinæ hor-
deaceæ. non fundet super eam oleum, nec
imponet thus: quia sacrificiū zelotypiæ est,
16 & oblatio inuestigans adulterium. ¶ Offeret
igitur eam sacerdos, & statuet coram Domi-
17 no, ¶ assumetq; aquam sanctam in vase fi-
ctili, & pauxillum terræ de pauimento taber
18 naculi mittet in eam ¶ Cumq; steterit mu-
C lier in conspectu Domini, discooperiet caput
eius, & ponet super manus illius sacrificium
recordationis, & oblationem zelotypiæ: ip-
se autem tenebit aquas amarissimas, in qui-
bus cum execratione maledicta congessit:
19 ¶ adiurabitque eam, & dicet: Si non dormi-
uit vir alienus tecum, & si non polluta es de-
serto mariti thoro, nō te nocebunt aquæ istę
20 amarissimæ, in quas maledicta cōgessi. ¶ Sin
autem declinasti à viro tuo, atque polluta es:
21 & concubuisti cum altero viro: his male-
dictionibus subiacebis. Det te Dominus in
maledictionem, exemplumq; cunctorum in
populo *suo`. putrescere faciat femur tuum, *tuo s.
22 & tumens vterus tuus disrumpatur. ¶ Ingre-
diantur aquæ maledictæ in ventrem tuum,
& vtero tumescente putrescat femur. Et re-
23 spondebit mulier, Amen, amen. ¶ Scribetq;
sacerdos in libello ista maledicta, & delebit
D ea aquis amarissimis, in quas maledicta con
24 gessit, ¶ & dabit ei bibere. Quas cum exhau-
25 serit, ¶ tollet sacerdos de manu eius sacrificiū
zelotypiæ, & eleuabit illud coram Domino,
imponetq; illud super altare: ita duntaxat,
26 vt prius. ¶ pugillum sacrificij tollat de eo qđ
offertur, & incendat super altare: & sic po-
27 tum det mulieri aquas amarissimas. ¶ Quas
cùm biberit, si polluta est, & contempto viro
adulterij rea, pertransibunt eam aquæ male-
dictionis, & inflato ventre computrescet fe-
mur: eritq; mulier in maledictionem, & in
28 exemplum omni populo. ¶ Quòd si polluta
non fuerit, erit innoxia, & faciet liberos.
29 ¶ Ista est lex zelotypiæ. Si declinauerit à viro
30 suo & si polluta fuerit: ¶ maritusq; zelotypię
spiritu concitatus adduxerit eam in conspe-
ctu Domini, & fecerit ei sacerdos iuxta oīa
31 quę scripta sunt, ¶ maritus absq; culpa erit,
& illa recipiet iniquitatem suam.

CAPVT VI.

1 LOCVTVSQVE est Dominus ad Moy
A sen, dicens: ¶ Loquere ad filios Israël, &
2 dices ad eos: Vir siue mulier cum fecerint vo
tum vt sanctificentur, & se voluerint Domi-
3 no cōsecrare: ¶ à vino & omni quod inebria-
re potest, abstinebunt. Acetum ex vino, &
ex alia qualibet potione, & quicquid ex vua
exprimitur, non bibent: vuas recentes sic-
4 casque non comedent ¶ cunctis diebus qui-
bus ex voto Domino consecrantur: quic-
quid ex vinea esse potest, ab vua passa vsque
5 ad acinum non comedent. ¶ Omni tempo-
re separationis suæ ‡ nouacula non *transi- ‡ Iudic.13. a. 5.
bit per` caput eius vsq; ad completum diem,
quo Domino consecratur. Sanctus erit, cre- *ascendet super 7.
6 scente cæsarie capitis eius. ¶ Omni tēpore cō
secrationis suæ super mortuum nō ingredie-
7 tur, ¶ nec super patris quidem & matris, & fra
tris, sororisq; funere contaminabitur, quia
8 consecratio Dei sui super caput eius est. ¶ Om
nibus diebus separationis suę sanctus erit
9 Domino. ¶ Sin autē mortuus fuerit subito q̄s-
B piam coram eo, polluetur caput cōsecratio-
nis eius: quod radet illicò in eadē die purga-
10 tionis suæ, & rursum septima. ¶ In octaua au
tē die offeret duos turtures, vel duos pullos
columbæ sacerdoti in introitu fœderis testi-
11 monij: ¶ facietq; sacerdos vnum pro pecca-
to, & alterum in holocaustum, & deprecabi-
tur pro eo, quia peccauit super mortuo: san-
12 ctificabitq; caput eius in die illo, ¶ & conse-
crabit Domino dies separationis illius, offe-
rens agnum anniculū pro peccato, ita tamen
vt dies priores irriti fiant, quoniam polluta
13 est sanctificatio eius. ¶ Ista est lex consecra-
C tionis: Cum dies quos ex voto decreuerat, cō
plebuntur: adducet eum ad ostium taberna-
14 culi fœderis, ¶ & offeret oblationem eius Do
mino, agnum anniculum immaculatum in
holocaustum, & ouem anniculam immacu-
latam pro peccato, & arietem immaculatū,
15 hostiam pacificam, ¶ canistrum quoq; panū
azymorum, qui conspersi sint oleo, & lagana
absque fermento vncta oleo, ac libamina sin
16 gulorum: ¶ quæ offeret sacerdos coram Do-
mino, & faciet tàm pro peccato, quàm in ho-
17 locaustum. ¶ Arietē vero immolabit hostiam
pacificam Domino, offerens simul canistrum
azymorum, & libamenta quæ ex more de-
18 bentur. ¶ ‡ Tunc radetur nazaręus ante ostiū ‡ Act. 21. d 24.
tabernaculi fœderis cæsarie consecrationis
suæ. tolletq; capillos eius, & ponet sup ignē,
19 qui est suppositus sacrificio pacificorum. ¶ Et
D armum coctum arietis, tortamque absq; fer-
mento vnam de canistro, & laganum azy-
mum vnū, & tradet in manus nazarçi, post-
20 quam rasum fuerit caput eius. ¶ Susceptaque
rursum ab eo, eleuabit in cōspectu Domini:
& sanctificata sacerdotis erunt, sicut pectus-
culum, quod separari iussum est, & femur.
21 post hæc potest bibere nazarçus vinū. ¶ Ista
est lex Nazaræi, cùm vouerit oblationē suam
Domino tempore consecrationis suæ, exce-
ptis his, quæ inuenerit manus eius. Iuxta q̄d
mente deuouerat: ita faciet ad perfectio-
22 nem sanctificationis suæ. ¶ Locutusq; est Do
23 minus ad Moysen, dicens: ¶ Loquere Aaron
& filijs eius. Sic benedicetis filijs Israël, & di-

24 cetis eis ¶ Benedicat tibi Dominus, & custo
25 diat te. ¶ Ostendat Dñs faciem suã tibi, & mi
26 sereatur tui. ¶ Conuertat Dñs vultum suũ ad
27 te, & det tibi pacem. ¶ Inuocabuntq; nomen
meũ super filios Israël, & ego benedicã eis.

CAPVT VII.

1 FACTVM est autem in die qua
A compleuit Moyses tabernacu-
lum, & erexit illud: ¶ vnxitque &
Exo. 40. b 18. sanctificauit cum omnibus va-
sis suis altare similiter & om-
2 nia vasa eius. ¶ Obtulerũt principes Israël & *-8.*
capita familiarum, qui erant per singulas tri
3 bus, præfecti eorũ qui numerati fuerant, ¶ mu
nera coram Domino sex plaustra tecta cum
duodecim bobus. Vnum plaustrum obtulère
duo duces, & vnum bouem singuli: obtule
4 runtq; ea in conspectu tabernaculi. ¶ Ait au-
5 tem Dominus ad Moysen: ¶ Suscipe ab eis vt
seruiant in ministerio tabernaculi. * & tra- ** testimonij 1.*
des ea Leuitis iuxta ordinem ministerij sui.
6 ¶ Itaque cum suscepisset Moyses plaustra, &
7 boues, tradidit °eos Leuitis. ¶ Duo plaustra & *°ea 4.*
quatuor boues dedit filijs Gerson: iuxta id
8 quod habebant necessarium. ¶ quatuor alia
plaustra, & octo boues dedit filijs Merari se-
cundum officia & cultum suum, sub manu
9 Ithamar filij Aaron sacerdotis. ¶ Filijs autem
Caath non dedit plaustra & boues: quia in
sanctuario seruiunt, & onera proprijs portãt
10 humeris. ¶ Igitur obtulerunt duces in dedica
tionem altaris, die qua vnctum est, oblationẽ
11 suã ante altare. ¶ Dixitq; Dominus ad Moy-
B sen: Singuli duces, per singulos dies offerant
12 munera in dedicationem altaris. ¶ Primo die
obtulit oblationẽ suam Nahasson filius Ami
13 nadab de tribu Iuda: ¶ fueruntq; in ea aceta-
bulum argenteum põdo centum triginta si-
clorum, phiala argentea habens septuaginta
siclos iuxta pondus sanctuarij, utrunque ple
num simila conspersa oleo in sacrificium:
14 ¶ mortariolum ex decẽ siclis aureis plenum
15 incenso: ¶ bouem de armento, & arietem, &
16 agnum anniculum in holocaustum: ¶ hir-
17 cumq; pro peccato: ¶ & in sacrificio pacifi-
corũ boues duos, arietes quinq;, hircos quin
que, agnos anniculos quinque. hæc est obla-
18 tio Nahasson filij Aminadab. ¶ Secundo die
obtulit Nathanaël filius Suar, dux de tribu
19 Issachar, ¶ acetabulum argenteum appẽdens
centum triginta siclos, phialam argenteam
habentem septuaginta siclos, iuxta pondus
sanctuarij, utrunque plenum simila cõspersa
20 oleo in sacrificium: ¶ mortariolum aureum
21 habens decem siclos plenum incenso: ¶ bouẽ
de armẽto, & arietem, & agnum anniculum
22 in holocaustum: ¶ hircumq; pro pcõ, ¶ & in
23 sacrificio pacificorum boues duos, arietes
quinque, hircos quinque, agnos annicu-
los quinque. hæc fuit oblatio Nathanaël
24 filij Suar. ¶ Tertio die princeps filiorũ Zabu
25 lon Eliab filius Helon, ¶ obtulit acetabulum
argẽteum appendens centum triginta siclos,
phialam argenteam habentem septuaginta
C siclos ad pondus sanctuarij, utrunq; plenum
26 simila conspersa oleo in sacrificium: ¶ mor-
tariolum aureũ appendens decẽ siclos plenũ
27 incenso: ¶ bouem de armento, & arietem, &
28 agnum anniculum in holocaustũ: ¶ hircum-
29 que pro peccato: ¶ & in sacrificio pacificorũ
boues duo, arietes quinque, hircos quinque,
agnos anniculos quinque. hæc est oblatio E-
30 liab, filij Helon. ¶ Die quarto princeps filio-
31 rum Ruben, Elisur filius Sedeur ¶ obtulit ace
tabulum argenteum appendens centum tri-
ginta siclos, phialam argenteam habentem
septuaginta siclos ad põdus sanctuarij, vtrun
que plenum simila conspersa oleo in sacrifi-
32 cium: ¶ mortariolum aureum appẽdens de-
33 cem siclos plenum incenso: ¶ bouem de ar
mento & arietem, & agnum anniculum in
34 holocaustum: ¶ hircumq; pro peccato: ¶ & in
35 hostias pacificorũ boues duos, arietes quin-
que, hircos quinq;, agnos anniculoa quinq;.
36 hæc fuit oblatio Elisur filij Sedeur. ¶ Die qn-
to princeps filiorum Simeon, Salamiel filius
37 Surisaddai, ¶ obtulit acetabulum argenteũ
appendens centum triginta siclos, phialam
argenteam habentem septuaginta siclos ad
pondus sanctuarij, vtrunque plenum simila
38 conspersa oleo in sacrificium: ¶ mortariolũ
aureum appendens decem siclos plenum in-
39 censo: ¶ bouem de armento, & arietem, &
40 agnũ anniculũ in holocaustum: ¶ hircumq;
41 pro peccato: ¶ & in hostias pacificorũ boues
D duos, arietes quinq;, hircos quinque, agnos
anniculos quinq;. hæc fuit oblatio Salamiel
42 filij Suri-saddai. ¶ Die sexto princeps filiorũ
43 Gad, Eliasaph filius Duel, ¶ obtulit acetabulũ
argenteum appendens centũ triginta siclos,
phialam argenteam habentem septuaginta
siclos ad pondus sanctuarij, vtrunq; plenum
44 simila conspersa oleo in sacrificiũ: ¶ morta-
riolum aureum appendens decem siclos ple-
45 num incenso: ¶ bouem de armẽto, & arietẽ,
46 & agnum anniculum in holocaustum, ¶ hir-
47 cumq; pro peccato: ¶ & in hostias pacificorũ
boues duos, arietes quinq;, hircos quinque,
agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio
48 Eliasaph filij Duel. ¶ Die septimo princeps
filiorum Ephraim, Elisama filius Ammiud,
49 ¶ obtulit acetabulum argenteum appendens
centum triginta siclos, phialam argenteã ha-
bentem septuaginta siclos ad põdus sanctua
rij, vtrunque plenum simila conspersa oleo
50 in sacrificium: ¶ mortariolum aureũ appen
51 dens decem siclos plenum incenso: ¶ bouem
de armento; & arietem & agnum anniculũ
52 in holocaustum, ¶ hircumq; pro peccato: ¶ &
53 in hostias pacificorum, boues duos, arietes
quinque, hircos quinque, agnos anniculos
E quinque. hæc fuit oblatio Elisama filij Am-
54 miud. ¶ Die octauo princeps filiorum Ma-
55 nasse, Gamaliel filius Phadassur ¶ obtulit ace
tabulum argenteum appendens centum tri-
ginta siclos, phialam argenteam habentem
septuaginta siclos ad põdus sanctuarij, vtrũ-
que plenum simila conspersa oleo in sacrifi-
56 cium, ¶ mortariolum aureum appendẽs de-
57 cem siclos plenum incenso: ¶ bouem de ar-
mento, & arietem, & agnum anniculum in

holocau-

58 holocauſtum, hircumq; pro peccato: &
59 in hoſtias pacificorum boues duos, arietes
quinque, hircos quinque, agnos anniculos
quinque. hæc fuit oblatio Gamaliel filij Pha
60 daſſur. Die nono princeps filiorũ Ben-ia-
61 min, Abidan filius Gedeonis, obtulit aceta
bulum argenteum appendens centum trigin
ta ſiclos, phialam argenteam habentem ſe-
ptuaginta ſiclos ad pondus ſanctuarij, vtrun
que plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrifi-
62 cium: mortariolum aureum appendens de-
63 cem ſiclos plenum incenſo: & bouem de
armento, & arietem, & agnum anniculũ in
64 holocauſtum, hircumq; pro peccato: & in
65 hoſtias pacificorũ boues duos, arietes quin-
que, hircos quinque, agnos anniculos quin-
que. hæc fuit oblatio Abidan filij Gedeo-
66 nis. Die decimo princeps filiorum Dan,
F Ahi-ezer filius Ammi-ſaddai, obtulit ace-
67 tabulum argenteum appendens centum tri-
ginta ſiclos, phialam argenteam habentem
ſeptuaginta ſiclos ad põdus ſanctuarij, vtrun
que plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrifi-
68 cium: mortariolum aureum appẽdens de-
69 cem ſiclos plenum incenſo. bouem de ar-
mento, & arietem, & agnum anniculum in
70 holocauſtum, hircumq; pro peccato, &
71 in hoſtias pacificorum boues duos, arietes
quinque, hircos quinque, agnos anniculos
quinque. hæc fuit oblatio Ahi-ezer filij Am-
72 mi-ſaddai. Die vndecimo princeps filio-
73 rum Aſer, Phegiel filius Ochram, obtulit
acetabulum argenteum appendens centum
triginta ſiclos, phialam argenteam haben-
tem ſeptuaginta ſiclos ad pondus ſanctua-
rij, vtrunque plenum ſimila conſperſa oleo
74 in ſacrificium: mortariolum aureum ap-
75 pendens decem ſiclos plenum incenſo: bo
uem de armento, & arietem, & agnum an-
76 niculum in holocauſtum, hircumq; pro
77 peccato: & in hoſtias pacificorum boues
duos, arietes quinq;, hircos quinque, agnos
anniculos quinque. hæc fuit oblatio Phegiel
78 filij Ochram. Die duodecimo princeps fi-
79 liorum Nephtali, Ahira filius Enan, obtu-
lit acetabulum argenteum appendens centũ
triginta ſiclos, phialam argenteam haben-
tem ſeptuaginta ſiclos ad pondus ſanctua-
rij, vtrunque plenum ſimila oleo conſperſa
80 in ſacrificium: mortariolum aureum ap-
81 pendens decem ſiclos plenũ incenſo: bo-
uem de armento, & arietem, & agnum anni-
82 culum in holocauſtum: hircumq; pro pec-
83 cato: & in hoſtias pacificorum boues duos,
arietes quinq;, hircos quinq;, agnos anni-
culos quinque. hæc fuit oblatio Ahira filij
84 Enan. Hæc in dedicationem altaris oblata
ſunt à principibus Iſraël, in die qua conſe-
cratum eſt: acetabula argentea duodecim:
phialæ argenteæ duodecim; mortariola au-
85 rea duodecim: ita vt centum triginta ſi-
G clos argenti haberet vnum acetabulum, &
ſeptuaginta ſiclos haberet vna phiala: id eſt,
in commune vaſorum omnium ex argen
to ſicli duo millia quadringenti, pondere ſan
86 ctuarij: mortariola aurea duodecim ple-
na incẽſo, denos ſiclos appendentia pondere
ſanctuarij: id eſt, ſimul auri ſicli centum
87 viginti. boues de armento in holocauſtum
duodecim, arietes duodecim, agni anniculi
duodecim, & libamenta eorum hirci duode-
88 cim pro peccato. In hoſtias pacificorum,
boues vigintiquatuor, arietes ſexaginta, hir-
ci ſexaginta, agni anniculi ſexaginta. Hæc
oblata ſunt in dedicationem altaris, quando
89 vnctum eſt. Cumq; ingrederetur Moyſes
tabernaculum fœderis, vt conſuleret oracu-
lũ, audiebat vocẽ loquẽtis ad ſe de propitia-
torio, quod erat ſuper arcã teſtimonij inter
duos Cherubim, vnde & loquebatur ei.

CAPVT VIII.

1 LOCVTVSQVE eſt Dñs ad Moy-
A ſen, dicens: Loquere Aaron,
2 & dices ad eum: Cum poſueris
ſeptem lucernas, candelabrũ
3 in auſtrali parte erigatur. Hoc _ſ. candelabrorum in auſtrali parte erigantur._
igitur præcipe, vt lucernæ contra boream è
regione reſpiciant ad menſam panum pro-
poſitionis, contra eam partem, quam cande-
4 labrum reſpicit lucere debebunt. Fecitq;
Aaron, & impoſuit lucernas ſuper candela-
5 brũ, vt præceperat Dñs Moyſi. Hæc autem
erat factura candelabri: Ex auro ductili, tam
medius ſtipes quàm cuncta quæ ex vtroq; calamo
rum latere naſcebantur, iuxta exemplum
quod oſtẽdit Dñs Moyſi, ita operatus eſt can
5 delabrũ. Et locutus eſt Dñs ad Moyſen, di-
cens: Tolle Leuitas ex medio filiorũ Iſraël,
7 & purificabis eos iuxta hunc ritum: Aſper-
gantur aqua luſtrationis, & radant oẽs pilos
B carnis ſuæ. Cumq; lauerint veſtimenta ſua,
8 & mundati fuerint, tollent bouem de ar-
mentis, & libamentũ eius ſimilam oleo con-
ſperſam. bouem autem alterum de armento
9 tu accipies pro peccato: & applicabis Le-
uitas coram tabernaculo fœderis, conuocata
10 omni multitudine filiorum Iſraël. Cumq;
Leuitæ fuerint coram Dño, ponent filij Iſ- _Sup. 3. a. 6. 1. Eſdr 6. d 28._
11 raël manus ſuas ſuper eos, & offeret Aarõ
Leuitas, munus in conſpectu Domini à filijs
12 Iſraël, vt ſeruiant in miniſterio eius. Leui-
tæ quoq; ponent manus ſuas ſuper capita
boum, è quibus vnum facies pro peccato, &
alterum in holocauſtum Domini, vt depre-
13 ceris pro eis. Statueſq; Leuitas in conſpe-
ctu Aaron & filiorũ eius, & conſecrabis obla
14 tos Domino, ac ſeparabis de medio filio-
15 rum Iſraël vt ſint mei: & poſtea ingrediã-
C tur tabernaculum fœderis vt ſeruiant mi-
hi. Sicq; purificabis, & conſecrabis eos in _Supra. 3. c 13._
16 oblationem Domini, quoniam dono do-
nati ſunt mihi à filijs Iſraël. Pro primoge- _Exo. 13. a 2._
nitis, quæ aperiunt omnem vuluam in Iſraël,
17 accepi eos. Mea ſunt enim omnia primo- _Luc. 2. d 23._
genita filiorum Iſraël: tam ex hominibus,
quàm ex iumentis, ex die quo percuſſi oẽ pri
mogenitũ in terra Aegypti, ſanctificaui eos
18 mihi: & tuli Leuitas pro cunctis primo-
19 genitis filiorũ Iſraël: & tradidiq; eos dono
Aaron & filijs eius de medio populi, vt ſer- _filiorum Iſraël ſ._
D uiãt mihi pro Iſraël in tabernaculo fœderis,

& orent pro eis ne ſit in populo plaga, ſi au-
20 ſi fuerint accedere ad ſanctuarium. ¶ Fece-
runtq; Moyſes & Aaron & oīs multitudo fi
liorum Iſraël ſuper Leuitis quæ præceperat
21 Dominus Moyſi: ¶ purificatiq; ſunt, & laue
runt veſtimenta ſua. Eleuauitq; eos Aaron
22 in conſpectu Domini, & orauit pro eis, ¶ vt
purificati ingrederentur ad officia ſua in ta-
bernaculum fœderis corā Aarō & filijs eius.
Sicut præceperat Dominus Moyſi de Leui-
23 tis, ita factum eſt. ¶ Locutusq; eſt Dominus
24 ad Moyſen, dicens: ¶ Hæc eſt lex Leuitarū:
A viginti-quinq; annis, & ſuprà ingrediētur
25 vt miniſtrēt in tabernaculo fœderis. ¶ Cūq;
quinquageſimum annū ætatis impleuerint,
26 ſeruire ceſſabunt, ¶ eruntque miniſtri fra-
trum ſuorum in tabernaculo fœderis, vt cu-
ſtodiant quæ ſibi fuerint commendata, ope-
ra autē ipſa non faciant. Sic diſpones Leui-
tis in cuſtodijs ſuis.

CAPVT IX.

1 LOCVTVS eſt Dñs ad Moy-
A ſen in deſerto Sinai anno ſecū-
do, poſtq̄ egreſſi ſunt de Terra
Aegypti menſe primo, dicens:
2 ¶ Faciant filij Iſraël Phaſe in
3 tpe ſuo ¶ quartadecima die menſis huius ad
veſperam, iuxta omnes ceremonias & iuſtifi
4 cationes eius. ¶ Præcepitq; Moyſes filijs Iſ-
5 raël vt facerent Phaſe. ¶ Qui fecerūt tpe ſuo:
quartadecima die mēſis ad veſperū in monte
Sinai. Iuxta oīa q̄ mandauerat Dñs Moyſi,
6 fecerunt filij Iſraël. ¶ Ecce āt quidā immūdi
ſuper aīa hoīs, qui nō poterāt facere Phaſe in
7 die illo, accedētes ad Moyſen & Aaron, ¶ dixe
runt eis: Immūdi ſumus ſuper aīa hominis,
quare fraudamur vt non valeamus oblatio-
nem offerre Domino in tēpore ſuo inter fi-
8 lios Iſraël? ¶ Quibus reſpōdit Moyſes: State
9 vt conſulā quid præcipiat Dñs de vobis. ¶ Lo
10 cutusq; eſt Dñs ad Moyſen, dicens: ¶ Loque
B re filijs Iſraël: Homo qui fuerit immundus
ſuper anima, ſiue in via procul in gente ve-
11 ſtra, faciat Phaſe Domino ¶ in menſe ſecun-
do, quartadecima die menſis ad veſperam:
cū azymis & lactucis agreſtibus comedent il
12 lud. ¶ Nō relinquent ex eo quippiam vſque
‖Exo.12.g 46. manè, ‖ & os eius non confringent, omnem
13 ritum Phaſe obſeruabunt. ¶ Si quis aūt & mū
Io 19.f.30 dus eſt, & in itinere non fuit, & tū non fecit
Phaſe, exterminabitur anima illa de populis
ſuis, quia ſacrificium Dño non obtulit tpe
14 ſuo: peccatum ſuum ipſe portabit. ¶ Peregri
C nus quoq; & aduena ſi fuerint apud vos, fa-
ciēt Phaſe Dño iuxta ceremonias, & iuſti
ficationes ſuas. Præceptum idem erit apud
‖ Exo.40.d 34. 15 vos tam aduenæ, quàm indigenæ, ¶ ‖ Igitur
die qua erectum eſt tabernaculum, operuit
illud nubes. A veſpere autem ſuper tentoriū
16 erat quaſi ſpecies ignis vſque manè. ¶ ſic fie-
bat iugiter. per diem operiebat illud nubes,
17 & per noctem quaſi ſpecies ignis. ¶ Cumq;
ablata fuiſſet nubes, quæ tabernaculū prote-
gebat, tunc proficiſcebantur filij Iſraël, & in
loco vbi ſteriſſet nubes, ibi caſtrametaban-
18 tur. ¶ Ad imperium Domini proficiſcebātur,
& ad imperium illius figebant tabernaculū.
D ‖ Cunctis diebus quibus ſtabat nubes ſuper ‖1.Cor.10.a.1.
19 tabernaculum, manebant in eodem loco: ¶ &
ſi eueniſſet vt multo tempore maneret ſuper
illud, erant filij Iſraël in excubijs Domini, &
20 non proficiſcebantur ¶ quotquot diebus fuiſ
ſet nubes ſuper tabernaculum: Ad imperium
Domini erigebant tentoria, & ad imperium
21 illius deponebant. ¶ Si fuiſſet nubes à veſpe-
rè vſque manè, & ſtatim diluculo tabernacu
lum reliquiſſet, proficiſcebātur: & ſi poſt diē
22 & noctem receſſiſſet, diſſipabant tētoria. ¶ Si
verò biduo aut vno menſe vel longiori tem-
pore fuiſſet ſuper tabernaculū, manebant fi-
lij Iſraël in eodem loco, & nō proficiſcebā-
tur: ſtatim autem vt receſsiſſet, mouebant ca
23 ſtra. ¶ Per uerbum Domini figebant tento-
ria, & per verbum illius proficiſcebantur:
erantque in excubijs Domini iuxta impe-
rium eius per manum Moyſi.

CAPVT X.

1 LOCVTVSQVE eſt Dñs ad
A Moyſen, dicens: ¶ Fac tibi duas
2 tubas argēteas ductiles, quibus
cōuocare poſſis multitudinem,
3 qn̄ mouēda ſunt caſtra. ¶ Cumq;
increpueris tubis, congregabitur ad te om-
4 nis turba ad oſtium tabernaculi fœderis. ¶ Si
ſemel clangueris; venient ad te principes, &
5 capita multitudinis Iſraël. ¶ Si aūt prolixior
atq; cōciſus clangor increpuerit, mouebunt
caſtra primi, qui ſunt ad orientalem plagam.
6 ¶ In ſecundo autem ſonitu & pari vlulatu tu
bæ, leuabunt tentoria qui habitant ad meri-
diem, & iuxta hunc modum reliqui facient
7 vlulantibus tubis in profectionem. ¶ Quando
autem congregandus eſt populus, ſimplex
tubarum clangor erit, & non conciſè vlula-
8 bunt. ¶ Filij autē Aaron ſacerdotes clangent
tubis: eritq; hoc legitimum ſempiternū in
9 generationibus veſtris. ¶ Si exieritis ad bellū
de terra veſtra contra hoſtes, qui dimicāt ad-
B uerſum vos, clangetis vlulantibus tubis, &
erit recordatio veſtri corā Domino Deo ve-
ſtro, vt eruamini de manibus inimicorum ve
10 ſtrorum. ¶ Si quando habebitis epulū, & dies
feſtos, & calendas, canetis tubis ſuper holo-
cauſtis, & pacificis victimis, vt ſint vobis in
recordationem Dei veſtri. Ego Dñs Deus ve-
11 ſter. ¶ Anno ſecundo, menſe ſecundo, viceſi-
ma die menſis eleuata eſt nubes de taberna-
12 culo fœderis: ¶ profectiq; ſunt filij Iſraël per
turmas ſuas de deſerto Sinai, & recubuit nu
13 bes in ſolitudine Pharan. ¶ Moueruntq; ca-
ſtra primi iuxta imperium Domini per ma- ‖Sup.1.a 7.
14 num Moyſi: ¶ ‖ Filij Iuda per turmas ſuas,
quorum princeps erat Nahaſſon filius Ami-
15 nadab. ¶ In tribu filiorum Iſſachar fuit
16 princeps Nathanaël filius Suar. ¶ In tribu
Zabulon erat princeps Eliab filius Helon.
17 ¶ Depoſitumq; eſt tabernaculum, quod por-
tantes egreſſi ſunt filij Gerſon & Merari.
18 ¶ Profectiq; ſunt & filij Ruben, per turmas
& ordinem ſuum, quorum princeps erat He-
19 liſur filius Sedeur. ¶ In tribu autem filiorum

C Simeō,princeps fuit Salamiel filius Suri-sad-
20 dai. ‖Porro in tribu Gad erat princeps Elia-
21 saph filius Duel. ‖Profectiq; sunt & Caathi-
tæ portantes sanctuarium. Tamdiu taberna-
culum portabatur,donec venirēt ad erectio-
22 nis locum. ‖ Mouerūt castra & filij Ephraim
per turmas suas,in quorū exercitu princeps
23 erat Elisama, filius Ammiud.‖ In tribu autē
filiorum Manasse princeps fuit Gamaliel fi-
24 lius Phadassur : ‖ & in tribu Ben-iamin erat
25 dux Abidam, filius Gedeonis.‖Nouissimi ca
strorum omnium profecti sunt filij Dan per
turmas suas,in quorū exercitu princeps fuit
26 Ahiëzer,filius Ammisaddai . ‖ In tribu autē
filiorum Aser erat princeps Phegiel , filius
27 Ochran. ‖ Et in tribu filiorū . Nephtali prin-
28 ceps fuit Ahira, filius Enan . ‖ Hæc sunt ca-
stra,& profectiones filiorū Israël per turmas
29 suas quando egrediebātur.‖Dixitq; Moyses
Hobab filio Raguel Madianitæ cognato tuo:
D Proficiscimur ad locū quem Dominus datu-
rus est nobis:veni nobiscū , vt benefaciamus
30 tibi:quia Dn̄s bona promisit Israëli. ‖Cui il-
le respondit,Non vadam tecum,sed reuertar
31 in terram meam in qua natus sum. ‖ Et ille:
Noli,inquit,nos relinquere:tu enim nosti in
quibus locis per desertū castra ponere debea
32 mus,& eris ductor noster . ‖ Cumq; nobiscū
veneris,quicquid optimum fuerit ex opibus
quas nobis traditurus est Dominus, dabim
33 tibi . ‖ Profecti sunt ergo de Monte Dn̄i viā
trium dierum, arcaq; fœderis Domini præce
debat eos,per dies tres prouidens castrorum
34 locū.‖ Nubes quoq; Domini super eos erat
35 per diem cùm incederēt.‖Cùmq; eleuaretur
‖Psal.67. a a. arca,dicebat Moyses,‖Surge Domine, & dissi
pentur inimici tui, & fugiāt qui oderunt te à
36 facie tua.‖Cùm aūt deponeretur aiebat:Re-
uertere Dn̄e ad multitudinē exercitus Israël.

CAPVT XI.

1 INTEREA ortum est murmur po-
A puli, quasi dolentium pro labo-
re, contra Dominum . Quod
cùm audisset Dominus, iratus
est . Et accensus in eos ignis Do
mini deuorauit extremam castrorum par-
2 tem . ‖ Cumq; clamasset populus ad Moy-
sen , orauit Moyses ad Dominum , & absor-
3 ptus est ignis. ‖Vocauitq; nomen loci illius,
Incensio : eò quòd succensus fuisset contra
4 eos ignis Domini . ‖ Vulgus quippe promi-
scuum quod ascenderat cum eis , flagrauit
*carniū. desiderio *, sedens & flens , iunctis sibi pari-
‖1.Cor.10. a.6. ter filijs Israël,& ait : ‖ Quis dabit nobis ad
5 vescendum,carnes ? ‖ Recordamur piscium
quos comedebamus ī Aegypto gratis: in mē
tem nobis veniunt cucumeres , & pepones ,
6 porriq;,& cepe,& allia . ‖ Anima nostra ari-
B da est,nihil aliud respiciunt oculi nostri nisi
‖Exo.16.c 14. 7 Man. ‖ ‖ Erat autē Man quasi semen corian-
8 dri coloris bdellij. ‖ Circuibatq; populus, &
Sap.16.c 20. colligens illud frangebat mola , siue terebat
in mortario,coquens in olla,& faciēs ex eo
Psal.77.c 24. 9 tortulas saporis quasi panis oleati. ‖ Cumq;
descenderet nocte super castra ros,descende-
10 bat pariter & Man . ‖ Audiuit ergo Moyses Io.6.d.31.
flentem populum per familias , singulos per
ostia tentorij sui . Iratusq; est furor Domini
valde : sed & Moysi intoleranda res visa est ,
11 ‖ & ait ad Dominum : Cur afflixisti seruum
tuum ? quare non inuenio gratiam corā te ,
& cur imposuisti pōdus vniuersi populi hu-
12 ius super me ? ‖ Nunquid ego concepi oēm
C hanc multitudinē,vel genui eā, vt dicas mi-
hi , Porta eos in sinu tuo sicut portare solet
nutrix infantulum,& defer in terrā pro qua
13 iurasti patribus eorum ? ‖ Vnde mihi carnes
vt dem tantæ multitudini ? flent contra me,
dicentes : Da nobis carnes vt comedamus .
14 ‖Non possum solus sustinere oēm hunc po-
15 pulum,quia grauis est mihi . ‖ Sin aliter tibi
videtur,obsecro vt interficias me, & inueniā
gratiam in oculis tuis,ne tantis afficiar ma-
16 lis. ‖ Et dixit Dominus ad Moysen: Congre
ga mihi septuaginta viros de senibus Israel,
quos tu nosti , ꝙ senes populi sint ac magi-
stri:& duces eos ad ostiū tabernaculi fœderis,
17 faciesq; ibi stare tecum , ‖ vt descendā & lo-
D quar tibi : & auferam de spiritu tuo,tradāq;
eis,vt sustētent tecum onus populi , & nō tu
18 solus graueris.‖Populo quoq; dices:Sanctifi
camini cras : * comedetis carnes . ego.n.au- * & r.
diui vos dicere : Quis dabit nobis escas car-
nium? bene nobis erat in Aegypto.Vt det vo
19 bis Dominus carnes,& comedatis: ‖ nō vno
die, nec duobus, uel quinq; aut decem , nec
20 viginti quidem , ‖ sed vsq; ad mensem dierū
donec exeat per nares uestras , & uertatur in
nauseam,eò ꝙ repuleritis Dominum, qui in
medio vestri est,& fleueritis coram eo, dicen
21 tes: Quare egressi sumus ex Aegypto? Et ait
Moyses ad Dūm: Sexcenta millia peditum -4.
huius populi sunt. & tu dicis,Dabo eis esum
22 carnium mense integro? ‖ ‖ Nunquid ouiū ‖ Io.6.b.7.
E & boum multitudo cædetur, vt possit suffice
re ad cibum,uel oēs pisces maris in unū con-
23 gregabuntur,ut eos satient ? ‖ Cui respondit
Dominus: ‖ Nunquid manus Domini inua- ‖ Isa.59. a 5.
lida est ? Iam nunc uidebis utrum meus ser-
24 mo opere cōpleatur. ‖ Venit igitur Moyses ,
& narrauit populo uerba Domini , cōgregās
septuaginta uiros de senibus ºIsraël, quos ºpopuli 1.
25 stare fecit circa tabernaculum . ‖ Descēditq;
Dominus per nubem,& locutus est ad eum ,
auferens de Spiritu,qui erat in Moyse, & dās
septuaginta uiris. Cumq; requieuisset in eis
Spiritus,prophetauerunt : nec ultra cessaue-
26 runt. ‖ Remanserant autem in castris duo
F uiri,quorum,unus uocabatur Eldad,& alter
Medad super quos requieuit Spiritus : nā &
ipsi descripti fuerant,& non exierant , ad ta-
bernaculum.Cumq; prophetarent in castris,
27 ‖cucurrit puer,& nunciauit Moysi ,dicens :
28 Eldad & Medad prophetant in castris. ‖ Sta-
tim Iosue filius Nun,minister Moysi , & ele-
ctus è pluribus,ait : Dn̄e mi Moyses, prohibe
29 eos.‖At ille: Quid,inquit, æmularis pro me?
G quis tribuat ut omnis populus prophetet,&
30 det eis Dominus Spiritum suum ? ‖ Reuer-
susq; est Moyses , & maiores natu Israël in ‖Exod.16.c 13.
31 castra . ‖ ‖ Ventus autē egrediens à Domino

arreptas trans mare coturnices detulit, & de
misit in castra itinere quantum vno die con *Ps.77.d.31*
fici potest ex omni parte castrorum per cir-
cuitū, volabantq; in aëre duobus cubitis al
32 titudine super terram. Surgens ergo popu-
lus toto die illo, & nocte, ac die altero, cōgre
gauit coturnicū multitudinem: qui parum,
decem coros: & siccauerūt eas per gyrum ca-
33 strorum. † Adhuc carnes erant in dentibus *Ps.77.c.3*
eorum, nec defecerat huiuscemodi cibus: &
ecce furor Domini cōcitatus in populum,
34 percussit eum plaga magna nimis. Voca-
tusq; est ille locus Sepulchra-concupiscētiæ:
ibi enim sepelierunt populum ᵃqui desidera- *ᵃquem percussit Dominus, qui desideraverat carnes 4.*
35 uerat. Egressi autem de Sepulchris-concu-
piscentiæ, venerunt in Haseroth, & manse-
runt ibi.

CAPVT XII.

1 LOCVTAQVE est Maria &
A Aaron contra Moysen propter
2 vxorem eius Aethiopissam, &
dixerunt: Num per solum Moy-
sen locutus est Dominus? non
ne & nobis similiter est locutus? Quod cum
3 audisset Dominus, iratus est. Erat enim
Moyses vir mitissimus super omnes homi-
4 nes qui morabantur in terra. Statim locu-
tus est Dominus ad eum, & ad Aaron & Ma-
B riam. Egredimini vos tantum tres ad taber-
naculum fœderis. Cumq; fuissent egressi,
5 descendit Dominus in columna nubis, & ste
tit in introitu tabernaculi vocans Aaron &
6 Mariam: Qui cum issent, dixit ad eos: Au-
dite sermones meos, Si quis fuerit inter vos
Propheta Domini, in visione apparebo ei,
7 vel per somnium loquar ad illum. At nō ta-
lis seruus meus Moyses, †qui in omni domo *†Heb.3.a.2*
8 mea fidelissimus est: ore enim ad os loquor
ei: & palam, & non per ænigmata & figuras
C Dominum videt. Quare ergo non timuistis
9 detrahere seruo meo Moysi? Iratusque con-
10 tra eos, abijt: nubes quoque recessit quæ e-
rat super tabernaculum: & ecce Maria ap-
paruit candens lepra quasi nix. Cumque
respexisset eam Aaron, & vidisset perfusam
11 lepra, ait ad Moysen: Obsecro domine mi,
ne imponas nobis hoc peccatum quod stultè
12 cōmisimus, ne fiat hæc quasi mortua, & vt
D abortiuum quod proijcitur de vulua matris
suæ: ecce iam mediū carnis eius deuoratū est
13 à lepra. Clamauitque Moyses ad Dñm, di-
14 cens: Deus obsecro, sana eam. Cui respōdit
Dñs: Si pater eius spuisset ī faciē illius, nō ne
debuerat saltem septē diebus rubore suffun
di? Separetur septem diebus extra castra, &
15 postea reuocabitur. Exclusa est itaq; Maria
extra castra septē diebus: & populus non est
motus dē loco illo, donec reuocata est Maria.

CAPVT XIII.

1 PROFECTVSQVE est popu-
A lus de Haseroth, fixis tētorijs ī
2 deserto Pharan. Ibiq; locutus
3 est Dñs ad Moysen, dicens: Mit-
te viros qui cōsiderent Terram
Chanaan, quā daturus sum filijs Israël, singu
4 los de singulis tribubus, ex principibus. Fe-
cit Moyses quod Dominus imperauerat, de
5 deserto Pharan mittēs principes viros, quo-
B rum ista sunt nomina. De tribu Ruben, Sam
6 mua filium Zechur. De tribu Simeō, Saphat
7 filium Huri. De tribu Iuda, Caleb filium
8 Iephone. De tribu Issachar, Igal filium Io-
9 seph. De tribu Ephraim, Osee filium Nun.
10 De tribu Ben-iamin, Phalti filium Raphu.
11 De tribu Zabulon, Geddiel filium Sodi.
12 De tribu Ioseph, sceptri Manasse, Gaddi fi-
13 lium Susi. De tribu Dan, Ammiel filiū Ge-
14 malli. De tribu Aser, Sthur filium Michael.
15 De tribu Nephthali, Nahabi filium Vapsi,
16 De tribu Gad, Guel filium Machi. Hæc sunt
17 nomina virorum quos misit Moyses ad con
C syderandam terram: vocauitq; Oseæ filium
18 Nun, Iosue. Misit ergo eos Moyses ad con-
syderandā terram-Chanaan, & dixit ad eos:
Ascendite per meridianam plagam. Cumq;
19 veneritis ad montes, cōsyderate terram,
qualis sit: & populum qui habitator est eius,
vtrum fortis sit an infirmus, pauci numero
20 an plures: ipsa terra, bona an mala: vrbes
21 quales, muratæ an absq; muris: humus, pin
guis an sterilis, nemorosa an absque arbori-
bus. Confortamini, & afferte nobis de fructi
bus terræ. Erat autem tempus quando iam
22 præcoquæ vuæ vesci possunt. Cumq; ascen
D dissent explorauerunt terram à deserto Sin,
23 vsq; Rohob intrantibus Emath. Ascende-
runtq; ad meridiem, & venerunt in Hebron,
vbi erant Achiman & Sisai, & Tholmai filij
Enac. nā Hebron septem annis ante Tanim
24 vrbem Aegypti condita est. † Pergentesque *†Deut.1.c.24.*
vsq; ad torrentem-Botri, absciderunt palmi-
tem cum vua sua, quem portauerunt in vecte
E duo viri. De malis quoq; granatis, & de ficis
25 loci illius tulerūt: qui appellatus est Nehel-
escol, id est, torrens-Botri, eò quòd botrum por-
26 tassent inde filij Israël. Reuersiq; explora-
tores terræ post quadraginta dies, oī regio-
27 ne circuita, venerunt ad Moysen & Aaron
& ad omnem cœtum filiorum Israël in deser
tum Pharan, quod est in Cades. Locutique
eis, & omni multitudini ostenderunt fructus
28 terræ, & narrauerunt, dicentes: Venimus in
F terram ad quam misisti nos, quæ reuera fluit
lacte & melle, vt ex his fructibus cognosci po
29 test: sed cultores fortissimos habet, & vrbes
grandes, * atq; muratas. Stirpem Enac vidi- **nimis l.*
30 mus ibi. Amalec habitat in meridie, He-
thæus & Iebusæus & Amorrhæus in monta-
nis. Chananæus vero moratur iuxta mare &
31 circa fluenta Iordanis. Inter hæc Caleb cō-
pescens murmur populi, qui oriebatur cōtra
Moysen, ait: Ascēdamus: & possideamus ter-
32 ram, quoniam poterimus obtinere eā. Alij
verò qui fuerant cum eo, dicebāt: Nequaquā
ad hunc populum valemus ascēdere, quia for
33 tior nobis est. Detraxeruntq; terræ quam
inspexerāt, apud filios Israël, dicentes: Terra
quā lustrauimus, deuorat habitatores suos.
populus quē aspeximus proceræ staturæ est.
34 Ibi vidimus mōstra quædam filiorū Enac

de genere giganteo, quibus comparati, quasi
locustæ videbamur.

CAPVT XIIII.

1 IGITVR vociferans omnis tur-
A ba flevit nocte illa, ¶ & murmu-
2 rati sunt cõtra Moysen & Aarõ
cuncti filij Israël, dicentes: Vti-
nam mortui essemus in Aegy-
3 pto, & non in hac vasta solitudine. ¶ Vtinam
pereamus, & non inducat nos Dominus in
terram istam, ne cadamus gladio, & vxores
ac liberi nostri ducantur captiui. Nonne me-
4 lius est reuerti in Aegyptum? ¶ Dixeruntque
alter ad alterum: Constituamus nobis ducẽ,
5 & reuertamur in Aegyptum. ¶ Quo audito
Moyses & Aaron ceciderunt proni in terrã
coram omni multitudine filiorum Israël.
‖ Eccl. 46. b 9. 6 ¶ ‖ At vero Iosue filius Nun, & Caleb filius
Iephone, qui & ipsi lustrauerant terram, sci-
1 Mac. 2. f 45. 7 derunt vestimenta sua. ¶ & ad omnem mul-
B titudinem filiorum Israël locuti sunt: Terra
8 quam circuiuimus, valde bona est. ¶ si propi-
tius fuerit Dominus, inducet nos in eam, &
9 tradet humum lacte & melle manantẽ. ¶ No-
lite rebelles esse contra Dominum: neque ti-
meatis populum terræ huius. quia sicut panẽ
ita eos possumus deuorare. recessit ab eis om-
ne præsidium. Dominus nobiscum est, nolite
10 metuere. ¶ Cumq; clamaret omnis multitu-
do, & lapidibus eos vellet opprimere, appa-
ruit gloria Domini super tectũ fœderis cun-
·4. 11 ctis videntibus filijs Israël. ¶ Et dixit Domi-
nus ad Moysen: Vsquequo detrahet mihi po-
pulus iste? Quousq; non credent mihi in om-
12 nibus signis quæ feci coram eis? ¶ Feriam igi-
tur eos pestilentia, atque consumam: te autẽ
faciam principem super gentẽ magnã, & for-
13 tiorẽ q̃ hæc est. ¶ Et ait Moyses ad Dominũ:
Exod. 32. c 12. C Vt audiant Aegyptij de quorum medio edu-
14 xisti populum istum, ¶ & habitatoris terræ
huius qui audierũt ꝙ tu Domine in populo
‖ Exo. 13. d 27. isto sis, & facie videaris ad faciem, ‖ & nubes
tua protegat illos, & in columna nubis præ-
cedas eos per diem, & in columna ignis per
15 noctem: ¶ ꝙ occideris tãtam multitudinem
Deu. 9. e. 18 16 quasi vnum hominem, & dicant: ¶ Non po-
terat introducere populum in terrã pro qua
iurauerat, Idcirco occidit eos in solitudi-
17 ne. ¶ Magnificetur ergo fortitudo Domini
‖ Psal. 102. b 8. 18 sicut iurasti, dicens: ¶ ‖ Dñs patiens & multæ
misericordiæ, auferens iniquitatẽ & scelera,
Exod. 20. a 5. & 34. 7. nullumq; innoxium derelinquẽs, qui visitas
peccata patrum in filios in tertiam, & quar-
19 tam generationem. ¶ Dimitte obsecro, pecca-
-3. tum populi tui huius secundùm magnitudi-
nem misericordiæ tuæ, sicut propitius fuisti
egredientibus de Aegypto vsq; ad locũ istũ.
20 ¶ Dixitq; Dominus: Dimisi iuxta verbũ tuũ.
21 ¶ Viuo ego: & implebitur gloria Domini vni-
22 uersa terra. ¶ Attamen omnes homines qui
D viderunt maiestatem meam, & signa quæ fe-
ci in Aegypto & in solitudinẽ, & tentauerunt
me iam per decem vices, nec obedierunt vo-
23 ci meæ, ¶ non videbunt terram pro qua iura-
ui patribus eorum, nec quisquã ex illis, qui
* Sed 3. 24 detraxit mihi, intuebitur eam. ¶ * ‖ Seruum
meum Caleb, qui plenus alio spiritu secutus ‖ Iosue. 14. b 6.
est me, inducam in terram hanc, quam cir-
25 cuiuit, & semen eius possidebit eam. ¶ Quo-
niam Amalecites, & Chananæus habitant
in vallibus, Cras mouete castra, & reuertimi-
26 ni in solitudinẽ per viam Maris rubri. ¶ Lo- ‖ Ps. 105. c 27.
cutusque est Dominus ad Moysen & Aaron,
27 dicens: ¶ ‖ Vsquequo multitudo hæc pessima
E murmurat contra me? querelas filiorum Infr. 26. g 65. & 32. b 10.
28 Israël audiui. ¶ Dic ergo eis, Viuo ego, ait
Dominus: sicut locuti estis audiente me,
29 sic faciam vobis. ¶ In solitudine hac iace-
bunt cadauera vestra. ‖ Omnes qui nume- ‖ Deut. 1. f 35.
rati estis à viginti annis & suprà, & murmu-
30 rastis contra me, ¶ non intrabitis terram
super quã leuaui manum meam vt habitare
vos facerem, ‖ præter Caleb filium Iephone, ‖ Ios. 5. c. d.
31 & Iosue filium Nun. ¶ Paruulos autem ve-
F stros de quibus dixistis, quod prædæ hosti-
bus forent, introducam: vt videant terram
32 quæ vobis displicuit. ¶ Vestra cadauera iace-
33 bunt in solitudine. ¶ Filij vestri erunt vagi
in deserto annis quadraginta, & portabunt
fornicationem vestram, donec consumãtur
34 cadauera patrum in deserto, ¶ iuxta nume-
rum quadraginta dierum, quibus cõsydera-
stis terram: annus pro die imputabitur: ‖ Et ‖ Ezech. 4. b 6.
quadraginta annis recipietis iniquitates ve-
35 stras, & scietis vltionem meam. ¶ quoniam Psal. 94. b 10.
sicut locutus sum, ita faciam omni multitu-
dini huic pessimæ, quæ consurrexit aduer-
sum me: in solitudine hac deficiet & morie-
36 tur. ¶ Igitur omnes viri quos miserat Moy-
ses ad contemplandam terram, & qui reuer-
si murmurare fecerant contra eum omnem
multitudinem, detrahentes terræ quòd esset
37 mala, ¶ ‖ mortui sunt atque percussi in con- 1. Cor. 10. b 10.
38 spectu Domini. ¶ Iosue autem filius Nun, &
Caleb filius Iephone vixerunt ex omnibus Hebr. 3. d 17.
qui pertexerant ad consyderandam terram.
39 ¶ Locutusq; est Moyses vniuersa verba hæc Iud. 1. b. 5
G ad omnes filios Israël, & luxit populus ni-
40 mis. ¶ Ecce mane primo surgentes, ascende-
runt verticem montis, atq; dixerunt: Parati
sumus ascẽdere ad locum de quo Dominus
41 locutus est, quia peccauimus. ¶ Quibus Moy-
ses, Cur, inquit, transgredimini verbum Do-
mini, quod vobis non cedet in prosperum?
42 ¶ Nolite ascendere: non enim est Dominus Deuter. 1. g 42.
vobiscum: ne corruatis coram inimicis ve-
43 stris. ¶ Amalecites & Chananæus ante vos
sunt, quorum gladio corrueritis, eò ꝙ nolueri-
tis acquiescere Domino, nec erit Dominus
44 vobiscum. ¶ At illi contenebrati ascenderũt
in verticem montis. Arca autem testamen-
ti Domini, & Moyses non recesserunt de ca-
45 stris. ¶ Descenditq; Amalecites & Chana-
næus qui habitabat in monte: & percutiens
eos atque concidens, persecutus est eos vs-
que Horma.

CAPVD XV.

1 LOCVTVSQVE est Dñs ad
A Moysen, dicens: ¶ Loquere ad
2 filios Israël, & dices ad eos:
Cùm, ingressi fueritis terram
habitationis vestræ, quã ego da-

3 bo vobis, & feceritis oblationem Domino
in holocaustum aut victimā pacificā vota sol
uentes, vel sponte offerentes munera, aut in
solemnitatibus vestris adolentes odorē sua-
uitatis Domino, de bobus siue de ouibus:
4 offeret quicunque immolauerit victimam,
sacrificium similæ, decimam partem ephi
conspersam oleo, quod mensuram habebit
5 quartam partem hin: & vinum ad liba fun-
denda eiusdem mensuræ dabit in holocau-
6 stū siue in victimam: Per agnos singulos &
arietes erit sacrificiū similæ duarum decima-
rū, quæ conspersa sit oleo tertiæ partis hin,
7 & vinum ad libamentum tertiæ partis eius-
dem mensuræ offeret in odorem suauitatis
8 Domino. Quando verò de bobus feceris ho
B locaustum aut hostiam, vt impleas votum,
9 vel pacificas victimas, dabis per singulos
boues similæ tres decimas conspersæ oleo,
10 quod habeat mediū mensuræ hin, & vinū
ad liba fundenda eiusdem mensuræ in obla-
11 tionem suauissimi odoris Domino. Sic fa-
12 cies per singulos boues & arietes & agnos
13 & hœdos. Tam indigenæ quàm peregri-
14 ni eodem ritu offerent sacrificia. Vnum
15 præceptum erit atque iudicium, tam vobis
16 quam aduenis terræ. Locutus est Dominus
17 ad Moysen, dicens: Loquere filijs Israël,
18 & dices ad eos. Cùm veneritis in terram
19 quam dabo vobis, & comederitis de pani-
bus regionis illius, separabitis primitias Do
20 mino de cibis vestris. Sicut de areis primi-
21 tias separabitis, ita & de pulmentis dabitis
22 primitiua Domino. Quod si per ignoran-
tiam præterieritis quicquam horum, quæ lo-
23 cutus est Dominus ad Moysen, & manda-
uit per eum ad vos, à die qua cœpit iubere &
24 vltra, oblitaq; fuerit facere multitudo, of-
C feret vitulum de armento, holocaustum in
odorem suauissimum Domino, & sacrificiū
eius ac liba, vt ceremoniæ postulant, hircum-
25 que pro peccato, & rogabit sacerdos pro
omni multitudine filiorum Israël: & dimit-
tetur eis, quoniam non sponte peccauerunt,
nihilominus offerentes incensum Domino
26 pro se & pro peccato, atque errore suo: &
dimittetur vniuersæ plebi filiorum Israël, &
aduenis, qui peregrinantur inter eos, quo- vel 7.
culpa est omnis populi per ignorantiam.
27 Quòd si anima vna nesciens peccauerit, of-
28 feret caprā anniculam pro peccato suo, &
deprecabitur pro ea sacerdos, quod inscia
peccauerit coram Domino: impetrabitq; ei
29 veniam, & dimittetur illi. Tam indigenis
quàm aduenis vna lex erit omnium qui pec-
30 cauerint ignorantes. Anima verò quæ per
superbiā aliquid commiserit, siue ciuis sit il-
le, siue peregrinus: quoniam aduersus Domi
num rebellis fuit, peribit de populo suo:
31 verbum enim Domini contempsit & præ-
ceptum illius fecit irritum: idcirco delebi-
32 tur, & portabit iniquitatem suam. Factum
D est autem, cùm essent filij Israël in solitudi-
ne, & inuenissent hominem colligentem li-
33 gna in die sabbathi, obtulerunt eum Moy-
34 si & Aaron & vniuersæ multitudini. Qui
recluserunt eū in carcerem, nescientes quid
35 super eo facere deberent. Dixitq; Domi-
nus ad Moysen: Morte moriatur homo iste:
obruat eum lapidibus omnis turba extra ca-
36 stra. Cumq; eduxissent eum foras, obrue-
runt eum lapidibus, & mortuus est sicut præ
37 ceperat Dominus. Dixit quoque Dñs ad Deut. 22. b 12.
38 Moysen. Loquere filijs Israël, & dices ad
eos, vt faciant sibi fimbrias per angulos pal Matt. 23. 5.
liorum, ponentes in eis vittas hyacinthinas:
39 quas cum viderint, recordentur omnium
mandatorum Dñi, nec sequantur cogitatio-
nes suas & oculos per res varias fornicātes:
40 sed magis memores præceptorum Domini
41 faciant ea, sintq; sancti Deo suo. Ego Domi
nus Deus vester, qui eduxi vos de terra Aegy
pti, vt essem Deus vester.

CAPVT XVI.

1 ECCE autem Core filius Isaar, fi-
A lij Caath, filij Leui, & Dathan
atque Abiron filij Eliab, Hon
quoque filius Pheleth de filijs
2 Ruben, surrexerunt contra
Moysen, alijq; filiorum Israël ducenti quin-
quaginta viri proceres synagogæ, & qui tem
3 pore cōsilij per nomina vocabantur. Cūq; Eccl. 45. a 22.
stetissent aduersum Moysen & Aaron, dixe-
runt: Sufficiat vobis, quia omnis multitudo Iudith 8. d 11.
sanctorum est, & in ipsis est Dominus: cur
4 eleuamini super populum Dñi? Quod cùm Inf. 27. a 3
audisset Moyses, cecidit pronus in faciem:
5 Locutusq; ad Core & ad omnem multitu-
dinem: Manè, inquit, notum faciet Domi-
nus, qui ad se pertineant, & sanctos applica-
bit sibi, & quos elegerit, appropinquabūt ei.
6 Hoc igitur facite: Tollat vnusquisque thu-
ribula sua, tu Core & omne concilium tuū:
7 & hausto cras igne ponite desuper thymia-
ma coram Domino: & quemcunq; elegerit,
ipse erit sanctus. multum erigimini filij Le-
8 ui. Dixitq; rursum ad Core: Audite filij
9 Leui: Num parum vobis est quòd separa-
B uit vos Deus Israël ab omni populo, & iun-
xit sibi, vt seruiretis ei in cultu tabernaculi,
& staretis coram frequentia populi, & mini-
10 straretis ei? Idcirco ad se fecit accedere te
& omnes fratres tuos filios Leui, vt vobis
11 etiam sacerdotium vendicetis, & omnis
globus tuus stet contra Dñm? quis est enim
12 Aaron vt murmuretis contra eum? Misit
ergo Moyses, vt vocaret Dathan & Abiron
filios Eliab. Qui rñderunt: Non venimus.
13 Nunquid parum est tibi quòd eduxisti nos
de terra, quæ lacte & melle manabat, vt occi-
deres in deserto, nisi & dominatus fueris no
14 stri? Reuera induxisti nos in terram quæ
fluit riuis lactis & mellis, & dedisti nobis pos
sessiones agrorum & vinearum? an & oculos
15 nostros vis eruere? non venimus. Iratus-
que Moyses valde: ait ad Dominum: Ne re-
spicias sacrificia eorum: tu scis quòd nec asel
lum quidem vnq̄ acceperim ab eis, nec afflic-
16 xerim quempiam eorum. Dixitq; ad Co-
C re: Tu, & omnis congregatio tua state seor-
sum coram Dño, & Aaron die crastino sepa-

47 ratim: Tollite singuli thuribula vestra, &
ponite super ea incensum, offerentes Dño,
ducenta quinquaginta thuribula: Aaron
18 quoque teneat thuribulum suum. Quod
cum fecissent stantibus Moyse & Aaron,
19 & coacervassent aduersum eos omnem
multitudinem ad ostium tabernaculi, appa-
20 ruit cunctis gloria Domini. Locutusq; Do
21 minus ad Moysen & Aaron, ait: Separami-
ni de medio congregationis huius, vt eos re-
22 penè disperdam. Qui ceciderunt proni
in faciem, atque dixerunt: Fortissime Deus
spirituum vniuersæ carnis, num vno peccan-
23 te, contra omnes ira tua desæuiet? Et ait
24 Dominus ad Moysen: Præcipe vniuerso po
D pulo, vt separetur à tabernaculis Core &
25 Dathan & Abiron. Surrexitq; Moyses, &
abijt ad Dathan & Abiron: & sequentibus
25 eum senioribus Israël, dixit ad turbam: *istorũ s.*
Recedit à tabernaculis hominum * impio-
rum, & nolite tangere quæ ad eos pertinent
27 ne inuoluamini in peccatis eorum. Cum-
que recessissent à tentorijs eorum per circui-
tum, Dathan & Abiron egressi stabant in in-
troitu papilionum suorum cum vxoribus &
28 liberis, omniq; frequentia. Et ait Moyses:
In hoc scietis quòd Dominus miserit me, vt
facerẽ vniuersa, quæ cernitis, & non ex pro-
29 prio ea corde protulerim: Si consueta ho-
minum morte interierint, & visitauerit eos
plaga, qua & cæteri visitari solent: non mi-
30 sit me Dominus. Sin autem nouam rem fe
cerit Dominus, vt aperiens terra os suũ, de-
glutiat eos & omnia quæ ad illos pertinent,
descenderintq; viuentes in infernum, scie-
tis quòd blasphemauerint Dominum.
31 | Confestim igitur, vt cessauit loqui, diru- *Psal. 105. c 17. Deut. 11. a 6. Inf. 27. a. 3*
32 pta est terra sub pedibus eorum: & ape-
riens os suum, deuorauit illos cum taberna-
33 culis suis & vniuersa substantia eorum. de-
scenderuntq; viui in infernum operti humo,
34 & perierunt de medio multitudinis. At ve
rò omnis Israël, qui stabat per gyrum, fu-
git à clamore pereuntiũ, dicens: Ne fortè &
35 nos terra degluriat. Sed & ignis egressus
à Domino, interfecit ducẽtos quinquaginta
36 viros, qui offerebant incensum. Locutusq;
37 est Dominus ad Moysen, dicens: Præcipe
F Eleazaro filio Aaron sacerdoti, vt tollat thu
ribula quæ iacent in incendio, & ignem huc
illucq; dispergat: quoniam sanctificata sunt
38 in mortibus peccatorum: producatq; ea in
laminas, & affigat altari, eo quòd oblatum
sit in eis incensum Domino, & sanctificata
sint, vt cernant ea pro signo & monimento
39 filij Israël. Tulit ergo Eleazar sacerdos thu
ribula ænea in quibus obtulerãt hi quos in-
cendiũ deuorauit, & produxit ea in laminas,
40 affigens altari: vt haberẽt postea filij Israël
quibus cõmonerentur, ne quis accedat alie-
nigena, & qui non est de semine Aaron ad
offerendum incensum Domino, ne patiatur
sicut passus est Core, & omnis congregatio
41 eius, loquente Domino ad Moysen. Murmu
rauit autem omnis multitudo filiorũ Israël
sequenti die contra Moysen & Aaron, dicẽs:
42 Vos interfecistis populum Domini: Cum-
que oriretur seditio, & tumultus incresce-
43 ret, Moyses & Aaron fugerunt ad taber-
naculum fœderis. Quod postquam ingressi
sunt, operuit nubes *, & apparuit gloria *taberna-*
44 Domini. Dixitque Dominus ad Moysen. *culum 10.*
45 Recedite de medio huius multitudinis,
etiam nunc delebo eos. Cumq; iacerent
46 in terra, dixit Moyses ad Aaron: Tolle
thuribulum, & hausto igne de altari mitte
incensum desuper, | pergens cito ad populũ, *| Sap. 18. d 21. a*
vt roges pro eis: iam enim egressa est ira à
47 Domino, & plaga desæuit. Quod cum fe-
cisset Aaron, & cucurrisset ad mediam multi
tudinem, quam iam vastabat incendium, ob-
48 tulit thymiama, & stans inter mortuos ac
viuentes, pro populo deprecatus est, & pla-
49 ga cessauit. Fuerunt autem qui percussi
sunt quatuordecim millia hominũ & septin-
genti, absque his qui perierant in seditione
50 Core. Reuersusq; est Aaron ad Moysen ad
ostium tabernaculi fœderis postquam quie-
uit interitus.

CAPVT XVII.

1 ET LOCVTVS est Dñs ad Moy-
A sen, dicens: Loquere ad filios
a Israël, & accipe ab eis virgas sin
gulas per cognationes suas,
à cunctis principibus tribuum,
virgas duodecim, & vniuscuiusq; nomen su
3 perscribes virgæ suæ: Nomen autem Aa-
ron erit in tribu Leui, & vna virga cunctas
4 eorum familias continebit: ponesq; eas in
tabernaculo fœderis coram testimonio vbi
5 loquar ad te. Quem ex his elegero, ger-
B minabit virga eius: & cohibebo à me que-
rimonias filiorum Israël, quibus contra vos
6 murmurant. Locutusq; est Moyses ad filios
Israël: & dederunt ei omnes principes vir-
gas per singulas tribus: fueruntq; virgæ duo-
7 decim absq; uirga Aaron. Quas cum po-
suisset Moyses coram Domino in tabernacu
8 lo testimonij, sequenti die regressus inue-
C nit germinasse uirgam Aarõ in domo Leui:
& turgentibus gẽmis eruperant flores, qui
folijs dilatatis, in amygdalas deformati sunt.
9 Protulit ergo Moyses omnes virgas de con-
spectu Dñi ad cunctos filios Israël: viderũtq;
10 & receperunt singuli virgas suas. Dixitq;
Dñs ad Moysen: Refer virgam Aaron in ta-
D bernaculum testimonij, | vt seruetur ibi in *| Hebr. 9. a 4.*
signũ rebellium filiorum Israël, & quiescant
11 querelæ eorũ à me, ne moriantur. Fecitq;
12 Moyses, sicut præceperat Dñs. Dixerũt aũt
filij Israël, ad Moysen: Ecce consumpti su-
13 mus, oẽs peribimus. quicunq; accedit ad
tabernaculum Dñi, moritur. Num vsque ad
internicionem cuncti delendi sumus?

CAPVT XVIII.

1 DIXITQVE Dñs ad Aaron: Tu,
A & filij tui, & domus patris tui
tecum portabitis iniquitatem
sanctuarij: & tu & filij tui si-
mul sustinebitis peccata sacer-

2 dotij vrī, ? sed & fratres tuos de tribu Leui,
& sceptrū patris tui sume tecum, præstoque
sint, & ministrent tibi: tu autem & filij tui
ministrabitis in tabernaculo testimonij.
3 ? Excubabuntque Leuitæ ad præcepta tua,
& ad cuncta opera tabernaculi: ita dunta-
xat vt ad vasa sanctuarij & altare non acce-
dant, ne & illi moriantur, & vos pereatis si-
4 mul. ? Sint autē tecum & excubent in custo-
diis tabernaculi, & in omnibus ceremonijs
5 eius. Alienigena non miscebitur vobis. ? Ex-
cubate in custodia sanctuarij, & in ministe-
rio altaris, ne oriatur indignatio super fi-
6 lios Israël. ? Ego dedi vobis fratres vestros
Leuitas de medio filiorum Israël, & tradidi
donum Domino, vt seruiāt in ministerijs ta-
7 bernaculi eius. ? Tu autem & filij tui custo-
dite sacerdotium vestrum: & omnia quæ ad
cultū altaris pertinent, & intra velum sunt,
B per sacerdotes administrabuntur: siquis ex-
8 ternus accesserit, occidetur. ? Locutusq; est
Dominus ad Aaron: Ecce dedi tibi custodiā
primitiarum mearum. Omnia quæ sanctifi-
cantur à filijs Israël, tradidi tibi & filijs tuis
pro officio sacerdotali legitima sempiterna.
9 ? Hæc ergo accipies de his, quæ sanctifican-
tur, & oblata sunt Domino. Omnis oblatio,
& sacrificium, & quicquid pro peccato, atq;
delicto redditur mihi, & cedit in Sancta san-
10 ctorum, tuum erit, & filiorum tuorum. ? In
sanctuario comedes illud: mares tantum
edent ex eo, quia consecratum est ^tibi^. *^Domino s.*
11 ? Primitias sunt quas vouerint & obtule-
rint filij Israël, tibi dedi & filijs tuis, ac filia-
bus tuis iure perpetuo: qui mundus est in do
12 mo tua, vescetur eis. ? Omnem medullam
olei, & vini, ac frumenti, quicquid offerunt
13 primitiarum Domino, tibi dedi. ? Vniuersa
frugū initia, quæ gignit humus, & Domino
deportantur, cedent in vsus tuos: qui mun-
14 dus est in domo tua, vescetur eis. ? Omne
quod ex uoto reddiderint filij Israël, tuum
15 erit. ? Quicquid primum erumpit è uulua
C cunctæ carnis, quam offerunt Domino, siue
ex hominibus, siue de pecoribus fuerit, tui
iuris erit: ita duntaxat; vt pro hominis pri-
mogenito preciū accipias, & omne animal
16 quod immūdum est redimi facias. ? cuius re-
demptio erit post unum mensem, siclis argē-
ti quinque, podere sanctuarij. ‖ Siclus uigin- *‖Exo. 30.b 13. Leui. 27.e 25. Sup. 3.g 47. Ezec. 45.c 12.*
17 ti obolos habet. ? Primogenitum autem bo-
uis & ouis & capræ non facies redimi, quia
sanctificata sunt Domino: sanguinem tan-
tùm eorum fundes super altare, & adipes
adolebis in suauissimum odorem Domino.
18 ? Carnes uerò in usum tuum cedent, sicut
pectusculum consecratum, & armus dexter,
19 tua erūt. ? Omnes primitias sanctuarij quas
offerunt filij Israël Domino, tibi dedi & fi-
lijs, ac filiabus tuis iure perpetuo. Pactum
^salis^ est sempiternum coram Domino, tibi *^pacis 4.*
20 ac filiis tuis. ? Dixitque Dñs ad Aaron: In
terra eorum nihil ^possidebitis, nec habebi-
tis^ partem inter eos: ‖ ego pars & hæredi- *^possidebitis. nec habebitis s.*
21 tas tua in medio filiorum Israël. ? Filijs au- *‖Deu. 10.b 9. et 18.a.1*
D tē Leui dedi omnes decimas Israëlis in pos-
sessionem pro ministerio quo seruiunt mihi
22 in tabernaculo fœderis: ? ut non accedant
ultrà filij Israël ad tabernaculum, nec com-
23 mittant peccatum mortiferum. ? solis filijs *Iosu. 17.b 14. d. 33.*
Leui mihi in tabernaculo seruiētibus, & por *Ezec. 44.g 11.*
tātibus peccata populi legitimum sempiter-
num erit in generationibus uestris. Nihil
24 aliud possidebunt, ? decimarum oblatione
cōtenti, quas in usus eorum & necessaria se-
25 paraui. ? Locutusque est Dominus ad Moy-
26 sen, dicens: ? Præcipe Leuitis, atque denun-
cia: Cùm acceperitis à filijs Israël decimas
quas dedi nobis, primitias earum offerte Do
27 mino, idest decimam partem decimæ. ? ut
reputetur uobis in oblationē primitiuorū,
28 tam de areis, quàm de torcularibus: ? & in
uniuersis quorū accipitis primitias, offerte
29 Dño, & date ea Aaron sacerdoti. ? Omnia q̄
offeretis ex decimis, & in donaria Domini
separabitis, optima & electa erunt cuncta.
30 ? Dicesq; ad eos: Si præclara & meliora
quæque obtuleritis ex decimis, reputabitur
uobis quasi de area & torculari dederitis pri
31 mitias: ? & comedetis eas in omnibus locis
vestris, tam vos, quàm familiæ vestræ: quia
precium est pro ministerio quo seruitis in ta
32 bernaculo testimonij. ? Et non peccabitis
super hoc, egregia vobis & pinguia reseruan
tes: ne polluatis oblationes filiorum Israël,
& moriamini.

CAPVT XIX.

1 LOCVTVSQVE est Dominus ad
A ad Moysen & Aaron: dicēs ‖ Ista
2 est religio victimæ, quàm con-
stituit Dominus. Præcipe filijs
Israël, vt adducant ad te vac-
cam rufam ætatis integræ, in
qua nulla sit macula, nec portauerit iugum:
3 ? tradetisq; eā Eleazaro sacerdoti: qui edu-
ctam extra castra, immolabit in conspectu
4 omnium. ? & ‖ tingens digitum in sanguine *‖Heb. 9.b 13.*
eius, asperget contra fores tabernaculi septē
5 vicibus, ? combureto; eam cunctis videnti-
bus, tam pelle & carnibus eius, quàm sangui
6 ne & fimo flammæ traditis. ? Lignum quo-
que cedrinum, & hyssopum, coccumque bis
tinctum sacerdos mittet in flammam, quæ
7 vaccam vorat. ? Et tunc demum lotis vesti-
bu & corpore suo, ingredietur in castra, cō-
8 maculatusq; erit vsque ad vesperum. ? Sed &
B ille qui combusserit eam, lauabit vestimenta
sua & corpus, & immundus erit usque ad ue
9 sperum. ? Colliget autem uir mūdus cineres
uaccæ, & effundet eos extra castra in loco pu
rissimo, ut sint multitudini filiorum Israël
in custodiam, & in aquam aspersionis: quia
10 pro peccato uacca combusta est. ? Cumque
lauerit qui uaccæ portauerat cineres uesti-
menta sua, immūdus erit usque ad uesperū.
Habebunt hoc filij Israël, & aduenæ, qui ha-
bitant inter eos, sanctum iure perpetuo:
11 ? Qui tetigerit cadauer hominis, & propter
12 hoc septem diebus fuerit immūdus: ? asper-
getur ex hac aqua die tertio & septimo, &
sic mundabitur. Si die tertio aspersus non

fuerit

13 fuerit, septimo non poterit emundari. ¶ Om-
nis qui tetigerit humanæ animæ morticinũ,
& aspersus hac commistione non fuerit, pol
luet tabernaculũ Dñi, & peribit ex Israël: quia
aqua expiationis non est aspersus, immun-
dus erit, & manebit spurcitia eius super eũ.
14 ¶ Ista est lex hominis, qui moritur in taber-
naculo. Omnes qui ingrediuntur tentoriũ il
lius, & vniuersa vasa quæ ibi sunt, polluta
15 erunt septem diebus: ¶ Vas quod nõ habue
rit operculũ, nec ligaturam desuper immun
16 dum erit. ¶ Si quis in agro tetigerit cadauer
occisi hominis, aut per se mortui, siue os il-
lius, vel sepulchrum, immundus erit septem
17 diebus. ¶ Tollentq; de cineribus combustio
nis atq; peccati, & mittent aquas viuas sup
18 eos in vas: ¶ in quibus cum homo mundus
tinxerit hyssòpum, asperget ex eo omnem
tentorium, & cunctam suppellectilẽ, & homi
19 nes huiuscemodi contagione pollutos: ¶ At-
que hoc modo mundus lustrabit immũdum
B tertio & septimo die: expiatusq; die septi-
mo, lauabit & se & vestimenta sua, & immũ
20 dus erit vsque ad vesperum. ¶ Si quis hoc ri
tu non fuerit expiatus, peribit anima illius
de medio ecclesiæ: quia sanctuariũ Domini
polluit, & nõ est aqua lustrationis aspersus.
21 ¶ erit hoc præceptum legitimum sempiter-
num. Ipse quoq; qui aspergit aquas, lauabit
vestimenta sua. Omnis qui tetigerit aquas
expiationis, immundus erit vsque ad vespe-
22 rum. ¶ Quicquid tetigerit immũdus, immun
dum faciet: & anima quæ horum quippiam
tetigerit, immunda erit vsque ad vesperum.

CAPVT XX.

1 VENERVNTQVE filij Israël, &
A oĩs multitudo in desertum Sin,
mense primo, & mãsit populus
in Cades. Mortuaq; est ibi Ma-
ria, & sepulta in eodem loco.
2 Cumq; indigeret aqua populus, cõuenerunt
3 aduersum Moysen, & Aaron, ¶ & versi in sedi
tionem, dixerunt: Vtinam perijssemus inter
4 fratres nr̃os coram Domino. ¶ Cur eduxistis — Exo. 17.a 3.
ecclesiam Domini in solitudinem, vt & nos
5 & nostra iumenta moriamur? ¶ Quare nos
fecistis ascendere de Aegypto, & adduxistis
in locum istum pessimũ, qui seri non potest,
qui nec ficũ gignit, nec vineas, nec malogra-
nata, insuper & aquam non habet ad biben-
6 dum? ¶ Ingressusq; Moyses & Aaron, dimissa
multitudine, in tabernaculum fœderis, cor-
ruerunt proni in terram, clamaueruntq; ad
Dominũ atq; dixerunt: Domine Deus audi
clamorem huius populi, & aperi eis thesau-
rum tuum, fontem aquæ viuæ, vt satiati ces-
B set murmuratio eorum. Et apparuit gloria
7 Domini super eos. ¶ Locutusque est Dñs ad
8 Moysen, dicens: ¶ Tolle virgam & congrega
populum tu & Aaron frater tuus, & loqui-
mini ad petrã coram eis, & illa dabit aquas. — Sap. 11.a 4.
Cumq; eduxeris aquam de petra, bibet om-
9 nis multitudo & iumẽta eius. ¶ Tulit igitur — Exo. 17.b 6.
Moyses virgam, quæ erat in conspectu Do-
mini, sicut præceperat ei, ¶ congregata multi

tudine ante petram, dixitq; eis: Audite re-
belles & increduli. Num de petra hac vo- — Deu. 32.g 51.
11 bis aquam poterimus eijcere? ¶ Cumq; ele-
uasset Moyses manum percutiens virga bis — Psal. 77.b 15. 104.d 40.
silicem, egressæ sunt aquæ largissimæ, ita vt
12 populus biberet & iumenta*. ¶ Dixitq; Do- — 1. Cor. 10.a 4.
minus ad Moysen & Aaron: ¶ Quia nõ credi
distis mihi: vt sanctificaretis me coram filiis — *eius 6.
Israël, non introducetis hos populos in ter-
13 ram quã dabo eis. ¶ Hæc est aqua contradi- — Deut. 1.f 37.
ctionis, vbi iurgati sunt filij Israël cõtra Do
14 minũ, & sanctificatus est in eis. ¶ Misit inte- — Inf. 27.a 14.
rea nuncios Moyses de Cades ad regem
C Edom, qui dicerent: Hæc mandat frater tuus
Israël: Nosti omnẽ laborem, qui apprehẽdit
15 nos, ¶ quomodo descenderint pr̃es nostri in
Aegyptum, & habitauerimus ibi multo tem
pore, afflixerintq; nos Aegyptij, & patres
16 nostros: ¶ & quomodo clamauerimus ad Do-
minum, & exaudierit nos, miseritq; angelũ
qui eduxerit nos de Aegypto. * Ecce in vrbe — * Et 7.
Cades, quæ est in extremis finibus tuis, posi-
17 ti, ¶ obsecramus vt nobis transire liceat per
terram tuam. Non ibimus per agros, nec per
vineas, nõ bibemus aquas de puteis tuis, sed
gradiemur via publica, nec ad dexteram nec
ad sinistram declinantes, donec transeamus
18 terminos tuos. ¶ Cui respondit Edom: Non
trãsibis per me, alloquin armatus occurram
19 tibi. ¶ Dixeruntq; filij Israël: Per tritã gradie-
mur viam: & si biberimus aquas tuas nos &
pecora nr̃a, dabimus quod iustum est: nul-
la erit in precio difficultas, tantum velociter
20 transeamus. ¶ At ille respondit: non transi — trãsibis 2.
D bitis. Statimq; egressus est obuius cũ infi-
21 nita multitudine, & manu forti. ¶ Nec voluit
acquiescere deprecanti, vt concederet tran-
situm per fines suos. Quam ob rem diuertit
22 ab eo Israël. ¶ Cumq; castra mouissent de — Inf. 33.d 37.
Cades, venerunt in montem Hor, qui est
23 in finibus terræ Edom: ¶ Vbi locutus est Do
24 minus ad Moysen: ¶ Pergat, inquit Aaron ad
populos suos: non enim intrabit terram quã
dedi filijs Israël, eo quod incredulus fuerit ori
25 meo ad Aquas contradictionis. ¶ Tolle Aa- — Inf. 33.g 38.
ron, & filium eius cum eo, & duces eos in
26 montem Hor. ¶ Cumque nudaueris patrem — Deu. 32.g 50.
veste sua, indues ea Eleazarum filium eius,
27 & Aaron colligetur & morietur ibi. ¶ Fecit
Moyses vt præceperat Dñs, & ascenderunt
in montem Hor coram omni multitudine.
28 ¶ Cumq; Aaron spoliasset vestibus suis, in- — Deu. 10.b 6.
29 duit eis Eleazarum filium eius. ¶ Illo mortuo
in montis supercilio, descendit cum Elea-
30 zaro. ¶ Omnis autem multitudo videns occu
buisse Aaron, fleuit super eo triginta diebus
per cunctas familias suas.

CAPVT XXI.

1 QVOD cùm audisset Chananæus — Inf. 33.e 40.
A rex Arad, qui habitabat ad meri
diẽ, venisse scilicet Israël per ex-
ploratorũ viã, pugnauit cõtra il
lũ, & victor existẽs, duxit ex eo
2 prædam. ¶ At Israël voto se Dño. obligans,
ait: Si tradideris populũ istũ in manu mea,

delebo

3 delebo vrbes eius. ¶ Exaudiuitq; Dñs preces
Israël, & tradidit Chananæum, quem ille in-
terfecit subuersis vrbibus eius, & vocauit no
men loci illius Horma, id est anathema.
4 ¶ Profecti sunt autem & de monte Hor, per
viam quæ ducit ad Mare rubrum vt circumi-
rent Terrã Edom. Et tædere cœpit populum
5 itineris ac laboris: ¶ locutusq; contra Dñm
B & Moysen, ait: Cur eduxisti nos de Aegy-
pto, vt moreremur in solitudine? Deest pa-
nis, non sunt aquæ: anima nostra iam nau-
6 seat super cibo isto leuissimo. ¶ Quamobrem
Sap. 16. a 1. | misit Dominus in populum ignitos serpen
tes, ad quorum plagas & mortes plurimorũ,
1. Cor. 10. b 9. 7 ¶ venerunt ad Moysen, atque dixerunt: Pecca
uimus, quia locuti sumus contra Dominum:
& ora vt tollat à nobis serpentes. Orauit-
8 que Moyses pro populo, ¶ & locutus est Domi
C nus ad eum: Fac serpentẽ æneũ, & pone eũ
pro signo; qui percussus aspexerit eum, vi-
Ioã. 3. b 14 9 uet. ¶ | Fecit ergo Moyses SERPENTEM
AENEVM, & posuit eum pro signo, quem
10 cum percussi aspicerent, sanabãtur. ¶ Profe-
ctiq; filij Israël castrametati sunt in Oboth,
11 ¶ unde egressi fixêre tentoria in Ieabarim in
solitudine quæ respicit Moab contra orien-
12 talem plagam. ¶ Et inde mouentes uenerũt
13 ad Torrentem Zared. ¶ Quem relinquentes
castrametati sunt contra Arnon, quæ est in
deserto, & prominet in finibus Amorrhæi.
Iud. 11. c 18. | Si quidem Arnon terminus est Moab, diui-
14 dens Moabitas & Amorrhæos. ¶ Vnde dici-
tur in libro bellorũ Dñi, Sicut fecit in Mari
15 rubro, sic faciet in torrentibus Arnon. ¶ Sco
D puli Torrentium inclinati sunt, ut requiesce
rent in Arnon & recumberent in finibus
16 Moabitarũ. ¶ Et ex eo loco apparuit puteus,
super quo locutus est Dñs ad Moysen: Con-
17 grega populũ, & dabo ei aquã. ¶ Tũc cecinit
Israël carmen istud, Ascendat puteus. Con-
18 cinebant. ¶ Puteus quem foderunt princi-
pes, & parauerunt duces multitudinis in da-
·12. tore legis, & in baculis suis. Profectiq; sunt
19 de solitudine Mathana. ¶ De Mathana in Na
** & 8.* 20 haliel: de Nahaliel in Bamoth. ¶ * Bamoth
uallis est in regione Moab, in uertice Phasga,
** De 22.* 21 * quod respicit contra desertũ. ¶ | Misit aũt
Deut. 2. c 26. Israël nũcios ad Sehon regem Amorrhæorũ,
22 dicens: ¶ Obsecro ut transire mihi liceat per
Iud. 11. d 19. E terram tuam: non declinabimus in agros &
uineas, nõ bibemus aquas ex puteis, uia re-
gia gradiemur, donec trãseamus terminos
23 tuos. ¶ Qui concedere noluit ut transiret Is-
raël p fines suos: quin potius exercitu cõgre
gato, egressus est obuiam in desertum & ue-
Amos 2. c 9. 24 nit in Iasa, pugnauitq; contra eum. ¶ | A quo
percussus est in ore gladij, & possessa est terra
Psal. 134. a 11. eius ab Arnon usq; Ieboc, & filios Ammon:
quia forti præsidio tenebantur termini Am-
Ios. 24. b 8. Iud. 11. c 24. 25 monitarum. ¶ Tulit ergo Israël omnes ci-
uitates eius, & habitauit in urbibus Amor-
26 rhæi, in Hesebõ scilicet, & uiculis eius. ¶ Vrbs
F Hesebon fuit Sehon regis Amorrhæi, qui
pugnauit contra Regem Moab: & tulit om-
nem terram quæ ditionis illius fuerat, usque
27 Arnon. ¶ Idcirco dicitur in prouerbio, Ve-
nite in Hesebon, ædificetur & construatur
28 ciuitas Sehon: ¶ Ignis egressus est de Hesebõ,
flãma de oppido Sehõ, & deuorauit Ar Moa
bitarum, & habitatores excelsorum Arnon.
29 ¶ | Væ tibi Moab, | perijsti popule Chamos. *Iud. 11. c*
Dedit filios eius in fugam, & filias in captiui *3. Reg. 11.*
30 tatem regi Amorrhæorum Sehon: ¶ Iugum *b. 9.*
ipsorum disperijt ab Hesebon usq; Dibon:
Lassi peruenerũt in Nophe, & usq; Medaba:
31 ¶ Habitauit itaq; Israël in terra Amorrhæi:
32 ¶ Misitque Moyses, qui explorarent Iazer:
G cuius ceperunt uiculos, & possederunt ha-
33 bitatores. ¶ | Verteruntque se, & ascende- *Deute. 3. a*
runt per uiam Basan, & occurrit eis Og rex *1. 29. a 7.*
Basan cum omni populo suo, pugnaturus
23 in Edrai. ¶ Dixitque Dominus ad Moy-
sen: Ne timeas eum, quia in manu tua
tradidi illum, & omnem populum, ac ter-
ram eius: faciesque illi sicut fecisti Sehon *Psal. 134. a*
regi Amorrhæorum habitatori Hesebon: *11.*
35 ¶ Percusserunt igitur & hunc cum filijs
suis, uniuersumque populum eius usque
ad internecionem, & possederunt terram
illius.

CAPVT XXII.

1 PROFECTIQVE castrametati
A sunt in cãpestribus Moab, ubi
trans Iordanem Iericho sita est.
2 ¶ Videns autem Balac filius Se-
phor omnia quæ fecerat Israël
3 Amorrhæo, ¶ & quod pertimuissent eum
Moabitæ, & impetum eius ferre non pos-
4 sent, ¶ dixit ad maiores natu Madian: Ita
delebit hic populus omnes qui in nostris fi-
nibus commorantur, quomodo solet bos
herbas usque ad radices carpere. Ipse autem
5 erat eo tempore rex in Moab. ¶ | Misit er- *Ios. 24. b*
go nuncios ad Balaam filium Beor ariolum *9.*
qui habitabat super flumen terræ filiorum
Ammon, ut uocarent eum, & dicerent: Ec-
ce egressus est populus ex Aegypto, qui ope-
ruit superficiem terræ, sedens contra me:
5 ¶ Veni igitur, & maledic populo huic, quia
B fortior me est: si quomodo possim percute-
re & eijcere eum de terra mea: noui enim *-8.*
quòd benedictus sit cui benedixeris, & ma-
7 ledictus in quem maledicta congesseris. ¶ Per
rexeruntq; seniores Moab, & maiores natu
Madian, habentes diuinationis pretium in
manibus. Cumque uenissent ad Balaam, &
8 narrassent ei omnia uerba Balac, ¶ ille re-
spondit: Manete hic nocte, & respondebo
quicquid mihi dixerit Dominus. Manenti-
9 bus autẽ illis apud Balaam, ¶ uenit Deus &
ait ad eum: Quid sibi uolunt homines isti
10 apud te? ¶ Respondit Balac filius Sephor:
11 Rex Moabitarum misit ad me, ¶ dicens: Ec
ce populus, qui egressus est de Aegypto, ope-
C ruit superficiem terræ: ueni, & maledic ei,
si quomodo possim pugnans abigere eum.
12 ¶ Dixitq; Deus ad Balaam: Noli ire cum eis,
neq; maledicas populo, quia benedictus est.
13 ¶ Qui manè consurgens, dixit ad principes:
Ite in terram uestram, quia prohibuit me
14 Dominus uenire uobiscum. ¶ Reuersi prin-

cipes

cipes dixerunt ad Balac: Noluit Balaam ve-
15 nire nobiscum. Rursum ille multo plures
& nobiliores quàm antè miserat, misit.
16 Qui cùm venissent ad Balaam, dixerunt.
Sic dicit Balac filius Sephor: Ne cuncteris
17 venire ad me: Paratus sum honorare te, &
quicquid volueris, dabo tibi: veni, & maledic
‖Inf. 24. a 13. 18 populo isti. Respondit Balaam: ‖Si dederit
D mihi Balac plenam domum suam argenti &
auri, non potero immutare verbum Dñi Dei
19 mei, vt vel plus, vel minus loquar. Obsecro
vt hic maneatis etiã hac nocte, & scire queã
quid mihi rursum respondeat Dominus.
20 Venit ergo Deus ad Balaam nocte, & ait ei:
Si vocare te venerint homines isti, surge, &
vade cum eis: ita duntaxat, vt quod tibi præ-
21 cepero, facias. Surrexit Balaam mane, &
22 strata asina sua profectus est cum eis. Et
iratus est Deus. Stetitq; angelus Domini in
via contra Balaam, qui insidebat asinæ, &
*‖2. Pet. 2. c 16. Iude b. 11. *Dominu[m] 1.* 23 duos pueros habebat secum. ‖Cernens asi-
E na angelum * stantem in via euaginato gla-
dio, auertit se de itinere, & ibat per agrum.
Quam cùm verberaret Balaam, & vellet ad
24 semitam reducere, Stetit angelus in angu
stiis duarum maceriarum, quibus vineæ cin-
25 gebantur. Quem videns asina, iunxit se
parieti, & attriuit sedẽtis pedem. At ille ite-
26 rum verberabat eam: & nihilominus an-
gelus ad locum angustum transiens, vbi nec
ad dexteram, nec ad sinistram poterat deuia-
27 ri, obuius stetit. Cumq; vidisset asina stan
tem angelum, concidit sub pedibus sedẽtis.
Qui iratus, vehementiùs cædebat fuste late-
28 ra eius. Aperuitque Dominus os asinæ, &
locuta est. Quid feci tibi? cur percutis me ec
29 ce iam tertio? Respondit Balaam: Quia
F commeruisti, & illusisti mihi: vtinam habe-
30 rem gladium, vt te percuterem. Dixit asi-
na: Nonne animal tuum sum, cui semper in-
sedere cõsueuisti vsque in præsentem diem?
dic quid simile vnquam fecerim tibi? At ille
31 ait: Nunquam. Protinus aperuit Dñs ocu
los Balaam, & vidit Angelum stantem in via
euaginato gladio, adorauitq; eum pronus
32 in terram. Cui angelus: Cur, inquit, tertiò
verberas asinam tuam? Ego veni, vt aduersa-
rer tibi, quia peruersa est via tua, mihiq́ue
33 contraria: Et nisi asina declinasset de via,
dans locum resistenti, te occidissem, & illa vi
34 ueret. Dixit Balaam: Peccaui, nesciens q
tu stares contra me: & nunc si displicet ti-
35 bi vt vadam, reuertar. Ait angelus: Vade
cum istis, & caue ne aliud quàm præcepero
tibi loquaris. Iuit igitur cum principibus.
36 Quod cùm audisset Balac, egressus est in
G occursum eius in oppido Moabitarũ, quod
37 situm est in extremis finibus Arnon. Di-
°vocarẽ 7. xitque ad Balaam: Misi nuncios vt °voca-
rent te, cur non statim venisti ad me? an q a
mercedem aduentui tuo reddere nequeo?
38 Cui ille respondit: Ecce adsum: nunquid
loqui potero aliud, nisi quod Deus posuerit
39 in ore meo? Perrexerunt ergo simul, & ve-
nerunt in vrbem, quæ in extremis regni eius
40 finibus erat. Cumque occidisset Balac bo-
ues & oues, misit ad Balaã, & principes, qui
41 cum eo erant, munera. Mane autem facto
duxit eum ad excelsa Baal, & intuitus est
extremam partem populi.

CAPVT XXIII.

1 DIXITQVE Balaam ad Balac: Ae-
A difica mihi hic septem aras, &
para totidẽ vitulos, eiusdemq;
2 numeri arietes. Cumq; fecis-
set iuxta sermonem Balaam,
imposuerunt simul vitulum & arietẽ super
3 aram. Dixitq; Balaam ad Balac: Sta paulis-
per iuxta holocaustum tuum donec vadam,
si fortè occurrat mihi Dominus, & quodcũ-
4 que imperauerit, loquar tibi. Cumq; abiis-
set velociter, occurrit illi Deus. Locutusque
ad eum Balaam: Septem, inquit, aras erexi,
5 & imposui vitulum & arietem desuper. Do-
minus autem posuit verbum in ore eius, &
6 ait: Reuertere ad Balac, & hæc loquêris. Re
uersus inuenit stantem Balac iuxta holocau
7 stum suum, & oẽs principes Moabitarũ: as-
sumptaq; parabola sua dixit: de Aran addu-
xit me Balac rex Moabitarum, de montibus
B orientis: Veni, inquit, & maledic Iacob: pro-
8 pera, & detestare Israël. Quomodo maledi-
cam, cui non maledixit Deus? Qua ratione
9 detester, quem Dominus nõ detestatur? De
summis silicibus videbo eum, & de collibus
consyderabo illum. Populus solus habita-
10 bit & inter gentes non reputabitur. Quis
dinumerare possit puluerem Iacob, & nosse
numerum stirpis Israël? Moriatur anima
mea morte iustorum, & fiant nouissima mea
11 horum similia. Dixitque Balac ad Balaam:
Quid est hoc quod agis? Vt malediceres ini-
micis meis vocaui te: & tu e contrario be-
12 nedicis eis. Cui ille respondit: Num aliud
possum loqui, nisi quod iusserit Dominus?
13 Dixit ergo Balac: Veni mecum in alterum
locum unde partem Israël uideas, & totum
14 uidere non possis * inde maledicito ei. Cũq; ** & 7.*
duxisset eum in locum sublimem, super uer
C ticem montis Phasga, ædificauit Balaam
septem aras, & impositis suprà uitulis atq;
15 arietibus, dixit ad Balac: Sta hic iuxta
holocaustum tuum, donec ego obuius per-
16 gam. Cui cùm Dominus occurrisset, po-
suissetque uerbum in ore eius, ait: Reuerte-
17 re ad Balac, & hæc loquêris ei. Reuersus
inuenit eum stantem iuxta holocaustum
suum, & principes Moabitarum cum eo. Ad
quem Balac: Quid, inquit, loquutus est Do-
18 minus? At ille assumpta parabola sua, ait:
19 Sta Balac, & ausculta: audi fili Sephor: Non
est Deus quasi homo, ut mentiatur, nec ut fi
lius hominis, ut mutetur. Dixit ergo & non
20 faciet? locutus est, & non implebit? Ad be-
nedicendum adductus sum, benedictionem
21 prohibere non ualeo. Non est idolum in
Iacob, nec uidetur simulachrum in Israël
Dominus Deus eius cum eo est, & clangor
22 uictoriæ regis in illo. Deus eduxit illũ de
D Aegypto, ‖cuius fortitudo similis est rhinõ- *‖Inf. 24. f b. 8.*
23 cerotis. Non est augurium in Iacob, nec di-

uinatio in Israël. Tēporibus suis diceē Iacob
24 & Israël quid operatus sit Deus. ℣ Ecce popu
lus, vt leæna consurget & quasi leo erigetur:
non accubabit donec deuoret prædā, & occi-
25 sorū sanguinē bibat. ℣ Dixitq; Balac ad Ba-
26 laam: Nec maledicas ei, nec benedicas. ℣ Et
ille ait: Nonne dixi tibi, quod quidquid mihi
27 Deus imperaret, hoc facerem? Et ait Balac
ad eū: Veni & ducam te ad aliū locum: si for
28 tè placeat Deo, vt inde maledicas eis. ℣ Cūq;
duxisset eum super verticem montis Phogor,
29 qui respicit solitudinem: ℣ Dixit ei Balaam:
Aedifica mihi hic septem aras & para toti-
per singulas aras 8. 30 dē vitulos, eiusdemq; numeri arietes, ℣ Fe-
cit Balac vt Balaam dixerat: imposuitq; vi-
tulos & arietes per singulas aras.

CAPVT XXIIII.

1 CVMQVE vidisset Balaā q placeret
A Dño, vt benediceret Israë-
li, nequaquam abijt, vt ante per-
rexerat, vt augurium quæreret:
sed dirigens contra desertum
2 vultum suum, ℣ & eleuans oculos vidit Is-
raël in tentorijs commorantem per tribus
3 suas: & irruente in se spiritu Dei, ℣ assum-
pta parabola ait: Dixit Balaam filius Beor,
4 dixit homo cuius obturatus est oculus, ℣ di-
xit auditor sermonum Dei, qui visionem
Omnipotentis intuitus est, qui cadit, & sic
5 aperiuntur oculi eius. ℣ Quàm pulchra ta-
bernacula tua Iacob, & tentoria tua Israël:
6 ℣ vt valles nemorosæ, vt horti iuxta fluuios
irrigui, vt tabernacula quæ fixit Dominus,
7 quasi cedri prope aquas. ℣ Fluet aqua de si-
ᵃgentes 3. tula eius, & semen illius erit in ᵃaquasᵃ mul
tas. Tolletur propter Agag, rex eius, & aufe-
8 retur regnum illius. ℣ Deus eduxit illum de
§ Sup. 13. d 22. Aegypto, § cuius fortitudo similis est rhino-
B cerotis. Deuorabunt Gentes hostes illius,
ossaq; eorum confringent, & perforabunt
9 sagittis. ℣ Accubans dormiuit vt leo, & quasi
leæna, quam suscitare nullus audebit. Qui
benedixerit tibi, erit & ipse benedictus: qui
* tibi 3. maledixerit,* in maledictione reputabitur.
10 ℣ Iratusq; Balac contra Balaam, complosis
manibus ait: Ad maledicendum inimicis
meis vocaui te, quibus e contrario tertio be-
11 nedixisti: ℣ reuertere ad locum tuum. De-
creueram quidem magnificè honorare te,
sed Dominus priuauit te honore disposito.
12 ℣ Respondit Balaam ad Balac, Nonne nun-
§ Sup. 22. d 18. 13 cijs tuis quos misisti ad me dixi: ℣ § Si dede-
C rit mihi Balac plenam domum suam argen-
ti & auri, non potero præterire sermonem
Domini Dei mei, vt vel boni quid, vel mali
proferam ex corde meo: sed quicquid Dñs di
14 xerit, hoc loquar? ℣ Veruntamen pergens ad
* tibi 6. populum meum, dabo * consilium, quid po-
pulus tuus populo huic faciat extremo tēpo
15 re. ℣ Sumpta igitur parabola, rursum ait: Di
xit Balaam filius Beor, dixit homo cuius ob-
16 turatus est oculus, ℣ dixit auditor sermonū
Dei, qui nouit doctrinam Altissimi, & visio-
nes Omnipotentis videt, qui cadens apertos
17 habet oculos, ℣ Videbo eum, sed non modò:
intuebor illum, sed non propè, § ORIETVR § Matt. 2. a 2.
D STELLA ex Iacob, & consurget virga de
Israël, & percutiet duces Moab, uastabitque
18 omnes filios Seth. ℣ Et erit Idumæa posses-
sio eius: hæreditas Seir cedet inimicis suis:
19 Israël verò fortiter aget. ℣ De Iacob erit qui
dominetur, & perdat reliquias ciuitatis.
20 ℣ Cumq; vidisset Amalec, assumens parabo-
lā, ait: Principiū Gentiū Amalec, cuius extre-
21 ma perdentur. ℣ Vidit quoq; Cinæū: & assum-
pta parabola, ait: Robustum quidem est ha-
bitaculum tuū: sed si in petra posueris nidū
22 tuum, ℣ & fueris electus de stirpe Cin, q̄din
poteris permanere? Assur enim capiet te.
23 ℣ Assumptaq; parabola, iterum loquutus est.
Heu, quis victurus est qū ista faciet Deus?
24 ℣ Venient in trieribus de Italia, superabunt
Assyrios, vastabuntq; Hebræos, & ad extre-
25 mum etiam ipsi peribuntᵃ. ℣ Surrexitq; Ba-
laam, & reuersus est in locum suum: Balac
quoq; uia qua uenerat, redijt.

CAPVT XXV.

1 MORABATVR aūt eo tēpore Israël
A in Setim, & fornicatus est popu-
2 lus cum filiabus Moab, ℣ quæ uo
cauerūt eos ad sacrificia sua. At
illi comederunt, & adorauerūt
3 Deos earum. ℣ Initiatusq; est Israël Beel-Phe
4 gor, & iratus Dñs, ℣ ait ad Moysen: § tolle cū- § Ios. 22. d 17.
ctos principes populi, & suspende eos cōtra
solem in patibulis: ut auertatur furor meus Deu. 4. a. 3
5 ab Israël. ℣ Dixitq; Moyses ad iudices Israël:
B Occidat unusquisq; proximos suos, q initia-
6 ti sunt Beel-Phegor. ℣ Et ecce unus de filijs
Israël intrauit corā fratribus suis ad scortū
Madianitidem uidente Moyse, & oī turba fi-
liorum Israël, qui flebant ante fores taberna
7 culi. § ℣ Quod cum uidisset Phinees filius Elea § 1. Ma. 2. f 54.
C zari, filij Aarō sacerdotis, surrexit de medio
8 multitudinis, & arrepto pugione ℣ ingressus Psal. 105. c 30.
est post uirum Israëlitem in lupanar, & perfo
dit ambos simul, uirum scilicet & mulierē in 1. Cor 10. b 8.
locis genitalibus. Cessauitq; plaga à filijs Is-
9 raël, ℣ & occisi sunt uigintiquatuor millia ho
10 minum. ℣ Dixit Dñs ad Moysen: ℣ Phinees
11 filius Eleazari filij Aaron sacerdotis auertit
iram meam à filijs Israël, quia zelo meo cō-
motus est contra eos, ut non ipse delerem fi- 2. Macha. 21. f. 54.
12 lios Israël in zelo meo. ℣ Idcirco loquere ad
13 eum: § Ecce do ei pacem fœderis mei, ℣ & § Eccl. 45. d 24.
D erit tam ipsi, quam semini eius pactū sacer- *zelo 4.
dotij sempiternū: quia * zelatus est p Deo
14 suo, & expiauit scelus filiorum Israël. ℣ Erat
autem nomen uiri Israëlitæ, qui occisus est
cum Madianitide, Zambri filius Salu, dux de
15 cognatione & tribu Simeōnis. ℣ Porrò mu-
lier Madianitis, quæ pariter interfecta est,
uocabatur Cozbi, filia Sur principis nobilissi
16 mi Madianitarum. ℣ Locutusq; est Dñs ad
17 Moysen dicens: ℣ § Hostes uos ᵃsentiant Ma- § Infr. 31. a 2.
18 dianitæ, & percutite eos: ℣ quia & ipsi hosti-
liter egerunt contra uos, ᵃ& decepēreᵃ insi- ᵃvt deceperent 4.
dijs per idolum Phogor & Cozbi filiam du-
cis Madian sororem suam, quæ percussa est in
die plagæ pro sacrilegio Phogor.

CAPVT

CAPVT XXVI.

1 POSTQVAM noxiorũ ſanguis
A effuſus eſt, dixit Dñs ad Moy-
2 ſen, & Eleazarum filiũ Aaron
ſacerdotem: ¶ Numerate omnẽ
ſummam filiorum Iſraël à vi-
ginti annis & ſupra, per domos & cognatio-
nes ſuas, cunctos qui poſſunt ad bella proce-
3 dere. ¶ Locuti ſunt itaque Moyſes & Eleazar
ſacerdos in campeſtribus Moab ſuper Iorda-
4 nem contra Iericho ad eos qui erant ¶ à vi-
ginti annis & ſupra, ſicut Dominus impera-
† Gen.46.b 9. 5 uerat: quorum iſte eſt numerus: ¶ † Ruben pri
mogenitus Iſraël, huius filius Henoch, à quo
Exod.6.b 14. familia Henochitarum: & Phallu, à quo fami
1.Par.5.a 1. 6 lia Phalluitarum: ¶ & Heſron, à quo familia
Heſronitarũ: & Charmi, à quo familia Char
7 mitarum: ¶ hæ ſunt familiæ de ſtirpe Ruben,
quarum numerus inuentus eſt quadraginta
8 tria millia, & ſeptingenti triginta. ¶ Filius
Phallu, Eliab. Huius filij Namuel & Dathan
9 & Abiron. ¶ Iſti ſunt Dathan & Abiron prin-
† Sup.16.1 1.&.49. cipes populi, qui † ſurrexerunt contra Moy-
ſen & Aaron in ſeditione Core, quando ad-
10 uerſus Dñm rebellauerunt: ¶ & aperiens ter
B ra os ſuũ deuorauit Core morientibus pluri-
mis, qñ cõbuſſit ignis ducentos quinquagin-
11 ta viros. Et factum eſt grande miraculũ, ¶ vt
12 Core pereunte, filij illius nõ perirent. ¶ Filij
Simeon per cognationes ſuas: Namuel, ab
hoc familia Namuelitarum: & Iamin, ab hoc
familia Iaminitarum: Iachin, ab hoc familia
13 Iachinitarum: ¶ Zare, ab hoc familia Zareita
14 rum: Saul, ab hoc familia Saulitarum. ¶ hæ
ſunt familiæ de ſtirpe Simeon, quarũ omnis
numerus fuit viginti duo millia ducentorũ.
15 ¶ Filij Gad per cognationes ſuas: Sephon, ab
hoc familia Sephonitarum: Aggi, ab hoc fa-
milia Aggitarum: Suni, ab hoc familia Suni-
16 tarum: ¶ Ozni, ab hoc familia Oznitarum:
17 Her, ab hoc familia Heritarũ: ¶ Arod, ab hoc
familia Aroditarum: Ariel, ab hoc familia
18 Arielitarum. ¶ Iſtæ ſunt familiæ Gad, qua-
rum omnis numerus fuit quadraginta millia
† Gen.38.a 3.b.7. 19 quingẽtorũ. ¶ † Filij Iuda, Her & Onã, qui am
20 bo mortui ſunt in terra Chanaan. ¶ Fue-
runtq; filij Iuda per cognationes ſuas: Sela,
à quo familia Selaitarũ. Phares, à quo fami-
lia Phareſitarũ. Zare, à quo familia Zareita-
21 rum. ¶ Porrò filij Phares, Heſron, à quo fami-
lia Heſronitarum: & Hamuel, à quo familia
22 Hamulitarum. ¶ iſtæ ſunt familiæ Iuda, qua-
rum omnis numerus fuit ſeptuaginta ſex
23 millia quingentorum. ¶ Filij Iſſachar per co
gnationes ſuas: Thola, à quo familia Tho-
laitarum: Phua, à quo familia Phuaitarum:
24 ¶ Iaſub, à quo familia Iaſubitarum: Semran,
25 à quo familia Semranitarum. ¶ hæ ſunt co-
gnationes Iſſachar, quarum numerus fuit ſe-
26 xaginta quatuor millia trecentorum. ¶ Filij
Zabulon per cognationes ſuas: Sared, à quo
familia Sareditarum: Elon, à quo familia
Elonitarum: Ialel, à quo familia Ialelitarũ.
27 ¶ hæ ſunt cognationes Zabulon, quarum nu
merus fuit ſexaginta millia quingentorum.

28 ¶ Filij Ioſeph per cognationes ſuas, Manaſſe
29 & Ephraim. ¶ De Manaſſe ortus eſt Machir,
D à quo familia Machiritarum. Machir genuit
30 Galaad, à quo familia Galaaditarũ. ¶ Galaad
habuit filios: Iezer, à quo familia Iezerita-
rum: & Helec, à quo familia Helecitarum
31 ¶ & Aſriel, à quo familia Aſrielitarum: & Se-
32 chem, à quo familia Sechemitarum: ¶ & Se-
mida, à quo familia Semidaitarum: & † He- *† Infr.27.a 1.*
33 pher, à quo familia Hepheritarum. ¶ Fuit au
tem Hepher pater Salphaad, qui filios non
habebat, ſed tantùm filias, quarum iſta ſunt
nomina: Maala, & Noa, & Hegla, & Melcha,
34 & Terſa. ¶ hæ ſunt familiæ Manaſſe, & nume
rus earum quinquaginta duo millia ſeptin-
35 gentorum. ¶ Filij autem Ephraim per cogna
tiones ſuas fuerunt hi: Suthala, à quo familia
Suthalaitarum: Becher, à quo familia Becho-
ritarum: Thehen, à quo familia Thehenita-
36 rũ: ¶ Porrò filius Suthala fuit Heran, à quo
37 familia Heranitarum. ¶ hæ ſunt cognationes
filiorum Ephraim, quarum numerus fuit
triginta duo millia quingentorum. Iſti ſunt
38 filij Ioſeph per familias ſuas. ¶ Filij Ben-ia
E min in cognationibus ſuis: Bela, à quo fami
lia Belaitarum: Aſbel, à quo familia Aſbelita
rum: Achiram, à quo familia Achiramitarũ:
39 ¶ Supham, à quo familia Suphamitarum:
40 Hupham, à quo familia Huphamitarum. ¶ Fi
lij Bela, Hered, & Noeman. De Hered, familia
Hereditarum: de Noeman, familia Noema-
41 nitarum. ¶ hi ſunt filij Ben-iamin per cogna
tiones ſuas, quorum numerus fuit quadra-
42 gintaquinque millia ſexcenti. ¶ Filij Dan
per cognationes ſuas: Suham à quo familia
Suhamitarum. hæ ſunt cognationes Dan per
43 familias ſuas: ¶ omnes fuère Suhamitæ, quo
rum numerus erat ſexagintaquatuor millia
44 quadringentorum. ¶ Filij Aſer per cogna-
tiones ſuas: Iemna, à quo familia Iemnaita-
rum: Ieſſui, à quo familia Ieſſuitarum: Brie,
45 à quo familia Brieitarum. ¶ Filij Brie: He-
ber, à quo familia Heberitarũ: & Melchi-el,
46 à quo familia Melchielitarum. ¶ Nomen au-
47 tem filiæ Aſer, fuit Sara. ¶ hæ cognationes
F filiorum Aſer, & numerus eorum quinqua-
48 ginta tria millia quadringentorum. ¶ Filij
Nephtali per cognationes ſuas: Ieſiel, à quo
familia Ieſielitarum: Guni, à quo familia
49 Gunitarum: ¶ Ieſer, à quo familia Ieſeri-
tarum: Sellem, à quo familia Sellemitarum:
50 ¶ hæ ſunt cognationes filiorũ Nephtali per
familias ſuas: quorum numerus quadragin
51 ta quinque millia quadringentorum. ¶ Iſta
eſt ſumma filiorum Iſraël qui recenſiti ſunt,
ſexcenta millia, & mille ſeptingenti trigin-
52 ta. ¶ Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, di
53 cens: ¶ Iſtis diuidetur terra iuxta numerum
54 vocabulorum in poſſeſſiones ſuas. ¶ Pluribus
maiorem partem dabis, & paucioribus mi-
norem: ſingulis ſicut nunc recenſiti ſunt tra
55 detur poſſeſſio: ¶ ita duntaxat, vt ſors terrã
56 tribubus diuidat & familijs. ¶ Quidquid ſor
te contigerit, hoc vel plures accipiãt, vel pau
57 ciores. ¶ † Hic quoque eſt numerus filiorum *† Exod.6.e*
Leui per familias ſuas: Gerſon, a quo familia *19.*

Gerſonita-

Gerſonitarum: Caath, à quo familia Caathitarum: Merari, à quo familia Meraritarum.
58 ¶ Hæ ſunt familiæ Leui. Familia Lobni, fami
G lia Hebroni, familia Moholi, familia Muſi,
familia Core. At vero Caath gennit Amram.
Exo. 2.a.1 6.c.20. 59 ¶ qui habuit vxorem Iochabet filiam Le-
ui, quæ nata eſt ei in Aegypto. hæc genuit
Amram viro ſuo filios, Aaron & Moyſen, &
60 Mariam ſororem eorum. ¶ De Aaron orti
ſunt Nadab, & Abiu, & Eleazar, & Ithamar:
Sup. 3.a 2. Leui. 10. c 20. 1. Par. 24. a. 2. 61 ¶ quorum Nadad, & Abiu mortui ſunt, cum
obtuliſſent ignem alienum coram Domino.
62 ¶ Fueruntque omnes qui numerati ſunt, vi-
gintitria millia generis maſculini ab vno
menſe & ſuprà: ˹qui˺ non ſunt recenſiti in-
ter filios Iſraël, nec eis cum cæteris data poſ
ᵒquia 2. 63 ſeſſio eſt. ¶ Hic eſt numerus filiorum Iſraël,
qui deſcripti ſunt à Moyſe & Eleazaro ſa-
cerdote, in campeſtribus Moab ſupra Iorda
1. Cor. 10. a.6. 64 nem contra Iericho, ¶ inter quos nullum
fuit eorum qui antè numerati ſunt à Moyſe,
Sup. 14. d 24. 65 & Aaron in deſerto Sinai, ¶ Prædixerat e-
nim Dominus quòd omnes morerentur in
ſolitudine. Nullusq; remanſit ex eis, niſi Ca
leb filius Iephone, & Ioſue filius Nun.

CAPVT XXVII.

Sup. 26. d 33. Inf. 36. a 2. Ioſ. 17. a. 3 1
A ACceſſervnt autem filiæ Sal
phaad filij Hepher, filij Galaad,
filij Machier, filij Manaſſe, qui
fuit filius Ioſeph: quarum ſunt
nomina Maala, & Noa, & He-
2 gla, & Melcha & Therſa: ¶ Steteruntq; corā
Moyſe & Eleazaro ſacerdote, & cunctis prin
cipibus populi ad oſtium tabernaculi fœde-
3 ris, atque dixerunt: ¶ Pater noſter mortuus
eſt in deſerto, nec fuit in ſeditione quæ
Sup. 16. a 2. c. 32. concitata eſt contra Dñm ſub Core, ſed in
peccato ſuo mortuus eſt: hic non habuit ma
4 res filios. ¶ Cur tollitur nomen illius de fami
lia ſua, quia non habet filiū? Date nobis poſ-
5 ſeſſionem inter cognatos patris noſtri: ¶ Re-
B tulitq; Moyſes cauſam earum ad iudiciū Do
6 mini. Qui dixit ad eum: Iuſtam ¶ rem poſtu-
7 lant filiæ Salphaad: da eis poſſeſſionem inter
cognatos patris ſui, & ei in hæreditatem ſuc
8 cedant. ¶ Ad filios aūt Iſraël loquèris hæc: Ho
mo cùm mortuus fuerit abſq; filio, ad filiā
9 eius tranſibit hæreditas. ¶ ſi filiam nō habue-
10 rit, habebit ſucceſſores fratres ſuos. ¶ quòd ſi
& fratres non fuerint, dabitis hæreditatē fra
11 tribus patris eius. ¶ ſin aūt nec patruos ha-
buerit, dabitur hæreditas his, qui ei proximi
ſunt. eritq; hoc filijs Iſraël ſanctum lege per-
petua, ſicut præcepit Dñs Moyſi. Dixit quo-
12 que Dñs ad Moyſen: ¶ Aſcende in montem
C iſtum Abarim: & contemplare inde terram
13 quā daturus ſum filijs Iſraël. ¶ Cumq; vide-
ris eam, ibis & tu ad populum tuū ſicut iuit
Deu. 32. g 42. Sup. 20. b. 12. 14 frater tuus Aaron: quia offendiſtis me in
deſerto Sin in contradictione multitudinis,
nec ſanctificare me voluiſtis coram ea ſuper
aquas. hæ ſunt aquæ contradictionis in Ca-
15 des deſerti Sin. ¶ Cui reſpondit Moyſes: ¶ Pro
16 uideat Dñs Deus ſpiritū omnis carnis, ho-
17 minē qui ſit ſuper multitudinem hanc: ¶ &
D poſſit exire & intrare ante eos, & educere
eos vel introducere, ne ſit populus Domini
18 ſicut oues abſque paſtore. ¶ Dixitq; Dñs ad
˹eum˺: tolle Ioſue filium Nun, virum in quo ᵒMoyſen
eſt Spiritus ˹Dei˺, & pone manum tuā ſuper Deu. 3. d 18.
19 eum. ¶ Qui ſtabit coram Eleazaro ſacerdote,
20 & omni multitudine, ¶ & dabis ei præcepta -4.
cunctis videntibus, & partem gloriæ tuę, vt
audiat eum omnis ſynagoga filiorū Iſraël.
21 ¶ Pro hoc ſiquid agendum erit, Eleazar ſacer
dos conſulet Dñm: ad verbum eius egredie-
tur, & ingredietur ipſe, & omnes filij Iſraël
22 cū eo, & cætera multitudo. ¶ Fecit Moyſes,
vt preceperat Dñs Cumq; tuliſſet Ioſue, ſta-
tuit eū coram Eleazaro ſacerdote & omni
23 frequentia populi. ¶ Et impoſitis capiti eius
manibus, cuncta replicauit, quæ mandauerat
Dominus.

CAPVT XXVIII.

1 DIxit quoque Dñs ad Moyſen:
A ¶ Præcipe filijs Iſraël, & dices ad
2 eos: Oblationem meā & panes,
& incenſum odoris ſuauiſſimi
3 offerte per tempora ſua. ¶ Hæc Eze. 19. f 38.
ſunt ſacrificia quæ offerre debetis, Agnos an
niculos immaculatos duos quotidie in holo
4 cauſtum ſempiternum: ¶ vnum offeretis ma-
5 nè: & alterum ad veſperum: ¶ decimam par-
tem ephi ſimilæ, quæ conſperſa ſit oleo pu-
6 riſſimo, & habeat quartam partem hin. ¶ ho
locauſtum iuge eſt quod obtuliſtis in monte
Sinai in odorem ſuauiſſimum incenſi Domi-
7 ni. ¶ & libabitis vini quartam partem hin per
8 agnos ſingulos in ſanctuario Domini. ¶ Alte-
rumque agnū ſimiliter offeretis ad veſperā
iuxta omnem ritum ſacrificij matutini. & li
bamentorum eius oblationem ſuauiſſimi o-
9 doris Domino. ¶ Die autem Sabbathi offere Mat. 12. a.5.
B tis duos agnos anniculos immaculatos, &
duas decimas ſimilæ oleo conſperſæ in ſacri-
10 ficio, & liba, ¶ quæ ritè funduntur per ſingu
la Sabbatha in holocauſtum ſempiternum.
11 ¶ In calendis autem, id eſt in menſium exor-
dijs, offeretis holocauſtum Domino, vitulos
de armento duos, arietem vnum, agnos an-
12 niculos ſeptem immaculatos, ¶ & tres deci-
mas ſimilæ oleo cōſperſæ in ſacrificio p ſin-
gulos vitulos. & duas decimas ſimilæ oleo
13 conſperſæ per ſingulos arietes: ¶ & decimam
decimæ ſimilæ ex oleo * in ſacrificio per a- * conſperſa.
gnos ſingulos. holocauſtum ſuauiſſimi odo-
14 ris, atque incenſi eſt Domino. ¶ Libamenta
autem vini, quæ per ſingulas fundenda ſunt
victimas, iſta erunt: Media pars hin per ſin-
gulos vitulos, tertia per arietem, quarta per
C agnum, hoc erit holocauſtū per omnes men
15 ſes, qui ſibi anno vertente ſuccedunt. ¶ Hir-
cus quoque offeretur Domino pro peccatis
in holocauſtum ſempiternum cum libamen
16 tis ſuis. ¶ Menſe autem primo, quartadeci- Exo. 12. c 18.
17 ma die menſis, Phaſe Domini erit, ¶ & quin-
tadecima die ſolennitas: ſeptem diebus ve- Leui. 23. a 5.
18 ſcentur azymis. ¶ Quarum dies prima vene-
rabilis & ſancta erit, omne opus ſeruile non Deu. 23. a 3.
19 facietis in ea. ¶ Offeretisq; incenſum holo-

cauſtum

cauſtum Domino vitulos de armẽto duos,
arietem vnum, agnos anniculos immacula-
20 tos ſeptem: ¶ & ſacrificia ſingulorum ex ſi-
mila quæ conſperſa ſit oleo, tres decimas per
ſingulos vitulos. & duas decimas per arietẽ,
21 ¶ & decimam decimæ per agnos ſingulos, id
22 eſt, per ſeptẽ agnos. ¶ Et hircum pro pecca-
23 tó vnum, vt expietur pro vobis: ¶ præter ho-
locauſtum matutinum, quod ſemper offere-
24 tis. ¶ Ita facietis per ſingulos dies ſeptem die
rum, in fomitem ignis. & in odorem ſuauiſſi
D mum Domino, qui ſurget de holocauſto, &
25 de libationibus ſingulorum. ¶ Dies quoque
ſeptimus celeberrimus, & ſanctus erit vobis:
26 omne opus ſeruile non facietis in eo. ¶ Dies
etiam primitiuorum, quando offeretis no-
uas fruges Domino expletis hebdomadibus,
venerabilis & ſancta erit: omne opus ſerui-
27 le non facietis in ea. ¶ Offeretisque holocau
ſtum in odorem ſuauiſſimum Domino, vi-
tulos de armento duos, arietem vnum, &
28 agnos anniculos immaculatos ſeptem: ¶ at-
que in ſacrificijs eorum ſimilæ oleo cõſper-
ſæ tres decimas per ſingulos vitulos, per a-
29 rietes duas. ¶ per agnos decimam decimæ,
30 qui ſimul ſunt agni ſeptem. ¶ hircum quo-
vnum 1. 31 que qui mactatur pro expiatione: ¶ præter
holocauſtũ ſempiternum, & liba eius. Imma
culata offeretis oĩa cũ libationibus ſuis.

CAPVT XXIX.

1 MEnsis etiã ſeptimi prima dies
A venerabilis & ſancta erit vobis.
Omne opus ſeruile nõ facietis
in ea, quia dies clangoris eſt &
Leui.23.c 24. 2 tubarum. ¶ Offeretisq; holocau-
ſtum in odorem ſuauiſſimum Dño, vitulum
de armento vnum, arietem vnum, & agnos
3 anniculos immaculatos ſeptem: ¶ & in ſacri
ficijs eorum ſimilæ oleo conſperſæ tres deci-
mas per ſingulos vitulos, duas decimas per
4 arietem, ¶ vnam decimam per agnum qui ſi-
5 mul ſunt agni ſeptem: ¶ & hircum pro pecca-
6 to qui offertur in expiationem populi, ¶ præ-
ter holocauſtum calendarum cum ſacrificijs
ſuis, & holocauſtum ſempiternum cum liba
tionibus ſolitis. Eiſdem ceremonijs offeretis
in odorem ſuauiſſimum incenſum Domino.
‖Leui.16.g 30.& 23.c 27. 7 ¶ ‖Decima quoque dies menſis huius ſeptimi
erit vobis ſancta, atq; venerabilis, & affligc-
tis animas veſtras: omne opus ſeruile nõ fa-
8 cietis in ea. ¶ Offeretisq; holocauſtum Dño
in odorem ſuauiſſimum, vitulum de armẽto
vnum, arietem vnum, agnos anniculos im-
9 maculatos ſeptem: ¶ & in ſacrificijs eorũ ſimi
B læ oleo conſperſæ, tres decimas per ſingulos
10 vitulos, duas decimas per arietẽ, ¶ decimam
decimæ per agnos ſingulos, qui ſunt ſimul
11 agni ſeptem: ¶ & hircum pro peccato abſque
his quæ offerri pro delicto ſolet in expiatio-
nem, & holocauſtum ſempiternum, & ſacrifi
12 cio & libaminibus eorum. ¶ Quintadecima
verò die menſis ſeptimi, quæ vobis ſancta
erit atque venerabilis, omne opus ſeruile nõ
facietis in ea, ſed celebrabitis ſolennitatem
13 Domino, ſeptem diebus. ¶ Offeretisq; holo
cauſtum in odorem ſuauiſſimum Domino,
vitulos de armento tredecim, arietes duos,
agnos anniculos ĩmaculatos quatuordecim:
14 ¶ & in libamentis eorum ſimilæ oleo conſper
ſæ tres decimas per vitulos ſingulos, qui ſunt
ſimul vituli tredecim: & duas decimas arieti
15 vno, id eſt ſimul arietibus duobus: ¶ & deci-
mam decimæ agnis ſingulis, qui ſunt ſimul
16 agni quatuordecim: ¶ & hircum pro peccato.
abſq; holocauſto ſempiterno, & ſacrificio, &
17 libamine eius. ¶ In die altero offeretis vitulos
C de armento duodecim, arietes duos, agnos
18 anniculos immaculatos quatuordecim: ¶ ſa-
crificiaq; & libamina ſingulorum per vitu-
19 los & arietes & agnos ritè celebrabitis, ¶ &
hircum pro peccato abſq; holocauſto ſempi-
20 terno, ſacrificioq; & libamine eius. ¶ Die ter
tio offeretis vitulos vndecim, arietes duos,
agnos anniculos ĩmaculatos quatuordecim:
21 ¶ ſacrificiaq; & libamina ſingulorũ per vitu
22 los & arietes, & agnos ritè celebrabitis: ¶ &
hircũ pro pcõ. abſq; holocauſto ſempiterno,
23 ſacrificioq; & libamine eius. ¶ Die quarto of-
feretis vitulos decem, arietes duos, agnos an-
24 niculos immaculatos quatuordecim: ¶ ſacri-
ficiaq; & libamina ſingulorum per vitulos,
25 & arietes & agnos ritè celebrabitis: ¶ & hir-
cum pro peccato, abſque holocauſto ſempi-
26 terno, ſacrificioq; eius & libamine. ¶ Die
quinto offeretis vitulos nouẽ, arietes duos,
agnos anniculos ĩmaculatos quatuordecim:
27 ¶ ſacrificiaq; & libamina ſingulorum per vi-
tulos & arietes & agnos ritè celebrabitis:
28 ¶ & hircũ pro peccato abſq; holocauſto ſem
piterno, ſacrificioque eius & libamine.
29 ¶ Die ſexto offeretis vitulos octo, arietes
D duos, agnos anniculos immaculatos qua-
30 tuordecim: ¶ ſacrificiaque & libamina ſingu-
lorum per vitulos & arietes, & agnos ritè ce
31 lebrabitis: ¶ & hircum pro peccato. abſque
holocauſto ſempiterno, ſacrificioque eius, &
32 libamine. ¶ Die ſeptimo offeretis vitulos
ſeptem, & arietes duos, agnos anniculos im
33 maculatos quatuordecim: ¶ ſacrificiaque &
libamina ſingulorum per vitulos, & arietes,
34 & agnos ritè celebrabitis; ¶ & hircum pro
peccato. abſque holocauſto ſempiterno, ſa-
35 crificioq; eius & libamine. ¶ Die octauo, qui
eſt celeberrimus, omne opus ſeruile nõ facie
36 tis, ¶ offerentes holocauſtũ in odorem ſua-
uiſſimum Domino, vitulum vnum, arietem
vnum, agnos anniculos immaculatos ſeptẽ:
37 ¶ ſacrificiaque & libamina ſingulorum per
vitulos, & arietes, & agnos ritè celebrabi-
38 tis: ¶ & hircum pro peccato. abſque holocau
ſto ſempiterno, ſacrificioque eius & libami-
39 ne. ¶ Hæc offeretis Domino in ſolennitati-
bus veſtris. præter vota & oblationes ſpon-
taneas in holocauſto, in ſacrificio, in liba-
mine, & in hoſtijs pacificis.

CAPVT XXX.

1 NArrauitque Moyſes filijs
A Iſraël oĩa, quæ ei Dñs impera-
2 rat, ¶ & locutus eſt ad Principes
tribuum filiorum Iſraël: Iſte eſt
ſermo quẽ præcepit Dominus:

3 Si quis virorum votũ Domino voverit, aut
se constrinxerit iuramento: non faciet irri-
tum verbum suũ, sed omne quod promisit,
4 implebit. Mulier si quippiam voverit, & se
constrinxerit iuramento, quæ est in domo pa
5 tris sui & in ætate adhuc puellari: si cogno
verit pater votum quod pollicita est, & iura
mentum quo obligavit animam suam, & ta-
B cuerit: voti rea erit: quicquid pollicita est,
6 & iuravit, opere cõplebit. Sin autem statim
vt audierit, contradixerit pater: & vota & iu
ramenta eius irrita erunt, nec obnoxia tene
bitur sponsioni, eo quod cõtradixerit pater.
7 Si maritum habuerit, & voverit aliquid, &
semel de ore eius verbum egrediens animã
8 eius obligaverit iuramento: quo die audie-
rit vir, & non contradixerit, voti rea erit, red
9 detq; quodcunque promiserat. Sin autẽ au-
C diens statim contradixerit, & irritas fecerit
pollicitationes eius, verbaq; quibus obstrin-
xerat animam suam: propitius erit ei Dñs:
10 Vidua & repudiata quicquid voverint, red
11 dent. Vxor in domo viri cũ se voto cõstrin-
12 xerit & iuramento, si audierit vir, & tacue
rit, nec contradixerit spõsioni, reddet quod-
13 cunque promiserat. Sin autem ex templo
contradixerit, non tenebitur promissionis
rea: quia maritus cõtradixit, & Dominus ei
14 propitius erit. Si voverit, & iuramento se
D constrinxerit, vt per ieiunium vel cæterarum
rerum abstinentiam affligat animam suam:
in arbitrio viri erit siue faciat, siue nõ faciat.
15 quod si audiens vir tacuerit, & in alteram
diem distulerit sententiam: quicquid voverat
atque promiserat, reddet: quia statim vt audi
16 vit, tacuit. Sin autem contradixerit postquã
17 rescivit, portabit ipse iniquitatẽ eius. Istæ
sunt leges quas constituit Dominus Moysi
inter virum & vxorem, inter patrem & filiã,
quæ in puellari adhuc ætate est, vel quæ ma-
net in parentis domo.

CAPVT XXXI.

1 LOCVTVSQVE est Dominus
A ad Moysen, dicẽs: Vlciscere
2 prius filios Israël de Madia-
nitis, & sic colligeris ad po-
3 pulum tuũ. Statimq; Moy-
ses: Armate, inquit, ex vobis
viros ad pugnam, qui possint
4 vltionem Dñi expetere de Madianitis. mil
le viri de singulis tribubus eligãtur ex Israël
5 qui mittantur ad bellum. Dederuntq; mil-
lenos de singulis tribubus, id est duodecim
6 millia expeditorum ad pugnam. quos misit
Moyses cum Phinees filio Eleazari sacerdo-
tis, vasaq; sancta, & tubas ad clangendũ tra-
7 didit ei. Cumq; pugnassent contra Madia-
nitas, atque vicissent, omnes mares occide-
8 runt, & reges eorum Evi & Recẽ & Sur,
& Hur & Rebe, quinque principes gentis, Ba
laam quoque filium Beor interfecerunt gla-
9 dio. Ceperuntq; mulieres eorum & parvu-
B los, omniaq; pecora & cunctam supellecti-
lem: quicquid habere potuerant, depopulati
10 sunt: tam vrbes, quàm viculos, & castella
11 flamma consumpsit. Et tulerunt prædam,

Sup. 25. d 17.

Iosu. 13. c 28.

& vniversa quæ ceperant, tam ex homini-
12 bus, quàm ex iumentis, & adduxerunt ad
Moysen & Eleazarum sacerdotem, & ad om
nem multitudinem filiorum Israël, reliqua
autẽ vtensilia portaverunt ad castra in cam-
pestribus Moab, iuxta Iordanem contra Ie-
13 richo. Egressi sunt aũt Moyses & Eleazar
sacerdos, & oẽs principes synagogæ in oc-
14 cursum eorum extra castra. Iratusq; Moy-
C ses principibus exercitus, tribunis & centu-
15 rionibus, qui venerant de bello, ait: Cur fœ
16 minas reservastis? Nonne istæ sunt quæ de-
ceperunt filios Israël ad suggestionem Balaã,
& prævaricari vos fecerunt in Dñm super
peccato Phogor, vnde & percussus est popu-
17 lus? Ergo cunctos interficite quicquid est
generis masculini, etiam in parvulis: & mu-
lieres, quæ noverũt viros in coitu, iugulate:
18 puellas aũt & oẽs fœminas virgines reser-
19 vate vobis, & manete extra castra septẽ die
bus. Qui occiderit hoiẽm, vel occisum tetige
20 rit, lustrabitur die tertio & septimo. Et de
omni præda, siue vestimentũ fuerit, siue vas,
& aliquid in vtensilia præparatum, de capra-
21 rũ pellibus & pilis: & ligno expiabit. Elea-
zar quoq; sacerdos ad viros exercitus, q pu-
gnaverant, sic locutus est: Hoc est præceptum
22 legis quod mãdavit Dñs Moysi: Aurum &
D argentum & æs & ferrum, & plumbum, &
23 stannũ, & oẽ quod põt transire per flam-
mas, igne purgabitur: quicquid aũt ignẽ non
potest sustinere, aqua expiationis sanctifica-
24 bitur: & lavabitis vestimenta vestra die se-
ptimo, & purificati postea castra intrabitis.
25 Dixit quoque Dñs ad Moysen: Tollite
26 summam eorum, quæ capta sunt ab homine
vsq; ad pecus, tu & Eleazar sacerdos & prin
27 cipes vulgi: dividesque ex æquo prædam
inter eos, qui pugnaverunt, egressiq; sunt ad
bellum, & inter omnem reliquam multitudi
28 nem, & separabis partem Domino ab his,
qui pugnaverunt & fuerunt in bello, vnam
animam de quingentis, tam ex hominibus,
29 quàm ex bobus & asinis & ovibus, & da-
bis eam Eleazaro sacerdoti, quia primitiæ
30 Domini sunt. Ex media quoque parte fi-
E liorum Israël accipies quinquagesimum ca-
put hominũ & boum & asinorum & ovium,
cunctorumque animantium: & dabis ea Le-
vitis, qui excubant in custodijs tabernaculi
31 Domini. Feceruntque Moyses, & Eleazar,
32 * sicut præceperat Dominus. Fuit autem
præda, quam exercitus ceperat, ovium sex-
33 centa septuagintaquinque millia, boum
34 septuagintaduo millia, asinorum sexagin-
35 ta millia & mille: animæ hominum sexus
fœminei, quæ non cognoverant viros, tri-
36 ginta duo millia. Dataque est media pars
his, qui in prælio fuerant, ovium trecenta
37 trigintaseptem millia quingenta: e quibus
in partẽ Domini supputatæ sunt oves sexcẽ
38 tæ septuagintaquinq;. Et de bobus trigin-
F tasex millibus, boves septuaginta & duo:
39 & de asinis triginta millibus quingentis,
40 asini sexaginta vnus: de animabus homi-
num sexdecim millibus, cesserunt in partem

Sup. 25. a 2.

Levi. 6. d 11.

Tolle 4.

* sacerdos, 5.

Domini

41 Domini triginta duæ animæ. Tradiditque
Moyses numerum primitiarũ Domini Elea-
zaro sacerdoti, sicut fuerat ei imperatum
42 ex media parte filiorum Israël, quam sepa
43 rauerat his qui in prælio fuerant. De me-
dia verò parte quæ contigerat reliquæ mul-
titudini, id est, de ouibus trecentis triginta
44 septem millibus quingentis, & de bobus tri
45 ginta sex millibus, & de asinis triginta mil
46 libus quingentis, & de hominibus sexde-
47 cim millibus, tulit Moyses quinquagesi-
mum caput, & dedit Leuitis qui excu-
babant in tabernaculo Domini, sicut
G præceperat Dominus. Cumque accessis-
48 sent principes exercitus ad Moysen, & tri-
49 buni, centurionesque, dixerunt: Nos serui
tui recensuimus numerum pugnatorũ, quos
habuimus sub manu nostra: & ne vnus qui
50 dem defuit. Ob hãc causam offerimus in do
narijs Domini singuli quod in præda auri po
tuimus inuenire, periscelides & armillas, a-
nulos & dextralia ac murenulas, vt deprece-
51 ris pro nobis Dñm. Susceperuntq; Moyses
& Eleazar sacerdos omne aurum in diuersis
52 speciebus, [c]pondo[c] sexdecim millia, septin
gentos quinquaginta siclos, à tribunis & cẽ-
53 turionibus. Vnusquisq; enim quod in præ-
54 da rapuerat, suum erat. Et susceptũ intule
runt in tabernaculum testimonij, in monu-
mentum filiorum Israël coram Domino.

[c]pondere sanctuarij 7.

CAPVT XXXII.

1 FILII autẽ Ruben, & Gad habe-
A bant pecora multa, & erat illis
in iumentis infinita substantia.
Cũque vidissent Iazer, & Galaad
aptas animalibus alendis ter-
2 ras, venerunt ad Moysen, & ad Eleazarum
sacerdotem, & principes multitudinis, atque
3 dixerunt: Ataroth, & Dibon, & Iazer, &
Nemra Hesebon, & Eleale, & Saban, & Ne-
4 bo, & Beon, terra quã percussit Dñs in con-
spectu filiorũ Israë, regionis vberrimę est
ad pastum animalium: & nos serui tui habe-
5 mus iumenta plurima: precamurq; si inue-
nimus gratiam coram te, vt des nobis famu-
lis tuis eam in possessionem, nec facias nos
6 transire Iordanem. Quibus respondit Moy
B ses: Nunquid fratres vestri ibunt ad pugnam,
7 & vos hic sedebitis? Cur subuertitis mentes
filiorum Israël, ne transire audeant in locũ
8 quem eis daturus est Dñs? nónne ita egerũt
patres vestri quando misi de Cades-barne ad
9 explorandam terram? Cumque venissent | Sup. 13. c. 14.
vsq; ad Vallem-botri, lustrata omni regione,
subuerterunt cor filiorum Israël, vt non in-
10 trarent fines quos eis Dñs dedit. Qui iratus
11 iurauit, dicens: Si videbũt homines isti qui | Supr. 14. c. 28.
ascenderunt ex Aegypto à viginti annis &
suprà, terram quã sub iuramento pollicitus
sum Abraham, Isaac, & Iacob: noluerunt se-
12 qui me, præter Caleb filium Iéphone Cene
C zæum, & Iosue filium Num: isti impleuerunt
13 voluntatem meam: Iratusque Dñs aduer-
sum Israël, circunduxit eum per desertũ qua
draginta annis, donec cõsumeretur vniuersa
generatio quæ fecerat malum in conspectu
14 eius. Et ecce inquit, vos surrexistis pro patri
bus vestris, incrementa, & alumni hominum
peccatorum, vt augeretis furorem Dñi cõtra
15 Israël. Quod si nolueritis sequi eum, in so-
litudine populum derelinquet, & vos causa
16 eritis necis omnium. At illi propè acceden
tes dixerunt. Caulas ouium fabricabimus, &
stabula iumentorum, paruulis quoq; nostris
17 vrbes munitas: nos autẽ ipsi armati, & ac-
cincti pergemus ad præliũ ante filios Israël,
donec introducamus eos ad loca sua. Paruuli
nostri, & quicquid habere possumus, erunt in
vrbibus muratis, propter habitatorum insi-
18 dias. Non reuertemur in domos nostras, vs-
D que dum possideant filij Israël hæreditatem
19 suam: nec quicquam quæremus trans Ior-
danem, quia iam habemus nostrã possessio-
20 nem in orientali eius plaga. Quibus Moy-
ses ait: Si facitis quod promittitis, expediti | Iosue 1. c. 13.
21 pergite coram Domino ad pugnam: & om-
nis vir bellator armatus Iordanẽ trãseat, do-
22 nec subuertat Dñs inimicos suos, & subij-
ciatur ei omnis terra: tũc eritis inculpabiles
apud Dominum & apud Israël, & obtinebi-
23 tis regiones quas vultis corã Domino. Si
autem quod dicitis, non feceritis, nulli du-
bium est quin peccetis in Deum: & scitote
quoniam peccatum vestrũ apprehendet vos.
24 Aedificate ergo vrbes paruulis vestris, &
E caulas & stabula ouibus ac iumentis: & quod
25 polliciti estis, implete. Dixeruntq; filij Gad
& Ruben ad Moysen. Serui tui sumus: facie-
26 mus, quod iubet Dñs noster. Paruulos no
stros & mulieres, & pecora, ac iumenta relin
27 quemus in vrbibus Galaad: nos autẽ famuli
tui cũcti expediti pergemus ad bellum, sicut
28 tu domine loqueris. Præcepit ergo Moy | Iosue 4. c. 20.
ses Eleazaro sacerdoti & Iosue filio Nun, &
principibus familiarum per tribus Israël, &
29 dixit ad eos: Si transierint filij Gad, & filij
Ruben vobiscum Iordanem omnes armati
ad bellum corã Domino, & vobis fuerit ter
ra subiecta, date eis Galaad in possessionem.
30 Si autem noluerint transire armati vobiscũ
F in terram Chanáan, inter vos habitandi ac-
31 cipiant loca. Responderuntque filij Gad, &
filij Ruben: Sicut locutus est Dominus seruis
32 [c]suis[c], ita faciemus: ipsi armati pergemus | [c]tuis.
coram domino in terrã Chanáan, & posses-
sionem iam suscepisse nos confitemur trans
33 Iordanem. Dedit itaque Moyses filijs Gad | Iosu. 13. b. 13. a. 4. Deuter. 3. b. 12.
& Ruben, & dimidiæ tribui Manasse filij Io
seph, regnum Sehon regis Amorrhæi, & re-
gnum Og, regis Basan, & terram eorum cũ
34 vrbibus suis per circuitum. Igitur extruxe-
runt filij Gad, & Dibõ, & Ataroth, & Aroer,
35 & Roth, & Sopha, & Iazer, & Iegbaa: &
36 Beth-nemra, & Beth-arã, vrbes munitas, &
37 caulas pecoribus suis. Filij verò Ruben ædi
ficauerunt Hesebon, & Eleale, & Caria-
38 thaim, & Nabo, & Baalmeon versis nomi-
nibus, Sabama quoque: imponentes vocabu
39 la vrbibus quas extruxerant. Porrò filij | Gen. 50. d. 23.
Machir, filij Manasse perrexerũt in Galaad,
& vastauerunt eam interfecto Amorrhæo

40 habitatore eius. ¶ Dedit ergo Moyſes terram
Galaad Machir filio Manaſſe, qui habitauit
41 in ea. ¶ Iair autem filius Manaſſe abijt, & oc
cupauit vicos eius, quos appellauit Hauoth-
42 Iair: id eſt, villas Iair. ¶ Nobe quoque perre-
xit, & apprehendit Canath cum viculis ſuis:
vocauitq; eam ex nomine ſuo Nobe.

CAPVT XXXIII.

1 HAE ſunt manſiones filiorum
A Iſraël, qui egreſſi ſunt de Aegy-
pto per turmas ſuas in manu
2 Moyſi & Aaron: ¶ quas deſcri-
pſit Moyſes iuxta caſtrorũ lo-
Exod. 12. f 37. 3 ca, quæ Domini iuſſione mutabant. ¶ ‖ Profe-
cti igitur de Rameſſe menſe primo: quinta-
3. decima die menſis primi, ſecerunt altera
die Phale filijs Iſraël in manu excelſa, viden
4 tibus cunctis Aegyptijs, ¶ & ſepelientibus pri
mogenitos quos percuſſerat Dñs (nam & in
5 dijs eorum exercuerat vltionem) ¶ caſtrame-
6 tati ſunt in Socoth. ¶ Et de Socoth venerunt
in Ethan, quæ eſt in extremis finibus ſolitu-
‖ Exo. 13. d 20 7 dinis. ¶ ‖ Inde egreſſi venerunt contra Phi-
hahiroth, quę reſpicit Beel-ſephon, & caſtra-
‖ Eod. 14. a 2. 8 metati ſunt ante Magdalum. ¶ ‖ Profectiq; de
B Phi-hahiroth, tranſierunt per medium ma-
re in ſolitudinem, & ambulantes tribus die-
bus per deſertum Ethan, caſtrametati ſunt in
9 Mara. ¶ Profectiq; de Mara venerũt in Elim,
vbi erant duodecim ſontes aquarũ, & palmæ
10 ſeptuaginta: ibiq; caſtrametati ſunt. ¶ Sed &
inde egreſſi, fixerunt tentoria ſuper Mare-ru
‖ Exo. 15. a 17. 11 brum. ¶ ‖ Profectiq; de Mari-rubro, caſtrame
12 tati ſunt in deſerto Sin. ¶ Vnde egreſſi, vene-
‖ Exo. 16. a 1. 13 rũt ĩ Daphca. ¶ Profectiq; de Daphca, caſtra
14 metati ſunt ĩ Alus. ¶ ‖ Egreſſiq; de Alus ĩ Ra-
Exo. 17. A. 1 phidim fixére tẽtoria, vbi populo deſuit aqua
‖ Exo. 19. A 1. 15 ad bibendũ. ¶ Profectiq; de Raphidim, caſtra-
16 metati ſunt in deſerto Sinai. ¶ Sed de ſolitu-
C dine Sinai egreſſi venerunt ad Sepulchra cõ-
17 cupiſcentiæ. ¶ Profectiq; de Sepulchris con-
cupiſcentiæ, caſtrametati ſunt in Haſeroth,
‖ Sup. 11. g 35. 18 ¶ ‖ Et de Haſeroth venerunt in Rethma.
19 ¶ Profectiq; de Rethma, caſtrametati ſunt in
‖ Sup. 13. a 1. 20 Remon-phares. ¶ ‖ Vnde egreſſi, venerunt
21 in Lebna. ¶ De Lebna caſtrametati ſunt in
22 Reſſa. ¶ Egreſſiq; de Reſſa, venerunt in Ce-
23 elatha. ¶ Vnde profecti, caſtrametati ſunt
24 in monte Sepher. ¶ Egreſſi de monte Sepher,
25 venerunt in Harada. ¶ Inde proficiſcentes,
26 caſtrametati ſunt in Maceloth. ¶ Profectiq;
27 de Maceloth, venerunt in Tháath. ¶ De Tha-
28 ath caſtrametati ſunt ĩ Thare. ¶ Vnde egreſ-
29 ſi, fixère tentoria in Metcha. ¶ Et de Methca
‖ Deu. 10. b 6. D caſtrametati ſunt in Heſmona. ¶ ‖ Profectiq;
30 de Heſmona, venerunt in Moſeroth. Et de
Moſeroth caſtrametati ſunt in Bene-iaacã.
31 ¶ Profectique de Ben-iaacam, venerunt in
32 montem Gadgad. ¶ Vnde profecti, caſtrame-
33 tati ſunt in Ietebatha. ¶ Et de Ietebatha ve-
34 nerunt in Hebrona. ¶ Egreſſiq; de Hebro-
‖ Sup. 20. d 22. 25. 35 na, caſtrametati ſunt in Aſion-gáber. ¶ In-
36 de profecti, venerunt in deſertum Sin, hæc
37 eſt Cades. ¶ ‖ Egreſſiq; de Cades, caſtrame-
E tati ſunt in monte Hor, in extremis finibus
38 Terræ Edom. ¶ ‖ Aſcenditque Aaron ſacer- *‖ Deu. 32. g 50.*
dos in montem Hor iubẽte Domino: & ibi
mortuus eſt anno quadrageſimo egreſſionis *-3.*
filiorũ Iſraël ex Aegypto, menſe quinto, pri-
39 ma die menſis, ¶ cum eſſet annorum centum
40 vigintitrium. ¶ ‖ Audiuitq; Chananæus rex *‖ Sup. 21. a 1.*
Arad, qui habitabat ad meridiem, in terram
41 Chanaan veniſſe filios Iſraël. ¶ Et profecti
de monte Hor, caſtrametati ſunt in Salmo-
42 na. ¶ Vnde egreſſi, venerunt in Phunon.
43 ¶ ‖ Profectiq; de Phunon, caſtrametati ſunt *‖ Sup. 21. c 10.*
44 in Oboth. ¶ Et de Oboth venerunt in Ie-a-
45 barim, quę eſt in finibus Moabitarum. ¶ Pro-
F fectiq; de Ie-abarim, fixère tentoria in Di-
46 bon-Gad. ¶ Vnde egreſſi, caſtrametati ſunt ĩ
47 Helmon-deblathaim. ¶ Egreſſique de Hel-
mon-deblatháim, venerunt ad montes Aba-
48 rim contra Nabo. ¶ Profectiq; de montibus
Abarim, tranſierunt ad campeſtria Moab, ſu
49 pra Iordanem, contra Iericho. ¶ Ibiq; caſtra-
metati ſunt de Beth-ſimoth vſque ad Abel-
50 ſatim in planioribus locis Moabitarũ, ¶ vbi
51 locutus eſt Dominus ad Moyſen: ¶ Præcipe
filijs Iſraël, & dic ad eos: Quando trãſieritis
52 Iordanem, intrantes terram-Chanáan, ¶ di
ſperdite cunctos habitatores terræ illius: cõ-
fringite titulos, & ſtatuas comminuite, atq;
53 omnia excelſa vaſtate, ¶ mundantes terrã,
G & habitantes in ea: ego enim dedi vobis illã
54 in poſſeſſionem, ¶ quam diuidetis vobis ſor- *Deu. 7. a. 2*
te. Pluribus dabitis latiorem, & paucioribus *‖ Ioſu. 11. b 11.*
anguſtiorem: Singulis vt ſors ceciderit, ita tri
buetur hæreditas. Per tribus & familias poſ-
55 ſeſſio diuidetur. ¶ Sin aũt nolueritis inter-
ficere habitatores terræ: qui remanſerint, e-
runt vobis quaſi claui in oculis, & lanceæ in
lateribus, & aduerſabuntur vobis in terra ha
56 bitationis veſtræ: ¶ & quicquid illis cogitaue
ram facere, vobis faciam.

CAPVT XXXIIII.

1 LOCVTVSQVE eſt Dñs ad Moy-
A ſen, dicẽs: ¶ Præcipe filijs Iſraël,
2 & dices ad eos: Cum ingreſſi fue
ritis terram-Chanáan, & in poſ
ſeſſionem vobis ſorte ceciderit,
3 his finibus terminabitur. ¶ ‖ Pars *‖ Ioſ. 15. a*
meridiana incipiet à ſolitudine Sin, quæ
eſt iuxta Edom: & habebit terminos con-
4 tra orientem mare ſalſiſſimum: ¶ qui circui
bunt auſtralem plagam per aſcenſum-Scor-
pionis, ita vt tranſeant in Senna, & perue-
niant, ad meridiem vſque ad Cades-barne,
vnde egredientur confinia ad villam nomi-
5 ne Adar, & tendẽt vſque ad Aſemona, ¶ ibit-
que per gyrum terminus ab Aſemona vſque
ad torrentem Aegypti, & magni maris litto
6 re finietur. ¶ Plaga autem occidentalis à mari
B magno incipiet & ipſo fine claudetur. ¶ Por-
7 rò ad ſeptentrionalẽ plagam à mari magno
termini incipient, peruenientes vſq; ad mon
8 tem altiſſimum, ¶ a quo * venient in Emath ** venies 6.*
9 vſque ad terminos Sedada, ¶ ibuntq; confi-
nia vſque ad Zephrona, & villam Enan: hi
10 erũt termini in parte Aquilonis. ¶ Inde me-

tabuntur

tabuntur fines contra orientalem plagam de
11 villa Enam vsq; Sephama, ¶ & de Sephama
descendent termini in Reblatha contra fon
C tem Caphnim: inde peruenient contra Oriē
12 tem ad mare Cenereth, ¶ & tendent vsq; ad
Iordanem, & ad vltimum salsissimo clauden
tur mari. Hanc habebitis terrā per fines suos
13 in circuitu. ¶ Præcepitq; Moyses filijs Israël
dicens: Hæc erit terra quam possidebitis sor-
te, & quam iussit Dominus dari nouem tri-
14 bubus & dimidiæ tribui. ¶ Tribus enim filio-
rum Ruben per familias suas, & tribus filio-
rum Gad iuxta cognationum numerū, me-
15 dia quoq; ¶ tribus Manasse, id est, duæ semis
tribus, acceperunt partem suam trans Iorda-
nem contra Iericho ad orientalem plagam.
‖Iosu.14.a.1 16 ¶ Et ait Dominus ad Moysen: ¶ ‖ Hæc sunt
17 nomina virorum qui terram vobis diuidēt,
18 Eleazar sacerdos, & Iosue filius Nun, ¶ & sin
D guli principes de tribubus singulis, ¶ quorū
19 ista sunt vocabula. De tribu Iuda, Caleph fi-
20 lius Iéphone. ¶ De tribu Simeon, Samuel fi-
21 lius Ammiud. ¶ De tribu Ben-iamin Elidat
22 filius Chaselon: ¶ De tribu filiorum Dan,
23 Bocci filius Iogli. ¶ Filiorum Ioseph de tri-
24 bu Manasse, Haniel filius Ephod ¶ De tribu
25 Ephraim, Camuel filius Sephthan. ¶ De tri-
26 bu Zabûlon, Elisaphan filius Pharnach. ¶ De
27 tribu Issachar dux Phaltiel filius Ozan. ¶ De
28 tribu Aser, Ahiud filius Salomi. ¶ De tribu
29 Nephthali, Phedaël filius Ammiud. ¶ Hi
sunt quibus præceperat Dominus vt diuide-
rent filijs Israël terram-Chanaan.

CAPVT XXXV.

1 HAEC quoq; locutus est Dominus
A ad Moysen in campestribus
Moab supra Iordanem, contra
‖Iosu.21.a.2 2 Iericho. ¶ ‖ Præcipe filijs Israël
vt dent Leuitis de possessioni
3 bus suis ¶ vrbes ad habitandū, & suburbana
earum per circuitum: vt ipsi in oppidis ma-
neant, & suburbana sint pecoribus ac iumen
4 tis: ¶ quæ à muris ciuitatum forinsecus per
circuitum mille passum spacio tendentur:
5 ¶ contra orientem duo millia erunt cubiti, &
cōtra meridiem similiter erunt duo millia:
ad mare quoque quod respicit ad occidentē,
eadē mensura erit, & septentrionalis plaga
æquali termino finietur. eruntque vrbes in
‖Iosu.21.a.2 6 medio, & foris suburbana. ¶ ‖ De ipsis autem
Deuter.4.g oppidis quæ Leuitis dabitis, sex erūt in fugi-
41. tiuorum auxilia separata, vt fugiat ad ea, qui
fuderit sanguinem: & exceptis his alia qua-
7 dragintaduo oppida, ¶ idest simul quadragin
8 taocto cum suburbanis suis. ¶ Ipsæq; vrbes
quæ dabuntur de possessionibus filiorum Is-
raël, ab his qui plus habent, plures auferētur:
B & qui minus pauciores. singuli iuxta men-
suram hæreditatis suæ dabunt oppida Leui-
9 tis. ¶ Ait Dominus ad Moysen: ¶ Loquere
‖Prou.19.a 10 filijs Israël, & dices ad eos: ‖ Quando trans-
1. gressi fueritis Iordanem in terram-Cha-
Iosu.20.a.2. 11 náan, ¶ decernite quæ vrbes esse debeant in
præsidia fugitiuorum, qui nolentes sangui-
12 nem fuderint: ¶ in quibus cùm fuerit profu
gus, cognatus occisi non poterit eum occide
re, donec stet in conspectu multitudinis, &
13 causa illius iudicetur. ¶ De ipsis autem vrbi-
bus quæ ad fugitiuorum subsidia separantur,
14 ¶ tres erunt trans Iordanem, & tres in ter-
15 ra-Chanaan, ¶ tam filijs Israël, quam adue-
nis atque peregrinis, vt confugiat ad eas qui
16 nolēs sanguinem fuderit. ¶ Si quis ferro per-
cusserit, & mortuus fuerit: qui percussus est,
17 reus erit homicidij, & ipse morietur. ¶ Si la
pidem iecerit, & ictus occubuerit: similiter
18 punietur. ¶ Si ligno percussus interierit: per-
19 cussoris sanguine vindicabitur. ¶ Propin-
C quus occisi, homicidam interficiet: statim vt
20 apprehenderit eum, ⁹interficietur[1]. ¶ ‖ Si per *⁹interficiet*
odium quis hominem impulerit, vel iecerit *6.*
21 quippiam in eum per insidias, ¶ aut cum es- *‖Deut.19.x*
set inimicus, manu percusserit, & ille mor- *11.*
tuus fuerit: percussor homicidij reus erit.
cognatus occisi statim vt inuenerit eum, iu-
22 gulabit. ¶ Quod si fortuitu, ÷ & absque odio *÷1.*
23 ¶ & inimicitijs quicquam horum fecerit, ¶ &
24 hoc audiente populo fuerit comprobatum,
atque inter percussorem & propinquum san
25 guinis quæstio ventilata: ¶ liberabitur inno-
cens de vltoris manu, & reducetur per sentē
tiam in vrbem ad quam confugerat, mane-
D bitq; ibi, donec sacerdos magnus, qui oleo
26 sancto vnctus est, moriatur. ¶ Si interfector
extra fines vrbium, quæ exulibus deputatæ
27 sunt, ¶ fuerit inuentus, & percussus ab eo, q
vltor est sanguinis, absq; noxa erit, qui eum
28 occiderit. ¶ debuerat enim profugus vsq; ad
mortem Pontificis in vrbe residere. postquā
autē ille obierit, homicida reuertetur in ter
29 ram suam. ¶ Hæc sempiterna erunt, & legi-
30 tima in cunctis habitationibus vestris. ¶ Ho
micida sub testibus punietur: ad vnius testi-
31 monium nullus condemnabitur. ¶ Non ac-
cipietis preciū ab eo qui reus est sanguinis,
32 statim & ipse morietur. ¶ Exules & profugi
ante mortem Pontificis nullo modo in vr-
33 bes suas reuerti poterunt. ¶ Ne polluatis ter
ram habitationis vestræ quæ insontium
cruore maculatur, nec aliter expiari potest,
nisi per eius sanguinem qui alterius sangui-
34 nem fuderit. ¶ Atque ita emundabitur ve-
stra possessio, me commorante vobiscum:
ego enim sum Dominus qui habito inter fi-
lios Israël.

CAPVT XXXVI.

1 ACCESSERVNT autē & prin
A cipes, familiarū Galaad filij Ma
chir, filij Manasse de stirpe filio-
rū Ioseph: locutiq; sunt Moysi
corā principibus Israël, atq; di-
2 xerūt: ¶ ‖ Tibi Dño nostro præcepit Dñs vt *‖Sup.27.a*
terrā sorte diuideres filijs Israël, & vt filia- *1.*
bus Salphaad fratris nři dares possessionē de- *Iosue.17.a*
3 bitā pri: ¶ quas si alterius tribus hoïes vxores *11.*
acceperint, sequetur possessio sua: & transla
ta ad aliam tribū, de nřa hęditate minuetur
4 ¶ atque ita fiet, vt cum iubileus, id est, quin
B quagesimus annus remissionis aduenerit, cō
fundatur sortiū distributio, & aliorū possessio

5 ad alios transeat. ‖ Rñdit Moyses filijs If-
taël & Domino præcipiente ait;Rectè tribus
5 filiorum Ioseph locuta est, ‖ & hæc lex super
fillabus Salphaad à Domino promulgata est:
‖ Nubant quibus volunt,tantum vt suæ tri- ‖ Tob.7.c 5.
7 bus hominibus: ‖ nè cõmisceatur possessio
C filiorum Israël de tribu in tribum. Oẽs.n.vi
ti ducent vxores de tribu & cognatione sua:
8 ‖ & cunctæ fœminæ dè eadẽ tribu maritos ac
cipient. vt hæreditas permaneat in familijs,
9 ‖ nec sibi misceantur tribu , sed ita maneant
10 ‖ vt à Dño separatæ sunt. Feceruntq; filij
Salphaad vt fuerat imperstũ: ‖ & nupserunt
11 Maala,& Thersa,& Hegla,& Melcha,& Noa
D filijs patrui sui, ‖ de familia Manasse, qui
12 fuit filius Ioseph,& possessio quæ illis fuerat
attributa,mansit in tribu & familia patris
13 earum. ‖ Hæc sunt mandata, atq; iudicia,
quæ mandauit Dominus per manum Moysi
ad filios Israël in campestribus Moab supra
Iordanem contra Iericho.

Libri Numeri finis.

LIBER DEVTERONOMII,
HEBRAICE' ELLE-HADDEBARIM,
id est, Hæc sunt verba.

CAPVT PRIMVM.

1 HÆc sunt verba,quæ locutus
A est Moyses ad omnẽ Israël
trans Iordanem in solitu-
dine campestri contra Ma-
re-rubrum, inter Pharan &
Thophel & Laban & Ha-
seroth vbi auri est plurimũ:
2 ‖ Vndecim diebus de Horeb per viam mon-
3 tis Seir vsque ad Cades-barne. ‖ Quadragesi
mo anno, vndecimo mense,prima die men-
sis locutus est Moyses ad filios Israël om-
nia quæ præceperat illi Dominus vt diceret
4 eis: ‖ postquam percussit Sehon regem A- ‖ Nu.21.c 25.
morrhæorum,qui habitauit in Hesebon: &
Og regem Basan,qui mansit in Astaroth, &
5 in Edrai ‖ trans Iordanem in terra-Moab.
Cœpitq; Moyses explanare legem & dicere:
6 ‖ Dominus Deus noster locutus est ad nos in
B Horeb,dicens.Sufficit vobis quod in hoc mon-
7 te mansistis: ‖ reuertimini & venite ad mon-
tem Amorrhæorum,& ad cætera quæ ei pro-
xima sunt campestria atq; montana & hu-
miliora loca contra meridiem, & iuxta lit-
tus maris,terram-Chananæorum, & Libani
8 vsq; ad flumen magnum Euphraten. ‖ En,
inquit, tradidi vobis: ingredimini & possidete
te eã, super qua iurauit Dominus patribus
vestris Abraham,Isaac,& Iacob, vt daret illã
9 eis,& semini eorum post eos. ‖ Dixitq; vobis
illo in tempore: ‖ Non possum solus sustine- ‖ Exo.18.c 9.
10 re vos: ‖ quia Dominus Deus vester multi-
C plicauit vos, & estis hodie sicut stellæ cœli,
11 plurimi. (Dominus Deus patrum vestrorũ
addat ad hunc numerum multa millia, & be
12 nedicat vobis sicut locutus est.) ‖ Nõ valeo
solus negocia vestra sustinere, & pondus ac
13 iurgia. ‖ Date ex vobis viros sapiẽtes & gna
ros,& quorum cõuersatio sit probata in tri
bubus vestris, vt ponã eos vobis principes.
14 ‖ Tunc respondistis mihi: Bona res est quã
15 vis facere. ‖ Tuliq; de tribubus vestris viros
sapientes & nobiles,& constitui eos princi-
pes,tribunos,& centuriones, & quinquage-
narios ac decanos,qui docerent vos singula
16 ‖ Præcepiq; eis,dicẽs: Audite illos & ‖ quod ‖ Ioan.7.d 24.
iustum est,iudicate: siue ciuis sit ille, siue pe
17 regrinus. ‖ ‖ Nulla erit distantia personarũ, ‖ Infr.16.d 18.
ita paruum audietis vt magnum:nec accipie ‖ Leuit.19.c
tis cuiusquam personam,quia Dei iudicium 15.
est. Quod si difficile vobis visum aliquid fue ‖ Prou.24.c
18 rit,referte ad me, & ego audiam. ‖ Præcepiq; 24.
19 omnia quæ facere deberetis. ‖ Profecti aũt ‖ Eccle.42.a
D de Horeb,transiuimus per eremum terribi- 1.
lem & maximam solitudinem quam vidi- ‖ Iac.2.a.1.
stis,per viam montis Amorrhæi, sicut præce- 1.
perat Dominus Deus noster nobis. Cumq;
20 venissemus in Cades barne, ‖ dixi vobis:
Venistis ad montem Amorrhæi, quem Do-
21 minus Deus noster daturus est nobis. ‖ Vi-
de terrã quam Dñs Deus tuus dat tibi: ascen
de & posside eam,sicut locutus est Dominus
Deus noster patribus tuis: noli timere, nec ‖ Num.13.a
22 quicquam paueas. ‖ Et accessistis ad me om- 4.
nes,atq; dixistis: Mittamus viros,qui consi ‖ Num.13.d
derent terram: & renuncient per quod iter 24.
debeamus ascendere,& ad quas pergere ci-
23 uitates. ‖ Cumq; mihi sermo placuisset,misi
ex uobis duodecim viros, singulos de tribu-
24 bus suis. ‖ Qui cum perrexissent,& ascẽdis-
sent in montana, venerunt vsq; ad Vallem-
25 botri: & considerata terra ‖ sumẽtes de fru
ctibus eius,vt ostenderent vbertatem, attu
E lerunt ad nos, atq; dixerunt: Bona est terra
26 quã Dñs Deus noster daturus est nobis. ‖ Et
noluistis ascendere, sed increduli ad sermo-
27 nem Domini Dei nostri, ‖ murmurastis in ‖ vestri 6.
28 tabernaculis vestris, atq; dixistis: ‖ Odit
nos Dominus, & idcirco eduxit nos de Ter
ra-Aegypti,vt traderet nos in manu Amor-
29 rhæi, atq; deleret. ‖ Quo ascendemus? nun
cij terruerunt cor nrm, dicentes: Maxima
multitudo est,& nobis statura procerior, vr-
bes magnæ,& ad cœlum vsq; munitæ, filios
30 Enacim vidimus ibi. Et dixi vobis. ‖ Nolite
metuere, nec timeatis eos: Dominus Deus
qui ductor est vester,pro vobis ipse pugnabit,

sicut

sicut fecit in Aegypto cunctis videntibus
31 & in solitudine ipsi vidistis. Portauit te Do
minus Deus tuus, vt solet homo gestare
paruulum filium suum in omni via per quam
ambulastis, donec veniretis ad locum istum.
32 Et nec sic quidē credidistis Domino Deo
33 vestro, qui præcessit vos in via, & metatus
est locum in quo tentoria figere deberetis,
Exo. 13.d 21. Num. 14.d 20.
noctes ostendens vobis iter per ignem, & die
34 per columnas nubis. Cumq; audisset Do-
minus vocem sermonum vestrorum, iratus
35 iurauit, & ait: Non videbit quispiam de ho
F minibus generationis huius pessimæ terram
bonam, quam sub iuramento pollicitus sum
36 patribus vestris, præter Caleb filiū Iephó-
ne: ipse enim videbit eam, & ipsi dabo terrā
quam calcauit, & filijs eius, quia secutus est
37 Dñm. Nec miranda indignatio in populū,
cùm mihi quoque iratus Dominus propter
Nu. 20. b 12.
38 vos, dixerit, Nec tu ingredieris illuc: Sed
Iosue filius Nun minister tuus, ipse intrabit
pro te, hunc exhortare & robora, & ipse sor-
39 te terram diuidet Israël. Paruuli vestri, de
quibus dixistis quòd captiui ducerentur, &
filij qui hodie boni ac mali ignorant distan-
tiam, ipsi ingredientur: & ipsis dabo terram,
40 & possidebunt eam. Vos autem reuertimi
G ni & abite in solitudinem per viam Maris
Nu. 14. f 40.
41 rubri. Et respondistis mihi: Peccauimus
Domino: ascendemus & pugnabimus, sicut
præcepit Dominus Deus noster. Cumq; in-
42 structi armis pergeretis in montem. Ait
mihi Dominus: Dic ad eos, Nolite ascende-
re, neque pugnetis: nō enim sum vobiscum,
43 ne cadatis coram inimicis vestris. Locutu
sum, & nō audistis: sed aduersantes imperio
Domini, & tumentes superbia ascendistis in
44 montem. Itaque egressus Amorrhæus, qui
habitabat in montibus, & obuiam veniens,
persecutus est vos, sicut solent apes persequi
45 & cecidit de Seir vsque Horma. Cumq; re-
uersi ploraretis coram Domino, non audiuit
46 vos, nec voci vestræ voluit acquiescere. Sedi-
stis ergo in Cades-barne multo tempore.

CAPVT II.

1 PROFECTIQVE inde venimus
A in solitudinē, quę ducit ad Mare
rubrum sicut mihi dixerat Do-
minus: & circuiuimus mōtem
2 Seir longo tempore. Dixitq;
3 Dominus ad me: Sufficit vobis circuire
4 montē istum: ite contra aquilonem, & po-
pulo pcipe, dicens: Transibitis per terminos
fratrum vestrorum filiorū Esau, qui habi-
5 tant in Seir, & timebunt vos. Videte ergo
diligenter ne moueamini contra eos: neque
enim dabo vobis de terra eorum, quantum
potest vnius pedis calcare vestigium: quia in
6 possessionem Esau dedi montē Seir. Cibos
emetis ab eis pecunia, & comedetis: aquam
7 emptā haurietis, & bibetis. Dominus Deus
B tuus benedixit tibi in omni opere manuum
tuarum. Nouit iter tuum, quomodo transie-
ris solitudinem hanc magnam, per quadra-
ginta annos habitans tecū Dominus Deus
8 tuus, & nihil tibi defuit. Cumq; transisse-
mus fratres nostros filios Esau, qui habita-
bāt in Seir per viam campestrem de Elath,
& de Asion-gaber, uenimus ad iter quod du-
9 cit in desertum Moab. Dixitque Dominus
ad me: Nō pugnes cōtra Moabitas, nec ineas
aduersus eos prælium: non enim dabo tibi
quicquam de terra eorum, quia filijs Loth
10 tradidi Ar in possessionem. Emin primi
fuerunt habitatores eius, populus magnus,
& validus, & tam excelsus vt de Enacim stir
11 pe, quasi gigantes crederentur, & essent si-
miles filiorum Enacim. Deniq; Moabitæ ap
12 pellant eos Emim. In Seir autem prius ha
C bitauerunt Horrim: quibus expulsis atque *Horrhæi t.*
deletis habitauerunt filij Esau, sicut fecit Is-
raël in terra possessionis suæ, quam dedit illi
13 Dominus. Surgentes ergo vt transiremus
14 torrentem Zared, venimus ad eum. Tem-
pus autem quo ambulauimus de Cades-bar-
ne vsq; ad transitum torrentis Zared, trigin
ta & octo annorum fuit: donec consumere
tur omnis generatio hominum bellatorum
15 de castris, sicut iurauerat Dominus: cuius
D manus fuit aduersum eos, vt interirent de ca
16 strorum medio. Postquam autem vniuersi
17 ceciderunt pugnatores, locutus est Domi-
18 nus ad me, dicens: Tu transibis hodie termi
19 nos Moab, vrbem nomine Ar: & accedēs
in vicina filiorum Ammon, caue ne pugnes
contra eos, nec mouearis ad prælium: non n.
dabo tibi de terra filiorum Ammon, quia fi-
20 lijs Loth dedi eam in possessionem. Terra
gigantum reputata est. & in ipsa olim habi
tauerunt gigantes, quos Ammonitæ vocant
21 Zomzōmim, populus magnus, & procera
longitudinis, sicut Enacim, quos deleuit Do
minus à facie eorum: & fecit illos habitare
22 pro eis, sicut fecerat filijs Esau qui habitant
E in Seir, delens Horrhæos, & terram eorum
illius tradens, quā possident vsq; in præsens
23 Heuæos quoq; qui habitabant in Haserim
vsq; Gazan, Cappadoces expulerunt: q egres-
si de Cappadocia deleuerunt eos, & habita-
24 uerunt pro illis. Surgite & transite torren
tem Arnō: ecce tradidi in manu tua Sehon
regem Hesebon Amorrhæum, & terram eius
incipe possidere, & committe aduersus eum
25 prælium. Hodie incipiam mittere terrorē
atque formidinē tuam in populos, qui habi-
tant sub omni cœlo, vt audito nomine tuo, *Nu. 21. d 21*
paueant & in morem parturientium contre-
26 miscant, & dolore teneantur. Misi ergo *Transibo.*
nuncios de solitudine Cademoth ad Sehon
27 regē Hesebon verbis pacificis dicens: Trā *gradiar*
sibimus per terram tuam, publica gradie- *via: non de*
mur via: non declinabimus neque ad de- *clinabo t.*
28 xteram, neque ad sinistram. Alimenta pre *mihi vt*
cio vende nobis, vt vescamur: aquam pecu- *vescar t.*
nia tribue, & sic bibemus. Tantum est vt *bibam.*
29 nobis concedas transitum, sicut fecerunt *Tantum*
F filij Esau, qui habitant in Seir, & Moabitæ *est mihi t.*
qui morantur in Ar: donec veniamus ad Ior *Veniam*
danem, & transeamus ad terram quam Do- *Iordanem,*
30 minus Deus noster daturus est nobis. No- *& transeā t.*
luitq; Sehon rex Hesebon dare nobis trāsi-

tuum: quia induraverat Dominus Deus tuus
spiritum eius, & obfirmaverat cor illius, ut
traderetur in manus tuas, sicut nunc vides.
31 Dixitq; Dominus ad me: Ecce cœpi tibi
tradere Sehon & terram eius, incipe posside-
32 re eam. Egressusq; est Sehon obviam no-
bis cum omni populo suo ad prælium in Ia-
33 sa. Et tradidit eum Dominus Deus noster
nobis: percussimusq; eum cum filijs suis &
34 omni populo suo. Cunctasq; urbes in tpe
illo cepimus, interfectis habitatoribus earũ,
viris ac mulieribus & parvulis, non reliqui-
35 mus in eis quicquam. Absq; iumẽtis, quæ
in partem venere prædantium: & spolijs ur-
36 bium, quas cepimus ab Aroer, quæ est super
ripam torrẽtis Arnon; * oppido qđ in valle
situ est, usq; Galaad. Non fuit vicus, & civitas
quæ nostras effugeret manus: oẽs tradidit
37 Dominus Deus noster nobis: Absq; terra
filiorum Ammon ad quam non accessimus:
& cunctis quæ adiacent torrenti Ieboc: & ur
bibus montanis, universisq; locis, à quibus
non prohibuit Dominus Deus noster.

Amos 2.c. — & 1.

CAPUT III.

1 ITAQUE conversi ascendimus
A per iter Basan: egressusque est
Og rex Basan in occursum no-
bis cum populo suo ad bellan-
dum in Edrai. Dixitq; Domi-
2 nus ad me: Ne timeas eũ: quia in manu tua
tradidi eũ cũ omni populo ac terra sua: fa-
ciesq; ei sicut fecisti Sehon regi Amorrhæo-
3 rum, qui habitavit in Hesebon. Tradidit
ergo Dominus Deus noster in manibus no-
stris etiam Og regem Basan, & universum
populum eius: percussimusq; eos usq; ad in-
4 ternicionem, vastantes cunctas civitates
illius uno tempore: non fuit oppidum quod
nos effugeret: sexaginta urbes, omnẽ regio-
5 nem Argob regni Og in Basan. Cunctæ ur-
bes erant munitæ muris altissimis, portisq;
& vectibus, absque oppidis innumeris, quæ
6 non habebant muros. Et delevimus eos,
B sicut feceramus Sehon regi Hesebon, disper-
dentes omnem civitatem, virosq; ac mulie-
7 res & parvulos: iumenta autẽ & spolia ur-
8 bium diripuimus: Tulimusq; illo in tem-
pore terram de manu duorum regum Amor-
rhæorum, qui erant trans Iordanẽ à torrente
9 Arnon usq; ad montem Hermon, quẽ Si-
donij Sarion vocant, & Amorrhæi Sanir:
10 oẽs civitates, quæ sitæ sunt in planitie, &
universam terram Galaad & Basan usque ad
Selcha, & Edrai civitates regni Og in Basan.
11 Solus quippe Og rex Basan restiterat de
stirpe gigantum. Monstratur lectus eius fer-
reus, qui est in Rabbath filiorum Ammõ no-
vem cubitos habens lõgitudinis, & quatuor
latitudinis, ad mensuram cubiti virilis ma-
12 nus. Terramq; possedimus tẽpore illo ab
Aroer, quæ est super ripã torrentis Arnon usq;
ad mediam partem montis Galaad. & civita
13 tes illius dedi Ruben & Gad. Reliquam au
tem partem Galaad, & omnem Basan regni
Og, tradidi mediæ tribui Manasse, omnem

Infr. 29.b — Num. 21.g — Num 21. — 24. — Num. 21.g — 33. — Num. 32.f — 33.

regionem Argob: cunctaq; Basan vocatur
14 terra gigantum. Iair filius Manasse posse-
C dit omnem regionem Argob, usq; ad termi-
nos Gessuri, & Machati. Vocavitq; ex nomi
ne suo Basan, Havoth-Iair, id est villas-Iair
usq; in præsentem diem. Machir quoq; dedi
15 Galaad. Et tribubus Ruben, & Gad dedi
16 de terra Galaad usq; ad torrentem Arnon
medium torrentis, & confiniũ usq; ad tor-
rentem Ieboc, qui est terminus filiorum Am
17 mon: & planitiem solitudinis, atq; Iorda-
nẽ & terminos Cenereth usq; ad mare deser-
ti, quod est salsissimũ ad radices montis Phas
18 ga contra Orientem. Præcepiq; vobis in
tempore illo, dicens: Dominus Deus vester
dat vobis terram hanc in hæreditatem, expe
diti pcedite fratres vestros filios Israël oẽs
19 viri robusti: absq; uxoribus, & parvulis at-
que iumentis. Novi enim quòd plura habe-
tis pecora, & in urbibus remanere debebunt,
20 quas tradidi vobis. donec requiem tribuat
Dñs fratribus vestris, sicut vobis tribuit: &
possideant ipsi etiam terram, quam daturus
est eis trans Iordanẽ: tunc revertetur unus-
D quisq; in possessionem suam quã dedi vobis.
21 Iosue quoque in tempore ille præcepi di- Nu. 27.d
cens: Oculi tui viderũt, quæ fecit Dominus 18.
Deus vester duobus his regibus: sic faciet
22 omnibus regnis ad q̃ transiturus es. Ne ti-
meas eos: Dominus enim Deus vester pu-
23 gnabit pro vobis. Precatusque sum Dñm
24 in tempore illo, dicens: Dominus Deus tu
cœpisti ostendere servo tuo magnitudinem
tuam, manumq; fortissimam. neq; enim est
alius Deus, vel in cœlo, vel in terra, qui pos-
sit facere opera tua, & comparari fortitudini
25 tuæ. Transibo igitur, & videbo terrã hanc
26 egregium, & Libanum. Iratusq; est Do- Infr. 31.a
minus mihi propter vos, nec exaudivit me, 3. & 34.a
sed dixit mihi: Sufficit tibi: nequaquã ultrà 2.
27 loquaris de hac re ad me. Ascende cacu-
men Phasgæ, & oculos tuos circumfer ad oc
cidentẽ, & ad aquilonẽ, austrumq; & orien-
tem, & aspice. nec enim transibis Iordanem
28 istum. Præcipe Iosue, & corrobora eum
atque conforta, quia ipse præcedet populum
istum, & dividet eis terram quã visurus es.
29 Mansimusque in valle contra phanum
Phogor.

CAPUT IIII.

1 ET NUNC Israël audi præcepta
A & iudicia quę ego doceo te: ut
facciens ea, vivas, & ingrediens
possideas terram, quam Domi-
nus Deus patrum vestrorum da-
2 turus est vobis. Non addetis ad verbum
qđ vobis loquor, nec auferetis ex eo: custo-
dire mandata Domini Dei vestri, quæ ego p̃
3 cipio vobis. Oculi vestri viderunt omnia Nu. 25.a
quæ fecit Dominus contra Beel-phegor, quõ 4.
cõtriverit omnes cultores eius de medio ve- Iosue. 22.c
4 stri. Vos autem qui adhæretis Domino Deo 17.
vestro, vivitis universi usq; in præsentem Num. 25.a
5 diẽ. Scitis quòd docuerim vos præcepta at- 4.

que

que iustitias, sicut mandauit mihi Dominus
Deus meus: sic facietis ea in terra quã pos-
6 sessuri estis, & obseruabitis, & implebitis
opere. Hæc est enim vestra sapientia, & intel
lectus coram populis, vt audientes vniuersi
præcepta hæc, dicant: En populus sapiens, &
7 intelligens, gens magna. Nec est alia natio
tã grandis, quæ habeat Deos appropinquan-
*Dominus 4. tes sibi, sicut * Deus noster adest cunctis ob-
8 secrationibus nostris. Quæ est.n. alia gens
sic inclyta, vt habeat ceremonias, iustaq; iu-
B dicia, & vniuersam legem, quam ego propo-
9 nam hodie ante oculos vestros? Custodi
igitur temetipsum, & animam tuã solicitè.
Ne obliuiscaris verborum, quæ viderunt ocu
li tui, & ne excidãt de corde tuo cunctis die-
|Exod.18.c 18. bus vitæ tuæ. | Docebis ea filios ac nepotes
10 tuos diem in quo stetisti coram Domino
Deo tuo in Horeb, quãdo Dominus locutu-
est mihi, dicens: Congrega ad me populum,
vt audiant sermones meos, & discant time-
re me, omni tempore quo viuunt in terra,
11 doceantq; filios suos. Et accessistis ad ra-
dices montis qui ardebat vsq; ad cœlum,
erantque in eo tenebræ, & nubes & caligo.
12 Locutusque est Dominus ad vos de medio
ignis. Vocem verborum eius audistis, & for-
13 mam penitus non vidistis. Et ostendit vo-
bis pactum suum quod præcepit ut faceretis,
& decem verba quæ scripsit in duabus tabu-
14 lis lapideis. Mihiq; mandauit in illo tpe ut
C docerem vos ceremonias & iudicia quæ face
re deberetis in terra, quam possessuri estis.
15 Custodite igitur solicitè animas vestras.
Non vidistis aliquam similitudinem in die
qua loquutus est vobis Dominus in Horeb
16 de medio ignis: ne fortè decepti faciatis
vobis sculptam similitudinem, aut imaginẽ
17 masculi vel fœminæ, similitudinem om-
nium iumentorum, quæ sunt super terram,
18 vel auium sub cœlo volantium, atq; repti-
lium, quæ mouentur in terra, siue pisciũ, qui
19 sub terra morantur in aquis: ne fortè ele-
uatis oculis ad cœlum, videas Solem & Lu-
nam, & omnia astra cœli, & errore deceptus
adores ea & colas, q̃ creauit Dominus Deus
tuus in ministerium cunctis gentibus quæ
20 sub cœlo sunt. Vos autem tulit Dominus,
& eduxit de fornace ferrea Aegypti vt habe-
ret populum hæreditarium, sicut est in præ-
|Supr.1.f 17.3.d.26. 21 senti die. | Iratusq; est Dominus cõtra me
D propter sermones vestros, & iurauit vt non
Inf.34.a.1 transirem Iordanem, nec ingrederer terram
22 optimã, quam daturus est vobis. Ecce mo-
riar in hac humo, non transibo Iordanem:
vos trãsibitis & possidebitis terram egregiã.
23 Caue ne quando obliuiscaris pacti Domini
Dei tui, quod pepigit tecũ: & facias tibi scul-
ptam similitudinem eorum, quę fieri Domi-
|Heb.12.g 22. 24 nus prohibuit. | Quia Dominus Deus tuus
25 ignis consumens est, Deus æmulator: Si ge
nueritis filios ac nepotes, & morati fueritis
in terra, deceptiq; feceritis vobis aliquam si
militudinẽ, patrantes malũ coram Dño Deo
vestro, vt eum ad iracundiam prouocetis:
26 testes inuoco hodie cœlum & terram, citò
peritutos vos esse de terra quam transito Ior
dane possessuri estis. non habitabitis in ea lõ
27 go tempore, sed delebit vos Dominus, atq;
disperget in omnes gentes, & remanebitis
pauci in nationibus, ad quas vos ducturus est
28 Dominus. Ibiq; seruietis dijs, qui hominũ
manu fabricati sunt ligno & lapide, qui non
vident, nec audiunt, nec comedunt, nec odo-
29 rantur. Cumque quæsieris ibi Dominum |Sup.1.a.1
E Deum tuum, inuenies eum. si tamẽ toto cor
de quæsieris, & tota tribulatione animæ tuę.
30 Postquam te inuenerint omnia quæ prædi-
cta sunt, nouissimo autem tempore reuerte-
ris ad Dominum Deum tuum, & audies vo-
31 cem eius. Quia Deus misericors Dominus
Deus tuus est: non dimittet te, nec omnino
delebit, neq; obliuiscetur pacti in quo iura-
32 uit patribus tuis. Interroga de diebus anti
quis, qui fuerunt ante te ex die quo creauit
Deus hominem super terram, à summo cœ-
lo vsque ad summum eius, si facta est ali-
quando huiuscemodi res, aut vnquam cogni
33 tum est, vt audiret populus vocem Dei lo-
quẽtis de medio ignis, sicut tu audisti, & 'vi-
34 disti': Si fecit Deus vt ingrederetur, & tol- 'vixisti 6.
leret sibi Gentem de medio nationum, per
tentationes, signa atq; portenta, per pugnã
& robustam manum, extentumq; brachium,
& horribiles visiones iuxta omnia, quę fecit
F pro vobis Dominus Deus vester in Aegypto
35 videntibus oculis tuis: vt scires quoniam
Dominus ipse est Deus, & non est alius præ-
36 ter 'vnum'. De cœlo te fecit audire vocem 'eum 4.
suam vt doceret te: & in terra ostendit tibi
ignem suum maximum, & audisti verba il-
37 lius de medio ignis, quia dilexit patres tuos |Exo.13.d 21.
& elegit semen eorum post eos. | Eduxitq;
te præcedens in virtute sua magna ex Aegy-
38 pto, vt deleret nationes maximas & for-
tiores te in introitu tuo: & introduceret te,
daretq; tibi terram earum in possessionẽ,
39 sicut cernis in præsenti die. Scito ergo ho-
die & cogitato in corde tuo, q Dominus ipse
est Deus in cœlo sursum, & in terra deorsũ,
40 & non sit alius. Custodi præcepta eius at-
que mandata, quæ ego præcipio tibi: vt bene
sit tibi, & filijs tuis post te, & pmaneas mul-
G to tempore super terram, quã Dominus Deus
41 tuus daturus est tibi. | Tunc separauit Moy- |Nu.35.a 6.
ses tres ciuitates trans Iordanem ad orienta
42 lem plagam, vt confugiat ad eos, qui occi-
derit nolens proximum suum, nec sibi fue-
rit inimicus ante vnum & alterum diem: &
43 ad harum aliquã vrbiũ possit euadere: | Bo- |Iosue.20.c 18.
sor in solitudine, quæ sita est in terra campe-
stri de tribu Ruben: & Ramod in Galaad, q̃
est in tribu Gad: & Golan in Basan quæ est
44 in tribu Manasse. Ista est lex quam propo-
45 suit Moyses coram filijs Israël, & hæc testi
monia & ceremoniæ atque iudicia quæ locu
tus est ad filios Israël, quando egressi sunt de
46 Aegypto trans Iordanem, in valle contra
Phanum Phogor in terra Sehon regis Amor
rhæi, qui habitauit in Hesebon, quem percus-
sit Moyses. Filij quoq; Israël egressi ex Ae-
47 gypto possederunt terram eius & terram

Og regis Basan duorum regum Amorrhæo-
rum, qui erant trans Iordanem ad solis or-
48 tum: ab Aroer quæ sita est super ripā tor-
rentis Arnon, vsq; ad montem Sion, qui est
49 & Hermon: Omnem planitiem trans Ior
danem ad orientalem plagam, vsque ad ma-
re solitudinis, & vsque ad radices montis
Phasga.

CAPVT V.

1 VOCAVITQVE Moyses oēm
A Israëlē, & dixit ad eum: Audi Is-
raël ceremonias atq; iudicia,
quæ ego loquor in auribus ve-
stris hodie: discite ea, & opere
2 cōplete. Dñs Deus noster pepigit nobiscū
3 fœdus in Horeb. Non cū patribus nrīs iniit
pactū: sed nobiscū, qui impræsentiarū sumus
4 & viuimus. Facie ad faciem locutus est no
5 bis in monte de medio ignis. Ego sequester
& medius fui inter Dominum & vos in tpe
illo, vt annunciarē vobis, verba eius. timui-
stis enim ignem, & non ascendistis in mon-
6 tē, & ait: Ego Dominus Deus tuus, q edu-
xi te de terra Aegypti de domo seruitutis.
7 Non habebis deos alienos in cōspectu meo.
8 Non facies tibi sculptile, nec similitudinem
oīum, q̄ in cœlo sunt desup & q̄ in terra deor
9 sum, & q̄ versant in aqs sub terra. Nō ado-
B rabis ea, & nō coles. Ego.n. sum Dominus
Deus tuus, Deus emulator reddens iniquita
tē patrum super filios in tertiam & quartam
10 generationē his qui oderunt me: & faciēs
misericordiā in multa millia diligētibus me,
11 & custodiētibus præcepta mea. Non vsur-
pabis nomen Domini Dei tui frustra, qa nō
erit impunitus, q super re vana nomen eius
12 assumpserit. Obserua diē Sabbathi, vt san-
ctifices eum sicut præcepit tibi Dominus
13 Deus tuus. Sex diebus operaberis, & facies
14 omnia opera tua. Septimus dies Sabbathi
est, id est, requies Domini Dei tui. Non fa-
cies in eo quicquam operis, tu & filius tuus,
& filia, seruus & ancilla, & bos, & asinus, &
omne iumentum tuum, & peregrinus qui est
intra portas tuas: vt requiescat seruus tuus,
15 & ancilla tua, sicut & tu. Memento q &
ipse seruieris in Aegypto, & eduxerit te inde
Dominus Deus tuus in manu forti, & bra-
chio extento. Idcirco præcepit tibi vt obser-
16 uares diem Sabbathi. Honora patrē tuū
& matrem sicut præcepit tibi Dominus Deus
tuus, vt longo viuas tempore, & bene sit tibi
in terra quā Dñs Deus tuus daturus est tibi.
17 Non occides. Neq; mœchaberis. Fur-
18 tumq; non facies. Nec loquèris cōtra pro-
19 ximum tuum falsum testimonium. Non
20 concupisces vxorē proximi tui, Non domū,
C non agrum, non seruum, non ancillā, non bo
21 uē, non asinum, & vniuersa quæ illius sunt.
22 Hæc verba loquutus est Dominus, ad omnē
multitudinem vestram in monte, de medio
ignis & nubis & caliginis, voce magna, nihil
addens amplius, & scripsit ea in duabus tabu
23 lis lapideis quas tradidit mihi. Vos autem
postquam audistis vocem de medio tenebra-

Exo.19.a 5. Exo.20.a 2. Leuit.26.a 1. Psal.96 b 7. Exo.34.a 7. Iere.32.c 18. Leuit.19.c 12. Matth.5.e 33. Eze.20.b.8. Exo.20 a.7. Exo.20.b. 8. Gen.2.a.1 Heb.4.a.4. Exo.20.c 12. Eccl.3.b.9. Mat.15.a 4. Ephe.6.a.2 Matt.5.d 21. Ro.7.b.7.

rum, & montē ardere vidistis, accessistis ad
me omnes principes tribuum & maiores na-
24 tu, atq; dixistis: Ecce ostendit nobis Do-
minus Deus noster maiestatem & magnitu-
dinem suam, vocem enim eius audiuimus de
medio ignis, & probauimus hodie, quod lo-
quente Deo cum homine, vixerit homo:
25 Cur ergo moriemur, & deuorabit nos ignis
D hic maximus? Si enim audierimus vltrà vo-
26 cem Domini Dei nostri, moriemur. Quid
est omnis caro, vt audiat vocem Dei viuen-
tis, qui de medio ignis loquitur sicut nos au-
27 diuimus, & possit viuere? Tu magis acce-
de, & audi cuncta, quæ dixerit Dominus
Deus noster tibi, loquērisq; ad nos, & nos
28 audientes faciemus ea. Quod cùm audis-
set Dominus, ait ad me: Audiui vocem ver-
borum populi huius, quæ locuti sunt tibi:
29 bene omnia sunt locuti. Quis det talem
eos habere mentem, vt timeant me, & custo-
diant vniuersa mandata mea in omni tem-
pore, vt bene sit eis & filijs eorum in sem-
30 piternum? Vade ergo & dic eis: Reuerti-
31 mini in tentoria vestra. Tu verò hic sta me
cum, & loquar tibi omnia mandata mea, &
ceremonias atque iudicia: quæ docebis eos,
vt faciant ea in terra quam dabo illis in pos
32 sessionem. Custodite igitur & facite, quæ
præcepit Dominus Deus vobis, non declina-
bitis, neque ad dexteram, neq; ad sinistram:
33 Sed per viam quam præcepit Dominus
Deus vester, ambulabitis, vt viuatis & bene
sit vobis, & protelentur dies in terra posses-
sionis vestræ.

CAPVT VI.

1 HAec sunt præcepta & ceremoniæ
A atque iudicia, quæ mandauit
Dominus Deus vester, vt docerē
vos, & faciatis ea in terra ad quā
2 transgredimini possidendam, vt
timeas Dominum Deum tuum, & custodias
omnia mandata & præcepta eius, quæ ego
præcipio tibi & filijs ac nepotibus tuis cun-
ctis diebus vitæ tuæ, vt prolōgentur dies tui.
3 Audi Israël & obserua, vt facias quæ præce-
pit tibi Dominus, & bene sit tibi, & multi-
pliceris amplius sicut pollicitus est Domi-
nus Deus patrum tuorum tibi, terram lacte
4 & melle manantem. Audi Israël, Domi-
5 nus Deus noster, Deus vnus est. * Diliges
Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, &
ex tota aīa tua, & ex tota fortitudine tua.
6 Eruntq; verba hæc quæ ego præcipio tibi
7 hodie ī corde tuo: & narrabis ea filijs tuis.
B & meditaberis sedens in domo tua, & ambu
lans in itinere, dormiens atque consurgens.
8 Et ligabis ea quasi signū in manu tua, erunt-
9 que & mouebuntur inter oculos tuos, scri-
besque ea in limine, & ostijs domus tuæ.
10 Cumq; introduxerit te Dñs Deus tuus in ter-
ram pro qua iurauit patribus tuis Abrahā,
Isaac, & Iacob: & dederit tibi ciuitates ma-
11 gnas & optimas quas non ædificasti, do-
mos plenas cunctarum opum quas non ex-
truxisti, cisternas quas non fodisti, vineta &

-7. Mat.22.d 37. Mar.12.c 29. Luca 10.e 27. * & 5. Infr.11.a 18.

oliueta, quæ non plantasti, & comederis &
12 saturatus fueris: ¶ Caue diligenter ne obli-
C uiscaris Domini, qui eduxit te de terra Ae-
‖Infr. 10. d. 20. 13 gypti de domo seruitutis. ¶ ‖ Dominum Deũ
tuum timebis, & illi soli seruies, ac per no-
Mich. 4. b. 10. 14 men illius iurabis. ¶ Nõ ibitis post deos alie
nos cunctarum gentium, quæ in circuitu ve
Luc. 4. b. 3. 4. 15 stro sunt: ¶ quoniam Deus æmulator, Domi
nus Deus tuus in medio tui: nequando ira-
scatur furor Domini Dei tui contra te, & au-
‖Matt. 4. b. 7. 16 ferat te de superficie terræ. ¶ ‖ Non tenta-
bis Dominum Deum tuum, sicut tentasti in
Lu. 4. b. 12. 17 loco tentationis. ¶ Custodi præcepta Domi-
Nu. 21. b. 5 ni Dei tui, ac testimonia & ceremonias quas
Exo. 7. a. 2. 18 præcepit tibi: ¶ & fac quod placitum est &
bonum in conspectu Domini, vt bene sit ti-
bi: & ingressus possideas terram optimam:
19 de qua iurauit Dominus patribus tuis, ¶ vt
deleret omnes inimicos tuos coram te, sicut
20 locutus est. ¶ Cùm interrogauerit te filius
tuus cras, dicens: Quid sibi volunt testimo-
nia hæc, & ceremoniæ, atq; iudicia, quæ præ-
°vobis 2. 21 cepit Dominus Deus noster °nobis? ¶ dices
D ei: Serui eramus Pharaonis in Aegypto, &
eduxit nos Dominus de Aegypto in manu
22 forti. ¶ fecitq; signa atque prodigia magna
& pessima in Aegypto, contra Pharaonẽ &
23 omnem domum illius in conspectu nr̃o, ¶ &
eduxit nos inde, vt introductis daret terram
24 super qua iurauit patribus nostris. ¶ Præce-
pitq; nobis Dominus ut faciamus omnia le-
gitima hæc, & timeamus Dominum Deum
nostrum, ut bene sit nobis cunctis diebus ui
25 tæ nostræ, sicut est hodie. ¶ Eritq; nostri mi-
sericors, si custodierimus & fecerimus om-
nia præcepta eius coram Domino Deo no-
stro sicut mandauit nobis.

CAPVT VII.

Inf. 31. a. 3. 1 A CVM Introduxerit te Dominus
Deus tuus in terram quam pos-
sessurus ingredieris, & deleuerit
gentes multas coram te, He-
thæum & Gergezæum & Amor-
rhæum, Chananæum, & Pherezæum, & He-
uæum & Iebusæum, septem gentes multum
maioris numeri quàm tu es, & robustio-
2 res te: ¶ tradideritq; eas Dominus Deus tuus
tibi, percuties eas vsq; ad internicionem.
‖Exo. 23. d. 30. 34. b. 12. ‖ Non inibis cum eis fœdus, nec misereberis
3 earum, neq; sociabis cum eis coniugia: ¶ Fi-
liam tuam non dabis filio eius, nec filiam
4 illius accipies filio tuo: ¶ quia seducet filiũ
tuũ ne sequatur me, & vt magis seruiat dijs
alienis, irasceturq; furor Domini, & delebit
5 te citò. ¶ Quin potius hæc facietis eis: Aras
B eorum subuertite, & confringite statuas, lu-
‖Inf. 14. a. 2. & 26. d. 8. 6 cosq; succidite, & sculptilia cõburite. ¶ ‖ Quia
populus sanctus es Domino Deo tuo. Te ele
git Dominus Deus tuus vt sis ei populus pe-
culiaris de cunctis populis qui sunt super ter
7 ram. ¶ Non quia cunctas gentes numero vin
cebatis, vobis iunctus est Dominus, & elegit
vos, cùm omnibus sitis populis pauciores:
8 ¶ sed quia dilexit vos Dominus, & custodiuit
iuramentum, quod iurauit patribus vestris

Eduxitq; vos in manu forti, & redemit de
domo seruitutis, de manu Pharaonis regis
9 Aegypti. ¶ Et scies, quia Dominus Deus tuus,
ipse est Deus fortis & fidelis, custodiens pa-
ctum & misericordiam diligẽtibus se, & his
qui custodiunt præcepta eius in mille gene-
10 rationes: ¶ & reddens odientibus se statim,
ita vt disperdat eos & vltrà non differat, pro-
11 tinus eis restituens quod merentur. ¶ Custo
di ergo præcepta & ceremonias atq; iudicia
12 quæ ego mãdo tibi hodie, vt facias. ¶ Si post-
quam audieris hæc iudicia, custodieris ea &
feceris, custodiet & Dominus Deus tuus pa-
ctum tibi & misericordiam, quam iurauit pa
13 tribus tuis. ¶ Et diliget te ac multiplicabit,
C benedicetq; fructui ventris tui, & fructui ter
ræ tuæ, frumento tuo atque vindemiæ, oleo
& armentis, gregibus ouium tuarum super
terram, pro qua iurauit patribus tuis, vt da-
14 ret eã tibi. ¶ Benedictus eris inter omnes po
pulos. ‖ Non erit apud te sterilis vtriusq; se- ‖Exo. 23. d. 26.
xus, tã in hominibus quàm in gregibus tuis.
15 ¶ Auferet Dominus à te omnem languorem:
& infirmitates Aegypti pessimas quas noui-
sti, nõ inferet tibi, sed cunctis hostibus tuis.
16 ¶ Deuorabis omnes populos quos Dominus
Deus tuus daturus est tibi. Non parcet eis
oculus tuus, nec seruies dijs eorum, ne sint
17 in ruinam tui. ¶ Si dixeris in corde tuo:
Plures sunt gentes istæ quàm ego, quomodo
18 potero delere eas? ¶ noli metuere sed recor
dare quæ fecerit Dominus Deus tuus Pha-
19 raoni & cunctis Aegyptijs, ¶ plagas maxi-
mas quas viderunt oculi tui, & signa atque
portenta, manumq; robustam, & extentum
brachiũ, vt educeret te Dominus Deus tuus.
20 sic faciet cunctis populis quos metuis. ¶ In
super & crabrones mittet Dominus Deus
tuus in eos, donec deleat omnes, atq; disper-
21 dat qui te fugerint & latère potuerint. ¶ Nõ Exod. 23. e. 32. 33. a. 12.
D timebis eos, quia Dominus Deus tuus in me
22 dio tui est: Deus magnus & terribilis. ¶ Ipse Iosue 24. c. 11.
consumet nationes has in conspectu tuo pau
latim atq; per partes. Non poteris eas dele-
re pariter: ne fortè multiplicentur contra te
23 bestiæ terræ. ¶ Dabitq; eos Dominus Deus
tuus in conspectu tuo & interficiet illos do
24 nec penitus deleantur. ¶ Traditq; reges eo-
rum in manus tuas, & disperdes nomina eo-
rum sub cœlo: nullus poterit resistere tibi,
25 donec conteras eos. ¶ ‖ Sculptilia eorũ igne ‖2. Mach. 12. g. 40.
combures: non concupisces argentum, & au
rum de quibus facta sunt, neque assumes ex
eis tibi quicquam, ne offendas, propterea quia
26 abominatio est Domini Dei tui. ¶ Nec infe-
res quippiam ex idolo in domũ tuã, ne fias
anathema, sicut & illud est. Quasi spurcitiã
detestaberis, & velut inquinamẽtũ ac sordes
abominationi habebis quia anathema est.

CAPVT VIII.

1 A OMNE mandatũ quod ego præ-
cipio tibi hodie caue diligenter
vt facias vt possitis viuere, &
multiplicemini, ingressiq; possi-
deatis terram, pro qua iurauit

D minus

a Dominns patribus vestris. ¶ Et recordaberis
cũcti itineris per quod adduxit te Dominus
f.19.A.3 Deus tuus quadraginta annis per desertum,
vt affligeret te atq; tentaret, & nota fierent,
quæ in tuo animo versabantur, vtrum custo
3 dires illius mandata, an non . ¶ Afflixit te
penuria, & dedit tibi cibũ Manna, quod igno
rabas tu & patres tui, ut ostẽderet tibi quod
Matt.4.A ‖ non in solo pane viuat homo , sed in omni
4 verbo qnod egreditur de ore Domini. ¶ Vesti-
nc.4 A.5 B mentum tuum quo operiebaris, nequaquam
uetustate defecit, & pes tuus non est subtri-
Inf.26.A 5 tus. en quadragesimus annus est: ¶ ‖ Vt reco-
gites in corde tuo, quia sicut erudit filiũ suũ
homo, sic Dominus Deus tuus erudiuit te,
6 ¶ vt custodias mandata Domini Dei tui , &
7 ambules in vijs eius, & timeas eum. ¶ Domi-
nus enim Deus tuus introducet te in terram
bonam, terram riuorum aquarumq; , & fon
tium: in cuius campis & montibus erum-
8 punt fluuiorum abyssi ¶ terram frumenti,
hordei ac vinearum, in qua ficus & malogra
nata, & oliuera nascuntur : terrã olei ac mel
9 lis . ¶ Vbi absq; vlla penuria comedes panem
C tuum , & rerum omniũ abundantia perfrue-
ris : cuius lapides ferrum sunt, & de monti-
10 bus eius æris metalla fodiuntur: ¶ vt cùm co
mederis, & satiatus fueris, Benedicas Domi-
no Deo tuo pro terra optima, quam dedit ti-
11 bi. ¶ obserua & caue ne quando obliuiscaris
Domini Dei tui , & negligas mandata eius
atque iudicia & ceremonias quas ego præci
12 pio tibi hodie : ¶ ne postquam comederis ,
& satiatus fueris, domos pulchras ædificaue
13 ris, & habitaueris in eis. ¶ habuerisque ar-
menta boum, & ouium greges, argẽti & au-
14 ri , cunctarumq; rerum copiam , ¶ eleuetur
cor tuum , & non reminiscaris Domini Dei
tui, qui eduxit te de terra-Aegypti de domo
15 seruitutis: ¶ & ductor tuus fuit in solitudine
magna atq; terribili, in qua erat serpens fla-
tu adurens, & scorpio ac dipsas, & nullæ om-
‖Bar.1.d nino aquæ: qui eduxit riuos de petra durissi-
10. 16 ma, ¶ ‖ & cibauit te Manna in solitudine,
Nu.20.b quod nescierunt patres tui. Et postquam af-
11.21.b.3. flixit ac probauit *, ad extremum misertus
‖Exo.16.d 17 est tui, ¶ ne diceres in corde tuo: Fortitudo
17.& 17.a D mea , & robur manus meæ hæc mihi omnia
2. 18 præstiterunt : ¶ Sed recorderis Domini Dei
* to 2. tui , ꝙ ipse vires tibi præbuerit , vt impleret
pactum suũ, super quo iurauit patribus tuis,
19 sicut præsens indicat dies. ¶ Sin aũt oblitus
Domini Dei tui, secutus fueris deos alienos,
colueris que illos & adoraueris : ecce nunc
20 prædico tibi ꝙ omnino dispereas. ¶ Sicut gẽ
tes quas deleuit Dominns in introitu tuo,
ita & vos peribitis, si inobedientes fueritis
voci Domini Dei uestri.

CAPVT IX.

1 A Vdi Israël: Tu transgredieris ho
die Iordanem , ut possideas na-
tiones maximas & fortiores
te, ciuitates ingẽtes , & ad cœlũ
2 usq; muratas , ¶ populum ma-
gnum atq; sublimem, filios Enacim, quos ip
se uidisti & audisti , quibus nullus potest ex
3 aduerso resistere . ¶ Scies ergo hodie quòd
Dominus Deus tuus ipse transibit ante te,
ignis deuorans atq; consumẽs , qui conte-
rat eos & deleat atq; disperdat ante faciem
4 tuam uelociter, sicut locutus est tibi. ¶ Ne di
cas in corde tuo cùm deleuerit eos Domi-
nus Deus tuus in conspectu tuo, Propter iu-
stitiam meam introduxit me Dñs ut terram
hanc possiderem , cum propter impietates
5 suas istæ deletæ sint nationes . ¶ Neq; enim
propter iustitias tuas, & æquitatẽ cordis tui
ingredieris ut possideas terras earum . sed
quia illæ egerunt impiè, introeunte te deletæ
sunt . & ut cõpleret uerbum suum Dominus
quod sub iuramento pollicitus est patribus
6 tuis Abrahã , Isaac , & Iacob . ¶ Scito ergo ꝙ
non ꝓꝑ iustitias tuas Dñs Deus tuus dederit
tibi terram hanc optimã in possessionẽ, cùm
7 durissimæ ceruicis sis populus . ¶ Memento,
B & ne obliuiscaris quõ ad iracundiam prouo
caueris Dominũ Deum tuum in solitudine.
‖ Ex eo die quo egressus es ex Aegypto vs- ‖Exo.14.b
que ad locum istum semper aduersum Do- 10.& 16.a
8 minum contendisti . ¶ Nam & in Horeb pro 2.et 17.a
9 uocasti eum: & iratus delere te voluit ¶ quan 2.
do ascendi in montem , vt acciperem ta-
bulas lapideas pacti quod pepigit vobiscum
Dens: & perseueraui in monte quadraginta Exo.24 d
diebus ac noctibus , panem non comedens, 18.& 34.d
10 & aquam non bibens. ¶ Dedique mihi Do- 28.
minus duas tabulas lapideas scriptas digito Exo.31.d
Dei, & continentes omnia verba quæ vobis 18.
locutus est in monte de medio ignis , quan-
11 do concio populi congregata est . ¶ Cumq;
transissent quadraginta dies, & totidem no-
ctes, dedit mihi Dñs duas tabulas lapideas, ta
12 bulas fœderis. ¶ dixitq; mihi: Surge & descẽ-
de hinc citò , quia populus tuus quẽ eduxisti
de Aegypto, deseruerunt velociter viam, quã
demonstrasti eis , feceruntq; sibi conflatile.
13 ¶ rursumq; ait Dominus ad me: Cerno ꝙ po
14 pulus iste duræ ceruicis sit : ¶ dimitte me vt
conteram eum , & deleam nomen eius de
C sub cœlo, & constituam te super gentem, quæ
15 hac maior & fortior sit. ¶ Cumq; de monte
ardẽte descenderem, & duas tabulas fœderis
16 vtraq; tenerem manu, ¶ vidissemq; vos pec-
casse Domino Deo vestro, & fecisse vobis vi-
tulum cõflatilem , ac deseruisse velociter viã
17 eius quam vobis ostẽderat, ¶ proieci tabulas
de manibus meis, confregiq; eas in conspe-
18 ctu vestro. ¶ Et procidi ante Dominum, sicut
prius , quadraginta diebus & noctibus panẽ
non comedens, & aquã non bibens propter
omnia peccata uestra, quæ gessistis cõtra Do-
19 minum, & cũ ad iracundiã prouocastis: ¶ ti-
mui enim indignationem & irã illius , qua
aduersum uos concitatus delere uos uoluit.
Et exaudiuit me Dominus , etiam hac uice.
20 ¶ Aduersum Aaron quoque uehementer ira-
tus, noluit eũ conterere: & pro illo similiter
21 deprecatus sum. ¶ Peccatum autem uestrum
quod feceratis, id est uitulum, arripiens, igne
combussi, & in frusta cõminuens, omninoq;
in puluerem redigẽs proieci in torrentẽ, qui

Exo.17.b.7. Num.11.a 1.21.a.5

22 de monte descendit. ℣ In incendio quoq;,&
D in tētatione, & in sepulchris cōcupiscen. iæ
23 prouocastis Dominum. ℣ & qñ misit vos de
Cades-barne, dicens: Ascendite, & possidete
terram quam dedi vob.s, & comtempsistis
imperium dñi Dei vestri: & nō credidistis ei:
24 neq; vocem eius audire voluistis,℣sed semp
25 fuistis rebelles à die qua nosse vos cœpi. ℣ Et
iacui coram Domino quadraginta diebus ac
noctibus, quibus eū suppliciter deprecabar,
26 ne deleret uos ut fuerat comminatus. ℣ Et
orans dixi. Domine Deus, ne disperdas popu
lum tuum, & hæreditatem tuam, quam rede
misti in magnitudine tua, quos eduxisti de
27 Aegypto in manu forti.℣ Recordare seruorū
tuorum Abraham, Isaac, & Iacob, ne aspicias
duritiam populi huius, & impietatē atq; pec
28 catum: ℣ ne fortè dicant habitatores terræ,
de qua eduxisti nos: Non poterat Dominus
introducere eos in terram, quam pollicitus
est eis, & oderat illos: idcirco eduxit, ut in-
29 terficeret eos in solitudine.℣ qui sunt popu
lus tuus & hæreditas tua, quos eduxisti in
fortitudine tua magna, & in brachio tuo
extento.

CAPVT X.

Exo.34.a 1.

1 IN tempore illo dixit Dominus
A ad me: Dola tibi duas tabulas
lapideas, sicut priores fuerunt,
& ascende ad me in montem:
2 faciesque arcam ligneam, ℣ &
scribam in tabulis uerba quæ fuerunt in his
quas antè confregisti, ponesque eas in ar
3 ca.℣ Feci igitur arcā de lignis setim. Cumq;
dolassem duas tabulas lapideas instar prio-
rum, ascendi in montem habens eas in ma-
4 nibus. ℣ Scripsitq; in tabulis iuxta id quod
prius scripserat, uerba decem, quæ locu-
tus est Dominus ad uos in monte de medio
ignis, quando populus cōgregatus est, & de-
5 dit eas mihi. ℣ Reuersusq; de monte, descen
di, & posui tabulas in arcam quam feceram,
quæ hucusque ibi sunt, sicut mihi præcepit
6 Dominus. ℣ Filij autem Israël mouerunt ca-
B stra ex Beroth-filiorum-Iacan in Mosera,
℣ vbi Aaron mortuus & sepultus est, pro quo
sacerdotio functus est Eleazar filius eius.
7 ℣Inde uenerunt in Gadgad: de quo loco pro-
fecti, castrametati sunt in Ietebatha, in terra
8 aquarum atq; torrentium. ℣ Eo tempore se-
parauit tribum Leui, vt portaret arcam fœ-
deris Domini, & staret coram eo in ministe-
rio, ac benediceret in nomine illius usque in
9 præsentem diem. ℣ Quamobrem nō habuit
Leui partem neq; possessionem cum fratri-
bus suis: quia ipse Dominus possessio eius
est, sicut promisit ei Dominus Deus tuus.
10 ℣ Ego autem steti in monte, sicut prius, qua
C draginta diebus ac noctibus: exaudiuitque
me Dominus etiam hac uice, & te perdere
11 noluit. ℣ Dixitque mihi: Vade, & præcede
populū, ut ingrediatur, & possideat terrā, quā
12 iuraui patribus eorum ut traderem eis. ℣ Et
nunc Israël quid Dominus Deus tuus petit à
te, nisi ut timeas Dominum Deum tuum, &

Num.33.d 30. Nu.20.d 28. Num.18.c 20. Inf.18.a.2

ambules in uijs eius & diligas eū ac seruias
Domino, Deo tuo in toto corde tuo, & in to
13 ta anima tua, ℣ custodiasq; mandata Do-
mini & ceremonias eius, quas ego hodie præ
14 cipio tibi ut bene sit tibi? ℣ En Domini Dei
tui cœlum est, & cœlum cœli, terra, & om-
15 nia quæ in ea sunt, ℣ & tamen patribus tuis
conglutinatus est Dominus, & amauit eos,
elegitq; semen eorum post eos, idest uos, de
cunctis gentibus, sicut hodie comprobatur.
16 ℣ Circuncidite igitur præputium cordis ue- 2.Par.1.b.7
D stri, & ceruicem uestram ne induretis am- Iob.34.b 19.
17 plius: ℣ Quia Dominus Deus uester ipse est
Deus deorum, & Dominus dominantium, Sap.6.b.8
Deus magnus & potēs, & terribilis, qui per- Eccl.35.b 16.
18 sonam non accipit, nec munera. ℣ Facit iu-
dicium pupillo & viduæ, amat peregrinum, Rom.2.b 11.
19 & dat ei victum atq; vestitum. ℣ & vos ergo
amate peregrinos, quia & ipsi fuistis aduenæ Gala.2.b 6.
20 in terra-Aegypti. ℣ Dominum Deum tuū ti
mebis, & ei* seruies. ipsi adhærebis, iurabisq; Sup.6.c 13.
21 in nomine illius. ℣ Ipse est laus tua, & Deus * soli.
tuus, qui fecit tibi hæc magnalia & terribilia Matt.4.b 10.
22 quæ viderunt oculi tui. ℣ In septuaginta ani
mabus descenderunt patres tui in Aegyptū: Luc.4.b.8
& ecce nūc multiplicauit te Dominus Deus Gen.46.c 27.
tuus sicut astra cœli.

CAPVT XI.

1 AMA itaq; Dominum Deū tuum,
A & obserua præcepta eius & ce-
remonias, iudicia atq; mandata
2 omni tempore. ℣ Cognoscite ho
die quæ ignorant filij vestri, qui
non viderūt disciplinam Domini Dei vestri,
magnalia eius & robustam manum, & exten-
3 tumq; brachium, ℣ signa & opera quæ fecit in
medio Aegypti Pharaoni regi, & vniuersæ
4 terræ eius. ℣ omniq; exercitui Aegyptiorū, &
equis ac curribus, quō operuerint eos aquæ
maris-rubri, cùm vos persequerentur, & dele
uerit eos Dominus usq; in præsentem diem:
5 ℣ vobisq; quæ fecerit in solitudine, donec ve-
6 niretis ad hunc locum: ℣ & Dathan, atq; Abi- Nu.16.c 31.
ron filijs Eliab, qui fuit filius Ruben: quos a-
perto ore suo terra absorbuit cū domibus, & Psal.105.c 17.
tabernaculis, & vniuersa substantia eorum,
7 quam habebāt in medio Israël. ℣ Oculi vestri
viderūt oīa opera Domini magna quæ fecit,
8 ℣ vt custodiatis vniuersa mandata illius, quæ
B ego hodie præcipio vobis, ut & possitis introi- °ut &
re, & possidere terram ad quam ingredimini.
9 ℣ Multoq; in ea uiuatis tēpore: quā sub iura-
mēto pollicitus est Dñs patribus vestris, &
10 semini eorum, lacte & melle manātem. ℣ Ter
ra enim ad quam °ingrederis° possidendam, °ingredie-ris
non est sicut Terra-Aegypti de qua existi,
vbi iacto semine in hortorum morem aquæ
11 ducuntur irriguæ: ℣ Sed montuosa est & cam
12 pestris, de cœlo expectans pluuias, ℣ quā Do-
minus Deus tuus semper inuisit: & oculi il-
lius in ea sunt à principio anni vsque ad finē
13 eius. ℣ Si ergo obedieritis mādatis meis, quæ
ego hodie præcipio vobis, vt diligatis Domi
num Deum vestrū, & seruiatis ei in toto cor
14 de vestro, & in tota anima vestra: dabit plu

uiam

uiam terræ vestrę temporaneã & serotinã, vt
colligatis frumentum, & vinum, & oleum.
15 Fœnumq; ex agris ad pascẽda iumenta, &
16 vt ipsi comedatis ac saturemini. Cauete ne
C forte decipiatur cor vestrum, & recedatis à
Domino, seruiatisq; dijs alienis, & adoretis
17 eos: Iratusq; Dñs claudat cœlum, & pluuiæ
non descendant, nec terra det germẽ suũ, pe-
reatisq; velociter de terra optima, quã Dñs
Sup.6.b 6. 18 daturus est uobis. Ponite hæc verba mea
in cordibus & in animis vestris, & suspẽdite
ea pro signo in manibus, & inter oculos ue-
19 stros collocare. Docete filios uestros, ut illa
meditẽtur, qñ sederis in domo tua, & ambu-
laueris in uia, & accubueris, atq; surrexeris
20 Scribes ea super postes & ianuas domus
21 tuæ: vt multiplicentur dies tui, & filiorum
tuorum in terra quam iurauit Dñs patribus
tuis, ut daret eis quandiu cœlum imminet
22 terræ. Si enim custodieritis mandata, quæ
ego præcipio uobis, & feceritis ea, vt diliga-
D tis Dñm Deum vestrum, & ambuletis in om
23 nibus uiis eius, adhærentes ei, disperdet
Dominus oẽs gentes istas ante faciẽ vestrã,
& possidebitis eas, quæ maiores & fortiores
Iosu.1.a 3. 24 uobis sunt. Omnis locus quẽ calcauerit
pes vester, vester erit. A deserto, & à Libano,
& à flumine magno Euphrate usque ad ma-
25 re occidentale erunt termini uestri. Nullus
stabit contra uos: terrorem uestrũ & formi-
dinẽ dabit Dominus Deus uester super oẽm
terrã quã calcaturi estis, sicut locutus est uo-
26 bis. En propono in conspectu uestro hodie
27 benedictionem & maledictionẽ: benedi-
ctionem, si obedieritis mandatis Dñi Dei ve
28 stri, quæ ego hodie præcipio uobis: maledi-
ctionẽ, si non obedieritis mandatis Dñi Dei
uestri, sed recesseritis de uia, quam ego nunc
ostendo uobis, & ambulaueritis post deos
29 alienos, quos ignoratis. Cum uero introdu
xerit te Dominus Deus tuus in terram, ad
Inf. 27.b 12. quam pergis habitandam, pones benedictio
nem super montẽ Garizim, maledictionem
30 super montem Hebal: qui sunt trans Ior-
danem post uiam, quæ uergit ad solis occubi
tum in terra Chananæi, qui habitat in cam-
pestribus contra Galgalam, quæ est iuxta ual
31 lem tendentem & intrantem procul. Vos
enim trãsibitis Iordanem, ut possideatis ter-
ram, quam Dominus Deus uester daturus est
32 uobis, ut habeatis & possideatis illã. Videte
ergo ut impleatis ceremonias, atq; iudicia,
quæ ego hodie ponam in conspectu uestro.

CAPVT XII.

1 HAec sunt præcepta atq; iudicia,
A quæ facere debetis in terra quã
Dominus Deus patrum tuorum
daturus est tibi, ut possideas eã
cunctis diebus quibus super hu
2 mũ gradieris. Subuertite oĩa loca in qbus
coluerunt gentes quas possessuri estis, deos
suos, super mõtes excelsos, & colles, & sub-
3 ter omne lignum frondosum. Dissipate aras
earum, & confringite statuas, lucos igne cõ-
2.Par.7.c 18. burite, & idola cominuite, disperdite nomi-
4 na earũ de locis illis. Non facietis ita Dño
5 Deo uestro: sed ad locũ quem elegerit Dñs
Deus uester de cunctis tribubus uestris, ut po
nat nomen suum ibi, & habitet in eo, uenie-
6 tis: & offeretis in loco illo holocausta, &
uictimas uestras, decimas & primitias ma-
nuum uestrarum, & uota, atque donaria, pri-
7 mogenita boum & ouiũ. Et comedetis ibi
in conspectu Dñi Dei vestri: ac lætabimini in
cunctis ad quæ miseritis manum uos, & do
mus uestræ, in quibus benedixerit uobis Do-
8 minus Deus uester. Nõ facietis ibi, quæ nos
hic facimus hodie, singuli quod sibi rectum
9 uidetur. Neq; enim usque in præsens tẽpus
uenistis ad requiem, & possessionem quã Dñs
10 Deus uester daturus est uobis. Transibitis
B Iordanẽ & habitabitis in terra quã Dñs Deus
uester daturus est uobis, ut requiescatis à cũ
ctis hostibus per circuitũ, & absq; vllo timo-
11 re habitetis in loco quem elegerit Dñs Deus 3.Re. 8.c 29.
vester, vt sit nomen eius in eo. illuc oĩa quæ
præcipio, conferetis holocausta*, & hostias, *vestra 1.
ac decimas, & primitias manuum vestrarũ:
& quicquid præcipuũ est in muneribus, quæ
12 vouistis Domino. Ibi epulabimini coram
Dño Deo vestro, vos & filij ac filiæ vestræ, fa-
muli & famulæ atq; Leuites, qui in vrbibus
vestris *cõmorantur: neque enim habet aliã *commora tur:6.
13 partem & possessionem inter vos. Caue ne
offeras holocausta tua in omni loco quem
14 videris: sed in eo quẽ elegerit Dñs in una
tribuum tuarum offeres hostias, & facies
15 quæcunque præcipio tibi. Si autem come-
dere volueris, & te esus carnium delectaue-
rit, occide, & comede iuxta benedictionem
Domini Dei tui, quam dedit tibi in vrbibus
tuis: siue immundũ fuerit, hoc est maculatũ
& debile: siue mundum, hoc est integrum &
sine macula, quod offerri licet, sicut caprẽã
16 & ceruum, comedes, absque esu duntaxat
sanguinis, quẽ super terram quasi aquam ef-
17 fundes. Non poteris comedere in oppidis
tuis decimã frumenti, & vini, & olei tui, pri-
C mogenita armentorũ & pecorũ, & omnia q̃
uoueris, & sponte offerre volueris, & primi-
18 tias manuũ tuarũ: Sed corã Dño Deo tuo co
medes ea in loco quẽ elegerit Dñs Deus tuus,
tu & filius tuus & filia tua, & seruus & famu
la, atque Leuites, qui manet in vrbibus tuis:
& lætaberis & reficieris corã Domino Deo
tuo in cunctis, ad quæ extenderis manum
19 tuam. Caue ne derelinquas Leuitem in
20 omni tempore quo uersaris in terra. Quan
do dilatauerit Dominus Deus tu' terminos
tuos, sicut locutus est tibi, & volueris vesci Gen.28.c 14.
21 carnibus quas desyderat anima tua: locus Inf. 19.b 9.
autem quem elegerit Dominus Deus tuus vt
sit nomen eius ibi, si procul fuerit, occides
de armentis & pecoribus, quæ habueris, si-
cut præcepi tibi, & comedes in oppidis tuis,
22 vt tibi placet. Sicut comeditur caprea &
ceruus, ita vesceris eis: & mundus & immun
23 dus in commune vescentur. Hoc solum
caue, ne sanguinem comedas sanguis enim
eorum pro anima est: & idcirco non debes
24 animam comedere cum carnibus. Sed su-
25 per terram fundes quasi aquam, vt bene

sit

fit tibi & filijs tuis post te, cum feceris quod
25 placet in conspectu Domini. Quæ autem
D sanctificaueris & voueris Domino, tolles,
& uenies ad locum quem elegerit Dominus,
27 & offeres oblationes tuas carnem & san-
guinem super altare Domini Dei tui: sangui
nem hostiarum * fundes in altari: carnibus — * tuarum.
28 autē ipse vesceris. Obserua & audi omnia
quæ ego præcipio tibi, vt bene sit tibi, & fi-
lijs tuis post te in sempiternum, cùm feceris
quod bonum est & placitū in conspectu Do
29 mini Dei tui. Quando disperdiderit Domi-
nus Deus tuus ante faciē tuā gentes ad quas
ingredieris possidēdas, & possederis eas, atq;
30 habitaueris in terra earum, caue ne imite-
ris eas, postquam te fuerint introeunte sub-
uersæ, & requiras ceremonias earum, dicens:
Sicut coluerunt gētes istæ Deos suos, ita &
31 ego colā. Nō facies similiter Domino Deo — Sup. 4. a. 2. Prou. 30. b 6. 1.
tuo. Omnes enim abominationes quas auer
satur Dominus, fecerunt dijs suis, offerentes
32 filios & filias, & comburentes igni. Quod
præcipio tibi hoc tātum facito Domino: nec
addas quicquam, nec minuas.

CAPVT XIII.

1 SI surrexerit in medio tui prophe
A tes, aut qui somnium vidisse se
dicat, & prędixerit signum at-
2 que portentum, & euenerit
quod locutus est, & dixerit ti
bi, Eamus & sequamur Deos alienos quos
3 ignoras, & seruiamus eis: non audies verba
prophetæ illius aut somniatoris: quia tentat
vos Dominus Deus vester, vt palam fiat vtrū
diligatis eum an non, in toto corde, & in to-
4 ta anima vestra. Dominum Deum vestrum
sequimini, & ipsū timete, & mandata illius
custodite, & audite vocē eius: ipsi seruietis, &
5 ipsi adhærebitis. Propheta autē ille aut fi-
ctor somniorum interficietur: quia locutus
est vt vos auerteret à Domino Deo vestro, q
eduxit vos de terra Aegypti, & redemit uos
de domo seruitutis: vt errare te faceret de
uia quā tibi præcepit Dominus Deus tuus: &
6 auferes malum de medio tui. Si tibi vo-
B luerit persuadere frater tuus, filius matris
tuæ, aut filius tuus vel filia, siue vxor quæ
est in sinu tuo, aut amicus quem diligis, vt
animam tuam, clàm dicens: Eamus, & ser-
uiamus dijs alienis quos ignoras tu & pa-
7 tres tui, cunctarum in circuitu gentiū, quæ
iuxtà vel procul sunt, ab initio vsque ad fi-
8 nem terræ, non acquiescas ei, nec audias,
neq; parcat ei oculus tuus, ut misereris &
9 occultes eum, sed statim interficies. Sit pri — Infr. 17. b 25.
mum manus tua super eum, & post te om-
10 nis populus mittat manum. Lapidibus ob-
C rutus necabitur: quia noluit te abstrahere à
Domino Deo tuo, q eduxit te de terra Ae-
11 gypti, de domo seruitutis: ut omnis Israë
audiens timeat, & nequaquam ultrà faciat
12 quippiam huius rei simile. Si audieris in
una urbium tuarū, quas Dominus Deus tuus
dabit tibi ad habitandum, dicentes aliquos:
13 Egressi sunt filij Belial de medio tui, &
auerterunt habitatores urbis suæ, atque di-
xerūt: Eamus & seruiamus dijs alienis quos
14 ignoratis: quære solicitè, & diligenter re
veritate perspecta, si inueneris certum esse
qđ dicitur, & abominationē hanc opere ppe
15 trattam, statim percuties habitatores vrbis
illius in ore gladij, & delebis eam, omniaq;
16 quæ in illa sunt, vsque ad pecora. Quicquid
etiā suppellectilis fuerit, congregabis in me-
dio platearum eius, & cū ipsa ciuitate succē
des, ita ut uniuersa consumas Domino Deo
tuo, & sit tumulus sempiternus. non ædifica
17 bitur amplius, & non adhærebit de illo ana
themate quicquā in manu tua, vt auertatur
Dominus ab ira furoris sui, & misereatur
tui, multiplicetq; te, sicut iurauit patribus
18 tuis, qñ audieris uocem Domini Dei tui, cu
stodiens omnia præcepta eius, quæ ego præ-
cipio tibi hodie, ut facias quod placitum est
in conspectu Domini Dei tui.

CAPVT XIIII.

1 FILII estote Domini Dei uestri: — Sup. 7. a. 6 Infr. 26. d 18.
A non vos incideritis, nec facietis
2 caluitiū super mortuo. quoniā
populus sanctus es Dño Deo
tuo: & te elegit ut sis ei in popu
lum peculiarem de cunctis gētibus quæ sunt
3 super terram. Ne comedatis quæ immūda — Leui. 11. a 2.
4 sunt. Hoc est animal quod comedere debe-
5 tis: Bouem, & ouem, & capram, ceruum, &
capream, bubalum, tragelaphum, pygargum,
6 orygem, camelopardalum. Omne animal
quod in duas partes findit vngulam, & rumi
7 nat, comedetis. De his autem quæ rumināt,
& ungulam non findunt, hæc comedere non
debetis, camelum, leporem, chœrogryllum:
quia ruminant, & non diuidunt ungulam, im
8 munda erunt vobis. Sus quoq; quoniam di
B uidit vngulam, & non ruminat, immunda e-
rit. carnibus eorum non uescemini, & cada-
9 uera non tangetis. Hæc comedetis ex oībus
quæ morantur in aquis. Quæ habent pinnu-
10 las & squamas comedite. Quæ absq; pinnu
lis & squamis sunt, ne comedatis, qa immū-
11 di sunt. Omnes aues mundas comedite.
12 immundas ne comedatis; aquilam scilicet,
13 & gryphem, & halliæetum, ixon, & uultu-
14 rem, ac miluum iuxta genus suum: & om-
15 ne coruini generis, & struthionem, ac no-
ctuā, & larum, atque accipitrem iuxta genus
16 suum: herodium, ac cygnum, & ibin, ac
17 mergulum, porphyrionem, & nycticoracem,
18 onocrotalum, & charadrium, singula in ge
nere suo, upupam quoq;, & uespertilionē.
19 Et omne quod reptat & pennulas habet,
20 immundum erit, & non comedetur. Om-
21 ne quod mundum est, comedite. Quicquid
C autem morticinum est, ne uescamini ex eo.
Peregrino qui intra portas tuas est, da ut co-
medat, aut uende ei, quia tu populus sanctus
Domini Dei tu es. Non coques hœdum in la
22 cte matris suæ. Decimā partem separabis — Exod. 23. c 19. & 34. d 26.
de cunctibus fructibus tuis, q̄ nascunt in ter
23 ra per annos singulos, & comedes in cōspe
ctu Dñi Dei tui in loco quē elegerit, vt in eo

nomen

nomen illius inuocetur, decimam frumenti
tui,& vini, & olei,& primogenita de armen
*offeres:4 tis,& ouibus tuis:*vt discas timere Dominũ
24 Deum tuum oĩ tempore. Cum aũt longior
fuerit via, & locus quem elegerit Dominus
Deus tuus, tibiq; benedixerit, nec potueris
Mat.18.c 25 ad eum hæc cuncta portare: vendes omnia,
10. D & in precium rediges.portabisq; manu tua,
& proficiscẽris ad locũ quem elegerit Domi
26 nus Deus tuus: & emes ex eadem pecunia
quicquid tibi placuerit,siue ex armẽtis, siue
ex ouibus.vinum quoque,& siceră,& omne
quod desiderat anima tua: & comedes corã
Domino Deo tuo,& epulaberis tu,& domus
27 tua,& Leuita qui intra portas tuas est. caue
ne derelinquas eũ,quia non habet aliam par
28 tem in possessione tua.Anno tertio separa-
bis aliam decimam ex omnibus quæ nascun
tur tibi eo tempore:& repones intra ianuas
29 tuas.Venietq; Leuites, qui aliam nõ habet
partem nec possessionem tecum, & peregri-
nus ac pupillus,& vidua, q intra portas tuas
sunt,& comedent,& saturabũtur: vt benedi
cat tibi Dominus Deus tuus in cunctis ope-
ribus manuum tuarum quæ feceris.

CAPVT XV.

1 SEPTIMO anno facies remissio-
A nem, quæ hoc ordine celebra-
2 bitur. Cui debetur aliquid ab
amico vel proximo, ac fratre
suo, repetere non poterit, quia
3 annus remissionis est Domini. A peregrino
& aduena exiges: ciuem & propinquũ repe-
4 tendi non habebis potestatem. Et oino in-
digens & mendicus non erit inter vos vt be-
-13. nedicat tibi Dominus Deus tuus in terra q̃
5 traditurus est tibi in possessionem. Si tamẽ
audieris vocem Domini Dei tui,& custodie-
ris vniuersa quæ iussit,& quæ ego hodie præ
6 cipio tibi, benedicet tibi, vt pollicitus est.
B Fœnerabis Gentibus multis, & ipse à nullo
accipies mutuum.Dominaberis nationibus
7 plurimis,& tui nemo dominabitur.Si vnus
de fratribus tuis,qui morantur intra portas
ciuitatis tuæ in terra quam Dñs Deus tuus
daturus est tibi, ad paupertatem deuenerit:
non obdurabis cor tuum,nec contrahes ma-
Mat.5.g 8 num, sed aperies eam pauperi, & dabis mu-
42. 9 tuum quo eum indigere perspexeris. Caue
Luc.6.c ne fortè subrepat tibi impia cogitatio,& di-
34. cas in corde tuo,Appropinquat septimus an
nus remissionis,& auertas oculos tuos à pau
pere fratre tuo,nolens ei quod postulat,mu-
tuum commodare,ne clamet cõtra te ad Do
10 minum, & fiat tibi in peccatum. Sed dabis
ei:nec ages quippiam callidè in eius necessi-
tatibus subleuandis:vt benedicat tibi Domi
*opere, 1. nus Deus tuus in omni *tempore,& in cun
Mat.26.a 11 ctis,ad quæ manum miseris. Non deerunt
11. pauperes in terra habitationis tuæ: idcirco
ego præcipio tibi, vt aperias manum fratri
Exo.21.a tuo egeno & pauperi,qui tecum versatur in
2. 12 terra. Cùm tibi venditus fuerit frater tuus
Ier.34.c C Hebræus, aut Hebræa, & sex annis seruierit
4. tibi, in septimo anno dimittes eũ liberum:

13 & quem libertate donaueris, nequaquam
14 vacuum abire patieris: sed dabis uiaticũ de
gregibus, & de area & torculari tuo,quibus
15 Dominus Deus tuus benedixerit tibi. Me-
mento q & ipse seruieris in terra Aegypti,
& liberauit te Dominus Deus tuus, & idcir
16 co ego nunc præcipio tibi. Sin aũt dixerit:
Nolo egredi: eo q diligat te,& domũ tuam,
17 & bene sibi apud te esse sentiat: assumes
subulam & perforabis aurem eius in ianua
domus tuæ, & seruiet tibi usq; in æternũ:an
18 cillæ quoq; similiter facies.Non auertas ab
eis oculos tuos quãdo dimiseris eos liberos:
quoniam iuxta mercedẽ mercenarij per sex
annos seruiuit tibi,ut benedicat tibi Domi-
nus Deus tuus in cunctis operibus quę agis.
19 De primogenitis quæ nascuntur in armen-
D tis & ouibus tuis,quicquid est sexus mascu
lini,sanctificabis Dño tuo. Nõ operaberis in
primogenito bouis,& non tondebis primo-
20 genita ouium.In conspectu Dñi Dei tui co Leu.22.c
medes ea per annos singulos in loco quẽ ele 21.
21 gerit Dominus,tu & domus tua. Sin autem Eccl.35.b
habuerit maculam,& uel claudum fuerit uel 14.
cæcum,aut in aliqua parte deforme uel debi
22 le,non immolabitur Domino Deo tuo.Sed
intra portas urbis tuæ comedes illud: tã mũ
dus, quàm immundus similiter uescẽtur eis
23 quasi caprea, & ceruo. Hoc solum obserua-
bis,ut sanguinem eorum non comedas, sed
effundes in terram quasi aquam.

CAPVT XVI.

1 OBSERVA mensem nouarum fru-
A gum, & verni primum tẽporis,
vt facias Phase Domino Deo
tuo:quoniam in isto mense edu-
xit te Dominus Deus tuus de
2 Aegypto nocte. Immolabisq; Phase Domi-
no Deo tuo, de ouibus, & de bobus in loco
quem elegerit Dñs Deus tuus, vt habitet no
3 men eius ibi.Non comedes in eo panem fer
mentatum: Septem diebus comedes absq; fer
mento afflictionis panẽ,qm in pauore egres-
sus es de Aegypto: vt memineris diei egres-
sionis tuæ de Aegypto omnibus diebus vitæ
4 tuæ. Non apparebit fermentatũ in oĩbus ter
minis tuis septem diebus, & non remanebit
de carnibus eius quod immolatum est vespe
5 rè in die primo,vsq; manè.Non poteris im-
molare Phase in qualibet vrbiũ tuarũ, quas
6 Dominus Deus tuus daturus est tibi, sed in
B loco quẽ elegerit Dominus Deus tuus, vt ha
bitet nomen eius ibi:immolabis Phase vespe
rè ad solis occasum, qñ egressus es de Aegy-
7 pto. Et coques,& comedes ĩ loco quẽ elege
rit Dominus Deus tuus,maneq; consurgens
8 vades in tabernacula tua.Sex diebus come-
des azyma:& in die septima quia collecta est
9 Domini Dei tui,non facies opus.Septẽ heb- Leui.23.c
domadas numerabis tibi ab ea die qua falcẽ 15.
10 in segetem miseris,& celebrabitis diem fe-
stum hebdomadarũ Domino Deo tuo, obla-
tionem spontaneam manus tuæ, quam offe-
11 res iuxta benedictionẽ Domini Dei tui: &
epulaberis coram Domino Deo tuo,tu,& fi-

lius

lius tuus, & filia tua, & seruus tuus, & ancil-
la tua, & Leuites, qui est intra portas tuas, &
aduena ac pupillus & uidua, qui morantur
vobiscum: in loco quem elegerit Dominus
12 Deus tuus, ut habitet nomen eius ibi: & re
C cordaberis quoniam seruus fueris in Aegy-
pto: custodiesq́; , ac facies q̃ præcepta sunt.
13 Solennitatem quoque tabernaculorum ce
lebrabis per septem dies, quando collegeris
14 de area & torculari fruges tuas: & epula-
beris in festiuitate tua, & filius tuus, & filia
tua, & seruus tuus, & ancilla: Leuites quoq;,
& aduena, ac pupillus, ac uidua, q intra por-
15 tas tuas sunt. Septem diebus Domino Deo
tuo festa celebrabis in loco quem elegerit
Dominus, benedicetque tibi Dominus Deus
tuus in cũctis frugibus tuis, & in omni ope-
16 re manuum tuarum, eris q́; in lætitia. Tri-
D bus uicibus per annum apparebit omne ma
sculinum tuum in cõspectu Domini Dei tui
in loco quem elegerit, in solennitate azy-
morum, & in solennitate hebdomadarũ, &
in solennitate tabernaculorum. Non appa- ‖Exo. 23. b 15. 34. c. 23
17 rebis ante Dominum uacuus: sed offeret Eccl. 16. b 6.
unusquisq; secundum quod habuerit iuxta
benedictionem Domini Dei sui, quã dederit
18 ei. Iudices & magistros constitues in om-
nibus portis tuis, quas Dominus Deus tuus
dederit tibi per singulas tribus tuas: ut iudi-
19 cent populum iusto iudicio. Nec in alterã
partem declinent. Non accipies personã, nec ‖Supr. 1. c 17.
munera: quia munera excæcant oculos sa- Leui 19. c 15.
20 pientum, & mutant uerba iustorum. Iuste Exo. 23. a 8.
quod iustum est persequẽris, ut uiuas, & pos Eccl. 20. d 23.
sideas terram quam Dominus Deus tuus de-
21 derit tibi. Non plantabis lucum & omnem
22 arborem iuxta altare Domini Dei tui. Nec
facies tibi, atque constitues statuam: quæ ‖quam s.
odit Dominus Deus tuus.

CAPVT XVII.

1 NON immolabis Dño Deo tuo
A bouem & ouem in quo est ma-
cula, aut quippiam uitij: quia
abominatio est Domino Deo
2 tuo. Cum reperti fuerint apud
te intra unã portarũ tuarum, quas Dominus
Deus dabit tibi, vir aut mulier, qui faciãt ma
lũ in conspectu Domini Dei tui, & transgre-
3 diantur pactum illius, vt vadant & seruiant
dijs alienis, & adorent eos, Solẽ & Lunã, &
4 omnem militiam cœli, quæ non præcepi: &
hoc tibi fuerit nunciatum, audiensq́; inqui-
sieris diligenter, & uerum esse repereris, &
5 abominatio facta est in Israël: educes virũ
ac mulierẽ, qui rem sceleratissimã perpetra-
rũt, ad portas ciuitatis tuæ, & lapidibus ob-
6 ruentur. In ore duorum, aut trium testium ‖Infr. 19. d 15.
B peribit q interficietur. Nemo occidatur, vno Mat. 18. b 16.
7 contra se dicente testimonium. Manus te- 2. Cor. 13. a 1.
stium prima interficiet eum, & manus reli-
qui populi extrema mittetur, vt auferas ma- Sup. 13. b 9.
8 lum de medio tui. Si difficile, & ambiguum
apud te iudicium esse prospexeris inter san-
guinem & sanguinem, causam & causam, le
prãm & non leprã, & iudicum inter portas
tuas uideris verba variari: surge & ascẽde ad
9 locũ quẽ elegerit Dñs Deus tuus: Veniesq́; ‖2. Par. 19. c. 18.
ad sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicẽ,
qui fuerit illo tempore: quæresq; ab eis, qui
10 indicabunt tibi iudicij ueritatem. Et facies
quodcũque dixerint qui præsunt loco quem
11 elegerit Dñs, & docuerint te iuxta legem
C eius, sequerisq́; sententiam eorum. Nec de-
clinabis ad dexteram, neque ad sinistram.
12 Qui autem superbierit, nolẽs obedire sacer
dotis imperio, qui eo tẽpore ministrat Dño
Deo tuo: ex decreto iudicis morietur homo
13 ille, & auferes malum de Israël: cunctusq́;
populus audiens timebit, ut nullus deinceps
14 intumescat superbia. Cum ingressus fueris
terram, quam Dñs Deus tuus dabit tibi, &
possederis eam, habitaueris q́; in illa, & dixe
ris; Constituam super me regem, sicut habẽt
15 omnes per circuitum nationes: eum consti
tues quem Dñs Deus tuus elegerit de nume
ro fratrum tuorum. Non poteris alterius gẽ-
tis hominem regem facere, qui non sit fra-
16 ter tuus. Cumq; fuerit constitutus nõ multi
D plicabit sibi equos, nec reducet populũ in
Aegyptũ, equitatus numero subleuatus, præ-
sertim cum Dñs præceperit uobis, ut nequa-
quam amplius per eandem uiam reuertami-
17 ni. Non habebit uxores plurimas, quæ alli-
ciant animũ eius, neq; argenti & auri immẽ-
18 sa pondera. Postquam autem sederit in so-
lio regni sui, describet sibi Deuteronomiũ le
gis huius in uolumine, accipiens exemplar à
19 sacerdotibus Leuiticæ tribus, & habebit se-
cum, legetque illud omnibus diebus uitæ
suæ, ut discat timere Dñm Deum suum, & cu
stodire uerba & ceremonias eius, quæ in lege
20 præcepta sunt. Nec eleuetur cor eius in su-
perbiam super fratres suos, neque declinet in
partem dexterã, uel sinistram, ut longo tem-
pore regnet ipse & filius eius super Israël. ‖filij s.

CAPVT XVIII.

1 NON habebunt sacerdotes &
A Leuitæ, & oẽs qui de eadem
tribu sunt, partem & hæredi
tatem cum reliquo Israël,
quia sacrificia Dñi & obla ‖Sup. 10. b 9.
2 tiones eius comedẽt. & ni
hil aliud accipiẽt de posses- ‖Num. 18. c. 20.
sione fratrũ suorum. Dñs enim ipse est hæ- 1. Cor. 9. b 13.
3 reditas eorum: sicut locutus est illis. Hoc e-
rit iudicium sacerdotum à populo, & ab his Num. 18. c 10.
qui offerunt uictimas, siue bouem, siue ouẽ
immolauerint, dabunt sacerdoti armum ac
4 uentriculũ: primitias frumẽti, uini, & olei,
5 & lanarum partem ex ouium tonsione. Ip-
sum enim elegit Dñs Deus tuus de cũctis tri-
bubus tuis, ut stet, & ministret nomini Domi
6 ni ipse & filij eius in sempiternum. Si exie-
B rit Leuites ex una urbium tuarum ex omni
Israël in qua habitat, & uoluerit uenire, desi
7 derans locum quẽ elegerit Dominus, mini-
strabit in nomine Domini Dei sui, sicut oẽs
fratres eius Leuitæ, qui stabunt eo tẽpore co
8 ram Domino. Partem ciborum eandem ac-
cipiet quam & cæteri: excepto eo quod in ur

be sua

be sua ex paterna ei successione debetur.
9 Quando ingressus fueris terram quam Dñs
Deus tuus dabit tibi, caue ne imitari velis
Leui. 20. d 27. 10 abominationes illarum gētium, nec inue
niatur in te qui lustret filium suum, aut filiā
ducens per ignem: aut qui ariolos sciscitetur
& obseruet somnia, atq; auguria, nec sit ma-
11 leficus, nec incantator, neq; qui pythones
1. Reg. 28. b. 7. C consulat, nec diuinos, & quærat à mortuis
12 veritatem. Omnia enim hæc abominatur
Dñs, propter istiusmodi scelera delebit eos
13 in introitu tuo. Perfectus eris, & absque
14 macula cum Domino Deo tuo. Gentes istæ
quarum possidebis terram, augures & diui-
nos audiunt, tu autē à Domino Deo tuo ali-
Ioan. 1. g 45. 15 ter institutus es. PROPHETAM de gen
Act. 3. d te tua, & de fratribus tuis sicut me, suscita-
22. 7. e. 37. 16 bit tibi Dñs Deus tuus: ipsum audies. Vt
Exo. 20. d 19. petisti à Domino Deo tuo in Horeb, quando
concio congregata est, atq; dixisti: Vltrà nō
audiam vocem Domini Dei mei, & ignē hūc
maximum amplius non videbo, ne moriar,
17 & ait Dominus mihi: Bene omnia sunt lo-
Ioan. 1. g 45. 18 cuti. Prophetam suscitabo eis de medio fra
trum suorum similem tui: & ponam verba
mea in ore eius, loqueturq; ad eos oīa quæ
19 præcepero illi. Qui autem verba eius, quæ lo
quetur in nomine meo audire noluerit, ego
20 vltor existam. Propheta autem qui arrogan
D tia deprauatus voluerit loqui in nomine
meo, quæ ego non præcepi illi vt diceret, aut
ex nomine alienorum deorū, interficietur.
21 Quod si tacita cogitatione respōderis, Quo
modo possum intelligere verbum quod Dñs
22 nō est locutus? hoc habebis signum, Quod
in nomine Domini propheta ille prædixerit:
& non euenerit: hoc Dominus non est locu-
tus, sed per tumorem animi sui propheta cō-
finxit, & idcirco non timebis eum.

CAPVT XIX.

Num. 35. b 13. 1 CVM disperdiderit Dñs Deus tuus
Ios. 20. a. 8 A Gentes, quarum tibi traditu-
carum. 1. rus est terram, & possederis
Ezec. 21. e 13. eam, habitaueris; in vrbibus
2 eius, & in ædibus: tres ciuita-
tes separabis tibi in medio terræ, quam Do-
minus Deus tuus dabit tibi in possessionē,
3 sternens diligenter viam: & in tres æquali-
ter partes totam terræ tuæ prouinciam diui-
des: vt habeat è vicino, qui propter homici-
dium profugus est, quo possit euadere:
4 Hæc erit lex homicidæ fugientis, cuius vita
seruanda est. Qui percusserit proximū suum
nesciens, & qui heri & nudiustertius nul-
lum cōtra eum odiū habuisse comprobatur:
5 sed abijsse cum eo simpliciter in syluam
ad ligna cædenda, & in succisione lignorum
securis fugerit manu, ferrumque lapsum de
manubrio amicum eius percusserit, & occi-
derit: hic ad vnam supradictarum vrbium cō
6 fugiet, & viuet: ne forsitan proximus eius,
B cuius effusus est sanguis, dolore stimula-
tus, persequatur, & apprehendat eum si lon-
gior via fuerit, & percutiat animā eius, qui
non est reus mortis, quia nullū contra eum,
qui occisus est, odium prius habuisse mōstra
7 tur. Idcirco præcipio tibi, vt tres ciuitates
8 equalis inter se spacij diuidas. Cum autē di
latauerit Dns Deus tuus terminos tuos, si-
cut iurauit patribus tuis, & dederit tibi cun
9 ctā terrā quam eis pollicitus est, (si tamē cu Gen. 28. c. 4.
stodieris mandata eius, & feceris quæ hodie
præcipio tibi, vt diligas Dominum Deū tuū, Sup. 12. e. 0.
& ambules in vijs eius omni tempore) ad-
C des tibi tres alias ciuitates, & supradictarū Ios. 20. s 7.
10 triū vrbium numerum duplicabis. Vt non
effundatur sanguis innoxius in medio ter-
re, quam Dñs Deus tuus dabit tibi posiden
11 dam, ne sis sanguinis reus. Si quis autem Nu. 35. c 20.
hodio habens proximum suum insidiatus
fuerit, vitæ eius, insurgensq; percusserit illū,
& mortuus fuerit, fugeritque ad unam de
12 supradictis urbibus, mittent seniores ciui-
tatis illius, & arripient eum de loco effugij,
tradentq; in manu proximi, cuius sanguis
13 effusus est, & morietur. Non misereberis
eius, & auferes innoxium sanguinem de noxium.
14 Israël, vt bene sit tibi. Non assumes &
transferes terminos proximi tui quos fixe-
runt priores in possessione tua, quam Domi
nus Deus tuus dabit tibi in terram quam ac
15 ceperis possidendam. Non stabit testis v- Sup. 17. b 6.
nus contra aliquem, quicquid illud peccati,
& facinoris fuerit: sed in ore duorum aut Mat. 18. b
16 trium testium stabit omne verbum. Si ste- 16.
terit testis mendax contra hominem, accu- Ioa. 8. b. 17
17 sans eum præuaricationis, stabunt ambo 2. Cor. 13. a 1.
quorum causa est, ante Dominum in conspe
ctu sacerdotum & iudicū, qui fuerint in die- Heb. 10. e
18 bus illis. Cumq; diligentissimè perscrutan 28.
tes, inuenerint falsum testem dixisse contra Dan. 13. g
19 fratrem suum mendacium: reddent ei si- 61.
cut fratri suo facere cogitauit, & auferes ma Matt. 5. f
20 lum de medio tui. Vt audientes cæteri ti- 38.
morem habeant, & nequaquam talia audeāt Prou. 19. a
21 facere. * Non misereberis eius, sed ani- 5.
mam pro anima, oculum pro oculo, dentem *Et 2.
pro dente, manum pro manu, pedem pro pe- Exo. 21. c
de exiges. 24.
Leu. 24. d 20.

CAPVT XX.

1 SI exieris ad bellum cōtra hostes
A tuos, & videris æquitatus & cur
rus, & maiorē quàm tu habeas,
aduersarij exercitus multitudi-
nem, non timebis eos: quia Do-
minus tuus tecum est, qui eduxit te de ter-
2 ra Aegypti. Appropinquante autem iam
prælio, stabit sacerdos ante aciem, & sic lo-
3 quetur ad populum: Audi Israël, vos hodie
cōtra inimicos vestros pugnam cōmittitis,
non pertimescat cor vestrum, nolite metue-
4 re, nolite cedere, nec formideris eos: quia
B Dominus Deus vester in medio vestri est, &
pro vobis contra aduersarios dimicabit,
5 vt eruat vos de periculo. Duces quoque
per singulas turmas audiēte exercitu procla
mabūt: Quis est homo qui ædificauit do 1. Ma. 3. g 56.
mum nouam, & non dedicauit eam? vadat,
& reuertatur in domum suam, ne fortè mo-
6 riatur in bello, & alius dedicet eam. Quis

est homo

Leui.19.a 9. est homo qui plantauit vineam, & nerdum
fecit eam esse cōmunem, de qua vesci oībus
liceat? vadat,& reuertaī in domū suā: ne for
te moriatur in bello,& alius homo eius fun-
7 gatur officio. Quis est homo qui despondit
vxorē,& non accepit eā? vadat,& reuertatur
in domum suam, ne fortè moriatur in bello,
8 & alius homo accipiat eam. His dictis ad-
Iud.7.a.3 dent reliqua,& loquentur ad populū. Quis
est homo formidolosus, & corde pauido? va
dat,& reuertatur in domum suam,ne pauere
faciat corda fratrum suorum, sicut ipse timo
9 re perterritus est. Cumq; siluerint duces e-
xercitus,& finem loquēdi fecerint,vnusquis-
C que suos ad bellandum cuneos præparabit.
10 Si qñ accesseris ad expugnandam ciuitatē,
11 offeres ei primū pacē. Si receperit, & ape-
ruerit tibi portas,cunctus populus,qui in ea
12 est,saluabitur,& seruiet tibi sub tributo. Sin
autem fœdus inire noluerit, & cœperit con
13 tra te bellum, oppugnabis eam. Cumq;
tradiderit Dominus Deus tuus illam in ma-
nu tua, percuties omne quod ī ea generis ma
14 sculini est, in ore gladij, absque mulie-
ribus & infantibus, iumentis & cæteris quæ
in ciuitate sunt. Omnem prædam exerci-
tui diuides, & comedes de spolijs hostium
tuorum,quæ Dominus Deus tuus dederit ti-
15 bi. Sic facies cunctis ciuitatibus quæ à te
procul valde sunt, & non sunt de his vrbi-
16 bus quas in possessionem accepturus es. De
D his autem ciuitatibus quæ dabuntur tibi,nul
17 lum omnino permittes viuere, sed in-
terficies in ore gladij, Hethæum videlicet,
& Amorrhæum, & Chananæum, Phere-
zæum, & Heuæum, & Iebusæum, sicut præ-
18 cepit tibi Dominus Deus tuus: ne fortè do-
ceant vos facere cūctas abominationes quas
ipsi operati sunt dijs suis, & peccetis in Do-
19 minum Deum vestrum. Quādo obsederis
ciuitatē multo tēpore, & munitionibus cir-
cundederis vt expugnes eam,non succides ar
bores de quibus vesci potest,nec securibus p
circuitum debes vastare regionem:quoniam
lignum est,& non homo, nec potest bellan-
20 tium contra te augere numerum. Si qua
autem ligna nō sunt pomifera, sed agrestia,
& in cæteros apta vsus,succide, & instrue ma
chinas, donec capias ciuitatem quæ contra
te dimicat.

CAPVT XXI.

1 QVANDO inuentū fuerit in ter-
A ra quam Dñs Deus tuus datu-
rus est tibi,hominis cadauer oc
cisi, & ignorabitur cædis reus,
2 egredientur maiores natu, &
iudices tui,& metientur à loco cadaueris sin
3 gulatum per circuitum spacia ciuitatum: &
quam viciniorem cæteris esse perspexerint,
seniores ciuitatis illius tollēt vitulam de ar
mento,quæ nō traxit iugum, nec terram sci
4 dit vomere, & ducent eam ad vallem aspe-
ram,atq; saxosam, quæ nunquam arata est,
nec sementem recepit,& cædent in ea ceruī-
5 ces vitulæ: accedentq; sacerdotes filij Leui,
quos elegerit Dñs Deus tuus vt ministrēt ei,
& benedicant in nomine eius, & ad verbum
eorum omē negocium pendeat: & quicquid -7.
6 mundum vel immundum est,iudicetur. Et
B venient* maiores natu ciuitatis illius ad in- * omnes 1.
terfectum, lauabuntq; manus suas super vi-
7 tulam,quæ in valle percussa est, & dicēt: Ma
nus nostræ non effuderunt sanguinem hūc,
8 nec oculi viderūt. propitius esto populo tuo
Israël, quē redemisti Domine, & ne reputes
sanguinem innocentem in medio populi tui
Israel. Et auferetur ab eis reatus sanguinis:
9 tu autem alienus eris ab innocentis cruore
qui fusus est, cum feceris quod præcepit Do-
10 minus. Si egressus fueris ad pugnam contra
inimicos tuos, & tradiderit eos Dñs Deus
11 tuus in manu tua,captiuosq; duxeris, & vi
deris in numero captiuorum mulierem pul-
chram,& adamaueris eam,voluerisq; habe-
12 re vxorem, introduces eam in domū tuam:
C quæ radet cæsariem & circuncidet vngues,
13 & deponet vestem in qua capta est: sedēsq;
in domo tua, flebit patrem & matrem suam
vno mense, & postea intrabis ad eam,dor-
14 miesq; cum illa,& erit vxor tua. Si autē po
stea non sederit animo tuo,dimittes eam li-
beram,nec vendere poteris pecunia, nec op-
primere per potentiam:quia humiliasti eam,
15 Si habuerit homo vxores duas, vnam dile-
ctam, & alteram odiosam, *genuerintque ex * genue-
eis liberos,& fuerit filius odiosæ primogeni rint q. ex
16 tus, volueritq; substantiam inter filios suos eo 4.
diuidere, nō poterit filium dilectæ facere pri
17 mogenitum,& præferre filio odiosæ, sed fi-
lium odiosæ agnoscet primogenitum, & da- 1.Par.5.a
bitq; ei de his quæ habuerit cuncta duplicia. 1.
iste est enim principiū liberorū eius, & huic
18 debentur primogenita. Si genuerit homo fi
lium contumacem & proteruum, qui nō au
dierit patris ac matris imperium, & coërci-
19 tus obedire contempserit: apprehendēt eū,
D & ducēt ad seniores ciuitatis illius,& ad por
20 tā iudicij, dicētq; ad eos: Filius noster iste
proteruus & cōtumax est, monita nostra au
dire cōtēnit, comessationibus vacat & luxu
21 riæ, atque conuiuijs: lapidibus eum obruet
populus ciuitatis,& morietur, vt auferatis ma
lū de medio vestri,& vniuersus Israël audiēs
22 pertimescat. Quādo peccauerit homo quod
morte plectendum est,& adiudicatus morti,
23 appensus fuerit in patibulo: non permane-
bit cadauer eius in ligno,sed in eadem die se Galat.3.b
pelietur: quia maledictus à Deo est,qui pē- 13.
det in ligno, & nequaquā contaminabis ter-
ram tuam quā Dominus Deus tuus dederit
tibi in possessionem.

CAPVT XXII.

1 NON videbis bouem fratris tui, Exod.23.a
A aut ouem errantem, & præteri- 4.
2 bis:sed reduces fratri tuo, etiā- Tob.2.c.21
si non est propinquus frater tu-
us,nec nosti eū: duces in domū
tuam, & erunt apud te quamdiu quærat ea
3 frater tuus, & recipiat. Similiter facies de
asino,& de vestimento,& de omni re fratris
tui quæ perierit: si inueneris eā, ne negligas

4 quasi alienam. ¶ Si uideris asinum fratris tui
aut bouem cecidisse in uia, non despicies, sed
5 subleuabis cum eo. ¶ Non induetur mulier ue-
ste uirili, nec uir utetur ueste fœminea: abo-
minabilis enim apud Deũ est qui facit hæc.
6 ¶ Si ambulans per uiam, in arbore uel in terra
nidum auis inueneris, & matrem pullis, uel
ouis desuper incubantem, non tenebis eam
7 cum filijs, ¶ sed abire patiaris, captos tenẽs fi-
lios: ut bene sit tibi, & longo uiuas tempore.
8 ¶ Cum ædificaueris domum nouã, facies mu-
rum tecti per circuitũ: ne effundatur sangu.s
in domo tua, & sis reus labẽte alio, & in præ-
9 ceps ruente. ¶ Non seres uineam tuam altero
B semine: ne & sementis quam seuisti, & quæ
nascuntur ex uinea, pariter sanctificentur.
10 ¶ Non arabis in boue simul & asino. ¶ Non
11 indueris uestimẽto quod ex lana linoq; con
12 textum est. ¶ Funiculos in fimbrijs facies per
13 quatuor angulos pallij tui quo operiris. ¶ Si
duxerit uir uxorem, & postea odio habuerit
14 eam, ¶ quæsieritq; occasiones quibus dimit-
tat eam, obijciens ei nomen pessimum, & di
xerit: Vxorem hanc accepi, & ingressus ad eã
15 non inueni uirginem: ¶ tollent eam pater &
mater eius, & ferẽt secum signa uirginitatis
16 eius ad seniores vrbis, qui in porta sunt: ¶ &
dicet pater: Filiam meam dedi huic vxorem:
17 quam quia odit, ¶ imponit ei nomen pessi-
mum, vt dicat, Non inueni filiam tuam virgi
nem: & ecce hæc sunt signa virginitatis filiæ
C meæ. Expãdent vestimentũ corã senioribus
18 ciuitatis: ¶ apprehẽdẽtq; senes vrbis illius vi-
19 rum, & verberabunt illum, ¶ condemnantes
insuper centum siclis argenti, quos dabit pa-
tri puellæ, quoniam diffamauit nomen pessi
mum super virginem Israël: habebitq; eam
vxorem, & non poterit dimittere eam omni
20 bus diebus vitæ suæ. ¶ Quod si verum est qđ
obijcit, & non est in puella inuenta virgini-
21 tas: ¶ eijcient eam extra fores domus patris
sui, & lapidibus obruent viri ciuitatis illius,
& morietur, quoniam fecit nefas in Israël vt
fornicaretur in domo patris sui, & auferes
Leui. 20. b 22 malum de medio tui. ¶ Si dormierit vir cum
10. vxore alterius, vterque morietur, id est,
adulter & adultera: & auferes malum de Is-
23 raël. ¶ Si puellam virginem desponderit vir,
D & inuenerit eam aliquis in ciuitate, & con-
24 cubuerit cum ea, ¶ educes vtrunque ad por-
tam ciuitatis illius, & lapidibus obruentur:
puella, quia non clamauit, cùm esset in ciui-
tate: vir, quia humiliauit vxorem proximi
25 sui: & auferes malum de medio tui. ¶ Sin
autem in agro reperierit vir puellam quæ de-
sponsata est, & apprehendens concubuerit
26 cum ea, ipse morietur solus: ¶ puella nihil
patietur, nec est rea mortis: quoniam sicut
latro consurgit contra fratrem suum, & occi
dit animam eius, ita & puella perpessa est,
27 ¶ sola erat in agro: clamauit, & nullus affuit
28 qui liberaret eam. ¶ Si inuenerit vir puellam
virginem, quæ non habet sponsum, & appre-
hendens concubuerit cum illa, & res ad iudi
Exo. 22. a 29 cium venerit: ¶ dabit qui dormiuit cum ea,
16. patri puellæ quinquaginta siclos argenti, &
habebit eam vxorem, quia humiliauit illã:
non poterit dimittere eam cunctis diebus vi
30 tæ suæ. ¶ Non accipiet homo vxorem patris
sui, nec reuelabit operimentum eius.

CAPVT XXIII.

1 NON intrabit eunuchus attritis
A uel amputatis testiculis, & ab-
scisso uerétro ecclesiam Domi-
2 ni. ¶ Non ingredietur manzer,
hoc est, de scorto natus, in eccle
siam Domini vsq; ad decimam generationẽ.
3 ¶ Ammonites & Moabites etiam post deci-
mam generationem non intrabunt ecclesiã
4 Domini, in æternum: ¶ quia noluerunt vo-
bis occurrere cum pane & aqua in uia quan-
do egressi estis de Aegypto: & quia conduxe-
runt contra te Balaam filium Beor de Meso
5 potamia Syriæ, ut malediceret tibi: ¶ & no- *Num. 22. a 5.*
luit Dominus Deus tuus audire Balaam, uer
titq; maledictionem eius in benedictionem
6 tuam, eo ꝙ diligeret te. ¶ Non facias cum eis
B pacem, nec quæras eis bona cunctis diebus
7 uitæ tuæ in sempiternum. ¶ Non abomina-
beris Idumæum, quia frater tuus est: nec Ae-
8 gyptiũ, quia aduena fuisti in terra eius. ¶ Qui
nati fuerint ex eis, tertia generatione intra-
9 bunt in Ecclesiam Domini. ¶ Quando egres-
sus fueris aduersus hostes tuos in pugnã, cu-
10 stodies te ab omni re malã: ¶ Si fuerit inter
uos homo qui nocturno pollutus sit somnio,
11 egredietur extra castra, ¶ & non reuertetur
priusquã ad uesperam lauetur aqua, & post
12 solis occasum regredietur in castra. ¶ Habe-
bis locum extra castra, ad quẽ egrediaris ad
13 requisita naturæ, ¶ gerens paxillum in bal-
theo: cumq; sederis, fodies per circuitum,
14 & egesta humo operies: ¶ quo releuatus es.
C (Dominus enim Deus tuus ambulat in me-
dio castrorum *, ut eruat te, & tradat tibi ini *tuorũ 7.*
micos tuos) & sint castra tua sancta, & nihil
in eis appareat fœditatis, ne derelinquat te.
15 ¶ Non trades seruum Domino suo, qui ad te
16 confugerit, ¶ habitabit tecum in loco qui ei
placuerit, & in una urbium tuarũ requiescet:
17 ne contristes eum. ¶ Non erit meretrix de
filiabus Israël nec scortator de filijs Israël.
18 ¶ Non offeres mercedẽ prostibuli, nec preciũ
canis in domo Domini Dei tui, quicqđ illud
est quod *uouerint: quia abominatio est u- *uoueris 5.*
19 trunq; apud Dominum Deum tuum. ¶ Non
fœnerabis fratri tuo ad usurã pecuniã, nec
20 fruges, nec quãlibet aliã rẽ: ¶ sed alieno. Fra
D tri autẽ tuo absq; usura id quo indiget com
modabis: ut benedicat tibi Dñs Deus tuus in
omni opere tuo in terra ad quã *ingredieris *ingrederis 1.*
21 possidendã. ¶ Cum uotum uoueris Domino
Deo tuo, non tardabis reddere: quia requiret
illud Dominus Deus tuus: & si moratus fue-
22 ris, reputabitur tibi in peccatum. ¶ Si nolue-
23 ris polliceri, absq; peccato eris. ¶ Quod autẽ
semel egressum est de labijs tuis, obseruabis,
& facies sicut promisisti Domino Deo tuo,
& propria uoluntate & ore tuo locutus es.
24 ¶ Ingressus uineã proximi tui, comede uuas
quantum tibi placuerit: foras autem ne effe-

ras tecum.

Mat. 12.a 4.

25 ras tecum. ¶ Si intraueris segetem amici tui,
frangés spicas, & manu conteres: falce au-
tem non metes.

CAPVT XXIIII.

Matth. 5.e 31. & 19.a 7. Mar. 10.a 4.

1 SI acceperit homo uxorem, &
A habuerit eam, & non inuenerit
gratiam ante oculos eius pp ali
quam fœditatem: scribet libel
lum repudij, & dabit in manu
2 illius, & dimittet eam de domo sua. ¶ Cumq;
3 egressa alterum maritum duxerit, ¶ & ille
quoq; oderit eam, dederitq; ei libellum repu
dij, & dimiserit de domo sua, uel certè mor-
4 tuus fuerit: ¶ non poterit prior maritus re-
cipere eam in uxorem: quia polluta est, &
abominabilis facta est coram Dño: ne pec-
care facias terram tuam, quã Dñs Deus tuus
5 tradiderit tibi possidendam. ¶ Cum accepe-
B rit homo nuper vxorẽ, non procedet ad bel-
lum, nec ei quippiam necessitatis iniungetur
publicæ, sed vacabit absq; culpa domi suæ,
6 vt vno anno lætetur cum vxore sua. ¶ Non
accipies loco pignoris inferiorem & superio
rem molam: quia animam suam apposuit ti
7 bi. ¶ Si deprehensus fuerit homo sollicitans
fratrem suum de filijs Israël, & vendito eo
acceperit precium: interficietur, & auferes
8 malum de medio tui. ¶ Obserua diligenter
ne incurras plagam lepræ, sed facies quæcũ-
que docuerint te sacerdotes Leuitici generis
iuxta id quod præcepi eis, & imple sollicitè.

Nu. 12.a 10.

9 ¶ °Mementote quę fecerit Dominus Deus
vester Mariæ in via cum egrederemini de
°Memento quæ fecerit Dominus Deus tuus.
10 Aegypto. ¶ Cum repetes à proximo tuo rẽ
C aliquam quam debet tibi, non ingredieris dõ
11 mum eius vt pignus auferas: ¶ sed stabis fo-
12 ris, & ille tibi proferet quod habuerit. ¶ Sin
autem pauper est, non pernoctabit apud te
13 pignus, ¶ sed statim reddes ei ante solis occa
sum: vt dormiens in vestimento suo, benedi
cat tibi, & habeas iustitiã corã Domino Deo

Leuit. 19.c 13. Tob. 4.c. 15.

14 tuo. ¶ Non negabis mercedem indigentis, &
pauperis fratris tui, siue aduenæ qui tecum
moratur in terra, & intra portas tuas est:
15 ¶ sed eadem die reddes ei precium laboris sui
ante solis occasum, quia pauper est, & ex eo
sustentat animam suam: ne clamet cõtra te ad
Dominum, & reputetur tibi in peccatum.

4. Reg. 14.a 6. 2. Par. 25.a 4. Ezech. 18.c 17.

16 ¶ Non occidentur patres pro filijs, nec filij
pro patribus, sed vnusquisq; pro peccato suo
17 morietur. ¶ Non peruertes iudicium adue-
næ & pupilli, nec auferes pignoris loco vi-
18 duę vestimentũ. ¶ Memẽto q̃ seruieris in Ae-
D gypto, & eruerit te Dominus Deus tuus in-
de. Idcirco præcipio tibi vt facias hanc rem.
19 ¶ Quando messueris segetẽ in agro tuo, &
oblitus manipulum reliqueris: non reuertẽ-
ris vt tollas illum: sed aduenam & pupillũ,
& viduam auferre patieris, vt benedicat tibi
Dominus Deus tuus in omni opere manuũ
20 tuarum. ¶ Si fruges collegeris oliuarum, quic
quid remanserit in arboribus, nõ reuerteris
vt colligas: sed relinques aduenæ, pupillo,
21 ac viduæ. ¶ Si vindemiaueris vineam tuam,
non colliges remanentes racemos, sed cedẽt
22 in vsus aduenæ, pupilli, ac viduæ. ¶ Memen-
to quod & tu seruieris in Aegypto, & idcirco
præcipio tibi vt facias hanc rem.

CAPVT XXV.

1 SI fuerit causa inter aliquos, & in
A terpellauerint iudices: quem iu-
stum esse perspexerint, illi iusti-
tiæ palmã dabunt: quẽ impiũ,
2 condẽnabunt impietatis. ¶ Sin
autem eum qui peccauit, dignum viderint
plagis: prosternent, & corã se facient verbe-
rari. Pro mensura peccati erit & plagarũ mo

2. Cor. 11.f. 24. 1. Cor. 9.b 9. 1. Tim. 5.c 18. Matt. 22.c 23. Mar. 12.b 19. Luc. 20.d 27. Ruth. 4.b 7.

3 dus, ¶ ita duntaxat, vt quadragenariũ nume
rum non excedant: ne fœde laceratus ante
4 oculos tuos abeat frater tuus. ¶ Non ligabis
5 os bouis terentis in area fruges tuas. ¶ Qñ
habitauerint fratres simul, & vnus ex eis
absq; liberis mortuus fuerit, vxor defuncti
B non nubet alteri: sed accipiet eã frater eius,
6 & suscitabit semẽ fratris sui: ¶ & primogeni
tũ ex ea filiũ noĩe illius appellabit, vt nõ de-
7 leatur nomen eius ex Israel. ¶ Sin aũt nolue
rit accipere vxorẽ fratris sui q̃ ei lege debet,
perget mulier ad portã ciuitatis, & interpel-
labit maiores natu, dicetq;: Nõ vult frater
viri mei suscitare °semẽ fratris sui in Israël,
°nomen
8 nec me in coniugẽ sumere. ¶ Statimq; accer
siri cũ facient, & interrogabunt. Si respon-
9 derit: Nolo eam vxorem accipere: ¶ acce-
det mulier ad eum coram senioribus, & tol-
let calceamentum de pede eius, spuetq; in fa
ciem illius, & dicet: Sic fiet homini, qui non
10 ædificat domũ fratris tui. ¶ Et vocabitur no
11 men illius in Israël, Domus discalceati. ¶ Si
C habuerint inter se iurgium viri duo, & vnus
cõtra alterum rixari cœperit, volensq; vxor
alterius eruere virum suum de manu fortio-
ris, miseritq; manum, & apprehenderit verẽ-
12 da eius, ¶ abscindes manum illius, nec flecte-
13 ris super eã vlla misericordia. ¶ Non habebis
in sacculo diuersa pondera, maius & minus,
14 ¶ nec erit in domo tua modius maior & mi-
15 nor. ¶ pondus habebis iustum & verum, &
modius æqualis & uerus erit tibi: ut multo
viuas tẽpore super terrã quã Dominus Deus
16 tuus dederit tibi. ¶ abominatur enim Domi
nus tuus eum qui facit hæc, & auersatur om
Exo. 17.c. 8.
17 nem iniustitiam. ¶ Memento q̃ feceerit tibi
Amalec in via quando egrediebaris ex Aegy
18 pto. ¶ quõ occurrerit tibi, & extremos agmi
D nis tui, qui lassi residebant, ceciderit, quãdo tu
eras fame & labore confectus, & non timue
19 rit Deum. ¶ Cum ergo Dominus Deus tuus
dederit tibi requiẽ, & subiecerit cunctas per
circuitum nationes in terra quam tibi polli-
citus est: delebis nomen eius sub cœlo. Ca-
ue ne obliuiscaris.

CAPVT XXVI.

1 CVM QVE intraueris terrã quã
A Dominus Deus tuus tibi daturus est possidendã, & obtinue-
ris eam, atq; habitaueris in ea,
2 ¶ tolles de cunctis frugibus tuis

primitias, & pones in cartallo, pergesq; ad
locum quē Dominus Deus tuus elegerit, ut
3 ibi inuocetur nomen eius, ꝙ accedesq; ad sa-
cerdotē qui fuerit in diebus illis, & dices ad
eum: Profiteor hodie corā Domino Deo tuo
ꝙ ingressus sum in terram pro qua iurauit * **Dominus l.*
4 patribus nostris, vt daret eam nobis. ꝙ Susci *ᵇtua 6.*
piensq; sacerdos cartallum de manu ᵇeius`,
5 ponet ante altare Dñi Dei tui, ꝙ & loquè-
ris in conspectu Domini Dei tui: Syrus per-
sequebatur patrem meum, qui descendit in
B Aegyptum, & ibi peregrinatus est in paucis-
simo numero: creuitq; in gentem magnam
6 ac robustā & infinitæ multitudinis. ꝙ Affli-
xeruntq; nos Aegyptij, & persecuti sunt, im
7 ponētes onera grauissima: ꝙ & clamauimus
ad Dominum Deum patrum nostrorum: qui
exaudiuit nos, & respexit humilitatē nřam,
8 & laborē atq; angustiam, ꝙ & eduxit nos de
Aegypto in manu forti & brachio extēto, in
9 ingēti pauore, in signis atq; portētis, ꝙ & in-
troduxit ad locum istum, & tradidit nobis
10 terram lacte & melle manentē. ꝙ Et idcirco
nūc offero primitias frugū terræ, quā Dñs de
dit mihi: Et dimittes eas in conspectu Dñi
11 Dei tui. & adorato Dño Deo tuo, ꝙ epulabe-
ris in oībus bonis q̄ Dñs Deus tuus dederit
tibi, & domui tuæ, tu & Leuites, & aduena q
12 tecum est. ꝙ Qñ cōpleueris decimā cuncta-
C rum frugum tuarū, anno decimarum tertio
dabis Leuitæ, & aduenæ, & pupillo & viduæ
vt comedāt intra portas tuas, & saturentur:
13 ꝙ loquērisque in conspectu Domini Dei
tui: Attuli quod sanctificatum est de do-
mo mea, & dedi illud Leuitæ & aduenæ, &
pupillo ac viduæ, sicut iussisti mihi: non
præterui mandata tua, nec sum oblitus im-
14 perij tui. ꝙ Nō comedi ex eis in luctu meo, nec *Supr. 14. f 17.*
separaui ea in qualibet immunditia, nec ex-
pendi ex his quicquam in re funebri. Obedi-
ui voci Domini Dei mei, & feci omnia sicut
15 præcepisti mihi. ꝙ ‖ Respice de sanctuario *‖ Isai. 63. d 15.*
tuo, & de excelso cœlorū habitaculo, & bene *Baruc. 2. e 16.*
dic populo tuo Israël, & terræ quam dedisti
nobis, sicut iurasti pr̄ibus nostris, terræ lacte
16 & melle mananti. ꝙ Hodie Dominus Deus
tuus præcepit tibi vt facias mandata hæc at-
que iudicia: vt custodias & impleas ex toto
17 corde tuo & ex tota anima tua. ꝙ ‖ Domi- *Supr. 7. a. 6*
D num elegisti hodie, vt sit tibi Deus, & ambu
les in vijs eius, vt custodias ceremonias il-
lius, & mandata atq; iudicia, & obedias eius
18 imperio. ꝙ ᶜEn` Dominus elegit te hodie vt *ᶜEt 4.*
sis ei populus peculiaris, sicut locutus est ti-
19 bi, & custodias omnia præcepta illius: ꝙ &
faciet te excelsiorem cunctis gentibus, quas
creauit in laudem, & nomen, & gloriam
suā: vt sis populus sanctus Domini Dei tui,
sicut locutus est.

CAPVT XXVII.

1 PRÆCEPIT autē Moyses &
A seniores Israël, populo dicētes:
Custodite omne mandatū quod
2 præcipio vobis hodie. Cumq;
trāsieritis Iordanem in terram,
quam Dominus Deus tuus dabit tibi, eriges
3 ingentes lapides, & calce leuigabis eos, ꝙ vt
possis in eis scribere omnia verba legis hu-
ius, Iordane transmisso: vt introeas terram
quā Dominus Deus tuus dabit tibi, terram
lacte & melle manantem, sicut iurauit patri
4 bus tuis. ꝙ ‖ Quando ergo transieritis Iorda- *‖ Exod. 20. d 25.*
nem, erigite lapides quos ego hodie præcipio *Iosu. 8. f. 31*
vobis in monte Hebal, & leuigabis eos calce:
5 ꝙ & ædificabis ibi altare Domino Deo tuo
6 de lapidibus quos ferrum non tetigit, ꝙ & de
B saxis informibus & impolitis: & offeres su-
7 per eo holocausta Domino Deo tuo, ꝙ & im
molabis hostias pacificas, comedesq; ibi, &
8 epulaberis coram Domino Deo tuo. ꝙ Et scri
bes sup lapides omnia verba legis huius pla
9 nè & lucide. ꝙ Dixeruntq; Moyses & sacer-
dotes Leuitici generis ad omnem Israëlem,
Attende, & audi Israël: Hodie factus es popu
10 lus Domini Dei tui. ꝙ audies vocem eius, &
facies mandata atq; iustitias quas ego * præ- ** hodie l.*
11 cipio tibi. ꝙ Præcepitq; Moyses populo in
12 die illo, dicens: ꝙ Hi stabunt ad benedicen-
dum ᵇDomino` super montem Garizim, Ior *ᵇpopulo l.*
dane transmisso: Simeon, Leui, Iudas, Issa-
13 char, Ioseph & Ben-iamin. ꝙ Et è regione
ista stabunt ad maledicendum in monte He-
C bal, Ruben, Gad, & Aser, & Zabulon, Dan, &
14 Nephthali. ꝙ ‖ Et pronunciabunt Leuitæ, di- *‖ Dan. 9. e 11.*
centq; ad omnes viros Israël excelsa voce:
15 ꝙ Maledictus homo, qui ᶜfacit` sculptile & *ᶜfaciet l.*
conflatile, abominationē Domini, opus ma-
nuum artificum, ᵈponetq;` illud in abscon- *ᵈponit l.*
dito. & respondebit omnis populus, & di-
16 cet, Amen. ꝙ Maledictus qui non honorat
patrem suum & matrem *, & dicet omnis ** suam l.*
17 populus, Amen. ꝙ Maledictus qui transfert
D terminos proximi sui. & dicet omnis popu
18 lus, Amen. ꝙ Maledictus qui errare facit cæ-
cum in itinere. & dicet oīs populus, Amen.
19 ꝙ Maledictus qui peruertit iudicium aduenæ,
pupilli, & viduæ. & dicet omnis populus,
20 Amen. ꝙ Maledictus qui dormit cum vxore
patris sui, & reuelat operimentū lectuli eius.
21 & dicet omnis populus, Amen. ꝙ Maledictus
qui dormit cum omni iumento. & dicet
22 omnis populus, Amen. ꝙ Maledictus, qui
dormit cum sorore sua filia patris sui, vel ma
tris suæ. & dicet omnis populus, Amen.
23 ꝙ Maledictus qui dormit cum socru sua, &
24 dicet omnis populus, Amen. ꝙ Maledictus q
clam percusserit proximum suum. & dicet
25 omnis populus, Amen. ꝙ * Maledictus qui ** Maledictus q dormit cū uxo re proximi sui, & dicet omnis popu lus, Amen.*
accipit munera, vt percutiat animam sangui
nis innocentis. & dicet omnis populus,
26 Amen. ꝙ ‖ Maledictus qui non permanet in *‖ Galat. 3. b 10.*
sermonibus legis huius, nec eos opere perfi-
cit. & dicet omnis populus, Amen.

CAPVT XXVIII.

1 SI AVTEM audieris vocem Domi *Leuit. 26. a 3.*
A ni Dei tui, vt facias atque custo-
dias omnia mandata eius, quæ
ego præcipio tibi hodie, faciet
te Dominus Deus tuus excel-
siorem cunctis gentibus quæ versantur in ter

2 ra. ¶ Venientq; super te vniuersæ benedictio
nes istæ, & apprehendent te: si tamen præ-
3 cepta eius audieris. ¶ Benedict tu in ciuitate
4 & benedictus in agro. ¶ Benedictus fructus
ventris tui & fructus terræ tuæ, fructusq; iu
mētorum tuorum, greges armentorũ tuorũ
5 & caulæ ouium tuarum. ¶ Benedicta horrea
6 tua, & benedictæ reliquiç tuæ. ¶ Benedictus
7 eris ingrediens & egrediens. ¶ Dabit Domi-
nus inimicos tuos, qui consurgunt aduersum
te, corruentes in conspectu tuo: per vnam
viam venient contra te, & per septem fugiēt
8 à facie tua. ¶ Emittet Dñs benedictionem su
per cellaria tua, & super omnia opera ma-
num tuarum: benedicetq; tibi in terra quam
9 acceperis. ¶ Suscitabit te Dominus sibi in
populum sanctum, sicut iurauit tibi, si custo
dieris mandata Domini Dei tui, & ambula-
10 ueris in vijs eius. ¶ Videbuntque omnes
terrarum populi quòd nomen Domini in-
11 uocatum sit super te, & timebunt te. ¶ Abun
dare te faciet Dominus omnibus bonis, fru-
ctu vteri tui, & fructu iumentorum tuorum,
fructu terræ tuæ quam iurauit Dominus pa-
12 tribus tuis vt daret tibi. ¶ Aperiet Dominus
B thesaurum suum optimum, cœlū, vt tribuat
pluuiam terræ tuæ in tempore suo: benedi-
cetq; cunctis operibus manuum tuarum. Et
fœnerabis gentibus multis, & ipse à nullo
13 fœnus accipies. ¶ Constituet Dominus in
caput, & non in caudam: & eris semper su-
prà, & non subter: si tamen audieris mãda-
ta Domini Dei tui quæ ego præcipio tibi ho-
14 die, & custodieris, & feceris, ¶ ac non declina
ueris ab eis nec ad dextram, nec ad sinistrã,
nec sequutus fueris deos alienos, neq; colue
15 ris eos. ¶ | Quòd si audire nolueris vocē Do
mini Dei tui, vt custodias & facias oīa man-
data eius & ceremonias quas ego præcipio
tibi hodie, venient super te omnes maledi-
16 ctiones istæ, & apprehendent te. ¶ Maledi-
17 ctus eris in ciuitate, maledictus in agro. ¶ Ma
ledictum horreum tuum, & maledictæ reli-
18 quiæ tuæ. ¶ Maledictus fructus ventris tui, &
C fructus terræ tuæ, armenta boum tuorum, &
19 greges ouium tuarum. ¶ Maledictus eris in-
20 grediēs, & maledictus egrediēs. ¶ Mittet Do
minus super te famem & esuriem, & increpa
tionem in omnia opera tua quæ tu facies: do
nec conterat te, & perdat velociter, *propter
adinuentiones tuas pessimas in quibus reli-
21 quisti me. ¶ Adiungat tibi Dominus pestilē-
tiam, donec consumat te de terra ad quam
22 *ingrederis possidendam. ¶ Percutiat te Do-
minus egestate, febri & frigore, ardore & æ-
stu, & aëre corrupto ac rubigine, & persequa
23 tur donec pereas. ¶ | Sit cœlum quod supra
te est, æneum: & terra quam calcas, ferrea.
24 ¶ Det Dominus imbrem terræ tuæ puluerē,
& de cœlo descendat super te cinis, donec
25 conteraris. ¶ Tradat te dominus corruentē
ante hostes tuos: per vnam viam egrediaris
contra eos, & per septem fugias, & disperga-
26 ris per omnia regna terræ. ¶ sitque cadauer
tuum in escam cunctis volatilibus cœli, & be
27 stijs terræ, & non sit qui abigat. ¶ Percutiat

|Leui. 26. b 14. Threu. 2. f 17. Malac. 2. a 2. Baruc. 1. d 18. Tob. 3. a. 4

* de sub cœlo 5.

*ingrederis.

|Leui. 26. c 19.

te Dominus ulcere Aegypti, & partem cor-
poris per quā stercora egeruntur, scabie quo
28 que & prurigine: ita vt curari nequeas. ¶ Per-
cutiat te Dominus amentia & cæcitate ac fu
29 rore mentis, ¶ & palpes in meridie sicut pal
pare solet cæcus in tenebris, & non dirigas
vias tuas. Omníque tempore calumniam su-
D stineas, & opprimaris violentia, nec habeas
30 qui liberet te. ¶ Vxorem accipias, & alius dor
miat cum ea. Domum ædifices, & non habi-
tes in ea. Plantes vineam, & non vindemies
31 eam. ¶ Bos tuus immoletur coram te, &
non comedas ex eo. Asinus tuus rapiatur in
conspectu tuo & non reddatur tibi. Oues
tuæ dentur inimicis tuis, & nō sit qui te ad-
32 iuuet. ¶ Filij tui & filiæ tuæ tradantur alte-
ri populo, videntibus oculis tuis, & deficien-
tibus ad conspectum eorum tota die, & non
33 sit fortitudo i manu tua. ¶ Fructus terrç tuç
& omnes labores tuos comedat populus quē
ignoras: & sis semper calumniā sustinens, &
34 oppressus cunctis diebus, ¶ & stupens ad ter-
35 rorem eorum quæ videbunt oculi tui. ¶ Per-
cutiat te Dominus ulcere pessimo in geni-
bus & in suris, sanariq; non possis à planta
36 pedis vsque ad verticem tuum. ¶ Ducet te Do
minus, & regem quem constitues super te, in
gentem quam ignoras tu & patres tui: & ser
37 uies ibi dijs alienis, ligno & lapidi. ¶ Et eris
perditus in prouerbium ac fabulam omni-
bus populis, ad quos te introduxerit Dñs.
38 ¶ | Sementē multam iacies in terrã, & mo-
dicum congregabis: quia locustæ deuora-
39 bunt omnia. ¶ Vineam plantabis, & fodies.
& vinũ non bibes, nec colliges ex ea quip-
40 piam: quoniã vastabitur vermibus. ¶ Oliuas
habebis in omnibus terminis tuis, & non un
41 geris oleo: quia defluent, & deperibunt. ¶ Fi-
lios generabis & filias, & non frueris eis,
42 quoniam ducentur in captiuitatem. ¶ Oēs ar
bores tuas, & fruges terræ tuæ rubigo con-
43 sumet. ¶ Aduena qui tecum versatur in ter
E ra, ascendet super te, eritq; sublimior: tu au
44 tem descendes, & eris inferior. ¶ Ipse fœne-
rabit tibi, & tu non fœnerabis ei. Ipse erit in
45 caput, & tu eris in caudam. ¶ Et venient su-
per te omnes maledictiones istæ, & perse-
quentes apprehendent te, donec intereas:
quia non audisti uocem Domini Dei tui, nec
seruasti mandata eius & ceremonias quas
46 præcepit tibi. ¶ Et erunt in te signa atque
prodigia, & in semine tuo usque in sempiter
47 num: ¶ eò quod non seruieris Domino Deo
tuo in gaudio, cordisq; lætitia, propter rerũ
48 omnium abundantiam, ¶ Seruies inimico
tuo quem immittet tibi Dominus, in fame,
& siti, & nuditate, & omni penuria & ponet
iugum ferreum super ceruicem tuam donec
49 te conterat. ¶ Adducet Dominus super te
gentem de longinquo, & de extremis terræ
finibus in similitudinem aquilæ uolantis cũ
impetu: cuius linguam intelligere non pos-
50 sis. ¶ gentem procacissimam, quæ non de-
51 ferat seni, nec misereatur paruuli, ¶ & deuo
ret fructum iumentorum tuorum ac fruges
terræ tuæ donec intereas, & non relinquat

|Mich. 6. 15. Aggæ 1. 6.

tibi triticum, vinum, & oleum, armenta boū,
52 & greges ouiū: donec te disperdat, & con
terat in cunctis vrbibus tuis, & destruantur
muri tui firmi atque sublimes, in quibus ha
bebas fiduciam in omni terra tua. Obside-
beris intra portas tuas ī omni terra tua quā
53 dabit tibi Dominus Deus tuus, & come-
des fructum vteri tui, & carnes filiorum tuo-
rum, & filiarū tuarum, quas dederit tibi Do-
F minus Deus tuus, in angustia & vastitate
54 qua opprimet te hostis tuus. Homo de-
licatus in te & luxuriosus valde inuidebit
55 fratri suo, & vxori, quæ cubat in sinu suo, ne
det eis de carnibus filiorū suorum, quas co-
medet: eo q nihil aliud habeat in obsidione
& penuria qua vastauerint te inimici tui in-
56 tra omnes portas tuas. Tenera mulier &
delicata quæ super terram ingredi non va-
lebat, nec pedis vestigiū figere propter mol-
litiem & teneritudinem nimiam, inuidebit
viro suo qui cubat in sinu eius, super filij &
57 filiæ carnibus, & illuuie secundinarum q̄
egrediuntur de medio feminum eius, & su-
per liberis qui eadem hora nati sunt, come-
dent enim eos clam propter rerum omnium
penuriam, in obsidione & vastitate, qua op-
primet te inimicus tuus intra portas tuas.
58 Nisi custodieris, & feceris omnia verba le-
gis huius quæ scripta sunt in hoc volumine,
& timueris nomen eius gloriosum & terri-
59 bile, hoc est Dominum Deum tuum:
60 augebit Dominus plagas tuas, & plagas se-
G minis tui, plagas magnas & perseuerātes, infir
61 mitates pessimas & perpetuas, & cōuertet
in te omnes afflictiones Aegypti, quas timui
sti, & adhærebunt tibi. Insuper & vniuersos
languores, & plagas quæ non sunt scriptę in
volumine legis huius, inducet Dominus su-
62 per te, donec te conterat: & remanebitis
pauci numero, qui prius eratis sicut astra cœ
li præ multitudine, quoniam non audisti vo
63 cem Dñi Dei tui. Et sicut antè lætatus est
Dominus super vos, bene vobis faciens, vos-
que multiplicans: sic lætabitur disperdens
vos, atq; subuertens, vt auferamini de terra
64 ad quam ingredieris possidendā. Disperget
te Dominus in omnes populos à summitate
terræ, vsque ad terminos eius: & seruies ibi
dijs alienis, quos & tu ignoras & patres tui,
65 lignis & lapidibus. In gentibus quoq; illis
nō quiesces, neq; erit requies vestigio pedis
tui. Dabit enim tibi Dominus ibi cor paui-
dum, & deficientes oculos, & animam con-
66 sumptam mœrore. & erit vita tua quasi pē
dens ante te. Timebis nocte & die, & non
67 credes vitæ tuæ. Manè dices, Quis mihi
det vesperum? & vespere, Quis mihi det ma-
nè? propter cordis tui formidinem, quia ter-
reberis, & propter ea quæ tuis videbis oculis.
68 Reducet te Dominus classibus in Aegy-
ptum per viam de qua dixit tibi, vt eam am-
plius non videres. Ibi venderis inimicis tuis
in seruos & ancillas, & non erit qui emat.

CAPVT XXIX.

Exo.19.a.4. 1 HAec sunt verba fœderis quod præce-
A pit Dominus Moysi vt feriret cum filijs
Israël in terra Moab: præter illud fœdus
2 quod cum eis pepigit in Horeb: Vocauit-
que Moyses omnem Israël, & dixit ad eos:
Vos vidistis vniuersa quæ fecit Dominus co-
ram vobis in terra Aegypti Pharaoni, & om-
nibus seruis eius, vniuersæq; terræ illius,
3 tentationes magnas quas viderunt oculi
4 tui, signa illa portentaq; ingentia, & non
dedit vobis Dominus cor intelligens, & ocu
los videntes, & aures quæ possint audire vs-
5 que in præsentem diem. Adduxit vos qua *Sup.8.a.2*
draginta annis per desertum: nō sunt attrita
vestimenta vestra, nec calceamenta pedum
6 *uestrorum` uetustate cōsumpta sunt. Panē **tuorū 2.*
non comedistis, uinum & siceram nō bibi-
stis: ut sciretis quia *ipse est` Dominus Deus **ego sum.*
7 uester. Et uenistis ad hunc locum: egres- *Sup.21.g*
susq; est Sehon rex Hesebon & Og rex Ba- *33.*
san, occurrentes nobis ad pugnam. Et percus *Sup.3.a.1.*
8 simus eos. & tulimus terram eorum, ac
tradidimus possidendam Ruben & Gad, &
9 dimidiæ tribui Manasse. Custodite ergo uer-
B ba pacti huius, & implete ea, ut intelligatis
10 uniuersa quæ facitis. Vos statis hodie cun-
cti coram Domino Deo uestro, principes ue-
stri, & tribus, ac maiores natu, atq; doctores,
11 omnis populus Israël, liberi & uxores ue
stræ, *& aduenæ q tecū morantur` in castris, **aduena q tecum mo-*
exceptis lignorum cæsoribus, & his qui com *ratur 6.*
12 portant aquas: ut transeas in fœdere Domi
ni Dei tui, & in iureiurando quod hodie Do
13 minus Deus tuus percutit tecum; ut susci-
tet te sibi in populum, & ipse sit Deus tuus
sicut locutus est tibi, & sicut iurauit patribus
14 tuis Abrahā, Isaac, & Iacob. Nec uobis solis
ego hoc fœdus ferio, & hæc iuramenta con-
15 firmo, sed cunctis præsentibus, & absen-
16 tibus. Vos enim nostis quomodo habitaue
rimus in terra Aegypti, & quomodo tran-
sierimus per medium nationum, quas tran
17 seuntes uidistis abominationes & sordes,
idest idòla eorum, lignum & lapidem, argen
18 tum & aurum quæ colebant, Ne forte sit
inter uos uir aut mulier, familia aut tribus
cuius cor auersum est hodie à Dño Deo no-
stro ut uadat & seruiat dijs illarum gētium,
& sit inter uos radix germinans fel & amari
19 tudinem. Cumq; audierit uerba iuramen-
C ti huius benedicat sibi in corde suo, dicens:
Pax erit mihi, & ambulabo in prauitate cor-
20 dis mei: & assumat ebria sitientem, & Do
minus nō ignoscat ei: sed tunc quàm maxi-
mè furor eius fumet & zelus contra hominē
illum, & sedeant super eum omnia maledi-
cta, quæ scripta sunt in hoc volumine, & de-
21 leat Dominus nomen eius sub cœlo, & cō
sumat eum in perditionē ex omnibus tribu-
bus Israël, iuxta maledictiones quæ in libro
22 legis huius ac fœderis continentur. Dicet-
que sequens generatio, & filii qui nascentur
deinceps, & peregrini qui de longe venerint, *Gene.19.e*
videntes plagas terræ illius, & infirmitates *25.*
quibus eam afflixerit Dominus, sulphure, *3.Reg.9.b*
23 & solis ardore comburens: ita vt vltrà non *8.*
D seratur, nec virens quippiam germinet in *Iere.22.e*
exemplum subuersionis Sodomæ & Go- *8.*

morrhæ,

nior thæ, Adamæ & Seboim quas subuerrit
24 Dominus in ira & in furore suo. ¶ Et dicent
omnes gentes: Quare sic fecit Dominus ter
ræ huic? quæ est hæc ira furoris eius immen-
25 sa? ¶ Et respondebūt: Quia dereliquerunt pa
ctum Domini quod pepigit cū patribus eo-
rum, quando eduxit eos de terra Aegypti:
26 ¶ & seruierunt dijs alienis, & adorauerunt
eos, quos nesciebant, & quibus non fuerant
27 attributi: ¶ idcirco iratus est furor Domini
contra terram istam, vt induceret super eā
omnia maledicta, quæ in hoc volumine scri-
28 pta sunt, ¶ & eiecit eos de terra sua in ira &
in furore, & in indignatione maxima, proie-
citq; in terram alienam sicut hodie compro-
29 batur. ¶ Abscondita Dño Deo nostro: quæ
manifesta sunt, nobis & filijs nostris vsq; in
sempiternum, vt faciamus vniuersa * legis
huius.

* verba 6.

CAPVT XXX.

Psal. 105. g 45.

1 A Cvm ergo venerint super te oē
sermōnes isti, benedictio, siue
maledictio quam proposui in
conspectu tuo: & ductus pœni-
tudine cordis tui in vniuersis
gentibus, in quas disperserit te Dñs Deus
2 tuus, ¶ & reuersus fueris ad eum, & obedie-
ris eius imperijs, sicut ego hodie præcipio ti-
bi, cū filijs tuis, in toto corde tuo, & in tota
3 anima tua: ¶ reducet ^te Dominus Deus tuus
de captiuitate tua, ac miserebitur tui, & rur
sum congregabit te de cunctis populis in
4 quos te antè dispersit. ¶ Si ad cardines cœli
fueris dissipatus, inde te retrahet Dominus
5 Deus tuus, ¶ § & assumet, atq; introducet in
terram quam possederunt patres tui, & obti-
nebis eam: & benedicens tibi, maioris nu-
6 meri te esse faciet, q̄ fuerunt patres tui. ¶ Cir-
B cumcidet Dñs Deus tuus cor tuū & cor semi
nis tui ^vt diligas Dominum Deū tuū in to-
to corde tuo, & in tota anima tua, vt possis
7 viuere. ¶ Oēs āt maledictiones has cōuertet su
per inimicos tuos, & eos q oderunt te, & p̄se
8 quuntur. ¶ Tu aūt reuerteris, & audies vocē
Domini Dei tui: faciesq; vniuersa mandata
9 q̄ ego p̄cipio tibi hodie. ¶ & abundare te fa-
ciet Dñs Deus tuus in cunctis operibus ma-
nuum tuarum, in sobole vteri tui, & in fru-
ctu iumentorum tuorum, in vbertate terræ
tuæ, & in rerum omnium largitate. Reuerte-
tur. n. Dñs, vt gaudeat super te in omnibus
10 bonis, sicut gauisus est in patribus tuis: ¶ si
tñ audieris vocem Dñi Dei tui, & custodieris
præcepta eius & ceremonias, q̄ in hac lege cō
scripta sunt: & reuertaris ad Dñm Deū tuū
C in toto corde tuo, & in tota anima tua.
11 ¶ § Mandatum hoc quod ego præcipio tibi
hodie, non supra te est, neque procul posi-
12 tum, ¶ nec in cœlo situm, vt possis dicere,
Quis nostrum valet ad cœlum ascendere, vt
deferat illud ad nos, vt audiamus atq; ope-
13 re compleamus? ¶ Neq; trans mare positū:
vt causeris, & dicas: Quis è nobis poterit
transfretare mare, & illud ad nos vsq; defer-
re, vt possimus audire, & facere quod præce-
14 ptum est? ¶ Sed iuxta te est sermo valde in

^Dominus Deus tuus captiuitatē tuam 3.

§ 2. Mac. 1. f. 46. 2. c 18.

§ Ro. 10. a 6

15 ore tuo & in corde tuo vt facias illū. ¶ Con-
sidera q̄ hodie proposuerim in conspectu tuo
vitam & bonum, & e contrario mortē & ma
16 lum: ¶ vt diligas Dominum Deū tuū, & am-
bules in vijs eius, & custodias mādata illius,
ac ceremonias atq; iudicia: & viuas atque
D multiplicet te, benedicatq; tibi in terra ad
17 quā ^ingrederis possidendam. ¶ Si aūt auer-
sum fuerit cor tuum, & audire nolueris, atq;
errore deceptus adoraueris deos alienos, &
18 seruieris eis: ¶ prædico tibi hodie quòd pe-
reas, & paruo tempore moreris in terra ad
quam, Iordane transmisso, ingredieris possi-
19 dendam. ¶ Testes inuoco hodie cœlum &
terrā quòd proposuerim vobis vitam & ^bo-
num, benedictionem & maledictionem. Eli-
ge ergo vitam vt & tu viuas, & semen tuum:
20 ¶ & diligas Dñm Deū tuum, atq; obedias vo
ci eius, & illi adhæreas (ipse est. n. vita tua, &
longitudo dierum tuorum) vt habites in ter
ra pro qua iurauit Dominus patribus tuis
Abraham Isaac, & Iacob, vt daret eam illis.

^ingredieris.

^mortē 6.

CAPVT XXXI.

1 A Biit itaque Moyses, & locu-
tus est omnia verba hæc ad vni-
2 uersum Israël, ¶ & dixit ad eos:
Centum viginti annorum sum
hodie, non possum vltrà egredi
& ingredi, præsertim cum & Dominus dixe-
rit mihi, § Non transibis Iordanem istum.
3 ¶ Dominus ergo Deus tuus transibit ante te:
ipse delebit omnes gentes has in conspectu
tuo, & possidebis eas: & Iosue iste transibit
4 ante te, sicut locutus est Dominus. ¶ Facietq;
Dominus eis § sicut fecit Sehon & Og regi-
bus Amorrhæorum, & terræ eorum, ^dele-
5 bitq; eos. ¶ Cùm ergo & hos tradiderit vo-
bis, similiter facietis eis sicut præcepi vobis.
6 ¶ § Viriliter agite, & confortamini: nolite ti
mere, nec paueatis ad conspectum eorum:
B quia Dominus Deus tuus ipse est ductor
tuus, & non dimittet, nec derelinquet te.
7 ¶ Vocauitq; Moyses Iosue, & dixit ei coram
omni Israël: Confortare, & esto robustus: tu
enim introduces populum istum in terram
quam daturum se patribus eorum iurauit
8 Dominus, & tu eam sorte diuides. ¶ Et Do-
minus qui ductor est vester, ipse erit tecum:
non dimittet, nec derelinquet te: noli time-
9 re nec paueas. ¶ Scripsit itaq; Moyses legem
hanc, & tradidit eam sacerdotibus filijs Le-
ui, qui portabant arcam fœderis Domini, &
10 cunctis senioribus Israël. ¶ Præcepitq; eis,
dicens: Post septem annos anno remissionis
11 in solemnitate tabernaculorum, ¶ conuenie
C tibus cunctis ex Israël. vt appareant in con
spectu Domini Dei tui in loco quem elege-
rit Dominus: leges verba legis huius coram
12 omni Israël, audientibus eis, ¶ & in vnum
omni populo congregato, tam viris quàm
mulieribus, paruulis & aduenis qui sunt in-
tra portas tuas: vt audientes discant & ti-
meāt Dñm Deū vestrū, & custodiāt, impleātq;
13 oēs sermones legis huius. ^filij quoq; eorū,
qui nūc ignorāt: vt audire possint, & timeant

§ Supr. 3. d 26. Num. 27. c 18.

§ Nu. 21. e 24.

^delenitq; 3.

§ Sup. 7. a. 1

vestrũ 7. Dominũ Deũ suum cunctis diebus quibus
versantur in terra ad quam vos Iordane trãs-
14 missio pergitis obtinendam. Et ait Domi-
nus ad Moysen: Ecce propè sunt dies mortis
tuæ: uoca Iosue, & state in tabernaculo testi-
D monij, vt præcipiam ei. Abierunt ergo Moy-
ses, & Iosue, & steterunt in tabernaculo testi
15 monij: apparuitq; Dñs ibi in colũna nu-
16 bis, q̃ stetit in introitu tabernaculi. Dixitq;
Dominus ad Moysen: Ecce tu dormies cũ pa
tribus tuis, & populus iste consurgens forni-
cabitur post deos alienos in terra ad quam
ingreditur vt habitet in ea: ibi derelinquet
me, & irritum faciet fœdus quod pepigi cum
17 eo. Et irascetur furor meus contra eum in
die illo: & derelinquam eum, & abscondam
faciem meã ab eo, & erit in deuorationem:
inuenient eum omnia mala & afflictio-
nes: ita vt dicat in illo die, Verè quia non est
Deus mecum, inuenerunt me hæc mala.
18 Ego autem abscondam, & celabo fa-
E ciem meam in die illo propter omnia ma-
la quæ fecit, quia secutus est deos alienos.
19 Nunc itaq; scribite vobis canticum istud,
& docete filios Israël: vt memoriter teneant,
& ore decantent, & sit mihi carmen istud
20 pro testimonio inter filios Israël. Introdu-
cam enim eũ in terram pro qua iuraui patri
bus eius, lacte & melle manantem. Cum-
que comederint, & saturati, crassiq; fuerint,
auertentur ad deos alienos, & seruient eis:
detrahentq; mihi, & irritum facient pactum
21 meum. Postq̃ inuenerint eum mala multa
& afflictiones, respondebit ei canticum istud
pro testimonio, quod nulla delebit obliuio
suo 8. 22 ex ore seminis tui. Scio enim cogitatio-
F nes eius, quæ facturus sit hodie antequam in
troducã eum in terrã quã ei pollicitus sum.
Scripsit ergo Moyses canticum, & docuit fi-
9. 23 lios Israël. Præcepitq; Dominus Iosue fi-
lio Nun, & ait: Confortare, & esto robustus:
tu .n. introduces filios Israël in terram quã
24 pollicitus sum, & ego ero tecum. Postquã
ergo scripsit Moyses verba legis huius in vo
25 lumine, atq; compleuit, Præcepit Leuitis
qui portabant arcã fœderis Domini, dicens:
26 Tollite librum istum, & ponite eum in la-
G tere arcæ fœderis Domini Dei vestri: vt sit
27 ibi contra te in testimonium. Ego enim
scio contentionem tuam, & ceruicem tuam
durissimam. Adhuc viuente me & ingredien
te vobiscum, semper contentiosè egistis con
tra Dominum, quanto magis cum mortuus
28 fuero? Congregate ad me omnes maiores
natu per tribus vestras, atq; doctores, & lo-
quar audientibus eis sermones istos, & inuo
29 cabo contra eos cœlum & terram. Noui
enim q̃ post mortem meam iniquè agetis,
& declinabitis cito de via quam præcepi vo-
bis: & occurrent vobis mala in extremo tem
pore, quando feceritis malum in conspectu
Domini, vt irritetis eum per opera manuum
30 vestrarũ. Locutus est ergo Moyses audien
te vniuerso cœtu Israël verba carminis hu-
ius, & ad finem vsq; compleuit.

CAPVT XXXII.

1 AVDITE cœli quę loquor, au-
A diat terra verba oris mei.
2 Concrescat in pluuiam doctri-
na mea, fluat vt ros eloquium
meum, quasi imber super her-
bam, & quasi stillæ super gramina.
3 Quia nomen Domini inuocabo: date ma
gnificentiam Deo nostro.
4 Dei perfecta sunt opera, & omnes viæ eius
iudicia: Deus fidelis, & absq; vlla iniquita-
te, iustus & rectus.
5 Peccauerunt ei & non filij eius in sordi-
bus, generatio praua atq; peruersa.
6 Hæccine reddis Domino, popule stulte &
insipiens? nunquid non ipse est pater tuus,
qui possedit te, & fecit, & creauit te?
7 Memento dierum antiquorum, cogita ge-
nerationes singulas: interroga patrẽ tuum,
& annunciabit: maiores tuos, & dicent tibi.
8 Quando diuidebat Altissimus gentes:
B quando separabat filios Adam, constituit ter
minos populorum iuxta numerum filiorũ
Israël.
9 Pars autem Domini populus eius: Iacob
funiculus hæreditatis eius.
10 Inuenit eum in terra deserta, in loco hor-
roris, & vastæ solitudinis: circunduxit eũ,
& docuit: & custodiuit quasi pupillam ocu-
li sui.
11 Sicut aquila prouocans ad volandum
pullos suos, & super eos volitans, expandit
alas: & assumpsit eum, atque portauit in hu
meris suis.
12 Dominus solus dux eius fuit: & nõ erat
cum eo Deus alienus.
13 Constituit eum super excelsam terram:
vt comederet fructus agrorum: vt sugeret *& 1.*
mel de petra, oleumq; de saxo durissimo,
14 Butyrum de armento, & lac de ouibus cũ
adipe agnorum, & arietum filiorum Basan,
& hircos cum medulla tritici, & sanguinem
vuæ biberent meracissimum.
15 Incrassatus est dilectus, & recalcitra-
C uit: incrassatus, impinguatus, dilatatus, de-
reliquit Deum factorem suum, & recessit à
Deo salutari suo.
16 Prouocauerunt eum in dijs alienis, &
in abominationibus ad iracundiam conci-
tauerunt.
17 Immolauerunt dæmonijs & non Deo,
dijs quos ignorabant: noui recentesq; vene
runt quos non coluerunt patres eorum.
18 Deum qui te genuit dereliquisti, & oblitus
es Domini creatoris tui.
19 Vidit Dominus, & ad iracundiã cõcitatus
est: quia prouocauerunt eum filij sui & filiæ.
20 Et ait: Abscondam faciem meam ab eis,
& considerabo nouissima eorum: generatio
21 enim peruersa est, & infideles filij. Ipsi me
prouocauerunt in eo qui non erat Deus, &
irritauerunt in vanitatibus suis: & ego pro *Ro. 10. d 19.*
uocabo eos in eo qui non est populus, & in
gente stulta irritabo illos. *Iere. 15. e 14.*
22 Ignis succensus est in furore meo, & ar-

debit

debit vsque ad inferni nouissima: deuora-
bitq; terram cum germine suo, & montium
fundamenta comburet.
23 ¶ Congregabo super eos mala, & sagit-
tas meas complebo in eis.
24 ¶ Consumentur fame, & deuorabunt eos
aues morsu amarissimo: dentes bestiarum
D immittam in eos, cum furore trahentium
super terram, atque serpentium.
25 ¶ Foris vastabit eos gladius, & intus pa-
uor, iuuenem simul ac virginem, lactentem
cum homine sene.
26 ¶ Et dixi: Vbi nam sunt? cessare faciam ex
hominibus memoriam eorum.
27 ¶ Sed propter iram inimicorum distuli: ne
forte superbirent hostes eorum, & dicerent:
Manus nostra excelsa, & non Dominus fe-
cit hæc omnia.
28 ¶ Gens absq; cōsilio est: & sine prudentia.
29 ¶ Vtinam saperent & intelligerent, ac no-
uissima prouiderent.
persequatur 5.
30 ¶ Quomodo [a]persequebatur vnus mille, &
duo fugarent decem millia? nonne ideo,
E quia Deus suus vendidit eos, & Dominus
conclusit illos?
31 ¶ Non enim est Deus noster vt dij eorum:
& inimici nostri sunt iudices.
32 ¶ De vinea Sodomorum, vinea eorum, &
de suburbanis Gomorrhæ: vua eorum vua
fellis, & [b]botri amarissimi.
botrus amarissimus 9.
33 ¶ Fel draconum vinum eorum, & venenum
aspidum insanabile.
34 ¶ Nonne hæc condita sunt apud me, & si-
gnata in thesauris meis?
35 ¶ ‖ Mea est vltio, & ego retribuam eis in
tēpore, ut labatur pes eorum: iuxta est dies
perditionis, & adesse festinant tempora.
‖ Eccl. 18. a 1. Rom. 12. d 19. Hebr. 10. e 30.
36 ¶ Iudicabit Dominus populum suum, & in
seruis suis miserebitur: videbit ꝙ infirmata
sit manus, & clausi quoque defecerunt, resi-
duiq; consumpti sunt.
37 ¶ Et [c]dicet: Vbi sunt dij eorum, in quibus
habebant fiduciam?
9. dicent 10.
38 ¶ De quorum victimis comedebant adi-
pes, & bibebant uinum libaminum: surgant,
& opitulentur vobis, & in necessitate uos
protegant.
1. Reg. 2. b 6. Tob. 13. a. 2 Sap. 16. b 13.
39 ¶ ‖ Videte ꝙ ego sim solus, & non sit alius
F Deus præter me, ego occidam, & ego uiuere
faciam: percutiam, & ego sanabo, & non est
qui de manu mea possit eruere.
40 ¶ Leuabo ad cœlum manum meam, & di-
cam: Viuo ego in æternum.
41 ¶ Si acuero ut fulgur gladium meum, & ar-
ripuerit iudicium manus mea: reddam ultio
nem hostibus meis, & his qui oderunt me
retribuam.
42 ¶ Inebriabo sagittas meas sanguine, & gla
dius meus deuorabit carnes, de cruore oc-
cisorum, & de captiuitate, nudati inimi-
corum capitis.
‖ 1. Mac. 7. b. 6.
43 ¶ ‖ Laudate gentes populum eius, quia san-
guinem seruorum suorum ulciscetur: & uin
dictam retribuet in hostes eorum, & propi-
tius erit terræ populi sui.
44 ¶ Venit ergo Moyses, & locutus est oīa ver-
ba cantici huius in auribus populi, ipse & Io
45 sue filius Nun. ¶ Compleuitq; omnes sermo
G nes istos, loquens ad vniuersum Israël, ¶ & di
46 xit ad eos: Ponite corda vestra in omnia uer
ba, quæ ego testificor uobis hodie: ut mande
tis ea filijs uestris custodire & facere, & im-
plete uniuersa, quæ scripta sunt legis huius:
47 ¶ quia nō incassum præcepta sunt uobis, sed
ut singuli in eis uiuerent: quæ facientes lon-
go perseueretis tempore in terra ad quā, Ior-
dane transmisso, [a]ingredimini possidendam.
ingrediemini.
48 ¶ Locutusq; est Dn̄s ad Moysen in eadem die
49 dicens: ¶ Ascende in montem istū Abarim,
Num. 20. a
id est, transituum, in montem Nebo, qui est
in terra Moab contra Iericho: & uide ter-
ram Chanáan, quam ego tradam filijs Is-
50 raël obtinendam, ¶ & morere in mōte. Quē
cōscendēs iungēris populis tuis, ‖ sicut mor-
tuus est Aaron frater tuus in monte Hor, &
51 appositus populis suis: ¶ quia ‖ præuaricati
‖ Nu. 20. a 15. 33. a 38.
estis contra me in medio filiorum Israël, ad
aquas contradictionis in Cades deserti Sin:
& non sanctificastis me inter filios Israël.
‖ Nu. 20. b 10. 27. c. 14
52 ¶ Econtrà uidebis terram, & non ingredie-
ris in eam quam ego dabo filijs Israël.

CAPVT XXXIII.

1 HAec est benedictio qua benedi-
A xit Moyses homo Dei filijs Is-
2 raël ante mortem suam. ¶ Et ait:
Dn̄s de Sinai uenit, & de Seir or-
tus est nobis: apparuit de mon-
te Pharan, & cum eo sanctorum millia. In
3 dextera eius ignea lex. ¶ Dilexit populos, oēs
sancti in manu illius sunt ‖ & qui appropin-
‖ Sap. 3. a. 1
quant pedibus eius, accipient de doctrina il-
4 lius. ¶ Legem præcepit nobis Moyses hęredi-
5 tatem multitudinis Iacob. ¶ Erit apud rectis
simum rex, congregatis principibus populi
cum tribubus Israël.
6 ¶ Viuat Ruben, & non moriatur, & sit par
uus in numero.
7 ¶ Hæc est Iudæ benedictio: Audi Domine
uocem Iudæ, & ad populum suum introduc
B eum: manus eius pugnabunt pro eo, & adiu
tor illius contra aduersarios eius erit.
8 ¶ Leui quoq; ait: Perfectio tua, & doctrina
tua viro sancto tuo, quē ꝓbasti in tētatione,
9 & iudicasti ad Aquas contradictionis. ¶ Qui di
xit pr̄i suo, & matri suæ: Nescio uos, & fratri
bus suis, Ignoro illos, & nescierūt filios suos.
Hi custodierunt eloquium tuum, & pactum
10 tuum seruauerunt: ¶ Iudicia tua o Iacob,
& legem tuam o Israël: ponent thymiama
in furore tuo, & holocaustum super altare
11 tuum. ¶ Benedic Domine fortitudini eius,
& opera manuum illius suscipe. Percute
dorsa inimicorum eius, & qui oderunt eum,
non consurgant.
12 ¶ Et Ben-iamin ait: Amantissimus Domi-
ni habitabit confidenter in eo: quasi in tha-
lamo tota die morabitur, & inter humeros
illius requiescet.
13 ¶ Ioseph quoq; ait: De benedictione Do-
C mini terra eius, de pomis cœli, & rore, atq;
14 abysso subiacente. ¶ De pomis fructuum soli,

15 ac lunæ, de uertice antiquorum montium,
16 de pomis collium æternorum, Et de frugi-
bus terræ, & de plenitudine eius. Benedi-
ctio illius qui apparuit in rubo, veniat super
caput Ioseph, & super verticem Nazaræi in-
17 ter fratres suos: Quasi primogeniti tau-
ri pulchritudo eius, cornua rhinocerotis cor
nua. Illis in ipsis ventilabit Gentes vsque
ad terminos terræ. hæ sunt multitudines
Ephraim, & hæc millia Manasse.
18 Et Zabulō ait: Lætare Zabulon in exitu
tuo, & Issachar in tabernaculis tuis.
19 Populos vocabunt ad montem: ibi immo-
labunt victimas iustitiæ. Qui inundationem
maris quasi lac sugent, & thesauros abscon-
ditos arenarum.
20 Et Gad ait: Benedictus in latitudine
Gad: quasi leo requieuit, cepitq; brachium
21 & verticem. Et vidit principatum suum quod
in parte sua doctor esset repositus: qui fuit
cum principibus populi, & fecit iustitias Do
D mini, & iudicium suum cum Israël.
22 Dan quoq; ait: Dan catulus leonis, fluet
largiter de Basan.
23 Et Nephthali dixit: Nephthali abundan-
tia perfruetur, & plenus erit benedictioni-
bus Domini: mare & meridiem possede-
24 bit. Aser quoq; ait Benedictus in filijs A-
ser, sit placēs fratribus suis, & tingat in oleo
25 pedem suum Ferrum & æs calceamentum
eius. Sicut dies iuuentutis tuæ, ita & sene-
26 ctus tua. Non est Deus alius vt Deus rectis-
simi: ascensor cœli auxiliator tuus. Magnifi-
27 centia eius discurrunt nubes, habitaculum
eius sursum, & subter brachia sempiterna:
eijciet a facie tua inimicum, dicetq; Con-
28 terere. Habitabit Israël confidenter &
solus. Oculus Iacob in terra, frumenti & vi-
29 ni, cœliq; caligabunt rore. Beatus es tu Is-
raël. quis similis tui popule, qui saluaris in
Domino? scutum auxilij tui, & gladius glo-
riæ tuæ. negabunt te inimici tui, & tu co-
rum colla calcabis.

Exo.3.a.

.4.

Cōtere.3.
Ier.23.b
.33.c.26.

CAPVT XXXIIII.

1 ASCENDIT ergo Moyses de cam-
A pestribus Moab super montem
Nebo, in verticē Phasga contra
Iericho: ostenditque ei Domi-
nus omnem terram Galaad vs-
2 que Dan, & vniuersum Nephthali, terram-
que Ephraim & Manasse, & omnem terram
3 vsq; ad mare nouissimum: & australem
partem, & latitudinem campi Iericho ciuita
4 tis palmarū, vsq; Segor. Dixitq; Dominus
ad eū: Hæc est terra pro qua iuraui Abraham,
B Isaac, & Iacob, dicēs: Semini tuo dabo eam.
Vidisti eam oculis tuis, & non transibis ad il
5 lā. Mortuusq; est ibi Moyses seruus Domi-
6 ni in terra Moab, iubente Domino: & sepe-
liuit eum in vale terræ Moab contra Phogor:
& non cognouit homo sepulchrū eius vsq;
7 in præsentem diem: Moyses centū & viginti
annorum erat quando mortuus est, non ca
C ligauit oculus eius, nec dentes illius moti
8 sunt. Fleueruntq; eum filij Israël in campe
stribus Moab triginta diebus: & cōpleti sunt
9 dies planctus lugentium Moysen. Iosue ve-
ro filius Nun repletus est spiritu sapientiæ,
quia Moyses posuit super eum manus suas.
Et obedierunt ei filij Israël, feceruntq; sicut
10 præcepit Dominus Moysi. & non surrexit
D vltrà propheta in Israël, sicut Moyses, quem
11 nosset Dominus facie ad faciē in omnibus
signis atq; portentis, quæ misit per eum, vt
faceret in terra Aegypti Pharaoni, & omni-
12 bus seruis eius vniuersæque terræ illius, &
cūctam manum robustam, magnaq; mirabi-
lia, quæ fecit Moyses coram vniuerso Israël,

1.Mac.2.
a.4.
Supr.3.d
27.
Iuda 8.

Gen.12.b
7.13.d.15.
15.d.18.
26.a.4.

Iuda c.9.

Libri Deuteronomij finis.

LIBER IOSVE,
HEBRAICE IEHOSVA.

HIERONYMI IN IOSVE PRÆFATIO.

TANDEM finito Pentateucho Moysi, velut grandi fœnore liberati, ad Iesum filium Naue manum mittimus, quem Hebræi IEHOSVA BEN NVN, id est, Iosue filium Nun, vocant: & ad Iudicum librum, quem SOPHETIM appellant, ad Ruth quoque & Esther, quos eisdem nominibus efferunt. Monemusq; lectorem vt syluam Hebraicorum nominum, & distinctiones per membra diuisas, diligens scriptor conseruet: ne & noster labor, & illius studium pereat. Et vt in primis, (quod sæpe testatus sum) se sciat me non in reprehensionem veterum noua cudere, sicut amici mei criminantur: sed pro virili parte offerre linguæ meæ hominibus, quos tamen nostra delectant, vt pro Græcorum Hexaplis, quæ & sumptu & labore maximo indigent, editionem nostram habeant. Et sicubi in antiquorum voluminum lectione dubitauerint, hæc illis conferentes inueniant quod requirunt, maxime cum apud Latinos tot sint exemplaria, quot codices: & vnusquisque pro arbitrio suo vel addiderit, vel subtraxerit quod ei visum est: & vtique non possit verum esse quod dissonat. Vnde cesset arcuato vulnere contra nos insurgere scorpius, & sanctum opus venenata carpere lingua desistat: vel suscipiens si placet, vel contemnens si displicet. memineritq; illorum versuum: Os tuum abundauit malitia, & lingua tua concinnabat dolos. Sedens aduersus fratrem tuum loquebaris: & aduersus filium matris tuæ ponebas scandalum: hæc fecisti & tacui. Existimasti inique quod ero tui similis? arguam te.

& statuam

& statuam contra faciem tuam. Quæ enim audientu vel legentis vtilitas est, nos laborando sudare, & alios detrahēdo laborare dolere? Iudæos quod calumniandi eis, & irridendi Christianos sit ablata occasio, & ecclesia homines id despicere, imo lacerare vnde aduersarij torqueantur? Quòd si veteris eis tantum interpretatio placet, quæ & mihi non displicet, & nihil extra recipiendum putant, cur ea quæ sub asteriscis et obelis vel addita sunt vel amputata, legunt, et negligunt? Quare Danielē iuxta Theodotionis trāslationem, ecclesia susceperunt? Cur Origenem mirantur, & Eusebium Pamphili cunctas editiones similiter differentes? Aut quæ fuit stultitia, postquam vera dixerint proferre quæ falsa sunt? Vnde autem in nouo testamento probare poterunt assumpta testimonia, quæ in libris veteribus non habentur? Hæc diximus, ne omnino calumniantibus tacere videamur. Cæterum post sancta Paulæ dormitionem, cuius vita virtutis exemplū est & hos libros, quos Eustochiæ virgini Christi negare non potui: decreuimus dum spiritus hos regit artus, prophetarum explanationi incumbere: & omissum iam diu opus, quasi quodam postlimi nio repetere: præsertim cum & admirabilis sanctusq; vir Pammachius, hoc idem literis flagitet: & nos ad patriam festinantes mortiferos Sirenarum cantus surda debeamus aure transire.

C A P V T P R I M V M.

1 A E T FACTVM est post mor-
rem Moysi serui Domini, vt
loqueretur Dominus ad Io-
sue filium Nun, ministrum
2 Moysi, & diceret ei: ¶ Moy-
ses seruus meus mortuus ē:
surge, & trāsi Iordanem istū
tu & omnis populus tecum in terram quam
3 ego dabo filijs Israël. ¶ Oēm locum quem *Deu. 11. c 24.*
calcauerit vestigium pedis vestri, vobis tra-
4 dam, sicut locutus sum Moysi. ¶ A deserto & *Infrà 14. c 9.*
Libano vsque ad fluuium magnum Euphra-
tem, omnis terra Hethæorum vsque ad mare
magnum cōtra Solis occasum erit terminus
5 vester. ¶ Nullus poterit vobis resistere cūctis
diebus vitæ tuæ: sicut fui cum Moyse, ita ero
tecum: non dimittam, nec derelinquam *Heb. 13. a. 5*
6 te. ¶ Confortare & esto robustus: tu enim
B sorte diuides populo huic terram, pro qua
iuraui patribus *tuis* vt traderem eam illis. *suis 1.*
7 ¶ Confortare igitur, & esto robustus valde. vt
custodias, & facias omnem legem quam præ
cepit tibi Moyses seruus meus: ne declines
ab ea ad dexteram vel ad sinistram, vt intelli-
8 gas cuncta, quæ agis. ¶ Non recedat volumen
legis huius ab ore tuo: sed meditaberis in
eo diebus ac noctibus, vt custodias & facias
omnia quæ scripta sunt in eo: tunc diriges
9 viam tuā, & intelliges eam. ¶ Ecce præcipio
tibi, confortare, & esto robustus. Noli metue
re, & noli timere: quoniam tecum est Domi-
nus Deus tuus in omnibus ad quæcunque
10 pertexeris. ¶ Præcepitque Iosue principibus
C populi, dicens: Transite per medium castro-
11 rum, & imperate populo, ac dicite: ¶ Præpara
te vobis cibaria: quoniam post diem tertiū
transibitis Iordanem, & intrabitis ad possi-
dendam terram quàm Dominus Deus vester
12 daturus est vobis. ¶ Rubenitis quoque, &
13 Gadditis, & dimidiæ tribui Manasse ait: ¶ Me *Nu. 32. d 20.*
mentote sermonis quē præcepit vobis Moy
ses famulus Domini, dicens: Dominus Deus
vester dedit vobis requiem, & omnem terrā.
14 ¶ Vxores vestræ, & filij, ac iumenta manebūt
in terra quam tradidit vobis Moyses trans
Iordanem: vos autem transite armati ante
fratres vestros, omnes fortes manu, & pu-
15 gnate pro eis, ¶ donec det Dominus requiē
D fratribus vestris sicut & vobis dedit, & possi-
deant ipsi quoque terram quam Dominus
Deus vester daturus est eis: & sic *reuertimi-* *reuertemini 1*
ni in terram possessionis vestræ, & habitabi-
tis in ea, quam vobis dedit Moyses famulus
Domini trans Iordanem contra Solis ortū.
16 ¶ Responderuntque ad Iosue, atque dixerūt:
Omnia quæ præcepisti nobis, faciemus: &
17 quocunque miseris, ibimus. ¶ Sicut obedi-
uimus in cunctis Moysi, ita obediemus & ti-
bi: tantùm sit Dominus Deus tuus tecum, si-
18 cut fuit cum Moyse. ¶ Qui contradixerit
ori tuo, & non obedierit cunctis sermonibus
quos præceperis ei, moriatur. tu tantum con
fortare, & viriliter age.

C A P V T II.

1 A M ISIT igitur Iosue filius Nun de
Setim duos viros exploratores
in abscondito, & dixit eis: Ite,
& considerate terram, vrbemq;
Iericho. Qui pergentes ingres-
si sunt domum mulieris meretricis, nomine *Mat. 1. A 5.*
2 Rahab, & quieuerunt apud eam. ¶ Nuncia- *Heb. 11. f 31.*
tumq; est regi Iericho, & dictum: Ecce viri
ingressi sunt huc per noctem de filijs Israël,
3 vt explorarent terram. ¶ Misitq; rex Iericho
ad Rahab, dicens: Educ viros, qui venerūt ad
te, & ingressi sunt domum tuam. exploratores quippe sunt, & omnem terram consydera
4 re venerunt. ¶ Tollensque mulier viros, ab-
scondit, & ait: Fateor venerunt ad me, sed
5 nesciebam vnde essent: ¶ Cumque porta clau
deretur in tenebris, & illi pariter exierūt, ne
scio quò abierunt: persequimini citò, & com
6 prehendetis eos. ¶ Ipsa autem fecit ascendere
viros in solarium domus suæ, operuitq; eos
7 stipula lini, quæ ibi erat. ¶ Hi autem qui missi
B fuerant, secuti sunt eos per viam quæ ducit
ad *uadum* Iordanis: illisque egressis statim *uada 1.*
8 porta clausa est. ¶ Necdum obdormierant qui
latebant, & ecce mulier ascēdit ad eos, & ait:
9 ¶ Noui quod Dominus tradiderit uobis terram:
*etenim irruit in nos terror uester, & elan- *istam: 1.*
10 guerunt omnes habitatores terræ. ¶ Audiui-
mus quòd siccauerit Dominus aquas Maris-
rubri ad uestrum introitum, quando egressi
estis ex Aegypto: & quæ feceritis duobus *Nu. 21. e 25.*
Amorrhæorum regibus qui erant trans Ior-
11 danem, Sehon & Og, quos interfecistis. ¶ Et

hæc audientes pertimuimus, & elanguit cor
nostrum, nec remansit in nobis spiritus ad
introitum vestrum. Dominus enim Deus ve-
ster ipse est Deus in cœlo sursum, & in terra
12 deorsum. ¶ Nunc ergo iurate mihi per Domi-
num, vt quo modo ego misericordiã feci vo-
C biscum, ita & vos faciatis cum domo patris
13 mei: detisq; mihi verum signum ¶ vt salue- *& s.
tis patrem meum & matrem, fratres ac soro-
res meas, & omnia, quæ illorũ sunt : & erua-
14 tis animas nostras à morte. ¶ Qui responde-
runt ei : Anima nostra sit pro vobis in mor-
tem: si tamen non prodideris nos. Cumq; tra-
diderit nobis Dñs terram faciemus in te mi-
15 sericordiã & veritatem. ¶ Demisit ergo eos
per funem de fenestra: domus enim eius hæ-
16 rebat muro. ¶ Dixitq; ad eos : Ad montana
conscendite, ne fortè occurrant vobis reuer-
tentes, ibiq; latitate tribus diebus donec re-
17 deant & sic ibitis per viam vestram. ¶ Qui di-
xerunt ad eam: Innoxij erimus à iuramento
18 hoc quo adiurasti nos, ¶ si ingredientibus no- *non 4.
bis terram, signum * fuerit funiculus iste coc-
cineus, & ligaueris eum in fenestra, per quã
demisisti nos, & patrem tuum ac matrem, fra-
tresq; & omnem cognationem tuam congre-
19 gaueris in domum tuam. ¶ Qui ostium do-
D mus tuæ egressus fuerit, sanguis ipsius erit °innoxij 6.
in caput eius, & nos erimus °alieni. Cuncto-
rum autem sanguis, qui tecum in domo fue-
rint, redundabit in caput nostrum, si eos ali-
20 quis tetigerit. ¶ Quod si nos prodere volue-
ris, & sermonem istum proferre in medium,
erimus mundi ab hoc iuramento quo adiu-
21 rasti nos. ¶ Et illa respõdit: Sicut locuti estis,
ita fiat. Dimittensq; eos, vt pergerent, appen-
22 dit funiculum coccineum in fenestra. ¶ Illi ve-
rò ambulantes, peruenerunt ad montana, &
manserunt ibi tres dies, donec reuerterentur,
qui fuerant persecuti: quærentes enim per
23 omnem viam non repererunt eos. ¶ Quibus
vrbem ingressis, reuersi sunt, & descenderunt
exploratores de monte: & transmisso Iorda-
ne, venerunt ad Iosue filium Nun, narraue-
24 runtq; ei omnia quæ acciderant sibi, ¶ atque
dixerunt: Tradidit Dominus omnem terram
hanc in manus nostras, & timore prostrati
sunt cuncti habitatores eius.

CAPVT III.

1 IGITVR Iosue de nocte consur-
A gens, mouit castra: egredientesq;
de Setim, venerunt ad Iordanem
ipse & omnes filij Israël, & mo-
2 rati sunt ibi per tres dies. ¶ Qui-
bus euolutis, transierunt præcones per castro-
3 rum medium ¶ & clamare cœperunt: Quãdo
videritis arcam fœderis Domini Dei vestri, &
sacerdotes stirpis Leuiticæ portantes eã, vos
quoq; consurgite, & sequimini præcedentes:
4 ¶ sitq; inter vos & arcam spaciũ cubitorum
duum millium: vt procul videre possitis, &
nosse per quam viã ingrediamini: quia prius
non ambulastis per eam: & cauete ne appro-
5 pinquetis ad arcam. ¶ Dixitq; Iosue ad popu-
B lum: Sanctificamini: cras enim faciet Domi-
6 nus inter vos mirabilia: ¶ Et ait ad sacerdo-
tes: Tollite arcam fœderis, & præcedite po-
pulũ. Qui iussa complentes, tulerunt, & am-
7 bulauerunt ante eos. ¶ Dixitq; Dñs ad Iosue:
Hodie incipiã exaltare te corã omni Israël,
vt sciant, quod sicut cum Moyse fui, ita & tecũ
8 sim. ¶ Tu autem præcipe sacerdotibus, qui
portant arcam fœderis, & dic eis: Cùm in-
gressi fueritis partem aquæ Iordanis, state in
9 ea. ¶ Dixitq; Iosue ad filios Israël: Accedite
huc, & audite 'verbum' Domini Dei vestri. †verba 6.
10 ¶ Et rursum: In hoc, inquit, scietis, quod Domi-
C nus Deus viuens in medio vestri est, & disper-
det in conspectu vestro Chananæum & He-
thæum, Heuæum, & Pherezæum, Gergesæum
11 quoque & Iebusæum, & Amorrhæum. ¶ Ecce
arca fœderis Domini omnis terræ antecedet
12 vos per Iordanem. ¶ Parate duodecim viros
de *tribubus Israël, singulos per singulas tri- *duodecim
13 bus. ¶ Et cùm posuerint vestigia pedum suo-
rum sacerdotes, qui portant arcam *Domini *fœderis
Dei vniuersæ terræ in aquis Iordanis, aquæ,
quæ inferiores sunt, decurrẽt, atque deficiẽt:
quæ autem desuper veniunt, ‖ in vna mole ‖Psal. 113.
14 consistent. ¶ Igitur egressus est populus de ta- a. 3.
bernaculis suis, vt transiret Iordanem: & sa- Act. 7. f
cerdotes, qui portabant arcam fœderis per- 45.
15 gebant ante eum. ¶ Ingressisq; eis Iordanẽ,
D & pedibus eorum in parte aquæ tinctis (Ior- ‖Eccl. 24. c
danis autem ripas alueì sui tempore messis 36.
16 impleuerat) ¶ steterunt aquæ descendentes
in loco vno, & ad instar montis intumescen-
tes apparebant procul ab vrbe, quæ vocatur
°Edom vsque ad °locum Sarthan: quæ autẽ °Adã 12.
inferiores erant, in Mare solitudinis (quod °latus 1.
nunc vocatur mortuum) descenderunt, vs-
quequo omnino deficerent. Populus autem
17 incedebat contra °Iordanem: ¶ & sacerdo- °Iericho: 1.
tes, qui portabant arcam fœderis Domini,
stabant super siccam humum in medio Ior-
danis accincti, omnisq; populus per arẽtem
alueum transibat.

CAPVT IIII.

1 QVIBVS transgressis dixit Dñs ad
A Iosue: ¶ Elige duodecim viros
2 singulos per singulas tribus, ¶ &
3 præcipe eis, ut tollant de medio
Iordanis alueo, vbi steterunt pe-
des sacerdotũ, duodecim durissimos lapides,
quos ponetis in loco castrorum vbi fixeritis
4 hac nocte tentoria. ¶ Vocauitq; Iosue duode-
cim viros, quos elegerat de filijs Israël, singu-
5 los de singulis tribubus, ¶ & ait ad eos: Ite an-
te arcam Domini Dei vestri ad Iordanis me-
dium, & portate inde singuli singulos lapides
in humeris vestris, iuxta numerum filiorum
6 Israël, ¶ ut sit signũ inter uos. Et quando in-
terrogauerint uos filij uestri cras, dicentes:
7 Quid sibi uolunt isti lapides? ¶ respondebitis
eis: Defecerũt aquæ Iordanis ante arcã fœde-
ris Domini, cùm transiret eum: idcirco positi
sunt lapides isti in monumentum filiorũ Is-
8 raël usque in æternum. ¶ Fecerunt ergo filij
B Israël sicut præcepit eis Iosue, portantes de
medio Iordanis alueo duodecim lapides, ut

Dominus ei imperarat, iuxta numerum fi-
liorum Israël, vsq; ad locum in quo castra-
9 merati sunt, ibiq; poluetunt eos. ¶Alios quo
que duodecim lapides posuit Iosue I medio
Iordanis alueo, vbi st:terunt sacerdotes, qui
portabant arcam fœderis-Domini`, & sunt -5.
10 ibi vsq; in præsentem diem. ¶ Sacerdotes
autē qui portabant arcam, stabant in Iorda-
nis medio donec omnia conplerentur quem
Iosue, vt loqueretur ad populum, præceperat
Dominps, °&`dixerat ei Moyses. Festinauit- °vt 1.
11 que populus & transijt. ¶ Cumq; transissent
oēs, transiuit & arca D, mini: sacerdotes quo
12 que pergebant ante populū: ¶Filij quoq; Ru
C bē, & Gad, & dim..a tribus Manasse, arma-
ti præcedebā fratres suos, filios Israël, sicut
13 eis præceperat Moyses: ¶ & quadraginta pu-
gnatorum millia per turmas, & cuneos ince
debant per plana, atq; campestria vrbis Ieri-
14 cho. ¶ In die illo magnificauit Dominus Io-
sue corā omni Israël, vt timerent eū, sicut ti- Num.32.c 29.
15 muerant Moysen dum adhuc viueret. ¶ Di-
16 xitq; ad eum: ¶Præcipe sacerdotibus qui por
tant arcam fœderis, vt ascendāt de Iordane.
17 ¶ Qui præcepit eis, dicens: Ascendite de Ior-
18 dane. ¶Cumq; ascendissent portantes arcam
fœderis Domini, & siccam humū calcare cœ
pissent, reuersæ sunt aquæ in alueum suum,
19 & fluebant sicut antè consueuerant. ¶ Popu-
D lus aūt ascendit de Iordane decimo die men
sis primi, & castrametati sunt in Galgalis cō
20 tra orientalem plagā vrbis Iericho. ¶ Duode-
cim quoque lapides, quos de Iordanis alueo
21 sumpserāt, posuit Iosue in Galgalis, ¶& dixit
ad filios Israël: Quando interrogauerint filij
vestri cras patres suos, & dixerint eis: Quid
22 sibi volunt lapides isti? ¶docebitis eos, atque
dicetis: Per arentem alueum transiuit Israël
23 Iordanem istum, ¶ siccāte Domino Deo °no °vestro a-
stro aquas eius in conspectu nostro`, donec quas eius in
°transiretis`: sicut fecerat prius in mari-ru- cōspectu ve
24 bro, quod sic:auit donec transiremus: ¶ vt di stro 4.
scant omnes terrarum populi fortissimā Do- °transire-
mini manum, vt & vos timeatis Dominum mus 10.
Deum vestrum omni tempore. Exod.14 d 21.

CAPVT V.

1 POSTQVAM ergo audierunt
A omnes reges Amorrhæorū, qui
habitabant trans Iordanem ad
occidentalem plagam, & cuncti
reges Chanaan, qui ꝓpinqua
possidebant magni maris loca, ꝙ siccasset
Dūs flueuta Iordanis corā filijs Israël donec
transirent, dissolutum est cor eorū, & non re-
mansit in eis spiritus timentium introitum
2 filiorū Israël. ¶ Eo tempore ait Dominus ad
Iosue: Fac tibi cultros lapideos, & circuncide
3 secundò filios Israël. ¶Fecit quoq; quod iusse
rat Dūs, & circumcidit filios Israël in colle-
4 præputiorum. ¶ Hæc aūt causa est secūdæ cir-
B cuncisionis. Oēs populus qui egressus est de
Aegypto generis masculini vniuersi bellato-
res viri, mortui sunt in deserto per longissi-
mos viæ circuitus. ¶ qui cēs circuncisi erant.
5 Populus aūt qui natus est in deserto, ¶ p qua-
draginta annos itineris latissimæ solitudi-
nis, incircūcisus fuit: donec cōsumerentur q
nō audierant vocem Dūi, & quibus antè iu-
rauerat * vt ostēderet eis terrā lacte & melle *vt non t
7 manantē. ¶ Horū filij in locū successerūt pa-
trum, & circūcisi sunt à Iosue, quia sicut nati
C fuerant, in ꝑputio erāt, nec eos invia aliquis
8 circūciderat. ¶ Postquā aūt oēs circūcisi sunt,
manserunt in eodē castrorū loco, donec sa-
9 narētur. ¶Dixitq; Dominus ad Iosue: Hodie
abstuli opprobrium Aegypti à vobis. Voca-
tumq; est nomen loci illius Galgala, vsque in
10 præsentē diem. ¶ Manseruntq; filij Israël in
Galgalis, & fecerunt Phase quartadecima die
mensis ad vesperū in campestribus Iericho:
11 ¶ & comederūt de frugibus terræ die altero,
azymos panes, & polentam eiusdem anni.
12 ¶Defecitq; manna postquam comederūt de
D frugibus terræ, nec vsi sunt vltrà cibo illo
filij Israël, sed comederunt de frugibus præ-
13 sentis anni terræ Chanaan. ¶ Cùm autem es- Exod. 23.c 23.
set Iosue in agro vrbis Iericho, leuauit ocu-
los, & vidit virum stantem contra se, euagi-
natum tenentem gladium, perrexitq; ad eū,
14 & ait: Noster es, an aduersariorum? ¶ Qui
respondit: Nequaquam, sed sum princeps
exercitus Domini, & nunc venio. Cecidit
Iosue pronus in terrā. Et adorans, ait: Quid
Dominus meus loquitur ad seruum sum?
15 ¶ Solue, inquit, calceamentum tuum de pe Exo.3.b.5
dibus tuis: locus enim in quo stas, sanctus
est. Fecitq; Iosue vt sibi fuerat imperatum.

CAPVT VI.

1 IERICHO autem clausa erat at-
A que munita, timore filiorum Is-
raël, & nullus egredi audebat
2 aut ingredi. ¶ Dixitq; Dominus
ad Iosue: Ecce dedi in °manus °manu tua
tuas` Iericho, & regem eius, omnesq; fortes 3.
3 viros. ¶ Circuite vrbem cuncti bellatores se-
4 mel per diē: sic facietis sex diebus. ¶ Septimo
autē die sacerdotes tollent septē buccinas,
quarum vsus est in iubileo, & præcedent ar-
cam fœderis: septiesq; circuibitis ciuitatē, &
5 sacerdotes clangent buccinis. ¶ Cumq; inso-
nuerit vox tubæ lōgior, atq; cōcisior, & in au
ribus vestris increpuerit, clamabit oīs popu-
lus vociferatione maxima, & muri funditus
corruent ciuitatis, ingredienturq; singuli ꝑ
6 locum contra quem steterint. ¶Vocauit ergo
Iosue filius Nun sacerdotes, & dixit ad eos:
Tollite arcam fœderis: & septem alij sacerdo
tes tollant septem iubileorū buccinas, & in-
7 cedant ante arcam Domini. ¶ Ad populum
quoque ait: Ite, & circuite ciuitatē, armati
8 præcedentes arcam Domini. ¶ Cumq; Iosue
B verba finisset, & septem sacerdotes septem
buccinis clangerent ante arcam fœderis Do-
9 mini, ¶ omnisq; præcederet armatus exerci-
tus, reliquum vulgus arcā sequebatur, ac buc
10 cinis oīa concrepabant. ¶ Præceperat autem
Iosue populo, dicēs: Nō clamabitis, nec au-
dietur vox vestra, neq; vllus sermo ex ore
vestro egredietur: donec veniat dies in quo

11 dicam vobis, Clamate & vociferamini. ¶ Cir-
cuiuit ergo arca Domini ciuitatē semel per
12 diem, & reuersa in castra, mansit ibi. ¶ Igitur
Iosue de nocte consurgente, tulerunt sacerdo-
13 tes arcam Dñi, ¶ & septem ex eis septē buc-
cinas, quarum in iubilæo vsus est. præcedebāt-
que arcam Dñi ambulantes atq; clangētes:
& armatus populus ibat ante eos: vulgus aūt
reliquum sequebatur arcā, & buccinis perso-
14 nabat. ¶ Circuieruntq; ciuitatē secundo die
semel, & reuersi sunt in castra. Sic fecerunt
15 sex diebus. ¶ Die aūt septimo diluculo cōsur-
gentes, circuierunt vrbem sicut dispositum
16 erat, septies. ¶ Cumq; septimo circuitu clan-
C gerēt buccinis sacerdotes, dixit Iosue ad om-
nem Israël: Vociferamini, tradidit enim vo-
17 bis Dominus ciuitatem. ¶ sitque ciuitas hæc
anathema. & omnia quæ in ea sunt Dño. sola
Rahab meretrix viuat cum vniuersis, qui cū
ea in domo sunt: ‡ abscondit enim nuncios
18 quos direximus. ¶ Vos autem cauete, ne de
his quæ præcepta sunt quippiam cōtingatis,
& sitis prævaricationis rei, & omnia castra
19 Israël sub peccato sint atq; turbētur. ¶ Quic-
quid autem auri, aut argenti fuerit, & vaso-
rum æneorum ac ferri, Dño consecretur, re-
20 positum in thesauris eius. ¶ Igitur omni po-
pulo vociferante, & clangētibus tubis, post-
quam in aures multitudinis vox sonitusque
increpuit, muri ilico corruerunt: & ascendit
vnusquisque per locum, qui cōtra se erat. ‡ce-
21 peruntque ciuitatem, ¶ & interfecerunt oīa
quæ erant in ea, à viro vsq; ad mulierem, ab
infante vsq; ad senem. Boues quoq; & oues,
22 & asinos in ore gladij percusserunt. ¶ Duo-
D bus autem viris, ‡ qui exploratores missi fue-
rant, dixit Iosue: ingredimini domum mulie-
ris meretricis, & producite eam, & omnia
quæ illius sunt, sicut illi iuramento firma-
23 stis. ‡ ¶ Ingressique iuuenes, eduxerūt Rahab,
& parentes eius, fratres quoque & cunctam
suppellectilem ac cognationem illius, & ex-
24 tra castra Israël manere fecerunt. ¶ Vrbem
autem & omnia quæ * inuenta sunt in ea,
succēderunt: absque auro & argento, & vasis
æneis, ac ferro, quæ in ærarium Domini con-
25 secrarunt. Rahab vero meretricem, & domū
patris eius, & omnia quæ habebat, fecit Io-
sue viuere, & habitauerunt in medio Israël
vsque in præsentem diem: eo quod abscondε-
rit nuncios, quos miserat vt explorarent Ie-
richo. In tempore illo, imprecatus est Iosue,
26 dicens: ¶ ‡ Maledictus vir coram Domino qui
suscitauerit, & ædificauerit ciuitatem Ieri-
cho. In primogenito suo fundamenta illius
iaciat, & in nouissimo liberorum ponat portas
27 eius. Fuit ergo Dominus cum Iosue, & no-
men eius vulgatum est in omni terra.

‡Sup.2.a.4 Heb.11.f 30.

‡2.Mac. 12.c.15.

‡Sup.2.c 14. Heb.11.f 31.

‡Heb.11.f 31.

*fuerūt 3.

‡3.Reg.16. g.34.

CAPVT VII.

1 Filij aūt Israël prævaricati sunt
mandatum, & vsurpauerunt de
anathemate. Nam Achan filius
Charmi, filij Zabdi, filij Zare
de tribu Iuda, tulit aliquid de
anathemate: iratusq; est Dominus contra fi-
2 lios Israël. ¶ Cumq; mitteret Iosue de Iericho
viros cōtra Hai, quæ est iuxta Beth-auen, ad
orientalē plagā oppidi Beth-el, dixit eis: Ascē-
dite, & explorate terram. Qui præcepta com-
3 plentes: explorauerunt Hai, ¶ & reuersi dixe-
runt ei: Non ascendat omnis populus, sed
duo vel tria millia virorum pergant & de-
leāt ciuitatē: quare omnis populus frustra ve-
4 xabitur contra hostes paucissimos? ¶ Ascen-
derunt ergo tria millia pugnatorum. Qui
5 statim terga vertentes, ¶ percussi sunt à viris
vrbis Hai, & corruerūt ex eis triginta & sex
homines: persecutiq; sunt eos aduersarij de
porta vsq; ad Sabarim, & ceciderunt per pro-
na fugientes: pertimuitq; cor populi, & ad
6 instar aquæ liquefactum est. ¶ Iosue vero sci-
dit uestimenta sua, & pronus cecidit inter rā
coram arca Domini usque ad uesperam, tam
ipse quàm omnes senes Israël: miseruntque
7 puluerē super capita sua, ¶ & dixit Iosue: Heu
Domine Deus, quid uoluisti traducere popu-
8 lum istum Iordanem fluuium, ut traderes
nos in manus Amorrhæi, & perderes? utinā
ut cœpimus, mansissemus trans Iordanem.
8 ¶ Mi Domine Deus, quid dicam, uidens Israë-
9 lem hostibus suis terga uertentem? ¶ Audient
Chananæi, & oēs habitatores terræ, & pari-
ter conglobati circundabunt nos, atq; dele-
bunt nomen nostrum de terra: & quid facies
10 magno nomini tuo? ¶ Dixitq; Dñs ad Iosue:
11 Surge, cur iaces pronus in terra? Peccauit Is-
raël & prævaricatus est pactum meum: tule-
runtq; de anathemate, & furati sunt atque
12 mentiti, & abscōderunt inter uasa sua. ¶ Nec
poterit Israël stare ante hostes suos, eosque
fugiet: quia pollutus est anathemate, nō ero
ultra uobiscum, donec conteratis eū, qui hu-
13 ius sceleris reus est. ¶ Surge, sanctifica populū
& dic eis: Sāctificamini in crastinū: hæc enim
dicit Dominus Deus Israël: Anathema in me-
dio tui est Israël: non poteris stare coram ho-
stibus tuis, donec deleatur ex te, qui hoc cōta-
14 minatus est scelere. ¶ accedetisq; manè sin-
C guli per tribus uestras: & quamcunque tri-
bum sors inuenerit, accedet per cognationes
suas, & cognatio per domos, domusq; per ui-
15 ros. ¶ Et quicunque ille ⸢in⸣ hoc facinore fue- *est qui 4.*
rit deprehensus, comburetur igni cum om-
ni substantia sua: quoniam prævaricatus est
pactum Domini, & fecit nephas in Israël:
16 ¶ Surgens itaq; Iosue manè, applicuit Israël
17 per tribus suas, & inuēta est tribus Iuda. ¶ Quæ
cum iuxta familias suas esset oblata, inuen-
ta est familia Zare. Illam quoque per do-
18 mos offerens, reperit Zabdi: ¶ cuius domum
in singulos diuidens uiros, inuenit Achan fi-
lium Carmi, filij Zabdi, filij Zare de tribu Iu-
19 da. ¶ Et ait Iosue ad Achan: Fili mi, da glo-
riam Domino Deo Israël, & confitere, atq;
20 indica mihi quid feceris, ne abscōdas. ¶ Res-
ponditque Achan Iosue, & dixit ei: Verè ego
peccaui Domino Deo Israël, & sic & sic feci.
21 ¶ uidi enim inter spolia pallium coccineum
D ualde bonum, & ducentos siclos argenti, re-
gulamq; auream quinquaginta siclorum: &
concupiscens, abstuli, & abscondi in terra con-

Infr.22.d 20. 1.Par.2.b 7.

tra medium tabernaculi mei, argentumque
22 fossa humo operui. Misit ergo Iosue mini-
stros, qui currentes ad tabernaculum illius,
repererunt cuncta abscōdita in eodem loco,
23 & argentum simul. Auferentesque de tento
rio, tulerūt ea ad Iosue, & ad omnes filios Is-
24 raël: proiecerunt q; ante Dominum. Tollēs
itaque Iosue Achan filium Zare, argentumq;
& pallium, & aureā regulam, filios quoq; &
filias eius, boues & asinos & oues, ipsumq;
tabernaculum, & cūctam supellectilem: (&
omnis Israël cum eo) duxerunt eos ad val-
25 lem-Achor. Vbi dixit Iosue: Quia turbasti
nos, exturbet te Dominus in die hac. Lapida
uitq; eum omnis Israël: & cuncta quæ illius
26 erant igne consumpta sunt. Congregaue-
runtque super eum aceruum magnum lapi-
dum, qui permanet vsq; in præsentem diem.
Et auersus est furor Dñi ab eis. Vocatūq; est
nomen loci illius vallis-Achor, vsq; hodie.

CAPVT VIII.

1 DIXIT autē Dominus ad Iosue: Ne
A timeas, neque formides: tolle
tecum omnem multitudinē pu-
gnatorum, & consurgens ascen
de in oppidum Hai: ecce tradidi
in manum tuam regem eius, & populum, vr-
2 bemq; & terram. Faciesque vrbi Hai, & re
§ Sup.6.d 20. gi eius, § sicut fecisti Iericho, & regi illius:
prædam vero & omnia animantia diripietis
3 vobis: pone insidias vrbi post eam. Surre-
xitque Iosue & omnis exercitus bellatorum
cum eo, vt ascenderent in Hai: electa trigin-
4 ta millia virorum fortium misit nocte, & præ
cepitque eis, dicens: Ponite insidias post ciui
tatem: nec longius recedatis, & eritis om-
5 nes parati. Ego autem & reliqua multitu-
B do quæ mecum est, b ascendemus ex aduerso
b accedemus 6. contra vrbem. Cumq; exierint contra nos,
sicut antè fecimus, fugiemus, & terga verte-
6 mus: donec persequentes ab vrbe longius
protrahantur: putabunt enim nos fugere si-
7 cut prius. Nobis ergo fugientibus, & il-
lis persequentibus, consurgetis de insidijs,
& vastabitis ciuitatem: tradetque eam Do-
8 minus Deus vester in manus vestras. Cūq;
* vrbē 1. cœperitis *, succendite eam, & sic omnia fa-
9 cietis, vt iussi. Dimisitque eos, & perrexe-
runt ad locum insidiarum, sederuntque in-
ter Beth-el, & Hai, ad occidentalem plagam
vrbis Hai. Iosue autem nocte illa in medio
10 mansit populi, surgensq; diluculo recēsuit
socios, & ascendit cum senioribus in fronte
exercitus, vallatus auxilio pugnatorum.
11 Cumque venissent & ascendissent ex ad-
uerso ciuitatis, steterunt ad Septentriona-
lem vrbis plagam, inter quam & eos erat
12 vallis media. Quinque autem millia viros
elegerat & posuerat in insidijs inter ° Be-
° Bethel 1. C th-auen, & Hai ex occidentali parte eius-
13 dem ciuitatis: omnis vero reliquus exerci-
tus ad aquilonem aciem dirigebat, ita vt no-
uissimi multitudinis occidētalem plagam
vrbis attingerent. Abijt ergo Iosue nocte
14 illa, & stetit in vallis medio. Quod cum
vidisset rex Hai, festinauit manè, & egres-
sus est cum omni exercitu ciuitatis, direxit-
que aciem contra desertum, ignorans quod
15 post tergum laterent insidiæ. Iosue vero,
& omnis Israël cesserunt loco, simulantes
metum, & fugientes per solitudinis viam.
16 At illi vociferantes pariter, & se mutuò co
hortātes, persecuti sunt eos. Cumq; recessis-
17 sent a ciuitate, & ne vnus quidem in vrbe
Hai, & Beth-el remansisset, qui non perse-
D queretur Israël (sicut eruperant aperta oppi-
18 da relinquentes,) dixit Dñs ad Iosue: Leua
clypeum, qui in manu tua est contra vrbem
19 Hai, quoniā tibi tradam eam. Cumq; ele-
uasset clypeum ex aduerso ciuitatis, insidiæ
quæ latebant, surrexerunt confestim: & per-
gentes ad ciuitatem, ceperunt & succende-
20 rūt eam. Viri autem ciuitatis, qui persequē-
bantur Iosue, respicientes & videntes fumū
vrbis ad cœlum vsque conscendere, non po-
tuerunt vltrà huc illucq; diffugere: præser-
tim cum hi qui simulauerant fugam, & ten-
debant ad solitudinem, contra persequentes
21 fortissimè restitissent. Vidensque Iosue &
omnis Israël, quod capta esset ciuitas, & fu-
mus vrbis ascēderet, reuersus percussit viros
22 Hai. Si quidem & illi qui ceperant & suc-
cēderant ciuitatem, egressi ex vrbe contra
E suos, medios hostium ferire cœperunt. Cum
ergo ex vtraque parte aduersarij cæderen-
tur, ita vt nullus de tanta multitudine salua-
23 retur, regem quoque urbis Hai apprehen-
derunt viuentem, & obtulerunt Iosue.
24 Igitur omnibus interfectis, qui Israëlem ad
deserta tendentem fuerant persequuti, &
in eodem loco gladio corruentibus, reuersi
25 filij Israël percusserunt ciuitatem. Erant au
tem, qui in eodem die cōciderant à uiro usq;
ad mulierem, duodecim millia hominū om-
26 nes vrbis Hai. Iosue vero non contraxit ma
num, quam in sublime porrexerat, tenēs cly-
peum donec interficerentur oēs habitatores
27 Hai. Iumenta autem & prædam ciuitatis
F diuiserunt sibi filij Israël, sicut præceperat
28 Dominus Iosue. Qui succēdit urbem, & fe-
29 cit eam tumulum sempiternum: regē quo-
que eius suspēdit in patibulo usq; ad uesperā
& Solis occasum. Præcepitq; Iosue, & depo-
suerunt cadauer eius de cruce: proiecerunt-
que in ipso introitu ciuitatis, congesto su-
per eo magno aceruo lapidum, qui perma-
30 net usque in præsentem diem. Tunc ædifi-
cauit Iosue altare Domino Deo Israël in
31 monte Hebal, § sicut præceperat Moyses
famulus Domini filijs Israël, & scriptum est § Exo.20 25.
in uolumine legis Moysi, Altare de lapidi-
bus impolitis, quos ferrum non tetigit: & ob Deut.27. 5.
tulit super eo holocausta Domino, immola
32 uitq; pacificas uictimas. Et scripsit super la
G pides Deuteronomium legis Moysi, quod il-
33 le digesserat coram filijs Israël. Omnis autē
populus, & omnes maiores natu, ducesque
ac iudices stabant ex utraque parte arcæ, in
conspectu sacerdotum, qui portabant arcam
fœderis Dñi, ut aduena ita & indigena. Me-
dia pars eorum iuxta montē Garizim, & me

dia iuxta montē Hebal, sicut pceperat Moy-
ses famulus Domini. Et primū quidē benedi
34 xit populo Israël. ‖ Post hæc legit oīa verba
benedictionis & maledictionis, & cūcta quæ
35 scripta erant in legis volumine. ‖ Nihil ex
his quæ Moyses iusserat, reliquit intactū, sed
vniuersa replicauit corā omni multitudine
Israël, mulieribus ac paruulis, & aduenis qui
inter eos morabantur.

CAPVT IX.

1 QVIBVS auditis, cuncti reges
A trās Iordanem, qui versabantur
in montanis, & campestribus,
in maritimis ac litore Magni
maris: hi quoque qui habitabāt
iuxta Libanum, Hethæus, & Ammorhæus,
Chananæus, Pherezæus, & Heuæus & Ie-
2 busæus, ‖ congregati sunt pariter, vt pugna-
rent contra Iosue & Israël vno animo, ea-
3 demque sententia. ‖ At hi qui habitabant in
Gabaon, audientes cuncta, quæ fecerat Io-
*& 5. 4 sue Iericho & Hai, ‖ * callidè cogitantes tu-
lerunt sibi cibaria, saccos veteres asinis im-
ponentes: & vtres vinarios scissos atque con
5 sutos, ‖ calceamentaque perantiqua, quæ ad
indicium vetustatis pittacijs consuta erant,
induti veteribus vestimentis: panes quoque
quos portabāt ob uiaticum, duri erant, & in
6 frusta comminuti: ‖ perrexeruntque ad Iosue,
B qui tunc morabatur in castris Galgalæ, & di
xerunt ei atque simul omni Israël: De terra
longinqua venimus, pacem vobiscum facere
cupientes. Responderuntque viri Israël ad
7 eos, atque dixerunt: ‖ Ne forte in terra quæ
nobis sorte debetur, habitetis, & non possi-
8 mus fœdus inire vobiscū. ‖ At illi ad Iosue:
Serui, inquiunt, tui sumus. Quibus Iosue ait:
9 Quinam estis vos? aut vnde venistis? ‖ Re-
sponderunt: De terra longinqua valde ve-
nerunt serui tui in nomine Domini Dei tui:
Audiuimus enim famam potentiæ eius, cun-
‡Nu. 24 c 24. 10 cta quæ fecit in Aegypto, ‖ ‡ & duobus regi-
bus Amorrhæorum, qui fuerunt trans Iorda
nem, Sehon regi Hesebon, & Og regi Basan,
11 qui erant in Astaroth: ‖ dixeruntq; nobis se-
niores, & omnes habitatores terræ nostræ:
*vestra 7. Tollite in manibus * cibaria ob longissimā
viā, & occurrite eis, & dicite: Serui vestri su-
12 mus: fœdus inite nobiscum. ‖ En panes quā-
do egressi sumus de domibus nostris, vt ve-
niremus ad vos, calidos sumpsimus, nunc
sicci facti sunt, & vetustate nimia commi-
13 nuti. ‖ vtres uini nouos impleuimus, nunc
C rupti sunt & soluti. uestes & calceaméta q-
bus induimur, & quæ habemus in pedibus,
ob longitudinem longioris uiæ trita sunt &
14 penè consumpta. ‖ Susceperunt igitur de ci-
barijs eorum, & os Domini non interroga-
‡1. Re. 21. a 15 uerunt. ‖ Fecitque Iosue cum eis pacem, &
inito fœdere pollicitus est, ut non occide-
rentur: principes quoque multitudinis iura-
16 uerunt eis. ‖ Post dies autem tres initi fœde-
ris, audierunt ꝙ in uicino habitarent, & in-
17 ter eos futuri essent. ‖ Moueruntque castra
filij Israël, & uenerunt in ciuitates eorum
die tertio, quarum hæc uocabula sunt: Ga-
baon, & Caphira, & Beroth, & Cariath-ia-
18 rim. ‖ Et non percusserūt eos eò ꝙ iurassent
eis principes multitudinis in nomine Do-
mini Dei Israël. Murmurauit itaque omne
19 vulgus contra principes. ‖ Qui responde-
rūt eis: Iurauimus eis in nomine Dei Israël,
& idcirco non possumus eos contingere.
20 ‖ Sed hoc faciemus eis, Reseruentur quidē
ut uiuant, ne contra nos ira Domini conci-
21 tetur, si peierauerimus *: ‖ Sed sic uiuant, ut *eis 7.
D in usus uniuersæ multitudinis ligna cædāt,
aquasque comportent. Quibus hæc loquen
22 tibus, ‖ uocauit Gabaonitas Iosue, & dixit
eis: Cur nos decipere fraude uoluistis, ut dice
retis, procul ualde habitamus à uobis, cū in
23 medio nostri sitis? ‖ Itaq; sub maledictione
eritis, & nō deficiet de stirpe uestra ligna cæ-
dens, aquasque cōportans in domū Dei mei.
24 ‖ Qui responderūt: Nunciatū est nobis seruis
tuis, ꝙ promisisset Dn̄s Deus tuus Moysi ser
uo suo, ut traderet uobis oēm terrā, & disper
deret cūctos habitatores eius. Timuimus igi
tur ualde, & prouidimus aīabus nostris, ue-
stro terrore cōpulsi: & hoc consilium iniui-
25 mus. ‖ nunc autem in manu tua sumus: qđ
26 tibi bonum & rectum uidetur, fac nobis. ‖ Fe
cit ergo Iosue ut dixerat, & liberauit eos de
manu filiorum Israël, ut non occiderentur.
27 ‖ Decreuitque in illo die eos esse in ministe-
rio cūcti populi & altaris Domini, cædentes
ligna, & aquas comportantes, usque in præ-
sens tempus, in loco quem Dn̄s elegisset.

CAPVT X.

QVAE cùm audisset Adoni-sedec
A rex Ierusalem, ꝙ scilicet cepis-
set Iosue Hai, & subuertisset eā
(sicut enim fecerat Iericho &
regi eius, sic fecit Hai & regi il
lius) & ꝙ transfugissent Gabaonitæ ad Is-
2 raël, & essent fœderati eorū, ‖ timuit valde.
Vrbs enim magna erat Gabaon, & una ciui-
tatum regalium, & maior oppido Hai, om-
3 nesque bellatores eius fortissimi. ‖ Misit er-
go Adoni-sedec rex Ierusalem ad Oham re-
gem Hebrō, & ad Pharam regem Ierimoth,
ad Iaphia quoque regem Lachis, & ad Dabir
4 regem Eglon, dicens: ‖ Ad me ascendite, &
ferte præsidium ut expugnemus Gabaon,
quare transfugerit ad Iosue, & ad filios Is-
5 raël. ‖ Congregati igitur ascenderunt quin-
B que reges Amorrhæorum, rex Ierusalem, rex
Hebron, rex Ierimoth, rex Lachis, rex E-
glon, simul cum exercitibus suis, & castra-
metati sunt circa Gabaon, oppugnantes eā.
6 ‖ Habitatores autem Gabaon urbis obsessæ
miserunt ad Iosue, qui tunc morabatur in ca
stris apud Galgalam; & dixerunt ei: Ne re-
trahas manus tuas ab auxilio seruorū tuo-
rum: ascende cito, & libera nos, ferque præ-
sidium: conuenerunt enim aduersum nos
omnes reges Amorrhæorum, qui habitant
7 in montanis. ‖ Ascenditque Iosue de Galga-
lis, & omnis exercitus bellatorū cum eo ᵗui- ᵗviri 1.
8 ri fortissimi. ‖ Dixitque Dominus ad Iosue:

Ne timeas

Ne timeas eos: in manus enim tuas tradidi il
9 los: nullus ex eis tibi resistere poterit. ¶Irruit
itaque Iosue super eos repentè, tota nocte ascē
10 dens, de Galgalis. ¶Et conturbauit eos Do-
minus à facie Israël: contriuitque plaga ma
gna in Gabaon, ac persecutus est eos per viā
ascensus Beth-horō, & percussit usque Azé-
11 ca & Maceda. ¶Cumque fugerent filios If-
C raël, & essent in descensu Beth-horon, Domi
nus misit super eos lapides magnos de cœlo
vsque ad Azéca: & mortui sunt multò plu-
res lapidibus grādinis, quàm quos gladio p-
12 cusserant filij Israël. ¶Tunc loquutus est Io-
sue Domino in die qua tradidit Amorrhæū
iñ cōspectu filiorū Israël, dixitque corā eis:
¶Isai. 28. f 21. ¶Sol contra Gabaon ne mouearis, & Luna
13 contra vallē-Aialon. ¶Steteruntq; Sol & Lu Eccl. 46. a 5.
na, donec vlcisceretur se gens de inimicis
suis. Nōne scriptū est hoc in libro iustorū?
Stetit itaque sol in medio cœli, & nō festina
14 nit occumbere spacio unius diei. ¶Non fuit
anteà & posteà tā longa dies, obediente Do-
mino uoci hominis, & pugnāre pro Israël.
15 ¶Reuersusq; est Iosue cū oī Israël in castra
16 Galgalæ. ¶Fugerāt enim quinque reges, & se
17 abscōderant in spelunca vrbis Maceda. ¶Nū
ciatumque est Iosue quòd inuēti essent quin
-8. D que reges latentes in spelunca-vrbis Mace-
18 da. ¶Qui præcepit socijs, & ait: Voluite saxa
Ingentia ad os speluncę, & ponite uiros indu
19 strios qui clausos custodiant: ¶nos autem no
lite stare, sed psequimini hostes, & extremos
quosque fugientium cędite: nec dimittatis
eos vrbium suarum intrare præsidia, quos
tradidit dominus Deus in manus uestras.
20 ¶Cæsis ergo aduersarijs plaga magna, & usq;
ad internecionem penè consumptis, hi qui
Israël effugere potuerunt, ingressi sunt ciui-
21 tates munitas. ¶Reuersusq; est omnis exer
citus ad Iosue in Maceda, ubi tunc erant ca
stra, sani, & integro numero: nullusque con-
22 tra filios Israël mutire ausus est. ¶Præcepitq;
Iosue, dicens: Aperite os speluncæ, & produ
cite ad me quinque reges qui in ea latitant.
23 ¶Feceruntque ministri ut sibi fuerant impe-
*eduxerunt 13. ratum: & *adduxerunt ad eum quinque re-
ges de spelunca, regem Ierusalem, regem He
E bron, regem Ierimoth, regem Lachis, regem
*educti 14. 24 Eglon. ¶Cumque *adducti essent ad eū uoca
uit oēs uiros Israël, & ait ad principes exer-
citus qui secum erant: Ite, & ponite pedes su
per colla regū istorū. Qui cum perrexissent,
25 & subiectorū colla pedibus calcarent, ¶rur-
sum ait ad eos: Nolite timere, nec paueatis:
confortamini & estote robusti: sic enim fa-
ciet Dominus cunctis hostibus uestris aduer
26 sum quos dimicatis. ¶Percussitque Iosue, &
interfecit eos, atq; suspēdit super quinq; sti
pites: fueruntq; suspensi usque ad uesperum.
27 ¶Cumque occūberet sol, præcepit socijs, ut
deponerent eos de patibulis. Qui depositos
proiecerunt in speluncam in qua latuerant,
& posuerunt sup os eius saxa ingentia, quę
28 permanent usque in præsens. ¶Eodem die
Macedam quoque cepit Iosue, & percussit in
ore gladij, regemque illius interfecit, & om

nes habitatores eius: non dimisit in ea saltē
F paruas reliquias. Fecitque regi Maceda sicut
29 fecerat regi Iericho. ¶Transiuit autem cum
omni Israël de Maceda in Lebna, & pugna-
30 bat contra eam: ¶quam tradidit Dominus
cum rege suo in manus Israël: percusserunt-
que vrbem in ore gladij, & omnes habitato
res eius: nō dimiserunt in ea vllas reliquias.
Feceruntque regi Lebna ¶sicut fecerant regi ¶Supr. 6 21.
31 Iericho. ¶De Lebna transiuit in Lachis cum
omni Israël: & exercitu per girum disposito
32 oppugnabat eam. ¶Tradiditque Dominus
Lachis in manus Israël, & cepit eam die al-
tero, atque percussit in ore gladij, omnemq;
animam quæ fuerat in ea, sicut fecerat Leb-
33 na. ¶Eo tempore ascendit Horam rex Ga-
zer, ut auxiliaretur Lachis: quem percussit Io
sue cum omni populo eius vsque ad interne
34 cionem. ¶Transiuitque de Lachis in Eglon,
35 & circundedit, ¶atque expugnauit eam in
eadem die: percussitque in ore gladij omnes
animas quæ erant in ea iuxta omnia quæ fe
36 cerat Lachis. ¶Ascendit quoque cum om-
ni Israël de Eglon in Hebron & pugnauit
37 contra eam: ¶cepitque & percussit in ore
gladij regem quoque eius & omnia oppida
regionis illius, uniuersasque animas quæ in
ea fuerant commoratæ: non reliquit in ea
G vllas reliquias: sicut fecerat Eglon, sic fe-
cit & Hebron, cuncta quæ in ea reperit con
38 sumens gladio. ¶Inde reuersus in Dabir, ¶ce
39 pit eam, atque vastauit: regem quoque eius
atque omnia per circuitum oppida percus-
sit in ore gladij: non dimisit in ea vllas re-
liquias: sicut fecerat Hebron & Lebna &
regibus earum, sic fecit Dabir & regi illius.
40 ¶Percussit itaque Iosue omnem terram mō-
tanam & meridianam atque campestrem,
& Asedoth cum regibus suis: non dimisit in
ea vllas reliquias, sed omne quod spirare po-
terat, interfecit, sicut prę ceperat ei Domi-
41 nus Deus Israël ¶à Cades-barne vsque Ga-
zam. Omnem terram Gessen vsque Gabaō,
42 ¶vniuersosq; reges & regiones eorum vno
impetu cepit atq; uastauit: Dominus n. Deus
43 Israël pugnauit pro eo. ¶reuersusq; est cum
omni Israël ad locū castrorum in Galgala.

CAPVT XI.

1 QVAE cùm audisset Iabin rex A-
A sor, misit ad Iobab regem Ma-
don, & ad regem Semer-n, atque
2 ad regem Achsaph. ¶ad reges quo
que Aquilonis, qui habitabant
in montanis, & in planicie contra meridiem
Ceneroth, in campestribus quoque & regio-
3 nibus Dor iuxta mare ¶Chananęum quo-
que ab oriente & occidente, & Amorrhæum,
atque Hethæum ac Pherezæum & Iebusæum
in montanis: Heuæū quoq; qui habitabat ad
4 radices Hermon in terra Maspha. ¶Egressiq;
sunt omnes cū turmis suis, populus multus
nimis sicut arena quæ est in littore maris,
equi quoq; & currus immensæ multitudi-
5 nis. ¶Conueneruntque omnes reges isti in unū

Sup.11.b 8. 6 diaris Emath. ♀ Omnium qui habitāt in mō-
te a Libano, vsque ad Aquas Maserephoth,
vniuersiq; Sidonij. Ego sum qui delebo eos
à facie filiorū Israël. Veniat ergo in partem
7 hæreditatis Israël sicut præcepi tibi. ♀ Et nūc
B diuide terrā in possessionē nouē tribubus, &
8 dimidiæ tribui Manasse ♀ cum qua Ruben
Nu.32.f 33. & Gad possederunt terram, quam tradidit
eis Moyses famulus Domini trans fluenta
Infra 22.a 4. 9 Iordanis, ad orientalem plagam. ♀ Ab Aroër
q̄ sita est in ripa torrentis Arnon, & ī vallis
medio, vniuersaq; campestria Medaba, vs-
10 que Dibon. ♀ & cunctas ciuitates Sehon re-
gis Amorrhæi, q regnauit in Hesebon vsq; ad
11 terminos filiorum Amon. ♀ & Galaad, ac
terminum Gessuri & Machati, & omnem
montem Hermon, & vniuersam Basan, vs-
12 que ad Salecha, ♀ omnem regnum Og in Ba-
san, qui regnauit in Astaroth & Edrai, ipse
fuit de reliquijs Raphaim: percussitq; eos
13 Moyses, atq; deleuit. ♀ Nolueruntq; disper-
dere filij Israël Gessuri & Machati: & habita
uerunt in medio Israël vsque in præsentem
Nu.18.c 22. 14 diem. ♀ Tribui autem Leui non dedit possel
sionem: sed sacrificia & victimæ Domini
Dei Israël, ipsa ē eius hæreditas, sicut locutus
15 est illi. ♀ Dedit ergo Moyses possessionem
tribui filiorum Ruben iuxta cognationes
16 suas. ♀ Fuitq; terminus earum ab Aroër, quæ
C sita est in ripa torrentis Arnon, et in val-
le eiusdem torrentis media. vniuersam pla-
-*l.* 17 niciem, quæ ducit Medaba ♀ & Hesebon,
eius l. cūctosq; viculos earum, qui sunt in campe-
stribus: Dibon quoq;, & Bamoth-baal, & op
18 pidum Baalmeon. ♀ & Iassa, & Cedimoth,
19 & Mephaat, ♀ & Cariathaim, & Sabama, &
20 Sarathasar in monte conuallis. ♀ Beth pho-
21 gor & Asedoth, Phasga & Beth-iesimoth, ♀ &
omnes vrbes campestres, vniuersaque regna
Sehon regis Amorrhæi qui regnauit in Hese
Nu.31.a 4. bon, quem percussit Moyses cum princi-
pibus Madian: Heuæum, & Recem, & Sur,
Reba l. & Hur, & Rebe duces Sehon habitatores
22 terræ. ♀ Et Balaam filium Beor ariolum oc
ciderunt filij Israël gladio cū cæteris interfe-
23 ctis. ♀ Factusque est terminus filiorum Ru-
ben Iordanis fluuius. Hæc est possessio Ru-
benitarum per cognationes suas vrbium &
24 viculorum. ♀ Deditq; Moyses tribui Gad &
filijs eius per cognationes suas possessionē,
25 cuius hæc diuisio est. ♀ Terminus Iaser, &
omnes ciuitates Galaad, & dimidiam partē
terræ filiorum Ammon: vsq; ad Aroër, quæ
26 est contra Rabba. ♀ & ab Hesebon vsque
Ramath. l. Ramoth, & Masphe & Betonim: & à Ma-
27 naim vsque ad terminos Dabir. ♀ in valle
D quoq; Beth-aram, & Beth-nemra & Socoth,
& Saphon reliquam partem regni Sehon re-
gis Hesebon. huius quoq; finis, Iordanis est
vsque ad extremam partem maris Cenereth
28 trans Iordanem ad orientalem plagam, ♀ hæc
est possessio filiorum Gad per familias suas,
29 ciuitates, & villæ earum. ♀ Dedit & dimi-
diæ tribui Manasse, filijsque eius iuxta cogna
30 tiones suas possessionē, ♀ cuius hoc principiū
est: à Manaim vniuersam Basan, & cuncta
regna Og regis Basan, omnesq; vicos Iair q
31 sunt in Basan, sexaginta oppida. ♀ & dimidiā
partem Galaad, & Astaroth, & Edrai vrbes
regni Og in Basan: filijs Machir, filij Manas-
se dimidiæ parti filiorum Machir iuxta co-
32 gnationes suas. ♀ Hanc possessionem diuisit
Moyses in campestribus Moab, trans Iorda-
nem contra Iericho ad orientalem plagam.
33 ♀ Tribui autem Leui non dedit possessionē:
quoniā Dominus Deus Israël ipse est posses- *Nu.18.c 20.*
sio eius, vt locutus est illi.

CAPVT XIIII.

1 HOc est quod possederunt filij Is-
A raël in terra Chanáan, quam
dederunt eis Eleazar sacerdos,
& Iosue filius Nun, & principes
2 familiarū p tribus Israël: ♀ sorte
oia diuidentes, sicut pceperat Dominus in *Nu.34.g 14.*
manu Moysi, nouem tribubus, & dimidiæ
3 tribui. ♀ Duabus enim tribubus, & dimidiæ
dederat Moyses trās Iordanem possessionē:
absq; Leuitis, qui nihil terræ acceperunt in-
4 ter fratres suos. ♀ sed in eorum successerunt
locum filij Ioseph in duas diuisi tribus Ma-
nasse & Ephraim: nec acceperunt Leuitæ
aliam in terra partem, nisi vrbes ad habitan
B dum, & suburbana earum ad alenda iumen-
5 ta & pecora sua. ♀ Sicut præceperat Dominus
Moysi, ita fecerūt filij Israël, & diuiserūt ter
6 rā. ♀ Accesserūt itaq; filij Iuda ad Iosue in Gal
gala, locutusque est ad eum Caleb filius Ie-
phone Cenezæus: nosti quid locutus sit Do *Nu.14.d 24.*
minus ad Moysen hominem Dei de me & te in
7 Cades-barne. ♀ Quadraginta annorum eram
quando misit me Moyses famulus Domini
de Cades-barne, vt considerarem terram,
8 nunciauique ei qđ mihi verū videbatur. ♀ Fra
tres aūt mei qui ascenderant mecum, dissol-
C uerūt cor populi: & nihilominus ego secu-
9 tus sum Dominum Deum meum. ♀ Iurauit- *Sup.1.a.3*
que Moyses in die illo, dicens: Terra quam
calcauit pes tuus, erit possessio tua, & filiorū
tuorum in æternum, quia secutus es Do-
10 minum Deum meum. ♀ Concessit ergo Do *tuum.*
minus vitam mihi, sicut pollicitus est vsq; in
præsentem diem. Quadraginta & quinq; an
ni sunt ex quo locutus est Dominus verbum
istud ad Moysen, quando ambulabat Israël
per solitudinem: hodie octoginta quinque
11 annorum sum, sic valens, vt eo valebam
D tempore, quando ad explorandum missus
sum: illius in me temporis fortitudo vsque *Eccl.46.b 11.*
hodie perseuerat, tam ad bellandum, quam
12 ad gradiendum. ♀ Da ergo mihi montem
istum quem pollicitus est Dominus, te quo-
que audiente, in quo Enacim sunt, & vrbes
magnæ atque munitæ, si fortè sit Dominus
mecum, & potuero delere eos: sicut promi-
13 sit mihi. ♀ Benedixitq; ei Iosue: & tradidit *1.Mac.2.f.56.*
14 ei Hebron in possessionem, ♀ atque ex eo
fuit Hebron Caleb filio Iephone Cenezæo
vsq; in præsentem diem: quia secutus est Do
15 minum Deum Israël. ♀ Nomen Hebron an
te uocabatur Cariath-Arbe: Adam maxi-
mus ibi inter Enacim situs est, & terra ces-
sauit à prælijs.

CAPVT XV.

Num. 34. a 3. -8.

1 IGITVR sors filiorum Iudæ per
A cognationes suas ista fuit. A termino Edom vsq; ad desertum
Sin contra meridiem, & vsque ad
extremam partem australis pla-
2 gæ. ¶ initium eius à summitate maris salsissi-
mi, & à lingua eius, quæ respicit meridiem.
3 ¶ Egrediturq; contra ascensum scorpionis, &
pertransit in Sina: ascenditq; in Cades-bar-
ne, & peruenit in Esron, ascendens ad Ad-
4 dar, & circumiēs Carcaa, ¶ atq; inde pertrāsiens
in Asemona, & perueniens ad torrentem
Aegypti: eruntq; termini eius mare magnū.
5 hic erit finis meridianæ plagæ. ¶ Ab oriente
verò erit initium mare salsissimum, vsque ad
extrema Iordanis: & ea quæ respiciunt ad
Aquilonem, à lingua maris vsque ad eun-
6 dem Iordanis fluuium. ¶ ascenditq; termi-
B nus in Beth-agla, & transit ab Aquilone
in Beth-araba: ascendēs ad lapidem-Boen fi
7 lij Ruben, ¶ & tendens vsq; ad terminos De-
bera de Valle-achor contra Aquilonem respi
ciens Galgala, quæ est ex aduerso Ascensio-
nis Adommim, ab australi parte torrentis:
transitq; aquas quæ vocantur Fons-solis: &
8 erunt exitus eius ad Fontem-rogel, ¶ ascen-
ditq; per *conuallem filij Ennom ex latere *vallem l.*
Iebusæi ad meridiem, hæc est Ierusalem: &
inde se erigens ad verticem montis, quæ est
contra Gehennon ad occidentem in summi-
tate Vallis-Raphaim contra Aquilonem.
9 ¶ pertransitq; à vertice montis, vsq; ad fon-
C tem aquæ Nepthoa, & peruenit vsque ad vi-
cos montis Ephron: inclinaturq; in Baala:
quæ est Cariath-iarim, id est, vrbs syluarum,
10 ¶ & circuit de Baala contra occidentem, vs-
que ad montem Seir: transitq; iuxta latus
montis Iarim ad Aquilonem in Cheslon: &
descendit in Beth-sames, transitq; in Tham-
11 na, ¶ & peruenit contra Aquilonem partis
Accaron ex latere: inclinaturq; Sechrona, &
transit montē Baala: peruenitq; in Iebneel,
& magni maris contra occidentem fine con-
12 cluditur. ¶ hi sunt termini filiorum Iuda per
13 circuitum in cognationibus suis. ¶ Caleb
verò filio Iephone dedit partem in medio
D filiorum Iuda, sicut præceperat ei Dominus:
Cariath-Arbe patris Enac, ipsa est Hebron.
14 ¶ † Deleuitq; ex ea Caleb tres filios Enac, *† Iudic. 1. a 10.*
Sesai & Ahiman & Tholmai de stirpe Enac.
15 ¶ Atque inde conscendens venit ad habita-
tores Dabir, quæ prius vocabatur Cariath-
16 sépher .i. ciuitas literarum. ¶ Dixitque Ca-
leb: Qui percusserit Cariath-sépher, & cepe
rit eam, dabo ei Axam filiam meam vxorē.
17 ¶ Cepitq; eam Othoniel filius Cenez frater
Caleb iunior, deditq; ei Axam filiam suam
18 vxorem. ¶ Qui cùm pergerent simul suasa
est à viro suo, vt peteret à patre suo agrum,
suspirauitq; vt sedebat in asino, Cui Caleb:
19 Quid habes, inquit? ¶ At illa rñdit: Da mihi
benedictionem: terram australem, & aren-
tem dedisti mihi iunge & irriguam. Dedit
E itaq; ei Caleb irriguum superius & inferius.
20 ¶ Hæc est possessio tribus filiorum Iuda per
21 cognationes suas. ¶ Erantq; ciuitates ab ex-
tremis partibus filiorū Iuda, iuxta terminos
Edom à meridie: Cabseel & Eder & Iagur:
22 ¶ & Cina & Dimona & Adada, ¶ & Cedes
23 & Asor & Iethnan, ¶ Ziph & Telem & Ba-
24 loth. ¶ Asor noua & Carioth, Hesron, hæc
25 est Asor. ¶ Amam, Sama, & Molada, &
26 Asergadda, & Hassemon & Bethphelet, ¶ &
27 Haser-sual & Bersabee & Baziothia ¶ & Baa
28 la & Im & Esem, ¶ & Elt holad & Cesil &
29 Harma, ¶ & Siceleg & Medemena & Sensen-
30 na, ¶ Lebaoth & Selim & Aen & Remō, om
31 nes ciuitates vigintinouem, & uillæ earum.
32 ¶ In campestribus vero: Estaol & Sarea
33 & Asena, ¶ & Zanoe & Engannim & Ta-
34 phúa & Enaim, ¶ & Ierimoth & Adullam,
35 Socho & Azeca ¶ & Saráim & Adithāim
36 & Gedera & Gederotháim, vrbes quatuor-
F decim, & villæ earum. ¶ Sanan, & Hadassa
37 & Magdal-gad ¶ Delean & Masepha & Ie-
38 cthel, ¶ Lachis & Baschath & Eglon, ¶ Cheb
39 bon & Leheman & Cethlis ¶ & Gideroth &
40 Bethdagon & Naama & Maceda: ciuitates
41 sedecim, & villæ earum. ¶ Laband & Ether
42 & Asan, ¶ Iephtaa & Esna & Nesib, ¶ Cella
43 & Acbzib & Maresa: ciuitates nouem, &
44 ville earum. ¶ Accaron cum vicis & villulis
45 suis. ¶ Ab Accaron vsq; ad mare omnia quæ
46 vergunt ad Azotū & viculos eius. ¶ Azòtus
47 cum vicis & villulis suis. ¶ Gaza cum vicis
48 & villulis suis, vsque ad Torrentem Aegypti
49 & Mare-magnum terminus eius. ¶ Et in
50 monte, Samir & Iether ¶ & Socoth & Dan-
51 na & Cariathsenna, hæc est Dabir: ¶ Anab
& Istemo & Anim, Gosen & Olon & Gilo:
52 ciuitates vndecim & villæ earum. ¶ Arab &
53 Ruma & Esaan, ¶ & Ianum & Bth-thaphua
54 & Apheca ¶ Athmatha & Cariatharbe, hæc
G est Hebron, & Sior: ciuitates nouem & vil-
55 læ earum. ¶ Maon & Charmel & Ziph & Io-
56 tha, ¶ Iezrael & Iucadam & Zanoe, ¶ Accain,
57 Gabaa & Thamna: ciuitates decem & uillæ
58 earum. ¶ Halhul, & Beth-sur & Gedor, ¶ Ma-
59 reth, & Bethanoth, & Eltecon: ciuitates
60 sex & uillæ earum. ¶ Cariath-baal, hæc est
Cariath-iarim vrbs syluarum, & Arebba: ci-
61 uitates duæ & uillæ earum. ¶ In deserto Be-
62 th-araba, Meddin, & Sachacha, ¶ & Nebsan, &
ciuitas salis, & Engaddi: ciuitates sex & uil-
63 læ earum. ¶ * Iebusæum autem habitatorē ** funt simul cētum quindecim.*
Ierusalem non potuerunt filij Iuda delere:
habitauitq; Iebusæus cum filijs Iuda in Ieru
salem usque in præsentem diem.

CAPVT XVI.

1 CECIDIT quoq; sors filiorū Io
A seph ab Iordane contra Iericho
& aquas eius ab Oriente: & so-
litudo, quæ ascendit de Iericho
2 ad montem Beth-el ¶ & egre-
ditur de Beth-el Luzam transitque terminū
3 Archiatharoth. ¶ & descendit ad Occidentem
iuxta terminū Iephleti, usque ad terminos
Beth-horon inferioris, & Gazer, finiunturq;
4 regiones eius Mari magno, ¶ possederuntq;

filij

5 filij Ioseph Manasses & Ephraim ? Et factus
B est terminus filiorũ Ephraim per cognatio-
nẽs suas: & possessio eorum contra orientem
Ataroth-addar vsque Beth-horon superiorẽ.
6 ? Egrediunturque confinia in mare: Mach-
C methath vero Aquilonẽ respicit: & circuit ter
minos contra Orientem in Thanath-selo,
7 & pertransit ab Oriente Ianoe: ? descenditque
de Ianoe in Ataroth & Naaratha: & perue-
nit in Iericho, egrediturque ad Iordanem.
8 ? De Taphua pertransit contra mare in Val-
lem-arundineti, suntq; egressus eius in mare
D salsissimum: hæc est possessio tribus filiorum
9 Ephraim per familias suas. ? Vrbesq; separa-
tæ sunt filijs Ephraim in medio possessionis
10 filiorum Manasse & villæ earum. ? & nõ in-
terfecerunt filij Ephraim Chananæum, qui
habitabat in Gazer: habitauitq; Chananæus
in medio Ephraim usque in diem hanc tri-
butarius.

CAPVT XVII.

1 CECIDIT autẽ sors tribui Ma-
A nasse (ipse enim est primogeni-
tus Ioseph) Machir primogenito
Manasse patri Galaad, qui fuit
uir pugnator, habuitq; possessio
Nu. 26. d 29. 2 nem Galaad & Basan, ? & reliquis filiorum
Manasse iuxta familias suas. filijs Abiézer,
& filijs Helec, & filijs Esriel, & filijs Sechẽ,
& filijs Hepher, & filijs Semida. Isti sunt filij
Manasse filij Ioseph, mares ? per cognatio-
Nu. 27. a 1. 36. a. 2. 3 nes suas. ? Salphaad verò filio Hepher filij
Galaad filij Machir filij Manasse non erant
filij, sed solæ filiæ: quarum ista sunt nomina,
Maala & Noa & Hegla & Melcha & Ther-
4 sa. ? Veneruntq; in conspectu Eleazari sacer-
dotis, & Iosue filij Nun, & principũ dicen-
tes: Dñs præcepit per manum Moysi, vt da
retur nobis possessio in medio fratrũ nostro-
rũ. Deditque eis iuxta imperiũ Dñi possessio
5 nẽ in medio fratrũ patris earum. ? Et cecide-
B runt funiculi Manasse, decẽ, absq; terra Ga
6 laad & Basan trans Iordanẽ. ? Filiæ enim Ma
nasse possederunt hæreditatem in medio fi-
liorum eius. Terra aũt Galaad cecidit in sor
7 tem filiorũ Manasse, qui reliqui erãt. ? Fuitq;
terminus Manasse ab Aser, Machmathath,
quæ respicit Sichem: & egreditur ad dextram
8 iuxta habitatores fontis-Taphuæ. ? Etenim
in sorte Manasse ceciderat terra Taphuæ,
quæ est iuxta terminos Manasse filiorum
9 Ephraim. ? Descenditque terminus Vallis-a-
rundineti in meridiem torrentis ciuitatum
Ephraim, quæ in medio sunt urbium Manas-
se: terminus Manasse ab Aquilone torrentis,
10 & exitus eius pergit ad Mare: ? ita vt posses-
C sio Ephraim sit ab Austro, & ab Aquilone
Manasse, & utrãq; claudat mare, & cõiungã
tur sibi in tribu Aser ab Aquilone, & in tri-
11 bu Issachar ab Oriẽte. ? Fuitq; hæreditas Ma
nasse in Issachar & in Aser, Beth san & uicu-
li eius, & Ieblaã cũ viculis suis, & habitato-
res Dor cũ oppidis suis, habitatores quoque
Endor cũ viculis suis: similiterq; habitatores
Tenac cũ uiculis suis, & habitatores Maged-
do cum viculis suis, & tertia pars vrbis No-
ta pheth: ? Nec potuerũt filij Manasse has ciui
tates subuertere, sed cœpit Chananæus habi
13 tare in terra ipsa. ? Postquã aũt cõualuerũt fi
lij Israël, subiecerunt Chananæos, & fecerũt
14 sibi tributarios, nec interfecerũt eos. ? Locu
tiq; sũt filij Ioseph ad Iosue, & dixerũt: Qua
re dedisti mihi possessionẽ sortis & funiculi
unius, cũ sim tãtæ multitudinis, & benedixe-
15 rit mihi Dñs? ? Ad quos Iosue ait: Si populus
D multus es, ascẽde in syluã: & succide tibi spa
cia in terra Pherezæi & Raphaim: qa angu-
16 sta est tibi possessio montis Ephraim. ? Cui re
spõderũt filij Ioseph: Nõ poterimus ad mõta
na cõscẽdere, cũ ferreis curribus utantur Cha
nanæi q habitãt in terra cãpestri, in qua sitæ
sunt Beth-san cũ uiculis suis, & Iezraël me-
17 diã possidẽs vallẽ. ? Dixitq; Iosue ad domũ
Ioseph, Ephraim & Manasse: Populus mul-
tus es, & magnæ fortitudinis, nõ habebis sor
18 tẽ vnã, ? sed trãsibis ad montẽ, & succides ti
bi, atq; purgabis ad habitandum spacia; &
poteris vltra procedere cum subuerteris Cha
nanæum, quem dicis ferreos habere currus
& esse fortissimum.

CAPVT XVIII.

1 CONGREGATIQVE sunt
A oẽs filij Israël in Silo, ibiq; fixe-
runt tabernaculum testimonij,
2 & fuit eis terra subiecta. ? Re-
manserunt autem filiorum Is-
raël septem tribus, quæ necdum acceperant
3 possessiones suas. ? Ad quos Iosue ait: Vsque-
quo marcetis ignauia, & non intratis ad
possidendam terram, quam Dominus Deus
4 patrum uestrorum dedit uobis? ? Eligite de
singulis tribubus ternos uiros: ut mittam
eos & pergant atque circumeant terram &
describant eam iuxta *numerum* uniuscu-
iusque multitudinis: referantque ad me quæ *terminos.*
5 descripserint. ? Diuidite uobis terram in se-
ptem partes: Iudas sit in terminis suis ab au
strali plaga, & domus Ioseph ab Aquilone.
6 ? mediam inter hos terram in septem partes
describite: & huc uenietis ad me, ut corã Do-
7 mino Deo vestro mittã vobis hic sortẽ: ? qa
non est inter vos pars Leuitarum, sed sacer-
dotium Domini est eorũ hæreditas. Gad au-
tẽ & Ruben, & dimidia tribus Manasse iam
acceperant possessiones suas trans Iordanẽ
ad oriẽtalem plagam: quas dedit eis Moyses
8 famulus Domini. ? Cumq; surrexissent viri,
ut pergerent ad describendam terram, pcepit
eis Iosue, dicens: Circuite terrã, & describite
eã, ac reuertimini ad me: ut hic corã Dño, in
9 Silo mittam vobis sortem. ? Itaque pertrãse-
runt, & lustrantes eam, in septem partes diui
serunt, scribentes in uolumine. Reuersique
10 sunt ad Iosue in castra Silo. ? Qui misit sor-
tes coram Domino in Silo, diuisitq; terram
11 filijs Israël in septem partes. ? Et ascẽdit sors
prima filiorum Ben-iamin per familias suas,
ut possiderent terram inter filios Iuda & fi-
12 lios Ioseph. ? Fuitq; terminus eorum con-
tra Aquilonem à Iordane: pergens iuxta la-
tus Iericho septentrionalis plagæ, & inde cõ-

tra occidentem ad montana cōſcendens, &
13 perueniens ad ſolitudinem Beth-auen. atque pertranſiens iuxta Luzā ad Meridiem,
ipſa eſt Beth-el, deſcenditque in Ataroth-ad
C dar in mōtem qui eſt ad Meridiem Beth-ho-
14 ron inferioris: Et inclinatur circuiens con
tra mare ad Meridiem montis qui reſpicit Be
th-horon contra Africū: ſuntque exitus eius
in Gariat-báal, quæ vocatur & Cariath-iarim, vrbem filiorum Iuda. hæc eſt plaga con
15 tra mare, ᵃad Occidentem. A Meridie autē *& 4.*
ex parte Cariath-iarim egreditur terminus
contra mare, & peruenit vſque ad fontem
16 aquarum Nephtoa. Deſcenditq; in partem
montis qui reſpicit vallē-filiorum-Ennom:
& eſt contra ſeptētrionalem plagam in extrema parte Vallis-raphaim: Deſcenditq; in
Ge-hennom (id eſt Vallis-Ennom,) iuxta la
tus Iebuſæi ad Auſtrum: & peruenit ad Fon-
17 tē-rogel, tranſiens ad Aquilonem, & egre-
18 diens ad Enſemes, id eſt fontem ſolis: &
pertranſit vſque ad tumulos qui ſunt è regione Aſcenſus-adommim: deſcenditque Abē-
Boen, id eſt lapidem Boen filij Ruben. &
pertranſit ex latere Aquilonis ad cāpeſtria:
19 deſcenditque in planiciem, & prætergreditur contra Aquilonem Beth-hagla: ſuntque
exitus eius cōtra linguā-maris-ſalſiſſimi ab
Aquilone in fine Iordanis ad auſtralem pla-
20 gam: qui eſt terminus illius ab Oriēte. hęc
D eſt poſſeſſio filiorum Ben-iamin per termi-
21 nos ſuos in circuitu, & familias ſuas. Fueruntque ciuitates eius, Iericho & Beth-hagla
22 & Vallis-caſis, Beth-haraba & Samaraim
23 & Beth-el & Auim & Aphara & Ophera,
24 Villa-hemona & Ophni & Gabee: ciuita-
25 tes duodecim, & villæ earū, Gabaon & Ra
26 ma & Beroth & Meſphe, & Caphara &
27 Amoſa & Recē, Iarephel & Tharela & Se-
28 la, Eleph & Iebus, quæ eſt Ieruſalem, Gabaath & Cariath: ciuitates quatuordecim
& villæ earum. * Hęc eſt poſſeſſio filiorum **Fueruntq; oēs ciuitates viginti ſex.*
Ben-iamin iuxta familias ſuas.

CAPVT XIX.

1 ET egreſſa eſt ſors ſecunda filio-
A rum Simeon per cognationes
ſuas: fuitque hæreditas eorum
in medio poſſeſſionis filiorum
2 Iuda: Berſabee & Sabee & Mo
3 lada & Haſer-ſual, Bala & Aſem & Eltho-
4 lad, Bethul & Harma & Siceleg & Beth-mar
5 chaboth & Haſer-ſuſa & Beth-lebaoth & Sa
6 rohē: ciuitates tredecim, & villæ earū. Aiu
7 & Remmō & Athar & Aſan: ciuitates qua-
8 tuor, & villæ earum. omnes viculi per circuitum vrbium iſtarum uſque ad Baalath, Beer,
Ramath contra auſtralem plagam. * Hęc eſt **Fueruntq; omnes ciuitates decē & ſeptem.*
hæreditas filiorum Simeon iuxta cognatio-
9 nes ſuas, in poſſeſſione & funiculo filiorū
Iuda: quia maior erat, & idcirco filij Simeon
poſſederunt in medio hæreditatis eorum.
10 Ceciditque ſors tertia filiorum Zabulon per
cognationes ſuas: & factus eſt terminus poſ-
11 ſeſſionis eorum vſque Sarid. Aſcenditque
de mari & ᵇMedalaa, & peruenit in Debba- *ᵇMerala 1.*
ſeth: uſque ad torrentem, qui eſt contra Iecō
12 nam. Et reuertitur de Sarid contra Orientē
in finem Ceſeleth-Thabor. & egreditur ad
13 Dabéreth, aſcenditque contra Iaphie. Et
B inde pertranſit uſque ad orientalem plagam
Geth-hepher & Tacaſin: & egreditur in Rē-
14 mon, Amthar & Noa. Et circuit ad Aquilonem Hanathon: ſuntque egreſſus eius Val
15 lis-iephtahel, & Careth & Naalol & Seme
rō & Iedala & Beth-lehem: ciuitates duo-
16 decim, & villæ earum. Hæc eſt hæreditas
tribus filiorū Zabulon per cognationes ſuas,
17 vrbes & viculi earum. Iſſachar egreſſa eſt
18 ſors quarta per cognationes ſuas. Fuitque
eius hæreditas Iezraël & Caſaloth & Sunē,
19 & Hapharáim & Seon & Anahárath &
20 Rabboth & Ceſiō, Abes, & Rameth & En
21 gannim & Enhadda, & Beth-pheſes. Et peruenit terminus eius vſque Thabor & Seheſi
ma & Beth-ſemes: eruntque exitus eius Ior-
23 danis: ciuitates ſedecim, & villæ earū. Hæc
eſt poſſeſſio filiorū Iſſachar per cognationes
24 ſuas, vrbes, & viculi earum. Ceciditq; ſors
quinta tribui filiorum Aſer per cognationes
25 ſuas: fuitque terminus eorum Halcath &
26 Chali & Beten & Axaph. & Elmélech &
Amaad & Meſſal: & peruenit vſque ad Car-
27 melum maris & Sihor & Labanath. Ac reuertitur contra orientem Bethdagon: & per
tranſit vſque Zabulon & Vallē-Iephtael con
tra Aquilonem in Beth-émec & Nehiel.
28 Egrediturque ad Leuam Cabul: & Abran
C & Rohob & Hamon & Cana, vſque ad Sido
29 nem magnam: reuertiturque in Horma vſque ad ciuitatem munitiſſimam Tyrum, &
vſque Hoſa, eruntque exitus eius in mare de
30 funiculo Achziba: & Amma & Aphec &
Rohob: ciuitates vigintiduę, & villę earum.
31 Hæc eſt poſſeſſio filiorum Aſer per cogna-
32 tiones ſuas, vrbeſque & viculi earum. Filiorum Nephthali ſexta ſors cecidit per fami
33 lias ſuas: & cœpit terminus de Heleph &
Elon in Saanim & Adami, quę eſt Neceb, &
Iebnael vſq; Lecum: & egreſſus eorū vſque
34 ad Iordanem: reuertiturque terminus con
tra Occidentem in Azanoth Thabor, atque
inde egreditur in Hucuca, & pertrāſit in Zabulon contra Meridiem, & in Aſer contra
Occidentem, & in Iuda ad Iordanem con-
35 tra ortum ſolis. ciuitates munitiſſimæ, Aſſedim, Ser & Emath, & Reccath & Cené-
36 reth, & Edema & Arama, Aſor & Cedes
37 & Edrai, En-haſor, & Ierō & Magdalel, Ho
38 rem & Beth-anath & Beth-ſames, ciuitates
39 decem & nouem, & villæ earum. Hæc eſt
D poſſeſſio tribus filiorum Nephthali per co-
40 gnationes ſuas, vrbes & viculi earum. Tribui filiorum Dan per familias ſuas egreſſa eſt
41 ſors ſeptima: & fuit terminus poſſeſſionis
eius Saraa, & Eſthaol, & Hir-ſémés, id eſt ci
42 uitas ſolis, Salebin & Aialon & Iethela,
43 Elon & Themna & Acron. Elthece, Geb-
44 bethon, & Balaath, & Iud & Bane & Barac
45 & Geth-remmon: & Meiarcon & Arecon,
46 cum termino, qui reſpicit Ioppē, & ipſo fine
47 concluditur. Aſcenderuntq; filij Dan, & pu *ᵇMerala 1.*

gnauerunt contra Leſem, ceperuntq; eam: &
percuſſerunt eam in ore gladij, & poſſederũt
& habitauerunt in ea, vocantes nomen eius
48 Leſem-Dan, ex nomine Dan patris ſui. Hæc
eſt poſſeſſio tribus filiorum Dan, per cogna-
49 tiones ſuas, vrbes, & viculi earum. Cumq;
compleſſet ſorte diuidere Terrã ſingulis per
tribus ſuas, dederunt filij Iſraël poſſeſſionẽ
50 Ioſue filio Nun in medio ſui, iuxta præce-
ptum Domini, vrbem quã poſtulauit, Tham-
nath-ſaraa in monte Ephraim: & ædificauit
51 ciuitatem, habitauitq; in ea. Hæ ſunt poſ-
ſeſſiones quas ſorte diuiſerunt Eleazar ſa-
cerdos, & Ioſue filius Nun, & principes fami-
liarum, ac tribuum filiorum Iſraël, in Silo,
coram Domino ad oſtium tabernaculi teſti-
monij, partitiq; ſunt terram.

CAPVT XX.

1 ET LOCVTVS eſt Dñs ad Ioſue,
A dicẽs: Loquere filij Iſraël, & dic
2 eis: Separate, vrbes fugitiuo-
rum, de quibus locutus ſum ad
3 vos per manum Moyſi, vt con-
fugiat ad eas quicunq; animam percuſſerit
neſcius: & poſſit euadere iram proximi qui
4 vltor eſt ſanguinis, cùm ad vnam harum cõ
fugerit ciuitatum: ſtabitq; ante portam ciui
tatis, & loquetur ſenioribus vrbis illius ea, q̃
ſe comprobent innocentem: ſicq; ſuſcipient
5 eum, & dabũt ei locũ ad habitandũ. Cumq;
B vltor ſanguinis eum fuerit perſecutus, non
tradent in manus eius: quia ignorans percuſ
ſit proximum eius, nec ante biduũ triduum-
6 ve eius probatur inimicus. Et habitabit in ci
uitate illa, donec ſtet ante iudicium, cauſam
reddens facti ſui, & moriatur ſacerdos ma-
gnus, qui fuerit in illo tempore: tunc reuer-
C tetur homicida, & ingredietur ciuitatem &
7 domũ ſuam de qua fugerat. Decreueruntq;
Cedes in Galilæa montis Nephthali, & Si-
chem in monte Ephraim, & Cariat-barbe,
8 ipſa eſt Hebron in monte Iuda. Et trans
Iordanem contra orientalem plagam Ieri-
cho. ſtatuerunt Boſor, quæ ſita eſt in cam-
peſtri ſolitudine de tribus Rubẽ, & Ramoth
in Galaad de tribu Gad, & Gaulon in Baſan
9 de tribu Manaſſe. Hæ ciuitates conſtitutæ
D ſunt cunctis filijs Iſraël, & aduenis qui ha-
bitabant inter eos: vt fugeret ad eas qui ani
mam neſcius percuſſiſſet, & non moreretur
in manu proximi, effuſum ſanguinem vindi
care cupientis, donec ſtaret ante populum
expoſiturus cauſam ſuam.

Num. 35. b 9. Deut. 19. a 2.

Deut. 4. g 43. Ioſ. 10. b. 9.

CAPVT XXI.

1 ACCESSERVNTQVE princi-
A pes familiarum Leui ad Eleaza-
rũ ſacerdotem, & Ioſue filiũ Nũ,
& adduces cognationũ per ſin-
2 gulas tribus filiorum Iſraël. lo-
cutiq; ſunt ad eos in Silo terræ Chanáan,
atq; dixerũt: Dñs præcepit per manũ Moyſi,
vt darentur nobis vrbes ad habitandum, &
3 ſuburbana earũ ad alenda iumenta. Dede-
runtq; filij Iſraël de poſſeſſionibus ſuis iux-
ta imperiũ Domini, ciuitates & ſuburbana
4 earum. Egreſſaque eſt ſors in familiam
Caath filiorum Aaron ſacerdotis de tribu Iu
da & Simeon, & Ben-iamin, ciuitates trede-
5 cim. Et reliquis filiorum Caath, id eſt Leui
tis, qui ſuperfuerãt, de tribubus Ephraim, &
Dan & dimidiæ tribus Manaſſe ciuitates de-
6 cem. Porrò filijs Gerſon egreſſa eſt ſors, vt
acciperent de tribubus Iſſachar & Aſer &
Nephthali, dimidiaq; tribu Manaſſe in Baſan
7 ciuitates numero tredecim. Et filijs Merari
per cognationes ſuas de tribubus Ruben, &
8 Gad, & Zabulon, vrbes duodecim. Dederũt-
que filij Iſraël Leuitis ciuitates & ſuburba-
na earũ, ſicut præcepit Dñs per manum Moy
9 ſi, ſingulis ſorte tribuentes. De tribubus fi-
B liorum Iuda & Simeon dedit Ioſue ciuita-
10 tes: quarum iſta ſunt nomina: filijs Aarõ
per familias Caath Leuitici generis (prima
11 enim ſors illis egreſſa eſt) Cariath-Arbe
patris Enac, quæ vocatur Hebron, in monte
12 Iuda, & ſuburbana eius per circuitum. A-
gros verò, & villas eius dederat Caleb filio
13 Iephone ad poſſidendum. Dedit ergo filijs
Aaron ſacerdotis Hebron confugij ciuitatẽ,
ac ſuburbana eius, & Lobnam cum ſuburba
14 nis ſuis: & Iether, & Eſtemo, & Holon, &
15 Dabir, & Ain, & Ieta, & Beth-ſames, cum
16 ſuburbanis ſuis: ciuitates nouẽ de tribubus,
17 vt dictũ eſt, duabus. De tribu autem filiorũ
18 Ben-iamin, Gabaon & Gabae, & Anatoth
& Almon, cũ ſuburbanis ſuis: ciuitates qua-
19 tuor. Oẽs ſimul ciuitates filiorũ Aaron ſa-
20 cerdotis tredecim cum ſuburbanis ſuis. Re
liquis verò per familias filiorum Caath Leui
21 tici generis hæc eſt data poſſeſſio. De tribu
C Ephraim vrbes confugij Sichen cũ ſuburba-
22 nis ſuis, in mõte Ephraim, & Gazer, & Cib-
ſáim, & Beth-oron, cum ſuburbanis ſuis, ci-
23 uitates quatuor. De tribu quoq; Dan: El-
24 theco & Gabathon, & Aialon & Geth-rem
mon, cũ ſuburbanis ſuis, ciuitates quatuor.
25 Porrò de dimidia tribu Manaſſe, Thanach
& Geth-remmon cum ſuburbanis ſuis, ciui-
26 tates duæ. Omnes ciuitates decẽ, & ſubur-
bana earum, datæ ſunt filijs Caath, inferioris
27 gradus. Filijs quoq; Gerſon Leuitici ge-
neris dedit de dimidia tribu Manaſſe con-
fugij ciuitates, Gaulon in Baſan, & Boſram
28 cum ſuburbanis ſuis, ciuitates duas. Porrò
29 de tribu Iſſachar: Ceſion, & Dabereth, &
Iaramoth, & En-gãnim, cũ ſuburbanis ſuis,
30 ciuitates quatuor. De tribu autem Aſer,
31 Maſal & Abdon, & Helcath, & Rohob
32 cũ ſuburbanis ſuis, ciuitates quatuor. De
tribu quoq; Nephthali ciuitates confugij Ce
des in Galilæa, & Hãmoth-dor, & Carthan,
33 cum ſuburbanis ſuis, ciuitates tres. Omnes
vrbes familiarum Gerſon, tredecim, cum ſu-
34 burbanis ſuis. Filijs autem Merari Leuitis
inferioris gradus p familias ſuas data eſt de
35 tribu Zabulõ, Iecnã & Cartha & Damna &
Naalol, ciuitates quatuor cũ ſuburbãis ſuis.
36 De tribu Gad ciuitates confugij: Ramoth
D in Galaad, & Manaim & Heſebon & Iazer,
37 ciuitates quatuor, cum ſuburbanis ſuis. De

Num. 35. a 8.

1. Par. 6. a. 2.

Sup. 14. d 26.

tribu Ruben vltra-Iordanem contra Iericho ciuitatem refugij, Bosor in solitudine, Misor & Iaser & Iethson & Mephaath, ciuitates
38 quatuor cũ suburbanis suis. ¶ Omnes vrbes filiorum Merari per familias, & cognationes
39 suas duodecim. ¶ Itaq; ciuitates vniuersæ Leuitarum in medio possessionis filiorum Is-
40 raël fuerunt quadraginta octo, ¶ cum suburbanis suis, singulæ per familias distributæ.
41 ¶ Deditq; Dominus Deus Israëli omnem terram, quam traditurum se patribus eorũ iurauerat: & possederunt illam, atq; habitauerũt
42 in ea. ¶ Dataq; est ab eo pax in omnes per circuitum nationes: nullusq; eis hostium resistere ausus est, sed cuncti in eorum ditionẽ
43 redacti sunt. ¶ Ne vnum quidem verbum, quod illis præstiturum se esse promiserat, irritum fuit, sed rebus expleta sunt omnia.

CAPVT XXII.

1 TODEM tempore vocauit Iosue
A Rubenitas, & Gaditas, & dimi-
2 diam tribũ Manasse, ¶ dixitque ad eos: Fecistis omnia quæ præcepit vobis Moyses famulus Domini: mihi quoq; in omnibus obedistis.
3 ¶ nec reliquistis fratres vestros longo tẽpore, vsque in præsentem diem, custodientes impe-
4 rium Domini Dei vestri. ¶ Quia igitur dedit Dominus Deus vester fratribus vestris quietẽ & pacẽ, sicut pollicitus est: reuertimini, & ite in tabernacula vestra, & in terram possessionis, ‖ quam tradidit vobis Moyses famulus *‖ Num. 32.c 33.*
5 Domini, trans Iordanem ¶ ita duntaxat, vt *Sup. 13.b.8* custodiatis attentè, & opere compleatis mandatum & legem quã præcepit vobis Moyses famulus Domini, vt diligatis Dominum Deum vestrum, & ambuletis in omnibus vijs eius, & obseruetis mandata illius, adhæreatisq; ei, ac seruiatis in omni corde, &
6 in omni anima vestra: ¶ Benedixitq; eis Io-
B sue, & dimisit eos. Qui reuersi sunt in taber-
7 nacula sua ¶ Dimidiæ autem tribui Manasse possessionem Moyses dederat in Basan: & idcirco mediæ, quæ superfuit, dedit Iosue sortẽ inter cæteros fratres suos trans Iordanem ad occidentalẽ plagã. Cumq; dimitteret eos
8 in tabernacula sua, & benedixisset eis, ¶ dixit ad eos: In multa substãtia atq; diuitijs reuertimini ad sedes vestras, cum argento & auro ære ac ferro, & veste multiplici: diuidite præ-
9 dam hostium cum fratribus vestris. ¶ Reuersiq; sunt, & abierunt filij Ruben, & filij Gad & dimidia tribus Manasse, à filijs Israël de Silo, quæ sita est in Chanaan, vt intrarent Galaad terram possessionis suæ, quam obtinuerant iuxta imperium Domi-
10 ni in manu Moysi. ¶ Cumq; venissent ad tu-
C mulos Iordanis, in terram Chanaan, ædificauerunt iuxta Iordanem altare infinitæ ma-
11 gnitudinis. ¶ Qđ cùm audissent filij Israël, & ad eos certi nuncij detulissent ædificasse filios Rubẽ, & Gad & dimidiæ tribus Manasse altare in terra-Chanaan, super Iordanis
12 tumulos, contra filios Israël: ¶ conuenerũt omnes in Silo, vt ascenderent & dimicarent
13 contra eos. ¶ Et interim miserunt ad illos in terrã-Galaad Phinees filium Eleazari sa- *sacerdotis 1.*
14 cerdotem, ¶ & decem principes cum eo,
15 singulos de singulis tribubus. ¶ Qui venerunt ad filios Ruben, & Gad, & dimidiæ tribus Manasse in terram-Galaad, dixeruntque
16 ad eos. ¶ Hæc mandat omnis populus Domini: Quæ est ista transgressio? Cur reliquistis Dominum Deum Israël, ædificantes altare sacrilegum, & a cultu illius recedentes?
17 ¶ An parum vobis est quod ‖ peccastis in Beel *‖ Num. 25.a 4.*
D -Phegor, & vsque in præsentem diem macula huius sceleris in vobis permanet, mul- *nobis 6.*
18 tiq; de populo corruerunt. ¶ Et vos hodie reliquistis Dominum, & cras in vniuersum
19 Israël ira eius desæuiet. ¶ Quòd si putatis immundam esse terram possessionis vestræ, transite ad terram in qua tabernaculum Domini est, & habitate inter nos: tantùm vt à Domino & à nostro consortio nõ recedatis, ædificato altari præter altare Domini Dei
20 nostri. ¶ ‖ Nonne Achan filius Zare præte- *‖ Sup. 7.a.5*
rijt mandatum Domini, & super omnem populum Israël ira eius incubuit? Et ille erat vnus homo, atque vtinam solus perijsset in
21 scelere suo. ¶ Responderuntq; filij Ruben, & Gad, & dimidia tribus Manasse principi-
22 bus legationis Israël: ¶ Fortissimus Deus Do-
E minus,* ipse nouit & Israël simul intelliget: ** fortissimus Deus Dominus 4.*
si præuaricationis animo hoc altare construximus, non custodiat nos, sed puniat nos in
23 præsenti: ¶ & si ea mente fecimus vt holocausta, & sacrificium, & pacificas victimas super eo imponeremus, ipse quærat & iudi-
24 cet: ¶ & non ea magis cogitatione, atque tractatu, vt diceremus, Cras dicent filij vestri filijs nostris: Quid vobis & Domino Deo Is-
25 raël? ¶ terminũ posuit Dominus inter nos & vos ô filij Ruben, & filij Gad, Iordanem fluuium: & idcirco partem non habetis in Domino. Et per hanc occasionem auertent filij vestri filios nostros à timore Domini.
26 Putauimus itaque melius, ¶ & diximus. Extruamus nobis altare, non in holocausta,
27 neque ad victimas offerendas, ¶ sed in testimonium inter nos & vos, & sobolem nostrã vestramq; progeniem, vt seruiamus Domino, & iuris nostri sit offerre & holocausta, & victimas, & pacificas hostias: & nequaquã dicant cras filij vestri filijs nostris: Non est
28 vobis pars in Domino. ¶ Quod si voluerint di-
F cere, respondebunt eis: Ecce altare Domini quod fecerunt patres nostri, non in holocausta, neque in sacrificium, sed in testimonium
29 nostrum, ac vestrum. ¶ Absit à nobis hoc scelus, vt recedamus à Domino, & eius vestigia relinquamus extructo altari ad holocausta & sacrificia, & victimas offerendas præter altare Domini Dei nostri, quod extructũ est an-
30 te tabernaculũ eius. ¶ Quibus auditis, Phinees sacerdos, & principes legationis Israël, q̃ erant cũ eo, placati sunt: & verba filiorum Ruben, & Gad, & dimidiæ tribus Manasse, li-
31 bentissimè susceperunt. ¶ Dixitq; Phinees fi-
G lius Eleazari sacerdos ad eos: Nunc scimus q̃ nobiscum sit Dominus, quoniam alieni

eſtis à præuaricatione hac,& liberaſtis filios
32 Iſraël de manu Domini. Reuerſusq; eſt cũ
principibus à filijs Ruben , & Gad,de terra-
in terrā 2. Galaad, finium Chanaan ad filios Iſraël, &
33 retulit eis. Placuitq; ſermo cunctis audien
tibus.Et laudauerũt Deum filij Iſraël, & ne-
quaquam vltrà dixerunt vt aſcenderent con
tra eos,atque pugnarent,& delerent terram
34 poſſeſſionis eorum. Vocaueruntq; filij Ru-
ben,& filij Gad altare quod extruxerant, Te
ſtimoniũ noſtrum, ꝙ Dominus ipſe ſit Deus.

CAPVT XXIII.

1 EVOLVTO autē multo tempo-
A re,poſtquã pacem dederat Domi
nus Iſraël, ſubiectis in gyro na-
tionibus vniuerſis,& Ioſue iam
2 longæuo,& plenilis ætatis: vo
cauit Ioſue omnem Iſraëlem,maioresq; na-
iudices 1. tu,& principes,ac duces, & magiſtros di-
magiſtratus 4. xitque ad eos:Ego ſenui,& progreſſioris æta
3 tis ſum : vosq; cernitis omnia, quę fecerit
Dominus Deus veſter cunctis per circuitũ na
tionibus. quomodo pro vobis ipſe pugnaue-
diuiſi 1. 4 rit: & nũc,quia vobis ſorte diuiſit omnem
terram, ab orientali parte Iordanis vſque ad
Mare magnum,multęq; adhuc ſuperſunt na
5 tiones . Dñs Deus veſter diſperdet eas, &
B auferet à facie veſtra,& poſſidebitis Terrã, ſi
6 cut vobis pollicitus eſt: Tãtum cõfortamini
& eſtote ſolliciti vt cuſtodiatis cuncta quæ
ſcripta ſunt in volumine legis Moyſi, & non
declinetis ab eis, neq; ad dexterã, neq; ad ſi-
7 niſtram : ne poſtquã intraueritis ad Gẽtes,
q̃ inter vos futuræ ſunt,iuretis in noĩe deorũ
8 earum,& ſeruiatis eis,& adoretis illos. Sed
adhæreatis Dño Deo veſtro , quod feciſtis vſ-
9 que in diem hanc . Et tũc auferet Dñs Deus
in conſpectu veſtro gentes magnas & robu-
10 ſtiſſimas,& nullus vobis reſiſtere poterit. V-
C nus è vobis perſequetur hoſtiũ mille viros:
quia Dñs Deus veſter pro vobis ipſe pugna-
11 bit,ſicut pollicitus eſt. Hoc tantum diligen
tiſſimè præcauete , vt diligatis Dñm Deũ ve-
12 ſtrum. Quod ſi volueritis gẽtium harũ quæ
inter vos habitãt erroribus adhærere,& cũ
eis miſcere connubia,atq; amicitias copula-
13 re : iam nunc ſcitote ꝙ Dñs Deus veſter nõ
erunt 1. eas deleat ante faciem veſtrã , ſed ſint vobis
in foueam ac laqueã , & offendiculum ex la-
tere veſtro , & ſudes in oculis veſtris , donec
vos auferat, atq; diſperdat de terra hac opti-
14 ma quã tradidit vobis. En ego hodie ingre-
D dior viam vniuerſæ terræ, & toto animo co-
gnoſcetis ꝙ de oĩbus verbis, quæ ſe Dñs præ-
ſtiturum vobis eſſe pollicitus eſt , vnum non
15 prætermierit incaſſum. Sicut ergo impleuit
opere quod promiſit, & proſpera cũcta vene
runt: ſic adducet ſuper vos quicquid malorũ
cõminatus eſt,donec vos auferat,atq; diſper
dat de terra hac optima quam tradidit vobis.
16 Eo ꝙ præterieritis pactum Domini Dei ve-
ſtri,quod pepigit vobiſcũ , & ſeruieritis dijs
alienis,& adoraueritis eos : citò atq; veloci-
ter conſurget in vos furor Domini,& aufere
mini ab hac terra optima quã tradidit vobis.

CAPVT XXIIII.

1 CONGREGAVITQVE Ioſue oẽs
A tribus Iſraël in Sichem, & voca-
uit maiores natu ac principes,
& iudices , & magiſtros : ſtete-
2 runtq; in cõſpectu Dñi, & ad po
pulum ſic locutus eſt: Hæc dicit Dñs Deus
Iſraël: Trans fluuiũ habitauerunt patres ve- *Gen. 11. d 26. & 31.*
ſtri ab initio , Thare pater Abraham & Na-
3 chor:ſeruieruntq; dijs alienis. Tuli ergo pa
trem veſtrum Abraham de Meſopotamiæ fi-
nibus, & adduxi eũ in terrã Chanaan : mul
4 tiplicauiq; ſemẽ eius, & dedi ei Iſaac: illiq; *Gen. 21. a 2. 25. d. 26.*
rurſum dedi Iacob, & Eſau. E quibus Eſau
dedi montem Seir ad poſſidendum . Iacob *Gen. 36. a 8.*
verò , & filij eius deſcẽderunt in Aegyptum.
5 Miſiq; Moyſen & Aaron , & percuſſi Aegy *Gen. 46. a 6.*
6 ptum multis ſignis,atq; portẽtis. Eduxiq;
vos & patres veſtros de Aegypto , & veniſtis *Exod. 3. a 10.*
B ad mare , perſecutiq; ſunt Aegyptij patres
veſtros cum curribus & equitatu , vſque ad *Exod. 12. f 37.*
7 Mare-rubrum. Clamauerunt aũt ad Domi-
nũ filij Iſraël : qui poſuit tenebras inter vos *Exod. 14. b 9.*
& Aegyptios : & adduxit ſuper eos mare,
& operuit eos . Viderunt oculi veſtri cuncta
quæ in Aegypto fecerim , & habitaſtis in ſo-
8 litudine multo tempore: & introduxi vos
in terram Amorrhæi , qui habitabat trans
Iordanem . Cumq; pugnarent contra vos , *Num. 21. e 29.*
tradidi eos ĩ manus veſtras,& poſſediſtis ter-
9 ram eorũ,atque interfeciſtis eos. Surrexit *Nu. 22. a 5.*
autem Balac filius Sephor rex Moab , & pu-
C gnauit contra Iſraëlem. Miſitque, & vocauit
10 Balaã filium Beor,vt malediceret vobis: &
ego nolui audire eum,ſed econtrario per illũ
benedixi vobis & liberaui vos de manu eius.
11 Tranſiſtiſq; Iordanem , & veniſtis ad Ieri- *Supra. 3. d 14. 6. a. 1. 11. a. 3.*
cho. Pugnaueruntq; contra vos viri ciuitatis
eius, Amorrhæus , & Pherezæus , & Chana-
næus,& Hethæus , & Gergeſæus,& Heuæus ,
& Iebuſæus: & tradidi illos ĩ manus veſtras.
12 Miſiq; ante vos crabrones: & eieci eos de *Sup. 11. d 20.*
locis ſuis,duos reges Amorrhæorum,non in
13 gladio,& in arcu tuo. Dediq; vobis terrã in *Deuter 7. a 10.*
qua non laboraſtis,& urbes quas non ędifica
ſtis,ut habitaretis in eis, uineas & oliueta q̃
14 non plantaſtis . Nunc ergo timete Domi-
D num , & ſeruite ei perfecto corde atque ve-
riſſimo,& auferte Deos quibus ſeruierunt pa
tres ueſtri in Meſopotamia,& in Aegypto,ac
15 ſeruite Domino. Sin autem malum uobis
uidetur ut Domino ſeruiatis,optio uobis da
tur:eligite hodie quod placet,cui ſeruire po-
tiſſimum debeatis,utrum dijs quibus ſeruie-
runt patres ueſtri in Meſopotamia , an dijs
Amorrhæorum , in quorum terra habitatis:
ego autem & domus mea ſeruiemus Domi-
16 no. Reſponditq; populus , & ait: Abſit à no
bis ut relinquamus Dominum,& ſeruiamus
17 dijs alienis. Dominus Deus noſter ipſe edu
xit nos & patres noſtros de terra-Aegypti,
de domo ſeruitutis:fecitq; uidentibus uobis
ſigna ingentia,& cuſtodiuit nos in omni via,
per quam ambulauimus,& in cunctis popu-
18 lis per quos tranſiuimus. Et eiecit uniuer

sas gentes, Amorrhæum habitatorem terræ
B quam nos intrauimus. Seruiemus igitur Do
19 mino, quia ipse est Deus noster. ? Dixitque
Iosue ad populum: Non poteritis seruire Do
mino: Deus enim sanctus, & fortis æmulator
est, nec ignoscet sceleribus vestris, atque pec
20 catis. ? Si dimiseritis Dominũ, & seruieritis
diis alienis, conuertet se & affliget vos, atq;
subuertet postquam vobis præstiterit bona.
21 ? Dixitque populus ad Iosue: Nequaquã ita
22 vt loqueris, erit: sed Domino seruiemus. ? Et
Iosue ad populum: Testes, inquit, vos estis,
quia ipsi elegeritis vobis Dominũ, vt seruia-
23 tis ei: Responderuntque: Testes. ? Nunc er-
go, ait, auferte deos alienos de medio vestri,
& inclinate corda vestra ad Dominũ Deum
24 Israël. ? Dixitq; populus ad Iosue: Domino
F Deo nostro seruiemus, & obedientes erimus
25 præceptis eius. ? Percussit ergo Iosue in die
illo fœdus, & proposuit populo præcepta at-
26 que iudicia in Sichem. ? Scripsit quoque om
nia verba hæc in volumine legis Domini: &
tulit lapidem pergrãdem, posuitq; eum sub-
ter quercũ, quæ erat in sanctuario Domini,
27 ? & dixit ad omnem populum: En lapis iste
erit vobis in testimonium, quod *audieritis *audieris.
omnia verba Domini, quæ locutus est vobis:
ne fortè postea negare velitis, & mentiri Do
28 mino Deo uestro. ? Dimisitq; populum sin-
29 gulos in possessionem suam. ? Et post hæc
mortuus est Iosue filius Nun seruus Domi-
30 ni, centum & decem annorum. ? sepelie-
G runtque eum in finibus possessionis suæ in
Thamnathsare, q̃ est sita in monte Ephraim,
31 à septentrionali parte montis Gaas. ? Serui
uitque Israël Domino cunctis diebus Iosue
& seniorum, qui longo vixerant tẽpore post
Iosue, & qui nouerãt omnia opera Domini,
32 quæ fecerat in Israël. ? Ossa quoque Ioseph,
‖quæ tulerant filij Israël de Aegypto, sepelie
runt in Sichem, in parte agri quem emerat
Iacob ‖ à filijs Hemor patris Sichem, centum ‖Gen. 50. d 25.
nouellis ouibus. & fuit in possessionem fi- Exo. 13. d 19.
33 liorum Ioseph. ? Eleazar quoque filius Aa- ‖Gen. 33. d 19.
ron mortuus est: & sepelierunt eum in Ga-
baat Phinees filij eius, quæ data est ei in
monte Ephraim.

Libri Iosue finis.

LIBER IVDICVM, HEBRAICE SOPHETIM.

CAPVT PRIMVM.

1 POST mortem Iosue consu-
A luerunt filij Israël Dominũ,
dicentes: Quis ascendet an-
te nos contra Chananæum,
2 & erit dux belli? Dixitq; Do
minus: Iudas ascendet: ecce
tradidi terrã in manus eius.
3 ? Et ait Iudas Simeoni fratri suo: Ascẽde me-
cum in sortem meam & pugna contra Cha-
nanæum, ut & ego pergam tecum in sortem
4 tuam. Et abijt cum eo Simeon. ? Ascenditq;
Iudas, & tradidit Dominus Chananæum, ac
Pherezæum in manus eorum: & percusserunt
5 in Bezec decem millia uirorum. ? Inuene-
B runtque Adoni-bézec, in Bézec, & pugnaue-
runt cõtra eum, ac percusserunt Chananæũ,
6 & Pherezæum. ? Fugit autem Adonibézec:
quẽ persequuti comprehenderunt: cæsis sum
7 mitatibus manuum eius ac pedum. ? Dixitque
Adoni-bézec: Septuaginta reges amputatis
manuum ac pedum summitatibus, colligebãt
sub mensa mea ciborum reliquias: sicut feci,
ita reddidit mihi Deus. Adduxerũtque eum
8 in Ierusalem, & ibi mortuus est. ? Oppugnan
tes ergo filij Iuda Ierusalem, ceperunt eam,
& percusserunt in ore gladij, tradentes cun-
9 cta incendio ciuitatem ? & postea descenden
tes pugnauerunt contra Chananæum, qui ha
bitabat in montanis, & ad meridiem in cam
10 pestribus. ? Pergensque Iudas cõtra Chana-
C næum, qui habitabat in Hebron, (cuius no-
men fuit antiquitus Cariath-arbe) ‖ percus- ‖Ios. 15 d 14.
11 sit Sesai, & Ahiman, & Tholmai: ? atq; inde
profectus abiit ad habitatores Dabir, cuius
nomen vetus erat Cariat-sepher, id est, ciui-
12 tas literarum. ? Dixitque Caleb: Qui per-
cusserit Cariath-sepher, & vastauerit eam,
13 dabo ei Axam filiam meã vxorem. ? Cumq;
cepisset eam Othoniel filius Cenez frater Ca
leb minor, dedit ei Axam filiam suam coniu
14 gem. ? Quam pergentem in itinere monuit
vir suus, vt peteret à patre suo agrum. Quæ
cùm suspirasset sedens in asino, dixit ei Ca-
15 leb: Quid habes? ? At illa respondit: Da mihi
D benedictionem, quia terram arentem dedi-
sti mihi: da & irriguam aquis. Dedit ergo ei
Caleb irriguum superius, & irriguum infe-
16 rius. ? Filij autem Cinæi cognati Moysi ascẽ
derunt de ciuitate-palmarum, cum filijs Iu-
da in desertum sortis eius, quod est ad meri-
17 diem Arad, & habitauerunt cum eo. ? Abiit
autem Iudas cum Simeone fratre suo, & per-
cusserunt simul Chananæum, qui habitabat
in Sephat, & interfecerunt eum. Vocatumq;
est nomen vrbis, Horma, id est, anáthema.
18 ? Cepitque Iudas Gazan cum finibus suis,
& Ascalónem, atque Accaron cum terminis
19 suis. ? Fuitque Dominus cum Iuda, & mon-
tana possedit: nec potuit delere habitatores
vallis, quia falcatis curribus abundabant.
20 ? Dederuntque Caleb Hebron, ‖ sicut dixerat ‖Nu. 14. d 24.
E Moyses, qui deleuit ex ea tres filios Enac.

Iosu.14.d 13.& 16. d.14.
21 Iebusæum autem habitatorem Ierusalem
non deleuerunt filij Ben-iamin: habitauitq;
Iebusæus cum filiis Ben-iamin in Ierusalem
22 vsque in præsentem diem. Domus quoq;
Ioseph ascendit in Bethel, fuitq; Dominus
23 cum eis. Nam cum obsiderent vrbem, quæ
24 prius Luza vocabatur, viderunt hominem
egredientem de ciuitate, dixeruntq; ad eum:
Ostende nobis introitum ciuitatis, & facie-
25 mus tecũ misericordiam. Qui cum osten-
disset eis, percusserunt vrbem in ore gladij:
F hominem autem illum, & omnem cognatio
26 nem eius dimiserunt. Qui dimissus, abiit
in terram-Hethim, & ædificauit ibi ciuitatẽ,
vocauitque eam Luzam: quæ ita appellatur
27 vsque in præsentem diem. Manasses quoq;
non deleuit Beth-san, & Tanach cum vicu-
lis suis, & habitatores Dor, & Ieblaam, &
Mageddo cum viculis suis: cœpitq; Chana-
28 næus habitare cum eis. Postquam autem
confortatus est Israël, fecit eos tributarios,
29 & delere noluit. Ephráim etiam non in-
terfecit Chananæum, qui habitabat in Ga-
30 zer, sed habitauit cum eo. Zabulon non
deleuit habitatores Cetron, *& Naalon: sed *Naalol 2.*
habitauit Chananæus in medio eius, factus-
31 que est ei tributarius. Aser quoque non de-
leuit habitatores Accho, & Sidonis, Ahalab,
& Achazib, & Helba, & Aphec, & Rohob.
32 habitauitq; in medio Chananæi habitato-
33 ris illius terræ, nec interfecit eum. Nephtha
*4. G li-quoque non deleuit habitatores Beth-se
mes, & Beth-anath: & habitauit inter Cha-
nanæum habitatorem terræ, fueruntque ei
34 Bethsemitæ, & Bethanitæ tributarij. Ar-
ctauitque Amorrhæus filios Dan in monte,
nec dedit eis locum, vt ad planiora descende
35 rent: habitauitque in monte Hares, quod
testaceo,2 interpretatur *testario, in Aialon & Sale-
bim. Et aggrauata est manus domus Ioseph,
36 factusque est ei tributarius. Fuit autem ter
minus Amorrhæi ab Ascensu-scorpionis, Pe-
tra, & superiora loca.

CAPVT II.

1 A ASCENDITQVE Angelus Domini
de Galgalis ad Locum-flentiũ,
& ait: Eduxi vos de Aegypto,
& introduxi in terram pro qua
iuraui patribus vestris: & polli-
citus sum, vt non facerẽ irritũ pactũ meum
2 vobiscũ in sempiternũ: ita duntaxat vt non
feriretis fœdus cum habitatoribus terræ hu-
ius, & aras eorum subuerteretis: & noluistis
3 audire vocẽ meã. Cur hoc fecistis? Quã obrẽ
nolui delere eos à facie vestra: vt habeatis ho
4 stes, & dij eorum sint vobis in ruinam. Cũ-
que loqueretur Angelus Domini hæc verba
ad omnes filios Israël, eleuauerunt vocem
5 suam, & fleuerunt. Et vocatum est nomen
B loci illius, Locus flentium, siue lachrymarũ:
Ios.24.g 28. 6 immolaueruntq; ibi hostias Domino. Di-
misit ergo Iosue populum, & abierunt filij
Israël vnusquisq; in possessionẽ suam: vt ob-
7 tinerẽt eam: seruieruntq; Domino cunctis
diebus eius, & seniorum, qui lõgo post eum
vixerunt tpe, & nouerãt omnia opera Domi
8 ni, quæ fecerat cum Israël. Mortuus est au-
tem Iosue filius Nun, famulus Domini, cen-
9 tum & decem annorum, & sepelierũt eum
in finibus possessionis suæ in Thamnathsa-
re in monte Ephráim, à septentionali pla-
10 ga montis Gaas. Omnisque illa generatio
congregata est ad patres suos: & surrexerunt
alij, qui non nouerant Dominum, & opera
11 quæ fecerat cum Israël. Feceruntque filij
Israël malum in conspectu Domini, & ser-
12 uierunt Baalim, ac dimiserunt Dominum
Deũ patrum suorum: qui eduxerat eos de ter
C ra-Aegypti: & sequuti sunt Deos alienos,
Deosque populorum, qui habitabant in cir-
cuitu eorum, & adorauerunt eos: & ad iracũ
13 diam concitauerunt Dominum, dimitten-
14 tes eum, & seruientes Baal & Astharot. Ira-
tusque Dominus contra Israël, tradidit eos
in manus diripientium: qui ceperunt eos, &
vendiderunt hostibus, qui habitabant per gy
rum: nec potuerũt resistere aduersarijs suis,
15 sed quocunque pergere voluissent, manus
Domini super eos erat, sicut locutus est, &
16 iurauit eis, & vehementer afflicti sunt. Su-
scitauitque Dominus iudices, qui liberarent
17 eos de vastantium manibus: sed nec eos au
dire voluerunt: fornicantes cum dijs alie-
nis, & adorantes eos. Cito deseruerũt uiam
per quam ingressi fuerant patres eorum: &
audientes mandata Domini omnia fecère
18 contraria. Cũque Dominus iudices susci-
D taret, in diebus eorum flectebatur misericor
dia, & audiebat afflictorum gemitus, & libe
19 rabat eos de cæde vastantium. Postquã aũt
mortuus esset iudex, reuertebantur, & mul-
to faciebãt *maiora quàm fecerãt patres eo- *priora*
rum, sequentes deos alienos, seruientes eis,
& adorantes illos. Non dimiserunt adinuen
tiones suas, & uiam durissimam per quã am
20 bulare cõsueuerant. Iratusque est furor Do
mini in Israël, & ait: Quia irritum fecit gens
ista pactum meum quod pepigeram cum pa-
tribus eorum, & vocem meam audire con-
21 tempsit: & ego non delebo gentes quas di-
22 misit Iosue, & mortuus est: vt in ipsis expe
riar Israël, vtrum custodiant viam Domini,
& ambulẽt in ea, sicut custodierũt patres eo
23 rum, an non. Dimisit ergo Dominus om-
nes nationes has, & citò subuertere noluit,
nec tradidit in manus Iosue.

CAPVT III.

1 A HAE sunt gentes quas Dominus
dereliquit, vt erudiret in eis
Israëlem, & omnes qui non no
uerant bella Chananæorum:
2 & postea discerent filij eorum
certare cum hostibus, & habere consuetudi-
3 nem præliandi: quinque satrapas Philisthi-
norum, omnemque Chananæum, & Sido-
nium, atq; Heuæũ qui *habitabat in monte *habitabant 12.*
Libano, de monte Baal-Hermon vsque ad
4 introitum Emath: Dimisitq; eos, ut in ip-
sis experiretur Israëlem, vtrum audirent mã
data Domini, quæ præceperat patribus eo-

rum

5 rum per manum Moysi, an non. ¶ Itaque
filij Israël habitauerunt in medio Chana-
næi, & Hethæi, & Amorrhæi, & Pherezæi, &
6 Heuæi & Iebusæi: ¶ & duxerũt uxores filias
eorum, ipsiq; filias suas filijs eorum tradide-
7 runt, & seruierunt dijs eorũ. ¶ Feceruntq; ma-
lum in conspectu Dñi, & obliti sunt Dei sui,
8 seruientes Baalim, & Astaroth. ¶ Iratusq; cõ-
tra Israël Dñs, tradidit eos in manus Chu-
san-rasathaim regis Mesopotamiæ. seruie-
9 rũtq; ei octo annis. ¶ Et clamauerũt ad Dñm:
B qui suscitauit eis saluatorẽ, & liberauit eos,
Othoniel videlicet filiũ Cenez, fratrẽ Caleb
10 minorem. ¶ fuitq; in eo Spiritus Domini: &
iudicauit Israël. Egressusq; est ad pugnam, &
tradidit Dominus in manus eius Chusan-ra
11 sathaim regem Syriæ, & oppressit eũ. ¶ Quie-
uitque terra quadraginta annis, & mortuus
12 est Othoniel filius Cenez. ¶ Addiderunt aũt
filij Israël facere malum in conspectu Domi
ni: qui confortauit aduersum eos Eglon re-
gem Moab: quia fecerunt malum in conspe-
13 ctu eius. ¶ Et copulauit ei filios Ammon &
Amalec: abiitq; & percussit Israël, atq; pos-
14 sedit vrbem palmarum. ¶ Seruierunt filij Is-
15 raël Eglon regi Moab decẽ & octo annis. ¶ &
postea clamauerunt ad Dominum: qui susci
inclytũ. tauit eis saluatorem vocabulo Aod, filium
Gera, filij Iemini, qui vtraq; manu pro dexte
ra vtebatur. Miseruntq; filij Israël per illum
16 munera Eglon regi Moab. ¶ Qui fecit sibi gla
C dium ancipitem, habentem in medio capu-
lum longitudinis palmæ manus, & accinctus
17 est eo subter sagum in dextro femore. ¶ Ob-
tulitq; munera Eglon regi Moab. Erat autẽ
18 Eglon crassus nimis. ¶ Cumq; obtulisset ei
munera, prosecutus est socios, qui cum eo ve
19 nerãt. ¶ Et reuersus de Galgalis, vbi erãt idô-
la, dixit ad regẽ: Verbum secretum habeo ad
te ô rex. Et ille imperauit silentiũ: egressisq;
20 omnibus, qui circa eum erant, ¶ ingressus
est Aod ad eum. sedebat autem in æstiuo ce-
naculo solus. dixitque, Verbum Dei habeo
21 ad te. Qui statim surrexit de throno. ¶ Ex-
tenditq; Aod sinistram manum, & tulit sicã
de dextero femore suo, infixitq; eam in ven-
22 trem eius: ¶ tam validè vt capulus sequere-
tur ferrum in vulnere, ac pinguissimo adipe
stringeretur. Nec eduxit gladium, sed ita vt
percusserat, reliquit in corpore, statimq; per
secreta naturæ alui stercora proruperunt.
23 ¶ Aod autem clausis diligentissimè ostiis cœ
24 naculi, & obfirmatis sera, ¶ per posticũ egres
D sus est. Seruiq; regis ingressi viderunt clau-
sas fores cœnaculi, atque dixerunt: Forsitan
25 purgat aluum in æstiuo cœnaculo. ¶ Expe-
ctantesq; diu donec erubescerent, & viden-
tes, quod nullus aperiret, tulerunt clauem:
& aperientes inuenerunt Dominum suum
26 in terra iacentem mortuum. ¶ Aod autem
dum illi turbarentur, effugit, & pertransijt Lo
cum-idolorũ vnde reuersus fuerat. Venitq;
27 in Seirath: ¶ & statim insonuit buccina in
monte Ephraim: descenderuntque cum eo fi
28 lij Israël, ipso in fronte gradiente. ¶ Qui di-
xit ad eos: Sequimini me: tradidit enim Do
minus inimicos nostros Moabitas in ma-
nus nostras. Descenderuntque post eum, &
occupauerunt vada Iordanis, quæ transmit-
tunt in Moab: & non dimiserunt transire
29 quemquam: ¶ sed percusserunt Moabitas in
tempore illo, circiter decem millia, omnes
robustos, & fortes viros nullus eorum eua-
30 dere potuit. ¶ Humiliatusque est Moab in
die illo sub manu Israël: & quieuit terra o-
31 ctoginta annis. ¶ Post hunc fuit Samgar fi-
lius Anath, qui percussit de Philisthiim sex-
centos viros vomere: & ipse quoque defen-
dit Israël.

CAPVT IIII.

1 A DDIDERVNT QVE filij Is-
A raël facere malum in conspectu
2 Domini post mortem ¶ Aod, & 1.Reg.12.b
tradidit illos Dominus in ma- 9.
nus Iabin regis Chanaan, qui re
gnauit in Asor: habuitq; ducẽ exercitus sui
nomine Sisarã, ipse aũt habitabat in Haro-
3 seth-gentiũ. ¶ Clamaueruntq; filij Israël ad
Dñm nongentos n. habebat falcatos currus,
& per viginti annos vehementer oppresserat
4 eos. ¶ Erat aũt Debora prophetis vxor Lapi-
5 doth, quæ iudicabat populum in illo tpe. ¶ Et
sedebat sub palma, quæ nomine illius voca-
bat, inter Rama & Beth-el ĩ mõte Ephraim:
ascendebantq; ad eam filij Israël in omne iu
6 dicium. ¶ Quæ misit, & vocauit Barac filium
Abi-noem de Cedes in Nephthali: dixitq; ad
eum: Præcepit tibi Dñs Deus Israël: vade, &
duc exercitum in montẽ Thabor, tollesq; te
cum decem millia pugnatorũ de filijs Neph-
7 thali, & de filijs Zabulon: ¶ ego aũt adducam
te in loco torrentis-Cison, Sisaram principẽ
exercitus Iabin, & currus eius, atque omnẽ
8 multitudinẽ, & tradam eos in manu tua. ¶ Di
B xitq; ad eam Barac: Si venis mecum, vadam:
si nolueris venire mecum, non pergam.
9 ¶ Quæ dixit ad eum: Ibo quidem tecum, sed 6.
in hac vice victoria non reputabitur tibi, qa
in manu mulieris tradetur Sisara: Surrexit
itaque Debora, & perrexit cum Barac in Ce-
10 des. ¶ Qui accitis Zabulon & Nephthali,
ascendit cum decem millibus pugnatorum,
11 habens Deboram in comitatu suo. ¶ Haber
autem Cinæus recesserat quondam à cæteris
Cinæis fratribus suis filijs Hobad, cognati
Moysi: & tetenderat tabernacula vsque ad
vallem, quæ vocatur Sennim, & erat iuxta
12 Cedes ¶ Nunciatumque est Sisaræ quod ascen-
disset Barac filius Abinoem, in montem Tha
13 bor, ¶ & congregauit nongentos falcatos
currus, & omnẽ exercitum de Haroseth-gen
14 tium ad torrentem Cison. ¶ Dixitque Debo
C ra ad Barac: Surge. hæc enim est dies in qua
tradidit Dominus Sisaram in manus tuas:
en ipse ductor est tuus. Descendit itaque Ba-
rac de monte Thabor, & decem millia pu-
15 gnatorum cum eo. ¶ Perterruitque D. mi- Psal.82.c
nus Sisaram, & omnes currus eius, vniuer- 11.
samq; multitudinem in ore gladij ad conspe
ctum Barac: in tantũ, vt Sisara de curru desi-
16 liens, pedibus fugeret, ¶ & Barac persequc-

seitur

retur fugientes currus, & exercitum usq;
ad Haroleth-gentium, & oĩs hostium mul-
17 titudo usq; ad internecionẽ caderet. ᵞSisara
autẽ fugiẽs peruẽnit ad tentoriũ Iahel vxo-
ris Haber Cinæi. Erat aũt pax inter Iabin re
18 gẽ Azor, & domum Haber Cinæi. ᵞEgressa
igitur Iahel in occursum Sisaræ, dixit ad eũ:
Intra ad me Domine mi, intra, ne timeas.
Qui ingressus tabernaculum eius, & oper-
19 tus ab ea pallio, ᵞ dixit ad eam: Da mihi ob-
D secro paululum aquæ, quia sitio valde. Quæ
aperuit vtrem lactis, & dedit ei bibere &
20 operuit illum. ᵞDixitque Sisara ad eam: Sta
ante ostium tabernaculi: & cum venerit ali
quis interrogans te, & dicens, Nunquid hic
21 est aliquis? Respondebis, Nullus est. ᵞTu-
lit itaque Iahel uxor Haber clauum taberna-
culi, assumens pariter & malleum: & ingres-
sa absconditè, & cum silentio posuit supra
tempus capitis eius clauum, percussumque
malleo defixit in cerebrum vsque ad terram:
qui soporem morti socians defecit, & mor-
22 tuus est. ᵞEt ecce Barac sequens Sisaram ve-
niebat: egressaque Iahel in occursum eius,
dixit ei: Veni, & ostendam tibi uirum quẽ
quæris. Qui cùm intrasset ad eam, vidit Si-
saram iacentem mortuum, & clauum infi-
23 xum in tẽpore eius. ᵞ Humiliauit ergo Deus
in die illo Iabin regem Chanaan coram fi-
24 lijs Israël: ᵞqui crescebant quotidie, & forti
manu opprimebant Iabin regem Chanáan,
donec delerent eum.

CAPVT V.

1 CECINERVNTQVE Debora
A & Barac filius Abinoem in illo
die, dicentes.
2 ᵞ Qui sponte obtulistis de Is-
raël animas uestras ad periculũ,
benedicite Domino.
3 ᵞ Audite reges, auribus percipite principes:
Ego sum, ego sum quæ Dño canam, psallam
Domino Deo Israël.
4 ᵞDomine cùm exires de Seir, & transires p
regiones Edom, terra mota est, cœliq; ac nu-
bes distillauerunt aquis.
5 ᵞ Montes fluxerunt à facie Domini, & Sinai
à facie Domini Dei Israël.
6 ᵞ In diebus Sangar filij Anath, In diebus Ia-
hel quieuerunt semitæ: & qui ingredieban-
tur per eas, ambulauerunt per calles deuios.
7 ᵞ Cessauerunt fortes in Israël, & quieuerũt:
donec surgeret Debora, surgeret mater in
Israël.
8 ᵞ Noua bella elegit Dominus, & portas ho-
stium ipse subuertit: clypeus & hasta si ap-
paruerũt in quadraginta millibus Israël.
9 ᵞCor meũ diligit principes Israël: qui pro-
B pria voluntate obtulistis uos discrimini, be-
nedicite Domino.
*asinas. 10 ᵞQui ascenditis super nitentes *asinos, & se
detis in iudicio, & ambulatis in via, loqui-
mini.
11 ᵞ Vbi collisi sunt currus, & hostium suffoca-
tus est exercitus, ibi narrentur iustitiæ Domi
ni, & clementia in fortes Israël: tunc descen
dit populus Domini ad portas, & obtinuit
principatum.
12 ᵞ Surge, surge Debora. surge, surge & loque
re canticum: surge Barac, & apprehende ca-
ptiuos tuos fili Abi-noem.
13 ᵞ Saluatæ sunt reliquiæ populi, Dominus in
fortibus dimicauit.
14 ᵞ Ex Ephraim deleuit eos in Amalec, &
post eũ ex Ben-iamin in populos tuos ò A-
malec: de Machir principes descenderunt, &
de Zabulon, qui exercitum ducerent ad bel-
landum.
15 ᵞ Duces Issachar fuere cum Debora, & Ba-
rac uestigia sunt secuti, qui quasi in præceps
ac barathrum se discrimini dedit: diuiso con
tra se Ruben, magnanimorum reperta est
contentio.
16 ᵞQuare habitas inter duos terminos, ut au-
C dias sibilos gregum? diuiso contra se Rubẽ,
magnanimorum reperta est contentio.
17 ᵞ Galaad trans Iordanem quiescebat, & Dã
uacabat nauibus: Aser habitabat in littore
maris, & in portubus morabatur.
18 ᵞ Zabulon vero & Nephthali obtulerunt
animas suas morti in regione Merome.
19 ᵞ Venerunt reges & pugnauerunt, pugnaue
runt reges Chanáan in Tanach iuxta aquas
Mageddo, & tamen nihil tulére prædantes.
20 ᵞDe cœlo dimicatum est contra eos: stellæ
manentes in ordine & cursu suo, aduersus Si
saram pugnauerunt.
21 ᵞTorrens Cison traxit cadauera eorum: tor
rens Cadumim, torrens Cison: conculca ani
ma mea robustos.
22 ᵞ Vngulæ equorum ceciderunt, fugienti-
tibus impetu, & per præceps ruentibus fortis
simis hostium.
23 ᵞ Maledicite terræ-Meroz dixit Angelus
Domini, maledicite habitatoribus eius, quia
non venerunt ad auxilium Domini, in adiu
torium fortissimorum eius.
24 ᵞBenedicta inter mulieres Iahel uxor Ha-
D ber Cinæi, & benedicatur in tabernaculo
suo.
25 ᵞ Aquã petenti lac dedit, & in phiala prin-
cipum obtulit butyrum.
26 ᵞ Sinistram manum misit ad clauũ, & dex-
tertam ad fabrorum malleos, percussitq; Sisa
rã quærens in capite vulneris locum, & tem
pus ualidè perforans.
27 ᵞ Inter pedes eius ruit, defecit, & mortuus
est: voluebatur ante pedes eius, & iacebat
exanimis & miserabilis.
28 ᵞ Per fenestram respiciens, vlulabat mater
eius: & de cœnaculo loquebatur: Cur moratũ
regredi currus eius? quare tardauerũt pedes
quadrigarum illius?
29 ᵞ Vna sapientior cæteris uxoribus eius, hæc
socrui verba respondit.
30 ᵞ Forsitan nunc diuidit spolia, & pulcherri-
ma fœminarum eligitur ei: vestes diuersorũ
colorum Sisaræ traduntur in prędã, & supel-
lex varia ad ornanda colla congeritur.
31 ᵞ Sic pereant omnes inimici tui Domine:
qui autem diligunt te, sicut sol in ortu suo
splendet, ita rutilent.
32 ᵞQuieuitq; terra per quadraginta annos.

CAPVT

CAPVT VI.

1 FECERVNT autem filij Israël ma
A num in conspectu Domini; qui
tradidit illos in manu Madiã
2 septem annis. ¶ & oppressi sunt
valde ab eis. Fecerũtq; sibi an-
tra & speluncas in mõtibus, & munitissima
3 ad repugnandum loca. ¶ Cumq; seuisset Is-
raël, ascendebat Madian, & Amalec, cæteri-
4 que orientalium nationum: ¶ & apud eos fi-
gentes tentoria, sicut erant in herbis cuncta
vastabant vsq; ad introitum Gazæ: nihilque
omnino ad vitã pertinẽs relinquebant in Is-
5 raël, non oues, non boues, non asinos. ¶ Ipsi
enim & vniuersi greges eorum veniebant cũ
tabernaculis suis, & instar locustarũ vniuer-
sa complebant, innumera multitudo hominũ
& camelorũ, quicquid tetigerãt deuastantes.
6 ¶ Humilatusq; est Israël valde in conspectu
7 Madian. ¶ Et clamauit ad Dominum, postu
8 lans auxilium contra Madianitas. ¶ Qui mi-
B sit ad eos virum Prophetam, & locutus est:
Hæc dicit Dominus Deus Israël, Ego vos feci
cõscẽdere de Aegypto, & eduxi vos de domo
9 seruitutis, ¶ & liberaui de manu Aegyptiorũ
& omnium inimicorum qui affligebãt vos:
eieciq; eos ad introitum vestrum, & tradidi
10 vobis terrã eorum. ¶ Et dixi, Ego Dominus
Deus vester, ne timeatis deos Amorrhæorũ
in quorum terra habitatis: & noluistis au-
11 dire vocem meam. ¶ Venit autem Ange-
lus Domini, & sedit sub quercu, quæ erat in
Ephra, & pertinebat ad Ioas patrem fami-
liæ Ezri. Cũq; Gedeon filius eius excuteret
atque purgaret frumẽta in torculari, vt fuge
12 ret Madian: ¶ apparuit ei Angelus Domi-
ni, & ait: Dominus tecum: virorum fortissi-
13 me. ¶ Dixitque ei in Gedeon, Obsecro mi do-
C mine, si Dñs nobiscum est, cur apprehende-
runt nos hæc omnia? vbi sunt mirabilia
eius, quæ narrauerunt patres nostri, atq; di-
xerunt, De Aegypto eduxit nos Dominus? *1. Re. 12. b 13.*
Nunc autem dereliquit nos Dominus, & tra
14 didit in manus Madian. ¶ Respexitque ad
eũ Dñs, & ait: Vade in hac fortitudine tua,
& liberabis Israël de manu Madian: scito q
15 miserim te. ¶ Qui respondes ait: Obsecro mi
Domine, in quo liberabo Israël? ecce familia
mea infima est in Manasse, & ego minimus
16 in domo patris mei. ¶ Dixitque ei Dominus:
Ego ero tecum, & percuties Madian quasi
17 vnum virum ¶ Et ille: Si inueni, inquit, gra-
tiam coram te, da mihi signum, q tu sis qui
18 loqueris ad me. ¶ Ne recedas hinc, donec re
D uertar ad te portans sacrificium, & offerens
tibi. Qui respondit: Ego præstolabor aduen-
19 tum tuum. ¶ Ingressus est itaque Gedeon, &
coxit hædum, & de farinæ modio azymos
panes: carnesque ponens in canistro, & ius
carnium mittens in ollam, tulit omnia sub
20 quercu, & obtulit ei. ¶ Cui dixit Angelus
Domini: Tolle carnes & azymos panes, &
pone supra petram illam, & ius desuper. Cũ-
21 que fecisset ita, ¶ extendit Angelus Domini
summitatẽ virgæ quã tenebat in manu, & te
tigit carnes & panes azymos, ascenditque
ignis de petra, & carnes, azymosque pa-
nes consumpsit. Angelus autem Domini eua-
22 nuit ex oculis eius. ¶ Vidensque Gedeon q
esset Angelus Domini, ait: Heu mi Domine
Deus: quia vidi Angelum Domini facie ad fa
23 ciem. ¶ Dixitq; ei Dñs: pax tecũ: ne timeas,
24 non morieris. ¶ Aedificauit ergo ibi Gedeon
E altare Dño, vocauitq; illud, Domini-pax, vs-
que in præsentem diem. Cumq; adhuc esset
25 in Ephra, quæ est familiæ Ezri, ¶ nocte illa
dixit Dominus ad eum: tolle taurum patris
tui, & alterum taurum annorum septem,
destruesq; arã Baal, quæ est patris tui: & ne-
26 mus quod circa aram est, succides: ¶ & ædifi-
cabis altare Domino Deo tuo in summitate
petræ huius, super quam antè sacrificium po
suisti: tollensq; taurum secundum, & offeres
holocaustum super struem lignorum, quæ de
27 nemore succideris. ¶ Assumptis ergo Gedeon
decẽ viris de seruis suis, fecit sicut præcepe-
rat ei Dominus. timẽs autẽ domũ patris sui
& homines illius ciuitatis, per diẽ noluit fa
28 cere, sed omnia nocte compleuit. ¶ Cumque
F surrexissent viri oppidi eius manè, viderunt
destructam aram Baal: lucumq; succisum,
& taurum alterum impositum super altare,
29 quod tunc ædificatum erat. ¶ Dixeruntq; ad
inuicem: Quis hoc fecit? Cumq; perquirerẽt
authorem facti, dictum est, Gedeon filius
30 Ioas fecit hæc omnia. ¶ Et dixerunt ad Ioas:
Produc filiũ tuum huc, ut moriatur: quia de-
31 struxit aram Baal, & succidit nemus. ¶ Qui-
bus ille respõdit: Nunquid vltores estis Baal,
vt pugnetis pro eo? qui aduersarius est eius
moriatur antequam lux crastina veniat. si
Deus est, vindicet se de eo, qui suffodit aram
32 eius. ¶ Ex illo die vocatũ est Gedeõ, Ierobáal,
eo q dixisset Ioas, Vlciscatur se de eo Báal,
33 qui fodit aram eius. ¶ Igitur omnis Madian
& Amalec, & orientales populi congregati
sunt simul, & transeuntes Iordanem, castra-
34 metati sunt in valle Iesraël. ¶ Spiritus autẽ
G Domini induit Gedeon, qui clãgens bucci-
na, conuocauit domum Abi-ézer, vt seque-
35 retur se. ¶ Misitque nuncios in vniuersum
Manassen, qui & ipse secutus est eum: &
alios nuncios in Aser & Zabulon & Neph-
36 thali, qui occurrerunt ei. ¶ Dixitque Gedeon
ad Dominum: Si saluum facis per manũ meã
37 Israël, sicut locutus es, ¶ ponam hoc vellus
lanæ in area: si ros in solo vellere fuerit, & in
omni terra siccitas, sciam quòd per manum
38 meam, sicut locutus es, liberabis Israël. ¶ Fa-
ctumq; est ita. Et de nocte consurgens ex-
39 presso vellere, concham rore impleuit. ¶ Di-
xitque rursus ad Dominum: Ne irascatur
furor tuus contra me si adhuc semel tenta-
uero, signum quærens in vellere. Oro vt solũ
vellus siccum sit, & omnis terra rore madẽs.
40 ¶ Fecitq; Dominus nocte illa, ut postulaue-
rat: & fuit siccitas in solo uellere, & ros in
omni terra.

CAPVT VII.

1 IGITVR Ierobáal q & Gedeon, de nocte cõ-
A surgẽs, & oĩs populus cũ eo, uenit ad fontẽ
q uocatur Harad. Erãt aũt castra Madian

in

in ualle ad septẽtrionalẽ plagã collis excelsi.
2 Dixitque Dns ad Gedeon: Multus tecum est populus, nec tradetur Madian in manus
eius: ne glorietur contra me Israël, & dicat:
3 Meis viribus liberatus sum. Loquere ad
populũ, & cunctis audiẽtibus prædica: ‖ Qui ‖ Deu. 20. b 8. 1. Mac. 3. g 56.
formidolosus & timidus est, reuertatur. Recesseruntq; de monte Galaad, & reuersi sunt
ex populo vigintiduo millia virorum, & ta-
4 men decem millia remanserunt. Dixitque
B Dominus ad Gedeon: Adhuc populus multus est: duc eos ad aquas, & ibi probabo il-
los: & de quo dixero tibi vt tecum vadat, ip-
se pergat: quem ire prohibuero, * reuertatur. * ipse 1.
5 Cumque descendisset populus ad aquas, di
xit Dominus ad Gedeon: Qui lingua lam-
buerint aquas, sicut solent canes lambere, se
parabis eos seorsum, qui autem curuatis ge
6 nibus biberint, in altera parte erunt. Fuit
itaque numerus eorũ, qui manu ad os proij-
ciente, lambuerant aquas, trecenti viri. om-
nis autem reliqua multitudo flexo poplite
7 biberat. Et ait Dominus ad Gedeon: In tre-
centis viris, qui lambuerunt aquas, libera-
bo vos, & tradam in manu tua Madian: om-
nis autem reliqua multitudo reuertatur in
8 locum suum. Sumptis itaque pro numero
C cibariis & tubis, omnem reliquam multitu-
dinem abire præcepit ad tabernacula sua: &
ipse cum trecentis viris se certamini dedit.
Castra autem Madian erant subter in valle.
9 Eadem nocte dixit Dominus ad eum: Sur-
ge, & descende in castra: quia tradidi eos in
10 manu tua. Sin autem solus ire formidas,
11 descendat tecum Phara puer tuus. Et cùm
audieris quid loquantur, tunc confortabun-
tur manus tuæ, & securior ad hostium castra
descendes. Descendit ergo ipse & Phara puer
eius in partem castrorum, vbi erant armato-
12 rum vigiliæ. Madian autem & Amalec, &
D omnes orientales populi fusi iacebant in val
le, vt locustarum multitudo: cameli quoq;
innumerabiles erant, sicut arena quæ iacet
13 in littore maris. Cumq; venisset Gedeon,
narrabat aliquis somnium proximo suo: &
in hunc modum referebat quod videbat: Vi-
di somnium, & videbatur mihi quasi subcine
ricius panis ex hordeo volui, & in castra Ma-
dian descendere: cumq; peruenisset ad taber
naculum, percussit illud, atque subuertit, &
14 terræ funditus coæquauit. Respondit is
cui loquebatur: Non est hoc aliud, nisi gla-
dius Gedeonis filij Ioas viri Israëlitæ: tradi-
dit enim Dominus in manus eius Madian,
15 & omnia castra eius. Cumque audisset Ge
E deon somnium, & interpretationẽ eius, ado-
rauit: & reuersus est ad castra Israël, & ait:
Surgite, tradidit.n. Dominus in manus no-
16 stras castra Madian. Diuisitque trecentos
viros in tres partes, & dedit tubas in mani-
bus eorum, lagenasq; vacuas, ac lampades in
17 medio lagenarũ. Et dixit ad eos: Quod me
facere videritis hoc facite: ingrediar partem
18 castrorum, & quod fecero sectamini. Quan
do insonuerit tuba in manu mea, vos quo-
que per castrorum circuitum clangite &
19 conclamate, Domino & Gedeoni. Ingres-
susq; est Gedeon, & trecenti viri, qui erant
F cum eo in partem castrorum, incipientibus
vigilijs noctis mediæ, & custodibus suscita-
tis, cœperũt buccinis clangere, & complode-
20 re inter se lagenas. Cumq; per gyrũ castro-
rum in tribus personarent locis, & hydrias
confregissent, tenuerũt sinistris manibus lã
pades, & dextris ° sonãtes tubas, clamauerũt- ° sonabat 1
21 q; Gladius Domini & Gedeonis. stãtes sin-
guli in loco suo per circuitum castrorum ho
stiliũ. Omnia itaq; castra turbata sunt, & vo-
22 ciferantes, ululantesque fugerunt, & ni-
hilominus insistebant trecenti viri buccinis
personantes. ‖ Immisitq; Dominus gladium ‖ Psal. 82. c 10.
in omnibus castris, & mutua se cæde trunca-
23 bant, fugientes vsque ad ° Beth-secã, & cre ° Beth-seta 4.
pidinem Abel-mehula in Tabbath. Concla-
mantes autem viri Israël de Nephthali &
Aser, & omni Manasse, persequebantur Ma-
24 dian. Misitque Gedeon nuncios in omnem
G montem Ephraim, dicens: Descendite in oc-
cursum Madian, & occupate aquas vsque
Beth-bera atq; Iordanem. Clamauitq; oĩs
Ephraim; & præoccupauit aquas atque Ior-
25 danem vsque Beth-bera. ‖ Apprehensosque ‖ Isa. 10. f 26.
duos viros Madian, Oreb & Zeb: interfecit
Oreb in petra-Oreb, Zeb verò in torculari- Psal. 82. c 12.
Zeb. Et persecuti sunt Madian, capita Oreb
& Zeb portantes ad Gedeon trans fluenta
Iordanis.

CAPVT VIII.

1 DIXERVNTQVE ad eum viri
A Ephraim: Quid est hoc quod fa-
cere voluisti, vt nos non vocares
cum ad pugnam pergeres contra
Madian? iurgantes fortiter, &
2 prope vim inferentes. Quibus ille respõdit:
Quid enim tale facere potui, quale vos feci-
stis? nonne melior est racemus Ephraim,
3 vindemijs Abi-ézer? In manus vestras Do-
minus tradidit principes Madian, Oreb &
Zeb: qd tale facere potui, quale vos fecistis?
Quod cum locutus esset, requieuit spiritus
4 eorum, quo tumebant contra eum. Cùm-
que venisset Gedeon ad Iordanem, transi-
uit eum cum trecentis viris, qui secum erãt.
& præ lassitudine, fugientes persequi non
5 poterant. Dixitq; ad viros Socoth: Date, ob
secro, panes populo, qui mecum est, quia val-
de defecerũt: vt possimus persequi Zébee, &
6 Salmana reges Madian. Respõderunt prin-
B cipes Socoth: Forsitan palmæ manuum Zé-
bee, & Salmana in manu tua sunt, & idcirco
7 postulas, vt demus exercitui tuo panes. Qui
bus ille ait: Cùm ergo tradiderit Dñs Zé-
bee & Salmana in manus meas, & cùm re-
uersus fuero victor in pace, cõteram carnes
8 vestras cum spinis tribulisq; deserti. Et inde
conscendens, venit in Phanuel: locutusq; est
ad viros loci illius similia. Cui & illi respon
9 derunt sicut responderant viri Socoth. Di-
xit itaq; eis: Cùm reuersus fuero victor in
10 pace, destruam turrim hanc. Zébee autem
C & Salmana requiescebant cũ omni exercitu
suo.

suo. Quindecim enim millia uiri remanserant ex omnibus turmis orientalium populorum, cæsis centum uiginti millibus bella-
11 torū, & educētium gladium. ¶ Ascendensq; Osee.10.d 14.
Gedeon per uiam eorum, qui in tabernaculis morabantur ad orientalem partem Nobe, & Iegbaa, percussit castra hostium, qui securi
12 erant, & nihil aduersi suspicabantur. ¶ Fugeruntq; Zébee & Salmana, quos persequēs Gedeon comprehendit, turbato omni exer-
13 citu eorum. ¶ Reuertensque de bello ante
14 solis ortum, ¶ apprehendit puerum de viris Socoth, interrogauitque eum nomina principum, & seniorum Socoth, & descripsit se-
15 ptuaginta septem viros. ¶ Venitque ad Socoth, & & dixit eis: En Zébee & Salmana super quibus exprobrastis mihi, dicentes, Forsitan manus Zébee & Salmana in manibus tuis sunt, & idcirco postulas vt demus viris qui lassi sunt, & defecerunt, panes.
16 ¶ Tulit ergo seniores ciuitatis, & spinas de-
D serti ac tribulos, & cōtriuit cū eis, atq; com-
17 minuit viros Socoth. ¶ Turrim quoque Phanuel subuertit, occisis habitatoribus ciui
18 tatis. ¶ Dixitque ad Zébee & Salmana: Quales fuerunt viri quos occidistis in Thabor? Qui responderunt: Similes tui. & vnus ex eis
19 quasi filius regis. ¶ Quibus ille respondit: Fratres mei fuerunt, filij matris meæ. viuit Dominus, quia si seruassetis eos, non vos oc
20 ciderē. ¶ Dixitque Ietber primogenito suo: Surge & interfice eos. Qui non eduxit gladium: timebat enim, quia adhuc puer erat.
21 ¶ Dixeruntq; Zébee & Salmana: Tu surge, &
E irrue in nos: quia iuxta ætatem robur est Psal.82.c 12.
hominis. ¶ Surrexit Gedeon, & interfecit Zébee & Salmana: & tulit ornamenta ac bullas, quibus colla regalium camelorum de
22 corari solent. ¶ Dixeruntque omnes viri Israël ad Gedeon: Dominare no'tri tu & filius tuus, & filius filij tui: quia liberasti nos de
23 manu Madian. ¶ Quibus ille ait: Nō dominabor vestri, nec dominabit in vos filius meus,
24 sed dominabitur vobis Dominus. ¶ Dixitque ad eos: Vnam petitionem postulo à vobis. Date mihi inaures ex præda uestra: Inaures enim aureas Ismaëlitæ habere consueue-
25 rant. ¶ Qui responderunt: Libentissimè da-
F bimus. Expandentesque super terram pal-
26 lium, proiecerunt in eo inaures de præda: ¶ & fuit pondus postulatarum inaurium, mille septingenti auri sicli, absque ornamentis, & monilibus, & ueste purpurea, quibus reges Madian uti soliti erant, & præter tor-
27 ques aureas camelorum. ¶ Fecitque ex eo Gedeon Ephod, & posuit illud in ciuitate sua Ephra. Fornicatusque est omnis Israël in eo, & factum est Gedeoni & omni do
28 mui eius in ruinam. ¶ Humiliatus est autem Madian coram filiis Israël, nec potuerunt ultrà ceruices eleuare: sed quieuit terra per quadraginta annos quibus Gedeon præfuit.
29 ¶ Abijt itaq; Ierobáal filius Ioas, & habita-
30 uit in domo sua: ¶ habuitque septuaginta fi-
G lios, qui egressi sunt de femore eius, eo q plu
31 res haberet uxores. ¶ Concubina autem illius, quàm habebat in Sichem: genuit ei filiū
32 nomine Abi-mélech. ¶ Mortuusque est Gedeon filius Ioas in senectute bona, & sepultus est in sepulchro Ioas patris sui in Ephra
33 de familia Ezri. ¶ Postquam autem mortuus est Gedeon, auersi sunt filij Israël, & fornicati sunt in Baalim. Percusseruntque cum
34 Baal fœdus, ut esset eis in Deū: ¶ nec recordati sunt Domini Dei sui, qui eruit eos de manibus inimicorum suorum omnium per cir-
35 cuitum: ¶ nec fecerunt misericordiam cum domo Ierobáal Gedeon iuxta omnia bona quæ fecerat Israëli.

CAPVT IX.

1 Abiit autem Abi-mélech filius
A Ierobáal in Sichem ad fratres matris suæ, & locutus est ad eos, & ad omnē cognationē domus patris matrisq; suæ di- *matris.
2 cens: ¶ Loquimini ad omnes uiros Sichem. Quid uobis est melius, ut dominentur uestri septuaginta uiri omnes filij Ierobáal, an ut dominetur uobis unus uir? simulque considerate quod os uestrū, & caro uestra sum.
3 ¶ Locutiq; sunt fratres matris eius de eo ad oēs uiros Sichem uniuersos sermones istos, & inclinauerūt cor eorum post Abi-mélech,
4 dicentes: Frater noster est. ¶ Dederuntque illi septuaginta pondera argenti de phano Baal-berith. Qui conduxit sibi ex eo viros ino
5 pes & uagos, secutique sunt eum. ¶ Et uenit in domum patris sui in Ephra, & occidit fratres suos filios Ierobáal septuaginta uiros, super lapidem vnum: remansitq; Ioatham filius Ierobáal minimus, & absconditus est.
6 ¶ Cōgregati sunt autem omnes uiri Sichem, & uniuersæ familiæ urbis Mello: abieruntq; & constituerūt regē Abimélech, iuxta quer-
7 cum quæ stabat in Sichem. ¶ Quod cùm nū-
B ciatū esset Ioathā, iuit, & stetit in uertice mō tis Garizim, eleuataque uoce, clamauit & dixit: Audite me uiri Sichem, ita ut audiat uos
8 Deus. ¶ Ierunt ligna, ut ungerent super se regem: ¶ dixeruntque oliuæ, Impera nobis.
9 ¶ Quæ respōdit: Nunquid possum deserere pinguedinem meā, qua & dij utuntur, & homines, & uenire vt inter ligna promouear?
10 ¶ Dixeruntque ligna ad arborem ficum: Ve-
11 ni, & super nos regnum accipe. ¶ Quæ respōdit eis: Nunquid possum deserere dulcedinē meam, fructusque suauissimos, & ire ut in-
12 ter cætera ligna promouear? ¶ Locutaque sunt ligna ad uitem: Veni, & impera nobis.
13 ¶ Quæ respondit eis: Nunquid possum deserere uinum meum, quòd lætificat Deum & homines, & inter ligna cætera promoueri?
14 ¶ Dixeruntque omnia ligna ad rhamnum:
15 Veni, & impera super nos. ¶ Quæ respondit eis: Si uerè me regem constituitis, uenite, & sub vmbra mea requiescite, si autem nō vultis, egrediatur ignis de rhamno, & deuoret -r.
16 cedros Libani. ¶ Nūc igitur si rectè, & absq;
C peccato constituistis super uos regem Abi-melech, & benè egistis cum Ierobaal, & cū domo eius, & reddidistis uicem beneficij eius,

qui

17 qui pugnauit pro vobis,& animam suam
dedit periculis,vt erueret uos de manu Ma-
18 dian, qui nunc surrexistis contra domum
patris mei,& interfecistis filios eius septua-
ginta viros super vnum lapidem, & consti-
tuistis regem Abimélech filium ancillæ eius
super habitatores Sichem,eo quod frater ve-
19 ster sit. Si ergo rectè, & absque vitio egi-
stis cum Ierobáal, & domo eius, hodie læ-
tamini in Abi-mélech, & ille lætetur in vo-
20 bis. Sin autem peruersè, egrediatur ignis
ex eo, & consumat habitatores Sichem,&
oppidum Mello: egrediaturq; ignis de viris
Sichem, & de oppido Mello, & deuoret Abi
21 -mélech. Quæ cum dixisset, fugit, & abiji
in Bera: habitauitq; ibi ob metum Abi-mé
22 lech fratris sui. Regnauit itaque Abi-me-
23 lech super Israël tribus annis. Misitq; Do-
minus spiritum pessimũ inter Abi-melech,&
& habitatores Sichem, qui cœperunt eũ dete
24 stari, & scelus interfectionis septuaginta fi
liorum Ierobáal, & effusionem sanguinis eo
rum conferre in Abi-mélech fratrem suum,
& in cæteros Sichimorum principes, qui eũ
25 adiuuerant. Posueruntq; insidias aduer-
D sum eum in summitate montium,& dum il-
lius præstolabantur aduentum, exercebant
latrocinia,agentes prædas de prætereūtibus.
26 nunciatumq; est Abi-mélech. Venit autẽ
Gaal filius Obed cum fratribus suis, & tran-
siuit in Sichimam.Ad cuius aduentum erecti
27 habitatores Sichem, egressi sunt in agros
vastantes vineas, vuasq; calcantes: & factis
cantantium choris ingressi sunt phanũ Dei
sui, & inter epulas & pocula maledicebant
28 Abi-mélech, clamante Gaal filio Obed,
Quis est Abi-mélech,& quæ est Sichem,vt ser
uiamus ei? nunquid non est filius Ierobáal,
& constituit principem Zebul seruum suum
super viros Emor patris Sichem? Cur ergo
29 seruiemus ei? vtinam daret aliquis popu-
lum istum sub manu meá, vt auferrem de
medio Abi-mélech: Dictumque est Abi-mé-
lech: Congrega exercitus multitudinem, &
30 veni. Zebul n. princeps ciuitatis auditis ser
31 monibus Gaal filij Obed,iratus est valde, &
misit clã ad Abi-mélech nuncios,dicens: Ec-
ce,Gaal filius Obed venit in Sichimam cum
fratribus suis,& oppugnat aduersum te ciui
32 tatem. Surge itaq; nocte cum populo, qui
33 tecum est,& latita in agro: & primo manè
E oriente sole, irrue super ciuitatem, illo au-
tem egrediẽte aduersum te cum populo suo
34 fac ei,qđ potueris. Surrexit itaq; Abi-mé-
lech cũ oĩ exercitu suo nocte,& tetendit in-
35 sidias iuxta Sichimã in quatuor locis. Egres-
susq; est Gaal filius Obed, & stetit in introi-
tu portæ ciuitatis. Surrexit autem Abi-mé-
lech, & omnis exercitus cum eo de insidia-
36 rũ loco. Cumq; uidisset populum Gaal, di-
xit ad Zebul: Ecce de montibus multitudo
descendit. Cui ille respondit: Vmbras mon-
tium uides quasi capita hominum,& hoc er-
37 rore deciperis. Rursumq; Gaal ait: Ecce,
populus de vmbilico terræ descendit, & vnus
cuneus venit per viã quæ respicit quercum.
38 Cui dixit Zebul: Vbi est nuncios tuum,quo
loquebaris? Quis est Abi-mélech vt seruia
mus ei? Nonne hic populus est, quem despi-
39 ciebas? Egredere, & pugna contra eũ. Abijt
ergo Gaal, spectãte Sichimorum populo, &
40 pugnauit contra Abi-mélech, qui persecu-
tus est eum fugiẽtem, & in vrbem compulit:
F cecideruntq; ex parte eius plurimi, vsq; ad
41 portam ciuitatis, & Abi-mélech sedit in
Ruma: Zebul aũt, Gaal & socios eius expu-
lit de vrbe, nec in ea passus est commorari.
42 Sequenti ergo die egressus est populus in
campum. Quod cùm nunciatum esset Abi-
43 mélech, tulit exercitum suum, & diuisit in
tres turmas, tẽdens insidias in agris. Vidẽsq;
quòd egrederetur populus de ciuitate, sur-
44 rexit & irruit in eos: cum cuneo suo, oppu-
gnãs & obsidens ciuitatem: duæ autem tur
mæ palantes per campum, aduersarios per-
45 sequebantur. Porro Abi-mélech omni die
illo oppugnabat vrbem, quã cepit interfectis
habitatoribus eius ipsaque destructa, ita vt
46 sal in ea dispergeret. Quod cùm audissent
qui habitabant in turre Sichimorum, in-
gressi sunt phanum Dei sui Berith, vbi fœ-
dus cum eo pepigerant, & ex eo locus no-
men acceperat, qui erat munitus valde.
47 Abi-mélech quoque audiens viros turris
48 Sichimorum pariter conglobatos, ascen-
dit in montem Selmon cum omni populo
suo: & arrepta securi, præcidit arboris ramũ,
impositumque ferens humero, dixit ad so-
cios: Quòd me uidistis facere, citò facite.
49 Igitur certatim ramos de arboribus præci-
dentes, sequebantur ducem. Qui circundan
G tes præsidium, succenderunt: atque ita fa-
ctum est, ut fumo & igne mille hominum
necarentur, uiri pariter & mulieres habitato
50 rum turris Sichem. Abi-mélech autem in-
de proficiscens venit ad oppidum Thebes,
51 quod circundans obsidebat exercitu. Erat
autem turris excelsa in media ciuitate, ad
quam confugerant simul viri ac mulieres, &
omnes principes ciuitatis, & clausa firmis
simè ianua, & super turris tectum stãtes per
52 propugnacula. Accedensque Abi-mélech
iuxta turrim pugnabat fortiter: & appropin
53 quans ostio ignem supponere nitebatur: &
ecce vna mulier fragmen molæ désuper ia- 2.Reg.11.
ciens, illisit capiti Abi-mélech, & confre- c.21.
54 git cerebrum eius. Qui vocauit citò armi
gerum suum, & ait ad eum: Euagina gladiũ
tuum & percute me: nè fortè dicatur ꝙ à fœ
mina interfectus sim. Qui iussa perficiens,
55 interfecit eum: illoq; mortuo omnes qui
cum eo erant de Israël, reuersi sunt in se-
56 des suas: & reddidit Deus malum quod
fecerat Abi-mélech contra patrem suum
57 interfectis septuaginta fratribus suis. Si-
chimitis quoq; quod operari erant, retribu-
tum est, & venit super eos maledictio Ioa-
tham filij Ierobáal.

CAPVT X.

1 POST Abi-mélech surrexit dux in Israël
A Thola filius Phua patrui Abi-mélech

monte 3. vir de Issachar, qui habitauit in Samir montis
2 tis Ephraim: ¶ & iudicauit Israëlem vigin-
ti & tribus annis, mortuusq; est, ac sepul-
3 tus in Samir. ¶ Huic successit Iair Galaadi-
tes, qui iudicauit Israëlem per viginti &
4 duos annos, ¶ habens triginta filios sedentes
super triginta pullos asinarum, & principes
triginta ciuitatum, quæ ex nomine eius sunt
appellatæ Auoth-Iair, id est oppida Iair, vsq;
5 in præsentem diem in terra Galaad. ¶ Mor-
tuusq; est Iair, ac sepultus in loco, cui est
6 vocabulum Camon. ¶ Filij autem Israël pec
B catis veteribus iungentes noua, fecerunt
malum in conspectu Domini, & seruierunt
idolis Baalim & Astaroth, & dijs Syriæ ac Si-
dónis & Moab & filiorum Ammon & Phili-
sthijm: dimiserunq; Dominum, & non co-
7 luerunt eum. ¶ Contra quos Dominus ira-
tus tradidit eos in manus Philisthijm & filio
8 rũ Ammon. ¶ Afflictique sunt & vehementer
oppressi per annos decem & octo, omnes qui
habitabant trans Iordanem in terra-Amor-
9 thæi, quæ est in Galaad. ¶ in tantum vt filij
Ammon, Iordane transmisso, vastarent Iudã
& Ben-iamin & Ephraim: afflictusque est
10 Israël nimis. ¶ Et clamantes ad Dominum
C dixerunt: Peccauimus tibi, quia dereliqui-
4. mus Dominum Deum nostrum, & seruiui-
11 mus Baalim. ¶ Quibus locutus est Domi-
nus: Nunquid non Aegyptij & Amorrhæi, fi-
12 lijq; Ammon & Philisthijm ¶ Sidonij quo-
que & Amalech & Chanaan oppresserunt
uos: & clamastis ad me, & erui vos de manu
13 eorum? ¶ Et tamen reliquistis me, & coluí-
stis Deos alienos. idcirco non addam vt vl-
14 trà vos liberem. ¶ Ite, & inuocate Deos quos
elegistis, ipsi vos liberent in tempore angu-
15 stiæ. ¶ Dixeruntque filij Israël ad Dominum:
Peccauimus, redde tu nobis quicqd tibi pla-
16 cet: tantùm nunc libera nos. ¶ Quæ dicentes,
D omnia de finibus suis alienorum deorum
idóla proiecerunt, & seruierũt Domino Deo:
17 qui doluit super miserijs eorum. ¶ Itaq; filij
Ammon conclamantes, in Galaad fixere ten-
toria: contra quos congregati filij Israël, in
18 Maspha castrametati sunt. ¶ Dixeruntque
principes Galaad singuli ad proximos suos:
Qui primus ex nobis contra filios Ammon
cœperit dimicare, erit dux populi Galaad.

CAPVT XI.

1 Fvit itaq; in tempore Iephte
A Galaadites uir fortissimus atque
pugnator, filius mulieris mere-
tricis, qui natus est de Galaad.
2 ¶ Habuit autem Galaad uxorẽ,
de qua suscepit filios, qui postquã creuerãt,
eiecerunt Iephte, dicentes: Hæres in domo
patris nostri esse non poteris, quia de altera
3 matre natus es. ¶ Quos ille fugiens atque de-
uitans, habitauit in terra-Tob: congrega-
tiq; sunt ad eum uiri inopes, & latrocinan-
4 tes, & quasi principem sequebantur. ¶ In il-
lis diebus pugnabant filij Ammon contra
5 Israël. ¶ Quibus acriter instantibus perrexe-
runt maiores natu de Galaad, vt tollerent in
6 auxilium sui Iephte de terra-Tob: ¶ Dixe-
runtq; ad eum: Veni, & esto princeps no-
7 ster & pugna contra filios Ammon. ¶ Qui-
bus ille respondit: Nonne uos estis, qui odi-
B stis me, & eiecistis de domo patris mei, &
nunc uenistis ad me necessitate compulsi?
8 ¶ Dixerunq; principes Galaad ad Iephte: Ob
hanc igitur causam nunc ad te uenimus, vt
proficiscaris nobiscum, & pugnes contra
filios Ammon, sisq; dux omnium qui habi-
9 tant in Galaad. ¶ Iephte quoq; dixit eis: Si
uerè uenistis ad me, vt pugnẽ pro uobis con-
tra filios Ammon, tradideritq; eos Domi-
nus in manus meas, ego ero uester princeps?
10 ¶ Qui responderunt ei: Dominus qui hæc
audit, ipse mediator ac testis est quòd nostra
11 promissa faciemus. ¶ Abijt itaq; Iephte cum
principibus Galaad, fecitq; eum omnis po-
pulus principem sui. Locutusque est Iephte
omnes sermones suos corã Domino in Mas-
12 pha. ¶ Et misit nuncios ad regem filiorum
Ammon, qui ex persona sua dicerent: Quid
mihi & tibi est, quia uenisti contra me, ut
13 uastares terram meam? ¶ Quibus ille respon
C dit. ‖ Quia tulit Israël terrã meam, quando ‖ Nu. 21. f
ascendit de Aegypto à finibus Arnon usque 21.
Ieboc atque Iordanem: nunc ergo cum pa-
14 ce redde mihi eam. ¶ Per quos rursum mã-
dauit Iephte, & imperauit eis ut dicerent re-
15 gi Ammon: ¶ Hæc dicit Iephte, Non tulit
Israël terram Moab, nec terram filiorum
16 Ammon: ¶ sed quando de Aegypto conscen-
derunt, ambulauit per solitudinem usq; ad
17 Mare-rubrum, & uenit in Cades. ¶ ‖ Misitq; ‖ Nu. 20. c
nuncios ad regem Edom, dicens: Dimitte 29.
me ut transeam terram tuam. Qui noluit
acquiescere precibus eius. Misit quoq; ad re
gem Moab, qui & ipse transitum præbere con
18 tempsit. Mansit itaq; in Cades ¶ & circuiuit
ex latere terram-Edom, & terram-Moab: ue-
nitq; contra orientalem plagã terræ-Moab,
& castrametatus est trans Arnon: nec uoluit
intrare terminos Moab: Arnon quippe con-
19 finium est terræ-Moab. ¶ Misit itaque Israël Num. 21. c
D nuncios ad Sehon regem Amorrhæorum, 13. 8. & 22
qui habitabat in Hesebon, & dixerunt ei: f. 24.
Dimitte ut transeam per terram tuam usq;
20 ad fluuium. ¶ Qui & ipse Israël uerba despi-
ciens, non dimisit eum transire per terminos
suos: sed infinita multitudine congregata
egressus est contra eum in Iasa, & fortiter re-
21 sistebat. ¶ Tradiditque eum Dominus in ma
nus Israël cum omni exercitu suo, & percus-
sit eum, & possedit omnem terram Amor-
22 rhæi habitatoris regionis illius, ¶ & uniuer-
sos fines eius de Arnon usque Ieboc, & de so
23 litudine usq; ad Iordanem. ¶ Dominus ergo
Deus Israël subuertit Amorrhæum, pugnan-
te contra illum populo suo Israël: & tu nũc
24 uis possidere terram eius? ¶ Nonne ea quæ
E possedit Chamos Deus tuus, tibi iure deben
tur? Quæ autẽ Dominus Deus noster uictor
obtinuit, in nostram cedent possessionem,
25 ¶ ‖ nisi fortè melior es Balac filio Sephor rege
Moab: aut docere potes, quòd iurgatus sit cõ ‖ Nu. 22. a
26 tra Israël, & pugnauerit contra eum, ¶ quan- 2.

do habitauit in Hesebon,& viculis eius,& in
Aroër,& villis illius,vel in cũctis ciuitatibus
Arnon. iuxta °Iordanem`, per trecentos annos. Qua
se tanto tempore nihil super hac repetitione
27 tentastis? ¶ igitur non ego pecco in te, sed tu
contra me malè agis, indicens mihi bella nõ
iusta. Iudicet Dominus arbiter huius diei in-
28 ter Israël,& inter filios Ammon. ¶ Noluitque
acquiescere rex filiorũ Ammon verbis Ieph-
29 te,quæ per nuncios mandauerat. ¶ Factus est
F ergo super Iephte Spiritus Domini, & cir-
cuiens Galaad & Manasse, Maspha quoq; Ga
30 laad,& inde transiens ad filios Ammõ, ¶ vo-
tum vouit Domino,dicẽs: Si tradideris filios
31 Ammon in manus meas: ¶ quicunq; primus
fuerit egressus de fosibus domus meę,mihiq;
occurrerit reuertenti cum pace à filijs Am-
32 mon,eum holocaustum offeram Dño. ¶ Tran
siuitq; Iephte ad filios Ammon, vt pugnaret
cõtra eos: quos tradidit Dominus in manus
33 eius. ¶ Percussitq; ab Aroër vsque dum venias
in Mennith,viginti ciuitates,& vsq; ad Abel,
quæ est vineis cõsita,plaga magna nimis: hu-
miliatique sunt filij Ammon a filiis Israël.
34 ¶ Reuertente autem Iephte in Maspha do-
mum suam, occurrit ei vnigenita filia sua cũ
tympanis & choris. non enim habebat alios
35 liberos. ¶ Qua visa scidit vestimẽta sua,& ait:
Heu me filia mi,decepisti me,& ipsa decepta
es. aperui enim os meum,ad Dominum. & a-
36 liud facere non potero. ¶ Cui illa respondit:
G Pater mi,si aperuisti os tuum ad Dominum,
fac mihi quodcunque pollicitus es, concessa
tibi vltione, atque victoria de hostibus tuis.
37 ¶ Dixitque ad patrẽ: Hoc solum mihi pręsta
quod deprecor: Dimitte me,vt duobus men-
sibus circumeam montes, & plangam virgi-
38 nitatem meam cũ sodalibus meis. ¶ Cui ille
respondit: Vade. Et dimisit eam duobus mẽ-
sibus. Cumq; abijsset cũ socijs, ac sodalibus
suis, flebat virginitatem suam in montibus.
39 ¶ Expletisq; duobus mensibus,reuersa est ad
patrẽ suũ,& fecit ei sicut vouerat, quæ igno
rabat virum. Exinde mos increuit in Israël,
40 & consuetudo seruata est, ¶ vt post anni circu
lum conueniant in vnũ filij Israël,& plangãt
filiam Iephte Galaaditæ diebus quatuor.

CAPVT XII.

1 ECca aũt in Ephraim orta est se
A ditio: nam transeuntes contra
Aquilonem, dixerũt ad Iephte:
Quare vadens ad pugnam con-
tra filios Ammon, vocare nos
noluisti, vt pergeremus tecum? Igitur incẽde
** 16 ✠ 2.* 2 mus* domum tuam. ¶ Quibus ille respondit:
Disceptatio erat mihi,& populo meo contra
filios Ammon vehemẽs: vocauiq; vos vt præ
beretis mihi auxilium, & facere noluistis.
3 ¶ Quod cernens,posui animam meam in ma
nibus meis,trãsiuiq; ad filios Ammon, & tra
B didit eos Dominus in manus meas. Quid cõ
merui,vt aduersum me cõsurgatis in prœliũ?
4 ¶ Vocatis itaq; ad se cunctis viris Galaad,pu-
gnabat contra Ephraim: percusseruntq; viri
Galaad Ephraim,quia dixerat: Fugitiuus est
Galaad de Ephraim, & habitat in medio E-
5 phraim & Manasse. ¶ Occupaueruntque Ga-
laaditæ vada Iordanis, per quæ Ephraim re-
uersurus erat. Cũq; venissent ad ea de Ephrai
numero, fugiens, atq; dixisset: Obsecro ut
me transire permittas: dicebãt ei Galaaditæ,
Nunqd Ephrathęus es? Quo dicẽte: Nõ sum:
6 ¶ interrogabant eum: Dic ergo Schibbòleth,
C quod interpretatur spica. Qui respondebat,
Sibboleth: eadem litera spicã exprimere non
ualens. Statimq; apprehensum iugulabant in
ipso Iordanis transitu. Et ceciderunt in illo
tẽpore de Ephraim quadraginta duo millia.
7 ¶ Iudicauit itaq; Iephte Galaadites Israël sex
annis: & mortuus est,ac sepultus in ciuitate
8 sua Galaad. ¶ Post hũc iudicauit Israël Abe-
9 san de Beth-lèhem: ¶ quæ habuit triginta fi-
lios,& totidem filias: quas emittẽs foras,ma
ritis dedit,& eiusdem numeri filijs suis acce
D pit uxores introducens in domũ suam. Qui
10 septem annis iudicauit Israël, ¶ mortuusque
11 est,ac sepultus in Beth-lèhem. ¶ Cui successit
°Ahialon` Zabulonites: & iudicauit Israël de *°Elon 1.*
12 cem annis: ¶ mortuusq; est ac sepultus in Za
13 bulon. ¶ Post hunc iudicauit Israël Abdon,
14 filius Elel Pharathonites: ¶ qui habuit qua-
draginta filios,& triginta ex eis nepotes, a-
scendentes super septuaginta pullos asinarũ,
15 & iudicauit Israël octo annis: ¶ mortuusque
est, ac sepultus in Pharathon terræ Ephraim,
in monte Amalec.

CAPVT XIII.

1 RVRSVMQVE filij Israël fece-
A rũt malum in cõspectu Dñi, qui
tradidit eos in manus Philisthi-
2 norũ quadraginta annis. ¶ Erat
autem quidam uir de Saraa, &
de stirpe Dan,nomine Manue, habens uxorẽ
3 sterilem. ¶ Cui apparuit angelus Domini, & *Nu.6.a.5.*
dixit ad eam: Sterilis es,& absq; liberis: sed
4 concipies & paries filium. ¶ Caue ergo ne bi-
bas uinum, ac siceram, nec immundũ quic
5 quam comedas: ¶ quia concipies & paries fi-
lium, cuius non tanget caput nouacula: erit
enim nazaræus Dei ab infantia sua, & ex
matris utero: & ipse incipiet liberare Israël
6 de manu Philisthinorum. ¶ Quæ cùm ue-
nisset ad maritum suum, dixit ei: Vir Dei
uenit ad me, habens uultum angelicum,
B terribilis nimis. Quem cùm interrogassem
quis esset,& unde uenisset & quo nomine uo
7 caretur, noluit mihi dicere: ¶ sed hoc respon-
dit: Ecce concipies & paries filium: caue ne
uinum bibas nec siceram,& ne aliquo uesca
sis immundo: erit enim puer nazaræus Dei
ab infantia sua, & ex utero matris suæ usq;
8 ad diem mortis suæ. ¶ Orauit itaque Manue
Dominum, & ait: Obsecro Domine, ut uir
Dei quem misisti,ueniat iterum, & doceat
nos quid debeamus facere de puero qui na-
9 sciturus est. ¶ Exaudiuitque Dominus depre-
cãtẽ Manue,& apparuit rursum angelus Dei
uxori eius sedenti in agro. Manue autem ma
ritus eius non erat cum ea. Quæ cùm uidis-
10 set angelum, ¶ festinauit,& cucurrit ad uirũ

C suum: nunciauitque ei, dicens: Ecce apparuit
11 mihi vir quem ante videram. ¶ Cui surrexit,
& secutus est vxorem suam: veniensq; ad vi-
rum, dixit ei: Tu es qui locutus es mulieri?
12 Et ille respondit: Ego sum. ¶ Cui Manue:
Quando, inquit, sermo tuus fuerit expletus,
quid vis vt faciat puer? aut à quo se obserua
13 re debebit? ¶ Dixitque angelus Domini ad
Manue: Ab omnibus quæ locutus sum vxo-
14 ri tuæ, abstineat se: ¶ & quicquid ex vinea na
scitur, non comedat: vinum & siceram non
bibat, nullo vescatur immundo: & quod ei
15 præcepi, impleat atque custodiat. ¶ Dixitque
Manue ad angelum Domini: Obsecro te, vt
acquiescas precibus meis, & faciamus tibi hœ
16 dum de capris. ¶ Cui respondit angelus: Si
me cogis, nō comedam panes tuos: si autem
vis holocaustum facere, offer illud Domino.
Et nesciebat Manue quòd angelus Domini
17 esset. ¶ Dixitque ad eum: Quod est tibi no-
men, vt si sermo tuus fuerit expletus, hono-
18 remus te? ¶ Cui ille respondit: Cur quæris
D nomen meum, quod est mirabile? ¶ Tulit
19 itaque Manue hœdum de capris, & libamē-
ta, & posuit super petram, offerens Domino
qui facit mirabilia: ipse autem & vxor eius
20 intuebantur. ¶ Cumque ascenderet flamma
altaris in cœlum, angelus Domini pariter in
flamma ascendit. Quod cùm vidissent Ma-
nue & vxor eius, proni ceciderūt in terram,
21 ¶ & vltrà eis non apparuit angelus Domini.
Statimque intellexit Manue angelum Domi
22 ni esse, ¶ & dixit ad vxorem suam: Morte
23 moriemur, quia vidimus Dominum. ¶ Cui
respondit mulier: Si Dominus nos vellet oc-
cidere, de manibus nostris holocaustum & li
B menta non suscepisset, nec ostendisset no-
bis hæc omnia, neque ea quæ sunt ventura,
24 dixisset. ¶ Peperit itaque filium, & vocauit
nomen eius Samson. Creuitque puer, &
25 benedixit ei Dominus. ¶ Cœpitque Spiritus
Domini esse cum eo in castris Dan, inter Sa-
raa, & Esthaol.

CAPVT XIIII.

1 DESCENDIT ergo Samson in
A Thamnátha, vidēsq; ibi mulie-
2 rem de filiabus Philisthiim, ¶ a-
scēdit, & nunciauit patri suo, &
matri suæ, dicēs: Vidi mulierem
in Thamnátha de filiabus Philisthinorū: quā
3 quæso vt mihi accipiatis vxorem. ¶ Cui dixe-
runt pater & mater sua: Nunquid non est mu
lier in filiabus fratrum tuorum, & in omni
populo tuo, quia vis accipere vxorem de Phi
listhiim, qui incircumcisi sunt? Dixitq; Sam
son ad patrem suum: Hanc mihi accipe: quia
4 placuit oculis meis. ¶ Parentes autem eius
nesciebant quòd res à Domino fieret: & quæ-
reret occasionem contra Philisthiim. eo e-
nim tempore Philisthiim dominabantur Is-
5 raëli. ¶ Descendit itaq; Samson cū patre suo
& matre in Thamnátha. Cumq; venissent ad
vineas oppidi, apparuit catulus leonis sæuus,
6 & rugiens, & occurrit ei. ¶ Irruit autem Spi-
B ritus Domini in Samson, & dilacerauit leo-
nem, quasi hœdum in frusta discerperet,
nihil omnino habens in manu: & hoc patri
7 & matri noluit indicare. ¶ Descenditq; & lo-
cutus est mulieri quæ placuerat oculis eius.
8 ¶ Et post aliquot dies reuertēs ut acciperet
eā, declinauit ut uideret cadauer leonis: &
ecce examen apū in ore leonis erat ac fauus
9 mellis. ¶ Quē cum sumpsisset in manibus, co-
medebat in via: veniensq; ad patrē suū & ma
trem, dedit eis partē: qui & ipsi comederunt:
nec tamen eis uoluit indicare quod mel de *cor- *ore 10.
10 pore leonis assumpserat. ¶ Descēdit itaq; pa
ter eius ad mulierē, & fecit filio suo Samson
conuiuium. sic enim iuuenes facere consueue
11 rāt. ¶ Cum ergo ciues loci illius vidissent eū,
dederunt ei sodales triginta, qui essent cum
12 eo. ¶ Quibus locutus est Samson: Proponam
vobis problema, quod si solueritis, mihi in-
C tra septem dies conuiuij, dabo uobis triginta
13 sindones, & totidem tunicas. ¶ sin aūt nō po
tueritis soluere, uos dabitis mihi triginta sin
dones, & eiusdem numeri tunicas. Qui respō
derunt ei: Propone problema, ut audiamus.
14 ¶ Dixitq; eis: De comedente exiuit cibus, &
de forti egressa est dulcedo. nec potuerunt
15 per tres dies propositionē soluere. ¶ Cumque
adesset dies septimus, dixerūt ad uxorē Sam-
son: Blandire uiro tuo, & suade ei, ut indicet
tibi quid significet problema. quod si facere
nolueris incendemus te, & domum patris
tui. an idcirco uocastis nos ad nuptias, ut spo
16 liaretis? ¶ Quæ fundebat apud Samson la-
chrymas, & quærebatur, dicens: Odisti me,
D & non diligis: idcirco problema quod pro-
posuisti filijs populi mei, non uis mihi expo
nere. At ille respondit: Patri meo & ma-
tri nolui dicere, & tibi indicare potero?
17 ¶ Septem igitur diebus conuiuij flebat ante
eum: tandemque die septimo cùm ei esset
molesta, exposuit. Quæ statim indicauit ciui
18 bus suis. ¶ Et illi dixerunt ei die septimo
ante solis occubitum: Quid dulcius melle, &
quid fortius leone? Qui ait ad eos: Si non
arassetis in vitula mea, non inuenissetis pro
19 positionem meam. ¶ Irruit itaq; in eum
Spiritus Domini descenditque Ascalonem,
& percussit ibi triginta viros: quorum abla-
tas vestes dedit ijs qui problema soluerant.
Iratusque nimis ascendit in domum patris
20 sui: ¶ vxor autem eius accepit maritum
vnum de amicis eius & pronubis.

CAPVT XV.

1 POST aliquantulum autē tem-
A poris, cùm dies triticeæ messis
instarent, venit Samson inui-
sere volens vxorem suam, &
attulit ei hœdum de capris.
Cumq; cubiculum eius solitū vellet intrare,
2 prohibuit illum pater illius, dicens: ¶ Putaui
quòd odisses eam, & ideo tradidi illam ami-
co tuo: sed habet sororem, quæ iunior & pul
3 chrior illa est, sit tibi pro ea vxor. ¶ Cui Sam-
son respondit: Ab hac die non erit culpa
in me contra Philistæos: faciam enim
4 vobis mala. ¶ Perrexitque, & cepit trecen-

tas vulpes, caudasque earum iunxit ad cau-
5 das,& faces ligauit in medio: quas igne suc-
cendens dimisit vt huc illucq; discurrerent.
Quæ statim perrexerunt in segetes Philisthi-
norum. Quibus succensis, & comportatæ iã
fruges,& adhuc stantes in stipula concrema-
tæ sunt, in tantũ vt vineas quoq; & oliueta,
6 flãma consumeret. Dixeruntq; Philisthijm:
B Quis fecit hanc rem? Quibus dictum est, Sã-
son gener Thamnathæi: quia tulit vxorem
eius,& alteri tradidit,hæc operatus est.Ascen
deruntq; Philisthijm, & combusserunt tam
7 mulierem quàm patrem eius. Quibus ait Sã
son: Licèt hæc feceritis, tamen adhuc ex vo
bis expetam ultionem, & tunc quiescam.
8 Percussitq; eos ingenti plaga, ita vt stupen-
tes suram femori imponerent. Et descendens
9 habitauit in spelunca petræ Etam: Igitur
ascendentes Philisthijm in terram Iuda ca-
strametati sunt in loco, qui postea vocatus
est Lechi, id est maxilla: ubi eorum fusus est
10 exercitus. Dixeruntq; ad eos de tribu Iu-
da: Cur ascendistis aduersum nos? Qui respõde-
C runt: Vt ligemus Samson venimus, & redda
11 mus ei quæ in nos operatus est. Descen-
derunt ergo tria millia virorum de Iuda, ad
specum silicis Etam, dixeruntq; ad Samson:
Nescis quod Philisthijm imperent nobis? qua
re * hoc facere voluisti? Quibus ille ait: Sicut *ergo I.
12 fecerũt mihi, sic feci eis. Ligare, inquiũt, te
venimus, & tradere in manus Philisthinorũ,
Quibus Samson: Iurate, ait,& spondete mihi
13 quod non occidatis me. Dixerunt: Non
te occidemus sed vinctum trademus. Ligaue
runtq; eum duobus nouis funibus, & tule-
14 runt eum de petra Etam. Qui cùm venis-
sent ad locum Maxillæ, & Philisthijm voci-
ferantes occurrissent ei, irruit Spũs Domini
in eum: & sicut solent ad °odorem ignis °li- °ardorẽ 3. °lina 3.
gna cõsumi, ita vincula quibus ligatus erat,
15 dissipata sunt & soluta. Inuentamq; ma-
xillam, id est mandibulam asini, quæ iace-
bat, arripiens, interfecit in ea mille viros,
16 & ait: In maxilla asini, in mandibula pul-
D li asinarum deleui eos, & percussi mille vi-
17 ros. Cumq; hæc uerba canens complesset,
proiecit mandibulam de manu & uocauit no
men loci illius Ramath-léchi, quod interpre
18 tat̃ eleuatio maxillæ. Sitiensq; ualde, cla-
mauit ad Dñm,& ait: Tu dedisti in manu ser
ui tui salutem hanc maximam, atq; uictoriã:
& en siti morior, incidamq; in manus in-
19 circuncisorum. Aperuit itaq; Dominus mo
larem dentem in maxilla asini, & egressæ
sunt ex eo aquæ. Quibus haustis refocillauit
spiritum, & uires recepit. Idcirco appella-
tum est nomen loci illius Fons inuocantis
20 de maxilla, usque in præsentem diem. Iu-
dicauitque Israël in diebus Philisthijm vi-
ginti annis.

CAPVT XVI.

1 A Biit quoq; in Gazam,& vidit
A ibi mulierem meretricẽ, ingres-
2 susq; est ad eam. Quod cùm
audissent Philisthijm, & per-
crebuisset apud eos intrasse ur-
bem Samson, circumdederunt eum positis
in porta ciuitatis custodibus: & ibi tota no-
cte cum silentio præstolantes, vt facto manè
3 exeuntem occiderent. Dormiuit autem
Samson vsque ad medium noctis: & inde
consurgens, apprehendit ambas portæ fores
cum postibus suis & sera, impositasq; hume
ris suis portauit ad uerticem mõtis qui respi
4 cit Hebron. Post hæc amauit mulierem quæ
habitabat in Valle-sorec, & vocabatur Dali-
5 la. Veneruntq; ad eam principes Philisthi-
B norum, atque dixerunt: Decipe eum,& disce
ab illo, in quo habeat tantam fortitudinẽ,
& quomodo eum superare valeamus,& vin-
ctum affligere: quod si feceris, dabimus tibi
6 singuli mille & centum argenteos. Locuta
est ergo Dalila ad Samson: Dic mihi, obsecro,
in quo sit tua maxima fortitudo, & quid sit
7 quo ligatus erumpere nequeas. Cui respon
dit Samson: Si septem neruiceis funibus nec-
dum siccis,& adhuc humentibus ligatus fue
8 ro, infirmus ero vt cæteri homines: Attule-
runtq; ad eam satrapæ Philisthinorum se-
ptem funes, vt dixerat: quibus vinxit eum,
9 latentibus apud se insidijs,& in cubiculo fi-
nem rei expectantibus: clamauitq; ad eum:
Philisthijm super te Samson. Qui rupit uin-
cula quo modo si rumpat quis filum de stu-
pa tortum sputamine, cum °odorem ignis °ardorẽ 3.
acceperit: & non est cognitum in quo esset
10 fortitudo eius. Dixitq; ad eum Dalila: Ecce
C illusisti mihi, & falsum locutus es: saltem
11 nunc indica mihi quo ligari debeas. Cui il-
le respondit: Si ligatus fuero nouis funibus,
qui nunquam fuerunt in opere, infirmus
12 ero, & aliorum hominum similis. Quibus
rursum Dalila vinxit eum, & clamauit: Phi-
listhijm super te Samson, in cubiculo insi-
dijs præparatis. Qui ita rupit vincula quasi
13 fila telarum. Dixitque Dalila rursum ad
eum: Vsquequo decipis me,& falsum loque-
ris? ostende quo vinciri debeas: Cui respon- –6.;
dit Samson: Si inquit, septem crines capitis
mei cum licio plexueris, & clauum his cir-
cumligatum terræ fixeris, infirmus ero.
14 Quod cum fecisset Dalila, dixit ad eum:
Philisthijm super te Samson. Qui consur-
gens de somno extraxit clauum cum crini-
15 bus & licio. Dixitq; ad eum Dalila: Quo-
D modo dicis ꝙ amas me, cum animus tuus
non sit mecum? Per tres uices mentitus es
mihi, & noluisti dicere in quo sit maxima
16 fortitudo tua. Cumq; molesta esset ei,& p
multos dies iugiter adhæreret, spacium ad quie
tem non tribuens, defecit anima eius, & ad
17 mortem vsque lassata est. Tunc aperiens ve
ritatem rei, dixit ad eam: Ferrum nunquam
ascendit super caput meum, quia nazaræus,
id est, consecratus Deo sum de utero matris
meæ: si rasum fuerit caput meum, recedet à
me fortitudo mea,& deficiam, eroq; sicut cæ
18 teri homines. Vidensque illa quod confes-
sus ei esset omnem animum suum, misit ad
principes Philisthinorum, ac mandauit: Ascẽ
dite adhuc semel, quia nunc mihi aperuit cor
E suum. Qui ascenderunt, assumpta pecunia

19 quam promiserat. ¶ At illa dormire eum fe-
cit super genua sua,& in sinu suo reclinare
caput. Vocauitq; tonsorem, & rasit septem
crines eius,& cœpit abigere eum,& à se repel
lere : statim enim ab eo fortitudo discessit :
20 ¶ dixitq; , Philisthijm super te Sãson. Qui de
somno consurgens,dixit in animo suo: Egre
diat sicut antè feci,& me excutiam : nesciẽs
21 ꝙ recessisset ab eo Dominus. ¶ Quẽ cum ap-
prehendissent Philisthijm , statim eruerunt
oculos eius,& duxerunt Cazam vinctum ca-
tenis,& clausum in carcere molere fecerunt.
22 ¶Iamq; capilli eius renasci cœperant,¶& prin
23 cipes Philisthinorum conuenerunt in vnum
vt immolarent hostias magnificas Dagon
Deo suo,& epularentur , dicentes : Tradidit
F Deus noster inimicum nostrum Samson in
24 manus nostras. ¶ Quod etiã populus videns,
landabat Deum summ,eademq; dicebat : Tra
didit Deus noster aduersarium nostrũ in ma-
nus nostras, qui deleuit terram nostram, &
25 occidit plurimos . ¶ Lætantesq; per conui-
uia,sumptis iam epulis,præceperunt vt voca-
rerut Samson,& ante eos luderet . Qui addu
ctus de carcere ludebat ante eos , feceruntq;
26 eum state inter duas columnas . ¶ Qui dixit
puero regenti gressus suos : Dimitte me vt
tangã columnas quibus omnis imminet do-
mu ,& reclinet super eas,& paululũ requie-
27 scã . ¶ Domus autem erat plena virorum ac
mulierum : & erant ibi omnes principes Phi-
listhinorũ,ac de tecto & solario circiter tria
millia vtriusq; sexus spectanres ludentẽ Sam
28 son.¶ At ille inuocato Domino,ait: Domine
G Deus,memento mei,& redde mihi nunc for
titudinem pristinam,Deus meus , vt vlciscar
me de hostibus meis , & pro amissione duo-
29 rum luminum vnam vltionem recipiam ¶Et
apprehendens ambas columnas , quibus in-
nitebatur domus: alteramq; earum dextera,
30 & alteram leua tenens, ¶ ait : Moriatur ani-
ma mea cum Philisthijm : concussisque for-
titer columnis , cecidit domus super omnes
principes,& cæteram multitudinem,quæ ibi
erat : multoq; plures interfecit moriens , q̃
31 antè viuus occiderat . ¶ Descendẽtes autem
frattes eius , & uniuersa cognatio , tulerunt
corpus eius , & sepelierunt inter Saraa & E-
sthaol in sepulchro patris sui Manue : iudi-
cauitq; Israël viginti annis .

CAPVT XVII.

1 FVITQVE eo tempore vir qui-
A dam de monte Ephraim nomine
2 Michas, ¶ qui dixit matri suæ:
Mille & centum argenteos quos
separaueras tibi , & super qui-
bus me audiente iuraueras , ecce ego habeo
& apud me sunt . Cui illa respondit : Benedi
3 ctus filius meus Domino . ¶ Reddidit ergo
eos matri suæ,quæ dixerat ei : Consecraui,&
voui hoc argentũ Domino , vt de manu mea
suscipiat filius meus , & faciat sculptile, atq;
4 conflatile : & nunc trado illud tibi. ¶ Reddi-
dit igitur eos matri suæ : quæ tulit ducentos
B argenteos,& dedit eos argentario, vt faceret
ex eis sculptile , atque conflatile quod fuit
5 in domo Michæ . ¶ Qui ædiculam quoq; in
ea Deo separauit , & fecit Ephod,& Thera
phim , id est, vestem sacerdotalem & idóla :
impleuitq; vnius filiorum suorum manum ,
6 & factus est ei sacerdos. ¶ In diebus illis non
C erat Rex in Israël , sed vnusquisque quod si-
7 bi rectum videbatur,hoc faciebat. ¶ Fuit quo-
que alter adolescens de Beth-léhem Iuda, ex
cognatione eius : eratq; ipse Leuites, & habi
8 tabat ibi . ¶ Egressusq; de ciuitate Beth-lé-
hem,peregrinari voluit vbicunq; sibi com-
modum reperisset . Cumq; venisset in mon-
tem Ephraim, iter faciens, vt declinasset pa-
9 rumper in domum Michæ , ¶ interrogatus est
ab eo unde venisset . Qui respondit : Leuita
sum de Beth-léhem Iuda,& uado ut habitem
D ubi potuero , & utile mihi esse prospexero .
10 ¶ Dixitq; Michas : Manè apud me,& esto mi-
hi patens,ac sacerdos: daboq; tibi per annos
singulos decem argenteos , ac vestem dupli-
cem , & quæ ad uictum sunt necessaria .
11 ¶ Acquieuit, & mansit apud hominem, fuitq;
12 illi quasi unus de filijs : ¶ impleuitque Mi-
chas manum eius . & habuit puerum sacer-
13 dotem apud se . ¶ Nunc scio, dicens , quòd
benefaciet mihi Deus habenti Leuitici gene
ris sacerdotem.

CAPVT XVIII.

1 IN DIEBVS illis non erat rex
A in Israël, & tribus Dan quære-
bat possessionem sibi , ut habita-
ret in ea : usq; ad illum enim diẽ
inter cæteras tribus sortem non
2 acceperat. ¶ Miserunt ergo filij Dan stirpis &
familiæ suæ quinque uiros fortissimos de Sa
ra & Esthaol,ut explorarent terram , & dili-
genter inspicerent : dixeruntque eis : Ite &
considerate terram . Qui cum pergentes ue-
nissent in montem Ephráim , & intrassent
3 domum Michę , requieuerunt ibi : ¶ & agno
scentes uocem adolescentis Leuitę , uten-
tesq; illius diuersorio,dixerũt ad eum : Quis
te huc adduxit ? Quid hic agis ? quam ob cau
sam huc uenire uoluisti? ¶Qui respondit eis:
4 Hęc & hęc prętitit mihi Michas , & me
B mercede conduxit , ut sim ei sacerdos .
5 ¶ Rogauerunt autem eum , ut consuleret
Dominum, & scire possent, an prospero iti-
nere pergerent ; & res haberet effectum .
6 ¶ Qui respondit eis : Ite cum pace , Domi-
nus respicit uiam uestram , & iter quò per-
7 gitis : ¶ Euntes igitur quinque uiri uene-
runt Lais : uideruntque populum habitan-
tem in ea absque ullo timore, iuxta consue-
tudinem Sidôniorum , securum & quietum ,
nullo ei penitus resistente , magnarumque
opum,& procul à Sidône atque à cunctis ho-
8 minibus separatum. ¶ Reuersique ad fratres
C suos in Sara & Esthaol , & quid egissent sci-
9 scitantibus, ¶ responderunt: Surgite & ascen
damus ad eos : uidimus enim terram ualde
opulentã & uberẽ : nolite negligere, nolite
cessare: eamus & possideamus eã: nullus erit
labor. ¶ Intrabimus ad securos in regionem

latissimam,

latissimam, tradetque nobis Dominus lo-
cum, in quo nullius rei est penuria, eorum
11 quæ gignuntur in terra. Profecti igitur sunt
de cognatione Dan, id est, de Saraa & Estha-
12 ol sexcenti viri accincti armis bellicis, ascē-
dentesque, manserunt in Cariath-iarim Iu-
dæ: qui locus ex eo tempore Castrorum-Dan
nomen accepit, & est post tergum Cariath-
13 iarim. * Inde transierunt in montem E- *ē 1.
D phraim. Cumque venissent ad domum Mi-
14 chæ, dixerunt quinque viri qui prius missi
fuerant ad considerandam terram Lais, cæ-
teris fratribus suis: Nostis quòd in domi-
bus istis sit ephod, & theraphim, & sculpti-
le atque conflatile: videte quid vobis pla-
15 ceat. Et cùm paululum declinassent, in-
gressi sunt domum adolescentis Leuitæ, qui
erat in domo Michæ: salutaueruntque eum
16 verbis pacificis. Sexcenti autem viri ita vt
17 erant armati, stabant ante ostium. At illi
qui ingressi fuerant domum iuuenis, sculpti-
le & ephod & theraphim, atque conflatile
tollere nitebantur, & sacerdos stabat ante
ostium, sexcentis viris fortissimis haud pro-
18 cul expectantibus. Tulerunt igitur qui in-
E trauerant, sculptile, ephod & idola, atque
conflatile. Quibus dixit sacerdos: Quid fa-
19 citis? Cui responderunt: Tace & pone di-
gitum super os tuum: venique nobiscum,
vt habeamus te patrem ac sacerdotem: Quid
tibi melius est, vt sis sacerdos in domo vnius
viri, an in vna tribu & familia in Israël?
20 Quod cùm audisset, acquieuit sermonibus
eorum, & tulit ephod & idola, ac sculptile,
21 & profectus est cum eis. Qui cùm perge-
rent, & ante se ire fecissent paruulos ac iu-
22 mēta, & omne quod erat preciosum, iam-
que à domo Michæ essent procul, viri qui
habitabant in ædibus Michæ conclamantes
23 sequuti sunt, & post tergum clamare cœ-
F perunt. Qui cùm respexissent dixerunt ad
24 Micham: quid tibi vis? cur clamas? Qui
respondit: Deos meos quos mihi feci, tuli-
stis, & sacerdotē, & omnia quæ habeo, & di-
25 citis, Quid tibi est? Dixeruntque ei filij
Dan: Caue ne vltrà loquaris ad nos, & ve-
niant ad te viri animo concitati, & ipse cum
26 omni domo tua pereas. Et sic cœpto itine-
re perrexerunt. Videns autem Michas quod
fortiores se essent, reuersus est in domum
27 suam. Sexcenti autem viri tulerunt sacer-
dotem, & quæ suprà diximus: veneruntque
in Lais ad populum quiescentem atque se-
curum, & percusserunt eos in ore gladij: vr-
28 bemque incendio tradiderunt: nullo peni-
tus ferente præsidium: eò quòd procul habi-
G tarent à Sidone, & cum nullo hominū habe-
rent quicquā societatis ac negocij. Erat autē
ciuitas sita ī regione Rohob: quā rursum ex-
29 truētes habitauerunt in ea: vocato nōīe ci-
uitatis Dan, iuxta vocabulum patris sui quē
30 genuerat Israël, q̄ prius Lais dicebatur. Po-
sueruntq; sibi sculptile, & Ionathan filiū Ger-
sam filij Moysi, ac filios eius sacerdotes in tri-
31 bu Dan, vsq; ad diem captiuitatis suæ. Man-
sitq; apud eos idolum Michæ omni tempore
quo fuit domus Dei in Silo. in diebus illis
non erat rex in Israël.

CAPVT XIX.

1 Fvit quidā vir Leuites, habitās
A in latere montis Ephraim, qui
accepit vxorem de Beth-lehem
2 Iuda: quæ reliquit eum, & re-
uersa est in domū patris sui in
Beth-lehem, mansitq; apud eū quatuor men
3 sibus. Secutusq; est eam vir suus, volēs re-
cōciliari ei, atq; blandiri & secum reducere,
habens in comitatu puerum, & duos asinos:
quæ suscepit eū, & introduxit in domum pa-
tris sui. Quod cum audisset socer eius, eumq;
4 vidisset, occurrit ei lætus, & amplexatus est
hoīem. Mansitq; gener in domo soceri tri-
bus diebus, comedens cū eo, & bibēs familia-
5 riter. Die aūt quarto de nocte consurgens
proficisci voluit, Quē tenuit socer, & ait ad
eū. Gusta prius pusillum panis, & cōforta sto-
6 machum, & sic proficisceris. Sederuntq; si-
mul, ac comederunt & biberūt. Dixitq; pater
puellæ ad generum suum: Quæso te vt hodie
7 hîc maneas, pariterq; lætemur. At ille cōsur-
gens, cœpit velle proficisci. Et nihilominus
obnixè eū socer tenuit, & apud se fecit ma-
8 nere. Manè autē facto, parabat Leuites iter.
Cui socer rursum: Obsecro, inquit, vt paululū
cibi capias, & assumptis viribus, donec incre-
scat dies, postea proficiscaris. Comederunt er-
9 go simul. Surrexitq; adolescens, vt pergeret
cū vxore sua & puero, Cui rursum loquutus
est socer. Cōsidera quod dies ad occasum de-
cliuior sit, & propinquat ad vesperum: mane
apud me etiam hodie, & duc lætum diem, &
cras proficisceris vt vadas in domum tuam.
10 Noluit gener acquiescere sermonibus eius:
C sed statim *perrexit & venit contra Iebus, *surrexit. 1.
quæ altero nomine vocatur Ierusalē, ducens
secum duos asinos onustos, & concubinam.
11 Iamq; aderant iuxta Iebus, & dies mutaba-
tur in noctē: dixitq; puer ad dominū suum:
Veni, obsecro, declinemus ad vrbē Iebusæorū,
12 & maneamus in ea. Cui respōdit dn̄s: Non
ingrediar oppidū gentis alienæ, quæ nō est de
13 filijs Israël, sed transibo vsq; Gabaa, & cum
illuc peruenero, manebimus in ea, aut certè
14 in vrbe Rama. Transierunt ergo Iebus, &
cœptū carpebāt iter, occubuitq; eis sol iuxta
15 Gabaa: quæ est in tribu Ben-iamin: diuerte-
D runtq; ad eam, vt manerēt ibi. Quo cum in-
trassent, sedebāt in platea ciuitatis, & nullus
16 eos recipere voluit hospitio. Et ecce appa-
ruit homo senex reuertēs de agro & de ope-
re suo vesperi, qui & ipse de monte erat E-
phraim, & peregrinus habitabat ī Gabaa. ho-
mines autē regionis illius erant filij Iemini.
17 Eleuatisq; oculis, vidit senex sedētē hoīem
cū sarcinulis suis in platea ciuitatis: & dixit
18 ad eū: Vnde venis, & quo vadis? Qui respon-
dit ei: Profecti sumus de Beth-lehem Iuda, &
pergimus ad locum nostrum, qui est in latere
mōtis Ephraim, vnde ieramus in Beth-lehē;
& nunc vadimus ad domū Dei, nullusq; sub
19 tectum suum nos vult recipere, habētes pa-

E leas, & fœnũ in aſinorũ pabulum & panem
ac uinum in meos, & ancillæ tuæ uſus, & pue
ri qui mecum eſt: nulla re indigemus niſi
20 hoſpitio. Cui reſpondit ſenex: Pax te-
cum ſit: ego præbebo omnia quæ neceſſa-
ria ſunt, tantum, quæſo, ne in platea maneas.
21 Introduxitq; eum in domũ ſuam, & pabu
lum aſinis præbuit: ac poſtquam lauerunt
22 pedes ſuos, recepit eos in conuiuium. Illis
epulantibus, & poſt laborem itineris, cibo &
potu reficientibus corpora, venerunt viri ci-
uitatis illius, filij Belial, id eſt, abſq; iugo, &
circundantes domum ſenis, fores pulſare cœ
perunt, clamantes ad dominum domus, at-
que dicentes: Educ virum qui ingreſſus eſt
23 domum tuam, vt abutamur eo: Egreſ-
F ſusq; eſt ad eos ſenex, et ait: Nolite fratres,
nolite facere malum hoc: quia ingreſſus eſt
homo hoſpitiũ meum: & ceſſate ab hac ſtul-
24 titia. habeo filiã virginẽ, & hic homo habet
concubinam, educam eas ad vos, vt humilie-
tis eas, & veſtram libidinem compleatis: tan
tum, obſecro, ne ſcelus hoc contra naturam
25 operemini in virum. Nolebãt acquieſcere
ſermonibus illius. Quod cernens homo, edu
xit ad eos concubinam ſuam, & eis tradidit
illudendam: qua cùm tota nocte abuſi eſſet,
26 dimiſſerunt eam manè. At mulier receden
tibus tenebris, venit ad oſtium domus, vbi
27 manebat Dominus ſuus, & ibi corruit. Ma
nè facto ſurrexit homo, & aperuit hoſtium,
vt cœptam expleret viam: & ecce cõcubina
eius iacebat ante oſtium, ſparſis in limine
28 manibus. Cui ille, putans eam quieſcere,
G loquebatur: Surge & ambulemus. Qua
nihil reſpondente, intelligens quod erat
mortua, tulit eam, & impoſuit aſino, reuer
29 ſusque eſt in domum ſuam. Quam cum
eſſet ingreſſus, arripuit gladium, & cada-
uer vxoris cum oſſibus ſuis in duodecim par
tes ac fruſta concidens, miſit in omnes ter-
30 minos Iſraël. Quod cùm vidiſſent ſinguli,
conclamabant, Nunquam res talis facta eſt
in Iſraël ex eo die quo aſcẽderunt patres no
ſtri de Aegypto, vſq; ad præſens tempus. ferte
ſententiam, & in commune decernite quid
facto opus ſit.

CAPVT XX.

1 EGRESSI itaque ſunt omnes fi-
A lij Iſraël, & pariter congregati
quaſi vir vnus de Dan vſq; Ber- *Oſee 10.c.9*
ſabee, & terra-Galaad ad Domi-
2 num in Maſpha. omneſq; an-
guli populorum, & cunctæ tribus Iſrael in
eccleſiam populi Dei conuenerunt quadrin-
3 genta millia peditum pugnatorum. (Nec
latuit filios Ben-iamin quod aſcendiſſent filij
Iſraël in Maſpha) Interrogatusq; Leuita ma
ritus mulieris interfectæ, quomodo tantum
4 ſcelus perpetratum eſſet, reſpondit: Veni
in Gabaa Ben-iamin cum vxore mea, illucq;
5 diuerti: & ecce, homines ciuitatis illius
circundederunt nocte domum in qua mane-
bam, volentes me occidere: & vxorem meã
incredibili furore libidinis vexantes, deni-
6 que mortua eſt. Quam arreptam in fruſta
concidi, miſiq; partes in omnes terminos
poſſeſſionis veſtræ, quia nunquam tantum
nefas, & tam grande piaculum factum eſt in
7 Iſraël. Adeſtis omnes filij Iſraël, decernite
8 quid facere debeatis. Stanſq; omnis popu-
B lus quaſi vnius hominis ſermone reſpondit:
Non recedemus in tabernacula noſtra, nec
9 ſuam quiſquam intrabit domum: ſed hoc
10 contra Gabaa in commune faciemus. Decẽ
viri eligantur è centum, ex omnibus tribu-
bus Iſraël, & centum de mille, & mille de
decem millibus, vt comportent exercitui ci-
baria, & poſſimus pugnare contra Gabaa
Ben-iamin, & reddere ei pro ſcelere quod
11 meretur. Conuenitq; vniuerſus Iſraël ad
ciuitatem, quaſi homo vnus eadem mente,
12 vnoq; conſilio, & miſerunt nuncios ad om
nem tribum Ben-iamin, qui dicerent: Cur
13 tantum nefas in vobis repertum eſt? Tra-
dite homines de Gabaa, qui hoc flagitium
perpetrarunt, vt moriantur, & auferatur ma-
lum de Iſraël. Qui noluerunt fratrum ſuorũ
14 filiorum Iſraël audire mandatum: ſed ex
cunctis vrbibus, quæ ſortis ſuæ erant, con-
uenerunt in Gabaa, vt illis ferrent auxilium,
& contra vniuerſum populum Iſraël dimica-
15 rent. Inuentiq; ſunt viginti quinque mil-
lia de Ben-iamin educentium gladium, præ-
16 ter habitatores Gabaa, qui ſeptingenti erãt
C viri fortiſſimi, ita ſiniſtra vt dextra prælian-
tes: & ſic fundis lapides ad certũ iacientes,
vt capillum quoq; poſſent percutere & ne-
quaquam in alteram partem ictus lapidis de
17 ferretur. Virorum quoque Iſraël, abſq; fi-
lijs Ben-iamin, inuenta ſunt quadringenta
millia educentium gladios, & paratorum ad
18 pugnam. Qui ſurgentes, venerunt in domũ
Dei, hoc eſt, in Silo: conſulueruntq; Dñm,
atq; dixerunt: Quis erit in exercitu noſtro
princeps certaminis cõtra filios Ben-iamin?
Quibus reſpondit Dominus: Iudas ſit dux ve
19 ſter. Statimq; filij Iſraël ſurgẽtes manè ca-
20 ſtrametati ſunt iuxta Gabaa: & inde pro-
cedentes ad pugnam cõtra Ben-iamin, urbem
21 oppugnare cœperunt. Egreſſique filij Be-
n-iamin de Gabaa, occiderunt de filijs Iſraël
22 die illo viginti duo millia virorum. Rurſum
Iſraël & fortitudine & numero confidentes:
in eodem loco in quo prius certauerant, aciẽ
23 direxerunt, ita tamẽ vt prius aſcenderent,
& flerent corã Domino vſq; ad noctẽ: conſu-
D lerentq; eũ, & dicerent: Debeo vltra procede
re ad dimicandum contra filios Ben-iamin
fratres meos, an non? Quibus ille reſpõdit:
24 Aſcendite ad eos, & inite certamen. Cum-
que filij Iſraël altera die contra filios Ben-ia
25 min ad prælium proceſſiſſent, eruperunt
filij Ben-iamin de portis Gabaa: & occurren
tes eis tanta in illos cæde bacchati ſunt, vt
decem & octo millia virorum educentium
26 gladium proſternerent. Quamobrem oẽs
filij Iſraël venerunt in domum Dei, & ſeden-
tes flebant coram Domino: ieiunaueruntq;
die illo vſq; ad veſperam, & obtulerunt ei ho
27 locauſta, atq; pacificas victimas, & ſuper

ſtatu ſuo interrogauerunt. Eo tempore ibi
28 erat arca fœderis Domini, ¶ & Phinees fi-
lius Eleazari filij Aaron præpoſitus domus.
Conſuluerunt igitur Dominum, atq; dixe-
runt Exire vltrà debemus ad pugnam contra
filios Ben-iamin fratres noſtros, an quieſcere?
Quibus ait Dominus: Aſcendite: cras enim
29 tradam eos in manus veſtras. ¶ Poſueſúntque
filij Iſraël inſidias per circuitū vrbis Gabaa.
30 ¶ & tertia vice, ſicut ſemel & bis, contra Be
31 n-iamin exercitum produxerunt. ¶ Sed & fi
lij Ben-iamin audacter eruperunt de ciuita-
E te, fugientes aduerſarios longius perſecuti
ſunt: ita vt vulnerarēt ex eis ſicut primo die
& ſcđo, & cæderent per duas ſemitas verten
tes terga, quarum vna ferebatur in Beth-el,
& altera in Gabaa, atque proſternerent tri-
32 ginta circiter viros: ¶ putauerunt enim ſoli-
to eos more cædere. Qui fugam arte ſimu-
lantes, inierunt conſilium vt abſtraherent
eos de ciuitate, & quaſi fugientes ad ſupra-
33 dictas ſemitas perducerēt. ¶ Omnes itaq; fi-
lij Iſraël ſurgentes de ſedibus ſuis, terēde-
rūt aciem in loco q vocatur Baal-thamar. In
ſidiæ quoque quæ circa vrbem erant, paula-
34 tim ſe aperire cœperunt, ¶ & ab occidentali
urbis parte procedere. Sed & alia decē mil-
lia virorum de vniuerſo Iſraël, habitatores
vrbis ad certamina prouocabant. Ingraua-
tumq; eſt bellum contra filios Ben-iamin:
& non intellexerunt quod ex omni parte il-
35 lis inſtaret interitus. ¶ Percuſſitque eos Do-
minus in conſpectu filiorum Iſraël & inter-
fecerunt ex eis in illo die viginti quinq; mil-
lia & centum viros, omnes bellatores & edu
36 centes gladium. ¶ Filij autem Ben-iamin
F cum ſe inferiores eſſe vidiſſent, cœperunt fu
gere. Quod cernentes filij Iſraël, dederunt
eis ad fugiendum locum, vt ad præparatas
inſidias deuenirent, quas iuxta vrbem poſue
37 rant. ¶ Qui cum repentè de latibulis ſurre-
xiſſent, & Ben-iamin terga cædētibus daret,
ingreſſi ſunt ciuitatem, & percuſſerunt eam
38 in ore gladij. ¶ Signum autem dederant filij
Iſraël his quos in inſidijs collocauerant, vt
poſtquàm vrbem cepiſſent, ignem accende-
rent: vt aſcendente in altum fumo captā vr-
39 bem demonſtrarent. ¶ Quod cùm cernerēt
filij Iſraël in ipſo certamine poſiti (puta-
uerunt enim filij Ben-iamin eos fugere, &
inſtantius perſequebantur, cæſis de exercitu
40 eorum triginta viris) ¶ & viderunt quaſi co
lumnam fumi de ciuitate conſcendere, Be-
n-iamin quoq; reſpiciens retro cùm captam
cerneret ciuitatem, & flammas in ſublime
41 ferri: ¶ qui prius ſimulauerant fugam, verſa
facie fortius reſiſtebāt. Quod cùm vidiſſent
42 filij Ben-iamin, in fugam verſi ſunt, ¶ & ad
viam deſerti ire cœperunt, illuc quoq; eos ad-
uerſarijs perſequentibus. ſed & hi qui vrbem
43 ſuccēderant, occurrerūt eis. ¶ Atq; ita factum
eſt, vt ex vtraq; parte ab hoſtibus cæderen-
tur: nec erat vlla requies morientium. Ceci
G derunt atq; proſtrati ſunt ad orientalem pla
44 gam vrbis Gabaa. ¶ Fuerūt autem qui in eo-
dem loco interfecti ſunt, decem & octo mil-
lia virorum, omnes robuſtiſſimi pugnatores.
45 ¶ Quod cum vidiſſent, qui remanſerant de
Ben-iamin, fugerunt in ſolitudinē: & perge-
bant ad petram: cuius vocabulum eſt Remi
mon. In illa quoque fuga palantes, & in di-
uerſa tendentes, occiderunt quinq; millia vi
ros. Et cùm vltrà tenderent perſequuti ſunt
46 eos, & interfecerunt et alia duo millia. ¶ Et
ſic factum eſt, vt omnes qui ceciderant de
Ben-iamin in diuerſis locis, eſſent viginti
quinq; millia, pugnatores ad bella promptiſ-
47 ſimi. ¶ Remanſerunt itaq; de omni nume-
ro Ben-iamin, qui euadere potuerunt, & fu-
gere in ſolitudinem ſexcenti viri: ſederuntq;
48 in Petra-remmō mēſibus quatuor. ¶ Regreſ-
ſi autem filij Iſraël, omnes reliquias ciuita-
tis à viris vſque ad iumenta gladio percuſſe-
runt, cunctaſq; vrbes & viculos Ben-iamin
vorax flamma conſumpſit.

CAPVT XXI.

1 IVRAVERVNT quoq; filij Iſ-
A raël in Maſpha, & dixerunt: Nul
lus noſtrum dabit filijs Ben-ia-
2 min de filiabus ſuis vxorē. ¶ Vene
rūtq; omnes ad domū Dei in Si-
lo & in cōſpectu eius ſedentes vſq; ad veſpe-
rā, leuauerunt vocē, & magno vlulatu cœpe-
3 runt flere, ¶ dicentes: Quare Domine Deus
Iſraël factum eſt hoc malum in populo tuo,
4 vt hodie vna tribus auferretur ex nobis. ¶ Alte
ra autem die diluculo conſurgentes extru-
xerunt altare, obtuleruntq; ibi holocauſta,
5 & pacificas victimas, ¶ & dixerunt: Quis non
aſcendit in exercitu Domini de vniuerſis tri
bubus Iſraël? Grandi enim iuramento ſe con
ſtrinxerant cùm eſſent in Maſpha, interfici
6 eos qui defuiſſent. ¶ Ductiq; pœnitentia filij
B Iſraël ſuper fratre ſuo Ben-iamin, cœperunt
7 dicere: Ablata eſt tribus una de Iſraël: ¶ unde
uxores accipient? oēs enim in commune iura
uimus, non daturos nos his filias noſtras.
8 ¶ Idcirco dixerunt, Quis eſt de uniuerſis tri-
bubus Iſraël, qui non aſcendit ad Dominum
in Maſpha? Et ecce inuenti ſunt habitato-
res Iabes Galaad in illo exercitu non fuiſ-
9 ſe. (¶ Eo quoq; tempore cùm eſſent in Silo,
10 nullus ex eis ibi repertus eſt.) ¶ Miſerunt ita
que decem millia uiros robuſtiſſimos, & præ
ceperunt eis: Ite, & percutite habitatores Ia-
bes-Galaad in ore gladij, tam uxores quam
11 paruulos eorum. ¶ Et hoc erit quod obſerua-
re debebitis, Omne generis maſculini, & mu
lieris quæ cognouerunt uiros, interficite:
12 uirgines autē reſeruate. ¶ Inuētæq; ſunt de 6.
Iabes-Galaad quadringētæ uirgines, quæ ne
ſcierunt uiri thorū, & adduxerunt eas ad ca
13 ſtra in Silo, in terrā-Chanaan. ¶ Miſeruntq;
nuncios ad filios Ben-iamin qui erant in Pe-
C tra-rēmon, & præceperūt eis, ut [b]eas ſuſcipe [b]eos 6.
14 rent in pace. ¶ Veneruntque filij Ben-iamin
in illo tempore, & datæ ſunt eis uxores de fi
liabus Iabes-Galaad: alias autem nō repere-
15 runt, quas ſimili modo traderent. ¶ Vniuer-
ſuſq; Iſraël ualde doluit & egit pœnitentiā
ſuper interfectione unius tribus ex Iſraël.

16 ¶ Dixeruntq́ne maiores natu: Quid facie-
mus reliquis, qui non acceperunt vxores?
omnes in Ben-iamin fœminæ conciderunt,
17 ¶ & magna nobis cura ingentiq́; studio pro-
uidendū est, ne vna tribus deleatur ex Israël.
18 ¶ Filias enim nostras eis dare nō possumus,
constricti iuramento & maledictione, qua
diximus: Maledictus qui dederit de filiabus
19 suis vxorem Ben-iamin. ¶ Ceperuntq́; con-
silium, atque dixerunt: Ecce solemnitas Do-
mini est in Silo anniuersaria, quæ sita est ad
Septentrionem vrbis Beth-el, ad orientalem
D plagam viæ, quæ de Beth-el tendit ad Sichi-
20 mam, & ad meridiē oppidi Lebona. ¶ Præ-
ceperuntq́; filijs Ben-iamin, atq́; dixerunt:
21 Ite & latitate in vineis. ¶ Cumq́; videritis,
filias Silo ad ducendos choros ex more pro-
cedere, exite repentè de vineis, & rapite ex
eis singuli vxores singulas: & pergite in ter-
22 rām Ben-iamin. ¶ Cumque venerint patres
earum ac fratres, & aduersum vos queri cœ-
petint atque iurgari, dicemus eis: Misere-
mini eorū: non enim rapuerunt eas iure bel-
lantium atque victorum: sed rogantibus vt
acciperent, non dedistis, à vestra parte pec-
23 catum est. ¶ Feceruntque filij Ben-iamin,
vt sibi fuerat imperatum: & iuxta nume-
rum suum rapuerunt sibi de his, quæ duce-
bant choros, vxores singulas: abieruntque
in possessionem suam, ædificantes vrbes, &
24 habitantes in eis. ¶ Filij quoque Israël re-
uersi sunt per tribus, & familias in taber-
nacula sua. In diebus illis non erat Rex in
Israël. sed vnusquisque quod sibi rectum vi-
debatur, hoc faciebat.

Libri Iudicum finis.

LIBER RVTH.

CAPVT PRIMVM.

1 IN diebus vnius iudicis quan
A do iudices præerant, facta est
fames in terra. Abijtque ho-
mo de Beth-léhem Iuda, vt
peregrinaretur in regione
Moabitide cum vxore sua, ac
duobus liberis: ¶ ipse vocaba
2 tur Eli-mélech, & vxor eius Noëmi: & duo
filij, alter Mahalon, & alter Chelion. Ephra-
tæi de Beth-léhem Iuda. Ingressiq́; regionem
Moabitidem, morabantur ibi. ¶ Et mortuus
3 est Elimélech maritus Noëmi: remansitque
ipsa cum filijs. ¶ Qui acceperunt vxores Moa
4 bitidas, quarum vna vocabatur Orpha, alte-
raque Ruth. Manseruntque ibi decem annis,
5 ¶ & ambo mortui sunt, Mahalon videlicet
& Chelion: remansitq́; mulier orbata duo-
6 bus liberis ac marito. ¶ Et surrexit vt in pa-
B triā pergeret cū utraq́; nuru sua de regione
Moabitide: audierat enim quod respexisset
Dominus populū suum, & dedisset eis escas.
7 ¶ Egressa est itaque de loco peregrinationis
suæ cum utraque nuru *, & iam in uia reuer
8 tendi posita in terram Iuda, ¶ dixit ad eas:
Ite in domum matris uestræ: faciat uobiscū
Dominus misericordiam, sicut fecistis cum
9 mortuis & mecum. ¶ Det uobis inuenire re-
quiem in domibus uirorum, quos sortituræ
estis. Et osculata est eas. Quæ eleuata uoce
10 flere cœperunt, ¶ & dicere: Tecum pergemus
11 ad populum tuum. ¶ Quibus illa respondit:
Reuertimini filiæ mi, cur uenitis mecum? nū
ultrà habebo filios in utero meo, ut uiros ex
12 me sperare possitis? ¶ Reuertimini filiæ mi,
C & abite: iam enim senectute confecta sum,
nec apta uinculo coniugali. etiam si possem
13 hac nocte concipere, & parere filios, ¶ si eos
expectare uelitis donec crescāt, & annos pu-
bertatis impleant, antè eritis vetulæ quàm
nubatis. Nolite quæso filiæ mi: quia vestra
angustia magis me premit, & egressa est ma-
14 nus Domini contra me. ¶ Eleuata igitur vo-
ce, rursum flere cœperūt. Orpha osculata est
socrum, ac reuersa est. Ruth adhæsit socrui
15 suæ, ¶ cui dixit Noëmi. En reuersa est co-
gnata tua ad populum suū, & ad Deos suos,
16 vade cum ea. ¶ Quæ respondit: Ne aduerse-
ris mihi, vt relinquam te & abeam: quocun-
que enim perrexeris, pergam: & vbi mora-
ta fueris, & ego pariter morabor. Populus
D tuus, populus meus: & Deus tuus, Deus
17 meus. ¶ Quæ te terra morientem susceperit,
in ea moriar: ibique locum accipiam sepul-
turæ. Hæc mihi faciat Deus, & hæc addat, si
18 non sola mors me & te separauerit. ¶ Vidēs
ergo Noëmi, quod obstinato animo Ruth
decreuisset secum pergere aduersari noluit,
19 nec ad suos vltra reditum persuadere: ¶ pro-
fectæq́; sunt simul, & venerunt in Bet-léhē.
Quibus vrbem ingressis, velox apud cunctos
fama percrebuit: dicebantq́; mulieres, Hæc
20 est illa Noëmi. ¶ Quibus ait: Ne vocetis me
Noëmi, id est pulchram: sed vocate me Ma-
ra, id est amaram, quia amaritudine valde re
21 pleuit me Omnipotēs. ¶ Egressa sum plena,
& vacuam reduxit me Dominus. Cur ergo
vocatis me Noëmi, quam Dominus humilia
22 uit, & afflixit Omnipotens? ¶ Venit ergo
Noëmi cum Ruth Moabitide nuru sua, de
terra peregrinationis suæ, ac reuersa est in
Beth-lehem, quando primùm hordea mete-
bantur.

CAPVT II.

1 ERAT aūt viro Eli-mélech cōsan
A guineus, homo potens, & ma-
gnatum opum, nomine Booz.
2 ¶ Dixitque Ruth Moabitis ad
socrum suam: Si iubes, vadam

*sua: s.

in agrum,

in agrum, & colligam spicas, quæ fugerint
manus mittentium, vbicunque clementis
in me patris familiàs reperero gratiam.
3 Cui illa respondit: Vade filia mi. ¶ Abijt itaq;
& colligebat spicas post terga metẽtiũ. Ac-
cidit autem vt ager ille haberet dominum
nomine Booz, qui erat de cognatione Eli-
4 mélech. ¶ Et ecce, ipse veniebat de Beeth-lé-
hem, dixitque Messoribus: Dominus vobis-
cum. Qui responderunt ei: Benedicat tibi
5 Dominus. ¶ Dixitque Booz iuueni qui mes-
6 soribus præerat: Cuius est hæc puella? ¶ Cui
respondit: Hæc est Moabitis, quæ venit cum
7 Noëmi, de regione Moabitide, ¶ & rogauit
vt spicas colligeret remanẽtes, sequens mes-
B sorum vestigia: & de manè vsque nunc stat
in agro, & ne ad momentum quidem domũ
8 reuersa est. ¶ Et ait Booz ad Ruth: Audi filia,
ne vadas in alterum agrum ad colligendum,
nec recedas ab hoc loco: sed iungere puellis
9 meis, ¶ & vbi messuerint, sequere. Mandaui
enim pueris meis, vt nemo molestus sit tibi:
sed etiam si sitieris, vade ad sarcinulas, & bi-
10 be aquas de quibus & pueri bibunt. ¶ Quæ
cadens in faciem suam, & adorans super ter
ram dixit ad eum: Vnde mihi hoc, vt inueni-
rem gratiam ante oculos tuos, & nosse me
11 dignareris peregrinam mulierem? ¶ Cui ille
respondit: Nunciata sunt mihi omnia quæ
feceris socrui tuæ post mortem viri tui: & quod
reliqueris parentes tuos, & terrã in qua na-
ta es, & veneris ad populum, quem antea ne
12 sciebas. ¶ Reddat tibi Dominus pro opere
C tuo, & plenam mercedem recipias à Domi-
no Deo Israël, ad quem venisti, & sub cuius
13 confugisti alas. ¶ Quæ ait: *Inueni gratiam
apud oculos tuos, Domine mi, qui conso-
latus es me, & locutus es ad cor ancillæ tuæ,
quæ non sum similis vnius puellarum tuarũ.
14 ¶ Dixitque ad eam Booz. Quando hora ve-
scendi fuerit, ueni huc, & comede panem,
& intinge buccellam tuã in aceto. Sedit ita-
que ad messorum latus, & congessit polen-
tam sibi, comeditq; & saturata est, & tulit
15 reliquias. ¶ Atque inde surrexit, ut spicas
ex more colligeret. Præcepit autẽ Booz pue-
ris suis, dicens: Etiam si uobiscum metere
16 uoluerit, ne prohibeatis eam: ¶ & de vestris
quoque manipulis proiicite de industria, &
remanere permittite, vt absque rubore col-
17 ligat, & colligentem nemo corripiat. ¶ Col-
legit ergo in agro, vsq; ad vesperã: & quæ col-
legerat uirga cædens & excutiens, inuenit
hordei quasi ephi mensuram, id est tres mo-
18 dios. ¶ Quos portans reuersa est in ciuita-
D tem, & ostendit socrui suæ: insuper protulit,
& dedit ei de reliquiis cibi sui quo saturata
19 fuerat. ¶ Dixitq; ei socrus sua: Vbi hodie
collegisti, & vbi fecisti opus? sit benedictus
qui misertus est tui. Indicauitque ei apud
quem esset operata: & nomen dixit viri, quod
20 Booz vocaretur. ¶ Cui respondit Noëmi: Be-
nedictus sit à Domino: quoniam eandẽ gra-
tiam quam præbuerat viuis, seruauit & mor
tuis. Rursumque ait: Propinquus noster est
21 homo. ¶ Et Ruth: Hoc quoque, inquit, præ-

*Inueniã

cepit mihi, vt tandiu messoribus eius iunge-
22 ret, donec omnes segetes meterentur. ¶ Cui
dixit socrus: Melius est filia mi, ut cum puel
lis eius exeas ad metendum, ne in alieno
23 agro quispiam resistat tibi. ¶ Iuncta est itaq;
puellis Booz: & tandiu cũ eis messuit, donec
hordea & triticum in horreis conderentur.

CAPVT III.

1 Postquam autem reuersa est
A ad socrum suam, audiuit ab ea:
Filia mi, quæram tibi requiem,
& prouidebo, vt bene sit tibi.
2 ¶ Booz iste, cuius puellis in agro
iuncta es, propinquus noster est, & hac no-
3 cte aream hordei ventilat. ¶ Lauare igitur, &
vngere, & induere cultioribus vestimentis, &
descende in aream: non te videat homo, do
4 nec esum potumque finierit. ¶ Quando autẽ
ierit ad dormiendum, nota locũ in quo dor
miat: veniesque & discooperies palliũ quo
operitur à parte pedum, & proijcies te, & ibi
B iacebis: ipse autem dicet tibi, quid agere de
5 beas. ¶ Quæ respondit: Quicquid præceperis,
6 faciam. ¶ Descenditque in aream, & fecit
7 omnia quæ sibi imperauerat socrus. ¶ Cum-
que comedisset Booz, & bibisset, & factus es-
set hilarior, issetq; ad dormiendũ iuxta acer
uũ manipulorũ, venit abscondite, & discoo-
8 perto pallio à pedibus eius, se proiecit. ¶ Et
ecce, nocte iam media expauit homo, & con
turbatus est: uiditq; mulierẽ iacentẽ ad pe-
9 des suos, & ait illi: Quæ es? ¶ Illaq; rñdit: Ego
sum Ruth ancilla tua: expande palliũ tuum
10 super famulam tuã, quia propinquus es. ¶ Et
ille: Benedicta, inquit, es à Domino filia,
& priorẽ misericordiã posteriore superasti:
quia non es secuta iuuenes pauperes, siue diui
11 tes. ¶ Noli ergo metuere, sed quicquid dixe
C ris mihi, faciã tibi. Scit.n. omnis populus, qui
habitat intra portas vrbis meæ, mulierem
12 te esse virtutis. ¶ Nec abnuo me propinquũ,
13 sed est alius me propinquior. ¶ Quiesce hac
nocte: & facto mane, si te voluerit propinqui-
tatis iure retinere, benè res acta est: sin autẽ
ille noluerit, ego te absq; ulla dubitatione
14 suscipiã, viuit Dñs. dormi usq; manè. ¶ Dor
miuit itaque ad pedes eius, vsque ad noctis
D abscessum. Surrexit itaque antequam homi
nes se cognoscerent mutuò, & dixit Booz:
15 Caue ne quis nouerit quod huc veneris. ¶ Et
rursum: Expande, inquit, pallium tuum, quo
operiris, & tene vtraque manu. Qua exten-
dente, & tenẽte mensus est sex modios hor-
dei, & posuit super eam. Quæ portans in-
16 gressa est ciuitatem, ¶ & uenit ad socrum suã.
Quæ dixit ei: Quid egisti filia? Narrauitque
17 ei omnia, quæ sibi fecisset homo. ¶ Et ait: Ec
ce sex modios hordei dedit mihi, & ait, No-
18 lo vacuam te reuerti ad socrũ tuã. ¶ Dixitq;
Noëmi: Expecta filia donec uideamus quem
res exitum habeat: neque enim cessabit ho-
mo nisi compleuerit quod locutus est.

CAPVT IIII.

1 Ascendit ergo Booz ad portam, &
A sedit ibi. Cũq; uidisset propinquũ præ-
terire, de quo prius sermo habitus est,

dixit ad eum: Declina paulisper, & sede hic:
vocans eum nomine suo. Qui diuertit, & se-
a dit. ¶ Tollens aũt Booz decem viros de senio
ribus ciuitatis, dixit ad eos: Sedete hic. Qui-
3 bus residentibus ¶ locutus est ad propinquũ:
ᵛvendet 6. Partẽ agri fratris nostri Eli-melech ᵛvendet
Noëmi, quæ reuersa est de regione Moabiti
4 de. ¶ quod audire te volui, & tibi dicere co-
ram cunctis sedentibus, & maioribus natu
de populo meo. Si vis possidere iure propin-
quitatis: eme, & posside. sin autem displicet
tibi, hoc ipsum indica mihi, vt sciam quid fa
cere debeam. nullus enim est propinquus, ex
cepto te, qui prior es: & me, qui secundus
sum. At ille respondit: Ego agrum emam.
5 ¶ Cui dixit Booz: Quãdo emeris agrũ de ma
B nu mulieris, Ruth quoque Moabitidem, quæ
vxor defuncti fuit, debes accipere: vt suscites
6 nomẽ propinqui tui in hæreditate sua. ¶ Qui
respondit: Cedo iuri propinquitatis: neque
enim posteritatẽ familiæ meæ delere debeo.
tu meo vtere priuilegio, quo me libenter ca-
‖ Deu. 25. b 7. 7 rere profiteor. ¶ ‖ Hic autem erat mos anti-
quitus in Israël inter propinquos, vt si quan
do alter alteri suo iuri cedebat: vt esset fir-
ma cõcessio, soluebat homo calceamentum
suum, & dabat proximo suo. hoc erat testi-
8 monium cessionis in Israël. ¶ Dixit ergo pro
pinquo suo Booz: Tolle calceamentum tu-
9 um. Quod statim soluit de pede suo. ¶ At ille
C maioribus natu, & vniuerso populo: Testes
vos, inquit, estis hodie, quod possederim om
nia, quæ fuerunt Eli-melech, & Chelion &
Mahalon, tradente Noëmi: ¶ & Ruth Moa-
10 bitidẽ, vxorem Mahalon, in cõiugiũ sumpse
rim, vt suscitem nomen defuncti in hæredi-
tate sua, ne vocabulum eius de familia sua,
ac fratribus de populo deleatur. Vos, inquã,
11 huius rei testes estis. ¶ Respondit omnis po
pulus qui erat in porta, & maiores natu:
Nos testes sumus, faciat Dominus hanc mu-
lierem, quæ ingreditur domum tuam, sicut
Rachel, & Liam, quæ ædificauerunt domum
Israël, vt sit exemplum virtutis in Ephrata,
& habeat celebre nomen in Beth-lehem:
12 ¶ fiatque domus tua, sicut domus Phares,
quẽ ‖ Thamar peperit Iudæ, de semine qđ tibi ‖ Gen. 38. g 29.
13 dederit Dominus ex hac puella. ¶ Tulit ita-
que Booz Ruth, & accepit vxorem: ingres-
D susque est ad eam, & dedit illi Dominus vt
14 conciperet, & pareret filiũ. ¶ Dixeruntque
mulieres ad Noëmi: Benedictus Dominus,
qui non est passus vt deficeret successor fa-
miliæ tuæ, & uocaretur nomẽ eius in Israël:
15 ¶ Et habeas qui consoletur animam tuam, &
enutriat senectutẽ. de nuru enim tua natus
est, qui te diliget: & multò tibi melior est q̃ si
16 septem haberes filios. ¶ Susceptumque Noë-
mi puerum posuit in sinu suo, & nutricis ac
17 gerulæ fungebatur officio. ¶ Vicinæ autem
mulieres congratulantes ei, & dicentes: Na-
tus est filius Noëmi: vocauerunt nomen
eius Obed: hic est pater Isai, patris Dauid.
18 ¶ Hæ sunt generationes Phares. ‖ Phares ge ‖ 1. Par. 2. a 4 b. 10.
19 nuit Esron, ¶ Esron genuit Aram, Aram ge- Matt. 1. a
20 nuit Aminadab, ¶ Aminadab genuit Nahas- 3.
21 son, Nahasson genuit Salmon, ¶ Salmon ge-
22 nuit Booz, Booz genuit Obed, ¶ Obed ge-
nuit Isai, Isai genuit Dauid.* *regem 8.

Libri Ruth finis.

LIBER PRIMVS SAMVELIS,

quem nos Primum Regum dicimus.

HIERONYMI IN LIBROS REGVM PRÆFATIO.

VIGINTI & duas litteras esse apud Hebræos Syrorum quoque & Chaldæorum lingua testatur, quæ Hebrææ magna ex parte confinis est. nam & ipsi viginti duo elementa habent, eodem sono, sed diuersis characteribus. Samaritani etiam Pentateuchum Moysi totidem literis scriptitant, figuris tantum & apicibus discrepantes. Certumque est, Esdram scribam, legisque doctorem, post captam Ierosolymam & instaurationem templi sub Zorobabel, alias literas reperisse quibus nunc vtimur: cum ad illud vsque tempus iidem Samaritanorum, & Hebræorum characteres fuerint. In libro quoque Numerorum hæc eadem supputatio, sub Leuitarum ac sacerdotum censu, mysticè ostenditur. Et nomen Domini tetragrammaton in quibusdam Græcis voluminibus vsque hodie antiquis expressum literis inuenimus. Sed & Psalmi, tricesimus sextus, & centesimus decimus, & centesimus vndecimus, & centesimus decimus octauus, & centesimus quadragesimus quartus, quanquam diuerso scribantur metro, tamen eiusdem numeri texuntur alphabeto. Et Ieremiæ lamentationes, & oratio eius. Salomonis quoque in fine prouerbio, ab eo loco in quo ait, Mulierem fortem quis inueniet? iisdem alphabetis vel incisionibus supputantur. Porrò quinque literæ duplices apud Hebræos sunt: Caph, Mem, Nun, Pe, Sade: aliter enim scribuntur per has principia mediatatesque verborum, aliter fines. Vnde & quinque à plerisque libri, duplices æstimantur. Samuel, Malachim, Dibre haiamim, Esdras, Ieremias, cum Cynoth, id est, lamentationibus suis. Quomodo igitur viginti duo elementa sunt per quæ scribimus Hebraicè omne quod loquimur, & eorum initiis vox humana comprehenditur: ita viginti duo volumina supputantur, quibus quasi literis & exordiis in Dei doctrina, tenera adhuc & lactens viri iusti eruditur infantia. Primus apud eos liber, vocatur BERESITH, quem nos Genesim dicimus. Secundus, VELLE-SEMOTH, qui Exodus appellatur. Tertius VAICRA, id est Leuiticus. Quartus, VAIEDABBER, quem Numeros vocamus. Quintus, ELLE-HADDEBARIM, qui Deuteronomium prænotatur. Hi sunt quinque libri Moysi, quos propriè THORATH, id est, legem appellant.

Secundum Prophetarum ordinem faciunt: & incipiunt ab Iesu filio Naue, qui apud eos IEHOSVA BEN NVN *dicitur. Deinde subtexunt* SOPHTIM, *id est Iudicum librum. Et in eundem compingunt* RVTH: *quia in diebus Iudicũ, facta eius narratur historia. Tertius sequitur* SAMVEL, *quem nos Regum primum & secundum dicimus. Quartus,* MALACHIM, *id est Regum: qui tertio & quarto Regum volumine continetur. Meliusq; multo est* MALACHIM, *id est Regum, quam* MALACOTH, *id est regnorum dicere. Non enim multarum gentium describit regna, sed vnius Israelitici populi, qui tribubus duodecim continetur. Quintus est* ISAIAS. *Sextus,* IEREMIAS. *Septimus,* EZECHIEL. *Octauus liber duodecim Prophetarum: qui apud illos vocatur* THEREASAR.

Tertius ordo hagiographa possidet. Et primus liber incipit ab IOB. *Secundus a* DAVID, *quem quinque incisionibus, & vno Psalmorum volumine cõprehendunt. Tertius est,* SALOMON, *tres libros habens: Prouerbia, quæ illi parabolas, id est,* MISLE *appellant. Quartus Ecclesiastes, id est* COHELETH. *Quintus, Canticum Canticorum, quem titulo* SIRHASSIRIM *prænotant. Sextus est* DANIEL. *Septimus* DIBREHAIAMIM, *id est verba dierum: quod significantius Chronicon totius diuinæ historiæ possumus appellare: qui liber apud nos Paralipomenon primus & secundus inscribitur. Octauus,* ESDRAS, *qui & ipse similiter apud Græcos & Latinos, in duos libros diuisus est. Nonus,* ESTHER. *Atque ita fiunt pariter Veteris legis libri viginti duo: id est Moysi quinque, & prophetarum octo, hagiographorum nouem. Quanquam nonnulli* RVTH *&* CINOTH *inter hagiographa scriptitent, & hos libros in suo putent numero supputandos: ac per hoc esse priscæ legis libros vigintiquatuor: quos sub numero vigintiquatuor seniorum Apocalypsis Ioannis inducit adorantes agnum, & coronas suas prostratis vultibus offerentes, stantibus coram quatuor animalibus oculatis retro & ante, id est in præteritum & in futurum respicientibus, & indefessa voce clamantibus, Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui est, & qui venturus est. Hic prologus, scripturarum quasi galeatum principium, omnibus libris quos de Hebræo vertimus in Latinum, conuenire potest, vt scire valeamus quicquid extra hos est, inter apocrypha esse ponendum. Igitur Sapientia, quæ vulgo Salomonis inscribitur, & Iesu filij Sirach liber, & Iudith, & Tobias, & Pastor non sunt in canone. Machabæorum primum librum Hebraicum reperi. Secundus Græcus est: quod ex ipsa quoq; phrasi probari potest. Quæ cum ita se habeant, obsecro te Lector, ne laborem meum, reprehensionem existimes antiquorum. In templo Dei offert vnusquisque quod potest: alij aurum & argentum & lapides preciosos, alij byssum & purpuram & coccum offerunt & hyacinthum: nobiscum bene agetur, si obtulerimus pelles & caprarum pilos. Et tamen Apostolus contemptibiliora nostra magis necessaria iudicat. Vnde & tota illa tabernaculi pulchritudo, & per singulas species ecclesiæ præsentis futuræq; distinctio pellibus tegitur & cilicijs: ardoremq; solis & iniuriam imbrium ea, quæ viliora sunt prohibent. Lege ergo primum Samuel, & Malachim meum. Meum, inquam meum. quicquid enim crebrius vertendo, & emendando solicitius, & didicimus & tenemus, nostrum est. Et cum intellexeris quod antea nesciebas, vel interpretem me existimato si gratus es: vel paraphrasten, si ingratus. Quanquam mihi omnino conscius non sim mutasse me quippiam de Hebraica veritate, certè si incredulus es, lege Græcos codices & Latinos: & confer cum his opusculis: & vbicunque discrepare inter se videris, interroga quemlibet Hebræorum, cui magis accommodare debeas fidem. Et si nostra firmauerit; puto quod eum non existimes coniectorem, vt in eodem loco mecum similiter diuinarit. Sed & vos famulas* CHRISTI *rogo, quæ Domini discumbentis preciosissimo fidei myrrha vngitis caput, quæ nequaquam Saluatorem quæritis in sepulchro, quibus iam ad patrem* CHRISTVS *ascendit: vt contra latrantes canes, qui aduersum me rabido ore desæuiunt, & circumeunt ciuitatem, atque in eo se doctos arbitrantur si alijs detrahant, orationum vestrarum clypeos opponatis. Ego sciens humilitatem meam, illius semper sententiæ recordabor, Dixi, custodiam vias meas: vt non delinquam in lingua mea. Posui ori meo custodiam, cùm consisteret peccator aduersum me, Obmutui, & humiliatus sum: & silui a bonis.*

CAPVT PRIMVM.

1 VIT vir vnus de Rama-
A thàim sophim, de monte
Ephràim, & nomen eius
Elcana, filius Ieroham,
filij Eliu, filij Thohu, filij
2 Suph, Ephrataeus: & ha-
buit duas vxores nomen
vni Anna, & nomen secundæ Phenenna.
Fueruntque Phenennæ filij: Annæ autem
3 non erant liberi. Et ascendebat vir ille
de ciuitate sua statutis diebus, vt adoraret
& sacrificaret Domino exercituum in Si-
lo. Erant autem ibi duo filij Heli, Ophni
4 & Phinees, sacerdotes Domini. Venit ergo
dies, & immolauit Elcana, deditq; Phenenę
vxori suæ, & cunctis filijs eius & filiabus
5 partes: Annæ autem dedit partem vnam
B tristis, quia Annam diligebat. Dominus
6 autem cõcluserat vuluam eius. Affligebat
quoq; eam æmula eius, & vehementer ange-
bat, in tantum vt exprobraret, quòd Domi-
7 nus conclusisset vuluam eius: sicq; facie-
bat per singulos annos, cùm redeunte tẽpore
ascenderent ad templum Domini: & sic pro-
uocabat eam. porrò illa flebat, & non capie-
8 bat cibum. Dixit ergo ei Elcana vir suus:
Anna, cur fles? & quare non comedis? &
quam ob rem affligitur cor tuum? nunquid
non ego melior tibi sum, quàm decem filij?
9 Surrexit autem Anna postquàm comede-
rat, & biberat in Silo. Et Heli sacerdote se-
dente super sellam ante postes domus Do-

mini:

10 mini: ¶ cum esset Anna amaro animo, orauit
11 ad Dominum, flens largiter, ¶ & votum vo-
uit, dicens: Domine exercituum si respiciens
videris afflictionē famulæ tuæ, & recordatus
mei fuerit, nec oblitus ancillæ tuæ, dederisq;
seruæ tuæ sexũ virilem, dabo eum Dño oĩbus
diebus vitæ eius, & nouacula non ascendet
12 super caput eius. ¶ Factum est autem, cùm il
C la multiplicaret preces coram Dño, vt Heli
13 obseruaret os eius. ¶ Porrò Anna loqueba-
tur in corde suo tantumq; labia illius mo-
uebantur & vox penitus non audiebatur:
14 Aestimauit ergo eã Heli temulentam, ¶ di-
xitque ei: Vsquequo ebria eris? digere pau-
15 lisper vinum quo mades. ¶ Respondens An-
na: Nequaquam, inquit, domine mi: nã mu-
lier infœlix nimis ego sum, vinumq; & om
ne qđ inebriare potest, nõ bibi, sed effudi ani
16 mam meam in conspectu Domini. ¶ Ne repu
tes ancillam tuam quasi vnã de filiabus Be-
lial: quia ex multitudine doloris & mœro-
17 ris mei locuta sum vsque in præsens. ¶ Tunc
Heli ait ei: Vade in pace: & Deus Israël det
18 tibi petitionẽ tuam quam rogasti eum. ¶ At
illa dixit: Vtinam inueniat ancilla tua gra-
tiam in oculis tuis. Et abiit mulier in viam
suam, & comedit, vultusque illius non sunt
19 amplius in diuersa mutati. ¶ Et surrexerunt
manè, & adorauerunt coram Domino: reuer
sique sunt, & venerunt in domum suam in
Ramàtha. Cognouit autem Elcana Annam
vxorem suam: & recordatus est eius Domi-
20 nus. ¶ Et factum est post circulum dierum,
concepit Anna, & peperit filium, vocauitque
nomen eius Samuel: eo quòd à Domino po-
21 stulasset eum. ¶ Ascendit autem vir eius El-
D cana, & omnis domus eius, vt immolaret
Domino hostiam solennem, & votum suum,
22 ¶ & Anna non ascendit: dixit enim viro suo:
Non vadam, donec ablactetur infans, & du-
cam eum, vt appareat ante conspectum Do-
23 mini, & maneat ibi iugiter. ¶ Et ait ei Elca-
nà vir suus: Fac quod bonũ tibi videtur, &
mane donec ablactes eum: precorque vt im-
pleat Dominus verbum suum. Mansit ergo
mulier, & lactauit filium suum, donec amo-
24 ueret eum à lacte. ¶ Et adduxit eum secum,
postquam ablactauerat, in vitulis tribus, &
*vno mo- °tribus modiis` farinæ, & amphora vini, &
dio s. adduxit eum ad domũ Domini in Silo. Puer
25 autem erat adhuc infantulus: ¶ & immola-
uerunt vitulum, & obtulerũt puerum Heli:
-2. 26 ¶ Et ait-Anna`: Obsecro mi Domine, viuit
anima tua Domine: ego sum illa mulier, q̃
27 steti coram te hic orans Dominum. ¶ Pro
puero isto oraui, & dedit mihi Dominus peti
28 tionem meã, quam postulaui eum. ¶ Idcirco
& ego commodaui eum Dño cunctis diebus
quibus fuerit accommodatus Dño. Et ado-
rauerunt ibi Dñm. Et orauit Anna, & ait:

CAPVT II.

1 XVLTAVIT cor meũ in Domi-
A no, & exaltatũ est cornu meũ
in Deo meo: dilatatum est os
meum super inimicos meos,
qa lætata sum in salutari tuo.
2 ¶ Non est sanctus, vt est Dominus: neque
enim est alius extra te, & non est fortis si
cut Deus noster.
3 ¶ Nolite multiplicare loqui sublimia glo-
riantes: recedant vetera de ore vestro: quia
Deus scientiarum Dominus est, & ipsi præ-
parantur cogitationes.
4 ¶ Arcus fortium superatus est: & infirmi
accincti sunt robore.
5 ¶ 'Repleti' prius, pro panibus se locaue- *Saturati
runt: & famelici saturati sunt: donec steri- 10.
lis peperit plurimos: & quæ multos habe-
B bat filios, infirmata est. †Deu.32.f
6 ¶ † Dominus mortificat & viuificat: dedu- 39.
cit ad inferos, & reducit. Tob.13.a
7 Dominus pauperem facit & ditat: humi- 2.
liat & subleuat. Sap.16.b
8 ¶ Suscitat de puluere egenum, & de 13.
stercore eleuat pauperem, vt sedeat cum
principibus, & solium gloriæ teneat. Do-
mini enim sunt cardines terræ, & posuit su-
per eos orbem.
9 ¶ Pedes sanctorum suorum seruabit, & im-
pij in tenebris conticescent: quia non in for-
titudine -sua` roborabitur vir. -6.
10 ¶ Dominũ formidabunt aduersarij eius, &
super ipsos in cœlis tonabit: Dominus iudi-
cabit fines terræ, & dabit imperium regi suo,
11 & sublimabit cornu Christi sui. ¶ Et abijt El
C cana in Ramatha, in domum suam: puer
autem erat minister in conspectu Domini
12 ante faciem Heli sacerdotis. ¶ Porrò filij
13 Heli, filij Belial nescientes Dominum, ¶ ne-
que officium sacerdotum ad populum: sed
quicunque immolasset victimam, veniebat
puer sacerdotis dum coquerentur carnes,
& habebat fuscinulam tridentem in manu
14 sua, ¶ & mittebat eam in lebetem, vel in
caldariam, aut in ollam siue in cacabum:
& omne quod leuabat fuscinula, tollebat sa
cerdos sibi: sic faciebant vniuerso Israëli ve-
15 nientium in Silo. ¶ Etiam antequam ado-
lerent adipem, veniebat puer sacerdotis,
& dicebat immolanti: Da mihi carnem, vt
coquam sacerdoti: non enim accipiam à te
16 carnem coctam, sed crudam. ¶ Dicebat-
D que illi immolans: Incendatur primùm
iuxta morem hodie adeps, & tolle tibi quan
tumcunque desiderat anima tua. Qui re-
spondens, aiebat ei: Nequaquam nunc enim
17 dabis, alioquin tollam vi. ¶ Erat ergo pecca
tum puerorum grande nimis coram Domi
no: quia detrahebant homines sacrificio Do
18 mini. ¶ Samuel autem ministrabat ante fa-
ciem Domini: puer accinctus ephod lineo.
19 ¶ Et tunicam paruam faciebat ei mater sua,
quã afferebat statutis diebus, ascendens cum
20 viro suo, ¶ vt immolaret hostiam solen-
nem*. Et benedixit Heli Elcanæ, & vxori * & votũ
eius, dixitque ei: Reddat tibi Dominus se- suum.
men de muliere hac, pro fœnore quod cõmo
dasti Domino. Et abierunt in locum suum.
21 ¶ Visitauit ergo Dominus Annam, & conce-
E pit & peperit tres filios, & duas filias: & ma
gnificatus est puer Samuel apud Dominum:
22 ¶ Heli autem erat senex valde, & audiuit om

nia, quæ faciebant filij sui vniuerso Israëli: &
quomodo dormiebant cum mulieribus, quæ
23 obseruabant ad ostium tabernaculi: ¶ & di-
xit eis: Quare facitis res huiuscemodi, quas
24 ego audio, res pessimas, ab omni populo? ¶ No
lite filij mei: non enim est bona fama quam
ego audio, vt transgredi faciatis, populũ Do-
25 mini. ¶ Si peccauerit vir in virum, placari ei
potest Deus: si autem in Dñm peccauerit vir,
quis orabit pro eo? Et non audierunt vocem
patris sui: quia voluit Dominus occidere
26 eos. ¶ Puer autem Samuel proficiebat, atque
crescebat, & placebat tam Deo, quàm homi-
27 nibus. ¶ Venit autẽ vir Dei ad Heli, & ait ad
F eum: Hæc dicit Dominus: Nunquid nõ aper-
tè reuelatus sum domui patris tui, cum es-
28 sent in Aegypto in domo Pharaonis? ¶ Et
elegi eum ex omnibus tribubus Israël mihi
in sacerdotem, vt ascenderet ad altare meũ,
& adoleret mihi incẽsum, & portaret ephod
corã me: & dedi domui patris tui omnia de
29 sacrificiis filiorum Israël. ¶ Quare calce abie
cistis victimam meam, & munera mea, quæ
præcepi, vt offerantur in templo: & magis ho
norasti filios tuos quàm me, vt comederetis
primitias omnis sacrificij Israël populi mei?
3.Reg.2.27. 30 ¶ Propterea ait Dominus Deus Israël: Lo-
quens locutus sum, vt domus tua, & domus
patris tui ministraret in conspectu meo, vsq;
in sempiternum. Nunc autẽ dicit Dominus,
Absit hoc à me: sed quicunque honorificaue
rit me, glorificabo eum: qui autem contem-
31 nunt me, erunt ignobiles. ¶ Ecce dies veniũt,
G & præcidam brachium tuũ, & brachium do-
mus patris tui, vt nõ sit senex in domo tua.
32 ¶ Et videbis æmulum tuũ in templo, in vni-
uersis prosperis Israël: & nõ erit senex in do
33 mo tua omnibus diebus. ¶ Verumtamen non
auferam penitus virum ex te ab altari meo:
sed vt deficiant oculi tui, & tabescat anima
tua, & pars magna domus tuæ morietur cum
34 ad virilem ætatem venerit. ¶ Hoc autem erit
tibi signũ quod venturum est duobus filijs,
Ophni & Phinees: In die vno morientur am-
35 bo. ¶ Et suscitabo mihi sacerdotem fidelem,
qui iuxta cor meum, & animã meam faciet:
& ædificabo ei domum fidelem, & ambula-
36 bit coram Christo meo cunctis diebus. ¶ Fu-
turum est autem, ut quicunque remanserit
in domo tua, veniat ut oretur pro eo, & offe
rat nummum argenteum, & tortam panis, di
catq; Dimitte me obsecro, ad vnam partẽ
sacerdotalem, vt comedã buccellam panis.

CAPVT III.

1 PVer autẽ Samuel ministrabat
A Dño coram Heli, (& sermo Do-
mini erat preciosus in diebus il
lis, non erat uisio manifesta.)
2 ¶ Factum est ergo in die quadã,
Heli iacebat in loco suo, & oculi eius caliga
3 uerant, nec poterat videre ¶ lucernã Dei an-
tequam extingueretur. Samuel autem dor-
miebat in tẽplo Domini, ubi erat arca Dei.
4 ¶ Et uocauit Dominus Samuel. Qui respon-
5 dens ait: Ecce ego. ¶ Et cucurrit ad Heli, & di
xit: Ecce ego: uocasti enim me. Qui dixit: Nõ
vocaui*: reuertere, & dormi. Et abiit, & dor *te fili.
6 miuit. ¶ Et adiecit Dominus rursum uocare
B Samuelem. Consurgensq; Samuel, abiit ad
Heli: & dixit: Ecce ego, quia uocasti me. Qui
respondit: Non uocaui te fili mi, reuertere,
7 & dormi. ¶ Porrò Samuel necdũ sciebat Do-
minum, neq; reuelatus fuerat ei sermo Do-
8 mini. ¶ Et adiecit Dominus, & uocauit adhuc
Samuelem tertio. Qui consurgens, abiit ad
9 Heli, ¶ & ait: Ecce ego, quia uocasti me. Intel
lexit ergo Heli, quia Dominus uocaret pue-
rum: & ait ad Samuelem: Vade, & dormi: &
si deinceps uocauerit te, dices: Loquere Do-
mine, quia audit seruus tuus. Abiit ergo Sa-
10 muel, & dormiuit in loco suo. ¶ Et uenit
Dominus, & stetit: & uocauit sicut uocaue-
rat secundò, Samuel, Samuel. Et ait Samuel,
Loquere Domine, quia audit seruus tuus. -1.
11 ¶ Et dixit Dominus ad Samuelem: Ecce ego
C facio verbum in Israël, quod quicunque au-
12 dierit, tinnient ambæ aures eius. ¶ In die illa
suscitabo aduersum Heli, omnia, quæ locu-
tus sum super domũ eius: incipiã & comple
13 bo. ¶ Prædixi enim ei, quòd iudicaturus es-
sem domum eius in æternum, propter iniqui
tatẽ, eò quod nouerat indignè agere filios suos,
14 & nõ corripuerit eos. ¶ Idcirco iuraui domui
Heli, quod non expietur iniquitas domus eius
15 victimis & muneribus vsq; in æternũ. ¶ Dor-
miuit autem Samuel vsque manè, aperuitq;
ostia domus Domini. Et Samuel timebat in-
16 dicare visionem Heli. ¶ Vocauit ergo Heli Sa
muelem, & dixit: Samuel fili mi? Qui respon-
17 dens, ait: Præsto sum. ¶ Et interrogauit eum:
Quis est sermo quem locutus est Dominus -2.
D ad te? oro te ne celaueris me. hæc faciat tibi
Deus, & hæc addat, si abscõderis à me sermo-
nem ex omnibus verbis, quæ dicta sunt tibi
18 ¶ Indicauit itaque ei Samuel vniuersos ser-
mones, & non abscondit ab eo. Et ille respõ
dit: Dominus est: quod bonum est in oculis
19 suis, faciat. ¶ Creuit autem Samuel, & Domi
nus erat cum eo. & nõ cecidit ex omnibus
20 verbis eius in terram. ¶ Et cognouit vniuer-
sus Israël à Dan, vsque Bersabee, quòd fidelis
21 Samuel propheta esset Domini. ¶ Et addidit
Dominus, vt appareret in Silo: quoniam re-
uelatus fuerat Dñs Samueli in Silo iuxta ver
bum Domini. Et euenit sermo Samuelis vni
uerso Israëli.

CAPVT IIII.

1 ET factũ est in diebus illis, cõue- -1.
A nerũt Philisthijm in pugnam.
Egressus est namque Israël ob-
uiam Philisthijm in prælium, &
castrametatus est iuxta lapidẽ
adiutorij. Porrò Philisthijm venerunt in
2 Aphec, ¶ & instruxerunt aciem contra Israël.
Inito autem certamine, terga vertit Israël
Philisthæis: & cæsa sunt in illo certam. ne pas
sim per agros, quasi quatuor millia virorũ.
3 ¶ Et reuersus est populus ad castra, dixerũtq;
maiores natu de Israël: Quare percussit nos
Dominus hodie corã Philisthijm? Afferamus

ad nos de Silo arcam fœderis Domini, & ve-
niat in medium nostri, vt saluet nos de ma-
4 nu inimicorum nostrorum. ¶ Misit ergo po-
pulus in Silo, & tulerunt inde arcam fœderis
Domini exercituũ sedentis super Cherubim:
erántq; duo filij Heli cum arca fœderis Dom.
5 ni, Ophni & Phinees. ¶ Cumq; venisset arca
B fœderis Domini in castra, vociferatus est oĩs
6 Israël clamore grandi, & personuit terra. ¶ Et
audierũt Philisthijm vocem clamoris, dixe-
runtque: Quænam est hæc vox clamoris ma
gni in castris Hebræorum? Et cognouerunt
7 quòd arca Domini venisset in castra. ¶ Ti-
muerúntq; Philisthijm, dicentes: venit Deus
8 in castra. Et ingemuerunt, dicentes: ¶ Væ no
bis: non enim fuit tanta exultatio heri &
nudiustertius: væ nobis. Quis nos seruabit
de manu Deorum sublimium istorũ? hi sunt
Dij qui percusserunt Aegyptum omni plaga,
9 in deserto. ¶ Confortamini, & estote viri,
Philisthijm: ne seruiatis Hebræis sicut & il-
li seruierunt nobis: confortamini & bellate.
10 ¶ Pugnauerunt ergo Philisthijm, & cæsus
est Israël, & fugit vnusquisque in taberna-
culum suum: & facta est plaga magna nimis:
& ceciderunt de Israël triginta millia pedi-
11 tum. ¶ Et arca Dei capta est: duo quoque fi-
12 lij Heli mortui sunt, Ophni & Phinees. ¶ Cur
rens autem vir de Ben-iamin ex acie, venit
C in Silo in die illa, scissa veste, & conspersus
13 puluere caput. ¶ Cumque ille venisset, He-
li sedebat super sellam contra viam ˢexpe-
ctansˋ. Erat enim cor eius pauens pro arca
Dei. Vir autem ille postquam ingressus est,
nunciauit vrbi: & vlulauit omnis ciuitas.
14 ¶ Et audiuit Heli sonitum clamoris, dixit-
que: Quis est hic sonitus tumultus huius?
At ille festinauit, & venit, & nunciauit He-
15 li. ¶ Heli, autem erat nonaginta & octo an-
norum, & oculi eius caligauerant, & vide-
16 re non poterat. ¶ Et dixit ad Heli: ego sum
qui veni de prælio, & ego qui de acie fugi ho-
17 die. Cui ille ait: Quid actũ est fili mi? ¶ Rñ-
dens autem ille q nunciabat: Fugit: inquit, Is
raël coram Philisthijm, & ruina magna fa-
cta est in populo: insuper & duo filij tui
mortui sunt, Ophni & Phinees: & arca Dei
18 capta est. ¶ Cumq; ille nominasset arcã Dei,
D cecidit de sella retrorsum iuxta ostiũ, & fra-
ctis ceruicibus mortuus est. Senex enim erat
vir & grandæuus: & ipse iudicauit Israël
19 quadraginta annis. ¶ Nurus autem eius, vxor
Phinees, prægnans erat, vicináque partui,
& audito nuncio quòd capta esset arca Dei;
& mortuus esset socer suus, & vir suus, incur
uauit se & peperit: irruerant enim in eam do
20 lores subiti. ¶ In ipso autem momento mor
tis eius, dixerunt ei quæ stabant circa eam:
Ne timeas, quia filium peperisti. Quæ non
21 respondit eis, neque animaduertit. ¶ Et voca
uit puerum, I-chabod, dicens: Translata est
gloria * de Israël, quia capta est arca Dei,
22 & pro socero suo, & pro viro suo. ¶ * Ait:
Translata est gloria ab Israël, eo quòd capta
esset arca Dei.

ˢSpectans. 9.

* Domini.
* Et 4.

CAPVT V.

1 PHILISTHIIM autem tulerunt
A arcam Dei, & asportauerũt eam
à Lapide-adiutorij in Azótum.
2 ¶ Tuleruntque Philisthijm arcã
Dei, & intulerunt eam in tem-
plum Dagon, & statuerunt eam iuxta Dagõ.
3 ¶ Cumq; surrexissent diluculo Azótij altera
die, ecce Dagon iacebat pronus in terra ante
arcam Dñi: & tulerunt Dagon, & restituerunt
4 eũ in locum suũ. ¶ Rursumq; manè die altera
consurgentes, inuenerunt Dagon iacentem
super faciem suam in terra corã arca Domi-
ni: caput autem Dagon, & duæ palmæ ma-
5 nuum eius abscissę erant super limen: ¶ Porrò
B Dagon solus truncus remãserat in loco suo.
Propter hanc causam non calcant sacerdo-
tes Dagon, & omnes qui ingrediuntur tem-
plum eius, super limen Dagon in Azóto, us-
6 que in hodiernum diem. ¶ Aggrauata est autẽ
manus Domini super Azótios, & demolitus
est eos: ‡ & percussit in secretiori parte natiũ ‡Psal. 77 &
Azótum, & fines eius. - Et ebullierunt villæ 66.
& agri in medio regionis illius, & nati sunt -6.
mures, & facta est confusio mortis magnæ in
7 ciuitateˋ. ¶ Videntes autẽ uiri Azótij huiusce-
modi plagam, dixerunt: Non maneat arca
Dei Israël apud nos: quoniam dura est ma-
nus eius super nos, & super Dagõ Deum no-
8 strum. ¶ Et mittentes, congregauerunt oẽs
satrapas Philisthinorum ad se, & dixerunt:
C Quid faciemus de arca Dei Israël? Respon-
deruntque Gethæi: Circunducatur arca Dei
Israël. Et circunduxerunt arcam Dei Israël.
9 ¶ Illis autem circũducentibus eam: fiebat ma
nus Domini per singulas ciuitates interfe-
ctionis magnæ nimis: & percutiebat uiros v-
niuscuiusq; vrbis, à paruo vsque ad maiorẽ,
& computrescebant prominẽtes extales eo
rum. -Inieruntque Gethæi consilium, & fe- -4.
10 cerunt sibi sedes pelliceasˋ. ¶ Miserunt ergo
arcam Dei in Accaron. Cumque venisset ar-
D ca Dei in Accaron, exclamauerunt Accaro-
nitæ, dicentes: Adduxerunt ad nos arcam
Dei Israël, vt interficiat nos, & populum no
11 strum. ¶ Miserunt itaque & congregauerunt:
omnes satrapas Philisthinorum: qui dixerũt:
Dimittite arcam Dei Israël, ᵉ& reuertatur in ᵉut 2.
locum suum, & non interficiat nos cum po-
populo nostro. Fiebat enim pauor mortis in
singulis vrbibus, & grauissima valde manus
12 Dei. ¶ Viri quoque qui mortui non fuerant,
percutiebantur in secretiori parte natium &
ascendebat ululatus uniuscuiusque ciuitatis
in cœlum.

CAPVT VI.

1 FVIT ergo arca Domini in regio-
A ne Philisthinorum septem men-
2 sibus. ¶ Et * uocauerunt Phili- *post hac
sthijm sacerdotes, & diuinos di-
centes: Quid faciemus de arca
Domini? indicate nobis quomodo remitta-
3 mus eam in locum suum. Qui dixerunt. ¶ Si
remittitis arcã Dei Israël, nolite dimittere

eam vacuam, sed quod debetis, reddite ei pro
peccato, & tunc curabimini: & scietis quare
4 non recedat manus eius à vobis. ¶ Qui dixe
runt: Quid est quod pro delicto reddere de-
5 beamus ei? Responderuntque illi: ¶ Iuxta nu
merum prouinciarum Philisthinorum quin-
que annos aureos facietis, & quinq; mures
aureos: quia plaga vna fuit omnibus vobis,
& satrapis vestris. Facietisq; similitudines
anorum vestrorũ, & similitudines murium
qui demoliti sunt terram, & dabitis Deo Is-
raël gloriam: si fortè releuet manum suam à
6 vobis, & à dijs vestris, & à terra vestra. ¶ Qua-
re aggrauatis corda vestra, sicut aggrauauit
Aegyptus, & Pharao cor suum? § nonne § Exo. 12. A 31.
B postquam percussus est, tunc dimisit eos, &
7 abierunt? ¶ Nunc ergo arripite & facite plau-
strum nouum vnum: & duas vaccas fœtas,
quibus non est impositum iugum, iungite
in plaustro, & recludite vitulos earum do-
8 mi. ¶ Tolletisque arcam Domini, & ponetis
in plaustro, & vasa aurea quæ exoluistis ei
pro delicto, ponetis in capsellam ad latus
9 eius: & dimittite eã vt vadat. ¶ Et aspicietis.
& siquidem per viam finium suorum ascẽde-
rit cõtra Beth-sames, ipse fecit nobis hoc ma
lum grãde: sin aũt minime, sciemus quia ne
quaquam manus eius tetigit nos, sed casu ac
10 cidit. ¶ Fecerũt ergo illi hoc modo: & tollen
tes duas vaccas quæ lactabant vitulos, iunxe
runt ad plaustrum, vitulosq; earum cõcluse
11 runt domi. ¶ Et posuerunt arcam Dei super
plaustrum, & capsellam quæ habebat mures
12 aureos & similitudinem anorum. ¶ Ibant
C autem in directum vaccæ per viam quæ du-
cit Beth-sames, & itinere vno gradiebantur,
pergentes, & mugientes: & non declinabant,
neque ad dextram, neque ad sinistram: sed &
satrapæ Philisthijm sequebantur vsq; ad ter-
13 minos Beth-sames. ¶ Porro Bet-samitæ me-
tebant triticum in valle: & eleuantes oculos
suos, viderunt arcam, & gauisi sunt cùm vidis
14 sent. ¶ Et plaustrum venit in agrum Iosue
Beth-samitę, & stetit ibi. Erat autẽ ibi lapis
magnus, & conciderunt ligna plaustri, vac-
casq; imposuerũt super ea holocaustum Do
15 mino. ¶ Leuitæ autem deposuerunt arcã Dei,
& capsellam quæ erat iuxta eam, in qua erãt
vasa aurea, & posuerunt super lapidem gran-
dem. Viri aũt Beth-samitæ obtulerunt holo-
causta, & immolauerunt victimas in die illa
16 Domino. ¶ Et quinq; satrapę Philisthinorum
D viderunt, & reuersi sunt in Accaron in die il-
17 la. ¶ Hi sunt autẽ ani aurei quos reddiderunt
Philisthijm pro delicto Dño, Azotus vnum,
Gaza vnum, Ascalon vnum, Geth vnũ, Acca
18 ron vnum: ¶ & mures aureos secundũ nume-
rum vrbium Philisthijm, quinque prouincia-
rũ, ab urbe murata usq; ad uillam quæ erat
absq; muro, & usq; ad Abel-magnum, super
quem posuerunt arcam Domini, quæ erat ui
que in die illa in agro Iosue Beth-samitis.
* Dominus 19 ¶ Percussit aũt * de uiris Beth-samitibus, eò
quòd uidissent arcam Dñi: & percussit de po
pulo septuaginta uiros, & quinquaginta mil
lia plebis. Luxitq; populus, eò q Dñs percus-
20 sisset plebem plaga magna. ¶ Et dixerunt uiri
Beth-samitæ. Quis poterit stare in conspectu
Domini Dei sancti huius? & ad quem ascẽdet
21 à nobis? ¶ Miseruntq; nuncios ad habitato-
res Cariath-iarim, dicentes: Reduxerunt Phi
listhijm arcam Domini, descendite, & °re- °ducite 4.
ducite' eam ad uos.

CAPVT VII.

1 VENERVNT ergo uiri Cariath-
A iarim, & reduxerũt arcam Dñi,
& intulerunt eam in domum
Abinadab in Gabaa. Eleazarũ
autem filium eius sanctificaue-
2 runt, ut custodiret arcam Domini. ¶ Et factum
est ex qua die mansit arca-Domini' in Ca- · 2.
riath-iarim, multiplicati sunt dies, erat quip
pe iam annus uicesimus: & requieuit omnis
3 domus Israël post Dominum. ¶ Ait autẽ Sa-
muel ad uniuersam domum Israël, dicens: Si
in toto corde uestro reuertimini ad Domi-
num, auferte Deos elienos de medio uestri,
-Baalim' & Astaroth: & præparate corda ue- -5.
stra Domino, § & seruite ei soli, & eruet nos § Deu. 6. a
4 de manu Philisthijm. ¶ Abstulerunt ergo filij 13.
Israël Baalim & Astaroth, & seruierunt Do- Mat. 4. b
5 mino soli. ¶ Dixit autem Samuel: Cõgregate 10.
B uniuersum Israël in Masphath, ut orem pro
6 uobis Dominum. ¶ Et conuenerunt in Mas-
phath: hauseruntque aquam, & effuderunt
in conspectu Domini, & ieiunauerunt in die
illa, atque dixerunt ibi: Peccauimus Domi-
no. Iudicauitque Samuel filios Israël in Mas-
7 phath. ¶ Et audierunt Philisthijm quod con-
gregati essent filij Israël in Masphath, & ascẽ
derunt satrapæ Philisthinorum ad Israël. Qđ
cum audissent filij Israël, timueruntq; à facie
8 Philisthinorum. ¶ Dixeruntq; ad Samuelem:
Ne cesses pro nobis clamare ad Dñm Deum
nostrum, ut saluet nos de manu Philisthino-
9 rum. ¶ Tulit autem Samuel agnum lactentem
C unum, & obtulit illum holocaustum integrũ
Domino: & clamauit Samuel ad Dominum
10 pro Israël: & exaudiuit eum Dñs. ¶ Factũ est
autem, cùm Samuel offerret holocaustũ, Phi
listhijm inierẽ prælium contra Israël: into-
nuit aũt Dominus fragore magno in die illa
super Philisthijm, & exterruit eos, & cęsi sũt
11 à filijs Israël. ¶ Egressique uiri Israël de Mas-
phath, persecuti sunt Philisthæos, & percusse- Eccl. 46. A
runt eos usq; ad locum qui erat subter Beth 22.
12 char: ¶ Tulit autem Samuel lapidem unum,
& posuit eum inter Masphath, & inter Sen: &
uocauit nomen °loci illius', Lapis-adiutorij.
Dixitque: Hucusque auxillatus est nobis Do
13 minus. ¶ Et humiliati sunt Philisthijm, nec
D apposuerunt ultrà ut uenirent in terminos
Israël: facta est itaque manus Domini super
14 Philisthęos, cunctis diebus Samuelis, ¶ Et red
ditæ sunt urbes quas tulerant Philisthijm
ab Israël, Israëli, ab Accaron usque Geth, &
terminos suos: liberauitque Israël de manu
Philisthinorum eratque pax inter Israël, &
15 Amorrhæum. ¶ Iudicabat quoque Samuel
16 Israëlem cunctis diebus uitæ suæ: ¶ & ibat
per singulos annos circuiens Beth-el, & Gal

gala, & Masphath, & iudicabat Israëlem
17 in supradictis locis. Reuertebaturq; in Ra-
mátha. ibi enim erat domus eius, & ibi iu-
dicabat Israëlem: ædificauit etiam ibi altare
Domino.

CAPVT VIII.

1 FActvm est autẽ cùm senuis-
A set Samuel, posuit filios suos iu-
2 dices sup Israël. Fuitq; nomen
filij eius primogeniti Ioël: & no
men secundi Abia, iudicum in
3 Ber-sabee. Et non ambulauerunt filij illius
in vijs eius: sed declinauerunt post auaritiã,
acceperuntque munera, & peruerterunt iudi
4 cium. Congregati ergo vniuersi maiores na
tu Israël, venerunt ad Samuelem in Ramá-
5 tha. Dixeruntque ei: Ecce tu senuisti, & filij
tui non ambulant in vijs tuis: constitue no Osee 9. b
bis regem, vt iudicet nos, sicut & vniuersę ha 4. 13. c
6 bent nationes. Displicuitque sermo in ocu o,
B lis Samuelis: eò quòd dixissent: Da nobis Re Act. 13. c
gem, vt iudicet nos. Et orauit Samuel ad Do- 8.
7 minum. Dixit autẽ Dominus ad Samuelẽ:
Audi vocem populi in omnibus quæ loquun
tur tibi: non enim te abiecerunt, sed me, ne
8 regnem super eos. Iuxta omnia opera sua, q̃
fecerũt à die qua eduxi eos de Aegypto, vsq;
ad diem hanc: sicut dereliquerunt me, & ser-
9 uierũt dijs alienis, sic faciunt etiã tibi. Nũc
ergo vocem eorum audi: veruntamen conte-
stare eos, & prædic eis ius regis, qui regnatu-
10 rus est super eos. Dixit itaque Samuel om-
nia verba Domini ad populum qui petierat à
11 se Regem, & ait: Hoc erit ius regis qui im-
C peraturus est vobis. Filios vestros tollet, &
ponet in curribus suis, facietq; sibi eqtes &
12 præcursores quadrigarum suarum, & cõsti
tuet sibi tribunos & centuriones, & aratores
agrorum suorum & messores segetum, & fa-
13 bros armorum & curruum suorum. Filias
quoq; vestras faciet sibi vnguentarias & fo-
14 carias & panificas. Agros quoq; vestros, &
vineas & oliueta optima tollet & dabit ser-
15 uis suis. Sed & segetes vestras & uinearum
reddirus addecimabit, ut det eunuchis & fa-
16 mulis suis. Seruos ẽt vestros, & ancillas, &
D iuuenes optimos, & asinos auferet, & ponet
17 in opere suo. Greges quoq; uestros addeci
18 mabit, uosq; eritis ei serui. Et clamabitis ĩ
die illa, à facie regis uestri quem elegistis uo-
bis: & nõ exaudiet uos Dominus in die illa,
19 quia petistis uobis regem. Noluit autem
populus audire uocem Samuelis, sed dixe-
runt: Nequaquam. Rex enim erit super nos,
20 & erimus nos quoq; sicut omnes gentes:
& iudicabit nos rex noster, & egredietur an
te nos, & pugnabit bella nostra pro nobis.
21 Et audiuit Samuel omnia uerba populi,
22 & locutus est ea ĩ auribus Domini. Dixit
autem Dominus ad Samuelem: Audi uocem
eorum, & constitue super eos Regem. Et
ait Samuel ad uiros Israël: Vadat unusquis-
que in ciuitatem suam.

CAPVT IX.

1 ET erat uir de Ben-iamin nomi-
A ne Cis, filius Abi-el, filij Seor,
filij Bechorath, * filij Aphia, * Filij Sareth.
filij uiri Iemini, fortis robore.
2 Et erat ei filius uocabulo
Saul, electus & bonus: & non erat uir de fi-
lijs Israël melior illo, ab humero & sursum
3 eminebat super omnem populum. Perierãt
autem asinæ Cis patris Saul: & dixit Cis ad
Saul filium suum: Tolle tecum unum de pue
ris, & consurgens uade, & quære asinas. Qui
4 cùm transissent per montem Ephraim, &
per terrã-Salisa, & non inuenissent, transie
runt etiam per terram-Salim, & non erant:
sed & per terram-Iemini, & minimè repere-
5 runt. Cùm autẽ uenissent in terrã-Suph * * & non inuenissent 7.
dixit Saul ad puerum * qui erat cum eo: Ve- * suum 6.
ni & reuertamur, ne fortè dimiserit pater
6 meus asinas, & solicitus sit pro nobis. Qui
ait ei: Ecce uir Dei est in ciuitate hac, uir no
bilis: omne quod loquitur, sine ambiguitate
uenit: nunc ergo eamus illuc: si fortè indicet
nobis de uia nostra propter quam uenimus.
7 Dixitque Saul ad puerum suum: Ecce ibi-
B mus: quid feremus ad uirum Dei? panis defe
cit in cistarcijs nostris: & sportulam non ha-
bemus ut demus homini Dei, nec quicquam
8 aliud. Rursum puer respondit Sauli, & ait:
Ecce inuenta est in manu mea quarta pars
stateris argenti. demus homini Dei, ut indi-
9 cet nobis uiã nostrã. (Olim in Israël sic lo-
quebatur unusquisque, uadẽs cõsulere Deũ:
Venite, & eamus ad Videntẽ. Qui enim pro
pheta dicitur hodie, vocabatur olim Vidẽs.)
10 Et dixit Saul ad puerũ suum: Optimus ser-
mo tuus: Veni, eamus. Et ierunt in ciuitatem
11 in qua erat uir Dei. Cũq; ascenderent cli
uum ciuitatis, inuenerunt puellas egredien-
tes ad hauriendam aquam, & dixerunt eis:
12 Num hic est Videns? Quæ respondentes, di
xerunt illis: Hic est, ecce ante te, festina nũc,
hodie enim uenit in ciuitatem: quia sacrifi-
13 cium est hodie populi in excelso. Ingrediẽ populo 1.
tes urbem, statim inuenietis eum antequam
ascendat excelsum ad uescendum: neque. n.
comesturus est populus donec ille ueniat: qa
ipse benedicet hostiæ, & deinceps comedent
qui uocati sunt. Nunc ergo conscendite: quia
14 hodie reperietis eũ. Et ascenderunt in ciui
tatẽ. Cumque illi ambularent in medio ur-
bis, apparuit Samuel egrediens obuiam eis,
15 ut ascenderet in excelsum. (Dominus aũt Act. 13. c
reuelauerat auriculã Samuelis, ante vnã diẽ 21.
16 quàm ueniret Saul, dicens: Hac ipsa hora, q̃
C nunc est, cras mittam uirum ad te de terra
Ben iamin, & unges eum ducem super po-
pulum meum Israël: & saluabit populum
meũ de manu Philisthinorum: quia respexi
populum meum: uenit enim clamor eorum
17 ad me.) Cumq; aspexisset Samuel Saulem,
Dominus dixit ei: Ecce uir quem dixeram
18 tibi, iste dominabitur populo meo. Accessit
autem Saul ad Samuelem in medio portæ
& ait: Indica, oro, mihi, ubi est domus Viden

19 tis. Et respondit Samuel Sauli, dicens: Ego
sum Videns: ascende ante me in excelsum,
vt comedatis mecum hodie, & dimittam te
manè: & omnia quæ sunt in corde tuo, indi-
20 cabo tibi. Et de asinis quas nudiustertius
pdidisti, ne solicitus sis, quia inuentæ sunt. Et
cuius erunt optima quæq; Israël? nonne ti-
21 bi & omni domui patris tui? Respondens
autem Saul, ait: Nunquid non filius Iemini
ego sum de minima tribu Israël, & cognatio
mea nouissima inter omnes familias de tri-
bu Ben-iamin? quare ergo loquutus es mihi
22 sermonem istum? Assumens itaq; Samuel
D Saulem & puerum eius, introduxit eos in
triclinium, & dedit eis locum in capite eo-
rum, qui fuerant inuitati. erant enim quasi
23 triginta viri. Dixitq; Samuel coco: Da par
tem quam dedi tibi, & præcepi vt reponeres
24 seorsum apud te. Leuauit autem coquus
armum, & posuit ante Saul. Dixitq; Samuel:
Ecce quod remansit, pone ante te, & comede:
quia de industria seruatum est tibi, quando
populum vocaui. & comedit Saul cum Sa-
25 muele in die illa. Et descenderût de excelso
in oppidum, & locutus est cum Saule in so-
lario: strauitq; Saul in solario, & dormiuit. -5.
26 Cûq; manè surrexissent, & iã elucesceret,
vocauit Samuel Saulem in solario, dicens:
Surge vt dimittã te. Et surrexit Saul: egres- &c.
siq; sunt ambo: ipse videlicet & Samuel.
27 Cumq; descenderent in extrema parte ci-
uitatis, Samuel dixit ad Saul: Dic puero vt
antecedat nos, & transeat: tu autem subsiste
paulisper, vt indicem tibi verbum domini.

CAPVT X.

1
A TVLIT aût Samuel Lenticulam
olei, & effudit super caput eius,
& deosculatus est eû, & ait. Ec- Act. 13.c 21.
ce vnxit te Dominus super hæ-
reditatem suam in principem, Osee 9.d.15
& liberabis populum suum de manibus ini -15.
micorû eius, qui in circuitu eius sunt. Et hoc
tibi signum, quia vnxit te Deus in principẽ.
2 Cùm abieris hodie à me, inuenies duos vi-
ros iuxta sepulchrum Rachel in finibus
Ben-iamin in meridie, dicentque tibi: In-
uentæ sunt asinæ, ad quas ieras perquirendas:
& intermissis pater tuus asinis solicitus est
pro vobis, & dicit: Quid faciã de filio meo?
3 Cumq; abieris inde, & vltrà transieris, & ve
neris ad quercum Thabor, inuenient te ibi
tres viri ascendentes ad Deum in Beth-el,
vnus portans tres hœdos, & alius tres tortas
4 panis, & alius portãs lagenam vini. Cumq;
te salutauerint, dabunt tibi duos panes, &
5 accipies de manu eorû. Post hæc venies in
collem Dei, vbi est statio Philisthinorum &
cùm ingressus fueris ibi vrbem, obuiam habe
bis gregem prophetarum descendentium de
excelso, & ante eos psalterium & tympanû,
& tibiam, & cytharam: ipsosq; prophetan-
6 tes. Et insiliet in te Spiritus Domini, &
B prophetabis cum eis, & mutaberis in virum
7 alium. Quando ergo euenerint signa hæc
omnia tibi, fac quæcunque inuenerit manus
8 tua: quia Dominus tecum est. Et descen-
des ante me in Galgala: (ego quippe de-
scendam ad te) vt offeras oblationem, & im
moles victimas pacificas. Septem diebus ex-
pectabis donec veniam ad te, & ostendam ti-
9 bi quid facias. Itaque cùm auertisset hu-
merû suum vt abiret à Samuele, immutauit
ei Deus cor aliud, & venerunt omnia signa
10 hæc in die illa. Veneruntq; ad prædictum
collem, & ecce cuneus prophetarum obuius
ei: & insiluit super eum Spiritus Domini, &
11 prophetauit in medio eorû. Videntes autẽ
omnes qui nouerant eum heri & nudiuster-
C tius, quòd esset cum prophetis, & prophetaret,
dixerunt ad inuicem: Quænam res accidit fi-
12 lio Cis? nû & Saul inter prophetas? Respõ-
ditq; alius ad alterum, dicens: Et quis pater
eius? Propterea versum est in prouerbium: Cis pater eius 4.
NVM ET SAVL INTER PROPHETAS? eorum.
13 Cessauit autem prophetare, & venit ad
14 excelsum. Dixitque patruus Saul ad eum,
& ad puerum eius: Quò abistis? Qui re- Infr. 19.d 24.
sponderunt: Quærere asinas: quas cùm non
15 reperissemus, venimus ad Samuelem: Et
dixit ei patruus suus: Indica mihi quid di-
16 xerit tibi Samuel. Et ait Saul ad patruum
suum: Indicauit nobis, quia inuentæ essent
asinæ. De sermone autem regni non indica-
17 uit ei, quẽ loquutus fuerat ei Samuel. Et
conuocauit Samuel populum ad Dominum
18 in Masphath, & ait ad filios Israël: Hæc di-
cit Dominus Deus Israël: Ego eduxi Israël
de Aegypto, & erui vos de manu Aegyptio-
rum, & de manu omnium regum, qui affige
19 bant vos. Vos autem hodie proiecistis
Deum vestrum, qui solus saluauit vos de
vniuersis malis & tribulationibus vestris,
D & dixistis: Nequaquam, sed regem cõstitue
super nos. Nunc ergo state coram Domino
20 per tribus vestras, & per familias. Et ap-
plicuit Samuel omnes tribus Israël, & ceci-
21 dit sors tribus Ben-iamin. Et applicuit tri-
bum Ben-iamin & cognationes eius, & ce-
cidit cognatio Metri, & peruenit vsque ad
Saul filium Cis. Quæsierunt ergo eum, & nõ
22 est inuentus *. Et consuluerunt post hæc * illic.
Dominum vtrum nam venturus esset illuc.
Respõditq; Dominus: Ecce absconditus est
23 domi. Cucurrerunt itaq; & tulerût eum
inde: stetitq; in medio populi: & altior fuit
24 vniuerso populo ab humero & sursum. Et
ait Samuel ad omnem populum: Certè vi-
detis quem elegit Dominus: quoniam non
sit similis illi in omni populo. Et clamauit
25 omnis populus, & ait: Viuat rex. Loquu- Sup. 8.c 12.
tus est autem Samuel ad populum legem re-
gni, & scripsit in libro, & reposuit coram Do
mino: & dimisit Samuel omnem populum,
26 singulos in domû suam. Sed & Saul abijt
in domum suam in Gabaa: & abijt cum eo Infr. 13.c 12.
pars exercitus, quorum tetigerat Deus cor-
27 da. Filij verò Belial dixerunt: Num salua-
re nos poterit iste? Et despexerunt eum, &
non attulerunt ei munera: ille verò dissimu-
labat se audire.

CAPVT XI.

1 ET-factum est quasi post men-
-5 A sem`, ascēdit Naas Ammoni-
tes, & pugnare cœpit aduer-
sum Iabes-Galaad. Dixerunt-
que omnes viri Iabes ad Naas:
2 Habeto nos fœderatos, & seruiemus tibi. ❡Et
respondit ad eos Naas Ammonites: In hoc
feriam vobiscum fœdus, vt eruam omnium
vestrum oculos dextros, ponamque vos op-
3 probrium in vniuerso Israël. ❡ Et dixerunt
ad eum seniores Iabes: Concede nobis se-
ptem dies, vt mittamus nuncios ad vniuer-
sos terminos Israël: & si non fuerit, qui de-
4 fendat nos egrediemur ad te. ❡ Venerunt er-
B go nūcij in Gabaa Saulis: & locuti sunt ver-
-6. ba-hæc`, audiente populo: & leuauit omnis
5 populus vocem suam & fleuit. ❡Et ecce Saul
veniebat, sequens boues de agro, & ait: Quid
habet populus quòd plorat? Et narrauerunt
6 ei verba virorum Iabes ❡ Et insiluit Spiritus
Domini in Saul, cū audisset verba hæc, & ira-
7 tus est furor eius nimis. ❡ Et assumens utrū-
que bouem: concidit in frusta misitque in
omnes terminos Israël per manū nunciorū,
dicens: Quicunque non exierit & sequutus
fuerit Saul & Samuel, sic fiet bobus eius. In-
uasit ergo timor Domini populū, & egressi
8 sunt quasi vir unus. ❡Et recensuit eos in Be-
C zec: fueruntq; filiorū Israël trecēta millia: vi
9 rorū aūt Iuda triginta millia. ❡Et dixerūt nū-
cijs qui venerant. Sic dicetis viris qui sunt in
Iabes-Galaad: Cras erit vobis salus cùm in-
caluerit Sol. Venerūt ergo nuncij, & annun
10 ciauerunt uiris Iabes: qui lætati sunt. ❡ Et di
xerunt: Manè exibimus ad vos: & facietis no
11 bis omne quod placuerit vobis. ❡ Et factum
est, cùm dies crastinus venisset, constituit
Saul populum in tres partes: & ingressus est
media castra in vigilia matutina, & percus-
sit Ammon vsque dum incalesceret dies: re-
liqui autem dispersi sunt, ita vt non relin-
Sup. 10. d 27. 12 querentur in eis duo pariter. ❡ Et ait popu-
D lus ad Samuelem: Quis est iste qui dixit:
Saul num regnabit super nos? Date viros, &
13 interficiemus eos. ❡Et ait Saul: Non occide-
tur quisquam in die hac, quia hodie fecit Do
14 minus salutem in Israël. ❡ Dixit autem Sa-
muel ad populum: Venite, & eamus in Gal-
15 gala, & innouemus ibi regnum. ❡ Et perre-
xit omnis populus in Galgala, & fecerunt
ibi regem Saul coram Domino in Galgala,
& immolauerunt ibi victimas pacificas co-
ram Domino. Et lætatus est ibi Saul, & cun-
cti viri Israël nimis.

CAPVT XII.

1 DIXIT autem Samuel ad vniuer
A sum Israël: Ecce audiui vocem
vestram iuxta omnia quæ locu
ti estis ad me, & constitui su-
2 per vos regem. ❡ Et nunc rex
graditur ante vos: ego autem senui & in-
canui, porrò filii mei vobiscum sunt: itaque
conuersatus coram vobis ab adolescentia
3 mea vsque ad hanc diem, ❡ ecce præsto sum.
Loquimini de me coram Domino, & co- Eccl. 46. d
ram Christo eius, vtrum bouem cuiusquam 11.
tulerim aut asinum, si quempiam calum-
niatus sum, si oppressi aliquem, si de manu cu
iusquam munus accepi: & contemnam illud
4 hodie, restituamque vobis. ❡ Et dixerunt: Nō
es calumniatus nos, neque oppressisti, neque
5 tulisti de manu alicuius quippiam ❡ Dixitq;
ad eos: Testis est Dominus aduersum vos,
& testis Christus eius in die hac: quia non
inueneritis in manu mea quippiam. Et dixe-
6 runt: Testis. ❡Et ait Samuel ad populum: Do-
B minus, qui fecit Moysen & Aaron, & eduxit
7 patres nros de terra-Aegypti, -adest. ❡ Nunc -6.
ergo state, vt iudicio contendam aduersum
vos, corā Domino de omnibus misericordijs
Domini, quas fecit vobiscum, & cum pa-
8 tribus uestris: ❡ quomodo Iacob ingressus Ge. 46. a
est in Aegyptum, & clamauerunt patres ve- 5.
stri ad Dominum: & misit Dominus Moy-
sen & Aaron, & eduxit pres vestros de Aegy-
9 pto, & collocauit eos in loco hoc. ❡ qui Iudic. 4. a
obliti sunt Domini Dei sui, & tradidit eos in 2.
manu Sisaræ magistri militiæ * Hasor, & in * regis.
manu Philisthinorū, & in manu regis Moab,
10 & pugnauerunt aduersum eos. ❡ Postea au-
tem clamauerunt ad Dominum, & dixe-
runt: Peccauimus, quia dereliquimus Do-
minum, & seruiuimus Baalim & Astaroth:
nunc ergo erue nos de manu inimicorum
11 nostrorum, & seruiemus tibi. ❡ Et misit Do-
minus Ierobaál & °Badam-& Samson, & °Badam &
Barac`, & Iephte, & Samuel, & eruit vos de Barac.
manu inimicorum vestrorum per circuitum, -2.
12 & habitastis confidenter. ❡ Videntes autem
C quòd Naas, rex filiorum Ammon, venisset
aduersum nos, dixistis mihi: Nequaquam, sed
rex imperabit nobis: cum Dominus Deus ve
13 ster regnaret in vobis: ❡ Nūc ergo præsto est
rex vester, quem elegistis & petistis: ecce de-
14 dit vobis Dominus regem. ❡ Si timueritis
Dominum, & serueritis ei, & audieritis vo-
cem eius, & non exasperaueritis os Domini,
eritis & vos, & rex qui imperat vobis, sequē-
15 tes Dominum Deum vestrum: ❡ si autem
non audieritis vocem Domini, sed exaspera-
ueritis sermones eius, erit manus Domini
16 super uos, & super patres uestros. ❡ Sed &
nunc state, & videte rem istam grandem, quā
facturus est Dominus in conspectu vestro.
17 ❡Nunquid non messis tritici est hodie? inuo-
cabo Dñm, & dabit voces, & pluuias: & scie-
tis & videbitis, qa grāde malū feceritis vobis
18 in cōspectu Dñi, petentes super vos regē ❡Et
clamauit Samuel ad Dominum, & dedit Do-
19 minus voces & pluuias ĩ illa die. ❡ Et timuit
D omnis populus nimis Dominum & Samue-
lem. Et dixit vniuersus populus ad Samuelē:
Ora pro seruis tuis ad Dominum Deū tuum,
vt non moriamur. addidimus enim vniuer-
sis peccatis nostris malum, vt peteremus no
20 bis regem. ❡ Dixit autem Samuel ad popu-
lum: Nolite timere, vos fecistis vniuersum
malum hoc: verumtamen nolite recedere à
tergo Domini, sed seruite Domino in omni

corde

2 r cordc vestro. ♀ Et nolire declinare post va-
na, quæ non proderunt vobis, neq; eruent
22 vos, quia vana sunt. ♀ Et non derelinquet
Dominus populum suum, propter nomē suū
magnum: quia iurauit Dominus facere vos
23 sibi populum. ♀ Absit autem à me hoc pec-
catum in Domino, vt cessem orare pro vo-
bis, & docebo vos viam bonam & rectam.
24 ♀ Igitur timete Dominum, & seruite ei in ve
-2. ritate-et` ex toto corde vestro. vidistis enim
25 magnifica quæ in vobis gesserit. ♀ Quòd si
perseueraueritis in malitia, & vos & Rex ve
ster pariter peribitis.

CAPVT XIII.

Infr. 15. d 1 FILIVS vnius anni erat Saul cū
17. A regnare cœpisset; duobus aūt an
2 nis regnauit super Israël. ♀ Et ele
git sibi Saul tria millia de Israël
& erant cum Saul duo millia in
Machmas, & in mōte Beth-el: mille autem
cum Ionatha in Gabaa Ben-iamin. porrò
cęterum populum remisit, vnū quemq; in ta
3 bernacula sua. ♀ Et percussit Ionathas statio
nem Philisthinorum, quæ erat in Gabaa.
Quod cùm audissent Philistiim, Saul cecinit
buccina ī omni terra, dicēs: Audiant Hebræi.
4 ♀ Et vniuersus Israël audiuit huiuscemodi
famam. Percussit Saul stationem Philisthi-
norū: & erexit se Israël aduersus Philisthijm
*autem 1. Clamauit *ergo` populus post Saul in Galga-
5 la. ♀ Et Philisthiim congregati sunt ad præ-
liandum contra Israël, triginta millia cur-
ruū, & sex millia equitū, & reliquum vulgus
sicut arena quæ est in littore maris plurima.
Et ascendentes castrametati sunt in Mach-
6 mas ad orientem Beth-àuen. ♀ Quod cum
B vidissent viri Israël se in arcto positos (affli
ctus enim erat populus) absconderunt se in
speluncis, & in abditis: in petris quoq;, & in
-13. 7 antris, & in cisternis. ♀ Hębræi autem transie
runt Iordanem -in` terram Gad & Galaad.
Cumq; adhuc esset Saul in Galgala, vniuer
sus populus perterritus est, qui sequebatur
8 eum. ♀ Et expectauit septem diebus iuxta pla
citum Samuelis, & non venit Samuel in Gal
9 gala, dilapsusq; est populus ab eo. ♀ Ait ergo
Saul: Afferte mihi holocaustum, & pacifica.
10 Et obtulit holocaustum. ♀ Cumq; comples-
set offerens holocaustum, ecce Samuel ve-
niebat: & egressus est Saul obuiam ei, vt salu
11 taret eum. ♀ Locutusq; est ad eum Samuel:
Quid fecisti? Respōdit Saul: Quia vidi quòd
populus dilaberetur à me, & tu non vene-
ras iuxta placitos dies, porrò Philisthijm
12 congregati fuerant in Machmas: ♀ & dixi,
C Nunc descendent Philisthijm ad me in
Galgala, & faciem Domini non placaui. Ne
cessitate compulsus, obtuli holocaustum.
13 ♀ Dixitq; Samuel ad Saul: Stultè egisti, nec
custodisti mandata Domini Dei tui, quæ prę
cepit tibi. Quod si non fecisses, iam nunc
præparasset Dominus regnum tuum super
Act. 13. d 14 Israël in sempiternum, ♀ sed nequaquam re-
12. gnum tuū vltrà consurget. Quæsiuit Domi-
nus sibi virum iuxta cor suum: & præcepit
ei Dominus vt esset dux super populum tuū,
eo quòd non seruaueris quæ præcepit Domi
15 nus. ♀ Surrexit autem Samuel, & ascendit
de Galgalis in Gabaa Ben-iamin. -Et reliqui
populi ascenderunt post Saul obuiam popu-
lo, qui expugnabant eos, venientes de Gal-
gala in Gabaa, in colle Ben-iamin.` Et re- 6.
censuit Saul populum, qui inuenti fuerant
16 cum eo, quasi sexcentos viros: ♀ Et Saul &
Ionathas filius eius, populusque qui inuen-
tus fuerat cū eis, erat in Gabaa Ben-iamin:
porrò Philisthijm consederant in Machmas.
17 ♀ Et egressi sunt ad *prœliandum` de castris *prædandū
D Philisthinorū tres cunei. Vnus cuneus pge- 9.
18 bat contra viā Ephra ad terram-Sual. ♀ Porro
alius ingrediebat per viam Beth-horon. ter-
tius autem verterat se ad iter termini-in ter -6.
ra-Sabaa` imminentis valli Seboim contra
19 desertum. Porrò faber ferrarius non inue-
niebatur in omni terra-Israël. cauerāt enim
Philisthijm, ne fortè facerent Hebræi gladiū
20 aut lanceam. ♀ Descendebat ergo omnis Is-
raël ad Philisthijm vt exacueret vnusquis-
que vomerem suum, & ligonē, & securim * & * & triden
21 sarculum. ♀ Retusæ itaq; erant acies vomerū, tem.
& ligonum, & tridentum, & securium vs-
22 que ad stimulum corrigendum. ♀ Cumque
venisset dies prælij, non est inuentus ensis
& lancea in manu totius populi, qui erat cū
Saule & Ionatha, excepto Saul & Ionatha fi-
23 lio eius. ♀ Egressa est autem statio Phili-
sthijm, vt transcenderet in Machmas.

CAPVT XIIII.

1 ET accidit in quadam die vt dice
A ret Ionathas filius Saul ad ado
lescentem armigerum suum:
Veni & transeamus ad statio-
nem Philisthinorum, quæ est
trans locum illum. Patri autem suo hoc ip-
2 sum non indicauit. ♀ Porro Saul morabatur
in extrema parte Gabaa sub malogranato, q̄
erat in *agro Gabaa`: & erat populus cum *Magron
3 eo quasi sexcentorum virorum. ♀ Et A- 3.
chias filius Achitob fratris I-chabod filij
Phinees, ‖ qui ortus fuerat ex Heli sacerdo ‖Sup. 4. d. 8
te Domini in Silo, portabat Ephod. Sed &
4 populus ignorabat quò isset Ionathas. ♀ Erāt
autem inter ascensus, per quos nitebatur Io
nathas transire ad stationem Philisthinorū,
eminentes petræ ex vtraq; parte, & quasi in
modum dentium scopuli hinc inde prærup-
ti: nomen vni Boses, & nomen alteri Sene:
5 ♀ vnus scopulus prominens ad aquilonem ex
aduerso Machmas, & alter ad meridiem, cō-
6 tra Gabaa. ♀ Dixit autem Ionathas ad adole
B scentem armigerum suum: Veni transeamus
ad stationem incircūcisorum horum, si fortè
faciat Dominus pro nobis: qa non est Dño
difficile saluare vel in multis vel in paucis.
7 ♀ Dixitq; ei armiger suus: Fac omnia quę pla 1. Par. 14. c
cent animo tuo: perge quò cupis-&` ero tecū 12.
8 ubicunq; uolueris. ♀ Et ait Ionathas: Ecce -5.
nos transimus ad uiros istos Cumq; appa-
9 ruerimus eis, ♀ si taliter locuti fuerint ad
nos, Manete, donec ueniamus ad uos: stemus

10 in loco nſo, nec ascendamus ad eos : ¶ Si au-
tē dixerint : Ascendite ad nos, ascendamus ,
quia tradidit eos Dominus in manibus no-
*& 1. 11 stris. * hoc erit nobis signum . ¶ Apparuit
igitur vterque stationi Philisthinorum : di-
xeruntq; Philisthijm , En Hebræi egrediun-
tur de cauernis in quibus absconditi fuerāt.
12 ¶ Et locuti sunt viri de statione ad Ionathā ,
& ad armigerum eius , dixeruntq; : Ascēdite
ad nos, & ostendemus vobis rem. Et ait Iona
thas ad armigerū suum . Ascēdamus, sequere
me. tradidit enim Dñs eos in manus Israël .
13 ¶ Ascendit autem Ionathas manibus & pe-
C dibus reptans, & armiger eius post eum. Ita-
*quum vidissent faciem Ionathæ.
que * alij cadebant ante Ionathan , alios ar-
14 miger eius interficiebat sequens eum . ¶ Et
facta est plaga prima , qua percussit Iona-
thas & armiger eius , quasi viginti virorum
in media parte iugeris, quam par boū in die
15 arare consueuit . ¶ Et factum est miraculum
-10 in castris , -&' per agros : sed & omnis po-
pulus stationis eorum, qui ierant ad prædan-
'est terra I. dum , obstupuit , & conturbata 'sunt castra':
16 & accidit quasi miraculum à Deo . ¶ Et respe
xerunt speculatores Saul , qui erant in Ga-
baa Ben-iamin, & ecce multitudo prostrata ,
17 & huc illucq; diffugiens, ¶ Et ait Saul popu-
lo qui erat cum eo : Requirite & videte quis
abierit ex nobis . Cumq; requisissent, reper-
tum est non adesse Ionathan & armigerum
18 eius. ¶ Et ait Saul ad Achiam : Applica arcā
Domini. (Erat enim ibi arca Dei in die illa
19 cum filijs Israël.) ¶ Cumq; loqueretur Saul
ad sacerdotem , tumultus magnus exortus
est in castris Philisthinorum : crescebatque
paulatim, & clarius resonabat. Et ait Saul ad
20 sacerdotem: Contrahe manum tuam. ¶ Con
clamauit ergo Saul, & omnis populus q erat
cum eo, & venerunt vsq; ad locum certami-
nis: & ecce versus fuerat gladius vniuscuius-
que ad proximū suū, & cędes magna nimis'.
21 ¶ Sed & Hebræi q fuerant cū Philisthijm heri
& nudiustertius , ascenderantq; cum eis in
*& iji. castris, reuersi sunt vt essent cum Israël * qui
22 erant cum Saul & Ionatha . ¶ Omnes quo-
D que Israëlitæ qui se absconderant in monte
Ephráim , audientes quòd fugissent Phili-
-5. sthæi, sociauerūt se cū suis in prælio.-Et erāt
23 cum Saul quasi decem millia virorum'. ¶ Et
saluauit Dominus in die illa Israël. pugna āt
24 peruenit vsque ad Beth-áuen. ¶ Et viri Israël
sociati sunt sibi in die illa: adiurauit autem
Saul populum, dicens: Maledictus vir, qui co-
mederit panem vsq; ad vesperam , donec vl-
ciscar de inimicis' meis . Et non manducauit
25 vniuersus populus panem : ¶ omneq; terræ
vulgus venit in saltū , in quo erat mel super
26 faciem agri ¶ Ingressus est itaque populus
saltum, & apparuit fluens mel , nullusq; ap-
plicuit manū ad os suum : timebat enim po-
27 pulus iuramentum . ¶ Porro Ionathas non
audierat cū adiuraret pater eius populum,
extenditq; summitatem virgę, quā habebat
in manu, & intinxit in fauum mellis: & con-
uertit manum suam ad os suum, & illumina
28 ti sunt oculi eius . ¶ Respondensq; vnus de
populo ait : Iureiurādo cōstrinxit pater tuus
populum, dicens : Maledictus vir, qui come-
derit panem hodie (defecerat autem popu-
29 lus .) ¶ Dixitq; Ionathas : Turbauit pr̄ meus
E terram: vidistis ipsi quia illuminati sunt ocu
li mei, eo ꝙ gustauerim paululum de melle
30 isto : ¶ quanto magis si comedisset populus
de præda inimicorum suorum quam reperit?
nónne maior plaga facta fuisset in Phili-
31 sthijm ? ¶ Percusserunt ergo in die illa Phili-
sthæos à Machmis vsq; in Aialon . Defati-
32 gatus est autem populus nimis : ¶ & versus
ad prædam, tulit oues, & boues, & vitulos, &
mactauerunt in terra: comeditq; populus cū
33 sanguine. ¶ Nunciauerunt autem Sauli, dicē
tes, ꝙ populus peccasset Domino, comedens
cum sanguine . Qui ait : Præuaricati estis .
Voluite ad me iam nunc saxum grande.
34 ¶ Et dixit Saul : Dispergimini in vulgus , &
dicite eis , vt adducat ad me vnusquisque bo
uem suum & arietem , & occidite super
istud , & uescimini , & non peccabitis Do-
mino comedentes cum sanguine . Adduxit
itaque omnis populus unusquisque bouem
in manu sua vsque ad noctem : & occi-
35 derunt ibi . ¶ Aedificauit autem Saul altare
Domino : tuncq; primùm cœpit ædificare
36 altare Domino . ¶ Et dixit Saul : Irruamus
super Philisthæos nocte , & vastemus eos
vsque dum illucescat manè , nec relinqua-
F mus ex eis virum . Dixitque populus : Om-
ne quod bonum uidetur in oculis tuis , fac.
Et ait sacerdos : Accedamus huc ad Deum .
37 ¶ Et consuluit Saul Dominum, dicens: Num
persequar Philisthijm ? si trades eos in ma-
nus Israël ? Et non respondit ei in die illa.
38 ¶ Dixitque Saul : Applicate huc vniuersos
angulos populi : & scitote , & uidete per
39 quem acciderit peccatum hoc hodie . ¶ Vi-
uit Dominus saluator Israël , quia si per Io-
nathan filium meum factum est , absque re-
tractatione morietur . Ad quod nullus con-
40 tradixit ei de omni populo . ¶ Et ait ad vni-
uersum Israël : Separamini uos in partem
vnam, & ego cum Ionatha filio meo ero in
parte altera . Responditque populus ad
Saul : Quod bonum tibi videtur in oculis
41 tuis , fac. ¶ Et dixit Saul ad Dominum
Deum Israël: -Domine Deus Israël , da indi- -4.
cium , quid est quòd non responderis serno
tuo hodie. Si in me, aut in Ionatha filio meo
est iniquitas hæc , da ostensionem : aut si
hæc iniquitas est in populo tuo', da sanctitatē .
Et deprehensus est Ionathas & Saul, populus
42 āt exiuit. ¶ Et ait Saul : Mittite sortē inter me
& inter Ionathan filium meū . Et captus est
43 Ionathas. ¶ Dixit autē Saul ad Ionathan: In-
dica mihi quid feceris . Et indicauit ei Iona-
thas, & ait: Gustans gustaui in summitate vir
gæ, quæ erat in manu mea, paululum mellis ,
44 & ecce ego morior. ¶ Et ait Saul : Hæc faciat
G mihi Deus , & hæc addat, quia morte morię-
45 ris Ionatha . ¶ Dixitq; populus ad Saul : Er-
gòne Ionathas morietur , qui fecit salutem
hanc magnam in Israël ? hoc nefas est : vi-
uit Dominus , si ceciderit capillus de capi-

te eius

te eius in terram, quia cum Deo operatus est
hodie. Liberauit ergo populus Ionathan,
46 vt non moreretur. ¶ Recessitque Saul, nec
persecutus est Philisthiim: porro Philisthiim
47 abierunt in loca sua. ¶ Et Saul confir-
mato regno super Israël, pugnabat per cir-
cuitum aduersum omnes inimicos eius,
contra Moab, & filios Ammon, & Edom,
& reges Soba, & Philisthæos: & quocun-
48 que se verterat, superabat. ¶ Congrega-
toque exercitu percussit Amalec, & eruit
49 Israël de manu vastatorum eius. ¶ Fue-
runt autem filij Saul, Ionathas, & Iesui, &
Melchi-sua: & nomina duarum filiarum
eius, nomen primogenitæ Merob, & no-
50 men minoris Michol. ¶ Et nomen vxoris
Saul, Achinoam filia Achimaas: & nomen
principis militiæ eius Abner, filius Ner,
51 patruelis Saul. ¶ Porrò Cis fuit pater Saul,
52 & Ner pater Abner, filius Abiel. ¶ Erat au- 1.Par.8.a 33.
tem bellum potens aduersum Philisthæos
omnibus diebus Saul. Nam quemcunque
viderat Saul virum fortem, & aptum ad
prælium, sociabat eum sibi.

CAPVT XV.

1 A ET dixit Samuel ad Saul: Me mi
sit Dominus, vt vngerē te in re
gē sup populū eius Israël: nunc
2 ergo audi vocē Domini: ¶ Hæc
dicit Dominus exercituum: Re
censui quęcumq; fecit Amalec Israëli, ‖ quō ‖Exo.17.b 8.
restitit ei in via cùm ascenderet de Aegy-
3 pto. ¶ Nūc ergo vade, & percute Amalec, &
demolire vniuersa eius: nō parcas ei ·& nō .5.
cōcupiscas ex rebus ipsius aliquid:sed inter-
fice a viro vsq; ad mulierem, & paruulum at
que lactantem, bouem, & ouem, camelum,
4 & asinum. ¶ Præcepit itaq; Saul populo, & re
censuit eos quasi agnos, ducenta millia pedi-
5 tum, & decem millia virorum Iuda. ¶ Cum-
que venisset Saul vsque ad ciuitatē Amalec,
6 tetendit insidias in torrente. ¶ Dixitq; Saul
B Cinæo: Abite, recedite, atq; discedite ab A-
malec, ne forte inuoluam te cū eo. tu enim
fecisti misericordiam cum omnibus filijs Is-
raël, cùm ascenderent de Aegypto. Et reces-
7 sit Cinæus de medio Amalec. ¶ Percussitque
Saul Amalec ab Heuila, donec venias ad Sur,
8 quæ est è regione Aegypti. ¶ Et apprehendit
Agag regem Amalec viuum, omne autem
9 vulgus interfecit in ore gladij. ¶ Et pepercit
Saul & populus, Agag, & optimis gregibus
ouiū & armentorum, & vestibus, & arietibus
& vniuersis quæ pulchra erant, nec volue-
C runt disperdere ea: quicquid verò vile fuit &
10 reprobum, hoc demoliti sunt. ¶ Factum est
autem verbum Domini ad Samuel, dicens:
11 ¶ Pœnitet me quòd constituerim Saul regē:
quia dereliquit me, & verba mea opere non
impleuit. Contristatusq; est Samuel, & clama
12 uit ad Dñm tota nocte. ¶ Cùmq; de nocte sur
rexisset Samuel, vt iret ad Saul, manè nuncia-
tum est Samueli, eo q venisset Saul in Car-
melum, & erexisset sibi fornicē triumphalē,
& reuersus transisset: descendissetq; in Gal
gala, ·Venit ergo Samuel ad Saul, & Saul .5.
offerebat holocaustum Domino de initijs
13 prædarū quæ attulerat ex Amalec`. ¶ Et cùm
venisset Samuel ad Saul, dixit ei Saul: Bene
dictus tu à Domino, impleui verbum Domi-
14 ni. ¶ Dixitq; Samuel: Et quæ est hæc vox
D gregum quæ resonat in auribus meis, & ar-
15 mentorum quam ego audio? ¶ Et ait Saul:
De Amalec adduxerunt ea: pepercit enim po
pulus melioribus ouibus & armentis vt im-
molarentur Domino Deo tuo: reliqua verò
16 occidimus. ¶ Ait autem Samuel ad Saul: Sine
me, & indicabo tibi quę locutus sit Dominus
17 ad me nocte. Dixitque ei: Loquere. ¶ Et ait
Samuel: ‖ Nonne cum paruulus esses in ocu ‖Sup.13.a 1.
lis tuis caput in tribubus Israël factus es?
18 vnxitq; te Dominus in regē super Israël, ¶ &
misit te Dominus in viam, & ait: Vade, & in-
terfice peccatores Amalec, & pugnabis con
19 tra eos vsq; ad internecionē eorū? ¶ Quare
ergo nō audisti vocē Dñi: sed versus ad præ-
20 dam es, & fecisti malum in oculis Dñi? ¶ Et
ait Saul ad Samuelem: Imò audiui vocem
E Dñi, & ambulaui in via p quā misit me Dñs,
& adduxi Agag regē Amalec, & Amalec in-
21 terfeci. ¶ Tulit aūt de præda populus oues &
boues primitias eorū q cęsa sunt, vt immolet
22 Domino Deo ·suo` in Galgalis. ¶ Et ait Sa- ·tuo 5.
muel: Nunquid vult Dñs holocausta & victi
mas, & non potius vt obediatur voci Dñi? Eccles.4.d 17.
MELIOR EST ENIM OBEDIEN-
TIA QVAM VICTIMAE; & auscul- Osee.6.c.7. Matth.9.b 13.& 12.a.7.
tare magis quàm offerre adipem arietum.
23 ¶ qm quasi peccatum ariolandi est, repugna-
re: & quasi scelus idololatriæ, nolle ac-
quiescere. Pro eo ergo quod abiecisti sermo-
nem Domini, abiecit te ·Dominus` ne sis .5.
24 rex. ¶ Dixitque Saul ad Samuelem: Peccaui,
quia præuaricatus sum sermonem Domini,
& verba tua, timens populum, & obediens
25 voci eorum. ¶ Sed nunc porta quæso, peccatū
meum, & reuertere mecum vt adorem Do-
26 minum. ¶ Et ait Samuel ad Saul: Non reuer-
F tar tecum, quia proiecisti sermonem Domi-
ni, & proiecit te Dominus ne sis rex super
27 Israël. ¶ Et conuersus est Samuel vt abiret:
ille autē apprehendit summitatē pallij eius,
28 quæ & scissa est. ¶ Et ait ad eum Samuel: Sci- Infr.28.c 17.
dit Dominus regnum Israël à te hodie, tradi-
29 dit illud proximo tuo meliori te. ¶ Porro
triumphator in Israël non parcet, & pœni-
tudine non flectetur: neque enim homo est
30 vt agat pœnitentiam. ¶ At ille ait: Peccaui:
sed nunc honora me coram senioribus popu
li mei & coram Israël, & reuertere mecum,
31 vt adorem Dominum Deum tuum. ¶ Reuer
G sus ergo Samuel, secutus est Saulem: & ado-
32 rauit Saul Dominum. ¶ Dixitq; Samuel:
Adducite ad me Agag regē Amalec. Et obla-
tus est ei Agag ·pinguissimus ·tremens.` Et di .4.
33 xit Agag: Siccine separat amara mors? ¶ Et
ait Samuel: Sicut fecit absque liberis mulie-
res gladius tuus, sic absque liberis erit inter
mulieres mater tua. Et in frusta concidit eū
34 Samuel coram Domino in Galgalis. ¶ Abijt
autem Samuel in Ramátha. Saul verò ascen
dit in domum suam in Gabaa. * & non vidit * Saulu 1.

15 Samuel vltrà Saul vſque ad diem mortis ſuę:
verunramen lugebat Samuel Saulem, quo-
niam Dominum pœnitebat quòd cõſtituiſ-
ſet regem Saul ſuper Iſraël.

CAPVT XVI.

1 DIXITQVE Dñs ad Samuelē:
A Vſquequo tu luges Saul, cùm
ego proiecerim eum ne regnet
ſuper Iſraël? imple cornu tuum
oleo,& ueni, vt mittam te ad
Iſai Beth-lehemitem: prouidi enim in filijs
Infr.17.b 2.
2 eius mihi regem. ℣ Et ait Samuel: Quomodo
vadam? audiet enim Saul, & interficiet me.
Et ait Dominus: Vitulum de armento tolles
in manu tua, & dices: Ad immolandum Do
3 mino veni. ℣ Et vocabis Iſai ad victimam, &
ego oſtendam tibi quid facias, & vnges quē-
4 cunque mōſtrauero tibi. ℣ Fecit ergo Samuel
ſicut locutus eſt ei Dominus. Venitque in
Beth-lēhē. & admirati ſunt ſeniores ciuita-
B tis, occurrētes ei, dixeruntq́; : Pacificusne eſt
5 ingreſſus tuus? ℣ Et ait: Pacificus: ad immo-
landum Domino veni: ſanctificamini, & ve-
nite mecum vt immolem. Sanctificauit er-
go Iſai & filios eius, & vocauit eos ad ſacrifi-
6 cium. ℣ Cumq́ue ingreſſi eſſent, vidit Eliab,
& ait: Num corā Domino eſt Chriſtus eius?
7 ℣ Et dixit Dominus ad Samuelem: Ne reſpi-
cias vultum eius, neque altitudinem ſtaturæ
eius: quoniam abieci eum, nec iuxta intuitū
hominis ego iudico: homo enim videt ea quę
Pſalm.7.a 10.
8 parent, Dominus autem intuetur cor. ℣ Et
vocauit Iſai Abinadab, & adduxit eum co-
ram Samuele. Qui dixit: Nec hunc ele-
9 git Dominus. ℣ Adduxit autē Iſai Samma, de
quo ait: Etiam hunc non elegit Dominus.
10 ℣ Adduxit itaq́; Iſai ſeptem filios ſuos corā
Samuele, & ait Samuel ad Iſai: Non elegit
11 Dominus ex iſtis. ℣ Dixitq́; Samuel ad Iſai:
Nunquid iam completi ſunt filij? Qui re-
ſpondit: Adhuc reliquus eſt paruulus & pa-
C ſcit oues. Et ait Samuel ad Iſai: Mitte, & ad-
duc eum: nec enim diſcūbemus priuſquam
12 hûc ille veniat. ℣ Miſit ergo, & adduxit eū.
Erat autem rufus, & pulcher aſpectu, deco-
raq́; facie: & ait Dominus: Surge, & vnge
13 eum; ipſe eſt enim. ℣ Tulit ergo Samuel cor
nu olei: & vnxit eum in medio fratrum eius
1.Reg.7.b 8.
& ‡ directus eſt Spiritus Domini a die illa
Pſal. 17.d 44. 88.c. 22.
in Dauid, & deinceps: ſurgēsq́; Samuel, abijt
Act.7.f.45 13.d.24.
14 in Ramátha. ℣ Spiritus autē Domini receſ-
ſit à Saul, & exagitabat eū ſpiritus nequam,
15 à Domino. ℣ Dixeruntq́; ſerui Saul ad eum:
16 Ecce ſpiritus Dei malus exagitat te. ℣ Iubeat
* rex.
Dñs nr,* & ſerui tui, qui corā te ſunt, q̄rent
hoīem ſciētē pſallere cithara, ut qñ arripue-
rit te ſpūs Dñi malus, pſallat manu ſua, & le-
17 uius feras. ℣ Et ait Saul ad ſeruos ſuos, Pro-
uidete ergo mihi aliquē bene pſallentē, & ad-
18 ducite eum ad me. ℣ Et reſpondens vnus de
D pueris, ait: Ecce vidi filiū Iſai Beth-lehemi-
tem ſcientem pſallere, & fortiſſimum robo-
re, & virum bellicoſum, & prudentem in ver
bis, & virum pulchrum: & Dominus eſt cum
19 eo. ℣ Miſit ergo Saul nuncios ad Iſai di-
cens: Mitte ad me Dauid filium *tuū, qui eſt
20 in paſcuis. ℣ Tulit itaq́; Iſai aſinum plenum
panibus, & lagenam vini, & hœdum de ca-
pris vnum, & miſit per manum Dauid filij
21 ſui, Sauli. ℣ Et venit Dauid ad Saul, & ſtetit
corā eo: at ille dilexit eū nimis, & factus eſt
22 eius armiger. ℣ Miſitq́ue Saul ad Iſai, dicēs:
Stet Dauid in conſpectu meo: inuenit enim
23 gratiam in oculis meis. ℣ Igitur quandocun
que ſpiritus *Domini malus arripiebat Saul, *Dei arripiebat 3.
Dauid tollebat citharam, & percutiebat ma-
nu ſua, & refocillabatur Saul, & leuius habe-
bat. recedebat enim ab eo ſpiritus malus.

CAPVT XVII.

1 CONGREGANTES autē Philiſthijm
A agmina ſua in prælium, conuene
runt in Socho Iudæ: & caſtra-
metati ſunt inter Socho & Aze
2 ca in finibus Dommim. ℣ Porro
Saul & filij Iſraël congregati venerunt in
Vallem-terebinthi, & direxerunt aciem ad
3 pugnandum contra Philiſthijm. ℣ Et Phili-
ſthijm ſtabant ſuper montem ex parte hac,
& Iſraël ſtabat ſupra montem ex altera par-
4 te: vallisq́; erat inter eos. ℣ Et egreſſus eſt
vir ſpurius de caſtris Philiſthinorum, nomine
Goliath, de Geth, altitudinis ſex cubitorum
5 & palmi: ℣ & caſſis ærea ſuper caput eius,
& lorica hamata induebatur. porrò pondus
loricæ eius, quinque millia ſiclorum æris
6 erat: ℣ & ocreas æreas habebat in cruribus:
7 & clypeus æreus tegebat humeros eius. ℣ ha-
ſtile autem haſtæ eius erat quaſi liciatorium
texentium. ipſum autem ferrum haſtæ eius
ſexcentos ſiclos habebat ferri: & armiger
8 eius antecedebat eum. ℣ Stansq́; clamabat
aduerſum phalangas Iſraël, & dicebat eis:
Quare veniſtis parati ad prælium? Nunquid
ego non ſum Philiſthæus, & vos ſerui Saul?
Eligite ex uobis virum, & deſcendat ad
9 ſingulare certamen. ℣ Si quiuerit pugnare
B mecum, & percuſſerit me, erimus vobis ſer-
ui: ſi autem ego præualuero, & percuſſero
10 eum, vos ſerui eritis, & ſeruietis nobis. ℣ Et
aiebat Philiſthæus: Ego exprobraui agmini-
bus Iſraël hodie, Date mihi virum, & ineat
11 mecum ſingulare certamen. ℣ Audiens autē
Saul, & omnes Iſraëlitæ ſermones Philiſthæi
huiuſcemodi, ſtupebant, & metuebant ni-
12 mis. ℣ Dauid autem erat filius viri Ephra-
thæi, de quo ‡ ſupra dictum eſt de Beth-lēhē ‡ Sup.16.a 1.
Iuda, cui nomen erat Iſai, qui habebat octo
filios, & erat uir in diebus Saul ſenex, &
13 grandæuus inter uiros. ℣ Abierunt autem
tres filij eius maiores poſt Saul in prælium:
& nomina trium filiorum eius, qui perre-
xerunt ad bellum, Eliab primogenitus, & ſe-
cundus Abinadab, tertius quoque Samma.
14 ℣ Dauid aūt erat minimus. Tribus ergo ma-
15 ioribus ſecutis Saulem, ℣ abijt Dauid, & re-
uerſus eſt à Saul, vt paſceret gregem patris
16 ſui in Beth-lēhem. ℣ Procedebat uero Phi-
liſthæus manè & ueſpere, & ſtabat quadra-
17 ginta diebus. ℣ Dixit autem Iſai ad Dauid fi

C tru tuum: Accipe fratribus tuis ephi polentæ,
18 ¶ & decem panes istos, & curre in castra ad
fratres tuos: & decem formellas casei has de
feres ad tribunum: & fratres tuos visitabis, si
rectè agant: & cum quibus ordinati sunt,
19 disce. ¶ Saul autem, & illi, & omnes filij If-
raël in Valle-terebinthi-pugnabant aduer-
20 sum Philisthijm. ¶ Surrexit itaq; Dauid ma-
nè, & commendauit gregem custodi: &
onustus, abijt, sicut præceperat ei Isai. Et ve
nit ad locum Magala, & ad exercitum, qui
egressus ad pugnam vociferatus erat in cer-
21 tamine. ¶ Direxerat enim aciem Israël, sed
& Philisthijm ex aduerso fuerāt præparati.
22 ¶ Derelinquens ergo Dauid vasa quæ attule
rat, sub manu custodis ad sarcinas, cucurrit
ad locum certaminis, & interrogabat si oia
23 rectè agerētur erga fratres suos. ¶ Cūq; ad-
huc ille loqueretur eis, apparuit uir ille spu
rius ascendens, Goliath nomine, Philisthæus
de Geth, de castris Philisthinorum: & lo-
quente eo hæc eadem uerba audiuit Dauid.
24 ¶ Omnes autem Israëlitæ, cùm uidissent ui-
rum, fugerunt à facie eius, timētes eum ual-
25 de. ¶ Et dixit unus quispiam de Israël: Num
uidistis uirum hunc qui ascendit? ad expro-
brandum enim Israëli, ascendit. Virum ergo
qui percusserit eum, ditabit rex diuitijs ma-
gnis, & filiā suam dabit ei, & domum pris
26 eius faciet absq; tributo in Israël. ¶ Et ait Da
uid ad uiros qui stabant secum, dicēs: Quid
D dabitur uiro, qui pcusserit Philisthæū hunc,
& tulerit opprobriū de Israël? quis est enim
hic Philistheus incircūcisus qui exprobrauit
27 acies Dei uiuentis? ¶ Referebat autē ei po-
pulus eundem sermonem, dicens: Hæc da-
28 būtur uiro q percusserit eum. ¶ Quòd cum au
disset Eliab, frater eius maior, loquēte eo cū
alijs, iratus est contra Dauid, & ait: Quare
uenisti, & quare dereliquisti pauculas oues
illas in deserto? ego noui superbiā tuam, &
nequitiā cordis tui: quia ut uideres prælium,
29 descendisti. ¶ Et dixit Dauid: Quid feci?
30 nunquid non uerbum est? ¶ Et declinauit
paululum ab eo ad alium: dixitq; eundem
sermonem. Et respondit ei populus verbum,
31 sicut prius. ¶ Audita sunt autem uerba, quæ
locutus est Dauid, & annunciata in con-
32 spectu Saul. ¶ Ad quem cùm fuisset addu-
ctus, locutus est ei: Non concidat cor cuius-
quam in eo. ego seruus tuus uadam, & pu-
33 gnabo aduersus Philisthæum. ¶ Et ait Sau. ad
Dauid: Non uales resistere Philisthæo isti,
E nec pugnare aduersus eum: quia puer es, hic
autem uir bellator est ab adolescentia sua.
34 ¶ ‖ Dixitq; Dauid ad Saul: Pascebat seruus ‖ Eccl.47.4. 3.
tuus patris sui gregē, & ueniebat leo uel ur-
35 sus, & tollebat arietē de medio gregis: ¶ & p
sequebar eos, & percutiebam, eruebamq; de
ore eorū, & illi cōsurgebant aduersum me,
& apprehendebam mentum eorum, & suffo
36 cabam, interficiebamq; eos. ¶ Nam & leo-
nem & ursum interfeci ego seruus tuus: erit
igitur & Philisthæus hic incircuncisus, quasi
unus ex eis. -Nunc uadam & auferam oppro -1.
brium populi: quoniam quis est iste Phili-
sthæus incircuncisus, 'qui' ausus est maledi 'quia s.
37 cere exercitui Dei uiuētis? ¶ Et ait Dauid: Do
minus qui eripuit me de manu leonis, & de
manu ursi, ipse me liberabit de manu Phili-
sthæi huius. Dixit autem Saul ad Dauid: Va-
38 de, & Dominus tecum sit. ¶ Et induit Saul
Dauid uestimentis suis, & imposuit galeam
æream super caput eius, & uestiuit eum lori-
39 ca. ¶ Accinctus ergo Dauid gladio eius super
uestem suā, cœpit tentare si armatus posset
incedere: non enim habebat cōsuetudinem.
Dixitque Dauid ad Saul: Non possum sic in-
cedere, quia nō usum habeo. Et deposuit ea,
40 ¶ & tulit baculum suum quem semper habe
bat in manibus: & elegit sibi quinque lim-
pidissimos lapides de torrente, & misit eos
in peram pastoralem quam habebat secum:
& fundam manu tulit: & processit aduersum
41 Philisthæum. ¶ Ibat autem Philisthæus in-
cedens & appropinquans aduersum Dauid,
42 & armiger eius ante eum. ¶ Cumq; inspe-
F xisset Philisthæus, & uidisset Dauid, despe-
xit eum. Erat autem adolescens rufus, & pul
43 cher aspectu. ¶ Et dixit Philisthæus ad Da-
uid: Nunquid ego canis sum, quod uenis ad
me cum baculo? Et maledixit Philisthæus
44 Dauid in dijs suis: ¶ dixitq; ad Dauid: Veni
ad me, & dabo carnes tuas uolatilibus cœli
45 & bestijs terræ. ¶ Dixit autem Dauid ad Phi
listhæum: Tu uenis ad me cum gladio & ha-
sta, & clypeo: ego autem uenio ad te in no-
mine Domini exercituū, Dei agminū Israël,
46 quibus exprobrasti hodie: & dabit te Domi
nus in manu mea, & percutiam te, & aufe-
ram caput tuum à te: & dabo cadauera ca-
strorum Philisthiim hodie uolatilibus cœ-
li, & bestijs terræ: ut sciat omnis terra, quia
47 est Deus in Israël. ¶ Et nouerit uniuersa ec-
clesia hæc, quia non in gladio, nec in hasta
saluat Dominus ipsius enim est bellum, &
48 tradet uos in manus nostras: ¶ Cum ergo sur
rexisset Philisthæus, & ueniret, & appropin-
quaret contra Dauid, festinauit Dauid, & cu-
49 currit ad pugnam ex aduerso Philisthæi. ¶ Et
G misit manum suam in peram, tulitq; unum
lapidem, & funda iecit, & -circunducens' -s.
percussit Philisthæum in fronte: & infi-
xus est lapis in fronte eius, & cecidit in fa-
50 ciem suam super terram. ¶ ‖ Præualuitque ‖ 1.Mac.4.
Dauid aduersum Philisthæum in funda & la d.38.
pide, percussumque Philisthæum interfecit.
Cumq; gladium non haberet in manu Da-
51 uid, ¶ cucurrit, & stetit super Philisthæum
& tulit gladium eius, & eduxit eum de ua-
gina sua: & interfecit eum, præciditq; ca-
put eius. Videntes autem Philisthijm, q mor-
tuus esset fortissimus eorum, fugerunt.
52 ¶ Et consurgentes uiri Israël & Iuda, uo-
ciferati sunt, & persecuti sunt Philisthæos
usque dum uenirent in uallem, & usque ad
portas Acca on: cecideruntque uulnera-
ti de Philisthijm in uia Saraim, * usque ad * &
53 Geth, & usq; ad Accaron. ¶ Et reuertentes fi
lij Israël postquam persecuti fuerant Phili-
54 sthæos, inuaserunt castra eorum. ¶ Assumens
autē Dauid caput Philisthæi, attulit illud in

Ierusalem: arma verò eius posuit in taberna-
55 culo suo. Eo autem tempore quo viderat Saul
Dauid egredientem contra Philisthæum, ait
ad Abner principem militiæ: De qua stirpe
descendit hic adolescens *? Dixitq; Abner: *A. ner io.
56 Viuit anima tua, rex, si noui. Et ait rex: In-
57 terroga tu, cuius filius sit iste puer. Cumq;
egressus esset Dauid, percusso Philisthæo, tu-
lit eum Abner, & introduxit coram Saule, ca-
58 put Philisthæi habentē in manu sua. Et ait
ad eum Saul: De qua progenie es, ô adole-
scens? Dixitque Dauid: Filius serui tui Isai
Beth-lehemitæ ego sum.

CAPVT XVIII.

1 ET factum est cùm complesset lo-
A qui ad Saul, anima Ionathæ con-
glutinata est animæ Dauid, & di-
lexit eum Ionathas quasi ani-
2 mam suam. Tulitq; eum Saul
in die illa, & non concessit ei, vt reuerteretur
3 in domum patris sui. Inierunt autem Da-
uid, & Ionathas fœdus: diligebat enim eum
4 quasi animam suam. Nam expoliauit se
Ionathas tunica qua erat indutus, & dedit
eā Dauid, & reliqua vestimenta sua vsq; ad
gladium & arcum suum, & vsq; ad baltheū.
5 Egrediebatur quoq; Dauid ad omnia quæ-
B cunque misisset eum Saul, & prudēter se age
bat: posuitq; eum Saul super viros belli, &
acceptus erat in oculis vniuersi populi, ma-
6 ximeq; in conspectu famulorum Saul. Por-
rò cùm reuerteretur percusso Philisthæo Da-
uid, & ferret caput eius in Ierusalem, egres-
sæ sunt mulieres de vniuersis vrbibus Israël,
cantantes, chorosque ducentes in occursum
Saul regis, in tympanis lætitiæ, & in sistris.
7 Et præcinebant mulieres ludentes, atque
dicentes: Percussit Saul mille, & Dauid decē
8 millia. Iratus est autem Saul nimis, & di-
splicuit in oculis eius sermo iste: dixitque:
Dederunt Dauid decem millia, & mihi mille
C dederunt: quid ei superest, nisi solum regnū?
9 Non rectis ergo oculis Saul aspiciebat Da-
10 uid à die illa, & deinceps. Post diem autem
alteram, inuasit spiritus Dei malus Saul, &
prophetabat in medio domus suæ. Dauid au-
tem psallebat manu sua, sicut per singulos
11 dies. Tenebatque Saul lanceam, & misit
eam, putans quòd configere posset Dauid cum
pariete: & declinauit Dauid à facie eius se-
12 cundò. Et timuit Saul Dauid, eo quòd Domi-
13 nus esset cum eo, & à se recessisset. Amouit
ergo eum Saul à se, & fecit eum tribunum
super mille viros, & egrediebatur, & intra-
14 bat in cōspectu populi. In omnibus quoq;
D viis suis Dauid prudenter agebat, & Domi-
15 nus erat cū eo. Vidit itaque Saul quòd prudēs
16 esset nimis, & cœpit cauere eum. Omnis
autem Israël & Iuda diligebat Dauid: ipse
enim ingrediebatur, & egrediebatur ante
17 eos. Dixitq; Saul ad Dauid: Ecce filia mea
maior Merob ipsam dabo tibi vxorem, tan-
tùmodo esto vir fortis, & præliare bella Do-
mini. Saul autem reputabat dicens: Non sit
manus mea ᵇin eo, sed sit super eum manus ᵇin eum I.
18 Philisthinorum. Ait autem Dauid ad Saul:
E Quis ego sum, aut quæ est vita mea, aut co-
gnatio patris mei in Israël, vt fiam gener re-
19 gis? Factum est autem tempus cùm deberet
dari Merob filia Saul, Dauid, data est Ha-
20 drieli Molathitæ vxor. ᵇDilexit autem Da- ᵇDilexit
uid Michol filiam Saul alteram. Et nuncia- autē Mi-
21 tum est Saul, & placuit ei. Dixitque Saul: chol filia
Dabo eam illi, vt fiat ei in scandalum, & sit Saul alte-
super eum manus Philisthinorum. Dixitque ra Dauid.
Saul ad Dauid: In duabus rebus gener meus S.
22 eris hodie. Et mandauit Saul seruis suis:
Loquimini ad Dauid clam me, dicentes: Ec-
ce places regi, & omnes serui eius diligunt
23 te. Nunc ergo esto gener regis. Et locuti
sunt serui Saul in auribus Dauid omnia ver-
ba hæc. & ait Dauid: Num parum videtur vo-
bis generum esse regis? ego autem sum vir
24 pauper & tenuis. Et renunciauerunt serui
Saul, dicentes: Huiuscemodi verba locutus
25 est Dauid. Dixit autem Saul: Sic loquimi-
F ni ad Dauid: Non habet rex sponsalia neces-
se, nisi tantùm centum præputia Philistino-
rum, vt fiat vltio de inimicis regis. Porrò
Saul cogitabat tradere Dauid in manus Phi-
26 listhinotum. Cumque renunciassent ser-
ui eius Dauid verba quæ dixerat Saul, pla-
cuit sermo in oculis Dauid, vt fieret gener
27 regis. Et post paucos dies surgens Dauid,
abiit * cum viris qui sub eo erant. Et per- *In Acca
cussit ex Philisthiim ducentos viros, & attu- ron.
lit eorum præputia, & annumerauit ea regi,
vt esset gener eius. Dedit itaque Saul ei Mi-
28 chol filiam suam, vxorem. Et vidit Saul, &
intellexit quòd Dominus esset cum Dauid.
29 Michol autem filia Saul diligebat eum. Et
Saul magis cœpit timere Dauid: factusq; est
30 Saul inimicus Dauid cunctis diebus. Et
egressi sunt principes Philisthinorum. à prin-
cipio autem egressionis eorum prudentius
se gerebat Dauid, quam omnes serui Saul, &
celebre factum est nomen eius nimis.

CAPVT XIX.

1 LOCVTVS est autem Saul ad
A Ionathan filiū suum, & ad om-
nes seruos suos, vt occiderent
Dauid. Porro Ionathas filius
2 Saul diligebat Dauid valde. Et
indicauit Ionathas Dauid, dicens: Quærit
Saul pater meus occidere te: quapropter ob-
serua te quæso manè, & manebis clam, &
3 absconderis. Ego autem egrediens stabo
iuxta patrem meum in agro, vbicunque ᵇfue- ᵇfuerit S.
rit: & ego loquar de te ad patrem meum: &
4 quodcunque videro, nunciabo tibi. Locu-
tus est ergo Ionathas de Dauid bona ad Saul
patrem suum: dixitque ad eum: Ne ᵇpecces ᵇpeccet rex
rex in seruum tuum Dauid: quia non pecca- in seruum
uit tibi, & opera eius bona sunt tibi valde. suum I.
5 Et posuit animam suā in manu tua, & per-
cussit Philisthæum, & fecit Dominus salutem
magnam vniuerso Israëli. vidisti, & lætatus
es. Quare ergo peccas in sanguine innoxio,

6 interficiẽs Dauid,qui eſt abſq; culpa? ¶ Quod
cum audiſſet Saul, placatus voce Ionathæ,iu
rauit: Viuit Dominus, quia non occidetur.
7 ¶ Vocauit itaq; Ionathas Dauid,& indicauit
B ei omnia verba hæc: & introduxit Ionathas
Dauid ad Saul, & fuit ante eum ſicut fuerat
8 heri & nudiuſtertius. ¶ Motum eſt autẽ rur-
ſum bellum: & egreſſus Dauid,pugnauit ad-
uerſum Philiſthiim, percuſſitque eos plaga
9 magna. Et fugerunt a facie eius. ¶ Et factus
eſt ſpiritus Domini malus in Saul: ſedebat
autem in domo ſua,& tenebat lanceam:por
10 rò Dauid pſallebat manu ſua. ¶ Nilusq; eſt
Saul configere Dauid lancea in pariete, & de
clinauit Dauid à facie Saul: lancea aũt caſ-
ſo vulnere perlata eſt in parietem, & Dauid
11 fugit, & ſaluatus eſt noƈte illa. ¶ Miſit ergo
* noƈte. Saul ſatellites ſuos * in domum Dauid vt cu
ſtodirent eum, & interficeretur manè. Quod
cùm annunciaſſet Dauid Michol vxor ſua,di
cens: Niſi ſaluaueris te noƈte hac, cras mo-
12 riêris: ¶ depoſuit eum per feneſtram: porrò
13 ille abiit & aufugit,atque ſaluatus eſt. ¶ Tu-
C lit autem Michol ſtatuam, & poſuit eam ſu-
per leƈtum, & pellem piloſam caprarum po-
ſuit ad caput eius, & operuit eam veſtimen-
14 tis. ¶ Miſit autem Saul apparitores, qui ra-
perent Dauid: & reſponſum eſt quod ægrota
15 ret. ¶ Rurſumq; miſit Saul nuncios vt vide-
rent Dauid, dicens: Afferte eum ad me in le-
16 ƈto, vt occidatur. ¶ Cumq; veniſſent nuncij,
inuentum eſt ſimulachrum ſuper leƈtum, &
17 pelles caprarum ad caput eius. ¶ Dixitque
Saul ad Michol: Quare ſic illuſiſti mihi, &
dimiſiſti inimicum meum vt fugeret? Et re-
ſpõdit Michol ad Saul: Quia ipſe locutus eſt
* dicens. mihi *, Dimitte me, alioquin interficiam te.
18 ¶ Dauid autem fugiens,ſaluatus eſt,& venit
ad Samuel in Ramatha, & nunciauit ei om-
nia quæ fecerat ſibi Saul: & abierunt ipſe &
19 Samuel,& morati ſunt in Naioth. ¶ Nuncia-
tum eſt autem Sauli à dicentibus, Ecce Da-
20 uid in Naioth in Ramátha. ¶ Miſit ergo Saul
D liƈtores,vt raperẽt Dauid: qui cùm vidiſſent
cuneum prophetarum vaticinantium, & Sa-
muelem ſtantem ſuper eos, factus eſt etiam
ª ſuper nun cios Saul ſ. Spiritus Domini ªin illis', & prophetate cœ
21 perunt etiam ipſi. ¶ Quod cùm nunciatum
eſſet Sauli, miſit & alios nuncios: prophe-
tauerunt autem & illi. Et rurſum miſit
Saul tertios nuncios, qui & ipſi propheta-
-3. 22 uerunt. -Et iratus iracundia Saul' ¶ abiit
etiam ipſe in Ramátha, & venit vſque ad ci-
ſternam magnam, quæ eſt in Socho, & inter-
rogauit & dixit: In quo loco ſunt Samuel &
Dauid? Diƈtumq; eſt ei: Ecce in Naioth ſunt
23 in Ramátha. ¶ Et abiit in Naioth in Ra-
matha, & factus eſt etiam ſuper eum Spiri-
tus Domini, & ambulabat ingrediẽs,& pro-
phetabat vſquedum veniret in Naioth in
24 Ramátha. ¶ Et expoliauit etiam ipſe ſe ve-
ſtimentis ſuis, & prophetauit cum cæteris co
ram Samuele, & cecinit nudus tota die illa
§ Sup.10.c. 12. & noƈte. Vnde & exiuit prouerbium § Num
& Saul inter prophetas?

CAPVT XX.

1 FVGIT autem Dauid de Naioth
A quæ eſt in Ramatha,veniensque
locutus eſt corã Ionatha: Quid
feci? quæ eſt iniquitas, mea, &
quod peccatum meum in patrẽ
2 tuum,quia quærit animam meã? ¶ Qui dixit
ei: Abſit. non moriêris: neq; enim faciet pa
ter meus quicquã grãde vel paruũ, niſi prius
indicauerit mihi: hunc ergo celauit me pater
meus ſermonem tantummodo? nequaquam
3 erit iſtud. ¶ Et iurauit rurſum Dauidi: & ille
ait: Scit profeƈto pater tuus,quia inueni gra-
tiam in oculis tuis,& dicet, Neſciat hoc Io-
nathas,ne fortè triſtetur. Quinimo viuit Do
minus,& viuit anima tua, quia vno tantum
(vt ita dicam) gradu,ego morsq; diuidimur.
4 ¶ Et ait Ionathas ad Dauid: Quodcunq; di-
5 xerit mihi anima tua,faciam tibi. ¶ Dixit au-
tem Dauid ad Ionathan: Ecce calendæ ſunt
B cr aſtino, & ego ex more ſedere ſoleo iuxta
regem ad veſcendum: dimitte ergo me vt ab-
ſcõdar in agro vſque ad veſperam diei tertiæ.
6 ¶ Si -reſpiciens' requiſierit me pater tuus,re- -5.
ſpondebis ei: rogauit me Dauid,vt iret cele-
riter in Beth-lehem ciuitatem ſuam: quia vi
ƈtimæ ſolennes ibi ſunt vniuerſis contribu-
7 libus ſuis. ¶ Si dixerit: Bene: pax erit ſeruo
tuo. ſi autem fuerit iratus,ſcito quia comple
8 ta eſt malitia eius. ¶ Fac ergo miſericordiam
in ſeruum tuum: quia fœdus Dñi me famulũ
tuum tecum inire feciſti. ſi autem eſt iniqui-
tas aliqua in me, tu me interfice, & ad patrẽ
9 tuum ne introducas me. ¶ Et ait Ionathas.
abſit hoc ªà me': neque enim fieri poteſt, vt ª à te:4.
ſi certè cognouero completam eſſe patris
mei malitiam contra te, non annunciem ti-
10 bi. ¶ Reſponditque Dauid ad Ionathan. Quis
renunciabit mihi,ſiquid fortè reſponderit ti
11 bi pater tuus durè-de me'? ¶ Et ait Ionathas -4.
ad Dauid: Veni,& egrediamur-foras' in agrũ. -6.
12 Cumq; exiſſent ambo in agrum, ¶ ait Iona-
C thas ad Dauid: Domine Deus Iſraël, ſi in-
1 ueſtigauero ſententiam patris mei craſtino
vel perendie: & aliquid boni fuerit ſuper Da
uid,& non ſtatim miſero ad te, & notum ti-
13 bi fecero: ¶ hæc faciat Dominus Ionathæ, &
hæc addat. Si autẽ perſeuerauerit patris mei
malitia aduerſum te, reuelabo aurem tuam,
& dimittam te,vt vadas in pace,& ſit Domi-
14 nus tecum, ſicut fuit cum patre meo. ¶ Et ſi
vixero,facies mihi miſericordiam Domini: ſi
15 verò mortuus fuero, ¶ non auferes miſericor
diam tuam à domo mea vſque in ſempiter-
num, quando eradicauerit Dominus inimi-
cos Dauid,vnumquenq; de terra'-auferat Io -7.
nathan de domo ſua, & requirat Dominus
16 de manu inimicorum Dauid'. ¶ Pepigit ergo
Ionathas fœdus cum domo Dauid. & requiſi
uit Dominus de manu inimicorum Dauid.
17 ¶ Et addidit Ionathas deierare Dauid, eò quod
D diligeret illum: ſicut enim animam ſuam,
19 ita diligebat eum. ¶ Dixitque ad eum Iona-
19 thas: C.as calendæ ſunt,& requirêris: ¶ re-
quiretur enim ſeſſio tua vſq; perendie: De-

ſcendes

scendes ergo festinus, & venies in locum
vbi celandus es in die quãdo operari licet, &
sedebis iuxta lapidem, cui nomen est Ezel.
20 ¶ Et ego tres sagittas mittam iuxta eum, &
21 iaciam quasi exercens me ad signum. ¶ Mit-
tam quoque & puerum, dicens ei: Vade & af-
22 fer mihi sagittas. ¶ Si dixero puero: Ecce sa-
gittæ intra te sunt, tolle eas: tu veni ad me,
quia pax tibi est, & nihil est mali, viuit Do-
minus. Si autem sic locutus fuero puero, Ec-
ce sagittę vltrà te sunt: Vade in pace, quia di-
23 misit te Dominus. ¶ De verbo autem quod
locuti sumus ego & tu, sit Dominus inter
24 me & te, vsq; in sempiternũ. ¶ Abscõditus est
ergo Dauid in agro, & venerunt calendæ, &
25 sedit rex ad comedendum panem. ¶ Cumque
E sedisset rex super cathedram suam (secundũ
consuetudinem) quæ erat iuxta parietẽ, sur-
rexit Ionathas, & sedit Abner ex latere Saul
26 vacuusque apparuit locus Dauid. ¶ Et nõ est
locutus Saul quicquam in die illa: cogitabat
enim quòd fortè euenisset ei, vt non esset mũ
27 dus, nec purificatus. ¶ Cumque illuxisset dies
secunda post calendas, rursus apparuit va-
cuus locus Dauid. Dixitque Saul ad Iona-
than filium suum. Cur non venit filius Isai
28 nec heri, nec hodie ad vescendum? ¶ Re-
spondítque Ionathas Sauli: Rogauit me ob-
29 nixè, vt iret in Beth-léhem, ¶ & ait: Dimit-
te me quoniam sacrificium solenne est in ci
mea, uitate, vnus de fratribus meis accersiuit
me: nunc ergo si inueni gratiam in oculis
tuis, vadam cito, & videbo fratres meos. Ob
hanc causam non venit ad mensam regis.
30 ¶ Iratus autem Saul aduersum Ionathan, di-
F xit ei: Fili mulieris virum vltrò rapientis:
nunquid ignoro, quia diligis filium Isai in
confusionem tuam, & in confusionem igno
31 miniosæ matris tuæ? ¶ Omnibus enim die-
bus quibus filius Isai vixerit super terram,
non stabilieris tu, neque regnum tuum: ita-
que iam nunc mitte, & adduc eum ad me:
32 quia filius mortis est. ¶ Respondens autem
Ionathas Sauli patri suo, ait: Quare morie-
33 tur? Quid fecit? ¶ Et arripuit Saul lanceam,
vt percuteret eum. Et intellexit Ionathas q
definitũ esset à patre suo, vt interficeret Da-
34 uid. ¶ Surrexit ergo Ionathas à mensa in ira
furoris, & non comedit in die calendarum
secunda panem. Contristatus est enim su-
per Dauid, eò quod confudisset eum pater
35 suus. ¶ Cumque illuxisset manè, venit Iona-
thas in agrum iuxta placitum Dauid, & puer
36 paruulus cum eo, ¶ & ait ad puerum suum:
Vade, & affer mihi sagittas quas ego iacio.
G Cumque puer cucurrisset, iecit aliam sagit
37 tam trans puerum. ¶ Venit itaque puer ad lo-
cum iaculi, quod miserat Ionathas: & clama
uit Ionathas post tergum pueri, & ait: Ec-
38 ce ibi est sagitta, porro vltra te. ¶ Clamauit-
que iterum Ionathas post tergum pueri,
dicens: Festina velociter ne steteris. Colle-
git autem puer Ionathæ sagittas, & attulit
39 ad dominum suum: ¶ & quid ageretur, peni-
tus ignorabat. tantummodo enim Ionathas,
40 & Dauid rem nouerant. ¶ Dedit ergo Iona-
thas arma sua puero, & dixit ei: Vade & de-
41 fer in ciuitatem. ¶ Cumque abijsset puer, sur
rexit Dauid de loco qui vergebat ad austrũ,
& cadens pronus in terram, adorauit tertio:
& osculantes se alterutrum, fleuerũt pariter,
42 Dauid autem amplius. ¶ Dixit ergo Ionathas
ad Dauid: Vade in pace: quæcunque iuraui-
mus ambo in nomine Domini, dicentes: Do-
minus sit inter me & te, & inter semen tuũ,
43 & semen meum vsque in sempiternum. ¶ Et
surrexit Dauid, & abijt: sed & Ionathas in-
gressus est ciuitatem.

CAPVT XXI.

1 VENIT autem Dauid in Nobe ad
A Achi-melech sacerdotẽ: & ob-
stupuit Achi-mélech, eò quod
venisset Dauid: Et dixit ei: Qua
re tu solus, & nullus est tecum?
2 ¶ Et ait Dauid ad Achi-mélech sacerdotem:
Rex præcepit mihi sermonem, & dixit: Ne-
mo sciat rẽ propter quam missus es à me, &
cuiusmodi pręcepta tibi dederim: nam & pue
3 ros meos conduxi in illũ, & illum locũ. ¶ Nunc
ergo si quid habes ad manum, vel quinq; pa-
4 nes, da mihi, aut quicquid inueneris. ¶ Et re-
spondens sacerdos ad Dauid, ait illi: Non ha
beo laicos panes ad manum, sed tantum pa
nem sanctum: si mundi sunt pueri, maximè
5 à mulieribus.* ¶ Et respondit Dauid sacerdo- *mandu-
B ti, & dixit ei: Et quidem si de mulieribus a- cent.
gitur, continuimus nos ab heri & nudiuster-
tius, quando egrediebamur, & fuerunt vasa
puerorum sancta. porro via hæc polluta est,
6 sed & ipsa hodie sanctificabitur in vasis. ¶ ‡ De- ‡Mat.12.a
dit ergo ei sacerdos sanctificatum panẽ. ne- 3.
que enim erat ibi panis, nisi tantũ panes pro
positionis, qui sublati fuerãt à facie Domini,
7 vt ponerentur panes calidi. ¶ Erat autem ibi
vir quidã de seruis Saul, in die illa intus in
C tabernaculo Domini: & nomen eius Doeg
8 Idumæus, potentissimus pastorũ Saul: * ¶ Di- *hic pasce
xit autẽ Dauid ad Achi-mélech: Si habes hic bat mulas
ad manum hastam, aut gladium? * quia gla- Saul.
dium meum, & arma mea non tuli mecum. *da mihi
9 sermo.n. regis vrgebat. ¶ Et dixit sacerdos: Ec
ce-hic gladius Goliath Philisthæi, quem per- -1.
cussisti in valle-Terebinthi, est inuolutus pal
lio post ephod: si istum vis tollere, tolle: neq;
enim hic est aliud absque eo. Et ait Dauid:
10 Non est huic alter similis, da mihi eũ. ¶ Sur-
rexit itaque Dauid, & fugit in die illa a facie
11 Saul, & venit ad Achis regem Geth, ¶ dixe-
runtq; serui Achis ad eum cùm vidissent Da -6.
uid: Nunquid non iste est Dauid rex terræ?
D nónne huic cantabant per choros, dicentes:
Percussit Saul mille, & Dauid decem millia?
12 ¶ Posuit autem Dauid sermones istos in cor
de suo, & extimuit valde a facie Achis regis
13 Geth. ¶ Et immutauit os suum coram eis, &
collabebatur inter manus eorũ: & impinge
bat in ostia portæ, defluebantque saliuæ eius
14 in barbam. ¶ Et ait Achis ad seruos suos: Vi-
distis hominem insanum: quare adduxistis
15 eum ad me? ¶ An desunt nobis furiosi, quod
introduxistis istum, vt fureret me præsente?
hiccine ingredietur domum meam?

CAPVT XXII.

1 ABIIT ergo Dauid inde,& fugit
A in ſpeluncam Odollam. Quod
cùm audiſſent fratres eius: &
oĩs domus patris eius, deſcen-
2 derunt ad eum illuc. Et cõue-
nerunt ad eum omnes qui erant in anguſtia
conſtituti, & oppreſſi ære alieno, & amaro
animo:& factus eſt eorum princeps: fuerũt-
3 que cum eo quaſi quadringenti viri. Et pro-
fectus eſt Dauid inde in Maſpha, quæ eſt Mo-
ab: & dixit ad regem Moab: Maneat oro,
pater meus, & mater mea vobiſcum, donec
4 ſciam quid faciat mihi Deus. Et reliquit eos
ante faciem regis Moab: manſeruntque apud
eum cunctis diebus, quibus Dauid fuit in pręſ-
5 ſidio. Dixitq; Gad propheta ad Dauid: Noli
manere in præſidio. proficiſcere, & vade in
terrã-Iuda. Et profectus eſt Dauid, & venit
6 in Saltum-hareth. Et audiuit Saul, quod ap-
paruiſſet Dauid, & viri qui erant cũ eo. Saul
B autẽ cũ maneret in Gabaa, & eſſet in nemore
quod eſt in Rama, haſtã manu tenens, cun-
7 ctiq; ſerui eius circũſtarent eũ, ait ad ſeruos
ſuos qui aſſiſtebant ei: Audite me nunc filij
Iemini: nunquid omnibus vobis dabit filius Iſai
agros & uineas,& uniuerſos uos faciet tri-
8 bunos,& centuriones: quia cõiurastis oẽs ad
uerſum me,& nõ eſt qui mihi renunciet, ma-
ximè cùm & filius meus fœdus inierit cũ fi-
lio Iſai? Non eſt qui uicẽ meã doleat ex uobis,
nec qui annũciet mihi: eo quod ſuſcitauerit fi-
lius meus ſeruum meum aduerſum me, inſi-
9 diantem mihi vſq; hodie. Reſpondens autẽ
Doeg Idumæus qui aſſiſtebat, & erat primus
-5 inter ſeruos Saul: Vidi, inquit, filiũ Iſai in No-
be apud Achi-mélech filiũ Achitob-ſacerdo-
10 tem. Quid cõſuluit pro eo Dñm,& cibaria
dedit ei: ſed & gladiũ Goliath Philiſthæi de-
11 dit illi. Miſit ergo rex ad accerſendũ Achi-
mélech ſacerdotem, filium Achitob, & oẽm
domum patris eius, ſacerdotum, qui erant in
12 Nobe, qui uniuerſi uenerunt ad regem. Et
-4. ait Saul ad Achi-melech: Audi fili Achitob,
13 Qui reſpondit: Præſto ſum domine. Dixitq;
C ad eũ Saul: Quare coniuraſtis aduerſum me
tu & filius Iſai, & dediſti ei panes & gladiũ,
& conſuluiſti pro eo Dñm, ut cõſurgeret ad-
uerſum me inſidiator uſq; hodie permanẽs?
14 Reſpondensque Achi-mélech regi, ait: Et
quis in omnibus ſeruis tuis, ſicut Dauid fide-
lis,& gener regis,& pergens ad imperiũ tuũ,
15 & glorioſus in domo tua? Num hodie cœpi
pro eo conſulere Dominum? abſit hoc à me:
ne ſuſpicetur rex aduerſus ſeruum ſuũ rem
huiuſcemodi, in uniuerſa domo patris mei:
non enim ſciuit ſeruus tuus quicquã ſuper
16 hoc negocio, uel modicum uel grande. Di-
xitque rex: Morte morieris Achi-mélech, tu
17 & omnis domus patris tui. Et ait rex emiſ-
ſarijs qui circunſtabant eum: Conuertimini,
& interficite ſacerdotes Domini: nam ma-
nus eorum cum Dauid eſt: ſcientes quod fu-
-8. giſſet, & non indicauerunt mihi. Noluerũt
autem ſerui Regis extendere manus ſuas in
18 ſacerdotes Domini. Et ait rex ad Doeg: Cõ-
D uertere tu, & irrue in ſacerdotes*. Conuer- *Domini.
ſusq; Doeg Idumæus, irruit in ſacerdotes. &
trucidauit in die illa octogintaquinq; uiros
19 ueſtitos ephod lineo. Nobe autem ciuitatẽ
ſacerdotum percuſſit in ore gladij, uiros &
mulieres,& paruulos & lactentes, bouemq;
20 & aſinum,& ouem in ore gladij. Euadens
autẽ unus filius Achi-mélech filij Achitob,
cuius nomen erat Abiathár, fugit ad Dauid:
21 & annunciauit ei quòd occidiſſet Saul ſa-
22 cerdotes Domini. Et ait Dauid ad Abia-
thar: Sciebam in die illa, quòd cum ibi eſſet
Doeg Idumæus, proculdubio annunciaret Sau-
li: ego ſum reus omnium animarum * pa- *domus 1.
23 tris tui. Mane mecum, ne timeas: ſi quis
quæſierit animam meam, quæret & animam
tuam, mecumq; ſeruaberis.

CAPVT XXIII.

1 ET annunciauerunt Dauid, dicẽ-
A tes: Ecce Philiſthijm oppugnãt
2 Ceilam & diripiunt areas. Cõ-
ſuluit ergo Dauid Dñm, dicẽs:
Nũ vadã & percutiã Philiſthęos
iſtos? Et ait Dñs ad Dauid:
Vade,& percuties Philiſthæos & Ceilam ſal-
3 uabis. Et dixerunt viri qui erant cũ Dauid
ad eum: Ecce nos hic in Iudęa conſiſtentes
timemus: quantò magis ſi ierimus in Ceilã
4 aduerſum agmina Philiſthinorũ? Rurſum
ergo Dauid conſuluit Dominum. Qui re-
ſpondens, ait ei: Surge,& vade in Ceilam: ego
5 enim tradã Philiſthæos in manu tua. Abijt
ergo Dauid & viri eius in Ceilam, & pugna-
uit aduerſum Philiſtæos, & abegit iumen-
ta eorum, & percuſſit eos plaga magna: &
6 ſaluauit Dauid habitatores Ceilæ. Porrò eo
tempore quo fugiebat Abiathar filius Achi-
mélech ad Dauid in Ceilam, ephod ſecum
7 habens deſcenderat. Nunciatum eſt au-
tem Sauli, quod veniſſet Dauid in Ceilam.
B & ait Saul: Tradidit eum Dominus in ma-
nus meas, concluſusq; eſt introgreſſus vr-
8 bem in qua portæ & ſeræ ſunt. Et præcepit
Saul omni populo vt ad pugnam deſcen-
deret in Ceilam,& obſideret Dauid & viros
9 eius. Quod cũ Dauid reſciſſet, quia præpa-
raret ei Saul clam malum, dixit ad Abiathar
10 ſacerdotem: Aplica ephod. Et ait Dauid:
Domine Deus Iſraël, audiuit famam ſeruu
tuus, quòd diſponat Saul venire in Ceilam,
11 vt euertat urbẽ propter me. Si tradent me
viri Ceilæ in manus eius? & ſi deſcẽdet Saul
ſicut audiuit ſeruus tuus? Domine Deus Iſ-
raël indica ſeruo tuo. Et ait Dominus: Deſcẽ-
12 det. Dixitq; * Dauid: Si tradent me uiri *rurſum.
Ceilæ, & viros qui ſunt mecum in manus
13 Saul? Et dixit Dominus: Tradent. Surrexit
ergo Dauid & viri eius quaſi ſexcenti, &
egreſſi de Ceila, huc atque illuc uagabantur
incerti: nunciatumq; eſt Sauli, quod fugiſſet
Dauid de Ceila & ſaluatus eſſet: quam ob
14 rem diſſimulauit exire. Morabatur autem
Dauid in deſerto in locis firmiſſimis, man-
ſitq; in mõte ſolitudinis Ziph-in monte opa-

eo: quæ-

C co: quærebat eum tamen Saul cunctis die-
bus, & non tradidit eum Dominus in ma-
15 nus eius. Et vidit Dauid quod egressus esset
Saul vt quæreret animam eius. Porro Dauid
16 erat in deserto-Ziph in sylua. Et surrexit
Ionathas filius Saul, & abiit ad Dauid in syl
uam, & confortauit manus eius in Deo, di-
17 xitq; ei: Ne timeas: neq; enim inueniet te
manus Saul patris mei, & tu regnabis supra
Israël, & ego ero tibi secundus, sed & Saul
18 pater meus scit hoc. Percussit ergo vterq;
fœdus coram Domino: mãsitq; Dauid in syl
ua, Ionathas autem reuersus est in domum
19 suam. Ascenderunt autem Ziphæi ad Saul
-3. in Gabaa, dicentes: Nónne, ecce Dauid lati
tat apud nos in locis tutissimis syluæ, in col
le-Hachila, quæ est ad dexteram deserti?
20 Nunc ergo sicut desyderauit anima tua vt
descenderes, descende: nostrum autem erit
21 vt tradamus eum in manus regis. Dixitq;
Saul: Benedicti vos à Domino, quia doluistis
22 vicem meam. Abite ergo, oro, & diligen-
tius præparate, & curiosius agite, & consyde
* velociter rate locum vbi sit pes eius *, vel quis viderit
* vbi dixistis. eum ibi, * recogitat enim de me, quòd cal-
23 lidè insidier ei. Consyderate, & videte om-
D nia latibula eius, in quibus absconditur: &
reuertimini ad me ad rem certam, vt vadam
vobiscum: quod si etiam in terram se obstruxe-
rit, perscrutabor eum in cunctis millibus Iu
24 da. At illi surgentes, abierunt in Ziph an-
te Saul: Dauid autem & viri eius erant in de
serto-Maon in campestribus ad dexteram
25 Iesimon. Iuit ergo Saul & socij eius ad quæ
rendum eum: & nunciatum est Dauid, sta-
timque descendit ad petram, & versabatur
in deserto-Maon: quod cùm audisset Saul,
persequutus est Dauid in deserto-Maon. Et
* & viri eius 26 ibat Saul * ad latus montis ex parte vna:
Dauid aũt & viri eius erant in latere montis
ex parte altera: porrò Dauid desperabat se
posse euadere à facie Saul: itaq; Saul, & viri
eius in modũ coronæ cingebant Dauid & vi-
27 ros eius, vt caperẽt eos. Et nũcius venit ad
Saul, dicens: Festina, & veni, quoniam infu-
28 derunt se Philisthiim super terram. Reuer
sus est ergo Saul, desistens persequi Dauid, &
perrexit in occursum Philisthinorum: pro-
pter hoc vocauerunt locum illum Petram
diuidentem.

CAPVT XXIIII.

1 ASCENDIT ergo Dauid inde:
A & habitauit in locis tutissimis
2 En-gaddi. Cumq; reuersus es-
set Saul, postquam persecutus
est Philisthæos, nunciauerunt ei,
dicẽtes: Ecce Dauid in deserto est En-gaddi.
3 Assumens ergo Saul tria millia electorum
virorum ex omni Israël, perrexit ad inuesti-
gandum Dauid & viros eius, etiam super
abruptissimas petras, q̃ solis ibicibus peruiæ
4 sunt. Et uenit ad caulas ouium, quæ se offe
rebant vianti: eratque ibi spelunca, quam in-
gressus est Saul, vt purgaret uentrem: porrò
Dauid & uiri eius in interiore parte spelun-
5 cæ latebant. Et dixerunt serui Dauid ad eũ:
Ecce dies de qua loquutus est Dominus ad
te: Ego tradam tibi inimicum tuum, ut fa-
cias ei sicut placuerit in oculis tuis. Surrexit
ergo Dauid & præcidit orã chlamydis Saul
6 silẽter. Post hæc percussit cor suum Dauid,
7 eo quod abscidisset orã chlamydis Saul. Di-
B xitque ad viros suos: Propitius sit mihi Do-
minus ne faciam hanc rem domino meo,
Christo Domini, ut mittam manum meam
in eum, quia Christus Domini est. Viuit Do
minus, quia nisi Dominus percusserit eum, -7.
aut dies eius uenerit ut moriatur, aut descen
dens in prælium, perierit: propitius mihi sit
Dominus ut non mittam manum meam in
8 Christum Domini. Et confregit Dauid ui-
ros suos sermonibus*, & non permisit eos * istis.
vt consurgerent in Saul: porro Saul exurgens
9 de spelunca, pergebat cœpto itinere. Surre-
xit autem Dauid post eum: & egressus de spe
lunca, clamauit post tergum Saul, dicens: Do
mine mi rex. Et respexit Saul post se: & in-
clinãs se Dauid pronus in terram, adorauit,
10 dixitque ad Saul: Quare audis verba homi
num loquentium, Dauid quærit malum ad-
11 uersum te? Ecce hodie viderunt oculi tui
quòd tradiderit te Dominus in manu mea
in spelunca: & cogitaui vt occiderem te: sed
C pepercit tibi oculus meus. dixi enim: Non
extẽdam manum meam in dominum meũ,
12 quia Christus Domini est. Quin potius pa
ter mi, vide, & cognosce oram chlamydis tuæ
in manu mea: quoniam cùm præscinderem
summitatem chlamydis tuæ, nolui extende-
re manum meam in te: animaduerte, & vi-
de, quoniam non est in manu mea malum,
neque iniquitas, neque peccaui in te: tu autẽ
13 insidiaris animæ meæ vt auferas eam. Iudi-
cet Dominus inter me & te, & vlciscatur me
Dominus ex te: manus autem mea non sit
14 in te: Sicut & in prouerbio antiquo dicitur:
AB IMPIIS egredietur impietas: manus
15 ergo mea non sit in te. Quẽ persequeris Rex
Israël? quẽ persequeris? canem mortuum perse
16 queris, & pulicem vnum. Sit Dñs iudex, &
iudicet inter me, & te: & videat & iudicet
causam meam, & eruat me de manu tua.
17 Cùm autem complesset Dauid, loquens ser
D mones huiuscemodi ad Saul, dixit Saul: Nũ-
quid vox hæc tua est fili mi Dauid? Et leua-
18 uit Saul vocem suam, & fleuit, dixitque
ad Dauid: Iustior tu es quàm ego: tu enim tri
buisti mihi bona: ego autem reddidi tibi ma
19 la. Et tu indicasti hodie, quæ feceris mihi
bona: quomodo tradiderit me Dominus in
20 manum tuam, & non occideris me. Quis
enim cùm inuenerit inimicum suum, dimit
tet eum in uia bona? Sed Dominus reddat ti
bi vicissitudinem hanc pro eo quod hodie
21 operatus es in me. Et nunc: quia scio quòd
certissimè regnaturus sis, & habiturus in ma
22 nu tua regnum Israël: iura mihi in Domi-
no, ne deleas semen meum post me, neque
auferas nomen meum de domo patris mei.
23 Et iurauit Dauid Sauli. Abijt ergo Saul in
domum suam: & Dauid & viri eius ascende-
runt ad tutiora loca.

CAPVT XXV.

Eccl.46.d 23.
1 MORTVVS est autẽ Samuel, & con
A gregatus est vniuersus Israël, &
planxerunt eum, & sepelierunt
eum in domo sua in Ramatha.
Cōsurgensq; Dauid, descēdit in
2 desertum Pharan. ¶ Erat autem vir quispiam
in solitudine Maon, & possessio eius in Car-
melo, & homo ille magnus nimis: erántque ei
oues tria millia, & mille capræ: & accidit vt
3 tonderetur grex eius in Carmelo. ¶ Nomen
autẽ viri illius erat Nabal: & nomen vxoris
eius Abigáil: eratque mulier illa prudentis-
sima & speciosa: porro vir eius durus, &
pessimus, & malitiosus: erat autem de ge-
4 nere Caleb. ¶ Cùm ergo audisset Dauid in
deserto quod tonderet Nabal gregem suum,
5 ¶ misit decem iuuenes, & dixit eis: Ascen-
dite in Carmelum, & venietis ad Nabal, &
6 salutabitis eũ ex nomine meo pacificè. ¶ Et
B dicetis: Sit fratribus meis & tibi pax, & do-
mui tuæ pax, & omnibus quæcunq; habes,
*4. sit pax. Ex multis annis saluos faciẽs tuos,
7 & omnia tua. ¶ Audiui quòd tonderent pa-
* greges tuos. stores tui * qui erant nobiscum in deserto:
nunquam eis molesti fuimus, nec aliquando
defuit quicquam eis de grege, omni tempo-
8 re quo fuerunt nobiscum in Carmelo. ¶ In-
terroga pueros tuos, & indicabunt tibi. Nũc
*1- ergo inueniant pueri tui gratiam in oculis
tuis: in die enim bona venimus. quodcunq;
inuenerit manus tua, da seruis tuis, & filio
9 tuo Dauid. ¶ Cumq; venissent pueri Dauid,
loquuti sunt ad Nabal omnia verba hæc ex
10 nomine Dauid: & siluerunt. ¶ Respondens
autem Nabal pueris Dauid, ait: Quis est
Dauid? & quis est filius Isai? hodie increue-
11 runt serui, qui fugiunt dominos suos. ¶ Tol-
lam ergo panes meos, & aquas meas, & car-
nes pecorum, quæ occidi tonsoribus meis, &
12 dabo viris quos nescio vnde sint? ¶ Regres-
si sunt itaque pueri Dauid per viam suam &
reuersi venerunt, & annunciauerunt ei om-
13 nia verba quæ dixerat Nabal. ¶ Tunc ait Da
*viris 8. uid *pueris* suis: Accingatur vnusquisque
C gladio suo. Et accincti sunt singuli gladiis
suis, accinctusq; est & Dauid ense suo: & se-
cuti sunt Dauid quasi quadringẽti viri: porrò
14 ducenti remanserunt ad sarcinas. ¶ Abigáil
autem vxori Nabal nũciauit vnus de pueris
suis, dicens: Ecce Dauid misit nuncios de
deserto vt benedicerent domino nostro: &
15 auersatus est eos. ¶ homines isti, boni satis
fuerunt nobis, & non molesti, nec quic-
quam aliquando periit omni tempore quo
16 fuimus conuersati cum eis in deserto: ¶ pro
muro erant nobis tam in nocte quàm in die,
omnibus diebus, quibus pauimus apud eos
17 greges. Quam ob rem considera, & recogi-
ta quid facias: quoniã completa est malitia
aduersum virum tuum, & aduersum do-
mũ tuam, & ipse est filius Belial, ita vt nemo
18 possit ei loqui. ¶ Festinauit igitur Abigáil, &
tulit ducentos panes & duos vtres vini, &
quinq; arietes coctos, & quinq; sata polentę
& centum ligaturas vuæ passæ, & ducentas
massas caricarum, & posuit super asinos,
19 ¶ dixitq; pueris suis: Præcedite me: ecce, ego
D post tergum sequar vos. viro autem suo Na-
20 bal non indicauit. ¶ Cùm ergo ascendisset
asinum, & descenderet ad radicem montis,
Dauid & viri eius descendebant in occursum
eius: quibus & illa occurrit. Et ait Dauid:
21 ¶ Vere frustra seruaui omnia quæ huius erãt
in deserto, et non periit quicquam de cũctis
quæ ad eũ pertinebant: & reddidit mihi ma-
22 lum pro bono. ¶ Hæc faciat Deus inimicis
Dauid, & hæc addat, si reliquero de omnibus
quæ ad ipsum pertinẽt vsq; manè, mingentẽ
23 ad parietem. ¶ Cum autem vidisset Abigail
Dauid, festinauit & descẽdit de asino, & pro-
cidit coram Dauid super faciem suã, & ado-
24 rauit super terrã, ¶ & cecidit ad pedes eius,
& dixit: In me sit domine mi, hæc iniquitas:
loquatur obsecro ancilla tua in auribus tuis:
25 & audi verba famulæ tuæ. ¶ Ne ponat oro,
dominus meus rex cor suum super virũ istũ
iniquum Nabal, quoniam secundum nomẽ
suum stultus est, & stultitia est cum eo: ego
autem ancilla tua non vidi pueros tuos do-
26 mine mi, quos misisti. ¶ Nunc ergo domine
E mi viuit Dominus, & viuit anima tua, qui
prohibuit te ne venires in sanguinem, &
saluauit manum tuam tibi: & nunc fiant
sicut Nabal inimici tui, & qui quærunt do-
27 mino meo malum. ¶ Qua propter suscipe
benedictionem hanc, quam attulit ancilla
tua tibi domino meo: & da pueris, qui se-
28 quuntur te dominum meum. ¶ Aufer ini-
quitatem famulæ tuæ: faciens enim faciet
Dominus tibi domino meo domum fidelẽ,
quia prælia Domini, domine mi tu prœliaris:
malitia ergo non inueniatur in te omnibus
29 diebus vitæ tuæ. ¶ Si enim surrexerit aliquã-
do homo persequens te, & quærens animam
tuam, erit anima domini mei custodita qua
si in fasciculo viuentium, apud Dominum
Deum tuum: porrò inimicorum tuorum ani
ma rotabitur, quasi in impetu & circulo fun
30 dæ. ¶ Cum ergo fecerit Dominus tibi domi-
no meo omnia quæ loquutus est bona de te,
31 & constituerit te ducem super Israël. ¶ non
erit tibi hoc in singultum, & in scrupulum
cordis domino meo, quod effuderis sangui-
nem innoxium, aut ipse te vltus fueris: &
cum benefecerit Dominus domino meo, re
32 cordaberis ancillæ tuæ. * ¶ Et ait Dauid ad * & tu benefactus es.
F Abigáil: Benedictus Dominus Deus Israël,
33 qui misit hodie te in occursum meum: ¶ &
benedictum eloquium tuum: & benedicta
tu, quæ prohibuisti me hodie ne irem ad san-
34 guinem & vlciscerer me manu mea. ¶ Alio-
quin viuit Dñs Deus Israël, qui prohibuit
me, ne malum facerem tibi: nisi citò venisses
in occursum mihi, nõ remãsisset Nabal vsq;
ad lucem matutinam, mingens ad parietem.
35 ¶ Suscepit ergo Dauid de manu eius omnia
quæ attulerat ei, dixitq; ei: Vade pacificè in
domum tuam, ecce audiui vocem tuam &
36 honoraui faciem tuam. ¶ Venit autem Abi-
gail ad Nabal: & ecce erat ei conuiuium in

domo eius, quasi conuiuium regis, & cor
Nabal iucundum: erat enim ebrius nimis: &
non indicauit ei verbum pusillum aut grāde
17 vsq; manè. Diluculo autem cùm digessisset
vinū Nabal, indicauit ei vxor sua verba hæc,
G & emortuū est cor eius intrinsecus, & factus
18 est quasi lapis. Cumque pertransissent de-
cem dies, percussit Dominus Nabal, & mor-
39 tuus est. Quod cum audisset Dauid mor-
tuū Nabal, ait: Benedictus Dominus, qui iu-
dicauit causam opprobrij mei de manu Na-
bal, & seruum suum custodiuit à malo: &
malitiam Nabal reddidit Dominus in caput
eius. Misit ergo Dauid, & locutus est ad Abi
40 gaïl, vt sumeret eam sibi in vxorem. Et
venerunt pueri Dauid ad Abigaïl in Carme-
lum, & locuti sunt ad eam, dicentes: Da-
uid misit nos ad te, vt accipiat te sibi in vxo-
41 rem. Quæ consurgens adorauit prona in
terram, & ait: Ecce famula tua sit in ancil-
lam, vt lauet pedes seruorum Domini mei.
42 Et festinauit, & surrexit Abigaïl, & ascēdit
super asinum, & quinq; puellę ierūt cum ea,
pedissequæ eius, & secuta est nuncios Da-
43 uid: & facta est illi vxor. Sed & Achi-noam
accepit Dauid de Iezrahel: & fuit vtraque
44 vxor eius. Saul autem dedit Michol filiam
suam vxorem Dauid, Phalti, filio Lais, qui
erat de Gallim.

CAPVT XXVI.

1 A ET venerunt Ziphæi ad Saul in Ga
baa, dicentes: Ecce Dauid ab-
sconditus est in Colle-Hachila,
quæ est ex aduerso solitudinis.
2 Et surrexit Saul, & descendit
in desertum-Ziph, & cum eo tria millia viro
rum de electis Israël, vt quæreret Dauid in
3 deserto-Ziph. Et castrametatus est Saul
in Gabbaa-Hachila: quæ erat ex aduerso soli
tudinis in via: Dauid autem habitabat in de
serto. Videns autem quòd venisset Saul post
4 se in desertū, misit exploratores, & didicit
-7. 5 quod illuc venisset certissimè. Et surrexit
-5. Dauid clam, & venit ad locū vbi erat Saul:
cumque vidisset locum in quo dormiebat
Saul & Abner filius Ner, princeps militiæ
eius, & Saulem dormientem in tentorio, &
6 reliquum vulgus per circuitum eius, ait
Dauid ad Achi-melech Hethæum, & Abisai
filium Saruiæ, fratrem Ioab, dicens: Quis
descendet mecum ad Saul in castra? Dixitq;
7 Abisai. Ego descendam tecum. Venerunt
ergo Dauid & Abisai ad populum nocte, &
inuenerunt Saul iacentem & dormientem
in tentorio, & hastam fixam in terra ad ca-
put eius: Abner autem & populum dormien
8 tes in circuitu eius. Dixitque Abisai ad Da-
uid. Conclusit Deus inimicum tuum hodie
B in manus tuas: nunc ergo perfodiam eum
lancea in terra semel, & secundo opus non
9 erit. Et dixit Dauid ad Abisai: Ne interfi-
cias eum, quis enim extendet manum suam
10 in Christum Domini & innocens erit? Et
dixit Dauid: Viuit Dominus, quia nisi Domi-
nus percusserit eum, aut dies eius venerit vt
moriatur, aut in prælium descendens, perie-
11 rit: propitius sit mihi Dominus ne exten-
dam manum meam in Christum Domini.
nunc igitur tolle hastam, quæ est ad caput
12 eius, & scyphum aquæ, & abeamus. Tulit
igitur Dauid hastam, & scyphum aquæ, qui
erat ad caput Saul & abierunt: & non erat
quisquam qui videret, & intelligeret, & eui-
gilaret, sed omnes dormiebant: quia sopor
13 Domini irruerat super eos. Cumque tran-
sisset Dauid ex aduerso, & stetisset in verti-
ce montis de longè, & esset grande interual-
14 lum inter eos, clamauit Dauid ad populū,
& ad Abner filium Ner dicens: Nonne re-
C spondebis Abner? Et respondens Abner, ait:
Quis es tu, qui clamas, & inquietas regem?
15 Et ait Dauid ad Abner: Nunquid non vir
tu es? & quis alius similis tui in Israël? qua-
re ergo non custodisti Dominum tuum re-
gem? ingressus est enim vnus de turba vt
16 interficeret regem Dominum tuum. Non
est bonum hoc quod fecisti: viuit Dominus,
quoniam filij mortis estis vos, qui non cu-
stodistis Dominum vestrum, Christum Do
mini: nunc ergo vide vbi sit hasta regis, &
17 vbi scyphus aquę qui erat ad caput eius. Co
gnouit autem Saul vocem Dauid, & dixit:
Nunquid vox hæc tua fili mi Dauid? Et ait
18 Dauid: Vox mea domine mi rex. Et ait:
Quam ob causam dominus meus persequi-
tur seruum suum? Quid feci? aut quod est
19 malum in manu mea? Nunc ergo audi
oro Domine mi rex verba serui tui: Si Do-
minus incitat te aduersum me, odoretur sa-
D crificium: si autem filij hominum, maledi-
cti sunt in conspectu Domini ᵃqui eiecerunt me hodie, vt non habitem in hæreditate Do ᵃquia 1.
20 mini, dicentes: Vade, serui dijs alienis. Et
nunc non effundatur sanguis meus in ter-
ram coram Domino: quia egressus est rex
Israël vt quærat pulicem vnum, sicut perse-
21 quitur perdix in montibus. Et ait Saul, Pec
caui: reuertere fili mi Dauid: nequaquā enim
vltrà tibi malefaciam, eo quòd preciosa fue-
rit anima mea in oculis tuis hodie: apparet
enim quòd stultè egerim: & ignorauerim
22 multa nimis. Et respondens Dauid, ait: Ec-
ce hasta regis, transeat vnus de pueris regis,
23 & tollet eam. Dominus autem retribuet
vnicuique secundum iustitiam suam & fi-
dem: tradidit enim te Dominus hodie in
manum meam, & nolui extendere manum
24 meam in Christum Domini. Et sicut ma-
gnificata est anima tua hodie in oculis meis,
sic magnificetur anima mea in oculis Domi
25 ni, & liberet me de omni angustia. Ait er-
go Saul ad Dauid: Benedictus tu fili mi Da-
uid: & quidem faciens facies, & potens po-
teris. Abiit autem Dauid in viam suam, &
Saul reuersus est in locum suum.

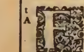
CAPVT XXVII.

1 A ET Ait Dauid in corde suo: Ali-
quando incidam vna die in ma-
nus Saul: nonne melius est vt
fugiam, & saluer in terra-Phi-
listhinorum, ᵇvt despeiet Saul, ᵇ& 2.

cellerque

ceſſetque me quærere in cunctis finibus
2 Iſraël fugiam ergo manus eius ?Et ſurrexit
Dauid, & abiit ipſe, & ſexcenti viri cum eo,
3 ad Achis filium Maoch regem Geth. ? Et
habitauit Dauid cum Achis in Geth, ipſe
& viri eius, * & domus eius, Dauid & duæ
* vir 2.
vxores eius Achi-noam Iezrahelitis, & Abi
4 gail vxor Nabal Carmeli. ? Et nunciatum eſt
Sauli quod fugiſſet Dauid in Geth, & non
5 addidit vltrà quærere eum. ? Dixit autem Da
B uid ad Achis. Si inueni gratiam in oculis
tuis, detur mihi locus in vna vrbium regio-
nis huius, vt habitem ibi. cur enim manet
6 ſeruus tuus in ciuitate regis tecũ? ? Dedit
itaque ei Achis in die illa Siceleg: ꝓpter quã
cauſam facta eſt Siceleg regum Iuda vſque
7 in diem hanc. ? Fuit autem numerus dierum
quibus habitauit Dauid in regione Philiſthi
8 norum, quatuor menſium. ? Et aſcendit Da-
C uid, & viri eius, & agebant prædas de Geſſu-
ri, & de Gerzi, & de Amalecitis: hi enim
pagi habitabantur in terra antiquitus, eũ-
habitabāt 8.
9 tibus Sur vſque ad terram Aegypti. ? Et per
vagi habitabant 4.
cutiebat Dauid omnem terram *, nec relin-
* illorum.
quebat viuentem virum & mulierem: tol-
lensque oues, & boues, & aſinos, & came-
los, & veſtes, reuertebatur & veniebat ad
10 Achis. ? Dicebat autem ei Achis: In quem
irruiſti hodie? Reſpondebat Dauid, Contra
meridiem Iudæ, & contra meridiem Iera-
11 meel, & contra meridiem Ceni. ? Virum
D & mulierem non viuificabat Dauid, nec ad-
ducebat in Geth, dicens: Ne fortè loquan-
tur aduerſum nos. Hæc fecit Dauid: & hoc
erat decretũ illi omnibus diebus quibus ha-
12 bitauit in regione Philiſtinorum. ? Credidit
ergo Achis Dauid, dicens: Multa mala ope-
ratus eſt contra populum ſuum Iſraël: erit
igitur mihi ſeruus ſempiternus.

CAPVT XXVIII.

1 FACTVM eſt autem in diebus
A illis, cõgregauerunt Philiſthijm
agmina ſua, vt præpararentur
ad bellum contra Iſraël: di-
xitque Achis ad Dauid: Sciens
nunc ſcito, quoniam mecum egredieris in
2 caſtris tu & viri tui. ? Dixitque Dauid ad
Achis: Nunc ſcies quæ facturus eſt ſeruus
tuus: Et ait Achis ad Dauid: Et ego cuſto-
dem capitis mei ponam te cunctis diebus
3 ‖? Samuel autem mortuus eſt, planxitq; eum
‖ Sup. 25. a 1.
omnis Iſraël, & ſepelierunt eum in Ramá-
tha vrbe ſua. Et Saul abſtulit magos, & ha-
riolos de terra; & interfecit eos, qui phytho
6.
4 nes habebant in ventre. ? Congregatique
ſunt Philiſthijm, & venerunt & caſtrameta-
ti ſunt in Sunam: congregauit autem & Saul
5 vniuerſum Iſraël, & venit in Gelboe. ? Et
vidit Saul caſtra Philiſthijm, & timuit, & ex-
6 pauit cor eius nimis. ? Conſuluitque Domi-
num, & non reſpondit ei, neq; per ſomnia,
neq; per ſacerdotes, neq; per prophetas.
7 ?Dixitq; Saul ſeruis ſuis: Quærite mihi mu
lierem habentem pythonem, & vadam ad
eam, & ſciſcitabor per illam. Et dixerunt
B ſerui eius ad eum: Eſt mulier pythonem
8 habens in Endor. ? Mutauit ergo habitum
Leuit. 20. d 27.
ſuum, veſtitusq; eſt aliis veſtimentis, &
Deu. 18. b 11.
abiit ipſe & duo viri cum eo, veneruntq;
ad mulierem nocte, & ait illi: Diuina mihi
in pythone & ſuſcita mihi quẽ dixero tibi.
9 ? Et ait mulier ad eum; Ecce tu noſti quan-
ta fecerit Saul, & quomodo eraſerit magos
& hariolos de terra: quare ergo inſidiaris ani-
10 mę meę, vt occidar? ? Et iurauit ei Saul in Do
mino, dicens: Viuit Dominus, quia non eue-
niet tibi quicquam mali propter hanc rem.
11 ? Dixitq; ei mulier: Quem ſuſcitabo tibi?
12 Qui ait: Samuelem mihi ſuſcita. ? Cùm
autẽ vidiſſet mulier Samuelem, exclamauit
voce magna, & dixit ad Saul: Quare impo
13 ſuiſti mihi? Tu es enim Saul. ? Dixitq; ei
rex: Noli timere: quid vidiſti? Et ait mulier
14 ad Saul: deos vidi aſcẽdẽtes de terra. ? Dixit-
G que ei: Qualis eſt forma eius? Quæ ait. Vir
ſenex aſcendit, & ipſe amictus eſt pallio. Et
intellexit Saul, quod Samuel eſſet, & in-
clinauit ſe ſuper faciem ſuam in terra, &
15 adorauit: ‖? Dixit autem Samuel ad Saul:
‖ Eccl. 46. d 23.
Quare inquietaſti me vt ſuſcitarer? Et ait Saul:
Coarctor nimis: ſiquidem Philiſthijm pu-
gnãt aduerſum me, & Deus receſſit à me, &
exaudire me noluit, neque in manu prophe
tarum, neq; per ſomnia: vocaui ergo te,
16 vt oſtenderes mihi quid faciam. ?Et ait Sa-
muel: Quid interrogas me, cùm Dominus
receſſerit à te, & trãſierit ad ęmulum tuum?
17 ? Faciet enim tibi Dominus ſicut loquutus
eſt in manu mea, & ‖ ſcindet regnum tuum
‖ Sup. 15. f 28.
de manu tua, & dabit illud proximo tuo
18 Dauid: ? quia non obediſti voci Domini, neq;
feciſti iram furoris eius in Amalec. idcirco
19 quod pateris, fecit tibi Dominus hodie. ? Et
dabit Dominus etiam Iſraël tecum ĩ manus
Philiſthijm cras autem tu & filij tui mecum
eritis: ſed & caſtra Iſraël tradet Dominus in
20 manus Philiſthijm. ? Statimq; Saul cecidit
D porrectus in terram; extimuerat enim * ver-
* valde 8.
ba Samuelis: & robur non erat in eo, quia
21 nõ comederat panem tota die illa. ? Ingreſſa
eſt itaq; mulier illa ad Saul, (conturbatus
enim erat valde) dixitq; ad eum: Ecce obedi
uit ancilla tua voci tuæ, & poſui aĩam meã
in manu mea: & audiui ſermones tuos quos
22 loquutus es ad me. ? Nũc igitur audi & tu vo
cẽ ancillæ tuæ, & ponã coram te buccellã pa-
nis, vt comedens conualeſcas, & poſſis iter
23 agere. ? Qui renuit, & ait: Non comedam.
Coegerunt autem eum ſerui ſui & mulier &
tandem audita voce eorum, ſurrexit de ter-
24 ra, & ſedit ſuper lectum. ? Mulier autem
illa habebat vitulum paſcualem in domo; &
feſtinauit, & occidit eum: tollensq; farinam
25 miſcuit eam, & coxit azyma, ? & poſuit an
te Saul, & ante ſeruos eius. Qui cũ comediſ-
ſent, ſurrexerũt & ambulauerunt per totam
noctem illam.

CAPVT XXIX.

1 CONGREGATA ſũt ergo Philiſthijm
A vniuerſa agmina ĩ Aphec: ſed & Iſraël ca

st. ametatus est super fontem qui erat in Ie-
2 zrahel. ¶ Et satrapæ quidem Philisthijm in-
cedebant in centurijs & millibus. Dauid
autem & viri eius erant in nouissimo agmi-
3 ne cum Achis. ¶ Dixeruntq; principes Phili-
-5. sthijm ad Achis: Quid sibi volunt Hebræi
isti? Et ait Achis ad principes Philisthijm:
Nunquid ignoratis Dauid, qui fuit seruus
Saul regis Israël, & est apud me multis die-
* mali bus vel annis? & nō inueni in eo quicquam *
ex die qua transfugit ad me, vsque ad diem
4 hanc. ¶ Irati sunt autem aduersus eum
1.Par.12.d B principes Philisthijm, & dixerunt ei: ‖ Re-
19. * uertatur vir, & sedeat in loco suo in quo con-
stituisti eum: & non descendat nobiscum in
prælium, ne fiat nobis aduersarius cùm præ-
liari cœperimus: quomodo enim aliter po-
terit placare Dominum suum, nisi in ca-
5 pitibus nostris? ¶ Nónne iste est Dauid, cui
cantabant in choris, dicentes: Percussit Saul
in millibus suis, & Dauid in decem millibus
6 suis? ¶ Vocauit ergo Achis Dauid, & ait ei: Vi-
C uit Dominus, quia rectus es tu, & bonus in
conspectu meo: & exitus tuus & introitus
tuus mecū est in castris: & non inueni in te
quicquā mali ex die qua venisti ad me, vsque
7 in diem hanc: sed satrapis non places. ¶ Re-
uertere ergo, & vade in pace, & non offen-
8 das oculos satraparum Philisthijm. ¶ Dixit-
que Dauid ad Achis: Quid enim feci, &
quid inuenisti in me seruo tuo à die qua fui
in conspectu tuo vsq; in diem hanc, vt non
veniam, & pugnem contra inimicos domi-
9 ni mei regis? ¶ Respondēs autem Achis, lo-
cutus est ad Dauid: Scio, quia bonus es tu in
oculis meis, sicut angelus Dei: sed princi-
pes Philisthinorum dixerunt, Non ascendet
10 nobiscum in prælium. ¶ Igitur consurge
D manè, tu & serui domini tui, qui venerunt
tecum: & cùm de nocte surrexeritis, &
11 cœperit dilucescere, pergite. ¶ Surrexit ita-
que de nocte Dauid ipse & viri eius, vt pro-
ficiscerentur manè, & reuerterentur ad ter-
ram Philisthijm: Philisthijm autem ascen-
derunt in Iezrahel.

CAPVT XXX.

1 CVM QVE venissent Dauid &
A viri eius in Siceleg die tertia,
Amalecitæ impetum fecerāt ex
parte australi in Siceleg, & per
cusserant Siceleg, & succende-
2 rant eam igni. ¶ Et captiuas duxerant mulie
res ex ea, à minimo vsque ad magnum: &
non interfecerant quenquam, sed secum du-
3 xerant, & pergebant itinere suo. ¶ Cùm ergo
venisset Dauid & viri eius ad ciuitatem, &
inuenissent eam succensam igni, & vxores
suas, & filios suos, & filias ductas esse capti-
4 uas, ¶ leuauerunt Dauid & populus qui erant
cum eo, voces suas, & planxerunt donec de-
5 ficerent in eis lachrymæ. ¶ Siquidem & duæ
B vxores Dauid captiuæ ductæ fuerant, Achi-
nóam Iezrahelites, & Abigail vxor Nabal
6 Carmeli. ¶ Et contristatus est Dauid valde:
volebat enim eum populus lapidare: quia
amara erat anima vniuscuiusque viri super
filijs suis, & filiabus: confortatus est autem
7 Dauid in Domino Deo suo. ¶ Et ait ad Abia-
thar sacerdotem filium Achimélech: Ap-
plica ad me ephod: Et applicauit Abiathar
8 ephod ad Dauid: ¶ & consuluit Dauid Do-
minum, dicens: Persequar latrunculos hos,
& comprehendam eos, an non? Dixitque
C ei Dominus: Persequere: absque dubio enim -6.
9 comprehendes eos, & excuties prædā. ¶ Abijt
ergo Dauid ipse & sexcenti viri qui erant cū
eo, & venerunt vsque ad Torrentem Be-
10 sor: & lassi quidam substiterunt. ¶ Persecu-
tus est autem Dauid ipse & quadringenti vi-
ri: * substiterant enim ducenti qui lassi tran- *cum eo.
11 sire non poterant Torrentem Besor. ¶ Et
inuenerunt virum Aegyptium in agro, & ad-
duxerunt eum ad Dauid: dederuntque ei pa
12 nem vt comederet, & biberet aquam, ¶ sed
& fragmen massæ caricarum & duas ligatu
ras vuæ passæ. Qui cùm comedisset, reuer-
sus est spiritus eius, & refocillatus est: non
enim comederat panem, neq; biberat aquā,
13 tribus diebus & tribus noctibus. ¶ Dixit ita-
que ei Dauid: Cuius es tu? vel vnde? & quo
D pergis? Qui ait: Puer Aegyptius ego sum, -8.
seruus viri Amalecitæ: dereliquit autem me
dominus meus, quia ægrotare cœpi nudius-
14 tertius. ¶ Siquidem nos erupimus ad austra-
lem plagam Cerethi, & contra Iudam, & ad
meridiem Caleb, & Siceleg succendimus
15 igni. ¶ Dixitque ei Dauid: Potes me ducere
ad cuneum istum? Qui ait: Iura mihi per
Deum quòd non occidas me, & non tradas
me in manus domini mei, & ego ducam te
ad cuneum istum. Et iurauit ei Dauid. -4.
16 ¶ Qui cùm duxisset eum, ecce illi discumbe-
bant super faciem vniuersæ terræ, comeden-
tes & bibentes, & quasi festum celebrantes
diem, pro cuncta præda & spolijs quæ ce-
perant de terra Philisthijm, & de terra Iu-
17 da. ¶ Et percussit eos Dauid à vespere vsque
E ad vesperam alterius diei, & non euasit ex
eis quisquam, nisi quadringenti viri adole-
scentes, qui ascenderant camelos, & fugerāt.
18 ¶ Eruit ergo Dauid omnia quæ tulerāt Ama-
19 lecitæ, & duas vxores suas eruit. ¶ Nec de-
fuit * quisquam à paruo vsque ad magnum, *quicquā
tam de filijs quàm de filiabus, & de spolijs:
& quæcunque rapuerant, omnia reduxit Da-
20 uid. ¶ Et tulit vniuersos greges & armenta,
& minauit ante faciem suam, dixeruntque:
21 Hæc est præda Dauid. ¶ Venit autem Dauid
ad ducentos viros, qui lassi substiterant, nec
sequi potuerant Dauid, & residere eos iusse-
rat in torrente Besor: qui egressi sunt obuiā
F Dauid, & populo, qui erat cum eo. Accedens
autem Dauid ad populum, salutauit eos pa-
22 cificè. ¶ Respondensque omnis vir pessi-
mus, & iniquus de viris, qui ierant cum Da-
uid, dixit: Quia non venerunt nobiscum, nō
dabimus eis quicquam de præda quam erui-
mus: sed sufficiat vnicuique vxor sua & filij,
23 quos cùm acceperint, recedant. ¶ Dixit au-
tem Dauid: Non sic facietis fratres mei de
his, quæ tradidit nobis Dominus, & custodi

uit nos, & dedit latrunculos qui eruperant
24 aduersum nos, in manus nostras? nec au-
diet vos quisquam super sermone hoc: æqua
enim pars erit descendentis ad prælium, &
remanentis ad sarcinas, & similiter diuident.
25 Et factum est hoc ex die illa, & deinceps
constitutum & præfinitum, & quasi lex in
26 Israël, vsq; in diem hanc. Venit ergo Da-
uid in Siceleg, & misit dona de præda seniori
bus Iuda proximis suis, dicens: Accipite be-
nedictionem de præda hostium Domini:
27 His qui erant in Bet-hel, & qui in Ramoth
28 ad meridiem, & qui in Gether: & qui in
Aroër, & q in Sepha-moth, & qui in Estha
29 mo, & qui in Rachal, & qui in vrbibus
30 Ierameel, & qui in vrbibus Ceni, & qui
in Harama, & qui in lacu Asan, & qui in
31 Athach, & qui in Hebron: & reliquis qui
erāt in his locis, in quibus commoratus fue
rat Dauid & viri eius.

CAPVT XXXI.

1. Par. 10. a. 1. 1 A PHILISTHIIM autē pugna-
bant aduersum Israël: & fuge-
runt viri Israël ante faciē Phili-
sthijm, & ceciderunt interfecti
2 in monte Gelboë. Irrueruntq;
Philisthijm in Saul & in filios eius, & percusse-
rūt Ionathā & Abinadab & Melchi-sua filios
3 Saul, totumq; pondus prælij versum est in
Saul: & consecuti sunt eū viri sagittarij, &
4 vulneratus est vehementer à sagittarijs. Di
xitque Saul ad armigerum suū: Euagina gla-
dium tuum, & percute me, ne fortè veniant
incircuncisi isti, & interficiant me, illuden-
B tes mihi. Et noluit armiger eius: fuerat enim
nimio terrore perterritus. Arripuit itaq; Saul
5 gladium suum, & irruit super eum. Quod 2.
cum vidisset armiger eius, videlicet quod mor-
tuus esset Saul, irruit etiam ipse super gla-
6 dium suum, & mortuus est cū eo. Mortuus
est ergo Saul, & tres filij eius, & armiger il-
lius, & vniuersi viri eius in die illa pariter.
7 Videntes autem filij Israël qui erant trans viri.
vallem & trās Iordanem quod fugissent viri
Israëlitæ, & quod mortuus esset Saul, & filij
eius, reliquerunt ciuitates suas & fugerunt:
veneruntq; Philisthijm, & habitarunt ibi.
8 Facta autem die altera, venerūt Philisthijm,
C vt expoliarent interfectos, & inuenerunt
Saul & tres filios eius iacentes in monte Gel
9 boë. Et præciderunt caput Saul, & expolia
uerunt eum armis: & miserunt in terram
Philisthinorum per circuitum, vt annuncia-
retur in templo idolorum *, & in populis. * suorum
10 Et posuerūt arma eius in templo Astaroth: 1.
corpus vero eius suspenderūt in muro Beth-
11 -san. ‖ Quod cùm audissent habitatores ‖ 2. Reg. 2.
Iabes: Galaad, quæcunque fecerant Phili- a. 2.
12 sthijm Saul, surrexerunt omnes viri for-
tissimi, & ambulauerunt tota nocte, &
tulerunt cadauer Saul, & cadauera filio-
rum eius de Muro-Beth-san: veneruntque
Iabes-Galaad, & combusserunt ea ibi igni.
13 & tulerunt ossa eorum, & sepelierunt
in nemore Iabes, & ieiunauerunt septem
diebus.

Libri primi Regum finis.

LIBER SECVNDVS SAMVELIS,

quem nos Secundum Regum dicimus.

CAPVT PRIMVM.

1 FACTVM est autē postquàm
A mortuus est Saul, vt Dauid
reuerteretur à cæde Amalec,
& maneret in Siceleg duos
2 dies. In die autem tertia ap
paruit homo veniens de ca-
stris Saul veste conscissa, &
puluere conspersus caput: & vt venit ad Da-
uid, cecidit super faciem suam, & adorauit.
3 Dixitque ad eum Dauid: Vnde venis? Qui
4 ait ad eum: De castris Israël fugi. Et dixit
ad eum Dauid: Quod est verbum quod fa-
ctum est? indica mihi. Qui ait: Fugit po-
pulus ex prælio, & multi corruentes è popu-
lo mortui sunt: sed & Saul & Ionathas fi-
5 lius eius, interierunt. Dixitque Dauid ad
adolescentem, qui nunciabat ei: Vnde scis,
quia mortuus est Saul & Ionathas filius eius?
6 Et ait adolescens, qui nunciabat ei: Casu ve
ni in montem Gelboë, & Saul incumbebat
super hastam suam: porrò currus & equites
7 appropinquabant ei, & conuersus post ter-
B gum suum, vidensq; me vocauit. Cui cùm
8 respondissem, Adsum: dixit mihi: Quisnā
es tu? Et aio ad eum: Amalecites ego sum.
9 Et locutus est mihi: Sta super me, & interfi
ce me: quoniam tenent me angustiæ, & ad-
10 huc tota anima mea in me est. Stansq; su-
per eum, occidi illum: sciebam enim quod vi-
uere non poterat post ruinam: & tuli diade
ma quod erat in capite eius, & armillam de
brachio illius, & attuli ad te, dominum meū
11 huc. Apprehendens autem Dauid vestimen
ta sua scidit, omnesq; viri, qui erant cum eo.
12 & planxerunt, & fleuerunt, & ieiunauerūt
vsque ad uesperam super Saul, & super Iona-
than filium eius, & super populum Domini,
& super domum Israël, eo quod corruissent
13 gladio. Dixitq; Dauid ad iuuenem, qui
nunciauerat ei: Vnde es tu? Qui respōdit: Fi-
lius hominis aduenæ Amalecitæ ego sum.
14 Et ait ad eum Dauid: ‖ Quare non timui- ‖ Psal. 104. a. 5.
C sti mittere manum tuam vt occideres Chri-
15 stum Domini? Vocansq; Dauid vnum de

pueris suis, ait: Accedens, irrue in eum. Qui
16 percussit illum, & mortuus est. ℣ Et ait ad eū
Dauid: Sanguis tuus super caput tuum: os. n.
tuum locutum est aduersum te, dicens: Ego
17 interfeci Christum Domini. ℣ Planxit autem
Dauid planctum huiuscemodi super Saul &
18 super Ionathan filium eius: ℣ (& præcepit vt Planctum
docerent filios Iuda arcum, sicut scriptum
est in Libro iustorum.)
-10. -Et ait, Considera Israël pro his qui mortui
sunt super excelsa tua vulnerati.
19 ℣ Inclyti, Israël, super montes tuos interfecti sunt: quomodo ceciderunt fortes?
20 ℣ Nolite annunciare in Geth, neq; annunciectis in compitis Ascalonis: ne forte lætentur filiæ Philisthijm, ne exultent filiæ incircumcisorum.
21 ℣ Montes Gelboë, nec ros, nec pluuia veniant super vos: neq; sint agri primitiarum: quia ibi abiectus est clypeus fortium, clypeus Saul, quasi non esset vnctus oleo.
22 ℣ A sanguine interfectorū, ab adipe fortiū,
D sagitta Ionathæ nunquā rediji retrorsum:
& gladius Saul non est reuersus inanis.
23 ℣ Saul & Ionathas amabiles, & decori in vita sua, in morte quoq; non sunt diuisi: aquilis velociores, leonibus fortiores.
24 ℣ Filiæ Israël super Saul flete, qui vestiebat vos coccino in delitijs, qui præbebat ornamenta aurea cultui vestro.
25 ℣ Quomodo ceciderunt fortes in prælio? Ionathas in excelsis tuis occisus est?
26 ℣ Doleo super te frater mi Ionatha decôre nimis, & amabilis super amorem mulierū.
-2. -Sicut mater vnicum amat filium suum, ita ego te diligebam.
27 ℣ Quomodo ceciderunt robusti, & perierūt arma bellica?

CAPVT II.

1 IGITVR post hęc cōsuluit Dauid
A Dominum, dicens: Num ascendā in vnā de ciuitatibus Iuda? Et ait Dominus ad eum: Ascende. Dixitq; Dauid: Quo ascendam?
2 & respondit ei, in Hebron. ℣ Ascendit ergo
Dauid, & duæ vxores eius, Achi-noam Iezrahelitis, & Abigaïl vxor Nabal Carmeli:
3 ℣ sed & viros, qui erant cum eo, duxit Dauid
singulos cum domo sua, & manserunt in op
1. Mac. 2. f. 57. 4 pidis Hebron. ℣ Veneruntq; viri Iuda, & vn-
1. Reg. 3. d 11. xerunt ibi Dauid, vt regnaret super domum
Iuda. ℣ Et nunciatum est Dauid, quod viri Iabes-
5 Galaad sepelissent Saul. ℣ Misit ergo Dauid
nuncios ad viros Iabes-Galaad, dixitque ad
eos: Benedicti vos à Dño, qui fecistis misericordiā hanc cum dño vestro Saul, & sepeli-
6 stis eum. ℣ Et nunc retribuet vobis quidē Do
B minus misericordiā & veritatem: sed & ego
reddam gratiam, eo quod fecistis verbum istud.
7 ℣ Cōfortentur manus vestræ, & estote filij fortitudinis: licèt enim mortuus sit dñs vester
Saul, tamen me vnxit domus Iuda in regem
8 sibi. ℣ Abner aūt filius Ner princeps exercitus Saul, tulit Is-boseth filium Saul, & circū-
9 duxit eum per castra, ℣ regemq; constituit su
per Galaad, & super Gessuri, & super Gezrahel, & super Ephraim, & super Ben-iamin, &
10 super Israël vniuersum. ℣ Quadraginta annorum erat Is-boseth filius Saul, cum regnare cœpisset super Israël, & duobus annis regnauit: sola autē domus Iuda sequebatur Da
11 uid. ℣ Et fuit numerus dierū quos cōmoratus
C est Dauid, imperans in Hebron super domum Iuda, septem annorum, & sex mēsium.
12 ℣ Egressusq; est Abner filius Ner, & pueri Is-
13 boseth filij Saul de castris in Gabaon. ℣ Porrò
Ioab filius Saruię, & pueri Dauid egressi sunt,
& occurrerunt eis iuxta piscinā Gabaon. Et
cùm in vnum cōuenissent è regione sederūt:
14 hi in vna parte piscinæ, & illi ex altera. ℣ Dixitq; Abner ad Ioab: Surgant pueri, & ludāt
15 corā nobis. Et respondit Ioab: Surgāt. ℣ Surrexerunt ergo, & transierunt numero duodecim de Ben-iamin, ex pte Is-boseth filij Saul,
16 & duodecim de pueris Dauid. ℣ Apprehensoque vnusquisque capite cōparis sui, defixit
D gladiū in latus cōtrarij, & ceciderunt simul:
vocatumq; est nomen loci illius, Ager-robu-
17 storum, in Gabaon. ℣ Et ortum est bellum du rum satis in die illa: fugatusq; est Abner &
18 viri Israël, à pueris Dauid. ℣ Erant autem ibi
tres filij Saruiæ, Ioab, & Abisai, & Asael: porro Asael cursor velocissimus fuit, quasi vnus
19 de capreis q̄ morātur in syluis. ℣ Persequebatur autem Asael Abner, & nō declinauit ad
dexterā, neq; ad sinistram, omittēs persequi
20 Abner. ℣ Respexit itaq; Abner post tergum
suum, & ait: Tune es Asael? Qui respondit:
21 Ego sum. ℣ Dixitque ei Abner: Vade ad dex-
E tram, siue ad sinistram, & apprehende vnum
de adolescentibus, & tolle tibi spolia eius.
Noluit autem Asael omittere quin vrgeret
22 eum. ℣ Rursumq; locutus est Abner ad Asael:
Recede, & noli me sequi, ne compellar confodere te in terram, & leuare non potero fa-
23 ciem meam ad Ioab fratrem tuum. ℣ Qui audire contempsit, & noluit declinare: percussit ergo eum Abner auersa hasta in inguine,
& transfodit, & mortuus est in eodem loco:
omnesq; qui transibant per locum illum in
quo ceciderat Asael, & mortuus erat, subsiste-
24 bant. ℣ Persequentibus aūt Ioab, & Abisai fu
F gientem Abner, sol occubuit: & venerunt usque ad Collē-aquæductus, qui est ex aduerso
25 vallis, & itineris deserti in Gabaon. ℣ Con -2.
gregatiq; sunt filij Ben-iamin ad Abner: &
conglobati in vnum cuneū, steterunt in sum
26 mitate tumuli vnius. ℣ Et exclamauit Abner
ad Ioab, & ait: Num vsq; ad internecionem
tuus mucro deseuiet? an ignoras, quod periculosa sit desperatio? vsque quo non dicis po-
27 pulo, vt omittat persequi fratres suos? ℣ Et
ait Ioab: Viuit Dñs, si locutus fuisses, manè recessisset populus persequens frēm suū.
28 ℣ Insonuit ergo Ioab buccina, & stetit omnis
exercitus, nec persecuti sunt vltrà Israël, neq;
29 inière certamē. ℣ Abner aūt & viri eius abierunt per campestria, tota nocte illa: & transierunt Iordanē, & lustrata omni Beth-horon,
30 venerunt ad castra. ℣ Porrò Ioab reuersus
omisso Abner, cōgregauit omnem populum,

& desue-

& defuerunt de pueris Dauid decem & nouē
31 viri, excepto Asaele. ¶ Serui autē Dauid per-
cusserunt de Ben-iamin, & de viris qui erant
cum Abner, trecentos sexaginta, *qui & mor- *viros 1.
32 tui sunt. ¶ Tuleruntq; Asael, & sepelierunt
eum in sepulchro patris sui in Beth-lehem:
& ambulauerunt tota nocte Ioab, & viri qui
erant cum eo, & in ipso crepusculo perue-
nerunt in Hebron.

CAPVT III.

1 FACTA est ergo longa cōcerta-
A tio inter domū Dauid, & inter
domum Saulis: Dauid proficiēs
& semper seipso robustior, do-
mus autem Saul decrescēs quo-
2 tidie. ¶ Natique sunt filij Dauid in Hebron 1.Par.3.a.1.
fuitq; primogenitus eius Ammon de Achi-
3 noan Iezrahelitide. ¶ Et post eum Chelcab
de Abigail vxore Nabal Carmeli: porro ter-
tius Absalom filius Maacha filiæ Tolmai re-
4 gis Gessur. ¶ Quartus autem Adonias, filius
Haggith: & quintus Saphatia, filius Abital.
5 ¶ Sextus quoq; Iethraā de Egla vxore Dauid.
6 hi nati sunt Dauid in Hebron. ¶ Cū ergo es-
set prælium inter domum Saul, & domū Da-
uid: Abner filius Ner regebat domum Saul.
7 ¶ Fuerat autem Sauli cōcubina nōe Respha,
8 filia Aia: *Dixitq; Is-boseth ad Abner: ¶ Qua- *ingressusq́; est ad eā Abner.
B re ingressus es ad cōcubinā patris mei? Qui
iratus nimis ꝑp verba Is-boseth, ait: Nunqd
caput canis ego sum aduersum Iudam hodie,
qui fecerim misericordiā super domum Saul
patris tui, & super fratres & proximos eius,
& non tradidi te in manus Dauid, & tu re-
quisisti in me quod argueres pro muliere ho-
9 die? ¶ Hæc faciat Deus Abner, & hæc addat
ei, nisi quomodo iurauit Dominus Dauid, sic
10 faciam cum eo, ¶ vt transferatur regnum de
domo Saul, & eleuetur thronus Dauid super
Israël, & super Iudam, à Dan vsq; Bet-sabee.
11 ¶ Et non potuit respondere ei quicquā, quia
12 metuebat illum. ¶ Misit ergo Abner nūcios
ad Dauid *pro se dicentes: Cuius est terra? *in Hebrō.
Et vt loquerentur: Fac mecum amicitias, &
erit manus mea tecum, & reducā ad te vni-
13 uersum Israël. ¶ Qui ait: Optimè. ego faciam
tecum amicitias: sed vnam rem peto à te, di-
cens: Non videbis faciem meam antequam
C adduxeris Michol filiam Saul: & sic venies,
14 & videbis me. ¶ Misit autem Dauid nuncios
ad Is-boseth filium Saul, dicens: Redde vxo-
rem meam Michol, †quam despondi mihi 1.Reg.18.g.27.
15 centum præputijs Philisthijm. ¶ Misit ergo
Is-boseth, & tulit eam à viro suo Phaltiel, fi-
16 lio Lais. ¶ Sequebaturq; eam vir suus, plorās
vsque Bahurim: & dixit ad eum Abner: Va-
17 de, & reuertere. Qui reuersus est. ¶ Sermonē
quoque intulit Abner ad seniores Israël, di-
cens: Tam heri, quàm nudiustertius quærebā-
18 tis Dauid, vt regnaret super vos. ¶ Nunc ergo
facite quoniam Dominus locutus est ad Da-
uid, dicēs: In manu serui mei Dauid saluabo
populum meum Israël de manu Philisthijm,
19 & omnium inimicorum eius. ¶ Locutus est
D autem Abner etiam ad Ben-iamin. Et abijt
vt loqueretur ad Dauid in Hebron omnia q̄
placuerant Israëli, & vniuerso Ben-iamin.
20 ¶ Venitque ad Dauid in Hebron cum viginti
viris, & fecit Dauid Abner, & viris eius qui
21 venerant cum eo, conuiuium. ¶ Et dixit Ab-
ner ad Dauid: Surgā, vt congregem ad te Do
minum meum regem omnem Israël, & ineā
tecum fœdus, & imperes omnibus, sicut desi
derat anima tua. Cum ergo deduxisset Da-
22 uid Abner, & ille isset in pace, ¶ statim pueri
Dauid & Ioab venerunt cæsis latronibus cū
præda magna nimis. Abner autem non erat
cum Dauid in Hebron, quia iam dimiserat
23 eum, & profectus fuerat in pace. ¶ †Et Ioab, 1.Reg.3.a.5.
& omnis exercitus qui erant cum eo, posteà
venerant: nunciatum est itaque Ioab à nar-
rantibus: Venit Abner filius Ner ad regem,
24 & dimisit eum, & abijt in pace. ¶ Et ingres-
E sus est Ioab ad regem, & ait: Quid fecisti?
Ecce venit Abner ad te: quare dimisisti eum,
25 & abijt & recessit? ¶ Ignoras Abner filium
Ner, quoniam ad hoc venit ad te, vt decipe- 6.
ret te, & sciret exitum tuum, & introitum
26 tuum, & nosset omnia quæ agis? ¶ Egressus
itaque Ioab à Dauid misit nuncios post Ab-
ner, & reduxit eum à cisterna-Sira, ignoran-
27 te Dauid. ¶ Cumque redijsset Abner in He-
bron, seorsum adduxit eum Ioab ad mediū
portæ, vt loqueretur ei in dolo: & percussit
illum ibi in inguine, & mortuus est in vltio-
28 ne sanguinis Asaël fratris eius. ¶ Quod cùm
audisset Dauid rem iam gestam, ait: Mundus
ego sum, & regnum meum apud Deum vsq;
in sempiternum à sanguine Abner filij Ner,
29 ¶ & veniat super caput Ioab, & super omnem
F domum patris eius: nec deficiat de domo
Ioab fluxum seminis sustinens, & leprosus,
& tenens fusum, & cadens gladio, & indi-
30 gens pane. ¶ Igitur Ioab, & Abisai frater eius
interfecerūt Abner, eò quòd occidisset Asael
31 fratrem eorum in Gabaon in prælio. ¶ Dixit
autem Dauid ad Ioab, & ad omnem popu-
lum qui erat cum eo. Scinditē vestimenta
vestra, & accingimini saccis, & plangite an-
te exequias Abner: porrò rex Dauid seque-
32 batur feretrum. ¶ Cumque sepelissent Ab-
ner in Hebron, leuauit rex Dauid vocem 5.
suam, & fleuit super tumulum Abner: fle-
33 uit autem & omnis populus. ¶ Plangensque
rex & lugens Abner, ait: Nequaquā vt mo- 4.
34 ri solent ignaui, mortuus est Abner. ¶ Ma-
nus tuæ ligatæ non sunt, & pedes tui non
sunt compedibus aggrauati: sed sicut solent
cadere coram filijs iniquitatis, sic corruisti.
G Congeminansque, omnis populus fleuit su-
35 per eum. ¶ Cumque venisset vniuersa mul-
titudo cibum capere cum Dauid, clara adhuc
die iurauit Dauid, dicens: Hæc faciat mihi
Deus, & hæc addat, si ante occasum Solis gu-
36 stauero panem, vel aliud quicquam. ¶ Om-
nisque populus audiuit, & placuerunt eis
cuncta quæ fecit rex in conspectu totius po-
37 puli. ¶ Et cognouit omne vulgus, & vniuer-
sus Israël in die illa, quoniam non actū fuis-
set à rege, vt occideretur Abner filius Ner.
38 ¶ Dixit quoq; rex ad seruos suos: Num igno

tatis quoniam princeps, & maximus cecidit
39 hodie in Israël? Ego autē adhuc delicatus,
& vnctus rex: porro viri isti filij Saruiæ duri sunt mihi: retribuat Dominus facienti malum iuxta malitiam suam.

CAPVT IIII.

-7. 1 AVDIVIT autē Is-bóset' filius
A Saul, quòd cecidisset Abner in
Hebron, & dissolutæ sunt manus eius, omnisq; Israël pertur
2 batus est. Duo autem viri principes latronum erant filio Saul, nomen vni
Baana, & nomen alteri Rechab, filij Remmon Berothitæ de filijs Ben-iamin, siquidē,
3 & Beroth reputata est in Ben-iamin. & fugerunt Berothitæ in Gethaim. fueruntq; ibi
4 aduenæ vsque ad tempus illud. Erat autem
Ionathæ filio Saul filius debilis pedibus:
quinquennis enim fuit quando venit nuncius de Saul, & Ionatha ex Iezrahel. tollens
B itaque eum nutrix sua, fugit. cumq; festinaret, vt fugeret, cecidit & claudus effectus est:
5 habuitq; vocabulum Miphi-boseth. Venientes igitur filij Rēmon Berothitæ Rechab &
Baana ingressi sunt feruente die domum Isboseth: qui dormiebat super stratum suum
-1. meridie. -Et ostiaria domus purgans triticū,
-3. 6 obdormiuit`. Ingressi sunt autem domū-latenter` assumentes spicas tritici, & percusserunt eum in inguine Rechab, & Baana fra-
7 ter eius, & fugerunt. Cùm aūt ingressi fuissent domū, ille dormiebat super lectū suum
C in conclaui, & percutientes interfecerūt eū:
sublatoq; capite eius, abierunt per viam de-
8 serti tota nocte, & attulerunt caput Is-bóseth ad Dauid in Hebron: dixeruntq; ad regem: Ecce caput Is-bóseth filij Saul inimici
tui, qui quærebat animam tuam: & dedit Dominus domino meo regi vltionem hodie de
9 Saul, & de semine eius. Respondens autem
Dauid Rechab, & Baana fratri eius, filijs Rēmon Berothitæ, dixit ad eos: Viuit Dñs qui
upr. 1. c 10 eruit aīam meam de omni angustia, quo-
D niam eum qui annunciauerat mihi, & dixerat: Mortuus est Saul, q putabat, se prospera nunciare, tenui, & occidi eum in Siceleg, cui
11 oportebat mercedē dare pro nuncio. Quāto magis nunc cùm homines impij interfecerunt virum innoxium in domo sua, super lectum suum, non quæram sanguinem eius de
12 manu vestra, & auferam vos de terra? Præcepit itaque Dauid pueris suis, & interfecerunt eos: præcidentesq; manus & pedes eorum, suspēderunt eos super piscinam in Hebrun: caput autem Is-boseth tulerunt & sepelierunt in sepulchro Abner in Hebron.

CAPVT V.

ar. 11. 1 ET venerunt vniuersæ tribus Is-
A raël ad Dauid in Hebron, dicentes: Ecce nos os tuum, & caro
2 tua sumus. Sed & heri & nudiustertius cùm esset Saul rex
super nos, tu eras educens & reducens Israël:
dixit autem Dñs ad te: Tu pasces populum
3 meum Israël, & tu eris dux super Israël. Venerunt quoq; & seniores Israël ad regem in Psal. 77. g 71.
Hebron, & percussit cum eis rex Dauid fœdus in Hebron coram Domino: vnxeruntq;
4 Dauid in regem super Israël. Filius triginta
annorum erat Dauid, cum regnare cœpisset,
5 & quadraginta annis regnauit. In Hebrō 3. Reg. 2. 11.
regnauit super Iudam septem annis, & sex mensibus: in Ierusalem autem regnauit triginta tribus annis super omnem Israël & Iu-
6 dam. Et abijt rex & omnes viri, qui erant cum eo in Ierusalem ad Iebusæum habitatorem terræ: dictumq; est Dauid ab eis: Non ingredieris huc, nisi abstuleris cæcos & claudos, dicentes: Non ingredietur Dauid huc;
7 Cepit autem Dauid arcem Sion, hæc est ciui-
8 tas Dauid. Proposuerat enim Dauid in die
B illa præmium, qui percussisset Iebusæum, & tetigisset domatum fistulas, & abstulisset cæcos, & claudos odientes animā Dauid: idcirco dicitur in prouerbio: Cæcus & claudus nō
9 intrabunt in templum. Habitauit autē Dauid in arce *, & vocauit eam: Ciuitatem Da- * Sion.
uid: & ędificauit per gyrum a Mello & intrin-
10 secus. Et ingrediebatur proficiens, atq; succrescens, & Dominus Deus exercituū erat cū
11 eo. Misit quoque Hiram rex Tiri nuncios 1. Par. 14. a. 1.
ad Dauid, & ligna cedrina, & artifices lignorum, artificesq; lapidum ad parietes: & ædifi-
12 cauerunt domum Dauid. Et cognouit Dauid, quoniā cōfirmasset eum Dominus regē super Israël, & quoniam exaltasset regnum
13 eius super populum suum Israël. Accepit 1. Par. 3. b 5.
C ergo Dauid adhuc concubinas, & vxores de Ierusalē, postquā venerat de Hebron: natiq;
14 sunt Dauid & alij filij & filiæ: & hæc nomina eorum, qui nati sunt ei in Ierusalem,
15 Samua & Sobab, & Nathan, & Salomō. &
16 Iebahar, & Elisua: & Nepheg, & Iaphia &
17 Elisama, & Elioda, & Eliphalet. Audierunt ergo Philisthijm, q vnxissent Dauid in 1. Par. 14. b. 8. c. 11. A 26.
regem super Israël: & ascenderunt vniuersi, vt quærerent Dauid. quod cùm audisset Da-
18 uid, descendit in præsidium. Philisthijm autē venientes, diffusi sunt in Valle-Raphaim.
19 Et consuluit Dauid Dominum, dicens: Si ascendam ad Philisthijm? & si dabis eos in manu mea? Et dixit Dominus ad Dauid: Ascende, quia tradens dabo Philisthijm in ma-
20 nu tua. Venit ergo Dauid in Baal-pharasim, & percussit eos ibi, & dixit: Diuisit Do- Isa. 28. f 21.
minus inimicos meos coram me, sicut diuiduntur aquæ. Proptereà vocatum est nomē
21 loci illius Baal-pharasim. Et reliquerunt ibi sculptilia sua, q tulit Dauid, & viri eius.
22 Et addiderunt adhuc Philisthijm, vt ascen-
D derent, & diffusi sunt in valle-Raphaim.
23 Consuluit autem Dauid Dominum, -Si ascendam contra Philisthæos, & tradas eos in manus meas? Qui respondit: Non ascendas-contra eos,` sed gyra post tergum eorum, & venies ad eos ex aduerso pyrorum. -4.
24 Et cùm audieris sonitum gradientis in cacumine pyrorum, tunc inibis prælium: quia tunc egredietur Dominus ante faciem
25 tuam, vt percutiat castra Philisthijm. Fe-

cit itaque

est itaque Dauid sicut præceperat ei Domi-
nus,& percussit Philisthijm de Gabaa, vsque
dum venias Gezer.

CAPVT VI.

1 CONGREGAVIT autē rursum Da-
A uid omnes electos ex Israël, tri-
1.Par.13. 2 ginta millia. ¶ Surrexitq; Da-
b.5. uid,& abijt, & vniuersus popu-
lus, qui erat cum eo de viris Iu-
da,vt adducerent arcam Dei, super quam in-
uocatum est nomen Domini exercituum, se-
3 dentis in Cherubim super eam. ¶ Et imposue
runt arcam Dei super plaustrum nouum: tu-
leruntq; eā de domo Abinadab, qui erat in
Gabaa: Oza aūt & Ahio filij Abinadab, mina
1.Reg.7.a 4 bant plaustrum nouum ¶. Cūq; tulissent eā
5. de domo Abinadab, qui erat in Gabaa, custo-
diens arcam Dei, Ahio præcedabat arcam.
5 ¶ Dauid aūt,& oīs Israël ludebant corā Dño
in oībus lignis fabrefactis, & citharis & ly-
1.Pa.15.b 6 ris & tympanis & sistris & cymbalis. ¶ Post
15. quàm aūt venerunt ad Areā 'Nachor', extēdit
*Nachon Oza manū ad arcam Dei,& tenuit eam quo-
2. niā calcitrabāt boues -& declinauerunt eā'.
-3. 7 ¶ Iratusq; est indignatione Dñs cōtra Ozam,
& percussit eū super temeritate: qui mortuus
8 est ibi iuxta arcā Dei ¶ Contristatus est autē
Dauid, eò quod percussisset Dñs Ozā,& vocatū
B est nomen loci illius, Percussio-Ozæ, vsq; in
9 diē hanc. ¶ Et extimuit Dauid Dñm in die il-
la, dicens: Quomodo ingredietur ad me ar-
10 ca Dñi? ¶ Et noluit diuertere ad se arcā Dñi
in ciuitatē Dauid: sed diuertit eā in domum
11 Obed-edom Gethæi. ¶ Et habitauit arca Dñi
in domo Obed-edom Gethæi tribus mensi-
bus: & benedixit Dñs Obed-edom, & oēm
1.Par.15. 12 domū eius. ¶ Nunciatumq; est regi Dauid
d.25. quod benedixisset Dñs Obed-edom, & oīa eius
.6 ppter arcam Dei. -Dixitq; Dauid': Ibo, & re-
ducā arcam cū benedictione in domū meam.
Abijt ergo Dauid,& adduxit arcā Dei de do-
mo Obed-edom in ciuitatem Dauid cum gau
-7. dio: -& erant cum Dauid septem chori, &
13 victima vituli'. ¶ Cumq; transcendissent, qui
C portabant arcam Domini sex passus, immo-
·6. labat bouem -& ouem' & arietem, & Dauid
-6. 14 -percutiebat, in organis armigatis,¶ &' salta
bat totis viribus ante Dñm: porrò Dauid
15 erat accinctus ephod lineo. ¶ Et Dauid. &
omnis domus Israël ducebant arcam testa-
menti Domini in iubilo,& in clangore buc-
16 cinæ. ¶ Cumq; intrasset arca Dñi in ciuita-
tem Dauid, Michol filia Saul prospiciens
per fenestram, vidit regem Dauid subsilien-
tem, atq; saltantem corā Domino: & despe-
1.Par.16. 17 xit eum in corde suo. ¶ Et introduxerunt
a.2. arcam Domini,& imposuerunt eam in loco
* suo in medio tabernaculi, quod tenderat ei
Dauid: & obtulit Dauid holocausta, & paci-
18 fica coram Domino. ¶ Cumq; complesset of
*holocau- ferens 'hulocausta' & pacifica, benedixit po
stum 3. 19 pulo in nomine Domini exercituum. ¶ Et
partitus est vniuersæ multitudini Israël tam
viro quàm mulieri singulis collyridam pa-
nis vnam,& assaturam bubalæ carnis vnam,
D & similam frixam oleo: & abijt omnis po-
20 pulus, vnusquisq; in domum suam. Reuer-
susq; est Dauid vt benediceret domui suæ:
& egressa Michol filia Saul in occursum Da-
uid, ait: Quàm gloriosus fuit hodie rex Is-
raël discooperiēs se ante ancillas seruorum
suorū,& nudatus est, quasi si nudet vnus de
21 scurris. ¶ Dixitque Dauid ad Michol: -Viuit -4.
Dñs, quia ludam' ante Dominū, qui elegit me
potius, quàm patrem tuū, & quàm omnē do-
mum eius,& præcepit mihi vt essem dux su-
22 per populum Domini in Israël,& ludam,¶ &
vilior fiam plus quàm factus sum: & ero hu
milis in oculis meis,& cum ancillis, de qui-
23 bus locuta es, gloriosior apparebo. ¶ Igitur
Michol filiæ Saul non est natus filius vsque
in diem mortis suæ.

CAPVT VII.

1 FACTVM est autē cùm sedisset
A rex in domo sua,& Dñs dedisset
ei requiē vndiq; ab vniuersis ini
2 micis suis, ¶ dixit ad Nathā pro-
phetam: Vidésne quod ego habitē 1. Par.17.
in domo cedrina,& arca Dei posita sit in me a.1.
3 dio pellium? ¶ Dixitq;, Nathan ad regē: Om-
ne quod est in corde tuo, vade fac: quia Dñs
4 tecum est. ¶ Factum est autem in illa nocte:
& ecce sermo Domini ad Nathan, dicens:
5 ¶ Vade & loquere ad seruum meum Dauid:
Hæc dicit Dominus: Nunqd tu ædificabis mi-
6 hi domum ad habitandum? ¶ Neque enim ha
bitaui in domo ex die illa, qua eduxi filios
Israël de terra-Aegypti, vsq; in diē hanc: sed
ambulabam in tabernaculo, & in tentorio.
7 ¶ Per cuncta loca, quæ transiui cum oībus fi-
lijs Israël, nunquid loquens locutus sum ad
vnā de tribubus Israël, cui pcepi, vt pasceret
populum meum Israël, dicēs: Quare nō ædifi
8 castis mihi domum cedrinam? ¶ Et nunc hæc
B dices seruo meo Dauid: Hæc dicit Dominus
exercituū, ¶ Ego tuli te de pascuis sequentē 1. Reg.16
greges, vt esses dux super populum meum c.11.
9 Israël, ¶ & fui tecum in oībus vbicūq; am- Psal.77 g
bulasti, & interfeci vniuersos inimicos tuos 70.
à facie tua: feciq; tibi nomen grāde, iuxta no
10 men magnorum, qui sunt in terra. ¶ Et ponā
locū populo meo Israël, & plantabo eum, &
*habitabit sub eo',& nō turbabitur amplius: *habitabo
nec addent filij iniquitatis, vt affligant eū si- cum eo. 1.
11 cut prius, ¶ ex die qua constitui iudices su- 1.Par.33.
per populum meum Israël: & requiem dabo a.4.b.7.
tibi ab oībus inimicis tuis: prędicitq; tibi
12 Dominus, quod domū faciat tibi Dñs. ¶ Cumq; 3.Reg.8.b
cōpleti fuerint dies tui, & dormieris cū patri 12.
bus tuis, suscitabo semen tuum post te, quod 3.Reg.5.a
egredietur de vtero tuo, & firmabo regnum 5.
13 eius. ¶ Ipse ædificabit domū nomini meo,& 1.Par.22.b
stabiliā thronū regni eius vsq; ī sempiternū. 10.
14 ¶ EGO ERO EI IN PATREM, & Heb.1.b.5
ipse erit mihi in filium: qui si iniquè aliquid Psal.88.c
gesserit, arguam eum in virga virorum, & in 31.
15 plagis filiorum hominum. ¶ Misericordiā au-
C tem meam non auferam ab eo, sicut abstuli
16 à Saul, quem amoui à facie 'mea'. ¶ Et fidelis *tua 5.
erit domus tua,& regnum tuum vsq; in æter

num ante faciem tuã,& thronus tuus erit fir
17 mus iugiter. ? Secundū oĩa verba hæc, & iu-
xta vniuersam visionem istam, sic locutus est
18 Nathan ad Dauid. ? Ingressus est autem rex
Dauid,& sedit coram Dño,& dixit: Quis ego
sum domine Deus,& quæ domus mea, quia
19 adduxisti me hucusque? ? Sed & hoc paruin
visum est in cõspectu tuo Domine Deus, nisi
loquereris etiam de domo serui tui in lõgin
quum: ista est enim lex Adam Dñe Deus.
20 ? Quid ergo addere poterit adhuc Dauid, vt
loquatur ad te? tu enim scis seruum tuum
21 Dñe Deus. ? Propter verbum tuum,& secun
dum cor tuum fecisti oĩa magnalia hæc, ita
22 vt notum faceres seruo tuo. ? Idcirco magni
ficatus es Domine Deus, quia non est similis
tui,neq; est Deus extra te, in oĩbus quæ an-
23 diuimus auribus n. stris. ? Quæ est autem vt
D populu tuus Ilraël,gens in terra, pp quam
iuit Deus,vt redimeret eam sibi in populum,
& poneret sibi nomen,faceretq; eis magna-
lia,& horribilia super terram à facie populi
tui, quem redemisti tibi ex Aegypto, °gen-
24 tem,& Deum' eius? ? Firmasti enim tibi po-
pulum tuum Isiaël in populum sempiternũ:
Et tu Domine Deus factus es eis in Deum.
25 ? Nunc ergo Domine Deus verbum quod lo-
cutus est super seruum tuum, & super domũ
eius,suscita in sempiternum: & fac sicut lo-
26 cutus es, ? vt magnificetur nomen tuum vs-
que in sempiternum, atque dicatur, Domi-
nus exerc tuum Deus super Ilraël. Et domus
serui tui Dauid erit stabilita corã Domino,
27 ? quia tu Domine exercituum Deus Israël
reuelasti aurem serui tui, dicens: Domũ ædifi
cabo tibi: propterea inuenit seruus tuus cor
28 suum vt oraret te oratione hac. ? Nũc ergo
Domine Deus,tu es Deus, & verba tua erunt
vera: locutus es enim ad seruum tuũ bona
29 hæc. ? Incipe ergo, & benedic domui serui
tui,vt sit in sempiternum coram te, quia tu
Dñe Deus locutus es, * benedictione tua be
nedicetur domus serui tui in sempiternum.

°*gentibus, & diis* 2. °*gente, & Deo* 2.

* *& 6.*

CAPVT VIII.

1 FACTVM est autem post hæc,
A percussit Dauid Philisthijm &
humiliauit eos, ? & tulit Dauid
frenum-tributi de manu Phili-
2 sthijm. ? Et percussit Moab, &
mensus est eos funiculo, coæquans terra: mẽ
sus est autem duos funiculos, vnum ad occi-
dendum, & vnum ad viuificandum: factusq;
3 est Moab Dauid seruiens sub tributo ? Et
percussit Dauid Adar-ézer filium Rohob re-
gem Soba, quando profectus est, vt domina-
4 retur super flumen Euphrátem. ? Et captis
Dauid ex parte eius mille septingentis equi
tibus,& viginti millibus peditum, subnerua
uit omnes iugales curruum: dereliquit autẽ
5 ex eis centum currus. ? Venit quoq; Syria Da
B masci,vt præsidium ferret Adar-ézer regi So
ba: & pcussit Dauid de Syria viginti duo mil-
6 lia virorum. ? Et posuit Dauid præsidium in
Syria Damasci: factaq; est Syria Dauid ser-
uiens sub tributo: seruauitq; Dominus Da-

1. *Par.* 18. *a.* 1.

uid in omnibus ad quæcunq; profectus est.
7 ? Et tulit Dauid arma aurea, quæ habebant
8 serui Adar-ézer,& detulit ea in Ierusalẽ. ? Et
de Bete,& de Beroth ciuitatibus Adar-ézer
tulit rex Dauid æs multum nimis, de quo
fecit Salomon omnia vasa ærea in templo:
9 & mare æneum,& columnas, & altare'. ? Au
diuit autem Thou rex Emath, quod percussisset
10 Dauid oẽ robur Adar-ézer, ? & misit Thou
C Ioram filium suum ad regem Dauid, vt salu-
taret eum congratulans,& gratias ageret: eo
quòd expugnasset Adar-ézer, & percussisset
eum. Hostis quippe erat Thou Adar-ézer, &
in manu eius erant vasa aurea, & vasa argen
11 tea,& vasa ærea. ? Quæ & ipsa sanctificauit
rex Dauid Domino cum argẽto,& auro, quæ
sanctificauerat de vniuersis gentibus, quas
12 subegerat ? de Syria, '& Moab, & filijs Am-
mon, & Philisthijm, & Amalec, & de ma-
nubijs Adar-ézer filij Rohob regis Soba.
13 ? Fecit quoq; sibi Dauid nomen cum reuer
D teretur capta Syria in valle-Salinarum, cæ-
sis °decem & octo' millibus: & in Gebe-
14 lem ad viginti tria millia ? & posuit in Idu-
mæa custodes, statuitque præsidium: & facta
est vniuersa Idumæa seruiens Dauid: & ser-
uauit Dominus Dauid in omnibus ad quæ-
15 cumq; profectus est ? Et regnauit Dauid su
per omnem Israël: faciebat quoque Dauid
16 iudicium,& iustitiam oĩ populo suo. ? Ioab
autem filius Saruiæ erat super exercitum:
porrò Iosaphat filius Ahilud erat à commen-
17 tarijs: ? & Sadoc filius Achitob,& Achi-mé-
lech filius Abiathar erant sacerdotes: & Sa-
18 raias,scriba: ? Banaias autem filius Ioiadæ
super Cerethi,& Phelethi: filij autem Dauid
sacerdotes erant.

-6.

°*duodecim* -9. -6.

CAPVT IX.

1 ET DIXIT Dauid: Putásne est
A aliquis qui remanserit de domo
Saul, ut faciam cum eo miseri-
2 cordiã propter Ionathan? ? Erat
autem de domo Saul, seruus no
mine Siba: quẽ cum vocasset rex ad se, dixit
ei: Tu ne es Siba? Et ille respondit: Ego sum
3 seruus tuus. ? Et ait Rex: Nunqd superest ali
qs de domo Saul, vt faciam cũ eo misericor-
diã Dei? Dixitq; Siba regi: Superest filius Io
4 nathæ, debilis pedibus. ? Vbi, inquit est? Et
B Siba ad regem: Ecce, ait, in domo est Machir
5 filij Ammiel in Lo-dabar. ? Misit ergo rex
Dauid, & tulit eum de domo Machir filij
6 Ammiel de Lo-dabar. ? Cùm autem uenis-
set Miphi-bóseth filius Ionathæ filij Saul ad
Dauid, corruit in faciẽ suam,& adorauit. Di-
xitq; Dauid: Miphi-bósethǫ respondit: Ad-
7 sũ seruus tuus. ? Et ait ei Dauid: Ne timeas,
quia faciens faciã in te misericordiã pp Iona
than patrem tuum, & restituam tibi omnes
C agros Saul patris tui, & tu comedes panẽ in
8 mensa mea semper. ? Qui adorãs eum, dixit:
Quis ego sum seruus tuus, quoniã respexisti
9 super canem mortuum similem mei? ? Voca-
uit itaq; rex Sibam puerum Saul, & dixit ei:
Oĩa quæcunq; fuerũt Saul, & vniuersam do-

10 mum eius, dedi filio domini tui. ℣ Operare
igitur ei terrã tu,& filij tui,& ſerui tui:& in-
feres filio domini tui cibos,vt alatur: Miphi
-bóſeth autem filius Dñi tui comedet ſemp
panem ſuper menſam meam. Erant aũt Si-
11 bæ quindecim filij,& viginti ſerui ℣ Dixit-
que Siba ad regem: Sicut iuſſiſti domine mi
D rex ſeruo tuo,ſic faciet ſeruus tuus:& Miphi
tuam 9. bóſeth comedet ſup mẽſam *meã quaſi unus
12 de filijs regis. ℣ Habebat au.ẽ Miphi-bóſeth
filiũ paruulũ nomine Micha: omnis uero co-
gnatio domus Sibæ ſeruiebat Miphi-bóſeth.
13 ℣Porrò Miphi-bóſeth habitabat in Ieruſalẽ:
quia de menſa regis iugiter veſcebatur: &
erat claudus vtroq; pede.

CAPVT X.

1 FACTVM eſt autem poſthæc, vt
A moreretur rex filiorum Am-
mon: & regnauit Hanon filius
‖1.Par.19. a.9. 2 eius pro eo ℣‖Dixitq; Dauid:
Faciam miſericordiam cum Ha-
nõ filio Naas, ſicut fecit pater eius meũ mi-
ſericordiam. Miſit ergo Dauid, conſolans eũ
per ſeruos ſuos ſuper patris interitu. Cum
autem ueniſſent ſerui Dauid,in terrã filiorũ
3 Ammõ, ℣ dixerunt principes filiorũ Ammon
ad Hanon dominum ſuum: Putas quod pro-
pter honorem patris tui miſerit Dauid ad te
**ut.* conſolatores, & non ideo vt * inueſtigaret,
& exploraret ciuitatem, & euerteret eã, mi
4 ſit Dauid ſeruos ſuos ad te? ℣ Tulit itaq; Ha-
nõ ſeruos Dauid,raſitque dimidiam partem
barbæ eorum, & præſcidit veſtes eorum me-
5 dias uſque ad nates,& dimiſit eos. ℣ Quod
cùm nunciatum eſſet Dauid, miſit in occur-
B ſum eorum:erant enim uiri confuſi turpiter
valde,& mandauit eis Dauid,Manete in Ie-
richo,donec creſcat barba veſtra, & tunc re-
6 uertimini. ℣ Videntes autem filij Ammon
quòd iniuriam feciſſent Dauid, miſerunt &
conduxerunt mercede Syrum Rohob, &
Syrum Soba,viginti millia peditum, & à re-
ge Maacha mille uiros,et ab Iſ-tob duodecim
7 millia virorum. ℣ Quod cùm audiſſet Da-
uid, miſit Ioab & omnem exercitum bel-
8 latorum. ℣ Egreſſi ſunt ergo filij Ammon,
& direxerunt aciem ante ipſum introitum
portæ. Syrus autem Soba,& Rohob, &
Iſ-tob, & Maacha, ſeorſum erant in cam-
9 po. ℣ Videns igitur Ioab quòd præparatum
eſſet aduerſum ſe prælium, & ex aduerſo &
**ſibi.* poſt tergum,elegit * ex omnibus electis Iſ-
10 raël, & inſtruxit aciem contra Syrum: ℣ reli
C quam autem partem populi tradidit Abiſai
fratri ſuo, qui direxit aciem aduerſus fi-
11 lios Ammõ. ℣ Et ait Ioab: Si præualuerint ad
uerſum me Syri,eris mihi in adiutoriũ:ſi aũt
filij Ammon præualuerint aduerſum te, au-
12 xiliabor tibi. ℣ Eſto uir fortis, & pugne-
mus pro populo noſtro, & ciuitate Dei no-
ſtri: Dominus autem faciet quod bonum eſt
13 in conſpectu ſuo. ℣ Inijt itaque Ioab & po-
pulus qui erat cum eo, certamen contra
14 Syros: qui ſtatim fugerunt à facie eius. ℣ Fi
lij autem Ammon videntes quia fugiſſent
Syri, fugerunt & ipſi à facie Abiſai, & in-
greſſi ſunt ciuitatẽ: reuerſusq; eſt Ioab à fi-
15 lijs Ammon, & venit Ieruſalẽ. ℣ *Videntes *Videntes igitur Sy-*
igitur filij Ammõ qm Syrus expauit, & quo- *ri quoniã*
niam corruiſſent coram Iſraël, congregati *corruiſſent*
16 ſunt pariter. ℣ Miſitque Adar-ézer &. edu- *7.*
xit Syros qui erant trans fluuium,& adduxit
eorum exercitum: Sobach autem magiſter
militiæ Adar-ézer, erat princeps eorum.
17 ℣ Quod cum nunciatum eſſet Dauid, con-
D traxit omnem Iſraëlem, & trãſiuit Iordanẽ,
venitq; in Helam: & direxerunt aciem Syri
ex aduerſo Dauid, & pugnauerunt contra
18 eum. ℣ Fugeruntq; Syri à facie Iſraël, & oc-
cidit Dauid de Syris ſeptigentos currus, &
quadraginta millia equitum: & Sobach prin
cipem militiæ percuſſit,qui ſtatim mortuus
19 eſt. ℣ Videntes autem vniuerſi reges, qui
erant in præſidio Adar-ézer, ſe uictos eſſe
ab Iſraël, expauerunt & fugerunt quinqua- *-6.*
ginta & octo millia coram Iſraël. Et feće-
runt pacẽ cũ Iſraël. & ſeruierunt eis,timue-
runtq; Syri, auxiliũ præbere * filijs Ammon. **ultrà 1.*

CAPVT XI.

1 FACTVM eſt aũt, uertẽte anno, *‖1.Par. 20. d.e.*
A eo tpe quo ſolent reges ad bel
la ꝓcedere, miſit Dauid Ioab,
& ſeruos ſuos cum eo, & uni-
uerſum Iſraël,& uaſtauerũt fi-
lios Ammon,& obſederũt Rab
2 ba:Dauid aũt remanſit in Ieruſalem. ℣ Dum
hæc agerentur,accidit * ut ſurgeret Dauid de ** quadam*
ſtratu ſuo poſt meridiem, & deambularet *die.*
in ſolario domus regiæ; uiditq; mulierem
ſe lauantem, ex aduerſo ſuper ſolarium ſuũ:
3 erat autem mulier pulchra ualde. ℣ Miſit er-
go Rex,& requiſiuit,quæ eſſet mulier. Nun-
ciatumq; eſt ei ꝙ ipſa eſſet Beth-ſabee, filia
4 Eliam,uxor Vriæ Hethæi. ℣ Miſſis itaq; Da-
uid nuncijs tulit eam: quæ cùm ingreſſa eſ-
ſet ad illum, dormiuit cum ea. ℣ Statimque *‖Leu.15.e 18.*
5 ſanctificata eſt ab immunditia ſua: ℣ & re-
uerſa eſt in domum ſuam concepto fœtu:
Mittenſq; nunciauit Dauid,& ait: Concepi.
6 ℣ Miſit autem Dauid ad Ioab dicens: Mitte
ad me Vriam Hethæum. Miſitq; Ioab Vriã
7 ad Dauid. ℣ Et uenit Vrias ad Dauid. Quæ-
B ſiuitq; Dauid quàm rectè ageret Ioab, & po
pulus, & quomodo adminiſtraretur bellum
8 ℣ & dixit Dauid ad Vriam: Vade in domum
tuã,& laua pedes tuos. Et egreſſus eſt Vrias
de domo regia, ſecutusq; eſt eum cibus re-
9 gius. ℣ Dormiuit autem Vrias ante portam
domus regię, cũ alijs ſeruis Domini ſui, &
10 non deſcendit ad domũ ſuam. ℣ Nunciatum-
que eſt Dauid à dicentibus: Non iuit Vrias
in domum ſuam. Et ait Dauid ad Vriam:
Nunquid non de via veniſti? quare non de
11 ſcendiſti in domum tuam? ℣ Et ait Vrias ad
Dauid: Arca Dei & Iſraël, & Iuda habitant
in papilionibus, & dominus meus Ioab, & *-6.*
ſerui Domini mei ſuper faciem terræ ma-
nent:& ego ingrediar domum meam, vt co-
medam & bibam, & dormiam cum uxore
mea? per ſalutem tuam & per ſalutem aĩæ

12 tuæ non faciam rem hanc. Ait ergo Dauid
ad Vriam: Mane hic etiam hodie, & cras di-
autem I. mittam te. Mansit * Vrias in Ierusalem in
13 die illa & altera. Vocauit eum Dauid vt co
mederet coram se & biberet: & inebriauit
eum: qui egressus vespere, dormiuit in stra-
tu suo cum seruis domini sui, & in domum
14 suam non descendit. Factum est ergo ma-
C nè, & scripsit Dauid epistolam ad Ioab: mi-
15 sitque per manum Vriæ, scribens in episto
la: Ponite Vriam ex aduerso belli, vbi fortis-
simum est prælium: & derelinquite eum, vt
16 percussus intereat. Igitur cùm Ioab obside
ret vrbem, posuit Vriam in loco vbi sciebat
17 viros esse fortissimos. Egressique viri de ci
uitate, bellabant aduersum Ioab, & cecide-
runt de populo seruorum Dauid, & mortuus
18 est etiam Vrias Hethæus. Misit itaq; Ioab
19 & nunciauit Dauid omnia verba prælij: præ
cepitque nuncio, dicens: Cum compleueris
20 vniuersos sermones belli ad Regem, si eũ
videris indignari, & dixerit: Quare accessi-
stis ad murum vt præliaremini? an ignoraba
tis quod multa desuper ex muro tela mittã-
Iudi. 9. g 53. 21 tur? Quis percussit Abi-melech filium
Ierobe-sheth I. Ierobaal? nónne mulier misit super eum
fragmen molæ de muro, & interfecit eum in
Thebes? quare iuxta murum accessistis? di-
ces: Etiam seruus tuus Vrias Hethæus occu-
22 buit. Abijt ergo nuncius, & venit, & narra
D uit Dauid omnia quæ ei præceperat Ioab:
23 Et dixit nuncius ad Dauid: Præualuerunt
aduersum nos viri, & egressi sunt ad nos in
agrum: nos autem facto impetu persecuti
24 eos sumus vsque ad portam ciuitatis: Et
direxerunt iacula sagittarij ad seruos tuos
ex muro desuper: mortuiq; sunt de seruis re
gis, quinetiam seruus tuus Vrias Hethæus
25 mortuus est. Et dixit Dauid ad nuncium:
Hæc dices Ioab: Non te frangat ista res: va-
rius enim euentus est belli, & nunc hunc, &
nunc illum consumit gladius: conforta bel-
latores tuos aduersus vrbem, vt destruas eã,
26 & exhortare eos. Audiuit autẽ vxor Vriæ,
quod mortuus esset Vrias vir suus, & planxit
27 eum. Transactoq; luctu, misit Dauid & in
troduxit eam in domum suam, & facta est ei
vxor, peperitque ei filium: & displicuit ver-
bum hoc quod fecerat Dauid corã Domino.

CAPVT XII.

1 MISIT ergo Dominus Nathan ad
A Dauid: qui cùm venisset ad eum,
Responde mihi iudicium. dixit ei: * Duo viri erant in ci-
uitate vna, vnus diues, & alter
2 pauper. Diues habebat oues
3 & boues plurimos ualde. Pauper aũt nihil
habebat omnino, præter ouem unam paruu-
lam quam emerat, & nutrierat, & quæ creue
rat apud eum cum filijs eius simul, de pane
illius comedens, & de calice eius bibens, &
in sinu illius dormiens: eratq; illi sicut filia.
4 Cum autem peregrinus quidam venisset ad
diuitem, parcens ille sumere de ouibus & de
bobus suis, vt exhiberet conuiuium peregri
no illi qui venerat ad se, tulit ouem viri pau-
peris, & præparauit cibos homini, qui vene-
5 rat ad se. Iratus autẽ indignatione Dauid
B aduersus hominem illum nimis, dixit ad Na
than: Viuit Dominus, quoniam filius mor-
6 tis est vir qui fecit hoc. Ouem reddet in qua- *Exo. 22. a 1.*
druplum, eo quod fecerit verbum istud, &
7 non pepercerit. Dixit autem Nathan ad Da
uid Tu es ille vir*. Hæc dicit Dominus Deus *qui fecisti hanc rem.*
Israël: Ego vnxi te in regem super Israël, &
8 ego erui te de manu Saul, & dedi tibi do-
mum domini tui, & vxores domini tui in si-
nu tuo, dedique tibi domum Israël & Iuda:
& si parua sunt ista, adijciam tibi multò maio-
9 ra. Quare ergo contempsisti verbum Domi
ni, vt faceres malum in conspectu meo? Vriã
Hethæum percussisti gladio, & vxorem illius
accepisti in vxorem tibi, & interfecisti eũ gla
10 dio filiorum Ammon. Quam obrem non
C recedet gladius de domo tua vsque in sempi
ternũ, eo quod despexeris me, & tuleris vxo-
11 rem Vriæ Hethæi, vt esset vxor tua. Itaque
hæc dicit Dñs: Ecce ego suscitabo super te
malum de domo tua, & tollam vxores tuas
in oculis tuis, & dabo proximo tuo, & dor *Inf. 16. d 22.*
miet cũ vxoribus tuis in oculis Solis huius.
12 Tu enim fecisti absconditè: ego autem fa-
ciam verbum istud in conspectu omnis Is-
13 raël, & in conspectu Solis. * Et dixit Da- *huius.*
uid ad Nathan: Peccaui Domino. Dixitq; *Eccl. 47. b 13.*
Nathan ad Dauid: Dominus quoque transtu
14 lit peccatum tuum: non morieris. Verun- *Eccl. 47. b 13.*
tamen, quoniam blasphemare fecisti inimi-
D cos * Domini: propter verbum hoc, filius qui *nomen*
15 natus est tibi, morte morietur. Et reuer-
sus est Nathan in domum suam. Percussit
quoque Dominus paruulum quem pepererat
16 vxor Vriæ Dauid, & desperatus est. Depre-
catusq; est Dauid Dominum pro paruulo: &
ieiunauit Dauid ieiunio, & ingressus seor-
17 sum, iacuit super terrã. Venerunt aũt senio-
res domus eius, cogentes eum ut surgeret de
terra: qui noluit, nec comedit cum eis cibũ.
18 Accidit aũt die septima vt moreretur infans:
timueruntq; serui Dauid nunciare ei quod mor
E tuus esset paruulus: dixerũt enim: Ecce cùm
paruulus adhuc uiueret, loquebamur ad eũ,
& non audiebat vocem nostram: quanto ma
gis si dixerimus, Mortuus est puer, se affliget?
19 Cum ergo Dauid audisset seruos mussitan *vidisset I.*
tes, intellexit quòd mortuus esset infantu-
lus, dixitq; ad seruos suos: Num mortuus est
20 puer? Qui respõderunt ei: Mortuus est. Sur-
rexit ergo Dauid de terra, & lotus unctusq; *vestes I.*
est: cùmque mutasset uestem, ingressus est
domum Domini: & adorauit, & uenit in do-
mum suã, petiuitq; ut ponerent ei panem,
21 & comedit. Dixerunt autem ei serui sui:
Quis est sermo quem fecisti? propter infantẽ
cùm adhuc uiueret, ieiunasti & flebas, mor-
tuo autem puero surrexisti, & comedisti pa-
22 nem? Qui ait: Propter infantẽ, dum adhuc
uiueret, ieiunaui & fleui: dicebam enim:
Quis scit si fortè donet eũ mihi Dominus, &
23 uiuat infans? Nunc autẽ, quia mortuus est,
F quare ieiuno? Nunquid potero reuocare eũ
amplius? ego uadam magis ad eum, ille uerò

non

24 ... reuertetur ad me. Et consolatus est Da
uid Beth sabee vxorem suam, ingressusq; ad
eā, dormiuit cum ea: quæ genuit filium, & vo   3.Mat.1.a 6.
cauit nomen eius Salomon, & dominus dile
25 xit eum. ¶ Misitq; * in manu Nathā prophe-   * eum.
tæ, & vocauit nomen eius Amabilis Domi-
26 no: eo quod diligeret eum Dominus. ¶ Igi-   1.Par.20 a.1.
tur pugnabat Ioab contra Rabbath filiorum
27 Ammon, & expugnabat vrbem regiam. Mi
sitque Ioab nuncios ad Dauid, dicens: Di-
micaui aduersum Rabbath, & capienda est
28 Vrbs aquarum. ¶ Nunc igitur congrega reli-
G quam partem populi, & obside ciuitatem, &
cape eam: ne cum à me vastata fuerit vrbs,
29 nomini meo ascribatur victoria. ¶ Congre-
gauit itaque Dauid omnem populum, & pro
fectus est aduersum Rabbath: cumq; dimi-
30 casset, cepit eam. ¶ Et tulit diadema regis eo
rum de capite eius, pondo auri talentum,
habens gemmas preciosissimas, & impositū
est super caput Dauid. Sed & prædam ciuita-
31 tis asportauit multam valde. ¶ Populum quo
que eius adducens seruauit, & circumegit su-
per eos ferrata carpenta: diuisitque cultris,
& traduxit in typo laterum: sic fecit vni-
uersis ciuitatibus filiorum Ammon: & re-
uersus est Dauid, & omnis exercitus in Ie-
rusalem.

CAPVT XIII.

1 FACTVM est autem post hæc, vt
A Absalom filij Dauid sororē spe-
ciosissimam vocabulo Thamar,
adamaret Amnon filius Dauid,
2 ¶ & deperiret in eam valde, ita
vt propter amorem eius ęgrotaret: quia cùm
esset virgo, difficile ei videbatur vt quippiam
3 inhoneste ageret cum ea. ¶ Erat aūt Amnon
amicus, nomine Ionadab filius Semmaa fra-
4 tris Dauid, vir prudens valde. ¶ Qui dixit ad
eū: Quare sic attenuaris macie fili regis, per
singulos dies? cur non indicas mihi? Dixitq;
ei Amnon: Thamar sororem fratris mei Ab-
5 salom amo. ¶ Cui respondit Ionadab: Cuba
super lectum tuum, & languorē simula: cūq;
uenerit pater tuus ut uisitet te, dic ei: Ve-
niat, oro, Thamar soror mea, ut det mihi ci-
bum, & faciat pulmentum, ut comedā de ma
6 nu eius. ¶ Accubuit itaque Amnon, & quasi
ægrotare cœpit: cumq; uenisset rex ad uisitan
B dum eum, ait Amnon ad regem: Veniat ob-
secro Thamar soror mea, ut faciat in oculis
meis duas sorbitiunculas, & cibum * capiā   * paratū.
7 de manu eius. ¶ Misit ergo Dauid ad Thamar
domum, dicens: Veni in domum Amnon fra
8 tris tui, & fac ei pulmentum. ¶ Venitque Tha
mar in domum Amnon fratris sui: ille autē
iacebat: quę tollens farinam commiscuit, &
liquefaciens, in oculis eius coxit sorbitiun-
9 culas. ¶ Tollensque quod coxerat, effudit, &
posuit coram eo, & noluit comedere: dixitq;
Amnon: Eiicite uniuersos à me. Cumque eie-
10 cissent omnes, ¶ dixit Amnon ad Thamar:
Infer cibum in conclaui, ut uescar de manu
tua. Tulit ergo Thamar sorbitiunculas quas
fecerat, & intulit ad Amnon fratrem suum
11 in conclaui. ¶ Cumque obtulisset ei cibum,
C apprehendit eam, & ait: Veni cuba mecum,
12 soror mea. ¶ Quæ respōdit ei: Noli frater mi,
noli opprimere me: neq;.n. hoc fas est in Is-
13 raël: noli facere stultitiā hanc. ¶ Ego.n. ferre
non potero opprobrium meū, & tu eris quasi
unus de insipientibus in Israël: quin potius lo
14 quere ad regem, & non negabit me tibi. ¶ No
luit autē * acquiescere precibus eius, & præ-   * Amnon
ualens uiribus oppressit eā, & cubauit cū ea.
15 ¶ Et exosam eā habuit Amnon odio magno
nimis: ita ut maius esset odium quo oderat
eam, amore, quo antè dilexerat: Dixitq; ei
16 Amnon: Surge & uade. ¶ Quæ respondit ei:
Maius est hoc malum quod nunc agis aduer
sum me, q̄ quod antè fecisti expellens me.
17 Et noluit audire eam: ¶ sed uocato puero,
qui ministrabat ei, dixit: Eiice hanc a me fo-
18 ras, & claude ostium post eam. ¶ Quæ induta
D erat talari tunica: huiuscemodi enim filiæ re
gis uirgines uestibus utebantur. Eiecit itaq;
eam minister illius foras: clausitq; fores post
19 eam. ¶ Quæ aspergens cinerem capiti suo,
scissa talari tunica: impositisq; manibus su-
per caput suum, ibat ingrediens, & clamās.
20 ¶ Dixit autem ei Absalom frater suus. Nun-
quid Amnon frater tuus concubuit tecum?
sed nunc soror tace: frater tuus est. neq; af-
figas cor tuum pro hac re. Mansit itaq; Tha-
mar contabescens in domo Absalom fratris
21 sui. ¶ Cum autem audisset rex Dauid verba
hæc, contristatus est valde, & noluit contri-
stare spiritum Amnon filij sui, quoniam dili-
gebat eum, quia primogenitus erat ei.
22 ¶ Porrò non est locutus Absalom ad Amnon,
nec malum, nec bonum: oderat enim Absa-
E lom Amnon, eò q violasset Thamar sororē
23 suam. ¶ Factum est autem post tempus bien-
nij, vt tonderentur oues Absalom in Baal-ha-
sor, quæ est iuxta Ephraim, & vocauit Absa-
24 lom omnes filios regis. ¶ Venitq; ad regem,
& ait ad eum: Ecce tondentur oues serui tui:
veniat oro rex cum seruis suis, ad seruum
25 suum. ¶ Dixitq; rex ad Absalom: Noli fili
mi, noli rogare vt veniamus omnes, & graue-
mus te. Cùm autem cogeret eum, & noluis-
26 set ire, benedixit ei: ¶ Et ait Absalom: * Si   * ad Dauid,
non vis venire, veniat obsecro nobiscum sal-
tem Amnon frater meus. Dixitque ad eum
27 rex: Nō est necesse, vt vadat tecum. ¶ Coegit
itaque Absalom eū, & dimisit cū eo Amnon,
& vniuersos filios regis. Feceratque Absa-
28 lom conuiuium quasi conuiuium regis. ¶ Præce
perat aūt Absalom pueris suis, dicens: Obser-
uate cùm temulentus fuerit Amnon vino, &
dixero vobis: Percutite eum, & interficite,
nolite timere: ego enim sum, qui præcipio
29 vobis: roboramini, & estote viri fortes. ¶ Fe-
cerūt ergo pueri Absalom aduersum Amnon
F sicut præceperat eis Absalom. Surgentesque
omnes filij regis, ascenderunt singuli mulas
30 suas, & fugerunt. ¶ Cumque adhuc pergerēt
in itinere, fama peruenit ad Dauid, dicens:
Percussit Absalom omnes filios regis, & non
31 remansit ex eis saltem vnus. ¶ Surrexit itaq;
rex *, & scidit vestimenta sua: & cecidit su-   * Dauid.

per terram, & omnes serui illius qui assiste-
32 bant ei, sciderunt vestimenta sua. Respon-
dens autem Ionadab filius Semaa fratris Da-
uid, dixit: Ne æstimet dominus meus quod
omnes pueri filij regis occisi sint. Amnon
solus mortuus est, quoniam in ore Absalom
erat positus ex die qua oppressit Thamar so-
33 rorem eius. Nunc ergo ne ponat dominus
meus rex super cor suum verbũ istud, dicens,
Omnes filij regis occisi sunt: quoniam Am-
34 nõ solus mortuus est. Fugit autem Absalõ.
G & eleuauit puer speculator oculos, suos &
aspexit: & ecce populus multus veniebat p
35 iter deuium ex latere montis. Dixit autẽ
Ionadab ad regem: Ecce filij regis adsunt:
36 iuxta verbum serui tui sic factũ est. Cumq́;
cessasset loqui, apparuerunt & filij regis:
& intrantes leuauerunt vocem suam, & fle-
uerunt: sed & rex, & omnes serui eius fle-
37 runt ploratu magno nimis. Porro Absalõ
fugiens, abijt ad Tholomai filium Ammiud
regem Gessur. Luxit ergo Dauid filium su-
38 um* multis diebus. Absalom autem cùm
fugisset, & uenisset in Gessor, fuit ibi tribus
39 annis. Cessauitque rex Dauid persequi
Absalom, eo q̃ cõsolatus esset super Amnon
interitu.

*Amnon.
*cunctis 4

CAPVT XIIII.

1 INTELLIGENS autem Ioab filius
A Saruiæ, quod cor regis versum
2 esset ad Absalom, misit The-
cuam, & tulit inde mulierem
sapientem, dixitq́ue ad eã: Luge
re te simula, & induere veste lugubri, & ne
vngaris oleo, vt sis quasi mulier iam plurimo
3 tẽpore lugẽs mortuũ: & ingredieris ad regẽ,
& loqueris ad eum sermones huiuscemodi.
4 Posuit aũt Ioab verba in ore eius. Itaq; cum
ingressa fuisset mulier Thecuitis ad regẽ, ceci
dit corã eo super terrã, & adorauit, & dixit:
5 Serua me rex. Et ait ad eã rex: Quid causæ
habes? Quæ respõdit: Heu, mulier vidua ego
6 sum: mortuus est enim vir meus. Et ancil-
læ tuæ erant duo filij: qui rixati sunt aduer-
sum se in agro: nullusque erat qui eos pro-
hibere posset. & percussit alter alterum, &
7 interfecit eum. Et ecce consurgens vniuer-
B sa cognatio aduersum ancillam tuam, dicit:
trade eum qui percussit fratrem suum, vt oc-
cidamus eum pro anima fratris sui quem in-
terfecit, & deleamus hæredẽ: & quærunt ex
tinguere scintillam meam quæ relicta est, vt
non supersit viro meo nomen, & reliquiæ su-
8 per terram. Et ait rex ad mulierem: Vade
9 in domum tuam, & ego iubebo pro te. Di
xitq́ue mulier Thecuitis ad regem: In me do
mine mi rex sit iniquitas, & in domum pa-
tris mei, rex autem & thronus eius sit inno-
10 cens. Et ait rex: Qui contradixerit tibi, ad-
duc eum ad me, & ultrà non addet ut tan
11 gat te. Quæ ait: Recordetur Rex domini
Dei sui, ut non multiplicentur proximi san-
C guinis ad ulciscendum, & nequaquam inter-
ficiant filium meum. Qui ait: Viuit Domi-
nus, quia non cadet de capillis filij tui super
12 terrã. Dixit ergo mulier: loquatur ancilla
tua ad dominum meum regem verbum. Et
13 ait: Loquere. Dixitque mulier: Quare co-
gitasti huiuscemodi rem contra populũ Dei,
& locutus est rex verbum istud vt peccet, &
14 non reducat eiectum suum? Omnes mori-
mur, & quasi aquæ dilabimur in terram, quæ
non reuertuntur: †nec vult Deus perire ani- †Eze. 18. g 32. & 33. c 11.
mam, sed retractat cogitans, ne penitus pe-
15 reat qui abiectus est. Nunc igitur ueni ut
loquar ad dominum meum regem verbum
hoc præsente populo. Et dixit ancilla tua, Lo
quar ad regem, si quomodo faciat rex ver-
16 bum ancillæ suæ. Et audiuit rex, * ut libe- *verba.
D raret ancillam suam de manu omnium, qui
volebant de hæreditate Domini delere me, &
17 filium meum simul. Dicat ergo ancilla tua,
ut fiat uerbum domini mei regis sicut sacrifi
cium. Sicut enim angelus domini, sic est do-
minus meus rex, vt nec benedictione, nec ma
ledictione moueatur. unde & Dominus Deus
18 tuus est tecum. Et respondens rex dixit ad
mulierem: Ne abscondas à me uerbum quod
te interrogo. Dixitque ei mulier: Loquere
19 domine mi rex. Et ait rex: Nunquid ma-
E nus Ioab tecum est in omnibus istis? Respon
dit mulier & ait: Per salutem animæ tuæ do-
mine mi rex, nec ad sinistram, nec ad dexte-
ram est ex omnibus his, quæ locutus est do-
minus meus rex: seruus enim tuus Ioab, ipse
præcepit mihi, & ipse posuit in os ancillæ tuæ
20 omnia verba hæc. Vt verterem figuram ser
monis huius, seruus tuus Ioab præcepit istud:
tu autem domine mi rex, sapiens es, sicut
habet sapientiam angelus Dei, vt intelligas
21 omnia super terrã. Et ait rex ad Ioab: Ec-
ce placatus feci verbum tuum: vade ergo, &
22 reuoca puerum Absalom. Cadensq; Ioab
super faciem suam in terram, adorauit, & be
nedixit regi, & dixit Ioab: Hodie intellexit
seruus tuus, quia inueni gratiã in oculis tuis
domine mi rex: fecisti enim sermonem* rex *domine mi.
23 serui tui. Surrexit ergo Ioab, & abijt in
F Gessur, & adduxit Absalom in Ierusalem.
24 Dixit autem rex: Reuertatur in domum
suam, & faciem meam non videat. Reuer-
sus est itaque Absalom in domum suam, &
25 faciem regis non uidit. Porro sicut Absa-
lom, vir non erat pulcher in omni Israël, &
decorus nimis: à vestigio pedis vsque ad ver-
26 ticem non erat in eo vlla macula. Et quan-
do tondebat capillum (semel autem in anno
tondebatur, quia grauabat eum cæsaries)
ponderabat capillos capitis sui ducentis si-
27 clis, pondere publico. Nati sunt autẽ Absa
lom filij tres: & filia vna, nomine Thamar,
28 elegantis formæ. Mansitque Absalom in
Ierusalem duobus annis, & faciem regis non
29 uidit. Misit itaque ad Ioab, ut mitteret
eum ad regem: qui noluit uenire ad eum.
Cumque secundò misisset: & ille noluisset ve
30 nire ad eum, dixit seruis suis: Scitis agrum
G Ioab iuxta agrum meum, habentem messem
hordei: ite igitur, & succendite eum igni.
Succenderunt ergo serui Absalom segetem
igni. Et uenientes serui Ioab, scissis ue- 8.

stibus suis, dixerunt: Succenderunt serui
31 Absalon partem agri igni. ¶ Surrexitq;
Ioab & venit ad Absalom in domum eius,
& dixit: Quare succenderunt serui tui se-
32 getem meam igni? ¶ Et respondit Absa-
lom ad Ioab: Misi ad te obsecrans vt ve-
nires ad me, & mitterem te ad regem, &
diceres ei: Quare veni de Gessur? melius
mihi erat ibi esse: obsecro ergo, vt videam
faciem Regis: quod si memor est iniquita-
33 tis meæ, interficiat me. ¶ Ingressus itaque -9.
Ioab ad regem, nunciauit ei omnia: vo-
catusque est Absalon, & intrauit ad regem,
& adorauit super faciem terræ coram eo:
osculatusque est rex Absalom.

CAPVT XV.

1 IGitur post hæc fecit sibi Ab-
A salom currus & equites, & quin
quaginta viros qui præcederent
2 eum. ¶ Et manè consurgens Ab-
salom, stabat iuxta introitum
-4 portæ in via, & omnem virum qui habe-
bat negocium vt veniret ad regis iudicium,
vocabat Absalom ad se, & dicebat: De qua
ciuitate es tu? Qui respondens, aiebat: Ex
3 vna tribu Israël ego sum seruus tuus. ¶ Rū-
debatque ei Absalom: Videntur mihi ser-
mones tui boni & iusti, sed non est qui te
audiat constitutus à rege. Dicebatque Ab-
4 salom: ¶ Quis me constituat iudicem super
terram, vt ad me veniant omnes qui habent
5 negocium, & iuste iudicem? ¶ Sed & cùm
accederet ad eum homo vt salutaret illum,
extendebat manum suam, & apprehendens
6 osculabatur eum. ¶ Faciebatque hoc omni
B Israël venienti ad iudicium vt audiretur à
*quatuor 9. rege, & solicitabat corda virorum Israël.
7 ¶ Post *quadraginta autem annos, dixit
-3 Absalom ad regem David: Vadam, & red-
dam vota mea, quæ voui Domino in He-
8 bron. ¶ Vouens enim vouit seruus tuus, cùm
esset in Gessur Syriæ, dicens: Si reduxerit
me Dominus in Ierusalē, sacrificabo Domi-
9 no. ¶ Dixitque ei rex David: Vade in pace.
10 Et surrexit & abijt in Hebron. ¶ Misit autem
Absalom exploratores in vniuersas tribus Is-
raël, dicens: Statim ut audieritis clangorem
buccinæ, dicite: Regnabit Absalom in He-
11 bron. ¶ Porrò cum Absalom ierunt ducen-
ti uiri de Ierusalē uocati, euntes simplici cor
12 de, & causam penitus ignorantes. Accersi-
uit quoque Absalom Achitophel Gilonitē
*Cùm immolaret victimas & facta. 5. C consiliarium David, de ciuitate sua Gilo.
*Cūque immolaret uictimas, facta est coniu
ratio ualida, populusque concurrens augeba
13 tur cum Absalom. ¶ Venit igitur nuncius ad
David, dicens: Toto corde uniuersus Israël se
14 quitur Absalom. ¶ Et ait David seruis suis q
erant cum eo in Ierusalē: Surgite, fugiamus:
neque enim erit nobis effugium à facie Absa
*impellat. 7. lom: festinate egredi, ne fortè veniens oc-
cupet nos, & *impleat super nos ruinam, &
15 percutiat ciuitatem in ore gladij. ¶ Dixe-
runtque serui regis ad eum: Omnia quæcun
que præceperit dominus noster rex, lib. nter

16 exequemur serui tui. ¶ Egressus est ergo rex
& uniuersa domus eius pedibus suis: & reli-
quit rex decem mulieres concubinas ad cu-
17 stodiendam domū. ¶ Egressusque rex & om
D nis Israël pedibus suis: stetit procul à domo:
18 ¶ & vniuersi serui eius ambulabant iuxta eū,
& legiones Cerethi, & Phelethi, & omnes
Gethæi pugnatores validi sexcenti viri qui -5.
secuti eum fuerant de Geth pedites, præce-
19 debant regem. ¶ Dixit autem rex ad Ethai
Gethæum: Cur venis nobiscum? reuertere,
& habita cum rege, quia peregrinus es, & e-
20 gressus es de loco tuo. ¶ Heri venisti, & ho-
die compelleris nobiscum egredi: ego autem
vadam quò iturus sum: reuertere, & reduc te
cum fratres tuos, & Dominus faciat tecum
misericordiam & veritatem quia ostendisti
21 gratiam & fidem. Et respondit Ethai regi, -4-
dicēs: Viuit Dominus & viuit dominus meus
rex: quoniam in quocūq; loco fueris domi-
ne mi rex, siue in morte, siue in vita, ibi erit
22 seruus tuus. ¶ Et ait David Ethai: Veni, & trā
E si. Et transiuit Ethai Gethæus, & omnes viri q
23 cum eo erāt, & reliqua multitudo. ¶ Omnes-
que flebant voce magna, & uniuersus popu-
lus transibat: rex quoque transgrediebatur
torrentem Cedron, & cunctus populus in-
cedebat contra viam oliuæ quæ respicit ad -7.
24 desertum. ¶ Venit autem & Sadoc sacerdos, 5.:
& vniuersi Leuitæ cum eo portantes arcam
fœderis Dei, & deposuerūt arcā fœderis Dei,
& ascēdit Abiathar donec expletus esset om
nis populus qui egressus fuerat de ciuitate.
25 ¶ Et dixit rex ad Sadoc: Reporta arcā Dei in
vrbem, si inuenero gratiam in oculis Domi-
ni, reducet me, & ostendet mihi eam & ta-
26 bernaculum suum. ¶ Si autem dixerit mihi:
Non places, præsto sum faciat * quod bonū * mihi 7.
27 est coram se. ¶ Et dixit rex ad Sadoc sacerdo
F tem: O videns reuertere in ciuitatem in pa-
ce. & Achimaas filius tuus, & Ionathan fi-
lius Abiathar duo filij vestri, sint vobiscum.
28 ¶ Ecce ego abscondar in campestribus deser
ti, donec veniat sermo à uobis indicās mihi:
29 ¶ Reportauerunt ergo Sadoc & Abiathar ar
cam Dei in Ierusalem: & manserunt ibi.
30 ¶ Porro David ascendebat Cliuum Oliua-
rum, scandens & flens, nudis pedibus ince-
dens, & operto capite, sed & omnis popu-
lus qui erat cum eo, operto capite ascende-
31 bat plorans. ¶ Nunciatum est autem David,
quod & Achitophel esset in coniuratione
cum Absalom, dixitq; David: Infatua quæ-
32 so Domine consilium Achitophel. ¶ Cūq;
G ascenderet David summitatē mōtis in quo
adoraturus erat Dominum, ecce occurrit ei
Chusai Arachites scissa ueste & terra pleno
33 capite. ¶ Et dixit ei David: Si ueneris me-
34 cum, eris mihi oneri: ¶ si autem in ciuita-
tem reuertaris, & dixeris Absalom, Ser-
uus tuus sum rex, patere me uiuere: sicut 5.
fui seruus patris tui, sic ero seruus tuus: dis-
35 sipabis consilium Achitophel. ¶ Habes au-
tem tecum Sadoc & Abiathar sacerdotes: &
omne uerbum quodcunque audieris de do-
mo regis, indicabis Sadoc & Abiathar sacer-
doribus.

36 dotibus. Sunt enim cum eis duo filij eorum Achimaas filius Sadoc, & Ionathan filius Abiathar: & mittetis per eos ad me om
37 ne verbum quod audieritis. Veniente ergo Chuſai amico Dauid in ciuitatem, Abſalom quoque ingreſſus eſt Ieruſalem.

CAPVT XVI.

1 CVmque Dauid tranſiſſet paululum montis verticem, appa-
A ruit Siba puer Miphi-boſeth, in occurſum eius, cum duobus aſinis, qui onerati erant ducentis panibus, & centum alligaturis vuæ paſſæ, & centum maſſis palatharum, & duo
vtres 6. 2 bus vtribus vini. Et dixit rex Sibæ: Quid ſibi volunt hæc? Reſponditque Siba: * aſini,
** Domine mi rex.* domeſticis regis, vt ſedeant, & panes & palathæ ad veſcendum pueris tuis, vinum autem
-1. 3 vt bibat ſi quis defecerit in deſerto. Et ait
Infr. 19. c. 27. rex: Vbi eſt filius domini tui? Reſponditque Siba regi: Remanſit in Ieruſalem, dicens, Hodie reſtituet mihi domus Iſraël regnum patris
4 mei. Et ait rex Sibæ: Tua ſint omnia, quæ fuerunt Miphi-boſeth. Dixitque Siba: Oro, vt inueniam gratiam coram te domine mi rex.
5 Venit ergo rex Dauid vſque Bahurim, & ecce egrediebatur inde vir de cognatione domus Saul, nomine Semei, filius Gera, proce-
6 debatque egrediens, & maledicebat. Mitte-
B batque lapides contra Dauid, & contra vniuerſos ſeruos regis Dauid: omnis autem populus, & vniuerſi bellatores à dextro & à ſiniſtro
7 latere regis incedebant. Ita autem loquebatur Semei cum malediceret regi: Egredere,
-2. 8 egredere vir ſanguinum, & vir Belial. Reddidit tibi Dominus vniuerſum ſanguinem domus Saul: quoniam inuaſiſti regnum pro eo, & dedit Dominus regnum in manu Abſalom filij tui: & ecce premunt te mala tua,
9 quoniam vir ſanguinum es. Dixit autem Abiſai filius Saruiæ regi: Quare maledicit canis hic moriturus domino meo regi? vadam,
10 & amputabo caput eius. Et ait rex: quid mihi & vobis eſt filij Saruiæ? dimitte eum vt maledicat: Dominus enim præcepit ei vt malediceret Dauid: & quis eſt, qui audeat dice-
11 re, quare ſic fecerit? Et ait rex Abiſai, & vniuerſis ſeruis ſuis: Ecce filius meus, qui
C egreſſus eſt de vtero meo quærit animam meam:
** nunc 3.* quantò magis * hic filius Iemini*? dimittite
** maledicet mihi?* eum, ut maledicat iuxta præceptum Domi-
12 ni, ſi fortè reſpiciat Dominus afflictionem meam, & reddat mihi Dominus bonum pro
13 maledictione hac, die hodierna. Ambulabat itaque Dauid & ſocij eius per uiam cum eo. Semei autem per iugum montis ex latere, contra illum gradiebatur, maledicens, mittens lapides aduerſum eum, terramque ſpar-
** Dauid.* 14 gens. Venit itaque rex * & uniuerſus popu
refocillatus eſt 1. 15 lus cum eo laſſus, & refocillati ſunt ibi. Abſa
Iſrael 6. lom autem & omnis populus eius ingreſſi ſunt Ieruſalem, ſed & Achi-tophel cum eo.
16 Cum autem ueniſſet Chuſai Arachites amicus Dauid ad Abſalom, locutus eſt ad eum:
17 Salue rex, ſalue rex. Ad quem Abſalom: Hæc eſt, inquit, gratia tua ad amicum tuum? quare
18 non iuiſti cum amico tuo? Reſponditque Chuſai ad Abſalom: Nequaquam: quia illius ero quem elegit Dominus, & omnis hic populus
19 & uniuerſus Iſraël, & cum eo manebo. Sed ut & hoc inferam, cui ego ſeruiturus ſum? nonne filio regis? ſicut parui patri tuo, ita pa
20 rebo & tibi. Dixit autem Abſalom ad Achi-tophel: Inite conſilium quid agere de-
21 beamus. Et ait Achi-tophel ad Abſalom: Ingredere ad concubinas patris tui, quas dimiſit ad cuſtodiendum domum vt cum audierit omnis Iſraël quod fœdaueris patrem tuum, roborentur tecum manus eorum.
22 Tetenderunt ergo Abſalom tabernaculum in ſolario, ingreſſuſque eſt ad concubinas *Sup. 12. c.*
23 patris ſui coram uniuerſo Iſraël. Conſilium *17.* autem Achi-tophel, quod dabat in diebus illis, quaſi ſi quis conſuleret Deum: ſic erat omne conſilium Achi-tophel, & cùm eſſet cum Dauid, & cùm eſſet cum Abſalom.

CAPVT XVII.

1 DIxit ergo Achi-tophel ad Abſa
A lom: Eligam mihi duodecim millia uirorum, & conſurgens
2 perſequar Dauid hac nocte. Et irruens ſuper eum (quippe qui laſſus eſt, & ſolutis manibus) percutiam: cumque fugerit omnis populus qui cum eo eſt, percu
3 tiam regem deſolatum. Et reducam vniuerſum populum, quomodo vnus homo reuerti ſolet: vnum enim virum tu quæris, & omnis *omnis 6.*
4 populus erit in pace. Placuitque ſermo eius Abſalom, & cunctis maioribus natu Iſraël.
5 Ait autem Abſalom: Vocate * Chuſai Arachi- ** & 4.*
6 ten, & audiamus quid etiam ipſe dicat. Cumque veniſſet Chuſai ad Abſalom, ait Abſalom ad eum: Huiuſcemodi ſermonem locutus eſt Achi-tophel: facere debemus an non? quod
7 das conſilium? Et dixit Chuſai ad Abſalom:
B Non eſt bonum conſilium quod dedit Achi-
8 tophel hac vice. Et rurſum intulit Chuſai: Tu noſti patrem tuum, & viros qui cum eo ſunt, eſſe fortiſſimos & amaro animo, veluti ſi vrſa raptis catulis in ſaltu ſæuiat: ſed & pater tuus vir bellator eſt, nec morabitur
9 cum populo. Forſitan nunc latitat in foueis, aut in vno quo voluerit loco. & cùm ceciderit vnus quilibet in principio, audiet quicunque audierit, & dicet: Facta eſt plaga in
10 populo qui ſequebatur Abſalom. Et fortiſſimus quiſque, cuius cor eſt quaſi leonis, *ipſe 2.*
 pauore ſoluetur: ſcit enim omnis populus *-2.*
C Iſraël fortem eſſe patrem tuum, & robuſtos
11 omnes qui cum eo ſunt. Sed hoc mihi videtur rectum eſſe conſilium: Congregetur ad te vniuerſus * Iſraël, à Dan vſque Berſabee, quaſi ** populus*
 arena maris innumerabilis: & tu eris in me
12 dio eorum. Et irruemus ſuper eum in quocunque loco inuentus fuerit: & operiemus eum, ſicut cadere ſolet ros ſuper terram: & non relinquemus de viris qui cum eo ſunt, ne unum
13 quidem. Quòd ſi vrbem aliquam fuerit ingreſſus, circumdabit omnis Iſraël ciuitati illi funes: & trahemus eam in torrentem, ut non

reperiatur

14 reperiatur ne calculus quidem ex ea. ¶ Di-
xitque Absalom, & omnes uiri Israël: Me-
lius est consilium Chusai Arachitæ, consilio
D Achi-tophel. Domini autē nutu dissipatum
est consilium Achi-tophel utile, ut induceret
15 Dominus super Absalom malum. ¶ Et ait
Chusai Sadoc & Abiathar sacerdotibus: Hoc
& hoc modo consilium dedit Achi-tophel
Absalom, & senioribus Israël: & ego tale &
16 tale dedi consilium. ¶ Nunc ergo mittite ci-
to, & nunciate Dauid dicentes: Ne moreris
nocte hac in campestribus deserti, sed absq;
dilatione transgredere, ne forte absorbeatur
17 rex, & omnis populus, qui cum eo est. ¶ Io-
nathan autē & Achimaas stabant iuxta fon-
tem-Rogel: abijt ancilla & nunciauit eis, &
illi profecti sunt, ut referrent ad regē Dauid
nunciū non enim poterant uideri, aut introi
18 re ciuitatem. ¶ Vidit autem eos quidā puer,
E & indicauit Absalom: illi vero concito gra-
du ingressi sunt domū cuiusdā uiri in Bahu-
rim, qui habebat puteum in uestibulo suo, &
19 descenderunt in eum. ¶ Tulit autem mulier,
& expādit uelamen super os putei quasi sic-
20 cans ptisanas: & sic latuit res. ¶ Cumq; uenis
sent serui Absalom in domum, ad mulierem
dixerunt: Vbi est Achimaas & Ionathan? Et
respondit eis mulier: Transierunt festinan-
ter, gustata paulū aqua. Et hi qui quærebant,
cùm nō reperissent, reuersi sunt in Ierusalē.
21 ¶ Cumq; abiissent, ascēderunt illi de puteo,
& pergentes nunciauerunt regi Dauid, & di-
xerunt: Surgite, & trāsite citò fluuium: quo-
niam huiuscemodi dedit consilium contra
22 uos Achi-tophel. ¶ Surrexit ergo Dauid, &
F omnis populus qui cū eo erat, & transierunt
Iordanem, donec dilucesceret, * & ne unus
quidem residuus fuit, qui non transisset flu
23 uium. ¶ Porro Achi-tophel uidens quod nō
fuisset factum cōsilium suum, strauit asinum
suum, surrexitq; & abiit in domum suam &
in ciuitatem suam: & disposita domo sua, su
spendio interiit, & sepultus est in sepulchro
24 patris sui. ¶ Dauid aūt uenit in castra, & Ab-
salom transijt Iordanem ipse & omnes ui-
25 ri Israël cum eo. ¶ Amasam verò constituit
Absalom pro Ioab super exercitum. Amasa
autem erat filius uiri, qui uocabatur Ietra de
G Israëli, q ingressus est ad Abigail filiā Naas,
26 sororem Saruiæ, quæ fuit mater Ioab. ¶ Et
castrametatus est Israël cū Absalom in terra
27 Galaad. ¶ Cumque uenisset Dauid in castra,
Sobi filius Naas de Rabath filiorū Ammon
& Machir filius Amihel de Lo-dabar, & Ber-
28 zellai Galaadites de Rogelim, ¶ obtulerunt
ei stratoria, & tapetia, & vasa fictilia, frumē-
tum & hordeum & farinam & polentam &
29 fabam & lentē, & frixum * cicer, ¶ & mel &
butyrū, oues & pingues uitulos, dederuntq;
Dauid, & populo qui cum eo erat, ad uescen-
dum suspicati enim sunt populum fame &
siti fatigari in deserto.

*antequā denudaretur verbū,

* oleo

CAPVT XVIII.

1 IGITVR consyderato Dauid populo suo
A constituit super eos tribunos & centurio-
2 nes, ¶ & dedit populi tertiam partem sub
manu Ioab, & tertiā partē sub manu Abisai
filij Saruiæ fratris Ioab, & tertiam partem
sub manu Ethai, qui erat de Geth: Dixitque
rex ad populum: Egrediar & ego uobiscum.
3 ¶ Et respōdit populus: Non exibis: siue enim
fugerimus, non magnopere ad eos de nobis
pertinebit, siue media pars ceciderit è no-
bis, non satis curabunt quia tu unus * pro
decem millibus computaris: melius est igi-
4 tur ut sis nobis in urbe præsidio. ¶ Ad quos
rex ait: Quod uobis uidetur rectum, hoc fa-
ciam. Stetit ergo rex iuxta portam: egredie
banturque populus per turmas suas centeni
5 & milleni. ¶ Et præcepit rex Ioab & Abisai &
Ethai, dicēs: Seruate mihi puerum Absalom.
Et omnis populus audiebat præcipientem re
6 gem cunctis principibus pro Absalom. ¶ Itaq;
egressus est populus in cāpum contra Israël,
7 & factum est prælium in saltu Ephraim. ¶ Et
cæsus est ibi populus Israë. ab exercitu Da-
uid, factaque est plaga magna in die illa, ui-
8 ginti millium. ¶ Fuit autem ibi prælium disper
sum super faciem omnis terræ, & multo plu-
res erant quos saltus consumpserat de po-
pulo, quàm hi quos uorauerat gladius in die
9 illa. ¶ Accidit autem ut occurreret Absalom
seruis Dauid, sedens mulo: cumque ingres-
sus fuisset mulus subter condensam quer-
cum & magnam, adhæsit caput eius quercui:
& illo suspenso inter cœlum & terram, mu-
10 lus cui insederat, pertransiuit. ¶ Vidit autem
C hoc quispiam, & nūciauit Ioab, dicens: Vidi
11 Absalom pendere de quercu. ¶ Et ait Ioab
uiro, qui nunciauerat ei: Si uidisti, quare non
confodisti eum cum terra, & ego dedissem
tibi decem argēti siclos, & unum balteum?
12 ¶ Qui dixit ad Ioab: Si appenderes in ma-
nibus meis mille argēteos, nequaquam mit-
terem manū meam in filium regis: audienti-
bus enim nobis præcepit rex tibi & Abisai,
& Ethai, dicēs: Custodite mihi puerum Ab-
13 salom. ¶ Sed & si fecissem contra animam
meam audacter, nequaquam hoc regem la-
14 tēre potuisset, & tu stares ex aduerso. ¶ Et ait
Ioab: Non sicut tu uis, sed aggrediar eum
coram te. Tulit ergo * tres lanceas in manu
sua, & infixit eas in corde Absalom. Cumq;
15 adhuc palpitaret hærens in quercu, ¶ cucur-
rerunt decem iuuenes armigeri Ioab, & per-
16 cutientes interfecerunt eum. ¶ Cecinit aūt
Ioab buccina, & retinuit populum, ne perse
D queretur fugientem Israël, uolens parcere
17 multitudini. ¶ Et tulerunt Absalom, & proie
cerunt eum in saltu, in foueam grandem, &
comportauerunt super eum aceruum lapidū
magnum nimis: omnis autē Israël fugit in
18 tabernacula sua. ¶ Porro Absalom erexerat
sibi cùm adhuc uiueret, titulū, qui est in Val-
le-regis: dixerat enim, Non habeo filium, &
hoc erit monimentum nominis mei. Voca-
uitq; titulum nomine suo, & appellatur, Ma
19 nus-Absalom, usq; ad hāc diem. ¶ Achimaas
autem filius Sadoc, ait: Curram, & nunciabo
regi, quia iudicium fecerit ei Dominus de
20 manu inimicorum eius. ¶ Ad quem Ioab di-
xit: Non eris nuncius in hac die, sed nuncia-

* solus

* Ioab 3.

bis in alia: hodie nolo te nunciare: filius
21 enim regis est mortuus. ¶ Et ait Ioab Chusi:
E Vade, & nuncia regi quæ vidisti. Adorauit
22 Chusi Ioab, & cucurrit. ¶ Rursus autẽ Achi-
maas filius Sadoc dixit ad Ioab: Quid impe-
dit si etiam ego curram post Chusi? Dixitq;
-4. ei Ioab: Quid vis currere fili mi? -veni huc`,
23 non eris boni nuncij baiulus. ¶ Qui respon-
dit: Quid enim si cucurrero? Et ait ei: Cur-
re. Currens ergo Achimaas per viam com-
24 pendij, transiuit Chusi. ¶ Dauid autem sede-
bat inter duas portas: speculator verò qui
erat in fastigio portæ super murum, eleuans
oculos, vidit hominem currentem solum.
25 ¶ Et exclamans, indicauit regi. Dixitq; rex:
Si solus est, bonus est nuncius in ore eius.
F Properáte autem illo, & accedente propius,
26 ¶ vidit speculator hominem alterum currẽ-
tem, & vociferans in culmine, ait: Apparet
mihi alter homo currens solus. Dixitq; rex:
27 Et iste bonus est nuncius. ¶ Speculator au-
tem: Contemplor, ait, cursum prioris, quasi
cursum Achimaas filij Sadoc. Et ait rex: Vir
bonus est: & nuncium portans bonum ve-
28 nit. ¶ Clamans autem Achimaas, dixit ad
regem: Salue rex. Et adorans regem coram
eo pronus in terram, ait: Benedictus Domi-
nus Deus tuus, qui conclusit homines, qui le-
uauerunt manus suas cõtra dominum meũ
29 regem. ¶ Et ait rex: Estne pax puero Absa-
† tumultũ lom? Dixitque Achimaas: Vidi †tumultum`
9. G magnum, cum mitteret Ioab seruus tuus ô
30 rex, me seruum tuum: nescio aliud. ¶ Ad
quem rex: Transi, ait, & sta hic. Cumq; ille
31 transisset, & staret: ¶ Apparuit Chusi, & ve-
niens, ait: Bonum apporto nuncium domine
mi rex: iudicauit enim pro te Dominus ho-
die de manu omnium, qui surrexerunt con-
32 tra te. ¶ Dixit autem rex ad Chusi: Estne pax
puero Absalom? Cui respondens Chusi: Fiãt,
inquit, sicut puer, inimici domini mei regis,
& vniuersi qui consurgunt aduersus eum in
33 malum. ¶ Contristatus itaque rex, ascendit
cœnaculum portæ, & fleuit. Et sic loqueba-
tur: vadens: Fili mi Absalom, Absalom fili
mi: quis mihi tribuat vt ego moriar pro te
Absalom fili mi, fili mi Absalom?

CAPVT XIX.

1 NVNCIATVM est autem Ioab
A quòd rex fleret, & lugeret filium
2 suum: ¶ & versa est victoria in
luctum in die illo omni populo:
audiuit enim populus in die il-
3 la dici: Dolet rex super filio suo. ¶ Et decli-
nauit populus in die illa ingredi ciuitatem
quomodo declinare solet populus versus, &
4 fugiens de prælio. ¶ Porro rex operuit caput
suum, & clamabat voce magna: Fili mi Absa-
* fili mi. 5 lom, Absalom fili mi. * ¶ Ingressus ergo Io-
5. ab ad regem in domum, dixit: Confudisti ho-
die vultus omnium seruorum tuorum, qui
saluam fecerunt animam tuam, & animam
filiorum tuorum & filiarum tuarum, & ani-
mam vxorum tuarum, & animam concubi-
6 narum tuarum. ¶ Diligis odientes te, & odio
habes diligentes te: & ostendisti hodie quia
non curas de ducibus tuis, & de seruis tuis:
& vere cognoui modò, quia si Absalom viue-
ret, & omnes nos occubuissemus, tunc pla-
7 ceret tibi. ¶ Nunc igitur surge, & procede: &
B alloquens satisfac seruis tuis: iuro enim ti-
bi per Dominum, quòd si non exieris, ne vnus
quidem remansurus sit tecum nocte hac: &
peius erit hoc tibi, quàm omnia mala quæ ve-
nerunt super te ab adolescentia tua, vsque in
8 præsens. ¶ Surrexit ergo rex, & sedit in por-
ta: & omni populo nunciatum est quòd rex
sederet in porta: venitq; vniuersa multitu-
do coram rege, Israël autem fugit in taber-
9 nacula sua. ¶ Omnis quoque populus certa-
bat in cunctis tribubus Israël, dicens: Rex
liberauit nos de manu inimicorum nostro-
rum, ipse saluauit nos de manu Philisthino-
rum: & nũc fugit de terra propter Absalom.
10 ¶ Absalom autẽ quem vnximus super nos,
mortuus est in bello: vsquequo siletis, & nõ
reducitis regem? -Et consilium totius Israël -13.
11 venit ad regem`. ¶ Rex verò Dauid misit ad
C Sadoch & Abiathar sacerdotes, dicens: Lo-
quimini ad maiores natu Iuda, dicentes: Cur
venitis nouissimi ad reducendum regem in
domum suam? Sermo autem omnis Israël
peruenerat ad regem in domo eius, -quia di-
xerat rex, Hæc dicetis ad populum Iuda`,
12 ¶ Fratres mei vos, os meũ, & caro mea vos:
13 quare nouissimi reducitis regem? Et Ama-
sæ dicite: Nonne os meum, & caro mea es?
Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, si non
magister militiæ fueris coram me omni tem-
14 pore pro Ioab. ¶ Et inclinauit cor omnium
virorum Iuda, quasi viri vnius: miseruntque
ad regem, dicentes: Reuertere tu, & omnes
15 serui tui. ¶ † Et reuersus est rex; & venit vsq; † 3.Re.2.b
ad Iordanem, & -omnis` Iuda venit vsq; in 8.
Galgala, vt occurreret regi, & traduceret eũ -6.
16 Iordanem. ¶ Festinauit autem Semei filius
Gera filij Iemini de Bahurim, & descendit cũ
17 viris Iuda in occursum regis ¶ Dauid cũ mil-
le viris de Ben-iamin, & Siba puer de domo
Saul: & quindecim filij eius, ac viginti serui
cum eo erant: & irrumpentes Iordanem, an-
18 te regem, ¶ transierunt vada, vt traducerent
domum regis, & facerent iuxta iussionem
D eius: Semei autem filius Gera prostratus co-
19 ram rege, cùm iam transisset Iordanem, ¶ di-
xit ad eum: † Ne reputes mihi domine mi † Sup.16.
iniquitatem, neque memineris iniuriarum a. 5.
serui tui in die qua egressus es Domine mi
rex de Ierusalem, neque ponas rex in corde
20 tuo. ¶ Agnosco enim seruus tuus peccatum
meum: & idcirco hodie primus veni de om-
ni domo Ioseph, descendiq; in occursum do-
21 mini mei regis. ¶ Respondens verò Abisai
filius Saruiæ, dixit: Nunquid pro his verbis
non occidetur Semei, quia maledixit Chri-
22 sto Domini? ¶ Et ait Dauid: Quid mihi &
vobis filij Saruiæ? cur efficimini mihi hodie
in Satan? ergóne hodie interficietur vir in
Israël? an ignoro hodie me factum regem su-
23 per Israël? Et ait rex Semei, Non morië-
24 ris. Iurauitq; ei. ¶ Miphibóseth quoq; filius

Saul descendit in occursum regis illotis pe-
E dibus, & intonsa barba: vestesq; suas non
lauerat à die qua egressus fuerat rex, vsque
25 ad diem reuersionis eius in pace. ⁋ Cumq;
Ierusalem occurrisset regi, dixit ei rex: Qua-
26 re non venisti mecum Miphi-boseth? ⁋ Et
respõdens, ait: Dómine mi rex, seruus meus
contempsit me: dixiq; ei ego famulus tuus,
vt sterneret mihi asinum, & ascendens abire
cum rege: claudus enim sum seruus tuus.
† Sup. 19. a 5. Esther. 15. c 16. 27 ⁋ † Insuper & accusauit me seruum tuum
ad te dominum meum regem: tu autem
domine mi rex sicut angelus Dei es, fac
28 quod placitum est tibi. ⁋ Neque enim fuit do
mus patris mei, nisi morti obnoxia domi-
no meo regi: tu autem posuisti me seruum
tuum inter conuiuas mensæ tuæ: quid ego
habeo iustæ querelę? aut quid possum vltrà
29 vociferari ad regem? ⁋ Ait ergo ei rex: Quid
† Sup. 16. a 4. vltrà loqueris? fixũ est † quod locutus sum:
30 tu & Siba diuidite possessiones. ⁋ Respon-
ditque Miphi-boseth regi. Etiam cuncta ac-
cipiat, postquã reuersus est Dominus meus
† 3. Reg. 2. b 7. 31 rex pacificè in domum suam. ⁋ † Berzellai
F quoque Galaadites, * descendens de Roge-
* senex valde. Supr. 17. g 27. lim, traduxit regem Iordanem, paratus etiã
32 vltrà fluuium prosequi eum. ⁋ Erat autem
Berzellai Galaadites senex valde, id est octo-
genarius, & ipse præbuit alimenta regi, cum
moraretur in Castris: fuit quippe vir diues
33 nimis. ⁋ Dixit itaque rex ad Berzellai: Veni
mecum, vt requiescas securus mecum in Ie-
34 rusalem. ⁋ Et ait Berzellai ad regem: Quot
sunt dies annorum vitæ meæ, vt ascendam
35 cum rege in Ierusalem? ⁋ Octogenarius sum
hodie, nunquid vigent sensus mei ad discer-
nendum suaue, aut amarum? aut delectare
potest seruum tuum cibus, aut potus? vel
audire possum vltrà vocem cantorum atque
cantatricum? quare seruus tuus sit oneri do
° procedat 1. 36 mino meo regi? ⁋ paululum °procedam` fa-
mulus tuus ab Iordane tecum: non indigeo
37 hac vicissitudine, ⁋ sed obsecro vt reuertar
-3. seruus tuus, & moriar in ciuitate mea, -& se
peliar` iuxta sepulchrum patris mei & ma-
tris meæ. Est autẽ seruus tuus Chamaan, ipse
vadat tecum domine mi rex, & fac ei quicqd
38 tibi bonum videtur. ⁋ Dixit itaq; ei rex: Me
G cum transeat Chamaan, & ego faciam ei
quicquid tibi placuerit, & omne quod pe-
39 tieris à me, impetrabis. ⁋ Cumq; transisset
* restitit. vniuersus populus & rex Iordanem, * oscula
tus est rex Berzellai, & benedixit ei: & ille
40 reuersus est in locum suum. ⁋ Transiuit er-
go rex in Galgalam, & Chamaan cum eo:
omnis autem populus Iuda traduxerat re-
gem, & media tantùm pars affuerat de po-
41 pulo Israël. ⁋ Itaque omnes viri Israël con-
currentes ad regem, dixerunt ei: Quare te fu
rati sunt fratres nostri viri Iuda, & traduxe-
runt regem & domum eius Iordanem, om-
42 nesq; viros Dauid cum eo? ⁋ Et respondit
omnis vir Iuda ad viros Israël. Quia mihi
propior est rex: cur irasceris super hac re?
nunquid comedimus aliquid ex rege, aut
43 munera nobis data sunt? ⁋ Et respondit vir
Israël ad viros Iuda, & ait: Decem partibus
maior ego sum apud regem, * magisque ad * & primogenitus ego sum 4.
me pertinet Dauid, quàm ad te: cur fe-
cisti mihi iniuriam, & non mihi nuncia-
tum est priori, vt reducerem regem meum?
Durius autem responderunt viri Iuda vi-
ris Israël.

CAPVT XX.

1 ACCIDIT quoq; vt ibi esset vir
A Belial, nomine Seba, filius Bo-
chri, vir Iemineus: & cecinit
buccina, & ait: Non est nobis
pars in Dauid, neque hæreditas
in filio Isai: -reuertere` in tabernacula °tua` -1.
2 Israel. ⁋ Et separatus est omnis Israël à Da- ° sua. 1.
uid, secutusq; est Seba filiũ Bochri: viri autẽ
Iuda adhæserunt regi suo à Iordane vsq; Ie-
3 rusalem. ⁋ Cumque venisset rex in domum
suam in Ierusalem, tulit decem mulieres cõ-
cubinas, quas dereliquerat, ad custodien-
dam domum, & tradidit eas in custodiam,
alimenta eis præbens: & nõ est ingressus ad
eas, sed erant clausæ vsq; in diem mortis suæ
4 in viduitate viuentes. ⁋ Dixit autem rex A-
B masæ. Conuoca mihi omnes viros Iuda in
5 diem tertium: & tu adesto præsens. ⁋ Abijt
ergo Amasa vt conuocaret Iudã, & moratus
est extra placitũ quod ei constituerat -rex`. 1.
6 ⁋ Ait autem Dauid ad Abisai: Nunc magis af-
flicturus est nos Seba filius Bochri, quàm Ab-
salom. Tolle igitur seruos Domini tui, & per
sequere eum, ne fortè inueniat ciuitates mu
7 nitas, vt effugiat nos. ⁋ Egressi sunt ergo cũ
eo viri Ioab, Cerethi quoque & Phelethi: &
omnes robusti exierũt de Ierusalem ad per-
8 sequendum Seba filium Bochri. ⁋ Cumq; illi
essent iuxta lapidem grandem, qui est in Ga-
C baon, Amasa veniens occurrit eis. Porrò
Ioab vestitus erat tunica stricta ad mensuram
habitus sui, & desuper accinctus gladio de-
pendente vsque ad ilia, in vagina, qui fabri-
catus leui motu egredi poterat, & percutere.
9 ⁋ Dixit itaque Ioab ad Amasam: Salue mi fra
ter. † Et tenuit manu dextera mentum Ama † 3. Reg. 2. a 5.
10 sæ, quasi osculans eum. ⁋ Porrò Amasa non
obseruauit gladium, quem habebat Ioab, qui
percussit eum in latere, & effudit intestina
eius in terram *, nec secũdũ vulnus apposuit. * & mortuus est.
Ioab autem, & Abisai frater eius persecuti
11 sunt Seba filium Bochri. ⁋ Intereà quidam vi
D ri, cùm stetissent iuxta cadauer Amasæ, de
socijs Ioab, dixerunt: Ecce qui esse voluit
12 pro Ioab comes Dauid. ⁋ Amasa autem con
spersus sanguine, iacebat in media via. Vi-
dit hoc quidam vir quod subsisteret omnis po-
pulus ad videndum eum, & amouit Amasam
de via in agrum: operuitq; eum vestimento,
ne subsisterent transeuntes propter eum.
13 ⁋ Amoto ergo illo de via transibat omnis
vir sequens Ioab ad persequendum Seba filiũ
14 Bochri. ⁋ Porrò ille transierat per omnes
E tribus Israël vsque in Abelam, & Beth-maa-
cha, omnesque viri electi congregati fue-
15 rant ad eum. ⁋ Venerunt itaque, & oppugna
bant eam in Abela, & in Beth-maacha, & cir

eundedetunt munitionibus ciuitat , & obsef
sa est vtbs: omnis autem turba quę erat cum
16 Ioab, moliebatur destruere mutos. ¶ Et ex-
clamauit mulier sapiēs de ciuitate : Audite,
audite, dicite Ioab, Appropinqua huc, & lo-
17 quat tecū. ¶ Qui cùm accessisset ad eam, ait
illi: Tu es Ioab? Et ille rñdit: Ego. Ad quem
sic locuta est: Audi sermones ancillę tuę. Qui
18 respondit: Audio. ¶ Rursumq; illa: Setmo,
F inquit, dicebatur in veteri ptouerbio, | Qui | Deu. 20. c. 11.
intertogant, intettogent in Abela : & sic
19 proficiebant. ¶ Nonne ego sum quæ respon
deo veritatem in Israël, & tu quæris subuer
tere ciuitatem, & euertere matrem in Israël?
Quare Præcipitas hæreditatem Domini?
20 ¶ Respondensq; Ioab, ait: Absit, absit hoc à
21 me: non præcipito, neq; demolior. ¶ Non sic
se habet res, sed homo de monte Ephra-
im Seba, filius Bochri cognomine, leuauit
manum suam contra regem Dauid : tradi-
te illum solum, & recedemus à ciuitate. Et
ait mulier ad Ioab : Ecce caput eius mittetur
22 ad te per murum. ¶ Ingressa est ergo ad om
nem populum, & locuta est eis sapienter :
G qui abscissum caput Sebæ filij Bochri pro-
iecerunt ad Ioab. Et ille cecinit tuba, & reces
serunt ab vrbe, vnusquisque in tabernacula
sua. Ioab autem reuersus est Ierusalem ad re
23 gem. ¶ | Fuit ergo Ioab super omnem exer- | Supr. 8. d. 16.
citum Israël: Banaias autem filius Ioiadæ su-
24 per Cerethæos & Phelethæos. ¶ Aduram ve-
rò super tributa: porrò Iosaphat filius Ahi
25 lud, a cōmentarijs. ¶ Siba autem, scriba. Sa-
26 doc verò & Abiathar, sacerdotes: ¶ Ira au-
tem Iairites erat sacerdos Dauid.

CAPVT XXI.

1 FACTA est quoq; fames in die-
A bus Dauid tribus annis iugiter:
& cōsuluit Dauid oraculum Do
mini. Dixitq; Dominus : Pro-
pter Saul, & domum eius san- -1.
2 guinum, quia occidit Gabaonitas. ¶ Vocatis
ergo Gabaonitis rex, dixit ad eos: (Porrò Ga
baonitæ nō erant de filijs Israël, sed reliquię
Amorrhęorum : | filij quippe Israël iurauerant | Iosu. 9. e. 16.
rant eis, & voluit Saul percutere eos zelo,
3 quasi pro filijs Israël & Iuda.) ¶ Dixit ergo Da
uid ad Gabaonitas : Quid faciam vobis? &
quod erit vestri piaculum, vt benedicatis hæ
4 reditati Domini? ¶ Dixeruntq; ei Gabaoni-
tæ : Non est nobis super argēto & auro quæ-
stio, sed contra Saul, & contra domū eius: -1.
neque volumus, vt interficiatur homo de Is-
raël. Ad quos rex ait: Quid ergo vultis, vt fa -2.
5 ciam vobis? ¶ Qui dixerunt regi: Virum qui
attriuit nos & oppressit iniquè, ita delere de
bemus, vt ne vnus quidem residuus sit de
6 stirpe eius in cunctis finibus Israël. ¶ Dentur
B nobis septem viri de filijs eius, vt crucifiga-
mus eos Domino in Gabaa Saul quondam
7 electi Domini. Et ait rex : Ego dabo. ¶ Peper-
citque Rex Miphi-bōseth filio Ionathæ filij
Saul, ¶ propter iusiurandum Domini, quod | 1. Reg. 18. a. 3.
fuerat inter Dauid, & inter Ionathan filium
8 Saul. ¶ Tulit itaque rex duos filios Respha
filiæ Aia, quos peperit Sauli, Armoni, & Mi-
phi-bōseth, & quinque filios Michol filiæ
Saul, quos genuerat Hadrieli filio Berzellai.
9 qui fuit de Molathi, ¶ & dedit eos in manus
Gabaonitarum : qui crucifixerūt eos in mon
te coram Domino : & ceciderunt hi septē si-
mul occisi in diebus messis primæ, incipien-
10 te messione hordei. ¶ Tollens autē Respha
filia Aia, cilicium, substrauit sibi supra petrā
ab initio messis, donec stillaret aqua super
eos de cœlo : & nō dimisit aues lacerare eos
11 per diem, neq; bestias per noctem: ¶ Et nun-
ciata sunt Dauid quæ fecerat Respha, filia
12 Aia, concubina Saul. ¶ Et abijt Dauid, & tu-
C lit ossa Saul, & ossa Ionathæ filij eius à viris
Iabes-Galaad, qui furati fuerāt ea de plateā
Beth-san, | in qua suspenderant eos Phili- | 1. Reg. 31. d. 19.
13 sthijm cū interfecissent Saul in Gelboe, ¶ &
asportauit inde ossa Saul, & ossa Ionathæ fi-
lij eius: & colligentes ossa eorū, qui affixi fue
14 rant, ¶ sepelierunt ea cum ossibus Saul, & Io-
nathæ filij eius in terra Ben-iamin, in late-
re, in sepulchro Cis patris eius: feceruntq; oīa
quæ præceperat rex & repropitiatus est De
15 terræ post hæc. ¶ Factum est aūt rursum præ-
lium Philisthinorum aduersum Israël, & de-
scēdit Dauid, & serui eius cum eo, & pugna-
bant contra Philisthijm. Deficiente autem
16 Dauid, ¶ Iesbi-benob, qui fuit de genere Ara
pha, cuius ferrum hastæ trecentas vncias ap-
pendebat, & accinctus erat ense nouo, nisus
17 est percutere Dauid. ¶ Præsidioq; ei fuit Abi-
sai filius Saruiæ, & percussum Philisthæum
D interfecit. Tunc iurauerunt viri Dauid, dicē
tes : Iam non egredieris nobiscum in bellū,
18 ne extinguas lucernam Israël. ¶ | Secundum | 1. Pa. 20. a. 4.
quoq; bellū fuit in Gob contra Philisthęos :
tunc percussit Sobochai de Husathi, Saph de
19 stirpe Arapha de genere gigantum. ¶ Tertiū -2.
quoq; fuit bellum in Gob cōtra Philisthęos,
in quo percussit Adeodatus filius Saltus po-
lymitarius Beth-lehemites Goliath Gethęū,
cuius hastile hastæ erat quasi liciatorium te-
20 xentium. ¶ Quartum bellum fuit in Geth: in
quo vir fuit excelsus, qui senos in manibus
pedibusq; habebat digitos, id est vigintiqua-
21 tuor, & erat de origine Arapha. ¶ Et blasphe
mauit Israël. percussit autem eum Ionathan
22 filius Samaa fratris Dauid. ¶ Hi quatuor nati
sunt de Arapha in Geth, & ceciderūt in ma
nu Dauid, & seruorum eius.

CAPVT XXII.

1 LOCVTVS est autē Dauid Do-
A mino verba carminis huius, in
die qua liberauit eū Dominus de
manu oīum inimicorū suorum,
2 & de manu Saul. ¶ Et ait:
Dominus petra mea, & robur meum, &
saluator meus.
3 ¶ Deus fortis meus sperabo in eum: scutum
meum & cornu salutis meæ: eleuator meus,
& refugium meum : saluator meus, de ini-
quitate liberabis me.
4 ¶ | Laudabilem inuocabo Dominum, & ab | Ps. 17. a. 3.
inimicis meis saluus ero.

Quia

5 ♀ Quia circundederunt me contritiones mortis: torrentes Belial terruerunt me.
6 ♀ Funes inferni circundederunt me: præuenerunt me laquei mortis.
7 ♀ In tribulatione mea inuocabo Dominum, & ad Deum meum clamabo: & exaudiet de templo °sancto suo' vocem meam, & clamor meus veniet ad aures eius. °s.
8 ♀ Commota est & contremuit terra, fundamenta montium concussa sunt & conquassata, quoniam iratus est °eis'. °a.
9 ♀ Ascendit fumus de naribus eius, & ignis de ore eius vorabit: carbones succensi sunt ab eo.
10 ♀ Et inclinauit cœlos, & descendit: & caligo sub pedibus eius.
11 ♀ Et ascendit super Cherubim, & volauit, & lapsus est super pennas venti.
12 ♀ Posuit tenebras in circuitu suo latibulū:
B cribrans aquas de nubibus cœlorum.
13 ♀ Præ fulgore in conspectu eius, * succensi sunt carbones ignis. *nubes.
14 ♀ Tonabit de cœlo Dominus, & excelsus dabit vocem suam.
15 ♀ Misit sagittas *, & dissipauit eos: fulgur, & consumpsit eos. *suas.
16 ♀ Et apparuerunt effusiones maris, & reuelata sunt fundamenta orbis ab increpatione Domini, ab inspiratiōe spiritus furoris eius.
17 ♀ Misit de cœlo, & assumpsit me, & extraxit me de aquis multis.
18 ♀ Liberauit me ab inimico meo potētissimo, & ab his qui oderant me, quoniam robustiores me erant.
19 ♀ Præuenit me in die afflictionis meæ, & factus est Dominus firmamentum meum.
20 ♀ Et eduxit me in latitudinem: liberauit me, quia complacui ei.
21 ♀ Retribuet mihi Dominus secundum iustitiam meam: & secundum munditiam manuum mearum reddet mihi.
22 ♀ Quia custodiui vias Domini, & non egi impiè à Deo meo.
23 ♀ Omnia enim iudicia eius in conspectu meo, & præcepta eius non amoui à me.
24 ♀ Et ero perfectus cum eo, & custodiā me
C ab iniquitate mea.
25 ♀ Et restituet mihi Dñs secundum iustitiā meam: & secundum munditiam manuum mearum in conspectu oculorum suorum.
26 ♀ Cum sancto sanctus eris, & cum robusto perfectus.
27 ♀ Cum electo electus eris, & cum peruerso peruertēris.
28 ♀ Et populū pauperem saluum facies, oculisq; tuis excelsos humiliabis.
29 ♀ Quia tu lucerna mea Domine, & tu Domine illuminabis tenebras meas.
30 ♀ In te enim currā accinctus, in Deo meo transiliam murum.
31 ♀ Deus, immaculata via eius, eloquium domini igne examinatum: scutum est omniū sperantium in se.
32 ♀ Quis est Deus præter Dominum: & quis fortis, præter Deum nostrum?
33 ♀ Deus qui accinxit me fortitudine, & complanauit perfectam viam meam.
34 ♀ Coæquans pedes meos ceruis, & super excelsa mea statuens me.
35 ♀ Docens manus meas ad prælium, & cōponens quasi arcum æreum brachia mea.
36 ♀ Dedisti mihi clypeum salutis tuæ, & man suetudo °mea' multiplicauit me. °tua.
37 ♀ Dilatabis gressus meos subtus me, & non
D deficient tali mei.
38 ♀ Persequar inimicos meos, & conteram, & non conuertar donec consumam eos.
39 ♀ Consumam eos, & confringam, vt non consurgant: cadent sub pedibus meis.
40 ♀ Accinxisti me fortitudine ad præliū, incurnasti resistentes mihi subtus me.
41 ♀ Inimicos meos dedisti mihi dorsum: odientes me, & disperdam eos.
42 ♀ Clamabunt, & non erit qui saluet, ad Dominum, & non exaudiet eos.
43 ♀ Delebo eos, vt puluerē terræ: quasi lutū platearum cōminuam eos, atq; confringam.
44 ♀ Saluabis me à contradictionibus populi mei: custodies me in caput gentium: populus, quē ignoro, seruiet mihi.
45 ♀ Filij alieni resistent mihi, auditu auris obedient mihi.
46 ♀ Filij alieni defluxerunt, & contrahentur in angustijs suis.
47 ♀ Viuit Dominus, & benedictus Deus meus, & exaltabitur Deus fortis salutis meę.
48 ♀ Deus qui das vindictas mihi, & deijcis populos sub me.
49 ♀ Qui educis me ab inimicis meis, & à resistentibus mihi eleuas me: à viro iniquo liberabis me.
50 ♀ Propterea confitebor tibi Domine in gentibus, & nomini tuo cantabo. †Ro. 15. b 9.
51 ♀ Magnificans salutes regis sui, & faciens misericordiam Christo suo Dauid, & semini eius in sempiternum.

CAPVT XXIII.

1 Hæc autē sunt verba nouissima
A quæ dixit Dauid filius Isai: Dixit vir cui cōstitutū est de Christo Dei Iacob, egregius psaltes
2 Israël. ♀ Spiritus Dñi locutus est
3 per me, & sermo eius per linguā meā. ♀ Dixit Deus Israël mihi, locutus est: Fortis Israël, Dominator hominum, iustus dñator in ti-
4 more Dei. ♀ *Sicut lux auroræ oriēte sole, manè absq; nubibus rutilat, & sicut pluuijs ger- *Et s.
5 minat herba de terra. ♀ Nec tanta est domus mea apud Deum, vt pactum æternum iniret mecum firmum in oībus, atq; munitū. Cuncta enim salus mea, & oīs voluntas: nec est
6 quicquā ex °ea' quod non germinet. ♀ Præuaricatores aūt quasi spinæ euellentur vniuersi: °eo s.
7 quæ nō tolluntur manibus. ♀ Et siquis tangere voluerit eas, armabitur ferro & ligno lanceato, igneq; succensæ cōburentur, vsque ad
8 nihilum. ♀ Hæc nomina fortium Dauid-Dauid' sedens in cathedra sapientissimus princeps inter tres, ipse est quasi tenerrimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit impetu †1. Pa. 11. b 10. 3.

9 viro. ¶ Post hunc Eleazar filius patrui eius
B Ahohites inter tres fortes, qui erāt cum Da-
uid, qñ exprobrauerunt Philisthijm, & con-
10 gregati sunt illuc in prælium. ¶ Cumq; ascē-
dissent viri Israël, ipse stetit, & percussit Phi-
listhæos donec deficeret manus eius, & ob-
rigesceret cum gladio: fecitq; Dñs salutē ma
gnam in die illa: & populus q fugerat, reuer
11 sus est ad cæsorū spolia detrahenda. ¶ Et post
hunc, Sēma filius Age de Arari: & cōgregati
sunt Philisthijm in statione: erat quippe ibi
ager lente plenus. Cumq; fugisset populus à
12 facie Philisthijm, ¶ stetit ille in medio agri,
& tutatus est eū, percussitq; Philisthæos: &
13 fecit Dñs salutē magnam. ¶ Necnon & antè
descenderāt tres, qui erāt principes inter tri-
ginta, & venerāt tpe messis ad Dauid in spe-
luncā Odollā: castra aūt Philisthinorū erant
14 posita in Valle-gigantum. ¶ Et Dauid erat in
præsidio: porrò statio Philisthinorum tunc
15 erat in Beth-léhem. ¶ Desyderauit ergo Da-
-7. uid aquam de lacu, & ait: O siquis mihi da-
ret potum aquæ de cisterna quæ est in Beth-
16 lehem iuxta portam? ¶ Irruperunt ergo tres
C fortes castra Philisthinorum, & hauserunt
aquā de cisterna Beth-lehem, quæ erat iuxta
portā, & attulerūt ad Dauid: at ille noluit bi
17 bere, sed libauit eā Dño, ꝯdicēs: Propitius sit
mihi Dñs, ne faciā hoc: num sanguinē hoīum
istorum qui profecti sunt, & animarum peri-
culum bibam? Noluit ergo bibere. hæc fece-
18 runt tres robustissimi. ¶ Abisai quoq; frater
* istis 2. Ioab filius Saruiæ, princeps erat de tribus *:
ipse est qui leuauit hastam suā contra trecen-
* illis 1. 19 tos, quos interfecit, noīatus in * tribus, ¶ &
inter tres nobilior, eratque eorum princeps,
sed vsque ad tres primos non peruenerat.
20 ¶ Et Banaias filius Ioiadæ viri fortissimi, ma
gnorū operū de Cabseel: ipse percussit duos
leones Moab, & ipse descendit, & percussit
21 leonē in media cisterna in diebus niuis. ¶ Ip-
se quoq; interfecit virū Aegyptium, virū di-
gnum spectaculo, habentē in manu hastam:
itaq; cūm descēdisset ad eum in virga, vi ex-
torsit hastā de manu Aegyptij, & interfecit
22 eum hasta sua. ¶ Hæc fecit Banaias filius Io-
23 iadę. ¶ Et ipse noīatus inter tres robustos, qui
D erant inter triginta nobiliores: verūtamen,
vsq; ad tres non peruenerat: fecitq; eum sibi
24 Dauid auricularium, à secreto. ¶ Asael frater
Ioab inter triginta, Elehanan filius patrui
25 eius de Beth-léhem. ¶ Sēma de Harodi. Elíca
26 de Harodi, ¶ Heles de Phalti, Hira filius Ac-
27 ces de Thecua. ¶ Abi-ézer de Anathoth, Mo-
28 bonnai de Husati, ¶ Selmon Ahohites, Maha-
29 rai Netophathites, ¶ Heled filius Baana, &
ipse Netophathites, Ithai filius Ribai de Ga-
30 baath filiorū Ben-iamin: ¶ Bannaia Phara-
31 thonites, Heddai de torrente Gaas, ¶ Abial-
32 bon Arbathites, Azmaneth de Ber-mi, ¶ E-
33 liaba de Salaboni: Filij Iassen, Ionathā. ¶ Sem
*Oroti 1. ma de *Orodi, Ahiam filius Sarar Ararites,
34 ¶ Eliphelet filius Aasbai filij Machati, Eliam
35 filius Achi-tóphel Gelonites, ¶ Hesiai de Car
36 melo, Pharai de Arbi, ¶ Igaal filius Nathan
37 de Soba. *Bonni de Gadi, ¶ Selec de Ammo-
ni, Naharai de Berothites armiger Ioab filij *Bani 1.
38 Saruiæ. ¶ Ira Iethrites, Gareb & ipse Iethri-
39 tes, ¶ Vrias Hethæus. Oēs triginta septem.

CAPVT XXIIII.

1 ET addidit furor Dñi irasci con- 1.Par.21.A
A tra Israël, cōmouitq; Dauid in 1.
eis dicentem *: Vade, numera * ad Ioab.
2 Israël & Iudā. ¶ Dixitq; rex ad
Ioab principē exercitus sui: Per
ambula oēs tribus Israël a Dan vsq; Ber-sa-
bee, & numerate populum, vt sciam numerū
3 eius. ¶ Dixitq; Ioab regi: Adaugeat Dominus
Deus tuus ad populum tuū, quantus nūc est,
iterumq; centuplicet in conspectu dñi mei
regis: sed quid sibi dominus meus rex vult
4 in re huiuscēmodi? ¶ Obtinuit aūt sermo re-
gis verba Ioab, & principum exercitus: egres
susq; est Ioab, & principes militum à facie re
5 gis, vt numerarent populum Israël. ¶ Cumq;
pertransissent Iordanem, venerunt in Aroer
6 ad dexteram vrbis, quæ est in Valle-Gad. ¶ &
per Iazer transierunt in Galaad, & in terram
inferiorem Hadsi, & venerunt in Dan syl-
7 uestria. Circumeuntes iuxta Sidónem, ¶ tran
sierunt prope mœnia Tyri, & omnem terrā
Heuæi, & Chananæi, veneruntq; ad meridiē
8 Iuda in Ber-sabee: ¶ & lustrata vniuersa ter-
ra affuerunt post nouem menses, & viginti
9 dies, in Ierusalem. ¶ Dedit ergo Ioab nume-
rum descriptionis populi regi, & inuenta
B sunt de Israël octingenta millia virorum for
tium, qui educerēt gladium: & de Iuda quin-
10 genta millia pugnatorum. ¶ Percussit autem
cor Dauid eum, postquam numeratus est po-
pulus: & dixit Dauid ad Dominum: Peccaui
valde in hoc facto, sed precor Domine vt trāſ
feras iniquitatem serui tui, quia stultè egi ni
11 mis. ¶ Surrexit itaque Dauid manè, & sermo
Domini factus est ad Gad prophetam & vi-
12 dentem Dauid, dicens: ¶ Vade, & loquere ad
Dauid: Hæc dicit Dominus: Trium tibi datur
optio, elige vnum quod volueris ex his, vt fa
13 ciam tibi. ¶ Cumque venisset Gad ad Dauid,
nunciauit ei, dicens: Aut septem annis ve-
niet tibi fames in terra tua: aut tribus mensi
bus fugies aduersarios tuos: & illi te perse-
quentur: aut certè tribus diebus erit pestilen
C tia in terra tua. Nunc ergo delibera, & vide
quem respondeam ei, qui me misit, sermo-
14 nem. ¶ Dixit autem Dauid ad Gad: Coarctor
nimis: sed melius est, vt incidam in manu
Domini (multæ enim misericordiæ eius
15 sunt) quàm in manus hominum. ¶ Immi-
sitque Dominus pestilentiam in Israël de
manè vsque ad tempus constitutum, & mor
tui sunt ex populo à Dan vsque ad Ber-sabee
16 septuaginta millia virorum. ¶ Cumque ex-
tendisset manum suam Angelus Domini su-
per Ierusalem, vt disperderet eam, misertus
est Dominus super afflictionem, & ait Ange
lo percutienti populum: Sufficit: nunc con-
tine manum tuam. Erat autem Angelus Do-
17 mini iuxta aream Areuna Iebusæi. ¶ Dixitq;
Dauid ad Dominum cum vidisset Angelum

cædentem populum: Ego ſum qui peccaui,
& ego iniquè egi: iſti qui oues ſunt, quid fe-
cerunt? vertatur obſecro manus tua cōtra
18 me, & contra domum patris mei. ¶ Venit
autem Gad * ad Dauid in die illa, & dixit ei: *propheta*
Aſcende, & cōſtitue altare Dño in area Areu
19 na Iebuſæi. ¶ Et aſcendit Dauid, iuxta ſermo
D nem Gad, quem præceperat ei Dominus.
20 ¶ Conſpiciensq; Areuna, animaduertit regē
21 & ſeruos eius tranſire ad ſe: & egreſſus ado
rauit regem prono vultu in terram, & ait:
Quid cauſæ eſt, vt veniat Dominus meus rex
ad ſeruum ſuum? Cui Dauid ait: Vt emam
à te aream, & ædificem altare Domino, &
ceſſet interfectio, quæ graſſatur in populo
22 ¶ Et ait Areuna ad Dauid: Accipiat, & offe-
rat dñs meus rex, ſicut placet ei: habes bo-
ues in holocauſtum, & plauſtrū, & iuga boū
23 in vſum lignorum. ¶ Omnia dedit Areuna re
gi, dixitq; Areuna ad regem: Dñs Deus tuus
24 ſuſcipiat votum tuum. ¶ Cui rñdens rex ait:
Nequaq̄ vt vis, ſed emam precio à te, & non
offeram Dño Deo meo holocauſta gratuita.
Emit ergo Dauid aream & boues, argenti ſi-
25 clis quinquaginta: ¶ & ædificauit ibi Dauid
altare Domino: & obtulit holocauſta, & pa- *2. Par. 3. a*
cifica & propitiatius eſt Dominus terræ, & *1.*
cohibita eſt plaga ab Iſraël.

Libri ſecundi Regum finis.

LIBER TERTIVS REGVM,

ſecundùm Hebræos, primus Malachim.

CAPVT PRIMVM.

1 ET REX Dauid ſenuerat, ha
A bebatque ætatis plurimos
dies: cumq; operiretur veſti
2 bus, nō caleſiebat. ¶ Dixerūt
ergo ei ſerui ſui: Quæramus
Dño. nřo regi adoleſcentulā
virginē, & ſtet corā rege, &
foueat eum, dormiatq; in ſinu °ſuo', & cale- *° tuo 3.*
3 faciat Dñm nřm regem. ¶ Quæſierunt igitur
adoleſcentulā ſpecioſam in oībus finibus Iſ
raël, & inuenerunt Abiſag Sunamitidem, &
4 adduxerunt eā ad regē. ¶ Erat aūt puella pul
chra nimis, dormiebatq; cū rege, & miniſtra
5 bat ei: rex verò non cognouit eā. ¶ Adonias
aūt filius Haggith eleuabatur, dicens: Ego re
gnabo. Fecitq; ſibi currus & equites, & quin
6 quaginta viros, qui currerent ante eū. ¶ Nec
corripuit eum pater ſuus aliqñ, dicens: Qua-
re hoc feciſti? Erat aūt & ipſe pulcher valde,
7 ſecundus natu poſt Abſalom. ¶ Et ſermo °ei' *° eius*
B cū Ioab filio Saruiæ, & cum Abiathar ſacerdo
8 te, qui adiuuabant partes Adoniæ. ¶ Sadoc
verò ſacerdos, & Banaias filius Ioiadę, & Na
than propheta, & Semei, & 'Cerethi & Phe- *° Rei s.*
lethi', & * robur exercitus Dauid non erat ** omne*
9 cum Adonia. ¶ Immolatis ergo Adonias arie-
tibus & vitulis, & vniuerſis pinguibus iuxta
lapidem Zoheleth, qui erat vicinus fonti Ro
gel, vocauit vniuerſos fratres ſuos filios re-
10 gis, & omnes viros Iuda ſeruos regis. ¶ Na-
than aūt prophetam, & Banaiam, & robuſtos
quoſque, & Salomonem fratrē ſuum nō voca
11 uit. ¶ Dixit itaque Nathan ad Beth-ſabee ma
trem Salomonis: Num audiſti q̄ regnauerit
Adonias filius Haggith, & dominus noſter
12 Dauid hoc ignorat? ¶ Nunc ergo veni, accipe
conſilium à me, & ſalua animam tuam, fi-
13 liiq; tui Salomonis. ¶ Vade, & ingredere ad
regem Dauid, & dic ei: Nonne tu Domine mi
rex iuraſti mihi ancillæ tuæ, dicens? Quod Sa
lomon filius tuus regnabit poſt me, & ipſe ſe
debit in ſolio meo? quare ergo regnat Ado-
14 nias? ¶ Et adhuc ibi te loquente cum rege,
ego veniam poſt te, & complebo ſermones
15 tuos. ¶ Ingreſſa eſt itaq; Beth-ſabee ad re-
C gem in cubiculo: rex aūt ſenuerat nimis, &
16 Abiſag Sunamitis miniſtrabat ei. ¶ Inclinauit
ſe Beth-ſabee, & adorauit regē. Ad quā rex
17 Quid tibi, inquit, vis? ¶ Quæ rñdens ait, Dñe
mi* tu iuraſti per Dñm Deum tuum ancillæ ** Rex.*
tuæ: Salomon filius tuus regnabit poſt me,
18 & ipſe ſedebit ī ſolio meo. ¶ Et ecce nūc Ado
19 nias regnat, te dñe mi rex ignorante. ¶ Macta
uit boues & pinguia quæq;, & arietes pluri-
mos, & vocauit oēs filios regis, Abiathar quo
que ſacerdotē, & Ioab principē militiæ: Salo-
monem autem ſeruum tuum non vocauit.
20 ¶ Veruntamen dñe mi rex, in te oculi reſpi-
ciunt totius Iſraël, vt indices eis, quis ſede-
re debeat in ſolio tuo domine mi rex, poſt te.
21 ¶ Eritq;, cùm dormierit Dñs meus rex cū pa-
tribus ſuis, erimus ego & filius meus Salo-
22 mon peccatores. ¶ Adhuc illa loquente cū
23 rege, Nathan propheta venit. ¶ Et nunciaue-
runt regi, dicentes: Adeſt Nathan propheta.
Cumq; introiſſet in conſpectū regis, & ado-
24 raſſet eum pronus in terram, ¶ dixit Na-
than: Domine mi rex, tu dixiſti, Adonias
regnet poſt me, & ipſe ſedeat ſuper thro-
25 num meum? ¶ Quia deſcendit hodie, & im-
D molauit boues, & pinguia & arietes pluri-
mos, & vocauit vniuerſos filios regis, & prin
cipes exercitus, Abiathar quoque ſacerdo-
tem: illiſque veſcentibus, & bibentibus co-
ram eo, & dicentibus: Viuat rex Adonias.
26 ¶ Me ſeruum tuum & Sadoc ſacerdotem, &
Banaiam filium Ioiadæ, & Salomonem fa-
27 mulum tuum non vocauit. ¶ Nunquid à do-

mino meo rege exiuit hoc verbum, & mihi
nũ indicasti seruo tuo qs sessurus esset super
28 thronum domini mei regis post eum? Et
respondit rex Dauid, dicens: Vocate ad me
Beth-sabee. Quæ cùm fuisset ingressa coram
29 rege, & stetisset ante eum, iurauit rex,
& ait: Viuit Dominus, qui eruit animam
30 meam de omni angustia. Quia sicut iu-
raui tibi per Dominum Deum Israël, di-
cens: Salomon filius tuus regnabit post me,
& ipse sedebit super solium meum pro me:
31 sic faciam hodie. Summissoq; Beth-sa-
bee in terram vultu, adorauit regem, dicens:
Viuat dominus meus Dauid in æternum.
32 Dixit quoque rex Dauid: Vocate mihi Sa
doc sacerdotem, & Nathan prophetam, &
Banaiam filium Ioiadæ. Qui cùm ingressi
33 fuissent coram rege, dixit ad eos: Tollite
1.Par.29.f vobiscum seruos domini vestri, & imponite
22. E Salomonẽ filiũ meum super mulam meam:
34 & ducite eum in Gihon. & vngat eum ibi
* & Iudã. Sadoc sacerdos, & Nathan propheta in regẽ
4. super Israël:* & canetis buccina, atque dice-
ᶜveniet. 1. 35 tis, Viuat rex Salomon. Et ascendetis post
* in Ierusa eum, & ᶜvenietis* , & sedebit super solium
lem. meum, & ipse regnabit pro me: illiq; præ-
cipiam vt sit dux super Israël & super Iu-
36 dam. Et respondit Banaias filius Ioiadæ
regi, dicens: Amen: sic loquatur Dominus
37 Deus domini mei regis. Quomodo fuit
Dominus cum domino meo rege, sic sit
cum Salomone, & sublimius faciat solium
38 eius a solio domini mei regis Dauid. De-
scendit ergo Sadoc sacerdos & Nathan pro-
pheta, & Banaias filius Ioiadæ, & Cerethi,
& Phelethi: & imposuerunt Salomonem
super mulam regis Dauid, & adduxerunt
39 eum in Gihon. Sumpsitque Sadoc sacer-
dos cornu olei de tabernaculo, & vnxit Sa-
F lomonem: & cecinerunt buccina, & dixit
40 omnis populus: Viuat Rex Salomon. Et
ascendit vniuersa multitudo post eum, &
populus canentium tibijs, & lætantium gau
dio magno, & insonuit terra à clamore eo-
41 rum. Audiuit autem Adonias, & omnes
qui inuitati fuerant ab eo. Iamq; conuiuiũ
finitum erat. Sed & Ioab audita voce tubæ
ait: Quid sibi vult clamor ciuitatis tumul-
42 tuantis? Adhuc illo loquente, Ionathan
filius Abiathar sacerdotis venit: cui dixit
Adonias: Ingredere, quia vir fortis es, &
43 bona nuncians. Respondit Ionathan Ado-
niæ: Nequaquam: Dominus enim noster
rex Dauid, regem constituit Salomonem:
44 misitque cum eo Sadoc sacerdotem, &
Nathan prophetam, & Banaiam filium Io-
iadæ & Cerethi, & Phelethi, & imposue-
45 runt eum super mulam regis. Vnxeruntq;
eum Sadoc sacerdos, & Nathan propheta
regem in Gihon: & ascenderunt inde lætan-
tes, & insonuit ciuitas. hæc est vox quam
46 audistis. Sed & Salomon sedet super so-
47 lium regni. Et ingressi serui regis, bene-
G dixerunt domino nostro regi Dauid, dicen-
tes: amplificet Deus nomen Salomonis su-
per nomen tuum, & magnificet thronum

eius super thronum tuum. Et adorauit rex
48 in lectulo suo: insuper & hæc locutus est:
Benedictus Dominus Deus Israël, qui dedit
hodie sedentem in solio meo, videntibus
49 oculis meis. Territi sunt ergo, & surre-
xerunt omnes, qui inuitati fuerant ab Ado-
50 nia, & iuit vnusquisque in viam suã. Ado-
nias autem timens Salomonem, surrexit, & -5.
abijt in tabernaculum Domini, tenuitque
51 cornu altaris. Et nunciauerunt Salomoni,
dicentes: Ecce Adonias timens regem Salo-
monem, tenuit cornu altaris, dicens: Iuret
mihi rex Salomon hodie, q non interficiat
52 seruum suum gladio. Dixitq; Salomon: Si
fuerit vir bonus, non cadet ne vnus quidem
capillus eius in terram: sin autem malum
53 inuentum fuerit in eo, morietur. Misit er-
go rex Salomon, & eduxit eum ab altari, &
ingressus adorauit regem Salomonẽ: dixitq;
ei Salomon: Vade in domum tuam.

CAPVT II.

1 APPROPINQVAVERVNT aũt
A dies Dauid vt moreretur, præce-
pitq; Salomoni filio suo, dicens:
2 * Ego ingredior viam vniuersæ * Ecce
terræ: confortare, & esto vir *. * fortis
3 Et obserua vt custodias mandata Dñi -13.
Dei tui, ut ambules in vijs eius, & custodias -13.
ceremonias eius, & præcepta eius, & iudi-
cia, & testimonia, sicut scriptum est in le- Deu 17.d
ge Moysi, vt intelligas vniuersa quæ facis, & 16.
4 quocunque te verteris: Vt confirmet Dñs Infra. 7.
sermones suos quos locutus est de me, dicẽs: 14.
Si custodierint filij tui vias meas, in omni ᵗviã suã 4
corde suo, & in omni anima sua, non au-
5 feretur tibi vir de solio Israël. Tu quoq; no
sti, quæ fecerit mihi Ioab filius Saruiæ, q̃ fece
rit duobus principibus exercitus Israël, Ab- 2.Reg.3.e
ner filio Ner, & Amasæ filio Iether: quos occi 27.& 20.c
dit, & effudit sanguinem belli in pace, & po- 10.
suit cruorem prælij in balteo suo, qui erat
circa lumbos eius, & in calceamento suo qd
6 erat in pedibus eius. Facies ergo iuxta sa-
B pientiam tuam, & non deduces canitiẽ eius
7 pacificè ad inferos. Sed & filijs Berzellai Ga
laaditis reddes gratiam, eruntq; comedẽtes
in mensa tua: occurrerunt enim mihi qũ 2.Reg.19.
8 fugiebam à facie Absalom fratris tui. Habes f.31.
quoq; apud te Semei filium Gera, filij Iemi-
ni de Bahurim, qui maledixit mihi maledi- 2.Reg.16.
ctione pessima, quando ibam ad Castra: b.5.& 19.
sed quia descendit mihi in occursum cum d.19.
transirem Iordanem, & iuraui ei per Dñm,
9 dicens: Non te interficiam gladio: tu noli
pati eum esse innoxium. vir autem sapiens
es, ᵗvt scias quæ facies ei, deducesq; canos ᵗ& scies 6.
10 eius cum sanguine ad inferos. Dormiuit Act. 2.c
igitur Dauid cum patribus suis, & sepultus 29 & 13.e
11 est in ciuitate Dauid. Dies autem quibus 6.
regnauit Dauid sup Israël, quadraginta anni
sunt: in Hebrõ regnauit septẽ annis: Ierusa 1 Pa.26.f
12 lem* triginta tribus. Salomõ aũt sedit sup 3.
C thronũ Dauid pr̃is sui, & firmatũ est regnum * vero 2.
13 eius nimis. Et ingressus est Adonias fi- 2.Reg.5.a
lius Haggith ad Beth-sabee matrem Salo- 4.
monis. Quæ dixit ei: Pacificusne est ingres-

14 lus tuus? Qui respondit: Pacificus. ¶ Addi-
ditque: Sermo mihi est ad te. Cui ait: Lo-
15 quere. ¶ Et ille: Tu, inquit, nosti, quia meum
erat regnū, & me præposuerat oīs Israel sibi
in regem: sed translatū est regnū, & factū est
fratris mei: a Domino enim constitutum est
16 ei. ¶ Nunc ergo petitionem vnam precor a
te, ne confundas faciem meam. Quæ dixit
17 ad eum: Loquere. ¶ Et ille ait: Precor vt di-
cas Salomoni regi (neq; enim negare tibi
quicquā potest) vt det mihi Abisag Sunami-
18 tidem vxorem. ¶ Et ait Beth-sabee: Bene,
19 ego loquar pro te regi. ¶ Venit ergo Beth-
-sabee ad regem Salomonem, vt loqueretur
ei pro Adonia: & surrexit rex in occursum
eius, adorauitq; eam & sedit super thronum
suum: positusq; est thronus matri regis, quæ
20 sedit ad dexteram eius. ¶ Dixitq; ei: Petitio-
nem vnam paruulam ego deprecor à te, ne
confundas faciē meam. Et dixit ei rex: Pete
D mater mea: neq; enim fas est vt auertam fa-
21 ciem tuam. ¶ Quæ ait: Detur Abisag Suna-
22 mitis Adoniç fratri tuo vxor. ¶ Respondit q;
rex Salomon, & dixit matri suæ: Quare
postulas Abisag Sunamitidem Adoniæ?
postula ei & regnum: ipse est enim frater
meus maior me, & habet Abiathar sacerdo-
23 tem, & Ioab filium Saruiæ. Iurauit itaque
rex Salomon per Dominū, dicēs: Hæc faciat
mihi Deus, & hæc addat, quia contra animā
24 suam locutus est Adonias verbum hoc. Et
nunc viuit Dominus qui firmauit me & col-
locauit me super solium Dauid patris mei, &
qui fecit mihi domum, sicut locutus est, quia
25 hodie occidetur Adonias. ¶ Misitq; Rex
Salomon per manum Banaiæ filij Ioiadæ,
26 qui interfecit eum, & mortuus est. ¶ Abia-
E -thar quoq; sacerdoti dixit rex: Vade in Ana-
thoth ad agrum tuum, & quidem vir mortis
es, sed hodie te non interficiam, quia portasti
arcā Dñi Dei corā Dauid patre meo, & susti-
nuisti laborem in oībus in quibus labora-
27 uit pater meus. ¶ Eiecit ergo Salomon Abia-
-thar, vt non esset sacerdos Domini, ‖ vt im-
pleretur sermo Domini, quem locutus est
28 super domum Heli in Silo. ¶ Venit autem
nuncius ad °Salomon` quod Ioab declinasset
post Adoniam, & post Salomonem non de-
clinasset: fugit ergo Ioab in tabernaculum
29 Domini, & apprehendit cornu altaris. ¶ Nū-
ciatumque est regi Salomoni quod fugisset
Ioab in tabernaculū Domini, & esset iuxta
altare, misitq; Salomon Banaiam filiū Ioia-
30 dæ, dicens: Vade, interfice eum. ¶ Et venit
Banaias ad tabernaculum Domini, & dixit
ei: Hęc dicit rex: Egredere. Qui ait, Non egre-
diar, sed hic moriar. Renunciauit Banaias
regi sermonem, dicēs: Hęc locutus est Ioab,
31 & hæc respondit mihi. ¶ Dixitque ei rex:
Fac sicut locutus est: & interfice eum, &
sepeli, & amouebis sanguinem innocentem,
qui effusus est à Ioab, a me & à domo patris
32 mei. ¶ Et reddet Dominus sanguinem eius
F sup caput eius, quia interfecit duos viros iu-
stos, melioresq; se: & occidit eos gladio,
patre meo Dauid ignorante: ‖ Abner filium

1.Reg.2.f 31.

*Ioab 3.

2.Reg.3.a 27.

Ner principem militiæ Israël, ‖ & Amasam fi-
33 lium Iether principem exercitus Iuda: ¶ &
reuertetur sanguis illorum in caput Ioab, &
in caput seminis eius in sempiternū: Dauid
autem & semini eius, & domui, & throno
34 illius sit pax vsq; in ęternū à Domino. ¶ A-
scendit itaq; Banaias filius Ioiadæ, & aggres-
sus eum interfecit, sepultusque est in domo
35 sua in deserto. ¶ Et constituit rex Banaiam
filium Ioiadæ pro eo super exercitum, &
36 Sadoc sacerdotem posuit pro Abiathar. ¶ Mi-
sit quoq; rex & vocauit Semei, dixitq; ei: Æ-
difica tibi domū in Ierusalem, & habita ibi,
37 & non egredieris inde huc, atq; illuc. ¶ Qua-
cunque autem die egressus fueris & transie-
ris torrentem-Cedron, scito te interficien-
dum: sanguis tuus erit super caput tuum.
38 ¶ Dixitq; Semei regi: Bonus sermo: sicut lo-
cutus est Dominus meus rex, sic faciet
seruus tuus. Habitauit itaq; Semei in Ierusa-
39 lem diebus multis. ¶ Factum est autem post
annos tres vt fugerent serui Semei ad Achis
filium Maacha regem Geth: nunciatumque
40 est Semei quod serui eius issent in Geth. Et
surrexit Semei, & strauit asinum suum, iuit-
que ad Achis in Geth ad requirendū seruos
41 suos, & adduxit eos de Geth. ¶ Nunciatum
est aūt * Salomoni quòd isset Semei Geth de
42 Ierusalem, & redijsset. ¶ Et mittens vocauit
eum, dixitq; illi: Nonne testificatus sum tibi
per Dominum, & prędixi tibi, Quacunque
die egressus °fueris` huc & illuc, scito te esse
moriturum? Et respondisti mihi, Bonus ser-
43 mo quem audiui? ¶ Quare ergo non custo-
disti iusiurandum domini, & præceptū quod
44 præceperam tibi? ¶ Dixitq; rex ad Semei: Tu
nosti omne malum, cuius tibi conscium
est cor tuum, quod fecisti Dauid patri meo:
reddidit dominus malitiam tuam in caput
45 tuum. ¶ Et rex Salomon benedictus & thro-
nus Dauid erit stabilis coram Domino vsque
46 in sempiternum. ¶ Iussit itaq; rex Banaiæ
filio Ioiadæ: qui °aggressus` percussit eum,
& mortuus est.

2.Reg.20 c.9.

*regi.

°ieris 4.

°egressus 2.

CAPVT III.

1 A CONFIRMATVM est igitur
regnum in manu Salomonis, &
affinitate cōiunctus est Pharao-
ni regi Aegypti: accepit nanque
filiam eius, & adduxit in ciuita-
tem Dauid, donec compleret ædificans do-
mum suam, & domum Domini, & murū Ie-
2 rusalem per circuitum. ¶ Attamē populus im-
molabat in excelsis: non enim ædificatum
erat tēplum nomini Dñi vsq; in diem illum.
3 ¶ Dilexit autem Salomon Dominum, am-
bulans in pręceptis Dauid patris sui, excepto
quod in excelsis immolabat, & accendebat
4 thymiama. ¶ Abijt itaque* in Gabaon, vt im-
molaret ibi: illud quippe erat excelsum maxi-
mum: mille hostias in holocaustum obtulit
5 Salomon super altare illud ¶ °in Gabaon. Ap-
paruit autem Dominus` Salomoni per som-
nium nocte, dicens: Postula quod vis vt dem
6 tibi. ¶ Et ait Salomon: Tu fecisti cum seruo

2.Par.1.a 7.

*Salomon.

°In Gabaō apparuit Dominus 3.

tuo Dauid patre meo misericordiam magnã,
sicut ambulauit in conspectu tuo in veritate, & iustitia, & recto corde tecum: custo-
disti ei misericordiam tuam grandem, & de-
disti ei filium sedentem super thronum eius,
7 sicut est hodie. ¶ Et nunc Domine Deus, tu
regnare fecisti seruum tuum pro Dauid pa-
B tre meo: ego autem sum puer paruulus, &
8 ignorans egressum & introitum meum. ¶ Et
seruus tuus in medio est populi quem elegi-
sti, populi infiniti, qui numerari & supputa-
Par. 3.b 6. 9 ri non potest præ multitudine. ¶ Dabis ergo
seruo tuo cor docile, vt populum tuum iudi-
care possit, & discernere inter bonum, & ma-
lum: quis enim poterit iudicare populũ tuũ,
10 populum tuum hunc multum? ¶ Placuit er-
go sermo coram Domino, quod Salomon postu-
11 lasset huiuscemodi rem. ¶ Et dixit Dominus
Salomoni: Quia postulasti verbum hoc &
non petisti tibi dies multos, nec diuitias, aut
animas inimicorum tuorum: sed postulasti ti
12 bi sapientiam ad discernendũ iudicium: ¶ ec-
ce feci tibi secundum sermones tuos: & dedi
tibi cor sapiens & intelligens, in tantũ vt nul
lus ante te similis tui fuerit nec post te sur-
Sap. 7.b 1. 13 recturus sit. ¶ Sed & hęc quæ non postulasti
dedi tibi, diuitias scilicet, & gloriam, vt ne-
Matt. 6.d 9. C mo fuerit similis tui in regibus cunctis re-
14 tro diebus. ¶ Si autẽ ambulaueris in vijs me-
is, & custodieris præcepta mea & mandata
David. mea, sicut ambulauit * pater tuus, longos fa-
15 ciã dies tuos. ¶ Igitur euigilauit Salomon, &
intellexit quod esset somnium. Cũq; venisset Ie
rusalem, stetit corã arca fœderis Domini, &
obtulit holocausta & fecit victimas pacificas
& grande conuiuium vniuersis famulis suis.
16 ¶ Tunc venerunt duæ mulieres meretrices
17 ad regem, steteruntque coram eo, ¶ Quarum
vna ait: Obsecro, mi domine, ego & mu-
lier hæc habitabamus in domo vna: & pe-
18 peri apud eam in cubiculo. ¶ Tertia autem
die postquam ego peperi, peperit & hæc: &
eramus simul, nullusque alius nobiscum in
19 domo, exceptis nobis duabus. ¶ Mortuus est
autem filius mulieris huius nocte: dormiens
20 quippe oppressit eum. ¶ Et consurgens in-
tempestæ noctis silentio, tulit filium meum
de latere meo ancillæ tuæ dormientis, &
collocauit in sinu suo: suum autem filium,
21 qui erat mortuus, posuit in sinu meo. ¶ Cum-
que surrexissem manè vt darẽ lac filio meo,
apparuit mortuus: quem diligentius intu-
ens clara luce, deprehendi non esse meum
22 quem genueram. ¶ Respondítque altera mu-
3. D lier: Non est ita vt dicis, sed filius tuus mor
tuus est, meus autem viuit. Econtrario illa
dicebat: Mentiris: filius quippe meus vi-
uit, & filius tuus mortuus est. Atque in hũc
23 modum contendebant coram rege. ¶ Tunc
rex ait: Hæc dicit, Filius meus viuit, & fi-
lius tuus mortuus est: Et ista respondit, Nõ,
sed filius tuus mortuus est, meus autem vi-
24 uit. ¶ Dixit ergo rex. Afferte mihi gladium.
Cumque attulissent gladium coram rege,
25 ¶ Diuidite, inquit, infantem viuum in duas
partes, & date dimidiam partem vni, &
26 dimidiam partem alteri. ¶ Dixit autem mu-
lier cuius filius erat viuus, ad regem (commo
ta sunt quippe viscera eius super filio suo)
Obsecro dñe, date illi infantẽ viuũ, & noli-
te interficere eum. Econtrario illa dicebat:
27 Nec mihi, nec tibi sit, sed diuidatur. ¶ Respõ
dit rex, & ait: Date huic infantem viuum, &
non occidatur: hæc est enim mater eius.
28 ¶ Audiuit itaq; omnis Israël iudiciũ quod iu
dicasset rex, & timuerunt regem, videntes
sapientiam Dei esse in eo ad faciendum iudi
cium.

CAPVT IIII.

1 ERAT autem rex Salomon re-
A gnans super omnem Israël: ¶ &
2 hi principes quos habebat: Aza
rias filius Sadoc *sacerdotis*: *sacerdos 1.*
3 ¶ Elioreph & Ahia filij Sila,
scribæ: Iosaphat filius Ahilud, à commenta-
4 rijs: ¶ Banaias filius Ioiadæ, super exercitum:
5 Sadoc autem & Abiathar sacerdotes. ¶ Aza-
rias filius Nathan, super eos qui assistebant
regi: Zabud filius Nathan, sacerdos amicus
6 regis: ¶ & Ahisar præpositus domus: & Ado-
7 niram filius Abda super tributa. ¶ Habebat
autem Salomon duodecim præfectos super
omnem Israël, qui præbebant annonam regi
& domui eius: per singulos enim menses in
8 anno, singuli necessaria ministrabant. ¶ Et
hæc nomina eorum: Ben-hur, in monte E-
9 phraim. ¶ Ben-decar, in Macces & in Salé-
-bim, & in Beth-sames, & in Elõ, & in Beth
10 -hanam. ¶ Beth-hesed, in Aruboth: ipsius
11 * erat Socho, & omnis terra-Epher. ¶ Ben- *enim.*
-abinadab, cuius omnis Nephath-dor, Ta-
pheth filiam Salomonis habebat vxorem.
12 ¶ Bana filius Ahilud regebat Thanach, &
Mageddo, & vniuersam Beth-san, quæ est
B iuxta Sárthana subter Iezrahel, à Beth-san
vsque Abel-mehula è regione Iecmaan.
13 ¶ Bengaber in Ramoth-galaad: habebat A-
uoth-iair filij Manasse in Galaad, ipse præ-
erat in omni regione Argob quæ est in Ba-
san, sexaginta ciuitatibus magnis atq; mura
14 tis quæ habebant seras æreas. ¶ Ahinadab fi-
15 lius Addo præerat in Manaim. ¶ Achimaas
in Neph-tali: sed & ipse habebat Bálemath
16 filiam Salomonis in coniugio. ¶ Baana fi-
17 lius Husi, in Aser, & in Baloth. ¶ Iosaphat fi-
lius Pharue: in Issachar. Semei filius Ela, in
18 Ben-iamin. ¶ Gaber filius Vri, in terra Ga-
19 laad, ¶ * in terra Sehon regis Amorrhæi, & *& 1.*
Og regis Basan, super omnia quæ erant in il-
2 sta terra. ¶ Iuda & Israël innumerabiles, sicut
arena maris in multitudine comedentes, &
21 bibentes, atq; lætantes ¶ Salomon autem *Eccle. 47.c 12.*
erat in ditione sua, habẽs omnia regna-secũ
C à flumine terræ Philisthijm vsq; ad termi- *3.*
num Aegypti: offerentium sibi munera, ser-
22 uientiũ ei cunctis diebus vitæ eius. ¶ Erat aũt
cibus Salomonis per dies singulos triginta co-
23 ri similæ, & sexaginta cori farinæ, ¶ Decẽ bo-
ues pingues, & viginti boues pascuales, &
centum arietes excepta venatione ceruorũ, ca-
24 prearũ, atq; bubalorũ, & auiũ altiliũ. ¶ Ipse.n

obtinebat

obtinebat omnẽ regionẽ, quę erat trans flu-
-*s.* men quaſi à Taphſa vſque ad Gazam, & cunctos reges illarum regionum: & habebat
25 pacem ex omni parte in circuitu. ❡ Habitabatq; Iuda & Iſraël abſq; timore vllo, vnuſquiſq; ſub vite ſua, & ſub ficu ſua, a Dan vſ-
26 que Berſabee cunctis diebus Salomonis. ❡ Et
‖1.Par.9.f 25. habebat Salomon ‖ quadraginta millia pręſepia equorum curriłium, & duodecim millia
27 equeſtrium. ❡ Nutriebantq; eos ſupradicti regis præfecti: ſed & neceſſaria menſæ regis Salomonis cum ingenti cura pbebant in tẽ-
28 pore ſuo. ❡ Hordeum quoq; & paleas equorum & iumentorũ deferebant in locum vbi
‖Eccle.47.c 16. 29 erat rex iuxta conſtitutum ſibi. ❡ ‖ Dedit quoq; Deus ſapientiã Salomoni, & prudentiam multam nimis, & latitudinem cor-
30 dis quaſi arenã quę eſt in littore maris: ❡ Et pręcedebat ſapientia Salomonis ſapientiam omnium Orientalium, & Aegyptiorum.
31 ❡ & erat ſapientior cunctis hominibus: ſapiẽtior Ethan Ezrahite, & Heman, & Chalcol, & Dorda filijs Mahol: & erat nomina-
32 tus in vniuerſis gentibus per circuitum. ❡ Locutus eſt quoq; Salomon tria millia parabolas: & fuerunt carmina eius quinq; millia.
33 ❡ Et diſputauit ſuper lignis à cedro, quę eſt in Libano, vſq; ad hyſſopum quæ egreditur de pariete: & diſſeruit de iumentis & vo-
34 lucribus & reptilibus & piſcibus. ❡ Et veniebant de cunctis populis ad audiendam ſapientiam Salomonis, & ab vniuerſis regibus terræ qui audiebant ſapientiam eius.

CAPVT V.

1
A MISIT quoq; Hiram rex Tyri ſeruos ſuos ad Salomonem: audiuit enim quod ipſum vnxiſſent regẽ * pro patre eius: quia
**ſupra Iſrael.* amicus fuerat Hiram Dauid
2 omni tempore. ❡ Miſit autem Salomon ad
‖2.Par.2.a 3. 3 Hiram, dicens: ❡ Tu ſcis voluntatem Dauid patris mei, & quia non potuerit ædificare domum nomini Domini Dei ſui propter bella imminentia per circuitum, donec daret
4 Dominus eos ſub veſtigio pedum eius. ❡ Nũc
**Dominus 1.* autem requiem dedit * Deus meus mihi per circuitum: & non eſt ſatan, neq; occurſus
5 malus. ❡ Quam ob rem cogito ædificare tem-
‖2.Reg.7.b 13. plum nomini ‖ Domini Dei mei, ſicut locutus eſt Dominus Dauid patri meo, dicens:
1.Par.22.a 10. Filius tuus quem dabo pro te ſuper ſolium
B tuum, ipſe ædificabit domum nomini meo.
-*s.* 6 ❡ Præcipe igitur vt præcidant mihi ſerui tui cedros de Libano, & ſerui mei ſint cum ſeruis tuis: mercedem autẽ ſeruorum tuorum dabo tibi quãcunq; petieris: ſcis enim quomodo nõ eſt in populo meo vir qui nouerit
7 ligna cædere ſicut Sidonij. ❡ Cum ergo audiſſet Hiram verba Salomonis, lætatus eſt valde, & ait: Benedictus Dominus Deus hodie, qui dedit Dauid filium ſapientiſſimum ſuper
8 populum hunc plurimum. ❡ Et miſit Hiram ad Salomonem, dicens: Audiui quæcunque mãdaſti mihi: ego faciam omnem volunta-
9 tem tuam in lignis cedrinis & abiegnis. ❡ Serui mei deponẽt ea de Libano ad mare: & ego componã ea in ratibus in mari, vſq; ad locũ
C quẽ ſignificaueris mihi, & applicabo ea ibi, & tu tolles ea: præbebiſq; neceſſaria mihi, vt
10 detur cibus domui meæ. ❡ Itaq; Hirã dabat Salomoni ligna cedrina, & ligna abiegna,
11 iuxta omnem voluntatem eius. ❡ Salomon autem præbebat Hiram viginti millia coros tritici in cibum domui eius, & viginti coros puriſſimi olei: hæc tribuebat Salomon Hi-
12 ram per ſingulos annos. ❡ Dedit quoq; Dominus ſapientiam Salomoni, ‖ ſicut locutus *‖Sup.3.b 12.*
eſt ei: & erat pax inter Hiram & Salomonẽ,
13 & percuſſerunt ambo fœdus. ❡ Elegitque *1.Par.22.b 12.*
rex Salomon operarios de omni Iſraël, &
14 erat indictio triginta millia virorũ. ❡ Mittebatq; eos in Libanum, decem millia per menſes ſingulos viciſſim, ita vt duobus men-
D ſibus eſſent in domibus ſuis: & Adoniram
15 erat ſuper huiuſcemodi indictionem. ❡ Fueruntq; Salomoni ſeptuaginta millia eorum qui onera portabant: & octoginta millia
16 latomorum in monte: ❡ abſque præpoſitis qui præerant ſingulis operibus, numero triũ millium, & trecentorum præcipientium
17 populo, & his q faciebant opus. ❡ Pręcepitq; rex vt tollerent lapides grandes, lapides precioſos in fundamentum templi, & qua-
18 drarent eos: ❡ quos dolauerunt cæmentarij Salomonis, & cęmẽtarij Hiram: porrò Giblij præparauerunt ligna & lapides ad ædificandam domum.

CAPVT VI.

1 FACTVM eſt ergo quadringẽteſimo & octogeſimo anno egreſ- *1.Par.3.a 2.*
A ſionis filiorum Iſraël de terra Aegypti, in anno quarto, menſe Zio, (ipſe eſt menſis ſecundus) regni Salomonis ſuper Iſraël, ædifica-
2 re cœpit domum Domino. ❡ Domus autem quam ædificabat rex Salomon Domino, habebat ſexaginta cubitos in latitudine, &
3 triginta cubitos in altitudine. ❡ Et porticus erat ante templum viginti cubitorum longitudinis iuxta menſuram latitudinis templi: & habebat decem cubitos latitudinis an-
4 te faciem templi. ❡ Fecitque in templo fene-
5 ſtras obliquas. ❡ Et ædificauit ſuper parietem templi tabulata per gyrum, in parietibus domus per circuitum templi, & oraculi, & fecit
6 latera in circuitu. ❡ Tabulatum quod ſubter erat, quinque cubitos habebat latitudinis, & medium tabulatum ſex cubitorum latitudinis, & tertium tabulatum ſeptem habens cubitos latitudinis: Trabes autem poſuit in domo per circuitum forinſecus, vt non hære-
7 rent muris templi. ❡ Domus autem cùm ædificaretur, de lapidibus dolatis atque perfectis ædificata eſt: & malleus, & ſecuris, & omne ferramentum non ſunt audita in domo cùm
8 ædificaretur. ❡ Oſtium lateris medij in *pa- **parte s.*
riete erat domus dextræ: & per cochleam aſcẽdebant in medium cœnaculum, & à me-
9 dio in tertium. ❡ Et ædificauit domum, & cõ-
B ſummauit eam: texit quoq; domum laquea-
10 ribus cedrinis. ❡ Et ædificauit tabulatum ſu-

per omnem domum quinq; cubitis altitudi-
11 nis: & operuit domum lignis cedrinis. ¶ Et fa-
ctus est sermo Domini ad Salomonem, di-
12 cens: ¶ Domus hæc quam ædificas, si ambu-
laueris in præceptis meis, & iudicia mea fe-
ceris, & custodieris omnia mãdata mea, gra-
diens per ea, firmabo sermonem meum tibi,
‖ 2. Reg. 7. c. 16. 1. Par. 22. b. 9. ‖quem locutus sum ad Dauid patrem tuum.
13 ¶ Et habitabo in medio filiorum Israël, &
non derelinquam populum meum Israël.
14 ¶ Igitur ædificauit Salomon domum, & con-
15 summauit eam. ¶ Et ædificauit parietes do-
mus, intrinsecus, tabulatis cedrinis, à paui-
mento domus vsque ad summitatem parie-
* & tum, & vsque ad laquearia, * operuit lignis
cedrinis intrinsecus: & texit pauimentum
16 domus tabulis abiegnis. ¶ Aedificauitque
viginti cubitorum ad posteriorem partem tẽ-
pli tabulata cedrina, a pauimento vsque ad
superiora, & fecit interiorem domũ oraculi
17 in Sanctum sanctorum. ¶ Porrò quadragin-
ta cubitorum erat ipsum templum pro fori-
18 bus oraculi. ¶ Et cedro omnis domus intrin
C secus vestiebatur, habens tornaturas, & iun-
cturas suas fabrefactas, & cœlaturas eminen
tes: omnia cedrinis tabulis vestiebantur: nec
omnino lapis apparere poterat in pariete.
19 ¶ Oraculum autem in medio domus in in-
teriori parte fecerat, vt poneret ibi arcam
20 fœderis Domini. ¶ Porro oraculum habe-
bat viginti cubitos longitudinis, & viginti
cubitos latitudinis, & viginti cubitos alti-
tudinis, & operuit illud atque vestiuit auro
21 purissimo. sed & altare vestiuit cedro. ¶ Do-
mum quoque ante oraculum operuit auro
purissimo, & affixit laminas clauis aureis.
22 ¶ Nihilque erat in tẽplo quod non auro te-
geretur: sed & totum altare oraculi texit au
23 ro. ¶ Et fecit in oraculo duos Cherubim de
lignis oliuarum, decem cubitorum altitudi-
24 nis ¶ Quinque cubitorum ala cherub vna,
& quinque cubitorum ala cherub altera: id
est decem cubitos habens à summitate alæ
vnius, vsque ad alæ alterius summitatem.
25 ¶ Decem quoque cubitorum erat cherub se-
cundus: in mensura pari, & opus vnum erat
26 in duobus cherubim, ¶ id est, altitudinem ha
bebat unus cherub decem cubitorum, & si-
27 militer cherub secundus. ¶ Posuitque che-
rubim in medio templi interioris: extende-
bant autem alas suas cherubim, & tangebat
ala vna parietem, & ala cherub secundi tan-
-1. gebat parietem alterum: alæ autem alteræ
D in media parte templi se inuicem continge-
28 bant. ¶ Texit quoque cherubim auro. ¶ Et
29 omnes parietes templi per circuitum, scul-
psit varijs cælaturis & torno: & fecit in eis
cherubim, & palmas, & picturas varias quasi
30 prominentes de pariete, & egredientes. ¶ Sed
& pauimentum domus texit aureo intrin-
31 secus & extrinsecus. ¶ Et in ingressu oracu-
* duo li fecit * ostiola de lignis oliuarum, postesq;
32 angulorum quinque. ¶ Et duo ostia de li-
gnis oliuarum, & sculpsit in eis picturam che
rubim, & palmarum species, & anaglypha
valde prominentia: & texit, & operuit tam
cherubim quam palmas, & cætera auro.
33 ¶ Fecitque in introitu templi postes de li-
34 gnis oliuarum quadrãgulatos: ¶ & duo ostia
de lignis abiegnis altrinsecus: & vtrunque
ostium duplex erat, & se inuicẽ tenens ape-
35 riebatur. ¶ Et sculpsit cherubim, & palmas
& cælaturas valde eminentes: operuitq; om-
nia laminis aureis opere quadro ad regulã.
36 ¶ Et ædificauit atrium interius tribus ordi-
nibus lapidum politorum, & vno ordine li-
37 gnorum cedri. ¶ Anno quarto fundata est do
38 mus Domini in mense Zio. ¶ & in anno vn-
decimo, mense Bul (ipse est mensis octauus)
perfecta est domus in omni opere suo, & in
vniuersis vtensilibus suis: ædificauitq; eam
annis septem.

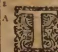
CAPVT VII.

1 DOMVM autem suam ædificauit
A Salomon ‖ tredecim annis, & ad ‖ Infrà 9. b 10.
a perfectum vsq; perduxit. ¶ Aedi-
ficauit quoque domum saltus
Libani centum cubitorum lon-
gitudinis, & quinquaginta cubitorum lati-
tudinis, & triginta cubitorum altitudinis, &
quatuor deambulacra inter colũnas cedri-
nas: ligna quippe cedrina exciderat in colũ-
3 nas. ¶ Et tabulatis cedrinis vestiuit totam ca
meram, quæ quadraginta quinque columnis
4 sustentabatur. ¶ Vnus autem ordo habebat
5 columnas quindecim: ¶ contra se inuicem
positas, & è regione se respicientes, æquali
spacio inter columnas, & super columnas
6 quadrangulata ligna in cunctis æqualia. ¶ Et
porticum columnarum fecit quinquaginta
cubitorum longitudinis, & triginta cubito-
rum latitudinis: & alteram porticum in fa-
cie maioris porticus: & columnas, & episty-
7 lia, super columnas * ¶ Porticum quoque * fecit.
solij, in qua tribunal est, fecit: & texit lignis
cedrinis à pauimento vsq; ad summitatem.
8 ¶ Et domuncula in qua sedebatur ad iudicã-
dum, erat in media porticu simili opere Do-
B mum quoque fecit filiæ Pharaonis (‖ quam ‖ Sup. 3. c 1.
vxorem duxerat Salomon) tali opere, quali
9 & hanc porticum. ¶ Omnia lapidibus pre-
ciosis, qui ad normam quandam, atque men
suram, tam intrinsecus, quàm extrinsecus
serrati erant, à fundamento vsque ad sum-
mitatem parietum, & [b] intrinsecus vsque ad [b] extrinsecus. l.
10 atrium maius. ¶ Fundamenta autem de la-
pidibus preciosis, lapidibus magnis decem
11 siue octo cubitorum. ¶ Et desuper lapides
preciosi æqualia mensuræ secti erant: simili-
12 terq; de cedro. ¶ Et atrium maius rotundũ
trium ordinum de lapidibus sectis, & vnius
ordinis de dolata cedro: nec non & in atrio
domus Domini interiori, & in porticu do-
13 mus. ¶ Misit quoque rex Salomon, & tulit
14 Hiram de Tyro, ¶ filium mulieris viduæ de
tribu Nephthali, patre Tyrio, artificem æra-
rium, & plenum sapientia, & intelligentia,
& doctrina ad faciẽdum omne opus ex ære.
Qui cùm venisset ad regem Salomonem, fe-
15 cit omne opus eius. ¶ Et finxit duas colum-
nas æreas, decem & octo cubitorum altitu-

dini.

Iere.52.c dinis colmnam vnam. & ǂ linea duodecim
21. cubitorum ambibebat columnam vtramque.
16 ¶ Duo quoque capitella fecit,quæ poneren-
C tur super capita columnarum,fusilia ex ære,
quinque cubitorum altitudinis capitellum
vnum,& quinque cubitorum altitudinis ca-
17 pitellum alterum: & quasi in modum retis,
& catenarum sibi inuicem miro opere con-
textarum. Vtrunque capitellum columnarum
fusile erat: septena versuum retiacula in ca-
pitello vno, & septena retiacula in capitel-
18 lo, altero. ¶ Et perfecit columnas & duos
ordines, per circuitum retiaculorum singulo
rum, ut tegerent capitella, quæ erant super
summitatem malogranatorum: eodem mo-
19 do fecit,& capitello secundo. ¶ Capitella aũt
quæ erant super capita columnarum, quasi
opere lilij fabricata erant in porticu, qua-
20 tuor cubitorum. ¶ Et rursum alia capitella
in summitate columnarum desuper iuxta
mensuram columnæ contra retiacula: ma-
logranatorum autem ducenti ordines erãt
21 in circuitu capitelli secũdi. ¶ Et statuit duas
columnas in porticu templi: cumq; statuis-
set columnam dexteram, vocauit eam nomi
2.Par.4.a ne Iachin: similiter erexit columnam secun-
2. 22 dam, & vocauit nomen eius Booz. ¶ Et su-
per capita columnarum opus in modum lilij
posuit: perfectumque est opus columnarum
23 ¶ Fecit quoque mare fusile decem cubitorũ
D à labio vsq; ad labium, rotundũ in circuitu:
quinque cubitorum altitudo eius, & resti-
cula triginta cubitorũ cingebat illud per cir-
24 cuitum. ¶ Et sculptura subter labium circui
bat illud decem cubitis ambiens mare: duo
*stabat 3. ordines sculpturarũ bistriatarum erant fusi-
25 les. ¶ Et *stabant* super duodecim boues, è
quibus tres respiciebant ad Aquilonem, &
tres ad Occidentem,& tres ad Meridiem, &
tres ad Orientem: & mare super eos desuper
erat: quorum posteriora vniuersa intrinse-
26 cus latitabant. ¶ Grossitudo autem luteris,
trium vnciarum erat: labiumq; eius quasi la
bium calicis, & folium repandi lilij: duo
.4. millia batos capiebat, -& tria millia metre-
27 tas. ¶ Et fecit decem bases æneas quatuor cu
bitorum lõgitudinis bases singulas, & qua-
tuor cubitorum latitudinis,& trium cubito-
28 rum altitudinis. ¶ Et ipsum opus basium,
interrasile erat,& sculpturæ inter iuncturas.
29 ¶ Et inter coronulas, & plectas, leones, &
boues, & cherubim: & in iuncturis similiter
desuper: & subter leones, & boues quasi lo-
30 ra ex ære dependentia. ¶ Et quatuor rotæ per
bases singulas, & axes ærei, & per quatuor
partes quasi humeruli subter luterẽ fusiles,
31 contra se inuicem respectantes. ¶ Os quoq;
E luteris intrinsecus erat in capitis summita-
te: & quod forinsecus apparebat vnius cubi-
ti erat, totum rotundum, pariterque habe-
bat vnum cubitum, & dimidium: in angulis
autem columnarum variæ cælaturæ erant: &
media intercolumnia, quadrata non rotun-
32 da. ¶ Quatuor quoque rotæ, quæ per qua
tuor angulos basis erant,cohærebant sibi sub
ter basim: vna rota habebat altitudinis cu-
33 bitum & semis. ¶ Tales autem rotæ erant
quales solent in curru fieri: & axes earum,
& radij, & canthi, & modioli, omnia fu-
34 silia. ¶ Nam & humeruli illi quatuor per sin-
gulos angulos basis vnius, ex ipsa basi fu-
35 siles, & coniuncti erant. ¶ In summitate au-
tem basis erat quædam rotunditas vnius &
dimidij cubiti,ita fabrefacta, ut luter desup
posset imponi,habẽs cælaturas suas,uariasq;
36 sculpturas ex semetipsa. ¶ Sculpsit quoque
F in tabulatis illis,quę erant ex ære,& in angu
lis,cherubim,& leones,& palmas, quasi in si
militudinem hominis stantis,ut non cælata,
37 sed apposita per circuitum uiderentur. ¶ In
hunc modũ fecit decem bases fusura una, &
38 mensura,sculpturaq; consimili. ¶ Fecit quo-
que decem luteres æneos: quadraginta batos
capiebat luter vnus, eratq; quatuor cubito-
rum: singulos quoque luteres per singulas,id
39 est decem bases posuit. ¶ Et constituit decem
bases, quinque ad dexteram partem templi,
& quinq; ad sinistram: mare autem posuit
ad dexteram partem templi contra Orientẽ
40 ad Meridiem ¶ Fecit *ergo* Hiram lebetes,& *quoque 3.
scutras, & amulas,& perfecit omne opus re-
41 gis Salomonis in tẽplo Domini. ¶ Columnas
duas, & funiculos capitellorũ super capitel-
la columnarũ duos: & retiacula duo,vt ope-
rirent duos funiculos, qui erãt super capita
42 columnarum. ¶ Et malogranata quadringen
ta in duobus retiaculis: duos uersus malo
granatorum in retiaculis singulis,ad operiẽ-
dos funiculos capitellorum, qui erant super
43 capita columnarum. ¶ Et bases decem, & lu-
44 teres decem super bases. ¶ Et mare unum,&
45 boues duodecim subter mare. ¶ Et lebetes,
G & scutras & amulas, & omnia uasa, quæ fecit
Hirã regi Salomoni in domo dñi,de auricha
46 co erant. ¶ In cãpestri regione Iordanis fudit
ea rex in argillosa terra, inter Sochot & Sar-
47 tham. ¶ Et posuit Salomon omnia uasa*: ꝓ- *in domo
pter multitudinem autem nimiam non erat Domini:
48 pondus æris. ¶ Fecitq; Salomon omnia uasa
in domo Domini: altare aureum, & men-
sam super quam ponerentur panes proposi- 1.
49 tionis, ¶ & candelabra aurea quin
que ad dexteram, & quinque ad sinistram cõ
tra oraculum ex auro puro: & quasi lilij flo
res, & lucernas desuper aureas: & forcipes
50 aureos, & hydrias, & fuscinulas,& phialas,
& mortariola,& turibula de auro purissimo,
& cardines ostiorum domus interioris san-
cti sanctorum,& ostiorum domus templi ex
51 auro erant. ¶ Et perfecit omne opus quod 2.Par.5.a
faciebat* Salomon in domo Domini, & in- 1. *rex 1.
tulit quæ sanctificauerat Dauid pater suus,
argentum, & aurum, & uasa, reposuitq; in
thesauris domus Domini.

CAPVT VIII.

1
A VNC ǂ congregati sunt omnes 2.Par.5.a
maiores natu Israel cum princi- 2.
pibus tribuum & duces familia-
rum filiorum Israel ad regem Sa
lomonem in Ierusalem: vt de-
ferrent arcam fœderis Domini, de ciuitate

2 Dauid, id est de Sion. Conueuitque ad re-
gem Salomonem vniuersus Israël in men-
Ethanim se Bethanim, in solenni die, ipse est mensis
3 septimus. Veneruntque cuncti senes de Is-
4 raël, & tulerunt arcam sacerdotes, & porta-
uerunt arcam Domini, & tabernaculum fœ-
deris, & omnia vasa sanctuarij quæ erant in
tabernaculo: & ferebant ea sacerdotes & Le
5 uitæ: Rex autem Salomon, & omnis mul-
titudo Israël quæ conuenerat ad eum, gra-
diebatur cum illo ante arcam, & immolabant
oues, & boues absque æstimatione, & nume
6 ro. Et intulerunt sacerdotes arcam fœderis
Domini in locum suum, in oraculum tem-
pli, in Sanctum sanctorum subter alas che-
7 rubim. Siquidem cherubim expandebant
alas super locum arcæ, & protegebant arcā,
8 & vectes eius desuper. Cumque eminerent
vectes, & apparerent summitates eorum fo-
ris sanctuarium ante oraculum, non appa-
rebant vltrà extrinsecus, qui & fuerunt ibi
9 vsq; in præsentem diem. In arca autem nō
Exo. 34. d B erat aliud nisi duæ tabulæ lapideæ quas
25. posuerat in ea Moyses in Horeb, quando pe-
Heb. 9. a. 4. pigit Dominus fœdus cum filijs Israël, cum
Exo. 40. d 10 egrederentur de terra Aegypti. Factum
27. est autem cum exissent sacerdotes de san-
2. Par. 6. a ctuario, nebula impleuit domum Domini,
1. 11 & non poterant sacerdotes stare, & mini-
strare propter nebulam: impleuerat enim
12 gloria Domini domum Domini. Tunc ait
Salomon: Dominus dixit, vt habitaret in ne-
13 bula. Aedificans ædificaui domum in ha-
bitaculum tuum, firmissimum solium tuum
14 in sempiternum. Conuertitq; rex faciem
suam, & benedixit omni ecclesiæ Israël: om-
.6. 15 nis enim ecclesia Israël stabat. Et ait Sa-
lomon: Benedictus Dominus Deus Israël,
qui locutus est ore suo ad Dauid patrem
manu sua meum, & in manibus eius perfecit, dicens:
2. 16 A die qua eduxi populum meum Israël de
Aegypto, non elegi ciuitatem de vniuersis
tribubus Israël, vt ædificaretur domus, & es-
set nomen meum ibi: sed elegi Dauid, vt es-
2. Re. 7. a 17 set super populum meū Israël. Voluitq;
5. Dauid pater meus ædificare domum nomini
1. Par. 33. 18 Domini Dei Israël: & ait Dominus ad Da-
b. 7. uid patrem meum: Quod cogitasti in corde
tuo ædificare domum nomini meo, bene fe-
19 cisti hoc ipsum mente tractans. Verum ta-
-1. men tu non ædificabis mihi domum, sed fi-
lius tuus qui egredietur de renibus tuis, ip-
20 se ædificabit domum nomini meo. Confir-
mauit Dominus sermonem suum, quem lo-
cutus est: stetiq; pro Dauid patre meo, & sed
super thronum Israël, sicut locutus est Do-
minus: & ædificaui domum nomini Domini
21 Dei Israël. Et constitui ibi locum arcæ, in
qua fœdus Domini est, quod percussit cum
patribus nostris quando egressi sunt de ter-
22 ra Aegypti. Stetit autem Salomon ante
C altare Domini in conspectu ecclesiæ Israël,
23 & expandit manus suas in cœlum, & ait,
Domine Deus Israël, non est similis tui
2. Mach. 2. b. 7. Deus in cœlo desuper, & super terram deor-
sum: qui custodis pactum, & misericordiam
seruis tuis, qui ambulant coram te in toto
24 corde suo. Qui custodisti seruo tuo Dauid
patri meo, quæ locutus es ei: ore locutus es,
& manibus perfecisti, vt hæc dies probat.
25 Nunc igitur Domine Deus Israël, conserua
famulo tuo Dauid patri meo, quę locutus es
ei, dicens: Non auferetur de te vir corā me, *2. Reg. 7. b*
qui sedeat super thronum Israël: ita tamen *12. c. 16.*
si custodierint filij tui viam suam, vt ambu-
lent coram me, sicut tu ambulasti in conspe-
26 ctu meo. Et nunc Domine Deus Israël fir- *-3.*
mentur verba tua quæ locutus es seruo tuo
27 Dauid patri meo. Ergone putandum est, quòd
verè Deus habitet super terram? si enim cœ-
lum, & cœli cœlorum te capere non possunt,
quanto magis domus hæc quam ædificaui?
28 Sed respice ad orationē serui tui, & ad pre
ces eius Domine Deus meus: audi hymnum
& orationem quam seruus tuus orat coram
29 te hodie: Vt sint oculi tui aperti super do-
mum hanc nocte, ac die: super domum de
qua dixisti, Erit nomen meum ibi: vt exau- *Deu. 12. b*
dias orationem, quam orat in loco isto ad te *11.*
30 seruus tuus. Vt exaudias deprecationē ser-
ui tui, & populi tui Israël, quodcunq; orauc
rint in loco isto, & exaudies in loco habita-
culi tui in cœlo: & cùm exaudieris, propi-
31 tius eris: Si peccauerit homo in proximū
D suum, & habuerit aliquod iuramentum quo
teneatur astrictus: & venerit propter iura-
mentum coram altari tuo in domum tuam,
32 tu exaudies in cœlo: & facies, & iudicabis
seruos tuos, condemnans impium, & reddēs
viam suam super caput eius, iustificansque
iustum, & retribuens ei secundum iustitiam
33 suam. Si fugerit populus tuus Israël inimi
cos suos (quia peccaturus est tibi) & agentes
pœnitentiam, & confitentes nomini tuo, ve-
nerint, & orauerint, & deprecati te fuerint
34 in domo hac: exaudi in cœlo, & dimitte
peccatum populi tui Israël, & reduces eos in
35 terram quam dedisti patribus eorū. Si clau
sum fuerit cœlum, & nō pluerit propter pec-
cata eorum, & orantes in loco isto pœniten-
tiam egerint nomini tuo, & à peccatis suis
conuersi fuerint propter afflictionem suam:
36 exaudi eos in cœlo, & dimitte peccata ser-
uorum tuorum, & populi tui Israël: & osten-
de eis viam bonam per quam ambulent, &
da pluuiam super terram tuam, quam dedi-
37 sti populo tuo in possessionem. Fames si
oborta fuerit in terra, aut pestilentia, aut
corruptus aër, aut ærugo, aut locusta, vel
rubigo, & afflixerit eum inimicus eius por-
tas obsidens, omnis plaga, vniuersa infir-
38 mitas, cuncta deuoratio, & imprecatio,
quæ acciderit omni homini de populo tuo
Israël: si quis cognouerit plagam cordis sui,
39 & expanderit manus suas in domo hac, tu
exaudies in cœlo in loco habitationis tuæ,
& repropitiaberis, & facies vt des vnicuiq;
secundum omnes vias suas, sicut videris cor
eius (quia tu nosti solus cor omnium filio-
40 rum hominum) vt timeant te cunctis die-
bus quibus viuunt super faciem terræ quam
41 dedisti patribus nostris. Insuper & alien-

E gena,qui non eſt de populo tuo Iſraël, cùm
venerit de terra longinqua propter nomen
tuum (audietur enim nomen tuum ma-
gnum , & manus tua fortis, & brachium
42 tuum extentum vbique) cùm venerit er-
43 go,& orauerit in hoc loco , tu exaudies in
cœlo , in firmamento habitaculi tui, & fa-
cies omnia pro quibus inuocauerit te alien
gena : vt diſcant vniuerſi populi terrarum
nomen tuum timere , ſicut populus tuus Iſ-
raël , & probent quia nomen tuum inuoca-
tum eſt ſuper domum hanc quam ædificaui.
44 Si egreſſus fuerit populus tuus ad bellum
contra inimicos ſuos,per viam , quocunque
miſeris eos, orabunt te cõtra viam ciuitatis
quam elegiſti , & contra domum quam ædi-
45 ficaui nomini tuo , & exaudies in cœlo
orationes eorum , & preces eorum,& facies
46 iudicium eorum . Quod ſi peccauerint tibi § 2.Par.6.g 36.
(§ nõ eſt enim homo qui non peccet) & ira- 1.Ioan.1.d 8.
tus tradideris eos inimicis ſuis,& captiui du-
cti fuerint in terram inimicorum longe vel Eccl.7.c.21
47 propè , & egerint pœnitentiam in corde
ſuo in loco captiuitatis, & conuerſi depre-
cati te fuerint in captiuitate ſua , dicentes:
Peccauimus , inique egimus , impiè geſſi-
48 mus: & reuerſi fuerint ad te in vniuerſo
corde ſuo , & tota anima ſua in terra inimi-
corum ſuorum , ad quam captiui ducti fue-
rint : & orauerint te contra viam terræ ſuæ ,
quam dediſti patribus eorum , & ciuitatis
quam elegiſti , & templi quod ædificaui no-
49 mini tuo : exaudies in cœlo , in firmamen-
F to ſolij tui orationes eorum , & preces eo-
50 rum , & facies iudicium eorum : & propi-
tiaberis populo tuo qui peccauit tibi,& om-
nibus iniquitatibus eorum quibus præuari-
cati ſunt in te : & dabis miſericordiam co-
ram eis, qui eos captiuos habuerint , vt mi-
51 ſereantur eis . Populus enim tuus eſt, &
hæreditas tua, quos eduxiſti de terra-Aegy-
52 pti,de medio fornacis ferreæ. Vt ſint ocu-
li tui aperti ad deprecationem ſerui tui , &
populi tui Iſraël,& exaudies eos in vniuer-
53 ſis pro quibus inuocauerint te . Tu enim
ſeparaſti eos tibi in hæreditatẽ de vniuerſis
populis terræ, ſicut locutus es per Moyſen
ſeruum tuum , quando eduxiſti patres no-
54 ſtros de Aegypto Domine Deus . Factum
eſt autem , cum compleſſet Salomon orans
Dominum,omnem orationem , & depreca-
tionem hanc , ſurrexit de conſpectu altaris
Domini : vtrunque enim genu in terram
fixerat , & manus expanderat in cœlum .
55 Stetit ergo , & benedixit omni eccleſiæ
56 Iſraël voce magna, dicens : Benedictus Do-
minus,qui dedit requiem popolo ſuo Iſraël,
iuxta omnia quæ locutus eſt : non cecidit ne
vnus quidem ſermo ex omnibus bonis, quæ
57 locutus eſt per Moyſen ſeruum ſuum . Sit
Dominus Deus noſter nobiſcum : ſicut fuit
cum patribus noſtris,non derelinquens nos,
58 neque proijciens : ſed inclinet corda no-
G ſtra ad ſe , vt ambulemus in vniuerſis vijs
eius , & cuſtodiamus mandata eius , & ce-
remonias eius, & iudicia quæcunq; manda-

59 uit patribus noſtris . Et ſint ſermones mei
iſti quibus deprecatus ſum coram Domino ,
appropinquantes Domino Deo noſtro die ,
ac nocte , vt faciat iudicium ſeruo ſuo , &
60 populo ſuo Iſraël per ſingulos dies : * & * vt 2.
ſciant omnes populi terræ , quia Dominus
61 ipſe eſt Deus,& non eſt vltrà abſque eo. Sit
quoque cor noſtrum perfectum cum Domi
no Deo noſtro , vt ambulemus in decretis
eius, & cuſtodiamus mandata eius , ſicut &
62 hodie. Igitur rex & omnis Iſraël cum eo ,
immolabant victimas coram Domino . 2.Par.7.a
63 Mactauitque Salomon hoſtias pacificas , 5.
quas immolauit Domino , boum viginti
duo millia , & ouium centum viginti millia:
& dedicauerunt templum Domini rex & * * omnes.
64 filij Iſraël . In die illa ſanctificauit rex
medium atrij , quod erat ante domum Do-
mini : fecit quippe holocauſtum ibi , & ſa-
crificium , & adipem pacificorum : quoniam
altare æreum quod erat coram Domino,mi-
nus erat,& capere nõ poterat holocauſtum,
65 & ſacrificium,& adipem pacificorum . Fe-
cit ergo Salomon in tempore illo feſtiuita-
tem celebrem , & omnis Iſraël cum eo mul-
titudo magna ab introitu Emath vſque ad
Riuum-Aegypti coram Domino Deo no-
ſtro , ſeptem diebus . & ſeptem diebus , id-
66 eſt, quatuordecim diebus . Et in die octa-
ua dimiſit populos : qui benedicentes regi ,
profecti ſunt in tabernacula ſua lætantes &
alacri corde ſuper omnibus bonis , quæ fe-
cerat Dominus Dauid ſeruo ſuo , & Iſraël
populo ſuo .

CAPVT IX.

1 Factvm eſt autem cùm perfe-
A ciſſet Salomon ædificium do-
mus Domini,& ædificium regis,
& omne quod optauerat , & vo-
2 luerat facere , apparuit ei Do-
minus ſecundò § ſicut apparuerat ei in Ga- § 1.Par.7.c 11.
3 baon. Dixitque Dominus ad eum : Exau-
diui orationem tuam , & deprecationem Sup.3.a.6.
tuam , quam deprecatus es coram me . ſan-
ctificaui domum hanc quam ædificaſti,vt po-
nerem nomen meum ibi in ſempiternum,&
erunt oculi mei , & cor meum ibi cunctis
4 diebus. Tu quoque ſi ambulaueris coram
me , ſicut ambulauit * pater tuus, in ſimpli- * Dauid.
citate cordis,& in æquitate : & feceris om-
nia quæ præcepi tibi , & legitima mea & iu-
5 dicia mea ſeruaueris : ponam thronum re-
gni tui ſuper Iſraël ſempiternũ , § ſicut locu- § 2.Reg.7.b 12 c.16.
tus ſum Dauid patri tuo , dicens : Non auſe-
6 retur vir de genere tuo de ſolio Iſraël . Si 1.Pa.22.d 10.
autem auerſione auerſi fueritis vos & filij
veſtri, non ſequentes me , nec cuſtodientes
mandata mea,& ceremonias meas quas pro
poſui vobis,ſed abieritis , & colueritis deos
7 alienos,& adoraueritis eos: auferam Iſraël
de ſuperficie terræ quam dedi eis,& templum
B quod ſanctificaui nomini meo proijciam
à conſpectu meo , eritque Iſraël in prouer-
8 bium,& in fabulam cunctis populis: & do-
mus hæc erit in exemplum: omnis qui tran-

ſierit

fierit per eam, ſtupebit & ſibilabit, & dicet:
‡ Quare fecit Dominus ſic terræ huic, & do-
9 mui huic? Et reſpondebunt: Quia dereli-
querunt Dominum Deum ſuum, qui eduxit
patres eorum de terra Aegypti, & ſecuti
ſunt deos alienos, & adorauerunt eos, & co-
luerunt eos, idcirco induxit Dominus ſuper
10 eos omne malum hoc. ‡ Expletis autẽ an-
nis viginti poſtquam ædificauerat Salomon
duas domos, id eſt domum Domini, & do-
11 mum regis, (Hiram rege Tyri præbente Sa-
lomoni ligna cedrina & abiegna, & aurum
iuxta omne quod opus habuerat:) tunc de-
dit * Salomon Hiram viginti oppida in ter-
12 ra Galilææ. Et egreſſus eſt Hiram de Ty-
ro, vt videret oppida, quæ dederat ei Salo-
13 mon, & non placuerunt ei, & ait: Hæcci-
C ne ſunt ciuitates quas dediſti mihi, frater?
Et appellauit eas terram-Chabul, vſque in
14 diem hanc. Miſit quoque Hiram ad re-
gem-Salomonem centum viginti talenta au-
15 ri. Hæc eſt ſumma expenſarum, quam
obtulit rex Salomon ad ædificandam domũ
Domini, & domum ſuam, & Mello, & mu-
rum Ieruſalem, & Heſer, & Maggedo, & Ga-
16 zer. Pharao rex Aegypti aſcendit, & cepit
Gazer, ſuccenditque eam igni: & Chana-
næum, qui habitabat in ciuitate, interfecit,
& dedit eam in dotem filiæ ſuæ vxoris Salo-
17 monis. Aedificauit ergo Salomon Gazer,
18 & Beth-horon inferiorem, & Baalath,
19 & Palmiram in terra ſolitudinis. Et om-
nes vicos qui ad ſe pertinebant, & erãt abſ-
que muro, muniuit & ciuitates curruum, &
ciuitates equitum, & quodcũque ei placuit,
vt ædificaret in Ieruſalem, & in Libano, &
20 in omni terra poteſtatis ſuæ. Vniuerſum
populum qui remanſerat de Amorrhæis, &
Hethæis, & Pherezæis, & Heuæis, & Iebu-
21 ſæis, qui non ſunt de filijs Iſraël: horum
filios, qui remanſerant in terra, quos ſcilicet
non potuerant filij Iſraël exterminare: fecit
Salomon tributarios, vſque in diem hanc.
22 De filijs autem Iſraël non conſtituit Salo
D mõ ſeruire quenquã, ſed erant uiri bellato-
res & miniſtri eius, & principes & duces, &
23 præfecti curruum & equorum. Erant autem
principes ſuper omnia opera Salomonis præ-
poſiti quingenti quinquaginta, qui habebãt
ſubiectum populum, & ſtatutis operibus
24 imperabant. ‡ Filia autem Pharaonis aſcen
dit de ciuitate Dauid in domum ſuam, quã
ædificauerat ei-Salomon: tunc ædificauit Mel
25 lo. Offerebat quoque Salomon tribus vici-
cibus per annos ſingulos holocauſta, & paci-
ficas victimas ſuper altare quod ædificauerat
Domino, & adolebat thymiama coram Do-
26 mino: perfectumq; eſt templum. Claſſem
quoque fecit rex Salomon in Aſiongaber,
quæ eſt iuxta Ailath in littore Maris rubri,
27 in terra-Idumææ. Miſitq; Hiram in claſſe il
la ſeruos ſuos viros nauticos & gnaros ma-
28 ris, cũ ſeruis Salomonis. Qui cùm veniſſẽt
in Ophir, ſumptum inde aurum quadringen-
torum viginti talentorum, detulerunt ad re-
gem Salomonem.

‡ Deu. 29. d 24. Iere. 22. b 8.
‡ 2. Par. 8. a 1.
* rex 1.
3.
‡ 2. Par. 8. c 11.
8.

CAPVT X.

1 SEd & regina Saba audita fa-
A ma Salomonis in nomine Do
mini, venit tentare eum in ænig
2 matibus. Et ingreſſa Ieruſalem
multo cũ comitatu & diuitijs,
camelis portantibus aromata, & aurum
infinitum nimis, & gemmas precioſas, ve-
nit ad-regem Salomonem, & locuta eſt ei
3 vniuerſa quæ habebat in corde ſuo. Et do-
cuit eam Salomon omnia verba quæ pro po-
ſuit: non fuit ſermo qui regem poſſet latẽ-
4 re, & non reſponderet ei. Videns autem re-
gina Saba omnem ſapientiam Salomonis, &
5 domum quam ædificauerat, & cibos men-
ſæ eius, & habitacula ſeruorum, & ordines
miniſtrantium: veſteſque eorum, & pin-
cernas: & holocauſta, quæ offerebat in do-
mo Domini: non habebat vltrà ſpiritum,
6 dixitq; ad regẽ: Verus eſt ſermo quem au-
7 diui in terra mea ſuper ſermonibus tuis, &
ſuper ſapientia tua: & non credebã narran-
tibus mihi, donec ipſa veni, & vidi oculis
meis, & probaui quod media pars mihi nun-
ciata non fuerit: maior eſt ſapientia, & opera
8 tua, quàm rumor quem audiui. Beati uiri
B tui, & beati ſerui tui hi, qui ſtant corã te ſem
9 per, & audiunt ſapientiam tuam. Sit Do-
minus Deus tuus benedictus, cui complacui-
ſti, & poſuit te ſuper thronũ Iſraël, eo quod
dilexerit Dominus Iſraël in ſempiternum,
& conſtituit te regem, vt faceres iudicium &
10 iuſtitiam. Dedit ergo regi centum viginti
talẽta auri, & aromata multa nimis, & gem-
mas precioſas: nõ ſunt allata vltrà aromata
tam multa, quàm ea quæ dedit regina Saba
11 regi Salomoni. (Sed & claſſis Hiram, quæ
portabat aurum de Ophir, attulit ex Ophir
ligna thyina multa nimis, & gemmas precio
12 ſas. Fecitque rex de lignis thyinis fulcra
domus Domini, & domus regiæ, & citharas
lyraſq; cantoribus: non ſunt allata huiuſce
modi ligna thyina, neque viſa vſque in præ-
13 ſentem diem.) rex autem Salomon dedit
reginæ Saba omnia quæ voluit, & petiuit ab
eo: exceptis his quæ vltro obtulerat ei mu
nere regio. Quæ reuerſa eſt, & abijt in ter-
14 ram ſuam cum ſeruis ſuis. Erat autem pon-
C dus auri quod offerebatur Salomoni per an-
nos ſingulos, ſexcentorum ſexaginta ſex ta-
15 lentorum auri: Excepto eo quod afferebant
viri, qui ſuper vectigalia erant, & negocia-
tores, vniuerſiq; ſcruta vendentes, & om-
16 nes reges Arabiæ, duceſq; terræ. Fecit quoq;
rex Salomon ducenta ſcuta de auro puriſſi-
mo, ſexcentos ſiclos dedit in laminas ſcuti
17 vnius. Et trecentas peltas ex auro proba-
to, trecentæq; minæ auri vnam peltam ve-
ſtiebant: poſuitq; eas rex in domo ſaltus Li-
18 bani. Fecit etiam rex Salomon thronum
de ebore grandem, & veſtiuit eum auro
19 fuluo nimis: qui habebat ſex gradus: & ſum
mitas throni rotunda erat in parte poſte-
riori: & duæ manus hinc atque inde tenen-
tes ſedile: & duo leones ſtabant iuxta

‡ 2. Pa. 9. a 1. Mat. 12. d 42. Luca. 11. d 31.
ſcuta.

manus

20 manus singulas. ¶ Et duodecim leunculi stan
res super sex gradus hinc atq; inde: non est
21 factum tale opus in vniuersis regnis. ¶ Sed
& omnia vasa, de quibus potabat rex Salo-
mon, erant aurea: & vniuersa supellex do-
mus saltus Libani de auro purissimo: non
erat argentum, nec alicuius pretij putabatur
22 in diebus Salomonis, ¶ quia classis regis per
mare cum classe Hiram semel per tres an-
nos ibat in Tharsis, deferens inde aurum &
argentum, & dentes elephātorum, & simias,
23 & pauos. ¶ Magnificatus est ergo rex Salo-
mon super omnes reges terræ diuitijs & sa-
24 pientia. ¶ Et vniuersa terra desyderabat vul-
tum Salomonis, vt audiret sapientiam eius,
25 quam dederat Deus in corde eius. ¶ Et sin-
guli deferebant ei munera, vasa argentea &
aurea, vestes & arma bellica, aromata quo-
que & equos & mulos, per annos singulos.
1.Par. 1.d 14. 26 ¶ Congregauitque Salomon currus & equi-
tes, & facti sunt ei mille quadringenti cur-
rus, & duodecim millia equitum: & dispo-
suit eos per ciuitates munitas, & cum rege
27 in Ierusalem. ¶ Fecitq; vt tanta esset abun-
dantia argenti in Ierusalem, quanta & lapi-
dum: & cedrorum præbuit multitudinem
quasi sicomoros, quæ nascuntur in campe-
28 stribus. ¶ Et educebantur equi Salomoni de
Aegypto & de Coa. Negociatores enim re-
gis emebant de Coa, & statuto precio per-
29 ducebant. ¶ Egrediebatur autem quadriga
ex Aegypto sexcentis siclis argenti, & equus
centum quinquaginta. Atque in hunc mo-
dum cuncti reges Hethæorum & Syriæ equos
venundabant.

CAPVT XI.

Eccl. 47.d 21. Deu. 17.d 17. 1 REx autem Salomon ¶ adamauit
A mulieres alienigenas multas, fi-
liam quoq; Pharaonis, & Moa-
biridas, & Ammoniridas, Idu-
mæas, & Sidonias, & Cethæas.
2 ¶ de gētibus super quibus dixit Dominus fi-
Exo. 34.b 16. lijs Israël: ¶ Non ingrediemini ad eas, neque
de illis ingredientur ad vestras: certissimè
enim auertēt corda vestra vt sequamini deos
earum. His itaq; copulatus est Salomon ar-
3 dentissimo amore. ¶ Fueruntque ei vxores
quasi reginæ septingentæ, & concubinæ tre
-1. 4 centæ: & auerterunt mulieres cor eius. ¶ Cū-
que iam esset senex, deprauatum est cor eius
per mulieres, vt sequeretur deos alienos: nec
erat cor eius perfectum cum Domino Deo
5 suo, sicut cor Dauid patris eius. ¶ Sed cole-
bat Salomon Astarthen deam Sidoniorum,
& Chamos deum Moabitarum, & Moloc
-6. 6 idōlum Ammonitarum. ¶ Fecitq; Salomon
quod non placuerat coram Domino, & non
adimpleuit vt sequeretur Dominum, sicut
7 Dauid pater eius. ¶ Tunc ædificauit Salomō
B phanum Chamos idōlo Moab, in monte qui
est contra Ierusalem, & Moloch idōlo filio-
8 rum Ammon. ¶ Atque in hunc modum fe-
cit vniuersis vxoribus suis alienigenis, quæ
adolebant thura & immolabant dijs suis.
9 ¶ Igitur iratus est Dominus Salomoni, quòd
auersa esset mens eius à Domino Deo Israël,
10 ¶ qui apparuerat ei secundo, ¶ & præceperat Sup. 6.b
de verbo hoc ne sequeretur deos alienos, & 12. 9.a.3.
non custodiuit quæ mandauit ei Dominus.
11 ¶ Dixit itaque Dominus Salomoni: Quia ha
buisti hoc apud te, & non custodisti pactum
meum, & præcepta mea quæ mandaui tibi,
disrumpens ¶ scindam regnum tuum, & da- Inf. 12.d
12 bo illud seruo tuo. ¶ Veruntamen in diebus 13.
tuis non faciam propter Dauid patrem tuū:
13 de manu filij tui scindam illud, ¶ nec to-
tum regnum auferam, sed tribum vnam da-
bo filio tuo propter Dauid seruum meum,
14 & Ierusalem quam elegi. ¶ Suscitauit autem
C Dominus aduersarium Salomoni Adad Idu-
mæum de semine regio, qui erat in Edom.
15 ¶ Cùm enim esset Dauid in Idumæa, & ascē- 2.Re.8.d
disset Ioab princeps militiæ ad sepeliendum 14.
eos, qui fuerant interfecti, & occidisset om-
16 ne masculinū in Idumæa. ¶ (sex enim men-
sibus ibi moratus est Ioab, & omnis Israël,
donec interimeret omne masculinū in Idu-
17 mæa) ¶ fugit Adad ipse, & viri Idumæi de ser
uis patris eius cum eo, vt ingrederētur Ae-
gyptum: erat autem Adad puer paruulus.
18 ¶ Cumq; surrexissent de Madian, venerunt
in Pharan, tuleruntque secum viros de Pha-
ran, & introierunt Aegyptum ad Pharaonē
regem Aegypti: qui dedit ei domum, & cibos
19 constituit, & terram delegauit. ¶ Et inuenit
Adad gratiam coram Pharaone valde, in tan
tum vt daret ei vxorem, sororem vxoris suæ
20 germanam Taphnes reginæ. ¶ Genuitq; ei
D soror Taphnes Genubath filium, & nutriuit
eum Taphnes in domo Pharaonis: eratque
Genubath habitās apud Pharaonem cum fi-
21 lijs eius. ¶ Cumq; audisset Adad in Aegy-
pto, dormisse Dauid cum patribus suis, &
mortuum esse Ioab principem militiæ, dixit
Pharaoni: Dimitte me, vt vadam in terram
22 meam. ¶ Dixitque ei Pharao: Qua enim re
apud me indiges, vt quæras ire ad terram
tuam? At ille respondit: Nulla. sed obsecro
23 te vt dimittas me. ¶ Suscitauit quoque ei
Deus aduersarium Razon filium Eliada, qui
fugerat Adar-ézer regem Soba dn̄m suum:
24 ¶ & congregauit contra eum viros, & factus
est princeps latronū cùm interficeret eos Da
uid: abieruntq; Damascum & habitauerunt
ibi, & cōstituerunt eum regem in Damasco,
25 ¶ eratq; aduersarius Israëli cunctis diebus
Salomonis: & hoc est malum Adad, & odium
26 contra Israël, regnauitq; in Syria, ¶ Iero- 2.Par. 13.
E boam quoque filius Nabat, Ephratæus de Sa- a. 6
reda, seruus Salomonis, cuius mater erat no
mine Serua, mulier vidua: leuauit manum
27 contra regem. ¶ Et hæc est causa rebellionis
aduersus eum, qui Salomon ædificauit Mel-
lo, & coæquauit voraginē ciuitatis Dauid pa
28 tris sui. ¶ Erat autem Ieroboam vir fortis
& potens, vidensq; Salomon adolescentem
bonæ indolis & industrium, constituerat eū
præfectum super tributa vniuersæ domus Io-
29 seph. ¶ Factum est igitur in tempore illo, vt
Ieroboam egrederetur de Ierusalem, & in- 2.Par. 10.c
ueniret eū Ahias Silonites propheta in via, 15.

opertus

opertus pallio nouo: erant autē duo tātum
30 in agro. Apprehendensq; Ahias pallium
suum nouum, quo coopertus erat, scidit in
31 duodecim partes. Et ait ad Ieroboā: Tol-
F le tibi decem scissuras. hæc enim dicit Domi
nus Deus Israël: Ecce ego scindam regnum
de manu Salomonis, & dabo tibi decem tri-
32 bus. Porro vna tribus remanebit ei propter
seruum meum Dauid, & Ierusalem ciuita-
tem quam elegi ex omnibus tribubus Israël:
33 eo quod dereliquerit me, & adorauerit
Astarthen deam Sidoniorum, & Chamos deū
Moab, & Moloch deum filiorum Ammon:
& non ambulauerit in vijs meis, vt faceret
iustitiam coram me, & præcepta mea, & iu-
34 dicia sicut Dauid pater eius: Nec auferam
omne regnum de manu eius, sed ducem po-
nam eum cunctis diebus vitæ suæ, propter
Dauid seruū meum quem elegi, qui custodi-
35 uit mandata mea & præcepta mea. Aufe-
ram autem regnum de manu filij eius, & da
36 bo tibi decem tribus: filio autem eius da-
bo tribum vnam, vt remaneat lucerna Da-
uid seruo meo cunctis diebus coram me in
Ierusalē ciuitate quā elegi, vt eēt nomē meū
37 ibi. Te autē assumam, & regnabis super oīa
G quæ desiderat anima tua, erisque rex super
38 Israël. Si igitur audieris oīa q̄ præcepero tibi,
& ambulaueris in vijs meis, & feceris qđ re-
ctum est coram me, custodiens mandata
mea & p̄cepta mea, sicut fecit Dauid seruus
meus: ero tecum, & ædificabo tibi domum
fidelem quomodo ædificaui Dauid domum,
39 & tradam tibi Israël: & affligam semen
Dauid super hoc: veruntamen non cunctis
40 diebus. Voluit ergo Salomon interficere
Ieroboam: qui surrexit, & aufugit in Aegy-
ptum ad Sesac regem Aegypti. & fuit in Ae-
41 gypto vsque ad mortem Salomonis. Reli-
quum autē verborum Salomonis, & omnia
quæ fecit, & sapientia eius: ecce vniuersa
scripta sunt in libro verborum-dierum Sa-
42 lomonis. Dies aūt quos regnauit Salomon
in Ierusalē super oēm Israël, quadraginta an
43 ni sunt. Dormiuitq; Salomon cū patribus
suis, & sepultus est in ciuitate Dauid patris
sui, regnauitq; Roboam filius eius pro eo.

CAPVT XII.

1 VENIT autem Roboam in Si-
A chem: illuc enim congregatus erat
omnis [a] Israël, ad constituendū
2 eū regem. At vero Ieroboam fi-
lius Nabat, cum adhuc esset in
Aegypto profugus à facie regis Salomonis,
audita morte eius, reuersus est de Aegypto.
3 Miseruntque & vocauerunt eum: venit er-
go Ieroboam, & omnis multitudo Israël, &
4 locuti sunt ad Roboam, dicentes: Pater tuus
durissimum iugum imposuit nobis: tu ita-
que nunc imminue paululum de imperio
patris tui durissimo, & de iugo grauissimo
5 qđ imposuit nobis, & seruiemus tibi. Qui
ait eis: Ite vsque ad tertium diem, & re-
uertimini ad me. Cumque abijsset popu-
6 lus, inijt consilium rex Roboam cum se-
B nioribus, qui assistebant coram Salomone pa
tre eius, cum adhuc viueret, & ait: Quod
datis mihi consilium, vt respondeam populo
7 huic? Qui dixerunt ei: Si hodie obedieris po
pulo huic, & seruieris, & petitioni eorū cesse
ris, locutusq; fueris ad eos verba leuia, erūt
8 tibi serui cūctis diebus. Qui dereliquit con
silium senum quod dederant ei, & adhibuit
adolescentes qui nutriti fuerant cum eo, &
9 assistebant illi. dixitq; ad eos: Quod mihi
datis consilium, vt r̄ndeam populo huic; qui
dixerunt mihi, Leuius fac iugum quod impo
10 suit pater tuus super nos? Et dixerūt ei iuue
nes qui nutriti fuerant cū eo: Sic loquere po
C pulo huic, qui locuti sunt ad te, dicētes: Pater
tuus aggrauauit iugum nostrum, tu releua
nos: Sic loquēris ad eos, Minimus digitus — *Eccl. 47. d 18.*
11 meus grossior est dorso patris mei. Et nunc
pater meus posuit super uos iugū graue, ego
autem addam super iugum vestrum: pater
meus cecidit vos flagellis, ego autem cædam
12 vos scorpionibus. venit ergo Ieroboam, &
omnis populus ad Roboam die tertia, sicut
locutus fuerat rex, dicens: Reuertimini ad
13 me die tertia. Responditque rex populo
dura, derelicto consilio seniorū quod ei de-
14 derant, & locutus est eis secundum consi
lium iuuenum, dicens: Pater meus aggraua-
uit iugum vestrum, ego autem addam iugo
vestro: pater meus cecidit vos flagellis, ego
15 autem cædam vos scorpionibus. Et nō ac-
quieuit rex populo: quoniā auersatus fuerat
D eum Dominus, vt suscitaret uerbum suū, qđ — *Sup. 11. b 12.*
locutus fuerat in manu Ahiæ Silonitæ, ad Ie
16 roboam filium Nabat. Videns itaq; popu-
lus quod noluisset eos audire rex, respondit
ei, dicens: Quæ nobis pars in Dauid? vel quæ
hæreditas in filio Isai? Vade in tabernacula
tua Israël, nune uide domum tuam Dauid. — *[illegible]*
17 Et abijt Israel in tabernacula sua. Super fi-
lios autem Israël quicunque habitabant in
18 ciuitatibus Iuda, regnauit Roboam. Misit
ergo rex Roboam Aduram, qui erat super tri
buta: & lapidauit eum omnis Israël, & mor-
tuus est. Porrò rex Roboam festinus ascen-
19 dit currum, & fugit in Ierusalē, recessitque
Israël à domo Dauid, vsq; in præsentem diē.
20 Factum est autem cūm audisset omnis Is-
E raël quod reuersus esset Ieroboam, miserūt,
& vocauerunt eū cōgregato cœtu, & cōstitue
runt eum regem super omnem Israël, nec se-
cutus est quispiam domum Dauid præter tri
21 bum Iuda solam. Venit autem Roboam Ie-
rusalem, & congregauit vniuersam domum
Iuda, & tribum Ben-iamin, centum octogin
ta millia electorum virorum, & bellatorum,
vt pugnarent contra domum Israël, & redu-
22 ceret regnum Roboā filio Salomonis. Fa- — *2. Par. 11 a. 2.*
ctus est autē sermo Domini ad Semeiam vi-
23 rum Dei, dicens: Loquere ad Roboam fi-
lium Salomonis regem Iuda, & ad omnem
domum Iuda, & Ben-iamin, & reliquos
24 de populo, dicens: Hæc dicit Dominus:
Non ascendetis, neque bellabitis contra
fratres vestros, filios Israël: reuertatur vir
in domum suam: à me enim factum est

[a] *populus. 2. Par. 10. a. 1.*

verbum hoc. Audierunt sermonem Domini,
& reuersi sunt de itinere sicut eis præcepe-
25 rat Dominus. ¶ Aedificauit autem Ieroboã
Sichem in monte Ephraim, & habitauit ibi:
26 & egressus inde, ædificauit Phanuel. ¶ Dixit-
|Sup. 11. f 37. que Ieroboam in corde suo, | Nunc reuertetur
27 regnũ ad domum Dauid, ¶ si ascenderit po-
pulus iste vt faciat sacrificia in domo Domi-
ni in Ierusalem: & conuertetur cor populi hu
ius ad dominum suũ Roboam regẽ Iuda, in-
Tob. 1. a. 5. 28 terficientq; me, & reuertentur ad eum. ¶ Et
excogitato cõsilio, fecit duos vitulos aureos,
& dixit eis: Nolite vltrà ascẽdere in Ierusalẽ,
|Exo. 32. b 8. G |Ecce dij tui Israël, qui te eduxerũt de terra
29 Aegypti. ¶ Posuitq; vnum in Beth-el, & al-
30 terum in Dan: ¶ & factum est verbum hoc
in peccatum: ibat enim populus ad adoran-
31 dum vitulum vsq; in Dan. ¶ Et fecit phana
|2. Pa. 11. c 15. in excelsis, | & sacerdotes de extremis popu
32 li, qui non erant de filijs Leui. ¶ Cõstituitq;
diem solennem in mense octauo, quintade-
cima die mensis, in similitudinem solenni-
tatis quæ celebrabatur in Iuda. Et ascendens
altare similiter fecit in Beth-el, vt immola-
ret vitulis quos fabricatus fuerat: cõstituitq;
in Beth-el sacerdotes excelsorum quæ fece-
33 rat. ¶ Et ascendit super altare quod extruxe-
rat in Beth-el quinta decima die mẽsis octa-
ui, quem finxerat de corde suo: & fecit so-
lennitatem filijs Israël, & ascendit super al-
tare, vt adoleret incensum.

CAPVT XIII.

1 ET ecce vir Dei venit de Iuda
A in sermone Domini in Beth-el,
Ieroboam stante super altare,
2 & tus iaciente. ¶ Et exclamauit
contra altare in sermone Do-
mini, & ait: Altare, altare, hæc dicit Do-
|4. Reg. 23. d. 17. minus: |Ecce filius nascetur domui Dauid,
Iosias nomine, & immolabit sup te sacerdo
tes excelsorũ, qui nũc in te thura succẽdunt,
3 & ossa hominũ super te incendet. ¶ Deditq;
in illa die signũ, dicens: Hoc erit signũ quod
locutus est Dominus: Ecce altare scindetur,
4 & effundetur cinis qui in eo est. ¶ Cũq; audis-
set rex sermonẽ hominis Dei quem inclama
uerat contra altare in Beth-el, extendit ma-
num suã de altari, dicens: Apprehendite eũ.
B Et exaruit manus eius quam extenderat cõ
5 tra eum: nec valuit retrahere eam ad se. ¶ Al-
tare quoq; scissum est, & effusus est cinis de
altari, iuxta signum quod prædixerat vir Dei
6 in sermone Domini. ¶ Et ait rex ad virũ Dei:
Deprecare faciem Domini Dei tui, & ora p
me, vt restituatur manus mea mihi. Orauitq;
vir Dei faciẽ Dñi, & reuersa est manus regis
7 ad eum, & facta est sicut prius fuerat. ¶ Locu-
tus est autem rex ad virum Dei: Veni mecũ
domum vt prandeas, & dabo tibi munera.
8 ¶ Respõditq; vir Dei ad regẽ: Si dederis mihi
mediam partem domus tuæ, non veniam te-
cum, nec comedam panem, neque bibam
9 aquam in loco isto: ¶ sic enim mandatum
C est mihi in sermone Domini præcipientis:
Non comedes panẽ, neq; bibas aquam, nec
10 reuertẽris per viam qua venisti. ¶ Abijt er-
go per aliam viam, & non est reuersus p iter
11 quo venerat in Beth-el. ¶ Prophetes autem
quidam senex habitabat in Beth-el, ad quẽ
'venerunt filij sui, & narrauerunt' ei omnia — *venit filius suus, narrauit: 4.
opera quæ fecerat vir Dei illa die in Beth-el:
& verba quæ locutus fuerat ad regẽ, & 'nar
12 rauerunt patri suo. ¶ Et dixit eis pater eorũ:
Per quam viam abijt? * Ostenderunt ei fi- — *Et 1.
lij sui viam per quam abierat vir Dei, qui ve-
13 nerat de Iuda. ¶ Et ait filijs suis: Sternite mi-
14 hi asinũ: Qui cum strauissent, ascendit, ¶ &
abijt post virum Dei, & inuenit eum sedentẽ
D subtus terebinthum, & ait illi: Tu ne es vir
Dei qui venisti de Iuda? Respondit ille: Ego
15 sum. ¶ 'Dixitq;' ad eum: Veni mecum do- — *Dixit 9.
16 mum, vt comedas panem. ¶ Qui ait: Non
possum reuerti, neq; venire tecum, nec come
dam panẽ, neq; bibam aquam in loco isto:
17 ¶ quia locutus est Dominus ad me in sermo-
ne Domini, dicens: Non comedes panem,
& non bibes aquam ibi, nec reuerteris per
18 viam qua ieris. ¶ Qui ait illi: Et ego pro-
pheta sum similis tui: & angelus locutus est
mihi in sermone Domini, dicens: Reduc
eum tecum in domum tuam, vt comedat pa-
19 nem, & bibat aquam. Fefellit eum, ¶ & re-
duxit secum: comedit ergo panem in domo
20 eius, & bibit aquam. ¶ Cumq; sederent ad
mensam, factus est sermo Domini ad prophe
21 tam qui reduxerat eum. ¶ Et exclamauit ad
virum Dei, qui venerat de Iuda, dicens: Hæc
E dicit Dominus, Quia non obediens fuisti ori
Domini, & non custodisti mandatum quod
22 præcepit tibi Dominus Deus tuus: ¶ & reuer
sus es, & comedisti panẽ, & bibisti aquã in lo
co in quo pcepit tibi ne comederes panẽ, neq;
biberes aquã; nõ inferetur cadauer tuũ in sepul
23 chrũ patrũ tuorũ. ¶ Cumq; comedisset & bi-
bisset, strauit asinum suum 'prophetæ' quem — 1. *Prophetæ datiuus.
24 reduxerat. ¶ Qui cùm abijsset, inuenit eum
leo in via, & occidit, & erat cadauer eius pro
iectum in itinere: asinus autem stabat iuxta
25 illũ, & leo stabat iuxta cadauer. ¶ Et ecce, vi-
ri transeuntes viderunt cadauer proiectum
in via, & leonem stantem iuxta cadauer.
Et venerunt, & diuulgauerunt in ciuitatem
in qua prophetes ille senex habitabat.
26 ¶ Quod cum audisset propheta ille, qui re-
F duxerat eum de via, ait: Vir Dei est, qui ino-
bediens fuit ori Domini, & tradidit eum
Dominus leoni, & confregit eum, & occi-
dit iuxta verbum Domini quod locutus est
27 ei. ¶ Dixitque ad filios suos: Sternite mihi
28 asinum. Qui cùm strauissent, ¶ & ille abijs-
set, inuenit cadauer eius proiectum in via,
& asinum & leonem stantes iuxta cada-
uer: non comedit leo de cadauere, nec
29 læsit asinum. ¶ Tulit ergo prophetes cada
uer viri Dei, & posuit illud super asinum, &
reuersus intulit in ciuitatem 'prophetæ se- — *prophetæ senex 4.
30 nis' vt plangerent eum. ¶ Et posuit cadauer
eius in sepulchro suo: & planxerunt eum.
31 Heu-heu' mi frater, ¶ Cumq; planxissent — 1.
eum, dixit ad filios suos: Cùm mortuus fue-
ro, sepelite me in sepulchro in quo vir

Dei ſepultus eſt: iuxta oſſa eius ponite oſſa
32 mea. Profecto enim veniet ſermo quem
prædixit in ſermone Domini contra altare
quod eſt in Beth-el, & contra omnia phana
excelſorum, quæ ſunt in vrbibus Samariæ.
33 Poſt verba hæc non eſt reuerſus Ieroboam
de uia ſua peſſima, ſed econtrario fecit de no
uiſſimis populi ſacerdotes excelſorum: qui-
cunque volebat, implebat manum ſuā, & fie-
34 bat ſacerdos excelſorum. Et pp hāc cauſā
peccauit domus Ieroboam, & euerſa eſt, &
deleta de ſuperficie terræ.

CAPVT XIIII.

1 IN TEMPORE illo ægrotauit Abia
A filius Ieroboam: Dixitque Ie-
2 roboam vxori ſuæ: Surge, &
commuta habitum, ne cogno-
ſcaris quod ſis vxor Ieroboam
& vade in Silo, vbi eſt Ahias propheta qui
locutus eſt mihi quòd regnaturus eſſem ſu-
3 per populum hunc. Tolle quoque in manu
tua decem panes, & cruſtulam, & vas mellis,
& vade ad illū: ipſe enim indicabit tibi quod
4 euenturum ſit puero huic. Fecit vt dixerat,
uxor Ieroboam: & conſurgens abijt in Silo,
& uenit in domum Ahiæ. at ille non poterat
uidere, quia caligauerant oculi eius præ ſe-
5 nectute. Dixit autem Dominus ad Ahiam.
Ecce uxor Ieroboam ingreditur, ut conſulat
te ſuper filio ſuo q ægrotat: hæc & hæc loquē
B ris ei. Cum ergo illa intraret, & diſſimularet
6 ſe eſſe quę erat, audiuit Ahias ſonitum pe-
dum eius introeuntis per oſtium, & ait: In-
gredere uxor Ieroboam quare aliam te eſſe
ſimulas? ego autem miſſus ſum ad te du-
7 rus nūtius. Vade & dic Ieroboam: Hæc dicit
Dominus Deus Iſraël, Quia exaltaui te de
medio populi, & dedi te ducē ſuper populū
8 meum Iſraël: & ſcidi regnū domus Dauid,
& dedi illud tibi, & non fuiſti ſicut ſeruus
meus Dauid, qui cuſtodiuit mandata mea,
& ſecutus eſt me in toto corde ſuo, faciens
9 quod placitum eſſet in conſpectu meo: ſed
operatus es malè ſuper omnes qui fuerunt
ante te, & feciſti tibi deos alienos, & con-
C flatiles, ut me ad iracundiā prouocares, me
10 autem proieciſti poſt corpus tuum. Idcir-
co ecce ego inducam mala ſuper domum Ie-
roboam, & percutiam de Ieroboam mingen-
tem ad parietem, & clauſum, & nouiſſimum
in Iſraël: & mundabo reliquias domus Iero-
boam, ſicut mundari ſolet fimus uſq; ad pu-
11 rum. Qui mortui fuerint de Ieroboam in
ciuitate, comedēt eos canes: qui aūt mortui
fuerint in agro, uorabūt eos aues cœli: quia
12 Dominus locutus eſt. Tu igitur ſurge, & ua
D de in domum tuam: & in ipſo introitu pedū
13 tuorum in urbem, morietur puer, & plan-
get eum omnis Iſraël, & ſepeliet. iſte enim
ſolus inferetur de Ieroboam in ſepulchrum,
quia inuentus eſt ſuper eo ſermo bonus à
Domino Deo Iſraël, in domum Ieroboam.
14 Conſtituet aūt ſibi Dñs regē ſuper Iſraël,
qui percutiet domum Ieroboam in hac die,
15 & in hoc tempore: & percutiet Dominus

Sup. 11. f 31.

Infr. 15. f 29.

ad Domi num Deū 6.

Deus Iſraël, ſicut moueri ſolet arundo in
aqua: & euellet Iſraël de terra bona hac, quā
dedit patribus eorum, & ventilabit eos trās
Flumen: quia fecerunt ſibi lucos, vt irrita-
16 rent Dominum. Et tradet Dominus Iſraël
propter peccata Ieroboam, qui peccauit, &
17 peccare fecit Iſraël. Surrexit itaque vxor
Ieroboam, & abijt, & venit in Therſa: cum-
que illa ingrederetū limen domus, puer mor-
18 tuus eſt, & ſepelierunt eum. Et planxit eū
omnis Iſraël iuxta ſermonem Domini, quē
E locutus eſt in manu ſerui ſui Ahię prophetę.
19 Reliqua autem verborum Ieroboam, quo-
modo pugnauerit, & quomodo regnauit, ec-
ce ſcripta ſunt in libro verborum dierum re-
20 gum Iſraël. Dies autem quibus regnauit
Ieroboā, viginti duo anni ſunt: & dormiuit
cū patribus ſuis: regnauitq; Nadab filius eius
21 pro eo. Porro Roboam filius Salomonis
regnauit in Iuda: Quadraginta & vnius an-
ni erat Roboam, cùm regnare cœpiſſet:
decem & ſeptem annos regnauit in Ieruſalē
ciuitate, quā elegit Dominus vt poneret no-
men ſuum ibi, ex omnibus tribubus Iſraël.
Nomen autem matris eius Naama Amma-
22 nitis. Et fecit Iudas malum coram Domi-
F no, & irritauerunt eum ſuper omnibus quę
fecerant patres eorum in peccatis ſuis quæ
23 peccauerunt. Aedificauerunt enim & ipſi
ſibi aras, & ſtatuas, & lucos ſuper omnem
collē excelſum, & ſubter oēm arborem fron
24 doſam. Sed & effœminati fuerunt in terra,
feceruntq; oēs abominationes gentiū, quas
25 attriuit Dñs ante faciē filiorum Iſraël. In
quinto autem anno regni Roboam, aſcendit
26 Seſac rex Aegypti in Ieruſalem, & tulit the
ſauros domus Domini, & theſauros regios
& vniuerſa diripuit: ſcuta quoque aurea
27 quæ fecerat Salomon: pro quibus fecit
G rex Roboam ſcuta ærea, & tradidit ea in
manum ducum ſcutariorum, & eorum qui
excubabant ante oſtium domus regis.
28 Cumq; ingrederetur rex in domum Domi-
ni, portabant ea qui præeundi habebant
officium, & poſtea reportabant ad armamen
29 tarium ſcutariorum. Reliqua autem ſer
monum Roboam, & omnia quæ fecit, ecce
ſcripta ſunt in libro ſermonum dierum re-
30 gum Iuda. Fuitq; bellum inter Roboam
31 & Ieroboam cunctis diebus. Dormiuitq;
Roboam cum patribus ſuis, & ſepultus
eſt cum eis in ciuitate Dauid: nomen au-
tem matris eius Naama Ammanitis: & re-
gnauit Abiam filius eius pro eo.

CAPVT XV.

1 IGITVR in octauo decimo an-
A no regni Ieroboam filij Nabat,
regnauit Abiam ſuper Iudam.
2 Tribus annis regnauit in Ie-
ruſalem: nomen matris eius
3 Maacha filia Abeſſalon. Ambulauitq; in
omnibus peccatis patris ſui, quę fecerat ante
eum, nec erat cor eius perfectum cum Do-
mino Deo ſuo, ſicut cor Dauid patris eius.
4 Sed propter Dauid dedit ei Dominus Deus

2. Pa. 12. f 13.

2. Par. 12. a. 1.

Sup. 10. c 16.

2. Pa 11. d. 22.

2. Pa. 13. a 2.

ſuus

suus lucernam in Ierusalem, vt suscitaret
filium eius post eum, & statueret Ierusalem,
5 ℣ eo quòd fecisset Dauid rectum in oculis Do
mini, & non declinasset ab omnibus, quæ præ
§1.Reg.11. a.4. c.17. ceperat ei, cunctis diebus vitæ suæ, § excepto
6 sermone Vriæ Hethæi. ℣ Attamen bellum
& 12.b.9. fuit inter Roboam & Ieroboam omni tem-
7 pore vitæ eius. ℣ Reliqua autem sermonum
B Abiam, & omnia quæ fecit, nónne hæc scri-
§1.Pa.14.a 1. pta § sunt in libro verborum dierum re-
gum Iuda? Fuitque prælium inter Abiam
8 & inter Ieroboam. ℣ Et dormiuit Abiam
cum patribus suis: & sepelierunt eum in Ci-
uitate-Dauid: regnauitque Asa filius eius
9 pro eo. ℣ In anno ergo vicesimo Ieroboam
10 regis Israël regnauit Asa rex Iuda. ℣ & qua-
draginta & vno anno regnauit in Ierusalem.
Nomen matris eius Maacha, filia Abessa-
11 lon. ℣ Et fecit Asa rectum ante conspe-
C ctum Domini, sicut Dauid pater eius:
12 ℣ & abstulit effœminatos de terra, purga-
uitq; vniuersas sordes idolorũ, quæ fecerant
13 patres eius. ℣ Insuper & Maacham matrem
suam amouit, ne esset princeps in sacris
Priapi, & in luco eius quem consecrauerat:
subuertitq; specum eius, & confregit simu-
lacrum turpissimum, & cõbussit in torren-
14 te Cedron: ℣ excelsa autem non abstulit.
Veruntamen cor Asa perfectum erat cum
15 Domino cunctis diebus suis: ℣ & intulit ea
quæ sanctificauerat pater suus, & vouerat,
in domum Domini, argentum & aurum,
16 & vasa. ℣ Bellum autem erat inter Asa &
Baasa regem Israël cunctis diebus eorum.
17 ℣ Ascẽdit quoq; Baasa rex Israël in Iudam
& ædificauit Rama, vt non posset quispiam
egredi vel ingredi de parte Asa regis Iudæ.
§2.Par.16.a 2. 18 ℣ Tollens itaque Asa omne argentum &
D aurum quod remãserat in thesauris domus
Domini, & in thesauris domus regiæ, dedit
illud in manus seruorum suorum: & misit
ad Ben-adad filium Tabremon filij Hezion,
regem Syriæ, qui habitabat in Damasco, di-
19 cens: ℣ Fœdus est inter me & te, & inter pa-
trem meum & patrem tuum: ideo misi tibi
munera, argentum & aurum: & peto vt ve-
nias, & irritum facias fœdus quod habes
20 cum Baasa rege Israël, & recedat à me. ℣ Ac-
quiescẽs Ben-adad regi Asa, misit principes
exercitus sui in ciuitates Israël, & percus-
serunt Ahion, & Dan, & Abel-domum Maa-
cha, & vniuersam Cenneroth, omnẽ scilicet
21 terram-Neph-thali. ℣ Quod cùm audisset
E Baasa, intermisit ædificare Rama, & reuer-
2.Pa.15.a 2. 22 sus est in Thersa. ℣ Rex aũt Asa nũciũ misit
in oẽm Iudã, dicẽs: Nemo sit excusatus, & tu
lerũt lapides de Rama, & ligna eius, qbus æ-
dificauerat Baasa, & extruxit de eis rex Asa,
23 Gabaa-Ben-iamin, & Maspha. ℣ Reliqua aũt
oĩum sermonũ Asa, & vniuersæ fortitudines
eius, & cũcta quæ fecit, & ciuitates quas ex-
truxit nónne hæc scripta sunt in libro ver-
borũ dierum regum Iuda? Veruntamen in
24 tẽpore senectutis suæ doluit pedes. ℣ Et dor
* Asa 2. miuit * cum patribus suis, & sepultus est
25 cum eis in ciuitate Dauid patris sui. ℣ Re-
F gnauitque Iosaphat filius eius pro eo. Na- 1.Pa.17.a 1.
dab vero filius Ieroboam regnauit super Is-
raël anno secũdo Asa regis Iuda: regnauitq;
26 super Israël duobus annis. ℣ Et fecit quod
malum est in conspectu Domini, & ambula
uit in vijs patris sui, & in peccatis eius qui-
27 bus peccare fecit Israël. ℣ Insidiatus est au-
tem ei Baasa filius Ahiæ de domo Issachar,
& percussit eum in Gebbethon, quæ est vrbs
Philisthinorum: siquidem Nadab & omnis
28 Israël obsidebant Gebbethon: ℣ interfecit
ergo illum Baasa in anno tertio Asa regis
29 Iuda, & regnauit pro eo. ℣ Cumq; regnasset,
percussit omnem domum Ieroboam: non di
misit ne vnam quidem animam de semine
G eius, donec deleret eum § iuxta verbum §Sup.14.c 10.
Domini quod locutus fuerat in manu serui
30 sui Ahiæ Silonitis, ℣ propter peccata Iero-
boã quæ peccauerat, & qbus peccare fecerat
Israël: & propter delictum quo irritauerat
31 Dominum Deum Israël. ℣ Reliqua autem
sermonum Nadab, & omnia quæ operatus
est: nónne hæc scripta sunt in libro verbo-
32 rum dierum regum Israël? ℣ Fuitq; bellum
inter Asa & Baasa regem Israël, cunctis die-
33 bus eorum. ℣ Anno tertio Asa regis Iuda
regnauit Baasa filius Ahiæ, super omnem Is-
34 raël in Thersa viginti quatuor annis. ℣ Et fe
cit malum coram Domino, ambulauitque
in vijs Ieroboam, & in peccatis eius, quibus
peccare fecit Israël.

CAPVT XVI.

1 Factus est autẽ sermo Domini
A ad Iehu filium Hanani contra
2 Baasa, dicens: ℣ Pro eo quod
exaltaui te de puluere, & po-
sui te ducẽ super populũ meum
Israël, tu autem ambulasti in via Ieroboam
& peccare fecisti populũ meũ Israël, vt me
3 irritares in peccatis eorũ: ℣ ecce, ego demetiã
posteriora Baasa, & posteriora domus eius:
& faciã domum tuã § sicut domũ Ieroboam §Sup.15.g 29.
4 filij Nabat. ℣ Qui mortuus fuerit de Baasa in
ciuitate, comedent eum canes: & qui mor-
tuus fuerit ex eo in regione, comedent eum
5 volucres cœli. ℣ Reliqua autem sermonum
Baasa, & quæcunq; fecit, & prælia eius: nónne
hæc scripta sunt § in libro verborum dierum §2.Par.16 a.1.
6 regum Israël? ℣ Dormiuit ergo Baasa cum
B patribus suis, sepultusq; est in Thersa: & re-
7 gnauit Ela filius eius pro eo. ℣ Cum autem
in manu Iehu filij Hanani prophetæ ver-
bum Domini factum est contra Baasa, & con
tra domum eius, & contra omne malum
quod fecerat coram Domino, ad irritandum
eum in operibus manuum suarum, vt fieret
sicut domus Ieroboam: ob hanc causam oc-
cidit eum, hoc est, Iehu filiũ Hanani prophe- -3.
8 tam. ℣ Anno vicesimo sexto Asa regis Iuda,
regnauit Ela filius Baasa sup Israël in Ther-
9 sa duobus annis. ℣ Et rebellauit contra eum
seruus suus Zambri, dux mediæ partis equi-
tum: erat autem Ela in Thersa bibens, & te-
C mulentus in domo Arsa præfecti Thersa. §4.Reg.9.g 31.
10 ℣ § Irruens ergo Zambri, percussit & occidit

cum anno vicesimo septimo Asa regis Iuda,
11 & regnauit pro eo. ✝ Cumque regnasset, &
sedisset super solium eius, percussit omnem
domum Baasa, & non dereliquit ex ea min-
gentem ad parietem, & propinquos & ami-
12 cos eius. ✝ Deleuitq; Zambri omnem domũ
Baasa, iuxta verbum Domini, quod locutus
13 fuerat ad Baasa in manu Iehu prophetæ, ✝ ꝑ
vniuersa peccata Baasa, & peccata Ela fi-
lij eius, qui peccauerunt, & peccare fecerũt
Israël prouocantes Dominum Deum Israël
14 in vanitatibus suis. ✝ Reliqua autem sermo-
num Ela, & omnia, quæ fecit, nonne hæc
D scripta sunt in libro verborum dierum regũ
15 Israël? ✝ Anno vicesimo septimo Asa regis
Iuda, regnauit Zambri septẽ diebus in Ther-
sa: porro exercitus obsidebat Gebbethon
16 vrbem Philisthinorum. ✝ Cumq; audisset re-
bellasse Zambri, & occidisse regem, fecit si-
bi regem omnis Israël Amri, qui erat prin-
ceps militiæ super Israël in die illa, in castris.
17 ✝ Ascendit ergo Amri, & omnes Israël cum
eo de Gebbethon, & obsidebant Thersa.
18 ✝ Videns autem Zambri quod expugnanda
esset ciuitas, ingressus est palatium, & suc-
19 cendit se cum domo regia: ✝ & mortuus est
E in peccatis suis, quæ peccauerat faciẽs malũ
coram Domino, & ambulans in via Ieroboã
& in peccato eius quo fecit peccare Israël.
20 ✝ Reliqua autem sermonum Zambri, & in-
sidiarum eius & tyrannidis, nonne hæc scri-
pta sunt in libro verborum dierum regum
21 Israël? ✝ Tunc diuisus est populus Israël in
duas partes: media pars populi sequebatur
Thebni filium Gineth, vt constitueret eum
22 regem: & media pars Amri. ✝ Præualuit aũt
populus qui erat cum Amri, populo q̃ seque-
batur Thebni filium Gineth: mortuusque
23 est Thebni, & regnauit Amri. ✝ Anno trice-
simo primo Asa regis Iuda, regnauit Amri su-
per Israël, duodecim annis: in Thersa regna
24 uit sex annis. ✝ Emitq; montem Samariæ a
*Somer duobus talentis argẽti: & ædificauit **Semer.*
F eum, & vocauit nomen ciuitatis quã extru-
xerat nomine Semer dñi montis Samariæ.
25 ✝ Fecit autem Amri malum in conspectu
Domini, & operatus est nequiter super om-
26 nes, qui fuerunt ante eum. ✝ Ambulauitq; in
omni via Ieroboam filij Nabat, & in pecca-
tis eius quibus peccare fecerat Israël: vt irri-
taret Dominum Deum Israël in vanitatibus
27 suis. ✝ Reliqua autem sermonum Amri, &
prælia eius, quæ gessit, nonne hæc scripta
sunt in libro verborum dierum regum Is-
28 raël? ✝ Dormiuitque Amri cũ patribus suis,
& sepultus est in Samaria: regnauitq; Achab
29 filius eius pro eo. ✝ Achab verò filius Am-
ri regnauit super Israël anno tricesimo octa
uo Asa reg. Iuda. Et regnauit Achab filius
Amri super Israël in Samaria viginti & duo-
30 bus annis. ✝ Et fecit Achab filius Amri ma-
G lum in cõspectu Domini super omnes, qui
31 fuerunt ante eum. ✝ Nec suffecit ei, vt am-
bularet in peccatis Ieroboam filij Nabat,
insuper duxit vxorem Iezabel filiam Eth
-Baal regis Sidoniorum. Et abijt, & seruiuit
32 Baal, & adorauit eum. ✝ Et posuit aram Baal
in tẽplo Baal, quod ædificauerat in Samaria,
33 ✝ & plantauit lucum: & addidit Achab in
opere suo, irritans Dominum Deum Israël
super omnes reges Israël, qui fuerunt ante
34 eum. ✝ In diebus eius ædificauit Hiel de Beth
-el, Iericho: in Abiram primitiuo suo funda
uit eam, & in Segub nouissimo suo posuit
portas eius: ‖ iuxta verbum Domini quod lo *‖ Iosu. 6. d*
cutus fuerat in manu Iosue filij Nun. *26.*

CAPVT XVII.

1 ET DIXIT Elias Thesbites de ha
A bitatoribus Galaad ad Achab:
‖ Viuit Dominus Deus Israël, *‖ Eccl. 48. a*
in cuius cõspectu sto si erit an- *5.*
nis his ros & pluuia, nisi iuxta *Iacob 5. d*
2 oris mei verba. ✝ Et factum est verbum Dñi *16.*
3 ad eum, dicens: ✝ Recede hinc & vade contra
orientem, & absconderę in torrẽte Carith,
4 qui est contra Iordanem, ✝ & ibi de torrente
5 bibes: coruisq; ꝓcepi vt pascãt te ibi. ✝ Abijt
ergo, & fecit iuxta verbum Domini: cumq;
abijsset, sedit in torrente Carith, qui est con-
6 tra Iordanem. ✝ Corui quoq; deferebant ei
panem & carnes manè, similiter panem &
7 carnes vesperi, & bibebat de torrente. ✝ Post
dies autem siccatus est torrens: non enim
8 pluerat super terram. ✝ Factus est ergo sermo
9 Domini ad eum, dicens: ✝ ‖ Surge & vade in *‖ Luc. 4. d*
Sarepta Sidoniorum, & manebis ibi: præ- *25.*
10 cepi enim ibi mulieri viduæ vt pascat te. ✝ Sur
B rexit, & abijt in Sarepta. Cumq; venisset
ad portam ciuitatis, apparuit ei mulier vidua
colligens ligna, & vocauit eam, dixitq; ei:
Da mihi paululum aquæ in vase, vt bibam.
11 ✝ Cumq; illa pergeret vt afferret, clamauit
post tergum eius dicens: Affer mihi obsecro
12 & buccellam panis in manu tua. ✝ Quæ re-
spondit: Viuit Dominus Deus tuus, quia nõ
habeo panem, nisi quantum pugillus capere
potest farinæ in hydria, & paululum olei in
lecytho: en colligo duo ligna, vt ingrediar &
faciam illud mihi & filio meo vt comeda-
13 mus, & moriamur. ✝ Ad quam Elias ait:
Noli timere, sed vade, & fac sicut dixisti: ve-
runtamen mihi primum fac de ipsa farinula
subcinericium panem paruulum, & affer ad
me: tibi autem & filio tuo facies posteà.
14 ✝ Hæc autem dicit Dominus Deus Israël, hy-
dria farinæ non deficiet, nec lecythus olei
C minuetur vsq; ad diem in qua Dominus da
15 turus est pluuiam super faciem terræ. ✝ Quæ
abijt, & fecit iuxta verbum Eliæ: & comedit
16 ipse, & illa, & domus eius: & ex illa die ✝ hy-
dria farinæ non defecit, & lecythus olei non
est imminutus, iuxta verbum Domini quod
17 locutus fuerat in manu Eliæ. ✝ Factum est
autem post* hæc, ægrotauit filius mulieris **verba.*
matrisfamilias, & erat languor * fortissi- **eius s.*
18 mus, ita vt non remaneret in eo halitus. ✝ Di
xit ergo ad Eliam: Quid mihi, & tibi vir
Dei? ingressus es ad me, vt rememoraren-
D tur iniquitates meæ, & interficeres filium
19 meum? ✝ Et ait ad eam Elias: Da mihi fi- *s. i.*
lium tuum. Tulitque eum de sinu eius, &

portauit

portauit in cœnaculum vbi ipſe manebat:
20 & poſuit ſuper lectulum ſuum. ¶ Et cla-
mauit ad Dominum, & dixit: Domine Deus
meus, etiamne viduam apud quam ego vt-
cunque ſuſtentor, afflixiſti, vt interficeres
21 filium eius? ¶ Et expandit ſe, atque menſus
eſt ſuper puerum tribus vicibus, & clama-
uit ad Dominum, & ait: Domine Deus meus
reuertatur obſecro, anima pueri huius in vi-
22 ſcera eius. ¶ Et exaudiuit Dominus vocẽ
Eliæ: & reuerſa eſt anima pueri intra eum,
23 & reuixit. ¶ Tulitq; Elias puerum & depo
ſuit eum de cœnaculo in inferiorem domũ,
& tradidit matri ſuæ, & ait illi: En viuit filius
24 tuus. ¶ Dixitque mulier ad Eliam: nunc in
iſto cognoui quoniam vir Dei es tu, & ver-
bum Domini in ore tuo verum eſt.

CAPVT XVIII.

1 POst dies multos factum eſt ver-
A bum Domini ad Eliam, in an-
no tertio, dicens: Vade, & oſten
de te Achab, vt dem pluuiam
2 ſuper faciem terræ. ¶ Iuit ergo
Elias vt oſtenderet ſe Achab: erat autem fa-
3 mes vehemẽs in Samaria. ¶ Vocauitq; Achab
Abdiam diſpenſatorem domus ſuæ: Abdias
4 autem timebat Dominum valde. ¶ Nam cùm
interficeret Iezabel prophetas Domini, tulit
ille centum prophetas, & abſcõdit eos quin-
quagenos, & quinquagenos in ſpeluncis, &
5 pauit eos pane & aqua. ¶ Dixit ergo Achab
ad Abdiam: Vade in terram ad vniuerſos fon
tes aquarũ, & in cunctas valles: ſi fortè poſ-
ſimus inuenire herbam, & ſaluare equos &
6 mulos, & non penitus iumenta intereãt. ¶ Di
uiſeruntq; ſibi regiones, vt circuirent eas:
Achab ibat per viam vnam, & Abdias per viã
7 alteram ſeorſum. ¶ Cumque eſſet Abdias in
via, Elias occurrit ei: qui cùm cognouiſſet
B eum, cecidit ſuper faciem ſuam, & ait: Non
8 tu es, Domine mi Elias? ¶ Cui ille reſpondit:
* Et dixit. Ego. * Vade, & dic domino tuo: Adeſt Elias.
9 ¶ Et ille: Quid peccaui, inquit, quoniam tra-
dis me ſeruum tuum in manu Achab, vt in-
10 terficiat me? ¶ Viuit Dñs Deus tuus, quia
non eſt gens, aut regnum, quo non miſerit
dominus meus te requirens: & reſponden-
tibus cunctis, Non eſt hic: adiurauit regna
ſingula & gentes, eò quòd minimè reperi-
11 reris. ¶ Et nunc tu dicis mihi, Vade, & dic
12 domino tuo, Adeſt Elias. ¶ Cumq; receſſe-
ro à te, Spiritus Domini aſportabit te in locũ
quem ego ignoro: & ingreſſus nunciabo A-
chab, & non inueniens te, interficiet me:
C ſeruus autem tuus timet Dominũ ab infan-
13 tia ſua. ¶ Nunquid non indicatum eſt tibi do
mino meo, quid fecerim cùm interficeret Ie-
zabel prophetas Domini, quòd abſconderim
de prophetis Domini cẽtum viros, quinqua-
genos, & quinquagenos in ſpeluncis, & paue
14 rim eos pane & aqua? ¶ Et nunc tu dicis, Va-
de, & dic domino tuo, Adeſt Elias: vt inter-
15 ficiat me. ¶ Et dixit Elias: Viuit Dñs exerci
tuum, ante cuius vultum ſto, quia hodie ap-
16 parebo ei. ¶ Abiit ergo Abdias in occurſum
Achab, & indicauit ei: venitque Achab in oc-
17 curſum Eliæ. ¶ Et cùm vidiſſet eum, ait: Tu ne
18 es ille qui conturbas Iſraël? ¶ Et ille ait: Non
ego turbaui Iſraël, ſed tu, & domus patris
tui, qui dereliquiſtis mandata Domini, & ſe-
19 cuti eſtis Baalim. ¶ Veruntamen nunc mitte,
& congrega ad me vniuerſum Iſraël in mon
te Carmeli, & prophetas Baal quadringẽtos
D quinquaginta, prophetasq; lucorũ quadrin-
gentos, qui comedunt de menſa Iezabel.
20 ¶ Miſit Achab ad omnes filios Iſraël, & con-
21 gregauit prophetas in monte Carmeli. ¶ Ac-
cedens aũt Elias ad omnem populum, ait: Vſ
quequo claudicatis in duas partes? ſi Domi-
nus eſt Deus, ſequimini eum: ſi autem Baal,
ſequimini illum. Et non reſpõdit ei populus
22 verbum. ¶ Et ait rurſus Elias ad populũ: Ego
remanſi propheta Dñi ſolus: prophetæ autem
Baal quadringenti & quinquaginta * viri * prophetæ lucorũ quadringẽti.
23 ſunt. ¶ Dentur nobis duo boues, & illi eligãt
ſibi bouem vnũ, & in fruſta cædentes ponant
ſuper ligna, ignem aũt non ſupponãt: & ego
faciam bouem alterum, & imponam ſuper li
24 gna, ignem aũt non ſupponã. ¶ Inuocate no-
mina deorum veſtrorũ, & ego inuocabo no-
men Domini mei: & Deus qui exaudierit per
ignem, ipſe ſit Deus. Reſpõdens oĩs populus,
25 ait: Optima propoſitio *. ¶ Dixit ergo Elias * quam locutus eſt Elias.
prophetis Baal: Eligite vobis bouem vnum,
& facite primi: quia vos plures eſtis: & in-
uocate nomina deorum veſtrorum, ignemq;
26 non ſupponatis. ¶ Qui cùm tuliſſent bouem
quem dederat eis, fecerunt: & inuocabant
E nomen Baal de manè uſq; ad meridiem,
dicentes: Baal exaudi nos. Et non erat vox,
nec qui reſponderet: tranſiliebantque alta-
27 re quod fecerant. ¶ Cumque eſſet iam me-
ridies: illudebat illis Elias, dicens: Clamate
voce maiore: Deus enim eſt, & forſitan lo-
quitur, aut in diuerſorio eſt, aut in itinere,
28 aut certè dormit, ut excitetur. ¶ Clamabant
ergo uoce magna, & incidebant ſe iuxta ritũ
ſuum cultris & lanceolis, donec perfunde-
29 rentur ſanguine. ¶ Poſtquàm autem tranſijt
meridies, & illis prophetantibus venerat tẽ-
pus quo ſacrificium offerri ſolet, nec audie-
batur uox, nec aliquis reſpõdebat, nec atten-
30 debat orantes: ¶ dixit Elias omni populo:
Venite ad me. Et accedente ad ſe populo, cu-
rauit altare Domini, quod deſtructum fue-
31 rat. ¶ Et tulit duodecim lapides iuxta nu-
merum tribuum filiorum Iacob, ad quem fa-
ctus eſt ſermo Domini, dicens: ‖ Iſraël erit ‖ Gen. 32. f. 28.
32 nomen tuum. ¶ Et ædificauit de lapidibus al
tare in nomine Dñi, fecitq; aquæ-ductum, 4. Reg. 17. f. 34.
quaſi per duas aratiunculas in circuitu alta-
33 ris, ¶ & compoſuit ligna: diuiſitq; per mem-
34 bra bouem, & poſuit ſuper ligna, ¶ & ait: Im-
F plete quatuor hydrias aqua, & fundite ſuper
holocauſtum, & ſuper ligna: Rurſumque di-
xit: Etiam ſecundo, hoc facite. Qui cum fe-
ciſſent ſecundò, ait: Etiam tertiò idipſum fa-
35 cite. Feceruntq; tertiò, ¶ & currebant aquæ
circum altare, & foſſa aquæ-ductus repleta
36 eſt. ¶ Cumq; iam tempus eſſet, vt offerretur
holocauſtum, accedens Elias propheta, ait:

Domine Deus Abraham, & Isaac, & Israël,
ostende hodie, quia tu es Deus Israël, & ego
seruus tuus, & iuxta præceptum tuũ feci om
37 nia verba hæc. Exaudi me Domine, exaudi-
me: vt discat populus iste, quia tu es Domi-
nus Deus, & tu conuertisti cor eorum iterum.
38 Cecidit autem ignis Domini, & vorauit ho
locaustum, & ligna, & lapides, puluerẽ quo-
que, & aquam quæ erat in aquæ ductu lam-
39 bens. Quod cum vidisset omnis populus.
cecidit in faciem suam, & ait: Dominus ipse
40 est Deus, Dominus ipse est Deus. Dixitque
Elias ad eos: Apprehẽdite prophetas Baal,
G & ne vnus quidẽ effugiat ex eis: Quos cùm
apprehendissent, duxit eos Elias ad torren-
41 tem Cison, & interfecit eos ibi. Et ait Elias
ad Achab: Ascende, comede, & bibe: quia so-
42 nus multæ pluuiæ est. Ascendit Achab,
vt comederet & biberet: Elias autem ascen
dit in verticem Carmeli, & pronus in ter
ram posuit faciem suam inter genua sua,
43 & dixit ad puerum suum: Ascende, & pro-
spice contra mare. Qui cùm ascendisset, &
contemplatus esset, ait: Non est quicquam.
Et rursum ait illi: Reuertere septem vici-
44 bus. In septima autem vice, Ecce nube-
cula parua quasi vestigium hominis ascende
bat de mari. Qui ait: Ascende, & dic A-
-1. chab: Iunge ˋcurrum tuumˋ & descende, ne
45 occupet te pluuia. Cumque se verteret huc
atque illuc, ecce cœli contenebrati sunt, &
nubes & ventus, & facta est pluuia grandis.
Ascendens itaque Achab abijt in Iezrahel,
46 & manus Domini facta est super Eliam,
accinctisq; lumbis currebat ante Achab, do-
nec veniret in Iezrahel.

CAPVT XIX.

1 NVNCIAVIT autẽ Achab Ie-
A zabel omnia quæ fecerat Elias,
& quomodo occidisset vniuer-
*Baal 1. 2 sos prophetas * gladio. Misitq;
Iezabel nunciũ ad Eliam, dicẽs:
-1. Hæc ˋmihiˋ faciant dij, & hæc addãt, nisi hac
hora cras posuero animam tuã, sicut animã
3 vnius ex illis. Timuit ergo Elias, & surgens
abijt quocunq; eum ferebat volũtas: venitq;
in Ber-sabee Iuda, & dimisit ibi puerũ suum,
4 & perrexit in desertũ viã vnius diei. Cumq;
venisset, & sederet subter vnam iuniperum,
petiuit animæ suæ, vt moreretur, & ait: Suffi-
cit mihi Domine, tolle animam meam: neq;
5 enim melior sum quàm patres mei. Proie-
citq; se, & obdormiuit in vmbra iuniperi: &
-1. ecce ˋangelus Dominiˋ tetigit eũ, & dixit illi:
*Er 2. 6 Surge, & comede. *Respexit, & ecce ad ca-
B put suum subcineritius panis, & vas aquæ: co
medit ergo & bibit, & rursum obdormiuit.
7 Reuersusq; est angelus Domini secundò, &
tetigit eum, dixitq; illi: Surge comede: gran
8 dis enim tibi restat via. Qui cùm surrexis-
set, comedit & bibit, & ambulauit in fortitu
dine cibi illius quadraginta diebus, & quadra
ginta noctibus, vsque ad mõtem Dei, Horeb,
9 Cumq; venisset illuc, mansit in spelunca: &
ecce sermo Domini ad eũ, dixitq; illi: Quid
†Re. 11, a. 3 10 hic agis Elia? At ille respondit: † Zelo zela-
tus sum pro Domino Deo exercituum, quia
dereliquerunt pactum ˋDominiˋ filij Israël: ˋtuum 4.
altaria tua destruxerũt, & prophetas tuos oc
ciderunt gladio, & derelictus sum ego solus,
& quærunt animam meam, vt auferãt eam.
11 Et ait ei: Egredere, & sta in monte coram
Domino: & ecce Dominus trãsit, & spiritus
C grandis, & fortis subuertens montes & con
terens petras ante Dominum: non in spiritu
Dominus, & post spiritum commotio: nõ in
12 cõmotione Dominus, & post commotionẽ
ignis, nõ in igne Dominus, & post ignẽ sibi-
13 lus auræ tenuis. Quod cùm audisset Elias,
operuit vultum suum pallio, & egressus ste-
tit in ostio speluncæ: & ecce vox ad eum, di-
14 cens: Quid hic agis Elia? Et ille respondit:
Zelo zelatus sum pro Domino Deo exerci-
tuum, quia dereliquerunt pactum tuum filij
Israël: altaria tua destruxerunt, & prophetas
tuos occiderũt gladio, & derelictus sum ego
solus, & quærunt animã meam, vt auferant
15 eã. Et ait Dominus ad eum: Vade, & reuer-
tere in viam tuã per desertum in Damascũ:
cumq; perueneris illuc, vnges Hazael regem
16 super Siriam & Iehu filium Namsi vnges
D regem super Israël: Eliseum autem filium Sa
phat, qui est de Abel-meula, vnges prophe-
17 tam pro te. †Et erit quicunque fugerit gla- †4. Reg. 9. a 1.
dium Hazael, occidet eum Iehu: & quicunq;
fugerit gladium Iehu, interficiet eũ Eliseus. Eccles. 48. a 8.
18 † Et derelinquam mihi in Israël septẽ mil-
lia ˋvirorumˋ quorum genua non sunt incur †Ro. 11. a. 4.
uata ante Baal, & omne os quod non adora-
19 uit eum osculãs manum. Profectus ergo in ˋvniuersorum 2.
de Elias, reperit Eliseum filium Saphat, aran
tem in duodecim iugis boum, & ipse in
duodecim ˋiugis boumˋ arantibus, vnus -6.
erat: cumq; venisset Elias ad eum, misit pal-
20 lium suum super illum. Qui statim relictis
bobus cucurrit post Eliã, & ait: Osculer oro,
patrem meum, & matrem meam, & sic se-
quar te. Dixitq; ei: Vade, & reuertere: quod
21 enim meum erat, feci tibi. Reuersus au-
tem ab eo, tulit par boum, & mactauit
illud, & in aratro boum coxit carnes,
& dedit populo, & comederunt: consur-
gensque abijt, & secutus est Eliam, & mi-
nistrabat ei.

CAPVT XX.

1 PORRÒ Ben-adad rex Syriæ cõ-
A gregauit oẽm exercitum suũ, &
triginta duos reges secum, & e-
quos, & currus: & ascendens, pu
gnabat contra Samariã, & obsi-
2 debat eam. Mittensq; nuncios ad Achab re-
3 gem Israël in ciuitatẽ, ait: Hæc dicit Ben-a-
dad, Argentum tuum & aurum tuum meum
est: & vxores tuæ, & filij tui optimi, mei sũt.
4 Respõditq; rex Israël: Iuxta verbum tuum
domine mi rex, tuus sum ego, & oĩa mea.
5 Reuertentesq; nuncij dixerunt: Hæc dicit
Ben-adad, qui misit nos ad te, Argentum
tuum, & aurum tuũ, & vxores tuas, & filios
6 tuos dabis mihi. Cras igitur hac eadẽ hora
mittã seruos meos ad te, & scrutabuntur do
mum tuam, & domum seruorum tuorum: &

omne quod eis placuerit, ponêt in manibus
7 suis,& auferent.¶ Vocauit autem Rex Israël
oês seniores terræ, & ait: Animaduertite &
B videte quoniam insidietur nobis. misit enim
ad me pro vxoribus meis,& filiis, & pro ar-
8 gento & auro: & non abnui.¶ Dixeruntque
omnes maiores natu, & vniuersus populus
ad eum: Non audias, neque acquiescas illi.
9 ¶ Respondit itaq; nuncijs Ben-adad: Dicite
domino meo regi: Omnia propter quæ mi-
sisti ad me seruum tuum in initio, faciã: hanc
autem rem facere non possum. Reuersique
10 nuncij retulerunt ei. ¶ Qui remisit, & ait:
Hæc faciant mihi dij, & hæc addant, si suffe-
cerit puluis Samariæ pugillis oîs populi qui
11 sequitur me.¶Et respondens rex Israël, ait:
Dicite ei: Ne glorietur accinctus æquè vt di-
12 scinctus. ¶ Factum est autem cum audisset
-4. Ben-adad verbum istud, bibebat ipse & re-
ges in vmbraculis,& ait seruis suis: Circũda
13 te ciuitatem. Et circundederunt eam. ¶Et ec
ce propheta vnus accedens ad Achab regem
Israël, ait ei: Hæc dicit Dominus: Certè vidi-
C sti omnem multitudinem hanc nimiã? ecce
ego tradã eam in manum tuã hodie: vt scias
14 quia ego sum Dominus. ¶ Et ait Achab: Per
quem? Dixitq; ei: Hæc dicit Dominus: Per p-
dissequos principum prouinciarum. Et ait:
15 ¶Quis incipiet præliari? Et ille dixit: Tu. Re
censuit ergo pueros principum prouinciarũ
& reperit numerum ducentorum triginta-
duorum: & recensuit post eos populum, oês
16 filios Israël, septem millia: ¶ & egressi sunt
meridie. Ben-adad aũt bibebat temulentus
in vmbraculo suo, & reges trigintaduo cum
17 eo, qui ad auxilium eius venerant. ¶ Egressi
sunt autem pueri principum prouinciarũ in
prima fronte. Misit itaq; Ben-adad. Qui nũ-
D ciauerunt ei, dicentes: Viri egressi sunt de Sa
18 maria.¶ At ille ait: Siue pro pace veniũt, ap-
prehendite eos viuos: siue vt prælientur, vi-
19 uos eos capite.¶ Egressi sunt ergo pueri prin
cipum prouinciarum, ac reliquus exercitus
20 sequebatur, * ¶ & percussit vnusquisq; virũ * vir s.
qui contra se veniebat: fugeruntq; Syri, &
persecutus est eos Israël. Fugit quoq; Ben-ad
21 ad rex Syriæ in equo cũ equitibus suis.¶Nec
non egressus rex Israël percussit equos &
currus: & percussit Syriam plaga magna.
22 ¶(Accedens aũt propheta ad regẽ Israël, di-
xit ei: Vade,& cõfortare,& scito,& vide quid
facias: sequenti enim anno rex Syriæ ascen-
23 det contra te.) ¶ Serui vero regis Syriæ dixe-
runt ei: Dij montium sunt Dij eorum, idcò
superauerunt nos: sed melius est vt pugne-
mus contra eos in campestribus, & obtinebi
24 mus eos. ¶ Tu ergo verbum hoc fac: Amoue
reges singulos ab exercitu tuo, & pone prin-
25 cipes pro eis:¶& instaura numerum militum
qui ceciderunt de tuis, & equos secundum
equos pristinos, & currus secundum currus
quos antè habuisti:& pugnabimus cõtra eos
in campestribus, & videbis quòd obtinebi-
mus eos. Credidit consilio eorum, & fecit
26 ita. ¶ Igitur postquàm annus transierat, re-
censuit Ben-adad Syros,& ascendit in Aphec,
27 vt pugnaret contra Israël.¶ Porro filij Israël
E recensiti sunt, & acceptis cibarijs profecti ex
aduerso, castraq; metati sunt cõtra eos, quasi
duo parui greges caprarum. Syri autem re-
28 pleuerunt terram. ¶ (Et accedens vnus vir
Dei, dixit ad regem Israël: Hæc dicit Domi- -1.
nus, Quia dixerunt Syri: Deus montium est
Dominus, & non est Deus vallium: dabo o-
mnem multitudinem hanc grandem in ma-
nu tua, & scietis quia ego sum Dominus.)
29 ¶Dirigebantq; septem diebus ex aduerso hi,
atq; illi acies, septima autẽ die commissum
est bellũ. percusseruntq; filij Israël de Syris
30 centum millia peditum in die vna. ¶ Fuge-
runt autem qui remanserãt in Aphec, in ci-
uitatem: & cecidit murus super viginti septẽ
millia hominum qui remanserant. Porrò
Ben-adad fugiens, ingressus est ciuitatem, in
31 cubiculum quod erat intra cubiculum.¶ Di-
xeruntq; ei serui sui: Ecce, audiuimus quod re
ges domus Israël clementes sint, ponamus
F itaq; saccos in lumbis nostris, & funiculos
in capitibus nostris,& egrediamur ad regem
32 Israël: forsitan saluabit animas nostras.¶Ac
cinxerunt saccis lũbos suos, & posuerunt fu
niculos in capitibus suis, veneruntq; ad regẽ
Israël,& dixerunt ei: Seruus tuus Ben-adad
dicit: Viuat, oro te, anima mea. Et ille ait: Si
33 adhuc viuit, frater meus est. ¶ Quod accepe-
runt viri pro omine: & festinãtes rapuerũt
verbum ex ore eius, atq; dixerũt: Frater tuus
Ben-adad.* Et dixit eis: Ite,& adducite eum * viuit.
ad me. Egressus est ergo ad eum Ben-adad,
34 & leuauit eũ in currũ suũ.¶ Qui dixit ei: Ci-
uitates quas tulit pater meus à patre tuo, red
dam:& plateas fac tibi in Damasco, sicut fe-
cit pater meus in Samaria, & ego fœderatus
recedam à te. Pepigit ergo fœdus,& dimisit
35 eum. ¶ Tunc vir quidam de filijs propheta-
G rum dixit ad socium suum in sermone Do-
mini: Percute me. At ille noluit percutere.
36 ¶ Cui ait: Quia noluisti audire vocem Domi
ni, ecce recedes à me,& percutiet te leo. Cũq;
paululum recessisset ab eo, inuenit eum leo,
37 atque percussit.¶Sed & alterum inueniens vi
rum, dixit ad eum: Percute me. Qui percus-
38 sit eum,& vulnerauit. ¶ Abijt ergo prophe-
ta, & occurrit regi in via, & mutauit asper
39 sione pulueris os, & oculos suos.¶Cumq; -2.
rex transisset, clamauit ad regem,& ait: Ser-
uus tuus egressus est ad præliandum comi-
nus: cumq; fugisset vir vnus, adduxit eũ qui-
dam ad me,& ait: Custodi virum istum: qui
si lapsus fuerit, erit anima tua pro anima eius,
40 aut talentum argenti appendes:¶Dum autẽ
ego turbatus huc illucq; me verterẽ, subitò
non comparuit. Et ait rex Israël ad eũ: Hoc
41 est iudicium tuum, quod ipse decreuisti. ¶ At
ille statim abstersit puluerem de facie sua, &
cognouit eum rex Israël quòd esset de pro-
42 phetis. ¶ Qui ait ad eum: Hæc dicit Domi-
nus: † Quia dimisisti virum dignum morte †Infr. 22. f.
de manu tua, erit anima tua pro aĩa eius, 34.
43 & populus tuus pro populo eius.¶ Reuersus
est igitur rex Israël in domum suam, audire
contemnens,& furibũdus venit in Samariã.

CAPVT XXI.

1 POST verba autē hæc, tempore
A illo' vinea erat Naboth Iezraë-
litæ quæ erat in Iezrahel, in-
xta palatium Achab regis Sa-
2 mariæ. Locutus est ergo A-
chab ad Naboth, dicens: Da mihi vineam
tuam, vt faciam mihi hortum olerum,
quia vicina est, & prope domum meam: da-
boque tibi pro ea vineam meliorem, aut
si commodius tibi putas, argenti precium
3 quantum digna est. Cui respondit Naboth:
Propitius sit mihi Dominus, ne dem hæ-
4 reditatem patrum meorum tibi. Venit er-
go Achab in domum suam indignans, &
frendens super verbo quod locutus fuerat ad
eum Naboth Iezrahelites, dicens: Non
dabo tibi hæreditatem patrum meorum.
B Et proiiciens se in lectulum suum, auertit
faciem suam ad parietem, & non comedit
5 panem. Ingressa est autem ad eum Ieza-
bel vxor sua, dixitque ei: Quid est hoc, vn-
de anima tua contristata est? & quare non
6 comedis panem? Qui respondit ei: Lo-
cutus sum Naboth Iezrahelitæ, & dixi ei:
Da mihi vineam tuam, accepta pecunia:
aut si tibi placet, dabo tibi vineam melio-
rem' pro ea: Et ille ait: Non dabo tibi vi-
7 neam meam. Dixit ergo ad eum Iezabel
vxor eius: Grandis authoritatis es, & benè
regis regnum Israël: surge & comede pa-
nem, & æquo animo esto: ego dabo tibi vi-
8 neam Naboth Iezrahelitę. Scripsit itaq; lite-
C ras ex nomine Achab, & signauit eas anu-
lo eius, & misit ad maiores natu, & optima-
tes qui erant in ciuitate eius, & habitabant
9 cum Naboth. Literarum autē hæc erat sen-
tentia: Prædicate ieiunium, & sedere facite
10 Naboth inter primos populi, & submittite
duos viros filios Belial cōtra eum, & falsum
testimoniū dicāt: Benedixit Naboth Deū &
regē: & educite eum, & lapidate, sicq; moria-
11 tur. Fecerunt ergo ciues eius maiores natu,
& optimates qui habitabant cū eo in vrbe,
sicut præceperat eis Iezabel, & sicut scriptum
12 erat in literis quas miserat ad eos. Prædica-
D uerunt ieiunium, & sedere fecerunt Naboth
13 inter primos populi. Et adductis duobus vi-
ris filijs diaboli, fecerunt eos sedere contra
eum: at illi, scilicet vt viri diabolici, dixerunt
contra eum testimonium coram multitudi-
ne: Benedixit Naboth Deum & regem: quam
ob rem eduxerunt eum extra ciuitatem, & la-
14 pidibus interfecerunt. Miseruntq; ad Ieza-
bel, dicentes: Lapidatus est Naboth, & mor-
15 tuus est. Factum est autem, cùm audisset
Iezabel lapidatum Naboth, & mortuum, lo-
cuta est ad Achab: Surge, & posside vineam
Naboth Iezrahelitæ, qui noluit tibi acquie-
scere, & dare eam accepta pecunia: nō enim
16 viuit Naboth, sed mortuus est. Quod cùm
audisset Achab mortuum videlicet Naboth,
surrexit, & descendebat in vineam Naboth
17 Iezrahelitæ, vt possideret eam. Factus est
igitur sermo Domini ad Eliam Tesbiten, di-
18 cens: Surge, & descende in occursum Achab
E regis Israël, qui est in Samaria: ecce ad vi-
neam Naboth descendit, vt possideat eam:
19 Et loquêris ad eum, dicens: Hæc dicit Do- *Infr. 22. f*
minus: Occidisti, insup & possedisti. Et post *38.*
hæc addes: Hæc dicit Dominus, In loco hoc
in quo linxerunt canes sanguinem Naboth,
20 lambent quoque sanguinem tuum. Et aît
Achab ad Eliam: Num inuenisti me °inimi- *°inimice*
cum tibi? Qui dixit: Inueni, eo quod venun- *mi? 4.*
datus sis, vt faceres malum in conspectu Do-
21 mini: * Ecce ego inducam super te malū, ** Hæc dicit*
& demetam posteriora tua, & interficiam *Dominus.*
de Achab mingentem ad parietem, & clau- *4. Reg. 9. b*
22 sum, & vltimum in Israël. Et dabo domum *8.*
tuam ‖ sicut domum Ieroboam filij Nabat, *‖ Sup. 21. g*
F ‖ & sicut domum Baasa filij Ahia: quia egi- *29.*
sti, vt me ad iracundiam prouocares, & pec- *‖ Sup. 16. a*
23 care fecisti Israël. ‖ Sed & de Iezabel locu- *3.*
tus est Dominus dicens: Canes comedēt Ie- *‖ 4. Reg. 9. g*
24 zabel in agro Iezrahel. Si mortuus fuerit *33.*
Achab in ciuitate, comedēt eum canes: si au-
tem mortuus fuerit in agro, comedent eum
25 volucres cęli. Igitur nō fuit alter talis sicut
Achab, qui venundatus est vt faceret malum
G in conspectu Dñi: cōcitauit enim eum Ieza-
26 bel vxor sua, & abominabilis factus est', in
tantum vt sequeretur idòla q̄ fecerāt Amor-
rhæi, quos consumpsit Dñs à facie filiorum
27 Israël. Itaq; cùm audisset Achab sermones
istos, scidit vestimenta sua, & operuit cilicio
carnem suam, ieiunauitq; & dormiuit in sac-
28 co, & ambulauit demisso capite. Et factus
est sermo Domini ad Eliam Tesbiten, dicēs:
29 Nonne vidisti humiliatum Achab coram
me? Quia igitur humiliatus est mei causa, nō
inducam malum in diebus eius, sed ‖ in die- *‖ 4. Reg. 9. f*
bus filij sui inferam malum domui eius. *26. a*

CAPVT XXII.

1 TRANSIERVNT igr̄ tres anni abs- *2. Par. 18.*
A que bello inter Syriam, & Is- *a. 1.*
2 raël. In anno autem tertio, de-
scendit Iosaphat rex Iuda ad re-
3 gem Israël. (Dixitq; rex Israël
ad seruos suos: Ignoratis q̄ nostra sit Ra-
moth-Galaad, & negligimus tollere eam de
4 manu regis Syriæ?) Et ait ad Iosaphat: Ve-
niésne mecum ad præliandum in Ramoth-
5 Galaad? Dixitq; Iosaphat ad regē Israël. *Sicut popu-*
Sicut ego sum, ita & tu: 'populus meus, & po- *lus meus,*
pulus tuus vnum sunt: & equites mei eqites *& populus*
tui'. Dixitq; Iosaphat ad regē Israël: Quære *tuus. & si-*
6 oro te, hodie sermonem Domini. Congrega- *cut eq. mei,*
uit ergo rex Israël prophetas, quadringētos *ita & equi*
circiter viros, & ait ad eos: Ire debeo in Ra- *tui.*
moth Galaad ad bellandum, an quiescere?
Qui responderunt: Ascende, & dabit eam Do-
7 minus in manu regis. Dixit autē Iosaphat:
Non est hic propheta Domini quispiam, vt
8 interrogemus per eum? Et ait rex Israël ad
Iosaphat: Remansit vir vnus per quē possu-
mus interrogare dominum: sed ego odi eū,
quia non prophetat mihi bonum, sed malū,
Michæas filius Iemla. Cui Iosaphat ait: Ne lo-
9 quaris ita rex. Vocauit ergo rex Israël eunu-
B chum quendam, & dixit ei: Festina adducere

10 Michæam filium Iemla . ¶ Rex autem Israël
& Iosaphat rex Iuda sedebant vnusquisque
in solio suo vestiti cultu regio, in area iuxta
ostium portæ Samariæ, & vniuersi prophetæ
11 prophetabant in conspectu eorũ.¶Fecit quo
que sibi Sedecias filius Chanaana cornua fer
rea,& ait: Hæc dicit Dominus his ventilabis
12 Syriam donec deleas eam . ¶ Omnesq; pro-
phetæ similiter prophetabant,dicẽtes: Ascen
de in Ramoth-Galaad , & vade prosperè, &
13 tradet eam Dominus in manus regis.¶Nun-
cius verò qui ierat vt vocaret Michæam,locu
tus est ad eum,dicens:Ecce sermones prophe
tarum ore vno regi bona prædicant : sit ergo
*sermo tuus similis eorum,& loquere bona * & 6.
14 ¶Cui Michæas ait:Viuit Dominus,quia quod
cunq; dixerit mihi Dominus , hoc loquar.
15 ¶Venit itaq; ad regem,& ait illi rex:Michæa
ire debemus in Ramoth-Galaad ad prælian-
dum, an cessare ? Cui ille respondit:Ascende,
C & vade prosperè, & tradet Dominus in ma-
16 nus regis.¶Dixit autem rex ad eum : Iterum
atq; iterum adiuro te , vt non loquaris mihi
17 nisi quod verum est, in nomine Domini.¶Et
ille ait:Vidi cunctum Israël dispersum in mõ
tibus quasi oues nõ habentes pastorẽ : & ait
Dominus,Nõ habent isti dominũ reuertatur
18 vnusquisq; in domum suam in pace.¶(Dixit
ergo rex Israël ad Iosaphat:Nunquid non di
xi tibi quia non prophetat mihi bonum, sed
19 semper malum?) ¶ Ille verò addens, ait:Pro-
pterea audi sermonem Domini : Vidi Domi-
num sedentem super solium suum,& omnẽ
exercitum cœli assistentem ei a dextris & à
20 sinistris . ¶ Et ait Dominus: Quis decipiet
Achab regem Israël , vt ascendat, & cadat in
Ramoth-Galaad? Et dixit vnus verba huiu-
21 scemodi,& alius aliter.¶Egressus est aũt spiri
D tus,& stetit coram Domino,& ait:Ego deci-
piam illũ.Cui locutus est Dominus. In quo?
22 ¶Et ille ait,Egrediar,& ero spiritus mendax
in ore omnium prophetarum eius . Et dixit
Dominus:Decipies & præualebis:egredere,&
23 fac ita .¶Nunc igitur ecce dedit Dominus spi
ritum mendacij in ore omnium prophetarũ
tuorum qui hic sunt,& Dominus locutus est
24 contra te malum . ¶ Accessit autem Sedecias
filius Chanaana, & percussit Michæam in
maxillam,& dixit : Méne ergo dimisit Spiri-
25 tus domini , & locutus est tibi ? ¶ Et ait Mi-
chæas : Visurus es in die illa qñ ingrediêris
in cubiculum intra cubiculum,vt abscõda-
26 ris ¶Et ait rex Israël:Tollite Michæã,& ma-
neat apud Amõ principem ciuitatis , & apud
27 Ioas filium Amelech:¶& dicite eis : Hæc di-
cit rex:Mittite virum istum in carcerem , &
sustentate eũ pane tribulationis,& aqua an-
28 gustiæ,donec reuertar in pace.¶ Dixitq; Mi-
chæas:Si reuersus fueris in pace,non est locu
tus in me Dominus.Et ait:Audite populi om
29 nes . ¶ Ascendit itaq; rex Israël, & Iosaphat
30 rex Iuda in Ramoth-Galaad. ¶ Dixit itaque
rex Israël ad Iosaphat:Sume arma,& ingrede
re præliũ,& induere vestibus tuis: porro Rex
Israël mutauit habitum suum,& ingressus est
31 bellum.¶ Rex autem Syriæ præceperat prin-
E cipibus curruum triginta duobus, dicẽs,Nõ
pugnabitis contra minorem , & maiorem
quempiam, nisi contra regem Israël solum.
32 ¶ Cum ergo uidissent principes curiũ Iosa-
phat,suspicati sunt quod ipse esset rex Israël,
& impetu facto pugnabant contra eum , &
33 exclamauit Iosaphat.¶ Intellexeruntq; princi
pes curruum quod non esset rex Israel, & ces
34 sauerunt ab eo.¶ Vir autẽ quidam tetendit ᶜunus 8.
arcũ, in incertum sagittam dirigens , & casu
percussit regẽ Israël inter pulmonem & sto-
machum.At ille dixit aurigę suo: Verte ma-
nũ tuã & eijce me de exercitu,quia grauiter
35 uulneratus sum ¶ Commissum est ergo præ-
lium in die illa, & rex Israël stabat in curru -r.
suo cõtra Syros,& mortuus est uespere: flue-
36 bat aũt sanguis plagę in sinũ currus, ¶ & præ
co insonuit in uniuerso exercitu antequam
sol occumberet,dicens: Vnusquisq; reuerta-
37 tur in ciuitatem*,& in terram suam.¶Mor- *suam 1.
tuus est autem rex , & perlatus est in Sama-
38 riam:sepelieruntq; regem in Samaria.¶ & la
uerũt currum eius in piscina Samariæ, & lin
xerũt canes sanguinem eius,& habenas laue
runt §iuxta uerbũ Domini quod locutus fue §Sup. 21.8
39 rat. ¶ Reliqua autem sermonum Achab , & 21.
F uniuersa quæ fecit,& domus eburnea quam
ædificauit,cunctarumq; vrbium , quas extru
xit,nonne hæc scripta sunt in libro sermonũ
40 dierum regum Israël? Dormiuit ergo Achab
cũ patribus suis,& regnauit Ochozias filius
41 eius ꝓ eo.¶ Iosaphat vero filius Asa regnare
cœperat super Iudam anno quarto Achab
42 regis Israël.¶ Triginta quinq; annorum erat
cùm regnare cœpisset,& viginti quinq; annis
regnauit in Ierusalẽ : nomẽ matris eius Azu
43 ba filia Salai.¶ & ambulauit in omni via Asa
patris sui, & nõ declinauit ex ea : fecitq; qđ
44 rectum erat in conspectu Domini.¶ Verunta
men excelsa non abstulit:adhuc enim popu-
lus sacrificabat,& adolebat incẽsum in excel
45 sis . ¶ Pacemq; habuit Iosaphat cum rege
46 Israël.¶Reliqua autem verborum Iosaphat,
& opera eius quæ gessit, & prælia,nonne hæc
scripta sunt in libro verborum dierum regũ
47 Iuda?¶ Sed & reliquias effœminatorũ,qui re
G manserant in diebus Asa patris eius,abstulit
48 de terra. ¶ Nec erat tunc rex cõstitutus in
49 Edom.¶ Rex verò Iosaphat fecerat classes in
mari,quæ nauigarent in Ophir ꝓ aurum: &
ire non poterant,quia cõtritæ sunt in Asiõ-
50 gáber : ¶ Tunc ait Ochozias filius Achab ad
Iosaphat : Vadant serui mei cũ seruis tuis in
51 nauibus . Et noluit Iosaphat . ¶ Dormiuitq;
Iosaphat cũ pr̃ bus suis,& sepultus est cũ eis
in ciuitate-Dauid patris sui regnauitq; Iorã 2. Par. 21.
52 filius eius pro eo.¶Ochozias autem filius A a. 1
chab regnare cœperat super Israël ĩ Samaria,
anno septimodecimo Iosaphat regis Iuda,re
53 gnauitq; sup Israël duobus annis . ¶ Et fecit
malum in conspectu Domini, & ambulauit
in via patris sui & matris suæ, & in via Iero-
boam filij Nabat , qui peccare fecit Israël .
54 ¶Seruiuit quoq; Baal,& adorauit eũ, & irri
tauit Dominum Deum Israël , iuxta omnia
quę fecerat pater eius.

LIBER QVARTVS REGVM, secundùm Hebræos, Malachim secundus.

CAPVT PRIMVM.

1 PRAEVARICATVS est autem Moab in Israël, post-
A quam mortuus est Achab.
2 ¶ Ceciditque Ochozias per
cancellos cœnaculi sui, quod
habebat in Samaria, & ægro-
tauit: misitque nuncios, di-
cens ad eos: Ite, consulite, Beel-zebub Deũ
Accaron, vtrum viuere queam de infirmi-
3 tate mea hac. ¶ Angelus autem Domini lo-
cutus est ad Eliam Tesbiten, dicens: Surge,
& ascende in occursum nunciorum regis Sa-
mariæ, & dices ad eos: Nunquid non est
Deus in Israël, vt eatis ad consulẽdum Beel-
4 -zebub deum Accaron? ¶ Quam ob rem hæc
dicit Dominus: De lectulo super quem ascen-
disti, non descendes, sed morte morieris. Et
5 abiit Elias. ¶ Reuersiq; sunt nuncij ad Ocho-
B ziam. Qui dixit eis: Quare reuersi estis?
6 ¶ At illi responderunt ei: Vir occurrit nobis,
& dixit ad nos: Ite, & reuertimini ad regem,
qui misit vos, & dicetis ei: Hæc dicit Dñs.
Nunquid quia non erat Deus in Israël, mit-
tis vt consulatur Beel-zebub Deus Accaron?
Idcirco de lectulo super quem ascẽdisti, non
7 descẽdes, sed morte morieris. ¶ Qui dixit eis:
Cuius figuræ & habitus est vir ille qui occur-
8 rit vobis, & locutus est verba hæc? ¶ At illi
dixerunt: Vir pilosus, & zona pellicea accin-
9 ctus renibus. Qui ait: Elias Thesbites est. ¶ Mi-
sitq; ad eum quinquagenarium principem,
& quinquaginta qui erant sub eo. Qui ascen-
dit ad eum sedentiq; in vertice montis, ait:
Homo Dei, rex præcepit vt descendas. Respõ-
10 densque Elias, ¶ dixit quinquagenario: Si
C homo Dei sum, descendat ignis de cœlo &
deuoret te, & quinquaginta tuos. Descẽdit
itaq; ignis de cœlo, & deuorauit eũ & quin-
11 quaginta qui erant cũ eo. ¶ Rursumq; misit
ad eum principem quinquagenarium alte-
rum, & quinquaginta cum eo. Qui locutus
est illi: Homo Dei, hæc dicit rex: Festina, de-
12 scende. ¶ Respõdens Elias, ait: Si homo Dei
ego sum, descendat ignis de cœlo, & deuo-
ret te, & quinquaginta tuos. Descẽdit ergo
* Dn 4. * ignis de cœlo, & deuorauit illum, & quin-
13 quaginta eius. ¶ Iterũ misit principem quin-
quagenarium tertium, & quinquaginta qui
erant cum eo. Qui cùm venisset, curuauit ge-
nua contra Eliam, & precatus est eũ, & ait:
Homo Dei, noli despicere animam meam, &
animas seruorum tuorum, qui mecum sunt:
14 ¶ Ecce descendit ignis de cœlo, & deuorauit
D duos principes quinquagenarios primos, &
quinquagenos qui cum eis erant: sed nunc
15 obsecro vt misereatis animæ meæ. ¶ Locu-
tus est autem angelus Domini ad Eliam, di-
cens: Descende cum eo, ne timeas. Surrexit
16 igitur & descendit cum eo ad regem, ¶ &
locutus est ei: Hæc dicit Dominus: Quia mi-
sisti nuncios ad consulendũ Beel-zebub Deũ
Accaron, quasi nõ esset Deus in Israël, à quo
posses interrogare sermonem, ideo de lectu-
lo super quem ascendisti, non descendes, sed
17 morte morieris. ¶ Mortuus est autem iuxta
sermonem Domini quem locutus est Elias:
& regnauit Ioram frater eius pro eo, anno
secundo Ioram filij Iosaphat regis Iudæ: non
18 enim habebat filium. ¶ Reliqua autem ver-
borum Ochoziæ, quæ operatus est, nonne
hæc scripta sunt in libro sermonum dierum
regum Israël?

CAPVT II.

1 FACTVM est autem, cùm leuare
A vellet Dominus Eliam per tur-
binem in cœlum, ibant Elias
2 & Eliseus de Galgalis. ¶ Dixitq;
Elias ad Eliseum: Sede hic, quia
Dominus misit me vsque in Beth-el. Cui ait
Eliseus: Viuit Dominus, & uiuit anima tua,
quia non derelinquam te. Cumq; descendis-
3 set Beth-el, ¶ egressi sunt filij prophetarum,
qui erant in Beth-el, ad Eliseum, & dixerunt
ei: Nunquid nosti quia hodie Dominus tol-
let dominum tuum à te? Qui respondit: Et
4 ego noui: silete. ¶ Dixit autẽ Elias ad Eliseũ:
Sede hic, quia Dominus misit me in Iericho.
Et ille ait: Viuit Dominus, & viuit anima
tua, quia non derelinquam te. Cumq; venis-
5 sent Iericho, ¶ accesserunt filij prophetarum
qui erant in Iericho ad Eliseum, & dixerunt
ei: Nunquid nosti, quia Dominus hodie tol-
let dominum tuum a te? Et ait: Et ego noui;
6 silete. ¶ Dixit autem ei Elias: Sede hic, quia
Dominus misit me vsque ad Iordanem. Qui
B ait: Viuit Dominus, & viuit anima tua, quia
7 non derelinquam te. ¶ Ierunt igitur ambo
pariter, & quinquaginta viri de filijs pro-
phetarum secuti sunt eos, qui & steterunt
e contra, longe: illi autem ambo stabant su-
8 per Iordanem. ¶ Tulitq; Elias pallium suum,
& inuoluit illud, & percussit aquas, quæ di-
uisæ sunt in vtramque partem, & transierũt
9 ambo per siccum. ¶ Cumque transissent,
Elias dixit ad Eliseum: Postula quod vis vt
faciam tibi, antequàm tollar à te. Dixitque
Eliseus: Obsecro vt fiat in me duplex Spiri-
10 tus tuus. ¶ Qui respondit: Rem difficilem
postulasti: attamen si videris me, quando
tollar a te, erit tibi quod petisti: si autem nõ
11 videris, non erit. ¶ Cumque pergerent, &
incedentes sermocinarentur: ecce currus
igneus, & equi ignei diuiserunt vtrumq; † & † 1. Mach. 2. f. 58.
12 ascendit Elias per turbinem in cœlum. ¶ Eli-

seus

Ecc. 48.b seus autem videbat & clamabat: Pater mi,
15. pater mi, currus Israël, & auriga eius. Et non
vidit eum amplius: apprehenditq; vestimen
13 ta sua, & scidit illa in duas partes. Et leua-
C uit pallium Eliæ, quod ceciderat ei: reuersus-
14 que stetit super ripam Iordanis, & pallio
-2. Eliæ quod ceciderat ei, percussit aquas, -&
non sunt diuisæ, & dixit: Vbi est Deus Eliæ
etiã nunc? Percussitque aquas, & diuisæ sunt
15 huc atq; illuc, & transijt Eliseus. Videntes
* cum 1. autem * filij prophetarum qui erant in Ie-
richo econtra, dixerunt: Requieuit Spiritus
Eliæ super Eliseum, Et venientes in occur-
sum eius, adorauerunt eum proni in terrã,
16 dixeruntque illi: Ecce, cum seruis tuis sunt
quinquaginta viri fortes, qui possunt ire, &
quærere dominũ tuum, ne forte tulerit eum
Spiritus Domini, & proiecerit eum in vnum
montium, aut in vnam vallium, Qui ait:
17 Nolite mittere. Coëgeruntq; eum, donec
acquiesceret, & diceret: Mittite. Et miserunt
quinquaginta viros: qui cùm quæsissent tri
18 bus diebus, non inuenerunt. Et reuersi
sunt ad eum: at ille habitabat in Iericho, &
D dixit eis: Nunquid non dixi vobis: Nolite
°vel 4. 19 °mittere? Dixerunt quoque viri ciuitatis
ad Eliseũ: Ecce habitatio ciuitatis huius opti
ma est, sicut tu ipse dñe perspicis: sed aquæ
20 pessimæ sunt, & terra sterilis. At ille ait: Af-
ferte mihi vas nouum, & mittite in illud sal.
21 Qđ cũ attulissent, egressus ad fontẽ aqua-
rum, misit in illum sal, & ait: Hæc dicit Dñs:
Sanaui aquas has, & non erit vltrà in eis
22 mors, neque sterilitas. Sanatæ sunt ergo
aquæ vsq; in diem hanc, iuxta verbum Elisei
23 quod locutus est. Ascendit autem inde in
Beth-el. Cumq; ascenderet per viam, pueri
parui egressi sunt de ciuitate, & illudebant
24 ei, dicẽtes: Ascẽde calue, ascende calue. Qui
cum respexisset, vidit eos, & maledixit eis in
nomine Domini: egressiq; sunt duo vrsi de
saltu, & lacerauerũt ex eis quadraginta duos
25 pueros. Abiit aũt inde in montẽ Carmeli, &
inde reuersus est in Samariam.

CAPVT III.

1 IORAM verò filius Achab regna
A uit super Israël in Samaria an-
no decimooctauo Iosaphat re-
gis Iudæ. Regnauitque duode-
2 cim annis. Et fecit malum co-
ram Domino, sed non sicut pater suus &
mater: tulit enim statuas Baal quas fecerat
3 pater eius. Veruntamen in peccatis Iero-
boam filij Nabat, qui peccare fecit Israël,
4 adhæsit nec recessit ab eis. Porrò Mesa rex
Moab, nutriebat pecora multa, & soluebat
regi Israël centum millia agnorum, centum
5 millia arietum cum velleribus suis. Cumq;
mortuus fuisset Achab, præuaricatus est fœ-
6 dus quod habebat cum rege Israël. Egres-
sus est igitur rex Ioram in die illa de Sama-
7 ria, & recensuit vniuersum Israël. Misitque
ad Iosaphat regem Iuda, dicens: Rex Moab
recessit à me, veni mecum contra eum ad
prælium. Qui respondit: Ascendam, qui
meus est, tuus est: populus meus, populus
8 tuus: & equi mei, equi tui. Dixitque: Per
quã viam ascendemus? At ille respondit: Per
9 desertum Idumææ. Perrexerunt igitur rex
B Israël, & rex Iuda, & Edom, & circuierunt
per viã septem dierũ, nec erat aqua exercitui
10 & iumentis quæ sequebantur eos. Dixitq;
rex Israël: Heu-heu, heu, congregauit nos 5.
Dominus tres reges, vt traderet in manu
11 Moab. Et ait Iosaphat: Est ne hic prophe-
ta Domini, vt deprecemur Dominum per
eum? Et respondit vnus de seruis regis Is-
raël: Est hic Eliseus filius Saphat, qui funde-
12 bat aquam super manus Eliæ. Et ait Iosa-
phat: Est apud eum sermo Domini? Descen-
ditq; ad eũ rex Israël, & Iosaphat rex Iuda, 6.
13 & rex Edom. Dixit aũt Eliseus ad regẽ Is-
raël: Quid mihi & tibi est? vade ad prophe-
tas patris tui & matris tuæ. Et ait illi rex Is-
raël: Quare congregauit Dñs tres reges hos,
14 vt traderet eos in manus Moab? Dixitque
ad eum Eliseus: Viuit Dominus exercituũ,
in cuius conspectu sto, ꝙ si non vultũ Iosa-
phat regis Iudæ erubescerẽ, non attendissem
15 quidem te, nec respexissem. Nunc autem
C adducite mihi psaltem. Cumq; caneret psal
16 tes, facta est super eum manus Domini. &
ait: Hæc dicit Dominus: Facite alueum tor-
17 rentis huius fossas & fossas. Hæc enim di-
cit Dominus: Non videbitis ventum, neque
pluuiam: & alueus iste replebitur aquis, &
bibetis vos, & familiæ vestræ, & iumenta
18 vestra. Paruumque est hoc in conspectu Do-
mini: insuper tradet etiam Moab in manus
19 vestras. Et percutietis omnem ciuitatem
munitam, & omnem vrbem electam, & vni-
uersum lignum fructiferum succidetis. cun-
ctosque fontes aquarum obturabitis, & om-
nem agrum egregium operietis lapidibus.
20 Factum est igitur mane, quando sacrifi-
cium offerri solet, & ecce, aquæ veniebant
per viam Edom, & repleta est terra aquis.
21 Vniuersi aũt Moabitæ audientes ꝙ ascen-
dissent reges ut pugnarẽt aduersum eos, con
uocauerunt oẽs q accincti erant balteo dé-
22 sup, & steterũt in terminis. Primoq; manè
surgentes, & orto iam sole ex aduerso aqua-
rum, viderunt Moabitæ econtra aquas ru-
23 bras, quasi sanguinem. dixeruntque, San-
D guis gladij est: pugnauerunt reges cõtra se,
& cæsi sunt mutuo: nunc perge ad prædam
24 Moab. Perrexeruntq; in castra Israël: por-
rò consurgens Israël, percussit Moab: at illi
fugerunt coram eis. Venerunt igitur qui vi-
25 cerant, & percusserunt Moab, & ciuitates
destruxerunt: & omnem agrum optimum,
mittentes singuli lapides, repleuerunt: & vni
uersos fontes aquarum obturauerunt: & om
nia ligna fructifera succiderunt, ita vt muri
tantùm fictiles remanerent: & circũdata est
ciuitas à fundibularijs, & magna ex parte
26 percussa. Quod cùm vidisset rex Moab, præ-
ualuisse scilicet hostes, tulit secum septingen
tos viros educentes gladios, vt irrumperent
27 ad regem Edom: & non potuerunt. Arri-
piensque filium suum primogenitum, qui

regnaturus erat pro eo, obtulit holocauſtum
ſuper murum: & facta eſt indignatio magna
in Iſraël, ſtatimque receſſerunt ab eo, & re-
uerſi ſunt in terram ſuam.

CAPVT IIII.

1 MVLIER autem quædā de vxo-
A ribus prophetarū clamabat ad
Eliſeum, dicens: Seruus tuus vir
meus mortuus eſt, & tu noſti
quia ſeruus tuus fuit timēs Deū.
& ecce creditor venit vt tollat duos filios
2 meos ad ſeruiēdum ſibi. Cui dixit Eliſeus:
Quid vis vt faciam tibi? Dic mihi, quid ha-
bes in domo tua? At illa reſpondit: Non ha-
beo ancilla tua quicquam in domo mea, niſi
3 parum olei quo vngar. Cui ait: Vade, pete
mutuò ab omnibus vicinis tuis vaſa vacua
4 non pauca. Et ingredere, & claude oſtium
tuū, & cū intrinſecus fueris tu & filij tui: &
mitte inde in omnia vaſa hæc: & cùm plena
5 fuerint, tolles. Iuit itaq; mulier, & clauſit
oſtiū ſuper ſe, & ſuper filios ſuos: illi offere-
6 bant vaſa, & illa infundebat. Cumq; plena
fuiſſent vaſa, dixit ad filium ſuū: Affer mihi
adhuc vas. Et ille reſpondit: Non habeo. Ste-
7 titque oleum. Venit autem illa, & indica-
B uit homini Dei. Et ille: Vade, inquit, vende
oleum, & redde creditori tuo: tu autem & fi-
8 lij tui viuite de reliquo. Facta eſt autē quę-
dam dies, & tranſibat Eliſeus per Sunam*:
erat autem ibi mulier magna, quæ tenuit eū
vt comederet panem: cumq; frequenter in-
de tranſiret, diuertebat ad eam vt comede-
9 ret panem. Quæ dixit ad virum ſuum: Ani-
maduerto quòd vir Dei ſanctus eſt iſte, qui tran-
10 ſit per nos frequenter. Faciamus ergo ei
cœnaculum paruum, & ponamus ei in eo le-
ctulum, & menſam, & ſellam, & candelabrū,
11 vt cùm venerit ad nos, maneat ibi. Facta
eſt ergo dies quædam, & veniens diuertit in
12 cœnaculū, & requieuit ibi. Dixitq; ad Gie-
zi puerum ſuum: Voca Sunamitidem iſtam.
Qui cùm vocaſſet eam, & illa ſtetiſſet coram
13 eo, dixit ad puerum ſuum: Loquere ad eā,
C Ecce ſedule in omnibus miniſtraſti nobis,
quid vis vt faciam tibi? nunquid habes ne-
gocium, & uis ut loquar regi, ſiue principi
militiæ? Quę reſpondit: In medio populi mei
14 habito. Et ait: Quid ergo uult ut faciam ei?
Dixitq; Giezi: Ne quæras: filium enim non
15 habet, & uir eius ſenex eſt. Pręcepit itaque
ut uocaret eam: quæ cùm uocata fuiſſet, &
16 ſtetiſſet ante oſtium, dixit ad eam: In tem-
pore iſto in hac eadem hora, ſi uita comes
fuerit, habebis in utero filium. At illa reſpon
dit: Noli quæſo domine mi uir Dei, noli
17 mentiri ancillæ tuæ. Et concepit mulier, &
peperit filium in tempore, & in hora eadem
18 qua dixerat * Eliſeus. Creuit autem puer.
Et cùm eſſet quędam dies, & egreſſus iſſet ad
19 patrem ſuum ad meſſores, ait patri ſuo: Ca
put meum doleo, caput meum doleo. At
ille dixit puero: Tolle, duc eum ad matrem
20 ſuam. Qui cùm tuliſſet, & duxiſſet eum
ad matrem ſuam, poſuit eum illa ſuper ge-
nua ſua vſque ad meridiem, & mortuus eſt.
21 Aſcendit autem, & collocauit eum ſuper
D lectulum hominis Dei, & clauſit oſtium &
22 egreſſa vocauit uirum ſuum, & ait: Mitte
mecum obſecro, unum de pueris, & aſinam
ut excurram uſq; ad hominem Dei, & reuer
23 tar. Qui ait illi: Quā ob cauſā uadis ad eū?
hodie non ſunt Calendæ, neq; Sabbathum.
24 Quæ reſpondit: Vadam. Strauitq; aſinam
& præcepit puero. Mina, & propera, ne mihi
moram facias in eundo, & hoc age quod prę
25 cipio tibi. Profecta eſt igitur, & uenit ad ui
rum Dei in montem Carmeli: cumq; vidiſſet
eam uir Dei econtra, ait ad Giezi puerū ſuū:
26 Ecce Sunamitis illa. Vade ergo in occurſū
eius, & dic ei: Rectène agit circa te, & circa
uirum tuum & circa filium tuū? Quæ reſpon
27 dit: Rectè. Cumq; ueniſſet ad uirum Dei
in montem, apprehendit pedes eius, & ac-
ceſſit Giezi ut amoueret eam. Et ait homo
Dei: Dimitte illā: aīa enim eius in amaritudi
ne eſt & Dñs celauit à me, & non indicauit
28 mihi. Quæ dixit illi: Nunquid petiui filium
E à Domino meo? nunquid non dixi tibi, Ne
29 illudas me? Et ille ait ad Giezi: Accinge
lumbos tuos, & tolle baculū meum in manu
tua, & uade: Si occurrerit tibi homo, nō ſalu
tes eū: & ſi ſalutauerit te quiſpiā, non reſpon
deas illi: & pones baculū meum ſuper faciē
30 pueri. Porrò mater pueri ait: Viuit Domi-
nus, & uiuit anima tua, non dimittam te.
31 Surrexit ergo: & ſecutus eſt eā. Giezi antē
præceſſerat ante eos, & poſuerat baculum ſu
per faciem pueri, & non erat uox, neq; ſen-
ſus: reuerſusq; eſt in occurſum eius, & nun-
32 ciauit ei, dicēs: Nō ſurrexit puer. Ingreſſus
eſt ergo Eliſeus domum, & ecce puer mor-
33 tuus iacebat in lectulo eius: ingreſſusque
F clauſit oſtium ſuper ſe, & ſuper puerum: &
34 orauit ad Dominum. Et aſcendit, & incu-
buit ſuper puerum, poſuitq; os ſuum ſuper
os eius, & oculos ſuos ſuper oculos eius, &
manus ſuas ſuper manus eius: & incuruauit
35 ſe ſuper eum, & calefacta eſt caro pueri. At
ille reuerſus, deambulabat in domo, ſemel
huc atq; illuc: & aſcendit, & incubuit ſuper
eū: & oſcitauit puer ſepties, aperuitque ocu-
36 los. Et ille vocauit Giezi, & dixit ei: Voca
Sunamitidem hanc. Quæ vocata, ingreſſa eſt
37 ad eum. Qui ait: Tolle filium tuū. Venit il-
la, & corruit ad pedes eius, & adorauit ſuper
38 terrā: tulitque filium ſuum, & egreſſa eſt. &
Eliſeus reuerſus eſt in Galgala. Erat autem
fames in terra, & filij prophetarum habita-
bant coram eo, dixitque vni de pueris ſuis.
Pone ollam grandē, & coque pulmentum fi-
39 lijs prophetarum. Et egreſſus eſt vnus in
agrū vt colligeret herbas agreſtes: inuenitq;
G quaſi vitem ſylueſtrē, & collegit ex ea colo-
cynthidas agri & impleuit pallium ſuum, &
reuerſus concidit in ollam pulmenti: neſcie
40 bat enim quid eſſet. Infuderūt ergo ſocijs,
vt comederent: Cumque guſtaſſent de co-
ctione, clamauerunt, dicentes: Mors in olla
41 vir Dei. Et non potuerunt comedere. At il-
le: Afferte, inquit, farinam. Cumque tuliſ-
ſent,

*ciuitatē:
*ci 1.
-3.
*Vale.10.
*Et miſit 5.

sent, misit in ollam, & ait: Infunde turbæ
vt comedant. Et non fuit amplius quicquam
42 amaritudinis in olla. Vir autem quidam ve
nit de Baal-salisa deferens viro Dei panes
-1. primitiarum, -&`viginti panes hordeaceos,
& frumentum nouum in pera sua. At ille di-
43 xit: Da populo, vt comedat. ¶ Responditq;
ei minister eius. Quantum est hoc vt `appo-
› nam coram centum viris? Rursum ille ait:
Da populo, vt comedat: hæc enim dicit Do-
44 minus: Comedent, & supererit. ¶ Posuit
itaq; coram eis: qui comederunt, ' & super-
fuit iuxta verbum Domini.

CAPVT V.

* autem 1. 1 NAAMAN * princeps militiæ re-
A gis Syriæ erat vir magnus apud
dominum suum, & honoratus:
per illum enim dedit Dominus
salutem Syriæ: erat autem vir
2 fortis, & diues, sed leprosus. ¶ Porrò de Syria
egressi fuerant latrunculi, & captiuam du-
xerant de Terra-Israël puellam paruulam,
3 quæ erat in obsequio vxoris Naaman, ¶ quæ
ait ad dñam suam: Vtinam fuisset dominus
meus ad prophetam, qui est in Samaria: pro-
4 fecto curasset eum à lepra quam habet. ¶ In-
gressus est itaq; Naaman ad dominum suũ,
& nunciauit ei, dicens: Sic & sic locuta est
5 puella de Terra-Israël. ¶ Dixitq; ei rex Syriæ:
Vade, & mittam literas ad regem Israël. Qui
cùm profectus esset, & tulisset secum decem
B talenta argenti, & sex millia aureos, & de-
6 cem mutatoria vestimentorum, ¶ detulit li-
teras ad regem Israël, in hæc verba: Cùm
acceperis epistolam hanc, scito quod mise-
rim ad te Naaman seruum meum, vt cures
7 eum à lepra sua. ¶ Cumq; legisset rex Israël
literas, scidit vestimenta sua, & ait: Nun-
quid Deus ego sum, vt occidere possim & vi-
uificare, quia iste misit ad me, vt curem ho-
minem à lepra sua? animaduertite, & videte
8 quod occasiones quærat aduersum me. ¶ Quod
cũ audisset Eliseus vir Dei, scidisse videlicet
regem Israël vestimenta sua, misit ad eum,
dicens: Quare scidisti vestimenta tua? ue-
niat ad me, & sciat esse prophetam in Is-
9 raël. ¶ Venit ergo Naaman cum equis & cur-
10 ribus, & stetit ad ostium domus Elisei: ¶ mi-
C sitque ad eum Eliseus nuncium, dicens:
Vade & lauare septies in Iordane, & re-
cipiet sanitatem caro tua, atque mundabe-
11 ris. ¶ Iratus Naaman recedebat, dicens: Puta
bã quod egrederetur ad me, & stans inuocaret no-
mẽ Domini Dei sui, & tangeret manu sua lo
12 cum lepræ, & curaret me. ¶ Nunquid non
meliores sunt Abana & Pharphar fluuij Da-
D masci omnibus aquis Israël, vt lauer in eis,
| Luc. 4. c 27. & munder? | Cùm ergo vertisset se, & abiret
13 indignans, ¶ accesserunt ad eum serui sui, &
-4. locuti sunt ei: Pater, -&`si rem grandẽ dixis-
set tibi propheta, certè facere debueras: quã-
to magis quia nunc dixit tibi, Lauare, & mun-
14 daberis? ¶ Descendit & lauit in Iordane se-
pties iuxta sermonem viri Dei, & restituta
est caro eius, sicut caro pueri paruuli, & mũ

15 datus est. ¶ Reuersusq; ad virũ Dei cum vni
uerso comitatu suo, venit, & stetit coram
eo, & ait. Verè scio quòd non sit -alius` Deus 4.
in vniuersa terra, nisi tantùm in Israel. Ob-
secro itaq; vt accipias benedictionẽ a seruo
16 tuo. ¶ At ille respondit. Viuit Dominus an-
E te quem sto, quia non accipiam. Cumque
17 vim faceret, penitus non acquieuit. ¶ Di-
xitque Naaman: Vt vis; sed obsecro, con-
cede mihi seruo tuo, vt tollam onus duorum
burdonum de terra: non enim faciet vltra -4.
seruus tuus holocaustum, aut victimam dijs
18 alienis, nisi Domino. ¶ Hoc autem solum
est de quo depreceris Dominũ pro seruo tuo.
Quando ingredietur Dominus meus tem-
plum Remmon, vt adoret: & illo innitente
super manum meam, si adorauero in tem-
plo Remmon, adorante eo in eodem loco,
vt ignoscat mihi Dominus seruo tuo pro hac
19 re. ¶ Qui dixit ei: Vade in pace. Abijt ergo
20 ab eo electo terræ tempore. ¶ Dixitque Gie-
F zi puer viri Dei: Pepercit Dominus meus
Naaman Syro isti, vt non acciperet ab eo
quæ attulit: viuit Dominus, quia curram post
21 eum, & accipiam ab eo aliquid. ¶ Et secutus
est Giezi post tergum Naaman: quem cùm
vidisset ille currentem ad se, desiliit de cur-
ru in occursum eius, & ait: Rectène sunt omnia?
22 ¶ Et ille ait: Rectè: Dñs meus misit me ad te,
dicens, Modo venerunt ad me duo adolescen
tes de monte Ephraim, ex filijs propheta-
rum, da eis talentũ argẽti, & vestes mutato-
23 rias duplices. ¶ Dixitq; Naamã: Melius est vt
accipias duo talenta. Et coëgit eũ, ligauitq;
duo talenta argenti in duobus saccis, & du-
plicia uestimenta, & imposuit duobus pueris
24 suis, qui & portauerunt coram eo. ¶ Cumq;
venisset iam vesperi, tulit de manu eorum,
G & reposuit in domo: dimisitq; uiros, & abie-
25 runt. ¶ Ipse autem ingressus, stetit coram
Domino suo. Et dixit Eliseus: Vnde uenis
Giezi? Qui respondit: Non iuit seruus tuus
26 quòquam. ¶ At ille ait: Nónne cor meum
in præsenti erat, quando reuersus est homo
de curru suo in occursum tui? Nunc igitur
accepisti argẽtum, & accepisti vestes, vt emas
oliueta, & vineas & oues & boues & seruos
27 & ancillas. ¶ Sed & lepra Naaman adhærebit
tibi, & semini tuo vsque in sempiternum. Et
egressus est ab eo leprosus quasi nix.

CAPVT VI.

1 DIXERVNT aũt filij prophetarũ
A ad Eliseum: Ecce locus, in quo
habitamus coram te, angustus
2 est nobis. ¶ Eamus vsq; ad Ior-
danem, & ¶ tollant` singuli de ¶ tollamus 1.
sylua materias singulas, vt ædificemus nobis
ibi locum ad habitandum. Qui dixit: Ite.
3 ¶ Et ait vnus ex illis: Veni ergo & tu cum
4 seruis tuis. Respondit: Ego veniam. ¶ Et abijt
cum eis. Cumque venissent ad Iordanem, cæ
5 debant ligna. ¶ Accidit autem, vt cùm vnus
materiam succidisset, caderet ferrum secu-
ris in aquam: exclamauitq; ille, & ait: Heu,
heu, heu, Domine mi, & hoc ipsum mu-

6 tuò acceperam. ꝟ Dixit aũt homo Dei: Vbi
B cecidit? At ille monſtrauit ei locum: præcidit
ergo lignum, & miſit illuc: natauitque fer-
7 rum, ꝟ & ait: Tolle. Qui extendit manum, &
8 tulit illud. ꝟ Rex autem Syriæ pugnabat con
tra Iſraël, conſiliumq; iniit cum ſeruis ſuis,
dicens: In loco illo & illo ponamus inſidias.
9 ꝟ Miſit itaq; vir Dei ad regem Iſraël, dicens:
Caue ne tranſeas in locum illum: quia ibi
10 Syri in inſidiis ſunt. ꝟ Miſit itaq; rex Iſraël
ad locum quem dixerat ei vir Dei, & præoc-
cupauit eum, & obſeruauit ſe ibi non ſemel
11 neq; bis. ꝟ Cõturbatumq; eſt cor regis Syriæ
pro hac re, & conuocatis ſeruis ſuis, ait: Qua
re non indicatis mihi quis proditor mei ſit
12 apud regem Iſraël? ꝟ Dixitq; vnus ſeruorum
eius: Nequaquam domine mi rex, ſed Eli-
C ſeus propheta qui eſt in Iſraël, indicat regi
Iſraël omnia verba quæcunque locutus fue-
13 ris in conclaui tuo. ꝟ Dixitque eis: Ite, & vi-
dete vbi ſit: vt mittam, & capiam eum. An-
nunciaueruntque ei, dicentes: Ecce in Do-
14 tham. ꝟ Miſit ergo illuc equos & currus, &
robur exercitus: qui cùm veniſſent nocte, cir
15 cundederunt ciuitatem. ꝟ Conſurgens au-
tem diluculo miniſter viri Dei, egreſſus eſt,
viditque exercitum in circuitu ciuitatis, &
equos & currus, nunciauitq; ei, dicens: Heu,
16 heu, heu, domine mi, quid faciemus? ꝟ At ille
reſpondit: Noli timere, plures enim nobiſcũ
17 ſunt quã cum illis. ꝟ Cumq; oraſſet Eliſeus,
D ait: Domine aperi oculos huius, vt videat. Et
aperuit Dñs oculos pueri, & vidit: & ecce
mons plenus equorum, & curruum igneo-
18 rum in circuitu Eliſei. ꝟ Hoſtes verò deſcen-
derunt ad eum: porrò Eliſeus orauit ad Do-
minum, dicens: Percute, obſecro, gentem hãc
cæcitate. Percuſſitq; eos Dominus, ne vide-
19 rent, iuxta verbum Eliſei. ꝟ Dixit autem ad
eos Eliſeus: Non eſt hæc via, neq; iſta eſt ciui-
tas: ſequimini me, & oſtendam vobis virum
quem quæritis. Duxit ergo eos in Samariã.
20 ꝟ Cumq; ingreſſi fuiſſent in Samariam, di-
xit Eliſeus: Domine aperi oculos iſtorum vt
videant. Aperuitq; Dominus oculos eorum,
21 & viderunt ſe eſſe in medio Samariæ. ꝟ Di-
E xitque rex Iſraël ad Eliſeum, cùm vidiſſet
eos. Nunquid percutiam eos pater mi? Et il-
22 le ait: ꝟ Nõ percuties: neque enim cepiſti eos
gladio, & arcu tuo, vt percutias: ſed pone
panem, & aquam coram eis, vt comedant,
23 & bibant, & vadant ad dominum ſuum. ꝟ Ap-
poſitaque eſt eis ciborum magna præpara-
tio & comederunt, & biberunt, & dimiſit
eos, abieruntq; ad dominum ſuum, & vltrà
non venerunt latrones Syriæ in terram Iſ-
24 raël. ꝟ Factum eſt autem poſt hæc, congre-
gauit Ben-adad, rex Syriæ vniuerſum exerci
tum ſuum, & aſcendit, & obſidebat Samaria
25 ꝟ Factaque eſt fames magna in Samariam,
& tandiu obſeſſa eſt, donec venundaretur ca
put aſini octoginta argenteis, & quarta pars
cabi ſtercoris columbarum, quinque argen-
26 teis. ꝟ Cumque rex Iſraël tranſiret per mu-
F rum, mulier quædam exclamauit ad eum, di-
27 cens: Salua me domine mi rex. ꝟ Qui ait: Nõ
te ſaluet Dominus: vnde te poſſum ſaluare?
de area, vel de torculari? Dixitque ad eam
28 rex: Quid tibi uis? Quæ reſpondit, ꝟ Mu-
lier iſta dixit mihi: Da filium tuum, ut co-
medamus eum hodie, & filium meum co-
29 medemus cras. ꝟ Coximus ergo filium meũ
& comedimus. Dixitque ei die altera: Da fi-
lium tuum, ut comedamus eum, Quæ ab-
30 ſcondit filium ſuum. ꝟ Quod cùm audiſſet
rex, ſcidit ueſtimenta ſua, & tranſibat per
murũ. Viditq; omnis populus cilicium, quo
31 ueſtitus erat ad carnem intrinſecus. ꝟ Et ait
G -rex` Hæc mihi faciat Deus, & hęc addat, ſi -3.
ſteterit caput Eliſei fil.j Saphat ſuper ipſum
32 hodie. ꝟ Eliſeus autem ſedebat in domo
ſua, & ſenes ſedebant cum eo. Præmiſit itaq;
uirum: & antequã ueniret nũcius ille, dixit
ad ſenes: Nunquid ſcitis, quod miſerit filius
homicidæ hic, ut præcidatur caput meum?
uidete ergo, cùm uenerit nuncius, claudi-
te oſtium, & non ſinatis eum introire: ec-
ce enim ſonitus pedum Domini eius poſt eũ
33 eſt. ꝟ Adhuc illo loquente eis, apparuit nun
cius, qui ueniebat ad eum. Et ait: Ecce, tan-
tum malum à Domino eſt: quid amplius ex
pectabo à Domino?

CAPVT VII.

1 DIXIT autẽ Eliſeus: Audite uer
A bum Domini: Hæc dicit Domi-
nus: In tempore hoc cras mo-
dius ſimilæ vno ſtatére erit, &
duo modij hordei ſtatére uno,
2 in porta Samariæ. ꝟ Reſpondens unus de du-
cibus, ſuper cuius manum rex incumbebat,
homini Dei, ait: Si Dominus fecerit etiam ca
taractas in cœlo, nunquid poterit eſſe quod
loqueris? Qui ait: Videbis oculis tuis, & in-
3 de non comedes. ꝟ Quatuor ergo uiri erant
leproſi iuxta introitum portę: qui dixerunt
ad inuicem: Quid hic eſſe uolumus, donec
4 moriamur? ꝟ Siue ingredi uoluerimus ciuita
tem, fame moriemur: ſiue manſerimus hic,
moriendum nobis eſt: uenite ergo, & tranſ-
fugiamus ad caſtra Syriæ: ſi pepercerint no-
B bis, viuemus: ſi autem occidere uoluerint, ni
5 hilominus moriemur. ꝟ Surrexerunt ergo
ueſperi, ut uenirent ad caſtra Syriæ. Cumq;
ueniſſent ad principium caſtrorũ Syriæ: nul-
6 lum ibidem repererunt. ꝟ Siquidem Domi-
nus ſonitum audire fecerat in caſtris Syriæ,
curruũ & equorum, -&` exercitus plurimi, -3.
dixeruntque ad inuicem: Ecce mercede con-
duxit aduerſum nos rex Iſraël, reges Hethęo ᵃGethaeorũ
rum` & Aegyptiorum, & uenerũt ſuper nos.
7 ꝟ Surrexerunt ergo, & fugerunt in tenebris,
& dereliquerunt tẽtoria ſua, & equos & aſi-
nos in caſtris, fugeruntque, animas tantùm
8 ſuas ſaluare cupientes. ꝟ Igitur cùm veniſſent
leproſi illi ad principium caſtrorum, ingreſſi
ſunt vnum tabernaculum, & comederunt, &
biberunt: tuleruntq; inde argentũ, & aurũ,
& veſtes, & abierunt, & abſconderunt: & rur
ſum reuerſi ſunt ad aliud tabernaculum, &
9 inde ſimiliter auferentes, abſconderunt. ꝟ Di-
C xeruntque ad inuicem: Non rectè facimus:

hæc enim dies boni nuncij est. Si tacueri-
mus & noluerimus nunciare vsq; manè, sce-
leris arguemur: venite eamus, & nunciemus
10 in aula regis. ¶ Cumque venissent ad portã
ciuitatis, narrauerũt eis, dicentes: Iuimus ad
castra Syriæ, & nullum ibidem reperimus ho
minem, nisi equos & asinos alligatos, & fixa
11 tentoria. ¶ Ierunt ergo portarij, & nunciaue
12 runt in palatio regis intrinsecus. ¶ Qui surre
xit nocte, & ait ad seruos suos: Dico vobis
qd fecerint nobis Syri: Sciunt quia fame la-
boramus, & idcirco egressi sunt de castris, &
latitãt in agris, dicentes: Cum egressi fuerint
de ciuitate, capiemus eos viuos, & tunc ciui-
13 tatẽ ingredi poterimus. ¶ Respõdit aũt vnus
seruorum eius: Tollamus quinque equos, q
remanserunt in vrbe (quia ipsi tantùm sunt
in vniuersa multitudine Israël, alij enim cõ-
sumpti sunt) & mittentes, explorare poteri-
14 mus. ¶ Adduxerunt ergo duos equos, misitq;
rex in castra Syrorum, dicens: Ite, & videte.
15 ¶ Qui abierunt post eos vsque ad Iordanem:
D ecce autem omnis via plena erat vestibus, &
vasis, quæ proiecerant Syri cùm turbaren-
tur: reuersique nuncij indicauerunt regi.
16 ¶ Et egressus populus diripuit castra Syriæ:
factusque est modius similæ statère vno, &
duo modij hordei statère vno, iuxta verbum
17 Domini. ¶ Porrò rex ducem illum in cuius
manu *incubuerat*, constituit ad portã: quem
conculcauit turba in introitu portæ, & mor-
tuus est, iuxta *quod locutus fuerat vir Dei,
18 quando descẽderat rex ad eum. ¶ Factumque
est secundum sermonem viri Dei, quẽ dixe-
rat regi, quãdo ait: Duo modij hordei statère
vno erũt, & modius similæ statère vno, hoc
19 eodem tempore erit in porta Samariæ: ¶ qñ
respõderat dux ille viro Dei, & dixerat: Etiã
si Dñs fecerit cataractas in cœlo, nũquid po-
terit fieri quod loqueris? Et dixit ei: Videbis
20 oculis tuis, & inde non comedes. ¶ Euenit
ergo ei sicut prædictum erat, & conculcauit
eum populus in porta, & mortuus est.

*incumbebat s. *verbũ s.*

CAPVT VIII.

1 ELISEVS aũt locutus est ad mu-
A lierem ‖ cuius viuere fecerat fi-
lium, dicens: Surge, vade, tu &
domus tua, & peregrinare vbi-
cunque reperis: vocauit enim
Dominus famem, & veniet super terram se
2 ptem annis. ¶ Quæ surrexit, & fecit iuxta ver
bum hominis Dei: & vadens cum domo sua,
peregrinata est in terra Philisthijm *diebus
3 multis*. ¶ Cumq; finiti essent anni septem, re
uersa est mulier de terra Philisthijm: & egres
sa est, vt interpellaret regem pro domo sua,
4 & pro agris suis. ¶ Rex autẽ loquebatur cũ
B Giezi puero viri Dei, dicens: Narra mihi om
5 nia magnalia quæ fecit Eliseus. ¶ Cumque
ille narraret regi quomodo mortuum susci-
tasset, apparuit mulier cuius viuificauerat fi-
lium, clamans ad regem pro domo sua, &
pro agris suis: dixitq; Giezi: Domine mi, rex,
hæc est mulier, & hic est filius eius quem su-
6 scitauit Eliseus. ¶ Et interrogauit rex mulie

‖ Supr. 4. f. 35.

*annis septem s.

rem: quæ narrauit ei. Deditque ei rex eunu-
chum vnum, dicens: Restitue ei omnia quæ
sua sunt, & vniuersos reditus agrorũ à die
7 qua reliquit terram, vsque ad præsens. ¶ Venit
C quoq; Eliseus Damascum, & Ben-adad rex
Syriæ ægrotabat: nunciaueruntque ei, dicen-
8 tes: Venit vir Dei huc. ¶ Et ait rex ad Ha-
zaël: Tolle tecum munera, & vade in occur-
sum viri Dei, & consule Dominum per eum,
dicens: Si euadere potero de infirmitate mea
9 hac? ¶ Iuit igitur Hazaël in occursum eius,
habens secum munera, & omnia bona Da-
masci, onera quadraginta camelorũ: cumq;
stetisset coram eo, ait: Filius tuus Ben-adad,
rex Syriæ, misit me ad te, dicens: Si sana-
10 ri potero de infirmitate mea hac? ¶ Di-
xitque ei Eliseus: Vade, dic ei: Sanaberis:
porro ostendit mihi Dominus, quia morte
11 morietur. ¶ Stetitque cum eo, & conturba-
tus est vsque ad suffusionem vultus: fleuitq;
12 vir Dei. ¶ Cui Hazaël ait: Quare dominus
meus flet? At ille dixit: Quia scio, quæ fa-
D cturus sis filijs Israël mala. Ciuitates eorũ
munitas igne succendes, & iuuenes eorum
interficies gladio, & paruulos eorum elides,
13 & prægnantes diuides. ¶ Dixitque Hazaël:
Quid enim sum seruus tuus canis, vt faciam
rem istam magnam? Et ait Eliseus: Ostendit
14 mihi Dominus te regem Syriæ fore. ¶ Qui
cùm recessisset ab Eliseo, venit ad dominum
suum, qui ait ei: Quid dixit tibi Eliseus? At
ille respondit: Dixit mihi, Recipies sanita-
15 tem. ¶ Cumque venisset dies altera, tulit
stragulum, & infudit aquam, & expandit su-
per faciem eius: quo mortuo regnauit Ha-
16 zaël pro eo. ¶ ‖ Anno quinto Iorã filij Achab
regis Israël, & Iosaphat regis Iuda, regnauit
17 Ioram filius Iosaphat rex Iuda. ¶ Triginta
duorum annorum erat cùm regnare cœpis-
18 set, & octo annis regnauit in Ierusalẽ. ¶ Am
bulauitque in viis regũ Israël, sicut ambula-
uerat domus Achab: filia .n. Achab erat vxor
eius: & fecit quod malũ est in cõspectu Dñi.
19 ¶ Noluit autem Dñs disperdere Iudam, pro-
pter Dauid seruum suum, ‖ sicut promiserat
ei: vt daret illi lucernam, & filijs eius cunctis
20 diebus. ¶ In diebus eius recessit Edom, ne es-
21 set sub Iuda, & constituit sibi regem. ¶ Venit-
que Ioram Seira, & omnes currus cum eo:
& surrexit nocte, percussitque Idumæos,
qui eum circundederant, & principes cur-
ruum: populus autem fugit in tabernacu-
22 la sua. ¶ Recessit ergo Edom ne esset sub Iu-
F da vsque ad diem hãc. Tunc recessit & Lob-
23 na in tempore illo. ¶ Reliqua autem sermo-
num Ioram, & vniuersa quæ fecit, nonne
hæc scripta sunt in libro verborum dierum
24 regum Iuda? ¶ Et dormiuit Ioram cum patri-
bus suis, sepultusque est cum eis in ciuita-
te Dauid, ‖ & regnauit Ochozias* filius eius
25 pro eo. ¶ Anno duodecimo Ioram filij A-
chab regis Israël, regnauit Ochozias filius
26 Ioram regis Iudæ. ¶ Viginti duorum anno-
G rum erat Ochozias cùm regnare cœpisset, &
vno anno regnauit in Ierusalem: nomen
matris eius Athalia filia Amri regis Israël.

‖ 2. Par. 21. a. 4.

‖ 2. Reg. 7. b. 14.

2. Par. 21. b. 8.

‖ 2. Par. 22. a. 1.

*Achasias 6. & infra semper.

Et ambulauit

27 Et ambulauit in vijs domus Achab: & fe-
cit quod malum est coram Dño, sicut domus
28 Achab: gener.n. domus Achab fuit. Abijt
quoq; cum Ioram filio Achab, ad præliandum
Inf. 19. c. 4. contra Hazaël regem Syriæ in Ramoth-Ga-
29 laad, & vulnerauerunt Syri Ioram: qui re-
uersus est vt curaretur, in Iezrahel, quia vul-
nerauerant eũ Syri in Ramoth præliantẽ cō-
tra Hazaël rege Syriæ. Porro Ochozias filius
Ioram rex Iuda, descendit inuisere Ioram fi-
liũ Achab, in Iezrahel, quia ægrotabat ibi.

CAPVT IX.

1 ELISEVS aũt propheres vocauit
A vnum de filijs prophetarum, &
3. Reg. 19. d. 17. ait illi: Accinge lubos tuos, &
tolle lenticulam olei hāc in ma
nu tua, & vade in Ramoth-Ga-
2 laad. Cumq; veneris illuc, videbis Iehu fi-
lium Iosaphat filij Namsi: & ingressus susci-
tabis eum de medio fratrum suorũ, & intro-
3 duces in interius cubiculum. Tenensque
lenticulam olei, fundes super caput eius, &
dices: Hæc dicit Dominus, Vnxi te regē super
Israël. Aperiesq; ostium, & fugies, & non ibi
4 subsistes. Abiit ergo adolescēs puer prophe-
5 tæ in Ramoth-Galaad, & ingressus est il-
luc: Ecce aũt principes exercitus sedebant,
& ait: Verbũ mihi ad te o princeps. Dixitq;
Iehu. Ad quem ex omnibus nobis? At ille di-
6 xit: Ad te o princeps. Et surrexit, & ingres-
sus est cubiculum: at ille fudit oleum super
B caput eius, & ait. Hæc dicit Dñs Deus Israël,
7 Vnxi te regem super populũ Dñi Israël, &
percuties domum Achab Dñi tui, & vlciscar
sanguinem seruorum meorum prophetarũ,
& sanguinem omnium seruorũ Dñi de ma-
3. Reg. 21. i. 10. 8 nu Iezabel. perdamque omnem domum
Achab: & interficiam de Achab mingentē ad
parietem & clausum, & nouissimũ in Israël.
3. Reg. 15. c. 30. 9 Et dabo domum Achab, sicut domum Ie-
3. Reg. 16 c 3. roboam filij Nabat, & sicut domum Baa-
10 sa filij Ahia. Iezabel quoq; comedēt canes
in agro Iezrahel: nec erit qui sepeliat eam.
11 Aperuitq; ostium & fugit. Iehu aũt egres-
sus est ad seruos domini sui: qui dixerunt
ei: Rectene sunt omnia? quid venit insanus
iste ad te? Qui ait eis: Nostis hominē & quid
12 locutus sit. At illi responderunt: Falsum
est, sed magis narra nobis. Qui ait eis: Hæc
C & hæc locutus est mihi, & ait: Hęc dicit Dñs.
13 Vnxi te regem super Israël. Festinauerunt
itaq;, & vnusquisq; tollēs pallium suum po-
suerunt sub pedibus eius, in similitudinem
tribunalis: & cecinerunt tuba, atq; dixerunt:
Sup. 8. g. 8. 14 Regnauit Iehu. Coniurauit ergo Iehu fi-
lius Iosaphat filij Namsi contra Ioram: por-
ro Ioram obsederat Ramoth-Galaad, ipse, &
15 omnis Israël contra Hazaël regem Syriæ: &
reuersus fuerat vt curaretur, in Iezrahel,
propter vulnera, quia percusserant eum Syri,
præliantem contra Hazaël regem Syriæ. Di-
xitque Iehu: Si placet vobis, nemo egredia-
tur profugus de ciuitate, ne vadat, & nunciet
16 in Iezrahel. Et ascendit, & profectus est in
Iezrahel. Ioram enim ægrotabat ibi, & Ocho

zias rex Iuda descēderat ad visitandum Iorā.
17 Igitur speculator qui stabat super turrim
D Iezrahel, vidit globum Iehu venientis, & ait.
Video ego globum. Dixitq; Ioram: Tolle cur-
rum, & mitte in occursum eorũ, & dicat va-
18 dens: Rectene sunt omnia? Abijt ergo qui
ascenderat currum, in occursum eius, & ait:
Hæc dicit rex: Pacatane sunt omnia? Dixitq;
Iehu: Quid tibi & paci? transi & sequere me.
Nunciauit quoque speculator, dicens: Venit
19 nuncius ad eos, & non reuertitur. Misit ẽt
currum equorum secundum: venitq; ad eos,
& ait: Hæc dicit rex: Nunquid pax est? Et ait
Iehu: Quid tibi & paci? transi, & sequere me.
20 Nunciauit autem speculator, dicens: Ve-
nit vsque ad eos, & nō reuertitur: est autem
incessus quasi incessus Iehu filij Namsi: præ-
21 ceps enim graditur. Et ait Ioram: Iunge
E currum. Iunxeruntq; currum eius, & egres- *Iũxitq; I.
sus Ioram rex Israël, & Ochozias rex Iuda,
singuli in curribus suis, egressique sunt in
occursum Iehu, & inuenerunt eum in agro
22 Naboth Iezrahelitæ. Cumque vidisset Io-
ram Iehu, dixit: Pax est Iehu? At ille respon-
dit: Quę pax? adhuc fornicationes Iezabel
matris tuæ, & ueneficia eius multa uigent.
23 Conuertit autem Ioram manum suam, &
fugiens ait ad Ochoziam: Insidiæ Ochozia.
24 Porro Iehu tetendit arcum manu, & per-
cussit Ioram inter scapulas, & egressa est sa-
gitta per cor eius, statimque corruit in cur-
25 ru suo. Dixitque Iehu ad Badacer ducem:
Tolle, projce eum in agro Naboth Iezrahe-
litæ: memini enim quando ego & tu seden-
F tes in curru, sequebamur Achab patrem hu-
ius, quod Dñs onus hoc leuauerit super eum,
26 dicens: Si non pro sanguine Naboth, & 3. Reg. 21.
pro sanguine filiorum eius, quem vidi heri, f.
ait Dominus, reddam tibi in agro isto, dicit
Dominus. Nunc ergo tolle, & projce eum in
27 agrum iuxta verbũ Domini. Ochozias au-
tem Rex Iuda videns hoc, fugit per viam do
mus horti: persecutusq; est eum Iehu, & ait;
Etiam hunc percutite in curru suo. Et per- 6.
cusserunt eum in ascēsu Gaber, qui est iuxta
Ieblaam: qui fugit in Mageddo, & mortuus
28 est ibi: Et imposuerunt eum serui eius su-
per currum suum, & tulerunt in Ierusalem:
sepelieruntq; eum in sepulchro cũ patribus
29 suis in ciuitate Dauid. Anno vndecimo Io-
ram filij Achab *, regnauit Ochozias super *Regis Israel,
30 Iudam, venitq; Iehu in Iezrahel. Porro Ie-
zabel introitu eius audito, depinxit oculos
suos stibio, & ornauit caput suũ, & respexit
31 per fenestram ingredientem Iehu per por-
tam, & ait: Nunquid pax potest esse Zam-
32 bri, qui interfecit dominum suum? Leua- 3. Reg. 16 c. 10.
G uitq; Iehu faciem suam ad fenestram, & ait:
Quæ est ista? Et inclinauerũt se ad eum duo
33 vel tres eunuchi*. At ille dixit eis: Præci- * & dixerunt: Hæc est illa Iezabel.
pitate eam deorsum. Et præcipitauerũt eam,
aspersusque est sanguine paries, & equorum
34 vngulæ conculcauerunt eam. Cumque in-
trogressus esset, vt comederet, biberetq;, ait:
Ite, & videte maledictam illam, & sepelite
35 eam: quia filia regis est. Cumque issent, vt

sepelirent

ſepelirent eam, non inuenerunt niſi calua-
36 riam, & pedes, & ſummas manus. ꝗ Reuer-
ſiq; nunciauerunt ei. Et ait Iehu: Sermo Do-
13.Reg.21. f.21. mini eſt, ‖ quem locutus eſt per ſeruũ ſuum
Eliam Theſbitem, dicens: In agro Iezrahel,
37 comedent canes carnes Iezabel: ꝗ & erunt
carnes Iezabel ſicut ſtercus ſuper faciem ter
ræ in agro Iezrahel, ita vt prætereuntes di-
cant, Hæccine eſt illa Iezabel?

CAPVT X.

1 ERANT aũt Achab ſeptuaginta
A filij ſ Samaria: ſcripſit ergo Iehu
literas, & miſit in Samariã, ad
optimates ciuitatis, & ad maio-
res natu, & ad nutritios Achab,
2 dicens: ꝗ Statim vt acceperitis literas has, qui
habetis filios domini veſtri, & currus, & e-
3 quos, & ciuitates firmas, & arma, ꝗ eligite
meliorẽ, & eũ qui vobis placuerit de filijs do
mini veſtri, & eum ponite ſuper ſolium pa-
tris ſui, & pugnate pro domo domini veſtri.
4 ꝗ Timuerunt illi vehemẽter, & dixerunt: Ec-
ce duo reges non potuerunt ſtare coram eo,
5 & quõ nos valebimus reſiſtere? ꝗ Miſerunt
ergo præpoſiti domus, & præfecti ciuitatis,
& maiores natu, & nutritij ad Iehu, dicẽtes:
Serui tui ſumus, quæcunq; iuſſeris faciemus,
nec conſtituemus nobis regem: quæcunque
6 tibi placent, fac. ꝗ Reſcripſit autem eis literas
B ſecundò, dicẽs: Si mei eſtis, & obeditis mihi,
tollite capita filiorum domini veſtri, & ve-
nite ad me hac eadem hora cras, in Iezrahel.
Porro filij regis, ſeptuaginta viri, apud opti-
7 mates ciuitatis nutriebantur. ꝗ Cumq; veniſ-
ſent literæ ad eos, tulerunt filios regis, & oc-
ciderunt ſeptuaginta viros, & poſuerunt ca-
pita eorum in cophinis, & miſerunt ad eum
8 in Iezrahel. ꝗ Venit aũt nuncius, & indicauit
ei, dicens: Attulerunt capita filiorum regis.
Qui reſpõdit: Ponite ea ad duos aceruos iux
9 ta introitum portæ vſq; manè. ꝗ Cumq; dilu
xiſſet, egreſſus eſt, & ſtans dixit ad omnem
populum: Iuſti eſtis: ſi ego coniuraui cõtra
dominum meum, & interfeci eum, quis per-
10 cuſſit omnes hos? ꝗ Videte ergo nũc, quoniã
13.Reg.21. g.29. nõ cecidit de ſermonibus Dñi in terrã, ‖ quos
locutus eſt Dñs ſuper domũ Achab: & Dñs
fecit quod locutus eſt in manu ſerui ſui Eliæ.
11 ꝗ Percuſſit igitur Iehu omnes qui reliqui
C erant de domo Achab in Iezrahel, & vniuer
ſos optimates eius, & notos, & ſacerdotes,
12 donec non remanerent ex eo reliquiæ. ꝗ Et
ſurrexit, & venit in Samariam. cumq; veniſ-
13 ſet ad Cameram paſtorum, in via ꝗ inuenit
fratres Ochoziæ regis Iuda, dixitq; ad eos:
Quinam eſtis vos? Qui reſponderunt: Fra-
tres Ochoziæ ſumus, & deſcendimus ad ſal-
14 uandos filios Regis, & filios Reginæ. ꝗ Qui
ait: Comprehendite eos viuos. Quos cum
cõprehendiſſent viuos, iugulauerunt eos in
ciſterna iuxta Cameram, quadraginta duos
viros, & non reliquit ex eis quenquam.
15 ꝗ Cumque abiiſſet inde, inuenit Ionadab filiũ
D Rechab in occurſum ſibi, & benedixit ei. Et
* cũ corde meo. ait ad eum: Nunquid eſt cor tuum rectum *
ſicut cor meum cum corde tuo? Et ait Iona-
dab: Eſt. Si eſt, inquit, da manum tuam. Qui
dedit ei manum ſuam. At ille leuauit eum
16 ad ſe in currum, ꝗ dixitq; ad eum. Veni me-
cum, & vide zelum meum pro Domino. Et
17 impoſitum in curru ſuo, ꝗ duxit in Samariã.
Et percuſſit omnes qui reliqui fuerant de
Achab in Samaria, vſque ad vnum, iuxta ver-
bum Domini quod locutus eſt per Eliam.
18 ꝗ Congregauit ergo Iehu omnem populum, 13.Reg.16.
& dixit ad eos: Achab coluit Baal parum, g.32.
19 ego autem colam eum amplius: ꝗ Nunc
igitur omnes prophetas Baal, & vniuerſos
ſeruos eius, & cunctos ſacerdotes ipſius
vocate ad me: nullus ſit qui non veniat: ſacri
ficium enim grande eſt mihi Baal: quicunq;
E defuerit, non viuet. Porrò Iehu faciebat hoc
20 inſidiosè, vt diſperderet cultores Baal. ꝗ Et
dixit: Sanctificate diem ſolennem Baal.
21 Vocauitque, ꝗ & miſit in vniuerſos terminos
Iſraël, & venerunt cuncti ſerui Baal: non
fuit reſiduus ne vnus quidem qui non veni-
ret. Et ingreſſi ſunt templum Baal, & reple-
ta eſt domus Baal, à ſummo vſque ad ſum-
22 mum. ꝗ Dixitq; his qui erant ſuper veſtes.
Proferte veſtimenta vniuerſis ſeruis Baal.
23 Et protulerunt eis veſtes. ꝗ Ingreſſusque
Iehu, & Ionadab filius Rechab templum
Baal, ait cultoribus Baal: Perquirite & videte
ne quis fortè vobiſcum ſit de ſeruis Domini,
24 ſed vt ſint ſerui Baal ſoli. ꝗ Ingreſſi ſunt igi-
tur vt facerent victimas & holocauſta. Iehu
autem præparauerat ſibi foris octoginta vi-
ros, & dixerat eis: Quicunq; fugerit de homi
nibus his quos ego adduxero in manus ve-
25 ſtras, anima eius erit pro anima illius. ꝗ Factũ
eſt autem cum cõpletum eſſet holocauſtum,
præcepit Iehu militibus & ducibus ſuis: In-
F gredimini & percutite eos, nullus euadat.
Percuſſerũtq; eos in ore gladij, & proiecerũt
milites & duces: & ierunt in ciuitatem tem
26 pli Baal, ꝗ & protulerunt ſtatuam de phano
27 Baal, & combuſſerunt, ꝗ & comminuerunt
eam. Deſtruxerunt quoque ædem Baal, &
fecerunt pro ea latrinas vſq; in diem hanc.
28 ꝗ Deleuit itaq; Iehu Baal de Iſraël. ꝗ Verun-
29 tamen à peccatis Ieroboam filij Nabat qui
peccare fecit Iſraël, non receſſit, nec dereli-
quit vitulos aureos qui erant in Beth-el &
30 in Dan. ꝗ Dixit autem Dominus ad Iehu:
Quia ſtudiosè egiſti quod rectum erat, &
placebat in oculis meis; & omnia quę erant
in corde meo feciſti contra domum Achab:
‖ filij tui vſque ad quartam generationem ‖ Inf. 15. c. 12.
31 ſedebunt ſuper thronum Iſraël. ꝗ Porrò Iehu
G nõ cuſtodiuit vt ambularet in lege Domini
Dei Iſraël in toto corde ſuo: nõ enim receſ-
ſit à peccatis Ieroboam, qui peccare fecerat
32 Iſraël. ꝗ In diebus illis cœpit Dominus tæ-
dere ſuper Iſraël: percuſſitq; eos Hazaël in
33 vniuerſis finibus Iſraël, ꝗ à Iordane contra
orientalem plagam omnem terram Galaad
& Gad & Ruben & Manaſſe, ab Aroer quę
eſt ſuper Torrentem-Arnon, & Galaad, &
34 Baſan. ꝗ Reliqua autem verborũ Iehu, &
vniuerſa quæ fecit, & fortitudo eius, nónne

hæc scripta sunt in libro verbum dierum Re-
35 gum Israël? ¶ Et dormiuit Iehu cum patri-
bus suis, sepelieruntq; eum in Samaria: &
36 regnauit Ioachaz filius eius pro eo. ¶ Dies au
tem quos regnauit Iehu super Israël, viginti
& octo anni sunt, in Samaria.

CAPVT XI.

2. Par. 22. d. 10.
1 ATHALIA verò mater Ochoziæ,
A videns mortuum filium suum,
surrexit, & interfecit omne
2 semen regium. ¶ Tollens autem
Iosaba filia Regis Ioram, soror
Ochoziæ, Ioas filiũ Ochoziæ, furata est eũ de
medio filiorum regis, qui interficiebãtur, &
nutricem eius de triclinio: & abscondit eum
3 a facie Athaliæ, vt non interficeretur. ¶ Erat-
que cum ea sex annis clã in domo Domini:
** Septem annis.* *2. Par. 23. a*
4 Porro Athalia regnauit super terram*. ¶ An-
no autem septimo misit Ioiada, & assumens
centuriones, & milites, introduxit ad se in
tẽplum Domini: pepigitq; cum eis fœdus:
& adiurans eos in domo Domini, ostendit
5 eis filium regis, ¶ & præcepit illis, dicens: Iste
6 est sermo quem facere debetis: ¶ Tertia pars
B vestrûm introeat sabbatho, & obseruet excu
bias domus regis. Tertia autem pars sit ad
portam Seir. & tertia pars sit ad portam quæ
est post habitaculũ scutariorũ: & custodietis
7 excubias domus Messa: ¶ Duæ verò partes è
vobis omnes egredientes sabbatho custo-
diant excubias domus Domini circa regem.
8 ¶ Et vallabitis eum, habentes arma in ma-
nibus vestris: si quis autem ingressus fuerit
septum templi, interficiatur: eritisque cum
9 rege introeunte & egrediente. ¶ Et fecerunt
centuriones iuxta omnia quæ præceperat eis
Ioiada sacerdos: & assumentes singuli viros
suos, qui ingrediebantur ᵛsabbathum ͗ cum *ᵛsabbato.*
his, qui egrediebantur è sabbatho, ve-
10 nerunt ad Ioiadam sacerdotem. ¶ Qui de-
dit eis hastas, & arma regis Dauid, quæ erant
11 in domo Domini, ¶ Et steterũt singuli haben
tes arma in manu sua à parte tẽpli dextera,
vsq; ad partem sinistram altaris, & ædis, cir-
12 cum regem. ¶ Produxitq; filium regis, & po
C suit super eum diadema & testimonium: fe-
ceruntq; eum regem, & vnxerũt, & plauden-
13 tes manu dixerunt: Viuat rex. ¶ Audiuit au-
tem Athalia vocem populi currentis: & in-
gressa est ad turbas in templum Domini:
14 ¶ vidit regem stantem super tribunal iuxta
morem, & cantores & ᵛtubas ͗ prope eũ, om- *ᵛturbas.*
nemq; populum terræ lætantem, & canentẽ
tubis: & scidit vestimenta sua, clamauitque:
15 Coniuratio, coniuratio. ¶ Præcepitq; autem
Ioiada* centurionibus qui erant super exer ** sacerdos 1.*
citũ, & ait eis: Educite eam extra septa tem-
pli: & quicunq; eã secutus fuerit, feriatur gla
dio. Dixerat enim sacerdos: Nõ occidatur in
16 templo Domini. ¶ Imposueruntq; ei manus,
D & impegerũt eam per viam introitus equo-
rum, iuxta palatium*, & interfecta est ibi. ** Regum 1.*
17 ¶ Pepigit ergo Ioiada fœdus inter Dñm & re
gẽ, & inter populũ, vt esset populus Domini,
18 & inter regem & populum. ¶ Ingressusq; est
omnis populus terræ templũ Baal, & destru-
xerunt aras eius, & imagines contriuerunt
valdè: Mathan quoque sacerdotẽ Baal oc-
ciderunt coram altari. Et posuit sacerdos cu
19 stodias in domo Domini. ¶ Tulitq; cẽturio-
nes, & Cerethi & Phelethi legiones, & omnem
populum terræ, deduxeruntq; regem de do-
mo Domini: & venerũt per viam portæ scu-
tariorum in palatium, & sedit sup thronum
20 regum. ¶ Lætatusq; est omnis populus terræ,
& ciuitas conquieuit. Athalia autem occisa
21 est gladio in domo regis. ¶ Septemq; anno-
rum erat Ioas cùm regnare cœpisset.

CAPVT XII.

ANNO septimo Iehu regnauit
A Ioas: quadraginta annis regna-
uit in Ierusalem: nomẽ matris
2 eius Sebia, de Bersabee. ¶ Fe-
citq; Ioas rectum corã Domi-
no cunctis diebus quibus docuit eum Ioiada
3 sacerdos. ¶ Veruntamen excelsa non abstulit:
adhuc enim populus immolabat, & adole-
4 bat in excelsis incensum. ¶ Dixitq; Ioas ad
sacerdotes: Omnem pecuniam sanctorum,
quæ illata fuerit in templum Domini à præ-
tereuntibus, q̃ offertur pro precio animæ, &
quam sponte & arbitrio cordis sui inferunt
in templum Domini: accipiant illã sacerdo-
5 tes iuxta ordinem suum, ¶ & instaurent sar-
tatecta domus, siquid necessarium viderint
6 instauratione. ¶ Igitur vsq; ad vicesimum-
tertium annum regis Ioas, non instauraue-
7 rũt sacerdotes sartatecta templi. ¶ Vocauit-
que rex Ioas Ioiadam pontificem, & sacerdo-
B tes, dicens eis: Quare sartatecta non instaura
tis templi? nolite ergo amplius accipere pe-
cuniam iuxta ordinem vestrum, sed ad instau
8 rationem templi reddite eam. ¶ Prohibitiq;
sunt sacerdotes vltrà accipere pecuniã à po-
9 pulo, & instaurare sartatecta ᵛdomus ͗. ¶ Et *ᵛtempli 1.*
tulit Ioiada pontifex gazophylacium vnum:
aperuitq; foramen desuper, & posuit illud
iuxta altare ad dexteram ingredientium do-
mum Domini, mittebantq; in eo sacerdotes
qui custodiebant ostia, omnem pecuniã quæ
10 deferebatur ad templum Domini. ¶ Cumq;
viderent nimiam pecuniam esse in gazophy-
lacio, ascendebat scriba regis & pontifex,
effundebantque & numerabant pecuniam,
11 quæ inueniebatur in domo Domini: ¶ & da-
bant eam iuxta numerum atq; mensuram in
C manu eorum, qui præerant cæmentarijs do-
mus Domini: qui impendebant eã in fabris
lignorum, & in cæmentarijs ijs, qui operabã-
12 tur in domo Dñi, ¶ & sartatecta faciebãt.
& ijs qui cadebant saxa, & vt emerent ligna
& lapides qui excidebantur: ita vt impleretur
instauratio domus Domini in vniuersis quæ
indigebant expensa ad muniendam domum.
13 ¶ Veruntamen non fiebant ex eadem pecu-
nia hydriæ templi Domini, & fuscinulæ &
thuribula & tubæ, & omne vas aureũ & ar-
genteum, de pecunia quæ inferebatur in
14 templum Domini. ¶ Iis enim qui faciebant
opus, dabatur, vt instauraretur * templum ** extra 1.*

Domini:

15 Domini: & non fiebat ratio ijs hominibus
qui accipiebāt pecuniam, vt distribuerent eā
16 artificibus; sed in fide tractabant eam. ¶ Pe-
cuniā vero pro delicto, & pecuniam pro pec-
catis, non inferebant in templum Domini.
17 quia sacerdotum erat. ¶ Tunc ascendit Ha-
D zaël rex Syriæ, & pugnabat contra Geth;
cepitq; eam, & direxit faciē suam, vt ascēde-
18 ret in Ierusalem. ¶ Quam ob rem tulit Ioas
rex Iuda omnia sanctificata, quæ consecraue-
rant Iosaphat, & Ioram, & Ochozias patres
eius, reges Iuda, & quæ ipse obtulerat: & vni-
uersum *argentum quod inueniri potuit in *annum 5.*
thesauris templi Domini, & in palatio regis:
misitq; Hazaëli regi Syriæ, & recessit ab Ie-
19 rusalem. ¶ Reliqua autem sermonum Ioas,
& vniuersa quę fecit, nónne hæc scripta sunt
20 in libro verborum dierum regum Iuda? ¶ Sur-
rexerunt autem serui eius, & coniurauerunt
inter se, percusserúntq; Ioas in Domo-mello
21 in descensu Sella. ¶ Iosachar namq; filius
Semaath, & Iozabad filius Somer, serui eius,
percusserunt eum, & mortuus est: & sepelie-
runt eum cū patribus suis in Ciuitate Dauid,
regnauitq; Amasias filius eius pro eo.

CAPVT XIII.

1 ANNO vicesimo tertio Ioas filij
A Ochoziæ regis Iudæ, regnauit
Ioachaz filius Iehu sup Israël,
in Samaria, decem & septem
2 annis. ¶ Et fecit malum coram
Domino, secutusq; est peccata Ieroboam fi-
lij Nabat, qui peccare fecit Israël, & non de-
3 clinauit ab eis. ¶ Iratusq; est furor Domini
cōtra Israël, & tradidit eos in manu Hazaël
regis Syriæ, & in manu Ben-adad filij Ha-
4 zaël, cunctis diebus. ¶ Deprecatus est autem
Ioachaz faciem Domini, & audiuit eum Do-
minus: vidit enim angustiam Israël, quia at-
5 triuerat eos rex Syriæ: ¶ & dedit Dominus
saluatorem Israëli, & liberatus est de manu
regis Syriæ: habitaueruntque filij Israël in
tabernaculis suis sicut heri & nudiustertius.
6 ¶ Veruntamen non recesserunt à peccatis do-
mus Ieroboā, qui peccare fecit Israël, sed in
ipsis ambulauerunt: si quidem & lucus per-
7 mansit in Samaria. ¶ Et non sunt derelicti
Ioachaz de populo, nisi quinquaginta equi-
tes, & decem currus, & decem millia peditū:
interfecerat enim eos rex Syriæ, & redege-
8 rat quasi puluerem in tritura areæ. ¶ Reliqua
B autem sermonum Ioachaz, & vniuersa quæ
fecit, & fortitudo eius, nónne hæc scripta sūt
in libro sermonum dierum regum Israël?
9 ¶ Dormiuitq; Ioachaz cum patribus suis, &
sepelierunt eum in Samaria: regnauitq; Ioas
10 filius eius pro eo. ¶ Anno tricesimoseptimo
Ioas regis Iuda, regnauit Ioas filius Ioachaz
11 super Israël in Samaria sedecim annis, ¶ &
fecit quod malum est in conspectu Domini:
non declinauit ab omnibus peccatis Iero-
boam filij Nabat, qui peccare fecit Israël,
12 sed in ipsis ambulauit. ¶ Reliqua autem ser-
monum Ioas, & vniuersa quæ fecit, & forti-
tudo eius, quomodo pugnauerit cōtra Ama-
siam regem Iuda, nonne hæc scripta sunt in
13 libro sermonum dierum regum Israël? ¶ Et
dormiuit Ioas cum patribus suis: Ieroboam
autem sedit super solium eius. Porro Ioas
sepultus est in Samaria cum regibus Israël.
14 ¶ Eliseus autem ægrotabat infirmitate, qua
C & mortuus est: descenditque ad eum Ioas
rex Israël, & flebat coram eo, dicebatque:
Pater mi, pater mi, currus Israël, & auriga
15 eius. ¶ Et ait illi Eliseus: Affer arcum & sa-
gittas. Cumq; attulisset ad eum arcum &
16 sagittas, ¶ dixit ad regem Israël: Pone ma-
num tuam super arcum. Et cùm posuisset
ille manum suam, superposuit Eliseus ma-
17 nus suas manibus regis, ¶ & ait: Aperi fe-
nestram orientalem. Cumque aperuisset,
dixit Eliseus: Iace sagittam. Et iecit. Et ait
Eliseus: Sagitta salutis Domini, & sagitta sa-
lutis contra Syriam: percutiesq; Syriam in
18 Aphec, donec consumas eam. ¶ Et ait: Tol-
le sagittas. Qui cum tulisset, rursum dixit
ei: Percute iaculo terram. Et cùm percus-
19 sisset tribus vicibus, & stetisset, ¶ iratus est
vir Dei contra eum, & ait: Si percussisses
quinquies, aut sexies, siue septies, percussisses
Syriam vsque ad consummationem: nunc
20 autem tribus vicibus percuties eam. ¶ Mor-
D tuus est ergo Eliseus, & sepelierunt eum.
Latrunculi autem de Moab venerunt in ter-
21 ram in ipso anno. ¶ Quidam autem sepelien-
tes hominem, viderunt latrunculos, & proie-
cerunt cadauer in sepulchro Elisei: ‖ Quod ‖ *Eccl. 48. b 14.*
cùm tetigisset ossa Elisei, reuixit homo, &
22 stetit super pedes suos. ¶ Igitur Hazaël rex
Syriæ afflixit Israël cunctis diebus Ioachaz:
23 ¶ & misertus est Dominus eorum, & reuer-
sus est ad eos propter pactum suum, quod
habebat cum Abraham, & Isaac, & Iacob: &
noluit disperdere eos, neque proijcere peni-
24 tus, vsque in præsens tempus. ¶ Mortuus
est autem Hazaël rex Syriæ, & regnauit
25 Ben-adad filius eius pro eo. ¶ Porro Ioas
filius Ioachaz, tulit vrbes de manu Ben-a-
dad filij Hazaël, quas tulerat de manu Io-
achaz patris sui iure prælij: tribus vicibus
percussit eū Ioas, & reddidit ciuitates Israël.

CAPVT XIIII.

1 IN ANNO secundo Ioas filij Io- *1. Par. 25. a. 1.*
A achaz regis Israël, regnauit Ama-
2 sias filius Ioas regis Iuda. ¶ Vigin-
tiquinq; annorum erat, cùm re-
gnare cœpisset: viginti autem &
nouem annis regnauit in Ierusalem: nomen
3 *matris eius Ioadam de Ierusalem. ¶ Et fecit *autem 5.*
rectum coram Domino, veruntamen non vt
Dauid pater eius. Iuxta omnia quę fecit Ioas
4 pater suus, fecit: ¶ nisi hoc tantum, quòd ex-
celsa non abstulit: adhuc enim populus im-
molabat & adolebat incensum in excelsis.
5 ¶ Cumq; obtinuisset regnum, percussit seruos
suos, qui interfecerunt regem patrem suum:
6 ¶ filios autem eorum, qui occiderant, non oc-
B cidit, iuxta quod scriptum est in libro legis ‖ *Deu. 24. c 16.*
Moysi, sicut præcepit Dominus, dicens: ‖ Nō

Deut. 24. c. 16. morientur patres pro filijs, neq; filij morien
tur pro patribus: sed vnusquisq; in peccato
7 suo morietur. Ipse percussit Edom in Valle
Salinarum decem millia, & apprehēdit petrā
in prælio, vocauitq; nomen eius Iectehel, vsq;
8 in præsentem diem. Tunc misit Amasias
C nuncios ad Ioas filium Ioachaz, filij Iehu re-
gis Israël, dicens: Veni, & videamus nos.
9 Remisitq; Ioas rex Israël ad Amasiam regē
Iuda, dicens: Carduus Libani misit ad Ce-
drum, quæ est in Libano, dicens, Da filiam
tuam filio meo vxorem. Transieruntq; be-
stiæ saltus, quæ sunt in Libano, & conculca-
10 uerunt carduum. Percutiens inualuisti su-
per Edom, & subleuauit te cor tuum: conten
tus esto gloria, & sede ī domo tua: quare ꝓ-
uocas malum, vt cadas tu & Iudas tecum?
11 Et non acquieuit Amasias. Ascenditq; Ioas
rex Israël, & viderunt se, ipse & Amasias rex
12 Iuda in Beth-sames oppido Iudæ. Percus-
D susq; est Iuda coram Israël, & fugerunt vnus
13 quisq; in tabernacula sua. Amasiam verò
regem Iuda filium Ioas filij Ochoziæ, cepit
Ioas rex Israël in Beth-sames, & adduxit eū
in Ierusalem: & interrupit murum Ierusa-
lem, à porta Ephraim vsq; ad portam anguli,
14 quadringentis cubitis. Tulitq; omnem au
rum & argentum, & vniuersa vasa, quæ inuē-
ta sunt in domo Dñi, & in thesauris regis,
15 & obsides, & reuersus est in Samariam. Re-
liqua autē verborum Ioas quæ fecit, & forti-
tudo eius qua pugnauit contra Amasiam re-
gem Iuda, nonne hæc scripta sunt in libro
16 sermonum dierum regum Israë? Dormi-
E uitq; Ioas cum patribus suis, & sepultus est
in Samaria cum regibus Israël: & regnauit
17 Ieroboam filius eius pro eo. Vixit autem
Amasia, filius Ioas rex Iuda, postquàm mor-
quindecim s. tuus est Ioas filius Ioachaz regis Israël, vi-
18 gintiquinque annis. Reliqua autem sermo
num Amasiæ, nonne hæc scripta sunt in li-
19 bro sermonum dierum regum Iuda? Facta-
que est cōtra eum coniuratio in Ierusalem:
at ille fugit in Lachis. Miseruntque post eū
20 in Lachis, & interfecerunt eum ibi: & as-
portauerunt in equis, sepultusq; est in Ierusa
lem cum patribus suis in Ciuitate Dauid.
2. Par. 26. a. 1. 21 Tulit autem vniuersus populus Iudæ Aza
F riam annos natum sedecim, & cōstituerunt
22 eum regem pro patre eius Amasia. Ipse ædi-
Elath s. ficauit Ailam, & restituit eam Iudę, post-
23 quàm dormiuit rex cum patribus suis. An-
no quintodecimo Amasiæ filij Ioas regis Iu-
da, regnauit Ieroboā filius Ioas regis Israël,
24 in Samaria quadraginta & vno anno: & fe-
cit quod malum est coram Domino. Non
recessit ab omnibus peccatis Ieroboam filij
25 Nabat, qui peccare fecit Israël. Ipse resti-
G tuit terminos Israël ab introitu Emath, vsq;
ad Mare-solitudinis, iuxta sermonē Domini
Dei Israël, quē locutus est per seruum suum
prophetam s. Ionam filium Amathi prophetam, qui erat
Ion. 1. a. 1. 26 de Geth quæ est in Opher. Vidit enim Domi
nus afflictionē Israël amarā nimis, & quòd
consumpti essent vsq; ad clausos carcere &
extremos, & nō esset qui auxiliaretur Israë-
27 li. Nec locutus est Dominus vt deleret no-
mē Israël de sub cœlo, sed saluauit eos in ma
28 nu Ieroboam filij Ioas. Reliqua autem ser-
monum Ieroboam, & vniuersa quæ fecit, &
fortitudo eius qua prœliatus est, & quomodo
restituit Damascum, & Emath Iudæ in Is-
raël, nonne hęc scripta sunt in libro sermo-
29 num dierum regum Israë? Dormiuitque
Ieroboam cum patribus suis regibus Israël,
& regnauit Zacharias filius eius pro eo.

CAPVT XV.

1 ANno vicesimoseptimo Ieroboam regis 2. Par. 26. d. 21.
A boam regis Israël, regnauit Aza
rias filius Amasiæ regis Iuda.
2 Sedecim annorum erat, cum
regnare cœpisset, & quinqua-
ginta duobus annis regnauit in Ierusalē: no-
3 mē matris eius Iechelia de Ierusalē. Fecitq;
quod erat placitum coram Dño, iuxta oia,
4 quæ fecit Amasias pater eius. Veruntamen
excelsa non est demolitus: adhuc populus sa
crificabat, & adolebat incensum in excelsis.
5 Percussit aūt Dñs regē, & fuit leprosus vsq;
in diē mortis suæ, & habitabat in domo libe liberè s.
ra seorsum: Ioatham verò filius regis guber
6 nabat palatiū, & iudicabat populū terrę. Re
liqua aūt sermonū Azariæ & vniuersa, quæ
fecit, nonne hæc scripta sunt in libro verbo-
7 rum dierum regum Iuda? Et dormiuit Aza
rias cū patribus suis: sepelieruntq; eū cū ma
ioribus suis in Ciuitate-Dauid, & regnauit
8 Ioathā filius eius pro eo. Anno tricesimo o-
B ctauo Azariæ regis Iudæ, regnauit Zacharias
filius Ieroboā sup Israël in Samaria sex mēsi
9 bus: & fecit quod malum est corā Dño, sicut
fecerant patres eius: nō recessit à peccatis Ie
roboam filij Nabat, qui peccare fecit Israël.
10 Coniurauit aūt contra eum Sellum filius Ia
bes: percussitq; eū palam, & interfecit, regna-
11 uitq; pro eo. Reliqua autem verborum Za
C chariæ, nonne hæc scripta sunt in libro ser-
12 monum dierum regum Israël? Iste est Sup. 10. f. 30.
sermo Domini quem locutus est ad Iehu, di-
cens: Filij tui vsq; ad quartam generationē
sedebunt de te super thronum Israël. Fa- -s.
13 ctumque est ita. Sellum filius Iabes regna
uit tricesimonono anno Azariæ regis
Iudæ: regnauit autem vno mense in Sama-
14 ria. Et ascendit Manahem filius Gadi de
Thersa: venitque in Samariam, & percussit
Sellum filium Iabes in Samaria, & interfe-
15 cit eum, regnauitque pro eo. Reliqua au-
tem verborum Sellum, & coniuratio eius,
per quam tetendit insidias, nonne hæc scri-
pta sunt in libro sermonum dierum regum
16 Israël? Tunc percussit Manahem Thap-
sam, & omnea qui erant in ea, & terminos
eius de Thersa, noluerant enim aperire ei: &
interfecit omnes prægnantes eius, & scidit
17 eas. Anno tricesimonono Azariæ regis
D Iudæ, regnauit Manahem filius Gadi super
18 Israël decē annis in Samaria. Fecitq; quod cunctis di
erat malū corā Dño: non recessit à peccatis bus eius v.
Ieroboā filij Nabat, q peccare fecit Israël cū nerbat
19 ctis diebus eius. Veniebat Phul rex Assy- Phul s.

terram I. tiorũ in Theriam, & dabat Manahem Phul
mille talenta argenti, vt esset ei in auxilium,
20 & firmaret regnum eius. Indixitque Ma-
nahem argentum super Israël cunctis poten
tibus & diuitibus, vt daret regi Assyriorum,
quinquaginta siclos argenti per singulos: re-
uersusq; est rex Assyriorum, & non est mo-
terra I. 21 ratus in Terra. Reliqua autem sermo-
num Manahem, & vniuersa quę fecit, non-
ne hęc scripta sunt in libro sermonum dierũ
22 regum Israël? Et dormiuit Manahem cum
E patribus suis; regnauitq; Phaceia filius eius
23 pro eo. Anno quinquagesimo Azariæ re-
gis Iudæ, regnauit Phaceia filius Manahem
24 super Israël in Samaria, biennio: & fecit
quod erat malum coram Domino: non rece-
sit à peccatis Ieroboam filij Nabat, qui pec-
25 care fecit Israël. Coniurauit autem aduer-
sus eum Phacee filius Romeliæ dux eius, &
percussit eũ in Samaria in turre domus regiæ
iuxta Argob, & iuxta Ariæ, & cũ eo quinqua-
ginta viros de filijs Galaaditarũ, & interfecit
26 eũ, regnauitq; pro eo. Reliqua autẽ sermo
num Phaceia, & vniuersa quæ fecit, nonne
hæc scripta sunt in libro sermonum dierum
27 regum Israël? Anno quinquagesimo secun
do Azariæ regis Iudæ, regnauit Phacee filius
Romeliæ super Israël in Samaria, viginti an-
28 nis. Et fecit quod erat malum coram Do-
F mino: non recessit à peccatis Ieroboam filij
29 Nabat, qui peccare fecit Israël. In diebus
Phacee regis Israël venit Teglath-phalasar
rex Assur, & cepit Aion, & Abel-domum-
Maacha, & Ianoe, & Cedes, & Asor, & Ga-
laad, & Galilæam, & vniuersam terram
Neph-thali: & transtulit eos in Assyrios.
30 Coniurauit autem, & tetendit insidias
Osee filius Ela contra Phacee filium Rome-
liæ, & percussit eum, & interfecit: regna-
uitque pro eo vicesimo anno Ioatham fi-
31 lij Oziæ. Reliqua autem sermonum Pha-
cee, & vniuersa quę fecit, nonne hæc scripta
sunt in libro sermonum dierum regum Is-
2. Pa. 27. a. 1. 32 raël? Anno secũdo Phacee filij Romeliæ
G regis Israël, regnauit Ioatham filius Oziæ
33 regis Iuda. Viginti quinque annorum erat
cum regnare cœpisset, & sedecim annis re-
gnauit in Ierusalem: nomen matris eius, Ie-
34 rusa filia Sadoc. Fecitq; quod erat placitũ
coram Domino: iuxta omnia quę fecerat
35 Ozias pater suus, operatus est. Veruntamen
men excelsa non abstulit: adhuc populus im-
molabat, & adolebat incensum in excelsis:
ipse ædificauit portam domus Domini subli-
36 missimam. Reliqua autem sermonũ Ioa
than, & vniuersa q̃ fecit, nonne hæc scripta
sunt in libro verborum dierum regum Iu-
37 da? In diebus illis cœpit Dominus mittere
in Iudam Rasin regẽ Syriæ, & Phacee filium
38 Romeliæ. Et dormiuit Ioathã cũ patribus
suis, sepultusq; est cum eis in ciuitate Dauid
patris sui, & regnauit Achaz filius eius p eo.

CAPVT XVI.

2. Par. 28. a. 1. 1 Anno decimo septimo Phacee filij Ro-
A meliæ, regnauit Achaz filius Ioatham
2 regis Iuda. Viginti annorum erat Achaz
cum regnare cœpisset, & sedecim annis re-
gnauit in Ierusalem. Non fecit quod erat
placitum in conspectu Domini Dei sui, sicut
3 Dauid pater eius: sed ambulauit in via re-
gum Israël: insuper & filium suum consecra-
uit, transferens per ignem secundùm idola
Gentium, quæ dissipauit Dominus coram fi-
4 lijs Israël. Immolabat quoq; victimas, &
adolebat incensum in excelsis, & in colli-
5 bus, & sub omni ligno frondoso. Tunc Isa. 7. a. 1.
ascendit Rasin rex Syriæ, & Phacee filius Ro-
meliæ rex Israël, in Ierusalem ad præliandũ:
cumq; obsiderent Achaz, non valuerunt su-
6 perare eum. In tempore illo restituit Rasin
rex Syriæ Ailam Syriæ, & eiecit Iudæos de
Aila: & Idumæi * venerunt in Ailam, & ha- * & Syri.
7 bitauerunt ibi vsq; in diem hanc. Misit au-
8 tem Achaz nuncios ad Theglath-phalasar re-
gem Assyriorum, dicens: Seruus tuus & fi-
lius tuus ego sum: ascende, & saluum me
fac de manu regis Syriæ, & de manu regis
Israël, qui consurrexerunt aduersum me.
8 Et cum collegisset * argentum & aurum * Achaz 4.
quod inueniri potuit in domo Domini, & in
thesauris regis, misit regi Assyriorũ munera.
9 Qui & acquieuit voluntati eius: ascendit
enim rex Assyriorum in Damascum, & va-
stauit eã: & transtulit habitatores eius Cyre
10 nen; Rasin autẽ interfecit. Perrexitq; rex
Achaz in occursum Theglath-phalasar regis
Assyriorũ in Damascũ: cumque vidisset altare
Damasci, misit rex Achaz ad Vriã sacerdotẽ
exẽplar eius & similitudinem iuxta oẽ opus
11 eius. Extruxitq; Vrias sacerdos altare iu-
C xta oĩa quę præceperat rex Achaz, de Dama-
sco, ita fecit sacerdos Vrias, donec veniret
12 rex Achaz de Damasco. Cumque venisset rex
de Damasco, vidit altare & veneratus est il-
lud; ascẽditq; & immolauit holocausta & sa
13 crificiũ suũ, & libauit libamina, & fudit san
guinem pacificorum quæ obtulerat super al
14 tare. Porro altare æreum, quod erat coram
Domino, transtulit de facie templi, & de lo-
co altaris, & de loco templi Domini, posuit-
que illud ex latere altaris ad Aquilonem.
15 Præcepit quoque rex Achaz Vriæ sacerdo-
ti, dicens: Super altare maius offer holocau-
stum matutinum, & sacrificium vespertinũ,
& holocaustum regis, & sacrificium eius, &
holocaustum vniuersi populi terræ & sacri fi-
cia eorum, & libamina eorum: & omnem san-
guinem holocausti, & vniuersum sanguinẽ
D victimę super illud effundes: altare vero æ-
16 reum erit paratum ad voluntatem meã. Fecit igi-
tur Vrias sacerdos iuxta oĩa quæ præceperat
17 rex Achaz. Tulit aũt rex Achaz cęlatas ba-
ses, & luterem, qui erat desuper: & mare de-
posuit de bobus æreis, qui sustentabãt illud,
& posuit super pauimentum stratum lapide.
18 Musach quoque sabbathi, quod ædificauerat
erat in tẽplo, & ingressum regis exterius, con
uertit in templum Domini propter regem
19 Assyriorum. Reliqua autem verborum A-
chaz * quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in * & omnia
20 libro sermonum dierum regum Iuda? Dor-
miuitque Achaz cum patribus suis, & sepul-

rus est cum eis in Ciuitate Dauid, & regna-
uit Ezechias filius eius pro eo.

CAPUT XVII.

1 A ANNO duodecimo Achaz regis
Iuda, regnauit Osee filius Ela
in Samaria super Israël nouem
2 annis. ✝ Fecitque malum coram
Domino: sed non sicut reges
Inf. 18 b 9. Tob. 1. a 1. 3 Israel, qui ante eum fuerant. ✝ Contra hunc
ascendit Salmanasar rex Assyriorum, & fa-
ctus est ei Osee seruus, reddebatque illi tri-
4 buta. ✝ Cumque deprehendisset rex Assy-
riorum Osee, quòd rebellare nitens, mi-
sisset nuncios ad Sua regem Aegypti, ne
præstaret tributa regi Assyriorum sicut sin-
gulis annis solitus erat: obsedit eum, &
5 vinctum misit in carcerem. ✝ Peruaga-
tusque est omnem terram: & ascendens
Infr. 18. b 10. 6 Samariam, obsedit eam tribus annis. ✝ An-
no autem nono Osee, cepit rex Assyrio-
rum Samariam, & transtulit Israël in As-
syrios: posuitque eos in Hala, & in Habor
iuxta fluuium Gozan, in ciuitatibus Me-
7 dorum. ✝ Factum est enim, cùm peccassent
filij Israël Domino Deo suo, qui eduxerat
eos de Terra-Aegypti, de manu Pharaonis
8 regis Aegypti, coluerunt deos alienos, ✝ &
ambulauerunt iuxta ritum Gentium quas
B consumpserat Dominus in conspectu filio-
rum Israël, & regum Israël: quia similiter fe-
**operuerũt 5.* 9 cerant. ✝ Et *offenderunt filij Israël verbis
non rectis Dominum Deum suum: & ædifi-
cauerunt sibi excelsa in cunctis vrbibus suis
à Turre-custodum, vsque ad Ciuitatem-mu-
10 nitam. ✝ Feceruntque sibi statuas & lucos in
omni colle sublimi, & subter omne lignum
11 nemorosum: ✝ & adolebant ibi incensum
super aras in morem Gentium quas transtu-
lerat Dominus à facie eorum: feceruntque
12 verba pessima, irritantes Dominum, ✝ &
coluerunt immunditias de quibus præce-
pit eis Dominus ne facerent verbum hoc.
13 ✝ Et testificatus est Dominus in Israël, &
in Iuda per manum omnium Propheta-
Iere. 25. b 5. rum, & Videntium, dicens: Reuertimini
à vijs vestris pessimis, & custodite præ-
cepta mea & ceremonias, iuxta omnem le-
gem quam præcepi patribus vestris, & sicut
misi ad vos in manu seruorum meorum
14 prophetarum. ✝ Qui non audierunt, sed in-
C durauerunt ceruicem suam iuxta ceruicem
patrum suorum, qui noluerunt obedire Do-
15 mino Deo suo. ✝ Et abiecerũt legitima eius,
& pactum quod pepigit cum patribus eorũ,
& testificationes quibus contestatus est eos:
secutiq; sunt vanitates, & vanè egerunt: &
secuti sunt Gentes quæ erant per circuitum
eorum, super quibus præceperat Dominus eis
16 vt non facerent sicut & illæ faciebant. ✝ Et
dereliquerunt omnia præcepta Domini Dei
sui: feceruntq; sibi conflatiles duos vitulos,
& lucos, & adorauerunt vniuersam militiã
17 cœli: seruierũtq; Baal, ✝ & consecrauerũt
filios suos & filias suas per ignem: & diuina
tionibus inseruiebant & augurijs: & tradide
runt se, vt facerent malum coram Domino,
18 vt irritarẽt eum. ✝ Iratusq; est Dominus ve-
hementer Israëli, & abstulit eos à conspectu
suo: & non remansit nisi tribus Iuda tan-
19 tummodo. ✝ Sed nec ipse Iuda custodiuit
mandata Domini Dei sui: verumtamen am-
bulauit in erroribus Israël, quos operatus fue
20 rat. ✝ Proiecitque Dominus omne semen Is-
D raël, & afflixit eos, & tradidit eos in manu
diripientium, donec proijceret eos à facie
21 sua: ✝ ex eo iam tempore, quo scissus est Is- *3. Re. 12. c 19.*
raël à domo Dauid, & constituerunt sibi re-
gem Ieroboam filium Nabat: separauit enim
Ieroboam Israël a Domino: & peccare eos
22 fecit peccatum magnum. ✝ Et ambulauerũt
filij Israël in vniuersis peccatis Ieroboam, quæ
23 fecerat: & non recesserunt ab eis, ✝ vsque- *-5.*
quo Dominus auferret Israël à facie sua, si- *Ier. 25. b 5.*
cut locutus fuerat in manu omnium seruorũ
suorum prophetarum: translatusq; est Is-
raël de terra sua in Assyrios, vsque in diem
24 hanc. ✝ Adduxit autẽ rex Assyriorũ * de Baby ** viros.*
lone, & de Cutha, & de Auah, & de Emath,
& de Sepharuaim: & collocauit eos in ci-
uitatibus Samariæ pro filijs Israël: qui pos-
sederunt Samariam, & habitauerunt in vr
25 bibus eius. ✝ Cumq; ibi habitare cœpissent,
non timebant Dominum: & immisit in eos
Dominus leones, qui interficiebant eos.
26 ✝ Nunciatumq; est regi Assyriorũ, & dictum:
E Gentes quas transtulisti, & habitare fecisti
in ciuitatibus Samariæ, ignorant legitima
Dei terræ; & immisit in eos Dominus leo-
nes, & ecce interficiunt eos, eo quòd igno-
27 rant ritum Dei terræ. ✝ Præcepit autem rex
Assyriorũ, dicens: Ducite illuc vnum de sacer
dotibus, quos inde captiuos adduxistis, &
vadat, & habitet cũ eis: & doceat eos legiti
28 ma Dei terræ. ✝ Igitur cum venisset vnus
de sacerdotibus his qui captiui ducti fuerant
de Samaria, habitauit in Beth-el, & docebat
29 eos quomodo colerent Dominum. ✝ Et una-
quæque gens fabricata est Deũ suum: posue-
runtq; eos in phanis excelsis quæ fecerant
Samaritæ, gens & gens in urbibus suis, in qui-
30 bus habitabat. ✝ Viri enim Babylonij fece-
runt Socoth-benoth: viri autem Cuthæi fece-
rũt Nergel: & viri de Emath fecerũt Asima.
31 ✝ Porro Heuæi fecerũt Nabahaz & Tharthac.
F Hi autem qui erant de Sepharuaim, combu-
rebant filios suos igni, Adramélech & Ana-
32 mélech dijs Sepharuáim: ✝ & nihilominus
colebant Dominum. Fecerunt autem sibi
de nouissimis sacerdotes excelsorum, & po-
33 nebant eos in phanis sublimibus. ✝ Et cum
Dominũ colerent, dijs quoq; suis seruiebant
iuxta consuetudinem Gentium, de quibus
34 translati fuerant Samariam. ✝ Vsque in præ-
sentem diem morem sequuntur antiquũ: nõ
timent Dominum, neque custodiunt cere-
monias eius, atque iudicia & legem & man-
datum quod præceperat Dominus filijs Iacob,
35 quem cognominauit Israël: ✝ & percusse- *Gene. 32. a 28.*
rat cum eis pactum, & mãdauerat eis, dicẽs:
Nolite timere deos alienos, & non adoretis
eos, neq; colatis eos, & non immoletis eis.

36 ℣ Sed Dominum Deum vestrum, qui eduxit
G vos de Terra-Aegypti in fortitudine magna,
& in brachio extento; ipsum timete, & il-
37 lum adorate, & ipsi immolate. ℣ Ceremo-
nias quoque, & iudicia & legem & manda-
tum quod scripsit vobis, custodite, vt faciatis
cunctis diebus: & non timeatis deos alie-
38 nos. ℣ Et pactum quod percussit vobiscum
nolite obliuisci: nec colatis deos alienos;
39 ℣ sed Dominum Deum vestrum timete, &
ipse eruet vos de manu omnium inimicorũ
40 vestrorum. ℣ Illi vero non audierunt, sed
iuxta consuetudinem suam pristinam perpe-
41 trabant. ℣ Fuerunt igitur gentes istæ timen-
tes quidem Dominum, sed nihilominus &
idolis suis seruientes: nam & filij eorum, &
nepotes, sicut fecerunt patres sui, ita faciunt
vsque in præsentem diem.

CAPVT XVIII.

2. Pa. 28. d 28. & 29. a. 1.
1 ANNO tertio Osee filij Ela regis
A Israël, regnauit Ezechias filius
2 Achaz regis Iuda. ℣ Viginti
quinque annorum erat, cum re-
gnare cœpisset: & viginti nouem
annis regnauit in Ierusalem: nomen ma-
3 tris eius Abi filia Zachariæ. ℣ Fecitque quod
erat bonum coram Domino, iuxta omnia
4 quæ fecerat Dauid pater eius. ℣ Ipse dissipa-
uit excelsa, & contriuit statuas, & succidit lu-
Nu. 21. c 9.
cos, confregitque serpentem æneum, † quem
fecerat Moyses: siquidem vsque ad illud tem-
pus filij Israël adolebant ei incensum: vo-
5 cauitque nomen eius Nohestan. ℣ In Domino
Deo Israël sperauit: itaque post eum non fuit
similis ei de cunctis regibus Iuda, sed neque
6 in his qui ante eum fuerunt: ℣ & adhæsit Do-
mino, & non recessit à vestigijs eius, fecitque
mãdata eius, quæ præceperat Dominus Moy-
7 si. ℣ Vnde & erat Dominus cum eo, & in
B cunctis ad quæ procedebat, sapienter se age-
bat. Rebellauit quoque contra regem Assy-
8 riorum, & non seruiuit ei. ℣ Ipse percussit
Philisthæos vsque ad Gazam, & omnes termi-
nos eorum, à Turre-custodum vsque ad Ciui-
Supr. 17. a 3.
9 tatem-munitam. ℣ Anno quarto regis Eze-
chiæ, qui erat annus septimus Osee filij Ela
Tob. 1. a. 2.
regis Israël, ascendit Salmanasar rex Assyrio-
Supr. 17. a 6.
10 rum in Samariam, & oppugnauit eam, ℣ &
cepit. Nam post annos tres, anno sexto Eze-
chiæ, id est, nono anno Osee regis Israël, ca-
11 pta est Samaria: ℣ & transtulit rex Assyrio-
rum Israël in Assyrios, collocauitque eos in
Hala, & in Habor fluuijs Gozã in ciuitatibus
12 Medorũ: ℣ quia non audierũt vocẽ Dñi Dei
sui, sed prætergressi sunt pactũ eius: oĩa quæ præ-
ceperat Moyses seruus Dñi, non audierunt,
2. Pa. 32. a. 6. Isa. 36. a. 1 Eccles. 48. c 9.
13 neque fecerunt. ℣ † Anno quartodecimo regis
C Ezechiæ, ascendit Sennacherib rex Assyrio-
rum ad vniuersas ciuitates Iuda munitas: &
14 cepit eas. ℣ Tunc misit Ezechias rex Iuda
nũcios ad regẽ Assyriorum in Lachis, dicens:
Peccaui, recede à me: & omne quod imposue-
ris mihi, ferã. Indixit itaque rex Assyriorum
Ezechiæ regi Iuda trecenta talẽta argenti, &
15 triginta talenta auri. ℣ Deditque Ezechias oẽ
argẽtum quod repertum fuerat in domo Dñi,
16 & in thesauris regis. ℣ In tẽpore illo confregit
Ezechias valuas templi Domini, & laminas
auri quas ipse affixerat, & dedit eas regi Assy-
17 riorum. ℣ Misit autem rex Assyriorum Thar-
D than, & Rabsaris, & Rabsacen de Lachis ad
regẽ Ezechiam cum manu valida Ierusalem:
qui cum ascendissent, venerunt Ierusalem,
& steterunt iuxta aquæ ductum piscinæ su-
18 perioris, quæ est in via Agri-fullonis. ℣ Vo-
cauerunt que regẽ: egressus est autẽ ad eos Elia-
cim filius Helciæ præpositus domus, & Sob-
na scriba, & Ioahe filius Asaph, à commen-
19 tarijs. ℣ Dixitque ad eos Rabsaces: Loquimi-
ni Ezechiæ. Hæc dicit rex magnus, rex Assy-
riorum, Quæ est ista fiducia qua niteris?
20 ℣ Forsitan inisti consilium, vt præparares te
ad prælium. In quo confidis, vt audeas re-
21 bellare? ℣ an speras in baculo arundineo
atque confracto Aegypto, super quem si in-
cubuerit homo, comminutus ingredietur
manum eius, & perforabit eam? sic est Pha-
E rao rex Aegypti, omnibus qui confidunt in
22 se. ℣ Quod si dixeritis mihi: In Domino Deo
nostro habemus fiduciam: nónne iste est, cu-
ius abstulit Ezechias excelsa & altaria: &
præcepit Iudæ & Ierusalem, Ante altare
23 hoc adorabitis in Ierusalem? ℣ Nunc igitur
transite ad dominum meum regem Assyrio-
rum, & dabo vobis duo millia equorum: &
videte an habere valeatis ascensores eorum.
24 ℣ Et quomodo potestis resistere ante vnum
satrapam de seruis domini mei minimis? An
fiduciam habes in Aegypto propter currus &
25 equites? ℣ Nunquid sine Domini voluntate
ascendi ad locum istum, vt demolirer eum?
Dominus dixit mihi: Ascende ad terram
26 hanc, & demolire eam. ℣ Dixerunt autem
Eliacim filius Helciæ, & Sobna, & Ioahe
Rabsaci: Precamur vt loquaris nobis seruis
tuis Syriacè: siquidem intelligimus hanc lin-
guam: & non loquaris nobis Iudaicè au-
27 diente populo, qui est super murum. ℣ Re-
F spondit que eis Rabsaces, dicens: Nunquid
ad dominum tuum, & ad te misit me domi-
nus meus, vt loquerer sermones hos, & non
potius ad viros, qui sedent super murum, vt
comedant stercora sua, & bibant vrinam suã
28 vobiscum? ℣ Stetit itaque Rabsaces, & excla-
mauit voce magna Iudaicè, & ait: Audite
29 verba regis magni, regis Assyriorum. ℣ Hæc
dicit rex: Non vos seducat Ezechias: non
enim poterit eruere vos de manu mea.
30 ℣ Neque fiduciam vobis tribuat super Domi-
num, dicens: Eruens liberabit nos Domi-
nus, & non tradetur ciuitas hæc in manu
31 regis Assyriorum. ℣ Nolite audire Eze-
chiam. Hæc enim dicit rex Assyriorum, Fa-
cite mecum quod vobis est vtile, & egredi-
mini ad me: & comedet vnusquisque de vinea
sua, & de ficu sua: & bibetis aquas de cister-
32 nis vestris, ℣ donec veniam, & transferam
vos in terram, quæ similis est terræ vestræ,
in terram fructiferam, & fertilem vini, ter-
ram panis & vinearum, terram oliuarum,
& olei ac mellis: viuetis, & non moriemi-

G nis: Nolite audire Ezechiam, qui vos deci-
33 pit, dicens: Dominus liberabit nos. ꝟ Nun-
quid liberauerunt dij gentium terram suam
34 de manu regis Assyriorum? ꝟ Vbi est Deus
Emath & Arphad? vbi est Deus Sepharuaim,
Ana, & Aua? Nunquid liberauerunt Sama-
35 riam de manu mea? ꝟ Quinam illi sunt in
vniuersis dijs terrarum, qui eruerunt regio-
nem suam de manu mea, vt possit eruere Do
36 minus Ierusalem de manu mea? ꝟ Tacuit ita-
que populus, & non respondit ei quicquã,
siquidem præceptum regis acceperant, vt nõ
37 responderent ei. ꝟ Venitq; Heliacim filius Tob. 1. d 4.
Helciæ, præpositus domus, & Sobna scriba,
& Ioahe filius Asaph, à commentarijs, ad
Ezechiam scissis vestibus, & nunciauerunt ei
verba Rabsacis.

CAPVT XIX.

Isa. 37 a. 1. 1 QVAE cùm audisset Ezechias rex,
A scidit vestimenta sua, & opertus
est sacco: ingressusq; est domũ
2 Domini. ꝟ Et misit Eliacim præ-
positum domus, & Sobnam scri-
bam, & senes de sacerdotibus opertos saccis,
3 ad Isaiam prophetam filium Amos. ꝟ Qui di- *is 1.
xerunt*: Hæc dicit Ezechias, Dies tribula-
tionis, & increpationis, & blasphemiæ dies
iste: Venerunt filij vsque ad partum, & vi-
4 res non habet parturiens. ꝟ Si fortè audiat
Dominus Deus tuus vniuersa verba Rabsa-
cis, quem misit rex Assyriorũ dominus suus,
vt exprobraret Deum viuentem, & argueret
verbis quæ audiuit Dominus Deus tuus: &
fac orationem pro reliquijs, quæ repertæ
5 sunt. ꝟ Venerunt ergo serui regis Ezechiæ ad
6 Isaiam. ꝟ Dixitq; eis Isaias: Hæc dicetis do-
mino vestro, Hæc dicit Dominus: Noli time-
B re à facie sermonum quos audisti, quibus
blasphemauerunt pueri regis Assyriorũ me.
7 ꝟ Ecce, ego immittam ei spiritum, & audiet
nuncium, & reuertetur in terram suam, &
8 deijciam eum gladio in terra sua. ꝟ Reuersus
est ergo Rabsaces, & inuenit regem Assyrio-
rum expugnantem Lobnam: audierat enim
9 quod recessisset de Lachis. ꝟ Cumque audis-
set de Tharaca rege Aethiopiæ, dicẽtes, Ecce
egressus est vt pugnet aduersum te: & iret
contra eum, misit nuncios ad Ezechiam, di-
10 cens: ꝟ Hæc dicite Ezechiæ regi Iuda, Nõ te
C seducat Deus tuus, in quo habes fiduciam:
neq; dicas, Non tradetur Ierusalem in ma-
11 nus regis Assyriorum. ꝟ Tu enim ipse audi- *in 1.
sti, quæ fecerunt reges Assyriorum vniuersis
terris, quomodo vastauerunt eas: num er-
12 go solus poteris liberari? ꝟ Nunquid libera-
uerunt dij gentium singulos, quos vastaue-
runt patres mei, Gozam videlicet, & Ha-
ram, & Reseph, & filios Eden, qui erant in
13 Thelassar? ꝟ Vbi est rex Emath, & rex Ar-
phad, & rex ciuitatis Sepharuaim, Ana &
14 Aua? ꝟ Itaque cùm accepisset Ezechias lite-
ras de manu nunciorum, & legisset eas, ascẽ-
dit in domum Domini, & expandit eas co-
15 ram Domino, ꝟ & orauit in conspectu eius,
dicens: Domine Deus Israël, qui sedes super
Cherubim, tu es Deus solus regum omnium
16 terræ: tu fecisti cœlum & terram. ꝟ Inclina
aurem tuam & audi: aperi Domine oculos
tuos, & vide; & audi omnia verba Senna-
cherib, qui misit vt exprobraret nobis Deũ *1.
17 uiuentem: ꝟ Verè Domine dissipauerunt re-
D ges Assyriorum gentes, & terras omnium. *1.
18 ꝟ Et miserunt deos eorum in ignem: non
enim erant dij, sed opera manuum hominũ
19 ex ligno, & lapide: & perdiderũt eos. ꝟ Nunc
igitur Domine Deus noster, saluos nos fac
de manu eius; vt sciant omnia regna terræ,
20 quia tu es Dominus Deus solus. ꝟ Misit au-
tem Isaias filius Amos ad Ezechiam, dicens:
Hæc dicit Dominus Deus Israël, Quæ depre-
catus es me sup Sennacherib rege Assyriorũ,
21 audiui. ꝟ Iste est sermo quem locutus est Do
minus Deus de eo: Spreuit te, & subsannauit
te virgo filia Sion: post tergum tuum caput
22 mouit, filia Ierusalem. ꝟ Cui exprobrasti, &
quèm blasphemasti? contra quem exaltasti
uocem tuam, & eleuasti in excelsum oculos
23 tuos? contra sanctum Israël. ꝟ Per manum
E seruorum tuorũ exprobrasti Domino & dixi-
sti, In multitudine curruum meorum ascendi
excelsa montium, in summitate Libani, &
succidi sublimes cedros eius, & electas abie-
tes illius. Et ingressus sum usq; ad terminos
24 eius, & saltum Carmeli eius ꝟ ego succidi. *1.
Et bibi aquas alienas, & siccaui uestigijs pe-
25 dum meorum omnes aquas clausas. ꝟ Nun-
quid non audisti quid ab initio fecerim? Ex
diebus antiquis plasmaui illud, & nunc ad-
duxi: eruntq; in ruinam collium compu-
26 gnantium ciuitates munitæ. ꝟ Et qui sedent
in eis, humiles manu contremuerunt &
confusi sunt, facti sunt uelut fœnum agri,
& uirens herba tectorum, quæ aresacta est
27 antequàm ueniret ad maturitatem. ꝟ Ha-
F bitaculum tuum, & egressum tuum, & introi
tum tuum, & uiam tuam ego præsciui, & fu-
28 rorem tuũ contra me. ꝟ Insanisti in me, &
superbia tua ascendit in aures meas: ponam
itaque circulum in naribus tuis, & camum
in labijs tuis, & reducam te in uiam per
29 quam uenisti. ꝟ Tibi autem Ezechia hoc erit
signum: Comede hoc anno quę repereris: in
secundo autem anno quę spontè nascuntur:
porrò in tertio anno seminate & metite:
plantate vineas, & comedite fructum earũ. *fructus 2.
30 ꝟ Et quodcunque reliquum fuerit de domo
Iuda, mittet radicem deorsum, & faciet fru-
31 ctum sursum. ꝟ De Ierusalẽ quippe egredien
tur reliquiæ, & quod saluetur de mõte Sion.
32 zelus Domini exercituum faciet hoc. ꝟ Quã
ob rem hæc dicit Dominus de rege Assyrio-
rum. Non ingredietur urbem hanc, nec mit-
ter in eam sagittam, nec occupabit eam cly-
33 peus, nec circumdabit eam munitio. ꝟ Per
G viã qua venit, reuertetur: & ciuitatem hanc
34 non ingredietur, dicit Dominus. ꝟ Prote-
gam vrbem hanc, & saluabo eam propter
35 me, & propter Dauid seruum meum. ꝟ Fa- Tob. 1. d 21.
ctum est igitur in nocte illa, venit angelus
Domini, & percussit in castris Assyriorum Eccle. 48. d 24.
centum octoginta quinque millia. Cumque

Iſai.37.g diluculo ſurrexiſſet, vidit omnia corpora
38. 36 mortuorum: ¶ & recedens abijt, & reuerſus
2.Mac.7.f eſt Sennacherib rex Aſſyriorum, & manſit
1. 37 in Niniue. ¶ Cumque adoraret in templo
2.Mac. 8. Neſroch deum ſuum, Adramelech & Sara-
19. ſar filij eius, percuſſerunt eum gladio, fuge-
runtq; in terram Armeniorum, & regnauit
Aſar-haddon filius eius pro eo.

CAPVT XX.

2.Par.32.f 1 IN DIEBVS illis ægrotauit Eze
24. A chias uſq; ad mortem: & uenit
Iſa.38.a.1 ad eum Iſaias filius Amos pro-
Eccle.48.d pheta, dixitque ei: Hæc dicit Do-
46. minus -Deus`: Præcipe domui
-1. 2 tuæ: morieris enim tu, & non viues. ¶ Qui
conuertit faciem ſuam ad parietem, & ora-
3 uit Dominum, dicens: ¶ Obſecro Domine,
memento, quæſo, quomodo ambulauerim co
ram te in veritate, & in corde perfecto; &
quod placitum eſt coram te, fecerim. Fleuit
4 itaq; Ezechias fletu magno. ¶ Et antequàm
egrederetur Iſaias mediam partem atrij, fa-
5 ctus eſt ſermo Domini ad eum, dicens: ¶ Re-
uertere, & dic Ezechiæ duci populi mei: Hæc
dicit Dominus Deus Dauid patris tui, Audi-
ui orationem tuã, & uidi lachrymam tuam:
-1. -&` ecce, ſanaui te: die tertio aſcendes tem-
6 plum Domini. ¶ Et addam diebus tuis quin-
decim annos: ſed & de manu regis Aſſyrio-
B rum liberabo te, & ciuitatem hanc, & pro-
tegam vrbem iſtam propter me, & propter
7 Dauid ſeruum meum. ¶ Dixitq; Iſaias: Aſ-
ferte maſſam ficorum. Quam cum attuliſ-
ſent, & poſuiſſent ſuper ulcus eius, curatus
8 eſt. ¶ Dixerat autem Ezechias ad Iſaiam:
Quod erit ſignum, quia Dominus me ſana-
bit, & quia aſcenſurus ſum die tertia templũ
9 Domini? ¶ Cui ait Iſaias: Hoc erit ſignum
à Domino, quod facturus ſit Dominus ſer-
monem quem locutus eſt: Vis vt aſcendat
umbra decem lineis, an ut reuertatur toti-
10 dẽ gradibus? ¶ Et ait Ezechias: Facile eſt
vmbram creſcere decẽ lineis: nec hoc volo
vt fiat, ſed vt reuertatur retrorſum decem
11 gradibus. ¶ Inuocauit itaque Iſaias propheta
Dominũ, & reduxit vmbram per lineas, qui-
bus iam deſcenderat in horologio Achaz, re-
Iſai.39.a 12 troſum decem gradibus. ¶ In tẽpore illo
C miſit Berodach Baladan filius Baladan rex
Babyloniorũ literas & munera ad Ezechiã:
audierat enim, quod ægrotaſſet Ezechias.
13 ¶ Lætatus eſt autem in aduentu eorum Eze
chias, & oſtendit eis domum aromatum, &
aurum, & argentum, & pigmenta varia, vn-
guenta quoq;, & domum vaſorum ſuorum,
& omnia quæ habere poterat in theſau-
* verbũ 2. ris ſuis. Non fuit* quod non monſtraret eis
Ezechias in domo ſua, & in omni poteſta-
14 te ſua. ¶ Venit autem Iſaias propheta ad re-
gem Ezechiam, dixitque ei: Quid dixerunt
viri iſti? aut vnde venerunt ad te? Cui ait
Ezechias: De terra longinqua uenerunt -ad
-1. 15 me`, de Babylone. ¶ At ille reſpondit: Quid
uiderunt in domo tua? Ait Ezechias: Om-
D nia quæcunq; ſunt in domo mea, viderunt:
nihil eſt quod non monſtrauerim eis in the-
16 ſauris meis. ¶ Dixit itaque Eſaias Ezechiæ:
17 Audi ſermonem Domini. ¶ Ecce dies ue-
nient, & auferentur omnia quæ ſunt in do-
mo tua, & quæ condiderunt patres tui vſque
in diem hanc, in Babylonem: non rema-
18 nebit quicquam, ait Dominus: ¶ Sed & de
filijs tuis, q egredientur ex te, quos generabis,
°tollentur`, & erunt eunuchi in palatio regis °tollent ſ.
19 Babylonis. ¶ 'Dixit` Ezechias ad Iſaiam: 'Dixitq; ſ.
Bonus ſermo Domini quem locutus es: ſit* * tantùm
20 pax & ueritas in diebus meis. ¶ Reliqua autẽ
ſermonũ Ezechiæ, & omnis fortitudo eius,
& quomodo fecerit piſcinam, & aquæductũ,
& introduxerit aquas in ciuitatem, nonne
hæc ſcripta ſunt in libro ſermonum dierum
21 regum Iuda? ¶ Dormiuitque Ezechias cum
patribus ſuis, & regnauit Manaſſes filius
eius pro eo.

CAPVT XXI.

1 DVODECIM annorũ erat Ma- 2.Pa.33.a
A naſſes, cùm regnare cœpiſſet, & 1.
quinquaginta quinque annis
regnauit in Ieruſalem: nomen
2 matris eius Haphſiba. ¶ Fecitq;
malum in conſpectu Domini iuxta idóla gẽ-
tium, quas deleuit Dominus a facie filiorũ
3 Iſraël. ¶ Conuerſuſque eſt, & ædificauit ex-
celſa quæ diſſipauerat Ezechias pater eius:
& erexit aras Baal, & fecit lucos ſicut fece-
rat Achab rex Iſraël: & adorauit omnem
4 militiam cœli, & coluit eam. ¶ Extruxitque
aras in domo Dñi, de qua dixit Dominus,
5 ‖ In Ieruſalem ponam nomen meum. ¶ Et 2.Reg.7.b
extruxit altaria uniuerſæ militiæ cœli in 10.
6 duobus atrijs templi Domini. ¶ Et traduxit Iere.32.f
filium ſuum per ignem: & ariolatus eſt, & 34.
obſeruauit auguria, & fecit pythones, &
aruſpices multiplicauit, ut faceret malum
7 coram Domino, & irritaret eũ. ¶ Poſuit quo-
que idolum luci quem fecerat, in templo Do
B mini, ‖ ſuper quo locutus eſt Dominus ad 2.Reg.7.b
Dauid, & ad Salomonem filium eius: In tem 10.
plo hoc, & in Ieruſalẽ quã elegi de cunctis tri 3.Reg.8.b
bubus Iſraël, ponam nomen meum in ſem- 16. & 9.a
8 piternum. ¶ Et vltrà non faciam commoueri 3.
pedẽ Iſraël de terra quã dedi patribus eorũ:
ſi tamen cuſtodierint opere omnia, quæ præ-
cepi eis, & vniuerſam legem quam mãdauit
9 eis ſeruus meus Moyſes. ¶ Illi verò non au-
dierũt: ſed ſeducti ſunt à Manaſſe, vt facerẽt
malum ſuper gentes quas contriuit Domi-
10 nus à facie filiorum Iſraël. ¶ Locutuſq; eſt
Dominus in manu ſeruorum ſuorũ prophe-
11 tarum, dicens: ‖ ¶ Quia fecit Manaſſes rex ‖ Iere.15.a
Iuda abominationes iſtas peſſimas, ſuper 4.
omnia, quæ fecerant Amorrhæi ante eum; &
peccare fecit etiam Iudam in immunditijs
12 ſuis: ¶ proptereà hæc dicit Dominus Deus
C Iſraël: Ecce ego inducam mala ſuper Ieru-
ſalem & Iudam: vt quicunque audierit,
13 tinniant ambæ aures eius. ¶ Et extendã ſu-
per Ieruſalem funiculum Samariæ, & pon-
dus domus Achab: & delebo Ieruſalem, ſicut
deleri ſolent tabulæ: delens vertam, & ducã

crebrius

14 crebrius ſtylum ſuper faciem eius. ¶ Dimit-
tam verò reliquias hęreditatis meæ, & tradã
eas in manus inimicorum eius. eruntque in
vaſtitatem, & in rapinam cunctis aduerſa-
15 rijs ſuis: ¶ eò quòd fecerint malum corã me,&
perſeuerauerint irritãtes me,ex die qua egreſ-
ſi ſunt patres eorũ ex Aegypto, vſq. ad hanc
16 diem. ¶ Inſuper & ſanguinem innoxium fu-
dit Manaſſes multum nimis,donec impleret
Ieruſalem vſque ad os: abſque peccatis ſuis,
quibus peccare fecit Iudã, vt faceret malum
17 coram Domino. ¶ Reliqua autem ſermo-
num Manaſſe, & vniuerſa quæ fecit, & pec
catum eius quod peccauit, nònne hæc ſcri-
pta ſunt in libro ſermonum dierum regum
18 Iuda? ¶ Dormiuitq; Manaſſes cum patribus
ſuis, & ſepultus eſt in horto domus ſuæ, in
horto Oza: & regnauit Amon filius eius
19 pro eo. ¶ Viginti duorum annorum erat
D Amon cùm regnare cœpiſſet: duobus quo-
que annis regnauit in Ieruſalem. nomen ma
tris eius Meſſalemeth, filia Harus de Ieteba.
20 ¶ Fecitq; malum in conſpectu Domini, ſicut
21 fecerat Manaſſes pater eius. ¶ Et ambulauit
in omni via, per quam ambulauerat pater
eius: ſeruiuitq; immunditijs, quibus ſer-
22 uierat pater eius, & adorauit eas: ¶ & dere-
liquit Dominum Deum patrum ſuorum, &
23 non ambulauit in via Domini. ¶ Tetende-
runtq; ei inſidias ſerui ſui, & interfecerunt
24 regem in domo ſua. ¶ Percuſſit autem po-
pulus terræ omnes qui coniurauerant con-
tra regem Amon: & conſtituerunt ſibi re-
25 gem Ioſiam filium eius pro eo. ¶ Reliqua au
tem ſermonum Amon quæ fecit, nonne
hæc ſcripta ſunt in libro ſermonum dierum
26 regum Iuda? ¶ Sepelieruntque eum in ſepul
chro ſuo, in horto Oza: & regnauit Ioſias fi-
lius eius pro eo.

CAPVT XXII.

1 OCto annorum erat Ioſias cùm
A regnare cœpiſſet, & triginta vno
anno regnauit in Ie uſalem: no
men matris eius Idida, filia Ha-
2 daia de Beſecath. ¶ Fecitq; quod
placitum erat coram Dño, & ambulauit per
omnes vias Dauid patris ſui: non declinauit
3 ad dexteram, ſiue ad ſiniſtram. ¶ Anno aũt
octauodecimo regis Ioſię, miſit rex, Saphan
filium Aſſia, filij Meſſulam, ſcribam templi
4 Domini, dicens ei: ¶ Vade ad Helciam ſacer-
dotem magnum, vt confletur pecunia quæ
illata eſt in templum Domini, quam collège
5 runt ianitores templi à populo. ¶ Deturque
fabris per præpoſitos *domus Domini: qui *in domo Do.
& diſtribuant eam his qui operantur in tem
plo Domini, ad inſtauranda ſartatecta tem-
6 pli: ¶ tignarijs videlicet & cęmentarijs, &
ijs qui interrupta componunt: & vt eman-
B tur ligna, & lapides de lapicidinis ad inſtau-
-7. 7 randum templum Domini. ¶ Veruntamen
non ſupputetur eis argentũ quod accipiunt,
8 ſed in poteſtate habeant & in fide. ¶ Dixit
autem Helcias pontifex ad Saphan ſcribam:
Librum Legis reperi in domo Domini: de-
ditq; Helcias volumen Saphan, qui & legit
9 illud. ¶ Venit quoque Saphan ſcriba ad re-
gem, & renunciauit ei quod præceperat, &
ait: Conflauerunt ſerui tui pecuniam quæ
reperta eſt in domo Domini: & dederunt vt
diſtribueretur fabris à præfectis operum tẽ-
10 pli Dñi. ¶ Narrauit quoq; Saphã ſcriba regi,
dicens: Librũ dedit mihi Helcias ſacerdos.
11 Quẽ cùm legiſſet Saphan corã rege, ¶ & au-
diſſet rex verba libri Legis Domini, ſcidit ve
12 ſtimenta ſua. ¶ Et præcepit Helciæ ſacerdo-
ti, & Ahicam filio Saphan, & Achobor filio
Micha, & Saphan ſcribę, & Aſaiæ ſeruo regis,
13 dicens: ¶ Ite & conſulite Dñm ſuper me,
& ſuper populo, & ſuper omni Iuda de ver-
bis voluminis iſtius quod inuentum eſt: ma
C gna enim ira Domini ſuccenſa eſt cõtra nos:
quia non audierunt patres noſtri verba libri
huius, vt facerẽt oẽ quod ſcriptum eſt nobis.
14 ¶ Ierunt itaq; Helcias ſacerdos, & Ahicam,
& Achobor, & Saphan, & Aſaia ad Holdam
propheridem vxorem Sellum filij Thecuæ,
filij Araas cuſtodis veſtium, quæ habitabat
in Ieruſalem in Secunda: locutique ſunt ad
15 eam. ¶ Et illa reſpondit eis: Hæc dicit Dũs
Deus Iſraël: Dicite viro, qui miſit vos ad me:
16 ¶ Hæc dicit Dñs, Ecce ego adducam mala
D ſuper locũ iſtum, & ſuper habitatores eius,
17 omnia verba legis, quæ legit rex Iuda. ¶ quia
dereliquerunt me, & ſacrificauerunt dijs
alienis: irritantes me in cunctis operibus
manuum ſuarum: & ſuccendetur indignatio
18 mea in loco hoc, & non extinguetur. ¶ Re-
gi autem Iuda, qui miſit vos, vt conſuleretis
Dominum, ſic dicetis: Hæc dicit Dominus
Deus Iſraël, Pro eo quòd audiſti verba volu-
19 minis, ¶ & perterritum eſt cor tuum, & hu-
miliatus es coram Domino, auditis ſermo-
nibus contra locum iſtum & habitatores
eius, quòd videlicet fierent in ſtuporem &
in maledictum: & ſcidiſti veſtimenta tua, &
fleuiſti coram me, & ego audiui, ait Domi-
20 nus: ¶ idcirco colligam te ad patres tuos, &
colligèris ad ſepulchrũ tuum in pace, vt nõ
videant oculi tui omnia mala, quæ introdu-
cturus ſum ſuper locum iſtum.

CAPVT XXIII.

1 ET renunciauerunt regi quod di- 1.Par.34 / 30.
A xerat. Qui miſit: & congregati
ſunt ad eum omnes ſenes Iuda
2 & Ieruſalem. ¶ Aſcenditque
rex templum Domini, & om-
nes viri Iuda, vniuerſique qui habitabant in
Ieruſalem cum eo, ſacerdotes & prophetæ,
& omnis populus à paruo vſque ad magnũ:
legitque cunctis audientibus omnia verba
libri fœderis, qui inuentus eſt in domo Do-
3 mini. ¶ Stetitque rex ſuper gradũ: & fœdus
percuſſit coram Domino, vt ambularent
poſt Dominum, & cuſtodirent præcepta
eius, & teſtimonia & ceremonias in omni
corde, & in tota anima, & ſuſcitarent verba
fœderis huius, quæ ſcripta erãt in libro illo:
4 acquieuitq; populus pacto. ¶ Et præcepit rex
Helciæ pontifici, & ſacerdotibus ſecundi or-

Eccl. 49. a 3. dinis, & ianitoribus, ut proijcerent de
templo Domini omnia vasa quæ facta fue-
-1. rant Baal, & in luco, & vniuersæ militiæ
cœli: & combussit ea foris Ierusalem in Cõ-
ualle-Cedron, & tulit puluerem eorum in
5 Beth-el. Et deleuit aruspices quos posuerãt
reges Iuda ad sacrificandum in excelsis per
ciuitates Iuda & in circuitu Ierusalem; &
B eos, qui adolebant incensum Baal, & Soli,
& Lunæ, & duodecim signis, & omni mi-
6 litiæ cœli. Et efferri fecit lucum de domo
Domini foras Ierusalẽ in Conualle-Cedron:
& combussit eũ ibi, & redegit in puluerem,
7 & proiecit super sepulchra vulgi. Destru-
xit quoque ædiculas effœminatorum, quæ
erant in domo Domini, pro quibus mulieres
8 texebant quasi domunculas luci. Congre-
gauitq; omnes sacerdotes de ciuitatibus Iu
da: & contaminauit excelsa, vbi sacrifica-
bant sacerdotes, de Gabaa vsque Ber-sabee:
& destruxit aras portarum in introitu ostij
Iosue principis ciuitatis, quod erat ad sini-
9 stram portæ ciuitatis. Veruntamen non
ascẽdebant sacerdotes excelsorum ad altare
C Domini in Ierusalem: sed tantùm comede-
10 bant azyma in medio fratrum suorum. Cõ
taminauit quoq; Thopheth, quod est in cõ-
ualle-filij-Ennom, vt nemo consecraret fi-
lium suum aut filiam per ignem, Moloch.
11 Abstulit quoq; equos quos dederant reges
Iudæ Soli, in introitu templi Domini, iuxta
exedram Nathan-mélech eunuchi, qui erat
in Pharurim: currus autem Solis combussit
12 igni. Altaria quoque, quæ erant super te-
cta cœnaculi Achaz, quæ fecerant reges Iu-
da; & altaria, quæ fecerat Manasses in duo-
bus atrijs templi Domini, destruxit rex: &
cucurrit inde, & dispersit cinerem eorum
13 in Torrentem-Cedron. Excelsa quoq; quæ
erant in Ierusalem ad dexteram partem Mõ
3. Reg. 10. b. 7 tis-offensionis, quæ ædificauerat Salomon
rex Israël Astaroth idòlo Sidoniorum, &
Chamos offensioni Moab, & Melchom abo-
minationi filiorum Ammon, polluit rex.
14 Et contriuit statuas, & succidit lucos: re-
D pleuitque loca eorum ossibus mortuorum.
3. Reg. 12 g. 28. 15 Insuper & altare quod erat in Beth-el, & excelsorum quod fecerat Ieroboam filius
-1. Nabat, qui peccare fecit Israël: & altare illud
excelsum destruxit, atq; cõbussit, & commi
nuit in puluerem, succenditq; etiam lucum.
16 Et conuersus Iosias vidit ibi sepulchra quæ
erant in monte: misitq; & tulit ossa de sepul
chris, & combussit ea super altare, & polluit
illud iuxta verbũ Domini, quod locutus est
17 vir Dei, qui prædixerat verba hæc. Et ait:
Quis est titulus ille quem video? Responde-
3. Reg. 13 a. 2. runtque ei ciues vrbis illius, Sepulchrum
est hominis Dei, qui venit de Iuda, & præ-
dixit verba hæc quæ fecisti super altare Be-
18 th-el. Et ait: Dimittite eum, nemo commo
ueat ossa eius. Et intacta manserunt ossa il
lius cum ossibus prophetæ, qui venerat de Sa
19 maria. Insuper & omnia phana excelsorũ,
quæ erant in ciuitatibus Samariæ, quæ fece
rãt reges Israël ad irritãdum Dñm, abstulit
Iosias: & fecit eis secundùm omnia opera
20 quæ fecerat in Beth-el. Et occidit vniuer-
E sos sacerdotes excelsorum, qui erant ibi, su
per altaria: & combussit ossa humana super
21 ea: reuersusque est Ierusalem. Et præce-
pit omni populo, dicens: Facite Phase Dño 2. Par. 35. a. 1.
Deo vestro secundum quod scriptum est in 3. Esd. 1. a. 1.
22 libro fœderis huius. Nec enim factum est
Phase tale à diebus Iudicũ, qui iudicauerunt
Israël, & omnium dierum regum Israël, &
23 regum Iuda, sicut in octauo decimo anno
regis Iosiæ factum est Phase istud Domino in
24 Ierusalem. Sed & pythones & ariolos, & fi
guras idòlorum, & immunditias & abomi-
nationes, quæ fuerant in terra Iuda & Ieru-
salem, abstulit Iosias: vt statueret verba le-
gis, quę scripta sunt in libro quẽ inuenit Hel
25 cias sacerdos in templo Domini. Similis
illi non fuit ante eum rex, qui reuerteretur
ad Dominum in omni corde suo, & in tota
anima sua, & in vniuersa virtute sua, iuxta
omnem legem Moysi: neq; post eũ surrexit
26 similis illi. Veruntamen non est auersus
F Dominus ab ira furoris sui magni, quo ira-
tus est furor eius cõtra Iudã: propter irrita-
tiones, quibus prouocauerat eum Manasses.
27 Dixit itaq; Dominus: Etiam Iudam aufe- Inf. 24. a. 2.
ram à facie mea, sicut abstuli Israël: & proii-
ciam ciuitatem hanc quam elegi Ierusa-
lem, & domum de qua dixi, Erit nomen
28 meum ibi. Reliqua aũt sermonũ Iosiæ, &
vniuersa quæ fecit, nonne hæc scripta sunt
29 in libro verborum dierum regum Iuda? In 2. Pa. 35. d. 20.
diebus eius ascendit Pharao Nechao rex Ae-
gypti, cõtra regẽ Assyriorum ad flumen Eu 3. Esd. 1. d. 23.
phratẽ: & abijt Iosias rex in occursum eius:
& occisus est in Mageddo, cum uidisset eum.
30 Et portauerunt eum serui sui mortuum
de Mageddo: & pertulerunt in Ierusalem,
& sepelierunt eum in sepulchro suo. Tulit- 2. Par. 36 a. 1.
que populus terræ Ioachaz filium Iosiæ: &
vnxerunt eum, & constituerunt eũ regem pro
31 patre suo. Viginti triũ annorũ erat Ioachaz
G cùm regnare cœpisset, & tribus mensibus
regnauit in Ierusalẽ: nomen mr̃is eius Ami-
32 tal, filia Ieremiæ de Lobna. Et fecit malũ
coram Dño, iuxta oĩa quæ fecerãt patres eius.
33 Vinxitq; eũ Pharao Nechao in Reblata, quæ Rebla, 1.
est in terra Emath, ne regnaret ĩ Ierusalẽ: &
imposuit mulctã terræ, cẽtũ talentis argenti,
34 & talento auri. Regemq; cõstituit Pharao
Nechao Eliacim filiũ Iosiæ pro Iosia patre
eius, vertitq; nomen eius Ioacim: porrò
35 Ioachaz tulit, & duxit in Aegyptum. Ar-
gentum autem, & aurum dedit Ioacim Pha
raoni, cùm indixisset terræ per singulos, vt
conferretur iuxta præceptum Pharaonis: &
unumquẽque iuxta vires suas exegit, tam ar
gentum quàm aurum de populo terræ, vt da-
36 ret Pharaoni Nechao. Vigintiquinque an-
norum erat Ioacim cùm regnare cœpisset: &
vndecim annis regnauit in Ierusalem: & no
men matris eius Zebida filia Phadaia de Ru
37 ma. Et fecit malum coram Dominò iuxta
omnia quæ fecerant patres eius.

CAPVT

CAPVT XXIIII.

1 IN diebus eius ascēdit Nabucho-
A donosor rex Babylonis, & fa-
ctus est ei Ioacim seruus tribus
annis: & rursum rebellauit cō-
2 tra eum. Immisitque ei Do-
minus latrunculos Chaldæorum, & latrun-
culos Syriæ, & latrunculos Moab, & latrun
culos filiorum Ammon: & immisit eos in Iu
dam, vt disperderent eum, iuxta verbū Do-
mini quod locutus fuerat per seruos suos p
Sup. 13.f 23. 3 phetas. Factum est autem hoc per verbum
Domini contra Iudā, vt auferret eum coram
se, propter peccata Manasse vniuersa quæ fe-
4 cit: & ꝑp sanguinem innoxium quem ef-
fudit, & impleuit Ierusalem cruore innocen
tium: & ob hanc rem noluit Dominus pro-
5 pitiari. Reliqua autem sermonum Ioacim
& vniuersa quæ fecit, nonne hæc scripta sunt
B in libro sermonum dierum regum Iuda? Et
6 dormiuit Ioacim cum patribus suis. & re-
7 gnauit Ioachin filius eius pro eo. Et vltrà
non addidit rex Aegypti, vt egrederetur de
terra sua: tulerat enim rex Babylonis à riuo
Aegypti, vsq; ad fluuium Euphraten omnia
8 quæ fuerant regis Aegypti. Decem & octo
annorū erat Ioachin cum regnare cœpisset,
& tribus mensibus regnauit in Ierusalem:
nomen matris eius Nohesta filia Elnathan
9 de Ierusalem. Et fecit malum coram Do-
mino, iuxta omnia quæ fecerat pater eius.
Dan. 1. a 1. 10 In tempore illo ascenderunt serui Na-
C buchodonosor regis Babylonis in Ierusalē,
11 & circundata est vrbs munitionibus. Ve-
nitq; Nabuchodonosor rex Babylonis ad ci-
*quū serui eius oppugnarent 1. uitatem *cū seruis suis, vt oppugnarē eam.
12 Egressusq; est Ioachin rex Iuda ad regem
Babylonis, ipse & mater eius, & serui eius,
& principes eius, & eunuchi eius: & suscepit
eum rex Babylonis anno octauo regni sui.
13 Et protulit inde omnes thesauros domus
Domini, & thesauros domus regiæ: & con-
cidit vniuersa vasa aurea, quę fecerat Salo-
mon rex Israël in templo Domini iuxta ver-
14 bum Domini. Et transtulit omnem Ieru-
salem & vniuersos principes, & omnes for-
tes exercitus, decem millia in captiuitā-
tem: & omnem artificem & inclusorem: ni-
hilq; relictum est, exceptis pauperibus popu
2. Par. 36. b. 10. Esth. 2. a. 6. & 11. a 4 15 li terræ. Transtulit quoque Ioachin in Ba
D bylonem, & matrem regis, & vxores regis,
& eunuchos eius: & iudices terræ duxit in
captiuitatem de Ierusalem in Babylonem.
16 Et omnes viros robustos, septem millia,
& artifices, & inclusores mille, omnes viros
fortes & bellatores: duxitq; eos rex Baby-
Ier. 37. a 1. & 52. a 1. 17 lonis captiuos in Babylonē. Et constituit
Mathaniam patruum eius pro eo: impo-
18 suitq; nomen ei Sedeciam. Vicesimum &
primum annum ætatis habebat Sedecias cū
regnare cœpisset. Et vndecim annis regna-
uit in Ierusalem: nomen matris eius erat
19 Amital, filia Ieremiæ de Lobna. Et fecit
malum coram Domino, iuxta omnia quę fe
20 cerat Ioacim. Irascebatur enim Dominus
contra Ierusalem & contra Iudam, donec
proijceret eos à facie sua: recessitq; Sedecias
a rege Babylonis.

CAPVT XXV.

1 FActum est aūt anno nono regni Ier. 39. a. 4 & 52. a 5.
A eius, mense decimo, decima die
mensis, venit Nabuchodonosor
rex Babylonis, ipse & oīs exer-
citus eius in Ierusalē, & circūde
derut eā. & extruxerūt in circuitu eius muni
2 tiones. Et clausa est ciuitas atq; vallata vs-
que ad vndecimum annum regis Sedeciæ,
3 nona die mensis; ꝑualuitq; fames in ciuita
4 te, nec erat panis populo terræ. Et inter-
rupta est ciuitas: & omnes viri bellatores
nocte fugerunt per uiam portæ, quæ est inter
duplicem murū ad hortum regis (porrò Chal
dæi obsidebant in circuitu ciuitatem.) fugit
itaq; Sedecias per viam, quę ducit ad campe-
5 stria solitudinis. Et persequutus est exer-
B citus Chaldæorum regē, comprehenditq; eū
in planicie Iericho: & omnes bellatores qui
erant cum eo, dispersi sunt, & reliquerūt eū.
6 Apprehensum ergo regem duxerunt ad re-
gem Babylonis in Reblatha: qui locutus est
7 cum eo iudicium. Filios autem Sedecię oc-
cidit corā eo, & oculos eius effodit, vinxitq;
eum catenis, & adduxit in Babylonem.
8 Mense quinto, septima die mensis, ipse est
annus nonus decimus regis Babylonis: venit
Nabuzardan princeps exercitus, seruus regis
9 Babylonis, in Ierusalem. Et succēdit do- Psa. 37. b
mum Domini, & domum regis: & * domos *omnes 1.
Ierusalem: omnemq; domum * combussit *magnam 1.
10 igni: Et muros Ierusalem in circuitu de-
struxit omnis exercitus Chaldęorū, qui erat
11 cum principe militum. Reliquam autem
C populi partem, quæ remanserat in ciuitate,
& perfugas, qui transfugerant ad regē Baby
lonis, & reliquum vulgus transtulit Nabu-
12 zardan princeps militiæ. Et de pauperibus Iere. 39. d 10.
13 terræ reliquit vinitores & agricolas. Colū-
nas autem ęreas, quę erant in templo Domi
ni, & bases, & mare æreum quod erat in do-
mo Domini, confregerunt Chaldæi, & tran-
14 stulerunt æs omne in Babylonem. Ollas
quoq; ęreas, & trullas, & tridētes, & scyphos
& mortariola, & omnia vasa ærea, in quibus
15 ministrabāt, tulerunt: Necnon & thuribu-
D la, & phialas: quæ aurea, aurea: & quæ ar-
gentea, argentea, tulit princeps militiæ
16 id est, columnas duas, mare vnum, & ba-
ses quas fecerat Salomon in templo Do-
mini: non erat pondus æris omnium vaso-
17 rum. Decem & octo cubitos altitudinis 3. Reg. 7. b 15.
habebat columna vna: & capitellum æreum
super se altitudinis trium cubitorum: & Iere. 52. c 21.
reticulum, & malogranata super capitel-
lum columnæ, omnia ærea: similem & co- 2. Par. 3. d 15.
18 lumna secunda habebat ornatum. Tulit quo-
que princeps militiæ Saraiam sacerdotem
primum, & Sophoniam sacerdotem secūdū
19 & tres ianitores. Et de ciuitate eunuchum
vnū, qui erat ꝑfectus super bellatores viros:
E & quinq; viros de his qui steterāt corā rege,

quos

quos reperit in ciuitate: & Sopher principē
exercitus, q probabat tyrones de populo ter
re, & sex- viros e vulgo, qui inuenti fuerāt in
20 ciuitate. Quos tollens Nabuzardan prin-
ceps militum, duxit ad regem Babylonis in
21 Reblatha. Percussitq; eos rex Babylonis,
& interfecit eos in Reblatha ī terra Emath:
22 & translatus est Iuda de terra sua. Populo
autem qui relictus erat in terra Iuda, quem
dimiserat Nabuchodonosor rex Babylonis,
præfecit Godoliam filium Ahicam filij Sa
23 phan. Quod cum audissent omnes duces
F militum, ipsi & viri qui erant cum eis, vide-
licet quod constituisset rex Babylonis Godo
liam: venerunt ad Godoliam in Maspha,
Ismahel filius Nathaniæ, Iohanan filius Ca-
rée, & Saraia filius Thanehúmeth Netopha-
thites, & Iezonias filius Maachati: ipsi &
24 socij eorum. Iurauitque Godolias ipsis &
socijs eorum, dicens: Nolite timere seruire
Chaldæis: manere in terra, & seruite regi
25 Babylonis, & bene erit vobis. Factum
est autem in mense septimo, venit Ismahel
filius Nathaniæ filij Elisama de semine re-
gio, & decem viri cum eo: percusseruntque
Godoliam, qui & mortuus est: sed & Iudæos
& Chaldæos qui erant cum eo in Maspha.
26 Consurgensque omnis populus à paruo
vsque ad magnum, & principes militum, ve-
nerunt in Aegyptum timentes Chaldæos.
27 Factū est vero in anno tricesimo septimo
G transmigrationis Ioachin regis Iudæ, men-
se duodecimo, vicesima septima die mensis:
sublevauit Euil-merodach rex Babylonis an
no quo regnare cœperat, caput Ioachin regis
28 Iuda de carcere. Et locutus est ei benignè,
& posuit thronum eius super thronum re-
29 gum qui erāt cum eo in Babylone. Et mu-
tauit vestes eius quas habuerat in carcere,
& comedebat panem semper in conspectu
30 eius cunctis diebus vitæ suæ. Annonam
quoque constituit ei sine intermissione, quæ
& dabatur ei à rege per singulos dies om-
nibus diebus vitæ suæ.

sexaginta 2.

Iere. 49. b
Iere. 40. c. 9.

Libri Regum finis.

LIBER PRIMVS
PARALIPOMENON:
Hebraicè Dibre-haiamim.

BEATI HIERONYMI IN LIBRVM PARALIPOMENON PRÆFATIO.

I SEPTVAGINTA *Interpretum pura, & vt ab eis in Græcum versa est, editio permaneret; superfluè me, Chromati episcoporum sanctissime atque doctissime, impelleres, vt Hebræa tibi volumina Latino sermone transferrem. Quod enim semel aures hominum occupauerat, & nascentis Ecclesiæ roborauerat fidem: iustum erat etiam nostro silentio comprobari. Nunc verò, cùm pro varietate regionum diuersa ferantur exemplaria, & germana illa antiquaque translatio corrupta sit, atque violata: nostri arbitrij putas, aut è pluribus iudicare quid verum sit, aut nouum opus in veteri opere condere, illudentibusque Iudæis cornicum (vt dicitur) oculos configere. Alexandria & Aegyptus in Septuaginta suis Hesychium laudat authorem, Constantinopolis vsque Antiochiam, Luciani martyris exemplaria probat. Mediæ inter has prouinciæ Palæstinos codices legunt, quos ab Origene elaboratos Eusebius & Pamphilus vulgauerunt. totusque Orbis hac inter se trifaria varietate compugnat. Et certè Origenes non solùm exemplaria composuit quatuor editionum, è regione singula verba describens, vt vnus dissentiens, statim cæteris inter se consentientibus arguatur. sed, quod maioris audaciæ est, in editione Septuaginta Theodotionis editionem miscuit, asteriscis designans, quæ minus fuerant, & virgulis, quæ ex superfluo videbantur apposita. Si igitur alijs licuit non tenere quod semel susceperant: & post Septuaginta cellulas, quæ vulgò sine authore iactantur, singulas cellulas aperuere, hocque in ecclesijs legitur, quod Septuaginta nescierunt: cur me non suscipiant Latini mei, qui inuiolata editione veteri, ita nouam condidi, vt laborem meum Hebræis, &, quod his maius est, Apostolis authoribus comprobem? Scripsi nuper librum de optimo genere interpretandi, ostendens illa de Euangelio, Ex Aegypto vocaui filium meum: &, Quoniam Nazaræus vocabitur: &, Videbunt in quem compunxerunt: & illud Apostoli, Quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparauit Deus diligentibus illum. cæteraque his similia in Hebræorum libris inueniri. Certè Apostoli & Euangelistæ septuaginta Interpretes nouerant, & vnde eis hæc, quæ in septuaginta Interpretibus non habentur? Christus Dominus noster vtriusque testamenti conditor, in Euangelio secundum Iohannem: Qui credit, inquit, in me, sicut dicit scriptura, flumina de*

ventre

ventre eius fluent aqua viua. Vtique scriptum est, quod Saluator scriptum esse testatur. Vbi scriptum est? Septuaginta non habent, apocrypha nesciit ecclesia. Ad Hebraos igitur reuertendum est, unde & Dominus loquitur, & Discipuli exempla præsumunt. Hac pace veterum loquor: & obtrectatoribus meis tantum respondeo, qui canino dente me rodunt, in publico detrahentes, & legentes in angulis, iidem & accusatores & defensores, cum in alijs probent quod in me reprobant: quasi virtus & vitium non in rebus sit, sed cum authore mutetur. Cæterum memini aditionem Septuaginta translatorum, olim de Græco emendatam, tribuisse me nostris: nec inimicum debere existimari eorum quos in conuentu fratrum semper edissero. Et quod nunc DIBRE-HAIAMIN, *id est, Verba dierum, interpretatus sum: idcirco feci, vt inextricabiles moras, & syluam nominum, quæ scriptorum confusa sunt vitio, sensuumque barbariem apertius, & per versuum cola digererem, mihimetipsi & meis iuxta Ismeniam canens, si aures surdæ sunt cæterorum.*

AD DOMNIONEM, ET Rogatianum in librum Paralipomenon Præfatio Beati Hieronymi.

VOMODO Græcorum historias magis intelligunt, qui Athenas viderint: & tertium Virgilij Librum, qui à Troade per Leucatem, & Acroceraunia ad Siciliam, inde ad ostia Tiberis nauigauerint: ita sanctam scripturam lucidius intuebitur, qui Iudæam oculis contemplatus sit, & antiquarum vrbium memorias, locorumque, vel eadem vocabula, vel mutata cognouerit. Vnde & nobis curæ fuit cum eruditissimis Hebræorum hunc laborem subire: vt circuiremus prouinciam quam vniuersa Christi Ecclesia sonant. Fateor enim mi Domnion & Rogatiane charissimi, nunquam me in diuinis voluminibus proprijs viribus credidisse: nec habuisse opinionem meam: sed ea etiam de quibus scire me arbitrabar, interrogare me solitum: quanto magis de his super quibus anceps eram? Denique cum a me nuper literis flagitassetis, vt vobis Librum Paralipomenon Latino sermone transferrem, de Tyberiade quendam legis doctorem, qui apud Hebræos admirationi habebatur, assumpsi, & contuli cum eo a vertice (vt aiunt) vsque ad extremum vnguem: & sic confirmatus, ausus sum facere quod iubebatis. Libere enim vobis loquor: ita in Græcis & Latinis codicibus hic nominum liber vitiosus est, vt non tam Hebræa quàm Barbara quædam, & Sarmatica nomina conjecta arbitrandum sit. Nec hoc Septuaginta Interpretibus, qui Spiritu sancto pleni, ea quæ vera fuerunt transtulerunt: sed scriptorum culpæ adscribendum, dum de emendatis inemendata scriptitant: & sæpe tria nomina, subtracta è medio syllaba, in vnum vocabulum cogunt: vel è regione, vnum nomen, propter latitudinem suam, in duo vel tria vocabula diuidunt. Sed & ipsæ appellationes, non homines, vt plerique existimant, sed vrbes, & regiones, & saltus, & prouincias sonant: & obliquè sub interpretatione & figura eorum, quædam narrantur historia: de quibus in Regnorum libro dicitur: Nonne ecce hæc scripta sunt in libro verborum dierum regum Iuda? Quæ vtique in nostris codicibus non habentur. Hoc primum sciendum, quod apud Hebræos, Paralipomenon liber vnus sit: & apud illos vocatur DIBRE-HAIAMIN, *id est, Verba dierum: qui propter magnitudinem apud nos diuisus est, quod nonnulli etiam in Bruto Ciceronis dialogo faciunt, vt eum in tres partes secent, cùm vnus a suo auctore sit editus. Deinde illud etiam attendendum, quòd frequenter nomina non vocabula hominum, sed rerum (vt dixi) significantias sonant. Ad extremum, quod omnis eruditio scripturarum in hoc libro continetur: & historiæ quæ vel prætermissæ sunt in suis locis, vel perstrictæ leuiter, hic per quædam verborum compendia explicentur. Orationum itaque vestrarum adiutus auxilio, mihi librum beneuolis placiturum, tamen inuidis displiciturum esse non ambigo. Optima enim quæque (vt ait Plin.) malunt contemnere plerique, quam discere. Siquis in hac interpretatione voluerit aliquid reprehendere, interroget Hebræos, suam conscientiam recolat, videat ordinem textumque sermonis: & tunc nostro labori, si potuerit, detrahat. Vbicunque ergo asteriscos, id est, stellas, radiare in hoc volumine videritis: ibi sciatis de Hebræo additum quod in Latinis codicibus non habetur. Vbi verò obelus, transuersa scilicet virga præposita est, illic signatur quid Septuaginta Interpretes addiderint, vel ob decoris gratiam, vel ob Spiritus sancti authoritatem, licet in Hebræis voluminibus non legatur.*

CAPVT PRIMVM.

Gene.e.b 15.4.1.23. & 5.b.10. ‖Gen.10.A 2.

1 ADAM, Seth, Enos. Cainan, Ma-
A lalcel, Iared, Henoch, Mathu-
2 sale, Lamech, Noë, Sem,
3 Cham, & Iapheth. ‖ Filij Ia-
4 pheth: Gomer, & Magog, &
Madai & Iauan, Thubal, Mosoch, Thiras.
5 Porrò filij Gomer: Ascenez & Riphath &
6 Thogorma. Filij autem Iauan: Elisa &
7 Tharsis, Cethim & Dodanim: Filij Cham
8 Chus, & Mesraim & Phut & Chanaan. Filij
9 autem Chus: Saba & Heuila, Sabatha & Regma & Sabathaca, Porrò filij Regma: Saba
10 & Dadan. ‖ Chus autem genuit Nemrod: ‖Gen.10.b 8.
11 iste cœpit esse potens in terra. Mesraim
verò genuit Ludim & Anamim & Laabim &
12 Nephtuim. Phetrussim quoque & Cassuim:
B de quibus egressi sunt Philisthijm, & Ca-
13 phtorim. Chanaan verò genuit Sidonem
14 primogenitum suum Hethæum quoque &
Iebusæum & Amorrhæum, & Gergesæum,
15 Heuæumque & Aracæum, & Sinæum,
16 Aradium quoque & Samaræum, & Hama- ‖Gen.10.d 22. 11.b 10.
17 thæum. ‖ Filij Sem: Aelam & Assur & Arphaxad & Lud & Aram. Hus & Hul & Ge-

ther,

18 ther, & Mosoch. Arphaxad autem genuit
19 Sale, qui & ipse genuit Heber. Porro Heber
nati sunt duo filij, nomen vni Phaleg, quia
I diebus eius diuisa est terra: & nomē fratris
20 eius Iectam. Iectam aūt genuit Elmodad &
21 Saleph & Asarmoth & Iare, Adoram quo-
22 que & Vzal & Decla. Hebal etiam & Abi-
23 mael & Saba, nec non & Ophir & Heuila
24 & Iobab. omnes isti filij Iectan. Sem, Ar-
25 phaxad, Sale, Heber, Phaleg, Ragau, Serug,
26 Nachor, Thare, Abram, iste est Abraham.
27 Filij autem Abraham, Isaac & Ismahel: Gen. 11 d 26.
28 Et hæ generationes eorū. Primogenitus Gen. 25. b 12.
29 Ismaelis, Nabaioth & Cedar & Abbeel, &
30 Mabsam, & Masma & Duma, Massa, Ha-
31 dad, & Thema, Iachur, Naphis, Cedma, hi
32 sunt filij Ismahelis. Filij aūt Ceturæ concu
C binæ Abraham, quos genuit: Zamran, Iec-
san, Madan, Madian, Iesboc & Sue. Porrò
filij Iecsan: Saba, & Dadan. Filij autem Da -9.
33 dan: Assurim & Latussim & Laomim. Fi- Gen. 25. a 2.
lij aūt Madiā: Epha & Epher & Henoch &
34 Abida & Eldaa. omnes hi filij Ceturæ. Ge- Gen. 25. c 18.
nuit aūt Abraham Isaac, cuius fuerunt filij
35 Esau & Israël. Filij Esau: Eliphaz, Rahuel, Gen. 36. b 11.
36 Iebus, Ihelom, & Core. Filij Eliphaz, The-
man, Omar, Sephi, Gatham, Cenez, Tham-
37 na, Amalec. Filij Rahuel: Nahath, Zara, Sā-
38 ma, Meza. Filij Seir: Lotan, Sobal, Sebeon,
39 Ana, Dison, Eser, Disan. Filij Lotā: Hori, Ho
mam. Soror autem Lotan fuit Thamna.
40 Filij Sobal: Alian, & Manahath, & Ebal,
Sephi & Onam. Filij Sebeon: Aia, & Ana. Fi
41 lij Ana Dison. Filij Dison: Hamram, & E-
42 seban, & Iethran & Charan. Filij Eser Ba-
laan & Zauan & Iacan. Filij Dison: Hus &
43 Aran. Isti sunt reges, qui imperauerunt in
D terra-Edom, antequam esset rex super filios
Israël. Bale filius Beor, & nomen ciuitatis
44 eius, Denaba. Mortuus est autem Bale, &
regnauit pro eo Iobab filius Zare de Bosra.
45 Cumq; & Iobab fuisset mortuus, regnauit
46 pro eo Husam de Terra-Themanorū. Obijt
quoq; & Husam, & regnauit pro eo Adad
filius Badad, qui percussit Madiam in terra
47 Moab: & nomē ciuitatis eius Auith. Cumq;
& Adad fuisset mortuus, regnauit pro eo
48 Semla de Masreca. Sed & Semla mortuus
est, & regnauit pro eo Saul de Rohoboth, q̄
49 iuxta amnem sita est. Mortuo quoq; Saul,
regnauit pro eo Balanan filius Achobor.
50 Sed & hic mortuus est, & regnauit pro eo
Adad: cuius vrbis nomen fuit Phau, & ap-
pellata est vxor eius Meetabel filia Matred
51 filiæ Mezaab. Adad autem mortuo duces
pro regibus in Edom esse cœperunt, dux
52 Thamna, dux Alua, dux Ietheth, dux Ooli-
53 bama, dux Ela, dux Phinon, dux Cenez,
54 dux Theman, dux Mabsar, dux Magdiel,
dux Hiram. hi duces Edom.

CAPVT II.

1 Filii autem Israël: Ruben, Si- Gen. 29. g 32. & 30. a 5. et 35. c. d
A meon, Leui, Iuda, Issachar, &
2 Zabulon, Dan, Ioseph, Ben-
iamin, Nephthali, Gad & Aser.
3 Filij Iuda: Her, Onan, & Se- Gen. 38. a 1.
la. hi tres nati sunt ei de filia Sue Chananitī-
dis. Fuit autem Her primogenitus Iuda, ma-
4 lus coram Domino, & occidit eum. Tha-
mar autem nurus eius peperit ei Phares &
5 Zara, omnes ergo filij Iuda, quinq;. Filij Inf. 4. a. 1
5 aūt Phares. Hesron & Hamul. Filij quoque Mat. 1. a 1.
Zaræ: Zamri & Ethan & Eman, Chalchal
7 quoque, & Darda: simul quinque. Filij
B Charmi: Achar, qui turbauit Israël, & Iosu. 7. a 1.
8 peccauit in furto anathematis. Filij Ethan,
9 Azarias. Filij autē Hesron, qui nati sunt ei:
10 Ierameel & Ram & Calubi. Porro Ram Ruth. 4. d 19.
genuit Aminadab, Aminadab autem genuit
11 Nahasson principem filiorum Iuda. Na-
hasson quoque genuit Salma, de quo ortus
12 est Booz. Booz vero genuit Obed, qui & ip
13 se genuit Isai: Isai aūt genuit primogeni- 1. Reg. 16. b. 10. & 17 b. 12.
genitum Eliab, secundum Aminadab, ter-
14 tium Simmaa, quartum Nathanael, quin-
15 tum Raddai, sextum Asom, septimum Abinadab 1.
16 Dauid. Quorum sorores fuerunt Saruia &
Abigail. Filij Saruiæ: Abisai, Ioab & Asael,
17 tres. Abigail autem genuit Amasa, cuius pa
18 ter fuit Iether Ismahelites. Caleb verò fi-
C lius Hesron, accepit vxorem nomine Azu-
ba, de qua genuit Ierioth, fueruntque filij
19 eius Iaser & Sobab & Ardon. Cūq; mortua
fuisset Azuba, accepit vxorē Caleb, Ephrath,
20 quæ peperit ei Hur. Porrò Hur genuit Vri:
21 & Vri genuit Bezeleel. Post hæc ingressus
est Hesron ad filiā Machir patris Galaad, &
accepit eā, cùm esset annorū sexaginta: q̄ pe-
22 perit ei Segub. Sed & Segub genuit Iair, &
possedit viginti tres ciuitates i terra-Galaad.
23 Cepitq; Gessur & Arā oppida Iair, & Ca-
nath & viculos eius sexaginta ciuitatū. oēs
24 isti filij Machir patris Galaad. Cum autem
mortuus esset Hesron, ingressus est Caleb ad
Ephratha. Habuit quoq; Hesron vxorē Abia,
25 quæ peperit ei Ashur patrem Thecuæ. Nati
D sunt aūt filij Ierameel primogeniti Hesron,
Ram primogenitus eius, & Buna & Aran,
26 & Asom & Achia. Duxit quoq; vxorē alte-
ram Ierameel nomine Atara, quæ fuit mater
27 Onā. Sed & filij Rā primogeniti Ierameel,
28 fuerunt Moos, Iamin & Acar. Onam autē
habuit filios Semei & Iada. Filij autem Se-
29 mei: Nadab & Abisur. Nomen vero vxoris
Abisur, Abihail, quæ peperit ei Ahobban, &
30 Molid. Filij autem Nadab fuerunt Saled,
& Apphaim. Mortuus est autem Saled absque
31 liberis. Filius vero Apphaim, Iesi: qui Iesi
genuit Sesan. Porro Sesan genuit Oholai.
32 Filij autem Iada fratris Semei: Iether &
Ionathan. Sed & Iether mortuus est absque
33 liberis. Porro Ionathan genuit Phaleth &
34 Ziza. Isti fuerunt filij Ierameel. Sesan au-
E tem non habuit filios, sed filias: & seruum
35 Aegyptium, nomine Ieraa. Deditque ei fi-
36 liam suam vxorē: quæ peperit ei Ethei. E-
thei autē genuit Nathan, & Nathan genuit
37 Zabad. Zabad quoque genuit Ophlal, &
38 Ophlal genuit Obed, Obed genuit Iehu,
39 Iehu genuit Azariā, Azarias genuit Helles,
40 & Helles genuit Elasa, Elasa genuit Sisa-
41 moi, Sisamoi genuit Sellū, Sellum genuit

42 Icamiam. Icamia aūt genuit Elisama. Filij
autem Caleb fratris Ierameel: Messa primo-
F genitus eius, ipse est pater Ziph: & filij Ma-
43 resa pr̄is Hebron. Porro filij Hebron, Core
44 & Taphua, & Recem & Samma. Samma
autem genuit Raham patrem Iercaam, &
45 Recem genuit Sammai. Filius *Sammai, *autem I.
46 Mahon: & Mahon pater Beth-sur. Epha
autem cōcubina Caleb, peperit Haran & Mo
47 sa & Gezez. Porrò Haran genuit Gezez. Fi
lij autem Iahaddai, Regom & Ioathan & Ge
48 san & Phalet & Epha & Saaph. Concubina
Caleb Maacha, peperit Saber & Tharana.
49 Genuit autem Saaph pater Madmena, Sue
patrem Machbena, & patrem Gabaa. Filia
50 vero Caleb, fuit Achsa. Hi erāt filij Caleb,
G filij Hur, primogeniti Ephrátha, Sobal pa-
51 ter Cariathiarim. Salma pater Beth-léhem,
52 Hariph pater Beth-gader. Fuerunt autem
filij Sobal patris Cariath-iarim, Qui vide-
53 bat dimidium Requietionum. Et de cogna
tione Cariath-iarim, Iethrei, & Aphuthei,
& Semathei, & Maserei. Ex his egressi sunt
54 Saraitę & Esthaolitę. Filij Salma Beth-léhē,
& Netophathi, Coronæ domus Ioab, & Di-
55 midium Requietionis Sarai. Cognationes
quoque scribarum habitantium in Iabes,
Canentes atque Resonantes, & in taberna-
culis commorantes. Hi sunt Cinæi, qui ve-
nerunt de Calore patris Domus Rechab.

CAPVT III.

1 DAVID verò hos habuit filios, qui 2.Reg.3.a.
A ei nati sunt in Hebron: pri- 2.
mogenitum Amnon ex Achi-
noam Iezrahelitide: secun-
dum Daniel de Abigáil Car-
2 melitide, tertium Absalom filium Maacha
filiæ Tholmai regis Gessur, quartum Ado-
3 niam filium Aggith, quintum Saphatiam
ex Abital, sextum Iethraham de Egla vxo-
4 re sua. Sex ergo nati sunt ei in Hebron,
vbi regnauit septem annis & sex mensibus.
Triginta autem & tribus annis regnauit in
5 Ierusalem. Porrò in Ierusalem nati sunt 2.Reg.5.c
B ei filij Simmaa & Sobab, & Nathan, & Sa- 14.
lomon, quatuor de Beth-sabee filia Am- *Bet sua
6 miel: Iebaar quoque & Elisama & Eli- 1.
7 phalet & Noge & Nepheg & Iaphia, nec-
8 non Elisama & Eliada & Eliphelet, no-
9 uem: omnes hi filij Dauid, absque filijs
concubinarum: habueruntque sororem
10 Thamar. Filius autem Salomonis, Ro-
boam, cuius Abia filius, genuit Asa. De hoc
11 quoq; natus est Iosaphat pater Ioram: qui
Ioram genuit Ochoziā, ex quo ortus est Ioas:
12 & huius Amasias filius, genuit Azariam.
13 Porrò Azariæ filius Ioatham procreauit A-
chaz patrem Ezechiæ, de quo natus est Ma-
14 nasses. Sed & Manasses genuit Amon pa-
G trem Iosiæ. Filij autem Iosiæ fuerunt, pri-
15 mogenitus Iohanan, secundus Ioacim, ter-
16 tius Sedecias, quartus Sellum. De Ioacim Mat.1.b
17 natus est Iechonias, & Sedecias. Filij Ie- 11.
18 choniæ fuerunt: Asir, Salathiel, Melchi-
ram, Phadaia, Senneser, & Iecemia, Sama,
19 & Nadabia. De Phadaia orti sunt Zoro-
babel, & Semei. Zorobabel genuit Mosollā,
Hananiam, & Salomith sororem eorum:
20 Hasabam quoque & Ohol & Barachiam,
21 & Hasadiam, Iosabhesed, quinque. Filius
D autem Hananiæ Phaltias pater Ieseiæ, cu-
ius filius Raphaia: huius quoque filius, Ar-
nan, de quo natus est Obdia, cuius filius
22 fuit Sechenias. Filius Secheniæ, Semeia,
cuius filij Hattus & Iegaal & Baria & Naa-
23 ria & Saphat, & Sesa, sex numero. Filius 7.
Naariæ, Elioenai & Ezechias & Ezricam
24 tres. Filius Elioenai, Oduia & Eliasub &
Pheleia & Accub, & Iohanan & Dalaia &
Anani, septem.

CAPVT IIII.

1 FILII Iuda: Phares, Hesron Sup.2.a
A & Charmi & Hur & Sobal. Ra- 4.
2 ia vero filius Sobal genuit Iah- Gen.38.g
ath, de quo nati sunt Ahumai 29. & 46.
& Laad, hæ cognationes Sara- b.12.
3 thi. Ista quoque stirps Etham: Iezrahel
& Iesema & Iedebos. Nomen quoque so-
4 roris eorum, Asalelphuni. Phanuel autem
pater Gedor, & Ezer pater Hosa. isti sunt
filij Hur primogeniti Ephrata, patris Beth-
5 leem. Assur verò patri Thecuæ erant duæ
6 vxores, Halaa & Naara. Peperit autem ei
Naara, Oozam & Hepher, & Themani
7 & Ahasthari, isti sunt filij Naara. Porrò
filij Haala, Séreth, & Sahar & Ethnam,
8 Cos autem genuit Anob & Soboba, & co-
9 gnationem Aharehel filij Arum. Fuit au-
B tē Iabes inclytus præ fratribus suis, & mater
eius vocauit nomen illius Iabes, dicens:
10 Quia peperi eum in dolore. Inuocauit
verò Iabes Deum Israël, dicens: Si benedicēs
benedixeris mihi, & dilataueris terminos
meos, & fuerit manus tua mecum, & feceris
me à malitia non opprimi. Et præstitit Deus
11 quæ precatus est. Caleb autem frater Sua,
12 genuit Mahir, qui fuit pater Esthon. Por-
ro Esthon genuit Beth-rapha, & Phesse &
Thehinna patrem vrbis Naas, hi sunt viri
13 Recha. Filij autem Cenez: Othoniel
C & Saraia. Porrò filij Othoniel, Hathath &
14 Maonathi. Maonathi genuit Ophra.
Saraia autē genuit Ioab patrem Vallis artifi-
15 cū: ibi quippe artifices erant. Filij verò Ca
leb filij Iephone, Hir & Ela & Nahan. Filij
16 quoq; Ela, Cenez. Filij quoq; Ialeleel: Ziph
17 & Zipha, Thiria & Asrael. Et filij Ezra:
Iether & Mered & Epher & Ialon, genuitq;
Mariam & Sammai & Iesba patrem Estha-
18 mo. Vxor quoq; eius Iudaia, peperit Iared
patrem Gedor, & Heber patrem Socho, &
Icuthiel patrem Zanoe. hi autē filij Bethiæ
19 filiæ Pharaonis, quam accepit Mered. Et fi-
D lij vxoris Odaię sororis Naham patris Ceila,
Garmi, & Esthamo, qui fuit de Machathi.
20 Filij quoque Simon: Amnon & Rinna fi-
lius Hanan, & Thilon. Et filij Iesi, Zoheth
21 & Benzoheth. Filij Sela, filij Iudæ: Gen.38.a
Her pater Lecha, & Laada pater Maresa & 5.
cognationes domus operantium byssum in

22 Domo-iuramenti. ꝗ Et Qui stare fecit Solē, virique Mendacii, & Securus & Incendens, qui principes fuerunt in Moab,& Qui reuet si sunt in Labem. hæc autem verba vetera.
23 ꝗ Hi sunt figuli habitantes in Plantationibus & in Sepibus, apud regem in operibus
24 eius,commoratiq; sunt ibi.ꝗFilij Sime on,
Gen. 46.b 10. E Namuel & Iamin,Iarib, Zara,Saul, ꝗ Sellum
25 filius eius, Mabsam filius eius, Masma fi-
26 lius eius. ꝗ Filii Masma: Hamuel filius eius, Zachur filius eius, Semei filius eius.
27 ꝗ Filij Semei sedecim, & filiæ sex: fratres autem eius non habuerunt filios multos, & vniuersa cognatio nō potuit adęquare sum-
28 mam filiorum Iuda ꝗ Habitauerunt autem
29 in Ber-sabee & Molada & Hasar-suhal, ꝗ &
30 in Bala, & in Asom, & in Tholad, ꝗ & in
31 Bathuel, & in Horma, & in Siceleg, ꝗ & in Beth-marchaboth, & in Hasar-susim, & in Beth-berai,& in Saarim.hæ ciuitates eorum
32 vsque ad regem Dauid. ꝗ Villæ quoq; eorum: Etam & Aen, Remmon, & Thochem &
33 Asan, ciuitates quinq;. ꝗ Et vniuersi viculi
F eorum per circuitum ciuitatum istarum vsq; ad Baal. hæc est habitatio eorum, & sedium
34 distributio. ꝗ Mosobab quoque & Iemlech,
35 & Iosa filius, Amasiæ. ꝗ & Ioel, & Iehu fi-
36 lius Iosabiæ filii Saraiæ filij Asiel, ꝗ & Elioenái & Iacoba, & Isuhaia & Asaia & Adiel
37 & Ismiel, & Bana-ia. ꝗ Ziza quoque filius Sephei filij Allon filij Idaia filij Semri fi
38 lij Samaia: ꝗ isti sunt nominati principes in cognationibus suis, & in domo affinitatum
39 suarum multiplicati sunt vehementer. ꝗ Et profecti sunt, vt ingrederentur in Gador vsque ad orientem vallis, & vt quęrerent pa-
40 scua gregibus suis. ꝗ Inueneruntq; pascuas
G uberes & valde bonas, & terram latissimam & quietam & fertilem, in qua antè ha
41 bitauerant de stirpe Cham. ꝗ Hi ergo venerūt quos suprà descripsimus nominatim, in diebus Ezechiæ regis Iuda: & percusserūt tabernacula eorū, & habitatores qui inuēti fuerant ibi, & deleuerunt eos vsque in præsentem diem: habitaueruntq; ꝓ eis, quoniā
42 uberrimas pascuas ibidem repererunt. ꝗDe filiis quoque Simeon abierunt in montem Seir, viri quingenti, habētes principes Phaltiam & Naariam & Raphaiam & Oziel fi-
43 lios Iesi;ꝗ & percusserunt reliquias quę euadere potuerant Amalecitarum, & habitauerunt ibi pro eis vsque ad diem hanc.

CAPVT V.

1 Filii quoq; Rubē primogeniti
A Israël (ꝗ ipse quippe fuit primo genitus eius, sed cùm violasset thorum patris sui, data sunt primogenita eius filiis Ioseph filii Israël, & nō est ille reputatus in primo-
Gen. 35.d 22. 49.a.4
2 genitum. ꝗ Porrò Iudas qui erat fortissimus inter fratres suos,de stirpe eius principes germinati sunt: primogenita autem reputata
Gen 46.b 9.
3 sunt Ioseph) ꝗ ꝗ filii ergo Ruben primogeniti Israël, Enoch & Phallu, Esron & Charmi.
Exo 6.c.14 Nu.26.a.5
4 ꝗ Filii Ioel.Samia filius eius, Gog filius eius,
5 Semei filius eius, ꝗ Micha filius eius, Reia
6 filius eius,Baal filius eius. ꝗ Beera filius eius, quem captiuū duxit Thelgath-phalnasar rex Assyriorū, & fuit princeps in tribu Ruben.
7 ꝗ Fratres autē eius & vniuersa cognatio eius, qñ numerabantur per familias suas, habue-
8 runt principes Iehiel, & Zachariam. ꝗ Porrò Bala filius Azaz, filii Samma, filii Ioel, ipse habitauit in Aroer vsque ad Nebo &
9 Beelmeon. ꝗ Contra orientalem quoq; pla-
B gam habitauit vsque ad introitum eremi & flumen Euphraten. Multum quippe iumentorum numerū possidebāt in Terra-Galaad.
10 ꝗ In diebus aūt Saul præliati sunt cōtra Agarenos:& interfecerunt illos, habitaueruntque pro eis in tabernaculis eorum, in omni
11 plaga quæ respicit ad orientem Galaad. ꝗ Filii vero Gad e regione eorum habitauerunt
12 in Terra-Basan vsque Selcha: ꝗ Ioel in capite, & Sapham secundus: Ianai autem &
13 Saphat in Basan. ꝗ Fratres verò eorum secundùm domos cognationum suarum, Michaël & Mosollam & Sebe & Iorai & Ia
14 chan & Zie & Heber, septem. ꝗ Hi filii Abihail, filii Huri, filii Iara, filii Galaad, filii Michaël, filii Iesesi, filii Ieddo, filii
15 Buz ꝗ Fratres quoq; filii Abdiel, filii Guni,
16 principes domus in familiis suis. ꝗ Et habitauerunt in Galaad & in Basan & in viculis eius,& in cunctis suburbanis Saron, vs-
17 que ad terminos. ꝗ Omnes hi numerati sunt
C in diebus Ioatham regis Iuda, & in diebus
18 Ieroboam regis Israël. ꝗ Filii Ruben & Gad & dimidiæ tribus Manassē, viri bellatores, scuta portantes & gladios, & tendentes arcum, eruditiq; ad prælia, quadraginta quatuor millia, & septingenti sexaginta proce-
19 dentes ad pugnam. ꝗ Dimicauerunt contra Agarenos. Ituræi verò, & Naphis, & No-
20 dab ꝗ præbuerunt eis auxilium. Traditique sunt in manus eorum Agareni, & vniuersi qui fuerant cum eis: quia Deum inuocauerunt, cùm præliarentur: & exaudiuit
21 eos, eò quòd credidissent in eum. ꝗ Ceperuntq; omnia quæ possederant, camelorum quinquaginta millia,& ouium ducenta quinquaginta millia,& asinos duo millia,& ani-
22 mas hominum centum millia. ꝗ Vulnerati autem multi corruerunt. fuit enim bellum Domini. Habitaueruntque pro eis vsque ad
23 transmigrationem. ꝗ Filii quoque dimidiæ
D tribus Manasse possederunt terram a finibus Basan vsq; Baal, Hermon & Sanir,& montē
24 Hermon. ingens quippe numerus erat. ꝗ Et hi fuerunt principes domus cognationis eorum, Epher, & Iesi, & Eliel, & Ezriel, & Ieremia, & Odoia, & Iediel viri fortissimi & potentes, & nominati duces in familiis
25 suis. ꝗ Reliquerunt autem Deum patrum suorum, & fornicati sunt post deos populorum terræ, quos abstulit Deus coram eis.
26 ꝗ & suscitauit Deus Israël spiritum Phul regis Assyriorum, & spiritum Thelgath-phalnasar regis Assur: & transtulit Ruben & Gad, et dimidiam tribum Manassē, & adduxit eos in Lahela, et in Habor, et Ara, et fluuium Gozan, vsq; ad diem hanc.

CAPVT VI.

1 FILII Leui: Gerſon, Caath, & *Gen. 46. b. 11.*
A Merari. Filij Caath: Amram,
2 Iſaar, Hebron, & Oziel. Filij *inf. 23. b. 6.*
Amram: Aaron, Moyſes &
3 Maria. Filij Aaron: Nadab *Exo. 6. c. 1°.*
4 & Abiu, Eleazar, & Ithamar. Eleazar ge-
nuit Phinees, & Phinees genuit Abisue, *Ioſ. 21. b. 10.*
5 Abisñe verò genuit Bocci: & Bocci genuit
6 Ozi, Ozi genuit Zaraiam, & Zaraias genuit
7 Meraioth. Porro Meraioth genuit Amariã,
8 & Amarias genuit Achitob, Achitob ge-
nuit Sadoc, & Sadoc genuit Achimaas,
9 Achimaas genuit Azariam, Azarias ge-
10 nuit Iohanan, Iohanan genuit Azariam.
•ipſe eſt qui ſacerdotio functus eſt in domo,
quam ædificauit Salomon in Ieruſalem.
11 Genuit autem Azarias Amariam, & Ama-
12 rias genuit Achitob, Achitob genuit Sadoc,
13 & Sadoc genuit Sellum, Sellum genuit
14 Helciam, & Helcias genuit Azariam, A-
zarias genuit Saraiam, & Saraias genuit
15 Ioſedec. Porrò Ioſedec egreſſus eſt, quan-
B do tranſtulit Dominus Iudam & Ieruſalem
16 per manus Nabuchodonoſor. Filij ergo Le
17 ui: Gerſon, Caath, & Merari. Et hæc nomi *Exo. 1. c. 17.*
18 na filiorum Gerſon: Lobni, & Semei. Fi-
lij Caath: Amram & Iſaar, & Hebron, &
19 Oziel. Filij Merari: Moholi & Muſi. Hæ
autem cognationes Leui ſecundùm familias
20 eorum. Gerſon, Lobni filius eius, Iahath
21 filius eius, Zamma filius eius, Ioab filius
eius, Addo filius eius, Zara filius eius, Iethrái
22 filius eius. Filij Caath, Aminadab filius
23 eius, Core filius eius, Aſir filius eius. Elca-
na filius eius, Abiaſaph filius eius, Aſir filius
24 eius, Thahath filius eius, Vriel filius eius,
25 Ozias filius eius, Saul filius eius. Filij El-
26 cana: Amaſai, & Achimoth, & Elcana.
Filij Elcana, Sophai filius eius, Nahath fi-
27 lius eius, Eliab filius eius, Ieroham filius
28 eius, Elcana filius eius. Filij Samuel: pri-
29 mogenitus Vaſſeni, & Abia. Filij autem
C Merari, Moholi: Lobni filius eius, Semei fi-
30 lius eius, Oza filius eius, Sammaa filius
31 eius, Haggia filius eius, Aſaia filius eius. Iſti
ſunt quos conſtituit Dauid ſuper cãtores do
32 mus Domini, ex quo collocata eſt arca: &
miniſtrabant coram tabernaculo teſtimo-
nij, canentes donec ædificaret Salomon do
mum Domini in Ieruſalem: ſtabant autem
33 iuxta ordinem ſuum in miniſterio. Hi ve-
rò ſunt qui aſſiſtebant cum filijs ſuis, de fi-
lijs Caath, Heman cantor filius Iohel, filij Sa-
34 muel, filij Elcana, filij Ieroham, filij Eliel,
35 filij Thohu, filij Suph, filij Elcana, filij
35 Mahath, filij Amaſai, filij Elcana, filij Io-
37 hel, filij Azariæ, filij Sophoniæ, filij Tha-
38 hath, filij Aſir, filij Abiaſaph, filij Core, fi-
39 lij Iſaar, filij Caath, filij Leui, filij Iſraël. Et
frater eius Aſaph, qui ſtabat à dextris eius.
40 Aſaph filius Barachiæ, filij Sammaa, filij
41 Michaël, filij Baſaiæ, filij Melchiæ, filij A-
42 thanai, filij Zara, filij Adaia, filij Ethan, fi-
43 lij Zamma, filij Semei, filij Ieth, filij Ger-
44 ſon, filij Leui. Filij autem Merari fratres
45 eorum, ad ſiniſtram, Ethan filius Cuſi, fi-
46 lii Abdi, filij Maloch, filij Haſabiæ, filij
47 Amaſiæ, filij Helciæ, filii Amaſai: filii Bo-
ni, filii Somer, filii Moholi, filii Muſi, filii
48 Merari, filii Leui. Fratres quoque eorum
D Leuitæ, qui ordinati ſunt in cunctum mini-
49 ſterium tabernaculi domus Domini. Aarõ
verò & filii eius adolebant incenſum ſuper
altare holocauſti, & ſuper altare thymiama-
ris, in omne opus Sancti ſanctorum: & vt
precarẽtur pro Iſraël, iuxta omnia quæ præ-
50 ceperat Moyſes ſeruus Dei. Hi ſunt autem
filij Aaron: Eleazar filius eius, Phinees fi-
51 lius eius, Abiſñe filius eius, Bocci filius
eius, Ozi filius eius, Zarahia filius eius,
52 Meraioth filius eius, Amarias filius eius,
53 Achitob filius eius, Sadoc filius eius, Achi-
54 maas filius eius. Et hæc habitacula eorũ per
vicos atq; cõfinia, filiorũ ſcilicet Aaron iuxta
cognationes Caathitarũ: ipſis enim ſorte cõ
55 tigerant. Dederunt igitur eis Hebron in ter
E ra Iuda, & ſuburbana eius per circuitũ: agros *Ier. 21. b.*
56 autem ciuitatis, & villas, Caleb filio Iepho- *10.*
57 ne. Porrò filiis Aaron dederunt ciuitates
ad confugiendum, Hebron & Lobna, & ſub-
58 urbana eius. Iether quoq; & Eſthemo cum
ſuburbanis ſuis, ſed & Helon & Dabir cum
59 ſuburbanis ſuis. Aſan quoq; & Bethsémes
60 & ſuburbana earum. De tribu autem Be-
n-iamin: Gabee & ſuburbana eius, & Al-
math cum ſuburbanis ſuis. Anathoth quoq;
cum ſuburbanis ſuis, Omnes ciuitates trede
61 cim per cognationes ſuas. Filiis autem
Caath reſiduis de cognatione ſua, dederunt
ex dimidia tribu Manaſſe in poſſeſſionem
62 urbes decẽ. Porro filiis Gerſon per cogna-
tiões ſuas de tribu Iſſachar, & de tribu Aſer,
& de tribu Neph-thali, & de tribu Manaſſe I
63 Baſan, vrbes *tredecim. Filiis autem Mera- *quatuordecim. 11*
F ri per cognationes ſuas, de tribu Ruben &
de tribu Gad, & de tribu Zabûlon, dederunt
64 ſorte ciuitates duodecim. Dederũt quoque
filii Iſraël Leuitis ciuitates, & ſuburbana
65 earum: dederũtq; per ſortẽ ex tribu filiorũ
Iuda, & ex tribu filiorum Simeon, & ex tribu
filiorum Ben-iamin, vrbes has quas uocaue-
66 runt nominibus ſuis. & his qui erant de co
gnatione filiorum Caath, fueruntq; ciuita-
tes in terminis eorum de tribu Ephráim.
67 Dederunt ergo eis vrbes ad confugiendũ, *Ioſ. 21. l. 10.*
Sichem cum ſuburbanis ſuis in monte E-
68 phráim. & Gazer cũ ſuburbanis ſuis; Iecmaã
quoq; cum ſuburbanis ſuis, & Beth-horon
69 ſimiliter, nec non & Helon cum ſuburba-
nis ſuis, & Geth-remmon in eundem modũ.
70 Porrò ex dimidia tribu Manaſſe, Aner &
ſuburbana eius: Balaã & ſuburbana eius: his
videlicet qui de cognatiõe filiorũ Caath reliq
71 erãt. Filiis autem Gerſon de cognatione dimidię
tribus Manaſſe, Gaulõ in Baſan & ſuburbana
72 eius, & Aſtharoth cum ſuburbanis ſuis. De
G tribu Iſſachar, Cedes & ſuburbana eius, &
73 Dabereth cũ ſuburbanis ſuis, Ramoth quo
que & ſuburbana eius, & Anem cũ ſuburba-
74 nis ſuis. De tribu verò Aſer, Maſal cũ ſubur

banis

°Haec 1. 75 banis suis, & Abdon similiter. ° Alac quoq;
& suburbana eius, & Rohob cum suburbanis
76 suis. Porrò de tribu Neph-thali, Cedes in
Galilæa, & suburbana eius, Hamon cum sub-
urbanis suis, & Cariathaim, & suburbana
77 eius. Filijs autem Merari residuis de tribu
Zabúlon, R mmono & suburbana eius, &
78 Thabor cum suburbanis suis. trans Iorda-
nem quoq; ex aduerso Iericho contra Orien
tem Iordanis, de tribu Ruben, Bosor in soli-
tudine cum suburbanis suis, & Iassa cũ sub-
79 urbanis suis. Cademoth quoque & subur-
bana eius, & Mephaad cum suburbanis suis.
80 Nec non & de tribu Gad, Ramoth in Ga-
laad & suburbana eius, & Manái cum sub-
81 urbanis suis: sed & Hesebon cum suburba
nis suis, & Iezer cum suburbanis suis.

CAPVT VII.

1 PORRÒ filij Issachar: Tola, &
A Phua, Iasub & Simerō, quatuor.
2 Filij Thola: Ozi & Raphaia, &
Ieriel, & Iemai, & Iebsem, & Sa-
muel, principes per domos co-
gnationū suarū. De stirpe Thola viri fortissi-
mi numerati sunt in diebus Dauid, viginti
3 duo millia sexcenti. Filij Ozi: Izrahia, de
quo nati sunt Michaël, & Obadia, & Ioel, &
4 Iesia, quinq; oēs principes. Cumq; eis per
familias, & populos suos, accincti ad prælium,
viri fortissimi triginta sex millia: multas.n.
5 habuerunt vxores, & filios. Fratres quoq;
eorū per oēm cognationem Issachar, robustis-
B mi ad pugnandum, octoginta septem millia
† Ge. 46. c. 21. 6 numerati sunt. † Filij Ben-iamin, Bela, &
7 Bechor, & Iadihel, tres. Filij Bela: Esbon, &
-5. Ozi, & Oziel, & Ierimoth, & Vrai, quinque
principes familiarum, & ad pugnandum ro-
bustissimi: numerus autem eorum, viginti
8 duo millia & triginta quatuor. Porrò filij Be
chor: Zamira, & Ioas, & Eliezer, & Elioenai,
& Amri, & Ierimoth, & Abia, & Anathoth
9 & Almath: omnes hi filij Bechor. Numera-
C ti sunt autem per familias suas principes co
gnationum suarum ad bella fortissimi, vigin
10 ti millia, & ducenti. Porrò filij Iadihel Ba-
lan. Filij autem Balan: Iehus, & Ben-iamin,
& Aod, & Chanaana, & Zethan, & Tharsis,
11 Ahisahar. omnes hi filij Iadihel, principes
cognationum suarum, viri fortissimi, decem
& septem millia, & ducenti ad prælium pro-
12 cedentes. Sepham quoque & Hapham filij
13 Hir: & Hasim filij Aher. Filij autem Ne-
ph-thali: Iasiel, & Guni, & Ieser, & Sellum, fi-
°filij 1. 14 lij Bala: Porrò °filius Manasse, Esriel: con-
cubinaq; eius Syra peperit Machir patrem
15 Galaad. Machir autem accepit vxorem fi-
D lijs suis Happhim & Saphan: & habuit soro
rem nomine Maacha: nomen autem secundi
16 Salphaad, nataq; sunt Salphaad filiæ. & pe-
perit Maacha vxor Machir filiū, vocauitq; no
men eius Phares: porrò nomen fratris eius,
Sares: & filij eius, Vlam, & Recen: Filius
17 autem Vlam, Badan. hi sunt filij Galaad, filij
Machir, filij Manasse. Soror autem eius
18 regina peperit virum decórum, & Abiezer,
19 & Mohola. Erant autem filij Semida: A-
20 hin & Sechē, & Leci, & Aniā. Filij autem
Ephraim: Suthala, Bared filius eius, Thàhath
filius eius, Elada filius eius, Thàhath filius
21 eius & huius filius Zabad, & huius filius
Suthala, & huius filius Ezer & Elad: occiderūt
āt eos viri Geth indigenę, q̄ descēderāt vt in-
22 uaderet possessiones eorum. Luxit igitur
E Ephraim pater eorū multis diebus, & vene-
23 runt fratres eius vt consolarentur eum. In-
gressusq; est ad vxorem suam: quæ concepit,
& peperit filium, & vocauit nomen eius Be-
ria, eo quod in malis domus eius ortus esset:
24 filia autem eius fuit Sara, quæ ædificauit
Beth-horon inferiorem, & superiorem, &
25 Ozensara. Porrò filius eius Rapha, & Re-
26 seph, & Thale, de quo natus est Thaan, qui
genuit Laadan: huius quoq; filius Ammiud,
27 qui genuit Elisama, de quo ortus est Nun,
28 qui habuit filium Iosue. Possessio autem
eorū & habitatio, Beth-el cum filiabus suis,
F & contra Orientem, Noran, ad occidentalē
plagam Gazer, & filiæ eius: Sichem quoq; cū
filiabus suis, vsq; ad Asa cum filiabus eius.
29 Iuxta filios quoq; Manasse, Beth-san & fi-
lias eius, Tanach & filias eius, Mageddo & fi-
lias eius, Dor & filias eius: in his habitauerūt
30 filij Ioseph, filij Israël. † Filij Aser: Iemna, & † Gen. 46. b. 17.
Iesua, & Iessui, & Baria, & Sara soror eorum.
31 Filij autem Baria: Heber, & Melchiel: ipse
32 est pater Barsaith. Heber autem genuit Ie-
phlat, & Somer, & Hotham, & Suáa sororem
33 eorum. Filij Iephlat: Phosech, & Chamaal,
34 & Asoth: hi filij Iephlat. Porrò filij Somer,
35 Ahi, & Roaga, & Haba, & Aram. Filii autē
G Helem fratris eius: Supha, & Iemna, & Selles
36 & Amal. Filii Supha: Sue, Harnapher, &
37 Sual, & Beri, & Iamra, Bosor, & Hod, &
38 Samma, & Salusa, & Iethrā, & Bera. Filii Ie-
39 ther: Iephonne, & Phaspha, & Ara. Filii
40 autem Olla: Aree, & Haniel, & Resia. O-
mnes hi filii Aser principes cognationum,
electi atq; fortissimi duces ducum: numerus
autem eorum ætatis, quæ apta esset ad bellū,
viginti sex millia.

CAPVT VIII.

1 BEN-IAMIN aūt genuit Bale pri Gen. 46. c. 21.
A mogenitum suum, Asbel secun-
2 dum, Ahara tertium, Nohaa Sup. 7. b. 6.
quartum, & Rapha quintum.
3 Fueruntq; filii bale: Addar, &
4 Gera, & Abiud, Abisue quoq; & Naaman,
5 & Ahoe, sed & Gera, & Sephuphan, & Hu-
6 ram. Hi sunt filii Ahod principes cogna-
tionum habitantium in Gabaa, qui translati
7 sunt in Manahath. Naaman autē & Achia,
& Gera ipse transtulit eos, & genuit Oza &
8 Ahihud. Porrò Saharáim genuit in regione
Moab, postquā dimisit Husim & Bara vxo-
9 res suas. Genuit autē de Hodes uxore sua
10 Iobab, & Sebia, & Mosa, & Molchon, Iehus
B quoq; & Sechia, & Marma. hi sunt filii eius
11 principes in familiis suis. Mehusim vero
12 genuit Abitob, & Elphàal: Porrò filii El-
phàal: Heber, & Misaau, & Samad: hic ædifi-

13 cauit Ono, & Lod, & filias eius. ¶ Baria au-
tem & Sama principes cognationum habi-
tantium in Aialon; hi fugauerũt habitatores
14 Geth. ¶ Et Ahio, & Sesac, & Ierimoth, ¶ &
15 Zabadia, & Arod, & Heder, ¶ Michael quoq;
16 & Iespha, & Ioha filij Baria. ¶ Et Zabadia,
17 & Mosollam, & Hezeci, & Heber, & Iesama-
18 ri, & Iezlia, & Iobab filij Elpáal. ¶ Et Iacim,
19 & Zechri, & Zabdi, ¶ & Elioënai, & Selethai,
20 & Eliel, ¶ & Adaia, & Baraia, & Samarath
21 filii Semei. Et Iesphan, & Heber, & Eliel, ¶ &
C Abdon, & Zechri, & Hanam, & Hanania, &
22 Elã, & Anathothia, ¶ & Iephdaia: & Phanuel
23 filii Sesac. ¶ & Samsari, & Sophoria, & Otho-
24 lia, ¶ & Iersia, & Elia, & Zechri, filij Ierohã.
25 ¶ hi patriarchæ, & cognationum principes,
26 qui habitauerunt in Ierusalem. ¶ In Gabaõ
27 autem habitauerunt Abi-gabaon, & nomen
28 vxoris eius Maacha. ¶ Filiusq; eius primoge-
nitus Abdon, & Sur, & Cis, & Baal, & Na-
29 dab, ¶ Gedor quoq; & Ahio, & Zacher, &
30 Macelloth: ¶ & Macelloth genuit Samaa: ha-
31 bitaueruntq; ex aduerso fratrum suorum in
32 Ierusalem cum fratribus suis. ¶ Ner autem
33 genuit Cis, & Cis genuit Saul. ¶ Porrò Saul
D genuit Ionathan, & Melchi-sua, & Abina
34 dab, & Esbáal. Filius autem Ionathan, Me-
35 rib-báal: & Merib-báal genuit Micha. ¶ fi-
lii Micha, Phiton, & Melech, & Tharea, &
36 Ahaz: ¶ & Ahaz genuit Ioada, & Ioada genuit
Alamath, & Azmoth, & Zamri: porrò Zamri
37 genuit Mosa, ¶ & Mosa genuit Banaa, cuius fi
lius fuit Rapha: de quo ortus est Elasa, qui ge
38 nuit Asel. Porrò Asel sex filii fuerũt, his nomi
nibus, Ezricã, Bochru, Ismahel, Saria, Obdia,
39 & Hanã: oẽs hi filij Asel. ¶ Filij aũt Esec fra-
tris eius, Vlam primogenitus, & Iehus secun-
40 dus, & Eliphalet tertius. ¶ Fueruntq; filij V-
lam viri robustissimi, & magno robore ten-
dentes arcũ: & multos habentes filios ac ne-
potes, vsq; ad centum quinquaginta-millia:
Omnes hi filij Ben-iamin.

Infr. 9. f 35.

1. Reg. 14. c. 5. infr. 9. g 39.

CAPVT IX.

1 VNIVERSVS ergo Israël dinumeratus est: & summa eorũ scripta
A est in libro regum Israël, & Iu-
da: trãslatiq; sunt in Babylonẽ,
2 propter delictum suum. ¶ Qui
autem habitauerunt primi in possessionibus
& in vrbibus suis: Israël & sacerdotes, & Le
3 uitæ, & Nathinei. ¶ Commorati sunt in Ieru-
salem de filiis Iuda, & de filiis Ben-iamin,
4 de filiis quoq; Ephraim, & Manasse. ¶ O-
thei filius Ammiud, filii Amri, filii Om-
rai, filii Bonni, de filijs Phares filii Iuda.
5 ¶ Et de Siloni, Asaia primogenitus, & filii
6 eius. ¶ De filiis autem Zara: Iehuel, & fra-
7 tres eorum, sexcenti nonaginta. ¶ Porrò de
filiis Ben-iamin: Salo filius Mosollam filii
8 Oduia, filii Asanaæ ¶ & Iobania filius Ierohã:
B & Ela filius Ozi, filii Mochori: & Mosollam
9 filius Saphatiæ, filii Rahuel, filii Iebaniæ, &
fratres eorum per familias suas, nongenti
quinquaginta sex. Omnes hi, principes cogna
10 tionum per domos patrum suorum. ¶ De sa-
cerdotibus autem: Iedaia, Ioiarib, & Iachin.
11 ¶ Azarias quoq; filius Helciæ, filii Mosollã,
filii Sadoc, filii Meraioth, filii Achitob, ponti-
12 fex domus Dei. ¶ Porrò Adaias filius Ierohã,
filii Phassur, filii Melchiæ: & Maasai filius A-
diel filii Iezra, filii Mosollam, filii Mosolla-
13 mith, filii Emmer: ¶ fratres quoq; eorum
principes per familias suas, mille septingẽti
sexaginta: fortissimi robore ad faciendum
14 opus ministerii in domo Dei. ¶ De Leuitis
C autem: Semeia filius Hassub filii Ezricam, fi-
15 lii Hasebia de filiis Merari. ¶ Bacbacar
quoq; carpentarius, & Galai, & Mathania fi-
16 lius Micha, filii Zechri, filii Asaph, ¶ & Ob-
dia filius Semeiæ filii Galal, filii Idithun: &
Barachia filius Asa, filii Elcana, q habitauit
17 in atriis Netophati. ¶ Ianitores autem: Sellũ,
& Accub, & Telmon, & Ahiman: & frater
18 eorum Sellum princeps: ¶ vsq; ad illud tem
pus, in porta regis ad Orientem, obserua-
19 bant per vices suas de filijs Leui. ¶ Sellum
verò filius Core filij Abiasaph, filij Core, cũ
fratribus suis, & domo patris sui, hi sunt Co-
ritæ super opera ministerij, custodes vestibu-
lorum tabernaculi: & familiæ eorum per vi-
ces castrorum Domini, custodientes introi-
20 tum. ¶ Phinees autem filius Eleazari, erat
21 dux eorum coram Domino. ¶ Porrò Zacha-
D rias filius Mosollamia ianitor portæ taber-
22 naculi testimonij. ¶ Omnes hi electi in o-
stiarios per portas, ducenti duodecim: & de-
scripti in villis proprijs: quos constituerunt
23 Dauid, & Samuel Videns, in fide sua ¶ tam
ipsos quàm filios eorum in ostiis domus
24 Domini, & in tabernaculo vicibus suis. ¶ Per
quatuor ventos erant ostiarij: id est ad Orien
tem, & ad Occidentem, & ad aquilonem,
25 & ad austrum. ¶ Fratres autem eorum in vi-
culis morabantur, & veniebant in sabbathis
26 suis de tempore vsque ad tempus. ¶ His
quatuor Leuitis creditus erat omnis nume-
rus ianitorum, & erant super éxedras, & the
27 sauros domus Domini. ¶ Per gyrum quoque
E tẽpli Domini morabãtur in custodijs suis:
vt cum tempus fuisset, ipsi manè aperirent
28 fores. ¶ De horum *grege* erant & super va- *genere 10.*
sa ministerij: ad numerum enim, & infere-
29 bantur vasa & efferebantur. ¶ De ipsis, &
qui credita habebant vtensilia sanctuarij,
præerant similæ, & vino, & oleo, & thuri, &
30 aromatibus. ¶ Filij autem sacerdotum vn-
31 guenta ex aromatibus conficiebant. ¶ Et
Mathathias Leuites primogenitus Sellum
Coritæ, præfectus erat eorum quę in sarta-
32 gine frigebantur. ¶ Porrò de filijs Caath fra-
tribus eorum, super panes erant propositio-
nis, vt semper nouos per singula sabbatha p̃
33 pararent. ¶ Hi sunt principes cantorum per
F familias Leuitarum, qui in éxedris mora-
bantur: vt die ac nocte iugiter suo ministe-
34 rio deseruirent. ¶ Capita Leuitarum per fa-
milias suas principes, manserunt in Ierusa-
35 lem. ¶ In Gabaon autem commorati sunt *Supr. 8. e 29.*
pater Gabaon Iehiel, & nomen vxoris eius
36 Maacha. ¶ Filius primogenitus eius Ab-
don, & Sur, & Cis, & Baal, & Ner, & Nadab,

Gedor

37 ¶ Gedor quoq;,& Ahio,& Zacharias,& Ma-
38 celloth. ¶ Porro Macelloth genuit Samaan:
isti habitauerunt è regione fratrum suorum
‖ Sup. 8. d. 33. 39 in Ierusalem,cum fratribus suis. ¶ ‖ Ner autē
G genuit Cis: Cis genuit Saul: & Saul genuit
Ionathan,& Melchisua,& Abinadab,& Es-
40 baal. ¶ Filius autem Ionathan, Merib-baal:
41 & Merib-baal genuit Micha. ¶ Porrò filij Mi-
cha, Phiton, & Melech, & Tharaa, & Ahaz.
42 ¶ Ahaz autē genuit Iara: & Iara genuit Alā-
math, & Azmoth & Zamri. Zamri autem
43 genuit Mosa. ¶ Mosa verò genuit Banaa: cu-
ius filius Raphaia, genuit Elasa: de quo or-
44 tus est Asel. ¶ Porrò Asel sex filios ha-
buit his nominibus, Ezricam, Bochru,
Ismahel, Saria, Obdia, Hanan. hi sunt
filij Asel.

CAPVT X.

1. Reg. 31. a. 1. 1 PHILISTHIIM autē pugnabāt
A cōtra Israël,fugerūtq; viri Israël
Palæsthinos, & ceciderunt vul-
2 nerati in mōte Gelbóe. ¶ Cumq;
appropinquassent Philisthæi per-
sequentes Saul, & filios eius, percusserunt
Ionathan, & Abinadab, & Melchisua, filios
3 Saul. ¶ Et aggrauatum est prælium contra
Saul, inueneruntq; eum sagittarij,& vulne-
4 rauerunt iaculis. ¶ Et dixit Saul ad armige-
B rum suum: Euagina gladium tuū, & inter-
fice me: ne fortè veniant incircuncisi isti, &
illudant mihi. Noluit autem armiger eius
hoc facere,timore perterritus: arripuit ergo
5 Saul ensem, & irruit in eum. ¶ Quod cum
vidisset armiger eius, videlicet mortuum es-
se Saul,irruit etiam ipse in gladium suum,&
6 mortuus est. ¶ Interijt ergo Saul & tres filij
eius,& omnis domus illius pariter concidit.
7 ¶ Quod cum vidissent viri Israël qui habita-
bant in campestribus,fugerunt: & Saul ac fi-
lijs eius mortuis, dereliquerunt vrbes suas,
& huc illucq; dispersi sunt: veneruntq; Phi-
8 listhijm, & habitauerunt in eis. ¶ Die igitur
C altero detrahentes Philisthijm spolia cæso-
rum,inuenerunt Saul,& filios eius iacentes
9 in monte Gelbóe. ¶ Cumq; spoliassent eum,
& amputassent caput, armisq; nudassent,
miserunt in terram suam,vt circumferretur,
& ostenderetur idolorum templis & popu-
10 lis: ¶ arma autem eius consecrauerunt in
phano Dei sui,& caput affixerunt in templo
11 Dagon. ¶ Hoc cùm audissent viri Iabes-
D Galaad, omnia scilicet quæ Philisthijm fece-
12 rant super Saul, ¶ consurrexerunt singuli
virorum fortium, & tulerunt cadauera Saul
& filiorum regis, attuleruntq; ea in Iabes
& sepelierunt ossa eorum subter quercum,
quæ erat in Iabes, & ieiunauerunt septem
13 diebus. ¶ Mortuus est ergo Saul propter ini-
quitates suas, eò quòd præuaricatus sit man
datum Domini quod præceperat, & non cu-
‖ 1. Reg. 15. c. 23. stodierit illud: sed insuper etiam ‖ pytho-
1. Reg. 28. b. 8. 14 nissam consuluerit, ¶ nec sperauerit in Do-
mino: propter quod interfecit eum, & tran-
stulit regnum eius ad Dauid,filium Isai.

CAPVT XI.

1 CONGREGATVS est igitur om- 2. Reg. 5. a. 1.
A nis Israël ad Dauid in Hebron,
dicens: Os tuum sumus, & caro
2 tua. ¶ Heri quoque & nudius-
tertius, cùm adhuc regnaret
Saul,tu eras qui educebas & introducebas Is-
raël: tibi enim dixit Dominus Deus tuus,
Tu pasces populum meum Israël, & tu eris
3 princeps super eum. ¶ Venerunt ergo om-
nes maiores natu Israël ad regem in Hebrō,
& iniit Dauid cum eis fœdus coram Domi-
no: vnxeruntq; eum regem super Israël iu-
xta sermonem Domini,quem locutus est in
4 manu Samuel. ¶ Abijt quoq; Dauid, & o-
mnis Israël in Ierusalem. hæc est Iebus, vbi
5 erant Iebusæi habitatores terræ. ¶ Dixerunt-
B que qui habitabant in Iebus ad Dauid: Non
ingredieris huc. Porro Dauid cepit arcem
6 Sion, quæ est Ciuitas-Dauid, dixitq;: ¶ O-
mnis qui percusserit Iebusæum in primis,
erit princeps & dux. Ascendit igitur primus
Ioab filius Saruiæ, & factus est princeps.
7 ¶ Habitauit autem Dauid in arce, & idcirco
8 appellata est Ciuitas-Dauid. ¶ Aedificauitq;
vrbem in circuitu à Mello, vsq; ad gyrum:
9 Ioab autem reliqua vrbis extruxit. ¶ Profi-
ciebatq; Dauid vadens & crescens,& Domi-
10 nus exercituum erat cum eo. ¶ ‖ Hi princi- ‖ 2. Reg. 23. a. 8.
C pes virorum fortium Dauid,qui adiuuerunt
eum, vt rex fieret super omnem Israël iu-
xta verbum Domini,quod locutus est ad Is-
11 raël. ¶ Et iste numerus robustorum Dauid:
Iesbaam filius Hachamoni,princeps inter tri
ginta: iste leuauit hastam suam super tre-
12 centos vulneratos vna vice. ¶ Et post eum
Eleazar filius Patrui eius Ahohites, qui erat
13 inter tres potentes. ¶ Iste fuit cum Dauid
in Phes-domim, quando Philisthijm congre
gati sunt ad locum illum in prælium: & erat
ager regionis illius plenus hordeo,fugeratq;
14 populus à facie Philisthinorum. ¶ [b]Hi ste- [b] Hic stetit 12.
terunt in medio agri, & [c]defenderunt eum: [c] Defendit 12.
cumq; [d]percussissent Philisthæos, dedit Do- [d] percussit 12.
15 minus salutem magnam populo suo. ¶ De-
scenderunt autem tres de triginta principi-
bus ad petram in qua erat Dauid, ad spelun
cam Odollam, quando Philisthijm fuerant
16 castrametati in Valle-Raphaim. ¶ Porro
Dauid erat in præsidio, & statio Philisthino-
17 rum in Beth-lehem. ¶ Desyderauit igitur 2. Reg. 23. e. 15.
D Dauid *,& dixit: O si quis daret mihi aquā * aquam.
de cisterna Beth-lehem, quæ est in porta.
18 ¶ Tres ergo isti per media castra Philisthino-
rum perrexerunt, & hauserunt aquam de
cisterna Beth-lehem, quæ erat in porta, &
attulerunt ad Dauid,vt biberet: qui noluit,
19 sed magis libauit illam Domino, ¶ dicens:
Absit, vt in conspectu Dei mei hoc faciam,
& sanguinem istorum virorum bibam: quia
in periculo animarum suarum attulerunt
mihi aquam. Et ob hanc causam noluit
bibere. hæc fecerunt tres robustissimi.
20 ¶ Abisai quoque frater Ioab, ipse erat prin-
E ceps trium, & ipse leuauit hastam suam

21 contra trecētos vulneratos,& ipse erat ¶ in-
ter tres nominatissimus ; & inter tres se-
cundus inclytus, & princeps eorum : verun-
tamen vsq; ad tres primos non peruenerat.
22 ¶ Banaias filius Ioiadæ °viri robustissimi`, °vir robustissimus 4.
q̄ multa opera perpetrarat , de Cabseel: ipse
percussit duos ariel Moab : & ipse descendit,
& interfecit leonem in media cisterna tem-
23 pore niuis. ¶ Et ipse percussit virum Aegyp-
tium,cuius statura erat quinque cubitorum,
& habebat lanceam vt liciatorium texentiū:
descendit igitur ad eum cum virga, & rapuit
hastam quam tenebat manu, & interfecit eū
24 hasta sua. ¶ Hæc fecit Banaias filius Ioiadæ,
F qui erat inter tres robustos nominatissimus,
25 ¶ inter triginta primus: veruntamen ad tres
vsque non peruenerat: posuit autem eum
26 Dauid ad auriculam suam. ¶ Porro fortissi-
mi viri in exercitu,Asahel frater Ioab , & El-
chanan filius Patrui eius de Beth-léhem,
27 ¶ Sammoth Arorites,Helles Phalonites. ¶ Ira
28 filius Acces Thecuites , Abiézer Anatho-
29 thites , ¶ Sobbochai Husathites , Ilai Aho-
30 hites , ¶ Maharai Netophatithes , Heled
31 filius Baana Netophathites , ¶ Ethai fi-
lius Ribai de Gabaath filiorum Ben-iamin,
32 Banaia Pharatonites , ¶ Hurai de Torrente
33 -Gaas,Abiel Arbathithes, ¶ Azmoth Baura-
34 mites,Eliaba Salabonites. ¶ Filij Assem Ge-
zonites , Ionathan filius Sage Ararites.
35 ¶ Ahiam filius Sachar Ararites. Eliphal filius
36 Vr, ¶ Hepher Mecherathites , Ahia Pheloni-
G tes , ¶ Hesro Carmelites , Naharai filius Az-
37 bai , ¶ Ioel frater Nathan , Mibahar filius
38 Agarai. ¶ Selec Ammonites , Naharai Bero-
39 thites armiger, Ioab filij Saruiç, ¶ Ira Iethr ç-
40 us,Gareb Iethræus , ¶ Vrias Hethæus, Zabad
41 filius Oholi . ¶ Adina filius Siza Rubenites
42 princeps Rubenitarum, & cum eo triginta.
43 ¶ Hanan filius Maacha , & Iosaphat Matha-
44 nites. ¶ Ozia Astarothites, Samma , & Iehiel
45 filij Hothā Arorhites , ¶ Iedihel filius Sam-
46 ri,& Ioha frater eius Thosaites , ¶ Eliel Ma-
humites, & Ieribai & Iosaia filij Elnaem , &
Iethma Moabites,Eliel & Obed,& Iasiel de
Masob.a.

CAPVT XII.

1 HI QVOQVE venerunt ad Da
A uid in Siceleg`, cū adhuc fugeret
Saul filium Cis,qui erant fortissi
2 mi & egregij pugnatores, ¶ ten-
dētes arcum, & vtraq; manu fun
dis saxa iacientes & dirigentes sagittas : de
3 fratribus Saul ex Ben-iamin . ¶ Princeps A-
hiezer,& Ioas filij Samaa Gabaathites:& Ia-
ziel & Phallet filij Azmoth , & Baracha &
4 Iehu Anathothites. ¶ Samaias quoq; Gabaoni-
tes fortissimus inter triginta & super trigin
ta . Ieremias & Iehezïel & Iohanan & Ie-
5 zabad Gaderothites . & Eluzai & Ierimuth,
& Baalia & Samaria & Saphatia Haruphi-
6 tes . ¶ Elcana & Iesia & Azareel & Ioezer &
7 Iesbaam de Carehim : ¶ Ioela quoque & Za-
8 badia filij Ierohā de Gedor. ¶ Sed & de Gad-
B di trāsfugerunt ad Dauid,cū lateret in deser-
to,viri robustissimi,& pugnatores optimi te-
nentes clypeum & hastam : facies eorū qua-
si facies leonis , & veloces quasi capreæ in
9 montibus. ¶ Ezer princeps,Obdias secundus,
10 Eliab tertius. ¶ Masmana quartus,Ieremias
11 quintus, ¶ Ethi sextus, Eliel septimus, ¶ Io-
12 hanan octauus , Elzebad nonus , ¶ Ieremias
13 decimus , Machbanai vndecimus . ¶ hi de
14 filijs Gad principes exercitus : nouissimus ,
centum militibus præerat , & maximus mil-
15 le . ¶ Isti sunt qui transierunt Iordanē men-
se primo, quando inundare consueuit super
ripas suas : & omnes fugauerunt qui mora-
bantur in vallibus ad orientalem plagam &
16 occidentalem . ¶ Venerunt autem & de Be-
C n-iamin & de Iuda ad præsidium, in quo mo
17 rabatur Dauid . ¶ Egressusq; est Dauid ob-
uiam eis,& ait : Si pacificè venistis ad me , vt
auxiliemini mihi,cor meum iungatur vobis:
si autem insidiamini mihi pro aduersarijs
meis,cùm ego iniquitatem in manibus non
habeam, videat Deus patrum nostrorum , &
18 iudicet . ¶ Spiritus verò induit Amasai prin-
cipem inter triginta,& ait : Tui sumus ô Da
uid,& tecum fili Isai, pax,pax tibi,& pax ad-
iutoribus tuis . te enim adiuuat Deus tuus .
Suscepit ergo eos Dauid,& constituit princi
19 pes turmæ . ¶ Porro de Manasse transfuge-
runt ad Dauid , quando veniebat cum Phili-
sthijm aduersus Saul,vt pugnaret : & non di-
micauit cum eis : ‖quia inito consilio remi- ‖1.Reg.29.
serunt eum principes Philisthinorum, dicen- b.4.
tes,Periculo capitis nostri reuertetur ad do-
20 minum suum Saul . ¶ Quando igitur rever-
D sus est in Siceleg , transfugerunt ad eum de
Manasse,Ednas,& Iozabad,& Iedihel, & Mi-
chael-& Ednas` & Iozabad, & Eliu , & Sala- 6.
21 thi , principes °militum` in Manasse . ¶ hi °militū 6.
præbuerūt auxilium Dauid aduersus latrun
culos : omnes enim erant viri fortissimi , &
22 facti sunt principes in exercitu . ¶ Sed & per
singulos dies veniebant ad Dauid ad auxi-
liandum ei,vsque dum fieret grandis nume-
23 rus,quasi exercitus Dei ¶ Iste quoq; est nu-
merus principum exercitus,qui venerunt ad
Dauid,cùm esset in Hebron , vt transferrent
regnum Saul ad eum , iuxta verbum Domi-
24 ni. ¶ Filij Iuda portantes clypeum & hastam,
sex millia octingenti expediti ad prælium.
25 ¶ De filijs Simeon , virorum fortissimorum
E ad pugnandum,septem millia centum . ¶ De
26 filijs Leui, quatuor millia sexcenti. ¶ Ioiada
27 quoque princeps de stirpe Aaron, & cum eo
28 tria millia septingenti . ¶ Sadoc etiam puer
egregiæ indolis , & domus patris eius , prin-
29 cipes vigintiduo . ¶ De filijs autem Ben-ia-
min fratribus Saul,tria millia : magna enim
pars eorum adhuc sequebatur domum Saul.
30 ¶ Porrò de filijs Ephraim viginti millia o-
ctingenti,fortissimi robore, viri nominati in
31 cognationibus suis . ¶ Et ex dimidia tribu
Manasse , decem & octo millia , singuli per
nomina sua venerunt , vt constituerent regē
32 Dauid. ¶ De filijs quoq; Issachar,viri eruditi
qui nouerant singula tempora, ad præcipien
dum quid facere deberet Israël,principes du

centi :

centi: omnis autem reliqua tribus, eorum
33 consilium sequebatur. ❡ Porrò de Zabûlon,
F qui egrediebantur ad prælium, & stabant in
acie instructi armis bellicis, quinquaginta
millia venerunt in auxilium, non in corde
34 duplici. ❡ Et de Nephthali, principes mille,
& cum eis instructi clypeo & hasta, trigin-
35 ta & septem millia. ❡ De Dan etiam præpara
ti ad prælium, vigintiocto millia sexcenti,
36 ❡ Et de Aser egredientes ad pugnam, & in
acie prouocantes, quadraginta millia.
37 ❡ Trans Iordanem autem de filijs Ruben, &
de Gad & dimidia parte tribus Manasse in-
structi armis bellicis, centum viginti millia.
38 ❡ Omnes isti viri bellatores expediti adpu-
guandū, corde perfecto venerunt in Hebron
vt constituerẽt regẽ Dauid super vniuersum
G Israël: sed & oẽs reliqui ex Israël, vno corde
39 erant, vt rex fieret Dauid. ❡ Fueruntq; ibi
apud Dauid tribus diebus comedentes & bi-
bentes: præparauerant enim eis fratres sui.
40 ❡ Sed & qui iuxta eos erant, vsque ad Issa-
char & Zabûlon & Nephthali, afferebant pa-
nes in asinis & camelis, & mulis, & bobus
ad vescendum: farinam, palathas, vuam pas-
sam, vinum, oleum, boues, arietes ad omnẽ
copiam. gaudium quippe erat in Israël.

CAPVT XIII.

1 INIIT autẽ cōsilium Dauid cũ
A tribunis & cẽturionibus & vni-
2 uersis principibus, ❡ & ait ad
omnem cœtum Israël: Si pla-
cet vobis, & à Domino Deo no-
stro egreditur sermo quẽ loquor: mittamus
ad fratres nostros reliquos in vniuersas re-
giones Israël, & ad sacerdotes & Leuitas qui
habitant in suburbanis vrbium, vt congre-
3 gentur ad nos, ❡ & reducamus arcam Dei no-
stri ad nos: non enim requisiuimus eam in
4 diebus Saul. ❡ Et respondit vniuersa multi-
tudo, vt ita fieret: placuerat enim sermo om
5 ni populo. ❡ Congregauit ergo Dauid cun-
B ctum Israël à Sihor Aegypti, vsque dum in-
grediaris Emath, ‖ vt adduceret arcam Dei 1. Reg. 6. a 1
6 de Cariat-hiarim. ❡ Et ascendit Dauid & Ibi viri 1.
omnis vir Israël ad collem Cariath-iarim, 2.
qui est in Iuda, vt afferret inde arcam Domi-
ni Dei sedentis super Cherubim, vbi inuoca-
7 tum est nomen eius. ❡ Imposueruntq; arcã
Dei super plaustrum nouum, de domo Abi-
C nadab: Oza autem & frater eius minabant
8 plaustrum. ❡ Porrò Dauid & vniuersus Is-
raël ludebant corã Deo omni virtute in can-
ticis & in citharis, & psalterijs & tympanis,
9 & cymbalis, & tubis. ❡ Cùm autem peruenis-
sent ad Aream Chidon, tetendit Oza manum
suam, vt sustentaret arcam: bos quippe lasci-
10 uiens paululùm inclinauerat eam. ❡ Iratus
est itaq; Dominus contra Ozam, & percussit
eum, ‖ eò quòd tetigisset arcã: & mortuus est ‖ Num. 4. b
11 ibi coram Domino. ❡ Contristatusq; est Da- 19.
D uid, eò quòd diuisisset Dominus Ozam: voca
uitq; locum illum, Diuisio Ozæ, vsq; in præ-
12 sentem diem. ❡ Et timuit Deum tunc tem-
poris, dicens: Quomodo possum ad me in-
13 troducere arcam Dei? ❡ Et ob hanc causam
non adduxit eam ad se, hoc est in Ciuitatem
Dauid; sed auertit in domum Obed-edom
14 Gethæi. ❡ Mansit ergo arca Dei in domo
Obed-edom tribus mensibus: & benedixit
Dominus domui eius, & omnibus quæ ha-
bebat.

CAPVT XIIII.

1 MISIT quoq; Hirã rex Tyri nun- 2. Reg. 5. b
A cios ad Dauid, & ligna cedri- 11.
na, & artifices parietum, ligno-
rumque, vt ædificarent ei do-
2 mum. ❡ Cognouitq; Dauid, eò
quòd confirmasset eum Dominus in regem
super Israël, et subleuatum est regnum suũ
3 super populum eius Israël. ❡ Accepit quoque
Dauid alias vxores in Ierusalem, genuitq;
4 filios & filias. ❡ ‖ Et hæc nomina eorum, qui ‖ 2. Reg. 5. b
B nati sunt ei in Ierusalem: Samua & Sobad, 13.
5 Nathan & Salomon, ❡ Iebahar, & Elisua,
6 * & Eliphalet, ❡ Noga quoque, & Napheg, & * Et Eli 7.
7 Iaphia, ❡ Elisama, & Baal-iada, & Eliphalet.
8 ❡ ‖ Audientes autem Philisthijm eò quod vn- ‖ 2. Reg. 5. c
ctus esset Dauid in regem super vniuersum 17.
Israël: ascenderunt omnes, vt quærerent eũ:
quod cum audisset Dauid, egressus est obuiã
9 eis. ❡ Porro Philisthijm venientes, diffusi
10 sunt in Valle-Raphaim. ❡ Consuluitq; Da-
uid Dominum, dicens: Si ascendam ad Phili-
C sthæos & si trades eos in manu mea? Et di-
11 xit ei Dominus: ❡ Ascende, & tradam eos
in manu tua. Cumque illi ascendissent in
Baal-pharasim, percussit eos ibi Dauid, & di-
xit: Diuisit Deus inimicos meos per manum
meam, sicut diuiduntur aquæ: & idcirco vo-
catum est nomen illius loci Baal-pharasim.
12 ❡ Dereliqueruntq; ibi deos suos, quos Dauid
13 iussit exuri. ❡ Alia etiam vice Philisthijm
14 irruerunt, & diffusi sunt in valle. ❡ Con-
suluitq; rursum Dauid Deũ: & dixit ei Deus,
D Non ascendas post eos, recede ab eis, & ve-
15 nies cõtra illos ex aduerso pyrorũ. ❡ Cumq;
audieris sonitum gradientis in cacumine py
rorum, tunc egredieris ad bellum. Egressus
est enim Deus ante te, ut percutiat castra
16 Philisthijm. ❡ Fecit ergo Dauid sicut præce-
perat ei Deus, & percussit castra Philisthi-
17 morum, de Gabaon vsque Gazera. ❡ Diuulga-
tũq; est nomen Dauid in vniuersis regioni-
bus, & Dominus dedit pauorem eius super
omnes gentes.

CAPVT XV.

1 FECIT quoq; sibi domos in Ci- Num. 4. a
A uitate-Dauid: & ædificauit lo- 6.
cũ arcæ Dei, tetenditq; ei ta-
2 bernaculũ. ❡ Tunc dixit Dauid:
Illicitũ est, vt à quocũq; portet
arca Dei, nisi à Leuitis: quos
elegit Dñs ad portandum eã & ad ministran-
3 dum sibi, vsq; in æternum. ❡ Congregauitq;
vniuersum Israël in Ierusalem, vt afferretur
4 arca Dei in locum suum quem præparauerat
5 ei. ❡ Necnon & filios Aaron & Leuitas ❡ de

filius-Caath, Vriel princeps fuit: & fratres
*ducenti 13. 6 eius °centum` viginti. ¶ De filijs Merari,
Asaia princeps: & fratres eius ducenti °vigin
`triginta 13. 7 ti`. ¶ De filijs Gerſom, Ioel princeps: & fra-
°viginti 13. 8 tres eius centum °triginta`. ¶ De filijs Eli-
ſaphan, Semeias princeps: & fratres eius
9 ducenti. ¶ De filijs Hebron, Eliel princeps:
10 & fratres eius octoginta. ¶ De filijs Oziel,
Aminadab princeps: & fratres eius centum
11 duodecim. ¶ Vocauitq; Dauid Sadoc & Abia
thar ſacerdotes, & Leuitas, Vriel, Aſaiam,
12 Ioel, Semeiam, Eliel, & Aminadab: ¶ & di-
xit ad eos: Vos qui eſtis principes familiarũ
B Leuiticarum, ſanctificamini cum fratribus
veſtris, & afferte arcam Domini Dei Iſraël
| Sup. 13. d 20. 13 ad locum qui ei pparatus eſt: ¶ ne | vt à prin
cipio, quia non eratis pſentes, percuſſit nos
Dñs: ſic & nunc fiat illicitum quid nobis
14 agentibus. ¶ Sãctificati ſunt ergo ſacerdotes
& Leuitæ, vt portarent arcã Dñi Dei Iſraël.
15 ¶ Et tulerunt filij Leui arcã Dei, ſicut pcepe-
| Num. 4. b 15. rat | Moyſes iuxta verbũ Domini, humeris
16 ſuis, in vectibus. ¶ Dixitq; Dauid principi-
bus Leuitarum, vt conſtituerent de fratribus
ſuis cantores in organis muſicorum, nablis
videlicet & lyris & cymbalis, vt reſonaret in
17 excelſis ſonitus lætitiæ. ¶ Conſtitueruntq;
Leuitas, Heman filium Ioel: & de fratribus
eius Aſaph, filium Barachię. de filijs vero
Merari, fratribus eorum, Ethan filium Caſa-
18 iæ. ¶ Et cum eis fratres eorum, in ſecundo
C ordine, Zachariam & Ben & Iaziel, & Semi-
ramoth, & Iahiel, & Ani, Eliab, & Banaiam,
& Maaſiam, & Mathathiam, & Eliphalu, &
Maceniam, & Obed-edom, & Iehiel, ianito-
19 res. ¶ Porrò cantores, Heman, Aſaph &
Ethan: in cymbalis æneis concrepantes.
20 ¶ Zacharias autem & Oziel, & Semiramoth
& Iahiel, & Ani, & Eliab & Maaſias & Ba-
21 naias in nablis arcana cantabant. ¶ Porrò
Mathathias & Eliphalu & Macenias & O-
bed-edom & Iehiel & Ozaziu, in citharis
22 pro octaua canebant epinicion, ¶ Chone-
nias autem princeps Leuitarum, prophetiæ
præerat, ad præcinendam melodiam: erat
23 quippe valde ſapiens. ¶ Et Barachias & El-
24 cana: ianitores arcę. ¶ Porrò Sebenias &
Ioſaphat & Nathanael & Amaſai & Zacha-
rias, & Banaias & Eliézer ſacerdotes clange
bant tubis coram arca Dei: & Obed-edom
*Achima-as 12. 25 & °Iehias` erant ianitores arcæ. ¶ | Igitur
D Dauid & -omnes` maiores natu Iſraël, & tri
| 2. Reg. 6. b 12. buni, ierunt ad deportandam arcam fœde-
ris Domini de domo Obed-edom cum læti-
-2. 26 tia. ¶ Cumq; adiuuiſſet Deus Leuitas q por
-5. tabant arcam -fœderis` Domini, immolaban
27 tur ſeptem tauri & ſeptem arietes. ¶ Porrò
Dauid erat indutus ſtola byſſina, & vniuerſi
Leuitæ qui portabant arcam, cantoresq;, &
Chonenias princeps prophetiæ inter canto-
res. Dauid autem etiam indutus erat ephod
28 lineo. ¶ Vniuerſusq; Iſraël deducebant arcã
fœderis Domini in iubilo, & ſonitu buccinæ
& tubis & cymbalis & nablis & citharis cõ-
29 crepantes. ¶ Cumq; perueniſſet arca fœde-
ris Domini vſq; ad Ciuitatẽ-Dauid, Michol
filia Saul, proſpiciens per feneſtram, vidit Da-
uid regem ſaltantem atq; ludentem; & de-
ſpexit eum in corde ſuo.

CAPVT XVI.

1 ATTVLERVNT igitur arcam 2. Reg. 6. c 17.
A Dei, & cõſtituerunt eã in medio
tabernaculi quod tetenderat ei
Dauid: & obtulerunt holocau-
ſta & pacifica coram Deo.
2 ¶ Cumq; cõpleſſet Dauid offerẽs holocauſta
& pacifica, benedixit populo in noie Dñi.
3 ¶ Et diuiſit vniuerſis per ſingulos, à viro vſq;
ad mulierẽ tortã panis, & partẽ aſſæ carnis
4 bubalæ, & frixam oleo ſimilã. ¶ Cõſtituitq;
corã arca Dñi de Leuitis, q miniſtrarẽt: & re-
cordarentur operũ eius, & glorificarent, atq;
5 laudarent Dñm Deum Iſraël: ¶ Aſaph princi-
pẽ, & ſcd̃m eius Zachariam. Porro Iahiel &
Semiramoth & Iehiel & Mathathiam & E-
liab & Banaiam & Obed-edom, & Iehiel ſu-
per organa pſalterij & lyras: Aſaph autem
6 vt cymbalis perſonaret. ¶ Banaiam vero &
Iaziel ſacerdotes, canere tuba iugiter coram
7 arca fœderis Domini. ¶ In illo die fecit Da-
uid principem ad confitendum Domino A-
ſaph & fratres eius.
8 ¶ | Confitemini Domino, & inuocate no- | Pſal. 104. a. 1.
men eius: notas facite in populis adinuen- Iſaia 12. a 4.
tiones eius.
9 ¶ Cantate ei, & pſallite ei, & narrate omnia
B mirabilia eius.
10 ¶ Laudate nomen ſanctum eius: lætetur
cor quærentium Dominum.
11 ¶ Quærite Dominum & virtutem eius: quę-
rite faciem eius ſemper.
12 ¶ Recordamini mirabilium eius quæ fecit:
ſignorum illius, & iudiciorum oris eius.
13 ¶ Semen Iſraël ſerui eius: filij Iacob ele-
cti eius.
14 ¶ Ipſe Dominus Deus noſter: in vniuerſa
terra iudicia eius.
15 ¶ Recordamini in ſempiternum pacti eius:
ſermonis quem præcepit in mille genera-
tiones.
16 ¶ Quem pepigit cum Abraham: & iuramen-
ti illius cum Iſaac.
17 ¶ Et conſtituit illud Iacob in præceptum,
& Iſraël in pactum ſempiternum.
18 ¶ Dicens, Tibi dabo terram-Chanáan funi-
culum hæreditatis veſtræ.
19 ¶ Cùm eſſent pauci numero, parui & colo-
C ni eius.
20 ¶ Et tranſierunt de gente in gentem, & de
regno ad populum alterum.
21 ¶ Non dimiſit quemquam calumniari eos:
ſed increpauit pro eis reges.
22 ¶ | Nolite tangere Chriſtos meos: & in pro- | Pſal. 95. a 1.
phetis meis nolite malignari.
23 ¶ Cantate Domino omnis terra, annunciate
te ex die in diem ſalutare eius.
24 ¶ Narrate in gentibus gloriam eius; in cun-
ctis populis mirabilia eius.
25 ¶ Quia magnus Dominus, & laudabilis ni-
mis: & horribilis ſuper omnes deos.
26 ¶ Omnes enim dij populorum, idola. Domi-

nus autem

nus autem cœlos fecit.
27 ℣ Confessio & magnificentia coram eo: fortitudo & gaudium in loco eius.
28 ℣ Afferte Domino familiæ populorum: afferte Domino gloriam & imperium.
-4. 29 ℣ Date Domino gloriam, nomini eius, leuate sacrificium, & venite in conspectu eius: & adorate Dominum in decôre sancto.
30 ℣ Commoueatur à facie eius omnis terra: ipse enim fundauit orbem immobilem.
31 ℣ Lætentur cœli, & exultet terra: & dicant in nationibus, Dominus regnauit.
32 ℣ Tonet mare, & plenitudo eius: exultent agri, & omnia quæ in eis sunt.
33 ℣ Tunc laudabunt ligna saltus coram Domino: quia venit iudicare terram.
34 ℣ Confitemini Domino, quoniam bonus: quoniam in æternum misericordia eius.
35 ℣ Et dicite, Salua nos Deus Saluator noster:
D & congrega nos, & erue de gentibus, vt confiteamur nomini sancto tuo, & exultemus in carminibus tuis.
36 ℣ Benedictus Dominus Deus Israël ab æterno vsq; in æternum: & dicat omnis populus, Amen, & hymnum Deo.
37 ℣ Dereliquit itaq; ibi coram arca fœderis Domini, Asaph & fratres eius: vt ministrarent in conspectu arcæ iugiter per singulos
38 dies, & vices suas. ℣ Porro Obed-edom, & fratres eius sexaginta octo: & Obed-edom filium Idithũ, & Hosa constituit ianitores.
39 ℣ Sadoc autẽ sacerdotẽ, & fratres eius sacerdotes, corã tabernaculo Domini in excelso,
40 quod erat in Gabaon: ℣ vt offerrent holocausta Domino super altare holocaustomatis iugiter, manè & vespere, iuxta omnia, quæ scripta sunt in lege Domini, quã pcepit Israëli.
41 ℣ Et post eum Heman & Idithun, & reliquos electos, vnumquenq; vocabulo suo, ad confitendum Dño, Qm̃ in æternum miseri-
42 cordia eius. ℣ Hemã quoq; Idithun canentes tuba, & quatientes cymbala & omnia musicorum organa ad canendum Domino: filios autem Idithum fecit esse portarios.
43 ℣ Reuersusq; est omnis populus in domum suam: & Dauid, vt benediceret etiam domui suæ.

CAPVT XVII.

2. Reg. 7. a 1.
1 A

VM autem habitaret Dauid in domo sua, dixit ad Nathan prophetam: Ecce ego habito in domo cedrina: arca autem fœderis Domini sub pellibus est.
2 ℣ Et ait Nathan ad Dauid: Omnia quæ in
3 corde tuo sunt, fac: Deus enim tecũ est. ℣ Igitur nocte illa factus est sermo Domini ad
4 Nathan, dicens: Vade & loquere Dauid seruo meo: Hæc dicit Dominus, Non ædificabis
5 tu mihi domum ad habitãdum. ℣ Neq; enim mansi in domo ex eo tempore quo eduxi Israël * vsq; ad diem hanc: sed fui semper mu-
6 rans loca tabernaculi, & in tẽtorio ℣ manens cum omni Israël. Nũquid locutus sum saltem vni iudicum Israël, quibus præceperam vt pascerent populum meum, & dixi: Quare
* de terra Aegypti.
7 non ædificastis mihi domũ cedrinã? ℣ Nunc itaq; sic loqueris ad seruum meum Dauid: Hæc dicit Dominus exercituum, Ego tuli te, cum in pascuis sequereris gregem, vt esses
8 dux populi mei Israël. ℣ Et fui tecum quo-
B cumq; perrexisti: & interfeci omnes inimicos tuos coram te, feciq; tibi nomen quasi vnius magnorum, qui celebrantur in terra.
9 ℣ Et dedi locum populo meo Israël: plantabitur & habitabit in eo, & vltrà non commouebitur: nec filij iniquitatis atterẽt eos,
10 sicut à principio, ℣ ex diebus quibus dedi iudices populo meo Israël, & humiliaui vniuersos inimicos tuos. Annuncio ergo tibi,
11 quòd ædificaturus sit tibi Dñs domũ. ℣ Cumque impleueris dies tuos, vt vadas ad patres tuos, suscitabo semen tuum post te, quod erit de filijs tuis: & stabiliam regnum eius.
12 ℣ Ipse ædificabit mihi domum, & firmabo
13 solium eius vsque in æternum: ℣ EGO ERO EI IN PATREM, & ipse erit mihi in filium: & misericordiam meam nõ auferam ab eo, sicut abstuli ab eo, qui ante
14 te fuit. ℣ Et statuam eũ in domo mea: & in regno meo vsq; in sempiternum: & thronus
15 eius erit firmissimus in perpetuum. ℣ Iuxta omnia verba hæc, & iuxta vniuersam visionem istam, sic locutus est Nathan ad Dauid.
16 ℣ Cumq; venisset rex Dauid, & sedisset corã
C Domino, dixit: Quis ego sum Domine Deus, & quæ domus mea, vt præstares mihi talia?
17 ℣ Sed & hoc parum visum est in conspectu tuo, ideoq; locutus es super domũ serui tui etiam in futurum: & fecisti me spectabilem
18 super oẽs homines, Domine Deus. ℣ Quid vltrà addere potest Dauid, cùm ita glorifica-
19 ueris seruum tuum, & cognoueris eũ? ℣ Domine propter famulum tuum iuxta cor tuũ fecisti oẽm magnificentiam hanc, & nota
20 esse voluisti vniuersa magnalia. ℣ Dñe non est similis tui: & non est alius Deus absque te, ex omnibus quos audiuimus auribus no-
21 stris ℣ Quis *enim est alius, vt populus tuus Israël, gens vna in terra, ad quam perrexit *autem 4.
D Deus, vt liberaret & faceret populũ sibi, & magnitudine sua atque terroribus eijceret nationes à facie eius, quem de Aegypto libe-
22 rarat? ℣ Et posuisti populum tuum Israël tibi in populum vsq; in æternum, & tu Domi-
23 ne factus est Deus eius. ℣ Nunc igitur Domine, sermo quem locutus es famulo tuo, & super domum eius, cõfirmetur in perpetuum,
24 & fac sicut locutus es. ℣ Permaneatq; & magnificetur nomen tuum vsque in sempiternum: & dicatur, Dominus exercituũ Deus Israël, & domus Dauid serui eius pmanens
25 coram eo. ℣ Tu enim Domine Deus meus reuelasti auriculam serui tui, vt ædificares ei domum: & idcirco inuenit seruus tuus fidu-
26 ciam, vt oret coram te. ℣ Nunc ergo Domine tu es Deus: & locutus es ad seruum tuũ
27 tanta beneficia. ℣ Et cœpisti benedicere domui serui tui, vt sit semper coram te: te enim Domine benedicente, benedicta erit in perpetuum.

CAPVT XVIII.

1.Reg.8.a 1. 1 Factum est autem post hæc, vt
A percuteret Dauid Philisthijm,
& humiliaret eos, & tolleret
Geth, & filias eius de manu Phi
2 listhijm, ¶ percuteretque Moab,
& fierent Moabitæ serui Dauid offerentes ei
3 munera. ¶ Eo tempore percussit Dauid etiã
Adar-ezer regẽ Soba regionis Emath, quando
perrexit, vt dilataret imperiũ suum vsq;
4 ad flumen Euphraten. ¶ Cepit ergo Dauid
mille quadrigas eius, & septem millia equitum,
ac viginti millia virorum peditum: subneruauitque
omnes equos curruum, exceptis
centum quadrigis quas reseruauit sibi.
5 ¶ Superuenit autem & Syrus Damascenus, vt
B auxilium præberet Adar-ézer regi Soba: sed
& huius percussit Dauid viginti duo millia
6 virorum. ¶ Et posuit milites in Damasco, vt
Syria quoque seruiret sibi, & offerret munera.
Adiuuitque eum Dominus in cunctis ad
7 quæ perrexerat. ¶ Tulit quoque Dauid pharetras
aureas, quas habuerant serui Adar-é-
8 zer: & attulit eas in Ierusalem. ¶ Necnon de
Tebath & Chun vrbibus Adar-ézer æris plurimum,
de quo fecit Salomon mare æneum,
9 & columnas, & vasa ænea. ¶ Quod cùm au-
C disset Thou rex Hemath pcussisse videlicet
Dauid omnẽ exercitum Adar-ézer regis So-
10 ba, ¶ misit Adoram filium suum ad regem
Dauid, vt postularet ab eo pacem, & congratularetur
ei quòd percussisset, & expugnasset
Adar-ézer: aduersarius quippe erat Thou
11 Adar-ézer. ¶ Sed & omnia vasa aurea & argentea
& ænea consecrauit Dauid rex Domino,
cum argento & auro quod tulerat ex vniuersis
gentibus, tam de Idumæa & Moab, &
filijs Ammon, quàm de Philisthijm & Ama-
12 lec. ¶ Abisai vero filius Saruiç percussit Edõ
D in Valle-salinarum, decem & octo millia:
13 ¶ & constituit in Edom præsidium, vt seruiret
Idumæa Dauid: saluauitque Dominus
14 Dauid in cunctis ad quæ perrexerat. ¶ Regnauit
ergo Dauid super vniuersum Israël,
& faciebat iudicium atque iustitiam cuncto
15 populo suo. ¶ Porrò Ioab filius Saruiæ erat
super exercitum, & Iosaphat filius Ahilud à
16 commentariis. ¶ Sadoc autem filius Achitob,
& ᶜAbi-mélech, filius Abiathar, sacer- ᶜAchi-mélech, 3.
17 dotes: & Susa, scriba. ¶ Banaias quoque
filius Ioiadæ super legiones Cerethi & Phelethi:
Porrò filij Dauid primi ad manũ regis.

CAPVT XIX.

2. Reg. 10. a. 1. 1 Accidit autẽ vt moreretur Naas
A rex filiorum Ammon, & regnaret
2 filius eius pro eo. ¶ Dixitq; Dauid: Faciam misericordiam
cum Hanon filio Naas:
præstitit enim mihi pater eius gratiam. Misitq;
Dauid nuncios ad consolandum eum
super morte patris sui. Qui cùm peruenissent
in terram filiorum Ammon, vt conso-
3 larentur Hanon, ¶ dixerunt principes filiorum
Ammon ad Hanon: Tu forsitan putas,
quòd Dauid honoris causa in patrem tuum,
miserit qui consolarentur te: nec animaduertis,
quod vt explorent, & inuestigent, &
scrutentur terram tuam, venerint ad te ser-
4 ui eius? ¶ Igitur Hanon pueros Dauid decaluauit
& rasit & præcidit tunicas eorum à na-
5 tibus vsque ad pedes, & dimisit eos. ¶ Qui
cùm abijssent, & hoc mandassent Dauid, mi-
B sit in occursum eorum (grandem enim contumeliam
sustinuerant) & præcepit, vt manerent
in Iericho, donec cresceret barba eo-
6 rum, & tunc reuerterentur. ¶ Videntes aũt
filij Ammon, ꝙ iniuriam fecissent Dauid, tã
Hanon, quàm reliquus populus; miserunt
mille talenta argenti, vt conducerent sibi de
Mesopotamia, & de Syria-Maacha, & de So-
7 ba currus & equites. ¶ Conduxeruntque triginta
duo millia curruum, & regem Maacha
cum populo eius. Qui cùm venissent castrametati
sunt è regione Medaba. Filij quoq;
Ammon congregati de vrbibus suis, vene-
8 runt ad bellum. ¶ Quod cùm audisset Dauid,
C misit Ioab & omnem exercitum virorũ for-
9 tium: ¶ egressique filij Ammon, direxerunt
aciem iuxta portam ciuitatis: reges autem,
qui ad auxilium eius venerant, separatim
10 in agro steterunt. ¶ Igitur Ioab intelligens
bellum ex aduerso, & post tergum contra se
fieri, elegit viros fortissimos de vniuerso
11 Israël, & perrexit contra Syrum. ¶ Reliquã
autẽ partem populi dedit sub manu Abisai
fratris sui, & perrexerunt contra filios Am-
12 mon. ¶ Dixitque: Si vicerit me Syrus, auxilio
eris mihi: Si autem superauerint te filij
13 Ammon, ero tibi in præsidium. ¶ Confortare,
& agamus viriliter pro populo nostro, &
pro vrbibus Dei nostri. Dominus autẽ quod
14 in cõspectu suo bonum est, faciet. ¶ Perrexit
D ergo Ioab, & populus, qui cum eo erat, con-
15 tra Syrum ad præliũ: & fugauit eos. ¶ Porrò
filij Ammon videntes, quod fugisset Syrus,
ipsi quoq; fugerunt Abisai fratrẽ eius, & ingressi
sunt ciuitatem: reuersusque est etiam
15 Ioab in Ierusalem. ¶ Videns autem Syrus, ꝙ
cecidisset coram Israël, misit nuncios, & adduxit
Syrũ, qui erat trãs Fluuiũ: Sophach autem
princeps militiç Adar-ézer, erat dux eo-
17 rum. ¶ Quod cùm annũciatum esset Dauid,
congregauit vniuersum Israël, & transiuit
Iordanem, irruitque in eos, & direxit ex ad-
18 uerso aciem, illis contra pugnantibus. ¶ Fugit
autem Syrus Israël: & interfecit Dauid
de Syris septem millia curruum, & quadraginta
millia peditum, & Sophach exercitus
19 principem. ¶ Videntes aũt serui Adar-ézer
se ab Israël esse superatos, transfugerunt ad
Dauid, & seruierunt ei: noluitque vltrà Syria
auxilium præbere filijs Ammon.

CAPVT XX.

1 Factum est autem post anni 2. Reg. 10. b. 7. & 12. a. 1.
A circulum, eo tempore quo solẽt
reges ad bella procedere, cõgregauit
Ioab exercitum & robur
militiæ, & vastauit terrã filiorũ
Ammon, perrexitq; & obsedit Rabba: porrò
Dauid manebat in Ierusalem, quando Ioab

percussit

2 percussit Rabba, & destruxit eā. Tulit au-
B tē Dauid coronā Melchom, de capite eius, &
inuenit in ea auripōdo talētū & p̄ciosissimas
gēmas, fecitq; sibi inde diadema: manubias
3 quoq; vrbis plurimas tulit. Populū aūt qui
erat in ea, eduxit: & fecit sup eos tribulas,
& trahas & ferrata carpenta trāsire, ita vt dis
secarent & cōtererent: sic fecit Dauid cūctis
vrbibus filiorum Ammon: & reuersus est cū
2. Reg. 21. d. 11. 4 omni populo suo in Ierusalē. Post hæc ini-
tū est bellū in Gazer aduersum Philisthæos:
in quo percussit Sobochai Husathites, Sa-
phai de genere Raphāim, & humiliauit eos.
5 Aliud quoque bellum gestum est aduersus
C Philisthæos, in quo percussit Adeodatus fi-
*Lehemitem, 2. lius Saltus *Beth-lehemites fratrem Goliath
Gethæi, cuius hastæ lignum erat quasi licia-
6 torium texentium. Sed & aliud bellum ac-
D cidit in Geth, in quo fuit homo lōgissimus,
senos habens digitos, id est, simul vigintiqua
tuor: qui & ipse de Rapha fuerat stirpe ge-
7 neratus. Hic blasphemauit Israël: & percus-
sit eum Ionathā filius Samaa, fratris Dauid.
Hi sunt filij Rapha in Geth, qui ceciderunt
in manu Dauid & seruorum eius.

CAPVT XXI.

2. Reg. 24. a. 1. 1 CONSVRREXIT autē Satan con-
A tra Israël: & incitauit Dauid
Inf. 17. c 24. 2 vt numeraret Israël. Dixitque
Dauid ad Ioab, & ad principes
populi: Ite, & numerate Israël
à Ber-sabee vsque Dan: & afferte mihi nume-
3 rum, vt sciam. Responditque Ioab: Augeat
Dominus populum suum centuplum, quam
sunt: nonne domine mi rex, omnes serui
tui sunt? quare hoc quærit dominus meus,
4 quod in peccatū reputetur Israëli? Sed ser-
mo regis magis præualuit: egressusque est
Ioab, & circuiuit vniuersum Israël: & reuer-
5 sus est Ierusalem. Deditque Dauidi nu-
merū eorum quos circuierat: & inuentus est
omnis numerus Israël, mille millia, & centū
millia virorum educentium gladium: de Iu-
*trecenta 18. da autē *quadringēta septuaginta millia bel
6 latorum. Nam Leui & Ben-iamin non nu
merauit: eò quòd Ioab inuitus exequeretur
7 regis imperium. Displicuit aūt Deo qđ ius-
8 sum erat: & p̄cussit Israël. Dixitq; Dauid ad
Deū: Peccaui nimis, vt hoc facerem: obsecro
B aufer iniqtatē serui tui, quia insipienter egi.
9 Et locutus est Dn̄s ad Gad vidētē Dauidis.
-1. 10 dicēs: Vade & loquere ad Dauid, & dic ei,
Hæc dicit Dn̄s, Trium tibi optionem do: vnū
11 quod volueris elige, & faciam tibi. Cūque
venisset Gad ad Dauid, dixit ei: Hæc dicit
12 Dn̄s, Elige quod volueris: aut tribus an-
* famis: 4. nis pestilentiā*: aut tribus mensibus te fuge
re hostes tuos, & gladium eorū non posse
euadere: aut tribus diebus gladium Domini
& mortem versari in terra, & angelū Dn̄i in
terficere in vniuersis finibus Israël: nunc igitū
13 vide quid respondeam ei qui misit me. Et
dixit Dauid ad Gad: Ex omni parte me an-
gustiæ premunt, sed melius mihi est vt inci-
dam in manus Domini, quia multæ sunt mi
serationes eius: quam in manus hominum.
14 Misit ergo Dominus pestilentiā in Israël:
& ceciderunt de Israël septuaginta millia vi
15 rorum. Misit quoq; angelum in Ierusalē,
vt p̄cuteret eam: cūq; percuteret, vidit Dn̄s,
& misertus est super magnitudine mali; &
imperauit angelo qui percutiebat: Sufficit,
iam cesset manus tua. Porrò angelus Domi
16 ni stabat iuxta areā Ornan Iebusæi. Leuāl-
C que Dauid oculos suos, vidit angelū Dn̄i stā-
tē inter cęlū & terrā, & euaginatū gladiū in
manu eius, & versū contra Ierusalē: & ceci-
derūt tam ipse, quàm maiores natu vestiti
17 cilicijs, p̄ni in terrā. Dixitque Dauid ad
Deum: Nonne ego sum qui iussi vt numera-
retur populus? Ego, qui peccaui, ego qui
malum feci: iste grex quid commeruit? Do-
mine Deus meus vertatur, obsecro, manus
tua in me, & in domum patris mei: popu-
18 lus autem tuus non percutiatur. Angelus
autem Domini præcepit Gad, vt diceret Da-
uidi, vt ascenderet, extrueretq; altare Do-
19 mino Deo in area Ornan Iebusæi. Ascendit
ergo Dauid iuxta sermonē Gad, quem locu
20 tus ei fuerat ex nomine Dn̄i. Porrò Ornan
cùm suspexisset & vidisset angelū, quatuor-
que filij eius cū eo, absconderunt se: nam eo
21 tempore terebat in area triticum. Igitur
cū veniret Dauid ad Ornan conspexit eum
Ornan, & processit ei obuiā de area, & ado-
22 rauit eū pronus in terram. Dixitq; ei Da-
uid: Da mihi locū areæ tuæ, vt ædificem in ea
altare Domino: ita vt quantum valet, argē-
23 ti accipias, & cesset plaga à populo. Dixit
D autem Ornan ad Dauid: Tolle, & faciat do-
minus meus rex quodcūq; ei placet: sed & bo
ues do in holocaustū, & tribulas in ligna, &
triticum in sacrificium. Omnia libens præ-
24 bebo. Dixitq; ei rex Dauid: Nequaquam
ita fiet, sed argentum dabo quantum valet:
neq; enim tibi auferre debeo, & sic offerre
25 Domino holocausta gratuita. Dedit ergo
Dauid Ornan pro loco siclos auri iustissimi
26 ponderis sexcentos. Et ædificauit ibi al- 2. Par. 3. a 1.
tare Domino: obtulitq; holocausta, & paci-
fica, & inuocauit Dominum, & exaudiuit
eum in igne de cœlo super altare holocausti,
27 Præcepitq; Dn̄s angelo: & cōuertit gladiū
28 suum in vaginam: Protinus ergo Dauid, ui
dens quod exaudisset eum Dominus in area
29 Ornan Iebusæi, immolauit ibi victimas. Ta
bernaculum aūt Domini, quod fecerat Moy Exo. 36. a 2.
ses in deserto, & altare holocaustorum, ea tē
30 pestate erat in excelso Gabaon: Et nō pręua-
ualuit Dauid ire ad altare, vt ibi obsecraret
Deū: nimio enim fuerat timore perterritus,
videns gladium angeli Domini.

CAPVT XXII.

1 DIXITQVE Dauid: Hæc est do-
A mus Dei, & hoc altare in holo-
2 caustum Israël. Et præcipit, vt
congregarentur omnes prose-
lyti de terra Israël, & constituit
ex eis latomos ad cędendos lapides & poliē-
3 dos, vt ædificaretur domus Dei. Ferrum

quoque

quoque plurimum ad clauos ianuarũ, & ad
commissuras, atq; iuncturas præparauit Da-
4 uid: & æris pondus innumerabile. ¶ Ligna
quoque cedrina non poterant æstimari, quæ
Sidonij & Tyrij deportauerant ad Dauid.
5 ¶ Et dixit Dauid: Salomon filius meus puer
paruulus est & delicatus: domus autẽ quam
ædificare volo Domino, talis esse debet, vt
in cunctis regionibus nominetur: præparabo
ergo ei necessaria. Et ob hanc causam, ante
6 mortem suam oẽs præparauit impensas. ¶ Vo
B cauitq; Salomonem filium suũ & præcepit ei
vt ædificaret domum Domino Deo Israël.
7 ¶ Dixitq; Dauid ad Salomonem: Fili mi,
voluntatis meæ fuit, vt ædificarem domum
8 nomini Domini Dei mei. ¶ Sed factus est ser- Inf. 28. a. 3.
mo Domini ad me, dicens: Multum sangui
nem effudisti, & plurima bella bellasti: non
poteris ædificare domum nomini meo, tan-
9 to effuso sanguine coram me. ¶ Filius qui
nascetur tibi, erit vir quietissimus: faciam
enim eum requiescere ab omnibus inimicis
suis per circuitum: & ob hanc causam Pacifi-
cus vocabitur: & pacem & ocium dabo in
Israël cunctis diebus eius: ipse ædificabit do-
10 mum nomini meo, ¶ & IPSE ERIT 2. Reg. 7. b. 13.
MIHI IN FILIVM, & ego ero illi in Heb. 1. a. 5.
patrem: firmaboque solium regni eius su- 3. Reg. 5. b. 5.
11 per Israël in æternum. ¶ Nunc ergo fili
C mi, sit Dominus tecum, & prosperare, & ædi
fica domum Domino Deo tuo, sicut locu-
12 tus est de te. ¶ Det quoque tibi Dominus
prudentiam & sensum, vt regere possis Israël
13 & custodire legem Domini Dei tui. ¶ Tunc
enim proficere poteris, si custodieris manda-
ta, & iudicia, quæ præcepit Dominus Moysi
vt doceret Israël: confortare & viriliter age,
14 ne timeas, neq; paueas. ¶ Ecce ego in paup-
tate mea præparaui impensas domus Domi-
ni, auri talenta centum millia, & argenti
mille millia talentorũ: æris vero & ferri non
est põdus: vincitur enim numerus magnitu-
dine: ligna & lapides ꝑparaui ad vniuersa im
15 pendia. ¶ Habes quoq; plurimos artifices, la-
tomos, & cæmentarios, artificesq; lignorũ,
D & omnium artium ad faciendum opus pru-
16 dentissimos ¶ in auro & argẽto, & ære, & fer-
ro, cuius nõ est numerus. Surge igitur, & fac,
17 & erit Dominus tecum. ¶ Præcepit quoque
Dauid cunctis principibus Israël, vt adiuua
18 rent Salomonem filium suum. ¶ Cernitis,
inquiens, quod Dominus Deus vester vobis-
cum sit, & dederit vobis requiem per circui- 4.
tum, & tradiderit omnes inimicos vestros 10.
in manus vestras, & subiecta sit terra corã
19 Dño & corã populo eius. ¶ Præbete igit̃ cor-
da vestra & animas vestras, vt quæratis Domi-
nũ Deũ vestrũ: & consurgite, & ædificate san
ctuariũ Domino Deo: vt introducatur arca
fœderis Domini, & vasa Domino consecra-
ta, in domum, quæ ædificatur nomini Dñi.

CAPVT XXIII.

1 IGITVR Dauid senex, & plenus dierũ,
A regem constituit Salomonem filium suũ,
2 sup Israël. ¶ Et cõgregauit omnes principes
3 Israël, & sacerdotes atque Leuitas. ¶ Nume
ratique sunt Leuitæ a viginti annis, & su- *triginta 4.
prà, & inuenta sunt triginta octo millia viro-
4 rum. ¶ Ex his electi sunt & distributi in mi-
nisterium domus Dñi, viginti quatuor mil-
lia: præpositorum autem & iudicum, sex
5 millia. ¶ Porro quatuor millia ianitores: to-
tidẽ psaltes canentes Dño in organis, quæ fe
6 cerat ad canẽdũ. ¶ Et distribuit eos Dauid ꝑ Exod. 6. c. 17.
vices filiorũ Leui, Gerson videlicet, & Caath
7 & Merari. ¶ Filij Gerson: Leedam, & Semei. Sup. 6. a. 1.
8 ¶ Filij Leedam: princeps Iahiel & Zetham,
9 & Ioel, tres. ¶ Filij Semei. Salomith & Ho-
B siel & Aran, tres: isti principes familiarum
10 Leedam. ¶ Porro filij Semei: Leheth, & Zi-
za, & Iaus, & Baria: isti filij Semei, quatuor.
11 ¶ Erãt autem Leheth prior, Ziza secundus,
porro Iaus & Baria non habuerunt pluri-
mos filios, & idcirco in vna familia vnaque
12 domo cõputati sunt. ¶ Filij Caath: Amram
13 & Isaar, Hebron & Oziel, quatuor. ¶ Filij Exod. 2. a. 1. & b. 3. 10.
Amram Aaron & Moyses. Separatusq; est
Aaron, vt ministraret in Sancto sanctorum,
ipse & filij eius in sempiternum, & adoleret Heb. 5. a. 5.
incensum Domino secundum ritum suum,
ac benediceret nomini eius in perpetuum.
14 ¶ Moysis quoque hominis Dei, filij annume-
15 rati sunt in tribu Leui. ¶ Filij Moysi: Gersom
16 & Eliezer. ¶ Filij Gersom: Subuel primus.
17 ¶ Fuerunt autem filij Eliezer: Rohobia Exod. 2. d. 22. & 18. a. 3.
C primus: & non erant Eliezer filij alij. Porro
18 filij Rohobia multiplicati sunt nimis. ¶ Fi-
19 lij Isaar: Salomith primus. ¶ Filij Hebron:
Ieriàn primus, Amarias secundus, Iahaziel
20 tertius, Iecmaan quartus. ¶ Filij Oziel:
21 Micha primus, Iesia secundus. ¶ Filij Me-
rari: Moholi & Musi. Filij Moholi: Elaázar
22 & Cis. ¶ Mortuus est autem Eleázar & non
habuit filios, sed filias: acceperuntque eas
23 filij Cis fratres earum. ¶ Filij Musi: Moholi
24 & Eder & Ierimoth, tres. ¶ Hi filij Leui
in cognationibus & familijs suis, princi-
pes per vices & numerum capitum singulo-
rum, qui faciebant opera ministerij do-
25 mus Domini à viginti annis, & suprà. ¶ Di-
xit enim Dauid: Requiem dedit Dominus
Deus Israël populo suo, & habitationem
26 Ierusalem vsq; in æternum. ¶ Nec erit of-
ficij Leuitarum vt vltrà portent taberna-
culum, & omnia vasa eius ad ministran-
27 dum. ¶ Iuxta præcepta quoque Dauid no-
uissima supputabitur numerus filiorũ Leui
28 à uiginti annis & suprà. ¶ Et erunt sub ma-
D nu filiorum Aaron in cultum domus Domi-
ni in vestibulis & in exedris, & in loco pu-
rificationis, & in sanctuario, & in vniuer-
29 sis operibus ministerij templi Domini. ¶ Sa-
cerdotes autem, super panes propositionis,
& ad similæ sacrificium, & ad lagana & azy-
ma & sartaginem, & ad *torrendũ, & super *feruẽtem similã 14.
30 omne pondus atque mensuram. ¶ Leuitæ
vero vt stent manè ad confitendum, & ca-
nendum Domino: similiterque ad vespe-
31 ram, ¶ tam in oblatione holocaustorum
Domini, quàm in sabbathis & Calendis &
solennitatibus reliquis iuxta numerum &

ceremonias vniuscuiusque rei, iugiter coram
32 Domino. ¶ Et custodiant obseruationes tabernaculi fœderis, & ritum sanctuarij, & obseruationem filiorum Aaron fratrum suorum, vt m nistrent in domo Domini.

CAPVT XXIIII.

Leu.10.a.1 Nu.3.a.4. & 26.g.60 1 PORRÒ filiis Aaron hæ partitio-
A nes erant. Filii Aaron. Nadab & Abiu & Eleazar & Ithamar.
2 ¶ mortui sunt autem Nadab & Abiu ante patrem suum absque liberis: sacerdotioque functus est Elea-
3 zar & Ithamar. ¶ Et diuisit eos Dauid,
*& 1. *id est* Sadoc de filiis Eleazari, & Ahi-melech de filiis Ithamar secundum vices suas &
4 ministeriũ. ¶ Inueniq; sunt multo plures filii Eleazar in principibus viris, quàm filii Ithamar. Diuisit autem eis hoc est filiis Eleazar principes per familias sedecim: & filiis Ithamar per familias & domos suas o-
5 cto. ¶ Porrò diuisit vtrasq; inter se familias sortibus: erant enim principes sanctuarii, & principes Dei, tam de filiis Eleazar, quàm de
6 filiis Ithamar. ¶ Descripsitq; eos Semeias fi-
B lius Nathanael scriba Leuites, coram rege & principibus, & Sadoc sacerdote, & Achimelech filio Abiathar, principibus quoque familiarum sacerdotalium & Leuiticarum: vnam domum, quæ cæteris præerat, Eleazar: & alteram domum, quæ sub se habebat cæ-
7 teros, Ithamar. ¶ Exiuit autem sors prima
8 Ioiarib, secunda Iedei, ¶ tertia Harim, quar-
9 ta Seorim, ¶ quinta Melchia, sexta Maiman,
10 ¶ septima Accos, octaua Abia, ¶ nona Iesua, decima Secbenia, vndecima Eliasib,
11 duodecima Iacim, ¶ tertiadecima Hoppha,
12 decimaquarta Isbaab, ¶ decimaquinta Bel-
13 ga, decimasexta Emmer, ¶ decimaseptima
14 Hezir, decimaoctaua Aphses, ¶ decimano-
15 na Pheteia, vicesima Hezechiel, ¶ vicesima
16 prima Iacbin, vicesima secunda Gamul, ¶ vicesimatertia Dalaiau: vicesimaquarta Maa
17 ziáu. ¶ Hæ vices eorum secundùm ministe-
C ria sua, vt ingrediantur domum Domini et
18 iuxta ritum suũ sub manu Aaron patris eo-
19 rum: sicut præceperat Dominus Deus Is-
20 raël. ¶ Porro filiorum Leui, qui reliqui fuerant, de filijs Amram, erat Subael: et de filiis
21 Subael, Iehedeia. ¶ de filiis quoq; Rohobiæ
22 princeps Iesias. ¶ Isaari verò filius Salemoth:
23 filiusq; Salemoth Iahath. ¶ filiusq; eius Ie-
-1. D riau *primus*, Amarias secũdus, Iahaziel ter
24 tius, Iecmaan quartus ¶ Filius Oziel, Micha:
25 filius Micha, Samir. ¶ Frater Micha, Iesia,
26 filiusq; Iesiæ, Zacharias. ¶ Filii Merari: Mo-
27 holi et Musi. filius Oziáu: Benno. Filius quoque Merari: Oziau et Soam et Zachur, et
28 Hebri. ¶ Porro Moholi filius Eleazar, qui
29 non habebat liberos: ¶ Filius verò Cis, Iera-
30 meel. ¶ Filii Musi: Moholi Eder, et Ierimoth. Isti filii Leui secundum domos familiarum
31 suarum. ¶ Miseruntq; ipsi sortes contra fratres suos filios Aaron coram Dauid rege, et Sadoc, et Ahi-melech, et principibus familiarũ Sacerdotaliũ et Leuiticarũ, tã maiores, q̃ minores: omnes sors æqualiter diuidebat.

CAPVT XXV.

1 IGITVR Dauid et magistratus
A exercitus segregauerũt in ministeriũ filios Asaph et Heman, et Idithun: qui prophetarent in citharis, et psalterijs, et cymbalis secundum numerum suum, dedicato sibi
2 officio seruientes. ¶ De filiis Asaph: Zacchur et Ioseph et Nathania, et Asarela. filii Asaph sub manu Asaph *prophetantes* iuxta regẽ. *prophetan in 1.
3 ¶ Porro Idithun: filii Idithun, Godolias, Soti, Ieseias, et Hasabias, et Mathathias, sex, sub manu patris sui Idithũ, q in cithara prophetabat super confitentes et laudantes
4 Dominum. ¶ Heman quoq;: filii Heman,
B Bocciáu, Mathaniau, Oziel, Subuel, et Ierimoth, Hananias, Hanani, Eliatha, Geddelthi, et Romemti-ézer, et Iesbacassa,
5 Mellothi, Othir, Mahasioth. ¶ omnes isti filii Heman *Videntes* regis in sermonibus *Videtis* 1.
Dei, vt exaltaret cornu, deditq; Deus Heman
6 filios quatuordecim: et filias tres. ¶ Vniuersi sub manu patris sui ad cantandum in tẽplo Domini distributi erant, in cymbalis, et psalteriis, et citharis, in ministeria domus Domini iuxta regem: Asaph videlicet, et
7 Idithun et Heman. ¶ Fuit autem numerus eorum cum fratribus suis, qui erudiebant canticum Domini, cuncti doctores, ducenti
8 octogintaocto. ¶ Miseruntq; sortes per vices suas, ex æquo tam maior quàm minor, do-
9 ctus pariter & indoctus. ¶ Egressaq; est sors
C prima Ioseph, qui erat de Asaph, secunda Godoliæ, ipsi & filijs eius, & fratribus eius
10 duodecim. ¶ Tertia Zacchur, filiis & fra-
11 tribus eius duodecim. ¶ Quarta Isari, filiis
12 & fratribus eius duodecim: ¶ Quinta Na-
13 thaniæ, filijs & fratribus eius duodecim. ¶ Sexta Bocciau, filiis & fratribus eius duodecim.
14 ¶ Septima Isreela, filiis & fratribus eius duo-
15 decim. ¶ Octaua Iesaiæ, filiis & fratribus eius
16 duodecim. ¶ Nona Mathaniæ, filiis & fra-
17 tribus eius duodecim. ¶ Decima Semeiæ,
18 filiis & fratribus eius duodecim. ¶ Vnde-
19 cima Azareel, filiis & fratribus eius duo-
20 decim. ¶ Duodecima Hasabiæ filiis & fra-
D tribus eius duodecim ¶ Tertiadecima Suba-
21 el, filijs & fratribus eius duodecim. ¶ Quarta decima Mathathiæ, filiis & fratribus eius
22 duodecim. ¶ Quintadecima Ierimoth, filijs
23 & fratribus eius duodecim. ¶ Sextadecima Hananiæ, filijs & fratribus eius duodecim.
24 ¶ Septimadecima Iesbacassæ, filijs & fratri-
25 bus eius duodecim. ¶ Octauadecima Hanani,
26 filijs & fratribus eius duodecim. ¶ Nonadecima Mellothi, filijs & fratribus eius duode
27 cim. ¶ Vicesima Eliatha, filijs & fratribus
28 eius duodecim. ¶ Vicesima prima Othir, fi-
29 lijs & fratribus eius duodecim. ¶ Vicesimasecunda Geddelthi, filijs & fratribus eius
30 duodecim. ¶ Vicesimatertia Mahazioth, filijs
31 et fratribus eius duodecim. ¶ Vicesimaquarta Romenthi ézer, filij. & fratribus eius duodecim.

CAPVT XXVI.

1 DIVISIONES autē ianitorū. de
A Coritis Meselemia, filius Core,
2 dē filijs Asaph, ¶ filij Meselemię:
Zacharias primogenitus, Iadi-
hel secūdus, Zabadias tertius,
3 Iathanael quartus, ¶ Aelam quintus, Iohanā
4 sextus, Elioenai septimus. ¶ Filij autem O-
bed-edom: Semeias primogenitus, Iozabad
secundus, Ioaha tertius, Sachar quartus,
5 Nathanael quintus. ¶ Ammiel sextus, Issa-
char septimus, Phollathi octauus: quia bene-
6 dixit illi Dominus: ¶ Semeiæ autē filio eius
nati sunt filij, pręfecti familiarum suarum:
7 erant enim viri fortissimi. ¶ filij ergo Seme-
iæ: Othni, & Raphael, & Obed, Elzabad, &
fratres eius viri fortissimi: Eliu quoq;, & Sa-
8 machias. ¶ oēs hi de filijs Obed-edom: ipsi
& filij, & fratres eorum fortissimi ad mini
9 strandū, saxagintaduo de Obed-edom. ¶ Por-
rò Meselemiæ filij, & fratres eorū robustis-
10 simi, decem & octo. ¶ De Hosa āt, id est de
B filijs Merari: Semri princeps (non enim ha-
buerat primogenitū, & idcirco posuerat eū
11 pater eius in principem:) ¶ Helcias secun-
dus, Tabelias tertius, Zacharias quartus:
12 omnes hi filij, & fratres Hosa, tredecim. ¶ Hi
diuisi sunt in ianitores, vt semper principes
custodiarum, sicut & fratres eorū ministra-
13 rēt in domo Domini. ¶ Missæ sunt ergo sor-
tes ex æquo, & paruis & magnis per fami-
14 lias suas in vnamquanque portarum. ¶ Ce-
cidit ergo sors orientalis, Selemiæ. Porrò Za
chariæ filio eius, viro prudentissimo, & eru-
dito, sortitò obtigit plaga septentrionalis.
15 ¶ Obeb-edom vero & filijs eius ad austrū:
in qua parte domus erat seniorum concilii.
16 ¶ Sephim & Hosa ad Occidentem iuxta por-
tam quæ ducit ad viam ascensionis: custo-
17 dia contra custodiam. ¶ Ad orientem verò
Leuitæ sex: & ad aquilonē quatuor per diē
atq; ad meridiem similiter in die, quatuor:
18 & vbi erat concilium, bini & bini. ¶ In cel-
C lulis quoque ianitorium ad Occidentē qua
19 tuor in via: biniq̀ue per cellulas. ¶ Hæ sunt
diuisiones ianitorum filiorum Core, & Me-
20 rari. ¶ Porro Achias erat super thesauros do
21 mus Dei, & vasa sanctorum. ¶ Filij quoque
Ledan, filij Gersonni: de Ledan principes
familiarum, Ledan & Gersonni, Iehieli.
22 ¶ Filij Iehieli: Zathan & Ioel ᶜfratresᶜ eius *ᶜfrater 3.*
23 super thesauros domus Domini, ¶ Amrami-
tis & Isaaritis, & Hebronitis & Ozihelitis.
24 ¶ Subael autem filius Gersōn, filij Moysi,
25 præpositus thesauris. ¶ ᵈFraterᵈ quoque eius *ᵈfratres 2,*
Eliezer, cuius filius Rahabia, & huius filius
Isaias, & huius filius Ioram, huius quoque
26 filius Zechri, & huius filius Selemith. ¶ Ipse
Selemith, & fratres eius super thesauros san
ctorum, quæ sanctificauit Dauid rex, & prin
cipes familiarum, & tribuni, & centuriones,
27 & duces exercitus, ¶ de bellis, & manubijs
præliorum, quæ consecrauerant ad instaura-
tionem & supellectilem templi Domini.
28 ¶ Hæc autem vniuersa sanctificauit Samuel
D Vidēs, & Saul filius Cis, & Abner filius Ner,
& Ioab filius Saruiæ: ᵉomnesq;ᵉ sanctifica- *ᵉomnes q 13.*
uerant ea per manum Selemith, & fratrum
29 eius. ¶ Isaaritis vero præerat Chonenias, &
filij eius ad opera forinsecus super Israē. ad
30 docendum & iudicandum eos. ¶ Porro de
Hebronitis Hasabias, & fratres eius viri for
tissimi, mille septingēti pręerāt Israëli trans
Iordanem cōtra Occidentem, in cunctis ope
31 ribus Domini, & in ministerium regis. ¶ He
bronitarum autem princeps fuit Ieria, secun
dùm familias & cognationes eorū. Quadra-
gesimo anno regni Dauid recensiti sunt, &
inuenti sunt viri fortissimi in Iazer Galaad,
32 ¶ fratresq; eius robustioris ætatis, duo mi-
lia septingenti principes familiarum. præ-
posuit autem eos Dauid rex Rubenitis &
Gadditis, & dimidiæ tribui Manasse, in om-
ne ministerium Dei, & regis.

CAPVT XXVII.

1 FILII autē Israël sm numerum
A suū, principes familiarum, tri-
buni & centuriones & præfecti,
qui ministrabat regi iuxta tur-
mas suas, ingredientes & egre-
dientes per singulos menses in anno: vigin-
2 tiquatuor millibus singuli præerant. ¶ Primæ
turmæ in primo mense Iesboam pręerat fi-
lius Zabdiel: & sub eo vigintiquatuor mil-
3 lia. ¶ De filijs Phares, princeps cunctorum
4 principum in exercitu mense primo. ¶ Secū
di mensis habebat turmam Dudia Ahohi-
tes, & post se alter nomine Macelloth, qui
regebat partē exercitus vigintiquatuor mil-
5 lium. ¶ Dux quoq; turmæ tertiæ in mense
tertio, erat Banaias filius Ioiadæ ᶠsacerdosᶠ: *ᶠsacerdos 7.*
& in diuisione sua vigintiquatuor millia.
6 ¶ Ipse est Banaias fortissimus inter triginta,
& super triginta. præerat autem turmæ ip-
7 sius Amizabad filius eius. ¶ Quartus, mense
quarto, Azahel frater Ioab, & Zabadias fi-
B lius eius post eū: & in turma eius vigintiqua
8 tuor millia. ¶ Quintus, mense quinto, prin-
ceps Samaoth Iezerites: & in turma eius vi
9 gintiquatuor millia. ¶ Sextus, mense sexto,
Hira filius Acces Thecuites: & in turma eius
10 vigintiquatuor millia. ¶ Septimus, mēse se-
ptimo, Helles Phallonites de filijs Ephraim:
11 & in turma eius vigintiquatuor millia. ¶ O-
ctauus, mense octauo, Sobochai Husathites
de stirpe Zarahi: & in turma eius vigintiqua
12 tuor millia. ¶ Nonus, mense nono, Abi-ézer
Anathotites de filijs Iemini: & in turma
13 eius vigintiquatuor millia. ¶ Decimus, mē-
se decimo, Marai, & ipse Netophathites de
stirpe Zarahi, & in turma eius vigintiqua-
14 tuor millia. ¶ Vndecimus, mense vndecimo,
Banaias Pharathonites de filijs Ephraim: &
15 in turma eius vigintiquatuor millia. ¶ Duo-
decimus, mense duodecimo, Holdai Neto-
phathites, de stirpe Gothoniel: & in turma
16 eius vigintiquatuor millia. ¶ Porrò tribubus
C præerāt in Israël, Rubenitis, dux Eliezer, fi-
lius Zechri: Simeonitis, dux Saphathias fi-
17 lius Maacha: ¶ Leuitis, Hasabias filius Ca-
18 muel: Aaronitis, Sadoc: ¶ Iuda, Eliu frater

Dauid:

19 Dauid: Iſſachar, Amri filius Michael: Zabu
lonitis, Ieſmaias filius Abdiæ: Nephthaliti-
20 bus, Ierimoth filius Ozriel: filijs Ephraim,
Oſee filius Ozaziu: dimidiæ tribui Manaſſe,
21 Ioel filius Phadaiæ: & dimidiæ tribui Ma-
naſſe in Galaad, Iaddo filius Zachariæ: Ben-
22 iamin autem, Iaſiel filius Abner. Dan ve-
rò, Ezrihel filius Ieroham. hi principes fi-
23 liorum Iſraël. Noluit autem Dauid nume-
rare eos à viginti annis inferius: quia dixe-
rat Dominus, vt multiplicaret Iſraël quaſi
24 ſtellas cœli. Ioab filius Saruiæ cœperat nu-
merare, nec compleuit: quia ſuper hoc ira *Sup. 21. a. 3.*
irruerat in Iſraël, & idcirco numerus eorum
qui fuerãt recenſiti, non eſt relatus in faſtos
25 regis Dauid. Super theſauros autem regis
D fuit Azmoth filius Adiel. his autem theſau-
ris, qui erãt in vrbibus, & in vicis, & in turri-
26 bus præſidebat Ionathan filius Oziæ. O-
peri autem ruſtico, & agricolis, qui exerce-
27 bant terrã, præerat Ezri filius Chelub: vi-
nearumque cultoribus, Semeias Romathi-
tes: cellis autem vinarijs, Zabdias Aphoni-
28 tes. Nam ſuper oliueta & ficeta, quæ erãt
in campeſtribus, Balanan Gederites: ſuper
29 apothecas autem olei, Ioas. Porrò armẽ-
tis quæ paſcebantur in Saron, præpoſitus fuit
Setrai Saronites: & ſuper boues in vallibus,
30 Saphath filius Adli: ſuper camelos verò,
Vbil Iſmaelites: & ſuper aſinos, Iadias Me-
31 ronathites: ſuper oues quoq; Iaziz Agare-
nus. oẽs hi principes ſubſtantiæ regis Da-
32 uid. Ionathan autem patruus Dauid, conſi
liarius, vir prudens & literatus: ipſe, & Ia-
hiel filius Hachamoni, erant cũ filijs regis.
33 Achitophel etiã conſiliarius regis, & Chu-
34 ſai Arachites amicus regis. Poſt Achito-
phel fuit Ioiada filius Banaiæ, & Abiathar:
princeps autem exercitus regis erat Ioab.

CAPVT XXVIII.

1 CONVOCAVIT igitur Dauid oẽs
A principes Iſraël, duces tribuũ,
& præpoſitos turmarum, qui
miniſtrabant regi: tribunos
quoque & centuriones, & qui
præerant ſubſtantiæ & poſſeſſionibus regis,
filioſq; ſuos cum eunuchis, & potentes,
& robuſtiſſimos quoſque in exercitu Ieruſa
2 lem. Cumq; ſurrexiſſet rex, & ſtetiſſet,
ait: Audite me fratres mei, & populus meus.
Cogitaui, vt ædificarem domum, in qua re-
quieſceret arca fœderis Dñi, & ſcabellum
pedum Dei noſtri, & ad ædificandum omnia
3 præparaui. Deus autem dixit mihi: Non *3. Reg. 5. b. 13.*
ædificabis domũ nomini meo: eò quòd ſis vir
4 bellator, & ſanguinem fuderis. Sed elegit
Dominus Deus Iſraël me de vniuerſa domo
patris mei, vt eſſem rex ſuper Iſraël in ſem-
piternũ: de Iuda enim elegit principes: porro
de domo Iuda, domum patris mei: & de filijs
B patris mei, placuit ei, vt me eligeret regẽ ſu-
5 per cunctum Iſraël. Sed & de filijs meis (fi- *Sap. 9. b 7.*
lios enim mihi multos dedit Dominus) ele-
git Salomonem filium meum, vt ſederet in
6 throno regni Domini ſuper Iſraël: dixitq;
mihi: Salomon filius tuus ædificabit domum
meam, & atria mea: ipſum enim elegi mihi *altaria 13.*
7 in filium, & ego ero ei in patrem. Et firma-
bo regnum eius vſque in æternum, ſi perſeue
rauerit facere præcepta mea, & iudicia, ſicut
8 & hodie. Nunc ergo coram vniuerſo cœtu
Iſraël, audiente Deo noſtro, cuſtodite & per-
quirite cuncta mandata Domini Dei noſtri,
vt poſſideatis terram bonam, & relinquatis
eam filijs ueſtris poſt uos uſq; in ſempiter-
9 num. Tu autem Salomon fili mi, ſcito Deũ
patris tui, & ſerui ei corde perfecto & ani-
mo voluntario: Omnia enim corda ſcruta- *Pſal. 7. b 10.*
tur Dominus, & uniuerſas mentium cogita-
tiones intelligit. Si quæſieris eum, inuenies:
ſi autem dereliqueris eum, proijciet te in
10 æternum. Nunc ergo, quia elegit te Domi-
nus, ut ædificares domum ſanctuarij, confor
11 tare & perfice. Dedit autem Dauid Salomo-
C ni filio ſuo deſcriptionem porticus, & tem-
pli, & cellariorum, & cœnaculi, & cubiculo-
12 rũ in adytis, & domus propitiationis, necnõ
& omniũ, quæ cogitauerat atriorum & exe-
drarum per circuitum in theſauros domus
13 Domini, & in theſauros ſanctorum, diui-
ſionumq; ſacerdotalium, & Leuiticarum, in
omnia opera domus Domini, & in uniuerſa
14 uaſa miniſterij templi Domini, aurum in
pondere per ſingula uaſa miniſterij. Argenti
quoque pondus pro uaſorum & operum di-
15 uerſitate. Sed & in candelabra aurea & ad
lucernas eorum, aurum pro menſura uniuſ-
cuiuſque candelabri, & lucernarum. Simili-
ter & in candelabra argentea, & in lucernas
eorum pro diuerſitate menſuræ, pondus ar- *menſam 13.*
16 genti tradidit. Aurũ quoq; dedit in mẽſas
propoſitionis pro diuerſitate menſarum: *menſura 13.*
ſimiliter & argentum in alias menſas argen
17 teas. Ad fuſcinulas quoque & phialas, &
D thuribula ex auro puriſſimo, & leunculos
aureos pro qualitate menſuræ pondus di-
ſtribuit in leunculum & leunculum. Simili-
ter & in leones argenteos diuerſum argenti
18 pondus ſeparauit. Altari autẽ, in quo ado-
letur incenſum, aurum puriſſimum dedit: ut
ex ipſo fieret ſimilitudo quadrigæ Cherubim
extendentium alas, & uelantium arcam fœ-
19 deris Domini. Omnia (inquit) uenerunt
ſcripta manu Domini ad me, ut intelligerem
20 uniuerſa opera exemplaris. Dixit quoque
Dauid Salomoni filio ſuo: Viriliter age, &
confortare, & fac: ne timeas, & ne paueas:
Dominus enim Deus meus tecum erit, & nõ
dimittet te, nec derelinquet, donec perficias
21 omne opus miniſterij domus Domini. Ec-
ce diuiſiones ſacerdotum & Leuitarum, in
omne miniſterium domus Domini, aſſiſtũt *opus miniſterij. 13.*
tibi, & parati ſunt, & nouerunt tã principes,
quàm populus facere omnia præcepta tua.

CAPVT XXIX.

1 LOCVTVSQVE eſt Dauid rex ad
A omnem eccleſiam: Salomonem
filium meum unũ elegit Deus,
adhuc puerum & tenellum: opus
enim grande eſt: neque enim ho-

mini

* *Domino* 2 mini præparatur habitatio, sed * Deo. ꝓ Ego
3. autem totis viribus meis præparaui impen-
* *Domini.* sas domus * Dei mei. Aurum ad vasa aurea,
& argentum in argentea, æs in ænea, fer-
rũ in ferrea, ligna ad lignea: & lapides ony-
chinos, & quasi stibinos, & diuersorum colo-
rum, omnemq́; preciosum lapidem, & mar-
3 mor parium abundantissimè. ꝓ & super hæc
quæ obtuli in domum Dei mei, de peculio
meo aurum & argẽtum do in templum Dei
mei, exceptis his quę præparaui in ædem San
4 ctam. ꝓ Tria millia talenta auri de auro O-
B phir: & septem millia talentorum argenti
probatissimi: ad deaurandos parietes tẽpli.
* *Vt 5.* 5 v[c] Et vbicunque opus est aurum, de auro; &
vbicunq; opus est argentum, de argento ope
ra fiant per manus artificum: & siquis spon-
tè offert, impleat manum suam hodie, & of-
6 ferat quod voluerit Domino. ꝓ Polliciti sunt
itaq; principes familiarum, & proceres tri-
buũ Israël, tribuni quoque & centuriones,
6. & principes principum possessionum regis.
7 ꝓ Dederuntq́; in opera domus Domini auri
talenta quinq; millia, & solidos decem mil-
lia: argenti talenta decem millia, & æris talẽ
ta decem & octo millia: ferri quoq; centum
8 millia talentorum. ꝓ Et apud quẽcunque
thesaurũ inuenti sunt lapides, dederunt in thesauros
9. domus Domini, per manũ Iahiel Gersonitis.
* *sua 4.* 9 ꝓ Lætatusq́; est populus, cũ vota * spõte pro-
C mitterent: quia corde toto offerebant ea Do
mino: sed & Dauid rex lætatus est gaudio
10 magno. ꝓ Et benedixit Domino corã vniuer
sa multitudine, & ait: Benedictus es Dñe
Deus Israël patris nostri ab æterno in ęter-
11 num. ꝓ Tua est Domine magnificẽtia, & po
tentia, & gloria, atq; victoria, & tibi laus: cũ-
cta enim quæ in cœlo sunt & in terra, tua
sunt: tuum Domine regnum, & tu es super
12 omnes principes. ꝓ Tuæ diuitiæ, & tua est
gloria: tu dominaris omnium: in manu tua
virtus & potentia, in manu tua magnitudo
13 & imperium omnium. ꝓ Nunc igitur Deus
noster confitemur tibi, & laudamus no-
14 men tuum inclytum. ꝓ Quis ego, & quis
D populus meus, vt possimus hæc tibi vni-
uersa promittere? tua sunt omnia: & quæ
15 de manu tua accepimus, dedimus tibi. ꝓ Pe-
regrini enim sumus coram te & aduenæ, si-
Sap. 2. b. cut omnes patres nostri. Dies nostri quasi
5. 16 vmbra super terrã, & nulla est mora. ꝓ Dñe
Deus noster, omnis hæc copia, quam para-
uimus, vt ædificaretur domus nomini san-
cto tuo, de manu tua est, & tua sunt omnia.
17 ꝓ Scio Deus meus quod probes corda, & sim
plicitatẽ diligas, vnde & ego in simplicitatẽ
cordis mei lætus obtuli vniuersa hæc: & po
pulum tuum qui hic repertus est, vidi cum
18 ingenti gaudio tibi offerre donaria. ꝓ Do-
E mine Deus Abraham, & Isaac, & Israël pa-
trum nostrorum, custodi in æternum hanc
voluntatem cordis eorum, & semper in ue-
19 nerationem tui mens ista permaneat. ꝓ Sa-
lomoni quoque filio meo da cor perfectum,
vt custodiat mandata tua, testimonia tua, &
ceremonias tuas, & faciat vniuersa: & ædifi
20 cet ædem, cuius impensas paraui. ꝓ Præce-
pit autem Dauid vniuersæ ecclesiæ: Benedici-
te Domino Deo [c] nostro. Et benedixit om- *vestro 1*
nis ecclesia Domino Deo patrum suorum, &
inclinauerunt se, & adorauerunt Deum, &
21 deinde regem. ꝓ Immolaueruntq́; victimas
F Domino: & obtulerunt holocausta die sequẽ
ti, tauros mille, arietes mille, agnos mille
cum libaminibus suis, & vniuerso ritu abun
22 dantissimè in omnem Israël. ꝓ Et comede-
runt, & biberunt coram Domino in die illo
cum grandi lætitia. Et vnxerunt secundò *3. Reg. 1.*
Salomonem filium Dauid. Vnxerunt au- *c. 34.*
tem eum Domino in principem, & Sadoc
23 in pontificem. ꝓ Seditq́; Salomon super so-
lium Domini in regẽ pro Dauid patre suo, &
cunctis placuit: & paruit illi omnis Israël.
24 ꝓ Sed & vniuersi principes & potentes, &
cuncti filij regis Dauid dederunt manum,
25 & subiecti fuerunt Salomoni regi. ꝓ Magni-
ficauit ergo Dominus Salomonẽ super om-
nem Israël: & dedit illi gloriam regni, qua-
26 lem nullus habuit ante eum rex Israël. ꝓ Igi
G tur Dauid filius Isai regnauit super vniuer- *3. Reg. 2.*
27 sum Israël. ꝓ Et dies quibus regnauit super *b. 11.*
Israël, fuerunt quadraginta anni: in Hebron
regnauit septem annis, & in Ierusalem an-
28 nis triginta tribus. ꝓ Et mortuus est in sene
ctute bona, & plenus dierum, & diuitiis, &
gloria. Et regnauit Salomon filius eius pro
29 eo. ꝓ Gesta aũt Dauid regis priora & nouis-
sima, scripta sunt in libro Samuelis Vidẽtis,
& in libro Nathan prophetæ, atq; in volu-
30 mine Gad Videntis. ꝓ Vniuersiq; regni eius
& fortitudinis, & temporum quæ transie-
runt sub eo, siue in Israël, siue in cunctis re-
gnis terrarum.

Libri Primi Paralipomenon Finis.

LIBER SECVNDVS PARALIPOMENON:

Hebraicè Dibre-haiamim.

CAPVT PRIMVM.

1.Reg.3.A 2. 1 CONFORTATVS eſt ergo
A Salomon filius Dauid in re-
*Deus eius gno ſuo, & Dominus * erat
1. cũ eo,& magnificauit eum in
2 excelſum. ℣ Præcepitque Sa-
lomon vniuerſo Iſraëli, tri-
bunis & centurionibus, &
ducibus & iudicibus omnis Iſraël, & princi-
3 pibus familiarum: ℣ & abijt cum vniuerſa
multitudine in excelſum Gabaon, vbi erat
tabernaculum fœderis Domini, quod fecit
4 Moyſes famulus Dei,in ſolitudine. ℣ Arcam
autem Dei adduxerat Dauid de Cariath-ia-
rim in locum quem præparauerat ei, & vbi
fixerat illi tabernaculũ, hoc eſt in Ieruſalẽ.
Exo.38.A 5 ℣Altare quoq; æneum, quod fabricatus fue-
1. rat Beſeleel filius Vri, filij Hur, ibi erat corã
B tabernaculo Domini, quod & requiſiuit Sa-
6 lomon & omnis eccleſia. ℣ Aſcenditq; Salo-
mon ad altare æneum, coram tabernaculo
fœderis Domini, & obtulit in eo mille ho-
7 ſtias. ℣ Ecce autem in ipſa nocte apparuit ei
Deus,dicens: Poſtula quod vis, vt dem tibi.
8 ℣Dixitq; Salomon Deo: Tu feciſti cum Da-
uid patre meo miſericordiam magnam, &
9 conſtituiſti me regem pro eo. ℣ Nunc ergo
Domine Deus impleatur ſermo tuus, quem
pollicitus es Dauid patri meo: tu enim me
feciſti regem ſuper populum tuum multum,
qui tam innumerabilis eſt,quàm puluis ter-
Sap.9.b 10 ræ. ℣ Da mihi ſapientiam & intelligentiã,
10. C vt ingrediar & egrediar coram populo tuo:
quis enim poteſt hunc populum tuum di-
11 gnè, qui tam grandis eſt, iudicare? ℣ Dixit
autem Deus ad Salomonem: Quia hoc ma-
gis placuit cordi tuo, & non poſtulaſti diui-
tias, & ſubſtantiam,& gloriam,neq; animas
eorum,qui te oderant, ſed nec dies vitæ plu-
rimos: petiſti autem ſapientiam & ſcientiã,
vt iudicare poſſis populum meum ſuper quẽ
12 conſtitui te regem: ℣ Sapientia & ſcientia
data ſunt tibi: diuitias autem & ſubſtan-
tiã & gloriam dabo tibi, ita vt nullus in re-
gibus nec ante te, nec poſt te fuerit ſimilis
3.Reg.10 13 tui. ℣ Venit ergo Salomon ab excelſo Ga-
d.26. D baon in Ieruſalem coram tabernaculo fœde
14 ris,& regnauit ſuper Iſraël. ℣ Cõgregauitq;
ſibi currus & equites,& facti ſunt mille qua
dringenti currus, & duodecim millia equi-
tum:& fecit eos eſſe in vrbibus quadrigarũ,
15 & cum rege in Ieruſalem. ℣ Præbuitq; rex
argentum & aurum in Ieruſalem quaſi lapi-
des, & cedros quaſi ſycomoros,quæ naſcun-
tur in campeſtribus multitudine magna.
16 ℣ Adducebantur autem ei equi de Aegy- 3.Reg.10.
pto, & de Coa à negociatoribus regis, qui d.28.
17 ibant,& emebant precio, ℣quadrigam equo-
rum ſexcentis argenteis, & equum centum
quinquaginta: ſimiliter de vniuerſis regnis
Cethæorum, & a regibus Syriæ emptio ce-
lebrabatur.

CAPVT II.

1 DECREVIT autẽ Salomon ędi-
A ficare domum nomini Domini,
2 & palatium ſibi. ℣ Et numera-
uit ſeptuaginta millia virorum
portantium humeris,& octogin
ta millia qui cędere lapides in montibus,
præpoſitosq; eorum tria millia ſexcentos.
3 ℣ Miſit quoq; ad Hiram regem Tyri, dicens:
Sicut egiſti cum Dauid patre meo, & mi- 3.Reg.5.a
ſiſti ei ligna cedrina, vt ædificaret ſibi domũ, 2.
4 in qua & habitauit: ℣ ſic fac mecum, vt ędi-
ficem domum nomini Domini Dei mei, vt
conſecrem eam ad adolendum ince ſum
coram illo, & fumiganda aromata, & ad
propoſitionem panum ſempiternã,& ad ho-
locauſtomata manè & veſpere, ſabbathis
quoq; & neomenijs, & ſolẽnitatibus Domi-
ni Dei noſtri in ſempiternum, quæ mandata
5 ſunt Iſraëli. ℣ Domus enim quam ædificare
B cupio, magna eſt: magnus eſt enim Deus
6 noſter ſuper omnes deos. ℣ Quis ergo pote-
rit præualere,vt ædificet ei dignam domum?
ſi cælum, & cœli cœlorum capere eum ne-
queunt: quãtus ego ſum, vt poſſim ædificare
ei domum? ſed ad hoc tantùm,vt adoleatur
7 incenſum coram illo. ℣ Mitte ergo mihi vi-
rum eruditũ, qui nouerit operari in auro &
argento, ęre,& ferro, purpura, coccino, &
hyacintho, & qui ſciat ſculpere ęlaturas cũ
his artificibus quos mecum habeo in Iudea
& Ieruſalem, quos præparauit Dauid pater
8 meus. ℣ Sed & ligna cedrina mitte mihi, &
arceuthina, & pinea de Libano: ſcio enim
quòd ſerui tui nouerint cędere ligna de Libano,
9 & erunt ſerui mei cum ſeruis tuis, ℣ vt paren
tur mihi ligna plurima. Domus enim quam
C cupio ædificare,magna eſt nimis & inclyta.
10 ℣ Præterea operarijs, qui cæſuri ſunt ligna,
ſeruis tuis,dabo in cibaria tritici coros vigin

*& vniuersitatis millia metretas.

ti millia, & hordei coros totidem, *olei quo
11 que sata viginti millia. Dixit autem Hiram
rex Tyri per literas, quas miserat Salomoni:
Quia dilexit Dominus populum suum, idcirco
12 co te regnare fecit super eum. Et addidit,
dicens: Benedictus Dominus Deus Israël, qui
fecit cœlum & terram, qui dedit Dauid regi
filium sapientem, & eruditum & sensatum
atq; prudentem, vt ędificaret domum Domi
13 no, & palatium sibi. Misi ergo tibi virum
prudentem & scientissimum Hiram patrem
14 meum, filium mulieris de filiabus Dan:
cuius pater fuit Tyrius, qui nouerit operari
in auro & argento, ære, & ferro, & marmore,
& lignis in purpura quoq; & hyacintho, &
bysso & coccino: & qui sciat cælare omnem
sculpturam, & adinuenire prudēter quodcū-
que in opere necessarium est cum artificibus
tuis, & cum artificibus Domini mei Da-
15 uid patris tui. Triticum ergo, & hordeum,
D & oleum, & vinum, quæ pollicitus es Domi
16 ne mi, mitte seruis tuis. Nos autem cædemus
ligna de Libano, quot necessaria habue
ris, & applicabimus ea ratibus per mare in
Ioppe: tuū āt erit trāsferre ea in Ierusalem.
17 Numerauit igitur Salomon omnes viros
proselytos qui erāt in terra Israël: post dinumerationem
quā dinumerauit Dauid pater
eius: & inuēti sunt cētum quinquaginta tria
18 millia & sexcēti. Fecitq; ex eis septuaginta
millia, qui humeris onera portarēt; & octoginta
millia qui lapides de montibus cæderent:
tria autem millia, & sexcentos præpositos
operum populi.

CAPVT III.

1 Et cœpit Salomon ædificare
A domū Domini in Ierusalem,
in Monte-moria, q̄ demōstratus
fuerat Dauid patri eius, in loco,
quem parauerat Dauid in area
2 Ornam Iebusęi. Cœpit autem ædificare
3 mense secundo, anno quarto regni sui. Et
hæc sunt fundamenta quæ fecit Salomon, vt
ædificaret domum Dei, longitudinis cubitos
in mensura prima sexaginta, latitudinis cu-
4 bitos viginti. Porticum vero ante frontem,
quę tēdebatur in lōgum iuxta mensuram latitudinis
domus, cubitorum viginti: porrò altitudo
centum viginti cubitorum erat: & de
aurauit eam intrinsecus auro mundissimo.
5 Domum quoque maiorem texit tabulis li
gnels abiegnis, & laminas auri obrizi affixit
B per totum: sculpsitq; in ea palmas, & quasi
6 catenulas seinuicem complectentes. Strauit
quoque pauimentum templi preciosissimo
7 marmore, decôre multo. Porro aurum erat
probatissimum, de cuius laminis texit domum
& trabes eius, & postes, & parietes, &
8 ostia: & cælauit cherubim in parietibus. Fecit
quoq; domum Sanctisanctorum: longitudinem
iuxta latitudinem domus, cubitorū
viginti: & latitudinem similiter viginti cu
bitorum: & laminis aureis texit eam, quasi
9 talentis sexcētis. Sed & clauos fecit aureos,
ita vt singuli claui siclos quinquagenos ap-

2.Reg.24.d.25. 1.Par.21.d.26. 3.Reg 6.a.1.

ro penderent: cœnacula quoque texit auro. Fe
cit etiam in domo Sanctisanctorum cherubim
duos, opere statuario: & texit eos auro.
11 Alæ cherubim viginti cubitis extēdebant,
C ita vt vna ala haberet cubitos quinq;, & tan
geret parietem domus: & altera quinq; cubitos
habens, alam tangeret alterius cherub.
12 Similiter cherub alterius ala, quinq; habebat
cubitos, & tangebat parietem: & ala eius
altera quinq; cubitorum, alam cherub alte-
13 rius contingebat. Igitur alæ vtriusq; cherubim
expansæ erant, & extendebantur per cu
bitos viginti: ipsi autem stabant erectis pedibus,
& facies eorum erant versæ ad exteriorē
14 domum. Fecit quoq; velum ex hyacintho,
purpura, cocco, & bysso: & intexuit ei
15 cherubim. Ante fores etiam tēpli duas co
lumnas, quæ triginta & quinq; cubitos habe
bant altitudinis: porrò capita earū, quinq;
16 cubitorum. Necnon & quasi catenulas in
oraculo, & superposuit eas capitibus columnarū:
malogranata etiam centum, quæ cate-
17 nulis interposuit. Ipsas quoque columnas
posuit in vestibulo templi, vnam à dextris,
& alteram à sinistris: eā quę à dextris erat,
vocauit Iachin: & quæ ad læuam, Booz.

Mat.27.f.51. Ier.52.d.20.

CAPVT IIII.

1 Fecit quoq; altare æneū vigin
A ti cubitorū longitudinis, & viginti
cubitorū latitudinis, & de
2 cē cubitorum altitudinis. Mare
quoque fusile decē cubitis à labio
vsq; ad labiū, rotundū per circuitū: qnq; cubi
tos habebat altitudinis: & funiculus triginta
3 cubitorū ambiebat gyrū eius. Similitudo
quoq; boū erat subter illud: & decem cubitis
q̄dam extrinsecus cęlaturę, quasi duobus ver
sibus aluum maris circuibant. Boues autem
4 erant fusiles: & ipsum mare super duodecim
boues impositum erat, quorum tres respiciebant
ad aquilonem, & alij tres ad Occidentem,
porrò tres alij meridiē, & tres qui
reliqui erant, Orientē; habentes mare suppositū.
posteriora autē boum erāt intrinsecus
5 sub mari. Porrò vastitas eius habebat men
B surā palmi, & labium illius erat quasi labiū
calicis, vel repādi lilij: capiebatq; tria millia
6 metretas. Fecit quoq; conchas decem: &
posuit quinq; à dextris, & quinq; à sinistris,
ut lauarēt in eis omnia quę in holocaustum
oblaturi erant: porrò in mari sacerdotes la-
7 uabantur. Fecit autem & candelebra aurea
decem, secundum spēciē qua *iusserat fieri:
& posuit ea in tēplo, quinq; à dextris, & quinque
8 à sinistris: Necnon & mensas decē: &
posuit eas in templo, quinq; à dextris, & quinque
à sinistris. Phialas quoq; aureas cētum.
9 Fecit etiā atrium sacerdotū, & basilicā gran
10 dē: & ostia in basilica, quę texit ære. Porrò
mare posuit in latere dextro contra Orientē
11 ad meridiē. Fecit autē Hirā lebetes, & crea-
C gras, & phialas: & cōpleuit oē opus regis in
12 domo Dei: Hoc est, colūnas duas: & epistylia
& capita, & quasi quædā retiacula, q̄ capi-
13 ta tegerent super epistylia. Malogranata

3.Reg.7.e.23.

*iussa erant fi.

quadraginta 13. quoq; *quadringẽta*, & retiacula duo, ita vt
bini ordines malogranatorum singulis retia
culis iungerentur, quæ protegerent episty-
14 lia, & capita columnarũ. ¶ Bases etiã fecit &
15 conchas, quas supposuit basibus: ¶ mare vnũ,
16 boues quoq; duodecim sub mari. ¶ Et lebe-
tes, & creagras, & phialas. Omnia vasa fecit
Salomoni Hirã pater eius in domo Domini
17 ex ære mundissimo. ¶ In regione Iordanis fu
D dit ea rex in argillosa terra inter Socoth, &
18 Saredátha. ¶ Erat autem multitudo vasorũ
innumerabilis, ita vt ignoraretur põdus æris.
19 ¶ Fecitq; Salomon omnia vasa domus Dei,
& altare aureum: & mensas, & super eas pa-
20 nes propositionis. ¶ Candelabra quoq; cum
lucernis suis, vt lucerent ante oraculũ iuxta
21 ritũ, ex auro purissimo. ¶ & florentia quędã,
& lucernas, & forcipes aureos. omnia de au-
22 ro mũdissimo facta sunt. ¶ Thymiamateria
quoq;, & thuribula, & phialas, & mortariola
ex auro purissimo. Et ostia cęlauit templi in-
terioris, id est in Sãctosanctorũ: & ostia tẽpli
23 forinsecus aurea. ¶ Sicq; cõpletum est omne
opus quod fecit Salomon in domo Domini.

CAPVT V.

3. Reg. 7. g 51. & 8. a 1. 1 INTVLIT igitur Salomon oĩa
A quæ vouerat Dauid pater suus,
argẽtum & aurũ, & vniuersa va-
sa posuit in thesauris domus
2 Dei. ¶ Post quæ cõgregauit maio-
res natu Israël, & cunctos principes tribuũ,
& capita familiarũ de filijs Israël, in Ierusalẽ:
vt adducerent arcam fœderis Dñi de ciuitate
3 Dauid, quæ est Sion. ¶ Venerunt itaq; ad re-
gẽ oẽs viri Israël in die solenni mensis septi-
4 mi. ¶ Cumq; venissent cuncti seniorũ Israël,
5 portauerunt Leuitæ arcã, ¶ & intulerunt eã,
& oẽm paraturã tabernaculi. Porrò vasa san-
ctuarij, q̃ erãt in tabernaculo, portauerunt sa
6 cerdotes cũ Leuitis. ¶ Rex ãt Salomon, & vni-
B uersus cœtus Israël, & oẽs qui fuerunt con-
gregati ante arcã, immolabant arietes & bo-
ues absq; vllo numero: tanta enim erat mul
7 titudo victimarũ. ¶ Et intulerunt sacerdotes
arcã fœderis Dñi in locũ suum, id est, ad ora-
culũ tẽpli, in Sanctasanctorũ subter alas Che-
8 rubim: ¶ ita vt Cherubim expanderent alas
suas super locum in quo posita erat arca, &
9 ipsam arcam tegerent cũ vectibus suis. ¶ Ve-
ctium autem quibus portabatur arca, quia
paululùm longiores erant, capita parebant
C ante oraculum: si uerò quis paululum fuis-
set extrinsecus, eos videre non poterat. Fuit
10 itaq; arca ibi vsq; in præsentem diẽ. ¶ Nihilq;
erat aliud in arca, nisi duæ tabulæ quas po-
suerat Moyses in Horeb, qñ legẽ dedit Dñs fi
11 lijs Israël egredientibus ex Aegypto. ¶ Egres
sis autem sacerdotibus de sanctuario (omnes
enim sacerdotes, qui ibi potuerant inueniri,
sanctificati sunt: nec adhuc in illo tpe vices,
& ministeriorũ ordo inter eos diuisus erat)
12 ¶ tam Leuitæ, q̃ cantores, id est, & qui sub
D Asaph erant, & qui sub Hemã, & qui sub Idi-
thum, filij & fratres eorũ vestiti byssinis, cym
balis & psalterijs, & cytharis concrepabant,
stantes ad orientalẽ plagam altaris, & cũ eis
sacerdotes centum viginti canentes tubis.
13 ¶ Igitur cunctis pariter & tubis, & voce, &
cymbalis, & organis, & diuersi generis musi-
corũ concinentibus, & vocem in sublime tol
lentibus, longè sonitus audiebatur: ita vt cũ
Dñm laudare cępissent, & dicere, Cõfitemini
Dño, qm̃ bonus, quoniam in æternum mise-
ricordia eius: impleretur domus Dei nube,
14 ¶ ne possent sacerdotes stare & ministrare
propter caliginem. Compleuerat enim glo-
ria Domini domum Dei.

CAPVT VI.

1 TVNC Salomon ait: Dominus pol *3. Reg. 8. d*
A licitus est, vt habitaret in caligi- *12.*
2 ne: ¶ ego autem ædificaui domũ
nomini eius, vt habitaret ibi in
3 perpetuum. ¶ Et conuertit *rex* *-4.*
faciem suam, & benedixit vniuersæ multitu-
dini Israël (nam omnis turba stabat intẽta,)
4 & ait: ¶ Benedictus Dominus Deus Israël,
qui quod locutus est Dauid patri meo, opere
5 compleuit, dicens: ¶ A die qua eduxi popu-
lum meum de Terra-Aegypti, non elegi ci-
uitatem de cunctis tribubus Israël, vt ædifi-
caretur in ea domus nomini meo: neque ele-
gi quẽquam alium virum, ut esset dux in po-
6 pulo meo Israël: ¶ sed elegi Ierusalem, ut sit
nomen meum in ea; & elegi Dauid, vt consti-
tuerem eum super populum meum Israël.
7 ¶ Cumque fuisset uoluntatis Dauid patris
mei, ut ædificaret domum nomini Domini
8 Dei Israël, ¶ dixit Dominus ad eum: Quia
hæc fuit uoluntas tua, ut ædificares domum
B nomini meo; benè quidem fecisti huiuscemo
9 di habere uoluntatem: ¶ sed non tu ædifica-
bis domum: ueruntamen filius tuus, q egre-
dietur de lumbis tuis, ipse ædificabit domum
10 nomini meo. ¶ Cõpleuit ergo Dominus ser-
monem suum quem locutus fuerat: & ego
surrexi pro Dauid patre meo, & sedi super
thronum Israël, sicut locutus est Dominus:
& ædificaui domum nomini Domini Dei Is-
11 raël. ¶ Et posui in ea arcam, in qua est pa-
ctum Domini, quod pepigit cum filijs Israël.
12 ¶ Stetit ergo coram altari Domini ex aduer-
so uniuersæ multitudinis Israël, & extendit
13 manus suas. ¶ Siquidem fecerat Salomon
basim æneam, & posuerat eam in medio
basilicæ, habentem quinq; cubitos longitu-
dinis, & quinque cubitos latitudinis, & tres
cubitos altitudinis: stetitque super eam: &
deinceps flexis genibus contra uniuersam
multitudinem Israël, & palmis in cœlum le-
14 uatis, ¶ ait: ‖ Domine Deus Israël, non est *‖ 1. Mach. 2. b. 10.*
C similis tui Deus in cœlo & in terra: qui cu-
stodis pactum & misericordiam cum seruis
tuis, qui ambulant corã te in toto corde suo.
15 ¶ Qui præstitisti seruo tuo Dauid, patri meo,
quæcunque locutus fueras ei: & quæ ore pro-
miseras, opere complesti, sicut & præsens tẽ-
16 pus probat. ¶ Nunc ergo Domine Deus Is-
raël, imple seruo tuo patri meo Dauid quæ-
cunq; locutus es, dicens: Non deficiet ex te
uir coram me, qui sedeat super thronum Is-
raël: ita tamen si custodierint filij tui *uias *uiã suã 4.*

meas, & ambulauerint in lege mea, sicut
17 & tu ambulasti coram me. Et nunc Dñe
Deus Israël, firmetur sermo tuus quem locutus
18 es seruo tuo Dauid. Ergóne credibile est, vt
habitet Deus cum hominibus super terrã? Si
cœlũ, & cœli cœlorum nõ te capiunt: quan-
19 to magis domus ista quam ædificaui? Sed
ad hoc tm̃ facta est, vt respicias orationẽ ser-
ui tui, & obsecrationẽ eius Dñe Deus meus:
*fundit 3. & audias pces quas *fudit famulus tuus corã
20 te: vt aperias oculos tuos sup domum istam
D diebus ac noctibus, super locũ in quo pollı-
21 citus es, vt inuocaretur nomen tuũ: & ex-
audires orationẽ quã seruus tuus orat in eo,
& exaudias preces famuli tui, & populi tui
Israël. Quicunque orauerit in loco isto,
exaudi de habitaculo tuo, id est, de cœlis, &
22 propitiare. Si peccauerit quispiam in pro-
ximum suum, & iurare contra eum para-
tus venerit, seque maledicto constrinxerit
23 coram altari in domo ista: tu audies de
cœlo, & facies iudicium seruorum tuorum,
ita vt reddas iniquo viam suam in caput
propriũ, & vlciscaris iustum, retribuẽs ei se-
24 cundum iustitiam suam. Si superatus fuerit
populus tuus Israël ab inimicis (peccabũt.n.
tibi) & conuersi egerint pœnitentiam, &
obsecrauerint nomen tuũ, & fuerint depre-
*te 9. 25 cati * in loco isto: tu exaudies de cœlo, &
propitiare peccato populi tui Israël, & reduc
eos in terram quam dedisti eis, & patribus
26 eorum. Si clauso cœlo pluuia non fluxerit
E propter peccata populi, & deprecati te fue-
rint in loco isto, & confessi nomini tuo, &
conuersi à peccatis suis, cùm eos afflixeris:
27 exaudi de cœlo Domine, & dimitte pecca
ta seruis tuis, & populi tui Israël, & doce
eos viam bonã per quã ingrediantur, & da
pluuiam terræ quam dedisti populo tuo ad
‖Infr. 20. b 28 possidendum. ‖Fames si orta fuerit in ter-
9. ra, & pestilentia, ærugo, & aurugo, & locusta,
& bruchus, & hostes vastatis regionibus por
tas obsederint ciuitatis, omnisq; plaga & I-
29 firmitas presserit: siquis de populo tuo Is-
raël fuerit deprecatus, cognoscens plagã &
infirmitatem suam, & expãderit manus suas
30 in domo hac: tu exaudies de cœlo, de subli
mi scilicet habitaculo tuo, & propitiare,
& redde vnicuique secundum vias suas quas
nosti eum habere in corde suo: (tu enim so-
31 lus nosti corda filiorum hominum:) vt ti-
F meant te, & ambulent in viis tuis cunctis
diebus quibus viuunt super faciem terræ quã
32 dedisti patribus nostris. Externum quoque
qui non est de populo tuo Israël, si venerit
de terra longinqua, propter nomen tuum
magnum, & propter manum tuam robustã,
& brachium tuum extentum, & adorauerit
33 in loco isto: tu exaudies de cœlo firmissi-
mo habitaculo tuo, & facies cuncta pro qui-
bus inuocauerit te ille peregrinus: vt sciant
omnes populi terræ nomen tuum, & timeãt
te sicut populus tuus Israël, & cognoscant
quia nomen tuum inuocatum est super do-
34 mum hanc quam ædificaui. Si egressus fue
rit populus tuus ad bellum contra aduersa-
rios suos per viam in qua miseris eos, adora
bunt te contra viam in qua ciuitas hæc est
quam elegisti, & domus quam ædificaui no-
35 mini tuo: tu exaudies de cœlo preces eo-
36 rum, & obsecrationem, & vlciscaris. Si au-
G tem peccauerint tibi ‖ (neque enim est ho- ‖3. Reg. 8. e
mo qui non peccet) & iratus fueris eis, & tra 46.
dideris hostibus, & captiuos duxerint eos in Eccles. 7. c
terram longinquã, vel certè quæ iuxtà est, 21.
37 & conuersi in corde suo in terra ad quam 1. Ioan. 1. d
captiui ducti fuerant, egerint pœnitentiam: 8.
& deprecati te fuerint in terra captiuitatis
suæ, dicẽtes, Peccauimus, iniquè fecimus, in-
38 iustè egimus: & reuersi fuerint ad te in to
to corde suo, & in tota anima sua, in terra
captiuitatis suæ ad quam ducti sunt, adora-
bunt te contra viam terræ suæ quam dedisti
patribus eorũ, & vrbis quã elegisti, & domus
39 quã ædificaui nomini tuo: tu exaudies de
cœlo, hoc est de firmo habitaculo tuo, preces
eorum, & facias iudicium, & dimittas po-
40 pulo tuo quàmuis peccatori: tu es enim
Deus meus: aperiantur quæso, oculi tui, &
aures tuæ intentæ sint ad orationem quæ fit
41 in loco isto. Nunc igitur consurge Domi- Psal. 131. c
ne Deus in requiem tuam, tu & arca fortitu 8.
dinis tuæ. Sacerdotes tui Domine Deus in-
duantur salutem, & Sancti tui lætentur in bo
42 nis. Domine Deus ne auerseris faciem
Christi tui: memẽto misericordiarum Dauid
serui tui.

CAPVT VII.

1 CVM QVE complesset Salomon 2. Mac. 2. b
A fundens preces, ignis descendit 10.
de cœlo, & deuorauit holocau-
sta & victimas: & maiestas Do-
2 mini impleuit domum. Nec po
terant sacerdotes ingredi templum Domini,
eò quòd implesset maiestas Domini templũ
3 Domini. Sed & omnes filij Israël videbant
descendentem ignem, & gloriam Domini
super domum: & corruentes proni in ter-
ram super pauimentum stratum lapide, ado-
rauerunt, & laudauerunt Dominum, Quo-
niam bonus, quoniam in seculum misericor
4 dia eius. Rex autem & omnis populus
immolabant victimas coram Domino.
5 ‖ Mactauit igitur rex Salomon hostias, ‖3. Reg. 8. g
boum viginti duo millia, arietum centum vi 63.
ginti millia: & dedicauit domum Dei rex &
6 vniuersus populus. Sacerdotes autẽ stabant
in officijs suis: & Leuitæ in organis carminũ
Domini, quæ fecit Dauid rex ad laudandum
Dominum, Quoniam in æternum misericor-
B dia eius, hymnos Dauid canẽtes per manus
suas: porrò sacerdotes canebant tubis ante
7 eos, cunctusq; Israël stabat. Sanctificauit
quoque Salomon medium atrij ante tem-
plum Domini: obtulerat enim ibi holocau-
sta & adipes pacificorum: quia altare æneũ
quod fecerat, non poterat sustinere holocau-
8 sta & sacrificia & adipes. Fecit ergo Salo-
mon solennitatem in tempore illo septem
diebus, & omnis Israël cum eo, ecclesia ma-

gna valde,

gna valde, ab introitu Emath, vsque ad tor-
9 rentem-Aegypti. ¶ Fecitq; die octauo colle-
ctam, eò quod dedicasset altare septem die-
bus, & solennitatem celebrasset diebus se-
10 ptem. ¶ Igitur in die vicesimo tertio mensis
septimi, dimisit populos ad tabernacula sua,
lætantes atq; gaudentes super bono quod fe-
cerat Dñs Dauidi, & Salomoni, & Israëli po- 3.Reg.9.a 2.
11 pulo suo. ¶ Compleuitq; Salomon domũ
Domini, & domum regis, & omnia quę di-
sposuerat in corde suo vt faceret in domo
12 Dñi, & in domo sua, & prosperatus est. ¶ Ap-
C paruit autem ei Dominus nocte, & ait: Au-
diui orationem tuam, & elegi locum istum
13 mihi in domum sacrificij. ¶ Si clausero cœlũ,
& pluuia non fluxerit, & mandauero & pręce-
pero locustę, vt deuoret terram, & mise-
14 ro pestilentiam in populum meum: ¶ con-
uersus autẽ populus meus, super quos inuo
catum est nomen meum, deprecatus me fue-
rit, & exquisierit faciem meam, & egerit pœ
nitentiam à vijs suis pessimis: & ego exau-
diã de cœlo, & propitius ero peccatis eorũ,
15 & sanabo terram eorum. ¶ Oculi quoq; mei
erũt aperti, & aures meę erectę ad orationẽ
16 eius q in loco isto orauerit. ¶ Elegi enim, &
sanctificaui locum istum, vt sit nomen meũ a
ibi in sempiternum, & permaneant oculi
17 mei & cor meum ibi cunctis diebus. ¶ Tu
D quoque si ambulaueris coram me, sicut am-
bulauit Dauid pater tuus, & feceris iuxta
omnia quæ præcepi tibi, & iustitias meas iu-
18 diciaq; seruaueris: ¶ suscitabo thronum re-
gni tui, sicut pollicitus sum Dauid patri tuo,
dicens, Non auferetur de stirpe tua vir, qui
19 nõ sit princeps in Israël. ¶ Si autem auersi -13.
fueritis, & dereliqueritis iustitias meas, & p̄-
cepta mea quæ proposui vobis, & abeuntes
seruieritis dijs alienis, & adoraueritis eos:
20 ¶ euellam vos de terra mea quam dedi vo-
bis; & domum hanc quam ᵃsanctificaui no- ᵃædificaui 12.
mini meo, proijciam à facie mea, & tradam
eam in parabolam, & in exemplum cunctis
21 populis. ¶ Et domus ista erit in prouerbium
vniuersis transeuntibus, & dicent stupentes:
Quare fecit Dominus sic terræ huic, & do-
22 mui huic? ¶ Respondebuntq;: Quia dereli-
querunt Dominum Deum patrum suorum,
q eduxit eos de terra Aegypti, & apprehende
runt deos alienos, & adorauerunt eos, & co-
luerunt: idcirco venerunt super eos vniuer-
sa hæc mala.

CAPVT VIII.

1 EXPLETIS autẽ viginti annis 3.Reg.5.b 10.
A postquàm ædificauit Salomon
domũ Domini & domum suã:
2 ¶ ciuitates quas dederat Hiram
Salomoni, ædificauit, & habita-
3 re ibi fecit filios Israël. ¶ Abijt quoque in E-
4 math Suba: & obtinuit eam. ¶ Et ædificauit
Palmiram in deserto, & alias ciuitates muni
5 tissimas ædificauit in Emath. ¶ Extruxitque
Beth-horon superiorem, & Beth-horon in-
feriorẽ, ciuitates muratas, habentes porta,
6 & vectes, & seras: ¶ Balaath etiã, & omnes
vrbes firmissimas quæ fuerunt Salomonis,
cunctasq; vrbes quadrigarum, & vrbes equi-
tum: omnia ᵃquęcunque voluit Salomon at ᵃquæ 5.
que disposuit, ædificauit in Ierusalem, & in
Libano, & in vniuersa terra potestatis suæ.
7 ¶ Omnem populum qui derelictus fuerat de
B Hethæis, & Amorrhæis, & Pherezęis, & He-
uæis, & Iebusæis, qui non erant de stirpe Is-
8 raël, ¶ de filijs eorum, & de posteris quos nõ
interfecerãt filij Israël, subiugauit Salomon
9 in tributarios, vsq; in diem hanc. ¶ Porro de
filijs Israël non posuit vt seruirent operibus
regis: ipsi .n. erant viri bellatores, & duces
primi, & principes quadrigarum & equitum
10 eius. ¶ Oẽs aũt principes exercitus regis Salo
monis fuerunt ducẽti quinquaginta, qui eru
11 diebant populum. ¶ Filiam verò Pharaonis
transtulit de Ciuitate-Dauid in domum quã
C ædificauerat ei. Dixit enim rex: Non habi- -6.
tabit vxor mea in domo Dauid regis Israël,
eò quod sanctificata sit: quia ingressa est in
12 eam arca Domini. ¶ Tunc obtulit Salomon
holocausta Domino super altare Dñi, quod
13 extruxerat ante porticum, ¶ vt per singulos
dies offerretur in eo iuxta pręceptũ Moysi,
in sabbathis, & in calẽdis, & in festis diebus,
ter per annum, id est, in solennitate azymo-
rum, & in solennitate hebdomadarum, & in
14 solennitate tabernaculorum. ¶ Et constituit
iuxta dispositionem Dauid patris sui, officia
sacerdotum in ministerijs suis: & Leuitas in
ordine suo, vt laudarent, & ministrarent co-
rã sacerdotibus iuxta ritum vniuscuiusque
diei: & ianitores in diuisionibus suis per por
tam & portam: sic enim præceperat Dauid
15 homo Dei. ¶ Nec prætergressi sunt de man-
D datis regis tam sacerdotes, quàm Leuitæ, ex
omnibus quæ pręceperat, & in custodijs the
16 saurorum. ¶ Omnes impensas præparatas
habuit Salomon ex eo die quo fundauit do-
mum Domini, vsque in diem quo perfecit
17 eam. ¶ Tunc abijt Salomon in Asion-Ga-
ber, & in Ailath ad oram Maris-rubri, quæ
18 est in terra-Edom. ¶ Misit autem ei Hiram
per manum seruorum suorum naues, & nau
tas gnaros maris, & abierunt cũ seruis Salo
monis in Ophir: tuleruntque inde quadrin-
genta quinquaginta talenta auri, & attule-
runt ad regem Salomonem.

CAPVT IX.

1 REGINA quoq; Saba cùm audis- 3.Reg.10.
A set famam Salomonis, venit vt a.1.
tẽtaret eum in ænigmatibus, Mat.12.d
in Ierusalem: cum magna opi- 42.
bus & camelis, qui portabant Luc.11.d
aromata, & auri plurimum, gemmasq; pre- 31.
ciosas. Cumq; venisset ad Salomonem, lo-
cuta est ei quæcunque erant in corde suo.
2 ¶ Et exposuit ei Salomon omnia quæ propo-
suerat: nec quicquam fuit, quod non perspi-
3 cuum ei fecerit. ¶ Quę postquàm vidit sa-
pientiam scilicet Salomonis, & domum quã
4 ædificauerat, ¶ necnõ & cibaria mensę eius,
& habitacula seruorum, & officia ministro-
rum eius, & vestimenta eorum, pincernas

quoq; & vestes eorum, & victimas quas im-
molabat in domo Domini: non erat præ stu-
5 pore vltra in ea spiritus. Dixitq; ad regem:
Verus est sermo quē audieram in terra mea
6 de virtutibus & sapientia tua. Non crede-
B bam narrantibus, donec ipsa venissem, & vi-
dissent oculi mei: & probassem vix medieta-
tem sapientiæ tuæ mihi fuisse narratam: vi-
7 cisti famam virtutibus tuis. Beati viri tui,
& beati serui tui, hi qui assistunt coram te
omni tempore, & audiunt sapientiam tuam.
8 Sit Dominus Deus tuus benedictus, qui vo-
luit te ordinare super thronum suum regem
Domini Dei tui. Quia diligit Deus Israel,
& vult seruare eum in æternum: idcirco po-
suit te super eum regem, vt facias iudicia
9 atque iustitiam. Dedit autem regi cen-
tum viginti talenta auri, & aromata multa
nimis, & gemmas preciosissimas: non fue-
runt aromata talia, vt hæc quæ dedit regi-
10 na Saba regi Salomoni. Sed & serui Hi-
ram cum seruis Salomonis attulerunt au-
C rum de Ophir, & ligna thyina, & gemmas 3.Reg.10.b.11.
11 preciosissimas. De quibus fecit rex, de li-
gnis scilicet thyinis, gradus in domo Domi-
ni, & in domo regia: citharas quoq; & psalte-
ria cantoribus: nunq̄ visa sunt in terra Iuda
12 ligna talia. Rex autem Salomon dedit re-
ginæ Saba cuncta quæ voluit, & quæ postula-
uit, & multo plura quam attulerat ad eum:
quæ reuersa abijt in terram suam cum seruis
13 suis. Erat autem pondus auri quod affere-
D batur Salomoni per singulos annos, sexcēta
14 sexaginta sex talenta auri: excepta ea sum-
ma, quam Legati diuersarum Gentium, & ne-
gociatores afferre cōsueuerant, omnesq; re-
ges Arabiæ, & satrapæ terrarū, qui compor-
15 tabant aurum & argentum Salomoni. Fe-
cit igitur rex Salomon ducentes hastas au-
reas de summa sexcentorum aureorum, qui
16 in singulis hastis expēdebantur. Trecenta
quoq; scuta aurea trecentorum aureorum,
quibus tegebantur singula scuta: posuitq; ea
rex in armamentario, quod erat consitum
17 nemore. Fecit quoque rex solium eburneū
grande: & vestiuit illud auro mundissimo.
18 Sex quoq; gradus, quibus ascendebatur ad
E solium: & scabellum aureum, & brachiola
duo altrinsecus, & duos leones stantes iuxta
19 brachiola: sed & alios duodecim leūculos
stantes super sex gradus ex vtraque parte: nō
20 fuit tale solium in vniuersis regnis. Omnia
quoq; vasa conuiuij regis erant aurea: & va-
sa domus saltus Libani ex auro purissimo.
Argentum enim in diebus illis pro nihilo re-
21 putabatur. Siquidem naues regis ibant in
Tharsis cum seruis Hiram, semel in annis tri-
bus: & deferebant inde aurum & argētum, &
22 ebur, & simias & pauos. Magnificatus est
igitur Salomon super omnes reges terræ præ
23 diuitijs & gloria. Omnesq; reges terrarum
F desyderabant videre faciem Salomonis, vt
audirent sapientiam quam dederat Deus in
24 corde eius. Et deferebant ei munera, vasa
argentea & aurea, & vestes, & arma, & aro-
mata, equos & mulos, per singulos annos.

25 Habuit quoque Salomon quadraginta
millia equorum in stabulis: & curruum, equi-
tumq; duodecim millia: constituitq; eos in
vrbibus quadrigarū, & vbi erat rex in Ierusa-
26 lem. Exercuit ēt potestatem super cunctos
reges, à flumine Euphrate, vsque ad terram
G Philisthinorum, & vsque ad terminos Ae-
27 gypti. Tantamq; copiam præbuit argenti
in Ierusalem quasi lapidum: & cedrorum
tantam multitudinem, velut sycomororum
28 quæ gignuntur in campestribus. Adduce-
bantur autem ei equi de Aegypto, cunctisq;
29 regionibus. Reliqua autē opera Salomonis
priorum & nouissimorum, scripta sunt in ver-
bis Nathan prophetæ, & in libris Ahiæ Si-
lonitis, in visione quoq; Addo Videntis, con-
30 tra Ieroboam filium Nabat. Regnauit
autem Salomon in Ierusalem super omnem
31 Israël, quadraginta annis. Dormiuitque cū
patribus suis: & sepelierunt eum in Ciuita-
te Dauid: regnauitque Roboam filius eius
pro eo.

CAPVT X.

1 PROFECTVS est autem Roboā 3.Reg.12.a.1.
A in Sichem: illuc enim cunctus
Israël conuenerat, vt constitue-
2 rent eum regem. Quod cùm
audisset Ieroboam filius Nabat,
qui erat in Aegypto (fugerat quippe illuc
3 ante Salomonem) statim reuersus est. Vo-
caueruntq; eum, & venit cum vniuerso Is-
raël, & locuti sunt ad Roboam, dicentes:
4 Pater tuus durissimo iugo nos pressit: tu le-
uiora impera patre tuo, qui nobis imposuit
grauem seruitutem, & paululum de onere
5 subleua, vt seruiamus tibi. Qui ait: Post tres
dies reuertimini ad me. Cūq; abijsset popu-
6 lus, inijt consilium cum senibus, qui stete-
rant coram patre eius Salomone, dum ad-
huc viueret, dicens: Quid datis consilij, vt re-
7 spondeam populo? Qui dixerunt ei: Si pla-
B cueris populo huic, & linieris eos verbis cle-
8 mentibus, seruient tibi omni tempore. At
ille reliquit cōsilium senum, & cum iuueni-
bus tractare cœpit, qui cū eo nutriti fuerant,
9 & erant in comitatu illius. Dixitq; ad eos,
Quid vobis videtur? vel respondere quid de-
beo populo huic, q dixit mihi, Subleua iugū
10 quod imposuit nobis pater tuus? At illi re-
sponderunt vt iuuenes & nutriti cum eo in f.
delicijs, atq; dixerunt: Sic loqueris populo
qui dixit tibi, Pater tuus aggrauauit iugum
C nostrum, tu subleua: & sic respondebis ei:
Minimus digitus meus grossior est lūbis pa-
11 tris mei. Pater meus imposuit vobis graue
iugum, & ego maius pondus apponam: pater
meus cecidit vos flagellis, ego verò cædam
12 vos scorpionibus. Venit ergo Ieroboam, &
vniuersus populus ad Roboam die tertio, si-
13 cut præceperat eis. Respōditq; rex dura, dere-
14 licto consilio seniorum, locutusq; est iux-
ta iuuenum voluntatem: Pater meus graue
vobis imposuit iugum, quod ego grauius fa-
ciam: pater meus cecidit vos flagellis, ego ve-

15 rò cædam vos scorpionibus. ¶ Et nō acquie-
uit populi precibus: erat enim voluntatis
Dei, vt compleretur sermo eius, ‖ quem lo- ‖ 3.Reg.11. c.29.
cutus fuerat per manum Ahiæ Silonitis ad Ie
16 roboam filium Nabat. ¶ Populus autem vni-
D uersus, rege duriora dicente, sic locutus est
ad eum: Non est nobis pars in Dauid, ne-
que hereditas in filio Isai. Reuertere in ta-
bernacula tua Israël: tu autem pasce domum
tuam Dauid. Et abijt Israël in taberna-
17 cula sua. ¶ Super filios autem Israël, qui
habitabant in ciuitatibus Iuda, regnauit Ro
18 boam. ¶ Misitque rex Roboam Aduram,
qui præerat tributis, & lapidauerunt eum fi-
lij Israël, & mortuus est: porro rex Roboam
currum festinauit ascendere, & fugit in Ieru-
19 salem. ¶ Recessitq; Israël à domo Dauid vsq;
ad diem hanc.

CAPVT XI.

3.Reg.12. d.21. 1 VENIT autem Roboam in Ieru-
A salem, & cōuocauit vniuersam
domum Iuda & Ben-iamin, cen
tum octoginta millia electorum
atque bellantium, vt dimicaret
contra Israël, & conuerteret ad se regnum
2 suum. ¶ Factusque est sermo Domini ad Se-
3 meiam hominem Dei, dicens: ¶ Loquere ad
Roboam filium Salomonis, regem Iuda, &
ad vniuersum Israël, qui est in Iuda & Ben-ia
4 min: ¶ Hæc dicit Dominus, Non ascendetis,
neque pugnabitis contra fratres vestros: re-
uertatur vnusquisque in domum suam: quia
B mea hoc gestum est voluntate. Qui cùm au-
dissent sermonem Domini, reuersi sunt, nec
5 perrexerunt contra Ieroboam. ¶ Habitauit
autem Roboam in Ierusalem, & ædificauit
6 ciuitates muratas in Iuda. ¶ Extruxitq; Be-
7 th-lehem, & Etam, & Thecue, ¶ Beth-sur
8 quoque, & Socho, & Odollam, ¶ necnon &
9 Geth, & Maresa, & Ziph: ¶ sed & Aduram,
10 & Lachis, & Azeca, ¶ Saraa quoque, &
Aialon, & Hebron, q̄ erant in Iuda & Ben-ia-
11 min, ciuitates munitissimas. ¶ Cumq; clau-
sisset eas muris, posuit in eis principes, cibo-
12 rumq; horrea, hoc est, olei, & vini. ¶ Sed &
in singulis vrbibus fecit armamentaria scu-
torum & hastarum: firmauitque eas summa
diligentia, & imperauit super Iudā & Ben-ia
13 min. ¶ Sacerdotes autem & Leuitæ, qui
C erant in vniuerso Israël, venerunt ad eum de
14 cunctis sedibus suis, ¶ relinquentes subur-
bana & possessiones suas, & transeuntes ad
Iudam & Ierusalem: eo quod abiecisset eos Iero
boam, & posteri eius, ne sacerdotio Domini
3.Reg.12. g.31. 15 fungerentur. ¶ Qui constituit sibi sacerdo-
tes excelsorum & dæmoniorum, vitulorūq;
16 quos fecerat. ¶ Sed & de cunctis tribubus
Israël, quicunque dederant cor suum, vt quæ-
rerent Dominum Deum Israël, venerunt in
Ierusalem ad immolandum victimas suas co
17 ram Domino Deo patrum suorum. ¶ Et ro-
borauerunt regnum Iuda & confirmauerunt
Roboam filium Salomonis per tres annos:
ambulauerunt enim in vijs Dauid & Salo-
18 monis, annis tantum tribus. ¶ Duxit autem
D Roboam vxorem Mahalath, filiam Ieri-
moth filij Dauid: Abihail quoque filiam
19 Eliab filij Isai, ¶ quæ peperit ei filios Iehus,
20 & Somoriam & Zoon. ¶ Post hanc quoque
accepit Maacha filiam Absalom, quæ pepe-
rit ei Abia, & Ethai, & Ziza & Salomith.
21 ¶ Amauit autem Roboam Maacha filiam
Absalom super omnes vxores suas, & con-
cubinas: nam vxores decem & octo duxe-
rat, cōcubinas autem sexaginta: & genuit vi-
22 ginti octo filios, & sexaginta filias. ¶ Consti-
tuit vero in capite Abiam filium Maacha du
cem super omnes fratres suos: ipsum enim
23 regē facere cogitabat, ¶ quia sapientior fuit, &
potentior sup omnes filios eius, & in cun-
ctis finibus Iuda, & Ben-iamin, & in vniuer-
sis ciuitatibus muratis: præbuitque eis escas
plurimas, & multas petiuit vxores.

CAPVT XII.

1 CVMQVE roboratum fuisset
A regnum Roboam & conforta-
tum, dereliquit legem Domini,
2 & omnis Israël cum eo. ¶ ‖ An- ‖ 3.Reg.14. f.25.
no autē quinto regni Roboam,
ascendit Sesac rex Aegypti in
Ierusalem, (quia peccauerant Domino)
3 ¶ cum mille ducentis curribus, & sexaginta
millibus equitum: nec erat numerus vul-
gi quod venerat cum eo ex Aegypto, Ly-
bies scilicet, & Troglodytæ, & Aethiopes.
4 ¶ Cepitque ciuitates munitissimas in Iuda,
5 & venit vsque in Ierusalem. ¶ Semeias au-
tem propheta ingressus est ad Roboam, &
principes Iuda, qui congregati fuerant in Ie
B rusalem, fugientes Sesac. dixitq; ad eos: Hęc
dicit Dominus, Vos reliquistis me, & ego re
6 liqui uos in manu Sesac. ¶ Cōsternatiq; prin-
cipes Israël, & rex, dixerunt: Iustus est Do-
7 minus. ¶ Cumq; vidisset Dominus quòd hu-
miliati essent, factus est sermo Domini ad Se
meiam, dicens: Quia humiliati sunt, non di-
sperdam eos: daboq; eis pauxillū auxilij, &
non stillabit furor meus super Ierusalem per
8 manum Sesac. ¶ Veruntamen seruient ei: vt
sciant distantiam seruitutis meæ, & seruitutis
9 regni terrarum. ¶ Recessit itaque Sesac rex
Aegypti ab Ierusalem, sublatis thesauris do-
mus Domini, & domus regis: omniaq; secū
C tulit: & clypeos aureos quos fecerat Salo-
10 mon, ¶ pro quibus fecit rex æneos, & tradi-
dit illos principibus scutariorum qui custo-
11 diebant vestibulum palatij. ¶ Cumque in-
troiret rex domum Domini, veniebant scuta
rij, & tollebant eos: iterumq; referebant eos
12 ad armamentarium suum. ¶ Veruntamen
quia humiliati sunt, auersa est ab eis ira Do-
mini, nec deleti sunt penitus: si quidem in
13 Iuda inuenta sunt opera bona. ¶ ‖ Confor- ‖ 3.Reg.14. c.21.
tatus est ergo rex Roboam in Ierusalem, at-
que regnauit: quadraginta autē & vnius an-
ni erat cùm regnare cœpisset: & decem &
D septem annis regnauit in Ierusalem, vrbe
quam elegit Dominus, vt confirmaret nomē

suum ibi, de cunctis tribubus Israël: nomen
14 autem matris eius Naama Amanitis. Fe-
cit autem malum, & non præparauit cor suũ
15 vt quæreret Dominum. Opera verò Ro-
boam prima & nouissima scripta sunt in li-
bris Semeiæ Prophetæ, & Addo Videntis, &
diligenter exposita: pugnaueruntque aduer-
sum se Roboam & Ieroboam cũctis diebus.
16 Et dormiuit Roboam cũ patribus suis: se-
pultusq; est in Ciuitate Dauid. Et regnauit
Abia filius eius pro eo.

CAPVT XIII.

3. Reg. 15. a. 2. 1 ANNO octauodecimo regis Iero-
A boam, regnauit Abia super Iu-
2 dam. Tribus annis regnauit
in Ierusalem: nomenq; matris
eius Michaia, filia Vriel de Ga-
baa. & erat bellum inter Abiã & Ieroboam.
1. Reg. 15. a. 7. 3 Cumque iniisset Abia certamen, & habe-
ret bellicosissimos viros, & electorum ^quadraginta` millia: Ieroboam instruxit econ-
tra aciem ^octoginta` millia virorum, qui &
*quadringenta 6. *octingenta 4. 4 ipsi electi erant, & ad bella fortissimi. Ste-
tit ergo Abia super montẽ Semeron, qui erat
in Ephraim, & ait: Audi Ieroboam, & omnis
5 Israël. Nũ ignoratis quòd Dominus Deus
Israël dederit regnum Dauid super Israël in
sempiternum, ipsi & filiis eius in pactum sa-
6 lis? (Et surrexit Ieroboam filius Nabath,
3. Reg. 11. e. 26. seruus Salomonis filii Dauid: & rebellauit
7 contra Dominum suum. Congregatique
sunt ad eum viri vanissimi, & filii Belial: &
præualuerunt contra Roboam filium Salo-
monis: porro Roboam erat rudis, & corde
8 pauido, nec potuit resistere eis.) Nunc ergo
B vos dicitis, quòd resistere possitis regno Do-
mini, quod possidet per filios Dauid: ha-
betisque grandem populi multitudinem,
atque vitulos aureos quos fecit vobis Iero-
3. Reg. 12. g. 31. 9 boam in deos: Et eiecistis sacerdotes
Domini filios Aaron, atque Leuitas: & fe-
cistis vobis sacerdotes, sicut omnes populi
terrarum: quicunque venerit, & initiauerit
manum suam in tauro de bobus, & in a-
rietibus septem, fit sacerdos eorum qui non
10 sunt dii. Noster autem Dominus, Deus est,
quem non relinquimus: sacerdotesq; mi-
nistrant Domino de filiis Aaron: & Leuitæ
11 sunt in ordine suo. Holocausta quoque
offerunt Domino per singulos dies, manè &
vespere: & thymiama iuxta legis præce-
pta confectum, & proponuntur panes in
mensa mundissima: estque apud nos can-
delabrum aureum, & lucernæ eius, vt accen-
dantur semper ad vesperam: nos quippe cu-
stodimus præcepta Domini Dei nostri,
12 quem vos reliquistis. Ergo in exercitu no-
C stro dux Deus est, & sacerdotes eius, qui clã-
gunt tubis, & resonant contra vos. Filii Is-
raël nolite pugnare contra Dominum Deum
patrum vestrorum, quia non vobis expedit.
13 Hæc illo loquente, Ieroboam retro mo-
liebatur insidias. Cumq; ex aduerso ho-
stium staret, ignorantem Iudam suo ambie-
14 bat exercitu. Respiciensq; Iudas, vidit in-
stare bellum ex aduerso & post tergum, &
clamauit ad Dominum: ac sacerdotes tubis
15 canere cœperunt. Omnesq; viri Iuda vo-
ciferati sunt: & ecce illis clamantibus per-
terruit Deus Ieroboam & omnes Israël, qui
16 stabat ex aduerso Abia & Iuda. Fugerunt-
que filii Israël Iudam, & tradidit eos Deus
17 in manu eorum. Percussit ergo eos Abia,
D & populus eius plaga magna: & corrue-
runt vulnerati ex Israël ^quinquaginta` mil- *quingenta 5.
18 lia virorum fortium. Humiliatiq; sunt fi-
lii Israël in tempore illo: & vehementissi-
mè confortati filii Iuda, eò quòd sperassent
19 in Domino Deo patrum suorum. Persecu-
tus est autem Abia fugientem Ieroboam: &
cœpit ciuitates eius Beth-el, & filias eius: &
Iesana cum filiabus suis: Ephron quoque
20 & filias eius. Nec valuit vltra resistere Ie-
roboam in diebus Abia; quem percussit Do-
21 minus, & mortuus est. Igitur Abia confor-
tato imperio suo, accepit vxores quatuorde-
cim, procreauitq; vigintiduos filios, & sede-
22 cim filias. Reliqua autem sermonum Abia,
viarumq; & operum eius, scripta sunt dili-
gentissimè in libro Addo prophetæ.

CAPVT XIIII.

1 DORMIVIT autem Abia cum pa- 3. Reg. 15. a. 8.
A tribus suis: & sepelierunt eum
in Ciuitate Dauid: regnauitq;
Asa filius eius pro eo, in cuius
diebus quieuit terra annis de-
2 cẽ. Fecit autem Asa quod bonum & placi-
3 tum erat in conspectu *Dei sui, & subuer- *Domini 5.
tit altaria peregrini cultus, & excelsa, & cõ-
4 fregit statuas, lucosq; succidit. Et præcepit
Iudæ, vt quæreret Dominum Deum patrum
suorum, & faceret legem, & vniuersa manda-
5 ta. Et abstulit de cunctis vrbibus Iuda aras
6 & phana, & regnauit in pace. Aedificauit
quoque vrbes munitas in Iuda, quia quietus
erat, & nulla temporibus eius bella surrexe-
7 rant, pacem Domino largiente. Dixit autẽ
B Iudæ: Aedificemus ciuitates istas, & vallemus
muris, & roboremus turribus, & portis, &
seris: donec à bellis quieta sunt omnia, eo
quòd quæsierimus Dominum Deum patrum no-
strorum, & dederit nobis pacem per gyrum.
Aedificauerunt igitur, & nullum in extruen-
8 do impedimentum fuit. Habuit autem Asa
in exercitu suo portantium scuta & hastas,
de Iuda trecenta millia: de Ben-iamin verò
scutariorum & sagittariorum, ducẽta ^octo-
9 ginta` millia: omnes isti viri fortissimi. Egres- *septuaginta 9.
C sus est autem contra eos Zara Aethiops cũ
exercitu suo, decies centena millia, & curri-
10 bus trecentis: & venit vsque Maresa. Porro
Asa perrexit obuiam ei, & instruxit aciem
ad bellum in Valle Sephatha, quæ est iuxta
11 Maresa. Et inuocauit Dominum Deum, 3. Reg. 14. b. 6.
& ait: Domine, non est apud te vlla distantia,
vtrum in paucis auxilieris, an in pluribus:
adiuua nos Domine Deus noster: in te enim,
& in tuo nomine habentes fiduciam, veni-

mus

mus contra hanc multitudinem. Domine
Deus noster tu es, non præualeat contra te
12 homo. ‡ Exterruit itaque Dominus Aethio-
D pes coram Asa & Iuda: fugeruntq; Aethio-
13 pes. ‡ Et persecutus est eos Asa & populus,
qui cum eo erat, vsq; Gérara: & ruerunt Ae-
thiopes vsque ad internecionem, quia Do-
mino cædente contriti sunt, & exercitu illius
14 præliante. Tulerunt ergo spolia multa. ‡ Et
percusserunt ciuitates omnes per circuitum
Géraræ: grandis quippe cunctos terror inua-
serat: & diripuerunt vrbes, & multam præ-
15 dam asportauerunt. ‡ Sed & caulas ouium
destruentes, tulerunt pecorum infinitã mu-
titudinem, & camelorum: reuersiq; sunt in
Ierusalem.

CAPVT XV.

3. Reg. 15. c. 22.

1 AZARIAS autem filius Obed, fa-
A cto in se spiritu Dei, ‡ egressus
2 est in occursum Asa, & dixit ei:
Audite me Asa, & omnis Iuda,
& Ben-iamin: Dominus vobis-
cum, quia fuistis cum eo. Si quæsieritis eũ,
inuenietis: si autem dereliqueritis eum,
3 derelinquet vos. ‡ Transibunt autem mul-
ti dies in Israël absque Deo vero, & absque
4 sacerdote doctore, & absq; lege. ‡ Cumque
reuersi fuerint in angustia sua, * ad Domi-
num Deum Israël, & quæsierint eum, repe-
5 rient eum. ‡ In tempore illo non erit pax
egredienti & ingredienti: sed terrores vndiq;
6 in cũctis habitatoribus terrarum. ‡ Pugnabit
enim gens contra gentem, & ciuitas contra
B ciuitatem: quia Dominus conturbauit eos
7 in omni angustia. ‡ Vos ergo confortamini,
& non dissoluantur manus vestræ: erit enim
8 merces operi vestro. ‡ Quod cum audisset
Asa, verba scilicet, & prophetiam Azariæ fi-
lij Obed Prophetæ, confortatus est, & abstu-
lit idola de omni terra Iuda, & de Ben-ia-
min, & ex vrbibus, quas ceperat, montis
Ephraim: & dedicauit altare Domini quod
9 erat ante porticũ Domini. ‡ Congregauitq;
C vniuersum Iudam & Ben-iamin, & aduenas
cum eis de Ephraim, & de Manasse, & de Si-
meon: plures enim ad eum confugerant ex
Israël, videntes quod Dominus Deus illius esset
10 cum eo. ‡ Cumq; venissent in Ierusalem mẽ-
se tertio, anno decimo quinto regni Asa,
11 ‡ immolauerunt Domino in die illa de ma-
nubijs & præda quam adduxerant, boues se-
12 ptingentos, & arietes septem millia. ‡ Et in-
trauit ex more ad corroborandum fœdus, vt
quærerent Dominum Deum patrum suorum
13 in toto corde, & in tota anima sua ‡ Si quis
autem, inquit, non quæsierit Dominum Deũ
Israël, moriatur, à minimo vsque ad maxi-
14 mum, à viro vsque ad mulierem. ‡ Iurauc-
D runtq; Domino voce magna in iubilo, & in
15 clãgore tubæ, & in sonitu buccinarum ‡ om-
nes qui erant in Iuda, cum execratione: in
omni enim corde suo iurauerunt, & in tota
voluntate quæsierunt eum, & inuenerunt:
præstitirq; eis Dominus requiem per circui-
16 tum. ‡ Sed & Maacham matrem Asa regis,

** & clamauerint 1.*

ex augusto deposuit imperio, eo quod fecis-
set in luco simulachrum Priapi: quod omne
contriuit, & in frusta comminuens com-
17 bussit in Torrente-cedron. ‡ Excelsa autem
derelicta sunt in Israël: Attamen cor Asa
18 erat perfectum cunctis diebus eius. ‡ Eaque
quæ vouerat pater suus, & ipse, intulit in do-
mum Domini: argentum & aurum, vaso-
19 rumque diuersam supellectilem. ‡ Bellum
vero non fuit usq; ad 'tricesimum' annum
regni Asa.

'tricesimũ quintũ 1.

CAPVT XVI.

‡ 3. Reg. 15 d. 18.

1 ANNO autẽ tricesimosexto re-
A gni eius, ascendit Baasa rex Is-
raël in Iudam, & muro circun-
dabat Rama, vt nullus tutè pos-
set egredi & ingredi de regno
2 Asa. ‡ Protulit autem Asa argentum & aurũ
de thesauris domus Domini, & de thesauris
regis, misitq; ad Ben-adad regẽ Syriæ, qui ha
3 bitabat in Damasco, dicens. ‡ Fœdus inter
me & te est: pater quoq; meus & pater tuus
habuere concordiam: quam ob rem misi ti-
bi argentũ & aurũ, vt rupto fœdere quod ha-
bes cũ Baasa rege Israël, facias eũ à me rece-
4 dere. ‡ Quo comperto Ben-adad misit prin-
cipes exercituum suorum ad vrbes Israël: q
percusserunt Ahion, & Dan, & Abel-maim,
& vniuersas vrbes Neph-thali muratas.
5 ‡ Quod cùm audisset Baasa, desijt ædificare
6 Rama, & intermisit opus suum. ‡ Porrò Asa
B rex assumpsit vniuersum Iudam, & tulerunt
lapides de Rama, & ligna quæ ædificationi
præparauerat Baasa: ædificauitq; ex eis Ga-
7 baa & Maspha. ‡ In tempore illo venit Hana-
ni propheta ad Asam regem Iuda, & dixit ei:
Quia habuisti fiduciam in rege Syriæ, & non
in Dño Deo tuo: idcirco euasit Syriæ regis
8 exercitus de manu tua. ‡ ‡ Nonne Aethiopes
C & Lybies multo plures erant quadrigis &
equitibus, & multitudine nimia: quos, cùm
in Domino credidisses, tradidit in manu
9 tua? Oculi. n. Dñi contemplantur vniuer-
sam terram, & præbent fortitudinẽ his, ‡ qui
corde perfecto credunt in eum. Stultè igitur
egisti: & propter hoc ex præsenti tempore
10 aduersum te bella consurgent. ‡ Iratusque
Asa aduersus Videntem, iussit eum mitti in
neruum: valde quippe super hoc fuerat in-
dignatus, & interfecit de populo in tempore
11 illo plurimos. ‡ Opera autem Asa prima &
nouissima scripta sunt in libro regũ Iuda, &
12 Israël. ‡ Aegrotauit etiam Asa anno tricesi-
D monono regni sui, dolore pedum vehemen-
tissimo: & nec in infirmitate sua quæsiuit Do-
minum, sed magis in medicorum arte confi-
13 sus est. ‡ Dormiuitq; cum patribus suis, &
mortuus est anno quadragesimo-primo' re-
14 gni sui. ‡ Et sepelierunt eum in sepulchro suo
quod foderat sibi in Ciuitate-Dauid: posue-
runtque eum super lectum suum plenum
aromatibus & vnguentis meretricijs, quæ
erant pigmentariorum arte confecta, & com-
busserunt super eum ambitione nimia.

‡ Sup. 14. c. 9.

‡ Ioan. 7. f. 38.

'-9.

CAPVT

CAPVT XVII.

1 REgnauit autem Ioſaphat filius
A eius pro eo, & inualuit contra
2 Iſraël. ¶ Conſtituitq; militũ nu- *3.Reg.15.14.*
meros in cunctis vrbibus Iuda,
quæ erant vallatæ muris. Præſi-
diaq; diſpoſuit in terra Iuda, & in ciuitati-
bus Ephraim, quas ceperat Aſa pater eius.
3 ¶ Et fuit Dominus cum Ioſaphat, quia ambu
lauit in vijs Dauid patris ſuis primis: & non
4 ſperauit in Baalim, ¶ ſed in Deo patris ſui, &
perrexit in præceptis illius, & non iuxta pec
5 cata Iſraël. ¶ Confirmauitq; Dominus re-
gnum in manu eius: & dedit omnis Iuda
munera Ioſaphat: factæq; ſunt ei infinitæ
6 diuitiæ & multa gloria. ¶ Cumq; ſumpſiſſet
B cor eius audaciam propter vias Domini, etiã
7 excelſa & lucos de Iuda abſtulit. ¶ Tertio au-
tem anno regni ſui, miſit de principibus ſuis
Benhail, & Obdiam, & Zachariam, & Na-
thanael, & Michæam, vt docerent in ciuita-
8 tibus Iuda: ¶ & cũ eis Leuitas, Semeiã, & Na
thaniam, & Zabadiam, Aſael quoq; & Semi-
ramoth, & Ionathan, Adoniamq; & Tobiã
& Thob-adoniam Leuitas: & cum eis Eliſa-
9 ma & Ioram ſacerdotes. ¶ docebantq; popu-
lum in Iuda, habentes librum legis Domini
& circuibant cunctas vrbes Iuda, atque eru-
10 diebant populum. ¶ Itaque factus eſt pauor
C Domini ſuper omnia regna terrarum, quæ
erant per gyrum Iuda: nec audebant bellare
11 contra Ioſaphat. ¶ Sed & Philiſthæi Ioſa-
phat munera deferebant, & vectigal argenti:
Arabes quoque adducebant pecora arietum,
ſeptem millia ſeptingentos, & hircos totidẽ.
12 ¶ Creuit ergo Ioſaphat, & magnificatus eſt
vſque in ſublime: atque ædificauit in Iuda do
mos ad inſtar turrium, vrbeſque muratas.
13 ¶ Et multa opera parauit in vrbibus Iuda: vi
ri quoque bellatores, & robuſti erãt in Ieru
14 ſalem. ¶ Quorum iſte numerus per domos
atque familias ſingulorum. In Iuda ꝛprin *ꝛprincipes ſ.*
ceps exercitus, Ednas dux, & cum eo robu
15 ſtiſſimi uiri trecenta milia. ¶ Poſt hunc Io-
D hanam princeps, & cum eo ducenta octo-
16 ginta millia. ¶ Poſt illum quoque Amaſias
filius Zechri, conſecratus Domino, & cũ eo
17 ducenta millia uirorum fortium. ¶ Hunc ſe-
quebatur robuſtus ad prælia, Eliada, & cum
eo tenentium arcum & clypeum ducenta
18 millia. ¶ Poſt iſtum etiam Iozabad, & cum
eo centum octoginta millia expeditorum
19 militum. ¶ Hi omnes erant ad manum re-
gis, exceptis aliis quos poſuerat in vrbibus
muratis in uniuerſo Iuda.

CAPVT XVIII.

1 FVIT ergo Ioſaphat diues & in- *3.Reg.22.2.*
A clytus multùm, & affinitate
2 coniunctus eſt Achab. ¶ Deſcen
ditque poſt annos ad eum in Sa
mariã: ad cuius aduẽtũ macta-
uit Achab arietes, & boues plurimos ipſi &
populo qui uenerant cum eo: perſuaſitque
illi, ut aſcenderet in ꝛRamoth-Galaad.
3 ¶ Dixitq; Achab rex Iſraël ad Ioſaphat regẽ
Iuda: Veni mecum in Ramoth-Galaad. Cui
ille reſpõdit: Vt ego & tu: ſicut populus tuus,
ſic & populus meus, tecumque erimus in
4 bello. ¶ Dixit Ioſaphat ad regem Iſraël: Con
ſule, obſecro, in præſentiarũ ſermonem Do-
5 mini. ¶ Congregauit igitur rex Iſraël pro-
B phetarum quadringentos uiros, & dixit ad
eos: In Ramoth-Galaad ad bellandum ire
debemus, an quieſcere? At illi: Aſcende, in
6 quiunt, & tradet Deus in manu regis. ¶ Di-
xitque Ioſaphat: Nunquid non eſt hic pro-
phetes Domini, vt ab illo etiam requira-
7 mus? ¶ Et ait rex Iſraël ad Ioſaphat: Eſt
vir vnus, à quo poſſumus quærere Domini
voluntatem: ſed ego odi eum, quia non
prophetat mihi bonum, ſed malum omni
tempore: eſt autem Michæas filius Iemla.
Dixitque Ioſaphat: Ne loquaris rex hoc mo
8 do. ¶ Vocauit ergo rex Iſraël vnum de eunu-
chis, & dixit ei: Voca citò Michæam filium
9 Iemla. ¶ Porrò Rex Iſraël, & Ioſaphat rex
Iuda, vterque ſedebant in ſolio ſuo, veſtiti
cultu regio: ſedebant autẽ in area iuxta por-
tam Samariæ, omneſq; prophetæ vaticina-
10 bantur coram eis. ¶ Sedecias verò filius Cha
C naana, fecit ſibi cornua ferrea, & ait: Hæc
dicit Dominus, His uentilabis Syriã, donec
11 conteras eam. ¶ Omneſq; prophetæ ſimi-
liter prophetabant atque dicebant: Aſcen-
de in Ramoth-Galaad, & proſperaberis; &
12 tradet eos Dominus in manu regis. ¶ Nun-
cius autem qui ierat ad vocandum Michæã,
ait illi: En, verba omnium prophetarũ vno
ore bona regi annunciant: quæſo ergo te, vt
& ſermo tuus ab eis non diſſentiat, loqua-
13 riſque proſpera. ¶ Cui reſpondit Michæas,
Viuit Dominus, quia quodcunq; dixerit mi
14 hi Deus meus, hoc loquar. ¶ Venit ergo ad
regem. Cui rex ait: Michæa, ire debemus in
D Ramoth-Galaad ad bellandum, an quieſce-
re? Cui ille reſpondit: Aſcẽdite: cuncta enim
proſpera euenient, & tradentur hoſtes in
15 manus veſtras. ¶ Dixitq; rex: Iterum atque
iterum te adiuro, vt mihi non loquaris, niſi
16 quod verum eſt in nomine Domini. ¶ At il-
le ait: Vidi vniuerſum Iſraël diſperſum in
montibus, ſicut oues abſq; paſtore: & dixit
Dominus, Non habent iſti dominos: reuer-
tatur vnuſquiſque in domum ſuam in pace.
17 ¶ Et ait rex Iſraël ad Ioſaphat: Nonne dixi
tibi, quòd non prophetaret iſte mihi quicquã
18 boni, ſed ea quæ mala ſunt? ¶ At ille: Idcir-
co, ait, audite verbum Domini: Vidi Domi-
E num ſedentem in ſolio ſuo, & omnem exer-
citum cœli aſſiſtentem ei à dextris & à ſini-
19 ſtris. ¶ Et dixit Dominus: Quis decipiet A-
chab regem Iſraël, vt aſcendat & corruat in
Ramoth-Galaad? Cumq; diceret vnus hoc
20 modo, & alter alio: ¶ proceſſit ſpiritus, &
ſtetit coram Domino, & ait: Ego decipiam
eum. Cui Dominus: In quo, inquit, decipies?
21 ¶ At ille reſpondit: Egrediar, & ero ſpiritus
mendax in ore omnium prophetarum eius.
Dixitque Dominus: Decipies, & præualebis:
22 egredere, & fac ita. ¶ Nunc igitur, ecce Domi
nus dedit ſpiritum mendacij in ore omniũ

prophetarum

ptophetarum tuorum: & Dominus locutus
23 est de te mala. ? Accessit autem Sedecias filius Chanaana, & percussit Micheæ maxil-
lam, & ait: Per quam viam transiuit Spiri-
24 tus Domini à me, ut loqueretur tibi? ?Dixit-
q; Michæas: Tu ipse videbis in die illo, quan-
do ingressus fueris cubiculum de cubiculo,
25 vt abscōdaris. ? Præcepit autem rex Israël
dicens: Tollite Michæam, & ducite eum ad
F Amon principem ciuitatis, & ad Ioas filium
26 Amélech. ? Et dicetis: Hæc dicit rex, Mitti-
te hūc in carcerem, & date ei panis modicū,
& aquæ pauxillum, donec reuertar in pace.
27 ? Dixitq; Michæas: Si reuersus fueris in pa-
ce, non est locutus Dominus in me. Et ait:
28 Audite omnes populi. ? Igitur ascenderunt
rex Israël & Iosaphat rex Iuda in Ramoth-
29 Galaad. ? Dixitque rex Israël ad Iosaphat:
Mutabo habitum, & sic ad pugnam vadam:
tu autē induere vestibus tuis. Mutatoq; rex
30 Israël habitu, venit ad bellū. ? Rex aūt Syriæ
præceperat ducibus equitatus sui, dicens: Ne
pugnetis cōtra minimū, aut cōtra maximū,
31 nisi contra solum regem Israël. ? Itaq; cùm
vidissent principes equitatus Iosaphat, dixe-
G runt: Rex Israël est iste. Et circumdederunt
eum dimicātes. at ille clamauit ad Dominū,
& auxiliatus est ei, atq; auertit eos ab illo.
32 ?Cùm enim vidissent duces equitatus, quòd
33 non esset rex Israël, reliquerunt eum. ? Acci
dit autem, vt vnus è populo sagittam in in-
certum iaceret, & percuteret regem Israël in
ter ceruicem & scapulas: at ille aurigę suo
ait: Conuerte manum tuam, & educ me de
34 acie: quia vulneratus sum. ? Et finita est pu
gna in die illo: porrò rex Israël stabat in cur
ru suo contra Syros usq; ad uesperā, & mor-
tuus est occidente Sole.

CAPVT XIX.

1 REVERSVS est aūt Iosaphat rex
A Iuda, in domum suam pacificè,
2 in Ierusalem. ? Cui occurrit Ie-
hu filius Hanani Videns, & ait
ad eum: Impio præbes auxiliū,
& his qui oderunt Dominum, amicitia iun-
geris: & idcirco iram quidem Domini mere-
3 baris: ? sed bona opera inuenta sunt in te, eo
quod abstuleris lucos de terra Iuda, & pp̄a-
-4. raueris cor tuū vt requireres Dominū Deū
-5. 4 patrum tuorum. ? Habitauit ergo Iosaphat
in Ierusalem: rursumq; egressus est ad popu-
lum de Ber-sabee vsq; ad montem Ephraim,
& reuocauit eos ad Dominum Deū patrum
5 suorū. ? Constituitque iudices terræ in cun-
B ctis ciuitatibus Iuda munitis, per singula lo
6 ca, ? & præcipiens iudicibus: Videte, ait, quid
faciatis: non enim hominis exerceris iudi-
cium, sed Domini: & quodcunque iudica-
7 ueritis, in vos redundabit. ? Sit timor Do-
mini vobiscū: & cū diligētia cūcta facite: nō
est enim apud Dominū Deum nostrum ini-
|Deu.10.d quitas, | nec personarum acceptio, nec cu-
17. 8 pido munerum. ? In Ierusalem quoq; consti
Rom.2.b C tuit Iosaphat Leuitas & sacerdotes, & prin-
11. cipes familiarum ex Israël, vt iudicium &
causā Domini iudicarēt habitatoribus eius. Gal. 2.
9 ? Præcepitq; eis, dicens: Sic agetis in timore Ephesi.
10 Domini fideliter, & corde perfecto. ? Oēm 9.
causā quæ venerit ad vos fratrū uestrorū qui Colos.
habitāt in urbibus suis, inter cognationē & 25.
cognationem, ubicūq; quæstio est de lege, de Act. 1
mādato, de ceremonijs, de iustificationibus; 34.
ostendite eis, vt non peccent in Dn̄m, & ne 1. Pet.
ueniat ira sup vos, & super fratres vestros: 17.
11 sic ergo agentes non peccabitis. ? Amarias Sap. 6
D autē sacerdos & pontifex uester, in his quæ 8.
ad Deū pertinēt, præsidebit: porrò Zabadias Eccle. 3.
filius Ismahel, qui est dux in domo Iuda, su- 16.
per ea opera erit quæ ad regis officium per-
tinent: habetisq; magistros Leuitas coram
vobis. cōfortamini, & agite diligenter: & erit cum bo.
Dominus vobiscum in bonis. 4.

CAPVT XX.

1 POST hæc congregati sunt filij
A Moab, & filij Ammon, & cum
eis de Ammonitis ad Iosaphat,
2 vt pugnarent contra eū. ? Vene-
runtq; nuncij, & indicauerunt
Iosaphat, dicētes: Venit contra te multitudo
magna de his locis quæ trās mare sunt, & de
Syria: & ecce consistunt in Asason-thamar,
3 quæ est En-gaddi. ? Iosaphat autem timore
perterritus, totum se contulit ad rogandum
Dominum: & prædicauit ieiunium vniuer-
4 so Iuda. ? Congregatusque est Iudas ad de-
precandum Dominum: sed & omnes de vr-
bibus suis venerunt ad obsecrandum eum.
5 ? Cumq; stetisset Iosaphat in medio cœtu
B Iudæ, & Ierusalem, in domo Domini ante
6 atrium nouum, ? ait: Domine Deus patrum
nostrorum, tu es Deus in cœlo, & domina-
ris cunctis regnis gentium: in manu tua est
fortitudo & potentia, nec quisquam tibi
7 potest resistere. ? Nónne tu Deus noster in-
terfecisti omnes habitatores terrę huius co-
ram populo tuo Israël, & dedisti eam semi-
8 ni Abraham amici tui in sempiternum? ? Ha
bitaueruntq; in ea, & extruxerunt in illa
9 sanctuarium nomini tuo, dicentes: ? | Si ir- |Sup. 6.
ruerint super nos mala, gladius iudicij, pe- 28.
stilentia, & fames, stabimus coram domo
hac in conspectu tuo, in qua inuocatum est
nomen tuum: & clamabimus ad te in tribu-
lationibus nostris, & exaudies, saluosque
10 facies. ? Nunc igitur, ecce filij Ammon &
Moab, & mons Seir, | per quos non con- |Deut. 2.
C cessisti * Israël, vt trāsirent, quando egredie 1.
bantur de Aegypto, sed declinauerunt ab eis * filijs 12.
11 & non interfecerunt illos: ? econtrario
agunt, & nituntur eijcere nos de possessio-
12 ne quam tradidisti nobis. ? Deus noster, er
go non iudicabis eos? In nobis quidem non
est tanta fortitudo, vt possimus huic multi-
tudini resistere, quæ irruit super nos. Sed
cùm ignoremus quid agere debeamus, hoc
solum habemus residui, vt oculos nostros
13 dirigamus ad te. ? Omnis verò Iuda sta-
bat coram Domino cum paruulis, & vxori-
14 bus, & liberis suis. ? Erat autem Iahaziel fi-
lius Zacharię, filij Banaiæ, filij Iehiel, filij

Mathaniæ,

Mathaniæ, Leuites de filijs Asaph, super quē
factus est spiritus Domini in medio turbæ,
15 & ait: Attendite omnis Iuda, et qui habi-
tatis in Ierusalem, et tu rex Iosaphat. Hæc di-
cit Dominus vobis, Nolite timere, nec pa-
ueatis hanc multitudinem: non est enim ve-
16 stra pugna, sed Dei. Cras descendetis *scendetis 3.*
contra eos: ascensuri enim sunt per cliuum
nomine Sis, & inuenietis illos in summitate
torrentis, qui est contra solitudinem Ieruel.
17 Nō eritis vos qui dimicabitis, sed tantū-
D modo confidenter state, & videbitis auxiliū
Domini super vos, ô Iuda, & Ierusalem: noli-
te timere, nec paueatis: cras egrediemini cō-
18 tra eos, & Dominus erit vobiscū. Iosaphat
ergo, & Iuda, & omnes habitatores Ierusalē
ceciderunt proni in terram coram Domino
19 & adorauerunt eum. Porro Leuitæ de filijs
Caath, & de filijs Core laudabant Domi-
num Deum Israël voce magna, in excel-
20 sum. Cumq; manè surrexissent, egressi
sunt per desertum Thecua: profectisque eis,
stans Iosaphat in medio eorum, dixit: Au-
dite me viri Iuda & oēs habitatores Ierusa- *-t ?.*
lem: credite in Domino Deo vestro, & securi
eritis: credite prophetis eius, & cuncta eue-
21 nient prospera. Deditq; consilium populo,
& statuit cantores Domini, vt laudarent eū
in turmis suis, & antecederent exercitum,
ac voce consona dicerent: Confitemini Do- *Psal. 135. a*
mino, quoniam in æternum misericordia
22 eius. Cumq; cœpissent laudes canere, vertit
E Dominus insidias eorū in semetipsos, filio-
rum scilicet Ammon, & Moab, & montis
Seir, qui egressi fuerant vt pugnarent contra
23 Iudam: & percussi sunt. Nanque filij Am-
mon, & Moab consurrexerunt aduersum ha-
bitatores montis Seir, vt interficerent, & de-
lerent eos: cumq; hoc opere perpetrassent
etiam in semetipsos versi, mutuis concidere
24 vulneribus. Porrò Iuda cùm venisset ad
speluncam quæ respicit solitudinem, vidit *Speculā. 1*
procul omnem latè regionē plenam cadaue-
ribus, nec superesse quēquam q necē potuis-
25 set euadere. Venit ergo Iosaphat, & omnis
populus cū eo, ad detrahēda spolia mortuo-
rum: inueneruntque inter cadauera variam
supellectilem, vestes quoque, & vasa precio-
sissima: & diripuerunt, ita vt omnia portare
non possent, nec per tres dies spolia auferre
26 præ prædæ magnitudine. Die aūt quarto
F congregati sunt in Valle-benedictionis: ete-
nim, quoniam ibi benedixerant Domino, vo
cauerunt locum illum Vallis-benedictionis,
27 vsque in præsentem diem. Reuersusque
est omnis vir Iuda, & habitatores Ierusalē,
& Iosaphat ante eos in Ierusalem cum læti-
tia magna, eo quòd dedisset eis Dominus
28 gaudiū de inimicis suis. Ingressiq; sunt in
Ierusalē cum psalterijs, & citharis, & tubis
29 in domum Domini. Irruit autem pauor
Domini super vniuersa regna terrarum, cùm
audissent quòd pugnasset Dominus contra
30 inimicos Israël. Quieuitq; regnum Iosa-
phat, & præbuit ei Deus pacem per circuitū.
31 Regnauit igitur Iosaphat super Iudam, &
erat trigintaquinq; annorum cùm regnare
cœpisset: viginti autem & quinque annis re-
gnauit in Ierusalem: & nomen matris eius
32 Azuba filia Selahi. Et ambulauit in via pa-
tris sui Asa, nec declinauit ab ea, faciens q̄
33 placita erant coram Domino. Veruntamē
excelsa non abstulit, & adhuc populus non
G direxerat cor suū ad Dominum Deum patrū
34 suorum. Reliqua autem gestorum Io-
saphat priorū & nouissimorum scripta sunt
in verbis Iehu filij Hanani, quæ digessit in
35 libros regum Israël. Post hæc iniijt amici-
tias Iosaphat Rex Iuda cum Ochozia rege Is
36 raël, cuius opera fuerunt impijssima. Et par
ticeps fuit, vt faceret naues quę irēt in Thar
37 sis: feceruntq; classem in Asion-gaber. Pro-
phetauit autem Eliezer filius Dodau de Ma-
resa ad Iosaphat, dicens: Quia habuisti fœ-
dus cum Ochozia, percussit Dominus opera
tua: cōtritæq; sunt naues, nec potuerunt ire
in Tharsis.

CAPVT XXI.

1 DORMIVIT autem Iosaphat cum
A patribus suis, & sepultus est cū *3. Reg. 22. g. 51.*
eis in Ciuitate Dauid: regna-
uitq; Ioram filius eius pro eo.
2 Qui habuit fratres filios Io-
saphat, Azariam, & Iahiel, & Zachariam &
Azariam, & Michaël, & Saphatiam: omnes
3 hi filij Iosaphat regis Iuda. Deditq; eis pa-
ter suus multa munera argenti & auri, & pē- *pensitatio*
sationes cum ciuitatibus munitissimis in Iu- *nes 3.*
da: regnum aūt tradidit Ioram, eò quòd esset
4 primogenitus. Surrexit autem Ioram sup
regnum patris sui: cumq; se confirmasset, oc
cidit omnes fratres suos gladio, & quosdam
5 de principibus Israël. Trigintaduorū an- *4. Reg. 8.*
norum erat Ioram, cùm regnare cœpisset: & *c. 16.*
6 octo annis regnauit in Ierusalem. Ambula-
uitq; in vijs regū Israël, sicut egerat domus
Achab: filia quippe Achab erat vxor eius, &
7 fecit malum in conspectu Dñi. Noluit aūt
B Dominus disperdere domum Dauid propter
pactum quod inierat cum eo: & quia promi
serat, vt daret ei lucernā, & filijs eius omni
8 tēpe. In diebus illis rebellauit Edom, ne es- *4. Reg. 8. f*
set subditus Iudæ, & constituit sibi regem. *10.*
9 Cumq; transisset Ioram cum principibus
suis & cuncto equitatu, qui erat secū, surre-
xit nocte, & percussit Edom qui se circunde-
10 derat, & omnes duces equitatus eius. Atta
men rebellauit Edom, ne esset sub ditione
Iuda, vsq; ad hanc diem: eo tēpore & Lobna
recessit, ne esset sub manu illius. Dereliqu-
erat enim Dominum Deum patrum suorum:
11 insuper, & excelsa fabricatus est in vrbibus
Iuda, & fornicari fecit habitatores Ierusalē
12 & præuaricari Iudā. Allatæ sunt autem ei
C literæ ab Elia propheta, in quibus scriptū
erat: Hæc dicit Dominus Deus Dauid patris
tui, Qm̄ non ambulasti in vijs Iosaphat pa-
13 tris tui, & in vijs Asa regis Iuda, sed incef-
sisti per iter regum Israël, & fornicari fecisti
Iudam, & habitatores Ierusalem, imitatus
fornicationem domus Achab: insuper &

fratres

fratres tuos domum patris tui, meliores te
14 occidisti: ecce Dominus percutiet te pla-
ga magna cũ populo tuo, & filijs, & uxori-
15 bus tuis: uniuersaq; substantia tua. tu au-
tem ægrotabis pessimo languore vteri tui,
donec egrediantur uitalia tua paulatim per sin
16 gulos dies. Suscitauit ergo Dominus cõtra
Iorã spiritum Philisthinorũ, & Arabum, qui
17 confines sunt Aethiopibus: & ascende-
runt in terram Iuda, & uastauerunt eã, diri-
pueruntq; cunctam substantiã quæ inuenta
est in domo regis, insuper & filios eius, &
uxores: nec remansit ei filius, nisi Ioachaz
18 qui minimus natu erat. Et super hæc
omnia, percussit eum Dominus alui lãguore
19 insanabili. Cumq; diei succederet dies, &
D temporũ spacia voluerentur, duorũ annorũ
expletus est circulus: & sic longa consum-
ptus tabe, ita vt egereret etiam viscera sua,
languore pariter & vita caruit. Mortuusq;
est in infirmitate pessima, & non fecit ei po-
pulus secundùm morem combustionis exe-
20 quias, sicut fecerat maioribus eius. Trigin-
ta duorum annorũ fuit, cùm regnare cœpis-
set: & octo annis regnauit in Ierusalem.
Ambulauitq; non rectè, & sepelierunt eum
in Ciuitate-Dauid: veruntamen non in se-
pulchro regum.

CAPVT XXII.

4.Reg.8.f 24. 1 CONSTITVERVNT aũt ha-
A bitatores Ierusalẽ Ochoziam fi
liũ eius minimum, regẽ pro eo:
omnes enim maiores natu qui
ante eum fuerant, interfecerãt
latrones Arabum, qui irruerant in castra: re-
gnauitq; Ochozias filius Ioram regis Iuda.
2 Quadragintaduorum annorum erat Ocho
zias, cum regnare cœpisset, & vno anno re-
gnauit in Ierusalem: & nomen matris eius
3 Athalia filia Amri. Sed & ipse ingressus est
per vias domus Achab. mater enim eius im-
4 pulit eum vt impiè ageret. Fecit igitur ma-
B lum in conspectu Domini, sicut domus A-
chab: ipsi enim fuerunt ei consiliarij post
5 mortem patris sui, in interitum eius. Am-
bulauitq; in cõsilijs eorum. Et perrexit cum
Ioram filio Achab rege Israël, in bellum cõ-
tra Hazael regem Syriæ, in Ramoth-Galaad:
6 vulnerauerunt q; Siri Ioram: Qui reuersus
est, vt curaretur in Iezrahel: multas enim pla
gas acceperat in supradicto certamine. Igi-
tur Ochozias filius Ioram rex Iuda, descen-
dit ut inuiseret Ioram filium Achab in Iez-
7 rahel ægrotantem. Voluntatis quippe fuit
C Dei aduersus Ochoziam, ut ueniret ad Iorã:
-1. & cùm uenisset, -& egrederetur cum eo ad-
uersum Iehu filium Namsi, quem unxit Do-
8 minus, vt deleret domum Achab. Cum ergo
euerteret Iehu domum Achab, inuenit prin-
cipes Iuda, & filios fratrum Ochoziæ, qui mi
9 nistrabant ei, & interfecit illos. Ipsum
quoq; perquirens Ochoziam, comprehendit
latitantem in Samaria, adductumq; ad se oc-
cidit, & sepelierunt eum: eò quod esset filius
Iosaphat, qui quæsierat Dominum in toto
corde suo, nec erat vltra spes aliqua, vt de
10 stirpe quis regnaret Ochoziæ. siquidem 4.Reg.11
D Athalia mater eius videns quod mortuus esset a.1.
filius suus, surrexit, & interfecit omnem stir-
11 pem regiam domus *Ioram. Porrò Iosa- *Iuda 1.
beth filia regis, tulit Ioas filium Ochoziæ, &
furata est eum de medio filiorum regis, cum
interficerentur: absconditq; eum cum nu-
trice sua in cubiculo lectulorum. Iosabeth au
tem quæ absconderat eũ, erat filia regis Iorã,
vxor Ioiadæ pontificis, soror Ochoziæ; & id-
12 circo Athalia non interfecit eum. Fuit er-
go cũ eis in domo Dei abscõditus sex annis,
quibus regnauit Athalia super terram.

CAPVT XXIII.

1 ANNO autem septimo confor- 4.Reg. 11.
A tatus Ioiada, assumpsit cẽturio- a.4.
nes, Azariam videlicet filium
Ierobam, & Ismahel filium Io-
hanan, Azariam quoq; filium
Obed, & Maasiã filiũ Adaiæ, & Elisaphat filiũ
2 Zechri: & inijt cũ eis fœdus. Qui circumeun
tes Iudã, cõgregauerunt Leuitas de cunctis vr
bibus Iuda, & principes familiarum Israël:
3 veneruntque in Ierusalem. Inijt ergo om-
nis multitudo pactum in domo Dei cum re-
ge: dixitq; ad eos Ioiada: Ecce filius regis re-
gnabit, sicut locutus est Dominus, sup filios
4 Dauid. Iste est ergo sermo quem facietis:
5 Tertia pars vestrûm qui veniunt ad Sabba-
thum, sacerdotum, & Leuitarum, & ianito-
rum, erit in portis: tertia vero pars ad domũ
regis: & tertia ad portam quæ appellatur
Fundamenti: oẽ vero reliquum vulgus sit in
6 atrijs domus Domini. Nec quispiam alius
ingrediatur domum Domini, nisi sacerdotes
& qui ministrant de Leuitis: ipsi tantũmo-
do ingrediantur, quia sanctificati sunt: &
oẽ reliquũ vulgus obseruet custodias Dñi.
7 Leuitæ autem circundent regem, habentes
B singuli arma sua: (& si quis alius ingressus
fuerit templum, interficiatur) sintq; cum
8 rege & intrante & egrediente. Fecerunt er
go Leuitæ, & vniuersus Iuda iuxta omnia quæ
præceperat Ioiada põtifex: & assumpserunt
singuli viros qui sub se erant, & veniebant p
ordinẽ sabbathi cum his qui impleuerãt sab-
bathum, & *egressi erant. siquidem Ioiada *egressuri
pontifex non dimiserat abire turmas, quæ 9.
sibi per singulas hebdomadas succedere con
9 sueuerant. Deditq; Ioiada sacerdos centu-
rionibus lãceas, clypeosq; & peltas regis Da
uid, quas consecrauerat in domo Domini.
10 Constituitq; oẽm populum tenentium pu-
giones à parte templi dextra, vsq; ad partem
templi sinistrã corã altari, & templo, per cir-
11 cuitum regis. Et eduxerunt filium regis,
& imposuerunt ei diadema, -& testimo- -13.
C nium, -dederuntq; in manu eius tenendã 1.
legem, & constituerunt eum regem: vnxit
quoq; illum Ioiada pontifex, & filij eius: im
precatiq; sunt ei, atq; dixerunt: Viuat rex.
12 Quod cùm audisset Athalia, vocẽ scilicet
currentium atq; laudantium regem, ingressa
13 est ad populum in tẽplum Domini. Cũq;

vidisset

vidisset regē stantem super gradum in introi
tu, & principes, turmasq; circa eū, oēmq;
populum terræ gaudentem atque clangentē
tubis, & diuersi generis organis cōcinētem,
uocemq; laudantium: scidit uestimenta sua,
14 & ait: Insidiæ, insidiæ. ¶ Egressus āt Ioiada
pontifex ad centuriones & principes exerci
tus, dixit eis: Educite illam extra septa tē-
pli, & interficiatur foris gladio. Præcepitq;
sacerdos ne occideretur in domo Domini.
15 ¶ Et imposuerunt ceruicibus eius manus:
cūq; intrasset portam equorū domus regis,
16 interfecerunt eā ibi. ¶ Pepigit autē Ioiada
fœdus inter se, vniuersumq; populum, & re-
17 gē, vt esset populus Domini. ¶ Itaq; ingres-
sus est omnis populus domū Baal, & destru-
D xerūt eam & altaria ac simulachra illius cō-
fregerūt: Mathan quoq; sacerdotem Baal, in-
18 terfecerunt ante aras. ¶ Constituit autem Io
iada, præpositos in domo Domini, sub ma-
nibus sacerdotum & Leuitarum, quos distri
buit Dauid in domo Domini: vt offerrent
°libro 13. holocausta Dño, sicut scriptum est in°lege
Moysi, in gaudio & cāticis, iuxta dispositio-
19 nē Dauid. ¶ Cōstituit quoq; ianitores in por
tis domus Domini, vt nō ingrederetur eam
20 immundus in oī re. ¶ Assumpsitq; centurio-
nes, & fortissimos viros, ac principes populi,
& omne vulgus terræ, & fecerunt descēdere
regem de domo Domini, & introire per me-
dium portæ superioris in domū regis, & col
21 locauerunt eum in solio regali. ¶ Lætatusq;
est omnis populus terræ, & vrbs quieuit: por
rō Athalia interfecta est gladio.

CAPVT XXIIII.

4. Reg. 12. a. 1 SEPTEM annorū erat Ioas, cùm
A regnare cœpisset: & quadragin-
ta annis regnauit in Ierusalem:
nomen matris eius Sebia de
2 Bet-sabee. ¶ Fecitq; quod bo-
num est coram Domino cunctis diebus Ioia-
3 dæ sacerdotis. ¶ Accepit autem ei Ioiada vxo-
4 res duas, è quibus genuit filios & filias. ¶ Post
quæ placuit Ioas, vt instauraret domum Do-
5 mini. ¶ Cōgregauitq; sacerdotes & Leuitas,
& dixit eis: Egredimini ad ciuitates Iuda, &
colligite de vniuerso Israël pecuniam ad sar
°vestri 12. tatecta templi Dei°nostri, per singulos an-
nos, festinatoq; hoc facite: porro Leuitæ
6 egēre negligentius. ¶ Vocauitq; rex Ioiadam
principem, & dixit ei: Quare tibi non fuit
B curæ, ut cogeres Leuitas inferre de Iuda &
de Ierusalem pecuniam quæ constituta est à
Moyse seruo Domini, vt inferret eā omnis
multitudo Israël in tabernaculum testimo-
7 nij? ¶ Athalia enim impijssima, & filij eius, de
struxerunt domū Dei; & de vniuersis quæ san
ctificata fuerant in templo Domini, ornaue-
8 runt phanū Baalim. ¶ Præcepit ergo Rex, &
fecerunt arcam: posuerūtq; eā iuxta portam
** domus.* 9 *Domini forinsecus. ¶ Et prædicatum est in
Iuda & Ierusalem, vt deferrēt singuli pretiū
†Exo. 30. b 12. Domino: quod †cōstituit Moyses seruus Dei
10 super oēm Israël, in deserto. ¶ Lætatiq; sunt
C cuncti principes, & oīs populus: & ingressi
contulerunt in arcam Domini, atque mise- *-r.*
11 rūt, ita vt impleretur. ¶ Cumq; tempus esset,
ut deferrent arcam corā rege per manus Le-
uitarum (uidebāt enim multam pecuniam)
ingrediebatur scriba regis, & quem primus
sacerdos constituerat: effundebantque pe-
cuniam quæ erat in arca: porrò arcam re-
portabant ad locum suum: sicque faciebant
per singulos dies, & congregata est infini-
12 ta pecunia. ¶ Quam dederunt rex & Ioia-
da his qui præerant operibus domus Domi-
ni: at illi conducebant ex ea cæsores lapidū,
& artifices operum singulorum, vt instaura-
rent domum Domini: fabros quoq; ferri,
& æris: vt quod cadere cœperat, fulciretur.
13 ¶ Egeruntq; hi qui operabantur, industriè;
D & obducebatur parietū cicatrix per manus
eorum: ac suscitarunt domum Domini in
statum pristinum, & firmiter eam stare fece-
14 runt. ¶ Cumq; cōplessent omnia opera, de-
tulerunt coram rege & Ioiada reliquā partē
pecuniæ. de qua facta sunt vasa templi in
ministerium ad holocausta, phialæ quoq; &
cætera uasa aurea & argentea: & offereban-
tur holocausta in domo Domini iugiter cun
15 ctis diebus Ioiadæ. ¶ Senuit autem Ioiada ple
E nus dierum, & mortuus est, cùm esset cen-
16 tum triginta annorum: ¶ sepelieruntq; eum
in Ciuitate-Dauid cum regibus, eò quòd fe-
cisset bonum cum Israël, & cum domo eius.
17 ¶ Postquàm autem obijt Ioiada, ingressi sunt
principes Iuda, & adorauerunt regem: qui
18 delinitus obsequijs eorū, acquieuit eis. ¶ Et
dereliquerunt templum Domini Dei patrū
suorum, seruieruntq; lucis & sculptilibus: &
facta est ira contra Iudam & Ierusalem pro-
19 pter hoc peccatum. ¶ Mittebatq; eis pro-
phetas, vt reuerterentur ad Dominum: quos
20 protestantes, illi audire nolebant. ¶ Spiritus
itaque Dei induit Zachariam filium Ioiadæ
sacerdotem, & stetit in conspectu populi, &
dixit eis: Hæc dicit Dominus Deus, Quare
F transgredimini præceptum Domini, quod vo
bis non proderit; & dereliquisti Dominum,
21 vt derelinqueret vos? ¶ Qui congregati ad-
uersus eum, miserunt lapides, iuxta regis im
22 perium, in atrio domus Domini. ¶ Et non
est recordatus Ioas rex misericordiæ quam
fecerat Ioiada pater illius secum: sed interfe
cit filium eius. ‖ Qui cùm moreretur, ait: *‖Mat. 23. d. 35.*
23 Videat Dominus & requirat. ¶ Cumq; euo-
lutus esset annus, ascendit contra eū exerci
tus Syriæ: venitq; in Iudam & Ierusalem, &
interfecit cunctos principes populi, atq; vni-
uersam prædam miserunt regi in Damascū.
24 ¶ Et certè cū permodicus venisset numerus
G Syrorū, tradidit Dominus in manibus eorū
infinitā multitudinem: eò quòd dereliquis-
sent Dominum Deum patrum suorum: in
Ioas quoq; ignominiosa exercuere iudicia.
25 ¶ Et abeuntes, dimiserunt eum in languori
bus magnis. surrexerunt autem contra eū
serui sui, in vltionem sanguinis filij Ioiadæ
sacerdotis, & occiderunt eū in lectulo suo,
& mortuus est: sepelieruntq; eum in Ciui-
tate-Dauid, sed non in sepulchris regum.

25 ¶ Insidiati verò sunt ei Zabad filius Semaath
Ammanitidis, & Iozabad filius Semathith
27 Moabitidis. ¶ Porrò filij eius, ac summa pe
cuniæ quæ adunata fuerat sub eo, & instau-
ratio domus Dei, scripta sunt diligentiùs in
Libro regum: regnauit autem Amasias fi-
lius eius pro eo.

CAPVT XXV.

4.Reg.14.a 1. 1 VIGINTI QVINQVE annorum
A erat Amasias, cùm regnare cœ-
pisset, & vigintinouem annis re
gnauit in Ierusalem: nomen
Ioadā 2. matris eius Ioiadan de Ieru-
2 salem. ¶ Fecitq; bonum in conspectu Domi-
3 ni, veruntamen nō in corde perfecto. ¶ Cūq;
roboratum sibi videret imperium, iugulauit
seruos q occiderant regem patrem suum.
4 ¶ Sed filios eorum non interfecit, sicut scri-
ptum est in Libro legis Moysi: vbi præcepit
Deu. 24.c 16. Dominus, dicens: Non occidentur patres
pro filiis, neque filij pro patribus suis: sed
4.Reg.4.b 6. 5 vnusquisq; in suo peccato morietur. ¶ Con-
B gregauit igitur Amasias Iudam, & cōstituit
Ezech.18.c 20. eos per familias, tribunosq; & centuriones
in vniuerso Iuda, & Ben-iamin: & recensuit
trecenta 8. à viginti annis sursum, inuenitq; triginta
millia iuuenum qui egrederentur ad pugnā,
6 & tenerent hastam & clypeum. ¶ Mercede
quoq; conduxit de Israël centum millia ro-
7 bustorum, centum talentis argenti. ¶ Venit
autem homo Dei ad illum, & ait: O rex, ne
egrediatur tecum exercitus Israël: nō est.n.
Dominus cū Israël, & cūctis filijs Ephraim.
8 ¶ Quòd si putas in robore exercitus bella cō
sistere: superari te faciet Deus ad hostibus:
Dei quippe est & adiuuare, & in fugam con-
9 uertere. ¶ Dixitq; Amasias ad hominē Dei:
C Quid ergo fiet de centum talentis quæ dedi
militibus Israël? Et respondit ei homo Dei:
Habet Dominus vnde tibi dare possit multò
10 his plura. ¶ Separauit itaq; Amasias exerci-
tum qui venerat ad eum ex Ephraim, vt re-
uerteretur in locum suum: at illi contra Iu
dam vehementer irati, reuersi sunt in re-
11 gionem suam. ¶ Porro Amasias confidenter
eduxit populum suum, & abijt in Vallem
salinarum, percussitq; filios Seir, decem mil
12 lia. ¶ Et alia decem millia virorum ceperūt
D filij Iuda, & adduxerunt ad præruptum cu-
iusdam petræ, præcipitaueruntque eos de
summo in præceps, qui vniuersi crepuerunt.
13 ¶ At ille exercitus quem remiserat Amasias,
ne secum iret ad prælium, diffusus est in ci-
uitatibus Iuda, à Samaria vsq; ad Beth-horō,
& interfectis tribus millibus, diripuit prædā
14 magnam. ¶ Amasias verò post cædem Idu-
mæorum, & allatos deos filiorum Seir, sta-
tuit illos in deos sibi, & adorabat eos, & il-
15 lis adolebat incensum. ¶ Quam ob rem
iratus Dominus contra Amasiam, misit ad
illum prophetam, qui diceret ei: Cur ado-
rasti deos, qui non liberauerunt populum
16 suum de manu tua? ¶ Cumque hæc ille lo-
queretur, respondit ei: Num consiliarius re
E gis es? quiesce, ne interficiam te. Dscedēs-
que propheta: Scio, inquit, quod cogitauerit
Deus occidere te, quia fecisti hoc malum, &
17 insuper non acquieuisti cōsilio meo. ¶ Igitur
Amasias rex Iuda inito pessimo consilio, mi
sit ad Ioas filium Ioachaz filij Iehu, regem
Israël, dicens: Veni videamus nos mutuò.
18 ¶ At ille remisit nuncios, dicens: Carduus
qui est in Libano, misit ad Cedrum Libani,
dicens: Da filiam tuam filio meo vxorem:
& ecce, bestiæ quæ erant in sylua Libani,
transierunt, & conculcauerunt carduum.
19 ¶ Dixisti: Percussi Edom: & idcirco erigitur
F cor tuum in superbiā: sede in domo tua, cur
malum aduersum te prouocas, vt cadas &
20 tu & Iudas tecum? ¶ Noluit* audire Ama- *autem 1.
sias, eò quòd Domini esset voluntas vt tra-
deretur in manus hostium propter deos E-
21 dom. ¶ Ascendit igitur Ioas rex Israël & mu
tuos sibi præbuere conspectus. Amasias aūt
22 rex Iuda erat in Beth-sames Iudæ. ¶ Corruit
que Iudas coram Israël, & fugit in taberna-
23 cula sua. ¶ Porrò Amasiam regem Iuda fi-
lium Ioas, filij Ioachaz, cepit Ioas rex Is-
raël in Beth-sames, & adduxit in Ierusalem;
destruxitque murum eius à porta Ephraim
vsque ad portam anguli, quadringentis cu-
24 bitis. ¶ Omne quoq; aurum & argentum, &
G vniuersa vasa quæ repererat in domo Dei, &
apud Obed-edom, in thesauris etiam domus
regiæ, nec non & filios obsidum reduxit in
25 Samariam. ¶ Vixit autem Amasias filius Io-
as rex Iuda, postquàm mortuus est Ioas filius
26 Ioachaz, rex Israel, quindecim annis. ¶ Reli
qua autem sermonum Amasiæ priorū & no-
uissimorum scripta sunt in libro regum Iuda
27 & Israël. ¶ Qui postquàm recessit à Domi-
no, tetenderunt ei insidias in Ierusalem.
Cumque fugisset in Lachis, miserunt, & in-
28 terfecerunt eū ibi. ¶ Reportantesque super
equos, sepelierunt eum cum patribus suis
in Ciuitate-Dauid.

CAPVT XXVI.

1 OMNIS autē populus Iuda, filiū 4.Reg.14.f.21.
A eius Oziam annorum sedecim,
constituit regem pro Amasia
2 patre suo. ¶ Ipse ædificauit Ai-
lath, & restituit eam ditioni
Iudæ, postquàm dormiuit rex cum patribus
3 suis. ¶ Sedecim annorum erat Ozias, cum
regnare cœpisset, & quinquaginta duobus an
nis regnauit in Ierusalem: nomen matris
4 eius Iechelia de Ierusalem. ¶ Fecitque quod
erat rectum in oculis Domini, iuxta omnia
5 quæ fecerat Amasias pater eius. ¶ Et exqui-
siuit Dominum in diebus Zachariæ intelli-
gentis & videntis Deum: cùmque require-
ret Dominum, direxit eum in omnibus.
6 ¶ Deniq; egressus est, & pugnauit contra Phi
listhijm, & destruxit murum Geth, & mu-
rum Iabnlæ, murumque Azoti: ædificauit
quoque oppida in Azoto, & in Philisthijm.
7 ¶ Et adiuuit eū Deus contra Philisthijm, &
contra Arabes, qui habitabant in Gurbaal,
8 & cōtra Ammonitas. ¶ Appendebantq; Am
B monitæ munera Oziæ: & diuulgatum est

nomen

nomen eius vsq; ad introitum Aegypti, pro-
9 pter crebras victorias. ¶ Aedificauitque O-
zias turres in Ierusalem super portam an-
guli, & super portam vallis, & reliquas, in
10 eodem muri latere, firmauitque eas. ¶ Ex-
truxit etiam turres in solitudine, & effodit
cisternas plurimas, eò quòd haberet multa
pecora tam in campestribus quam in eremi
vastitate. vineas quoque habuit & vinitores
in montibus & in Carmelo: erat quippe ho-
11 mo agriculturæ deditus. ¶ Fuit autem exer-
citus bellatorum eius, qui procedebant ad
prælia sub manu Iehiel scribæ, Maasiique
doctoris, & sub manu Hananiæ, qui erat de
12 ducibus regis. ¶ Omnisq; numerus principũ
per familias, virorum fortium, duorum mil-
13 lium sexcentorum. ¶ Et sub eis vniuersus
exercitus trecentorũ & septem milliũ quin-
gentorum, qui erant apti ad bella, & pro re-
14 ge contra aduersarios dimicabant. ¶ Præpa-
C rauit quoq; eis Ozias, id est cuncto exerci-
tui, clypeos & hastas & galeas & loricas, ar-
cusque & fundas ad iaciendos lapides.
15 ¶ Et fecit in Ierusalem diuersi generis ma-
chinas, quas in turribus collocauit, & in an
gulis murorum, vt mitteret sagittas & saxa
grandia; egressumque est nomen eius pro-
cul, eò quod auxiliaretur ei Dominus, & cor-
16 roborasset illum. ¶ Sed cum roboratus esset,
eleuatum est cor eius in interitum suum, &
neglexit Dominum Deũ suum: ingressusq;
templum Domini, adolere voluit incensum
17 sup altare thymiamatis. ¶ Statimq; ingressus
post eum Azarias sacerdos, & cum eo sacer
dotes Domini ᵃoctoginta, viri fortissimi, | ᵃ*Septuaginta* 2.
18 ¶ restiterunt regi, atque dixerunt: Non est
tui officij Ozia, vt adoleas incensum Domi
no: sed sacerdotum, hoc est, filiorum Aarõ,
qui consecrati sunt ad huiuscemodi ministe
rium: egredere de sanctuario, ne contempse
ris: quia non reputabitur tibi in gloriã hoc
Zach. 14. b 6. 19 a Domino Deo. ¶ Iratusq; Ozias, & tenens
D in manu thuribulum vt adoleret incensum,
minabatur sacerdotibus. Statimq; orta est
lepra in fronte eius coram sacerdotibus, in
domo Domini super altare thymiamatis.
20 ¶ Cumq; respexisset eum Azarias pontifex,
& omnes reliqui sacerdotes, viderunt leprã
in fronte eius, & festinatò expulerunt eũ.
Sed & ipse perterritus accelerauit egredi, eò
4. Reg. 15 a. 5. 21 quòd sensisset ilico plagam Domini. ¶ Fuit
igitur Ozias rex leprosus vsq; ad diem mor
tis suæ: & habitauit in domo separata ple-
nus lepra, ob quam eiectus fuerat de domo
Domini. Porrò Ioathan filius eius rexit do-
22 mum regis, & iudicabat populum terræ. ¶ Re
liqua autem sermonum Oziæ priorum &
nouissimorũ, scripsit Isaias filius Amos pro-
23 pheta. ¶ Dormiuitq; Ozias cum patribus
suis, & sepelierunt eum in agro regalium se
pulchrorũ, eò quod esset leprosus: regnauit-
que Ioathan filius eius pro eo.

CAPVT XXVII.

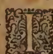
4. Reg. 15. g. 32. 1 VIGINTIQVINQVE annorum erat
A Ioathan, cum regnare cœpisset: & se-
decim annis regnauit in Ierusalẽ: no
2 men matris eius Ierusa filia Sadoc. ¶ Fecitq;
quod rectum erat coram Domino, iuxta
omnia quæ fecerat Ozias pater suus, ex-
cepto quòd non est ingressus templum
Domini: & adhuc populus delinquebat.
3 ¶ Ipse ædificauit portam domus Domini
B excelsam: & in muro Ophel multa con-
4 struxit. ¶ vrbes quoq; ædificauit in montibus
5 Iuda, & in saltibus castella & turres. ¶ Ipse
pugnauit contra regem filiorum Ammon,
& vicit eos: dederuntq; ei filij Ammon in
C tempore illo centũ talenta argenti, & decẽ
millia coros tritici, ac totidẽ coros hordei:
hæc ei præbuerunt filij Ammon in anno se-
6 cundo & tertio. ¶ Corroboratusq; est Ioa-
than, eo quod direxisset vias suas coram Do
7 mino Deo suo. ¶ Reliqua autem sermonum
Ioathan, & omnes pugnæ eius, & opera, scri
8 pta sunt in libro regum Israël & Iuda. ¶ Vi-
gintiquinque annorum erat, cum regnare
cœpisset, & sedecim annis regnauit in Ieru-
9 salẽ. ¶ Dormiuitq; Ioathan cũ patribus suis,
& sepelierunt eum in Ciuitate-Dauid, &
regnauit Achaz filius eius pro eo.

CAPVT XXVIII.

1 VIGINTI annorũ erat Achaz, cùm | *4. Reg.* 16.
A regnare cœpisset: & sedecim an | a. 2.
nis regnauit in Ierusalẽ: nõ fe-
cit rectũ in cõspectu Dñi sicut
2 Dauid pater eius. ¶ Sed ambula-
uit in viis regum Israël, insuper & statuas
3 fudit Baalim. ¶ Ipse est qui adoleuit incẽsũ
in Valle-ben-ennom, & lustrauit filios suos
in igne iuxta ritũ gentiũ quas interfecit Dñs
4 in aduẽtu filiorũ Israël. ¶ Sacrificabat quo-
que, & thymiama succẽdebat ĩ excelsis, & in
5 collibus, & sub omni ligno frõdoso. ¶ Tradi-
ditq; eũ Dñs Deus eius in manu regis Syriæ,
qui percussit eũ, magnamq; prædam cepit de
eius imperio, & adduxit in Damascũ: mani
bus quoq; regis Israël traditus est, & percus
6 sus plaga grãdi. ¶ Occiditq; Phacee filius Ro-
meliæ, de Iuda cẽtũ viginti millia in die vno,
oẽs viros bellatores: eo quod reliquissent Domi
7 nũ Deũ patrum suorum. ¶ Eodẽ tpe occidit
Zechri vir potens ex Ephraim, Maasiam fi-
lium regis, & Ezricam ducem domus eius,
8 Elcanam quoq; secundũ à rege. ¶ Ceperũtq;
filij Israël de fratribus suis ducenta millia
mulierũ, puerorũ, & puellarũ, & infinitã præ-
9 dam: pertuleruntq; eã in Samariã. ¶ Ea tem-
B pestate erat ibi propheta Dñi, noĩe Obed: q
egressus obuiã exercitui veniẽti in Samariã,
dixit eis: Ecce iratus Dominus Deus patrũ
vestrorũ contra Iudam, tradidit eos in mani
bus vestris, & occidistis eos atrociter, ita vt
10 ad cœlũ pertingeret vestra crudelitas. ¶ In-
super filios Iuda, & Ierusalẽ vultis vobis su
bijcere in seruos & ancillas: quod nequaquã
facto opus est: peccastis. n. sup hoc Domino
11 Deo vestro. ¶ Sed audite consiliũ meũ, & re-
ducite captiuos quos adduxistis de fratribus
vestris: quia magnus furor Domini immi-
net vobis. ¶ Steterunt itaque viri de princi-

pibus filiorũ Ephraim, Azarias filius Iohanã,
Barachias filius Mosollamoth, Ezechias fi-
lius Sellum, & ᵃAmasias filius Hadali, con- ᵃAmasa s.
13 tra eos qui veniebãt de prælio, ꝗ & dixerunt
eis: Non introducetis huc captiuos, ne pecce-
mus Domino: Quare vultis adijcere super
peccata nostra, & vetera cumulare delicta?
grande quippe peccatum est, & ira furoris
14 Domini imminet super Israël. ꝗ Dimiseruntque
que viri bellatores prædam, & vniuersa quæ
ceperant, coram principibus & omni multi-
15 tudine. ꝗ Steteruntq; viri quos suprà memo
C rauimus: & apprehendentes captiuos, oẽsq;
qui nudi erant, vestierunt de spolijs: cumque
vestissent eos, & calceassent, & refecissent ci-
bo ac potu, vnxissentq; propter laborem, &
adhibuissent eis curam: quicunq; ambulare
non poterant, & erant imbecillo corpore, im
posuerunt eos iumentis, & adduxerunt* Ieri- * eos s.
cho Ciuitatẽ-palmarum, ad fratres eorum;
16 ipsique reuersi sunt in Samariam. ꝗ Tem-
pore illo misit rex Achaz ad regem Assy-
17 riorum, postulans auxilium. ꝗ Veneruntque
Idumæi, & percusserunt multos ex Iuda, &
18 ceperunt prædam magnam. ꝗ Philisthijm
quoq; diffusi sunt per vrbes campestres, &
ad meridiem Iudæ: ceperuntq; Beth-sames,
& Aialon, & Gaderoth, Socho quoque, &
Thamnan, & Gamzo cum viculis suis: &
19 habitauerunt in eis. ꝗ Humiliauerat enim
Dominus Iudam propter Achaz regẽ Iuda,
eo quod nudasset eum auxilio, & contem-
20 ptui habuisset Dominum. ꝗ Adduxitq; con-
D tra eum Thelgath-phalnasar regẽ Assyrio-
rum, qui & afflixit eum, & nullo resistente
21 vastauit. ꝗ Igitur Achaz, spoliata domo Do-
mini, & domo regum ac principum, dedit
regi Assyriorum munera: & tamen nihil ei
22 profuit. ꝗ Insuper & tempore angustiæ suæ
auxit contemptum in Dominum, ipse per se
ᵇDamasci 23 rex Achaz: ꝗ immolauit dijs ᵇDamasci victi-
mas percussoribus suis, & dixit: Dij regum
Syriæ auxiliantur eis, quos ego placabo ho-
stijs, & aderunt mihi: cum econtrario ipsi
24 fuerint ruinæ ei, & vniuerso Israël. ꝗ Dire-
-I. ptis itaq; Achaz omnibus vasis domus Dei,
atq; confractis, clausit ianuas templi Dei, &
fecit sibi altaria in vniuersis angulis Ierusa-
25 lem. ꝗ In omnibus quoq; vrbibus Iuda ex-
struxit aras ad cremandum thus, atq; ad ira-
cundiam prouocauit Dominum Deum pa-
26 trum suorum. ꝗ Reliqua autem sermonum
eius, & omnium operum suorum priorum
& nouissimorum scripta sunt in libro regum
27 Iuda & Israël. ꝗ Dormiuitq; Achaz cum pa-
tribus suis, & sepelierunt eum in Ciuitate Ie-
rusalem: neq; enim receperunt eum in se-
pulchra regum Israël. Regnauitq; Ezechias
filius eius pro eo.

CAPVT XXIX.

4.Reg. 18. a.1.
1 GITVR Ezechias regnare cœ-
A pit, cùm vigintiquinq; esset an-
norum: & vigintinouem annis
regnauit in Ierusalem: nomen
matris eius Abia, filia Zacha-
2 riæ. ꝗ Fecitq; quod erat placitum in conspe-
ctu Dñi, iuxta oĩa quæ fecerat Dauid pater
3 eius. ꝗ ᵃIpso anno & mẽse primo regni sui, ᵃipse s.
aperuit valuas domus Dñi, & instaurauit
4 eas. ꝗ Adduxitq; sacerdotes atq; Leuitas, &
5 cõgregauit eos in ᵇplateam Orientalem. ꝗ Di- ᵇpartem s.
xitq; ad eos: Audite me Leuitæ, & sanctifica-
mini, mundate domum Dñi Dei patrum ve-
strorum, & auferte oẽm immunditiam de
6 sanctuario. ꝗ Peccauerunt patres nostri, & fe-
cerunt malum in conspectu Dñi Dei nostri,
derelinquentes eum: auerterunt facies suas à
tabernaculo Domini, & præbuerũt dorsum:
7 ꝗ clauserunt ostia quæ erãt in porticu, & ex-
tinxerunt lucernas: incensumq; non adole-
uerunt, & holocausta non obtulerunt in
8 sanctuario Deo Israël. ꝗ Concitatus est ita-
que furor Domini super Iudam & Ierusalẽ:
tradiditque eos in commotionem, & in inte-
ritum, & in sibilum, sicut ipsi cernitis oculis
9 vestris. ꝗ En corruerunt patres nostri gla-
dijs: filij nostri, & filiæ nostræ, & con-
iuges captiuæ ductæ sunt propter hoc sce-
10 lus. ꝗ Nunc ergo placet mihi, vt ineamus
fœdus cum Domino Deo Israël, & auertet
11 à nobis furorem iræ suæ. ꝗ Filij mei noli-
te negligere: vos elegit Dominus, vt ste-
tis coram eo, & ministretis illi, colatisque
12 eum, & cremetis ei incensum. ꝗ Surrexe-
runt ergo Leuitæ: Mahath filius Amasai, &
Ioel filius Azariæ, de filijs Caath. Porrò de
C filijs Merari: Cis filius Abdi, & Azarias fi-
lius Ialaleel. De filijs autem Gerson; Ioab
13 filius Zemma, & Eden filius Ioah. ꝗ At ve-
rò de filijs Elisaphan: Samri & Iahiel. De
filijs quoq; Asaph: Zacharias & Mathanias:
14 ꝗ Necnon de filijs Heman, Iahiel, & Semei.
Sed & de filijs Idithun: Semeias & Oziel.
15 ꝗ Cõgregaueruntq; fratres suos, & sanctifi-
cati sunt, & ingressi sunt iuxta mandatum
regis, & imperium Domini, vt expiarent
16 domum Dei. ꝗ Sacerdotes quoque ingressi
templum Domini, vt sanctificarẽt illud, ex-
tulerunt omnem immunditiam quam in-
tro repererant in vestibulo domus Domini:
quam tulerunt Leuitæ, & asportauerunt ad
17 Torrentem-Cedron foras. ꝗ Cœperunt autẽ
D prima die mensis primi mundare, & in die
octauo eiusdem mensis ingressi sunt porti-
cum templi Domini: expiaueruntq; tem-
plum diebus octo; & in die sextadecima mẽ-
sis eiusdem, quod cœperant, impleuerunt.
18 ꝗ Ingressi quoq; sunt ad Ezechiam regem,
& dixerunt ei: Sanctificauimus omnem do-
mum Domini, & altare holocausti, vasaqu
eius, necnon & mensam propositionis cum
19 omnibus vasis suis, ꝗ cunctamq; tẽpli supel-
lectilem quam polluerat rex Achaz in regno
suo, postquàm præuaricatus est: & ecce expo-
20 sita sunt omnia coram altari Domini. ꝗ Con
surgensq; diluculo Ezechias rex, adunauit
omnes principes ciuitatis, & ascendit in do-
21 mum Domini: ꝗ obtuleruntq; simul tauros
septem, & arietes septem, agnos septem, &
& hircos septem, pro peccato, pro regno,
pro sanctuario, pro Iuda: dixitq; sacerdoti-

ou. filijs Aaron, vt offerrent super altare
22 Domini. ¶ Mactauerunt igitur tauros, &
E susceperunt sanguinem sacerdotes, & fude-
runt illud super altare: mactauerunt etiam
arietes, & illorum sanguinem super altare
fuderunt: immolaueruntque agnos, & fude-
23 runt super altare sanguinem. ¶ Applicue-
runt hircos pro peccato coram rege, & vni-
uersa multitudine: imposueruntq; manus
24 super eos. ¶ Et immolauerunt illos sacerdo-
-5. tes, & asperserunt sanguinem eorum -corã`
altari pro piaculo vniuersi Israëlis: pro om-
ni quippe Israël præceperat rex, vt holocau-
25 stũ fieret, & pro peccato. ¶ Constituit quoq;
Leuitas in domo Domini cum cymbalis &
psalterijs, & citharis secundum dispositionẽ
-7. Dauid -regis`, & Gad Videntis *, & Nathan
* regu 6. prophetæ: siquidem Domini præceptũ fuit
26 per manum prophetarum eius. ¶ Steterunt-
F que Leuitæ tenentes organa Dauid, & sa-
27 cerdotes tubas. ¶ Et iussit Ezechias vt offer-
rent holocausta super altare: cumq; offerren
tur holocausta, cœperũt laudes canere Do-
mino, & clangere tubis, atque in diuersis or
ganis quæ Dauid rex Israël præparauerat cõ-
28 crepare. ¶ Omni autem turba adorante, can-
tores, & ij qui tenebant tubas, erant in of-
ficio suo, donec compleretur holocaustum.
29 ¶ Cumq; finita esset oblatio, incuruatus est
rex & oẽs qui erant cum eo, & adorauerunt.
30 ¶ Præcepitq; Ezechias, & principes Leuitis,
ut laudarent Dominum sermonibus Dauid
& Asaph Videntis: qui laudauerũt eũ magna
lætitia, & incuruato genu adorauerunt.
31 ¶ Ezechias autem etiam hæc addidit: Im-
plestis manus vestras Domino, accedite, &
offerte victimas, & laudes in domo Domini.
G Obtulit ergo vniuersa multitudo hostias, &
32 laudes, & holocausta mente deuota. ¶ Por-
ro numerus holocaustorum, quę obtulit mul
titudo, hic fuit: Tauros septuaginta, arietes
33 centum, agnos ducẽtos. ¶ Sanctificaueruntq;
Domino boues sexcentos, & oues tria mil-
34 lia. ¶ Sacerdotes verò pauci erant, nec pote-
rant sufficere, vt pelles holocaustorum de-
traherent: vnde & Leuitæ fratres eorũ adiu-
uerunt eos, donec impleretur opus, & san-
ctificarentur antistites: Leuitæ quippe faci-
liori ritu sanctificantur, quàm sacerdotes.
35 ¶ Fuerunt ergo holocausta plurima, adipes
pacificorum & libamina holocaustorum: &
36 completus est cultus domus Domini. ¶ Læ-
tatusq; est Ezechias, & omnis populus, eo ꝙ
ministerium Domini esset expletum. De re-
pente quippe hoc fieri placuerat.

CAPVT XXX.

1 MISIT quoq; Ezechias ad omnẽ
A Israël & Iudam: scripsitq; epi-
stolas ad Ephraim & Manassen,
vt venirent ad domum Domi-
ni in Ierusalem, & facerent Pha-
2 se Domino Deo Israël. ¶ Inito ergo con-
silio regis & principum, & vniuersi cœtus
*po-uerant Ierusalem, decreuerunt vt facerent Phase
3. 3 mense secundo. ¶ Non enim *occurrerant`
facere in tempore suo: quia sacerdotes, qui
possent sufficere, sanctificati non fuerant: &
populus nondum congregatus fuerat in Ieru
4 salem. ¶ Placuitq; sermo regi & omni mul-
5 titudini. ¶ Et decreuerunt, vt mitterent nun-
cios in vniuersum Israël de Bersabee vsque
Dan, vt venirent, & facerent Phase Domino
Deo Israël, in Ierusalem: multi enim non
6 fecerant sicut lege præscriptum est. ¶ Perre-
xeruntq; cursores cum epistolis ex regis im-
perio & principum eius, in vniuersum Is-
raël & Iudam, iuxta id quod rex iusserat, prę
dicantes: Filij Israël reuertimini ad Dnm
Deum Abraham, & Isaac, & Israël: & reuer-
tetur ad reliquias quæ effugerũt manus regis
7 Assyriorum. ¶ Nolite fieri sicut patres vestri
& fratres, qui recesserunt à Domino Deo pa
trum suorum, & tradidit eos in interitum,
8 vt ipsi cernitis. ¶ Nolite indurare ceruices ve-
B stras, sicut patres vestri: tradite manus Do-
mino, & venite ad sanctuariũ eius quod san
ctificauit in æternum: seruite Domino Deo
patrum vestrorum, & auertetur a vobis ira
9 furoris eius. ¶ Si enim vos reuersi fueritis ad
Dominum, fratres vestri & filij habebunt mi
sericordiam coram dominis suis, qui illos
duxerunt captiuos, & reuertentur in terram
hanc: pius enim & clemens est Dñs Deus ve
ster, & non auertet faciem suam à vobis, si
10 reuersi fueritis ad eũ. ¶ Igitur cursores per-
gebant velociter de ciuitate in ciuitatẽ, per
terram Ephraim, & Manasse, vsq; ad Zabu-
lon, illis irridentibus & subsannantibus eos.
11 ¶ Attamen quidam viri ex Aser & Manasse
& Zabulon acquiescentes consilio, venerunt
12 Ierusalem. ¶ In Iuda verò facta est manus
Domini, vt daret eis cor vnum, vt facerent
iuxta præceptum regis & principum, verbũ
13 Domini. ¶ Congregatiq; sunt in Ierusalem
populi multi, vt facerent solennitatem azy-
14 morum in mense secundo. ¶ Et surgẽtes de-
C struxerunt altaria, quæ erant in Ierusalẽ: at-
que vniuersa, in quibus idolis adolebatur in
censum, subuertentes, proiecerunt in Tor-
15 rentem-Cedron. ¶ Immolauerunt autem
Phase quartadecima die mensis secundi. Sa-
cerdotes quoque, atque Leuitæ tandem san-
ctificati, obtulerunt holocausta in domo Do-
16 mini. ¶ Steteruntq; in ordine suo iuxta di-
spositionem & legem Moysi hominis Dei: sa
cerdotes vero suscipiebant effundendum san
17 guinem de manibus Leuitarum, ¶ eò quòd
multa turba sanctificata non esset: & idcirco
immolarent Leuitæ Phase his, qui non occur
18 rerant sanctificari Domino. ¶ Magna etiam
pars populi de Ephraim & Manasse & Issa-
char & Zabulon, quę sanctificata non fuerat,
comedit Phase, non iuxta quod scriptum
est: & orauit pro eis Ezechias, dicens: Do-
19 minus bonus propitiabitur cunctis qui in
toto corde requirunt Dominum Deum pa-
trum suorum, & non imputabit eis, quod
20 minus sanctificati sunt. ¶ Quem exaudiuit
21 Dominus, & placatus est populo. ¶ Feceruntq;
filij Israël qui inuenti sunt in Ierusalẽ, so-
lennitatem Azymorum septem diebus in læ-

titia

titia magna, laudantes Dominum per sin-
gulos dies. Leuitæ quoque & sacerdotes per
22 organa quæ suo officio congruebant. Et lo-
cutus est Ezechias ad cor omnium Leuitarũ
D qui habebant intelligentiam bonam super
Domino: & comederunt septem diebus solen
nitatis, immolantes victimas pacificorum, &
laudantes Dominum Deum patrum suorũ.
23 Placuitq; vniuersæ multitudini, vt celebra
rent etiã alios dies septem: quod & fecerunt
enim 4. 24 cum ingenti gaudio. Ezechias autem rex
Iuda præbuerat multitudini mille tauros, &
septem millia ouium: principes vero dederãt
populo tauros mille, & oues decẽ millia: san
ctificata est ergo sacerdotũ plurima multitu
25 do. Et hilaritate perfusa omnis turba Iu-
da tã sacerdotũ & Leuitarum, q̃ vniuersę fre-
quentiæ quæ venerat ex Israël: proselytorũ
quoq; de terra Israël, & habitantium in Iu-
26 da. Factaq; est grãdis celebritas in Ierusalẽ
qualis à diebus Salomonis filij Dauid regis
27 Israël in ea vrbe non fuerat. Surrexerunt
autem sacerdotes atq; Leuitæ benedicentes
populo: & exaudita est vox eorũ, peruenitq;
oratio in habitaculum sanctum cœli.

CAPVT XXXI.

1 CVMQVE hæc fuissent ritè cele
A brata, egressus est omnis Israël,
qui inuentus fuerat in vrbibus Iu-
da, & fregerunt simulachra, suc-
ciderũtq; lucos, demoliti sunt
excelsa, & altaria destruxerunt, non solum
de vniuerso Iuda & Beniamin, sed & de
Ephraim quoque & Manasse, donec penitus
euerterent: reuersiq; sunt omnes filij Israël
2 in possessiones & ciuitates suas. Ezechias
autem constituit turmas sacerdotales, & Le-
uiticas per diuisiones suas, vnumquemq; in
officio proprio, tã sacerdotũ videlicet, quàm
Leuitarũ, ad holocausta & pacifica, vt mini-
strarent, & confiterentur, canerentq; in por-
3 tis castrorũ Domini. Pars autem regis erat,
vt de propria eius substantia offerretur ho-
locaustũ manè semper & vespere, Sabbathis
quoq; & Calẽdis, & solennitatibus cæteris,
Domini. 8. 4 sicut scriptum est in lege Moysi. Præcepit
etiam populo habitantium Ierusalem, vt darent
B partes sacerdotibus & Leuitis, vt possent va-
5 care legi Domini. Quod cùm percrebuis-
set in auribus multitudinis, plurimas obtu-
lere primitias filij Israël, frumenti, vini, &
olei, mellis quoq; & omniũ quæ gignit hu-
6 mus, decimas obtulerunt. Sed & filij Israël
& Iuda, qui habitabant in vrbibus Iuda, ob-
tulerunt decimas boum & ouiũ, decimasq;
sanctorum, quæ vouerant Domino Deo suo:
atq; vniuersa portantes, fecerũt aceruos plu
7 rimos. Mense tertio cœperunt aceruorum
iacere fundamenta, & mense septimo com-
8 pleuerunt eos. Cumq; ingressi fuissent E-
zechias & principes eius, viderunt aceruos,
& benedixerunt Domino ac populo Israël.
9 Interrogauitque Ezechias sacerdotes & Le
10 uitas, cur ita iacerent acerui. Respondit illi
Azarias sacerdos primus de stirpe Sadoc, di-
cens: Ex quo cœperunt offerri primitiæ in
domo Domini, comedimus, & saturati su-
mus, & remanserunt plurima: eò quod benedi-
xerit Dominus populo suo. reliquiarũ autẽ
11 copia est ista, quam cernis. Præcepit igitur
C Ezechias, vt præpararent horrea in domo
12 Domini. Quod cum fecissent, intulerunt
tam primitias quàm decimas, & quæcunq;
vouerant fideliter. Fuit autem præfectus eo-
rum Chonenias Leuita, & Semei frater eius
13 secundus: post quem Iahiel, & Azarias, &
Nahath, & Asael, & Ierimoth, Iozabad
quoq; & Eliel, & Iesmachias, & Mahath, &
Banaias, præpositi sub manibus Choneniæ
& Semei fratris eius, ex imperio Ezechiæ
regis, & Azariæ pontificis domus Dei, ad
14 quos omnia pertinebant. Core verò filius -1.
Iemna Leuites, & ianitor orientalis portæ,
præpositus erat ijs, quæ spontè offerebantur
Domino, primitijsq; & consecratis in San-
15 cta sanctorũ. Et sub cura eius Eden & Ben-
iamin, Iesue & Semeias, Amarias quoq; &
Sechenias, in ciuitatibus sacerdotũ: vt fide
liter distribuerent fratribus suis partes mi-
16 noribus atq; maioribus: exceptis maribus
ab annis tribus & suprà, cunctis qui ingredie
D bantur templum Domini, & quicquid per
singulos dies conducebat in ministerio atq;
17 obseruationibus iuxta diuisiones suas, sa-
cerdotibus per familias, & Leuitis à vicesi-
mo anno & suprà per ordines, & turmas
18 suas, vniuersæq; multitudini tã vxoribus,
quàm liberis eorum vtriusq; sexus, fideliter
cibi de his quæ sanctificati fuerant, præbe-
15 bantur. Sed & filiorum Aaron per agros,
& suburbana vrbium singularum dispositi
erant viri, qui partes distribuerent vniuerso
sexui masculino, de sacerdotibus & Leuitis.
20 Fecit ergo Ezechias vniuersa quę diximus,
in omni Iuda: operatusq; est bonum & re-
21 ctum, & verum coram Domino Deo suo in
vniuersa cultura ministerij domus Domini,
iuxta legem & ceremonias, volẽs requirere
Deum suum in toto corde suo: fecitque &
prosperatus est.

CAPVT XXXII.

1 POST quæ & huiuscemodi veri- 4. Reg. 18.
A tatẽ, venit Sennacherib rex As- c 13.
syriorum, & ingressus Iudam, Isaia 36 a
obsedit ciuitates munitas, vo- 1.
2 lens eas capere. Quod cùm Eccle. 47. c
vidisset Ezechias, venisse scilicet Sennache- 19.
rib, & totum belli impetum verti contra Ie-
3 rusalem: inito cum principibus consilio, vi-
risq; fortissimis, vt obturarent capita fontiũ
qui erant extra vrbem: & hoc omnium decer
4 nente sententia, congregauit plurimã mul-
titudinem, & obturauerunt cunctos fontes,
& riuum qui fluebat in medio terræ, dicen-
tes, Ne veniant reges Assyriorum, & inue-
5 niant aquarum abundantiam. Aedificauit
quoq;, agens industriè, omnem murum, qui
fuerat dissipatus, & extruxit turres desuper,
& forinsecus alterum murum: instaurauitq;
Mello in Ciuitate-Dauid, & fecit vniuersi ge

6 nctis armaturam & clypeos. ꝰ Conſtituitq;
B principes bellatorum in exercitu. Et conuo-
canit vniuerſos in platea portæ ciuitatis, ac
7 locutus eſt ad cor eorum, dicens: ꝰ Viriliter
agite, & conſortamini: nolite timere, nec pa-
ueatis regem Aſſyriorum, & vniuerſam mul-
titudinem, quæ eſt cum eo: multo enim plu-
8 res nobiſcum ſunt, quam cum illo. ꝰ Cum
illo enim eſt brachium carneum, nobiſcum
Dominus Deus noſter, qui auxiliator eſt no-
ſter, pugnatq; pro nobis. Conſortatusq; eſt
populus huiuſcemodi verbis Ezechiæ regis
9 Iuda. ꝰ Quæ poſtquam geſta ſunt, miſit Sen-
nacherib rex Aſſyriorum ſeruos ſuos in Ieru-
ſalem (ipſe enim cum vniuerſo exercitu ob-
ſidebat Lachis) ad Ezechiam regem Iuda, &
ad omnem populum, qui erat in vrbe, dicẽs:
Hæc dicit Sennacherib rex Aſſyriorum: In
C quo habentes fiduciam, ſedetis obſeſſi in Ie-
11 ruſalem? ꝰ Num Ezechias decepit vos, vt
tradat morti in fame, & ſiti, affirmans, quod
Dominus Deus veſter liberet vos de manu
12 regis Aſſyriorum? ꝰ Nunquid non iſte eſt
Ezechias, qui deſtruxit excelſa illius, & al-
taria, & præcepit Iudæ & Ieruſalem, dicens:
Coram altari vno adorabitis, & in ipſo
13 comburetis incenſum? ꝰ An ignoratis quæ
ego fecerim & patres mei cunctis terrarum
populis? nunquid præualuerunt dij gentiũ,
omniumq; terrarum liberare regionem ſuã
14 de manu mea? ꝰ Quis eſt de vniuerſis dijs
gentium, quas vaſtauerunt patres mei, qui
potuerit eruere populum ſuum de manu
mea, vt poſſit etiam Deus veſter eruere vos
15 de hac manu? ꝰ Non vos ergo decipiat Eze-
D chias, nec vana perſuaſione deludat, ne-
que credatis ei. Si enim nullus potuit Deus
cunctarum gentium atque ᵗregionumᵗ libe- ᵗregnorũ
rare populum ſuum de manu mea, & de ma-
nu patrum meorum, conſequenter nec Deus
16 veſter poterit eruere vos de manu mea. ꝰ Sed
& alia multa locuti ſunt ſerui eius cõtra Do-
minum Deum, & contra Ezechiam ſeruum
17 eius. ꝰ Epiſtolas quoque ſcripſit plenas bla-
ſphemiæ in Dominũ Deum Iſraël, & locutus
eſt aduerſum eum: Sicut dij gentium cæte-
rarum non potuerunt liberare populum
ſuum de manu mea, ſic & Deus Ezechiæ
eruere non poterit populum ſuum de manu
18 iſta. ꝰ Inſuper & clamore magno, lingua Iu-
daica, contra populum qui ſedebat in muris
Ieruſalem, perſonabat, vt terreret eos, &
19 caperet ciuitatem. ꝰ Locutusq; eſt contra
ᵗIeruſalem 15. E Deum ᵗIſraëlᵗ, ſicut aduerſum deos populo-
20 rum terræ, opera manuum hominum. ꝰ O-
rauerunt igitur Ezechias rex, & Iſaias filius
Amos propheta, aduerſum hanc blaſphe-
Tob. 1. d 14. miam, ac vociferati ſunt vſque in cœlum.
21 ꝰ Et miſit Dominus angelum, qui percuſſit
omnem virum robuſtum, & bellatorem, &
principẽ exercitus regis Aſſyriorum. Reuer-
ſusque eſt cum ignominia in terram ſuam.
Cumq; ingreſſus eſſet domum Dei ſui, fi-
lij, qui egreſſi fuerant de vtero eius, interfe-
22 cerunt eum gladio. ꝰ Saluauitque Dominus
Ezechiam & habitatores Ieruſalem, de ma-
nu Sennacherib, regis Aſſyriorum, & de
manu omnium; & præſtitit ei quietem per
23 circuitum. ꝰ Multi etiam deferebant ho-
ſtias, & ſacrificia Domino in Ieruſalem, &
munera Ezechiæ regi Iuda: qui exaltatus eſt
24 poſt hæc coram cunctis gentibus. ꝰ ‡ In Gen. 24. f 11.
F diebus illis ægrotauit Ezechias vſque ad 4. Reg. 20.
mortem, & orauit Dominum. exaudiuitq; a. 1.
25 eum, & dedit ei ſignum. ꝰ Sed non iuxta be- Iſaia 38. a 1.
neficia, quæ acceperat, retribuit: quia eleuatũ
eſt cor eius: & facta eſt contra eum ira, &
26 contra Iudam & Ieruſalem. ꝰ Humiliatusq;
eſt poſteà, eo quòd exaltatũ fuiſſet cor eius,
tam ipſe, quàm habitatores Ieruſalem: & id-
circo non venit ſuper eos ira Domini in die-
27 bus Ezechiæ. ꝰ Fuit autem Ezechias diues,
& inclytus valde, & theſauros ſibi plurimos
congregauit argenti & auri & lapidis pre-
cioſi, aromatum, & armorum vniuerſi gene-
28 ris, & vaſorum magni precij: ꝰ Apothecas
quoque frumenti, vini, & olei, & præſepia
omnium iumentorum, caulasq; pecorum,
29 ꝰ & vrbes ᵗſexᵗ ædificauit ſibi. habebat quip- ᵗ1.
pe greges ouium, & armentorum innume-
rabiles, eò quòd dediſſet ei Dominus ſubſtan-
30 tiam multam nimis. ꝰ Ipſe eſt Ezechias, quę
obturauit ſuperiorem fontem aquarum Gi-
G hon, & auertit eas ſubter ad Occidentem Vr-
bis-Dauid: in omnibus operibus ſuis fecit
31 proſperè, quæ voluit. ꝰ Attamen in legatio-
ne principum Babylonis, qui miſſi fuerant
ad eum, vt interrogarent de portento quod
acciderat ſuper terrã, dereliquit eum Deus,
vt tentaretũ, & nota fierent omnia, quę erant
32 in corde eius. ꝰ Reliqua autem ſermonum
Ezechiæ & miſericordiarũ eius, ſcripta ſunt
in viſione Iſaiæ filij Amos prophetæ, & in
33 libro regum Iuda & Iſraël. ꝰ Dormiuitque
Ezechias cum patribus ſuis, & ſepelierunt
eum ſuper ſepulchra filiorum Dauid: & ce-
lebrauit eius exequias vniuerſus Iuda, & om-
nes habitatores Ieruſalem; regnauitq; Ma-
naſſes filius eius pro eo.

CAPVT XXXIII.

1 DVODECIM annorum erat Ma- 4. Reg. 21.
A naſſes, cùm regnare cœpiſſet: 4. a.
& quinquagintaquinque annis
2 regnauit in Ieruſalem. ꝰ Fecit
autem malum coram Domino
iuxta abominationes gentium, quas ſub-
3 uertit Dominus coram filijs Iſraël. ꝰ Et con-
uerſus, inſtaurauit excelſa quæ demolitus
fuerat Ezechias pater eius: conſtruxitq; a-
ras Baalim, & fecit lucos, & adorauit omnẽ
4 militiam cœli, & coluit eam. ꝰ Aedificauit
quoq; altaria in domo Domini, de qua di-
xerat Dominus, ‡ In Ieruſalem erit nomen 2. Reg. 7. b
5 meum in æternum. ꝰ Aedificauit autem ea 10.
cunctæ exercitui cœli in duobus atrijs do-
6 mus Domini. ꝰ Tranſireque fecit filios ſuos
per ignem, in Valle-ben-ennon: obſeruabat
ſomnia, ſectabatur auguria, maleficis artibus
inſeruiebat: habebat ſecum magos & incan-
tatores: multaque mala operatus eſt coram

7 Domino, vt irritaret eum. Sculptile quoque
B & conflatile signum posuit in domo Domini,
2.Reg.7.b 10. de qua locutus est Dominus ad Dauid & ad
Salomonem filium eius, dicens: In domo hac,
3.Reg.8.b 17. & in Ierusalem quam elegi de cunctis tribubus
Israël, ponam nomen meum in sempiternum.
8 Et mouere non faciam pedem Israël de terra quam tradidi patribus eorum: ita duntaxat si custodierint facere quæ præcepi eis,
cunctamque legem, & ceremonias atque
** quæ mandaui.* 9 iudicia * per manum Moysi. Igitur Manasses seduxit Iudam, & habitatores Ierusalem,
vt facerent malum super omnes gentes quas
subuerterat Dominus à facie filiorum Israël.
10 Locutusque est Dominus ad eum, & ad po-
11 pulum illius, & attendere noluerunt. Idcirco superinduxit eis principes exercitus regis Assyriorum: cœperuntque Manassen, & vinctum catenis atque compedibus, duxerunt
12 in Babylonem. Qui postquam coangusta-
C tus est, orauit Dominum Deum suum: &
egit pœnitentiam valde coram Deo patrum
13 suorum. Deprecatusque est eum: & obsecrauit intentè: & exaudiuit orationem eius,
reduxitque eum Ierusalem in regnum suum:
& cognouit Manasses, quòd Dominus ipse
14 esset Deus. Post hæc ædificauit murum extra
Ciuitatem David, ad Occidentem Gihon in
conualle ab introitu portæ Piscium per circuitum vsque ad Ophel, & exaltauit illum vehementer: constituitque principes exercitus
15 in cunctis ciuitatibus Iuda munitis. Et abstulit deos alienos, & simulachrum de domo
Domini: aras quoque quas fecerat in monte
domus Domini, & in Ierusalem: & proiecit
16 omnia extra vrbem. Porrò instaurauit altare Domini, & immolauit super illud victimas, & pacifica, & laudem: præcepitque Iudæ,
17 vt seruiret Domino Deo Israël. Attamen
adhuc populus immolabat in excelsis Do-
18 mino Deo suo. Reliqua autem gestorum
Manasse, & obsecratio eius ad Deum suum:
verba quoque Videntium qui loquebantur ad
eum in nomine Domini Dei Israël, continen-
19 tur in sermonibus regum Israël. Oratio quo-
D que eius & exauditio, & cuncta peccata, atque
contemptus, loca etiam in quibus ædificauit
excelsa, & fecit lucos, & statuas antequàm
ageret pœnitentiam; scripta sunt in sermo-
20 nibus Hozái. Dormiuit ergo Manasses cum
patribus suis, & sepelierunt eum in domo sua:
21 regnauitque pro eo filius eius Amon. Viginti duorum annorum erat Amon, cùm regnare
cœpisset: & duobus annis regnauit in Ieru-
22 salem. Fecitque malum in conspectu Domini, sicut fecerat Manasses pater eius: & cunctis idolis quæ Manasses fuerat fabricatus,
23 immolauit, atque seruiuit. Et non est reueritus faciem Domini, sicut reueritus est Manasses pater eius: & multò maiora deliquit.
24 Cumque coniurassent aduersus eum serui sui,
25 interfecerunt eum in domo sua. Porrò reliqua populi multitudo, cæsis ijs, qui Amon
percusserant, constituit regem Iosiam filium eius pro eo.

CAPVT XXXIIII.

1 OCTO annorum erat Iosias, cùm *4.Reg.22*
A regnare cœpisset: & triginta & *a.1.*
vno anno regnauit in Ierusa-
2 lem. Fecitque quod erat rectum
in conspectu Domini, & ambulauit in vijs Dauid patris sui: non declinauit
3 neque ad dexteram, neque ad sinistram. Octauo autem anno regni sui, cùm adhuc esset
puer, cœpit quærere Deum patris sui Dauid,
& duodecimo anno postquam regnare cœperat mundauit Iudam & Ierusalem ab excelsis, & lucis, simulachrisque, & sculptilibus.
4 Destruxeruntque coram eo aras Baalim, & simulachra quæ superposita fuerant, demoliti
sunt: lucos etiam, & sculptilia succidit atque
comminuit: & super tumulos eorum, qui
eis immolare consueuerant, fragmenta disper-
5 sit. Ossa præterea sacerdotum combussit in
B altaribus idolorum, mundauitque Iudam &
6 Ierusalem. Sed & in vrbibus Manasse, &
Ephraim, & Simeon, vsque Nephthali cun-
7 cta subuertit. Cumque altaria dissipasset,
& lucos, & sculptilia contriuisset in frusta,
cunctaque delubra demolitus esset de vniuersa terra Israël; reuersus est in Ierusalem.
8 Igitur anno octauodecimo regni sui, mundata iam terra, & templo Domini, misit Saphan filium Eseliæ, & Maasian principem
ciuitatis, & Ioha filium Ioachaz à commentarijs: vt instaurarent domum Domini
9 Dei sui. Qui venerunt ad Helciam sacerdotem magnum: acceptamque ab eo pecuniam, quæ illata fuerat in domum Domini,
& quam congregauerant Leuitæ, & ianito-
C res de Manasse & Ephraim, & vniuersis reliquijs Israël, ab omni quoque Iuda, & Ben-
10 iamin, & habitatoribus Ierusalem: tradiderunt in manibus eorum qui præerant
operarijs in domo Domini, vt instaurarent
templum, & infirma quæque sarcirent,
11 At illi dederunt eam artificibus, & cæmentarijs, vt emerent lapides de lapidicinis, & ligna ad commissuras ædificij, & ad
contignationem domorum quas destruxe-
12 rant reges Iuda. Qui fideliter cuncta faciebant. Erant autem præpositi operantium,
Iahath & Abdias de filijs Merari: Zacharias
& Mosollam de filijs Caath, qui vrgebant
opus; omnes Leuitæ scientes organis canere.
13 Super eos verò qui ad diuersos vsus onera portabant erant, scribæ, & magistri de
14 Leuitis, ianitores. Cumque efferrent pe-
D cuniam quæ illata fuerat in templum Domini, reperit Helcias sacerdos librum legis
15 Domini, per manum Moysi. Et ait ad Saphan scribam: Librum legis inueni in domo
16 Domini. Et tradidit ei. At ille intulit volumen ad regem, & nunciauit ei, dicens:
Omnia quæ dedisti in manu seruorum tuo-
17 rum, ecce complentur. Argentum quod
repertum est in domo Domini, conflauerunt: datumque est præfectis artificum, & diuer-
18 sa opera fabricantium. Præterea tradidit
mihi Helcias sacerdos hunc librum. Quem

19 cum rege præsente recitasset, audissetq; ille
20 verba legis, scidit vestimenta sua: & præcepit
Helciæ, & Ahicam filio Saphan, & Abdon fi-
lio Micha, Saphan quoq; scribæ, & Asaæ ser-
21 uo regis, dicens: Ite, & orate Dominū pro
E me, & pro reliquijs Israël & Iuda, super vni-
uersis sermonibus libri istius q reppertus est:
magnus enim furor Domini stillauit super
nos, eo quòd non custodierint patres nostri
verba Dñi, vt facerent oĩa quæ scripta sunt
22 in isto volumine. Abijt ergo Helcias, &
hi qui simul à rege missi fuerant, ad Oldam
prophetidem, vxorē Sellum filij Thecuath,
filij Hasra, custodis vestium: quæ habitabat
in Ierusalem in Secunda: & locuti sunt ei
23 verba quæ suprà narrauimus. At illa re-
spondit eis: Hæc dicit Dominus Deus Israël,
24 Dicite viro qui misit vos ad me: Hæc dicit
Dominus, Ecce ego inducam mala super lo-
cum istum, & super habitatores eius: cun-
ctaq; maledicta quæ scripta sunt in libro
25 hoc, quē legerunt coram rege Iuda: quia de-
reliquerūt me, & sacrificauerūt dijs alienis,
vt me ad iracundiam prouocarent in cun-
ctis operibus manuum suarum: idcirco stil-
labit furor meus super locum istum, & non
26 extinguetur. Ad regem autem Iuda, qui
F misit vos pro Domino deprecando, sic lo-
quimini: Hæc dicit Dominus Deus Israël,
27 Quoniam audisti verba voluminis, atque
emollitum est cor tuum: & humiliatus es in
conspectu Domini super his quæ dicta sunt
contra locum hunc & habitatores Ierusalē,
reueritusq; faciem meam, scidisti vestimen-
ta tua, & fleuisti coram me: ego quoq; exau-
28 diui te, dicit Dominus. Iam enim colligam
te ad patres tuos & inferêris in sepulchrum
tuum in pace: nec videbunt oculi tui om-
ne malum quod ego inducturus sum su-
per locum istum, & super habitatores eius.
4. Reg. 23. a. 1. G Retulerunt itaq; regi cuncta quæ dixerat.
29 At ille conuocatis vniuersis maioribus na-
30 tu Iuda & Ierusalem, ascendit in domum
Domini, vnaq; omnes viri Iuda & habita-
tores Ierusalem, sacerdotes, & Leuitæ & cū-
ctus populus à minimo vsq; ad maximum.
Quibus audientibus in domo Domini legit
31 rex omnia verba voluminis. Et stans in tri-
bunali suo, percussit fœdus coram Domino,
vt ambularet post eum, & custodiret præce-
pta & testimonia, & iustificationes eius, in
toto corde suo, & in tota anima sua faceret-
que quæ scripta sunt in volumine illo quod
32 legerat. Adiurauit quoq; super hoc omnes
qui reperti fuerant in Ierusalem & Ben-ia-
min: & fecerunt habitatores Ierusalē iuxta
33 pactum Domini Dei patrum suorum. Ab-
stulit ergo Iosias cunctas abominationes de
vniuersis regionibus filiorum Israël: & fecit
omnes qui residui erant in Israël, seruire Do-
mino Deo suo. Cunctis diebus vitæ eius non
recesserunt à Domino Deo patrum suorum.

CAPVT XXXV.

4. Reg. 23. c. 21.
1 FECIT autem Iosias in Ierusalem Phase
A Domino, quod immolatum est quartade-
2 cima die mensis primi. Et cōstituit sacer-
dotes in officijs suis: hortatusque est eos, vt 1. Esdr. 1. a 1.
3 ministrarent in domo Domini. Leuitis
quoque, ad quorum eruditionem omnis Is-
raël sanctificabatur Domino, locutus est:
Ponite arcam in sanctuario templi, quod
ædificauit Salomon filius Dauid, rex Israël:
nequaquam enim eam vltrà portabitis: nunc
autem ministrate Domino Deo vestro, &
4 populo eius Israël. Et præparate vos per
domos & cognationes vestras in diuisioni-
bus singulorum, sicut præcepit Dauid rex
5 Israël, & descripsit Salomon filius eius: &
ministrate in sanctuario eius per familias,
6 turmasq; Leuiticas, & sanctificati immo-
late Phase: fratres etiam vestros, vt pos-
sint iuxta verba quę locutus est Dominus in
7 manu Moysi, facere, præparate. Dedit præ-
terea Iosias omni populo qui ibi fuerat in- -5.
uentus in solennitate Phase, agnos & hœdos
de gregibus, & reliqui pecoris triginta mil-
lia, boum quoq; tria millia. hæc de regis vni-
8 uersa substantia. Duces quoq; eius spontè
B quod vouerāt obtulerunt, tā populo, quàm volebant 1.
sacerdotibus & Leuitis. Porro Helcias &
Zacharias & Iahiel, principes domus Domi-
ni, dederunt sacerdotibus ad faciendum Pha-
se, pecora commixtim duo millia sexcenta,
9 & boues trecentos. Chonenias autem, &
Semeias etiam, & Nathanael fratres eius:
necnon Hasabias, & Iehiel, & Iosabad, prin-
cipes Leuitarum, dederunt cæteris Leuitis
ad celebrandum Phase, quinque millia peco-
10 rum, & boues quingentos. Præparatumq;
est ministerium, & steterunt sacerdotes in
officio suo: Leuitæ quoq; in turmis iuxta re-
11 gis imperium. Et immolatum est Phase:
asperseruntq; sacerdotes manu sua sangui-
nem: & Leuitæ detraxerunt pelles holocau-
12 stotum. Et separauerunt ea, vt darent per
domos & familias singulorum, & offerrētur
Domino, sicut scriptum est in libro Moysi.
13 de bobus quoq; fecerunt similiter. Et as-
sauerunt Phase super ignem, iuxta quod in
lege scriptum est: pacificas verò hostias co-
xerunt in lebetibus, & cacabis, & ollis: & fe-
14 stinatò distribuerunt vniuersæ plebi. Sibi
autem, & sacerdotibus postea parauerunt.
nam in oblatione holocaustorum & adipū,
vsq; ad noctem sacerdotes fuerunt occupati:
vnde Leuitæ sibi, & sacerdotibus filijs Aa-
15 ron parauerunt nouissimis. Porrò cantores
filij Asaph, stabant in ordine suo, iuxta præ-
ceptum Dauid, & Asaph, & Heman, & Idi-
thum prophetarum regis *. Ianitores verò propheta. 1.
per portas singulas obseruabant, ita vt nec * Dauid.
puncto quidem discederent à ministerio:
quam ob rem & fratres eorum Leuitæ para-
16 uerunt eis cibos. Omnis igitur cultura Do-
C mini ritè completa est in die illa, vt facerent
Phase, & offerrent holocausta super altare
17 Domini, iuxta præceptum regis Iosiæ. Fe-
ceruntq; filij Israël qui reperti fuerant ibi,
Phase in tempore illo, & solēnitatē azymo-
18 rum septem diebus. Non fuit Phase simile
huic in Israël, à diebus Samuelis prophetæ

sed nec

sed nec quisquam de cunctis regibus Israël
fecit Phase sicut Iosias, sacerdotibus, & Le-
uitis, & omni Iudæ, & Israël qui repertus fue
19 rat, & habitantibus in Ierusalem. ❡ Octauo-
decimo anno regni Iosiæ, hoc Phase celebra-
20 tum est. ❡ Postquam instaurauerat Iosias
4. Reg. 23. f 29. templum, ascendit Nechao rex Aegypti ad
pugnandum in Charcamis iuxta Euphraten:
21 & processit in occursum eius Iosias. ❡ At
3. Esdr. 1. d 25. ille missis ad eum nuncijs, ait: Quid mihi
& tibi est rex Iuda? non aduersum te hodie ve-
nio, sed contra aliam pugno domum, ad quã
me Deus festinatò ire præcepit: Desine aduer
sum Deum facere, qui mecum est, ne interfi-
22 ciat te. ❡ Noluit Iosias reuerti, sed prępara-
D uit contra eũ bellum: nec acquieuit sermo-
‖ Zac. 12. b 11. nibus Nechao ex ore Dei: ‖ verùm perrexit
23 vt dimicaret in campo Mageddo. ❡ Ibiq; vul-
neratus à sagittarijs, dixit pueris suis: Edu-
cite me de prælio, quia oppido vulneratus
24 sum. ❡ Qui transtulerunt eum de curru in al
terum currum, qui sequebatur eum more re
gio, & asportauerunt eum in Ierusalem; mor
tuusq; est, & sepultus in mausoleo patrum
suorum: & vniuersus Iuda & Ierusalem lu-
25 xerunt eum, ❡ Ieremias maximè: cuius om
nes cantores atque cantatrices, vsque in prę
sentem diem lamentationes super Iosiã re-
plicant, & quasi lex obtinuit in Israël: Ecce
26 scriptum fertur in lamentationibus. ❡ Re-
liqua autem sermonum Iosiæ, & misericor-
diarum eius, quæ lege præcepta sunt Dñi,
27 ❡ opera quoq; illius prima & nouissima, scri
pta sunt in libro regum Iuda & Israël.

CAPVT XXXVI.

‖ 4. Reg. 23 f. 30. 1 TVLIT ergo populus terræ, Ioa-
3. Esdr. 1. e 34. A chaz filiũ Iosiæ, & constituit re-
gem pro patre suo in Ierusalem.
2 ❡ Viginti trium annorũ erat Ioa
chaz, cùm regnare cœpisset: &
3 tribus mẽsibus regnauit in Ierusalẽ. ❡ Amo-
uit autem eum rex Aegypti, cùm venisset
in Ierusalem, & condemnauit terram cen-
‖ Matt. 1. b 11. 4 tum talentis argenti, & talento auri. ❡ ‖ Con-
stituitq; pro eo regem, Eliacim fratrẽ eius,
super Iudam & Ierusalem: & vertit nomen
eius Ioacim. Ipsum verò Ioachaz tulit secũ,
5 & abduxit in Aegyptum. ❡ Viginti quinq; an
norum erat Ioacim, cùm regnare cœpisset, &
vndecim annis regnauit in Ierusalẽ: fecitque
6 malum coram Domino Deo suo. ❡ Contra
hunc ascendit Nabuchodonosor rex Chal-
dæorum: & vinctum catenis duxit in Baby-
7 lonem. ❡ Ad quam & vasa Domini transtu-
8 lit, & posuit ea in templo suo. ❡ Reliqua aũt
B verborum Ioacim, & abominationum eius
° inuenta s. quas operatus est, & quæ ° inuenta ˋ sunt in eo,
continentur in libro regũ Iuda & Israël. Re-
gnauit autem Ioachim filius eius pro eo.
9 ❡ Octo annorum erat Ioachim, cùm regnare
cœpisset: & tribus mensibus, ac decẽ diebus
regnauit in Ierusalẽ: fecitq; malum in cõspe
10 ctu Dñi. ❡ Cũq; anni circulus volueretur, mi-
sit Nabuchodonosor rex nuncios, qui & ad-
duxerunt eum in Babylonem, asportatis si-
mul preciosissimis vasis domus Domini.
‖ Regem verò constituit Sedeciam ° patruum ˋ 4. Reg. 24. d. 15.
11 eius super Iudam & Ierusalem. ❡ Viginti & ° fratrẽ s.
vnius anni erat Sedecias, cùm regnare cœpis-
set: & vndecim annis regnauit in Ierusalem.
12 ❡ ‖ Fecitq; malum in oculis Domini Dei sui: Iere. 37. a 1. & 2.
nec erubuit faciẽ Ieremiæ prophetæ loquen-
13 tis adde ex ore Domini. ❡ A rege quoq; Na-
C buchodonosor recessit, qui adiurauerat eũ
per Deum: & indurauit ceruicem suã & cor,
vt non reuerteretur ad Dñm Deum Israël
14 ❡ Sed & vniuersi principes sacerdotum & po
pulus, præuaricati sunt iniquè iuxta vniuer-
sas abominationes gentium: & polluerunt
domum Domini, quam sanctificauerat sibi
15 in Ierusalem. ❡ Mittebat aũt Dominus Deus
patrum suorum ad illos per manum nũcio-
rum suorum, de nocte consurgens, & quoti-
die commonens: eò quòd parceret populo &
16 habitaculo suo. ❡ At illi subsannabant nun-
cios Dei, & paruipendebant sermones eius,
illudebantque prophetis: donec ascenderet
furor Domini in populum eius, & esset nulla
17 curatio. ❡ Adduxit .n. super eos regẽ Chal-
dæorum, & interfecit iuuenes eorum gladio
in domo sanctuarij ° sui ˋ non est misertus °12.
adolescentis, & virginis, & senis, nec decre-
D piti quidem; sed omnes tradidit in manibus
18 eius. ❡ Vniuersaq; vasa domus Domini tam
maiora quàm minora, & thesauros templi,
& regis & principum transtulit in Babylo-
19 nem. ❡ Incenderunt hostes domum Dei, de-
struxeruntq; murum Ierusalem: vniuersas
turres combusserunt; & quicquid preciosum
20 fuerat, demoliti sunt. ❡ Si quis euaserat gla-
dium, ductus in Babylonem seruiuit regi &
filijs eius, donec imperaret rex Persarum.
21 ❡ Vt cõpleretur sermo Dñi ex ore Ieremiæ:
& celebraret terra sabbatha suá: cũctis enim
diebus desolationis egit sabbathum, vsque
22 dum complerentur septuaginta anni. ❡ ‖ An- ‖ Iere. 25. c 12. & 29. c 11.
no aũt primo Cyri regis Persarum, ad explen
dum sermonem Dñi, quem locutus fuerat p
os Ieremiæ, suscitauit Dñs spiritum Cyri re- 1. Esd. 1. a 1. & 6. a. 3
gis Persarum, qui iussit prædicari in vniuerso
23 regno suo, etiã per scripturam, dicens: ❡ Hæc Dan. 9. a. 2
dicit Cyrus rex Persarum, Omnia regna ter- 3. Esd. 1. g 17. & 2. a 2. & 6. e 24.
ræ dedit mihi Dominus Deus cœli: & ipse
præcepit mihi, vt ædificarem ei domum in Ie-
rusalem, quæ est in Iudæa. Quis ex vobis est
in omni populo eius? sit Dominus Deus suus
cum eo, & ascendat.

ORATIO MANASSE REGIS

Iuda, cùm captus teneretur in Babylone.

DOMINE, omnipotens Deus
patrum nostrorum, Abraham,
& Isaac, & Iacob, & seminis
eorum iusti, qui fecisti cœlum
& terram cum omni ornatu eo-
rum: qui ligasti mare verbo præcepti tui,
qui conclusisti abyssum, & signasti eam ter-
ribili & laudabili nomine tuo: quem omnia
pauent, & tremunt à vultu virtutis tuæ: quia
importabilis est magnificentia gloriæ tuæ,

& insustētabilis ira comminationis tuæ super peccatores: immēsa verò & inuestigabilis misericordia promissionis tuæ: quoniam tu es Dñs altissimus, benignus, longanimis & multū misericors, & pœnitens super malitias hominum. Tu Domine, secundum multitudinem bonitatis tuæ, promisisti pœnitentiam, & remissionem ijs, qui peccauerunt tibi, & multitudine miserationum tuarum decreuisti pœnitentiam peccatoribus, in salutem. Tu igitur Domine Deus iustorū, non posuisti pœnitētiam iustis, Abraham, & Isaac, & Iacob, ijs, qui tibi non peccauerunt: sed posuisti pœnitentiam propter me peccatorem: quoniam peccaui super numerum arenæ maris: multiplicatæ sunt iniquitates meę Domine, multiplicatæ sunt iniquitates meæ, & non sum dignus intueri & aspicere altitudinem cœli, præ multitudine iniquitatum mearum: incuruatus sum multo vinculo ferreo, vt non possim attollere caput meum, & non est respiratio mihi: quia excitaui iracundiam tuam, & malum coram te feci: non feci voluntatem tuam, & mandata tua nō custodiui: statui abominationes, & multiplicaui offensiones. Et nunc flecto genu cordis mei, precans à te bonitatē. Peccaui Domine, peccaui, & iniquitates meas agnosco. Quare peto rogās te, remitte mihi Domine, remitte mihi: & ne simul perdas me cum iniquitatibus meis, neque in æternum iratus, reserues mala mihi, neq; damnes me in infima terrę loca: quia tu es Deus, Deus, inquam, pœnitentium: & in me ostendes omnem bonitatem tuam, quia indignū saluabis me secundum magnam misericordiam tuam, & laudabo te semper omnibus diebus vitæ meæ: quoniam te laudat omnis virtus cœlorum, & tibi est gloria in secula seculorum. Amen.

Libri secundi Paralipomenon finis.

LIBER PRIMVS ESDRAE.

BEATVS HIERONYMVS ad Domnionem & Rogatianum in Esdram & Nehemiam

PRAEFATIO.

VTRVM *difficilius sit, facere quod poscitis, an negare, necdum statui. Nam neque vobis aliquid imperātibus abnuere sententia est: & magnitudo oneris impositi ita ceruices premit, vt ante sub fasce ruendum sit, quàm leuandum. Accedunt ad hoc inuidorum studia, qui omne quod scribimus, reprehendendum putant: & interdum contra se conscientia repugnante, publicè lacerant quæ occultè legunt, in tantum vt clamare compellar, & dicere: Domine, libera animam meam à labijs iniquis, & à lingua dolosa. Tertius annus est quod semper scribitis atque rescribitis, vt Esdræ librum, & Esther, vobis de Hebræo transferam: quasi non habeatis Græca & Latina volumina: aut quicquid illud est quod à nobis vertitur, non statim ab omnibus conspuendum sit. Frustra autem (vt ait quidam) niti, neque aliud fatigando, nisi odium quærere, extremæ dementiæ est. Itaque obsecro vos, mi Domnion, & Rogatiane charissimi, vt priuata lectione contenti, librum non efferatis in publicum, nec fastidiosis cibos ingeratis: vitetisq; eorum supercilium, qui iudicare tantum de alijs, & ipsi facere nihil nouerunt. Si qui autem fratrum sunt, quibus nostra non displicent, his tribuatis exemplar: admonentes, vt Hebræa nomina, quorum grandis in hoc volumine copia est, distinctè & per interualla transcribant. Nihil enim proderit emendasse librum, nisi emendatio, librariorum diligentia conseruetur. Nec quenquam moueat, quod vnus à nobis liber editus est: nec apocryphorum tertij & quarti libri somnijs delectetur, quia & apud Hebræos Esdræ Nehemiæq; sermones in vnum librum coarctantur: & quæ non habentur apud illos, nec de viginti quatuor senibus sunt, procul abijcienda. Si quis autem Septuaginta vobis opposuerit Interpretes, quorum exemplaria varietas ipsa lacerata & inuersa demonstrat: nec potest vtique verum asseri quod*

diuersum

diuersum est. percurre eum ad Euangelia: in quibus multa ponuntur de veteri Testamento, quæ apud Septuaginta Interpretes non habentur, velut illud: Quoniam Nazaræus vocabitur: &, Ex Ægypto vocaui filium meum, &: Videbunt in quem compunxerunt: multaque alia, quæ latiori operi reseruamus: & quære ab eo vbi scripta sint: cumque proferre non potuerit, vos legite de his exemplaribus, quæ nuper a nobis edita, maledicorum quotidie linguis confodiuntur. Sed vt ad compendium veniam: certè quod illaturus sum, æquissimum est. Edidi aliquid quod non habetur in Græco, vel aliter habetur, quam a me versum est. Quid interpretem laniant? interrogent Hebræos: & ipsis authoribus translationi meæ, vel arrogent, vel derogent fidem. Porrò aliud est, si clausis (quod dicitur) oculis mihi volunt maledicere, & non imitantur Græcorum studium, & beneuolentiam, qui post Septuaginta translatores, iam Christi Euangelio coruscante, Iudæos & Hebionitas legis veteris interpretes, Aquilam videlicet, & Symmachum, & Theodotionem, & curiosè legunt, & per Origenis laborem in hexaplis, ecclesiis dedicarunt. Quanto magis Latini grati esse deberent, quod exultantem cernerent Græciam a se aliquid mutuari? Primùm enim magnorum sumptuum est & infinitæ difficultatis, exemplaria posse habere omnia: deinde etiam, qui habuerint, & Hebræi sermonis ignari sunt, magis errabunt ignorantes, quis è multis veriùs dixerit. Quod etiam sapientissimo cuidam nuper apud Græcos accidit, vt interdum scripturæ sensum relinquens, vniuscuiuslibet interpretis sequeretur errorem. Nos autem, qui Hebrææ linguæ saltem paruam habemus scientiam, & Latinus nobis vtcunque sermo non deest, & de aliis magis possumus iudicare, & ea quæ ipsi intelligimus, in nostra lingua promere. Itaque licet hydra sibilet, victorque Sinon incendia iactet: nunquam meum, iuuante Christo, silebit eloquium: etiam præcisa lingua balbutiet. Legant qui volunt: & qui nolunt, abiiciant. Euentilent apices, literas calumnientur: magis vestra charitate prouocabor ad studium, quàm illorum detractione & odio deterrebor.

CAPVT PRIMVM.

Infr. 6. a 3. Iere. 25. c 12. & 29. c 10. 2.Par. 36. d. 22. 3.Esdr. 2. a 1. et 6. c. 24. Dan. 9. a. 2. Iudith 5. d 23.

1 IN ANNO primo Cyri regis
A Persarum, vt compleretur verbum Domini ex ore Ieremiæ,
suscitauit Dominus spiritum
Cyri regis Persarum: & traduxit vocem in omni regno
suo, etiam per scripturam,
2 dicens: Hæc dicit Cyrus rex Persarum:
Omnia regna terræ dedit mihi Dominus
Deus cœli, & ipse præcepit mihi, vt ædificarem ei domum in Ierusalem, quæ est in
3 Iudæa. Quis est in vobis de vniuerso po-
B pulo eius? Sit Deus illius cum ipso. Ascendat in Ierusalem, quæ est in Iudæa, & ædificet domum Domini Dei Israël: ipse est
4 Deus, qui est in Ierusalem. Et omnes
reliqui in cunctis locis, vbicunque habitant, adiuuent eum viri de loco suo, argento & auro, & substantia, & pecoribus,
excepto quod voluntariè offerunt templo
5 Dei quod est in Ierusalem. Et surrexe-
C runt principes patrum de Iuda & Ben-iamin,
& sacerdotes & Leuitæ, & omnis, cuius Deus
suscitauit spiritum, vt ascenderet ad ædificandum templum Domini, quod erat in Ie-
6 rusalem. Vniuersique qui erant in circui-
tu, adiuuerunt manus eorum in vasis argenteis & aureis, in substantia & iumentis, in
supellectili, exceptis his, quæ spontè obtule-
7 rant. Rex quoque Cyrus protulit vasa
templi Domini, quæ tulerat Nabuchodonosor de Ierusalem, & posuerat ea in templo
8 Dei sui. Protulit autem ea Cyrus rex Per-
D sarum per manum Mithridatis filij Gazabar,
& annumerauit ea Sassabasar principi Iudæ.
9 Et hic est numerus eorum: Phialæ aureæ
triginta, phialæ argenteæ mille, cultri viginti
10 nouem, scyphi aurei triginta, scyphi argentei
secundi quadringenti decem: vasa alia mille.
11 Omnia vasa aurea & argentea, quinque millia quadringenta: vniuersa tulit Sassabasar
cum his qui ascendebant de transmigratione Babylonis in Ierusalem.

CAPVT II.

2.Esdr. 7. b 6. 3.Esdr. 5. a 1. & 7.

1 HI SVNT autem prouinciæ filij,
A qui ascenderunt de captiuitate
quam transtulerat Nabuchodonosor rex Babylonis in Babylonem, & reuersi sunt in Ierusalem &
2 Iudam, vnusquisque in ciuitatem suam. Qui
venerunt cum Zorobabel, Iesua, Nehemia,
Saraia, Rahelaia, Mardochai, Belsan, Mesphar, Beguai, Rehum, Baana. Numerus viro-
3 rum populi Israël. Filij Pharos duo millia
4 centum septuaginta duo. Filij Sephatia, tre-
5 centi septuaginta duo. Filij Area, septingenti
6 septuaginta quinque. Filij Phahath-moab,
filiorum Iosue Ioab, duo millia *octingenti
7 duodecim. Filij Aelam, mille ducenti quin-
8 quaginta quatuor. Filij Zethua, nongenti
9 quadraginta quinque. Filij Zachai, septingenti
10 sexaginta. Filij Bani, sexcenti quadraginta
11 duo. Filij Bebai, sexcenti viginti tres. Filij
12 Azgad, mille ducenti viginti duo. Filij Adoni-
13 cam, sexcenti sexaginta sex. Filij Beguai,
14 duo millia quinquaginta sex. Filij Adin,
15 quadringenti quinquaginta quatuor. Filij
16 Ather, qui erant ex Ezechia, *nonaginta
17 octo. Filij Besai, trecenti viginti tres.
18 Filij Iora, centum duodecim. Filij Ha-
19 sum, ducenti viginti tres. Filij Gebbar,
B nonaginta quinque. Filij Beth-lehem
20 centum viginti tres. Viri Netupha, quin-
21 quaginta sex. Viri Anathoth, centum vi-
22 ginti octo. Filij Azmaueth, quadragin-
23 ta duo. Filij Cariath-iarim, Cephira, &
24 Beroth, septingenti quadraginta tres. Fi-
25 lij Rama & Gabaa, sexcenti viginti vnus.
26 Viri Machmas, centum viginti duo. Vi-
27 ri Beth-el & Hai, ducenti viginti tres. Fi-

*nongenti. 12.

*nongenti 2.

lij Nebo,

28 lij Nebo, quinquaginta duo. ᵱ Filij Meg-
29 bis, centum quinquaginta ſex. ᵱ Filij Aelã
30 alterius, mille ducenti quinquaginta qua-
31 tuor. ᵱ Filij Harim, trecenti viginti. ᵱ Filij
32 Lodhadid & Ono, ſeptingẽti vigintiquinq;.
33 ᵱ Filij Iericho, trecenti quadraginta quinq;.
34 ᵱ Filij Senaa, tria millia ſexcenti triginta
35 ᵱ Sacerdotes: Filij Iadaia in domo Ieſue, nõ-
36 genti ſeptuaginta tres. ᵱ Filij Emmer, mille
37 quinquaginta duo. ᵱ Filij Pheshur, mille du-
38 centi quadraginta ſeptem. ᵱ Filij Harim,
39 mille decem & ſeptem. ᵱ Leuitæ: Filij Ie-
40 ſue & Cedmiel filiorum Odouiæ, ſeptuagin
41 taquatuor. ᵱ Cantores: Filij Aſaph centum
42 vigintiocto. ᵱ Filij ianitorum: filij Sellum,
C filij Ater, filij Telmon, filij Accub, filij Ha-
tita, filij Sobai: vniuerſi centum triginta-
43 nouem. ᵱ Nathinæi, filij Siha, filij Halupha,
44 filij Tabbaoth, ᵱ filij Ceros, filij Siaa, filij
45 Phadon, ᵱ filij Lebana, filij Hagaba, filij
46 Accub, ᵱ filij Hagab, filij Semlai, filij Hanã,
47 ᵱ filij Gaddel, filij Gahei, filij Raaia, ᵱ filij
48 Raſin, filij Necoda, filij Gazan, ᵱ filij Aza, fi-
49 lij Phalea, filij Beſee, ᵱ filij Aſena, filij Mu-
50 nim, filij Nephuſim, ᵱ filij Bacbuc, filij Ha-
51 cupha, filij Harhur, ᵱ filij Beſluth, filij Ma-
52 hida, filij Harſa, ᵱ filij Bercos, filij Siſara, fi-
53 lij Thema, ᵱ filij Naſia, filij Hatipha,
54 ᵱ filij ſeruorum Salomonis, filij Sotai, filij
55 Sophereth, filij Pharuda, ᵱ filij Iala, filij
56 Dercon, filij Geddel, ᵱ filij Saphatia, filij
Hatil, filij Phochereth, qui erãt de Aſebaim,
57 filij Ami. ᵱ omnes Nathinæi, & filij ſeruo-
58 rum Salomonis, treceñti nonaginta duo. ᵱ Et
59 hi qui aſcenderunt de Thel-mela, Thel-har-
ſa, Cherub, & Adon, & Emer: Et non potue-
runt indicare domũ patrum ſuorũ & ſemen
60 ſuum, vtrũ ex Iſraël eſſent. ᵱ Filij Dalaia, fi-
lij Tobia, filij Necoda, ſexcenti quinquagin-
61 taduo. ᵱ Et de filijs ſacerdotum: Filij Hobia,
D filij Accos, filij Berſellai, qui accepit de filia-
bus Berzellai Galaaditis vxorẽ, & vocatus
62 eſt nomine eorũ: ᵱ hi quæſierunt ſcripturam
genealogiæ ſuæ, & non inuenerunt, & eiecti
63 ſunt de ſacerdotio. ᵱ Et dixit Atherſatha
eis, vt non comederẽt de Sanctoſanctorum,
donec ſurgeret ſacerdos doctus atque perfe-
64 ctus. ᵱ Omnis multitudo quaſi vnus, qua-
65 draginta duo millia trecenti ſexaginta. ᵱ ex-
ceptis ſeruis eorum & ancillis, qui erant ſe-
ptem millia trecenti triginta ſeptem: & in
66 ipſis cantores atq; cantatrices ducẽti ᵱ Equi
eorum *ſexcenti triginta ſex: muli eorum,
67 ducenti quadragintaquinq;: ᵱ cameli eorũ,
quadringenti trigintaquinque: aſini eorum,
68 ſex millia ſeptingenti viginti. ᵱ Et de prin-
cipibus patrum, cum ingrederẽtur templum
Dñi quod eſt in Ieruſalẽ, ſponte obtulerunt
in domũ Dei ad extruendã eam in loco ſuo.
69 ᵱ Secundũ vires ſuas dederunt impenſas ope-
ris, auri ſolidos *quadraginta millia & mille,
argenti mnas quinq; millia, & veſtes ſacer-
70 dotales centum. ᵱ Habitauerunt ergo ſacer-
dotes, & Leuitæ, & de populo, & cantores,
& ianitores, & Nathinæi in vrbibus ſuis, vni
uerſuſq; Iſraël in ciuitatibus ſuis.

*ſeptingenti.

*ſexaginta.

CAPVT III.

1 IAmq; venerat menſis ſeptimus, *3. Eſdr. 5.e 47.*
A & erant filij Iſraël in ciuitati-
bus ſuis: congregatus eſt ergo
populus quaſi vir vnus in Ieru-
2 ſalem. ᵱ Et ſurrexit Ioſue filius
Ioſedech, & fratres eius ſacerdotes, & Zoro
babel filius Salathiel, & fratres eius, & ædifi
cauerũt altare Dei Iſraël, vt offerrẽt in eo ho
locauſtomata, ſicut ſcriptũ eſt in lege Moyſi
3 viri Dei. ᵱ Collocauerunt autem altare Dei
ſuper baſes ſuas, deterrentibus eos per cir-
cuitũ populis terrarum: & obtulerũt ſuper
illud holocauſtum Domino manè, & veſpe-
4 re. ᵱ Feceruntq; ſolennitatem tabernaculo-
rum, ſicut ſcriptum eſt: & holocauſtũ diebus
ſingulis per ordinẽ, ſecundum præceptum,
5 opus diei in die ſuo. ᵱ Et poſt hæc holocau-
B ſtum iuge tã in Calendis, quam in vniuerſis
ſolẽnitatibus Domini, quæ erant cõſecratæ,
& in omnibus in quibus vltrò offerebatur
6 munus Domino. ᵱ A primo die menſis ſepti
mi cœperunt offerre holocauſtum Domino:
porrò templum Dei nõdum fundatum erat.
7 ᵱ Dederunt autem pecunias latomis & cæ-
mentarijs: cibum quoq; & potum, & oleum
Sidonis, Tyrijſq;, vt deferrent ligna cedrina
de Libano ad mare Ioppen, iuxta quod præ-
8 ceperat Cyrus rex Perſarum, eis. ᵱ Anno au-
tem ſecundo aduentus eorum ad templum
C Dei in Ieruſalem, menſe ſecundo, cœperunt
Zorobabel filius Salathiel, & Ioſue filius Io-
ſedec, & reliqui de fratribus eorũ ſacerdotes
& Leuitæ, & omnes, qui venerãt de captiui-
tate in Ieruſalem: & conſtituerunt Leuitas
à viginti annis, & ſuprà, vt vrgerẽt opus Dñi,
9 ᵱ Stetitq; Ioſue & filij eius & fratres eius &
Cedmihel, & filij eius, & filij Iuda, quaſi vir
vnus, vt inſtarẽt ſup eos, qui faciebãt opus
in tẽplo Dei: filij Henadad, & filij eorum, &
10 fratres eorũ Leuitæ. ᵱ Fundato igitur à cæ-
mẽtarijs templo Domini, ſteterunt ſacerdo-
tes in ornatu ſuo cum tubis, & Leuitæ filij
Aſaph in cymbalis, vt laudarent Deum per
11 manus Dauid regis Iſraël. ᵱ Et concinnebãt
in hymnis & confeſſione Domino, Quoniã
bonus: quoniam in æternum miſericordia
D eius ſuper Iſraël. Omnis quoque populus vo
ciferabatur clamore magno in laudando
Dominum, eo quod fundatum eſſet templũ
12 Domini. ᵱ Plurimi etiam de ſacerdotibus &
Leuitis & principes patrum, & ſeniores qui
viderant templum prius cùm fundatum eſ-
ſet, & hoc templum in oculis eorum, flebant
voce magna, & multi vociferãtes in lætitia,
13 eleuabant uocem. ᵱ Nec poterat quiſquam
agnoſcere uocẽ clamoris lætantium, & vocẽ
fletus populi: cõmixtim.n. populus uocife-
rabatur clamore magno, & uox audieba-
tur procul.

CAPVT IIII.

1 AVDIERVNT autem hoſtes Iudæ *3. Eſdr. 5.g 46.*
A & Ben-iamin, quia filij captiui-
tatis ædificarent templum Do-
2 mino Deo Iſraël. ᵱ Et acceden-

tes

tes ad Zorobabel, & ad principes patrum,
dixerunt eis: Ædificemus vobiscum, quia ita
vt vos, quærimus Deũ vestrum: ecce nos im-
molauimus victimas à diebus Asor-haddan
3 regis Assur, qui adduxit nos huc. Et dixit
eis Zorobabel, & Iosue, & reliqui princi-
pes patrum Israël: Non est vobis & nobis vt
ædificemus domum Deo nostro: sed nos ipsi
soli ædificabimus Domino Deo nostro, sicut
4 præcepit nobis Cyrus rex Persarum. Factũ
est igitur, vt populus terræ impediret manus
populi Iudæ, & turbaret eos in ædificando.
5 Conduxerunt autem aduersus eos cōsilia-
tores, vt destruerent consilium eorum om-
nibus diebus Cyri regis Persarũ, & vsque ad
6 regnum Darij regis Persarum. In regno
autem Assueri * in principio regni eius, scri-
pserunt accusationem aduersus habitatores
7 Iudæ & Ierusalẽ. Et in diebus Artaxerxis
scripsit Beselã Mithridates, & Thabeel, & re-
liqui, qui erãt in consilio eorũ, ad Artaxerxẽ
regẽ Persarũ. Epistola autẽ accusationis scri-
B pta erat Syriacè, & legebatur sermone Syro.
8 Reũ Beelteem & Samsai Scriba scripserunt
epistolã vnam de Ierusalem Artaxerxi regi
9 huiuscemodi: Ravm Beel-teem,
& Samsai scriba, & reliqui cōsiliatores eorũ,
Dinæi, & Apharsathachæi, Terphalæi, A-
pharsæi, Erchuæi, Babylonij, Susanechæi,
10 Dieui, & Ælamitæ: & cæteri de Gentibus,
quas trãstulit Asenaphar magnus & glorio-
sus: & habitare eas fecit in ciuitatibus Sa-
mariæ, & in reliquis regionibus trãs Flumẽ
11 in pace: (Hoc est exemplar epistolæ quam
miserunt ad eum) Artaxerxi regi, serui tui vi-
ri qui sunt trans Fluuium, salutem dicunt.
12 Notum sit regi, quia Iudæi, qui ascenderũt
a te ad nos, venerũt in Ierusalem ciuitatem
rebellem & pessimam, quam ædificant, ex-
truentes muros eius, & parietes componen-
13 tes. Nunc igitur notum sit regi, quia si ciui-
C tas illa ædificata fuerit, & muri eius instau-
rati, tributum, & vectigal, & annuos reddi-
tus non dabunt, & vsque ad reges hæc no-
14 xa perueniet. Nos autem memores salis,
quod in palatio comedimus, & quia læsio-
nes regis videre nefas ducimus: idcirco mi-
15 simus & nunciauimus regi, vt recenseas
in libris historiarum patrum tuorum, & in-
uenies scriptum in commentariis, & scies
quoniam vrbs illa, vrbs rebellis est, & no-
cens regibus & prouincijs, & bella concitan-
tur in ea ex diebus antiquis: quam ob rem
16 & ciuitas ipsa destructa est. Nuntiamus
nos regi, quoniam si ciuitas illa ędificata fue-
rit, & muri ipsius instaurati, possessionem
17 trans Fluuium non habebis. Verbum mi-
sit rex ad Reum Beel-teem, & Samsai scri-
bam, & ad reliquos, qui erant in consilio eo-
rum, habitatores Samariæ, & cæteris trans
18 fluuium, salutem dicens, & pacem. Ac-
cvsatio quam misistis ad nos manife-
19 stè lecta est coram me. Et à me præceptum
D est: & recensuerunt, inueneruntq; quoniã
ciuitas illa à diebus antiquis aduersum reges
rebellat, & seditiones & prælia concitantur
20 in ea. Nam & reges fortissimi fuerunt in
Ierusalem, qui & dominati sunt omni regio-
ni quæ trans Fluuium est. Tributum quoque
21 & vectigal, & redditus accipiebant. Nunc
ergo audite sententiam. Prohibeatis vi-
ros illos, vt vrbs illa nõ ædificetur, donec si
22 fortè a me iussum fuerit. Videte ne negli-
genter hoc impleatis, & paulatim crescat
23 malum contra reges. Itaque exemplum
edicti Artaxerxis regis lectum est coram
Reum-Beel-teem, & Samsai scriba, & consi- -3.
liatis eorum: & abierunt festini in Ierusa-
lem ad Iudęos, & prohibuerunt eos in bra-
24 chio & robore. Tunc intermissum est opus
domus Domini in Ierusalem, & non fiebat
vsq; ad annum secundum regni Darij regis
Persarum.

1.Esdr. 2. c.16.

* ipse est Artaxerxes.

CAPVT V.

1 Prophetaverunt aũt Aggęus 3.Esdr.5.a
A propheta, & Zacharias filius 7.
Addo, prophetantes ad Iudęos
qui erant in Iudęa & Ierusalẽ,
2 in nomine Dei Israël. Tunc
surrexerunt Zorobabel filius Salathiel, & Io-
sue filius Iosedec: & cœperunt ędificare tẽ-
plum Dei in Ierusalem, & cum eis prophetę
3 Dei adiuuantes eos. In ipso autem tem-
pore venit ad eos Thathanai q erat dux trãs
Flumen & Star-buzanai, & consiliarij eo-
rum: sicq; dixerunt eis: Quis dedit uobis cõ-
silium, vt domum hanc ędificaretis, & mu-
4 ros eius instauraretis? Ad quod respondi-
mus eis, quæ essent nomina hominum au-
5 thorum ædificationis illius. Oculus autem
Dei eorum factus est super senes Iudæorum,
B & non potuerunt inhibere eos. Placuitque
vt res ad Darium referretur, & tunc satisfa-
6 cerent aduersus accusationem illam. E-
xẽplar epistolæ quam misit Tathanai dux
regionis trans Flumen, & Star-buzanai, &
cõsiliatores eius Apharsachæi, qui erant trãs
7 Flumen, ad Darium regẽ. Sermo quẽ mise-
rãt ei, sic scriptus erat: Dario regi
8 pax omnis. Notum sit regi isse nos ad Iu-
dæam prouinciam, ad domum Dei magni,
quæ ædificatur lapide impolito, & ligna po-
nuntur in parietibus: opusq; illud diligeter
9 extruitur, & crescit in manibus eorum. In-
terrogauimus ergo senes illos, & ita dixi-
mus eis: Quis dedit vobis potestatem, vt do-
mum hanc ædificaretis, & muros hos instau-
10 raretis? Sed & nomina eorum quæsiui-
mus ab eis, vt nũciaremus tibi: scripsimusq;
nomina eorum virorum qui sunt principes
11 in eis. Huiuscemodi autem sermonem re-
C sponderunt nobis, dicentes: Nos sumus serui
Dei cœli & terræ, & ædificamus templum
quod erat extructum ante hos annos mul-
tos: quodq; rex Israël magnus ædificauerat
12 & extruxerat. Postquam autem ad iracun-
diam prouocauerunt patres nostri Deum
cœli, tradidit eos in manus Nabuchodono-
sor regis Babylonis Chaldæi: domum quoq;
hanc destruxit, & populum eius transtulit
13 in Babylonem. Anno autem primo Cyri

regis

regis Babylonis Cyrus rex proposuit edictũ,
14 ut domus Dei ædificaretur. ¶ Nam & vasa
D templi Dei aurea & argentea quæ Nabucho-
donosor tulerat de templo quod erat in Ie-
rusalẽ, & asportauerat ea in templum Baby-
lonis, protulit Cyrus rex de templo Babylo-
nis, & data sunt Sassabasar vocabulo, quem
15 & principem constituit, ¶ dixitq; ei: Hæc
vasa tolle, & vade: pone ea in tẽplo quod
est in Ierusalem, & domus Dei ædificetur in
16 loco suo. ¶ Tunc itaq; Sassabasar ille venit,
& posuit fundamenta templi Dei in Ierusa-
lem, & ex eo tempore vsq; nunc ædificatur,
17 & needum completum est. ¶ Nunc ergo si
videtur regi bonum, recenseatur in biblio-
theca regis, quæ est in Babylone, vtrumnã
à Cyro rege iussum fuerit, vt ædificaretur do-
mus Dei in Ierusalem, & voluntatem regis
super hac re mittat ad nos.

CAPVT VI.

1. Esd.6.c 13. Sup.1.a.1. 2.Par.36. d.22. Iere.25.c 12.& 29.c 10. 3.Esd.1.g 57.& 2.a.& 6.x 4. Dan.9.a.2

1 NVNC Darius rex præcepit, & re
A censuerunt in bibliotheca li-
brorum, qui erant repositi in
2 Babylone, ¶ & inuentum est
in Ecbatanis, quod est castrum
in Medena prouincia, volumen vnum, ta-
lisque scriptus erat in eo commentarius:
3 ¶ ANNO PRIMO Cyri regis, Cyrus rex
decreuit, vt domus Dei ædificaretur, quę est
in Ierusalem, in loco vbi immolent hostias,
& vt ponant fundamenta supportantia alti-
tudinem cubitorum sexaginta, & latitudi-
4 nem cubitorum sexaginta, ¶ ordines de lapi
dibus impolitis tres, & sic ordines de lignis
nouis: sumptus autem de domo regis da-
5 buntur. ¶ Sed & vasa templi Dei aurea &
argentea, quę Nabuchodonosor tulerat de tẽ
plo Ierusalẽ, & attulerat ea in Babylonem,
B reddantur & referantur in templum in Ieru
salem in locum suum: quæ & posita sunt
6 in templo Dei. ¶ Nunc ergo Thathanai dux
regionis quę est trãs Flumẽ, & Star-busanai,
& consiliarij vestri Apharsachęi, qui estis
7 trans Flumen, procul recedite ab illis, ¶ &
dimittite fieri templum Dei illud à duce Iu-
dæorum, & à senioribus eorum, vt domum
8 Dei illam ædificent in loco suo. ¶ Sed & à
me præceptum est, quid oporteat fieri à
presbyteris Iudæorum illis, vt ædificetur
domus Dei, scilicet, vt de arca regis, id est,
de tributis quę dantur de regione trans Flu-
men, studiosè sumptus dentur viris il-
9 lis, ne impediatur opus. ¶ Quod si necesse
fuerit, & vitulos, & agnos, & hœdos in holo
caustum Deo cœli, frumentum, sal, vinum,
& oleũ, secundum ritum sacerdotũ, qui sunt
in Ierusalem, detur eis per singulos dies: ne
10 sit in aliquo querimonia. ¶ Et offerant ob-
lationes Deo cœli, orentq; pro vita regis, &
11 filiorum eius. ¶ A me ergo positum est decre
tum, Vt omnis homo, qui hanc mutauerit
iussionem, tollatur lignum de domo ipsius,
& erigatur, & configatur in eo: domus autẽ
12 eius publicetur. ¶ Deus autem qui habitare
fecit nomen suum ibi, dissipet omnia regna,
C & populum qui extenderit manum suam, vt
repugnet & dissipet domum Dei illam quæ
est in Ierusalem. Ego Darius statui decretũ,
13 quod studiose impleri volo. ¶ Igitur Tha- *13.Esd.7.a 1.*
thanai dux regionis trans Flumẽ, & Sthar-
buzanai, & consiliarij eius, secundum quod præce-
perat Darius rex, sic diligenter executi sunt.
14 ¶ Seniores autem Iudæorum ædificabant &
prosperabãtur iuxta prophetiam Aggæi pro-
phetæ, & Zachariæ filij Addo: & ædifica-
uerunt & construxerunt, iubente Deo Israël,
& iubente Cyro & Dario, & Artaxerxe, regi-
15 bus Persarum: ¶ & compleuerunt domum
Dei istam, vsq; ad diem tertiũ mensis Adar,
16 qui est annus sextus Darij regis. ¶ Fecerunt
autem filij Israël sacerdotes & Leuitæ, &
reliqui filiorum trãsmigrationis, dedicatio-
17 nem domus Dei in gaudio. ¶ Et obtulerũt
D in dedicatione domus dei, vitulos centum,
arietes ducẽtos, agnos quadringẽtos, hircos
caprarũ pro peccato totius Israël duodecim,
18 iuxta numerum tribuũ Israël. ¶ Et statuerũt
sacerdotes in ordinibus suis, & Leuitas in vi
cibus suis super opera Dei in Ierusalẽ, sicut
19 scriptum est in libro Moysi. ¶ Fecerunt *Num.3.a 6.& 8.b.9.*
autem filij Israël transmigrationis, Pascha,
20 quartadecima die mensis primi. ¶ Purificati
enim fuerãt sacerdotes & Leuitę quasi vnus:
omnes mundi ad immolandum Pascha vni-
uersis filijs trãsmigrationis & fratribus suis
21 sacerdotibus, & sibi. ¶ Et comederunt filij
Israël qui reuersi fuerant de transmigratione,
& oẽs qui se separauerant à coinquinatio-
ne Gentium terræ ad eos, vt quærerent Do-
22 minum Deum Israël. ¶ Et fecerunt solenni-
tatem azymorum septem diebus in lætitia,
quoniam lætificauerat eos Dominus, & cõ-
uerterat cor regis Assur ad eos, vt adiuua-
ret manus eorum in opere domus Domini
Dei Israël.

CAPVT VII.

1 POST hæc autem verba in regno *1.Esd.8.a 2.*
A Artaxerxis regis Persarum,
Esdras filius Saraiæ, filij Azarię,
2 filij Helcię, ¶ filij Sellũ, filij Sa-
3 doc, filij Achitob, ¶ filij Amarię,
4 filij Azariæ, filij Maraioth, ¶ filij Zarahiæ,
5 filij Ozi, filij Bocci, ¶ filij Abisue, filij Phi-
nees, filij Eleazar, filij Aaron sacerdotis ab
6 initio. ¶ Ipse Esdras ascendit de Babylone,
& ipse scriba velox in lege Moysi, quam Do
minus Deus dedit Israël: & dedit ei rex se-
cundum manum Domini Dei eius super eũ,
7 omnem petitionem eius. ¶ Et ascenderunt
de filijs Israël, & de filijs sacerdotum, & de
filijs Leuitarum, & de cantoribus & de ia-
nitoribus, & de Nathinæis in Ierusalem an-
8 no septimo Artaxerxis regis. ¶ Et venerunt
in Ierusalem mense quinto, ipse est annus
9 septimus regis. ¶ Quia in primo die mensis
primi cœpit ascẽdere de Babylone, & in pri-
mo die mensis quinti venit in Ierusalem
10 iuxta manum Dei sui bonam super se. ¶ Es-
dras autem parauit cor suũ, vt inuestigaret
legem Domini, & faceret & doceret in If-

11 raël præceptum, & iudicium. Hæc est au-
B tem exemplar epistolæ edicti, quod dedit rex
Artaxerses Esdræ sacerdoti, scribæ erudito in
sermonibus & præceptis Domini, & ceremo
12 nijs eius in Israël: ARTAXERXES
rex regum, Esdræ sacerdoti, scribæ legis Dei
13 cœli doctissimo, salutem. A me decretum
est, vt cuicunq; placuerit in regno meo de
populo Israël, & de sacerdotibus eius, &
de Leuitis ire in Ierusalem, tecum vadat.
14 A facie enim regis & septem consilia-
torum eius missus es, vt visites Iudæam &
Ierusalem in lege Dei tui, quæ est in manu
15 tua: & vt feras argentum & aurum quod
rex & consiliatores eius spontè obtulerunt
Deo Israël, cuius in Ierusalem tabernaculũ
16 est. Et omne argẽtum & aurum quodcun-
que inueneris in vniuersa ꝓuincia Babylo-
nis, & populus offerre voluerit, & de sacerdo
tibus q spõtè obtulerint domui Dei sui, q̃ est
17 in Ierusalẽ, libere accipe, & studiosè eme
de hac pecunia vitulos, arietes, agnos, & sa-
C crificia, & libamina eorũ, & offer ea sup al-
18 tare tẽpli Dei vestri quod est in Ierusalẽ. Sed
& siquid tibi & fratribus tuis placuerit de re
liquo argento & auro vt faciatis, iuxta volun
19 tatem Dei vestri facite. Vasa quoq; quæ dan
tur tibi in ministerium domus Dei tui, trade
20 in conspectu Dei in Ierusalem. Sed & cæ-
tera qbus opus fuerit in domũ Dei tui, q̃tum
cunque necesse est, vt expendas, dabis de
21 thesauro & de fisco regis, & à me. Ego Ar-
taxerxes rex statui atque decreui omnibus
custodibus arcæ publicæ, q sunt trans Flumẽ,
vt quodcunque petierit à vobis Esdras sacer-
dos, scriba legis Dei cœli, absque mora detis,
22 vsque ad argenti talenta centum, & vsque
ad frumenti coros centum, vsq; ad vini ba-
tos centum, & vsque ad batos olei centum,
23 sal vero absque mensura. Omne quod ad
ritum Dei cœli pertinet, tribuatur diligenter
D in domo Dei cœli: ne fortè irascatur contra
24 regnum regis, & filiorum eius. Vobis
quoque notum facimus, de vniuersis sacerdo
tibus, & Leuitis, & cantoribus, & ianitori-
bus, Nathinæis, & ministris domus Dei huius
vt vectigal, & tributum, & annonas non ha-
25 beatis potestatẽ imponendi super eos. Tu
autem Esdra sm sapientiam Dei tui, quæ
est in manu tua, constitue iudices & præsi-
des, vt iudicent omni populo qui est trans
Flumen, his videlicet qui nouerunt legem
26 Dei tui. sed & imperitos docete liberè. Et
omnis qui non fecerit legem Dei tui, & le-
gem regis diligenter, iudiciũ erit de eo, siue
in mortẽ, siue in exiliũ, siue in condẽnatio-
27 nẽ substantiæ eius, vel certè in carcerẽ. Be-
nedictus Dominus Deus patrũ nostrorum,
q dedit hoc in corde regis, vt glorificaret do
28 mum Domini, quæ est in Ierusalem; & in
me inclinauit misericordiam suam coram re
ge & consiliatoribus eius, & vniuersis prin-
cipibus regis potentibus: & ego confortatus
manu Domini Dei mei quæ erat in me, con-
gregaui de Israël principes, qui ascenderent
mecum.

CAPVT VIII.

1 HI SVNT ergo principes familia- *I. Esdr. 8. 41.*
A rũ, & genealogia eorũ qui ascen-
derunt mecum in regno Arta-
2 xerxis regis, de Babylone. De
filijs Phinees, Gersom. De fi-
lijs Ithamar, Daniel. De filijs Dauid, Hat-
3 tus. De filijs Secheniæ, & de filijs Pharus,
Zacharias: & cum eo numerati sunt viri, cẽ-
4 tum quinquaginta. De filijs Phahath-mo-
ab, Elioenai filius Zarehæ: & cum eo du-
5 centi viri. De filijs Secheniæ, filius Eze-
6 chiel: & cum eo trecenti viri. De filijs A-
dan, Abed filius Ionathan: & cum eo quin-
7 quaginta viri. De filijs Alam, Isaias, filius
8 Athaliæ, & cum eo septuaginta viri. De
filijs Saphatiæ, Zebedia filius Michael: &
9 cum eo octoginta viri. De filijs Ioab, Obe-
B dia filius Iahiel: & cum eo ducenti decem &
10 octo viri. De filijs Selomith, filius Iosphiæ:
11 & cum eo centum sexaginta viri. De filijs
Bebai, Zacharias filius Bebai: & cum eo vi-
12 ginti octo viri. De filijs Azgad, Iohanan fi-
lius Eccetan: & cum eo centum & decem
13 viri. De filijs Adonicam, qui erant nouis-
simi, & hæc nomina eorum, Elipheleth,
& Iehiel, & Samaias: & cum eis sexaginta
14 viri. De filijs Begui, Vthai & Zachur: &
15 cum eis septuaginta viri. Congregaui au-
tem eos ad fluuium qui decurrit ad Ahaua,
C & mansimus ibi tribus diebus: quæsiuique
in populo & in sacerdotibus de filijs Le-
16 ui, & non inueni ibi. Itaque misi Elie-
zer, & Ariel, & Semeiam, & Elnathan, &
Iarib, & alterum Elnathan, & Nathan, &
Zachariam, & Mosollam principes: & Ioia-
17 rib, & Elnathan sapientes. Et misi eos
ad Eddo, qui est primus in Chasphiæ loco:
& posui in ore eorum verba quæ loqueren-
tur ad Eddo, & fratres eius Nathinæos in lo-
co Chasphiæ, vt adducerent nobis ministros
18 domus Dei nostri. Et adduxerunt nobis
per manum Dei nostri bonam super nos, vi-
rum doctissimum de filijs Moholi, filij Leui,
D filij Israël, & Sarabiam & filios eius, & fra-
19 tres eius, decem & octo; Hasabiam, &
cum eo Isaiam de filijs Merari, fratresque
20 eius, & filios eius viginti. Et de Nathi-
næis quos dederat Dauid, & principes ad
ministeria Leuitarum: Nathinæos ducen-
tos viginti: omnes hi suis nominibus uoca-
21 bantur. Et prædicaui ibi ieiunium iuxta
fluuium Ahaua, ut affligeremur coram Do- -*f.*
mino Deo nostro, & peteremus ab eo viam
rectam nobis & filijs nostris, vniuersæque
22 substantiæ nostræ. Erubui enim petere
regem auxilium & equites, qui defenderent
nos ab inimico in uia: quia dixeramus re-
gi, Manus Dei nostri est super omnes qui
quærunt eum in bonitate: & imperiũ eius &
fortitudo eius, & furor super omnes qui de-
23 relinquũt eum. Ieiunauimus autem, & ro-
E gauimus Deum nostrum pro hoc: & eue-
24 nit nobis prosperè. Et separaui de principi-
bus sacerdotum duodecim, Sarabiam, & Ha-
sabiam, & cum eis de fratribus eorum de-

cem:

25 cem: ᵞ appendique eis argentum & aurum,
& vasa consecrata domus Dei nostri, quę ob
tulerat rex, & consiliatores eius, & princi-
pes eius, vniuersusq; Israël eorum qui inuē
26 ti fuerant: ᵠ & appendi in manibus eorum
argenti talenta sexcenta quinquaginta, & va
27 sa argētea centum, auri cētum talenta: ᵠ &
crateres aureos viginti, qui habebāt solidos
millenos; & vasa æris fulgentis optimi duo
28 pulchra, vt aurum. ᵠ Et dixi eis. Vos sancti
Domini, & vasa sancta, & argentum & au-
rum quod spontè oblatum est Domino Deo
ᵉvestrorum 9. 29 patrū ᵉnostrorū`: vigilate & custodite, donec
F appendatis coram principibus sacerdotum,
& Leuitarū, & ducibus familiarū Israël in
30 Ierusalem in thesaurū domus Domini. ᵞ Su-
sceperunt autem sacerdotes & Leuitæ pon-
dus argenti & auri, & vasorū, vt deferrent Ie
31 rusalem in domū Dei nostri. ᵠ Promouimus
ergo à flumine Ahaua duodecimo die mensis
primi, vt pergeremus Ierusalem: & manus
Dei nostri fuit super nos, & liberauit nos de
32 manu inimici & insidiatoris in via. ᵞ Et veni
mus Ierusalē: & mānsimus ibi tribus diebus.
33 ᵠ Die autē quarta appensum est argētū & au-
G rum, & vasa in domo Dei nostri per manum
Meremoth filij Vriæ sacerdotis, & cum eo
Eleazar filius Phinees, cumque eis Iozabed
filius Iosue, & Noadaia filius Bennoi Leui-
34 tæ, ᵞ iuxta numerū & pōdus omnium: descri-
35 ptúq; est omne pōdus in tēpore illo. ᵠ Sed &
qui venerāt de captiuitate filij trāsmigratio-
nis obtulerunt holocaustomata Deo Israël,
vitulos duodecim pro omni populo Israël,
arietes nonaginta sex, agnos septuaginta se-
ptē, hircos pro peccato duodecim. omnia in
36 holocaustū Domino. ᵞ Dederunt autē edicta
regis satrapis qui erant de conspectu regis,
& ducibus trans Flumen, & eleuauerunt po
pulum & domum Dei.

CAPVT IX.

1. Esdr. 8. c 69. 1 POSTQVAM autem hæc comple
A ta sunt, accesserūt ad me princi
pes, dicentes: Non est separa-
tus populus Israël, & sacerdo-
tes & Leuitæ à populis terra-
rum, & de abominationibus eorum, Chana
næi videlicet, & Hethæi, & Pherezęi, & Ie-
busæi, & Ammonitarum, & Moabitarum,
2 & Aegyptiorum, & Amorrhęorum. ᵠ Tulerūt
enim de filiabus eorum sibi & filijs suis, &
cōmiseuerunt semen sanctum cum populis
terrarū. Manus enim principum & magistra-
3 tuum fuit in transgressione hac prima. ᵞ Cū-
que audissem sermonem istum, scidi pallium
meum & tunicam, & euelli capillos capitis
4 mei & barbæ, & sedi mœrens. ᵠ Conuene-
runt autem ad me omnes qui timebant ver-
bum Dei Israël, pro transgressione eorum q
de captiuitate venerant: & ego sedebam tri-
5 stis, vsq; ad sacrificium vespertinum ᵞ Et in
B sacrificio vespertino surrexi de afflictione
mea, & scisso pallio & tunica, curuaui ge-
nua mea, & expandi manus meas ad Domi-
6 num Deum meum, & dixi: ᵠ Deus meus, cō-
fundor & erubesco leuare faciem meā ad te:

quoniā iniquitates nostræ multiplicatæ sunt
super caput nostrum`, & delicta nostra cre- -6.
7 uerunt vsque ad cœlum, ᵠ à diebus patrum
nostrorum. Sed & nosip si peccauimus gra-
uiter vsque ad diem hanc, & ᶠ in `iniqui- ᶠIro 1.
tatibus nostris traditi sumus ipsi, & reges no
stri, & sacerdotes nostri in manum regum
terrarum, & in gladium, -&` in captiuitatē, 1.
&-in` rapinam, & in confusionem vultus, si- -1.
8 cut & die hac. ᵞ Et nunc quasi parum & ad
momentum facta est deprecatio nostra apud
Dominū Deū nostrum, ut dimitterentur no-
C bis reliquiæ, & daretur nobis pax illius ᵍin lo ᵍpaxillus. 4
co sancto eius, & illuminaret oculos nostros
Deus noster, & daret nobis vitam modicam
9 in seruitute nostra. ᵠ quia serui sumus, & in
seruitute nostra nō dereliquit nos Deus no-
ster: & inclinauit super nos misericordiam
coram rege Persarum, vt daret nobis vitam
& sublimaret domum Dei nostri, & extrue-
ret solitudines eius, vt daret nobis ᵉspem` in ᵉsepem. 1.
10 Iuda & Ierusalem. ᵠ Et nunc quid dicemus
* Deus noster, post hæc? quia dereliqui- * Domine.
11 mus mandata tua, ᵠ quæ præcepisti in manu
seruorum tuorum prophetarum, dicēs. ‖ Ter- ‖Deu. 7. a
ra ad quam vos ingredimini, vt possideatis 3.
eam, terra immunda est iuxta immunditiā
populorum, cæterarumq; terrarum, abomi-
nationibus eorum, qui repleuerunt eam ab
12 ore vsq; ad os-in` coinquinatione sua. ᵞ Nūc -1.
D ergo filias vestras ne detis filijs eorum, & fi-
lias eorum ne accipiatis filijs vestris: & non
quæratis pacem eorum, & prosperitatē eo-
rum vsq; in æternum, vt confortemini, &
comedatis quæ bona sunt terræ, & hęredes
13 habeatis filios vestros vsq; in seculum. ᵠ Et
post omnia quæ venerunt super nos in ope-
ribus nostris pessimis, & in delicto nostro
magno, quia tu Deus noster, liberasti nos de
iniquitate nostra, & dedisti nobis salutem,
14 sicut est hodie, ᵠ vt nō conuerteremur, & ir-
rita faceremus mādata tua, neq; matrimo-
nia iungeremus cum populis abominationū
istarum. Nunquid iratus es nobis vsq; ad
consummationē, ne dimitteres nobis reli-
15 quias ad salutem? ᵠ Domine Deus Israël, iu-
stus es tu: quoniam derelicti sumus, qui sal-
uaremur sicut die hac. Ecce coram te sumus
in delicto nostro. Non enim stari potest co-
ram te super hoc.

CAPVT X.

1 SIc ergo orante Esdra, & implo- 3. Esd. 8. g 92.
A rante Deum`, & flente, & ia-
cente ante templum Dei, col- ᵇ10. 2.
lectus est ad eū de Israël cœtus
grandis nimis, virorum & mu-
lierum & puerorum: & fleuit populus fletu
2 multo. ᵠ Et respondit Sechenias filius Ie-
hiel de filijs Aelam, & dixit Esdræ: Nos præ
uaricati sumus in Deum nostrum, & du-
ximus vxores alienigenas de populis terræ:
& nunc si est pœnitentia in Israël super hoc,
3 ᵠ percutiamus fœdus cum-Domino `Deo no- -8.
stro, vt proijciamus vniuersas vxores, & eos
qui de his nati sunt, iuxta voluntatē Domi-
ni, & eorum qui timent preceptum Domini

4 Dei nostri: secundum legem fiat. ¶ Surge, tu-
um est discernere: nosq; erimus tecum: cō-
5 fortare, & fac. ¶ Surrexit ergo Esdras, &
adiurauit principes sacerdotum & Leuita-
rum, & omnem Israël, vt facerent secun-
6 dum verbum hoc: & iurauerunt. ¶ Et surre-
xit Esdras ante domum Dei, & abijt ad
cubiculum Iohanan filij Eliasib, & ingressus
est illud: panem non comedit, & aquam nō
bibit: lugebat enim transgressionem eorum
7 qui venerāt de captiuitate. ¶ Et missa est vox
B in Iuda & in Ierusalē omnibus filijs transmigra
8 tionis: vt congregarētur in Ierusalē. ¶ Et om-
nis qui nō venerit in tribus diebus, iuxta cō
silium principū & seniorū, auferetur vniuersa
substātia eius, & ipse abijcietur de cœtu trāſ
9 migrationis. ¶ Conuenerunt igitur omnes
uiri Iuda & Ben-iamin in Ierusalem tribus
diebus, ipse est mensis nonus, & vicesima
die mensis: & sedit omnis populus in pla-
tea domus Dei, trementes pro peccato &
10 pluuijs. ¶ Et surrexit Esdras sacerdos, &
& dixit ad eos: Vos transgressi estis, & du-
xistis uxores alienigenas, ut adderetis su-
11 per delictum Israël. ¶ Et nunc date confes-
sionem Domino Deo patrum uestrorum,
& facite placitum eius: & separamini à
populis terræ, & ab vxoribus alienigenis.
12 ¶ Et respondit uniuersa multitudo, dixit-
que uoce magna: Iuxta uerbū tuum ad nos,
13 sic fiat. ¶ Veruntamen quia populus multus
est & tēpus pluuiæ, & non sustinemus stare
foris, & opus non est diei unius uel duorū
(uehementer quippe peccauimus in sermo-
14 ne isto) ¶ constituantur principes in uniuer
sa multitudine: & omnes in ciuitatibus no-
stris qui duxerunt uxores alienigenas, ue-
niant in temporibus statutis, & cum his se-
niores per ciuitatem, & ciuitatem, & iudi-
ces eius, donec auertatur ira Dei nostri à no
15 bis super peccato hoc. ¶ Igitur Ionathan fi-
C lius Azahel, & Iaazia filius Thecuæ, steterūt
super hoc, & Mesollam & Sebethai Leuites
16 adiuuerunt eos: ¶ Feceruntq; sic filij trans-
migrationis. Et abierunt Esdras sacerdos,
& uiri principes familiarum, in domos pa-
trum suorum, & omnes per nomina sua: &
sederunt in die primo mēsis decimi, ut quæ-
17 rerent rem. ¶ Et consummati sunt omnes
uiri qui duxerant uxores alienigenas, usque
18 ad diem primam mensis primi. ¶ Et inuen-
ti sunt de filijs sacerdotum, qui duxerāt uxo
res alienigenas. De filijs Iosue filij Iosedec,
& fratres eius, Maasia & Eliezer & Iarib &
19 Godolia. ¶ Et dederunt manus suas, ut eijce
rent uxores suas, & pro delicto suo arietem
20 de ouibus offerrent. ¶ Et de filijs Emmer:
21 Hanani & Zebedia. ¶ Et de filijs Harim:
Maasia & Elia & Semeia, & Iehiel, & O-
22 zias. ¶ Et de filijs Pheshur: Elioenai, Maasia,
23 Ismael, Nathanael, Iozabed & Elasa. ¶ Et de
filijs Leuitarum: Iozabed & Semei & Cela-
ia, ipse est Calita, Phathaia, Iuda & Elie-
24 zer. Et de cantoribus, Eliasib. ¶ Et de iani-
25 toribus, Sellum, & Telem & Vri. ¶ Et ex
D Israël, de filijs Pharos: Remeia & Iezia &
Melchia & Miamin & Eliezer & Melchia
26 & Banea. ¶ Et de filijs Aelam: Mathania,
Zacharias, & Iehiel, & Abdi & Ierimoth, &
27 Elia. ¶ Et de filijs Zethua: Elioenai, Elia-
sib, Mathania & Ierimuth & Zabad, & Azi-
28 za. ¶ Et de filijs Bebai: Iohanan, Hanania,
29 Zabbai, Athalai. ¶ Et de filijs Bani, Mo-
sollam, & Meluch & Adaia, Iasub & Saal, &
30 Ramoth. ¶ Et de filijs Phahath-Moab: Ed-
na, & Chalal, Bananias, & Maasias, Matha-
31 nias, Beseleel, Bennui & Manasse. ¶ Et de
filijs Herem: Eliezer, Iesue, Melchias, Seme-
32 ias, Simeon, ¶ Ben-iamin, Maloch, Sama-
33 rias. ¶ Et de filijs Hasom: Mathanai, Ma-
thatha, Zabad, Eliphelet, Iermai, Manasse,
34 Semei. ¶ De filijs Bani: Maaddi, Amram &
35 Vel, ¶ Baneas, & Badaias, Cheliau, ¶ Vania,
36 Marimuth, & Eliasib, ¶ Mathanias, Mathā-
37 nai, & Iasi, & Bani & Bennui, Semei ¶ & Sal-
38 mias & Nathan & Adaias, ¶ & Mechnede-
39 bai, Sisai, Sarai, ¶ Ezrel & Selemiau, Seme-
40 ria, ¶ Sellum, Amaria, Ioseph. ¶ De filijs Ne-
41 bo: Iehiel, Mathathias, Zabad, Zabina,
42 Ieddu, & Ioel, & Banaia. ¶ Omnes hi accepe-
43 rant vxores alienigenas, & fuerunt ex eis
mulieres quæ pepererant filios.

Libri Primi Esdræ, Finis.

LIBER NEHEMIAE,

qui & Esdræ secundus dicitur.

CAPVT PRIMVM.

1 VERBA Nehemiæ filii Hel-
A chiæ. Et factum est in men-
se Casleu, anno vicesimo, &
ego eram in Susis castro.
2 ¶ Et venit Hanani vnus de
fratribus meis, ipse, & viri
* ex 7. * Iuda: & interrogaui eos
de Iudæis qui remanserant, & supererant de
3 captiuitate, & Ierusalem. ¶ Et dixerunt mi-
hi: Qui remanserunt, & derelicti sunt de
captiuitate ibi in prouincia, in afflictione
magna sunt, & in opprobrio: & murus Ieru-
salem dissipatus est, & portæ eius combustæ
4 sunt igni. ¶ Cumq; audissem verba huiusce-
B modi, sedi, & fleui, & luxi diebus multis, &
ieiunabam, & orabam ante faciem Dei cœ-

Dan. 9. a 5 ii. Et dixi: Quæso Domine Deus cœli, for-
tis, magne, atque terribilis, qui custodis pa-
ctum & misericordiam cum his, qui te dili-
6 gunt, & custodiunt mandata tua: fiant au-
C res tuæ auscultantes, & oculi tui aperti, vt
audias orationem serui tui, quam ego oro
corã te hodie, nocte & die pro filijs Israël ser-
uis tuis: & confiteor pro peccatis filiorũ Is-
raël: quibus peccauerũt tibi: & ego, & domus
7 patris mei peccauimus, vanitate seducti su-
mus, & non custodiuimus mandatũ tuum, -3.
& ceremonias, & iudicia quæ præcepisti
8 Moysi famulo tuo. Memento verbi quod
mandasti Moysi seruo tuo, dicens: Cum
transgressi fueritis, ego dispergam vos in po-
9 pulos. Et si reuertamini ad me, & custodia-
D tis præcepta mea, & faciatis ea, etiam si ab-
ducti fueritis ad extrema cœli, inde congre-
gabo vos, & reducam in locum quem elegi
10 vt habitaret nomen meum ibi. Et ipsi ser-
ui tui, & populus tuus, quos redemisti in for-
titudine tua magna, & in manu tua valida.
11 Obsecro Domine, sit auris tua attendens
ad orationem serui tui, & ad orationẽ ser-
uorum tuorum, qui volunt timere nomen
tuum: & dirige seruum tuum hodie, & da ei
misericordiam ante virum hunc. ego enim
eram pincerna regis.

CAPVT II.

1 FACTVM est autem in mense
A Nisan, anno vicesimo Artaxer-
xis regis, & vinum erat ante
eum, & leuaui vinum, & dedi
regi: & eram quasi languidus
2 ante faciem eius. Dixit mihi rex: Quare
vultus tuus tristis est, cum te ægrotum non
videam? non est hoc frustrà, sed malum
nescio quod in corde tuo est. Et timui val-
3 de ac nimis, & dixi regi: Rex in æternum
viue: quare non mœreat vultus meus,
quia ciuitas domus sepulchrorum patris
mei deserta est, & portæ eius combustæ
4 sunt igni? Et ait mihi rex: Pro qua re
5 postulas? Et oraui Deum cœli: & dixi ad
regem: Si videtur regi bonum, & si placet
seruus tuus ante faciem tuam, vt mittas me
in Iudæam ad ciuitatem sepulchri patris
6 mei, & ædificabo eam. Dixitque mihi rex,
B & regina quæ sedebat iuxta eum: Vsque ad
quod tẽpus erit iter tuum, & quando reuer-
teris? Et placuit ante vultum regis & misit
7 me: & constitui ei tempus. Et dixi regi: Si
regi videtur bonũ, epistolas det mihi ad du-
ces regionis trans Flumen, vt traducant me,
8 donec veniam in Iudæam: & epistolam ad
Asaph custodem saltus regis, vt det mihi li-
gna, vt tegere possim portas templi, turres,
domus, & muros ciuitatis, & domum quã
ingressus fuero. Et dedit mihi rex iuxta ma-
9 num Dei mei bonam mecum. Et veni ad
duces regionis trans Flumen, deditque eis
epistolas regis. Miserat autem rex mecum
10 principes militum & equites. Et audierũt
Sanaballat Horonites, & Tobias seruus Am-
manites, & contristati sunt afflictione ma-
C gna, quod venisset homo, qui quæreret pro-
11 speritatẽ filiorum Israël. Et veni Ierusalẽ,
12 & eram ibi tribus diebus: & surrexi nocte
ego, & viri pauci mecum: & non indicaui
cuiquam quid Deus dedisset in corde meo, vt
facerem in Ierusalem: & iumentum non
13 erat mecum, nisi animal cui sedebam. Et
egressus sum per portam vallis nocte, & an-
te fontem draconis, & ad portam stercoris:
& considerabam murum Ierusalem dissipa-
14 tum, & portas eius consumptas igni. Et trã-
siui ad portam fontis, & ad aquæductum
regis, & non erat locus iumento cui sede-
15 bam, vt transiret. Et ascendi per torren-
tem nocte, & considerabam murum: & re-
16 uersus veni ad portam vallis, & redij. Ma-
gistratus autem nesciebãt quo abijssem, aut
quid ego facerem: sed & Iudæis & sacerdoti-
bus, & optimatibus, & magistratibus, & re-
liquis qui faciebant opus, vsq; ad id loci, ni-
17 hil indicaueram. Et dixi eis: Vos nostis
D afflictionẽ in qua sumus, quia Ierusalem de-
serta est, & portæ eius consumptæ sũt igni:
venite, & ædificemus muros Ierusalem, &
18 non simus vltrà opprobium. Et indicaui
eis manum Dei mei quod esset bona mecũ,
& verba regis quę locutus esset mihi, & aio:
Surgamus, & ædificamus. Et confortatæ
19 sunt manus eorum in bono. Audierunt
autem Sanaballat Horonites, & Tobias ser-
uus Ammanites, & Gosem Arabs: & subsan-
nauerunt nos, & despexerunt, dixeruntque:
Quæ est hæc res quam facitis? nunquid cõ-
20 tra regem vos rebellatis? Et reddidi eis ser-
monem, dixique ad eos: Deus cœli ipse nos
iuuat, & nos serui eius sumus: surgamus, &
ædificemus: vobis autem non est pars, & iu-
stitia, & memoria in Ierusalem.

CAPVT III.

1 ET surrexit Eliasib sacerdos ma-
A gnus, & fratres eius sacerdo-
tes: et ædificauerunt portam
gregis: ipsi sanctificauerunt
eam, & statuerunt valuas eius,
et vsque ad turrim centum cubitorum san-
ctificauerunt eam, vsque ad turrim Hana-
2 neel. Et iuxta eum ædificauerunt viri Ie-
richo: & iuxta eum ædificauit Zacchur filius
3 Amri. Portam autẽ Piscium ædificauerũt fi-
lij Asnaa: ipsi texerunt eam, & statuerunt
valuas eius, & seras, & vectes. Et iuxta eos
ædificauit Marimuth filius Vriæ, filii Ac-
4 cus. Et iuxta *eum ædificauit Mosollam * eos 1.
B filius Barachiæ, filij Mesezebel: iuxta eos
5 ædificauit Sadoch filius Baana. Et iuxta
eos ædificauerũt Thecueni: optimates autẽ
eorum non supposuerunt colla sua in opere
6 Domini * sui. Et portam veterẽ ædificaue- * Dei 4.
runt Ioiada filius Phasea, & Mosollam filius
Besodia: ipsi texerunt eam, & statuerunt
7 valuas eius, & seras, & vectes. Et iuxta eos
ædificauerunt Meltias Gabaonites, & Iadõ
Meronathites, viri de Gabaon & Masphæ:
pro duce qui erat in regione trans Flumen.
8 Et iuxta eum ædificauit Eziel filius Araia

aurifex : & iuxta eum ædificauit Ananias fi-
C lius pigmentarij: & dimiſerunt Ieruſalem vſ-
9 que ad murum plateæ latioris. ° Et iuxta eũ
ædificauit Raphaia filius Hur, princeps vici
10 Ieruſalem. ° Et iuxta °eum` ędificauit Iedaia filius Haromaph contra domum ſuã. & iux- °eos s.
tà eum ædificauit Hattus filius Haſeboniæ.
11 ° Mediam partem vici ædificauit Melchias
filius Herem, & Haſub filius Phahath-moab,
12 & turrim furnorũ. ° Et iuxta eum ædificauit
Sellum filius Alohes princeps mediæ partis
13 vici Ieruſalem, ipſe & filiæ eius. ° Et portam
vallis ædificauit Hanun, & habitatores
Zanóe : ipſi ędificauerũt eã, & ſtatuerunt valuas eius, & ſeras & vectes, & mille cubitos
14 in muro, vſque ad portam ſterquilinij. ° Et
portam ſterquilinij ędificauit Melchias filius
Rechab, princeps vicis Beth-acharam : ipſe
ædificauit eam, & ſtatuit valuas eius, & ſeras
15 & vectes. ° Et portam fontis ædificauit Sel-
D lum filius Chol-hoza, princeps pagi Maſpha:
ipſe ædificauit eam, & texit, & ſtatuit valuas eius, & ſeras & vectes, & muros piſcinæ
Siloe in hortum regis, & vſque ad gradus qui
16 deſcendunt de Ciuitate-Dauid. ° Poſt eum
ædificauit Nehemias filius Azboc princeps
dimidiæ partis vici Beth-ſur, vſque contra
ſepulchrum Dauid, & vſque ad piſcinam
quæ grandi opere conſtructa eſt, & vſ-
17 que ad domum fortium. ° Poſt eum
ædificauerunt Leuitæ : Rehum filius Benni : poſt eum ædificauit Haſebias princeps dimidiæ partis vici Ceilæ in vico ſuo.
18 ° Poſt eum ædificauerunt fratres eorum Banai filius Henadad, princeps dimidiæ par-
19 tis Ceilæ. ° Et ædificauit iuxta eum Azer fi-
E lius Ioſue, princeps Maſpha, menſuram ſecundam, contra aſcenſum firmiſſimi an-
20 guli. ° Poſt eum in monte ædificauit Baruch filius Zschái, menſuram ſecundam
ab angulo vſque ad portam domus Elia-
21 ſib ſacerdotis magni. ° Poſt eum ædificauit Merimuth filius Vriæ filij Haccus, menſuram ſecundam à porta domus Eliaſib, do-
22 nec extenderetur domus Eliaſib. ° Et poſt
eum ædificauerunt ſacerdotes, viri de campe-
23 ſtribus Iordanis. ° Poſt eum ædificauit Beniamin & Haſub contra domum ſuam: &
poſt eum ædificauit Azarias filius Maaſiæ
24 filij Ananiæ contra domum ſuam. ° Poſt
eum ędificauit Bennui filius Henadad men-
F ſuram ſecundam, à domo Azariæ vſq; ad fle-
25 xuram, & vſque ad angulum. ° * Phalel filius * Poſt eum ædificauit.
Ozi contra flexuram & turrim quæ eminet
de domo regis excelſa, id eſt in atrio carce-
26 ris : poſt eum Phadaia filius Pharos. ° Nathinæi autem habitabant in Ophel, vſque
contra portam aquarum, ad Orientem, &
27 turrim quæ prominebat. ° Poſt eum ædificauerunt Thecueni menſuram ſecundam è
regione, à turre magna & eminente, vſque ad
28 murum templi. ° Surſum autem °ad portã` °à porta s s.
equorum ædificauerũt ſacerdotes, vnuſquiſ-
29 que contra domum ſuam. ° Poſt eos ædificauit Sadoc filius Emmer contra domum
ſuam. Et poſt eum ædificauit Semaia filius
30 Secheniæ, cuſtos portæ orientalis. ° Poſt eũ
G ędificauit Hanania filius Selemię, & Hanun
filius Seleph ſextus, menſuram ſecundam:
poſt eum ædificauit Moſollam filius Bara-
31 chiæ, contra gazophylacium ſuum. ° Poſt
eum ædificauit Melchias filius aurificis vſq;
ad domum Nathinæorum, & °ſcuta` venden- °ſcruta s.
tium, contra portam iudicialem, & vſque ad
32 cœnaculum anguli. ° Et °inter` cœnaculum °vſq; ad s.
anguli in porta gregis ædificauerunt °artifices` & negociatores. °aurifices s.

CAPVT IIII.

1 FACTVM eſt autem, cùm audiſ-
A ſet Sanaballat, quòd ędificaremus murum, iratus eſt valde: &
motus nimis ſubſannauit Iu-
2 dæos, ° & dixit coram fratribus
ſuis & frequentia Samaritanorũ: Quid Iudæi
faciunt imbecilles? num dimittent eos gentes? Num ſacrificabunt, & complebunt in
vna die? Nunquid ædificare poterunt lapides de aceruis pulueris, qui combuſti ſunt?
3 ° Sed & Tobias Ammanites proximus eius,
ait; Aedificent : ſi aſcẽderit vulpes, tranſiliet
4 murum eorum lapideum. * ° Audi Deus no- * Et dixit Nehemias.
ſter, quia facti ſumus deſpectui : conuerte
opprobrium ſuper caput eorum, & da eos in
5 deſpectionem in terra captiuitatis. ° Ne
operias iniquitatem eorum, & peccatum eorum coram facie tua non deleatur: quia irri-
6 ſerunt ædificantes. ° Itaque ædificauimus
8 murũ, & coniunximus totum vſque ad partem dimidiam: & prouocatum eſt cor po-
7 puli ad operandum. ° Factum eſt autem,
cum audiſſet Sanaballat, & Tobias, & Arabes, & Ammanitæ, & Azotij, quod obducta
eſſet cicatrix muri Ieruſalem, & quod cœpiſſent interrupta concludi; irati ſunt ni-
8 mis. ° Et congregati ſunt omnes pariter, vt
venirent, & pugnarent contra Ieruſalem, &
9 molirentur inſidias. ° Et orauimus Deum
noſtrum, & poſuimus cuſtodes ſuper murum
10 die ac nocte contra eos. ° Dixit autem Iudas : Debilitata eſt fortitudo portantis, &
humus nimia eſt, & nos non poterimus ędi-
11 ficare murum. ° Et dixerunt hoſtes noſtri:
Neſciant & ignorent, donec veniamus in
medium eorum, & interficiamus eos, & ceſ-
12 ſare faciamus opus. ° Factum eſt autem, ve-
C nientibus Iudæis, qui habitabant iuxta eos,
& dicentibus nobis per decem vices, ex om-
13 nibus locis quibus venerant ad nos, ° ſtatui
in loco poſt murum per circuitum populum
in ordinem cum gladijs ſuis, & lanceis, &
14 arcubus. ° Et perſpexi, atque ſurrexi: & aio
ad optimates & magiſtratus & ad reliquam
partem uulgi : Nolite timere à facie eorum.
Domini magni & terribilis mementote, &
pugnate pro fratribus ueſtris, filijs ueſtris, &
filiabus ueſtris, & uxoribus ueſtris, & domi-
15 bus ueſtris. ° Factum eſt autem, cùm audiſſent inimici noſtri nunciatum eſſe nobis, diſſipauit Deus conſilium eorum. Et reuerſi
ſumus omnes ad muros, unuſquiſq; ad opus
16 ſuum. ° Et factum eſt à die illa, media pars

iuuenum eorum faciebat opus, & media pa-
rata erat ad bellum, & lanceæ, & scuta, & ar-
cus & loricæ, & principes post eos in omni
17 domo Iuda ¶ ædificantium in muro, & por-
D tantium onera, & imponentium: vna ma-
nu sua faciebat opus, & altera tenebat gla-
18 dium. ¶ ædificantium enim vnusquisque gla-
dio erat accinctus renes. Et ædificabant, &
19 clangebant buccina iuxta me. ¶ Et dixi ad
optimates, & ad magistratus, & ad reliquam
partem vulgi: Opus grande est & latum, &
nos separati sumus in muro procul alter ab
20 altero: ¶ in loco quocunque audieritis clan-
gorem tubæ, illuc concurrite ad nos. Deus nr
21 impugnabit pro nobis. ¶ Et nosipsi facia-
mus opus: & media pars nostrum teneat lan
ceas ab ascensu auroræ, donec egrediantur
22 astra. ¶ In tempore quoque illo dixi popu-
lo: Vnusquisque cũ puero suo maneat in me-
dio Ierusalem, & sint *vobis* vices per no- *nobis 5.
23 ctem, & diem, ad operandum. ¶ Ego autem
& fratres mei & pueri mei, & custodes qui
erant post me, non deponebamus vestimen-
ta nostra: vnusquisq; tantùm nudabatur ad
baptismum.

CAPVT V.

1 ET FACTVS est clamor popu-
A li, & vxorũ eius magnus aduer-
2 sus fratres suos Iudæos. ¶ Et erãt
qui dicerent: Filij nostri & fi-
liæ nostræ multæ sunt nimis:
accipiamus pro precio eorum frumentum:
3 & comedamus, & viuamus. ¶ Et erant qui di
cerent: Agros nostros, & vineas, & domos no
stras opponamus: & accipiamus frumentũ
4 in fame. ¶ Et alij dicebant: Mutuò sumamus
pecunias in tributa regis, demusq; agros no
5 stros & vineas: ¶ & nunc sicut carnes fra-
trum nostrorum, sic carnes nostræ sunt: &
sicut filij eorum, ita & filij nostri. ecce nos
subiugamus filios nostros, & filias nostras in
seruitutem, & de filiabus nostris sunt famu-
læ, nec habemus vnde possint redimi: & a-
gros nostros & vineas nostras alij possidẽt.
6 ¶ Et iratus sum nimis, cùm audissent clamo-
7 rem eorum secundum verba hæc: ¶ cogita-
B uitq; cor meum mecum, & increpaui opti-
mates & magistratus, & dixi eis: Vsuramne
singuli à fratribus vestris exigitis? Et con-
gregaui aduersum eos concionem magnam.
8 ¶ & dixi eis: Nos, vt scitis, redemimus fra-
tres nostros Iudæos, qui venditi fuerant gen-
tibus, secundum possibilitatem nostram: &
vos igitur vendetis fratres vestros, & redi-
memus eos? Et siluerunt, nec inuenerunt
9 quid responderent. ¶ Dixitq; ad eos: Non
est bona res quam facitis: quare non in ti-
more Dei nostri ambulatis, ne exprobretur
10 nobis à gentibus inimicis nostris? ¶ Et ego
& fratres mei & pueri mei, commodauimus
plurimis pecuniam & frumentum: non re-
petamus in commune istud, æs alienum cõ-
11 cedamus quod debetur nobis. ¶ Reddite eis
hodie agros suos, & vineas suas, & oliueta
sua, & domos suas: quin potius & centesi-
mam pecuniæ, frumenti, vini, & olei, quam
12 exigere soletis ab eis, date pro illis. ¶ Et di-
C xerũt: Reddemus, & ab eis nihil quæremus:
sicque faciemus, vt loqueris. Et vocaui sa-
cerdotes, & adiuraui eos, vt facerent iuxta
13 quod dixeram. ¶ Insuper excussi sinum
meum, & dixi: Sic excutiat Deus omnem vi-
rum, qui non compleuerit verbum istud de
domo sua & de laboribus suis: sic excutia-
tur, & vacuus fiat. Et dixit vniuersa multi-
tudo: Amen. Et laudauerunt Deum. Fe-
14 cit ergo populus sicut erat dictum. ¶ A die
autem illa qua præceperat rex mihi, vt essem
dux in terra Iuda, ab anno vicesimo vsque
ad annum tricesimum secũdum Artaxerxis
regis, per annos duodecim, ego & fratres mei
annonas quæ ducibus debebantur, non co-
15 medimus. ¶ Duces autem primi, qui fuerant
ante me, grauauerunt populum, & acceperũt
ab eis in pane & vino & pecunia quotidie
siclos quadraginta: sed & ministri eorum
D depresserunt populum. Ego autem non fe-
16 ci ita, propter timorem Dei: ¶ quin potius in
opere muri ædificaui, & agrum non emi, &
omnes pueri mei congregati ad opus erant.
17 ¶ Iudæi quoq; & magistratus centum quin-
quaginta viri, & qui veniebant ad nos de
gentibus quæ in circuitu nostro sunt, in mẽ-
18 sa mea erant. ¶ Parabatur autem mihi per
dies singulos bos vnus, arietes sex electi, ex-
ceptis volatilibus, & inter dies decem vina
diuersa, & alia multa tribuebam: insuper &
annonas ducatus mei non quæsiui: valde
19 enim attenuatus erat populus. ¶ Memento
mei Deus meus in bonum, secundùm om-
nia quæ feci populo huic.

CAPVT VI.

1 FACTVM est autẽ, cùm audisset
A Sanaballat, & Tobias, & Gos-
sem Arabs, & cæteri inimici no-
stri, quòd ædificassem ego mu-
rum, & non esset in ipso residua
interruptio (vsq; ad tempus autem illud val-
2 uas non posueram in portis) ¶ miserunt Sa-
naballat, & Gossem ad me, dicentes: Veni, &
percutiamus fœdus pariter in *vitulis* in *viculis 4.
Campo-ono. Ipsi autem cogitabant, vt face-
3 rent mihi malum. ¶ Misi ergo ad eos nũcios,
dicens: Opus grande ego facio, & non pos-
sum descendere, ne forte negligatur, cùm ve-
4 nero, & descendero ad vos. ¶ Miserunt autem
ad me secundum verbum hoc, per quatuor
vices: & respondi eis iuxta sermonem prio-
5 rem. ¶ Et misit ad me Sanaballat iuxta ver-
B bum prius quinta vice puerum suum, & epi-
stolam habebat manu sua scriptã hoc mo-
6 do: ¶ IN GENTIBVS auditum est, & Gos
sem dixit, quòd tu & Iudæi cogitetis rebel-
lare, & propterea ædifices murum, & leuare
te velis super eos regem: propter quã causam
7 ¶ & prophetas posueris qui prædicent de te
in Ierusalem, dicentes: Rex in Iudæa est. Au-
diturus est rex verba hæc: idcirco nunc veni,
8 vt ineamus consilium pariter. ¶ Et misi ad
eos dicens: Non est factum secundùm ver-

C ba hæc, quæ tu loqueris: de corde enim tuo tu
9 componis hæc. ¶ Omnes enim hi terrebant
nos, cogitantes, quod cessarēt manus nostræ
ab opere, & quiesceremus. Quam ob causam
10 magis confortaui manus meas: ¶ & ingressus
sum domum Semaię filij Dalaiæ, filij Meta-
beel secreto. Qui ait: Tractemus nobiscum
in domo Dei in medio templi, & claudamus
portas ædis: quia venturi sunt, vt interficiāt
te, & nocte venturi sunt ad occidendum te.
11 ¶ Et dixi: Num quisquā similis mei fugit? &
quis, vt ego, ingredietur templum & viuet?
12 non ingrediar. ¶ Et intellexi, quod Deus nō
misisset eum, sed quasi vaticinans locutus es-
set ad me, & Tobias & Sanaballat conduxis-
13 sent eum. ¶ acceperat enim precium, vt ter-
D ritus facerem & peccarem, & haberent ma-
14 lum quod exprobrarent mihi. ¶ Memento
mei Domine pro Tobia & Sanaballat iuxta
opera eorum talia: sed & Noadiæ prophetę
& cæterorum prophetarum q terrebāt me.
15 ¶ Completus est autē murus vicesimo quin-
to die mēsis Elul, quinquaginta duobus die-
16 bus. ¶ Factum est ergo, cùm audissent om-
nes inimici nostri, vt timerent vniuersæ gen
tes quę erant in circuitu nostro, & concide-
rent intra semetipsos, & scirent ꝙ à Deo fa-
17 ctum esset opus hoc. ¶ Sed & in diebus illis
multæ optimatū Iudæorū epistolæ mitteban-
tur ad Tobiam, & à Tobia veniebant ad eos.
18 ¶ Multi enim erant in Iudæa habentes iura-
mentum eius, quia gener erat Sechemiæ filij
Area, & Iohanan filius eius acceperat filiam
19 Mosollam filii Barachiæ. ¶ Sed & laudabant
eū coram me, & verba mea nunciabant ei:
& Tobias mittebat epistolas, vt terreret me.

CAPVT VII.

1 POSTQVAM autē ædificatus
A est murus, & posui valuas, & re- *Eccles.49.c 15.*
censui ianitores, & cantores. &
2 Leuitas: ¶ præcepi Hanani fratri
meo, & Hananiæ principi do-
mus de Ierusalem (ipse enim quasi vir ve-
rax & timens Deum plus cæteris videbatur)
3 ¶ & dixi eis: Non aperiantur portæ Ierusa-
lem vsque ad calorem Solis. Cumq; adhuc
assisterent, clausæ portæ sunt, & oppilatæ,
& posui custodes de habitatoribus Ierusalē
singulos per vices suas, & unumquenque
4 contra domum suam. ¶ Ciuitas autem erat
lata nimis & grandis, & populus paruus in
medio eius, & non erant domus ædificatæ.
5 ¶ Deus autem dedit in corde meo, & congre-
gaui optimates, & magistratus & vulgus, vt
B recenserem eos: & inueni librum census eo-
rum, qui ascenderant primùm, & inuentum
6 est scriptum in eo. ¶ Isti filij prouincię, qui *2 Esdr.2.a 1.*
ascenderunt de captiuitate migrātium, quos *3.Esdr.5.a 7.*
transtulerat Nabuchodonosor rex Babylo-
nis, & reuersi sunt in Ierusalem, & in Iudæā,
7 vnusquisque in ciuitatem suam. ¶ Qui 'vene-
rant' cum Zorobabel, Iosue, Nehemias Aza- *venerunt 7.*
rias, Raamias, Nahamani, Mardochæus, Bel-
san, Mespharath, Begoai, Nahum, Baana. Nu-
8 merus virorum populi Israël, ¶ Filij Pharos,
9 duo millia centum septuaginta duo. ¶ Filij
10 Saphatia, trecenti septuagintaduo. ¶ Filij
11 Area, sexcenti quinquaginta duo. ¶ Filij
C Phahath-moab filiorum Iosue, & Ioab, duo
12 millia octingenti decem & octo. ¶ Filij
Aelam, mille 'octingenti' quinquaginta qua- *ducenti 1.*
13 tuor. ¶ Filij Zebua, octingenti quadraginta
14 quinque. ¶ Filij Zachai, septingenti sexagin
15 ta. ¶ Filij Bannui, sexcenti quadraginta octo,
16 ¶ Filii Bebai, sexcenti vigintiocto. ¶ Filii
17 Azgad, duo millia trecenti vigintiduo. ¶ Fi-
18 lii Adonicam, sexcenti sexaginta septem.
19 ¶ Filij Beguai, duo millia sexaginta septem.
20 ¶ Filii Adim, sexcenti quinquaginta quin-
21 que. ¶ Filij Ater, filij Hezeciæ, 'nongenti *nonaginta 1.*
22 octo'. ¶ Filii Hasen, trecenti viginti octo.
23 ¶ Filij Belai, trecenti vigintiquatuor. ¶ Fi-
24 lii Hareph, centum duodecim. Filij Ga-
25 baon: nonagintaquinque. ¶ Filij Beth-lé-
26 hem, & Netupha, centum octoginta octo.
27 ¶ Viri Anathoth, centum viginti octo. ¶ Vi-
28 ri Beth-azmoth, quadragintaduo. ¶ Viri Ca-
29 riath-iarim, Cephira & Beroth, septingenti
30 quadraginta tres. ¶ Viri Rama & Geba, sex-
31 centi viginti vnus. ¶ Viri Machmas, centum
32 vigintiduo. ¶ Viri Beth-él & Hai, centum
33 viginti tres. ¶ Viri Nebo alterius, quinqua-
34 gintaduo. ¶ Viri Aelam alterius, mille du-
D centi quinquaginta quatuor. ¶ Filij Harem,
35 trecenti viginti. ¶ Filii Iericho, trecenti qua-
36 draginta quinque. ¶ Filij Lodhadid, & Ono,
37 septingenti viginti vnus. ¶ Filij Senaa, tria
38 millia nongenti triginta. ¶ Sacerdotes: Filij
39 Idaia in domo Iesua, nongenti septuaginta
40 tres. ¶ Filij Emmer, mille quinquagintaduo.
41 ¶ Filii Phashur, mille ducenti quadraginta
42 septem. ¶ Filij Arem, mille decem & septem.
43 ¶ Leuitæ: Filij Iosue & Cedmiel filiorum
44 ¶ Oduiæ, septuaginta quatuor. ¶ Cantores:
Filij Asaph, centum quadraginta octo.
45 ¶ Ianitores: Filij Sellum, filii Ater, filii
E Telmon, filij Accub, filii Hatita, filij Sobai,
46 centum trigintaocto. ¶ Nathinæi: Filij So-
47 ha, filii Hasupha, filij Tebbaoth, ¶ filij
48 Ceros, filii Siaa, filii Phadon, ¶ filii Leba-
49 na, filii Hagaba, filii Selmai, ¶ filii Hanan,
50 filii Geddel, filii Gaher, ¶ filii Raaia, filii Ra-
51 sin, filii Necoda, ¶ filil Gezem, filii Aza, fi-
52 lii Phasea, ¶ filii Besai, filii Munim, filii Ne-
53 phussim, ¶ filii Bacbuc, filii Hacupha, filii
54 Harhur, ¶ filii Besloth, filii Mahida, filii
55 Harsa, ¶ filii Bercos, filii Sisara, filii The-
56 ma. ¶ Filii Naasia, filii Hatipha, ¶ filii ser-
57 uorū Salomonis, filii Sotái, filii Sophéreth,
58 filii Pharida, ¶ filii Iahala, filii Dareon, fi-
59 lii Ieddel, ¶ filii Saphatia, filii Hatil, filii
Phochereth, qui erat ortus ex Sabaim filio
60 Amon. ¶ Omnes Nathinæi, & filii seruo-
rum Salomonis, trecenti nonaginta duo.
61 ¶ Hi sunt autem qui ascenderunt de Thel-
méla Thel-harsa, Cherub, Addon, & Em-
mer: & non potuerunt indicare domum pa-
trum suorum, & semen suum, vtrum ex Is-
62 raël essent. ¶ Filii Dalaia, filii Tobia, filii
63 Necoda, sexcenti quadragintaduo. ¶ Et de
F sacerdotibus filij Habia, filii Accos, filij Ber-

zellai, qui accepit de filiabus Berzellai Ga-
laaditis vxorem: & vocatus est nomine eo-
64 rum. ¶ hi quæsierunt scripturam suam in
censu, & non inuenerunt: & eiecti sunt de
65 sacerdotio. ¶ Dixitq; Athersatha eis, vt non
manducarent de Sanctis sanctorum, donec
66 staret sacerdos doctus & eruditus. ¶ Omnis
multitudo quasi vir vnus, quadraginta duo
67 millia °sexcenti` sexaginta: ¶ absque seruis °trecenti 4.
& ancillis eorum, qui erant septem millia tre
centi triginta septem: & inter eos cantores
& cantatrices, ducenti quadraginta quinq;
68 ¶ Equi eorum, septingenti triginta sex: mu-
69 li eorum ducenti quadraginta quinque: ¶ ca
meli eorum, quadringenti triginta quinque:
asini, sex millia septingenti viginti.

HVCVSQVE REFERTVR QVID IN commentario scriptum fuerit: exin Nehemiæ historia texitur.

70 ¶ Nonnulli autem de principibus familiarũ
G dederunt in opus. Athersatha dedit in the-
saurum auri drachmas mille, phialas quin-
quaginta, tunicas sacerdotales quingentas
71 triginta. ¶ Et de principibus familiarum de-
derunt in thesaurum operis, auri drachmas
viginti millia: & argenti mnas duo millia
72 ducentas. ¶ Et quod dedit reliquus populus,
auri drachmas viginti millia, & argenti mnas
duo millia, & tunicas sacerdotales sexaginta
73 septem. ¶ Habitauerunt autem sacerdotes,
& Leuitæ, & ianitores & cantores, & reli-
quum vulgus, & Nathinæi, & omnis Israël
in ciuitatibus suis.

CAPVT VIII.

1 ET venerat mensis septimus:
A filij autem Israël erant in ciui-
tatibus suis. Congregatusque
est omnis populus quasi vir v-
nus ad plateam, quæ est ante por
tam aquarum: & dixerunt Esdræ scribæ, vt
afferret librum legis Moysi, quem præceperat
2 Dominus Israëli. ¶ Attulit ergo Esdras sacer
dos legem corã multitudine virorũ & mulie-
rum, cunctisq;, qui poterãt intelligere, in die
3 prima mensis septimi. ¶ Et legit in eo apertè
in platea, quæ erat ante portam aquarum, de
manè vsq; ad mediam diem in conspectu vi-
rorum, & mulierum, & sapiẽtiũ: & aures om-
4 nis populi erant erectæ ad librum. ¶ Stetit au
tem Esdras scriba super gradum ligneum,
quem fecerat ad loquendũ: & steterũt iuxta
eum Mathathias, & Semeia, & Ania, & Vria,
& Helcia, & Maasia, ad dextrã eius: & ad sini-
stram, Phadaia, Misael, & Melchia, & Hasum,
5 & Hasbadana, Zacharia, & Mosollam. ¶ Et
B aperuit Esdras librum coram omni populo:
super vniuersum quippe populum eminebat.
Et cùm aperuisset eũ, stetit omnis populus.
6 ¶ Et bñdixit Esdras Dño Deo °voce magna`: °magno 1.
& respondit omnis populus: Amen, amẽ: ele
uãs manus suas. & incuruati sunt, & adoraue
7 rũt Deum proni in terram. ¶ Porro Iosue, &
Bani & Serebia, Iamin, Accub, Septhai, Odia,
Maasia, Celita, Azarias, Iozabed, Hanan, Pha-
laia, Leuitæ, silentium faciebãt in populo ad
audiendam legem: populus aũt stabat in gra-
8 du suo. ¶ Et legerunt in libro legis Dei distin
ctè & apertè ad intelligendum: & intelle-
9 xerunt, cùm legeretur. ¶ Dixit autem Nehe-
C mias (ipse est Athersatha) & Esdras sacerdos
& scriba, & Leuitæ interpretantes vniuerso
populo: Dies sanctificatus est Domino Deo
°nostro`, nolite lugere, & nolite flere. Flebat °vestro 1.
enim omnis populus, cùm audiret verba le-
10 gis. ¶ Et dixit eis: Ite, comedite pinguia, &
bibite mulsum, & mittite partes °his qui nõ °ei qui non præparauit 6.
præparauerunt` sibi, quia sanctus dies Domi-
ni est, & nolite contristari: gaudium etenim
11 Domini est fortitudo °nostra`. ¶ Leuitæ au- °vestra 1.
tem silentium faciebant in omni populo, di-
centes: Tacete, quia dies sanctus est, & nolite
12 dolere. ¶ Abiit itaq; omnis populus, vt come-
deret, & biberet, & mitteret partes, & faceret
lætitiã magnã: quia intellexerant verba, quæ
13 docuerat eos. ¶ Et in die secundo cõgregati
sunt principes familiarum vniuersi populi,
sacerdotes & Leuitæ ad Esdram scribam, vt
14 interpretaretur eis verba legis. ¶ Et inuene-
D runt scriptum in lege, præcepisse Dñm in ma
nu Moysi, vt habitent filij Israël in tabernacu
15 lis, in die solẽni, mense septimo: ¶ & vt præ-
dicẽt, & diuulgent vocẽ in vniuersis vrbibus
suis, & in Ierusalem, dicentes: Egredimini in
montem, & afferte frondes oliuæ, & frondes
ligni pulcherrimi, frondes myrti, & ramos
palmarum, & frondes ligni nemorosi, vt
16 fiant tabernacula, sicut scriptum est. ¶ Et
egressus est populus, & attulerunt. Fece-
runtque sibi tabernacula vnusquisque in do-
mate suo, & in atriis suis, & in atrijs domus
Dei, & in platea portæ aquarũ, & in platea
17 portæ Ephraim. ¶ Fecit ergo vniuersa eccle-
sia eorum, qui redierant de captiuitate, taber
nacula, & habitauerunt in tabernaculis: nõ
enim fecerant à diebus Iosue filij Nun taliter
filij Israël, vsq; ad diem illum. Et fuit lætitia
18 magna nimis. ¶ Legit autem Esdras in libro
legis Dei per dies singulos à die primo vsque
ad diem nouissimum. & fecerunt solemnita-
tem septem diebus, & in die octauo colle-
ctam iuxta ritum.

CAPVT IX.

1 IN die autem vicesimo quar-
A to mensis huius, conuenerunt
filij Israël in ieiunio & in sac-
2 cis, & humus super eos. ¶ Et se-
paratum est semen filiorum Is-
raël ab omni filio alienigena: & steterunt &
confitebantur peccata sua, & iniquitates
3 patrum suorum. ¶ Et consurrexerunt ad
standum: & legerunt in volumine legis Do-
mini Dei sui, quater in die, & quater con-
fitebantur, & adorabant Dominum Deum
4 suum. ¶ Surrexerunt autem super gradum
Leuitarum Iosue, & Bani, & Cedmiel, Sa-
bania, Bonni, Sarebias, Bani, & Chanani:

& clama-

& clamauerunt voce magna ad Dominum
5 Deum suum. ¶ Et dixerunt Leuitæ Iofue, &
Cedmiel, Bonni, Hasebnia, Serebia, Odaia,
Sebnia, Phathahia: Surgite, benedicite Do- *nostro.*
mino Deo ⁹vestro˒ ab æterno vsq; in æter-
num; & benedicant nomini gloriæ tuæ ex-
6 celso in omni benedictione & laude. ¶ Tu
ipse Domine solus, tu fecisti cœlum, & cœlũ
B cœlorum, & omnem exercitum eorũ, terrã,
& vniuersa quę in ea sunt: maria, & omnia
quæ in eis sunt: & tu viuificas omnia hæc,
7 & exercitus cœli te adorat. ¶ Tu ipse Domi- *Gen. 11. g*
ne Deus, qui elegisti Abram, & eduxisti *31.*
eum de Igne-Chaldæorum: & posuisti no-
8 men eius Abraham. ¶ Et inuenisti cor eius
fidele coram te: & percussisti cum eo fœdus,
vt dares ei terram Chananæi, Hethæi, &
Heuæi, & Amorrhæi, & Pherezæi, & Ie-
busæi, & Gergesæi, vt dares semini eius: &
9 implesti verba tua, quoniam iustus es. ¶ Et
vidisti afflictionem patrum nostrorum in
Aegypto clamoremque eorum audisti super
10 Mare-rubrum. ¶ Et dedisti signa atq; portẽ-
ta in Pharaone, & in vniuersis seruis eius,
& in omni populo terræ illius: cognouisti
enim quia superbè egerant contra eos, & fe- *Exod. 14. e*
11 cisti tibi nomen, sicut & in hac die. ¶ Et ma- *22.*
re diuisisti ante eos, & transierunt per me-
dium maris in sicco: persecutores autem eo-
rum proiecisti in profundum, quasi lapidem
12 in aquas validas. ¶ Et in columna nubis du-
C ctor eorum fuisti per diem, & in columna
ignis per noctem: vt appareret eis via per
13 quam ingrediebantur. ¶ Ad montem quoque *Exod. 20. a*
Sinai descẽdisti, & locutus es cũ eis de cœlo: *1.*
& dedisti eis iudicia recta, & legem veritatis,
14 ceremonias, & præcepta bona. ¶ Et sabbathũ
sanctificatum tuum ostendisti eis, & man-
data, & ceremonias, & legem præcepisti eis,
15 in manu Moysi serui tui. ¶ Panem quoque *Exod. 16. c*
de cœlo dedisti eis in fame eorum, & aquam *13.*
de petra eduxisti eis sitientibus: & dixisti eis
ut ingrederentur & possiderent terrã super quã
16 leuasti manum tuam, vt traderes eis. ¶ Ipsi
verò & patres nostri superbè egerunt, & in-
durauerunt ceruices suas, & non audierunt
17 mandata tua. ¶ Et noluerunt audire, & non
sunt recordati mirabiliũ tuorũ q̃ feceras eis.
Et indurauerunt ceruices suas, & dederunt
caput vt conuerterentur ad seruitutem suam,
quasi per contentionem. Tu autem Deus
propitius, clemens, & misericors, longani- *Exod. 13. d*
mis, & multæ miserationis non dereliqui- *22.*
18 sti eos, ¶ & quidẽ cùm fecissent sibi vitulum
D cõflatilẽ, & dixissent, Iste est Deus tuus, qui
eduxit te de Aegypto: feceruntque blasphe-
19 mias magnas. ¶ Tu autem in misericordijs
tuis multis non dimisisti eos in deserto: colũ
na nubis non recessit ab eis per diẽ, vt duce-
ret eos in viam: & colũna ignis per noctem,
vt ostenderet eis iter per quod ingrederentur.
20 ¶ Et spiritũ tuũ bonũ dedisti, q doceret eos;
& manna tuũ nõ prohibuisti ab ore eorum, &
21 aquã dedisti eis in siti. ¶ Quadraginta an-
nis pauisti eos in deserto, nihilq; eis defuit:
vestimenta eorũ nõ inueterauerunt, & pedes
22 eorũ non sunt attriti. ¶ Et dedisti eis regna
& populos & partitus es eis sortes: & pos-
sederunt terram Sehon, & terrã regis Hese-
23 bon, & terram Og regis Basan. ¶ Et multipli-
casti filios eorum sicut stellas cœli, & addu-
xisti eos ad terram de qua dixeras patribus
24 eorum, vt ingrederentur & possiderent. ¶ Et
E venerunt filij, & possederunt terram, & hu-
miliasti corã eis habitatores terræ Chananęos,
& dedisti eos in manu eorum, & reges eorũ,
& populos terræ, vt facerent eis sicut place-
25 bat illis. ¶ Ceperunt itaq; vrbes munitas &
humum pinguẽ, & possederũt domos plenas
cunctis bonis: cisternas ab alijs fabricatas,
vineas, & oliueta, & ligna pomifera multa:
& comederũt, & saturati sunt, & impinguati
sũt, & abũdauerunt delicijs in bonitate tua
26 magna. ¶ Prouocauerunt autem te ad iracũ-
diam, & recesserũt à te, & proiecerũt legẽ tuam
post terga sua: & prophetas tuos occiderunt,
qui contestabantur eos, vt reuerterentur ad
27 te: feceruntq; blasphemias grãdes. ¶ Et dedi-
sti eos in manũ hostium suorũ, & afflixerunt
eos. Et in tempore tribulationis suæ clama-
uerũt ad te, & tu de cœlo audisti, & secundũ
miserationes tuas multas dedisti eis saluato-
res, q saluarent eos de manu hostium suorũ.
28 ¶ Cumque requieuissent, reuersi sunt, vt fa-
cerẽt malum in conspectu tuo: & dereliqui-
sti eos in manu inimicorum suorum, &
F possederunt eos. Conuersiq; sunt, & clama-
uerunt ad te: tu autem de cœlo exaudisti,
& liberasti eos in misericordijs tuis, mul-
29 tis temporibus. ¶ Et contestatus es eos, vt
reuerterentur ad legem tuam. Ipsi vero *Leui. 18. a*
superbè egerunt, & non audierunt man *6.*
data tua, & in iudicijs tuis peccauerunt, *Rom. 10. b*
quæ faciet homo, & viuet in eis: & dederunt *11.*
humerum recedentem, & ceruicem suam *Gal. 3. b. 12*
30 indurauerunt, nec audierunt. ¶ Et protraxi-
sti super eos annos multos, & contestatus
es eos in Spiritu tuo per manũ prophetarum
tuorum: & non audierunt, & tradidisti eos
31 in manum populorum terrarum: ¶ In mi-
sericordijs autem tuis plurimis non fecisti
eos in consumptionem, nec dereliquisti eos:
quoniam Deus miserationũ & clemẽs es tu.
32 ¶ Nũc itaq; Deus noster magne, fortis & terri
bilis, custodiẽs pactum & misericordiam; ne
auertas à facie tua omnem laborem qui in-
uenit nos, reges nostros, & principes no-
stros, & sacerdotes nostros, & prophetas no-
stros, & patres nostros˒, & omnem popu- *-3.*
lum tuum à diebus regis Assur, vsque in diem
33 hanc. ¶ Et tu iustus es in omnibus, quæ ve-
G nerunt super nos: quia veritatem fecisti, nos
34 autem impiè egimus. ¶ Reges nostri, prin-
cipes nostri, sacerdotes nostri, & patres no-
stri non fecerunt legem tuam, & non atten-
derũt mãdata tua, & testimonia tua quę testi-
35 ficatus es in eis. ¶ Et ipsi in regnis suis bo- *5.*
nis˒, & in bonitate tua multa quam dederas
eis, & in terra latissima & pingui quã tradide-
ras in conspectu eorum, non seruierunt tibi,
36 nec reuersi sunt à studijs suis pessimis. ¶ Ec-
ce nosipsi hodie serui sumus: & terra quam

dedisti patribus nostris, vt comederent panē
eius, & quæ bona sunt eius, & nosipsi serui
3 sumus in ea. ¶ Et fruges eius multiplicantur
regibus, quos posuisti super nos propter pec-
cata nostra, & corporibus nostris dominan-
tur, & iumentis nostris secundum voluntatē
38 suam, & in tribulatione magna sumus. ¶ Su-
per omnibus ergo his nosipsi percutimus fœ-
dus & scribimus, & signant principes no-
stri, Leuitæ nostri, & sacerdotes nostri.

CAPVT X.

1 SIGNATORES autem fuerunt
A Nehemias, Athersatha filius Ha-
2 chelai, & Sedecias, ¶ Saraias, Aza-
3 rias, Ieremias, ¶ Pheshur, Ama-
4 rias, Melchias, ¶ Hattus, Sebenia,
5 Melluch, ¶ Harem, Merimuth, Obdias, ¶ Da-
6 niel, Genthon, Baruch, ¶ Mosollam, Abia, Mia-
7 min, ¶ Maazia, Belgai, Semeia: hi sacerdotes.
8 ¶ Porrò Leuitæ, Iosue filius Azaniæ, Bennui
9 de filijs Henadad, Cedmiel: ¶ & fratres eorū,
10 Sebenia, Odaia, Celita, Phalaia, Hanan, ¶ Mi-
11 cha, Rohob, Hasebia, ¶ Zachur, Serebia, Saba-
12 nia, ¶ Odaia, Bani, Baninu. ¶ Capita populi,
13 Pharos, Phahath-moab, Aelam, Zethu, Ba-
14 ni. ¶ Bonni, Azgad, Bebai, ¶ Adonia, Begoai,
15 Adin, ¶ Ater, Hezecia, Azur, ¶ Odaia, Hasum,
16 Besai, ¶ Areph, Anathoth, Nebái, ¶ Meg-
16 phias, Mosollam, Hazir, ¶ Mesizabel, Sadoc,
18 Ieddua, ¶ Pheltia, Hanan, Anaia, ¶ Osee, Ha-
B nania, Hasub, ¶ Alohes, Phalea, Sobec, ¶ Re-
19 hum, Maasia, ¶ Echaia, Hanan, Anan,
20 ¶ Melluch, Haran, Baana: & reliqui de po-
21 pulo, sacerdotes, Leuitæ, ianitores, & can-
22 tores, Nathinæi, & oēs qui se separauerūt de
23 populis terrarum ad legē Dei, vxores eorū,
24 filij eorū, & filiæ eorum, ¶ * omnes qui po- *& 1.
25 terant ¶ sapere, spondentes pro fratribus
26 suis, optimates eorum, & qui veniebant ad
27 pollicendum & iurandum, vt ambularent in
28 lege Dei, quā dederat in manu Moysi serui
29 Dei, vt facerent & custodirent vniuersa mā-
data Domini Dei nostri, & iudicia eius & ce-
30 remonias eius, ¶ & vt nō daremus filias no-
stras populo terrę, & filias eorum non acci-
31 peremus filijs nostris. ¶ Populi quoque ter-
ræ qui important venalia, & omnia ad vsum,
per diem sabbathi, vt vendant: non accipie-
mus ab eis in sabbatho & in die sanctificato.
Et demittemus annum septimum, & exa-
32 ctionem vniuersæ manus. ¶ Et statuemus
C super nos præcepta, vt demus tertiam par-
tem sicli per annum ad opus domus Dei no-
33 stri, ¶ ad panes propositionis, & ad sacrificiū
sempiternum, & in holocaustum sempiter-
num in sabbathis, in calendis, in solennitati-
bus, & in sanctificatis, & pro peccato: vt
exoretur pro Israël, & in omnem vsum do-
34 mus Dei nostri. ¶ Sortes ergo misimus su-
per oblationem lignorum inter sacerdotes,
& Leuitas, & populum, vt inferrentur in -1.
domum Dei nostri per domos patrum no-
strorū, per tempora, à temporibus anni vsq;
ad annum: vt arderent super altare Domini
Dei nostri, sicut scriptum est in lege Moysi:
35 ¶ & vt afferremus primogenita terræ nostrę,
& primitiua vniuersi fructus omnis ligni ab
36 anno in annum, in domo Domini. ¶ & pri-
D mitiua filiorum nostrorum, & pecorum no-
strorum, sicut scriptum est in lege; & primiti
ua boum nostrorum, & ouium nostrarum,
vt offerrētur in domo Dei nostri sacerdoti-
37 bus q ministrant in domo Dei nostri. ¶ Et pri
mitias ciborum nostrorum, & libaminū no-
strorum, & poma omnis ligni, vindemiæ
quoq;, & olei afferemus sacerdotibus ad Ga-
zophilacium Dei nostri, et decimam partem
terræ nostræ Leuitis. Ipsi Leuitę decimas ac-
cipient ex omnibus ciuitatibus operum no-
38 strorum. ¶ Erit autem sacerdos filius Aaron
cum Leuitis in decimis Leuitarum, & Leuitę
offerrēt decimam partem decimæ suæ in do-
mo Dei nostri, ad gazophylacium in domo
39 thesauri. ¶ Ad gazophilacium enim depor-
tabūt filij Israël, & filij Leui primitias frumē
ti, vini, & olei: & ibi erunt vasa sanctificata,
& sacerdotes, & cantores, & ianitores, et mi
nistri, & non dimittemus domū Dei nostri.

CAPVT XI.

1 HABITAVERVNT aūt princi
A pes populi in Ierusalem: reliqua
vero plebs misit sortem, vt tol-
lerent vnam partem de decem
qui habitaturi essent in Ierusa
lem ciuitate sancta, nouem verò partes in
2 ciuitatibus. ¶ Benedixit autem populus om-
nibus viris qui se spontè obtulerant, vt habi-
3 tarent in Ierusalem. ¶ Hi sunt itaque princi-
pes prouinciæ qui habitauerunt in Ierusa-
lem, & in ciuitatibus Iuda. Habitauit au-
tem vnusquisq; in possessione sua, in vrbibus
suis, Israël, sacerdotes, Leuitæ, Nathinæi, &
4 filij seruorum Salomonis. ¶ Et in Ierusalem
habitauerunt de filijs Iuda, & de filijs Ben-
iamin: de filijs Iuda Athaias filius Aziam,
filij Zachariæ, filij Amariæ, filij Saphatiæ,
5 filij Malaleel. de filijs Phares, ¶ Maasia filius
B Baruch, filius Cholhoza, filius Hazia, filius
Adaia, filius Ioiarib, filius Zachariæ, filius
6 Silonitis. ¶ omnes hi, filij Phares, qui ha-
bitauerunt in Ierusalem, quadringenti sexa-
7 ginta °nouem` viri fortes. ¶ Hi sunt autem
filij Ben-iamin: Sellum filius Mosollam, fi-
lius Ioed, filius Phadaia, filius Colaia, fi-
8 lius Masia, filius Etheel, filius Isaia, ¶ &
post eum Gebai, Sellai nongenti viginti o-
9 cto. ¶ & Ioel filius Zechri præpositus eo-
rum, & Iudas filius Senua super ciuitatem
10 secundus. ¶ Et de sacerdotibus, Idaia filius
11 Ioarib, Iachin, ¶ Saraia filius Helciæ,
filius Mosollam, filius Sadoc, filius Mera-
ioth, filius Achitob princeps domus Dei.
12 ¶ & fratres eorum facientes opera templi:
octingenti viginti duo. Et Adaia filius Iero-
ham, filius Phelelia, filius Amsi, filius Za-
13 chariæ, filius Pheshur, filius Melchiæ, ¶ et
fratres eius principes patrum: ducenti qua-
dragintaduo. Et Amassai filius Azreel, filius
Ahazi, filius Mosollamoth, filius Emmer,
14 ¶ et fratres eorum potentes nimis: centum
viginti octo, & præpositus eorum Zabdiel fi-

lius

15 lius potentiũ. ¶ Et de Leuitis Semeia filius
Hasub, filius Azaricam, filius Hasabia, filius
16 Boni, ¶ & Sabathai, & Iozabed, super omnia
C opera, quæ erant forinsecus in domo Dei, à
17 principibus Leuitarũ. ¶ Et Mathania filius
Micha, filius Zebedei, filius Asaph princeps
ad laudandum, & ad confitendum in oratio-
ne, & Becbecia secundus de fratribus eius, &
Abda filius Samúa, filius Galal, filius Idi-
18 thun: ¶ oẽs Leuitæ in ciuitate sancta, ducenti
19 octoginta quatuor. ¶ Et ianitores, Accub,
Thelmon, & fratres eorum, qui custodiebant
20 ostia: centum septuaginta duo. ¶ Et reliqui ex
Israël sacerdotes & Leuitę in vniuersis ciuita
tibus Iuda, vnusquisque in possessione sua.
21 ¶ Et Nathinæi qui habitabant in Ophel, &
22 Siaha, & Gaspha de Nathinæis. Et episcopus
Leuitarum in Ierusalem, Azzi filius Bani, fi-
lius Hasabiæ, filius Mathaniæ, filius Michæ:
De filijs Asaph cantores in ministerio domus
23 Dei. ¶ Præceptũ quippe regis super eos erat,
24 & ordo in cantoribus per dies singulos, ¶ &
Phathahia filius Mesezebel de filijs Zara fi-
lij Iuda in manu regis, iuxta omne verbum
25 populi, ¶ & in domibus per omnes regiones
D eorũ. De filijs Iuda habitauerunt in Cariath
-arbe, & in filiabus eius, & in Dibon & in fi-
liabus eius, & in Cabseel, & in viculis eius,
26 ¶ & in Iesue, & in Molada, & in Beth-phalet,
27 ¶ & in Hasersual, & in Ber-sabee, & in filia-
28 bus eius: ¶ & in Siceleg, & in Mochona, & in
29 filiabus eius; ¶ & in Remmon, & in Saraa, &
30 in Ierimuth, ¶ Sanoá, Odollã & in uillis ea-
rum, Lachis & in regionibus eius, Azeca, &
in filiabus eius. Et manserunt in Ber-sabee
31 vsque ad vallem-Ennon. ¶ Filij autẽ Ben-ia-
min, à Geba, Mechmas, & Hai, & Beth-el, & fi
32 liabus eius. ¶ Anathoth, Nob, Anania, ¶ Asor,
33 Rama, Gethaim, ¶ Hadid, Seboim & Neballat,
34 * ¶ & Ono-valle-artificum. ¶ Et de Leuitis
35 portiones Iudæ & Ben-iamin.

*Lod. 1.

CAPVT XII.

1 HI SVNT aũt sacerdotes & Le-
A uitæ, qui ascenderunt cum Zo-
robabel filio Salathiel, & Iosue:
2 Saraia, Ieremias, Esdras, ¶ Ama-
3 ria, Melluch, Hattus, ¶ Sebenias,
4 Rehum, Merimuth, ¶ Addo, Genthon, Abia,
5 ¶ Miamin, Madia, Belga, ¶ Semeia, & Ioiarib.
6 ¶ Idaia, Sellum, Amoc, Helcias, Idaia. Isti prin
7 cipes sacerdotũ & fratres eorum in diebus Io
8 sue. ¶ Porrò Leuitæ, Iesua, Bennui, Cedmiel,
Sarebia, Iuda, Mathanias, super hymnos ipsi
9 & fratres eorum: ¶ & Becbecia atque Hanni,
& fratres eorum unusquisque in officio suo.
10 ¶ Iosue aũt genuit Ioacim, & Ioacim genuit
11 Eliasib, & Eliasib genuit Ioiada, ¶ & Ioiada
genuit Ionathan, & Ionathan genuit Ieddoa.
12 ¶ In diebus autem Ioacim erant sacerdotes
-&` principes familiarum: Saraiæ, Maraia, Ie-
13 remiæ, Hanania, ¶ Esdræ, Mosollam: Amarię,
14 Iohanan. ¶ Milicho, Ionathan: Sebeniæ, Io-
15 seph: ¶ Haram, Edna: Maraioth, Helci: ¶ A-
16 daiæ, Zacharia: Genthon, Mosollam: ¶ Abiæ,
17 Zechri: Miamin & Moadiæ, Phelti: ¶ Belgæ,
18 Sammúa: Semaiæ, Ionathan: ¶ Ioiarib, Ma-
19 thanai: Iodaiæ, Azzi: ¶ Sellai, Celai: Amoc,
20 Heber: ¶ Helciæ, Hasebia: Idaiæ, Nathanael.
21 ¶ Leuitæ in diebus Eliasib, & Ioiada, & Ioha-
22 nan, & Ieddoa scripti principes familiarum,
B & sacerdotes in regno Darij Persæ. ¶ Filij
23 Leui in principes familiarũ, scripti in libro
verborum dierum, & vsq; ad dies Ionathan
24 filij Eliasib. ¶ Et principes Leuitarum, Hase-
bia, Serebia, & Iesue filius Cedmiel: & fra-
tres eorum per vices suas, vt laudarent, & cõ
fiterentur iuxta præceptum Dauid viri Dei,
25 & obseruarent æquè per ordinem. ¶ Matha-
nia & Becbecia, Obedia, Mosollam, Telmon,
Accub custodes portarum & vestibulorum
26 ante portas. ¶ Hi in diebus Ioacim filij Io-
sue, filij Iosedec, & in diebus Nehemiæ ducis,
27 & Esdræ sacerdotis scribæq;. ¶ In dedicatio-
ne autem muri Ierusalem requisierunt Le-
uitas de omnibus locis suis, vt adducerent
eos in Ierusalem, & facerent dedicationẽ &
lætitiam in actione gratiarum, & cantico, &
28 in cymbalis, & psalterijs, & citharis. ¶ Con-
gregati sunt autem filij cantorũ, de campe-
stribus circa Ierusalem, & de villis Netu-
29 phati, ¶ & de domo Galgal, & de regionibus
Geba & Azmaueth: quoniam villas ædifica-
uerunt sibi cantores in circuitu Ierusalem.
30 ¶ Et mundati sunt sacerdotes & Leuitæ, &
mundauerũt populum, & portas, & murum.
31 ¶ Ascendere autem feci principes Iuda super
C murum, & statui duos magnos choros lau-
dantium. Et ierunt ad dexteram super mu-
32 rum ad portã sterquilinij. ¶ Et iuit post eos
33 Osaias, & media pars principum Iuda, ¶ &
Azarias, Esdras, & Mosollam, Iuda, & Ben-ia
34 min, & Semeia, & Ieremias. ¶ Et de filiis sa-
cerdotũ in tubis: Zacharias filius Ionathan,
filius Semeiæ, filius Mathaniæ, filius Michaiæ,
35 filius Zechur, filius Asaph, ¶ & fratres eius
Semeia, & Azareel, Malalai, Galalai, Maai, Na
thanael, & Iuda, & Hanani, in vasis cantici
36 Dauid viri Dei: & Esdras scriba ante eos ¶ in
porta Fontis. Et contra eos ascenderunt in
gradibus ciuitatis Dauid in ascensu muri su-
per domũ Dauid, & vsq; ad portã Aquarũ ad
37 Orientẽ. ¶ Et chorus secundus gratias referẽ-
tiũ ibat ex aduerso, & ego post eũ, & media
pars populi super murũ et sup turrim furno-
38 rũ, & usq; ad murũ latissimũ, ¶ & super por-
tam Ephraim, & super portam antiquã, & su
per portam piscium & turrim Hananeel, &
turrim Emath, & usq; ad portã gregis: & ste-
39 terunt in porta custodiæ, ¶ steteruntq; duo
chori laudantium in domo Dei, & ego, & di-
40 midia pars magistratuum mecũ. ¶ Et sacerdo-
D tes, Eliacim, Maasia, Miamin, Michéa, Elioé-
41 nai, Zacharia, Hanania in tubis, ¶ & Maasia,
& Semeia, & Eleazar, & Azzi, & Iohanan, &
Melchia, & Aelam, & Ezer. Et clarè cecine-
42 runt cantores, & Iezraia præpositus: ¶ & im
molauerunt in die illa uictimas magnas, &
lætati sunt. Deus.n.lętificauerat eos lætitia
magna. Sed & uxores eorum & liberi gauisi
sunt, & audita est lætitia Ierusalem procul
43 ¶ Recensuerunt quoq; in die illa uiros super
gazophylacia thesauri, ad libamina, & ad

T 4 primitias,

primitias, & ad decimas, vt introferrent per
eos principes ciuitatis in decore gratiarum
actionis, sacerdotes & Leuitas: quia lætificatus est Iuda, in sacerdotibus & Leuitis astan-
44 tibus. Et custodierunt obseruationē Dei
sui, & obseruationē expiationis, & cantores
& ianitores iuxta præceptū Dauid, & Salo-
45 monis filij eius. Quia in diebus Dauid &
Asaph ab exordio erant principes constituti
cantorum in carmine laudantiū & confiten-
46 tiū Deo. Et omnis Israël in diebus Zorobabel, & in diebus Nehemiæ, dabant partes
cantoribus, & ianitoribus per dies singulos,
& sanctificabant Leuitas, & Leuitæ sanctificabant filios Aaron.

CAPVT XIII.

1 IN DIE autem illo lectum est in
A volumine Moysi audiente populo: & inuentum est scriptum in
eo, quòd non debeant introire
Ammonites, & Moabitea in Ec-
2 clesiam Dei vsque in æternum: eo quod non occurrerint filijs Israël cum pane & aqua, &
conduxerint aduersum eos Balaam, ad maledicendum eis; & conuertit Deus noster male-
3 dictionem in benedictionem. Factum est autem, cùm audissent legem, separauerunt om-
4 nē alienigenā ab Israel. Et super hoc erat
Eliasib sacerdos, qui fuerat præpositus in gazophylacio domus Dei nostri, & proximus
5 Tobiæ. Fecit ergo sibi gazophylacium grande, & ibi erāt ante eum reponentes munera,
& thus, & vasa, & decimam frumenti, vini, &
olei, partes Leuitarum, & cantorum, & iani-
6 torum, & primitias sacerdotales. In omnibus autem his non fui in Ierusalem, quia anno tricesimo secundo Artaxerxis regis Babylonis veni ad regem: & in fine dierum ro-
7 gaui regem. Et veni in Ierusalem, & intellexi malum quod fecerat Eliasib Tobiæ, vt faceret ei thesaurum in vestibulis domus Dei.
8 Et malum mihi visum est valde. Et proieci vasa domus Tobiæ foras de gazophylacio.
9 Præcepiq;, & emundauerunt gazophylaciū:
B & retuli ibi vasa domus Dei, sacrificium &
10 thus. Et cognoui quòd partes Leuitarum
non fuissent datæ: & fugisset vnusquisque in
regionem suam de Leuitis, & cantoribus &
11 de his qui ministrabant. & egi causam aduersum magistratus, & dixi: Quare dereliquimus domum Dei? Et congregaui eos: &
12 feci stare in stationibus suis. Et omnis Iuda
apportabat decimam frumenti, vini & olei
13 in horrea. Et constituimus super horrea
Selemiam sacerdotem, & Sadoc scribam, &
Phadaiam de Leuitis, & iuxta eos Hanan filium Zachur, filium Mathaniæ: quoniam fideles comprobati sunt, & ipsis creditæ sunt
14 partes fratrū suorum. Memento mei Deus
meus pro hoc, & ne deleas miserationes meas
quas feci in domo Dei mei, & in ceremonijs
15 eius. In diebus illis vidi in Iuda calcantes
torcularia in Sabbatho, portantes aceruos, &
onerantes super asinos vinum, & vuas, & ficus, & omne onus: & inferentes in Ierusalē
die Sabbathi. Et contestatus sum, vt in die
16 qua vendere liceret, venderent. Et Tyrij habi-
C tauerūt in ea, inferentes pisces & omnia
venalia: & vendebant in Sabbathis filijs Iu-
17 da & Ierusalem: & obiurgaui optimates
Iuda, et dixi eis: Quæ est hæc res mala quam
vos facitis, & prophanatis diem Sabbathi?
18 Nunquid non hæc fecerunt patres [a]nostri,
& adduxit Deus noster super nos omne malum hoc, & super ciuitatem hanc? Et vos additis iracundiam super Israël, violando Sab-
19 bathum. Factum est autem, cùm quieuissent
portæ Ierusalem in die Sabbathi, dixi: & clauserunt ianuas, & præcepi vt non aperirent
eas vsque post Sabbathum: & de pueris meis
constitui super portas, vt nullus inferret
20 onus in die Sabbathi. Et manserunt negociatores, et vendentes vniuersa venalia, foris
21 Ierusalem semel et bis. Et contestatus sum
eos, et dixi eis: Quare manetis ex aduerso muri? si secundò hoc feceritis, manum mittam in
vos. Itaque ex tempore illo non venerunt in
22 Sabbatho. Dixi quoque Leuitis, vt mundarentur, et venirent ad custodiendas portas, et
sanctificandam diem Sabbathi: et pro hoc ergo memento mei Deus meus, et parce mihi
secundū multitudinem miserationum tua-
23 rum. Sed et in diebus illis vidi Iudæos ducen-
D tes vxores Azotidas, Ammonitidas, & Moa-
24 bitidas. Et filij eorum ex media parte loquebantur Azoticè, & nesciebāt loqui Iudaicè, & loquebantur iuxta linguam populi, et
25 populi. Et obiurgaui eos, et maledixi. Et
cecidi ex eis viros, et decaluaui eos, et adiuraui in Deo, vt non darēt filias suas filijs eorum, et non acciperent de filiabus eorum fi-
26 lijs suis, et sibimetipsis, dicens: Nunquid
nō in huiuscemodi re peccauit Salomon rex
Israël? et certè in gentibus multis non erat
rex similis ei: et dilectus Deo suo erat, et posuit eum Deus regem super omnem Israël:
et ipsum ergo duxerunt ad peccatum mu-
27 lieres alienigenæ. Nunquid et nos inobedientes faciemus omne malum grande hoc,
vt præuaricemur in Deo nostro, et ducamus
28 vxores peregrinas? De filijs autem Ioiada
filij Eliasib sacerdotis magni, gener erat
Sanaballat Horonites, quem fugaui à me.
29 Recordare Domine Deus meus aduersum
eos qui polluunt sacerdotium, iusq; sa-
30 cerdotale, et Leuiticum. Igitur mundaui
eos ab omnibus alienigenis: et constitui
ordines sacerdotum et Leuitarum, vnum-
31 quemq; in ministerio suo: et in oblatione lignorum in temporibus constitutis, et
in primitijs: memento mei Deus meus in
bonum. Amen.

Nehemiæ, qui Secundus Esdræ dicitur,
FINIS.

Margin notes: Deu. 23.a. — [a] vestri. — 3.Reg.3.b.7. — 3.Reg.11.a.1.

LIBER TERTIVS ESDRAE.

CAPVT PRIMVM.

4.Reg. 23. c.21. 2.Par. 35. a.1.

1 ET FECIT Iosias Pascha in
A Ierosolymis Domino,& immolauit Phase quartadecima luna primi mensis:
2 statuens sacerdotes p vices dierum stolis amictos in templo
3 Domini:,& dixit Leuitis sacris seruis Israël, vt sanctificarent se Domino in positione sanctæ arcæ Domini, in domo quam ędificauit Salomon filius Dauid
4 rex. Non erit vobis tollere super humeros eam. Et nunc deseruite Domino vestro,& curam agite gentis illius Israël,ex parte secun-
5 dùm pagos & tribus ʿvestrasʾ, secúdum scripturam Dauid regis Israël, & secundum magnificentiam Salomonis filij eius, omnes in templo, & secundum particulam principatus paternam vestram eorũ qui stant in con-
6 spectu fratrũ filiorum Israël. Immolate Pascha, & sacrificia parate fratribus vestris, & facite secundum pręceptũ Domini quod da-
7 tum est Moysi. Et donauit Iosias in plebem
B quæ inuenta est,ouium,agnorum, & hædorum,& caprarum,triginta millia,vitulos tria
8 millia. hæc de regalibus data sunt secundùm promissionem populo: & sacerdotibus in Pascha,oues numero duo millia, ac vitul.
9 centum. Et Iechonias,& Semeias,& Nathanael fratres, & Hasabias, & Oziel,& Coraba in Phase, oues quinque millia,vitulos quin-
10 gentos. Et hęc cùm fierent eleganter, steterũt sacerdotes & Leuitæ habentes azyma per
11 tribus. Et secundum partes principatus patrum,in conspectu populi offerebant Domino,secundum ea quæ in libro Moysi scripta
12 sunt: & assauerunt Phase igni prout oportebat: & hostias coxerunt in ʿemolisʾ, & in
13 ollis cũ beneuolentia: & attulerũt omnibus qui erant ex plebe: & post hæc parauerunt
14 sibi & sacerdotibus. Sacerdotes enim offerebant adipes vsq; dum finita esset hora: & Leuitæ parauerunt sibi, & fratribus suis,
15 filijs Aaron. Et sacri cantores filij Asaph,
C erant per ordinem secundum præceptum Dauid,& Asaph, & Zacharias, & Ieddinus,
16 qui erat a rege: Et ostiarij per singulas ianuas,ita vt non præuaricaretur vnusquisque suam: fratres enim illorum parauerunt illis.
17 Et consummata sunt quæ pertinebant ad
18 sacrificium Domini. In illa die egerunt Phase, & offerebãt hostias super Domini sacrificium, secundum præceptum regis Iosiæ.
19 Et egerunt filij Israël, qui inuenti sunt in tempore illo, Phase: & diem festum azymo-
20 rum per dies septem: & non est celebratum Phase tale in Israël, à temporibus Samuelis
21 prophetæ: & omnes reges Israël non celebrauerunt tale Pascha,quale egit Iosias,& sacerdotes,& Leuitæ,& Iudæi,& omnis Israël, qui inuenti sunt in commoratione Ierosoly-
22 mis. Octauo decimo anno regnante Iosia
23 celebratum est Phase. Et directa sunt opera
D Iosiæ i conspectu Domini sui in corde ple-
24 no ʿmetuentisʾ: & quæ circa illum quidem conscripta sunt in pristinis temporibus de eis q peccauerunt,quiq; irreligiosi fuerũt in Dominum præ omni gẽte, & qui nõ q̃sie-
25 runt verba Domini super Israël. Et post omnem actum hunc Iosiæ,ascendit Pharao rex Aegypti, veniens in Charcamis ab itinere super Euphrátem, & exijt obuiam illi Io-
26 sias. Et misit rex Aegypti ad Iosiã, dicens:
27 Quid mihi & tibi est rex Iudæ? Non sum missus a Domino,vt pugnem contra te: super Euphrátem enim bellum meum est,festi-
28 nans descende. Et nõ est reuersus Iosias super currum, sed expugnare eũ conabatur,nõ attendens verbum prophetę ex ore Domini:
29 sed constituit ad eum bellum in campo Mageddo. Et descenderunt principes ad regem
30 Iosiam. Et dixit rex pueris suis: Amouete me à prælio, infirmatus sum enim valde. Et statim amouerunt eum pueri ipsius de acie.
31 Et ascendit sup currũ secundarium suum: & perueniens Ierosolymã,vita functus est,&
32 sepultus est in paterno sepulchro. Et in tota Iudæa lugebant Iosiam: & q præsidebant, cum vxoribus lamentabant eum vsque in hunc diem. Et datum est hoc fieri semper in
33 omne genus Israël. Hæc aũt pręscripta sunt
E in libro historiarum regum Iudæ: et singula gesta actus Iosiæ,et eius gloria et intellectus eius in lege Domini:quæq; gesta sunt ab eo, & quæ non scripta sunt in libro regũ Israël
34 et Iudæ. Et assumentes,qui erant ex gente, Iechoniam filium Iosiæ, constituerunt regẽ pro Iosia patre suo, cùm esset annorum tri-
35 ginta trium. Et regnauit super Israël mensibus tribus. Et amouit eum rex Aegypti, ne
36 regnaret in Ierosolymis: et mulctauit gentẽ argenti talenta centum, et auri talentum
37 vnum. Et constituit rex Aegypti Ioacim
38 fratrem ipsius,regem Iudæ et Ierusalem: & alligauit magistratus Ioacim, & Zaracelem fratrem suum, & apprehendens reduxit in
39 Aegyptum. Annorum erat Ioacim vigintiquinq;, cùm regnare cœpisset in terra Iuda et Ierusalem: et fecit malum in conspe-

Marginal notes: ʿnostras f. — ʿamulis. — ʿmetuentia. g. — 4.Reg. 23 f.29. 2.Par. 35. c.20. — 4.Reg. 23 f. 30. 2.Par. 36. a.1.

40 ctu Domini. Post hunc autem ascendit Na
buchodonosor rex Babylonis, & alligans eũ
in æreo vinculo, perduxit in Babyloniam:
41 & sacra vasa Domini accepit Nabuchodo-
nosor, & tulit & consecrauit in templo suo
42 in Babylonia. Nam de immunditia illius,
& irreligiositate scriptum est in libro tempo
43 rum regum. Et regnauit Ioachin filius
F eius pro eo. Cùm aũt cõstitutus esset rex,
44 erat annorũ°decem & octo. Regnauit au-
tem mẽses tres, & dies decem in Ierusalem,
45 & fecit malũ in conspectu Domini: & post
annum mittẽs Nabuchodonosor, transmigra
uit eum in Babyloniam simul cum sacris va
46 sis Domini. Et constituit Sedeciam regem
Iuda & Ierusalem, cùm esset annorũ viginti
47 vnius: regnauit autem annis vndecim. Et
fecit malum in conspectu Domini, & nõ est
veritus à verbis ‖ quæ dicta sunt ab Ieremia
48 propheta ex ore Domini: & adiuratus à re
ge Nabuchodonosor, periurãs discessit: & in-
durata ceruice sua, & corde suo, trangressus
49 est legitima Domini Dei Israël. Et duces po
puli Domini multa iniquè gesserunt, & im-
piè egerunt super omnes immunditias gen-
tium: & polluerunt templum Domini quod
50 sanctũ erat in Ierosolymis. Et misit Deus
patrum ipsorum per angelum suum reuoca-
re eos, propter quod parceret illis, & taber-
51 naculo suo. Ipsi verò subsannabant in an-
G gelis suis: & qua die locutus est Dominus,
52 erant illudentes prophetis eius. Qui vsque
ad iracundiam concitatus est super gentem
suam propter irreligiositatẽ suam, & præce-
53 pit ascendere reges Chaldæorum. Hi occi-
derunt iuuenes eorum in gladio, in circuitu
sancti templi eorũ, & non pepercerunt iu-
54 ueni, & seni, & virgini, & adolescenti. Sed
omnes traditi sunt in manus ipsorum: &
oĩa sacra vasa Dñi, & regales apothecas re-
55 sumentes, tulerũt in Babyloniam, & incen
derunt domum Domini, & demolierunt mu
ros Ierusalem: & turres eius incenderunt
56 igne, & cõsummauerunt omnia honorifica
eius, & ad nihilum redegerunt; & reliquos à
57 gladio, duxerunt in Babylonem. & erant
serui illius vsque dum regnarent Persæ‖in re
58 pletione verbi Domini in ore Ieremiæ: quo
usque benignè ageret terra sabbatha sua, om
ni tempore desertionis suæ sabbathizauit in
applicatione annorum°septuaginta septem.

°octo 9.

‖Iere. 37.a 8.

‖Iere. 25.c 12. & 29.c 10. Dan. 9.b 1.

°septuagin a. 9.

CAPVT II.

1 REGNANTE Cyro rege Persarũ in
A consummatione verbi Domini
2 in ore Ieremiæ, suscitauit Do-
minus spiritum Cyri regis Per-
sarum, & prædicauit in toto
3 regno suo simul per scripturam, dicens:
Hæc dicit Cyrus rex Persarum, Me constituit
4 regem orbi terrarum Dominus Israël, Do-
minus excelsus; & significauit mihi ædifica-
re domum sibi in Ierusalem, quæ est in Iu-
5 dæa. Si quis est ex genere vestro, dominus
6 ipsius ascendat cum eo in Ierusalem. Quot
quot ergo circa loca habitant, adiuuent eos
7 qui sunt in loco ipso, in auro, & argento, in
dationibus cum equis & iumentis, cumque
alijs quæ secũdum vota apponuntur in ædẽ
8 Domini quæ est in Ierusalem. Et stantes
principes tribuum, pagorum, & Iudææ ex tri
bu Ben-iamin, & sacerdotes, et Leuitæ, quos
excitauit Dominus ascẽdere & ędificare do-
mum Domini quæ est in Ierusalem, qui
9 erant in circuitu eorum, adiuuerunt in om-
ni auro & argento eius, & iumentis & vo-
tis compluribus multi quorum sensus
10 excitatus est. Et Cyrus rex protulit vasa
B sacra Domini, quæ transtulit Nabuchodo-
nosor rex Babylonis ex Ierusalem, & con-
11 secrauit ea idolo suo: & proferẽs ea Cyrus
rex Persarum tradidit Mithridato, qui erat
12 super thesauros ipsius. per hunc autem
tradita sunt Salmanasato pręsidi Iudææ.
13 Horum autem hic numerus: Libatoria ar-
gẽtea duo millia quadringẽta, athiscę argen
teæ triginta: phialæ aureæ triginta, item ar-
genteę duo millia quadringentæ, & alia uasa
14 mille. Omnia autem uasa aurea & argen-
tea, °quinque millia octingenta sexaginta.
15 Et enumerata sunt Salmanasaro simul cũ
his q ex captiuitate Babyloniæ uenerãt in Ie
16 rosolymam. ‖ In Artaxerxis autem regis
Persarum temporibus scripserunt ei de his
q habitabãt in Iudæa & Ierusalem, Balsamus
& Mitridatus, & Sabellius, & Rathimus,
Balthemus, Samelius scriba, & reliqui ha-
bitantes in Samaria & cæteris locis, subie-
17 ctam epistolam regi Artaxerxi: DOMI-
NE, pueri tui Rathimus ab accidentibus, &
C Sabellius scriba, & reliqui curiæ tuæ iudices
18 in Cœlesyria & Phœnice. Et nunc notum
sit domino regi, quoniam Iudæi, qui ascen-
derunt à uobis ad nos, uenientes in Ierusalẽ
ciuitatem refugam & pessimam, ædificant
furnos eius, & statuunt muros, & templum
19 suscitant. Quod si ciuitas ista, & muri cõ
summati fuerint, non tantùm tributa non
sustinebunt pendere, sed etiam regibus resi-
20 stent. Et quia id agitur circa templum, re-
ctè habere arbitrati sumus nõ despicere hoc
21 ipsum. sed notum facere domino regi, ut
si uidebitur, rex, quæratur in libris patrum
22 tuorum, & inuenies in admonitionibus
scripta de his; & scies quoniam ciuitas ista
fuit refuga, & reges & ciuitates concutiens.
23 & Iudæi refugæ, & prælia committentes
in ea ab æterno: ob quam causam ciuitas ista
24 deserta est. Nunc ergo notum facimus,
Domine rex, quoniam si ciuitas hæc ædifi-
cata fuerit, & huius muri erecti fuerĩt, desce
sus tibi non erit in Cœlesyriam & Phœnicẽ.
25 Tunc scripsit rex Rathimo, qui scribebat
D accidentia, & Balthemo, & Sabellio scribę,
& cæteris cõstitutis, & habitãtibus in Syria,
26 & Phœnice, ea quæ subiecta sunt: LEGI
epistolam quam misistis mihi. pręcepi er-
go inquiri: & inuentum est, quoniam ciuitas
27 illa est ab æuo regibus resistens, & homines re-
fugæ, & prælia in ea efficiẽtes; & reges fortis-
simi erãt in Ierusalem dominãtes & tributa
28 exigentes à Cœlesyria & Phœnice. Nunc

1. Pa. 36.d 22. 2. Esd. 1.a 1. & 6 a.3. Ier. 26. c 12. & 29.c 10. Dan. 9.b.2 3. Esd. 1.g 37. & 2.a 1.5.c.24.

°quatuor millia quadringenta sexaginta nouem 8.

‖2. Esd. 4.b 8.

ergo

ergo præcepi prohibere homines illos ædifica
re ciuitatem, & prohibere, ne quid vltrà hæc
29 fiant: ¶ sed nec procedant in plurimum, ex
quo sunt malitiæ, ita vt regibus molestia
30 importetur. ¶ Tunc recitatis his quæ a rege
Artaxerxe scripta fuerant, Rathimus, &
Sabellius scriba, & qui cum his constituti
erant iungentes festinanter venerunt in Ie-
rusalem cum equitatu, & turba, & agmine:
31 ¶ cœperuntque ædificantes prohibere, &
vacabant ab ædificatione templi in Ierusa-
lem, usque secundo anno regni Darij regis
Persarum.

CAPVT III.

1 REx Darius fecit cœnã magnam
A omnibus uernaculis suis, & om
nibus magistratibus Mediæ &
2 Persidis, ¶ et omnibus purpura-
tis, & prætoribus, & consuli-
bus, & præfectis sub illo ab India usque
Aethiopiam, centum uiginti septem prouin
3 cijs. ¶ Et cùm manducassent, & bibissent,
& satiati reuerterẽtur, tunc Darius rex ascẽ
dit in cubiculum suum, & dormiuit, & ex-
4 pergefactus est. ¶ Tunc illi tres iuuenes cor-
poris custodes, qui custodiebant corpus re-
5 gis, dixerũt alter alteri: ¶ Dicamus unusquis-
B que nostrum sermonem qui præcellat: &
cuiuscunque apparuerit sermo sapientior
alterius, dabit illi rex Darius dona magna,
6 ¶ purpura cooperiri, & in auro bibere, &
super aurum dormire, & currum aureo fræ-
no, & cydarim byssinam, & torquem circa
7 collum: ¶ & secundo loco sedebit à Dario
propter sapientiam suam. Et cognatus Darij
8 vocabitur. ¶ Tunc scribentes singuli suum
verbum, signauerunt, & posuerunt subtus
9 ceruical Darij regis, ¶ et dixerunt: Cum
surrexerit rex, dabimus illi scripta nostra:
& quodcunque iudicauerit rex è tribus, &
magistratus Persidis, quoniam uerbum eius
sapientius est, ipsi dabitur uictoria, sicut scri-
10 ptum est. ¶ Vnus scripsit: Forte est uinum.
11 ¶ Alius scripsit: Fortior est rex. ¶ Tertius scri
12 psit: Fortiores sunt mulieres, super omnia
13 autem uincit ueritas. ¶ Et cùm surrexis-
set rex, acceperunt scripta sua, & dederunt
14 illi, et legit. ¶ Et mittens uocauit oẽs magi-
C stratus Persarum, & Medos, & purpuratos,
15 & prætores, & præfectos: ¶ & sederunt in con
16 cilio, & lecta sunt scripta coram ipsis. ¶ Et di
xit: Vocate adolescentes, & ipsi indicabunt
17 uerba sua. Et uocati sunt, & introierũt. ¶ Et
dixit illis: Indicate nobis de his quæ scripta
sunt. Et cœpit prior, qui dixerat de forti-
18 tudine uini, ¶ & dixit: Viri, quàm præua-
let uinum omnibus hominibus qui bibunt
19 illud! seducit mentem. ¶ Itemq; regis &
orphani facit mentem vanam. Item serui ac
20 liberi, pauperis ac diuitis, ¶ & oẽm mentem
D conuertit in securitatẽ & iucunditatem, &
21 nõ meminit oẽm tristitiã & debitũ, ¶ et oĩa
præcordia facit honesta, et non meminit re-
gem nec magistratum, et omnia per talen-
22 ta loqui facit. ¶ Et non meminerunt, cùm
biberunt, amicitiam, nec fraternitatem:
sed non multum pòst sumunt gladios.
23 ¶ Et cum à vino merserint & surrexerint, nõ
24 meminerunt quæ gesserunt. ¶ O viri, nũ præ-
cellit vinum? quis sic cogitat facere? Et ta-
cuit hoc dicto.

CAPVT IIII.

1 ET inchoauit sequens dicere, qui
A dixit de fortitudine regis: ¶ O
2 viri, num præcellunt homines,
qui terram & mare obtinent,
3 & omnia quæ in eis sunt? ¶ Rex
autem super omnia præcellit, & dominatur
eorum: & omne quodcunq; dixerit illis, fa-
4 ciunt. ¶ Et si miserit illos ad bellátores, va-
dunt, & demoliuntur montes, & muros,
5 & turres. ¶ Iugulantur, & iugulant, & regis
verbum non prætereunt: nam si vicerint, af-
ferũt regi omnia quæcunq; prædati fuerint.
6 ¶ Similiter & alij omnes, et quotquot nõ mi
litant, nec pugnant, sed colunt terram:
rursum cùm fuerint metentes, afferunt tri-
7 buta regi: ¶ & ipse vnus solus si dixerit oc-
cidite, occidunt: dixerit remittite, remit-
8 tunt: ¶ dixerit percutite, percutiunt: dixerit
exterminate, exterminant: dixerit ædificate,
9 ædificant: ¶ dixerit excidite, excidunt: di-
10 xerit plantate, plantant: ¶ &, omnis plebs, &
virtutes eum obaudiunt, & super hoc ipse
11 recumbit, & bibit, & dormit. ¶ Hi autem
B custodiunt in circuitu eum, & non possunt
ire singuli, & facere opera sua, sed in dicto
12 obaudientes sunt ei. ¶ Viri, quomodo non
præcellit rex, qui sic diffamatur? Et tacuit.
13 ¶ Tertius, qui dixerat, de mulieribus & veri
14 tate, hic est Zorobabel, cœpit loqui: ¶ Viri,
non magnus rex, & multi homines, nec vi-
num præcellit. Quis est ergo, qui dominatur
15 eorũ? ¶ Nonne mulieres genuerũt regem, &
omnem populum, qui dominatur mari &
16 terræ: ¶ & ex illis nati sunt, & ipsæ educaue-
runt eos, qui plantauerunt vineas, ex quibus
17 vinum fit? ¶ Et ipsæ faciunt stolas omnium
hominum: et ipsæ faciunt gloriam homini-
bus, & non possunt homines separari à mu
18 lieribus? ¶ Si congregauerint aurum & ar-
gentum & omnem rem speciosam, & vide-
rint mulierem vnam bono habitu & bona
19 specie, ¶ omnia hæc relinquentes, in eam
intendunt, et aperto ore conspiciunt, & cã
alliciunt magis quàm aurum et argentum,
20 et omnem rem preciosam. ¶ Homo patrẽ
suum relinquit, qui enutrijt illum, et suam
21 regionem, et ad mulierem se coniungit. ¶ Et
C cum muliere remittit animam: et neque pa-
trem meminit, neque matrem, neque regio-
22 nem. ¶ Et hinc oportet vos scire, quoniam
mulieres dominantur vestri. Nonne doletis?
23 ¶ Et accipit homo gladium suum, et vadit in
viam facere furta, et homicidia, et mare na-
24 uigare et flumina, ¶ et leonem videt, et in
tenebris ingreditur: et cùm furtum fecerit
25 et fraudes, et rapinas, amabili suæ affert. ¶ Et
iterum, diligit homo vxorem suam magis
26 quàm patrem aut matrem. ¶ Et multi de-

mentes

mentes facti sunt propter vxores suas :&
27 serui facti sunt propter illas, ¶ & multi peric-
runt, & iugulati sunt, & peccauerunt pro-
28 pter mulieres. ¶ Et nunc credite mihi, quia
magnus est rex in potestate sua. quoniam
29 omnes regiones verētur tangere eum. ¶ Vi-
debam tamen Apemen filiam Bezacis, miri-
fici concubinam regis, sedentem iuxta regē
30 ad dexteram, ¶ & auferentem diadema
de capite eius, & imponentem sibi,& palmis
31 cædebat regem de sinistra manu. ¶ Et super
hæc aperto ore intuebatur eam:& si arriserit
D ei, ridet : nam si indignata ei fuerit, blandi-
32 tur, donec recōcilietur in gratiam. ¶ O viri,
cur non sunt fortiores mulieres? Magna est
terra, & excelsum est cœlum:* quis ista
33 agit? ¶ Et tunc rex, & purpurati intuebā-
tur in alterutrum. Et inchoauit loqui de
34 veritate. ¶ O viri, nónne fortes sunt mulie-
res? Magna est terra, & excelsum est cœlū:&
velox cursus Solis conuertit in gyro cœlum
35 in locum suum in vna die. ¶ Nonne magni-
ficus est, qui hæc facit, & veritas magna, &
36 fortior præ omnibus? ¶ Omnis terra veritatē
inuocat, & cœlum etiam ipsam benedicit,&
omnia opera mouentur, & tremunt eam, &
37 non est cum ea quicquam iniquum. ¶ Vi-
num iniquum, iniquus rex, iniquę mulieres,
iniqui omnes filij hominum, & iniqua illo-
rum omnia opera, & non est in ipsis veritas,
38 & in sua iniquitate peribunt: ¶ & veritas ma
net, & inualescit in æternum,& viuit,& ob-
39 tinet in secula seculorum. ¶ Nec est apud eā
accipere personas, neque differētias: sed quę
iusta sunt, facit omnibus, iniustis ac malignis
40 & omnes benignantur in operibus eius. ¶ Et
E non est in iudicio eius iniquum, sed fortitu-
do, & regnum, & potestas, & maiestas om-
41 niū æuorum. Benedictus Deus veritatis. ¶ Et
desiji loquendo. Et omnes populi clamaue-
runt, & dixerunt: Magna est veritas, & præ-
42 ualet. ¶ Tunc rex ait illi: Pete, si quid vis am-
plius, quàm quæ scripta sunt,& dabo tibi se-
cundum quod inuētus es sapientior proximis,
& proximus mihi sedebis, & cognatus meus
43 vocaberis. ¶ Tūc ait regi: Memor esto voti tui
quod vouisti, ædificare Ierusalem in die qua
44 regnum accepisti: ¶ & omnia vasa quæ ac-
cepta sunt ex Ierusalem, remittere, quæ se-
parauit Cyrus, quando mactauit Babyloniā,
45 & voluit remittere ea ibi. ¶ Et tu vouisti ędi
ficare templum, quod incenderunt Idumæi,
quando exterminata est Iudæa à Chaldæis.
46 ¶ Et nunc hoc est quod postulo domine, &
quod peto; hoc est maiestas quod à te postu-
lo, vt facias votum quod vouisti regi cœli ex
47 ore tuo. ¶ Tunc surgēs Darius rex, osculatus
F est illum: & scripsit epistolas ad omnes dis-
pensatores, & præfectos & purpuratos, vt
deducerent eum, & eos qui cū illo erant, om
48 nes ascendētes ædificare Ierusalem. ¶ Et om
nibus præfectis, qui erant in Syria, & Phœ-
nice, & Libano, scripsit epistolas, vt traherēt
ligna cedrina à Libano in Ierusalem, vt ædi-
49 ficarent cum eis ciuitatem. ¶ Et scripsit om-
nibus Iudæis, qui ascendebant à regno in Iu-
dęam pro libertate, omnem potentem,& ma
gistratum, & præfectum non superuenire ad
50 ianuas ipsorum, ¶ & omnem regionem quā
obtinuerant immunem esse eis; & Idumæi re
51 linquant castella quæ obtinēt Iudæorum, ¶ &
in structuram templi dare per singulos an-
nos talēta viginti, vsq; dum perædificaretur:
52 ¶ & super sacrarium holocaustomata vitula-
re quotidie, sicut habēt pręceptum alia talē-
53 ta decem offerre per singulos annos, ¶ & om-
nibus, qui procedunt a Babylonia condere ci
uitatem: vt esset libertas tam ipsis quam fi-
lijs eorum, & omnibus sacerdotibus qui p̄-
54 cedunt. ¶ Scripsit autem & quantitatem, &
G sacram stolam iussit dari, in qua deseruirēt:
55 ¶ & Leuitis scripsit dare pręcepta, vsque in
diē qua consummabitur domus, & Ierusa-
56 lem extruetur: ¶ & omnibus custodientibus
ciuitatem, scripsit dari ei sortes & stipendia.
57 ¶ Et dimisit omnia vasa quæcunque separa-
uerat Cyrus à Babylonia, & omnia quæcūq;
dixit Cyrus, & ipse præcepit fieri, & mitti
58 Ierusalem. ¶ Et cum processisset ille adole-
scens, eleuans faciem in Ierusalem, benedixit
59 regem cœli, ¶ & dixit: Abs te est victoria,
& abs te est sapientia & claritas. Et ego ser-
60 uus tuus sum. ¶ Benedictus es q dedisti mihi
sapientiam, & tibi confitebor Domine Deus
61 patrum nostrorum. ¶ Et accepit epistolas,
& profectus est in Babyloniam: Et venit, &
nūciauit fratribus suis omnibus qui fuerunt
62 in Babylonia: ¶ & benedixerunt Deum pa-
trum suorum, quoniā dedit illis remissionē
63 & refrigerium, ¶ vt ascenderent & ædifica-
rent Ierusalem, & templum vbi nominatū
est nomen eius in ipso, & exultauerunt cum
musicis & lætitia diebus septem.

CAPVT V.

1 POST hęc autem electi sunt, vt 1. Esd. 2. a 1.
A ascenderent principes pagorum
per domos & tribus suas, &
vxores illorum, & filij & filiæ
eorum, & serui & ancillæ ipso-
2 rum, & pecora eorum. ¶ Et Darius rex misit
vnà cum eis equites mille, donec deducerent
eos in Ierusalem cum pace, & cum musicis
3 & cum tympanis & tybijs: ¶ & omnes fra-
tres erant ludētes,& fecit eos ascēdere simul
4 cum eis. ¶ Et hæc sunt nomina virorum, qui
ascenderunt per pagos suos in tribus, & in
5 partem principatus ipsorum. ¶ Sacerdotes: Fi
lij Phinees, filij Aarō, Iesus filius Iosedec, Ioa
cim filius Zorobabel filij Salathiel de domo
6 Dauid, ex progenie Phares, de tribu Iuda, ¶ q
locutus est sub Dario rege Persarum sermo-
nes mirificos in secundo anno regni ipsius,
7 mense Nisan primo. ¶ Sunt autem hi, qui a- 1. Esd. 2. a 1.
scenderunt ex Iudæa de captiuitate transmi-
grationis, quos trāsmigrauit Nabuchodono- 2. Esd. 7. b 6.
sor rex Babyloniæ in Babylonem, & reuer-
8 sus est in Ierusalem. ¶ Et requisiuit partem
Iudææ vnusquisque in ciuitatem suam, qui
venerunt cum Zorobabel & Iesu, Nehemias,
Areores, Elimeo, Emmanio, Mardocheo, Be-
elsuro, Mechplatochor, Olioro, Emonia vnu:

de princi-

9 de principibus eorum. ¶ Et numerus à gen-
tilibus eorum, ex præpositis eorum filij Pha-
10 tes, duo millia centum septuagintaduo. ¶ fi-
lii Ates, tria millia centum quinquagintase-
11 ptem: ¶ filii Phœmo, centum quadraginta-
B duo: in filijs Iesu & Ioabes, millè trecenti-
ta duo: ¶ filii Demu, duo millia quadringēti se-
ptuaginta: filii Chotaba, ducentiquinq; : fi-
13 lii Banica, centum sexaginta octo: ¶ filii Be-
bech, quadringenti tres: filii Archad, quadrin-
14 genti viginti septem: ¶ filii Cham, trigintase-
ptem: filij Zotoar, duo millia sexagintase-
ptem: filij Adin, quadringenti sexaginta v-
15 nus: ¶ filij Aderectis, centum octo: filij Cia-
so, & Zelas, centum septem: filij Azoroe, qua
16 dringenti trigintanouem: ¶ filij Iedarbone,
centum trigintaduo: filij Ananiæ, centum
17 triginta: filij Asoni, nonaginta: ¶ filij Mar-
sat, quadringēti vigintiduo: filij Zabatus, no-
nagintaquinque: filij Sepolemon, centum
18 vigintitres: ¶ filij Nepopas, quinquaginta-
quinq; : filij Hechanatus, centum quinqua-
gintaocto: filij Cebethamus, centum trigin
19 taduo. ¶ Filij Ctearpatros, qui Enocadies, &
Modiæ, quadringenti vigintitres: qui ex Gra-
20 mas & Gabea, centum viginti vnus: ¶ qui ex
Besselon, & Ceagge, sexagintaquinque: qui
21 ex Bastaro, centum vigintiduo: ¶ qui ex Be-
chenobes, quinquagintaquinq; · filij Liptis,
centum quinquagintaquinq; : filij Laboni,
22 trecenti quinquagintaseptem: ¶ Filij Sichē,
trecēti septuaginta: filij Suadon, & Cliomus,
23 trecētiseptuagintaocto: ¶ filij Ericus duo mil
C lia centum quadraginta quinque: filij Anaas,
24 trecenti septuaginta Sacerdotes: ¶ Filij Ied-
dus, filij Euthet, filij Eliasib, trecēti septuagin
ta duo: filij Emetus ducenti quinquaginta-
25 duo: ¶ filij Phasutij, trecēti quinquagintase-
26 ptē: filij Catee, ducenti vigintiseptē. ¶ Leui-
tæ: Filij Iesu I Caduhel, & Bamis, & Setebias,
& Edias, septuagintaquatuor. omnis nume-
rus à duodecimo anno, triginta millia qua-
27 dringēti sexaginta duo. ¶ filij & filiæ & vxo-
res, omnis cōputatio, quadraginta millia du-
28 cēti quadragintaduo. ¶ Filij sacerdotū, qui
psallebant in templo: filij Asaph, cētū vigin-
29 ti octo. ¶ Ostiarij verò: filij Esmenni, filij A-
zet, filij Amon, filij Accuba, Topa filij Tobi,
30 oēs centum trigintanouem. ¶ Sacerdotes ser
uientes in templo: filij Sel, filij Gaspha,
filij Tobloch, filij Cariæ, filij Su, filij Hellu, fi-
lij Labana, filij Armacha, filij Accub, filij V-
tha, filij Cetha, filij Aggab, filij Obai, filij A-
31 nani, filij Cāna, filij Geddu, ¶ filij An, filij Ra
din, filij Desanon, filij Nachoba, filij Casseba,
filij Gaze, filij Ozui, filij S none, filij Attre, fi-
lij Hasten, filij Asiana, filij Manei, filij Nasis-
sim, filij Aceusu, filij Agista, filij Azui, filij Fa
32 uon, filij Phasalon, ¶ filij Meedda, filij Phusa,
filij Caree, filij Barens, filij Saree, filij Coēsi,
33 filij Nasith, filij Agisti filij Pedon. ¶ Salomō
filij eius, filij Asophot, filij Phasida, filij
Celi, filij Dedon, filij Gaddahel, filij Se-
34 phegi, ¶ filij Aggia, filij Sachareth, filij Sa-
D barhem, filij Caroneth, filij Malsith, filij
Amæ, filij Sasus, filij Addus, filij Suba, filij
Euta, filij Rahotis, filij Phasphat, filij Mal-
35 mon. ¶ omnes sacro seruientes, & pueri Sa-
36 lomonis, quadringenti octoginta duo. ¶ Hi
sunt filij qui ascenderunt à Thel-mela, Thel-
harsa: principes eorum, Carmellam, &
37 Careth: ¶ & non poterant edicere ciuitates
suas, & progenies suas, quem ad modum sint
ex Israël. Filij Dalari, filij Tubal, filij Ne
38 chodaici, ¶ ex sacerdotibus qui fungebantur
sacerdotio: & non sunt inuenti filij Obia, filij
Achisos, filij Addin, qui accepit vxorem ex
39 filiabus Phargeleu: ¶ & vocati sunt nomine
eius, & horum quæsita est generis scriptura
in pædatura, & non est inuenta, & prohibiti
40 sunt sacerdotio fungi. ¶ Et dixit illis Nehe-
mias & Atthatas: Ne participentur sancta, do
nec exurgat pontifex doctus in ostensionē &
41 veritatem. ¶ Omnis autem Israël erat, exce-
ptis seruis & ancillis, quadraginta duo mil-
42 lia trecēti quadraginta. ¶ Serui horū & ancil
læ, septem millia trecenti triginta septem.
Cantores & cantatrices, ducenti sexaginta
43 quinq;. ¶ Cameli, quadringēti triginta quin-
E que. Equi, septem millia trigintasex. Muli,
ducenta millia quadraginta quinque. Subiu-
44 galia, quinq; millia vigintiquinque. ¶ Et de
præpositis ipsis per pagos, dum venirent in
templum Dei, quod erat in Ierusalem, inno-
uare & suscitare templum in loco suo, secun
45 dum suam virtutē: ¶ & dati in templum the-
saurum operum sacrū auri mnas duodecim
millia, & mnas argenti quinque millia, &
46 stolas sacerdotales centū. ¶ Et habitauerūt
sacerdotes & Leuitæ, & qui exierant de ple-
be in Ierusalem & in regione, & sacri can-
tores, & ostiarij, & omnis Israël in regioni-
47 bus suis. ¶ Instante autem septimo mense, 1.Esd.3.a 1.
cumq; essent filij Israël vnusquisq; in suis
rebus, conuenerunt vnanimes in atrium
48 quod erat ante ianuam orientalem. ¶ Et stā-
tes Iesus filius Iosedec, & fratres eius sacer-
dotes, & Zorobabel filius Salathiel, & huius
49 fratres, parauerunt altare, ¶ vt offerrēt super
illud holocaustomata, secundum quæ in li-
50 bro Moysi hominis Dei, scripta sunt. ¶ Et cō-
uenerūt ibi ex alijs nationibus terræ, & ere-
xerūt sacrariū in loco suo oēs gētes terræ, &
offerebant hostias, & holocaustomata Dño
51 matutina. ¶ Et egerūt scenopegiā, & diē solē-
nē, sicut pceptū est in lege: & sacrificia quo-
52 tidie, sicut oportebat: ¶ & post hæc oblatio-
nes institutas, & hostias sabbathorū, & neo-
F meniarū, & dierū solēniū oīum sanctificato-
53 rū. ¶ Et quotquot vouebant Domino à neo-
menia septimi mēsis, cœperūt hostias offer-
re Deo, & templum Domini nōdum erat ædi
54 ficatum. ¶ Et dederunt pecuniā lapidarijs &
55 fabris, & potum & pabula cum gaudio. ¶ Et
dederunt carra Sidonijs, & Tyrijs, vt trans-
veherent illis de Libano trabes cedrinas, &
facerent rates in Ioppe portu, secundùm de-
cretum quod scriptum erat eis à Cyro rege
56 Persarum. ¶ Et in secundo anno venientes
in templum Dei in Ierusalē, mense secundo
inchoauit Zorobabel filius Salathiel, & Io-
sue filius Iosedec, & fratres ipsorum, & sacer

dotes, & Leuitæ, & omnes qui venerant de
57 captiuitate in Ierusalem: & fundauerunt
templum Dei nouilunio secundi mensis secũ
di anni, cum venissent in Iudæam & Ierusa-
58 lem. Et statuerunt Leuitas à viginti annis,
super opera Domini: & stetit Iesus & filius
eius, & fratres omnes Leuitæ conspirantes,
& executores legis, facientes opera in domo
59 Domini. Et steterunt sacerdotes habentes
stolas cum tubis: & Leuitæ filij Asaph, habẽ-
60 tes cymbala, collaudantes Dominum, &
benedicentes secundũ Dauid regem Israël.
61 Et cantabant canticum Domino, quoniã
dulcedo eius, & honor in secula super omnẽ
62 Israël. Et omnis populus tuba cecinerũt, &
G proclamauerunt voce magna, collaudantes
Dominum in suscitatione domus Domini.
63 Et venerunt ex sacerdotibus, & Leuitis, &
præsidentibus ſm pagos senioribus, qui vi-
64 derant pristinam domũ: & ad huius ædifi-
cationem cum clamore & planctu magno,
65 & multi cum tubis & gaudio magno: in tã
tũ, vt populus nõ audiret tubas propter plan-
ctum populi. Turba enim erat tubis canens
1.Esd.4.a.1. 66 magnificè, ita vt longè audiretur. | Et
audierũt inimici tribus Iudæ, & Ben-iamin,
& venerunt scire quæ esset vox tubarum.
67 Et cognouerũt, quoniam, qui erant ex capti
uitate, ædificant templũ Domino Deo Israël.
68 Et accedentes ad Zorobabel & Iesum, prępositos pagorũ, dixerunt eis: Aedificabimus
69 vnà vobiscum: Similiter enim audiuimus
Dominum vestrum, & ipsi pariter incedi-
mus à diebus Asbazareth regis Assyriorum,
70 qui trãsmigrauit nos huc. Et dixit illis Zo
robabel, & Iesus, & principes pagorum Is-
71 raël: Non est nobis & vobis ædificare
domum Dei nostri. nos enim soli ædificabi-
mus Domino Israël secundùm ea quæ præ-
72 cepit nobis Cyrus rex Persarum. Gentes
autem terrę incumbentes his qui sunt in Iu-
dæa, & leuantes opus ędificationis & insi-
dias, et populos adducentes prohibebãt eos
73 ædificare, et aggressuras exercentes im-
pedierunt, ne consummaretur ædificium om
ni tempore vitę Cyri regis, & protraxerunt
structuram per biennium vsque ad Darij
regnum.

CAPVT VI.

1.Esd.5.a.1. 1 IN secundo autem anno regni
A Darij prophetauit Aggæus, &
Zacharias filius Addin prophetę
apud Iudæam & Ierusalem in
2 nomine Dei Israël sup eos. Tũc
stans Zorobabel filius Salathiel, & Iesus fi-
lius Iosedec, inchoauerunt ædificare do-
3 mum Domini, quę est in Ierusalem: cùm
adessent eis prophetæ Domini, & adiuua-
rent eos. In ipso tempore venit ad illos Si-
sennes subregulus Syriæ, & Phœnicis, &
4 Satrabuzanes, & sodales eius, & dixerunt
eis: Quo præcipiente vobis, domum hanc
ædificatis, & tectum istud, & alia omnia per-
ficitis? Et qui sunt structores qui hæc ædifi-
5 cant? Et habuerunt gratiam visitatione
facta super eos, qui erant ex captiuitate
6 à Domino seniores Iudæorum, & non
sunt impediti ædificare, donec significare-
tur Dario de omnibus istis, & responsum
7 acciperetur. Exemplum epistolæ, quam
miserunt Dario: SISENNAS subre-
gulus Syriæ, & Phœnicis, & Satrabuzanes,
& sodales eius in Syria, & Phœnice Præsides,
8 regi Dario salutem. Omnia nota sint Do-
mino regi, quod cum venissemus in re-
gionem Iudęæ, & introissemus in Ierusa-
lem, inuenimus ædificantes domum Dei
9 magnam: & templum ex lapidibus poli-
tis, & magnis & pretiosis materijs in parie-
10 tibus, & opera illa instanter fieri, & suf-
B fragare, & prosperare in manibus eorum,
& in omni gloria quàm diligentissimè per-
11 fici. Tunc interrogauimus seniores, di-
centes: Quo permittente vobis, ędificatis
12 domum istam, & opera hæc fundatis? Ideò
autem interrogauimus eos, vt notum face-
remus tibi homines & præpositos; & nomi-
num scripturã præpositorũ postulauimus il-
13 los. At illi responderunt nobis, dicentes:
Nos sumus serui Domini, qui fecit cœlum
14 & terram: & ędificabatur hęc domus ante
annos istos multos à rege Israël magno &
15 & fortissimo, & consummata est. Et quo-
niã patres nostri exacerbantes erant, & pec-
cauerunt in Deum Israël, tradidit eos in ma
nus Nabuchodonosor regis Babyloniæ, re-
16 gis Chaldæorum, & domum istam de-
molientes incenderunt, & populum captiuũ
17 duxerunt in Babylonem. In primo anno
regnante Cyro rege Babyloniæ, scripsit Cy-
18 rus rex domum hanc ædificare, & illa sa-
cra vasa aurea & argentea, quæ extulerat Na
C buchodonosor de domo quę est in Ierusalẽ,
& cõsecrauerat ea in suo templo, rursus ꝓ-
tulit ea Cyrus rex de templo quod erat in
Babylonia, & tradita sunt Zorobabel, & Sal-
19 manasaro subregulo, & pręceptum est eis
vt offerrent hęc vasa, & reponerent in tem-
plo quod erat in Ierusalem, & ipsum tem-
20 plum Dei ędificare in loco suo. Tunc Sal-
manasarus subiecit fundamenta domus Do-
mini, quę est in Ierusalẽ: & exinde vsq; nũc
ędificatur, & non accepit consummationẽ.
21 Nunc ergo si iudicatur à te ô rex, perquira
tur in regalibus bibliothecis Cyri regis, quæ
22 sunt in Babylonia: & si inuentum fuerit
consilio Cyri regis cœptam esse structuram
domus Domini, quæ est in Ierusalem, & iu-
dicatur à Domino rege nostro, scribat de his
23 nobis. | Tunc Darius rex præcepit inquiri *1.Esd.6.a.1.*
in bibliothecis: & inuentus est in Ecbathanis
oppido, quod est in media regione locus
24 vnus, in quo scripta erant ista: ANNO
primo regnante Cyro, rex Cyrus præcepit
domum Domini, quæ est in Ierusalem, ædifi-
25 care, vbi incendebant igni assiduo, cuius
altitudo sit cubitorum decem, & latitudo cu
bitorum sexaginta, quadratũ lapidibus po-
litis tribus, & meniano ligneo eiusdẽ regio-
nis, & meniano vno nouo, & impendia dari
26 de domo Cyri regis: & sacra vasa domus

Domini

Domini tam aurea quàm argentea, quæ extu
lit Nabuchodonosor in domũ Domini, quæ
est in Ierusalem, vbi erant posita, vt ponãtur
27 illic: ¶ & præcepit curam agere Sisennẽ sub-
D regulum Syriæ, & Phœnicis, & Satrabuzanẽ,
& sodales eius, & qui ordinati erant in Syria
& Phœnice prẹsides, vt abstinerent se ab eodẽ
28 loco. ¶ Et ego quoque præcepi in totum ædi-
ficare: & prospexi, vt adiuuent eos qui sunt
ex captiuitate Iudæorum, donec consumme-
29 tur templum ædis Domini: ¶ & à vexatione
tributorum Cœlesyriæ & Phœnicis, diligen-
ter quantitatem dati his hominibus ad sacri
ficium Domini, Zorobabel præfecto, ad tau-
30 ros, & arietes, & agnos: ¶ similiter autem &
frumentum, & sal, & vinum, & oleum instan
ter per singulos annos, prout sacerdotes, qui
sunt in Ierusalem, dictauerunt cõsumi quo-
31 tidie, sine vlla dilatione; ¶ vt offerantur liba-
tiones summo Deo pro rege & pueris eius,
32 & orent pro ipsorum vita: ¶ & denuncietur,
ut quicunque transgressi fuerint aliquid ex
his, quæ scripta sunt, aut spreuerint; accipia-
tur lignum de suis proprijs, & suspendantur,
33 & bona ipsorum regi ascribantur. ¶ Propte-
reà & Dominus, cuius nomen inuocatum est
ibi, exterminet omnem regem & gẽtem, qui
manum suam extenderit prohibere, aut ma-
lè tractare domum Domini illam, quæ est in
34 Ierusalem. ¶ Ego Darius rex decreui quàm
diligentissimè secundum hæc fieri.

CAPVT VII.

1.Esd.6.c 13.
1 TVNC Sisennes subregulus Cœle-
A syriæ & Phœnicis, & Sarrabu-
zanes, & sodales obsecuti his,
quæ à Dario rege erant decre-
2 ta, ¶ insistebant sacrosanctis ope-
ribus diligẽtissimè, cooperantes cum senio-
3 ribus Iudæorum principibus Syriæ. ¶ & pro-
sperata sunt sacrosancta opera prophetanti-
4 bus Aggæo & Zacharia prophetis. ¶ Et con-
summauerunt omnia per præceptum Domi-
ni Dei Israël, & ex consilio Cyri, & Darij, &
5 Artaxerxis regis Persarum. ¶ Et consumma-
B ta est domus nostra usque ad tertiam uice-
simam diem mensis Adar, sexto anno Darij
6 regis. ¶ Et fecerunt filij Israël & sacerdotes
& Leuitæ, & cæteri, qui erant ex captiuitate,
qui appositi sunt secundùm ea, quę scripta
7 sunt in libro Moysi. ¶ Et obtulerunt in dedi-
cationem templi Domini, tauros centum,
8 arietes ducentos, agnos quadringentos, ¶ &
hædos pro peccatis vniuersi Israël, duode-
cim, secundùm numerum tribuum Israël.
9 ¶ Et steterunt sacerdotes & Leuitę amicti sto
C lis per tribus super omnia opera Domini Dei
Israël secundùm librum Moysi; & ostiarij per
10 singulas ianuas. ¶ Et egerunt filij Israël cum
his qui erant ex captiuitate, illud Phase quar
tadecima luna mensis primi, quando sancti-
11 ficati sunt sacerdotes & Leuitę. ¶ Omnes fi-
lij captiuitatis non sunt simul sanctificati:
quia Leuitę omnes simul sanctificati sunt.
12 ¶ Et immolauerunt Phase vniuersi filij capti-
uitatis, & fratribus suis sacerdotibus, &
13 sibimetipsis. ¶ Et manducauerunt filij Israël,
qui erant ex captiuitate omnes, qui reman-
serant ab omnibus execrationibus gentium
14 terræ quærentes Dominum, ¶ & celebraue
runt diem festum azymorum septem diebus
15 epulantes in conspectu Domini: ¶ quoniam
conuertit consilium regis Assyriorũ in eos,
confortare manus eorum ad opera Domini
Dei Israël.

CAPVT VIII.

1 ET POST hæc regnãte Artaxer- 1.Esd.7.a 1.
A xe Persarũ rege, accessit Esdras
filius Azariæ, filij Helciæ, filij
2 Salome, ¶ filij Sadoc, filij Achi-
tob, filij Ameri, filij Azahel, fi-
lij Bocci, filij Abisue, filij Phinees, filij Eleaza
3 ri, filij Aaron primi sacerdotis: ¶ hic Esdras
ascendit de Babylonia, cum esset scriba &
ingeniosus in lege Moysi, quæ data est à Do-
4 mino Deo Israël *docere & facere. ¶ Et de- *dicere f.
dit ei rex gloriam, quod inuenisset gratiam
in omni dignitate & desyderio in conspectu
5 eius. ¶ Et ascenderunt simul cum ipso ex fi-
lijs Israël, & sacerdotibus & Leuitis, & sacris
cãtoribus templi, & ostiarijs, & seruis tẽpli
6 in Ierusalem. ¶ Anno septimo regnante Arta-
xerxe, in quinto mense, hic annus septimus
est regni, exeuntes de Babylonia nouilunio
7 quinti mensis, ¶ venerunt Ierosolymam iu-
xta præceptum illius secundum prosperitatẽ
8 itineris à Domino ipsorum datam eis. ¶ In
his enim Esdras magnam disciplinam obti-
nebat, ne prętermitteret quicquam eorum,
quæ essent ex lege Domini & præceptis, & do
cendo vniuersum Israël omnem iustitiam &
9 iudicium. ¶ Accedentes autem, qui scribe-
bant scripta Artaxerxis regis, tradiderũt scri
ptum quod obuenerat ab Artaxerxe rege ad
Esdram sacerdotem, & lectorem legis Do-
10 mini; cuius exemplum subiectũ est. ¶ REX
Artaxerxes Esdræ sacerdoti & lectori legis
11 Domini salutem. ¶ Humanior ego iudicãs in
beneficiis, præcepi eis, qui desyderant ex gẽ
te Iudæorum sua sponte, & ex sacerdotibus,
& Leuitis, qui sunt in regno meo, comitari
12 tecum in Ierusalem. ¶ Si qui ergo cupiunt
ire tecum, conueniant, & proficiscantur, si-
cut placuit mihi & septem amicis meis con-
13 siliarijs, ¶ vt visitent ea quæ aguntur secun-
B dum Iudæam & Ierusalem, obseruantes si-
14 cut habes in lege Domini, ¶ & ferant mune-
ra Domino Deo Israël, quę voui ego & ami-
ci Ierusalem, & omne aurum & argentum,
quod inuentum fuerit in regione Babylonię
15 Domino in Ierusalem cum illo, ¶ quod est
donatum pro ipsa gente in templum Domi-
ni eorũ quod est in Ierusalem: vt colligatur
hoc aurum & argẽtum ad tauros, & arietes,
& agnos, & hædos, & quæ his sunt congru-
16 entia, ¶ vt offerant hostias Domino super
altare Domini ipsorum quod est in Ierusalẽ.
17 ¶ Et omnia quęcunque volueris cum fratri-
bus tuis facere auro & argento, perfice pro
voluntate tua secundùm præceptum Domi-
18 ni Dei tui: ¶ & sacrosancta vasa, quę data

sunt tibi ad opera domus Dñi Dei tui, quæ
19 est in Ierusalē: & cætera quæcunq; tibi sub-
uenerint ad opera tēpli Dei tui, dabis de re-
20 gali gazophylacio: cùm volueris cum fra-
tribus tuis facere auro & argento, perfice se-
21 cundùm voluntatem Domini. Et ego qui-
dem rex Artaxerxes præcepi custodibus the-
saurorum Syriæ & Phœnicis, vt quæcunque
scripserit Esdras sacerdos & lector legis Do-
mini, diligenter detur ei vsq; ad argenti ta-
22 lenta centum, similiter & auri: & vsque ad
frumenti modios centum, & vini amphoras
centum, & alia quæcunq; abundant sine ta-
23 xatione. Omnia secundùm legem Dei fiāt
Deo altissimo, ne fortè exurgat ira in regno
24 regis, & filij, & filiorum eius. Vobis au-
tem dicitur, vt omnibus sacerdotibus, &
Leuitis, & sacris cātoribus, & seruis templi,
25 & scribis tēpli huius, nullum tributum, ne-
que vlla alia indictio irrogetur, nec habeat
quisquam potestatem obijcere eis quicquā.
26 Tu autē Esdra secundum sapientiam Dei
C constitue iudices & arbitros in tota Syria &
Phœnice: & omnes, qui legem Dei tui non
27 nouerunt, doce: vt quotquot trāsgressi fue-
rint legem, diligenter plectantur siue mor-
te, siue cruciatu, siue etiam pecuniæ mul-
28 ctatione vel abductione. Et dixit Esdras
scriba: Benedictus Deus patrum nostrorū, q
dedit hanc voluntatem in cor regis, clarifi-
care domum suam, quæ est in Ierusalem,
29 & me honorificauit in conspectu regis, &
consiliariorum, & amicorum, & purpura-
30 torum eius. & ego constans animo fa-
ctus sum secundum opitulationem Domini
Dei mei, & congregaui ex Israël uiros, vt si-
31 mul ascenderent mecum. Et hi sunt præ- (1. Esd. 8. a. 1.)
positi secundum suas patrias, & principatus
portionales eorum, qui mecum ascenderunt
32 de Babylonia in regno Artaxerxis. Et ex
filijs Phares, Gersomus: ex filijs Siemarith,
Amenus: filiorum Dauid, Acchus filius Sce-
33 ciliæ: ex filijs Phares, Zacharias, & cum
eo reuersi sunt viri centum quinquaginta:
34 ex filijs ductoris Moabillionis Zaraei, &
35 cum ipso viri ducenti quinquaginta: ex fi-
lijs Zachues, Iechonias Zechoëli, & cum
36 ipso viri ducenti quinquaginta: ex filijs Sa
la, Maasias Gotholiæ, & cum ipso viri septua
37 ginta: ex filijs Saphatiæ, Zarias Micheli,
38 & cum ipso viri octoginta: ex filijs Iob, Ab-
dias Icheli, & cum ipso viri ducenti duode-
39 cim: ex filijs Baniæ, Salimoth, filius Iosa-
40 phiæ, & cum ipso viri centum sexaginta: ex
filijs Beer, Zacharias Bebei, & cum ipso viri
41 ducenti octo: ex filijs Ezead, Iohānes Ecce-
42 tan, & cum ipso viri centum decem: ex fi-
lis Adonicam ipsis postremis, & hæc sunt no-
mina eorum, Eliphalā filius Gebel, & Seme-
43 ias, & cum ipso viri septuaginta. Et con-
gregaui eos ad fluuium, qui dicitur Thia, &
metati fuimus illic triduo, & recognoui eos.
44 Et ex filijs sacerdotum, & Leuitarum non
45 inueni illic. Et misi ad Eleazarum, & Ec-
celon, & Masman, & Maloban, & Enaathā,
& Samea, & Ioribum, Nathan, Enuagam,
D Zachariam, & Mosolamum ipsos ductores
46 & peritos: & dixi eis, vt venirent ad Lod-
47 deū, qui erat apud locum gazophylacij. Et
mādaui eis, vt dicerent Loddeo, & fratribus
eius, & illis qui erāt in gazophylacio, vt mit-
terent nobis eos qui sacerdotio fungerentur
48 in domo Domini Dei nostri: & adduxe-
runt nobis secundum manum validam Do-
mini Dei nostri viros peritos: ex filijs Mo-
holi, filij Leui, filij Israël, Sebebiam, &
filios & fratres, qui erant decem & octo:
49 Asbiam, & Amin ex filijs filiorum Cha-
50 nanæi, & filij eorum viri viginti. Et ex
his, qui templo seruiebant, quos dedit Da-
uid, & ipsi principes ad operationem Leui-
tis templo seruientium ducenti viginti.
Omnia nomina significata sunt in scriptu-
51 ris. Et voui illic ieiunium iuuenibus in
conspectu Dei, vt quærerem ab eo bonum
iter nobis, qui nobiscum erant, & filijs,
52 & pecoribus propter insidias. Erubui enim
petere à rege pedites & equites in comita-
tu, tutelæ gratia contra aduersarios nostros.
53 Diximus enim regi, quoniam virtus Do-
mini erit cum eis, qui inquirunt eum in om
54 ni affectu. Et iterum deprecati sumus Do-
minum Deum nostrum secundùm hæc: quē
& propitium habuimus, & compotes facti
55 sumus Deo nostro. Et separaui ex plebis
præpositis, & sacerdotibus templi viros duo-
decim, & Sedebiam, & Asannam, & cum
56 eis ex fratribus eorum viros decem, & ap-
pendi eis aurum & argētum & vasa sacerdo-
talia domus Dei nostri, quæ donauerat rex,
& consiliarij eius, & principes, & omnis
57 Israël. Et cùm appendissem, tradidi argen-
ti talenta centum quinquaginta, & vasa ar-
E gentea talentorum centum, & auri talenta
58 centum, & vasorum aureorum septies vi-
ginti, & vasa ærea de bono æramento splen-
dentia, duodecim, auri speciem reddentia.
59 & dixi eis: Et vos sancti estis Domino, &
vasa sunt sancta, & aurum, & argentum vo-
tum est Domino Deo patrum nostrorum.
60 Vigilate & custodite, donec tradatis ex ple-
bis præpositis, & sacerdotibus, & Leuitis, &
principibus ciuitatum Israël in Ierusalem, in
61 pastophorio domus Dei nostri. Et hi, qui
susceperunt, sacerdotes & Leuitæ aurum &
argētum & vasa, intulerunt in Ierusalem in
62 templum Domini. Et promouimus à flu-
uio Thia, die duodecima mensis primi, vsque
63 quò introiuimus in Ierusalem. Et cùm fa-
ctus fuisset tertius dies, quarta autem die pō-
deratum aurum, & argentum traditum est
in domo Dñi Dei nostri, Marimoth filio Iori
64 sacerdoti: & cum ipso erat Eleazar filius
Phinees: & erāt cum ipsis Iosadus filius Iesu,
& Medias, & Banni filius, Leuitæ, ad numerū
65 & ad pondus vniuersa. Et scriptum est pō-
66 dus ipsorum eadem hora. Qui autem vene
runt ex captiuitate, obtulerunt sacrificiū Do
mino Deo Israël, tauros duodecim pro omni
67 Israël, arietes octoginta sex, agnos septua-
gintaduos, hircos pro peccato duodecim, &
pro salute vaccas duodecim, omnia in sacrifi-

68 cium Domini. Et relegerunt præcepta regis
regalibus dispensatoribus,& subregulis Cœ-
lesyriæ,& Phœnicis : & honorificauerunt gē-
69 tem,& tēplū Dñi. Et cōsummatis his,acces
serunt ad me præpositi,dicētes : Nō segrega-
uerunt genus Israël, & principes,& sacerdo-
70 tes,& Leuitæ, & alienigenæ gentes & na-
F tiones terræ,immunditias suas a Chananæis,
& Hethæis,& Pherezæis,& Iebuzæis, & Moa-
71 bitis , & Aegyptijs,& Idumæis . coniuncti
enim sunt filiabus eorum,& ipsi,& filij eorū:
& mistum est semen sanctum alienigenis gen
tibus terræ : & participes erant præpositi , &
magistratus iniquitatis eius ab initio ipsius
72 regni . Et mox, vt audiui ista , conscidi ve-
stimenta & sacram tunicam : & lacerans ca-
pillos capitis,& barbam , sedi dolens & mœ-
73 stus. Et conuenerunt quotquot tunc mo-
uebantur in verbo Dñi Dei Israël , ad me lu-
gentem super iniquitatem istam:& sedebam
74 tristis vsq; ad sacrificium vespertinū. Et ex-
surgens à ieiunio, conscissa habens vestimēta
& sacram tunicam,ingeniculans,& extendēs
75 manus ad Dñm , dicebam : Dñe confusus
sum, & reueritus sum ante faciem tuam.
75 Peccata enim nostra multiplicata sunt su-
per capita nostra , & iniquitates nostræ exal-
77 tatæ sunt vsq; ad cœlum. Qm̄ à temporibus
patrum nostrorum sumus in magno peccato
78 vsq; ad diem hunc . Et propter peccata no
stra,& patrum nostrorum,sumus traditi cum
fratribus nostris , & cum sacerdotibus no-
stris , regibus terræ in gladium & captiuita-
tem , & depredationem cum confusione vsq;
79 in hodiernum diem . Et nunc quantum est
hoc quod contigit nobis misericordia abs te
Domine Deus,& relinque nobis radicem,
80 & nomē in locum sanctificationis tuæ. de-
tegere luminare nostrum in domo Domini
Dei nostri,dare nobis cibum in omni tempo-
81 re seruitutis nostræ. Et cùm seruiremus,nō
fuimus derelicti à Domino Deo nostro : sed
constituit nos in gratia, ponens nobis reges
82 Persarum dare cibum, & clarificare tem-
plum Domini Dei nostri, & ædificare deser-
ta Sion , dare nobis stabilitatem in Iudæa &
83 Ierusalem . Et nunc quid dicimus Domi-
G ne habentes hæc? Transgressi enim sumus
præcepta tua,quę dedisti in manus puerorum
84 tuorum prophetarum , dicens : Quoniā ter
ra , in quam introistis possidere hæreditatem
eius, terra polluta est coinquinationibus a-
lienigenarū terræ,& immunditiæ illorum re-
85 pleuerunt eam totam immunditia sua . Et
nunc filias uestras non coniungetis filijs eo-
rum, & filias eorum non accipietis filijs ne-
86 stris, & non inquiretis pacem habere cum
illis omni tempore,ut inualescentes mandu
cetis optima terræ, & hæreditatem distribua
87 tis filijs uestris usq; in æuum . Et quæ con-
tingunt nobis,omnia fiunt propter opera no
88 stra maligna, & magna peccata nostra . Et
dedisti nobis talem radicem,& rursum reuer
si sumus transgredi legitima tua,uti commi-
sceremur immunditię alienigenarum gentiū
89 terræ huius. Nonne irascèris nobis perdere

1. Esd.9.a 1.

nos,quoadusq; non relinquatur radix & no-
90 men nostrum ? Dñe Deus Israël uerax es .
Derelicta est enim radix usq; in hodiernum
91 diem . Ecce, nunc sumus in conspectu tuo
in iniquitatibus nostris . Nō est enim adhuc
92 stare ante te in his Et cùm adorando 1.Esd.10.a.1.
confiteretur Esdras flens, humi prostratus an
te templum,congregati sunt ante eū ex Ieru-
salem turba magna ualde,uiri,& mulieres,&
iuuenes,& iuuenculæ . Fletus enim erat ma-
93 gnus in ipsa multitudine . Et cùm clamas-
set,Iechonias Ieheli ex filijs Israël, dixit Es-
dræ Nos in Dominum peccauimus,quòd col
locauimus nobis in matrimonium mulieres
94 alienigenas ex gentibus terræ . Et nunc es
super oēm Israël.In his ergo sit iusiurandum
à Dño expellere omnes vxores nostras quæ
95 ex alienigenis sunt, cum filijs earum . Si-
cut tibi decretum est à maioribus secundùm
96 legem Domini exurgens explica . Ad te
.n.spectat negociū,& nos tecū sumus : uirili-
97 ter fac. Et exurgens Esdras adiurauit princi-
pes sacerdotum,& Leuitas, & omnem Israël
facere secundùm hæc : & iurauerunt.

CAPVT IX.

1 ET EXVRGENS Esdras ab ante 1.Esd.10.a 6.
A atriū templi , abijt in pastopho-
2 rium Ionathę filij Nasabi: & ho
spitatus illic,non gustauit panē,
nec aquā bibit super iniquitatē
3 multitudinis. Et facta est prædicatio in om-
ni Iudæa, & in Ierusalem omnibus qui erant
4 ex captiuitate in Ierusalem congregati ; vt
quicunq; non occurrerit biduo , uel triduo
diei secundùm iudicium assidentium senio-
rum,tollerentur facultates suæ , & ipse alie-
nus iudicaretur à multitudine captiuitatis .
5 Et congregati sunt omnes qui erant ex tri-
bu Iuda , & Ben-iamin in tribus diebus in
Ierusalem . hic mēsis est nonus , dies mensis
6 uicesimus . Et sedit omnis multitudo in
area templi trementes , propter hyemē præ-
7 sentem . Et exurgens Esdras,dixit illis : Vos
iniquè fecistis collocantes uobis in matri-
monium uxores alienigenas, ut adderetis ad
8 peccata Israël . Et nunc date confessionem,
B & magnificentiam Dño Deo patrum nostro-
9 rum : & perficite uoluntatem ipsius , & di-
scedite à gentibus terræ,et ab uxoribus alie-
10 nigenis . Et clamauit omnis multitudo, &
dixerūt uoce magna:Sicut dixisti,faciemus.
11 Sed quoniam multitudo magna est,& tem
pus hybernum, et nō possumus insubsidia-
ti stare : & hoc opus nō est nobis unius diei,
neq; bidui:(multùm enim in his peccauimus)
12 stent præpositi multitudinis ; et omnes qui
nobiscum inhabitant , et quotquot habent
13 uxores apud se alienigenas , et assistant ac-
cepto tempore ex omni loco presbyteri , et
iudices, usquequo soluant irā Domini nego-
14 cij huius. Ionathas autem filius Ezeli , et
Ozias Thecam susceperunt secundum hæc :
et Bosoramus,et Leuis , et Sabbathęus simul
15 cooperati sunt cum illis . Et steterunt se-
C cundum hæc omnia uniuersi qui erant ex

16 captiuitate. ¶ Et elegit sibi uiros Esdras sacer
dos principes magnos de patribus eorum se-
cundum nomina: & consederunt nouilunio mē-
17 sis decimi examinare negocium istud. ¶ Et
determinatum est de viris, qui habebant vxo
res alienigenas, vsq; ad neomeniam primi
18 mensis: ¶ & inuenti sunt ex sacerdotibus
permisti, qui habebant alienigenas vxores.
19 ¶ Ex filijs Iesu filij Iosedec, & fratribus eius:
Maseas, & Eliozetus, & Ioribus, & Ioadeus:
20 ¶ & iniecerunt manus, vt expellerent vxores
suas: & ad litandum in exorationem, arietē
21 pro ignorantia sua. ¶ & ex filijs Semmeri:
22 Maseas & Esses & Ieelech, Azarias. ¶ & ex fi-
lijs Fosere: Limosias, Hismaenis, & Natha-
23 nee, Iussio, Reddus, & Thalsas. ¶ & ex Leui
tis: Iorabdus, & Semeis, & Colnis, & Calitas,
24 & Facteas, & Coluas, & Elionas. ¶ & ex sa-
25 cris cantoribus: Eliasib, Zaccarus. ¶ & ex o-
26 stiarijs: Salumus, & Tolbanes. ¶ & ex Istaël,
D ex filijs Foro, Ozi, & Remias, & Geddias, &
Melchias, & Micbelus, Eleazarus, & Iamme-
27 bias & Bannas. ¶ & ex filijs Iolaman: Cha-
mas, & Zacharias, & Iezrelus, & Ioddius, &
28 Erimoth, & Helias. ¶ & ex filijs Zathoim:
Eliadas & Liasumus, Zochlas, & Larimotb,
29 & Zabdis, & Tebedias. ¶ & ex filijs Zebes:
Iohannes, & Amanias, & Zabdias, & Emeus.
30 ¶ & ex filijs Banni: Olamus & Maluchus &
31 Ieddeus & Iasub & Azabus & Ierimoth. ¶ &
ex filijs Addin: Naatbus & Moosias & Ca-
leus, & Raanas, Maaseas, Mathathias, & Be-
32 seleel & Bonnus & Manasses. ¶ & ex filijs
Nuae: Noneas & Aseas & Melchias & Sa-
meas & Simon, Ben-iamin & Malchus &
33 Marras. ¶ & ex filijs Asom: Carianeus, Ma-
thathias & Bannus & Eliphalach & Manas-
34 ses, & Semei. ¶ & ex filijs Banni: Ieremias
& Moadias & Abtamus & Iohel & Baneas &
Pelias & Ionas & Marimotb & Eliasib & Ma
tbaneus & Eliasis & Orizas & Dielus & Se-
35 medins, & Zambris, & Iosephus. ¶ & ex filijs
E Nobei: Idelus & Mathathias & Sabadus, &
36 Zecheda, Sedmi, & Iessei, Baneas. ¶ oēs isti
coniunxerunt sibi vxores alienigenas, & di-
37 miserunt eas cum filijs. ¶ Et inhabitauerunt
sacerdotes & Leuitæ, & qui erant ex Israël,
in Ierusalem, & in tota vna regione, nouilu-
nio mensis septimi. Et erant filij Istaël in cō
38 morationibus suis. ¶ Et congregata est oīs
multitudo simul in areā, quæ est ab Oriente
39 portæ sacræ: ¶ & dixerunt Esdræ pontifici &
lectori, vt afferret legem Moysi, quæ tradita
40 est à Domino Deo Israël. ¶ Et attulit Esdras
pontifex legē omni multitudini eorum, à vi-
ro vsq; ad mulierē, & omnibus sacerdotibus
41 audire legē nouilunio mensis septimi. ¶ Et
legebat in area, quæ est ante sacram portam
tēpli, à prima luce vsq; ad vesperam corā vi-
ris & mulieribus. Et dederūt oēs sensum ad
42 legem. ¶ Et stetit Esdras sacerdos & lector
F legis super ligneum tribunal quod fabricatū
43 erat. ¶ Et steterunt ad eū Mathathias, & Sa-
mus, Ananias, Azarias, Vrias, Ezecbias, & Bal
44 samus ad dextrā: ¶ & ad sinistrā, Faldeus, Mi-
sael, Malachias, Abustas, Sabus, Nabadias, &
45 Zacharias. ¶ Et assumpsit Esdras librum co-
ram omni multitudine: præsidebat enim in
46 gloria in conspectu oīm. ¶ Et cùm absoluis-
set legem, oēs erecti steterunt, & benedixit
Esdras Dominum Deum altissimum, Deum
47 Sabaoth omnipotentem. ¶ Et respondit om
nis populus: Amen. Et eleuatis sursum ma-
nibus, procidentes in terram, adorauerunt
48 Dominum. ¶ Iesus, & Banaeus, & Sarebias, &
Iaddimus, & Accubus, & Sabbathæus, & Ca-
lithes, & Azarias, & Ioradus, & Ananias, &
49 Philias Leuitæ: ¶ qui docebant legem Dñi, &
in multitudine legebant legem Dñi, & præ-
ferebant singuli eos, qui intelligebāt lectio-
50 nē. ¶ & dixit Atharathes Esdræ pontifici, &
G lectori, & Leuitis, qui docebāt multitudinē,
51 ¶ dicens: Dies hic sanctus est Dño. Et om-
52 nes flebant, cùm audissent legem. ¶ Et di-
xit Esdras: Digressi ergo māducate pinguis-
sima quæq;, & bibite dulcissima quæq;, &
53 mittite munera his, qui non hñt. ¶ Sanctus
enim est hic dies Dñi, & nolite mœsti esse.
54 Dñs enim clarificabit vos. ¶ Et Leuitæ de-
nunciabāt in publico omnibus, dicētes: Dies
55 hic sanctus est, nolite mœsti esse. ¶ Et abierūt
omnes māducare, & bibere, et epulari, & da-
re munera his, qui nō habebant, vt epularen-
tur. Magnificè enim sunt exaltati verbis
56 quibus edocti sunt. ¶ Et cōgregati sunt vni-
uersi in Ierusalem celebrare lætitiam, secun-
dùm testamentum Domini Dei Israël.

LIBER QVARTVS ESDRAE.

CAPVT PRIMVM.

1 LIBER Esdræ prophetæ secun-
A dus, filij Sarei, filij Azarei, fi-
lij Helciæ, filij Sadaniæ, filij Sa-
2 doch, filij Acbitob, ¶ filij Achiæ,
filij Phinees, filij Heli, filij Ame-
riæ, filij Asiel, filij Marimoth, filij Arna, filij
Oziæ, filij Borith, filij Abisel, filij Phinees
3 filij Eleazar, ¶ filij Aaron ex tribu Leui: qui
fuit captiuus in regione Medorum, in regno
4 Artaxerxis regis Persarum. ¶ Et factum est
5 uerbū Domini ad me, dicens: ¶ Vade, & nun-
cia populo meo facinora ipsorum, & filijs
eorum

eorum iniquitates, quas in me admiserunt:
6 ut nuncient filijs filiorũ: ꝑ quia peccata pa-
rentum ipsorum in illis creuerunt. Obliti
7 enim mei sacrificauerunt dijs alienis. ꝑ Nón-
ne ego eduxi eos de terra Aegypti, de domo
seruitutis? Ipsi autem irritauerunt me, &
8 consilia mea spreuerunt. ꝑ Tu autem excu-
te comam capitis tui, & proijce omnia ma-
la super illos: quoniam non obedierunt legi
9 meæ. Populus autem est indisciplinatus. ꝑ Vi-
quequo eos sustinebo, quibus tanta bene-
10 ficia contuli? ꝑ Reges multos propter eos
B subuerti: Pharaonem cum pueris suis &
11 omnem exercitum eius percussi: ꝑ Omnes
gentes à facie eorum perdidi, & in Oriente
prouinciarum duarum populos Tyri & Si-
donis dissipaui, & omnes aduersarios eo-
12 rum interfeci. ꝑ Tu verò loquere ad eos, di-
13 cens: Hæc dicit Dominus, ꝑ Nempe ego vos
per mare transmeaui, & plateas vobis ini-
tio munitas exhibui: ducem vobis dedi Moy-
14 sen, & Aaron sacerdotem: ꝑ lucem vobis
per columnam ignis præstiti, & magna mi-
rabilia feci in vobis: vos autem mei obliti
15 estis, dicit Dominus. ꝑ Hæc dicit Domi-
nus omnipotens: Coturnix vobis in signo
fuit, castra vobis ad tutelam dedi, & illic mur
16 murastis: ꝑ & non triumphastis in nomine
meo de perditione inimicorum vestrorum,
17 sed adhuc nunc vsq; murmurastis. ꝑ Vbi
sunt beneficia, quæ præstiti vobis? Nónne
in deserto cùm esuriretis, proclamastis ad
18 me, ꝑ dicentes: Vt quid nos in desertũ istud
adduxisti interficere nos? melius nobis fue-
rat seruire Aegyptijs, quàm mori in deserto
19 hoc. ꝑ Ego dolui gemitus vestros, & dedi
Sap. 16. c vobis manna in escam. Panem angelorum
20. 20 manducastis. ꝑ Nónne cùm sitiretis, petram
Num. 20. b excidi, & fluxerunt aquæ in saturitate? Pro-
11. 21 pter æstus, folijs arborum vos texi. ꝑ Diuisi
Esa. 5. a. 4. C vobis terras pingues: Chananæos, & Phere-
zæos, & Philisthæos à facie vestra proieci:
Exod. 15. d quid faciam vobis adhuc? dicit Dominus.
25. 22 ꝑ Hæc dicit Dominus omnipotẽs: In deserto
cùm essetis in flumine Amorrhæo sitientes,
23 & blasphemantes nomen meum, ꝑ non ignẽ
Exod. 32. b vobis pro blasphemijs dedi, sed mittens li-
8. 24 gnum in aquam, dulce feci flumen. ꝑ Quid
tibi faciam Iacob? Noluisti obedire Iuda.
Transferam me ad alias gentes, & dabo eis
nomen meum vt custodiant legitima mea.
25 ꝑ Quoniam me dereliquistis, & ego vos de-
relinquam. Petentibus vobis à me miseri-
Esa. 1. d. 15 26 cordiam, non miserebor. ꝑ Quando inuoca
bitis me, ego non exaudiam vos. Macula-
stis enim manus vestras sanguine, & pedes
vestri impigri sunt ad committenda homici-
27 dia. ꝑ Non quasi me dereliquistis, sed vos
28 ipsos dicit Dominus. ꝑ Hæc dicit Dominus
omnipotens: Nónne ego vos rogaui, vt pater
filios, & vt mater filias, & vt nutrix paruu-
29 los suos, ꝑ vt essetis mihi in populum, & ego
vobis in Deum: & vos mihi in filios, & ego
30 uobis in patrem? ꝑ Ita vos collegi, ut galli-
Mat. 23. d D na pullos suos sub alas suas. Modò autem
37. quid faciam vobis? Proijciã vos á facie mea.

31 ꝑ Oblationem cùm mihi attuleritis, auertã Esa. 66. a
faciem meam à vobis. Dies enim festos ve- 3.
stros, & neomenias & circuncisiones repu-
32 diaui. ꝑ Ego misi pueros meos prophetas ad
vos: quos acceptos interfecistis, & laniastis
corpora eorũ, quorum sanguinem exquirã,
33 dicit Dominus. ꝑ Hæc dicit Dominus om-
nipotens: Domus vestra deserta est. Proij-
34 ciam vos, sicut ventus stipulam, ꝑ & filij pro-
creationem non facient: quoniam manda-
tum meũ neglexerunt; & quod malũ est co-
35 rã me, fecerunt. ꝑ Tradã domos vestras po-
pulo uenienti, qui me non audientes, credũt:
quibus signa non ostendi, faciẽt quę pręcepi.
36 ꝑ Prophetam non viderunt & memorabunt
37 iniquitatum eorum. ꝑ Testor populi uenien-
tis gratiam, cuius paruuli exultant cum læti-
tia, me non uidentes oculis carnalibus, sed
38 spiritu credentes quæ dixi. ꝑ Et nunc frater
aspice, quę gloria: & uide populum uenientẽ
39 ab Oriẽte, ꝑ quibus dabo ducatũ Abraham,
Isaac, & Iacob, & Osee, & Amos, & Michęæ,
40 & Ioel, & Abdiæ, & Ionę, ꝑ & Naum, & Ha- Mala. 3. a
bacuc, Sophoniæ, Aggæi, Zachariæ, & Mala- 1.
chiæ, qui & angelus Domini uocatus est.

CAPVT II.

1 Hæc dicit Dñs: Ego eduxi popu
A lum istum de seruitute, quibus
mandata dedi per pueros meos
prophetas, quos audire nolue-
runt, sed irrita fecerunt mea cõ-
2 silia. ꝑ Mater quæ eos generauit, dicit illis: Ite
3 filij, quia ego uidua sum & derelicta. ꝑ Educa-
ui uos cum lætitia, & amisi uos cũ luctu &
tristitia: qm̃ peccastis corã Dño Deo uestro.
4 & quod malum est coram eo, fecistis. ꝑ Modo
aũt quid faciam uobis? Ego uidua sum & de-
relicta. Ite filij, & petite à Dño misericordiã.
5 ꝑ Ego aũt te pater testẽ inuoco super matrẽ
filiorum, qui noluerunt testm̃ meũ seruare,
6 ꝑ vt des eis confusionem, & matrẽ eorum in
7 direptionem, ne generatio eorũ fiat. ꝑ Disper
gantur in gentes nõia eorũ, deleantur à ter-
8 ra: qm̃ spreuerunt sacramentum meum. ꝑ Væ
tibi Assur: q abscondis iniquos penes te. Gẽs Gen. 29 a
mala, memorare qd fecerim Sodomæ & Go- 2.
9 morrhæ, ꝑ quorũ terra iacet in piceis glebis
& aggeribus cinerum. sic dabo eos, qui non
10 audierunt, dicit Dñs omnipotens. ꝑ Hæc di-
cit Dñs ad Esdrã: Nuncia populo meo, quo-
niam dabo eis regnum Ierusalem, quod datu
11 rus eram Israël. ꝑ Et sumam mihi gloriam
illorum, & dabo eis tabernacula æterna, quæ
12 præparaueram illis. ꝑ Lignum uitę erit illis
in odorem unguenti: & non laborabũt, neq;
13 fatigabuntur. ꝑ Ite, & accipietis. Rogate uo-
B bis dies paucos, ut immorentur. Iam paratũ
14 est uobis regnum: uigilate. ꝑ Testare cœlum
& terram. Contriui enim malum, & creaui
15 bonum: quia uiuo ego, dicit Dñs. ꝑ Mater am
plectere filios tuos, educa illos cum lætitia.
Sicut columba confirma pedes eorum: quo-
16 niam te elegi, dicit Dñs. ꝑ Et resuscitabo mor
tuos de locis suis, & de monumentis educam
illos: quoniam cognoui nomen meum in Is-

17 tael. ¶ Noli timere mater filiorum, quoniam
18 te elegi, dicit Dñs. ¶ Mittã tibi adiutoriũ pue-
ros meos, Isaiam & Ieremiã, ad quorum con
siliũ sanctificaui, & paraui tibi arbores duo- Exod. 15.d 1.
19 decim grauatas varijs fructibus, ¶ & totidem
fontes fluentes lac & mel: & montes immẽ-
sos septem, habentes rosam & liliũ, in qui-
20 bus gaudio implebo filios tuos. ¶ Viduam iu
stifica, pupillo iudica, egenti da, orphanum
21 tuere, nudum vesti, ¶ confractum & debilem
cura, claudum irridere noli, tutare mancũ, &
cæcum ad visionem claritatis meæ admitte: Tob. 1.d 12.
22 ¶ Senem & iuuenẽ intra muros tuos serua:
23 ¶ mortuos ubi inueneris, signãs cõmenda se-
pulchro, & dabo tibi primam sessionem in
24 resurrectione mea. ¶ Pausa & quiesce popu-
25 lus meus: quia ueniet requies tua. ¶ Nutrix
bona nutri filios tuos, confirma pedes eorũ.
26 ¶ Seruos quos tibi dedi, nemo ex eis interiet:
27 eos ego enim requiram de numero tuo. ¶ No
C li fatigari. Cùm enim uenẽrit dies pressu-
ræ & angustiæ, alij plorabunt & tristes erũt:
28 tu autem hilaris & copiosa eris. ¶ Zelabunt
gentes, & nil aduersus te poterunt, dicit Do-
29 minus. ¶ Manus meæ tegent te, ne filij tui
30 gehennam uideant. ¶ Iucundare mater cum
filijs tuis: quia ego te eripiam, dicit Domi-
31 nus. ¶ Filios tuos dormientes memorare:
quoniam ego eos educam de lateribus terræ,
& misericordiam cum illis faciam: quoniam
misericors sum, dicit Dominus omnipotens.
32 ¶ Amplectere natos tuos usq; dum uenio, &
præstem illis misericordiam: quoniam exube
rant fontes mei, & gratia mea non deficiet.
33 ¶ Ego Esdras præceptũ accepi a Domino in
monte Oreb, ut irem ad Israël: ad quos cùm
uenirem, reprobauerunt me, & respuerunt
34 mandatum Domini. ¶ Ideoq; uobis dico gen
tes, quæ auditis & intelligitis: Expectate pa-
storem uestrum, requiem æternitatis dabit
uobis: quoniã in proximo est ille qui in fine
35 seculi adueniet. ¶ Parati estote ad præmia re-
gni: quia lux perpetua lucebit uobis per æter
36 nitatem temporis. ¶ Fugite umbram seculi
huius: accipite iucunditatem gloriæ uestræ.
37 Ego testor palàm saluatorem meũ. ¶ Com-
mendatum donum accipite, & iucũdamini,
D gratias agentes ei qui uos ad cœlestia regna
38 uocauit. ¶ Surgite, & state, & uidete numerũ
39 signatorum in conuiuio Domini. ¶ Qui se
de umbra seculi transtulerunt, splendidas tu-
40 nicas à Domino acceperunt. ¶ Recipe Sion
numerum tuum, & conclude cãdidatos tuos
41 qui legem Domini compleuerunt. ¶ Filiorũ
tuorum quos optabas, plenus est numerus.
Roga imperiũ Dñi, ut sanctificetur populus
42 tuus qui uocatus est ab initio. ¶ Ego Esdras Apoca. 7.c 1.
uidi in monte Sion turbam magnam, quam
numerare non potui, & omnes canticis col-
43 laudabant Dominum. ¶ Et in medio eorum
erat iuuenis statura celsus, eminentior om-
nibus illis: & singulis eorum capitibus impo
nebat coronas, & magis exaltabatur. Ego au
44 tem miraculo tenebar. ¶ Tunc interr gaui
angelum, & dixi: Qui sunt hi Domine?
45 ¶ Qui respondens, dixit mihi: Hi sunt qui
mortalem tunicam deposuerunt, & immor-
talem sumpserunt, & confessi sunt nomen
Dei. Modo coronantur, & accipiunt pal-
46 mas. ¶ Et dixi angelo: Ille iuuenis quis est,
qui eis coronas imponit, & palmas in ma-
47 nus tradit? ¶ Et respondens, dixit mihi:
Ipse est filius Dei, quem in seculo confes-
si sunt; ego autem magnificare eos cœpi, qui
fortiter pro nomine Domini steterunt.
48 ¶ Tunc dixit mihi angelus: Vade, annuncia
populo meo, qualia & quanta mirabilia
Domini Dei vidisti.

CAPVT III.

1 ANNO tricesimo ruinæ ciuitatis,
A eram in Babylone; & contur-
batus sum, super cubiculo meo
recumbens, & cogitationes meę
ascendebant super cor meum:
2 ¶ quoniam vidi desertionem
Sion, & abundantiam eorum, qui habitabant
3 in Babylone: ¶ & ventilatus est spiritus meus
valde, & cœpi loqui ad Altissimum verba
4 timorata, ¶ & dixi. O dominator Domine,
tu dixisti ab initio, quando plantasti ter-
5 ram, & hoc solus, & imperasti populo, ¶ & Deute. 2.a 1.
dedisti Adam corpus mortuum: sed & ipsum
figmentum manuum tuarum erat, & insuf-
flasti in eum spiritum vitæ, & factus est viuẽs
6 coram te: ¶ & induxisti eum in paradiso,
quem plantauerat dextera tua, antequàm
7 terra aduentaret. ¶ Et huic mandasti dili-
gere viam tuam, & præteriuit eam, & statim
instituisti in eo mortem, & in nationibus
eius, & natæ sunt gentes, & tribus, & populi,
& cognationes, quarum non est numerus.
8 ¶ Et ambulauit vnaquæq; gens in voluntate
sua, & mira agebant coram te, & spernebant
9 præcepta tua. ¶ Iterum aũt in tempore indu- Gen. 6.a 12.
B xisti diluuiũ super inhabitãtes seculũ, & per-
10 didisti eos. ¶ Et factum est in vnoquoq; eorũ, Gen. 7.b.10
11 sicut Adę mors, sic his diluuium. ¶ Dereli-
quisti aũt vnũ ex his, Noë cum domo sua, &
12 ex eo iusti omnes. ¶ Et factum est, cùm cœ- 1. Petr. 3.d 10.
pissent multiplicari, qui habitabãt super ter-
ram, & multiplicauerunt filios & populos &
gentes multas: & cœperunt iterato impieta-
13 tẽ facere plus q̃ priores. ¶ Et factum est, cùm
iniquitatem facerent coram te, elegisti tibi
14 virum ex his, cui nomen erat Abraham. ¶ Et Gen. 12.a 3.
dilexisti eum, & demonstrasti ei soli volunta-
15 tem tuam: ¶ & disposuisti ei testamentum
æternum, & dixisti ei, vt non vnquam dere-
linqueres semen eius. Et dedisti ei Isaac, & Ge. 21.a.8.
16 Isaac dedisti Iacob & Esau. ¶ Et segregasti ti- Ro. 9.b.7.
bi Iacob, Esau autem separasti. Et factus est Genes. 25.d 25.
17 Iacob in multitudine magna. ¶ Et factum
est, cùm educeres semen eius ex Aegypto, ad- Exod. 19.a 1.
18 duxisti super montem Sina. ¶ Et inclinasti
cœlos, & statuisti terram, & commouisti Or- Deute. 4.b 10.
bem: & tremere fecisti abyssos, & conturba-
19 sti seculum, ¶ & transijt gloria tua portas
C quatuor, ignis, & terræmotus, & spiritus, &
gelu, vt dares semini Iacob legem, & genera-
20 tioni Israel diligentiam. ¶ Et non abstulisti
ab eis cor malignum, vt faceret lex tua in eis

fructum

21 fructum . ¶ Cor enim malignum baiulans
primus Adam, trãſgreſſus & victus eſt, ſed &
22 omnes qui de eo nati ſunt. ¶ Et facta eſt per-
manens infirmitas & lex cum corde populi,
cũ malignitate radicis: & diſceſſit quod bonũ
23 eſt, & manſit malignum. ¶ Et tranſierunt tẽ-
pora, & finiti ſunt anni: & ſuſcitaſti tibi ſer-
24 uum noĩe Dauid , ¶ & dixiſti ei ædificare ci-
uitatem nominis tui, & offerre tibi in eadem
25 thus & oblationes . ¶ Et factũ eſt hoc annis
multis, & dereliquerũt q habitabãt ciuitatẽ.
26 ¶ in omnibus facientes ſicut fecit Adam &
omnes generationes eius: vtebantur enim &
Iere. 10. d 25. 27 ipſi corde maligno. ¶ Et tradidiſti ciuitatem
28 tuam in manibus inimicorum tuorũ. ¶ Nun-
quid meliora faciunt qui habitant Babylo-
29 nem? Et propter hoc dominabitur Sion? ¶ Fa-
ctum eſt, cùm veniſſem huc, & vidiſſem im-
D pietates quarum non eſt numerus: & delin-
quentes multos vidit anima mea hoc triceſi
30 mo anno , & exceſſit cor meum : ¶ quoniam
vidi quomodo ſuſtines eos peccantes , & pe-
perciſti impiè agentibus, & perdidiſti populũ
tuum, & conſeruaſti inimicos tuos, & non ſi
31 gnificaſti . ¶ Nihil memini quomodo debeat
derelinq via hæc. Nunquid meliora facit Ba
32 bylon, quàm Sion ? ¶ aut alia gens cognouit
te, præter Iſraël ? aut quæ tribus crediderunt
33 teſtamentis tuis, ſicut Iacob ? ¶ Quorũ mer-
ces non comparuit, neq; labor fructificauit.
Pertranſiens enim pertranſiui in gentibus ,
& vidi abundantes eas , & non memorantes
34 mandatorum tuorum . ¶ Nunc ergo ponde-
ra in ſtatera noſtras iniquitates , & eorũ qui
habitant in ſeculo : & non inuenietur nomẽ
35 tuum, niſi in Iſraël . ¶ Aut quando non pec-
cauerunt in conſpectu tuo, qui habitant ter-
ram ? aut quæ gens ſic obſeruauit mandata
36 tua ? ¶ Hos quidem per nomina inuenies
ſeruaſſe mandata tua , gentes autem non
inuenies.

CAPVT IIII.

1 ET RESPONDIT ad me ange
A lus qui miſſus eſt ad me, cui no-
2 men Vriel, ¶ & dixit mihi: Exce-
dens exceſſit cor tuum in ſecu-
lo hoc , & comprehendere cogi-
3 tas viam Altiſſimi . ¶ Et dixi: Ita Dñe meus .
Et reſpondit mihi, & dixit : Tres vias miſſus
ſum oſtendere tibi, & tres ſimilitudines pro-
4 ponere coram te: ¶ de quibus mihi ſi renun-
ciaueris vnam ex his, & ego tibi demõſtrabo
viam quã deſyderas videre; & docebo te, vn-
5 de ſit cor malignum . ¶ Et dixi: Loquere Do-
mine meus . Et dixit ad me : Vade , pondera
mihi ignis pondus, aut menſura mihi flatum
venti, aut reuoca mihi diem quæ præterijt.
6 ¶ Et reſpondi, & dixi: Quis natorum pote-
7 rit facere, vt me interroges de his ? ¶ Et dixit
ad me: Si eſſem interrogans te, dicens, Quan
tæ habitationes ſunt in corde maris, aut quã
tæ venæ ſunt in principio abyſſi , aut quantæ
venæ ſunt ſuper firmamentum , aut qui ſunt
8 exitus paradiſi : ¶ diceres mihi fortaſſis, In
abyſſum non deſcendi , neque in infernum
adhuc , neque in cœlum vnquam aſcendi .
9 ¶ nunc autem non interrogaui te , niſi de
igne , & vento , & die, per quem tranſiſti , &
à quibus ſeparari non potes : & non reſpon-
10 diſti mihi de eis . ¶ Et dixit mihi : Tu , quæ
tua ſunt, tecum coadoleſcẽtia, non potes co-
11 gnoſcere: ¶ & quomodo poterit vas tuum ca
pere Altiſſimi viam , & iam exterius corru-
pto ſeculo intelligere corruptionem euidẽtẽ
12 in facie mea ? ¶ Et dixi illi : Melius erat nos
non eſſe, quàm adhuc viuentes viuere in im-
pietatibus , & pati, & non intelligere de qua
13 re . ¶ Et reſpondit ad me, & dixit: Proficiſcẽs Iud. 9. b. 8
profectus ſum ad ſyluam lignorũ campi , & 2. Par. 25. c
14 cogitauerũt cogitationem, & dixerunt: ¶ Ve- 18.
B nite, & eamus, & faciamus ad mare bellum,
vt recedat coram nobis , & faciamus nobis
15 alias ſyluas . ¶ Et ſimiliter fluctus maris &
ipſi cogitauerunt cogitationem & dixe-
runt : Venite aſcendentes, debellemus ſyluas
campi, vt & ibi conſummemus nobiſmetip-
16 ſis aliam regionem . ¶ Et factus eſt cogita-
tus ſyluæ in vanum: venit enim ignis, & con
17 ſumpſit eam. ¶ Similiter & cogitatus fluctuũ
maris : ſtetit enim arena , & prohibuit eos .
18 ¶ Si enim eſſes iudex horum , quem incipe-
19 res iuſtificare , aut quem condemnare ? ¶ Et
reſpondi, & dixi : Vtique vanam cogitationẽ
cogitauerũt. terra enim data eſt ſyluę, & ma-
20 ri locus portare fluctus ſuos. ¶ Et reſpondit
ad me, & dixit: Bene tu iudicaſti: & quare nõ
21 iudicaſti tibimetipſi ? ¶ Quemadmodũ enim
terra ſyluę data eſt, & mare fluctibus ſuis: ſic
qui ſuper terram inhabitant, quæ ſunt ſuper
terram intelligere ſolummodo poſſunt: &
qui ſuper cœlos , quæ ſuper altitudinem cœ-
22 lorum . ¶ Et reſpondi , & dixi : Deprecor te
C Domine, vt mihi detur ſenſus intelligendi .
23 ¶ nõ enim volui interrogare de ſuperioribus
tuis, ſed de his quæ pertranſeunt per nos quo
tidie. propter quid Iſraël datus in opprobriũ
gentibus, quem dilexiſti populum , datus eſt
tribubus impijs, & lex patrum noſtrorum in
interitũ deducta eſt, & diſpoſitiones ſcriptę
24 nuſquam ſunt : ¶ & pertranſiuimus de ſecu-
lo, vt locuſtæ, & vita noſtra ſtupor & pauor .
& nec digni ſumus miſericordiam cõſequi .
25 ¶ Sed quid faciet nomini ſuo quod inuocatũ
26 eſt ſuper nos ? Et de his interrogaui. ¶ Et re-
ſpondit ad me , & dixit : Si fueris plurimum
ſcrutatus, frequẽter miraberis : quoniam fe-
27 ſtinans feſtinat ſeculum pertranſire , ¶ &
non capit portare quæ in futuris temporibus
iuſtis repromiſſa ſunt : quoniam plenum in-
iuſtitia eſt ſeculum hoc & infirmitatibus .
28 ¶ De quibus autem interrogas, dicam : ſemi-
natum enim eſt malum, & necdum venit de-
29 ſtructio ipſius . ¶ Si ergo non inuerſum fue-
rit quod ſeminatum eſt, & diſceſſerit locus
vbi ſeminatum eſt malum ; non veniet vbi
30 ſeminatum eſt bonum : ¶ Quoniam gra-
men ſeminis mali , ſeminatum eſt in corde
Adam ab initio : & quantum impietatis ge-
nerauit vſque nunc , & generat vſque cum
31 veniat area ? ¶ Aeſtima autẽ apud te gramen
mali ſeminis , quantum fructum impietatis

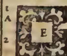
32 generauit, ¶ quando secatæ fuerint spicæ,
quarum non est numerus, quàm magnā areā
Quo 2. 33 incipient facere? ¶ Et rñdi, & dixi: Qũo &
qñ hæc? Quare modici & mali anni nostri?
34 ¶ Et respondit ad me, & dixit mihi: Non
festines tu super Altissimũ. Tu enim festinas
inaniter esse super ipsum. nam excessus tuus
35 multus. ¶ Nonne de his interrogauerunt a-
nimæ iustorum in promptuarijs suis, dicẽtes:
Vsquequo spero sic? & qñ ueniet fructus a-
36 reæ mercedis nostræ? ¶ Et respondit ad ea
Ieremiel archangelus, & dixit: Quando im-
pletus fuerit numerus seminũ in uobis: qm
37 in statera ponderauit seculum, ¶ & mensura
mensurauit tempora, & numero numerauit
tempora, & non commouit, nec excitauit vs-
38 quedum impleatur prędicta mensura. ¶ Et
D respondi, & dixi: O dominator Domine, sed
39 & nos omnes pleni sumus impietate. ¶ Et
ne fortè propter nos non impleantur iusto-
rum areæ, propter peccata inhabitantium su
40 per terram. ¶ Et respondit ad me, & dixit:
Vade, & interroga prægnantem, si quãdo im-
pleuerit nouem menses suos, adhuc poterit
matrix eius retinere partum in semetipsa?
41 ¶ Et dixi: Non põt Domine. Et dixit ad me:
In inferno promptuaria animarum matrici
42 assimilata sunt. ¶ Quemadmodum enim il-
la festinat quæ patit, effugere necessitatem
partus; sic & hæc festinat reddere ea quæ com-
43 mendata sunt. ¶ Ab initio tibi demonstra-
44 bitur de his quæ concupiscis videre. ¶ Et re-
spondi, & dixi: Si inueni gratiam ante ocu-
los tuos, & si possibile est, & si idoneus sum,
45 ¶ demonstra mihi, si plusquàm præteritum
sit, habet venire; aut plura pertransierunt su-
46 prà quàm futurum est. ¶ Quid pertransiuit,
47 scio: quid autem futurum sit, ignoro. ¶ Et di-
xit ad me: Sta super dexterã partem, & de-
monstrabo tibi interpretationem similitudi
48 nis. ¶ Et steti, & vidi: & ecce fornax ardẽs
transijt coram me. & factum est, cùm transi
ret flamma, vidi: & ecce superauit fumus.
49 ¶ Post hæc transijt coram me nubes plena
aquæ, & immisit pluuiam impetu multam:
& cùm transisset impetus pluuiæ, superaue-
50 runt in ea guttæ. ¶ Et dixit ad me: Cogita ti-
bi, sicut crescit pluuia amplius quàm guttæ,
& ignis quàm fumus: sic superabũdauit quæ
transiuit mensura. Superauerunt autem gut-
51 tæ & fumus: ¶ & oraui, & dixi: Putas viuo
vsq; in diebus illis? vel quid erit in diebus il-
52 lis? ¶ Respondit ad me, & dixit: De signis,
de quibus me interrogas, ex parte possum
tibi dicere: de vita autem tua non sum mis-
sus dicere tibi, sed nescio.

CAPVT V.

1 DE SIGNIS autẽ: ecce dies ve-
A nient, in quibus apprehenden-
tur qui inhabitant terram in
censu multo: & abscondetur
veritatis via: & sterilis erit à
2 fide regio: ¶ & multiplicabitur iniustitia
super hanc quam ipse tu vides, & super quam
3 audisti olim: ¶ & erit impositio vestigio quã
nunc vides regnare regionem, & videbũt eã
4 desertam. ¶ Si autem tibi dederit Altissimus vi
5 uere, videbis post tertiam tubam, ¶ & reluce-
scet subitò Sol noctu, & Luna ter in die, & de
ligno sanguis stillabit, & lapis dabit vocem
6 suam, & populi commouebuntur: ¶ & regna-
bit, quem non sperant qui inhabitant super
terram: & volatilia commigrationem faciẽt:
7 ¶ & mare Sodomiticum pisces reijciet, & da-
bit vocem noctu, quam nõ nouerant multi.
8 omnes autem audient vocem eius, ¶ & chaos
fiet per loca multa, & ignis frequẽter remit
tetur, & bestiæ agrestes transmigrabunt, &
9 mulieres menstruatæ parient monstra, ¶ &
in dulcibus aquis salsæ inuenientur, & amici
omnes semetipsos expugnabunt: & abscon-
detur tunc sensus, & intellectus separabitur
10 in promptuarium suum: ¶ & quæretur à
multis, & non inuenietur: & multiplicabi-
tur iniustitia, & incontinentia super terram.
11 ¶ Et interrogabit regio proximam suam, &
dicet: Nunquid per te pertransijt iustitia iu-
12 stum faciẽs? Et hoc negabit. ¶ Et erit in il-
lo tempore, & sperabunt homines, & non im
petrabunt: laborabunt, & non dirigentur
13 viæ eorum. ¶ Hæc signa dicere tibi permis-
sum est mihi: & si oraueris iterum & plora-
ueris, sicut & nunc, & ieiunaueris septem
14 diebus, audies iteratò horum maiora. ¶ Et
euigilaui, & corpus meum horruit valde: &
15 anima mea laborauit, ut deficeret: ¶ & tenuit
me qui uenit angelus, qui loquebatur in me:
B & confortauit me, & statuit me super pedes.
16 ¶ Et factum est in nocte secunda, & uenit ad
me Salathiel dux populi, & dixit mihi: Vbi
17 eras? & quare uultus tuus tristis? ¶ An ne-
scis, quoniam tibi creditus est Israël in regio
18 ne transmigrationis eorum? ¶ Exurge ergo,
& gusta panem, & nõ derelinquas nos, sicut
pastor gregem suum in manibus luporũ ma-
19 lignorum. ¶ Et dixi ei: Vade à me, & non ap
propies ad me. Et audiuit, ut dixi: & recessit
20 a me. ¶ Et ego ieiunaui diebus septem, ululãs
& plorans, sicut mihi mandauit Vriel Ange-
21 lus. ¶ Et factum est post dies septem, & ite-
rum cogitationes cordis mei molestæ erant
22 mihi ualde, ¶ & resumpsit anima mea spiri-
tum intellectus: & iterum cœpi loqui corã
23 Altissimo sermones. ¶ & dixi: Dominator
Dñe, ex omni sylua terræ, & omnibus arbo-
24 ribus eius, elegisti uineã unicam: ¶ Et ex om-
ni terra Orbis, elegisti tibi foueam unam: &
ex omnibus floribus Orbis, elegisti tibi liliũ
25 unum: ¶ & ex omnibus abyssis maris, reple-
sti tibi riuum unum: & ex omnibus ædifica-
tis ciuitatibus, sanctificasti tibimetipsi Sion:
26 ¶ & ex omnibus creatis uolatilibus, nomi-
nasti tibi columbam unam: & ex omnibus
plasmatis pecoribus, prouidisti tibi ouem
27 unam: ¶ & ex omnibus multiplicatis popu-
lis, acquisiuisti tibi populum unum: & ab
omnibus probatam legem donasti huic, quẽ
28 desyderasti, populo. ¶ Et nunc Domine, ut
quid tradidisti unum pluribus? Et præpara-
sti super unam radicem alias, & disperdi-
29 disti unicum tuum in multis: ¶ & concul-

C cauerunt eum, qui contradicebant sponsio-
nibus tuis, quiq; tuis testamentis non crede-
30 bant. ¶ Et si odiens odisti populum tuũ, tuis
31 manibus debet castigari. ¶ Et factũ est, cum
locutus essem sermones, & missus est ange-
lus ad me, qui antè venerat ad me præterita
32 nocte, & dixit mihi: ¶ Audi me, & instruam
te: & intende mihi, & adijciam coram te.
33 ¶ Et dixi: Loquere Domine meus. Et dixit
ad me: Valde tu in excessu mentis factus es
pro Israël: an plus dilexisti eum, q̃ qui eum
34 fecit? ¶ Et dixi ad eum: Non Domine, sed do-
lens locutus sum. Torquent enim me renes
mei per omnem horam, quærentem appre-
hendere semitam Altissimi, & inuestigare
35 partem iudicij eius. ¶ Et dixit ad me: Non po
tes. Et dixi: Quare Dñe? Ad quid nascebar,
aut quare non fiebat matrix matris meæ mi-
hi sepulchrum, vt non viderem laborem Ia-
35 cob, & defatigationẽ generis Israël? ¶ Et di-
xit ad me: Numera mihi, quæ necdum vene-
rant, & collige mihi dispersas guttas, & reui-
37 rida mihi aridos flores, ¶ & aperi mihi clausa
promptuaria, & produc mihi inclusos in eis
flatus; demonstra mihi vocis imaginem: &
tunc ostendam tibi laborem quem rogas vi-
38 dere. ¶ Et dixi: Dominator Domine, quis. n.
est qui potest hæc scire, nisi qui cum homini-
39 bus habitationem non habet? ¶ Ego autem
insipiens: & quomodo potero dicere de his,
40 quibus me interrogasti? ¶ Et dixit ad me:
Quõ nõ potes facere vnum de his, quæ dicta
sunt: sic nõ poteris inuenire iudicium meũ,
aut in fine charitatem, quam populo promi-
41 si. ¶ Et dixi: Sed ecce Domine, tu prope his
D qui in finem sunt: & quid facient, qui ante
42 me fuerunt, aut nos, aut hi qui post nos? ¶ Et
dixit ad me: Coronæ assimilabo iudicium
meum. Sicut non nouissimorum tarditas, sic
43 nec priorum velocitas. ¶ Et respondi, & di-
xi: Nec poteras facere eos qui facti sunt, &
qui sunt, & qui futuri sunt, in vnum, vt cele-
44 rius iudicium tuum ostendas? ¶ Et rñdit ad
me, & dixit: Non potest festinare creatura
super creatorẽ, nec sustinere seculum eos, qui
45 in eo creandi sunt, in vnum. ¶ Et dixi: Quo-
modo dixisti seruo tuo, quoniã viuificans vi
nificasti à te creatam creaturam in vnum, &
sustinebat creatura: poterit & nunc portare
46 præsentes in vnum. ¶ Et dixit ad me: In-
terroga matricem mulieris, & dices ad eam:
Et si paris, quare per tempus? Roga ergo eã,
47 vt det decem in vnum. ¶ Et dixi: Nõ vtique
48 poterit: sed secundum tempus. ¶ Et dixit ad
me: Et ego dedi matricem terræ his, qui se-
49 minati sunt super eam, per tempus. ¶ Quem-
admodum enim infans non parit ea, quæ
senum sunt: sic ego disposui à me creatum
50 seculum. ¶ Et interrogaui, & dixi: Cùm iam
dederis mihi viam, loquar coram te: nam ma
ter nostra, de qua dixisti mihi, Adhuc iuue-
51 nis est: iam senectuti appropinquat. ¶ Et
respondit ad me, & dixit: Interroga eam
52 quæ parit, & dicet tibi. ¶ Dices enim ei:
Quare quos peperisti, nunc non sunt similes
53 his qui ante te, sed minores statura? ¶ Et di-
cet tibi & ipsa: Alij sunt, qui in iuuẽtute vir-
tutis nati sunt: & alij qui sub tempore sene-
54 ctutis, deficiente matrice sunt nati. ¶ Consy-
dera ergo & tu, quoniã minori statura estis
55 præ his, qui ante vos: ¶ & qui post vos, mino-
ri quam vos, quasi iam senescentes creaturę,
& fortitudinem iuuentutis prætereuntes. Et
dixi: Rogo Domine, si inueni gratiam ante
oculos tuos, demonstra seruo tuo, per quem
visites creaturam tuam.

CAPVT VI.

1 ET DIXIT ad me: Initio ter-
A reni Orbis, & anteq̃ starẽt exi-
tus seculi, & anteq̃ spirarent
2 cõuentiones ventorũ, ¶ & an-
teq̃ sonarent voces tonitruũ,
& antequam splẽderent nito-
res coruscationũ, & anteq̃ confirmarentur
3 fundamenta Paradisi, ¶ & antequam videren
tur decori flores, & antequàm confirmaren
tur motæ virtutes, & antequam colligerẽtur
4 innumerabiles militiæ angelorum, ¶ & ante-
quàm extollerentur altitudines aëris, & an-
tequàm nominarentur mensuræ firmamen-
torum, & antequam æstuarent camini in
5 Sion, ¶ & antequàm inuestigarentur præsen-
tes anni, & antequàm abalienarẽtur eorum
qui nunc peccant, adinuentiones, & consi-
6 gnati essent qui fidẽ thesaurizauerunt: ¶ tunc
cogitaui, & facta sunt per me solum, & non
per alium: & finis per me, & nõ per alium.
7 ¶ Et respõdi, & dixi: Quæ erit separatio tem
porum? aut quando prioris finis, & sequen-
8 tis initium? ¶ Et dixit ad me: Ab Abraham
vsq; ad Isaac, quando nati sunt ab eo Iacob
& Esau, manus Iacob tenebat ab initio calca
9 neum Esau: ¶ finis enim huius seculi Esau, &
10 principium sequentis Iacob. ¶ Hominis ma-
nus inter calcaneum & manum. Aliud noli
11 quærere Esdra. ¶ Et respondi, & dixi: O do-
minator Domine, si inueni gratiã ante ocu-
12 los tuos, ¶ oro ut demonstres seruo tuo finẽ
signorum tuorum, quorum partem mihi de-
13 monstrasti nocte præcedenti. ¶ Et respõdit,
& dixit ad me: Surge super pedes tuos, & au-
14 di uocem plenissimã sonitus. ¶ Et erit sicut
commotio, nec commouebitur locus, in quo
15 stes super eum. ¶ Ideo cùm loquitur, tu non
expaueas, quoniã de fine verbũ & fundamen-
16 tũ terræ intelligitur, ¶ quoniã de ipsis sermo
B tremiscit & commouetur: scit enim, quoniã
17 finem eorum oportet commutari. ¶ Et factũ
est, cùm audissem, surrexi super pedes meos,
& audiui: & ecce vox loquens, & sonus eius
18 sicut sonus aquarum multarum, ¶ & dixit:
Ecce dies veniunt, & erit quando appropin-
quare incipiam, vt visitem habitantes in ter
19 ra: ¶ & qñ inquirere incipiam ab eis qui iniu
stè nocuerunt iniustitia sua, & qñ suppleta
20 fuerit humilitas Sion. ¶ & cùm supersigna
bitur seculum quod incipiet pertransire, hęc
signa faciam: Libri aperientur ante faciem
21 firmamenti, & omnes videbunt simul: ¶ &
anniculi infantes loquentur vocibus suis, &
prægnãtes immaturos parient infantes triũ

mentes facti sunt propter vxores suas:&
27 serui facti sunt propter illas, & multi perie
runt, & iugulati sunt, & peccauerunt pro-
28 pter mulieres. Et nunc credite mihi, quia
magnus est rex in potestate sua. quoniam
29 omnes regiones verētur tangere eum. Vi-
debam tamen Apemen filiam Bezacis, mirifi-
fici concubinam regis, sedentem iuxta regē
30 ad dexteram, & auferentem diadema
de capite eius, & imponentem sibi, & palmis
31 cædebat regem de sinistra manu. Et super
hæc aperto ore intuebatur eam:& si arriserit
D ei, ridet: nam si indignata ei fuerit, blandi-
32 tur, donec recōcilietur in gratiam. O viri,
cur non sunt fortiores mulieres? Magna est
terra, & excelsum est cœlum: quis ista
33 agit? Et tunc rex, & purpurati intuebā-
tur in alterutrum. Et inchoauit loqui de
34 veritate. O viri, nonne fortes sunt mulie-
res? Magna est terra, & excelsum est cœlū. &
velox cursus Solis conuertit in gyro cœlum
35 in locum suum in vna die. Nonne magni-
ficus est, qui hæc facit, & veritas magna, &
36 fortior præ omnibus? Omnis terra veritatē
inuocat, & cœlum etiam ipsam benedicit, &
omnia opera mouentur, & tremunt eam, &
37 non est cum ea quicquam iniquum. Vi-
num iniquum, iniquus rex, iniquæ mulieres,
iniqui omnes filij hominum, & iniqua illo-
rum omnia opera, & non est in ipsis veritas,
38 & in sua iniquitate peribunt: & veritas ma
net, & inualescit in æternum, & viuit, & ob-
39 tinet in secula seculorum. Nec est apud eā
accipere personas, neque differētias: sed quę
iusta sunt, facit omnibus, iniustis ac malignis
40 & omnes benignantur in operibus eius. Et
E non est in iudicio eius iniquum, sed fortitu-
do, & regnum, & potestas, & maiestas om-
41 niū æuorum. Benedictus Deus veritatis. Et
desijt loquendo. Et omnes populi clamaue-
runt, & dixerunt: Magna est veritas, & præ-
42 ualet. Tunc rex ait illi: Pete, si quid vis am-
plius, quàm quæ scripta sunt, & dabo tibi se-
cundum quòd inuētus es sapientior proximis,
& proximus mihi sedebis, & cognatus meus
43 vocaberis. Tūc ait regi: Memor esto voti tui
quod vouisti, ædificare Ierusalem in die qua
44 regnum accepisti: & omnia vasa quæ ac-
cepta sunt ex Ierusalem, remittere, quæ se-
parauit Cyrus, quando mactauit Babyloniā,
45 & voluit remittere ea ibi. Et tu vouisti ędi
ficare templum, quod incenderunt Idumæi,
quando exterminata est Iudæa à Chaldæis.
46 Et nunc hoc est quod postulo domine, &
quod peto, hoc est maiestas quod à te postu-
lo, vt facias votum quod vouisti regi cœli ex
47 ore tuo. Tunc surgēs Darius rex, osculatus
F est illum: & scripsit epistolas ad omnes dis-
pensatores, & præfectos & purpuratos, vt
deducerent eum, & eos qui cū illo erant, om
48 nes ascendētes ædificare Ierusalem. Et om
nibus præfectis, qui erant in Syria, & Phœ-
nice, & Libano, scripsit epistolas, vt traherēt
ligna cedrina à Libano in Ierusalem, vt ædi-
49 ficarent cum eis ciuitatem. Et scripsit om-
nibus Iudæis, qui ascendebant à regno in Iu-
dæam pro libertate, omnem potentem, & ma
gistratum, & præfectum non superuenire ad
50 ianuas ipsorum, & omnem regionem quā
obtinuerant immunem esse eis; & Idumæi re
51 linquant castella quæ obtinēt Iudæorum, &
in structuram templi dare per singulos an-
nos talēta viginti, vsq; dum perædificaretur:
52 & super sacrarium holocaustomata vitula-
re quotidie, sicut habēt præceptum, alia talē-
53 ta decem offerre per singulos annos, & om-
nibus, qui procedunt a Babylonia condere ci
uitatem: vt esset libertas tam ipsis quam fi-
lijs eorum, & omnibus sacerdotibus qui p̄-
54 cedunt. Scripsit autem & quantitatem, &
G sacram stolam iussit dari, in qua deseruirēt:
55 & Leuitis scripsit dare præcepta, vsque in
diē qua consummabitur domus, & Ierusa-
56 lem extrueretur: & omnibus custodientibus
ciuitatem, scripsit dari ei sortes & stipendia.
57 Et dimisit omnia vasa quæcunque separa-
uerat Cyrus à Babylonia, & omnia quæcūq;
dixit Cyrus, & ipse præcepit fieri, & mitti
58 Ierusalem. Et cum processisset ille adole-
scens, eleuans faciem in Ierusalem, benedixit
59 regem cœli, & dixit: Abs te est victoria,
& abs te est sapientia & claritas. Et ego ser-
60 uus tuus sum. Benedictus es quòd dedisti mihi
sapientiam, & tibi confitebor Domine Deus
61 patrum nostrorum. Et accepit epistolas,
& profectus est in Babyloniam: Et venit, &
nūciauit fratribus suis omnibus qui fuerunt
62 in Babylonia: & benedixerunt Deum pa-
trum suorum, quoniā dedit illis remissionē
63 & refrigerium, vt ascenderent & ædifica-
rent Ierusalem, & templum vbi nominatū
est nomen eius in ipso, & exultauerunt cum
musicis & lætitia diebus septem.

CAPVT V.

1 POST hęc autem electi sunt, vt 1. Esd. 2. a 1.
A ascenderent principes pagorum
per domos & tribus suas, &
vxores illorum, & filij & filiæ
eorum, & serui & ancillæ ipso-
2 rum, & pecora eorum. Et Darius rex misit
vnà cum eis equites mille, donec deducerent
eos in Ierusalem cum pace, & cum musicis
3 & cum tympanis & tybijs: & omnes fra-
tres erant ludētes, & fecit eos ascēdere simul
4 cum eis. Et hæc sunt nomina virorum, qui
ascenderunt per pagos suos in tribus, & in
5 partem principatus ipsorum. Sacerdotes: Fi
lij Phinees, filij Aarō, Iesus filius Iosedec, Ioa
cim filius Zorobabel filij Salathiel de domo
6 Dauid, ex progenie Phares, de tribu Iuda, qui
locutus est sub Dario rege Persarum sermo-
nes mirificos in secundo anno regni ipsius,
7 mense Nisan primo. Sunt autem hi, qui a- 1. Esd. 2. a 1.
scenderunt ex Iudæa de captiuitate transmi- 2. Esd. 7. b 6.
grationis, quos trāsmigrauit Nabuchodono-
sor rex Babyloniæ in Babylonem, & reuer-
8 sus est in Ierusalem. Et requisiuit partem
Iudææ vnusquisque in ciuitatem suam, qui
venerunt cum Zorobabel & Iesu, Nehemias,
Areores, Elimeo, Emmanio, Mardocheo, Be-
elsuro, Mechpsatochor, Olioro, Emonia vnu:

de princi-

9 de principibus eorum. ¶ Et numerus à gen-
tilibus eorum, ex præpositis eorum filij Pha-
ro tes, duo millia centum septuagintaduo. ¶ fi-
lii Ates, tria millia centum quinquagintase-
11 ptem : ¶ filii Phœmo, ceutum quadraginta-
B duo : in filijs Iesu & Ioabes , millè trecenti-
ra duo: ¶ filii Demu, duo millia quadringēti se-
ptuaginta : filii Choraba, ducentiqninq; : fi-
13 lii Banica, centum sexaginta octo: ¶ filii Be-
beeh, quadringenti tres: filii Atehad, quadrin-
14 genti viginti septem: ¶ filii Cham, trigintase-
ptem : filij Zoroat , duo millia sexagintase-
ptem: filij Adin , quadringenti sexaginta v-
15 nus: ¶ filij Aderectis, centum octo : filij Cia-
so, & Zelas, centum septem: filij Azoroc, qua
16 dringenti trigintanouem : ¶ filij Iedarbone,
centum trigintaduo : filij Ananiæ, centum
17 triginta : filij Asoni, nonaginta : ¶ filij Mar-
sat, quadringēti vigintiduo: filij Zabatus, no-
nagintaquinque : filij Sepolemon , centum
18 vigintitres : ¶ filij Nepopas , quinquaginta-
quinq; : filij Hechanaius , centum quinqua-
gintaocto : filij Cebethamus, centum trigin
19 taduo. ¶ Filij Crearpatros, qui Enocadies, &
Modiæ, quadringenti vigintitres: qui ex Gra-
20 mas & Gabea, centum viginti vnus: ¶ qui ex
Bessélon, & Ceagge , sexagintaquinque: qui
21 ex Baſtato, centum vigintiduo: ¶ qui ex Be-
chenobes, quinquagintaquinq; · filij Liptis,
centum quinquagintaquinq; : filij Laboni ,
22 trecenti quinquagintaseptem : ¶ Filij Siehē ,
trecēti septuaginta: filij Suadon, & Cliomus,
23 trecētiseptuagintaocto: ¶ filij Ericus duo mil
C lia centum quadraginta quinque: filij Anaas,
24 trecenti septuaginta Sacerdotes: ¶ Filij Ied-
dus, filij Euther, filij Eliasib, trecēti septuagin
ta duo: filij Emerus ducenti quinquaginta-
25 duo: ¶ filij Phasurij, trecēti quinquagintase-
26 ptē : filij Caree, ducenti vigintiseptē. ¶ Leui-
tæ: Filij Iesu I Caduhel, & Bamis, & Serebias,
& Edias, septuagintaquatuor . omnis nume-
rus à duodecimo anno , triginta millia qua-
27 dringēti sexaginta duo . ¶ filij & filiæ & vxo-
res, omnis cōputatio, quadraginta millia du-
28 cēti quadragintaduo . ¶ Filij sacerdotū , qui
psallebant in templo: filij Asaph, cētū vigin-
29 ti octo. ¶ Ostiarij verò : filij Esmenni, filij A-
zer, filij Amon, filij Accuba , Topa filij Tobi,
30 oēs centum trigintanouem. ¶ Sacerdotes ser
uientes in templo : filij Sel , filij Gaspha ,
filij Tobloch, filij Cariæ, filij Su, filij Hellu, fi-
lij Labana, filij Armacha, filij Accub, filij V-
tha, filij Cetha, filij Aggab, filij Obai, filij A-
31 nani, filij Cāna, filij Geddu, ¶ filij An, filij Ra
din, filij Desanon, filij Nachoba, filij Casseba,
filij Gaze, filij Ozui, filij S none, filij Attre, fi-
lij Histen, filij Asiana, filij Manei , filij Nasis-
sim, filij Accusu, filij Agista, filij Azni, filij Fa
32 uon, filij Phasalon, ¶ filij Meedda, filij Phusa,
filij Caree, filij Bareus, filij Saree, filij Coēsi ,
33 filij Nasith , filij Agisti filij Pedon. ¶ Salomō
filij eius, filij Asophot , filij Phasida , filij
Celi , filij Dedon , filij Gaddahel , filij Se-
34 phegi , ¶ filij Aggia , filij Sachareth , filij Sa-
D bathem , filij Caroneth , filij Malsith , filij
Amæ , filij Sasus , filij Addus , filij Suba , filij
Eura, filij Rahotis , filij Phasphat , filij Mal-
35 mon . ¶ omnes sacro seruientes, & pueri Sa-
36 lomonis , quadringenti octoginta duo . ¶ Hi
sunt filij qui ascenderunt à Thel-mela, Thel-
harsa : principes eorum , Carmellam , &
37 Careth: ¶ & non poterant edicere ciuitates
suas. & progenies suas, quem ad modum sint
ex Israël . Filij Dalari , filij Tubal , filij Ne
38 chodaici, ¶ ex sacerdotibus qui fungebantur
sacerdotio: & non sunt inuenti filij Obia, filij
Achisos , filij Addin , qui accepit vxorem ex
39 filiabus Phargeleu : ¶ & vocati sunt nomine
eius, & horum quæsita est generis scriptura
in pædatura, & non est inuenta, & prohibiti
40 sunt sacerdotio fungi. ¶ Et dixit illis Nehe-
mias & Altharas: Ne participentur sancta, do
nec exurgat pontifex doctus in ostensionē &
41 veritatem. ¶ Omnis autem Israël erat, exce-
ptis seruis & ancillis , quadraginta duo mil-
42 lia trecēti quadraginta. ¶ Serui horū & ancil
læ , septem millia trecenti triginta septem .
Cantores & cantatrices , ducenti sexaginta
43 quinq;. ¶ Cameli, quadringēti triginta quin-
E que . Equi, septem millia trigintasex . Muli,
ducenta millia quadraginta quinque. Subiu-
44 galia, quinq; millia vigintiquinque . ¶ Et de
præpositis ipsis per pagos , dum venirent in
templum Dei, quod erat in Ierusalem, inno-
uare & suscitare templum in loco suo, secun
45 dum suam virtutē: ¶ & dati in templum the-
saurum operum sacrū auri mnas duodecim
millia , & mnas argenti quinque millia , &
46 stolas sacerdotales centū . ¶ Et habitauerūt
sacerdotes & Leuitæ, & qui exierant de ple-
be in Ierusalem & in regione , & sacri can-
tores, & ostiarij, & omnis Israël in regioni-
47 bus suis . ¶ | Instante autem septimo mense, | 1.Esd.3.a 2.
cumq; essent filij Israël vnusquisq; in suis
rebus , conuenerunt vnanimes in atrium
48 quod erat ante ianuam orientalem. ¶ Et stā-
tes Iesus filius Iosedec, & fratres eius sacer-
dotes, & Zorobabel filius Salathiel, & huius
49 fratres, parauerunt altare, ¶ vt offerrēt super
illud holocaustomata , secundùm quæ in li-
50 bro Moysi hominis Dei, scripta sunt. ¶ Et cō-
uenerūt ibi ex alijs nationibus terræ, & ere-
xerūt sacrariū in loco suo oēs gētes terræ, &
offerebant hostias , & holocaustomata Dño
51 matutina. ¶ Et egerūt scenopegiā, & diē solē-
nē, sicut pceptū est in lege : & sacrificia quo-
52 tidie, sicut oportebat : ¶ & post hæc oblatio-
nes institutas, & hostias sabbathorū, & neo-
F meniarū, & dierū solēniū oīum sanctificato-
53 rū . ¶ Et quotquot vouebant Domino à neo-
menia septimi mēsis , cœperūt hostias offer-
re Deo, & templum Domini nōdum erat ædi
54 ficatum . ¶ Et dederunt pecuniā lapidarijs &
55 fabris, & potum & pabula cum gaudio . ¶ Et
dederunt carra Sidonijs , & Tyrijs, vt trans-
neherent illis de Libano trabes cedrinas , &
facerent rates in Ioppe portu, secundùm de-
cretum quod scriptum erat eis à Cyro rege
56 Persarum . ¶ Et in secundo anno venientes
in templum Dei in Ierusalē , mense secundo
inchoauit Zorobabel filius Salathiel , & Io-
sue filius Iosedec, & fratres ipsorum, & sacer

dotes, & Leuitæ, & omnes qui venerant de
57 captiuitate in Ierusalem: & fundauerunt
templum Dei nouilunio secundi mensis secũ
di anni, cum venissent in Iudæam & Ierusa-
58 lem. Et statuerunt Leuitas à viginti annis,
super opera Domini: & stetit Iesus & filius
eius, & fratres omnes Leuitæ conspirantes,
& executores legis, facientes opera in domo
59 Domini. Et steterunt sacerdotes habentes
stolas cum tubis: & Leuitæ filij Asaph, habẽ-
60 tes cymbala, collaudantes Dominum, &
benedicentes secundũ Dauid regem Israël.
61 Et cantabant canticum Domino, quoniã
dulcedo eius, & honor in secula super omnẽ
62 Israël. Et omnis populus tuba cecinerũt, &
G proclamauerunt voce magna, collaudantes
Dominum in suscitatione domus Domini.
63 Et venerunt ex sacerdotibus, & Leuitis, &
præsidentibus ſm pagos senioribus, qui vi-
64 derant pristinam domũ: & ad huius ædifi-
cationem cum clamore & planctu magno,
65 & multi cum tubis & gaudio magno: tn tã
tũ, vt populus nõ audiret tubas propter plan-
ctum populi. Turba enim erat tubis canens
1. Esd. 4. a. 1.
66 magnificè, ita vt longè audiretur. ‖ Et
audierũt inimici tribus Iudæ, & Ben-iamin,
& venerunt scire quæ esset vox tubarum.
67 Et cognouerũt, quoniam, qui erant ex capti
uitate, ædificant templũ Domino Deo Israël.
68 Et accedentes ad Zorobabel & Iesum, præ-
positos pagorũ, dixerunt eis: Aedificabimus
69 vna vobiscum: Similiter enim audiuimus
Dominum vestrum, & ipsi pariter incedi-
mus à diebus Asbazareth regis Assyriorum,
70 qui trãsmigrauit nos huc. Et dixit illis Zo
robabel, & Iesus, & principes pagorum Is-
71 raël: Non est nobis & vobis ædificare
domum Dei nostri. nos enim soli ædificabi-
mus Domino Israël secundùm ea quæ præ-
72 cepit nobis Cyrus rex Persarum. Gentes
autem terræ incumbentes his qui sunt in Iu-
dæa, & leuantes opus ædificationis & insi-
dias, et populos adducentes prohibebãt eos
73 ædificare, et aggressuras exercentes im-
pedierunt, ne consummaretur ædificium om
ni tempore vitæ Cyri regis, & protraxerunt
structuram per biennium vsque ad Darij
regnum.

CAPVT VI.

1. Esd. 5. a. 1.
1 IN secundo autem anno regni
A Darij prophetauit Aggæus, &
Zacharias filius Addin prophetæ
apud Iudæam & Ierusalem in
2 nomine Dei Israël sup eos. Tũc
stans Zorobabel filius Salathiel, & Iesus fi-
lius Iosedec, inchoauerunt ædificare do-
3 mum Domini, quæ est in Ierusalem: cùm
adessent eis prophetæ Domini, & adiuua-
rent eos. In ipso tempore venit ad illos Si-
sennes subregulus Syriæ, & Phœnicis, &
4 Satrabuzanes, & sodales eius, & dixerunt
eis: Quo præcipiente vobis, domum hanc
ædificatis, & tectum istud, & alia omnia per-
ficitis? Et qui sunt structores qui hæc ædi fi-
5 cant? Et habuerunt gratiam visitatione
facta super eos, qui erant ex captiuitate
6 à Domino seniores Iudæorum, & non
sunt impediti ædificare, donec significare-
tur Dario de omnibus istis, & responsum
7 acciperetur. Exemplum epistolæ, quam
miserunt Dario: SISENNAS subre-
gulus Syriæ, & Phœnicis, & Satrabuzanes,
& sodales eius in Syria, & Phœnice Præsides,
8 regi Dario salutem. Omnia nota sint Do-
mino regi, quod cum venissemus in re-
gionem Iudææ, & introissemus in Ierusa-
lem, inuenimus ædificantes domum Dei
9 magnam: & templum ex lapidibus poli-
tis, & magnis & preciosis materijs in parie-
10 tibus, & opera illa instanter fieri, & suf-
B fragare, & prosperare in manibus eorum,
& in omni gloria quàm diligentissimè per-
11 fici. Tunc interrogauimus seniores, di-
centes: Quo permittente vobis, ædificatis
12 domum istam, & opera hæc fundatis? Ideo
autem interrogauimus eos, vt notum face-
remus tibi homines & præpositos; & nomi-
num scripturã præpositorũ postulauimus il-
13 los. At illi responderunt nobis, dicentes:
Nos sumus serui Domini, qui fecit cœlum
14 & terram: & ædificabatur hæc domus ante
annos istos multos à rege Israël magno &
15 & fortissimo, & consummata est. Et quo-
niã patres nostri exacerbantes erant, & pec-
cauerunt in Deum Israël, tradidit eos in ma
nus Nabuchodonosor regis Babyloniæ, re-
16 gis Chaldæorum, & domum istam de-
molientes incenderunt, & populum captiuũ
17 duxerunt in Babylonem. In primo anno
regnante Cyro rege Babyloniæ, scripsit Cy-
18 rus rex domum hanc ædificare, & illa sa-
cra vasa aurea & argentea, quæ extulerat Na
C buchodonosor de domo quæ est in Ierusalẽ,
& cõsecrauerat ea in suo templo, rursus p-
tulit ea Cyrus rex de templo quod erat in
Babylonia, & tradita sunt Zorobabel, & Sal-
19 manasaro subregulo, & præceptum est eis
vt offerrent hæc vasa, & reponerent in tem-
plo quod erat in Ierusalem, & ipsum tem-
20 plum Dei ædificare in loco suo. Tunc Sal-
manasarus subiecit fundamenta domus Do-
mini, quæ est in Ierusalẽ: & exinde vsq; nũc
ædificatur, & non accepit consummationẽ.
21 Nunc ergo si iudicatur à te ò rex, perquira
tur in regalibus bibliothecis Cyri regis, quæ
22 sunt in Babylonia: & si inuentum fuerit
consilio Cyri regis cœptam esse structuram
domus Domini, quæ est in Ierusalem, & iu-
dicatur à Domino rege nostro, scribat de his
23 nobis. ‖ Tunc Darius rex præcepit inquiri *1. Esd. 6. a. 1.*
in bibliothecis: & inuentus est in Ecbathanis
oppido, quod est in media regione locus
24 vnus, in quo scripta erant ista: ANNO
primo regnante Cyro, rex Cyrus præcepit
domum Domini, quæ est in Ierusalem, ædifi-
25 care, vbi incendebant igni assiduo, cuius
altitudo sit cubitorum decem, & latitudo cu
bitorum sexaginta, quadratũ lapidibus po-
litis tribus, & meniano ligneo eiusdẽ regio-
nis, & meniano vno nouo, & impendia dari
26 de domo Cyri regis: & sacra vasa domus

Domini tam aurea quàm argentea, quæ extu
lit Nabuchodonoſor in domũ Domini, quæ
eſt in Ieruſalem, vbi erant poſita, vt ponãtur
27 illic: ¶ & præcepit curam agere Siſennẽ ſub-
D regulum Syriæ & Phœnicis, & Sattabuzanẽ,
& ſodales eius, & qui ordinati erant in Syria
& Phœnice prǽſides, vt abſtinerent ſe ab eodẽ
28 loco. ¶ Et ego quoque præcepi in totum ædi-
ficare: & proſpexi, vt adiuuent eos qui ſunt
ex captiuitate Iudæorum, donec conſumme-
29 tur templum ædis Domini: ¶ & à vexatione
tributorum Cœleſyriæ & Phœnicis, diligen-
ter quantitatem dari his hominibus ad ſacri
ficium Domini, Zorobabel præfecto, ad tau-
30 ros, & arietes, & agnos: ¶ ſimiliter autem &
frumentum & ſal, & vinum, & oleum inſtan
ter per ſingulos annos, prout ſacerdotes, qui
ſunt in Ieruſalem, dictauerunt cõſumi quo-
31 tidie, ſine vlla dilatione; ¶ vt offerantur liba-
tiones ſummo Deo pro rege & pueris eius,
32 & orent pro ipſorum vita: ¶ & denuncietur,
ut quicunque tranſgreſſi fuerint aliquid ex
his, quæ ſcripta ſunt, aut ſpreuerint; accipia-
tur lignum de ſuis proprijs, & ſuſpendantur,
33 & bona ipſorum regi aſcribantur. ¶ Propte-
reà & Dominus, cuius nomen inuocatum eſt
ibi, exterminet omnem regem & gẽtem, qui
manum ſuam extenderit prohibere, aut ma-
lè tractare domum Domini illam, quæ eſt in
34 Ieruſalem. ¶ Ego Darius rex decreui quàm
diligentiſſimè ſecundum hæc fieri.

CAPVT VII.

1.Eſd.6.c 13.
1 TVNC Siſennes ſubregulus Cœle-
A ſyriæ & Phœnicis, & Sattabu-
zanes, & ſodales obſecuti his,
quæ à Dario rege erant decre-
2 ta, ¶ inſiſtebant ſacroſanctis ope-
ribus diligẽtiſſimè, cooperantes cum ſenio-
3 ribus Iudæorum principibus Syriæ. ¶ & pro-
ſperata ſunt ſacroſancta opera prophetanti-
4 bus Aggæo & Zacharia prophetis. ¶ Et con-
ſummauerunt omnia per præceptum Domi-
ni Dei Iſraël, & ex conſilio Cyri, & Darij, &
5 Artaxerxis regis Perſarum. ¶ Et conſumma-
B ta eſt domus noſtra uſque ad tertiam uice-
ſimam diem menſis Adar, ſexto anno Darij
6 regis. ¶ Et fecerunt filij Iſraël & ſacerdotes
& Leuitæ, & cæteri, qui erant ex captiuitate,
qui appoſiti ſunt ſecundum ea, quę ſcripta
7 ſunt in libro Moyſi. ¶ Et obtulerunt in dedi-
cationem templi Domini, tauros centum,
8 arietes ducentos, agnos quadringentos, ¶ &
hœdos pro peccatis uniuerſi Iſraël, duode-
cim, ſecundum numerum tribuum Iſraël.
9 ¶ Et ſteterunt ſacerdotes & Leuitę amicti ſto
C lis per tribus ſuper omnia opera Domini Dei
Iſraël ſecundum librum Moyſi; & oſtiarij per
10 ſingulas ianuas. ¶ Et egerunt filij Iſraël cum
his qui erant ex captiuitate, illud Phaſe quar
tadecima luna menſis primi, quando ſancti-
11 ficati ſunt ſacerdotes & Leuitę. ¶ Omnes fi-
lij captiuitatis non ſunt ſimul ſanctificati:
quia Leuitę omnes ſimul ſanctificati ſunt.
12 ¶ Et immolauerunt Phaſe vniuerſi filij capti-
uitatis, & fratribus ſuis ſacerdotibus, &
13 ſibimetipſis. ¶ Et manducauerunt filij Iſraël,
qui erant ex captiuitate omnes, qui reman-
ſerant ab omnibus execrationibus gentium
14 terræ quærentes Dominum, ¶ & celebraue
runt diem feſtum azymorum ſeptem diebus
15 epulantes in conſpectu Domini: ¶ quoniam
conuertit conſilium regis Aſſyriorũ in eos,
confortare manus eorum ad opera Domini
Dei Iſraël.

CAPVT VIII.

1 ET POST hæc regnãte Artaxer- 1.Eſd.7.a 1.
A xe Perſarũ rege, acceſſit Eſdras
filius Azariæ, filij Helciæ, filij
2 Salome, ¶ filij Sadoc, filij Achi-
rob, filij Ameri, filij Azahel, fi-
lij Bocci, filij Abiſue, filij Phinees, filij Eleaza
3 ri, filij Aaron primi ſacerdotis: ¶ hic Eſdras
aſcendit de Babylonia, cùm eſſet ſcriba &
ingenioſus in lege Moyſi, quæ data eſt à Do-
4 mino Deo Iſraël *docere & facere. ¶ Et de- *dicere 8.
dit ei rex gloriam, quod inueniſſet gratiam
in omni dignitate & deſyderio in conſpectu
5 eius. ¶ Et aſcenderunt ſimul cum ipſo ex fi-
lijs Iſraël, & ſacerdotibus & Leuitis, & ſacris
cãtoribus templi, & oſtiarijs, & ſeruis tẽpli
6 in Ieruſalem. ¶ Anno ſeptimo regnante Arta-
xerxe, in quinto menſe, hic annus ſeptimus
eſt regni, exeuntes de Babylonia nouilunio
7 quinti menſis, ¶ venerunt Ieroſolymam iu-
xta præceptum illius ſecundum proſperitatẽ
8 itineris à Domino ipſorum datam eis. ¶ In
his enim Eſdras magnam diſciplinam obti-
nebat, ne prętermitteret quicquam eorum,
quæ eſſent ex lege Domini & præceptis, & do
cendo vniuerſum Iſraël omnem iuſtitiam &
9 iudicium. ¶ Accedentes autem, qui ſcribe-
bant ſcripta Artaxerxis regis, tradiderũt ſcri
ptum quod obuenerat ab Artaxerxe rege ad
Eſdram ſacerdotem, & lectorem legis Do-
10 mini; cuius exemplum ſubiectũ eſt. ¶ REX
Artaxerxes Eſdræ ſacerdoti & lectori legis
11 Domini ſalutem. ¶ Humanior ego iudicãs in
beneficiis, præcepi eis, qui deſyderant ex gẽ
te Iudæorum ſua ſponte, & ex ſacerdotibus,
& Leuitis, qui ſunt in regno meo, comitari
12 tecum in Ieruſalem. ¶ Si qui ergo cupiunt
ire tecum, conueniant, & proficiſcantur, ſi-
cut placuit mihi & ſeptem amicis meis con-
13 ſiliarijs, ¶ vt viſitent ea quæ aguntur ſecun-
B dum Iudæam & Ieruſalem, obſeruantes ſi-
14 cut habes in lege Domini, ¶ & ferant mune-
ra Domino Deo Iſraël, quę voui ego & ami-
ci Ieruſalem, & omne aurum & argentum,
quod inuentum fuerit in regione Babylonię
15 Domino in Ieruſalem cum illo, ¶ quod eſt
donatum pro ipſa gente in templum Domi-
ni eorũ quod eſt in Ieruſalem: vt colligatur
hoc aurum & argẽtum ad tauros, & arietes,
& agnos, & hœdos, & quæ his ſunt congru-
16 entia, ¶ vt offerant hoſtias Domino ſuper
altare Domini ipſorum quod eſt in Ieruſalẽ.
17 ¶ Et omnia quęcunque volueris cum fratri-
bus tuis facere auro & argento, perfice pro
voluntate tua ſecundùm præceptum Domi-
18 ni Dei tui: ¶ & ſacroſancta vaſa, quę data

ſunt

68 cium Domini. ¶ Et relegerunt præcepta regis
regalibus diſpenſatoribus,& ſubregulis Cœ-
leſyriæ,& Phœnicis : & honorificauerunt gẽ-
69 tem,& tẽplũ Dñi. ¶ Et cõſummatis his, acceſ
ſerunt ad me præpoſiti, dicẽtes : ‖ Nõ ſegrega- ‖ 2. Eſd. 9. a 1.
uerunt genus Iſraël, & principes,& ſacerdo-
70 tes,& Leuitæ, ¶ & alienigenæ gentes & na-
F tiones terræ, immunditias ſuas a Chananæis,
& Hethæis,& Pherezæis,& Iebuſæis, & Moa-
71 bitis, & Aegyptijs,& Idumæis. ¶ coniuncti
enim ſunt filiabus eorum,& ipſi,& filij eorũ:
& mixtum eſt ſemen ſanctum alienigenis gen
tibus terræ : & participes erant præpoſiti, &
magiſtratus iniquitatis eius ab initio ipſius
72 regni. ¶ Et mox, vt audiui iſta, conſcidi ve-
ſtimenta & ſacram tunicam : & lacerans ca-
pillos capitis,& barbam, ſedi dolens & mœ-
73 ſtus. ¶ Et conuenerunt quotquot tunc mo-
uebantur in verbo Dñi Dei Iſraël, ad me lu-
gentem ſuper iniquitatem iſtam:& ſedebam
74 triſtis vſq; ad ſacrificium veſpertinũ. ¶ Et ex-
ſurgens à ieiunio, conſciſſa habens veſtimẽta
& ſacram tunicam, ingeniculans,& extendẽs
75 manus ad Dñm, ¶ dicebam : Dñe confuſus
ſum, & reueritus ſum ante faciem tuam.
76 ¶ Peccata enim noſtra multiplicata ſunt ſu-
per capita noſtra, & iniquitates noſtræ exal-
77 tatæ ſunt vſq; ad cœlum. ¶ Q̃m à temporibus
patrum noſtrorum ſumus in magno peccato
78 vſq; ad diem hunc. ¶ Et propter peccata no
ſtra,& patrum noſtrorum, ſumus traditi cum
fratribus noſtris, & cum ſacerdotibus no-
ſtris, regibus terræ in gladium & captiuita-
tem, & depredationem cum confuſione vſq;
79 in hodiernum diem. ¶ Et nunc quantum eſt
hoc quod contigit nobis miſericordia abs te
Domine Deus,& relinque nobis radicem,
80 & nomẽ in locum ſanctificationis tuæ. ¶ de-
tegere luminare noſtrum in domo Domini
Dei noſtri, dare nobis cibum in omni tempo-
81 re ſeruitutis noſtræ. ¶ Et cùm ſeruiremus, nõ
ſuimus derelicti à Domino Deo noſtro : ſed
conſtituit nos in gratia, ponens nobis reges
82 Perſarum dare cibum, ¶ & clarificare tem-
plum Domini Dei noſtri, & ædificare deſer-
ta Sion, dare nobis ſtabilitatem in Iudæa &
83 Ieruſalem. ¶ Et nunc quid dicimus Domi-
G ne habentes hæc? Tranſgreſſi enim ſumus
præcepta tua, quę dediſti in manus puerorum
84 tuorum prophetarum, dicens : ¶ Quoniã ter
ra, in quam introiſtis poſſidere hæreditatem
eius, terra polluta eſt coinquinationibus a-
lienigenarũ terræ,& immunditiæ illorum re-
85 pleuerunt eam totam immunditia ſua. ¶ Et
nunc filias ueſtras non coniungetis filijs eo-
rum, & filias eorum non accipietis filijs ue-
86 ſtris, ¶ & non inquiretis pacem habere cum
illis omni tempore, ut inualeſcentes mandu
cetis optima terræ, & hæreditatem diſtribua
87 tis filijs ueſtris uſq; in æuum. ¶ Et quæ con-
tingunt nobis, omnia fiunt propter opera no
88 ſtra maligna, & magna peccata noſtra. ¶ Et
dediſti nobis talem radicem,& rurſum reuer
ſi ſumus tranſgredi legitima tua, uti commi-
ſceremur immunditię alienigenarum gentiũ
89 terræ huius. ¶ Nonne iraſceris nobis perdere
nos, quoaduſq; non relinquatur radix & no-
90 men noſtrum? ¶ Dñe Deus Iſraël uerax es.
Derelicta eſt enim radix uſq; in hodiernum
91 diem. ¶ Ecce, nunc ſumus in conſpectu tuo
in iniquitatibus noſtris. Nõ eſt enim adhuc
92 ſtare ante te in his. ¶ ‖ Et cùm adorando ‖ 1. Eſd. 10. a. 1.
confiteretur Eſdras flens, humi proſtratus an
te templum, congregati ſunt ante eũ ex Ieru-
ſalem turba magna ualde, uiri,& mulieres,&
iuuenes,& iuuenculæ. Fletus enim erat ma-
93 gnus in ipſa multitudine. ¶ Et cùm clamaſ-
ſet, Iechonias Iehelis ex filijs Iſraël, dixit Eſ-
dræ Nos in Dominum peccauimus, quòd col
locauimus nobis in matrimonium mulieres
94 alienigenas ex gentibus terræ. ¶ Et nunc es
ſuper oẽm Iſraël. In his ergo ſit iuſiurandum
à Dño expellere omnes vxores noſtras quæ
95 ex alienigenis ſunt, cum filijs earum. ¶ Si-
cut tibi decretum eſt à maioribus ſecundùm
96 legem Domini exurgens explica. ¶ Ad te
.n. ſpectat negociũ,& nos tecũ ſumus : uirili-
97 ter fac. ¶ Et exurgens Eſdras adiurauit princi-
pes ſacerdotum,& Leuitas, & omnem Iſraël
facere ſecundum hæc : & iurauerunt.

CAPVT IX.

1 ET EXVRGENS Eſdras ab ante
A atriũ templi, abijt in paſtopho- 1. Eſd. 10. a 6.
2 rium Ionathę filij Natabi: ¶ & ho
ſpitatus illic, non guſtauit panẽ,
nec aquã bibit ſuper iniquitatẽ
3 multitudinis. ¶ Et facta eſt prædicatio in om-
ni Iudæa, & in Ieruſalem omnibus qui erant
4 ex captiuitate in Ieruſalem congregati; ¶ vt
quicunq; non occurrerit biduo, uel triduo
diei ſecundùm iudicium aſſidentium ſenio-
rum, tollerentur facultates ſuæ, & ipſe alie-
nus iudicaretur à multitudine captiuitatis.
5 ¶ Et congregati ſunt omnes qui erant ex tri-
bu Iuda, & Ben-iamin in tribus diebus in
Ieruſalem. hic mẽſis eſt nonus, dies menſis
6 uiceſimus. ¶ Et ſedit omnis multitudo in
area templi trementes, propter hyemẽ præ-
7 ſentem. ¶ Et exurgens Eſdras, dixit illis : Vos
iniquè feciſtis collocantes uobis in matri-
monium uxores alienigenas, ut adderetis ad
8 peccata Iſraël. ¶ Et nunc date confeſſionem,
B & magnificentiam Dño Deo patrum noſtro-
9 rum : ¶ & perficite uoluntatem ipſius, & di-
ſcedite à gentibus terræ, et ab uxoribus alie-
10 nigenis. ¶ Et clamauit omnis multitudo, &
dixerũt uoce magna: Sicut dixiſti, faciemus.
11 ¶ Sed quoniam multitudo magna eſt,& tem
pus hybernum, et nõ poſſumus inſubſidia-
ti ſtare : & hoc opus nõ eſt nobis unius diei,
neq; bidui (multum enim in his peccauimus)
12 ¶ ſtent præpoſiti multitudinis; et omnes qui
nobiſcum inhabitant, et quotquot habent
13 uxores apud ſe alienigenas, ¶ et aſſiſtant ac-
cepto tempore ex omni loco presbyteri, et
iudices, uſquequo ſoluant irã Domini nego-
14 cij huius. ¶ Ionathas autem filius Ezeli, et
Ozias Thecam ſuſceperunt ſecundum hæc :
et Boſoramus, et Leuis, et Sabbatheus ſimul
15 cooperati ſunt cum illis. ¶ Et ſteterunt ſe-
C cundùm hæc omnia uniuerſi qui erant ex

16 captiuitate. ¶ Et elegit sibi uiros Esdras sacer
dos principes magnos de patribus eorum se-
cundum no1a: & consederunt nouilunio mē-
17 sis decimi examinare negocium istud. ¶ Et
determinatum est de viris, qui habebant vxo
res alienigenas, vsq; ad neomeniam primi
18 mensis: ¶ & inuenti sunt ex sacerdotibus
permisti, qui habebant alienigenas vxores.
19 ¶ Ex filijs Iesu filij Iosedec, & fratribus eius:
Maseas, & Eliozerus, & Ioribus, & Ioadeus:
20 ¶ & iniecerunt manus, vt expellerent vxores
suas: & ad litandum in exorationem, arietē
21 pro ignorantia sua. ¶ & ex filijs Semmeri:
22 Maseas & Esses & Ieelech, Azarias. ¶ & ex fi-
lijs Fosere: Limosias, Hismaenis, & Natha-
23 nee, Iussio, Reddus, & Thalsas. ¶ & ex Leui
tis: Iorabdus, & Semeis, & Colnis, & Caliras,
24 & Factcas, & Coluas, & Elionas. ¶ & ex sa-
25 cris cantoribus: Eliasib, Zaccarus. ¶ & ex o-
26 stiatijs: Salumus, & Tolbanes. ¶ & ex Israël,
D ex filijs Foro, Ozi, & Remias, & Geddias, &
Melchias, & Michelus, Eleazarus, & Iamme-
27 bias & Bannas. ¶ & ex filijs Iolaman: Cha-
mas, & Zacharias, & Iezrelus, & Ioddius, &
28 Erimoth, & Helias. ¶ & ex filijs Zathoim:
Eliadas & Liasumus, Zochias, & Larimoth,
29 & Zabdis, & Tebedias. ¶ & ex filijs Zebes:
Iohannes, & Amanias, & Zabdias, & Emeus.
30 ¶ & ex filijs Banni: Olamus & Maluchus &
31 Ieddeus & Iasub & Azabus & Ierimoth. ¶ &
ex filijs Addin: Naathus & Moosias & Ca-
leus, & Raanas, Maaseas, Mathathias, & Be-
32 seleel & Bonnus & Manasses. ¶ & ex filijs
Nuae: Noneas & Aseas & Melchias & Sa-
meas & Simon, Ben-iamin & Malchus &
33 Marras. ¶ & ex filijs Asom: Carianeus, Ma-
thathias & Bannus & Eliphalach & Manas-
34 ses, & Semei. ¶ & ex filijs Banni: Ieremias
& Moadias & Abramus & Iohel & Baneas &
Pelias & Ionas & Marimoth & Eliasib & Ma
thaneus & Eliasis & Orizas & Dielus & Se-
35 medins, & Zambris, & Iosephus. ¶ & ex filijs
E Nobei: Idelus & Mathathias & Sabadus, &
36 Zecheda, Sedmi, & Iessei, Baneas. ¶ oēs isti
coniunxerunt sibi vxores alienigenas, & di-
37 miserunt eas cum filijs. ¶ Et inhabitauerunt
sacerdotes & Leuitæ, & qui erant ex Israël,
in Ierusalem, & in tota vna regione, nouilu-
nio mensis septimi. Et erant filij Israël in cō
38 morationibus suis. ¶ Et congregata est oīs
multitudo simul in areā, quæ est ab Oriente
39 portæ sacræ: ¶ & dixerunt Esdræ pontifici &
lectori, vt afferret legem Moysi, quæ tradita
40 est à Domino Deo Israël. ¶ Et attulit Esdras
pontifex legē omni multitudini eorum, à vi-
ro vsq; ad mulierē, & omnibus sacerdotibus
41 audire legē nouilunio mensis septimi. ¶ Et
legebat in area, quæ est ante sacram portam
tēpli, à prima luce vsq; ad vesperam corā vi-
ris & mulieribus. Et dederūt oēs sensum ad
42 legem. ¶ Et stetit Esdras sacerdos & lector
F legis super ligneum tribunal quod fabricatū
43 erat. ¶ Et steterunt ad eū Mathathias, & Sa-
mus, Ananias, Azarias, Vrias, Ezechias, & Bal
44 samus ad dextrā: ¶ & ad sinistrā, Faldeus, Mi-
sael, Malachias, Abustas, Sabus, Nabadias, &
45 Zacharias. ¶ Et assumpsit Esdras librum co-
ram omni multitudine: præsidebat enim in
46 gloria in conspectu oīm. ¶ Et cùm absoluis-
set legem, oēs erecti steterunt, & benedixit
Esdras Dominum Deum altissimum, Deum
47 Sabaoth omnipotentem. ¶ Et respondit om
nis populus: Amen. Et eleuatis sursum ma-
nibus, procidentes in terram, adorauerunt
48 Dominum. ¶ Iesus, & Banaeus, & Sarebias, &
Iaddimus, & Accubus, & Sabbathæus, & Ca-
lithes, & Azarias, & Ioradus, & Ananias, &
49 Philias Leuitæ: ¶ qui docebant legem Dñi, &
in multitudine legebant legem Dñi, & præ-
ferebant singuli eos, qui intelligebāt lectio-
50 nē. ¶ & dixit Atharathes Esdræ pontifici, &
G lectori, & Leuitis, qui docebāt multitudinē,
51 ¶ dicens: Dies hic sanctus est Dño. Et om-
52 nes flebant, cùm audissent legem. ¶ Et di-
xit Esdras: Digressi ergo mādūcate pinguis- -I.
sima quæq;, & bibite dulcissima quæq;, &
53 mittite munera his, qui non hñt. ¶ Sanctus
enim est hic dies Dñi, & nolite mœsti esse:
54 Dñs enim clarificabit vos. ¶ Et Leuitæ de-
nunciabāt in publico omnibus, dicēres: Dies
55 hic sanctus est, nolite mœsti esse. ¶ Et abierūt
omnes mādūcare, & bibere, et epulari, & da-
re munera his, qui nō habebant, vt epularen-
tur. Magnificè enim sunt exaltati verbis
56 quibus edocti sunt. ¶ Et cōgregati sunt vni-
uersi in Ierusalem celebrare lætitiam, secun
dum testamentum Domini Dei Israël.

LIBER QVARTVS ESDRAE.

CAPVT PRIMVM.

1 LIBER Esdræ prophetæ secun-
A dus, filij Sarei, filij Azarei, fi-
lij Helciæ, filij Sadaniæ, filij Sa-
2 doch, filij Achitob, ¶ filij Achiæ,
filij Phinees, filij Heli, filij Ame-
riæ, filij Asiel, filij Marimoth, filij Arna, filij
Oziæ, filij Borith, filij Abisei, filij Phinees
3 filij Eleazar, ¶ filij Aaron ex tribu Leui: qui
fuit captiuus in regione Medorum, in regno
4 Artaxerxis regis Persarum. ¶ Et factum est
5 uerbū Domini ad me, dicens: ¶ Vade, & nun-
cia populo meo facinora ipsorum, & filijs

eorum iniquitates, quas in me admiserunt:
6 ut nuncient filijs filiorũ: ¶ quia peccata pa-
rentum ipsorum in illis creuerunt. Obliti
7 enim mei sacrificauerunt dijs alienis. ¶ Nõn-
ne ego eduxi eos de terra-Aegypti, de domo
seruitutis? Ipsi autem irritauerunt me, &
8 consilia mea spreuerunt. ¶ Tu autem excu-
te comam capitis tui, & proijce omnia ma-
la super illos: quoniam non obedierunt legi
9 meæ. Populus autem est indisciplinatus. ¶ V-
queque eos sustinebo, quibus tanta bene-
10 ficia contuli? ¶ Reges multos propter eos
B subuerti: Pharaonem cum pueris suis &
11 omnem exercitum eius percussi: ¶ Omnes
gentes à facie eorum perdidi, & in Oriente
prouinciarum duarum populos Tyri & Si-
donis dissipaui, & omnes aduersarios eo-
12 rum interfeci. ¶ Tu verò loquere ad eos, di-
13 cens: Hæc dicit Dominus, ¶ Nempe ego vos
per mare transmeaui, & plateas vobis ini-
tio munitas exhibui: ducem vobis dedi Moy-
14 sen, & Aaron sacerdotem: ¶ lucem vobis
per columnam ignis præstiti, & magna mi-
rabilia feci in vobis: vos autem mei obliti
15 estis, dicit Dominus. ¶ Hæc dicit Domi-
nus omnipotens: Coturnix vobis in signo
fuit, castra vobis ad tutelam dedi, & illic mur
16 murastis: ¶ & non triumphastis in nomine
meo de perditione inimicorum vestrorum,
17 sed adhuc nunc vsq; murmurastis. ¶ Vbi
sunt beneficia, quæ præstiti vobis? Nõnne
in deserto cùm esuriretis, proclamastis ad
18 me, ¶ dicentes: Vt quid nos in desertũ istud
adduxisti interficere nos? melius nobis fue-
rat seruire Aegyptijs, quàm mori in deserto
Sap. 16. c 19 hoc. ¶ Ego dolui gemitus vestros, & dedi
20. vobis manna in escam. Panem angelorum
Num. 20. b 20 manducastis. ¶ Nõnne cùm sitiretis, petram
11. excidi, & fluxerunt aquæ in saturitate? Pro-
Esa. 5. a. 4. 21 pter æstus, folijs arborum vos texi. ¶ Diuisi
C vobis terras pingues: Chananæos, & Phere-
Exod. 15. d zæos, & Philisthæos à facie vestra proieci:
25. quid faciam vobis adhuc? dicit Dominus.
22 ¶ Hæc dicit Dominus omnipotẽs: In deserto
cùm essetis in flumine Amorrhæo sitientes,
23 & blasphemantes nomen meum, ¶ non ignẽ
Exod. 32. b vobis pro blasphemijs dedi, sed mittens li-
8. 24 gnum in aquam, dulce feci flumen. ¶ Quid
tibi faciam Iacob? Noluisti obedire Iuda.
Transferam me ad alias gentes, & dabo eis
nomen meum vt custodiant legitima mea.
25 ¶ Quoniam me dereliquistis, & ego vos de-
relinquam. Petentibus vobis à me miseri-
Esa. 1. d. 15 26 cordiam, non miserebor. ¶ Quando inuoca
bitis me, ego non exaudiam vos. Macula-
stis enim manus vestras sanguine, & pedes
vestri impigri sunt ad committenda homici-
27 dia. ¶ Non quasi me dereliquistis, sed vos
28 ipsos dicit Dominus. ¶ Hæc dicit Dominus
omnipotens: Nõnne ego vos rogaui, vt pater
filios, & vt mater filias, & vt nutrix parun-
29 los suos, ¶ vt essetis mihi in populum, & ego
vobis in Deum: & vos mihi in filios, & ego
30 uobis in patrem? ¶ Ita vos collegi, ut galli-
Mat. 23. d D na pullos suos sub alas suas. Modò autem
37. quid faciam vobis? Proijciã vos à facie mea.

31 ¶ Oblationem cùm mihi attuleritis, auertã Esa. 66. a
faciem meam à vobis. Dies enim festos ve- 3.
stros, & neomenias & circuncisiones repu-
32 diaui. ¶ Ego misi pueros meos prophetas ad
vos: quos acceptos interfecistis, & laniastis
corpora eorũ, quorum sanguinem exquirã,
33 dicit Dominus. ¶ Hæc dicit Dominus om-
nipotens: Domus vestra deserta est. Proij-
34 ciam vos, sicut ventus stipulam, ¶ & filij pro-
creationem non facient: quoniam manda-
tum meũ neglexerunt; & quod malũ est co-
35 rã me, fecerunt. ¶ Tradã domos vestras po-
pulo venienti, qui me non audientes, credũt:
quibus signa non ostendi, faciẽt quę præcepi.
36 ¶ Prophetam non viderunt & memorabunt
37 iniquitatum eorum. ¶ Testor populi uenien-
tis gratiam, cuius paruuli exultant cum læti-
tia, me non uidentes oculis carnalibus, sed
38 spiritu credentes quæ dixi. ¶ Et nunc frater
aspice, quę gloria: & uide populum uenientẽ
39 ab Oriẽte, ¶ quibus dabo ducatũ Abraham,
Isaac, & Iacob. & Oseę, & Amos, & Michææ,
40 & Ioel, & Abdiæ, & Ionę, ¶ & Naum, & Ha- Mala. 3. a
bacuc, Sophoniæ, Aggæi, Zachariæ, & Mala- 1.
chiæ, qui & angelus Domini uocatus est.

CAPVT II.

1 A Hæc dicit Dñs: Ego eduxi popu
lum istum de seruitute, quibus
mandata dedi per pueros meos
prophetas, quos audire nolue-
runt, sed irrita fecerunt mea cõ-
2 silia. ¶ Mater quæ eos generauit, dicit illis: Ite
3 filij, quia ego uidua sum & derelicta. ¶ Educa-
ui uos cum lætitia, & amisi uos cũ luctu &
tristitia: qm̃ peccastis corã Dño Deo uestro.
4 & quod malum est coram eo, fecistis. ¶ Modo
aũt quid faciam uobis? Ego uidua sum & de-
relicta. Ite filij, & petite à Dño misericordiã.
5 ¶ Ego aũt te pater testẽ inuoco super matrẽ
filiorum, qui noluerunt testũ meũ seruare,
6 ¶ vt des eis confusionem, & matrẽ eorum in
7 direptionem, ne generatio eorũ fiat. ¶ Disper
gantur in gentes nõia eorũ, deleantur à ter-
8 ra: qm̃ spreuerunt sacramentum meum. ¶ Væ
tibi Assur: q abscondis iniquos penes te. Gẽs Gen. 19 a
mala, memorare qd fecerim Sodomæ & Go- 2.
9 morrhæ, ¶ quorũ terra iacet in piceis glebis
& aggeribus cinerum. sic dabo eos, qui non
10 audierunt, dicit Dñs omnipotens. ¶ Hæc di-
cit Dñs ad Esdrã: Nuncia populo meo, quo-
niam dabo eis regnum Ierusalem, quod datu
11 rus eram Israël. ¶ Et sumam mihi gloriam
illorum, & dabo eis tabernacula æterna, quæ
12 præparaueram illis. ¶ Lignum uitę erit illis
in odorem unguenti: & non laborabũt, neq;
13 fatigabuntur. ¶ Ite, & accipietis. Rogate uo-
B bis dies paucos, ut immorentur. Iam paratũ
14 est uobis regnum: uigilate. ¶ Testare cœlum
& terram. Contriui enim malum, & creaui
15 bonum: quia uiuo ego, dicit Dñs. ¶ Mater am
plectere filios tuos, educa illos cum lætitia.
Sicut columba confirma pedes eorum: quo-
16 niam te elegi, dicit Dñs. ¶ Et resuscitabo mor
tuos de locis suis, & de monumentis educam
illos: quoniam cognoui nomen meum in Is-

17 raël. ¶ Noli timere mater filiorum, quoniam
18 te elegi, dicit Dñs. ¶ Mittã tibi adiutoriũ pue-
ros meos, Isaiam & Ieremiã, ad quorum con
siliũ sanctificaui, & paraui tibi arbores duo- *l 15.d*
19 decim grauatas varijs fructibus, ¶ & totidem
fontes fluentes lac & mel: & montes immẽ-
sos septem, habentes rosam & liliũ, in qui-
20 bus gaudio implebo filios tuos. ¶ Viduam iu
stifica, pupillo iudica, egenti da, orphanum
21 tuere, nudum vesti, ¶ confractum & debilem
cura, claudum irridere noli, tutare mancũ, & *b.1.d*
cæcum ad visionem claritatis meæ admitte:
22 ¶ Senem & iuuenẽ intra muros tuos serua:
23 ¶ mortuos ubi inueneris, signãs cõmenda se-
pulchro, & dabo tibi primam sessionem in
24 resurrectione mea. ¶ Pausa & quiesce popu-
25 lus meus: quia ueniet requies tua. ¶ Nutrix
bona nutri filios tuos, confirma pedes eorũ.
26 ¶ Seruos quos tibi dedi, nemo ex eis interiet:
27 eos ego enim requiram de numero tuo. ¶ No
C li fatigari. Cùm enim uenerit dies pressu-
ræ & angustiæ, alij plorabunt & tristes erũt:
28 tu autem hilaris & copiosa eris. ¶ Zelabunt
gentes, & nil aduersus te poterunt, dicit Do-
29 minus. ¶ Manus meæ tegent te, ne filij tui
30 gehennam uideant. ¶ Iucundare mater cum
filijs tuis: quia ego te eripiam, dicit Domi-
31 nus. ¶ Filios tuos dormientes memorare:
quoniam ego eos educam de lateribus terræ,
& misericordiam cum illis faciam: quoniam
misericors sum, dicit Dominus omnipotens.
32 ¶ Amplectere natos tuos usq; dum uenio, &
præsta illis misericordiam: quoniam exube
rant fontes mei, & gratia mea non deficiet.
33 ¶ Ego Esdras præceptũ accepi a Domino in
monte Oreb, ut irem ad Israël: ad quos cùm
uenirem, reprobauerunt me, & respuerunt
34 mandatum Domini. ¶ Idcoq; uobis dico gen
tes, quæ auditis & intelligitis: Expectate pa-
storem uestrum, requiem æternitatis dabit
uobis: quoniã in proximo est ille qui in fine
35 seculi adueniet. ¶ Parati estote ad præmia re-
gni: quia lux perpetua lucebit uobis per æter
36 nitatem temporis. ¶ Fugite umbram seculi
huius: accipite iucunditatem gloriæ uestræ.
37 Ego testor palàm saluatorem meũ. ¶ Com-
mendatum donum accipite, & iucũdamini,
D gratias agentes ei qui uos ad cœlestia regna
38 uocauit. ¶ Surgite, & state, & uidere numerũ
39 signatorum in conuiuio Domini. ¶ Qui se
de umbra seculi transtulerunt, splendidas tu-
40 nicas à Domino acceperunt. ¶ Recipe Sion
numerum tuum, & conclude cãdidatos tuos
41 qui legem Domini compleuerunt. ¶ Filiorũ
tuorum quos optabas, plenus est numerus.
Roga imperiũ Dñi, ut sanctificetur populus
42 tuus qui uocatus est ab initio. ¶ Ego Esdras *Apoca.7.c-*
uidi in monte Sion turbam magnam, quam
numerare non potui, & omnes canticis col-
43 laudabant Dominum. ¶ Et in medio eorum
erat iuuenis statura celsus, eminentior om-
nibus illis: & singulis eorum capitibus impo
nebat coronas, & magis exaltabatur. Ego au
44 tem miraculo tenebar. ¶ Tunc interrogaui
angelum, & dixi: Qui sunt hi Domine?
45 ¶ Qui respondens, dixit mihi: Hi sunt qui
mortalem tunicam deposuerunt, & immor-
talem sumpserunt, & confessi sunt nomen
Dei. Modò coronantur, & accipiunt pal-
46 mas. ¶ Et dixi angelo: Ille iuuenis quis est,
qui eis coronas imponit, & palmas in ma-
47 nus tradit? ¶ Et respondens, dixit mihi:
Ipse est filius Dei, quem in seculo confes-
si sunt: ego autem magnificare eos cœpi, qui
fortiter pro nomine Domini steterunt.
48 ¶ Tunc dixit mihi angelus: Vade, annuncia
populo meo, qualia & quanta mirabilia
Domini Dei vidisti.

CAPVT III.

1 ANNO tricesimo ruinæ ciuitatis,
A eram in Babylone, & contur-
batus sum, super cubiculo meo
recumbens, & cogitationes meę
ascendebant super cor meum:
2 ¶ quoniam vidi desertionem
Sion, & abundantiam eorum, qui habitabant
3 in Babylone: ¶ & ventilatus est spiritus meus
valde, & cœpi loqui ad Altissimum verba
4 timorata, ¶ & dixi. O dominator Domine,
tu dixisti ab initio, quando plantasti ter-
5 ram, & hoc solus, & imperasti populo, ¶ & *Deute. 2.a 9.*
dedisti Adam corpus mortuum: sed & ipsum
figmentum manuum tuarum erat, & insuf-
flasti in eum spiritum vitæ, & factus est viuẽs
6 coram te: ¶ & induxisti eum in paradiso,
quem plantauerat dextera tua, antequàm
7 terra aduenisset. ¶ Et huic mandasti dili-
gere viam tuam, & præteriuit eam, & statim
instituisti in eo mortem, & in nationibus *°rum 5.*
eius, & natæ sunt gentes, & tribus, & populi,
& cognationes, quarum non est numerus.
8 ¶ Et ambulauit vnaquæq; gens in voluntate
sua, & mira agebant coram te, & spernebant
9 præcepta tua. ¶ Iterum aũt in tempore indu- *Gen.6.a 12.*
B xisti diluuiũ super inhabitãtes seculũ, & per-
10 didisti eos. ¶ Et factum est in vnoquoq; eorũ, *Gen.7.b.10*
11 sicut Adę mors, sic his diluuium. ¶ Dereli-
quisti aũt vnũ ex his, Noë cum domo sua, &
12 ex eo iusti omnes. ¶ Et factum est, cùm cœ- *1. Petr.3.d 10.*
pissent multiplicari, qui habitabãt super ter-
ram, & multiplicauerunt filios & populos &
gentes multas: & cœperunt iteratò impieta-
13 tẽ facere plus q̃ priores. ¶ Et factum est, cùm
iniquitatem facerent coram te, elegisti tibi
14 virum ex his, cui nomen erat Abraham. ¶ Et *Gen. 12.a 1.*
dilexisti eum, & demonstrasti ei soli volunta-
15 tem tuam: ¶ & disposuisti ei testamentum
æternum, & dixisti ei, vt non vnquam dere-
linqueres semen eius. Et dedisti ei Isaac, & *Ge.21.a.2.*
16 Isaac dedisti Iacob & Esau. ¶ Et segregasti ti- *Ro.9.b.7.*
bi Iacob, Esau autem separasti. Et factus est *Genes.25.d 25.*
17 Iacob in multitudine magna. ¶ Et factum
est, cùm educeres semen eius ex Aegypto, ad- *Exod.19.a 1.*
18 duxisti super montem Sina. ¶ Et inclinasti
cœlos, & statuisti terram, & commouisti Or- *Deute. 4.b 10.*
bem: & tremere fecisti abyssos, & conturba-
19 sti seculum, ¶ & transijt gloria tua portas
C quatuor, ignis, & terræmotus, & spiritus, &
gelu, vt dares semini Iacob legem, & genera-
20 tioni Israel diligentiam. ¶ Et non abstulisti
ab eis cor malignum, vt faceret lex tua in eis

fructum

21 fructum. ¶ Cor enim malignum baiulans
primus Adam, trãsgressus & victus est, sed &
22 omnes qui de eo nati sunt. ¶ Et facta est per-
manens infirmitas & lex cum corde populi,
cũ malignitate radicis: & discessit quod bonũ
23 est, & mansit malignum. ¶ Et transierunt tẽ-
pora, & finiti sunt anni: & suscitasti tibi ser-
24 uum noĩe Dauid, ¶ & dixisti ei ædificare ci-
uitatem nominis tui, & offerre tibi in eadem
25 thus & oblationes. ¶ Et factũ est hoc annis
multis, & dereliquerũt q habitabãt ciuitatẽ.
26 ¶ in omnibus facientes sicut fecit Adam &
omnes generationes eius: vtebantur enim &
Iere. 10. d 25. 27 ipsi corde maligno. ¶ Et tradidisti ciuitatem
28 tuam in manibus inimicorum tuorũ. ¶ Nun-
quid meliora faciunt qui habitant Babylo-
29 nem? Et propter hoc dominabitur Sion? ¶ Fa-
ctum est, cùm venissem huc, & vidissem im-
D pietates quarum non est numerus: & delin-
quentes multos vidit anima mea hoc triecsi
30 mo anno, & excessit cor meum: ¶ quoniam
vidi quomodo sustines eos peccantes, & pe-
percisti impiè agentibus, & perdidisti populũ
tuum, & conseruasti inimicos tuos, & non si
31 gnificasti. ¶ Nihil memini quomodo debeat
dereliq via hæc. Nunquid meliora facit Ba
32 bylon, quàm Sion? ¶ aut alia gens cognouit
te, præter Israël? aut quæ tribus crediderunt
33 testamentis tuis, sicut Iacob? ¶ Quarũ mer-
ces non comparuit, neq; labor fructificauit.
Pertransiens enim pertransiui in gentibus,
& vidi abundantes eas, & non memorantes
34 mandatorum tuorum. ¶ Nunc ergo ponde-
ra in statera nostras iniquitates, & eorũ qui
habitant in seculo: & non inuenietur nomẽ
35 tuum, nisi in Israël. ¶ Aut quando non pec-
cauerunt in conspectu tuo, qui habitant ter-
ram? aut quæ gens sic obseruauit mandata
36 tua? ¶ Hos quidem per nomina inuenies
seruasse mandata tua, gentes autem non
inuenies.

CAPVT IIII.

1 ET RESPONDIT ad me ange-
A lus qui missus est ad me, cui no-
2 men Vriel, ¶ & dixit mihi: Exce-
dens excessit cor tuum in secu-
lo hoc, & comprehendere cogi-
3 tas viam Altissimi. ¶ Et dixi: Ita Dñe meus.
Et respondit mihi, & dixit: Tres vias missus
sum ostendere tibi, & tres similitudines pro-
4 ponere coram te: ¶ de quibus mihi si renun-
ciaueris vnam ex his, & ego tibi demõstrabo
viam quã desyderas videre; & docebo te, vn-
5 de sit cor malignum. ¶ Et dixi: Loquere Do-
mine meus. Et dixit ad me: Vade, pondera
mihi ignis pondus, aut mensura mihi flatum
venti, aut reuoca mihi diem quæ præterijt.
6 ¶ Et respondi, & dixi: Quis natorum pote-
7 rit facere, vt me interroges de his? ¶ Et dixit
ad me: Si essem interrogans te, dicens, Quan
tæ habitationes sunt in corde maris, aut quã
tæ venæ sunt in principio abyssi, aut quantæ
venæ sunt super firmamentum, aut qui sunt
8 exitus paradisi: ¶ diceres mihi fortassis, In
abyssum non descendi, neque in infernum
adhuc, neque in cœlum vnquam ascendi.
9 ¶ nunc autem non interrogaui te, nisi de
igne, & vento, & die, per quem transisti, &
à quibus separari non potes: & non respon-
10 disti mihi de eis. ¶ Et dixit mihi: Tu, quæ
tua sunt, tecum coadolescẽtia, non potes co-
11 gnoscere: ¶ & quomodo poterit vas tuum ca
pere Altissimi viam, & iam exterius corru-
pto seculo intelligere corruptionem euidẽtẽ
12 in facie mea? ¶ Et dixi illi: Melius erat nos
non esse, quàm adhuc viuentes viuere in im-
pietatibus, & pati, & non intelligere de qua
13 re. ¶ Et respondit ad me, & dixit: Proficiscẽs Iud. 9. b. 8
profectus sum ad syluam lignorũ campi, & 2. Par. 25. c
14 cogitauerũt cogitationem, & dixerunt: ¶ Ve- 18.
B nite, & eamus, & faciamus ad mare bellum,
vt recedat coram nobis, & faciamus nobis
15 alias syluas. ¶ Et similiter fluctus maris &
ipsi cogitauerunt cogitationem & dixe-
runt: Venite ascendentes, debellemus syluas
campi, vt & ibi consummemus nobismetip-
16 sis aliam regionem. ¶ Et factus est cogita-
tus syluæ in vanum: venit enim ignis, & con
17 sumpsit eam. ¶ Similiter & cogitatus fluctuũ
maris: stetit enim arena, & prohibuit eos.
18 ¶ Si enim esses iudex horum, quem incipe-
19 res iustificare, aut quem condemnare? ¶ Et
respondi, & dixi: Vtique vanam cogitationẽ
cogitauerũt. terra enim data est syluę, & ma-
20 ri locus portare fluctus suos. ¶ Et respondit
ad me, & dixit: Bene tu iudicasti: & quare nõ
21 iudicasti tibimetipsi? ¶ Quemadmodũ enim
terra syluę data est, & mare fluctibus suis: sic
qui super terram inhabitant, quæ sunt super
terram intelligere solummodo possunt: &
qui super cœlos, quæ super altitudinem cœ-
22 lorum. ¶ Et respondi, & dixi: Deprecor te
C Domine, vt mihi detur sensus intelligendi.
23 ¶ nõ enim volui interrogare de superioribus
tuis, sed de his quæ pertranseunt per nos quo
tidie. propter quid Israël datus in opprobriũ
gentibus, quem dilexisti populum, datus est
tribubus impijs, & lex patrum nostrorum in
interitũ deducta est, & dispositiones scriptę
24 nusquam sunt: ¶ & pertransiuimus de secu-
lo, vt locustæ, & vita nostra stupor & pauor.
& nec digni sumus misericordiam cõsequi.
25 ¶ Sed quid faciet nomini suo quod inuocatũ
26 est super nos? Et de his interrogaui. ¶ Et re-
spondit ad me, & dixit: Si fueris plurimum
scrutatus, frequẽter miraberis: quoniam fe-
27 stinans festinat seculum pertransire, ¶ &
non capit portare quæ in futuris temporibus
iustis repromissa sunt: quoniam plenum in-
iustitia est seculum hoc & infirmitatibus.
28 ¶ De quibus autem interrogas, dicam: semi-
natum enim est malum, & necdum venit de-
29 structio ipsius. ¶ Si ergo non inuersum fue-
rit quod seminatum est, & discesserit locus
vbi seminatum est malum; non veniet vbi
30 seminatum est bonum: ¶ Quoniam gra-
men seminis mali, seminatum est in corde
Adam ab initio: & quantum impietatis ge-
nerauit vsque nunc, & generat vsque cum
31 veniat area? ¶ Aestima autẽ apud te gramen
mali seminis, quantum fructum impietatis

32 generauit, ¶ quando sceatæ fuerint spicæ,
quarum non est numerus, quàm magnā areā
°Quo 2. 33 incipient facere? ¶ Et rñdi, & dixi: °Quō° &
qñ hæc? Quare modici & mali anni nostri?
34 ¶ Et respondit ad me, & dixit mihi: Non
festines tu super Altissimū. Tu enim festinas
inaniter esse super ipsum. nam excessus tuus
35 multus. ¶ Nonne de his interrogauerunt a-
nimæ iustorum in promptuarijs suis, dicētes:
Vsquequo spero sic? & qñ ueniet fructus a-
36 reæ mercedis nostræ? ¶ Et respondit ad ea
Ieremiel archangelus, & dixit: Quando im-
pletus fuerit numerus seminū in uobis: qm
37 in statera ponderauit seculum, ¶ & mensura
mensurauit tempora, & numero numerauit
tempora, & non commouit, nec excitauit vs-
38 quedum impleatur prędicta mensura. ¶ Et
D respondi, & dixi: O dominator Domine, sed
39 & nos omnes pleni sumus impietate. ¶ Et
ne fortè propter nos non impleantur iusto-
rum areæ, propter peccata inhabitantium su
40 per terram. ¶ Et respondit ad me, & dixit:
Vade, & interroga prægnantem, si quādo im-
pleuerit nouem menses suos, adhuc poterit
matrix eius retinere partum in semetipsa?
41 ¶ Et dixi: Non pōt Domine. Et dixit ad me:
In inferno promptuaria animarum matrici
42 assimilata sunt. ¶ Quemadmodum enim il-
la festinat quæ parit, effugere necessitatem
partus; sic & hæc festinat reddere ea quæ com-
43 mendata sunt. ¶ Ab initio tibi demonstra-
44 bitur de his quæ concupiscis videre. ¶ Et re-
spondi, & dixi: Si inueni gratiam ante ocu-
los tuos, & si possibile est, & si idoneus sum,
45 ¶ demonstra mihi, si plusquàm præteritum
sit, habet venire; aut plura pertransierunt su-
46 prà quàm futurum est. ¶ Quid pertransiuit,
47 scio: quid autem futurum sit, ignoro. ¶ Et di-
xit ad me: Sta super dexterā partem, & de-
monstrabo tibi interpretationem similitudi
48 nis. ¶ Et steti, & vidi: & ecce fornax ardēs
transijt coram me. & factum est, cùm transi
ret flamma, vidi: & ecce superauit fumus.
49 ¶ Post hæc transijt coram me nubes plena
aquæ, & immisit pluuiam impetu multam:
& cùm transisset impetus pluuiæ, superaue-
50 runt in ea guttæ. ¶ Et dixit ad me: Cogita ti-
bi, sicut crescit pluuia amplius quàm guttæ,
& ignis quàm fumus: sic superabūdauit quæ
transiuit mensura. Superauerunt autem gut-
51 tæ & fumus: ¶ & oraui, & dixi: Putas viuo
vsq; in diebus illis? vel quid erit in diebus il-
52 lis? ¶ Respondit ad me, & dixit: De signis,
de quibus me interrogas, ex parte possum
tibi dicere: de vita autem tua non sum mis-
sus dicere tibi, sed nescio.

CAPVT V.

1 DE SIGNIS autē: ecce dies ve-
A nient, in quibus apprehenden-
tur qui inhabitant terram in
censu multo: & abscondetur
veritatis via: & sterilis erit à
2 fide regio: ¶ & multiplicabitur iniustitia
super hanc quam ipse tu vides, & super quam
3 audisti olim: ¶ & erit impositio vestigio quā
nunc vides regnare regionem, & videbūt eā
4 desertam. ¶ Si autem tibi dederit Altissimus vi
5 uere, videbis post tertiam tubam, ¶ & relucē-
scet subitò Sol noctu, & Luna ter in die, & de
ligno sanguis stillabit, & lapis dabit vocem
6 suam, & populi commouebuntur: ¶ & regna-
bit, quem non sperant qui inhabitant super
terram: & volatilia commigrationem faciēt:
7 ¶ & mare Sodomiticum pisces reijciet, & da-
bit vocem noctu, quam nō nouerant multi.
8 omnes autem audient vocem eius, ¶ & chaos
fiet per loca multa, & ignis frequēter remit
tetur, & bestiæ agrestes transmigrabunt, &
9 mulieres menstruatæ parient monstra, ¶ &
in dulcibus aquis salsæ inuenientur, & amici
omnes semetipsos expugnabunt: & abscon-
detur tunc sensus, & intellectus separabitur
10 in promptuarium suum: ¶ & quæretur à
multis, & non inuenietur: & multiplicabi-
tur iniustitia, & incontinentia super terram.
11 ¶ Et interrogabit regio proximam suam, &
dicet: Nunquid per te pertransijt iustitia iu-
12 stum faciēs? Et hoc negabit. ¶ Et erit in il-
lo tempore, & sperabunt homines, & non im
petrabunt: laborabunt, & non dirigentur
13 viæ eorum. ¶ Hæc signa dicere tibi permis-
sum est mihi: & si oraueris iterum & plora-
ueris, sicut & nunc, & ieiunaueris septem
14 diebus, audies iteratò horum maiora. ¶ Et
euigilaui, & corpus meum horruit valde: &
15 anima mea laborauit, ut deficeret: ¶ & tenuit
me qui uenit angelus, qui loquebatur in me:
B & confortauit me, & statuit me super pedes.
16 ¶ Et factum est in nocte secunda, & uenit ad
me Salathiel dux populi, & dixit mihi: Vbi
17 eras? & quare uultus tuus tristis? ¶ An ne-
scis, quoniam tibi creditus est Israël in regio
18 ne transmigrationis eorum? ¶ Exurge ergo,
& gusta panem, & nō derelinquas nos, sicut
pastor gregem suum in manibus luporū ma-
19 lignorum. ¶ Et dixi ei: Vade à me, & non ap
propies ad me. Et audiuit, ut dixi: & recessit
20 à me. ¶ Et ego ieiunaui diebus septem, ululās
& plorans, sicut mihi mandauit Vriel Ange-
21 lus. ¶ Et factum est post dies septem, & ite-
rum cogitationes cordis mei molestæ erant
22 mihi ualde, ¶ & resumpsit anima mea spiri-
tum intellectus: & iterum cœpi loqui corā
23 Altissimo sermones. ¶ & dixi: Dominator
Dñe, ex omni sylua terræ, & omnibus arbo-
24 ribus eius, elegisti uineā unicam: ¶ Et ex om-
ni terra Orbis, elegisti tibi foueam unam: &
ex omnibus floribus Orbis, elegisti tibi liliū
25 unum: ¶ & ex omnibus abyssis maris, reple-
sti tibi riuum unum: & ex omnibus ædifica-
tis ciuitatibus, sanctificasti tibimetipsi Sion:
26 ¶ & ex omnibus creatis uolatilibus, nomi-
nasti tibi columbam unam: & ex omnibus
plasmatis pecoribus, prouidisti tibi ouem
27 unam: ¶ & ex omnibus multiplicatis popu-
lis, acquisiuisti tibi populum unum: & ab
omnibus probatam legem donasti huic, quē
28 desyderasti, populo. ¶ Et nunc Domine, ut
quid tradidisti unum pluribus? Et præpara-
sti super unam radicem alias, & disperdi-
29 disti unicum tuum in multis: ¶ & concul-

cauerunt

C eauerunt eum, qui contradicebant sponsio-
nibus tuis, quiq; tuis testamentis non crede-
30 bant. ¶ Et si odiens odisti populum tuũ, tuis
31 manibus debet castigari. ¶ Et factũ est, cum
locutus essem sermones, & missus est ange-
lus ad me, qui antè venerat ad me præterita
32 nocte, & dixit mihi: ¶ Audi me, & instruam
te: & intende mihi, & adijciam coram te.
33 ¶ Et dixi: Loquere Domine mens. Et dixit
ad me: Valde tu in excessu mentis factus es
pro Israël: an plus dilexisti eum, q̃ qui eum
34 fecit? ¶ Et dixi ad eum: Non Domine, sed do-
lens locutus sum. Torquent enim me renes
mei per omnem horam, quærentem appre-
hendere semitam Altissimi, & inuestigare
35 partem iudicij eius. ¶ Et dixit ad me: Non po
tes. Et dixi: Quare Dñe? Ad quid nascebar,
aut quare non fiebat matrix matris meæ mi-
hi sepulchrum, vt non viderem laborem Ia-
35 cob, & defatigationẽ generis Israël? ¶ Et di-
xit ad me: Numera mihi, quæ necdum vene-
rant, & collige mihi dispersas guttas, & reui-
37 rida mihi aridos flores, ¶ & aperi mihi clausa
promptuaria, & produc mihi inclusos in eis
flatus; demonstra mihi vocis imaginem: &
tunc ostendam tibi laborem quem rogas vi-
38 dere. ¶ Et dixi: Dominator Domine, quis. n.
est qui potest hæc scire, nisi qui cum homini-
39 bus habitationem non habet? ¶ Ego autem
insipiens: & quomodo potero dicere de his,
40 quibus me interrogasti? ¶ Et dixit ad me:
Qũo nõ potes facere vnum de his, quæ dicta
sunt: sic nõ poteris inuenire iudicium meũ,
aut in fine charitatem, quam populo promi-
41 si. ¶ Et dixi: Sed ecce Domine, tu prope his
D qui in finem sunt: & quid facient, qui ante
42 me fuerunt, aut nos, aut hi qui post nos? ¶ Et
dixit ad me: Coronæ assimilabo iudicium
meum. Sicut non nouissimorum tarditas, sic
43 nec priorum velocitas. ¶ Et respondi, & di-
xi: Nec poteras facere eos qui facti sunt, &
qui sunt, & qui futuri sunt, in vnum, vt cele-
44 riùs iudicium tuum ostendas? ¶ Et rñdit ad
me, & dixit: Non potest festinare creatura
super creatorẽ, nec sustinere seculum eos, qui
45 in eo creandi sunt, in vnum. ¶ Et dixi: Quo-
modo dixisti seruo tuo, quoniã viuificans vi
nificasti à te creatam creaturam in vnum, &
sustinebat creatura: poterit & nunc portare
46 præsentes in vnum. ¶ Et dixit ad me: In-
terroga matricem mulieris, & dices ad eam:
Et si paris, quare per tempus? Roga ergo eã,
47 vt det decem in vnum. ¶ Et dixi: Nõ vtique
48 poterit: sed secundùm tempus. ¶ Et dixit ad
me: Et ego dedi matricem terræ his, qui se-
49 minati sunt super eam, per tempus. ¶ Quem-
admodum enim infans non parit ea, quæ
senum sunt: sic ego disposui à me creatum
50 seculum. ¶ Et interrogaui, & dixi: Cùm iam
dederis mihi viam, loquar coram te: nam ma
ter nostra, de qua dixisti mihi, Adhuc iuue-
51 nis est: iam senectuti appropinquat. ¶ Et
respondit ad me, & dixit: Interroga eam
52 quæ parit, & dicet tibi. ¶ Dices enim ei:
Quare quos peperisti, nunc non sunt similes
53 his qui ante te, sed minores statura? ¶ Et di-
cet tibi & ipsa: Alij sunt, qui in iuuẽtute vir-
tutis nati sunt: & alij qui sub tempore sene-
54 ctutis, deficiente matrice sunt nati. ¶ Consy-
dera ergo & tu, quoniã minori statura estis
55 præ his, qui ante vos: ¶ & qui post vos, mino-
ri quàm vos, quasi iam senescentes creaturę,
& fortitudinem iuuentutis prætereuntes. Et
dixi: Rogo Domine, si inueni gratiam ante
oculos tuos, demonstra seruo tuo, per quem
visites creaturam tuam.

CAPVT VI.

1 ET DIXIT ad me: Initio ter-
A reni Orbis, & anteq̃ starẽt exi-
tus seculi, & anteq̃ spirarent
2 cõuentiones ventorũ, ¶ & an-
teq̃ sonarent voces tonitruũ,
& antequàm splẽderent nito-
res coruscationũ, & anteq̃ confirmarentur
3 fundamenta Paradisi, ¶ & antequam videren
tur decori flores, & antequàm confirmaren
tur motæ virtutes, & antequam colligerẽtur
4 innumerabiles militiæ angelorum, ¶ & ante-
quàm extollerentur altitudines aëris, & an-
tequàm nominarentur mensuræ firmamen-
torum, & antequam æstuarent camini in
5 Sion, ¶ & antequàm inuestigarentur præsen-
tes anni, & antequàm abalienarẽtur eorum
qui nunc peccant, adinuentiones, & consi-
6 gnati essent qui fidẽ thesaurizauerunt: ¶ tunc
cogitaui, & facta sunt per me solum, & non
per alium: & finis per me, & nõ per alium.
7 ¶ Et respõdi, & dixi: Quæ erit separatio tem
porum? aut quando prioris finis, & sequen-
8 tis initium? ¶ Et dixit ad me: Ab Abraham
vsq; ad Isaac, quando nati sunt ab eo Iacob
& Esau, manus Iacob tenebat ab initio calca
9 neum Esau: ¶ finis enim huius seculi Esau, &
10 principium sequentis Iacob. ¶ Hominis ma-
nus inter calcaneum & manum. Aliud noli
11 quærere Esdra. ¶ Et respondi, & dixi: O do-
minator Domine, si inueni gratiã ante ocu-
12 los tuos, ¶ oro ut demonstres seruo tuo finẽ
signorum tuorum, quorum partem mihi de-
13 monstrasti nocte præcedenti. ¶ Et respõdit,
& dixit ad me: Surge super pedes tuos, & au-
14 di uocem plenissimã sonitus. ¶ Et erit sicut
commotio, nec commouebitur locus, in quo
15 stes super eum. ¶ Ideo cùm loquitur, tu non
expaueas, quoniã de fine verbũ & fundamen-
16 tũ terræ intelligitur, ¶ quoniã de ipsis sermo
B tremiscit & commouetur: scit enim, quoniã
17 finem eorum oportet commutari. ¶ Et factũ
est, cùm audissem, surrexi super pedes meos,
& audiui: & ecce vox loquens, & sonus eius
18 sicut sonus aquarum multarum, ¶ & dixit:
Ecce dies veniunt, & erit quando appropin-
quare incipiam, vt visitem habitantes in ter
19 ra: ¶ & qñ inquirere incipiam ab eis qui iniu
stè nocuerunt iniustitia sua, & qũ suppleta
20 fuerit humilitas Sion. ¶ & cùm superligna
bitur seculum quod incipiet pertransire, hęc
signa faciam: Libri aperientur ante faciem
21 firmamenti, & omnes videbunt simul: ¶ &
anniculi infantes loquentur vocibus suis, &
prægnãtes immaturos parient infantes triũ

& quatuor mensium, & viuent, & suscitabun
22 tur. ¶ Et subitò apparebunt seminata loca
non seminata, & plena promptuaria subitò
23 inuenientur vacua: ¶ & tuba canet cum so-
no: quam cùm oẽs audierint, subitò expaue-
24 scent. ¶ Et erit in illo tempore, debellabunt
amici amicos vt inimici, & expauescet ter-
ra cum his: & venæ fontium stabunt, & non
25 decurrent in horis tribus: ¶ & erit, omnis
qui derelictus fuerit ex omnibus istis quibus
prædixi tibi, ipse saluabitur, & videbit salu-
26 tare meum, & finem seculi vestri. ¶ Et vide-
bunt qui recepti sunt homines, qui mortẽ
non gustauerunt à natiuitate sua: & mutabi-
tur cor inhabitantium, & cõuertetur in sen-
27 sum alium. ¶ Delebitur enim malum, & ex-
28 tinguetur dolus. ¶ Florebit autem fides, &
vincetur corruptela: & ostẽdetur veritas, quæ
29 sine fructu fuit diebus tantis. ¶ Et factum
est, cùm loqueretur mihi: & ecce paulatim
30 intuebar super eum ante quem stabã, ¶ & di
xit ad me hæc: Veni tibi ostendere tempus
31 venturæ noctis. ¶ Si ergo iterum rogaueris,
& iterum ieiunaueris septem diebus, iterum
tibi renunciabo horum maiora per diẽ quã
32 audiui. ¶ Audita est enim vox tua apud Al-
C tissimum. Vidit enim fortis directionem
tuam, & prouidit pudicitiam, quam à iuuen-
33 tute tua habuisti: ¶ & propter hoc misit me
demonstrare tibi hæc omnia, & dicere tibi:
34 Confide, & noli timere: ¶ & noli festinare
cum prioribus temporibus cogitare vana, vt
35 non properes à nouissimis temporibus. ¶ Et
factum est post hæc, & fleui iterum: & simi-
liter ieiunaui septem diebus, vt supplerẽ tres
36 hebdomadas, quæ dictæ sunt mihi. ¶ Et fa-
ctum est in octaua nocte, & cor meum turba-
batur iterarò in me, & cœpi loqui coram Al-
37 tissimo. ¶ Inflãmabatur enim spiritus meus
38 valde, & anima mea anxiabatur, ¶ & dixi:
O Domine loquens locutus es ab initio crea
turæ in primo die, dicens: Fiat cœlum & ter-
39 ra: & tuum verbum opus perfectum. ¶ Et
erat tunc spiritus, & tenebræ circunfereban
tur, & silentium: sonus vocis hominis non-
40 dum erat abs te. ¶ Tunc dixisti de thesauris
tuis proferri lumen luminosum, quo appare-
41 ret opus tuum. ¶ Et die secundo creasti spi-
ritum firmamenti, & imperasti ei, vt diuide-
ret & diuisionem faceret inter aquas, vt pars
quædam sursum recederet, pars verò deor-
42 sum maneret. ¶ Et tertia die imperasti aquis
congregari in septima parte terræ: sex verò
partes siccasti & cõseruasti, vt ex his sint co-
ram te ministrantia seminata à Deo, & cul-
43 ta. ¶ Verbum.n. tuũ processit, & opus statim
44 fiebat. ¶ Processit enim subitò fructus mul-
titudinis immensus, & concupiscentiæ gu-
stus multiformes, & flores colore immutabi
li, & odores adoramenti inuestigabilis: & die
45 tertia hæc facta sunt. ¶ Quarta autem die
D imperasti fieri Solis splendorem, Lunæ lu-
46 men, stellarum dispositionem: ¶ & impera-
sti eis, vt deseruirent futuro plasmato homi-
47 ni. ¶ Quinto autem die dixisti septimæ par-
ti, vbi erat aqua cõgregata, ut procrearet ani-
malia, & volatilia, & pisces: & ita fiebat.
48 ¶ Aqua muta, & sine anima, quæ Dei nutu
iubebantur, animalia faciebat, vt ex hoc
49 mirabilia tua nationes enarrent. ¶ Et tunc
conseruasti duas animas: nomen vni vo-
casti Henoch, & nomen secundæ vocasti
50 Leuiathan, ¶ & separasti ea ab alterutro.
Non enim poterat septima pars, vbi erat
51 aqua congregata, capere ea. ¶ Et dedisti He-
noch vnam partem, quæ siccata est tertio
die, vt habitet in ea vbi sunt montes mille:
52 ¶ Leuiathan autem dedisti septimam partẽ
humidam, & seruasti eam, vt fiat in deuora-
53 tionem quibus vis, & quando vis. ¶ Sexto
autem die imperasti terræ, vt crearet coram
54 te iumenta, & bestias, & reptilia: ¶ & super
his Adam, quem constituisti ducem super
omnibus factis quæ fecisti; & ex eo educi-
mur nos omnes, quemq; elegisti populum.
55 ¶ Hęc autem omnia dixi coram te Domine,
56 quia propter nos creasti seculum. ¶ Residuas
autem gentes ab Adam natas, dixisti eas nil
esse; & quoniam saliuæ assimilatæ sunt, &
quasi stillicidium de vase similasti abundan-
57 tiam eorum. ¶ Et nunc Domine, ecce, istæ
gentes quę in nihilum deputatæ sunt, cœpe-
58 runt dominari nostri, & deuorare: ¶ nos au-
tem populus tuus quem vocasti primogeni-
tum, vnigenitum æmulatorem tuum, traditi
59 sumus in manibus eorũ: ¶ & si propter nos
creatum est seculum, quare non hæreditatem
possidemus cum seculo? Vsquequo hęc?

CAPVT VII.

1 ET FACTVM est, cùm finissem
A loq verba hæc, missus est ad me
angelus qui missus fuerat ad me
2 primis noctibus; ¶ & dixit ad
me: Surge Esdra, & audi sermo-
3 nes quos veni loqui ad te. ¶ Et dixi: Loquere
Deus meus. Et dixit ad me: Mare positum
est in spacioso loco, vt esset altum & immen-
4 sum: ¶ erit autem ei introitus in angusto
5 loco positus, vt eẽt similis fluminibus. ¶ Quis
enim volens voluerit ingredi mare, & videre
eũ, vel dñari eius: si non transierit angustũ in
6 latitudinẽ, qũo venire poterit? ¶ Itẽ aliud: Ci-
uitas est ędificata, & posita I loco cãpestri: est
7 aũt plena oĩm bonorũ. ¶ Introitus eius angu-
stus & in præcipiti positus, vt esset à dextris
8 quidem ignis, à sinistris aqua alta: ¶ semita
autem est vna sola inter eos posita, hoc est,
inter ignem & aquam, vt non capiat semita
9 nisi solummodo vestigium hominis. ¶ Si aũt
dabitur ciuitas homini in hæreditatem, si
nunquam antepositum periculum pertran-
sierit, quomodo accipiet hæreditatem suam?
10 ¶ Et dixi: Sic Domine. Et dixit ad me: Sic
11 est & Israël pars. ¶ Propter eos enim feci se-
culum: & quando transgressus est Adam con-
stitutiones meas, iudicatum est quod factum
12 est. ¶ Et facti sunt introitus huius seculi an-
gusti, & dolentes, & laboriosi: pauci autem
& mali, & periculorum pleni, & labore ma-
13 gnopere fulti. ¶ Nam maioris seculi introitus
spaciosi & securi, & facientes immortalitatis

14 fructum. Si ergo ingredientes non fue-
runt ingressi, qui viuunt, angusta & vana
hæc; non poterunt recipere, quæ sunt repo-
15 sita. Nunc ergo quare tu conturbaris, cum
sis corruptibilis? & quid mouèris tu, cum sis
16 mortalis? Et quare non accepisti in corde
tuo quod est futurum, sed quod in præsenti?
17 Respondi, & dixi: Dominator Domine, ec-
ce disposuisti lege tua, quoniam iusti hæredi-
18 tabunt hæc, impij autem peribunt. Iusti au
tem ferent angusta sperantes spaciosa. qui
enim impiè gesserunt, & angusta passi sunt,
19 & spaciosa non videbunt. Et dixit ad me:
B Non est iudex super Deum, neq; intelligens
20 super Altissimum. Pereunt enim multi præ
sentes, quia negligitur quæ anteposita est,
21 Dei lex. Mandans enim mandauit Deus ve-
nientibus, quando venerunt, quid facientes
uiuerent, & quid obseruantes nō punirētur.
22 Hi autem non sunt persuasi, & contradixe-
runt ei, & constituerunt sibi cogitamen vani-
23 tatis, proposuerunt sibi circumuentiones
delictorum, & superdixerunt Altissimo non
24 esse, & vias eius non cognouerunt, & legē
eius spreuerunt, & sponsiones eius abnega-
uerunt, & in legitimis eius fidem non ha-
buerunt, & opera eius non perfecerunt.
25 propter hoc Esdra vacua vacuis, & plena
26 plenis. Ecce tempus veniet, & erit quando
venient signa, quæ prædixi tibi, & apparebit
sponsa, & apparescens ostendetur, quæ nunc
27 subducitur terra: & omnis, qui liberatus est
de prædictis malis, ipse videbit mirabilia
28 mea. Reuelabitur enim filius meus IESVS
cum his qui cum eo sunt: & iucundabuntur
29 qui relicti sunt in annis quadringentis. Et
erit post annos hos, & morietur filius meus
CHRISTVS, & omnes qui spiramentum
30 habent homines: & cōuertetur seculum in
antiquum silentium diebus septem, sicut in
prioribus iudicijs, ita vt nemo derelinquat.
31 Et erit post dies septem, & excitabitur
quod nondum vigilat seculum, & morietur
32 corruptum: & terra reddet quæ in ea dor-
miunt, & puluis, qui in eo silentio habitant;
& promptuaria reddent, quæ eis commēdatæ
33 sunt animæ. Et reuelabitur Altissimus sup
sedem iudicij, & pertransibunt miseriæ, &
34 longanimitas congregabitur. Iudicium au-
tem solum remanebit, veritas stabit, & fides
35 cōualescet, & opus subsequetur, & merces
ostendetur, & iustitiæ vigilabunt, & iniusti-
36 tiæ non dominabuntur. Et dixi: Primus — Gene.18.c 23.
Abraham propter Sodomitas orauit, & Moy
C ses pro patribus, qui in deserto peccauerunt; — Exo.32.c 11.
37 & qui post eū pro Israël in diebus Achaz,
38 & Samuelis, & Dauid pro confractione, — 1.Reg.24 c.17.
& Salomon pro eis, qui venerunt in sancti-
39 ficationem, & Elias pro his qui pluuiam — 2.Par.6.c 14.
40 acceperunt, & pro mortuo vt viueret, & — 3.Re.17.d 21.&18.d 35.
Ezechias pro populo in diebus Sennacherib,
41 & multi pro multis. Si ergo modo quan-
do corruptibile increuit, & iniustitia mul- — 4.Re.19.c 15.
tiplicata est, & orauerunt iusti pro impijs:
42 quare & nunc sic non erit? Et respondit
ad me, & dixit: Præsens seculum non est fi-
nis, gloria in eo frequēs manet: propter hoc
43 orauerunt pro inualidis. Dies enim iudicij
erit finis temporis huius, & initium tempo-
ris futuræ immortalitatis, in quo transiuit
44 corruptela, soluta est intemperantia, ab-
scissa est incredulitas: creuit autem iustitia,
45 orta est veritas. Tunc enim nemo poterit
saluare eum, qui perijt; neq; demergere, qui
46 vicit. Et respondi, & dixi: Hic est sermo
meus primus & nouissimus: quoniā melius
erat non dare terram Adam, vel cum iam
47 dedisset, coërcere eū, vt non peccaret. Quid
enim prodest hominibus in præsenti viuere
in tristitia, & mortuos sperare punitionem?
48 O tu quid fecisti Adā? Si enim tu peccasti, — Ro.5.a.2.
nō est factus solius tuus casus, sed & noster
49 qui ex te aduenimus. Quid enim prodest
nobis si promissum est nobis immortale tē-
50 pus: nos autem mortalia opera egimus? Et
quoniam prædicta est nobis perennis spes:
51 nos verò pessimi vani facti sumus. Et quo-
niam reposita sunt nobis habitacula sanita-
tis & securitatis: nos vero malè conuersati
52 sumus. Et quoniam reposita est gloria Al-
tissimi protegere eos, qui tardè conuersati
sunt: nos autē pessimis vijs ambulauimus.
53 Et quoniā ostendetur paradisus, cuius fru-
ctus incorruptus perseuerat, in quo est secu-
54 ritas & medela: nos vero nō ingrediemur.
55 in ingratis enim locis conuersati sumus. Et
D qm̄ super stellas fulgebunt facies eorum, qui
abstinentiam habuerunt: nostræ autē facies
56 super tenebras nigræ: nō enim cogitaui-
mus viuentes quando iniquitatem facieba-
57 mus, ꝙ incipiemus post mortem pati. Et re-
spondit, & dixit: Hoc est cogitamentū certa-
minis, quod certabit, qui super terram natus
58 est homo; vt si victus fuerit, patiatur quod
dixisti: si autem vicerit, recipiet quod dico:
59 quoniam hæc est uita quam Moyses dixit
cùm uiueset, ad populum, dicens: Elige tibi — Deu.30.d
60 uitam, ut uiuas. Non crediderunt autem ei, — 19.
sed nec post eum prophetis: sed nec mihi qui
61 locutus sum ad eos; quoniam non esset
tristitia in perditionem eorū. sicut futurum
est gaudium super eos, quibus persuasa est
62 salus. Et respōdi, & dixi: Scio Domine, quo-
niam uocatus est Altissimus misericors in
eo, quod misereatur his, qui nondum in se-
63 culo aduenerūt; & ꝙ miseretur illis, qui cō
64 uersionem faciunt in lege eius; & longani-
mis est, quoniam longanimitatem præstat
65 his qui peccauerunt quasi suis operibus: &
munificus est, qm̄ quidē donare vult pro exi
66 gentijs: & multæ misericordiæ, quoniam
multiplicat magis misericordias his qui præ
sentes sunt, & qui præterierunt, & qui futuri
67 sunt. Si enim non multiplicauerit mise-
ricordias suas, non viuificabitur seculum cū
68 his qui inhæreditabant in eo. Et donat: quo
niam si non donauerit de bonitate sua, vt
alleuentur hi qui iniquitatem fecerunt, de
suis iniquitatibus nō poterit decies millesi-
69 ma pars viuificari hominum. Et iudex si
nō ignouerit his qui curati sunt verbo eius,
& deleuerit multitudinem contentionum:

7 non fortassis derelinquerentur in innume
tabili multitudine, nisi pauci valde.

CAPVT VIII.

1 ET respondit ad me, & dixit: Hoc
seculũ fecit Altissimus propter
A multos, futurum autem propter
paucos. Dicam autem coram
2 te similitudinẽ Esdra. Quomo-
do autem interrogabis terram, & dicet tibi,
quoniam dabit terram multam magis vnde
fiat fictile, paruum autem puluerem vnde au
3 rum fit: sic & actus præsentis seculi. Multi
quidem creati sunt, pauci autẽ saluabuntur.
4 Et respondi & dixi: Absorbe ergo anima
5 sensum, & deuora quod sapit: conuenisti
enim obaudire, & prophetare volens. Nec (volet 3.)
enim tibi datum est spacium, nisi solummo-
6 do viuere. O Domine, si non permittes ser-
uo tuo, vt oremus coram te, & des nobis se-
men cordi, & sensui culturam, vnde fructus
fiat, vnde viuere possit omnis corruptus, qui
7 portabit locum hominis? Solus enim es, &
vna plasmatio nos sumus manuum tuarum,
8 sicut locutus es: & quomodo nunc in ma-
trice plasmatum est corpus, & præstas mem-
bra: conseruatur in igne & aqua tua creatio:
& nouem mẽsibus patitur tua plasmatio tuã
9 creaturam, quæ in ea creata est: ipsum au-
tem quod seruat, & quod seruatur vtraque
seruabuntur: seruataque quandoq; iterũ red
10 dit matrix quæ in ea creuerunt. Imperasti
enim ex ipsis membris, hoc est, mamillis pre-
11 bere lac fructus mamillarum, vt nutriatur
id quod plasmatum est vsque in tempus ali-
quod, & postea disponas eum tuæ misericor
12 diæ. Enutristi eum tua iustitia, & erudisti
eum in lege tua, & corripuisti eum tuo intel
13 lectu: & mortificabis eum, vt tuam creatu
14 rã: & viuificabis eum, vt opus tuum. Si er-
B go perdideris eum, qui tãtis laboribus plas-
matus est: tuo iussu facile est ordinari, vt &
15 id quod fiebat, seruaretur. Et nunc Domi-
ne dicam, de omni homine tu magis scis: de
16 populo autẽ tuo, ob quem doleo, & de hæ-
reditate tua, propter quam lugeo: & propter
Israël, propter quem tristis sum: & de Iacob,
17 propter quẽ doleo: ideo incipiam orare co-
ram te pro me, & pro eis: quoniam video
18 lapsus nostros, qui inhabitamus terrã. Sed
19 audiui celeritatẽ iudicis q futurus est: Ideo
audi vocem meam, & intellige sermonem
20 meum, & loquar coram te. Initium verbo-
rum Esdræ priusquàm assumeretur. & dixi:
Domine, qui inhabitas seculum: cuius oculi
21 eleuati in superna & aëre: & cuius thro-
nus inæstimabilis, & gloria incomprehensi-
bilis: cui astat exercitus angelorum cum tre-
22 more, quorum seruatio in vento & igni
conuertitur: cuius verbum verum, & dicta
23 perseuerantia: cuius iussio fortis, & disposi
tio terribilis; cuius aspectus arefacit abyssos,
& indignatio tabescere facit montes, & ve-
24 ritas testificatur: exaudi orationem serui
tui, & auribus percipe precationem figmen
25 ti tui. Dum enim viuo, loquar: & dum
26 sapio, respondebo. Nec respicias populi tui
27 delicta, sed qui tibi in ueritate seruiũt. Nec
intendas impia gentiũ studia, sed qui tua te-
28 stimonia cum doloribus custodierunt. Nec
cogites, qui in cõspectu tuo falsè conuersati
sunt: sed memorare, qui ex voluntate tua ti-
29 morem cognouerunt. Neque uolueris per-
dere, qui pecudum mores habuerunt: sed
respicias eos, qui legem tuam splendidè do-
30 cuerunt. Nec indigneris eis, qui bestijs pe-
C iores iudicati sunt: sed diligas eos, qui semp
31 in tua iustitia confidunt, & gloria. Quoniã
nos & patres nostri talibus morbis langue-
mus: tu autẽ propter nos peccatores mise-
32 ricors vocaberis. Si enim desyderaueris, vt
nostri miserearis, tunc misericors vocaberis,
nobis autem non habentibus opera iustitiæ.
33 Iusti enim, quibus sunt opera multa reposi-
ta, ex proprijs operibus recipient mercedẽ.
34 Quid est enim homo, vt ei indigneris: aut
genus corruptibile, vt ita amarus sis de ipso?
35 In ueritate enim nemo de genitis est, qui
non impiè gessit; & de confitentibus, qui nõ
36 deliquit. In hoc enim annũciabitur iustitia
tua, & bonitas tua Domine, cùm misertus
fueris eis, qui nõ habent substantiam bono-
37 rũ operum. Et respondit ad me, & dixit: Re-
ctè locutus es aliqua: iuxta sermones tuos
38 sic & fiet. quoniã non verè cogitabo super
plasma eorum, qui peccauerunt ante mor-
39 tem, ante iudicium, ante perditionem: sed
iucundabor super iustorum figmentum, &
memorabor peregrinationis quoq;, & salua-
40 tionis, & mercedis receptionis. Quomodo
41 ergo locutus sum, sic & est. Sicut enim
agricola serit super terrã semina multa, &
plãtationes multitudinis plantat, sed non in
tempore omnia quæ seminata sunt, saluan-
tur; sed nec omnia quæ plantata sunt, radi-
cabunt: sic & qui in seculo seminati sunt, nõ
42 omnes saluabuntur. Et respondi, & dixi:
43 Si inueni gratiam, loquar. Quomodo se-
men agricolæ si non ascenderit, aut non ac-
ceperit pluuiam tuam in tempore, aut si cor-
44 ruptum fuerit multitudine pluuiæ, sic pe-
rit: & similiter homo, qui manibus tuis plas-
matus est, & tu ei imago nominatus: quo-
niam similatus es ei, propter quem omnia
45 plasmasti, & similasti semini agricolæ. Nõ
irascaris super nos: sed parce populo tuo, &
miserere hæreditati tuæ. Tu autem creaturæ
46 tuę misereris. Et respondit ad me, & dixit:
D Quæ sunt præsentia præsentibus, & quæ futu
57 ra futuris? Multum enim tibi restat, vt pos
sis diligere meam creaturam super me: tibi
autem frequenter & ipsi proximaui, iniustis
48 autem nunquam. Sed & in hoc mirabilis
49 es coram Altissimo: quoniã humiliasti te
sicut decet te, & non iudicasti te, vt inter iu-
50 stos plurimũ glorificeris. Propter quod mi
seriæ multæ & miserabiles efficientur eis
qui habitant seculum in nouissimis: quia in
51 multa superbia ambulauerunt. Tu autem
pro te intellige, & de similibus tuis inquire
52 gloriam. Vobis enim apertus est paradisus,
plantata est arbor vitę, præparatum est futu-

rum tempus, præparata est abundantia, ædi-
ficata est ciuitas, probata est requies, per-
53 fecta est bonitas, & perfecta sapientia. ¶ Ra-
dix mali signata est à vobis: infirmitas, &
tinea à vobis abscon͡sa est: & in infernum fu-
54 git corruptio in obliuionem. ¶ Transierunt
dolores, & ostensus est in fine thesaurus im-
55 mortalitatis. ¶ Noli ergo adijcere inquirẽdo
56 de multitudine eorũ, qui pereunt. ¶ Nam &
ipsi accipientes libertatem, spreuerunt Altis-
simum, & legem eius contempserunt; &
57 uias eius dereliquerũt. ¶ Adhuc autem iustos
58 eius conculcauerunt, ¶ & dixerunt in corde
suo non esse Deum: & quidem scientes, quo-
59 niã moriuntur. ¶ Sicut enim vos suscipient
quæ prædicta sunt, sic eos sitis & cruciatus,
quæ præparata sunt: non enim voluit homi-
60 nem disperdi. ¶ Sed & ipsi, qui creati sunt,
coinquinauerunt nomen eius, qui fecit eos:
& ingrati fuerunt ei, qui præparauit eis vitã.
61 ¶ Quapp indicium meũ modò appropinquat.
62 ¶ Quæ non omnibus demonstraui, nisi tibi,
& tibi similibus paucis. Et respondi, & dixi:
63 ¶ Ecce nunc Domine demõstrasti mihi mul-
titudinem signorum quæ incipies facere in
nouissimis: sed non demonstrasti mihi quo
tempore.

Psal.13.a 1.& 52.a 2.

CAPVT IX.

1 ET respondit ad me, & dixit: Me-
A tiens metire tempus in semet-
ipso: & erit cùm videris, quan-
do trãsierit pars quædam signo-
2 rum quæ prædicta sunt: ¶ tunc
intelliges, quoniam ipsum est tempus in quo
incipiet Altissimus visitare seculum quod ab
3 eo factum est. ¶ Et quando videbitur in se-
culo motio locorũ, & populorum turbatio:
4 ¶ tunc intelliges, quoniam de his erat Altis-
simus locutus à diebus, qui fuerunt ante te
5 ab initio. ¶ Sicut enim omne quod factum
est in seculo, initium habet, pariter & cõsum-
mationem, & consummatio est manifesta:
6 ¶ sic & Altissimi tempora initia habent ma-
nifesta in prodigijs, & virtutibus, & consum
7 mationes in actu & in signis. ¶ Et erit, om-
nis, qui saluus factus fuerit, & qui poterit ef-
fugere per opera sua, & per fidem, in qua cre-
8 didistis, ¶ relinquetur de prædictis periculis, &
videbit salutare meum in terra mea, & in fi-
nibus meis: quoniam sanctificaui me à secu-
9 lo. ¶ Et tunc miserebuntur, qui nunc abusi
sunt vias meas: & in tormentis commora-
buntur hi, qui eas projecerunt in cõtẽptu.
10 ¶ Qui enim non cognouerunt me, viuentes
11 beneficia consecuti: ¶ & qui fastidierunt le-
gem meam, cùm adhuc erant habentes liber-
12 tatem, ¶ & cum adhuc esset eis apertus pœ-
nitentiæ locus non intellexerunt, sed spre-
uerunt: hos oportet post mortem in crucia-
13 mento cognoscere. ¶ Tu ergo noli adhuc cu
riosus esse, quõ impij cruciabuntur: sed in-
B quire, quomodo iusti saluabuntur, & quorũ
seculum, & propter quos seculum, & quãdo.
14 ¶ Et respondi, & dixi: ¶ Olim locutus sum,
15 & nunc dico, & postea dicã: quoniam plu-
res sunt qui pereunt, quàm qui saluabũtur:
16 ¶ sicut multiplicatur fluctus super guttam.
17 Et respondit ad me, & dixit: ¶ Qualis ager,
talia & semina: & quales flores, tales & tin-
cturæ: & qualis operator, talis & creatio: &
qualis agricola, talis cultura: quoniam tẽpus
18 erat seculi. ¶ Et nunc cùm essem parans eis
his, qui nunc sunt, antequàm fieret seculũ,
in quo habitarent: & nemo mihi contradi-
19 xit. ¶ tunc enim quisque & nunc *creator in
mundo hoc parato, & messe indeficienti, &
lege inuestigabili corrupti sunt mores eorũ.
20 ¶ Et consyderaui seculum, & ecce erat peri-
culum propter cogitationes quæ in eo adue-
21 nerunt. ¶ Et vidi, & peperci ei valde: & serua-
ui mihi acinum de botro, & plantationẽ de
22 tribu multa: ¶ Pereat ergo multitudo quæ
sine causa nata est, & seruetur acinus meus,
& plantatio mea: quia cum multo labore
23 perfeci. ¶ Tu autem si adhuc intromittas
septem dies alios, sed non ieiunabis in eis:
24 ¶ ibis in campum florum, vbi domus nõ est
ædificata: & manducabis solummodo de flo
ribus campi, & carnem non gustabis, & vi-
25 num non bibes, sed sollummodo flores: ¶ de-
precare Altissimum sine intermissione, &
26 veniam & loquar tecum. ¶ Et profectus sum,
C sicut dixit mihi, in campum, qui vocatur
Ardath, & sedi ibi in floribus. Et de herbis
agri mãducaui, & facta est esca eorum mihi
27 in saturitatem. ¶ Et factum est post dies se-
ptem, & ego discumbebam supra fœnum, &
28 cor meum iterũ turbabatur sicut antè. ¶ Et
apertum est os meum, & inchoaui dicere co-
29 ram Altissimo, & dixi: ¶ O Domine, te no-
bis ostendens ostensus es patribus nostris in
deserto, qđ non calcatur, & infructuoso, qñ
erant exeuntes de Aegypto: & dicens dixi-
30 sti: ¶ Tu Israël audi me, & semen Iacob intẽ-
31 de sermonibus meis. ¶ Ecce enim ego semi-
no in vobis legem meam, & faciet in vobis
fructum, & glorificabimini in eo per secu-
32 lum. ¶ Nam patres nostri accipientes legem,
non seruauerunt, & legitima mea non cu-
stodierunt, & factus est fructus legis non
parens: nec enim poterat, quoniam tuus
33 erat. ¶ Nã qui acceperunt, perierunt, non cu-
34 stodientes quod in eis seminatũ fuerat. ¶ Et
ecce consuetudo est, vt cùm acceperit terra
semẽ, vel nauem mare, vel vas aliquod escã
vel potum, cùm fuerit exterminatum id, in
quo seminatum est, vel in quod missum est:
35 ¶ simul id quod seminatum, vel missum est,
D vel quæ suscepta sunt, exterminantur, &
suscepta iam nõ manent apud nos. sed nobis
36 sic non factum est. ¶ Nos quidem, qui legem
accepimus, peccantes periuimus, & cor no-
37 strum quod suscepit eam: ¶ nam lex non pe-
38 rijt, sed permansit in suo labore. ¶ Et cùm
loquerer hæc in corde meo, respexi oculis
meis, & vidi mulierẽ in dextera parte, & ecce
hæc lugebat, & plorabat cum voce magna,
& animo dolebat valde, & vestimenta eius
39 discissa, & cinis super caput eius. ¶ Et dimi-
si cogitatus, in quibus eram cogitans, & cõ-
40 uersus sum ad eam, & dixi ei: ¶ Vt quid fles?

Mat.20.b 6.

*creatur 2

Exo.19.b.9 & 24.a.7. Deut.4.b.12.

Exod.32.f.28.

Esa.48.a.2. Inf.10.d 40.

& quid

41 & quid doles animo? Et dixit ad me: Di-
mitte me Domine meus, vt deficiam me, &
& adijciam dolorem: quoniam valde amaro
42 sum animo, & humiliata sum valde. Et di-
xit ei: Quid passa es? dic mihi. Et dixit ad me
43 Sterilis fui ego famula tua, & nō peperi, ha
44 bens maritum annis triginta. Ego enim p
singulas horas, & per singulos dies, & annos
hos triginta deprecor Altissimum nocte ac
45 die. Et factum est, post triginta annos ex-
audiuit me Deus ancillam tuam, & vidit hu-
militatē meā & attendit tribulationi meę.
& dedit mihi filium: & iocundata sum su-
per eum valde ego, & vir meus, & omnes
ciues mei, & honorificabamus valde For-
46 tem. Et nutriui eum cum labore multo. Et
47 factum est cùm creuisset, & venisset accipere
vxorem, feci diem epuli.

CAPVT X.

1 ET factum est, cū introisset filius
A meus in thalamo suo, cecidit,
2 & mortuus est: & euertimus
omnes lumina, & surrexerunt
omnes ciues mei ad consolan-
dum me, & quieui vsq; in alium diem vsq;
3 nocte. Et factū est, cum omnes quieuissent,
vt me consolarentur, vt quiescerem: & sur-
rexi nocte, & fugi: & veni, sicut vides, in hoc
4 campo: & cogito iam non reuerti in ciui-
tatem, sed hic consistere: & neque man-
ducare, neque bibere, sed sine intermis-
sione lugere, & ieiunare vsque dum moriar.
5 Et dereliqui sermones in quibus eram, &
6 respondi cū iracundia ad eā, & dixi: Stulta
super omnes mulieres, non vides luctū no-
7 strum, & quæ nobis contingunt? Quoniam
Sion mater nostra omni tristitia cōtristatur.
& humilitate humiliata est, & luget validissi-
8 mè. Et nunc, quoniam omnes lugemus, &
tristes sumus: quoniam omnes contristati su-
9 mus, tu autem contristaris in vno filio? In
terroga enim terram, & dicet tibi: quoniā hęc
est, quæ debeat lugere casum tantorum sup
10 eam germinantiū. Et ex ipsa ab initio om-
nes nati, & alij venient. & ecce penè omnes
in perditionem ambulant, & exterminium
11 fit multitudo eorum. Et quis ergo debet
lugere magis, nisi hæc quæ tam magnam
multitudinē perdidit, quam tu, quæ pro vno
12 doles? Si autem dicis mihi: Quoniam non
est planctus meus similis terræ: quoniam fru
ctum ventris mei perdidi, quem cum mœro-
13 ribus peperi, & cum doloribus genui: terra
autem secundum viam terræ, abijtque in ea
multitudo præsens, quomodo euenit: & ego
14 tibi dico, sicut tu cum labore peperisti, sic
& terra dat fructum suum homini ab initio
15 ei, qui fecit eam. Nūc ergo retine apud te-
metipsam dolorē tuū, & fortiter fer, qui tibi
16 contigerūt casus. Si enim iustificaueris, ter-
B minum Dei, & cōsilium suum recipies in tē-
17 pore, & in talibus collaudaberis. Ingredere
ergo in ciuitatem ad virum tuū. Et dixit ad
18 me: Non faciam, neq; ingrediar ciuitatē,
19 sed hic moriar. Et apposui adhuc loqui ad
20 eam, & dixi: Noli facere hunc sermonem,
sed consenti persuadenti. Quot enim casus
Sion? Cōsolare propter dolorem Ierusalem.
21 Vides enim quoniam sanctificatio nostra
deserta effecta est, & altare nostrum demoli-
tum est, & templum nostrum destructum est,
22 & psalterium nostrum humiliatum est, &
hymnus conticuit, & exaltatio nostra disso-
luta est. & lumen candelabri nostri extinctū
est, & arca testamenti nostri direpta est, &
sancta nostra contaminata sunt, & nomen
quod inuocatum est super nos, penè propha-
natum est: & liberi nostri contumeliā passi
sunt, & sacerdotes nostri succensi sunt, & Le
uitę nostri in captiuitatem abierunt, & virgi-
nes nostræ coinquinatæ sunt, & mulieres no
stræ vim passæ sunt, & iusti nostri rapti sunt,
& paruuli nostri perditi sunt, & iuuenes no-
stri seruierunt, & fortes nostri inualidi facti
23 sunt: & quod omnium maius, signaculum
Sion, quoniam resignata est de gloria sua:
nam & tradita est in manibus eorum, qui
24 nos oderunt. Tu ergo excute tuam tri-
stitiam multam, & depone abs te multitu-
dinem dolorum, vt tibi repropitietur For-
tis, & requiem faciet tibi Altissimus requie-
25 tionem laborum. Et factum est, cùm lo-
quebar ad eam, facies eius fulgebat subitò
& species, coruscus fiebat visus eius, vt
essem pauens valde ad eam, & cogitarem
26 quid esset hoc. Et ecce, subitò emisit soni-
tum vocis magnum timore plenum, vt com-
27 moueretur terra a mulieris sono. & vidi: &
C ecce, amplius mulier non comparebat mihi,
sed ciuitas ædificabatur, & locus demonstra-
batur de fundamentis magnis: & timui, &
28 clamaui voce magna, & dixi: Vbi est Vriel Sup. 4. 1. A
angelus, qui à principio venit ad me? quoniā
ipse me fecit venire in multitudine in exces-
su mentis huius, & factus est finis meus in
corruptionem, & oratio mea in improperiū.
29 Et cum essem loquens ego hæc, ecce venit
30 ad me, & vidit me. & ecce eram positus, vt
mortuus, & intellectus meus alienatus erat,
& tenuit dexteram meam, & confortauit
me, & statuit me super pedes meos, & dixit
31 mihi: Quid tibi est? & quare conturbatus
est intellectus tuus, & sensus cordis tui? &
32 quare cōturbaris? Et dixi: Quoniam dere-
liquisti me, & ego quidem feci secundum ser
mones tuos, & exiui in campum: & ecce vi-
di, & video quòd non possum enarrare. Et
33 dixit ad me: Sta, vt vir, & b cōmouebo te. b commone bo s.
34 Et dixi: Loquere Dominus meus tu in me,
noli me derelinquere, vt non frustra moriar:
35 quoniam vidi, quæ non sciebam, & audio
36 quæ non scio. Aut nunquid sensus meus
37 fallitur, & anima mea somniat? Nunc er-
go deprecor te, vt demonstres seruo tuo de
excessu hoc. Et respondit ad me, & dixit:
38 Audi me, & doceam te, & dicā tibi de qui-
bus times: quoniam Altissimus reuelauit
39 tibi mysteria multa. Vidit rectam viā tuā,
quoniam sine intermissione contristabaris
pro populo tuo, & valde lugebas propter
40 Sion. Hic ergo intellectus visionis, quæ ti-

41 bi apparuit ante paululum. ¶ Quam vidiſti
42 lugentē, inchoaſti cōſolari eam. ¶ Nunc aūt
iam ſpeciem mulieris non vides, ſed appa-
43 ruit tibi ciuitas ædificari. ¶ & quoniam enar-
rabat tibi de caſu filij ſui, hæc abſolutio eſt.
44 ¶ Hæc mulier quam vidiſti, hæc eſt Sion: &
D quoniam dixit tibi quam & nūc conſpicies,
45 vt ciuitatem ædificatam. ¶ Et quoniam di-
xit tibi, quia ſterilis fuit triginta annis: pro-
pter quòd erant anni ſcilicet triginta, quan-
46 do non erat in ea adhuc oblatio oblata. ¶ Et
factum eſt poſt annos triginta, ædificauit Sa-
lomon ciuitatem, & obtulit oblationes: tunc
47 fuit quando peperit ſterilis filium. ¶ Et quod
tibi dixit, quoniam nutriuit eum cum labo-
48 re, hoc erat habitatio in Ieruſalem. ¶ Et
quoniā dixit tibi, quòd filius meus veniens
in ſuo thalamo mortuus eſſet, & contigiſſet
ei caſus: hoc erat, quę facta eſt ruina Ieruſa
49 lem. ¶ Et ecce, vidiſti ſimilitudinem eius: &
quoniam filium lugeret, inchoaſti conſolari
eam: & de his quæ contigerunt, hæc erant
50 tibi aperienda. ¶ Et nunc videt Altiſſimus,
quoniam ex animo contriſtatus es, & quo-
niam ex toto corde pateris pro ea; oſtendit
tibi claritatem gloriæ eius, & pulchritudi
51 nem decòris eius. ¶ Propterea enim dixi
tibi, vt maneres in campo, vbi domus non
52 eſt ædificata. ¶ Sciebam enim ego, quo-
niam Altiſſimus incipiebat tibi oſtendere
53 hęc: ¶ propterea dixi tibi, vt venires in agrū,
54 vbi non eſt fundamentum ædificij. ¶ Nec
enim poterat opus ædificij hominis ſuſtine-
ri in loco, vbi incipiebatur Altiſſimi ciuitas
55 oſtendi. ¶ Tu ergo noli timere, neque expa
ueſcat cor tuum: ſed ingredere, & vide ſplen
dorem & magnitudinem ædificij, quantum
56 capax eſt tibi viſus oculorum videre: ¶ & poſt
hæc audies quantum capit auditus aurium
57 tuarum audire. ¶ Tu enim beatus es prę mul
tis: & vocatus es apud Altiſſimum, ſicut &
58 pauci. ¶ Nocte autem quæ in craſtinum fu-
59 tura eſt, manebis hic: ¶ & oſtendet tibi Altiſ-
ſimus eas viſiones ſupremorum, quæ faciet
Altiſſimus his qui habitant ſuper terram à
60 nouiſſimis diebus. ¶ Et dormiui illam no-
ctem & aliam, ſicut dixerat mihi.

CAPVT XI.

1 ET VIDI ſomniū: & ecce aſcen-
A debat de mari aquila, cui erant
duodecim alæ pennarum, &
2 capita tria. ¶ Et vidi: & ecce
expandebat alas ſuas in omnem
terram, & omnes venti cœli inſufflabant in
3 eam, & colligebantur. ¶ Et vidi: & de pen
nis eius naſcebantur contrariæ pennæ, &
ipſæ fiebant in pennaculis minutis & modi-
4 cis. ¶ Nam capita eius erant quieſcentia, &
medium caput erat maius aliorum capi-
5 tum: ſed ipſa quieſcebat cum eis. ¶ Et vidi: &
ecce aquila volauit in pennis ſuis, & regna-
uit ſuper terram, & ſuper eos qui habitant in
6 ea. ¶ Et vidi quoniā ſubiecta erant ei omnia
ſub cœlo: & nemo illi contradicebat, neque
7 vnus de creatura quæ eſt ſuper terram. ¶ Et
vidi: & ecce ſurrexit aquila ſuper vngues
8 ſuos, & miſit vocem pennis ſuis, dicens: ¶ No-
lite omnes ſimul vigilare, dormite vnuſquiſ-
9 que in loco ſuo, & per tempus vigilate. ¶ Ca
10 pita autem in nouiſſimo ſeruentur. ¶ Et vi-
di: & ecce vox non exibat de capitibus
11 eius, ſed de medietate corporis eius. ¶ Et
numeraui contrarias pennas eius, & ecce
12 ipſę erant octo. ¶ Et vidi: & ecce à dexte-
ra parte ſurrexit vna penna, & regnauit ſu-
13 per omnem terram. ¶ Et factum eſt, cum re-
gnaret, venit ei finis, & non apparuit locus
eius. & ſequens exurrexit, & regnabat: ipſa
14 multū tenuit tempus. ¶ Et factum eſt, cum
B regnaret, & veniebat finis eius, vt non ap-
15 pareret ſicut prior: ¶ & ecce, vox emiſſa
16 eſt illi, dicens: ¶ Audi tu quæ tanto tempo-
re tenuiſti terram: hæc annuncio tibi an-
17 tequàm incipias non apparere: ¶ Nemo poſt
te tenebit tempus tuū, ſed nec dimidiū eius.
18 ¶ Et leuauit ſe tertia, & tenuit principatum -ſ.
19 ſicut & priores, & nō apparuit & ipſa. ¶ Et
ſic cōtingebat oībus alijs ſingulatim princi-
20 patū gerere, & iterū nuſquā comparere. ¶ Et
vidi: & ecce in tempore ſequentes pennę eri-
gebantur à dextera parte, vt tenerent & ipſę
principatum: & ex his erant quæ tenebāt, ſed
21 tamen ſtatim non comparebant. ¶ Nam &
aliquæ ex eis erigebantur, ſed non tenebant
22 principatum. ¶ Et vidi poſt hæc: & ecce non
comparuerunt duodecim pennæ, & duo pen-
23 nacula: ¶ & nihil ſuper erat in corpore aquilæ
niſi duo capita quieſcentia, & ſex pennacula.
24 ¶ Et uidi: & ecce ſex pennaculis diuiſæ ſunt
C duæ, & manſerūt ſub capite quod eſt ad dex-
teram partem. Nam quatuor manſerunt in
25 loco ſuo. ¶ Et uidi: & ecce ſubalares cogita-
26 bant ſe erigere & tenere principatus. ¶ Et vi-
di: & ecce vna erecta eſt, ſed ſtatim non com -ſ.
27 paruit. ¶ Et ſecundæ uelociùs quàm priores
28 non comparuerunt. ¶ Et uidi: & ecce duæ
quæ ſuperauerunt apud ſemetipſas, cogitabāt
29 & ipſę regnare. ¶ & in eo cùm cogitarent, ec
ce unum quieſcētium capitum quod erat me
dium, euigilabat: hoc enim erat duorum ca-
30 pitum maius. ¶ Et uidi quoniam complexa
31 ſunt duo capita ſecum: ¶ & ecce conuerſum
eſt caput cum his qui cum eo erant, & come
dit duas ſubalares quæ cogitabant regnare.
32 ¶ Hoc autem caput perconterruit omnem
terram, & dominabatur in ea his qui habi-
tāt terram cum labore multo, & potētatum
tenuit orbis terrarum ſuper omnes alas quæ
33 fuerunt. ¶ Et uidi poſt hæc: & ecce medium
caput ſubitò non comparuit, & hoc ſicut alę.
34 ¶ Superauerunt autem duo capita, quæ & ip-
ſa ſimiliter regnauerunt ſuper terram, & ſu-
35 per eos qui habitant in ea. ¶ Et uidi: & ecce
deuorauit caput à dextera parte illud quod à
36 lęua. ¶ Et audiui uocem dicentem mihi: Cō-
37 ſpice contra te, & conſydera quod uides. ¶ Et
D uidi: & ecce ſicut leo concitatus de ſylua fu-
giens: & uidi quoniam emittebat uocem
38 hominis ad aquilam, & dixit, dicens: ¶ Au-
di tu, & loquar ad te, & dicet Altiſſimus tibi,
39 ¶ Nónne tu es qui ſuperaſti de quatuor ani-

malibus,

malibus, quæ feceram regnare in seculo meo,
& vt per eos veniret finis tēporum eorum?
40 ¶ Et quartus ueniens, deuicit omnia anima-
lia quæ transierunt, & potentatu tenuit se-
culum cum tremore multo, & omnem Or-
bem cum labore pessimo, & inhabitauit tot
41 temporibus orbem terrarum cum dolo. ¶ Et
42 iudicasti terram non cum ueritate. ¶ Tribu-
lasti enim mãsuetos, & læsisti quiescentes, &
dilexisti mendaces, & destruxisti habitatio-
nes eorum, qui fructificabant; & humiliasti
43 muros eorum, qui te non nocuerunt. ¶ Et a-
scendit contumelia tua vsque ad Altissimũ,
44 & superbia tua ad Fortem. ¶ Et respexit Al-
tissimus superba tēpora, & ecce finita sunt,
45 & scelera eius completa sunt. ¶ Propterea
non appareas tu aquila, & alæ tuæ horribi-
les, & pennacula tua pessima, & capita tua
maligna, & vngues tui pessimi, & omne cor-
46 pus tuum uanum, ¶ uti refrigeretur omnis
terra, & reuertatur liberata de tua ui, & spe-
ret iudicium & misericordiam eius, qui fecit
eam.

CAPVT XII.

1 E T factum est dum loqueretur leo
A uerba hæc ad aquilam. ¶ & vidi,
2 ecce quod superauerat caput, & nō
comparuerunt quatuor alæ illæ,
quæ ad eum transierunt, et ere-
ctæ sunt, ut regnarent: & erat regnum eorum
3 exile, et tumultu plenum. ¶ Et uidi, et ecce
ipsa non apparebant, & omne corpus aquilæ
incendebatur & expauescebat terra ualde.
& ego à tumultu & excessu mentis, & à ma-
gno timore uigilaui, & dixi spiritui meo:
4 ¶ Ecce tu præstitisti mihi hoc in eo, quòd scru-
5 taris uias Altissimi. ¶ Ecce adhuc fatigatus
sum animo, & spiritu meo inualidus sum
ualde; & nec modica est in me uirtus à mul-
6 to timore, quam expaui nocte hac. ¶ Nunc
ergo orabo Altissimum, ut me confortet us-
7 que in finem. ¶ Et dixi: Dominator Domi-
ne, si inueni gratiam ante oculos tuos, &
si iustificatus sum apud te præ multis, & si
certè ascendit deprecatio mea ante faciem
8 tuam: ¶ conforta me, & ostende seruo tuo
mihi interpretationē & distinctionem visus
horribilis huius, vt plenissimè cōsoleris ani-
9 mam meam. ¶ Dignum enim me habui-
sti ostendere mihi temporum nouissima. Et
10 dixit ad me: ¶ Hæc est interpretatio visionis
11 huius. ¶ Aquilam quam vidisti ascendentem
de mari, hoc est regnum quod visum est in vi
12 sione Danieli fratri tuo. ¶ Sed non est illi in-
terpretatum, quoniam ego nunc tibi inter-
13 pretor. ¶ Ecce dies veniunt, & exurget re-
gnum super terram, & erit timor terrior om-
14 nium regnorum, quæ fuerunt ante eum. ¶ Re
gnabunt autem in ea reges duodecim, vnus
15 post vnum. ¶ Nam secundus incipiet re-
B gnare, & ipse tenebit amplius tēpus præ duo-
16 decim. ¶ Hæc est interpretatio duodecim a-
17 larum quas vidisti. ¶ Et quam audisti vocē
quæ locuta est, nō de capitibus eius exeuntē,
18 sed de medio corporis eius; ¶ hæc est inter-
pretatio. quoniam post tempus regni illius
nascentur contentiones non modicæ, & peri
clitabit, vt cadat: & non cadet tunc, sed iterū
19 constituetur in suum initium. ¶ Et quoniã
vidisti subalares octo cohærentes alis eius,
20 ¶ hæc est interpretatio. exurgent in ipso octo
reges, quorum erunt tempora leuia, & anni
21 citati; & duo quidem ex ipsis perient. ¶ Ap-
propinquante autem tempore medio, qua-
tuor seruabuntur in tempore, cum incipiet
appropinquare tempus eius, vt finiatur: duæ
22 vero in finem seruabuntur. ¶ Et quoniam
23 vidisti tria capita quiescentia, ¶ hæc est in-
terpretatio. in nouissimis eius suscitabit Al-
tissimus tria regna, & reuocabit in ea mul-
24 ta. & dominabuntur terram, ¶ & qui habitãt
in ea, cum labore multo super omnes, qui
fuerũt ante hos. propter hoc ipsi vocati sunt
25 capita aquilæ. ¶ Isti enim erunt qui recapitu
labunt impietates eius, & qui perficiēt nouis
26 sima eius. ¶ Et quoniam vidisti caput maius
C non apparens, hæc est interpretatio eius.
quoniam vnus ex eis super lectum suum mo
27 rietur, & tamen cum tormentis. ¶ Nam duo
qui perseuerauerint, gladius eos comedet.
28 ¶ Vnius enim gladius comedet, qui cum eo:
29 sed tamē hic gladio in nouissimis cadet. ¶ Et
quoniam vidisti duas subalares traijcientes
30 super caput quod est in dextera parte, ¶ hæc
est interpretatio. hi sunt quos conseruauit
Altissimus in finem suum, hoc est regnum
31 exile, & turbationis plenum. ¶ Sicut vidi-
sti & leonem, quem vidisti in sylua euigilan-
tem & rugientem, & loquentem ad aquilã,
& arguentē eam, & iniustitias ipsius per om
32 nes sermones eius, sicut audisti. ¶ hic est
ventus quē seruauit Altissimus in finem ad
eos, & impietates ipsorum: & arguet illos,
& incutiet coram ipsis disceptiones eorum.
33 ¶ Statuet enim eos in iudicio viuos: & erit
34 cùm arguerit eos, tunc corripiet eos. ¶ Nam
residuum populum meum liberauit cum
miseria, qui saluati sunt super fines meos, &
iucũdabit eos quoadusque veniet finis dies
iudicij, de quo locutus sum tibi ab initio.
35 ¶ Hoc somnium quod vidisti, & hæ inter-
36 pretationes. ¶ Tu ergo solus dignus fuisti
37 scire Altissimi secretum hoc. ¶ Scribe ergo
omnia ista in libro, quæ vidisti, & pone ea in
38 loco abscondito: ¶ Et docebis ea sapientes
de populo tuo, quorum corda scis posse ca-
39 pere & seruare secreta hæc. ¶ Tu autem ad-
huc sustine hic alios dies septem, vt ibi ostē-
datur quicquid visum fuerit Altissimo ostē-
40 dere tibi. ¶ Et profectus est à me. Et factum
est, cùm audisset omnis populus, quoniam
pertransierunt septem dies, & ego non fuis-
sem reuersus in ciuitatem, & congregauit se
omnis, à minimo vsq; ad maximum: & ve-
41 nit ad me, & dixerunt mihi, dicentes: ¶ Quid
D peccauimus tibi, & quid iniustè egimus in
te, quoniam derelinquēs nos, sedisti in loco
42 hoc? ¶ Tu enim nobis superes solus ex om-
nibus populis, sicut botrus de vinea, & si-
cut lucerna in loco obscuro, & sicut portus
43 & nauis saluata à tempestate. ¶ Aut non
sufficiunt nobis mala, quæ contingunt?

Si ergo

44 ¶ Si ergo tu nos dereliqueris, quanto nobis
erat melius si essemus succensi & nos cum
45 incendio Sion? ¶ Nec enim nos sumus me-
liores eorum, qui ibi mortui sunt. Et plora-
uerunt voce magna. Et respondi ad eos, &
46 & dixi: ¶ Confide Israël, & noli tristari
47 tu domus Iacob. ¶ Est enim memoria vestri
coram Altissimo: & Fortis non est oblitus
48 vestri in tentatione. ¶ Ego enim non dereli-
qui vos, neque excessi a vobis: sed veni in
hunc locum, vt deprecarer pro desolatione
Sion, vt quærerem misericordiam pro humi-
49 litate sanctificationis vestræ. ¶ Et nunc ite
vnusquisque vestrum in domum suam:
50 & ego veniam ad vos post dies istos. ¶ Et
profectus est populus, sicut dixi ei, in ciui-
51 tatem: ¶ ego autem sedi in campo septem
diebus, sicut mihi mandauit: & manduca-
bam de floribus solummodo agri: de her-
bis facta est esca mihi in diebus illis.

CAPVT XIII.

1 ET factum est post dies septem,
A & somniaui somniũ nocte. ¶ Et
2 ecce de mari ventus exurgebat,
vt conturbaret oẽs fluctus eius.
3 ¶ Et vidi, & ecce cõualescebat il-
le homo cũ millibus cœli: & vbi vultum suũ
vertebat, vt consideraret, tremebant omnia
4 quæ sub eo videbantur. ¶ & ubicunque exibat
uox de ore eius, ardescebãt omnes, qui audie
bant voces eius, sicut quiescit terra quando
5 senserit ignem. ¶ Et vidi post hæc, & ecce
congregabatur multitudo hominum, quorũ
non erat numerus, de quatuor vẽtis cœli, vt
debellarent hominem, qui ascenderat de ma
6 ri. ¶ Et vidi, & ecce sibimetipsi sculpserat
7 montem magnũ. & volauit super eum. ¶ Ego
autem quæsiui videre regionem, vel locum
8 vnde sculptus esset mons: & non potui. ¶ Et
post hæc vidi, & ecce, omnes, qui congregati
sunt ad eum, vt expugnarent eum, timebãt
9 valde, tamen audebant pugnare. ¶ Et ecce,
vt vidit impetum multitudinis venientis,
non leuauit manum suam, neq; phramæam
tenebat, neque aliquod vas bellicosum, nisi
10 solummodo, ut uidi, ¶ quoniam emisit de
ore suo sicut flatum ignis, & de labijs eius
spiritus flammæ, & de lingua eius emittebat
scintillas & tempestates, & commista sunt
omnia simul, hic flatus ignis, & spiritus flã-
11 mæ, & multitudo tempestatis: ¶ & concidit
super multitudinẽ in impetu, quæ præparata
erat pugnare, & succendit omnes, ut subitò
nihil uideretur de innumerabili multitudi-
ne, nisi solummodo puluis, & fumi odor: &
12 uidi, & extimui. ¶ Et post hæc uidi ipsum ho
minem descendentem de monte, & uocan-
tem ad se multitudinem aliam pacificam,
13 ¶ & accedebat ad eum uultus hominũ mul-
torum, quorundam gaudentium, quorun-
dam tristantium, aliqui verò alligati, aliqui
B adducentes ex eis, qui offerebantur: & ægro-
taui à multitudine pauoris, & expergefa-
14 ctus sum, & dixi: ¶ Tu ab initio demon-
strasti seruo tuo mirabilia hæc, & dignum
me habuisti, ut susciperes deprecationem
15 meam: ¶ & nunc demonstra mihi adhuc in-
16 terpretationem somnij huius. ¶ Sicut enim
existimo in sensu meo: væ qui derelicti fue-
runt in diebus illis: & multò plus væ his, qui
17 non sunt derelicti. ¶ Qui enim non sunt
18 derelicti, tristes erant. ¶ Intelligo nunc, quæ
sunt reposita in nouissimis diebus, & occur-
19 rent eis; sed & his qui derelicti sunt. ¶ Pro-
pter hoc venerunt enim in pericula magna,
& necessitates multas, sicut ostendunt som-
20 nia hæc. ¶ Attamen facilius est periclitantem
venire in hunc, quàm pertransire, sicut nubẽ
à seculo, & nunc videre, quæ contingunt in
21 nouissimo. Et respõdit ad me, & dixit: ¶ Et vi-
sionis interpretationem dicã tibi: & de qui-
22 bus locutus es, adaperiam tibi. ¶ Quoniam
de his dixisti, qui derelicti sunt, hæc est inter-
23 pretatio. ¶ Qui aufert periculum illo tem-
pore, hic se custodiuit: qui in periculo inci-
derunt, hi sunt, qui habent opera & fidem ad
24 Fortissimum. ¶ Scito ergo, quoniam magis
beatificati sunt, qui derelicti, super eos, qui
25 mortui sunt. ¶ Hæ interpretationes visionis.
qa vidisti virum ascendentẽ de corde maris,
26 ¶ ipse est quem conseruat Altissimus multis
temporibus, qui per semetipsum liberabit
creaturam suam: & ipse disponet, qui dereli-
27 cti sunt. ¶ Et quoniã vidisti de ore eius exi-
28 re, vt spiritũ, & ignem, & tempestatem: ¶ &
quoniam non tenebat phramæam, neque vas
bellicosum: corrupit enim impetus eius mul
titudinem, quæ venerat expugnare eum. hæc
29 est interpretatio. ¶ Ecce dies veniunt, quan-
do incipiet Altissimus liberare eos, qui super
30 terram sunt: ¶ & veniet in excessu mentis su
C per eos, qui inhabitant terram. ¶ Et alij alios
31 cogitabunt debellare: ciuitas ciuitatem, &
locus locum, & gens aduersus gentem, & re- Mat.24.a
32 gnum aduersus regnum. ¶ Et erit, cum fient 7.
hæc, & contingent signa, quæ antè ostendi ti-
bi: & tunc reuelabitur filius meus, quem vi-
33 disti, vt virum ascendentem. ¶ Et erit quando
audierint omnes gentes vocem eius: & dere-
linquet vnusquisque in regione sua bellum
34 suum, quod habent ad alterutrum: ¶ & colli-
getur in vnum multitudo innumerabilis, si-
35 cut volentes venire, & expugnare eum: ¶ Ipse
36 aũt stabit super cacumen montis Sion. ¶ Sion
aũt veniet, & ostendetur omnibus parata &
ædificata, sicut vidisti montem sculpi sine ma
37 nibus. ¶ Ipse aũt filius meus arguet, quæ adin
uenerunt Gentes, impietates eorũ has, quæ
tempestati appropinquauerunt propter ma-
la cogitamenta eorũ, & cruciamenta quibus
38 incipient cruciari: ¶ quæ assimilatæ sunt flã-
mæ, & perdet eos sine labore per legem, quæ
39 igni assimilata est. ¶ Et quoniam vidisti eum
colligentem ad se aliam multitudinem paci-
40 ficam, ¶ hæ sunt decem tribus, † quę capti- 4.Reg.17
uæ factæ sunt de terra sua in diebus Osee re- a.6.
gis, quem captiuũ duxit Salmanasar rex As-
syriorum: & transtulit eos trans Flumen, &
41 translati sunt in terram aliam. ¶ Ipsi autem
sibi dederunt consilium hoc, vt derelinque-
rent multitudinem gentium, & proficisce-

rentur in vlteriorem regionem, vbi nunquã
42 inabitauit genus humanum: velibi obser-
uare legitima sua, quę non fuerant seruantes
43 in regione sua. Per introitus autem angu-
Exod.14.c. 21. 44 stos fluminis Euphraten introierunt. Fecit
D enim eis tunc Altissimus signa, & statuit
Iosu.3.d.15 45 venas fluminis vsquequo transirent. Per
eam enim regionem erat via multa itineris,
anni vnius & dimidij: nam regio illa voca-
46 tur Arsareth. Tunc inhabitauerunt ibi vs-
que in nouissimo tempore: & nunc iterum
47 cum cœperint venire, iterum Altissimus
statuet venas fluminis, vt possint transire:
propter hoc vidisti multitudinem cum pace.
48 Sed & qui derelicti sunt de populo tuo, hi
sunt, qui inueniuntur intra terminum meũ.
49 Factum erit ergo, quando incipiet perdere
multitudinem earum, quæ collectæ sunt gen
tes, proteget eos, qui superauerunt populũ:
50 & tunc ostendet eis multa plurima porten
51 ta. Et dixi ego: Dominator Domine, hoc
mihi ostende, propter quod vidi virum ascen
52 dentẽ de corde maris. Et dixit mihi: Sicut
non potes hæc vel scrutari, vel scire quæ sunt
in profundo maris: sic non poterit quisque
super terram videre filiũ meum, vel eos, qui
53 cum eo sunt, nisi in tempore diei. Hæc est
interpretatio somnij quod vidisti, & propter
54 quod illuminatus es hic solus. Dereliquisti
enim tuam, & circa meam vacasti legem, &
55 quæsisti. Vitam enim tuam disposuisti in
sapientia, & sensum tuum vocasti matrem:
56 & propter hoc ostendi tibi merces apud Al
tissimum. erit enim post alios tres dies, ad
te alia loquar, & exponam tibi grauia & mi
57 rabilia. Et profectus sum, & transij in cã-
pum, multùm glorificans & laudans Altissi-
mum de mirabilibus, quæ per tempus facie-
58 bat: & quoniam gubernat ipsum, & quæ
sunt in temporibus illata, & sedi ibi tribus
diebus.

CAPVT XIIII.

1 ET factum est tertio die, & ego se-
A debam sub quercu. Et ecce,
2 vox exiuit contra me de rubo,
& dixit: Esdra, Esdra. Et dixi:
Ecce ego, Domine. Et surrexi
Exo.3.a.2 3 super pedes meos. Et dixit ad me: Reue-
lans reuelatus sum super rubum, & locutus
sum Moysi, quando populus meus seruiebat
4 in Aegypto: & misi eum, & eduxi populũ
meum de Aegypto, & adduxi eum super mõ
tem Sina, & detinebam eum apud me diebus
5 multis: & enarraui ei mirabilia multa, &
ostendi ei temporum secreta & finem: & p̃-
6 cepi ei, dicens: Hæc in palam facies verba,
7 & hæc abscondes. Et nunc tibi dico: Si-
8 gna, quæ demonstraui, & somnia quę vidisti,
& interpretationes quas tu vidisti, in corde
9 tuo repone ea: tu enim recipieris ab omni-
bus, conuerteris residuus cum consilio meo
& cum similibus tuis, vsquequo finiantur tẽ-
10 pora. quoniam seculum perdidit iuuentutẽ
suam, & tempora appropinquãt senescere.
11 Duodecim enim partibus diuisum est secu-
lum, & transierunt eius decima & dimidiũ
12 decimæ partis: supersunt aũt eius post me-
13 dium decimæ partis. Nunc ergo dispone
B domũ tuam, & corripe populum tuum, &
consolare humiles eorum, & renuncia iam
14 corruptelæ, & dimitte abs te mortales co-
gitationes, & proijce abs te pondera huma-
na, & exue te iam infirmam naturam, & re-
pone in vnam partem molestissima tibi co-
gitamenta, & festina transmigrare à tẽporibus
15 his: quæ enim vidisti nunc contigisse ma- Matt.24.a 7.
16 la, iterum horum deteriora facient. Quã- 1.Ioh.2.c 18.
tùm enim inualidum fiet seculum à senectu-
te, tantùm multiplicabuntur super inhabi-
17 tantes mala. Prolongauit enim se magis
veritas, & appropinquauit mendacium.
Iam enim festinat venire, quam vidisti vi-
18 sionem. Et respondi, & dixi coram te Do-
19 mine: Ecce enim ego abibo, sicut præce-
pisti mihi, & corripiam præsentem populũ.
Qui autem iterum nati fuerint, quis cõmo-
20 nebit? Positum est ergo seculum in tene-
bris; & qui inhabitant in eo, sine lumine.
21 Quoniam lex tua incensa est, propter quod
nemo scit, quæ à te facta sunt, vel quæ in-
22 cipient opera. Si enim inueni in te gratiã,
immitte in me spiritum sanctum, & scri-
bam omne quod factum est in seculo ab ini-
tio, quæ erant in lege tua scripta, vt possint
homines inuenire semitam: & qui volue-
23 rint uiuere in nouissimis, uiuant. Et re-
spondit ad me, & dixit: Vadens congrega
C populum, & dices ad eos, ut non quærant
24 te diebus quadraginta. Tu autem præpa-
ra tibi buxos multos, & accipe tecum Sa-
ream, Dabriam, Salemiam, Echanum, &
Asiel, quinque hos, qui parati sunt ad scri-
25 bendum uelociter. Et uenias huc, & ego
accendam in corde tuo lucernã intellectus,
quæ non extinguetur quoadusque finiantur
26 quæ incipies scribere. Et tunc perfectis quę-
dam palam facies, quædam sapientibus ab-
sconsè trades: in crastinum enim hac hora in-
27 cipies scribere. Et p̃fectus sum sicut mi-
hi præcepit, & congregaui omnem popu-
28 lum, & dixi: Audi Israël uerba hæc: Pe- Gene.47.a 4.
29 regrinati sunt patres nostri ab initio in Ae-
30 gypto, & liberati sunt inde. & acceperunt Deut.4.a 1 & 5.a.6.
legem uitæ, quam non custodierunt, quam
31 & uos post eos transgressi estis: & data Act.7.g 15.
est uobis terra in sortem, & terra Sion; &
patres uestri, & uos iniquitatem fecistis, &
non seruastis uias quas præcepit uobis Altis-
32 simus: & iustus iudex cum sit, abstulit
33 à uobis in tempore quod donauerat. Et
nũc uos hic estis, & fratres uestri introrsum
34 uestrum sunt. Si ergo imperaueritis sensui
uestro, & erudieritis cor uestrum: uiui con-
seruati eritis, & post mortem misericordiã
35 consequemini. Iudicium enim post mor-
tem ueniet, quando iterum reuiuiscemus:
D & tunc iustorum nomina parebunt, & im-
36 piorum facta ostendentur. Ad me igitur
nemo accedat nunc, neque requirat me us-
37 que dies quadraginta. Et accepi quinque
uiros, sicut mandauit mihi, et profecti su-

mus in

38 mus in campum, & manſimus ibi. Et fa-
ctus ſum in craſtinum, & ecce vox vocauit
me, dicens: Eſdra aperi os tuum, & bibe
39 quo te potauero. Et aperui os meum, &
ecce calix plenus porrigebatur mihi. Hoc
erat plenum ſicut aqua: color autem eius, vt
40 ignis ſimilis. Et accepi, & bibi: & in eo
cum bibiſſem, cor meum cruciabatur intel-
lectu, & in pectus meum increſcebat ſapien-
tia. Nam ſpiritus meus conſeruabatur me-
41 moria. Et apertum eſt os meum, & non
42 eſt clauſum amplius. Altiſſimus dedit in-
tellectum quinque uiris & ſcripſerunt, quæ
dicebantur exceſſiones noctis, quas non ſcie-
43 bant. Nocte autem manducabant panem,
ego autem per diem loquebar, & per noctem
44 non tacebam. Scripti ſunt autem per qua-
45 draginta dies libri ducenti quatuor. Et fa-
ctum eſt cũ compleuiſſent quadraginta dies,
locutus eſt Altiſſimus, dicens: Priora, quæ
ſcripſiſti, in palam pone, & legant digni &
46 indigni: Nouiſſimos autem ſeptuaginta
conſeruabis, vt tradas eos ſapientibus de po-
47 pulo tuo. In his.n.eſt vena intellectus & ſa-
pientiæ fons, & ſcientiæ flumen. Et feci ſic.

CAPVT XV.

1 ECce loquere in aures plebis
A meę ſermones prophetiæ, quos
immiſero in os tuũ, dicit Domi-
2 nus: & fac ut in charta ſcri-
bantur: quoniam fideles & ve-
3 ri ſunt. Ne timeas à cogitationibus aduer-
ſum te, nec turbent te incredulitates dicen-
4 tium, Quoniam omnis incredulus in in-
5 credulitate ſua morietur. Ecce ego induco,
dicit Dominus, ſuper orbem terrarum mala,
6 gladiũ, & famẽ, & mortẽ, & interitũ, pro-
pter quod ſuperpolluit iniquitas oẽm terrã,
7 & adimpleta ſunt opera nociua illorũ. Pro-
8 pterea dicit Dominus: Iam non ſilebo de
impietatibus eorum quæ irreligioſe agunt,
nec ſuſtinebo in his, quæ inique exercent: ec-
ce ſanguis innoxius & iuſtus clamat ad me,
& animæ iuſtorum clamant perſeuerantes.
Apo. 6. c. 10. & 19. a. 2. 9 Vindicans uindicabo illos, dicit Dominus:
& accipiam oẽm ſanguinem innoxium ex
10 illis ad me. Ecce populus meus quaſi grex
ad occiſionem ducitur, iam non patiar illum
11 habitare in Terra-Aegypti: ſed educam eum
in manu potenti & brachio excelſo, & percu
tiã plaga ſicut prius, & corrumpam oẽm ter-
12 ram eius. Lugebit Aegyptus, & fundamẽta
eius plaga uerberata, & caſtigatione, quas
13 inducet ei Deus. Lugebunt cultores operan
tes terram, quoniam deficient ſemina eorũ
ab uredine & grandine, & à ſydere terribi-
14 li. Væ ſeculo, & qui habitant in eo: quia
15 appropinquauit gladius & contritio eorũ,
& exurget gens contra gentem ad pugnã, &
16 rhomphæa in manibus eorum. Erit enim
inconſtabilitio hominibus, & alij alijs in-
ualeſcentes non curabunt regem ſuum, &
principes viæ geſtorum ſuorum in potentia
17 ſua. Concupiſcet enim homo in ciuita-
18 tem ire, & non poterit. Propter ſuper-
biam enim eorum ciuitates turbabuntur,
19 domus exterentur, homines metuent. Non
miſerebitur homo proximum ſuum ad irri-
tum faciendum, domos eorum in gladium,
B ad diripiendas ſubſtantias eorum propter
famem panis & tribulationem multam.
20 Ecce, ego conuoco, dicit Deus, omnes
reges terræ ad me verendum, qui ſunt, ab
Oriẽte & ab Auſtro, ab Euro, & a Libano, ad
conuertendos in ſe, & reddere quæ dederunt
21 illis: ſicut faciunt vſq; hodie electis meis,
ſic faciam & reddam in ſinu eorum: Hæc di-
22 cit Dominus Deus: Nõ parcet dextera mea
ſuper peccatores, nec ceſſabit rhomphæa ſu-
per effundentes ſanguinem innoxium ſuper
23 terrã. Exijt ignis ab ira eius, & deuorauit
fundamenta terræ, & peccatores quaſi ſtra-
24 men incenſum. Væ eis qui peccant, & non
obſeruant mandata mea, dicit Dominus.
25 non parcam illis. Diſcedite filij à poteſta-
te. Nolite contaminare ſanctificationem
26 meam, quoniam nouit Dominus omnes
qui delinquunt in illum; proptereà tradidit
27 eos in mortem, & in occiſionem. Iam e-
nim venerunt ſuper orbem terrarum mala,
& manebitis in illis. non enim liberabit
vos Deus, propter quod peccaſtis in eum.
28 Ecce viſio horribilis, & facies illius ab Oriẽ
29 te. Et exient nationes draconum Arabum
in curribus multis, & ſicut flatus, eorum nu-
merus fertur ſuper terram, vt iam timeant
30 & trepident omnes qui illos audient: Car-
monij inſanientes in ira, & exient, vt apri de
ſylua, & aduenient de virtute magna, & con
ſtabunt in pugnam cum illis, & vaſtabunt
31 portionem terræ Aſſyriorum. Et poſt hæc
ſuperualeſcent dracones natiuitatis ſuæ me-
mores, & conuertent ſe cõſpirantes in virtu
32 te magna ad perſequendos eos. Iſti turba-
buntur & ſilebunt in virtute illorum, & con-
33 uertent pedes ſuos in fugam, & à territo-
rio Aſſyriorũ ſubſeſſor obſidebit eos, & con-
ſumet vnum ex illis, & erit timor & tremor
in exercitu illorum, & contentio in reges
34 ipſorum. Ecce nubes ab Oriẽte, & à ſeptẽn-
trione uſq; ad meridianum, & facies earum
C horrida valde, plena iræ, & procellæ, & col-
35 lident ſe inuicem, & collident ſydus co-
pioſum ſuper terram, & ſydus illorum, &
36 erit ſanguis à gladio vſq; ad ventrem, &
fimus hominis vſq; ad ſubſtramen cameli, &
erit timor & tremor multus ſuper terram,
37 & horrebunt qui videbunt iram illam, &
tremor apprehendet illos: & poſt hæc mo-
38 uebuntur nimbi copioſi, à meridiano &
ſeptentrione, & portio alia ab Occidente:
39 & ſuperinualeſcent venti ab Oriente, & re-
cludent eam, & nubem quam ſuſcitauit in
ira, & ſydus ad faciendam exterritationem
ad orientalem ventum, & occidentem vio-
40 labitur: & exaltabuntur nubes magnæ &
ualidæ plenę iræ, & ſydus, ut exterreant oẽm
terram, & inhabitantes eam, & infundent ſu
per omnem locum altum & eminentem ſy-
41 dus terribile. Ignẽ & grandinem, & rhom
phæas uolantes, & aquas multas, ut etiam

impleantur omnes campi, & omnes riui ple-
42 nitudine aquarum multarum. & demolien-
tur ciuitates, & muros, & montes, & colles,
& ligna syluarum, & fœnum pratorum, &
43 frumenta eorum. Et transibunt constan-
44 tes vsque Babylonem, & exterent eam: con-
uenient ad ipsam, & circuibunt eam, & ef-
fundent sydus, & omnem iram super eam, &
subibit puluis & fumus vsque in cœlum: & o-
45 mnes in circuitu lugebunt eam. & qui sub
ea remanserint, seruient his qui exterrue-
46 runt. Et tu Asia concors in spem Babylo-
47 nis, & gloria personæ eius: væ tibi misera
propter quod assimilasti ei, & ornasti filias
tuas in fornicatione, ad placendum, & glorian-
dum, in amatoribus tuis, qui tecum cupierunt
48 semper fornicari. Odibilem imitata es in omnibus
D operibus eius, & in adinuentionibus eius:
49 propterea dicit Deus: Immittam tibi mala,
viduitatem, paupertatem, & famem, & gla-
dium & pestem, ad deuastandas domos tuas
à violatione, & morte, & gloria virtutis tuæ.
50 Sicut flos siccabitur, cum exurget ardor
51 qui emissus est super te, infirmaberis vt pau-
percula plagata & castigata à mulieribus, vt
non possint te suscipere potentes & amato-
52 res. Nunquid ego sic zelabor te, dicit Domi-
53 nus, nisi occidisses electos meos in omni
tempore, exaltans percussionem manuum,
& dicens super mortem eorum, cùm inebria-
54 ta esses, Exorna speciem vultus tui? Mer-
55 ces fornicationis tuæ in sinu tuo, propter
56 hoc redditionem accipies. Sicut facies ele-
ctis meis, dicit Dominus, sic faciet tibi Deus,
57 & tradet te in malum. Et nati tui fame
interient: & tu rhomphæa cades, & ciuitates
tuæ conterentur, & omnes tui in campo gla-
58 dio cadent. Et qui sunt in montibus, fame
peribunt; & manducabunt carnes suas, & san-
59 guinem bibent à fame panis & siti aquæ. In-
fœlix per maria venies, & rursum accipies
60 mala. Et in transitu allident ciuitatem [a]oc-
occisam & exterent. s. cisam, & exterent[a] aliquam portionem terræ
tuæ, & partem gloriæ tuæ exterminabunt,
[b]conuersam s. rursum reuertentes [b]ad Babylonem subuer-
61 sam[b]. Et demolita eris illis pro stipula, & ipsi
62 erunt tibi ignis: & deuorabunt te, & ciuita-
tes tuas, terram tuam & montes tuos, omnes syl-
uas tuas & lignum fructiferum igni comburet.
63 filios tuos captiuos ducent, & censum tuum in prædam
habebunt, & gloriam faciei tuæ exterminabunt.

CAPVT XVI.

1 VAs tibi Babylon & Asia, væ tibi
A Aegypte & Syria: Præcingite
2 vos saccis & cilicijs, & plangite fi-
lios vestros, & dolete: quoniam appro-
3 pinquauit contritio vestra. Im-
missus est vobis gladius, & quis est qui auertat il-
4 lum? Immissus est in vobis ignis, & quis est qui
extinguat illum? Immissa sunt vobis mala, & quis
6 est qui repellat ea? Nunquid repellet aliquis
leonem esurientem in sylua, aut extinguet
ignem in stipula, mox quando cœperit arde-
7 re? Nunquid repellet aliquis sagittam à sa-
8 gittario forti missam? Dominus fortis im-
9 mittit mala, & quis est qui repellat ea? Exijt
ignis ex iracundia eius, & quis est qui extin-
10 guat eum? Coruscabit, & quis non timebit?
11 Tonabit, & quis non pauebit? Dominus
comminabitur, & quis non funditus contere-
12 tur à facie ipsius? Terra tremuit, & funda-
menta eius; mare fluctuat de profundo, & flu-
ctus eius disturbabuntur, & pisces eius à facie
13 Domini, & a gloria virtutis eius: quoniam
fortis dextera eius quæ arcum tendit: sagittæ
eius acutæ quæ ab ipso mittuntur, non deficient,
14 cùm cœperint mitti in fines terræ. Ecce mittun-
tur mala & non reuertentur, donec veniant
15 super terram. Ignis succenditur, & non ex-
tinguetur, donec consumat fundamenta terræ.
16 Quemadmodum non redit sagitta missa a
valido sagittario, sic non reuertetur mala quæ
17 missa fuerint in terram. Væ mihi, væ mihi,
18 quis me liberabit in illis diebus? Initium do-
lorum & multi gemitus, initium famis & mul-
ti interitus, initium bellorum & formidabunt
potestates; initium malorum, & trepidabunt
19 omnes. In his quid faciam, cùm venerint mala?
20 Ecce fames, & plaga, & tribulatio, & angu-
21 stia, missa sunt flagella in emendatione, &
in his omnibus se non conuertent ab iniquitati-
bus suis, neque flagellorum memores erunt sem-
22 per. Ecce erit annonæ vilitas super terram,
B sic vt putent sibi esse directam pacem, & tunc
germinabunt mala super terram, gladius, fa-
23 mes, & magna confusio. A fame enim plurimi
qui inhabitant terram interient, & gladius
24 perdet cæteros qui superauerint à fame, &
mortui sicut stercora proijcientur, & non
erit qui consoletur eos. Derelinquetur enim
terra deserta, & ciuitates eius deijcientur.
25 Non derelinquetur qui colat terram, & qui
26 seminet eam. Ligna dabunt fructus, & quis
27 vindemiabit illa? Vua matura fiet, & quis
calcabit illam? Erit enim locis magna deser-
28 tio. Cupiet enim homo hominem videre,
29 vel vocem eius audire. Relinquentur enim
de ciuitate decem, & duo de agro qui abscon-
derint se in densis nemoribus, & scissuris pe-
30 trarum. Quemadmodum derelinquuntur
in oliueto & singulis arboribus tres aut qua-
31 tuor oliuæ: aut sicut in vinea vindemiata
racemi relinquuntur ab his qui diligenter vi-
32 neam scrutantur: sic relinquentur in die-
bus illis tres aut quatuor ab scrutantibus do-
33 mos eorum in rhomphæa. Et relinque-
tur terra deserta, & agri eius inueterabunt, &
viæ eius, & omnes semitæ eius germinabunt
spinas, eò quòd non transient homines per
eam. Lugebunt virgines non habentes spon-
34 sos: lugebuntur mulieres non habentes viros,
lugebunt filiæ earum non habentes adiuto-
35 rium: sponsi earum in bello consumentur,
36 & viri earum in fame exterentur. Audite
37 verò ista, & cognoscite ea serui Domini. Ec-
ce verbum Domini, excipite illud: ne dijs cre-
38 datis, de quibus dicit Dominus: Ecce ap-
39 propinquant mala, & non tardant. Quem ad-
modum prægnans cùm parit in nono men-
se filium suum, appropinquante hora partus
C eius, ante horas duas vel tres, dolores circu-

eunt uentrem eius, & prodeunte infante de
40 uentre non tardabunt uno puncto: ? sic non
morabūtur mala ad prodeundū super terrā,
& seculum gemet, & dolores circūtenebunt
41 illud. ? Audite uerbū, plebs mea: parate uos
in pugnā, & in malis sic estote, quasi aduena
42 terrę. ? Qui uēdit, quasi q fugiat; & qui emit,
43 quasi qui perditurus. ? Qui mercatur, quasi
qui fructum nō capiat: & qui ædificat, quasi
44 non habiturus. ? Qui seminat, qua si qui nō
metet: sic & qui uineā putat, quasi non uin-
45 demiaturus. ? Qui nubūt, sic quasi filios nō
facturi: & qui non nubunt, sic quasi uidui.
46 ? Propter quod qui laborant, sine causa labo
47 rant: ? Fructus.n. illorum alienigenæ metēt,
& substantiam illorū rapiēt, & domos euer-
tent, & filios eorum captiuabunt, quia in ca-
48 ptiuitate & fame generant natos suos. ? Et
qui negociantur in rapina, quantū diu exor-
nant ciuitates & domos suas & possessiones
49 & personas suas, ? tātò magis adzelabor eo-
50 super peccata sua, dicit Dns. ? Quō zelatur
fornicaria mulierem idoneam & bonam ual
51 dè, ? sic zelabitur iustitia iniquitatem cùm
exornat se, & accusat eam in facie, cùm ue-
nerit, qui defendat exquirentem oē peccatū
52 super terram. ? Propterea nolite similari ei,
53 nec operibus eius. ? qm̄ adhuc pusillum, &
tolletur iniquitas à terra, & iustitia regnabit
54 in uos. ? Non dicat peccator, se non peccas-
se: quoniam carbones ignis comburet super
caput eius qui dicit, Non peccaui coram Do
55 mino Deo & gloria ipsius. ? Ecce Dominus
cognoscet oīa opera hoīum, & adinuētiones
eorum, & cogitationes illorum, & corda il-
56 lorum. ? Dixit enim: Fiat terra, & facta est:
57 fiat cœlum, & factum est. ? Et in uerbo illius
D stellæ fundatæ sunt, & nouit numerum stel
58 larū. ? Qui scrutatur abyssum, & thesauros
illarum: qui mensus est mare, & conceptum
59 eius. ? Qui conclusit mare in medio aqua-
rum, & suspendit terram super aquas uerbo
60 suo. ? Qui extendit cœlum quasi cameram,
61 super aquas fundauit eū. ? Qui posuit in de-
serto fontes aquarum, & super uerticē mon-

tium lacus ad emittendum flumina ab emi-
62 nēti petra, ut ᵗpotaret ᵗ terrā: ? Qui finxit ho-
minē, & posuit cor suum in medio corporis,
63 & misit ei spīm, uitā, & intellectum; & spi-
ramē Dei oīpotētis qui fecit oīa, & scrutinat
64 oīa abscondita in absconsis terræ. ? Hic nouit
adinuentionē uestram, & quæ cogitatis in
cordibus uestris, peccantes & uolentes occul
65 tare peccata uestra. ? Propter qđ Dominus
scrutinando scrutinauit oīa opera uestra, &
66 traducet vos oēs, ? & vos cōfusi eritis cùm
processerint peccata vestra corā hominibus,
& iniquitates erunt, quę accusatores stabunt
67 in die illo. ? Quid facietis? aut qūo abscon-
detis peccata vestra coram Deo & angelis
68 eius? ? Ecce iudex Deus, timete eū. Desini-
te à peccatis vestris, & obliuiscamini iniqui-
tates vestras iam agere eas in sempiterno, &
Deus educet vos, & liberabit de omni tribula
69 tione. ? Ecce enim incenditur ardor super
uos turbæ copiosæ, & rapiēt quosdam ex uo
70 bis, & cibabunt idolis occisos. ? & qui con-
senserint eis, erūt illis in derisum, & in im-
71 properium, & in conculcationē. ? Erit enim
locis locus, & in uicinas ciuitates exurrectio
72 multa super timentes Dñm. ? Erunt quasi
insani nemini parcentes: ad diripiendum &
73 deuastandū adhuc timentes Dñm: ? quia de-
uastabunt & diripient substantias, & de do-
74 mibus suis eos eijcient. ? Tunc parebit pro-
batio electorum meorū, vt aurum quod pro-
75 batur ab igne. ? Audite dilecti mei, dicit Dñs:
Ecce adsunt dies tribulationis, & de his li-
76 berabo uos. ? Ne timeatis, nec hæsitetis, qñ
77 Deus dux uester est. ? Et qui seruat mandata
& præcepta mea, dicit Dñs Deus, ne præpon-
derent uos peccata uestra, ne superleuent se
78 iniquitates uestræ. ? Væ qui cōstringuntur à
peccatis suis, & obteguntur ab iniquitatibus
suis, quemadmodum ager constringitur à syl
ua, & spinis tegitur semita eius, per quam
non transit homo, & excluditur, & mittitur
ad deuorationem ignis.

ᵗ portaret s.

-s. Eccl. 23.c 25. Luc. 16.d 15. Gen. 1.a 1. Psal. 146.b 4.

Libri quarti Esdræ, finis.

LIBER TOBIAE.

HIERONYMI AD CHROMATIVM ET HELIODORVM IN TOBIAM PRAEFATIO.

Mirari non desino exactionis vestræ instantiam. Exigitis enim vt librum Chaldæo sermone conscriptum ad Latinum stylum traham: Librum vtique Tobiæ, quem Hebræi de catalogo diuinarum scripturarum secantes, his quæ hagiographa memorant, mancipanerunt. Feci satis desiderio vestro, non tamen meo studio. Arguunt enim nos Hebræorum studia: & imputant nobis, contra suum canonem Latinis auribus ista transferre. Sed melius esse iudicans Pharisæorum displicere iudicio, & episcoporum iussionibus deseruire, institi, vt potui. Et quia vicina est Chaldæorum lingua sermoni Hebraico, vtriusque linguæ peritissimum loquacem reperiens, vnius diei laborem arripui: & quicquid ille mihi Hebraicis verbis expressit, hoc ego accito notario sermonibus Latinis exposui. Orationibus vestris mercedem huius operis compensabo, cum gratum vobis didicero me, quod iubere estis dignati, complesse.

CAPVT PRIMVM.

1 TOBIAS ex tribu & ciuitate
A Nephthali, quæ est in supe-
rioribus Galilææ supra Naas-
son, post uiam quæ ducit ad
Occidentem, in sinistro ha-
4 Reg. 17. a. 4. & 18. b. 9. 2 bens ciuitaté Sephet: Cum
captus esset in diebus Salma-
nasar regis Assyriorum, in captiuitate tñ po-
3 situs, uiá ueritatis non deseruit, ita ut om-
nia quæ habere poterat, quotidie cócaptiuis
fratribus, qui erant ex eius genere, imperti-
4 ret. Cumq; esset iunior omnibus in tribu
Nephthali, nihil tamen puerile gessit in
5 opere. Denique cùm irent omnes ad uitu-
3. Reg. 12. f. 28. los aureos, quos Ieroboam fecerat, rex Is-
raël, hic solus fugiebat consortia omnium:
6 & pergebat in Ierusalem ad templum Do-
mini, & ibi adorabat Dominum Deum Is-
B raël, omnia primitiua sua, & decimas suas fi-
7 deliter offerens, ita ut in tertio anno pro-
selytis & aduenis ministraret omnem deci-
8 mationem. Hæc & his similia secundum le-
9 gem Dei puerulus obseruabat. Cum uero
factus fuisset uir, accepit uxorem Annam de
tribu sua: genuitq; ex ea filium, nomẽ suum
10 imponens ei, quem ab infantia timere
Deum docuit, & abstinere ab omni peccato.
11 Igitur cum per captiuitatem deuenisset cũ
uxore sua & filio in ciuitatem Niniuen cum
12 omni tribu sua: & cum omnes ederent ex
C cibis gentilium, ipse custodiuit animã suam,
& nunquam contaminatus est in escis eorũ.
13 Et quoniam memor fuit Domini in toto
corde suo, dedit illi Deus gratiam in conspe
14 ctu Salmanasar regis: & dedit illi potesta-
tem quocunq; vellet ire, habens libertatem
enim 13. 15 quæcunq; facere voluisset. Pergebat ergo
ad omnes qui erant in captiuitate, & monita
16 salutis dabat eis. Cùm autem venisset in
Rages, ciuitatem Medorum, & ex his quibus
honoratus fuerat à rege, habuisset decem ta-
17 lenta argenti: & cùm in multa turba gene-
ris sui Gabelum egentem videret, qui erat ex
tribu eius, sub chirographo dedit illi memo-
18 ratũ pondus argenti. Post multum verò tem
poris, mortuo Salmanasar rege, cùm regna-
ret Sennacherib filius eius pro eo, & filios Is-
19 raël exosos haberet in cõspectu suo: Tobias
-1. quotidie pergebat per omnem cognationẽ
D suam, & consolabatur eos, diuidebatq; vni-
cuique, prout poterat, de facultatibus suis.
4. Reg. 19. g. 35. Eccle. 48. d. 4. Isa. 37. g. 6. 1. Mac. 7. f. 41. 2. Mac. 8. e. 9. 20 esurientes alebat, nudisq; vestimenta præ-
bebat, & mortuis atq; occisis sepulturam so-
21 licitus exhibebat. Denique cùm reuersus
esset rex Sennacherib fugiens à Iudæa pla-
gam, quam circa eum fecerat Deus propter
blasphemiam suam, & iratus multos occide-
ret ex filijs Israël, Tobias sepeliebat corpora
22 eorum. At vbi nunciatum est regi, iussit eũ
occidi, & tulit omnem substantiam eius.
23 Tobias uero cum filio suo, & cum uxore fu-
giens, nudus latuit, quia multi diligebãt eũ.
4. Reg. 19. g. 37. 24 Post dies uero quadraginta quinq; occide-
25 rũt regẽ filij ipsius, & reuersus est Tobias in
domum suam: omnisq; facultas eius restitu- 1. Par. 32. f. 21.
ta est ei.

CAPVT II.

1 POST hæc uerò cùm esset dies fe-
A stus Domini, & factum esset
prandium bonum in domo To-
2 biæ, dixit filio suo: Vade, &
adduc aliquos de tribu nostra,
timentes Deum, ut epulentur nobiscum.
3 Cumq; abijsset, reuersus nunciauit ei unũ
ex filijs Israël iugulatum iacere in platea. Sta
timq; exiliens de accubitu suo, relinquens
4 prandium, ieiunus peruenit ad corpus: tol-
lensq; illud portauit ad domum suam occul-
tè, ut dũ Sol occubuisset, cautè sepeliret eũ.
5 Cumq; occultasset corpus, manducauit pa- Infr. 12. c. 12.
6 nem cum luctu & tremore, memorans illũ
sermonem quem dixit Dominus per Amos
prophetam: Dies festi uestri conuertentur Amos 8. c. 10.
7 in lamentationem & luctum. Cùm uero Sol
8 occubuisset, abijt, & sepeliuit eum. Argue- 1. Mac. 1. f. 14.
B bant autem eum omnes proximi eius, dicen
tes: Iam huius rei causa interfici iussus es, & Supr. 1. d. 25.
uix effugisti mortis imperium: & iterum se-
9 pelis mortuos? Sed Tobias plus timens Deũ
q̃ regem, rapiebat corpora occisorũ, & occul
tabat in domo sua, & medijs noctibus sepe-
10 liebat ea. Cõtigit aũt, ut quadã die fatigatus
à sepultura, ueniens in domum suã, iactasset
11 se iuxta parietẽ, & obdormisset: & ex nido
hirundinum dormienti illi calida stercora
inciderent super oculos eius, fieretq; cæcus.
12 Hãc autem tentationem ideo permisit Do-
C minus euenire illi, ut posteris daretur exem
13 plum patientiæ eius, sicut & sancti Iob. Nã
cum ab infantia sua semper Deum timuerit,
& mandata eius custodierit, non est contrista
tus contra Deum, q̃ plaga cæcitatis euenerit
14 ei: sed immobilis in Dei timore permãsit,
agens gratias Deo omnibus diebus uitæ suæ.
15 Nam sicut beato Iob insultabant reges: ita
isti parentes & cognati eius irridebant uitã
16 eius, dicentes: Vbi est spes tua, pro qua
17 eleemosynas & sepulturas faciebas? Tobias
uerò increpabat eos, dicens: Nolite ita loqui,
18 quoniam filij sanctorum sumus, & uitam
illam expectamus, quã Deus daturus est his
19 qui fidem suam nunquã mutant ab eo. An-
D na uerò uxor eius ibat ad opus textrinũ quo
tidie: & de labore manuum suarum uictum,
20 quem consequi poterat, deferebat. Vnde
factum est, ut hœdum caprarum accipiens,
21 detulisset domi. Cuius cùm uocem balantis
uir eius audisset, dixit: Videte ne fortè furti- Deut. 22. a. 1.
uus sit: reddite eum dominis suis, quia non
licet nobis aut edere ex furto aliquid, aut cõ
22 tingere. Ad hæc uxor eius irata respondit: Iob. 2. c. 9.
Manifestè uana facta est spes tua, & eleemo-
23 synæ tuæ modo apparuerunt. Atq; his, &
alijs huiuscemodi uerbis exprobrabat ei.

CAPVT III.

1 TVNC Tobias ingemuit, & cœ-
A pit orare cũ lachrymis, dicens:
2 Iustus es Domine, & omnia iudi
cia tua iusta sunt, & oẽs uiæ tuæ
misericordia, & ueritas, & iud-

3 cium. ¶ Et nunc Domine memor esto mei, &
ne vindictam sumas de peccatis meis, neque
reminiscaris delicta mea, vel parentum meo-
4 rum. ¶ Quoniam non obediuimus præceptis
Deut. 28. b. 15. tuis, ideo traditi sumus in direptionem,
& captiuitatem, & mortem, & in fabulam,
& in improperium omnibus nationibus in
5 quibus dispersisti nos. ¶ Et nunc Domine
magna iudicia tua: quia non egimus secun-
dum præcepta tua, & non ambulauimus syn
6 ceriter coram te. ¶ Et nunc Domine secun-
* misericordiam s. dùm voluntatem tuam fac mecum*, & præ-
cipe in pace recipi spiritum meum. Expedit
7 enim mihi mori magis quam viuere. ¶ Ea-
dem itaq; die contigit, vt Sara filia Raguelis
B in Rages, ciuitate Medorum, & ipsa audi-
ret improperium ab vna ex ancillis patris
8 sui: ¶ quoniam tradita fuerat septem viris,
& dæmonium nomine Asmodæus, occiderat
9 eos mox vt ingressi fuissent ad eam. ¶ Ergo
cùm pro culpa sua increparet puellam, re-
spondit ei, dicens: Amplius ex te non videa-
mus filium, aut filiam super terram, inter-
10 fectrix virorum tuorum. ¶ Nunquid & occi-
dere me vis, sicut iam occidisti septem viros?
Ad hanc vocem perrexit in superius cubicu-
lum domus suæ: & tribus diebus, & tribus
11 noctibus nō mãducauit, neq; bibit: ¶ sed in
oratione persistens, cum lachrymis depre-
cabatur Deum, vt ab isto improperio libera-
12 ret eam. ¶ Factum est autem die tertia, dum
C compleret orationem, benedicens Domi-
13 num, ¶ dixit: Benedictum est nomen tuum
Deus patrum nostrorum, qui cùm iratus fue-
ris, misericordiam facies; & in tempore tri-
bulationis, peccata dimittis his qui inuocãt
14 te. ¶ Ad te Domine faciem meam conuerto,
15 ad te oculos meos dirigo. ¶ Peto Domine,
vt de vinculo improperij huius absoluas me,
16 aut certè desuper terrã eripias me. ¶ Tu scis
Domine, quia nunquàm concupiui virum, &
mundam seruaui animam meam ab omni
17 concupiscentia. ¶ Nunquàm cum ludentibus
miscui me; neq; cum his qui in leuitate am-
18 bulant, participem me præbui. ¶ Virum au-
tem cum timore tuo, non cum libidine
19 mea consensi suscipere. ¶ Et aut ego indi-
gna fui illis, aut illi forsitan mihi non fuerũt
digni: quia forsitan viro alij conseruasti me.
20 ¶ Non est enim in hominis potestate consi-
21 lium tuum. ¶ Hoc autem pro certo habet o-
D mnis qui te colit, ꝙ vita eius, si in probatio-
ne fuerit, coronabitur: si autem in tribula-
tione fuerit, liberabitur: & si in corruptione
fuerit, ad misericordiam tuam venire licebit.
22 ¶ Non enim delectaris in perditionibus no-
stris: quia post tempestatem tranquillum fa-
cis; & post lachrymationem & fletum, exul-
23 tationem infundis. ¶ Sit nomen tuum Deus
24 Israël benedictum in secula. ¶ In illo tempo-
re exauditę sunt preces amborũ in conspectu
25 glorię summi Dei: ¶ & missus est angelus
Domini, sanctus Raphael, vt curaret eos am-
bos, quorum uno tempore sunt orationes in
conspectu Domini recitatæ.

CAPVT IIII.

1 IGITVR cùm Tobias putaret
A orationem suã exaudiri, vt mori
potuisset, vocauit ad se Tobiam
2 filium suum, ¶ dixitq; ei: Audi fi-
li mi verba oris mei, & ea in cor
3 de tuo quasi fundamentũ construe. ¶ Cum acce Eccle. 7. c. 29.
perit Deus animã meã, corpus meũ sepeli: &
honorem habebis matri tuæ omnibus die- Exo. 20. b. 12.
4 bus vitæ eius. ¶ Memor enim esse debes quæ
& quãta pericula passa sit propter te in ute-
5 ro suo. ¶ Cum autem & ipsa compleuerit tem
6 pus uitæ suæ, sepelias eam circa me. ¶ Oĩbus
B aũt diebus uitæ tuæ in mente habeto Deum:
& caue ne aliquando peccato consentias, &
7 prætermittas pręcepta Dñi Dei nostri. ¶ ‖ Ex ‖ Luc. 14. c. 13.
substãtia tua fac eleemosynam, & noli auer-
tere faciem tuam ab vllo paupere: ita enim Prou. 3. b. 9.
8 fiet, ut nec à te auertatur facies Dñi. ¶ Quo- Eccl. 4. a. 1.
9 modo potueris, ita esto misericors. ¶ Si multũ & 14. b. 13.
tibi fuerit, abundãter tribue: si exiguum tibi Eccl. 35. a. 4.
fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stu
10 de. ¶ Præmium enim bonum tibi thesauri-
11 zas in die necessitatis: ¶ ‖ quoniam eleemo- ‖ Eccl. 29. c. 15.
syna ab omni peccato, & à morte liberat, &
12 non patietur animam ire in tenebras. ¶ Fidu-
C cia magna erit corã summo Deo eleemosy-
13 na omnibus facientibus eam. ¶ Attende tibi 1. Thes. 4. a. 3.
fili mi, ab omni fornicatione: & præter uxo-
14 rem tuã nunquam patiaris crimen scire. ¶ Su
perbiam nunquam in tuo sensu, aut in tuo
uerbo dominari permittas: in ipsa enim ini-
15 tium sumpsit omnis perditio. ¶ ‖ Quicunque ‖ Gen. 3. a. 5.
tibi aliquid operatus fuerit, statim ei merce-
dẽ restitue: & merces mercenarij tui apud te Leui. 19. c. 13.
16 omnino nõ remaneat. ¶ ‖ Quod ab alio oderis
fieri tibi, vide ne tu aliquando alteri facias. Deu. 24. c. 14.
17 ¶ Panem tuũ cũ esurientibus & egenis come-
18 de: & de vestimentis tuis nudos tege. ¶ Panem ‖ Matt. 7. b. 12.
tuum, & vinum tuum super sepulturam iusti
constitue, & noli ex eo manducare, & bibe- Luc. 6. c. 31.
19 re cum peccatoribus: ¶ consilium semper à Luc. 14. c. 14.
20 sapiente perquire. ¶ Omni tempore bene-
D dic Deum: & pete ab eo, vt vias tuas dirigat,
& omnia consilia tua in ipso permaneant.
21 ¶ Indico etiam tibi fili mi, dedisse me decem
talenta argenti, dum adhuc infantulus esses,
Gabelo, in Rages, ciuitate Medorum, & chi-
22 rographum eius apud me habeo: ¶ & ideo
perquire quomodo ad eum peruenias, & reci
pias ab eo suprà memoratum pondus argẽti,
23 & restituas ei chirographum suum. ¶ Noli Rom. 8. d. 17.
timere fili mi. pauperem quidem vitam geri-
mus: sed multa bona habebimus, si timueri-
mus Deum, & recesserimus ab omni pecca-
to, & fecerimus bene.

CAPVT V.

1 TVNC respõdit Tobias patri suo,
A & dixit: Omnia quæcunq; præ
2 cepisti mihi, faciã pater. ¶ Quo-
modo autẽ pecuniam hanc re-
quiram, ignoro: ille me nescit,
& ego eũ ignoro: qđ signũ dabo ei? Sed neq;
viam, per quam pergatur illuc, aliquando co-

3 cognoui. ¶ Tunc pater suus respondit illi, &
dixit: Chirographum quidem illius apud me
habeo: quod dum illi ostenderis, statim resti-
4 tuet. ¶ Sed perge nunc, & inquire tibi aliquẽ
fidelem virum, qui eat tecum, salua mercede
5 sua: dum adhuc viuo, vt recipias eã. ¶ Tunc
egressus Tobias, inuenit iuuenẽ splendidum,
stantẽ, præcinctũ, & quasi paratũ ad ambulan
6 dum. ¶ Et ignorans, ꝙ angelus Dei esset, sa-
lutauit eum, & dixit: Vnde te habemus bo-
7 ne iuuenis? ¶ At ille respondit: Ex filiis Is-
raël. Et Tobias dixit ei: Nosti viam, quæ du-
8 cit in regionem Medorum? ¶ Cui respondit:
B Noui, & omnia itinera eius frequenter am-
bulaui, & mansi apud Gabelum fratrem no-
strum, qui moratur in Rages, ciuitate Medo-
rum; quæ posita est in monte Ecbatanis.
9 ¶ Cui Tobias ait: Sustine me obsecro, donec
10 hæc ipsa nunciem patri meo. ¶ Tunc ingres-
sus Tobias indicauit vniuersa hæc patri suo.
Super quę admiratus pater, rogauit vt introi-
11 ret ad eum. ¶ Ingressus itaq; salutauit eum,
12 & dixit: Gaudium tibi sit semper. ¶ Et ait
Tobias: Quale gaudium mihi erit, qui in te-
13 nebris sedeo, & lumen cœli nõ video? ¶ Cui
ait iuuenis: Forti animo esto, in proximo est
14 vt à Deo cureris. ¶ Dixit itaque illi Tobias:
Nunquid poteris perducere filium meum ad
C Gabelum in Rages, ciuitatem Medorum?
& cùm redieris, restituam tibi mercedem
15 tuam. ¶ Et dixit ei angelus: Ego ducam, &
* sanũ 7. 16 reducam eum * ad te. ¶ Cui Tobias respon-
dit: Rogo te, indica mihi, de qua domo, aut
17 de qua tribu es tu? ¶ Cui Raphael angelus
dixit: Genus quæris mercenarij, an ipsum
18 mercenarium, qui cum filio tuo eat? ¶ Sed
ne fortè solicitum te reddam, ego sum Aza-
19 rias Ananiæ magni filius. ¶ Et Tobias respõ-
dit: Ex magno genere es tu. Sed peto ne ira-
scaris, quòd voluerim cognoscere genus tuũ.
20 ¶ Dixit autem illi angelus: Ego sanum du-
D cam, & sanum tibi reducam filium tuum.
21 ¶ Respondens autem Tobias, ait: Bene ambu
letis, & sit Deus in itinere vestro, & ange-
22 lus eius comitetur vobiscum. ¶ Tunc paratis
omnibus, quæ erant in via portanda, fecit To
bias vale patri suo & matri suæ, & ambula-
Inf. 10.a.4 23 uerunt ambo simul. ¶ Cumq; profecti es-
sent, cœpit mater eius flere, & dicere: Bacu-
lum senectutis nostræ tulisti, & transmisisti
24 à nobis. ¶ Nunquam fuisset ipsa pecunia,
25 pro qua misisti eum. ¶ Sufficiebat enim
nobis paupertas nostra, vt diuitias com-
putaremus hoc, quòd videbamus filium no-
26 strum. ¶ Dixitq; ei Tobias: Noli flere, sal-
uus perueniet filius noster, & saluus reuerte-
27 tur ad nos, & oculi tui videbunt illum. ¶ Cre
do enim, quòd angelus Dei bonus comitetur
ei, & bene disponat omnia, quæ circa eũ ge
runtur, ita vt cum gaudio reuertatur ad nos.
28 ¶ Ad hanc vocem cessauit mater eius fle-
re, & tacuit.

CAPVT VI.

1 PROFECTVS est autem Tobias, & ca-
A nis secutus est eum, & mãsit prima man-
2 sione iuxta fluuium Tigris. ¶ Et exiuit, vt la-
uaret pedes suos, & ecce piscis immanis
3 exiuit ad deuorandum eum. ¶ Quem expa-
uescens Tobias, clamauit voce magna, di-
4 cens: Domine, inuadit me. ¶ Et dixit ei an-
gelus: Apprehende branchiam eius, & trahe
eum ad te. Quod cùm fecisset, attraxit eum
in siccum, & palpitare cœpit ante pedes eius.
5 ¶ Tunc dixit ei angelus: exentera hunc piscẽ:
& cor eius, & fel, & iecur repone tibi. sunt
enim hæc necessaria ad medicamenta vtili-
6 ter. ¶ Quod cùm fecisset, assauit carnes eius,
& secum tulerunt in via: cætera salierunt,
quæ sufficerent eis, quousque peruenirent
7 in Rages, ciuitatem Medorum. ¶ Tunc inter-
B rogauit Tobias angelum, & dixit ei: Obsecro
te Azaria frater, vt dicas mihi, quod reme-
dium habebunt ista, quæ de pisce seruare
8 iussisti? ¶ Et respõdens angelus, dixit ei: Cor-
dis eius particulam si super carbones ponas,
fumus eius extricat omne genus dæmoniorũ
siue à viro, siue à muliere: ita vt vltrà non ac-
9 cedat ad eos. ¶ Et fel valet ad vngendos ocu- -5.
los in quibus fuerit albugo, & sanabuntur.
10 ¶ Et dixit ei Tobias: Vbi vis vt maneamus?
11 Respondensq; angelus, ¶ ait: Est hic Ra-
guel nomine, vir propinquus de tribu tua,
& hic habet filiam nomine Saram: sed neq;
masculum, neque fœminam vllam habet
12 aliam præter eam. ¶ Tibi debetur omnis sub- Nu. 27.b.8
C stantia eius, & oportet eam te accipere con- & 36.c.8.
13 iugẽ. ¶ Pete ergo eam à patre eius, & dabit ti
14 bi eam in vxorem. ¶ Tunc respondit Tobias,
& dixit: Audio quia tradita est septem viris:
& mortui sunt: sed & hoc audiui, quia dæ-
15 moniũ occidit illos. ¶ Timeo ergo ne for-
tè & mihi hæc eueniant: & cùm sim vnicus
parentibus meis, deponam senectutem illo-
16 rum cum tristitia ad inferos. ¶ Tunc angelus
Raphael dixit ei: Audi me, & ostendam tibi
qui sunt quibus pręualere potest dęmonium.
17 ¶ Hi namque, qui coniugium ita suscipiũt,
vt Deum à se, & à sua mente excludant, &
suę libidini ita vacent, sicut equus & mulus,
D quibus nõ est intellectus: habet potestatem
18 dæmonium super eos. ¶ Tu autem, cùm ac-
ceperis eam, ingressus cubiculum, per tres
dies continens esto ab ea, & nihil aliud, nisi
19 orationibus vacabis cum ea. ¶ Ipsa autem
nocte incenso iecore piscis, fugabitur dæmo-
20 nium. ¶ Secunda verò nocte in copulatione
21 sanctorum patriarcharũ admittẽris. ¶ Tertia
autem nocte benedictionem consequẽris, vt
22 filij ex uobis procreentur incolumes. ¶ Trãs-
acta autem tertia nocte, accipies uirginem
cum timore Dñi, amore filiorũ magis, quàm
libidine ductus, ut in semine Abrahę benedi-
ctionem in filijs consequaris.

CAPVT VII.

1 INGRESSI sunt autẽ ad Rague-
A lem, & suscepit eos Raguel cum
2 gaudio. ¶ Intuensq; Tobiam Ra-
guel, dixit Annæ uxori suæ:
Quàm similis est iuuenis iste
3 consobrino meo! ¶ Et cùm hæc dixisset, ait:

Vnde estis iuuenes fratres nostri? At illi di-
xerunt: Ex tribu Nephthali sumus, ex capti-
4 uitate Niniue. ¶ Dixitq; illis Raguel: Nostis
Tobiam fratrem meum? Qui dixerunt: No-
5 uimus. ¶ Cumq; multa bona loqueretur de
eo, dixit angelus ad Raguelem: Tobias de-
6 quo interrogas, pater istius est. ¶ Et misit se
B Raguel, & cum lachrymis osculatus est eum,
7 & plorans super collum eius, ¶ dixit: Bene-
dictio sit tibi fili mi: quia boni & optimi viri
8 filius es. ¶ Et Anna vxor eius, & Sara ip-
9 sorum filia lachrymatę sunt. ¶ Postquam au-
tem locuti sunt, præcepit Raguel occidi
arietem, & parari conuiuium. Cumque
hortaretur eos discumbere ad prandium,
10 ¶ Tobias dixit: Hic ego hodie non mandu-
cabo, neq; bibam, nisi prius petitionem meā
confirmes, & promittas mihi dare Saram fi-
11 liam tuam. ¶ Quo audito verbo Raguel,
expauit, sciens quid euenerit illis septem vi-
ris qui ingressi sunt ad eam: & timere cœpit
ne fortè & huic similiter contingeret. Et
cùm nutaret, & non daret petenti vllum re-
12 sponsum, ¶ dixit ei angelus: Noli timere da-
C re eam isti: quoniam huic timenti Deum
debetur coniunx filia tua: propterea alius
13 non potuit habere illam. ¶ Tunc dixit Ra-
guel: Non dubito, quòd Deus preces & la-
chrymas meas in conspectu suo admiserit.
14 ¶ Et credo quoniam ideo fecit vos venire ad
me, vt ista coniungeretur cognationi suæ § sm
legem Moysi: & nunc noli dubium gerere,
15 quòd tibi eam tradam. ¶ Et apprehendens
dexteram filiæ suæ, dextræ Tobiæ tradidit,
dicens: Deus Abraham, & Deus Isaac, &
Deus Iacob vobiscum sit, & ipse coniungat
D vos, impleatque benedictionem suam in vo-
16 bis. ¶ Et accepta charta fecerunt cōscriptio-
17 nem coniugij. ¶ Et post hæc epulati sunt,
18 benedicentes Deum. ¶ Vocauitque Ra-
guel ad se Annam vxorem suam, & præce-
19 pit ei, vt præpararet alterum cubiculum. ¶ Et
introduxit illuc Saram filiam suam, &
20 lachrymata est. ¶ Dixitq; ei: Forti animo
esto filia mea: Dominus cœli det tibi gaudiū
pro tædio quod perpessa es.

§ Nu. 36. c. 6.

CAPVT VIII.

1 POSTQVAM verò cœnauerūt,
A introduxerūt iuuenem ad eam.
2 ¶ Recordatus itaque Tobias ser-
monum angeli, protulit de cas-
sidili suo partem iecoris, po-
3 suitque eam super carbones viuos. ¶ Tunc
Raphael angelus apprehendit dæmonium,
& religauit illud in deserto superioris Aegy-
4 pti. ¶ Tunc hortatus est virginem Tobias,
dixitq; ei: Sara, exurge, & deprecemur Deū
hodie, & cras, & secundum eras: quia his tri-
bus noctibus Deo iungimur: tertia autem
transacta nocte, in nostro erimus coniu-
5 gio. ¶ Filij quippe sanctorum sumus, & non
possumus ita coniungi sicut gētes quæ igno-
6 rāt Deū. ¶ Surgētes aūt pariter, instātet ora-
7 bāt ambo simul, vt sanitas darēt eis. ¶ Dixit-
que Tobias: Dñe Deus patrū nostrorū, bene-
dicāt te cœli & terrę, mareq; & fontes, & flu-
B mina, & omnes creaturę tuæ, quæ in eis sunt.
8 ¶ § Tu fecisti Adā de limo terrę, dedistiq; ei ad-
9 iutoriū Heuā. ¶ Et nūc Dñe tu scis, qā nō lu-
xurię causa accipio sororē meā coniugē, sed
sola posteritatis dilectione, in qua benedicat
10 nomen tuum in secula seculorum. ¶ Dixit
itaque Sara: Miserere nobis Domine, misere-
re nobis, & consenescamus ambo pariter sa-
11 ni. ¶ Et factum est circa pullorum cantum,
accersiri iussit Raguel seruos suos: & ab-
ierunt cum eo pariter, vt foderent sepul-
12 chrum. ¶ Dicebat enim, Ne fortè simili
modo euenerit ei, quo & cæteris illis se-
13 ptem viris qui sunt ingressi ad eam. ¶ Cumq;
C parassent fossam, reuersus Raguel ad vxorē
14 suam, dixit ei: ¶ Mitte vnam ex ancillis tuis,
& videat si mortuus est, vt sepeliam eum an-
15 tequàm illucescat dies. ¶ At illa misit vnam
ex ancillis suis. Quæ ingressa cubiculum, re-
perit eos saluos & incolumes, secum pariter
16 dormientes. ¶ Et reuersa nunciauit bonum
nuncium: & benedixerunt Dominum, Ra-
17 guel videlicet, & Anna vxor eius, ¶ & dixe-
runt: Benedicimus te Domine Deus Israël,
quia nō contigit quemadmodū putabamus.
18 ¶ Fecisti enim nobiscum misericordiā tuam,
& exclusisti à nobis inimicum persequētem
19 nos. ¶ Misertus es autem duobus vnicis. Fac
D eos Domine plenius benedicere te: & sacrifi-
cium tibi laudis tuæ, & suæ sanitatis offerre:
vt cognoscat vniuersitas gentium, quia tu es
20 Deus solus in vniuersa terra. ¶ Statimque prę
cepit seruis suis Raguel, vt replerent fossam
21 quam fecerant, priusqnàm elucesceret. ¶ Vxo
ri autem suę dixit, vt instrueret cōuiuium, &
præpararet omnia quę in cibos erāt iter agen
22 tibus necessaria. ¶ Duas quoq; pingues vac-
cas, & quatuor arietes occidi fecit, & parari
epulas omnibus vicinis suis, cūctisq; amicis.
23 ¶ Et adiurauit Raguel Tobiam, vt duas he-
24 bdomadas moraretur apud se. ¶ De omnibus
autem quæ possidebat Raguel, dimidiam par
tem dedit Tobiæ: & fecit hanc scripturam, vt
pars dimidia quæ supererat post obitum eo-
rum, Tobiæ dominio deueniret.

§ Gen. 2. c. 7 -11.

CAPVT IX.

1 TVNC vocauit Tobias angelū
A ad se, quem quidem hominem
existimabat: dixitq; ei: Azaria
frater, peto vt ausculꞇes verba
2 mea. ¶ Si meipsum tradam tibi
seruū, non ero cōdignus proui-
3 dentiæ tuæ. ¶ Tamen obsecro te, vt assumas
tibi animalia, siue seruitia, & vadas ad Gabe
lum in Rages, ciuitatē Medorum: reddasq; ei
chirographū suū, & recipias ab eo pecuniā,
4 & roges eum venire ad nuptias meas. ¶ Scis
B enim ipse, quoniā numerat pater meus dies:
& si tardauero vna die plus, cōtristatur ani-
5 ma eius. ¶ Et certè vides, quomodo adiurauit
me Raguel, cuius adiuramentum spernere
non possum. ¶ Tunc Raphael assumens
quatuor ex seruis Raguelis, & duos came-
los, in Rages, ciuitatem Medorum, pertexit:

& inueniens Gabelum, dedit ei chirogra-
7 phum suũ, & recepit ab eo oẽm pecuniã. ℣ In-
C dicauitq; ei de Tobia filio Tobiæ, omnia quę
gesta sunt: fecitq; eum secum venire ad nu-
8 ptias. ℣ Cumq; ingressus esset domũ Rague-
lis, inuenit Tobiam discumbentẽ: & exiliẽs,
osculati sunt seinuicẽ: & fleuit Gabelus, be-
9 nedixitq; Deũ, & dixit: ℣ Benedicat te Deus
D Israel, quia filius es optimi viri, & iusti, & ti-
10 mentis Deũ, & eleemosynas faciẽtis: ℣ & di-
catur benedictio super vxorem tuam, & super
11 parentes vestros: ℣ & videatis filios vestros,
& filios filiorum vestrorum vsq; in tertiam
& quartam generationem: & sit semen ve-
strum benedictum à Deo Israël, qui regnat
12 in secula seculorum. ℣ Cumq; omnes di-
xissent Amen; accesserunt ad conuiuium: sed
& cum timore Domini nuptiarum conui-
uium exercebant.

CAPVT X.

1 CVM verò moras faceret Tobias,
A causa nuptiarum, solicitus erat
pater eius Tobias, dicens: Putas
quare moratur filius meus, aut
2 quare detentus est ibi? ℣ Putasne
Gabelus mortuus est, & nemo reddet illi pe-
3 cuniam? ℣ Cœpit autẽ contristari nimis ipse,
& Anna vxor eius cum eo: & cœperũt ambo
simul flere: eo quod die statuto minimè reuer-
4 teretur filius eorũ ad eos. ℣ Flebat igitur ma
ter eius irremediabilibus lachrymis, atq; di-
B cebat: ℣ Heu heu me fili mi, vt quid te misi-
mus peregrinari, lumen oculorum nostrorũ,
baculum senectutis nostræ, solatium vitæ
5 nostræ, spem posteritatis nostræ? ℣ Omnia si-
mul in te vno habentes, te non debuimus di-
6 mittere ire à nobis. ℣ Cui dicebat Tobias:
Tace, & noli turbari: sanus est filius noster:
satis fidelis est vir ille cum quo misimus eũ.
7 ℣ Illa autem nullo modo consolari poterat,
sed quotidie exiliens circunspiciebat, & cir-
cuibat vias oẽs per quas spes remeandi vi-
debatur, vt procul videret eum, si fieri pos-
8 set, venientem. ℣ At verò Raguel dicebat ad
C generum suum: Mane hic, & ego mittam
nuncium salutis de te ad Tobiam patrem
9 tuum. ℣ Cui Tobias ait: Ego noui, quia pa-
ter meus & mater mea modò dies compu-
tant, & cruciatur spiritus eorum in ipsis.
10 ℣ Cumq; verbis multis rogaret Raguel To-
biam, & ille eum nulla ratione vellet audi-
re, tradidit ei Saram, & dimidiam partem om
nis substantiæ suæ in pueris, in puellis, in pe-
cudibus, in camelis, & in vaccis & in pecu-
nia multa: & saluum atque gaudentem di-
11 misit eum à se, ℣ dicens: Angelus Domini
D sanctus sit in itinere vestro, perducatq; vos
incolumes, & inueniatis omnia rectè circa
parentes vestros, & videant oculi mei filios
12 vestros priusquàm moriar. ℣ Et apprehenden
tes parentes filiam suam, osculati sunt eam,
13 & dimiserunt ire: ℣ monentes eam honora-
re soceros, diligere maritum, regere fami-
liam, gubernare domum, & seipsam irrepre-
hensibilem exhibere.

Sup. 5. d 23.

CAPVT XI.

1 CVM QVE reuerterẽtur, peruene-
A runt ad Charã, quæ est in medio
itinere cõtra Niniuen, vndecimo
2 die. ℣ Dixitq; angelus: Tobia fra
ter, scis, quẽadmodũ reliquisti pa
3 trem tuũ. ℣ Si placet itaq; tibi, præcedamus,
& lento gradu insequantur iter nostrũ fami-
lię, simul cũ cõiuge tua, & cum animalibus.
4 ℣ Cũq; hoc placuisset, vt irent, dixit Raphael
ad Tobiam: Tolle tecũ ex felle piscis: erit
enim necessarium. Tulit itaq; Tobias ex fel-
5 le illo, & abierunt. ℣ Anna aũt sedebat secus
viã quotidie in supercilio montis, vnde respi-
6 cere poterat de longinquo. ℣ Et dũ ex eodem
loco specularetur aduentum eius, vidit à lon-
B gè, & illico agnouit veniẽtem filium suũ: cur-
rensq; nũciauit viro suo, dicens: Ecce venit
7 filius tuus. ℣ Dixitq; Raphael ad Tobiã: At
vbi introieris domũ tuam, statim adora Do-
minum Deum tuum; & gratias agens ei, acce
8 de ad patrem tuũ & osculare eum. ℣ Statimq;
lini super oculos eius ex felle isto piscis, quod
portas tecum. Scias enim, quoniam mox aperiẽtur
oculi eius, & videbit pater tuus lumen cœli,
9 & in aspectu tuo gaudebit. ℣ Tunc præcucur-
rit canis, qui simul fuerat in via: & quasi
nũcius adueniẽs, blandimento suæ caudæ gau
10 debat. ℣ Et consurgens cæcus pater eius, cœ-
pit offendẽs pedibus currere: & data manu
11 puero, occurrit obuiam filio suo. ℣ Et susci-
C piens osculatus est eũ cum vxore sua, & cœ-
12 perũt ambo flere præ gaudio. ℣ Cuq; adorás-
sent Deum, & gratias egissent, consederunt.
13 ℣ Tunc sumẽs Tobias de felle piscis, liniuit
14 oculos patris sui. ℣ Et sustinuit quasi dimi-
diam fere horam: & cœpit albugo ex oculis
15 eius, quasi membrana oui, egredi. ℣ Quam
apprehendẽs Tobias traxit ab oculis eius, sta
16 timq; uisum recepit. ℣ Et glorificabãt Deum,
ipse uidelicet & uxor eius, & omnes qui scie
17 bãt eum. ℣ Dicebatq; Tobias: Benedico te
D Domine Deus Israël, quia tu castigasti me, &
tu saluasti me: & ecce, ego uideo Tobiam
18 filium meum. ℣ Ingressa est etiam post septẽ
dies Sara uxor filij eius, & omnis familia &
pecora sana, & cameli, & pecunia multa uxo
ris, sed & illa pecunia quam receperat à Ga-
19 belo: ℣ & narrauit parentibus suis omnia
beneficia Dei, quæ fecisset circa eum per ho-
20 minem, qui eum duxerat. ℣ Veneruntq; A-
chior & Nabath, cõsobrini Tobiæ, gaudentes
ad Tobiam, & congratulantes ei de omnibus
21 bonis, quæ circa illum ostẽderat Deus. ℣ Et
per septem dies epulantes, omnes cum gau-
dio magno gauisi sunt.

CAPVT XII.

1 TVNC uocauit ad se Tobias filiũ
A suũ, dixitq; ei: Quid possumus
dare uiro isti sancto, qui uenit
2 tecum? ℣ Respondens Tobias,
dixit patri suo: Pater, quã mer-
cedem dabimus ei? aut quid dignum pote-
3 rit esse beneficijs eius? ℣ Me duxit & reduxit
sanum, pecuniam a Gabelo ipse recepit, vxo

rem

rem ipſe me habere fecit, & dæmonium ab-
ea ipſe compeſcuit, gaudium parentibus eius
fecit, meipſum à deuoratione piſcis eripuit,
te quoq; videre fecit lumen cœli, & bonis
omnibus per eu repleti ſumus. Quid illi ad hęc
4 poterimus dignum dare? Sed peto à te pater
B mi, vt roges eum, ſi forte dignabitur medie-
tatem de omnibus quæ allata ſunt, ſibi aſſu-
5 mere. Et vocantes eum, pater ſcilicet & fi-
lius, tulerunt eum in partem: & rogare cœpe
runt, vt dignaretur dimidiam partem om-
6 nium quæ attulerant, acceptā habere. Tunc
dixit eis occultè: Benedicite Deum cœli, &
coram omnibus viuentibus confitemini ei:
7 quia fecit vobiſcū miſericordiam ſuā. Ete-
nim ſacramentum regis abſcondere, bonum
eſt: opera autem Dei reuelare & confiteri,
8 honorificum eſt. Bona eſt oratio cum ieiu-
nio: & eleemoſyna, magis quàm theſau-
9 ros auri recondere. quoniam eleemoſyna à
morte liberat, & ipſa eſt quæ purgat peccata,
-10. & facit inuenire miſericordiam & vitam
10 æternam. Qui autem faciunt peccatum &
11 iniquitatem, hoſtes ſunt animæ ſuæ. Mani-
C feſto ergo vobis veritatem, & non abſcondā
Sup.4.A.5. 12 à vobis occultum ſermonem. Quādo ora-
bas cum lachrymis, & ſepeliebas mortuos; &
derelinquebas prandium tuum, & mortuos
abſcondebas per diem in domo tua, & nocte
ſepeliebas eos: ego obtuli orationem tuam
13 Domino. Et quia acceptus eras Deo, neceſ-
14 ſe fuit, vt tētatio probaret te. Et nunc mi-
ſit me Dominus, vt curarem te, & Saram vxo
15 rem filij tui à dæmonio liberarem. Ego
enim ſum Raphael angelus, vnus ex ſeptem,
16 qui aſtamus ante Dominum. Cumq; hæc
D audiſſent, turbati ſunt, & trementes ceciде-
17 runt ſuper terram in faciem ſuam. Dixitq;
18 eis angelus: Pax vobis, nolite timere. Ete-
nim cum eſſem vobiſcum, per voluntatem
Dei eram: ipſum benedicite, & cantate illi.
19 Videbar quidem vobiſcum manducare, &
bibere: ſed ego cibo inuiſibili, & potu, qui ab
20 hominibus videri non poteſt, vtor. Tempus
eſt ergo, vt reuertar ad eum qui me miſit: vo
aūt benedicite Deum, & narrate omnia mi-
21 rabilia eius. Et cum hæc dixiſſet, ab aſpe-
ctu eorum ablatus eſt, & vltra eum videre
22 non potuerunt. Tunc proſtrati per horas
tres in faciē, benedixerunt Deū: & exurgētes
narrauerunt omnia mirabilia eius.

CAPVT XIII.

Deu.32.f 39. 1 APERIENS autē Tobias ſenior
A os ſuū, benedixit Dominum, &
1.Reg.2.a 6. dixit: Magnus es Domine in æ-
Sap.16.b 13. ternum, & in omnia ſecula re-
2 gnum tuum: quoniam tu fla-
gellas, & ſaluas; deducis ad inferos, & redu-
cis: & non eſt qui effugiat manum tuam.
3 Confitemini Domino filij Iſraël, & in con-
4 ſpectu gentium laudate eum: quoniam ideo
diſperſit uos inter gentes, quæ ignorant eū,
ut uos enarretis mirabilia eius, & faciatis
ſcire eos, quia non eſt alius Deus omnipotens,
5 præter eum. Ipſe caſtigauit nos propter ini-
quitates noſtras, & ipſe ſaluabit nos propter
6 miſericordiam ſuam. Aſpicite ergo quæ fe-
B cit nobiſcum, & cum timore & tremore con
fitemini illi: regemq; ſeculorum exaltate in
7 operibus veſtris. Ego aūt in terra captiuita-
tis meæ confitebor illi: quoniam oſtendit
maieſtatem ſuam in gentem peccatricem.
8 Conuertimini itaq; peccatores, & facite iu
ſtitiam coram Deo, credentes quod faciat vo
9 biſcum miſericordiam ſuam. Ego aūt, & ani
10 ma mea in eo lætabimur. Benedicite Do-
minum omnes electi eius: agite dies lætitię,
11 & confitemini illi. Ieruſalem ciuitas Dei, ca
ſtigauit te Dominus in operibus manuum
12 tuarum. Confitere Domino in bonis tuis,
C & benedic Deum ſeculorum, vt reædificet
in te tabernaculum ſuum, & reuocet ad te o-
mnes captiuos, & gaudeas in omnia ſecula
13 ſeculorum. Luce ſplendida fulgebis, & om-
14 nes fines terræ adorabunt te. Nationes ex
longinquo ad te venient: & munera deferen
tes, adorabunt in te Dominum, & terrā tuā
15 in ſanctificationem habebunt. Nomen.n.
16 magnum inuocabunt in te. Maledicti erūt
qui contēpſerint te: & condemnati erunt oēs
qui blaſphemauerint te: benedictiq; erunt
17 qui ædificauerint te. Tu aūt lætaberis in fi-
D lijs tuis: qm̄ oēs benedicentur, & congrega
18 buntur ad Dominū. Beati oēs qui diligunt
19 te, & qui gaudent ſuper pace tua. Anima
mea benedic Dūm: quoniam liberauit Ieru-
ſalem ciuitatem ſuam à cūctis tribulationi-
20 bus eius: Dn̄s Deus noſter. Beatus ero, ſi fue
rint reliquiæ ſeminis mei ad videndam clari
21 tatem Ieruſalem. Portæ Ieruſalē ex ſapphi- Apoc.21.f
ro & ſmaragdo ædificabuntur: & ex lapide 18.
22 precioſo oīs circuitus murorum eius. Ex
lapide candido, & mundo omnes plateæ
eius ſternētur: & per vicos eius halleluia can
23 tabitur. Benedictus Dominus, qui exaltauit
eam, vt ſit regnum eius in ſecula ſeculorum
ſuper eam. Amen.

CAPVT XIIII.

1 ET CONSVMMATI ſunt ſer
A mones Tobiæ. Et poſtquàm illu-
minatus eſt Tobias, vixit annis
quadraginta duobus, & vidit fi-
2 lios nepotū ſuorū. Completis
itaque annis centum duobus, ſepultus eſt ho
3 norificè in Niniue. Quinquaginta nanque
& ſex annorum lumen oculorum amiſit: ſe-
4 xagenarius verò recepit. Reliquum verò
vitæ ſuæ in gaudio fuit, & cum bono profe-
5 ctu timoris Dei perrexit in pace. In hora
autem mortis ſuæ vocauit ad ſe Tobiam fi-
lium ſuum, & ſeptem iuuenes filios ſuos, ne-
6 potes ſuos, dixitque eis: Propè erit interitus
Niniue: non enim excidit verbum Domini:
& fratres noſtri qui diſperſi ſunt à terra Iſ-
7 raël, reuertentur ad eam. Omnis autē de- 1.Eſd.3.b
B ſerta terra eius replebitur, & domus Dei quæ 8. & 6.c
in ea incenſa eſt, iterum reædificabitur: ibiq; 14.
8 reuertentur omnes timentes Deum, & relin
quent gentes idola ſua, & venient in Ieruſa-
9 lem, & inhabitabunt in ea: & gaudebunt

in ea omnes reges terrę, adorantes regem Is-
10 raël. ℣ Audite ergo filij mei patrem vestrum:
seruite Domino in veritate, & inquirite vt fa-
11 ciatis, quæ placita sunt illi: ℣ & filijs vestris
mandate, vt faciāt iustitias & eleemosynas,
vt sint memores Dei, & benedicant eum in
omni tempore in veritate, & in tota virtute
12 sua. ℣ Nunc ergo filij audite me, & nolite
C manere hic: sed quacunque die sepelieritis
matrem vestram circa me in vno sepulchro,
ex eo dirigite gressus vestros, vt exeatis hinc.
13 ℣ Video enim, quia iniquitas eius finem da-
14 bit ei. ℣ Factum est autem post obitum ma-
tris suæ, Tobias abscessit ex Niniue cum vxo-
re sua, & filijs, & filiorum filijs, & reuersus
15 est ad soceros suos. ℣ Inueniitq; eos incolu-
mes in senectute bona, & curam eorum ges-
D sit, & ipse clausit oculos eorum: & omnem
hæreditatem domus Raguelis ipse percepit:
viditq; quintam generationem, filios filio-
16 rum suorum. ℣ Et completis annis nonagin-
tanouem in timore Domini cum gaudio se-
17 pelierunt eum. ℣ Omnis autē cognatio eius,
& omnis generatio eius in bona vita, & in
sancta conuersatione permansit; ita vt acce-
pti essent tam Deo, quam hominibus, & cun-
ctis habitantibus in terra.

Libri Tobiæ, finis.

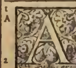
LIBER IVDITH.

HIERONYMI IN LIBRVM IVDITH PRAEFATIO.

PVD Hebraeos, liber Iudith inter hagiographa legitur: cuius authoritas ad roboranda illa, quæ in contentionem veniunt, minus idonea iudicatur. Chaldæo tamen sermone conscriptus, inter historias computatur. Sed quia hunc librum synodus Nicena in numero sanctarum scripturarum legitur computasse, acquieui postulationi vestræ, imò exactioni: & sepositis occupationibus, quibus vehementer arctabar, huic vnam lucubratiunculam dedi, magis sensum è sensu, quam ex verbo verbum transferens. Multorum codicum varietatem vitiosissimam amputaui: sola ea, quæ intelligentia integra in verbis Chaldæis inuenire potui, Latinis expressi. Accipite Iudith viduam, castitatis exemplum: & triumphali laude perpetuis eam præconijs declarate. Hanc enim non solùm fœminis, sed & viris imitabilem dedit, qui castitatis eius remunerator, virtutem ei talem tribuit, vt inuictum omnibus hominibus vinceret, & insuperabilem superaret.

CAPVT PRIMVM.

1 RPHAXAD itaq; rex Me-
A dorum subiugauerat mul-
tas gentes imperio suo, &
ipse ædificauit ciuitatem po-
tentissimam, quam appella-
2 uit Ecbatanis. ℣ Ex lapidibus
quadratis & sectis fecit mu-
ros eius in altitudinem cubitorum septua-
ginta, & in latitudinem cubitorum triginta:
turres verò eius posuit in altitudinem cubi-
3 torum centum. ℣ Per quadrum verò earum
latus vtrunque vicenorum pedum spacio tē-
B debatur: posuitque portas eius in altitudinē
4 turrium. ℣ Et gloriabatur quasi potens in po-
tentia exercitus sui, & in gloria quadrigarū
5 suarum. ℣ Anno igitur duodecimo regni sui,
Nabuchodonosor rex Assyriorum, qui regna-
C bat in Niniue ciuitate magna, pugnauit cō-
6 tra Arphaxad: ℣ & obtinuit eum in campo
magno, quod appellatur Ragau, circa Eu-
phraten, & Tigrin, & Iadason in cāpo Erioch
7 regis Elicorum. ℣ Tunc exaltatum est regnū
Nabuchodonosor, & cor eius eleuatum est:
& misit ad omnes, qui habitabant in Cilicia,
8 & Damasco, & Libano: ℣ & ad gentes, quæ
sunt in Carmelo & Cedar, & inhabitantes
9 Galilæam in campo magno Esdrelon: ℣ & ad
D omnes, qui erāt in Samaria, & trans flumen
Iordanem, vsque ad Ierusalem, & omnem
terram Iesse, quousque perueniat ad termi-
10 nos Aethiopiæ. ℣ Ad hos omnes misit nūcios
11 Nabuchodonosor rex Assyriorum, ℣ qui om-
nes vno animo contradixerunt, & remise-
runt eos vacuos, & sine honore abiecerunt.
12 ℣ Tunc indignatus Nabuchodonosor rex ad
omnem terram illam, iurauit per thronum
& regnum suum, quòd defenderet se de om-
nibus regionibus his.

CAPVT II.

1 ANNO tertiodecimo Nabuchodo-
A nosor regis, vicesima & secūda
die mensis primi, factum est ver-
bum in domo Nabuchodonosor
regis Assyriorum, vt defenderet
2 se. ℣ Vocauitq; oēs maiores natu, oēsq; du-
ces, & bellatores suos, & habuit cum eis my-
3 sterium consilij sui. ℣ Dixitque cogitationē suā
in eo esse, vt oēm terrā suo subiugaret impe-
4 rio. ℣ Quod dictum cùm placuisset omnibus,
vocauit Nabuchodonosor rex Holofernem
5 principem militiæ suæ, & dixit ei: ℣ Egredere

aduersum omnem regnum Occidentis: & cō
tra eos præcipuè, qui contempserunt impe-
6 rium meum. ¶ Non parcet oculus tuus vlli
B regno, omnemq; vrbem munitā subiugabis
7 mihi. ¶ Tūc Holofernes vocauit duces, & ma
gistratus virtutis Assyriorū: & dinumerauit
viros in expeditionem, sicut præcepit ei rex,
cētum viginti millia peditum pugnatorum,
8 & equites sagittarios duodecim millia. ¶ Om
nemque expeditionem suam fecit præire in
multitudine innumerabilium camelorū, cū
his quæ exercitibus sufficerent copiosè: boū
C quoque armenta, gregesque ouium, quorū
9 non erat numerus. ¶ Frumentum ex omni
10 Syria in transitu suo parari constituit. ¶ Au-
rum verò & argentum, de domo regis assum
11 psit multū nimis. ¶ Et profectus est ipse & Infr.16.a.5.
omnis exercitus, cum quadrigis & equiti-
bus, & sagittarijs, qui cooperuerunt faciem
12 terræ sicut locustæ. ¶ Cumque pertransisset
fines Assyriorum, uenit ad magnos montes
Ange, qui sunt à sinistro Ciliciæ: ascenditq;
omnia castella eorum, & obtinuit omnem
13 munitionem. ¶ Effregit autem ciuitatem opi
natissimam Melothi, prædauitque omnes fi-
lios Tarsis; & filios Ismahel, qui erant cōtra
faciem deserti, & ad austrum terræ Cellon.
14 ¶ Et transiuit Euphrâten, & uenit Mesopota-
D miam: & fregit oēs ciuitates excelsas, q̄ erāt
ibi, à torrente Mambre, usquequo peruenia-
15 tur ad mare: ¶ & occupauit terminos eius, à
Cilicia usq; ad fines Iaphet, qui sunt ad au-
16 strum. ¶ Abduxitq; oēs filios Madian, & prę-
dauit oēm locupletationē eorum: oēsq; resi
17 stētes sibi, occidit in ore gladij. ¶ Et post hęc
descendit in cāpos Damasci in diebus mes-
sis, & succēdit omnia sata, omnesq; arbores
18 & uineas fecit incidi, ¶ & cécidit timor illius
super omnes inhabitantes terram.

CAPVT III.

1 TVNC miserūt Legatos suos uni-
A uersarū urbium, ac prouincia-
rū reges ac principes, Syriæ sci-
licet, & Mesopotamiæ, & Syriæ
Sobal, & Libyæ, atq; Ciliciæ, q
2 uenientes ad Holofernē, dixerunt: ¶ Desinat
indignatio tua circa nos. Melius est enim, ut
uiuentes seruiamus Nabuchodonosor regi
magno, & subditi simus tibi, quàm morien-
tes cum interitu nostro ipsi seruitutis nostrę
3 dāna patiamur. ¶ Omnis ciuitas nostra, oīs-
B que possessio, oēs montes & colles, & cam-
pi, & armenta boum, gregesque ouium, &
caprarū, equorumq; & camelorum, & uni-
uersæ facultates nostræ atq; familiæ, in con-
4 spectu tuo sunt: ¶ sint omnia nostra sub lege
5 tua. ¶ Nos etiā & filij nostri, serui tui sumus.
6 ¶ Veni nobis pacificus dominus, & utere ser-
7 uitio nostro, sicut placuerit tibi. ¶ Tunc de-
scendit de montibus cū equitibus in uirtute
magna, & obtinuit omnē ciuitatem, & om-
8 nem inhabitantem terram. ¶ De uniuersis
C autem urbibus assumpsit sibi auxiliarios ui-
9 ros fortes & electos ad bellum. ¶ Tantus-
que metus prouincijs illis incubuit, ut uni-
uersarum urbium habitatores principes, &
honorati simul cum populis exirent in ob-
10 uiam uenienti, ¶ excipiētes eum cum coro-
nis, & lampadibus, ducentes choros in tym-
11 panis & tibijs. ¶ Nec ista tamen facientes
ferocitatem eius pectoris mitigare potue-
12 runt. ¶ Nam & ciuitates eorum destruxit
13 & lucos eorum excidit. ¶ Præceperat enim
D illi Nabuchodonosor rex, ut omnes deos
terræ exterminaret, uidelicet, ut ipse solus
diceretur Deus ab his nationibus, quę potuis
14 sent Holofernis potentia subiugari. ¶ Per-
transiens autē Syriam Sobal, & omnē Apa-
meam, omnemq; Mesopotamiam, uenit ad
15 Idumæos in terram Gabaa, ¶ accepitq; ciuita
tes eorum, & sedit ibi per triginta dies, in q-
bus diebus adunari præcepit uniuersum exer
citum uirtutis suæ.

CAPVT IIII.

1 TVNC audientes hæc filij Israël, q
A habitabant in terra Iuda, ti-
2 muerūt valde à facie eius. ¶ Tre
mor etiā & horror inuasit sen-
sus eorum, ne hoc faceret Ie-
rusalem & templo Dñi, quod fecerat cęteris
3 ciuitatibus & templis earum. ¶ Et miserunt
in omnem Samariam per circuitum vsq; Ie-
richo, & præoccupauerunt omnes vertices
4 mōtium. ¶ Et muris circūdederūt vicos suos,
& congregauerūt frumenta in pręparationē
5 pugnæ. ¶ Sacerdos etiam Eliachim scripsit ad
B vniuersos, qui erant contra Esdrelon, quæ
est contra faciem campi magni, iuxta Do-
thain, & vniuersos per quos viæ transitus es-
6 se poterat, ¶ vt obtinerent ascensus mon-
tiū per quos via esse poterat ad Ierusalem, &
illuc custodirent, vbi angustum iter esse pote
7 rat inter mōtes. ¶ Et fecerunt filij Israël sic
quod cōstituerat eis sacerdos Domini, Elia-
8 chim. ¶ Et clamauit omnis populus ad Dñm
instantia magna, & humiliauerunt animas
suas in ieiunijs & orationibus, ipsi & mulie -14.
9 res eorū. ¶ Et induerūt se sacerdotes cilicijs,
& infantes prostrauerunt cōtra faciem tēpli
10 Dñi, & altare Domini operuerūt cilicio. ¶ Et
clamauerunt ad Dominum Deū Israël vna-
C nimiter, ne darentur in prædam infantes eo-
rum, & vxores eorum in diuisionem, & ciui
tates eorum in exterminium, & sancta eorū
in pollutionem, & fierent in opprobrium
11 gentibus. ¶ Tunc Eliachim sacerdos Domini
magnus, circuiuit omnē Israël, allocutusq;
12 est eos, ¶ dicens: Scitote, quoniam exaudiet
Dominus preces vestras, si manentes per-
manseritis in ieiunijs & orationibus in cō-
13 spectu Domini. ¶ ‖ Memores estote Moysi ‖ Exo. 17. d. 12.
D serui Domini, qui Amalec confidentē in vir-
tute sua, & in potētia sua, & in exercitu suo,
& in clypeis suis, & in curribus suis, & in
equitibus suis, nō ferro pugnando, sed preci-
14 bus sanctis orando deiecit: ¶ sic erunt vni-
uersi hostes Israël, si perseraueritis in hoc
15 opere quod cœpistis. ¶ Ad hanc igitur exhor-
tationem eius deprecantes Dominum, per-
16 manebant in conspectu Domini: ¶ ita vt et

hi, qui

Achior, & perducerent eum in Bethuliam,
& traderent eum in manus filiorum Israël.
8 ℣ Et accipientes eum serui Holofernis, pro-
fecti sunt per campestria: sed cùm appropin-
quassent ad montana, exierunt contra eos
9 fundibularij. ℣ Illi autem diuertentes à latere
montis, ligauerunt Achior ad arborem ma-
nibus & pedibus, & sic vinctum de restibus
dimiserunt eum, & reuersi sunt ad domi-
10 num suum. ℣ Porrò filij Israël descendentes
de Bethulia, venerunt ad eum. Quem sol-
uentes, duxerunt ad Bethuliam, atque in me
dium populi illum statuentes, percunctati sũt
quid rerum esset, quod illum vinctum Assy-
11 rij reliquissent. ℣ In diebus illis erant illic
C principes, Ozias filius Micha de tribu Si-
12 meon, & Charmi, qui & Gothoniel. ℣ In
medio itaque seniorum & in conspectu om-
nium Achior dixit omnia quæ locutus ipse
fuerat ab Holoferne interrogatus: & quali-
ter populus Holofernis voluisset propter
13 hoc verbum interficere eum, ℣ & quemad-
modum ipse Holofernes iratus iusserit eum
Israëlitis hac de causa tradi: vt dum vicerit
filios Israël, tunc & ipsum Achior diuersis
iubeat interire supplicijs, propter hoc quod
14 dixisset, Deus cœli defensor eorũ est. ℣ Cum-
que Achior vniuersa hæc exposuisset, omnis
populus cecidit in faciem, adorantes Domi-
num, & cõmuni lamentatione & fletu vna-
15 nimes preces suas Domino effuderunt, ℣ di-
centes: Domine Deus cœli & terræ, intuere
superbiã eorum, & respice ad nostram humi-
litatem, & faciem sanctorum tuorum atten-
de, & ostende quoniam non derelinquis p̃-
sumentes de te: & præsumentes de se, & de
16 sua uirtute gloriantes, humilias. ℣ Finito ita-
D que fletu, & per totam diem oratione popu
17 lorum completa, consolati sunt Achior, ℣ di-
centes: Deus patrum nostrorum, cuius tu
virtutem prædicasti, ipse tibi hanc dabit vi-
cissitudinem, vt eorum magis tu interitum
18 videas. ℣ Cùm verò Dominus Deus noster
dederit hanc libertatem seruis suis, sit & tecũ
Deus in medio nostri: vt sicut placuerit tibi,
ita cum tuis omnibus conuerseris nobiscũ.
19 ℣ Tunc Ozias finito cõsilio, suscepit eum in
domum suam, & fecit ei cœnam magnam.
20 ℣ Et vocatis omnibus presbyteris, simul ex-
21 pleto ieiunio refecerunt. ℣ Posteà verò con-
uocatus est omnis populus, & per totam no-
ctem intra ecclesiam orauerunt, petentes au
xilium à Deo Israël.

Supr. 5. b 12.

CAPVT VII.

1 HOLOFERNES autẽ altera die
A præcepit exercitibus suis, vt a-
2 scenderent cõtra Bethuliã. ℣ Erãt
autem pedites bellatorum cen-
tum viginti millia, & equites
viginti duo millia, præter præparationes vi-
rorum illorum quos occupauerat captiuitas,
& abducti fuerant de prouincijs & vrbibus
3 vniuersæ iuuentutis. ℣ Omnes parauerunt
se pariter ad pugnam contra filios Israël, &
venerunt per crepidinem montis vsq; ad api
cem, qui respicit super Dothain, à loco qui
dicitur Belma, vsque ad Chelmon, qui est
4 contra Esdrelon. ℣ Filij autem Israël, vt vi-
derunt multitudinem illorum, prostrauerũt
se super terram, mittentes cinerem super
capita sua, vnanimes orantes, vt Deus Israël
misericordiam suam ostenderet super popu-
5 lum suum. ℣ Et assumentes arma sua bellica,
sederunt per loca quæ ad angusti itineris
tramitem dirigunt inter montosa, & erant
6 custodientes ea tota die & nocte. ℣ Porrò
B Holofernes dum circuit per gyrum, reperit
quod fons qui influebat, aquæ ductum illorũ
à parte australi extra ciuitatem dirigeret, &
7 incidi præcepit aquæ ductum illorum. ℣ Erãt
tñ non longe à muris fontes, ex quibus fur-
tim videbãtur haurire aquam ad refocillãdũ
8 potius, quàm ad potandum. ℣ Sed filij Am-
mõn & Moab accesserunt ad Holofernem,
dicẽtes: Filij Israël nõ in lancea, nec in sagit
tã confidunt, sed montes defendunt illos, &
muniunt illos colles in præcipitio constituti.
9 ℣ Vt ergo sine congressione pugnæ possis su-
perare eos, pone custodes fontium, vt non
hauriant aquam ex eis, & sine gladio inter-
ficies eos, vel certè fatigati tradent ciuitatẽ
suã, quã putant in montibus positã superari
10 non posse. ℣ Et placuerunt verba hæc coram
Holoferne, & corã satellitibus eius: & cõsti-
tuit per gyrum centenarios per singulos fon
11 tes. ℣ Cumq; ista custodia per dies viginti
C fuisset expleta, defecerunt cisternæ, & colle-
ctiones aquarũ omnibus habitãtibus Bethu-
liã, ita vt nõ esset intra ciuitatẽ vnde satiaren
tur vel vna die: qm̃ ad mensurã dabatur po-
12 pulis aqua quotidie. ℣ Tunc ad Oziã cõgrega
ti oẽs viri, fœminæq;, iuuenes * & paruuli, * fenes q. 6.
13 oẽs simul vna voce ℣ dixerunt: Iudicet Deus
inter nos, & te: qm̃ fecisti in nos mala, no-
lens loqui pacificè cùm Assyrijs, & propter
14 hoc vendidit nos Deus in manibus eorũ. ℣ Et
ideo non est qui adiuuet, cùm prosternamur
ante oculos eorum in siti & perditione ma-
15 gna. ℣ Et nunc congregate vniuersos, qui in
ciuitate sunt, vt spõtè tradamus nos oẽs po-
16 pulo Holofernis. ℣ Melius est enim, vt capti-
ui benedicamus Dominum viuentes, q̃ mo-
riamur & simus opprobriũ omni carni, cùm
viderimus vxores nostras, & infantes nostros
17 mori ante oculos nostros. ℣ Contestamur
D hodie cœlum & terram, & Deum patrum
nostrorum, qui vlciscitur nos secundum
peccata nostra, vt iam tradatis ciuitatem in
manu militiæ Holofernis, vt sit finis noster
breuis in ore gladij, qui lõgior efficitur in ari-
18 ditate sitis. ℣ Et cũ hæc dixissent, factus est
fletus & vlulatus magnus in ecclesia omni-
bus, & per multas horas vna voce clamaue-
19 runt ad Deum, dicentes: ℣ ‡ Peccauimus cũ ‡ Psal. 105. a. 6.
patribus nostris, iniustè egimus, iniquitatem
20 fecimus. ℣ Tu, quia pius es, miserere nostri:
aut in tuo flagello vindica iniquitates no-
stras, & noli tradere confitentes te populo
21 qui ignorat te. ℣ vt non dicant inter gentes,
22 Vbi est Deus eorum? ℣ Et cùm fatigati his
clamoribus, & his fletibus lassati siluissent,

exurgens

23 ¶ exurgens Ozias, infusus lachrymis, dixit:
Aequo animo estote fratres, & hos quinque
dies expectemus à Domino misericordiam.
24 ¶ Forsitan enim indignationem suam ab-
25 scindet, & dabit gloriam nomini suo. ¶ Si
autem transactis quinq; diebus, non venerit
adiutoriũ, faciemus hæc verba q̃ locuti estis.

CAPVT VIII.

1 ET factum est, cùm audisset hęc
A verba Iudith vidua, quæ erat fi-
lia Merari, filij Idox, filij Io-
seph, filij Oziæ, filij Elai, filij
Iamnor, filij Gedeon, filij Ra-
phaim, filij Achitob, filij Melchiæ, filij Enã,
filij Nathaniæ, filij Salathiel, filij Simeon, fi-
2 lij Ruben: ¶ & vir eius fuit Manasses, qui
3 mortuus est in diebus messis hordeaceæ: ¶ in-
stabat enim super alligantes manipulos in
cãpo, & venit æstus super caput eius, & mor-
4 tuus est in Bethulia, ciuitate sua, & sepultus
est illic cum patribus suis. ¶ Erat autem Iu-
dith relicta eius vidua iam annis tribus, &
5 mensibus sex. ¶ Et in superioribus domus suę fe-
cit sibi secretũ cubiculũ, in quo cũ puellis suis
6 clausa morabatur: ¶ & hñs super lũbos suos
ciliciũ, ieiunabat oĩbus diebus vitæ suæ, pter
sabbatha, & neomenias, & festa domus Is-
7 raël. ¶ Erat aũt elegãti aspectu nimis, cui vir
suus reliquerat diuitias multas, & familiam
copiosam, ac possessiones armentis boũ, &
8 gregibus ouium plenas. ¶ Et erat hæc in om-
nibus famosissima, quoniam timebat Domi-
num valde: nec erat qui loqueretur de illa
9 verbum malum. ¶ Hæc itaque cùm audisset,
quoniam Ozias promisisset, quòd transacto
quinto die traderet ciuitatem, misit ad
10 presbyteros Chabri, & Charmi, ¶ & vene-
B runt ad illam, & dixit illis: Quod est hoc ver-
bum in quo consensit Ozias, vt tradat ciuita
tem Assyrijs, si intra quinque dies non vene-
11 rit vobis adiutorium? ¶ Et qui estis vos, qui
12 tentatis Dominum? ¶ Non est iste sermo, qui
misericordiam prouocet: sed potius, qui irã
13 excitet, & furorem accendat. ¶ Posuistis vos
tempus miserationis Domini, & in arbitriũ
14 vestrum diem constituistis ei. ¶ Sed quia pa-
tiens Dominus est, in hoc ipso pœniteamus,
& indulgentiam eius fusis lachrymis postu-
15 lemus. ¶ non enim quasi homo sic Deus cõ-
minabitur: neq; sicut filius hominis ad ira-
16 cundiam inflammabitur. ¶ Et ideo humilie-
mus illi animas nostras: & in spiritu consti-
17 tuti humiliato, seruientes illi, ¶ dicamus flẽ
tes Domino, vt secundùm voluntatem suam
sic faciat nobiscum citò misericordiam suã:
vt sicut conturbatum est cor nostrum in su-
perbia eorum, ita etiam de nostra humilita-
18 te gloriemur: ¶ quoniam non sumus secuti
peccata patrum nostrorum, qui dereliquerũt
Deum suum, & adorauerunt deos alienos:
19 ¶ pro quo scelere dati sunt in gladium, & in
C rapinam, & in cõfusionem inimicis suis: nos
autem alterũ Deum nescimus præter ipsum.
20 ¶ Expectemus humiles consolationem eius,
& exquiret sanguinem nostrum de afflictio-
nibus inimicorum nostrorum: & humilia-
bit omnes gentes, quæcunque insurgunt cõ-
tra nos, & faciet illas sine honore Dominus
21 Deus noster. ¶ Et nunc fratres, quoniam vos
estis presbyteri in populo Dei, & ex vobis pẽ
det anima illorum, ad eloquium vestrũ cor-
da eorum erigite, vt memores sint, quia ten-
tati sunt patres nostri, vt probarent, si verè
22 colerent Deum suum. ¶ Memores esse debẽt
quomodo pater noster Abraham tentatus Gen. 22. a
est, & per multas tribulationes probatus, Dei 2.
23 amicus effectus est. ¶ Sic Isaac, sic Iacob, sic
Moyses: & omnes, qui placuerunt Deo, per
24 multas tribulationes transierunt fideles. ¶ Il-
li aũt, qui tentationes non susceperunt cũ ti-
more Dñi, & impatientiam suam, & impro-
perium murmurationis suæ contra Dominũ
25 protulerunt: ¶ exterminati sunt ab exter- Nu. 21. b.
26 minatore, & à serpẽtibus perierunt. ¶ Et nos 6.
ergo non vlciscamur nos pro his, quæ pati- 1. Cor. 10.
27 mur: ¶ sed reputantes peccatis nr̃is hæc ipsa b. 9.
D supplicia minora esse flagella Dñi, quibus
quasi serui corripimur ad emendationem, &
non ad perditionem nostram euenisse creda-
28 mus. ¶ Et dixerũt illi Ozias & psbyteri: Oĩa
q̃ locuta es, vera sunt, & non est in sermoni-
29 bus tuis vlla reprehensio. ¶ Nunc ergo ora
pro nobis, qm̃ mulier sancta es, & timens
30 Deũ. ¶ Et dixit illis Iudith: Sicut qd̃ potui
31 loqui, Dei esse cognoscitis: ¶ ita qd̃ facere di
sposui, probate si ex Deo est: & orate, vt fir-
32 mũ faciat Deus consilium meum. ¶ Stabitis
vos ad portam nocte ista, & ego exeam cum
Abra mea: & orate, vt sicut dixistis, in die-
bus quinque respiciat Dominus populum
33 suum Israël. ¶ Vos autem nolo, vt scrutemi-
ni actum meum, & vsque dum renunciem
vobis, nihil aliud fiat, nisi oratio pro me ad
34 Dominum Deum nostrum. ¶ Et dixit ad eã
Ozias princeps Iudæ: Vade in pace, & Domi-
nus sit tecum in vltionem inimicorum no-
strorum. Et reuertentes abierunt.

CAPVT IX.

1 QVibus ascendentibus, Iudith in-
A gressa est oratorium suum: & in-
duens se cilicio, posuit cinerem
super caput suum: & prosternẽs
se Dño, clamabat ad Dominũ
2 dicens: ¶ Domine Deus patris mei Simeon,
q dedisti illi gladium in defensionem alie- Gen. 34. d
nigenarum, qui violatores extiterũt in coin- 25.
quinatione sua, & denudauerunt femur vir-
3 ginis in confusionem: ¶ & dedisti mulieres il
lorum in prædam, & filias illorum in capti-
uitatem: & omnem prædam in diuisionem ser-
uis tuis, qui zelauerunt zelum tuum: subue-
ni quæso te, Domine Deus meus mihi viduæ.
4 ¶ Tu enim fecisti priora, & illa post illa cogi-
B tasti: & hoc factum est quod ipse voluisti.
5 ¶ Omnes enim viæ tuæ paratæ sunt, & tua iu
6 dicia in tua prouidẽtia posuisti. ¶ Respice ca- Exod. 14. b
stra Assyriorũ nunc, sicut tunc castra Aegy- 9.
ptiorum videre dignatus es, quando post ser-
uos tuos armati currebãt confidẽtes in qua-
drigis, & in equitatu suo, & in multitudine

7 bellatorum. ? Sed aspexisti super castra eo-
8 rum, & tenebræ fatigauerunt eos. ? Tenuit
pedes eorum abyssus, & aquæ operuerunt
9 eos. ? Sic fiant & illi Domine, qui confidūt
C in multitudine tua, & in curribus suis, & in
contis, & in scutis, & in sagittis suis, & in
10 lanceis gloriantur, ? & nesciunt quia tu ip-
se es Deus noster, qui conteris bella ab ini-
11 tio, & Dominus nomen est tibi. ? Erige
brachium tuum, sicut ab initio: & allide
virtutem illorum in virtute tua: cadat virtus
eorum in iracundia tua, qui promittunt se
violare sancta tua, & polluere tabernaculum
nominis tui, & deijcere gladio suo cornu al-
taris tui. ? Fac Domine, vt gladio proprio
13 eius superbia amputetur. ? capiatur laqueo
oculorum suorum in me, & percuties eum ex
14 labijs charitatis meæ. ? Da mihi in animo cō-
stātiam, vt contem- am illum, & virtutem, vt
15 euertam illum. ? Erit enim hoc memoriale
nominis tui, cùm manus fœminæ deiecerit
16 eum. ? Non enim in multitudine est virtus
D tua Domine, neque in equorum viribus vo-
luntas tua est, nec superbi ab initio placue-
rūt tibi: sed humilium & māsuetorum semp
17 tibi placuit deprecatio. ? Deus cœlorum crea
tor aquarum, & Dominus totius creaturæ,
exaudi me miserā deprecātem, & de tua mi-
18 sericordia præsumētem. ? Mēmēto Domine
testamenti tui, & da verbum in ore meo, &
in corde meo cōsiliū corrobora, vt domus tua
19 in sanctificatione tua pmaneat: ? & omnes
gentes agnoscāt, quia tu es Deus, & nō est
alius præter te.

CAPVT X.

1 FActum est aūt, cùm cessasset cla-
A mare ad Dñm, surrexit de loco
in quo iacuerat prostrata ad Do-
2 minum. ? Vocauitq; Abrā suā, &
descēdens in domū suam, abstu-
lit à se cilicium, & exuit se vestimētis vidui-
3 tatis suæ. ? & lauit corpus suum: & vnxit se
myrrho optimo, & discriminauit crinē capitis
sui, & imposuit mitram sup caput suum, &
induit se vestimētis iucunditatis suę, induit-
que sandalia pedibus suis, assumpsitque dex-
traliola, & lilia, & inaures, & annulos, & om
4 nibu ornamentis suis ornauit se. ? Cui etiā
Dominus contulit splēdorem: quoniam om-
nis ista compositio nō ex libidine, sed ex vir-
tute pendebat: & ideo Dominus hāc in illam
pulchritudinem amplificauit, vt incomparabi-
li decore omnium oculis appareret. ? Impo-
5 suit itaq; Abræ suæ ascopam vini, & vas olei,
B & polētam, & lapates, & panes, & caseum,
6 & profecta est. ? Cūq; venissent ad portam ci
uitatis, inuenerunt expectantē Oziam & pre-
7 byteros ciuitatis. ? Qui cùm vidissent eam,
stupētes mirati sunt nimis pulchritudinem
8 eius. ? Nihil tamē interrogantes eam dimi-
serunt transire, dicētes: Deus patrum nostro-
rum det tibi gratiam, & omne cōsiliū tui
cordis sua virtute corroboret, vt glorietur
super te Ierusalem, & sit nomen tuum in nu-
9 mero sanctorum & iustorum. ? Et dixerūt hi
10 qui illic erāt omnes una uoce: Fiat, fiat. ? Iu-
dith verò orās Dominum, transiuit per por-
11 tas, ipsa & Abra eius. ? Factum est autem,
cùm descenderet montem, circa ortum diei,
occurrerūt ei exploratores Assyriorum, & te
12 nuerūt eā, dicētes: ? Vnde uenit? aut quo ua
C dis? Quæ respōdit: Filia sum Hebrǽorū, ideo
ego fugi à facie eorum, quoniam futurum
agnoui, quòd dentur uobis in deprædationē,
pro eo quod contemnē:es vos, noluerūt vl-
trò tradere seipsos, vt inuenirēt misericor-
13 diam in cōspectu vestro. ? Hac de causa co-
gitaui mecum, dicēs: Vadam ad faciem prin-
cipis Holofernis, vt indicē illi secreta illorū,
& ostēdam illi quo aditu possit obtinere eos:
14 ita, vt nō cadat vir vnus de exercitu eius. ? Et
cùm audissent viri illi verba eius, considera
bāt faciem eius: & erat in oculis eorum stu-
por, quoniam pulchritudinē eius mirabātur
15 nimis. ? Et dixerunt ad eam: Conseruasti
animam tuam, eo quòd tale reperisti consi-
lium, vt descenderes ad dominum nostrum.
16 Hoc autem scias, quoniam cùm steteris in
D conspectu eius, bene tibi faciet, & eris gra-
tissima in corde eius. Duxeruntque illam ad
tabernaculum Holofernis, annunciantes eā.
17 ? Cumque intrasset ante faciem eius, statim Inf.16.b.8.
18 captus est in suis oculis Holofernes. ? Dixe-
runtque ad eum satellites eius: Quis cōtem-
nat populum Hebræorum, qui tam decoras
mulieres habent, vt non pro his meritò pu-
19 gnare contra eos debeamus? ? Vidēs itaque
Iudith Holofernem sedentem in conopęo,
quod erat ex purpura, & auro, & smaragdo,
20 & lapidibus preciosis intextum: ? & cùm in
faciem eius intendisset, adorauit eum, pro-
sternens se super terram. Et eleuauerunt
eam serui Holofernis, iubente domino
suo.

CAPVT XI.

1 TVnc Holofernes dixit ei: Aequo
A animo esto, & noli pauere in
corde tuo, quoniam ego nun-
quàm nocui viro, qui voluit ser-
2 uire Nabuchodonosor regi. ? Po-
pulus aūt tuus si non contempsisset me, non
3 alleuassem lanceam meam super eum. ? Nūc
autem dic mihi, qua ex causa recessisti ab il-
4 lis, & placuit tibi, vt venires ad nos? ? Et di-
xit illi Iudith: Sume verba ancillæ tuæ: quo-
niam si secutus fueris uerba ancillę tuæ: per-
5 fectam rem faciet Dominus tecum. ? Viuit
enim Nabuchodonosor rex terrę, & viuit vir-
tus eius, quæ est in te ad correptionem om-
nium animarum errantium: quoniam non
solùm homines seruiunt illi per te, sed & be
6 stiæ agri obtemperant illi. ? Nunciatur enim
B animi tui industria vniuersis gentibus, & in-
dicatum est omni seculo, quoniam tu solus
bonus & potens es in omni regno eius, &
disciplina tua omnibus prouincijs prædica-
7 tur. ? Nec hoc latet quod locutus est Achior, Sup.5.a.3
nec illud ignoratur quod ei iusseris euenire.
8 ? Constat enim Deum nostrum sic peccatis of-
fensum, vt mandauerit per prophetas suos

9 ad populũ, q̃ tradat eũ pro peccatis suis. Et
quoniã sciunt se offendisse Deũ suũ filij Is-
10 raël, tremor tuus sup ipsos est. Insup etiam
fames inuasit eos, & ab ariditate aquæ iam
11 inter mortuos computantur. Deniq; hoc
C ordinant, vt interficiant pecora sua, & bi-
12 bant sanguinem eorum; & Sancta Do-
mini Dei sui, quæ præcepit Deus non con-
tingi, in frumento, vino, & oleo, hæc cogi-
tauerunt impendere, & volunt consumere
quæ nec manibus deberent contingere. er-
go quoniam hæc faciunt, certum est quòd in
13 perditionem dabuntur. Quod ego ancil-
la tua cognoscens, fugi ab illis, & misit me
14 Dominus hęc ipsa nunciare tibi. Ego enim
ancilla tua Deum colo, etiam nunc apud te:
15 & exiet ancilla tua, & orabo Deum, &
dicet mihi quando eis reddat peccatum suũ,
& veniẽs nunciabo tibi, ita vt ego adducam
D te per mediam Ierusalem, & habebis o-
mnem populum Israël, sicut oues quibus
non est pastor, & non latrabit vel vnus ca-
16 nis contra te, quoniam hæc mihi dicta
17 sunt per prouidentiam Dei. Et quoniam
iratus est illis Deus, hæc ipsa missa sum
18 nunciare tibi. Placuerunt autem omnia
verba hęc coram Holoferne, & coram pue-
ris eius: & mirabantur ad sapientiam eius,
19 & dicebant alter ad alterum: Non est ta-
lis mulier super terram in aspectu, in pul-
20 chritudine, & in sensu verborum. Et dixit
ad illã Holofernes: Benefecit Deus, qui misit
te ante populum, vt des illum tu in mani-
21 bus nostris: & quoniam bona est promis-
sio tua, si fecerit mihi hoc Deus tuus, erit
& Deus meus, & tu in domo Nabuchodono-
sor magna eris, & nomen tuum nominabi-
tur in vniuersa terra.

CAPVT XII.

1 TVNC iussit eam introire vbi re-
A positi erant thesauri eius, &
iussit illic manere eam, & con-
stituit, quid daretur illi de cõui-
2 uio suo. Cui respondit Iu-
dith, & dixit: Nunc non potero manduca-
re ex his, quę mihi præcipis tribui, ne veniat
super me offensio: ex his autem quę mihi
3 detuli, manducabo. Cui Holofernes ait:
Si defecerint tibi ista, quæ tecum detulisti,
4 quid faciemus tibi? Et dixit Iudith: Viuit
anima tua domine meus, quoniam non ex-
pendet omnia hæc ancilla tua, donec faciat
Deus in manu mea hæc, quæ cogitaui. Et in-
duxerunt illam serui eius in tabernaculũ qđ
5 præceperat. Et petijt dum introiret, vt da-
B retur ei copia nocte & ante lucem egredien-
di foras ad orationem, & deprecandi Domi-
6 num. Et præcepit cubiculariis suis, vt si-
cut placeret illi, exiret & introiret ad ado-
7 randum Deum suum per triduum. Et exibat
noctibus in Vallem Bethuliæ, & baptizabat
8 se in fonte aquæ. Et vt ascendebat, orabat
Dominum Deum Israël, vt dirigeret viam
9 eius ad liberationẽ populi sui. Et introiẽs,
munda manebat in tabernaculo, vsq; dum
10 acciperet escam suam in vespere. Et factũ
C est in quarto die Holofernes fecit cœnam
seruis suis, & dixit ad Vagao eunuchum suũ:
Vade, & suade Hebræam illam, vt spontè cõ-
11 sentiat habitare mecum. Fœdum est enim
apud Assyrios, si fœmina irrideat virum agẽ-
12 do, vt immunis ab eo transeat. Tunc intro-
iuit Vagao ad Iudith, & dixit: Non vereatur
bona puella introire ad dominum meum, vt
honorificetur ante faciem eius, vt manducet
13 cum eo, & bibat vinum in iucunditate. Cui
Iudith respondit: Quæ ego sum, vt contradi-
14 cam domino meo? Omne quod erit ante
D oculos eius bonũ & optimum, faciã. Quic-
quid autem illi placuerit, hoc mihi erit opti-
15 mum omnibus diebus vitæ meæ. Et surre-
xit, & ornauit se vestimento suo, & ingressa
16 stetit ante faciem eius. Cor autem Holofer-
nis concussum est: erat enim ardens in con-
17 cupiscentia eius. Et dixit ad eam Holofer-
nes: Bibe nunc, & accumbe in iucunditate:
18 quoniam inuenisti gratiam coram me. Et
dixit Iudith: Bibam, domine, quoniam ma-
gnificata est anima mea hodie, præ omnibus
19 diebus meis. Et accepit, & manducauit, &
bibit coram ipso ea, quæ parauerat illi ancil-
20 la eius. Et iucundus factus est Holofernes
ad eam, bibitq; vinũ multum nimis, quan-
tum nunquam biberat in vita sua.

CAPVT XIII.

1 VT aũt serò factum est, festinaue-
A runt serui illius ad hospitia sua,
& conclusit Vagao ostia cubi-
2 culi, & abijt. Erant aũt oẽs
3 fatigati à vino. Eratq; Iudith
4 sola in cubiculo. Porro Holofernes iacebat
5 in lecto, nimia ebrietate sopitus. Dixitq; Iu-
dith puellæ suæ, vt staret foris ante cubiculũ,
6 & obseruaret. Stetitq; Iudith ante lectum,
orans cum lachrymis, & labiorum motu in
7 silentio, dicens: Confirma me Dñe Deus
Israël, & respice in hac hora ad opera ma-
nuum mearum, vt sicut promisisti, Ierusalem
ciuitatem tuam erigas, & hoc quod credens
8 per te posse fieri cogitaui, perficiã. Et cùm
hęc dixisset, accessit ad columnam, quæ erat
ad caput lectuli eius, & pugionẽ eius, qui in
9 ea ligatus pendebat, exoluit. Cumq; euagi-
nasset illum, apprehendit comã capitis eius,
& ait: Confirma me Domine Deus in hac
10 hora: & percussit bis in ceruicem eius, &
abscidit caput eius, & abstulit conopæum
eius à columnis, & euoluit corpus eius trũ-
11 cum. Et post pusillum exiuit, & tradidit
caput Holofernis ancillę suæ, & iussit, vt
12 mitteret illud in peram suam. Et exierunt
duæ secundùm consuetudinem suam quasi
ad orationem, & transierunt castra: & gyrã-
tes vallem, venerunt ad portam ciuitatis.
13 Et dixit Iudith à longe custodibus muro-
rum: Aperite portas, quoniam nobiscum est
14 Deus, qui fecit virtutem * in Israël. Et fa- *magnam
ctum est, cùm audissent viri vocem eius, vo- ro.
15 cauerunt presbyteros ciuitatis. Et concurre-
runt ad eam omnes, à minimo vsq; ad maxi-

mum:

mum: quem sperabant eã iam non esse ventura.
16 Et accendentes luminaria, congregauerunt
circa eam vniuersi: illa autem ascendens in emi-
nentiore locum, iussit fieri silentium. Cumq;
17 omnes tacuissent, dixit Iudith: Laudate Dñum
Deum nostrũ, qui non deseruit sperantes in
18 se: & in me ancilla sua adimpleuit mi-
sericordiã suam, quã promisit domui Israël:
& interfecit in manu mea hostem populi sui
19 in hac nocte. Et proferens de pera caput
Holofernis, ostendit illis, dicens: Ecce caput
Holofernis, principis militiæ Assyriorum. Et
ecce conopæum illius, in quo recũbebat in
ebrietate sua, vbi per manũ fœminæ percussit
20 illum Dominus Deus noster. Viuit autem
C ipse Dominus, quoniam custodiuit me an-
gelus eius, & hinc euntem, & ibi commoran
tem, & inde huc reuertentem: & non permi-
sit me Dominus ancillam suam coinquina-
ri, sed sine pollutione peccati reuocauit me
vobis gaudentem in victoria sua, in euasione
‡Psal. 105. a 1. & 106. a 1.
21 mea, & in liberatione vestra. ‡ Confitemi-
ni illi omnes, quoniam bonus, quoniam in
22 seculum misericordia eius. Vniuersi autẽ
adorantes Dominum, dixerunt ad eam: Be-
nedixit te Dominus in virtute sua: quia per
23 te ad nihilũ redegit inimicos nostros. Por-
rò Ozias princeps populi Israël, dixit ad eã:
Benedicta es tu filia à Domino Deo excelso
24 præ omnibus mulieribus super terram. Be-
nedictus Dominus, qui creauit cœlum & ter
ram, qui te direxit in vulnera capitis prin-
25 cipis inimicorum nostrorum: quia hodie
D nomen tuum ita magnificauit, vt non rece-
dat laus tua de ore hominum, qui memores
fuerint virtutis Domini in æternũ, pro qui-
bus non pepercisti animæ tuæ propter angu-
stias & tribulationem generis tui; sed subue
nisti ruinæ ante conspectum Dei nostri.
26 Et dixit omnis populus: Fiat, fiat. Por-
27 ro Achior uocatus uenit, & dixit ei Iudith:
Deus Israël, cui tu testimoniũ dedisti, quod
ulciscatur se de inimicis suis, ipse caput om-
nium Incredulorum incidit in hac nocte In
28 manu mea. Et vt probes, quia ita est, ecce
caput Holofernis, qui in cõtemptu superbiæ
suæ, Deum Israël cõtempsit: & tibi interi-
tum minabatur, dicens: Cum captus fuerit
populus Israël, gladio perforari præcipiã la-
29 tera tua. Videns autem Achior caput Ho-
lofernis, angustiatus præ pauore cecidit in
faciẽ suam super terram, & æstuauit anima
30 eius. Pòst autem quàm resumpto spiritu,
recreatus est, procidit ad pedes eius, & ado-
31 rauit eam, & dixit: Benedicta tu à Deo tuo
In omni tabernaculo Iacob: quoniam in om
ni gente, quæ audierit nomen tuum, magni-
ficabitur super te Deus Israël.

CAPVT XIIII.

1 A DIXIT autem Iudith ad omnem
populum: Audite me fratres:
suspendite caput hoc super mu-
2 ros nostros: & erit, cùm exie-
rit Sol, accipiat vnusquisq; ar-
ma sua, & exite cũ impetu: nõ vt descẽdatis
3 deorsum, sed quasi impetum facientes. Tunc
exploratores necesse erit, vt fugiant ad prin-
4 cipem suum excitandum ad pugnam. Cum-
que duces eorũ cucurrerint ad tabernaculũ
Holofernis, & inuenerint eũ truncum in suo
sanguine volutatum, decidet super eos ti-
5 mor. Cũq; cognoueritis fugere eos, ite post
illos securi: quoniam Dominus cõteret eos
6 sub pedibus vestris. Tunc Achior videns vir-
B tutem quam fecit Deus Israël, relicto genti-
litatis ritu, credidit Deo, & circumcidit carnẽ
præputij sui, & appositus est ad populum Is-
raël, & omnis successio generis eius, vsq; in
7 hodiernum diem. Mox autem, vt ortus est
dies, suspenderunt super muros caput Holo-
fernis, accepitq; vnusquisq; vir arma sua, &
egressi sunt cum grandi strepitu & vlulatu.
8 Quod videntes exploratores, ad tabernacu
9 lum Holofernis cucurrerũt. Porro hi qui
in tabernaculo erãt, venientes, & ante ingres-
sum cubiculi perstrepentes, excitandi gra
tia, inquietudinẽ arte moliebantur; vt nõ ab
excitantibus, sed à sonantibus Holofernes
10 euigilaret. Nullus enim audebat cubiculũ
C virtutis Assyriorum pulsando, aut intrãdo
11 aperire. Sed cum venissent eius duces ac tri
buni, & uniuersi maiores exercitus regis As-
12 syriorum, dixerunt cubicularijs: Intrate,
& excitate illum, quoniam egressi mures de
cauernis suis, ausi sunt prouocare nos ad præ-
13 lium. Tunc ingressus Vagao cubiculum
eius, stetit ante cortinam, & plausum fecit
manibus suis: suspicabatur enim illum cum
14 Iudith dormire. Sed cum nullum motum
iacentis sensu aurium caperet, accessit proxi
mans ad cortinam; & eleuans eam, vidensq;
cadauer absq; capite Holofernis in suo san-
guine tabefactũ iacẽre super terrã, exclama-
uit voce magna cum fletu, & scidit vestimen
15 ta sua. Et ingressus tabernaculum Iudith,
D nõ inuenit eam: & exilijt foras ad populum,
16 & dixit: Vna mulier Hebræa fecit confu-
sionem in domo regis Nabuchodonosor: ec-
ce enim Holofernes iacet in terra, & caput
17 eius non est in illo. Quod cum audissent
principes virtutis Assyriorum, sciderunt om-
nes vestimenta sua, & intolerabilis timor &
tremor cecidit super eos, & turbati sunt ani-
18 mi eorum valde. Et factus est clamor in-
comparabilis in medio castrorum eorum.

CAPVT XV.

1 A CVMQVE omnis exercitus de-
collatũ Holofernem audisset, fu
git mens & consilium ab eis, &
solo tremore & metu agitati, fu
2 gæ præsidium sumunt, ita vt
nullus loqueretur cum proximo suo, sed in-
clinato capite, relictis omnibus, euadere festi
nabãt Hebræos, quos armatos super se veni-
re audierant, fugientes per vias camporum
3 & semitas collium. Videntes itaque filij Is-
raël fugientes, secuti sunt illos. Descende-
runtque clangentes tubis, & vlulantes post
4 ipsos. Et quoniã Assyrij non adunati, in fu
B gam ibant præcipites: filij autem Israël vno

agmine persequentes, debilitabant oẽs quos
5 inuenire potuissent. ¶ Misit itaque Ozias nũ-
cios per omnes ciuitates & regiones Israël.
6 ¶ Omnis itaque regio, omnisque vrbs electã
iuuentutem armatam misit post eos, & per-
secuti sunt eos in ore gladij, quousq; perue
7 nirẽt ad extremitatem finium suorum. ¶ Re-
liqui autem qui erant in Bethulia, ingressi
sunt castra Assyriorum, & prædam quam fu-
gientes Assyrij reliquerant, abstulerunt, &
8 onustati sunt valde. ¶ Hi vero qui victores re
C uersi sunt ad Bethuliam, omnia quæ erant
illorum, abstulerũt secum, ita vt nõ esset nu
merus in pecoribus, & iumentis, & vniuersis
mobilibus eorum, vt à minimo vsque ad ma
ximum omnes diuites fierẽt de prædationi-
9 bus eorum. ¶ Ioachim autem summus ponti
fex de Ierusalẽ, venit in Bethuliam cũ vni-
uersis presbyteris suis, vt videret Iudith.
10 ¶ Quę cum exisset ad illum, benedixerunt eã
omnes vna voce, dicẽtes: Tu gloria Ierusalẽ,
tu lætitia Israël, tu honorificentia populi no
11 stri: ¶ quia fecisti viriliter, & cõfortatum est
cor tuum, eo quòd castitatem amaueris, &
post virum tuum, alterum nescieris: ideo &
manus Domini confortauit te, & ideò eris
12 benedicta in æternum. ¶ Et dixit omnis po-
13 pulus: Fiat, fiat. ¶ Per dies autem triginta,
vix collecta sunt spolia Assyriorum à populo
14 Israël. ¶ Porro aũt vniuersa quæ Holofernis
peculiaria fuisse probata sunt, dederunt Iu-
D dith in auro, & argento, & vestibus, & gem-
mis, & omni supellectili, & tradita sunt om-
15 nia illi à populo. ¶ Et omnes populi gaude-
bant cum mulieribus, & virginibus, & iu-
uenibus, in organis, & citharis.

CAPVT XVI.

1 TVNC cantauit canticum hoc
A Domino Iudith, dicens:
2 ¶ Incipite Dño in tympanis,
cantate Domino in cymbalis,
modulamini illi psalmũ nouũ:
exultate, & inuocate nomen eius.
3 ¶ Dominus conterens bella, Dominus no-
men est illi.
4 ¶ Qui posuit castra sua in medio populi sui,
vt eriperet nos de manu omnium inimico-
rum nostrorum.
Supr. 2. b 11. 5 ¶ Venit Assur ex montibus ab aquilone in
multitudine fortitudinis suæ: cuius multi-
tudo obturauit torrentes, & equi eorũ coo-
peruerunt valles.
6 ¶ Dixit se incensurũ fines meos, & iuuenes
meos occisurum gladio, infantes meos dare
in prædam, & virgines in captiuitatem.
7 ¶ Dñs aũt omnipotẽs nocuit eũ, & tradidit
*confudit. eum in manus fœminæ, & *confodit eum.
14. Sup. 10. d 17. 8 ¶ Non enim cecidit potens eorũ à iuueni-
bus, nec filij Titan percusserũt eũ, nec excel-
B si gigãtes imposuerunt se illi: sed Iudith filia
Merari in specie faciei suæ dissoluit eum.
9 ¶ Exuit enim se vestimento viduitatis, &
induit se vestimento lætitiæ in exultatione
filiorum Israël.

10 ¶ Vnxit faciem suam unguento, & colliga-
uit cincinnos suos mitra, accepit stolam no
uam ad decipiendum illum.
11 ¶ Sandalia eius rapuerunt oculos eius, pul-
chritudo eius captiuam fecit animam eius,
amputauit pugione ceruicem eius.
12 ¶ Horruerunt Persæ constantiam eius, &
Medi audaciam eius.
13 ¶ Tunc ululauerunt castra Assyriorum,
quando apparuerunt humiles mei, arescen-
tes in siti.
14 ¶ Filij puellarũ compunxerunt eos, & sicut
pueros fugientes occiderunt eos, perierũt in
prælio à facie Domini Dei mei.
15 ¶ Hymnum cantemus Domino, hymnum
C nouum cantemus Deo nostro.
16 ¶ Adonai Domine, magnus es tu, & prę-
clarus in uirtute tua, & quem superare ne-
mo potest.
17 ¶ Tibi seruiat omnis creatura tua: ‖ quia di- ‖ Gen. 1. c
xisti, & facta sunt: misisti spiritum tuum, & 24.
creata sunt: & non est qui resistat uoci tuæ. Psal. 32. b
18 ¶ Montes à fundamentis mouebuntur cum 9.
aquis; petræ sicut cera liquescent ante fa-
ciem tuam.
19 ¶ Qui autem timent te, magni erunt apud
te per omnia.
20 ¶ Væ genti insurgenti super genus meum:
Dominus enim omnipotens vindicabit in
eis, in die iudicij uisitabit illos.
21 ¶ Dabit enim ignem & uermes in carnes
eorum, ut urantur & sentiant usque in sem
piternum.
22 ¶ Et factũ est post hæc, omnis populus post
uictoriam uenit in Ierusalem adorare Domi
num: & mox ut purificati sunt, obtulerunt
omnes holocausta, & uota, & repromissio-
23 nes suas. ¶ Porrò Iudith uniuersa uasa belli-
ca Holofernis, quæ dedit illi populus, & co-
D nopæũ quod ipsa sustulerat de cubili ipsius, 13.
24 obtulit in anathema obliuionis. ¶ Erat au-
tem populus iucũdus secundum faciem san-
ctorum, & per tres menses gaudiũ huius ui-
25 ctoriæ celebratũ est cum Iudith. ¶ Post dies
autem illos unusquisq; redijt in domũ suã,
& Iudith magna facta est in Bethulia, & præ-
26 clarior erat uniuersę terræ Israël. ¶ Erat etiã
uirtuti castitas adiuncta, ita ut non cogno-
sceret uirum omnibus diebus uitæ suæ, ex
27 quo defunctus est Manasses uir eius. ¶ Erat
autem diebus festis procedens cum magna
28 gloria. ¶ Mansit autem in domo uiri sui an-
nos centum quinque, & dimisit Abram suã
liberam, & defuncta est ac sepulta cum ui-
29 ro suo in Bethulia. ¶ Luxitq; illam omnis
30 populus diebus septem. ¶ In omni autem Gen. 50. b
spacio uitæ eius non fuit qui perturbaret Is- 10.
raël, & post mortem eius annis multis.
31 ¶ Dies autem uictorię huius festiuitatis, ab
Hebræis in numero sanctorum dierum ac-
cipitur, & colitur à Iudæis ex illo tempo-
re usque in præsentem diem.

Libri Iudith, Finis.

LIBER ESTHER.

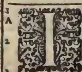
HIERONYMI IN LIBRUM ESTHER PRAEFATIO.

IBRVM Esther varijs translatoribus constat esse vitiatum: quẽ ego de archiuis Hebraeorum releuans, verbum è verbo expressius transtuli. Quem librum editio vulgata, laciniosis hinc inde verborum funibus trahit, addens ea quæ ex tempore dici poterant, & audiri: sicut solitum est scholaribus disciplinis sumpto themate, excogitare quibus verbis uti potuit, qui iniuriam passus est, vel qui iniuriam fecit. Vos autem ò Paula, & Eustochium, quoniam tantum bibliothecas Hebraeorum studuistis intrare, & interpretum certamina comprobastis, tenentes Esther Hebraicum librum, per singula verba nostram translationem aspicite: vt possitis agnoscere, me nihil, etiã augmẽtasse addendo, sed fideli testimonio simpliciter, sicut in Hebraeo habetur, historiam Hebraicam Latinæ linguæ tradidisse. Nec affectamus laudes hominum, nec vituperationes expauescimus. Deo enim placere curantes, minas hominum penitus non timemus: quoniam | Deus dissipat ossa eorum, qui hominibus placere desiderant: & secundum Apostolum | qui eiusmodi sunt, serui Christi esse non possunt. Rursum in libro Esther alphabetum ex minio usque ad Teth literam fecimus diuersis in locis, volentes, scilicet Septuaginta interpretum ordinem per hoc insinuare studioso lectori. Nos enim iuxta morem Hebraicum, ordinem prosequi etiam in Septuaginta editione maluimus.

| Psal. 52. b
| Gal. 1. b

CAPUT PRIMUM.

1 N DIEBVS Assueri qui re-
A gnauit ab India vsq; Aethio
piam super centum viginti-
2 septem prouincias: ¶ quãdo
sedit in solio regni sui, Su-
san ciuitas regni eius exor-
3 dium fuit. ¶ Tertio igitur
anno imperij sui fecit grãde conuiuiũ cun-
ctis principibus, & pueris suis, fortissimis
Persarum, & Medorum inclytis, & præfectis
4 prouinciarum coram se, ¶ vt ostenderet diui
tias gloriæ regni sui, ac magnitudinem, atq;
iactantiam potentiæ suæ, multo tempore, cen
5 tũ videlicet & octoginta diebus. ¶ Cumq;
implerentur dies conuiuij, inuitauit omnẽ
populũ, qui inuentus est in Susan, à maximo
vsq; ad minimum: & iussit septem diebus cõ
uiuiũ præparari in vestibulo horti, & nemo-
ris, quod regio cultu & manu consitum erat.
6 ¶Et pẽdebant ex omni parte tẽtoria ʿaerei` co
B loris, & carbasini ac hyacinthini, sustentata
funibus byssinis, atq; purpureis, q eburneis
circulis inserti erant, & columnis marmoreis
fulciebãtur. Lectuli quoq; aurei & argẽtei su
per pauimẽtũ smaragdino, & pario stratũ la-
pide, dispositi erãt: qđ mira varietate pictura
7 decorabat. ¶Bibebant aũt qui inuitati erant,
aureis poculis, & alijs atq; alijs vasis cibi in-
ferebantur. Vinũ quoq;, vt magnificentia re-
8 gia dignũ erat, ¶ abundans & præcipuũ po-
nebatur. Nec erat qui nolẽtes cogeret ad bi-
bendum: sed sicut rex statuerat, præponens
mẽsis singulos de principibus suis, vt sume-
9 ret unusquisq; quod uellet. ¶Vasthi quoq; re
gina fecit conuiuiũ fœminarũ in palatio, vbi
10 rex Assuerus manere consueuerat. ¶ Itaque
die septimo, cũ rex esset hilarior, & post ni-
miã potationem incaluisset mero, præcepit
C Mauman, & Bazatha, & Harbona, & Baga-
tha, & Abgatha, & Zethar, & Charchas, septẽ
eunuchis qui in cõspectu eius ministrabant,
11 ¶vt introducerent reginã Vasthi coram rege,
posito sup caput eius diademate, ut oñderet
cũctis populis & principibus pulchritudinẽ
12 illius: erat enim pulchra ualde. ¶Quæ renuit,
& ad regis imperiũ, qđ per eunuchos manda
uerat, uenire contempsit. Vnde iratus rex, &
13 nimio furore succẽsus, ¶ interrogauit sapien
tes qui ex more regio semp ei aderãt, & illo-
rũ faciebat cũcta cõsilio, scientiũ leges, ac iu-
14 ra maiorũ: ¶(erat aũt primi & proximi, Char
sena, & Sethar, & Admatha, & Tharsis, & Ma
res, & Marsana, & Mamuchan, septem duces
Persarũ, atq; Medorũ, qui videbãt faciẽ regis,
15 & primi post eũ residere soliti erãt); ¶cui sen-
tentiæ Vasthi regina subiaceret, q̃ Assueri re-
gis imperiũ, quod per eunuchos mãdauerat,
16 facere noluisset. ¶ Rñditq; Mamuchan, au-
D diẽte rege, atq; principibus: Non solum regẽ
læsit regina Vasthi, sed & omnes populos, &
principes, qui sunt in cũctis prouincijs regis
17 Assueri. ¶ Egredietur enim sermo reginæ ad
oẽs mulieres, vt cõtemnant viros suos, & di-
cant: Rex Assuerus iussit, ut regina Vasthi in-
18 traret ad eũ, & illa noluit. ¶ atq; hoc exẽplo
oẽs principũ coniuges Persarũ atq; Medorũ
paruipendent imperia maritorũ. vnde regis
19 iusta est indignatio. ¶ * Si tibi placet, egre- * Est. 6.
diatur edictũ a facie tua, & scribatur iuxta le
gẽ Persarũ atq; Medorũ, quã præteriri illicitũ
est, ut nequaq̃ ultrà Vasthi ingrediatur ad re-
gẽ, sed regnũ illius, altera q̃ melior est illa, ac-
20 cipiat. ¶Et hoc in oẽ (quod latissimũ est) pro-
uinciarũ tuarũ diuulgetur imperiũ: & cun-
ctæ uxores tã maiorũ q̃ minorũ, deferant ma
21 ritis suis honorem. ¶ Placuit consilium eius

Vaerei 16.

regi, & principibus: fecitq; rex iuxta consi-
22 lium Mamuchan: & misit epistolas ad vni-
uersas prouincias regni sui, vt quæq; gens au
dire & legere poterat, diuersis linguis & li-
teris, esse viros principes ac maiores in do-
mibus suis: & hoc per cunctos populos di-
uulgari.

CAPVT II.

1 His ita gestis, postq̃ regis Assueri
A indignatio deferbuerat, recor-
datus est Vasthi, & quæ fecisset,
2 vel quæ passa esset: dixerũtq;
pueri regis, ac ministri eius:
3 Quærãtur regi puellæ virgines ac speciosæ,
& mittantur qui considerent per vniuersas
prouincias puellas speciosas & virgines: &
adducant eas ad ciuitatem Susan, & tradant
eas in domum fœminarum sub manu Egei
eunuchi, q̃ est præpositus & custos mulierũ
regiarũ: & accipiant mundum muliebrem,
4 & cætera ad vsus necessaria. Et quæcunq;
inter oẽs oculis regis placuerit, ipsa regnet
pro Vasthi. Placuit sermo regi: & ita vt sug-
Infr. 11. a 2.
5 gesserant, iussit fieri. Erat vir Iudæus in
Susan ciuitate, vocabulo Mardochæus, filius
Iair, filij Semei, filij Cis de stirpe Iemini,
4 Reg. 24. d. 15.
6 qui translatus fuerat de Ierusalem eo tpe
quo Iechoniam regem Iuda, Nabuchodono-
Infr. 11. a 4.
7 sor rex Babylonis transtulerat, q̃ fuit nutri
tius filiæ fratris sui, Edissæ, quæ altero nomi-
ne vocabatur Esther: & vtrunque parentem
amiserat: pulchra nimis, & decora facie. Mor
tuisq; patre eius ac matre, Mardochæus sibi
8 eam adoptauit in filiam. Cumque percre-
B buisset regis imperium, & iuxta mandatũ il
lius multæ pulchræ virgines adducerent̃ Su-
san, & Egeo traderẽtur eunucho: Esther quo-
que inter cæteras puellas ei tradita est, vt ser
9 uaretur in numero fœminarũ. Quæ placuit
ei, & inuenit gratiã in cõspectu illius. Et præ-
cepit eunucho, vt acceleraret mũdum mulie-
brem, & traderet ei partes suas, & septẽ puel
las speciosissimas de domo regis, & tã ipsã,
q̃ pedissequas eius ornaret atque excoleret.
10 Quæ noluit indicare ei populum, & patriã
suã. Mardochæus enim præceperat ei, vt de
11 hac re omnino reticeret: qui deambulabat
quotidie ante vestibulũ domus in qua electæ
virgines seruabant̃, curã agens salutis Esther,
12 & scire volens quid ei accideret. Cum aũt
venisset tempus singularum per ordinem
puellarum, vt intrarent ad regem, expletis
omnibus quę ad cultum muliebrem pertine
bant, mensis duodecimus vertebatur: ita
C dumtaxat, vt sex mensibus oleo vngeren-
tur myrtino, & alijs sex quibusdam pigmen
13 tis & aromatibus vterentur. Ingredien-
tesq; ad regem, quicquid postulassent ad or-
natum pertinẽs, accipiebant: & vt eis pla-
cuerat, compositę, de triclinio fœminarum
14 ad regis cubiculum transibant. Et quę in-
trauerat vespere, egrediebatur mane, atque
inde in secundas ędes *deducebãtur, quę sub
deducebatur.
manu Susagazi eunuchi erant, qui concu-
binis regis pręsidebat: nec habebat potesta-
tem ad regem vltra redeundi, nisi voluisset
15 rex, & eam venire iussisset ex nomine. E-
uoluto autem tempore per ordinem, insta-
bat dies quo Esther filia Abihail fratris Mar
dochęi, quam sibi adoptauerat in filiam, de-
beret intrare ad regem. Quæ non quęsiuit
muliebrem cultum, sed quęcunque voluit
Egeus eunuchus custos virginum, hęc ei ad
ornatum dedit. Erat enim formosa valde,
& incredibili pulchritudine, omnium oculis
16 gratiosa & amabilis videbatur. Ducta est
itaq; ad cubiculum regis Assueri mense de-
cimo, qui vocatur Tebeth, septimo anno re-
17 gni eius. Et adamauit eam rex plus quàm
omnes mulieres, habuitq; gratiam & miseri
cordiam coram eo super omnes mulieres, &
posuit diadema regni in capite eius, fecitque
18 eam regnare in loco Vasthi. Et iussit con-
uiuium præparari permagnificum cunctis
D principibus, & seruis suis pro coniunctione,
& nuptijs Esther. Et dedit requiem vniuer-
sis prouincijs, ac dona largitus est iuxta ma-
19 gnificentiam principalem. Cumq; & se
cundò quærerentur virgines, & congrega-
rentur, Mardochęus manebat ad ianuam re-
20 gis. necdum prodiderat Esther patriam,
& populum suum, iuxta mandatum eius.
Quidquid enim ille pręcipiebat, obseruabat
Esther: & ita cuncta faciebat, vt eo tempore
21 solita erat, quo eã paruulam nutriebat. Eo *Inf. 12. a. 1*
igitur tempore quo Mardochęus ad regis ia-
nuã morabatur, irati sunt Bagathã & Thares
duo eunuchi regis, qui ianitores erant, & in
primo palatij limine pręsidebãt, volueruntq;
22 insurgere in regem, & occidere eum. Quod
Mardochęum non latuit: statimq; nuncia-
uit reginę Esther, & illa regi ex nomine Mar
23 dochæi, qui ad se rem detulerat. Quæsitũ
est, & inuentum: & appensus est vterq; eorũ
in patibulo. * Mandatumq; est historijs, &
annalibus traditum coram rege.
** Et iussit rex, vt in libro memoriali scriberetur, vt pro vita sua aliquid repensaret ei. Inf. 16. b 10.*

CAPVT III.

1 Post hæc rex Assuerus exalta-
A uit Aman filium Amadathi, qui
erat de stirpe Agag: & posuit so
lium eius super omnes princi-
2 pes quos habebat. Cunctiq;
serui regis, q̃ in foribus palatij versabantur,
flectebant genua, & adorabant Aman: sic
enim pręceperat eis Imperator: solus Mar-
dochæus non flectebat genu, neque ado-
3 rabat eum. Cui dixerunt pueri regis qui
ad fores palatij præsidebant: Cur præter
cęteros non obseruas mandatum regis?
4 Cumque hoc crebriùs dicerent, & ille
nollet audire; nunciauerunt Aman, scire
cupientes vtrum perseueraret in sententia.
5 dixerat enim eis se esse Iudæum. Quod
B cùm audisset Aman, & experimento pro-
basset, quòd Mardochæus non flecteret sibi
6 genu, nec se adoraret, iratus est valde, & pro
nihilo duxit in vnum Mardochęum mitte-
re manus suas. Audierat enim, quod esset gẽ
tis Iudæę, magisq; voluit omnẽ Iudæorum,
qui erant in regno Assueri, perdere nationẽ.

7 ¶ Mense primo (cuius vocabulum est Nisan)
anno duodecimo regni Assueri, missa est sors
in vrnam, quæ Hebraicè dicitur Phur, coram
Aman, quo die & quo mense gens Iudæorũ
deberet interfici: & exiuit mensis duodeci-
8 mus, q vocatur Adar. ¶ Dixitq; Amã regi As-
suero: Est populus p oẽs prouincias regni tui
dispersus, & à se mutuo separatus, nouis
vtẽs legibus & ceremonijs, insuper & regis
scita contemnẽs. Et optimè nosti, qp non ex-
pediat regno tuo, vt insolescat per licentiã.
9 ¶ Si tibi placet, decerne, vt pereat, & decem
C millia talentorum appendam arcarijs gazæ
10 tuæ. ¶ Tulit ergo rex annulum quo vtebatur,
de manu sua, & dedit eum Aman filio Ama-
dathi de progenie Agag, hosti Iudæorum.
11 ¶ dixitq; ad eũ: Argẽtum quod tu polliceris,
*autem s. suum sit, de populo * age quod tibi placet.
12 ¶ Vocatiq; sunt scribæ regis mense primo Ni-
san, tertiadecima die eiusdem mẽsis: & scri-
ptũ est, vt iusserat Aman, ad omnes satrapas
regis, & iudices prouinciarum, diuersarũq;
gentium, vt quæque gens legere poterat, &
audire pro varietate linguarũ, ex nomine re-
gis Assueri: & literæ signatæ ipsius annulo,
13 ¶ missæ sunt per cursores regis ad vniuersas
D prouincias, vt occiderent atq; delerent om-
nes Iudæos, à puero vsq; ad senem, paruulos
& mulieres vno die, hoc est tertiodecimo
mensis duodecimi, qui vocatur Adar, & bona
14 eorum diriperent. ¶ Summa autem epistola-
rum hæc fuit, vt omnes prouinciæ scirent, &
15 pararent se ad prædictam diem. ¶ Festina-
bant cursores, qui missi erant, regis imperiũ
explere. Statimq; in Susan pependit edictũ,
rege & Aman celebrante conuiuium, & cun-
·4· ctis Iudæis qui in vrbe erant, flentibus.

CAPVT IIII.

1 QVAE cùm audisset Mardochæus,
A scidit vestimenta sua, & indu-
tus est sacco, spargens cinerem
capiti: & in platéa mediæ ciui-
tatis voce magna clamabat, o-
2 stendens amaritudinem animi sui, ¶ & hoc
eiulatu vsq; ad fores palatij gradiens. Non
enim erat licitum, indutum sacco aulãm re-
3 gis intrare. ¶ In omnibus quoq; prouincijs,
oppidis, ac locis, ad quæ crudelè regis dogma
peruenerat, planctus ingens erat apud Iu-
dæos, ieiunium, vlulatus, & fletus: sacco
4 & cinere multis pro strato vtentibus. ¶ In-
gressæ autem sunt puellæ Esther & eunuchi,
nunciaueruntq; ei. Quod audiẽs consterna-
ᵇinduerent eum s. B ta est: & vestẽ misit, vt ablato sacco ᵇindue-
5 ret eam: quam accipere noluit. ¶ Accitoq;
Athach, eunucho, quem rex ministrum ei de-
derat, præcepit ei, vt iret ad Mardochæum, &
6 disceret ab eo, cur hoc faceret. ¶ Egressusq;
Athach, iuit ad Mardochæum stantem in pla
7 téa ciuitatis, ante ostium palatij: ¶ qui indi-
cauit ei omnia quæ acciderant, quomodo
C Aman promisisset, vt in thesauros regis pro
8 Iudæorum nece inferret argentum. ¶ Exem-
plar quoq; edicti quod pẽdebat in Susan, de-
dit ei, vt reginæ ostenderet, & moneret eam
vt intraret ad regem, & deprecaretur eum
9 pro populo suo. ¶ Regressus Athach, nuncia-
uit Esther omnia, quæ Mardochæus dixerat.
10 ¶ Quæ respondit ei, & iussit, vt diceret Mar-
11 dochæo: ¶ Omnes serui regis, & cunctæ quæ
sub ditione eius sunt, norunt prouinciæ, qp
siue vir, siue mulier non vocatus, interius
atrium regis intrauerit, absq; vlla cuncta-
tione statim interficiatur: nisi fortè rex au-
ream virgam ad eum tetenderit pro signo
clementiæ, atq; ita possit viuere. Ego igitur
quomodo ad regẽ intrare potero, quæ trigin-
12 ta iam diebus nõ sum vocata ad eũ? ¶ Quod
13 cùm audisset Mardochæus, ¶ rursum manda-
uit Esther, dicens: Ne putes, quòd animam
tuam tantum liberes, quia in domo regis es
14 præ cunctis Iudæis: ¶ si enim nunc silueris,
D per aliam occasionem liberabuntur Iudæi:
& tu, & domus patris tui peribitis. Et quis
nouit vtrum idcirco ad regnũ veneris, vt in
15 tali tempore parareris? ¶ Rursumq; Esther
16 hæc Mardochæo verba mandauit: ¶ Vade,
& congrega omnes Iudæos, quos in Susan
reppereris, & orate pro me. Non comedatis,
& non bibatis tribus diebus, & tribus nocti-
bus, & ego cũ ancillis meis similiter ieiuna-
bo, & tunc ingrediar ad regẽ, cõtra legem fa-
ciens non vocata, tradensq; me morti & pe-
17 riculo. ¶ Iuit itaq; Mardochæus, & fecit om-
nia quæ ei Esther præceperat.

CAPVT V.

1 DIE autẽ tertio induta est Esther
A regalibus vestimentis, & stetit
in atrio domus regiæ, quod erat
interius contra basilicam regis:
at ille sedebat super solium suũ
in consistorio palatij, contra ostium do-
2 mus. ¶ Cumq; vidisset Esther reginam stan-
tem, placuit oculis eius, & extendit contra
eam virgam auream quam tenebat manu.
Quæ accedens osculata est summitatem
3 virgæ eius. ¶ Dixitq; ad eam rex: Quid vis
Esther regina? quæ est petitio tua? etiam si
dimidiam partem regni petieris, dabitur ti-
4 bi. ¶ At illa respondit: Si regi placet, obsecro
vt uenias ad me hodie, & Aman tecum ad
5 conuiuium quod paraui. ¶ Statimq; rex: Vo-
B cate, inquit, cito Aman, vt Esther obediat vo
luntati. Venerunt itaq; rex & Aman ad con
6 uiuium quod eis regina parauerat. ¶ Dixitq;
ei rex, postquàm uinum biberat abundanter:
Qui petis, ut detur tibi? & pro qua re postu- Matth.6.c
las? etiam si dimidiam partem regni mei 23.
7 petieris, impetrabis. ¶ Cui respondit Esther:
8 Petitio mea, & preces sunt istæ: ¶ Si inueni
in conspectu regis gratiam, & si regi placet,
ut det mihi quod postulo, & meam impleat
petitionem: ueniat rex & Aman ad conui-
uiũ quod paraui eis, & cras aperiã regi volun
9 tatem meam. ¶ Egressus est itaq; illo die A-
C man lætus & alacer. Cumq; uidisset Mardo-
chæum sedentem ante fores palatij, & non
solùm non assurrexisse sibi, sed nec motum
quidem de loco sessionis suæ; indignatus est
10 valde: ¶ & dissimulata ira, reuersus in do-

mum suũ, conuocauit ad se amicos suos, &
11 Zares vxorem suam: & exposuit illis ma-
gnitudinem diuitiarum suarum, filiorumq;
turbam, & quanta eum gloria super omnes
12 principes & seruos suos rex eleuasset. Et post
hæc ait: Regina quoq; Esther nullum alium
vocauit ad conuiuium cum rege, præter me:
apud quam etiam cras cum rege pransurus
13 sum. Et cum hæc omnia habeam, nihil
D me habere puto, quandiu videro Mardo-
chæum Iudæum sedentem ante fores regias.
14 Responderuntq; ei Zares vxor eius, & cæ-
teri amici: Iube parari excelsam trabem, ha-
bentẽ altitudinis quinquaginta cubitos: &
dic manè regi, vt appendatur super eam Mar
dochæus: & sic ibis cum rege lætus ad conui-
uium. *Placuit ei consilium, & iussit ex-
celsam præparari crucem.

*placuitq; 10.

CAPVT VI.

1 NOCTEM illam duxit rex inso-
A mnem, iussitq; sibi afferri hi-
storias & annales priorum tem
porum. Quæ cum illo præsen-
2 te legerentur, ventum est ad il-
lum locũ, vbi scriptum erat, quomodo nun-
ciasset Mardochæus insidias Bagathan &
Tharesi eunuchorum, regem Assuerum iugu Inf. 12. a. 1
3 lare cupientium. Quod cum audisset rex,
ait: Quid pro hac fide honoris ac præmij
Mardochæus consecutus est? Dixerunt ei
serui illius ac ministri: Nihil omnino mer-
4 cedis accepit. Statimq; rex: Quis est, in-
B quit, in atrio? Aman quippe interius atrium
domus regiæ intrauerat, vt suggereret regi,
& iuberet Mardochæũ affigi patibulo quod ei
5 fuerat præparatum. Responderunt pueri:
Aman stat in atrio. Dixitq; rex: Ingredia-
6 tur. Cumque esset ingressus, ait illi: Quid
debet fieri viro, quem rex honorare desyde-
rat? Cogitans autem in corde suo Aman, &
reputans, quòd nullum alium rex, nisi se, vel-
7 let honorare, respondit: Homo quẽ rex ho-
8 norare cupit, debet indui vestibus regiis: &
C imponi super equũ, qui de sella regis est; &
9 accipere regium diadema sup caput suũ, &
primus de regiis principibus ac tyrannis te-
neat equũ eius: & per plateam ciuitatis in-
cedẽs, clamet, & dicat: Sic honorabitur, quẽ-
10 cunque voluerit rex honorare. Dixitque ei
rex: Festina, & sumpta stola & equo, fac, vt
locutus es, Mardochæo Iudæo qui sedet ante
fores palatij. Caue ne quicquam de his quæ
11 locutus es, prætermittas. Tulit itaq; Aman
stolam & equum, indutumq; Mardochæum,
in platea ciuitatis, & impositum equo præ-
D cedebat, atque clamabat: Hoc honore condi
gnus est, quemcunq; rex voluerit honorare.
12 Reuersusque est Mardochæus ad ianuam
palatij: & Aman festinauit ire in domum
13 suam, lugens & operto capite: narrauitque
Zares vxori suæ, & amicis omnia quæ euenis
sent sibi. Cui responderunt sapientes quos
habebat in consilio, & vxor eius: Si de semi-
ne Iudæorum est Mardochæus, ante quem ca
dere cœpisti, non poteris ei resistere: sed ca-
14 des in conspectu eius. Adhuc illis loquen-
tibus, venerũt eunuchi regis, & citò eum ad
conuiuium quod regina parauerat, pergere
compulerunt.

CAPVT VII.

1 INTRAVIT itaq; rex & Aman,
A vt biberent cum regina. Dixit-
2 que ei rex etiam secunda die,
postquã vino incaluerat: Quæ
est petitio tua Esther, vt detur
tibi? & quid vis fieri? etiam si dimidiam par-
3 tem regni mei petieris, impetrabis. Ad quẽ
illa respondit: Si inueni gratiam in oculis
tuis ô rex, & si tibi placet, dona mihi animã
meam pro qua rogo, & populum meum pro
4 quo obsecro. Traditi enim sumus, ego &
B populus meus, vt conteramur, iugulemur, &
pereamus. Atque vtinam in seruos & famu-
las venderemur: esset tolerabile malum, &
gemens tacerem: nunc autẽ hostis noster est,
5 cuius crudelitas redundat in regem. Res-
pondensq; rex Assuerus, ait: Quis est iste, &
6 cuius potentiæ, vt hæc audeat facere? Dixit-
que Esther: Hostis & inimicus noster pessi-
mus iste est, Aman. Quod ille audiens, ilicò
obstupuit, vultum regis ac reginæ ferre non
7 sustinens. Rex autem iratus surrexit, & de
loco conuiuij intrauit in hortum arboribus
C consitũ. Aman quoq; surrexit, vt rogaret E-
sther reginã pro anima sua. intellexit enim à
8 rege sibi paratum malum. Qui cum reuer-
sus esset de horto nemoribus consito, & in-
trasset cõuiuij locũ, reperit Aman super le-
ctulũ corruisse, in quo iacebat Esther, & ait:
Etiam reginam vult opprimere, me præsen-
te, in domo mea. Necdum verbum de ore re-
gis exierat, & statim operuerũt faciem eius.
9 Dixitque Harbona, vnus de eunuchis qui
D stabant in ministerio regis: En lignum quod
parauerat Mardochæo, qui locutus est pro re-
ge, stat in domo Aman, habens altitudi-
nis 50. cubitos. Cui dixit rex: Appendite
10 eum in eo. Suspensus est itaq; Aman in
patibulo quod parauerat Mardochæo: & re-
gis ira quieuit.

CAPVT VIII.

1 DIE illo dedit rex Assuerus E-
A sther reginæ domum Aman ad-
uersarij Iudæorum, & Mardo-
chæus ingressus est ante faciẽ re
2 gis. Cõfessa est enim ei Esther,
quod esset patruus suus. Tulitq; rex annu-
lum quẽ ab Aman recipi iusserat, & tradidit
Mardochæo. Esther autem constituit Mardo-
3 chæum super domum suã. Nec his contenta,
procidit ad pedes regis: fleuitq;, & locuta ad
eũ, orauit, vt malitiã Amã Agagitæ, & machi-
nationes eius pessimas, quas excogitauerat
4 cõtra Iudæos, iuberet irritas fieri. At ille ex
more sceptrũ aureũ protendit manu, quo signũ
clementiæ mõstrabat. Illaq; cõsurgens stetit
5 ante eum, & ait: Si placet regi, & si inueni
gratiã in oculis eius, & deprecatio mea non
ei videtur esse contraria, obsecro vt nouis

epistolis

epistolis veteres Aman literæ insidiatoris &
hostis Iudæorum, quibus eos in cunctis re-
gis prouincijs perire præceperat, corrigātur.
6 ¶ Quomodo enim potero sustinere necem
7 & interfectionem populi mei? ¶ Respondit-
8 que rex Assuerus Esther reginæ, & Mardo-
chæo Iudæo: Domum Amā concessi Esther,
& ipsum iussi affigi cruci, quia ausus est ma-
8 num mittere in Iudæos. ¶ Scribite ergo Iu-
dæis, sicut vobis placet, ex regis nomine si-
gnantes literas annulo meo. Hæc enim con-
suetudo erat, vt epistolis, q̄ ex regis nomine
mittebant, & illius annulo signatæ erāt, ne-
9 mo auderet contradicere. ¶ Accitisq; scribis
& librarijs regis (erat autem tempus tertij
mensis, qui appellatur Siban) vicesima & ter
tia die illius, scriptæ sunt epistolæ, vt Mardo-
chæus voluerat, ad Iudæos, & ad principes,
procuratoresq;, & iudices, qui centū viginti
septem prouincijs ab India vsq; ad Aethio-
C piā p̄sidebant: prouinciæ atq; prouinciæ, po-
pulo & populo iuxta linguas & literas suas,
& Iudæis, prout legere poterant, & audire.
10 ¶ Ipsæq; epistolæ, quæ ex regis nomine mit-
tebātur, annulo ipsius obsignatæ sunt & mis
sæ per veredarios: qui per omnes prouincias
discurrentes, veteres literas nouis nuncijs
11 præuenirent. ¶ Quibus imperauit rex, vt cō-
uenirent Iudæos per singulas ciuitates, & in
vnum præciperent congregari, vt starent pro
animabus suis, & omnes inimicos suos cum
coniugibus ac liberis & vniuersis domibus
12 interficerent atq; delerent. ¶ Et constituta
est per omnes prouincias vna vltionis dies,
id est, tertia decima mensis duodecimi Adar.
13 ¶ Summamq; epistolæ hæc fuit, vt in omni-
D bus terris ac populis, qui regis Assueri subia-
cebant imperio, notum fieret, paratos esse
Iudæos ad capiendam vindictam de hostibus
14 suis. ¶ Egressiq; sunt veredarij celeres nun
cia perferentes, & edictum regis pependit
15 in Susan. ¶ Mardochæus autem de palatio,
& de conspectu regis egrediens fulgebat ve-
stibus regijs, hyacinthinis videlicet & æri-
nis, coronam auream portans in capite, &
amictus serico pallio atque purpureo. Om-
16 nisq; ciuitas exultauit, atq; lætata est. ¶ Iu-
dæis autem noua lux oriri visa est, gaudium,
17 honor, & tripudium. ¶ Apud omnes popu-
los, vrbes, atque prouincias, quocunq; regis
præcepta veniebant, mira exultatio, epulæ
atq; conuiuia, & festus dies: intantum, vt
plures alterius gentis & sectæ eorū religio-
ni & ceremonijs iungerentur. Grandis enim
cunctos Iudaici nominis terror inuaserat.

CAPVT IX.

1 IGITVR duodecimi mensis, quē
A Adar vocari antè iam diximus,
tertiadecima die, quando cun-
ctis Iudæis interfectio paraba-
tur, & hostes eorum inhiabant
sanguini, versa vice Iudæi superiores esse cœ
2 perunt, & se de aduersarijs vindicare. ¶ Con-
gregatiq; sunt per singulas ciuitates, & op-
pida & loca, vt extenderent manum contra
inimicos, & persecutores suos. Nullusq;
ausus est resistere, eo q̄ omnes populos ma-
3 gnitudinis eorū formido ᵒpenetraret. ¶ Nam ᵒpenetra- ret 4.
& prouinciarum iudices, & duces, & procu-
ratores, omnisq; dignitas quæ singulis locis
ac operibus præerat, extollebant Iudæos ti-
4 more Mardochæi, ¶ quem principem esse pa-
latij, & plurimum posse cognouerant. Fa-
ma quoq; nominis eius crescebat quotidie,
5 & per cunctorum ora volitabat. ¶ Itaq; per-
B cusserunt Iudæi inimicos suos plaga magna,
& occiderunt eos, reddentes eis quod sibi
6 parauerant facere: ¶ intantum vt etiam in
Susan quingentos viros interficerent extra
decē filios Aman Agagitæ hostis Iudæorum:
7 quorū ista sunt nomina, ¶ Pharsandatha, &
8 Delphon, & Esphatha, & ¶ Phoratha, & Ada-
9 lia, & Aridatha, ¶ & Phermesta, & Arisai, & A-
10 ridai, & Iezatha. ¶ Quos cum occidissent, præ
das de substantijs eorū ᵒagere noluerunt. ᵒtangere 6.
11 ¶ Statimq; numerus eorum, qui occisi erant
12 in Susan, ad regem relatus est. ¶ Qui dixit
reginæ: In vrbe Susan interfecerunt Iudæi
quingentos viros, & alios decem filios Amā:
quantam putas eos exercere cædem in vni-
uersis prouincijs? Quid vltrà postulas, &
13 quid vis vt fieri iubeam? ¶ Cui illa respōdit:
Si regi placet, detur potestas Iudæis: vt sicut
C fecerunt hodie in Susan, sic & cras faciant,
& decem filij Aman in patibulis suspendant.
14 ¶ Præcepitq; rex vt ita fieret. Statimq; in Su
san pependit edictū, & decem filij Aman su-
15 spensi sunt. ¶ Cōgregatis Iudæis quartadeci-
ma die mensis Adar, interfecti sunt in Susan
trecenti viri: nec eorū ab illis direpta sub-
16 stantia est. ¶ Sed & per oēs prouincias, quæ
ditioni regis subiacebant, pro animabus suis
steterunt Iudæi, interfectis hostibus ac perse-
cutoribus suis: intantū ut septuagintaquin-
que millia occisorum implerentur, & nullus
de substantijs eorum quicquam cōtingeret.
17 ¶ Dies autem tertiusdecimus mensis Adar
D unus apud omnes interfectionis fuit, & quar
tadecima die cædere desierunt. Quē consti-
tuerunt esse solemnem, ut in eo omni tem-
pore deinceps uacarēt epulis, gaudio, atque
18 conuiuijs. ¶ At hi qui in urbe Susan cæ-
dem exercuerāt, tertiodecimo & quartode-
cimo die eiusdē mensis in cæde uersati sunt:
quintodecimo autē die percutere desierunt.
Et idcirco eundem diem constituerunt solē-
19 nem epularum atq; lætitiæ. ¶ Hi uero Iudæi,
qui in oppidis non muratis ac uillis mora-
bantur, quartumdecimum diem mēsis Adar
conuiuiorum & gaudij decreuerunt, ita ut
exultent in eo, & mittant sibi mutuò partes
20 epularum & ciborum. ¶ Scripsit itaq; Mardo
E chæus omnia hæc, & literis comprehensa mi-
sit ad Iudæos, qui in omnibus regis prouin-
cijs morabātur, tam in uicino positis quàm
21 procul, ¶ ut quartamdecimam & quintam-
decimam diē mensis Adar pro festis susci-
perent, & reuertente semper anno solenni
22 celebrarent honore: ¶ quia in ipsis diebus
se ulti sunt Iudæi de inimicis suis, & luctus
atq; tristitia in hilaritatem gaudiumq; con-

uersi sunt: essentq; dies isti epularum, atq;
lętitię, & mitterent sibi inuicem ciborum
partes, & pauperibus munuscula largirent.
23 Susceperuntq; Iudęi in solennem ritū cun-
cta quę eo tempore facere cœperant, & quę
Mardochęus literis facienda mandauerat.
24 Aman enim, filius Amadathi, stirpis Agag,
hostis & aduersarius Iudæorū, cogitauit con
tra eos malum, ut occideret illos, atq; dele-
ret: & misit phur, quod nostra lingua uer- Supr. 3. c
25 titur in sortē. Et postea ingressa est Esther
ad regem, obsecrans, ut conatus eius, literis
F regis irriti fierent: & malum quod contra
Iudęos cogitauerat, reuerteretur in caput
eius. Deniq; ipsum & filios eius affixerūt
26 cruci: atq; ex illo tempore dies isti appel-
lati sunt phurim, id est, Sortium: eo quòd
phur, id est, sors, in urnam missa fuerit. Et
cuncta quę gesta sunt, epistolę, id est, libri
27 huius uolumine continentur: quęq; sustinu-
erunt, & quę deinceps immutata sunt, su-
sceperunt Iudęi super se & semen suum, &
super cunctos, qui religioni eorum uoluerūt
copulari, ut nulli liceat duos hos dies absq;
solennitate trāsigere: quos scriptura testatur
& *certa expetunt tempora annis sibi iu- *certa t.
28 giter succedentibus. Isti sunt dies, quos
G nulla unquam delebit obliuio: & per sin-
gulas generationes cunctę in toto orbe pro-
uincię celebrabunt: nec est ulla ciuitas, in
qua dies phurim, id est, sortium, non ob-
seruentur à Iudæis, & ab eorum progenie,
29 quę his ceremonijs obligata est. Scripse-
runtque Esther regina, filia Abihail, & Mar-
dochęus Iudęus etiam secundam epistolam,
ut omni studio dies ista solennis sanciretur
30 in posterum: & miserunt ad omnes Iu-
dęos, qui in centum uiginti septem prouin-
cijs regis Assueri uersabantur, ut haberent
31 pacem, & susciperent ueritatem, ob-
seruantes dies sortium & suo tempore cum
gaudio celebrarent: sicut constituerant Mar
dochęus & Esther: & illi obseruanda su-
sceperunt à se, & à semine suo ieiunia, & cla-
32 mores, & Sortium dies. & omnia quę li-
bri huius, qui uocatur Esther, historia con-
tinentur.

CAPVT X.

1 REx uerò Assuerus omnem terrā,
A & cunctas maris insulas fecit
2 tributarias: cuius fortitudo &
imperiū, & dignitas atq; subli-
mitas, qua exaltauit Mardo-
chęum, scripta sunt in libris Medorū atque
3 Persarum: & quo Mardochęus Iudaici ge-
neris, secundus à rege Assuero fuerit, & ma-
B gnus apud Iudęos, & acceptabilis plebi fra-
trum suorum, quęrens bona populo suo, &
loquens ea, quę ad pacem seminis sui perti-
4 neret. Dixitq; Mardochęus: A Deo facta
5 sunt ista. Recordatus sum somnij quod vi-
deram, hęc eadē significantis, nec eorū quic-
6 quam irritum fuit. Paruus fons qui creuit
in fluuium, & in lucē solemq; conuersus est,
& in aquas plurimas redondauit: Esther est,
quā rex accepit uxorem, & uoluit esse regi-
7 nam. Duo autem dracones: ego sum, &
8 Aman. Gentes quę conuenerant: hi sunt qui
9 conati sunt delere nomen Iudęorum. Gēs
C aūt mea, Israël est, quę clamauit ad Dñm, &
saluum fecit Dñs populū suum: liberauitq;
nos ab omnibus malis, & fecit signa magna
10 atq; portenta inter gentes: & duas sortes
esse præcepit: vnam populi Dei, & alterā cun-
11 ctarum gentium. Venitq; vtraque sors in
D statutum ex illo iam tempore diem coram
12 Deo vniuersis gentibus: & recordatus est
Dñs populi sui, ac misertus est hæreditatis
13 suæ. Et obseruabuntur dies isti in mense
Adar, quartadecima & quintadecima die
eiusdem mensis, cum omni studio, & gaudio
in vnum cœtum populi congregati, in cūctas
deinceps generationes populi Israël.

CAPVT XI.

1 ANno quarto regnātibus Ptole-
A mæo & Cleopatra, attulerūt Do
sitheus, qui se sacerdotē, & Leui
tici generis ferebat, & Ptole-
mæus filius eius hanc epistolam
phurim, quā dixerūt interpretatum esse Lysi-
2 machū Ptolemæi filium in Ierusalem. Anno Inf. 16. a. 1
secūdo, regnante Artaxerxe maximo, prima Sup. 2. a. 1
B die mensis Nisan, vidit somniū Mardochæus,
filius Iairi, filij Semei, filij Cis de tribu Ben-
3 iamin: homo Iudæus, qui habitabat in vrbe
Susis, vir magnus, & inter primos aulæ regiæ.
4 Erat autē de eo numero captiuorum, quos 4. Reg. 24.
transtulerat Nabuchodonosor rex Babylo- d. 15.
nis de Ierusalem cum Iechonia rege Iuda: Sup. 2. a. 6.
5 & hoc eius somnium fuit. Apparuerūt vo-
C ces, & tumultus, & tonitrua, & terræmotus,
6 & conturbatio super terram: & ecce duo
dracones magni, paratiq; contra se in præ-
7 lium. Ad quorum clamorem cunctæ conci-
tatæ sunt nationes, ut pugnarēt contra Gen-
8 tem iustorum. Fuitq; dies illa tenebrarum
& discriminis, tribulationis & angustiæ, &
9 ingens formido super terrā. Conturbataq;
est gens iustorū timentium mala sua, & præ-
10 parata ad mortē. Clamauerūtq; ad Deum:
& illis vociferantibus, fons paruus creuit in
D fluuium maximū, & in aquas plurimas re-
11 dundauit. Lux & Sol ortus est, & humiles
exaltati sunt, & deuorauerunt inclytos.
12 Quod cùm vidisset Mardochæus, & surre-
xisset de strato, cogitabat quid Deus facere
vellet: & fixum habebat in animo, scire cu-
piens quid significaret somnium.

CAPVT XII.

1 MOrabatvr autē eo tempo- Supra 2. d.
A re in aula regis cum Bagatha & 21. & 6. a.
Thara, eunuchis regis, qui iani- 2.
2 tores erant palatij. Cūq; intel-
lexisset cogitationes eorum, &
B curas diligentius peruidisset, didicit quod
conarentur in regē Artaxerxem manus mit-
3 tere: & nunciauit super eo regi. Qui de
utroq; habita quæstione, cōfessos iussit du-
4 ci ad mortem. Rex autem quod gestum
C erat, scripsit in commentarijs: sed & Mardo-
5 chæus rei memoriam literis tradidit. Et præ-
cepitq; ei rex, vt in aula palatij moraretur, da-

6 tis ei pro delatione muneribus. ¶ Aman vero
filius Amadathi Bugæus erat gloriosissimus
D coram rege, & voluit nocere Mardochæo, &
populo eius pro duobus eunuchis regis, qui
fuerant interfecti.

CAPVT XIII.

Epistolæ autem hoc exemplar fuit.

1 REx maximus Artaxerxes ab In-
A dia vsque Aethiopiam, centum
viginti septem prouinciarum
principibus, & ducibus, qui eius
imperio subiecti sunt, salutem.
2 ¶ Cum plurimis gentibus imperarem, &
vniuersum Orbē meæ ditioni subiugassem,
volui nequaquam abuti potentiæ magnitu-
dine, sed clementia & lenitate gubernare
subiectos: vt absque vllo terrore vitam silen
tio transigentes, optata cunctis mortalibus
3 pace fruerentur. ¶ Quærente autem me à
consiliarijs meis, quomodo posset hoc imple-
ri: vnus qui sapientia & fide cæteros præcel-
lebat, & erat post regem secundus, Aman no
4 mine, ¶ indicauit mihi in toto orbe terrarum
populū esse dispersum, qui nouis vteretur le-
gibus, & contra omnium Gentium consue-
tudinē faciens, Regum iussa contemneret,
& vniuersarum concordiam nationum sua
5 dissensione violaret. ¶ Quod cum didicisse-
B mus, videntes vnam gentem rebellem aduer-
sus omne hominum genus peruersis vti le-
gibus, nostrisq; iussionibus contraire, & tur-
bare subiectarum nobis prouinciarum pacē,
6 atque concordiam: ¶ iussimus, vt quoscunq;
Aman, qui omnibus prouincijs præpositus
est, & secundus à rege, & quē patris loco coli
mus, monstrauerit: cū coniugibus ac liberis
deleantur ab inimicis suis, nullusq; eorum
misereatur quartadecima die duodecimi
7 mensis Adar, anni præsentis: ¶ vt nefarij homi
nes vno die ad inferos descendentes, reddant
C imperio nostro pacem, quam turbauerant.
8 ¶ MARDOCHÆVS aūt deprecatus est Dñm,
9 memor omnium operum eius, ¶ & dixit: Do-
mine, Domine rex omnipotens, in ditione
enim tua cuncta sunt posita: & non est qui
possit tuæ resistere volūtati, si decreueris sal-
10 uare Israël. ¶ Tu fecisti cœlū & terrā, & quic-
11 quid cœli ambitu cōtinetur. ¶ Dominus om-
12 niū es, nec est q resistat maiestati tuæ. ¶ Cun-
cta nosti, & scis quia nō pro superbia & cō-
tumelia, & aliqua gloriæ cupiditate fecerim
hoc, vt non adorarem Aman superbissimum.
13 ¶ (Libēter enim pro salute Israël etiā vestigia
14 pedū eius deosculari paratus essem: ¶ sed ti-
D mui ne honorē Dei mei transferrē ad homi-
nē: & ne quenquā adorarē excepto Deo meo.
15 ¶ Et nunc Domine rex, Deus Abraham, mi-
serere populi tui, quia volunt nos inimici
nostri perdere, & hæreditatem tuam delere.
16 ¶ Ne despicias partem tuam quam redemisti
17 tibi de Aegypto. ¶ Exaudi deprecationem
meam, & propitius esto sorti & funiculo
tuo, & conuerte luctum nostrum in gaudiū,
vt viuentes laudemus nomen tuū Domine,
18 & ne claudas ora te canentium. ¶ Omnis
quoque Israël pari mente & obsecratione
clamauit ad Dominum, eò quòd eis certa
mors impendēret.

CAPVT XIIII.

1 ESTHER quoq; regina cōfugit
A ad Dominum, pauens pericu-
2 lum quod imminebat. ¶ Cūque
deposuisset vestes regias, fleti-
bus & luctui apta indumēta in-
duit, & pro vnguētis varijs, cinere & stercore
re impleuit caput, & corpus suū humiliauit
ieiunijs: omniaque loca quibus antea læ-
tari consueuerat, crinium laceratione com
3 pleuit. ¶ Et deprecabatur Dominum Deum
Israël, dicens: Domine mi, qui rex noster
es solus, adiuua me solitariam, & cuius præ-
4 ter te nullus est auxiliator alius. ¶ Periculum
5 meum in manibus meis est. ¶ Audiui à patre
meo, quòd tu Domine tulisses Israël de cun-
ctis Gentibus, & patres nostros ex omnibus
retro maioribus suis, vt possideres hæredita-
tē sempiternam, fecistique eis sicut locutus
6 es. ¶ Peccauimus in conspectu tuo, & id-
B circo tradidisti nos in manus inimicorum
7 nostrorum: ¶ coluimus enim deos eorum.
8 Iustus es Domine. ¶ Et nunc non eis sufficit,
quod durissima nos opprimūt seruitute: sed
robur manuum suarum, idolorum potentiæ
9 deputantes, ¶ volunt tua mutare promissa,
& delere hæreditatem tuam, & claudere ora
laudantium te, atque extinguere gloriam
10 templi & altaris tui, ¶ vt aperiant ora Gen-
tium, & laudent idolorum fortitudinem, &
prædicent carnalem regem in sempiternum.
11 ¶ Ne tradas Domine sceptrum tuum his qui
C non sunt, ne rideant ad ruinam nostram:
sed conuerte consilium eorum super eos, &
12 eum qui in nos cœpit sæuire, disperde. ¶ Me-
mento Domine, & ostende te nobis in tem-
pore tribulationis nostræ, & da mihi fiduciā
Domine rex deorum & vniuersæ potestatis.
13 ¶ Tribue sermonem cōpositum in ore meo
in conspectu leonis, & transfer cor illius in
odium hostis nostri, vt & ipse pereat, & cæ-
14 teri qui ei consentiunt. ¶ Nos autem libera
in manu tua, & adiuua me, nullum aliud
auxilium habentem, nisi te Domine, qui
15 habes omnium scientiam, ¶ & nosti, quia
oderim gloriam iniquorum, & detester cu-
bile incircuncisorum, & omnis alienigenæ.
16 ¶ Tu scis necessitatē meam, quòd abominer
D signum superbiæ & gloriæ meæ, quod est su-
per caput meum in diebus ostentationis
meæ, & detester illud quasi pannum men-
struatæ, & non portem in diebus silentij
17 mei, ¶ & quod non comederim in mensa Aman,
nec mihi placuerit conuiuium Regis, & non
18 biberim vinum libaminū: ¶ & nūquam læta-
ta sit ancilla tua, ex quo huc translata sum
vsque in præsentem diem, nisi in te Domine
19 Deus Abraham. ¶ Deus fortis super omnes,
exaudi vocem eorū qui nullam aliam spem
habent, & libera nos de manu iniquorum, &
erue me à timore meo.

CAPVT XV.

1 ET mandauit ei (haud dubium quin
A Esther Mardochæus) vt ingrede-
retur ad regem, & rogaret pro
populo suo & pro patria sua.
2 Memorare (inquit) dierum hu-
militatis tuæ, quomodo nutrita sis in manu
mea, quia Aman secundus a rege locutus est
3 contra nos in mortem: & tu inuoca Domi-
num, & loquere regi pro nobis, & libera nos
4 de morte. Die autem tertio deposuit vesti-
menta ornatus sui, & circundata est gloria
5 sua. Cumque regio fulgeret habitu, & in-
uocasset omnium rectorẽ & saluatorẽ Deũ,
6 assumpsit duas famulas: & super vnam qui-
B dem innitebatur, quasi præ delicijs, & nimia
teneritudine corpus suum ferre non susti-
7 nens: altera autem famularum sequebatur
dominam, defluentia in humum indumenta
8 sustentans. Ipsa autẽ roseo colore vultum
perfusa, & gratis, ac nitentibus oculis tristẽ
celabat animum, & nimio timore contra-
9 ctum. Ingressa igitur cuncta per ordinem
ostia, stetit contra regẽ, vbi ille residebat sup
solium regni sui, indutus vestibus regijs, au-
roque fulgens, & pretiosis lapidibus: eratq;
10 terribilis aspectu. Cumq; eleuasset faciem,
C & ardentibus oculis furorem pectoris indi-
casset, regina corruit, & in pallorem colore
mutato, lassum super ancillulam reclinauit
11 caput. Conuertitque Deus spiritum regis in
mansuetudinẽ, & festinus ac metuens exili-
uit de solio: & sustentans eam vlnis suis, do-
12 nec rediret ad se, his verbis blãdiebat: Quid
habes Esther? Ego sum frater tuus, noli me-
13 tuere. Non morieris: non enim pro te, sed
14 pro omnibus hæc lex constituta est. Accede
15 igitur, & tange sceptrum. Cumq; illa re-
D ticeret, tulit auream virgam, & posuit sup
collum eius, & osculatus est eam, & ait: Cur
16 mihi non loqueris? Quę respondit: Vidi
te domine quasi angelum Dei, & conturba-
tum est cor meum præ timore gloriæ tuę.
17 Valde enim mirabilis es domine, & facies
18 tua plena est gratiarũ. Cumque loqueretur,
19 rursus corruit, & penè exanimata est. Rex
autem turbabatur, & omnes ministri eius
consolabantur eam.

CAPVT XVI.

Supr. 11. a 1. 1 REx magnus Artaxerxes, ab In-
A dia vsque Æthiopiam centum
vigintiseptem prouinciarum
ducibus ac principibus, qui no-
stræ iussioni obediunt, salutem
2 dicit. Multi bonitate principum & hono-
re, qui in eos collatus est, abusi sunt in super-
3 biam: & non solùm subiectos regibus ni-
tuntur opprimere, sed datam sibi gloriam
non ferentes, in ipsos, qui dederunt, moliũ-
4 tur insidias. Nec contenti sunt gratias nõ
agere beneficijs, & humanitatis in se iura
violare: sed Dei quoq; cuncta cernẽtis arbi-
5 trantur se posse fugere sententiam. Et in
tantum vesaniæ proruperunt, vt eos, qui cre-
dita sibi officia diligenter obseruant, & ita
cuncta agunt, vt omnium laude digni sint,
mendaciorum cuniculis conentur subuer- funiculis.
6 tere, dum aures principum simplices, & 6.
ex sua natura alios æstimantes, callida frau-
7 de decipiunt. Quæ res & ex veteribus pro-
B batur historijs, & ex his, quæ geruntur quo-
tidie, quomodo malis quorũdam suggestio-
8 nibus regum studia deprauentur. Vnde pro-
9 uidẽdum est paci omnium prouinciarũ. Nec
putare debetis, si diuersa iubeamus, ex ani-
mi nostri venire leuitate: sed pro qualitate &
necessitate temporum, vt reipublicæ poscit
10 vtilitas, ferre sentẽtiam. Et vt manifestius Sup. 3. a. 1
quod dicimus, intelligatis: Aman filius Ama-
dathi, & animo & gente Macedo, alienusq;
à Persarum sanguine, & pietatem nostrã sua
crudelitate cõmaculans, peregrinus a nobis
11 susceptus est: & tãtã in se expertus huma-
nitate, vt pater noster vocaretur, & adorare-
12 tur ab omnibus, post regem secundus: tq in
tãtum arrogantiæ tumorem sublatus est, vt
13 regno priuare nos niteref & spiritu. Nam
C Mardochæum, cuius fide & beneficijs viui-
mus, & consortem regni nostri Esther cum
omni gente sua, nouis quibusdã atque inau-
14 ditis machinis expetiuit in mortem: hoc
cogitans, vt illis interfectis, insidiaretur no-
stræ solitudini, & regnum Persarum trãsfer-
15 ret in Macedonas. Nos autem à pessimo
mortaliũ Iudæos neci destinatos in nulla pe-
nitus culpa reperimus: sed econtrario, iustis
16 vtentes legibus, & filios altissimi & maxi-
mi, semperq; viuentis Dei, cuius beneficio
& patribus nostris, & nobis regnum est tra-
17 ditum, & vsque hodie custoditur. Vnde eas
literas quas sub nomine nostro ille direxe-
18 rat, sciatis esse irritas. Pro quo scelere ante
portas huius vrbis, id est Susan, & ipse, qui
machinatus est, & omnis cognatio eius, pen-
det in patibulis: non nobis, sed Deo reddẽ-
19 te ei quod meruit. Hoc aũt edictũ, quod nũc
mittimus, in cunctis vrbibus ꝓponatur: vt li-
20 ceat Iudæis vti legibus suis. Quibus debetis
D esse adminiculo, vt eos, qui se ad necẽ eorũ
parauerant, possint interficere tertiadecima
21 die mẽsis duodecimi, q vocatur Adar: hanc
enim diẽ Deus omnipotens, mœroris & lu-
22 ctus eis vertit in gaudium. Vnde & vos in-
ter cæteros festos dies, hanc habetote diẽ, &
celebrate eã cũ omni lætitia, vt & in posterũ
23 cognoscatur, omnes, qui fideliter Persis
obediunt, dignam pro fide recipere mercedẽ:
q aũt insidiantur regno eorum, perire pro sce-
24 lere. Omnis autem prouincia & ciuitas q
noluerit solennitatis huius esse particeps,
gladio & igne pereat: & sic deleatur, vt non
solum hominibus, sed etiam bestijs inuia sit
in sempiternum, pro exemplo contemptus
& inobedientiæ.

Libri Esther, finis.

LIBER IOB.

HIERONYMI IN LIBRVM IOB PRAEFATIO.

OGOR per singulos Scripturæ diuinæ libros aduersariorum respondere maledictis, qui interpretationem meam, reprehensionem Septuaginta Interpretũ criminantur: quasi non & apud Græcos, Aquila, Symmachus & Theodotio, vel verbum e verbo, vel sensum e sensu, vel ex vtroque commistum, & medie temperatum genus translationis expresserint: & omnia veteris instrumẽti volumina Origenes obelis asteriscisq́; distinxerit, quos vel additos, vel de Theodotione sumptos translationi antiquæ inseruit, probans defuisse quod additum est. Discant igitur obtrectatores mei recipere in toto quod in partibus susceperunt, aut interpretationẽ meam cum asteriscis suis radere. Neq; enim fieri potest, vt quos plura intermisisse susceperint, nõ eosdẽ etiam in quibusdã errasse fateantur, præcipuè in Iob: cui si ea, quæ sub asteriscis addita sunt, subtraxeris, pars maxima detruncabitur, & hoc dumtaxat apud Græcos. Cæterum apud Latinos, ante eam translationẽ quam sub asteriscis & obelis nuper edidimus, septingenti ferme aut octingenti versus desunt, vt decurtatus & laceratus, corrosusq́; liber fœditatem sui publicè legentibus præbeat. Hæc autem translatio nullum de veteribus sequitur Interpretem: sed ex ipso Hebraico, Arabicoq́; sermone & interdum Syro, nunc verba, nunc sensus, nunc simul vtrunque resonabit. Obliquus enim etiam apud Hebræos totus liber fertur & lubricus: & quod Græci rhetores vocant ἐσχηματισμένος, dum, qui aliud loquitur, aliud agit: vt si velis anguillam vel murenulam strictis tenere manibus, quanto fortius presseris, tanto citius elabitur. Memini me ob intelligentiam huius voluminis, Lyddæum quendam præceptorem, qui apud Hebræos primus haberi putabatur, non paruis redemisse nummis: cuius doctrina an aliquid profecerim, nescio. hoc vnum scio, non potuisse me interpretari, nisi quod antè intellexeram. A principio itaque voluminis, vsque ad verba Iob, apud Hebræos prosa oratio est. Porro a verbis Iob, in quibus ait: Pereat dies in qua natus sum, & nox in qua dictum est, Conceptus est homo: vsque ad eum locum vbi ante finem voluminis scriptum est: Idcirco ipse me reprehendo, & ago pœnitentiam in fauilla & cinere: hexametri versus sunt, dactylo spondeoq́; currentes: & propter linguæ idioma, crebro recipientes & alios pedes, non earundem syllabarum, sed eorundem temporum. Interdum quoque rythmus ipse dulcis & tinnulus fertur numeris pedum solutis: quod metrici magis, quam simplex lector intelligunt. A supradicto autem versu vsque ad finem libri, paruum comma quod remanet, prosa oratione contexitur. Quod si cui videtur incredulum, metra scilicet esse apud Hebræos, & in morem nostri Flacci, Græciq́; Pindari, & Alcæi, & Sapphus, vel Psalterium, vel Lamentationes Ieremiæ, vel omnia ferme scripturarum cantica comprehendi, legat Philonem, Iosephũ, Origenem, Cæsarienseꝫ Eusebiũ, & eorũ testimonio me verum dicere cõprobabit. Audiant quapropter canes mei idcirco me in hoc volumine laborasse, non vt interpretationẽ antiquã reprehenderem, sed vt ea, quæ in illa aut obscura sunt, aut omissa, aut certè scriptorũ vitio deprauata, manifestiora, nostra interpretatione fierent, qui et Hebræum sermonem ex parte didicimus, & in Latinis penè ab ipsis cunabulis inter Grammaticos & Rhetores & Philosophos detriti sumus. Quòd si apud Græcos post Septuaginta editionem, iam Christi euangelio coruscante, Iudæus Aquila & Symmachus, ac Theodotio Iudaizantes hæretici sunt recepti, qui multa mysteria Saluatoris subdola interpretatione celarunt, & tamen in exaplis habentur apud Ecclesias, & explanantur ab ecclesiasticis viris: quanto magis ego Christianus, & de parentibus Christianis natus, & vexillum crucis in mea fronte portans (cuius studium fuit omissa repetere, deprauata corrigere, & sacramenta Ecclesiæ puro & fideli aperire sermone) vel a fastidiosis, vel a malignis lectoribus non debeo reprobari? Habeant, qui volunt veteres libros vel in membranis purpureis auro argentoq́; descriptos, vel vncialibus (vt vulgo aiunt) literis onera magis exarata, quam codices: dummodo mihi, meisq́; permittant pauperes habere schedulas, & non tam pulchros codices quam emendatos. Vtraque autem editio, & Septuaginta iuxta Græcos, & mea iuxta Hebræos in Latinum meo labore translata q̃. Eligat vnusquisque quod vult: & studiosum me magis quam maleuolum probet.

Alia eiusdem Præfatio.

SI aut fiscellam iunco texerem, aut palmarum folia complicarem, vt in sudore vultus mei comederem panem, & ventris opus solicita mente pertractarem, nullus morderet, nemo reprehẽderet: Nunc autem quia iuxta sententiam Saluatoris volo operari cibum, qui non perit, & antiquam diuinorum voluminum viam sentibus virgultisq́; purgare, error mihi geminus infigitur: corrector vitiorum, falsarius vocor; & errores non auferre, sed serere. Tanta est enim vetustatis consuetudo, vt etiam confessa plerunq́; vitia placeant: dum magis pulchros habere volunt codices, quam emendatos. Quapropter, o fratres dilectissimi vnicum nobilitatis & humilitatis exemplar, pro flabello, calathis, sportellisq́;, munusculis monachorum, spiritalia hæc & mansura dona suscipite, ac B. Iob, qui adhuc apud Latinos iacebat in stercore, & vermibus scatebat errorum, integrum immaculatumq́; gaudete. Quomodo enim post probationem atq; victoriam, duplicia sunt ei vniuersa reddita: ita ego in lingua nostra, (vt audacter loquar) feci eum habere, quæ amiserat. Igitur & vos & vnumquenq; lectorem solita præfatione commoneo & in principiis librorum eadem semper annectens; rogo, vt vbicunq; semper præcedentes virgulas videritis,

sciatis ea, quæ subiecta sunt, in Hebraicis voluminibus non haberi. Porro vbi stella imago præfulserit, ex Hebræo in sermone nostro addita sunt. Necnon & illa, quæ haberi videbantur, & ita corrupta erant, vt sensum legentibus tollerent, orantibus vobis magno labore correxi: magis vtile quid ex otio meo Ecclesiis Christi venturum ratus, quam ex aliorum negocio.

Argumentum in Librum Iob.

IN terra quidem habitasse Iob Husitidis, in finibus Idumææ & Arabiæ fertur: & erat ei antea nomen Iobab. Et accepit vxorem Arabissam: & genuit filium quē vocauit Ennon. Erat autem ipse filius quidem Zara, de Esau filiis filius: de matre verò Bosra, ita, vt sit quintus ab Abraham. Et hi sunt reges, qui regnauerunt in Edom, in qua & ipse regnauit. Sed primus in ea regnauit Bela filius Beor: & nomen ciuitatis eius Dennaba. Post hūc autem Bela, Iobab, qui vocatur Iob. Post Iob autē Husam, qui erat dux ex Themanorum regione. Et post illum regnauit Adad filius Badad, qui excidit Madian in campo Moab: & nomen ciuitatis eius Auith: Porrò liber Iob patientiam & reliquas virtutes ipsius commendat, disputationem quoq; Iob cum amicis habitam continet: qui licet ad consolandum venissent, iniuriosi tamen & contumeliosi in Iob fuerunt. Nam audientes quod Iob in grauissima afflictione constitutus, malediceret diei natiuitatis suæ, se quoq; innocentem a Deo tam acerbè affligi assereret, ipsum arguunt impatientiæ, arrogantiæ, blasphemiæ multorumq; aliorum criminum: propter quæ contendunt, ipsum a Deo meritò afflictum, cum Deus (vt impie volebant) hic tantum malos flagellet: ideoq; vt Iob se ob sua peccata a Deo affligi agnoscat, & ab illis resipiscens ad Deum se conuertat, iustitiæ quoq; diuinæ humiliter se subiiciat, multis rationibus exhortantur. Dei potentiam, sapientiam, iustitiam, & bonitatem, assiduè ad hoc commendantes: item quod Deus in præsenti vita tantùm malis mala, & bonis bona dispenset, quamobrem Iob resipiscenti liberationem a flagellis, & bona quæque promittunt. At Iob suam constanter tuetur iustitiam, & in præsenti vita vniuersa æquè euenire iusto & impio, sed veram iustorum retributionem post hāc vitam esse expectandam asserit, nempe futuram resurrectionem. Tum demum ipsius Iob a Deo correptionem, & restitutam fœlicitatem, amicos quoque per ipsius orationem Deo reconciliatos hic liber explicat.

CAPVT PRIMVM.

1 IR erat in terra Hus, nomine
A Iob: & erat vir ille simplex &
rectus, ac timens Deū, & re-
2 cedens à malo. ¶ Natiq; sunt
ei septem filij, & tres filiæ.
3 ¶ Et fuit possessio eius septē
millia ouiū, & tria millia ca-
melorū, quingēta quoq; iuga boū, & quingē-
tæ asinæ, ac familia multa nimis: eratq; vir
4 ille magnus inter oēs Orientales. ¶ Et ibant
filij eius, & faciebāt cōuiuiū p domos, vnus-
quisq; in die suo. Et mittentes vocabant tres
sorores suas, vt comederent, & biberent cū
5 eis. ¶ Cumque in orbem transissent dies con
B uiuij, mittebat ad eos Iob, & sanctificabat
illos: consurgensq; diluculo offerebat holo-
causta per singulos. Dicebat enim: Ne for-
tè peccauerint filij mei, & benedixerint Deo
in cordibus suis. Sic faciebat Iob cunctis die
6 bus. ¶ Quadam autem die cùm venissent filij
Dei, vt assisterent corā Domino, affuit inter
7 eos etiam Satan. ¶ Cui dixit Dominus: Vn-
de venis? Qui respōdens, ait: Circuiui terrā,
8 & perambulaui eam. ¶ Dixitque Dominus
ad eum: Nunquid considerasti seruum meū
Iob, quod non sit ei similis in terra, homo
simplex, & rectus, ac timens Deum, & rece-
9 dens à malo? ¶ Cui respondens Satan, ait: Nū-
10 quid Iob frustra timet Deum? ¶ Nonne tu
vallasti eum ac domum eius, vniuersamque
substantiam eius per circuitum: operibus
manuum eius benedixisti, & possessio eius
11 creuit in terra? ¶ Sed extende paululum ma-
C num tuam, & tange cuncta quæ possidet: ni-
12 si ¶in faciem * benedixerit tibi. ¶ Dixit er-
go Dominus ad Satan: Ecce, vniuersa quæ
habet, in manu tua sunt: tantùm in eum nè
extendas manum tuam. Egressusque est Sa-
13 tan à facie Domini. ¶ Cùm autem quadam
die filij & filiæ eius comederent & biberent
14 vinū in domo fratris sui primogeniti, ¶ nun-
cius venit ad Iob, qui diceret: Boues ara-
15 bant, & asinæ pascebantur iuxta eos: ¶ &
irruerunt Sabæi, tuleruntque omnia, &
pueros percusserunt gladio: & euasi ego so-
16 lus, vt nunciarem tibi. ¶ Cumque adhuc ille
loqueretur, venit alter, & dixit: Ignis Dei ce-
cidit è cœlo, & tactas oues pueros que con-
sumpsit: & effugi ego solus, vt nunciarem
17 tibi. ¶ Sed & illo adhuc loquente, venit alius,
& dixit: Chaldæi fecerunt tres turmas, & in-
uaserunt camelos, & tulerunt eos, necnon
& pueros percusserunt gladio: & ego fugi
18 solus, vt nunciarem tibi. ¶ Adhuc loqueba-
tur ille, & ecce alius intrauit, & dixit: Filijs
D tuis & filiabus vescentibus & bibentibus vi-
19 num in domo fratris sui primogeniti, ¶ re-
pentè ventus vehemens irruit à regione de-
serti, & concussit quatuor angulos domus,
q corruens oppresit liberos tuos, & mortui
sunt: & effugi ego solus, vt nunciarem tibi.
20 ¶ Tunc surrexit Iob, & scidit ¶vestimēta sua:
& tonso capite corruens in terram, adora-
21 uit, ¶ & dixit: | Nudus egressus sum de vte-
ro matris meæ: & nudus reuertar illuc. Do-
minus dedit, Dominus abstulit: sicut Domi-
no placuit, ita factum est: sit nomen Domi-
22 ni benedictum. ¶ In omnibus his non pecca-
uit Iob labijs suis: neque stultum quid con-
tra Deum locutus est.

¶ in facie tua 10.
* tuam, 3.

¶ tunicam suam eo.
| Eccl.5.c 14.
1.Tim.6.b 7.
-8.
-7.
Inf.2.c 10.

CAPVT

CAPVT II.

1 FACTVM est autē, cùm quadā
A die uenissent filij Dei, & starent
coram Dño, uenisset quoq; Satan,
inter eos, & staret in conspectu
2 eius, vt diceret Dñs ad Satan,
Vnde uenis? Qui rūdens, ait: Circuiui terrā,
3 & perambulaui eā. Et dixit Dñs ad Satan:
Nunquid cōsyderasti seruū meum Iob, quòd
non sit ei similis in terra, vir simplex & re-
ctus, ac timens Deum, & recedens à malo, &
adhuc retinens innocentiam? Tu autem
commouisti me aduersus eum, vt affligerem
4 eū frustrà. Cui respondens Satan, ait: Pellē
B pro pelle, & cuncta quæ habet homo, dabit
5 pro anima sua: alioquin mitte manū tuā,
& tange os eius & carnē, & tunc videbis, quòd
in facie tua 5. 6 *in faciē benedicat tibi. Dixit ergo Dñs ad
Satan: Ecce, in manu tua est, veruntamen
7 animā illius serua. Egressus igitur Satan à
C facie Dñi, percussit Iob vlcere pessimo, à plan
8 ta pedis vsq; ad verticem eius; qui testa sa-
Tob. 2. d 22. 9 niē radebat, sedens in sterquilinio. Dixit
aūt illi vxor sua: Adhuc tu permanes in sim-
10 plicitate tua? benedic Deo & morere. Qui
ait ad illā: Quasi vna de stultis mulieribus
Supr. 1. d 22. locuta es. Si bona suscepimus de manu Dei,
mala quare nō suscipiamus? In omnibus his
11 non peccauit Iob labijs suis. Igitur audiē-
tes tres amici Iob omne malū quod accidis-
set ei, venerunt singuli de loco suo, Eliphaz
Themanites, & Baldad Suhites, & Sophar
Naamathites. Condixerant enim, vt pariter
venientes visitarent eum, & consolarentur.
12 Cumq; eleuassent procul oculos suos, non
D cognouerunt eū, & exclamantes plorauerūt,
scissisq; vestibus sparserunt puluerē super ca
13 put suum in cœlum. Et sederunt cum eo
in terra septem diebus, & septem noctibus,
& nemo loquebatur ei verbum: videbant
enim dolorem esse vehementem.

CAPVT III.

1 POST hæc aperuit Iob os suum,
A & maledixit diei suo, & locu-
Iere. 20. d 14. 2 tus est: Pereat dies in qua na-
3 tus sum, & nox in qua dictum
est: Conceptus est homo.
4 Dies ille vertatur in tenebras: non requirat
**& non sit in recordatione 13.* eū Deus desuper, * & nō °illustretur lumine.
°illustret 8. 5 Obscurent eū tenebræ & vmbra mortis: oc
cupet eum caligo, & inuoluatur amaritudine.
6 Noctem illam tenebrosus turbo possideat:
non computetur in diebus anni, nec nume-
retur in mensibus.
7 Sit nox illa solitaria, nec laude digna:
8 Maledicant ei, qui maledicunt diei, qui pa
B rati sunt suscitare Leuiathan.
9 Obtenebrētur stellæ caligine eius: expectēt
lucē, & nō videat nec ortū surgentis auroræ.
10 Quia non conclusit ostia ventris, qui por-
tauit me, nec abstulit mala ab oculis meis.
11 Quare non in vulua mortuus sum, egres-
sus ex vtero non statim perij?
12 Quare exceptus genibus? cur lactatus
uberibus?
13 Nunc enim dormiens silerem, & somno
meo requiescerem.
14 Cum regibus & consulibus terræ, qui ædi
C ficant sibi solitudines:
15 Aut cum principibus, qui possident au-
rum, & replent domos suas argento:
16 Aut sicut abortiuum absconditū non sub-
sisterē, vel qui concepti nō viderunt lucem.
17 Ibi impij cessauerunt à tumultu: & ibi re-
quieuerunt fessi robore.
18 Et quondam uincti pariter sine mole- *-5.*
stia, non audierunt uocem exactoris.
19 Paruus & magnus ibi sunt, & seruus liber
à Domino suo.
20 Quare misero data est lux, & uita his, qui
D in amaritudine animæ sunt?
21 Qui expectant mortem, & nō uenit: quasi
effodientes thesaurum.
22 Gaudentq; uehementer, cùm inuenerint
sepulchrum.
23 Viro cuius abscondita est uia, & circunde-
dit eum Deus tenebris?
24 Antequàm comedam suspiro: & tanquā
inundantes aquæ sic rugitus meus:
25 Quia timor quem timebam, euenit mihi:
& quod uerebar, accidit.
26 Nonne dissimulaui? nonne silui? nonne
quieui? & uenit super me indignatio.

CAPVT IIII.

1 RESPONDENS autem Eliphaz
A Themanites, dixit:
2 Si cœperimus loqui tibi, for-
sitan moleste accipies: sed concē-
ptū sermonē tenere quis poterit?
3 Ecce docuisti multos, & manus lassas ro-
borasti.
4 Vacillantes cōfirmauerunt sermones tui,
& genua trementia confortasti.
5 Nunc autem uenit super te plaga, & de-
fecisti: tetigit te, & conturbatus es.
6 Vbi est timor tuus, fortitudo tua, * patien ** & 7.*
B tia tua, & perfectio uiarum tuarum?
7 Recordare obsecro te, quis unquam inno
cens perijt? aut quando recti deleti sunt?
8 Quin potius uidi eos, qui operantur iniqui-
tatem, & seminant dolores, & metunt eos,
9 Flante Deo perisse, & spiritu iræ eius esse
consumptos.
10 Rugitus leonis & uox leænæ, & dentes ca-
tulorum leonum contriti sunt.
11 Tigris perijt, eò quòd non haberet prædam,
& catuli leonis dissipati sunt.
12 Porrò ad me dictum est uerbum abscondi-
C tum, & quasi furtiuè suscepit auris mea ue-
nas susurri eius.
13 In horrore uisionis nocturnæ, quando so-
let sopor occupare homines.
14 Pauor tenuit me & tremor, & omnia ossa
mea perterrita sunt.
15 Et cùm spiritus me præsente transiret, in-
horruerunt pili carnis meæ.
16 Stetit quidam, cuius non agnoscebam uul
D tum, imago coram oculis meis, & uocem
quasi auræ lenis audiui.

Nunquid

17 Nunquid homo, Dei comparatione iustificabitur, aut factore suo purior erit vir?
Infr.15.b 15. 18 Ecce, qui seruiunt ei, non sunt stabiles: ‖ & in angelis suis reperit prauitatem.
‖ 2.Pet.2.a 4. 19 Quantò magis hi qui habitant domos luteas, qui terrenum habent fundamentum, consumentur velut à tinea?
20 De manè vsque ad vesperã succidentur: & quia nullus intelligit, in æternum peribunt.
21 Qui aũt reliqui fuerint, auferentur ex eis: morientur, & non in sapientia.

CAPVT V.

1 VOCA ergo, si est qui tibi respõ-
A deat, & ad aliquem sanctorum
conuertere.
Veri 4. 2 ¹Virũ` stultũ interficit iracũ-
dia, & paruulũ occidit inuidia.
3 Ego vidi stultum firma radice, & maledixi
pulchritudini eius statim.
4 Longè fient filij eius à salute: & conteren-
tur in porta, & non erit qui eruat.
5 Cuius messem famelicus comedet, & ip-
sum rapiet armatus, & bibent sitientes diui-
tias eius.
6 Nihil in terra sine causa fit, & de humo
non orietur dolor.
7 Homo nascitur ad laborem, & auis ad vo-
B latum.
8 Quamob rẽ ego deprecabor Dominũ, &
ad Deum ponam eloquium meum.
9 Qui facit magna & inscrutabilia, & mira-
bilia absque numero.
10 Qui dat pluuiam super faciem terræ, & ir-
rigat aquis vniuersa.
11 Qui ponit humiles in sublime, & mœren-
tes erigit sospitate.
12 Qui dissipat cogitationes malignorum, ne
C possint implere manus eorũ qđ cœperant.
‖ 1.Cor.3.d 19. 13 ‖ Qui apprehendit sapientes in astutia eo-
rum, & consilium prauorum dissipat.
14 Per diẽ incurrent tenebras: & quasi in no-
cte, sic palpabunt in meridie.
-5. 15 Porro saluum faciet -egenũ` à gladio oris
eorum, & de manu violenti pauperem.
16 Et erit egeno spes, iniquitas autem con-
trahet os suum.
‖ Iaco.1.b 12. 17 ‖ Beatus homo qui corripitur à Deo: in-
crepationem ergo Domini ne reprobes.
18 Quia ipse vulnerat, & medetur: percutit,
& manus eius sanabunt.
19 In sex tribulationibus liberabit te, & in
septima non tanget te malum.
20 In fame, eruet te de morte: & in bello, de
D manu gladij.
21 A flagello linguæ absconderis: & nõ time-
bis calamitatem, cùm venerit.
22 In vastitate & fame ridebis: & bestias ter-
ræ non formidabis.
23 Sed cũ lapidibus regionum pactũ tuum: &
bestiæ terræ pacificæ erunt tibi.
24 Et scies, ꝙ pacẽ habeat tabernaculũ tuum:
& visitans speciem tuam, non peccabis.
25 Scies quoq; qm̃ multiplex erit semẽ tuũ,
& progenies tua quasi herba terræ.
26 Ingredieris in abundantia sepulchrũ, sicut
infertur aceruus tritici in tempore suo.
27 Ecce, hoc vt inuestigauimus, ita est: quod
auditum, mente pertracta.

CAPVT VI.

1 RESPONDENS autem Iob,
A dixit:
2 Vtinam appenderentur pec-
cata mea, quibus iram merui:
& calamitas, quam patior, in
statera.
3 Quasi arena maris hæc grauior ᵃappare- ᵃappareret:
ret`: unde & verba mea dolore sunt plena.
4 Quia sagittę Domini in me sunt: quarũ
indignatio ebibit spiritum meum, & terro-
res Domini militant contra me.
5 Nunquid rugiet onager, cùm habuerit her
bam? aut mugiet bos, cùm ante præsepe ple-
num steterit?
6 Aut poterit comedi insulsum, quod non
est sale conditum? aut potest aliquis gustare,
quod gustatum affert mortem? -10.
B -‖ Animæ enim esurienti etiã amara dulcia ‖ Pro.27.a
esse uidentur`. 7.
7 Quæ prius nolebat tangere anima mea,
nunc præ angustia, cibi mei sunt.
8 Quis det, vt veniat petitio mea: & quod
expecto, tribuat mihi Deus?
9 Et qui cœpit, ipse me conterat: soluat ma-
num suam, & succidat me?
10 Et hęc mihi sit consolatio, vt affligens me
dolore, non parcat, nec contradicam sermo-
nibus Sancti.
11 Quæ est enim fortitudo mea, vt sustineã?
aut quis finis meus, vt patienter agam?
12 Nec fortitudo lapidum fortitudo mea, nec
caro mea ænea est.
13 Ecce non est auxilium mihi in me, & ne-
C cessarij quoque mei recesserunt à me.
14 Qui tollit ab amico suo misericordiam,
timorem Domini derelinquit.
15 Fratres mei præterierunt me, sicut torrẽs
qui rapim transit in conuallibus.
16 Qui timent pruinã, irruet super eos nix.
17 Tempore quo fuerint dissipati, peribunt, &
vt incaluerint, soluentur de loco suo
18 Inuolutæ sunt semitæ gressuum eorũ: am-
bulabunt in vacuum, & peribunt.
19 Considerate semitas Thema, itinera Saba,
& expectate paulisper.
20 Confusi sunt, quia ᵇsperaui`: venerũt quo- ᵇsperaue-
que vsque ad me, & pudore cooperti sunt. runt: 8.
21 Nunc venistis: & modò videntes plagam
meam, timetis.
22 Nunquid dixi: Afferte mihi, & de substan-
tia vestra donate mihi?
23 Vel: Liberate me de manu hostis, & de ma-
D nu robustorum eruite me?
24 Docete me, & ego tacebo: & si quid fortè
ignoraui, instruite me.
25 Quare detraxistis sermonibus veritatis,
cùm è vobis nullus sit, qui possit arguere
-me`? -5.
26 Ad increpandum tantùm eloquia concin-
natis, & in uentum uerba profertis.

27 ¶ Super pupillum irruitis, & ſubuertere ni-
timini amicum veſtrum.
28 ¶ Veruntamen quod cœpiſtis, explete: præ
bete autem, & videte an mentiar.
29 ¶ Reſpondete obſecro, abſq; contentione:
& loquentes id quod iuſtum eſt, iudicate.
30 ¶ Et non inuenietis in lingua mea iniquita
tẽ, nec in faucibus meis ſtultitia perſonabit.

CAPVT VII.

1 MILITIA eſt vita hominis ſu-
A per terram: & ſicut dies merce-
narij dies eius.
2 ¶ Sicut ſeruus deſyderat vmbrã,
& ſicut mercenarius præſtolatur
finem operis ſui:
3 ¶ Sic & ego habui menſes vacuos, & noctes
laborioſas enumeraui mihi.
4 ¶ Si dormiero, dicam: Quando conſurgam?
& rurſum expectabo veſperã, & replebor do-
loribus vſque ad tenebras.
5 ¶ Induta eſt caro mea putredine, & ſordi-
bus pulueris: cutis mea aruit, & contra-
cta eſt.
6 ¶ Dies mei velociùs tranſierunt, quàm à te-
B xente tela ſucciditur, & conſumpti ſunt abſ-
que vlla ſpe.
7 ¶ Memento, quia ventus eſt vita mea, & nõ
reuertetur oculus meus, vt videat bona.
8 ¶ Nec aſpiciet me viſus hominis: oculi tui
in me, & non ſubſiſtam.
9 ¶ Sicut conſumitur nubes, & pertranſit: ſic
qui deſcenderit ad inferos, non aſcendet.
10 ¶ Nec reuertetur vltrà in domum ſuã, neq;
cognoſcet eum amplius locus eius.
11 ¶ Quapropter & ego non parcam ori meo,
C loquar in tribulatione ſpiritus mei: confabu
labor cum amaritudine animæ meæ.
12 ¶ Nunquid mare ego ſum, aut cetus, quia
circundediſti me carcere?
13 ¶ Si dixero, Cõſolabitur me lectulus meus,
& releuabor loquens mecum in ſtratu meo:
14 ¶ Terrebis me per ſomnia, & per viſiones
horrore concuties.
15 ¶ Quam ob rem elegit ſuſpendium anima
mea, & mortem oſſa mea.
16 ¶ Deſperaui, nequaquam vltrà iam viuã: par
D ce mihi, nihil enim ſunt dies mei.
17 ¶ Quid eſt homo, quia magnificas eum?
aut quid apponis erga eum cor tuum?
18 ¶ Viſitas eum diluculo, & ſubitò probas
illum.
19 ¶ Vſquequo non parcis mihi, nec dimittis
me, vt glutiam ſaliuam meam?
20 ¶ Peccaui, quid faciam tibi o cuſtos homi-
num? quare poſuiſti me contrarium tibi, &
factus ſum mihimetipſi grauis?
21 ¶ Cur non tollis peccatum meum, & quare
non aufers iniquitatem meam? ecce nunc in
puluere dormiam: & ſi manè me quæſie-
ris, non ſubſiſtam.

CAPVT VIII.

1 RESPONDENS autem Baldad Suhi-
A tes, dixit:
2 ¶ Vſquequo loquẽris talia, & ſpiritus
multiplex ſermonis oris tui?
3 ¶ Nunquid Deus ſupplantat iudicium? aut
Omnipotens ſubuertit quod iuſtum eſt?
4 ¶ Etiam ſi filij tui peccauerunt ei, & dimiſit
eos in manu iniquitatis ſuæ:
5 ¶ Tu tamẽ ſi diluculo conſurrexeris ad Deũ,
& Omnipotentem fueris deprecatus:
6 ¶ Si mundus & rectus inceſſeris: ſtatim eui-
B gilabit ad te, & pacatum reddet habitaculũ
iuſtitiæ tuæ.
7 ¶ In tantum, vt ſi priora tua fuerint parua,
& nouiſſima tua multiplicentur nimis.
8 ¶ Interroga enim generationem priſtinam,
& diligenter inueſtiga patrum memoriam.
9 ¶ ‖(Heſterni quippe ſumus, & ignoramus: ‖Pſ.143.a 4.
quoniam ſicut vmbra dies noſtri ſunt ſuper
terram.) Inf.14.a.2
10 ¶ Et ipſi docebunt te: loquentur tibi, & de
corde ſuo proferent eloquia.
11 ¶ Nunquid viuere poteſt ſcirpus abſq; hu-
C more? aut creſcere carectum ſine aqua?
12 ¶ Cùm adhuc ſit in flore, nec carpatur ma-
nu, ante omnes herbas areſcit:
13 ¶ Sic viæ omnium, qui obliuiſcuntur Deum,
& ſpes hypocritæ peribit:
14 ¶ Non ei placebit vecordia ſua, & ſicut tela
aranearum fiducia eius.
15 ¶ Innitetur ſuper domum ſuam, & non ſta-
bit: fulciet eam, & non conſurget.
16 ¶ Humectus videtur antequàm veniat Sol, &
in ortu ſuo germen eius egredietur.
17 ¶ Super aceruum petrarum radices eius dẽ-
D ſabuntur, & inter lapides commorabitur.
18 ¶ Si abſorbuerit eum de loco ſuo, negabit
eum, & dicet: Non noui te.
19 ¶ Hæc eſt enim lætitia viæ eius, vt rurſum de
terra alij germinentur.
20 ¶ Deus non proijcet ſimplicem, nec porri-
get manum malignis.
21 ¶ Donec impleatur riſu os tuum, & labia
tua iubilo.
22 ¶ Qui oderunt te, induentur confuſione: &
tabernaculum impiorum non ſubſiſtet.

CAPVT IX.

1 ET reſpondens Iob, ait:
2 ¶ Verè ſcio, quod ita ſit; & quòd nõ
A iuſtificetur homo compoſitus
Deo.
3 ¶ Si voluerit contẽdere cum eo,
non poterit ei reſpondere vnum pro mille.
4 ¶ Sapiens corde eſt, & fortis robore: quis
*reſtitit ei, & pacem habuit? *reſiſtit 1.
5 ¶ Qui tranſtulit montes, & neſcierunt hi
quos ſubuertit in furore ſuo.
6 ¶ Qui commouet terram de loco ſuo, & co-
lumnæ eius concutiuntur.
7 ¶ Qui præcipit Soli, & non oritur: & ſtellas
claudit quaſi ſub ſignaculo.
8 ¶ Qui extendit cœlos ſolus, & graditur ſu-
per fluctus maris.
9 ¶ Qui facit Arcturum, & Oriona, & Hya-
das, & interiora Auſtri.
10 ¶ Qui facit magna, & incomprehenſibilia,
B & mirabilia, quorum non eſt numerus.
11 ¶ Si venerit ad me, non videbo eum: ſi abie-

cum. 9. ret non intelligam *.
12 Si repentè interroget, quis respondebit ei?
vel quis dicere potest, Cur ita facis?
13 Deus, cuius iræ nemo resistere potest, &
sub quo curuantur, qui portant Orbem.
14 Quantus ergo sum ego, vt respondeam ei,
& loquar verbis meis cum eo?
15 Qui etiam si habuero quippiam iustum,
non respondebo, sed meum iudicem depre-
cabor.
16 Et cùm inuocantem exaudierit me, non
credo quod audierit vocem meam.
17 In turbine enim conteret me, & multipli-
cabit vulnera mea etiam sine causa.
18 Non concedit requiescere spiritum meũ,
& implet me amaritudinibus.
19 Si fortitudo quæritur, robustissimus est: si
C æquitas iudicij, nemo audet pro me testimo
nium dicere.
20 Si iustificare me voluero, os meum condẽ
nabit me: si innocentem ostendero, prauũ
me comprobabit.
21 Etiam si simplex fuero, hoc ipsum ignora-
bit anima mea, & tædebit me vitæ meæ.
22 Vnum est quod locutus sum, & innocentẽ
& impium ipse consumit.
23 Si flagellat, occidat semel, & non de pœ-
nis innocentum rideat.
24 Terra data est in manus impij, vultum iu-
dicum eius operit. quod si non ille est, quis
ergo est?
25 Dies mei velociores fuerunt cursore: fu-
gerunt, & non viderunt bonum.
26 Pertransierunt quasi naues poma portan-
tes, sicut aquila volans ad escam.
27 Cum dixero, Nequaquam ita loquar: cõ-
D muto faciem meam, & dolore torqueor.
28 Verebar omnia opera mea, sciens quòd nõ
parceres delinquenti.
29 Si autem & sic impius sum, quare frustra
laboraui?
30 Si lotus fuero quasi aquis niuis, & fulse-
rint velut mundissimæ manus meæ:
31 Tamen sordibus intinges me, & abomi-
nabuntur me vestimenta mea.
32 Neq; enim viro, qui similis mei est, respõ-
debo: nec qui mecum in iudicio ex æquo
possit audiri.
33 Non est, qui vtrunq; valeat arguere, & po
nere manum suam in ambobus.
34 Auferat à me virgam suam, & pauor eius
non me terreat.
35 Loquar, & non timebo eum: neque enim
possum metuens respondere.

CAPVT X.

1 TAEDET animam meam vitæ
A meæ, dimittam aduersum me
eloquium meum, loquar in
amaritudine animæ meæ.
2 Dicam Deo: Noli me conde-
mnare: indica mihi, cur me ita iudices?
3 Nunquid bonum tibi videtur, si calumnie-
ris me, & opprimas me opus manuũ tuarũ,
& consilium impiorum adiuues?
4 Nunquid oculi carnei tibi sunt: aut sicut
videt homo, & tu videbis?
5 Nunquid sicut dies hominis dies tui, &
anni tui sicut humana sunt tempora:
6 Vt quæras iniquitatem meam, & peccatũ
B meum scruteris?
7 Et scias, quia nihil impium fecerim; cùm
sit nemo, qui de manu tua possit eruere.
8 Manus tuæ fecerunt me, & plasmauerunt
me totum in circuitu: & sic repente præcipi-
tas me.
9 Memento quæso, quòd sicut lutum feceris
me, & in puluerem reduces me.
10 Nonne sicut lac mulsisti me, & sicut caseũ
me coagulasti?
11 Pelle & carnibus vestisti me. * ossibus & *6.9.
neruis compegisti me.
12 Vitam & misericordiam tribuisti mihi,
C & visitatio tua custodiuit spiritum meum.
13 Licèt hæc celes in corde tuo, tamen scio,
quia vniuersorum memineris.
14 Si peccaui, & ad horã pepercisti mihi: cur
ab iniquitate mea mundum me esse non pa-
teris?
15 Et si impius fuero, væ mihi est: & si iustus,
non leuabo caput, saturatus afflictione &
miseria.
16 Et propter superbiam quasi [a]leænam ca- [a]leæna s.
pies me, reuersusq; mirabiliter me crucias.
17 Instauras testes tuos cõtra me, & multi-
D plicas iram tuam aduersum me, & pœnæ mi
litant in me.
18 Quare de vulua eduxisti me? qui vtinam
consumptus essem, ne oculus me videret.
19 Fuissem quasi non essem, de vtero tran-
slatus ad tumulum.
20 Nunquid non paucitas dierum meorum
finietur breui? dimitte ergo me, vt plangam
paululùm dolorem meum,
21 Antequam vadam & non reuertar, ad ter-
rã tenebrosam, & opertam mortis caligine,
22 Terram miseriæ & tenebrarum, vbi vmbra
mortis, & nullus ordo, sed sempiternus hor
ror [b]inhabitans. [b]inhabitat s.

CAPVT XI.

1 RESPONDENS autem So-
A phar Naamathites, dixit:
2 Nunquid, qui multa loquitur,
non & audiet? aut vir verbosus
iustificabitur?
3 Tibi soli tacebunt homines? & cũ cæteros
irriseris, à nullo confutaberis?
4 Dixisti enim: Purus est sermo meus, & mũ
dus sum in conspectu tuo.
5 Atque vtinam Deus loqueretur tecum, &
aperiret labia sua tibi.
6 Vt ostẽderet tibi secreta sapientiæ, & quòd
B multiplex esset lex eius, & intelligeres quod
multo minora exigaris ab eo, quàm meretur
iniquitas tua.
7 Forsitan vestigia Dei comprehendes, & vs-
que ad perfectum, Omnipotentem reperies?
8 Excelsior cœlo est, & quid facies? profun-
dior inferno, & vnde cognosces?
9 Longior terra mensura eius, & latior mari.
10 Si subuerterit omnia, vel in vnum coarcta-

** vel quis dicere ei pōt. Cur ita facis?*
C uerit,quis contradicet ei? *
11 ꝟ Ipſe enim nouit hominum vanitatem, &
videns iniquitatem nónne conſyderat?
12 ꝟVir vanus in ſuperbiam erigitur,& tanquā
pullum onagri ſe liberum natum putat.
13 ꝟ Tu autem firmaſti cor tuum,& expandiſti
ad eum manus tuas.
14 ꝟSi iniquitatem quæ eſt in manu tua,abſtuleris a te, & non manſerit in tabernaculo
tuo iniuſtitia:
15 ꝟ Tunc leuare poteris faciem tuam abſque
D macula,& eris ſtabilis,& non timebis.
16 ꝟMiſeriæ quoq; obliuiſcéris,& quaſi aquarū
quæ præterierunt, recordaberis.
‖Leui.26.a 5.
17 ꝟ‖Et quaſi meridianus fulgor cōſurget tibi
ad veſperam: & cùm te conſumptum putaueris,orieris,vt lucifer.
18 ꝟEt habebis fiduciam propoſita tibi ſpe, &
defoſſus ſecurus dormies.
19 ꝟRequieſces,& non erit qui te exterreat:&
deprecabuntur faciem tuam plurimi.
20 ꝟ Oculi autem impiorū deficient, & effugiū
gibit ab eis, & ſpes illorū abominatio aīæ.

CAPVT XII.

1 RESPONDENS autem Iob, dixit:
A ꝟ Ergo vos eſtis ſoli homines, & vo-
2 biſcum morietur ſapientia?
Infr. 20.a 2.
3 ꝟ Et mihi eſt cor ſicut & vobis, nec inferior
veſtri ſum:quis enim hæc, q̄ noſtis,ignorat?
Prou. 13.a 2.
4 ꝟ Qui deridetur ab amico ſuo ſicut ego,inuocabit Deum, & exaudiet eum: deridetur
enim iuſti ſimplicitas.
5 ꝟLampas contempta apud cogitationes diuitum parata ad tempus ſtatutum.
6 ꝟ Abundant tabernacula prædonum, & audacter prouocant Deum, cùm ipſe dederit
omnia in manus eorum.
7 ꝟNimirum interroga iumenta,& docebunt
B te:& volatilia cœli,& indicabunt tibi.
8 ꝟ Loquere terræ, & reſpondebit tibi: &
narrabunt piſces maris.
9 ꝟ Quis ignorat, ꝙ omnia hæc manus Domini fecerit,
10 ꝟ In cuius manu anima omnis viuentis, &
ſpiritus vniuerſæ carnis hominis?
Infr. 34.a 3.
11 ꝟNónne auris verba dijudicat,& fauces comedentis, ſaporem?
12 ꝟ In antiquis eſt ſapientia, & in multo tem
pore prudentia.
13 ꝟApud ipſum eſt ſapientia & fortitudo, ipſe
habet conſilium & intelligentiam.
‖Iſa.22.f 22. Apoc.3.b 7.
14 ꝟ ‖Si deſtruxerit, nemo eſt qui ædificet: ſi
C incluſerit hominem, nullus eſt qui aperiat.
15 ꝟ Si continuerit aquas,omnia ſiccabuntur:
& ſi emiſerit eas,ſubuertent terram.
16 ꝟ Apud ipſum eſt fortitudo, & ſapientia:
ipſe nouit & decipientem, & eū qui decipit.
17 ꝟAdducit conſiliarios in ſtultum finem, &
iudices in ſtuporem.
18 ꝟ Baltheum regum diſſoluit, & præcingit
fune renes eorum.
19 ꝟ Ducit ſacerdotes inglorios, & optimates
ſupplantat.
20 ꝟCommutans labium veracium, & doctrinam ſenum auferens.
21 ꝟ Effundit deſpectionem ſuper principes;
D & eos qui oppreſſi fuerant,releuans.
22 ꝟQui releuat profunda de tenebris, & producit in lucem vmbram mortis.
23 ꝟ Qui multiplicat gentes & perdit eas, &
ſubuerſas in integrum reſtituit.
24 ꝟ Qui immutat cor principum populi terræ,& decipit eos,vt fruſtra incedāt per inuiū.
25 ꝟ Palpabunt quaſi in tenebris,& non in luce:& errare eos faciet quaſi ebrios.

CAPVT XIII.

1 ECce omnia hæc vidit oculus
A meus, & audiuit auris mea: &
intellexi ſingula.
2 ꝟ Secundùm ſcientiam veſtrā
& ego noui: nec inferior veſtri
ſum.
3 ꝟ Sed tamen ad Omnipotentem loquar, &
diſputare cum Deo cupio.
4 ꝟPrius vos oſtendens fabricatores mēdacij,
& cultores peruerſorum dogmatum.
5 ꝟ Atq; vtinam taceretis, vt putaremini eſſe
ſapientes.
6 ꝟAudite ergo correctiones meas, & iudiciū
B labiorum meorum attendite.
7 ꝟ Nunquid Deus indiget veſtro mendacio,
vt pro illo loquamini dolos?
8 ꝟNunquid faciem eius accipitis,& pro Deo
iudicare nitimini?
9 ꝟAut placebit ei,quem celare nihil pōt? aut
decipietur,vt homo, veſtris fraudulentijs?
10 ꝟ Ipſe vos arguet, quoniam in abſcondito
faciem eius accipitis.
11 ꝟ Statim vt ſe commouerit,turbabit vos:&
terror eius irruet ſuper vos.
12 ꝟ Memoria veſtra comparabitur cineri: &
redigentur in lutum ceruices veſtræ.
13 ꝟ Tacete paulìſper,vt loquar quodcunq; mi
hi mens ſuggeſſerit.
14 ꝟQuare lacero carnes meas dentibus meis,
C & animam meam porto in manibus meis?
15 ꝟ Etiam ſi occiderit me,in ipſo ſperabo:veruntamen vias meas in cōſpectu eius arguā.
16 ꝟ Et ipſe erit ſaluator meus: non enim veniet in conſpectu eius omnis hypocrita.
17 ꝟ Audite ſermonem meū, & ænigmata percipite auribus veſtris.
18 ꝟSi fuero iudicatus,ſcio ꝙ iuſtus inueniar.
19 ꝟ Quis eſt qui iudicetur mecum? veniat:
quare tacens conſumor?
20 ꝟ Duo tantùm ne facias mihi, & tunc à facie tua non abſcondar.
21 ꝟ Manum tuam longè fac à me, & formido
D tua non me terreat.
22 ꝟ Voca me,& ego reſpondebo tibi: aut certè loquar,& tu reſponde mihi.
23 ꝟQuantas habeo iniquitates & peccata,ſce
lera mea & delicta * oſtende mihi. ** mea 3.*
24 ꝟ Cur faciem tuam abſcondis,& arbitraris
me inimicum tuum?
25 ꝟ Contra folium quod vento rapitur,oſten
dis potentiam tuam, & ſtipulam ſiccam
perſequeris.
26 ꝟ Scribis enim contra me amaritudines, &
conſumere me vis peccatis adoleſcētiæ meæ.

27 ¶ Posuisti in neruo pedem meum, & obser-
uasti omnes semitas meas, & vestigia pedum
meorum consyderasti:
28 ¶ Qui quasi putredo consumendus sum, &
quasi vestimentum quod comeditur à tinea.

CAPVT XIIII.

1 HOMO natus de muliere, breui
A viuens tempore, repletur mul-
tis miserijs.
Sup.8.b.9. Psal.143.b 4. 2 ¶ Qui quasi flos egreditur &
cõteritur, & fugit velut vmbra,
& nunquam in eodem statu permanet.
3 ¶ Et dignum ducis super huiuscemodi ape-
rire oculos tuos, & adducere eum tecum in
iudicium?
‖ Psal.50.b 7. 4 ¶ ‖ Quis potest facere mundũ de immundo
conceptum semine? nonne tu qui solus es?
5 ¶ Breues dies hominis sunt, numerus men-
sium eius apud te est: constituisti terminos
eius qui præteriri non poterunt.
* ergo 8. 6 ¶ Recede * paululum ab eo, vt quiescat, do-
B nec optata veniat, sicut mercenarij, dies
eius.
7 ¶ Lignum habet spem: si precisum fuerit, rur
sum virescit, & rami eius pullulant.
8 ¶ Si senuerit in terra radix eius, & in pulue-
re emortuus fuerit truncus illius:
9 ¶ Ad odorem aquæ germinabit, & faciet co-
mam quasi cùm primùm plantatum est:
10 ¶ Homo vero cum mortuus fuerit, & nuda-
tus atque consumptus, vbi quæso est?
11 ¶ Quomodo si recedant aquæ de mari, &
fluuius vacuefactus arescat:
12 ¶ Sic homo cùm dormierit, nõ resurget: do-
nec atteratur cœlum, non euigilabit, nec cõ-
surget de somno suo.
13 ¶ Quis mihi hoc tribuat, vt in inferno pro-
C tegas me, & abscondas me, donec pertrãseat
furor tuus, & cõstituas mihi tempus in quo
recorderis mei?
14 ¶ Putásne mortuus homo rursum viuet? cun
ctis diebus, quibus nunc milito, expecto do-
nec veniat immutatio mea.
15 ¶ Vocabis me, & ego respondebo tibi: operi
manuum tuarum porriges dexteram.
‖ Prou.5.d 21. 16 ¶ ‖ Tu quidem gressus meos dinumerasti,
sed ᵃparceˋ peccatis meis.
ᵃ parces 5. 17 ¶ Signasti quasi in sacculo delicta mea, sed
curasti iniquitatem meam.
18 ¶ Mons cadens defluit, & saxum transfer-
D tur de loco suo:
19 ¶ Lapides excauant aquæ, & alluuione pau-
latim terra consumitur: & homines ergo si-
militer perdes.
20 ¶ Roborasti eum paululum, vt in perpetuũ
trãsiret: immutabis faciẽ eius, & emittes eũ.
21 ¶ Siue nobiles fuerint filij eius, siue ignobi-
les, non intelliget.
22 ¶ Attamen caro eius dum viuet, dolebit: &
anima illius super semetipso lugebit.

CAPVT XV.

1 RESPONDENS autem Eliphaz The
A manites, dixit:
2 ¶ Nunquid sapiens respondebit qua-
si in ventum loquens, & implebit ardore sto-
machum suum?
3 ¶ Arguis verbis eum qui non est æqualis ti-
bi, & loqueris quod tibi non expedit.
4 ¶ Quantum in te est, euacuasti timorem, &
tulisti preces coram Deo.
5 ¶ Docuit enim iniquitas tua os tuum, &
imitaris linguam blasphemantium.
6 ¶ Condemnabit te os tuum, & non ego: &
labia tua respondebunt tibi.
7 ¶ Nunquid primus homo tu natus es, & an-
te colles formatus?
8 ¶ Nunquid consilium Dei audisti, & infe-
rior te erit eius sapientia?
9 ¶ Quid nosti quod ignoremus? quid intel-
B ligis quod nesciamus?
10 ¶ ‖ Et senes & antiqui sunt in nobis multò ‖ Eccl.10.b
vetustiores quàm patres tui. 8.
11 ¶ Nunquid grande est vt cõsoletur te Deus?
sed verba tua praua hoc prohibent.
12 ¶ Quid te eleuat cor tuũ: & quasi magna
cogitans, attonitos habes oculos?
13 ¶ Quid tumet contra Deum spiritus tuus,
vt proferas de ore tuo huiuscemodi sermões?
14 ¶ Quid est homo, vt immaculatus sit, & vt
iustus appareat natus de muliere?
15 ¶ ‖ Ecce inter sanctos eius nemo immutabi- ‖ Supr.4.d
lis, & cœli nõ sunt mundi in conspectu eius: 18.
16 ¶ Quantò magis abominabilis & inutilis
homo, qui bibit quasi aquam iniquitatem?
17 ¶ Ostendam tibi, audi me: quod vidi, nar-
rabo tibi.
18 ¶ Sapientes confitentur, & non abscondunt
C patres suos.
19 ¶ Quibus solis data est terra, & non transi-
uit alienus per eos.
20 ¶ Cũctis diebus suis impius superbit, & nu-
merus annorũ incertus est tyrannidis eius.
21 ¶ Sonitus terroris semper in auribus illius:
& cùm pax sit, ille semper insidias suspicat. -s.
22 ¶ Non credit quod reuerti possit de tenebris ad
lucem, circunspectans vndique gladium. -s.
23 ¶ Cùm se mouerit ad quærendum panem,
nouit quod paratus sit in manu eius tenebra-
rum dies.
24 ¶ Terrebit eũ tribulatio, & angustia vallabit
eũ, sicut regem qui præparatur ad prælium.
25 ¶ Tetendit enim aduersus Deum manum
suam, & contra Omnipotentẽ roboratus est.
26 ¶ Cucurrit aduersus eum erecto collo, & pin
gui ceruice armatus est.
27 ¶ Operuit faciem eius crassitudo, & de late-
D ribus eius aruina dependet.
28 ¶ Habitauit in ciuitatibus desolatis, & in do
mibus desertis, quæ in tumulos sunt redactæ.
29 ¶ Nõ ditabitur, nec perseuerabit substantia
eius, nec mittet in terra radicem suam.
30 ¶ Non recedet de tenebris: ramos eius are-
faciet flamma, & auferetur spiritu oris sui.
31 ¶ Non credet frustra errore deceptus, quod ali-
quo precio redimendus sit.
32 ¶ Antequàm dies eius impleantur, peribit:
& manus eius ᵃarescentˋ. ᵃ arescet 5.
33 ¶ Lædetur quasi vinea, in primo flore botrus
eius, & quasi oliua proijciens florem suum.
34 ¶ Congregatio enim hypocritæ sterilis, &
ignis deuorabit tabernacula eorum qui mu-
nera libenter accipiunt.

‖ Iſai. 59.b 14. Pſalm. 7.d 15. 35 ¶ ‖ Concepit dolorem & peperit iniquita-
tem,& uterus eius præparat dolos.

CAPVT XVI.

1 RESPONDENS autem Iob,dixit:
A ¶ Andiui frequenter talia: con-
2 ſolatores oneroſi oēs uos eſtis.
3 ¶ Nunquid habebunt finem
uerba uentoſa? aut aliquid tibi
moleſtum eſt ſi loquaris?
4 ¶ Poteram & ego ſimilia ueſtri loqui: atq;
utinam eſſet anima ueſtra pro anima mea,
5 ¶ Cōſolarer & ego uos ſermonibus,& mo-
nerem caput meum ſuper uos.
6 ¶ Roborarem uos ore meo:& mouerem la-
B bia mea,quaſi parcens uobis.
7 ¶ Sed quid agam?Si locutus fuero, nō quie-
ſcet dolor meus: & ſi tacuero, non recedet
à me.
8 ¶ Nunc autem oppreſſit me dolor meus, &
in nihilum redacti ſunt omnes artus mei.
9 ¶ Rugæ meæ teſtimonium dicunt contra
me, & ſuſcitatur falſiloquus aduerſus faciē
meam.contradicens mihi.
10 ¶ Collegit furorem ſuum in me, & com-
minans mihi, infremuit contra me denti-
bus ſuis: hoſtis meus terribilibus oculis me
intuitus eſt.
11 ¶ Aperuerunt ſuper me ora ſua, & expro-
brantes percuſſerunt maxillam meam, ſa-
tiati ſunt pœnis meis.
12 ¶ Concluſit me Deus apud iniquum, & ma-
nibus impiorum me tradidit.
13 ¶ Ego ille quondam opulentus repentè con
C tritus ſum: tenuit ceruicem meam,cōfregit
me,& poſuit me ſibi quaſi in ſignum.
14 ¶ Circundedit me lanceis ſuis, conuulne-
* 6 1. rauit lumbos meos, * non pepercit & effu-
dit in terra uiſcera mea.
15 ¶ Conſcidit me uulnere ſuper uulnus,irruit
in me quaſi gigas.
16 ¶ Saccum conſui ſuper cutem meam,& ope-
rui cinere carnem meam.
17 ¶ Facies mea intumuit à fletu, & palpebræ
meæ caligauerunt.
18 ¶ Hæc paſſus ſum abſq; iniquitate manus
meæ, cum haberem mundas ad Deū preces.
19 ¶ Terra ne operias ſanguinem meum, ne-
D que inueniat in te locū latēdi clamor meus.
20 ¶ Ecce enim in cœlo teſtis meus, & con-
ſcius meus in excelſis.
21 ¶ Verboſi amici mei, ad Deum ſtillat ocu-
lus meus.
22 ¶ Atque utinam ſic iudicaretur uir cum
Deo, quomodo iudicatur filius hominis cū
collega ſuo.
23 ¶ Ecce enim breues anni trāſeunt: & ſemi-
tam per quam non reuertar,ambulo.

CAPVT XVII.

1 SPIRITVS meus attenuabitur,
A dies mei breuiabuntur: & ſolum
mihi ſuper eſt ſepulchrum.
2 ¶ Non peccaui,& in amaritudi-
ᵃ morabitur nibus ᵃ moratur oculus meus.
4. 3 ¶ Libera me*,& pone me iuxta te,& cuiuſ-
* Domine uis manus pugnet contra me.
12. 4 ¶ Cor eorū longè feciſti à diſciplina, & pro-
ptereà non exaltabuntur.
5 ¶ Prædam pollicetur ſocijs, & oculi filiorū
B eius deficient.
6 ¶ Poſuit me quaſi in prouerbium uulgi, &
exemplum ſum coram eis.
7 ¶ Caligauit ab indignatione oculus meus,
& membra mea quaſi in nihilū redacta sūt.
8 ¶ Stupebunt iuſti ſuper hoc, & innocens
contra hypocritam ſuſcitabitur.
9 ¶ Et tenebit iuſtus uiam ſuam, & ᵃ mundis ᵃ mūdus.
C manibus addet fortitudinem.
10 ¶ Igitur omnes uos conuertimini, & veni-
te, & nō inueniam in vobis vllū ſapientem.
11 ¶ Dies mei tranſierunt, cogitationes meæ
diſſipatæ ſunt, torquentes cor meum.
12 ¶ Noctem verterunt in diem, & rurſum poſt
tenebras ſpero lucem.
13 ¶ Si ſuſtinuero, infernus domus mea eſt,
D & in tenebris ſtraui lectulum meum.
14 ¶ Putredini dixi, Pater meus es:Mater mea,
& ſoror mea, vermibus.
15 ¶ Vbi eſt ergo nunc præſtolatio mea, & pa-
tientiam meam quis conſyderat?
16 ¶ In profundiſſimū infernum deſcendēt om-
nia mea:putáſne ſaltē ibi erit requies mihi?

CAPVT XVIII.

1 RESPONDENS autē Baldad
A Suhites,dixit:
2 ¶ Vſq; ad quem finem verba ia-
ctabitis? intelligite prius, & ſic
loquamur.
3 ¶ Quare reputati ſumus vt iumenta,& ſor-
duimus coram ᵇ vobis? ᵇ te 15.
4 ¶ Qui perdis animam tuam in furore tuo,
nunquid propter te derelinquetur terra, &
transferentur rupes de loco ſuo?
5 ¶ Nonne lux impij extinguetur, nec ſplen-
debit flamma ignis eius?
6 ¶ Lux obtenebreſcet in tabernaculo illius:
B & lucerna quæ ſuper eum eſt,extinguetur.
7 ¶ Arctabuntur greſſus virtutis eius, & præ-
cipitabit eum conſilium ſuum.
8 ¶ Immiſit enim in rete pedes ſuos, & in
maculis eius ambulat.
9 ¶ Tenebitur planta illius laqueo,& exarde-
ſcet contra eum ſitis.
10 ¶ Abſcondita eſt in terra pedica eius, & de-
cipula illius ſuper ſemitam.
11 ¶ Vndiq; terrebunt eum formidines, & in-
uoluent eum pedes eius.
12 ¶ Attenuetur fame robur eius, & inedia in-
uadat coſtas illius.
13 ¶ Deuoret pulchritudinem cutis illius,con-
C ſumat brachia illius primogenita mors.
14 ¶ Auellat de tabernaculo ſuo fiducia eius,
& calcet ſuper eum,quaſi rex,interitus.
15 ¶ Habitent in tabernaculo illius ſocij eius
qui non eſt, aſpergatur in tabernaculo eius
ſulphur.
16 ¶ Deorſum radices eius ſiccentur, ſurſum
D autem atteratur meſſis eius.
17 ¶ ‖ Memoria illius pereat de terra, & non ‖ Prou. 2. d 22.
celebretur nomen eius in plateis.
18 ¶ Expellet eum de luce in tenebras, & de
orbe transferet eum.

19 Non erit semen eius, neque progenies in
populo suo, nec vllæ reliquiæ in regioni-
bus eius.
20 In die eius stupebunt nouissimi, & primos
inuadet horror.
21 Hæc sunt ergo tabernacula iniqui, & iste
locus eius qui ignorat Deum.

CAPVT XIX.

1 RESPONDENS autem Iob, dixit:
2 Vsquequo affligitis animam meã,
A & atteritis me sermonibus?
3 En, decies confunditis me, & non erube-
scitis opprimentes me.
4 Nempe etsi ignoraui, mecum erit igno-
rantia mea.
5 At vos contra me erigimini, & arguitis
me opprobrijs meis.
6 Saltem nunc intelligite, quia Deus non
æquo iudicio afflixerit me, & flagellis suis
me cinxerit.
7 Ecce, clamabo vim patiens, & nemo au-
B diet: vociferabor, & non est qui iudicet.
Infr. 30. c 8.
8 Semitam meam circumsepsit, & transire
non possum, & in calle meo tenebras posuit.
9 Spoliauit me gloria mea, & abstulit coro-
nam de capite meo.
10 Destruxit me vndique, & pereo, & quasi
euulsæ arbori abstulit spem meam.
arboris 12
11 Iratus est contra me furor eius, & sic me
habuit quasi hostem suum.
12 Simul venerunt latrones eius, & fecerunt
sibi viam per me, & obsederunt in gyro ta-
bernaculum meum.
13 Fratres meos longè fecit à me, & noti mei
quasi alieni recesserunt à me.
14 Dereliquerunt me propinqui mei: & qui
me nouerant, obliti sunt mei.
15 Inquilini domus meæ, & ancillæ meæ, si-
C cut alienum habuerunt me, & quasi peregri-
nus fui in oculis eorum.
16 Seruum meum vocaui, & non respondit,
ore proprio deprecabar illum.
17 Halitum meum exhorruit vxor mea, &
orabam filios vteri mei.
18 Stulti quoque despiciebant me: & cùm ab
eis recessissem, detrahebant mihi.
19 Abominati sunt me quondam consiliarij
mei: & quem maximè diligebam, auersa-
tus est me.
aduersatus est mihi 7.
20 Pelli meæ, consumptis carnibus, adhæsit
os meũ: & derelicta sunt tantummodo la-
bia circa dentes meos.
21 Miseremini mei, miseremini mei, saltem
D vos amici mei, quia manus Dñi tetigit me.
22 Quare persequimini me sicut Deus, & car
nibus meis saturamini?
23 Quis mihi tribuat, vt scribantur sermones
mei? quis mihi det, vt exarentur in libro
24 Stylo ferreo, & plumbi lamina, vel cer-
tè sculpantur in silice?
celte.
25 Scio enim, quòd Redemptor meus viuit, &
in nouissimo die de terra surrecturus sum.
26 Et rursum circundabor pelle mea, & in
carne mea videbo Deum *.
* saluatorẽ meum 8.
27 Quem visurus sum ego ipse, & oculi mei
conspecturi sunt, & non alius. reposita est
hæc spes mea in sinu meo.
28 Quare ergo nũc dicitis: Persequamur eũ,
& radicem verbi inueniamus contra eum?
29 Fugite ergo à facie gladij: quoniam vl-
tor iniquitatum gladius est, & scitote esse
iudicium.
iniquitatis 1.

CAPVT XX.

1 RESPONDENS autem Sophar Naa-
A mathites, dixit:
Supr. 12. a 2.
2 Idcirco cogitationes meæ variæ suc
cedunt sibi, & mens in diuersa rapitur.
3 Doctrinam qua me arguis, audiam, & spi-
ritus intelligentiæ meæ respondebit mihi.
4 Hoc scio à principio, ex quo positus est
homo super terram,
5 Quod laus impiorũ breuis sit, & gaudium
hypocritæ ad instar puncti.
6 Si ascenderit vsque ad cœlum superbia eius,
& caput eius nubes tetigerit:
7 Quasi sterquilinium in fine perdetur: &
qui eum viderant, dicent, Vbi est?
8 Velut somnium auolans non inuenietur,
B transiet sicut visio nocturna.
9 Oculus qui eum viderat, non videbit: neque
vltrà intuebitur eum locus suus.
10 Filij eius atterentur egestate, & manus il-
lius reddent ei dolorem suum.
11 Ossa eius implebuntur vitijs adolescentię
eius, & cum eo in puluere dormient.
12 Cùm enim dulce fuerit in ore eius malũ,
abscondet illud sub lingua sua:
13 Parcet illi, & non derelinquet illud, & ce-
labit in gutture suo.
14 Panis eius in vtero illius vertetur in fel
aspidum intrinsecus.
15 Diuitias quas deuorauit, euomet: & de
ventre illius extrahet eas Deus.
16 Caput aspidum suget, & occidet eum lin-
gua viperæ.
17 Non videat riuulos fluminis, torrentes
C mellis, & butyri.
videbit 4.
18 Luet quæ fecit omnia, nec tamen consu-
metur: iuxta multitudinem adinuentionum
suarum, sic & sustinebit.
19 Quoniam confringens nudauit pauperes:
domum rapuit, & non ædificauit eam.
20 Nec est satiatus venter eius: & cũ habue-
rit quæ concupierat, possidere non poterit.
21 Non remansit de cibo eius, & propterea
nihil permanebit de bonis eius.
22 Cùm satiatus fuerit, arctabitur, æstuabit:
& omnis dolor irruet super eum.
23 Vtinam impleatur venter eius, vt emittat
in eum iram furoris sui, & pluat super illũ
bellum suum.
24 Fugiet arma ferrea, & irruet in arcũ ęreũ.
25 Eductus & egrediens de vagina sua, &
D fulgurans in amaritudine sua: vadent, &
venient super eum horribiles.
Gladius eductus 1.
26 Oẽs tenebræ absconditæ sunt in occultis
eius: deuorabit eum ignis, qui non succendi-
tur, affligetur relictus in tabernaculo suo.
27 Reuelabunt cœli iniquitatem eius, & ter-
ra consurget aduersus eum.

Apertum

28 ¶Apertū erit germen domus illius, detrahe-
tur in die furoris Dei.
29 ¶ Hæc eſt pars hominis impij à Deo: & hæ-
reditas uerborum eius à Domino.

CAPVT XXI.

1 RESPONDENS autem Iob, di
A xit:
2 ¶ Audite quæſo, ſermones
meos, & agite pœnitentiam.
3 ¶ Suſtinete me, ut & ego lo-
quar: & poſt mea (ſi uidebitur) uerba, ridete:
4 ¶ Nunquid contra hominem diſputatio
mea eſt, vt meritò non debeam contriſtari?
5 ¶ Attendite me, & obſtupeſcite, & ſuperpo
nite digitum ori ueſtro.
6 ¶ Et ego quando recordatus fuero, perti-
meſco, & concutit carnem meam tremor.
Ier. 12. a. 1 Hab. 1. a. 3 7 ¶ † Quare ergo impij uiuūt, ſubleuati ſunt,
confortatique diuitijs?
8 ¶ Semen eorum permanet coram eis, ꝓpin-
quorū turba, & nepotum, in conſpectu eorū?
9 ¶ Domus eorum ſecuræ ſunt & pacatæ, &
non eſt virga Dei ſuper illos.
10 ¶ Bos eorum concepit, & non abortiuit: vac
B ca peperit, & non eſt priuata fœtu ſuo.
11 ¶ Egrediuntur quaſi greges paruuli eorum,
& infantes eorum exultant luſibus.
12 ¶ Tenent tympanum, & citharam, & gau-
dent ad ſonitum organi.
13 ¶ Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto
ad inferna deſcendunt.
14 ¶ Qui dixerunt Deo, Recede à nobis, &
ſcientiam viarum tuarum nolumus.
†Mala. 3. d 14. 15 ¶ † *Quis eſt Omnipotens, vt ſeruiamus ei?
*Quid 9. & quid nobis prodeſt, ſi orauerimus illum?
16 ¶ Verumtamen quia non ſunt in manu eorū
bona ſua, conſilium impiorū longè ſit à me.
17 ¶ Quoties lucerna impiorum extinguetur,
C & ſuperueniet eis inundatio, & dolores di-
uidet furoris ſui?
18 ¶ Erunt ſicut paleæ ante faciem venti, & ſi-
cut fauilla quam turbo diſpergit.
19 ¶ Deus ſeruabit filijs illius dolorem patris:
& cùm reddiderit, tunc ſciet.
20 ¶ Videbunt oculi eius interfectionem ſuam,
& de furore Omnipotentis bibet.
21 ¶ Quid.n. ad eū pertinet de domo ſua poſt
ſe? & ſi numerus menſium eius dimidietur?
22 ¶ Nunquid Deum docebit quiſpiam ſcien-
tiam, qui excelſos iudicat?
23 ¶ Iſte moritur robuſtus & ſanus, diues &
D fœlix.
24 ¶ Viſcera eius plena ſunt adipe, & medullis
oſſa illius irrigantur.
25 ¶ Alius verò moritur in amaritudine animę
ſuæ abſque vllis opibus:
26 ¶ Et tamen ſimul in puluere dormient, &
vermes operient eos.
27 ¶ Certè noui cogitationes veſtras, & ſenten
tias contra me iniquas.
28 ¶ Dicitis enim: Vbi eſt domus principis? &
vbi tabernacula impiorum?
29 ¶ Interrogate quemlibet de viatoribus, &
hæc eadem illum intelligere cognoſcetis.
30 ¶ Quia in diem perditionis ſeruatur malus,
& ad diem furoris ducetur.
31 ¶ Quis arguet coram eo viam eius? & quæ
fecit, quis reddet illi?
32 ¶ Ipſe ad ſepulchra ducetur, & in congerie
mortuorum vigilabit.
33 ¶ Dulcis fuit glareis Cocyti, & poſt ſe oēm
hominem trahet, & ante ſe innumerabiles.
34 ¶ Quomodo igitur conſolamini me fruſtra,
cùm reſponſio veſtra repugnare oſtenſa ſit
veritati?

CAPVT XXII.

1 RESPONDENS autem Eli-
A phaz Themanites, dixit:
2 ¶ Nunquid Deo poteſt compa-
rari homo, etiam cùm perfectę
fuerit ſcientiæ?
3 ¶ Quid prodeſt Deo, ſi iuſtus
fueris? aut quid ei confert, ſi immaculata
fuerit via tua?
4 ¶ Nunquid timens * arguet te, & veniet te- * te ſ.
cum in iudicium,
5 ¶ Et non propter malitiam tuam plurimā,
& infinitas iniquitates tuas?
6 ¶ Abſtuliſti enim pignus fratrum tuorum
B ſine cauſa, & nudos ſpoliaſti veſtibus.
7 ¶ Aquam laſſo non dediſti, & eſurienti ſub-
traxiſti panem.
8 ¶ In fortitudine brachij tui poſſidebas ter-
ram, & potentiſſimus obtinebas eam.
9 ¶ Viduas dimiſiſti vacuas, & lacertos pupil-
lorum comminuiſti.
10 ¶ Proptereà circundatus es laqueis, & con-
turbat te formido ſubita.
11 ¶ Et putabas te tenebras non viſurum, &
impetu aquarum inundantium non op-
preſſum iri?
12 ¶ *An cogitas, quòd Deus excelſior cœlo *Anno 1.
ſit, & ſuper ſtellarum verticem ſublimetur?
13 ¶ Et dicis: Quid enim nouit Deus? & qua-
ſi per caliginem iudicat.
14 ¶ Nubes latibulum eius, nec noſtra conſyde
rat, & circa cardines cœli perambulat.
15 ¶ Nunquid ſemitam ſeculorum cuſtodire cu
C pis, quam calcauerunt viri iniqui?
16 ¶ Qui ſublati ſunt ante tempus ſuum, & flu
uius ſubuertit fundamentum eorum.
17 ¶ Qui dicebant Deo, Recede à nobis: & qua-
ſi nihil poſſit facere Omnipotens, æſtima-
bant eum.
18 ¶ Cùm ille impleſſet domos eorum bonis:
quorum ſententia procul ſit à me,
19 ¶ † Videbunt iuſti & lætabuntur, & innocēs †Pſa. 106. d 42.
ſubſannabit eos.
20 ¶ Nonne ſucciſa eſt …ectio eorum, & reli-
quias eorum deuorauit ignis?
21 ¶ Acquieſce igitur ei, & habeto pacē, & per
hæc habebis fructus optimos.
22 ¶ Suſcipe ex ore illius legem, & pone ſermo-
nes eius in corde tuo.
23 ¶ Si reuerſus fueris ad Omnipotentem, ædi-
D ficaberis, & longè facies iniquitatē à taber-
naculo tuo.
24 ¶ Dabit pro terra ſilicem, & pro ſilice tor-
rentes aureos.
25 ¶ Eritque Omnipotens contra hoſtes tuos,
& argentum coaceruabitur tibi.
26 ¶ Tunc ſup Omnipotentē delicijs afflues,

& eleuabis ad Deum faciem tuam.
27 Rogabis eum, & exaudiet te, & vota tua reddes.
28 Decernes rem, & veniet tibi, & in vijs tuis splendebit lumen.
29 Qui enim humiliatus fuerit, erit in gloria: & qui inclinauerit oculos, ipse saluabit. Pro. 29. d 23.
30 Saluabitur innocens, saluabitur autem in munditia manuum suarum.

CAPVT XXIII.

1 RESPONDENS autem Iob, ait:
A Nunc quoque in amaritudine
2 est sermo meus, & manus plagæ meæ aggrauata est super gemitum meum.
3 Quis mihi tribuat, vt cognoscam, & inueniam illum, & veniam vsque ad solium eius?
4 Ponam coram eo iudicium, & os meum replebo increpationibus.
5 Vt sciam verba quæ mihi respondeat, &
B intelligam quid loquatur mihi.
6 Nolo multa fortitudine contendat mecū, nec magnitudinis suæ mole me premat.
7 Proponat æquitatem contra me, & perueniet ad victoriam iudicium meum.
8 Si ad Orientem iero, non apparet: si ad Occidentem, non intelligam eum.
9 Si ad sinistram, quid agam? non apprehen-
C dam eum: si me vertam ad dexteram, non videbo illum.
10 Ipse verò scit viam meam, & probabit me quasi aurum, quod per ignem transit.
11 Vestigia eius secutus est pes meus, viam eius custodiui, & non declinaui ex ea.
12 A mandatis labiorum eius non recessi, & in sinu meo abscondi verba oris eius.
13 Ipse enim solus est, & nemo auertere po-
D test cogitationem eius: & anima eius quodcunque voluit, hoc fecit.
14 Cumque expleuerit in me voluntatem suā, & alia multa similia præsto sunt ei:
15 Et idcirco à facie eius turbatus sum: & cōsyderans eum, timore sollicitor.
16 Deus molliuit cor meum, & Omnipotens conturbauit me.
17 Non enim perij propter imminentes tenebras, nec faciem meam operuit caligo.

CAPVT XXIIII.

1 AB Omnipotente non sunt abscō-
A dita tempora: qui autem nouerunt eum, ignorant dies illius.
2 Alij terminos transtulerunt, diripuerunt greges, & pauerunt eos.
3 Asinum pupillorum abegerunt, & abstulerunt pro pignore bouem viduæ.
4 Subuerterunt pauperum viam, & oppresserunt pariter mansuetos terræ.
5 Alij quasi onagri in deserto egrediuntur ad opus suum: vigilantes ad prædam, præparant panem liberis.
6 Agrum non suum demetunt: & vineam eius, quem vi oppresserint, vindemiant.
7 Nudos dimittunt homines, indumēta tollentes, quibus nō est operimentū in frigore.
8 Quos imbres montium rigant: & non habentes velamen, amplexantur lapides.
9 Vim fecerunt deprædantes pupillos, & vul-
B gum pauperem spoliauerunt.
10 Nudis & incedentibus absque vestitu, & esurientibus tulerunt spicas: -1.
11 Inter aceruos eorum meridiati sunt, qui calcatis torcularibus sitiunt.
12 De ciuitatibus fecerunt viros gemere, & anima vulneratorū clamauit, & Deus inultum abire non patitur.
13 Ipsi fuerunt rebelles lumini, nescierunt
C vias eius: nec reuersi sunt per semitas eius.
14 Mane primo consurgit homicida, interficit egenum & pauperem: per noctem verò erit quasi fur.
15 Oculus adulteri obseruat caliginē, dicens: Nō me videbit oculus: & operiet vultū suū.
16 Perfodit in tenebris domos, sicut in die condixerant sibi, & ignorauerunt lucem.
17 Si subito apparuerit aurora, arbitrantur vmbram mortis: & sic in tenebris quasi in luce ambulant.
18 Leuis est super faciem aquæ: maledicta sit pars eius in terra, nec ambulet per viam vinearum.
19 Ad nimium calorem transeat ab aquis ni-
D uium, & vsque ad inferos peccatum illius.
20 Obliuiscatur eius misericordia: dulcedo illius uermes: non sit in recordatione, sed cōteratur quasi lignum infructuosum.
21 Pauit enim sterilem, & quæ non parit, & uiduæ bene non fecit.
22 Detraxit fortes in fortitudine sua: & cùm steterit, non credet vitæ suæ.
23 Dedit ei Deus locum pœnitentiæ, & ille abutitur eo in superbiam: oculi autem eius sunt in uijs illius: Apoc. 2. f 21.
24 Eleuati sunt ad modicum, & non subsistent, & humiliabuntur sicut omnia, & auferentur, & sicut summitates spicarum conterentur.
25 Quod si non est ita, quis me potest arguere esse mentitum, & ponere ante Deum uerba mea?

CAPVT XXV.

1 RESPONDENS autem Baldad Subi-
A tes, dixit:
2 Potestas & terror apud eum est, qui facit concordiam in sublimibus suis.
3 Nunquid est numerus militum eius? & super quem non surget lumen illius? fulget 12.
4 Nūquid iustificari potest homo cōparatus Deo, aut apparere mūdus natus de muliere? Supra. 4. c 17.
5 Ecce Luna etiam non splendet, & stellæ non sunt mundæ in conspectu eius
6 Quantò magis homo putredo, & filius hominis uermis?

CAPVT XXVI.

1 RESPONDENS autem Iob, dixit:
A Cuius adiutor es? nunquid
2 imbecillis? & sustentas brachiū eius qui non est fortis?
3 Cui dedisti consilium? Forsitan illi, qui non habet sapiētiam, & pruden-

tiam tuam ostendisti plurimam.
*Aut 12. 4 * Quem docere voluisti? nónne eum qui fecit spiramentum?
5 Ecce gigâtes gemunt sub aquis, & qui ha-
B bitant cum eis.
6 Nudus est infernus coram illo, & nullum est operimentum perditioni.
7 Qui extendit Aquilonem super vacuum, & appendit terram super nihilum.
8 Qui ligat aquas in nubibus suis: vt non erumpant pariter deorsum.
9 Qui tenet vultum solij sui, & expandit
C super illud nebulam suam.
10 Terminum circundedit aquis, usque dum finiantur lux & tenebræ.
11 Columnæ cœli contremiscunt, & pauent ad nutum eius.
12 In fortitudine illius repentè maria con-
D gregata sût, & prudétia eius pcussit superbû.
13 Spiritus eius ornauit cœlos: & obstetricante manu eius, eductus est coluber tortuosus.
14 Ecce, hæc ex parte dicta sunt viarum eius: & cùm uix paruâ stillam sermonis eius audierimus, quis poterit tonitruû magnitudinis illius intueri?

CAPVT XXVII.

1 ADDIDIT quoq; Iob, assumens
A parabolam suam, & dixit:
2 Viuit Deus (qui abstulit iudicium meum, & Omnipotês, qui ad amaritudinem adduxit animam meam.)
3 Quia donec superest halitus in me, & spiritus Dei in naribus meis,
4 Non loquentur labia mea iniquitaté, nec lingua mea meditabitur mendacium.
5 Absit à me, ut iustos vos esse iudicem: donec deficiâ, non recedam ab innocétia mea.
6 Iustificationem meam quâ cœpi tenere, non deseram: neq; enim reprehendit me cor meum in omni vita mea.
7 Sit vt impius, inimicus meus: & aduersa-
B rius meus quasi iniquus.
8 Quæ est enim spes hypocritæ si auarè rapiat, & non liberet Deus animam eius?
9 Nûquid Deus audiet clamorem eius, cùm venerit super eum angustia?
10 Aut poterit in Omnipotente delectari, & inuocati Deum omni tempore?
11 Docebo vos per manum Dei quæ Omnipotens habeat, nec abscondam.
*vt 1. 12 Ecce, vos omnes nostis, & * quid sine causa vana loquimini?
13 Hæc est pars hominis impij apud Deum,
C & hæreditas violentorum, quam ab Omnipotente suscipient.
14 Si multiplicati fuerint filij eius, in gladio erunt: & nepotes eius nô saturabûtur pane.
15 Qui reliqui fuerint ex eo, sepelientur in interitu, & viduæ illius non plorabunt.
16 Si comportauerit quasi terram argentû, & sicut lutum præparauerit vestimenta:
17 Præparabit quidem: sed iustus vestietur illis: & argentum innocens diuidet.

18 Ædificauit sicut tinea domum suam, & sicut custos fecit vmbraculum.
‖Psal. 48. d. 18. 19 ‖ Diues cùm dormierit, nihil secum aufe-
D ret: aperiet oculos suos, & nihil inueniet.
20 Apprehendet eum quasi aqua inopia: nocte opprimet eum tempestas.
21 Tollet eum ventus vrens, & auferet, & velut turbo rapiet eum de loco suo.
*Emittet. 14. 22 *Et mittet super eum, & non parcet: de manu eius fugiens fugiet.
23 Stringet super eum manus suas, & sibilabit super illum, intuens locum eius.

CAPVT XXVIII.

1 HABET argentum, venarum suarum
A principia: & auro locus est in quo conflatur.
2 Ferrum de terra tollitur: & lapis solutus calore, in æs vertitê.
3 Tempus posuit tenebris, & vniuersorum finem ipse considerat: lapidem quoque caliginis, & vmbram mortis.
4 Diuidit torrens a populo peregrinante, eos quos oblitus est pes egentis hoîs & inuios.
5 Terra de qua oriebatur panis in loco suo, igni subuersa est.
6 Locus sapphiri lapides eius, & glebę illius aurum.
7 Semitam ignorauit auis, nec intuitus est eam oculus vulturis.
8 Non calcauerunt eā filij institorum, nec
B pertransiuit per eam leæna.
9 Ad silicem extendit manum suam, subuertit à radicibus montes.
10 In petris riuos excidit, & omne preciosum vidit oculus eius.
11 Profunda quoque fluuiorum scrutatus est, & abscondita in lucem produxit.
Prou. 3. a 7. 12 Sapientia verò vbi inuenitur? & quis est locus intelligentiæ?
13 Nescit homo precium eius, nec inuenitur in terra suauiter viuentium.
14 Abyssus dicit, Non est in me: & mare lo-
C quitur, Non est mecum.
‖Prou. 8. b 10. Sap. 7. a 9. 15 ‖ Non dabitur aurum obrizum pro ea, nec appēdetur argentû in cômutatione eius.
16 Non conferetur tinctis Indiæ coloribus, nec lapidi sardonycho preciosissimo, vel sapphiro.
17 Non adæquabitur ei aurum vel vitrum, nec commutabuntur pro ea vasa auri.
18 Excelsa & eminentia non memorabûtur comparatione eius: trahitur autem sapiétia de occultis.
19 Non adæquabitur ei topazius de Æthiopia, nec tincturæ mundissimæ componetur.
20 Vnde ergo sapiétia venit? & quis est locus intelligentiæ?
21 Abscondita est ab oculis omnium viuen-
D tium; volucres quoq; cœli latet.
22 Perditio & mors dixerunt: Auribus nostris audiuimus famam eius.
23 Deus intelligit viam eius, & ipse nouit locum illius.
24 Ipse enim fines mundi intuetur: & omnia quæ sub cœlo sunt, respicit.

25 ¶ Qui fecit ventis pondus, & aquas appen-
dit in mensura.
26 ¶ Quando ponebat pluuijs legem, & viam
procellis sonantibus.
27 ¶ Tunc vidit illam, & enarrauit, & præ- *Prou. 3. a. 7 & 9. b. 10.*
parauit & inuestigauit.
28 ¶ Et dixit homini: Ecce timor Domini, ip-
sa est sapientia; & recedere a malo, intelli-
gentia.

CAPVT XXIX.

1 ADDIDIT quoque Iob, assu-
A mens parabolam suã, & dixit:
2 ¶ Quis mihi tribuat, vt sim iu-
xta mẽses pristinos, secũdũ dies
quibus Deus custodiebat me?
3 ¶ Quando splendebat lucerna eius super ca
put meum, & ad lumen eius ambulabam in
tenebris?
4 ¶ Sicut fui in diebus adolescẽtiæ meæ, quan-
do secretò Deus erat in tabernaculo meo?
5 ¶ Quando erat Omnipotens mecum: & in
circuitu meo pueri mei?
6 ¶ Quando lauabam pedes meos butyro, &
petra fundebat mihi riuos olei?
7 ¶ Quando procedebam ad portã ciuitatis,
& in platea parabant cathedram mihi?
8 ¶ Videbant me iuuenes, & abscondebantur:
B & senes assurgentes stabant.
9 ¶ Principes cessabant loqui, & digitum su-
perponebant ori suo.
10 ¶ Vocem suam cohibebant duces, & lingua
eorum gutturi suo adhærebat.
11 ¶ Auris audiens beatificabat me, & oculus
videns testimonium reddebat mihi.
12 ¶ Eo ꝙ liberassem pauperem vociferantem,
& pupillum cui non esset adiutor.
13 ¶ Benedictio perituri super me veniebat, &
C cor viduæ consolatus sum.
14 ¶ Iustitia indutus sum: & vestiui me, sicut
vestimento & diademate, iudicio meo.
15 ¶ Oculus fui cæco, & pes claudo.
16 ¶ Pater eram pauperum: & causam quam
nesciebam, diligentissimè inuestigabam.
17 ¶ Conterebam molas iniqui, & de dentibus
illius auferebam prædam.
18 ¶ Dicebamq́ue: In nidulo meo moriar, & si-
cut palma multiplicabo dies.
19 ¶ Radix mea aperta est secus aquas, & ros
morabitur in messione mea.
20 ¶ Gloria mea semper innouabitur, & arcus
D meus in manu mea instaurabitur.
21 ¶ Qui me audiebant, expectabant senten-
tiam, & intenti tacebant ad consiliũ meum.
22 ¶ Verbis meis addere nihil audebant, & su-
per illos stillabat eloquium meum.
23 ¶ Expectabant me sicut pluuiam, & os suũ
aperiebant quasi ad imbrem serotinum.
24 ¶ Si quando ridebam ad eos, non credebant:
& lux vultus mei non cadebat in terram.
25 ¶ Si voluissem ire ad eos, sedebam primus:
cumq́ue sederem quasi rex circumstante exer-
citu, eram tamen mœrentium consolator.

CAPVT XXX.

1 NVNC autem derident me iuniores tem
A pore, quorum non dignabar patres po-
nere cum canibus gregis mei:
2 ¶ Quorum virtus manuum mihi erat pro
nihilo, & vita ipsa putabantur indigni.
3 ¶ Egestate, & fame steriles, qui rodebant in
solitudine, squallẽtes calamitate & miseria.
4 ¶ Et mandebant herbas, & arborum corti-
ces, & radix iuniperorum erat cibus eorum.
5 ¶ Qui de conuallibus ista rapientes, cùm
singula reperissent, ad ea cum clamore cur-
rebant.
6 ¶ In desertis habitabant torrentium, & in
cauernis terræ, vel super glaream.
7 ¶ Qui inter huiuscemodi lætabantur, & es-
B se sub sentibus delicias computabant.
8 ¶ Filij stultorum & ignobilium, & in terra
penitus non parentes.
9 ¶ Nunc in eorum canticum versus sum, &
factus sum eis in prouerbium.
10 ¶ Abominantur me, & longè fugiunt à me,
& faciem meam conspuere non verentur.
11 ¶ Pharetram enim suam aperuit, & afflixit
me, & frenum posuit in os meum.
12 ¶ Ad dexteram orientis calamitatis meæ illi-
cò surrexerũt: pedes meos subuerterũt, & op
presserunt quasi fluctibus, semitis suis.
13 ¶ Dissipauerunt itinera mea, insidiati sunt
mihi: & præualuerunt & non fuit qui ferret
auxilium.
14 ¶ Quasi rupto muro, & aperta ianua irrue-
rũt super me, & ad meas miserias deuoluti
sunt.
15 ¶ Redactus sum in nihilum: abstulit quasi
C ventus desyderium meum, & velut nubes p-
transijt salus mea.
16 ¶ Nunc autem in memetipso marcescit aĩa
mea, & possident me dies afflictionis.
17 ¶ Nocte os meum perforatur doloribus: &
qui me comedunt, non dormiunt.
18 ¶ In multitudine eorum consumitur vesti-
mentum meum, & quasi capitio tunicæ suc-
cinxerunt me.
19 ¶ Comparatus sum luto, & assimilatus sum
fauillæ & cineri.
20 ¶ Clamo ad te, & non exaudis me: sto, & *Sup. 19. a. 7.*
non respicis me.
21 ¶ Mutatus es mihi in crudelem, & in duritia
manus tuæ aduersaris mihi.
22 ¶ Eleuasti me, & quasi super ventum ponẽs
elisisti me validè.
23 ¶ Scio quia morti trades me, vbi constituta
D est domus omni viuenti.
24 ¶ Verumtamen non ad consumptionem meã
emittis manum tuam: & si corruerint, ip-
se saluabis.
25 ¶ Flebam quõdam sup eo qui afflictus erat,
& compatiebatur anima mea pauperi.
26 ¶ Expectabam bona, & venerũt mihi mala:
præstolabar lucem, & eruperunt tenebræ.
27 ¶ Interiora mea efferbuerũt absque vlla re-
quie, præuenerunt me dies afflictionis.
28 ¶ Mœrens incedebam sine furore, consurgẽs
in turba clamabam.
29 ¶ Frater fui draconum, & socius struthionũ.
30 ¶ Cutis mea denigrata est super me, & ossa
mea aruerunt præ caumate.
31 ¶ Versa est in luctum cithara mea, & or-
ganum meum in vocem flentium.

CAPVT

CAPVT XXXI.

1 PEPIGI fœdus cũ oculis meis,
A vt ne cogitarẽ quidẽ de virgine.
2 ¶ Quam enim partem haberet in me Deus desuper, & hæreditatẽ Omnipotẽs de excelsis?
3 ¶ Nunquid non perditio est iniquo, & alienatio operantibus iniustitiam?
Prou. 5. d 21. Infr. 34. c 21.
4 ¶ Nonne ipse considerat vias meas, & cunctos gressus meos dinumerat?
5 ¶ Si ambulaui in vanitate, & festinauit in dolo pes meus:
6 ¶ Appendat me in statera iusta, & sciat Deus simplicitatem meam.
*secutũ est oculos meos s.
7 ¶ Si declinauit gressus meus de via, & si *secutus est oculus meus cor meũ, & si in manibus meis adhæsit macula:
8 ¶ Seram, & alius comedat: & progenies mea eradicetur.
9 ¶ Si deceptum est cor meum super muliere, & si ad ostium amici mei insidiatus sum:
10 ¶ Scortum alterius sit vxor mea, & super il-
B lam incuruentur alij.
11 ¶ Hoc enim nefas est, & iniquitas maxima.
12 ¶ Ignis est vsque ad perditionem deuorans, & omnia eradicans genimina.
13 ¶ Si contempsi subire iudicium cum seruo meo & ancilla mea, cum disceptarent aduersum me.
14 ¶ Quid enim faciam, cùm surrexerit ad iudicandum Deus? & cum quæsierit, quid respondebo illi?
15 ¶ Nũquid non in vtero fecit me, qui & illũ operatus est: & formauit me in vulua unus?
16 ¶ Si negaui, quod volebant pauperibus, & oculos viduæ expectare feci.
17 ¶ Si comedi buccellam meam solus, & non comedit pupillus ex ea?
18 ¶ (Quia ab infantia mea creuit mecum miseratio: & de vtero matris meæ egressa est mecum)
19 ¶ Si despexi pereuntem, eò quòd non habuerit indumẽtũ, & absq; operimento pauperẽ?
20 ¶ Si non benedixerunt mihi latera eius, &
C de velleribus ouium mearũ calefactus est?
21 ¶ Si leuaui super pupillum manum meam, etiam cùm viderem me in porta superiorẽ?
22 ¶ Humerus meus à iunctura sua cadat, & brachium meum cum suis ossibus confringatur.
23 ¶ Semper enim quasi tumentes sup me fluctus timui Deum, & pondus eius ferre non potui.
24 ¶ Si putaui aurum robur meum: & obrizo dixi, Fiducia mea?
25 ¶ Si lætatus sum sup multis diuitijs meis, & quia plurima reperit manus mea?
26 ¶ Si vidi Solem cum fulgeret, & Lunam incedentem clarè:
27 ¶ Et lætatum est in abscondito cor meum, & osculatus sum manum meam ore meo,
28 ¶ Quæ est iniquitas maxima, & negatio contra Deum altissimum?
29 ¶ Si gauisus sum ad ruinam eius q me oderat: & exultaui quòd inuenisset eũ malum?
30 ¶ Non enim dedi ad peccandum guttur
D meum, vt expeterẽ maledicens animã eius.
31 ¶ Si non dixerunt viri tabernaculi mei, Quis det de carnibus eius, vt saturemur?
32 ¶ Foris non mansit peregrinus, ostiũ meũ viatori patuit.
33 ¶ Si abscondi quasi homo peccatum meum, & celaui in sinu meo iniquitatem meam?
34 ¶ Si expaui ad multitudinem nimiam, & despectio propinquorum terruit me: & non magis tacui, nec egressus sum ostium?
35 ¶ Quis mihi tribuat auditorem, ut desyderium meum audiat Omnipotens, & librum scribat ipse qui iudicat?
36 ¶ Vt in humero meo portem illum, & circundem illum quasi coronam mihi?
37 ¶ Per singulos gradus meos pronunciabo illum, & quasi principi offeram eum.
38 ¶ Si aduersum me terra mea clamat, & cum ipsa sulci eius deflent?
39 ¶ Si fructus eius comedi absque pecunia, & animam agricolarum eius afflixi:
40 ¶ Pro frumento oriatur mihi tribulus, & pro hordeo spina.

Finita sunt verba Iob.

CAPVT XXXII.

1 OMISERVNT autem tres viri
A isti respondere Iob, eo quòd iustus sibi uideretur.
2 ¶ Et iratus indignatusque est Eliu filius Barachel Buzites, de cognatione Ram: iratus est autem aduersum Iob, eo q iustum se esse diceret coram Deo.
3 ¶ Porrò aduersum amicos eius indignatus est, eo quod non inuenissent responsionem rationabilem, sed tantummodo cõdemnassent Iob.
4 ¶ Igitur Eliu expectauit Iob loquentem: eò quòd seniores * essent qui loquebantur. *se 6.
5 ¶ Cum autem uidisset quòd tres respõdere
B non potuissent, iratus est uehementer.
6 ¶ Respondensq; Eliu filius Barachel Buzites, dixit: Iunior sum tempore, vos autẽ antiquiores: idcirco demisso capite ueritus sum uobis indicare meam sententiam.
7 ¶ Sperabam enim quod ætas prolixior loqueretur, & annorum multitudo doceret sapientiam.
8 ¶ Sed, ut uideo, Spiritus est in hominibus, & inspiratio Omnipotentis dat intelligentiã.
9 ¶ Non sunt longæui sapientes, nec senes in-
C telligunt iudicium.
10 ¶ Ideo dicam, audite me, ostendam uobis etiam ego meam sapientiam.
11 ¶ Expectaui enim sermones uestros, audiui prudentiam uestram, donec disceptaremini sermonibus.
12 ¶ Et donec putabam uos aliquid dicere, considerabam: sed ut uideo, non est qui possit arguere Iob, & respondere ex nobis sermonibus eius.
13 ¶ Ne fortè dicatis, Inuenimus sapientiam, Deus proiecit eum, non homo.

14 ¶ Nihil locutus est mihi, & ego non secun-
D dum sermones vestros respondebo illi.
15 ¶ Extimuerunt, nec responderunt vltrà, ab-
stuleruntque à se eloquia.
16 ¶ Qm̄ igitur expectaui, & non sunt locuti:
steterunt, nec vltra responderunt.
17 ¶ Respondebo & ego partem meam, & ostē-
dam scientiam meam.
18 ¶ Plenus sum.n. sermonibus, & coarctat me
spiritus vteri mei:
19 ¶ En venter meus quasi mustū absq; spiracu
lo, qđ lagunculas nouas disrumpit.
20 ¶ Loquat, & respirabo paululū: aperiā labia
mea, & respondebo.
21 ¶ Non accipiam personā viri, & Deum ho-
mini non æquabo.
22 ¶ Nescio.n. quandiu subsistā, & si post mo-
dicum tollat me factor meus.

CAPVT XXXIII.

1 AVDI igitur Iob eloquia mea, &
A oēs sermones meos ausculta.
2 ¶ Ecce, aperui os meum, *loquatᵗ (*loquetur I.)
lingua mea in faucibus meis.
3 ¶ Simplici corde meo sermones
mei, & *sententiam puram labia mea loquē- (*scientiā I.)
tur.
4 ¶ Spiritus Dei fecit me, & spiraculum Omni-
potentis viuificauit me.
5 ¶ Si potes rñde mihi, & aduersus faciē meā,
consiste.
6 ¶ Ecce, & me sicut & te fecit Deus, & de eo-
dem luto ego quoq; formatus sum.
7 ¶ Veruntñ miraculū meum nō te terreat, &
*eloquentia mea non sit tibi grauis. (*eloquium meum non sit tibi graue. I.)
8 ¶ Dixisti ergo in auribus meis, & vocē uer-
borum tuorum audiui.
9 ¶ Mundus sum ego, & absq; delicto: imma
B culatus, & non est iniquitas in me.
10 ¶ Quia querelas in me reperit: ideò arbitra
tus est me inimicum sibi.
11 ¶ Posuit in neruo pedes meos, custodiuit oēs
semitas meas.
12 ¶ Hoc est ergo, in quo non es iustificatus: rñ-
debo tibi, quia maior sit Deus homine.
13 ¶ Aduersus eum contendis, ꝙ non ad omnia
uerba responderit tibi?
14 ¶ Semel loquitur Deus, & secundò idipsum
non repetit.
15 ¶ Per somnium in uisione nocturna, quādo
irruit sopor super homines, & dormiunt in
lectulo:
16 ¶ Tunc aperit aures virorū, & erudiens eos
C instruit disciplina.
17 ¶ Vt auertat hominem ab his quæ *fecit, & li (*facit I.)
beret eum de superbia.
18 ¶ Eruens aīam eius à corruptione: & vitā
illius, vt non transeat in gladium.
19 ¶ Increpat quoq; ꝑ dolorem in lectulo, &
omnia ossa eius marcescere facit.
20 ¶ Abominabilis ei fit in vita sua panis, & aīæ
illius cibus antè desyderabilis.
21 ¶ Tabescet caro eius, & ossa, quæ tecta fue-
rant, nudabuntur.
22 ¶ Appropinquauit corruptioni aīa eius, &
vita illius mortiferis.
23 ¶ Si fuerit pro eo angelus loquens *vnus de (*vnum I.)
milibus, ut annunciet hominis æquitatem.
24 ¶ Miserebitᷣ eius, & dicet: Libera eum, ut nō
descendat in corruptionem: inueni in quo ei
propitier.
25 ¶ Cōsumpta est caro eius à supplicijs, reuer
tatur ad dies adolescentiæ suæ.
26 ¶ Deprecabitᷣ Deū, & placabilis ei erit: & vi-
debit faciē eius in iubilo, & reddet homini
D iustitiam suam.
27 ¶ Respiciet hoīes, & dicet, Peccaui, & verè
deliqui: & vt eram dignus, non recepi.
28 ¶ Liberauit aīam suam, ne pergeret in inte-
ritum, sed viuens lucem uideret.
29 ¶ Ecce, hęc omnia operatur Deus tribus vi-
cibus per singulos.
30 ¶ Vt reuocet animas eorū à corruptione, &
illuminet luce viuentium.
31 ¶ Attende Iob, & audi me: & tace, dum ego
loquor.
32 ¶ Si autē habes qđ loquaris, rñde mihi, loque
re: volo.n. te apparere iustum.
33 ¶ Quod si non habes, audi me: tace, & doce-
bo te sapientiam.

CAPVT XXXIIII.

1 PRONVNCIANS itaq; Eliu,
A etiam hæc locutus est:
2 ¶ Audite sapientes verba mea,
& eruditi auscultate me.
3 ¶ †Auris.n. uerba probat, & (†Sap.12. B 11.)
guttur escas gustu diiudicat.
4 ¶ Iudicium eligamus nobis, & inter nos ui-
deamus, quid sit melius.
5 ¶ Quia dixit Iob, Iustus sum: & Deus subuer
tit iudicium meum.
6 ¶ In iudicando.n. me, mendaciū est: uiolēta
sagitta mea absq; vllo peccato.
7 ¶ Quis est vir, vt est Iob, qui bibit subsanna-
tionem quasi aquam,
8 ¶ Qui graditur cū operantibus iniquitatē,
& ambulat cum viris impijs?
9 ¶ Dixit.n. Non placebit vir Deo, etiam si cu-
currerit cum eo.
10 ¶ Ideo uiri cordati audite me, absit à Deo im
pietas, & ab Omnipotente iniquitas.
11 ¶ Opus.n. hominis reddet ei, & iuxta vias
B singulorum restituet eis.
12 ¶ Verè.n. Deus nō condemnabit frustrà, nec
Omnipotens subuertet iudicium.
13 ¶ Quem constituit alium super terram? aut
quē posuit super Orbē quem fabricatus est?
14 ¶ Si direxerit ad eum cor suum, spiritum il-
lius & flatum ad se trahet:
15 ¶ Deficiet omnis caro simul, & homo in ci-
nerem reuertetur.
16 ¶ Si habes ergo intellectum, audi quod dici-
tur, & ausculta vocem eloquij mei.
17 ¶ Nunquid, qui non amat iudicium, sanari
potest? & quomodo tu eum, qui iustus est, in
tantum condemnas,
18 ¶ Qui dicit Regi, apostata: qui vocat duces
impios? (Deu.10.d 17.)
19 ¶ Qui non accipit personas principum: nec (2.Par.19.c 7.)
cognouit tyrannum, cùm disceptaret contra
pauperē: opus.n. manuum eius sunt vniuersi.

Subitò

Sap.6.b.1. Eccl.35.b 16. Rom.2.b 11. Gal.2.b.6 Ephe.6.b.9 Colo.3.d 26. Act.10.c 34. 1.Pet.1.c 17. Sup.31.a 4. Prou.5.d 21.

20 ſubitò morientur, & in media nocte tur-
C babuntur populi, & pertranſibunt, & auferēt
violentum abſque manu.
21 Oculi enim eius ſuper vias hominum, &
omnes greſſus eorum conſyderat.
22 Non ſunt tenebræ, & non eſt vmbra mor-
tis, vt abſcondantur ibi, qui operantur ini-
quitatem.
23 Neq; enim vltrà in hominis poteſtate eſt,
vt veniat ad Deum in iudicium.
24 Conteret multos, innumerabiles, & ſtare
faciet alios pro eis.
25 Nouit enim opera eorum: & idcirco indu-
cet noctem, & conterentur.
26 Quaſi impios percuſſit eos in loco viden-
tium.
27 Qui quaſi de induſtria receſſerunt ab eo,
& omnes vias eius intelligere noluerunt.
28 Vt peruenire facerent ad eum clamorem
egeni, & audiret vocem pauperum.
29 Ipſo enim concedente pacem, quis eſt, qui
condemnet? ex quo abſcōderit vultum, quis
D eſt, qui contempletur eum & ſuper gentes &
ſuper omnes homines?
30 Qui regnare facit hominem hypocritam
propter peccata populi.
31 Quia ergo ego locutus ſum ad Deum, te
quoque non prohibebo.
32 Si erraui, tu doce me: ſi iniquitatem locu-
tus ſum, vltrà non addam.
33 Nunquid à te Deus expetit eā, quia diſpli-
cuit tibi? tu enim cœpiſti loqui, & non ego:
quod ſi quid noſti melius, loquere.
34 Viri intelligentes loquantur mihi, & vir
ſapiens audiat me.
35 Iob autem ſtultè locutus eſt, & verba illius
non ſonant diſciplinam.
36 Pater mi, probetur Iob vſque ad finem: ne
deſinas ab homine iniquitatis,
37 * Qui addit ſuper peccata ſua blaſphemiā:
inter nos interim conſtringatur, & tunc ad
iudicium prouocet ſermonibus ſuis Deum.

*Quia 6. multiplicet ſermones ſuos ad Deum 1.

CAPVT XXXV.

1 IGITVR Eliu hæc rurſum locu-
A tus eſt:
2 Nunquid æqua tibi videtur
tua cogitatio, vt diceres, Iuſtior
ſum Deo?
3 Dixiſti enim, Non tibi placet quod rectū
eſt: vel quid tibi proderit, ſi ego peccauero?
4 Itaque ego reſpondebo ſermonibus tuis,
& amicis tuis tecum.
5 Suſpice cœlum & intuere, & contempla-
B re æthera, quod altior te ſit.
6 Si peccaueris, quid ei nocebis? & ſi multi-
plicatæ fuerint iniquitates tuæ, quid facies
contra eum?
7 Porrò ſi iuſtè egeris, quid donabis ei, aut
quid de manu tua accipiet?
8 Homini, qui ſimilis tui eſt, nocebit impie-
tas tua: & filium hominis adiuuabit iuſtitia
tua.
9 Propter multitudinem calumniatorum
C clamabunt: & eiulabunt propter vim bra-
chij tyrannorum.
10 Et non dixit: Vbi eſt Deus, qui fecit me,
qui dedit carmina in nocte?
11 Qui docet nos ſuper iumenta terræ, & ſu-
per volucres cœli erudit nos.
12 Ibi clamabunt, & non exaudiet propter
D ſuperbiam malorum.
13 Non ergo fruſtra audiet Deus, & Omnipo-
tens cauſas ſingulorum intuebitur.
14 Etiam cùm dixeris, Non conſyderat: iudi-
care coram illo, & expecta eum.
15 Nunc enim non infert furorem ſuum, nec
vlciſcitur ſcelus valde.
16 Ergo Iob fruſtra aperit os ſuum, & abſque
ſcientia verba multiplicat.

CAPVT XXXVI.

1 ADDENS quoque Eliu, hæc lo-
A cutus eſt:
2 Suſtine me paululùm, & in-
dicabo tibi: adhuc enim habeo
quod pro Deo loquar.
3 Repetam ſcientiam meam à principio, &
operatorem meum probabo iuſtum.
4 Verè enim abſque mendacio ſermones
mei, & perfecta ſcientia probabitur tibi.
5 Deus potentes nō abijcit, cùm & ipſe ſit potens 6.
potens.
6 Sed non ſaluat impios, & iudicium paupe-
ribus tribuit. tribuet 5.
7 Non auferet à iuſto oculos ſuos, & reges
B in ſolio collocat in perpetuum, & illic eri- illi 1.
guntur.
8 Et ſi fuerint in catenis, & vinciantur funi-
bus paupertatis,
9 Iudicabit eis opera eorum, & ſcelera eo-
rum, quia violenti fuerunt.
10 Reuelabit quoque aurem eorum, vt corri-
piat: & loquetur, vt reuertantur ab iniquitate.
11 Si audierint & obſeruauerint, cōplebunt
dies ſuos in bono, & annos ſuos in gloria.
12 Si autem non audierint, trāſibunt per gla-
dium, & conſumentur in ſtultitia.
13 Simulatores & callidi prouocant irā Dei,
neque clamabunt, cum vincti fuerint.
14 Morietur in tempeſtate anima eorum, &
vita eorum inter effœminatos.
15 Eripiet de anguſtia ſua pauperem, & reue-
labit in tribulatione aurem eius.
16 Igitur ſaluabit te de ore anguſto latiſ-
C ſime, & non habente fundamentum ſubter
ſe: requies autem menſæ tuæ erit plena pin-
guedine.
17 Cauſa tua quaſi impij iudicata eſt, cau-
ſam iudiciumq; recipies.
18 Non te ergo ſuperet ira, vt aliquem oppri-
mas: nec multitudo donorum inclinet te.
19 Depone magnitudinem tuam abſq; tribu-
latione, & omnes robuſtos fortitudine.
20 Ne protrahas noctem, vt aſcendant populi
pro eis.
21 Caue ne declines ad iniquitatē: hanc enim
cœpiſti ſequi poſt miſeriam.
22 Ecce Deus excelſus in fortitudine ſua, &
nullus ei ſimilis in legiſlatoribus.
23 Quis poterit ſcrutari vias eius, aut quis po-
D teſt ei dicere, Operatus es iniquitatem?
24 Memento, quòd ignores opus eius, de quo
cecinerunt viri.

25 ¶ Omnes homines vidêt eum, vnusquisque
intuetur procul.
26 ¶ Ecce Deus magnus vincens scientiam no-
stram, numerus annorũ eius inæstimabilis.
27 ¶ Qui aufert stillas pluuiæ, & effundit im-
bres ad instar gurgitum,
28 ¶ Qui de nubibus *fluunt*, quæ prætexunt *pluunt s.*
cuncta désuper.
29 ¶ Si voluerit extendere nubes quasi tento-
rium suum,
30 ¶ Et fulgurare lumine suo désuper, cardi-
nes quoque maris operiet.
31 ¶ Per hęc enim iudicat populos, & dat escas
multis mortalibus.
32 ¶ In manibus abscondit lucem, & præcipit
ei, vt rursus adueniat.
33 ¶ Annunciat de ea amico suo, quòd posses-
sio eius sit, & ad eam possit ascendere.

CAPVT XXXVII.

1 SVPER hoc expauit cor meum,
A & emotum est de loco suo.
2 ¶ Audite auditionem in terro-
re vocis eius: & sonum de ore il
lius procedentem.
3 ¶ Subter omnes cœlos ipse considerat, &
lumen illius super terminos terræ.
4 ¶ Post eum rugiet sonitus, tonabit voce ma
gnitudinis suæ, & non inuestigabitur, cùm
audita fuerit vox eius.
5 ¶ Tonabit Deus in voce sua mirabiliter, qui
facit magna & inscrutabilia.
6 ¶ Qui præcipit niui vt descendat in terrã, &
B hyemis pluuijs, & imbri fortitudinis suæ.
7 ¶ Qui in manu omnium hominum signat,
vt nouerint singuli opera sua.
8 ¶ Ingredietur bestia latibulum, & in antro
suo morabitur.
9 ¶ Ab interioribus egredietur tempestas, &
ab arcturo frigus.
10 ¶ Flante Deo concrescit gelu, & rursum la-
tissimè funduntur aquæ.
11 ¶ Frumẽtum desyderat nubes, & nubes spar
gunt lumen suum.
12 ¶ Quæ lustrant per circuitum quocunq; eas
voluntas gubernantis duxerit, ad oẽ quod
præceperit illis super faciem orbis terrarũ
13 ¶ Siue in vna tribu, siue in terra sua, siue
C in quocunque loco misericordię suæ eas ius-
serit inueniri.
14 ¶ Ausculta hæc Iob: sta, & considera mira-
bilia Dei.
15 ¶ Nunquid scis, quando præcepit Deus plu-
uijs, vt ostenderent lucem nubium eius?
16 ¶ Nunquid nosti semitas nubium magnas,
& perfectas scientias?
17 ¶ Nónne vestimenta tua calida sunt, cùm
perflata fuerit terra Austro?
18 ¶ Tu forsitan cum eo fabricatus es cœlos,
D qui solidissimi quasi ære fusi sunt.
19 ¶ Ostende nobis quid dicamus illi: nos quip-
pe inuoluimur tenebris.
20 ¶ Quis narrabit ei quæ loquor? etiam si lo-
cutus fuerit homo, deuorabitur.
21 ¶ At nunc non vident lucem: subitò aër co-
getur in nubes, & vẽtus trãsiẽs fugabit eas.
22 ¶ Ab Aquilone aurum venit, & ad Deum
formidolosa laudatio.
23 ¶ Dignè eum inuenire non possumus: ma-
gnus fortitudine, & iudicio, & iustitia, & enar
rari non potest.
24 ¶ Ideo timebunt eum viri, & non audebũt
contemplari omnes, qui sibi videntur esse
sapientes.

CAPVT XXXVIII.

1 RESPONDENS autem Domi-
A nus Iob, de turbine, dixit:
2 ¶ Quis est iste inuoluẽs senten-
tias sermonibus imperitis?
3 ¶ Accinge sicut vir lũbos tuos,
interrogabo te, & responde mihi.
4 ¶ Vbi eras quando ponebam fundamenta
terræ? indica mihi, si habes intelligentiam.
5 ¶ Quis posuit mensuras eius si nosti? vel
quis tetendit super eam lineam?
6 ¶ Super quo bases illius solidatæ sunt? aut
quis demisit lapidem angularem eius,
7 ¶ Cùm me laudarent simul astra matutina:
& iubilarent omnes filij Dei?
8 ¶ Quis conclusit ostijs mare, quando erum-
pebat quasi de vulua procedens.
9 ¶ Cùm ponerem nubẽ vestimentum eius,
& caligine illud quasi pãnis infantiæ obuol-
uerem?
10 ¶ Circundedi illud terminis meis, & posui
vectem & ostia.
11 ¶ Et dixi, Vsque huc venies, & non proce-
B des amplius; & hic confringes tumentes
fluctus tuos.
12 ¶ Nunquid post ortum tuum præcepisti dilu
culo, & ostendisti auroræ locum suum?
13 ¶ Et tenuisti concutiens extrema terræ, &
excussisti impios ex ea? *exclussisti s.*
14 ¶ Restituetur, vt lutum signaculum, & sta-
bit sicut vestimentum.
15 ¶ Auferetur ab impijs lux sua, & brachium
excelsum confringetur.
16 ¶ Nunquid ingressus es profunda maris, &
in nouissimis abyssi deambulasti?
17 ¶ Nunquid apertæ sunt tibi portæ mortis, &
ostia tenebrosa vidisti?
18 ¶ Nunquid considerasti *latitudinem* terrę? *latitudines s.*
indica mihi, si nosti omnia.
19 ¶ In qua via lux habitet, & tenebrarum
quis locus sit,
20 ¶ Vt ducas vnumquodq; ad terminos suos,
& intelligas semitas domus eius.
21 ¶ Sciebas tunc quòd nasciturus esses? & nu-
C merum dierum tuorum noueras?
22 ¶ Nunquid ingressus es thesauros niuis, aut
thesauros grandinis aspexisti?
23 ¶ Quæ præparaui in tempus hostis, in diem
pugnę & belli?
24 ¶ Per quam viam spargitur lux, diuiditur
æstus super terram?
25 ¶ Quis dedit vehementissimo imbri cursũ,
& viã sonantis tonitrui.
26 ¶ Vt plueret super terram, absque homine
in deserto, vbi nullus mortalium commoratur.
27 ¶ Vt impleret inuiam & desolatam, & pro-
duceret herbas virentes?
28 ¶ Quis est pluuiæ pater? vel qs genuit stillas
roris?

29 ¶ De cuius vtero egreſſa eſt glacies? & gelu
de cœlo, quis genuit?
30 ¶ In ſimilitudinem lapidis aquæ durantur,
D & ſuperficies abyſſi conſtringitur.
31 ¶ Nūquid coniūgere valebis micātes ſtellas
Pleiadas, aut gyrū Arcturi poteris diſſipare?
32 ¶ Nunquid producis Luciferum in tempore
ſuo, & Veſperum ſuper filios terræ conſur-
gere facis?
33 ¶ Nunquid noſti ordinem cœli, & pones ra-
tionem eius in terra?
34 ¶ Nunquid eleuabis in nebula vocem tuā,
& impetus aquarum operiet te?
35 ¶ Nunquid mittes fulgura, & ibunt; & reuer
tentia dicent tibi, Adſumus?
36 ¶ Quis poſuit in viſceribus hominis ſapien
tiam? vel quis dedit gallo intelligentiam?
37 ¶ Quis enarrabit cœlorum rationem, & cō-
centum cœli quis dormire faciet?
38 ¶ Quando fundabatur puluis in terra, & gle
bæ compingebantur?

CAPVT XXXIX.

1 NVNQVID capies leænę prædā,
A & aīam catulorū eius implebis,
2 ¶ Quando cubant in antris, &
in ſpecubus inſidiantur?
3 ¶ Quis præparat coruo eſcā *Pſal. 146.b 9.*
ſuam, quando pulli eius clamant ad Deum,
vagantes, eo quod non habeant cibos?
4 ¶ Nunquid noſti tempus partus ibicum in
petris? vel parturientes ceruas obſeruaſti?
5 ¶ Dinumeraſti menſes conceptus earum, &
ſciſti tempus partus earum?
6 ¶ Incuruantur ad fœtum, & pariunt, & rugi-
tus emittunt.
7 ¶ Separantur filij earum, & pergunt ad pa-
ſtum: egrediuntur, & non reuertuntur ad eas.
8 ¶ Quis dimiſit onagrum liberum, & vincu-
la eius quis ſoluit?
9 ¶ Cui dedi in ſolitudine domum, & taberna
cula eius in terra ſalſuginis?
10 ¶ Contemnit multitudinē ciuitatis, clamo-
B rem exactoris non audit.
11 ¶ Circumſpicit montes paſcuæ ſuæ, & viren-
tia quęque perquirit.
12 ¶ Nūquid volet rhinoceros ſeruire tibi, aut
morabitur ad præſepe tuum?
13 ¶ Nunquid alligabis rhinocerota ad arandū
loro tuo? aut cōfringet glebas valliū poſt te?
14 ¶ Nunquid fiduciā habebis in magna forti-
tudine eius, & derelinques ei labores tuos?
15 ¶ Nunquid credes illi, quoniam ſementem
reddat tibi, & aream tuam congreget?
16 ¶ Penna ſtruthionis ſimilis eſt pennis he-
rodij, & accipitris.
17 ¶ Quando derelinquit oua ſua in terra,
tu forſitan in puluere calefacies ea?
18 ¶ Obliuiſcitur, quod pes conculcet ea, aut beſtia
agri conterat.
19 ¶ Duratur ad filios ſuos quaſi non ſint ſui,
C fruſtrà laborauit nullo timore cogente.
20 ¶ Priuauit enim eā Deus ſapientia, nec de-
dit illi intelligentiam.
21 ¶ Cum tempus fuerit, in altum alas erigit:
deridet equum & aſcenſorem eius.
22 ¶ Nunquid præbebis equo fortitudinem, aut
circumdabis collo eius hinnitum?
23 ¶ Nunquid ſuſcitabis eum quaſi locuſtas?
gloria narium eius terror.
24 ¶ Terram vngula fodit, exultat audacter: in
occurſum pergit armatis.
25 ¶ Contemnit pauorem, nec cedit gladio.
26 ¶ Sup ipſum ſonabit pharetra, vibrabit ha-
ſta & clypeus.
27 ¶ Feruens, & fremens ſorbet terram, nec re-
putat tubæ ſonare clangorem.
28 ¶ Vbi audierit buccinam: dicit, Vah, procul
odoratur bellum, exhortationem ducum &
vlulatum exercitus.
29 ¶ Nunquid per ſapientiam tuam plumeſcit
D accipiter, expandens alas ſuas ad Auſtrum?
30 ¶ Nunquid ad præceptum tuum eleuabitur
aquila, & in arduis ponet nidum ſuum?
31 ¶ In petris manet, & in præruptis ſilicibus
commoratur atq; inacceſſis rupibus.
32 ¶ Inde contemplatur eſcam, & de longe ocu
li eius proſpiciunt.
33 ¶ Pulli eius lambent ſanguinem: & vbicun-
que cadauer fuerit, ſtatim adeſt.
34 ¶ Et adiecit Dominus, & locutus eſt ad Iob,
35 ¶ Nunquid qui contendit cum Deo, tam fa-
cilè conquieſcit? vtiq; qui arguit Deum, de-
bet reſpondere ei.
36 ¶ Reſpondens autem Iob Domino, dixit:
37 ¶ Qui leuiter locutus ſum, rēdere quid poſ-
ſum? manum meam ponam ſuper os meū.
38 ¶ Vnum locutus ſum, quod vtinam non di-
xiſſem: & alterum, quibus vltrà non addam.

CAPVT XL.

1 RESPONDENS autē Domi-
A nus Iob de turbine, dixit:
2 ¶ Accinge ſicut vir lumbos tuos,
interrogabo te, & indica mihi.
3 ¶ Nunquid irritum facies iudi-
cium meum, & condemnabis me, vt tu iu-
ſtificeris?
4 ¶ Et ſi habes brachium ſicut Deus, & ſi vo-
ce ſimili tonas?
5 ¶ Circunda tibi decōrem, & in ſublime eri-
gere, & eſto glorioſus, & ſpecioſis induere
veſtibus.
6 ¶ Diſperge ſuperbos in furore tuo, & reſpi-
ciens omnem arrogantem humilia.
7 ¶ Reſpice cunctos ſuperbos, & confunde
B eos, & contere impios in loco ſuo.
8 ¶ Abſconde eos in puluere ſimul, & facies
eorum demerge in foueam:
9 ¶ Et ego confitebor, quòd ſaluare te poſſit
dextera tua.
10 ¶ Ecce, Behemoth quem feci tecum, fœnum
quaſi bos comedet:
11 ¶ Fortitudo eius in lumbis eius, & virtus il-
lius in vmbilico ventris eius.
12 ¶ Stringit caudam ſuā quaſi cedrum, nerui
teſticulorum eius perplexi ſunt.
13 ¶ Oſſa eius velut fiſtulæ æris, cartilago illius
quaſi laminæ ferreæ.
14 ¶ Ipſe eſt principium viarum Dei qui fecit
C eum, applicabit gladium eius.
15 ¶ Huic montes herbas ferunt: omnes beſtię
agri ludent ibi.
16 ¶ Sub vmbra dormit in ſecreto calami, &

in locis humentibus.
17 ¶ Protegunt vmbræ vmbram eius, circunda
bunt eum salices torrentis.
18 ¶ Ecce, absorbebit fluuium, & non mirabi-
tur: & habet fiduciam, quòd influat Iordanis
in os eius.
19 ¶ In oculis eius quasi hamo capiet eum, &
in sudibus perforabit nares eius,
20 ¶ An extrahere poteris Leuiathan hamo, &
fune ligabis linguam eius?
21 ¶ Nunquid pones circulum in naribus eius,
aut armilla perforabis maxillam eius?
22 ¶ Nunquid multiplicabit ad te preces, aut
D loquetur tibi mollia?
23 ¶ Nunquid feriet tecum pactum, & accipies
eum seruum sempiternum?
24 ¶ Nunquid illudes ei quasi aui, aut ligabis
eum ancillis tuis?
25 ¶ Concident eum amici, diuidēt illum ne-
gociatores?
26 ¶ Nunquid implebis sagenas pelle eius, &
gurgustium piscium capite illius?
27 ¶ Pone super eum manum tuam: memen-
to belli, nec vltrà addas loqui.
28 ¶ Ecce, spes eius frustrabitur eum, & viden-
tibus cunctis præcipitabitur.

CAPVT XLI.

1 NON quasi crudelis suscitabo eum: quis
A enim resistere potest vultui meo?
2 ¶ Quis antè dedit mihi, vt reddam ei?
omnia, quæ sub cœlo sunt, mea sunt.
3 ¶ Non parcam ei, & verbis potentibus, & ad
deprecandum compositis.
4 ¶ Quis reuelabit faciem indumenti eius? &
medium oris eius, quis intrabit?
5 ¶ Portas vultus eius quis aperiet? per gy-
rum dentium eius formido.
6 ¶ Corpus illius quasi scuta fusilia, compa-
ctum squamis se prementibus.
7 ¶ Vna vni coniungitur, & ne spiraculum
quidem incedit per eas.
8 ¶ Vna alteri adhærebit, & tenentes se ne-
quaquam separabuntur.
9 ¶ Sternutatio eius splendor ignis, & oculi
B eius, vt palpebræ diluculi.
10 ¶ De ore eius lampades procedunt, sicut tę-
dæ ignis accensæ.
11 ¶ De naribus eius procedit fumus sicut ollę
succensæ atque feruentis.
12 ¶ Halitus eius prunas ardere facit, & flam-
ma de ore eius egreditur.
13 ¶ In collo eius morabitur fortitudo, & faciē
eius præcedit egestas.
14 ¶ Membra carnium eius cohærentia sibi:
C mittet contra eum flumina, & ad locum aliū
non ferentur.
15 ¶ Cor eius indurabitur tanquā lapis, & strin
getur quasi malleatoris incus.
16 ¶ Cùm sublatus fuerit, timebunt angeli, &
territi purgabuntur.
17 ¶ Cùm apprehenderit eum gladius, subsiste
re non poterit neq; hasta, neque thorax:
18 ¶ Reputabit enim quasi paleas ferrum, &
quasi lignum putridum, æs.
19 ¶ Non fugabit eum vir sagittarius, in stipu-
lam versi sunt ei lapides fundæ.
20 ¶ Quasi stipulam æstimabit malleum, & de-
ridebit vibrantem hastam:
21 ¶ Sub ipso erunt radij Solis, & sternet sibi
D aurum quasi lutum.
22 ¶ Feruescere faciet quasi ollam, profundum
mare: & ponet quasi cum vnguenta bulliūt.
23 ¶ Post eum lucebit semita: æstimabit abys-
sum quasi senescentem.
24 ¶ Non est super terram potestas, quæ compa
retur ei, qui factus est, vt nullum timeret.
25 ¶ Omne sublime videt, ipse est rex super vni-
uersos filios superbiæ.

CAPVT XLII.

1 RESPONDENS aut Iob Dño, dixit:
2 ¶ Scio quia omnia potes, & nulla te
A latet cogitatio.
3 ¶ Quis est iste, qui celat cōsilium absque sciē
tia? ideo insipienter locutus sum, & q̄ vltra
modum excederent scientiam meam.
4 ¶ Audi, & ego loquar: interrogabo te, &
ostende mihi,
5 ¶ Auditu auris audiui te, nunc autem ocu-
lus meus videt te.
6 ¶ Idcirco ipse me reprehendo, & ago pœni-
B tentiam in fauilla & cinere.
7 ¶ Postquàm autem locutus est Dominus ver
ba hæc ad Iob, dixit ad Eliphaz Themanitē:
Iratus est furor meus in te, & in duos amicos
tuos: quoniam non estis locuti coram me re
8 ctum, sicut seruus meus Iob. ¶ Sumite er-
go vobis septem tauros & septem arietes, &
ite ad seruum meum Iob, & offerte holo-
caustum pro vobis. Iob autem seruus meus
orabit pro vobis: faciem eius suscipiam, vt
non vobis imputetur stultitia: neq; enim lo
cuti estis *ad me recta', sicut seruus meus Iob. *corā me rectum ϛ.
9 ¶ Abierunt ergo Eliphaz Themanites, &
C Baldad Suhites, & Sophar Naamathites: &
fecerunt sicut locutus fuerat Dominus ad
10 eos: & suscepit Dominus faciem Iob. ¶ Do-
minus quoque conuersus est ad pœnitentiā
Iob, cùm oraret ille pro amicis suis. Et addi-
dit Dñs omnia q̄cūque fuerant Iob, duplicia.
11 ¶ Venerunt autē ad eum omnes fratres sui,
& vniuersæ sorores suæ, & cūcti qui nouerāt
eum prius: & comederunt cū eo panem in do
mo eius, & mouerunt super eum caput, & cō
solati sunt eū super omni malo quod intule-
rat Dominus super eum. Et dederunt vnus-
D quisq; ouem vnam, & inaurem aureā vnam.
12 ¶ Dominus autem benedixit nouissimis Iob
magis quàm principio eius. Et facta sunt ei
quatuordecim millia ouium, & sex millia ca
melorum, & mille iuga boum, & mille asi-
13 næ. ¶ Et fuerunt ei septem filij, & tres filiæ.
14 ¶ Et vocauit nomē vnius Diem, & nomē se-
cundæ Cassiam, & nomē tertiæ Cornustibij.
15 Non sunt autem inuētæ mulieres speciosæ
sicut filiæ Iob in vniuersa terra: deditq; eis
pater suus hæreditatem inter fratres earum.
16 ¶ Vixit autem Iob post hæc, centum quadra-
ginta annis, & vidit filios suos, & filios filio-
rum suorum, vsq; ad quartam generationē,
& mortuus est senex, & plenus dierum.

Libri Iob, Finis.

LIBER PSALMORVM.

PROLOGVS BEATI HIERONYMI in Psalterium, quod secundùm Septuaginta editionem correxit.

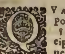
Psalterivm Romæ dudũ positus emendaram: & iuxta Septuaginta Interpretes, licèt cursim, magna tamen ex parte correxeram. Quod quia rursum videtis ô Paula, et Eustochium, scriptorum vitio deprauatum, plusq; antiquum errorem, quam nouam emendationem valere: me cogitis, vt veluti quodam nouali scissum iam aruum exerceam, & obliquis sulcis renascentes spinas eradicem: æquum esse dicentes, vt, quod crebro malè pullulat, crebrius succidatur. Vnde consueta præfatione commoneo, tam vos, quibus fortè labor iste desudat, quàm eos, qui exemplaria istiusmodi habere voluerint, vt quæ diligenter emendaui, cum cura & diligentia transcribantur. Notet sibi vnusquisque vel iacentem lineam, vel radiantia signa, id est obelos, vel asteriscos. Et vbicunque viderit virgulam præcedentem, ab ea vsque ad duo puncta quæ impressimus, sciat in Septuaginta Translatoribus plus haberi. Vbi autem perspexerit stellæ similitudinem, de Hebræis voluminibus additum nouerit æquè vsque ad duo puncta, iuxta Theodotionis duntaxat editionem, qui simplicitate sermonis a Septuaginta Interpretibus non discordat. Hæc ergo & vobis & studioso cuiq; fecisse me sciens, non ambigo multos fore, qui vel inuidia, vel supercilio malint contemnere videri præclara, quàm discere: & de turbulento magis riuo, quàm de purissimo fonte potare.

PSALMVS PRIMVS.

1 A Beatvs vir qui non abijt
in consilio impiorum, & in
via peccatorum nõ stetit, &
in cathedra pestilentiæ non
sedit.
Iosu.1.b.8. 2 Sed in lege Domini vo-
luntas eius: & in lege eius
meditabitur die ac nocte.
Iere.17.b.8. 3 Et erit tanquàm lignum quod plantatũ
est secus decursus aquarum: quod fructum
suum dabit in tempore suo,
Et folium eius non defluet: & omnia quę-
cunq; faciet, prosperabuntur.
4 Non sic impij, non sic: sed tãquàm puluis
B quem proijcit ventus à facie terræ.
5 Ideo non resurgunt impij in iudicio: neq;
peccatores in consilio iustorum.
6 Quoniam nouit Dominus viã iustorum:
& iter impiorum peribit.

PSAL. II.

Acto.4.c.25. 1 A Qvare fremuerunt Gentes, &
Populi meditati sunt inania?
2 Astiterũt reges terrę, & prin-
cipes conuenerunt in vnum ad-
uersus Dominum, & aduersus
Christvm eius.
3 Dirumpamus vincula eorum: & proijcia-
mus à nobis iugum ipsorum.
4 Qui habitat in cœlis, irridebit eos: & Do-
minus subsannabit eos.
5 Tunc loquetur ad eos in ira sua: & in fu-
B rore suo conturbabit eos.
6 Ego autem constitutus sum rex ab eo su-
per Sion montem sanctum eius: prędicans
præceptum eius.
7 Dominus dixit ad me: Filius meus es tu *Acto.13.*
ego hodie genui te. *e.33.*
8 Postula à me, & dabo tibi Gentes hæredi- *Hebr.1.b.*
C tatem tuam, & possessionem tuam termi- *5.& 5.b.5*
nos terræ.
9 Reges eos in virga ferrea: & tanquam *Apoc.2.*
vas figuli confringes eos, *g.27.&*
10 Et nunc reges intelligite: erudimini, qui *19.c.15.*
iudicatis terram.
11 Seruite Domino in timore: & exultate ei
cum tremore.
12 Apprehendite disciplinam, nequando ira-
scatur Dominus: & pereatis de via iusta.
13 Cùm exarserit in breui ira eius, beati om-
nes qui confidunt in eo.

1 *Psalmus Dauid, cùm fugeret à facie Absalom filij sui. 2. Reg. 15. c. 14.* III.

2 A Domine, quid multiplicati sunt
qui tribulant me? multi insur-
gunt aduersum me.
3 Multi dicunt animæ meæ:
Non est salus ipsi in Deo eius.
4 Tu autem Domine susceptor meus es, glo-
ria mea, & exaltans caput meum.
5 Voce mea ad Dominum clamaui: & exau-
diuit me de monte sancto suo.
6 Ego dormiui, & soporatus sum, & exur- *Ioan.20.d*
rexi: quia Dominus suscepit me. *ee.*
7 Non timebo millia populi circundantis *suscipiet*
B me: exurge Dñe, saluum me fac Deus meus. *e.*
8 Quoniam tu percussisti omnes aduersan-
tes mihi sine causa: dentes peccatorum con-
triuisti.
9 Domini est salus: & super populum tuum
benedictio tua.

1 *In finem in carminibus, Psalmus David.*
IIII.

2 CUM inuocarem, exaudiuit me
A Deus iustitię meę, in tribulatione dilatasti mihi. Miserere mei, & exaudi orationem meam.
3 Filij hominũ vsquequo graui corde? vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?
4 Et scitote quoniam mirificauit Dominus sanctum suum: Dominus exaudiet me, cùm clamauero ad eum.
‖Eph. 4.f 26. 5 ‖ Irascimini & nolite peccare: quæ dicitis in cordibus vestris, & in cubilibus vestris, cõpungimini.
6 Sacrificate sacrificium iustitiæ, & sperate
B in Domino. multi dicunt, Quis ostendit nobis bona?
7 Signatum est super nos lumen vultus tui Domine: dedisti lætitiam in corde meo.
8 A fructu frumenti, vini, & olei sui multiplicati sunt,
9 In pace in idipsum dormiam & requiescam.
10 Quoniam tu Domine singulariter in spe constituisti me.

1 *In finem pro ea quæ hæreditatem consequitur. Psalmus David.* V.

2 VERBA mea auribus percipe
A Domine: intellige clamorem meum.
3 Intende voci orationis meæ, rex meus & Deus meus.
4 Quoniam ad te orabo: Domine manè exaudies vocem meam.
5 Manè astabo tibi, & videbo: quoniam non Deus volens iniquitatem tu es.
6 Neque habitabit iuxta te malignus, neque permanebunt iniusti ante oculos tuos.
7 Odisti omnes qui operantur iniquitatem: perdes omnes qui loquuntur mendacium.
B Virum sanguinum & dolosum abominabitur Dominus.
8 Ego autem in multitudine misericordiæ tuæ introibo in domum tuam: adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo.
9 Dñe deduc me in iustitia tua: propter inimicos meos dirige in cõspectu °tuo viã meã'. — °*meo viam tuam s.*
10 Quoniam non est in ore eorum veritas:
C cor eorum vanum est.
‖*Infr. 13. b.3. Rom. 3. b 13.* 11 ‖Sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis dolosè agebant, iudica illos Deus.
Decidant à cogitationibus suis, secundùm multitudinem impietatum eorum expelle eos, quoniam irritauerunt te Domine.
12 Et lætentur omnes qui sperant in te: in æternum exultabunt, & habitabis in eis.
Et gloriabuntur in te omnes qui diligunt
13 nomen tuum: quoniam tu benedices °iusto. — *°-s.*
Domine, vt scuto bonæ voluntatis tuæ coronasti nos.

1 *In finem in carminibus, Psalmus David, Pro octaua.* VI.

Psal. 37. a.1. 2 DOMINE ne in furore tuo arguas me,
A neq; in ira tua corripias me.
3 Miserere mei Domine, quoniam infirmus sum: sana me Domine, quoniam conturbata sunt ossa mea.
4 Et anima mea turbata est valde: °&' tu Domine vsquequo? — *°sed*
5 Conuertere Domine, & eripe animam meam: saluum me fac propter misericordiam tuam.
6 Quoniam non est in morte, qui memor sit
B tui: in inferno autem quis confitebitur tibi?
7 Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meum rigabo.
8 Turbatus est à furore oculus meus: inueteraui inter omnes inimicos meos.
9 ‖ Discedite à me omnes, qui operamini iniquitatem: quoniam exaudiuit Dominus vocem fletus mei. ‖*Mat.7.d. 23. 25.d. 41. Luc.13.f. 27.*
10 Exaudiuit Dominus deprecationẽ meã, Dominus orationem meam suscepit.
11 Erubescant, & conturbentur vehementer omnes inimici mei: conuertantur & erubescant valde velociter.

1 *Psalmus David, quem cantauit Domino pro verbis Chusi filij Iemini. 2.Reg.16.A.* VII.

2 DOMINE Deus meus in te speraui: saluum me fac ex omnibus persequentibus me, & libera me.
3 Nequando rapiat vt leo animam meam, dum non est qui redimat, neque qui saluum faciat.
4 Domine Deus meus si feci istud, si est iniquitas in manibus meis.
5 Si reddidi retribuentibus mihi mala: decidam meritò ab inimicis meis inanis.
6 Persequatur inimicus animam meam, & comprehendat, & conculcet in terra vitam meam, & gloriam meam in puluerem deducat.
7 Exurge Domine in ira tua: & exaltare in finibus inimicorum meorum.
Et exurge Domine Deus meus in præcepto
8 quod mandasti: & synagoga populorum circundabit te.
Et propter hanc in altum regredere:
9 Dominus iudicat populos.
B Iudica me Domine secundùm iustitiam meã, & secundum innocentiam meam super me.
10 Consumetur nequitia peccatorum, & diriges iustum, ‖ scrutans corda & renes Deus. ‖*1.Par. 28 b.*
11 Iustũ adiutorium meum à Domino, qui saluos facit rectos corde. *Iere. 11.d 20. 17. b. 20.c.12.*
12 Deus iudex iustus,* fortis, & patiens, nunquid irascitur per singulos dies? ** & s.*
13 Nisi conuersi fueritis, gladiũ suum °vibrauit', arcum suum tetendit, & parauit illum. *°vibrabit s.*
14 Et in eo parauit vasa mortis: sagittas suas
C ardentibus effecit.
15 ‖Ecce parturit iniustitiam, concepit dolorem: & peperit iniquitatem. ‖*Isaia 59. a 4.*
16 Lacum aperuit, & effodit eum: & incidit in foueam quam fecit. *Iob 15. f. 35.*

17 ¶ Conuertetur dolor eius in caput eius: & in
verticem ipsius iniquitas eius descendet.
18 ¶ Confitebor Domino secundùm iustitiam
eius, & psallam nomini Domini altissimi.

1 *In finem pro torcularibus, Psalmus Dauid.*
VIII.

2 DOMINE Dominus noster, quàm
A admirabile est nomen tuum in
vniuersa terra! Quoniam eleua-
ta est magnificentia tua super
cœlos.
† Mat. 21. b 16. 3 ¶ † Ex ore infantium & lactentium perfe-
cisti laudem propter inimicos tuos: vt de-
struas inimicum & vltorem.
4 ¶ Quoniam videbo cœlos tuos, opera di-
gitorum tuorum: lunam & stellas quæ tu
fundasti:
5 ¶ Quid est homo, quòd memor es eius?
aut filius hominis, quoniam visitas eum?
† Heb. 2. b. 7 6 ¶ † Minuisti eum paulominus ab angelis:
7 gloria & honore coronasti eum, ¶ & consti-
B tuisti eum super opera manuum tuarum.
† Gene. 1. c 28. 8 † Omnia subiecisti sub pedibus eius: ¶ oues
& boues vniuersas: insuper & pecora cāpi,
1. Cor. 15. d 27. 9 ¶ Volucres cœli & pisces maris, qui peram-
bulant semitas maris.
10 ¶ Domine Dominus noster, quàm admira-
bile est nomen tuum in vniuersa terra!

1 *In finem pro occultis filij. Psalm. Dauid. IX.*

2 CONFITEBOR tibi domine
A in toto corde meo: narrabo om
nia mirabilia tua.
3 ¶ Lætabor, & exultabo in te:
psallam nomini tuo altissime.
4 ¶ In conuertendo inimicum meum retror-
sum: infirmabuntur, & peribunt à facie tua.
5 ¶ Quoniam fecisti iudicium meum & cau-
sam meam: sedisti super thronum qui iudi-
cas iustitiam.
6 ¶ Increpasti Gentes, & perijt impius: nomē
eorum delesti in æternum, & in seculū seculi.
7 ¶ Inimici defecerunt frameæ in finem: &
ciuitates eorum destruxisti. Perijt memo-
ria eorum cum sonitu.
8 ¶ Et Dominus in æternum permanet. Para-
9 uit in iudicio thronū suum: ¶ & ipse iudica
B uit orbem terræ in æquitate, iudicabit popu
los in iustitia.
10 ¶ Et factus est Dominus refugium pauperi:
adiutor in opportunitatibus, in tribulatiōe.
11 ¶ Et sperent in te q̄ nouerunt nomen tuum:
qm̄ non dereliquisti quærentes te Domine.
12 ¶ Psallite Domino q̄ habitat in Sion: annū-
ciate inter gentes studia eius.
13 ¶ Quoniam requirens sanguinem eorū re-
cordatus est: non est oblitus clamorem pau-
perum.
14 ¶ Miserere mei Domine: vide humilitatem
C meam de inimicis meis.
15 ¶ Qui exaltas me de portis mortis, vt an-
nunciem omnes laudationes tuas in portis
filiæ Sion.
16 ¶ Exultabo in salutari tuo: infixæ sunt Gen
tes in interitu quem fecerunt.

In laqueo isto quem absconderūt, compre-
hensus est pes eorum.
17 ¶ Cognoscetur Dominus iudicia faciens:
in operibus manuum suarum comprehen-
sus est peccator.
18 ¶ Conuertantur peccatores in infernū, om-
nes Gentes quæ obliuiscuntur Deum.
19 ¶ Quoniam non in finem obliuio erit pau-
peris: patientia pauperum non peribit in
finem.
20 ¶ Exurge Domine, non confortetur homo:
iudicentur Gentes in conspectu tuo.
21 ¶ Constitue Dn̄e legislatorem super eos: vt
sciant Gentes, quoniam homines sunt.

Psal. X. secundùm Hebræos.

1 Vt quid Domine recessisti longè, despicis
in opportunitatibus, in tribulatione?
2 ¶ Dum superbit impius, incenditur pauper:
comprehēduntur in consilijs quibus cogitāt.
3 ¶ Quoniam laudatur peccator in desiderijs
animæ suæ: & iniquus benedicitur.
4 ¶ Exacerbauit Dominum peccator, secundū
multitudinem iræ suæ non quæret.
5 Non est Deus in conspectu eius: ¶ inquinatæ
sunt viæ illius in omni tempore.
B Auferuntur iudicia tua à facie eius: omnium
inimicorum suorum dominabitur.
6 ¶ Dixit enim in corde suo, Non mouebor
à generatione in generationem, sine malo.
7 ¶ † Cuius maledictione os plenū est, & ama- † Infr. 13. a 3.
ritudine, & dolo: sub lingua eius labor &
dolor. Rom. 3. b 14.
8 ¶ Sedet in insidijs cum diuitibus: in occul-
tis vt interficiat innocentem.
9 Oculi eius in pauperem respiciūt: ¶ insidia-
tur in abscondito, quasi leo in spelunca sua.
Insidiatur, vt rapiat pauperem: rapere pau-
C perem dum attrahit eum.
10 ¶ In laqueo suo: humiliabit eum, inclinabit
se, & cadet, cùm dominatus fuerit pauperū.
11 ¶ Dixit enim in corde suo, Oblitus est Deus:
auertit faciem suam ne videat in finem.
12 ¶ Exurge Domine Deus, * exaltetur manus * 6
tua: ne obliuiscaris pauperum.
13 ¶ Propter quid irritauit impius Deum? dixit
D enim in corde suo, Non requiret.
14 ¶ Vides, quoniam tu laborem & dolorem
consyderas: vt tradas eos in manus tuas.
Tibi derelictus est pauper: orphano tu eris
adiutor.
15 ¶ Contere brachium peccatoris & maligni:
quæretur peccatum illius, & nō inuenietur.
16 ¶ Dn̄s regnabit in æternum & in seculum se-
culi: peribitis Gentes de terra illius.
17 ¶ Desyderiū pauperū exaudiuit Dominus:
præparationē cordis eorū audiuit auris tua.
18 ¶ Iudicare pupillo & humili: vt non appo-
nat vltrà magnificare se homo super terrā.

In finem, Psalmus Dauid. X. HEB. 11.

1 IN DOMINO confido: quomo-
A dò dicitis animæ meæ, Transmi
gra in montem sicut passer?
2 ¶ Quoniam ecce peccatores in-
tenderunt arcum: parauerunt

ſagittas ſuas in pharetra, vt ſagittent in ob-
ſcuro rectos corde.
3 ¶ Quoniam quæ perfeciſti, deſtruxerunt: iu
ſtus autem quid fecit?
¶ Abac. 2. d 20. 4 ¶ ¶ Dominus in templo ſancto ſuo, Domi-
B nus in cœlo ſedes eius.
Oculi eius in pauperem reſpiciũt: palpebræ
eius interrogant filios hominum.
5 ¶ Dominus interrogat iuſtum & impium:
qui autem diligit iniquitatem, odit animam
ſuam.
-11. 6 ¶ Pluet ſuper peccatores laqueos: ignis, & ſulphur, & ſpiritus procellarum, pars cali-
cis eorum.
-1. 7 ¶ Quoniam iuſtus Dominus & iuſtitias di
lexit: æquitatem vidit vultus eius.

HEB. 12. 1 *In finem pro octaua, Pſalmus David.* XI.

2 SALVVM me fac Domine,
A quoniam defecit ſanctus: quo-
niam diminutæ ſunt veritates à
filijs hominum.
3 ¶ Vana locuti ſunt vnuſquiſq;
ad proximum ſuum: labia doloſa, in corde
& corde locuti ſunt.
4 ¶ Diſperdat Dominus vniuerſa labia dolo-
-1. ſa, & linguam magniloquam.
5 ¶ Qui dixerunt, Linguam noſtram magni-
ficabimus: labia noſtra à nobis ſunt, quis
noſter Dominus eſt?
6 ¶ Propter miſeriam inopum & gemitum
B pauperum nunc exurgam, dicit Dominus.
Ponam in ſalutari: fiducialiter agam in eo.
¶ Prou. 30. a 5. 7 ¶ ¶ Eloquia Domini, eloquia caſta: argentũ
igne examinatum, probatum terræ, purga-
tum ſeptuplum.
8 ¶ Tu Domine ſeruabis nos: & cuſtodies nos
à generatione hac in æternum.
9 ¶ In circuitu impij ambulant: ſecundùm al
titudinẽ tuã multiplicaſti filios hominum.

HEB. 13. 1 *In finem, Pſalmus David.* XII.

2 VSQVEQVO Domine oblivi-
A ſceris me in finem? vſquequo
auertis faciem tuam à me?
3 ¶ Quandiu ponam conſilia in
anima mea, dolorem in corde
meo per diem? Vſquequo exaltabitur inimi-
4 cus meus ſuper me? ¶ reſpice, & exaudi me
Domine Deus meus.
Illumina oculos meos, ne vnquam obdor-
miam in morte:
5 ¶ Nequando dicat inimicus meus, Præualui
B aduerſus eum. Qui tribulãt me, exultabũt,
6 ſi motus fuero: ¶ ego autem in miſericordia
tua ſperaui.
Exultabit cor meum in ſalutari tuo: canta-
bo Domino qui bona tribuit mihi: & pſal-
lam nomini Domini altiſſimi.

HEB. 14. 1 *In finem, Pſalmus David.* XIII.

A DIXIT inſipiens in corde ſuo, Non
4. Eſdr. 8. d 58. eſt Deus. Corrupti ſunt, & abomina-
Infr biles facti ſunt in ſtudijs ſuis: non
eſt qui faciat bonum, non eſt vſque ad
vnum.
2 ¶ Dominus de cœlo proſpexit ſuper filios
hominum: ¶ vt videat, ſi eſt intelligens, aut ¶ Rom. 3. b 10.
requirens Deum.
3 ¶ Omnes declinauerunt, ſimul inutiles facti ¶ Supr. 5. c 11.
ſunt: non eſt qui faciat bonum, non eſt vſ-
que ad vnum.
¶ Sepulchrum patens eſt guttur eorum: lin- Rom. 3. b 13.
guis ſuis doloſè agebant, ¶ venenum aſpidũ Infr. 139. a. 4.
ſub labijs eorum.
¶ Quorum os maledictione & amaritudine Supra 9. d 26.
plenum eſt: veloces pedes eorum ad effun-
dendum ſanguinem. Ro. 3. b. 14.
Contritio & infœlicitas in vijs eorum, & ¶ Iſai. 59. b 8.
viam pacis non cognouerunt: ¶ non eſt ti-
mor Dei ante oculos eorum. Infr. 35. a 2.
4 ¶ Nonne cognoſcent omnes qui operantur
B iniquitatem, qui deuorant plebem meam
ſicut eſcam panis?
5 ¶ Dominum non inuocauerunt: illic trepi-
dauerunt timore, vbi non erat timor:
6 ¶ Quoniam Dominus in generatione iuſta
eſt, conſilium inopis confudiſtis: quoniam
Dominus ſpes eius eſt.
7 ¶ Quis dabit ex Syon ſalutare Iſraël? cùm
auerterit Dominus captiuitatẽ plebis ſuæ,
exultabit Iacob, & lætabitur Iſraël.

1 *Pſalmus David.* XIIII. HEB. 15.

A DOMINE, quis habitabit in ta-
bernaculo tuo? aut quis requie-
ſcet in monte ſancto tuo?
2 ¶ Qui ingreditur ſine macula,
& operatur iuſtitiam:
3 Qui loquitur veritatem in corde ſuo, ¶ qui
non egit dolum in lingua ſua:
Nec fecit proximo ſuo malum, & oppro-
brium non accepit aduerſus proximos ſuos.
4 ¶ Ad nihilum deductus eſt in conſpectu eius
B malignus: timentes autem Dominum glo-
rificat:
5 Qui iurat proximo ſuo, & non decipit, ¶ qui
pecuniam ſuam non dedit ad vſuram, & mu
nera ſuper innocentem non accepit.
Qui facit hæc, non mouebitur in æternum.

1 *Tituli inſcriptio ipſi David.* XV. HEB. 16.

A CONSERVA me Domine, quo
niam ſperaui in te.
2 ¶ Dixi Domino, Deus meus
es tu: quoniam bonorum meo-
rum non eges.
3 ¶ Sanctis qui ſunt in terra eius, mirificauit
omnes voluntates meas in eis.
4 ¶ Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum: po-
ſteà accelerauerunt.
Non congregabo conuenticula eorum de
ſanguinibus: nec memor ero nominum eo-
rum per labia mea.
5 ¶ Dominus pars hæreditatis meæ & calicis
mei: tu es qui reſtitues hæreditatẽ meã mihi.
6 ¶ Funes ceciderũt mihi in præclaris: etenim
hæreditas mea præclara eſt mihi.
7 ¶ Benedicam Dominum qui tribuit mihi in
B tellectum: inſuper & vſque ad noctem increpuerunt me renes mei.
7. ¶ Prouidebam Dominum in cõſpectu meo Act. 2. d 25.

ſemper:

semper: quoniam à dextris est mihi, ne commoneat :
9 ℣ Propter hoc lætatum est cor meum, & exultauit lingua mea: insuper & caro mea requiescet in spe.
Act. 2. c. 31. 13. c 35. 10 ℣ ‖ Quoniam non derelinques animam meam in inferno: nec dabis sanctum tuum videre corruptionem.
11 ℣ Notas mihi fecisti vias vitæ: adimplebis me lætitia cum vultu tuo, delectationes in dextera tua vsque in finem.

HEB. 17. 1 *Oratio Dauid.* XVI.

A EXAVDI Domine iustitiã meã: intende deprecationem meam. Auribus percipe orationem meam, non in labijs dolosis.
2 ℣ De vultu tuo iudicium meũ prodeat: oculi tui videant æquitates.
3 ℣ Probasti cor meum, & visitasti nocte: igne me examinasti, & non est inuenta in me iniquitas.
4 Vt non loquatur os meum ℣ opera hominum: propter verba labiorum tuorum ego custodiui vias duras.
5 ℣ Perfice gressus meos in semitis tuis: vt
B non moueantur vestigia mea.
6 ℣ Ego clamaui, quoniã exaudisti me Deus: inclina aurem tuam mihi, & exaudi verba mea.
7 ℣ Mirifica misericordias tuas, qui saluos facis sperantes in te.
8 A resistentibus dexteræ tuæ, ℣ custodi me vt pupillam oculi.
9 Sub vmbra alarum tuarum protege me: ℣ à facie impiorum qui me afflixerunt.
C Inimici mei animam meã circumdederunt:
10 ℣ adipem suum cõcluserunt, os eorum locutum est superbiam.
11 ℣ Proijcientes me, nunc circumdederũt me: oculos suos statuerant declinare in terram.
12 ℣ Susceperunt me sicut leo paratus ad prædã, & sicut catulus leonis habitãs in abditis.
13 ℣ Exurge Domine, præueni eum, & supplanta eum: eripe animam meam ab impio,
D
14 frameam tuam ℣ ab inimicis manus tuæ.
Domine, à paucis de terra diuide eos in vita
* & eorum, * de absconditis tuis adimpletus est venter eorum.
Saturati sunt filijs: & dimiserunt reliquias suas paruulis suis.
15 ℣ Ego autem in iustitia apparebo conspectui tuo: satiabor cùm apparuerit gloria tua.

1 *In finem puero Domini Dauid, qui locutus est Domino verba cantici huius, in die qua eripuit eum Dominus de manu omnium inimicorum eius, & de*
HEB. 18. *manu Saul, & dixit, 2. Re. 22. a. 2.* XVII.

2 DILIGAM te Domine fortitudo mea: ℣ Dominus firmamen-
3
A tum meum, & refugium meum, & liberator meus.
Heb. 2. a. 13 Deus meus adiutor meus, & sperabo in eum. Protector meus, & cornu salutis meæ, & susceptor meus.
4 ℣ Laudans inuocabo Dñm: & ab inimicis meis saluus ero.
5 ℣ Circumdederũt me dolores mortis, & torrentes iniquitatis conturbauerunt me.
6 ℣ Dolores inferni circũdederũt me, ꝓoccupauerunt me laquei mortis.
7 ℣ In tribulatione mea inuocaui Dñm, & ad Deum meum clamaui.
Et exaudiuit de tẽplo sancto suo vocẽ meã: & clamor meus in conspectu eius, introiuit in aures eius.
8 ℣ Commota est & contremuit terra: * fundamenta montium conturbata sunt, & commota sunt, quoniam iratus est eis. * & 5.
9 ℣ Ascendit fumus in ira eius: & ignis à facie eius exarsit: carbones succensi sunt ab eo:
10 ℣ Inclinauit cœlos, & descendit: & caligo sub pedibus eius.
11 ℣ Et ascẽdit super Cherubim & volauit: volauit super pennas ventorum.
12 ℣ Et posuit tenebras latibulum suum, in cir-
B cuitu eius tabernaculum eius: tenebrosa aqua in nubibus aëris.
13 ℣ Præ fulgore in cõspectu eius nubes transierunt, grando, & carbones ignis.
14 ℣ Et intonuit de cœlo Dominus, & Altissimus dedit vocem suam: grando, & carbones ignis.
15 ℣ Et misit sagittas suas, & dissipauit eos: fulgura multiplicauit, & conturbauit eos.
16 ℣ Et apparuerunt fontes aquarum, & reuelata sunt fundamenta orbis terrarum.
Ab increpatione tua Domine, ab inspiratione spiritus iræ tuæ.
17 ℣ Misit de summo, & accepit me: & assumpsit me de aquis multis. * 1.
18 ℣ Eripuit me de inimicis meis fortissimis, & ab his qui oderunt me: quoniã confortati sunt super me.
19 ℣ Præuenerunt me in die afflictionis meæ: & factus est Dominus protector meus.
20 ℣ Et eduxit me in latitudinem: saluum me fecit, quoniam voluit me.
21 ℣ Et retribuet mihi Dominus secundùm iustitiam meam: & secundùm puritatem manuum mearum retribuet mihi.
22 ℣ Quia custodiui vias Domini, nec impiè gessi à Deo meo.
23 ℣ Quoniam omnia iudicia eius in conspectu meo: & iustitias eius non repuli à me.
24 ℣ Et ero immaculatus cum eo: & obseruabo me ab iniquitate mea.
25 ℣ Et retribuet mihi Dominus secundùm iu-
C stitiam meam, & secundùm puritatem manuum mearum in conspectu oculorum eius.
26 ℣ Cum sancto sanctus eris, & cum viro innocente innocens eris.
27 ℣ Et cum electo electus eris, & cum peruerso peruertêris.
28 ℣ Quoniam tu populum humilem saluum facies: & oculos superborum humiliabis.
29 ℣ Quoniam tu illuminas lucernam meam Dñe, Deus meus illumina tenebras meas.
30 ℣ Quoniam in te eripiar à tentatione, & in Deo meo transgrediar murum.
31 ℣ Deus meus impolluta uia eius: eloquia Domini igne examinata: protector est om-

nium sperantium in se.

32 Qm quis Deus præter Dominum: aut quis Deus præter Deum nostrum? | & 2.

33 Deus qui præcinxit me virtute: & posuit immaculatam viam meam.

34 Qui perfecit pedes meos tanquam ceruorum: & super excelsa statuens me.

35 Qui docet manus meas ad prælium: & posuisti, vt arcum æreum, brachia mea. | 2. Reg. 22. c. 33.

36 Et dedisti mihi protectionem salutis tuæ, & dextera tua suscepit me.

Et disciplina tua correxit me in finē: & disciplina tua ipsa me docebit.

37 Dilatasti gressus meos subtus me: & non
D sunt infirmata vestigia mea.

38 Persequar inimicos meos, & cōprehendā illos: & non conuertar donec deficiant.

39 Confringam illos, nec poterunt stare: cadent subtus pedes meos.

40 Et præcinxisti me virtute ad bellum: & supplantasti insurgentes in me subtus me.

41 Et inimicos meos dedisti mihi dorsum: & odientes me disperdidisti.

42 Clamauerunt, nec erat qui saluos faceret: ad Dominum, nec exaudiuit eos.

43 Et comminuam eos vt puluerē ante faciē venti: vt lutum platearum delebo eos.

44 Eripies me de contradictionibus populi: constitues me in caput Gentium.

45 Populus quem non cognoui, seruiuit mihi in auditu auris obediuit mihi.

46 Filij alieni mentiti sunt mihi, filij alieni inueterati sunt, & claudicauerunt à semitis suis.

47 Viuit Dñs, & benedictus Deus meus, & exaltetur Deus salutis meæ.

48 Deus qui das vindictas mihi, & subdis populos sub me, liberator meus de inimicis meis iracundis.

49 Et ab insurgentibus in me exaltabis me: à viro iniquo eripies me.

50 Propterea confitebor tibi in nationibus Domine: & nomini tuo psalmum dicam. | 2. Reg. 22 d. 50. Rom. 15. b 9.

51 Magnificans salutes regis eius, & faciens misericordiam christo suo Dauid, & semini eius usque in seculum.

HEB. 19. 1 *In finem, Psalmus Dauid.* XVIII.

2 Coeli enarrāt gloriam Dei, &
A opera manuum eius annunciat firmamentum.

3 Dies diei eructat verbum: & nox nocti indicat scientiam.

4 Non sunt loquelæ, neq; sermones, quorū non audiantur voces eorum.

5 In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. | Ro. 10. d 18.

6 In Sole posuit tabernaculū suum: & ipse tanquā sponsus procedens de thalamo suo, | Il. uc. 24. g 46. *exultabit. 2.

Exultauit vt gigas ad currendam viam,
7 à summo cœlo egressio eius. Et occursus eius vsq; ad summum eius: nec est qui se abscondat à calore eius.

8 Lex Domini immaculata, conuertens ani
B mas: testimonium Domini fidele, sapientiā præstans paruulis.

9 Iustitiæ Domini rectæ, lætificantes corda: præceptum Domini lucidum, illuminans oculos.

10 Timor Domini sanctus, permanens in seculum seculi: iudicia Domini vera iustificata in semetipsa.

11 Desyderabilia super aurum & lapidem pretiosum multum: & dulciora super mel & fauum.

12 Etenim seruus tuus custodit ea, in custo-
C diendis illis retributio multa.

13 Delicta quis intelligit? ab occultis meis
14 munda me: & ab alienis parce seruo tuo.

Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero, & emūdabor à delicto maximo.

15 Et erunt vt complaceant eloquia oris mei: & meditatio cordis mei in conspectu tuo semper.

Dñe adiutor meus, & redemptor meus.

1 *In finem, Psalmus Dauid.* XIX. | HEB. 20.

2 Exaudiat te Dominus in
A die tribulationis: protegat te nomen Dei Iacob.

3 Mittat tibi auxilium de sancto: & de Sion tueatur te.

4 Memor sit omnis sacrificij tui: & holocaustum tuum pingue fiat.

5 Tribuat tibi secundum cor tuum: & omne consilium tuum confirmet.

6 Lætabimur in salutari tuo: & in nomine
B Dei nostri magnificabimur.

7 Impleat Dominus omnes petitiones tuas: nunc cognoui quoniam saluum fecit Dominus CHRISTVM suum.

Exaudiat illum de cœlo sancto suo: in potentatibus salus dexteræ eius.

8 Hi in curribus, & hi in equis: nos autē in nomine Domini Dei nostri inuocabimus.

9 Ipsi obligati sunt, & ceciderunt: nos autem surreximus, & erecti sumus.

10 Domine saluum fac regem, & exaudi nos in die qua inuocauerimus te.

1 *In finem, Psalmus Dauid.* XX. | HEB. 21.

2 Domine in virtute tua lætabitur
A rex: & super salutare tuum exultabit vehementer.

3 Desyderium cordis eius tribuisti ei: & voluntate labiorū eius non fraudasti eum.

4 Quoniam præuenisti eum in benedictionibus dulcedinis: posuisti in capite eius coronam de lapide pretioso.

5 Vitā petijt à te: & tribuisti ei longitudinē dierum in seculum, & in seculum seculi.

6 Magna est gloria eius in salutari tuo: glo-
B riā & magnā decorem impones super eum.

7 Quoniam dabis eum in benedictionem in seculum seculi: lætificabis eum in gaudio cum vultu tuo.

8 Quoniam rex sperat in Domino: & in misericordia Altissimi non commouebitur.

9 Inueniatur manus tua omnibus inimicis tuis: dextera tua inueniat oēs qui te oderūt.

10 Pones eos vt clibanum ignis in tempore

vultus tui: Dominus in ira ſua conturbabit
eos, & deuorabit eos ignis.
11 ♀ Fructum eorum de terra perdes: & ſemen
C eorum à filijs hominum.
12 ♀ Quoniam declinauerunt in te mala: co-
gitauerunt conſilia, quæ non potuerunt ſta-
bilire.
13 ♀ Quoniam pones eos dorſum: in reliquijs
tuis præparabis vultum eorum.
14 ♀ Exaltare Domine in virtute tua: cantabi-
mus, & pſallemus virtutes tuas.

1 *In finem, pro ſuſceptione matutina.*
HEB. 22. *Pſalmus David.* XXI.

2 DEVS Deus meus reſpice in me:
¶Mat.27.e A ♀ quare me dereliquiſti? longè
46. à ſalute mea verba delictorum
Mar. 15.e meorum.
34. 3 ♀ Deus meus clamabo per diē,
& non exaudies: & nocte, & non ad inſi-
pientiam mihi.
4 ♀ Tu autem in ſancto habitas, Laus Iſraël.
5 ♀ In te ſperauerunt patres noſtri: ſperaue-
runt, & liberaſti eos.
6 ♀ Ad te clamauerunt, & ſalui facti ſunt: in
te ſperauerunt, & non ſunt confuſi.
7 ♀ Ego autem ſum vermis, & non homo: op-
probrium hominum, & abiectio plebis.
8 ♀ Omnes videntes me, deriſerunt me: locu-
¶Mat.27.e ti ſunt labijs, & ¶ mouerunt caput.
39. 9 ♀ Sperauit in Domino, eripiat eum: ſaluum
Matt.15.e faciat eum, quoniam vult eum.
39. 10 ♀ Quoniam tu es qui extraxiſti me de ven-
Matt.27.e tre, ſpes mea ab uberibus matris meæ.
43. 11 ♀ In te proiectus ſum ex vtero:
B De ventre matris meæ Deus meus es tu:
12 ♀ ne diſceſſeris à me.
Quoniam tribulatio proxima eſt, quoniā
non eſt qui adiuuet.
13 ♀ Circundederunt me vituli multi: tauri
pingues obſederunt me.
14 ♀ Aperuerunt ſuper me os ſuum, ſicut leo
rapiens & rugiens.
15 ♀ Sicut aqua effuſus ſum: & diſperſa ſunt
omnia oſſa mea.
Factum eſt cor meum tanquam cera lique-
ſcens in medio ventris mei.
16 ♀ Aruit tanquàm teſta virtus mea, & lingua
mea adhæſit faucibus meis: & in puluerem
mortis deduxiſti me.
17 ♀ Quoniam circundederunt me canes mul-
C ti: conſilium malignantium obſedit me.
Mat.27.d 18 Foderunt manus meas, & pedes meos: ♀ di-
35. numerauerunt omnia oſſa mea.
Ioan.19.d 19 ♀ Ipſi verò conſyderauerunt, & inſpexerunt
23. me: diuiſerunt ſibi veſtimenta mea, & ſuper
Mat.27.d veſtem meam miſerunt ſortem.
35. 20 ♀ Tu autem Domine ne elongaueris auxi-
-11. liū tuū à me: ad defenſionē meam cōſpice.
-3. 21 ♀ Erue à framea Deus animam meam: &
de manu canis vnicam meam.
22 ♀ Salua me ex ore leonis: & à cornibus vni-
cornium humilitatem meam.
¶Hebr.2.e 23 ♀ ¶ Narrabo nomen tuum fratribus meis: in
12. medio eccleſiæ laudabo te.
24 ♀ Qui timetis Dominum, laudate eum: vni-
uerſum ſemen Iacob glorificate eum.
25 ♀ Timeat eum omne ſemen Iſraël: quoniam
non ſpreuit, neque deſpexit deprecationem
pauperis.
Nec auertit faciem ſuam à me: & cùm cla-
marem ad eum, exaudiuit me.
26 ♀ Apud te laus mea in eccleſia magna: vota
D mea reddam in conſpectu timentium eum.
27 ♀ Edent pauperes, & ſaturabuntur: & lauda-
bunt Dominum qui requirunt eum: viuent
corda eorum in ſeculum ſeculi.
28 ♀ Reminiſcentur, & conuertentur ad Domi
num vniuerſi fines terræ.
Et adorabunt in conſpectu eius vniuerſæ
familiæ Gentium.
29 ♀ Quoniam Domini eſt regnum: & ipſe do
minabitur Gentium.
30 ♀ Manducauerunt & adorauerunt omnes
pingues terræ: in conſpectu eius cadent om
nes qui deſcendunt in terram.
31 ♀ Et anima mea illi viuet: & ſemen meum
ſeruiet ipſi.
32 ♀ Annunciabitur Domino generatio ventu-
ra: & annunciabunt cœli iuſtitiam eius po- -4.
pulo, qui naſcetur, quem fecit Dominus.

1 *Pſalmus David.* XXII. HEB. 22.

2 DOMINVS regit me, & nihil mi Iſai.40.c
A hi deerit: ♀ in loco paſcuæ ibi 11.
me collocauit. Super aquam re- Ier.23.a.
3 fectionis educauit me: ♀ animā Ezech.34.
meam conuertit. 11.e.23.
Deduxit me ſuper ſemitas iuſtitiæ, propter Ioan.10.b
nomen ſuum. 11.
4 ♀ Nam etſi ambulauero in medio vmbræ 1.Petr.2.
mortis, non timebo mala: quoniam tu 25.5.a.4
mecum es.
Virga tua & baculus tuus, ipſa me conſo-
lata ſunt.
5 ♀ Paraſti in conſpectu meo menſam aduer-
ſus eos qui tribulant me.
Impinguaſti in oleo caput meum: & calix
meus inebrians, quàm præclarus eſt!
6 ♀ Et miſericordia tua ſubſequetur me om-
nibus diebus vitæ meæ:
Et vt inhabitem in domo Domini, in lon-
gitudinem dierum.

1 *Pſalmus David prima ſabbathi.* XXIII. HEB. 24

A DOMINI eſt terra & plenitudo eius: ¶1.Cor.10
orbis terrarum, & vniuerſi qui habi- 26.
tant in eo. Pſal.49.b
2 ♀ Quia ipſe ſuper maria fundauit eum: & 12.
ſuper flumina præparauit eum.
3 ♀ Quis aſcendet in montem Domini? aut
quis ſtabit in loco ſancto eius? Mat.5.a.
4 ♀ Innocens manibus, & mundo corde: qui
non accepit in vano animam ſuam, nec iura-
uit in dolo proximo ſuo.
5 ♀ Hic accipiet benedictionem à Domino, &
& miſericordiam à Deo ſalutari ſuo.
6 ♀ Hæc eſt generatio quærentium eum, quæ-
rentium faciem Dei Iacob.
7 ♀ Attollite portas principes veſtras, & ele-
B uamini portę æternales: & introibit rex
gloriæ:

8 Quis est iste rex gloriæ? Dominus fortis, & potens; Dominus potens in prælio.
9 Attollite portas principes vestras, & eleuamini portæ æternales: & introibit rex gloriæ.
10 Quis est iste rex gloriæ? Dominus virtutum, ipse est rex gloriæ.

HEB. 25. 1 *In finem, Psalmus David.* XXIIII.

A Ad te Domine leuaui animam
2 meam: Deus meus in te confido, non erubescam.
Neque irrideant me inimici
3 mei: etenim vniuersi qui sustinent te, non confundentur.
Confundantur omnes iniqua agentes superuacuè.
4 Vias tuas Domine demonstra mihi, & semitas tuas edoce me.
5 Dirige me in veritate tua, & doce me: quia tu es Deus saluator meus, & te sustinui tota die.
6 Reminiscere miserationum tuarum Dñe, & misericordiarum tuarũ quæ à seculo sunt.
7 Delicta iuuentutis meæ, & ignorantias
B meas ne memineris.
Secundum misericordiam tuam memento mei tu, propter bonitatem tuam Domine.
8 Dulcis & rectus Dominus, propter hoc legem dabit delinquentibus in via.
9 Diriget mansuetos in iudicio: docebit mites vias suas.
10 Vniuersæ viæ Domini misericordia & veritas, requirentibus testamentum eius, & testimonia eius.
11 Propter nomen tuum Domine propitia-
C beris peccato meo: multum est enim.
12 Quis est homo qui timet Dominum? legem statuit ei in via, quam elegit.
13 Anima eius in bonis demorabitur, & semen eius hæreditabit terram.
14 Firmamentum est Dominus timentibus eũ: & testamẽtũ ipsius vt manifestetur illis.
15 Oculi mei semper ad Dominum: quoniã ipse euellet de laqueo pedes meos.
16 Respice in me, & miserere mei: quia vnicus & pauper sum ego.
17 Tribulationes cordis mei multiplicatæ sunt: de necessitatibus meis erue me.
18 Vide humilitatem meam, & laborem meum: & dimitte vniuersa delicta mea.
19 Respice inimicos meos, quoniam multi-
D plicati sunt, & † odio iniquo oderunt me. † Ioh. 15.d 25.
20 Custodi animam meam, & erue me: non erubescam, quoniam speraui in te.
21 Innocentes & recti adhæserunt mihi: quia sustinui te.
22 Libera Deus, Israël, ex omnibus tribulationibus suis.

HEB. 26. 1 *In finem, Psalmus David.* XXV.

A Iudica me Domine, quoniam ego in innocẽtia mea ingressus sum: & in Domino sperans, non infirmabor.
2 Proba me Domine, & tenta me: vre renes meos & cor meum.
3 Quoniam misericordia tua ante oculos meos est: & complacui in veritate tua.
4 Non sedi cum concilio vanitatis, & cum iniqua gerentibus non introibo.
5 Odiui ecclesiam malignantium: & cum
B impijs non sedebo.
6 Lauabo inter innocentes manus meas: & circumdabo altare tuum Domine:
7 Vt audiam vocem laudis, & enarrem vniuersa mirabilia tua.
8 Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ. -6.
9 Ne perdas cum impijs Deus animam
C meam, & cum viris sanguinum vitam meã.
10 In quorum manibus iniquitates sunt: dextera eorum repleta est muneribus.
11 Ego autem in innocentia mea ingressus sum: redime me, & miserere mei.
12 Pes meus stetit in directo: in ecclesijs benedicam te Domine.

1 *Psalmus David priusquam liniretur.* XXVI. HEB. 27.

A Dominus illuminatio mea, & salus mea: quem timebo? Dominus protector vitæ meę: à quo trepidabo?
2 Dum appropiant super me nocentes: vt edant carnes meas:
Qui tribulant me inimici mei, ipsi infirmati sunt, & ceciderunt.
3 Si consistant aduersum me castra, non timebit cor meum.
B Si exurgat aduersum me prælium, in hoc ego sperabo.
4 Vnam petij à Domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ.
Vt videã *volũtatẽ Dñi, & visitẽ tẽplũ eius. *voluptate
5 Quoniam abscondit me in tabernaculo suo: in die malorum protexit me in abscondito tabernaculi sui.
6 In petra exaltauit me: & nunc exaltauit caput meum super inimicos meos.
Circuiui, & immolaui in tabernaculo eius
C hostiam vociferationis: cantabo, & psalmũ dicam Domino.
7 Exaudi Domine vocem meam, qua clamaui ad te: miserere mei, & exaudi me. -1. -1.
8 Tibi dixit cor meum, Exquisiuit te facies mea: faciem tuam Domine requiram.
9 Ne auertas faciem tuam à me: ne declines in ira à seruo tuo.
Adiutor meus esto: ne derelinquas me, neq; despicias me Deus salutaris meus.
10 Quoniam pater meus & mater mea dereliquerunt me: Dominus autem assumpsit me.
11 Legem pone mihi Domine in via tua: &
D dirige me in semita recta, propter inimicos
12 meos. Ne tradideris me in animas tribulantium me: quoniam insurrexerunt in me testes iniqui, & mentita est iniquitas sibi.
13 Credo videre bona Domini in terra viuentium.

Expecta

Infr. 30. d 25. 14 ¶ Expecta Dominum, viriliter age: & confortetur cor tuum, & sustine Dominum.

HEB. 28. 1 *Psalmus huic David.* XXVII.

A AD te Domine clamabo, Deus meus ne sileas à me: ne quando taceas à me, & assimilabor descendentibus in lacum.
2 ¶ Exaudi Domine vocem deprecationis meę, dñ oro ad te; dum extollo manus meas ad templum sanctum tuum.
*trahas 1. 3 ¶ Ne simul *tradas` me cum peccatoribus: & cũ operantibus iniquitatẽ ne perdas me:
Qui loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum.
4 ¶ Da illis secundùm opera eorum, & secundum nequitiam adinuentionum ipsorum.
Secũdùm opera manuũ eorum tribue illis: redde retributionem eorum ipsis.
5 ¶ Quoniam non intellexerunt opera Domini, & in opera manuum eius: destrues illos, & non ædificabis eos.
6 ¶ Benedictus Dominus: quoniam exaudi-
B uit vocem deprecationis meæ.
7 ¶ Dñs adiutor meus, & protector meus: -4- -&` in ipso sperauit cor meum, & adiutus sũ.
Et refloruit caro mea: & ex voluntate mea confitebor ei.
8 ¶ Dominus fortitudo plebis suæ: & protector saluationum christi sui est.
9 ¶ Saluum fac populum tuum Domine, & benedic hæreditati tuæ: & rege eos, & extolle illos vsque in æternum.

HEB. 29. 1 *Psalmus David, in consummatione tabernaculi.* XXVIII.

A AFFERTE Domino filij Dei: afferte Domino filios arietum.
2 ¶ Afferte Domino gloriam & honorem, afferte Domino gloriam nomini eius: adorate Dominum in atrio sancto eius.
3 ¶ Vox Domini super aquas, Deus maiestatis
B intonuit: Dominus super aquas multas.
4 ¶ Vox Domini in virtute; vox Domini in magnificentia.
5 ¶ Vox Domini confringentis cedros: & confringet Dominus cedros Libani.
6 ¶ Et comminuet eas tanquam vitulum Libani: & dilectus quemadmodum filius vnicornium.
7 ¶ Vox Domini intercidentis flãmam ignis:
8 ¶ Vox Domini concutientis desertum, & cõmouebit Dominus desertum Cades.
9 ¶ Vox Domini præparãtis ceruos, & reuela-
C bit condensa: & in tẽplo eius omnes dicent gloriam.
10 ¶ Dominus diluuium inhabitare facit: & sedebit Dominus rex in æternum.
11 ¶ Dominus virtutem populo suo dabit: Dominus benedicet populo suo in pace.

HEB. 30. 1 *Psalmus cantici in dedicatione domus David.* XXIX.

2 EXALTABO te Dñe, qm̃ suscepisti me:
A nec delectasti inimicos meos super me.
3 ¶ Domine Deus meus clamaui ad te, & sanasti me.
4 ¶ Domine eduxisti ab inferno animã meã, saluasti me à descendentibus in lacum.
5 ¶ Psallite Domino sancti eius: & cõfitemini memoriæ sanctitatis eius.
6 ¶ Quoniam ira in indignatione eius: & vita
B in voluntate eius.
Ad vesperum demorabitur fletus & ad matutinum lætitia.
7 ¶ Ego autem dixi in abundantia mea: Non mouebor in æternum.
8 ¶ Domine, in voluntate tua præstitisti decori meo virtutem.
C Auertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus.
9 ¶ Ad te Domine clamabo, & ad Deũ meũ deprecabor.
10 ¶ Quæ vtilitas in sanguine meo, dum descẽdo in corruptionem?
D Nũquid confitebitur tibi puluis, aut annunciabit veritatem tuam?
11 ¶ Audiuit Dominus, & misertus est mei: Dominus factus est adiutor meus.
12 ¶ Conuertisti planctum meum in gaudium mihi: cõcidisti saccum meum, & circumdedisti me lætitia.
13 ¶ Vt cantet tibi gloria mea, & non compũgar: Domine Deus meus in æternum confitebor tibi.

1 *In finem, Psalmus David, pro extasi.* XXX. HEB. 31

2 IN te Domine speraui, ¶ non confundar in æternum: in iustitia tua libera me. Infr. 70. a
A 3 ¶ Inclina ad me aurẽ tuam: accelera, vt eruas me.
Esto mihi in Deum protectorẽ, & in domũ refugij: vt saluum me facias.
4 ¶ Quoniam fortitudo mea & refugium meũ es tu: & propter nomen tuũ deduces me, & enutries me.
5 ¶ Educes me de laqueo hoc, quem absconderunt mihi: quoniam tu es protector meus.
6 ¶ In manus tuas commẽdo spiritum meũ: redemisti me Domine Deus veritatis. Luc. 23. f 46.
7 ¶ Odisti obseruantes vanitates superuacuè.
8 Ego autem in Domino speraui: ¶ exultabo &
B lætabor in misericordia tua.
Quoniã respexisti humilitatem meam, saluasti de necessitatibus animam meam.
9 ¶ Nec conclusisti me in manibus inimici: statuisti in loco spacioso pedes meos.
10 ¶ Miserere mei Domine, quoniam tribulor: conturbatus est in ira oculus meus, anima mea, & uenter meus.
11 ¶ Quoniam defecit in dolore vita mea, & anni mei in gemitibus.
Infirmata est in paupertate virtus mea, & ossa mea conturbata sunt.
12 ¶ Super omnes inimicos meos factus sum opprobrium * vicinis meis valde, & timor notis meis. * & s.
13 Qui videbant me, foras fugerunt à me: ¶ obli
C uioni datus sum tanquàm mortuus à corde.

25 ¶ Omnes homines vidēt eum, vnusquisque
intuetur procul.
26 ¶ Ecce Deus magnus vincens scientiam no-
stram, numerus annorũ eius inæstimabilis.
27 ¶ Qui aufert stillas pluuiæ, & effundit im-
bres ad instar gurgitum,
lauent 5. 28 ¶ Qui de nubibus *fluunt', quæ prætexunt
cuncta désuper.
29 ¶ Si voluerit extendere nubes quasi tento-
rium suum,
30 ¶ Et fulgurare lumine suo désuper, cardi-
nes quoque maris operiet.
31 ¶ Per hęc enim iudicat populos, & dat escas
multis mortalibus.
32 ¶ In manibus abscondit lucem, & præcipit
ei, vt rursus adueniat.
33 ¶ Annunciat de ea amico suo, quòd posses-
sio eius sit, & ad eam possit ascendere.

CAPVT XXXVII.

1 SVPER hoc expauit cor meum,
A & emotum est de loco suo.
2 ¶ Audite auditionem in terro-
re vocis eius: & sonum de ore il
lius procedentem.
3 ¶ Subter omnes cœlos ipse consyderat, &
lumen illius super terminos terræ.
4 ¶ Post eum rugiet sonitus, tonabit voce ma
gnitudinis suæ, & non inuestigabitur, cùm
audita fuerit vox eius.
5 ¶ Tonabit Deus in voce sua mirabiliter, qui
facit magna & inscrutabilia.
6 ¶ Qui præcepit niui vt descendat in terrā, &
B hyemis pluuijs, & imbri fortitudinis suæ.
7 ¶ Qui in manu omnium hominum signat,
vt nouerint singuli opera sua.
8 ¶ Ingredietur bestia latibulum, & in antro
suo morabitur.
9 ¶ Ab interioribus egredietur tempestas, &
ab arcturo frigus.
10 ¶ Flante Deo concrescit gelu, & rursum la-
tissimè funduntur aquæ.
11 ¶ Frumētum desyderat nubes, & nubes spar
gunt lumen suum.
12 ¶ Quæ lustrant per circuitum quocunq; eas
voluntas gubernantis duxerit, ad oē quod
præceperit illis super faciem orbis terrarũ
13 ¶ Siue in vna tribu, siue in terra sua, siue
C in quocunque loco misericordię suæ eas ius-
serit inueniri.
14 ¶ Ausculta hæc Iob: sta, & consydera mira-
bilia Dei.
15 ¶ Nunquid scis, quando præcepit Deus plu-
uijs, vt ostenderent lucem nubium eius?
16 ¶ Nunquid nosti semitas nubium magnas,
& perfectas scientias?
17 ¶ Nonne vestimenta tua calida sunt, cùm
perflata fuerit terra Austro?
18 ¶ Tu forsitan cum eo fabricatus es cœlos,
D qui solidissimi quasi ære fusi sunt.
19 ¶ Ostende nobis quid dicamus illi: nos quip-
pe inuoluimur tenebris.
20 ¶ Quis narrabit ei quæ loquor? etiam si lo-
cutus fuerit homo, deuorabitur.
21 ¶ At nunc non vident lucem: subitò aër co-
getur in nubes, & vētus trāsiēs fugabit eas.
22 ¶ Ab Aquilone aurum venit, & ad Deum
formidolosa laudatio.
23 ¶ Dignè eum inuenire non possumus: ma-
gnus fortitudine, & iudicio, & iustitia, & enar
rari non potest.
24 ¶ Ideo timebunt eum viri, & non audebūt
contemplari omnes, qui sibi videntur esse
sapientes.

CAPVT XXXVIII.

1 RESPONDENS autem Domi-
A nus Iob, de turbine, dixit:
2 ¶ Quis est iste inuoluēs senten-
tias sermonibus imperitis?
3 ¶ Accinge sicut vir lūbos tuos,
interrogabo te, & responde mihi.
4 ¶ Vbi eras quando ponebam fundamenta
terræ? indica mihi, si habes intelligentiam.
5 ¶ Quis posuit mensuras eius si nosti? vel
quis tetendit super eam lineam?
6 ¶ Super quo bases illius solidatæ sunt? aut
quis demisit lapidem angularem eius,
7 ¶ Cùm me laudarent simul astra matutina:
& iubilarent omnes filij Dei?
8 ¶ Quis conclusit ostijs mare, quando erum-
pebat quasi de vulua procedens.
9 ¶ Cùm ponerem nubē vestimentum eius,
& caligine illud quasi pānis infantiæ obuol-
uerem?
10 ¶ Circundedi illud terminis meis, & posui
vectem & ostia.
11 ¶ Et dixi, Vsque huc venies, & non proce-
B des amplius; & hic confringes tumentes
fluctus tuos.
12 ¶ Nunquid post ortum tuum præcepisti dilu
culo, & ostendisti auroræ locum suum?
13 ¶ Et tenuisti concutiens extrema terræ, &
*excussisti' impios ex ea? * excussisti 5.
14 ¶ Restituetur, vt lutum signaculum, & sta-
bit sicut vestimentum.
15 ¶ Auferetur ab impijs lux sua, & brachium
excelsum confringetur.
16 ¶ Nunquid ingressus es profunda maris, &
in nouissimis abyssi deambulasti?
17 ¶ Nunquid apertæ sunt tibi portæ mortis, &
ostia tenebrosa vidisti?
18 ¶ Nunquid consyderasti *latitudinem' terrę? * latitudines 5.
indica mihi, si nosti omnia.
19 ¶ In qua via lux habitet, & tenebrarum
quis locus sit,
20 ¶ Vt ducas vnumquodq; ad terminos suos,
& intelligas semitas domus eius,
21 ¶ Sciebas tunc quòd nasciturus esses? & nu-
C merum dierum tuorum noueras?
22 ¶ Nunquid ingressus es thesauros niuis, aut
thesauros grandinis aspexisti?
23 ¶ Quæ præparaui in tempus hostis, in diem
pugnę & belli?
24 ¶ Per quam viam spargitur lux, diuiditur
æstus super terram?
25 ¶ Quis dedit vehementissimo imbri cursū,
& viā sonantis tonitrui.
26 ¶ Vt plueret super terram, absque homine
in deserto, vbi nullus mortalium commoratur.
27 ¶ Vt impleret inuiam & desolatam, & pro-
duceret herbas virentes?
28 ¶ Quis est pluuiæ pater? vel qs genuit stillas
roris?

De

29 ¶ De cuius vtero egressa est glacies? & gelu
de cœlo, quis genuit?
30 ¶ In similitudinem lapidis aquæ durantur,
D & superficies abyssi constringitur.
31 ¶ Nũquid coniũgere valebis micãtes stellas
Pleiadas, aut gyrũ Arcturi poteris dissipare?
32 ¶ Nunquid producis Luciferum in tempore
suo, & Vesperum super filios terræ consur-
gere facis?
33 ¶ Nunquid nosti ordinem cœli, & pones ra-
tionem eius in terra?
34 ¶ Nunquid eleuabis in nebula vocem tuã,
& impetus aquarum operiet te?
35 ¶ Nunquid mittes fulgura, & ibunt, & reuer
tentia dicent tibi, Adsumus?
36 ¶ Quis posuit in visceribus hominis sapien
tiam? vel quis dedit gallo intelligentiam?
37 ¶ Quis enarrabit cœlorum rationem, & cõ-
centum cœli quis dormire faciet?
38 ¶ Quando fundabatur puluis in terra, & gle
bæ compingebantur?

CAPVT XXXIX.

1 NVNQVID capies leænę prædã,
A & aĩam catulorũ eius implebis,
2 ¶ Quando cubant in antris, &
in specubus insidiantur?
Psal. 146. b 9. 3 ¶ Quis præparat coruo escã
suam, quando pulli eius clamant ad Deum,
vagantes, eo ꝙ non habeant cibos?
4 ¶ Nunquid nosti tempus partus ibicum in
petris? vel parturientes ceruas obseruasti?
5 ¶ Dinumerasti menses conceptus earum, &
scisti tempus partus earum?
6 ¶ Incuruantur ad fœtum, & pariunt, & rugi-
tus emittunt.
7 ¶ Separantur filij earum, & pergunt ad pa-
stum: egrediuntur, & non reuertũtur ad eas.
8 ¶ Quis dimisit onagrum liberum, & vincu-
la eius quis soluit?
9 ¶ Cui dedi in solitudine domum, & taberna
cula eius in terra salsuginis?
10 ¶ Contemnit multitudinẽ ciuitatis, clamo-
B rem exactoris non audit.
11 ¶ Circumspicit montes pascuæ suæ, & viren-
tia quęque perquirit.
12 ¶ Nũquid volet rhinoceros seruire tibi, aut
morabitur ad præsepe tuum?
13 ¶ Nunquid alligabis rhinocerota ad arandũ
loro tuo? aut confringet glebas valliũ post te?
14 ¶ Nunquid fiduciã habebis in magna forti-
tudine eius, & derelinques ei labores tuos?
15 ¶ Nunquid credes illi, quoniam sementem
reddat tibi, & aream tuam congreget?
16 ¶ Penna struthionis similis est pennis he-
rodij, & accipitris.
17 ¶ Quando derelinquit oua sua in terra,
tu forsitan in puluere calefacies ea?
18 ¶ Obliuiscitur, ꝙ pes conculcet ea, aut bestia
agri conterat.
19 ¶ Duratur ad filios suos quasi non sint sui,
C frustrà laborauit nullo timore cogente.
20 ¶ Priuauit enim eã Deus sapientia, nec de-
dit illi intelligentiam.
21 ¶ Cùm tempus fuerit, in altum alas erigit:
deridet equum & ascensorem eius.
22 ¶ Nunquid præbebis equo fortitudinem, aut
circundabis collo eius hinnitum?
23 ¶ Nunquid suscitabis eum quasi locustas?
gloria narium eius terror.
24 ¶ Terram vngula fodit, exultat audacter: in
occursum pergit armatis.
25 ¶ Contemnit pauorem, nec cedit gladio.
26 ¶ Super ipsum sonabit pharetra, vibrabit ha-
sta & clypeus.
27 ¶ Feruens, & fremens sorbet terram, nec re-
putat tubæ sonare clangorem.
28 ¶ Vbi audierit buccinam: dicit, Vah, procul
odoratur bellum, exhortationem ducum &
vlulatum exercitus.
29 ¶ Nunquid per sapientiam tuam plumescit
D accipiter, expandens alas suas ad Austrum?
30 ¶ Nunquid ad præceptum tuum eleuabitur
aquila, & in arduis ponet nidum suum?
31 ¶ In petris manet, & in præruptis silicibus
commoratur atq; inaccessis rupibus.
32 ¶ Inde contemplatur escam, & dè longe ocu
li eius prospiciunt.
33 ¶ Pulli eius lambent sanguinem: & vbicun-
que cadauer fuerit, statim adest.
34 ¶ Et adiecit Dominus, & locutus est ad Iob,
35 ¶ Nunquid qui contendit cum Deo, tam fa-
cilè conquiescit? vtiq; qui arguit Deum, de-
bet respondere ei.
36 ¶ Respondens autem Iob Domino, dixit:
37 ¶ Qui leuiter locutus sum, rñdere quid pos-
sum? manum meam ponam super os meũ.
38 ¶ Vnum locutus sum, quod vtinam non di-
xissem: & alterum, quibus vltrà non addam.

CAPVT XL.

1 RESPONDENS autẽ Domi-
A nus Iob de turbine, dixit:
2 ¶ Accinge sicut vir lumbos tuos,
interrogabo te, & indica mihi.
3 ¶ Nunquid irritum facies iudi-
cium meum, & condemnabis me, vt tu iu-
stificeris?
4 ¶ Et si habes brachium sicut Deus, & si vo-
ce simili tonas?
5 ¶ Circunda tibi decôrem, & in sublime eri-
gere, & esto gloriosus, & speciosis induere
vestibus.
6 ¶ Disperge superbos in furore tuo, & respi-
ciens omnem arrogantem humilia.
7 ¶ Respice cunctos superbos, & confunde
B eos, & contere impios in loco suo.
8 ¶ Absconde eos in puluere simul, & facies
eorum demerge in foueam:
9 ¶ Et ego confitebor, quòd saluare te possit
dextera tua.
10 ¶ Ecce, Behemoth quem feci tecum, fœnum
quasi bos comedet:
11 ¶ Fortitudo eius in lumbis eius, & virtus il-
lius in vmbilico ventris eius.
12 ¶ Stringit caudam suã quasi cedrum, nerui
testiculorum eius perplexi sunt.
13 ¶ Ossa eius velut fistulæ æris, cartilago illius
quasi laminæ ferreæ.
14 ¶ Ipse est principium viarum Dei qui fecit
C eum, applicabit gladium eius.
15 ¶ Huic montes herbas ferunt: omnes bestię
agri ludent ibi.
16 ¶ Sub vmbra dormit in secreto calami, &

in locis humentibus.
17 ¶ Protegunt vmbræ vmbram eius, circunda
bunt eum salices torrentis.
18 ¶ Ecce, absorbebit fluuium, & non mirabi-
tur: & habet fiduciam, quòd influat Iordanis
in os eius.
19 ¶ In oculis eius quasi hamo capiet eum, &
in sudibus perforabit nares eius,
20 ¶ An extrahere poteris Leuiathan hamo, &
fune ligabis linguam eius?
21 ¶ Nunquid pones circulum in naribus eius,
aut armilla perforabis maxillam eius?
22 ¶ Nunquid multiplicabit ad te preces, aut
D loquetur tibi mollia?
23 ¶ Nunquid feriet tecum pactum, & accipies
eum seruum sempiternum?
24 ¶ Nunquid illudes ei quasi aui, aut ligabis
eum ancillis tuis?
25 ¶ Concident eum amici, diuidēt illum ne-
gociatores?
26 ¶ Nunquid implebis sagenas pelle eius, &
gurgustium piscium capite illius?
27 ¶ Pone super eum manum tuam: memen-
to belli, nec vltrà addas loqui.
28 ¶ Ecce, spes eius frustrabitur eum, & viden-
tibus cunctis præcipitabitur.

CAPVT XLI.

1 NON quasi crudelis suscitabo eum: quis
A enim resistere potest vultui meo?
2 ¶ Quis antè dedit mihi, vt reddam ei?
omnia, quæ sub cœlo sunt, mea sunt.
3 ¶ Non parcam ei, & verbis potentibus, & ad
deprecandum compositis.
4 ¶ Quis reuelabit faciem indumenti eius? &
medium oris eius, quis intrabit?
5 ¶ Portas vultus eius quis aperiet? per gy-
rum dentium eius formido.
6 ¶ Corpus illius quasi scuta fusilia, compa-
ctum squamis se prementibus.
7 ¶ Vna vni coniungitur, & ne spiraculum
quidem incedit per eas.
8 ¶ Vna alteri adhærebit, & tenentes se ne-
quaquam separabuntur.
9 ¶ Sternutatio eius splendor ignis, & oculi
B eius, vt palpebræ diluculi.
10 ¶ De ore eius lampades procedunt, sicut tę-
dæ ignis accensæ.
11 ¶ De naribus eius procedit fumus sicut ollę
succensæ atque feruentis.
12 ¶ Halitus eius prunas ardere facit, & flam-
ma de ore eius egreditur.
13 ¶ In collo eius morabitur fortitudo, & faciē
eius præcedit egestas.
14 ¶ Membra carnium eius cohærentia sibi:
C mittet contra eum flumina, & ad locum aliū
non ferentur.
15 ¶ Cor eius indurabitur tanquā lapis, & strin
getur quasi malleatoris incus.
16 ¶ Cùm sublatus fuerit, timebunt angeli, &
territi purgabuntur.
17 ¶ Cùm apprehenderit eum gladius, subsiste
re non poterit neq; hasta, neque thorax:
18 ¶ Reputabit enim quasi paleas ferrum, &
quasi lignum putridum, æs.
19 ¶ Non fugabit eum vir sagittarius, in stipu-
lam versi sunt ei lapides fundæ.
20 ¶ Quasi stipulam æstimabit malleum, & de-
ridebit vibrantem hastam:
21 ¶ Sub ipso erunt radij Solis, & sternet sibi
D aurum quasi lutum.
22 ¶ Feruescere faciet quasi ollam, profundum
mare: & ponet quasi cùm vnguenta bulliūt.
23 ¶ Post eum lucebit semita: æstimabit abys-
sum quasi senescentem.
24 ¶ Non est super terram potestas, quæ compa
retur ei, qui factus est, vt nullum timeret.
25 ¶ Omne sublime videt, ipse est rex super vni-
uersos filios superbiæ.

CAPVT XLII.

1 RESPONDENS autem Iob Dño, dixit:
2 ¶ Scio quia omnia potes, & nulla te
A latet cogitatio.
3 ¶ Quis est iste, qui celat cōsilium absque sciē
tia? ideo insipienter locutus sum, & q̄ vltra
modum excederent scientiam meam.
4 ¶ Audi, & ego loquar: interrogabo te, &
ostende mihi,
5 ¶ Auditu auris audiui te, nunc autem ocu-
lus meus videt te.
6 ¶ Idcirco ipse me reprehendo, & ago pœni-
B tentiam in fauilla & cinere.
7 ¶ Postquàm autem locutus est Dominus ver
ba hæc ad Iob, dixit ad Eliphaz Themanitē:
Iratus est furor meus in te, & in duos amicos
tuos: quoniam non estis locuti coram me re
8 ctum, sicut seruus meus Iob. ¶ Sumite er-
go vobis septem tauros & septem arietes, &
ite ad seruum meum Iob, & offerte holo-
caustum pro vobis. Iob autem seruus meus
orabit pro vobis: faciem eius suscipiam, vt
non vobis imputetur stultitia: neq; enim lo
cuti estis *ad me recta', sicut seruus meus Iob. *corā me
9 ¶ Abierunt ergo Eliphaz Themanites, & rectum 9.
C Baldad Suhites, & Sophar Naamathites: &
fecerunt sicut locutus fuerat Dominus ad
10 eos: & suscepit Dominus faciem Iob. ¶ Do-
minus quoque conuersus est ad pœnitentiā
Iob, cùm oraret ille pro amicis suis. Et addi-
dit Dñs omnia q̄cūque fuerant Iob, duplicia.
11 ¶ Venerunt autē ad eum omnes fratres sui,
& vniuersæ sorores suæ, & cūcti qui nouerāt
eum priùs: & comederunt cū eo panem in do
mo eius, & mouerunt super eum caput, & cō
solati sunt eū super omni malo quod intule-
rat Dominus super eum. Et dederunt vnus-
D quisq; ouem vnam, & inaurem auream vnam.
12 ¶ Dominus autem benedixit nouissimis Iob
magis quàm principio eius. Et facta sunt ei
quatuordecim millia ouium, & sex millia ca
melorum, & mille iuga boum, & mille asi-
13 næ. ¶ Et fuerunt ei septem filij, & tres filiæ.
14 ¶ Et vocauit nomē vnius Diem, & nomē se-
cundæ Cassiam, & nomē tertiæ Cornustibij.
15 Non sunt autem inuētæ mulieres speciosæ
sicut filiæ Iob in vniuersa terra: deditq; eis
pater suus hæreditatem inter fratres earum.
16 ¶ Vixit autem Iob post hæc, centum quadra-
ginta annis, & vidit filios suos, & filios filio-
rum suorum, vsq; ad quartam generationē,
& mortuus est senex, & plenus dierum.

Libri Iob, Finis.

LIBER PSALMORVM.

PROLOGVS BEATI HIERONYMI in Psalterium, quod secundùm Septuaginta editionem correxit.

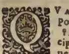
Salterium Romæ dudũ positus emendaram: & iuxta Septuaginta Interpretes, licèt cursim, magna tamen ex parte correxeram. Quod quia rursum videtis ò Paula, et Eustochium, scriptorum vitio deprauatum, plusq; antiquum errorem, quàm nouam emendationem valere: me cogitis, vt veluti quodam nouali scissum iam aruum exerceam, & obliquis sulcis renascentes spinas eradicem: æquum esse dicentes, vt, quod crebro malè pullulat, crebrius succidatur. Vnde consueta præfatione commoneo, tam vos, quibus fortè labor iste desudat, quàm eos, qui exemplaria istiusmodi habere voluerint, vt quæ diligenter emendaui, cum cura & diligentia transcribantur. Notet sibi vnusquisque vel iacentem lineam, vel radiantia signa, id est obelos, vel asteriscos. Et vbicunque viderit virgulam præcedentem, ab ea vsque ad duo puncta quæ impressimus, sciat in Septuaginta Translatoribus plus haberi. Vbi autem perspexerit stellæ similitudinem, de Hebræis voluminibus additum nouerit æquè vsque ad duo puncta, iuxta Theodotionis duntaxat editionem, qui simplicitate sermonis a Septuaginta Interpretibus non discordat. Hæc ergo & vobis & studioso cuiq; fecisse me sciens, non ambigo multos fore, qui vel inuidia, vel supercilio malint contemnere videri præclara, quàm discere: & de turbulento magis riuo, quàm de purissimo fonte potare.

PSALMVS PRIMVS.

1 Beatvs vir qui non abijt
A in consilio impiorum, & in
via peccatorum nõ stetit, &
in cathedra pestilentiæ non
sedit.
Ios. 1. b. 8. 2 ¶ Sed in legè Domini voluntas eius: & in lege eius
meditabitur die ac nocte.
‖ Iere. 17. b. 8. 3 ¶ ‖ Et erit tanquàm lignum quod plantatũ
est secus decursus aquarum: quod fructum
suum dabit in tempore suo,
Et folium eius non defluet: & omnia quæcunq; faciet, prosperabuntur.
4 ¶ Non sic impij, non sic: sed tãquàm puluis
B quem proijcit ventus à facie terræ.
5 ¶ Ideo non resurgunt impij in iudicio: neq;
peccatores in consilio iustorum.
6 ¶ Quoniam nouit Dominus viã iustorum:
& iter impiorum peribit.

PSAL. II.

Act. 4. c. 25. 1 Vare fremuerunt Gentes, &
A Populi meditati sunt inania?
2 ¶ Astiterũt reges terræ, & principes conuenerunt in vnum aduersus Dominum, & aduersus
Christvm eius.
3 ¶ Dirumpamus vincula eorum: & proijciamus à nobis iugum ipsorum.
4 ¶ Qui habitat in cœlis, irridebit eos: & Dominus subsannabit eos.
5 ¶ Tunc loquetur ad eos in ira sua: & in fu-
B rore suo conturbabit eos.
6 ¶ Ego autem constitutus sum rex ab eo super Sion montem sanctum eius: prædicans
præceptum eius.
7 ¶ ‖ Dominus dixit ad me: Filius meus es tu *Act. 13. e. 33. Hebr. 1. b. 5. & 5. b. 5*
ego hodie genui te.
8 ¶ Postula à me, & dabo tibi Gentes hæredi-
C tatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ.
9 ¶ ‖ Reges eos in virga ferrea: & tanquam *‖ Apoc. 2. g. 27. & 19. c. 15.*
vas figuli confringes eos,
10 ¶ Et nunc reges intelligite: erudimini, qui
iudicatis terram.
11 ¶ Seruite Domino in timore: & exultate ei
cum tremore.
12 ¶ Apprehendite disciplinam, nequando irascatur Dominus: & pereatis de via iusta.
13 ¶ Cùm exarserit in breui ira eius, beati omnes qui confidunt in eo.

1 *Psalmus Dauid, cùm fugeret à facie Absalom filij sui. 2. Reg. 15. c. 14. III.*

2 Domine, quid multiplicati sunt
A qui tribulant me? multi insurgunt aduersum me.
3 ¶ Multi dicunt animæ meæ:
Non est salus ipsi in Deo eius.
4 ¶ Tu autem Domine susceptor meus es, gloria mea, & exaltans caput meum.
5 ¶ Voce mea ad Dominum clamaui: & exaudiuit me de monte sancto suo.
6 ¶ ‖ Ego dormiui, & soporatus sum, & exur- *‖ Ioan. 2. d. 21.*
rexi: quia Dominus [b]suscepit me. *[b] suscipiet.*
7 ¶ Non timebo millia populi circundantis
B me: exurge Dñe, saluum me fac Deus meus.
8 ¶ Quoniam tu percussisti omnes aduersantes mihi sine causa: dentes peccatorum contriuisti.
9 ¶ Domini est salus: & super populum tuum
benedictio tua.

17 ♀ Couertetur dolor eius in caput eius:& in
verticem ipsius iniquitas eius descendet .
18 ♀ Confitebor Domino secundùm iustitiam
eius , & psallam nomini Domini altissimi .

1 *In finem pro torcularibus , Psalmus Dauid.*
V I I I.

2 DOMINE Dominus noster, quàm
A admirabile est nomen tuum in
vniuersa terra! Quoniam eleua-
ta est magnificentia tua super
cœlos .
‖ Mat.21.b 16. 3 ♀ ‖ Ex ore infantium & lactentium perfe-
cisti laudem propter inimicos tuos : vt de-
struas inimicum & vltorem .
4 ♀ Quoniam videbo cœlos tuos , opera di-
gitorum tuorum : lunam & stellas quæ tu
fundasti :
5 ♀ Quid est homo , quòd memor es eius ?
aut filius hominis, quoniam visitas eum ?
‖ Heb.2.b.7 6 ♀ ‖ Minuisti eum paulominus ab angelis :
7 gloria & honore coronasti eum, ♀ & consti-
B tuisti eum super opera manuum tuarum.
‖ Gene.1.c 28. 8 ‖ Omnia subiecisti sub pedibus eius : ♀ oues
& boues vniuersas: insuper & pecora cāpi ,
1.Cor.15.d 27. 9 ♀ Volucres cœli & pisces maris, qui peram-
bulant semitas maris .
10 ♀ Domine Dominus noster, quàm admira-
bile est nomen tuum in vniuersa terra!

1 *In finem pro occultis filij . Psalm. Dauid . I X.*

2 CONFITEBOR tibi domine
A in toto corde meo: narrabo om
nia mirabilia tua.
3 ♀ Lætabor, & exultabo in te :
psallam nomini tuo altissime.
4 ♀ In conuertendo inimicum meum retror-
sum : infirmabuntur, & peribunt à facie tua .
5 ♀ Quoniam fecisti iudicium meum & cau-
sam meam : sedisti super thronum qui iudi-
cas iustitiam .
6 ♀ Increpasti Gentes, & perijt impius : nomē
eorum delesti in ęternum, & in seculū seculi.
7 ♀ Inimici defecerunt frameæ in finem : &
ciuitates eorum destruxisti . Perijt memo-
ria eorum cum sonitu .
8 ♀ Et Dominus in æternum permanet. Para-
9 uit in iudicio thronū suum : ♀ & ipse iudica
B uit orbem terræ in æquitate, iudicabit popu
los in iustitia .
10 ♀ Et factus est Dominus refugium pauperi :
adiutor in opportunitatibus, in tribulatiōe.
11 ♀ Et sperent in te q̄ nouerunt nomen tuum:
q̄m non dereliquisti quærentes te Domine .
12 ♀ Psallite Domino q̄ habitat in Sion: annū-
ciate inter gentes studia eius .
13 ♀ Quoniam requirens sanguinem eorū re-
cordatus est: non est oblitus clamorem pau-
perum .
14 ♀ Miserere mei Domine : vide humilitatem
C meam de inimicis meis .
15 ♀ Qui exaltas me de portis mortis, vt an-
nunciem omnes laudationes tuas in portis
filiæ Sion .
16 ♀ Exultabo in salutari tuo: infixæ sunt Gen
tes in interitu quem fecerunt .
In laqueo isto quem absconderūt, compre-
hensus est pes eorum .
17 ♀ Cognoscetur Dominus iudicia faciens :
in operibus manuum suarum comprehen-
sus est peccator .
18 ♀ Conuertantur peccatores in infernū, om-
nes Gentes quæ obliuiscuntur Deum .
19 ♀ Quoniam non in finem obliuio erit pau-
peris : patientia pauperum non peribit in
finem .
20 ♀ Exurge Domine, non confortetur homo :
iudicentur Gentes in conspectu tuo .
21 ♀ Constitue Dñe legislatorem super eos : vt
sciant Gentes, quoniam homines sunt.

Psal. X. secundùm Hebræos .

1 Vt quid Domine recessisti longè , despicis
in opportunitatibus , in tribulatione ?
2 ♀ Dum superbit impius, incenditur pauper:
comprehēduntur in consilijs quibus cogitāt.
3 ♀ Quoniam laudatur peccator in desiderijs
animæ suæ : & iniquus benedicitur .
4 ♀ Exacerbauit Dominum peccator, secundū
multitudinem iræ suæ non quæret .
5 Non est Deus in conspectu eius: ♀ inquinatæ
sunt viæ illius in omni tempore .
B Auferuntur iudicia tua à facie eius: omnium
inimicorum suorum dominabitur .
6 ♀ Dixit enim in corde suo , Non mouebor
à generatione in generationem , sine malo .
7 ♀ ‖ Cuius maledictione os plenū est, & ama- ‖ Infr.13.a 3.
ritudine , & dolo : sub lingua eius labor &
dolor . Rom.3.b 14.
8 ♀ Sedet in insidijs cum diuitibus : in occul-
tis vt interficiat innocentem .
9 Oculi eius in pauperem respiciūt: ♀ insidia-
tur in abscondito, quasi leo in spelunca sua .
Insidiatur, vt rapiat pauperem : rapere pau-
C perem dum attrahit eum .
10 ♀ In laqueo suo: humiliabit eum, inclinabit
se, & cadet, cùm dominatus fuerit pauperū .
11 ♀ Dixit enim in corde suo, Oblitus est Deus:
auertit faciem suam ne videat in finem .
12 ♀ Exurge Domine Deus, * exaltetur manus *6
tua : ne obliuiscaris pauperum .
13 ♀ Propter quid irritauit impius Deum? dixit
D enim in corde suo , Non requiret .
14 ♀ Vides , quoniam tu laborem & dolorem
consyderas: vt tradas eos in manus tuas .
Tibi derelictus est pauper : orphano tu eris
adiutor.
15 ♀ Contere brachium peccatoris & maligni:
quæretur peccatum illius, & nō inuenietur.
16 ♀ Dñs regnabit in ęternum & in seculum se-
culi: peribitis Gentes de terra illius .
17 ♀ Desyderiū pauperū exaudiuit Dominus :
præparationē cordis eorū audiuit auris tua .
18 ♀ Iudicare pupillo & humili : vt non appo-
nat vltrà magnificare se homo super terrā .

In finem , Psalmus Dauid . X . HEB.11.

1 IN DOMINO confido: quomo-
A dò dicitis animæ meæ, Transmi
gra in montem sicut passer ?
2 ♀ Quoniam ecce peccatores in-
tenderunt arcum : parauerunt

sagittas suas in pharetra, vt sagittent in obscuro rectos corde.
3 Quoniam quæ perfecisti, destruxerunt: iustus autem quid fecit?
ac.2.d 4 Dominus in templo sancto suo, Domi-
B nus in cœlo sedes eius.
Oculi eius in pauperem respiciūt: palpebræ eius interrogant filios hominum.
5 Dominus interrogat iustum & impium: qui autem diligit iniquitatem, odit animam suam.
-13. 6 Pluet super peccatores laqueos: ignis, & sulphur, & spiritus procellarum, pars calicis eorum.
-1. 7 Quoniam iustus Dominus, & iustitias dilexit: æquitatem vidit vultus eius.

B.12. 1 *In finem pro octaua, Psalmus David.* XI.

2 A SALVVM me fac Domine, quoniam defecit sanctus: quoniam diminutæ sunt veritates à filijs hominum.
3 Vana locuti sunt vnusquisq; ad proximum suum: labia dolosa, in corde & corde locuti sunt.
-1. 4 Disperdat Dominus vniuersa labia dolosa, & linguam magniloquam.
5 Qui dixerunt, Linguam nostram magnificabimus, labia nostra à nobis sunt, quis noster Dominus est?
6 Propter miseriam inopum & gemitum
B pauperum nunc exurgam, dicit Dominus. Ponam in salutari: fiducialiter agam in eo.
on.30.a 7 Eloquia Domini, eloquia casta: argentū igne examinatum, probatum terræ, purgatum septuplum.
8 Tu Domine seruabis nos: & custodies nos à generatione hac in æternum.
9 In circuitu impij ambulant: secundùm altitudinē tuā multiplicasti filios hominum.

EB.13. 1 *In finem, Psalmus David.* XII.

2 A VSQVEQVO Domine obliuisceris me in finem? vsquequo auertis faciem tuam à me?
3 Quandiu ponam consilia in anima mea, dolorem in corde meo per diem? Vsquequo exaltabitur inimicus meus super me?
4 respice, & exaudi me Domine Deus meus.
Illumina oculos meos, ne vnquam obdormiam in morte:
5 Nequando dicat inimicus meus, Præualui
B aduersus eum. Qui tribulāt me, exultabūt,
6 si motus fuero: ego autem in misericordia tua speraui.
Exultabit cor meum in salutari tuo: cantabo Domino qui bona tribuit mihi: & psallam nomini Domini altissimi.

EB.14. 1 *In finem, Psalmus David.* XIII.

A DIXIT insipiens in corde suo, Non est Deus. Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in studijs suis: non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum. .Esdr.8.d 5. nfr.52.a

2 Dominus de cœlo prospexit super filios hominum: vt videat, si est intelligens, aut requirens Deum. Rom.3.b 10.
3 Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt: non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum. Supr.5.c 11.
Sepulchrum patens est guttur eorum: linguis suis dolosè agebant, venenum aspidū sub labijs eorum. Rom.3.b 13. Infr.139.4.4.
Quorum os maledictione & amaritudine plenum est: veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem. Supra 9.d 26. Ro.3.b.14.
Contritio & infœlicitas in vijs eorum, & viam pacis non cognouerunt: non est timor Dei ante oculos eorum. Isa.59.b 8. Infr.35.a 2.
4 Nónne cognoscent omnes qui operantur
B iniquitatem, qui deuorant plebem meam sicut escam panis?
5 Dominum non inuocauerunt: illic trepidauerunt timore, vbi non erat timor.
6 Quoniam Dominus in generatione iusta est, consilium inopis confudistis: quoniam Dominus spes eius est.
7 Quis dabit ex Syon salutare Israël? cùm auerterit Dominus captiuitatē plebis suæ, exultabit Iacob, & lætabitur Israël.

1 *Psalmus David.* XIIII. HEB.15.

A DOMINE, quis habitabit in tabernaculo tuo? aut quis requiescet in monte sancto tuo?
2 Qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiam:
3 Qui loquitur veritatem in corde suo, qui non egit dolum in lingua sua:
Nec fecit proximo suo malum, & opprobrium non accepit aduersus proximos suos.
4 Ad nihilum deductus est in conspectu eius
B malignus: timentes autem Dominum glorificat:
5 Qui iurat proximo suo, & non decipit, qui pecuniam suam non dedit ad vsuram, & munera super innocentem non accepit.
Qui facit hæc, non mouebitur in æternum.

1 *Tituli inscriptio ipsi David.* XV. HEB.16.

A CONSERVA me Domine, quoniam speraui in te.
2 Dixi Domino, Deus meus es tu: quoniam bonorum meorum non eges.
3 Sanctis qui sunt in terra eius, mirificauit omnes voluntates meas in eis.
4 Multiplicatæ sunt infirmitates eorum: postea accelerauerunt.
Non congregabo conuenticula eorum de sanguinibus: nec memor ero nominum eorum per labia mea.
5 Dominus pars hæreditatis meæ & calicis mei: tu es qui restitues hæreditatē meā mihi.
6 Funes ceciderūt mihi in præclaris: etenim hæreditas mea præclara est mihi.
7 Benedicam Dominum qui tribuit mihi in
B tellectum: insuper & vsque ad noctem increpuerunt me renes mei. Act.2.d 25.
7. Prouidebam Dominum in cōspectu meo

semper:

. semper: quoniam à dextris est mihi, ne commouear.
9 Propter hoc lætatum est cor meum, & exultauit lingua mea: insuper & caro mea requiescet in spe.
| Act. 2. c. 31. 13. c. 35. 10 | Quoniam non derelinques animam meam in inferno: nec dabis sanctum tuum videre corruptionem.
11 Notas mihi fecisti vias vitæ: adimplebis me lætitia cum vultu tuo, delectationes in dextera tua vsque in finem.

HEB. 17. 1 *Oratio David.* XVI.

A EXAUDI Domine iustitiã meã: intende deprecationem meam. Auribus percipe orationem meam, non in labijs dolosis.
2 De vultu tuo iudicium meũ prodeat: oculi tui videant æquitates.
3 Probasti cor meum, & visitasti nocte: igne me examinasti, & non est inuenta in me iniquitas.
4 Vt non loquatur os meum opera hominum: propter verba labiorum tuorum ego custodiui vias duras.
5 Perfice gressus meos in semitis tuis: vt
B non moueantur vestigia mea.
6 Ego clamaui, quoniã exaudisti me Deus: inclina aurem tuam mihi, & exaudi verba mea.
7 Mirifica misericordias tuas, qui saluos facis sperantes in te.
8 A resistentibus dexteræ tuæ, custodi me vt pupillam oculi.
9 Sub vmbra alarum tuarum protege me: à facie impiorum qui me afflixerunt.
C Inimici mei animam meã circundederunt:
10 adipem suum cõcluserunt, os eorum locutum est superbiam.
11 Proijcientes me, nunc circundederũt me: oculos suos statuerunt declinare in terram.
12 Susceperunt me sicut leo paratus ad prædã, & sicut catulus leonis habitãs in abditis.
13 Exurge Domine, præueni eum, & sup-
D planta eum: eripe animam meam ab impio,
14 frameam tuam ab inimicis manus tuæ. Domine, à paucis de terra diuide eos in vita
* & eorum, * de absconditis tuis adimpletus est venter eorum. Saturati sunt filijs: & dimiserunt reliquias suas paruulis suis.
15 Ego autem in iustitia apparebo conspectui tuo: satiabor cùm apparuerit gloria tua.

1 *In finem puero Domini David, qui locutus est Domino verba cantici huius, in die qua eripuit eum Dominus de manu omnium inimicorum eius, & de*
HEB. 18. *manu Saul, & dixit, 2. Re. 22. a. 2.* XVII.

2 DILIGAM te Domine fortitudo mea:
3 Dominus firmamentum meum, & refugium meum,
A & liberator meus.
Heb. 2. c. 13 Deus meus adiutor meus, & sperabo in eum. Protector meus, & cornu salutis meæ, & susceptor meus.
4 Laudans inuocabo Dñm: & ab inimicis meis saluus ero.
5 Circundederũt me dolores mortis, & torrentes iniquitatis conturbauerunt me.
6 Dolores inferni circũdederũt me, pręoccupauerunt me laquei mortis.
7 In tribulatione mea inuocaui Dñm, & ad Deum meum clamaui.
Et exaudiuit de tẽplo sancto suo vocẽ meã: & clamor meus in conspectu eius, introiuit in aures eius.
8 Commota est & contremuit terra: * fundamenta montium conturbata sunt, & com- * & 2.
mota sunt, quoniam iratus est eis.
9 Ascendit fumus in ira eius: & ignis à facie eius exarsit: carbones succensi sunt ab eo.
10 Inclinauit cœlos, & descendit: & caligo sub pedibus eius.
11 Et ascẽdit super Cherubim & volauit: volauit super pennas ventorum.
12 Et posuit tenebras latibulum suum, in cir-
B cuitu eius tabernaculum eius: tenebrosa aqua in nubibus aëris.
13 Præ fulgore in cõspectu eius nubes transierunt, grando, & carbones ignis.
14 Et intonuit de cœlo Dominus, & Altissimus dedit vocem suam: grando, & carbones ignis.
15 Et misit sagittas suas, & dissipauit eos: fulgura multiplicauit, & conturbauit eos.
16 Et apparuerunt fontes aquarum, & reuelata sunt fundamenta orbis terrarum.
Ab increpatione tua Domine, ab inspiratione spiritus iræ tuæ.
17 Misit de summo, & accepit me: & assum- . 1.
psit me de aquis multis:
18 Eripuit me de inimicis meis fortissimis, & ab his qui oderunt me: quoniã confortati sunt super me.
19 Præuenerunt me in die afflictionis meæ: & factus est Dominus protector meus.
20 Et eduxit me in latitudinem: saluum me fecit, quoniam voluit me.
21 Et retribuet mihi Dominus secundũm iustitiam meam; & secundùm puritatem manuum mearum retribuet mihi.
22 Quia custodiui vias Domini, nec impiè gessi a Deo meo.
23 Quoniam omnia iudicia eius in conspectu meo: & iustitias eius non repuli à me.
24 Et ero immaculatus cum eo: & obseruabo me ab iniquitate mea.
25 Et retribuet mihi Dominus secundùm iu-
C stitiam meam, & secundùm puritatem manuum mearum in conspectu oculorum eius.
26 Cum sancto sanctus eris, & cum viro innocente innocens eris.
27 Et cum electo electus eris, & cum peruerso peruerteris.
28 Quoniam tu populum humilem saluum facies: & oculos superborum humiliabis.
29 Quoniam tu illuminas lucernam meam Dñe, Deus meus illumina tenebras meas.
30 Quoniam in te eripiar à tentatione, & in Deo meo transgrediar murum.
31 Deus meus impolluta uia eius: eloquia Domini igne examinata: protector est om-

nium ſperantium in ſe.
b 2. 32 ¶ Qm̃ quia Deus præter Dominum: *aut quis Deus præter Deum noſtrum?
33 ¶ Deus qui præcinxit me virtute: & poſuit immaculatam viam meam.
34 ¶ Qui perfecit pedes meos tanquam ceruorum: & ſuper excelſa ſtatuens me.
† 2. Reg. 22. c. 35. 35 ¶ † Qui docet manus meas ad prælium: & poſuiſti, vt arcum æreum, brachia mea.
36 ¶ Et dediſti mihi protectionem ſalutis tuæ, & dextera tua ſuſcepit me.
Et diſciplina tua correxit me in finẽ: & diſciplina tua ipſa me docebit.
37 ¶ Dilataſti greſſus meos ſubtus me: & non
D ſunt infirmata veſtigia mea.
38 ¶ Perſequar inimicos meos, & cõprehendã illos: & non conuertar donec deficiant.
39 ¶ Confringam illos, nec poterunt ſtare: cadent ſubtus pedes meos.
40 ¶ Et præcinxiſti me virtute ad bellum: & ſupplantaſti inſurgentes in me ſubtus me.
41 ¶ Et inimicos meos dediſti mihi dorſum: & odientes me diſperdidiſti.
42 ¶ Clamauerunt, nec erat qui ſaluos faceret: ad Dominum, nec exaudiuit eos.
43 ¶ Et comminuam eos vt puluerẽ ante faciẽ venti: vt lutum platearum delebo eos.
44 ¶ Eripies me de contradictionibus populi: conſtitues me in caput Gentium.
45 ¶ Populus quem non cognoui, ſeruiuit mihi in auditu auris obediuit mihi.
46 ¶ Filij alieni mentiti ſunt mihi, filij alieni inueterati ſunt, & claudicauerunt à ſemitis ſuis.
47 ¶ Viuit Dñs, & benedictus Deus meus, & exaltetur Deus ſalutis meæ.
48 ¶ Deus qui das vindictas mihi, & ſubdis populos ſub me, liberator meus de inimicis meis iracundis.
49 ¶ Et ab inſurgentibus in me exaltabis me: à viro iniquo eripies me.
† 2. Reg. 22. d. 50. Rom. 15. b. 9. 50 ¶ † Propterea confitebor tibi in nationibus Domine: & nomini tuo pſalmum dicam.
51 ¶ Magnificans ſalutes regis eius, & faciens miſericordiam chriſto ſuo Dauid, & ſemini eius uſque in ſeculum.

HEB. 19. 1 *In finem, Pſalmus Dauid.* XVIII.

2 COELI enarrãt gloriam Dei, &
A opera manuum eius annunciat firmamentum.
3 ¶ Dies diei eructat verbum: & nox nocti indicat ſcientiam.
4 ¶ Non ſunt loquelæ, neq; ſermones, quorũ non audiantur voces eorum.
† Ro. 10. d. 18. 5 ¶ † In omnem terram exiuit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.
‖ Luc. 24. g. 46. 6 In Sole poſuit tabernaculũ ſuum: ¶ & ipſe tanquã ſponſus procedens de thalamo ſuo,
ᵉ exultabit. a. ‖ ᵉExultauit vt gigas ad currendam viam,
7 à ſummo cœlo egreſſio eius. ¶ Et occurſus eius vſq; ad ſummum eius: nec eſt qui ſe abſcondat à calore eius.
8 ¶ Lex Domini immaculata, conuertens ani
B mas: teſtimonium Domini fidele, ſapientiã præſtans paruulis.
9 ¶ Iuſtitiæ Domini rectæ, lætificantes corda: præceptum Domini lucidum, illuminans oculos.
10 ¶ Timor Domini ſanctus, permanens in ſeculum ſeculi: iudicia Domini vera iuſtificata in ſemetipſa.
11 ¶ Deſyderabilia ſuper aurum & lapidem pretioſum multum: & dulciora ſuper mel & fauum.
12 ¶ Etenim ſeruus tuus cuſtodit ea, in cuſto-
C diendis illis retributio multa.
13 ¶ Delicta quis intelligit? ab occultis meis
14 munda me: ¶ & ab alienis parce ſeruo tuo.
Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero, & emũdabor à delicto maximo.
15 ¶ Et erunt vt complaceant eloquia oris mei: & meditatio cordis mei in conſpectu tuo ſemper.
Dñe adiutor meus, & redemptor meus.

1 *In finem, Pſalmus Dauid.* XIX. *HEB. 20.*

2 EXAVDIAT te Dominus in
A die tribulationis: protegat te nomen Dei Iacob.
3 ¶ Mittat tibi auxilium de ſancto: & de Sion tueatur te.
4 ¶ Memor ſit omnis ſacrificij tui: & holocauſtum tuum pingue fiat.
5 ¶ Tribuat tibi ſecundum cor tuum: & omne conſilium tuum confirmet.
6 ¶ Lætabimur in ſalutari tuo: & in nomine
B Dei noſtri magnificabimur.
7 ¶ Impleat Dominus omnes petitiones tuas: nunc cognoui quoniam ſaluum fecit Dominus CHRISTVM ſuum.
Exaudiat illum de cœlo ſancto ſuo: in potentatibus ſalus dexteræ eius.
8 ¶ Hi in curribus, & hi in equis: nos autẽ in nomine Domini Dei noſtri inuocabimus.
9 ¶ Ipſi obligati ſunt, & ceciderunt: nos autem ſurreximus, & erecti ſumus.
10 ¶ Domine ſaluum fac regem, & exaudi nos in die qua inuocauerimus te.

1 *In finem, Pſalmus Dauid.* XX. *HEB. 21.*

2 DOMINE in virtute tua lætabitur
A rex: & ſuper ſalutare tuum exultabit vehementer.
3 ¶ Deſyderium cordis eius tribuiſti ei: & voluntate labiorũ eius non fraudaſti eum.
4 ¶ Quoniam præueniſti eum in benedictionibus dulcedinis: poſuiſti in capite eius coronam de lapide pretioſo.
5 ¶ Vitã petijt à te: & tribuiſti ei longitudinẽ dierum in ſeculum, & in ſeculum ſeculi.
6 ¶ Magna eſt gloria eius in ſalutari tuo: glo-
B riã & magnũ decorem impones ſuper eum.
7 ¶ Quoniam dabis eum in benedictionem in ſeculum ſeculi: lætificabis eum in gaudio cum vultu tuo.
8 ¶ Quoniam rex ſperat in Domino: & in miſericordia Altiſſimi non commouebitur.
9 ¶ Inueniatur manus tua omnibus inimicis tuis: dextera tua inueniat oẽs qui te oderũt.
10 ¶ Pones eos vt clibanum ignis in tempore

vultus

vultus tui: Dominus in ira sua conturbabit
eos, & deuorabit eos ignis.
11 ¶ Fructum eorum de terra perdes: & semen
C eorum à filijs hominum.
12 ¶ Quoniam declinauerunt in te mala: co-
gitauerunt consilia, quæ non potuerunt sta-
bilire.
13 ¶ Quoniam pones eos dorsum: in reliquijs
tuis præparabis vultum eorum.
14 ¶ Exaltare Domine in virtute tua: cantabi-
mus, & psallemus virtutes tuas.

HEB. 22. 1 *In finem, pro susceptione matutina, Psalmus David.* XXI.

2 DEus Deus meus respice in me:
¶Mat.27.c 46. Mar.15.c 34. A quare me dereliquisti? longè
à salute mea verba delictorum
meorum.
3 ¶ Deus meus clamabo per diē,
& non exaudies: & nocte, & non ad insi-
pientiam mihi.
4 ¶ Tu autem in sancto habitas, Laus Israël.
5 ¶ In te sperauerunt patres nostri: sperauer-
runt, & liberasti eos.
6 ¶ Ad te clamauerunt, & salui facti sunt: in
te sperauerunt, & non sunt confusi.
7 ¶ Ego autem sum vermis, & non homo: op-
probrium hominum, & abiectio plebis.
8 ¶ Omnes videntes me, deriserunt me: locu-
¶Mat.27.e 39. ti sunt labijs, & mouerunt caput.
Matt.15.c 29. 9 ¶ Sperauit in Domino, eripiat eum: saluum
faciat eum, quoniam vult eum.
Mat.27.e 43. 10 ¶ Quoniam tu es qui extraxisti me de ven-
tre, spes mea ab vberibus matris meæ.
11 ¶ In te proiectus sum ex vtero:
B De ventre matris meæ Deus meus es tu:
12 ¶ ne discesseris à me.
Quoniam tribulatio proxima est, quoniā
non est qui adiuuet.
13 ¶ Circumdederunt me vituli multi: tauri
pingues obsederunt me.
14 ¶ Aperuerunt super me os suum, sicut leo
rapiens & rugiens.
15 ¶ Sicut aqua effusus sum: & dispersa sunt
omnia ossa mea.
Factum est cor meum tanquam cera lique-
scens in medio ventris mei.
16 ¶ Aruit tanquàm testa virtus mea, & lingua
mea adhæsit faucibus meis: & in puluerem
mortis deduxisti me.
17 ¶ Quoniam circumdederunt me canes mul-
C ti: consilium malignantium obsedit me.
Mat.27.d 31. 18 Foderunt manus meas, & pedes meos: ¶ di-
numerauerunt omnia ossa mea.
Ioan.19.d 23. 19 ¶ Ipsi verò consyderauerunt, & inspexerunt
me: diuiserunt sibi vestimenta mea, & super
Mat.27.d 35. vestem meam miserunt sortem.
20 ¶ Tu autem Domine ne elongaueris auxi-
-11. lium tuū à me: ad defensionē meam cōspice.
-3. 21 ¶ Erue à framea Deus animam meam: &
de manu canis vnicam meam.
22 ¶ Salua me ex ore leonis: & à cornibus vni-
cornium humilitatem meam.
¶Hebr.2.c 12. 23 ¶ Narrabo nomen tuum fratribus meis: in
medio ecclesiæ laudabo te.
24 ¶ Qui timetis Dominum, laudate eum: vni-
uersum semen Iacob glorificate eum.
25 ¶ Timeat eum omne semen Israël: quoniam
non spreuit, neque despexit deprecationem
pauperis.
Nec auertit faciem suam à me: & cùm cla-
marem ad eum, exaudiuit me.
26 ¶ Apud te laus mea in ecclesia magna: vota
D mea reddam in conspectu timentium eum.
27 ¶ Edent pauperes, & saturabuntur: & lauda-
bunt Dominum qui requirunt eum: viuent
corda eorum in seculum seculi.
28 ¶ Reminiscentur, & conuertentur ad Domi
num vniuersi fines terræ.
Et adorabunt in conspectu eius vniuersæ
familiæ Gentium.
29 ¶ Quoniam Domini est regnum: & ipse do
minabitur Gentium.
30 ¶ Manducauerunt & adorauerunt omnes
pingues terræ: in conspectu eius cadent om
nes qui descendunt in terram.
31 ¶ Et anima mea illi viuet: & semen meum
seruiet ipsi.
32 ¶ Annunciabitur Domino generatio ventu-
ra: & annunciabunt cœli iustitiam eius po- -4.
pulo, qui nascetur, quem fecit Dominus.

1 *Psalmus David.* XXII. HEB. 23.

2 DOMINVS regit me, & nihil mi Isai.40.c 11.
A hi deerit: ¶ in loco pascuæ ibi
me collocauit. Super aquam re- Ier.23.a.5
3 fectionis educauit me: ¶ animā Ezech.34.c 11.e.23.
meam conuertit.
Deduxit me super semitas iustitiæ, propter Ioan.10.b. 11.
nomen suum.
4 ¶ Nam etsi ambulauero in medio vmbræ 1.Petr.2.d
mortis, non timebo mala: quoniam tu 25.5 a.4
mecum es.
Virga tua & baculus tuus, ipsa me conso-
lata sunt.
5 ¶ Parasti in conspectu meo mensam aduer-
sus eos qui tribulant me.
Impinguasti in oleo caput meum: & calix
meus inebrians, quàm præclarus est!
6 ¶ Et misericordia tua subsequetur me om-
nibus diebus vitæ meæ:
Et vt inhabitem in domo Domini, in lon-
gitudinem dierum.

1 *Psalmus David prima sabbathi.* XXIII. HEB. 24.

A DOMINI est terra & plenitudo eius: 1.Cor.10.f 26.
orbis terrarum, & vniuersi qui habi-
tant in eo. Psal.49.b 12.
2 ¶ Quia ipse super maria fundauit eum: &
super flumina præparauit eum.
3 ¶ Quis ascendet in montem Domini? aut
quis stabit in loco sancto eius? Mat.5.a.8
4 ¶ Innocens manibus, & mundo corde: qui
non accepit in vano animam suam, nec iura-
uit in dolo proximo suo.
5 ¶ Hic accipiet benedictionem à Domino, &
& misericordiam à Deo salutari suo.
6 ¶ Hæc est generatio quærentium eum, quæ-
rentium faciem Dei Iacob.
7 ¶ Attollite portas principes vestras, & ele-
B uamini portę æternales: & introibit rex
gloriæ.

8 Quis est iste rex gloriæ? Dominus fortis,
& potens; Dominus potens in prælio.
9 Attollite portas principes uestras, & ele-
uamini portæ æternales: & introibit rex
gloriæ.
10 Quis est iste rex gloriæ? Dominus virtu-
tum, ipse est rex gloriæ.

HEB. 25.
1 *In finem, Psalmus David.* XXIIII.

A AD TE Domine leuaui animam
2 meam: Deus meus in te con-
fido, non erubescam.
Neque irrideant me inimici
3 mei: etenim vniuersi qui su-
stinent te, non confundentur.
Confundantur omnes iniqua agentes su-
peruacuè.
4 Vias tuas Domine demonstra mihi, & se-
mitas tuas edoce me.
5 Dirige me in veritate tua, & doce me:
quia tu es Deus saluator meus, & te susti-
nui tota die.
6 Reminiscere miserationum tuarum Dñe,
& misericordiarum tuarũ quæ à seculo sunt.
7 Delicta iuuentutis meæ, & ignorantias
B meas ne memineris.
Secundùm misericordiam tuam memento
mei tu, propter bonitatem tuam Domine.
8 Dulcis & rectus Dominus, propter hoc le-
gem dabit delinquentibus in via.
9 Diriget mansuetos in iudicio: docebit mi-
tes vias suas.
10 Vniuersæ viæ Domini misericordia & ve-
ritas, requirentibus testamentum eius, &
testimonia eius.
11 Propter nomen tuum Domine propitia-
C beris peccato meo: multum est enim.
12 Quis est homo qui timet Dominum? le-
gem statuit ei in via, quam elegit.
13 Anima eius in bonis demorabitur, & se-
men eius hæreditabit terram.
14 Firmamentum est Dominus timentibus
eũ: & testamẽtũ ipsius vt manifestetur illis.
15 Oculi mei semper ad Dominum: quoniã
ipse euellet de laqueo pedes meos.
16 Respice in me, & miserere mei: quia vni-
cus & pauper sum ego.
17 Tribulationes cordis mei multiplicatæ
sunt: de necessitatibus meis erue me.
18 Vide humilitatem meam, & laborem
meum: & dimitte vniuersa delicta mea.
19 Respice inimicos meos, quoniam multi-
D plicati sunt, & ‡odio iniquo oderunt me. ‡Ioh. 15.d 25.
20 Custodi animam meam, & erue me: non
erubescam, quoniam speraui in te.
21 Innocentes & recti adhæserunt mihi: quia
sustinui te.
22 Libera Deus, Israël, ex omnibus tribula-
tionibus suis.

HEB. 26.
1 *In finem, Psalmus David.* XXV.

A IVDICA me Domine, quoniam
ego in innocẽtia mea ingressus
sum: & in Domino sperans, non
infirmabor.
2 Proba me Domine, & tenta
me: vre renes meos & cor meum.
3 Quoniam misericordia tua ante oculos
meos est: & complacui in veritate tua.
4 Non sedi cum concilio vanitatis, & cum
iniqua gerentibus non introibo.
5 Odiui ecclesiam malignantium: & cum
B impijs non sedebo.
6 Lauabo inter innocentes manus meas: &
circundabo altare tuum Domine:
7 Vt audiam vocem laudis, & enarrem vni-
uersa mirabilia tua.
8 Domine dilexi decorem domus tuæ, &
locum habitationis gloriæ tuæ. -6.
9 Ne perdas cum impijs -Deus* animam
C meam, & cum viris sanguinum vitam meã.
10 In quorum manibus iniquitates sunt: de
xtera eorum repleta est muneribus.
11 Ego autem in innocentia mea ingressus
sum: redime me, & miserere mei.
12 Pes meus stetit in directo: in ecclesijs be-
nedicam te Domine.

1 *Psalmus David priusquam liniretur.*
XXVI. HEB. 27.

A DOMINVS illuminatio mea, &
salus mea: quem timebo?
Dominus protector vitæ meę:
à quo trepidabo?
2 Dum appropiant super me
nocentes: vt edant carnes meas:
Qui tribulant me inimici mei, ipsi infir-
mati sunt, & ceciderunt.
3 Si consistant aduersum me castra, non ti-
mebit cor meum.
B Si exurgat aduersum me prælium, in hoc
ego sperabo.
4 Vnam petij à Domino, hanc requiram,
vt inhabitem in domo Domini omnibus
diebus vitæ meæ.
Vt videã *volũtatẽ* Dñi, & visitẽ tẽplũ eius. *voluptate
5 Quoniam abscondit me in tabernaculo
suo: in die malorum protexit me in abscon-
dito tabernaculi sui.
6 In petra exaltauit me: & nunc exaltauit
caput meum super inimicos meos.
Circuiui, & immolaui in tabernaculo eius
C hostiam vociferationis: cantabo, & psalmũ
dicam Domino.
7 Exaudi Domine vocem meam, qua cla- -1.
maui -ad te*: miserere mei, & exaudi me. -1.
8 Tibi dixit cor meum, Exquisiuit -te* facies
mea: faciem tuam Domine requiram.
9 Ne auertas faciem tuam à me: ne declines
in ira à seruo tuo.
Adiutor meus esto: ne derelinquas me, neq;
despicias me Deus salutaris meus.
10 Quoniam pater meus & mater mea de-
reliquerunt me: Dominus autem assum-
psit me.
11 Legem pone mihi Domine in via tua: &
D dirige me in semita recta, propter inimicos
12 meos. Ne tradideris me in animas tribulan
tium me: quoniam insurrexerunt in me te-
stes iniqui, & mentita est iniquitas sibi.
13 Credo videre bona Domini in terra vi-
uentium.

Infr. 30. d 15. 14 ꝗ Expecta Dominum, viriliter age: & confortetur cor tuum, & sustine Dominum.

HEB. 28. 1 *Psalmus huic David.* XXVII.

A AD te Domine clamabo, Deus
meus ne fileas à me: ne quando
taceas à me, & assimilabor
descendentibus in lacum.
2 ꝗ Exaudi Domine vocem deprecationis meę, dũ oro ad te; dum extollo
manus meas ad templum sanctum tuum.
*trabas 1. 3 ꝗ Ne simul *tradas* me cum peccatoribus:
& cũ operantibus iniquitatẽ ne perdas me:
Qui loquuntur pacem cum proximo suo,
mala autem in cordibus eorum.
4 ꝗ Da illis secundùm opera eorum, & secundum nequitiam adinuentionum ipsorum.
Secũdum opera manuũ eorum tribue illis:
redde retributionem eorum ipsis.
5 ꝗ Quoniam non intellexerunt opera Domini, & in opera manuum eius: destrues illos, & non ædificabis eos.
6 ꝗ Benedictus Dominus: quoniam exaudi-
B uit vocem deprecationis meæ.
7 ꝗ Dñs adiutor meus, & protector meus:
-&- in ipso sperauit cor meum, & adiutus sũ.
Et refloruit caro mea: & ex voluntate mea
confitebor ei.
8 ꝗ Dominus fortitudo plebis suæ: & protector saluationum christi sui est.
9 ꝗ Saluum fac populum tuum Domine; &
benedic hæreditati tuæ: & rege eos, & extolle illos vsque in æternum.

HEB. 29. 1 *Psalmus David, in consummatione tabernaculi.* XXVIII.

A AFFERTE Domino filij Dei: afferte Domino filios arietum.
2 ꝗ Afferte Domino gloriam &
honorem, afferte Domino gloriam nomini eius: adorate Dominum in atrio sancto eius.
3 ꝗ Vox Domini super aquas, Deus maiestatis
B intonuit: Dominus super aquas multas.
4 ꝗ Vox Domini in virtute; vox Domini in
magnificentia.
5 ꝗ Vox Domini confringentis cedros: & confringet Dominus cedros Libani.
6 ꝗ Et comminuet eas tanquam vitulum Libani: & dilectus quemadmodum filius vnicornium.
7 ꝗ Vox Domini intercidentis flãmam ignis:
8 ꝗ Vox Domini concutientis desertum, & cõ
mouebit Dominus desertum Cades.
9 ꝗ Vox Domini præparãtis ceruos, & reuela-
C bit condensa: & in tẽplo eius omnes dicent
gloriam.
10 ꝗ Dominus diluuium inhabitare facit: &
sedebit Dominus rex in æternum.
11 ꝗ Dominus virtutem populo suo dabit: Dominus benedicet populo suo in pace.

HEB. 30. 1 *Psalmus cantici in dedicatione domus David.* XXIX.

2 EXALTABO te Dñe, qm̃ suscepisti me:
A nec delectasti inimicos meos super me.

3 ꝗ Domine Deus meus clamaui ad te, & sanasti me.
4 ꝗ Domine eduxisti ab inferno animã meã,
saluasti me à descendentibus in lacum.
5 ꝗ Psallite Domino sancti eius: & cõfitemini memoriæ sanctitatis eius.
6 ꝗ Quoniam ira in indignatione eius: & vita
B in voluntate eius.
Ad vesperum demorabitur fletus: & ad matutinum lætitia.
7 ꝗ Ego autem dixi in abundantia mea: Non
mouebor in æternum.
8 ꝗ Domine, in voluntate tua præstitisti decori meo virtutem.
C Auertisti faciem tuam à me, & factus sum
conturbatus.
9 ꝗ Ad te Domine clamabo, & ad Deũ meũ
deprecabor.
10 ꝗ Quæ vtilitas in sanguine meo, dum descẽdo in corruptionem?
D Nũquid confitebitur tibi puluis, aut annunciabit veritatem tuam?
11 ꝗ Audiuit Dominus, & misertus est mei: Dominus factus est adiutor meus.
12 ꝗ Conuertisti planctum meum in gaudium
mihi: cõcidisti saccum meum, & circundedisti me lætitia.
13 ꝗ Vt cantet tibi gloria mea, & non compũgar: Domine Deus meus in æternum confitebor tibi.

1 *In finem, Psalmus David, pro extasi.* XXX. HEB. 31.

2 IN te Domine speraui, non Infr. 70. a 1.
A confundar in æternum: in iustitia tua libera me.
3 ꝗ Inclina ad me aurẽ tuam: accelera, vt eruas me.
Esto mihi in Deum protectorẽ, & in domũ
refugij: vt saluum me facias.
4 ꝗ Quoniam fortitudo mea & refugium meũ
es tu: & propter nomen tuũ deduces me, &
enutries me.
5 ꝗ Educes me de laqueo hoc, quem absconderunt mihi: quoniam tu es protector meus.
6 ꝗ In manus tuas commẽdo spiritum meũ: Luc. 23. f 46.
redemisti me Domine Deus veritatis.
7 ꝗ Odisti obseruantes vanitates superuacuè.
8 Ego autem in Domino speraui: exultabo &
B lætabor in misericordia tua.
Quoniã respexisti humilitatem meam, saluasti de necessitatibus animam meam.
9 ꝗ Nec conclusisti me in manibus inimici:
statuisti in loco spacioso pedes meos.
10 ꝗ Miserere mei Domine, quoniam tribulor:
conturbatus est in ira oculus meus, anima
mea, & uenter meus.
11 ꝗ Quoniam defecit in dolore vita mea, &
anni mei in gemitibus.
Infirmata est in paupertate virtus mea, &
ossa mea conturbata sunt.
12 ꝗ Super omnes inimicos meos factus sum
opprobrium * vicinis meis valde, & timor * & 5.
notis meis.
13 Qui videbant me, foras fugerunt à me: obli-
C uioni datus sum tanquàm mortuus à corde.

14 Factus sum tanquàm vas perditum: quo-
niam audiui vituperationem multorũ com-
morantium in circuitu.
In eo dum cõuenirent simul aduersum me,
accipere animam meam consiliati sunt.
15 Ego autem in te speraui, Domine: dixi,
16 Deus meus es tu; in manibus tuis sortes
meæ.
Eripe me de manu inimicorum meorum,
& à persequentibus me.
17 Illustra faciem tuam super seruum tuum,
saluum me fac in misericordia tua.
18 Domine non confundar, quoniam inuo-
caui te.
Erubescant impij, & deducãtur in infernũ:
19 muta fiant labia dolosa.
Quæ loquuntur aduersus iustum iniquitatẽ,
in superbia & in abusione.
20 Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ,
Domine, quam abscondisti timentibus te!
Perfecisti eis qui sperant in te, in conspectu
filiorum hominum.
21 Abscondes eos in abscondito faciei tuæ à
conturbatione hominum.
D Proteges eos in tabernaculo tuo à cõtradi-
ctione linguarum.
22 Benedictus Dominus: quoniam mirifica-
uit misericordiã suã mihi ĩ ciuitate munita.
23 Ego autem dixi in excessu mentis meæ,
Proiectus sum à facie oculorum tuorum.
Ideo exaudisti vocem orationis meæ, dum
clamarem ad te.
24 Diligite Dominum omnes sancti eius: quo
niam veritatem requiret Dominus, & retri-
buet abundanter facientibus superbiam.
§ Sup.26.d.14. 25 § Viriliter agite, & confortetur cor vestrũ,
omnes qui speratis in Domino.

HEB. 32. 1 *Ipsi David intellectus.* XXXI.

A BEATI quorũ remissæ sunt ini-
quitates, & quorum tecta sunt
peccata:
Roma. 4.a.7. 2 Beatus vir, cui non imputauit
Dominus peccatum, nec est in
spiritu eius dolus.
3 Quoniã tacui, inueterauerunt ossa mea,
dum clamarem tota die.
4 Quoniam die ac nocte grauata est super
me manus tua: conuersus sum in ærumna
mea, dum configitur spina.
5 Delictum meũ cognitum tibi feci, & in-
B iustitiam meam non abscondi.
§ Isai. 65.d.14. § Dixi, Confitebor aduersum me iniustitiam
meam Domino: & tu remisisti impietatem
peccati mei.
6 Pro hac orabit ad te omnis sanctus in tẽ-
pore opportuno.
Veruntamen in diluuio aquarũ multarũ ad
eum non approximabunt.
7 Tu es refugium meum à tribulatione quę
C circundedit me: exultatio mea, erue me à
circundantibus me.
8 Intellectum tibi dabo, & instruam te in
via hac qua gradieris, firmabo super te ocu-
los meos.
9 Nolite fieri sicut equus & mulus, quibus
non est intellectus.
In camo & freno maxillas eorum cõstrin-
ge, qui non approximant ad te.
10 Multa flagella peccatoris: sperantẽ autem
in Domino misericordia circundabit.
11 Lætamini in Domino & exultate iusti, &
gloriamini omnes recti corde.

1 *In finem, Psalmus David.* XXXII. HEB. 33.

A EXULTATE iusti in Domino:
rectos decet collaudatio.
2 Confitemini Domino in ci-
thara: in psalterio decem chor
darum psallite illi.
3 Cantate ei canticum nouum, bene psal-
lite ei in vociferatione.
4 Quia rectum est verbum Domini, & om-
nia opera eius in fide.
5 Diligit misericordiam & iudicium: miseri
cordia Domini plena est terra.
6 Verbo Domini cœli firmati sunt, & spiritu
B oris eius omnis virtus eorum.
7 Congregans sicut in vtre aquas maris: po-
nens in thesauris abyssos.
8 Timeat Dominum omnis terra: ab eo au-
tem cõmoueantur omnes inhabitãtes Orbẽ.
9 § Quoniam ipse dixit, & facta sunt: ipse § Gen.1.a.3 Iudit.16.c.17.
mandauit, & creata sunt.
10 Dominus dissipat cõsilia gentium: repro-
bat autẽ cogitationes populorum, & repro-
bat consilia principum.
11 Consilium autem Domini in æternum
C manet: cogitationes cordis eius in genera-
tione & generationem.
12 Beata gens, cuius est Dominus, Deus eius:
populus quem elegit in hæreditatem sibi.
13 De cœlo respexit Dominus: vidit omnes
filios hominum.
14 De præparato habitaculo suo respexit su-
per omnes qui habitant terram.
15 Qui finxit sigillatim corda eorum: qui
intelligit omnia opera eorum.
16 Non saluatur rex per multã virtutẽ: & gi-
gas nõ saluabit in multitudine virtutis suę.
17 Fallax equus ad salutem: in abundantia
D autem virtutis suæ non saluabitur.
18 Ecce oculi Domini super metuentes eum,
& in eis qui sperant super misericordia eius.
19 Vt eruat à morte animas eorum, & alat
eos in fame.
20 Anima nostra sustinet Dominum, quoniã
adiutor & protector noster est.
21 Quia in eo lætabitur cor nostrum: & in
nomine sancto eius sperauimus.
22 Fiat misericordia tua Domine super nos,
quemadmodum sperauimus in te.

1 *Dauidi, cùm immutauit vultum suum coram Abimelech, & dimisit eum, & abijt.*
1.Reg 21.d. XXXIII. HEB. 34.

2 BENEDICAM Dominũ in om-
A ni tempore: semper laus eius in
ore meo.
3 In Domino laudabitur ani-
ma mea: audiant mansueti, &
lætentur.

4 ℣ Magnificate Dominum mecum: & exaltemus nomen eius in idipſum.
5 ℟ Exquiſiui Dominũ, & exaudiuit me: & ex omnibus tribulationibus meis eripuit me.
6 ℣ Accedite ad eum, & illuminamini: & facies veſtræ non confundentur.
7 ℟ Iſte pauper clamauit, & Dominus exaudiuit eum: & de omnibus tribulationibus eius
B ſaluauit eum.
Mat. 18. b 10. 8 ℣ Immittet angelus Domini in circuitu timentium eum: & eripiet eos.
9 ℟ Guſtate, & videte, quoniam ſuauis eſt Dominus: beatus vir, qui ſperat in eo.
10 ℣ Timete Dominum omnes ſancti eius:
Luc. 1. e. 50 quoniam non eſt inopia timentibus eum.
11 ℟ Diuites eguerunt & eſurierunt: inquirentes autem Dñm, non minuẽtur omni bono.
12 ℣ Venite filij, audite me: timorem Domini
C docebo vos.
1. Pet. 3. b 17. 13 ℟ Quis eſt homo, qui vult vitam, diligit dies videre bonos?
14 ℣ Prohibe linguam tuã à malo, & labia tua ne loquantur dolum.
15 ℟ Diuerte à malo, & fac bonũ: inquire pacẽ, & perſequere eam.
Eccl. 15. d 25. 16 ℣ Oculi Domini ſuper iuſtos: & aures eius in preces eorum.
Heb. 4. c. 13 17 ℟ Vultus autem Dñi ſuper facientes mala: vt perdat de terra memoriam eorum.
18 ℣ Clamauerunt iuſti, & Dominus exaudiuit
D eos: & ex omnibus tribulationibus eorũ liberauit eos.
19 ℟ Iuxtà eſt Dominus iis qui tribulato ſunt corde: & humiles ſpiritu ſaluabit.
20 ℣ Multæ tribulationes iuſtorum: & de omnibus his liberabit eos Dominus.
21 ℟ Cuſtodit Dñs omnia oſſa eorum: vnum ex his non conteretur.
22 ℣ Mors peccatorum peſſima: & qui oderunt iuſtum delinquent.
23 ℟ Redimet Dominus animas ſeruorũ ſuorũ: & non delinquent oẽs qui ſperant in eo.

HEB. 35. 1 *Pſalmus huic David.* XXXIIII.

A IVDICA Domine nocẽtes me: expugnã impugnantes me.
2 ℟ Apprehẽde arma & ſcutum: & exurge in adiutorium mihi.
3 ℣ Effunde frameam, & concluде aduerſus eos q perſequuntur me: dic animæ meæ, Salus tua ego ſum.
Inf. 39. d 15. & 69. a 3. 4 ℟ Confundantur & reuereantur quærentes animam meam.
Auertantur retrorſum, & confundantur, cogitantes mihi mala.
5 ℣ Fiant tanquàm puluis ante faciem venti, & angelus Domini coarctans eos.
6 ℟ Fiat via illorum tenebræ & lubricum: &
B angelus Domini perſequens eos.
7 ℣ Quoniam gratis abſconderunt mihi interitum laquei ſui: ſuperuacuè exprobrauerunt animam meam.
8 ℟ Veniat illi laqueus quem ignorat; & captio quam abſcondit, apprehendat eum: & in laqueum cadat in ipſum.
9 ℣ Anima autem mea exultabit in Domino:
& delectabitur ſuper ſalutari ſuo.
10 ℟ Omnia oſſa mea dicent: Domine quis ſimilis tibi?
Eripiẽs inopem de manu fortiorum eius: egenum & pauperem à diripientibus eum.
11 ℣ Surgentes teſtes iniqui, quæ ignorabam, interrogabant me.
12 ℟ Retribuebant mihi mala pro bonis: ſterilitatem animæ meæ.
13 ℣ Ego autem cum mihi moleſti eſſent, induebar cilicio.
C Humiliabam in ieiunio animã meam: & oratio mea in ſinu meo conuertetur.
14 ℟ Quaſi proximum, * quaſi fratrem noſtrum, ſic complacebam: quaſi lugens & contriſtatus ſic humiliabar. ** &*
15 ℣ Et aduerſum me lætati ſunt, & conuenerunt: congregata ſunt ſuper me flagella, & ignoraui.
16 ℟ Diſſipati ſunt, nec compuncti, tẽtauerunt me, ſubſannauerũt me ſubſannatione: frenduerunt ſuper me dentibus ſuis.
17 ℣ Domine, quando reſpicies? reſtitue animam meam a malignitate eorũ, à leonibus vnicam meam.
18 ℟ Confitebor tibi in eccleſia magna, in populo graui laudabo te.
19 ℣ Non ſupergaudeant mihi qui aduerſantur mihi iniquè, qui oderunt me gratis & *Ioã. 15. d*
annuunt oculis. *25.*
20 ℟ Quoniam mihi quidem pacificè loquebantur: & in iracundia terræ loquentes, dolos cogitabant.
21 ℣ Et dilatauerunt ſuper me os ſuum: dixerunt, Euge, euge, viderunt oculi noſtri.
22 ℟ Vidiſti Domine, ne ſileas: Domine, ne diſcedas à me.
23 ℣ Exurge & intende iudicio meo, Deus
D meus: & Dominus meus in cauſam meam.
24 ℟ Iudica me ſecundum iuſtitiam tuam Domine Deus meus, & nõ ſupergaudeant mihi.
25 ℣ Non dicant in cordibus ſuis, Euge, euge, animæ noſtræ: nec dicant, Deuorabimus eum. *Deuorauimus ſ.*
26 ℟ Erubeſcant & reuereantur ſimul qui gratulantur malis meis.
Induantur confuſione & reuerentia, qui maligna loquuntur ſuper me. *magna t.*
27 ℣ Exultẽt & lætentur qui volunt iuſtitiam meam: & dicant ſemper, Magnificetur Dominus, qui volunt pacem ſerui eius.
28 ℟ Et lingua mea meditabitur iuſtitiã tuam, tota die laudem tuam.

1 *In finem, ſeruo Domini ipſi David.* XXXV. *HEB. 36.*

2 DIXIT iniuſtus, vt delinquat in ſe-
A metipſo, non eſt timor Dei ante oculos eius.
3 ℣ Quoniam doloſe egit in conſpectu eius: vt inueniatur iniquitas eius ad odium. *Supr. 13. a 1.*
4 ℟ Verba oris eius iniquitas, & dolus: noluit intelligere vt bene ageret.
5 ℣ Iniquitatem meditatus eſt in cubili ſuo: aſtitit omni viæ non bonæ, malitiam autẽ non odiuit.
6 ℟ Domine in cœlo miſericordia tua: & veritas

ritas tua vſque ad nubes.
7 ꝟ Iuſtitia tua ſicut montes Dei : iudicia tua abyſſus multa.
8 Homines & iumẽta ſaluabis Dñe: ꝟ (queãd-
B modũ multiplicaſti miſericordiã tuã Deus.)
Filij autem hominum in tegmine alarum tuarum ſperabunt.
9 ꝟ Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos
-1. 10 ꝟ Quoniam apud te eſt fons vitę: -&ˢ in lumine tuo videbimus lumen.
11 ꝟ Prætende miſericordiam tuam ſcientibus te; & iuſtitiam tuam his, qui recto ſunt corde.
12 ꝟ Non veniat mihi pes ſuperbiæ: & manus peccatoris non moueat me.
13 ꝟ Ibi ceciderunt, qui operantur iniquitatẽ: expulſi ſunt, nec potuerunt ſtare.

HEB. 37. 1 *Pſalmus ipſi Dauid.* XXXVI.

A NOLI æmulari in malignantibus: neque zelaueris facientes iniquitatem.
2 ꝟ Quoniam tanquàm fœnum velociter areſcent: & quemadmodum olera herbarum citò decident.
3 ꝟ Spera in Domino, & fac bonitatem; & inhabita terram, & paſcêris in diuitijs eius.
4 ꝟ Delectare in Domino: & dabit tibi petitiones cordis tui.
5 ꝟ Reuela Domino viam tuam, & ſpera in eo: & ipſe faciet.
6 ꝟ Et educet quaſi lumen iuſtitiam tuam: &
7 iudicium tuum tanquàm meridiem: ꝟ ſubditus eſto Domino, & ora eum.
Noli æmulari in eo, qui proſperatur in via ſua, in homine faciente iniuſtitias.
8 ꝟ Deſine ab ira, & derelinque furorem: noli æmulari, vt maligneris.
9 ꝟ Quoniam, qui malignantur, exterminabuntur: ſuſtinentes autem Dominum, ipſi hæreditabunt terram.
10 ꝟ Et adhuc puſillum, & non erit peccator: & quæres locum eius, & non inuenies.
Matt. 5. a 4. 11 ꝟ Manſueti autem hæreditabunt terram: &
B delectabuntur in multitudine pacis.
12 ꝟ Obſeruabit peccator iuſtum: & ſtridebit ſuper eum dentibus ſuis.
13 ꝟ Dominus autem irridebit eum: quoniam proſpicit quòd veniet dies eius.
14 ꝟ Gladium euaginauerunt peccatores, intenderunt arcum ſuum.
ᵃdeijciant 1. Vt ᵃdecipiantᵇ pauperem & inopem, vt trucident rectos corde.
15 ꝟ Gladius eorum intret in corda ipſorum, & arcus eorum confringatur.
16 ꝟ Melius eſt modicum iuſto ſuper diuitias peccatorum multas.
17 ꝟ Quoniam brachia peccatorum conterentur: confirmat autem iuſtos Dominus.
18 ꝟ Nouit Dominus dies immaculatorum: & hæreditas eorum in æternum erit.
19 ꝟ Non confundentur in tempore malo, & in diebus famis ſaturabuntur: ꝟ quia peccatores peribunt.
C Inimici verò Dñi mox, vt honorificati fuerint & exaltati: deficientes quemadmodum fumus deficient.
21 ꝟ ᵃMutuabiturᵇ peccator, & non ſoluet: iuſtus autem miſeretur & tribuet. ᵃMutuatur 1.
22 ꝟ Quia benedicentes ei hæreditabunt terrã: maledicentes autem ei, diſperibunt.
23 ꝟ Apud Dominum greſſus hominis ᵃdirigeturᵇ: & viam eius volet. ᵃdirigentur: 2.
24 ꝟ Cùm ceciderit, nõ collidetur: quia Dominus ſupponit manum ſuam.
25 ꝟ Iunior fui, etenim ſenui: & non vidi iuſtum derelictum, nec ſemen eius quærens panem. Eccl. 2. b 11.
26 ꝟ Tota die miſeretur & commodat: & ſemen illius in benedictione erit.
27 ꝟ Declina à malo, & fac bonum, & inhabita in ſeculum ſeculi.
28 ꝟ Quia Dominus amat iudicium: & nõ derelinquet ſanctos ſuos: in æternum conſeruabuntur.
Iniuſti punientur: & ſemen impiorum pe-
29 ribit. ꝟ Iuſti autẽ hæreditabunt terrã: & inhabitabunt in ſeculum ſeculi ſuper eam.
30 ꝟ Os iuſti meditabitur ſapientiam, & lin-
D gua eius loquetur iudicium. Pro. 31. d 26.
31 ꝟ Lex Dei eius in corde ipſius, & non ſupplantabuntur greſſus eius. Eſai. 51. a 7.
32 ꝟ Cõſyderat peccator iuſtum: & quærit mortificare eum.
33 ꝟ Dominus autem non derelinquet eum in manibus eius: nec damnabit eum, cùm iudicabitur illi.
34 ꝟ Expecta Dominum, & cuſtodi uiam eius: & exaltabit te, vt hæreditate capias terram: cùm perierint peccatores, videbis.
35 ꝟ Vidi impium ſuperexaltatum, & eleuatum ſicut cedros Libani.
36 ꝟ Et tranſiui, & ecce non erat: -&ˢ quæſiui eum, & non eſt inuentus locus eius. -14.
37 ꝟ Cuſtodi innocentiam, & vide æquitatem: quoniam ſunt reliquiæ homini pacifico.
38 ꝟ Iniuſti autem diſperibunt ſimul: reliquiæ impiorum interibunt.
39 ꝟ Salus autem iuſtorum à Domino: & protector eorum in tempore tribulationis.
40 ꝟ Et adiuuabit eos Dominus, & liberabit eos: & eruet eos à peccatoribus, & ſaluabit eos: quia ſperauerunt in eo.

1 *Pſalmus Dauid in rememoratione, de Sabbatho.* XXXVII. HEB. 38.

2 DOMINE, ne in furore tuo ar- Pſal. 6. a. 2
A guas me, neque in ira tua corripias me.
3 ꝟ Quoniam ſagittæ tuæ infixæ ſunt mihi: & confirmaſti ſuper me manum tuam.
4 ꝟ Non eſt ſanitas in carne mea à facie iræ tuæ: non eſt pax oſſibus meis à facie peccatorum meorum.
5 ꝟ Quoniã iniquitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meum: -&ˢ ſicut onus graue grauatæ ſunt ſuper me. -9.
6 ꝟ Putruerunt & corruptæ ſunt cicatrices meæ, à facie inſipientiæ meæ.
7 ꝟ Miſer factus ſum, & curuatus ſum vſque

in finem:

in finem : tota die contristatus ingrediebar.
8 Quoniam lumbi mei impleti sunt illusioni-
B bus, & non est sanitas in carne mea
9 ¶ Afflictus sum, & humiliatus sum nimis: ru
giebam à gemitu cordis mei.
10 ¶ Domine, ante te omne desyderium meum.
& gemitus meus à te non est absconditus.
11 ¶ Cor meum conturbatum est *, dereliquit *in me.*
me virtus mea: & lumen oculorum meorum,
& ipsum non est mecum.
12 ¶ Amici mei, & proximi mei, aduersum me
C appropinquauerunt, & steterunt.
13 ¶ Et qui iuxta me erant, de longe steterunt:
& vim faciebant, qui quærebant animam
meam.
Et qui inquirebāt mala mihi, locuti sunt va
nitates, & dolos tota die meditabantur.
14 ¶ Ego autem tanquàm surdus non audiebā:
& sicut mutus non aperiens os suum.
15 ¶ Et factus sum sicut homo non audiens, &
non habens in ore suo redargutiones.
16 ¶ Quoniam in te Domine speraui, tu exau-
dies me Domine Deus meus.
17 ¶ Quia dixi, Nequando supergaudeant mihi
inimici mei: & du cōmouentur pedes mei, su
per me magna locuti sunt.
18 ¶ Quoniam ego in flagella paratus sum: &
C dolor meus in conspectu meo semper.
19 ¶ Quoniam iniquitatem meam annuncia-
bo: & cogitabo pro peccato meo.
20 ¶ Inimici autem mei viuunt, & confirmati
sunt super me: & multiplicati sunt, q oderūt
me iniquè.
21 ¶ Qui retribuunt mala pro bonis, detrahe-
bant mihi, quoniam sequebar bonitatem.
22 ¶ Ne derelinquas me Domine Deus meus:
ne discesseris à me.
23 ¶ Intēde in adiutorium meū Domine Deus
salutis meæ.

HEB. 39. 1 *In finem, pro Idithun, canticum David.*
XXXVIII.

2 DIXI, Custodiam uias meas: ut
A non delinquā in lingua mea.
Posui ori meo custodiam, cùm
consisteret peccator aduersum
me.
3 ¶ Obmutui, & humiliatus sum, & silui à bo-
nis: & dolor meus renouatus est.
4 ¶ Concaluit cor meum intra me: & in me-
ditatione mea exardescet ignis.
5 Locutus sum in lingua mea, ¶ Notū fac mihi
B Domine finem meum,
Et numerum dierum meorum, quis est: ut
sciam quid desit mihi.
6 ¶ Ecce mensurabiles posuisti dies meos, &
substantia mea tanquàm nihilum ante te.
Veruntamen uniuersa uanitas: omnis ho-
mo viuens.
7 ¶ Veruntamen in imagine pertransit homo:
sed & frustra conturbatur. Thesaurizat: &
ignorat cui congregabit ea.
8 ¶ Et nunc quæ est expectatio mea? Nonne
dominus? & substantia mea apud te est.
9 ¶ Ab omnibus iniquitatibus meis erue me:
C opprobrium insipienti dedisti me.
10 ¶ Obmutui, & nō aperui os meū, qm tu feci-
11 sti: ¶ amoue à me plagas tuas.
12 A fortitudine manus tuæ ego defeci: ¶ in in-
crepationibus propter iniquitatē, corripui-
sti hominem.
Et tabescere fecisti, sicut araneam, animam
eius: veruntamen vanè conturbatur omnis
homo.
13 ¶ Exaudi orationem meam Domine, & de-
precationem meam auribus percipe: lachry-
mas meas
Ne sileas: quoniam aduena ego sum apud te,
& peregrinus, sicut omnes patres mei.
14 ¶ Remitte mihi, vt refrigerer prius quàm ab-
eam, & amplius non ero.

1 *In finem, Psalmus David.* XXXIX. *HEB. 40.*

A EXPECTANS expectaui Do
2 minum, & intendit mihi.
3 Et exaudiuit preces meas, ¶ & e-
duxit me de lacu miseriæ, &
de luto fæcis.
Et statuit super petram pedes meos, & dire-
xit gressus meos.
4 ¶ Et immisit in os meum canticum nouū,
carmen Deo nostro.
Videbunt multi, & timebunt: & sperabunt
in Domino.
5 ¶ Beatus vir, cuius est nomen Domini spes
eius: & non respexit in vanitates & insanias
falsas.
6 ¶ Multa fecisti tu Dñe Deus meus mirabi-
B lia tua: & cogitationibus tuis non est, qui si-
milis sit tibi.
Annunciaui & locutus sum: multiplicati
sunt super numerum.
7 ¶ Sacrificium & oblationem noluisti: aures
autem perfecisti mihi.
Holocaustum & pro peccato non postulasti:
8 ¶ tunc dixi, Ecce uenio.
9 In capite libri scriptū est de me, ¶ ut facerē *Hebr. 11.b*
voluntatem tuam, Deus meus volui, & legē *5.*
tuam in medio cordis mei.
10 ¶ Annunciaui iustitiam tuā in ecclesia ma-
gna, ecce labia mea non prohibebo, Domine
tu scisti.
11 ¶ Iustitiā tuā non abscondi in corde meo, ve
C ritatem tuam & salutare tuum dixi.
Non abscondi misericordiam tuā, & ueritа
tem tuam à concilio multo.
12 ¶ Tu aūt Domine ne lōgè facias miseratio-
nes tuas à me: misericordia tua & ueritas tua
semper susceperunt me.
13 ¶ Quoniam circundederunt me mala, quo-
rum non est numerus: comprehenderunt me
iniquitates meæ, & non potui, ut uiderem.
Multiplicatæ sunt sup capillos capitis mei:
& cor meum dereliquit me.
14 ¶ Cōplaceat tibi Domine, vt eruas me: | Do- *| Inf. 69. a*
mine ad adiuuandum me respice. *2.*
15 ¶ | Confundantur, & reuereantur simul *| Sup. 34.*
qui quærunt animam meam, vt auferant eā. *a.4.*
Conuertantur retrorsum & reuereātur, qui *Infr. 69.*
D volunt mihi mala. *a.3.*
16 ¶ Ferant confestim confusionem suam, qui
dicunt mihi, Euge, euge.

Exultent

17 ¶Exultent & lætentur super te omnes quærentes te: & dicant semper, Magnificetur Dominus, qui diligunt salutare tuum.
18 ¶Ego autem mendicus sum & pauper: Dominus solicitus est mei.
Adiutor meus & protector meus tu es: Deus meus ne tardaueris.

HEB. 41. 1 *In finem, Psalmus ipsi Dauid.* XL.

2 A BEATVS vir, qui intelligit super egenum & pauperem: in die mala liberabit eum Dominus.
3 ¶Dominus conseruet eum, & viuificet eum, & beatum faciat eum in terra: & non tradat eum in animam inimicorum eius.
4 ¶Dominus opem ferat illi super lectum doloris eius: vniuersum stratum eius versasti in infirmitate eius.
5 ¶Ego dixi, Domine miserere mei: sana animam meam, quia peccaui tibi.
6 ¶Inimici mei dixerunt mala mihi, Quando
B morietur, & peribit nomen eius?
7 ¶Et si ingrediebatur, vt videret, vana loquebatur: cor eius congregauit iniquitatem sibi.
8 Egrediebatur foras, & loquebatur ¶ in idipsum.
Aduersum me susurrabant omnes inimici mei: aduersum me cogitabant mala mihi.
9 ¶Verbum iniquum constituerunt aduersum me, Nunquid, qui dormit, non adijciet, vt resurgat?
10 ¶Etenim homo pacis meæ in quo sperani, qui edebat panes meos: magnificauit super me supplantationem.
Iob.19.b 18. 11 ¶Tu autem Domine miserere mei, & resu-
C scita me: & retribuam eis.
Act.1.c 16. 12 ¶In hoc cognoui, quoniam voluisti me: quoniam non gaudebit inimicus meus super me.
13 ¶Me autem propter innocentiam suscepisti: & confirmasti me in conspectu tuo in æternum.
14 ¶Benedictus Dominus Deus Israël à seculo, & vsque in seculum: fiat, fiat.

HEB. 42. 1 *In finem, intellectus filijs Core.* XLI.

2 A QVEMADMODVM desyderat ceruus ad fontes aquarum: ita desyderat aīa mea ad te Deus.
°fortem I. 3 ¶Sitiuit anima mea ad Deum °fontem viuum: quando veniā & apparebo ante faciem Dei?
4 ¶Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte: dum dicitur mihi quotidie, Vbi est Deus tuus?
5 ¶Hæc recordatus sum, & effudi in me animam meam, quoniam transibo in locum tabernaculi admirabilis, vsque ad domū Dei,
B In voce exultationis & confessionis, sonus epulantis.
‡Inf.c.12. 6 ¶‡Quare tristis es anima mea? & quare conturbas me?
Inf.42.b.5 Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor il-
7 li: salutare vultus mei, ¶ & Deus meus.
Ad meipsum anima mea conturbata est,

propterea memor ero tui de terra Iordanis, & Hermonijm, à monte modico.
8 ¶Abyssus abyssum inuocat, in voce cataractarum tuarum.
Omnia excelsa tua, & fluctus tui super me transierunt.
9 ¶In die mandauit Dominus misericordiam suam, & nocte canticum eius.
10 Apud me oratio Deo vitæ meæ: ¶ dicam
C Deo, Susceptor meus es.
Quare oblitus es mei? & quare contristatus incedo, dum affligit me inimicus?
11 ¶Dum confringuntur ossa mea, exprobrauerunt mihi, qui tribulant me inimici mei:
Dum dicunt mihi per singulos dies, Vbi est
12 Deus tuus? ¶‡quare tristis es anima mea? ‡Sup.b.6.
& quare conturbas me? Inf.42.b.5
Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei, & Deus meus.

1 *Psalmus Dauid.* XLII. HEB.43.

1 A IVDICA me Deus & discerne causam meam de gente non sancta: ab homine iniquo & doloso erue me,
2 ¶Quia tu es Deus fortitudo mea: quare me repulisti? & quare tristis incedo, dum affligit me inimicus?
3 ¶Emitte lucem tuam, & veritatem tuam: ipsa me deduxerunt, & adduxerunt in mōtem sanctum tuum, & in tabernacula tua.
4 ¶Et introibo ad altare Dei, ad Deum qui
B lætificat iuuentutem meam.
Cōfitebor tibi in cithara Deus Deus meus:
5 ¶quare tristis es anima mea? & quare conturbas me? Sup.41.& 6.c.12.
Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei, & Deus meus.

1 *In finem filijs Core ad intellectū.* XLIII. HEB.44.

2 A DEVS auribus nostris audiuimus: patres nostri annunciauerunt nobis,
Opus quod operatus es in diebus eorum, & in diebus antiquis. -3.
3 ¶Manus tua gentes disperdidit, & plantasti eos: afflixisti populos, & expulisti eos.
4 ¶Nec enim in gladio suo possederunt terrā, & brachium eorum non saluauit eos,
Sed dextera tua, & brachium tuum, & illuminatio vultus tui: quoniam complacuisti in eis.
5 ¶Tu es ipse rex meus, & Deus meus: qui mādas salutes Iacob.
6 ¶In te inimicos nostros ventilabimus cornu, & in nomine tuo spernemus insurgentes °in nobis. °in nos.4.
7 ¶Non enim in arcu meo sperabo: & ‡ gla- ‡Iosu.24.c 19.
B dius meus non saluabit me.
8 ¶‡Saluasti enim nos de affligentibus nos: & odientes nos, confudisti. 1.Reg.17.d 19.f.41.
9 ¶In Deo laudabimur tota die: & in nomine tuo confitebimur in seculum. 1.Reg.1.d 14.
10 ¶Nunc autem repulisti & confudisti nos: & nō egrêdieris Deus in virtutibus nostris. -7.

11 ꝰ Auertisti nos retrorsum post inimicos nostros: & qui oderunt nos, diripiebant sibi.
12 ꝰ Dedisti nos tanquàm oues escarum, & in Gentibus dispersisti nos.
13 ꝰ Vendidisti populum tuum sine precio: & nō fuit multitudo in cōmutationibus eorū.
14 ꝰ Posuisti nos opprobrium vicinis nostris, subsannationem & derisum his qui sunt in circuitu nostro.
15 ꝰ Posuisti nos in similitudinem Gentibus:
C commotionem capitis in populis.
16 ꝰ Tota die verecundia mea contra me est, & confusio faciei meæ cooperuit me.
17 ꝰ A voce exprobrantis & obloquētis, à facie inimici & persequentis.
18 ꝰ Hæc omnia venerunt super nos, nec obliti sumus te: & iniquè non egimus in testamento tuo.
19 ꝰ Et non recessit retrò cor nostrum: & declinasti semitas nostras à via tua.
20 ꝰ Quoniam humiliasti nos in loco afflictionis, & cooperuit nos vmbra mortis.
21 ꝰ Si obliti sumus nomen Dei nostri, & si
D expandimus manus nostras ad Deū alienū?
22 ꝰ Nónne Deus requiret ista? ipse enim nouit abscondita cordis.
23 ꝰ ‖ Quoniam propter te mortificamur tota die: æstimati sumus sicut oues occisionis. ‖ Rom. 8. 36.
Exurge, quare obdormis Domine? exurge, & ne repellas in finem.
24 ꝰ Quare faciem tuā auertis, obliuiscetis inopiæ nostræ, & tribulationis nostræ?
25 ꝰ Quoniam humiliata est in puluere anima nostra: conglutinatus est in terra venter noster.
26 ꝰ Exurge Domine, adiuua nos: & redime nos propter nomen tuum.

1 *In finem, pro ijs qui commutabuntur, filijs Core ad intellectum, canticum pro dilecto.* HEB. 45.
XLIIII.

2 Ructavit cor meū verbū
A bonū: dico ego opera mea regi. Lingua mea calamus scribæ velociter scribentis.
3 ꝰ Speciosus forma præ filijs hominum, diffusa est gratia in labijs tuis: propterea benedixit te Deus in æternum.
4 ꝰ Accingere gladio tuo super femur tuum, potentissimè.
5 ꝰ Specie tua & pulchritudine tua intende, prosperè procede, & regna
B Propter veritatē & mansuetudinē, & iustitiam: & deducet te mirabiliter dextera tua.
6 ꝰ Sagittæ tuæ acutæ (populi sub te) cadent in corda inimicorum regis.
7 ꝰ ‖ Sedes tua Deus in seculum seculi: virga directionis virga regni tui. ‖ Heb. 1. c. 8
8 ꝰ Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem: propterea vnxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis:
9 ꝰ Myrrha & gutta & casia à vestimētis tuis, à domibus eburneis, ex quibus delectauerūt
10 te ꝰ filiæ regum in honore tuo.
C Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circundata varietate.
11 ꝰ Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam: & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui.
12 ꝰ Et concupiscet rex decorem tuum: quoniam ipse est Dominus Deus tuus, & adorabunt eum.
13 ꝰ Et filiæ Tyri, in muneribus vultum tuum deprecabuntur, omnes diuites plebis. 4.
14 ꝰ Omnis gloria eius filiæ regis ab intus,
15 in fimbriis aureis ꝰ circumamicta varietatibus.
D Adducentur regi virgines post eam: proximæ eius afferentur tibi.
16 ꝰ Afferentur in lætitia & exultatione: adducentur in templum regis.
17 ꝰ Pro patribus tuis nati sunt tibi filij: constitues eos principes super omnem terram.
18 ꝰ ᵉMemores erunt ᶜnominis tui * in omni generatione & generationem. ᵉMemor ero 1. *Domine 14.
Propterea populi confitebuntur tibi in æternum, & in seculum seculi.

1 *In finem filijs Core pro arcanis, Psalmus.* HEB. 46.
XLV.

2 Deus noster refugium & virtus:
A adiutor in tribulationibus quæ
3 inuenerunt nos nimis. ꝰ Propterea non timebimus dum turbabitur terra, & transferentur montes in cor maris.
4 ꝰ Sonuerunt & turbatæ sunt aquæ eorum: conturbati sunt montes in fortitudine eius.
5 ꝰ Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei: sanctificauit tabernaculum suū Altissimus.
6 ꝰ Deus in medio eius, non commouebitur,
B adiuuabit eam Deus manè diluculo.
7 ꝰ Conturbatæ sunt gentes, & inclinata sūt regna: dedit vocem suam, mota est terra.
8 ꝰ Dominus virtutum nobiscum: susceptor noster Deus Iacob.
9 ꝰ Venite, & videte opera Domini, quæ po-
10 suit prodigia super terram: ꝰ auferens bella vsque ad finem terræ.
C Arcum conteret, & confringet arma: & scuta comburet igni.
11 ꝰ Vacate & videte, quoniam ego sum Deus: exaltabor in gentibus, & exaltabor in terra.
12 ꝰ Dominus virtutum nobiscum: susceptor noster Deus Iacob.

1 *In finem, pro filijs Core, Psalmus.* HEB. 47.
XLVI.

2 Omnes gentes plaudite mani-
A bus: iubilate Deo in voce exultationis.
3 ꝰ Quoniam Dominus excelsus, terribilis, Rex magnus super omnem terram.
4 ꝰ Subiecit populos nobis: & gentes sub pedibus nostris.
5 ꝰ Elegit nobis hæreditatem suam, speciem Iacob ᶜquam ᶜdilexit. ᶜquem 1. 9.
6 ꝰ ‖ Ascendit Deus in iubilo, & Dominus in voce tubæ. ‖ 1. Reg. 7. c
7 ꝰ Psallite Deo nostro, psallite: psallite Regi
B nostro, psallite.

8 Quoniam Rex omnis terræ Deus: psallite
sapienter.
9 Regnabit Deus super gentes: Deus sedet *regnauit 8.
super sedem sanctam suam.
10 Principes populorum congregati sunt cũ
Deo Abraham: quoniam dij fortes terræ
vehementer eleuati sunt.

1 *Psalmus cantici filÿs Core secunda Sabbathi.* HEB. 48.
XLVII.

2 MAGNVS Dominus, & laudabi-
A lis nimis in ciuitate Dei nostri,
in monte sancto eius.
3 Fundatur exultatione vniuer
sæ terræ mons Sion, latera A-
quilonis, ciuitas Regis magni.
4 Deus in domibus eius cognoscetur, cùm
suscipiet eam.
5 Quoniam ecce reges terræ congregati -11.
sunt: conuenerunt in vnum.
6 Ipsi videntes sic admirati sunt, conturba-
7 ti sunt commoti sunt: Tremor apprehẽ-
dit eos, ibi dolores vt parturientis.
8 In spiritu vehementi conteres naues Thar
9 sis. Sicut audiuimus, sic vidimus in ciui-
B tate Domini virtutũ, in ciuitate Dei nostri:
Deus fundauit eam in æternum.
10 Suscepimus Deus misericordiam tuam in
medio templi tui.
11 Secundum nomen tuũ Deus, sic & laus tua
in fines terræ: iustitia plena est dextera tua.
12 Lætetur mons Sion, & exultent filiæ Ju-
dę, propter iudicia tua Domine.
13 Circundate Sion, & complectimini eam:
narrate in turribus eius.
14 Ponite corda vestra in virtute eius: & di-
stribuite domos eius, vt enarretis in proge-
nie altera.
15 Quoniam hic est Deus, Deus noster in
æternum & in seculum seculi: ipse reget nos
in secula.

1 *In finem filÿs Core Psalmus.* *XLVIII.* HEB. 49.

2 AVDITE hæc omnes gẽtes: auribus per
A cipite omnes qui habitatis Orbem:
3 Quiq; terrigenæ & filij hominũ: si -3.
mul in vnum diues & pauper.
4 Os meum loquetur sapientiam: & medi-
tatio cordis mei prudentiam.
5 Inclinabo in parabolam aurem meam, Inf. 77. a. 2
aperiam in psalterio propositionem meam. Math. 13.
6 Cur timebo in die mala? iniquitas calca- e. 35.
nei mei circundabit me.
7 Qui confidunt in virtute sua, & in multi-
tudine diuitiarum suarum gloriantur.
8 Frater non redimit, redimet homo: * non * & 4.
B dabit Deo placationem suam,
9 Et precium redemptionis animæ suę: &
10 laborabit in æternum, & viuet adhuc in
finem.
11 Non videbit interitum, cùm viderit sa-
pientes morientes: simul insipiens & stul-
tus peribunt.
12 Et relinquent alienis diuitias suas: & se-
pulchra eorum domus illorum in æternum,
Tabernacula eorum in progenie & proge-
nie, vocauerunt nomina sua in terris suis.
13 Et homo cùm in honore esset, non in- 13.
tellexit, comparatus est iumentis insipien-
C tibus, & similis factus est illis.
14 Hæc via illorum scandalum ipsis: & po-
stea in ore suo complacebunt.
15 Sicut oues in inferno positi sunt: mors de-
pascet eos.
Et dominabuntur eorum iusti in matuti-
no: & auxilium eorum veterascet in infer-
no à gloria eorum.
16 Veruntamen Deus redimet animam meã,
de manu inferi cùm acceperit me.
17 Ne timueris cùm diues factus fuerit ho-
D mo: & cùm multiplicata fuerit gloria do-
mus eius.
18 Quoniam cùm interierit, non sumet om Iob. 27.
nia: neq; descendet cum eo gloria eius. d. 19.
19 Quia anima eius in vita ipsius benedice-
tur: confitebitur tibi cùm benefeceris ei.
20 Introiuit vsque in progenies patrum suo-
rum: & vsque in æternũ non videbit lumen. -5.
21 Homo cùm in honore esset, non intelle-
xit: comparatus est iumentis insipientibus,
& similis factus est illis.

1 *Psalmus Asaph.* *XLIX.* HEB. 50.

A DEVS deorum Dominus locu-
tus est, & vocauit terram.
2 A Solis ortu vsq; ad occasũ: ex
Sion species decoris eius.
3 Deus manifestè veniet: Deus
noster, & non silebit.
Ignis in conspectu eius exardescet: & in cir
cuitu eius tempestas valida.
4 Aduocauit cœlum desursum: & terram *Aduocabit 8.
discernere populum suum.
5 Congregate illi sanctos eius: qui ordinãt
testamentum eius super sacrificia.
6 Et annũciabunt cœli iustitiam eius: quo-
B niam Deus iudex est.
7 Audi populus meus, & loquar Israël, & te
stificabor tibi: Deus Deus tuus ego sum.
8 Non in sacrificijs tuis arguam te: holo-
causta aũt tua in conspectu meo sunt semp.
9 Non accipiam de domo tua vitulos, neq;
de gregibus tuis hircos.
10 Quoniam meæ sunt omnes feræ syluarũ,
iumenta in montibus & boues.
11 Cognoui omnia volatilia cœli: & pulchri-
tudo agri mecum est.
12 Si esuriero, non dicam tibi: meus est Sup. 23.
enim orbis terræ, & plenitudo eius. a. 1.
13 Nunquid manducabo carnes taurorum?
C aut sanguinem hircorum potabo?
14 Immola Deo sacrificium laudis: & redde
Altissimo vota tua.
15 Et inuoca me in die tribulationis: & eru- 7.
am te, & honorificabis me.
16 Peccatori autẽ dixit Deus: Quare tu enar-
ras iustitias meas, & assumis testamentum
meum per os tuum?
17 Tu verò odisti disciplinam: & proiecisti
sermones meos retrorsum.
18 Si videbas furem, currebas cum eo: & cũ
adulteris portionem tuam ponebas.

19 ꝑ Os tuum abundauit malitia: & lingua
D tua concinnabat dolos.
20 ꝑ Sedens, aduersus fratrem tuum loqueba-
ris, & aduersus filium matris tuæ ponebas
21 scandalum: ꝑ hæc fecisti, & tacui. Existima-
sti iniquè quòd ero tui similis: arguam te, &
statuam contra faciem tuam.
22 ꝑ Intelligite hæc, qui obliuiscimini Deum:
nequando rapiat, & non sit qui eripiat.
23 ꝑ Sacrificium laudis honorificabit me: &
illic iter, quo ostendam illi salutare Dei.

1 *In finem, Psalmus David, ꝑ cùm venit ad eũ Na-*
2 *than propheta, quando intrauit ad Bethsabee.*
HEB. 51. *2. Reg. 12. a.* L.

A M Iserere mei Deus secundùm
magnam misericordiam tuam.
3 ꝑ Et secundum multitudinem
miserationum tuarum dele ini-
quitatem meam.
4 ꝑ Amplius laua me ab iniquitate mea: & à
peccato meo munda me.
5 ꝑ Quoniam iniquitatem meam ego cogno-
sco: & peccatum meum cõtra me est semp.
6 ꝑ Tibi soli peccaui, & malum coram te fe-
ci: | vt iustificeris in sermonibus tuis, & vin-
cas cùm iudicaris.
| Rom. 3. a.4.
7 ꝑ | Ecce enim in iniquitatibus conceptus
| Iob 14.a 4.
B sum: & in peccatis concepit me mater mea.
8 ꝑ Ecce enim veritatem dilexisti: incerta &
occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi.
* Domine
9 ꝑ Asperges me* hyssopo, & mundabor: la-
uabis me, & super niuem dealbabor.
10 ꝑ Auditui meo dabis gaudiũ & lætitiam: &
exultabunt ossa humiliata.
11 ꝑ Auerte faciem tuã à peccatis meis: & om-
nes iniquitates meas dele.
12 ꝑ Cor mundum crea in me Deus, & spiritũ
C rectum innoua in visceribus meis.
13 ꝑ Ne proijcias me à facie tua, & Spiritum
sanctum tuum ne auferas à me.
14 ꝑ Redde mihi lætitiam salutaris tui: & Spi-
ritu principali confirma me.
15 ꝑ Docebo iniquos vias tuas: & impij ad te
conuertentur.
16 ꝑ Libera me de sanguinibus Deus, Deus sa-
lutis meæ: & exultabit lingua mea iusti-
*tuam.
tiam *meam.
17 ꝑ Domine labia mea aperies, & os meum
D annunciabit laudem tuam.
18 ꝑ Quoniam si voluisses sacrificium, dedissé
vtique: holocaustis non delectaberis.
19 ꝑ Sacrificium Deo spiritus contribulatus:
cor contritum & humiliatum, Deus, non
despicies.
20 ꝑ Benignè fac Domine in bona voluntate
*vt.
tua Sion: -&' ædificentur muri Ierusalem.
21 ꝑ Tunc acceptabis sacrificium iustitiæ, obla-
tiones & holocausta: tunc imponent super
altare tuum vitulos.

* Achimé-lech 1.
1 *In finem intellectus David, ꝑ cùm venit Doeg*
HEB. 52.
2 *Idumæus, & annunciauit Sauli, & dixit, Venit*
David in domum °Abi-melec.' 1. Reg.: 2 b. 9. LI.

3 Q Vid gloriaris in malitia, qui potens es
A in iniquitate?
4 ꝑ Tota die iniustitiã cogitauit lingua tua:
sicut nouacula acuta fecisti dolum.
5 ꝑ Dilexisti malitiam super benignitatem:
iniquitatem magis, quàm loqui æquitatem.
6 ꝑ Dilexisti omnia verba præcipitationis,
°lingua dolosa'. * linguam dolosam.
7 ꝑ Propterea Deus destruet te in finem: euel-
B let te, & emigrabit te de tabernaculo tuo, &
radicem tuam de terra viuentium.
8 ꝑ Videbunt iusti, & timebunt, & super eum
9 ridebunt, & dicent, ꝑ Ecce homo qui non
posuit Deum adiutorem suum.
Sed sperauit in multitudine diuitiarum sua-
rum: & præualuit in vanitate sua.
10 ꝑ Ego autem sicut oliua fructifera in domo
C Dei speraui in misericordia Dei in æternum,
& in seculum seculi.
11 ꝑ Confitebor tibi in seculũ, quia fecisti: &
expectabo nomen tuum, quoniam bonum
est in conspectu sanctorum tuorum.

1 *In finem, pro Amalech intelligentia*
David. LII.
HEB. 53.

2 D Ixit insipiens in corde suo: Non est
Deus. Psal. 13. a 1.
Corrupti sunt & abominabiles facti sunt
in iniquitatibus: non est, qui faciat bonum. 4. Esdr. 8. d.58.
3 ꝑ Deus de cœlo prospexit super filios homi-
num: vt videat si est intelligens, aut requi-
rens Deum.
4 ꝑ | Omnes declinauerunt, simul inutiles fa- | Rom. 3.
cti sunt: non est, qui faciat bonum, non est b.12.
vsq; ad vnum.
5 ꝑ Nonne scient omnes qui operantur iniq-
B tatem, qui deuorant plebem meam vt ci-
bum panis?
6 ꝑ Deum non inuocauerunt: illic trepidaue-
runt timore, vbi non erat timor.
ꝑ Quoniam Deus dissipauit ossa eorum qui
hominibus placent: confusi sunt, quoniam
Deus spreuit eos.
7 ꝑ Quis dabit ex Sion salutare Israël? cùm
conuerterit Deus captiuitatem plebis suæ,
exultabit Iacob, & lætabitur Israël.

1 *In finem, in carminibus intellectus David ꝑ cùm*
2 *venissent Ziphæi, et dixissent ad Saul: Nonne David*
absconditus est apud nos? 1. Reg. 23. d. 19. 26. a. 1.
LIII. HEB. 54.

3 D Eus in nomine tuo saluum me fac: &
A in virtute tua iudica me.
4 ꝑ Deus exaudi orationem meam: auribus
percipe verba oris mei.
5 ꝑ Quoniam alieni insurrexerunt aduersum
me, & fortes quæsierunt animam meam: -&' -3.
non proposuerunt Deum ante conspectum
suum.
6 Ecce enim Deus adiuuat me: -&' Dominus -5.
B susceptor est animę meæ.
7 ꝑ Auerte mala inimicis meis: * in veritate *&
tua disperde illos.
8 ꝑ Voluntariè sacrificabo tibi, -&' confitebor -3.
nomini tuo Domine, quoniam bonum est.
9 ꝑ Quoniam ex omni tribulatione eripuisti
me: & super inimicos meos despexit oculus
meus.

HEB. 55.

1 *In finem, in carminibus intellectu David.*
LIIII.

2 EXAUDI Deus orationem meã,
A & ne despexeris deprecationem
meam.
3 ꝰ Intende mihi, & exaudi me.
Contristatus sum in exercita-
4 tione mea: & conturbatus sum ꝰ à voce ini-
mici, & à tribulatione peccatoris.
Quoniam declinauerunt in me ꝰiniquita-
tes': & in ira molesti erant mihi.

ꝰ*iniquitatem 3.*

5 ꝰ Cor meum conturbatum est in me, & for
mido mortis cecidit super me.
6 ꝰ Timor & tremor venerunt super me, &
contexerunt me tenebræ:
7 ꝰ Et dixi, Quis dabit mihi pennas sicut co-
B lumbæ, & volabo, & requiescam?
8 ꝰ Ecce elongaui fugiens: & mansi in soli-
tudine.
9 ꝰ Expectabã eum qui saluum me fecit à pu-
sillanimitate spiritus, & tempestate.
10 ꝰ Præcipita Domine, & diuide linguas eorũ:
quoniam vidi iniquitatem & contradictionẽ
in ciuitate.
11 ꝰ Die ac nocte circumdabit eam super mu-
ros eius iniquitas, & labor in medio eius, &
iniustitia.
12 ꝰ Et non defecit de plateis eius vsura & do-
lus.
13 ꝰ Quoniam si inimicus ꝰmeus' maledixis-
set mihi, sustinuissem vtique. -4.
Et si is qui oderat me, super me magna lo-
cutus fuisset: abscondissem me forsitan ab eo.
14 ꝰ Tu vero homo vnanimis, dux meus &
C notus meus.
15 ꝰ Qui simul mecum dulces capiebas cibos:
in domo Dei ambulauimus cum consensu.
16 ꝰ Veniat mors super illos, & descendant in
infernum viuentes.
Quoniam nequitiæ in habitaculis eorum,
in medio eorum.
17 ꝰ Ego autem ad Deum clamaui: & Domi
nus ꝰsaluabit' me.

ꝰ*saluauit 3.*

18 ꝰ Vesperè, & manè, & meridie narrabo &
annunciabo, & exaudiet vocem meam.
19 ꝰ Redimet in pace animam meam ab his q
appropinquãt mihi: quoniam inter multos
erant mecum.
20 ꝰ Exaudiet Deus, & humiliabit illos, qui est
D ante secula.
Non enim est illis commutatio, & non ti-
21 muerunt Deum: ꝰ extendit manum suam in
retribuendo.
22 Contaminauerunt testamentum eius, ꝰ di-
uisi sunt ab ira vultus eius: & appropinqua-
uit cor illius. Molliti sunt sermones eius su-
per oleum: & ipsi sunt iacula.
23 ꝰ ‖ Iacta super Dominum curam tuam, &
ipse te enutriet. * non dabit in æternum flu-
ctuationem iusto.

‖*Matt. 6. d 25. Luc. 12. c 22. 1. Pet. 5. b 7.* * *&*

24 ꝰ Tu verò Deus deduces eos in puteum in-
teritus.
Viri sanguinum & dolosi non dimidiabunt
dies suos: ego autem sperabo in te Domine.

1 *In finem, pro populo qui à sanctis longè factus*
est, David in tituli inscriptione, cùm tenuerunt
eum Allophyli in Geth. 1. Reg. 21. d. 12. LV.

HEB. 56.

2 MISERERE mei Deus, quoniam
A conculcauit me homo: tota die
3 impugnans tribulauit me.
ꝰ Cõculcauerũt me inimici mei
tota die: quoniã multi bellantes
aduersum me.
4 ꝰ Ab altitudine diei timebo: ego verò in te
5 sperabo. ꝰ In Deo laudabo sermones meos,
in Deo speraui: non timebo quid faciat mi-
hi caro.
6 ꝰ Tota die verba mea execrabantur: aduer-
B sum me omnes cogitationes eorũ, in malũ.
7 ꝰ Inhabitabunt & abscondent: ipsi calcaneũ
meum obseruabunt.
8 Sicut sustinuerunt animam meam ꝰ pro ni-
hilo saluos facies illos: in ira populos con-
fringes.
9 Deus, ꝰ vitam meam annunciaui tibi: po-
suisti lachrymas meas in conspectu tuo:
10 Sicut & in promissione tua ꝰ tunc conuer-
C tentur inimici mei retrorsum.
In quacunq; die inuocauero te, ecce cogno-
ui, quoniam Deus meus es.
11 ꝰ In Deo laudabo verbum, in Domino lau-
12 dabo sermonem: ꝰ in Deo speraui, non time
bo quid faciat mihi homo.
13 ꝰ In me sunt Deus vota tua, quæ reddam,
ꝰlaudationes' tibi.

ꝰ*laudationis 6.*

14 ꝰ Quoniam eripuisti animã meam de mor-
te, & pedes meos de lapsu, vt placeã coram
Deo in lumine viuentium.

1 *In finem, ne disperdas David in tituli inscriptio-*
ne, cum fugeret a facie Saul in speluncam.
LVI.

1. Reg. 22. a. 1. & 24. a. 4.
HEB. 57.

2 MISERERE mei Deus, miserere
A mei: quoniam in te confidit ani
ma mea.
Et in vmbra alarũ tuarũ spe-
rabo, donec transeat iniquitas.
3 ꝰ Clamabo ad Deum altissimum: Deum
qui benefecit mihi.
4 ꝰ Misit de cœlo, & liberauit me: dedit in
opprobrium conculcantes me.
Misit Deus misericordiam suam, & verita
5 tem suam, ꝰ & eripuit animam meam de me-
dio catulorum leonum: dormiui conturba-
tus.
Filij hominum, dentes eorum arma & sa-
gittæ: & lingua eorum, gladius acutus.
6 ꝰ Exaltare super cœlos Deus: & in omnem
B terram gloria tua.
7 ꝰ Laqueum parauerunt pedibus meis: &
incuruauerunt animam meam.
Foderunt ante faciem meam foueam: & in-
ciderunt in eam.
8 ꝰ ‖ Paratum cor meum Deus, paratum cor
meum: cantabo & psalmum dicam*.
9 ꝰ ‖ Exurge gloria mea, exurge psalterium
& cithara: exurgam diluculo.
10 ꝰ Confitebor tibi in populis Domine: ꝰ&
psalmum dicam tibi in Gentibus.

‖*Inf. 107 a. 1.* *Domine. ‖*Ieb. 2. d* -4.

Quoniam

11 ¶ Quoniam magnificata est vsque ad cæ-
los misericordia tua, & vsque ad nubes ve-
ritas tua.
12 ¶ Exaltare super cœlos Deus: & super om-
nem terram gloria tua.

1 *In finem, ne disperdas, Dauid in tituli inscri-* HEB. 58.
ptione. *LVII.*

2 S I verè vtique iustitiam loquimi- °recta 4.
A ni: °rectè` iudicate filij homi-
num.
3 ¶ Etenim in corde iniquitates
operamini: in terra iniustitias
manus vestræ concinnant.
4 ¶ Alienati sunt peccatores à vulua: errauc-
runt ab vtero, locuti sunt falsa.
5 ¶ Furor illis secundum similitudinem ser-
pentis: sicut aspidis surdæ, & obturantis
aures suas.
6 ¶ Quę non exaudiet vocem incantantium,
& venefici incantantis sapienter.
7 ¶ Deus conteret dentes eorum in ore ipso-
B rum: molas leonum confringet Dominus.
8 ¶ Ad nihilum deuenient tãquam aqua de-
currens: intendit arcum suum, donec infir-
mentur.
9 ¶ Sicut cera quæ fluit, auferentur: supereci-
dit ignis, & non viderunt Solem.
10 ¶ Priusquàm intelligerent spinæ vestræ rha- °sic 12.
mnum: sicut viuentes °sicut` in ira absorbet
eos.
11 ¶ Lætabitur iustus, cùm viderit vindictam,
manus suas lauabit in sanguine peccatoris.
12 ¶ Et dicet homo: Si vtique est fructus iusto?
vtique est Deus iudicans eos in terra.

1 *In finem, ne disperdas, Dauid in tituli inscriptione,*
quando misit Saul, & custodiuit domum eius, vt HEB. 59.
interficeret eum. 1.Reg.19.b.11. *LVIII.*

2 E R I P E me de inimicis meis
A Deus meus: & ab insurgentibus
in me libera me.
3 ¶ Eripe me de operantibus ini-
quitatem: & de viris sangui-
num salua me.
4 ¶ Quia ecce ceperunt animam meam: irrue-
runt in me fortes.
5 ¶ Neque iniquitas mea, neq; peccatũ meũ
Domine: sine iniquitate cucurri & direxi.
6 ¶ Exurge in occursum meum, & vide: & tu
Domine Deus virtutum, Deus Israël.
B Intende ad visitandas omnes gentes: non
miserearis omnibus qui operantur iniqui-
tatem.
7 ¶ Conuertẽtur ad vesperam: & famem pa-
tientur vt canes, & circuibunt ciuitatem.
8 ¶ Ecce loquentur in ore suo, & gladius in
labijs eorum: quoniam quis audiuit?
9 ¶ Et tu Domine deridebis eos: ad nihilum
deduces omnes gentes.
10 ¶ Fortitudinem meam ad te custodiã: quia
Deus susceptor meus es:
11 ¶ Deus meus, misericordia eius pueniet me.
12 ¶ Deus ostendit mihi super inimicos meos:
C ne occidas eos, nequando obliuiscantur po-
puli mei

Disperge illos in virtute tua: & depone eos
protector meus Domine:
13 ¶ Delictum oris eorum, sermonem labiorũ
ipsorum, & comprehẽdãtur in superbia sua.
Et de execratione, & mendacio annuncia-
14 buntur ¶ in consummatione: in ira consum
mationis, & non erunt.
Et scient quia Deus °dominabitur` Iacob, °domina-
& finium terræ. tur 8.
15 ¶ Conuertentur ad vesperam, & famem pa-
tientur vt canes: & circuibunt ciuitatem.
16 ¶ Ipsi dispergentur ad manducandum: si ve-
D ro non fuerint saturati, & murmurabunt:
17 ¶ Ego autem cantabo fortitudinem tuam
& °exaltabo` manè misericordiam tuam: °exultabo
Quia factus es susceptor meus, & refugium 9.
meum in die tribulationis meæ.
18 ¶ Adiutor meus tibi psallã, quia Deus susce-
ptor meus es: Deus meus misericordia mea.

1 *In finem pro ijs qui immutabuntur in tituli inscri* ‖ 2.Reg.8.a
2 *ptione ipsi Dauid in doctrinam: ‖ cum succendit* 1.10.b.7.
Mesopotamiam Syriæ et Sobal, & conuertit Ioab. 1.Par.18.a
& percussit Idumæam in valle Salinarum duode- 1.
cim millia. *LIX.* HEB. 60.

3 D E V S repulisti nos, & destruxi-
A sti nos: iratus es, & misertus
es nobis.
4 ¶ Commouisti terram, & con-
turbasti eam: sana contritiones
eius, quia commota est.
5 ¶ Ostendisti populo tuo dura: potasti nos
vino compunctionis.
6 ¶ Dedisti metuentibus te significationem:
B vt fugiant à facie arcus:
7 ¶ Vt liberentur dilecti tui: saluum fac de-
xtera tua, & exaudi me.
8 ¶ ‖ Deus locutus est in sancto suo, Lætabor ‖ Infr.10.
& partibor Sichimam, & conuallem taber- 7.
naculorum metibor.
9 ¶ Meus est Galaad, & meus est Manasses: &
Ephraim fortitudo capitis mei.
10 ¶ Iuda rex meus: Moab olla spei meæ.
In Idumæam extendam calceamentum
meum: mihi alienigenæ subditi sunt.
11 ¶ Quis deducet me in ciuitatem munitam?
quis deducet me vsq; in Idumæam?
12 ¶ Nonne tu Deus, qui repulisti nos: & non
C egredièris Deus in virtutibus nostris?
13 ¶ Da nobis auxilium de tribulatione: °&` °quia 11.
vana salus hominis.
14 ¶ In Deo faciemus virtutem: & ipse ad ni-
hilum deducet tribulantes nos.

1 *In finem, in hymnis Dauid.* *LX.* HEB. 61.

2 E X A V D I Deus deprecationem
A meam: intende orationi meæ.
3 ¶ A finibus terræ ad te clamaui:
dum anxiaretur cor meum in
petra exaltasti me.
4 Deduxisti me, ¶ quia factus es spes mea: tur-
ris fortitudinis à facie inimici.
5 ¶ Inhabitabo in tabernaculo tuo in secula:
protegar in velamento alarum tuarum.
6 ¶ Quoniam tu Deus °meus` exaudisti ora- °1.
tionem meam: dedisti hæreditatem timen-

tibus nomen tuum.
7 ℣ Dies ſuper dies regis adijcies: annos eius
vſq; in diem generationis & generationis.
8 ℣ ᵉPermanetˋ in æternum in conſpectu — ᵉPermanebit 1.
Dei: miſericordiam & veritatem eius quis
requiret?
9 ℣ Sic pſalmum dicam nomini tuo in ſeculũ
ſeculi: vt reddam vota mea de die in diem.

1 *In finem, pro Idithun, Pſalmus Dauid.* LXI. — HEB. 62.

2 NONNE Deo ſubiecta erit anima
A mea? ab ipſo enim ſalutare
meum.
3 ℣ Nam & ipſe Deus meus, &
ſalutaris meus: ſuſceptor meus,
non mouebor amplius.
4 ℣ Quouſque irruitis in hominem? interfi-
citis vniuerſi vos: tanquàm parieti inclina-
to, & materiæ depulſæ?
5 ℣ Veruntamen precium meum cogitauerũt
repellere, cucurri in ſiti: ore ſuo benedice-
bant, & corde ſuo maledicebant.
6 ℣ Veruntamẽ Deo ſubiecta eſto anima mea:
quoniam ab ipſo patientia mea.
7 ℣ Quia ipſe Deus meus, & ſaluator meus:
B adiutor meus, non emigrabo.
8 ℣ In Deo ſalutare meum, & gloria mea:
Deus auxilij mei, & ſpes mea in Deo eſt.
9 ℣ Sperate in eo omnis congregatio populi,
effundite coram illo corda veſtra: Deus ad-
iutor noſter in æternum.
10 ℣ Veruntamen vani filij hominum, menda-
ces filij hominum in ſtateris: vt decipiant
ipſi de vanitate in idipſum.
11 ℣ Nolite ſperare in iniquitate, & rapinas
nolite concupiſcere: diuitiæ ſi affluant, no-
lite cor apponere.
12 ℣ Semel locutus eſt Deus, duo hæc audiui: — ‖Mat. 16. d. 7. Rom. 2. b. 6. 1. Cor. 3. b. 8. Gal. 6. b. 5.
13 quia poteſtas Dei eſt, ℣ & tibi Domine mi-
ſericordia: ‖ quia tu reddes vnicuique iuxta
opera ſua.

1 *Pſalmus Dauid, cùm eſſet in deſerto Idumeæ.* — HEB. 63.
1. Reg. 22. a. 5. LXII.

2 DEVS Deus meus, ad te de luce vi-
A gilo.
Sitiuit in te anima mea, quàm mul-
tipliciter tibi caro mea.
3 In terra deſerta, & inuia, & inaquoſa. ℣ ſic
in ſancto apparui tibi, vt viderem virtutem
tuam & gloriam tuam.
4 ℣ Quoniam melior eſt miſericordia tua ſu-
per vitas: labia mea laudabunt te.
5 ℣ Sic benedicam te in vita mea: & in nomi-
ne tuo leuabo manus meas.
6 ℣ Sicut adipe & pinguedine repleatur ani-
ma mea: & labijs exultationis laudabit os
meum.
7 ℣ ᶠSicˋ memor fui tuî ſuper ſtratum meum, — ᶠSi 9.
8 in matutinis meditabor in te: ℣ quia fuiſti
adiutor meus.
B Et in velamento alarum tuarum exultabo,
9 ℣ adhæſit anima mea poſt te: me ſuſcepit
dextera tua.
10 ℣ Ipſi verò in vanum quæſierunt animam
11 meam, introibunt in inferiora terræ: ℣ tra-
dentur in manus gladij, partes vulpium
erunt.
12 ℣ Rex verò lætabitur in Deo, ᵍlaudabuntur — ᵍlaudabitur omnis, q iurat 3.
omnes qui iurantˋ in eo: quia obſtructum eſt
os loquentium iniqua.

1 *In finem, Pſalmus Dauid.* LXIII. — HEB. 64.

2 EXAVDI Deus orationem meã,
A cùm deprecor: à timore inimi-
ci eripe animam meam.
3 ℣ Protexiſti me à conuentu ma-
lignantium: à multitudine ope-
rantium iniquitatem.
4 ℣ Quia exacuerunt vt gladium linguas ſuas,
5 intenderunt arcum rem amaram: ℣ vt ſagit-
tent in occultis immaculatum.
6 ℣ Subitò ſagittabunt eum, & non timebunt,
firmauerunt ſibi ſermonem nequam:
Narrauerunt, vt abſconderent laqueos: dixe-
runt, Quis videbit eos?
7 ℣ Scrutati ſunt iniquitates: defecerunt ſcru-
B tantes ʰſcrutinioˋ. — ʰſcrutinia 4.
8 Accedet homo ⁱadˋ cor altum: ℣ & exaltabi- — ⁱ& 6.
tur Deus.
Sagittæ paruulorum factæ ſunt plagæ eo-
9 rum: ℣ & infirmatæ ſunt contra eos linguæ
eorum.
10 Conturbati ſunt omnes q̃ videbãt eos: ℣ &
timuit omnis homo.
Et annunciauerunt opera Dei, & facta eius
intellexerunt.
11 ℣ Lætabitur iuſtus in Dño, & ſperabit in eo:
& laudabuntur omnes recti corde.

1 *In finem, Pſalmus Dauid, Canticum Aggæi, Ie-* — HEB. 65.
remiæ, & Ezechiel populo transmigrationis, quan-
do incipiebant proficiſci. LXIIII.

2 TE DECET hymnus Deus in
A Sion: & tibi reddetur votum in
Ieruſalem.
3 ℣ Exaudi orationem meam: ad
te omnis caro veniet.
4 ℣ Verba iniquorum præualuerũt ſuper nos:
& impietatibus noſtris tu propitiaberis.
5 ℣ Beatus quem elegiſti & aſſumpſiſti, inhă-
bitabit in atrijs tuis.
Replebimur in bonis domus tuæ: ſanctum
6 eſt templum tuum, ℣ mirabile in æquitate.
B Exaudi nos Deus ſalutaris noſter, ſpes om-
nium finium terræ, & in mari longè.
7 ℣ Præparans montes in virtute tua, accinctus
8 potentia: ℣ qui conturbas profundum ma-
ris, ſonum fluctuum eius.
9 Turbabuntur gentes, ℣ & timebunt qui ha-
bitant terminos à ſignis tuis: exitus matu-
tini & veſpere delectabis.
10 ℣ Viſitaſti terram, & inebriaſti eam: multi-
plicaſti locupletare eam.
C Flumen Dei repletum eſt aquis: paraſti cibũ
illorum: quoniam ita eſt præparatio eius.
11 ℣ Riuos eius ᵏinebriaˋ, multiplica genimi- — ᵏinebrians 14.
na eius: in ſtillicidijs eius lætabitur ger-
minans.
12 ℣ Benedices coronæ anni benignitatis tuę,
& campi tui replebuntur ubertate.
13 ℣ Pingueſcent ſpecioſa deſerti, & exultatio-

ne colles

ne colles accingentur.
14 Induti sunt arietes ouium, & valles abundabunt frumento : clamabunt, etenim hymnum dicent.

HEB. 66. 1 *In finem Canticum Psalmi resurrectionis.*

L X V.

2 IVBILATE Deo oĩs terra, psal
A mum dicite nomini eius, date gloriam laudi eius.
3 Dicite Deo, Quàm terribilia sunt opera tua Dñe! in multitudine virtutis tuę mẽtientur tibi inimici tui.
4 Omnis terra adoret te, & psallat tibi: psalmum dicat nomini tuo.
5 Venite, & uidete opera Dei, terribilis in cõ
B filijs super filios hominum.
6 Qui conuertit mare in aridam, in flumine pertransibunt pede: ibi lætabimur in ipso.
7 Qui dominatur in uirtute sua in ęternũ, oculi eius super Gentes respiciunt: qui exasperant non exaltentur in semetipsis.
8 Benedicite Gentes Deum nostrum, & auditam facite vocem laudis eius.
9 Qui posuit animam meam ad vitam: & non dedit in commotionem pedes meos.
10 Quoniam probasti nos Deus: igne nos examinasti, sicut examinatur argentum.
11 Induxisti nos in laqueum, posuisti tribulationes in dorso nostro: imposuisti hom.
C nes super capita nostra.
Transiuimus per ignem & aquam: & eduxisti nos in refrigerium.
13 Introibo in domum tuam in holocaustis:
14 reddam tibi vota mea, quæ distinxerunt labia mea.
Et locutũ est os meũ in tribulatione mea.
15 Holocausta medullata offeram tibi cum incenso arietũ, offeram tibi boues cũ hircis.
16 Venite, audite, & narrabo omnes qui ti-
D metis Deum, quanta fecit animę meæ.
17 Ad ipsum ore meo clamaui, & exultaui sub lingua mea.
18 Iniquitatem si aspexi in corde meo, non exaudiet Dominus.
19 Propterea exaudiuit Deus, & attendit voci deprecationis meæ.
20 Benedictus Deus qui non amouit orationem meam, & misericordiam suam à me.

HEB. 67. 1 *In finem, in hymnis Psalmus cantici David.*

L X V I.

2 DEVS misereatur nostri, & be-
A nedicat nobis: illuminet vultum suũ super nos, & misereatur nostri.
3 Vt cognoscamus in terra viã tuam: in omnibus gentibus salutare tuum.
4 Confiteantur tibi populi Deus: confiteantur tibi populi omnes.
5 Lætentur & exultent gentes, quoniam iudicas populos in ęquitate, & gentes in terra dirigis.
6 Confiteantur tibi populi Deus, confitean-
7 tur tibi populi omnes, terra dedit fructum
B suum.
8 Benedicat nos Deus Deus noster, benedicat nos Deus: & metuant eum omnes fines terræ.

HEB. 68. 1 *In finem, Psalmus cantici ipsi David.*

L X V I I.

2 EXVRGAT Deus, & dissipen-
A tur inimici eius, & fugiant qui oderunt eum, à facie eius.
3 Sicut deficit fumus, deficiãt: sicut fluit cera à facie ignis, sic pereant peccatores à facie Dei.
4 Et iusti epulentur, & exultent in conspectu Dei: & delectentur in lætitia.
5 Cantate Deo, psalmum dicite nomini eius: iter facite ei qui ascendit super occasũ: Domi nus nomen illi.
Exultate in conspectu eius, turbabuntur
6 à facie eius, patris orphanorum, & iudicis viduarum.
7 Deus in loco sancto suo: Deus qui inhabitare facit vnius moris in domo:
Qui educit vinctos in fortitudine, similiter eos qui exasperant, qui habitant in sepulchris.
8 Deus cùm egredereris in conspectu populi tui, cùm pertransires in deserto:
9 Terra mota est: etenim cœli distillauerunt à facie Dei Sinai, à facie Dei Israël.
10 Pluuiam voluntariam segregabis, Deus,
B hæreditati tuæ: & infirmata est, tu verò perfecisti eam.
11 Animalia tua habitabunt in ea: parasti in dulcedine tua pauperi, Deus.
12 Dominus dabit verbum euangelizantibus virtute multa.
13 Rex virtutum dilecti dilecti: & speciei domus diuidere spolia.
14 Si dormiatis inter medios cleros, pennæ columbæ deargentatæ, & posteriora dorsi eius in pallore auri.
15 Dum discernit cœlestis reges super eam,
16 niue dealbabuntur in Selmon: mons Dei, mons pinguis.
17 Mons coagulatus, mons pinguis: vt quid suspicamini montes coagulatos?
Mons, in quo beneplacitum est Deo habitare in eo: etenim Dominus habitabit in finem.
18 Currus Dei decem millibus multiplex, millia lætantium: Dominus in eis in Sinai in sancto.
19 Ascendisti in altum, cepisti captiuita- Eph. 4. b. 8
C tem: accepisti dona in hominibus.
Etenim non credentes, inhabitare Dominum Deum.
20 Benedictus Dominus die quo[illegible]: prosperum iter faciet nobis, Deus salutarium nostrorum.
21 Deus noster, Deus saluos faciend[illegible]o-mini Domini exitus mortis.
22 Veruntamen Deus cõfringet capita inimicorum suorum: verticem capilli perambulantium in delictis suis.
23 Dixit Dominus, Ex Basan conuertam, conuertam in profundum maris:

24 ¶ Vt intingatur pes tuus in ſanguine: lingua
canum tuorum ex inimicis, ab ipſo.
25 ¶ Viderunt ingreſſus tuos Deus, ingreſſus
Dei mei, regis mei, qui eſt in ſancto.
26 ¶ Præuenerũt principes coniũcti pſallẽtibus,
in medio iuuencularum tympaniſtriarum.
27 ¶ In eccleſijs benedicite Deo Domino, de
fontibus Iſraël.
28 ¶ Ibi Ben-iamin adoleſcentulus in mentis
D exceſſu:
Principes Iuda, duces eorum: principes Zabulon, principes Nephthali.
29 ¶ Manda, Deus, virtuti tuæ: confirma hoc
Deus quod operatus es in nobis.
30 ¶ A templo tuo in Ieruſalem, tibi offerent
reges munera.
31 ¶ Increpa feras arundinis, congregatio taurorum in vaccis populorum: vt excludant
eos qui probati ſunt argento.
32 Diſſipa gentes quæ bella volũt: ¶ venient legati ex Aegypto: Aethiopia præueniet manus eius Deo.
33 ¶ Regna terræ cãtate Deo: pſallite Domino.
34 pſallite Deo ¶ qui aſcendit ſuper cœlum cœli, ad Orientem.
35 Ecce dabit voci ſuæ vocem virtutis, ¶ date
gloriam Deo, ſuper Iſraël magnificentia
eius & virtus eius in nubibus.
36 ¶ Mirabilis Deus in ſanctis ſuis, Deus Iſraël
ipſe dabit virtutem & fortitudinem plebi
ſuæ: benedictus Deus.

1 *In finem, pro ijs qui commutabuntur, Dauid.*
LXVIII.

HEB. 69.

2 Salvum me fac Deus, quoniam intrauerunt aquę vſq; ad
A animam meam.
3 ¶ Infixus ſum in limo profundi: & non eſt ſubſtantia.
Veni in altitudinem maris, & tempeſtas
demerſit me.
4 ¶ Laboraui clamãs: raucæ factæ ſunt fauces
meæ, defecerunt oculi mei, dum ſpero in
Deum meum.
5 ¶ Multiplicati ſunt ſuper capillos capitis
mei, qui oderunt me gratis.
Confortati ſunt qui perſecuti ſunt me inimici mei iniuſtè: quæ non rapui tunc exoluebam.
6 ¶ Deus tu ſcis inſipientiam meam: & delicta mea à te non ſunt abſcondita.
7 ¶ Non erubeſcant in me, qui expectãt te Domine, Domine virtutum.
Non confundantur ſuper me, qui quærunt
te, Deus Iſraël.
8 ¶ Quoniam propter te ſuſtinui opprobrium: operuit confuſio faciem meam.
9 ¶ Extraneus factus ſum fratribus meis, &
B peregrinus filijs matris meæ.
10 ¶ Quoniam zelus domus tuæ comẽdit me: Ioã. 2. d 17.
& ¶ opprobria exprobrantium tibi ceciderunt ſuper me. Ro. 15. a. 3
11 ¶ Et operui in ieiunio animam meam: &
factum eſt in opprobrium mihi.
12 ¶ Et poſui veſtimentum meum cilicium: &
factus ſum illis in parabolam.
13 ¶ Aduerſum me loquebantur qui ſedebant in
porta: & in me pſallebãt qui bibebant vinũ.
14 ¶ Ego verò orationem meam ad te Domine: tempus beneplaciti Deus.
In multitudine miſericordiæ tuæ exaudi
me, in veritate ſalutis tuę:
15 ¶ Eripe me de luto, vt non infigar: libera me
ab ijs qui oderunt me, & de profundis aquarum.
16 ¶ Non me demergat tempeſtas aquæ, neq;
abſorbeat me profundum: neque vrgeat ſuper me puteus os ſuum.
17 ¶ Exaudi me Domine, quoniam benigna eſt
miſericordia tua: ſecundum multitudinem
miſerationum tuarum reſpice in me.
18 ¶ Et ne auertas faciem tuam à puero tuo:
quoniam tribulor, velociter exaudi me.
19 ¶ Intende animæ meæ, & libera eam: pro-
C pter inimicos meos eripe me.
20 ¶ Tu ſcis improperium meum, & confuſionem meam, & reuerentiam meam.
21 ¶ In conſpectu tuo ſunt omnes qui tribulant me, improperiũ expectauit cor meum,
& miſeriam.
Et ſuſtinui qui ſimul contriſtaretur, & non
fuit: & qui conſolaretur, & non inueni.
22 ¶ Et dederunt in eſcam meam fel: ‖ & in
ſiti mea potauerunt me aceto. ‖ Mat. 27. e 48.
23 ¶ Fiat menſa eorum coram ipſis in laqueũ, & in ᵒretributiones & in ſcandalum. Mar. 15. d 36.
24 ¶ Obſcurentur oculi eorum, ne videant: & ᵒretributionem 2.
dorſum eorum ſemper incurua.
25 ¶ Effunde ſuper eos iram tuam: & furor
iræ tuæ comprehendat eos.
26 ¶ ‖ Fiat habitatio eorum deſerta: & in tabernaculis eorum non ſit qui inhabitet. ‖ Act. 1. A 20.
27 ¶ Quoniam quem tu percuſſiſti, perſecuti
ſunt: & ſuper dolorem vulnerum meorum
addiderunt.
28 ¶ Appone iniquitatem ſuper iniquitatem
D eorum: & non intrent in iuſtitiam tuam.
29 ¶ Deleantur de libro viuentium: & cum iuſtis non ſcribantur.
30 ¶ Ego ſum pauper & dolẽs: ſalus tua, Deus,
ſuſcepit me.
31 ¶ Laudabo nomen Dei cum cantico: & magnificabo eum in laude.
32 ¶ Et placebit Deo ſuper vitulum nouellum,
cornua producentem & vngulas.
33 ¶ Videant pauperes & lætentur: quærite
Deum, & viuet anima veſtra.
34 ¶ Quoniam exaudiuit pauperes Dominus:
& vinctos ſuos non deſpexit.
35 ¶ Laudent illum cœli & terra, mare, & omnia reptilia in eis.
36 ¶ Quoniam Deus ſaluam faciet Sion: & ędificabuntur ciuitates Iudæ.
Et inhabitabunt ibi, & hæreditate acquirent eam.
37 ¶ Et ſemen ſeruorum eius poſſidebit eam:
& qui diligunt nomen eius, habitabũt in ea.

1 *In finem, Pſalmus Dauid, in rememoratione, quod ſaluum fecerit ᵒeum Dominus. LXIX.* ᵒme 4.

HEB. 70.

2 Deus in adiutorium meum intende: Supr. 34. d
A Domine ad adiuuandum me feſtina. 13. 39. c. 14

Confundantur

3 ¶Confundátur & reuereantur, qui quærunt animam meam. *Supr.34.d 26.*
4 ¶Auertantur retrorsum & erubescant, qui volunt mihi mala. *Infr.70.b 13.*
Auertantur statim erubescentes: qui dicunt mihi, Euge, euge.
5 ¶Exultent & lætetur in te omnes qui quæ-
B runt te: & dicant semper, Magnificetur Dominus, qui diligunt salutare tuum.
6 ¶Ego verò egenus & pauper sum: Deus adiuua me.
Adiutor meus & liberator meus es tu: Domine ne moreris.

1 *Psalmus Dauid, filiorum Ionadab, & priorum captiuorum.* LXX. *HEB.71.*

2 IN te Domine speraui, non cōfundar in æternum: ¶ in iustitia tua libera me, & eripe me. *Sup.30.a.1*
A Inclina ad me aurem tuam, & salua me.
3 ¶Esto mihi in Deum protectorem, & in locum munitum, vt saluum me facias.
Quoniam firmamentū meum & refugium meum es tu.
4 ¶Deus meus eripe me de manu peccatoris: & de manu contra legem agentis & iniqui.
5 ¶Quoniam tu es patientia mea Domine, Domine spes mea à iuuentute mea.
6 ¶In te confirmatus sum ex vtero: de ven-
B tre matris meæ tu es protector meus.
7 In te cantatio mea semper: ¶tanquàm prodigium factus sum multis, & tu adiutor fortis.
8 ¶Repleatur os meum laude: vt cantē gloriam tuam, tota die magnitudinem tuam.
9 ¶Ne proijcias me in tēpore senectutis, cùm defecerit virtus mea, ne derelinquas me.
10 ¶Quia dixerunt inimici mei mihi: & qui custodiebant animam meam, consilium fecerunt in vnum,
11 ¶Dicentes, Deus dereliquit eum: persequimini, & comprehendite eum: quia non est qui eripiat.
12 ¶Deus ne elongeris à me: Deus meus in auxilium meum respice.
13 ¶Confundantur & deficiant detrahentes
C animæ meæ: operiantur confusione & pudore qui quærunt mala mihi.
14 ¶Ego autem semper sperabo: & adijciam super omnem laudem tuam.
15 ¶Os meum annunciabit iustitiam tuam: tota die salutare tuum.
16 Quoniam non cognoui literaturam, ¶ introibo in °potentias° Domini: Domine memorabor iustitiæ tuæ solius. *°potentias 13.*
17 ¶Deus docuisti me à iuuentute mea, & vsq; nunc pronunciabo mirabilia tua.
18 ¶Et vsque in senectam & senium, Deus ne derelinquas me.
Donec annunciem brachium tuum generationi omni quæ ventura est:
19 ¶Potentiam tuam & iustitiam tuam Deus,
D vsque in altissima, quę fecisti magnalia: Deus quis similis* tibi? ** sit.*
20 ¶Quantas ostendisti mihi tribulationes multas & malas: & cōuersus viuificasti me: & de abyssis terræ iterum reduxisti me.
21 ¶Multiplicasti magnificentiam tuam: & conuersus consolatus es me.
22 ¶Nam & ego confitebor tibi in vasis psalmi veritatem tuam Deus: psallam tibi in cithara, sanctus Israël.
23 ¶Exultabunt labia mea cùm cantauero tibi: & anima mea quam redemisti.
24 ¶Sed & lingua mea tota die meditabitur iustitiam tuam: cùm confusi & reueriti fuerint qui quærunt mala mihi.

1 *Psalmus in Salomonem.* LXXI. *HEB.72.*

A DEus iudicium tuum regi da:
2 & iustitiam tuam filio regis.
Iudicare populum tuum in iustitia, & pauperes tuos in iudicio.
3 ¶Suscipiant montes pacem populo, & colles iustitiam.
4 ¶Iudicabit pauperes populi, & saluos faciet filios pauperū: & humiliabit calumniatorē.
5 ¶Et permanebit cum Sole, & ante Lunam in generatione °& generationem°. *°generationum 2.*
6 ¶Descendet sicut pluuia in vellus: & sicut
B stillicidia stillantia super terram.
7 ¶Orietur in diebus eius iustitia, & abundantia pacis: donec auferatur Luna.
8 ¶Et dominabitur à mari vsq; ad mare: & à flumine vsq; ad terminos orbis terrarum.
9 ¶ |Coram illo procident Aethiopes: & inimici eius terram lingent. *|Esai.60.a 6.*
10 ¶Reges Tharsis & insulæ munera offerent, reges Arabum & Saba dona adducent. *Matth.2.b 11.*
11 ¶Et adorabunt eum omnes reges *: om- ** terra.*
C nes gentes seruient ei.
12 ¶Quia liberabit pauperem à potente, & pauperem cui non erat adiutor.
13 ¶Parcet pauperi & inopi: & animas pauperum saluas faciet.
14 ¶Ex vsuris & iniquitate redimet animas eorū: & honorabile nomen eorū coram illo.
15 ¶Et viuet, & dabitur ei de auro Arabiæ, & adorabunt de ipso semper: tota die benedicent ei.
16 ¶Et erit firmamentum in terra in summis montium, superextolletur super Libanum
D fructus eius: & florebunt de ciuitate sicut fœnum terræ.
17 ¶Sit nomen eius benedictum in secula: ante Solem permanet nomen eius.
Et benedicentur in ipso omnes tribus terræ: omnes gentes magnificabunt eum.
18 ¶Benedictus Dominus Deus Israël, q facit mirabilia solus.
19 ¶Et benedictum nomen maiestatis eius in æternum, & replebitur maiestate eius omnis terra: fiat, fiat.
20 ¶Defecerunt laudes Dauid filij Iessæ.

1 *Psalmus Asaph.* LXXII. *HEB.73.*

A QVAM bonus Israël Deus, his qui recto sunt corde?
2 ¶Mei autem penè moti sunt pedes, penè effusi sunt gressus mei.

3 ¶ Quia zelaui ſuper iniquos, pacem pecca-
torum videns.
4 ¶ Quia non eſt reſpectus morti eorum: &
firmamentum in plaga eorum.
5 ¶ In labore hominum non ſunt, & cum ho
minibus non flagellabuntur.
6 ¶ Ideo tenuit eos ſuperbia, operti ſunt ini-
quitate & impietate ſua.
7 ¶ Prodijt quaſi ex adipe iniquitas eorũ: trã-
ſierunt in affectum cordis.
8 ¶ Cogitauerunt, & locuti ſunt nequitiã: ini
B quitatem in excelſo locuti ſunt.
9 ¶ Poſuerunt in cœlum os ſuũ: & lingua eo-
rum tranſiuit in terra:
10 ¶ Ideo conuertetur populus meus hic: &
dies pleni inuenientur in eis.
11 ¶ Et dixerunt, Quomodo ſcit Deus, & ſi
eſt ſcientia in excelſo?
12 ¶ Ecce ipſi peccatores & abundantes in ſe-
culo, obtinuerunt diuitias.
13 ¶ Et dixi, Ergo ſine cauſa iuſtificaui cor me-
um, & laui inter innocentes manus meas:
14 ¶ Et fui flagellatus tota die, & caſtigatio
mea in matutinis.
15 ¶ Si dicebam, Narrabo ſic: ecce nationem
C filiorum tuorum reprobaui.
16 ¶ Exiſtimabam, vt cognoſcerem hoc: labor
eſt ante me,
17 ¶ Donec intrem in ſanctuarium Dei: & in-
telligam in nouiſſimis eorum.
18 ¶ Veruntamen propter dolos poſuiſti eis:
deiecisti eos dum alleuarentur.
19 ¶ Quomodo facti ſunt in deſolationem? ſu
bito defecerunt: perierunt propter iniquita-
tem ſuam.
20 ¶ Velut ſomnium ſurgentium Domine, in
ciuitate tua imaginem ipſorum ad nihilum
rediges.
21 ¶ Quia inflammatum eſt cor meum, & re-
22 nes mei commutati ſunt: ¶ & ego ad nihilũ
redactus ſum, & neſciui.
23 ¶ Vt iumentum factus ſum apud te: & ego
ſemper tecum.
24 ¶ Tenuiſti manum dexteram meam: & in
D voluntate tua deduxiſti me, & cum gloria
ſuſcepiſti me.
25 ¶ Quid enim mihi eſt in cœlo? & à te quid
volui ſuper terram?
26 ¶ Defecit caro mea & cor meum: Deus cor-
dis mei, & pars mea Deus in æternum.
27 ¶ Quia ecce, qui elongant ſe à te, peribunt:
perdidiſti omnes qui fornicantur abs te
28 ¶ Mihi autem adhærere Deo bonum eſt, po-
nere in Domino Deo ſpem meam:
Vt annunciem omnes prædicationes tuas
in portis filiæ Sion.

HEB. 74. 1 *Intellectus Aſaph.* LXXIII.

A VT quid Deus repuliſti in finem:
iratus eſt furor tuus ſuper oues
paſcuæ tuæ?
2 ¶ Memor eſto congregationis
tuæ, quam poſſediſti ab initio.
°mons 1. Redemiſti virgam hæreditatis tuæ: °mons
Sion in quo habitaſti in eo.
3 ¶ Leua manus tuas in ſuperbias eorum in
finem: quanta malignatus eſt inimicus in
ſancto?
4 ¶ Et gloriati ſunt qui oderunt te, in medio
B ſolennitatis tuæ.
5 ¶ Poſuerunt ſigna ſua, ſigna: & non cogno-
uerunt ſicut in exitu ſuper ſummum.
6 Quaſi in ſylua lignorum ſecuribus ¶ exci-
derunt ianuas eius in idipſum: in ſecuri &
aſcia deiecerunt eam.
7 ¶ | Incenderunt igni ſanctuarium tuum: In | 4. Reg. 25.
terra polluerũt tabernaculum nominis tui. b. 9.
8 ¶ Dixerunt in corde ſuo cognatio eorum
ſimul, Quieſcere faciamus omnes dies fe-
ſtos Dei à terra.
9 ¶ Signa noſtra non vidimus, iam non eſt
propheta: & nos non cognoſcet amplius.
10 ¶ Vſquequo Deus improperabit inimicus,
irritat aduerſarius nomen tuum in finem?
11 ¶ Vt quid auertis manum tuam, & dexterã
C tuam de medio ſinu tuo in finem?
12 ¶ | Deus autem rex noſter ante ſecula: ope- | Luc. 1. g
ratus eſt ſalutem in medio terræ. 70.
13 ¶ Tu confirmaſti in virtute tua mare: con-
tribulaſti capita draconum in aquis.
14 ¶ Tu confregiſti capita draconis: dediſti
eum eſcam populis Aethiopum.
15 ¶ Tu dirupiſti fontes & torrentes: tu ſicca-
ſti fluuios Ethan.
16 ¶ Tuus eſt dies, & tua eſt nox: tu fabricatus
es auroram & Solem.
17 ¶ Tu feciſti omnes terminos terræ: æſtatem
& ver tu plaſmaſti ea.
18 ¶ Memor eſto huius, inimicus impropera-
D uit Domino, & populus inſipiens incitauit
nomen tuum.
19 ¶ Ne tradas beſtijs °animas °confitentes °animã cõ-
tibi: & animas pauperum tuorum ne obli- fitentem 9.
uiſcaris in finem. °cõfitentiũ
20 ¶ Reſpice in teſtamentum tuum: quia re- 4.
pleti ſunt, qui obſcurati ſunt terræ domi-
bus iniquitatum.
21 ¶ Ne auertatur humilis factus confuſus:
pauper & inops laudabunt nomen tuum.
22 ¶ Exurge Deus, iudica cauſam tuam: me-
mor eſto improperiorum tuorum, eorum
quæ ab inſipiente ſunt tota die.
23 ¶ Ne obliuiſcaris voces inimicorum tuo-
rum: ſuperbia eorum qui te oderunt, aſcen-
dit ſemper.

1 *In finem ne °corrumpas, Pſalmus Cantici* °diſperdas
Aſaph. LXXIIII. 5.
HEB. 75.
2 CONFITEBIMVR tibi Deus:
A confitebimur, & inuocabimus
nomen tuum.
3 Narrabimus mirabilia tua: ¶ cũ
accepero tempus, ego iuſtitias
iudicabo.
4 ¶ Liquefacta eſt terra, & omnes qui habitãt
in ea: ego confirmaui columnas eius.
5 ¶ Dixi iniquis, Nolite iniquè agere: & delin
quentibus, Nolite exaltare cornu.
6 ¶ Nolite extollere in altum cornu veſtrum:
nolite loqui aduerſus Deum iniquitatem
7 ¶ Quia neq; ab Oriente, neq; ab Occiden-
8 te, neque à deſertis montibus: ¶ quoniam

B Deus iudex est.
9 Hunc humiliat, & hunc exaltat: ♀ quia calix in manu Dñi vini meri plenus misto.
Et inclinauit ex hoc in hoc: veruntamen fæx eius non est exinanita: bibent omnes peccatores terræ.
10 ♀ Ego autem annunciabo in seculum: cantabo Deo Iacob.
11 ♀ Et omnia cornua peccatorum confringam: & exaltabuntur cornua iusti.

HEB. 76. 1 *In finem in laudibus, Psalmus Asaph, Canticum ad Assyrios.* L X X V.

2 NOTVS in Iudæa Deus: in Israël
A magnum nomen eius.
3 ♀ Et factus est in pace locus
eius: & habitatio eius in Sion.
*arcus 5. 4 ♀ Ibi confregit potentias *arcuum, scutum, gladium, & bellum.
5 ♀ Illuminans tu mirabiliter à montibus æ-
6 ternis: ♀ turbati sunt oẽs insipientes corde.
B Dormierunt somnũ suum: & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarũ in manibus suis.
7 ♀ Ab increpatione tua Deus Iacob, dormitauerunt qui ascenderunt equos.
8 ♀ Tu terribilis es, & quis resistet tibi? ex tunc
9 ira tua. ♀ De cælo auditum fecisti iudicium:
C terra tremuit & quieuit.
10 ♀ Cùm exurgeret in iudicium Deus, vt saluos faceret omnes mansuetos terræ.
11 ♀ Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi: & reliquiæ cogitationis diem festum agent tibi.
12 ♀ Vouete & reddite Domino Deo vestro: omnes qui in circuitu eius affertis munera
13 Terribili, ♀ & ei qui aufert spiritum principum, terribili apud reges terræ.

HEB. 77. 1 *In finẽ pro Idithun, Psalmus Asaph.* L X X V I.

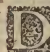
§Inf. 141. a 1. 2 VOCE mea ad Dominum clama-
A uí: voce mea ad Deum, & intẽdit mihi.
3 ♀ In die tribulationis meæ
Deum exquisiui, manibus meis nocte contra eum: & non sum deceptus.
4 Renuit consolari anima mea, ♀ memor fui Dei, & delectatus sum, & exercitatus sum: & defecit spiritus meus.
5 ♀ Anticipauerunt vigilias oculi mei, turbatus sum, & non sum locutus.
6 ♀ Cogitaui dies antiquos: & annos æternos in mente habui.
7 ♀ Et meditatus sum nocte cum corde meo:
B & exercitabar, & scopebam spiritum meum.
*& 1. 8 ♀ Nunquid in æternum proijciet Deus, *aut non apponet vt complacitior sit adhuc?
9 ♀ Aut in finem misericordiam suam abscindet à generatione in generationem?
10 ♀ Aut obliuiscetur misereri Deus? aut continebit in ira sua misericordias suas?
11 ♀ Et dixi, Nunc cœpi: hęc mutatio dexteræ
C Excelsi.
12 ♀ Memor fui operum Domini: quia memor ero ab initio mirabilium tuorum.
13 ♀ Et meditabor in omnibus operibus tuis: & in adinuentionibus tuis exercebor.
14 ♀ Deus in sancto via tua: quis Deus ma-
15 gnus sicut Deus noster? ♀ tu es Deus, qui facis mirabilia.
Notam fecisti in populis virtutem tuam:
16 ♀ redemisti in brachio tuo populum tuum, filios Iacob & Ioseph.
17 ♀ Viderunt te aquæ Deus, viderunt te aquæ: & timuerunt, & turbatæ sunt abyssi.
18 ♀ Multitudo sonitus aquarum: vocem dede-
D runt nubes.
19 Etenim sagittæ tuæ transeunt: ♀ vox tonitrui tui in rota.
Illuxerũt coruscationes tuæ orbi terræ: cõmota est & contremuit terra.
20 ♀ In mari via tua, & semitæ tuæ in aquis multis: & vestigia tua non cognoscentur.
21 ♀ § Deduxisti sicut oues populum tuum in manu Moysi & Aaron. §Exo. 14. d 19.

HEB. 78. 1 *Intellectus Asaph.* L X X V I I.

A ATTENDITE popule meus legem meam: inclinate aurem vestram in verba oris mei.
2 ♀ § Aperiam in parabolis os meum: loquar propositiones ab initio. §Sap. 48. a 1. Matt. 13. e 35.
3 ♀ Quanta audiuimus & cognouimus ea: & patres nostri narrauerunt nobis.
4 ♀ Non sunt occultata a filijs eorum in generatione altera,
Narrantes laudes Domini, & virtutes eius, & mirabilia eius quæ fecit.
5 ♀ Et suscitauit testimonium in Iacob: & legem posuit in Israël.
Quanta mandauit patribus nostris nota
6 facere ea filijs suis: ♀ vt cognoscat generatio altera.
Filij qui nascẽtur & exurgent, & narrabunt filijs suis,
7 ♀ Vt ponant in Deo spem suam, & non obliuiscantur operum Dei, & mandata eius exquirant.
8 ♀ Ne fiant sicut patres eorum, generatio praua & exasperans,
Generatio, quæ non direxit cor suum, & nõ est creditus cum Deo spiritus eius.
9 ♀ Filij Ephrem intendentes & mittentes ar-
B cum: conuersi sunt in die belli.
10 ♀ Non custodierunt testamentum Dei: & in lege eius noluerunt ambulare.
11 ♀ Et obliti sunt benefactorum eius, & mirabilium eius quę ostendit eis.
12 ♀ Coram patribus eorum fecit mirabilia in terra Aegypti, in campo Taneos. Exod. 14. e 21.
13 ♀ Interrupit mare, & perduxit eos: & statuit aquas quasi in vtre. Exod. 13. d 21. d. 14. d 19. f. 24.
14 ♀ § Et deduxit eos in nube diei: & tota nocte in illuminatione ignis. § Psal. 104. d. 38.
15 ♀ § Interrupit petram in eremo: & adaquauit eos velut in abysso multa. § Exo. 17. b 6.
16 ♀ Et eduxit aquam de petra: & *deduxit tanquàm flumina aquas. *eduxit 3.
17 ♀ Et apposuerunt adhuc peccare ei: in iram excitauerunt Excelsum in inaquoso.
18 ♀ Et tentauerunt Deum in cordibus suis, vt peterent escas animabus suis.

Nu.10.b 19 ¶ Et malè locuti sunt de Deo : dixerunt,
21. Nunquid poterit Deus parare mensam in
deserto?
Nu.11.a 20 ¶ Quoniam percussit petram, & fluxerunt
1. C. aquæ, & torrentes inundauerunt.
Nunquid & panem poterit dare, aut parare
mensam populo suo?
21 ¶ Ideo audiuit Dominus, & distulit: & ignis
accensus est in Iacob, & ira ascendit in
Israël.
22 ¶ Quia non crediderunt in Deo, nec spera-
uerunt in salutari eius.
23 ¶ Et mandauit nubibus désuper, & ianuas
cœli aperuit.
Exod.16.b 24 ¶ Et pluit illis manna ad manducandum,
4.c.14. & panem cœli dedit eis.
Nu.11.b 25 ¶ Panem angelorum manducauit homo:
7. cibaria misit eis in abundantia.
Iohan.6.d 26 ¶ Transtulit Austrum de cœlo: & induxit
31. in virtute sua Africum.
1.Cor.10.a 27 ¶ Et pluit super eos sicut puluerē carnes: &
3. sicut arenam maris volatilia pennata.
Nu.11.g 28 ¶ Et ceciderunt in medio castrorum eorū,
31. circa tabernacula eorum.
29 ¶ Et manducauerūt & saturati sunt nimis,
30 & desyderium eorum attulit eis: ¶ non sunt
fraudati à desyderio suo.
Nu.11.g D Adhuc escæ eorum erant in ore ipsorum:
33. 31 ¶ & ira Dei ascendit super eos.
Et occidit pingues eorum, & electos Israël
impediuit.
32 ¶ In oībus his peccauerunt adhuc: & non
crediderunt in mirabilibus eius.
33 ¶ Et defecerunt in vanitate dies eorum: &
anni eorum cum festinatione.
34 ¶ Cùm occideret eos, quærebant eum: &
Deum. reuertebantur, & diluculo veniebant ad eū.
35 ¶ Et rememorati sunt, quia Deus adiutor est
eorum: & Deus excelsus redemptor eorū est.
36 ¶ Et dilexerunt eum in ore suo, & lingua
sua mentiti sunt ei:
37 ¶ Cor autem eorum non erat rectum cum
eo, nec fideles habiti sunt in testamēto eius.
38 ¶ Ipse autem est misericors, & propitius fiet
peccatis eorum: & non disperdet eos.
multiplicauit 1. Et abundauit vt auerteret iram suam: &
non accendit omnem iram suam.
39 ¶ Et recordatus est, quia caro sunt: spiritus
vadens, & non rediens.
40 ¶ Quoties exacerbauerunt eum in deserto,
E in iram concitauerunt eum in inaquoso?
41 ¶ Et conuersi sunt, & tentauerunt Deum:
& sanctum Israël exacerbauerunt.
42 ¶ Non sunt recordati manus eius, die qua
redemit eos de manu tribulantis.
43 ¶ Sicut posuit in Aegypto signa sua, & pro-
digia sua in campo Taneos.
Exod.7.d 44 ¶ Et conuertit in sanguinem flumina eorū,
20. & imbres eorum, ne biberent.
Exod.8.a 45 ¶ Misit in eos cynomyiam, & comedit
6.f.24. eos: & ranam, & disperdidit eos.
Exo.10.b 46 ¶ Et dedit ærugini fructus eorum: & la-
12. bores eorum locustæ.
Exod.9.c 47 ¶ Et occidit in grandine vineas eorum: &
23. moros eorum in pruina.
Exod.9.a.3 48 ¶ Et tradidit grandini iumenta eorum: &
possessionem eorum igni.
49 ¶ Misit in eos iram indignationis suæ: indi-
gnationem, & iram & tribulationem: immissiones per angelos malos. immissionem 12.
50 ¶ Viam fecit semitæ iræ suæ, * non peper- * & 6.
F cit à morte animabus eorum, & iumenta
eorum in morte conclusit.
51 ¶ Et percussit omne primogenitum in ter- Exo.12.d
ra Aegypti: primitias omnis laboris eorū 29.
in tabernaculis Cham. laborū 4.
52 ¶ Et abstulit sicut oues populum suum: & Exo.13.f
perduxit eos tanquàm gregem in deserto. 18.
53 ¶ Et eduxit eos in spe, & non timuerunt:
& inimicos eorum operuit mare. Exo.14.f
54 ¶ Et induxit eos in montem sanctificatio- 27.
nis suæ, montē quē acquisiuit dextera eius.
Et eiecit à facie eorum Gentes: & sorte di- Iof.13.b
uisit eis terram in funiculo distributionis. 7.
55 ¶ Et habitare fecit in tabernaculis eorum
tribus Israël.
56 ¶ Et tentauerunt, & exacerbauerunt Deum
excelsum: & testimonia eius nō custodierūt.
57 ¶ Et auerterunt se, & non seruauerunt pa-
ctum: quemadmodum patres eorum, con-
uersi sunt in arcum prauum.
58 ¶ In iram concitauerunt eum in collibus
suis: & in sculptilibus suis ad æmulationem
eum prouocauerunt.
59 ¶ Audiuit Deus, & spreuit: & ad nihilum re-
degit valde Israël.
60 ¶ Et repulit tabernaculū Silo, tabernacu- Ierem.7.b
G lum suum vbi habitauit in hominibus. 12.
61 ¶ Et tradidit in captiuitatem virtutē eorū, 1.Reg.4.e
& pulchritudinē eorum in manus inimici. 2.
62 ¶ Et conclusit in gladio populum suum: &
hæreditatem suam spreuit.
63 ¶ Iuuenes eorum comedit ignis: & virgines
eorum non sunt lamentatæ.
64 ¶ Sacerdotes eorum in gladio ceciderunt: &
viduæ eorum non plorabantur.
65 ¶ Et excitatus est tanquàm dormiens Domi-
nus, tanquàm potens crapulatus à vino:
66 ¶ Et percussit inimicos suos in posteriora,
opprobrium sempiternum dedit illis.
67 ¶ Et repulit tabernaculum Ioseph: & tri-
bum Ephraim non elegit.
68 ¶ Sed elegit tribum Iuda, montem Sion
quem dilexit.
69 ¶ Et ædificauit sicut vnicorniū sanctificium
suum in terra, quam fundauit in secula.
70 ¶ Et elegit Dauid seruum suum, & sustulit 1.Reg.16.
71 eum de gregibus ouium: ¶ de post fœtantes 4.2.
accepit eum,
Pascere Iacob seruum suum, & Israël hære-
72 ditatem suam: ¶ Et pauit eos in innocentia
cordis sui: & in intellectibus manuum sua-
rum deduxit eos.

1 *Psalmus Asaph.* LXXVIII. HEB.79.

A E V S venerunt Gentes in hære-
ditatem tuam, polluerunt tem-
plum sanctum tuum: posue-
runt Ierusalem in pomorum
custodiam.
2 ¶ Posuerunt morticina seruorum tuorum
escas volatilibus cœli: carnes sanctorū tuo-

rum bestijs

num bestijs terræ.
3 ¶ Effuderunt sanguinem eorum tanquàm
aquam in circuitu Ierusalem: & non erat
qui sepeliret.
4 ¶ Facti sumus opprobrium vicinis nostris:
B subsannatio & illusio his qui in circuitu no
stro sunt.
5 ¶ Vsquequo Domine irascèris in finem, ac-
cendetur veluit ignis zelus tuus?
‖ Iere.10.d 25. 6 ¶ ‖ Effunde iram tuam in Gentes quæ te nō
nouerunt: & in regna quæ nomen tuum non
inuocauerunt.
7 ¶ Quia comederunt Iacob: & locum eius
desolauerunt.
‖ Isai.64.c 9. 8 ¶ ‖ Ne memineris iniquitatum nostrarum
C antiquarum, cito anticipent nos misericor-
diæ tuæ: quia pauperes facti sumus nimis.
-6. 9 ¶ Adiuua nos Deus salutaris noster, & pro-
pter gloriã nominis tui Domine libera nos,
& propitius esto peccatis nostris propter no
men tuum.
10 ¶ Ne fortè dicant in gentibus, Vbi est Deus
eorum? & innotescat in nationibus coram
oculis nostris.
Vltio sanguinis seruorum tuorũ qui effu-
11 sus est: ¶ introeat in conspectu tuo gemitus
compeditorum.
D Secundùm magnitudinem brachij tui pos-
side filios mortificatorum.
12 ¶ Et redde vicinis nostris septuplum in sinu
eorum: improperium ipsorum quod expro-
brauerunt tibi Domine.
13 ¶ Nos autem populus tuus, & oues pascuæ
tuæ, confitebimur tibi in seculum,
In generationem & generationem annun-
ciabimus laudem tuam.

HEB. 80. 1 *In finem, pro ijs qui commutabuntur, testimo-
nium Asaph, Psalmus.* LXXIX.

2 QVI regis Israël, intende: qui deducis
velut ouem, Ioseph.
Qui sedes super Cherubim, manife-
3 stare ¶ coram Ephraim, Ben-iamin & Manas-
se. Excita potentiam tuam, & veni, vt sal-
uos facias nos.
4 ¶ Deus conuerte nos: & ostende faciẽ tuam,
& salui erimus.
5 ¶ Domine Deus virtutum, quousq; irascè-
ris super orationem serui tui?
6 ¶ Cibabis nos pane lachrymarum, & potũ
B dabis nobis in lachrymis in mensura?
7 ¶ Posuisti nos in contradictionem vicinis
nostris, & inimici nostri subsannauerũt nos.
8 ¶ Deus virtutum conuerte nos: & ostẽde fa-
ciem tuam, & salui erimus.
9 ¶ Vineam de Aegypto transtulisti: eiecisti
Gentes, & plantasti eam.
10 ¶ Dux itineris fuisti in conspectu eius, &
plantasti radices eius, & impleuit terram.
11 ¶ Operuit montes vmbra eius: & arbũsta
C eius cedros Dei.
12 ¶ Extendit palmites suos vsq; ad mare: &
vsque ad flumen propagines eius.
13 ¶ Vt quid destruxisti maceriam eius, & vin-
demiant eam oẽs qui prætergrediuntur viã?
14 ¶ Exterminauit eam aper de sylua: & sin-
gularis ferus depastus est eam.
15 ¶ Deus virtutum conuertere: respice de cœ-
lo, & vide, & visita vineam istam.
16 ¶ Et perfice eam quam plantauit dextera
tua: & super filium-hominis quem confir- -7.
masti tibi.
17 ¶ Incensa igni & suffossa ab increpatione
D vultus tui peribunt.
18 ¶ Fiat manus tua super virum dexteræ tuæ:
& super filiũ hominis quẽ confirmasti tibi.
19 ¶ Et non discedimus à te: viuificabis nos, &
nomen tuum inuocabimus.
20 ¶ Domine Deus virtutum conuerte nos: &
ostende faciem tuam, & salui erimus.

1 *In finem, pro torcularibus, Psalmus ipsi Asaph,
quinta sabbathi.* LXXX. HEB. 81.

2 EXVLTATE Deo adiutori no-
A stro: iubilate Deo Iacob.
3 ¶ Sumite psalmum, & date
tympanum: psalterium iucun-
dum cum cithara.
4 ¶ Buccinate in Neomenia tuba, in insigni
die solennitatis vestræ.
5 ¶ Quia præceptum in Israël est, & iudi-
cium Deo Iacob.
6 ¶ ‖ Testimoniũ in Ioseph posuit illud, cùm ‖ Gen.41.c 25.f.45.
exiret de Terra-Aegypti, linguam quam
non nouerat, audiuit.
7 ¶ Diuertit ab oneribus dorsum eius: manus
B eius in cophino seruierunt.
8 ¶ In tribulatione inuocasti me, & liberaui
te, exaudiui te in abscõdito tẽpestatis: ‖ pro- ‖ Exo.17.b 6.
baui te apud aquam contradictionis. Exod.20.a 7.
9 ¶ Audi populus meus, & contestabor te:
10 Israël si audieris me, ¶ non erit in te Deus re-
cens, neque adorabis Deum alienum.
11 ¶ Ego enim sum Dominus Deus tuus, qui
C eduxi te de Terra-Aegypti: dilata os tuum,
& implebo illud.
12 ¶ Et non audiuit populus meus vocem
meam: & Israël non intendit mihi.
13 ¶ ‖ Et dimisi eos secundùm desyderia cordis ‖ Act.14.c 16.
eorum, ibunt in adinuentionibus suis.
14 ¶ ‖ Si populus meus audisset me: Israël si in ‖ Baru.3.b 13.
vijs meis ambulasset;
15 ¶ Pro nihilo forsitan inimicos eorum humi-
D liassem: & super tribulantes eos misissem
manum meam.
16 ¶ Inimici Domini mentiti sunt ei: & erit
tempus eorum in secula.
17 ¶ Et cibauit eos ex adipe frumenti: & de pe-
tra melle saturauit eos.

1 *Psalmus Asaph.* LXXXI. HEB. 82.

A DEVS stetit in synagoga deorũ: in me-
dio autem deos dijudicat.
2 ¶ Vsquequo iudicatis iniquitatem: &
facies peccatorum sumitis?
3 ¶ Iudicate egeno & pupillo: humilem &
pauperem iustificate.
4 ¶ ‖ Eripite pauperem: & egenum de manu ‖ Prou. 24. b. 11.
peccatoris liberate.
5 ¶ Nescierunt, neq; intellexerunt, in tene-
B bris ambulant: mouebuntur omnia funda-
menta terræ.

Ego dixi,

Ioan.10.f 34. 6 ¶ Ego dixi. Dij estis, & filii Excelsi omnes.
7 ¶ Vos autem sicut homines moriemini: &
sicut vnus de principibus cadetis.
8 ¶ Surge Deus, iudica terram: quoniam tu hę
reditabis in omnibus Gentibus.

HEB. 83. 1 *Canticum Psalmi Asaph.* LXXXII.

2 DEus quis similis erit tibi? ne ta
A ceas, neque compescaris Deus,
3 ¶ Quoniã ecce inimici tui so-
nuerunt: & qui oderũt te, extu-
lerunt caput.
4 ¶ Super populum tuum malignauerunt cõsi
lium: & cogitauerunt aduersus sanctos tuos.
5 ¶ Dixerunt, Venite, & disperdamus eos de
gente: & non memoretur nomẽ Israël vltrà.
6 ¶ Quoniam cogitauerunt vnanimiter: si-
B mul aduersum te testamentum disposuerũt,
7 ¶ tabernacula Idumæorum & Ismahelitæ,
8 Moab, & Agareni,
¶ Gebal, & Ammon, & Amalech: alienige-
næ cum habitantibus Tyrum.
9 ¶ Etenim Assur venit cum illis: facti sunt in
adiutorium filijs Lot.
Iudi.7.f 22. 10 ¶ Fac illis sicut Madian & † Sisaræ: sicut Ia-
bin in Torrente Cisson.
Iud.4.d 15. 11 ¶ Disperierunt in Endor: facti sunt vt ster-
C cus terræ.
Iud.7.g 25. 12 ¶ † Pone principes eorum sicut Oreb & Zeb:
Iud.8.d 21. & † Zebee, & Salmana,
13 ¶ Omnes principes eorum: ¶ qui dixerunt,
Hæreditate possideamus sanctuarium Dei.
14 ¶ Deus meus pone illos vt rotam, & sicut
stipulam ante faciem venti.
15 ¶ Sicut ignis qui cõburit syluã, & sicut flam-
ma comburens montes:
16 ¶ Ita persequeris illos in tempestate tua, &
D in ira tua turbabis eos.
17 ¶ Imple facies eorum ignominia: & quæ-
rent nomen tuum Domine.
18 ¶ Erubescant & conturbentur in seculum
seculi: & confundantur & pereant:
19 ¶ Et cognoscant quia nomen tibi Dominus,
°super omnem terram. tu solus altissimus °in omni terra`.

HEB. 84. 1 *In finem, pro torcularibus filij Core, Psalmus.* LXXXIII.

2 QVam dilecta tabernacula tua
A Domine virtutũ: ¶ concupiscit,
& deficit anima mea in atria
3 Domini.
Cor meũ & caro mea exulta-
uerunt in Deum viuum.
4 ¶ Etenim passer inuenit sibi domum: & tur
tur nidum sibi, vbi ponat pullos suos.
B Altaria tua Domine virtutum, rex meus
& Deus meus.
Domine 5 ¶ Beati qui habitant in domo tua: in secu-
la seculorum laudabunt te.
6 ¶ Beatus vir, cuius est auxilium abs te: ascẽ-
7 siones in corde suo disposuit, ¶ in valle lachry
°marum in loco quem posuit.
°benedictionem. 8 ¶ Etenim °benedictiones` dabit legislator,
C ibunt de virtute in virtutem: videbitur Deus
deorum in Sion.
9 ¶ Domine Deus virtutum exaudi orationem
meam: auribus percipe Deus Iacob.
10 ¶ Protector noster aspice Deus, & respice
in faciem Christi tui.
11 ¶ Quia melior est dies vna in atrijs tuis su-
D per millia. Elegi abiectus esse in domo Dei
mei: magis quàm habitare in tabernaculis
peccatorum.
12 ¶ Quia misericordiam & veritatem diligit
*Deus, gratiam & gloriam dabit Dominus. *Dominus
Non priuabit bonis eos qui ambulant in in- s.
13 nocẽtia: ¶ Domine virtutum, beatus homo
qui sperat in te.

1 *In finem, filijs Core, Psalmus.* LXXXIIII. HEB. 85.

2 BEnedixisti Domine terrã tuã:
A auertisti captiuitatem Iacob.
3 ¶ Remisisti iniquitatem plebis
tuæ: operuisti omnia peccata
eorum.
4 ¶ Mitigasti omnem iram tuam: auertisti ab
ira indignationis tuæ.
5 ¶ Conuerte nos Deus salutaris noster: &
auerte iram tuam à nobis.
6 ¶ Nunquid in æternum irasceris nobis? aut
B extẽdens iram tuam à generatione in gene-
rationem?
7 ¶ Deus tu cõuersus viuificabis nos: & plebs
8 tua lætabitur in te. ¶ Ostende nobis Domine
misericordiam tuam: & salutare tuum da
nobis.
9 ¶ Audiam quid loquatur in me Dñs Deus:
quoniam loquetur pacem in plebem suam.
C Et super sanctos suos, & in eos qui conuer-
tuntur ad cor.
10 ¶ Verumtamen prope timentes eum salutare
ipsius: vt inhabitet gloria in terra nostra.
11 ¶ Misericordia & veritas obuiauerũt sibi: iu
stitia & pax osculatę sunt.
12 ¶ Veritas de terra orta est: & iustitia de cœ-
D lo prospexit.
13 ¶ Etenim Dominus dabit benignitatem: &
terra nostra dabit fructum suum.
14 ¶ Iustitia ante eum ambulabit: & ponet in
via gressus suos.

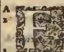
1 *Oratio ipsi Dauid.* LXXXV. HEB. 86.

A INclina Domine aurem tuam,
& exaudi me: quoniam inops
& pauper sum ego.
2 ¶ Custodi animã meam, quoniã
sanctus sum: saluum fac seruum
tuum Deus meus sperantem in te.
3 ¶ Miserere mei Domine, quoniam ad te
4 °clamaui` tota die: ¶ lætifica animam serui °clamabo
tui, qm̃ ad te Domine animam meã leuaui. I.
5 ¶ †Quoniam tu Domine suauis & mitis, & Ioel.2.c.13
multæ misericordiæ omnibus inuocantibus
te.
6 ¶ Auribus percipe Domine orationem meã,
B & intende voci deprecationis meæ.
7 ¶ In die tribulationis meæ clamaui ad te: qa
exaudisti me.
8 ¶ Non est similis tui in dijs Domine: & nõ
est secundum opera tua.
9 ¶ Omnes gentes quascunq; fecisti, venient

& adora-

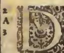
& adorabunt coram te Domine,& glorifica-
bunt nomen tuum.
10 ❡ Quoniam magnus es tu , & faciens mira-
C bilia. tu es Deus solus.
11 ❡ Deduc me Domine in via tua, & ingrediar
in veritate tua: lætetur cor meum, vt timeat
nomen tuum.
12 ❡ Confitebor tibi Domine Deus meus in to
to corde meo,& glorificabo nomen tuum in
æternum.
13 ❡ Quia misericordia tua magna est sup me:
& eruisti animã meam ex inferno inferiori.
14 ❡ Deus , iniqui insurrexerunt super me , &
synagoga potentium quæsierunt animã meã:
& non proposuerunt te in conspectu suo.
15 ❡ Et tu Dñe miserator & misericors: pa-
D tiens,& multæ misericordiæ,& verax.
16 ❡ Respice in me,& miserere mei,da imperiũ
tuum puero tuo:& saluũ fac filiũ ancillę tuæ.
17 ❡ Fac mecũ signũ in bonũ, vt videãt qui ode-
runt me , & confundantur, quoniam tu Do-
mine adiuuisti me, & consolatus es me.

HEB. 87. 1 *Filijs Core Psalmus cantici.* LXXXVI.

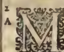
A VNDAMENTA eius in mon-
2 tibus sanctis: ❡ diligit Dominus
portas Sion super omnia taber-
nacula Iacob.
3 ❡ Gloriosa dicta sunt de te , ci-
uitas Dei.
4 ❡ Memor ero Raab & Babylonis scientium
me. Ecce alienigenæ, & Tyrus, & populus
Æthiopum, hi fuerunt illic.
5 ❡ Nunquid Sion dicet, Homo . & homo na-
B tus est in ea:& ipse fundauit eã Altissimus?
6 Dominus narrabit in scripturis populorum
& principum,horum qui fuerunt in ea.
7 ❡ Sicut lætãtiũ omnium habitatio est in te.

1 *Canticum Psalmi filijs Core in finem pro Maeleth ad respondendum, intellectus Eman Ezrahitæ.*
HEB. 88. LXXXVII.

2 OMINE Deus salutis meæ in
A die clamaui & nocte coram te.
3 ❡ Intret in conspectu tuo ora-
tio mea:inclina aurem tuam ad
precem meam.
4 ❡ Quia repleta est malis anima mea : & vita
mea inferno appropinquauit.
5 ❡ Æstimatus sum cum descendentibus in la
cum: factus sum sicut homo sine adiutorio,
6 ❡ inter mortuos liber,
Sicut vulnerati dormientes in sepulchris ,
quorum non es memor amplius : & ipsi de
manu tua repulsi sunt.
7 ❡ Posuerunt me in lacu inferiori : in tene-
B brosis,& in vmbra mortis.
8 ❡ Super me confirmatus est furor tuus : &
omnes fluctus tuos induxisti super me.
9 ❡ Longè fecisti notos meos à me: posuerunt
me abominationem sibi.
10 Traditus sum, & nõ egrediebar:❡ oculi mei
languerunt præ inopia.
Clamaui ad te Domine tota die:expandi ad
te manus meas.
11 ❡ Nũquid mortuis facies mirabilia, aut me-
C dici suscitabunt, & confitebuntur tibi?
12 ❡ Nunquid narrabit aliquis in sepulchro mi-
sericordiam tuam, & veritatem tuam in per-
ditione?
13 ❡ Nunquid cognoscentur in tenebris mirabi
lia tua, & iustitia tua in terra obliuionis?
14 ❡ Et ego ad te Domine clamaui : & manè
oratio mea præueniet te.
15 ❡ Vt quid Domine repellis orationem meã:
auertis faciem tuam à me?
16 ❡ Pauper sum ego, & in laboribus à iuuen-
D tute mea: exaltatus autem, humiliatus sum
& conturbatus.
17 ❡ In me transierunt iræ tuæ : & terrores tui
conturbauerunt me.
18 ❡ Circundederunt me sicut aqua : tota die
circundederunt me simul.
19 ❡ Elongasti à me amicum & proximum : &
notos meos à miseria.

1 *Intellectus Ethan Ezrahitæ.* LXXXVIII. HEB. 89.

2 ISERICORDIAS Domini in æter
A num cantabo.
In generationẽ & generatio-
nem annunciabo veritatem tuã
in ore meo.
3 ❡ Quoniam dixisti , In æternũ misericordia
ædificabitur: in cœlis præparabitur veritas
tua in eis.
4 ❡ Disposui testamentum electis meis, iura- 2.Reg.7.b
5 ui Dauid seruo meo, ❡ Vsq; in æternum præ- 12.
parabo semen tuum.
Et ædificabo in generationẽ & generatio-
nem sedem tuam.
6 ❡ Confitebuntur cœli mirabilia tua Domi-
ne : etenim veritatem tuam in ecclesia san-
ctorum.
7 ❡ Quoniam quis in nubibus æquabitur Do-
mino, similis erit Deo in filijs Dei?
8 ❡ Deus qui glorificatur in consilio sancto-
B rum : magnus & terribilis super omnes qui
in circuitu eius sunt .
9 ❡ Domine Deus virtutũ,quis similis tibi?po-
tens es Dñe,& veritas tua in circuitu tuo.
10 ❡ Tu dominaris potestati maris : motum
autem fluctuum eius tu mitigas.
11 ❡ Tu humiliasti , sicut vulneratum , super-
bum : in brachio virtutis tuæ dispersisti ini-
micos tuos.
12 ❡ Tui sunt cœli, & tua est terra , orbem ter-
13 ræ & plenitudinem eius tu fundasti:❡ aquilo- Genes.1.a
nem & mare tu creasti. 2.
Thabor & Hermon in nomine tuo exulta-
14 bunt: ❡ tuum brachium cum potentia.
Firmetur manus tua , & exaltetur dextera
15 tua: ❡ iustitia & iudiciũ præparatio sedis tuæ.
C Misericordia & veritas præcedent faciem
16 tuam : ❡ beatus populus, qui scit iubilatio-
nem.
Domine,in lumine vultus tui ambulabunt,
17 ❡ & in nomine tuo exultabunt tota die , &
in iustitia tua exaltabuntur.
18 ❡ Quoniam gloria virtutis eorum tu es, &
in beneplacito tuo exaltabitur cornu no-
strum.
19 ❡ Quia Domini est assumptio nostra , & san-

ℭi Iſraël regis noſtri.
20 ℣ Tunc locutus es in viſione ſanctis tuis,
*ſuper potentem 2. & dixiſti, Poſui adiutorium *in potente', &
exaltaui electum de plebe mea.
·4. 21 ℣ Inueni Dauid ſeruum meum: ‖ oleo ſan-
Act.13.d. D cto meo vnxi eum.
22. 22 ℣ Manus enim mea auxiliabitur ei: & bra-
1.Reg.16. chium meum *confortabit' eum.
a.2.c.12. 23 ℣ Nihil proficiet inimicus in eo: & filius ini-
2.Reg.5.a quitatis non apponet nocere ei.
2. 24 ℣ Et concidam à facie ipſius inimicos eius,
*confirmabit 6. & odientes eum in fugam conuertam.
25 ℣ Et veritas mea, & miſericordia mea cũ ip
ſo: & in nomine meo exaltabitur cornu eius.
26 ℣ Et ponam in mari manum eius: & in flu-
minibus dexteram eius.
*inuocabit 8. 27 ℣ Ipſe *inuocauit' me, Pater meus es tu
Deus meus, & ſuſceptor ſalutis meæ.
27 ℣ Et ego primogenitum ponam illum: ex-
celſum præ regibus terræ.
29 ℣ In æternum ſeruabo illi miſericordiam
meam: & teſtamentum meum fidele ipſi.
30 ℣ Et ponam in ſeculum ſeculi ſemen eius:
E & thronum eius ſicut dies cœli.
31 ℣ Si autem dereliquerint filij eius legẽ meã,
& in iudicijs meis non ambulauerint:
32 ℣ Si iuſtitias meas prophanauerint, & man
data mea non cuſtodierint.
33 ℣ Viſitabo in virga iniquitates eorum, & in
verberibus peccata eorum.
34 Miſericordiam autem meam non diſpergam
*decipiam 8. ab eo, neq; *nocebo' in veritate mea.
35 ℣ Neque prophanabo teſtamentum meum,
& quæ procedunt de labijs meis non faciam
irrita.
36 ℣ Semel iuraui in ſancto meo, ſi Dauid men-
2.Reg.7.c, 16. 37 tiar: ℣ ‖ ſemen eius in æternum manebit.
38 ℣ Et thronus eius ſicut Sol in conſpectu meo,
& ſicut Luna perfecta in æternum: & teſtis
F in cœlo fidelis.
39 ℣ Tu verò repuliſti & deſpexiſti: diſtuliſti
Chriſtum tuum.
*Euertiſti 9 40 ℣ *Auertiſti' teſtamentum ſerui tui: propha-
naſti in terra ſanctuarium eius.
41 ℣ Deſtruxiſti omnes ſepes eius: poſuiſti fir-
mamentum eius formidinem.
42 ℣ Diripuerunt eum omnes tranſeuntes viã:
factus eſt opprobrium vicinis ſuis.
*inimicorũ eius 1. 43 ℣ Exaltaſti dexteram *deprimentium eum'
lætificaſti omnes inimicos eius.
44 ℣ Auertiſti adiutorium gladij eius: & non
G es auxiliatus ei in bello.
45 ℣ Deſtruxiſti eum ab emundatione: & ſedẽ
*in terrã 1 eius *in terra' colliſiſti.
46 ℣ Minoraſti dies temporis eius: perfudiſti
eum confuſione.
47 ℣ Vſquequo Domine auertis in finem: exar
deſcet ſicut ignis ira tua?
48 ℣ Memorare quæ mea ſubſtantia: nunquid
enim vanè conſtituiſti omnes filios homi-
num?
49 ℣ Quis eſt homo qui viuet, & non videbit
mortem: eruet animam ſuã de manu inferi?
2.Reg.7.b 11. 50 ℣ Vbi ſunt miſericordiæ tuæ antiquæ Domi
ne: ſicut iuraſti Dauid in veritate tua?
51 ℣ Memor eſto Domine opprobrij ſeruorum
tuorum (quod continui in ſinu meo) mul-
tarum gentium.
52 ℣ Quod exprobrauerunt inimici tui Domi-
ne, quòd exprobrauerunt, commutationem
Chriſti tui.
53 ℣ Benedictus Dominus in æternũ: fiat, fiat.

1 *Oratio Moyſi hominis Dei.* LXXXIX. HEB.90.

A DOMINE refugium factus es no
bis à generatione in generatio-
nem.
2 ℣ Priuſquàm montes fierent,
*aut' formaretur terra & Orbis, *& 8.
à ſeculo, & vſque in ſeculum tu es Deus.
3 ℣ Ne auertas hominem in humilitatem: &
dixiſti, Conuertimini filij hominum.
4 ℣ Quoniã mille anni ante oculos tuos, tan-
quàm dies heſterna quæ præterijt,
5 Et cuſtodia in nocte: ℣ quæ pro nihilo ha-
bentur, eorum anni erunt.
6 ℣ Manè ſicut herba tranſeat, manè floreat: &
B tranſeat: veſperè decidat, induret, & areſcat.
7 ℣ Quia defecimus in ira tua, & in furore tuo
turbati ſumus.
8 ℣ Poſuiſti iniquitates noſtras in conſpectu
tuo: ſeculum noſtrum in illuminatione vul
tus tui.
9 ℣ Quoniam omnes dies noſtri defecerunt: &
in ira tua defecimus.
Anni noſtri ſicut aranea meditabuntur: Eccl.18.a
10 ℣ dies annorum noſtrorum in ipſis, ſeptua- 8.
C ginta anni.
Si autem in potentatibus, octoginta anni: &
amplius eorum, labor & dolor.
Quoniam ſuperuenit manſuetudo, & corri-
piemur.
11 ℣ Quis nouit poteſtatem iræ tuæ, & præ ti-
12 more tuo iram tuam ℣ dinumerare?
Dexteram tuam ſic notam fac: & eruditos
corde in ſapientia.
13 ℣ Conuertere Domine, vſquequo? & depre-
cabilis eſto ſuper ſeruos tuos.
14 ℣ Repleti ſumus manè miſericordia tua: &
D exultauimus, & delectati ſumus in omnibus
diebus noſtris.
15 ℣ Lætati ſumus pro diebus quibus nos hu-
miliaſti: annis quibus vidimus mala.
16 ℣ Reſpice in ſeruos tuos, & in opera tua: &
dirige filios eorum.
17 ℣ Et ſit ſplendor Domini Dei noſtri ſuper
nos, & opera manuum noſtrarum dirige ſu-
per nos: & opus manuum noſtrarũ dirige.

1 *Laus cantici Dauid.* XC. HEB.91.

A QVI habitat in adiutorio Altiſſi-
mi, in protectione Dei cœli
commorabitur.
2 ℣ Dicet Dño, Suſceptor meus
es tu, & refugium meum, Deus
meus ſperabo in eum.
3 ℣ Quoniam ipſe *liberauit' me de laqueo ve *liberabit 1
nantium, & à verbo aſpero.
4 ℣ * Scapulis ſuis obumbrabit tibi: & ſub * In 4.
pennis eius ſperabis.
5 ℣ Scuto circundabit te veritas eius: non ti-
B mebis à timore nocturno.

A ſagitta

6 A ſagitta volante in die, à negocio per-
ambulante in tenebris, ab incurſu & demo-
nio meridiano.
7 Cadent à latere tuo mille, & decem mil-
lia à dextris tuis: ad te autem non appro-
pinquabit.
8 Veruntamen oculis tuis conſyderabis: &
retributionem peccatorum videbis.
9 Quoniam tu es Domine ſpes mea: Al-
C tiſſimum poſuiſti refugium tuum.
10 Non accedet ad te malum, & flagellum
non appropinquabit tabernaculo tuo.
Matt.4.a 6. 11 Quoniam angelis ſuis mandauit de te, vt
cuſtodiant te in omnibus vijs tuis.
Luc.4 b.10 12 In manibus portabunt te, ne fortè offen-
das ad lapidem pedem tuum.
13 Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis,
D & conculcabis leonem & draconem.
14 Quoniam in me ſperauit, liberabo eũ: pro-
tegam eum, quoniam cognouit nomẽ meũ.
15 Clamauit ad me, & ego exaudiam eum:
cum ipſo ſum in tribulatione: eripiam eum
& glorificabo eum.
16 Longitudine dierum replebo eum: & oſten
dam illi ſalutare meum.

HEB.92. 1 *Pſalmus cantici in die ſabbathi.* XCI.

2 BONVM eſt cõfiteri Dño, & pſal
A lere nomini tuo Altiſſime.
3 Ad annunciandum manè mi-
ſericordiam tuam, & veritatem
tuam per noctem.
4 In decachordo pſalterio, cum cantico, in
cithara.
5 Quia delectaſti me Domine in factura tua:
B & in operibus manuum tuarum exultabo.
Inf.110.a 2. 6 Quàm magnificata ſunt opera tua Dñe!
nimis profundæ factæ ſunt cogitationes tuæ.
7 Vir inſipiens non cognoſcet, & ſtultus
non intelliget hęc.
8 Cùm exorti fuerint peccatores ſicut fœ-
num, & apparuerint omnes qui operantur
iniquitatem:
9 Vt intereant in ſeculum ſeculi, (tu au-
tem altiſſimus in æternum Domine.)
10 Quoniam ecce inimici tui Dñe, quoniam
ecce inimici tui peribunt: & diſpergentur
omnes qui operantur iniquitatem.
11 Et exaltabitur ſicut vnicornis cornu meũ:
12 & ſenectus mea in miſericordia vberi. Et
ab 5. C deſpexit oculus meus inimicos meos: & *
inſurgentibus in me malignantibus, audiet
auris mea.
& 3. 13 Iuſtus vt palma florebit: * ſicut cedrus
Libani multiplicabitur.
14 Plantati in domo Domini, in atrijs do-
mus Dei noſtri florebunt.
15 Adhuc multiplicabuntur in ſenecta v-
16 beri: & bene patientes erunt: vt annun-
cient. Quoniam rectus Dominus Deus no-
ſter, & non eſt iniquitas in eo.

HEB.93. *Laus cantici ipſi Dauid in die ante ſabbathum, quando fundata eſt terra.* XCII.

1 DOMINVS regnauit, decôrem indu-
A tus eſt: indutus eſt Dominus fortitudi-
nem, & pręcinxit ſe.
Etenim firmauit orbem terræ, qui non
commouebitur.
2 Parata ſedes tua Deus ex tunc: à ſeculo
tu es.
3 Eleuauerunt flumina Domine, eleuaue-
runt flumina vocem ſuam:
4 Eleuauerunt flumina fluctus ſuos à vo-
B cibus aquarum multarum.
Mirabiles elationes maris: mirabilis in
altis Dominus.
5 Teſtimonia tua credibilia facta ſunt ni-
mis: domum tuam decet ſanctitudo Domi-
ne in longitudine dierum.

Pſalmus ipſi Dauid quarta ſabbathi. XCIII. *HEB.94.*

1 DEVS vltionum Dominus: Deus
A vltionum liberè egit.
2 Exaltare qui iudicas terram:
redde retributionem ſuperbis.
3 Vſquequo peccatores Domi-
ne, vſquequo peccatores glori abuntur,
4 Effabuntur & loquentur iniquitatem, lo-
quentur omnes qui operantur iniuſtitiam?
5 Populum tuum Domine humiliauerunt:
& hæreditatem tuam vexauerunt.
6 Viduam & aduenam interfecerunt: & pu-
pillos occiderunt.
7 Et dixerunt, Non videbit Dominus: nec in
B telliget Deus Iacob.
8 Intelligite inſipientes in populo: & ſtulti
aliquando ſapite.
9 Qui plantauit aurem, non audiet? aut qui
finxit oculum, non conſyderat?
10 Qui corripit gentes, non arguet, qui docet
hominem ſcientiam?
11 Dominus ſcit cogitationes hominum,
quoniam vanæ ſunt.
12 Beatus homo quem tu erudieris Domine,
& de lege tua docueris eum.
13 Vt mitiges ei à diebus malis: donec fodia-
C tur peccatori fouea.
14 Quia non repellet Dominus plebem ſuã,
& hæreditatem ſuam non derelinquet.
15 Quoadusque iuſtitia conuertatur in iudi-
cium: & qui iuxta illam omnes qui recto
ſunt corde.
16 Quis conſurget mihi aduerſus malignan-
tes? aut quis ſtabit mecũ aduerſus operan-
tes iniquitatem?
17 Niſi quia Dominus adiuuit me: paulomi-
nus habitaſſet in inferno anima mea.
18 Si dicebam, Motus eſt pes meus: miſeri-
D cordia tua Domine adiuuabat me.
19 Secundùm multitudinem dolorum meo-
rum in corde meo, conſolationes tuæ lætifi-
cauerunt animam meam.
20 Nunquid adhæret tibi ſedes iniquitatis:
qui fingis laborem in præcepto? *dolorem 7.*
21 Captabunt in animam iuſti: & ſanguinem
innocentem condemnabunt.
22 Et factus eſt mihi Dominus in refugium,
& Deus meus in adiutorium ſpei meæ.
23 Et reddet illis iniquitatem ipſorum: & in
malitia eorum diſperdet eos, diſperdet illos
Dominus Deus noſter.

HEB. 95. *Laus cantici ipsi David.* XCIIII.

1 VENITE, exultemus Domino,
A iubilemus Deo salutari nostro:
2 Præoccupemus faciem eius in
confessione, & in psalmis iubi-
lemus ei.
3 Quoniam Deus magnus Dominus, & rex
magnus super omnes deos.
4 Quia in manu eius sunt fines terræ: & al-
titudines montium ipsius sunt.
5 Quoniam ipsius est mare, & ipse fecit il-
lud. & siccam manus eius formauerunt.
6 Venite, adoremus, & procidamus, & plo-
7 remus ante Dominum qui fecit nos: quia
ipse est Dominus Deus noster.
B Et nos populus pascuæ eius: & oues manus
eius.
‖Heb.3.b.7 8 ‖Hodie si vocem eius audieritis, nolite
obdurare corda vestra.
Sicut in irritatione secundùm diem tenta-
tionis in deserto,
9 Vbi tentauerunt me patres vestri: proba-
uerunt, & viderunt opera mea.
10 Quadraginta annis offensus fui genera-
tioni illi: & dixi, Semper hi errant corde.
‖Heb.4.a.3 11 Et isti non cognouerunt vias meas: ‖vt
iuraui in ira mea, Si introibunt in requiem
meam.

1 *Canticum ipsi David, quando domus ædificaba-
tur post captiuitatem. 1. Paral.
16.c.23.* XCV.

HEB. 96.

1. Par. 16. c.23. A CANTATE Domino canticum
nouum: cãtate Domino omnis
terra.
2 Cantate Domino, & benedi-
cite nomini eius: annunciate de
die in diem salutare eius.
3 Annunciate inter Gentes gloriam eius, in
omnibus populis mirabilia eius.
4 Quoniam magnus Dominus, & laudabi-
lis nimis: terribilis est super omnes deos.
5 Quoniam omnes dij Gentium dæmonia:
Dominus autem cœlos fecit.
6 Confessio & pulchritudo in cõspectu eius,
sanctimonia & magnificentia in sanctifica-
tione eius.
7 Afferte Domino patriæ Gentium, afferte
8 Domino gloriam & honorem. afferte Do-
B mino gloriam nomini eius.
Tollite hostias, & introite in atria eius,
9 adorate Dominum in atrio sancto eius.
Commoueatur à facie eius vniuersa terra:
10 dicite in Gẽtibus, quia Dominus regnauit.
C Etenim correxit orbem terræ, qui non cõ-
mouebitur: iudicabit populos in æquitate.
11 Lætentur cœli, & exultet terra: commouea-
12 tur mare, & plenitudo eius: gaudebunt cã-
pi, & omnia quæ in eis sunt.
13 Tunc exultabunt omnia ligna syluarum à
facie Domini, quia venit: quoniam venit iu-
dicare terram.
Iudicabit orbem terræ in æquitate, & popu-
los in veritate sua.

1 *Huic David, quando terra eius restituta est ei.* HEB. 97.
XCVI.

A DOMINVS regnauit, exultet
terra: lætentur insulæ multæ.
2 Nubes & caligo in circuitu
eius, iustitia & iudicium corre-
ctio sedis eius.
3 Ignis ante ipsum præcedet, & inflamma-
bit in circuitu inimicos eius.
4 Alluxerunt fulgura eius orbi terræ, vidit
& commota est terra.
5 Montes sicut cera fluxerunt à facie Domi-
ni, à facie Domini omnis terra.
6 Annunciauerunt cœli iustitiam eius, & vi
derunt omnes populi gloriam eius.
7 ‖Confundãtur omnes qui adorant scul- ‖Exo.20.a.4.
B ptilia, & qui gloriantur in simulachris suis.
8 Adorate eum omnes angeli eius: audiuit Leu.26.a.1.
& lætata est Sion.
Et exultauerunt filiæ Iudæ propter iudicia Deut.5.a.8.
tua Domine.
9 Quoniam tu Dominus altissimus super Heb.1.b.6.
omnem terram, nimis exaltatus es super
omnes deos.
10 ‖Qui diligitis Dñm, odite malum: custo- ‖Amos 5.d.15.
dit Dominus animas sanctorum suorum, de
manu *peccatoris* liberabit eos. Rom.12.b.9.
11 Lux orta est iusto, & rectis corde lætitia.
12 Lætamini iusti in Domino: & confitemi- *peccatorũ.
ni memoriæ sanctificationis eius.

1 *Psalmus ipsi David.* XCVII. HEB. 98.

A CANTATE Domino canticum
nouum: quia mirabilia fecit.
Saluauit sibi dextera eius, & ‖Isa.52.c.10. 63.b.5
brachium sanctum eius.
2 ‖Notum fecit Dominus salu-
tare suum: in conspectu Gentium reuelauit
iustitiam suam.
3 Recordatus est misericordiæ suæ, & veri-
tatis suæ domui Israël.
Viderunt omnes termini terræ, salutare
Dei nostri.
4 Iubilate Domino omnis terra: cantate, &
exultate, & psallite.
5 Psallite Domino in cithara, in cithara &
6 voce psalmi: in tubis ductilibus, & voce tu-
B bæ corneæ.
7 Iubilate in conspectu regis Domini: mo-
ueatur mare & plenitudo eius: orbis terra-
rum, & qui habitant in eo.
8 Flumina plaudent manu, simul montes
9 exultabunt à conspectu Domini. quoniam
venit iudicare terram.
Iudicabit orbem terrarum in iustitia, & po-
pulos in æquitate.

1 *Psalmus ipsi David.* XCVIII. HEB. 99.

A DOMINVS regnauit, irascan-
tur populi: qui *sedes* super Che- *sedet 1.
rubim, moueatur terra.
2 Dominus in Sion magnus: &
excelsus super omnes populos.
3 Confiteantur nomini tuo magno, quoniã
4 terribile & sanctum est: & honor regis iu-

dicium

dicium diligit.
Tu parasti directiones: iudicium & iusti-
tiam in Iacob tu fecisti.
5 Exaltate Dominum Deum nostrum, &
adorate scabellum pedum eius: quoniã san-
ctum est.
6 Moyses & Aaron in sacerdotibus eius, &
B Samuel inter eos, qui inuocãt nomen eius.
Inuocabant Dominum, & ipse exaudiebat
7 eos: in columna nubis loquebatur ad eos.
Custodiebant testimonia eius, & præceptũ
quod dedit illis.
8 Domine Deus noster tu exaudiebas eos:
Deus tu propitius fuisti eis, & vlciscens in
omnes adinuentiones eorum.
9 Exaltate Dominum Deum nostrum, &
adorate in monte sancto eius: quoniam san
ctus Dominus Deus noster.

HEB. 100. 1 *Psalmus in confessione.* XCIX.

A IVBILATE Deo omnis terra:
2 seruite Domino in lætitia.
Introite in conspectu eius in
exultatione.
3 Scitote, quoniã Dominus ipse
est Deus: ipse fecit nos, & non ipsi nos.
4 Populus eius & oues pascuæ eius. Introite
portas eius in confessione, atria eius in hym
nis: confitemini illi.
5 Laudate nomẽ eius: quoniã suauis est Do-
B minus, in æternũ misericordia eius, & vsque
in generationem & generationem veritas
eius.

HEB. 101. 1 *Psalmus ipsi David.* C.

A MISERICORDIAM & iudiciũ
cantabo tibi Domine.
2 Psallam, & intelligam in via
immaculata, quando venies ad
me.
Perambulabam in innocentia cordis mei,
in medio domus meæ.
3 Non proponebam ante oculos meos rem
iniustam: facientes præuaricationes odiui.
4 Non adhæsit mihi cor prauum: declinan-
tem a me malignum non cognoscebam.
5 Detrahentem secretò proximo suo, hunc
persequebar.
B Superbo oculo & insatiabili corde, cum hoc
non edebam.
6 Oculi mei ad fideles terræ, vt sedeant me-
cum: ambulans in via immaculata, hic mihi
ministrabat.
7 Non habitabit in medio domus meæ qui
facit superbiam: qui loquitur iniqua, non di-
rexit in conspectu oculorum meorum.
8 In matutino interficiebam omnes pecca-
tores terræ: vt disperderem de ciuitate Do-
mini omnes operantes iniquitatem.

HEB. 102. 1 *Oratio pauperis, cùm anxius fuerit, & coram Domino effuderit precem suam.* CI.

2 DOMINE exaudi orationem meam:
A & clamor meus ad te veniat.
3 Non auertas faciem tuam à me, in
quacunque die tribulor, inclina ad me aurẽ
tuam.
In quacunque die inuocauero te, velociter
exaudi me.
4 Quia defecerunt sicut fumus dies mei: &
ossa mea sicut cremium aruerunt.
5 Percussus sum vt fœnum, & aruit cor meũ:
quia oblitus sum comedere panem meum.
6 A voce gemitus mei adhæsit os meum car-
ni meæ.
7 Similis factus sum pellicano solitudinis:
B factus sum sicut nycticorax in domicilio.
8 Vigilaui & factus sum sicut passer solita-
rius in tecto.
9 Tota die exprobrabant mihi inimici mei:
& qui laudabant me, aduersum me iurabant.
10 Quia cinerem tãquam panem manduca-
bam, & potum meum cum fletu miscebam.
11 A facie iræ * indignationis tuæ: quia ele- * & s.
uans allisisti me.
12 Dies mei sicut vmbra declinauerunt, &
ego sicut fœnum arui.
13 Tu autem Domine in æternum permanes:
& memoriale tuum in generatione & gene-
rationem.
14 Tu exurgẽs * misereberis Sion: quia tẽpus * Domine
misericordi eius, quia venit tempus. s.
15 Quoniam placuerunt seruis tuis lapides
C eius: & terræ eius miserebuntur.
16 Et timebunt Gentes nomen tuum Domi nomẽ Do
ne, & omnes reges terræ gloriam tuam. mini s.
17 Quia ædificauit Dominus Sion: & vide-
bitur in gloria sua.
18 Respexit in orationem humilium: & non
spreuit precem eorum.
19 Scribantur hæc in generatione altera: & in genera-
populus qui creabitur, laudabit Dominum. tionẽ alte-
20 Quia prospexit de excelso sancto suo, Do ram s.
minus de cœlo in terram aspexit.
21 Vt audiret gemitus compeditorũ, vt sol- gemitũ s.
ueret filios interemptorum.
22 Vt annuncient in Sion nomen Domini,
D & laudem eius in Ierusalem.
23 In conueniẽdo populos in vnum, & reges
vt seruiant Domino.
24 Respondit ei in via virtutis suæ, Paucita-
tem dierum meorum nuncia mihi.
25 Ne reuoces me in dimidio dierum meorũ
in generatione & generationem anni tui.
26 Initio tu Domine terram fundasti: & ope Heb. 1. c
ra manuum tuarum sunt cœli. 14.
27 Ipsi peribunt, tu autem permanes: & om
nes sicut vestimentum veterascent.
Et sicut opertorium mutabis eos, & muta-
28 buntur: tu autem idem ipse es: & anni tui
non deficient.
29 Filij seruorum tuorum habitabũt: & semẽ
eorum in seculum dirigetur.

1 *Ipsi David.* CII. HEB. 103.

A BENEDIC anima mea Domino:
& omnia quæ intra me sunt, no-
2 mini sancto eius. Benedic ani-
ma mea Domino: & noli obli-
uisci omnes retributiones eius.
3 Qui propitiatur omnibus iniquitatibus
tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas.

4 ¶ Qui redimit de interitu vitam tuam: qui
coronat te in misericordia & miserationi-
bus.
5 ¶ Qui replet in bonis desyderium tuum: re-
nouabitur vt aquilæ iuuentus tua.
6 ¶ Faciens misericordias Dominus: & iudi-
cium omnibus iniuriam patientibus.
7 ¶ Notas fecit vias suas Moysi, filijs Israël
B voluntates suas.
Nu.14.c.18. 8 ¶ Miserator & misericors Dominus: lon-
ganimis & multum misericors.
9 ¶ Non in perpetuum irascetur: neq; in æter
num comminabitur.
10 ¶ Non secundùm peccata nostra fecit nobis:
neque secundùm iniquitates nostras retri-
buit nobis.
11 ¶ Quoniam secundùm altitudinem cœli à
terra: corroborauit misericordiam suam su-
per timentes se.
12 ¶ Quantum distat Ortus ab Occidente: lon-
C gè fecit à nobis iniquitates nostras.
13 ¶ Quomodo miseretur pater filiorũ, miser-
14 tus est Dominus timentibus se: ¶ quoniam
ipse cognouit figmentum nostrum.
15 Recordatus est, quoniam puluis sumus, ¶ ho
mo sicut fœnum dies eius: tanquã flos agri,
sic efflorebit.
16 ¶ Quoniam spiritus pertransibit in illo, &
non subsistet: & non cognoscet amplius lo-
cum suum.
17 ¶ Misericordia autem Domini ab æterno &
vsque in æternum super timentes eum.
18 ¶ Et iustitia illius in filios filiorum, ijs qui
D seruant testamentum eius,
Et memores sunt mandatorum ipsius, ad fa
ciendum ea.
19 ¶ Dominus in cœlo parauit sedem suam: &
regnum ipsius omnibus dominabitur.
-7. 20 ¶ Benedicite Domino omnes angeli eius:
potentes virtute, facientes verbum illius: ad
audiendam vocem sermonum eius.
21 ¶ Benedicite Domino omnes virtutes eius:
ministri eius, qui facitis voluntatem eius.
22 ¶ Benedicite Domino omnia opera eius: in
omni loco dominationis eius benedic ani-
ma mea Domino.

HEB.104. *Ipsi David.* CIII.

1 BENEDIC anima mea Domi-
A no: Domine Deus meus magni-
ficatus es vehementer.
Confessionem & decórem in-
2 duisti: ¶ amictus lumine sicut ve
stimento.
3 Extendens cœlum sicut pellem: ¶ qui tegis
aquis superiora eius.
Qui ponis nubem ascensum tuum: & qui
ambulans super pennas ventorum.
Heb.1.b.7. 4 ¶ Qui facis angelos tuos spiritus: & mi-
nistros tuos ignem vrentem.
5 ¶ Qui fundasti terram super stabilitatem
suam: non inclinabitur in seculum seculi.
6 ¶ Abyssus sicut vestimentum amictus eius:
super montes stabunt aquæ.
8 ¶ Ab increpatione tua fugient: à voce toni-
trui tui formidabunt.

8 ¶ Ascendunt montes, & descendunt campi
in locum quem fundasti eis.
9 ¶ Terminum posuisti, quẽ non transgredien
B tur: neque conuertentur operire terram.
10 ¶ Qui emittis fontes in conuallibus: inter
medium montium pertransibunt aquæ.
11 ¶ Potabunt omnes bestiæ agri: expectabunt
onagri in siti sua.
12 ¶ Super ea volucres cœli habitabunt: de me-
dio petrarum dabunt voces. *vocem s.
13 ¶ Rigans montes de superioribus suis: de
fructu operum tuorum satiabitur terra.
14 ¶ Producens fœnum iumentis, & herbam
seruituti hominum.
15 Vt educas panem de terra: ¶ & vinum *educat s.
lætificet cor hominis. *lætificat s.
Vt exhilaret faciem in oleo: & panis cor ho-
minis confirmet.
16 ¶ Saturabuntur ligna campi, & cedri Liba-
17 ni quas plãtauit: ¶ illic passeres nidificabũt.
18 Herodij domus dux est eorum, ¶ mõtes ex-
celsi ceruis, petra refugium herinacijs.
19 ¶ Fecit Lunam in tempora: Sol cognouit oc
C casum suum.
20 ¶ Posuisti tenebras, & facta est nox: in ipsa
pertransibunt omnes bestiæ syluæ.
21 ¶ Catuli leonum rugientes vt rapiant, &
quærant à Deo escam sibi.
22 ¶ Ortus est Sol, & congregati sunt, & in cu-
bilibus suis collocabuntur.
23 ¶ Exibit homo ad opus suum, & ad opera-
tionem suam vsque ad vesperum.
24 ¶ Quàm magnificata sunt opera tua Domi-
ne: omnia in sapientia fecisti: impleta est ter
ra possessione tua.
25 ¶ Hoc mare magnum, & spaciosum mani-
bus: illic reptilia, quorum non est numerus.
26 Animalia pusilla cum magnis: ¶ illic naues
pertransibunt:
Draco iste quem formasti ad illudendum ei:
20 ¶ omnia à te expectant, vt des illis escam in
D tempore.
27 ¶ Dante te illis, colligent: aperiente te ma-
num tuam, omnia implebuntur bonitate.
29 ¶ Auertente autẽ te faciem, turbabuntur: au
feres spiritum eorum, & deficient, & in pul-
uerem suum reuertentur.
30 ¶ Emittes spiritum tuum & creabuntur: &
renouabis faciem terræ.
31 ¶ Sit gloria Domini in seculum, lætabitur
Dominus in operibus suis:
32 ¶ Qui respicit terram, & facit eam tremere:
qui tangit montes & fumigant.
33 ¶ Cantabo Domino in vita mea, psallam Inf.145.a.2.
Deo meo quandiu sum.
34 ¶ Iucũdum sit ei eloquium meum: ego verò
delectabor in Domino.
35 ¶ Deficiant peccatores à terra, & iniq, ita *Deficient
vt non sint: benedic anima mea Domino.

Hallelu-ia. CIIII. HEB.105.

1 CONFITEMINI Domino, & 1.Par.16.a.8.
A inuocate nomen eius: annũcia- Isa.12.a.4
te inter Gentes opera eius.
2 ¶ Cantate ei, & psallite ei: nar-
rate omnia mirabilia eius.

3 Laudamini in nomine sancto eius: læte-
tur cor quærentium Dominum.
4 Quærite Dominum, & confirmamini:
quærite faciem eius semper.
5 Mementote mirabilium eius quæ fecit,
prodigia eius & iudicia oris eius.
6 Semen Abraham serui eius: filij Iacob ele-
cti eius.
7 Ipse Dominus Deus noster, in vniuersa
terra iudicia eius.
8 Memor fuit in seculum testamẽti sui, ver
bi quod mandauit in mille generationes.
Gen.22.c 9 Quod disposuit ad Abraham, & iuramẽ
16. ti sui ad Isaac:
10 Et statuit illud Iacob in præceptum, &
Israël in testamentum æternum.
11 Dicens: Tibi dabo terram Chanáan, fu-
niculum hæreditatis vestræ.
12 Cum essent numero breui, paucissimi, &
B incolę eius.
13 Et pertransierunt de gente in gentem, &
de regno ad populum alterum.
14 Non reliquit hominem nocere eis: & cor-
ripuit pro eis reges.
1.Par.16. 15 Nolite tangere Christos meos: & in
c.22. prophetis meis nolite malignari.
2.Reg.1.c 16 Et vocauit famem super terram: & omne
14. firmamentum panis contriuit.
Gen.37.g 17 Misit ante eos virum: in seruum venun-
36. datus est Ioseph.
Gen.39.d 18 Humiliauerunt in cõpedibus pedes eius,
20. 19 ferrum pertransijt animam eius, donec ve
niret verbum eius.
Gen.41.b 20 Eloquium Domini inflammauit eum, mi-
14. sit rex & soluit eum, princeps populorum, &
Gen.41.e dimisit eum.
40. 21 Constituit eum dominum domus suæ, &
principem omnis possessionis suæ.
22 Vt erudiret principes eius sicut semetip-
sum, & senes eius prudentiam doceret.
Gen.46.a 23 Et intrauit Israël in Aegyptum, & Iacob
6. C accola fuit in Terra-Cham.
Exo.1.a.7 24 Et auxit populum suum vehementer: &
firmauit eum super inimicos eius.
Act.7.b 25 Conuertit cor eorum, vt odirent populũ
17. eius; & dolum facerent in seruos eius.
Exod.3.c 26 Misit Moysen seruum suum: Aaron quem
10.4.g.29 elegit ipsum.
Exod.7.b 27 Posuit in eis verba signorum suorum, &
10. prodigiorum in Terra-Cham.
Exo.10.f 28 Misit tenebras & obscurauit; & non exa
21. cerbauit sermones suos.
Exod.7.e 29 Conuertit aquas eorum in sanguinem,
20. & occidit pisces eorum.
Exo.8.b.6 30 *Edidit terra eorum ranas in penetrali-
**Et dedit.* bus regum ipsorum:
13. 31 Dixit, & venit cynomya, & cynifes in
Exod.8.f omnibus finibus eorum.
24. 32 Posuit pluuias eorum grandinem, ignem
Exod.9.e comburentem in terra ipsorum.
21. 33 Et percussit vineas eorum & ficulneas eo-
rum: & contriuit lignum finium eorum.
Exo.10.e 34 Dixit, & venit locusta & bruchus, cuius
12. D non erat numerus.
Exod.12.d 35 Et comédit omne fœnum in terra eorum,
29. & comédit omnem fructum terræ eorum.

36 Et percussit omnẽ primogenitum in ter- *Exo.12.e*
ra eorum, primitias omnis laboris eorum. *35.*
37 Et eduxit eos cum argento & auro, & *Exo.13.d*
non erat in tribubus eorum infirmus. *21.*
38 Læta est Aegyptus in profectione eorũ: *Psal.77.b*
quia incubuit timor eorum super eos. *14.*
39 Expandit nubem in protectionem eorũ; *1.Co.10.a*
& ignem, vt luceret eis per noctem. *1.*
40 Petierunt, & venit coturnix: & pane cœ- *Exo.16.c*
li saturauit eos. *13.d.15.*
41 Dirupit petram, & fluxerunt aquæ, abie- *Nu.20.c*
runt in sicco flumina. *11.*
42 Quoniam memor fuit verbi sancti sui, *Gen.17.a*
quod habuit ad Abraham puerum suum. *7.*
43 Et eduxit populum suum in exultatio- *Iosu.3.d*
ne, & electos suos in lætitia. *17.*
44 Et dedit illis regiones Gentium, & labo- *Infr.110.*
res populorum possederunt. *a.6.*
45 Vt custodiant iustificationes eius, & le-
gem eius requirant.

1 *Hallelu-ia.* CV. *HEB.106.*

A CONFITEMINI Domino, quoniã *Iudith.13*
bonus: quoniam in seculum miseri- *c.21.*
cordia eius.
2 Quis loquetur potentias Domini, audi- *Eccl.43.d*
tas faciet omnes laudes eius? *31.*
3 Beati qui custodiunt iudicium, & faciunt
iustitiam in omni tempore.
4 Memento nostri Domine in beneplacito
populi tui, visita nos in salutari tuo.
5 Ad videndum in bonitate electorum tuo-
rum: ad lætandum in lætitia gentis tuæ: vt
lauderis cum hæreditate tua.
6 Peccauimus cum patribus nostris: iniu- *Iudit.7.d*
stè egimus, iniquitatem fecimus. *19.*
7 Patres nostri in Aegypto non intellexe-
runt mirabilia tua: non fuerunt memores
multitudinis misericordiæ tuæ.
B Et irritauerunt ascendentes in mare, Mare-
rubrum.
8 Et saluauit eos propter nomen suum, vt
notam faceret potentiam suam.
9 Et increpuit Mare-rubrum, & exiccatum *Exo.14.e*
est: & deduxit eos in abyssis, sicut in de- *21.*
serto:
10 Et saluauit eos de manu odientium, &
redemit eos de manu inimici.
11 Et operuit aqua tribulantes eos: vnus *Exo.14.f*
ex eis non remansit. *27.*
12 Et crediderunt verbis eius, & laudauerunt
laudem eius.
13 Citò fecerunt, obliti sunt operum eius; &
non sustinuerunt consilium eius.
14 Et concupierunt concupiscentiam in de- *Nu.11.a*
C serto: & tentauerunt Deum in inaquoso. *4.*
15 Dedit eis petitionem ipsorum: & misit *Exo.17.a*
saturitatem in animas eorum. *3.*
16 Et irritauerunt Moysen in castris, Aaron *Nu.11.g*
sanctum Domini. *31.*
17 Aperta est terra, & deglutiuit Dathan: *Nu.16.e*
& operuit super congregationem Abiron. *31.*
18 Et exarsit ignis in synagoga eorum: flam *Deut.11.a*
ma combussit peccatores. *6.*
19 Et fecerunt vitulum in Horeb: & adora- *Exo.32.a*
uerunt sculptile. *4.*

20 ‖ Et mutauerunt gloriam suam in similitu
dinem vituli comedentis fœnum.
21 ‖ Obliti sunt Deum qui saluauit eos, qui fe
22 cit magnalia in Aegypto, ‖ mirabilia in Ter
ra-Cham: terribilia in Mari-rubro.
Exod.32.b 9. 23 ‖ Et dixit vt disperderet eos: si nô Moyses
D electus eius stetisset in confractione in con-
spectu eius,
Vt auerteret iram eius, ne disperderet eos.
24 ‖ & pro nihilo habuerunt terram desyde-
rabilem.
25 Non crediderunt verbo eius, ‖ & murmura-
uerunt in tabernaculis suis: non exaudierût
vocem Domini.
Nu.14.f 2. 26 ‖ Et eleuauit manum suam super eos, vt
prosterneret eos in deserto.
27 ‖ Et vt deijceret semen eorum in Nationi-
bus, & dispergeret eos in regionibus.
28 ‖ Et initiati sunt Beel-phegor: & comede-
runt sacrificia mortuorum.
29 ‖ Et irritauerunt eum in adinuentionibus
E suis: & multiplicata est in eis ruina.
Nu.25.b 30 ‖ Et stetit Phinees, & placauit: & cessauit
quassatio.
31 ‖ Et reputatum est ei in iustitiã in genera-
tione & generationẽ, vsq; in sempiternum.
Nu.20.b 9. 32 ‖ Et irritauerunt eum ad aquas contradi-
ctionis, & vexatus est Moyses propter eos:
33 ‖ quia exacerbauerunt spiritum eius.
34 Et distinxit in labijs suis, ‖ non disperdi-
derunt gentes quas dixit Dominus illis.
35 ‖ Et commisti sunt inter gentes, & didice-
36 runt opera eorum: ‖ & seruierunt sculptili-
bus eorum: & factum est illis in scandalũ.
37 ‖ Et immolauerunt filios suos, & filias suas
F dæmonijs.
38 ‖ Et effuderunt sanguinem innocentem, san
guinem filiorum suorum & filiarum suarũ,
quas sacrificauerunt sculptilibus Chanaán.
infecta 3. 39 Et interfecta est terra in sanguinibus, ‖ &
contaminata est in operibus eorum: & for-
nicati sunt in adinuentionibus suis.
40 ‖ Et iratus est furore Dñs in populum suũ,
& abominatus est hæreditatem suam.
41 ‖ Et tradidit eos in manus gentium: & do-
minati sunt eorum qui oderunt eos.
42 ‖ Et tribulauerunt eos inimici eorum, & hu
43 miliati sunt sub manibus eorum: ‖ sæpe li-
berauit eos.
Ipsi autem exacerbauerunt eum in consilio
suo: & humiliati sunt in iniquitatibus suis.
44 ‖ Et vidit, cùm tribularentur; & audiuit ora-
C tionem eorum.
Deu.30.a 1. 45 ‖ Et memor fuit testamenti sui: & pœ-
nituit eum secundùm multitudinem mise-
ricordiæ suæ.
46 ‖ Et dedit eos in misericordias in conspe-
ctu omnium qui ceperant eos.
47 ‖ Saluos nos fac Domine Deus noster, &
congrega nos de Nationibus:
Vt confiteamur nomini sancto tuo: & glo-
riemur in laude tua.
48 ‖ Benedictus Dominus Deus Israël, à secu-
lo, & vsque in seculum: & dicet omnis popu
lus, Fiat, fiat.

1 *Hallelu-ia.* CVI. *HEB.107*
A CONFITEMINI Domino *Iudith.13 c.21.*
quoniam bonus, quoniam in
seculum misericordia eius.
2 ‖ Dicant qui redempti sunt à
Dño, quos redemit de manu
inimici: * de regionibus congregauit eos. ** & 2.*
3 ‖ A Solis ortu & occasu, ab aqlone & mari.
4 ‖ Errauerunt in solitudine in inaquoso: viã
ciuitatis habitaculi non inuenerunt.
5 ‖ Esurientes & sitientes: anima eorum in
ipsis defecit.
6 ‖ Et clamauerunt ad Dñm, cùm tribularen-
tur: & de necessitatibus eorum eripuit eos.
7 ‖ Et deduxit eos in viam rectam: vt irent
in ciuitatem habitationis.
8 ‖ Confiteantur Domino misericordiæ eius,
& mirabilia eius filijs hominum.
9 ‖ Quia satiauit animam inanem: & ani-
mam esurientem satiauit bonis.
10 ‖ Sedentes in tenebris & vmbra mortis, vin
ctos in mendicitate & ferro.
11 ‖ Quia exacerbauerunt eloquia Dei, & con-
silium Altissimi irritauerunt.
12 ‖ Et humiliatum est in laboribus cor eorũ,
infirmati sunt, nec fuit qui adiuuaret.
13 ‖ Et clamauerunt ad Dominum, cùm tribu-
B larentur: & de necessitatibus eorum libera-
uit eos.
14 ‖ Et eduxit eos de tenebris & vmbra mor-
tis: & vincula eorum disrupit.
15 ‖ Confiteantur Domino misericordiæ eius,
& mirabilia eius filijs-hominum
16 ‖ Quia contriuit portas æreas: & vectes
ferreos confregit.
17 ‖ Suscepit eos de via iniquitatis eorum: pro-
pter iniustitias enim suas humiliati sunt.
18 ‖ Omnem escam abominata est anima eo-
rum: & appropinquauerunt vsque ad por-
tas mortis.
19 ‖ Et clamauerunt ad Dominum, cùm tri-
bularentur: & de necessitatibus eorum li-
berauit eos.
20 ‖ Misit verbum suum, & sanauit eos: & *Matt.8.b 13.*
eripuit eos de interitionibus eorum.
21 ‖ Confiteantur Domino misericordiæ eius, *Luc.7.b*
& mirabilia eius filijs hominum. *10.*
22 ‖ Et sacrificent sacrificiũ laudis, & annun-
cient opera eius in exultatione.
23 ‖ Qui descendunt mare in nauibus, facien-
C tes operationem in aquis multis:
24 ‖ Ipsi viderunt opera Domini, & mirabilia
eius in profundo.
25 ‖ Dixit, & stetit spiritus procellæ: & exal-
tati sunt fluctus eius.
26 ‖ Ascendunt vsque ad cœlos, & descen-
dunt vsque ad abyssos: anima eorum ta-
bescebat.
27 ‖ Turbati sunt, & moti sunt sicut ebrius: &
omnis sapientia eorum deuorata est.
28 ‖ Et clamauerunt ad Dominum, cùm tri-
bularentur: & de necessitatibus eorum
eduxit eos.
29 ‖ Et statuit procellam eius in auram: & si-
luerunt fluctus eius.

30 Et lætati ſunt, quia ſiluerunt: & deduxit
eos in portum voluntatis eorum.
31 Confiteantur Dño miſericordiæ eius, &
mirabilia eius filijs hominum.
32 Et exaltent eum in eccleſia plebis: & in
cathedra ſeniorum laudent eum.
33 Poſuit flumina in deſertum: & exitus
aquarum in ſitim:
34 Terram fructiferam in ſalſuginem, à ma-
D litia inhabitantium in ea.
35 Poſuit deſertum in ſtagna aquarum: & ter
ram ſine aqua in exitus aquarum.
36 Et collocauit illic eſurientes: & conſtitue-
runt ciuitatem habitationis.
37 Et ſeminauerunt agros, & plantauerunt
vineas: & fecerunt fructum natiuitatis.
38 Et benedixit eis, & multiplicati ſunt ni-
mis: & iumenta eorum non minorauit.
39 Et pauci facti ſunt, & vexati ſunt à tribu-
latione malorum & dolore.
40 Effuſa eſt contentio ſuper principes, &
errare fecit eos in inuio, & non in via.
41 Et adiuuit pauperem de inopia: & poſuit
ſicut oues familias.
Iob 22.d 19. 42 Videbunt recti, & lætabuntur: & omnis
iniquitas oppilabit os ſuum.
43 Quis ſapiens, & cuſtodiet hæc? & intelli-
get miſericordias Domini?

HEB. 108 1 *Canticum Pſalmi ipſi David.* CVII.

Supr. 56.b 8. 2 A PARATVM cor meum Deus,
paratum cor meum: cantabo, &
pſallam in gloria mea.
3 Exurge pſalterium & cithara: exurgam diluculo.
4 Confitebor tibi in populis Domine, &
pſallam tibi in nationibus.
5 Quia magna eſt ſuper cœlos miſericordia
tua: & vſque ad nubes veritas tua.
6 Exaltare ſuper cœlos Deus, & ſuper omnẽ
7 terrã gloria tua: vt liberentur dilecti tui.
8 Saluũ fac dextera tua, & exaudi me. Deus
locutus eſt in ſancto ſuo.
B Exultabo, & diuidam Sichimam: & con-
uallem tabernaculorum dimetiar.
9 Meus eſt Galaad, & meus eſt Manaſſes: &
Ephraim ſuſceptio capitis mei.
10 Iuda rex meus, Moab lebes ſpei meæ.
In Idumæam extendam calceamentũ meũ:
mihi alienigenæ amici facti ſunt.
11 Quis deducet me in ciuitatem munitam?
quis deducet me vſque in Idumæam?
12 Nónne tu Deus qui repuliſti nos, & non
exibis, Deus, in uirtutibus noſtris?
13 Da nobis auxilium de tribulatione: quia
vana ſalus hominis.
14 In Deo faciemus virtutem: & ipſe ad nihi-
lum deducet inimicos noſtros.

HEB. 109 1 *In finem, Pſalmus David.* CVIII.

2 A DEVS laudem meam ne tacue-
ris: quia os peccatoris, & os do
loſi ſuper me apertum eſt.
3 Locuti ſunt aduerſum me lin-
gua doloſa, & ſermonibus
odij circundederunt me: & expugnauerunt
me gratis.
4 Pro eo vt me diligerent, detrahebant mi-
hi: ego autem orabam.
5 Et poſuerunt aduerſum me mala pro bo-
nis, & odium pro dilectione mea.
6 Conſtitue ſuper eum peccatorem: & dia-
bulus ſtet à dextris eius.
7 Cùm iudicatur exeat, cõdemnatus: & ora-
tio eius fiat in peccatum.
8 Fiant dies eius pauci: & epiſcopatum eius Iob 17.d 12.
B accipiat alter. Act. 1.d
9 Fiant filij eius orphani, & vxor eius vidua. 20.
10 Nutantes transferantur filij eius, & men-
dicent: & eijciantur de habitationibus ſuis.
11 Scrutetur fœnerator omnem ſubſtantiam
eius: & diripiant alieni labores eius.
12 Non ſit illi adiutor, nec ſit qui miſereatur
pupillis eius.
13 Fiant nati eius in interitum: in genera-
tione vna deleatur nomen eius.
14 In memoriam redeat iniquitas patrum
eius in conſpectu Domini: & peccatum ma-
tris eius non deleatur.
15 Fiant contra Dominum ſemper, & diſpe-
reat de terra memoria eorum: pro eo quod non
eſt recordatus facere miſericordiam.
16 Et perſecutus eſt hominẽ inopẽ & men-
dicum, & compunctum corde mortificare.
17 Et dilexit maledictionem, & veniet ei: &
C noluit benedictionẽ, & elongabitur ab eo.
18 Et induit maledictionem ſicut veſtimen
tum, & intrauit ſicut aqua in interiora eius,
& ſicut oleum in oſſibus eius.
19 Fiat ei ſicut veſtimentum quo operitur, &
& ſicut zona qua ſemper præcingitur.
20 Hoc opus eorum qui detrahũt mihi apud
Dominum: & qui loquuntur mala aduerſus
animam meam.
21 Et tu Domine, Domine, fac mecum pro-
pter nomen tuum: quia ſuauis eſt miſericor
dia tua.
22 Libera me, quia egenus & pauper ego
ſum: & cor meum conturbatũ eſt intra me.
23 Sicut vmbra cùm declinat, ablatus ſum:
& excuſſus ſum ſicut locuſtæ. locuſta 6.
24 Genua mea infirmata ſunt à ieiunio: &
caro mea immutata eſt propter oleum.
25 Et ego factus ſum opprobrium illis: vi-
D derunt me, & mouerunt capita ſua.
26 Adiuua me Domine Deus meus: ſaluum
me fac ſecundum miſericordiam tuam.
27 Et ſciant quia manus tua hæc: & tu Do
mine feciſti eam. ea 7.
28 Maledicent illi, & tu benedices: qui in-
ſurgunt in me, confundantur: ſeruus autem
tuus lætabitur.
29 Induantur, qui detrahunt mihi, pudore:
& operiantur ſicut diploide confuſione ſua.
30 Confitebor Domino nimis in ore meo: &
in medio multorum laudabo eum.
31 Quia aſtitit à dextris pauperis, vt ſaluam Qui 16.
faceret à perſequentibus animam meam.

1 *Pſalmus David,* CIX. HEB. 110

A DIXIT Dominus Domino meo: Sede à Matt. 22.
dextris meis. d.

1.Cor.15.d Donec ponam inimicos tuos scabellum pe
25. dum tuorum.
Hebr.1.d 2 ¶ Virgam virtutis tuæ emittet Dominus
13.10.c.13. ex Sion: dominare in medio inimicorum
Act. 2.f tuorum.
34. 4 ¶ Tecum principium in die virtutis tuæ in
splendoribus sanctorum: ex vtero ante luci-
ferum genui te.
‖Heb.5.b.6 4 ¶ ‖ Iurauit Dominus, & non pœnitebit eũ:
7.c.17. Tu es sacerdos in æternum secundùm ordi-
‖Ioan.12.e nem Melchi-sedech.
34. 5 ¶ Dominus à dextris tuis, confregit in die
B iræ suæ Reges.
6 ¶ Iudicabit in nationibus, implebit ruinas:
conquassabit capita in terra multorum.
7 ¶ De torrente in via bibet: propterea exalta
bit caput.

HEB 111. *Hallelu-ia.* C X.

1 C ONFITEBOR tibi Domine
A in toto corde meo: in consilio
iustorum & congregatione.
‖ Sup.91.b 2 ¶ ‖ Magna opera Domini: ex-
6. quisita in oẽs voluntates eius.
3 ¶ Confessio & magnificentia opus eius: &
iustitia eius manet in seculum seculi.
4 ¶ Memoriam fecit mirabilium suorum,
5 misericors & miserator Dominus: ¶ escam
dedit timentibus se.
Memor erit in seculum testamenti sui,
6 ¶ virtutem operum suorum annunciabit po-
pulo suo:
‖ Sup.104. 7 ‖ Vt det illis hæreditatem gentium: ¶ opera
d.44. B manuum eius, veritas & iudicium.
8 Fidelia omnia mandata eius: ¶ confirmata
** Dominus* in seculũ seculi, facta in veritate & æquitate.
15. 9 ¶ Redemptionem misit * populo suo: man
‖ Prou. 1.a dauit in æternum testamentum suum.
7. & 9. b 10 Sanctum & terribile nomen eius: ¶ ‖ initiũ
10. sapientiæ timor Domini.
Eccles. 1.b Intellectus bonus omnibus facientibus eũ:
.6. laudatio eius manet in seculum seculi.
Iob.28.d
28. 1 *Hallelu ia, reuersionis Aggæi & Zachariæ,*
HEB.112. C X I.

A B EATVS vir, qui timet Dñm:
in mandatis eius volet nimis.
2 ¶ Potens in terra erit semen
eius: generatio rectorum bene-
dicetur.
3 ¶ Gloria & diuitiæ in domo eius: & iustitia
eius manet in seculum seculi.
4 ¶ Exortum est in tenebris lumen rectis: mi-
sericors & miserator & iustus.
5 ¶ Iucundus homo qui miseretur & commo
6 dat: disponet sermones suos in iudicio: ¶ qa
B in æternum non commouebitur.
7 In memoria æterna erit iustus: ¶ ab auditio-
ne mala non timebit.
8 Paratum cor eius sperare in Domino, ¶ cõ-
firmatum est cor eius: non commouebitur,
donec despiciat inimicos suos.
9 ¶ Dispersit, dedit pauperibus: iustitia eius
manet in seculum seculi: cornu eius exalta-
bitur in gloria.
10 ¶ Peccator videbit, & irascetur, dentibus
suis fremet & tabescet: desyderium peccato-
rum peribit.

1 *Hallelu-ia.* C X I I. *HEB.113.*

A L AVDATE pueri Dominum:
laudate nomen Domini.
2 ¶ Sit nomen Dñi benedictum,
ex hoc nunc & vsq; in seculũ.
3 ¶ A Solis ortu vsq; ad occasum,
laudabile nomen Domini. *Malac.1.c*
4 ¶ Excelsus super omnes gentes Dominus, *11.*
& super cœlos gloria eius.
5 ¶ Quis sicut Dominus Deus noster qui in
6 altis habitat, ¶ & humilia respicit in cœlo &
in terra.
7 ¶ Suscitãs à terra inopem, & de stercore eri-
B gens pauperem:
8 ¶ Vt collocet eum cũ principibus, cum prin-
cipibus populi sui.
9 ¶ Qui habitare facit sterilem in domo, ma-
trem filiorum lætantem.

Hallelu-ia. C X I I I. *HEB.114.*

1 I N EXITV Israël de Aegypto, do- *Exod.13.a*
A mus Iacob de populo barbaro. *3.*
2 ¶ Facta est Iudæa sanctificatio
eius, Israël potestas eius.
3 ¶ Mare vidit, & fugit, Iordanis
conuersus est retrorsum.
4 ¶ Montes exultauerunt vt arietes, & colles
sicut agni ouium.
5 ¶ Quid est tibi mare quod fugisti, & tu Ior-
danis, quia conuersus es retrorsum?
6 ¶ Montes exultastis sicut arietes, & colles
sicut agni ouium.
7 ¶ A facie Domini mota est terra, à facie Dei
Iacob.
8 ¶ Qui conuertit petram in stagna aquarum,
B & rupem in fontes aquarum.
1 ¶ NON NOBIS Domine, non nobis:
sed nomini tuo da gloriam. *HEB.115.*
2 ¶ Super misericordia tua & veritate tua,
neqñ dicant Gentes, Vbi est Deus eorum?
3 ¶ Deus autem noster in cœlo: omnia quæ-
cunq; voluit, fecit. *Infr.134.c*
4 ¶ Simulachra gentium argentum, & aurũ, *15.*
opera manuum hominum.
5 ¶ ‖ Os habent, & non loquentur: oculos ha-
bent, & non videbunt. *‖ Sap.15.d*
6 ¶ Aures habent, & non audient: nares ha- *15.*
bent & non odorabunt.
7 ¶ Manus habent, & non palpabunt: pedes
C habent, & non ambulabunt: non clamabũt
in gutture suo.
8 ¶ Similes illis fiant qui faciunt ea: & omnes
qui confidunt in eis.
9 ¶ Domus Israël sperauit in Domino: adiu-
tor eorum & protector eorum est.
10 ¶ Domus Aaron sperauit in Domino: adiu
tor eorum & protector eorum est.
11 ¶ Qui timent Dominum, sperauerunt in Do
mino: adiutor eorũ & protector eorum est.
12 ¶ Dñs memor fuit nostri, & bñdixit nobis.
Benedixit domui Israël, benedixit domui
Aaron.
13 ¶ Benedixit omnibus qui timent Dominũ,

D pusillis cum maioribus.
14 ¶ Adijciat Dominus super vos: super vos & super filios vestros.
15 ¶ Benedicti vos à Domino, qui fecit cœlum & terram.
16 ¶ Cœlum cœli Domino: terram autem dedit filijs hominum.
¶ Baru. 2.d 17. — 17 ¶ Non mortui laudabunt te Domine, neq; omnes qui descendunt in infernum.
18 ¶ Sed nos qui uiuimus, benedicimus Domino, ex hoc nunc & vsq; in seculum.

HEB. 116. — *Hallelu-ia.* CXIIII.

1 DILEXI, quoniã exaudiet Do-
A minus vocem orationis meæ.
2 ¶ Quia inclinauit aurẽ suã mihi: & in diebus meis inuocabo.
3 ¶ Circundederunt me dolores mortis, & pericula inferni inuenerunt me.
4 ¶ Tribulationem & dolorem inueni: & nomen Domini inuocaui.
5 O Domine libera animam meam: ¶ misericors Dominus, & iustus, & Deus noster miseretur.
6 ¶ Custodiens paruulos Dominus: humiliatus sum, & liberauit me.
7 ¶ Conuertere anima mea in requiem tuam: quia Dominus benefecit tibi.
8 ¶ Quia eripuit animã meam de morte, oculos meos à lachrymis, pedes meos à lapsu.
9 ¶ Placebo Domino in regione viuorum.

Hallelu-ia. CXV.

Psalmum hũc Hebræi annectunt præcedẽti.

10 CREDIDI, propter quod locu-
A tus sum: ego autem humiliatus sum nimis.
¶ 2.Cor.4.c 13.
11 ¶ Ego dixi in excessu meo: Omnis homo mendax.
Ro.3.a.4.
12 ¶ Quid retribuam Domino, pro omnibus quæ retribuit mihi?
13 ¶ Calicem salutaris accipiam: & nomen Domini inuocabo.
14 ¶ Vota mea Domino reddam coram omni
15 populo eius: ¶ preciosa in conspectu Domini mors sanctorum eius.
16 ¶ O Domine quia ego seruus tuus, ego seruus tuus, & filius ancillæ tuæ.
17 Dirupisti vincula mea: ¶ tibi sacrificabo hostiam laudis, & nomen Domini inuocabo.
18 ¶ Vota mea Domino reddam in conspectu
19 omnis populi eius: ¶ in atrijs domus Domini in medio tui Ierusalem.

HEB. 117. — *Hallelu-ia.* CXVI.

Rom. 15.c 11.

1 LAVDATE Dominum omnes
A Gentes: laudate eum omnes populi.
2 ¶ Quoniam confirmata est super nos misericordia eius: & ¶ veritas Domini manet in æternum.

¶ Ioan.12.c 14.

HEB. 118. — *Hallelu-ia.* CXVII.

1 CONFITEMINI Dño quoniam bonus, qm̃ in seculũ misericordia eius.
2 ¶ Dicat nunc Israël qm̃ bonus: quoniã in seculum misericordia eius.
3 ¶ Dicat nunc domus Aaron: quoniam in seculum misericordia eius.
4 ¶ Dicant nunc omnes qui timent Dñm: quoniam in seculum misericordia eius. -5.
5 ¶ De tribulatione inuocaui Dominum, & exaudiuit me in latitudine Dominus.
6 ¶ ¶ Dominus mihi adiutor, nõ timebo quid faciat mihi homo. ¶ Heb.13.a 6.
7 ¶ Dominus mihi adiutor: & ego despiciã inimicos meos.
8 ¶ Bonum est confidere in Domino, quàm
B confidere in homine:
9 ¶ Bonum est sperare in Domino, quàm sperare in principibus.
10 ¶ Omnes gentes circuierunt me, & in nomine Domini quia vltus sum in eos.
11 ¶ Circundantes circundederunt me: & in nomine Domini quia vltus sum in eos.
12 ¶ Circundederunt me sicut apes, & exarserunt sicut ignis in spinis: & in nomine Domini quia vltus sum in eos.
13 ¶ Impulsus euersus sum, vt caderem: & Dominus suscepit me.
14 ¶ ¶ Fortitudo mea, & laus mea Dominus: & factus est mihi in salutem. ¶ Exo.15.a 2.
15 ¶ Vox exultationis & salutis in tabernacu-
C lis iustorum.
16 ¶ Dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltauit me, dextera Domini fecit virtutem.
17 ¶ Non moriar, sed viuam: & narrabo opera Domini.
18 ¶ Castigans castigauit me Dominus: & morti non tradidit me.
19 ¶ Aperite mihi portas iustitiæ, ingressus in
20 eas confitebor Domino: ¶ hæc porta Domini, iusti intrabunt in eam.
21 ¶ Confitebor tibi, quoniam exaudisti me: & factus es mihi in salutem.
22 ¶ ¶ Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli. ¶ Matth 21.d.42.
23 ¶ A Domino factum est istud: & est mira- Luc.20.c
D bile in oculis nostris. 17.
24 ¶ Hæc est dies, quam fecit Dominus; exultemus, & lætemur in ea. Act.4.b 11.
25 ¶ O Domine saluum me fac, ô Domine be- Ro.9 g.33
26 ne prosperare: ¶ benedictus qui venit in no- 1.Pe.2.a.7.
mine Domini. ¶ Isai.28.d 16.
27 Benediximus vobis de domo Dñi: ¶ Deus Mat. 21.a
Dominus, & illuxit nobis. 1.
Constituite diem solennem in condensis vsque ad cornu altaris.
28 ¶ Deus meus es tu, & confitebor tibi: Deus meus es tu, & exaltabo te.
Confitebor tibi, quoniam exaudisti me: & factus es mihi in salutem.
29 ¶ Confitemini Domino, quoniam bonus: quoniam in seculum misericordia eius.

Hallelu-ia. Aleph. CXVIII. HEB.119.

1 BEATI immaculati in via: qui
A ambulant in lege Domini.
2 ¶ Beati qui scrutantur testimonia eius: in toto corde exquirunt eum.
3 ¶ Non enim qui operantur iniquitatem, in

4 vijs eius ambulauerunt.ꝟ Tu mandasti mandata tua custodiri nimis.
5 ꝟ Vtinam dirigantur viæ meæ ad custodiendas iustificationes tuas.
6 ꝟ Tunc non confundar, cùm perspexero in omnibus mandatis tuis.
7 ꝟ Confitebor tibi in directione cordis, in eo quòd didici iudicia iustitiæ tuæ.
8 ꝟ Iustificationes tuas custodiam: nõ me derelinquas vsquequaque..

Beth.

9 ꝟ In quo corrigit adolescentior viam suam? in custodiendo sermones tuos.
10 ꝟ In toto corde meo exquisiui te: ne repellas me à mandatis tuis.
11 ꝟ In corde meo abscondi eloquia tua: vt nõ peccem tibi.
12 ꝟ Benedictus es Domine, doce me iustificationes tuas.
13 ꝟ In labijs meis pronunciaui omnia iudicia oris tui.
14 ꝟ In via testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus diuitijs.
15 ꝟ In mandatis tuis exercebor: & consyderabo vias tuas.
16 ꝟ In iustificationibus tuis meditabor: non obliuiscar sermones tuos.

Gimel.

17 ꝟ Retribue seruo tuo, viuifica me: & custodiam sermones tuos.
18 ꝟ Reuela oculos meos: & cõsyderabo mirabilia de lege tua.
19 ꝟ Incola ego sum in terra: non abscondas à me mandata tua.
20 ꝟ Concupiuit anima mea desyderare iustificationes tuas in omni tempore.
21 ꝟ Increpasti superbos: maledicti qui declinant à mandatis tuis.
22 ꝟ Aufer à me opprobrium & contemptum: quia testimonia tua exquisiui.
23 ꝟ Etenim sederunt principes, & aduersum me loquebantur: seruus autem tuus exercebatur in iustificationibus tuis.
24 ꝟ Nam & testimonia tua meditatio mea est: & consilium meum, iustificationes tuæ.

Daleth.

25 ꝟ Adhæsit pauimento anima mea: viuifica me secundum verbum tuum.
26 ꝟ Vias meas enunciaui, & exaudisti me: doce me iustificationes tuas.
27 ꝟ Viam iustificationum tuarum instrue me, & exercebor in mirabilibus tuis.
28 ꝟ Dormitauit anima mea præ tędio: confirma me in verbis tuis.
29 ꝟ Viam iniquitatis amoue à me: & de lege tua miserere mei.
30 ꝟ Viam veritatis elegi: iudicia tua non sum oblitus.
31 ꝟ Adhæsi testimonijs tuis Domine: noli me confundere.
32 ꝟ Viam mandatorum tuorum cucurri, cùm dilatasti cor meum.

He.

33 ꝟ Legem pone mihi Domine viam iustificationum tuarum, & exquiram eam semper.
34 ꝟ Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuã, & custodiam illam in toto corde meo.
35 ꝟ Deduc me in semita mandatorum tuorũ: quia ipsam volui.
36 ꝟ Inclina cor meum in testimonia tua, & non in auaritiam.
37 ꝟ Auerte oculos meos, ne videant vanitatẽ: in via tua viuifica me.
38 ꝟ Statue seruo tuo eloquium tuum in timore tuo.
39 ꝟ Amputa opprobrium meum, quod suspicatus sum: quia iudicia tua iucunda.
40 ꝟ Ecce concupiui mandata tua: in æquitate tua viuifica me.

Vau.

41 ꝟ Et veniat super me misericordia tua Domine, salutare tuũ secũdùm eloquium tuũ.
42 ꝟ Et respondebo exprobrantibus mihi verbum, quia speraui in sermonibus tuis.
43 ꝟ Et ne auferas de ore meo verbũ veritatis vsquequaq;: q̃a in iudicijs tuis supersperaui.
44 ꝟ Et custodiam legem tuam semper: in seculum & in seculum seculi.
45 ꝟ Et ambulabam in latitudine: quia mandata tua exquisiui.
46 ꝟ Et loquebar in testimonijs tuis in conspectu regum, & non confundebar.
47 ꝟ Et meditabar in mandatis tuis, quę dilexi.
48 ꝟ Et leuaui manus meas ad mandata tua quæ dilexi, & exercebor in iustificationibus tuis.

Zain.

49 ꝟ Memor esto verbi tui seruo tuo, in quo mihi spem dedisti.
50 ꝟ Hæc me consolata est in humilitate mea: quia eloquium tuum viuificauit me.
51 ꝟ Superbi iniquè agebant vsquequaque: a lege autem tua non declinaui.
52 ꝟ Memor fui iudiciorum tuorum à seculo Domine: & consolatus sum.
53 ꝟ Defectio tenuit me pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam.
54 ꝟ Cantabiles mihi erant iustificationes tuæ in loco peregrinationis meæ.
55 ꝟ Memor fui nocte nominis tui Domine, & custodiui legem tuam.
56 ꝟ Hæc facta est mihi, quia iustificationes tuas exquisiui.

Heth.

57 ꝟ Portio mea Domine, dixi custodire legem tuam.
58 ꝟ Deprecatus sum faciem tuam in toto corde meo: miserere mei secũdũ eloquium tuũ.
59 ꝟ Cogitaui vias meas: & conuerti pedes meos in testimonia tua.
60 ꝟ Paratus sum, & nõ sum turbatus: vt custodiam mandata tua..
61 ꝟ Funes peccatorum circumplexi sunt me: & legem tuam non sum oblitus.
62 ꝟ Media nocte surgebam ad confitendum tibi super iudicia iustificationis tuæ.
63 ꝟ Particeps ego sum omnium timentium te: & custodientium mandata tua.
64 ꝟ Misericordia tua Domine plena est terra: iustificationes tuas doce me.

Teth.

65 ꝟ Bonitatem fecisti cum seruo tuo Domine,

secundum verbum tuum.
66 Bonitatem, & disciplinam, & scientiā doce me: quia mandatis tuis credidi.
67 Priusquàm humiliarer, ego deliqui: propterea eloquium tuum custodiui.
68 Bonus es tu: & in bonitate tua doce me iustificationes tuas.
69 Multiplicata est super me iniquitas superborum: ego autē in toto corde meo scrutabor mandata tua.
70 Coagulatum est sicut lac cor eorum: ego verò legem tuam meditatus sum.
71 Bonum mihi quia humiliasti me: vt discam iustificationes tuas.
72 Bonum mihi lex oris tui super millia auri & argenti.

Iod.

73 Manus tuæ fecerunt me, & plasmauerunt me: da mihi intellectum, vt discam mandata tua.
74 Qui timent te, videbunt me, & lætabuntur: quia in verba tua supersperaui.
75 Cognoui Dñe, quia æquitas iudicia tua, & in veritate tua humiliasti me.
76 Fiat misericordia tua, vt consoletur me, secundùm eloquium tuum seruo tuo.
77 Veniant mihi miserationes tuæ, & viuam: quia lex tua meditatio mea est.
78 Confundātur superbi, quia iniustè iniquitatem fecerunt in me: ego autem exercebor in mandatis tuis.
79 Conuertantur mihi timentes te, & qui nouerunt testimonia tua.
80 Fiat cor meum immaculatum in iustificationibus tuis, vt non confundar.

Caph.

81 Defecit in salutare tuum anima mea: & in verbum tuum supersperaui.
82 Defecerunt oculi mei in eloquium tuum, dicentes, Quando consolaberis me?
83 Quia factus sum sicut vter in pruina: iustificationes tuas non sum oblitus.
84 Quot sunt dies serui tui, quando facies de persequentibus me iudicium?
85 Narrauerunt mihi iniqui fabulationes: sed non vt lex tua.
86 Omnia mandata tua veritas: iniqui persecuti sunt me, adiuua me. *iniqué 2.*
87 Paulòminus consummauerunt me in terra: ego autem non dereliqui mandata tua.
88 Secundùm misericordiam tuam viuifica me: & custodiam testimonia oris tui.

Lamed.

89 In æternum Domine verbum tuum permanet in cœlo.
90 In generatione & generationem veritas tua: fundasti terram & permanet.
91 Ordinatione tua perseuerat dies: quoniam omnia seruiunt tibi.
92 Nisi quòd lex tua, meditatio mea est: tunc fortè perijssem in humilitate mea.
93 In æternum non obliuiscar iustificationes tuas: quia in ipsis viuificasti me.
94 Tuus sum ego, saluum me fac: quoniam iustificationes tuas exquisiui.
95 Me expectauerunt peccatores, vt perderent me: testimonia tua intellexi.
96 Omnis consummationis vidi finem: latū mandatum tuum nimis.

Mem.

97 Quomodo dilexi legem tuam Domine? tota die meditatio mea est.
98 Super inimicos meos prudentem me fecisti mandato tuo: quia in æternum mihi est.
99 Super omnes docentes me intellexi: quia testimonia tua meditatio mea est.
100 Super senes intellexi: quia mandata tua quæsiui.
101 Ab omni via mala prohibui pedes meos: vt custodiam verba tua.
102 A iudicijs tuis non declinaui: quia tu legem posuisti mihi.
103 Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo!
104 A mandatis tuis intellexi: propterea odiui omnem viam iniquitatis.

Nun.

105 Lucerna pedibus meis verbum tuum: & lumen semitis meis.
106 Iuraui, & statui custodire iudicia iustitiæ tuæ.
107 Humiliatus sum vsquequaq; Domine: viuifica me secundùm verbum tuum.
108 Voluntaria oris mei beneplacita fac Domine: & iudicia tua doce me.
109 Anima mea in manibus meis semper: & legem tuam non sum oblitus.
110 Posuerunt peccatores laqueum mihi, & de mandatis tuis non erraui.
111 Hæreditate acquisiui testimonia tua in æternum: quia exultatio cordis mei sunt.
112 Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum propter retributionem.

Samech.

113 Iniquos odio habui: & legē tuam dilexi.
114 Adiutor & susceptor meus es tu: & in verbum tuum supersperaui.
115 Declinate à me maligni: & scrutabor mandata Dei mei.
116 Suscipe me secundùm eloquium tuum, & viuam: & non confundas me ab expectatione mea.
117 Adiuua me, & saluus ero: & meditabor in iustificationibus tuis semper.
118 Spreuisti omnes discedentes à iudicijs tuis: quia iniusta cogitatio eorum. *iustitijs 7.*
119 Præuaricantes reputaui omnes peccatores terræ: ideo dilexi testimonia tua.
120 Confige timore tuo carnes meas: à iudicijs enim tuis timui.

Ain.

121 Feci iudicium, & iustitiam: non tradas me calumniantibus me.
122 Suscipe seruum tuum in bonum: non calumnientur me superbi.
123 Oculi mei defecerunt in salutare tuum: & in eloquium iustitiæ tuæ.
124 Fac cum seruo tuo secundùm misericordiam tuam: & iustificationes tuas doce me.
125 Seruus tuus sum ego: da mihi intellectum, vt sciam testimonia tua.

125 ♀ Tempus faciendi Domine: dissipauerunt legem tuam.
127 ♀ Ideo dilexi mandata tua super aurum & topazion.
128 ♀ Propterea ad omnia mandata tua dirigebar: omnem viam iniquam odio habui.

Phe.

129 ♀ Mirabilia testimonia tua: ideo scrutata est ea anima mea.
130 ♀ Declaratio sermonum tuorum illuminat: & intellectum dat paruulis.
131 ♀ Os meum aperui, & attraxi spiritũ, quia mandata tua desyderabam.
132 ♀ Aspice in me, & miserere mei secundùm iudicium diligentium nomen tuum.
133 ♀ Gressus meos dirige secundum eloquiũ tuum: & non dominetur mei omnis iniustitia.
*& 7. 134 ♀ Redime me à calumnijs hominum, ⁹vt custodiam mandata tua.
135 ♀ Faciem tuam illumina super seruum tuum: & doce me iustificationes tuas.
136 ♀ Exitus aquarum deduxerunt oculi mei: quia non custodierunt legem tuam.

Sade.

137 ♀ Iustus es Domine: & rectum iudicium tuum.
138 ♀ Mandasti iustitiam testimonia tua: & veritatem tuam nimis.
139 ♀ Tabescere me fecit zelus meus, quia obliti sunt verba tua inimici mei.
140 ♀ Ignitum eloquium tuum vehementer: & seruus tuus dilexit illud.
141 ♀ Adolescentulus sum ego & contemptus: iustificationes tuas non sum oblitus.
142 ♀ Iustitia tua, iustitia in æternum: & lex tua veritas.
143 ♀ Tribulatio & angustia inuenerunt me: mandata tua meditatio mea est.
144 ♀ Aequitas testimonia tua in æternum: intellectum da mihi, & viuam.

Coph.

*1 Sa. 145 ♀ Clamaui in toto corde meo, exaudi me Domine: iustificationes tuas requiram.
*& 3. 146 ♀ Clamaui ad te, saluum me fac: ⁹vt custodiam mandata tua.
-12. 147 ♀ Præueni in maturitate, & clamaui: quia, in verba tua supersperaui.
*& 5. 148 ♀ Præuenerunt oculi mei ad te diluculo: vt meditarer eloquia tua.
149 ♀ Vocem meam audi secundùm misericordiam tuam Domine: & secundum iudicium tuum viuifica me.
150 ♀ Appropinquauerũt persequentes me iniquitati: à lege autem tua longè facti sunt.
151 ♀ Prope es tu Domine: & omnes viæ tuæ veritas.
152 ♀ Initio cognoui de testimonijs tuis, quia in æternum fundasti ea.

Res.

153 ♀ Vide humilitatem meam, & eripe me: quia legem tuam non sum oblitus.
154 ♀ Iudica iudicium meum, & redime me: propter eloquium tuum viuifica me.
155 ♀ Longè à peccatoribus salus: quia iustificationes tuas non exquisierunt.
156 ♀ Misericordiæ tuæ multæ Domine: secundum iudicium tuum viuifica me.
157 ♀ Multi qui persequuntur me, & tribulant me, à testimonijs tuis non declinaui.
158 ♀ Vidi præuaricantes, & tabescebam: quia eloquia tua non custodierunt.
159 ♀ Vide quoniam mandata tua dilexi Domine: in misericordia tua viuifica me.
160 ♀ Principium verborum tuorũ veritas: * in æternum omnia iudicia iustitiæ tuæ. *& 3.

Sin.

161 ♀ Principes persecuti sunt me gratis: & à verbis tuis formidauit cor meum.
162 ♀ Lætabor ego super eloquia tua, sicut qui inuenit spolia multa.
163 ♀ Iniquitatem odio habui, & abominatus sum: legem autem tuam dilexi.
164 ♀ Septies in die laudẽ dixi tibi super iudicia iustitiæ tuæ.
165 ♀ Pax multa diligentibus legem tuam: & non est illis scandalum.
166 ♀ Expectabam salutare tuum Domine, & mandata tua dilexi.
167 ♀ Custodiuit anima mea testimonia tua: & dilexit ea vehementer.
168 ♀ Seruaui mandata tua & testimonia tua: quia omnes viæ meæ in conspectu tuo.

Tau.

169 ♀ Appropinquet deprecatio mea in conspectu tuo Domine: iuxta eloquium tuum da mihi intellectum.
170 ♀ Intret postulatio mea in conspectu tuo: secundum eloquium tuum eripe me.
171 ♀ Eructabunt labia mea hymnum, cùm docueris me iustificationes tuas.
172 ♀ Pronunciabit lingua mea eloquium tuũ: quia omnia mandata tua æquitas.
173 ♀ Fiat manus tua, vt saluet me: quoniam mandata tua elegi.
174 ♀ Concupiui salutare tuum Domine: & lex tua meditatio mea est.
175 ♀ Viuet anima mea, & laudabit te: & iudicia tua adiuuabunt me.
176 ♀ Erraui sicut ouis quæ periit: quære seruũ tuum, quia mandata tua non sum oblitus.

1 *Canticum graduum.* C X I X. HEB. 120.

A AD DOMINVM cùm tribularer, clamaui: & exaudiuit me.
2 ♀ Domine libera animam meam à labijs iniquis, & à lingua dolosa.
3 ♀ Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi ad linguam dolosam?
4 ♀ Sagittæ potentis acutæ, cum carbonibus
B desolatorijs.
5 ♀ Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est: habitaui cum habitantibus Cedar:
6 ♀ multum incola fuit anima mea.
7 ♀ Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus: cùm loquebar illis, impugnabant me gratis.

1 *Canticum graduum.* C X X. HEB. 121.

A LEVAVI oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi. 11.Par.20. c.17.

2 Auxilium meum à Domino qui fecit cæ-
lum & terram.
3 Non det in commotionem pedem tuum:
neq; dormitet qui custodit te.
4 Ecce non dormitabit, neque dormiet qui
custodit Israël.
5 Dominus custodit te, Dominus protectio
B tua super manum dexteram tuam.
6 Per diem Sol non vret te: neque Luna per
noctem.
7 Dominus custodit te ab omni malo: custo
diat animam tuam Dominus.
8 Dominus custodiat introitum tuũ & exi-
tum tuum, ex hoc nunc & vsque in seculũ.

HEB. 122. 1 *Canticum graduum.* CXXI.

A LAETATVS sum in his quæ di
cta sunt mihi, In domum Domi
ni ibimus.
2 Stantes erant pedes nostri in
atrijs tui Ierusalem.
3 Ierusalem quæ ædificatur vt ciuitas: cuius
participatio eius in idipsum.
4 Illuc enim ascẽderũt tribus, tribus Dñi: te
stimonium Israël, ad confitendũ nomini Dñi.
5 Quia illic sederunt sedes in iudicio, sedes
super domum Dauid.
6 Rogate quæ ad pacem sunt Ierusalem: &
B abundantia diligentibus te.
7 Fiat pax in virtute tua: & abundantia in
turribus tuis.
8 Propter fratres meos, & proximos meos,
loquebar pacem de te:
9 Propter domum Domini Dei nostri, quæ-
siui bona tibi.

HEB. 123. *Canticum graduum.* CXXII.
1
A AD TE leuaui oculos meos, qui
habitas in cœlis.
2 Ecce, sicut oculi seruorum
in manibus dominorum suo
rum.
Sicut oculi ancillæ in manibus dominæ
suæ: ita oculi nostri ad Dominum Deum no-
strum, donec misereatur nostri.
3 Miserere nostri Domine, miserere nostri:
quia multum repleti sumus despectione.
4 Quia multum repleta est anima nostra:
opprobrium abundantibus, & despectio
superbis.

HEB. 124. 1 *Canticum graduum ipsi Dauid.* CXXIII.

A NISI quia Dominus erat in nobis,
2 dicat nunc Israël, nisi quia Do-
minus erat in nobis.
Cùm exurgerent hoĩes in nos,
3 fortè viuos deglutissent nos.
4 Cum irasceretur furor eorum in nos: for-
sitan aqua absorbuisset nos.
5 Torrentẽ pertransiuit anima nostra: for-
B sitan pertransisset anima nostra aquam
intolerabilem.
6 Benedictus Dominus, qui non dedit nos
in captionem dentibus eorum.
7 Anima nostra sicut passer erepta est de la-
queo venantium.
Laqueus cõtritus est, & nos liberati sumus.
8 Adiutorium nostrum in nomine Domini,
qui fecit cœlum & terram.

1 *Canticum graduum.* CXXIIII. HEB. 125.

A QVI confidunt in Domino, sicut
mons Sion: non commouebi-
2 tur in æternum, qui habitat in
Ierusalem.
Montes in circuitu eius: &
Dominus in circuitu populi sui, ex hoc nunc
& vsque in seculum.
3 Quia non relinquet Dominus virgam pec
catorum super sortem iustorum: vt non ex-
tendant iusti ad iniquitatem manus suas.
4 Benefac Domine bonis & rectis corde.
5 Declinantes autẽ in obligationes adducet
Dominus cum operantibus iniquitatem:
pax super Israël.

1 *Canticum graduum.* CXXV. HEB. 126.

A IN CONVERTENDO Domi
nus captiuitatem Sion, facti su-
mus sicut consolati:
2 Tunc repletum est gaudio
os nostrum, & lingua nostra
exultatione.
Tunc dicent inter Gentes, Magnificauit Do
minus facere cum eis.
3 Magnificauit Dominus facere nobiscum:
facti sumus lætantes.
4 Conuerte Domine captiuitatem no-
stram, sicut torrens in Austro.
5 Qui seminant in lachrymis, in exultatio-
ne metent.
6 Euntes ibãt & flebãt, mittentes semina *portantes*
sua. Venientes autem venient cum exulta-
tione, portantes manipulos suos.

1 *Canticum graduum Salomonis.* CXXVI. HEB. 127.

A NISI Dominus ædificauerit do-
mum, in vanum laborauerunt
qui ædificant eam.
Nisi Dominus custodierit ci-
uitatem, frustra vigilat qui cu-
stodit eam.
2 Vanum est vobis ante lucem surgere: sur-
gite postquàm sederitis qui manducatis pa-
nem doloris.
3 Cùm dederit dilectis suis somnũ: ecce hæ-
reditas Domini, filij: merces, fructus ventris.
4 Sicut sagittæ in manu potentis: ita filij
excussorum.
5 Beatus vir qui impleuit desyderium suum
ex ipsis: non confundetur, cum loquetur ini-
micis suis in porta.

1 *Canticum graduum.* CXXVII. HEB. 128.

A BEATI omnes qui timent Dominum:
qui ambulant in vijs eius.
2 Labores manuum tuarum quia man
ducabis: beatus es, & bene tibi erit.
3 Vxor tua sicut vitis abundans in lateribus
domus tuæ.
Filij tui sicut nouellæ oliuarum in circuitu
mensæ tuæ.

4 ꝓ Ecce sic benedicetur homo, qui timet Do-
minum.
5 ꝓ Benedicat tibi Dominus ex Siō: & videas
bona Ierusalem omnibus diebus vitæ tuæ.
6 ꝓ Et videas filios filiorum tuorum, pacem
super Israël.

HEB. 129. 1 *Canticum graduum.* CXXVIII.

A SÆpe expugnauerunt me à iu-
uentute mea, dicat nunc Israël
2 ꝓ Sæpe expugnauerunt me à iu-
uentute mea: etenim nō potue-
runt mihi.
3 ꝓ Supra dorsum meum fabricauerunt pecca-
tores: prolongauerunt iniquitatem suam.
4 ꝓ Dominus iustus cōcidet ceruices peccato-
5 rū: cōfundantur & conuertātur retrorsum
omnes qui oderunt Sion.
6 ꝓ Fiant sicut fœnum tectorum, quod prius-
B quàm euellatur exaruit:
7 ꝓ De quo non °implebit' manum suam qui — °impleuit 10.
metit, & sinum suū qui manipulos colligit.
8 ꝓ Et non dixerunt qui præteribant, Bene-
dictio Domini super vos: benediximus vobis
in nomine Domini.

HEB. 130. 1 *Canticum graduum.* CXXIX.

A DE profundis clamaui ad te Do-
mine: ꝓ Domine exaudi vo-
2 cem meam.
Fiant aures tuæ intendentes
in vocem deprecationis meæ.
3 ꝓ Si iniquitates obseruaueris Domine, Do-
mine quis sustinebit?
4 ꝓ Quia apud te propitiatio est: & propter le-
5 gem tuam ꝓ sustinui te Domine.
6 Sustinuit anima mea in verbo eius: ꝓ Spera-
uit anima mea in Domino.
7 ꝓ A custodia matutina vsq; ad noctem: spe-
ret Israël in Domino.
Quia apud Dominū misericordia: & copio-
sa apud eum redemptio.
8 ꝓ Et ipse redimet Israël ex omnibus iniqui-
tatibus eius.

HEB. 131. 1 *Canticum graduum David.* CXXX.

A DOmine non est exaltatum cor
meum, neque elati sunt oculi
mei:
Neque ambulaui in magnis,
neque in mirabilibus super me.
2 ꝓ Si non humiliter sentiebam, sed exaltaui
animam meam:
Sicut ablactatus est super matre sua, ita re-
tributio in anima mea.
3 ꝓ Speret Israël in Domino, ex hoc nunc &
vsque in seculum.

HEB. 132. 1 *Canticum graduum.* CXXXI.

A MEmento Domine Dauid, & — 2.Reg.7.b 12.
omnis mansuetudinis eius,
2 ꝓ Sicut iurauit Domino, votū
vouit Deo Iacob:
3 ꝓ Si introiero in tabernacu-
lum domus meæ, si ascendero in lectum stra-
ti mei.
4 ꝓ Si dedero somnū oculis meis, & palpebris
meis dormitationem.
5 Et requiem temporibus meis: ꝓ donec inue-
B niam locum Domino, tabernaculum Deo
Iacob.
6 ꝓ Ecce audiuimus eam in Ephrata: inueni-
mus eam in campis syluæ.
7 ꝓ Introibimus in °tabernaculum' eius: ado- — °tabernacula.
rabimus in loco vbi steterunt pedes eius.
8 ꝓ ‖ Surge Domine in requiem tuam, tu & ar- — ‖ 2.Par.6.g 41.
ca sanctificationis tuæ.
9 ꝓ Sacerdotes tui induantur iustitia: & sancti
C tui exultent.
10 ꝓ Propter Dauid seruum tuum, non auertas
faciem Christi tui.
11 ꝓ Iurauit Dominus Dauid veritatem, & nō
frustrabitur eum, ‖ De fructu ventris tui po- — ‖ 2.Reg.7.c 12.
nam super sedem tuam. — Luc.1.f.32.
12 ꝓ Si custodierint filij tui testamentum meū, — Act.2.f.30
& testimonia mea hæc quæ docebo eos:
Et filij eorum vsque in seculum sedebūt su-
per sedem tuam.
13 ꝓ Quoniam elegit Dominus Sion: elegit eā
D in habitationem sibi.
14 ꝓ Hæc requies mea in seculum seculi: hic ha-
bitabo, quoniam elegi eam.
15 ꝓ Viduam eius benedicens benedicam: pau-
peres eius saturabo panibus.
16 ꝓ Sacerdotes eius induam salutari: & sancti
eius exultatione exultabunt.
17 ꝓ ‖ °Illuc' producam cornu Dauid, ‖ paraui lu- — °Illuc 4. ‖ Luc.1.g 69.
cernam Christo meo. — ‖ Mal.3.a 1.
18 ꝓ Inimicos eius induam cōfusione: super ip-
sum autem efflorebit sanctificatio mea.

1 *Canticum graduum David.* CXXXII. — HEB. 133.

A ECce quàm bonum, & quàm iu-
cundum habitare fratres in vnū.
2 ꝓ Sicut vnguentum in capite,
quod descendit in barbam, bar-
bam Aaron,
Quod descendit in oram vestimenti eius:
3 ꝓ sicut ros Hermon qui descendit in montem
Sion.
Quoniam illic mandauit Dominus benedi-
ctionem, & vitam vsque in seculum.

1 *Canticum graduum.* CXXXIII. — HEB. 134

A ECce nunc benedicite Domino,
omnes serui Domini,
Qui statis in domo Domini,
in atrijs domus Dei nostri,
2 In noctibus ꝓ extollite manus
vestras in sancta, & benedicite Domino.
3 ꝓ Benedicat te Dominus ex Sion, qui fecit
cœlum & terram.

1 *Halleluia.* CXXXIIII. — HEB. 135.

A LAudate nomen Domini, lau-
date serui Dominum.
2 ꝓ Qui statis in domo Domini,
in atrijs domus Dei nostri.
3 ꝓ Laudate Dominum, quia bo-
nus Dominus: psallite nomini eius, quoniā
suaue est.
4 ꝓ Quoniam Iacob elegit sibi Dominus, Israël

in possessionem sibi.
5 ꝟ Quia ego cognoui, ꝙ magnus est Dominus,
& Deus noster pre omnibus dijs.
6 ꝟ Omnia quæcunque voluit Dñs, fecit in cœ
lo & in terra, in mari, & in omnibus abyssis.
| Ierem. 10.b 13.51.b 16 7 ꝟ | Educens nubes ab extremo terræ: fulgu-
B ra in pluuiam fecit.
| Iohã. 3.b 1. 8 Qui produxit vẽtos de thesauris suis: | ꝟ qui
percussit primogenita Aegypti ab homine v-
Exod. 12.d 29. que ad pecus.
9 ꝟ *Emisit signa & ꝓdigia in medio tui Aegy
*Et misit 15. pte, in Pharaonem, & in omnes seruos eius.
10 ꝟ Qui percussit gentes multas: & occidit
| Iosu. 12.a 1.b.7. reges fortes.
11 ꝟ | Sehon regem Amorrhæum, & Og regem
Num. 21.c 24.d.33. Basan, & omnia regna Chanáan.
12 ꝟ | Et dedit terram eorum hæreditatem, hæ
| Iosu. 13.a 7. C reditatem Israël populo suo.
13 ꝟ Domine nomen tuum in æternum Domi
ne memoriale tuum in generationem & ge-
nerationem.
14 ꝟ Quia iudicabit Dominus populum suum,
& in seruis suis deprecabitur.
| Sup. 113. a.4. 15 ꝟ Simulachra | Gentium, argentum & au-
rum, opera manuum hominum.
| Sup. 113. c 15. 16 ꝟ | Os habent, & non loquentur: oculos ha
bent, & non videbunt.
17 ꝟ Aures habent, & nõ audient; neque enim
D est spiritus in ore ipsorum.
18 ꝟ Similes illis fiant qui faciunt ea, & omnes
qui confidunt in eis.
19 ꝟ Domus Israël benedicite Domino: domus
Aaron benedicite Domino.
20 ꝟ Domus Leui benedicite Dño: qui timetis
Dominum, benedicite Domino.
21 ꝟ Benedictus Dominus ex Sion, qui habitat
in Ierusalem.

HEB. 136. 1 *Halleluia.* CXXXV.

A Confitemini Domino, quo
niam bonus: quoniam in æter-
num misericordia eius.
2 ꝟ Confitemini Deo Deorum:
quoniam in æternum misericor-
dia eius.
3 ꝟ Confitemini Domino dominorũ: quoniã
in æternum misericordia eius.
4 ꝟ Qui facit mirabilia magna solus: quoniam
in æternum misericordia eius.
Gen. 1.a.1. & 6.b. 5 ꝟ | Qui fecit cœlos in intellectu: quoniam
in æternum misericordia eius.
| Ibid. 1.a 6 ꝟ | Qui firmauit terram super aquas: quoniã
in æternum misericordia eius.
| Ibid. 1.b 7 ꝟ | Qui fecit luminaria magna: quoniam in
æternum misericordia eius.
8 ꝟ Solem in potestatem diei: quoniam in
B æternum misericordia eius.
9 ꝟ Lunam & stellas in potestatem noctis: quo
niam in æternum misericordia eius.
| Exo. 12.c 29. 10 ꝟ | Qui percussit Aegyptum cum primoge-
nitis eorum: quoniam in æternum miseri-
cordia eius.
| Exo. 13.c 17. 11 ꝟ | Qui eduxit Israël de medio eorum: quo-
niam in æternum misericordia eius.
12 ꝟ In manu potenti & brachio excelso: quo-
niam in æternum misericordia eius.

13 ꝟ Qui diuisit Mare-rubrum in diuisiones:
quoniam in æternum misericordia eius.
14 ꝟ Et eduxit Israël per medium eius: quoniã
in æternum misericordia eius.
15 ꝟ | Et excussit Pharaonem & virtutem eius | Exo. 14.f 28.
C in Mari-rubro: quoniam in æternum miseri-
cordia eius.
16 ꝟ Qui traduxit populum suum per desertũ:
quoniam in æternum misericordia eius.
17 ꝟ Qui percussit reges magnos: quoniam in
æternum misericordia eius.
18 ꝟ | Et occidit reges fortes: quoniã in æternũ | Nu. 21.e 24.
misericordia eius.
19 ꝟ Sehon regem Amorrhæorum: quoniam in
æternum misericordia eius.
20 ꝟ | Et Og regem Basan: quoniam in æternũ | Nu. 21.g 33.
misericordia eius.
21 ꝟ | Et dedit terram eorum hæreditatem: quo- | Iosu. 13.a 7.
niam in æternum misericordia eius.
22 ꝟ Hæreditatem Israël seruo suo: quoniam
D in æternum misericordia eius.
23 ꝟ Quia in humilitate nostra memor fuit no
stri: quoniam in æternum misericordia eius.
24 ꝟ Et redemit nos ab inimicis nostris: quo-
niam in æternum misericordia eius.
25 ꝟ Qui dat escam omni carni: quoniam in
æternum misericordia eius.
26 ꝟ Confitemini Deo cœli: quoniam in æter-
num misericordia eius.
Confitemini Domino dominorum: quoniã
in æternum misericordia eius.

Psalmus David propter Ieremiam. CXXXVI. HEB. 137.

1 Super flumina Babylonis, illic
A sedimus & fleuimus, dum recor-
daremur * Sion. * tui
2 ꝟ In salicibus in medio eius su-
spendimus organa nostra.
3 ꝟ Quia illic interrogauerunt nos qui capti-
uos duxerunt nos, verba cantionum,
Et qui abduxerunt nos, Hymnum cãtate no-
bis de canticis Sion.
4 ꝟ Quomodo cantabimus canticum Domini
in terra aliena?
5 ꝟ Si oblitus fuero tui Ierusalem, obliuioni
B detur dextera mea.
6 ꝟ Adhæreat lingua mea faucibus meis, si
non meminero tui. Si non proposuero Ieru-
salem in principio lætitiæ meæ.
7 ꝟ Memor esto Domine filiorum Edom, in
die Ierusalem.
Qui dicunt, Exinanite, exinanite vsque ad
fundamentum in ea.
8 ꝟ Filia Babylonis misera: beatus qui retri-
buet tibi retributionẽ tuam, quam retribui-
sti nobis. | Isa. 13.e 16.
9 ꝟ | Beatus qui tenebit & allidet paruulos
*suos ad petram. * tuos 4.

1 *Ipsi David.* CXXXVII. HEB. 138.

A Confitebor tibi Domine
in toto corde meo: quoniam au
disti verba oris mei.
In conspectu angelorum psallã
2 tibi: ꝟ adorabo ad templum san-
ctum tuum, & confitebor nomini tuo.

Super

Super miſericordia tua & veritate tua: quo
niam magnificaſti ſuper omne, nomen ſan-
ctum tuum.
3 In quacunque die inuocauero te, exaudi
me: multiplicabis in anima mea virtutem.
4 Confiteantur tibi Domine omnes reges
terræ, quia audierunt omnia verba oris tui. *-5.*
5 Et cantent in vijs Domini: quoniam ma
B gna eſt gloria Domini.
6 Quoniam excelſus Dominus: & humilia
reſpicit, & alta à longè cognoſcit.
7 Si ambulauero in medio tribulationis, vi-
uificabis me: & ſuper iram inimicorũ meo-
rum extendiſti manum tuam, & ſaluum me
fecit dextera tua.
8 Dominus retribuet pro me, Domine mi-
ſericordia tua in ſeculum, opera manũ tua-
rum ne deſpicias.

HEB. 139. 1 *In finem, Pſalmus David.* CXXXVIII.

A DOMINE probaſti me, & cogno-
a uiſti me: tu cognouiſti ſeſſio-
nem meam, & reſurrectionem
meam.
3 Intellexiſti cogitationes me-
as de longe, & ſemitam meam & funiculum
meum inueſtigaſti.
4 Et omnes vias meas præuidiſti: quia non
eſt ſermo in lingua mea.
5 Ecce Domine tu cognouiſti omnia nouiſ-
ſima & antiqua: tu formaſti me, & poſuiſti
ſuper me manum tuam.
6 Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me: con
fortata eſt, & non potero ad eam.
7 Quò ibo à ſpiritu tuo? & quò à facie tua
B fugiam?
Amos 9.a 8 Si aſcendero in cœlum, tu illic es: ſi de-
ſcendero in infernum, ades.
9 Si ſumpſero pennas meas diluculo, & ha-
bitauero in extremis maris:
10 Etenim illuc manus tua deducet me, & te
nebit me dextera tua.
11 Et dixi, Forſitan tenebræ conculcabunt
me: & nox illuminatio mea in delicijs meis.
12 Quia tenebræ non obſcurabuntur à te, &
nox ſicut dies illuminabitur: ſicut tenebræ
eius, ita & lumen eius.
13 Quia tu poſſediſti renes meos: ſuſcepiſti
C me de vtero matris meæ.
14 Confitebor tibi, quia terribiliter magni-
ficatus es: mirabilia opera tua, & anima
mea *cognoſcet nimis. *cognoſcit 2.*
15 Non eſt occultatum os meum à te, quod
feciſti in occulto: & ſubſtãtia mea in inferio-
ribus terræ.
16 Imperfectum meum viderunt oculi tui, &
in libro tuo omnes ſcribentur: dies forma-
buntur, & nemo in eis.
17 Mihi autem nimis honorificati ſunt amici
tui Deus: nimis *confortatus eſt principatus *confortati ſunt 3.*
eorum.
18 Dinumerabo eos, & ſuper arenam multi-
plicabuntur: exurrexi, & adhuc ſum tecum.
19 Si occideris Deus peccatores: viri ſangui-
D num declinate à me.
20 Quia dicitis in cogitatione, accipient in
vanitate ciuitates ſuas.
21 Nonne qui oderunt te Domine, oderam:
& ſuper inimicos tuos tabeſcebam?
22 Perfecto odio oderam illos: * inimici facti *& 4.*
ſunt mihi.
23 Proba me Deus, & ſcito cor meum: inter-
roga me, & cognoſce ſemitas meas.
24 Et vide, ſi via iniquitatis in me eſt: & de-
duc me in via æterna.

1 *In finem, Pſalmus David.* CXXXIX. *HEB. 140.*

2 ERIPE me Domine ab homine
malo, a viro iniquo eripe me.
3 Qui cogitauerũt iniquitates
in corde, tota die conſtituebant
prælia.
4 Acuerunt linguam ſuam ſicut ſerpentes: *Sup. 5. c*
venenum aſpidum ſub labijs eorum. *11. 13. a. 9*
5 Cuſtodi me Domine de manu peccatoris: *Rom. 3. b*
& ab hominibus iniquis eripe me. *13.*
Qui cogitauerũt ſupplantare greſſus meos:
6 abſconderũt ſuperbi laqueum mihi:
Et funes extenderũt in laqueum, iuxta iter
ſcandalum poſuerunt mihi.
7 Dixi Domino, Deus meus es tu, exaudi Do
mine vocem deprecationis meæ.
8 Domine Domine virtus ſalutis meæ: obũ-
B braſti ſuper caput meum in die belli:
9 Ne tradas me Domine à deſyderio meo
peccatori: cogitauerunt contra me, ne dere-
linquas me, ne forte exaltentur.
10 Caput circuitus eorum, labor labiorum ip
ſorum operiet eos.
11 Cadent ſuper eos carbones: in ignem deij-
cies eos, in miſerijs non ſubſiſtent.
12 Vir linguoſus non dirigetur in terra: virũ
iniuſtum mala capient in interitu.
13 Cognoui quia faciet Dominus iudicium
inopis, & vindictam pauperum.
14 Veruntamen iuſti confitebuntur nomini
tuo: & habitabunt recti cum vultu tuo.

1 *Pſalmus David.* CXL. *HEB. 141.*

A DOMINE, clamaui ad te, exau- *Supr. 76. a*
di me: intende voci meæ, cùm *1.*
clamauero ad te.
a Dirigatur oratio mea ſicut
incenſum in conſpectu tuo: ele-
uatio manuum mearum ſacrificium veſper-
tinum.
3 Pone Domine cuſtodiam ori meo, & oſtiũ
circunſtantiæ labijs meis.
4 Non declines cor meum in verba malitiæ,
ad excuſandas excuſationes in peccatis.
Cum hominibus operantibus iniquitatem:
& non communicabo cum electis eorum.
5 Corripiet me iuſtus in miſericordia, & in-
crepabit me: oleum autem peccatoris non
impinguet caput meum.
B Quoniam adhuc & oratio mea in benepla-
6 citis eorum: abſorpti ſunt iuncti petræ iu-
dices eorum.
Audient verba mea, quoniam potuerunt:
7 ſicut craſſitudo terræ erupta eſt ſuper terrã.
Diſſipata ſunt oſſa noſtra ſecus infernum:
8 quia ad te Domine Domine oculi mei, in te

ſperaui,

speraui, non auferas animam meam.
9 Custodi me à laqueo quem statuerunt mihi: & à scandalis operantium iniquitatem.
10 Cadent in retiaculo eius peccatores: singulariter sum ego, donec transeam.

HEB. 141. 1 *Intellectus Dauid, cum esset in spelunca, oratio. 1.Reg.24.* CXLI.

2 A VOCE mea ad Dominum clamaui, voce mea ad Dominum deprecatus sum.
3 Effundo in conspectu eius orationem meam, & tribulationem meam ante ipsum pronuncio.
4 In deficiendo ex me spiritum meum, & tu cognouisti semitas meas.
In via hac qua ambulabam, absconderunt laqueum mihi.
5 Considerabam ad dexteram, & videbam: & non erat qui cognosceret me.
B Perijt fuga à me: & non est qui requirat animam meam.
6 Clamaui ad te Domine, dixi: Tu es spes mea, portio mea in terra viuentium.
7 Intende ad deprecationem meam: quia humiliatus sum nimis.
Libera me à persequentibus me: quia confortati sunt super me.
8 Educ de custodia animam meam, ad confitendum nomini tuo: me expectant iusti, donec retribuas mihi.

HEB. 143. 1 *Psalmus Dauid, quando persequebatur eum Absalom filius eius. 2.Reg.17.* CXLII.

A DOMINE exaudi orationem meam: auribus percipe obsecrationem meam in veritate tua, exaudi me in tua iustitia.
2 Et non intres in iudicium cũ seruo tuo: quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens.
3 Quia persecutus est inimicus animam meam: humiliauit in terra vitam meam:
Collocauit me in obscuris sicut mortuos se
4 culi: & anxiatus est super me spiritus meus, in me turbatum est cor meum.
5 Memor fui dierũ antiquorum, meditatus
B sum in omnibus operibus tuis: in factis manuum tuarum meditabar.
6 Expandi manus meas ad te, anima mea sicut terra sine aqua tibi.
7 Velociter exaudi me Domine, defecit spiritus meus.
Non auertas faciem tuam à me: & similis ero descendentibus in lacum.
8 Auditam fac mihi manè misericordiam tuam: quia in te speraui.
Notam fac mihi viam, in qua ambulem: quia ad te leuaui animam meam.
9 Eripe me de inimicis meis Domine, ad te
10 confugi: doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu.
C Spiritus tuus bonus deducet me in terram
11 rectam: propter nomen tuum Domine viuificabis me in æquitate tua.
Educes de tribulatione animam meam:
12 & in misericordia tua disperdes * inimicos meos. *omnes.
Et perdes omnes qui tribulant animam meam: quoniam ego seruus tuus sum.

1 *Psalmus Dauid aduersus Goliath.* CXLIII. HEB. 144.

A BENEDICTUS Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum.
2 Misericordia mea & refugiũ meum: susceptor meus, & liberator meus:
Protector meus, & in ipso speraui: qui °subdit` populum meum sub me. °*subdit 4.*
3 Domine quid est homo, quia innotuisti ei?
B aut filius hominis, quia reputas eum?
4 Homo vanitati similis factus est: ‖dies eius sicut vmbra prætereunt. ‖*Iob.8.b.9. & 14.a.1.*
5 Domine, inclina cœlos tuos, & descende: tange montes, & fumigabunt.
6 Fulgura coruscationem, & dissipabis eos: emitte sagittas tuas, & conturbabis eos.
7 Emitte manum tuam de alto, eripe me, & libera me de aquis multis, de manu filiorum alienorum:
8 Quorum os locutum est vanitatem: &
C dextera eorum dextera iniquitatis.
9 Deus canticum nouum cantabo tibi: in psalterio decachordo psallam tibi.
10 Qui das salutem regibus: qui redemisti
11 Dauid seruum tuum de gladio maligno: eripe me,
Et erue me de manu filiorum alienorum, quorum os locutum est vanitatem: & dextera eorum dextera iniquitatis:
12 Quorum filij sicut nouellæ plantationes in iuuentute sua.
Filiæ eorum compositæ: circumornatæ, vt similitudo templi.
13 Promptuaria eorum plena: eructantia ex hoc in illud.
Oues eorum fœtosæ, abundantes in egres-
14 sibus suis: boues eorum crassæ.
Non est ruina maceriæ, neq; transitus, neq; clamor in plateis eorum.
15 Beatum dixerunt populum, cui hæc sunt: beatus populus, cuius Dominus Deus eius.

1 *Laudatio ipsi Dauid.* CXLIIII. HEB. 145.

A EXALTABO te Deus meus rex: & benedicam nomini tuo in seculũ, & in seculum seculi.
2 Per singulos dies benedicam tibi: & laudabo nomen tuum in seculum, & in seculum seculi.
3 Magnus Dominus, & laudabilis nimis: & magnitudinis eius non est finis.
4 Generatio & generatio laudabit opera tua, & potentiam tuam pronunciabunt.
5 Magnificentiam gloriæ sanctitatis tuæ loquentur, & mirabilia tua narrabunt.
6 Et virtutem terribilium tuorum dicent, & magnitudinem tuam narrabunt.
7 Memoriam abundantiæ suauitatis tuæ
B eructabunt: & °iustitia tua` exultabunt: °*iustitiam tuam 2.*
8 Miserator & misericors Dominus: patiens

& multùm

& multùm misericors.
9 Suauis Dominus vniuersis : & miseratio-
nes eius super omnia opera eius.
10 Confiteantur tibi Domine omnia opera
tua, & sancti tui benedicant tibi:
11 Gloriam regni tui dicent, & potentiam
tuam loquentur.
12 Vt notam faciant filijs hominum poten-
C tiam tuam, & gloriam magnificentiæ re-
gni tui.
13 Regnum tuum regnum omnium seculo-
rum : & dominatio tua in omni generatio-
ne & generatione.
Fidelis Dominus in omnibus verbis suis: &
sanctus in omnibus operibus suis.
14 Alleuat Dominus omnes qui corruunt, &
erigit omnes elisos.
* Domine 15 Oculi omnium in te sperant *: & tu das
escam illorum in tempore opportuno.
16 Aperis tu manum tuam : & imples omne
animal benedictione.
17 Iustus Dominus in omnibus vijs suis: &
D sanctus in omnibus operibus suis.
18 Propè est Dominus omnibus inuocanti-
bus eum: omnibus inuocantibus eum in ve-
ritate.
19 Voluntatem timentium se faciet, & depre
cationē eorū exaudiet, & saluos faciet eos.
20 Custodit Dominus omnes diligentes se:
& omnes peccatores disperdet.
21 Laudationem Domini loquetur os meū:
& benedicat omnis caro nomini sancto eius
in seculum, & in seculum seculi.

HEB. 146. 1 *Hallelu-ia, Aggai & Zacharia.*
CXLV.

A LAVDA anima mea Dominum,
| Sup. 103. d. 33. 2 | laudabo Dominum in vita
mea, psallam Deo meo quan-
diu fuero.
3 Nolite confidere in principi-
* ne: bus : * in filijs hominum, in quibus non est
salus.
4 Exibit spiritus eius, & reuertetur in ter-
ram suam : in illa die peribunt omnes cogi-
tationes eorum.
5 Beatus cuius Deus Iacob adiutor eius, spes
| Act. 14. c 15. 6 eius in Domino Deo ipsius, | qui fecit cœ-
lum & terrā, mare, & omnia quæ in eis sunt.
Apoc. 14. b 7. 7 Qui custodit veritatem in seculum, facit
iudicium iniuriam patientibus: dat escā esu-
rientibus.
8 Dominus soluit compeditos : Dominus il
luminat cæcos.
Dominus erigit elisos, Dūs diligit iustos.
9 Dominus custodit aduenas, pupillum & vi
* viam 6. duam suscipiet: & *vias* peccatorū disperdet.
10 Regnabit Dominus in secula Deus tuus
Sion, in generatione & generationem.

HEB. 147. 1 *Hallelu-ia.* *CXLVI.*

Iste Psal. iungitur præcedenti apud Hebr.
A LAVDATE Dominum, quoniam bo-
nus est psalmus Deo nostro : sit iucun-
da decoraque laudatio.

2 Aedificans Ierusalem Dominus: dispersio-
nes Israëlis congregabit.
3 Qui sanat contritos corde, & alligat con-
tritiones eorum.
4 Qui numerat multitudinem stellarum : & 4. Esd. 16. g 57.
omnibus eis nomina * vocans*. * vocat 8.
5 Magnus Dominus noster, & magna virtus
eius : & sapientiæ eius non est numerus.
6 Suscipiens mansuetos Dominus: humiliās
autem peccatores vsque ad terram.
7 Præcinite Domino in confessione: psallite
B Deo nostro in cithara.
8 Quj operit cœlum nubibus, & parat terræ
pluuiam.
Quj produxit in montibus fœnum, & her-
bam seruituti hominum.
9 Qui dat iumentis escam ipsorum: | & pul- | Iob 39. a 3.
lis coruorum inuocantibus eum.
10 Non in fortitudine equi voluntatem ha-
bebit: nec in tibijs viri beneplacitum erit ei:
11 Beneplacitum est Domino super timentes
eum, & in eis qui sperant super misericor-
dia eius.

Hallelu-ia. *CXLVII.*

12 LAVDA Ierusalem Dominum, *Psalm. hic iungitur præcedēti apud Hebraos.*
lauda Deum tuum Sion:
13 Quoniam confortauit seras
portarum tuarum : benedixit fi
lijs tuis in te.
14 Qui posuit fines tuos pacem: & adipe fru
menti satiat te.
15 Qui emittit eloquium suum terræ: veloci-
ter currit sermo eius.
16 Quj dat niuem sicut lanam : nebulam si-
cut cinerem spargit.
17 Mittit crystallum suam sicut buccellas, an
te faciem frigoris eius quis sustinebit?
18 Emittet verbum suum, & liquefaciet ea:
flabit spiritus eius, & fluent aquæ.
19 Qui annunciat verbum suum Iacob: insti-
tias & iudicia sua Israël.
20 Non fecit taliter omni nationi: & iudicia
sua non manifestauit eis. Hallelu-ia.

1 *Hallelu-ia.* *CXLVIII.*

A LAVDATE Dominum de cœlis:
laudate eum in excelsis.
2 | Laudate eum omnes angeli | Dan. 3. e 58.
eius: laudate eum omnes virtu-
tes eius.
3 Laudate eum Sol & Luna : laudate eū om
nes stellæ & lumen.
4 | Laudate eum cœli cœlorum : & aquæ, | Dan. 3. e 59. 60.
5 quæ super cœlos sunt, laudent nomen Do-
mini.
Quia ipse dixit, & facta sunt : ipse manda-
uit, & creata sunt.
6 Statuit ea in æternum, & in seculum secu-
B li: præceptum posuit, & non præteribit.
7 Laudate Dominum de terra, dracones &
omnes abyssi:
8 Ignis, grando, nix, glacies spiritus procel
larum, quæ faciunt verbum eius.

9 ❡ Montes & omnes colles, ligna fructifera & omnes cedri.
10 ❡ Bestiæ, & vniuersa pecora, serpentes & volucres pennatæ.
11 ❡ Reges terræ, & omnes populi, principes & omnes iudices terræ.
12 ❡ Iuuenes & virgines, senes cum iunioribus
13 ❡ laudent nomen Domini: quia exaltatum est nomen eius solius.
14 Confessio eius super cœlum & terram: ❡ & exaltauit cornu populi sui.
Hymnus omnibus sanctis eius: filijs Israël populo appropinquanti sibi. Hallelu-ia.

1 *Hallelu-ia.* CXLIX.

A CANTATE Domino canticum nouum: laus eius in ecclesia sanctorum.
2 ❡ Lætetur Israël in eo qui fecit eum: & [a]filiæ Sion exultent in rege suo.
3 ❡ Laudent nomen eius in choro, in tympano & psalterio psallant ei.
4 ❡ Quia beneplacitum est Domino in populo suo, & exaltauit mansuetos in salutem.
5 ❡ Exultabunt sancti in gloria, lætabuntur in cubilibus suis.
6 ❡ [b]Exultationes Dei in gutture eorum, & gladij ancipites in manibus eorum:
B
7 ❡ Ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis.
8 ❡ Ad alligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis:
9 ❡ Vt faciant in eis iudicium conscriptum: gloria hæc est omnibus sanctis eius. Hallelu-ia.

[a] *Filij* 6.

[b] *Exaltationes* 1.

1 *Hallelu-ia.* CL.

A LAUDATE Dominum in sanctis eius: laudate eum in firmamento virtutis eius.
2 ❡ Laudate eum in virtutibus eius: laudate eum secundum multitudinem magnitudinis eius.
3 ❡ Laudate eum in sono tubæ: laudate eum in psalterio & cithara.
4 ❡ Laudate eum in tympano & choro: laudate eum in chordis & organo.
5 ❡ Laudate eum in cymbalis bene sonantibus:
6 laudate eum in cymbalis iubilationis: ❡ omnis spiritus laudet Dominum. Hallelu-ia.

Libri Psalmorum, finis.

HIERONYMI IN LIBROS SALOMONIS Ad Chromatium, & Heliodorum, episcopos,

PRAEFATIO.

IVNGAT epistola quos iungit sacerdotium: imo charta non diuidat quos Christi nectit amor. Commentarios in Osee, Amos, Zachariam, Malachiam, quos poscitis, scripsissem, si licuisset præ valetudine. Mittitis solatia sumptuum, notarios nostros & librarios sustentatis, vt vobis potissimum nostrum desudet ingenium. Et ecce ex latere frequens turba diuersa poscentium: quasi aut æquum sit, me, vobis esurientibus, alijs laborare: aut in ratione dati & accepti, cuiquam præter vos obnoxius sim. Itaque longa ægrotatione fractus, ne penitus hoc anno reticerem, & apud vos mutus essem, tridui opus nomini vestro consecraui, interpretationem videlicet trium Salomonis voluminum, MISLE, quas Hebræi Parabolas, vulgata autem editio Prouerbia vocat: COHELETH, quem Græcè Ecclesiasten, Latinè concionatorem possumus dicere: SIRHASIRIM, quod in nostram linguam vertitur, Canticum Canticorum. Fertur & Panaretos Iesu filij Sirach liber, & alius pseudepigraphus, qui Sapientia Salomonis inscribitur. Quorum priorem, Hebraicum reperi: non Ecclesiasticum, vt apud Latinos: sed Parabolas prænotatum, cui iuncti erant Ecclesiastes & Canticum Canticorum: vt similitudinem Salomonis, non solum librorum numero, sed etiam materiarum genere coæquaret. Secundus apud Hebræos nusquam est, quin & ipse stylus Græcam eloquentiam redolet: & nonnulli scriptorum veterum hunc esse Iudæi Philonis affirmant. Sicut ergo Iudith, & Tobiæ, & Machabæorum libros legit quidem Ecclesia, sed eos inter Canonicas Scripturas non recipit: sic & hæc duo volumina legat ad ædificationem plebis, non ad authoritatem ecclesiasticorum dogmatum confirmandam. Si cui sanè Septuaginta Interpretum magis editio placet, habet eam à nobis olim emendatam. Neque enim noua sic cudimus, vt vetera destruamus. Et tamen cùm diligentissimè legerit, sciat magis nostra scripta intelligi, quæ non in tertium vas transfusa coacuerint, sed statim de prælo purissimæ commendata testæ, suum saporem seruauerint.

LIBER PROVERBIORVM, Quem Hebræi Misle appellant.

CAPVT PRIMVM.

1 PARABOLAE Salomonis filij Dauid, re-
A gis Israël: ❡ ad sciendam sapientiam & disci-
2 plinam, ad intelligenda verba prudentiæ, ❡ &
3 suscipiendam eruditionem doctrinæ, iustitiam
4 & iudicium, & æquitatem, ❡ vt detur paruulis

5 stutia, adolescenti scientia & intellectus. ❡ Au
diens sapiēs, sapientior erit: & intelligens, gu
6 bernacula possidebit. ❡ Animaduertet parabo
lam & interpretationem, verba sapientum,
7 & ænigmata eorum. ❡ | Timor Domini, prin
cipium sapientiæ. Sapientiam atq; doctrinā
8 stulti despiciunt. ❡ Audi fili mi disciplinam
patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ:
9 ❡ vt addatur gratia capiti tuo, & torques col-
10 lo tuo. ❡ Fili mi, si te lactauerint peccato-
11 res, ne acquiescas eis. ❡ Si dixerint, Veni no-
biscum, insidiemur sanguini, abscondamus
B tendiculas contra insontem frustra: deglu-
12 tiamus eum sicut infernus viuentem, ❡ & in
13 tegrum quasi descendentem in lacum. ❡ Om
nem preciosam substantiam reperiemus, im-
14 plebimus domos nostras spolijs. ❡ Sortem
mitte nobiscum, marsupium vnum sit om-
15 niū nostrum. ❡ Fili mi ne ambules cum eis,
16 prohibe pedem tuū à semitis eorum. ❡ | Pe-
des enim illorum ad malum currunt, & festi-
17 nant, vt effundant sanguinem. ❡ Frustra au-
18 tem iacitur rete ante oculos pēnatorum. ❡ Ip
si quoque contra sanguinem suum insidian-
tur, & moliūtur fraudes cōtrà animas suas.
19 ❡ Sic semitæ omnis auari, animas possidentiū
20 rapiunt. ❡ Sapientia foris prædicat, in plateis
21 dat vocem suam: ❡ in capite turbarum cla-
C mitat, in foribus portarum vrbis profert ver
22 ba sua, dicēs: ❡ Vsquequo paruuli diligitis in-
fantiam, & stulti ea, quæ sibi sunt noxia cu-
pient, & imprudentes odibunt scientiam?
23 ❡ | Conuertimini ad correptionem meam:
en proferam vobis spiritum meum, & osten-
24 dā vobis verba mea. ❡ Quia vocaui, & renui-
stis; extendi manum meam, & non fuit qui
25 aspiceret. ❡ Despexistis omnē cōsiliū meū, &
26 increpationes meas neglexistis. ❡ Ego quo-
que in interitu vestro ridebo, & subsannabo,
cum vobis id quod timebatis, aduenerit.
27 ❡ | Cùm irruerit repētina calamitas, & interi-
tus quasi tempestas ingruerit: quando vene-
28 rit super vos tribulatio & angustia. ❡ Tunc
D inuocabunt me, & non exaudiam: manè cō-
29 surgent, & non inuenient me: ❡ eo quod exo-
sam habuerint disciplinam, & timorem Do-
30 mini non susceperint, ❡ nec acquieuerint cō-
silio meo, & detraxerint vniuersę correptio-
31 ni meæ. ❡ Comedent igitur fructus viæ suæ,
32 suisque consilijs saturabuntur. ❡ auersio par
uulorum interficiet eos, & prosperitas stul
33 torum perdet illos. ❡ Qui autem me audie-
rit, absque terrore requiescet, & abundan-
tia perfruetur, timore malorum sublato.

| Psal. 110. b. 10. Eccles. 1. b 16. Job 28. d 28. Sup. 2. b 10.

| Esai. 59. b 7.

| Esa. 65. b 11. 66. b. 4. Iere. 7. b 13. 35. c. 15

CAPVT II.

1 FILI mi, si susceperis sermones
A meos, & mandata mea abscon-
2 deris penes te, ❡ vt audiat sapien
tiā auris tua: inclina cor tuū ad
3 agnoscendā prudentiam. ❡ Si. n.
sapiētiā inuocaueris, & inclinaueris cor tuū
4 prudentiæ; ❡ si quæsieris eā quasi pecuniam,
5 & sicut thesauros effoderis illā: ❡ tunc intelli-
6 ges timorē Dñi, & scientiā Dei inuenies: ❡ quia
Dñs dat sapientiā, & ex ore eius prudētia, &
7 scientia. ❡ Custodiet rectorū salutē, & protegēt
8 gradiētes simpliciter, ❡ seruans semitas iusti-
B tiæ, & vias sanctorū custodiens. ❡ Tunc intel-
9 liges iustitiā & iudiciū, & æquitatē, ❡ & oēm
10 semitā bonā. ❡ Si intrauerit sapientia cor tuū,
11 & scientia animæ tuæ placuerit: ❡ consilium
12 custodiet te, & prudentia seruabit te, ❡ vt e-
ruaris à via mala, & ab homine, qui peruersa lo .7.
13 quitur: ❡ qui relinquunt iter rectū, & ambulant
14 per vias tenebrosas: ❡ qui lætantur cum male-
C fecerint, & exultant in rebus pessimis: ❡ quo-
15 rum viæ peruersæ sunt, & infames gressus
16 eorū. ❡ Vt eruaris à muliere aliena, & ab ex-
17 tranea, quæ mollit sermones suos, & relin-
quit ducē pubertatis suę, & pacti Dei sui obli
18 ta est: ❡ inclinata est. n. ad mortem domus
D eius, & ad inferos semitæ ipsius: ❡ oēs qui in-
19 grediūtur ad eā, non reuertentur, nec appre
20 hendēt semitas vitæ. ❡ Vt ambules in via bo-
21 na, & calles iustorum custodias. ❡ Qui. n. re-
cti sunt, habitabunt in terra, & simplices per-
22 manebunt in ea. ❡ | Impij verò de terra perdē | Iob. 18. d
tur: & qui iniquè agunt, auferentur ex ea. 17.

CAPVT III.

1 FILI mi, ne obliuiscaris legis
A meę, & pręcepta mea cor tuum cu-
2 stodiat: ❡ | longitudinē n. dierū, | Deut. 8. a
& annos vitæ, & pacem apponēt 1. 30. c. 16.
3 tibi. ❡ Misericordia & ueritas
te non deserant, circunda eas gutturi tuo, &
4 describe in tabulis cordis tui: ❡ & inuenies
gratiā & disciplinā bonā coram Deo & homini-
5 bus. ❡ Habe fiduciam in Domino ex toto cor
6 de tuo, & ne innitaris prudentiæ tuę. ❡ In om-
nibus vijs tuis cōgita illū, & ipse diriget gres-
7 sus tuos. ❡ | Ne sis sapiens apud temetipsum, | Ro. 12. d
8 time Deū, & recede à malo. ❡ sanitas quippe 16.
erit vmbilico tuo, & irrigatio ossium tuorū.
9 ❡ | Honora Dominum de tua substantia, & de | Tob. 4. b. 7
10 primitijs omnium frugūm tuarū. ❡ * & implebun Luc. 14. c
C tur horrea tua saturitate, & vino torcularia 13.
11 tua redundabunt. ❡ | Disciplinam Domini, * da paupe
fili mi, ne abijcias, nec deficias cùm ab eo ribus.
12 corriperis. ❡ quem enim diligit Dominus, | Heb. 12. b
corripit, & quasi pater in filio cōplacet sibi. 5.
13 ❡ Beatus homo qui inuenit sapientiam, & qui Apoc. 3. d
14 ° affluit prudentia. ❡ melior est acquisitio 19.
eius negociatione ° auri & argenti, primi & ° effluit pru
15 purissimi fructus eius: ❡ preciosior est cun- dentiam s.
ctis opibus: & omnia quę desyderantur, huic ° argento et
16 non valent comparari. ❡ Longitudo dierum auro pri-
in dextera eius, & in sinistra illius diuitię & mo 6.
17 gloria. ❡ Viæ eius, viæ pulchræ, & omnes se-
18 mitæ illius pacificę: ❡ Lignum vitæ est his qui
C apprehenderint eam: & qui tenuerit eam, bea
19 tus. ❡ Dominus sapientia fundauit terram,
20 stabiliuit cœlos prudentia. ❡ Sapientia illius
eruperunt abyssi, & nubes rore concrescunt.
21 ❡ Fili mi, ne effluāt hæc ab oculis tuis. Custo-
22 di legem atque consilium: ❡ & erit vita ani-
23 mæ tuæ & gratia faucibus tuis: ❡ tūc ambu-
labis fiducialiter in via tua, & pes tuus non
24 impinget. ❡ Si dormieris, nō timebis: quiesces,
25 & suauis erit somnus tuus. ❡ ne paueas re-
pentino terrore, & irruentes tibi ° potentias. ° ruinas ?.

impiorum

26 impiorū. ¶ Dñs enim erit in latere tuo, & cu
27 stodiet pedem tuū, ne capiaris. ¶ Noli prohi-
D bere benefacere eum qui potest: si vales, &
28 ipse benefac. ¶ Ne dicas amico tuo: Vade,
& reuertere, & cras dabo tibi: cum statim
29 possis dare. ¶ Ne moliaris amico tuo ma-
30 lum, cùm ille in te habeat fiduciam. ¶ Ne cō
tendas aduersus hominem frustrà, cùm ipse
31 tibi nihil mali fecerit. ¶ ‖ Ne æmuleris ho- *‖ Psal. 36. a 1. a. 1.*
32 minem iniustū, nec imiteris vias eius: ¶ quia
abominatio Domini est omnis illusor, & cū
33 simplicibus sermocinatio eius. ¶ Egestas à
Domino in domo impij: habitacula autem
34 iustorum benedicentur. ¶ Ipse deludet illu-
35 sores, & mansuetis dabit gratiam. ¶ Gloriā
sapientes possidebunt: stultorum ᵃexultatioᵃ, *ᵃexaltatio r.*
ignominia.

CAPVT IIII.

1 AVDITE filij disciplinam pa-
2 tris, & attendite: vt sciatis pru-
A dentiam. ¶ Donum bonum tri-
buam vobis, legem meam ne de-
3 relinquatis. ¶ Nam & ego filius
fui patris mei, tenellus & vnigenitus co-
4 ram matre mea: ¶ & docebat me, atque di-
cebat: Suscipiat verba mea cor tuum, cu-
5 stodi præcepta mea, & viues. ¶ Posside sapien-
tiam, posside prudentiam, ne obliuiscaris,
6 neq; declines à verbis oris mei. ¶ Ne dimit-
tas eam, & custodiet te: dilige eam, & conser
7 uabit te. ¶ Principium sapientiæ, posside sa-
pientiam; & in omni possessione tua acqui-
8 re prudentiam: ¶ arripe illam, & exaltabit
B te: glorificaberis ab ea, cùm eam fueris am-
9 plexatus. ¶ dabit capiti tuo augmenta gra-
10 tiarū, & corona inclita proteget te. ¶ Audi
fili mi, & suscipe verba mea, vt multiplicentur
11 tibi anni vitę. ¶ Viam sapientiæ monstrabo
12 tibi, ducam te per semitas æquitatis: ¶ quas
cùm ingressus fueris, nō artabuntur gressus
tui, & currens non habebis offendiculum.
13 ¶ Tene disciplinam, ne dimittas eam: custo-
14 di illam, quia ipsa est via tua. ¶ Ne delecte-
ris in semitis impiorum, nec tibi placeat ma
15 lorum via. ¶ Fuge ab ea, nec transeas per il-
16 lam, declina & desere eam. ¶ non enim dor-
C miunt nisi malefecerint: & nō rapitur som-
17 nus ab eis, nisi supplantauerint. ¶ Comedunt
panem impietatis, & vinum iniquitatis bi-
18 bunt. ¶ Iustorum autem semita, quasi lux
splendens, procedit & crescit vsque ad perfe
19 ctam diem. ¶ Via impiorum tenebrosa: ne-
20 sciūt vbi corruant. ¶ Fili mi, ausculta sermo-
nes meos, & ad eloquia mea inclina aurem
21 tuam. ¶ ne recedant ab oculis tuis, custodi
22 ea in medio cordis tui. ¶ uita enim sunt in-
D uenientibus ea, & vniuersæ carni sanitas.
23 ¶ Omni custodia serua cor tuum, quia ex ip-
24 so uita procedit. ¶ Remoue à te os prauum,
25 & detrahentia labia sint procul à te. ¶ Ocu-
li tui recta uideant, & palpebræ tuæ præce-
26 dant gressus tuos. ¶ Dirige semitam pedibus
27 tuis, & omnes uiæ tuæ stabilientur. ¶ Ne de-
clines ad dexteram neque ad sinistram: auer-
te pedem tuum à malo. -vias enim quæ à dex *-1.*
tris sunt, nouit Dominus: peruersæ verò
sunt quæ à sinistris sunt. Ipse autē rectos fa-
ciet cursus tuos; itinera autem tua in pace
producet.

CAPVT V.

1 FILI mi, attende ad sapientiam
A meam, & prudentiæ meæ incli-
2 na aurem tuam: ¶ vt custodias
cogitationes, & disciplinam la-
3 bia tua cōseruet. ¶ * Fauus enim ** Ne intenderis fallaciæ mulieris.*
stillās labia meretricis, & nitidius oleo gut-
4 tur eius: ¶ nouissima autē illius amara, quasi
5 absynthiū, & acuta, quasi gladius biceps. ¶ Pe
des eius descendunt in mortem, & ad infe-
6 ros gressus eius penetrant. ¶ Per semitam vitę
nō ambulant, vagi sunt gressus eius & inue-
7 stigabiles. ¶ Nunc ergo fili mi, audi me, & ne
8 recedas à verbis oris mei. ¶ Longè fac ab
B ea viam tuam, & ne appropinques foribus
9 domus eius. ¶ Ne des alienis honorem tuū,
& annos tuos crudeli. ¶ ne fortè implean-
10 tur extranei viribus tuis, & labores tui sint
11 in domo aliena: ¶ & gemas in nouissimis,
quando consumpseris carnes tuas & cor-
12 pus tuum, ¶ & dicas, Cur detestatus sum
C disciplinam, & increpationibus non ac-
13 quieuit cor meum, ¶ nec audiui vocem
docentium me, & magistris non inclinaui
14 aurem meam? ¶ Penè fui in omni malo, in
15 medio ecclesiæ & synagogæ. ¶ Bibe aquam
16 de cisterna tua & fluenta putei tui. ¶ De-
riuentur fontes tui foras, & in plateis aquas
17 tuas diuide. ¶ Habeto eas solus, nec sint alie-
18 ni participes tui. ¶ Sit vena tua benedicta, &
19 lætare cum muliere adolescētiæ tuæ. ¶ cerua
D charissima, & gratissimus hinnulus, vbera
eius inebrient te in omni tempore, in amo-
20 re eius delectare iugiter. ¶ Quare seduceris
fili mi, ab aliena, & fouêris in sinu alterius?
21 ¶ ‖ Respicit Dominus vias hominis, & om- *‖ Iob 31. a 4. & 34. c 21.*
22 nes gressus eius cōsyderat. ¶ Iniquitates suæ
capiunt impium, & funibus peccatorū suo-
23 rum constringitur. ¶ Ipse morietur, quia
non habuit disciplinam: & in multitudine
stultitiæ suæ decipietur.

CAPVT VI.

1 FILI mi, si spoponderis pro ami-
A co tuo, defixisti apud extraneū
2 manum tuam, ¶ illaqueatus es
verbis oris tui, & captus pro-
3 prijs sermonibus. ¶ Fac ergo
quod dico, fili mi, & temetipsum libera, ¶ qa
incidisti in manum proximi tui. Discurre, fe-
4 stina, suscita amicum tuum: ¶ ne dederis so-
mnum oculis tuis, nec dormitent palpebræ
5 tuæ. ¶ Eruere quasi damula de manu, & qua-
6 si auis de ᵃmanuᵃ aucupis. ¶ Vade ad formi- *ᵃinsidijs r.*
cam ô piger, & consydera vias eius, & disce
7 sapientiam: ¶ quæ cùm non habeat ducem,
8 nec præceptorem, nec principem, ¶ parat in
æstate cibum sibi, & congregat in messe qđ
9 comedat. ¶ ‖ Vsquequò piger dormies? qñ con *‖ Infr. 24. c 33.*
10 surges è somno tuo? ¶ Paululū dormies, pau
B lulū dormitabis, paululū conseres manus vt
11 dormias: ¶ & veniet tibi quasi viator egestas,
& pauperies quasi vir armatus. -Si verò impi- *-t.*
ger fueris, veniet vt fōs messis tua, & egestas

12 longè fugiet à te. ¶ Homo apostata, vir inu-
13 tilis, graditur ore peruerso, ¶ annuit oculis,
14 terit pede, digito loquitur, ¶ prauo corde
machinatur malum, & omni tempore iur-
15 gia seminat: ¶ huic extemplo veniet perdi-
tio sua, & subitò conteretur, nec habebit
16 vltrà medicinam. ¶ Sex sunt quæ odit Domi-
17 nus, & septimũ detestatur anima eius. ¶ Ocu
los sublimes, Linguam mendacem, Manus
18 effundentes innoxium sanguinem, ¶ Cor
machinans cogitationes pessimas, Pedes ve-
19 loces ad currendum in malum, ¶ Proferẽtem
C mẽdacia testem fallacem, Et eum, qui semi-
20 nat inter fratres discordias. ¶ Conserua fi-
li mi, præcepta patris tui, & ne dimittas legẽ
21 matris tuæ. ¶ Liga ea in corde tuo iugiter &
22 circũda * gutturi tuo. ¶ Cũ ambulaueris, gra (* os 4.)
diantur tecũ: cùm dormieris, custodiant te,
23 & euigilans loquere cũ eis. ¶ Quia manda-
tum lucerna est, & lex lux; & via vitæ, incre-
24 patio disciplinæ. ¶ Vt custodiant te à mulie-
25 re mala, & à blanda lingua extraneæ. ¶ Non
concupiscat pulchritudinẽ eius cor tuũ, ne
26 capiaris nutibus illius. ¶ preciũ enim scor-
ti vix est vnius panis: mulier autem, viri pre-
27 ciosam animam capit. ¶ Nunquid potest ho-
D mo abscondere ignem in sinu suo, vt vesti-
28 menta illius non ardeant? ¶ aut ambulare
super prunas, vt non comburantur plan-
29 tæ eius? ¶ Sic qui ingreditur ad mulie-
rem proximi sui, non erit mundus cùm te-
30 tigerit eam. ¶ Non grandis est culpa, cùm
quis furatus fuerit: furatur enim, vt esurien-
31 tem impleat animam: ¶ deprehensus quo-
que reddet septuplum, & omnem substan-
32 tiam domus suæ tradet. ¶ * Qui autem adul (* & liberabit se.)
ter est, propter cordis inopiam perdet ani-
33 mam suam: ¶ turpitudinem & ignominiam
congregat sibi, & opprobrium illius non de-
34 lebitur. ¶ Quia zelus & furor viri non par-
35 cet in die vindictæ, ¶ nec acquiescet cuius-
quam precibus, nec suscipiet pro redemptio-
ne dona plurima.

CAPVT VII.

1 FILI mi, custodi sermones meos,
A & præcepta mea recõde tibi. - Fi (-12-)
li, honora Dominum & vale-
bis: præter eum verò ne timue-
2 ris alienum. ¶ Serua mandata
mea, & viues: & legem meam quasi pupillã
3 oculi tui, ¶ liga eam in digitis tuis, scribe il (ea 1.)
4 lã in tabulis cordis tui. ¶ Dic sapientiæ, Soror
mea es: & prudentiam voca amicam tuam.
5 ¶ Vt custodiat te à muliere extranea, & ab
6 aliena quæ verba sua dulcia facit. ¶ De fene-
B stra enim domus meæ per cãcellos prospexi,
7 ¶ & video paruulos, considero vecordem iu-
8 uenem, ¶ qui transit per plateas iuxta angu-
lum, & prope viam domus illius graditur
9 ¶ in obscuro aduesperascente die, in noctis
10 tenebris, & caligine. ¶ Et ecce occurrit illi
mulier ornatu meretricio, præparata ad de-
11 cipiendas animas, garrula & vaga, ¶ quietis (capiendas)
impatiens, nec valens in domo consistere
12 pedibus suis, ¶ nunc foris, nunc in plateis
13 nunc iuxta angulos insidians. ¶ Apprehen-
sumque deosculatur iuuenem & procaci vul
14 tu blanditur, dicens: ¶ Victimas pro salu-
15 te deuoui, hodie reddidi vota mea: ¶ idcir-
C cò egressa sum in occursum tuum, desyde-
16 rans te videre, & reperi. ¶ Intexui funi-
bus lectulum meum, straui tapetibus pictis
17 ex Aegypto: ¶ aspersi cubile meum myrrha,
18 & aloe, & cinnamomo. ¶ Veni inebriemur
vberibus, & fruamur cupitis amplexibus,
19 donec illucescat dies. ¶ non est enim vir in
20 domo sua, abijt via longissima. ¶ sacculum
pecuniæ secũ tulit: in die plenæ lunæ reuer-
21 surus est in domum suam. ¶ Irretiuit eum
multis sermonibus, & blanditijs labiorum
22 protraxit illũ. ¶ Statim eam sequitur quasi
D bos ductus ad victimam, & quasi agnus lasci
uiens, & ignorans quòd ad vincula stultus
23 trahatur, ¶ donec transfigat sagitta iecur
eius: velut si auis festinet ad laqueum, & ne-
24 scit quòd de periculo aïæ illius agitur. ¶ Nũc
ergo fili mi, audi me, & attende verbis oris
25 mei. ¶ Ne abstrahatur in vijs illius mens
26 tua, neque decipiaris semitis eius. ¶ multos
enim vulneratos deiecit, & fortissimi qui-
27 que interfecti sunt ab ea. ¶ Viæ inferi domus
eius, penetrantes interiora mortis.

CAPVT VIII.

1 NVNQVID non sapientia cla-
A mitat, & prudentia dat vocem
2 suam? ¶ In summis excelsisque
verticibus supra viam, in me-
3 dijs semitis stans, ¶ iuxta portas
4 ciuitatis in ipsis foribus loquitur, dicens: ¶ O
viri ad vos clamito, & vox mea ad filios ho-
5 minum: ¶ intelligite paruuli astutiam, & insi
6 pientes animaduertite. ¶ Audite, quoniam
de rebus magnis locutura sum: & aperien-
7 tur labia mea, vt recta prædicent. ¶ Veritatem
meditabitur guttur meũ, & labia mea dete-
8 stabuntur impium. ¶ Iusti sunt omnes ser-
mones mei, non est in eis prauum quid,
9 neque peruersum, ¶ recti sunt intelligenti-
10 bus, & æqui inuenientibus sciẽtiam. ¶ ‖ Ac- (‖ Iob 28. c 18.)
B cipite disciplinam meam, & non pecuniam:
11 doctrinam magis, quàm aurum eligite. ¶ Me- (Sap. 7. a. 9)
lior est enim sapiẽtia cunctis opibus precio-
sissimis: & omne desyderabile ei non po-
12 test comparari. ¶ Ego sapientia habito in cõ-
silio, & eruditis intersum cogitationibus.
13 ¶ Timor Domini odit malum: arrogantiam
& superbiam & viam prauam, & os bilin-
14 gue detestor. ¶ Meum est consilium & æqui-
tas, mea est prudentia, mea est fortitudo.
15 ¶ Per me reges regnant, & legum conditores
16 iusta decernunt. ¶ Per me principes impe-
17 rant, & potentes decernunt iustitiam. ¶ Ego
diligentes me, diligo: & qui manè vigilant
18 ad me, inuenient me. ¶ Mecum sunt diuitię
19 & gloria, opes superbæ, & iustitia. ¶ Melior
C est enim fructus meus auro & lapide pre-
20 cioso, & genimina mea argẽto electo. ¶ In
vijs iustitiæ ambulo, in medio semitarum
21 iudicij, ¶ vt ditem diligentes me, & thesau-
22 ros eorum repleam. ¶ ‖ Dominus possedit (‖ Sap. 9. b 9)
me in initio viarum suarum, antequàm

quicquam

23 quicquam faceret à principio. ¶ Ab æterno
ordinata sum, & ex antiquis antequã terra
24 fieret. ¶ Nondum erant abyssi, & ego iam
concepta eram, necdum fontes aquarũ eru-
25 perant. ¶ Nécdum montes graui mole consti
26 terant, ante * colles ego parturiebar, ¶ ad- * omnes
huc terram non fecerat, & flumina, & car-
27 dines orbis terræ. ¶ Quando præparabat
D cœlos, aderam: quando certa lege & gyro
28 vallabat abyssos. ¶ qñ æthera firmabat sur-
29 sum, & librabat fontes aquarum: ¶ Quando
circundabat mari terminum suum, & le-
gem ponebat aquis, ne transirent fines
suos: quando appendebat fundamenta ter-
30 ræ. ¶ Cum eo eram cuncta componens: &
delectabar per singulos dies, ludens coram
31 eo omni tempore: ¶ ludens in orbe ter-
rarum: & deliciæ meæ esse cum filijs ho-
32 minum. ¶ Nunc ergo filij audite me, Beati
33 qui custodiunt vias meas. ¶ Audite discipli-
nam, & estote sapientes, & nolite abijce-
34 re eam. ¶ Beatus homo qui audit me, & qui
vigilat ad fores meas quotidie, & obseruat
35 ad postes ostij mei. ¶ Qui me inuenerit, in-
ueniet vitam, & hauriet salutem à Domino:
36 ¶ qui autem in me peccauerit, lædet animam
suã. Omnes qui me oderunt, diligunt mortẽ.

CAPVT IX.

1 SAPIENTIA ædificauit sibi domum,
A excidit columnas septem. ¶ Immolauit vi
2 ctimas suas, miscuit vinum, & proposuit
3 mensam suam. ¶ Misit ancillas suas, vt vo-
4 carent ad arcem, & ad mœnia ciuitatis. ¶ Si
quis est paruulus, veniat ad me. Et insi-
5 pientibus locuta est: ¶ Venite, comedite pa-
B nem meum, & bibite vinum quod miscui
6 vobis. ¶ Relinquite infantiam, & viuite; &
7 ambulate per vias prudentiæ. ¶ Qui erudit
derisorẽ, ipse iniuriam sibi facit: & qui arguit
8 impium, sibi maculam generat. ¶ Noli ar-
guere derisorem, ne oderit te. Argue sa-
9 pientem, & diliget te. ¶ Da sapienti oc-
casionem, & addetur ei sapientia. Do-
10 ce iustum, & festinabit accipere. ¶ ‖ Prin- ‖ Sup. 1. a. 7
cipium sapientiæ, timor Domini: & scien- Psal. 110. b
11 tia sanctorum prudentia. ¶ Per me enim 10.
C multiplicabuntur dies tui, & addentur tibi Eccles. 1. b
12 anni vitæ. ¶ Si sapiens fueris, tibimetipsi 16.
eris: si autem illusor, solus portabis ma- Iob 28. d
13 lum. ¶ Mulier stulta & clamosa, plenaque 28.
14 illecebris, & ¶ nihil omnino sciens: ¶ sedit
15 in foribus domus suæ super sellam, in excel-
D so vrbis loco, vt vocaret transeuntes per
16 viam & pergentes itinere suo. ¶ Quis est
paruulus, declinet ad me. Et vecordi lo-
17 cuta est, ¶ Aquæ furtiuæ dulciores sunt, &
18 panis absconditus suauior. ¶ Et ignorauit
quòd ibi sint gigantes, & in profundis in-
ferni conuiuæ eius. -Qui enim applicabi- -12.
tur illi, descendet ad inferos: nam qui ab-
scesserit ab ea, saluabitur'.

PARABOLAE SALOMONIS.

CAPVT DECIMVM.

1 FILIVS sapiens lætificat pa-
A trem: filius verò stultus mœ-
stitia est matris suæ.
2 ¶ Nil proderunt thesauri
impietatis: iustitia verò li-
berabit à morte.
3 ¶ Non affliget Dominus
fame animam iusti: & insidias impiorum
subuertet.
4 ¶ Egestatem operata est manus remissa: ma
nus autem fortium diuitias parat.
-12. -Qui nititur mendacijs, hic pascit ventos:
idem autem ipse sequitur aues volantes',
5 ¶ Qui congregat in messe, filius sapiens
est: qui autem stertit æstate, filius confu-
sionis.
-5. 6 ¶ Benedictio -Domini' super caput iusti: os
autem impiorum operit iniquitas.
7 ¶ Memoria iusti cum laudibus: & nomen
B impiorum putrescet.
8 ¶ Sapiens corde præcepta suscipiet: stultus
cæditur labijs.
9 ¶ Qui ambulat simpliciter, ambulat confi-
denter: qui autem deprauat vias suas,
manifestus erit.
10 ¶ ‖ Qui annuit oculo, dabit dolorem: & stul ‖ Eccl. 27. c
tus labijs verberabitur. 25.
11 ¶ Vena vitæ, os iusti: & os impiorum operit
iniquitatem.
12 ¶ ‖ Odium suscitat rixas: & vniuersa deli- ‖ 1. Petr. 4. b
cta operit charitas. 8.
13 ¶ In labijs sapientis inuenitur sapientia, & 1. Cor. 13. b
virga in dorso eius qui indiget corde. 4.
14 ¶ Sapientes abscondunt scientiam: os au-
tem stulti confusioni proximum est.
15 ¶ Substantia diuitis, vrbs fortitudinis eius:
C pauor pauperum, egestas eorum.
16 ¶ Opus iusti, ad vitam: fructus autem im-
pij, ad peccatum.
17 ¶ Via vitæ, custodienti disciplinam: qui au-
tem increpationes relinquit, errat.
18 ¶ Abscondunt odium labia mendacia: qui
profert contumeliam, insipiens est.
19 ¶ In multiloquio non deerit peccatum:
qui autem moderatur labia sua, pruden-
tissimus est.
20 ¶ Argentum electum, lingua iusti: cor au-
tem impiorum pro nihilo.

21 ¶ Labia iusti erudiunt plurimos: qui autem
indocti sunt, in cordis egestate morientur.
22 ¶ Benedictio Domini diuites facit, nec so-
*ei 1.. ciabitur *eis' afflictio.
23 ¶ Quasi per risum stultus operatur scelus:
D sapientia autem est viro prudentia.
24 ¶ Quod timet impius, veniet super eum:
desyderium suum iustis dabitur.
25 ¶ Quasi tẽpestas transiens non erit impius:
iustus aũt quasi fundamentum sempiternũ.
26 ¶ Sicut acetum dentibus, & fumus oculis,
* in via. sic piger his qui miserunt eum *.
27 ¶ Timor Domini apponet dies: & anni im-
piorum breuiabuntur.
28 ¶ Expectatio iustorum lætitia: spes autem
impiorum peribit.
29 ¶ Fortitudo simplicis, via Domini: & pauor
his qui operantur malum.
30 ¶ Iustus in æternum non commouebitur:
impij autem non habitabunt super terram.
*& 4. 31 ¶ Os iusti parturiet sapientiam: * lingua
prauorum peribit.
32 ¶ Labia iusti consyderant placita, & os im-
piorum peruersa.

CAPVT XI.

Infr. 20.b 1 STATERA dolosa abominatio
10. d. 23. A est apud Deum, & pondus æquũ
voluntas eius.
2 ¶ Vbi fuerit superbia, ibi erit
& contumelia: vbi autem est
humilitas, ibi & sapientia.
3 ¶ Simplicitas iustorum diriget eos: & sup-
plantatio peruersorum vastabit illos.
¶ Eccl. 5. c 4 ¶ ¶ Non proderunt diuitiæ in die vltionis:
10. iustitia autem liberabit à morte.
5 ¶ Iustitia simplicis diriget viam eius: in im-
pietate sua corruet impius.
6 ¶ Iustitia rectorum liberabit eos: & in insi-
dijs suis capientur iniqui.
¶ Sap. 5. c 7 ¶ ¶ Mortuo homine impio nulla erit vltrà
16. spes, & expectatio solicitorum peribit.
8 ¶ Iustus de angustia liberatus est, & trade-
tur impius pro eo.
9 ¶ Simulator ore decipit amicum suum: iusti
B autem liberabuntur scientia.
*exultabit 10 ¶ In bonis iustorum *exaltabitur' ciuitas:
7. & in perditione impiorum erit laudatio.
11 ¶ Benedictione iustorum exaltabitur ciui-
tas: & ore impiorum subuertetur.
12 ¶ Qui despicit amicum suum, indigens cor-
de est: vir autem prudens tacebit.
13 ¶ Qui ambulat fraudulenter, reuelat ar-
cana: qui autem fidelis est, celat amici com-
missum.
14 ¶ Vbi non est gubernator, populus corruet:
salus autem, vbi multa consilia.
15 ¶ Affligetur malo, qui fidem facit pro ex-
traneo: qui aũt cauet laqueos, securus erit.
16 ¶ Mulier gratiosa inueniet gloriam: & ro-
busti habebunt diuitias.
17 ¶ Benefacit animæ suæ vir misericors: qui
C autem crudelis est, etiã propinquos abijcit.
18 ¶ Impius facit opus instabile: seminanti
autem iustitiam merces fidelis.
19 ¶ Clementia præparat vitam, & sectatio ma-
lorum, mortem.
20 ¶ Abominabile Dño cor prauum, & volun-
tas eius in ijs qui simpliciter ambulant.
21 ¶ Manus in manu non erit innocens ma-
lus: semen autem iustorum saluabitur.
22 ¶ Circulus aureus in naribus suis, mulier
pulchra & fatua.
23 ¶ Desyderium iustorum, omne bonum est:
præstolatio impiorum, furor.
24 ¶ Alij diuidunt propria, & ditiores fiunt:
alij rapiunt non sua, & semper in egesta-
te sunt.
25 ¶ Anima quæ benedicit, impinguabitur: &
qui inebriat, ipse quoque inebriabitur.
26 ¶ Qui abscondit frumenta maledicetur in
D populis: benedictio autem super caput ven-
dentium.
27 ¶ Bene consurgit diluculo qui quærit bona:
qui autem inuestigator malorum est, oppri-
metur ab eis.
28 ¶ Qui confidit in diuitijs suis, corruet: iu-
sti autem quasi virens folium germinabunt.
29 ¶ Qui conturbat domum suam, possidebit
ventos: & qui stultus est, seruiet sapienti.
30 ¶ Fructus iusti, lignum vitæ: & qui suscipit
animas, sapiens est.
31 ¶ ¶ Si iustus in terra recipit, quantò magis ¶ 1. Pet. 4. d
impius & peccator? 18.

CAPVT XII.

1 QVI diligit disciplinã, diligit scien
A tiam: qui autem odit increpa-
tiones, insipiens est.
2 ¶ Qui bonus est, hauriet * gra- * sibi.
tiam à Domino: qui autem con-
fidit in cogitationibus suis, impiè agit.
3 ¶ Non roborabitur homo ex impietate: &
radix iustorum non commouebitur.
4 ¶ Mulier diligens, corona est viro suo: &
putredo in ossibus eius, quæ confusione res
dignas gerit.
5 ¶ Cogitationes iustorum, iudicia: & consi-
lia impiorum fraudulenta.
6 ¶ Verba impiorum insidiantur sanguini: os
iustorum liberabit eos.
7 ¶ Verte impios, & non erunt: domus autẽ
B iustorum permanebit.
8 ¶ Doctrina sua noscitur vir: qui autem va-
nus & excors est, patebit contemptui.
9 ¶ ¶ Melior est pauper & sufficiens sibi, quàm ¶ Eccl. 10. d
gloriosus & indigens pane. 30.
10 ¶ Nouit iustus iumentorum suorum ani-
mas: viscera autem impiorum crudelia.
11 ¶ ¶ Qui operatur terram suam, satiabitur ¶ Eccl. 20. d
panibus: qui autem sectatur ocium, stul- 30.
tissimus est. Infr. 28. c
Qui suauis est *in vini' moderationibus, 19.
in suis munitionibus relinquit cõtumeliã'. *11.
12 ¶ Desyderium impij, monimentum est pessi- *vino 10.
morum: radix autem iustorum proficiet.
13 ¶ Propter peccata labiorum ruina proxi-
C mat malo: effugit autẽ iustus de angustia.
14 ¶ De fructu oris sui vnusquisque replebitur
bonis, & iuxta opera manuum suarum re-
tribuetur ei.
15 ¶ Via stulti recta in oculis eius: qui autem

sapiens

sapiens est, audit consilia.
16 ℣ Fatuus statim indicat iram suam: qui autem dissimulat iniuriam, callidus est.
17 ℣ Qui quod nouit loquitur, ᵛiudex` iustitiæ est: qui autem mentitur, testis est fraudulentus. ᵛindex 14.
18 ℣ Est qui promittit, & quasi gladio pungitur conscientiæ: lingua autem sapientium sanitas est.
19 ℣ Labium veritatis firmum erit in perpetuum: qui autem testis est repentinus, con-
D cinnat linguam mendacij.
20 ℣ Dolus in corde cogitantium mala: qui autem pacis ineunt consilia, sequitur eos gaudium.
21 ℣ Non contristabit iustum, quicquid ei acciderit: impij autem replebuntur malo.
22 ℣ Abominatio est Domino labia mendacia: qui autem fideliter agunt, placent ei.
23 ℣ Homo versutus celat scientiam: & cor insipientium prouocat stultitiam.
24 ℣ Manus fortium dominabitur: quæ autem remissa est, tributis seruiet.
25 ℣ Mœror in corde viri humiliabit illum: & sermone bono lętificabitur.
26 ℣ Qui negligit damnum propter amicum, iustus est: iter autẽ impiorum decipiet eos.
27 ℣ Non inueniet fraudulentus lucrum: & substantia hominis erit auri precium.
28 ℣ In semita iustitiæ vita: iter autem deuiũ ducit ad mortem.

CAPVT XIII.

1 Filius sapiens, doctrina patris:
A qui autem illusor est, non audit cùm arguitur.
2 ℣ De fructu oris ÷sui` homo satiabitur bonis: anima autem præuaricatorum iniqua. ÷9.
3 ℣ Qui custodit os suum, custodit animam suam: qui autem inconsyderatus est ad loquendum, sentiet mala.
4 ℣ Vult & non vult piger: anima autem operantium impinguabitur.
5 ℣ Verbum mendax iustus detestabitur: impius autem confundit, & confundetur.
6 ℣ Iustitia custodit innocentis viam: impietas autem peccatorum supplantat.
7 ℣ Est quasi diues cùm nihil habeat: & est quasi pauper, cùm in multis diuitijs sit.
8 ℣ Redemptio animæ viri, diuitiæ suæ: qui au-
B tem pauper est, increpationem non sustinet.
9 ℣ Lux iustorum lætificat: lucerna autem impiorum extinguetur.
10 ℣ Inter superbos semper iurgia sunt: q̃ autẽ agunt omnia cũ cõsilio, reguntur sapientia.
11 ℣ Substantia festinata minuetur: quæ autẽ paulatim colligitur manu, multiplicabitur.
12 ℣ Spes quæ differtur, affligit animam: lignũ vitæ desyderium veniens.
13 ℣ Qui detrahit alicui rei, ipse se in futurũ obligat: qui autem timet præceptum, in pace versabitur.
C ÷Animæ dolosæ errant in peccatis: iusti autem misericordes sunt & miserantur`. ÷23.
14 ℣ Lex sapientis fons vitæ, ut declinet à ruina mortis.
15 ℣ Doctrina bona dabit gratiam: in itinere contemptorum vorago.
16 ℣ Astutus omnia agit cum consilio: qui autem fatuus est, aperit stultitiam.
17 ℣ Nuncius impij cadet in malum: legatus autem fidelis, sanitas.
18 ℣ Egestas & ignominia ei qui deserit disciplinam: qui autem acquiescit arguenti, glorificabitur.
19 ℣ Desyderium si compleatur, delectat aĩam:
D detestantur stulti eos qui fugiunt mala.
20 ℣ Qui cum sapientibus graditur, sapiẽs erit: amicus stultorum similis efficietur.
21 ℣ Peccatores persequitur malum: & iustis retribuentur bona.
22 ℣ Bonus relinquit hęredes filios & nepotes: & custoditur iusto substantia peccatoris.
23 ℣ Multi cibi in noualibus patrum: & ᵛalijs` congregantur absq; iudicio. ᵛalij 13.
24 ℣ Qui parcit virgæ *, odit filium suum: qui autem diligit illum, instanter erudit. * sua 4. Infr. 23. d 13. Eccle. 30 a 1.
25 ℣ Iustus comedit, & replet animam suam: venter autem impiorum insaturabilis.

CAPVT XIIII.

1 Sapiens mulier ædificat domũ
A suam: insipiens extructã quoq;
2 manibus destruet.
℣ ‡ Ambulans recto itinere, & timens Deum, despicitur ab eo qui infami graditur via. ‡ Iob. 12. a 4.
3 ℣ In ore stulti virga superbiæ: labia autem sapientum custodiunt eos.
4 ℣ Vbi non sunt boues, præsepe vacuum est: vbi autem plurimæ segetes, ibi manifesta est fortitudo bouis.
5 ℣ Testis fidelis non mentietur: profert autem mendacium dolosus testis.
6 ℣ Quærit derisor sapientiam, & non inuenit: doctrina prudentium facilis.
7 ℣ Vade contra virum stultum, & ᵛnescit` labia prudentiæ. ᵛnescit 4.
8 ℣ Sapientia callidi est intelligere viam suã: & imprudentia stultorum errans.
9 ℣ Stultus illudet peccatum, & inter iustos morabitur gratia.
10 ℣ Cor quod nouit amaritudinem animæ
B suæ, in gaudio eius non miscebit extraneus.
11 ℣ Domus impiorum delebitur: tabernacula * iustorum germinabunt. * verò 6.
12 ℣ Est via quæ videtur homini iusta: nouissima autem eius deducunt ad mortem. Infr. 16. d 25.
13 ℣ Risus dolore miscebitur, & extrema gaudij luctus occupat.
14 ℣ Vijs suis replebitur stultus, & super eum erit vir bonus.
15 ℣ Innocens credit omni verbo: astutus considerat gressus suos.
÷Filio doloso nihil erit boni: seruo autem sapienti prosperi erunt actus, & dirigetur via eius`. ÷24.
16 ℣ Sapiens timet, & declinat à malo, stultus transilit & confidit.
17 ℣ Impatiens operabitur stultitiam: & vir ᵛversutus` odiosus est. ᵛverbosus 12.
18 ℣ Possidebunt paruuli stultitiam, & expe-
C ctabunt astuti scientiam.

19 Iacebunt mali ante bonos: & impij ante
portas iuſtorum.
*eſt 6. 20 Etiam proximo ſuo pauper odioſus *erit':
amici vero diuitum multi.
21 Qui deſpicit proximum ſuum, peccat: qui
autem miſeretur pauperis, beatus erit.
-4. -Qui credit in Domino, miſericordiam dili
22 git. Errant qui operantur malum: miſeri-
cordia & veritas præparant bona.
-6. 23 In omni opere -bono' erit abũdantia: vbi
autem verba ſunt plurima, ibi frequẽter egeſtas.
24 Corona ſapientum, diuitiç eorum: fatui-
tas ſtultorum, imprudentia.
25 Liberat animas teſtis fidelis: & profert
mendacia verſipellis.
26 In timore Domini fiducia fortitudinis, &
D filijs eius erit ſpes
27 Timor Domini fons vitæ, vt declinet à
ruina mortis.
28 In multitudine populi dignitas regis: &
in paucitate plebis ignominia principis.
29 Qui patiens eſt, multa gubernatur pru-
dentia: qui autem impatiens eſt, exaltat ſtul
titiam ſuam.
30 Vita carnium, ſanitas cordis: putredo oſ-
ſium, inuidia.
‖Infr.17.a 5. 31 ‖ Qui calumniatur egentem exprobrat fa
ctori eius: honorat autem eum, qui miſe-
retur pauperis.
32 In malitia ſua expelletur impius: ſperat
autem iuſtus in morte ſua.
33 In corde prudentis requieſcit ſapientia, &
*quoque 16 indoctos *quoſq;' erudiet.
34 Iuſtitia eleuat gentem: miſeros autem fa
cit populos peccatum.
35 Acceptus eſt regi miniſter intelligens: ira-
cundiam eius inutilis ſuſtinebit.

CAPVT XV.

Infr. 25.c 15. 1 RESPONSIO mollis frangit irã:
A ſermo durus ſuſcitat furorem.
2 Lingua ſapientũ ornat ſcien-
tiam: os fatuorum ebullit ſtul-
titiam.
3 In omni loco oculi Domini contemplan-
tur bonos & malos.
4 Lingua placabilis, lignum vitæ: quç au-
tem immoderata eſt, conteret ſpiritum.
5 Stultus irridet diſciplinam patris ſui: qui
autem cuſtodit increpationes, aſtutior fiet.
-11. -In abũdanti iuſtitia virtus maxima eſt: co-
gitationes autem impiorum eradicabũtur'.
6 Domus iuſti plurima fortitudo: & in fru
ctibus impij conturbatio.
7 Labia ſapientum diſſeminabunt ſcientiã:
cor ſtultorum diſſimile erit.
‖Eccl.34.c 21. 8 ‖ Victimæ impiorum abominabiles Do-
B mino: vota iuſtorum placabilia.
9 Abominatio eſt Domino via impij: qui
ſequitur iuſtitiam, diligitur ab eo.
-4. 10 Doctrina mala deſerentium viam -vitæ':
qui increpationes odit, morietur.
11 Infernus & perditio corã Domino: quan-
to magis corda filiorum hominum?
12 Non amat peſtilens eum, qui ſe corripit,
nec ad ſapientes graditur.

13 ‖ Cor gaudens exhilarat faciem: in mœro- ‖Infr.17.d 22.
rẽ animi deijcitur ſpiritus.
14 Cor ſapientis quærit doctrinã, & os ſtul-
torum paſcitur imperitia.
15 Omnes dies pauperis mali: ſecura mens
quaſi iuge conuiuium.
16 Melius eſt parum cum timore Domini, q̃
theſauri magni & inſatiabiles.
17 Melius eſt vocari ad olera cum charitate:
quàm ad vitulum ſaginatum cum odio.
18 Vir iracundus prouocat rixas: qui patiens
C eſt, mitigat ſuſcitatas.
19 Iter *pigrorum' quaſi ſepes ſpinarum: via *impiorum
iuſtorum abſque offendiculo.
20 Filius ſapiens lætificat patrem: & ſtultus
homo deſpicit matrem ſuam.
21 Stultitia, gaudium ſtulto: & vir prudens
dirigit greſſus ſuos.
22 Diſſipantur cogitationes, vbi non eſt
conſilium: vbi vero ſunt plures conſiliarij,
confirmantur.
23 Lætatur homo in ſententia oris ſui: & ſer
mo opportunus eſt optimus.
24 Semita vitæ ſuper eruditum, vt declinet
de inferno nouiſſimo.
25 Domum ſuperborum demolietur Domi-
nus: & firmos faciet terminos viduæ.
26 Abominatio Domini, cogitationes malç:
& purus ſermo pulcherrimus -firmabitur -8.
ab eo'.
27 Cõturbat domum ſuam qui ſectatur aua-
D ritiam: qui autem odit munera, viuet.
‖ -Per miſericordiam & fidem purgantur ‖Infr.16.a 6.
peccata: per timorem autem Domini decli-
nat omnis à malo'. -13.
28 Mens iuſti meditabitur *obedientiam': os *ſapientiã 8.
impiorum redundat malis.
29 Longè eſt Dominus ab impijs: & oratio-
nes iuſtorum exaudiet.
30 Lux oculorum lætificat animam: fama
bona impinguat oſſa.
31 Auris quç audit increpationes vitç, in me-
dio ſapientum commorabitur.
32 Qui abijcit diſciplinam, deſpicit animam
ſuã: qui autem acquieſcit increpationibus,
poſſeſſor eſt cordis.
33 Timor Domini, diſciplina ſapientiæ: &
gloriam præcedit humilitas.

CAPVT XVI.

1 HOMINIS eſt animã præpara-
A re, & Dñi gubernare linguam.
2 Omnes viç *hominis' patent *hominum 15.
oculis eius, ſpirituum põdera-
tor eſt Dominus.
3 Reuela Domino opera tua, & dirigentur
cogitationes tuæ.
4 Vniuerſa propter ſemetipſum operatus eſt
Dominus: impium quoq; ad diem malum.
5 Abominatio Domini eſt omnis arrogans:
etiam ſi manus ad manum fuerit, non eſt
innocens.
-Initium viæ bonæ, facere iuſtitiam: acce- -14.
pta eſt autem apud Deum magis, quàm
immolare hoſtias'.
6 ‖ Miſericordia & veritate redimitur iniqui- ‖Sap.15.c 27.

ras:& in timore Domini declinatur à malo.
7 Cùm placuerint Domino viæ hominis,
inimicos quoq; eius conuertet ad pacem.
8 Melius est parum cum iustitia, quàm mul-
B ti fructus cum iniquitate.
9 Cor hominis disponit viam suam: sed Do-
mini est dirigere gressus eius.
10 Diuinatio in labijs regis, in iudicio non
errabit os eius.
saeculi 11 Pondus & statera iudicia Domini sunt:&
opera eius omnes lapides ᵒsecuti`.
12 Abominabiles regi qui agunt impiè: quo-
niam iustitia firmatur solium.
13 Voluntas regum labia iusta: qui recta lo-
diligetur 14 quitur, ᵒdirigetur`. Indignatio regis, nun-
cij mortis: & vir sapiens placabit eam.
15 In hilaritate vultus regis, vita:& elemen-
16 tia eius quasi imber serotinus. Posside sa-
C pientiam, quia auro melior est: & acquire
prudentiam, quia preciosior est argento.
17 Semita iustorum declinat mala: custos ani
mæ suæ seruat viam suam.
18 Contritionem præcedit superbia: & ante
ruinam exaltatur spiritus.
19 Melius est humiliari cum mitibus, quàm
diuidere spolia cum superbis.
20 Eruditus in verbo, reperiet bona: & qui
sperat in Domino, beatus est.
21 Qui sapiens est corde, appellabitur pru-
dens:& qui dulcis eloquio, maiora reperiet.
22 Fons vitæ, eruditio possidentis: doctrina
stultorum, fatuitas.
23 Cor sapientis erudiet os eius, & labijs
eius addet gratiam.
24 Fauus mellis composita verba: dulcedo
** & s.* D animæ * sanitas ossium.
Sup. 14. b 12. 25 Est via quæ videtur homini recta, & ᵒno-
uissima eius ducunt` ad mortem.
nouissimum eius ducit 13. 26 Anima laborantis laborat sibi, quia com-
27 pulit eum os suum: vir impius fodit ma-
lum, & in labijs eius ignis ardescit.
28 Homo peruersus suscitat lites, & verbosus
separat principes.
29 Vir iniquus lactat amicum suum, & ducit
eum per viam non bonam.
30 Qui attonitis oculis cogitat praua, mor-
dens labia sua perficit malum.
31 Corona dignitatis senectus, quæ in vijs
iustitiæ reperietur.
32 Melior est patiens viro forti:& qui domi-
natur animo suo, expugnatore vrbium.
33 Sortes mittuntur in sinum, sed à Domino
temperantur.

CAPVT XVII.

1 MELIOR est buccella sicca cum
A gaudio, quàm domus plena victi
mis cum iurgio.
Eccl. 10. d 18. Infr. 17. d 21. 2 Seruus sapiens dominabi-
tur filijs stultis, & inter fratres
hæreditatem diuidet.
3 Sicut igne probatur argentum, & aurum
camino: ita corda probat Dominus.
4 Malus obedit linguæ iniquæ: & fallax
Sup. 14. d 31. obtemperat labijs mendacibus.
5 Qui despicit pauperem, exprobrat facto-
ri eius:& qui ruina lætatur alterius, non erit
impunitus.
6 Corona senum, filij filiorum: & gloria fi-
liorum, patres eorum.
7 Non decent stultum verba composita, nec
principem labium mentiens.
8 Gemma gratissima expectatio præstolan-
B tis: quocunq; se vertit, prudenter intelligit.
9 Qui celat delictum, quærit amicitias: qui
altero sermone repetit, separat fœderatos.
10 Plus proficit correptio apud prudentem,
quam centum plagæ apud stultum.
11 Semper iurgia quærit malus: angelus au-
tem crudelis mittetur contra eum.
12 Expedit magis vrsæ occurrere raptis fœti-
bus, q̄ fatuo confidenti sibi in stultitia sua.
13 Qui reddit mala pro bonis, non recedet *Rom. 12. d 17.*
malum de domo eius.
14 Qui dimittit aquã, caput est iurgiorum: *1. Petr. 3. b 9.*
C & antequam patiatur contumeliam, iudi-
cium deserit. *1. The. 5. c 15.*
15 Qui iustificat impium, & qui condem-
nat iustũ, abominabilis est vterq; apud Dñ. *Infra 20. c 22.*
16 Quid prodest stulto habere diuitias, cum
sapientiam emere non possit? *Isai. 5. c 23.*
-Qui altam facit domum suam, quærit rui-
nam:& qui euitat discere, incidet in mala`. *-16.*
17 Omni tempore diligit qui amicus est, &
frater in angustijs comprobatur.
18 Stultus homo plaudet manibus, cùm spo-
ponderit pro amico suo.
19 Qui meditatur discordias, diligit rixas:&
qui exaltat ᵒos suum`, quærit ruinam. *ostium suum 1.*
20 Qui peruersi cordis est, non inueniet
D bonum: & qui vertit linguam, incidet in
malum.
21 Natus est stultus in ignominiam suam:
sed nec pater in fatuo lætabitur.
22 Animus gaudens ætatem floridam facit: *Sup. 15. b 13.*
spiritus tristis exiccat ossa.
23 Munera de sinu impius accipit, vt peruer-
tat semitas iudicij.
24 In facie prudentis lucet sapientia: oculi *Eccles. 2. c 14. 8. a. 1.*
stultorum in finibus terræ.
25 Ita patris, filius stultus: & dolor matris
quę genuit eum.
26 Non est bonum, damnum inferre iusto:
nec percutere principem qui recta iudicat.
27 Qui moderatur sermones suos, doctus *Iacob. 1. c 19.*
& prudens est: & preciosi spiritus vir eru-
ditus.
28 Stultus quoque si tacuerit, sapiens reputa
bitur: & si compresserit labia sua, intel-
ligens`.

CAPVT XVIII.

1 OCCASIONES quęrit qui
A vult recedere ab amico, omni
tempore erit exprobrabilis.
2 Non recipit stultus verba pru
dẽtię, nisi ea dixeris quę versan
tur in corde eius.
3 Impius cùm in profundum venerit pecca-
torum, contemnit: sed sequitur eum ignomi
nia & opprobrium.
4 Aqua profunda verba ex ore viri: & tor-

rens redundans fons ſapientię.
-3. 5 ¶ Accipere perſonam impij -in iudicio` non
eſt bonum, vt declines à veritate iudicij.
6 ¶ Labia ſtulti miſcent ſe rixis, & os eius
iurgia prouocat.
7 ¶ Os ſtulti contritio eius, & labia ipſius rui-
na animæ eius.
8 ¶ Verba bilinguis, quaſi ſimplicia, & ipſa p-
ueniunt vſque ad interiora ventris.
-17. -Pigrum deijcit timor: animę autem effœ-
minatorum eſurient`.
9 ¶ Qui mollis & diſſolutus eſt in opere ſuo,
frater eſt ſua opera diſſipantis.
ipſum 1. 10 ¶ Turris fortiſſima nomen Domini: ad °ip-
ſam` currit iuſtus, & exaltabitur.
11 ¶ Subſtātia diuitis vrbs roboris eius, & qua-
ſi murus validus circundans eum.
12 ¶ Antequam conteratur, exaltatur cor hoīs,
& antequam glorificetur, humiliatur.
Eccli. 11. a 13 ¶ Qui prius reſpondet q̄ audiat, ſtultum ſe
C eſſe demonſtrat, & confuſione dignum.
14 ¶ Spiritus viri ſuſtentat imbecillitatē ſuam:
ſpiritum verò ad iraſcendum facilem quis
poterit ſuſtinere?
15 ¶ Cor prudens poſſidebit ſcientiam, & au-
ris ſapientium quærit doctrinam.
16 ¶ Donum hominis dilatat viam eius, & an-
te principes ſpacium ei facit.
17 ¶ Iuſtus prior eſt accuſator ſui: venit amicus
eius, & inueſtigabit eum.
18 ¶ Contradictiones comprimit ſors, & inter
potentes quoq; diiudicat.
19 ¶ Frater qui adiuuatur à fratre quaſi ciuitas
firma: & iudicia quaſi vectes vrbium.
20 ¶ De fructu oris viri replebitur venter eius,
D & genimina labiorum ipſius ſaturabunt eū.
manibus 21 ¶ Mors & vita, in °manu` linguæ: qui dili-
gunt eam, comedent fructus eius.
22 ¶ Qui inuenit mulierem bonā, inuenit bo-
num, & hauriet iucunditatem à Domino.
-11. -Qui expellit mulierem bonam, expellit
bonum: qui autem tenet adulteram, ſtultus
eſt & inſipiens`.
23 ¶ Cum obſecrationibus loquitur pauper, &
diues effabitur rigidè.
24 ¶ Vir amicabilis ad ſocietatē, magis ami-
cus erit, quàm frater.

CAPVT XIX.

Inf. 28. a 6 1 MELIOR eſt pauper qui ambulat
-1. A in ſimplicitate ſua, quàm -diues`
-12. torquens labia -ſua &` inſipiēs.
a 2 ¶ Vbi non eſt ſcientia animę, nō
eſt bonum: & qui feſtinus eſt pe-
dibus, offendet.
3 ¶ & Stultitia hominis ſupplantat greſſus
eius: & contra Deum feruet animo ſuo.
4 ¶ Diuitiæ addunt amicos plurimos: à paupe
re autem & hi quos habuit, ſeparantur.
Dan. 13. g 5 ¶ ‖ Teſtis falſus non erit impunitus: & qui
1. mendacia loquitur, non effugiet.
6 ¶ Multi colunt perſonam potentis, & amici
ſunt dona tribuentis.
7 ¶ Fratres hominis pauperis oderunt eum,
inſuper & amici procul receſſerunt ab eo.
8 ¶ Qui tantum verba ſectatur, nihil habe-
B bit: qui autem poſſeſſor eſt mentis, diligit
animam ſuam, & cuſtos prudentiæ, inue-
niet bona.
9 ¶ Falſus teſtis non erit impunitus: & qui lo-
quitur mendacia, peribit.
10 ¶ Non decent ſtultum deliciæ, nec ſeruum
dominari principibus.
11 ¶ Doctrina viri per patientiam noſcitur: &
gloria eius eſt iniqua prætergredi.
12 ¶ Sicut fremitus leonis, ita & regis ira: & ſi-
cut ros ſuper herbam, ita & hilaritas eius.
13 ¶ Dolor patris, filius ſtultus: & tecta iugiter
perſtillantia, litigioſa mulier.
14 ¶ Domus & diuitiæ dantur à parentibus:
à Domino autem propriè vxor prudens.
15 ¶ Pigredo immittit ſoporē, & anima diſſo-
C luta eſuriet.
16 ¶ Qui cuſtodit mandatum, cuſtodit ani-
mam ſuam: qui autem negligit °viam ſuam` *°vias ſuas*
mortificabitur. *18.*
17 ¶ Fœneratur Domino, qui miſeretur paupe-
ris: & viciſſitudinem ſuam reddet ei.
18 ¶ Erudi filium tuum, ne deſperes: ad interfe
ctionem autem eius ne ponas animam tuā.
19 ¶ Qui * impatiens eſt, ſuſtinebit damnum: ** enim*
& cùm rapuerit, aliud apponet.
20 ¶ Audi conſilium, & ſuſcipe diſciplinam, vt
ſis ſapiens in nouiſſimis tuis.
21 ¶ Multæ cogitationes in corde viri: volun-
tas autem Domini * permanebit. ** in æternū*
22 ¶ Homo indigens miſericors eſt: & melior
eſt pauper *, quàm vir mendax. ** iuſtus*
23 ¶ Timor Domini ad vitam: & in plenitudi-
D ne commorabitur, abſq; viſitatione peſſimi.
24 ¶ ‖ Abſcondit piger manum ſuam ſub aſcel *‖ Infr. 26. b*
la, nec ad os ſuum applicat eam. *15.*
25 ¶ ‖ Peſtilente flagellato, ſtultus ſapientior *‖ Infr. 21. b*
erit: ſi autem corripueris ſapientem, intel- *11.*
liget diſciplinam.
26 ¶ Qui affligit patrem, & fugit matrem, igno
minioſus eſt & infœlix.
27 ¶ Non ceſſes fili audire doctrinam, nec igno
res ſermones ſcientiæ.
28 ¶ Teſtis iniquus deridet iudicium, & os im-
piorum deuorat iniquitatem.
29 ¶ Parata ſunt deriſoribus iudicia: & mallei
percutientes, ſtultorum corporibus.

CAPVT XX.

1 LVXVRIOSA res vinum, &
A tumultuoſa ebrietas: quicunq;
his delectatur, non erit ſapiens.
a 2 ¶ Sicut rugitus leonis, ita & ter
ror regis: qui prouocat eum,
peccat in animam ſuam.
3 ¶ Honor eſt homini qui ſeparat ſe à con-
tentionibus: omnes autem ſtulti miſcētur
contumelijs.
4 ¶ Propter frigus piger arare noluit: mendi-
cabit ergo æſtate, & non dabitur illi.
5 ¶ Sicut aqua profunda, ſic conſilium in cor-
de viri: ſed homo ſapiens exhauriet illud.
6 ¶ Multi homines miſericordes vocantur:
virum autem fidelem quis inueniet?
7 ¶ Iuſtus qui ambulat in ſimplicitate ſua, bea
tos poſt ſe filios derelinquet.

8 ¶Rex qui sedet in solio iudicij, dissipat om-
B ne malum intuitu suo.
§ 1.Ioh.1.d 9 ¶§ Quis potest dicere, Mundum est cor
8. meum, purus sum à peccato?
3.Reg.8.e 10 ¶Pondus & pondus, mensura & mensura,
46. vtrunque abominabile est apud Deum.
2.Par.6.g 11 ¶Ex studijs suis intelligitur puer, si munda
36. & recta sint opera eius.
Eccles.7.e 12 ¶Aurem audientem & oculum videntem,
21. 13 Dominus fecit vtrunque. ¶Noli diligere
Supr.11.a somnum, ne te egestas opprimat: aperi ocu-
1. los tuos, & saturare panibus.
Infr.20.d 14 ¶Malum est, malum est, dicit omnis em-
23. ptor: & cùm recesserit, tunc gloriabitur.
15 ¶Est aurum, & multitudo gemmarum: vas
C autem preciosum labia scientiæ.
§Infr.27.b 16 ¶§Tolle vestimentum eius qui fideiussor
13. extitit alieni, & pro extraneis aufer pignus
ab eo.
17 ¶Suauis est homini panis mendacij, & po-
stea implebitur os eius calculo.
18 ¶Cogitationes consilijs roborantur, & gu-
bernaculis tractanda sunt bella.
19 ¶Ei qui reuelat mysteria, & ambulat frau-
dulenter, & dilatat labia sua, ne commiscearis.
§Exod.21.c 20 ¶§Qui maledicit patri suo, & matri, extin-
16. guetur lucerna eius in medijs tenebris.
Leui.20.b 21 ¶Hæreditas ad quam festinatur in princi-
9. pio, in nouissimo benedictione carebit.
Mat.15.a 22 ¶Ne dicas, Reddam malum*: expecta Do-
4. minum, & liberabit te.
Supr.17.c 23 ¶Abominatio est apud Dominum pondus,
13. D & pondus: statera dolosa non est bona.
Rom.12.d 24 ¶A Domino diriguntur gressus viri: quis au
17. tem hominum intelligere potest viam suam?
1.Petr.3.b 25 ¶Ruina est homini deuorare sanctos, & post
9. vota retractare.
1.Thes.5.c 26 ¶Dissipat impios rex sapiens, & incuruat
15. super eos fornicem.
*pro malo 27 ¶Lucerna Domini spiraculum hominis,
Supr.11.a quę inuestigat omnia secreta ventris.
1.20.b.10. 28 ¶Misericordia & veritas custodiunt regem,
& roboratur clementia thronus eius.
29 ¶Exultatio iuuenum fortitudo eorum, & di
gnitas senum canities.
30 ¶Liuor vulneris absterget mala, & plagæ in
secretioribus ventris.

CAPVT XXI.

1 Sicut diuisiones aquarum, ita
A cor regis in manu Domini: quo
cunque voluerit, inclinabit illud.
2 ¶Omnis via viri, recta sibi vi-
detur: appendit autem corda
Dominus.
°iustitiã 1. 3 ¶Facere °misericordiam` & iudicium ma-
gis placet Domino, quàm victimæ.
°& 12. 4 ¶Exaltatio oculorum °est` dilatatio cordis,
lucerna impiorum peccatum.
5 ¶Cogitationes robusti semper in abundan
tia: omnis autem piger semper in egesta-
te est.
6 ¶Qui congregat thesauros lingua menda-
cij, vanus & excors est, & impingetur ad la-
queos mortis.
7 ¶Rapinæ impiorum detrahent eos, quia
noluerunt facere iudicium.
8 ¶Peruersa via viri, aliena est: qui autem mun
dus est, rectum opus eius.
9 ¶§Melius est sedere in angulo domatis, quàm §Infr.19.c
B cum muliere litigiosa, & in domo com- 25.d.24.
muni.
10 ¶Anima impij desyderat malum, non mise-
rebitur proximo suo.
11 ¶§Mulctato pestilente sapientior erit par- §Sup.19.d
uulus: & si sectetur sapientem, sumet scientiam. 24.
12 ¶Excogitat iustus de domo impij, vt detra-
hat impios °à malo`. °in malum
13 ¶Qui obturat aurem suam ad clamorem pau- 9.
peris, & ipse clamabit, & non exaudietur.
14 ¶Munus absconditum extinguit iras: & do-
num in sinu indignationem maximam.
15 ¶Gaudium iusto est facere iudicium: & pa-
C uor operantibus iniquitatem.
16 ¶Vir qui errauerit à via doctrinæ, in cœtu
gigantum commorabitur.
17 ¶Qui diligit epulas, in egestate erit: qui a-
18 mat vinum & pinguia, non ditabitur. ¶Pro
iusto datur impius: & pro rectis, iniquus.
19 ¶§Melius est habitare in terra deserta, §Eccl.25.c
quàm cum muliere rixosa & iracunda. 22.
20 ¶Thesaurus desyderabilis, & oleum in habita- Infr.25.d
culo iusti: & imprudens homo dissipabit illud. 24.
21 ¶Qui sequitur iustitiam & misericordiam, Supr.b.9.
inueniet vitam, iustitiam & gloriam.
22 ¶Ciuitatem fortium ascendit sapiens, °de
struxitque` robur fiduciæ eius. °detraxit
23 ¶Qui custodit os suum, & linguam suam, 1.
D custodit ab angustijs animam suam.
24 ¶Superbus, & arrogans vocatur indoctus,
qui in ira operatur superbiam.
25 ¶Desyderia occidunt pigrum: noluerunt
26 enim quicquam manus eius operari: tota
die concupiscit & desyderat: qui autem iu-
stus est, tribuet, & non cessabit.
27 ¶§Hostiæ impiorum abominabiles, °quæ` §Isai.1.d
offeruntur ex scelere. 11.
28 ¶Testis mendax peribit: uir obediens lo- °quia 4.
quetur victoriam.
29 ¶Vir impius procaciter obfirmat vultum
suum: qui autem rectus est, corrigit viam
suam.
30 ¶Non est sapientia, non est prudentia, non
est consilium contra Dominum.
31 ¶Equus paratur ad diem belli: Dominus
autem salutem tribuit.

CAPVT XXII.

1 Melius est nomen bonum, Eccl.7.a.1
A quàm diuitiæ multæ: super ar-
gentum* & aurum, gratia bona. *enim
2 ¶Diues & pauper obuiauerunt
sibi: vtriusque operator est Do-
minus.
3 ¶Callidus vidit malum, & abscondit se: in-
nocens pertransijt, & afflictus est damno.
4 ¶Finis modestiæ timor Domini, diuitiæ &
gloria & vita.
5 ¶Arma & gladij in via °peruersi`: custos °superbi
autem animæ suæ longè recedit ab eis.
6 ¶Prouerbium est, Adolescens iuxta viam
suam, etiam cùm senuerit, non recedet ab ea.

7 Diues pauperibus imperat: & qui accipit
8 mutuum, seruus est fœnerantis.
*malum 8 Qui seminat iniquitatem, metet *mala, &
virga iræ suæ consummabitur.
†Eccl. 31. c 9 † Qui pronus est ad misericordiam, bene
28. dicetur: de panibus enim suis dedit pauperi.
-14- Victoriam & honorem acquiret, qui dat
munera: animam autem aufert accipientium.
10 Ejice derisorem, & exibit cum eo iurgium,
cessabuntque causæ, & contumeliæ.
11 Qui diligit cordis munditiam, propter gra
tiam labiorum suorum habebit amicum re-
gem.
12 Oculi Domini custodiunt scientiam, & sup
plantantur verba iniqui.
13 Dicit piger, Leo est foris, in medio platea-
rum occidendus sum.
14 Fouea profunda, os alienæ: cui iratus est
C Dominus, incidet in eam.
15 Stultitia colligata est in corde pueri, & vir
ga disciplinæ fugabit eam.
16 Qui calumniatur pauperem, vt augeat di-
uitias suas, dabit ipse ditiori, & egebit.
-11. 17 Fili mi inclina aurem tuam, & audi verba
sapientium: appone autem cor ad doctrinam
18 meam: quæ pulchra erit tibi, cum seruaue-
ris eam in ventre tuo, & redundabit in labijs
19 tuis. Vt sit in Domino fiducia tua, vnde &
ostendi eam tibi hodie.
20 Ecce descripsi eam tibi tripliciter, in cogi-
21 tationibus & scientia, vt ostenderem tibi
firmitatem & eloquia veritatis, respondere
ex his illis qui miserunt te.
22 Non facias violentiam pauperi, quia pau
per est: neque conteras egenum in porta:
23 quia iudicabit Dominus causam eius: & cõ
figet eos, qui confixerunt animam eius.
24 Noli esse amicus homini iracundo, neque
25 ambules cum viro furioso: ne forte discas
D semitas eius, & sumas scandalum animæ
tuæ.
26 Noli esse cum his qui defigunt manus suas
27 & qui vades se offerunt pro debitis: si enim nõ
habes vnde restituas; quid causæ est, vt tol-
*tuum 4. las operimentum * de cubili tuo?
28 Ne transgrediaris terminos antiquos, quos
posuerunt patres tui.
29 Vidisti virum velocem in opere suo? corã
regibus stabit, nec erit ante ignobiles.

CAPVT XXIII.

1 QVANDO sederis, vt comedas
A cum principe, diligenter atten-
2 de, quæ apposita sunt ante faciẽ
tuam: & statue cultrum in gut-
ture tuo, si tamen habes in pote
3 state animam tuam, ne desyderes de cibis
eius, in quo est panis mendacij.
4 Noli laborare, vt diteris: sed prudentiæ
Sup. 13. b 5 tuæ pone modum. ne erigas oculos tuos ad
11. 20. c opes quas non potes habere: quia facient
21. sibi pennas quasi aquilæ, & volabunt in cœ-
Inf. 28. c lum.
20. 6 Ne comedas cum homine inuido, & ne
7 desyderes cibos eius: quoniam in simili-
tudinem arioli & coniectoris æstimat quod
ignorat. Comede & bibe, dicet tibi: & mens
8 eius non est tecum. cibos quos comederas
euomes, & perdes pulchros sermones tuos.
9 In auribus insipientium ne loquaris, quia
despicient doctrinam eloquij tui.
10 Ne attingas paruulorum terminos, & a-
11 grum pupillorum ne introeas: propinquus
B enim illorum fortis est: & ipse iudicabit con
tra te causam illorum.
12 Ingrediatur ad doctrinam cor tuum, & au
res tuæ ad verba scientiæ.
13 † Noli subtrahere à puero disciplinam: si †Sup. 13. d
enim percusseris eum virga, non morietur. 24.
14 Tu virga percuties eum & animam eius de Eccl. 30. a
inferno liberabis. 1.
15 Fili mi, si sapiens fuerit animus tuus, gau
16 debit tecum cor meum: & exultabunt renes
mei, cum locuta fuerint recta labia tua.
17 † Non æmuletur cor tuum peccatores, sed †Inf. 24. a
18 in timore Domini esto tota die: quia habebis 1.
spem in nouissimo, & præstolatio tua non
auferetur.
19 Audi fili mi, & esto sapiens, & dirige in via
animum tuum.
20 Noli esse in conuiuijs potatorum, nec in
C comessationibus eorum, qui carnes ad vescẽ-
21 dum conferunt: quia vacantes potibus, &
dantes symbola, cõsumẽtur, & vestietur pan
nis dormitatio.
22 Audi patrem tuum, qui genuit te: & ne cõ
temnas cum senuerit mater tua.
23 Veritatem eme, & noli vendere sapientiã,
& doctrinam, & intelligentiam.
24 Exultat gaudio pater iusti: qui sapientem
25 genuit, lætabitur in eo. gaudeat pater tuus,
& mater tua, & exultet quæ genuit te.
26 Præbe fili mi, cor tuum mihi: & oculi tui
27 vias meas custodiant. fouea enim profun-
da est meretrix, & puteus angustus aliena.
28 insidiatur in via quasi latro, & quos incau
tos viderit, interficiet.
29 Cui væ? cuius patri væ? cui rixæ? cui fo-
D ueæ? Cui sine causa vulnera? cui *suffusio ocu *Suffossio
30 lorum? nonne his qui commorantur in vi-
no, & student calicibus epotandis?
31 Ne intuearis vinum quando flauescit, cũ
splenduerit in vitro color eius: ingreditur blã
32 de, sed in nouissimo mordebit, vt coluber,
33 & sicut regulus venena diffundet. Oculi
tui videbunt extraneas, & cor tuum loquetur
34 peruersa. Et eris sicut dormiens in medio
mari, & quasi sopitus gubernator amisso cla
35 uo, & dices, Verberauerũt me, sed non do-
lui: traxerunt me, & ego non sensi. Quando
euigilabo, & rursus vina reperiam?

CAPVT XXIIII.

1 NE æmuleris viros malos, nec de- Sup. 23. b
2 syderes esse cum eis: quia ra- 17.
A pinas meditatur mens eorum,
& fraudes labia eorum loquun-
tur.
3 Sapientia ædificabitur domus, & prudẽtia
4 roborabitur. in doctrina replebuntur cel-
laria, vniuersa substantia pretiosa & pul-
cherrima.

5 Vir sapiens, fortis est: & vir doctus, robu-
stus & validus.
6 Quia cum dispositione initur bellum: &
erit salus vbi multa consilia sunt.
7 Excelsa stulto sapientia, in porta non ape-
riet os suum.
8 Qui cogitat mala facere, stultus vocabitur.
9 Cogitatio stulti, peccatum est: & abomi-
natio hominum, detractor.
°lassus 7. 10 Si desperaueris °lapsus in die angustiæ,
imminuetur fortitudo tua.
‖Psal. 81. a 11 ‖ Erue eos, qui ducuntur ad mortem: & qui
1. trahuntur ad interitum, liberare ne cesses.
12 Si dixeris, Vires non suppetunt: qui in-
spector est cordis, ipse intelligit, & seruatorem
B animæ tuæ nihil fallit, reddetque homini
iuxta opera sua.
13 Comede fili mi, mel, quia bonum est, &
14 fauum dulcissimum gutturi tuo: sic & do-
ctrina sapientiæ animæ tuæ: quam cùm inue-
neris, habebis in nouissimis spem, & spes tua
non peribit.
15 Ne insidieris, & quæras impietatem in do-
mo iusti, neque vastes requiem eius.
*in die 16 Septies enim * cadet iustus, & resurget:
impij autem corruent in malum.
17 Cum ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas,
18 & in ruina eius ne exultet cor tuum: ne for-
tè videat Dominus, & displiceat ei, & aufe-
rat ab eo iram suam.
19 Ne contendas cum pessimis, nec æmule-
20 ris impios: quoniam non habent futuro-
C rum spem mali, & lucerna impiorum extin-
guetur.
21 Time Dominum, fili mi, & regem: & cum
22 detractoribus non commiscearis: quoniam
repente consurget perditio eorum: & ruinam
vtriusque quis nouit?
23 Hæc quoque sapientibus,
‖Leui. 19. c ‖ Cognoscere personam in iudicio, non est
15. bonum.
Deut. 1. c 24 Qui dicunt impio, Iustus es: maledicent
17. 16. d 25 eis populi, & detestabuntur eos tribus: qui
19. arguunt eum, laudabuntur, & super ipsos ve-
Eccl. 42. a niet benedictio.
1. 26 Labia deosculabitur, qui recta verba re-
-20. spondet.
27 Præpara foris opus tuum, & diligenter
exerce agrum tuum, & postea ædifices do-
mum tuam.
28 Ne sis testis frustra contra proximum tuum,
D nec lactes quenquam labijs tuis.
‖Sup. 20. c 29 ‖ Ne dicas, Quomodo fecit mihi, sic faciam
22. ei: reddam vnicuique secundùm opus suum.
30 Per agrum hominis pigri transiui, & per
31 vineam viri stulti: & ecce totum repleuerant
vrticæ, & operuerant superficiem eius spinæ,
32 & maceria lapidum destructa erat. Quod
cùm vidissem, posui in corde meo, & exemplo
‖Sup. 6. b didici disciplinam. ‖ Vsquequo piger dor-
9. mies? vsquequo de somno consurges?
-14. 33 Parum inquam dormies, modicum dormi-
tabis, pauxillum manus conseres, vt quie-
34 scas: & veniet tibi, quasi cursor, egestas tua,
& mendicitas quasi vir armatus.

CAPVT XXV.

1 HÆ quoque parabolæ Salomonis,
A quas transtulerunt viri Ezechiæ
regis Iuda.
2 Gloria Dei, est celare verbum:
& gloria regum, inuestigare ser-
monem.
3 Cœlum sursum, & terra deorsum, & cor
regum inscrutabile.
4 Aufer rubiginem de argento, & egredietur
5 vas purissimum: aufer impietatem de vultu
regis, & firmabitur iustitia thronus eius.
6 Ne gloriosus appareas coram rege, & in
7 loco magnorum ne steteris. melius est enim
vt dicatur tibi, Ascende huc: quàm, vt humi-
lieris coram principe.
8 Quæ viderunt oculi tui, ne proferas in
B iurgio citò: ne postea emendare non possis,
cùm dehonestaueris amicum tuum.
9 Causam tuam tracta cum amico tuo, &
10 secretum extraneo ne reueles: ne fortè insul-
tet tibi, cùm audierit, & exprobrare non ces-
set.
Gratia & amicitia liberant, quas tibi ser- -11.
ua, ne exprobrabilis fias.
11 Mala aurea in lectis argenteis, qui loqui-
tur verbum in tempore suo.
12 Inauris aurea, & margaritum fulgens, qui
arguit sapientem & aurem obedientem.
13 Sicut frigus niuis in die messis, ita legatus
fidelis ei qui misit eum, animam ipsius requie-
scere facit.
14 Nubes & ventus, & pluuiæ non sequen-
tes, vir gloriosus & promissa non complens.
15 Patientia lenietur princeps, & ‖ lingua ‖Sup. 15. a
C mollis confringet duritiam. 1.
16 Mel inuenisti, comede quod sufficit tibi,
ne fortè satiatus euomas illud.
17 Subtrahe pedem tuum de domo proximi
tui, nequando satiatus oderit te.
18 Iaculum, & gladius, & sagitta acuta, ho-
mo qui loquitur contra proximum suum fal-
sum testimonium.
19 Dens putridus, & pes lassus, qui sperat su-
20 per infideli in die angustiæ & amittit pal-
lium in die frigoris.
Acetum in nitro, * qui cantat carmina *& 12.
cordi pessimo.
Sicut tinea vestimento, & vermis ligno: ita -10.
tristitia viri nocet cordi.
21 ‖ Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si ‖Rom. 12. d
22 sitierit, da ei aquam bibere: prunas enim 20.
congregabis super caput eius, & Dominus
reddet tibi.
23 Ventus aquilo dissipat pluuias: & facies
D tristis linguam detrahentem.
24 ‖ Melius est sedere in angulo domatis, quàm ‖Sup. 21. b
cum muliere litigiosa, & in domo communi. 9. c. 19.
25 Aqua frigida animæ sitienti: & nuncius bo-
nus de terra longinqua.
26 Fons turbatus pede, & vena corrupta, iu-
stus cadens coram impio.
27 Sicut qui mel multum comedit, non est ei
bonum: ‖ sic qui scrutator est maiestatis, op- ‖Eccles. 3. c
primetur à gloria. 22.

28 Sicut vrbs patens & absque murorum am-
bitu, ita vir, qui non potest in loquendo co-
hibere spiritum suum.

CAPVT XXVI.

1 QVOMODO nix in æstate, & plu
A uiæ in messe: sic indecens est
stulto gloria.
Num 19. 2 *Sicut auis ad alta transuo
lans, & passer quò libet vadens:
sic maledictum frustra prolatum in quêpiam
superueniet
3 Flagellum equo, & camus asino, & virga
in dorso imprudentium.
4 Ne respondeas stulto iuxta stultitiam suã,
ne efficiaris ei similis.
5 Responde stulto iuxta stultitiam suam, ne
sibi sapiens esse videatur.
6 Claudus pedibus, & iniquitatem bibens,
qui mittit verba per nuncium stultum.
7 Quomodo pulchras frustra habet claudus
B tibias: sic indecens est in ore stultorum pa-
rabola.
8 Sicut, qui mittit lapidem in aceruum Mer-
curij: ita qui tribuit insipienti honorem.
9 Quomodo si spina nascatur in manu te-
mulenti: sic parabola in ore stultorum.
10 Iudicium determinat causas: & qui impo
nit stulto silentium, iras mitigat.
2.Pet.2.d 22. 11 Sicut canis, qui reuertitur ad vomitum
suum, sic imprudens, qui iterat stultitiam
suam.
12 Vidisti hominem sapientem sibi videri?
magis illo spem habebit insipiens.
13 Dicit piger, Leo est in via, & læna in iti-
14 neribus. sicut ostiũ vertitur in cardine suo,
ita piger in lectulo suo.
Sup.19.d 24. 15 Abscondit piger manus sub ascella sua, &
laborat si ad os suum eas conuerterit.
16 Sapiẽtior sibi piger videtur septem viris lo
C quentibus sententias.
17 Sicut, qui apprehendit auribus canem, sic
qui transit impatiens, & commiscetur rixæ
alterius.
18 Sicut noxius est, qui mittit sagittas, & lã-
19 ceas in mortem: ita vir, qui fraudulenter
nocet amico suo: & cùm fuerit deprehensus,
dicit, Ludens feci.
20 Cùm defecerint ligna, extinguetur ignis:
& susurrone subtracto, iurgia conquiescunt.
Eccl.8.b 13. 21 Sicut carbones ad pruuas, & ligna ad i-
gnem: sic homo iracundus suscitat rixas.
22 Verba susurronis quasi simplicia, & ipsa
D perueniunt ad intima ventris.
23 Quomodo si argento sordido ornare ve-
lis vas fictile, sic labia tumentia cum pessi-
simo corde sociata.
24 Labijs suis intelligitur inimicus, cùm in
25 corde tractauerit dolos: quando submiserit
vocem suam, ne credideris ei: quoniam se-
ptem nequitię sunt in corde illius.
26 Qui operit odium fraudulenter, reuelabi-
tur malitia eius in consilio.
Eccl.10.b 8. 27 Qui fodit foueam, incidet in eam: & q
voluit lapidem, reuertetur ad eum.
28 Lingua fallax non amat veritatem, & os *Eccle.27.d*
lubricum operatur ruinas. *29.*

CAPVT XXVII.

1 NE glorieris in crastinum, igno-
A rans quid superuentura pariat
dies.
2 Laudet te alienus, & non os
tuum: extraneus, & non labia
tua.
3 Graue est saxum, & onerosa arena: sed *Eccl.22.b*
ira stulti vtroque grauior. *28.*
4 Ira non habet misericordiam, nec erũpens
furor: & impetum concitati spiritus ferre *-27.*
quis poterit?
5 Melior est manifesta correptio, quàm a-
mor absconditus.
6 Meliora sũt vulnera diligentis, quàm frau
dulenta oscula odientis.
7 Anima saturata calcabit fauum: & ani- *Iob.6.a.7*
B ma esuriens etiam amarum pro dulci su-
met.
8 Sicut auis transmigrans de nido suo, sic
vir, qui derelinquit locum suum.
9 Vnguento & varijs odoribus delectatur
cor: & bonis amici consilijs anima dulcora-
tur.
10 Amicum tuum, & amicum patris tui ne
dimiseris: & domum fratris tui ne ingredia-
ris in die afflictionis tuę.
Melior est vicinus iuxtà, q̃ frater procul.
11 Stude sapientiæ fili mi, & lætifica cor meũ,
vt possim exprobranti respondere sermonem.
12 Astutus videns malum, absconditus est:
paruuli trãseuntes sustinuerunt dispendia.
13 Tolle vestimentum eius, qui spopondit *Sup.20.c*
C pro extraneo: & pro alienis aufer ei pignus. *16.*
14 Qui benedicit proximo suo voce grandi,
de nocte cõsurgens maledicenti similis erit.
15 Tecta perstillantia in die frigoris, & liti-
16 giosa mulier comparantur. qui retinet eã,
quasi qui ventum teneat, & oleum dexteræ
suæ vocabit. *evacuet.*
17 Ferrum ferro exacuitur, & homo exacuit
faciem amici sui.
18 Qui seruat ficum, comedet fructus eius: &
qui custos est Domini sui, glorificabitur.
19 Quomodo in aquis resplendẽt vultus pro-
spicientium: sic corda hominum manifesta
sunt prudentibus.
20 Infernus & perditio nunquam implen- *Eccl.14.b*
tur: similiter & oculi hominum insatiabiles. *10.*
21 Quomodo probatur in conflatorio argẽ- *Sup.17.a*
D tum, & in fornace aurum: sic probatur homo *3.*
ore laudantis.
Cor iniqui inquirit mala: cor autem rectũ *-13.*
inquirit scientiam.
22 Si contuderis stultum in pila quasi ptisa-
nas feriente desuper pilo, nõ auferetur ab eo
stultitia eius.
23 Diligenter agnosce vultum pecoris tui, tu-
24 osque greges considera: non enim habebis
iugiter potestatem, sed corona tribuetur in *tibi.*
generatione & generationem.
25 Aperta sunt prata, & apparuerunt herbæ
virentes, & collecta sunt fœna de montibus.

† 1.Tim.6.c.8. — 26 ¶ † Agni * ad veſtimentum tuum; & hœdi, * agri precium.
* ſunt * ad — 27 ¶ Sufficiat tibi lac caprarum in cibos tuos, & in neceſſaria domus tuæ, & ad victum ancillis tuis.

CAPVT XXVIII.

1 A FVGIT impius nemine perſequente. iuſtus autem quaſi leo confidens, abſque terrore erit.
2 ¶ Propter peccata terræ multi principes eius: & propter hominis ſapientiam & horum ſcientiam quæ dicuntur, vita ducis longior erit.
3 ¶ Vir pauper calumnians pauperes, ſimilis eſt imbri vehementi in quo paratur fames.
4 ¶ Qui derelinquunt legē, laudant impium: qui cuſtodiunt, ſuccenduntur contra eum.
5 ¶ Viri mali non cogitant iudicium: qui autem inquirunt Dominum, animaduertunt omnia.
† Sup.19.a.1. — 6 ¶ † Melior eſt pauper ambulans in ſimplicitate ſua, quàm diues in prauis itineribus.
7 ¶ Qui cuſtodit legem, filius ſapiens eſt: qui
B autē comeſſatores paſcit, confundit patrem ſuum.
8 ¶ Qui coaceruat diuitias vſuris & fœnore liberali, in pauperes congregat eas.
9 ¶ Qui declinat aures ſuas, ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis.
10 ¶ Qui decipit iuſtos in via mala, in interitu ſuo corruet, & ſimplices poſſidebunt bona eius.
11 ¶ Sapiens ſibi videtur vir diues, pauper autē prudens ſcrutabitur eum.
12 ¶ In exultatione iuſtorum multa gloria eſt: regnantibus impijs ruinæ hominum.
13 ¶ Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur: qui autem confeſſus fuerit, & reliquerit ea, miſericordiam conſequetur.
14 ¶ Beatus homo qui ſemper eſt pauidus: qui
C verò mentis eſt duræ, corruet in malum.
15 ¶ Leo rugiēs, & vrſus eſuriens, princeps impius ſuper populum pauperem.
16 ¶ Dux indigens prudentia, multos opprimet per calumniam: qui autem odit auaritiam, longi fient dies eius.
17 ¶ Hominē qui calumniatur animæ ſanguinē, ſi vſque ad lacum fugerit, nemo ſuſtinet.
18 ¶ Qui ambulat ſimpliciter, ſaluus erit: qui peruerſis graditur vijs, concidet ſemel.
† Sup.12.b.11. — 19 ¶ † Qui operatur terram ſuam, ſatiabitur panibus: qui autem ſectatur ocium, replebitur egeſtate.
† Eccl.10.d.30. — 20 ¶ Vir fidelis multùm laudabitur: † qui autem feſtinat ditari, non erit innocens.
Supr.13.b.11.20.c.21.23.a.4. — 21 ¶ Qui cognoſcit in iudicio faciem, non be-
D ne facit: iſte & pro buccella panis deſerit veritatem.
22 ¶ Vir qui feſtinat ditari, & alijs inuidet, ignorat quòd egeſtas ſuperueniet ei.
23 ¶ Qui corripit hominem, gratiam poſteà inueniet apud eum magis, quàm ille qui per linguæ blandimenta decipit.
24 ¶ Qui ſubtrahit aliquid a patre ſuo, & à matre, & dicit hoc non eſſe peccatum: particeps homicidæ eſt.
25 ¶ Qui ſe iactat & dilatat, iurgia concitat: qui verò ſperat in Domino, ſanabitur.
26 ¶ Qui confidit in corde ſuo, ſtultus eſt: qui autem graditur ſapienter, ipſe ° laudabitur. — ° ſaluabitur 6.
27 ¶ Qui dat pauperi, non indigebit: qui deſpicit deprecantem, ſuſtinebit penuriam.
28 ¶ Cum ſurrexerint impij, abſcondentur homines: cùm illi perierint, multiplicabuntur iuſti.

CAPVT XXIX.

1 A VIRO qui corripientem dura ceruice contemnit, repentinus ei ſuperueniet interitus, & eum ſanitas non ſequetur.
2 ¶ In multiplicatione iuſtorum lætabitur vulgus: cùm impij ſumpſerint principatum, gemet populus.
3 ¶ Vir qui amat ſapientiam, lætificat patrem ſuum: † qui autem nutrit ſcorta, perdet ſubſtantiam. — † Luc.15.c.13.
4 ¶ Rex iuſtus erigit terram: vir auarus deſtruet eam.
5 ¶ Homo qui blandis fictiſque ſermonibus loquitur amico ſuo, rete expandit greſſibus eius.
6 ¶ Peccantem virum iniquum inuoluet laqueus: & iuſtus laudabit atque gaudebit.
7 ¶ Nouit iuſtus cauſam pauperum: impius
B ignorat ſcientiam.
8 ¶ Homines peſtilentes diſſipant ciuitatem: ſapientes verò auertunt furorem.
9 ¶ Vir ſapiens ſi cum ſtulto contenderit, ſiue iraſcatur, ſiue rideat, non inueniet requiem.
10 ¶ Viri ſanguinum oderunt ſimplicem: iuſti autem quærunt animam eius.
11 ¶ Totum ſpiritum ſuum profert ſtultus: ſapiens differt & reſeruat in poſterum.
12 ¶ Princeps qui libēter audit verba mendacij, omnes miniſtros habet impios.
13 ¶ Pauper & creditor obuiauerūt ſibi: vtriuſque illuminator eſt Dominus.
14 ¶ Rex qui iudicat in veritate pauperes, thronus eius in æternum firmabitur.
15 ¶ Virga atque correptio tribuit ſapientiam:
C puer autem qui dimittitur voluntati ſuę, confundit matrem ſuam.
16 ¶ In multiplicatione impiorum multiplicabuntur ſcelera, & iuſti ruinas eorū videbunt.
17 ¶ Erudi filium tuū, & refrigerabit te, & dabit delicias animæ tuæ.
18 ¶ Cum prophetia defecerit, diſſipabitur populus: qui verò cuſtodit legem, beatus eſt.
19 ¶ Seruus verbis non poteſt erudiri: quia quod dicis intelligit, & reſpondere contēnit.
20 ¶ Vidiſti hominem velocem ad loquendum? ſtultitia magis ſperāda eſt, quàm illius correptio.
21 ¶ Qui delicatè à pueritia nutrit ſeruum ſuum, poſtea ſentiet eum contumacem.
22 ¶ Vir iracundus prouocat rixas, & qui ad in-
D dignandum facilis eſt, erit ad peccandum procliuior.
23 ¶ † Superbum ſequitur humilitas, & humilem ſpiritu ſuſcipiet gloria. — † Iob 22.d.29.

Qui cum

24 ¶ Qui cum fure participat, odit animam
ſuam: adiurantem audit, & non indicat.
25 ¶ Qui timet hominem, citò corruet: qui ſpe
rat in Domino, ſubleuabitur.
26 ¶ Multi requirunt faciem principis, & iudi-
cium à Domino egreditur ſingulorum.
27 ¶ Abominantur iuſti virum impium: & abo-
-7. minantur impij eos qui ᵃin recta ſunt via.
-11. -Verbum cuſtodiens filius, extra perditio-
nem erit.

CAPVT XXX.

1 VERBA Congregantis filij Vo-
A mētis. Viſio quā locutus eſt vir
cū quo eſt Deus, & qui Deo ſe-
cum morante confortatus, ait:
2 ¶ Stultiſſimus ſum virorum, &
3 ſapientia hominum non eſt mecum. ¶ Non
ᵃnon 7. didici ſapientiam, & ᵃ noui ſciētiam ſancto-
4 rum. ¶ Quis aſcendit in cœlum, atque deſcē-
dit? quis cōtinuit ſpiritum in manibus ſuis?
quis colligauit aquas quaſi in veſtimento?
quis ſuſcitauit omnes terminos terrę? quod
nomen eſt eius, & quod nomen filij eius, ſi
noſti?
‖Pſal. 11. b 7. 5 ¶ ‖ Omnis ſermo Dei ignitus, clypeus eſt
Deut. 4. a 6 ſperantibus in ſe: ¶ ne addas quicquam ver-
2. & 12. d bis illius, & arguaris, inueniariſq; mendax.
32. 7 ¶ Duo rogaui te, ne deneges mihi antequàm
8 moriar. ¶ Vanitatem & verba mendacia lon-
B gè fac à me. Mendicitatem, & diuitias ne de-
deris mihi: tribue tantùm victui meo neceſ-
9 ſaria. ¶ ne fortè ſatiatus illiciar ad negan-
dum, & dicam, Quis eſt Dominus? aut ege-
ſtate compulſus furer & periurem nomen
Dei mei.
10 ¶ Ne accuſes ſeruum ad dominum ſuum, ne
fortè maledicat tibi, & corruas.
11 ¶ Generatio quæ patri ſuo maledicit, & quę
matri ſuæ non benedicit.
12 ¶ Generatio, quæ ſibi munda videtur, & ta-
men non eſt lota à ſordibus ſuis.
13 ¶ Generatio, cuius excelſi ſunt oculi, & pal-
pebrę eius in alta ſurrectæ.

14 ¶ Generatio, quæ pro dentibus gladios ha-
bet, & commandit molaribus ſuis, vt come-
dat inopes de terra, & pauperes ex homini-
15 bus. ¶ Sanguiſugæ duæ ſunt filiæ dicentes,
Affer, Affer.
C Tria ſunt inſaturabilia, & quartum quod
16 nunquam dicit, Sufficit: ¶ Infernus, & os vul-
uæ, & terra, quæ non ſatiatur aqua: ignis ve-
ro nunquam dicit, Sufficit.
17 ¶ Oculum, qui ſubſannat patrē, & qui deſpi-
cit partum matris ſuæ, effodiant eum corui
de torrentibus, & comedant eum filij aquilę.
18 ¶ Tria ſunt difficilia mihi, & quartum peni-
19 tus ignoro. ¶ Viam aquilæ in cœlo, viam co-
lubri ſuper terram, viam nauis in medio ma-
ri, & viam viri in adoleſcentia.
20 ¶ Talis eſt & via mulieris adulteræ, quæ co-
medit, & tergens os ſuum dicit, Non ſum
operata malum.
21 ¶ Per tria mouetur terra, & quartum non
22 poteſt ſuſtinere. ¶ Per ſeruum, cùm regnaue-
rit: per ſtultum, cùm ſaturatus fuerit cibo:
23 ¶ per odioſam mulierem, cùm in matrimo-
nio fuerit aſſumpta: & per ancillam, cùm fue-
rit hæres dominæ ſuæ.
24 ¶ Quatuor ſunt minima terræ, & ipſa ſunt
25 ſapientiora ſapientibus: ¶ formicæ popu-
D lus infirmus, ᵇqui præparat in meſſe cibum *ᵇquæ præparāt 10.*
26 ᶜſibi: ¶ lepuſculus plebs inualida, qui collo- *ᶜſuum 4.*
27 cat in petra cubile ſuum: ¶ regem locuſta
non habet, & egreditur vniuerſa per turmas
28 ſuas: ¶ ſtellio manibus nititur, & moratur in
ædibus regis.
29 ¶ Tria ſunt quæ bene gradiuntur, & quartū
30 quod incedit fœliciter. ¶ leo fortiſſimus be-
31 ſtiarū, ad nullius pauebit occurſum: ¶ gallus
ſuccinctus lumbos: & aries, nec eſt rex qui
reſiſtat ei.
32 ¶ Et qui ſtultus apparuit poſtquàm eleua-
tus eſt in ſublime: ſi enim intellexiſſet, ori
33 ſuo impoſuiſſet manum. ¶ Qui autem for-
titer premit ubera ad eliciendum lac, ex-
primit butyrum: & qui vehementer emun-
git, elicit ſanguinem: & qui prouocat iras,
producit diſcordias.

1 VERBA LAMVELIS REGIS.

Viſio, qua erudiuit eum mater ſua.

CAPVT XXXI.

2 QVID dilecte mi, quid dilecte
A vteri mei, quid dilecte voto-
3 rum meorum? ¶ Ne dederis
mulieribus ſubſtantiam tuā,
ᵃvias 1. & ᵃdiuitias tuas ad delen-
dos reges.
4 ¶ Noli regibus ò Lamuel, no-
li regibus dare vinum: quia nullum ſecretū
5 eſt vbi regnat ebrietas: ¶ ne fortè bibant, &
obliuiſcantur iudiciorum, & mutent cauſam
filiorum pauperis.

6 ¶ Date ſiceram mœrentibus, & vinum his
7 qui amaro ſunt animo: ¶ bibant & obliuiſcā-
tur egeſtatis ſuæ, & doloris ſui non recorden
tur amplius.
8 ¶ Aperi os tuū muto, & cauſis omnium filiorū,
9 qui pertranſeunt: ¶ aperi os tuū, decerne quod
iuſtum eſt, & ᵇiudica inopem & pauperem. *ᵇvindica 8.*
10 ¶ Mulierem fortem quis inueniet? procul,
B & de vltimis finibus precium eius.
11 ¶ Confidit in ea cor viri ſui, & ſpolijs non
indigebit:

12 ? Reddet ei bonum, & non malum, omni-
bus diebus vitæ suæ.
13 ? Quæsiuit lanam & linum, & operata est
consilio manuum suarum.
14 ? Facta est quasi nauis institoris, de longè
portans panem suum.
15 ? Et de nocte surrexit, deditq; prædam do-
mesticis suis, & cibaria ancillis suis.
16 ? Consyderauit agrum, & emit eum, de fru
ctu manuum suarum plantauit vineam.
17 ? Accinxit fortitudine lumbos suos, & robo
-1. 18 rauit brachium suum. ? Gustauit & vidit,
quia bona est negociatio eius, nō extingue-
tur in nocte lucerna eius.
19 ? Manum suam misit ad fortia, & digiti
C eius apprehenderunt fusum.
20 ? Manū suam aperuit inopi, & palmas suas
21 extendit ad pauperem. ? Non timebit do-
mui suæ à frigoribus niuis: omnes enim do-
mestici eius vestiti sunt duplicibus.
22 ? Stragulatam vestem fecit sibi, byssus &
purpura indumentum eius.
23 ? Nobilis in portis vir eius, quando sederit
cum senatoribus terræ.
24 ? Sindonem fecit & vendidit, & cingulum
tradidit Chananæo.
25 ? Fortitudo & decor indumentum eius, &
D ridebit in die nouissimo.
26 ? Os suum aperuit sapientiæ, & lex clemen-
tiæ in lingua eius.
27 ? Consyderauit semitas domus suæ, & pa-
nem ociosa non comedit.
28 ? Surrexerunt filij eius, & beatissimam præ
dicauerunt: vir eius, & laudauit eam.
29 ? Multæ filiæ congregauerunt diuitias: tu su
pergressa es vniuersas.
30 ? Fallax gratia, & vana est pulchritudo: mu
lier timens Dominum, ipsa laudabitur.
31 ? Date ei de fructu manuum suarum, & lau-
dent eam in portis opera eius.

Libri Prouerbiorum, finis.

ECCLESIASTES, qui ab Hebræis Coheleth appellatur.

CAPVT PRIMVM.

1 VERBA Ecclesiastę filij Dauid,
A regis Ierusalem. ? Vanitas
2 vanitatum, dixit Ecclesia-
stes: vanitas vanitatum &
-1. 3 omnia vanitas. ? Quid habet
amplius homo de vniuerso
labore suo quo laborat sub
4 Sole? ? Generatio præterit, & generatio ad-
5 uenit: terra autem in æternum stat. ? Ori-
tur Sol, & occidit, & ad locum suum reuer-
6 titur: ibique renascens, ? gyrat per Meridiē,
& flectitur ad Aquilonem: lustrans vniuer-
B sa in circuitu pergit spiritus, & in circulos
7 suos reuertitur. ? Omnia flumina intrant
in mare, & mare non redundat: ad locum
vnde exeunt flumina, reuertuntur, vt iterum
8 fluant. ? Cunctæ res difficiles: non potest eas
homo explicare sermone. Non saturatur
9 oculus visu, nec auris auditu impletur. ? Quid
est quod fuit? ipsum quod futurum est. Quid
est quod factum est? ipsum quod faciendum
10 est. ? Nihil sub Sole nouum: nec valet quis-
C quam dicere, Ecce hoc recens est: iā enim
præcessit in seculis, quæ fuerunt ante nos.
11 ? Non est priorum memoria: sed nec eorum
quidem, quæ postea futura sunt, erit recorda-
tio apud eos, qui futuri sunt in nouissimo.
12 ? Ego Ecclesiastes fui rex Israël in Ierusalem,
13 ? & proposui in animo meo quærere & in-
uestigare sapienter de omnibus, quæ fiunt
sub Sole. Hanc occupationem pessimam de-
dit Deus filijs hominum, vt occuparentur
14 in ea. ? Vidi cuncta, quæ fiunt sub Sole, &
ecce vniuersa vanitas, & afflictio spiritus.
15 ? Peruersi difficilè corriguntur, & stultorum
16 infinitus est numerus. ? Locutus sum in cor-
D de meo, dicens: Ecce magnus effectus sum,
& præcessi omnes sapientia, qui fuerunt an-
te me in Ierusalem, & mens mea contem-
17 plata est multa sapienter, & didici. ? Dediq;
cor meum, vt scirem prudentiam atq; docti
nam, erroresq; & stultitiam: & agnoui ꝙ in
his quoque esset labor, & afflictio spiritus,
18 ? eo quod in multa sapientia, multa sit indi-
gnatio: & qui addit scientiam, addit & *la- *dolorē 8.
borem.

CAPVT II.

1 DIXI *ergo in corde meo: Vadā *ego 10.
A & affluam delicijs, & fruar bo-
nis. Et vidi, quòd hoc quoque es-
2 set vanitas. ? Risum reputaui er-
rorem: & gaudio dixi, Quid
3 frustra deciperis? ? Cogitaui in corde meo
abstrahere à vino carnem meam, vt animum
meum transferrem ad sapientiam, deuitarē-
que stultitiam, donec viderem quid esset vti-
le filijs hominum, *quo facto opus est sub *quid 6.
4 Sole numero dierum vitæ suæ. ? Magnificaui
opera mea, ædificaui mihi domos, & planta-
5 ui vineas, ? feci hortos & pomaria, & con-
6 seui ea cuncti generis arboribus. ? Et extru-
xi mihi piscinas aquarum, vt irrigarem sy-
7 uam lignorum germinantium. ? Possedi

B seruos & ancillas, multamq; familiam habui: armenta quoque, & magnos ouium greges vltra omnes qui fuerunt ante me in Ie-
8 rusalem. ℣ Coaceruaui mihi argētum & aurum, & substantias regum & prouinciarum.
Feci mihi cantores, & cantatrices, & delicias filiorum hominum, scyphos, & vrceos in mi-
9 nisterio ad vina fundenda. ℣ Et supergressus sum opibus omnes qui ante me fuerunt in Ierusalem. sapientia quoque perseuerauit
10 mecum. ℣ Et omnia, quæ desyderauerunt oculi mei, non negaui eis: nec prohibui cor meum, quin omni voluptate frueretur, & oblectaret se in his, quæ præparaueram: & hanc ratus sum partem meam, si vterer la-
11 bore meo. ℣ Cumque me conuertissem ad vniuersa opera, quæ fecerant manus meæ, & ad labores in quibus frustra sudaueram: vidi in omnibus vanitatem & afflictionem ani-
12 mi, & nihil permanere sub Sole. ℣ Transiui
C ad contemplandam sapientiam, erroresq; & stultitiam (Quid est, inquam, homo, vt sequi
13 possit regem factorem suum?) ℣ & vidi quod tantum præcederet sapientia stultitiā, quan-
14 tum differt lux à tenebris. ℣ †Sapientis oculi in capite eius: stultus in tenebris ambulat.
Et didici, quòd vnus vtriusque esset interi-
15 tus. ℣ Et dixi in corde meo: Si vnus & stulti & meus occasus erit, quid mihi prodest quòd maiorem sapientiæ dedi operam? Locutusq; cum mente mea, animaduerti quòd hoc
16 quoque esset vanitas. ℣ Non enim erit memoria sapientis similiter vt stulti in perpetuum; & futura tempora obliuione cuncta pariter operient: moritur doctus similiter
17 vt indoctus. ℣ Et idcirco tæduit me vitæ meæ, videntem mala vniuersa esse sub Sole, & cun-
18 cta vanitatem & afflictionem spiritus. ℣ Rursus detestatus sum omnem industriam meā,
D qua sub Sole studiosissimè laboraui, habi-
19 turus hæredem post me, ℣ quem ignoro, vtrum sapiens an stultus futurus sit, & dominabitur in laboribus meis quibus desudaui & solicitus fui; & est quicquam tam vanū?
20 ℣ Vnde cessaui, renunciauitque cor meum
21 vltra laborare sub Sole. ℣ Nam cùm alius laboret in sapiētia & doctrina & solicitudine, homini otioso quæsita dimittit. & hoc *er-
22 go vanitas & magnum malum. ℣ Quid enim proderit homini de vniuerso labore suo & afflictione spiritus, qua sub Sole cru-
23 ciatus est? ℣ Cuncti dies eius doloribus & ærumnis pleni sunt, nec per noctem mente
24 requiescit. & hoc nonne vanitas est? ℣ Nonne melius est comedere, & bibere, & ostendere animæ suæ bona de laboribus suis?
25 & hoc de manu Dei est. ℣ Quis ita deuora-
26 bit, & delicijs affluet, vt ego? ℣ Homini bono in conspectu suo dedit Deus sapientiam, & scientiam, & lætitiam: peccatori autem dedit afflictionem & curam superfluā, vt addat & cōgreget & tradat ei qui placuit Deo: sed & hoc vanitas est, & cassa solicitudo mentis.

† Inf. 8. a. 1 Prou. 17. d 24.

* quoque I.

CAPVT III.

1 OMNIA tempus habent, & suis
A spacijs transeunt vniuersa sub cœlo.
2 ℣ Tempus nascendi, & tempus moriendi.
Tēpus plantandi, & tempus euellendi quod plantatum est.
3 ℣ Tempus occidendi, & tempus sanandi.
Tempus destruendi, & tempus ædificandi.
4 ℣ Tempus flendi, & tempus ridendi.
Tempus plangendi, & tempus saltandi.
5 ℣ Tempus spargendi lapides, & tempus colligendi.
Tempus amplexandi, & tempus longè fieri ab amplexibus.
6 ℣ Tempus acquirendi, & tempus perdendi.
Tempus custodiendi, & tempus abijciendi.
7 ℣ Tempus scindendi, & tempus consuendi.
B Tempus tacendi, & tempus loquendi.
8 ℣ Tempus dilectionis, & tempus odij.
Tempus belli, & tempus pacis.
9 ℣ Quid habet amplius homo de labore suo?
10 ℣ Vidi afflictionem quam dedit Deus filijs
11 hominum, vt distendantur in ea: ℣ Cuncta fecit bona in tempore suo, & mundum tradidit disputationi eorum, vt non inueniat homo opus quod operatus est Deus ab initio
12 vsque ad finem. ℣ Et cognoui, quòd non es-
C set melius, nisi lætari, & facere benè in vita
13 sua. ℣ Omnis enim homo, qui comedit & bibit, & videt bonum de labore suo, hoc donū
14 Dei est. ℣ Didici, quòd omnia opera quæ fecit Deus, perseuerent in perpetuum: non possumus eis quicquam addere, nec auferre, quæ
15 fecit Deus vt timeatur. ℣ Quod factum est, ipsum permanet: quæ futura sunt, iam fue-
16 runt: Deus instaurat quod abijt. ℣ Vidi sub Sole in loco iudicij impietatem, & in loco
17 iustitiæ iniquitatem. ℣ Et dixi in corde meo, Iustum & impium iudicabit Deus, & tem-
18 pus omnis rei tunc erit. ℣ Dixi in corde meo
D de filijs hominum, vt probaret eos Deus, &
19 ostenderet similes esse bestijs. ℣ Idcirco vnus interitus est hominis & iumentorū, & æqua vtriusq; conditio: sicut moritur homo, sic & illa moriuntur: similiter spirant omnia, & nihil habet homo iumento amplius. cuncta
20 subiacent vanitati. ℣ Et omnia pergunt ad vnum locum: de terra facta sunt, & in terrā
21 pariter reuertuntur. ℣ Quis nouit, si spiritus filiorum Adam ascendat sursum, & si spiritus iumentorum descendat deorsum?
22 ℣ Et deprehendi nihil esse melius quàm lætari hominem in opere suo, & hanc esse partem illius. Quis enim eum adducet, vt post se futura cognoscat?

CAPVT IIII.

1 VERTI me ad alia, & vidi calum-
A nias, quæ sub Sole geruntur, & lachrymas innocentium, & neminem consolatorem: nec posse resistere eorum violentiæ, cun-
2 ctorum auxilio destitutos. ℣ Et laudaui ma-

3 gis, mortuos, quam viuentes: ‖ & fœliciorem
rem vtroque iudicaui qui needum natus eſt,
4 nec vidit mala quæ ſub Sole fiunt. ‖ Rur-
ſum cōtemplatus ſum omnes labores homi
num, & induſtrias animaduerti patēre inui-
diæ proximi. & in hoc ergo vanitas, & cura
5 ſuperflua eſt. ‖ Stultus complicat manus
6 ſuas, & comedit carnes ſuas, dicens, ‖ Me-
lior eſt pugillus cū requie, quam plena vtra-
B que manus cum labore, & afflictione ani-
7 mi. ‖ Conſyderās reperi & aliam uanitatem
8 ſub Sole. ‖ vnus eſt, & ſecundum nō habet,
non filium, non fratrem; & tamen labora-
re non ceſſat, nec ſatiantur oculi eius diui-
tijs: nec recogitat, dicens, Cui laboro, &
fraudo animam meam bonis? in hoc quoque
9 vanitas eſt, & afflictio peſſima. ‖ Melius
eſt ergo duos eſſe ſimul, quàm vnum: ha-
10 bent enim emolumentum ſocietatis ſuæ: ‖ ſi
C vnus ceciderit, ab altero fulcietur. væ ſoli,
quia cùm ceciderit, non habet ſubleuantem
11 ſe. ‖ Et ſi dormierint duo, fouebuntur
12 mutuò: vnus quomodo calefiet? ‖ Et ſi
quiſpiam præualuerit contra vnum, duo
reſiſtunt ei: funiculus triplex difficile rum-
13 pitur ‖ Melior eſt puer pauper & ſapiens,
rege ſene & ſtulto, qui neſcit præuidere in
14 poſterum. ‖ Quòd de carcere, catenisque
D interdum quis egrediatur ad regnū: & alius
15 natus in regno, inopia conſummatur. ‖ Vi-
di cunctos viuentes qui ambulāt ſub Sole cū
16 adoleſcente ſecūdo qui cōſurget pro eo. ‖ In-
finitus numerus eſt populi omnium qui fu-
runt ante eum: & qui poſteà futuri ſūt, nō læ
tabunt in eo. ſed & hoc vanitas & afflicti-
17 ſpiritus. ‖ Cuſtodi pedem tuum ingrediens
‖1.Reg.15. c.22. Oſee 6.a.6 domum Dei, & appropinqua vt audias ‖ Mul-
tò enim melior eſt obediētia, quàm ſtultorū
uictimæ, qui neſciunt quid faciunt mali.

CAPVT V.

1 NE temere quid loquaris,
A neq; cor tuū ſit velox ad profe-
rendū ſermonem coram Deo.
Deus enim in cœlo, & tu ſuper
terram: idcirco ſint pauci ſer-
2 mones tui. ‖ Multas curas ſequūtur ſomnia,
& in multis ſermonibus inuenietur ſtulti-
‖Deu.23.d 21. 3 tia. ‖ ‖ Siquid vouiſti Deo, ne moreris reddere:
diſplicet enim ei infidelis & ſtulta promiſ-
4 ſio: ſed quodcūq; uoueris, redde. ‖ multoque
melius eſt nō uouere, quàm poſt votū pro-
5 miſſa non reddere. ‖ Ne dederis os tuum ut
peccare facias carnem tuam. neq; dicas co-
B ram angelo, Non eſt prouidētia: ne fortè ira-
tus Deus cōtra ſermones tuos, diſſipet cun-
6 cta opera manuum tuarum. ‖ Vbi multa ſunt
ſomnia, plurimæ ſunt uanitates, & ſermo-
7 nes innumeri: tu uerò Deū time. ‖ Si uideris
calumnias egenorum & uiolenta iudicia, &
ſubuerti iuſtitiam in prouincia; non mireris
ſuper hoc negocio: quia excelſo excelſior eſt
alius, & ſuper hos quoq; eminentiores ſunt
8 alij. ‖ & inſuper uniuerſæ terræ rex imperat
9 ſeruienti. ‖ Auarus non implebitur pecunia:
C & qui amat diuitias, fructum non capiet ex
10 eis. & hoc ergo vanitas. ‖ Vbi multæ ſunt
opes, multi & qui comedunt eas. Et quid ꝓ-
deſt poſſeſſori, niſi quod cernit diuitias ocu-
11 lis ſuis? ‖ Dulcis eſt ſomnus operāti, ſiue pa-
rum, ſiue multum comedat: ſaturitas autem
12 diuitis non ſinit eum dormire. ‖ ‖ Eſt & alia Iob 20.a 20.
infirmitas peſſima, quā vidi ſub Sole: diuitiæ
13 conſeruatæ in malum domini ſui. ‖ Pereunt
enim in afflictione peſſima. generauit filiū,
14 qui in ſumma egeſtate erit. ‖ ‖ Sicut egreſſus ‖ Iob 1.d 21.
eſt nudus de vtero matris ſuæ, ſic reuertetē, & 1.Tim.6.b
15 nihil auferet ſecum de labore ſuo. ‖ Miſera- 7.
bilis ꝓrſus infirmitas: quomodo venit, ſic re
uertetur. Quid ergo prodeſt ei, ꝙ laborauit
16 in ventum? ‖ Cunctis diebus vitæ ſuæ come-
D dit in tenebris, & in curis multis, & in ęrūna
17 atque triſtitia. ‖ Hoc itaque viſum eſt mihi
bonū, vt comedat quis & bibat, & fruatur læ
titia ex * labore ſuo quo laborauit ipſe ſub * omni s.
Sole numero dierum vitę ſuę, quos dedit ei
18 Deus: & hæc eſt pars illius. ‖ Et omni homini
cui dedit Deus diuitias, atq; ſubſtantiā, pote-
ſtatemq; ei tribuit vt comedat ex eis, & frua
tur parte ſua, & lætetur de labore ſuo: hoc eſt
19 donum Dei. ‖ Non enim ſatis recordabitur
dierum vitæ ſuæ, eò quod Deus occupet de-
licijs cor eius.

CAPVT VI.

1 EST & aliud malū quod vidi ſub
A Sole, & quidem frequens apud
2 homines: ‖ Vir cui dedit Deus
diuitias, & ſubſtātiam, & hono-
rem, & nihil deeſt animæ ſuæ
ex omnibus quę deſyderat: nec tribuit ei
poteſtatem Deus, vt comedat ex eo; ſed
homo extraneus vorabit illud. hoc va-
3 nitas, & miſeria magna eſt. ‖ Si genuerit
B quiſpiam centum liberos, & vixerit multos
annos, & plures dies ætatis habuerit, & ani-
ma illius nō vtatur bonis ſubſtantiæ ſuæ, ſe-
pulturaq; careat: de hoc ego ꝓnūcio, ꝙ me-
4 lior illo ſit abortiuus. ‖ Fruſtra enim venit,
C & pergit ad tenebras, & obliuione delebitur
5 nomen eius. ‖ Non vidit Solem, neque cogno
6 uit diſtantiā boni & mali: ‖ etiam ſi duobus
millibus annis vixerit, & nō fuerit perfruitus
bonis: nónne ad vnum locum properant om
7 nia? ‖ Omnis labor hominis in ore eius: ſed
8 anima eius non implebitur. ‖ Quid habet am-
D plius ſapiens à ſtulto? & quid pauper, niſi vt
9 pergat illuc vbi eſt vita? ‖ Melius eſt videre
quod cupias, quàm deſyderare quod neſcias:
ſed & hoc vanitas eſt, & præſumptio ſpiri-
10 tus. ‖ Qui futurus eſt, iam vocatū eſt nomen
eius: & ſcitur quòd homo ſit, & non poſſit
contra fortiorem ſe in iudicio contendere.
11 ‖ Verba ſunt plurima, multamq; in diſpu-
tando habentia vanitatem.

CAPVT VII.

1 QVID neceſſe eſt homini maio-
A ra ſe quærere, cum ignoret quid
conducat ſibi in vita ſua nu-
mero dierum peregrinationis
ſuæ, & tempore quod velut vm-
bra præterit? At quis ei poterit indicare qd

Prou. 12. a 1.
2 post eum futurum sub Sole sit? ¶ Melius est
nomen bonum, quàm vnguenta preciosa, &
3 dies mortis die natiuitatis. ¶ Melius est ire
ad domum luctus, quàm ad domū conuiuij:
in illa enim finis cunctorum admonetur ho-
minum, & viuens cogitat quid *futurum sit. **futurus 3.*
4 ¶ Melior est ira risu: quia per tristitiā vultus,
5 corrigitur animus delinquentis. ¶ Cor sapien-
tiū vbi tristitia est, & cor stultorū vbi lætitia.
6 ¶ Melius est a sapiente corripi, q̄ stultorum
7 adulatione decipi: ¶ quia sicut sonitus spina-
rum ardentium sub olla, sic risus stulti. sed
8 & hoc vanitas. ¶ Calumnia cōturbat sapien-
9 tem, & perdet robur cordis illius. ¶ Melior
B est finis orationis, q̄ principium. Melior est
10 patiens arrogante. ¶ Ne sis velox ad irascen-
11 dum: quia ira in sinu stulti requiescit. ¶ Ne
dicas, Quid putas causæ est, quod priora tem
pora meliora fuere quàm nunc sunt? stulta
12 enim est huiuscemodi interrogatio. ¶ Vti-
lior est sapientia cum diuitijs, & magis pro-
13 dest videntibus Solem. ¶ Sicut enim prote-
git sapientia, sic protegit pecunia: hoc au-
tem plus habet eruditio & sapientia, quod
14 vitam tribuunt possessori suo. ¶ Considé-
ra opera Dei, quod nemo possit corrigere
15 quem ille despexerit. ¶ In die bona fruere
bonis, & malam diem præcaue: sicut enim
hanc, sic & illam fecit Deus, vt non inue-
niat homo contra eum iustas querimonias.
16 ¶ Hæc quoque vidi in diebus vanitatis meę.
Iustus perit in iustitia sua, & impius mul-
17 to viuit tempore in malitia sua. ¶ Noli esse
C iustus multùm: neque plus sapias, quàm ne-
18 cesse est, ne obstupescas. ¶ Ne impiè agas
multùm: & noli esse stultus, ne moriaris in
19 tempore non tuo. ¶ Bonum est te sustentare
iustum, sed & ab illo ne subtrahas manum
tuam: quia qui timet Deum, nihil negligit.
20 ¶ Sapientia confortauit sapientem super de-
21 cem principes ciuitatis. ¶ Non est enim
homo iustus in terra, qui faciat bonum, &
22 non peccet. ¶ Sed & cunctis sermonibus qui
dicuntur, ne accommodes cor tuum: ne for-
23 tè audias seruum maledicentem tibi. ¶ Scit
enim cōscientia tua, quia & tu crebrò male-
24 dixisti alijs. ¶ Cuncta tentaui in sapientia.
Dixi, Sapiens efficiar: & ipsa longius reces-
25 sit à me, ¶ multo magis quàm erat: & al-
26 ta profunditas, quis inueniet eā? ¶ Lustraui
vniuersa animo meo, vt scirem & conside-
D rarem, & quęrerem sapientiam & rationem,
& vt cognoscerem impietatem stulti, & erro
27 rem imprudentium: ¶ & inueni amariorem
morte mulierem, quæ laqueus venatorum
est, & sagena cor eius, vincula sunt manus
illius. qui placet Deo, effugiet illam: qui autē
28 peccator est, capietur ab illa. ¶ Ecce hoc in-
ueni, dixit Ecclesiastes, vnum & alterum,
29 vt inuenirem rationem, ¶ quam adhuc quæ-
rit anima mea, & nō inueni. Virum de mil-
le vnum reperi: mulierem ex omnibus non
30 inueni. ¶ Solummodo hoc inueni, quòd fe-
cerit Deus hominem rectū: & ipse se infini-
tis miscuerit quęstionibus. Quis talis vt sa-
piēs est? & quis cognouit solutionem verbi?

3. Reg. 8. e 46.
2. Par. 6. g 36.
Prou. 20. b 9.
1. Ioan. 1. d 8.

CAPVT VIII.

1 SAPIENTIA hominis lucet *Supr. 2. c 14.*
A in vultu eius, & potentissimus
2 faciē illius commutabit. ¶ Ego *Prou. 17. d 24.*
os regis obseruo, & præcepta iu
3 ramenti Dei. ¶ Ne festines rece-
dere a facie eius, neque permaneas in opere
malo: quia omne quod voluerit, faciet:
4 ¶ & sermo illius potestate plenus est, nec di-
5 cere ei quisquā potest, Quare ita facis? ¶ Qui
custodit præceptum, non experietur quicquā
mali. Tempus & responsionem cor sapien-
6 tis intelligit. ¶ Omni negocio tempus est, &
opportunitas, & multa hominis afflictio:
7 ¶ quia ignorat præterita, & futura nullo scire
8 potest nuncio. ¶ Nō est in hominis potestate
B prohibere spiritum, nec habet potestatem in
die mortis, nec sinitur quiescere ingruente
9 bello, neq; saluabit impietas impium. ¶ Om-
nia hæc consideraui, & dedi cor meum in
cunctis operibus quæ fiunt sub Sole. Interdū
dominatur homo homini in malum suum.
10 ¶ Vidi impios sepultos: qui etiam cū adhuc
viuerent, in loco sancto erant, & laudaban-
tur in ciuitate quasi iustorum operum. sed &
11 hoc vanitas est. ¶ Etenim quia non profer-
tur citò contra malos sententia, absque ti-
more vllo filij hominum perpetrant mala.
12 ¶ Attamen peccator ex eo quod centies facit
malum, & per patientiam sustentatur; ego
cognoui, quod erit bonum timentibus Deū
13 qui verentur faciem eius. ¶ Non sit bonum
C impio, nec prolongentur dies eius: sed quasi
vmbra transeant, qui nō timent faciem Do-
14 mini. ¶ Est & alia vanitas, quæ fit super ter-
ram. sunt iusti quibus mala proueniunt,
quasi opera egerint impiorum: & sunt im-
pij, qui ita securi sunt, quasi iustorū facta ha-
15 beant: sed & hoc vanissimum iudico. ¶ Lau
D daui igitur lætitiam, quòd non esset homini
bonum sub Sole, nisi quòd comederet, &
biberet atq; gauderet: & hoc solum secū au
ferret de labore suo in diebus vitæ suę quos
16 dedit ei Deus sub Sole. ¶ Et apposui cor meū
vt scirem sapientiam, & intelligerem *di-
stentionem quæ versatur in terra. Est homo **dissensionem*
qui diebus ac noctibus somnum non capit
17 oculis. ¶ Et intellexi, quod omnium operū
Dei nullam possit homo inuenire rationem
eorum, quæ fiunt sub Sole: & quanto plus
laborauerit ad quærendum, tanto minus in-
ueniat: etiam si dixerit sapiens se nosse,
non poterit reperire.

CAPVT IX.

1 OMNIA hęc tractaui in corde
A meo, vt curiosè intelligerem:
Sunt iusti, atque sapientes, &
opera eorum in manu Dei: &
tamen nescit homo vtrū amo-
2 re an odio dignus sit: ¶ sed omnia in futurū
seruantur incerta, eò quòd vniuersa ęque
eueniāt iusto & impio, bono & malo, mun-
do & immundo, immolanti victimas, &
sacrificia cōtemnenti. sicut bonus, sic & pec-

catori: vt periurus, ita & ille qui verum de-
3 ierat. ¶ Hoc est pessimum inter omnia quæ
sub Sole fiunt: quia eadem cunctis eueniunt,
vnde & corda filiorum hominum implentur
malitia & contemptu in vita sua, & post
4 hæc ad inferos deducentur. ¶ Nemo est qui
B semper viuat, & qui huius rei habeat fiduciã:
5 melior est canis viuus leone mortuo. ¶ Viuẽ-
tes enim sciunt se esse morituros, mortui
vero nihil nouerũt amplius, nec habent vl-
trà mercedem: quia obliuioni tradita est me
6 moria eorum. ¶ Amor quoque & odiũ, & in-
uidiæ simul perierunt, nec hñt partẽ in hoc
7 sæculo, & in opere quod sub Sole geritur. ¶ Va
de ergo & comede in lætitia panem tuum,
& bibe cum gaudio vinum tuum: quia Deo
8 placent opera tua. ¶ Omni tempore sint ve-
stimenta tua candida, & oleũ de capite tuo
9 non deficiat. ¶ Perfruere vita cum vxore quã
C diligis, cunctis diebus vitę instabilitatis tuę,
qui dati sunt tibi sub Sole omni tempore va
nitatis tuæ. hęc est enim pars in vita, & in
10 labore tuo quo laboras sub Sole. ¶ Quodcun
que facere potest manus tua, instanter ope-
rare: quia nec opus, nec ratio, nec sapientia,
nec scientia erunt apud inferos, quò tu pro-
11 peras. ¶ Verti me ad aliud, & vidi sub Sole,
nec velocium esse cursum, nec fortium bel-
lum, nec sapientium panem, nec doctorum
diuitias, nec artificũ gratiã: sed tẽpus casum-
12 que in omnibus. ¶ Nescit homo finẽ suum:
sed sicut pisces capiuntur hamo, & sicut aues
laqueo comprehenduntur: sic capiuntur ho-
D mines in tempore malo, cùm eis extemplo
13 superuenerit. ¶ Hanc quoque sub Sole vidi sa
14 pientiam, & probaui maximam: ¶ Ciuitas
parua, & pauci in ea viri. venit contra eam
rex magnus, & vallauit eam, extruxitq; mu-
nitiones per gyrum, & perfecta est obsidio.
15 ¶ Inuentusq; est in ea vir pauper & sapiens,
& liberauit vrbem per sapientiam suam, &
nullus deinceps recordatus est hominis il-
16 lius pauperis. ¶ Et dicebã ego, meliorẽ esse sa
piẽtiam fortitudine: quomodo ergo sapien-
tia pauperis contempta est, & verba eius nõ
17 sunt audita? ¶ Verba sapientium audiuntur
in silentio, plusquàm clamor principis inter
18 stultos. ¶ † Melior est sapientia, quam arma bellica: & qui in vno peccauerit, multa bo- †Sap.6.a.1
na perdet.

CAPVT X.

1 MVSCAE morientes perdũt sua-
A uitatẽ vnguenti. Pretiosior est sa
pientia & gloria, parua ad tem-
2 pus stultitia. ¶ Cor sapientis in
dextera eius, & cor stulti in sini
3 stra illius. ¶ Sed & in via stultus ambulans,
cùm ipse insipiens sit, omnes stultos ęstimat.
4 ¶ Si spiritus potestatem habentis ascẽderit su
per te, locum tuum ne dimiseris: quia cura-
5 tio faciet cessare peccata maxima. ¶ Est malũ
quod vidi sub Sole, quasi per errorem egre-
6 diens à facie principis: ¶ positum stultum in
dignitate sublimi, & diuites sedere deor-
7 sum. ¶ Vidi seruos in equis: & principes am-
8 bulantes sup terrã quasi seruos. ¶ † Qui fodit †Prou.26.d
B foueam, incidet in eã: & qui dissipat sepem, 27.
9 mordebit eum coluber. ¶ Qui transfert lapi- Eccl.10.b
des, affligetur in eis: & qui scindit ligna, vul- 8.
10 nerabitur ab eis. ¶ Si retusum fuerit ferrum, Eccl.27.d
& hoc non vt prius, sed hebetatum fuerit; 29.
multo labore exacuetur, & post industriam
11 sequetur sapientia. ¶ Si mordeat serpens in
silẽtio, nihil eo minus habet qui occultè de-
12 trahit. ¶ Verba oris sapientis, gratia: & labia
13 insipientis præcipitabunt eum. ¶ Initium
C verborum eius stultitia, & nouissimum oris
14 illius error pessimus. ¶ Stultus verba multipli
cat. Ignorat homo quid ante se fuerit: &
quid post se futurũ sit, quis ei poterit indica-
15 re? ¶ Labor stultorũ affliget eos, q nesciunt in
16 vrbẽ pergere. ¶ Væ tibi terra, cuius rex puer
17 est, & cuius principes manè comedunt. ¶ Bea
ta terra, cuius rex nobilis est, & cuius prin-
cipes vescũtur in tempore suo ad reficiendũ,
18 & non ad luxuriam. ¶ In pigritijs humiliabi
D tur contignatio, & in infirmitate manuum
19 perstillabit domus. ¶ In risum faciũt panem,
& vinum vt epulentur bibentes: & pecuniæ
20 obediunt omnia. ¶ In cogitatione tua regi
ne detrahas, & in secreto cubiculi tui ne ma
ledixeris diuiti: quia & aues cœli portabunt
vocem tuam; & qui habet pennas, annuncia-
bit sententiam.

CAPVT XI.

1 MITTE panem tuum super trãs-
A eũtes aquas: quia post tempo-
2 ra multa inuenies illum. ¶ Da
partem septem, necnon & octo:
quia ignoras quid futurum sit
3 mali super terrã. ¶ Si repletæ fuerint nubes,
imbrem super terram effundent. Si ceciderit
lignum ad Austrum, aut ad Aquilonem, in
4 quocunque loco ceciderit, ibi erit. ¶ Qui ob-
seruat ventum, non seminat: & qui conside
5 rat nubes, nunquã metet. ¶ Quomodo igno-
B ras quæ sit via spiritus, & qua ratione com-
pingantur ossa in ventre prægnantis: sic ne-
scis opera Dei, qui fabricator est omnium.
6 ¶ Manè semina semen tuum, & vespere ne
cesset manus tua: qa nescis quid magis oria
tur, hoc aut illud: & si vtrũq; simul, melius
7 erit. ¶ Dulce lumen, & delectabile est oculis
8 videre Solẽ. ¶ Si annis multis vixerit homo,
& in his omnibus lætatus fuerit, meminisse
C debet tenebrosi temporis, & dierum multo-
rum: qui cùm venerint, vanitatis arguentur
9 præterita. ¶ Lætare ergo iuuenis in adolescen
tia tua, & in bono sit cor tuum in diebus iu-
uentutis tuæ, & ambula in vijs cordis tui, &
D in intuitu oculorum tuorum: & scito quod
pro omnibus his adducet te Deus in iudiciũ.
10 ¶ Aufer iram a corde tuo, & amoue malitiã
à carne tua. Adolescentia enim & voluptas
vana sunt.

CAPVT XII.

1 MEmento creatoris tui in diebus iuuẽtu-
A tis tuæ, antequàm veniat tempus afflic-
ctionis, & appropinquẽt anni, de quibus di-

a eas, Non mihi placent: ¶ antequàm tenebre-
scant Sol, & lumé, & Luna, & stellæ, & reuer-
3 tantur nubes post pluuiam: ¶ quando cōm-
mouebuntur custodes domus, & nutabūt vi-
ri fortissimi, & ociosæ erūt molentes in mi-
nuto numero, & tenebrescent videntes per
4 foramina. ¶ Et claudēt ostia in platea, in hu-
militate vocis molentis, & cōsurgent ad vo-
B cem volucris, & obsurdescent omnes filię car
5 minis. ¶ Excelsa quoque timebunt, & formi-
dabūt in via: florebit amygdalus, impingua-
bitur locusta, & dissipabitur capparis: quā
ibit homo in domum æternitatis suæ, & cir-
6 cuibunt in platea plangentes. ¶ Antequàm
rūpatur funiculus argēteus, & recurrat vit-
ta aurea, & cōteratur hydria super fontem,
7 & confringatur rota super cisternam, ¶ & re-
uertatur puluis in terram suam vnde erat,
& spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum.
8 ¶ Vanitas vanitatum, dixit Ecclesiastes -& -8.
9 omnia vanitas. ¶ Cumq; esset sapiētissimus
C Ecclesiastes, docuit populum, & enarrauit
quæ fecerat: & inuestigans composuit para-
10 bolas multas. ¶ Quæsiuit verba vtilia, & cō-
scripsit sermones rectissimos, ac veritate ple
11 nos. ¶ Verba sapiētium sicut stimuli, & qua-
si claui in altum defixi, quæ per magistrorū
12 °consilium` data sunt à pastore vno. ¶ His °concilium 2.
D amplius fili mi ne requiras. Faciendi plures
libros nullus est finis: frequensq; medita-
13 tio, carnis afflictio est. ¶ Finem loquendi,
pariter omnes audiamus. Deum time, &
mandata eius obserua: hoc est enim omnis
14 homo. ¶ Et cuncta quæ fiunt, adducet Deus
in iudicium pro omni °errato`, siue bonum, °abscōdito 2.
siue malum sit.

1 CANTICVM CANTICORVM SALOMONIS,

Quod Hebraicè dicitur Sir hasirim.

CAPVT PRIMVM.

°osculū 1.
a OSCVLETVR me °osculo`
A oris sui: quia meliora sunt
3 hubera tua vino, ¶ fragran-
tia vnguentis optimis. Oleū
effusum nomen tuum: ideo
adolescentulæ dilexerūt te.
4 ¶ Trahe me: post te curremus
-in odoré vnguētorum tuorum`. Introduxit -3.
me rex in cellaria sua: exultabimus & læta-
bimur in te, memores huberū tuorum super
5 vinum: recti diligūt te. ¶ Nigra sum, sed for
B mosa filiæ Ierusalem, sicut tabernacula Ce-
6 dar, sicut pelles Salomonis. ¶ Nolite me cō-
siderare, quòd fusca sim, quia decolorauit me
Sol: filij matris meæ pugnauerunt cōtra me,
posuerunt me custodem vineis: vineam meā
7 non custodiui. ¶ Indica mihi quem diligit ani
ma mea, vbi pascas, vbi cubes in meridie, ne
vagari incipiam post greges sodalium tuorū.
8 ¶ Si ignoras te ô pulcherrima inter mulieres,
C egredere, & abi post vestigia gregum*, & pa *tuorum.
sce hœdos tuos iuxta tabernacula pastorū.
9 ¶ Equitatui meo in curribus Pharaonis as-
10 similaui te amica mea. ¶ Pulchræ sunt genæ
tuæ sicut turturis: collum tuum sicut moni-
11 lia. ¶ Murenulas aureas faciemus tibi, vermi-
12 culatas argento. ¶ Dum esset rex in accubi-
13 tu suo, nardus mea dedit odorē suū. ¶ Fascicu
D lus myrrhę dilectus meus mihi, inter hubera
14 mea commorabitur. ¶ Botru. Cypri dilectus
15 meus mihi, in vineis En-gaddi. ¶ Ecce tu pul
chra es amica mea, ecce tu pulchra es, oculi
16 tui columbarum. ¶ Ecce tu pulcher es dile-
cte mi, & decōrus. Lectulus noster floridus:
17 ¶ tigna domorum nostrarum cedrina, la-
quearia nostra cypressina

CAPVT II.
1 EGO flos campi, & lilium conual
A lium. ¶ Sicut lilium inter spinas,
2 sic amica mea inter filias. ¶ Sicut
3 malus inter ligna syluarū, sic di-
lectus meus inter filios. Sub
vmbra illius quē desyderaueră, sedi: & fru-
4 ctus eius dulcis gutturi meo. ¶ Introduxit
me* in cellā vinariā, ordinauit in me charita *rex.
5 té. ¶ Fulcite me floribus, stipate me malis: quia
6 amore lāgueo: ¶ Læua eius sub capite meo,
7 & dextera illius amplexabitur me. ¶ Adiuro
B vos filiæ Ierusalé per capreas, ceruosq; cam-
porum, ne suscitetis, neque euigilare facia-
8 tis dilectam, quoadusque ipsa velit. ¶ Vox
dilecti mei, ecce iste venit saliens in monti-
9 bus, transiliens colles: ¶ Similis est dile-
ctus meus capreæ, hinnuloque ceruorum.
en ipse stat post parietem nostrū, respiciens
10 per fenestras, prospiciens per cācellos. ¶ °Et` °En
dilectus meus loquitur mihi: Surge, propera
C amica mea, -columba mea`, formosa mea, & -1.
11 veni. ¶ Iam enim hyems transijt, imber
12 abijt & recessit. ¶ Flores apparuerunt in ter-
ra-nostra`, tēpus putationis aduēnit, vox tur -7.
13 turis audita est in terra nostra, ¶ ficus protu-
lit grossos suos, vineæ florentes dederunt
odorem *. Surge, * amica mea, speciosa *suum
14 mea, & ueni. ¶ Columba mea in fora- *propera
D minibus petræ, in cauerna maceriæ, osten-
de mihi faciem tuam, sonet uox tua in auri-
bus meis: uox enim tua dulcis, & facies tua
15 decôra. ¶ Capite nobis uulpes paruulas, quæ
demoliuntur uineas. nam uinea nostra flo-
16 ruit. ¶ Dilectus meus mihi, & ego illi, qui
17 pascitur inter lilia, ¶ donec aspiret dies, &

incl nentur

inclinentur vmbræ. Reuertere: similis esto
dilecte mi capreæ, hinnuloq; ceruorum su-
per montes Beth-el.

CAPVT III.

1 IN lectulo meo per noctes quæsiui
A quem diligit anima mea: quæsi-
2 ui illum, & non inueni. Sur-
gam, & circuibo ciuitatem: per
vicos & plateas quæram quem
| Inf. 5. b. 6 diligit anima mea. | quæsiui illum, & non
3 inueni. Inuenerunt me vigiles, qui custo-
diunt ciuitatē: Num quē diligit anima mea,
4 vidistis? Paululū cùm pertransissem eos, in-
B ueni quē diligit anima mea: tenui eū: nec di-
mittā, donec introducā illū in domū matris
Supr. 2. b. 7 5 meæ, & in cubiculū genitricis meæ. | Adiu-
Infr. 8. a. 4 ro vos filiæ Ierusalē per capreas, ceruosq; cā-
porū, ne suscitetis, neq; euigilare faciatis di-
6 lectā, donec ipsa velit. Quæ est ista q̄ ascēdit
p desertū, sicut virgula fumi ex aromatibus
C myrrhę & thuris, & vniuersi pulueris pigmē-
7 tarij? En lectulū Salomonis sexaginta for-
8 tes ambiunt ex fortissimis Israël. oēs tenē-
tes gladios, & ad bella doctissimi: vniuscu-
iusq; ensis super femur suū ꝓpter timores no-
9 cturnos. Ferculū fecit sibi rex Salomon de
10 lignis Libani. Colūnas eius fecit argēteas,
reclinatorium aureū, ascensum purpureum:
media, charitate constrauit propter filias Ie-
11 rusalem. Egredimini & videte filiæ Sion
regem Salomonem in diademate, quo coro-
nauit illū mater sua in die desponsationis il
lius, & in die lætitiæ cordis eius.

CAPVT IIII.

1 QVAM pulchra es amica mea, q̄
A pulchra es! Oculi tui columba-
rum, absq; eo quod intrinsecus
Inf. 6. a. 4. latet. | Capilli tui sicut greges ca
prarū quę ascēderunt de monte
2 Galaad. Dentes tui sicut greges tonsarum,
quæ ascēderunt de lauacro, omnes gemellis
3 fœtibus, & sterilis non est inter eas. Sicut
vitta coccinea labia tua, & eloquium tuum,
B dulce. Sicut fragmen mali punici, ita & ge-
næ tuę, absque eo quod intrinsecus latet.
4 Sicut turris Dauid collum tuum, quæ ædi-
ficata est cum propugnaculis. mille clypei
pendent ex ea, omnis armatura fortium.
5 Duo hubera tua sicut duo hinnuli capreæ
6 gemelli, qui pascuntur in lilijs, donec aspi-
ret dies, & inclinentur vmbræ. Vadam ad
7 mōtem myrrhæ, & ad collem thuris. To-
ta pulchra es amica mea, & macula non est
8 in te. Veni de Libano sponsa mea, veni de
C Libano, veni: coronaberis de capite Ama-
na, de vertice Sanir & Hermon, de cubili-
9 bus leonum, de montibus pardorum. Vul-
nerasti cor meum soror mea sponsa, vulne-
rasti cor meum in vno oculorum tuorum, &
10 in vno crine colli tui. Quàm pulchræ
sunt māmę tuę soror mea sponsa! pulchrio-
ra sunt hubera tua vino, & odor vnguen-
11 torum tuorū super omnia aromata. Fauus
D distillans labia tua sponsa, mel & lac sub lin
gua tua: & odor vestimentorum tuorum si-
12 cut odor thuris. Hortus conclusus soror
mea sponsa, hortus conclusus, fons signa-
13 tus. Emissiones tuæ paradisus malorum
punicorum cum pomorum fructibus. Cy-
14 pri cum nardo, nardus & crocus, fistula &
cinnamomum cum vniuersis lignis Libani,
myrrha & aloë cum omnibus primis vnguē
15 tis. Fons hortorum: puteus aquarum
viuentium, quæ fluunt impetu de Libano.
16 Surge Aquilo, & veni Auster, perfla hortū
meum, & fluent aromata illius.

CAPVT V.

1 VENIAT dilectus meus in hor-
A tū suū, & comedat fructum po-
morum suorum. Veni in hor-
tum meum soror mea sponsa,
messui myrrham meam cum
aromatibus meis: comedi fauum cum mel-
le meo: bibi vinum meum cum lacte meo:
comedite amici, & bibite, & inebriamini
2 charissimi. Ego dormio, & cor meum vi-
gilat: vox dilecti mei pulsantis, Aperi mihi
soror mea, amica mea, columba mea, im-
maculata mea: quia caput meum plenum
est rore, & cincinni mei guttis noctium.
3 Expoliaui me tunica mea, quō induar il-
la? laui pedes meos, quomodò inquina-
4 bo illos? Dilectus meus misit manum suam
per foramen, & venter meus intremuit ad
5 tactum eius. Surrexi, vt aperirem di-
B lecto meo: manus meæ stillauerunt myr-
rhā, & digiti mei pleni myrrha probatissima.
6 Pessulū ostij mei aperui dilecto meo: at ille
declinauerat, atq; trāsierat. Aīa mea liq̄facta
est, vt * locutus est: | q̄siui, & nō inueni illū: * dilectus
7 vocaui, & nō respondit mihi. Inuenerūt me | Sup. 3. a. 2
custodes qui circumeunt ciuitatē: percusse-
runt me, & vulnerauerunt me: tulerunt pal-
8 lium meum mihi custodes murorum. | Ad- | Sup. 2. b. 7
iuro vos filiæ Ierusalem, si inueneritis dile- 3. b. 5. 8. a
C ctum meū, vt nuncietis ei, quia amore lan- 4.
9 gueo. Qualis est dilectus tuus ex dilecto, ô
pulcherrima mulierum? qualis est dilectus
10 tuus ex dilecto, quia sic adiurasti nos? Di-
lectus meus candidus & rubicundus, electus
11 ex millibus. Caput eius aurū optimum. Co
mæ eius sicut elatæ palmarum, nigræ quasi
12 coruus. Oculi eius sicut columbæ super ri-
uulos aquarum, quæ lacte sunt lotę, & resi-
13 dent iuxta fluenta plenissima. Genę illius
D sicut areolę aromatum consitę à pigmenta-
rijs. Labia eius lilia distillantia myrrham pri
14 mam. Manus illius tornatiles aureę, plenę
hyacinthis. Venter eius eburneus, distinctus
15 sapphiris. Crura illius columnę marmo-
reę, quę fundatę sunt super bases aureas. Spe
16 cies eius vt Libani, electus vt cedri. Guttur
illius suauissimum, & totus desyderabilis. ta
lis est dilectus meus, & ipse est amicus meus,
17 filię Ierusalem. Quò abijt dilectus tuus, ô
pulcherrima mulierum? quò declinauit dile-
ctus tuus, & quęremus eum tecum?

CAPVT VI.

1 DILECTVS meus descendit in hortū
A suū ad areolam aromatum, vt pascatur

2 in hortis,& lilia colligat. ¶Ego dilecto meo,
& dilectus meus mihi, q pascitur inter lilia.
3 ¶ Pulchra es amica mea, suauis & decôra sicut
Ierusalē:terribilis vt castrorū acies ordi-
4 nata. ¶ Auerte oculos tuos à me,quia ipsi me
auolare fecerunt. | Capilli tui sicut grex ca- *Sup. 4.A.1*
5 prarū,quæ apparuerunt de Galaad. ¶ Dentes
tui sicut grex ouium,quæ ascenderunt de la-
B uacro, omnes gemellis fœtibus, & sterilis
6 non est in eis. ¶ Sicut cortex mali punici,sic
7 genæ tuæ absq; occultis tuis. ¶Sexaginta sūt
reginæ,& octoginta concubinæ,& adolescen
8 tularū nō est numerus. ¶Vna est colūba mea,
C perfecta mea: vna est matri suæ,electa genitrici
suæ Viderunt eā filiæ,& beatissimā prædicauerunt:
reginæ & concubinæ, & lauda-
9 uerunt eam. ¶ Quæ est ista quæ progreditur
quasi aurora consurgens, pulchra vt Luna,
electa vt Sol,terribilis vt castrorū acies ordi-
10 nata? ¶ Descendi in hortum ʿnucumʾ vt vi- *ʿmeum 10.*
D derē poma ʿconualliū,&ʾ inspicerē si floruis- *ʿconuallis, vt 8.*
11 set vinea,& germinassent mala punica. ¶Nesciui:
anima mea cōturbauit me ꝓp quadri-
12 gas Aminadab. ¶Reuertere reuertere ʿSunamitisʾ:
reuertere reuertere, vt intueamur te. *ʿSulamitis 2.*

CAPVT VII.

1 QVID videbis in ʿSunamiteʾ, nisi *ʿSulamite 2.*
A choros castrorū? Quàm pulchri
sunt gressus tui in calceamētis,
filia principis! Iuncturæ fœminū
tuorū,sicut monilia quę fabrica-
2 ta sunt manu artificis. ¶ Vmbilicus tuus, crater
tornatilis,nunq̄ indigens poculis. Vēter
tuus, sicut aceruus tritici, vallatus lilijs.
3 ¶ Duo hubera tua, sicut duo hinnuli gemel-
4 li capreæ. ¶ Collum tuum, sicut turris ebur-
B nea. Oculi tui, sicut piscinæ in Hesebon, q̄
sunt in porta filiæ multitudinis. Nasus tuus
sicut turris Libani,quæ respicit cōtra Dama-
5 scum. ¶ Caput tuum,vt Carmelus: & comæ
capitis tui,sicut purpura regis ʿvinctaʾ cana- *ʿuncta*
6 libus. ¶ Quàm pulchra es, & quàm decôra
7 charissima,in delicijs! ¶ Statura tua assimila-
8 ta est palmæ, & hubera tua botris. ¶ Dixi,
C Ascendam in palmam, & apprehendam fructus
eius: & erunt hubera tua, sicut botri vi-
9 neæ: & odor oris tui, sicut * malorū. ¶ Gut- ** odor*
tur tuū,sicut vinum optimum, dignum dilecto
meo ad potandum, labijsq; & dentibus
10 illius ad ruminandum. ¶ Ego dilecto meo,
11 & ad me conuersio eius. ¶ Veni dilecte mi,
egrediamur in agrum, commoremur in vil-
12 lis. ¶ Manè surgamus ad vineas, videamus
D si floruit vinea,si flores fructus parturiunt,si
floruerunt mala punica: ibi dabo tibi hube-
13 ra mea. ¶ Mandragoræ dederunt odorem.
In portis nostris omnia poma: noua & vetera,
dilecte mi, seruaui tibi.

CAPVT VIII.

1 QVIS mihi det te fratrem meū,
A sugentem hubera matris meæ,
vt inueniam te foris,& deoscu-
ler te: ʿ& iamʾ me nemo despi- *ʿetiam 2.*
2 ciat? ¶ Apprehendam te,& ducā
in domum matris meæ *. Ibi me docebis, & ** & in cubiculū genitricis meæ.*
dabo tibi poculum ex vino condito, & mu-
3 stum malorum granatorum meorum. ¶ | Læ-
ua eius sub capite meo,& dextera illius am- *|Sup. 2.b.6*
4 plexabitur me. ¶ | Adiuro vos filiæ Ierusalē, *|Sup. 2.b.7 3.b.5. et 5. c.8.*
ne suscitetis,neq; euigilare faciatis dilectā,
5 donec ipsa velit. ¶ Quæ est ista,quæ ascendit
B de deserto,delicijs affluens, innixa super dilectū
suum? Sub arbore malo suscitaui te:
ibi corrupta est mater tua, ibi violata est ge-
6 nitrix tua. ¶ Pone me vt signaculū super cor
tuū,vt signaculum super brachium tuū: quia
fortis est vt mors dilectio: dura sicut infer-
nus æmulatio: lampades eius,lāpades ignis
7 atq; flammarū. ¶ Aquæ multæ non ʿpotuerūtʾ *ʿpotuerunt*
extinguere charitatem,nec flumina obruent
C illam: si dederit homo omnem substantiā
domus suæ pro dilectione,quasi nihil ʿdespi- *ʿdespicient 6.*
8 cietʾ eam. ¶ Soror nostra parua,& hubera nō
habet. quid faciemus sorori nostræ in die,
9 quando alloquenda est? ¶ Si murus est,ędificemus
super eū propugnacula argentea: si
ostiū est, compingamus illud tabulis cedri-
10 nis. ¶ Ego murus: & hubera mea sicut tur-
ris,ex quo facta sum corā eo quasi pacem re-
11 periens. ¶ Vinea fuit Pacifico, in ea quæ ha-
D bet populos,tradidit eam custodibus, vir af-
12 fert pro fructu eius mille argenteos. ¶ Vinea
mea corā me est. Mille tui ʿPacificiʾ & ducēti *ʿPacifice 1.*
13 his qui custodiunt fructus eius. ¶ Quæ habitas
in hortis,amici auscultant, fac me audi-
14 re vocem tuam. ¶ Fuge dilecte mi,& assimi-
lare capreę,hinnuloq; ceruorum super mon-
tes aromatum.

LIBER SAPIENTIAE.

CAPVT PRIMVM.

1 DILIGITE iustitiam, qui *1. Reg. 3.A 3.b.9. Isa. 56.A.1*
A iudicatis terram. Sentite de
Domino in bonitate, & in
simplicitate cordis quærite
2 illum: ¶ | quoniam inueni- *|1. Par. 13. a 4.*
tur ab his, qui non tentant
illum: apparet autem eis,
3 qui fidem habent in illum. ¶ peruersæ enim
cogitationes separant à Deo: probata autem
4 virtus corripit insipientes. ¶ quoniam in ma
leuolam animam nō introibit sapientia, nec
5 habitabit in corpore subdito peccatis. ¶ Spiri
B tus enim sanctus disciplinæ effugiet fictum,
& auferet se à cogitationibus, quæ sunt sine
intellectu, & corripietur à superueniente ini
6 quitate. ¶ | Benignus est enim spiritus sapien *|Galat. 5.d 22.*

tiæ, & non liberabit °maledictum° à labijs
suis: quoniam renum illius testis est Deus, &
cordis illius scrutator est verus, & linguę
7 eius auditor. ¶ Quoniā spiritus Domini re-
pleuit orbem terrarū: & hoc quod continet
8 omnia, scientiam habet vocis. ¶ Propter hoc
qui loquitur iniqua, non potest latere, nec
9 præteriet illum corripiens iudicium. ¶ In co-
C gitationibus enim impij interrogatio erit:
sermonum autem illius auditio ad Deum ve
niet, ad correptionem iniquitatum illius.
10 ¶ Quoniā auris zeli audit omnia, & tumul-
11 tus murmurationum nō abscondetur. ¶ Cu-
stodite ergo vos à murmuratione, quæ nihil
prodest, & à detractione parcite linguæ: quo-
niam sermo obscurus in vacuum nō ibit: os
12 autē quod mentitur, occidit animam. ¶ No
lite zelare mortem in errore vitę vestrę: ne-
que acquiratis perditionē in operibus ma-
13 nuum vestrarum. ¶ Quoniam Deus mortem
D non fecit, nec lętatur in perditione viuorum.
14 ¶ Creauit enim, vt essent omnia: & sanabiles
fecit nationes orbis terrarum: & non est in
illis medicamentum exterminij, nec infero-
15 rum regnum in terra. ¶ Iustitia enim perpe-
16 tua est & immortalis. ¶ * impij aūt manibus
& verbis accersierunt illā: & æstimantes illā
amicā, defluxerunt, & sponsiones posuerunt
ad illā: qm * digni sunt q sunt ex parte illius.

Ierem. 17. b 10. — °maledictū 2. — Esa. 6. a. 3. — Ier. 4. d. 18. — Deut. 4. c. 16. d. 23. — Eze. 18. d. 32. 33. c. 11. — * iniustitia autem mortis est acquisitio. — * morte.

CAPVT II.

1 DIXERVNT enim * cogitantes
A apud se non rectè: Exiguum, &
cum tædio est tempus vitæ no-
stræ, & non est refrigerium in fi-
ne hominis, & non est qui agni-
2 tus sit reuersus ab inferis: ¶ quia ex nihilo
nati sumus, & post hoc erimus tanquàm
non fuerimus: quoniam fumus °flatus° est
in naribus nostris: & sermo scintillæ ad cō
3 mouendum cor nostrum: ¶ quia °extinctus°
cinis erit corpus nostrum, & spiritus diffun-
detur tanquàm mollis aër: & transibit vita
nostra tanquàm vestigium nubis, & sicut ne-
bula dissoluetur, q̄ fugata est à radijs Solis,
4 & à calore illius aggrauata: ¶ & nomen no-
strum obliuionem accipiet per tempus, & ne
mo memoriam habebit operū nostrorum.
5 ¶ Vmbræ enim transitus est tempus no-
B strum, & non est reuersio finis nostri: quo-
niam consignata est, & nemo reuertitur.
6 ¶ Venite ergo, & fruamur bonis quæ sunt,
& vtamur creatura tanquam in iuuentute
7 celeriter. ¶ Vino pretioso & vnguentis nos
impleamus, & nō prætereat nos flos tempo-
8 ris. ¶ Coronemus nos rosis, antequàm mar-
cescant: nullum pratum sit, quod non per-
9 transeat luxuria nostra. ¶ Nemo vestrum
exors sit luxuriæ nostræ: vbique relinqua-
mus signa lætitiæ: quoniam hæc est pars no-
10 stra, & hæc est sors *. ¶ Opprimamus pau-
perem iustum, & non parcamus viduæ, nec
°veterano, nec reuereamur° canos multi
11 temporis. ¶ Sit autem fortitudo nostra lex
C iniustitiæ. quod enim infirmum est, inu-
12 tile inuenitur. ¶ Circumueniamus ergo in-

* impij. — Iob 7. a. 1. 14. a. 1. — 1. Cor. 15. d. 32. — °afflatus 3. — °extincta 7. — 1. Par. 19. d. 15. — [illegible] 2. b. 15. 56. d. 32. — 1. Cor. 15. d. 32. — * nostra. — Prou. 5. b. 11. — °veterani reuereamur 9.

stum: quoniam inutilis est nobis, & contra-
rius est operibus nostris, & improperat nobis
peccata legis, & diffamat in nos peccata di-
13 sciplinæ nostræ: ¶ Promittit se scientiā Dei
14 habere, & filium Dei se nominat. ¶ Factus
est nobis in traductionem cogitationum no
15 strarum. ¶ Grauis est nobis etiam ad viden-
dum: quoniam dissimilis est alijs vita illius,
16 & immutatæ sunt viæ eius. ¶ Tanquàm nu-
gaces æstimati sumus ab illo, & abstinet se à
vijs nostris tanquàm ab immunditijs, &
præfert nouissima iustorum, & gloriatur
17 patrem se habere Deum. ¶ Videamus er-
D go si sermones illius veri sint, & tente-
mus quę ventura sunt illi, & sciemus q̄ erunt
18 nouissima illius. ¶ Si enim est verus filius
Dei, suscipiet illum, & liberabit illum de ma
19 nibus contrariorum. ¶ Contumelia & tor-
mento interrogemus eū, vt sciamus reuerē-
tiam eius, & probemus patientiam illius.
20 ¶ Morte turpissima condemnemus eum: erit
enim ei respectus ex sermonibus illius.
21 ¶ Hęc cogitauerūt, & errauerunt: excæcauit
22 enim illos malitia eorū. ¶ Et nescierunt sa-
cramenta Dei, neq; mercedē sperauerunt iu-
stitię, nec iudicauerunt honorem animarum
23 sanctarū. ¶ Qm̄ Deus creauit hominē inex-
terminabilem, & ad imaginem similitudinis
24 suæ fecit illum. ¶ Inuidia autem diaboli
25 mors introiuit in orbem terrarum: ¶ imitan
tur autem illum, qui sunt ex parte illius.

Mat. 27. e. 43. — Iohan. 7. a. 7. — Mat. 27. e. 43. — Psal. 21. a. 9. — Iere. 11. d. 19. — Gen. 1. d. 27. 2. a. 7. 5. a. 1. — Eccle. 17. a. 1. — Gen. 3. a. 1.

CAPVT III.

1 IVSTORVM autē animæ in ma
A nu Dei sunt, & non tanget illos
2 tormentum mortis. ¶ Visi sunt
oculis insipientium mori: &
ęstimata est afflictio, exitus il-
3 lorū. ¶ Et ab itinere iusto abierunt in exter-
miniū, & quod à nobis est iter exterminij: il-
4 li autē sunt in pace. ¶ Et si coram hominibus
tormēta passi sunt, spes illorum immortali-
5 tate plena est. ¶ * In paucis vexati, in multis
bene disponentur: qm̄ Deus tentauit eos, &
6 inuenit illos dignos se. ¶ Tanquàm aurum in
fornace probauit illos, & quasi holocausti
B hostiam accepit illos, & in tempore erit re-
7 spectus illorum. ¶ Fulgebunt iusti, & tan
quàm scintillæ in arundineto discurrent.
8 ¶ Iudicabunt nationes, & dominabuntur po
pulis, & regnabit Dominus illorū in ꝑpetuū.
9 ¶ Qui confidunt in illo, intelligent verita-
tem, & fideles in dilectione acquiescent il-
10 li: quoniam donū & pax est electis eius. ¶ Im
pij aūt secundū quę cogitauerūt, correptionē
habebūt: qui neglexerūt iustū, & à Domino
11 recesserūt. ¶ Sapientiā enim, & disciplinam
C qui abijcit, infœlix est: & vacua est spes il-
lorū, & labores sine fructu, & inutilia opera
12 eorum. ¶ Mulieres eorum insensatæ sunt, &
13 nequissimi filij illorum. ¶ Maledicta creatura
eorum: quoniam fœlix & sterilis & incoin-
quinata quæ nescinit thorum in delicto, ha-
bebit fructum in respectione animarum san
14 ctarum, & spado qui non operatus est per
manus suas iniquitatem, nec cogitauit ad-

Deut. 33. a. 3. — Infr. 5. a. 4. — * Et 9. — Mat. 13. f. 43. — 1. Cor. 6. a. 2. — Esa. 56. a. 4.

D uerſus Deum nequiſſima: dabitur enim illi
fidei donum electum, & ſors in templo Dei
15 acceptiſſima. ¶ Bonorum enim laborum
glorioſus eſt fructus, & quæ non concidit
16 radix ſapientiæ. ¶ Filij autem adulterorum
in conſummatione erunt, & ab iniquo tho-
17 ro ſemen exterminabitur. ¶ Et ſi quidem
longæ vitæ erunt, in nihilum computa-
buntur, & ſine honore erit nouiſſima ſe-
18 nectus illorum. ¶ Et ſi celeriùs defuncti fue-
rint, non habebunt ſpem, nec in die agni-
19 tionis allocutionem. ¶ ᵃNationes` enim ini- ᵃnationis i
quæ, diræ ſunt ᵇconſummationis`. ᵇconſumma-tiones 1.

CAPVT IIII.

1 O QVAM pulchra eſt caſta gene-
A ratio cum claritate: immortalis
eſt enim memoria illius: quoniam
& apud Deum nota eſt, & apud
2 homines. ¶ Cum præſens eſt,
imitantur illam: & deſiderant eam, cum
ſe eduxerit, & in perpetuũ coronata trium-
phat incoinquinatorum certaminum præ-
3 mium vincens. ¶ Multigena autem impio-
rum multitudo non erit vtilis, & ᵃſpuria ᵃadulterina plantationes 1.
vitulamina` non dabunt radices altas, nec
4 ſtabile firmamentum collocabunt. ¶ ‡ Et ‡Iere. 17. a 6.
ſi in ramis in tempore germinauerint: in-
firmiter poſita à vento commouebuntur, & Mat. 7. d 19.
5 à nimietate ventorum eradicabuntur. ¶ Con-
B fringentur enim rami inconſummati, & fru-
ctus illorum inutiles, & acerbi ad manducã-
6 dum, & ad nihilum apti: ¶ Ex iniquis enim
omnes filij qui naſcũtur, teſtes ſunt nequi-
tiæ aduerſus parentes in interrogatione ſua.
7 ¶ Iuſtus autem ſi morte præoccupatus fuerit,
8 in refrigerio erit. ¶ Senectus enim venerabi-
lis eſt, non diuturna, neque annorum nu-
9 mero computata. ¶ cani autem ſunt ſenſus
hominis: & ætas ſenectutis vita immacula-
10 ta. ¶ ‡ Placens Deo factus dilectus, & viuẽs ‡Heb. 11. a 5.
11 inter peccatores tranſlatus eſt. ¶ Raptus eſt,
ne malitia mutaret intellectum eius, aut ne
12 fictio deciperet animã illius. ¶ Faſcinatio
C enim nugacitatis obſcurat bona, & ᵃin con ᵃinſtitia 1.
ſtãtia` cõcupiſcentiæ tranſuertit ſenſum ſine
13 malitia. ¶ Conſummatus in breui expleuit
14 tempora multa. ¶ placita enim erat Deo ani-
ma illius: propter hoc properauit educere il
lum de medio iniquitatum. populi autem vi
dentes & non intelligentes, nec ponentes in
15 præcordijs talia. ¶ Quoniam gratia Dei &
miſericordia in ſanctos eius, & reſpectus in
16 electos illius. ¶ Condemnat autem iuſtus
D mortuus viuos impios, & iuuentus celeriùs
17 conſummata longam vitam iniuſti. ¶ Vi-
debunt enim finem ſapientis, & non intel-
ligẽt quid cogitauerit de illo Deus, & quare
18 munierit illum Dominus. ¶ Videbunt enim
& contemnent eum: illos autem Domi-
19 nus irridebit. ¶ Et erunt poſt hæc decidẽ-
tes ſine honore, & in contumelia inter mor-
tuos in perpetuum: quoniam diſrũpet illos
inflatos ſine voce, & commouebit illos à
fundamentis, & vſque ad ſupremum deſola-
buntur, & erunt gementes. & memoria
20 illorum peribit. ¶ Venient in cogitatione pec-
catorum ſuorum timidi, & traducent illos
ex aduerſo iniquitates ipſorum.

CAPVT V.

1 TVNC ſtabunt iuſti in magna cõ-
A ſtantia aduerſus eos qui ſe an-
guſtiauerunt, & qui abſtule-
2 runt labores eorum. ¶ Viden-
tes turbabuntur timore horri-
bili, & mirabuntur in ſubitatione inſperatæ
3 ſalutis, ¶ dicẽtes intra ſe, pœnitẽtiã agẽtes, &
præ anguſtia ſpiritus gementes: Hi ſunt quos
habuimus aliquando in deriſum, & in ſimi-
4 litudinem improperij. ¶ ‡Nos inſenſati vitam ‡Sup. 3. a. 1
illorum æſtimabamus inſaniam, & finem il-
5 lorum ſine honore ¶ Ecce quomodo compu-
tati ſunt inter filios Dei, & inter ſanctos
6 ſors illorũ eſt! ¶ Ergo errauimus à via verita-
tis, & iuſtitiæ lumen nõ luxit nobis, & Sol in-
7 telligentiæ nõ eſt ortus nobis. ¶ Laſſati ſu-
B mus in via iniquitatis & perditionis, & am-
bulauimus vias difficiles: viã autẽ Dñi igno
8 rauimus. ¶ Quid nobis profuit ſuperbia? aut
diuitiarum iactantia quid contulit nobis?
9 ¶ ‡ Tranſierunt omnia illa tanquam vmbra, ‡Sup. 2. b. 5
10 & tanquam nuncius præcurrens. ¶ & tanquã 1. Par. 29.
nauis quæ pertranſit fluctuãtẽ aquam: cuius d. 15.
cùm præterierit, non eſt veſtigium inuenire,
11 neque ſemitam carinæ illius in fluctibus. ¶ aut
*auis quæ tranſuolat in aere, ‡ cuius nullum * tãquã 6.
inuenitur argumentũ itineris illius, ſed tan- ‡Prou. 30. c
tùm ſonitus alarum verberans leuem ventũ, 19.
& ſcindens per vim itineris aërem, commo-
tis alis tranſuolauit, & poſt hoc nullum ſi-
12 gnũ inuenitur itineris illius, ¶ aut tanquam
ſagitta emiſſa in locũ deſtinatũ, diuiſus aër
C continuò in ſe reclusus eſt, vt ignoretur tran-
13 ſitus illius. ¶ ſic & nos nati continuò deſiui-
mus eſſe, & virtutis quidem nullum ſignum
valuimus oſtendere: In malignitate autem
14 noſtra conſumpti ſumus. ¶ Talia dixerunt in
15 inferno hi qui peccauerunt: ¶ ‡ quoniã ſpes ‡Prou. 11. a
impij tanquam lanugo eſt, quæ à vento tol- 7.
litur: & tanquam ſpuma gracilis, quæ à pro-
cella diſpergitur: & tanquã fumus qui à ven
to diffuſus eſt: & tanquam memoria hoſpi-
15 tis vnius diei prætereuntis. ¶ Iuſti autem in
perpetuũ viuent, & apud Dominum eſt mer-
ces eorum, & cogitatio illorum apud Altiſſi
17 mum. ¶ Ideo accipient regnum decoris, &
D diadema ſpeciei de manu Domini: quoniam
dextera ſua teget eos, & in brachio ſancto
18 ſuo defendet illos. ¶ ‡ Et accipiet armaturã -3.
zelus illius, & armabit creaturã ad vltionẽ ‡Epheſ. 6. c
19 inimicorum. ¶ ‡ Induet pro thorace iuſtitiã, 13.
20 & accipiet pro galea iudicium certum. ¶ ſu- Eſai. 59. d
21 met ſcutũ inexpugnabile æquitatem. ¶ acuet 17.
autem diram iram in lanceam, & pugnabit Eph. 6. c. 17
cum illo orbis terrarum contra inſenſatos.
22 ¶ Ibunt directè emiſſiones fulgurum, & tan-
quàm à bene curuato arcu nubium extermi-
23 nabuntur, & ad certum locum inſilient. Et
à petroſa ira plenæ mittentur grandines; ex-
candeſcet in illos aqua maris, & flumina cõ-
24 current duriter. ¶ Contra illos ſtabit ſpiritus
virtutis, & tanquam turbo venti diuidet il-

los: & ad eremum perducet omnem terram
iniquitatis illorum, & malignitas euertet
sedes potentium.

CAPVT VI.

1 MELIOR est sapientia, quàm vi-
A res: & vir prudens, quàm fortis.
2 Audite ergo reges, & intelligi-
te: discite iudices finium ter-
3 ræ. Præbete aures vos qui con-
tinetis multitudines, & placetis vobis in tur
4 bis nationũ: quoniam data est à Domino pote-
stas vobis, & virtus ab Altissimo, qui interro
gabit opera vestra, & cogitationes scrutabi-
5 tur: quoniam cum essetis ministri regni il-
lius, nõ recte iudicastis, nec custodistis legem
iustitiæ, neque secũdum voluntatẽ Dei ambu
6 lastis. Horrendè & citò apparebit vobis:
quoniam iudicium durissimum in his, qui
7 præsunt, fiet. Exiguo enim conceditur mi-
sericordia: potentes autem potenter tormen
8 ta patientur. Non enim subtrahet perso-
B nam cuiusquam Deus, * nec verebitur ma-
gnitudinem cuiusquam: quoniam pusillum
& magnũ ipse fecit, & æqualiter cura est illi
9 de omnibus. Fortioribus aũt fortior instat
10 cruciatio. Ad vos ergo reges sunt hi ser-
mones mei, vt discatis sapientiam, & nõ ex-
11 cidatis. Qui enim custodierint iustitiam,
iustè iudicabuntur: & qui didicerint ista, in
12 uenient quid respondeant. Concupiscite er
go sermones meos, diligite illos, & habebitis
13 disciplinam. Clara est, & quæ nunquam
marcescit sapientia, & facilè videtur ab his
C qui diligũt eam, & inuenitur ab his q̃ quæ-
14 runt illam. Præoccupat qui se concupi-
15 scunt, vt illis se prior ostendat. Qui de lu-
ce vigilauerit ad illam, non laborabit: assidẽ-
16 tem enim illam foribus suis inueniet. Co-
gitare ergo de illa, sensus est consummatus:
& qui vigilauerit propter illam, citò securus
17 erit. Quoniam dignos se, ipsa circuit quæ-
rens, & in vijs ostendit se illis hilariter, & in
18 omni prouidentia occurret illis. Initium
enim illius verissima est disciplinæ concupi-
19 scentia. Cura ergo disciplinæ, dilectio est:
& dilectio, custodia legum illius est: custodi-
tio autem legum, cõsummatio incorruptio-
20 nis est: incorruptio autem facit esse proxi-
21 mum Deo. Concupiscentia itaque sapien-
22 tiæ deducit ad regnum perpetuum. Si er
D go delectamini sedibus, & sceptris ò reges
populi, diligite sapientiam, vt in perpetuũ re-
23 gnetis. Diligite lumen sapientiæ omnes q̃
24 præestis populis. Quid est autem sapien-
tia, & quemadmodum facta sit, referam: &
non abscondam à vobis sacramenta Dei, sed
ab initio natiuitatis inuestigabo, & ponam
in lucem scientiam illius, & non præteribo
25 veritatem: neque cum inuidia tabescen-
te iter habebo: quoniam talis homo nõ erit
26 particeps sapientiæ. Multitudo autem sa-
pientium, sanitas est orbis terrarum: & rex
27 sapiens stabilimentum populi est. Ergo ac-
cipite disciplinam per sermones meos, &
proderit vobis.

iniquitas 2.
Eccl. 9.d 18.
Rom. 13.a 1.
Deu. 10.d 17.
2. Par. 19.b 7.
Iob 34.b 19.
Eccle. 35.b 16.
Ro. 2.b.11
Gal. 2.b.6.
Ephe. 6.b 9
Col. 3 b.25
Act. 10.e 34.
1. Petr. 1.c 17.
*qui est omnium dominator.
3. Reg. 3.b

CAPVT VII.

1 SVM quidem & ego mortalis
A homo, similis omnibus, & ex
genere terreno illius qui prior
factus est, & in ventre matris fi-
2 guratus sum caro. decem men
sium tempore coagulatus sum in sanguine,
ex semine hominis, & delectamento somni
3 conueniente. Et ego natus accepi commu-
nem aërem, & in similiter factam decidi ter-
ram, & primam vocẽ similem omnibus emisi
4 plorans. In inuolumentis nutritus sum, &
5 curis magnis. Nemo enim ex Regibus aliud
6 habuit natiuitatis initium. Vnus ergo in-
troitus est omnibus ad vitam, & similis exi-
7 tus. Propter hoc optaui, & datus est mihi
sensus: & inuocaui, & venit in me spiritus
8 sapientiæ: & præposui illam regnis & sedi-
bus; & diuitias nihil esse duxi in cõparatio-
9 ne illius. nec comparaui illi lapidem pre-
ciosum: quoniam omne aurum in compara
tione illius, arena est exigua, & tanquam lu-
tum æstimabitur argentum in conspectu il-
10 lius. Super salutem & speciem dilexi illã,
B & proposui pro luce habere illam: quoniam
11 inextinguibile est lumen illius. Venerunt
autem mihi omnia bona pariter cum illa, &
12 innumerabilis honestas p̃ manus illius, &
lætatus sum in omnibus: quoniam antecede
bat me ista sapientia, & ignorabam quoniã
13 horum omnium mater est. Quam sine fi-
ctione didici, & sine inuidia communico, &
14 honestatem illius non abscõdo. Infinitus
enim thesaurus est hominibus: quo q̃ vsi sũt,
participes facti sunt amicitiæ Dei, propter di
15 sciplinæ dona commẽdati. Mihi autem de-
dit Deus dicere ex sententia, & præsumere
digna horum quæ mihi dantur: quoniam ip-
se sapientiæ dux est, & sapientium emenda-
16 tor. In manu enim illius & nos, & sermo-
nes nostri, & omnis sapiẽtia, & operũ scien-
17 tiæ disciplina. Ipse enim dedit mihi horum
quæ sunt, scientiam veram: vt sciam disposi-
C tionẽ orbis terrarum, & virtutes elemento-
18 rum, initium & consummationem & me-
dietatẽ temporum, vicissitudinum permuta-
tiones, & consummationes temporum,
19 morum mutationes, & diuisiones tem-
porum, anni cursus, & stellarum dispositio-
20 nes: naturas animalium, & iras bestiarũ,
vim ventorum, & cogitationes hominum,
differentias virgultorũ, & virtutes radicũ,
21 & quæcunque sunt absconsa & improuisa,
didici: omnium enim artifex docuit me sa-
22 pientia. est enim in illa spiritus intelligẽ-
tiæ, sanctus, vnicus, multiplex, subtilis, diser-
tus, mobilis, incoinquinatus, certus, suauis,
amans bonum, acutus, qui nihil vetat bene-
23 facere, humanus, benignus, stabilis, cer-
tus, securus, omnem habens virtutem, om-
nia prospiciẽs, & qui capiat omnes spiritus,
24 intelligibilis, mundus, subtilis. Omnibus
D enim mobilibus mobilior est sapientia: at-
tingit autem vbiq; propter suam munditiã.
25 Vapor est enim virtutis Dei, & emanatio

Iob 10.b 10.
Iob 1.d.21
1. Tim. 6.b 7.
Iob 28.c 15.
Pro. 8.b.10
3. Reg. 3.e 13.
Matt. 6.d 33.
Ecclesi. 1.c 20.
mutationẽ omniũ morum 2.
arborũ 2.

quædam

quædam eſt claritatis omnipotẽtis Dei ſyn-
cera: & ideò nihil inquinatum in eam incur-
26 rit. candor eſt enim lucis æternę, & ſpe- *Heb. 1. a. 3.*
culum ſine macula Dei maieſtatis, & imago
27 bonitatis illius. Et cùm ſit vna, omnia po-
teſt: & in ſe permanens, omnia innouat. &
per nationes in animas ſanctas ſe transfert,
28 amicos Dei & prophetas conſtituit. Nemi-
nem enim diligit Deus, niſi eum, qui cum ſa-
29 pientia inhabitat. Eſt enim hæc ſpecioſior
Sole, & ſuper omnem diſpoſitionem ſtella-
30 rum, luci comparata inuenitur prior. Illi
enim ſuccedit nox, ſapientiam autem non
vincit malitia.

CAPVT VIII.

1 ATTINGIT ergo à fine vſque ad
A finẽ fortiter, & diſponit omnia
2 ſuauiter. Hanc amaui, & ex-
quiſiui eam à iuuentute mea,
& quæſiui ſpõſam mihi eam aſ-
ſumere, & amator factus ſum formæ illius.
3 Generoſitatem illius glorificat, contu-
bernium habens Dei: ſed & omnium Domi-
4 nus dilexit illam: doctrix enim eſt diſcipli-
5 næ Dei, & electrix operum illius. Et ſi di-
uitiæ appetuntur in vita: quid ſapientia locu-
6 pletius, quę operatur omnia? Si autem
ſenſus operatur; quis horum quæ ſunt, ma-
7 gis quam illa eſt artifex? Et ſi iuſtitiam
B quis diligit: labores huius magnas habẽt vir-
tutes: ſobrietatem enim & prudentiam do-
cet, & iuſtitiam & virtutem, quibus vtilius
8 nihil eſt in vita hominibus. Et ſi multitu-
dinẽ ſcientiæ deſyderat quis: ſcit præterita, &
de futuris æſtimat: ſcit verſutias ſermonum,
& diſſolutiones argumentorũ: ſigna & mon-
ſtra ſcit anteq̃ fiãt, & euẽtus temporũ & ſecu
9 lorũ. Propoſui ergo hanc adducere mihi ad
cõuiuendũ: ſciẽs quoniam mecum cõicabit
de bonis, & erit allocutio cogitationis, & tę-
10 dij mei. Habebo propter hanc claritatem ad
C turbas, & honorem apud ſeniores iuuenis:
11 & acutus inueniar in iudicio, & in cõſpectu
potentiũ admirabilis ero: & facies principũ
12 mirabũtur me. tacentem me ſuſtinebunt, &
loquentem me reſpicient; & ſermocinantem
13 me plura, manus ori ſuo imponent. Præ-
terea habebo per hanc immortalitatem: &
memoriam æternam his, qui poſt me futuri
14 ſunt, relinquã. Diſponam populos, & natio-
15 nes mihi erunt ſubditæ. Timebunt me au-
dientes reges horrendi, in multitudine vi-
16 debor bonus, & in bello fortis. Intrans in
D domum meam, conquieſcam cum illa. non
enim habet amaritudinẽ conuerſatio illius,
nec tędium conuictus illius, ſed lętitiam &
17 gaudium. Hæc cogitans apud me, & com-
memorans in corde meo, quoniam immor- *immortalitas 7.*
talis eſt in cogitatione ſapientiæ, & in amici- *ſapientia 10.*
18 tia illius delectatio bona, & in operibus ma
nuũ illius honeſtas ſine defectione, & in cer-
tamine loquelę illius ſapientia, & pręclaritas
in communicatione ſermonum ipſius: cir-
19 cuibam quærens, vt mihi illã aſſumerẽ. Puer
autem eram ingenioſus, & ſortitus ſum ani-
20 mam bonam. Et cùm eſſem magis bonus,
21 veni ad corpus incoinquinatum. Et vt ſci-
ui, quoniam aliter non poſſem eſſe continẽs,
niſi Deus det; & hoc ipſum erat ſapiẽtia, *erat ſapientia 6. * ſumma*
ſcire cuius eſſet hoc donũ: adij Dominum, &
deprecatus ſum illum, & dixi ex totis præ-
cordijs meis.

CAPVT IX.

1 DEVS patrũ meorũ, & Domine *patrum 1.*
A miſericordiæ, qui feciſti omnia
2 verbo tuo, & ſapientia tua *3. Reg. 3. b 9. c. 12.*
conſtituiſti hominem, vt domi-
naretur creaturæ q̃ a te facta eſt,
3 vt diſponat orbem terrarum in ęquitate &
iuſtitia: & in directione cordis iudicium iu-
4 dicet: da mihi ſediũ tuarum aſſiſtricem ſa-
pientiã, & noli me reprobare à pueris tuis.
5 quia ſeruus tuus ſum ego, & filius ancillæ *Pſal. 115. c. 16.*
tuæ, homo infirmus, & exigui tẽporis, & mi
6 nor ad intellectum iudicij & legum. Et ſi
B quis erit conſummatus inter filios hominũ,
ſi ab illo abfuerit ſapientia tua, in nihilũ cõ-
7 putabitur. Tu elegiſti me regem populo *1. Paral. 28. a. 4. b. 5*
tuo, & iudicem filiorum tuorum & filiarum:
8 & dixiſti me ædificare templum in monte *2. Par. 1. b 9.*
ſancto tuo, & in ciuitate habitationis tuæ al
tare, ſimilitudinem tabernaculi ſancti tui qđ
9 præparaſti ab initio: & tecum ſapientia *Pro. 8. b 12. d. 27. Ioã. 1. a. 1.*
tua, quæ nouit opera tua, quę & affuit tunc
cum orbem terrarum faceres, & ſciebat quid
eſſet placitum oculis tuis, & quid directum
10 in præceptis tuis. Mitte illam de cœlis ſan-
ctis tuis & à ſede magnitudinis tuæ, vt mecũ
ſit & mecum laboret: vt ſciam quid acceptũ
11 ſit apud te. ſcit enim illa omnia, & intelli-
C git, & deducet me in operibus meis ſobriè, &
12 cuſtodiet me in ſua potentia. Et erunt ac-
cepta opera mea, & diſponam populum tuũ
13 iuſtè, & ero dignus ſediũ patris mei. Quis *Iſai. 40. c 13.*
enim hominum poterit ſcire conſilium Dei? *Rom. 11. d 14.*
aut quis poterit cogitare quid velit Deus?
14 Cogitationes enim mortalium timidæ, & *1. Cor. 2. d 16.*
15 incertæ prouidentiæ noſtræ. Corpus enim
quod corrumpitur, aggrauat animam: & ter-
rena inhabitatio deprimit ſenſum multa co-
16 gitantem. Et difficilè æſtimamus, quæ in
D terra ſunt: & quæ in proſpectu ſunt, inueni-
mus cum labore. Quæ autem in cœlis ſunt,
17 quis inueſtigabit? Senſum autem tuum
quis ſciet, niſi tu dederis ſapientiam, & mitte-
18 ris Spiritum ſanctum tuum de altiſſimis: &
ſi correctæ ſint ſemitæ eorum, qui ſunt in
terris, & quæ tibi placent didicerint homi-
19 nes? Nã per ſapientiam ſanati ſunt, quicũ-
que placuerunt tibi Domino à principio.

CAPVT X.

1 HAEC illũ, qui primus formatus *Gen. 1. d 27. 2. a. 7*
A eſt à Deo pater orbis terrarum,
cùm ſolus eſſet creatus, cuſtodi-
2 uit, & eduxit illum à delicto *et eduxit illum de limo terra.*
ſuo, & dedit illi virtutem con- *Gen. 4. b. 8*
3 tinendi omnia. Ab hac vt receſſit iniuſtus
in ira ſua, per iram homicidij fraternitas *fraternitatis 4.*
4 deperijt. Propter quod cùm aqua deleret *Gen. 6. 7. 8*

terram, sanauit iterum sapientia, per con-
5 temptibile lignũ iustum gubernans. Hæc *Gen. 11. a 8. d. 31. 12. a. 1.*
& in consensu superbiæ, cum se nationes ex-
tulissent, sciuit iustum, & conseruauit sine
quęrela Deo, & in filij misericordiam for- *misericordia 2.*
6 tem custodiuit. Hæc, iustum à pereunti- *Gen. 19. d 17.*
B bus impiis liberauit fugientem, descendente
7 igne in Pentapolim: quibus in testimoniũ
nequitię fumigabunda constat deserta ter-
ra, & incerto tempore fructus habentes arbo
res, & incredibilis animæ memoria stans fi-
8 gmentum salis. Sapientiã enim prætereun-
tes non tantùm in hoc lapsi sunt, vt ignora-
rent bona, sed & insipientiæ suæ reliquerunt
hominibus memoriam, vt in his, quæ pecca-
9 uerunt, nec latere potuissent. Sapientia au-
tem hos, qui se obseruãt, à doloribus libera-
10 uit. Hæc autem, profugum iræ fratris iustũ *Gen. 28. a 2.*
deduxit per vias rectas, & ostendit illi regnũ
Dei, & dedit illi scientiam sanctorum, hone-
stauit illum in laboribus, & compleuit labo-
11 res illius. In fraude circumuenientium illũ
12 affuit illi, & honestum fecit illum. Custo-
C diuit illum ab inimicis, & à seductoribus tu-
tauit illũ: & certamen forte dedit illi, vt vin-
ceret, & sciret, quoniam omnium potentior
13 est sapientia. Hæc, venditum iustum non *Gen. 37. f 26.*
dereliquit, sed à peccatoribus liberauit eum:
14 descenditque cũ illo in foueam, & in vin- *Act. 7. a. 9*
culis non dereliquit illum, donec afferret il- *Gen. 41. c 40.*
li sceptrum regni, & potentiam aduersus eos
qui eum deprimebant: & mendaces ostendit
qui maculauerunt illũ, & dedit illi claritatẽ
15 æternam. Hæc, populum iustum & semen
D sine querela liberauit à nationibus quæ illũ *Exo. 1. b 11.*
16 deprimebant. Intrauit in animam serui *Exo. 5. 4. 5. 7. 9.*
Dei, & stetit contra reges horrendos in por-
17 tentis & signis. Et reddidit iustis merce-
dem laborum suorum, & deduxit illos in via
mirabili: & fuit illis in velamento diei, & in
18 luce stellarum per noctem. & transtulit *-6.*
illos per Mare rubrum & transuexit illos p *Exo. 14. c 22.*
19 aquam nimiam. Inimicos autem illorum
demersit in mare, & ab altitudine inferorum *Psal. 77. b 14.*
eduxit illos. Ideo iusti tulerunt spolia im-
20 piorum, & decantauerunt Domine no- *Exo. 12. e 35.*
men sanctum tuum, & victricem manum
21 tuam laudauerunt pariter: quoniam sapiẽ- *Exo. 15. a 1.*
tia aperuit os mutorum, & linguas infan-
tium fecit disertas.

CAPVT XI.

1 DIREXIT opera eorum in mani- *Exod. 16. a 1.*
A bus prophetæ sancti. Iter fece-
2 rũt p deserta, q̃ non habitaban-
tur: & in locis desertis fixerunt *Exo. 17. c 12.*
3 casas. Steterunt contra ho-
4 stes, & de inimicis se vindicauerunt. Sitie- *Nu. 20. b 11.*
runt, & inuocauerunt te; & data est illis
aqua de petra altissima, & requies sitis de
5 lapide duro. Per quæ enim pœnas passi sunt
inimici illorum, à defectione potus sui: * **in eis.*
6 cùm abundarent filij Israël, lætati sunt. Per
hæc, cum illis deessent, bene cum illis actum
7 est. Nam pro fonte quidem sempiterni flu-
minis, humanum sanguinem dedisti iniustis:

8 Qui cùm minuerentur in traductione in-
fantium occisorum, dedisti illis abundãtem
9 aquam insperatè: ostendens per sitim, quæ
tunc fuit, quemadmodum tuos exaltares, &
10 aduersarios illorum necares. Cùm enim
B tentati sunt, & quidem cum misericordia di-
sciplinam accipientes, scierunt quemadmo-
dum cum ira iudicati impij tormenta pate-
11 rentur. Hos quidem tanquàm pater mo-
nens probasti: illos autẽ tanquàm durus rex
12 interrogans condemnasti. Absentes enim
13 & præsentes similiter torquebantur. Du-
plex enim illos acceperat tædium, & gemitus
14 cum memoria præteritorum. Cum enim au
dirent per sua tormenta bene secum agi, com
memorati sunt Dominum admirantes in fi-
15 nem exitus. Quem enim in expositione
praua proiectum deriserunt, in finem euẽtus
16 mirati sunt: non similiter iustis faciens: pro
cogitationibus autem insensatis iniquitatis
illorum. Quod quidam errantes colebant *Inf. 12. d 24.*
mutos serpentes, & bestias superuacuas, im-
C misisti illis multitudinẽ mutorũ animaliũ in
17 vindictã: vt scirent, quia per quæ peccat qs,
18 per hæc & torquetur. Non enim impossi- *Leu. 26. d 22.*
bilis erat omnipotens manus tua, quæ crea- *Inf. 16. a. 1*
uit orbem terrarum ex materia inuisa, im- *Iere. 8. f. 17*
mittere illis multitudinem vrsorum, aut au-
19 daces leones, aut noui generis ira plenas
aut ignotas bestias, aut vaporem ignium spi-
rantes, aut fumi odorem proferẽtes, aut hor-
20 rendas ab oculis scintillas emittẽtes: qua-
rum non solùm læsura poterat illos extermi-
nare; sed & aspectus per timorem occidere.
21 Sed & sine his vno spiritu poterant occidi
D persecutionem passi ab ipsis factis suis, & di-
spersi per spiritum virtutis tuæ: sed omnia in
mensura & numero & pondere disposuisti.
22 Multum enim valere tibi soli supererat *superat 3*
semper, & virtuti brachij tui quis resistet?
23 Quoniam tanquàm momentum staterę, sic
est ante te orbis terrarum, & tanquàm gut-
ta roris antelucani, quæ descendit in terram.
24 Sed misereris omnium: quia omnia potes,
& dissimulas peccata hominum propter pœ-
25 nitentiam. Diligis enim omnia quæ sunt,
& nihil odisti eorum quæ fecisti: nec enim
26 odiens aliquid constituisti aut fecisti. Quo-
modo autem posset aliquid permanere, nisi
tu voluisses? aut quod à te vocatum non esset,
27 conseruaretur? Parcis autẽ omnibus: quo-
niam tua sunt Domine, qui amas animas.

CAPVT XII.

1 O QVAM bonus & suauis est Do-
A mine spiritus tuus in omnibus!
2 Ideoque eos, qui exerrant par- *errant ex*
tibus, corripis: & de quibus pec- *partibus, corripis 3.*
cant, admones & alloqueris: vt
3 relicta malitia, credant in te Domine. Illos *Deu. 9. a. 5. 12. d. 29. 18. c. 12.*
enim antiquos inhabitatores terræ sanctæ
4 tuæ, quos exhorruisti, quoniã odibilia ope-
ra tibi faciebãt per medicamina, & sacrificia
5 iniusta, & filiorum suorum necatores sine
misericordia, & comestores viscerum homi-
num, & deuoratores sanguinis à medio sa-

6 cramento tuo, & authores parentes anima-
rum inauxiliatarum perdere voluisti per ma- *perciperet s.*
7 nus parentum nostrorum, vt dignam 'per-
ciperent' peregrinationem puerorum Dei,
8 quæ tibi omnium charior est terra. Sed &
his tanquam hominibus pepercisti, & misi-
sti antecessores exercitus tui vespas, vt il-
9 los paulatim exterminarent. Non quia im-
potens eras in bello, subijcere impios iustis,
B aut bestijs sæuis, aut verbo duro simul exter
10 minare: sed partibus iudicans dabas locũ *Exo.23.g 30. Deut.7.d 22.*
pœnitentiæ, non ignorans quoniam nequã
est natio eorum & naturalis malitia ipso-
rum, & quoniam nõ poterat mutari cogita-
11 tio illorum in perpetuum. Semen enim
erat maledictum ab initio, nec timens ali-
12 quem veniam dabas peccatis illorum. Quis
enim dicet tibi, Quid fecisti? aut quis stabit
contra iudicium tuum? aut quis 'in conspe- *in conspectũ tuum s.*
ctu tuo' veniet vindex iniquorum hominũ?
aut quis tibi imputabit, si perierint nationes
13 quas tu fecisti? Non enim est alius Deus
quàm tu, cui cura est de omnibus, vt osten- *1.Pet.5.b 7.*
das, quoniam non iniustè iudicas iudicium.
14 Neq; rex, neque tyrannus in conspectu tuo
15 inquirent de his quos perdidisti. Cùm er-
go sis iustus, iustè omnia disponis: ipsum
quoq; qui non debet puniri, condẽnare, ex-
16 terum æstimas à tua virtute. Virtus enim
C tua, iustitiæ initium est: & ob hoc, quod omniũ
17 Dominus es, omnibus te parcere facis. Vir-
tutem enim ostendis tu, qui non crederis es-
se in virtute consummatus; & horum, qui te
18 nesciunt, audaciam traducis. Tu autem do-
minator virtutis, cum tranquillitate iudicas,
& cum magna reuerentia disponis nos. sub-
19 est enim tibi cùm volueris, posse. Docuisti
autem populũ tuum per talia opera, quoniã
oportet iustum esse & humanum, & bonæ
spei fecisti filios tuos: quoniam iudicans' *-s.*
20 das locum in peccatis pœnitẽtiæ. Si enim
inimicos seruorum tuorum, & debitos mor-
ti, cum tanta cruciasti attentione, & libera-
sti, dans tempus & locum, per quæ possent
21 mutari a malitia: cum quanta diligentia
iudicasti filios tuos, quorum parentibus iu-
ramenta & conuentiones dedisti bonarum
22 promissionum? Cùm ergo das nobis di-
D sciplinam, inimicos nostros multipliciter
flagellas, vt bonitatem tuam cogitemus
iudicantes: & cùm de nobis iudicatur, spe-
23 remus misericordiam tuam. Vnde & illis
qui in vita sua insensatè & iniustè vixerunt,
per hæc, quæ coluerunt, dedisti summa tormẽta.
24 Etenim in erroris via diutius errauerunt, *Sup.11.b 16. Rom.1.c 23.*
deos æstimãtes hæc, quæ in animalibus sunt su-
peruacua, infantiũ insensatorũ more viuentes.
25 Propter hoc tãquàm pueris insensatis iudi-
26 ciũ in derisum dedisti. Qui autẽ ludibrijs
'& increpationibus' non sunt correpti, dignũ *increpationis s.*
27 Dei iudicium experti sunt. In his enim quæ
patiebãtur, molestè ferebant: in quibus pa-
tientes indignabantur, per hæc quos putabãt
deos, in ipsis cùm exterminarẽtur videntes,
illum quem olim negabant se nosse, verum
Deum agnouerunt: propter quod & finis cõ
demnationis eorum veniet super illos.

CAPVT XIII.

1 Vani autem sunt omnes homi- *Rom.1.c 18.*
A nes, in quibus non subest scien-
tia Dei, & de his, quæ videntur
bona, nõ potuerunt intelligere
eum, qui est: neq; operibus at-
2 tẽdentes agnouerunt quis esset artifex: sed *Deut.4.c 13.17.a.3.*
aut ignem, aut spiritum, aut citatum aërem,
aut gyrum stellarum, aut nimiam aquam, aut
Solem & Lunam, rectores orbis terrarũ deos
3 putauerunt. Quorum si specie delectati
deos putauerunt: sciant quanto his domina-
tor eorum speciosior est: speciei enim gene-
4 rator hæc omnia constituit. Aut si virtutẽ,
& opera eorum mirati sunt: intelligant ab
illis, quoniam qui hæc fecit, fortior est illis:
5 à magnitudine enim speciei & creaturæ co
gnoscibiliter poterit creator horum videri.
6 sed tamen adhuc in his minor est querela.
B Et hi enim fortasse errant, Deum quærentes
7 & volentes inuenire. Etenim cùm in ope- *Roma.1.c 21.*
ribus illius conuersentur, inquirunt: & per-
suasum habent quoniam bona sunt, quæ vi-
8 dentur. Iterum autem nec his debet agno-
9 sci. Si enim tantum potuerunt scire, vt pos-
sent æstimare seculum: quomodo huius Do-
10 minum non facilius inuenerunt? Infœlices
autem sunt, & inter mortuos spes illorũ est,
qui apellauerunt deos opera manuum ho-
minum, aurum & argentum, artis inuentio-
nem, & similitudines animalium, aut lapidẽ
11 inutilẽ opus manus antiquæ. Aut siquis *Isa.44.b 9.12.46.b 6. Iere.10.a 3.*
artifex faber de sylua lignum rectum secue-
C rit, & huius doctè eradat omnem corticem,
& arte sua vsus diligenter fabricet vas vtile in
12 conuersationem vitæ, reliquijs autem eius
13 operis ad præparationem escæ abutatur: &
reliquum horum quod ad nullos est vsus, fa-
ciat lignum curuum, & verticibus plenũ scul
pat diligenter per vacuitatem suam, & per
scientiam suæ artis figuret illud, & assimilet
14 illud imagini hominis, aut alicui ex ani-
malibus illud comparet, perliniens rubrica,
& rubicundum faciens fuco colorem illius;
& oẽm maculam, quæ in illo est perliniens*, ** terra.*
15 & faciat ei dignam habitationem: & in pa-
D riete ponens illud, & confirmans ferro, *-s.*
16 ne fortè cadat, prospiciens illi, sciens quo-
niam non potest adiuuare se: imago enim
17 est, & opus est illi adiutorium. Et de sub-
stantia sua, & de filijs suis, & de nuptijs vo-
rum faciens inquirit. Non erubescit loqui
18 cum illo qui sine anima est. & pro sanita-
te quidem infirmum deprecatur, & pro vita
rogat mortuum, & in adiutorium inutilem
19 inuocat: & pro itinere petit ab eo, qui am-
bulare non potest; & de acquirendo, & de
operando; & de omnium rerum euentu petit
ab eo, qui in omnibus est inutilis.

CAPVT XIIII.

1 Iterum alius nauigare cogitãs,
A & per feros fluctus iter facere
incipiens; ligno portante se, fra
2 gilius lignum inuocat. Illud
enim cupiditas acquirendi ex-

cogitauit, & artifex sapientia fabricauit sua.
** ab initio cuncta.* 3 ¶ Tua autem pater prouidentia * gubernat:
quoniam † dedisti & in mari viam, & inter
† Exo. 14. c 22. 4 fluctus semitam firmissimam, ¶ ostendens
quoniam potens es ex omnibus sanare, etiã
5 si sine rate aliquis adeat mare. ¶ Sed vt non
essent vacua sapientiæ tuæ opera: propter hoc
etiã & exiguo ligno credunt homines aĩas
suas: & transeuntes mare per ratem liberati
† Gen. 6. a. 4. 7. b. 7. 6 sunt. ¶ Sed & ab initio cùm perirẽt † superbi
gigantes, spes orbis terrarum ad ratem con-
fugiens, remisit seculo semen natiuitatis,
7 quæ manu tua erat gubernata. ¶ Benedictum
Psal. 113. b 9. 8 est enim lignum, per quod fit iustitia. ¶ Per
manus autem quod fit idòlum, maledictum
Baruc. 6. a 3. est & ipsum, & qui fecit illud: quia ille quidẽ
operatus est: illud autem cum esset fragile,
Psalm. 5. b 7. 9 Deus cognominatus est. ¶ Similiter autem
10 odio sunt Deo impius & impietas eius. ¶ Et
B enim quod factũ est cum illo qui fecit, tor-
11 mẽta patietur. ¶ Propter hoc & idòlis natio-
num non erit respectus: quoniam creaturæ
Dei in odium factæ sunt, & in tentationem
animabus hominum, & in muscipulam pe-
12 dibus insipientium. ¶ Initium enim fornica-
tionis, est exquisitio idòlorum: & adinuẽtio
13 illorum, corruptio vitæ est. ¶ neq; enim erãt
14 ab initio, neq; erunt in perpetuum. ¶ Super-
ᵇ hominum aduenit 2. uacuitas enim ᵇhominum hæc adinuenit` in
orbem terrarum, & ideo breuis illorum finis
15 est inuentus. ¶ Acerbo enim luctu dolens
pater, cito sibi rapti filij fecit imaginem: &
-2. illum qui tũc ᵃquasi` homo mortuus fuerat,
nunc tanq̃ Deum colere cœpit, & constituit
16 inter seruos suos sacra & sacrificia. ¶ Deinde
interueniente tempore, conualescente iui-
qua consuetudine, hic error tanquam lex cu-
stoditus est, & tyrãnorum imperio colebãt
17 figmenta. ¶ Et hos quos in palam homines
honorare nõ poterant, propter hoc q longè
essent, è longinquo figura eorum allata, eui-
dentem imaginem regis, quem honorare vo-
lebant, fecerunt: vt illum qui aberat, tanquã
18 præsentẽ colerẽt sua sollicitudine. ¶ Prouexit
autẽ ad horum culturam & hos qui ignora-
19 bant, artificis eximia diligentia. ¶ Ille enim
volens placere illi qui se assumpsit, elabora-
uit arte sua, vt similitudinẽ in melius figu-
20 raret. ¶ Multitudo aũt hominũ abducta per
C speciem operis, eum qui ante tempus tanquã
homo honoratus fuerat, nunc Deum æsti-
21 mauerunt. ¶ Et hæc fuit vitæ humanæ de-
ceptio: quoniam aut affectui, aut regibus de-
seruiẽtes homines, incõicabile nomen lapi-
22 dibus & lignis imposuerunt. ¶ Et non suffi-
cerat errasse eos circa Dei scientiam, sed &
in magno viuentes inscientiæ bello, tot & tã
23 magna mala pacem appellant. ¶ Aut enim
filios suos sacrificantes, aut obscura sacrifi-
cia facientes, aut insaniæ plenas vigilias ha-
24 bentes: ¶ neq; vitam, neq; nuptias mundas
iam custodiũt: sed alius alium per inuidiam
25 occidit, aut adulterans contristat: ¶ & oĩa
Ier. 7. b. 7. commista sunt, sanguis, homicidium, furtũ,
D & fictio, corruptio & infidelitas, turbatio,
26 & periuriũ, tumultus bonorum, ¶ Dei imme-
moratio, animarum inquinatio, natiuitatis
immutatio, nuptiarum inconstantia, ᶜinordi-
27 natio mœchiæ & impudicitiæ`. ¶ Infandorũ *ᶜ mœchia. & impudicitia 4.*
enim idolorũ cultura, omnis mali causa est,
28 & initium & finis. ¶ Aut enim dum lætan-
tur, insaniunt; aut certè vaticinantur falsa,
29 aut viuunt iniuste, aut peierant cito. ¶ Dum
enim confidunt in idòlis quæ sine aĩa sunt,
30 male iurantes noceri se non sperant. ¶ Vtra-
que ergo illis euenient dignè: quoniam ma-
lè senserunt de Deo, attendentes idolis; &
iurauerunt iniustè in dolo, contemnentes iu-
31 stitiam. ¶ Non enim iurantium est virtus,
sed peccantium pœna perambulat semper
iniustorum præuaricationem.

CAPVT XV.

1 TV AVTEM Deus noster, sua-
A uis & verus es, patiens, & in mi-
sericordia disponens omnia.
2 ¶ Etenim si peccauerimus, tui su-
mus, scientes magnitudinẽ tuã:
& si non peccauerimus, scimus quoniã apud
3 te sumus computati. ¶ Nosse enim te, con-
summata iustitia est: & scire iustitiam, & vir-
4 tutem tuã, radix est immortalitatis. ¶ Non
enim in errorem induxit nos hominum ma-
læ artis excogitatio, nec vmbra picturæ la-
bor sine fructu, effigies sculpta per varios co-
5 lores, ¶ cuius aspectus insensato dat concu-
B piscentiam, & diligit mortuæ imaginis effi-
6 giem sine anima. ¶ Malorum amatores di-
gni sunt *: qui spem habent in talibus, & ** morte.*
qui faciunt illos, & qui diligũt, & qui colũt.
7 ¶ † Sed & figulus mollẽ terrã premens labo- *† Rom. 9. d 21.*
riosè fingit ad vsus nostros vnũquodq; vas: &
de eodẽ luto fingit q̃ munda sunt in vsum va-
sa, & similiter q̃ his sunt contraria: horũ aũt
8 vasorũ quis sit vsus, iudex est figulus. ¶ Et cũ
labore vano deũ fingit de eodẽ luto: ille qui
paulo ante de terra factus fuerat, & post pu-
sillum reducit se vnde acceptus est, repetitus
9 aĩæ debitũ quam habebat. ¶ Sed cura est illi
nõ quia laboraturus est, nec quõ breuis illi vita
est; sed cõcertatur aurificibus & argentarijs:
sed & ærarios imitatur & gloriam pfert, quõ
10 res superuacuas fingit. ¶ Cinis est enim cor
C eius, & terra superuacua spes illius, & luto
11 vilior vita eius: ¶ quõ ignorauit q se finxit, &
q inspirauit illi animam q̃ operatur, & q in-
12 sufflauit ei spiritũ vitalẽ. ¶ Sed & æstimaue-
runt lusum esse vitã nostrã, & conuersationẽ
vitæ compositã ad lucrũ, & oportere vnde-
13 cunq; ẽt ex malo acquirere. ¶ Hic enim scit
se super oẽs delinquere, qui ex terræ materia
14 fragilia vasa, & sculptilia fingit. ¶ Oẽs enim
insipientes, & infœlices supra modũ animæ
superbi sunt, inimici populi tui, & imperãtes
15 illi. ¶ quoniã oĩa idola nationum deos æsti-
mauerunt, † quibus neq; oculorũ visus est ad *† Psal. 113. a. 4. et 134. c. 15.*
D videndũ, neq; nares ad percipiẽdũ spiritum,
neq; aures ad audiẽdũ, neq; digiti manuum
ad tractãdum; sed & pedes eorũ pigri ad am-
16 bulandũ. ¶ homo enim fecit illos: & qui spi-
ritũ mutuatus est, is finxit illos. Nemo enim
sibi similem homo poterit Deum fingere.

Cum enim

17 Cum enim sit mortalis, mortuū fingit ma-
nibus iniquis. Melior enim est ipse his quos
colit: quia ipse quidem vixit, cum esset mor-
18 talis: illi autem nunquam. Sed & animalia
miserrima colunt: insensata enim compara-
19 ta his, illis sunt deteriora. Sed nec aspectu
aliquis ex his animalibus bona potest con-
spicere. Effugerunt autem Dei laudem, & be
nedictionem eius.

CAPVT XVI.

1 PROPTER hæc & p his similia,
A passi sunt dignè tormenta, & p
multitudinem bestiarum exter-
2 minati sunt. Pro quibus tor-
mentis benè disposuisti populū
tuum, quibus dedisti concupiscentiam dele
ctamenti sui nouū saporem, escam parans eis
3 ortygometrā: vt illi quidem concupiscen-
tes escam propter ea, quę illis ostensa & mis-
sa sunt, etiā à necessaria concupiscentia auer
terentur. Hi autē in breui inopes facti, no-
4 uam gustauerunt escam. Oportebat enim
illis sine excusatione quidē superuenire in-
teritum exercentibus tyrannidem: his aūt
tātùm ostendere quēadmodum inimici eorū
5 exterminabantur. Etenim cùm illis sup-
uenit sæua bestiarū ira, morsibus peruersorū
6 colubrorum exterminabantur. Sed non in
perpetuum ira tua permansit: sed ad corre-
ptionē in breui turbati sunt, signū habentes
salutis ad commemorationem mādati legis
7 tuæ. Qui enim conuersus est, non per hoc
quod videbat sanabatur, sed per te omnium
8 saluatorem. & in hoc autē ostendisti inimi-
B cis nostris, quia tu es qui liberas ab omni ma
9 lo. Illos enim locustarum, & muscarū oc-
ciderunt morsus, & non est inuenta sanitas
animæ illorū: quia digni erant ab huiusmo-
10 di exterminari. Filios aūt tuos, nec draco-
num venenatorum vicerunt dentes: miseri-
11 cordia enim tua adueniēs, sanabat illos. In
memoria enim sermonum tuorum exami-
nabantur, & velociter saluabantur, ne in altā
incidētes obliuionē, nō possent tuo vti adiu-
12 torio. Etenim neque herba, neque malag-
ma sanauit eas, sed tuus Domine sermo, qui
13 sanat omnia. Tu es enim Domine, qui vi
tæ & mortis habes potestatem, & deducis ad
14 portas mortis & reducis. homo autem oc-
cidit quidem per malitiam animam suam, &
cùm exierit spiritus, nō reuertetur, nec reuo-
15 cabit animam, quæ recepta est: sed tuā ma-
16 num effugere impossibile est. Negantes
C enim te nosse impij, per fortitudinem bra-
chij tui flagellati sunt: nouis aquis, & gran-
dinibus, & pluuijs persecutionē passi, & per
17 ignem consummati. Quod enim mirabile
erat: in aqua, quę omnia extinguit, plus ignis
valebat. vindex est enim orbis iustorum.
18 Quodā enim tēpore mansuetabatur ignis
ne comburerentur quæ ad impios missa erāt
animalia: sed vt ipsi videntes, scirent quo-
niam Dei iudicio patiuntur persecutionem.
19 Et quodam tēpore in aqua supra virtutem
ignis exardescebat vndique, vt iniquæ terræ

Inf. 19. c 12.
Nu. 11. g 31.
Nu. 21. b 6.
Exod. 8. f 14. & 10. a. 4.
Apoca. 9. b. 7.
Psal. 106. c. 20.
Tu enim vitæ.
Deut. 32. f 39.
1. Reg. 2. a 6.
Tob. 13. a 2.
Exod. 9. c 23.

20 nationem exterminaret. Pro quibus an
gelorum esca nutristi populum tuum, & pa-
ratum panem de cœlo præstitisti illis sine la-
bore, omne delectamentum in se habentem,
21 & omnis saporis suauitatem. Substantiā
enim tuam & dulcedinem tuam quam in fi-
lios habes ostendebas: & deseruiens vniuscu
iusque voluntati, ad quod quisque volebat, cō-
22 uertebatur. Nix autem & glacies sustine-
bant vim ignis, & non tabescebant: vt scirēt
D quoniam fructus inimicorum exterminabat
ignis ardens in grandine & pluuia coruscās.
23 Hoc autem iterum, vt nutrirentur iusti,
24 etiam suæ virtutis oblitus est. Creatura
enim tibi factori deseruiens, exardescit in
tormentum aduersus iniustos: & lenior fit
ad benefaciendum pro his, qui in te confi-
25 dunt. Propter hoc & tunc in omnia trans-
figurata omnium nutrici gratiæ tuæ deser-
uiebant ad voluntatem eorum, qui à te de-
26 siderati sunt: vt scirent filij tui, quos di-
lexisti Domine, quoniam non natiuitatis
fructus pascunt homines, sed sermo tuus hos
27 q in te crediderint, cōseruat. Quod enim
ab igne non poterat exterminari, statim ab
28 exiguo radio Solis calefactū tabescebat: vt
notum omnibus esset, quoniam oportet præ-
uenire Solem ad benedictionem tuam, & ad
29 Orientem lucis te adorare. Ingrati enim
fides tanquàm hybernalis glacies tabescet,
& disperiet tanquam aqua superuacua.

CAPVT XVII.

1 MAGNA sunt enim iudicia tua Do
A mine, & inenarrabilia verba
tua: propter hoc indisciplina-
2 tæ animæ errauerunt. Dum
enim persuasum habent iniqui
possent dominari nationi sanctæ: vinculis te
nebrarum, & lōgæ noctis compediti, inclusi
sub tectis, fugitiui perpetuæ prouidentiæ ia-
3 cuerunt. Et dum putant se latere in obscu-
ris peccatis: tenebroso obliuionis velamen-
to dispersi sunt, pauentes horrendè, & cum
4 admiratione nimia perturbati. Neque enim
quæ continebat illos spelunca, sine timore
custodiebat: quoniam sonitus descendens
perturbabat illos; & personę tristes illis ap-
5 parentes, pauorem illis præstabant. Et ignis
quidem nulla vis poterat illis lumen præbe-
re, nec syderum limpidę flāmę illuminare
6 poterant illam noctem horrendam. Appa-
B rebat autem illis subitaneus ignis timore ple
nus: & timore percussi illius quę nō videba-
tur, faciei, æstimabant deteriora esse, quę vi-
7 debantur. & magicę artis appositi erant
derisus, & sapientiæ gloria correptio cum
8 contumelia. Illi enim, qui promittebant ti-
mores & perturbationes expellere se ab ani-
ma languente, hi cum derisu pleni timore
9 languebant. Nam etsi nihil illos ex mon-
stris perturbabat: transitu animalium, &
serpentium sibilatione commoti, tremebun
di peribant, & aërem quē nulla ratione quis
10 effugere posset, negātes se videre. Frequen
ter enim præoccupant pessima, redarguente

Exo. 16. c 14.
Num. 11. b 7.
Psal. 77. c 25.
Ioh. 6. b. 31.
Substantia enim tua dulcedinem 3.
ostendebat 3.
Exod. 9. b 23.
ignis
excandescet 13.
Deut. 8. a. 3.
Matt. 4. a 4.
ortū 1.
spes 1.
Exo. 10. f 23.
Exo. 7. d 22. 8. b. 7.
gloria 5.
14.

11 conscientia. Cùm sit enim timida nequi-
tia, dat testimonium condemnationis: sem-
per enim præsumit sæua perturbata conscien-
12 tia. Nihil enim est timor, nisi præsumptio-
C nis adiutoriũ, proditio cogitationis auxilio-
13 rum. Et dum ab intus minor est expectatio,
maiorem computat scientiam eius causæ, de
14 qua tormentum præstat. Illi autem, qui im-
potentem verè noctem, & ab infimis, & ab
altissimis inferis superuenientem eundem
15 somnum dormientes, aliquando monstro-
rum exagitabãtur timore, aliquando animæ
deficiebant traductione: subitaneus enim il-
16 lis, & insperatus timor superuenerat. Dein-
de si quisquam ex illis decidisset, custodieba-
17 tur in carcere sine ferro reclusus. Si enim
rusticus quis erat, aut pastor, aut agri laborũ
operarius præoccupatus esset: ineffugibilem
18 sustinebat necessitatem. Vna enim catena
tenebrarum omnes erant colligati. Siue spi-
D ritus sibilans, aut inter spissos arborum ra-
mos auium sonus suauis, aut vis aquæ decur-
19 rentis nimium, aut sonus validus præcipi-
tatarum petrarum: aut ludentium animaliũ
cursus inuisus, aut mugientium valida be-
stiarum vox, aut resonans de altissimis mon-
tibus Echo: deficientes faciebant illos præ
20 timore. Omnis enim orbis terrarum lim-
pido illuminabatur lumine, & non impedi-
21 tis operibus continebatur. Solis autem illis
superposita erat grauis nox, imago tenebra-
rum, quæ superuentura illis erat. Ipsi ergo si-
bi erant grauiores tenebris.

condemnata 4.

CAPVT XVIII.

1 SANCTIS autẽ tuis maxima erat
A lux, & horum quidem vocem
audiebant, sed figuram non
videbant. Et quia non & ipsi
per eadem passi erant, magnifi-
2 cabant te: & qui ante læsi erant, quia non
lædebãtur, gratias agebant: & vt esset dif-
3 ferentia, donum petebant. Propter quod
ignis ardentem columnam ducem habue-
runt ignotæ viæ, & Solem sine læsura bo-
4 ni hospitij præstitisti. Digni quidem il-
li carere luce, & pati carcerem tenebrarum,
qui inclusos custodiebant filios tuos, per
quos incipiebat incorruptum legis lumen
5 sæculo dari. Cùm cogitarent iustorũ occi-
dere infantes: & vno exposito filio, & libe-
rato, in traductionem illorũ, multitudinem
filiorũ abstulisti, & pariter illos perdidisti in
6 aqua valida. Illa enim nox antè cognita est
B à patribus nostris: vt verè scientes quibus iu-
ramentis crediderunt, animæquiores essent.
7 Suscepta est autẽ à populo tuo sanitas qui-
dem iustorum, iniustorum autem extermina-
8 tio. Sicut enim læsisti aduersarios: sic &
9 nos prouocãs magnificasti. Absconsè enim
sacrificabant iusti pueri bonorum, & iusti-
tiæ legem in concordiam disposuerunt: si-
militer & bona & mala recepturos iustos, pa-
10 tri omnium decantantes laudes. Resona-
bat autem inconueniens inimicorum vox,
& flebilis audiebatur planctus ploratorũ in-

Exod. 10. f 23. — inimici — te Deũ 1. — Exo. 14. f 24. — Psa. 77. b 14. & 104. d. 39. — Exo. 1. c. 16. & 2. a 3. — Exod. 12. e 29. — Exo. 14. f 28. — concordia 2. — patrum iam 2.

11 fantium. Simili autem pœna seruus cũ do-
mino afflictus est, & popularis homo regi si-
12 milia passus. Similiter ergo omnes vno no-
mine mortis mortuos habebãt innumerabi-
les. Nec enim ad sepeliendũ viui sufficiebãt:
quoniã vno momento, quæ erat præclarior
13 natio illorũ, exterminata est. De omnibus
enim nõ credentes propter beneficia, tunc cũ
primum fuit exterminiũ primogenitorũ, spo-
14 ponderunt populum Dei se esse. Cùm enim
C quietum silentium cõtineret omnia, & nox
15 in suo cursu mediũ iter haberet, oĩps sermo
tuus exiliens de cœlo à regalibus sedibus,
durus debellator in mediã exterminij terrã
16 prosiliuit, gladius acutus insimulatum im-
periũ tuũ portans, & stans repleuit oĩa mor-
te, & usq; ad cœlũ attingebat stans in terra.
17 Tũc cõtinuo visus somniorũ malorũ turba-
uerũt illos, & timores superuenerũt insperati.
18 Et alius alibi proiectus semiuiuus, propter
quã moriebatur, causam demõstrabat mor-
19 tis. Visiones enim, quæ illos turbauerũt,
hæc præmonebant, ne inscij quare mala patie-
20 bantur, perirent. Tetigit autem tunc & iu-
stos tentatio mortis, & commotio in eremo
facta est multitudinis: sed non diu perman-
21 sit ira tua. Properans enim homo sine
D querela deprecari pro populis, proferens
seruitutis suæ scutum orationem, & per in-
censum deprecationem allegans, restitit
iræ, & finem imposuit necessitati, osten-
22 dens quoniam tuus est famulus. Vicit au-
tem turbas, non in virtute corporis, nec ar-
matura potentiæ, sed verbo illum, qui se ve-
xabat subiecit, iuramenta parentum &
23 testamentum commemorans. Cùm enim
iam aceruatim cecidissent super alterutrum
mortui, interstitit, & amputauit impetum, &
diuisit illam, quæ ad viuos ducebat viam.
24 In veste enim poderis, quam habebat, to-
tus erat orbis terrarum: & parentum magna-
lia in quatuor ordinibus lapidum erant scul-
pta, & magnificentia tua in diademate capi-
25 tis illius scripta erat. His autem cessit, qui
exterminabat, & hæc extimuit: erat enim so-
la tentatio iræ sufficiens.

Exo. 12. e 30. — 4. — 5. — Nu. 16. f — propugnans 3. — Exo. 28. a. 6.

CAPVT XIX.

1 IMPIIS autẽ vsque in nouissimũ
A sine misericordia ira superue-
nit. Præsciebat enim & futura
2 illorum: quoniam cum ip-
si permisissent, vt se educerent,
& cum magna solicitudine præmisissent il-
los, consequebantur illos pœnitentia acti.
3 Adhuc enim inter manus habentes luctum,
& deplorantes ad monumenta mortuorum,
aliã sibi assumpserunt cogitationem inscien-
tiæ: & quos rogantes proiecerant, hos tan-
4 quàm fugitiuos persequebantur: ducebat
enim illos ad hunc finem digna necessitas: &
horum, quæ acciderant commemorationem
amittebant, vt quæ deerant tormentis, repleret
5 punitio: & populus quidẽ tuus mirabiliter
transiret, illi autem nouam mortem inue-
6 nirent. Omnis enim creatura ad suum ge-

Exo. 12. e 31. — Exod. 14. a 5.

nus

B nus ab initio refigurabatur, deseruiens tuis
præceptis, vt pueri tui custodirentur illæsi.
7 ¶ Nam nubes castra eorum obumbrabat; &
ex aqua, quæ antè erat, terra arida apparuit,
& in Mari-rubro via sine impedimento, &
8 campus germinans de profundo nimio: ¶ per
quem omnis natio transiuit quæ tegebatur
tua manu, videntes tua mirabilia & mõstra.
9 ¶ Tanquàm enim equi depauerunt escam, &
tanquam agni exultauerunt magnificantes
10 te Domine, qui liberasti illos. ¶ Memores
enim erant adhuc eorum quæ in incolatu il-
lorum facta fuerãt, quemadmodum pro na-
tione animalium eduxit terra muscas: & pro
piscibus eructauit fluuius multitudinẽ rana-
11 rum. ¶ ‖ Nouissimè autem uiderunt nouam ‖Exo.16.c 13. Num.11.g 31. ‖Sup.16 a 2.
C creaturam auium, cùm adducti concupi-
12 scentia postulauerũt escas epulationis. ¶ ‖In
allocutione.n.desyderij ascẽdit illis de ma-
ri ortygometra, & vexationes peccatoribus
superuenerunt, non sine illis, quę antè fa-
cta erant argumentis per vim fluminum: iu-
ste enim patiebantur secundùm suas nequi-
13 tias. ¶ Etenim detestabiliorem inhospitali-
tatem instituerunt. alij quidem ignotos nõ
recipiebant aduenas, alij autem bonos ho-
14 spites in seruitutem redigebant. ¶ Et non so-
lùm hæc, sed & alius quidem respectus illo-
rum erat: quoniam inuiti recipiebant extra-
15 neos. ¶ Qui autem cum lætitia receperunt
hos qui eisdem vsi erant iustitijs, sæuissimis
16 affixerunt doloribus. ¶ Percussi sunt autem Gen.19.c 11.
cecitate: sicut illi in foribus iusti, cùm subita-
neis cooperti essent tenebris, vnusquisque
17 transitum ostij sui quærebat. ¶ In se enim
elementa dum conuertuntur, sicut in organo
qualitatis sonus immutatur, & omnia suum
D sonum custodiunt: vnde æstimari ex ipso vi-
18 su certò potest. ¶ Agrestia enim in aquatica
conuertebantur: & quæcunque erant natan-
19 tia, in terram transibant. ¶ Ignis in aqua va
lebat supra suam virtutem, & aqua extin-
20 guentis naturæ obliuiscebatur. ¶ Flammæ
econtrario, corruptibiliũ animalium non ve-
xauerunt carnes coambulantium, nec dissol-
uebant illam, quę facilè dissoluebatur, sicut
glacies bonam escam. In omnibus enim ma-
gnificasti populum tuum Domine, & hono-
rasti, & non despexisti in omni tempore, &
in omni loco assistens eis.

Libri Sapientiæ, finis.

IN ECCLESIASTICVM IESV FILII SIRACH, PROLOGVS.

VLTORVM nobis & magnorum per legem & prophetas aliosq; qui secuti sunt illos, sapientia demonstrata est: in quibus oportet laudare Israel doctrinæ & sapientiæ causa: quia non solum ipsos loquentes necesse est esse peritos, sed etiam extraneos posse & dicentes & scribentes doctissimos fieri. Auus meus Iesus, postquam se amplius dedit ad diligentiam lectionis legis, & prophetarum, & aliorum librorum, qui nobis a parentibus nostris traditi sunt: voluit & ipse scribere aliquid horum, quæ ad doctrinam & sapientiam pertinẽt: vt desyderantes discere, & illorum periti fieri, magis magisq; attendant animo, & confirmentur ad legitimam vitam. Hortor itaque venire vos cum beniuolentia & attentiori studio lectionem facere: & veniam habere in illis in quibus videmur sequentes imaginem sapientiæ, & deficere in verborum compositione. Nã deficiunt & verba Hebraica quando fuerint translata ad alteram linguam. Non autem solum hæc, sed & ipsa lex & prophetæ, cæteraq; aliorum librorum non parvam habent differentiam quando inter se dicuntur. Nam in octauo & tricesimo anno temporibus Ptolemæi Euergetis regis, postquam perueni in Aegyptum, & cùm multum temporis ibi fuissem inueni ibi libros relictos non parua, neque contemnendæ doctrinæ. Itaque bonum & necessarium putaui & ipse aliquam addere diligentiam & laborem interpretandi librum istum: & multa vigilia attuli doctrinam in spatio temporis ad illa, quæ ad finem ducunt, librum istum dare, & illis, qui volunt animũ intendere, & discere quemadmodum oporteat instituere mores, qui secundum legem Domini proposuerint vitam agere.

ECCLESIASTICVS.

CAPVT PRIMVM.

1.Re.3.b.9 4.d.29.
1 MNIS sapientia à Domino Deo
A est, & cum illo fuit semper, &
est ante æuum. ¶ Arenam maris,
2 & pluuiæ guttas, & dies sæculi
quis dinumerauit? Altitudinem
cœli, & latitudinem terræ, & profundum
3 abyssi, quis dimensus est? ¶ Sapientiam Dei
4 præcedentem omnia, quis inuestigauit? Prior
omnium creata est sapientia, & intellectus
5 prudentiæ ab æuo. ¶ Fons sapientiæ verbum

Dei in excelsis, & ingressus illius mandata
6 æterna. ¶ Radix sapientiæ cui reuelata est?
7 & astutias illius quis agnouit? ¶ Disciplina
sapientiæ cui reuelata est, & manifestata? &
multiplicationem ingressus illius quis intel
*omnium 8 lexit? ¶ Vnus est altissimus creator * omni-
potens, & rex potens & metuendus nimis,
sedens super thronum illius & dominans
9 Deus. ¶ Ipse creauit illam in spiritu sancto,
B & vidit, & dinumerauit, & mensus est. ¶ Et
10 effudit illam super omnia opera sua, & su-
per omnem carnem secūdūm datum suum,
11 & præbuit illam diligētibus se. ¶ Timor Do
mini gloria, & gloriatio, & lætitia, & corona
12 exultationis. ¶ Timor Domini delectabit
°& 4. cor, & dabit lætitiam & gaudium °in' longi-
13 tudinem dierum. ¶ Timenti Dominum bene
erit in extremis, & in die defunctionis suæ
14 benedicetur. ¶ Dilectio Dei honorabilis sa-
15 pientia. ¶ Quibus autem apparuerit in visu,
diligunt eam in visione, & in agnitione ma-
‖Psal. 110. b. 10. 16 gnalium suorum. ¶ ‖ Initium sapientiæ ti-
Prou. 1. a. 7 mor Domini, & cum fidelibus in vulua con-
9. a. 10. creatus est, & cum electis fœminis graditur,
17 & cū iustis & fidelibus agnoscitur. ¶ Timor
18 Dñi, scientiæ religiositas. ¶ Religiositas cu-
stodiet & iustificabit cor, iucunditatem atq;
19 gaudium dabit. ¶ Timenti Dominum bene
erit, & in diebus consummationis illius be-
20 nedicetur. ¶ Plenitudo sapientiæ, est timere
C Deum, & plenitudo à fructibus illius. ¶ Om-
21 nē domū illius implebit à generationibus,
22 & receptacula à thesauris illius. ¶ Corona sa
pientiæ, timor Domini replēs pacem, & sa-
23 lutis fructum. ¶ Et vidit, & dinumerauit eā.
24 vtraq; autem sunt dona Dei. ¶ Scientiam &
intellectum prudentiæ sapientia compartie-
25 tur: & gloriam tenentium se, exaltat. ¶ Ra-
dix sapientiæ, est timere Dominum: rami.n.
26 illius longæui. ¶ In thesauris sapientiæ in-
tellectus, & sciētiæ religiositas: execratio au-
27 tem peccatoribus sapiētia. ¶ Timor Dñi ex-
28 pellit peccatum. ¶ nam qui sine timore est,
nō poterit iustificari: iracūdia enim animo-
29 sitatis illius, subuersio illius est. ¶ Vsque in
tempus sustinebit patiens, & postea reddi-
30 tio iucūditatis. ¶ Bonus sensus vsq; in tps
D abscondet verba illius, & labia multorū enar
31 rabunt sensum illius. ¶ In thesauris sapiētiæ
32 significatio disciplinæ: ¶ execratio autem
33 peccatori, cultura Dei. ¶ Fili, concupiscēs sa
piētiam, conserua iustitiam, & Deus præbe-
34 bit illam tibi. ¶ Sapientia enim & disciplina,
timor Dñi: & quod beneplacitum est illi,
35 ¶ fides & mansuetudo, & adimplebit thesau
36 ros illius. ¶ Ne sis incredibilis timori Dñi,
37 & ne accesseris ad illum duplici corde. ¶ Ne
fueris hypocrita in conspectu hominum, &
38 non scādalizeris in labijs tuis. ¶ Attende in
illis: ne fortè cadas, & adducas animę tuę in-
39 honorationem, ¶ & reuelet Deus absconsa
40 tua, & in medio synagogæ elidat te, ¶ qm̄
accessisti malignè ad Dominum, & cor tuum
plenum est dolo & fallacia.

CAPVT II.

1 FILI, accedens ad seruitutē Dei,
A sta in iustitia, & in timore, & p̄-
para animā tuam ad tētationē.
2 ¶ Deprime cor tuum, & sustine:
inclina aurē tuā, & suscipe ver-
ba intellectus, & ne festines in tpe obductio-
3 nis. ¶ Sustine sustētationes Dei: coniūgere Deo,
& sustine, vt crescat in nouissimo vita tua.
4 ¶ Omne quod tibi applicitū fuerit, accipe: &
in dolore sustine, & in humilitate tua patiē-
5 tiam habe: ¶ qm̄ in igne probatur aurum &
argētum, homines vero receptibiles in cami
6 no humiliationis. ¶ Crede Deo, & recupera-
B bit te: & dirige viam tuam, & spera in illū.
Serua timorem illius, & in illo veterasce.
7 ¶ Metuentes Dñm, sustinete misericordiam
eius: & non deflectatis ab illo, ne cadatis.
8 ¶ Qui timetis Dñm, credite illi: & nō eua-
9 cuabitur merces vestra. ¶ Qui timetis Dñm,
sperate in illum: & in oblectationem veniet
10 vobis misericordia. ¶ Qui timetis Dominū,
diligite illum, & illuminabuntur corda ve-
11 stra ¶ Respicite filij nationes hominum:
& scitote, quia nullus sperauit in Dño, &
12 cōfusus est. ¶ ‖ Quis enim permansit in man ‖Psal. 36 c
datis eius, & derelictus est? aut quis inuo- 25.
13 cauit eum, & despexit illum? ¶ Quoniā pius
& misericors est Deus, & remittet in die tri-
bulationis peccata: & protector est omnibus
14 exquirētibus se in veritate. ¶ Væ duplici cor-
C de, & labijs scelestis, & manibus malefacien
tibus, & peccatori terram ingredienti dua-
15 bus vijs. ¶ Væ dissolutis corde, qui non cre-
dunt Deo, & ideo non protegentur ab eo.
16 ¶ Væ his qui perdiderunt sustinentiam, &
qui dereliquerūt vias rectas, & diuerterunt
17 in vias prauas. ¶ Et quid °facient', cùm in- °facietis 5.
18 spicere cœperit Dñs? ¶ Qui timent Dñm,
nō erunt incredibiles verbo illius: & qui di-
19 ligunt illū, conseruabunt viam illius. ¶ Qui
D timent Dominum, inquirent quę beneplaci-
ta sunt ei: & qui diligunt eum, replebuntur
20 lege ipsius. ¶ Qui timent Dominum, præpa-
rabunt corda sua, & in conspectu illius san-
21 ctificabunt animas suas. ¶ Qui timent Do-
minum, custodiunt mandata illius, & patiē-
tiam habebunt vsque ad inspectionem il-
22 lius, ¶ dicentes: Si pœnitentiam non ege-
rimus, incidemus in manus Domini, & non
23 in manus hominum. ¶ Secundum enim ma
gnitudinem ipsius, sic & misericordia illius
cum ipso est.

CAPVT III.

1 FILII sapientiæ, ecclesia iustorū:
A & natio illorum, obedientia &
2 dilectio. ¶ Iudiciū patris audite
filij, & sic facite vt salui sitis.
3 ¶ Deus.n. honorauit patrē in fi-
lijs: & iudicium matris exquirēs, firmauit in
4 filios. ¶ Qui diligit Deū, exorabit pro pecca-
tis, & cōtinebit se ab illis, & in oratione die-
5 rū exaudietur. ¶ Et sicut qui thesaurizat, ita
5 & qui honorificat matrē suam. ¶ Qui hono-
rat patrem suum, iucundabitur in filijs, & in

7 die orationis suæ exaudietur. Qui honorat
patrem suum, vita viuet longiore: & qui obe
8 dit patri, refrigerabit matrem. Qui timet
B Dominum, honorat parentes, & quasi domi-
Exo. 20. c. 12. 9 nis seruiet his qui se genuerunt. In opere
& sermone, & omni patientia honora patrē
Deut. 5. b. 16. 10 tuū, vt superueniat tibi benedictio à Deo,
& benedictio illius in nouissimo maneat.
Mat. 15. a. 4. 11 Benedictio patris firmat domos filiorum:
maledictio autem matris eradicat fundamen-
Mar. 7. b. 10. 12 ta. Ne glorieris in contumelia patris tui:
13 nō enim est tibi gloria, sed confusio. glo-
Eph. 6. a. 2. ria enim hominis ex honore patris sui: &
Gen. 27. d. 14 dedecus filij, pater sine honore. Fili, susci-
27. 49. a. 2. pe senectam patris tui, & nō contristes eum in
15 vita illius: & si defecerit sensu, veniam
da, & ne spernas eum in virtute tua. elee-
mosyna enim patris non erit in obliuione.
16 Nam pro peccato matris restituetur tibi
17 bonum, & in iustitia ædificabitur tibi, & in
die tribulationis commemorabitur tui: &
sicut in sereno glacies, soluentur peccata tua.
18 Quàm malæ famæ est qui derelinquit pa-
C trem! & est maledictus à Deo, qui exasperat
19 matrem. Fili, in mansuetudine opera tua
perfice, & super hominum gloriam diligēris.
Philip. 2. a. 3. 20 Quantò magnus es, humilia te in omni-
21 bus, & coram Deo inuenies gratiam: quō-
niam magna potētia Dei solius, & ab humilibus
Prou. 25. d. 28. 22 honoratur. Altiora te ne quæsieris, & for-
tiora te ne scrutatus fueris: sed quæ præce-
pit tibi Deus, illa cogita semper, & in pluri-
23 bus operibus eius ne fueris curiosus. non
est enim tibi necessarium ea quę abscōdita sunt,
24 videre oculis tuis. In superuacuis rebus
noli scrutari multipliciter, & ī pluribus ope-
25 ribus eius non eris curiosus. Plurima enim
26 super sensum hominū ostēsa sunt tibi. Mul-
tos enim supplātauit suspicio illorum, & in
27 vanitate detinuit sensus illorum. Cor du-
rum habebit malè in nouissimo: & qui amat
28 periculum, in illo peribit. Cor ingrediens
D duas vias, non habebit successus: & prauus
29 corde in illis scandalizabitur. Cor nequā
grauabitur in doloribus, & peccator adijciet
30 ad peccandum. Synagogæ superborum nō
erit sanitas: frutex enim peccati eradicabi-
31 tur in illis, & nō intelligetur. Cor sapien-
tis intelligitur in sapientia, & auris bona au-
diet cum omni concupiscentia sapientiam.
32 Sapiēs cor, & intelligibile abstinebit se à
peccatis, & in operibus iustitiæ successus ha-
Dan. 4. e. 24. 33 bebit. Ignem ardentem extinguit aqua,
34 & eleemosyna resistit peccatis: & Deus
prospector est eius qui reddit gratiam. Me-
minit in posterum, & in tempore casus sui
inueniet firmamentum.

CAPVT IIII.

Tob. 4. b. 7. 1 FILI, eleemosynam pauperis ne
A defraudes, & oculos tuos ne
2 transuertas à paupere. Animam
esurientem ne despexeris, & non
exasperes pauperem in inopia
3 sua. Cor inopis ne afflixeris, & non pro-
4 trahas datum angustiāti. Rogationem cō-
tribulati ne abijcias: & nō auertas faciem
5 tuam ab egeno. Ab inope ne auertas ocu-
los tuos propter iram: & nō relinquas quæ-
6 rētibus tibi retro maledicere. maledicētis
enim tibi in amaritudine animæ, exaudie-
tur deprecatio illius: exaudiet autem eum
7 qui fecit illum. Congregationi pauperum
affabilem te facito, & presbytero humilia
animam tuā, & magnato humilia caput tuū.
8 Declina pauperi sine tristitia aurem tuam,
& redde debitum tuum, & responde illi pa-
9 cificè in mansuetudine. Libera eum qui in-
B iuriam patitur de manu superbi: & non aci-
10 dè feras in anima tua. In iudicando esto
pupillis misericors vt pater, & pro viro ma-
11 tri illorum: & eris tu velut filius Altissimi
obediens, & miserebitur tui magis quàm ma-
12 ter. Sapiētia filijs suis vitam inspirat, & su-
scipit inquirētes se, & præibit in via iustitię.
13 & qui illam diligit, diligit vitam: & qui vi-
gilauerint ad illam, complectentur placorem
14 eius. Qui tenuerint illam, vitam hæredi-
tabunt: & quò introibit, benedicet Deus.
15 Qui seruiunt ei, obsequentes erunt sancto:
16 & eos qui diligunt illam, diligit Deus. Qui
audit illam, iudicabit gētes: & qui intuetur
17 illā, permanebit confidens. Si crediderit ei,
hęreditabit illam, & erunt in confirmatione
18 creaturæ illorum: quoniam in tentatione
19 ambulat cum eo, & in primis eligit eū. Ti-
C morem & metum, & probationem inducet
super illum: & cruciabit illū in tribulatione
doctrinæ suæ, donec tentet eum in cogitatio-
20 nibus suis, & credat animę illius. Et firma-
bit illum, & iter adducet directum ad illum,
21 & lætificabit illum. & denudabit abscon-
sa sua illi, & thesaurizabit super illū scientiā
22 & intellectum iustitiæ. Si autē oberrauer-
it, derelinquet eū, & tradet eum in manus
23 inimici sui. Fili, conserua tp̄s, & deuita à
24 malo. Pro anima tua ne cōfundaris dicere
25 verum. est enim confusio adducēs pecca-
tum, & est confusio adducēs gloriā & gratiā.
26 Ne accipias faciem aduersus faciem tuam,
nec aduersus animam tuam mendacium.
27 Ne reuerearis proximū tuum in casu suo:
28 nec retineas verbum in tempore salutis.
Non abscondas sapientiam tuam in decōre
29 suo. In lingua enim sapientia dignoscitur:
D & sensus, & sciētia, & doctrina in verbo sen-
sati, & firmamentum in operibus iustitiæ.
30 Non contradicas verbo veritatis vllo mo-
do, & de mendacio ineruditionis tuæ cōfun-
31 dere. Non confundaris confiteri peccata
tua, & ne subijcias te omni homini pro pec-
32 cato. Noli resistere contra faciem poten-
33 tis, nec coneris contra ictum fluuij. Pro iu-
stitia agonizare pro anima tua, & vsque ad
mortem certa pro iustitia, & Deus expugna-
34 bit pro te inimicos tuos. Noli citatus esse
in lingua tua: & inutilis, & remissus in ope-
35 ribus tuis. Noli esse sicut leo in domo tua,
euertens domesticos tuos, & opprimēs sub-
36 iectos tibi. Non sit porrecta manus tua ad
accipiendum, & ad dandum collecta.

CAPVT V.

1 NOLI attendere ad possessiones
A iniquas: & ne dixeris, Est mihi
sufficiens vita. Nihil enim
proderit in tempore vindictæ,
2 & obductionis. ¶ Ne sequaris
in fortitudine tua concupiscentiam cordis
3 tui. ¶ Et ne dixeris, Quomodò potui? aut
quis me subijciet propter facta mea? Deus
4 enim vindicans vindicabit. ¶ Ne dixeris, Peccaui, & quid mihi accidit triste? Altissimus
| Infr. 16. b & 21. a. 1. 5 enim est patiens redditor. ¶ | De propitiato
B peccato noli esse sine metu, neq; adijcias pec
6 catum super peccatum. ¶ Et ne dicas, Miseratio Domini magna est, multitudinis peccato
7 rum meorum miserebitur. ¶ Misericordia.n.
& ira ab illo citò proximant, & in peccato-
8 res respicit ira illius. ¶ Non tardes conuerti
ad Dominum, & ne differas de die in diem.
9 ¶ subitò enim veniet ira illius, & in tempo-
10 re vindictæ disperdet te. ¶ Noli anxius esse
| Prou. 10. a 4. 11. a. 29. C in diuitijs iniustis: non enim proderunt tibi
11 in die obductionis & vindictæ. ¶ | Non ventiles te in omnē ventum, & non eas in oēm
viam. sic enim omnis peccator probatur
12 in duplici lingua. ¶ Esto firmus in via Domini, & in veritate sensus tui & scientia, &
13 prosequatur te verbū pacis & iustitiæ. ¶ Esto
mansuetus ad audiēdum verbum Dei, vt intelligas: & cum sapientia proferas respon-
14 sum verum. ¶ Si est tibi intellectus, responde proximo: sin autem, sit manus tua super
os tuum, ne capiaris in verbo indisciplinato,
15 & confundaris. ¶ Honor & gloria in sermo-
D ne sensati: lingua verò imprudentis, subuer-
16 sio est ipsius. ¶ Non appelléris susurro, & lin-
17 gua tua ne capiaris, & confundaris. ¶ Super
furem enim est confusio & pœnitentia, &
deuotatio pessima super bilinguem: susurratori autem odiū, & inimicitia & con-
18 tumelia. ¶ Iustifica pusillum, & magnum similiter.

CAPVT VI.

1 NOLI fieri pro amico inimicus
A proximo: improperium enim
& contumeliam malus hæreditabit, & omnis peccator inui
2 dus & bilinguis. ¶ Non te extollas in cogitatione animæ tuę, velut taurus:
ne fortè elidatur virtus tua per stultitiam,
3 & folia tua comedat. ¶ & fructus tuos perdat, & relinquaris velut lignū aridum in ere
4 mo. ¶ Anima enim nequam disperdet qui se
habet, & in gaudium inimicis dat illum, &
5 deducet in sortem impiorum. ¶ Verbū dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos:
* gratiosa & lingua *eucharis in bono homine abun-
6 dat. ¶ Multi pacifici sint tibi, & consiliarius
7 sit tibi vnus de mille. ¶ Si possides amicum,
in tētatione posside eum, & ne facilè credas
* tripsum 8 ei*. ¶ Est enim amicus secundū tempus suū,
9 & non permanebit in die tribulationis. ¶ Et
est amicus qui conuertitur ad inimicitiam:
& est amicus qui odium & rixam, & conuicia denudabit. ¶ Est aūt amicus socius mensæ, & non permanebit in die necessitatis.
11 ¶ Amicus si permanserit fixus, erit tibi qua-
B si coęqualis, & in domesticis tuis fiduciali-
12 ter aget. ¶ si humiliauerit se cōtra te, & à facie tua abscōderit se, vnanimē habebis ami-
13 citiam bonam. ¶ Ab inimicis tuis separare, &
14 ab amicis tuis attende. ¶ Amicus fidelis protectio fortis: qui autem inuenit illum, inue-
15 nit thesaurum. ¶ Amico fideli nulla est comparatio, & non est digna ponderatio auri &
16 argenti contra bonitatem fidei illius. ¶ Amicus fidelis medicamentum vitæ & immortalitatis: & qui metuunt Dominum, inueniunt
17 illum. ¶ Qui timet Deum, æquè habebit amicitiam bonam: quoniam secūdum illum erit
18 amicus illius. ¶ Fili, à iuuētute tua excipe doctrinā, & vsq; ad canos inuenies sapientiam.
19 ¶ Quasi is qui arat, & qui seminat, accede ad
20 eam, & sustine bonos fructus illius. ¶ In opere enim ipsius exiguum laborabis, & citò
21 edes de generationibus illius. ¶ Quam aspe-
C ra est nimium sapientia indoctis hominibus?
22 & non permanebit in illa excors. ¶ Quasi
lapidis virtus probatio erit in illis, & nō de-
23 morabuntur proijcere illam. ¶ Sapientia.n.
doctrinæ secundum nomen est eius, & non
est multis manifesta. quibus autem cognita
24 est, permanet vsq; ad conspectum Dei. ¶ Audi fili, & accipe consilium intellectus, & ne
25 abijcias consilium meum. ¶ Inijce pedem
tuū in compedes illius, & in torques illius
26 collum tuum. ¶ Subijce humerum tuum, &
porta illam, & ne acedieris vinculis eius.
27 ¶ In omni animo tuo accede ad illam, & in
28 omni virtute tua conserua vias eius. ¶ Inuestiga illam, & manifestabitur tibi, & conti-
29 nens factus ne derelinquas eā. ¶ In nouissimis enim inuenies requiem in ea, & conuer
30 tetur tibi in oblectationem. ¶ Et erunt tibi
compedes eius in protectionē fortitudinis,
& bases virtutis, & torques illius in stolam
31 gloriæ. ¶ decor enim vitæ est in illa, & vin-
32 cula illius alligatura salutaris. ¶ Stola gloriæ
D indues eam: & coronā gratulationis super-
33 pones tibi. ¶ Fili, si attenderis mihi, disces*: * eam
& si accōmodaueris animum tuum, sapiens
34 eris. ¶ Si inclinaueris aurem tuam, excipies
doctrinam: & si dilexeris audire, sapiens eris.
35 ¶ | In multitudine presbyterorum pruden- | Inf. 8. b. 9.
tium sta, & sapientiæ illorum ex corde coniungere, vt omnem narrationem Dei possis
audire, & prouerbia laudis non effugiant à
36 te. ¶ Et si videris sensatum, euigila ad eum,
& gradus ostiorum illius exterat pes tuus.
37 ¶ Cogitatum tuum habe in præceptis Dei, &
in mandatis illius maximè assiduus esto: &
ipse dabit tibi cor, & concupiscentia sapientiæ dabitur tibi.

CAPVT VII.

1 NOLI facere mala, & nō te apprehendent. ¶ Discede ab iniquo,
A
2 & deficiet mala abs te. ¶ Fili,
3 non semines mala in sulcis iniustitiæ, & non metes ea in septu-

4 plum. ¶ Noli quærere ab homine ducatum,
5 neque à rege cathedram honoris. ¶ Non te *Psal. 141. a. n.*
iustifices ante Deum, quoniam agnitor cor- *Ecclesi. 7. c*
dis ipse est: & penes regem noli velle videri *17.*
6 sapiēs. ¶ Noli quærere fieri iudex, nisi valeas *Iob. 9. a. 1. c*
virtute irrumpere iniquitates: ne fortè exti- *10.*
mescas faciem potentis, & ponas scandalum
7 in agilitate tua. ¶ Non pecces in multitudi- *Luc. 18. b*
ne ciuitatis, nec te immittas in populum, *1. d 21.*
8 ¶ neq; alliges duplicia peccata: nec enim *Inf. 12. a*
9 in vno eris immunis. ¶ Noli esse pusillanimis *1.*
10 in animo tuo. ¶ Exorare, & facere eleemo-
11 synam ne despicias. ¶ Ne dicas, In multitu-
dine munerū meorū respiciet Deus, & offerē-
te me Deo altissimo munera mea suscipiet.
12 ¶ Non irrideas hoīem in amaritudine aīę:
B est enim qui humiliat & exaltat, circunspe- *1. Reg. 2. b*
13 ctor Deus. ¶ Noli amare mendaciū aduersus *7.*
fratrem tuum: neque in amicū similiter fa-
14 cias. ¶ Noli velle mentiri omne mendacium:
15 assiduitas.n. illius non est bona. ¶ Noli ver-
bosus esse in multitudine p̄sbyterorū: & non
16 iteres verbū in orōne tua. ¶ Nō oderis labo-
riosa opera, & rusticationē creatā ab Altissi-
17 mo. ¶ Non te reputes in multitudine indisci-
18 plinatorū. ¶ Memento iræ, qm̄ nō tardabit. *Infr. 18. c*
19 ¶ Humilia valde spiritū tuum: qm̄ vindicta *24.*
20 carnis impij, ignis & vermis. ¶ Noli p̄uarica-
ri in amicū pecuniam differentem, neq; fra-
21 trem charissimum auro spreueris. ¶ Noli
C discedere à muliere sensata & bona, quā sor-
titus es in timore Dñi: gratia enim verecun-
22 diæ illius super aurum. ¶ Non lædas seruū *Leu. 19. e*
in veritate operantē, neq; mercenariū dantē *13.*
23 animam suam. ¶ Seruus sensatus sit tibi di- *Infra. 34. d*
lectus quasi anima tua: non defraudes illū li- *17.*
24 bertate, neq; inopē derelinquas illum. ¶ Pe- *Infra 33. d*
cora tibi sūt? attēde illis: & si sunt vtilia, per- *11.*
25 seuerēt apud te. ¶ Filij tibi sunt? erudi il- *Inf. 30. b*
26 los, & curua illos à pueritia illorum. ¶ Filiæ *12.*
tibi sunt? serua corpus illarum, & non osten-
27 das hilarē faciem tuā ad illas. ¶ Trade filiam,
& grande opus feceris: & homini sensato da
28 illam. ¶ Mulier si est tibi ſm animam tuam,
non proijcias illam: & odibili non credas te
29 in toto corde tuo. ¶ Honora patrem tuum: *Sup. 3. b. 9*
30 & gemitus matris tuæ ne obliuiscaris. ¶ Me- *Tob. 4. a.*
mēto, qm̄ nisi per illos, natus non fuisses: & *3.*
31 retribue illis, quomodo & illi tibi. ¶ In tota
anima tua time Dominum, & sacerdotes il-
32 lius sanctifica. ¶ In omni virtute tua dilige
D eum qui te fecit: & ministros eius ne dere- *Deu. 12. c*
33 linquas. ¶ Honora Deū ex tota anima tua, & *18.*
honorifica sacerdotes, & propurga te cum
34 brachijs. ¶ Da illis partem, sicut mandatum *Leu. 2. a. 3*
est tibi, primitiarum & purgationis: & de *Num. 18. b*
35 negligentia tua purga te cum paucis. ¶ Da- *12.*
tum brachiorum tuorum, & sacrificium san-
ctificationis offeres Domino, & initia sācto-
36 rum. ¶ & pauperi porrige manum tuam, vt
37 perficiatur p̄pitiatio, & benedictio tua. ¶ Gra-
tia "datus" in conspectu omnis viuentis. & *dari 3.*
38 mortuo non prohibeas gratiam. ¶ Non de- *Rom. 12. c*
sis plorantibus in cōsolatione, & cum lugen- *15.*
39 tibus ambula. ¶ Non te pigeat visitare infir- *Matt. 25. d. 36.*
mum: ex his enim in dilectione firmaberis.
40 ¶ In omnibus operibus tuis memorare nouis-
sima tua, & in æternum non peccabis.

CAPVT VIII.

1 NON litiges cum homine po-
A tente, ne fortè incidas in manus
2 illius. ¶ Non contendas cum *Mat. 5. d*
viro locuplete, ne fortè con- *25.*
tra te constituat litem tibi.
3 ¶ Multos enim perdit aurum & argentum, *Infr. 31. a*
& vsque ad cor regum extendit, & conuer- *6.*
4 tit. ¶ Non litiges cum homine linguato, &
5 non strues in ignem illius ligna. ¶ Non com-
munices homini indocto, ne malè de proge-
6 nia tua loquatur. ¶ Ne despicias hominem
auertentem se à peccato, neque improperes *Gal. 6. a. 1.*
ei: memento quoniam omnes in "correptio- *2. Cor. 2. a*
7 ne" sumus. ¶ Ne spernas hominem in sua *6.*
8 senectute: etenim ex nobis senescunt. ¶ No- *corruptio-*
li de mortuo inimico tuo gaudere: sciens *ne.*
B quoniam omnes morimur, & in gaudium *Leui. 19. f*
9 "volumus" venire. ¶ Ne despicias narratio- *32.*
nem presbyterorum sapientum, & in prouer- *nolumus*
10 bijs eorum conuersare. ¶ ab ipsis enim di- *Supr. 6. d*
sces sapientiam, & doctrinam intellectus, & *35.*
11 seruire magnatis sine querela. ¶ Non te p̄te-
reat narratio seniorum: ipsi enim didicerūt
12 à patribus suis. ¶ qm̄ ab ipsis disces intel-
lectum, & in tempore necessitatis "dabis" *dare 2.*
13 rñsum. ¶ Non incēdas carbones peccatorū, *Prou. 26. c*
arguens eos: & ne incendaris flāma ignis pec- *21.*
14 catorū illorū. ¶ Ne cōtra faciē stes contume-
15 liosi, ne sedeat quasi insidiator ori tuo. ¶ No- *Infr. 29. a*
C li fœnerari homini fortiori te: quòd si fœne- *4.*
16 raueris, quasi perditum habe. ¶ Nō spondeas
super virtutem tuam: quòd si spoponderis,
17 quasi restituens cogita. ¶ Non iudices con-
tra iudicem: qm̄ ſm quod iustū est, iudicat.
18 ¶ Cū audace non eas in via, ne fortè grauet *Gen. 4. b. 8*
mala sua in te: ipse.n. ſm voluntatē suam va-
19 dit, & simul cū stultitia illius peries. ¶ Cum *Prou. 22. d*
iracūdo non facies rixam, & cum audace nō *24.*
D eas in desertum: quoniam quasi nihil est an-
te illum sanguis, & vbi non est adiutorium,
20 elidet te. ¶ Cum fatuis consilium non ha-
beas: non enim poterunt diligere nisi quæ
21 eis placent. ¶ Corā extraneo ne facias cōsi-
22 liū: nescis enim quid pariet. ¶ Non omni ho-
mini cor tuū manifestes: ne fortè inferat ti-
bi gratiam falsam, & conuicietur tibi.

CAPVT. IX.

1 NON zeles mulierem sinus tui,
A ne ostendat super te malitiam
2 doctrinæ nequam. ¶ Non des
mulieri potestatem animę tuę,
ne ingrediatur in virtute tua, &
3 confundaris. ¶ Ne respicias mulierem mul-
tiuolam: ne fortè incidas in laqueos illius.
4 ¶ Cū saltatrice ne assiduus sis, nec audias il-
5 lam, ne fortè pereas in efficacia illius. ¶ Vir- *Gen. 6. a. 2*
ginem ne conspicias, ne fortè scandalizeris
6 in decôre illius. ¶ Ne des fornicarijs animā *Prou. 5. a*
tuam in vllo: ne perdas te & hæreditatē tuā *2.*

Noli

7 Noli circunspicere in vicis ciuitatis, nec
§Matt.5.d 8 oberrauerīs in plateis illius. § Auerte faciē
28. tuam a muliere compta, & ne circūspicias
Gen. 34.a 9 speciem alienam. §Propter speciem mulie-
2. B ris multi perierunt: & ex hoc cōcupiscentia
§2.Reg.11. 10 quasi ignis exardescit. Omnis mulier quæ
a.4.13.a.4 est fornicaria, quasi stercus in via conculca-
§Mat.10.c 11 bitur. Speciem mulieris alienæ multi ad-
15. mirati, reprobi facti sunt: colloquium enim
12 illius quasi ignis exardescit. Cum aliena
muliere ne sedeas omnino, nec accumbas
13 cum ea super cubitum: & non alterceris
cum illa in vino, ne fortè declinet cor tuum
in illā, & sanguine tuo labaris in perditionē.
14 Ne derelinquas amicum antiquum: nouus
15 enim non erit similis illi. Vinum nouum,
amicus nouus: veterascet, & cum suauitate
§Iud.9.a.4 16 bibes illud. § Nō zeles gloriam, & opes pec
2. Reg.15. C catoris: non enim scis quæ futura sit illius
b.10. 17 subuersio. Nō placeat tibi iniuria iniusto-
rum, sciens quoniam vsque ad inferos non
18 placebit impius. Longè abesto ab homine
potestatem habente occidendi, & non suspi-
19 caberis timorem mortis. & si accesseris ad
illum, noli aliquid committere, ne fortè au-
20 ferat vitam tuam. Communionem mortis
D scito: quoniam in medio laqueorum ingre-
dieris, & super dolentium arma ambulabis.
21 Secundùm virtutem tuam caue te à proxi-
mo tuo, & cum sapientibus & prudentibus
22 tracta. Viri iusti sint tibi conuiuæ, & in ti-
23 more Dei sit tibi gloriatio, & in sensu sit
tibi cogitatus Dei, & omnis enarratio tua in
24 præceptis Altissimi. In manu artificū opera
laudabuntur, & princeps populi in sapientia
sermonis sui: in sensu verò seniorum verbū.
25 Terribilis est in ciuitate sua homo linguo-
sus: & temerarius in verbo suo odibilis erit.

CAPVT X.

1 IVDEX sapiens iudicabit populū
A suum, & principatus sensati sta-
§Prou.29. 2 bilis erit. § Secundum iudicem
b.12. populi, sic & ministri eius: &
qualis rector est ciuitatis, tales
§1.Reg.12. 3 & inhabitantes in ea. § Rex insipiens per-
c.13. det populum suum: & ciuitates inhabitabū-
4 tur per sensum prudentium. In manu Dei
potestas terræ, & execrabilis omnis iniquitas
gētium, & vtilem rectorē suscitabit in tēpus
5 super illā. In manu Dei potestas hominis,
& super faciē scribæ imponet honorem suū.
§Leu.19.d 6 § Omnis iniuriæ proximi ne memineris, &
17. 7 nihil agas in operibus iniuriæ. Odibilis co-
rā Deo est & hominibus superbia: & execra-
§Dan.4.c 8 bilis omnis iniquitas gētium. § Regnum à
14.f.28. gente in gētem transfertur pp iniustitias, &
iniurias, & contumelias, & diuersos dolos.
9 Auaro aūt nihil est scelestius. Quid super-
10 bit terra & cinis? Nihil est iniquius q̄ ama-
B re pecuniam. hic enim & animā suā venalē
habet: qm̄ in vita sua proiecit intima sua.
11 Oīs potentatus breuis vita. Languor proli-
12 xior grauat medicum. Breuem lāguorem
præcidit medicus: sic & rex hodie est, & cras
13 morietur. Cùm n. morietur homo, hæredi-
14 tabit serpentes & bestias, & vermes. Initiu
15 superbiæ hominis, apostatare a Deo: quo-
niam ab eo qui fecit illum, recessit cor eius: qm̄
initium oīs peccati est superbia: qui tenuerit
illam, adimplebitur maledictis, & subuertet
16 eum in finem. Propterea exhonorauit Dñs
conuentus malorum, & destruxit eos vsq; in
17 finem. Sedes ducum superborū destruxit
18 Deus, & sedere fecit mites pro eis. Radices
C gentium superbarū arefecit Deus, & plāta-
19 uit humiles ex ipsis gentibus. Terras Gen-
tium euertit Dñs, & perdidit eas vsq; ad fun-
20 damentum. arefecit ex ipsis, & disperdidit
eos, & cessare fecit memoriam eorum à ter-
21 ra. Memoriam superborum perdidit Deus,
22 & reliquit memoriā humilium sensu. Non
est creata hominibus superbia: neq; iracun-
23 dia nationi mulierum. Semen hominū ho-
norabitur hoc, quòd timet Deum: semen aūt
hoc exhonorabitur, quòd præterit mandata
24 Dñi. In medio fratrum rector illorum in
honore: & qui timent Dñm, erunt in oculis
25 illius. Gloria diuitū, honoratorū, & pau-
26 perū, timor Dei est: non despicere homi-
nem iustum pauperem, & non magnificare
27 virum peccatorem diuitem, Magnus est iu-
D dex & potens est in honore: & nō est maior
28 illo qui timet Deum. § Seruo sensato liberi §Prou.17.a
seruient: & vir prudens & disciplinatus nō 2.
murmurabit correptus: & inscius non hono-
29 rabitur. Noli extollere te in faciendo ope-
re tuo, & noli cunctari in tempore angustiæ.
30 § Melior est q operatur, & abundat in om- §Prou.12.b
31 nibus, q̄ qui gloriatur, & eget pane. Fili, in 9.
mansuetudine serua animam tuam, & da illi
32 honorem secundum meritū suum. Peccan-
tem in animam suā quis iustificabit? & quis
honorificabit exhonorantem animam suā?
33 Pauper gloriatur per disciplinam & timorē
suum: & est homo qui honorificatur pro-
34 pter substantiam suam. Qui autem gloria-
tur in paupertate, quanto magis in substan-
tia? & qui gloriatur in substantia, pauperta-
tem vereatur.

CAPVT XI.

1 SAPIENTIA humiliati exal- §Gen.41.a
A tabit caput illius, & in medio 4.
2 magnatorū cōsedere illū faciet. §Dan.6.a
§ Non laudes virum in specie 3.
sua, neque spernas hominem in Ioā.7.c.18
3 visu suo. breuis in volatilibus est apis, &
4 initium dulcoris habet fructus illius. § In ve- §Act.12.d
stitu ne glorieris vnquā, nec in die honoris 21.
tui extollaris: qm̄ mirabilia opera Altissimi
solius, & gloriosa & abscōsa & inuisa opera
5 illius. § Multi tyranni sederunt in throno, & §1 Reg.15.
6 insuspicabilis portauit diadema. § Multi po- f.28.
tentes oppressi sunt validè, & gloriosi tra- Esth.6.a.7.
7 diti sunt in manus alterorum. Priusquàm §Deu.13.c
interroges, ne vituperes quenquam: & cùm 14.17.b.6.
8 interrogaueris, corripe iustè. § Priusquàm au- Prou. 18.c
dias, ne respondeas verbum, & in medio se- 13.
9 niorum ne adijcias loqui. De ea re quæ te sermonū
non molestat, ne certeris: & in iudicio pec- 1.
catorum ne consistas. Fili, ne in multis

1.Tim.6.9. B sint actus tui: & si diues fueris, non eris im
munis à delicto. si enim secutus fueris, non
apprehendes: & nō effugies, si præcucurreris.
Prou.10.c.13. 11 Est homo laborans & festinans, & dolens
12 impius, & tanto magis non abundabit. Est
Iob 42.c.10. homo marcidus egens recuperatione, plus
deficiens virtute, & abundans paupertate;
13 & oculus Dei respexit illum in bono, &
erexit eum ab humilitate ipsius, & exalta-
uit caput eius: & mirati sunt in illo mul-
Iob 1.d.21. 14 ti, & honorauerunt Deū. Bona & mala, vi-
ta & mors, paupertas & honestas à Deo sunt.
15 Sapientia & disciplina, & scientia legis
apud Deum. Dilectio & viæ bonorum, apud
16 ipsum. Error & tenebræ peccatoribus con-
creata sunt: qui autem exultant in malis, cō
17 senescunt in malo. Datio Dei permanet iu
stis, & profectus illius successus habebit in
18 æternum. Est qui locupletatur parcè agen-
19 do, & hęc est pars mercedis illius. in eo
Luc.12.c.19. C quòd dicit: Inueni requiem mihi, & nunc
20 manducabo de bonis meis solus. & nescit
quòd tempus præterеat, & mors appropin-
quet, & relinquat omnia alijs, & morietur.
21 Sta in testamento tuo, & in illo colloque-
re, & in opere mandatorum tuorum vetera-
22 sce. Ne manseris in operibus peccatorum.
Confide autem in Deo, & mane in loco tuo.
23 Facile est enim in oculis Dei subitò hone
24 stare pauperem. Benedictio Dei in mer-
cedem iusti festinat, & in honore veloci pro-
25 cessus illius fructificat. Ne dicas, Quid est
mihi opus, & quæ erunt mihi ex hoc bona?
26 Ne dicas, Sufficiens mihi sum: & quid ex
Infr.18.c.25. 27 hoc pessimabor? In die bonorum ne im-
memor sis malorum: & in die malorum
28 ne immemor sis bonorum: quoniam faci-
le est corā Deo in die obitus retribuere vni-
29 cuiq; secundū vias suas. Malitia horæ obli-
uionem facit luxuriæ magnæ, & in fine ho-
30 minis denudatio operū illius. Ante mortē
D ne laudes hominem quemq̄, quoniam in fi-
31 lijs suis agnoscitur vir. Non oēm hominē
inducas in domum tuam: multæ enim sunt
32 insidię dolosi. Sicut.n. eructant præcordia
fœtentium, & sicut perdix inducitur in ca-
neā, & vt caprea in laqueum: sic & cor super-
borum: & sicut prospector videns casum
33 proximi sui. Bona enim in mala conuer-
tens insidiatur, & in electis imponet macu-
34 lā. A scintilla enim vna augetur ignis, & ab
vno doloso augetur sanguis: homo vero pec
35 cator sanguini insidiatur. Attende tibi à
pestifero, fabricat enim mala: ne fortè indu-
cat super te subsannationem in perpetuum.
36 Admitte ad te alienigenam, & subuertet te
tuis 6. in turbine, & abalienabit te à vijs proprijs.

CAPVT XII.

1 SI BENE feceris, scito cui fece-
A ris, & erit gratia in bonis tuis
2 multa. Benefac iusto, & inue-
nies retributionē magnam: & si
non ab ipso, certè à Domino.
3 Non est enim ei bene qui assiduus est in
malis, & eleemosynas non danti: quoniam
& Altissimus odio habet peccatores, & mi-
4 sertus est pœnitentibus. Da misericordi, & *Galat.6.c.10.*
ne suscipias peccatorē: & impijs & peccato-
ribus reddet vindictam, custodiens eos in *redde 4.*
5 diem vindictæ. Da bono, & non receperis
6 peccatorem. Benefac humili, & non dederis
impio: prohibe panes illi dare, ne in ipsis po-
7 tentior te sit. nam duplicia mala inuenias
B in omnibus bonis, quæcunque feceris illi:
quoniam & Altissimus odio habet peccato-
8 res, & impijs reddet vindictam. Non agno-
scetur in bonis amicus, & non abscondetur
9 in malis inimicus. In bonis viri, inimici il
lius: in tristitia & in malitia illius, amicus
10 agnitus est. Nō credas inimico tuo in ęter-
C nū: sicut.n. æramentū, æruginat nequitia il-
11 lius. & si humiliatus vadat curuus, adijce
12 animū tuum, & custodi te ab illo. Non sta-
tuas illum penes te, nec sedeat ad dexterā
tuam, ne conuersus stet in loco tuo: ne for-
tè conuersus in locum tuum, inquirat cathe
dram tuam: & in nouissimo cognoscas ver-
ba mea, & in sermonibus meis stimuleris.
13 Quis miserebitur incantatori à serpente
percusso, & omnibus qui appropiant bestijs?
sic & qui comitatur cum viro iniquo, & ob-
14 uolutus est in peccatis eius. Vna hora tecū
permanebit: si autem declinaueris, non sup-
15 portabit. In labijs suis indulcat inimi- *Iere.41.b.6.*
D cus, & in corde suo insidiatur, vt subuertat
16 te in foueam. In oculis suis lachrymatur
inimicus: & si inuenerit tempus, non satia-
17 bitur sanguine: & si incurrerint tibi mala,
18 inuenies eum illic priorem. In oculis suis
lachrymatur inimicus, & quasi adiuuans suf
19 fodiet plantas tuas. Caput suum mouebit
& plaudet manu, & multa susurrans com-
mutabit vultum suum.

CAPVT XIII.

1 QVI tetigerit picem, inquinabi-
A tur ab ea: & qui communica- *Deut.7.a.24.*
uerit superbo, induet superbiā.
2 Pondus super se tollet, qui
honestiori se communicat. Et
3 ditiori te, ne socius fueris. Quid communi-
cabit cacabus ad ollam? quando enim se
4 colliserint, confringetur. Diues iniustè egit
5 & fremet: pauper autem læsus tacebit. Si lar
gitus fueris, assumet te: & si non habueris,
6 derelinquet te. Si habes, conuiuet tecum, &
euacuabit te, & ipse non dolebit super te.
7 Si necessarius illi fueris, supplantabit te, &
subridens spem dabit, narrans tibi bona, &
8 dicet, Quid opus est tibi? Et confundet te
in cibis suis, donec te exinaniat bis & ter: &
in nouissimo deridebit te: & postea videns
B derelinquet te, & caput suū mouebit ad te.
9 Humiliare Deo & expecta manus eius. At-
10 tende, ne seductus in stultitiam humilieris.
11 Noli esse humilis in sapientia tua, ne humi
12 liatus in stultitiam seducaris. Aduocatus
a potentiore discede: ex hoc enim magis te
13 aduocabit. Ne improbus sis, ne impinga-
ris: & ne longè sis ab eo, ne eas in obli-
14 uionem. Ne retineas ex æquo loqui cum

illo:

illo : nec credas multis verbis illius : ex
multa enim loquela tentabit te, & subridens interrogabit te de absconditis tuis.
15 ¶ Immitis animus illius conseruabit verba tua : & non parcet de malitia, & de vin-
16 culis. ¶ Caue tibi, & attende diligenter auditui tuo. quoniā cum subuersione tua ambu
17 las. ¶ Audiens verò verba illa, quasi in som-
18 nis vide, & vigilabis. ¶ Omni vita tua dilige
19 Deum, & inuoca illum in salute tua. ¶ | Om- Inf. 27.b 10.
C ne animal diligit simile sibi : & sic & om-
20 nis homo proximum sibi. ¶ Omnis caro ad similem sibi coniungetur, & omnis homo si-
21 mili sui sociabitur. ¶ Si communicabit lu-
22 pus agno aliquando: sic peccator iusto. ¶ Quæ
communicatio sancto homini ad canem? aut
23 quę pars diuiti ad pauperem? ¶ Venatio leo- pax l.
nis, onager in eremo : sic & pascua diuitum,
24 sunt pauperes. ¶ Et sicut abominatio est superbo humilitas : sic & execratio diuitis
25 pauper. ¶ Diues commotus confirmatur ab
amicis suis : humilis autē cum ceciderit, ex-
26 pelletur & à notis. ¶ Diuiti decepto multi re
D cuperatores : locutus est superba, & iustifi-
27 cauerunt illum. ¶ humilis deceptus est, insuper & arguitur: locutus est sensatè, & non
28 est datus ei locus. ¶ Diues locutus est, & omnes tacuerunt: & verbum illius vsque ad nu-
29 bes perducent. ¶ pauper locutus est, & dicunt, Quis est hic? & si offenderit, subuertent
30 illum. ¶ Bona est substantia, cui non est peccatum in conscientia: & nequissima pauper-
31 tas in ore impij. ¶ Cor hominis immutat fa-
32 ciem illius, siue in bona, siue in mala. ¶ Vestigium cordis boni, & faciem bonam difficilè inuenies, & cum labore.

CAPVT XIIII.

1 | BEATVS vir qui nō est lapsus Infr. 19. c. 16. 25. b 11.
A verbo ex ore suo, & non est sti-
2 mulatus in tristitia delicti. ¶ Fœlix qui non habuit animi sui tristitiam, & nō excidit à spe sua.
3 ¶ Viro cupido & tenaci, sine ratione est substantia : & homini liuido ad quid aurum?
4 ¶ Qui aceruat ex animo suo iniustè, alijs cōgregat, & ī bonis illius alius luxuriabitur.
5 ¶ Qui sibi nequā est, cui alij bonus erit? & nō
6 iucundabit in bonis suis. ¶ Qui sibi inuidet, nihil est illo nequius, & hæc redditio est ma
7 litiæ illius : ¶ & si bene fecerit, ignoranter, & non volens facit: & in nouissimo manifestat
8 malitiam suam. ¶ Nequā est oculus liuidi, & auertēs faciē suā, & despiciens animā suam.
9 ¶ | Insatiabilis oculus cupidi in parte iniqui- Prou. 27. c. 20.
B tatis non satiabitur, donec cōsumat arefa-
10 ciens aīam suā. ¶ Oculus malus ad mala: | & Prou. 27. c. 20.
nō satiabitur pane indigēs, & in tristitia erit
11 sup mēsam suā. ¶ Fili, si habes, bńfac tecū, &
12 Deo dignas oblationes offer. ¶ Memor esto, qm̄ mors non tardat, & testamētum inferorū quia demonstratum est tibi : testamētum
13 .n. huius mūdi morte morietur. ¶ | Ante mor- Sup. 4. A. 1 Tob. 4. b. 7.
tē bńfac amico tuo, & ſm vires tuas exporri- Luc. 14. c
14 gens da pauperi. ¶ Non defrauderis à die bo- 13.
C no, & particula boni doni non te prętereat.
15 ¶ Nonne alijs relinques dolores & labores
16 tuos in diuisione sortis? ¶ Da & accipe, & iu-
17 stifica animam tuam. ¶ Ante obitum tuum operare iustitiam : qm̄ non est apud inferos
18 inuenire cibum. ¶ | Omnis caro sicut fœnum Isa. 40. b. 7
veterascet, & sicut folium fructificans in ar- Iac. 1. b. 10
19 bore viridi. ¶ | Alia generantur, & alia deij- 1. Petr. 1. d
ciuntur : sic generatio carnis & sanguinis : 24.
20 alia finitur, & alia nascitur. ¶ Omne opus corruptibile in fine deficiet: & qui illud ope-
21 ratur, ibit cum illo. ¶ Et omne opus electum iustificabitur: & qui operatur illud, honora-
22 bitur in illo. ¶ | Beatus vir qui in sapientia Psal. 1. a. 2
D morabitur: & q in iustitia sua meditabitur : & in sensu cogitabit circunspectionem Dei.
23 ¶ Qui excogitat vias illius in corde suo, & in absconditis suis intelligens, vadēs post illam quasi inuestigator, & in vijs illius con-
24 sistens : ¶ qui respicit per fenestras illius, &
25 in ianuis illius audiens : ¶ qui requiescit iuxta domum illius, & in parietibus illius figens palum statuet casulam suam ad manus illius, & requiescent in casula illius bona
26 per æuum : ¶ statuet filios suos sub tegmi-
27 ne illius, & sub ramis eius morabitur : ¶ protegetur sub tegmine illius à feruore, & in gloria eius requiescet.

CAPVT XV.

1 QVI timet Deum, faciet bona: illud 18.
A & qui continens est iustitiæ,
2 apprehendet illā : ¶ & obuiabit illi quasi mater honorificata, & quasi mulier à virginitate susci-
3 piet illum. ¶ Cibabit illum pane vitæ, & intellectus, | & aqua sapientiæ salutaris potabit illum : & firmabitur in illo, & non fle- Iob 4. b. 10
4 ctetur : ¶ & continebit illum & non confundetur: & exaltabit illū apud proximos suos,
5 ¶ & in medio ecclesiæ aperiet os eius, & adimplebit illū spiritu sapientiæ & intellectus, &
6 stola gloriæ vestiet illum. ¶ Iucunditatem, &
B exultationem thesaurizabit super illum, &
7 nomine æterno hǽreditabit illū. ¶ Hoīes stulti non apprehendent illam, & homines sensati obuiabūt illi : homines stulti non videbunt
8 eā : longè enim abest à supbia & dolo : ¶ viri mēdaces non erunt illius memores : & viri veraces inuenient in illa, & successum habe
9 būt vsq; ad inspectionē Dei. ¶ Nō est specio-
10 sa laus in ore peccatoris* : ¶ qm̄ à Deo profe- * quia non est a Domino missus.
cta est sapientia. sapientię enim Dei astabit laus, & in ore fideli abundabit, & dńator da-
11 bit eā illi. ¶ Nō dixeris, Per Deū abest. quæ
12 enim odit, ne feceris. ¶ Non dicas, Ille me
C implanauit, Non enim necessarij sunt ei ho-
13 mines impij. ¶ Omne execramentum erroris odit Dominus, & nō erit amabile timēti-
14 bus eum. ¶ | Deus ab initio constituit homi- Gen. 1. d 27.
nem, & reliquit illum in manu consilij sui.
15 ¶ Adiecit mandata & præcepta sua. | ¶ si vo- Mat. 19. c 17.
16 lueris mandata seruare, conseruabunt te, &
17 in perpetuum fidem placitam facere. ¶ Apposuit tibi aquam & ignem: ad quod volueris,
18 porrige manum tuam. ¶ | Ante hominē vita Ier. 21. c 8.
& mors, bonum & malum : quod placuerit

19 et, dabitur illi: quoniam multa sapientia
D Dei, & fortis in potentia, videns omnes
Psal. 33.c 20 sine intermissione. Oculi Domini ad ti-
16. mentes eum, & ipse agnoscit omnem operã
Hebr. 4.d 21 hominis. Nemini mandauit impiè agere,
13. 22 & nemini dedit spacium peccandi. non
enim cõcupiscit multitudinem filiorum in-
fidelium & inutilium.

CAPVT XVI.

1 NE IVCVNDERIS in filijs
A impijs, si multiplicentur: nec oble
ctêris super ipsos, si nõ est timor
2 Dei in illis. Non credas vitæ
illorum, & ne respexeris in la-
3 bores eorum. Melior est enim vnus timens
4 Deum: quàm mille filij impij. Et vtile est
mori sine filijs, quam relinquere filios im-
5 pios. Ab vno sensato inhabitabitur patria,
6 & a tribus impijs deseretur. Multa talia vi-
dit oculus meus, & fortiora horum audiuit
Infr. 21.b 7 auris mea. In synagoga peccantium exar-
10. debit ignis: & in gente incredibili exarde-
Gen. 6.a.4. 8 scet ira. Non exorauerunt pro peccatis suis
antiqui gigantes, qui destructi sunt confi-
9 dentes suæ virtuti: & nõ pepercit peregrina-
tioni illorum, & execratus est eos præ su-
10 bia illorum. Non misertus est illis gen-
B tem totam perdens, & extollentem se in pec
Nu. 14.c 11 catis suis. Et sicut sexcẽta millia peditum
20.26.f.51 qui cõgregati sunt in duritia cordis suis: & si
vnus fuisset ceruicatus, mirum si fuisset im-
12 munis. misericordia enim & ira est cũ illo.
13 potens exoratio, & effundens iram: secun-
dum misericordiã suã: sic correptio illius ho-
14 minem secundũ opera sua iudicat. Nõ effu-
giet in rapina peccator, & nõ retardabit suf-
15 ferentia misericordiã facientis. Oĩs miseri
Ro. 2.a.6. cordia faciet locũ vnicuiq; sm meritũ ope-
C rum suorum, & sm intellectũ peregrinatio-
16 nis ipsius. Nõ dicas, A Deo abscondar, & ex
17 summo quis mei memorabitur? In popu-
lo magno non agnoscar: quæ est enim anima
18 mea in tã immensa creatura? Ecce, cœlum,
& cœli cœlorum, abyssus, & vniuersa terra
& quæ in eis sunt, in conspectu illius cõmo-
19 uebunt. montes simul & colles, & funda-
menta terræ: & cũ conspexerit illa Deus, tre-
20 more cõcutientur. Et in oĩbus his insensa-
21 tũ est cor: & oẽ cor intelligitur ab illo: &
vias illius qs intelligit, & pcellã quã nec ocu
22 lus videbit hominis? Nã plurima illius opa
sunt in abscõditis: sed opa iustitiæ eius qs enu-
ciabit? aut quis sustinebit? Lõgè.n.est testa-
omnium 5. mẽtũ à quibusdam, & interrogatio hominũ
23 in consummatióne est. Qui minoratur
corde, cogitat inania: & vir imprudens &
24 errans cogitat stulta. Audi me fili, &
disce disciplinam sensus, & in verbis meis
attende in corde tuo, & dicam in æquitate
D disciplinam & scrutabor enarrare sapientiã.
25 & in verbis meis attende in corde tuo, &
dico in æquitate spiritus, virtutes quas po-
suit Deus in opera sua ab initio, & in verita-
* & 5. 26 te enuncio scientiam eius. * In iudicio Dei
opera eius ab initio, & ab institutione ip-
sorum distinxit partes illorum, & initia
27 eorum in gentibus suis. Ornauit in æter-
num opera illorum, nec esurierunt, nec la-
borauerunt, & non destiterunt ab operibus
28 suis. Vnusquisque proximum sibi non an-
29 gustiabit vsque in æternum. Non sis in-
30 credibilis verbo illius. Post hæc Deus in ter-
ram respexit, & impleuit illam bonis suis.
31 Anima autem omnis vitalis denunciabit
ante faciem ipsius, & in ipsa iterum reuersio
illorum.

CAPVT XVII.

1 DEVS creauit de terra hominẽ, Gene 1.d
A & secundum imaginem suam 27.2.b.7.5
2 fecit illum. Et iterum con- a.1.
uertit illum in ipsam, & secun- Sap. 2.d
dum se vestiuit illum virtute. 23.
3 Numerum dierum & tempus dedit illi, & 1.Cor.11.b
dedit illi potestatem eorum quæ sunt super 8.
4 terram. Posuit timorem illius super om- Col. 3.b.10
nem carnem, & dominatus est bestiarum &
5 volatilium. Creauit ex ipso adiutorium Gene. 2.d
simile sibi: consilium & linguam, & oculos 28.
& aures & cor dedit illis excogitandi: & disci
6 plina intellectus repleuit illos. Creauit illis
scientiã spiritus, sensu impleuit cor illorũ, &
7 mala & bona ostendit illis. Posuit oculũ ip suum 2.
B sorum super corda illorũ ostendere illis ma
8 gnalia operum suorum, vt nomen sanctifi-
cationis collaudent: & gloriari in mirabili-
bus illius, vt magnalia enarrent operũ eius.
9 Addidit illis disciplinam, & legem vitæ hæ-
10 reditauit illos. Testamentum æternum cõ-
stituit cum illis, & iustitiam & iudicia sua -2.
11 ostendit illis. Et magnalia honoris eius vi-
dit oculus illorum, & honorem vocis audie-
runt aures illorum, & dixit illis: Attendite
12 ab omni iniquo. Et mãdauit illis vnicuiq;
13 de proximo suo. Viæ illorũ corã illo sunt
14 semp: nõ sunt abscõsæ ab oculis ipsius. In Ro. 13.a.1.
15 vnãquamq; gentẽ præposuit rectorem. &
16 pars Dei Israël facta est manifesta. Et om- -2.
nia opera illorũ velut Sol in conspectu Dei:
C & oculi eius sine intermissione inspicientes
17 in vijs eorũ. Non sunt absconsa testamẽta
per iniquitatem illorum, & omnes iniquita-
18 tes eorum in conspectu Dei. Eleemosyna Infra 29.b
viri quasi sacculus cum ipso, & gratiam ho- 16.
19 minis quasi pupillã conseruabit: & postea Mat. 25.c
resurget, & retribuet illis retributionẽ, vni- 35.
cuiq; in caput ipsorũ, & cõuertet in interio-
20 res partes terræ. Pœnitentibus autem de-
dit viam iustitiæ, & confirmauit deficientes
sustinere, & destinauit illis sortem veritatis.
21 Conuertere ad Dominum, & relinque pec
22 cata tua: precare ante faciem Domini, & eius 4.
23 minue offendicula. Reuertere ad Dominũ,
& auertere ab iniustitia tua, & nimis odi- -5.
24 to execrationem: & cognosce iustitias &
iudicia Dei, & sta in sorte propositionis &
25 orationis altissimi Dei. In partes vade se- Esai. 38.d
culi sancti, cum viuis & dantibus confes- 19.
26 sionem Deo. Non demoreris in errore Psal. 6.a.6.
D impiorum, ante mortem confitere. A mor- -4.
27 tuo quasi nihil, perit confessio. Cõfitebe- -1A
ris viuens, viuus & sanus cõfiteberis, & lau-

dabis

dabis Deũ, & glorificaberis in miserationibus
28 illius. Quàm magna misericordia Domi-
ni, & propitiatio illius cõuertentibus ad se!
29 Nec enim omnia possunt esse in homini-
bus: quoniam non est immortalis filius hominis,
30 & in vanitate malitiæ placuerunt. Quid
lucidius Sole? & hic deficiet. Aut quid ne- *quàm qd
quius * excogitauit caro & sanguis? & hoc
31 arguetur. Virtutẽ altitudinis cœli ipse con
spicit: & omnes homines terra & cinis.

CAPVT XVIII.

1 QVi viuit in æternum, creauit om- Gen.1.a.1.
A nia simul. Deus solus iustifica-
bitur, & manet inuictus rex in
2 æternum. Quis sufficit enarra-
3 re opera illius? Quis enim in-
4 uestigabit magnalia eius? Virtutem autem
magnitudinis eius quis enunciabit? aut qs
5 adijciet enarrare misericordiam eius? Non
est minuere, neque adijcere, nec est inuenire
6 magnalia Dei. Cum consummauerit ho-
mo, tunc incipiet: & cùm quieuerit, opera-
7 bitur. Quid est homo, & quæ est gratia il-
lius? & quid est bonum, aut quid nequam
8 illius? Numerus dierum hominũ, vt mul- Psal.89.b
tum centum anni: quasi guttæ aquæ maris 10.
deputati sunt: & sicut calculus arenæ, sic
9 exigui anni in die æui. Propter hoc patiens
B est Deus in illis, & effundit super eos mise-
10 ricordiam suam. Vidit præsumptionem cor
dis eorum quoniam mala est, & cognouit
subuersionem illorum, quoniam nequã est.
11 Ideo adimpleuit propitiationem suam in
12 illis, & ostendit eis viam æquitatis. Mise-
ratio hominis circa proximum suum: mise-
ricordia autem Dei super omnem carnem.
13 Qui misericordiam habet, docet & erudit
14 quasi pastor gregem suum. Miseretur ex-
cipiens doctrinam miserationis, & qui festi-
15 nant in iudicijs eius. Fili, in bonis nõ des
querelam, & in omni dato nõ des tristitiam
16 verbi mali. Nonne ardorem refrigerabit
ros? sic & verbum melius quàm datum.
17 Nonne ecce verbum super datum bonum?
18 sed vtraque cum homine iustificato. Stul-
C tus acriter improperabit, & datus indiscipli-
19 nati tabescere facit oculos. Ante iudiciũ
para iustitiam tibi: & antequam loquaris,
20 disce. Ante languorem adhibe medicinã,
& ante iudicium interroga teipsum, & in 1.Cor.11.f
21 conspectu Dei inuenies propitiationẽ. An- 28.
te languorem humilia te, & in tempore in-
22 firmitatis ostende conuersationẽ tuã. Nõ Luc.18.a
impediaris orare semper, & ne verearis vsque 1.
ad mortem iustificari: quoniam merces Dei 1.Thes.5.d
23 manet in æternum. Ante orationem præ- 17.
para animam tuam, & noli esse quasi homo
24 qui tentat Deum. Memento iræ in die Supr.7.b
consummationis, & tempus retributionis 18.
25 in conuersatione facies. Memento pau- conuersio-
pertatis in tempore abũdantiæ, & necessita- ne facies 3.
26 tem paupertatis in die diuitiarum. A ma- Supr.11.c
tuè vsque ad vesperam immutabitur tempus, 27.
27 & hæc omnia citata in oculis Dei. Homo necessitatũ
D sapiẽs in omnibus metuit, & in diebus deli-
28 ctorum attendet ab inertia. Omnis astutus
agnoscit sapientiam, & inuenienti eam dabit
29 cõfessionem. Sensati in verbis, & ipsi sapiẽ-
ter egerunt, & intellexerũt veritatem & iu-
stitiam: & implorauerunt prouerbia & iudi-
30 cia. Post cõcupiscentias tuas non eas, & Ro.6.a.1.
31 a voluntate tua auertere. Si præstes animæ 13.d.14.
tuæ concupiscentias eius, faciet te in gaudiũ
32 inimicis tuis. Ne oblecteris in turbis, nec
in modicis: assidua enim est commissio illo-
33 rum. Ne fueris mediocris in cõtentione
ex fœnore, & non est tibi nihil in sacculo: sacculo 1.
eris enim inuidus vitæ tuæ.

CAPVT XIX.

1 OPERARIVS ebriosus nõ lo-
A cupletabitur: & qui spernit mo
2 dica, paulatim decidet. Vinum
& mulieres apostatare faciunt 3.Reg.11.
sapientes, & arguent sensatos: a.1.
3 & qui se iungit fornicarijs, erit nequã: putre-
do & vermes hæreditabunt illũ, & extolletur
in exemplũ maius, & tolletur de numero ani
4 ma eius. Qui credit citò, leuis corde est, & Iosu.22.c
minorabitur: & qui delinquit in animam 11.d.22.
5 suam, insuper habebitur. Qui gaudet iniqui
tate, denotabitur: & qui odit correptionẽ, mi
nuetur vita: & qui odit loquacitatẽ, extinguit
6 malitiã. Qui peccat in animam suã, pœnitebit:
7 & qui iucundatur in malitia, denotabitur. Ne
iteres verbũ nequam & durũ, & nõ minora-
8 beris. Amico & inimico noli narrare sen-
B sum tuũ: & si est tibi delictũ, noli denudare.
9 audiet enim te, & custodiet te, & quasi de-
fendẽs peccatũ, odiet te, & sic aderit tibi sem
10 per. Audisti verbũ aduersus proximũ tuum?
commoriatur in te, fidẽs quia non te dirum-
11 pet. A facie verbi parturit fatuus, tanquã ge
12 mitus partus infantis. Sagitta infixa fœmo
13 ri carnis: sic verbũ in corde stulti. Corri- canis.
pe amicũ, ne forte nõ intellexerit, & dicat, Nõ Leu.19.d
14 feci: aut si fecerit, ne iterũ addat facere. Cor 17.
ripe proximũ, ne fortè nõ dixerit: & si dixe- Mat.18.b
15 rit, ne fortè iteret. Corripe amicum: sæpe 15.
16 enim fit cõmissio. Et non omni verbo cre- Luc.17.a
C das. est qui labitur lingua, sed non ex animo. 3.
Quis est enim qui non deliquerit in lingua Iacob.3.a
17 sua? Corripe proximum antequam commi- 2.
18 neris. Et da locum timori Altissimi: quia
omnis sapientia timor Dei, & in illa timere
Deum, & in omni sapientia dispositio legis.
19 Et non est sapientia nequitiæ disciplina: &
non est cogitatus peccatorum prudentia.
20 Est nequitia, & in ipsa execratio: & est in- 2.
21 sipiens, qui minuitur sapientia. Melior est
homo qui minuitur sapientia, & deficiens
sensu in timore, quàm qui abundat sensu, &
22 transgreditur legem Altissimi. Est solertia
D certa, & ipsa iniqua. Et est qui emittit verbũ
23 certum enarrans veritatẽ. Est qui nequiter
humiliat se, & interiora eius plena sunt do-
24 lo. & est iustus qui se nimium submittit à
multa humilitate: & est iustus qui inclinat
faciem suam, & fingit se non videre quod
25 ignoratum est. & si ab imbecillitate virium
vetetur peccare, si inuenerit tempus malefa-

26 ciendi, malefaciet. Ex visu cognoscitur vir,
& ab occursu faciei cognoscitur sensatus.
27 Amictus corporis, & risus dentium, & in-
28 gressus hominis enuntiant de illo. Est cor-
reptio mendax in ira contumeliosi: & est iu
dicium quod non probatur esse bonum: &
est tacens, & ipse est prudens.

CAPVT XX.

1 QVAM bonū est arguere, quàm
A irasci! & confitentem in oratio-
2 ne non prohibere. Concupiscē
tia spadonis deuirginabit iuuē-
3 culam: sic qui facit p vim iudi-
4 ciū iniquū. Quam bonū est correptum mani
festare pœnitentiam! sic enim effugies volū-
5 tarium peccatū. Est tacens, qui inuenitur
sapiens: & est odibilis, q procax est ad loquē-
6 dum. Est autem tacens, non habens sen-
sum loquelæ: & est tacēs sciens tempus apti
7 temporis. Homo sapiens tacebit vsque ad |Eccl.3.b 7.
tempus: lasciuus autem & imprudens non
8 seruabunt tempus. Qui multis vtitur ver- Inf.32.a 6.
bis, lædet animam suam: & qui potestatem
9 sibi sumit iniustè, odietur. Est processio in
malis viro indisciplinato, & est inuentio in
10 detrimentum. Est datum, quod non est vti-
B le: & est datum, cuius retributio duplex.
11 Est propter gloriam minoratio: & est, qui
12 ab humilitate leuabit caput. Est, qui mul-
ta redimat modico precio, & restituens ea in
13 septuplum. Sapiens in verbis seipsum ama-
bilē facit: gratię autē fatuorum effundētur.
14 Datus insipiētis non erit vtilis tibi: oculi
15 enim illius septemplices sunt. exigua da-
bit, & multa improperabit, & apertio oris
16 illius, inflāmatio est. Hodie fœneratur quis,
& cras expetit, & odibilis est homo huiuf-
17 modi. Fatuo non erit amicus, & non erit
18 gratia bonis illius. Qui enim edunt panem
C illius, falsæ linguæ sunt. Quoties, & quanti
19 irridebunt eum? Neq; enim quod haben-
dum erat, directo sensu distribuit: similiter
20 & quod non erat habendum. Lapsus falsæ
linguæ, quasi qui in pauimento cadens: sic
21 casus malorum festinanter venient. Homo
*acharis quasi fabula vana, in ore indiscipli- *ingratus 6.
22 natorum assidua erit. Ex ore fatui repro-
babitur parabola: non enim dicit illam in tē
23 pore suo. Est, qui vetatur peccare præ ino-
24 pia, & in requie sua stimulabitur. Est, qui
perdet animam suam præ confusione, & ab
imprudenti persona perdet eam: personæ au-
25 tem acceptione perdet se. Est, qui præ con-
D fusione promittit amico, & lucratus est eum
26 inimicum gratis. Opprobrium nequam in
homine mendacium, & in ore indisciplina-
27 torum assiduè erit. Potior fur quàm assi-
duitas viri mendacis: perditionem autē am-
28 bo hæreditabunt. Mores hominum men-
dacium sine honore: & confusio illorum cū
29 ipsis sine intermissione. Sapiens in verbis
producet seipsum, & homo prudens placebit
30 magnatis. Qui operatur terram suam, |Prou.12.b 11. & 28.c 19.
inaltabit aceruum frugum: & qui operatur
iustitiam, ipse exaltabitur. qui vero placet
31 magnatis, effugiet iniquitatem. Xenia & |Exo.23.a 8.
dona excæcant oculos iudicum, & quasi mu-
32 tus in ore auertit correptiones eorum. Sa- Deu.16.d 19.
pientia absconsa & thesaurus inuisus: quæ
33 vtilitas in vtrisque? Melior est, qui celat in- Infr.41.c 18.
sipientiam suam: quam homo, qui abscondit
sapientiam suam.

CAPVT XXI.

1 FILI, peccasti? non adijcias ite- |Sup.3.b.5
A rum: sed & de pristinis depreca-
2 re, vt tibi dimittātur. Quasi
à facie colubri fuge peccata: &
si accesseris ad illa, suscipient te.
3 Dentes leonis, dentes eius, interficientes
4 animas hominum. Quasi romphæa bis acu-
ta omnis iniquitatis: plagæ illius non est sa
5 nitas. Obiurgatio & iniuriæ annullabunt
substantiam: & domus, quæ nimis locuples
est, annullabitur superbia: sic substantia su-
6 perbi eradicabitur. Deprecatio pauperis ex
ore vsque ad aures eius perueniet, & iudiciū
7 festinato adueniet illi. Qui odit correptionē
vestigium est peccatoris: & qui timet Deū,
8 conuertetur ad cor suum. Notus à longè po
tens lingua audaci: & sensatus scit labi se ab
9 ipso. Qui ædificat domum suam impendijs
B alienis, quasi qui colligit lapides suos in hye
10 me. Stupa collecta synagoga peccantium, |Sup.16.a 7.
11 & consummatio illorum flamma ignis. Via
peccantium *complata lapidibus, & *in finē *complanata 1.
12 illorum inferi, & tenebræ, & pœnæ. Qui cu *in fine
13 stodit iustitiam, continebit sensum eius. Cō
summatio timoris Dei, sapientia & sensus.
14 Non erudietur, qui non est sapiens in bo-
15 no. Est autem insipientia quæ abundat in
malo: & non est sensus vbi *est amaritudo. *abūdat 1.
16 Sciētia sapiētis tanq̄ inundatio abundabit,
& consilium illius sicut fons vitæ permanet.
17 Cor fatui quasi vas confractum, & omnem
18 sapientiā nō tenebit. Verbū sapiēs, quodcū-
que audierit sciens laudabit, & *adijciet. audi- *ad se 1.
C uit luxuriosus, & displicebit illi, & proijciet
19 illud post dorsum suum. Narratio fatui
quasi sarcina in via. nam in labijs sensati in-
20 uenietur gratia. os prudentis quæritur in
ecclesia: & verba illius cogitabunt in cordi-
21 bus suis. Tanquàm domus exterminata, sic
fatuo sapientia: & scientia insensati inenar-
22 rabilia verba. Compedes in pedibus, stulto
doctrina, & quasi vincula manuum super ma
23 num dexterā. Fatuus in risu exaltat vocē
24 suā: vir autem sapiens, vix tacitè ridebit. Or-
D namentū aureum prudenti doctrina, & quasi
25 brachiale ī brachio dextro. Pes fatui facilis
in domum proximi: et homo peritus cōfun-
26 detur à persona potētis. Stultus à fenestra
respiciet in domum: vir autem eruditus fo-
27 ri stabit. Stultitia hominis auscultare per
ostium: & prudens grauabitur contumelia.
28 Labia imprudentum, stulta narrabunt. ver-
ba autem prudentium, statéra pōderabūtur.
29 In ore fatuorum cor illorum: & in corde
30 sapientium os illorum. Dum maledicit
impius diabolum: maledicit ipse animā suā.
31 Susurro coinquinabit animam suam, &

in omni-

in omnibus odietur: & qui permanserit,
odiosus erit: tacitus & sensatus honorabit.

CAPVT XXII.

1 IN lapide luteo lapidatus est pi-
A ger, & omnes loquentur super
2 aspernationem illius. ¶ De ster-
core boum lapidatus est piger.
& omnis, qui tetigerit eum, ex-
3 cutiet manus. ¶ Confusio patris est de filio
indisciplinato: * filia aūt * in deminoratione
4 fiet. ¶ Filia prudens hæreditas viro suo. nam
quæ confundit, in contumeliam fit genitoris.

** in 9.*
** fatua*

5 ¶ Patrem & virum cōfundit audax: & ab im-
pijs non minorabitur: ab vtrisque aūt inho-
6 norabitur. ¶ Musica in luctu, importuna nar
ratio: flagella & doctrina in omni tēpore sa-
7 pientia. ¶ Qui docet fatuū, quasi qui conglu-
8 tinat testam. ¶ qui narrat verbum non au-
dienti, quasi qui excitat dormientem de gra
9 ui somno. ¶ ᵇ Cum dormiente loquitur, qui
enarrat stulto sapientiam, & in fine narra-
10 tionis dicit, ¶ Quis est hic? ‡ Supra mortuū
plora, defecit enim lux eius: & supra fatuum
11 plora, deficit enim sensus. ¶ Modicum plora
12 supra mortuum, quoniam requieuit. ¶ Nequis-
simi enim nequissima vita, super mortem fa-
13 tui. ¶ ‡ Luctus mortui septem dies: fatui au-
B tem & impij, omnes dies vitæ illorum.
14 ¶ ‡ Cum stulto ne multum loquaris: & cum
15 insensato ne abieris. ¶ Serua te ab illo, vt nō
molestiam habeas, & non coinquinaberis
16 peccato illius. ¶ Deflecte ab illo, & inuenies
requiem, & nō acediaberis in stultitia illius.
17 ¶ Super plumbū quid grauabitur? & quod il-
18 li aliud nomen, quàm fatuus? ¶ ‡ Arenam &
salē, & massam ferri facilius est ferre, quàm
hominem imprudentem, & fatuum & im-
19 pium. ¶ Lotamentum ligneum colligatum
C fundamento ædificij non dissoluetur: sic &
20 cor confirmatum in cogitatione cōsilij. ¶ Co
gitatus sensati in omni tempore vel metu nō
21 deprauabitur. ¶ * Sicut paleæ in excelsis, &
cæmēta sine impēsa posita contra faciem vē-
22 ti, non permanebunt: ¶ sic & cor timidum
in cogitatione stulti contra impetum timo-
23 ris non resistet. ¶ Sicut cor trepidum in cogi
tatione fatui, omni tempore non metuet: sic
& qui in præceptis Dei permanet semper.

ᵇ qui ennumerat stulto, & in fine dicit 9.
‡ Inf. 38. b 16.
‡ Gen. 50. b 10.
‡ Prou. 23. b 9.
‡ Prou. 27. a 3.
** Sicut ornatus arenosus in pariete limpido, &*

24 ¶ Pungens oculum, deducit lachrymas: & qui
25 pungit cor, profert sensum. ¶ Mittens lapidē
in volatilia, deijciet illa: sic & qui conuitiatur
26 amico, dissoluit amicitiam. ¶ Ad amicū etsi
produxeris gladium, non desperes: est enim
27 regressus ad amicum. ¶ Si aperueris os triste,
nō timeas: est enim cōcordatio. excepto cō-
uitio, & improperio & superbia & mysterij
reuelatione, & plaga dolosa. in his omni-
28 bus effugiet amicus. ¶ Fidem posside cum
D amico in paupertate illius, vt & in bonis il-
29 lius læteris. ¶ In tempore tribulationis il-
lius permane illi fidelis, vt & in hæreditate
30 illius, cohæres sis. ¶ Ante ignem camini va-
por, & fumus ignis inaltatur: sic & ante san
guinem maledicta, & contumeliæ, & minæ.
31 ¶ Amicum salutare non confundaris, à facie
illius non me abscondam: & si mala mihi
32 euenerint per illum, sustinebo. ¶ Omnis, qui
33 audiet, cauebit se ab eo. ¶ ‡ Quis dabit ori
meo custodiam, & super labia mea signacu-
lum certum, vt non cadam ab ipsis, & lingua
mea perdat me?

‡ Psa. 140. a 3.

CAPVT XXIII.

1 DOMINE pater & dominator vi
A tæ meæ, ne derelinquas me in cō
silio eorum: nec sinas me cade-
2 re in illa exprobratione. ¶ Quis
superponit in cogitatu meo fla-
gella, & in corde meo doctrinam sapientiæ,
vt ignorationibus eorum non parcant mihi,
3 & non appareant delicta eorum, ¶ & ne adin
crescant ignorantiæ meæ, & multiplicentur
delicta mea, & peccata mea abundent, & inci-
dam in conspectu aduersariorum meorum,
4 & gaudeat inimicus meus? ¶ Domine pater,
& Deus vitæ meæ, ne derelinquas me in cogi-
5 tatu illorum. ¶ Extollentiam oculorum meo-
rum ne dederis mihi, & omne desyderium
6 auerte à me. ¶ Aufer à me ventris concupi-
scentias, & concubitus concupiscentiæ ne
apprehēdant me, & animæ irreuerenti & in-
7 fruniti ne tradas me. ¶ Doctrinam oris au-
dite filij: & qui custodierit illam, non periet
labijs, nec scandalizabitur in operibus ne-
8 quissimis. ¶ In vanitate sua apprehenditur
peccator, & superbus & maledicus scanda-
9 lizabitur in illis. ¶ ‡ Iurationi non assuescat
10 os tuum: multi enim casus in illa. ¶ Nomi-
B natio verò Dei non sit assidua in ore tuo, &
in nominibus Sanctorum non admiscearis:
11 quoniam non eris immunis ab eis. ¶ Sicut
enim seruus interrogatus assiduè, à liuore
non minuitur: ¶ sic omnis iurans & nomi-
12 nans, in toto à peccato non purgabitur. ¶ Vir
multum iurans, implebitur iniquitate, & nō
13 discedet à domo illius plaga. ¶ Et si frustraue-
rit, delictum illius super ipsum erit: & si dis-
14 simulauerit, delinquit dupliciter: & si in va
cuum iurauerit, non iustificabitur. replebi-
15 tur enim retributione * domus illius. ¶ Est
& alia loquela contraria morti, non inue-
16 niatur in hæreditate Iacob. ¶ Etenim à mise-
ricordibus omnia hæc auferentur, & in de-
17 lictis non volutabuntur. ¶ Indisciplinatæ
loquelæ non assuescat os tuum: est enim in
18 illa verbum peccati. ¶ Memēto patris & ma-
tris tuæ, in medio enim magnatorum consi-
19 stis: ¶ ne fortè obliuiscatur te Deus in con-
spectu illorū, & assiduitate tua infatuatus,
improperium patiaris, & maluisses non na-
20 sci, & diē natiuitatis tuæ maledicas. ¶ ‡ Ho-
mo assuetus in verbis improperij, in omni-
21 bus diebus suis non erudietur. ¶ Duo genera
C abundant in peccatis, & tertium adducit irā
22 & perditionem. ¶ Anima calida quasi ignis
ardens non extinguetur, donec aliquid glu-
23 tiat: ¶ & homo nequam in ore carnis suæ
24 non desinet, donec incendat ignem. ¶ Ho-
mini fornicario omnis panis dulcis, non fa-
25 tigabitur transgrediens vsq; ad finem. ¶ Om-
nis homo, qui transgreditur lectum suum,

‡ Exo. 20. b 7.
Inf. 27. b 15.
Matt. 5. c 33.
‡ Inf. 27. b 13.
** pessima 2.*
‡ 2. Re. 16. b 7.

contemnens

contemnens in animam suam, & dicens:
26 ‖ Quis me videt? ✝ tenebræ circundant me, ‖Isa.29.c 15.
& parietes cooperiunt me, & nemo circun-
spicit me: quem vereor? delictorum meorū
27 non memorabitur Altissimus. ✝ Et non in-
telligit, quoniam omnia videt oculus illius,
quoniam expellit à se timorem Dei huiusmo
di hominis timor, & oculi hominū timētes
28 illum: ✝ & non cognouit, quoniam oculi Do
mini multò plus lucidiores sunt super Solē,
circunspicientes omnes vias hominum, &
profundum abyssi. & hominum corda intuē-
29 tes in absconditas partes. ✝ Domino enim
D Deo antequàm crearentur, omnia sunt agni-
30 ta: sic & post perfectum respicit omnia. ✝ Hic ‖Leui.20.b 10.
in plateis ciuitatis vindicabitur, & quasi pul ‖Deut.22.c 22.
lus equinus fugabitur: & vbi non sperauit,
31 apprehendetur. ✝ Et erit dedecus omnibus,
32 eo q̄ nō intellexerit timorem Domini. ✝ Sic
& mulier omnis relinquens virum suum, &
statuens hæreditatem ex alieno matrimo-
33 nio. ✝ primò enim in lege Altissimi incredi-
bilis fuit: & secundo *virum suū dereliquit`: *in virum suum deliquit I.
tertiò in adulterio fornicata est, & ex alio vi
34 ro filios statuit sibi. ✝ Hæc in ecclesiam ad-
35 ducetur, & in filios eius respicietur. ✝ Non
tradent filij eius radices, & rami eius non
36 dabunt fructum. ✝ derelinquet in maledi-
ctum memoriam eius, & dedecus illius non
37 delebitur. ✝ Et agnoscent, qui derelicti sunt,
quoniam nihil melius est, quàm timor Dei:
& nihil dulcius, quàm respicere in mandatis
38 Dñi. ✝ Gloria magna est sequi Dominum: lō-
gitudo enim dierum assumetur ab eo.

CAPVT XXIIII.

1 SAPIENTIA laudabit animā
A suā, & in Deo honorabitur, & in
medio populi sui gloriabitur,
2 ✝ & in ecclesijs Altissimi ape-
riet os suum, & in conspectu
3 virtutis illius gloriabitur, ✝ & in medio po-
puli sui exaltabitur, & in plenitudine sancta
4 admirabitur, ✝ & in multitudine electorum
habebit laudem, & inter benedictos benedi-
5 cet, dicēs: ✝ Ego ex ore Altissimi prodiui, pri-
6 mogenita ante omnē creaturam. ✝ Ego feci
in cœlis, vt oriretur lumen indeficiens, & si-
7 cut nebula texi omnem terram. ✝ Ego in al-
tissimis habitaui, & thronus meus in colum-
8 na nubis. ✝ Gyrum cœli circuiui sola, & pro-
fundum abyssi penetraui, & in fluctibus ma-
9 ris ambulaui, & in omni terra steti. ✝ Et in
10 omni populo, ✝ & omni gente primatum
11 habui, ✝ & omnium excellentium & hu-
milium corda virtute calcaui: & in his omni
bus requiem quæsiui, & in hæreditate Domi-
12 ni morabor. ✝ Tunc præcepit, & dixit mihi
creator omniū: & qui creauit me, requieuit
13 in tabernaculo meo, & dixit mihi, ✝ In Iacob
inhabita, & in Israël hæreditare, & in ele- *&
14 ctis meis mitte radices. ✝ Ab initio* ante se
cula creata sum, & vsque ad futurum secu-
lum non desinam: & in habitatione sancta
15 coram ipso ministraui. ✝ Et sic in Sion fir-
mata sum, & in ciuitate sanctificata simi-
B liter requieui, & in Ierusalem potestas mea.
16 ✝ Et radicaui in populo honorificato, & in
partes Dei mei hæreditas illius, & in pleni-
17 tudine sanctorum detentio mea. ✝ Quasi ce-
drus exaltata sum in Libano: & quasi cy-
18 pressus in monte Sion. ✝ quasi palma exal-
tata sum in Cades, & quasi plantatio rosæ in
19 Iericho. ✝ Quasi oliua speciosa in campis, &
quasi platanus exaltata sum iuxta aquam in
20 plateis. ✝ Sicut cinnamomum, & balsamum
aromatizans odorem dedi: quasi myrrha ele
21 cta, dedi suauitatem odoris: ✝ & quasi storax
& galbanus, & vngula, & gutta, & quasi Liba
nus nō incisus vaporaui habitationem meā:
& quasi balsamum non mistum odor meus.
22 ✝ Ego quasi Terebinthus extēdi ramos meos,
23 & rami mei honoris & gratiæ. ✝ Ego quasi
vitis fructificaui suauitatem odoris: & flores
24 mei fructus honoris & honestatis. ✝ Ego ma-
C ter pulchræ dilectionis, & timoris, & agnitio
25 nis, & sanctæ spei. ✝ in me gratia omnis vi-
tę & veritatis, in me omnis spes vitæ & vir-
26 tutis. ✝ Transite ad me omnes qui concupi-
scitis me, & à generationibus meis implemi-
27 ni. ✝ ‖ Spiritus enim meus super mel dulcis, & ‖Psal.18.b 11.
28 hæreditas mea super mel & fauum. ✝ Me-
moria mea in generationes seculorum.
29 ✝ ‖ Qui edunt me, adhuc esurient: & qui bi- ‖Ioan.6.e
30 bunt me, adhuc sitient. ✝ Qui audit me, nō
confundetur: & qui operantur in me, non
31 peccabunt. ✝ Qui elucidant me, vitam æter-
32 nam habebunt. ✝ Hæc omnia liber vitæ, &
testamentum Altissimi, & agnitio veritatis.
33 ✝ Legem mandauit Moyses in præceptis iu-
stitiarum, & hæreditatem domui Iacob: & Is-
34 raël promissiones. ✝ Posuit Dauid puero suo
excitare regem ex ipso fortissimū, & in thro-
35 no honoris sedentem in sempiternū. ✝ ‖ Qui ‖Gen.2.b 11.
implet quasi Phison sapientiam, & sicut
36 Tygris in diebus nouorum. ✝ ‖ Qui adimplet ‖Iosue 3.c 14.
D quasi Euphrates sensum: qui multiplicat
37 quasi Iordanis in tempore messis. ✝ Qui mit-
tit disciplinam sicut lucem, & assistens quasi
38 Gehon in die vindemiæ. ✝ Qui perficit pri-
mus scire ipsam, & infirmior non inuestiga-
39 bit eam. ✝ Amari enim abundabit cogitatio
40 eius, & consiliū illius in abysso magna. ✝ Ego
41 sapientia effudi flumina. ✝ Ego quasi tra-
mes aquæ immensæ de fluuio, ego quasi flu-
uius Dorix, & sicut aquæductus exiui de pa-
42 radiso. ✝ Dixi, Rigabo hortum meum plāta-
tionum, & inebriabo *partus` mei fructum. *pratus I.
43 ✝ Et ecce factus est mihi trames abundans, &
44 fluuius meus appropinquauit ad mare. ✝ quo
niā doctrinam quasi antelucanum illumino
omnibus, & enarrabo illam vsque ad longin-
45 quum. ✝ Penetrabo omnes inferiores par-
tes terræ, & inspiciam omnes dormientes, &
illuminabo -omnes`. sperantes in Domino. -I.
46 ✝ Adhuc doctrinam quasi prophetiam effun-
dam, & relinquam illam quærentibus sapien-
tiam, & non desinam in progenies illorum
47 vsque in æuum sanctum. ✝ ‖ Videte, quoniam ‖Inf.33.c 18.
non soli mihi laboraui, sed omnibus exqui-
rentibus veritatem.

CAPVT

CAPVT XXV.

1 IN TRIBVS placitũ eſt ſpiri-
A tui meo, quæ ſunt probata corã
2 Deo, & hominibus. ❡ Concor-
dia fratrum, & amor proximo-
rum, & vir & mulier bene ſibi
3 conſentientes. ❡ Tres ſpecies odiuit anima
mea, & aggrauor valde animæ illorum.
4 ❡ Pauperem ſuperbum: & diuitem menda-
5 cem: & ſenem fatuũ & inſenſatum. ❡ Quæ
in iuuentute tua non congregaſti, quomodo
6 in ſenectute tua inuenies? ❡ Quàm ſpecio-
ſum canitici iudicium, & presbyteris cogno
7 ſcere conſilium! ❡ Quàm ſpecioſa veteranis
ſapientia, & glorioſus intellectus, & conſi-
8 lium! ❡ Corona ſenum, multa peritia: & glo
9 ria illorum, timor Dei. ❡ Nouem inſuſpicabi-
lia cordis magnificaui, & decimum dicam in
10 lingua hominibus. ❡ Homo qui iucundatur in
B filijs, viuens & videns ſubuerſionem inimi-
11 corum ſuorum. ❡ ‡Beatus qui habitat cum
‡Infr.26.a 1. muliere ſenſata, ‡ & qui lingua ſua non eſt
12 lapſus, & qui non ſeruiuit indignis ſe. ❡ Bea-
‡Supr.14.a 1.19.c.16. Iac.3.a.2. tus qui inuenit amicum verum, & qui enar-
13 rat iuſtitiam auri audienti. ❡ Quàm magnus
qui inuenit ſapientiam & ſcientiam! ſed nõ
14 eſt ſuper timentem Dominum. ❡ timor Dei
15 ſuper omnia ſe ſuperpoſuit. ❡ Beatus homo,
cui donatum eſt habere timorẽ Dei: qui te-
16 net illum, cui aſſimilabitur? ❡ Timor Dei
initium dilectionis eius: fidei autem initiũ
17 agglutinandum eſt ei: ❡ Omnis plaga, triſti-
18 tia cordis eſt: & omnis malitia, nequitia mu
B lieris. ❡ Et omnem plagam, & non plagam
19 videbit cordis: ❡ & omnem nequitiam, &
20 non nequitiam mulieris: ❡ & omnem obdu-
21 ctum, & non obductum odientium: ❡ & om-
nem vindictam, & non vindictam inimico-
22 rum. ❡ Non eſt caput nequius ſuper caput
23 colubri. ❡ & non eſt ira ſuper iram mulieris.
‡Prou.21.c 19. ‡ Commorari leoni & draconi placebit, quã
24 habitare cum muliere nequam. ❡ Nequitia
mulieris immutat faciem eius: & obcæca-
bit vultum ſuum tanquã vrſus: & quaſi ſaccũ
25 oſtendet in medio proximorum eius. ❡ Inge
muit vir eius, & audiens ſuſpirauit modicũ.
26 ❡ Breuis omnis malitia ſuper malitiam mu
lieris: ſors peccatorum cadat ſuper illam.
27 ❡ Sicut aſcẽſus arenoſus in pedibus vetera-
28 ni, ſic mulier linguata homini quieto. ❡ Ne
D reſpicias in mulieris ſpeciem, & non concu-
29 piſcas mulierẽ in ſpecie. ❡ Mulieris ira, &
30 irreuerentia, & confuſio magna. ❡ Mulier ſi
primatum habeat, contraria eſt viro ſuo.
31 ❡ Cor humile, & facies triſtis, & plaga mor-
32 tis, mulier nequam. ❡ Manus debiles, & ge-
nua diſſoluta, mulier quæ non beatificat vi-
‡Gen.3.a.6 33 rum ſuum. ❡ ‡ A muliere initium factum eſt
34 peccati, & per illam omnes morimur. ❡ Non
des aquæ tuæ exitum, nec modicum: nec mu
35 lieri nequam veniam prodeundi. ❡ Si non
ambulauerit ad manum tuam, confundet te
36 in conſpectu inimicorum. ❡ A carnibus tuis
abſcinde illam, ne ſemper te abutatur.

CAPVT XXVI.

1 ‡MVLIERIS bonæ beatus vir:
A numerus enim annorũ illorum
2 duplex. ❡ Mulier fortis oblectat *‡Sup.15.b*
virum ſuũ, & annos vitæ illius *12.*
3 in pace implebit. ❡ Pars bona
mulier bona, in parte bona timentium Deũ,
4 dabitur viro pro factis bonis. ❡ diuitis au-
tem, & pauperis cor bonum, in omni tempo
5 re vultus illorum hilaris. ❡ A tribus timuit
cor meum, & in quarto facies mea metuit.
6 ❡ Delaturam ciuitatis, & collectionẽ populi,
7 ❡ & calumniam mendacem, ſuper mortem
8 omnia grauia. ❡ Dolor cordis & luctus, mu-
9 lier zelotypa. ❡ In muliere *zelotypa flagel- **infideli*
10 lum linguæ, omnibus communicans. ❡ Sicut
boum iugum quod mouetur, ita & mulier
nequam: qui tenet illam, quaſi qui appre-
11 hendit ſcorpionem. ❡ Mulier ebrioſa ira ma-
B gna: & contumelia, & turpitudo illius non
12 tegetur. ❡ Fornicatio mulieris in extollen-
tia oculorum, & in palpebris illius agnoſce-
13 tur. ❡ ‡ In filia non auertente ſe, firma cuſto *‡Infr.42.b*
14 diam: ne inuenta occaſione vtatur ſe. ❡ Ab *11.*
omni irreuerentia oculis caue, & ne mireris
15 ſi te neglexerit. ❡ ſicut viator ſitiẽs ad fon-
tem os aperiet, & ab omni aqua proxima bi
C bet, & contra omnem palum ſedebit, & cõ-
tra omnem ſagittam aperiet pharetram, do-
16 nec deficiat. ❡ Gratia mulieris ſedula dele-
ctabit virum ſuum, & oſſa illius impingua-
17 bit. ❡ Diſciplina illius datum Dei eſt. ❡ Mu-
18 lier ſenſata & tacita, nõ eſt immutatio eru-
19 ditæ animę. ❡ Gratia ſuper gratiam, mulier
20 ſancta, & pudorata. ❡ Omnis autem ponde-
21 ratio non eſt digna continentis animæ. ❡ Si-
cut ſol oriens mũdo in altiſſimis Dei, ſic mu
lieris bonæ ſpecies in ornamentum domus
22 eius. ❡ lucerna ſplendens ſuper candelabrũ
ſanctum, & ſpecies faciei ſuper ætatem ſta-
23 bilem. ❡ Columnæ aureæ ſuper baſes argen-
teas, & pedes firmi ſuper plantas ſtabilis mu
24 lieris. ❡ Fundamenta æterna ſupra petram ſo
D lidam, & mandata Dei in corde mulieris ſan
25 ctæ. ❡ In duobus contriſtatum eſt cor meum,
26 & in tertio iracundia mihi aduenit. ❡ Vir bel
lator deficiens per inopiam: & vir ſenſatus
27 contemptus: ❡ & qui tranſgreditur à iuſtitia
ad peccatum, Deus parauit eũ ad romphæã.
28 ❡ Duæ ſpecies difficiles & periculoſę mihi ap
paruerũt: difficilè exuitur negocians à negli-
gentia, & non iuſtificabitur caupo à peccatis
labiorum.

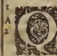
CAPVT XXVII.

1 PROPTER inopiam multi deli *1.Tim.6.b*
A querunt: & ‡qui quærit locuple- *9.*
2 tari, auertit oculũ ſuũ. ❡ Sicut in
medio cõpaginis lapidum palus
figitur: ſic & inter medium vẽ-
ditionis & emptionis anguſtabitur pecca-
3 tum. ❡ Conteretur cum delinquente delictum.
4 ❡ Si non in timore Domini tenueris te inſtã-
5 ter, citò ſubuertetur domus tua. ❡ Sicut in percuſ-
ſura cribri remanebit puluis: ſic aporia ho-

6 nimis in cogitatu illius. ¶ Vasa figuli probat
fornax, & homines iustos tẽtatio tribulatio
7 nis. ¶ Sicut rusticatio de ligno ostendit fru-
ctum illius: sic verbum ex cogitatu cordis ho
8 minis. ¶ Ante sermonem non laudes virum:
9 hæc enim tentatio est hominum. ¶ Si se-
B quaris iustitiam, apprehendes illam: & in-
dues quasi podêrem honoris, & inhabitabis
cum ea: & proteget te in sempiternum, &
in die agnitionis inuenies firmamentum.
10 ¶ Volatilia ad sibi similia conueniunt: & ve-
ritas ad eos qui operantur illam reuertetur.
11 ¶ Leo venationi insidiatur semper, sic pec-
12 cata operantibus iniquitates. ¶ Homo san-
ctus in sapientia manet sicut Sol: nam stul-
13 tus sicut Luna mutatur. ¶ In medio insensa-
torum serua verbum tempori: in medio au-
14 tem cogitantium assiduus esto. ¶ Narratio
peccantium odiosa, & risus illorum in deli-
15 ctis peccati. ¶ Loquela multum iurans, hor-
ripilationem capiti statuet, & irreuerẽtia ip-
16 sius obturatio aurium. ¶ Effusio sanguinis in
rixa superborum, & maledictio illorum audi
17 tus grauis. ¶ Qui denudat arcana amici, fidẽ
perdit, & non inueniet amicum ad animum
18 suum. ¶ Dilige proximum, & coniungere
19 fide cum illo. ¶ Quòd si denudaueris abscon-
20 sa illius, non persequêris post eum. ¶ Sicut
C enim homo, qui perdit amicum suum: sic &
21 qui perdit amicitiam proximi sui. ¶ Et sicut
qui dimittit auem de manu sua: sic dereli-
quisti proximum tuum, & non eum capies.
22 ¶ non illum sequaris, quoniam longè abest;
effugit enim quasi caprea de laqueo, quoniã
23 vulnerata est anima eius. ¶ vltrà eum non
poteris colligare, & maledicti est concorda-
24 tio. ¶ denudare autem amici mysteria, de-
25 speratio est animæ infœlicis. ¶ Annuens
oculo, fabricat iniqua, & nemo eum abijciet:
26 ¶ in conspectu oculorum tuorum condulca-
bit os suum, & super sermones tuos admira
bitur Nouissimè autem peruertet os suum,
27 & in verbis tuis dabit scandalũ. ¶ Multa au-
diui, & non coæquaui ei, & Dominus odiet il
28 lum. ¶ Qui in altum mittit lapidem, super
caput eius cadet: & plaga dolosa dolosi diui-
29 det vulnera. ¶ Et qui foueam fodit, incidet
D in eam: & qui statuit lapidem proximo, of-
fendet in eo: & qui laqueum alij ponit, peri-
30 bit in illo. ¶ Facienti nequissimum consi-
lium, super ipsum deuoluetur, & non agno-
31 scet vnde adueniat illi. ¶ Illusio & impropé-
rium superborum, & vindicta sicut leo insi-
32 diabitur illi. ¶ Laqueo peribunt, qui oble-
ctantur casu iustorum: dolor autem consu-
33 met illos antequàm moriantur. ¶ Ira & fu-
ror vtraque execrabilia sunt, & vir peccator
continens erit illorum.

Prou. 27. c. 21. Mat. 7. b. 15.
Sup. 13. c. 19.
Sup. 23. b. 11.
Supr. 19. b. 10. 22. d. 27.
Prou. 10. b. 10.
Prou. 26. d. 27. Eccles. 10. b. 8.

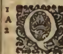
CAPVT XXVIII.

1 Vs vindicari vult, à Domino in-
A ueniet vindictam, & peccata il-
2 lius seruans seruabit. ¶ Relinq;
proximo tuo nocenti te: & tũc
deprecanti tibi peccata soluen-
3 tur. ¶ Homo homini reseruat irã: & à Deo
4 quærit medelam? ¶ In hominem similem si-
bi non habet misericordiam: & de peccatis
5 suis deprecatur? ¶ Ipse dum caro sit, reseruat
iram: & propitiationem petit à Deo? quis
6 exorabit pro delictis illius? ¶ Memento no-
7 uissimorum, & desine inimicari. ¶ Tabitudo
enim & mors imminent in mandatis eius.
8 ¶ Memorare timorem Dei, & non irascaris
9 proximo. ¶ Memorare testamentum Altissi-
B mi, & despice ignorantiam proximi. ¶ Absti-
10 ne te à lite, & minues peccata. ¶ homo enim
11 iracundus incẽdit litem, & vir peccator tur-
babit amicos, & in medio pacem habentium
12 immittet inimicitiam. ¶ Secundum enim
ligna syluæ, sic ignis exardescit: & secundũ
virtutem hominis, sic iracundia illius erit; &
secundum substantiam suam exaltabit iram
13 suam. ¶ Certamẽ festinatum incendit ignẽ:
& lis festinans effundit sanguinem: & lin-
14 gua testificans, adducit mortem. ¶ Si suffla-
ueris, quasi ignis exardebit: & si expueris su
per illam, extinguetur: vtraque ex ore profi-
15 ciscuntur. ¶ Susurro & bilinguis maledictus.
C multos enim turbauit pacem habentes. ¶ Lin
16 gua tertia multos commouit, & dispersit il-
17 los de gente in gentem: ¶ ciuitates muratas
diuitum destruxit, & domos magnatorum
18 effodit. ¶ Virtutes populorum concidit, &
19 gentes fortes dissoluit. ¶ Lingua tertia mu-
lieres viratas eiecit, & priuauit illas labori-
20 bus suis. ¶ qui respicit illam, non habebit re-
quiem, nec habebit amicum in quo requie-
21 scat. ¶ Flagelli plaga liuorem facit: plaga au-
22 tem linguæ comminuet ossa. ¶ Multi ceciderunt in ore gladij, sed non sic quasi qui inte-
23 rierunt per linguam suam. ¶ Beatus, qui te-
ctus est à lingua nequam, qui in iracundiam
illius non transiuit, & qui non attraxit iugũ
24 illius, & in vinculis eius non est ligatus: ¶ iu-
gum enim illius, iugum ferreum est: & vin-
25 culum illius, vinculum æreum est. ¶ Mors il-
lius, mors nequissima: & vtilis potius infernus,
26 quàm illa. ¶ Perseuerantia illius non perma-
D nebit, sed obtinebit vias iniustorum: & in
27 flamma sua non comburet iustos. ¶ Qui re-
linquunt Deũ, incident in illam; & exardebit
in illis, & non extinguetur, & immittetur in
28 illos quasi leo, & quasi pardus lędet illos. ¶ Se
pi aures tuas spinis, & linguam nequam no
li audire: & ori tuo facito ostia, & seras au-
29 ribus tuis. ¶ Aurum tuum & argentum tuũ
confla, & verbis tuis facito staterãm, & fre-
30 nos ori tuo rectos: ¶ & attende, ne fortè la-
baris in lingua, & cadas in conspectu inimi-
corum insidiantium tibi, & sit casus tuus in-
sanabilis in mortem.

Deu. 32. e. 35. Matt. 6. b. 14. Mar. 11. c. 5. Ro. 12. d. 10.
Prou. 15. d. 18.

CAPVT XXIX.

1 Vs facit misericordiam, fœnera-
A tur proximo suo: & qui præua-
2 let manu, mãdata seruat. ¶ Fœne
rare proximo tuo in tempore
necessitatis illius, & iterum red-
3 de proximo in tempore suo. ¶ Confirma
verbum, & fideliter age cum illo: & in omni
tempore inuenies quod tibi necessarium est.

Multi

4 Multi quasi inuentionem æstimauerunt fœ
nus, & præstiterunt molestiã his qui se adiu-
5 uerunt. Donec accipiant, osculantur ma-
nus dantis, & in promissionibus humiliant
6 vocem suam. Et in tempore redditionis
postulabit tempus, & loquetur verba tædij
& murmurationum, & tempus causabitur.
aduersatur solidè 8. 7 Si autem potuerit reddere, *aduersabitur;
solidi vix reddet dimidium, & computabit
8 illud quasi inuentionem. Sin autem, frau-
dabit illum pecunia sua, & possidebit illum
9 inimicum gratis. & conuitia & maledicta
B reddet illi, & pro honore & beneficio red-
10 det illi contumeliam. Multi non causa ne-
quitiæ non fœnerati sunt, sed fraudari gra-
11 tis timuerunt. Veruntamen super humilem
animo fortior esto, & pro eleemosyna non
12 trahas illum. Propter mandatum assume
pauperem: & propter inopiam eius, ne dimit
13 tas eum vacuum. Perde pecuniam propter
fratrem & amicum tuum: & non abscon-
Tob. 4. b 10. 14 das illam sub lapide in perditionem. Po-
ne thesaurum tuum in præceptis Altissimi,
15 & proderit tibi magis quàm aurum. Con-
sinu. clude eleemosynam in *corde pauperis, &
Sup. 17. c 18. 16 hæc pro te exorabit ab omni malo. Elee-
mosyna viri quasi sacculus cum ipso, & gra-
tiam hominis quasi pupillam conseruabit:
17 & postea resurget, & retribuet illis retribu-
18 tionem vnicuique in caput illorum. Super
scutum potentis, & super lanceam, aduersus
19 inimicum tuum pugnabit. Vir bonus fidẽ
C facit proximo suo: & qui perdiderit confu-
20 sionem, derelinquet sibi. Gratiam fideius-
soris ne obliuiscaris: dedit enim pro te ani-
21 mam suam. Repromissorem fugit peccator
22 & immundus. Bona repromissoris sibi ad-
scribit peccator: & ingratus sensu derelin-
23 quet liberantem se. Vir repromittit de pro
ximo suo: & cum perdiderit reuerentiam,
24 derelinquetur ab eo. Repromissio nequis-
sima multos perdidit dirigentes; & commo
25 uit illos quasi fluctus maris. Viros poten-
tes gyrans migrare fecit, & vagati sunt in
26 gentibus alienis. Peccator transgrediens
mandatum Domini, incidet in promissionẽ
nequam: & qui conatur multa agere, incidet
27 in iudicium. Recupera proximum secũdũ
Inf. 39. c 31. 28 virtutẽ tuã, & attende tibi ne incidas. Ini-
D tium vitæ hominis, aqua & panis & vestimẽ
tum, & domus protegens turpitudinem.
29 Melior est victus pauperis sub tegmine a-
serum, quàm epulæ splendidæ in peregrè si-
30 ne domicilio. Minimũ pro magno placeat
tibi, & improperium peregrinationis non au
31 dies. Vita nequam hospitandi de domo in
domum: & vbi hospitabitur, non fiduciali-
32 ter aget, nec aperiet os. Hospitabitur, &
pascet: & potabit ingratos, & ad hæc amara
33 audiet. Transi hospes, & orna mensam, &
34 quæ in manu habes, ciba cæteros. Exi à fa-
cie honoris amicorum meorum: necessitu-
et 19. dine domus meæ hospitio mihi factus *est fra
35 ter. Grauis hæc homini habenti sensum,
Correptio domus, & improperium fœne-
ratoris.

CAPVT XXX.

1 QVi diligit filium suum, assiduat
A illi flagella, vt lætetur in nouis- *Pro. 13. d 24. 23. b 13.*
simo suo, & non palpet proxi-
2 morum ostia. Qui docet filiũ
suum, laudabitur in illo, & in
3 medio domesticorum in illo gloriabitur. Qui *Deu. 6. b 7.*
docet filium suum, in zelum mittit inimicũ,
& in medio amicorum gloriabitur in illo.
4 Mortuus est pater eius, & quasi nõ est mor-
tuus: similem enim reliquit sibi post se.
5 In vita sua vidit, & lætatus est in illo: in
obitu suo non est contristatus, nec confu-
6 sus est coram inimicis: reliquit enim defen
sorem domus cõtra inimicos, & amicis red-
7 dentem gratiam. Pro animabus filiorum
colligabit vulnera sua, & super omnem vocẽ
8 turbabuntur viscera eius. Equus indomitus
euadit durus, & filius remissus euadet præ-
9 ceps. Lacta filium, & pauentem te faciet:
10 lude cum eo, & contristabit te. Non cor-
B rideas illi: ne doleas, & in nouissimo obstu-
11 pescent dẽtes tui. Non des illi potestatẽ in
iuuentute, & ne despicias cogitatus illius.
12 Curua ceruicẽ eius in iuuẽtute, & tũde la- *Sup. 7. c. 25.*
tera eius, dum infans est: ne fortè induret,
& non credat tibi, & erit tibi dolor animæ.
13 Doce filium tuum, & operare in illo, ne in
14 turpitudinem illius offendas. Melior est
pauper sanus, & fortis viribus, quàm diues
15 imbecillis & flagellatus malitia. Salus ani-
C mæ in sanctitate iustitiæ, & melior est omni
auro & argento: & corpus validum, quàm cẽ-
16 sus immensus. Non est census super cen-
sum salutis corporis: & non est oblectamen-
17 tum super cordis gaudiũ. Melior est mors,
q̃ vita amara: & requies æterna, q̃ languor
18 perseuerans. Bona abscõdita in ore clauso,
quasi appositiones epularum circumpositæ
19 sepulchro. Quid proderit libatio idolo? *Dan. 14. b 6.*
20 nec enim manducabit, nec odorabitur. Sic
qui effugatur à Domino, & portans merce-
21 des iniquitatis. Videns oculis, & ingemi-
scens, sicut spado complectens virginem &
22 suspirans. Tristitiam non des animæ tuæ, *Pro. 12. d 25. 15. b 13. & 17. d 22.*
D & non affligas temetipsum in consilio tuo.
23 Iucunditas cordis, hæc est vita hominis, &
thesaurus sine defectione sanctitatis: & exul
24 tatio viri est longæuitas. Miserere animæ
tuæ placens Deo, & contine, & congrega cor
tuum in sanctitate eius: & tristitiam longè
25 expelle à te. Multos enim occidit tristitia,
26 & non est vtilitas in illa. Zelus & iracun-
dia minuunt dies: & ante tempus senectam
27 adducet cogitatus. Splendidum cor, bonũ
in epulis est: epulæ enim illius diligenter
fiunt.

CAPVT XXXI.

1 VIGILIA honestatis tabefaciet car
A nes, & cogitatus illius aufert
2 somnum. Cogitatus præscien-
tiæ auertit sensum: & infirmi-
tas grauis sobriam facit animã.
3 Laborauit diues in congregatione substan-

tiæ, &

4 tæ, & in requie sua replebitur bonis suis. ¶ La-
borauit pauper in diminutione victus, & in
5 fine inops fit. ¶ Qui aurum diligit, non iu-
stificabitur: & qui insequitur consumptio-
6 nem, replebitur ex ea. ¶ [Multi dati sunt in [Sup. 8. A. 3
auri casus, & facta est in specie ipsius per-
7 ditio illorum. ¶ Lignum offensionis est aurū
sacrificantium: væ illis, qui sectantur illud, &
8 omnis imprudens deperiet in illo. ¶ Beatus
diues, qui inuētus est sine macula: & qui post
aurum non abijt, nec sperauit in pecunia &
9 thesauris. ¶ Quis est hic, & laudabimus eū?
10 fecit enim mirabilia in vita sua. ¶ Quis pro- *Qui
batus est in illo, & perfectus * est, & erit illi *inuentus
gloria æterna? qui potuit transgredi, & non
est transgressus; & facere mala, & non fecit.
11 ¶ Ideo stabilita sunt bona illius in Domino,
& eleemosynas illius enarrabit omnis eccle-
12 sia sanctorum. ¶ Supra mensam magnam se-
B disti? nō aperias super illam faucē tuā prior.
13 ¶ Nō dicas, si multa sunt, quæ super illā sunt.
14 ¶ Memento, quoniam malus est oculus ne-
15 quam. ¶ Nequius oculo quid creatū est? ideo
ab omni facie sua lachrymabitur, cùm vide-
16 rit. ¶ Ne extendas manum tuam prior, &
17 inuidia contaminatus erubescas. ¶ Ne com-
18 primaris in conuiuio vini. ¶ Intellige quæ sūt
19 proximi tui ex teipso. ¶ Vtere quasi homo
frugi his, quæ tibi apponuntur; & non cùm
20 manducas multum, odio habearis. ¶ Cessa
prior, causa disciplinæ: & noli nimius esse,
21 ne fortè offendas. ¶ Et si in medio multorū
sedisti, prior illis ne extendas manum tuam,
22 nec prior poscas bibere. ¶ Quàm sufficiens
C est homini erudito vinū exiguum, & in dor-
miendo non laborabis ab illo, & non senties
23 dolorem. ¶ Vigilia & cholera, & tortura viro
24 infrunito: ¶ somnus sanitatis in homine
parco: dormiet vsque in manè, & anima illius
25 cum ipso delectabitur. ¶ Et si coactus fueris
in edendo multum, surge e medio, & vome:
& refrigerabit te, & nō adduces corpori tuo
26 infirmitatem. ¶ Audi me fili, & ne spernas
me: & in nouissimo inuenies verba mea.
27 ¶ In omnibus operibus tuis esto velox, &
28 omnis infirmitas nō occurret tibi. ¶ [Splen- [Prou. 22. b. 9.
didum in panibus benedicent labia multo-
rum, & testimonium veritatis illius fidele.
29 ¶ In nequissimo pane murmurabit ciuitas,
& testimonium nequitiæ illius verum est.
30 ¶ Diligentes in vino noli prouocare: multos
D enim exterminauit vinum. ¶ Ignis probat
31 ferrum durum, sic vinum corda superborum
32 arguet in ebrietate potatū. ¶ Aequa vita ho-
minibus, vinum in sobrietate: si bibas illud
33 moderatè, eris sobrius. ¶ Quæ vita est, quæ
34 minuitur vino? ¶ Quid defraudat vitam?
35 Mors. ¶ [Vinum in iucunditatem creatum [Ps. 103. b 15.
36 est, & non [in ebrietatem ab initio. ¶ Exul- [Pro. 20. a 1.
tatio animæ & cordis, vinum moderatè pota-
37 tum. ¶ Sanitas est animæ & corpori sobrius
38 potus. ¶ Vinum multum potatum, irritatio-
39 nem, & irā & ruinas multas facit. ¶ Amari-
40 tudo animæ vinum multum potatū. ¶ Ebrie-
tatis animositas, imprudentis offensio, mi-
41 norans virtutem, & faciēs vulnera. ¶ In cō-
uiuio vini non arguas proximum: & non
42 despicias eum in iucunditate illius: ¶ verba
improperij non dicas illi, & non premas illū
in repetendo.

CAPVT XXXII.

1 RECTOREM te posuerūt? noli ex-
A tolli: esto in illis quasi vnus ex
2 ipsis. ¶ Curam illorum habe, &
sic considera, & omni cura tua
3 explicita recumbe: ¶ vt læteris
propter illos, & ornamentum gratiæ acci-
pias coronam & dignationem consequaris
4 corrogationis. ¶ Loquere maior natu: decet
5 enim te. ¶ primum verbum diligenti scien-
6 tiam, & non impedias musicam. ¶ [Vbi audi- Eccl. 3. b. 7
tus non est, non effundas sermonem, & im- Sup. 20. a 7.
7 portunè noli extolli in sapientia tua. ¶ Gem-
mula carbunculi in ornamento auri, & com-
8 paratio musicorum in conuiuio vini. ¶ Sicut
B in fabricatione auri signum est smaragdi: sic
numerus musicorū in iucundo & moderato
9 vino. ¶ Audi tacens, & pro reuerētia accedet
10 tibi bona gratia. ¶ Adolescens loquere in
11 tua causa vix, cùm necesse fuerit. ¶ Si bis in-
terrogatus fueris, habeat caput responsum
12 tuum. ¶ In multis esto quasi inscius, & audi
13 tacens simul & quærens. ¶ [In medio magna- Job 32. a. 6
torum * non præsumas: & vbi sunt senes, nō *loqui
14 multum loquaris. ¶ Ante grandinem præi-
bit coruscatio: & ante verecundiam præi-
bit gratia, & pro reuerētia accedet tibi bona
15 gratia. ¶ Et hora surgendi nō te * trices: * p- *trifles
C curre autem prior in domum tuam, & illic
16 auocare, & illic lude, ¶ & age conceptiones
17 tuas, & non in delictis & verbo superbo. ¶ Et
super his omnibus benedicito Dominū, qui
fecit te, & inebriantem te ab omnibus bonis
18 suis. ¶ Qui timet Dominum, excipiet doctri-
nā eius: & qui vigilauerint ad illum, inueniēt
19 benedictionem. ¶ Qui quærit legem, reple-
bitur ab ea: & qui insidiosè agit, scandaliza-
20 bitur ab ea. ¶ Qui timent Dominum, inue-
nient iudiciū iustum, & iustitias quasi lumen
21 accēdēt. ¶ Peccator homo vitabit correptio-
nem, & secundùm voluntatem suā inueniet
22 comparationem. ¶ Vir consilij non disper-
D det intelligentiam, alienus & superbus non
23 pertimescet timorem. ¶ etiam postquam fe-
cit cum eo sine consilio, & suis insectationi-
24 bus arguetur. ¶ Fili, sine consilio nihil fa-
25 cias, & post factum non pœnitebis. ¶ In via
ruinæ non eas, & non offendes in lapides:
nec credas te viæ laboriosæ, ne ponas animæ
26 tuæ scandalum. ¶ Et à filijs tuis caue, & à do-
27 mesticis tuis attende. ¶ In omni opere tuo
crede ex fide animæ tuæ: hoc est enim con-
28 seruatio mandatorum. ¶ Qui credit Deo, at-
tendit mandatis: & qui confidit in illo, non
minorabitur.

CAPVT XXXIII.

1 TIMENTI Dominum, nō occur-
A rēt mala, sed in tētatione Deus
illum conseruabit, & libera-
2 bit à malis. ¶ Sapiens non odit
mandata & iustitias, & non il-

3 lidetur quasi in procella nauis. ? Homo sen-
4 satus credit legi Dei, & lex illi fidelis. ? Qui
interrogationem manifestat, parabit ver-
bum: & sic deprecatus exaudietur, & con-
seruabit disciplinam, & tunc respondebit.
| Sup. 21. b 5 ? | Præcordia fatui quasi rota carri: & quasi
17. 6 axis versatilis cogitatus illius. ? Equus emis-
sarius, sic & amicus subsannator, sub omni
7 suprasedente hinnit. ? Quare dies diem supe-
rat, & iterũ lux lucem, & annus annum à so-
8 le? ? A Domini scientia separati sunt facto
9 Sole, & præceptum custodiente. ? Et immuta-
uit tpa, & dies festos ipsorum, & in illis dies
10 festos celebrauerunt ad horam. ? Ex ipsis
B exaltauit & magnificauit Deus, & ex ip-
sis posuit in numerum dierum, & omnes ho
| Gen. 2. a mines de solo, | & ex terra vnde creatus est
7. 11 Adam. ? In multitudine disciplinę Dñi sepa
12 rauit eos, & immutauit vias eorũ. ? Ex ipsis
benedixit, & exaltauit: & ex ipsis sanctifica-
uit, & ad se applicauit: & ex ipsis maledixit
& humiliauit, & cõuertit illos à separatione
| Roma. 9. c 13 ipsorũ. ? | Quasi lutũ figuli in manu ipsius,
21. 14 plasmare illud & disponere. ? Oẽs viæ eius
secundum dispositionem eius: sic homo in
manu illius qui se fecit, & reddet illi secun-
15 dùm iudicium suum. ? Contra malum bonũ
est, & contra mortem vita: sic & contra virũ
iustũ peccator. Et sic intuere in omnia ope-
ra Altissimi. Duo contra duo, & vnum con-
16 tra vnum. ? Et ego nouissimus euigilaui, &
quasi q colligit acinos post vindemiatores.
17 ? In benedictione Dei & ipse speraui: &
| Sup. 24. d C quasi qui vindemiat, repleui torcular. ? | Re-
47. 18 spicite quoniam nõ mihi soli laboraui, sed
19 omnibus exquirentibus disciplinam. ? Audi-
te me magnati, & omnes populi, & rectores
20 Ecclesiæ auribus percipite. ? Filio & mulie-
ri, fratri & amico non des potestatem super
te in vita tua: & non dederis alij possessio-
nẽ tuã: ne fortè pœniteat te, & depreceris
21 pro illis. ? Dum adhuc superes & aspiras, nõ
22 immutabit te omnis caro. ? Melius est enim
vt filij tui te rogent, quàm te respicere in ma
23 nus filiorũ tuorum. ? In omnibus operibus
24 tuis præcellens esto. ? Ne dederis maculam
in gloriam tuam. ? In die consummationis
D dierum vitę tuæ, & in tempore exitus tui di-
25 stribue hęreditatem tuam. ? Cibaria, & vir-
ga, & onus asino: panis, & disciplina, & opus
26 seruo. ? Operatur in disciplina, & quærit re-
quiescere: laxa manus illi, & quærit liberta-
27 tem. ? Iugum & lorum curuant collum du-
rum, & seruum inclinant operationes assi-
28 duæ. ? Seruo maleuolo tortura & compe-
des: mitte illum in operationem, ne vacet:
29 ? multam enim malitiam docuit ociositas.
30 ? In opera constitue eum: sic enim conde-
cet illum. Quòd si non obaudierit, curua il-
lum compedibus, & nõ amplifices super om-
nem carnem. Verùm sine iudicio nihil fa-
| Sup. 7. c 31 cias graue. ? | Si est tibi seruus*, sit tibi qua-
21. si anima tua: quasi fratrem sic eum tracta:
*fidelis. quoniam in sanguine animæ comparasti il-
32 lum. ? Si læseris eum iniustè, in fugam con-
33 uertetur: ? & si extollens discesserit: quem

quæras, & in qua via quæras illum, nescis.

CAPVT XXXIIII.

1 VANA spes, & mendacium viro
A insensato: & somnia extollunt
2 imprudẽtes. ? Quasi qui appre-
hendit vmbrã, & psequit ven-
tum: sic & qui attendit ad visa
3 mendacia. ? hoc secundum hoc visio somnio-
rum. Ante faciem hoĩs similitudo alterius *6.
4 hoĩs. ? Ab immundo quid mũdabitur? & a men-
5 dace quid verũ dicetur? Diuinatio erroris, &
auguria, mendacia, & somnia malefacien-
6 tium, vanitas est. ? Et sicut parturientis, cor
tuum phantasias patitur, nisi ab Altissimo
fuerit emissa visitatio, ne dederis in illis cor
7 tuũ: ? multos enim errare fecerunt somnia,
8 & exciderunt sperantes in illis. ? Sine men-
dacio cõsummabitur verbum legis, & sapien
9 tia in ore fidelis complanabitur. ? Qui non
est tentatus, quid scit? Vir in multis exper-
B tus, cogitabit multa: & q multa didicit, enar
10 rabit intellectum. ? Qui non est expertus,
pauca recognoscit: qui autem in multis fa- *fatuus
11 ctus est, multiplicat malitiam. ? Qui ten- 7.
tatus non est, quália scit? qui implanatus est,
12 abundabit nequitia*. ? Multa vidi enarran-
do, & plurimas verborum consuetudines.
13 ? Aliquoties vsque ad mortem periclitatus
sum horum causà, & liberatus sum gratia
14 Dei. ? Spiritus timentium Deum quæritur,
15 & in respectu illius benedicetur. ? Spes enim
illorum in saluantem illos, & oculi Dei in
16 diligentes se. ? Qui timet Dominum, nihil
C trepidabit, & non pauebit: quoniam ipse est
17 spes eius. ? Timentis Dominum beata est
18 anima eius. ? Ad quem respicit, & quis est
19 fortitudo eius? | Oculi Domini super timẽ- | Psal. 32. d
tes eum, protector potentiæ, firmamentum 18.
virtutis, tegimen ardoris, & vmbraculum
20 meridiani, ? deprecatio offensionis, & adiu-
torium casus, exaltans animam, & illumi-
nans oculos, dans sanitatem, & vitam, &
21 benedictionem. ? | Immolantis ex iniquo, | Prou. 21.
oblatio est maculata, & non sunt beneplaci d. 28.
22 tæ subsannationes iniustorum. ? Dominus
solus sustinentibus se in via veritatis & iusti
23 tiæ. ? Dona iniquorum non probat Altis-
simus, nec respicit in oblationes iniquorũ: | Prou. 15. b
nec in multitudine sacrificiorum eorum p- 8.
24 pitiabitur peccatis. ? Qui offert sacrificium
ex substantia pauperum, quasi qui victimat fi
25 lium in conspectu patris sui. ? Panis egen-
D tium, vita pauperum est: qui defraudat il-
26 lum, homo sanguinis est. ? Qui aufert in
sudore panem, quasi qui occidit proximum
27 suum. ? | Qui effundit sanguinẽ, & qui frau- | Leui. 19. c
28 dem facit mercenario, fratres sunt. ? Vnus 13.
ædificans, & vnus destruens, quid prodest Supr. 7. c
29 illis nisi labor? ? Vnus orans, & vnus ma- 23.
30 ledicens, cuius vocem exaudiet Deus? ? Qui
baptizatur à mortuo, & iterum tangit eum:
31 quid proficit lauatio illius? ? sic homo qui
ieiunat in peccatis suis: & iterum eadem fa-
ciens, quid proficit humiliando se? orationẽ
illius quis exaudiet?

CAPVT XXXV.

verbū 12. 1 QVi conseruat legē, multiplicat
1.Reg.15. A orationē. ¶ Sacrificiū salutare,
f.22. 2 est attēdere mādatis, & discede-
Iere.7.A.3. 3 re ab oī iniquitate: ¶ & propi-
-3. tiationē litare sacrificijs super
iniustitias, & deprecatio pro peccatis rece-
4 dere ab iniustitia. ¶ Retribuet gratiam, qui
offert similaginem: & qui facit misericor-
5 diam, offert sacrificium. ¶ Beneplacitum est
-6. Domino, recedere ab iniquitate: & depre-
catio pro peccatis, recedere ab iniustitia.
Exo.23.b 6 ¶ Non apparebis ante conspectum Domini
15. & 34. 7 vacuus. ¶ Hæc enim omnia propter manda-
c.22. 8 tum Dei fiunt. ¶ Oblatio iusti impinguat al-
Deut.16.d 8 tare, & odor suauitatis est in cōspectu Altis-
16. 9 simi. ¶ Sacrificium iusti acceptum est, & me-
10 moriam eius non obliuiscetur Dñs. ¶ Bono
animo gloriam redde Deo: & non minuas
2.Cor.9.b 11 primitias manuum tuarum. ¶ In omni da-
7. to hilarem fac vultum tuum, & in exultatio-
Tob.4.b.8 12 ne sanctifica decimas tuas. ¶ Da Altissimo
secundum datum eius, & in bono oculo ad-
13 inuentionem facito manuū tuarum: ¶ quo-
niam Dominus retribuens est, & septies tan
Leui.22.c 14 tum reddet tibi. ¶ Noli offerre munera pra-
20. 15 ua: non enim suscipiet illa. ¶ Et noli inspi-
Deut.15.d C cere sacrificium iniustum, quoniam Domi-
41. nus iudex est, & non est apud illum gloria
Deu.10.d 16 personæ. ¶ Non accipiet Dominus personā
17. in pauperē, & deprecationem læsi exaudiet.
2.Par.19.b 17 ¶ Non despiciet preces pupilli: nec viduam,
7. 18 si effundat loquelam gemitus. ¶ Nonne la-
Iob 34.b chrymæ viduæ ad maxillam descendunt, &
19. 19 exclamatio eius super deducentem eas? ¶ A
Sap.6.b.8. maxilla enim ascendunt vsq; ad cœlum, &
Rom.2.b 20 Dominus exauditor delectabit in illis. ¶ Qui
11. adorat Deum in oblectatione, suscipietur: &
Gal.2.b.6. deprecatio illius vsq; ad nubes propinqua-
Ephes.6.b. 21 bit. ¶ Oratio humiliantis se, nubes penetra-
9. bit: & donec propinquet, non consolabitur:
Col.3.d.25 22 & nō discedet donec Altissimus aspiciat ¶ Et
Act.10.c Dominus nō elongabit, sed iudicabit iustos,
14. D & faciet iudicium: & Fortissimus non habe
1.Pet.1.c bit in illis patientiam, vt contribulet dor-
17. 23 sum ipsorum: ¶ & Gētibus reddet vindictā,
quiusque donec tollat plenitudinem superborum: &
4. 24 sceptra iniquorum contribulet, ¶ donec red-
dat hominibus secundum actus suos: & sm
opera Adæ, & secundum præsumptionem il-
25 lius, ¶ donec iudicet iudicium plebis suæ, &
26 oblectabit iustos misericordia sua. ¶ Specio-
sa misericordia Dei: in tēpore tribulationis
quasi nubes pluuiæ in tempore siccitatis.

CAPVT XXXVI.

1 MIserere nostri Deus omniū,
A & respice nos, & ostende nobis
lucem miserationum tuarum,
2 ¶ & immitte timorem tuum su-
per gentes, quæ non exquisie-
runt te: vt cognoscant quia non est Deus ni
3 si tu, vt enarrent magnalia tua. ¶ Alleua ma-
num tuam super Gentes alienas, vt videant
4 potentiam tuam. ¶ Sicut enim in conspectu
eorum sanctificatus es in nobis, sic in con-
5 spectu nostro magnificaberis in eis: ¶ vt co-
B gnoscant te, sicut & nos cognouimus, quo-
6 niam non est Deus præter te Domine. ¶ In-
7 noua signa, & immuta mirabilia. ¶ Glorifica
8 manum, & brachiū dextrum. ¶ Excita furo-
9 rem, & effunde iram. ¶ Extolle aduersarium,
10 & affige inimicum. ¶ Festina tempus, & me
11 mento finis, vt enarrent mirabilia tua. ¶ In
ira flāmæ deuoretur, qui saluatur: & qui pes-
simāt plebem tuam, inueniant perditionem.
12 ¶ Contere caput principum, inimicorum di-
13 centium: Nō est alius præter nos. ¶ Congre-
ga omnes tribus Iacob: & cognoscant quia
non est Deus nisi tu, vt enarrent magnalia
14 tua: & hæreditabis eos, sicut ab initio. ¶ Mi-
serere plebi tuæ, super quam inuocatum est
nomen tuum: & Israël, quem coæquasti pri *Exo.4.c.12*
15 mogenito tuo. ¶ Miserere ciuitati sanctifi-
cationis tuæ Ierusalem, ciuitati requiei tuę.
16 ¶ Reple Sion inenarrabilibus verbis tuis, &
17 gloria tua populum tuum. ¶ Da testimoniū
C his quæ ab initio creaturę tuæ sunt, & suscita prę-
dicationes quas loquuti sunt in noīe tuo pro-
18 phetæ priores. ¶ Da mercedem sustinenti-
bus te, vt prophetę tui fideles inueniantur, &
19 exaudi orationes seruorum tuorum ¶ Secū *Nu.6.d.24*
dum benedictionem Aaron da populo tuo,
& dirige nos in viam iustitiæ: & sciant om-
nes qui habitant terram, quia tu es Deus cō-
20 spector seculorum. ¶ Omnem escam man-
21 ducabit vēter, & est cibus cibo melior. ¶ Fau-
ces contingunt cibum feræ, & cor insensa-
22 tum verba mēdacia. ¶ Cor prauum dabit
23 tristitiam, & homo peritus resistet illi. ¶ Om
D nem masculum excipiet mulier: & est filia
24 melior filia. ¶ Species mulieris exhilarat fa-
ciem viri sui, & super omnem cōcupiscentiā
25 hominis superducit desyderiū. ¶ Si est lingua
curationis, est & mitigationis & miseri-
cordiæ: non est vir illius secundùm filios ho-
26 minum. ¶ Qui possidet mulierem bonam, in-
choat possessionem: adiutorium secundùm
27 illum est, & columna vt requies. ¶ Vbi non
est sepes, diripietur possessio: & vbi nō est mu
28 lier, ingemiscit egens. ¶ Cui credit, qui non
habet nidum? Et deflectens vbicunque ob-
scurauerit, quasi succinctus latro exiliens de
ciuitate in ciuitatem.

CAPVT XXXVII.

1 OMnis amicus dicet, Et ego ami-
A citiam copulaui. sed est amicus
solo nomine amicus. Nonne tri-
stitia inest vsque ad mortem?
2 ¶ Sodalis autem & amicus ad
3 inimicitiam cōuertētur. ¶ O præsumptio ne-
quissima, vnde creata es cooperire aridā ma-
4 litia, & dolositate illius? ¶ Sodalis amico cō-
iucundatur in oblectationibus, & in tempo-
5 re tribulationis aduersarius erit. ¶ Sodalis a-
mico condolet causa ventris, & contra hostē
6 accipiet scutum. ¶ Nō obliuiscaris amici tui
in animo tuo, & non immemor sis illius in
7 operibus tuis. ¶ Noli consiliari cum socero
tuo, & à zelantibus te absconde consilium.
8 ¶ Omnis consiliarius prodit consilium, sed
9 est consiliarius in semetipso. ¶ A consiliario

serua

serua animam tuam. prius scito quæ sit il-
lius necessitas: & ipse enim animo suo cogi-
10 tabit. ne fortè mittat sudem in terram, &
11 dicat tibi, Bona est via tua, & stet è contra-
12 rio videre quid tibi eueniat. Cũ viro irreli-
B gioso tracta de sanctitate, & cum iniusto de
iustitia, & cum muliere de "his" quę æmulá- *ca 3.
tur: cum timido de bello, cũ negociatore de
traiectione, cum emptore de venditione, cum
13 viro liuido de gratijs agendis, cũ impio de
pietate, cum inhonesto de honestate, cum o-
14 perario agrario de omni opere, cum opera-
rio annuali de consummatione anni, cũ ser-
uo pigro de multa operatione, non attendas
15 his in omni consilio. Sed cum viro sancto
assiduus esto, quemcunque cognoueris obser-
16 uãtem timorem Dei, cuius anima est secũ-
dum animam tuam: quicunq; titubauerit in
17 tenebris, non condolebit tibi. Et cor boni
consilij statue tecum: non est enim tibi aliud
18 pluris illo. Anima viri sancti enunciat ali-
C quãdo vera, quàm septem circũspectores se-
19 dentes in excelso ad speculandũ. Et in his
omnibus deprecare Altissimum, vt dirigat in
20 veritate viam tuam. Ante omnia opera ver
bum verax præcedat te, & ante omnem actũ
21 consilium stabile. Verbum nequam im-
mutabit cor: ex quo partes quatuor oriun- *15.
tur, bonum & malum, vita & mors: & domi-
22 natrix illorum est assidua lingua. Vir peri-
tus multos erudiuit, & animæ suę suauis est.
23 Qui sophisticè loquitur, odibilis est. in om-
24 ni re defraudabitur. non est enim illi data
à Domino gratia: omni enim sapientia de-
25 fraudatus est. Est sapiens, animæ suæ sapi-
26 ens: & fructus sensus illius laudabilis. Vir
sapiẽs plebem suã erudit, & fructus sensus il
27 lius fideles sunt. Vir sapiens implebitur be-
D nedictionibus, & videntes illum laudabunt.
28 Vita viri in numero dierum: dies autem If-
29 raël innumerabiles sunt. Sapiens in popu-
lo hæreditabit honorẽ, & nomen illius erit
30 viuens in æternum. Fili, in vita tua tenta
animam tuam: & si fuerit nequam, nõ des il-
31 li potestatem: non enim omnia omnibus | 1.Cor.6.c
expediunt, & non omni animæ omne ge- 18.10.c.83
32 nus placet. Noli auidus esse in omni epula
tione, & non te effundas super omnẽ escam:
33 in multis enim escis erit infirmitas, & aui-
34 ditas appropinquabit vsq; ad cholerã. Pro-
pter crapulam multi obierunt: qui autem ab
stinens est, adijciet vitam.

CAPVT XXXVIII.

1 HONORA medicum propter ne
A cessitatem, etenim illũ creauit
2 Altissimus. A Deo est enim om
nis medela, & à rege accipiet do
3 nationẽ. Disciplina medici exal
tabit caput illius, & in conspectu magnato-
4 rũ collaudabitur. Altissimus creauit de terra
medicinã, & vir prudens nõ abhorrebit illã.
5 Nonne à ligno indulcata est aqua amara? | Exo.15.d
6 Ad agnitionem hominum virtus illorum, & 25.
dedit hominibus scientiam Altissimus, hono
7 rari in mirabilibus suis. In his curãs mitiga
bit dolorem, & vnguentarius faciet pigmen
ta suauitatis, & vnctiones cõficiet sanitatis,
8 & nõ cõsummabũtur opera eius. Pax enim
9 Dei super faciem terræ. Fili, in tua infirmi- | Esai.38,a
tate ne despicias teipsum, sed ora Dominũ, 1.
10 & ipse curabit te. Auerte à delicto, & dirige
manus, & ab omni delicto mũda cor tuum.
11 Da suauitatem & memoriam similaginis,
& impingua oblationẽ, & da locum medico:
12 etenim illum Dominus creauit, & non di-
B scedat à te, quia opera eius sunt necessaria.
13 Est enim tempus quando in manus illorũ
14 incurras: ipsi vero Dominum deprecabun-
tur, vt dirigat requiem eorum & sanitatem,
15 propter conuersationem illorum. Qui de-
linquit in cõspectu eius qui fecit eũ, incidet
16 in manus medici. Fili, in mortuũ produc | Sup.22.a
lachrymas, & quasi dira passus incipe plo- 10.
rare, & sm iudicium contege corpus illius, &
17 non despicias sepulturã illius. Propter de-
laturam autem amarè fer luctum illius vno
18 die, & consolare propter tristitiam, & fac
luctum secundum meritum eius vno die vel
19 duobus propter detractionem. A tristitia | Prou.15.b
enim festinat mors, & cooperit virtutem, & 15.& 17.d
20 tristitia cordis flectit ceruicẽ. In abductio- 22.
ne permanet tristitia: & substantia inopis se
21 cundum cor eius. Ne dederis in tristitia cor
tuũ, sed repelle eam à te: & memento nouis-
22 simorum, noli obliuisci: neque enim est con
C uersio, & huic nihil proderis, & teipsum pes-
23 simabis. Memor esto iudicij mei: sic enim
24 erit & tuum. mihi heri, & tibi hodie. In | 2.Reg.12.
requie mortui requiescere fac memoriã eius c.21.
25 & consolare illum in exitu spiritus sui. Sa
pientiam scribe in tẽpore vacuitatis: & qui
minoratur actu, sapiẽtiam percipiet: quia sa
26 pientia replebitur. Qui tenet aratrum, & q
gloriatur in iaculo, stimulo boues agitat, &
conuersatur in operibus eorum, & enarratio
27 eius in filijs taurorum. Cor suum dabit ad
versandos sulcos, & vigilia eius in sagina vac
28 carum. Sic omnis faber & architectus qui
noctem tanquam diem transigit, qui sculpit
signaculo sculptilia, & assiduitas eius variat
picturam: cor suum dabit in similitudinem
29 picturæ, & vigilia sua perficiet opus. Sic
faber ferrarius sedens iuxta incudem, &
considerans opus ferri. Vapor ignis vret car
nes eius, & in calore fornacis concertatur.
30 Vox mallei innouat aurem eius, & contra
D similitudinem vasis oculus eius. Cor suum
31 dabit in consummationem operum, & vi-
32 gilia sua ornabit imperfectionem. Sic fi-
gulus sedens ad opus suum, conuertens pe-
dibus suis rotam, qui in sollicitudine posi-
tus est semper propter opus suum & innu-
33 mera est omnis operatio eius. In brachio
suo formabit lutum, & ante pedes suos cur-
34 uabit virtutem suam. Cor suum dabit vt
consummet linitionem, & vigilia sua mun-
35 dabit fornacem. Omnes hi in manibus
suis sperauerunt, & vnusquisque in arte sua
35 sapiens est. sine his omnibus non ædifica-
37 tur ciuitas. Et non inhabitabunt, nec
inambulabunt, & in ecclesiam non transi-
38 lient. Super sellam iudicis non sedebunt,

& testamentum iudicij non intelligent, neq;
palàm facient disciplinam & iudicium, & in
39 parabolis non inuenientur: ? sed creaturam
æui confirmabunt, & deprecatio illorum in
operatione artis accommodantes animam
suam, & conquirentes in lege Altissimi.

CAPVT XXXIX.

1 SAPIENTIAM omnium anti-
A quorũ exquiret sapiẽs, & in pro
2 phetis vacabit. ? Narrationem vi
rorum nominatorum conser-
uabit, & in versutias parabo-
3 larum simul introibit. ? Occulta prouerbio-
rum exquiret, & in abscõditis parabolarum
4 conuersabitur. ? In medio magnatorum mi-
nistrabit, & in conspectu præsidis apparebit.
5 ? In terram alienigenarum gentium pertran-
siet: bona enim & mala in omnibus tenta-
6 bit. ? Cor suum tradet ad vigilandum dilu-
culo ad Dominum qui fecit illum, & in con-
7 spectu Altissimi deprecabitur. ? Aperiet os
suum in oratione, & pro delictis suis depreca
8 bitur. ? Si enim Dominus magnus voluerit,
9 spiritu intelligentiæ replebit illum: ? & ipse
B tanquam imbres mittet eloquia sapientiæ
suæ, & in oratione confitebitur Domino.
10 ? Et ipse diriget consilium eius & disciplinã,
11 & in absconditis suis consiliabitur. ? Ipse
palam faciet disciplinam doctrinæ suæ, & in
12 lege testamenti Domini gloriabitur. ? Col-
laudabunt multi sapientiam eius, & vsque
13 in seculum non delebitur. ? Nõ recedat me-
moria eius, & nomen eius requiretur à gene
14 ratione in generationem. ? Sapientiam eius
enarrabunt gentes, & laudem eius enuncia-
15 bit ecclesia. ? Si permanserit nomen*, de- * eius.
relinquet plus quàm mille: & si requieuerit,
16 proderit illi. ? Adhuc consiliabor, vt enar-
17 rem: vt furore enim repletus sum. ? In vo-
ce dicit: Obaudite me diuini fructus, & quasi
rosa plãtata super riuos aquarum fructifica-
18 te. ? Quasi Libanus odorẽ suauitatis habe-
19 te. ? Florete flores, quasi lilium, & date o-
dorem, & frondete in gratiam, & collanda-
te canticum, & benedicite Dominũ in operi-
20 bus suis. ? Date nomini eius magnificentiã,
& confitemini illi in voce labiorum vestro-
rũ, & in canticis labiorum, & citharis, & sic
21 dicetis in cõfessione, ? † Opera Domini vni- † Genes.1.d 31.
22 uersa bona valde. ? † In verbo eius stetit
C aqua, sicut congeries: & in sermone oris il- † Mar.7.d 37.
23 lius, sicut exceptoria aquarum: ? quoniam Gen.1.a.3.
in præcepto ipsius placor fit, & non est mi-
24 noratio in salute ipsius. ? Opera omnis car-
nis coram illo, & non est quicquam abscon-
25 ditum ab oculis eius. ? A seculo vsque in se-
culum respicit: & nihil est mirabile in con-
26 spectu eius. ? Non est dicere, Quid est hoc,
aut quid est istud? omnia enim in tempore
27 suo quærentur. ? Benedictio illius quasi † flu- † Gen.7.d 17.
28 uius inundabit: ? & quo modo cataclysmus
aridam inebriauit, sic ira ipsius gentes quæ
29 non exquisierunt eum, hæreditabit. ? † Quo † Exo.14.c 21.
modo conuertit aquas in siccitatem, & sic-
cata est terra, & viæ illius vijs illorum dire- -5.
ctæ sunt: sic peccatoribus offensiones in ira
30 eius. ? Bona bonis creata sunt ab initio, sic
31 nequissimis bona & mala. ? † Initium neces- † Sup.29.d
sariæ rei vitæ hominum, aqua, ignis, & ferrũ, 28.
ᵃsal, lac, & panis similagineus, & mel, & bo- -18.
32 trus vuæ, & oleum, & vestimentum. ? Hæc
D omnia sanctis in bona, sic & impijs & pecca
33 toribus in mala cõuertentur. ? Sunt spiritus
qui ad vindictam creati sunt, & in furore suo
34 confirmauerunt tormenta sua: ? in tempore
consummationis effundent virtutem: & fu-
35 rorem eius qui fecit illos, cõfundent. ? † Ignis, † Infr.40.b
grando, fames, & mors, omnia hæc ad vindi- 5.
36 ctam creata sunt. ? Bestiarum dentes, & scor Exod.9.c
pij, & serpentes, & romphæa vindicans in 23.
37 exterminium impios. ? In mandatis eius 4.Reg.6.e
epulabuntur, & super terram ᶜin necessitateᶜ 25.
præparabuntur, & in temporibus suis non Iere.24.d
38 præterient verbum. ? Propterea ab initio con 10.
firmatus sum, & cõsiliatus sum, & cogitaui, ᶜnecessitatẽ
39 & scripta dimisi. ? † Omnia opera Domini 4.
bona, & omne opus hora sua subministra- † Gene.1.d
40 uit. ? Nõ est dicere, Hoc illo nequius est: om- 31.
41 nia enim in tẽpore suo comprobabũtur. ? Et
nunc in omni corde & ore collaudate & be-
nedicite nomen Domini.

CAPVT XL.

1 OCCVPATIO magna creata
A est omnibus hominibus, & iugũ
graue super filios Adã a die exi-
tus de ventre matris eorũ, vsq;
in diem sepulturæ in matrem
2 omnium. ? Cogitationes eorum, & timores
cordis, adinuentio expectationis, & dies fini
3 tionis: ? residentes super sedem gloriosam,
4 vsque ad humiliatum in terra & cinere: ? ab
eo qui vtitur hyacintho, & portat coronam,
vsque ad eũ qui operitur lino crudo Furor,
zelus, tumultus, fluctuatio, & timor mortis,
5 iracundia perseuerans, ? & cõtentio, & in tẽ-
pore refectionis in cubili somnus ᵇnoctisᵇ ᵇmortis 4.
6 immutat scientiam eius. ? Modicum tanquam
nihil in requie, & ab eo in somnis, quasi in
7 die respectus. ? Conturbatus est in visu cor-
dis sui, tanquàm qui euaserit in die belli. In
tẽpore salutis suæ exurrexit, & admirans ad
8 nullum timorem ? cũ omni carne, ab homi-
ne vsque ad pecus, & super peccatores septu
9 plum. ? † Ad hæc mors, sanguis, contentio, & † Sap.39.d
B rhomphæa, oppressiones, fames, & cõtritio, 35.
10 & flagella: ? super iniquos creata sunt hæc
oĩa, & † propter illos factus est cataclysmus. † Genes.7.b
11 ? † Omnia enim ᵃquæ de terra sunt, in terrã 10.
conuertentur, & oẽs aquæ in mare conuer- Infr.41.b
12 tentur. ? Oẽ munus, & iniquitas delebitur, & 13.
13 fides in seculum stabit. ? Substantiæ iniustorũ -5.
sicut fluuius siccabuntur, & sicut tonitruum † Eccl.1.b.7
14 magnum in pluuia personabunt. ? In aperiẽ-
do manus suas, lætabitur: sic præuaricatores
15 in consummatione tabescent. ? Nepotes im-
C piorum nõ multiplicabunt ramos, & radices
16 immundæ super cacumen petræ sonant. ? Su-
per oẽm aquam viriditas, & ad oram flumi-
17 nis ante omne fœnum euelletur. ? Gratia si-
cut paradisus in benedictionibus, & mise-

1.Tim.6.b 8. 18 ricordia in seculo permanet. ¶ Vita sibi suffi-
cientis operarij cōdulcabitur, & in ea inue-
19 nies thesaurum. ¶ Fili, ædificatio ciuitatis
confirmabit nomen, & super hanc mulier
20 immaculata computabitur. ¶ Vinum & mu-
sica lætificant cor, & super vtraq; dilectio sa-
°Tibia 4. 21 pientiæ. ¶ °Tibiæ & psalterū suauē faciunt
22 melodiā, & super vtraq; lingua suauis. ¶ Gra
tiam & speciem desyderabit oculus tuus, &
23 super hoc virides sationes. ¶ Amicus & soda
lis in tempore cōuenientes, & super vtroſq;
24 mulier cum viro. ¶ Fratres in adiutorium in
D tempore tribulationis, & sup eos misericor-
25 dia liberabit. ¶ Aurum & argentum est con
stitutio pedum: & super vtrunque consilium
26 beneplacitum. ¶ Facultates & virtutes exal-
27 tant cor, & super hæc timor Domini. ¶ Non
est in timore Domini minoratio, & non est
28 in eo inquirere adiutorium. ¶ Timor Domi-
ni sicut paradisus benedictionis, & sup om-
29 nem gloriam operuerunt illum. ¶ Fili, in tē-
pore vitæ tuæ ne indigeas: melius est enim
30 mori, quàm indigere. ¶ Vir respiciēs in men-
sam alienam, nō est vita eius in cogitatione
victus: alit enim animam suam cibis alienis.
31 ¶ Vir autem disciplinatus, & eruditus custo-
32 diet se. ¶ In ore imprudentis condulcabitur
inopia, & in ventre eius ignis ardebit.

CAPVT XLI.

1 O Mors quàm amara est memo-
A ria tua homini pacem habenti
2 in substantijs suis: ¶ viro quie-
to, & cuius viæ directæ sunt in
omnibus, & adhuc valenti acci-
3 pere cibum! ¶ O mors bonū est iudiciū tuum
homini indigenti, & qui minoratur viribus,
4 ¶ defecto ætate, & cui de omnibus cura est, &
5 incredibili qui perdit sapientiā. ¶ Noli metue
re iudiciū mortis. Memento quæ ante te fue-
runt, & quæ superuentura sunt tibi: hoc iu-
6 diciū à Dño oī carni. ¶ & quid superueniet
tibi in beneplacito Altissimi? siue decē, si-
7 ue centum, siue mille anni. ¶ Non est enim
8 in inferno accusatio vitæ. ¶ Filij abominatio-
B num fiunt filij peccatorum, & qui cōuersan
9 tur secus domos impiorum. ¶ Filiorum pec-
catorum periet hæreditas, & cum semine il-
10 lorum assiduitas opprobrij. ¶ De patre im-
pio queruntur filij, quoniam propter illum
11 sunt in opprobrio. ¶ Væ vobis viri impij,
12 qui dereliquistis legē Domini altissimi. ¶ Et
si nati fueritis, in maledictione nascemi-
ni: si mortui fueritis, in maledictione erit
‖Sup.40.b 11. 13 pars vestra. ¶ ‖ Omnia quæ de terra sunt,
in terram conuertentur: sic impij à maledi-
14 cto in perditionem. ¶ Luctus hominum
in corpore ipsorū: nomen aūt impiorum de-
15 lebitur. ¶ Curā habe de bono nomine, hoc
C enim magis permanebit tibi quàm mille the
16 sauri preciosi & magni. ¶ Bonæ vitæ nume-
rus dierum: bonum aūt nomen permanebit
17 in æuum. ¶ Disciplinā in pace conseruate fi-
lij. sapientia.n.abscondita, & thesaurus inui
‖Sup.20.d 32. 18 sus, quæ vtilitas in vtrisq;? ¶ ‖ Melior est ho-
mo qui abscōdit stultitiā suam, quàm homo
19 qui abscondit sapientiā suam. ¶ Veruntamen
°reuertimini in his q̃ procedūt de ore meo. °reueremini 1.
20 ¶ Non est.n. bonum oēm irreuerentiam ob-
seruare: & non oīa omnibus beneplacent in
21 fide. ¶ Erubescite à patre & à matre de forni-
catione, & à præsidente & à potente de men-
22 dacio: ¶ à principe & à iudice de delicto: à sy
23 nagoga & plebe de iniquitate: ¶ à socio &
amico de iniustitia: & de loco in quo habi- -9.
24 tas, ¶ de furto, de veritate Dei, & testamen-
D to: de discubitu in panibus, & ab obfuscatio-
25 ne dati, & accepti: ¶ à salutantibus de silētio:
à respectu mulieris fornicariæ: & ab auersio-
26 ne vultus cognati. ¶ Ne auertas faciē à pro-
ximo tuo, & ab auferendo partem, & non re
27 stituendo. ¶ Ne respicias mulierē alieni viri, Matt 5.d 28.
& ne scruteris ancillam eius, neq; steteris ad
28 lectum eius. ¶ * Ab amicis de sermonibus im * Caue
properij: & cum dederis, ne improperes.

CAPVT XLII.

1 NON duplices sermonē auditus
A de reuelatione sermonis abscō-
diti, & eris verè sine confusio-
ne, & inuenies gratiam in con-
spectu omnium hominum: ne
pro his oībus confundaris. ‖ & ne accipias
2 personam, vt delinquas. ¶ De lege Altissi- ‖Leu.19.c 15.
mi, & testamento, & de iudicio iustificare im Deuter.1.c 17. 16.d 19.
3 pium, ¶ de verbo sociorum, & viatorū, & de
4 datione hæreditatis amicorū, ¶ de æqualitate
stateræ & ponderū, de acquisitione multorū Prou.24.c 23.
5 & paucorum, ¶ de °corruptione emptionis & Iacob.2.a 2.
negociatorum, & de multa disciplina filiorū, °correptione 2.
6 & seruo pessimo latus sanguinare. ¶ Super
7 mulierem nequam bonum est signum. ¶ Vbi
manus multæ sunt, claude: & quodcunque
trades, numera & appende: datum vero, &
8 acceptum omne describe. ¶ De disciplina in-
B sensati & fatui, & de senioribus qui iudican
tur ab adolescentibus: & eris eruditus in om
nibus, & probabilis in conspectu omnium vi
9 rorum. ¶ Filia patris abscondita est. vigilia &
solicitudo eius aufert somnum: ne fortè in
adolescentia sua adultera efficiatur, & cum
10 viro cōmorata odibilis fiat: ¶ nequando pol-
luatur in virginitate sua, & in paternis suis
grauida inueniatur: ne fortè cum viro cōmo-
rata transgrediatur, aut certè sterilis efficia-
11 tur. ¶ ‖ Super filiam luxuriosam confirma cu- ‖Sup.26.b 13.
stodiam: ne quando faciat te in opprobrium
venire inimicis, à detractione in ciuitate, &
obiectione plebis, & cōfundat te in multitu
12 dine populi. ¶ Omni homini noli intendere
C in specie: & in medio mulierum noli cōmo-
13 rari. ¶ De vestimentis enim procedit tinea,
14 & à muliere iniquitas viri. ¶ Melior est enim
iniquitas viri, quàm mulier benefaciens, &
15 mulier cōfundens in opprobrium. ¶ Memor
ero igitur operū Domini, & quæ vidi annun-
16 ciabo in sermonibus Dñi opera eius. ¶ Sol il-
luminans per omnia respexit, & gloria Do-
17 mini plenum est opus eius. ¶ Nonne Domi-
nus fecit sanctos enarrare omnia mirabilia
sua, quæ confirmauit Dominus omnipotens
18 stabiliri in gloria sua? ¶ Abyssum & cor ho-

16 ciendi, malefaciet. Ex visu cognoscitur vir,
& ab occursu faciei cognoscitur sensatus.
27 Amictus corporis, & risus dentium, & in-
28 gressus hominis enuntiant de illo. Est cor-
reptio mendax in ira contumeliosi: & est iu
dicium quod non probatur esse bonum: &
est tacens, & ipse est prudens.

CAPVT XX.

1 QVAM bonũ est arguere, quàm
A irasci! & confitentem in oratio-
2 ne non prohibere. Concupiscẽ
tia spadonis deuirginabit iuuẽ-
3 culam: sic qui facit ꝑ vim iudi-
4 ciũ iniquũ. Quam bonũ est correptum mani
festare pœnitentiam! sic enim effugies volũ-
5 tarium peccatũ. Est tacens, qui inuenitur
sapiens: & est odibilis, q procax est ad loquẽ-
6 dum. Est autem tacens, non habens sen-
sum loquelæ: & est tacẽs sciens tempus apti
7 temporis. Homo sapiens tacebit vsque ad (Eccl.3.b 7.)
tempus: lasciuus autem & imprudens non
8 seruabunt tempus. Qui multis vtitur ver- (Inf.32.a 6.)
bis, lædet animam suam: & qui potestatem
9 sibi sumit iniustè, odietur. Est processio in
malis viro indisciplinato, & est inuentio in
10 detrimentum. Est datum, quod non est vti-
B le: & est datum, cuius retributio duplex.
11 Est propter gloriam minoratio: & est, qui
12 ab humilitate leuabit caput. Est, qui mul-
ta redimat modico precio, & restituens ea in
13 septuplum. Sapiens in verbis seipsum ama-
bilẽ facit: gratiæ autẽ fatuorum effundẽtur.
14 Datus insipiẽtis non erit vtilis tibi: oculi
15 enim illius septemplices sunt. exigua da-
bit, & multa improperabit, & apertio oris
16 illius, inflãmatio est. Hodie fœneratur quis,
& cras expetit, & odibilis est homo huiuſ-
17 modi. Fatuo non erit amicus, & non erit
18 gratia bonis illius. Qui enim edunt panem
C illius, falsæ linguæ sunt. Quoties, & quanti
19 irridebunt eum? Neque enim quod haben-
dum erat, directo sensu distribuit: similiter
20 & quod non erat habendum. Lapsus falsæ
linguæ, quasi qui in pauimento cadens: sic
21 casus malorum festinanter veniet. Homo
acharis quasi fabula vana, in ore indiscipli- (ingratus 6.)
22 natorum assidua erit. Ex ore fatui repro-
babitur parabola: non enim dicit illam in tẽ
23 pore suo. Est, qui vetatur peccare præ ino-
24 pia, & in requie sua stimulabitur. Est, qui
perdet animam suam præ confusione, & ab
imprudenti persona perdet eam: personæ au-
25 tem acceptione perdet se. Est, qui præ con-
D fusione promittit amico, & lucratus est eum
26 inimicum gratis. Opprobrium nequam in
homine mendacium, & in ore indisciplina-
27 torum assiduè erit. Potior fur quàm assi-
duitas viri mendacis: perditionem autẽ am-
28 bo hæreditabunt. Mores hominum men-
dacium sine honore: & confusio illorum cũ
29 ipsis sine intermissione. Sapiens in verbis
producet seipsum, & homo prudens placebit
30 magnatis. Qui operatur terram suam, (Prou.12.b 11.& 28.c 19.)
inaltabit aceruum frugum: & qui operatur
iustitiam, ipse exaltabitur. qui vero placet
31 magnatis, effugiet iniquitatem. Xenia & (Exo.23.a 8.)
dona excæcant oculos iudicum, & quasi mu
32 tus in ore auertit correptiones eorum. Sa- (Deu.16.d 19.)
pientia abscondita & thesaurus inuisus: quæ
33 vtilitas in vtrisque? Melior est, qui celat in- (Infr.41.e 18.)
sipientiam suam: quam homo, qui abscondit
sapientiam suam.

CAPVT XXI.

1 FILI, peccasti? non adijcias ite- (Sup.5.b.5)
A rum: sed & de pristinis depreca-
2 re, vt tibi dimittãtur. Quasi
à facie colubri fuge peccata: &
si accesseris ad illa, suscipient te.
3 Dentes leonis, dentes eius, interficientes
4 animas hominum. Quasi romphæa bis acu-
ta omnis iniquitatis: plagæ illius non est sa
5 nitas. Obiurgatio & iniuriæ annullabunt
substantiam: & domus, quæ nimis locuples
est, annullabitur superbia: sic substantia su-
6 perbi eradicabitur. Deprecatio pauperis ex
ore vsque ad aures eius perueniet, & iudiciũ
7 festinato adueniet illi. Qui odit correptionẽ
vestigium est peccatoris: & qui timet Deũ,
8 conuertetur ad cor suum. Notus à longè po
tens lingua audaci: & sensatus scit labi se ab
9 ipso. Qui ædificat domum suam impendijs
B alienis, quasi qui colligit lapides suos in hye
10 me. Stupa collecta synagoga peccantium, (Sup.16.a 7.)
11 & consummatio illorum flamma ignis. Via
peccantium complata lapidibus, & in finẽ (complanata 1.)
12 illorum inferi, & tenebræ, & pœnæ. Qui cu (in fine)
13 stodit iustitiam, continebit sensum eius. Cõ
summatio timoris Dei, sapientia & sensus.
14 Non erudietur, qui non est sapiens in bo-
15 no. Est autem insipientia quæ abundat in
malo: & non est sensus vbi est amaritudo. (abũdat 1.)
16 Sciẽtia sapiẽtis tanquã inundatio abundabit,
& consilium illius sicut fons vitæ permanet.
17 Cor fatui quasi vas confractum, & omnem
18 sapientiã nõ tenebit. Verbũ sapiẽs, quodcũ-
que audierit scius laudabit, & adijciet: audi- (ad se 1.)
C uit luxuriosus, & displicebit illi, & proijciet
19 illud post dorsum suum. Narratio fatui
quasi sarcina in via. nam in labijs sensati in-
20 uenietur gratia. Os prudentis quæritur in
ecclesia: & verba illius cogitabunt in cordi-
21 bus suis. Tanquàm domus exterminata, sic
fatuo sapientia: & scientia insensati inenar-
22 rabilia verba. Compedes in pedibus, stulto
doctrina, & quasi vincula manuum super ma
23 num dexterã. Fatuus in risu exaltat vocẽ
24 suã: vir autem sapiens, vix tacitè ridebit. Or-
D namentũ aureum prudenti doctrina, & quasi
25 brachiale in brachio dextro. Pes fatui facilis
in domum proximi: et homo peritus cõfun-
26 detur à persona potẽtis. Stultus à fenestra
respiciet in domum: vir autem eruditus fo-
27 ris stabit. Stultitia hominis auscultare per
ostium: & prudens grauabitur contumelia.
28 Labia imprudentum, stulta narrabunt: ver-
ba autem prudentium, statera põderabũtur.
29 In ore fatuorum cor illorum: & in corde
30 sapientium os illorum. Dum maledicit
impius diabolum: maledicit ipse animã suã.
31 Susurro coinquinabit animam suam, &

in omni-

in omnibus odietur : & qui permanserit,
odiosus erit:tacitus & sensatus honorabitur.

CAPVT XXII.

1
A IN lapide luteo lapidatus est pi-
ger, & omnes loquentur super
2 aspernationem illius. De ster-
core boum lapidatus est piger.
& omnis, qui tetigerit eum, ex-
3 cutiet manus. Confusio patris est de filio
indisciplinato: * filia autem * in deminoratione
4 fiet. Filia prudens hæreditas viro suo. nam
quæ confundit,in contumeliam fit genitoris.
5 Patrem & virum cõfundit audax: & ab im-
pijs non minorabitur : ab vtrisque autem inho-
6 norabitur. Musica in luctu, importuna nar
ratio: flagella & doctrina in omni tẽpore sa-
7 pientia. Qui docet fatuũ,quasi qui conglu-
8 tinat testam. qui narrat verbum non au-
dienti, quasi qui excitat dormientem de gra
9 ui somno. ° Cum dormiente loquitur, qui
enarrat stulto sapientiam, & in fine narra-
10 tionis dicit °, Quis est hic? ‖ Supra mortuũ
plora, defecit enim lux eius: & supra fatuum
11 plora, deficit enim sensus. Modicum plora
12 supra mortuum, quoniam requieuit. Nequis-
simi enim nequissima vita, super mortem fa-
13 tui. ‖ Luctus mortui septem dies: fatui au-
B tem & impij, omnes dies vitæ illorum.
14 ‖ Cum stulto ne multum loquaris: & cum
15 insensato ne abieris. Serua te ab illo, vt nõ
molestiam habeas, & non coinquinaberis
16 peccato illius. Deflecte ab illo, & inuenies
requiem, & nõ acediaberis in stultitia illius.
17 Super plumbũ quid grauabitur? & quod il-
18 li aliud nomen, quàm fatuus? ‖ Arenam &
salẽ, & massam ferri facilius est ferre, quàm
hominem imprudentem, & fatuum & im-
19 pium. Loramentum ligneum colligatum
C fundamento ædificij non dissoluetur: sic &
20 cor confirmatum in cogitatione cõsilij. Co
gitatus sensati in omni tempore vel metu nõ
21 deprauabitur. * Sicut paleæ in excelsis, &
cæmẽta sine impẽsa posita contra faciem vẽ-
22 ti, non permanebunt: sic & cor timidum
in cogitatione stulti contra impetum timo-
23 ris non resistet. Sicut cor trepidum in cogi
tatione fatui, omni tempore non metuet: sic
& qui in præceptis Dei permanet semper.
24 Pungens oculum, deducit lachrymas: & qui
25 pungit cor, profert sensum. Mittens lapidẽ
in volatilia, deijciet illa : sic & qui conuitiatur
26 amico, dissoluit amicitiam. Ad amicũ etsi
produxeris gladium, non desperes: est enim
27 regressus ad amicum. Si aperuerit os triste,
nõ timeas: est enim cõcordatio. excepto cõ-
uitio, & improperio & superbia & mysterij
reuelatione, & plaga dolosa. in his omni-
28 bus effugiet amicus. Fidem posside cum
D amico in paupertate illius, vt & in bonis il-
29 lius læteris. In tempore tribulationis il-
lius permane illi fidelis, vt & in hæreditate
30 illius cohæres sis. Ante ignem camini va-
por, & fumus ignis inaltatur: sic & ante san
guinem maledicta, & contumeliæ, & minæ.
31 Amicum salutare non confundaris, à facie
illius non me abscondam: & si mala mihi
32 euenerint per illum, sustinebo. Omnis, qui
33 audiet, cauebit se ab eo. ‖ Quis dabit ori
meo custodiam, & super labia mea signacu-
lum certum, vt non cadam ab ipsis, & lingua
mea perdat me?

* in 9.
* fatua
° qui ennumerat stulto, & in fine dicit 9.
‖ Inf. 38. b 16.
‖ Gen. 50. b 10.
‖ Prou. 23. b 9.
‖ Prou. 27. a 3.
• Sicut ornatus arenosus in pariete limpido, &
‖ Psa. 140. a 3.

CAPVT XXIII.

1
A DOMINE pater & dominator vi
tæ meæ, ne derelinquas me in cõ
silio eorum: nec sinas me cade-
2 re in illa exprobratione. Quis
superponit in cogitatu meo fla-
gella, & in corde meo doctrinam sapientiæ,
vt ignorationibus eorum non parcant mihi,
3 & non appareant delicta eorum, & ne adin-
crescant ignorantiæ meæ, & multiplicentur
delicta mea, & peccata mea abundẽt, & inci-
dam in conspectu aduersariorum meorum,
4 & gaudeat inimicus meus? Domine pater,
& Deus vitæ meæ, ne derelinquas me in cogi-
5 tatu illorum. Extollentiam oculorum meo-
rum ne dederis mihi, & omne desyderium
6 auerte a me. Aufer à me ventris concupi-
scentias, & concubitus concupiscentiæ ne
apprehẽdant me, & animæ irreuerenti & in-
7 fruniteæ ne tradas me. Doctrinam oris au-
dite filij: & qui custodierit illam, non periet
labijs, nec scandalizabitur in operibus ne-
8 quissimis. In vanitate sua apprehenditur
peccator, & superbus & maledicus scanda-
9 lizabitur in illis. ‖ Iurationi non assuescat
10 os tuum: multi enim casus in illa. Nomi-
B natio verò Dei non sit assidua in ore tuo, &
in nominibus Sanctorum non admiscearis:
11 quoniam non eris immunis ab eis. Sicut
enim seruus interrogatus assiduè, à liuore
non minuitur: sic omnis iurans & nomi-
12 nans, in toto à peccato non purgabitur. Vir
multum iurans, implebitur iniquitate, & nõ
13 discedet à domo illius plaga. Et si frustraue-
rit, delictum illius super ipsum erit: & si dis-
14 simulauerit, delinquit dupliciter: & si in va
cuum iurauerit, non iustificabitur. replebi-
15 tur enim retributione * domus illius. Est
& alia loquela contraria morti, non inue-
16 niatur in hæreditate Iacob. Etenim à mise-
ricordibus omnia hæc auferentur, & in de-
17 lictis non voluntabuntur. Indisciplinatæ
loquelæ non assuescat os tuum: est enim in
18 illa verbum peccati. Memẽto patris & ma-
tris tuæ, in medio enim magnatorum consi-
19 stis: ne fortè obliuiscatur te Deus in con-
spectu illorũ, & assiduitate tua infatuatus,
improperium patiaris, & maluisses non na-
20 sci, & diẽ natiuitatis tuæ maledicas. ‖ Ho-
mo assuetus in verbis improperij, in omni-
21 bus diebus suis non erudietur. Duo genera
C abundant in peccatis, & tertium adducit irã
22 & perditionem. Anima calida quasi ignis
ardens non extinguetur, donec aliquid glu-
23 tiat: & homo nequam in ore carnis suæ
24 non desinet, donec incendat ignem. Ho-
mini fornicario omnis panis dulcis, non fa-
25 tigabitur transgrediens vsque ad finem. Om-
nis homo, qui transgreditur lectum suum,

‖ Exo. 20. b 7.
Inf. 29. b 15.
Matt. 5. c 33.
‖ Inf. 27. b 13.
* pessima 2.
‖ 2. Re. 16. b 7.

contemnens in animam suam, & dicens:
26 ¶ Quis me videt? ¶ tenebræ circundant me, (Isa. 29. c 15.)
& parietes cooperiunt me, & nemo circum-
spicit me: quem vereor? delictorum meorũ
27 non memorabitur Altissimus. ¶ Et non in-
telligit, quoniam omnia videt oculus illius,
quoniam expellit à se timorem Dei huiusmo
di hominis timor, & oculi hominũ timẽtes
28 illum: ¶ & non cognouit, quoniam oculi Do
mini multò plus lucidiores sunt super Solẽ,
circunspicientes omnes vias hominum, &
profundum abyssi, & hominum corda intuẽ-
29 tes in absconditas partes. ¶ Domino enim
D Deo antequàm crearentur, omnia sunt agni-
30 ta: sic & post perfectum respicit omnia. ¶ Hic (Leui. 20. b 10. Deut. 22. c 22.)
in plateis ciuitatis vindicabitur, & quasi pul
lus equinus fugabitur: & vbi non sperauit,
31 apprehendetur. ¶ Et erit dedecus omnibus,
32 eo quòd nõ intellexerit timorem Domini. ¶ Sic
& mulier omnis relinquens virum suum, &
statuens hæreditatem ex alieno matrimo-
33 nio. ¶ primò enim in lege Altissimi incredi-
bilis fuit: & secundò °virum suũ dereliquit': (°in virum suum deliquit 1.)
tertiò in adulterio fornicata est, & ex alio vi
34 ro filios statuit sibi. ¶ Hæc in ecclesiam ad-
35 ducetur, & in filios eius respicietur. ¶ Non
tradent filij eius radices, & rami eius non
36 dabunt fructum. ¶ derelinquet in maledi-
ctum memoriam eius, & dedecus illius non
37 delebitur. ¶ Et agnoscent, qui derelicti sunt,
quoniam nihil melius est, quàm timor Dei:
& nihil dulcius, quàm respicere in mandatis
38 Dñi. ¶ Gloria magna est sequi Dominum: lõ-
gitudo enim dierum assumetur ab eo.

CAPVT XXIIII.

1 SAPIENTIA laudabit animã
A suã, & in Deo honorabitur, & in
medio populi sui gloriabitur,
2 ¶ & in ecclesijs Altissimi ape-
riet os suum, & in conspectu
3 virtutis illius gloriabitur, ¶ & in medio po-
puli sui exaltabitur, & in plenitudine sancta
4 admirabitur, ¶ & in multitudine electorum
habebit laudem, & inter benedictos benedi-
5 cetur, dicẽs: ¶ Ego ex ore Altissimi prodiui, pri-
6 mogenita ante omnẽ creaturam. ¶ Ego feci
in cœlis, vt oriretur lumen indeficiens, & si-
7 cut nebula texi omnem terram. ¶ Ego in al-
tissimis habitaui, & thronus meus in colum-
8 na nubis. ¶ Gyrum cœli circuiui sola, & pro-
fundum abyssi penetraui, & in fluctibus ma-
9 ris ambulaui, & in omni terra steti. ¶ Et in
10 omni populo, ¶ & omni gente primatum
11 habui, ¶ & omnium excellentium & hu-
milium corda virtute calcaui: & in his omni
bus requiem quæsiui, & in hæreditate Domi-
12 ni morabor. ¶ Tunc præcepit, & dixit mihi
creator omniũ: & qui creauit me, requieuit
13 in tabernaculo meo, & dixit mihi, ¶ In Iacob
inhabita, & in Israël hæreditare, & in ele-
14 ctis meis mitte radices. ¶ Ab initio* ante se (*&)
cula creata sum, & vsque ad futurum secu-
lum non desinam: & in habitatione sancta
15 coram ipso ministraui. ¶ Et sic in Sion fir-
mata sum, & in ciuitate sanctificata simi-
B liter requieui, & in Ierusalem potestas mea.
16 ¶ Et radicaui in populo honorificato, & in
partes Dei mei hæreditas illius, & in pleni-
17 tudine sanctorum detentio mea. ¶ Quasi ce-
drus exaltata sum in Libano: & quasi cy-
18 pressus in monte Sion. ¶ quasi palma exal-
tata sum in Cades, & quasi plantatio rosæ in
19 Iericho. ¶ Quasi oliua speciosa in campis, &
quasi platanus exaltata sum iuxta aquam in
20 plateis. ¶ Sicut cinnamomum, & balsamum
aromatizans odorem dedi: quasi myrrha ele
21 cta, dedi suauitatem odoris: ¶ & quasi storax
& galbanus, & vngula, & gutta, & quasi Liba
nus nõ incisus vaporaui habitationem meã:
& quasi balsamum non mistum odor meus.
22 ¶ Ego quasi Terebinthus extẽdi ramos meos,
23 & rami mei honoris & gratiæ. ¶ Ego quasi
vitis fructificaui suauitatem odoris: & flores
24 mei fructus honoris & honestatis. ¶ Ego ma-
C ter pulchræ dilectionis, & timoris, & agnitio
25 nis, & sanctæ spei. ¶ in me gratia omnis vi-
tæ & veritatis, in me omnis spes vitæ & vir-
26 tutis. ¶ Transite ad me omnes qui concupi-
scitis me, & a generationibus meis implemi-
27 ni. ¶ Spiritus enim meus super mel dulcis, & (Psal. 18. b 11.)
28 hæreditas mea super mel & fauum. ¶ Me-
moria mea in generationes seculorum.
29 ¶ Qui edunt me, adhuc esurient: & qui bi- (Ioan. 6. e)
30 bunt me, adhuc sitient. ¶ Qui audit me, nõ
confundetur: & qui operantur in me, non
31 peccabunt. ¶ Qui elucidant me, vitam æter-
32 nam habebunt. ¶ Hæc omnia liber vitæ, &
testamentum Altissimi, & agnitio veritatis.
33 ¶ Legem mandauit Moyses in præceptis iu-
stitiarum, & hæreditatem domui Iacob: & Is-
34 raël promissiones. ¶ Posuit Dauid puero suo
excitare regem ex ipso fortissimũ, & in thro-
35 no honoris sedentem in sempiternũ. ¶ Qui (Gen. 2. b 11.)
implet quasi Phison sapientiam, & sicut
36 Tygris in diebus nouorum. ¶ Qui adimplet (Iosue 3. c 14.)
D quasi Euphrates sensum: qui multiplicat
37 quasi Iordanis in tempore messis. ¶ Qui mit-
tit disciplinam sicut lucem, & assistens quasi
38 Gehon in die vindemiæ. ¶ Qui perficit pri-
mus scire ipsam, & infirmior non inuestiga-
39 bit eam. ¶ Amari enim abundabit cogitatio
40 eius, & consiliũ illius in abysso magna. ¶ Ego
41 sapientia effundi flumina. ¶ Ego quasi tra-
mes aquæ immensæ de fluuio, ego quasi flu-
uius Dorix, & sicut aquæductus exiui de pa-
42 radiso. ¶ Dixi, Rigabo hortum meum plãta-
tionum, & inebriabo °partus' mei fructum. (°pratus 3.)
43 ¶ Et ecce factus est mihi trames abundans, &
44 fluuius meus appropinquauit ad mare. ¶ quo
niã doctrinam quasi antelucanum illumino
omnibus, & enarrabo illam vsque ad longin-
45 quum. ¶ Penetrabo omnes inferiores par-
tes terræ, & inspiciam omnes dormientes, &
illuminabo -omnes'. sperantes in Domino. (-5.)
46 ¶ Adhuc doctrinam quasi prophetiam effun-
dam, & relinquam illam quærentibus sapien-
tiam, & non desinam in progenies illorum
47 vsque in æuum sanctum. ¶ Videte, quoniam (Infr. 33. c 18.)
non soli mihi laboraui, sed omnibus exqui-
rentibus veritatem.

CAPVT

CAPVT XXV.

1 N TRIBVS placitū eſt ſpiri-
A tui meo, quæ ſunt probata corā
2 Deo, & hominibus. ¶ Concor-
dia fratrum, & amor proximo-
rum, & vir & mulier bene ſibi
3 conſentientes. ¶ Tres ſpecies odiuit anima
mea, & aggrauor valde animæ illorum.
4 ¶ Pauperem ſuperbum: & diuitem menda-
5 cem: & ſenem fatuū & inſenſatum. ¶ Quæ
in iuuentute tua non congregaſti, quomodo
6 in ſenectute tua inuenies? ¶ Quàm ſpecio-
ſum canitiei iudicium, & presbyteris cogno
7 ſcere conſilium! ¶ Quàm ſpecioſa veteranis
ſapientia, & glorioſus intellectus, & conſi-
8 lium! ¶ Corona ſenum, multa peritia: & glo
9 ria illorum, timor Dei. ¶ Nouem inſuſpicabi-
lia cordis magnificaui, & decimum dicam in
10 lingua hominibus. ¶ Homo qui iucundatur in
B filijs, viuens & videns ſubuerſionem inimi-
11 corum ſuorum. ¶ ‖Beatus qui habitat cum ‖Infr. 26. a 1.
muliere ſenſata, ‖ & qui lingua ſua non eſt
12 lapſus, & qui non ſeruiuit indignis ſe. ¶ Bea- Supr. 14. a
tus qui inuenit amicum verum, & qui enar- 1. 19. c. 16.
13 rat iuſtitiam auri audienti. ¶ Quàm magnus Iac. 3. a. 2.
qui inuenit ſapientiam & ſcientiam! ſed nō
14 eſt ſuper timentem Dominum. ¶ timor Dei
15 ſuper omnia ſe ſuperpoſuit. ¶ Beatus homo,
cui donatum eſt habere timorē Dei: qui te-
16 net illum, cui aſſimilabitur? ¶ Timor Dei
initium dilectionis eius: fidei autem initiū
17 agglutinandum eſt ei: ¶ Omnis plaga, triſti-
18 tia cordis eſt: & omnis malitia, nequitia mu
B lieris. ¶ Et omnem plagam, & non plagam
19 videbit cordis: ¶ & omnem nequitiam, &
20 non nequitiam mulieris: ¶ & omnem obdu-
21 ctum, & non obductum odientium: ¶ & om-
nem vindictam, & non vindictam inimico-
22 rum. ¶ Non eſt caput nequius ſuper caput
23 colubri. ¶ & non eſt ira ſuper iram mulieris.
‖ Commorari leoni & draconi placebit, q̄ ‖Prou. 21. c 19.
24 habitare cum muliere nequam. ¶ Nequitia
mulieris immutat faciem eius: & obcæca-
bit vultum ſuum tanq̄ vrſus: & quaſi ſaccū
25 oſtendet in medio proximorum eius. ¶ Inge
muit vir eius, & audiens ſuſpirauit modicū.
26 ¶ Breuis omnis malitia ſuper malitiam mu
lieris: ſors peccatorum cadat ſuper illam.
27 ¶ Sicut aſcēſus arenoſus in pedibus vetera-
28 ni, ſic mulier linguata homini quieto. ¶ Ne
D reſpicias in mulieris ſpeciem, & non concu-
29 piſcas mulierē in ſpecie. ¶ Mulieris ira, &
30 irreuerentia, & confuſio magna. ¶ Mulier ſi
primatum habeat, contraria eſt viro ſuo.
31 ¶ Cor humile, & facies triſtis, & plaga mor-
32 tis, mulier nequam. ¶ Manus debiles, & ge-
nua diſſoluta, mulier quæ non beatificat vi-
33 rum ſuum. ¶ ‖ A muliere initium factum eſt ‖Gen. 3 a. 6
34 peccati, & per illam omnes morimur. ¶ Non
des aquæ tuæ exitum, nec modicum: nec mu
35 lieri nequam veniam prodeundi. ¶ Si non
ambulauerit ad manum tuam, confundet te
36 in conſpectu inimicorum. ¶ A carnibus tuis
abſcinde illam, ne ſemper te abutatur.

CAPVT XXVI.

1 MVLIERIS bonæ beatus vir:
A numerus enim annorū illorum
2 duplex. ¶ Mulier fortis oblectat ‖Sup. 25. b 11.
virum ſuū, & annos vitæ illius
3 in pace implebit. ¶ Pars bona
mulier bona, in parte bona timentium Deū,
4 dabitur viro pro factis bonis: ¶ diuitis au-
tem, & pauperis cor bonum, in omni tempo
5 re vultus illorum hilaris. ¶ A tribus timuit
cor meum, & in quarto facies mea metuit.
6 ¶ Delaturam ciuitatis, & collectionē populi,
7 ¶ & calumniam mendacem, ſuper mortem
8 omnia grauia. ¶ Dolor cordis & luctus, mu-
9 lier zelotypa. ¶ In muliere *zelotypa flagel- *infideli 6
10 lum linguæ, omnibus communicans. ¶ Sicut
boum iugum quod mouetur, ita & mulier
nequam: qui tenet illam, quaſi qui appre-
11 hendit ſcorpionem. ¶ Mulier ebrioſa ira ma-
B gna: & contumelia, & turpitudo illius non
12 tegetur. ¶ Fornicatio mulieris in extollen-
tia oculorum, & in palpebris illius agnoſce-
13 tur. ¶ ‖ In filia non auertente ſe, firma cuſto ‖Infr. 42. b 11.
14 diam: ne inuenta occaſione vtatur ſe. ¶ Ab
omni irreuerentia oculis caue, & ne mireris
15 ſi te neglexerit. ¶ ſicut viator ſitiēs ad fon-
tem os aperiet, & ab omni aqua proxima bi
C bet, & contra omnem palum ſedebit, & cō-
tra omnem ſagittam aperiet pharetram, do-
16 nec deficiat. ¶ Gratia mulieris ſedulæ dele-
ctabit virum ſuum, & oſſa illius impingua-
17 bit. ¶ Diſciplina illius datum Dei eſt. ¶ Mu-
18 lier ſenſata & tacita, nō eſt immutatio eru-
19 ditæ animę. ¶ Gratia ſuper gratiam, mulier
20 ſancta, & pudorata. ¶ Omnis autem ponde-
21 ratio non eſt digna continentis animæ. ¶ Si-
cut ſol oriens mūdo in altiſſimis Dei, ſic mu
lieris bonæ ſpecies in ornamentum domus
22 eius. ¶ lucerna ſplendens ſuper candelabrū
ſanctum, & ſpecies faciei ſuper ætatem ſta-
23 bilem. ¶ Columnæ aureæ ſuper baſes argen-
teas, & pedes firmi ſuper plantas ſtabilis mu
24 lieris. ¶ Fundamenta æterna ſupra petram ſo
D lidam, & mandata Dei in corde mulieris ſan
25 ctæ. ¶ In duobus contriſtatum eſt cor meum,
26 & in tertio iracundia mihi aduenit. ¶ Vir bel
lator deficiens per inopiam: & vir ſenſatus
27 contemptus: ¶ & qui tranſgreditur à iuſtitia
ad peccatum, Deus parauit eū ad romphæā.
28 ¶ Duæ ſpecies difficiles & periculoſę mihi ap
paruerūt: difficilè exuitur negocians à negli-
gentia, & non iuſtificabitur caupo à peccatis
labiorum.

CAPVT XXVII.

1 PROPTER inopiam multi deli 1. Tim. 6. b 9.
A querunt: & qui quærit locuple-
2 tari, auertit oculū ſuū. ¶ Sicut in
medio cōpaginis lapidum palus
figitur: ſic & inter medium vē-
ditionis & emptionis anguſtabitur pecca-
3 tis. ¶ Conteretur cum delinquente delictum.
4 ¶ Si non in timore Domini tenueris te inſtā-
5 ter, citò ſubuertetur domus tua. ¶ Sicut in percuſ-
ſura cribri remanebit puluis: ſic aporia ho-

minis

4 ¶ Multi quasi inuentionem æstimauerunt fœ
nus, & præstiterunt molestiã his qui se adiu-
5 uerunt. ¶ Donec accipiant, osculantur ma-
nus dantis, & in promissionibus humiliant
6 vocem suam. ¶ Et in tempore redditionis
postulabit tempus, & loquetur verba tædij
& murmurationum, & tempus caulabitur.
*aduersatus solidẽ, [margin] 7 ¶ Si autem potuerit reddere, *aduersabitur;
solidi vix reddet dimidium, & computabit
8 illud quasi inuentionem. ¶ Sin autem, frau-
dabit illum pecunia sua, & possidebit illum
9 inimicum gratis. ¶ & conuitia & maledicta
B reddet illi, & pro honore & beneficio red-
10 det illi contumeliam. ¶ Multi non causa ne-
quitiæ non fœnerati sunt, sed fraudari gra-
11 tis timuerunt. ¶ Verumtamen super humilem
animo fortior esto, & pro eleemosyna non
12 trahas illum. ¶ Propter mandatum assume
pauperem: & propter inopiam eius, ne dimit
13 tas eum vacuum. ¶ Perde pecuniam propter
fratrem & amicum tuum: & non abscon-
|Tob. 4. b 10. [margin] 14 das illam sub lapide in perditionem. ¶ | Po-
ne thesaurum tuum in præceptis Altissimi,
15 & proderit tibi magis quàm aurum. ¶ Con-
*sinu. [margin] clude eleemosynam in *corde pauperis, &
|Sup. 17. c 18. [margin] 16 hæc pro te exorabit ab omni malo. ¶ | Elee-
mosyna viri quasi sacculus cum ipso, & gra-
tiam hominis quasi pupillam conseruabit:
17 ¶ & postea resurget, & retribuet illis retribu-
18 tionem vnicuique in caput illorum. ¶ Super
scutum potentis, & super lanceam, aduersus
19 inimicum tuum pugnabit. ¶ Vir bonus fidẽ
C facit proximo suo: & qui perdiderit confu-
20 sionem, derelinquet sibi. ¶ Gratiam fideius-
soris ne obliuiscaris: dedit enim pro te ani-
21 mam suam. ¶ Repromissorem fugit peccator
22 & immundus. ¶ Bona repromissoris sibi ad-
scribit peccator: & ingratus sensu derelin-
23 quet liberantem se. ¶ Vir repromittit de pro
ximo suo: & cum perdiderit reuerentiam,
24 derelinquetur ab eo. ¶ Repromissio nequis-
sima multos perdidit dirigentes, & commo
25 uit illos quasi fluctus maris. ¶ Viros poten-
tes gyrans migrare fecit, & vagati sunt in
26 gentibus alienis. ¶ Peccator transgrediens
mandatum Domini, incidet in promissionẽ
nequam: & qui conatur multa agere, incidet
27 in iudicium. ¶ Recupera proximum secũdũ
|Inf. 39. c 31. [margin] 28 virtutẽ tuã, & attende tibi ne incidas. ¶ | Ini-
D tium vitæ hominis, aqua & panis & vestimẽ
tum, & domus protegens turpitudinem.
29 ¶ Melior est victus pauperis sub tegmine as-
serum, quàm epulæ splendidæ in peregrè si-
30 ne domicilio. ¶ Minimũ pro magno placeat
tibi, & improperium peregrinationis non au
31 dies. ¶ Vita nequam hospitandi de domo in
domum: & vbi hospitabitur, non fiduciali-
32 ter aget, nec aperiet os. ¶ Hospitabitur, &
pascet: & potabit ingratos, & ad hæc amara
33 audiet. ¶ Transi hospes, & orna mensam, &
34 quæ in manu habes, ciba cæteros. ¶ Exi à fa-
cie honoris amicorum meorum: necessitu-
*es 19. [margin] dine domus meæ hospitio mihi factus *est fra
35 ter. ¶ Grauia hæc homini habenti sensum,
Correptio domus, & improperium fœne-
ratoris.

CAPVT XXX.

1 QVI diligit filium suum, assiduat
A illi flagella, vt lætetur in nouis- Pro. 13. d 24. 23. b 13. [margin]
simo suo, & non palpet proxi-
2 morum ostia. ¶ Qui docet filiũ
suum, laudabitur in illo, & in
3 medio domesticorum in illo gloriabitur. ¶ | Qui
docet filium suum, in zelum mittit inimicũ, |Deu. 6. b 7. [margin]
& in medio amicorum gloriabitur in illo.
4 ¶ Mortuus est pater eius, & quasi nõ est mor-
tuus: similem enim reliquit sibi post se.
5 ¶ In vita sua vidit, & lætatus est in illo: in
obitu suo non est contristatus, nec confu-
6 sus est coram inimicis: ¶ reliquit enim defen
sorem domus cõtra inimicos, & amicis red-
7 dentem gratiam. ¶ Pro animabus filiorum
colligabit vulnera sua, & super omnem vocẽ
8 turbabuntur viscera eius. ¶ Equus indomitus
euadit durus, & filius remissus euadet præ-
9 ceps. ¶ Lacta filium, & pauentem te faciet:
10 lude cum eo, & contristabit te. ¶ Non cor-
B rideas illi: ne doleas, & in nouissimo obstu-
11 pescent dẽtes tui. ¶ Non des illi potestatẽ in
iuuentute, & ne despicias cogitatus illius.
12 ¶ | Curua ceruicẽ eius in iuuẽtute, & tũde la- |Sup. 7. c 25. [margin]
tera eius, dum infans est: ne fortè induret,
& non credat tibi, & erit tibi dolor animæ.
13 ¶ Doce filium tuum, & operare in illo, ne in
14 turpitudinem illius offendas. ¶ Melior est
pauper sanus, & fortis viribus, quàm diues
15 imbecillis & flagellatus malitia. ¶ Salus ani-
C mæ in sanctitate iustitiæ, & melior est omni
auro & argento: & corpus validum, quàm cẽ-
16 sus immensus. ¶ Non est census super cen-
sum salutis corporis: & non est oblectamen-
17 tum super cordis gaudiũ. ¶ Melior est mors,
q̃ vita amara: & requies æterna, q̃ languor
18 perseuerans. ¶ Bona abscõdita in ore clauso,
quasi appositiones epularum circumpositæ
19 sepulchro. ¶ | Quid proderit libatio idolo? |Dan. 14. b 6. [margin]
20 nec enim manducabit, nec odorabitur. ¶ Sic
qui effugatur à Domino, & portans merce-
21 des iniquitatis. ¶ Videns oculis, & ingemi-
scens, sicut spado complectens virginem &
22 suspirans. ¶ | Tristitiam non des animæ tuæ, |Pro. 12. d 25. 15. b 13. & 17. d 22. [margin]
D & non affligas temetipsum in consilio tuo.
23 ¶ Iucunditas cordis, hæc est vita hominis, &
thesaurus sine defectione sanctitatis: & exul
24 tatio viri est longæuitas. ¶ Miserere animæ
tuæ placens Deo, & contine, & congrega cor
tuum in sanctitate eius: & tristitiam longè
25 expelle à te. ¶ Multos enim occidit tristitia,
26 & non est vtilitas in illa. ¶ Zelus & iracun-
dia minuunt dies: & ante tempus senectam
27 adducet cogitatus. ¶ Splendidum cor, bonũ
in epulis est: epulæ enim illius diligenter
fiunt.

CAPVT XXXI.

1 VIGILIA honestatis tabefaciet car
A nes, & cogitatus illius aufert
2 somnum. ¶ Cogitatus præscien-
tiæ auertit sensum: & infirmi-
tas grauis sobriam facit animã.
3 ¶ Laborauit diues in congregatione substan-

4 tiæ, & in requie sua replebitur bonis suis. ¶ La
boravit pauper in diminutione victus, & in
5 fine inops fit. ¶ Qui aurum diligit, non iu-
stificabitur: & qui insequitur consumptio-
‖Sup. 8. a. 3 6 nem, replebitur ex ea. ¶ ‖ Multi dati sunt in
auri casus, & facta est in specie ipsius per-
7 ditio illorum. ¶ Lignum offensionis est aurũ
sacrificantium: væ illis, qui sectantur illud, &
8 omnis imprudens deperiet in illo. ¶ Beatus
dives, qui inventus est sine macula: & qui post
aurum non abijt, nec speravit in pecunia &
9 thesauris. ¶ Quis est hic, & laudabimus eũ?
*Qui 10 fecit enim mirabilia in vita sua. ¶ *Quis pro-
*inventus batus est in illo, & perfectus * est, & erit illi
gloria æterna? qui potuit transgredi, & non
est transgressus; & facere mala, & non fecit.
11 ¶ Ideo stabilita sunt bona illius in Domino,
& eleemosynas illius enarrabit omnis eccle
12 sia sanctorum. ¶ Supra mensam magnam se-
B disti? nõ aperias super illam faucẽ tuã prior.
13 ¶ Nõ dicas, si multa sunt, quæ super illã sunt.
14 ¶ Memento, quoniam malus est oculus ne-
15 quam. ¶ Nequius oculo quid creatũ est? ideo
ab omni facie sua lachrymabitur, cùm vide-
16 rit. ¶ Ne extendas manum tuam prior, &
17 invidia contaminatus erubescas. ¶ Ne com-
18 primaris in convivio vini. ¶ Intellige quæ sũt
19 proximi tui ex teipso. ¶ Utere quasi homo
frugi his, quæ tibi apponuntur; & non cùm
20 manducas multum, odio habearis. ¶ Cessa
prior, causa disciplinæ: & noli nimius esse,
21 ne fortè offendas. ¶ Et si in medio multorũ
sedisti, prior illis ne extendas manum tuam,
22 nec prior poscas bibere. ¶ Quàm sufficiens
C est homini erudito vinũ exiguum, & in dor
miendo non laborabis ab illo, & non senties
23 dolorem. ¶ Vigilia & cholera, & tortura viro
24 infrunito: ¶ somnus sanitatis in homine
parco: dormiet usq; in manè, & anima illius
25 cum ipso delectabitur. ¶ Et si coactus fueris
in edendo multum, surge è medio, & vome:
& refrigerabit te, & nõ adduces corpori tuo
26 infirmitatem. ¶ Audi me fili, & ne spernas
me: & in novissimo invenies verba mea.
27 ¶ In omnibus operibus tuis esto velox, &
‖Prov. 22. b. 9. 28 omnis infirmitas nõ occurret tibi. ¶ ‖ Splen-
d dum in panibus benedicent labia multo-
rum, & testimonium veritatis illius fidele.
29 ¶ In nequissimo pane murmurabit civitas,
& testimonium nequitiæ illius verum est.
30 ¶ Diligentes in vino noli provocare: multos
D enim exterminavit vinum. ¶ Ignis probat
31 ferrum durum, sic vinum corda superborum
32 arguet in ebrietate potatũ. ¶ Aequa vita ho-
minibus, vinum in sobrietate: si bibas illud
33 moderatè, eris sobrius. ¶ Quæ vita est, quæ
34 minuitur vino? ¶ Quid defraudat vitam?
‖Ps. 103. b. 15. 35 Mors. ¶ ‖ Vinum in iucunditatem creatum
‖Prov. 20. a. 1. 36 est, & non ‖ in ebrietatem ab initio. ¶ Exul-
tatio animę & cordis, vinum moderatè pota-
37 tum. ¶ Sanitas est animæ & corpori sobrius
38 potus. ¶ Vinum multum potatum, irritatio-
39 nem, & irã & ruinas multas facit. ¶ Amari-
40 tudo animæ vinum multum potatũ. ¶ Ebrie-
tatis animositas, imprudentis offensio, mi-
41 norans virtutem, & faciẽs vulnera. ¶ In cõ-
vivio vini non arguas proximum: & non
42 despicias eum in iucunditate illius: ¶ verba
improperij non dicas illi, & non premas illũ
in repetendo.

CAPUT XXXII.

1 RECTOREM te posuerũt? noli ex-
A tolli: esto in illis quasi unus ex
2 ipsis. ¶ Curam illorum habe, &
sic considera, & omni cura tua
3 explicita recumbe: ¶ ut læteris
propter illos, & ornamentum gratiæ acci-
pias coronam & dignationem consequaris
4 corrogationis. ¶ Loquere maior natu: decet
5 enim te. ¶ primum verbum diligenti scien-
6 tiam, & non impedias musicam. ¶ ‖ Ubi audi- ‖Eccl. 3. b. 7. Sup. 20. a. 7.
tus non est, non effundas sermonem, & im-
7 portunè noli extolli in sapientia tua. ¶ Gem-
mula carbunculi in ornamento auri, & com
8 paratio musicorum in convivio vini. ¶ Sicut
B in fabricatione auri signum est smaragdi: sic
numerus musicorũ in iucundo & moderato
9 vino. ¶ Audi tacens, & pro reverẽtia accedet
10 tibi bona gratia. ¶ Adolescens loquere in
11 tua causa vix, cùm necesse fuerit. ¶ Si bis in-
terrogatus fueris, habeat caput responsum
12 tuum. ¶ In multis esto quasi inscius, & audi
13 tacens simul & quærens. ¶ ‖ In medio magna- ‖Iob 32. a. 6.
torum *non præsumas: & ubi sunt senes, nõ *loqui
14 multum loquaris. ¶ Ante grandinem præi-
bit coruscatio: & ante verecundiam præi-
bit gratia, & pro reverẽtia accedet tibi bona
15 gratia. ¶ Et hora surgendi nõ te *trices: ꝑ- *tristes
C curre autem prior in domum tuam, & illic
16 avocare, & illic lude, ¶ & age conceptiones
17 tuas, & non in delictis & verbo superbo. ¶ Et
super his omnibus benedicito Dominũ, qui
fecit te, & inebriantem te ab omnibus bonis
18 suis. ¶ Qui timet Dominum, excipiet doctri-
nã eius: & qui vigilaverint ad illum, invenient
19 benedictionem. ¶ Qui quærit legem, reple-
bitur ab ea: & qui insidiosè agit, scandaliza-
20 bitur ab ea. ¶ Qui timent Dominum, inve-
nient iudiciũ iustum, & iustitias quasi lumen
21 accẽdẽt. ¶ Peccator homo vitabit correptio-
nem, & secundùm voluntatem suã inveniet
22 comparationem. ¶ Vir consilij non disper-
D det intelligentiam, alienus & superbus non
23 pertimescet timorem. ¶ etiam postquam fe-
cit cum eo sine consilio, & suis insectationi-
24 bus arguetur. ¶ Fili, sine consilio nihil fa-
25 cias, & post factum non pœnitebis. ¶ In via
ruinæ non eas, & non offendes in lapides:
nec credas te viæ laboriosæ, ne ponas animæ
26 tuæ scandalum. ¶ Et à filijs tuis cave, & à do
27 mesticis tuis attende. ¶ In omni opere tuo
crede ex fide animæ tuæ: hoc est enim con-
28 servatio mandatorum. ¶ Qui credit Deo, at-
tendit mandatis: & qui confidit in illo, non
minorabitur.

CAPUT XXXIII.

1 TIMENTI Dominum, nõ occur-
A rẽt mala, sed in tẽtatione Deus
illum conservabit, & libera-
2 bit à malis. ¶ Sapiens non odit
mandata & iustitias, & non il-

3 sidetur quasi in procella nauis. ꝰ Homo sen-
4 satus credit legi Dei,& lex illi fidelis. ꝰ Qui
interrogationem manifestat, parabit ver-
bum: & sic deprecatus exaudietur, & con-
seruabit disciplinam, & tunc respondebit.
| Sup.21.b 17. 5 ꝰ | Præcordia fatui quasi rota carri: & quasi
6 axis versatilis cogitatus illius. ꝰ Equus emis-
sarius, sic & amicus subsannator, sub omni
7 suprasedente hinnit. ꝰ Quare dies diem supe-
rat,& iterū lux lucem, & annus annum à so-
8 le? ꝰ A Domini scientia separati sunt facto
9 Sole,& præceptum custodiente. ꝰ Et immuta-
uit tpa,& dies festos ipsorum,& in illis dies
10 festos celebrauerunt ad horam. ꝰ Ex ipsis
B exaltauit & magnificauit Deus, & ex ip-
sis posuit in numerum dierum,& omnes ho
| Gen. 2. d 7. mines de solo, | & ex terra vnde creatus est
11 Adam. ꝰ In multitudine disciplinę Dñi sepa
12 rauit eos,& immutauit vias eorū. ꝰ Ex ipsis
benedixit,& exaltauit: & ex ipsis sanctifica-
uit,& ad se applicauit: & ex ipsis maledixit
& humiliauit,& conuertit illos à separatione
| Roma.9.c 21. 13 ipsorū. ꝰ | Quasi lutū figuli in manu ipsius,
14 plasmare illud & disponere. ꝰ Oēs viæ eius
secundum dispositionem eius: sic homo in
manu illius qui se fecit, & reddet illi secun-
15 dum iudicium suum. ꝰ Contra malum bonū
est,& contra mortem vita: sic & contra virū
iustū peccator. Et sic intuere in omnia ope-
ra Altissimi. Duo contra duo,& vnum con-
16 tra vnum. ꝰ Et ego nouissimus euigilaui,&
quasi q colligit acinos post vindemiatores.
17 ꝰ In benedictione Dei & ipse speraui: &
| Sup.24.d 47. C quasi qui vindemiat,repleui torcular. ꝰ | Re-
18 spicite quoniam nō mihi soli laboraui, sed
19 omnibus exquirentibus disciplinam. ꝰ Audi-
te me magnati, & omnes populi,& rectores
20 Ecclesiæ auribus percipite. ꝰ Filio & mulie-
ri, fratri & amico non des potestatem super
te in vita tua: & non dederis alij possessio-
nē tuā: ne forte pœniteat te, & depreceris
21 pro illis. ꝰ Dum adhuc superes & aspiras,nō
22 immutabit te omnis caro. ꝰ Melius est enim
vt filij tui te rogent,quàm te respicere in ma
23 nus filiorū tuorum. ꝰ In omnibus operibus
24 tuis præcellens esto. ꝰ Ne dederis maculam
in gloriam tuam. ꝰ In die consummationis
D dierum vitę tuæ,& in tempore exitus tui di-
25 stribue hęreditatem tuam. ꝰ Cibaria, & vir-
ga,& onus asino: panis,& disciplina,& opus
26 seruo. ꝰ Operatur in disciplina,& quærit re-
quiescere: laxa manus illi, & quærit liberta-
27 tem. ꝰ Iugum & lorum curuant collum du-
rum, & seruum inclinant operationes assi-
28 duæ. ꝰ Seruo maleuolo tortura & compe-
des: mitte illum in operationem, ne vacet:
29 ꝰ multam enim malitiam docuit ociositas.
30 ꝰ In opera constitue eum: sic enim conde-
cet illum. Quod si non obaudierit, curua il-
lum compedibus,& nō amplifices super om-
nem carnem. Verùm sine iudicio nihil fa-
| Sup.7.c 22. *fidelis. 31 cias graue. ꝰ | Si est tibi seruus*, sit tibi qua-
si anima tua: quasi fratrem sic eum tracta:
quoniam in sanguine animæ comparasti il-
32 lum. ꝰ Si læseris eum iniustè, in fugam con-
33 uertetur: ꝰ & si extollens discesserit: quem
quæras,& in qua via quæras illum,nescis.

CAPVT XXXIIII.

1 VANA spes, & mendacium viro
A insensato: & somnia extollunt
2 imprudētes. ꝰ Quasi qui appre-
hendit vmbrā, & psequit ven-
tum: sic & qui attendit ad visa
3 mendacia. ꝰ Hoc secundum hoc visio somnio-
rum. Ante faciem hoīs similitudo alterius* *6.
4 hoīs. ꝰ Ab immundo quid mūdabitur? & à men-
5 dace quid verū dicetur? ꝰ Diuinatio erroris,&
auguria, mendacia, & somnia malefacien-
6 tium, vanitas est. ꝰ Et sicut parturientis, cor
tuum phantasias patitur, nisi ab Altissimo
fuerit emissa visitatio, ne dederis in illis cor
7 tuū: ꝰ multos enim errare fecerunt somnia,
8 & exciderunt sperantes in illis. ꝰ Sine men-
dacio consummabitur verbum legis,& sapien
9 tia in ore fidelis complanabitur. ꝰ Qui non
est tentatus, quid scit? Vir in multis exper-
B tus,cogitabit multa: & q multa didicit,enar
10 rabit intellectum. ꝰ Qui non est expertus,
pauca recognoscit: qui autem in multis fa- *fatuus
11 ctus est, multiplicat malitiam. ꝰ Qui ten- *7.
tatus non est,qualia scit? qui implanatus est,
12 abundabit nequitia*. ꝰ Multa vidi errando,
do,& plurimas verborum consuetudines.
13 ꝰ Aliquoties vsque ad mortem periclitatus
sum horum causa, & liberatus sum gratia
14 Dei. ꝰ Spiritus timentium Deum quæritur,
15 & in respectu illius benedicetur. ꝰ Spes enim
illorum in saluantem illos, & oculi Dei in
16 diligentes se. ꝰ Qui timet Dominum, nihil
C trepidabit, & non pauebit: quoniam ipse est
17 spes eius. ꝰ Timentis Dominum beata est
18 anima eius. ꝰ Ad quem respicit, & quis est
19 fortitudo eius? ꝰ | Oculi Domini super timē- | Psal.32.d 18.
tes eum, protector potentiæ, firmamentum
virtutis, tegimen ardoris, & vmbraculum
20 meridiani, ꝰ deprecatio offensionis,& adiu-
torium casus, exaltans animam, & illumi-
nans oculos, dans sanitatem, & vitam, &
21 benedictionem. ꝰ | Immolantis ex iniquo, | Prou.21. d.28.
oblatio est maculata, & non sunt beneplaci
22 tæ subsannationes iniustorum. ꝰ Dominus
solus sustinentibus se in via veritatis & iusti
23 tiæ. ꝰ Dona iniquorum non probat Altis-
simus, nec respicit in oblationes iniquorū: | Prou.15.b 8.
nec in multitudine sacrificiorum eorum p-
24 pitiabitur peccatis. ꝰ Qui offert sacrificium
ex substantia pauperum, quasi qui victimat fi
25 lium in conspectu patris sui. ꝰ Panis egen-
D tium, vita pauperum est: qui defraudat il-
26 lum, homo sanguinis est. ꝰ Qui aufert in
sudore panem, quasi qui occidit proximum
27 suum. ꝰ | Qui effundit sanguinē,& qui frau- | Leui.19.c 13.
28 dem facit mercenario, fratres sunt. ꝰ Vnus
ædificans, & vnus destruens, quid prodest Supr.7.e 22.
29 illis nisi labor? ꝰ Vnus orans, & vnus ma-
30 ledicens, cuius vocem exaudiet Deus? ꝰ Qui
baptizatur à mortuo, & iterum tangit eum:
31 quid proficit lauatio illius? ꝰ sic homo qui
ieiunat in peccatis suis: & iterum eadem fa-
ciens,quid proficit humiliando se? orationē
illius quis exaudiet?

CAPVT XXXV.

1 QVi conseruat legē, multiplicat (verbū 12.)
A orationē. Sacrificiū salutare, (1. Reg. 15.)
2 est attēdere mādatis, & discede- (e. 22.)
3 re ab oī iniquitate: & propi- (Iere. 7. d. 3.)
tiationē litare sacrificijs super (-3.)
iniustitias; & deprecatio pro peccatis rece-
4 dere ab iniustitia. Retribuet gratiam, qui
offert similaginem: & qui facit misericor-
5 diam, offert sacrificium. Beneplacitum est
Domino, recedere ab iniquitate: & depre- (-6.)
catio pro peccatis, recedere ab iniustitia.
6 Non apparebis ante conspectum Domini (Exo. 23. b)
7 vacuus. Hæc enim omnia propter manda- (15. & 34.)
8 tum Dei fiunt. Oblatio iusti impinguat al- (c. 22.)
3 tare, & odor suauitatis est in cōspectu Altis- (Deut. 16. d)
9 simi. Sacrificium iusti acceptum est, & me- (16.)
10 moriam eius non obliuiscetur Dñs. Bono
animo gloriam redde Deo: & non minuas
11 primitias manuum tuarum. In omni da- (2. Cor. 9. b)
to hilarem fac vultum tuum, & in exultatio- (7.)
12 ne sanctifica decimas tuas. Da Altissimo (Tob. 4. b. 8)
secundum datum eius, & in bono oculo ad-
13 inuentionem facito manuū tuarum: quo-
niam Dominus retribuens est, & septies tan
14 tum reddet tibi. Noli offerre munera pra- (Leui. 22. c)
15 ua: non enim suscipiet illa. Et noli inspi- (20.)
C cere sacrificium iniustum; quoniam Domi- (Deut. 15. d)
nus iudex est, & non est apud illum gloria (41.)
16 personæ. Non accipiet Dominus personā (Deu. 10. d)
in paupere, & deprecationem læsi exaudiet. (17.)
17 Non despiciet preces pupilli: nec viduam, (2. Par. 19. b)
18 si effundat loquelam gemitus. Nonne la- (7.)
chrymæ viduæ ad maxillam descendunt, & (Iob 34. b)
19 exclamatio eius super deducentem eas? A (19.)
maxilla enim ascendunt vsq; ad cœlum, & (Sap. 6. b. 8.)
20 Dominus exauditor delectabit in illis. Qui (Roma. 2. b)
adorat Deum in oblectatione, suscipietur: & (11.)
deprecatio illius vsq; ad nubes propinqua- (Gal. 2. b. 6.)
21 bit. Oratio humiliantis se, nubes penetra- (Ephes. 6. b.)
bit: & donec propinquet, non consolabitur: (9.)
22 & nō discedet donec Altissimus aspiciat. Et (Col. 3. d. 25.)
Dominus nō elongabit, sed iudicabit iustos, (Act. 10. e)
D & faciet iudicium: & Fortissimus non habe (34.)
bit in illis patientiam, vt contribulet dor- (1. Pet. 1. c)
23 sum ipsorum: & Gētibus reddet vindictā, (17.)
donec tollat plenitudinem superborum: & (quiusque)
24 sceptra iniquorum contribulet, donec red- (4.)
dat hominibus secundum actus suos: & sm
opera Adæ, & secundum præsumptionem il-
25 lius, donec iudicet iudicium plebis suæ, &
26 oblectabit iustos misericordia sua. Specio-
sa misericordia Dei: in tēpore tribulationis
quasi nubes pluuiæ in tempore siccitatis.

CAPVT XXXVI.

1 MIserere nostri Deus omniū,
A & respice nos, & ostende nobis
lucem miserationum tuarum,
2 & immitte timorem tuum su-
per gentes, quæ non exquisie-
runt te: vt cognoscant quia non est Deus ni-
3 si tu, vt enarrent magnalia tua. Alleua ma-
num tuam super Gentes alienas, vt videant
4 potentiam tuam. Sicut enim in conspectu
eorum sanctificatus es in nobis, sic in con-
5 spectu nostro magnificaberis in eis: vt co-
B gnoscant te, sicut & nos cognouimus, quo-
6 niam non est Deus præter te Domine. In-
7 noua signa, & immuta mirabilia. Glorifica
8 manum, & brachiū dextrum. Excita furo-
9 rem, & effunde iram. Extolle aduersarium,
10 & afflige inimicum. Festina tempus, & me
11 mento finis, vt enarrent mirabilia tua. In
ira flāmæ deuoretur, qui saluatur: & qui pes-
simāt plebem tuam, inueniant perditionem.
12 Contere caput principum, inimicorum di-
13 centium: Nō est alius præter nos. Congre-
ga omnes tribus Iacob: & cognoscant quia
non est Deus nisi tu, vt enarrent magnalia
14 tua: & hæreditabis eos, sicut ab initio. Mi-
serere plebi tuæ, super quam inuocatum est
nomen tuum: & Israël, quem coæquasti pri- (Exo. 4. c. 22)
15 mogenito tuo. Miserere ciuitati sanctifi-
cationis tuæ Ierusalem, ciuitati requiei tuę.
16 Reple Sion inenarrabilibus verbis tuis, &
17 gloria tua populum tuum. Da testimoniū
C quæ ab initio creaturę tuæ sunt, & suscita p̄-
cationes quas loquuti sunt in noīe tuo pro-
18 phetæ priores. Da mercedem sustinenti-
bus te, vt prophetę tui fideles inueniantur, &
19 exaudi orationes seruorum tuorum. Secū- (Nu. 6. d. 24)
dum benedictionem Aaron da populo tuo,
& dirige nos in viam iustitiæ: & sciant om-
nes qui habitant terram, quia tu es Deus cō-
20 spector seculorum. Omnem escam man-
21 ducabit vēter, & est cibus cibo melior. Fau-
ces contingunt cibum ferę, & cor insensa-
22 tum verba mēdacia. Cor prauum dabit
23 tristitiam, & homo peritus resistet illi. Om
D nem masculum excipiet mulier: & est filia
24 melior filia. Species mulieris exhilarat fa-
ciem viri sui, & super omnem cōcupiscentiā
25 hominis superducit desyderiū. Si est lingua
curationis, est & mitigationis & miseri-
cordiæ: non est vir illius secundùm filios ho-
26 minum. Qui possidet mulierem bonam, in-
choat possessionem: adiutorium secundùm
27 illum est, & columna vt requies. Vbi non
est sepes, diripietur possessio: & vbi nō est mu
28 lier, ingemiscit egens. Cui credit, qui non
habet nidum? Et deflectens vbicunque ob-
scurauerit, quasi succinctus latro exiliens de
ciuitate in ciuitatem.

CAPVT XXXVII.

1 OMnis amicus dicet, Et ego ami-
A citiam copulaui. sed est amicus
solo nomine amicus. Nōnne tri-
stitia inest vsque ad mortem?
2 Sodalis autem & amicus ad
3 inimicitiam cōuertētur. O præsumptio ne-
quissima, vnde creata es cooperire aridā ma-
4 litia, & dolositate illius? Sodalis amico cō-
iucundatur in oblectationibus, & in tempo-
5 re tribulationis aduersarius erit. Sodalis a-
mico condolet causa ventris, & contra hostē
6 accipiet scutum. Nō obliuiscaris amici tui
in animo tuo, & non immemor sis illius in
7 operibus tuis. Noli consiliari cum socero
tuo, & à zelantibus te absconde consilium.
8 Omnis consiliarius prodit consilium, sed
9 est consiliarius in semetipso. A consiliario

scrua animam tuam. prius scito quæ sit il-
lius necessitas: & ipse enim animo suo cogi-
tabit. ¶ ne fortè mittat sudem in terram, &
11 dicat tibi, ¶ Bona est via tua, & stet è contra-
12 rio videre quid tibi eueniat. ¶ Cũ viro irreli-
B gioso tracta de sanctitate, & cum iniusto de
iustitia, & cum muliere de *his* quę æmula-
tur: cum timido de bello, cũ negociatore de
traiectione, cum emptore de venditione, cum
13 viro liuido de gratijs agendis, ¶ cũ impio de
pietate, cum inhonesto de honestate, cum o-
14 perario agrario de omni opere, ¶ cum opera-
rio annuali de consummatione anni, cũ ser-
uo pigro de multa operatione, non attendas
15 his in omni consilio. ¶ Sed cum viro sancto
assiduus esto, quemcunque cognoueris obser-
16 uãtem timorem Dei, ¶ cuius anima est secũ-
dum animam tuam: quicunq; titubauerit in
17 tenebris, non condolebit tibi. ¶ Et cor boni
consilij statue tecum: non est enim tibi aliud
18 pluris illo. ¶ Anima viri sancti enunciat ali-
C quãdo vera, quàm septem circũspectores se-
19 dentes in excelso ad speculandũ. ¶ Et in his
omnibus deprecare Altissimum, vt dirigat in
20 veritate viam tuam. ¶ Ante omnia opera ver-
bum verax præcedat te, & ante omnem actũ
21 consilium stabile. ¶ Verbum nequam im-
mutabit cor: ex quo partes quatuor oriun-
tur, bonum & malum, vita & mors: & domi-
22 natrix illorum est assidua lingua. ¶ Vir peri-
tus multos erudiuit, & animæ suę suauis est.
23 ¶ Qui sophisticè loquitur, odibilis est. in om-
24 ni re defraudabitur. ¶ non est enim illi data
à Domino gratia: omni enim sapientia de-
25 fraudatus est. ¶ Est sapiens, animæ suæ sapi-
26 ens: & fructus sensus illius laudabilis. ¶ Vir
sapiẽs plebem suã erudit, & fructus sensus il-
27 lius fideles sunt. ¶ Vir sapiens implebitur be-
D nedictionibus, & videntes illum laudabunt.
28 ¶ Vita viri in numero dierum: dies autem If-
29 raël innumerabiles sunt. ¶ Sapiens in popu-
lo hæreditabit honorẽ, & nomen illius erit
30 viuens in æternum. ¶ Fili, in vita tua tenta
animam tuam: & si fuerit nequam, nõ des il-
31 li potestatem: ¶ ‖ non enim omnia omnibus
expediunt, & non omni animæ omne ge-
32 nus placet. ¶ Noli auidus esse in omni epula-
tione, & non te effundas super omnẽ escam:
33 ¶ in multis enim escis erit infirmitas, & aui-
34 ditas appropinquabit vsq; ad cholerã. ¶ Pro-
pter crapulam multi obierunt: qui autem ab-
stinens est, adijciet vitam.

Margin: *ea 5. — ‖ 1. Cor. 6. c 12. & 10. c. 23

CAPVT XXXVIII.

1 HONORA medicum propter ne-
A cessitatem, etenim illũ creauit
2 Altissimus. ¶ A Deo est enim om-
nis medela, & à rege accipiet do-
3 nationẽ. ¶ Disciplina medici exal-
tabit caput illius, & in conspectu magnato-
4 rũ collaudabitur. ¶ Altissimus creauit de terra
medicinã, & vir prudens nõ abhorrebit illã.
5 ¶ ‖ Nónne à ligno indulcata est aqua amara?
6 ¶ Ad agnitionem hominum virtus illorum, &
dedit hominibus scientiam Altissimus, hono-
7 rari in mirabilibus suis. ¶ In his curãs mitiga-
bit dolorem, & vnguentarius faciet pigmen-
ta suauitatis, & vnctiones cõficiet sanitatis,
8 & nõ cõsummabũtur opera eius. ¶ Pax enim
9 Dei super faciem terræ. ¶ ‖ Fili, in tua infirmi-
tate ne despicias teipsum, sed ora Dominũ,
10 & ipse curabit te. ¶ Auerte à delicto, & dirige
manus, & ab omni delicto mũda cor tuum.
11 ¶ Da suauitatem & memoriam similaginis,
& impingua oblationẽ, & da locum medico:
12 ¶ etenim illum Dominus creauit, & non di-
B scedat à te, quia opera eius sunt necessaria.
13 ¶ Est enim tempus quando in manus illorũ
14 incurras: ¶ ipsi vero Dominum deprecabun-
tur, vt dirigat requiem eorum & sanitatem,
15 propter conuersationem illorum. ¶ Qui de-
linquit in cõspectu eius qui fecit eũ, incidet
16 in manus medici. ¶ ‖ Fili, in mortuũ produc
lachrymas, & quasi dira passus incipe plo-
rare, & secundum iudicium contege corpus illius, &
17 non despicias sepulturã illius. ¶ Propter de-
laturam autem amare fer luctum illius vno
18 die, & consolare propter tristitiam, ¶ & fac
luctum secundum meritum eius vno die vel
19 duobus propter detractionem. ¶ ‖ A tristitia
enim festinat mors, & cooperit virtutem, &
20 tristitia cordis flectit ceruicẽ. ¶ In abductio-
ne permanet tristitia: & substantia inopis se-
21 cundum cor eius. ¶ Ne dederis in tristitia cor
tuũ, sed repelle eam à te: & memento nouis-
22 simorum, ¶ noli obliuisci: neque enim est con-
C uersio, & huic nihil proderis, & teipsum pes-
23 simabis. ¶ Memor esto iudicij mei: sic enim
24 erit & tuum. mihi heri, & tibi hodie. ¶ ‖ In
requie mortui requiescere, fac memoriã eius
25 & consolare illum in exitu spiritus sui. ¶ Sa-
pientiam scribe in tẽpore vacuitatis: & qui
minoratur actu, sapiẽtiam percipiet: quia sa-
26 pientia replebitur. ¶ Qui tenet aratrum, & q
gloriatur in iaculo, stimulo boues agitat, &
conuersatur in operibus eorum, & enarratio
27 eius in filijs taurorum. ¶ Cor suum dabit ad
versandos sulcos, & vigilia eius in sagina vac-
28 carum. ¶ Sic omnis faber & architectus qui
noctem tanquam diem transigit, qui sculpit
signacula sculptilia, & assiduitas eius variat
picturam: cor suum dabit in similitudinem
29 picturæ, & vigilia sua perficiet opus. ¶ Sic
faber ferrarius sedens iuxta incudem, &
consyderans opus ferri. Vapor ignis vret car-
nes eius, & in calore fornacis concertatur.
30 ¶ Vox mallei innouat aurem eius, & contra
D similitudinem vasis oculus eius. ¶ Cor suum
31 dabit in consummationem operum, & vi-
32 gilia sua ornabit imperfectionem. ¶ Sic fi-
gulus sedens ad opus suum, conuertens pe-
dibus suis rotam, qui in solicitudine posi-
tus est semper propter opus suum & innu-
33 mera est omnis operatio eius. ¶ In brachio
suo formabit lutum, & ante pedes suos cur-
34 uabit virtutem suam. ¶ Cor suum dabit vt
consummet linitionem, & vigilia sua mun-
35 dabit fornacem. ¶ Omnes hi in manibus
suis sperauerunt, & vnusquisque in arte sua
36 sapiens est. ¶ sine his omnibus non ædifica-
37 tur ciuitas. ¶ Et non inhabitabunt, nec
inambulabunt, & in ecclesiam non transi-
38 lient. ¶ Super sellam iudicis non sedebunt,

Margin: ‖ Exo. 15. d 25. — ‖ Esai. 38. a 5. — ‖ Sup. 22. a 10. — ‖ Prou. 15 b 13. & 17. d 22. — ‖ 2. Reg. 12. c. 21.

& testamentum iudicij non intelligent, neq;
palàm facient disciplinam & iudicium, & in
39 parabolis non inuenientur: sed creaturam
æui confirmabunt, & deprecatio illorum in
operatione artis accommodantes animam
suam, & conquirentes in lege Altissimi.

CAPVT XXXIX.

1 SAPIENTIAM omnium anti-
A quorũ exquiret sapiẽs, & in pro
2 phetis vacabit. Narrationem vi
rorum nominatorum conser-
uabit, & in versutias parabo-
3 larum simul introibit. Occulta prouerbio-
rum exquiret, & in absconditis parabolarum
4 conuersabitur. In medio magnatorum mi-
nistrabit, & in conspectu præsidis apparebit.
5 In terram alienigenarum gentium pertran-
siet: bona enim & mala in omnibus tenta-
6 bit. Cor suum tradet ad vigilandum dilu-
culo ad Dominum qui fecit illum, & in con-
7 spectu Altissimi deprecabitur. Aperiet os
suum in oratione, & pro delictis suis depreca
8 bitur. Si enim Dominus magnus voluerit,
9 spiritu intelligentiæ replebit illum: & ipse
B tanquam imbres mittet eloquia sapientiæ
suæ, & in oratione confitebitur Domino.
10 Et ipse diriget consilium eius & disciplinã,
11 & in absconditis suis consiliabitur. Ipse
palàm faciet disciplinam doctrinæ suæ, & in
12 lege testamenti Domini gloriabitur. Col-
laudabunt multi sapientiam eius, & vsque
13 in seculum non delebitur. Nõ recedat me-
moria eius, & nomen eius requiretur à gene
14 ratione in generationem. Sapientiam eius
enarrabunt gentes, & laudem eius enuncia-
15 bit ecclesia. Si permanserit nomen*, de- * eius.
relinquet plus quàm mille: & si requieuerit,
16 proderit illi. Adhuc consiliabor, vt enar-
17 rem: vt furore enim repletus sum. In vo-
ce dicit. Obaudite me diuini fructus, & quasi
rosa plãtata super riuos aquarum fructifica-
18 te. Quasi Libanus odorẽ suauitatis habe-
19 te. Florete flores, quasi lilium, & date o-
dorem, & frondete in gratiam, & collauda-
te canticum, & benedicite Dominũ in operi-
20 bus suis. Date nomini eius magnificentiã,
& confitemini illi in voce labiorum vestro-
rũ, & in canticis labiorum, & citharis, & sic
21 dicetis in cõfessione, Opera Domini vni- Genes. 1. d
22 uersa bona valde. In verbo eius stetit 31.
C aqua, sicut congeries: & in sermone oris il- Mar. 7. d
23 lius, sicut exceptoria aquarum: quoniam 37.
in præcepto ipsius placor fit, & non est mi- Gen. 1. a. 3.
24 noratio in salute ipsius. Opera omnis car-
nis coram illo, & non est quicquam abscon-
25 ditum ab oculis eius. A seculo vsque in se-
culum respicit: & nihil est mirabile in con-
26 spectu eius. Non est dicere, Quid est hoc,
aut quid est istud? omnia enim in tempore
27 suo quærentur. Benedictio illius quasi flu- Gen. 7. d
28 uius inundabit? & quo modo cataclysmus 17.
aridam inebriauit, sic ira ipsius gentes quæ
29 non exquisierunt eum, hæreditabit. Quo Exo. 14. c
modo cõuertit aquas in siccitatem, & sic- 21.
cata est terra, & viæ illius vijs illorum dire- -3.
ctæ sunt: sic peccatoribus offensiones in ira
30 eius. Bona bonis creata sunt ab initio, sic
31 nequissimis bona & mala. Initium neces- Sup. 29. d
sariæ rei vitæ hominum, aqua, ignis, & ferrũ, 28.
sal, lac, & panis similagineus, & mel, & bo- -28.
32 trus vuæ, & oleum, & vestimentum. Hæc
D omnia sanctis in bona, sic & impijs & pecca
33 toribus in mala cõuertentur. Sunt spiritus
qui ad vindictam creati sunt, & in furore suo
34 confirmauerunt tormenta sua: in tempore
consummationis effundent virtutem: & fu-
35 rorem eius q fecit illos, cõfundent. Ignis, Infr. 40. b
grando, fames, & mors, omnia hęc ad vindi- 5.
36 ctam creata sunt. Bestiarum dentes, & scor Exod. 9. c
pij, & serpentes, & romphæa vindicans in 23.
37 exterminium impios. In mandatis eius 4. Reg. 6. e
epulabuntur, & super terram in necessitate 25.
præparabuntur, & in temporibus suis non Iere. 24. d
38 præterient verbum. Propterea ab initio con 10.
firmatus sum, & cõsiliatus sum, & cogitaui, necessitatẽ
39 & scripta dimisi. Omnia opera Domini 4.
bona, & omne opus hora sua subministra- Gene. 1. d
40 uit. Nõ est dicere, Hoc illo nequius est: om- 31.
41 nia enim in tẽpore suo comprobabũtur. Et
nunc in omni corde & ore collaudate & be-
nedicite nomen Domini.

CAPVT XL.

1 OCCVPATIO magna creata
A est omnibus hominibus, & iugũ
graue super filios Adã a die exi-
tus de ventre matris eorũ, vsq;
in diem sepulturæ in matrem
2 omnium. Cogitationes eorum, & timores
cordis, adinuentio expectationis, & dies fini
3 tionis: residentes super sedem gloriosam,
4 vsque ad humiliatum in terra & cinere: ab
eo qui vtitur hyacintho, & portat coronam,
vsque ad eũ qui operitur lino crudo Furor,
zelus, tumultus, fluctuatio, & timor mortis,
5 iracundia perseuerans, & cõtentio, & in tẽ-
pore refectionis in cubili somnus noctis mortis 4.
6 immutat scientiam eius. Modicum tanquam
nihil in requie, & ab eo in somnis, quasi in
7 die respectus. Conturbatus est in visu cor-
dis sui, tanquàm qui euaserit in die belli. In
tẽpore salutis suæ exurrexit, & admirans ad
8 nullum timorem, cũ omni carne, ab homi-
ne vsque ad pecus, & super peccatores septu
9 plum. Ad hæc mors, sanguis, contentio, & Sup. 39. d
B rhomphæa, oppressiones, fames, & cõtritio, 35.
10 & flagella: super iniquos creata sunt hæc
oĩa, & propter illos factus est cataclysmus. Genes. 7. b
11 Omnia enim quæ de terra sunt, in terrã 10.
conuertentur, & oẽs aquæ in mare conuer- Infr. 41. b
12 tentur. Oẽ munus, & iniquitas delebitur, & 13.
13 fides in seculum stabit. Substantię iniustorũ -3.
sicut fluuius siccabuntur, & sicut tonitruum Eccl. 1. b. 7
14 magnum in pluuia personabunt. In aperiẽ-
do manus suas, lætabitur: sic præuaricatores
15 in consummatione tabescent. Nepotes im-
C piorum nõ multiplicabunt ramos, & radices
16 immundæ super cacumen petrę sonant. Su-
per oẽm aquam viriditas, & ad oram flumi-
17 nis ante omne fœnum euelletur. Gratia si-
cut paradisus in benedictionibus, & mise-

ricordia

1.Tim.6.b 8. 18 ricordia in seculo permanet.¶ Vita sibi suffi-
cientis operarij cõdulcabitur, & in ea inue-
19 nies thesaurum. ¶ Fili, ædificatio ciuitatis
confirmabit nomen, & super hanc mulier
20 immaculata computabitur. ¶ Vinum & mu-
sica lætificant cor, & super vtraq; dilectio sa-
°Tibia 4. 21 pientiæ. ¶ °Tibiæ & psalterium suauẽ faciunt
22 melodiã, & super vtraq; lingua suauis. ¶ Gra-
tiam & speciem desyderabit oculus tuus, &
23 super hoc virides sationes. ¶ Amicus & soda
lis in tempore cõuenientes, & super vtrosq;
24 mulier cum viro. ¶ Fratres in adiutorium in
D tempore tribulationis, & sup eos misericor-
25 dia liberabit. ¶ Aurum & argentum est con
stitutio pedum: & super vtrunque consilium
26 beneplacitum. ¶ Facultates & virtutes exal-
27 tant cor, & super hæc timor Domini. ¶ Non
est in timore Domini minoratio, & non est
28 in eo inquirere adiutorium. ¶ Timor Domi-
ni sicut paradisus benedictionis, & sup om-
29 nem gloriam operuerunt illum. ¶ Filij in tẽ-
pore vitæ tuæ ne indigeas: melius est enim
30 mori, quàm indigere. ¶ Vir respiciẽs in men-
sam alienam, nõ est vita eius in cogitatione
victus: alit enim animam suam cibis alienis.
31 ¶ Vir autem disciplinatus, & eruditus custo-
32 diet se. ¶ In ore imprudentis condulcabitur
inopia, & in ventre eius ignis ardebit.

CAPVT XLI.

1 O Mors quàm amara est memo
A ria tua homini pacem habenti
2 in substantijs suis: ¶ viro quie-
to, & cuius viæ directæ sunt in
omnibus, & adhuc valenti acci-
3 pere cibum! ¶ O mors bonũ est iudiciũ tuum
homini indigenti, & qui minoratur viribus,
4 ¶ defecto ætate, & cui de omnibus cura est, &
5 incredibili qui perdit sapientiã. ¶ Noli metue-
re iudiciũ mortis. Memento quæ ante te fue-
runt, & quæ superuentura sunt tibi: hoc iu-
6 diciũ à Dño oĩ carni. ¶ & quid superueniet
tibi in beneplacito Altissimi? siue decẽ, si-
7 ue centum, siue mille anni. ¶ Non est enim
8 in inferno accusatio vitæ. ¶ Filij abominatio-
B num fiunt filij peccatorum, & qui cõuersan
9 tur secus domos impiorum. ¶ Filiorum pec-
catorum periet hæreditas, & cum semine il-
10 lorum assiduitas opprobrij. ¶ De patre im-
pio queruntur filij, quoniam propter illum
11 sunt in opprobrio. ¶ Væ vobis viri impij,
12 qui dereliquistis legẽ Domini altissimi. ¶ Et
si nati fueritis, in maledictione nascemi-
ni: si mortui fueritis, in maledictione erit
|Sup.40.b 11. 13 pars vestra. ¶ | Omnia quæ de terra sunt,
in terram conuertentur: sic impij à maledi-
14 cto in perditionem. ¶ Luctus hominum
in corpore ipsorũ: nomen aũt impiorum de-
15 lebitur. ¶ Curã habe de bono nomine, hoc
C enim magis permanebit tibi quàm mille the-
16 sauri preciosi & magni. ¶ Bonæ vitæ nume-
rus dierum: bonum aũt nomen permanebit
17 in æuum. ¶ Disciplinã in pace conseruate fi-
lij. sapientia.n. abscondita, & thesaurus inui
|Sup.20.d 32. 18 sus, quæ vtilitas in vtrisq;? ¶ | Melior est ho-
mo qui abscõdit stultitiã suam, quàm homo
19 qui abscondit sapientiã suam. ¶ Veruntamen
°reuertimini in his q̃ procedũt de ore meo. °reueremi-
20 ¶ Non est.n. bonum oẽm irreuerentiam ob- ni 1.
seruare: & non oĩa omnibus bene placent in
21 fide. ¶ Erubescite à patre & à matre de forni-
catione, & à præsidente & à potente de men-
22 dacio: ¶ à principe & à iudice de delicto: à sy
23 nagoga & plebe de iniquitate: ¶ à socio &
amico de iniustitia: & de loco in quo habi- -9.
24 tas, ¶ de furto, de veritate Dei, & testamen-
D to: de discubitu in panibus, & ab obfuscatio-
25 ne dati, & accepti: ¶ à salutantibus de silẽtio:
à respectu mulieris fornicariæ: & ab auersio-
26 ne vultus cognati. ¶ Ne auertas faciẽ à pro-
ximo tuo, & ab auferendo partem, & non re-
27 stituendo. ¶ Ne respicias mulierẽ alieni viri, Matt 5.d
& ne scruteris ancillam eius, neq; steteris ad 28.
28 lectum eius. ¶ * Ab amicis de sermonibus im- * Cano
properij: & cum dederis, ne improperes.

CAPVT XLII.

1 NON duplices sermonẽ auditus
A de reuelatione sermonis abscõ-
diti, & eris verè sine confusio-
ne, & inuenies gratiam in con-
spectu omnium hominum: ne
pro his oĩbus confundaris. | & ne accipias |Leu.19.c 15.
2 personam, vt delinquas. ¶ De lege Altissi-
mi, & testamento, & de iudicio iustificare im- Deuter.1.c
3 pium, ¶ de verbo sociorum, & viatorũ, & de 17. 16.d
4 datione hæreditatis amicorũ, ¶ de æqualitate 19.
stateræ & ponderũ, de acquisitione multorũ Prou.24.c
5 & paucorum, ¶ de °corruptione emptionis & 23.
negociatorum, & de multa disciplina filiorũ, Iacob.2.a
6 & seruo pessimo latus sanguinare. ¶ Super 2.
7 mulierem nequam bonum est signum. ¶ Vbi °correptio-
manus multæ sunt, claude: & quodcunque ne 2.
trades, numera & appende: datum verò, &
8 acceptum omne describe. ¶ De disciplina in-
B sensati & fatui, & de senioribus qui iudican
tur ab adolescentibus: & eris eruditus in om
nibus, & probabilis in conspectu omnium vi
9 rorum. ¶ Filia patris abscondita est. vigilia &
solicitudo eius aufert somnum: ne fortè in
adolescentia sua adultera efficiatur, & cum
10 viro cõmorata odibilis fiat: ¶ nequando pol-
luatur in virginitate sua, & in paternis suis
grauida inueniatur: ne fortè cum viro cõmo-
rata transgrediatur, aut certè sterilis efficia-
11 tur. ¶ | Super filiam luxuriosam confirma cu- |Sup.26.b
stodiam: ne quando faciat te in opprobrium 13.
venire inimicis, à detractione in ciuitate, &
obiectione plebis, & cõfundat te in multitu
12 dine populi. ¶ Omni homini noli intendere
C in specie: & in medio mulierum noli cõmo-
13 rari. ¶ De vestimentis enim procedit tinea,
14 & à muliere iniquitas viri. ¶ Melior est enim
iniquitas viri, quàm mulier benefaciens, &
15 mulier cõfundens in opprobrium. ¶ Memor
ero igitur operũ Domini, & quæ vidi annun-
16 ciabo in sermonibus Dñi opera eius. ¶ Sol il-
luminans per omnia respexit, & gloria Do-
17 mini plenum est opus eius. ¶ Nonne Domi-
nus fecit sanctos enarrare omnia mirabilia
sua, quæ confirmauit Dominus omnipotens
18 stabiliri in gloria sua? ¶ Abyssum & cor ho-

D minum inuestigauit: & in astutia eorum ex-
19 cogitauit. Cognouit enim Dñs omnẽ sciẽ-
tiam, & inspexit in signum æui, annuncians
quæ præterierunt & quæ superuentura sunt,
20 reuelans vestigia occultorum. Non præte-
rit illum omnis cogitatus, & non abscondit
21 se ab eo vllus sermo. Magnalia sapientiæ
suæ decorauit: qui est ante seculum & vsq;
22 in seculum, neq; adiectum est, neq; minui-
23 tur: & non eget alicuius consilio. Quàm
desyderabilia omnia opera eius, & tanq̃ scin
24 tilla, quæ est consyderare! Omnia hæc vi-
uunt & manent in seculum, & in omni ne-
25 cessitate omnia obaudiunt ei. Omnia du-
plicia, vnum contra vnum, & non fecit quic-
26 quã deesse. Vniuscuiusq; confirmauit bo-
na. Et quis satiabitur videns gloriam eius?

CAPVT XLIII.

1 ALTITVDINIS firmamentum
A pulchritudo eius est, species cœ-
2 li in visione gloriæ. Sol in aspe-
ctu annuncians in exitu, vas ad-
3 mirabile opus excelsi. In meri-
diano exurit terram, & in conspectu ardoris
eius quis poterit sustinere? Fornacem custo-
4 diens in operibus ardoris. Tripliciter Sol
exurens montes, radios igneos exufflans &
5 refulgens, radijs suis obcæcat oculos. Ma-
gnus Dominus qui fecit illũ, & in sermoni-
6 bus eius festinauit iter. Et Luna in omnibus
in tempore suo, ostensio temporis & signum
7 æui. A Luna signum diei festi, luminare qđ
8 minuitur in consummatione. Mensis s̃m
B nomen eius est crescens mirabiliter in con-
9 summatione. Vas castrorũ in excelsis, in fir-
10 mamento cœli resplendens gloriosè. Spe-
cies cœli gloria stellarum mundum illumi-
11 nans in excelsis Dñs. In verbis sanctis sta-
bunt ad iudicium, & non *deficient in vigi- *exardescit 4.
12 lijs suis. Vide arcũ & benedic eum |qui fe-
cit illum: valde speciosus est in splendore |Gen.9.b 13.
13 suo. Gyrauit cœlũ in circuitu gloriæ suæ,
14 manus Excelsi aperuerũt illũ. Imperio suo
accelerauit niuẽ, & accelerat coruscationes
15 emittere iudicij sui. Propterea aperti sunt
thesauri, & euolauerunt nebulæ sicut aues.
16 In magnitudine sua posuit nubes, & con-
17 fracti sunt lapides grandinis. In conspe-
ctu eius commouebuntur montes, & in vo-
18 lũtate eius aspirauit notus. Vox tonitrui
eius verberauit terram, tempestas aquilonis
19 & congregatio spiritus. & sicut auis depo-
nens ad sedendum, aspergit niuem, & sicut
20 locusta demergens descensus eius. Pulchri-
C tudinem candoris eius admirabitur oculus,
21 & super imbrem eius expauescit cor. Gelu
sicut salem effudet super terram: & dum ge-
22 lauerit, fiet tãquam cacumina tribuli. Fri-
gidus ventus aquilo flauit, & gelauit crystal-
lus ab aqua, super oẽm cõgregationẽ aqua-
rum requiescet, & sicut lorica induet se aqs.
23 Et deuorabit montes, & exuret desertum,
24 & extinguet viride sicut ignem. Medicina
omnium in festinatione nebula: & ros ob-
uians ab ardore venięti humilem efficiet eũ.

25 In sermone eius siluit ventus, & cogitatio-
ne sua placauit abyssum, & plantauit illum
26 Dominus IESVS. Qui nauigant ma-
re, enarrant pericula eius: & audientes au
27 ribus nostris admirabimur. Illic præclara
opera & mirabilia: varia bestiarũ genera, &
omnium pecorum, & creatura belluarum.
28 Propter ipsum confirmatus est itineris fi-
nis, & in sermone eius cõposita sunt omnia.
29 Multa dicemus, & deficiemus in verbis, cõ
D summatio autem sermonũ ipse est in omni-
30 bus. Gloriantes ad quid valebimus? ipse
31 enim omnipotẽs super oĩa opera sua. |Ter- |Psal.46.a 1.95.a.4.
ribilis Dñs, & magnus vehementer, & mira-
32 bilis potentia ipsius. Glorificantes Dñm
quantumcunq; potueritis, superualebit ad-
33 huc, & admirabilis magnificentia eius. Be-
nedicentes Dominum, exaltate illum quan-
tum potestis: maior enim est omni laude.
34 Exaltantes eũ, replemini virtute. Ne labo-
35 retis: nõ enim comprehendetis. |Quis vi |Psal.105.a.2.
debit eũ, & enarrabit? & quis magnificabit
36 eum sicut est ab initio? Multa abscondita
sunt maiora his: pauca enim vidimus operũ
37 eius. Omnia autem Dominus fecit, & piè
agentibus dedit sapientiam.

CAPVT XLIIII.

1 LAVDEMVS viros gloriosos, &
A parentes nr̃os in generatione
2 sua. Multam gloriam fecit Do-
minus magnificentia sua à secu-
3 lo. Dñantes in potestatibus suis
homines magni virtute, & prudẽtia sua pdi-
ti nũciantes in prophetis dignitatẽ prophe-
4 tarũ, & imperantes in præsenti populo, &
virtute prudentiæ populis sanctissima verba.
5 In peritia sua requirentes modos musicos,
6 & narrãtes carmina *scripturarum. Homi- *in scriptu ra s.
nes diuites in virtute pulchritudinis studium ha
7 bentes: pacificantes in domibus suis. Oẽs
isti in generationibus gentis suæ gloriam
adepti sunt, & in diebus suis habentur in lau
8 dibus. Qui de illis nati sunt, reliquerũt no-
9 men narrandi laudes eorum: & sunt quo-
B rum non est memoria: perierunt quasi qui
non fuerint: & nati sunt, quasi non nati, &
10 filij ipsorum cum ipsis. Sed illi viri miseri-
cordiæ sunt, quorũ pietates non defuerunt:
11 cum semine eorum permanent bona, hæ-
12 reditas sancta nepotes eorũ, & in testamen-
13 tis stetit semen eorum: & filij eorum pp
illos vsq; in æternum manent: semen eorũ
14 & gloria eorum nõ derelinquetur. Corpo-
C ra ipsorum in pace sepulta sunt, & nomẽ eo
rum viuit in generationem & generationẽ.
15 Sapientiam ipsorum narrent populi, & lau |Gene.5.c 22.
16 dẽ eorũ nunciet ecclesia. |Henoch placuit
Deo, & translatus est in paradisum, vt det gẽ |Hebr.11.a 5.
17 tibus pœnitẽtiam. |Noë inuentus est per-
fectus, iustus, & in tempore iracundiæ factus Gen.6.b.9.
18 est reconciliatio. Ideò dimissum est reli- 7.a.1.
19 quũ terræ, cùm factum est diluuium. |Te- Hebr.11.b 7.
stamenta seculi posita sunt apud illum, ne
20 deleri possit diluuio omnis caro. Abraham Gen.9.b.9.
magnus pater multitudinis gentium, & non c.a.3.

Gene. 12.a D est inuentus similis illi in gloria, qui conser-
2.& 15.b.5. uauit legē Excelsi, & fuit in testamento cum
17.a.5. 21 illo. † In carne eius stare fecit testamentū,
Gene. 17.a 22 & in tentatione inuentus est fidelis. † Ideo
10. iureiurando dedit illi °gloriā in gente sua,
Gen. 22.a 23 crescere illum quasi terræ cumulum. † & vt
1. stellas exaltare semen eius, & hæreditare il-
†Gal. 3.a.6 los à mari vsq; ad mare, & à flumine vsque
Hebr. 11. d 24 ad terminos terræ. † Et in Isaac eodem mo-
17. 25 do fecit propter Abraham patrē eius. † Be-
Gen. 22.d nedictionem omnium gentium dedit illi Do
18. minus, & testamentum * confirmauit super
°semen 7. 28 caput Iacob. † Agnouit eum in benedictio-
* suum. nibus suis, & dedit illi hæreditatem, & diui-
27 sit illi partem in tribubus duodecim. † Et
conseruauit illi homines misericordiæ inue-
nientes gratiam in oculis omnis carnis.

CAPVT XLV.

Exod. 11.a 1 DILECTVS Deo & hominibus
3. A Moyses, cuius memoria in bene
2 dictione est. † Similē illum fecit
in gloria sanctorum, & magni-
ficauit eum in timore inimico-
†Exod. 7.8 3 rum, & in verbis suis monstra placauit. † Glo-
9.10. rificauit illum in conspectu regum, & iussit
illi coram populo suo, & ostendit illi gloriā
†Nu. 12. a 4 suā. † In fide & lenitate ipsius sanctum fe-
3.b.7. 5 cit illum, & elegit eum ex omni carne. † Au-
Heb. 3. a. 5 diuit enim eum, & vocem ipsius, & induxit
-3. 6 illum in nubē. † Et dedit illi °cor ad præce-
†Exod. 19. pta, & legem vitæ & disciplinæ docere Iacob
& 20. 7 testamentū suum, & iudicia sua Israël. † Ex-
°corā præ- celsum fecit Aaron fratrem eius, & similem
cepta 3. 8 sibi de tribu Leui. † statuit ei testm̄ æternū,
†Exod. 4. & dedit illi sacerdotium gentis, & beatifica-
d.14. 9 uit illum in gloria. † & circuncinxit eum
Exo. 28.a.1 zona gloriæ, & induit eum stolam gloriæ, &
Exod. 28. 10 coronauit eū in vasis virtutis. † Circumpe-
& 29. B des & fœmoralia, & humerale posuit ei, &
cinxit illum tintinnabulis aureis plurimis
11 in gyro, † dare sonitum in incessu suo, au-
ditum facere sonitum in templo in memo-
12 riam filijs gentis suæ. † Stola sancta auro
& hyacintho & purpura, opus textile, viri
13 sapientis iudicio & veritate præditi. † Tor-
to cocco opus artificis, gemmis pretiosis fi-
guratis in ligatura auri, & opere lapidarij
sculptis in memoriam secundum numerum
14 tribuū Israël. † Coronam auream sup mitrā
eius expressam signo sanctitatis, & gloria
honoris, & opus virtutis, desyderia oculorū
15 ornata. † Sic pulchra ante ipsum non fue-
16 runt talia vsque ad originem. † Non est in-
dutus illa alienigena aliquis, sed tantùm fi-
C lij ipsius soli, & nepotes eius per omne tem
17 pus. † Sacrificia ipsius consumpta sunt
†Leu. 8. 18 igne quotidie. † Compleuit Moyses manus
b.18. 19 eius, & vnxit illū oleo sancto. † Factm̄ est il-
li in testamentum æternum, & semini eius
sicut dies cœli, fungi sacerdotio, & habere
laudem, & glorificare populum suum in no-
20 mine suo. † Ipsum elegit ab omni viuente,
offerre sacrificium Deo, incensum & bonum
odorem in memoriam placare pro populo
21 suo: † & dedit illis in præceptis suis potesta-

tem, in testamētis iudiciorum docere Iacob
testimonia, & in lege sua lucem dare Israël.
22 † Quia contra illum steterunt alieni, & pp †Nu. 16. a
inuidiam circundederunt illum homines in 1.26.b.9.
deserto, qui erant cum Dathan & Abiron, &
23 congregatio Core in iracundia. † Vidit Do-
minus Deus, & nō placuit illi, & consumpti
24 sunt in impetu iracundiæ. † Fecit illis mon-
25 stra, & consumpsit illos in flamma ignis. † Et
D addidit Aarō gloriam, & dedit illi hæredi-
tatem, & primitias frugum terræ diuisit illi.
26 † Panem ipsis in primis parauit in satietatē:
nam & sacrificia Domini edēt, quę dedit illi,
27 & semini eius. † Cæterum in terra gētes non
hæreditabit, & pars non est illi in gente: ip-
28 se est enim pars eius & hęreditas. † Phinees †Num 25.
filius Eleazari tertius in gloria est, imitando b.7.
29 eū in timore Domini: † & stare in reuerentia 1. Ma. 2.
gentis: in bonitate & alacritate animæ suæ f.58.
30 placuit Deo Israël. † Ideo statuit illi testa-
mentū pacis, principem sanctorum & gen-
tis suę, vt sit illi & semini eius sacerdotij di-
31 gnitas in æternum. † Et testamentum Da-
uid regi filio Iesse de tribu Iuda, hæreditas ip
si & semini eius, vt daret sapientiam in cor
nostrum iudicare gentem suam in iustitia:
ne abolerentur bona ipsorum, & gloriam ip
sorum in gentem eorum æternam fecit.

CAPVT XLVI.

1 FORTIS in bello Iesus Naue,
A successor Moysi in prophetis, q
fuit magnus sm̄ nomen suum,
2 maximus in salutē electorum
Dei, expugnare insurgentes ho-
stes, vt consequeretur hæreditatem Israël.
3 † Quam gloriam adeptus est in tollendo ma
nus suas, & iactando contra ciuitates rom-
4 phæas? † Quis ante illum sic restitit? Nam
5 hostes ipse Dominus °perduxit. † Aut non °percussit.
in iracūdia eius impeditus est Sol, & vna dies †Iof. 10.
5 facta est quasi duo? † Inuocauit Altissimum c.12.
potentem in oppugnando inimicos vndiq;,
& audiuit illum magnus & sanctus Deus in
7 saxis grandinis virtutis valdè fortis. † Im-
petum fecit contra gentem hostilem, & in
8 descensu perdidit cōtrarios: † vt cognoscant
B gētes potentiam eius, quia contra Deum pu
gnare non est facile: & secutus est à tergo
9 potentes. † Et in diebus Moysi misericor- †Nu. 14.
diam fecit ipse & Caleb filius Iephone, sta- a.6.
re contra hostem, & prohibere gentem à pec
10 catis, & perstringere murmur malitiæ. † Et Nu. 14. d.
ipsi duo constituti, à periculo liberati sunt à 24.
numero sexcentorum millium peditum, in-
ducere illos in hæreditatem in terram quæ
11 manat lac & mel. † Et dedit Dominus ip- †Iof. 14.
si Caleb fortitudinem, & vsque in senectutē c.11.
permansit illi virtus, vt ascenderet in excel-
sum terræ locum, & semen ipsius obtinuit
12 hæreditatem. † vt viderent omnes filij Is-
13 raël, quia bonū est obsequi sancto Deo. † Et
iudices singuli suo nomine, quorum non
C est corruptum cor, qui non auersi sunt à Do
14 mino, † vt sit memoria illorum in benedi-
15 ctione, & ossa eorū pullulēt de loco suo, † &

nomen eorum permaneat in æternum, per-
manens ad filios illorum sanctorum virorū
16 gloria. Dilectus à Domino Deo suo Sa-
muel propheta Domini, renouauit imperiū
17 & vnxit principes in gente sua. In lege Do
mini congregationem iudicauit, & vidit Deū
Iacob, & in fide sua probatus est propheta.
18 Et cognitus est in verbis suis fidelis, quia
19 vidit Deum lucis, & inuocauit Dominum
D omnipotentē in oppugnando hostes circun-
stantes vndique in oblatione viri inuiolati.
1.Reg.7. 20 Et intonuit de cœlo Dominus, & in soni-
c.10. 21 tu magno auditā fecit vocē suā, & contri-
1.Reg.12. uit principes Tyriorum, & oēs duces Phili-
a.3. 22 sthijm. Et ante tēps finis vitæ suæ & seculi,
testimonium præbuit in conspectu Domini,
& Christi, pecunias, & vsq; ad calceamenta
ab omni carne non accepit, & non accusauit
1.Reg.28.c 23 illum homo. Et post hoc dormiuit, & no-
17. tum fecit regi, & ostendit illi finem vitę suę,
& exaltauit vocem eius de terra in prophe-
tia delere impietatem gentis.

CAPVT XLVII.

2.Reg.12. 1 POST hæc surrexit Nathan pro-
a.1. A pheta in diebus Dauid. Et quasi
2 adeps separatus à carne, sic Da-
1.Reg.17. 3 uid à filijs Israël. Cum leo-
d.34. nibus lusit quasi cū agnis, & in
vrsis similiter fecit sicut in agnis ouiū in iu-
1.Reg.17. 4 uentute sua. Nūquid nō occidit gigātem,
f.49. 5 & abstulit opprobriū de gēte? In tollēdo ma
nū in saxo fundę deiecit exultationē Goliæ,
6 vbi inuocauit Dūm omnipotētē, & dedit in
dextera eius tollere hoīem fortē in bello, &
1.Reg.18. 7 exaltare cornu gētis suæ. Sic in decē mil-
b.7. libus glorificauit eū, & laudabit eū in bene-
dictionibus Dūi, in offerēdo illi coronā glo-
8 riæ. contriuit enim inimicos vndiq;, & ex-
tirpauit Philisthijm contrarios, vsque in ho-
diernum diem: contriuit cornu ipsorū vsq;
9 in æternum. In omni opere dedit cōfessio-
10 nem Sancto, & Excelso in verbo gloriæ. De
omni corde suo laudauit Dominum, & dile-
B xit Deum, qui fecit illum, & dedit illi con-
11 tra inimicos potentiam. & stare fecit can-
tores contra altare, & in sono eorum dulces
12 fecit modos. Et dedit in celebrationibus
decus, & ornauit tempora vsq; ad consum-
mationē vitę, ut laudarent nomen sanctum
Domini, & amplificarent manè Dei sancti-
2.Reg.12. 13 tatem. Christus purgauit peccata ipsius,
c.13. & exaltauit in æternum cornu eius: & de-
dit illi testamētū regum, & sedem gloriæ in
14 Israël. Post ipsum surrexit filius sensatus,
& propter illum deiecit omnem potentiam
3.Reg.1. 15 inimicorum. Salomon imperauit in die-
a.1. bus pacis, cui subiecit Deus omnes hostes, vt
conderet domum in nomine suo, & pararet
sanctitatem in sempiternū, quemadmodum
3.Reg.4.d 16 eruditus est in iuuētute sua. Et impletus
11. est quasi flumen sapientia: & terram retexit
*tua s. 17 anima *sua*. Et replesti in comparationi-
C bus ænigmata: ad insulas longè diuulgatum
est nomen tuum, & dilectus es in pace tua.
18 In cātilenis & prouerbijs, & comparatio-
nibus, & interpretationibus miratę sunt ter
19 ræ. & in nomine Domini Dei, cui est co-
20 gnomē, Deus Israël. Collegisti quasi au- 3.Reg.10.
richalcum aurum, & vt plumbum complesti 27.
argentum, & inclinasti femora tua mulieri- 3.Reg.11.
21 bus. Potestatem habuisti in corpore tuo, a.4.
22 dedisti maculam in gloria tua, & propha-
nasti semen tuum inducere iracundiam ad
liberos tuos, & in cæteris stultitiam tuam,
23 vt faceres imperiū bipartitū, & ex Ephraim
24 imperare imperium durum. Deus autem 2.Reg.7.c
nō derelinquet misericordiam suam, & non 15.
corrumpet, nec delebit opera sua, neq; per-
D det à stirpe nepotes electi sui: & semen eius
25 qui diligit Dominum, nō corrumpet. De-
dit autem reliquum Iacob, & Dauid de ipsa
26 stirpe. Et finē habuit Salomon cū patribus
27 suis. Et dereliquit post se de semine suo
28 gētis stultitiā, & imminutum à prudētia 3.Reg.12.
Roboam, qui auertit gentem consilio suo, d.16.
29 & Ieroboam filium Nabat, qui peccare 3.Reg.12.
fecit Israël, & dedit viam peccandi Ephraim, f.28.
& plurima redundauerunt peccata ipsorum:
30 Valde auerterunt illos à terra sua. Et quę-
31 siuit omnes nequitias, vsque dum perueni-
ret ad illos defensio, & ab omnibus peccatis
liberauit eos.

CAPVT XLVIII.

1 ET surrexit Elias propheta, qua- 3.Reg.17.
A si ignis, & verbum ipsius quasi a.1.
2 facula ardebat. Qui induxit in
illos famem, & imitantes illum
inuidia sua, pauci facti sunt. nō
enim poterant sustinere præcepta Domini.
3 Verbo Domini continuit cœlum, & deiecit
4 à se ignem terræ, sic amplificatus est Elias
in mirabilibus suis. Et quis potest similiter
5 sic gloriari tibi? Qui sustulisti mortuū ab 3.Reg.17.
inferis, de sorte mortis, in verbo Domini d.22.
6 Dei: Qui deiecisti reges ad perniciem, &
confregisti facilè potentiam ipsorum, & glo-
7 riosos de lecto suo. Qui audis in Sina iudi-
8 ciū, & in Horeb iudicia defensionis. Qui vn 3.Reg.19.
gis reges ad pœnitentiam, & prophetas fa- c.16.
9 cis successores post te. Qui receptus es in 4.Reg.2.b
turbine ignis, in curru equorum igneorum. 11.
10 Qui inscriptus es in *iudicijs* temporū le- *indicijs
B nire iracundiam Domini, conciliare cor pa-
11 tris ad filiū, & restituere tribus Iacob. Bea-
ti sunt qui te viderunt, & in amicitia tua de-
12 corati sunt. nam nos vita viuimus tm̄, post
mortem autem nō erit tale nomen nostrum.
13 Elias qui in turbine tectus est, & in Elisæo 4.Reg.2.b
completus est spiritus eius: in diebus suis nō 9.
pertimuit principem, & potentia nemo vicit
14 illum. Nec superauit illum verbū aliquod, 4.Reg.13.
15 & mortuū prophetauit corpus eius. In vi- d.21.
C ta sua fecit monstra, & in morte mirabilia
16 operatus est. In omnibus istis nō pœnituit
populus, & non recesserunt à peccatis suis
vsque dum eiecti sunt de terra sua, & di-
17 spersi sunt in omnem terram. & relicta
est gens perpauca, & princeps in domo Da-
18 uid. Quidam ipsorum fecerunt quod pla-
ceret Deo: alij aūt multa commiserunt pec-
19 cata. Ezechias muniuit ciuitatem suā, & 4.Reg.20.
induxit in medium ipsius aquā, & fodit fer- d.20.

ro rupem, & ædificauit ad aquam puteum.
20 In diebus ipsius ascendit Sennacherib, &
misit Rabsacen, & sustulit manum suam cō-
tra illos, & extulit manum suam in Sion, &
21 superbus factus est potentia sua. Tunc mo-
D ta sunt corda, & manus ipsorum: & dolue-
22 runt quasi parturientes mulieres. Et inuo-
cauerunt Dominum misericordem, & expan
dentes manus suas, extulerunt ad cœlum: &
sanctus Dominus Deus audiuit cito vocem
23 ipsorum. Non est cōmemoratus peccatorū
illorum, neque dedit illos inimicis suis: sed
purgauit eos in manu Isaiæ sancti prophetæ.
24 Deiecit castra Assyriorum, & contriuit il-
25 los angelus Domini. Nam fecit Ezechias
quod placuit Deo, & fortiter iuit in via Da-
uid patris sui, quam mandauit illi Isaias pro
pheta magnus, & fidelis in conspectu Dei.
26 In diebus ipsius retro rediit Sol, & addidit
27 regi vitam. Spiritu magno vidit vltima, &
consolatus est lugentes in Sion, vsq; in sem-
28 piternum. Ostendit futura, & abscondita
antequam euenirent.

CAPVT XLIX.

1 MEMORIA Iosiæ incompositio-
A ne odoris facta opus pigmenta-
2 rii. In omni ore quasi mel indul
cabitur eius memoria, & vt mu
3 sica in conuiuio vini. Ipse est
directus diuinitus in pœnitentia gentis, & tu
4 lit abominationes impietatis. Et guber-
nauit ad Dominum cor ipsius, & in diebus
5 peccatorum corroborauit pietatem. Præter
Dauid, & Ezechiam, & Iosiam, oēs pecca-
6 tum commiserunt. nam reliquerunt legem
Altissimi reges Iuda, & contempserunt ti-
7 morem Dei. Dederunt enim regnum suum
8 aliis, & gloriam suam alienigenæ genti. In
cenderunt electam sanctitatis ciuitatem, &
B desertas fecerunt vias ipsius in manu Iere-
9 miæ. Nam malè tractauerunt illum, qui
à vētre matris consecratus est propheta, euer
tere, & eruere, & perdere, & iterum ædifi-
10 care, & renouare. Ezechiel qui uidit cō-
spectum gloriæ, quam ostendit illi in curru
11 Cherubim. Nam commemoratus est ini-
micorum in imbre, benefacere illis qui osten
12 derunt rectas vias. Et duodecim propheta-
rum ossa pullulent de loco suo: nam corro-
C borauerunt Iacob, & redemerunt se in fide
13 virtutis. Quō amplificemus Zorobabel?
nam & ipse quasi signū in dextera manu Is-
14 raël: Et Iesum filium Iosedec? qui in die-
bus suis ædificauerunt domū, & exaltauerūt
templum sanctum Domino, paratū in gloriā
15 sempiternam. Et Nehemias in memoria
multi temporis, qui erexit nobis muros euer-
D sos, & stare fecit portas & seras, qui erexit do-
16 mos nostras. Nemo natus est in terra qua-
lis Henoch: nam & ipse receptus est à terra.
17 Et Ioseph qui natus est homo, princeps
fratrum, firmamentum gentis, rector fratrū,
18 stabilimentum populi, & ossa ipsius visita-
ta sunt, & post mortem prophetauerunt.
19 Seth & Sem apud homines gloriā adepti
sunt, & super omnē animam in origine Adā.

4. Reg. 18. d. 13. — 4. Reg. 19. g. 35. — Tob. 1. d 21 — Isa. 37. g 36. — 1 Mac. 7. f 41. — 2 Mach. 8. c. 19. — 4. Reg. 20. b. 11. — 4. Reg. 22. a. 1. — 2 Par. 34. a. 1. — 4. Reg. 23. b. 9. — 4. Reg. 25. b. 9. — Iere. 1. b 15. — Ier. 1. b. 5. — Ezech. 1. a 4. — Agg. 1. a 14. — 1. Esdr. 3. a 2. — 3. Esdr. 5. a 5. — Zac. 3. a. 1 — Neh. 2. d 17. 7. a. 1. — Gen. 5. 44. c 16. — Gen. 41. e 40. 42 a. 3. 45. b. 5. 50. d. 21. — Genes. 4. d 25. 5. a. 32.

CAPVT L.

1 SIMON, Oniæ filius, sacerdos
A magnus, qui in vita sua suffulsit
domum, & in diebus suis corro-
2 borauit templum. Templi etiā
altitudo ab ipso fundata est, du
3 plex ædificatio & excelsi parietes templi. In
diebus ipsius emanauerunt putei aquarū, &
quasi mare adimpleti sunt supra modum.
4 Qui curauit gentem suā, & liberauit eam
5 à perditione, Qui præualuit amplificare ciui
tatem, qui adeptus est gloriam in conuersa-
tione gentis: & ingressum domus & atrii am
6 plificauit. Quasi stella matutina in medio
nebulæ: & quasi luna plena in diebus suis lu-
7 cet. Et quasi Sol refulgens, sic ille effulsit
8 in templo Dei. Quasi arcus refulgens inter
nebulas gloriæ, & quasi flos rosarum in die
bus veris, & quasi lilia quæ sunt in transi-
tu aquæ, & quasi thus redolēs in diebus æsta
9 tis. Quasi ignis effulgens, & thus ardēs in
10 igne. Quasi vas auri solidum ornatum om
11 ni lapide precioso. Quasi oliua pullulans,
B & cypressus in altitudinē se extollēs, in acci-
piendo ipsum stolam gloriæ, & vestiri eum
12 in consummatione virtutis. In ascensu al-
taris sancti, gloriā dedit sanctitatis amictū.
13 In accipiendo autem partes de manu sacer
14 dotum, & ipse stans iuxta aram. Circa il-
lum corona fratrum: & quasi plantatio cedri
in monte Libano, sic circa illum steterunt
quasi rami palmæ, & omnes filii Aaron in
15 gloria sua. Oblatio autem Domini in ma-
nibus ipsorum, corā omni synagoga Israël,
& consummationem fungens in ara, ampli-
16 ficare oblationem excelsi regis, porrexit
manum suam in libatione, & libauit de san-
17 guine vuæ. Effudit in fundamento altaris
18 odorem diuinum excelso principi. Tunc
C exclamauerunt filii Aaron, in tubis produ-
ctilibus sonuerunt, & auditam fecerunt vocē
19 magnam in memoriam coram Deo. Tunc
omnis populus simul properauerunt, & ceci-
derunt in faciem sup terram adorare Domi
num Deum suum, & dare preces omnipoten
20 ti Deo excelso. Et amplificauerunt psallen
tes in vocibus suis, & in magna domo au-
21 ctus est sonus suauitatis plenus. Et rogauit
populus Dominū excelsum in prece, vsq; dū
perfectus est honor Domini, & munus suum
22 perfecerunt. Tunc descendens, manus suas
extulit in omnem congregationem filiorum
Israël dare gloriā Deo à labiis suis, & in no-
23 mine ipsius gloriari. & iterauit orationem
24 suam volens ostendere virtutem Dei. Et
D plus orauit Deū omniū, qui magna fecit in
omni terra, qui auxit dies nostros à ventre
matris nostræ, & fecit nobiscum secundùm
25 suam misericordiam. det nobis iucundita-
tem cordis, & fieri pacem in diebus nostris
26 in Israël per dies sempiternos: credere Is-
raël nobiscum esse Dei misericordiam, vt li
27 beret nos in diebus suis. Duas gentes odit
anima mea: tertia autem nō est gens quam
28 oderim: qui sedent in monte Seir, & Phili-
sthiim: & stultus populus, qui habitat in Si-

1 Mac. 12 a. 6. — 2 Mach. 3. & 4.

chimis.

29 chimia. ♀ Doctrinam sapientiæ & disciplinæ
scripsit in codice isto Iesus filius Sirach Iero-
solymita, qui renouauit sapientiam de corde
30 suo. ♀ Beatus, qui in istis versatur bonis. qui
ponit illa in corde suo, sapiens erit semper.
31 ♀ Si enim hæc fecerit, ad omnia valebit: quia
lux Dei, vestigium eius est.

CAPVT LI.

Oratio Iesu filij Sirach.

1 CONFITEBOR tibi Domine rex,
A & collaudabo te Deum saluato-
2 rē meū. ♀ Cōfitebor nomini tuo:
quoniam adiutor & protector
3 factus es mihi, ♀ & liberasti cor-
pus meum à perditione, à laqueo linguę ini-
quæ, & à labijs operantium mendacium, &
in conspectu astantiū factus es mihi adiutor.
4 ♀ Et liberasti me secūdum multitudinem mi-
sericordiæ nominis tui à rugientibus, præpa-
5 ratis ad escam. ♀ de manibus quærentium
animam meam: & de portis tribulationum
6 quæ circundederunt me. ♀ à pressura flammæ
quæ circundedit me, & in medio ignis non
7 sum æstuatus. ♀ De altitudine ventris inferi,
& à lingua coinquinata, & à verbo mēdacij,
8 à rege iniquo, & à lingua iniusta. ♀ Laudabit
9 vsque ad mortem anima mea Dominum, ♀ &
vita mea appropinquās erat in inferno deor-
10 sum. ♀ Circundederunt me vndiq;, & nō erat
B qui adiuuaret. Respiciens eram ad adiutoriū
11 hominum, & non erat. ♀ Memoratus sum
misericordiæ tuæ Domine, & cooperationis
12 tuæ, quæ à seculo sunt: ♀ quoniam eruis su-
stinentes te Domine, & liberas eos de mani-
13 bus gētium. ♀ Exaltasti super terram habita-
tionē meā, & pro morte defluente depreca-
14 tus sum. ♀ Inuocaui Dominū patrē Domini
mei, vt nō derelinquat me in die tribulatio-
nis meæ, & in tempore superborum sine
15 adiutorio. ♀ Laudabo nomen tuum assiduè,
& collaudabo illud in confessione, & exau-
16 dita est oratio mea. ♀ Et liberasti me de perdi-
tione, & eripuisti me de tempore iniquo.
17 ♀ Propterea confitebor, & laudem dicam ti-
18 bi, & benedicam nomini Domini. ♀ Cum ad-
huc iunior sum, priusquam oberrarem, quæ-
19 siui sapientiam palàm in oratione mea. ♀ An-
C te tempus postulabam pro illa, & vsq; in no-
uissimis inquiram eam, & florebit tanq̄ præ-
20 cox vua. ♀ Lætatum est cor meum in ea, am-
bulauit pes meus iter rectum, à iuuentute
21 mea inuestigabam eam. ♀ Inclinaui modicè
22 aurem meam, & excepi illam. ♀ Multam
inueni in meipso sapientiam, & multū pro-
23 feci in ea. ♀ Danti mihi sapientiam, dabo
24 gloriam. ♀ Consiliatus sum enim, vt facerem
illam: zelatus sum bonū, & non confundar.
25 ♀ Colluctata est anima mea in illa, & in fa-
26 ciendo eā confirmatus sum. ♀ Manus meas
extendi in altū, & in sapientia eius luxit ani
ma mea, & ignorantias meas illuminauit.
27 ♀ Animam meā direxi ad illā, & in agnitio-
28 ne inueni eam. ♀ Possedi cum ipsa cor ab ini
29 tio: propter hoc non derelinquar. ♀ Venter
meus conturbatus est quærendo illā: propte-
30 rea bonam possidebo possessionē. ♀ Dedit e-n.
mihi Dñs linguā mercedē meā: & in ipsa lau-
31 dabo eū. ♀ Appropiare ad me indocti, & con
32 gregate vos in domum disciplinæ. ♀ Quid ad-
D huc retardatis? & quid dicitis in his? animæ ve-
33 stræ sitiunt vehementer. ♀ Aperui os meū,
& locutus sum. Comparate vobis sine argen
34 to *, ♀ & collum vestrum subijcite iugo, & *sapiētiā,
suscipiat anima uestra disciplinam: in proxi-
35 mo est enim inuenire eam. ♀ Videte oculis
uestris quia modicū laboraui, & inueni mi-
36 hi multam requiē. ♀ Assumite disciplinam in
multo numero argenti, & copiosum aurum
37 possidete in ea. ♀ Lætetur anima uestra in mi
sericordia eius, & non confundemini in lau
38 de ipsius. ♀ Operamini opus uestrum ante
tempus, & dabit uobis mercedem uestram
in tempore suo.

Libri Ecclesiastici, finis.

PROPHETIA ISAIÆ.

AD PAVLAM ET EVSTOCHIVM in translationem Isaiæ ex Hebraica veritate, Hieronymi PRAEFATIO.

NEMO, cum prophetas versibus viderit esse descriptos, metro eos existimet apud Hebraeos ligari, & aliquid simile habere de Psalmis, vel operibus Salomonis: sed, quod in Demosthene & Tullio solet fieri, vt per cola scribantur & commata, qui vtique prosa, & non versibus conscripserunt. Nos quoque vtilitati legentium prouidentes, interpretationem nouam nouo scribendi genere distinximus. Ac primum de Isaia sciendum, quòd in sermone suo disertus sit: quippe vt vir nobilis, & vrbanæ eloquentiæ, nec habens quicquam in eloquio rusticitatis admistum. Vnde accidit, vt præ cæteris florem sermonis eius, translatio non potuerit conseruare. Deinde etiam hoc adijciendum, quod non tam propheta dicendus sit, quam euangelista. Ita enim vniuersa Christi, ecclesiaq; mysteria ad liquidum prosecutus est, vt non putes eum de futuro vaticinari, sed de præteritis historiam texere. Vnde coniicio no

luisse tūc temporis Septuaginta Interpretes fides suæ sacramenta perspicuè Ethnicis prodere, ne sanctum canibus, & margaritas porcis darent: quæ, cum hanc editionem legeritis, ab illis animaduertetis abscondita. Nec ignoro, quanti laboris sit Prophetas intelligere: nec facilè quempiam posse iudicare de interpretatione, nisi intellexerit ante, quæ legerit: nos quoque patere morsibus plurimorum, qui stimulante inuidia, quod consequi non valent, despiciunt. Sciēs ergo & videns in flammam mitto manum: & nihilominus hoc a fastidiosis lectoribus precor, vt quomodo Græci post Septuaginta translatores, Aquilam, & Symmachum, & Theodotionem legunt, vel ob studium doctrinæ suæ, vel vt Septuaginta magis ex collatione eorum intelligant: sic & isti saltem vnum post priores habere dignentur interpretem. Legant priùs, & postea despiciant, ne videantur non ex iudicio, sed ex odij præsumptione ignorata damnare. Prophetauit autem Isaias in Ierusalem & in Iudæa, necdum decem tribubus in captiuitatem ductis: ac de vtroque regno, nunc commistim, nunc separatim texit oraculum. Et cum interdum ad præsentem respiciat historiam & post Babylonicam captiuitatem reditum populi significet in Iudæam: tamen omnis eius cura de vocatione Gentium, & aduentu Christi est. Quem quanto plus amatis o Paula & Eustochium, tantò magis ab eo petite, vt pro obtrectatione præsenti, qua me indesinenter æmuli laniant, ipse mihi mercedem restituat in futuro: qui scit me ob hoc in peregrinæ linguæ eruditione sudasse, ne Iudæi de falsitate scripturarum ecclesijs eius diutius insultarent.

CAPVT PRIMVM.

1 VISIO Isaiæ filij Amos, quā
A vidit super Iudam, & Ierusa-
lem in diebus Oziæ, Ioathā,
Achaz, & Ezechię, regum Iu-
2 da. ¶ Audite cœli, & auribus
percipe terra, quoniam Do-
minus locutus est. Filios
enutriui & exaltaui: ipsi autem spreuerunt
3 me. ¶ Cognouit bos possessorem suum, & asi-
nus præsepe Domini sui: Israël autem me
-s. non cognouit, & populus meus non intel-
4 lexit. ¶ Væ genti peccatrici, populo graui ini-
B quitate, semini nequā, filijs sceleratis, dere-
liquerunt Dominum, blasphemauerunt san-
5 ctum Israël, abalienati sunt retrorsum. ¶ Su-
per quo percutiam vos vltrà, addentes præua-
ricationem? omne caput lāguidum, & omne
6 cor mœrens. ¶ A planta pedis vsque ad verti-
cem non est in eo sanitas: vulnus, & liuor, &
plaga tumēs non est circumligata, nec cura-
¶ Infrà 5.b 6. 7 ta medicamine, neque fota oleo. ¶ ¶ Terra ve-
stra deserta, ciuitates vestræ succēsę igni: re-
gionē vestram coram uobis alieni deuorāt:
8 & desolabitur sicut in vastitate hostili. ¶ Et
derelinquetur filia Siō vt vmbraculū in uinea,
& sicut tugurium in cucumerario, & sicut ci-
¶ Rom. 9.g 29. 9 uitas, quæ uastatur. ¶ ¶ Nisi Dominus exerci-
C tuum reliquisset nobis semen, ¶ quasi Sodo-
¶ Gen. 19. e 24. ma fuissemus, & quasi Gomorrha similes es-
10 semus. ¶ ¶ Audite uerbum Domini principes
¶ Iere. 6. e 20. Sodomorum: percipite auribus legē Dei no-
11 stri populus Gomorrhæ. ¶ Quo mihi multitu
Amos. 5.f 22. dinē uictimarum uestrarum, dicit Dominus?
plenus sū holocausto arietū & adipe 4. plenus sum. holocausta arietum & adipem
pinguium, & sanguinem uitulorū & agno-
12 rum & hircorum nolui. ¶ Cum uenitetis an
uenerítis 5. te conspectum meum, quis quæsiuit hæc de
manibus uestris, ut ambularetis in atrijs
13 meis? ne afferatis ultra sacrificiū frustra: in-
offeratis 8. D censum abominatio est mihi. Neomeniam,
& sabbathum, & festiuitates alias nō feram:
14 iniqui sunt cœtus uestri: ¶ calēdas uestras &
solēnitates uestras odiuit anima mea: facta
15 sunt mihi molesta, laboraui sustinens. ¶ Et
¶ Infr. 59. a. 1. cū extēderitis manus uestras, auertam ocu-
los meos à vobis: & cum multiplicaueritis o-
-8. rationem, non exaudiam: ¶ manus enim ue-
16 stræ sanguine plenę sunt. ¶ ¶ Lauamini, mun-
di estote, auferte malum cogitationum ue- *¶ 1. Pet. 3.b 11.*
E strarū ab oculis meis: quiescite agere peruer-
17 sè, ¶ discite benefacere: quærite iudiciū, sub-
uenite oppresso, iudicate pupillo, defendite
18 uiduā. ¶ Et uenite, & arguite me, dicit Domi-
nus: si fuerint peccata uestra, vt coccinum,
quasi nix dealbabuntur: & si fuerint rubra
19 quasi uermiculus, velut lana alba erunt. ¶ Si
uolueritis, & audieritis me, bona terræ co- *-2.*
20 medetis. ¶ Quod si nolueritis, & me ad iracū *-3.*
diam prouocaueritis: gladius deuorabit vos,
21 quia os Domini locutum est. ¶ Quomodo fa-
cta est meretrix ciuitas fidelis: plena iudicij?
iustitia habitauit in ea, nunc autē homicidę.
22 ¶ Argentum tuum versum est in scoriam: vi
23 nū tuum mistum est aqua. ¶ Principes tui in-
fideles, socij furum, omnes diligunt munera,
F sequuntur retributiones. ¶ Pupillo non iudi
cant: & caula viduę non ingreditur ad illos. *¶ Iere. 5. f 28.*
24 ¶ Propter hoc ait Dominus Deus exercituū, *Zacha. 7. e 10.*
fortis Israël: Heu consolabor super hostibus
25 meis, & vindicabor de inimicis meis. ¶ Et
conuertam manum meam ad te, & excoquā
ad purum scoriam tuā, & auferam omne stan
26 num tuum. ¶ Et restituam iudices tuos vt fue
runt prius, & consiliarios tuos sicut antiqui-
G tus. post hæc vocaberis ciuitas iusti, vrbs fi-
27 delis. ¶ Sion in iudicio redimetur, & reducēt
28 eam in iustitia: ¶ & conteret scelestos, &
peccatores simul: & qui dereliquerunt Domi-
29 num, consumentur. ¶ Confundentur enim
ab idolis quibus sacrificauerunt: & erubesce-
30 tis sup hortis quos elegeratis, ¶ cum fueritis
velut quercus defluētibus folijs, & velut hor
31 tus absque aqua. ¶ Et erit fortitudo vestra,
vt fauilla stupæ; & opus vestrum quasi scin-
tilla: & succendetur vtrunque simul, & non
erit qui extinguat.

CAPVT II.

1 VERBVM quod vidit Isaias filius
A Amos super Iudam & Ierusalē. *¶ Mich. 4. a 1.*
2 ¶ Et erit in nouissimis diebus
pręparatus mons domus Do-
mini in vertice montium, &
eleuabitur super colles: & fluent ad eum oēs

gentes.

3 gentes.¶ Et ibunt populi multi, & dicēt: Ve-
nite, & ascendamus ad montem Domini, &
ad domū Dei Iacob, & docebit nos vias suas,
& ambulabimus in semitis eius: quia de Siō
exibit lex, & verbum Domini de Ierusalem.
4 ¶ Et iudicabit Gentes, & arguet populos mul
B tos, & conflabunt gladios suos in vomeres,
& lanceas suas in falces: non leuabit gens
contra gentem gladium, nec exercebuntur
5 ultrà ad prælium. ¶ Domus Iacob venite, &
6 ambulemus in lumine Domini. ¶ Proiecisti
enim populum tuum, domum Iacob: quia re-
pleti sunt, vt olim, & augures habuerunt, vt
Philisthijm, & pueris alienis adhæserunt.
7 ¶ *Repleta est terra * argento & auro, & non * Et 2. * eius 1.
8 est finis thesaurorum eius, ¶ & repleta est ter-
ra eius equis: & innumerabiles quadrigæ
eius. Et repleta est terra eius idólis: opus ma
nuū suarum adorauerunt, quod fecerunt di-
9 giti eorū. ¶ Et incuruauit se homo, & humi-
10 liatus est vir: ne ergo dimittas eis. ¶ Ingre-
C dere in petram, & abscondere in fossa humo
à facie timoris Domini, & à gloria maiesta-
11 tis eius. ¶ Oculi sublimes hominis humiliati
sunt, & incuruabitur altitudo virorum: exal-
tabitur autem Dominus solus in die illa.
12 ¶ Quia dies Domini exercituū super omnē
superbum & excelsum, & super omnem ar-
13 rogantem, & humiliabitur. ¶ Et super omnes
cedros Libani sublimes & erectas, & super
14 omnes quercus Basan. ¶ Et super omnes
montes excelsos, & super omnes colles ele-
15 uatos. ¶ Et super omnem turrim excelsam,
16 & super omnem murum munitum. ¶ Et su-
per omnes naues Tharsis, & super omne qđ
17 visu pulchrum est. ¶ Et incuruabitur subli-
D mitas hominum, & humiliabitur altitudo vi
rorum: & eleuabitur Dominus solus in die
18 illa. ¶ Et idóla penitus conterentur. ¶ ‖ Et ‖ Osee 10.a 8.
19 introibunt in speluncas petrarum, & in vo- Luc. 23. d 30.
ragines terræ à facie formidinis Domini, & Apoc. 6. c 17.
à gloria maiestatis eius, cùm surrexerit per-
20 cutere terram. ¶ In die illa proijciet homo
idóla argenti sui, & simulachra auri sui, quæ
fecerat sibi, vt adoraret, talpas & uespertı-
21 liones. ¶ Et ingredietur scissuras petrarū, &
in cauernas saxorum à facie formidinis Do-
mini, & à gloria maiestatis eius, cùm surrexe
22 rit percutere terram. ¶ Quiescite ergo ab ho
mine, cuius spiritus in naribus eius est: quia
excelsus reputatus est ipse.

CAPVT III.

1
A ECce enim dominator Dominus
exercituum auferet à Ierusalem
& à Iuda validum & fortem,
omne robur panis, & omne ro-
2 bur aquæ: ¶ fortem, & virum bel
latorem, iudicem & prophetam & ariolū, &
3 senem. ¶ Principem super quinquaginta, &
honorabilem vultu, & consiliariū, & sapien-
tem de architectis, & prudentem eloquij my
4 stici. ¶ Et dabo pueros principes eorum, & ef-
5 fœminati dominabūtur eis. ¶ Et irruet popu
lus, vir ad virum, & vnusquisque ad proximū
suum: tumultuabitur puer contra senem, &
6 ignobilis contra nobilē. ¶ Apprehendet enim
vir fratrem suum domesticum patris sui, * * dicens,
Vestimentum tibi est, princeps esto noster,
7 ruina autem hæc sub manu tua. ¶ ᶜRespon- ᶜ Respondebitq.
debitᶜ in die illa, dicens: Non sum medicus, &
B in domo mea non est panis, neque vestimē-
tum: nolite constituere me principem popu
8 li. ¶ Ruit enim Ierusalem, & Iudas concidit:
quia lingua eorum & adinuentiones eorum
contra Dominum, vt prouocarent oculos ma
9 iestatis eius. ¶ Agnitio vultus eorum respon-
dit eis: & peccatum suum quasi Sodoma præ-
dicauerūt, nec absconderūt. væ animæ eorū,
10 quoniam reddita sunt eis mala. ¶ Dicite iu-
sto, quoniam bene, quoniam fructum adin-
11 uentionum suarum comedet. ¶ Væ impio in
malum: retributio enim manuum eius fiet
12 ei. ¶ Populum meum exactores sui spoliaue
C runt, & mulieres dominatæ sunt eis. Popule
meus, qui te beatum dicunt, ipsi te decipiūt,
13 & viam gressuum tuorum dissipant. ¶ ‖ Stat ‖ Apoc. 1. b 7.
ad iudicandum Dominus, & stat ad iudicā-
14 dos populos. ¶ Dominus ad iudicium veniet
cum senibus populi sui, & principibus eius:
vos enim depasti estis vineam *, & rapina * meam.
15 pauperis in domo vestra. ¶ Quare atteritis
populum meum, & facies pauperum cōmoli
16 tis, dicit Dominus Deus exercituū? ¶ Et di-
xit Dominus: Pro eo ꝙ eleuatæ sunt filiæ Siō
& ambulauerunt extento collo, & nutibus
D oculorum, ibant & plaudebant: ambulabāt,
& pedibus suis composito gradu incedebāt:
17 ¶ Decaluabit Dominus verticem filiarū Sion,
18 & Dominus crinem earum nudabit. ¶ In die
illa auferet Dñs ornamentū calceamentorū,
19 & lunulas, ¶ & torques, & monilia, & armil-
las, & mitras, & discriminalia, & periscelidas,
20 & murenulas, & olfactoriola, & inaures, ¶ &
21 annulos, & gemmas ¶ in fronte pendentes,
22 ¶ & mutatoria, & palliola, & linteamina, &
23 acus, ¶ & specula, & sindones & vittas, ¶ &
24 theristra. ¶ Et erit pro suaui odore fœtor, &
pro zona funiculus, & pro crispante crine
caluitium, & pro fascia pectorali cilicium.
25 ¶ Pulcherrimi quoq; viri tui gladio cadent,
26 & fortes tui in prælio. ¶ Et mœrebunt at-
que lugebunt portæ eius, & desolata in ter-
ra sedebit.

CAPVT IIII.

1
A ET apprehendet septem mulie-
res virum vnum in die illa, di-
centes: Panem nostrum come-
demus, & vestimentis nostris
operiemur: tantummodo inuo-
cetur nomen tuum super nos, aufer oppro-
2 brium nostrum. ¶ In die illa erit germen
Domini in magnificentia, & gloria, & fru-
ctus terræ sublimis, & exultatio his, qui sal-
3 uati fuerint de Israël. ¶ Et erit: omnis, qui re-
lictus fuerit in Sion, & residuus in Ierusalē,
sanctus vocabitur, omnis, qui scriptus est in
4 vita in Ierusalem. ¶ Si abluerit Dominus sor-
B des filiarum Sion, & sanguinem Ierusalem
lauerit de medio eius in spiritu iudicij & spi
5 ritu ardoris. ¶ Et creabit Dominus super om-

nem

nem locū montis Sion, & vbi inuocatus est,
nubē per diem, & fumum & splendorē ignis
flammātis in nocte. super omnem enim glo-
6 riam protectio. Et tabernaculū erit in vm-
braculum diei ab æstu, & in securitatem &
absconsionem a turbine, & à pluuia.

CAPVT V.

Ier.2.d.21 1 CANTABO dilecto meo canticū
Matt.21.e.33. A patruelis mei vineæ suæ. Vinea
facta est dilecto meo in cornu
2 filio olei. Et sepiuit eam, & la-
pides elegit ex illa, & plantauit
eam electam, & ædificauit turrim in medio
eius, & torcular extruxit in ea: & expecta-
3 uit vt faceret vuas, & fecit labruscas. Nunc
ergo habitatores Ierusalem, & viri Iuda, iu-
4 dicate inter me & vineam meam. Quid est
quod debui vltra facere vineæ meæ, & non
feci ei? an quod expectaui vt faceret vuas, &
5 fecit labruscas? Et nunc ostendam vobis
B quid ego faciam vineæ meæ. Auferam sepē
eius, & erit in direptionem: diruam *mace-
Sup.1.b.7. 6 riam eius, & erit in conculcationem. Et
ponam eam desertam: non putabitur, & nō
** super 12* fodietur: & ascēdent *vepres & spinæ, & nu-
bibus mandabo nę pluant super eam imbrē.
7 Vinea enim Domini exercituum, domus
Israel est: & viri Iuda, germen eius delecta-
bile: & expectaui vt faceret iudicium, & ec-
ce iniquitas: & iustitiam, & ecce clamor.
8 Væ, qui coniungitis domum ad domum, &
agrum agro copulatis vsq; ad terminum lo-
ci. nūquid habitabitis vos soli in medio ter-
hæc Domi 9 ræ? In auribus meis sunt *hæc, dicit Domi-
ni exerci- nus exercituum', Nisi domus multæ desertæ
tuum 7. C fuerint grandes, & pulchræ, absq; habitato-
10 re. Decem enim iugera vinearum facient
lagunculam vnam; & triginta modij semen-
11 tis, facient modios tres. Væ, qui consurgitis
manè ad ebrietatem sectandam, & potandū
12 vsq; ad vesperam, vt vino æstuetis. Cithara
& lyra, & tympanum, & tibia, & vinum in
cōuiuijs vestris: & opus Dñi non respicitis,
13 nec opera manuum eius consyderatis. Pro
pterea captiuus ductus est populus meus, qa
nō habuit scientiam, & nobiles eius interie-
runt fame, & multitudo eius siti exaruit.
14 Propterea dilatauit infernus animā suam,
D & aperuit os suū absq; vllo termino: & de-
scendent fortes eius & populus eius, & subli
15 mes, gloriosiq; eius ad eum. Et incuruabi-
tur homo, & humiliabitur vir, & oculi subli-
16 mium deprimentur. Et exaltabitur Do-
minus exercituum in iudicio, & Deus san-
17 ctus sanctificabitur in iustitia. Et pascen-
tur agni iuxta ordinem suum, & deserta in
18 hubertatem versa aduenæ comedent. Væ,
qui trahitis iniquitatem in funiculis vani-
tatis, & quasi vinculum plaustri, peccatum.
19 Qui dicitis, Festinet, & cito veniat opus
E eius vt videamus: & appropiet, & veniat cō-
20 silium sancti Israël, & sciemus illud. Væ, qui
dicitis malum bonum, & bonum malum: po
nentes tenebras lucem, & lucem tenebras:
ponentes amarum in dulce, & dulce in ama-
21 rum. Væ, qui sapientes estis in oculis ve- *Prou.3.a.7.*
22 stris, & corā vobismetipsis prudentes. Væ, *Rom.12.c.16.*
qui potentes estis ad bibendum vinum, &
23 viri fortes ad miscendam ebrietatem. Qui
iustificatis impium pro muneribus, & iusti-
24 tiam iusti aufertis ab eo. Propter hoc, sicut
deuorat stipulam lingua ignis, & calor flam-
F mæ exurit: sic radix eorū quasi fauilla erit,
& germen eorum ut puluis ascēdet. Abiece-
rūt enim legem Domini exercituum, & elo-
25 quiū sancti Israël blasphemauerunt. Ideò
iratus est furor Domini in populum suum,
& extendit manum suam super eum, & per-
cussit eum: & conturbati sunt montes, &
facta sunt morticina eorum quasi stercus in
medio platearum. In his omnibus non est
auersus furor eius, sed adhuc manus eius ex-
26 tenta. Et eleuabit signum in nationibus
procul, & sibilabit ad eū de finibus terræ: &
27 ecce festinus velociter ueniet. Non est defi-
ciens, neque laborans in eo: non dormita-
bit, neque dormiet, neq; soluetur cingulum
renum eius, nec rumpetur corrigia calcea
28 menti eius. Sagittæ eius acutæ, & omnes
arcus eius extenti. Vngulę equorum eius ut
silex, & rotæ eius quasi impetus tempestatis.
29 Rugitus eius ut leonis, rugiet ut catuli
leonum: & frendet, & tenebit prædam, &
30 amplexabitur, & non erit qui eruat. Et
sonabit super eum in die illa sicut sonitus
maris, aspiciemus in terram, & ecce tene-
bræ tribulationis, & lux obtenebrata est in
caligine eius.

CAPVT VI.

1 IN anno quo mortuus est rex O-
A zias, uidi Dominum sedentem
super solium excelsum & ele-
uatum: * & ea quæ sub ipso ** & plena erat domus a maiestate eius.*
2 erant, replebant templum. Se-
raphim stabant super illud: sex alæ uni, &
sex alæ alteri. duabus uelabant faciem eius,
& duabus uelabant pedes eius, & duabus uo
3 labant. Et clamabant alter ad alterū, & di- *Apo.4.c.8.*
cebāt: Sanctus sanctus sanctus Dñs Deus
B exercituum, plena est omnis terra gloria
4 eius. Et commota sunt superliminaria car-
dinum a uoce clamantis, & domus repleta
5 est fumo. Et dixi: Væ mihi, quia tacui,
quia uir pollutus labijs ego sum, & in me-
dio populi polluta labia habētis ego habito,
& regē Dñm exercituum uidi oculis meis.
6 Et uolauit ad me unus de Seraphim, & in
manu eius calculus, quem forcipe tulerat
7 de altari. Et tetigit os meum: & dixit: Ec-
ce *tetigi* hoc labia tua, & auferetur ini- *tetigi 3.*
quitas tua, & peccatum tuum mundabitur. *Mat.13.b.14.*
8 Et audiui uocem Domini dicentis: Quem
mittam? & quis ibit nobis? Et dixi: Ecce ego, *Marc.4.b.12.*
9 mitte me. Et dixit: Vade, & dices popu-
lo huic: Audite audiētes, & nolite intelli- *Luc.8.b.10.*
gere: & uidete uisionem, & nolite cognosce-
10 re. Excæca cor populi huius, & aures eius *Io.12.f.40.*
aggraua, & oculos eius claude: ne fortè ui- *Act.28.f.26.*
deat oculis suis, & auribus suis audiat, & cor-
de suo intelligat, & conuertatur, & sanē eum. *Ro.11.b.8.*

Et dixi:

11 Et dixi, Vſquequo Dñe? Et dixit, Donec de-
D ſolentur ciuitates abſq; habitatore, & domus
12 ſine homine: & terra relinquetur deſerta. Et
lõgè faciet Dominus homines, & multiplica
bitur, quæ derelicta fuerat in medio terræ.
13 Et adhuc in ea decimatio, & conuertetur,
& erit in oſtẽſionẽ ſicut terebinthus, & ſicut
quercus, quæ expandit ramos ſuos: ſemẽ ſan
ctum erit id quod ſteterit in ea.

CAPVT VII.

4.Re.16.a 5.
1 ET factum eſt in diebus Achaz fi-
A lij Ioathan, filij Oziæ regis Iu-
da, aſcendit Raſin rex Syriæ,
& Phacee filius Romeliæ, rex
Iſraël, in Ieruſalem, ad prælian-
dum contra eam: & non potuerunt debella-
2 re eam. Et nunciauerunt domui Dauid, di-
dicentes, Requieuit Syria ſuper Ephraim, &
cõmotum eſt cor eius, & cor populi eius: ſi-
cut mouentur ligna ſyluarum à facie venti.
3 Et dixit Dominus ad Iſaiam: Egredere in
occurſum Achaz tu, & qui derelictus eſt Ia-
ſub filius tuus, ad extremum aquæductus pi-
4 ſcinæ ſuperioris in via Agri-fullonis. Et di-
ces ad eum: Vide, vt ſileas: noli timere, &
cor tuum ne formidet à duabus caudis titio-
num fumigantium iſtorum in ira furoris
b & 6. 5 Raſin b regis Syriæ, & filij Romeliæ: eo quod
conſilium inierit contra te Syria in malum,
6 Ephraim, & filius Romeliæ, dicentes, A-
ſcendamus ad Iudam, & ſuſcitemus eum, &
B auellamus eum ad nos, & ponamus regem
7 in medio eius filium Tabeel. Hæc dicit Do-
minus Deus: Non ſtabit, & non erit iſtud:
8 ſed caput Syriæ Damaſcus, & caput Dama-
ſci Raſin: & adhuc ſexaginta & quinq; anni,
9 & deſinet Ephraim eſſe populus: & caput
Ephraim Samaria, & caput Samariæ filius
Romeliæ. Si non credideritis, non permane-
10 bitis. Et adiecit Dñs loqui ad Achaz, dicẽs:
11 Pete tibi ſignum à Domino Deo tuo in pro-
12 fundum inferni, ſiue in excelſum ſuprà. Et
dixit Achaz: Non petam, & non tentabo Do-
13 minum. Et dixit: Audite ergo domus Da-
uid, Nunquid parum vobis eſt, moleſtos eſ-
ſe hominibus, quia moleſti eſtis & Deo meo?
14 Propter hoc dabit Dominus ipſe vobis ſi-
b Mat.1.d 23. Luc.1.c 31. C gnum: Ecce virgo concipiet, & pariet fi-
lium, c & vocabitur nomen eius Emmanuel.
c vocabitur. c vocabis.
15 Butyrum & mel comedet, vt ſciat repro-
16 bare malum & eligere bonum. Qui ante-
quàm ſciat puer reprobare malum, & elige-
re bonum, derelinquetur terra quam tu
deteſtaris à facie duorum regum ſuorum.
17 Adducet Dominus ſuper te, & ſuper popu-
lum tuum, & ſuper domum patris tui dies
qui non venerunt à diebus ſeparationis E-
18 phraim à Iuda cum rege Aſſyriorum. Et
erit in die illa: ſibilabit Dominus muſcę, quę
eſt in extremo fluminum Aegypti, & api,
19 quæ eſt in terra Aſſur: & venient, & re-
quieſcent omnes in torrentibus vallium, &
in cauernis petrarum, & in omnibus frute-
e 4.Reg.19. d.35. 20 tis, & in vniuerſis foraminibus. In die il-
la radet Dominus in nouacula conducta in
D his qui trans flumen ſunt, in rege Aſſyriorũ,
caput & pilos pedum & barbam vniuerſam.
21 Et erit in die illa: nutriet homo vaccam
22 boum, & duas oues, & præ vbertate la-
ctis comedet butyrum: butyrum enim &
mel manducabit omnis, qui relictus fuerit
23 in medio terræ. Et erit in die illa: omnis
locus vbi fuerint mille vites, mille argen-
24 teis, in ſpinas & in vepres erunt. Cum
ſagittis, & arcu ingredientur illuc: ve
pres enim & ſpinæ erunt in vniuerſa ter-
25 ra. Et omnes montes, qui in ſarculo ſar-
rientur, non veniet illuc terror ſpinarum &
veprium, & erit in paſcua bouis, & in con-
culcationem pecoris.

CAPVT VIII.

1 ET dixit Dominus ad me: Sume ti-
A bi librum grandẽ, & ſcribe in eo
ſtylo hominis: Velociter ſpo-
2 lia detrahe, citò prædare. Et
adhibui mihi teſtes fideles, Vriã
ſacerdotem, & Zachariam filium Barachiæ:
3 & acceſſi ad propheriſſam, & concepit, &
peperit filium. Et dixit Dominus ad me:
Voca nomen eius Accelera, ſpolia detrahe-
4 re, Feſtina prędari. Quia antequàm ſciat
puer vocare patrem ſuum & matrem ſuam,
auferetur fortitudo Damaſci, & ſpolia Sama-
5 riæ coram rege Aſſyriorum. Et adiecit Do-
6 minus loqui ad me adhuc, dicens: Pro eo
quòd abiecit populus iſte aquas Siloe, quę va
dunt cum ſilentio, & aſſumpſit magis Ra-
7 ſin, & filium Romeliæ: propter hoc ecce
Dominus adducet ſuper eos aquas fluminis
B fortes & multas, regem Aſſyriorum & omnẽ
gloriam eius: & aſcendet ſuper omnes riuos
8 eius, & fluet ſuper vniuerſas ripas eius, &
ibit per Iudam inundans, & tranſiens vſque
ad collum veniet. Et erit extenſio alarum
eius, implens latitudinẽ terræ tuæ ò Emma-
9 nuel. Congregamini populi, & vincimini,
& audite vniuerſæ procul terrę: confortami-
ni & vincimini, accingite vos & vincimini.
10 inite conſilium, & diſſipabitur: loquimini
verbum, & non fiet: quia nobiſcum Deus.
11 Hæc enim ait Dominus ad me: Sicut in
manu forti erudiuit me, ne irem in via popu
12 li huius, dicens, Non dicatis coniuratio.
C omnia enim, quæ loquitũ populus iſte, cõiura-
tio eſt: & timorem eius ne timeatis, neq; pa
13 ueatis. Dñm exercituũ ipsũ ſãctificate: ipſe
14 pauor veſter, & ipſe terror veſter. Et erit vo
bis in ſanctificationem. f In lapidem autem f Luc.2.e 14.
offenſionis, & in petrã ſcãdali duabus domi- Rom.9.g.
bus Iſraël, in laqueũ & in ruinã habitantibus 33.
15 Ieruſalẽ. Et offendẽt ex eis plurimi, & ca- 1.Pet.2.b
16 dẽt, & cõterent, & irretientur & capientũ. Liga 6.
17 teſtimoniũ, ſigna legẽ in diſcipulis meis. Et
expectabo Dñm, qui aſcõdit faciẽ ſuã à domo
18 Iacob, & prę ſtolabor eũ. g Ecce ego & pueri g Heb.2.d
D mei, quos dedit mihi Dominus in ſignũ, & 13.
in portentũ Iſraël à Domino exercituũ, qui -9.
19 habitat in monte Sion. Et cum dixerint
ad vos, Quærite à pythonibus, & à diuinis
qui ſtrident in incantationibus ſuis: Nũquid

non

-3. non populus à Deo suo requiret visionem?
20 pro viuis à mortuis? Ad legem magis, & ad
testimonium. Quod si nō dixerint iuxta ver-
21 bum hoc, non erit eis matutina lux. Et
transibit per eam, corruet, & esuriet: & cum
esurierit, irascetur, & maledicet regi suo, &
22 Deo suo, & suspiciet sursum. Et ad terram
intuebitur, & ecce tribulatio & tenebræ dis-
solutio & angustia, & caligo persequens, &
non poterit auolare de angustia sua.

CAPVT IX.

Mat. 4.b 15.

1 PRIMO tēpore alleuiata est ter-
A ra Zabulō & terra Nephthali, &
nouissimo aggrauata est via ma
ris trans Iordanē Galileę Gen-
2 tiū. Populus qui ambulabat in

Gentium populus 12.

tenebris, vidit lucem magnam: habitantibus
in regione vmbræ mortis, lux orta est eis.
3 Multiplicasti gentē, nō magnificasti lætitiā.
Lętabuntur corā te, sicut qui lętātur in mes-
se, sicut exultāt victores capta præda, quan-
4 do diuidūt spolia. Iugum enim oneris eius,
& virgam humeri eius, & sceptrum exacto-
ris eius superasti, sicut in die Madian.

Iudi. 7.f 22.

5 Quia omnis violenta prædatio cum tu-
multu, & vestimentum mistum sanguine
6 erit in cōbustionem & cibus ignis. PAR-
VVLVS enim NATVS est nobis, & fi-
lius datus est nobis, & factus est principatus

Luc. 2.a. 7.

B super humerum eius: & vocabitur nomen
eius admirabilis, cōsiliarius, Deus, fortis, pa
7 ter futuri seculi, princeps pacis. Multiplica-
bitur eius imperiū, & pacis non erit finis: su
-5. per solium Dauid, & super regnum eius se-
debit: vt confirmet illud, & corroboret in iu
dicio & iustitia amodo & vsque in sempiter
num. Zelus Domini exercituum faciet hoc.
8 Verbum misit Dominus in Iacob, & ceci-
9 dit in Israël. Et sciet omnis populus E-
phraim, & habitantes Samariā, in superbia
10 & magnitudine cordis, dicentes: Lateres
ceciderunt, sed quadris lapidibus ædificabi-
mus: sycomoros succiderunt, sed cedros im-
11 mutabimus. Et eleuabit Dominus hostes
Rasin super eū, & inimicos eius in tumultū
12 vertet. Syriam ab Oriente, & Philisthijm
ab Occidente: & deuorabunt Israël toto ore.
C In omnibus his non est auersus furor eius,
13 sed adhuc manus eius extenta. & popu-
lus non est reuersus ad percutientem se, &
Dominum exercituum non inquisierunt.
14 Et disperdet Dominus ab Israël caput &
caudā, incuruantē & refrenantem die vna.

deprauā tem.

15 Longæuus & honorabilis, ipse est caput:
& propheta docēs mendacium, ipse est cau-
16 da. Et erunt, qui beatificant populum istū
seducentes, & qui beatificantur, præcipita-
17 ti. Propter hoc super adolescentulis eius
D non lætabitur Dominus: & pupillorum eius
& viduarum non miserebitur: quia omnis
hypocrita est & nequam, & vniuersum os
locutum est stultitiam. In omnibus his non
est auersus furor eius, sed adhuc manus eius
18 extenta. Succensa est enim quasi ignis im-
pietas, veprem & spinam vorabit: & succen-
detur in densitate saltus, & conuoluetur su-
19 perbia fumi. In ira Domini exercituum cō-
turbata est terra, & erit populus quasi esca
20 ignis: vir fratri suo non parcet. Et declina-
bit ad dexteram, & esuriet: & comedet ad si-
nistrā, & non saturabitur: vnusquisq; carnē
21 brachij sui vorabit. Manasses Ephraim, &
Ephraim Manassen, simul ipsi contra Iudam.
In omnibus his non est auersus furor eius,
sed adhuc manus eius extenta.

CAPVT X.

1 VÆ qui condunt leges iniquas: &
A scribētes, in iustitiā scripserunt,
2 vt opprimerent in iudicio pau-
peres, & vim facerent causæ hu-
milium populi mei: vt essent vi-
3 duæ præda eorū, & pupillos diriperent. Quid
facietis in die visitationis, & calamitatis de
longe venientis? ad cuius confugietis auxi-
lium? & vbi derelinquetis gloriam vestram,
4 ne incuruemini sub vinculo, & cum inter-
fectis cadatis? Super omnibus his nō est auer-
sus furor eius, sed adhuc manus eius exten-
5 ta. Væ Assur, virga furoris mei & baculus
ipse est, in manu eorum indignatio mea.
6 Ad gentem fallacem mittam eum, & con-
tra populum furoris mei mandabo illi, vt au-
B ferat spolia, & diripiat prædam, & ponat il-
lum in conculcationem quasi lutum platea-
7 rum. Ipse autem non sic arbitrabitur, & cor
eius non ita existimabit: sed ad conterendū
erit cor eius, & ad internecionem gentium
8 non paucarum. Dicet enim, Nunquid non
9 principes mei simul reges sunt? Nunquid
non ut Charcamis, sic Calano: & ut Ar-
phad, sic Emath? Nūquid non ut Damascus,
10 sic Samaria? Quo modo inuenit manus
mea regna idoli, sic & simulachra eorū de Ie-
11 rusalem & de Samaria. Nunquid non si-
C cut feci Samariæ & idolis eius, sic faciam Ie-
12 rusalē & simulachris eius? Et erit, cùm im-
pleuerit Dominus cuncta opera sua in mon-
te Sion & in Ierusalem, visitabo super fructū
magnifici cordis regis Assur, & super gloriā
13 altitudinis oculorum eius. Dixit enim, In
fortitudine manus meæ feci, & in sapientia
mea intellexi: & abstuli terminos populorū,
& principes eorum deprędatus sum, & detra-
14 xi quasi potens in sublimi residentes. Et
inuenit quasi nidum manus mea fortitudi-
nem populorum: & sicut colliguntur oua,
quæ derelicta sunt, sic uniuersam terram ego
congregaui: & non fuit qui moueret pen-
15 nam, & aperiret os, & ganniret. Nunquid
D gloriabitur securis contra eum qui secat in
ea? aut exaltabitur serra contra eum a quo
trahitur? quomodò si eleuetur virga contra
eleuantem se, & exaltetur baculus, qui vtiq;
16 lignum est. Propter hoc mittet Dominator
Dominus exercituum, in pinguibus eius te-
nuitatem: & subtus gloriam eius succēsa ar-
17 debit quasi combustio ignis. Et erit lumen
Israël in igne, & Sanctus eius in flamma: &
succēdetur, & deuorabitur spina eius, & ue-
18 pres in die una. Et gloria saltus eius, & car-

4 Re. 19. g.35. Inf. 37. g 36.

E meli eius ab anima vſq; ad carnē conſumé-
19 tur, & erit terrore profugus. ♀ Et reliquiæ li-
gni ſaltus eius præ paucitate numerabuntur,
20 & puer ſcribet eos. ♀ Et erit in die illa: non
adjiciet reſiduū Iſraël, & hi qui fugerint de
domo Iacob, inniti ſuper eo qui percutit eos:
ſed innitetur ſuper Dominum ſanctum Iſ-
*in veritate reliquiæ 21 raël, *in veritate. ♀ Reliquiæ conuerten-
tur, reliquiæ, inquam, Iacob ad Deum for-
14. 22 tem. ♀ Si enim fuerit populus tuus Iſraël
Rom. 9. f quaſi arena maris, reliquiæ conuertentur
27. ex eo, conſummatio abbreuiata inundabit
Infr. 28. c 23 iuſtitiam. ♀ Conſummationem enim & ab-
22. F breuiationem Dominus Deus exercituū fa-
24 ciet in medio omnis terræ. ♀ Propter hoc, hæc
dicit Dñs Deus exercituum: Noli timere
populus meus habitator Siō, ab Aſſur, in vir-
ga percutiet te, & baculum ſuum leuabit ſu-
25 per te in via Aegypti. ♀ Adhuc enim paululū,
modicumq; & conſummabitur indignatio, &
‖Inf. 37. g 26 furor meus ſuper ſcelus eorum. ♀‖Et ſuſcita-
36. bit ſuper eū Dominus exercituum flagellum
‖Iud. 7. g ‖iuxta plagam Madian in petra-Oreb, & vir-
25. gam ſuam ſuper mare, & leuabit eam in via
27 Aegypti. ♀ Et erit in die illa: auferetur onus
eius de humero tuo, & iugum eius de collo
28 tuo, & computreſcet iugum à facie olei. ♀ Ve-
G niet in Aiath, tranſibit in Magron: apud
29 Machmas cōmendabit vaſa ſua. ♀ Trāſierūt
curſim Gaba ſedes noſtra: obſtupuit Rama,
30 Gabaath Saulis fugit. ♀ Hinni voce tua filia
Gallim, attēde Laiſa, paupercula Anathoth.
31 ♀ Migrauit Medemena: habitatores Gabim
32 confortamini. ♀ Adhuc dies eſt, vt in Nobe
ſtetur: agitabit manum ſuam ſuper montem
33 filiæ Sion, collem Ieruſalem. ♀ Ecce, domi-
nator Dominus exercituum confringet la-
gunculam in terrore, & excelſi ſtatura ſuc-
34 cidentur, & ſublimes humiliabuntur. ♀ Et
ſubuertentur condenſa ſaltus ferro: & Liba-
nus cum excelſis cadet.

CAPVT XI.

‖Act. 13. d 1 ET ‖egredietur virga de radice Ieſ-
23. A ſe, & flos de radice eius aſcen-
2 det. ♀ Et requieſcet ſuper eum
ſpiritus Domini, ſpiritus ſapiē-
tiæ & intellectus, ſpiritus cōſilij
3 & fortitudinis, ſpiritus ſciētiæ & pietatis. ♀ Et
replebit eum ſpiritus timoris Domini: non
ſecūdū viſionē oculorū iudicabit, neq; ſecūdū
4 auditū aurium arguet: ♀ Sed iudicabit in iuſti-
tia pauperes, & arguet in æquitate pro manſue-
‖2. Theſſ. 2. c tis terræ: ‖& percutiet terram virga oris ſui,
8. & ſpiritu labiorum ſuorū interficiet impiū.
5 ♀ Et erit iuſtitia cingulum lumborum eius: &
Inf. 65. d 6 fides cinctorium renum eius. ♀‖ Habitabit
25. lupus cum agno: & pardus cum hœdo ac-
B cubabit: vitulus, & leo, & ouis, ſimul mora-
7 buntur, & puer paruulus minabit eos. ♀ Vi-
tulus, & vrſus paſcentur: ſimul requieſcent
catuli eorū: & leo quaſi bos comedet paleas.
8 ♀ Et delectabitur infans ab ubere ſuper fora-
mine aſpidis: & in cauerna reguli, qui abla-
9 ctatus fuerit, manum ſuam mittet. ♀ Non
nocebunt, & non occidet in vniuerſo mon-
te ſancto meo: quia repleta eſt terra ſcien-
tia Domini, ſicut aquæ maris operientes.
10 ♀ In die illa radix Ieſſe, ‖qui ſtat in ſignum ‖Rom. 15. c
populorum, ipſum gentes deprecabuntur, 12.
11 & erit ſepulchrū eius glorioſum. ♀ Et erit in ‖Sup. 10. c
C die illa: adjiciet Dominus ſecundo manum 21.
ſuam ad poſſidendum reſiduum populi ſui,
quod relinquetur ab Aſſyrijs, & ab Aegypto,
& à Phethros, & ab Aethiopia, & ab Aelam,
& à Sēnaar, & ab Emath, & ab inſulis maris.
12 ♀ Et leuabit ſignum in nationes, & cōgrega-
bit profugos Iſraël, & diſperſos Iuda colliget
13 à quatuor plagis terræ. ♀ Et auferetur zelus
Ephraim, & hoſtes Iuda peribunt. Ephraim
non æmulabitur Iudam, & Iudas non pugna-
14 bit contra Ephraim. ♀ Et volabunt in hu-
D meros Philiſthijm per mare, ſimul prædabū-
tur filios Orientis: Idumæa & Moab præce-
ptum manus eorum, & filij Ammon obediē-
15 tes erunt. ♀ Et deſolabit Dominus linguam
maris Aegypti, & leuabit manum ſuam ſu-
per flumen in fortitudine ſpiritus ſui: & per-
cutiet eum in ſeptem riuis, ita vt tranſeant
16 per eum calceati. ♀ Et erit via reſiduo popu-
lo meo, qui relinquetur ab Aſſyrijs: ſicut
fuit Iſraëli ‖in die illa qua aſcendit de terra ‖Exo. 14. g
Aegypti. 29.

CAPVT XII.

1 ET dices in die illa: Confitebor
A tibi Domine, quoniam iratus es
mihi: conuerſus eſt furor tuus,
& conſolatus es me.
2 ♀ Ecce Deus ſaluator meus,
fiducialiter agam, & non timebo: quia ‖ for- ‖Exo. 15. a
titudo mea, & laus mea Dominus *, & fa- 2.
ctus eſt mihi in ſalutem. Pſal. 117. c
3 ♀ Haurietis aquas in gaudio de fontibus ſal- 14.
uatoris. *Deus 20.
4 ♀ Et dicetis in die illa: Confitemini Domi-
B no, & inuocate nomen eius: notas facite in
populis adinuentiones eius: mementote quo-
niam excelſum eſt nomen eius.
5 ♀ Cantate Domino, quoniam magnificè fe-
cit: annunciate hoc in vniuerſa terra.
6 ♀ Exulta, & lauda habitatio Sion: quia ma-
gnus in medio tui ſanctus Iſraël.

CAPVT XIII.

1 ONVS Babylonis, quod vidit Iſa-
A ias filius Amos. ♀ Super montem
2 caliginoſum leuate ſignū, exal-
tate vocē, leuate manum, & in-
3 grediantur portas duces. ♀ Ego
mandaui ſanctificatis meis, & vocaui fortes
meos in ira mea, exultantes in gloria mea.
4 ♀ Vox multitudinis in montibus quaſi popu-
lorum frequentiū, vox ſonitus regum & gen-
tium congregatarum: Dominus exercituū
5 præcepit militiæ belli, ♀ venientibus de terra
procul, à ſummitate cœli: Dominus, & vaſa
furoris eius, vt diſperdat omnem terram.
6 ♀ Vlulate, quia prope eſt dies Domini: quaſi
7 vaſtitas à Domino veniet. ♀ Propter hoc om-
nes manus diſſoluentur, & omne cor homi-
8 nis contabeſcet ♀ & conteretur. Torſiones
B & dolores tenebunt, quaſi parturiens dole-

bunt: vnusquisq; ad proximum suum stupe-
9 bit, facies combustæ vultus eorum. ¶ Ecce
dies Domini veniet, crudelis & indignatio-
nis plenus, & iræ, furorisq;, ad ponendam ter
ram in solitudinem, & peccatores eius con-
Ezec. 32. b. 7. Ioel 3. c. 15 Mat. 24. c 29. Mar. 13. c 24. Luc. 21. c 25.
10 terendos de ea. ¶ Quoniam stellæ cœli, &
splendor earum non expandent lumen suũ:
obtenebratus est Sol in ortu suo, & Luna
11 non splendebit in lumine suo. ¶ Et visitabo
C super orbis mala, & contra impios iniqui-
tatẽ eorum, & quiescere faciam superbiam
infidelium, & arrogantiã fortiũ humiliabo.
12 ¶ Preciosior erit vir auro, & homo mundo
13 obrizo. ¶ Super hoc, cœlum turbabo, & mo-
uebitur terra de loco suo, propter indigna-
tionem Domini exercituum, & propter diẽ
14 iræ furoris eius. ¶ Et erit quasi damula fu-
giens, & quasi ouis: & non erit qui congre-
get: vnusquisq; ad populum suum conuer-
tetur, & singuli ad terram suam fugient.
15 ¶ Omnis qui inuentus fuerit, occidetur: &
omnis qui superuenerit, cadet in gladio.
Psal. 136. b 9.
16 ¶ Infantes eorum allidentur in oculis eo-
rum: diripientur domus eorum, & vxores
17 eorum violabuntur. ¶ Ecce ego suscitabo su
per eos Medos, qui argentum non quærant,
18 nec aurũ velint: ¶ sed sagittis paruulos in-
D terficient, & lactentibus vteri non misere-
buntur, & super filios non parcet oculus eo-
19 rum. ¶ Et erit Babylon illa gloriosa in re-
Gen. 19. c 24.
gnis, inclyta in superbia Chaldæorum, sicut
subuertit Dominus Sodomam & Gomor-
20 rham. ¶ Non habitabitur vsque in finem, &
non fundabitur vsq; ad generationem & ge-
nerationem: nec ponet ibi tentoria Arabs,
21 nec pastores requiescent ibi. ¶ Sed requie-
scent ibi bestiæ, & replebuntur domus eorũ
draconibus: & habitabunt ibi struthiones,
22 & pilosi saltabunt ibi: ¶ & respondebunt
ibi vlulæ in ædibus eius, & sirenes in delu-
bris voluptatis.

CAPVT XIIII.

1
A PRope est vt veniat tẽpus eius,
& dies eius non elongabuntur.
Miserebitur enim Dominus Ia-
cob, & eliget adhuc de Israël,
& requiescere eos faciet super
humũ suam: adiungetur aduena ad eos, &
2 adhærebit domui Iacob. ¶ Et tenebunt eos
populi, & adducent eos in locum suum: &
possidebit eos domus Israël super terrã Do-
mini in seruos & ancillas: & erunt capien-
tes eos, qui se ceperant; & subijcient exacto-
3 res suos. ¶ Et erit in die illa: cùm requiem
dederit tibi Deus à labore tuo, & à concus-
sione tua, & à seruitute dura qua antè serui-
4 sti, ¶ sumes parabolam istam cõtra regẽ Ba-
B bylonis, & dices: Quomodo cessauit exa-
5 ctor, quieuit tributum? ¶ Contriuit Domi-
nus baculum impiorum, virgam dominan-
6 tium, ¶ cædentem populos in indignatione,
plaga insanabili, subijcientem in furore gen
7 tes, persequentem crudeliter. ¶ Conquieuit
& siluit omnis terra, gauisa est & exultauit:
8 ¶ abietes quoq; lætatę sunt super te, & cedri
Libani. ex quo dormisti, non ascendit qui
9 succidat nos. ¶ Infernus subter conturbatus
est in occursum aduentus tui, suscitauit tibi
C gigantes. Omnes principes terræ surrexerũt
de solijs suis, omnes principes nationum.
10 ¶ Vniuersi respondebunt, & dicent tibi: Et
tu vulneratus es sicut & nos, nostri similis ef
11 fectus es. ¶ Detracta est ad inferos superbia
tua, concidit cadauer tuum: subter te sterne-
tur tinea, & operimentum tuum erunt ver-
12 mes. ¶ Quomodo cecidisti de cœlo lucifer,
qui mane oriebaris? corruisti in terram, qui
13 vulnerabas gentes? ¶ qui dicebas in corde tuo:
In cœlum conscendam, super astra Dei exal-
tabo solium meum, * sedebo in monte testa- *Ib. 7.
14 menti, in lateribus Aquilonis. ¶ Ascendam
super altitudinem nubium, similis ero Altis-
15 simo. ¶ Veruntamen ad infernum detrahẽ-
16 ris in profundum laci. ¶ Qui te viderint, ad
D te inclinabuntur, teq; prospicient: Nunquid
iste est vir, qui cõturbauit terram, qui cõcus-
17 sit regna? ¶ Qui posuit orbem desertum, &
vrbes eius destruxit, vinctis eius non aperuit
18 carcerem? ¶ Omnes reges gentium vniuersi
19 dormierunt in gloria, vir in domo sua. ¶ Tu
autem proiectus es de sepulchro tuo, quasi
stirps inutilis pollutus, & obuolutus cũ his,
qui interfecti sunt gladio, & descenderunt
ad fundamenta laci, quasi cadauer putridũ.
20 ¶ Non habebis consortium neque cum eis
in sepultura: tu enim terram tuam disper-
didisti, tu populum tuum occidisti: non vo-
cabitur in æternum semen pessimorum.
21 ¶ Præparate filios eius occisioni in iniquita-
E te patrum suorum: non consurgẽt, nec hæ-
reditabunt terram: neque implebunt faciẽ
22 orbis ciuitatum. ¶ Et consurgam super eos,
dicit Dominus exercituum: & perdam Ba-
bylonis nomen, & reliquias, & germen, &
23 progeniem: dicit Dominus. ¶ Et ponã eam
in possessionem ericij, & in paludes aquarũ,
F & scopabo eam in scopa terens, dicit Dñs
24 exercituum. ¶ Iurauit Dominus exercituũ,
dicens: Si nõ vt putaui, ita erit: & quomodo
25 mẽte tractaui, ¶ sic eueniet, Vt conteram As
syrium in terra mea, & in montibus meis
cõculcem eum, & auferetur ab eis iugũ eius,
& onus illius ab humero eorum tolletur.
26 ¶ Hoc cõsilium quod cogitaui super omnẽ
terram, & hæc est manus extenta super vni-
27 uersas gẽtes. ¶ Dominus enim exercituum
decreuit: & quis poterit infirmare? & ma-
28 nus eius extenta: & quis auertet eam? ¶ In
anno quo mortuus est rex Achaz, factum est
29 onus istud. ¶ Ne læteris Philisthæa omnis tu,
G quoniam cõminuta est virga percussoris tui
de radice enim colubri egredietur regulus, &
30 semen eius absorbens volucrem. ¶ Et pascẽ-
tur primogeniti pauperũ, & pauperes fidu-
cialiter requiescent: & interire faciam in fa-
me radicem tuam, & reliquias tuas interfi-
31 ciam. ¶ Vlula porta, clama ciuitas: prostra-
ta est Philisthęa omnis: ab Aquilone enim
fumus veniet, & nõ est qui effugiet agmen
32 eius. ¶ Et quid respõdebitur nuncijs gentis?
Quia Dominus fundauit Sion, & in ipsa ipso
sperabunt pauperes populi eius.

CAPVT XV.

1 ONvs Moab. quia nocte vaſtata
A eſt Ar-Moab, conticuit: quia
nocte vaſtatus eſt Murus Moab,
2 conticuit. ❡ Aſcendit domus
& Dibon ad excelſa in plan-
ctum: ſuper Nabo & ſuper Medaba, Moab
‖ Ier.48.f 37. vlulabit: ‖ in cunctis capitibus eius caluitiũ:
3 & omnis barba radetur. ❡ ‖ In triuijs eius
‖ Ezech.7.c 18. accincti ſunt ſacco: ſuper tecta eius & in
ᵒvlulat plateis eius omnis ᵒvlulatus', deſcendit in
4 fletum. ❡ Clamabit Heſebon & Eleale, vſq;
B Iaſa audita eſt vox eorum: ſuper hoc expe-
diti Moab vlulabunt, anima eius vlulabit ſi-
5 bi. ❡ Cor meum ad Moab clamabit, vectes
ᵒconternantem, id eſt, trimam 7. eius vſq; ad Segor vitulam ᵒconſternantem'.
Per aſcenſum enim Luith flens aſcendet, &
in via Oronaim clamorem contritionis leua
6 bunt. ❡ Aquæ enim Nemrim deſertæ erunt,
quia aruit herba, defecit germen, viror om-
7 nis interijt. ❡ Secundùm magnitudinem ope-
ris & viſitatio eorum: ad torrentem ſalicum
8 ducent eos. ❡ Quoniam circuibit clamor ter-
minum Moab: vſq; ad Gallim vlulatus eius,
9 & uſq; ad Puteum-Elim clamor eius. ❡ Quia
aquæ Dibon repletæ ſunt ſanguine: ponam
enim ſuper Dibon additaměta: his qui fuge-
ᵒreliquis 12. rint de Moab leonem, & ᵒreliquijs' terræ.

CAPVT XVI.

ᵒto. 1 (EMITTE agnum-Domineᵒ do-
A minatorē terræ, de Petra-deſer-
2 ti ad mōtē filiæ Sion.) ❡ Et erit ſi
cut auis fugiēs, & pulli de nido
auolantes, ſic erũt filiæ Moab in
3 tranſcenſu Arnon. ❡ Ini conſilium, coge con-
cilium: pone quaſi noctem umbram tuam
in meridie: abſconde fugientes, & uagos ne
4 prodas. ❡ Habitabunt apud te profugi mei:
Moab eſto latibulum eorum à facie uaſtato-
ris: finitus eſt enim puluis, conſummatus
eſt miſer; defecit, qui conculcabat terram.
5 ❡ Et præparabitur in miſericordia ſolium, &
B ſedebit ſuper eũ in ueritate in tabernaculo
Dauid, iudicās & quærens iudicium, & uelo-
Iere.48.d 15. 6 citer reddens quod iuſtum eſt. ❡ ‖ Audiui-
mus ſuperbiam Moab, ſuperbus eſt ualde: ſu
perbia eius & arrogantia eius, & indignatio
7 eius, pluſquàm fortitudo eius. ❡ Idcirco ulu-
labit Moab ad Moab, uniuerſus ululabit: his
qui lætantur ſuper muros cocti lateris, lo-
8 quimini plagas ſuas. ❡ Quoniam ſuburbana
Heſebon deſerta ſunt, & uineam Sábama Do
mini Gentium exciderunt flagella eius: uſq;
ad Iazer peruenerunt, errauerũt in deſerto,
propagines eius relictæ ſunt, tranſierunt ma
9 re. ❡ Super hoc plorabo in fletu Iaſer uineam
C Sábama: inebriabo te lachryma mea He-
ſebon, & Eleale: quoniam ſuper uindemiā
tuā, & ſuper meſſem tuam uox calcantium
10 irruit. ❡ Et auferetur lætitia & exultatio de
Carmelo, & in uineis non exultabit, neque
iubilabit. uinū in torculari nō calcabit qui
calcare conſueuerat: uocem calcantium abſ-
11 tuli. ❡ Super hoc uenter meus ad Moab
quaſi cithara ſonabit, & uiſcera mea ad mu-
12 rum cocti lateris. ❡ Et erit: cùm apparuerit
quod laborauit Moab ſuper excelſis ſuis, in-
gredietur ad ſancta ſua ut obſecret, & non
13 ualebit. ❡ Hoc uerbum quod locutus eſt Do
14 minus ad Moab ex tunc. ❡ Et nunc locutus
eſt Dominus, dicēs: In tribus annis quaſi an-
ni mercenarij auferetur gloria Moab ſup oī
populo multo, & relinquetur* paruus & mo *in eo ſicut racemus.
dicus, nequaquam multus.

CAPVT XVII.

1 ONvs Damaſci. Ecce Damaſcus
A deſinet eſſe ciuitas, & erit ſicut
2 aceruus lapidũ in ruina. ❡ Dere-
lictæ ciuitates Aroër gregibus
erũt, & requieſcēt ibi, & nō erit
3 qui exterreat. ❡ Et ceſſabit adiutorium ab
Ephraim, & regnum à Damaſco: & reliquiæ
Syriç, ſicut gloria filiorum Iſraël erunt: dicit
4 Dominus exercituum. ❡ Et erit in die illa: at-
tenuabitur gloria Iacob, & pinguedo carnis
5 eius marceſcet. ❡ Et erit ſicut congregans in
meſſe, quod reſtiterit, & brachium eius ſpi-
cas leget, & erit ſicut quęrens ſpicas in ualle
6 Raphaim. ❡ Et relinquetur in eo ſicut race-
mus, & ſicut excuſſio oleę duarum vel trium
oliuarum in ſummitate rami, ſiue quatuor
B aut quinq; i cacuminibus eius fructus eius.
7 Dicit Dominus Deus Iſraël. ❡ In die illa incli
nabit homo ad factorē ſuum, & oculi eius ad
8 ſanctum Iſraël reſpicient: ❡ & non inclinabi-
tur ad altaria quæ fecerunt manus eius: &
quæ operati ſunt digiti eius, non reſpiciet, lu
9 cos & delubra. ❡ In die illa erunt ciuitates
C fortitudinis eius derelictæ ſicut aratra, & ſe-
getes quæ derelictæ ſunt à facie filiorum Iſ-
10 raël, & ᵒeris' deſerta. ❡ Quia oblita es Dei ᵒerit 7.
ſaluatoris tui, & Fortis adiutoris tui non es
recordata: propterea plantabis plantationē
ᵒfidelem', & germen alienum ſeminabis. ᵒinfidelem
11 ❡ In die plantationis tuæ labruſca, & manè
ſemen tuum florebit: ablata eſt meſſis in die
12 hæreditatis, & dolebit grauiter. ❡ Væ ᵒmul- ᵒmultitudini 20.
titudo' populorum multorum vt multitudo
D maris ſonantis: & tumultus turbarum ſicut
13 ſonitus aquarum multarum. ❡ Sonabunt po-
puli ſicut ſonitus aquarum inundantium, &
increpabit eũ, & fugiet procul: & rapietur ſi-
cut puluis montium à facie venti, & ſicut tur
14 bo coram tempeſtate. ❡ In tempore veſpe-
re, & ecce turbatio: in matutino, & nō ſubſi-
ſtet. hæc eſt pars eorum qui vaſtauerunt nos,
& ſors diripientium nos.

CAPVT XVIII.

1 VAE terræ cymbalo alarum quæ
A eſt trans flumina Aethiopiæ,
2 ❡ qui mittit in mare legatos, &
in vaſis papyri ſuper aquas. Ite
angeli veloces ad gentem con- *expectantem 8.
uulſam, & dilaceratam: ad populum terribi-
lem, poſt quem non eſt alius: ad gentem ex-
pectantem * & conculcatam, cuius diripue- *ad montē noīs Domini exercituum, montem Sion.
3 runt flumina terram eius. ❡ * Omnes habi-
tatores orbis, q moramini in terra, cùm ele-

uatum

uatum fuerit signũ in montibus, videbitis,
4 & clangorem tubæ audietis: ? quia hæc dicit
Dominus ad me: Quiescam, & considerabo
in loco meo sicut meridiana lux clara est, &
5 sicut nubes roris in die messis. ? Ante mes-
B sem enim totus effloruit, & immatura perfe
ctio germinabit, & præcidentur ramusculi
eius falcibus: & quæ derelicta fuerint, abscin
6 dentur, & excutientur. ? Et relinquentur si-
mul auibus mõtium, & bestijs terræ: & æsta-
te perpetua erunt super eum volucres, & om
7 nes bestiæ terræ super illum hyemabunt. ? In
tẽpore illo deferetur munus Dño exercituũ
à populo diuulso & dilacerato: à populo ter
ribili, post quem non fuit alius à gente expe-
*12. ctante, -expectante` & conculcata, cuius di-
ripuerunt flumina terram eius ad locum no
minis Dñi exercituum, montem Sion.

CAPVT XIX.

1 ONVS Aegypti. Ecce Dñs ascen-
A det super nubem leuem, & in-
gredietur Aegyptum, & com-
mouebuntur simulachra Ae-
gypti à facie eius, & cor Aegy-
2 pti tabescet in medio eius. ? Et concurrere
faciam Aegyptios aduersus Aegyptios: & pu
gnabit vir contra fratrem suum, & vir cõtra
amicũ suum, ciuitas aduersus ciuitatem, re-
3 gnum aduersus regnum. ? Et dirumpetur spi-
ritus Aegypti in visceribus eius, & consilium
eius præcipitabo: & interrogabunt simula-
chra sua, & diuinos suos, & pythones, & ario
4 los. ? Et tradam Aegyptum in manu domi-
norum crudelium, & rex fortis dominabitur
5 eorum, ait Dominus Deus exercituum. ? Et
arescet aqua de mari, & fluuius desolabitur
*& 10. 6 atque siccabitur. ? Et deficient flumina: *
attenuabuntur, & siccabuntur riui aggerum.
7 Calamus & iuncus marcescet. ? nudabitur al
B ueus riui à fonte suo: & omnis sementis irri-
8 gua siccabitur, arescet, & non erit. ? Et mœ-
rebunt piscatores, & lugebunt oẽs mittẽtes
in flumen hamum; & expandentes rete sup
9 faciem aquarum, emarcescent. ? Confunden-
°pectẽtes 9. tur qui operabantur linum, °plectentes` &
10 texentes subtilia. ? Et erunt irrigua eius flac
centia: omnes qui faciebant lacunas ad ca-
11 piendos pisces. ? Stulti principes Taneos, sa-
pientes consiliarij Pharaonis dederunt con-
silium insipiens. quomodo dicitis Pharao-
ni, Filius sapientium ego, filius regum anti-
12 quorum? ? Vbi nunc sunt sapientes tui? an-
nuncient tibi, & indicent quid cogitauerit
13 Dominus exercituum super Aegyptũ. ? Stul-
ti facti sunt principes Taneos, emarcuerunt
principes Mempheos, deceperũt Aegyptum,
14 angulum populorum eius. ? Dñs miscuit in
medio eius spiritum vertiginis: & errare fe-
C cerunt Aegyptum in omni opere suo, sicut
15 errat ebrius & vomens. ? Et non erit Aegy-
pto opus quod faciat caput & caudam incur
16 uantem & refrenantem. ? In die illa erit
Aegyptus quasi mulieres, & stupebunt & ti-
mebunt à facie commotionis manus Domi-
ni exercituum, quam ipse mouebit super eã.

17 ? Et erit terra Iuda Aegypto in pauorem:
omnis qui illius fuerit recordatus, pauebit à
facie consilij Domini exercituum, quod ipse
18 cogitauit super eam. ? In die illa erũt quin-
que ciuitates in terra Aegypti, loquentes lin
gua Chanaan, & iurantes per Dominum
19 exercituum: Ciuitas solis vocabitur vna. ? In
die illa erit altare Domini in medio terræ
Aegypti, & titulus Domini iuxta terminum
20 eius: ? & erit in signum & in testimonium
D Domino exercituum in terra Aegypti. Cla-
mabũt enim ad Dominum à facie tribulan-
tis, & mittet eis saluatorem & propugnato-
21 rẽ qui liberet eos. ? Et cognoscetur Dñs ab
Aegypto, & cognoscent Aegyptij Dominũ
in die illa, & colent eum in hostijs & in mu-
neribus: & vota vouebunt Domino, & sol-
22 uent. ? Et percutiet Dominus Aegyptum
plaga, & sanabit eam, & reuertentur ad Do-
minum, & placabitur eis, & sanabit eos.
23 ? In die illa erit via de Aegypto in Assyrios,
& intrabit Assyrius Aegyptum, & Aegyptius
24 in Assyrios, & seruient Aegyptij Assur. ? In
die illa erit Israël tertius Aegyptio & Assy-
25 rio: benedictio in medio terræ, ? cui benedi-
xit Dominus exercituũ, dicens: Benedictus
populus meus Aegypti. & opus manuum
mearũ °Assyrio`, hæreditas autẽ mea Israël. °Assyrius 4.

CAPVT XX.

1 IN anno quo ingressus est Thar-
A than in Azótum, cùm misisset
eum Sargon rex Assyriorum, &
pugnasset contra Azótum, &
2 cepisset eam: ? In tempore illo
locutus est Dominus in manu Isaiæ filij A-
mos, dicens: Vade, & solue saccum de lum-
bis tuis, & calceamenta tua tolle de pedibus
tuis. Et fecit sic vadẽs nudus, & discalceatus.
3 ? Et dixit Dominus: Sicut ambulauit seruus
meus Isaias nudus, & discalceatus, trium an
norum signũ & portentum erit super Aegy-
4 ptum & super Aethiopiam: ? sic minabit rex
B Assyriorum captiuitatem Aegypti, & trans-
migrationem Aethiopię, iuuenem, & senem,
°nudam & discalceatã` discoopertis natibus °nudum &
5 ad ignominiã Aegypti. ? Et timebunt, & cõ- discalceatis
fundenẽ ab Aethiopia spe sua, & ab Aegypto 5.
6 gloria sua. ? Et dicet habitator insulæ huius
in die illa: °Ecce hæc` erat spes nostra, ad °Haeccine
quos confugimus in auxilium, vt °liberarẽt` °liberaret
nos à facie regis Assyriorum: & quomodo 7.
effugere poterimus nos?

CAPVT XXI.

1 ONVS deserti maris. Sicut tur-
A bines ab Aphrico veniunt, de
deserto venit, de terra horribi-
2 li. ? Visio dura nunciata est mi-
hi: qui incredulus est, infideliter
agit: & qui depopulator est, vastat. Ascende
Aelã, obside Mede: oẽm gemitũ eius cessare
3 feci. ? Propterea repleti sunt lumbi mei do-
lore, angustia possidet me sicut angustia par-
turientis: corrui, cùm audirem: conturbatus
4 sum, cùm viderem. ? Emarcuit cor meum,

tenebræ ſtupefecerunt me: Babylon dilecta
5 mea poſita eſt mihi in miraculum. ? Pone
menſam, contemplare in ſpecula: comeden
tes & bibentes ſurgite principes, arripite cly
6 peum: ? Hæc enim dixit mihi Dominus: Va-
B de, & pone ſpeculatorem: & quodcunque vi-
7 derit, annunciet. ? Et vidit currum duorum
equitum, aſcenſorem aſini, & aſcenſorem
cameli: & contemplatus eſt diligenter mul-
Hab. 2. A. 1. 8 to intuitu. ? ‖ Et clamauit leo: Super ſpeculã
Domini ego ſum, ſtans iugiter per diẽ: & ſup
cuſtodiam meam ego ſum, ſtans totis noct-
9 bus. ? Ecce iſte venit aſcenſor vir bigæ equi-
‖ Iere. 51. A 1. C tum, & reſpondit, & dixit: ‖ Cecidit, cecidit
Babylõ, & omnia ſculptilia deorũ eius con-
Apoc. 14. b 8. 10 trita ſunt in terram. ? Triturа mea, & ᵃfi-
ᵃ filius 1. lia' areæ meæ, quæ audiui à Domino exerci-
tuum Deo Iſraël, annunciaui vobis. Onus
11 Duma. ? Ad me clamat ex Seir: Cuſtos quid
12 de nocte? cuſtos quid de nocte? ? Dixit cu-
ſtos: Venit manè & nox: ſi quæritis, quæri-
13 te: conuertimini, venite. ? Onus in Ara-
14 bia. ? In ſaltu ad veſperam dormietis, in ſemi
D tis Dedanim. Occurrentes ſitienti ferte aquã
qui habitatis terram Auſtri, cum panibus oc-
15 currite fugienti. ? A facie enim gladiorum
fugerunt, à facie gladij imminentis, à facie
16 arcus extenti, à facie grauis prælij: ? quoniã
hæc dicit Dominus ad me: Adhuc in vno
anno quaſi in anno mercenarij, & auferetur
17 omnis gloria Cedar. ? Reliquiæ numeri ſa-
gittariorum fortiũ de filijs Cedar imminuẽ-
tur: Dominus enim Deus Iſraël locutus eſt.

CAPVT XXII.

1 ONVS vallis viſionis. Quidnam
A quoque tibi eſt, quia aſcendiſti
2 & tu omnis in tecta? ? clamo-
ris plena, vrbs frequens, ciuitas
exultans: interfecti tui, non
** tui, mortui* 3 interfecti gladio: nec mortui * in bello. ? Cũ-
cti principes tui fugerunt ſimul, dureque li-
gati ſunt: omnes qui inuenti ſunt, vincti
4 ſunt pariter, procul fugerunt. ? Propterea
dixi, Recedite à me, amarè flebo: nolite in-
cumbere vt conſolemini me ſuper vaſtita-
5 te filiæ populi mei. ? Dies enim interfectio-
B nis & conculcationis & fletuum Domino
Deo exercituum in valle viſionis, ſcrutans
6 murum, & magnificus ſuper montem. ? Et
Aelam ſumpſit pharetram, currum homi-
nis equitis, & parietem nudauit clypeus.
7 ? Et erunt electæ valles tuæ plenæ quadrigarũ,
8 & equites ponẽt ſedes ſuas in porta. ? Et re-
ᵇ videbitis uelabitur operimẽtũ Iudæ, & ᵇvidebis' in die
9 illa armamẽtariũ domus ſaltus. ? Et ſciſſuras
ciuitatis Dauid videbitis, quia multiplicatæ
ſunt: & congregaſtis aquas piſcinæ inferio-
10 ris, ? & domos Ieruſalem numeraſtis, & de-
C ſtruxiſtis domos ad muniẽdum murum. ? Et
ᶜ ad 1. 11 lacũ feciſtis inter duos muros, ᶜ& aquã pi-
ſcinæ veteris: & non ſuſpexiſtis ad eum qui
fecerat eam, & operatorem eius delonge nõ
12 vidiſtis ? Et vocabit Dominus Deus exercituũ
in die illa ad fletũ, & ad planctum, ad caluitiũ,
13 & ad cingulum ſacci: ? & ecce gaudium &
D lætitia occidere vitulos, & iugulare arietes,
comedere carnes, & bibere vinum, ‖ Come- *‖ Sap. 2. B. 6.*
damus, & bibamus, cras enim moriemur. *1. Cor. 15. d*
14 ? Et reuelata eſt in auribus meis vox Do- *32. 56. d.*
mini exercituum: Si dimittetur iniquitas hæc *12.*
vobis, donec moriamini: dicit Dominus Deus
15 exercituum. ? Hæc dicit Dominus Deus
exercituum: Vade, ingredere ad eum qui ha-
bitat in tabernaculo, ad Sobnam præpoſitũ
16 templi, & dices ad eum: ? Quid tu hic? aut
quaſi quis hic? quia excidiſti tibi hic ſepul-
chrum, excidiſti in excelſo memoriale dili-
17 genter, in petra tabernaculum tibi. ? Ecce,
B Dominus aſportari te faciet, ſicut aſporta-
tur gallus gallinaceus, & quaſi amictum
18 ſic ſubleuabit te. ? Coronans coronabit
te tribulatione, quaſi pilam mittet te in ter-
ram latam & ſpacioſam: ibi morieris, & ibi
erit currus gloriæ tuæ, ignominia domus
19 Dñi tui. ? Et expellã te de ſtatione tua, & de
20 miniſterio tuo deponã te. ? Et erit in die illa:
21 vocabo ſeruum meũ Eliacim, filiũ Helciæ, ? &
F induam illum tunica tua, & cingulo tuo con
fortabo eum, & poteſtatem tuam dabo in
manu eius: & erit quaſi pater habitantibus
22 Ieruſalem, & domui Iuda. ? ‖ Et dabo clauẽ *‖ Apoc. 3. b 7.*
domus Dauid ſuper humerum eius: & ape-
riet, & non erit qui claudat: & claudet, & nõ *Iob. 12. c*
23 erit qui aperiat. ? Et figam illum paxillum *14.*
in loco fideli, & erit in ſolium gloriæ domui
24 patris ſui. ? Et ſuſpendent ſuper eum omnẽ
gloriam domus patris eius vaſorum diuerſa
genera, omne vas paruulum, à vaſis craterarũ
25 vſque ad omne vas muſicorum. ? In die il-
la, dicit Dominus exercituum, auferetur pa-
xillus, qui fixus fuerat in loco fideli: & fran-
getur, & cadet, & peribit quod pependerat in
eo: quia Dominus locutus eſt.

CAPVT XXIII.

1 ONVS Tyri. Vlulate naues ma-
A ris, quia vaſtata eſt domus vnde
venire cõſueuerant: de terra Ce-
2 thim reuelatum eſt eis. ? Tacete
qui habitatis in inſula: nego-
ciatio Sidonis, transfretantes mare repleue-
3 runt te. ? In aquis multis ſemen Nili, meſ-
ſis fluminis fruges eius: & facta eſt nego-
4 ciatio gentium. ? Erubeſce Sidon, ait enim
B mare, fortitudo maris, dicens: Non enim
parturiui, & non peperi, & non enutriui
iuuenes, nec ad incrementum perduxi virgi-
5 nes. ? Cùm auditum fuerit in Aegypto, dole-
6 bũt cùm audierint de Tyro. ? Tranſite maria,
7 vlulate qui habitatis in inſula. ? Nunquid
non veſtra hæc eſt, quæ gloriabatur à diebus
priſtinis in antiquitate ſua? ducent eam pe-
8 des ſui longè ad peregrinandum. ? Quis co-
gitauit hoc ſuper Tyrũ quondam coronatã,
cuius negociatores principes, inſtitores eius
9 inclyti terræ? ? Dominus exercituum cogita-
uit hoc, vt detraheret ſuperbiam omnis glo-
riæ, & ad ignominiam deduceret vniuerſos
10 inclytos terræ. ? Tranſi terram tuam quaſi
flumen, filia maris, non eſt cingulum vltrà
11 tibi. ? Manum ſuam extẽdit ſuper mare, cõ-

G turbauit regna: Dominus mandauit aduer-
12 sus Chanaan, vt contereret fortes eius, ¶ &
dixit: Non adijcies vltrà vt glorieris, calū-
niam sustinens virgo filia Sidonis: in Ce-
thim consurgens transfreta, ibi quoq; non
13 erit requies tibi. ¶ Ecce, terra Chaldæorum
talis populus non fuit, Assur fundauit eam,
in captiuitatem traduxerunt robustos eius,
suffoderunt domos eius, posuerunt eam in
14 ruinā. ¶ Vlulate naues maris, quia deuasta-
15 ta est fortitudo vestra. ¶ Et erit in die illa: in
obliuione eris, ô Tyre, septuaginta annis, si-
cut dies regis vnius: post septuaginta autem
annos erit Tyro quasi canticum meretricis.
*ó 7. 16 ¶ Sume citharam, * circui ciuitatem mere-
D trix obliuioni tradita: bene cane, frequenta
17 canticum, vt memoria tui sit. ¶ Et erit post
septuaginta annos, visitabit Dominus Tyrū,
& reducet eā ad merces suas: & rursum for-
nicabitur cum vniuersis regnis terræ super fa
°negociatio 7. 18 ciem terræ. ¶ Et erunt °negociationes eius,
°merces 2. & °mercedes eius sanctificatæ Domino. non
cōdentur, neq; reponentur: quia his qui habi
tauerint corā Domino, erit negociatio eius,
vt manducent in saturitatem, & vestiantur
vsque ad vetustatem.

CAPVT XXIIII.

1 Ecce, Dominus dissipabit ter-
A rā, & nudabit eā, & affliget faciē
eius, & disperget habitatores
Osee 4.b.9. 2 eius. ¶ Et erit sicut populus,
sic sacerdos: & sicut seruus, sic
dns eius: sicut ancilla, sic domina eius: sicut
emens, sic ille qui vendit: sicut fœnerator,
sic is qui mutuum accipit: sicut qui repetit,
3 sic qui debet. ¶ Dissipatione dissipabitur ter-
ra, & direptione prędabitur. Dominus enim
4 locutus est verbum hoc. ¶ Luxit, & deflu-
xit terra, & infirmata est: defluxit orbis, in-
5 firmata est altitudo populi terræ. ¶ Et terra
infecta est ab habitatoribus suis: quia trans-
gressi sunt leges, mutauerūt ius, dissipauerūt
6 fœdus sempiternum. ¶ Propter hoc maledi-
B ctio vorabit terram, & peccabunt habitato-
res eius. ideoq; insanient cultores eius, & re
7 linquētur homines pauci. ¶ Luxit vindemia,
infirmata est vitis, ingemuerūt omnes qui lę
8 tabantur corde. ¶ Cessauit gaudium tympa-
norum, quieuit sonitus lætantium, conticuit
9 dulcedo citharæ. ¶ Cum cantico non bibent
vinum: amara erit potio bibentibus illam.
10 ¶ Attrita est ciuitas vanitatis, clausa est om-
11 nis domus nullo introeunte. ¶ Clamor erit
super vino in plateis: deserta est omnis læti-
12 tia, translatum est gaudium terræ. ¶ Relicta
est in vrbe solitudo, & calamitas opprimet
13 portas. ¶ Quia hæc erunt in medio terræ, in
medio populorum, quomodo si paucæ oliuæ
quæ remanserunt, excutiantur ex olea; & ra-
14 cemi, cùm fuerit finita vindemia. ¶ Hi leua-
bunt vocem suam, atque laudabunt: cùm glo
C rificatus fuerit Dominus, hinnient de mari.
15 ¶ Propter hoc in doctrinis glorificate Domi-
num: in insulis maris nomen Domini Dei
16 Israël. ¶ A finibus terræ laudes audiuimus,
gloriam iusti. Et dixi: Secretum meum
mihi, secretum meum mihi. væ mihi: præ-
uaricantes præuaricati sunt, & præuarica-
17 tione transgressorum præuaricati sunt. ¶ For
mido & fouea, & laqueus super te qui habi-
18 tator es terræ. ¶ Et erit: qui fugerit à voce
formidinis, cadet in foueā & qui se explica-
uerit de fouea, tenebitur laqueo: quia catara
ctæ de excelsis apertæ sunt, & concutientur
19 fundamenta terræ. ¶ Contractione confrin-
D getur terra, contritione conteretur terra, cō
20 motione commouebitur terra: ¶ agitatione
agitabitur terra sicut ebrius, & auferetur
quasi tabernaculum vnius noctis: & graua-
bit eam iniquitas sua, & corruet, & non
21 adijciet vt resurgat. ¶ Et erit: in die illa visi-
tabit Dominus super militiam cœli in excel Iere.48.g 44.
so: & super reges terræ, qui sunt super terrā.
22 ¶ Et congregabuntur in cōgregatione vnius
fascis in lacum, & claudentur ibi in carcere:
23 & post multos dies visitabuntur. ¶ Et eru-
bescet Luna, & confundetur Sol, cùm regna-
uerit Dominus exercituum in monte Sion,
& in Ierusalem, & in conspectu senū suorum
fuerit glorificatus.

CAPVT XXV.

1 DOMINE Deus meus es tu, exal
A tabo te, & cōfitebor nomini tuo:
quoniā fecisti mirabilia, cogi-
tationes antiquas fideles amē.
2 ¶ Quia posuisti ciuitatem in tu-
mulum, vrbem fortem in ruinā, domū alie-
norum: vt non sit ciuitas, & in sempiternum
3 non ædificetur. ¶ Super hoc laudabit te po-
pulus fortis, ciuitas gentium robustarum ti-
4 mebit te. ¶ Quia factus es fortitudo pauperi,
fortitudo egeno in tribulatione sua, spes à
turbine, vmbraculū ab æstu, spūs enim robu-
5 storū quasi turbo impellens parietem. ¶ Sicut
B æstus in siti, tumultum alienorum humilia-
bis: & quasi calore sub nube torrente propa-
6 ginem fortium marcescere facies. ¶ Et faciet
Dominus exercituum omnibus populis in
monte hoc, conuiuium pinguium, conuiuiū
vindemiæ pinguium medullatorum, vinde-
7 miæ defæcatæ. ¶ Et præcipitabit in monte
C isto faciem vinculi colligati super omnes po
pulos; & telam quam orditus est, super om-
8 nes nationes. ¶ Præcipitabit mortem in sem-
piternum: & auferet Dominus Deus lachry Apoc 7.d
mam ab omni facie, & opprobrium populi 21.a.b.4.
sui auferet de vniuersa terra: quia Dominus
9 locutus est. ¶ Et dicet in die illa: Ecce Deus
noster iste, expectauimus eū, & saluabit nos
iste Dominus, sustinuimus eum, exultabi-
10 mus, & lætabimur in salutari eius. ¶ Quia
requiescet manus Domini in monte isto: &
D triturabitur Moab sub eo, sicuti teruntur pa-
11 leæ in plaustro. ¶ Et extendet manus suas
sub eo, sicut extendit natans ad natandum:
& humiliabit gloriam eius cum allisione ma
12 nuum eius. ¶ Et munimenta sublimium mu
rorum tuorū concident, & humiliabuntur,
& detrahentur in terram vsq; ad puluerem.

CAPVT XXVI.

1 IN die illa cantabitur canticũ
A istud in terra Iuda:
Vrbs fortitudinis nostræ Sion
saluator, ponetur in ea murus
& antemurale.
2 Aperite portas, & ingrediatur gens iusta,
custodiens veritatem.
3 Vetus error abijt: seruabis pacem: pacem,
quia in te sperauimus.
4 Sperastis in Domino in seculis æternis,
in Domino Deo forti in perpetuum.
5 Quia incuruabit habitantes in excelso,
ciuitatem sublimem humiliabit: humiliabit
eam vsq; ad terram, detrahet eam vsque ad
puluerem.
6 Conculcabit eam pes, pedes pauperis,
gressus egenorum.
7 Semita iusti recta est, rectus callis iusti ad
B ambulandum.
8 Et in semita iudiciorum tuorum Domi-
ne sustinuimus te: nomẽ tuum & memoria-
le tuum in desyderio animæ.
9 Anima mea desyderauit te in nocte: sed
& spiritu meo in præcordijs meis de manè
vigilabo ad te: cum feceris iudicia tua in ter-
ra, iustitiam discent habitatores orbis.
10 Misereamur impio, & nõ discet iustitiam
facere: in terra sanctorum iniqua gessit, &
non videbit gloriam Domini.
*vt 11 Domine exaltetur manus tua, *& nõ vi-
deant: videant & confundantur zelantes po-
puli, & ignis hostes tuos deuoret.
12 Domine dabis pacem nobis: omnia enim
C opera nostra operatus es nobis.
13 Domine Deus noster, possederũt nos do-
mini absq; te, tm̃ in te recordemur nominis tui.
14 Morientes non viuant, gigantes non re-
surgant: propterea visitasti & contriuisti eos,
& perdidisti omnem memoriam eorum.
15 Indulsisti genti Domine, indulsisti genti:
nunquid glorificatus es? elongasti omnes ter-
minos terræ.
16 Domine in angustia requisierunt te, in
tribulatione murmuris doctrina tua eis.
17 Sicut quæ concipit, cùm appropinqua-
uerit ad partum, dolens clamat in dolori-
bus suis: sic facti sumus à facie tua Domine.
18 Concepimus, & quasi parturiuimus, & pe-
*spiritum salutis. D perimus *spiritum: salutes non fecimus in
terra. ideo non ceciderũt habitatores terræ.
19 Viuent mortui tui, interfecti mei resurgẽt:
expergiscimini, & laudate qui habitatis in
puluere: quia ros lucis ros tuus, & terram gi
gantum detrahes in ruinam.
20 Vade populus meus, intra in cubicula tua,
claude ostia tua super te, abscondere modi-
cum ad momentum, donec pertranseat in-
dignatio.
†Mich. 1. a 3. 21 †Ecce enim Dominus egredietur de loco
suo, vt visitet iniquitatem habitatoris terræ
contra eum: & reuelabit terra sanguinem
suum, & non operiet vltrà interfectos suos.

CAPVT XXVII.

1 IN die illa visitabit Dominus in gladio
A suo duro, & grandi, & forti, super Leuiathan
serpentem vectem, & super Leuiathan ser-
pentem tortuosum, & occidet cetum, qui
2 in mari est. In die illa vinea meri canta-
3 bit ei: Ego Dominus, qui seruo eam, re-
pentè propinabo ei: ne forte visitetur con-
4 tra eam, nocte & die seruo eam. Indignatio
non est mihi: quis dabit me spinam & veprẽ
in prælio: gradiar super eam, succendam eam
5 pariter? An potius tenebit fortitudinẽ meã,
6 faciet pacem mihi, pacem faciet mihi? Qui
*ingrediuntur impetu ad Iacob, florebit & *egredientur impetu a 10.
germinabit Israël, & implebũt faciem orbis
7 semine. Nunquid iuxta plagam percutien-
B tis se percussit eũ? aut sicut occidit interfectos
8 eius, sic occisus est? In mensura cõtra mẽsu
rã cũ abiecta fuerit, *iudicabis eã: meditata *iudicabit eo.
9 est in spiritu suo duro per diẽ æstus. Idcirco
sup hoc dimittetur iniquitas domui Iacob:
& iste omnis fructus vt auferatur peccatum
eius, cùm posuerit omnes lapides altaris, si-
cut lapides cineris allisos, non stabunt luci
10 & delubra. Ciuitas enim munita desolata
C erit, speciosa relinquetur, & dimittetur quasi
desertum: ibi pascetur vitulus, & ibi accuba-
11 bit, & consumet summitates eius. In sic-
citate messes illius conterentur, mulieres ve
nientes & docentes *eas: non est enim po- *eam.
pulus sapiens, propterea non miserebitur
eius qui fecit eum: & qui formauit eum, non
12 parcet ei. Et erit: in die illa percutiet Do-
D minus ab alueo fluminis vsque ad Torren-
tem Aegypti, & vos congregabimini vnus
13 & vnus filij Israël. Et erit in die illa clan-
getur in tuba magna, & venient qui perditi
fuerant de terra Assyriorum, & qui eiecti
erant de terra Aegypti, & adorabunt Domi
num in monte sancto in Ierusalem.

CAPVT XXVIII.

1 VAE coronæ superbiæ, ebrijs
A Ephraim & flori decidenti, glo-
riæ exultationis eius, qui erant
in vertice vallis pinguissimæ er-
2 rantes à vino. Ecce validus &
fortis Dominus, sicut impetus grandinis: tur
bo confringens, sicut impetus aquarum mul
tarum inundantium, & emissarum super ter
3 ram spatiosam. Pedibus conculcabitur coro
4 na superbiæ ebriorũ Ephraim. Et erit flos
decidens gloriæ exultationis eius, qui est sup
verticem vallis pinguiũ, quasi temporaneũ
ante maturitatem Autumni: quod cum aspe
xerit videns, statim vt manu tenuerit, de-
5 uorabit illud. In die illa erit Dominus exer
B cituum corona gloriæ, & sertũ exultationis
6 residuo populi sui: & spiritus iudicij sedenti
super iudicium, & fortitudo reuertentibus de
7 bello ad portam. Verùm hi quoque præ vi-
no nescierunt, & præ ebrietate errauerunt.
sacerdos & propheta nescierunt præ ebrieta
te, absorpti sunt à vino, errauerunt in ebrie-
tate, nescierunt videntem, ignorauerunt iu-
8 dicium. Omnes enim mensæ repletæ sunt
vomitu *sordiumque, ita vt non esset vl- *sordibusq;
9 tra locus. Quem docebit scientiam? &
C quẽ intelligere faciet auditum? ablactatos à
10 lacte, auulsos ab vberibus. Quia manda

remanda, manda remanda, expecta reexpe-
cta, expecta reexpecta, modicũ ibi, modicum
1.Cor.14. d.21. 11 ibi. In loquela enim labij, & lingua altera
12 loquetur ad populum iſtum. Cui dixit:
Hæc eſt requies mea, reficite laſſum, & hoc
eſt meum refrigerium: & noluerunt audi-
13 re. Et erit eis verbum Domini, Manda re-
manda, manda remanda, expecta reexpe-
cta, expecta reexpecta, modicum ibi, mo-
dicum ibi: vt vadant, & cadant retrorſum,
& conterantur, & illaqueentur, & capiãtur.
14 Propter hoc audite verbum Domini viri il-
D luſores, qui dominamini ſuper populũ meũ
15 qui eſt in Ieruſalem. Dixiſtis enim, Percuſ-
ſimus fœdus cum morte, & cum inferno fe-
cimus pactum. Flagellum inundãs cum tran
ſierit, non veniet ſuper nos: quia poſuimus
mendacium ſpem noſtram, & mẽdacio pro-
16 tecti ſumus. Idcirco hæc dicit Dñs Deus.
Pſal.117. d.22. Ecce, ego mittam in fundamentis Sion la-
pidẽ, lapidem probatum, angularem, precio-
Matt.21. d.42. ſum, in fundamẽto fundatum. qui crediderit,
17 rit, non feſtinet. Et ponam in pōdere iudi-
Act. 4. b 11. E cium, & iuſtitiam in menſura: & ſubuer-
tet grando ſpem mendacij: & protectionem
1.Petr.2.a 6. 18 aquæ inundabunt. Et delebitur fœdus ve-
ſtrum cum morte, & pactum veſtrum cum
Ro.9.g.33 inferno non ſtabit: flagellum inundans cum
19 trãſierit, eritis ei in cõculcationem. Quan-
documque pertranſierit, tollet vos: quoniam
manè diluculo pertranſibit in die & in no-
cte, & tantũmodo ſola vexatio intellectum
20 dabit auditui. Coangustatũ eſt enim ſtra-
tum, ita vt alter decidat, & pallium breue
2.Reg.5.d 20. 21 vtrunque operire non poteſt. Sicut enim
in monte diuiſionum ſtabit Dominus, ſicut
1.Par.14.c 11. in valle quæ eſt in Gabaon iraſcetur: ut fa-
Ioſ.10.c.10 ciat opus ſuum, alienũ opus eius: vt opere-
tur opus ſuum, peregrinũ eſt opus eius ab eo.
22 Et nunc nolite illudere, ne fortè conſtrin-
F gantur vincula veſtra. Conſummationem
enim & abbreuiationem audiui à Dño Deo
23 exercituũ ſuper vniuerſam terrã. Auribus
percipite & audite vocem meã, attẽdite & au
24 dite eloquium meũ. Nunquid tota die ara-
bit arans, vt ſerat, proſcindet & ſarriet humũ
25 ſuam? Nónne cum adæquauerit faciẽ eius,
G ſeret gith, & cyminum ſparget, & ponet tri-
ticum per ordinem, & hordeum, & milium,
26 & viciam in finibus ſuis? Et erudiet illum
27 in iudicio, Deus ſuus docebit illum. Non
enim in ſerris triturabitur gith, nec rota plau-
ſtri ſuper cyminum circuibit: ſed in virga
excutietur gith, & cyminum in baculo.
28 Panis autem comminuetur: verùm nõ in
perpetuum triturans triturabit illum, neq;
vexabit eum rota plauſtri, nec vngulis ſuis
29 comminuet eum. Et hoc à Domino Deo
exercituum exiuit, vt mirabile faceret conſi
lium, & magnificaret iuſtitiam.

CAPVT XXIX.

1 VAe Ariel, Ariel ciuitas quam ex-
A pugnauit Dauid: additus eſt an-
nus ad annum, ſolẽnitates euo-
2 lutæ ſunt. Et circumuallabo
Ariel, & erit triſtis & mœrens,
3 & erit mihi quaſi Ariel. Et circũdabo quaſi
ſphærã in circuitu tuo, & faciam cõtra te ag-
gerem, & munimẽta ponam in obſidionem
4 tuam. Humiliaberis, de terra loqueris, &
de humo audietur eloquiũ tuũ: & erit quaſi
pythonis de terra vox tua, & de humo elo-
5 quium tuum muſſitabit. Et erit ſicut puluis
tenuis multitudo ventilãtiũ te: & ſicut fauil-
B la pertranſiẽs multitudo eorũ, qui contra te
6 præualuerunt: Eritq; repente confeſtim.
A Domino exercituum viſitabitur in toni-
truo & commotione terræ, & voce magna
turbinis & tempeſtatis, & flãma ignis deuo-
7 rantis. Et erit ſicut ſomnium viſionis no-
cturnæ multitudo omnium gentium, quę di-
micauerunt contra Ariel, & omnes qui mili
tauerunt & obſederunt, & præualuerunt ad-
8 uerſus eam. Et ſicut ſomniat eſuriens &
C comedit, cum autẽ fuerit expergefactus, va-
cua eſt anima eius: & ſicut ſomniat ſitiens &
bibit, & poſtquam fuerit expergefactus, laſ-
ſus adhuc ſitit, & anima eius vacua eſt: ſic
erit multitudo omnium gentium, quæ dimi-
9 cauerunt cõtra montem Sion. Obſtupeſci-
te & admiramini: fluctuate, & vacillate: ine-
briamini, & non à vino: mouemini, & non
10 ab ebrietate. Quoniã miſcuit vobis Domi-
nus ſpiritum ſoporis: claudet oculos veſtros:
prophetas & principes veſtros, qui vident vi-
11 ſiones, operiet. Et erit vobis viſio omniũ
D ſicut verba libri ſignati: quem cùm dederint
ſcienti literas, dicent, Lege iſtum. & reſpon-
12 debit, Non poſſum, ſignatus eſt enim. Et
dabitur liber neſcienti literas, dicetúrq; ei,
13 Lege: & reſpõdebit, Neſcio literas. Et dixit
Dominus: Eo q appropinquat populus iſte Matt.15. a.8.
ore ſuo, & labijs ſuis glorificat me, cor autẽ
eius longè eſt à me, & timuerunt me mãda- Mat.7 b 6
14 to hominum & doctrinis: Ideò, ecce ego
E addam vt admirationem faciam populo huic
miraculo grãdi & ſtupendo: peribit enim 1.Cor.1.d 19.
ſapientia a ſapientibus eius, & intellectus
15 prudentium eius abſcõdetur. Væ, q pro- Abd.1.a 4.
fundi eſtis corde, vt à Domino abſcondatis
cõſilium, quorum ſunt in tenebris opera, &
dicunt: Quis videt nos, & quis nouit nos? Eccl.23.c 25.
16 Peruerſa eſt hæc veſtra cogitatio: quaſi ſi
lutum contra figulum cogitet, & dicat opus
factori ſuo, Nõ fecisti me: & figmẽtum dicat
17 fictori ſuo, Nõ intelligis. Nonne adhuc in
F modico & in breui conuertetur Libanus in
Charmel, & Charmel in ſaltum reputabi-
18 tur? Et audient in die illa ſurdi verba li-
bri, & de tenebris & caligine oculi cæcorum
19 videbunt. Et addẽt mites in Domino læti-
tiam, & pauperes homines in ſancto Iſraël
20 exultabunt. Quoniam defecit qui præuale-
bat, conſummatus eſt illuſor, & ſuccisi ſunt
21 omnes qui vigilabãt ſuper iniquitatem, q
peccare faciebãt homines in verbo, & arguẽ-
tem in porta ſupplãtabant, & declinauerunt
22 fruſtra a iuſto. Propter hoc, hęc dicit Domi
nus ad domum Iacob, qui redemit Abrahã:
G Non modo confundetur Iacob, nec modò
23 vultus eius erubeſcet: ſed cum viderit fi-
lios ſuos opera manuũ mearũ in medio ſui

sanctificantes nomen meũ, & sanctificabunt
Sãctum Iacob, & Deum Israël prædicabunt,
24 & scient errantes spiritu intellectũ, & mus-
sitatores discent legem.

CAPVT XXX.

1 VAE filij desertores, dicit Domi-
A nus, vt faceretis consilium, &
non ex me: & ordiremini telã,
& non per spiritum meum, vt
adderetis peccatum super pec-
2 catum. qui ambulatis vt descendatis in
Aegyptũ, & os meum non interrogastis, spe-
rantes auxilium in fortitudine Pharaonis, &
3 habentes fiduciam in vmbra Aegypti. Et
erit vobis fortitudo Pharaonis in confusio-
nem, & fiducia vmbræ Aegypti in ignomi-
*lerant 4 niã. *Erant enim in Tani principes tui, &
5 nuncij tui vsq; ad Hanes peruenerunt. Om-
nes cõfusi sunt super populo, qui eis prode-
se non potuit: non fuerunt in auxilium, &
in aliquam vtilitatem, sed in confusionem,
6 & in opprobrium. Onus iumentorum Au-
stri. In terra tribulationis & angustiæ, leæna
& leo ex eis, vipera & regulus volãs, portan-
B tes super humeros iumentorũ diuitias suas
& super gibbũ camelorũ thesauros suos ad
7 populum qui eis prodesse non poterit. Aegy
ptus enim frustrà & vanè auxiliabitur: ideo
clamaui super hoc: Superbia tm̃ est, quiesce.
8 Nunc ergo ingressus scribe ei super buxum,
& in libro diligenter exara illud, & erit in
die nouissimo in testimonium vsque in æter-
9 num. Populus enim ad iracundiam prouo-
cans est, & filij mendaces, filij nolẽtes audi-
10 re legem Dei. Qui dicunt videntibus, No-
lite videre: & aspicientibus, Nolite aspicere
nobis ea quæ recta sunt: loquimini nobis
11 placẽtia, videte nobis errores. Auferte à me
C viam, declinate à me semitã, cesset à facie no
12 stra Sãctus Israël. propterea hæc dicit Sã-
ctus Israël: Pro eo quod reprobastis verbũ hoc, &
sperastis in calumnia & in tumultu, & inni-
13 xi estis super eo: Propterea erit vobis ini-
quitas hæc sicut interruptio cadẽs & requisi-
ta in muro excelso: qm̃ subitò, dum nõ spe-
14 ratur, veniet contritio eius. Et comminue-
tur, sicut conteritur lagena figuli contritio-
ne præualida: & nõ inuenietur de fragmen-
tis eius testa, in qua portetur igniculus de
incendio, aut hauriatur parum aquæ de fo-
*sanctus I. 15 uea. Quia hæc dicit Dominus Deus * Is-
D raël: Si reuertamini & quiescatis, salui eri-
tis: in silentio & in spe erit fortitudo vestra.
16 Et noluistis, & dixistis: Nequaquam, sed
ad equos fugiemus: ideo fugietis. Et super
veloces ascendemus: ideò velociores erunt,
17 qui persequentur vos. Mille homines à fa-
cie terroris vnius: & à facie terroris quinq;,
fugietis, donec relinquamini quasi malus na
uis in vertice montis, & quasi signum super
18 collem. Proptereà expectat Dominus, vt
misereatur vestri: & ideo exaltabitur parcẽs
Psalm. 2.c 13. vobis: quia Deus iudicij Dñs: beati omnes
19 qui expectant eum. Populus enim Sion ha-
bitabit in Ierusalem: plorans nequaquam
plorabis, miserans miserebitur tui: ad vocẽ
clamoris tui statim vt audierit, respondebit
20 tibi. Et dabit vobis Dominus panem ar-
E ctum, & aquam breuem: & non faciet auo-
lare a te vltrà doctorem tuum, & erunt oculi
21 tui videntes præceptorem tuum. Et aures
tuæ audient verbum post tergum monentis,
Hæc est uia, ambulate in ea: & non declinetis
neque ad dexteram, neque ad sinistram.
22 Et contaminabis laminas sculptilium ar-
genti tui, & vestimentum cõflatilis auri tui,
& disperges ea sicut immunditiam mẽstrua-
23 tæ. Egredere, dices ei. Et dabitur pluuia
semini tuo, vbicunque seminaueris in terra,
& panis. frugum terræ erit vbertimus, &
pinguis pascetur in possessione tua in die il-
24 lo agnus spaciosè: & tauri tui, & pulli asi-
norum, qui operantur terram, commistum
migma comedent sicut in area ventilatum
25 est. Et erunt super omnem montem ex-
celsum, & super omnem collem eleuatum
riui currentium aquarum in die interfectio-
26 nis multorum, cùm ceciderint turres. Et
F erit lux Lunæ sicut lux Solis, & lux Solis erit
septempliciter, sicut lux septem dierum in
die qua alligauerit Dominus vulnus populi
sui, & percussuram plagæ eius sanauerit.
27 Ecce nomen Domini uenit de lõginquo,
ardens furor eius, & grauis ad portandum:
labia eius repleta sunt indignatione, & lin-
28 gua eius quasi ignis deuorãs. Spiritus eius
velut torrens inundans vsq; ad medium col-
li, ad perdendas gentes in nihilum, & fræ-
nũ erroris quod erat in maxillis populorũ.
29 Canticum erit vobis sicut *vox sanctifica- *nox 4.
tæ solẽnitatis, & lætitia cordis sicut qui per-
git cum tibia, vt intret in montem Domini
30 ad fortem Israël. Et auditam faciet Domi-
G nus gloriam vocis suæ, & terrorem brachij
sui ostendet in comminatione furoris, &
flamma ignis deuorantis: allidet in turbine,
31 & in lapide grandinis. A voce enim Domi-
32 ni pauebit Assur virga percussus. Et erit
transitus virgæ fundatus, quem requiescere
faciet Dominus super eum in tympanis & ci-
tharis: & in bellis præcipuis expugnabit eos.
33 Præparata est enim ab heri Topher, à re-
ge præparata, profunda & dilatata. Nutrimen
ta eius, ignis & ligna multa: flatus Domini
sicut torrens sulphuris succendens eam.

CAPVT XXXI.

1 VAE qui descendunt in Aegyptum
A. ad auxiliũ, in equis sperantes,
& habẽtes fiduciam super qua-
drigis, quia multæ sunt: & su-
per equitibus, quia præualidi
nimis: & non sunt confisi super Sanctum
2 Israël, & Dominum nõ requisierunt. Ipse
autem sapiens adduxit malum, & verba sua
non abstulit: & consurget contra domũ pes-
simorum, & cõtra auxilium operantium ini-
3 quitatem. Aegyptus, homo, & non Deus: &
B equi eorum, caro, & non spiritus: & Domi-
nus inclinabit manum suam, & corruet au-
xiliator, & cadet cui præstatur auxilium, si-

mulq;

4 mulq; omnes consumentur. Quia hæc di-
cit Dominus ad me, quomodo si rugiat leo,
& catulus leonis super prædam suam, cùm
occurrerit ei multitudo pastorum, à voce eo
rum non formidabit, & a multitudine eorũ
non pauebit: sic descendet Dominus exer-
C citnum, vt prælietur super montem Sion, &
5 super collem eius. Sicut aues volantes, sic
proteget Dominus exercituum Ierusalem,
protegens, & liberans, transiens & saluans.
6 Conuertimini sicut in profundum recesse-
7 ratis filij Israël. In die enim illa abijciet vir
idola argenti sui, & idola auri sui, quę fece-
8 runt vobis manus vestræ in peccatum. Et
D cadet Assur in gladio non viri, & gladius nõ
hominis vorabit eum, & fugiet non a facie
9 gladij: & iuuenes eius vectigales erunt: &
fortitudo eius à terrore transibit, & pauebũt
fugientes principes eius: dixit Dominus, cu-
ius ignis est in Sion, & caminus eius in Ie-
rusalem.

Supr. 2. d 18.

9.

CAPVT XXXII.

1 Ecce, in iustitia regnabit rex,
A & principes in iudicio præerũt.
2 Et erit vir sicut q abscõditur a
vento, & celat se a tempestate, si
cut riui aquarũ in siti, & vmbra
3 petræ prominentis in terra deserta. Non
caligabunt oculi videntium, & aures audien
4 tium diligenter auscultabunt. Et cor stul-
torum intelliget scientiam, & lingua balbo-
5 rum velociter loquetur & planè. Non vo-
cabitur vltrà is qui insipiens est princeps:
6 neq; fraudulentus appellabitur maior. Stul
tus enim fatua loquetur, & cor eius faciet
iniquitatẽ, vt perficiat simulationem, & lo-
quatur ad Dominum fraudulenter, & vacuã
faciat animam esurientis, & potum sitienti
7 auferat. Fraudulenti vasa pessima sunt: ip-
B se enim cogitationes concinnauit ad perden
dos mites in sermone mendacij, cùm loque-
8 retur pauper iudicium. Princeps verò, ea
quæ digna sunt principe, cogitabit; & ipse su
9 per duces stabit. Mulieres opulentæ surgi-
te, & audite vocem meam; filię confiden-
10 tes percipite auribus eloquium meũ. Post
dies enim & annum vos cõturbabimini cõ
fidentes: consummata est enim vindemia,
11 collectio vltrà non veniet. Obstupescite
C opulentæ, conturbamini confidentes: exui-
te vos, & cõfundimini, accingite lumbos ve-
12 stros. Super vbera plangite, super regio-
13 ne desyderabili, super vinea fertili. Super
humum populi mei spinæ & vepres ascen-
dent: quanto magis super omnes domos gau
14 dij ciuitatis exultantis? Domus enim di-
missa est, multitudo vrbis relicta est, tenebræ
& palpatio factæ sunt super speluncas vsque
D in æternum. Gaudium onagrorum pascua
15 gregum: donec effundatur super nos spiri-
tus de excelso: & erit desertum in Charmel,
16 & Charmel in saltum reputabitur. Et ha-
bitabit in solitudine iudicium, & iustitia in
17 Charmel sedebit. Et erit opus iustitiæ pax,
& cultus iustitiæ silentium, & securitas vsq;
18 in sempiternum. Et sedebit populus meus
in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fi-
19 duciæ, & in requie opulenta. Grando autẽ
in descensione saltus, & humilitate humilia
20 bitur ciuitas. Beati q seminatis super om-
nes aquas, immittentes pedẽ bouis & asini.

spinæ 3.

CAPVT XXXIII.

1 Væ qui prædaris: nonne & ipse
A prædaberis? & qui spernis,
nonne & ipse spernêris? cùm
consummaueris deprędationẽ,
deprædaberis: cùm fatigatus
2 desieris contemnere, contemnêris. Domi-
ne miserere nostri: te enim expectauimus.
esto brachium nostrum in mane, & salus no
3 stra in tempore tribulationis. A voce angeli
fugerunt populi, & ab exaltatione tua disper
4 sæ sunt gentes. Et congregabuntur spolia
vestra sicut colligitur bruchus, velut cùm
5 fossæ plenæ fuerint de eo. Magnificatus est
Dominus, quoniam habitauit in excelso: im
6 pleuit Sion iudicio & iustitia. Et erit fides
in tẽporibus tuis: diuitiæ salutis sapientia &
scientia: timor Domini ipse est thesaurus
7 eius. Ecce, videntes clamabũt foris, angeli
8 pacis amarè flebũt. Dissipatæ sunt viæ, cessa-
B uit transiens per semitam, irritũ factum est
pactũ: proiecit ciuitates, nõ reputauit homi-
9 nes. Luxit & elanguit terra: confusus est Li
banus, & obsurduit: & factus est Saron sicut
desertum: & cõcussa est Basan, & Carmelus.
10 Nunc consurgam, dicit Dominus, nunc e-
11 xaltabor, nũc subleuabor. Concipietis ardo
rem, parietis stipulam: spiritus vester vt ignis
12 vorabit vos. Et erunt populi quasi de incen
dio cinis, spinę congregatæ igni cõburentur.
13 Audite qui longè estis, quæ fecerim; & co-
14 gnoscite vicini fortitudinem meam. Con-
C territi sunt in Sion peccatores, possedit tre-
mor hypocritas. quis poterit habitare de vo-
bis cũ igne deuorante? quis habitabit ex vo-
15 bis cũ ardoribus sempiternis? Qui ambulat
in iustitijs, & loquitur veritatẽ; qui proijcit
auaritiã ex calumnia, & excutit manus suas
ab oĩ munere; q obturat aures suas ne audi-
at sanguinẽ, & claudit oculos suos ne videat
16 malũ: iste in excelsis habitabit, munimenta
saxorum sublimitas eius: panis ei datus est,
17 aquæ eius fideles sunt. Regẽ in decôre suo
videbunt oculi eius, cernent terrã delongè.
18 Cor tuũ meditabitur timorẽ: vbi est litera
tus? vbi legis verba ponderans? vbi doctor par
19 uulorum? Populum imprudẽtem non vide-
bis, populum alti sermonis: ita vt non possis
intelligere disertitudinẽ linguæ eius, in quo
20 nulla est sapientia. Respice Sion ciuitatem
D solẽnitatis nostræ: oculi tui videbunt Ierusa-
lem habitationem opulentam, tabernacu-
lum quod nequaquã transferri poterit: nec
auferentur claui eius in sempiternum, & oẽs
21 funiculi eius non rumpẽtur: quia solum-
modo ibi magnificus est Dominus noster: lo-
cus fluuiorum riui latissimi & patentes: non
transibit per eum nauis remigum, neq; trieris
22 magna transgredietur eũ. Dominus enim

Psal. 14. a 2.
veritates 4.
1. Cor. 1. c 20.

iudex noster, Dominus legifer noster, Domi-
23 nus rex noster: ipse saluabit nos. Laxati
sunt funiculi tui, sed non præualebunt: sic
erit malus tuus, vt dilatare signũ non queas
Tunc diuidentur spolia prædarum multarum:
24 claudi diripient rapinam. Nec dicet vici-
nus, Elangui; populus, qui habitat in ea, aufe-
retur ab eo iniquitas.

CAPVT XXXIIII.

1 Accedite Gẽtes, & audite, &
A populi attendite: audiat terra
& plenitudo eius, orbis, & om-
2 ne germen eius. Quia indigna
tio Domini super omnes Gen-
tes, & furor super vniuersam militiam eorũ:
interfecit eos, & dedit eos in occisionem.
3 Interfecti eorum proijcientur, & de ca-
daueribus eorum ascendet fœtor: tabescent
4 montes à sanguine eorum. Et tabescet om-
nis militia cœlorum, & complicabuntur
sicut liber cœli: & omnis militia eorum de-
fluet sicut defluit folium de vinea & de ficu.
5 Quoniã inebriatus est in cœlo gladius me-
us: ecce super Idumæam descendet, & super
populum interfectionis meæ ad iudicium.
6 Gladius Domini repletus est sanguine, in-
B crassatus est adipe, de sanguine agnorum &
hircorum, de sanguine medullatorũ arietũ.
victima enim Domini in Bosra, & interfectio
7 magna in terra Edom. Et descendent vni-
cornes cum eis, & tauri cum potentibus: ine-
briabitur terra eorũ sanguine, & humus eo-
8 rum adipe pinguium. § quia dies vltionis | § Infr. 63. a.4.
9 Domini, annus retributionũ iudicij Siõ. Et
conuertentur torrentes eius in picem, & hu-
mus eius in sulphur: & erit terra eius in picẽ
10 ardentem. Nocte & die non extinguetur,
C in sempiternum ascendet fumus eius: a ge-
neratione in generationem desolabitur, in
secula seculorum non erit transiens per eã.
11 Et possidebunt illã onocrotalus, & ericius.
& ibis, & coruus habitabunt in ea: & exten-
detur super eam mensura, vt redigatur ad ni-
hilum, & perpendiculum in desolationem.
12 Nobiles eius nõ erunt ibi: regem potius in-
uocabunt, & omnes principes eius erunt in
13 nihilum. Et orietur in domibus eius spinæ
& vrticæ, & paliurus in munitionibus eius:
& erit cubile draconũ, & pascua struthionũ:
14 Et occurrẽt dæmonia, onocentauris, & pi-
D losus clamabit alter ad alterum: ibi cubauit
15 lamia, & inuenit sibi requiem. Ibi habuit
foueã ericius, & enutriuit catulos, & circũ-
fodit, & fouit in vmbra eius: illuc congrega
16 ti sunt milui, alter ad alterum. Requirite di
ligenter in libro Domini, & legite: vnum ex
eis non defuit, alter alterum non quæsiuit:
quia quod ex ore meo procedit, ille manda-
17 uit, & spiritus eius ipse congregauit ea. Et
ipse misit eis sortem, & manus eius diuisit
eam illis in mensuram: vsque in æternum
possidebunt eam, in generatione & genera-
tionem habitabunt in ea.

CAPVT XXXV.

1 Lætabitur deserta & inuia, & exulta-
A bit solitudo, & florebit quasi lilium. Ger
minans germinabit, & exultabit lætabunda
& laudans: gloria Libani data est ei, decor
Carmeli & Saron: ipsi videbunt gloriam Do-
3 mini, & decorem Dei nostri. Confortate
manus dissolutas, & genua debilia robora-
4 te. Dicite pusillanimis, Cõfortamini, & no | pusillanimes:
B lite timere. Ecce Deus vester vltionem addu-
cet retributionis: Deus ipse veniet, & salua- | -9.
5 bit vos. § Tunc aperientur oculi cæcorum, | nos.
6 & aures surdorum patebunt. Tunc saliet | § Mat. 11.
sicut ceruus, claudus; & aperta erit lingua | c.30.
mutorum: quia scissæ sunt in deserto aquę,
7 & torrentes in solitudine. Et, quæ erat
arida, erit in stagnum, & sitiens in fontes
C aquarum. In cubilibus, in quibus prius
dracones habitabant, orietur viror calami
8 & iunci. Et erit ibi semita & via, & via
sancta vocabitur: non transibit per eam pol-
lutus, & hæc erit vobis directa via, ita, vt
9 stulti non errent per eam. Non erit ibi leo,
D & mala bestia non ascendet per eam, nec
inuenietur ibi: & ambulabunt, qui liberati
10 fuerint. Et redempti à Domino, conuer-
tentur, & venient in Sion cum laude, & læ-
titia sempiterna super caput eorum: gau-
dium & lætitiam obtinebunt, & fugiet do-
lor & gemitus.

CAPVT XXXVI.

1 Et § factum est in quartodeci- | § 4.Reg.18.c
A mo anno regis Ezechiæ, ascen- | 13.
dit Sennacherib rex Assyriorum | 2.Par. 32.
super omnes ciuitates Iuda mu- | a.1.
2 nitas, & cepit eas. Et misit
rex Assyriorum Rabsacen de Lachis in Ieru-
salem, ad regem Ezechiam in manu graui,
& stetit in aquæductu piscinæ superioris in
3 via Agri fullonis. Et egressus est ad eum
Eliacim filius Helciæ, qui erat super domum,
& Sobna scriba, & Ioahe filius Asaph à com-
4 mentarijs. Et dixit ad eos Rabsaces: Dicite
Ezechiæ, Hæc dicit rex magnus, rex Assy-
riorum: Quæ est ista fiducia qua confidis?
5 aut quo consilio uel fortitudine rebellare
disponis? super quem habes fiduciam, quia
6 recessisti à me? Ecce, confidis super bacu-
B lum arundineum confractum istum, super
Aegyptum: cui si innixus fuerit homo, in-
trabit in manum eius, & perforabit eam: sic
Pharao rex Aegypti, omnibus, qui confidunt
7 in eo. Quòd si responderis mihi, In Domi-
no Deo nostro confidimus: nonne ipse est
cuius abstulit Ezechias excelsa & altaria, &
dixit Iudæ & Ierusalem, Corã altari isto ado
8 rabitis? Et nunc trade te domino meo regi
Assyriorum, & dabo tibi duo millia equorũ
nec poteris ex te præbere ascensores eorum.
9 Et quomodo sustinebis faciẽ iudicis vnius
loci ex seruis domini mei minoribus? Quòd
C si confidis in Aegypto, in quadrigis & in
10 equitibus: & nunc nunquid sine Domi-
no ascendi ad terram istam, ut disperderem
eam? Dominus dixit ad me, Ascende super
11 terram istam, & disperde eam. Et dixit E-
liacim, & Sobna & Ioahe ad Rabsacen: Lo-
quere ad seruos tuos Syra lingua: intelligi-

mus

mus enim. ne loquaris ad nos Iudaicè in
12 auribus populi, qui est sup murũ. ¶ Et dixit
ad eos Rabsaces: Nunquid ad dominum tuũ
& ad te misit me dominus meus, ut loquerer
omnia uerba ista: & non potius ad uiros, qui
sedent in muro, ut comedant stercora sua,
& bibant urinam pedum suorum uobiscum?
13 ¶ Et stetit Rabsaces, & clamauit uoce
magna Iudaicè, & dixit: Audite uerba re-
14 gis magni regis Assyriorum. ¶ Hæc dicit rex:
Non seducat uos Ezechias, quia non po-
15 terit eruere uos. ¶ Et non uobis tribuat fi-
duciam Ezechias super Domino, dicens, E-
ruens liberabit nos Dominus, non dabitur ci-
16 uitas ista in manu regis Assyriorũ. ¶ Nolite
D audite Ezechiam: hæc enim dicit rex Assyrio
rum, Facite mecum benedictionem, & egre-
dimini ad me, & comedite vnusquisq; vineã
suam, & vnusquisque ficum suam: & bibite
17 vnusquisque aquam cisternæ suæ. ¶ donec ve
niam & tollam vos ad terram, quę est vt ter-
ra vestra, terram frumenti & vini, terram pa
18 num & vinearum. ¶ Nec conturbet vos Eze-
chias, dicens, Dominus liberabit nos. Nun-
quid liberauerunt dij gentium vnusquisque
19 terram suam de manu regis Assyriorũ? ¶ Vbi
est deus Emath & Arphad? vbi est Deus Se-
pharuaim? nunquid liberauerunt Samariam
20 de manu mea? ¶ Quis est ex omnibus dijs ter
rarum istarum, qui eruerit terram suam de
manu mea, vt eruat Dominus Ierusalem de
21 manu mea? ¶ Et siluerunt, & non responde-
runt ei verbum: Mandauerat enim * rex, di-
22 cẽs, Ne respõdeatis ei. ¶ Et ingressus est Elia-
cim filius Helciæ, qui erat super domum, &
Sobna scriba, & Ioahe filius Asaph à cõmen-
tarijs, ad Ezechiam scissis vestibus, & nũcia-
uerunt ei verba Rabsacis.

* eis.

CAPVT XXXVII.

4. Re. 19. a. 1. 2. Par. 32. a. 1.

1 ET ¶ factum est, cùm audisset rex
A Ezechias, scidit vestimenta sua,
& obuolutus est sacco, & intra-
2 uit in domum Domini. ¶ Et mi-
sit Eliacim, q erat super domũ,
& Sobnam scribam, & seniores de sacerdo-
tibus opertos saccis ad Isaiam filium Amos
3 prophetam, ¶ & dixerunt ad eum: Hæc dicit
Ezechias, Dies tribulationis, & correptionis
& blasphemiæ dies hæc: quia uenerunt filij
usque ad partum, & uirtus non est pariendi.
4 ¶ Si quomodo audiat Dominus Deus tuus
uerba Rabsacis, quem misit rex Assyriorum
dominus suus ad blasphemandum Deum ui-
uentem, & exprobrandum sermonibus quos
audiuit Dominus Deus tuus: leua ergo ora-
5 tionem pro reliquijs quę repertæ sunt. ¶ Et
6 uenerunt serui regis Ezechiæ ad Isaiam, ¶ &
B dixit ad eos Isaias: Hæc dicetis domino ue-
stro: Hæc dicit Dominus, Ne timeas à facie
uerborum, quæ audisti, quibus blasphemaue
7 runt pueri regis Assyriorum me. ¶ Ecce, ego
dabo ei spiritum, & audiet nuncium, & re-
uertetur ad terram suam, & corruere eum fa
8 ciam gladio in terra sua. ¶ Reuersus est autẽ
Rabsaces, & inuenit regẽ Assyriorum præ-
liantem aduersus Lobnam. Audierat enim
9 quia profectus esset de Lachis, ¶ & audiuit
de Tharaca rege Aethyopiæ, dicentes: Egres-
sus est, ut pugnet contra te. Quod cùm au-
disset, misit nuncios ad Ezechiam, dicens.
10 ¶ Hæc dicetis Ezechiæ regi Iudæ, loquentes.
Non te decipiat Deus tuus, in quo tu confi
dis, dicens, Non dabitur Ierusalem in ma-
11 num regis Assyriorum. ¶ Ecce tu audisti om-
C nia, quę fecerunt reges Assyriorum omnibus
terris quas subuerterũt: & tu poteris libera-
12 ri? ¶ Nunquid eruerunt eos dij Gentium,
quos subuerterunt patres mei, Gozam, & Ha
ram, & Reseph, & filios Eden, qui erant in
13 Thalassar? ¶ Vbi est rex Emath, & rex Ar-
phad, & rex urbis Sepharuaim, Ana, & Aua?
14 ¶ Et tulit Ezechias libros de manu nuncio-
rum, & legit eos, & ascendit in domum Do-
mini, & expandit eos Ezechias coram Do-
15 mino. ¶ Et orauit Ezechias ad Dominum, di
16 cens: ¶ Domine exercituum, Deus Israël, qui
sedes sup Cherubim: tu es Deus solus omniũ
regnorum terræ, tu fecisti cœlum & terram.
17 ¶ Inclina Domine aurem tuam, & audi: ape-
ri Domine oculos tuos, & audi omnia uerba
Sẽnacherib, quæ misit ad blasphemandũ Deũ
18 uiuentem. ¶ Verè enim Domine desertas
D fecerunt reges Assyriorum terras, & regio-
19 nes earum. ¶ Et dederunt deos earum igni:
non enim erant dij, sed opera manuum ho-
minum, & lignum & lapis; & comminuerũt
20 eos. ¶ Et nunc Domine Deus noster, salua
nos de manu eius: & cognoscant omnia re-
21 gna terrę, quia tu es Dominus solus. ¶ Et mi
sit Isaias filius Amos ad Ezechiam, dicens:
Hæc dicit Dominus Deus Israël: Pro quibus
rogasti me de Sennacherib rege Assyriorum,
22 ¶ hoc est verbum quod locutus est Dominus
super eum: Despexit te, & subsãnauit te, uir-
go filia Sion: post te caput mouit, filia Ieru-
23 salem. ¶ Cui exprobrasti, & quem blasphe-
masti, & super quem exaltasti uocem, & le-
uasti altitudinem oculorum tuorum? Ad san
24 ctum Israël. ¶ In manu seruorum tuorũ ex-
E probrasti Domino: & dixisti, In multitudine
quadrigarum mearum ego ascendi altitudi-
nem montium, iuga Libani: & succidam ex-
celsa cedrorum eius, & electas abietes illius,
& introibo altitudinem summitatis eius, sal
25 tum Carmeli eius. ¶ Ego fodi & bibi aquam;
& exiccaui uestigio pedis mei omnes riuos
26 aggerum. ¶ Nunquid non audisti quæ olim
fecerim ei? ex diebus antiquis ego plasmaui
illud: & nunc adduxi, & factum est in era-
dicationem collium compugnantium, & ci-
27 uitatum munitarum. ¶ Habitatores earum
breuiata manu contremuerunt, & confusi
sunt: facti sunt sicut fœnum agri, & gramen
pascuæ, & herba tectorum, quæ exaruit an-
28 tequam maturesceret. ¶ Habitationẽ tuam
F & egressum tuum, & introitum tuum cogno
29 ui, & insaniam tuam contra me. ¶ Cum fu-
reres aduersum me, superbia tua ascendit in
aures meas: ponam ergo circulũ in naribus
tuis, & frenum in labijs tuis, & reducam
30 te in uiam per quam uenisti. ¶ Tibi autem

hoc

hoc erit signũ: Comede hoc anno, quæ spó-
tè nascuntur; & in anno secundo pomis ve-
scere: in anno autem tertio seminate & me-
tite, & plantate vineas, & comedite fru-
31 ctum earum. ℣ Et mittet id quod saluatum
fuerit de domo Iuda, & quod reliquum est,
radicem deorsum, & faciet fructum sur-
32 sum. ℣ quia de Ierusalem exibunt reliquiæ,
& saluatio de mõte Sion: zelus Domini exer
33 cituum faciet istud. ℣ Propterea hæc dicit
G Dñs de rege Assyriorum, non intrabit ciui-
tatem hanc, & non iaciet ibi sagittam: & nõ
occupabit eam clypeus, & non mittet in cir-
34 cuitu eius aggerem. ℣ In via, qua venit, per
eam reuertetur, & ciuitatem hanc non ingre
35 dietur, dicit Dominus. ℣ Et protegam ciui-
tatem istam, vt saluem eam propter me, &
36 propter Dauid seruũ meum. ℣ † Egressus est (†Sap.18.c.12. 4.Re.19.g.35. Tob.1.d.21. Eccl.48.d.24. 1.Mac.7.f.41. 2.Mac.8.e.19.)
autem angelus Domini, & percussit in ca-
stris Assyriorum centum octogintaquinque
millia. Et surrexerunt manè, & ecce om-
37 nes, cadauera mortuorum. ℣ Et egressus
est, & abijt: & reuersus est Sennacherib rex
38 Assyriorum, & habitauit in Niniue. ℣ Et fa-
ctum est, cùm adoraret in templo Nesroch
deum suum, Adramelech, & Sarasar filij
eius, percusserunt eum gladio, fugeruntque
in terram Ararat, & regnauit Asarhaddon fi-
lius eius pro eo.

CAPVT XXXVIII.

1 IN † diebus illis ægrotauit Ez- (†4.Reg.20.a.1. 2.Par.32.f.24.)
A chias vsque ad mortem, & introi-
uit ad eum Isaias filius Amos
propheta, & dixit ei: Hæc dicit Do-
minus, Dispone domui tuæ,
2 quia morieris tu, & non viues. ℣ Et conuer-
tit Ezechias faciem suam ad parietẽ, & ora-
3 uit ad Dominum, ℣ & dixit: Obsecro Domi-
ne, memento, quæso, quomodo ambulauerim
coram te in veritate & in corde perfecto, &
quod bonum est in oculis tuis, fecerim. Et
4 fleuit Ezechias fletu magno. ℣ Et factum
5 est verbum Domini ad Isaiam, dicens: ℣ Va-
de, & dic Ezechiæ: Hæc dicit Dominus Deus
Dauid patris tui, Audiui orationem tuam, &
vidi °lachrymas tuas`. ecce ego adijciam su- (°lachrymã tuam 20.)
6 per dies tuos, quindecim annos, ℣ & de manu
regis Assyriorum eruam te, & ciuitatem
7 istam, & protegam eam. ℣ Hoc autem tibi
B erit signum à Domino, quia faciet Dominus
8 verbũ hoc quod locutus est: ℣ Ecce ego reuer-
ti faciam vmbram linearum, per quas descẽ-
derat in horologio Achaz in Sole, retrorsum
decem lineis. Et reuersus est Sol decem lineis
per gradus quos descenderat.
9 ℣ Scriptura Ezechiæ regis Iuda, cùm ægro-
tasset, & conualuisset de infirmitate sua.
10 ℣ Ego dixi, In dimidio dierum meorum va-
dã ad portas inferi: quæsiui residuum anno-
rum meorum.
11 ℣ Dixi, Non videbo Dominum Deum in
terra viuentium: non aspiciam hominem vl-
trà, & habitatorem quietis.
12 ℣ Generatio mea ablata est: & conuoluta
C est à me, quasi tabernaculum pastorum:
præcisa est, velut à texente vita mea: dum
adhuc ordirer, succidit me: de manè vsque ad
vesperam finies me.
13 ℣ Sperabam vsque ad manè, quasi leo sic
cõtriuit omnia ossa mea: de manè vsque ad
vesperam finies me.
14 ℣ Sicut pullus hirundinis, sic clamabo; me-
ditabor, vt colũba: attenuati sunt oculi mei
suspicientes in excelsum: Domine vim patior,
°responde` pro me. (°spõde.)
15 ℣ Quid dicam, aut quid respondebit mihi,
D cùm ipse °fecerit`? recogitabo * omnes an- (°fecerim 18.)
nos meos in amaritudine animæ meæ. (* tibi 8.)
16 ℣ Domine si sic viuitur, & in talibus vita
spiritus mei: corripies me, & viuificabis me.
17 ℣ Ecce, in pace amaritudo mea amarissima:
tu autem eruisti animam meam, vt non pe-
riret; proiecisti post tergum tuũ omnia pec-
cata mea.
18 ℣ Quia non infernus confitebitur tibi, neq;
mors laudabit te: non expectabunt, qui de-
scendunt in lacum, veritatem tuam.
19 ℣ Viuens viuens ipse confitebitur tibi, si-
cut & ego hodie: pater filijs notam faciet ve-
20 ritatem tuã. ℣ Domine saluum me fac, & psal
mos nostros cantabimus cunctis diebus vitæ
nostræ in domo Domini.
21 ℣ Et iussit Isaias, vt tollerẽt massam de ficis,
& cataplasmarẽt super vulnus, & sanaretur.
22 ℣ Et dixit Ezechias: Quod erit signum, quia
ascendam in domum Domini?

CAPVT XXXIX.

1 IN † TEMPORE illo misit Me- (†4.Reg.20.c.12.)
A rodach Baladan, filius Baladan,
rex Babylonis, libros & mune-
ra ad Ezechiam: audierat enim
°quòd ægrotasset`, & conualuis-
2 set. ℣ Lætatus est autem super eis Ezechias,
& ostendit eis cellam aromatum, & argen-
ti, & auri, & odoramentorum, & vnguen-
ti optimi, & omnes apothecas supellecti-
B lis suæ, & vniuersa, quæ inuenta sunt in
thesauris eius. Non fuit verbum quod non
ostẽderet eis Ezechias in domo sua, & in om
3 ni potestate sua. ℣ Introiuit autem Isaias pro-
pheta ad Ezechiam regem, & dixit ei: Quid
dixerunt viri isti, & vnde venerunt ad te? Et
dixit Ezechias: De terra longinqua venerũt
4 ad me, de Babylone. ℣ Et dixit Isaias: Quid
C viderunt in domo tua? Et dixit Ezechias:
Omnia, quæ in domo mea sunt, viderunt: nõ
fuit res quã non ostenderim eis in thesauris
5 meis. ℣ Et dixit Isaias ad Ezechiam: Audi ver
6 bum Domini exercituum: ℣ Ecce dies venient,
& auferẽtur omnia, quæ in domo tua sunt,
D & quæ thesaurizauerunt patres tui vsque ad
diem hanc, in Babylonem: non relinquetur
7 quicquam, dicit Dominus. ℣ Et de filijs tuis,
qui exibunt de te, quos genueris, tollent, &
8 erũt eunuchi in palatio regis Babylonis. ℣ Et
dixit Ezechias ad Isaiam: Bonum verbum
Domini quod locutus est. Et dixit: Fiat tan-
tùm pax & veritas in diebus meis.

CAPVT XL.

1 ONSOLAMINI cõsolamini
A populе meus, dicit Deus vester.
2 ¶ Loquimini ad cor Ierusalẽ, &
aduocate eam: quoniam com-
pleta est malitia eius, dimissa
est iniquitas illius: suscepit de manu Domi-
3 ni duplicia pro omnibus peccatis suis. ¶ Vox
clamantis in deserto: Parate viam Dñi, re-
ctas facite in solitudine semitas Dei nostri.
4 ¶ Omnis vallis exaltabitur, & omnis mons &
collis humiliabitur: & erunt praua in dire-
5 cta, & aspera in vias planas. ¶ Et reuelabitur
gloria Domini, & uidebit omnis caro pariter
6 quod os Domini locutum est. ¶ Vox dicentis,
B Clama. Et dixi: Quid clamabo? ¶ Omnis ca-
ro fœnũ, & omnis gloria eius quasi flos agri.
7 ¶ Exiccatum est fœnum, & cecidit flos, quia
spiritus Domini sufflauit in eo. Verè fœnum
8 est populus. ¶ exiccatum est fœnum, & ceci-
dit flos: verbum autem Domini nostri ma-
9 net in æternum: ¶ Super montem excelsum
ascende tu q̃ euangelizas Sion: exalta in for
titudine uocem tuam, qui euangelizas Ieru-
salem: exalta, noli timere. Dic ciuitatibus Iu
10 dæ: Ecce Deus uester: ¶ ecce Dñs Deus in for-
C titudine ueniet, & brachium eius dominabi
tur: ecce, merces eius cũ eo, & opus illius co
11 ram illo. ¶ Sicut pastor gregem suum pascet,
in brachio suo congregabit agnos, & in sinu
12 suo leuabit, fœtas ipse portabit. ¶ Quis men-
sus est pugillo aquas, & cœlos palmo ponde
rauit? quis appendit tribus digitis molẽ ter-
ræ, & librauit in pondere montes, & colles
13 in statera? ¶ Quis adiuuit spiritũ Dñi? aut quis
14 consiliarius eius fuit, & ostendit illi? ¶ Cum
D quo iniit consilium, & instruxit eum, & do-
cuit eum semitam iustitiæ, & erudiuit eum
scientiam, & viam prudentiæ ostendit illi?
15 ¶ Ecce, Gentes quasi stilla situlæ, & quasi mo-
mentum stateræ reputatæ sunt: ecce, insulæ
16 quasi puluis exiguus. ¶ Et Libanus non suffi-
ciet ad succẽdendum, & animalia eius non
17 sufficient ad holocaustum ¶ Omnes gentes
quasi non sint, sic sunt corã eo: & quasi nihi-
18 lum & inane reputatæ sunt ei. ¶ Cui ergo si-
milem fecistis Deum? aut quam imaginem
19 ponetis ei? ¶ Nunquid sculptile conflauit fa-
ber? aut artifex auro figurauit illud, & lami-
20 nis argenteis argentarius? ¶ Forte lignum &
E imputribile elegit: artifex sapiẽs quærit quo
modo statuat simulachrum quod non mo-
21 ueatur. ¶ Nunquid non ˚scitis` ? nunquid non
audistis? nunquid non annunciatum est uo-
bis ab initio? nunquid non intellexistis fun-
22 damenta terræ? ¶ Qui sedet super gyrum ter-
ræ, & habitatores eius sunt quasi locustæ:
qui extendit velut nihilum cœlos, & expan-
dit eos sicut tabernaculum ad inhabitãdum.
23 ¶ Qui dat secretorum scrutatores quasi non
24 sint, iudices terræ velut inane fecit? ¶ Et qui-
dem neque ˚plantatus, neque satus, neque ra
F dicatus in terra truncus` eorum: repentè fla-
uit in eos, & aruerunt, & turbo quasi stipu-
25 lam auferet eos. ¶ Et cui assimilastis me, &
26 adæquastis, dicit Sanctus? ¶ Leuate in excel-

Matt. 3. a 3. | Mar. 1. a. 3 | Luc. 3. a. 4. | Ioa. 1. c. 23 | Eccl. 14. c 18. | Iacob. 2. b 10. | 1 Pet. 1. d 24. | Matt. 5. e 18. 24. c. 35 | Mar. 13. d 31. | Luc. 19. d 17. | Ioan. 10. b 11. | Ezech. 34. f 23. 37. f. 24. | Rom. 11. d 34. | 1 Cor. 2. d 16. | Sap. 9. c. 13 | Act. 17. f 29.

˚scitis

˚plantato, neque sato, neque radicato in terra trũco e.

sum oculos vestros, & videte qs creauit hæc:
qui educit in numero militiam eorum, &
omnes ex nomine vocat: præ multitudine
fortitudinis & roboris, virtutisq; eius, neq;
27 vnum reliquum fuit. ¶ Quare dicis Iacob, &
loqueris Israël, Abscondita est via mea à Do-
G mino, & à Deo meo iudicium meum transi-
28 uit? ¶ Nunquid nescis, aut non audisti? Deus
sempiternus Dominus, q̃ creauit terminos
terræ: non deficiet, neque laborabit, nec est
29 inuestigatio sapientiæ eius. ¶ Qui dat lasso
virtutem: & his qui non sunt, fortitudinem,
30 & robur multiplicat. ¶ Deficient pueri, & la-
borabunt, & iuuenes in infirmitate cadent.
31 ¶ Qui autem sperant in Domino, mutabunt
fortitudinem, assument pennas sicut aquilæ,
current, & non laborabunt: ambulabunt, &
non deficient.

CAPVT XLI.

1 ACEANT ad me insulæ, &
A Gentes mutent fortitudinẽ: ac-
cedant, & tunc loquantur, simul
2 ad iudiciũ propinquemus. ¶ Quis
suscitauit ab Oriente iustum, vo
cauit eum vt sequeretur se? dabit in cõspectu
eius Gentes: & reges obtinebit: dabit quasi
puluerem gladio eius, * sicut stipulam ven-
3 to raptam arcui eius. ¶ Persequetur eos,
transibit in pace, semita in pedibus eius non
4 apparebit. ¶ Quis hæc operatus est, & fecit
vocans generationes ab exordio? Ego Domi
5 nus, primus & nouissimus ego sum. ¶ Vide-
runt insulæ, & timuerunt, extrema terræ ob
B stupuerunt, appropinquauerunt & accesse-
6 rũt. ¶ Vnusquisq; proximo suo auxiliabitur,
7 & fratri suo dicet, Confortare. ¶ Confortauit
faber ærarius percutiens malleo, eum qui cu
debat tunc temporis, dicens: Glutino bonũ
est: & confortauit eum clauis, vt non moue-
8 retur. ¶ Et tu Israël serue meus, Iacob quem
9 elegi, semen Abraham amici mei, ¶ in quo ap
prehendi te ab extremis terræ, & à longin-
C quis eius vocaui te, & dixi tibi, Seruus meus
10 es tu, elegi te, & non abieci te. ¶ Ne timeas,
quia ego tecum sum: ne declines, quia ego
Deus tuus: confortaui te, & auxiliatus sum
11 tibi, & suscepit te dextera iusti mei. ¶ Ecce
confundentur & erubescent omnes qui pu-
gnant aduersum te: erunt quasi non sint, &
12 peribunt viri qui contradicunt tibi. ¶ Quæ-
res eos, & non inuenies viros rebelles tuos.
erunt quasi nõ sint, & veluti consumptio ˚ho
13 minis bellantis` aduersum te. ¶ Quia ego
Dominus Deus tuus apprehendens manum
tuam, dicensque tibi: Ne timeas, ego adiuui
14 te. ¶ Noli timere vermis Iacob qui mortui
estis ex Israël: ego auxiliatus sum tibi, dicit
Dominus, & redemptor tuus, sanctus Israël.
15 ¶ Ego posuit te quasi plaustrum triturans no
D uum, habens rostra serrantia: triturabis mon
tes, & comminues: & colles quasi puluerem
16 pones. ¶ Ventilabis eos, & ventus tollet: &
turbo disperget eos: & tu exultabis in Domi
17 no: in Sancto Israël lætaberis. ¶ Egeni, & pau-
peres quærũt aquas, & non sunt: lingua eo-

* & 3.

Infr. 44. a 6. 48. b. 12. | Apoc. 1. d 17. 22. a. 13

˚homines bellãtes t.

rum

rum ſiti atuit. Ego Dñs exaudiam eos, Deus
18 Iſraël non derelinquam eos. ¶ Aperiam in
ſupinis collibus flumina, & in medio cam-
porum fontes: ponam deſertum in ſtagna
aquarum, & terram inuiam in riuos aquarũ
19 ¶ Dabo in ſolitudinem cedrum, & ſpinam, &
E myrtum, & lignum oliuæ: ponam in deſerto
20 abietem, vlmum, & buxum ſimul. ¶ Vt vi-
deant, & ſciant, & recogitent, & intelligant
pariter, quia manus Domini fecit hoc, & ſan-
21 ctus Iſraël creauit illud. ¶ Prope facite iudi-
cium veſtrum, dicit Dominus: afferte, ſiquid
22 forte habetis, dixit rex Iacob: ¶ Accedant, &
nuncient nobis quæcunque ventura ſunt.
priora, quę fuerunt nunciate: & ponemus cor
noſtrum, & ſciemus nouiſſima eorum, & quę
23 ventura ſunt indicate nobis. ¶ Annunciate
F quę ventura ſunt in futurum, & ſciemus quia
dij eſtis vos: benè quoque aut malè, ſi pote-
ſtis, facite: & loquamur, & videamus ſimul.
24 ¶ Ecce, vos eſtis ex nihilo, & opus veſtrum
ex eo quod non eſt: abominatio eſt, qui ele-
25 git vos. ¶ Suſcitaui ab Aquilone, & veniet ab
Ortu ſolis: vocabit nomen meum, & addu-
cet magiſtratus quaſi lutum, & velut plaſtes
26 conculcans humum. ¶ Quis annunciauit ab
G exordio, vt ſciamus: & à principio, vt dica-
mus, Iuſtus es? non eſt neque annuncians,
neque prędicens, neque audiens ſermones ve-
27 ſtros. ¶ Primus ad Sion dicet: Ecce adſum, &
28 Ieruſalem euangeliſtam dabo. ¶ Et vidi, &
non erat, neque ex iſtis quiſquam, qui iniret
conſilium, & interrogatus reſponderet ver-
29 bum. ¶ Ecce omnes iniuſti, & vana opera eo-
rum, ventus & inane ſimulachra eorum.

CAPVT XLII.

Mat.12.b 18. 1 ECce ſeruus meus, ſuſcipiam eũ:
A electus meus, complacuit ſibi
in illo anima mea: dedi ſpiri-
tum meum ſuper eũ, iudicium
2 Gentibus proferet. ¶ Non cla-
mabit, neque accipiet perſonã, nec audietur
3 vox eius foris. ¶ Calamum quaſſatum non
conteret, & linum fumigans non extinguet:
4 in veritate educet iudicium. ¶ Non erit tri-
ſtis, neque turbulentus, donec ponat in terra
iudicium: & legem eius inſulæ expectabunt.
5 ¶ Hæc dicit Dominus Deus, creans cœlos, &
extendens eos: firmans terram, & quę ger-
minant ex ea: dans flatum populo, qui eſt
ſuper eam, & ſpiritum calcantibus eam.
6 ¶ Ego Dominus vocaui te in iuſtitia, & ap-
B prehendi manum tuam, & ſeruaui te. Et
Inf.49.b 6. dedi te in fœdus Populi, in lucem Gentiũ.
7 ¶ Vt aperires oculos cæcorum, & educeres
de concluſione vinctum, de domo carceris
8 ſedentes in tenebris. ¶ Ego Dominus, hoc
Inf.48.b 11. eſt nomen meum: gloriam meam alteri
non dabo, & laudem meam ſculptilibus.
9 ¶ Quæ prima fuerunt, ecce venerunt: noua
quoq; ego annuncio: antequàm oriantur,
10 audita vobis faciam. ¶ Cantate Domino cã-
ticum nouum, laus eius ab extremis terræ,
qui deſcenditis in mare, & plenitudo eius:
11 inſulæ, & habitatores earum. ¶ Subleuetur
deſertum & ciuitates eius: in domibus habi-
tabit Cedar: laudate habitatores Petræ, de
12 uertice montium clamabunt. ¶ Ponent Do-
mino gloriam, & laudem eius in inſulis nũ-
13 ciabunt. ¶ Dominus ſicut fortis egredietur, * * & 7.
C ſicut vir prœliator ſuſcitabit zelum: vocife-
rabitur, & clamabit: ſuper inimicos ſuos
14 confortabitur. ¶ Tacui ſemper, ſilui, patiens
fui, ſicut parturiens loquar: diſſipabo, & ab-
15 ſorbebo ſimul. ¶ Deſertos faciam montes,
& colles, & omne gramen eorum exiccabo:
& ponam flumina in inſulas, & ſtagna are-
16 faciam. ¶ Et ducam cæcos in viam quam
neſciunt: & in ſemitis quas ignorauerunt,
ambulare eos faciam: ponam tenebras co-
ram eis in lucem, & praua in recta. hæc ver-
17 ba feci eis, & non dereliqui eos. ¶ Conuerſi
ſunt retrorſum: confundantur confuſione,
D qui confidunt in ſculptili, qui dicunt confla-
18 tili, Vos dij noſtri. ¶ Surdi audite, & cæci
19 intuemini ad videndum. ¶ Quis cæcus, niſi
ſeruus meus? & ſurdus, niſi ad quem nun-
cios meos miſi? quis cæcus, niſi qui venun-
datus eſt? & quis cæcus, niſi ſeruus Domini?
20 ¶ Qui vides multa, nónne cuſtodies? qui
21 apertas habes aures, nónne audies? ¶ Et Do-
minus voluit, vt ſanctificaret eum, & magni-
22 ficaret legem, & extolleret. ¶ Ipſe autem po-
pulus direptus, & vaſtatus: laqueus iuuenũ
omnes, & in domibus carcerum abſconditi
ſunt: facti ſunt in rapinã, nec eſt qui eruat:
in direptionem, nec eſt qui dicat, Redde.
23 ¶ Quis eſt in vobis, qui audiat hoc, attendat,
24 & auſcultet futura? ¶ Quis dedit in direptio-
nem Iacob, & Iſraël vaſtantibus? nónne Do-
minus ipſe, cui peccauimus? Et noluerunt
in viis eius ambulare, & non audierunt legẽ
25 eius. ¶ Et effudit ſuper eum indignationem
furoris ſui, & forte bellũ, & combuſſit eum
in circuitu, & non cognouit: & ſuccendit
eum, & non intellexit.

CAPVT XLIII.

1 ET nunc hęc dicit Dominus creãs
A te Iacob, & formans te Iſraël:
Noli timere, quia redemi te, &
vocaui te nomine tuo: meus
2 es tu. ¶ Cùm trãſieris per aquas,
tecum ero: & flumina non operient te: cùm
ambulaueris in igne, non combureris, & flã-
3 ma non ardebit in te. ¶ Quia ego Dominus
Deus tuus, ſanctus Iſraël, ſaluator tuus, dedi
propitiationem tuam Aegyptum, Aethiopiã
4 & Saba pro te. ¶ Ex quo honorabilis factus
es in oculis meis, & glorioſus: ego dilexi te,
& dabo homines pro te, & populos pro ani-
5 ma tua. ¶ Noli timere, quia ego tecum ſum:
ab Oriente adducam ſemen tuum, & ab Oc-
6 cidente congregabo te. ¶ Dicam Aquiloni,
Da: & Auſtro, Noli prohibere: affer filios
meos de longinquo, & filias meas ab extre-
7 mis terræ. ¶ Et omnem qui inuocat nomen
meum, in gloriam meam creaui eum, forma-
8 ui eum, & feci eum. ¶ Educ foras populum
cæcum, & oculos habentem: ſurdum, & au-
9 res ei ſunt. ¶ Omnes gentes congregatæ ſunt

ſimul,

B simul, & collectæ sunt tribus: quis in uobis
annũciet illud, & quę prima sunt audire nos
faciet? dent testes eorum, & iustificentur, &
10 audiant, & dicant, Verè. ‡ Vos testes mei, di
cit Dominus, & seruus meus quem elegi: ut
sciatis, & credatis mihi, & intelligatis, quia
ego ipse sum. ante me nõ est formatus Deus,
11 & post me non erit. ‡ Ego sum, ego sum — *Osea 13. b.14.
12 Dominus, & nõ est absq; me saluator. ‡ Ego
annunciaui, & saluaui: auditum feci, & non
fuit in vobis alienus. vos testes mei, dicit Do
13 minus, & ego Deus: ‡ Et ab initio ego ipse,
& non est, qui de manu mea eruat: operabor,
14 & quis auertet illud? ‡ Hęc dicit Dominus
redemptor uester, Sanctus Israël: Propter uos
emisi in Babylonem, & detraxi uectes uni-
uersos, & Chaldæos in nauibus suis glorian-
15 tes. ‡ Ego Dominus sanctus uester, creans
16 Israël, rex uester. ‡ Hæc dicit Dominus, qui
C dedit in mari uiam, & in aquis torrentibus
17 semitam. ‡ Qui eduxit quadrigam & equum:
ágmen & robustum, simul obdormierunt,
nec resurgent: contriti sunt quasi linum, &
18 extincti sunt. ‡ Ne memineritis priorum, &
19 antiqua ne intueamini. ‡ Ecce, ego facio — I.Cor.5.A 17. Apoc.21. b.5.
noua, & nũc orientur, utique cognoscetis ea:
ponam in deserto uiam, & in inuio flumina.
20 ‡ Glorificabit me bestia agri, dracones &
struthiones: quia dedi in deserto aquas, flu-
mina in inuio, ut darem potum populo meo,
21 electo meo. ‡ Populum istum formaui mihi,
22 laudem meam narrabit. ‡ Non me inuoca-
23 sti Iacob: nec laborasti in me Israël. ‡ Non
obtulisti mihi arietem holocausti tui, & vi-
ctimis tuis non glorificasti me: non te serui-
re feci in oblatione, nec laborem tibi præbui
24 in thure. ‡ Nõ emisti mihi argento calamũ,
D & adipe uictimarum tuarum non inebriasti
me. Veruntamen seruire me fecisti in pecca-
tis tuis, præbuisti mihi laborem in iniquita-
25 tibus tuis. ‡ Ego sum, ego sum ipse, qui deleo
iniquitates tuas propter me, & peccatorum
26 tuorum non recordabor. ‡ Reduc me in me-
moriã, & iudicemur simul: narra si quid ha-
27 bes, ut iustificeris. ‡ Pater tuus primus pecca-
uit, & interpretes tui præuaricati sunt in me.
28 ‡ Et contaminaui principes sanctos, * dedi — * & s.
ad internecionem Iacob, & Israël in blas
phemiam.

CAPVT XLIIII.

1 Et nunc audi Iacob serue meus, & — Iere. 30.b. 10. 46. g 27.
A Israël quem elegi. ‡ Hæc dicit Do
2 minus faciens & formans te, ab
utero auxiliator tuus: Noli time
re serue meus Iacob, & rectissime
3 quem elegi. ‡ effundam enim aquas super si-
tientem, & fluenta super aridam: effundam
spiritum meum super semen tuum, & bene-
4 dictionem meam super stirpem tuam. ‡ Et
germinabunt inter herbas quasi salices iu-
5 xta pręterfluentes aquas. ‡ Iste dicet, Do-
mini ego sum: & ille vocabit in nomine Ia-
cob. & hic scribet manu sua, Domino: & in
6 nomine Israël assimilabitur. ‡ Hæc dicit Do-
minus rex Israël, & redẽptor eius Dominus
exercituũ: Ego primus, & ego nouissimus, — Sup.41.b 4. Inf.48.b 12. Apoc.1.A 18. 22.a 13.
7 & absq; me non est Deus. ‡ Quis similis mei?
uocet & annunciet: & ordinem exponat mi-
hi, ex quo constitui populum antiquum: uen-
8 tura & quę futura sunt, annuncient eis. ‡ No-
lite timere, neque conturbemini: extunc au-
B dire te feci, & annũciaui: uos estis testes mei.
nunquid est Deus absq; me, & formator quẽ
9 ego non nouerim? ‡ Plastæ idoli omnes nihil
sunt, & amantissima eorum non proderunt
eis. ipsi sunt testes eorum, quia non uident
10 neque intelligunt, ut confundantur. ‡ Quis
formauit Deum, & sculptile conflauit ad ni-
11 hil utile? ‡ Ecce, omnes participes eius con-
fundẽtur: fabri enim sunt ex hominibus: cõ-
uenient omnes, stabunt & pauebunt, & cõ- — Sup.13.c 11.
12 fundentur simul. ‡ Faber ferrarius lima ope-
ratus est in prunis, & in malleis formauit il-
lud, & operatus est ĩ brachio fortitudinis suę:
esuriet & deficiet, non bibet aquam, & lasse-
13 scet. ‡ Artifex lignarius extendit normam,
formauit illud in rũcina: fecit illud in angu-
laribus, & in circino tornauit illud: & fecit
imaginem uiri quasi speciosum hominem
14 habitantem in domo. ‡ Succidit cedros, tu-
lit ilicem, & quercum, quæ steterat inter ligna
saltus: plantauit pinũ, quam pluuia nutriuit.
15 ‡ Et facta est hominibus in focum: sumpsit
C ex eis, & calefactus est, & succendit, & coxit
panes: de reliquo autem operatus est Deum,
& adorauit: fecit sculptile, & curuatus est an-
16 te illud. ‡ Medium eius combussit igni, & — *coxi. &
de medio eius carnes * comedit, coxit pul-
mentum & saturatus est, & calefactus est, &
dixit: Vah, calefactus sum, uidi focum.
17 ‡ Reliquum autem eius Deum fecit & scul-
ptile sibi: curuatur ante illud, & adorat illud,
& obsecrat, dicens: Libera me, quia Deus
18 meus es tu. ‡ Nescierunt, neque intellexerũt:
obliti enim sunt, ne uideant oculi eorum, &
19 ne intelligant corde suo. ‡ Non recogitant in
mente sua, neque cognoscunt, neque sentiũt,
ut dicãt: Medietatem eius combussi igni, &
coxi super carbones eius panes: coxi carnes
& comedi: & de reliquo eius idolum faciam?
20 ante truncum ligni procidam? ‡ Pars eius ci-
nis est: cor insipiens adorauit illud, & non li-
berabit animam suam, neque dicet, Fortè mẽ-
21 dacium est in dextera mea. ‡ Memento ho-
rum Iacob, & Israël, quoniam seruus meus es
tu: formaui te: seruus meus es tu Israël, non
22 obliuiscaris mei. ‡ Deleui ut nubẽ iniquita-
D tes tuas, & quasi nebulam peccata tua: reuer-
23 tere ad me, quoniam redemi te. ‡ Laudate cœ
li, quoniam misericordiam fecit Dominus: — -8.
iubilate extrema terræ: resonate montes lau-
dationem, saltus & omne lignum eius: quo-
niam redemit Dominus Iacob, & Israël glo-
24 riabitur. ‡ Hæc dicit Dominus redemptor
tuus, & formator tuus ex utero: Ego sum Do
minus, faciens omnia, extendens cœlos so-
lus, stabiliens terram, & nullus mecum.
25 ‡ Irrita faciens signa diuinorum, & ariolos
in furorem vertens: Conuertens sapientes
retrorsum: & scientiam eorum stultam fa-
26 ciens. ‡ Suscitans uerbum serui sui, & con-

silium

filium nunciorum suorum complens. Qui
dico Ierusalem, Habitaberis: & ciuitatibus Iu
dę, Aedificabimini, & deserta eius suscitabo.
27 Qui dico profundo: Desolare, & flumina
28 tua arefaciam. Qui dico Cyro, Pastor meus
es: & omnem voluntatem meam complebis.
Qui dico Ierusalem, Aedificaberis: & tem
plo, Fundaberis.

CAPVT XLV.

1 HAec dicit Dñs christo meo Cy-
A ro, cuius apprehendi dexteram,
vt subijciam ante faciem eius
Gentes, & dorsa regum vertam,
& aperiam coram eo ianuas, &
2 portæ non claudentur. Ego ante te ibo: &
gloriosos terræ humiliabo: portas æreas con-
3 teram, & vectes ferreos confringam. Et
dabo tibi thesauros absconditos, & arcana
secretorum: vt scias, quia ego Dominus, qui
4 voco nomen tuum Deus Israël. Propter ser-
uum meum Iacob, & Israël electum meum,
& vocaui te * nomine tuo: Assimilaui te, & — * in 16.
5 non cognouisti me. Ego Dominus, & non
est amplius: extra me non est Deus: accin-
6 xi te, & non cognouisti me. Vt sciant hi, qui
ab ortu Solis, & qui ab Occidente, quoniam
absq; me non est. Ego Dominus, & non est
7 alter: formans lucem, & creans tenebras:
faciens pacem, & creans malum: ego Domi-
8 nus faciens omnia hæc. Rorate cœli désu-
B per, & nubes pluant iustum: aperiatur terra,
& germinet saluatorem: & iustitia oriatur
9 simul. Ego Dominus creaui eum. Væ, qui
contradicit °fictori` suo, testa de samijs terrę. — °factori, 16.
† Nunquid dicet lutum figulo suo: Quid fa- — † Iere. 18 a 6.
10 cis, & opus tuum absque manibus est? Væ
qui dicit patri, Quid generas? & mulieri, — Roma. 9.d 20.
11 Quid parturis? Hæc dicit Dominus san-
ctus Israël, plastes eius: Ventura interrogate
me: super filios meos, & super opus ma-
12 nuum mearum mandate mihi. Ego feci
terram, & hominem super eam creaui ego:
manus meæ tetenderunt cœlos & omni mi-
13 litiæ eorum mandaui. Ego suscitaui eum ad
iustitiam, & omnes vias eius dirigā: ipse ædi-
ficabit ciuitatē meam, & captiuitatem meā
dimittet, non in pretio, neque in muneribus,
14 dicit Dominus Deus exercituū. Hæc dicit
C Dñs: Labor Aegypti, & negociatio Aethio-
piæ, & Sabaim viri sublimes ad te transibunt
& tui erunt: post te ambulabunt, & vincti ma
nicis pergent, & te adorabunt, teque depre-
cabuntur: tantū in te est Deus, & nō est absq;
15 te Deus. Verè tu es Deus absconditus, Deus
16 Israël saluator. Confusi sunt & erubuerūt
omnes: simul abierunt in confusionem fa-
17 bricatores errorum. Israël saluatus est in
Domino salute æterna. non cōfundemini, &
18 non erubescetis vsq; in seculū seculi. Quia
hæc dicit Dñs creās cœlos, ipse Deus formans
terrā, & faciens eam, ipse plastes eius: non in
vanum creauit eam: vt habitaretur, formauit
19 eam. ego Dominus, & non est alius. Non
in abscondito locutus sum, in loco terræ te-
nebroso. nō dixi semini Iacob: Frustra quæ-
rite me. ego Dominus loquens iustitiam, an-
20 nūcians recta. Cōgregamini, & venite, & ac-
cedite simul, qui saluati estis ex Gentibus: ne
D scierunt, qui leuant lignū sculpturæ suæ, & ro
21 gant Deum non saluantem. Annūciate, &
venite, & consiliamini simul: quis auditum
fecit hoc ab initio, ex tunc prædixit illud?
nunquid non ego Dominus, & non est vltrà
Deus absque me? Deus iustus & saluans non
22 est præter me. Conuertimini ad me, & sal-
ui eritis omnes fines terræ: quia ego Deus,
23 & non est alius. In memetipso iuraui, egre-
dietur de ore meo iustitiæ verbum, & non re-
uertetur: quia † mihi curuabitur omne genu, — † Ro. 14. b 11.
24 & iurabit omnis lingua. Ergo in Domino, — Philipp. 2. b 10.
dicet, meę sunt iustitiæ & imperium: ad eum
venient, & confundentur omnes, qui repu-
25 gnant ei. In Domino iustificabitur, & lau-
dabitur omne semen Israël.

CAPVT XLVI.

1 COnfractvs est Bel, contritus
A est Nabo: facta sunt simulachra
eorum bestijs & iumentis, one-
ra vestra graui pondere vsq; ad
2 lassitudinem. Contabuerunt,
& contrita sunt simul: non potuerunt salua-
re portantem, & anima eorum in captiuita-
3 tem ibit. Audite me domus Iacob, & omne
residuum domus Israël, qui portamini à meo
4 vtero, qui gestamini à mea vulua. Vsq; ad
senectam ego ipse, & vsque ad canos ego por-
B tabo: ego feci, & ego feram: ego portabo,
5 & saluabo. Cui assimilastis me, & adæqua-
stis & comparastis me, & fecistis similem?
6 Qui confertis aurum de sacculo, & argen-
tum statéra ponderatis: conducentes aurifi-
cem, vt faciat deum: & procidūt & adorant.
7 † Portant illum in humeris gestantes, & po- — † Bar. 6. e 25.
nentes in loco suo, & stabit, ac de loco suo nō
C mouebitur: sed & cum clamauerint ad eum,
non audiet: de tribulatione non saluabit eos.
8 Mementote istud, & confundamini: redite
9 præuaricatores ad cor. Recordamini prio-
ris seculi, quoniam ego sum Deus, & non est
10 vltrà Deus, nec est similis mei. Annuncians
ab exordio nouissimum, & ab initio, quæ
necdum facta sunt, dicens: Cōsilium meum
11 stabit, & omnis voluntas mea fiet: Vocans
D ab Oriente °auem`, & de terra longinqua vi- — °iustum.
rum voluntatis meæ, & locutus sum, & addu
12 cam illud: creaui, & faciam illud. Audite
13 me duro corde, qui lōgè estis à iustitia. Pro-
pe feci iustitiam meam, non elongabitur: &
salus mea non morabitur. Dabo in Sion sa-
lutem, & Israëli gloriam meam.

CAPVT XLVII.

1 DEscende, sede in puluere virgo
A filia Babylon, sede in terra: nō
est soliū filiæ Chaldæorum, quia
vltrà non vocaberis mollis &
2 tenera. Tolle molā, & mole
farinā: denuda turpitudinē tuā, & discooperi
3 humerū, reuela crura, transi flumina. † Re- — † Nah. 3. b 5.
uelabitur ignominia tua, & videbitur oppro-

brium

brium tuum: ultionē capiā, & non resistet
4 mihi homo. Redemptor noster, Dñs exerci-
5 tuū nomen illius, Sanctus Israel. Sede tacēs,
& intra in tenebras filia Chaldæorum: quia
6 non vocaberis ultra domina regnorū. Iratus
B sum super populū meū, contaminaui hæredi-
tatem meā, & dedi eos in manu tua: nō po-
suisti eis misericordias, super senem aggra-
7 uasti iugum tuum valde. Et dixisti: In sem
piternum ero domina, non posuisti hæc sup
cor tuum, neq; recordata es nouissimi tui.
8 Et nunc audi hæc delicata, & habitans cō-
fidenter, quæ dicis in corde tuo, Ego sum, | Apoc. 18. 6. 7.
& non est præter me amplius: non sedebo
9 vidua, & ignorabo sterilitatē. Venient tibi | Inf. 51. f 19.
duo hæc subito in die vna, sterilitas & vidui-
C tas: vniuersa venerunt super te, pp multitu-
dinē maleficiorum tuorū, & propter duri-
10 tiam incantatorū tuorum vehementē. Et
fiduciam habuisti in malitia tua, & dixisti:
Non est qui videat me. Sapiētia tua & scien-
tia tua, hæc decepit te. Et dixisti in corde
tuo, Ego sum, & præter me non est altera.
11 Veniet super te malum, & nescies ortum
eius: & irruet super te calamitas, quā nō po-
teris expiare: veniet super te repentè mise-
12 ria, quam nescies. Sta cum incantatoribus
tuis, & cum multitudine maleficiorū tuorū
in quibus laborasti ab adolescentia tua, si
fortè quid prosit tibi, aut si possis fieri for-
13 tior. Defecisti in multitudine consiliorum
tuorū: stent, & saluent te augures cœli, qui
D contēplabantur sydera, & supputabāt men-
14 ses, vt ex eis annūciarent ventura tibi. Ec-
ce, facti sunt quasi stipula, ignis cōbussit eos:
non liberabunt animā suā de manu flammæ,
non sunt prunæ quibus calefiant, nec focus
15 vt sedeant ad eum. Sic facta sunt tibi in
quibuscunq; laboraueras: negotiatores tui
ab adolescentia tua, vnusquisq; in via sua er
rauerunt: non est qui saluet te.

CAPVT XLVIII.

1 AVDITE hæc domus Iacob, qui
A vocamini nomine Israël, & de
aquis Iuda existis, qui iuratis in
nomine Domini, & Dei Israël
recordamini non in veritate, ne-
2 que in iustitia. De ciuitate enim sancta vo-
cati sunt, & super Deū Israël cōstabiliti sunt:
3 Dñs exercituum nomē eius. Priora ex tūc
annunciaui, & ex ore meo exierunt, & audi-
ta feci ea: repentè operatus sum, & venerūt.
4 Sciui enim quia durus es tu, & neruus fer-
5 reus ceruix tua, & frons tua ærea. Prædixi
tibi ex tunc: antequàm venirent indicaui
tibi, ne fortè diceres: Idola mea fecerūt hæc,
& sculptilia mea, & conflatilia mandauerūt
6 ista. Quæ audisti, vide omnia: vos autem
B num annunciastis? Audita feci tibi noua ex
7 tunc, & conseruata sunt quæ nescis: nunc
creata sunt, & non ex tunc: & ante diē, & nō
audisti ea, ne fortè dicas, Ecce ego cognoui
8 ea. Neq; audisti, neq; cognouisti, neq; ex-
tunc aperta est auris tua: scio enim quia præ-
uaricans præuaricaberis, & transgressorē ex
9 vtero vocaui te. Propter nomē meū longè
faciam furorem meū: & laude mea infrena-
10 bo te, ne intereas. Ecce, excoxi te, sed non
quasi argentum: elegi te in camino pauper-
11 tatis. Propter me, propter me faciā, vt non
blasphemer: & gloriam meam alteri non | Sup. 42. b 8.
12 dabo. Audi me Iacob, & Israël quem ego
voco. ego ipse, ego primus, & ego nouissi- | Sup. 41. a 4. 44. a. 6.
13 mus. Manus quoq; mea fundauit terram,
C & dextera mea mensa est cœlos: ego vocabo
14 eos, & stabunt simul. Congregamini oēs
vos, & audite: quis de eis annunciauit hæc?
Dominus dilexit eum, faciet voluntatē suam
in Babylone, & brachiū suum in Chaldæis.
15 Ego ego locutus sum, & vocaui eū, adduxi
16 eū, & directa est via eius. Accedite ad me,
& audite hoc: non à principio in abscōdito
locutus sum: ex tpe antequam fieret, ibi erā,
& nunc Dominus Deus misit me, & spiritus
17 eius. Hæc dicit Dominus, redemptor tuus,
Sanctus Israël: Ego Dominus Deus tuus do-
cens te vtilia, gubernans te in via qua ambu
18 las. Vtinā attendisses mandata mea: facta
D fuisset sicut flumen pax tua, & iustitia tua
19 sicut gurgites maris, & fuisset quasi arena
semē tuū & stirps vteri tui vt lapilli eius: nō
interisset, & non fuisset attritū nomen eius
20 à facie mea. Egredimini de Babylone, fu- | Iere. 51. a 6.
gite à Chaldæis, in voce exultationis annun-
ciate: auditū facite hoc, & efferte illud vsq;
ad extrema terræ. Dicite: Redemit Domi- | Exo. 17. b 6.
21 nus seruū suum Iacob. Nō sitierunt in de-
serto, cū educeret eos: aquā de petra produ | Nu. 20. b 11.
xit eis, & scidit petram, & fluxerunt aquæ.
22 Non est pax impijs, dicit Dominus. | Infr. 57. d 21.

CAPVT XLIX.

1 AVDITE insulæ, & attendite po-
A puli de longe: Dominus ab vte-
ro vocauit me: de ventre matris
meæ recordatus est noīs mei.
2 Et posuit os meū quasi gladiū | Inf. 51. c 16.
acutū: in vmbra manus suæ protexit me, &
posuit me sicut sagittā electam: in pharetra
3 sua abscōdit me. Et dixit mihi: Seruus meus
4 es tu Israël, quia in te gloriabor. Et ego di-
xi: In vacuum laboraui, sine causa, & vanè
fortitudinem meam cōsumpsi: ergo iudiciū
meum cum Domino, & opus meum cū Deo
5 meo. Et nunc dicit Dominus, formans me
B ex vtero seruum sibi, vt reducam Iacob ad
eum, & Israël non congregabitur: & glorifi-
catus sum in oculis Domini, & Deus meus
6 factus est fortitudo mea. Et dixit: Parum
est vt sis mihi seruus ad suscitandas tribus Ia
cob, & fæces Israël conuertendas. Ecce, de-
di te in lucem Gentium, vt sis salus mea vs- | Sup. 42. b 6.
7 que ad extremum terræ. Hæc dicit Domi- | Act. 13. g 47.
nus redemptor Israël, sanctus eius, ad contē-
ptibilem animam, ad abominatam gentem,
ad seruum dominorum: Reges videbunt, &
consurgent principes, & adorabunt propter
Dominum, quia fidelis est; & Sanctum Is-
8 raël, qui elegit te. Hæc dicit Dominus: In | 2. Cor. 6. a 2.
C tempore placito exaudiui te, & in die salutis
auxiliatus sum tui: & seruaui te, & dedi te in

fœdus populi, vt ſuſcitares terrã, & poſſide-
9 res hęreditates diſſipatas: ¶ vt diceres his q
vincti ſunt, Exite: & his qui in tenebris, Re-
uelamini. Super uias paſcentur, & in omni-
‖ Apoc. 7. d. 16. 10 bus planis paſcua eorũ. ¶ ‖ Nõ eſurient, neq;
ſitient, & nõ percutiet eos æſtus & ſol: quia
miſerator eorũ reget eos, & ad fontes aqua-
portabit 11 rũ potabit eos. ¶ Et ponã oẽs montes meos
12 in viã, & ſemitæ meæ exaltabũtur. ¶ Ecce iſti
D de longe venient, & ecce illi ab Aquilone &
13 mari, & iſti de terra auſtrali. ¶ Laudate cœli,
& exulta terra, iubilate montes laudẽ: quia
cõſolatus eſt Dñs populum ſuũ, & pauperum
14 ſuorũ miſerebitur. ¶ Et dixit Sion: Dereliquit
15 me Dñs, & Dñs oblitus eſt mei. ¶ Nunquid
obliuiſci põt mulier infantẽ ſuum, vt nõ mi-
ſereatur filio vteri ſui? & ſi illa oblita fuerit,
16 ego tñ nõ obliuiſcar tui. ¶ Ecce, in manibus
E meis deſcripſi te: muri tui corã oculis meis
17 ſemper. ¶ Venerũt ſtructores tui: deſtruẽtes
‖ Infr. 60. a 4. 18 te, & diſſipantes à te exibunt. ¶ ‖ Leua in cir-
cuitu oculos tuos, & vide: oẽs iſti congrega
ti ſunt, venerunt tibi: viuo ego, dicit Dñs,
quia omnibus his velut ornamento veſtię-
ris, & circundabis tibi eos quaſi ſponſa.
19 ¶ Quia deſerta tua & ſolitudines tuę & terra
ruinæ tuæ nunc anguſta erunt præ habitato-
ribus, & lõgè fugabuntur qui abſorbebãt te.
20 ¶ Adhuc dicent in auribus tuis filij ſterilita-
tis tuæ: Anguſtus eſt mihi locus, fac ſpacium
21 mihi vt habitem. ¶ Et dices in corde tuo:
F Quis genuit mihi iſtos? ego ſterilis, & non
pariens, tranſmigrata & captiua: & iſtos qs
enutriuit? ego deſtituta & ſola: & iſti vbi hic
22 erãt? ¶ Hęc dicit Dominus Deus: Ecce le-
uabo ad Gentes manum meam, & ad popu-
los exaltabo ſignum meum. Et afferent filios
tuos in vlnis, & filias tuas ſuper humeros
23 portabunt. ¶ Et erunt reges nutritij tui, &
reginæ nutrices tuæ: vultu in terra demiſſo
adorabunt te, & puluerem pedum tuorum
lingent. Et ſcies quia ego Dominus, ſuper
quo non confundentur qui expectant eum.
24 ¶ Nunquid tolletur à forti præda? aut quod
G captum fuerit à robuſto, ſaluum eſſe poterit?
25 ¶ Quia hęc dicit Dñs: Equidẽ & captiuitas à
forti tolletur: & quod ablatum fuerit à robu
ſto, ſaluabitur. Eos verò qui iudicauerũt te,
ego iudicabo, & filios tuos ego ſaluabo.
26 ¶ Et cibabo hoſtes tuos carnibus ſuis: &
quaſi muſto ſanguine ſuo inebriabuntur, &
ſciet omnis caro, quia ego Dominus ſaluãs
te, & redemptor tuus Fortis Iacob.

CAPVT L.

1 HAEC dicit Dñs: Quis eſt hic li-
A ber repudij matris veſtræ, quo
dimiſi eam? aut quis eſt credi-
tor meus, cui vendidi vos? ecce
in iniquitatibus veſtris venditi
eſtis, & in ſceleribus veſtris dimiſi matrem
2 veſtram. ¶ Quia veni, & non erat vir: vocaui,
‖ Infr. 59. a 1. & nõ erat qui audiret. ‖ nunquid abbreuia-
ta & paruula facta eſt manus mea, vt non
Num. 11. c 23. poſſim redimere? aut non eſt in me virtus ad
B liberandum? Ecce in increpatione mea de-
ſertum faciam mare, ponam flumina in ſic-
cum: computreſcẽt piſces ſine aqua, & mo-
3 rientur in ſiti. ¶ Induã cœlos tenebris, & ſac-
4 cum ponam operimẽtum eorum. ¶ Dñs de-
dit mihi linguam eruditam, vt ſciam ſuſten-
tare eum, qui laſſus eſt, verbo: erigit manè,
C manè erigit mihi aurẽ, vt audiã quaſi magi-
5 ſtrum. ¶ Dñs Deus aperuit mihi aurem, ego
autem non contradico, retrorſum nõ abij.
6 ¶ ‖ Corpus meũ dedi percutientibus, & genas ‖ Matt. 26. g. 67.
meas vellentibus: faciem meam non auerti
7 ab increpantibus & conſpuentibus*. ¶ Dñs * in me.
Deus auxiliator meus, ideò non ſum confu-
ſus: ideo poſui faciem meam vt petram du-
riſſimam, & ſcio quoniam non confundar.
8 ¶ ‖ Iuxta eſt qui iuſtificat me: quis contradi- ‖ Rom. 8. f 33.
cet mihi? ſtemus ſimul. quis eſt aduerſarius
9 meus? accedat ad me. ¶ Ecce Dñs Deus auxi
D liator meus, qs eſt qui cõdẽnet me? Ecce oẽs
quaſi veſtimentũ conterẽtur, tinea comedet
10 eos. ¶ Quis ex vobis timens Dominum, au-
diens vocem ſerui ſui, qui ambulauit in tene
bris, & non eſt lumen ei? ſperet in nomine
11 Domini, & innitatur ſuper Deum ſuum. ¶ Ec
ce vos omnes accendentes ignem accincti
flammis, ambulate in lumine ignis veſtri, &
in flammis quas ſuccendiſtis: de manu mea
factũ eſt hoc vobis, in doloribus dormietis.

CAPVT LI.

1 AVDITE me qui ſequimini quod
A iuſtum eſt, & quæritis Dominũ:
attendite ad petram unde exciſi
eſtis, & ad cauernã laci de qua
2 præciſi eſtis. ¶ Attendite ad A-
braham patrem veſtrum, & ad Saram, quę pe-
perit uos: quia unum uocaui eum, & bene-
3 dixi ei, & multiplicaui eum. ¶ Cõſolabitur
ergo Dñs Sion, & conſolabitur oẽs ruinas
eius: & ponet deſertum eius quaſi delicias;
& ſolitudinem eius, quaſi hortum Domini.
B Gaudium & lætitia inuenietur in ea, gra-
4 tiarum actio, & uox laudis. ¶ Attendite ad
me popule meus, & tribus mea me audite:
quia lex à me exiet, & iudicium meum in lu
5 cem populorum requieſcet. ¶ Propè eſt iuſtus
meus, egreſſus eſt ſaluator meus, & brachia
mea populos iudicabunt: me inſulæ expecta-
6 bunt, & brachium meum ſuſtinebunt. ¶ Le-
uate in cœlum oculos ueſtros, & uidete ſub
C terra deorſum: quia cœli ſicut fumus lique-
ſcent, & terra ſicut ueſtimentum atteretur, &
habitatores eius ſicut hæc interibunt: ‖ Salus ‖ Pſal. 36. d 31. d. 39.
autẽ mea in ſempiternũ erit, & iuſtitia mea
7 non deficiet. ¶ Audite me qui ſcitis iuſtũ, po-
pulus meus, lex mea in corde eorum: nolite
timere opprobrium hominũ, & blaſphemias
8 eorum ne metuatis. ¶ Sicut enim ueſtimen-
tum, ſic comedet eos uermis: & ſicut lanam,
ſic deuorabit eos tinea: ‖ Salus autem mea in ‖ Pſal. 36. d 31. d. 39.
ſempiternum erit, & iuſtitia mea in genera-
9 tiones generationum. ¶ Conſurge, conſurge,
induere fortitudinem brachium Dñi: conſur
D ge ſicut in diebus antiquis, in generationi-
bus ſeculorũ: nunquid nõ tu percuſſiſti ſuper ‖ Exod. 14. c 21.
10 bum, uulneraſti draconem? ¶ ‖ Nunquid nõ

tu ſiccaſti mare, aquam abyſſi vehementis: q
poſuiſti profundum maris viam, vt tranſiret
11 liberati? ¶ Et nunc qui redempti ſunt à Dño,
reuertentur, & venient in Sion laudantes, &
lætitia ſempiterna ſuper capita eorum, gau-
dium & lætitiam tenebunt, fugiet dolor &
12 gemitus. ¶ Ego ego ipſe conſolabor vos: qs
tu vt timeres ab homine mortali, & à filio
13 hominis, qui quaſi fœnum ita areſcet? ¶ Et
E oblitus es Domini factoris tui, qui tetendit
cœlos, & fundauit terram: & formidaſti iu-
giter tota die à facie furoris eius q te tribu-
labat, & parauerat ad perdendum. vbi nunc
14 eſt furor tribulantis? ¶ Cito veniet gradiens
ad aperiendum, & non interficiet vſque ad
15 internecionē, nec deficiet panis eius. ¶ Ego
autem ſum Dominus Deus tuus, qui conturbo mare, & intumeſcunt fluctus eius: Domi-
| Sup. 49. a 2. 16 nus exercituum nomen meum. ¶ | Poſui ver-
ba mea in ore tuo, & in vmbra manus meæ
protexi te, vt plantes cœlos, & fundes ter-
17 rā, & dicas ad Sion, Populus meus es tu. ¶ Ele
uare, eleuare, conſurge Ieruſalem, quæ bibiſti
F de manu Domini calicem iræ eius: vſque ad
fundum calicis ſoporis bibiſti, & potaſti vſq;
18 ad fæces. ¶ Non eſt qui ſuſtenter eam ex om-
nibus filijs quos genuit: & non eſt qui ap-
prehendat manū eius ex omnibus filijs quos
| Sup. 47. b 9. 19 enutriuit. ¶ | Duo ſunt quæ occurrerunt ti-
bi: quis contriſtabitur ſuper te? vaſtitas &
contritio, & fames & gladius: quis cōſolabi-
20 tur te? ¶ Filij tui proiecti ſunt, dormierunt in
G capite omnium viarum, ſicut oryx illaquea-
tus: pleni indignatione Domini, increpatio-
21 ne Dei tui. ¶ Idcirco audi hoc paupercula &
22 ebria non à vino. ¶ Hæc dicit dominator
tuus Dominus, & Deus tuus, & q pugnauit
pro populo ſuo: Ecce tuli de manu tua calicē
ſoporis, fundum calicis indignationis meæ:
23 non adijcies vt bibas illum vltrà. ¶ Et ponā
illum in manu eorum qui te humiliauerunt,
& dixerunt animæ tuæ, Incuruare, vt tran-
ſeamus: & poſuiſti vt terram corpus tuum,
& quaſi viam tranſeuntibus.

CAPVT LII.

1 CONSVRGE, conſurge, indue-
A re fortitudine tua Sion, induere
veſtimentis gloriæ tuę Ieruſalē,
ciuitas Sancti; quia non adijciet
vltrà vt pertranſeat per te incir-
2 cunciſus & immundus. ¶ Excutere de puluc-
re, cōſurge, ſede Ieruſalem, ſolue vincula col
3 li tui captiua filia Sion. ¶ Quia hæc dicit Dñs:
Gratis venundati eſtis, & ſine argento redi-
| Gen. 46. a 6. 4 memini. ¶ Quia hæc dicit Dñs Deus: | In
Aegyptum deſcendit populus meus in princi
pio, vt colonus eſſet ibi: & Aſſur abſque vlla
5 cauſa calumniatus eſt eum. ¶ Et nunc quid
mihi eſt hic, dicit Dominus, qm ablatus eſt
| Rom. 2. d 24. populus meus gratis? Dominatores eius ini-
B què agūt, dicit Dominus, | & iugiter tota die
Ezech. 36. d. 20. 6 nomen meū blaſphematur. ¶ Propter hoc
ſciet populus meus nomē meū in die illa: qa
| Rom. 10. c. 15. 7 ego ipſe q loquebar, ecce adſum. ¶ Quàm pul
chri ſuper montes pedes annūciantis & prę-
dicantis pacem: annunciātis bonum, prædi- | Nah. 1. d 15.
cantis ſalutē, dicētis Sion, ʿRegnabitʾ Deus
8 tuus! ¶ Vox ſpeculatorū tuorum leuauerunt ʿregnauit 9.
vocē, ſimul laudabunt: quia oculo ad oculū
videbunt, cùm conuerterit Dominus Sion.
9 ¶ Gaudete & laudate ſimul deſerta Ieruſalē:
C quia conſolatus eſt Dominus populū ſuū, re-
10 demit Ieruſalem. ¶ Parauit Dominus brachiū
ſanctum ſuum in oculis oīum Gentium: | & | Pſ. 97. a 3
videbunt oēs fines terræ ſalutare Dei noſtri.
11 ¶ Recedite, recedite, exite inde: | pollutum | 2. Cor. 6. d 17.
nolite tangere, exite de medio eius, munda-
12 mini qui fertis vaſa Domini. ¶ qm non in
tumultu exibitis, nec in fuga properabitis:
D pręcedet enim vos Dñs, & congregabit vos
13 Deus Iſraël. ¶ Ecce intelliget ſeruus meus,
exaltabitur, & eleuabitur, & ſublimis erit
14 valde. ¶ Sicut obſtupuerunt ſuper te multi,
ſic inglorius erit inter viros aſpectus eius, &
15 forma eius inter filios hominū. ¶ Iſte aſper-
get gentes multas, ſuper ipſum continebunt
Reges os ſuum: | quia quibus non eſt narra- | Rom. 15. d 21.
tum de eo, viderunt: & qui non audierunt,
contemplati ſunt.

CAPVT LIII.

1 QVIS credidit auditui noſtro? & | Ioh. 12. f 38.
A brachium Domini cui reuela-
2 tum eſt? ¶ Et ʿaſcenderʾ ſicut Rom. 10. c 16.
virgultum coram eo, & ſicut
radix de terra ſitienti: non eſt ʿaſcendit 4
ſpecies ei, neque decor: & vidimus eum,
& non erat aſpectus, & deſyderauimus eum.
3 ¶ | Deſpectum & nouiſſimum uirorum, ui- | Mar. 9. b 12.
rum dolorum & ſcientem infirmitatem: &
quaſi abſconditus uultus eius & deſpectus:
4 unde nec reputauimus eum. ¶ | Verè languo- | Matt. 8. c 17. & 2. d 24.
res noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ip-
ſe portauit: & nos putauimus eum quaſi le-
proſum, & percuſſum à Deo & humiliatum.
5 ¶ | Ipſe autem uulneratus eſt propter iniqui- | 1. Cor. 15. a. 3.
B tates noſtras, attritus eſt propter ſcelera no
ſtra: diſciplina pacis noſtræ ſuper eum, & li-
6 uore eius ſanati ſumus. ¶ Oēs nos quaſi oues
errauimus, unuſquiſque in uiam ſuam decli
nauit: & poſuit Dñs in eo iniquitatem oīum
7 noſtrum. ¶ Oblatus eſt quia ipſe uoluit, & nō
aperuit os ſuū: ſicut ouis ad occiſionem du-
cetur, & quaſi agnus coram tondente ſe, ob-
8 muteſcet, & | non aperiet os ſuum. ¶ De an- | Mat. 26. f 63. 27. b. 14.
C guſtia & de iudicio ſublatus eſt: generationē
eius quis enarrabit? qa abſciſſus eſt de terra
uiuentium: propter ſcelus populi mei percuſ- Act. 8. f 32.
9 ſi eum. ¶ Et dabit impios pro ſepultura, &
diuitem pro morte ſua: | eo q iniquitatē nō | 1. Pet. 2. d 22.
10 fecerit, neque dolus fuerit in ore eius. ¶ Et
Dominus uoluit cōterere eum in infirmita- 1. Ioh. 3. a 5.
te: ſi poſuerit pro peccato animam ſuam, ui-
debit ſemen longæuum, & uoluntas Domini
11 in manu eius dirigetur. ¶ Pro eo quòd labo-
D rauit anima eius, uidebit & ſaturabitur: in
ſcientia ſua iuſtificabit ipſe iuſtus ʿſeruus ʿſeruos
meusʾ multos, & iniquitates eorum ipſe por meos
12 tabit. ¶ Ideò diſpertiam ei plurimos, & for-
tium diuidet ſpolia, pro eo quòd tradidit in | Mar. 15. e
mortem animam ſuam, | & cum ſceleratis 28.

reputatus est: & ipse peccata multorum tulit
& pro transgressoribus rogauit.

CAPVT LIIII.

Lætare 3. 1 LAVDA sterilis, quæ nõ paris:
Luc. 23. d 29. A decanta laudẽ, & hinni, quæ non
Galat. 4. d 7. pariebas: quoniam multi filij
desertæ magis quàm eius quæ
habet virum, dicit Dominus.
2 Dilata locum tentorij tui, & pelles taberna
culorum tuorum extende, ne parcas: longos
fac funiculos tuos, & clauos tuos consolida
3 Ad dexteram enim, & ad læuã penetrabis:
B & semen tuum Gentes hæreditabit, & ciui-
4 tates desertas inhabitabit. Noli timere, quia
non confunderis, neque erubesces: nõ enim
te pudebit, quia confusionis adolescentiæ
tuæ obliuisceris, & opprobrij viduitatis tuæ
5 non recordaberis amplius. Quia dominabi-
Luc. 1. c 32. C tur tui qui fecit te: Dominus exercituũ no
men eius: & redemptor tuus Sanctus Israël,
6 Deus omnis terræ vocabitur. Quia vt mu-
lierem derelictã & mœrẽtem spiritu vocauit
te Dominus, & vxorem ab adolescentia abie
7 ctã, dixit Deus tuus. Ad punctum in modi-
co dereliqui te, & in miserationibus magnis
8 congregabo te. In momento indignationis
D abscondi faciem meam parumper à te, & in
misericordia sempiterna misertus sum tui:
Gen. 9. b 15. 9 dixit redẽptor tuus Dominus. Sicut in die-
Diluuij 1. 3 bus Noë istud mihi est, cui iuraui ne induce
rem aquas Noë vltrà supra terrã: sic iuraui
10 vt non irascar tibi, & nõ increpem te. Mon
tes enim commouebuntur, & colles contre-
miscent: misericordia autem mea non rece-
det à te, & fœdus pacis meæ non mouebitur:
E dixit miserator tuus Dominus. Paupercula
11 tempestate conuulsa, absque vlla consolatio
ne, Ecce ego sternam per ordinem lapides
12 tuos, & fundabo te in sapphiris, & ponam
iaspidẽ propugnacula tua: & portas tuas in
lapides sculptos, & omnes terminos tuos in
Io. 6. e. 45 13 lapides desyderabiles. Vniuersos filios
F tuos doctos à Domino: & multitudinẽ pacis
14 filijs tuis. Et in iustitia fundaberis: recede
procul à calumnia, quia non timebis: & à pa
15 uore, quia non appropinquabit tibi. Ecce
accola veniet, qui non erat mecum, aduena
16 quondam tuus adiungetur tibi. Ecce, ego
G creaui fabrum sufflantem in igne prunas, &
proferentem vas in opus suum: & ego creaui
17 interfectorem ad disperdendum. Omne
vas quod fictum est contra te, non dirigetur:
& omnem linguam resistentem tibi in iudi-
cio, iudicabis. Hæc est hæreditas seruorum
Domini, & iustitia eorum apud me, dicit
Dominus.

CAPVT LV.

Eccl. 51. A 32. 1 OMNES sitiẽtes venite ad aquas:
A & qui non habetis argentum,
properate, emite & comedite:
Apoc. 22. l. 7. venite, emite absque argento
& absque vlla commutatione
2 vinum & lac. Quare appenditis argentum
non in panibus, & laborem vestrum non in
saturitate? Audite audientes me, & comedite
bonum, & delectabitur in crassitudine ani-
3 ma vestra. Inclinate aurem vestram, & ve-
nire ad me: audite & viuet anima vestra, &
B feriam vobiscum pactũ sempiternum, mi- *Act. 13. e 34.*
4 sericordias Dauid fideles. Ecce testem po-
pulis dedi eum, ducem ac præceptorem Gen-
5 tibus. Ecce, gentem quam nesciebas, voca-
bis: & gentes quæ te non cognouerunt, ad
te current propter Dominum Deum tuum,
6 & Sanctum Israël: quia glorificauit te. Quæ-
rite Dominum, dum inueniri potest; inuoca-
7 te eum, dum prope est. Derelinquat impius
viam suam, & vir iniquus cogitationes suas,
& reuertatur ad Dominum, & miserebitur
C eius, & ad Deum nostrum, quoniam mul-
8 tus est ad ignoscendum. Non enim cogita-
tiones meæ, cogitationes vestræ: neque viæ
9 vestræ, viæ meæ, dicit Dominus. Quia si-
cut exaltantur cœli à terra, sic exaltatæ sunt
viæ meæ à vijs vestris, & cogitationes meæ
10 à cogitationibus vestris. Et quomodo de-
scendit imber, & nix de cœlo, & illuc vltrà
non reuertitur, sed inebriat terram, & in-
fundit eam, & germinare eam facit: & dat
11 semen serenti, & panem comedenti: Sic
erit verbum meum, quod egredietur de ore
D meo: non reuertetur ad me vacuum, sed fa-
ciet quæcunque volui, & prosperabitur in
12 his ad quæ misi illud. Quia in lætitia
egrediemini, & in pace deducemini: mon-
tes & colles cantabunt coram vobis laudẽ,
& omnia ligna regionis plaudent manu.
13 Pro saliunca ascendet abies, & pro vrtica
crescet myrtus: & erit Dominus nominatus
in signum æternum, quod non auferetur.

CAPVT LVI.

1 HAec dicit Dominus: Custodite *Sap. 1. a. 1*
A iudiciũ, & facite iustitiam: quia
iuxtà est salus mea vt veniat, &
2 iustitia mea vt reueletur. Bea-
tus vir qui facit hoc; & filius ho-
minis, qui apprehendet istud: custodiens sab-
bathum, ne polluat illud: custodiens manus
3 suas, ne faciat omne malum. Et non dicat
filius aduenæ qui adhæret Dño, dicens: Sepa-
ratione diuidet me Dominus à populo suo.
Et non dicat Eunuchus: Ecce ego lignum
4 aridũ. Quia hæc dicit Dominus Eunuchis:
B Qui custodierint sabbatha mea, & elegerunt
quæ ego volui, & tenuerint fœdus meum:
5 dabo eis in domo mea & in muris meis lo-
cum, & nomen melius à filijs & filiabus: no-
men sempiternũ dabo eis, quod nõ peribit.
6 Et filios aduenæ q adhærẽt Domino, vt co-
lant eum, & diligant nomen eius, vt sint ei in
seruos: omnem custodientem sabbathum, ne
polluat illud, & tenentem fœdus meum:
7 Adducam eos in montem sanctum meum,
& lętificabo eos in domo orationis meæ: ho *Mat. 21. b. 13*
C locausta eorum & victimæ eorum placebunt
mihi super altari meo: quia domus mea, do- *Mar. 11. c 16.*
8 mus orationis vocabitur cũctis populis. Ait
Dominus Deus q cõgregat dispersos Israël: *Luc. 19. g 46.*
Adhuc congregabo ad eum cõgregatos eius,

9 Omnes bestiæ agri venite ad deuorandum,
10 vniuersæ bestiæ saltus. Speculatores eius
D cæci omnes, nescierunt vniuersi: canes muti,
nõ valentes latrare, videntes vana, dormien-
11 tes & amantes somnia. Et canes impuden-
tissimi nescierunt saturitatem: ipsi pastores
| Iere.6.c 13.8.d.10. ignorauerunt intelligentiam: omnes in
viam suam declinauerunt, vnusquisq; ad aua
ritiam suam, à summo vsque ad nouissimũ.
| Sap.2.b.8 Sup.22.d 13. 12 | Venite, sumamus vinum, & impleamur
ebrietate: & erit sicut hodie, sic & cras, &
multo amplius.

CAPVT LVII.

1 IVSTVS perit, & nõ est qui reco-
A gitet in corde suo: & viri mise-
ricordiæ colliguntur, quia non
est qui intelligat: à facie enim
2 malitiæ collectus est iustus. Ve
niat pax; requiescat in cubili suo, qui ambu
3 lauit in directione sua. Vos autem accedite
huc filij augurätricis, semen adulteri, & for-
4 nicariæ. Super quem lusistis? super quem
dilatastis os, & eiecistis linguam? nunquid
5 non vos filij scelesti, semen mendax? qui
cõsolamini in dijs subter omne lignũ fron-
dosum, immolantes paruulos in torrẽtibus,
6 subter eminentes petras? In partibus torren
tis pars tua, hæc est sors tua: & ipsis effudisti
libamen, obtulisti sacrificium: nũquid super
7 his nõ indignabor? Super montem excel
B sum & sublimem posuisti cubile tuum, & il-
8 luc ascendisti, vt immolares hostias. Et post
ostium, & retro postem posuisti memoriale
tuum: quia iuxta me discooperuisti, & su-
scepisti adulterum, dilatasti cubile tuũ, & pe-
pigisti cum eis fœdus: dilexisti stratum eorũ
9 manu aperta. Et ornasti te regio vnguento,
& multiplicasti pigmenta tua. Misisti lega-
tos tuos procul, & humiliata es vsq; ad infe
10 ros. In multitudine viæ tuæ laborasti: non
C dixisti, Quiescam. vitam manus tuæ inue-
11 nisti, propterea nõ rogasti. Pro quo solici-
ta timuisti, quia mentita es, & mei nõ es re-
cordata, neq; cogitasti in corde tuo? quia ego
tacens, & quasi non videns, & mei oblita es.
12 Ego annunciabo iustitiam tuam, & opera
13 tua non proderunt tibi. Cùm clamaueris,
liberent te congregati tui, & omnes eos au-
feret ventus, tollet aura. Qui autem fiduciã
habet mei, hæreditabit terram, & possidebit
| Infr.62.d 10. 14 mõtem sanctum meum. Et dicam: | Viam
facite, præbete iter, declinate de semita, au-
15 ferte offendicula de via populi mei. Quia
hæc dicit excelsus, & sublimis habitans æter
D nitatem: & sanctum nomen eius in excelso,
& in sancto habitans, & cum contrito, & hu
mili spiritu: vt viuificet spiritum humilium,
16 & viuificet cor contritorum. Non enim in
sempiternum litigabo, neq; usque ad finem
irascar: quia spiritus à facie mea egredietur,
17 & flatus ego faciam. Propter iniquitatem
auaritiæ eius iratus sum, & percussi eum: ab-
scondi à te faciẽ meam, & indignatus sum.
18 & abijt uagus in uia cordis sui. Vias eius
vidi, & sanaui eum, & reduxi eum, & reddi-
di consolationes ipsi, & lugentibus eius.
19 Creaui fructum labiorum pacem, pacem ei
qui longè est, & qui propè, dixit Dominus, &
20 sanaui eum. Impij autem quasi mare fer-
uens, quod quiescere nõ potest, & redundãt
fluctus eius in conculcationem & lutum.
| Non est pax impijs, dicit Dominus meus. | Sup.48.d 22.

CAPVT LVIII.

1 CLAMA, ne cesses, quasi tuba
A exalta vocem tuam, & annũcia
populo meo | scelera eorum, & | Sup.1.a 16.
2 domui Iacob peccata eorũ. Me
etenim de die in diem quærunt,
& scire vias meas volunt: quasi gens quę iu-
stitiam fecerit, & iudicium Dei sui non de-
reliquerit: rogant me iudicia iustitiæ, ap-
3 propinquare Deo volunt. Quare ieiunaui-
mus, & non aspexisti: humiliauimus ani-
mas nostras, & nescisti? Ecce in die ieiunij
vestri inuenitur voluntas vestra, & omnes
4 debitores vestros repetitis. Ecce ad lites &
B contentiones ieiunatis, & percutitis pugno
impiè. Nolite ieiunare sicut vsque ad hanc
diem, vt audiatur in excelso clamor vester.
5 | Nunquid tale est ieiunium quod elegi, Zac.7.b.5
per diem affligere hominem animam suam?
nunquid contorquere quasi circulum caput
suum, & saccum & cinerem sternere? nun-
quid istud uocabis ieiunium, & diem acce-
6 ptabilem Domino? Nonne hoc est magis ie
iunium quod elegi? dissolue colligationes
impietatis, solue fasciculos deprimentes, di-
mitte eos, qui confracti sunt, liberos, & om-
7 ne onus dirumpe. | Frange esurienti panẽ | Ezec.18.b 16.
tuum, & egenos uagosq; induc in domum
tuam: cum uideris nudũ, operi eum, & car- Matt.25.c 35.
8 nem tuam ne despexeris. Tunc erumpet
quasi manè lumẽ tuum, & sanitas tua citius
C orietur, & anteibit faciẽ tuam iustitia tua,
9 & gloria Domini colliget te. Tũc inuoca-
bis, & Dominus exaudiet: clamabis, & dicet,
Ecce adsum. si abstuleris de medio tui cate-
nam, & desieris extendere digitum, & loqui
10 quod non prodest. Cùm effuderis esurien-
ti animam tuam, & animam afflictam reple-
ueris: orietur in tenebris lux tua, & tenebrę
11 tuæ erunt sicut meridies. Et requiem tibi
dabit Dñs * semper, & implebit splẽdoribus * Deus
animam tuam, & ossa tua liberabit: & eris
quasi hortus irriguus, & sicut fons aquarum,
12 cuius non deficient aquæ. | Et ædificabun- | Inf.61.b 4.
tur in te deserta seculorum: fundamẽta ge-
D nerationis & generationis suscitabis: & vo-
caberis ædificator sepium, auertẽs semitas in
13 quietem. Si auerteris à sabbatho pedẽ tuũ,
facere uoluntatem tuam in die sancto meo,
& uocaueris sabbathum delicatum, & sanctũ
Domini gloriosum, & glorificaueris eum,
dum non facis uias tuas, & non inuenitur
uoluntas tua, ut loquaris sermonem.
14 Tunc delectaberis super Domino, & sustol
lam te super altitudines terræ, & cibabo te
hæreditate Iacob patris tui. os enim Domi-
ni locutum est.

CAPVT LIX.

Nu. 11.c 1 ECCE, non est abbreuiata ma-
23. A nus Dñi, vt saluare nequeat:
Sup. 50.a neque aggrauata est auris eius,
2. 2 vt nõ exaudiat. Sed iniquitates
vestræ diuiserunt inter vos &
Deũ vestrũ; & peccata vestra abscõderunt fa-
Sup. 1.d 3 ciẽ eius à vobis, ne exaudiret. Manus.n.
15. vestræ pollutæ sunt sanguine, & digiti vestri
iniquitate: labia vestra locuta sunt menda-
4 cium, & lingua vestra iniquitatẽ fatur. Non
est qui inuocet iustitiã, neque est qui iudicet
verè: sed cõfidunt in nihilo, & loquũtur va-
Iob 15.d nitates: conceperunt laborem, & pepererũt
35. 5 iniquitatem. Oua aspidum ruperunt, & te-
las araneæ texuerunt: qui comederit de ouis
eorum, morietur: & quod confotũ est, erum-
6 pet in regulum. Telæ eorum non erunt in
vestimẽtum, neque operientur operibus suis:
B opera eorum opera inutilia, & opus iniqui-
Prou. 1.b 7 tatis in manibus eorum. Pedes eorum ad
16. malum currunt, & festinant vt effundãt san-
Ro. 3.b. 15. guinem innocentem: cogitationes eorum
cogitationes inutiles, vastitas & contritio
8 in vijs eorũ. Viam pacis nescierunt, & non
est iudiciũ in gressibus eorũ. semitæ eorum
incuruatæ sunt eis: omnis q calcat in eis,
9 ignorat pacẽ. Propter hoc elongatũ est iudi
*nobis 6. cium à *vobis, & nõ apprehendet *vos iu-
*nos 9. stitia: expectauimus lucem, & ecce tenebræ:
10 splendorẽ, & in tenebris ambulauimus. Pal
pauimus sicut cæci, parietem, & quasi absque
oculis attrectauimus: impegimus meridie
quasi in tenebris, in caliginosis quasi mor-
11 tui. Rugiemus quasi vrsi oẽs, & quasi co-
lũbæ meditantes gememus. expectauimus iu
dicium, & non est: salutem, & elõgata est à
12 nobis. Multiplicatæ sunt enim iniquitates
C nostræ coram te, & peccata nostra responde-
runt nobis: quia scelera nostra nobiscum. &
13 iniquitates nostras cognouimus, peccare
& mentiri contra Dominũ. & auersi sumus
ne iremus post tergum Dei nostri, vt loque-
remur calumniam & transgressionem: con-
cepimus, & locuti sumus de corde verba mẽ-
14 dacij. Et conuersum est retrorsum iudiciũ,
& iustitia longè stetit: quia corruit in plateá
15 veritas, & æquitas non potuit ingredi. Et
facta est veritas in obliuionem, & qui reces-
sit à malo, prædę patuit: & vidit Dominus,
& malũ apparuit in oculis eius, quia nõ est
16 iudicium. & vidit quia non est vir: & apo-
riatus est, quia non est qui occurrat: & sal-
uauit sibi brachium suũ, & iustitia eius ipsa
Ephes. 6.c 17 cõfirmauit eum. Indutus est iustitia vt lõ-
17. rica, & galea salutis in capite eius: indutus
1. Thes. 5.b est vestimentis vltionis, & opertus est quasi
8. 18 pallio zeli. Sicut ad vindictam quasi ad re-
tributionem indignationis hostibus suis, &
D vicissitudinem inimicis suis: insulis vicẽred-
19 det. Et timebunt qui ab Occidente, nomẽ
Domini: & qui ab ortu Solis, gloriam eius:
cùm venerit quasi fluuius violentus, quem
Ro. 11.d 20 spiritus Dñi cogit: & venerit Sion redẽ-
26. ptor, & eis qui redeũt ab iniqtate in Iacob,
21 dicit Dominus. Hoc fœdus meum cũ eis,
dicit Dñs: Spiritus meus qui est in te, & ver
ba mea, quæ posui in ore tuo, non recedent
de ore tuo, & de ore seminis tui, & de ore se-
minis seminis tui, dicit Dominus, amodo
& vsque in sempiternum.

CAPVT LX.

1 SVRGE, illuminare Ierusalem: .4.
A quia venit lumẽ tuum, & gloria
2 Domini super te orta est. Quia
ecce tenebræ operient terrã, &
caligo populos: super te aũt orie
tur Dominus, & gloria eius in te videbitur.
3 Et ambulabunt Gentes in lumine tuo, &
4 reges in splendore ortus tui. Leua in cir- Sup. 49.c
cuitu oculos tuos, & vide: omnes isti con- 18.
gregati sunt, venerũt tibi: filij tui de longe
5 venient, & filiæ tuæ de latere surgent. Tunc
videbis & afflues, & mirabitur & dilatabitur
cor tuum, quando conuersa fuerit ad te mul
titudo maris, fortitudo Gentium venerit ti-
6 bi. Inundatio camelorum operiet te, dro-
medarij Madian, & Epha: Omnes de Saba
venient, aurum & thus deferentes: & lau-
7 dem Domino annunciãtes. Omne pecus Ce
B dar congregabitur tibi, arietes Nabaioth mi
nistrabunt tibi, offerentur super placabili
altari meo, & domum maiestatis meę glori-
8 ficabo. Qui sunt isti, qui vt nubes volant,
9 & quasi columbæ ad fenestras suas? Me
enim Insulæ expectant, & naues maris in
principio, vt adducam filios tuos de longe:
argentum eorum, & aurum eorum cum eis
nomini Domini Dei tui, & Sancto Israël, qa
10 glorificauit te. Et ædificabunt filij pere-
grinorum muros tuos, & reges eorum mini
strabunt tibi: in indignatione enim mea per
cussi te, & in reconciliatione mea misertus
11 sum tui. Et aperientur portæ tuæ iugiter: Apoc. 21.
die ac nocte non claudentur, ut afferatur ad g. 25.
te fortitudo Gentium, & reges earum addu-
12 cantur. Gens enim & regnum quod non
seruierit tibi, peribit: & Gentes solitudine va
13 stabuntur. Gloria Libani ad te veniet, abies
C & buxus & pinus simul, ad ornandum locũ
sanctificationis meæ, & locũ pedum meorũ
14 glorificabo. Et uenient ad te curui filij eorũ
qui humiliauerunt te, & adorabunt uestigia
pedum tuorum omnes qui detrahebant tibi,
& uocabunt te Ciuitatem Domini, Sion San
15 cti Israël. Pro eo quòd fuisti derelicta, &
odio habita, & non erat qui per te transiret:
ponam te in superbiam seculorum, gaudium
16 in generationẽ & generationem. & suges
lac Gentium, & mamilla regum lactaberis:
& scies qa ego Dñs saluans te, & redẽptor
17 tuus Fortis Iacob. Pro ære afferam aurum,
& pro ferro afferam argentum: & pro lignis
æs, & pro lapidibus ferrum: & ponam uisita-
tionem tuam pacem, & prępositos tuos iusti
18 tiam. Non audietur ultrà iniquitas in ter-
ra tua, uastitas & contritio in terminis tuis,
D & occupabit salus muros tuos, & portas tu-
19 as laudatio. Nõ erit tibi amplius Sol ad lu Apoc. 21.
cẽdum per diem, nec splendor Lunæ illumi- g. 23.
nabit te: sed erit tibi Dominus in lucem sem-

piternam,

| Apoc. 21. a. 5. 20 piternam, & Deus tuus in gloriā tuā. | Non
occidet vltrà Sol tuus, & Luna tua nō minue
tur: quia erit tibi Dominus in lucē sempiter
21 nā, & complebuntur dies luctus tui. Popu-
lus autē tuus omnes iusti, in perpetuū hære-
ditabūt terrā, germē plantationis meę, opus
22 manus meæ ad glorificandum. Minimus
erit in mille, & paruulus in gentē fortissimā.
ego Dñs in tēpore eius subitò faciā istud.

CAPVT LXI.

| Luc. 4. c 18. 1 A | SPIRITVS Domini sup me,
eo quod vnxerit Dominus me:
ad annunciandū mansuetis mi-
sit me, vt mederer cōtritis cor-
de, & prædicarem captiuis in-
2 dulgentiam, & clausis apertionem, Vt præ
dicarē annum placabilem Domino, & diem
| Matt. 5. a 5. vltionis Deo nostro: | vt consolarer omnes
3 lugentes. Vt ponerem lugentibus Sion, &
darem eis coronam pro cinere, oleum gau-
dij pro luctu, pallium laudis pro spiritu mœ-
roris: & vocabūtur in ea fortes iustitiæ, plā-
| Sup. 58. d 12. 4 tatio Domini ad glorificandum. | Et ædifi-
cabunt deserta a sæculo, & ruinas antiquas
B erigent, & instaurabunt ciuitates desertas,
dissipatas in generationem & generationē.
5 Et stabunt alieni, & pascent pecora vestra:
& filij peregrinorum, agricolæ & vinitores
6 vestri erunt. Vos autem sacerdotes Domi-
ni vocabimini: Ministri Dei nostri, dicetur
vobis: fortitudinem Gentium comedetis, &
7 in gloria earum superbietis. Pro confusio-
C ne vestra duplici & rubore laudabunt partē
eorū: propter hoc in terra sua duplicia pos-
8 sidebunt, lætitia sempiterna erit eis. Quia
ego Dominus diligens iudicium, & odio ha
bens rapinā in holocausto: & dabo opus eorū
9 in veritate, & fœdus perpetuum feriā eis. Et
scietur in Gentibus semen eorum, & germē
eorū in medio populorum: omnes qui vide-
rint eos, cognoscent illos, quia isti sunt se-
10 men cui benedixit Dominus. Gaudens gau
D debo in Domino, & exultabit anima mea in
Deo meo: quia induit me vestimentis salu-
tis, & indumento iustitiæ circundedit me,
quasi sponsum decoratum corona, & quasi
11 sponsam ornatam monilibus suis. Sicut
enim terra profert germen suū, & sicut hor-
tus semen suū germinat: sic Dominus Deus
germinabit iustitiam, & laudem coram vni-
uersis Gentibus.

CAPVT LXII.

1 A | PROPTER Sion nō tacebo, &
propter Ierusalē nō quiescā, do-
nec egrediatur vt splēdor iustus
eius, & saluator eius vt lampas
2 accendatur. Et videbūt Gentes
iustum tuum, & cuncti reges inclytum tuū:
& vocabitur tibi nomen nouū, quod os Do-
nominabit 6. 3 mini nominauit. Et eris corona gloriæ
in manu Domini, & diadema regni in manu
4 Dei tui. Non vocaberis vltrà Derelicta: &
B terra tua nō vocabitur amplius Desolata: sed
vocaberis Voluntas mea in ea, & terra tua
inhabitabitur: qa complacuit Domino in inhabitata 3.
5 te: & terra tua inhabitabitur. Habitabit
enim iuuenis cum virgine, & habitabunt in
te filij tui. Et gaudebit sponsus sup sponsā,
6 & gaudebit super te Deus tuus. Sup muros
tuos, Ierusalē cōstitui custodes: tota die & to
ta nocte in perpetuū non tacebunt. Qui re-
7 miniscimini Dñi, ne taceatis: & ne detis si-
C lentium ei, donec stabiliat & donec ponat Ie
8 rusalem laudem in terra. Iurauit Dominus
in dextera sua, & in brachio fortitudinis suę:
Si dedero triticum tuum vltrà cibum inimi-
cis tuis: & si biberint filij alieni vinum tuū
9 in quo laborasti. Quia qui congregabunt
illud, comedent, & laudabunt Dominum:
& qui comportant illud, bibent in atrijs san
10 ctis meis. Transite, transite per portas,
D | præparate viā populo, planum facite iter, & | Sup. 57. d 19.
eligite lapides, & eleuate signū ad Populos.
11 | Ecce Dominus auditum fecit in extremis | Mat. 21. a 5.
terræ, | dicite filiæ Sion, Ecce saluator tuus Zach. 9. b 9.
venit: ecce merces eius cum eo, & opus eius
12 coram illo. Et vocabunt eos Populus san-
ctus redempti à Domino. Tu autem voca-
beris, Quæsita ciuitas, & non Derelicta.

CAPVT LXIII.

1 A | QVIS est iste qui venit de Edom,
tinctis vestibus de Bosra, iste
formosus in stola sua, gradiens
in multitudine fortitudinis
suæ? Ego qui loquor iustitiā, &
2 propugnator sum ad saluandum. | Quare | Apoc. 19. c. 13.
ergo rubrum est indumentum tuum, & ve-
stimenta tua sicut calcantium in torculari?
3 Torcular calcaui solus, & de Gentibus non
est vir mecum: calcaui eos in furore meo, &
conculcaui eos in ira mea: & aspersus est san
guis eorum super vestimenta mea, & omnia
4 indumenta mea inquinaui. | Dies enim vl- | Sup. 34. b 8.
tionis in corde meo, annus retributionis redemptionis 11.
5 meæ venit. Circumspexi, & non erat auxi-
liator: quæsiui, & non fuit qui adiuuaret: &
saluauit mihi brachium meū, & indignatio
6 mea ipsa auxiliata est mihi. Et conculcaui
B populos in furore meo, & inebriaui eos in
indignatione mea, & detraxi in terram vir-
7 tutem eorum. Miserationum Domini re-
cordabor, laudem Domini super omnibus q̄
reddidit nobis Dominus; & super multitudi
nem bonorum domui Israël, quæ largitus est
eis secundum indulgentiam suam, & secun-
dum multitudinem misericordiarū suarum.
8 Et dixit: Veruntamen populus meus est, fi-
lij non negantes: & factus est eis saluator.
9 In omni tribulatione eorum non est tribu-
latus, & angelus faciei eius saluauit eos: in
C dilectione sua, & in indulgentia sua ipse re-
demit eos, & portauit eos, & eleuauit eos cū
10 ctis diebus seculi. Ipsi autem ad iracundiā
prouocauerunt, & afflixerunt spiritum san- sanctum
cti eius: & conuersus est eis in inimicum,
11 & ipse debellauit eos. Et recordatus est
dierum seculi Moysi & populi sui: Vbi est -15.
qui | eduxit eos de mari cum pastoribus gre- | Exo. 14 g 29.
gis sui? vbi est qui posuit in medio eius spiri-

12 rum Sancti sui? ¶ Qui eduxit ad dexteram Moysen brachio maiestatis suæ: qui scidit aquas ante eos, vt faceret sibi nomen sempi-
13 ternum. ¶ Qui eduxit eos per abyssos, quasi
14 equum in deserto non impingentẽ. ¶ Quasi animal in campo descendens spiritus Domini ductor eius fuit: sic adduxisti populum
15 tuum, vt faceres tibi nomen gloriæ. ¶ ‖ Attende de cœlo, & vide de habitaculo sancto tuo
D & * gloriæ tuæ: vbi est zelus tuus, & fortitudo tua, multitudo viscerum tuorum, & miserationum tuarum? super me continuerunt
16 se. ¶ Tu enim pater noster, & Abraham nesciuit nos, & Israël ignorauit nos: tu Domine pater noster, redemptor noster, à seculo
17 nomen tuum. ¶ Quare errare nos fecisti Domine de vijs tuis: indurasti cor nostrum, ne timeremus te? conuertere propter seruos
18 tuos, tribus hæreditatis tuæ. ¶ Quasi nihilũ possederũt populũ sanctũ tuũ: hostes nr̃i con-
19 culcauerunt sanctificationem tuam. ¶ Facti sumus quasi in principio, cũ nõ dñareris nr̃i, neq; inuocaretur nomen tuum super nos.

‖ Deu. 26.c 15. Baru. 2.d 16.
* solio

CAPVT LXIIII

1 VTINAM dirumperes cœlos, &
A descenderes: à facie tua mõtes
2 defluerent. ¶ Sicut exustio ignis tabescerẽt, aquę arderent igni, vt notum fieret nomen tuum inimicis tuis: à facie tua gentes turbarẽtur.
3 ¶ Cum feceris mirabilia, non sustinebimus: descendisti, & à facie tua montes defluxerũt.
4 ¶ ‖ A seculo non audierunt, neque auribus percepetũt: oculus nõ vidit Deus absq; te, q̃ præ-
5 parasti expectantibus te. ¶ Occurristi lætanti,
B & facienti iustitiam: in vijs tuis recordabuntur tui: ecce, tu iratus es, & peccauimus: in ip-
6 sis fuimus semper, & saluabimur. ¶ Et facti sumus vt * immundus omnes nos, & quasi pannus menstruatæ vniuersæ iustitię nostræ: & cecidimus quasi folium vniuersi, & iniquitates nostræ quasi ventus abstulerunt nos.
7 ¶ Non est qui inuocet nomen tuum: qui cõ-
C surgat, & teneat te: abscondisti faciem tuam à nobis, & allisisti nos in manu iniquitatis
8 nostrę. ¶ Et nunc Domine pater noster es tu, nos verò lutũ: & fictor noster es tu, & opera
9 manuum tuarum omnes nos. ¶ ‖ Ne irascaris Domine satis, & ne vltrà memineris iniquitatis nostræ: ecce, respice, populus tuus
10 omnes nos. ¶ Ciuitas sancti tui facta est deserta, Sion deserta facta est, Ierusalem de-
11 solata est. ¶ Domus sanctificationis nostræ
D & gloriæ nostræ, vbi laudauerunt te patres nostri, facta est in exustionem ignis, & omnia desyderabilia nostra versa sunt in rui-
12 nas. ¶ Nũquid super his cõt nebis te Domine, tacebis & affliges nos vehementer?

‖ 1.Cor.2.b 9.
* immundi
‖ Psal. 78.b 8.

CAPVT LXV.

1 QVÆSIERVNT me, qui antè nõ
A interrogabant, inuenerũt q̃ non quæsierũt me. dixi, Ecce ego, ecce ego, ad Gentem quæ non in-
2 uocabat nomen meum. ¶ Expandi manus meas tota die ad populum incredulum, qui graditur in via non bona post
3 cogitationes suas. ¶ Populus, qui ad iracundiã prouocat me ante faciem meam semper. qui immolant in hortis, & sacrificant super late-
4 res: ¶ qui habitant in sepulchris, & in delubris idolorum dormiunt: qui comedunt carnem suillam, & ius prophanũ in vasis eorũ.
5 ¶ Qui dicunt, Recede à me, nõ appropinques mihi, quia immũdus es: isti fumus erũt in fu-
6 rore meo, ignis ardẽs tota die. ¶ Ecce scriptũ est corã me: nõ tacebo, sed reddã & retribuã
7 in sinum eorũ ¶ iniquitates vestras, & iniquitates patrum vestrorũ simul, dicit Dominus, qui sacrificauerũt sup montes, & sup colles exprobrauerunt mihi, & remetiar opus eorũ
8 primũ in sinu eorum. ¶ Hæc dicit Dominus:
B Quomodo si inueniatur granum in botro, & dicatur, Ne dissipes illud, quoniam benedictio est: sic faciam propter seruos meos, vt
9 non disperdam totum. ¶ Et educam de Iacob semen, & de Iuda possidentem montes meos & hæreditabunt eam electi mei, & serui mei
10 habitabunt ibi. ¶ Et erunt campestria in caulas gregum, & vallis Achor in cubile armẽtorum populo meo qui requisierunt me.
11 ¶ Et vos qui dereliquistis Dominum, qui obliti estis montem sanctum meum, qui ponitis Fortunæ mensam, & libatis su-
12 per eam: ¶ Numerabo vos in gladio, & omnes in cæde corruetis: ‖ pro eo quod vocaui, & non respondistis: locutus sum, & non audistis, & faciebatis malum in oculis
13 meis: & quæ nolui, elegistis. ¶ Propter hoc hæc dicit Dominus Deus: Ecce, serui mei comedent, & vos esurietis: ecce, serui mei bi-
14 bent, & vos sitietis: ¶ Ecce serui mei læta-
C buntur, & vos confundemini: Ecce serui mei laudabũt præ exultatione cordis, & vos clamabitis prę dolore cordis, & præ cõtritio-
15 ne spũs vlulabitis. ¶ Et dimittetis nomen vestrũ in iuramẽtum electis meis: & interficiet te Dominus Deus, & seruos suos vocabit no-
16 mine alio. ¶ In quo qui benedictus est super terram, benedicetur in Deo amen: & qui iurat in terra, iurabit in Deo amen: quia obliuioni traditæ sunt angustiæ priores, & quia
17 absconditæ sunt ab oculis nostris. ¶ Ecce enim ego creo ‖ cœlos nouos, & terram nouam: & non erunt in memoria priora, & nõ
18 ascendẽt super cor. ¶ Sed gaudebitis & exultabitis vsq; in sempiternum in his quæ ego creo: q̃a ecce ego creo Ierusalẽ exultationẽ,
19 & populũ eius gaudium. ¶ Et exultabo in Ierusalem, & gaudebo in populo meo, & nõ audietur in eo vltrà vox fletus & vox clamo-
20 ris. ¶ Nõ erit ibi amplius infans dierũ, & se-
D nex q̃ nõ impleat dies suos: quoniã puer centũ annorũ morietur, & peccator cẽtũ annorum
21 maledictus erit. ¶ Et ędificabũt domos, & habitabũt: & plãtabũt uineas, & comedẽt fru-
22 ctus earum. ¶ Nõ ædificabũt, & alius habitabit: nõ plãtabũt, & alius comedet: s̃m enim dies ligni, erunt dies populi mei, & opera
23 manuum eorum inueterabunt electi mei. Non laborabunt frustra, neque generabunt

‖ Rom. 10.d 20.
‖ Prou. 1.c 24. Iere.7.c.13 Inf.66.b.4
‖ Infr.66.g 22. Apoc. 21. a.1.

in conturbatione: quia semen benedictorum
Psal. 31. b 5. Sup. 11. b 6.
24 Domini est, & nepotes eorū cum eis. ¶ Erit-
que, antequàm clament, ego exaudiam: ad-
25 huc illis loquentibus, ego audiam. ¶ Lu-
pus & agnus pascentur simul, & leo & bos
comedent paleas, & serpenti puluis panis
eius: non nocebunt, neque occidēt in om-
ni monte sancto meo, dicit Dominus.

CAPVT LXVI.

Act. 7. f 49.
1 HAc dicit Dominus: Cœlū sedes
A mea, terra autē scabellum pedū
meorū: quæ est ista domus quā
ædificabitis mihi? & quis est iste
2 locus quietis meæ? Omnia hęc
manus mea fecit, & facta sunt uniuersa ista,
dicit Dominus. ad quem autem respiciam,
nisi ad pauperculum, & contritum spiri-
3 tu, & trementem sermones meos? Qui
immolat bouem, quasi qui interficiat uirū.
qui mactat pecus, quasi qui excerebret canē.
qui offert oblationem, quasi qui sanguinem
suillum offerat. qui recordatur thuris, quasi
B qui benedicat idolo. Hæc omnia elegerunt
in uijs suis, & in abominationibus suis ani-
4 ma eorum delectata est. Vnde & ego eli-
gam illusiones eorum: & quæ timebant, ad-
ducam eis: quia uocaui, & non erat qui
responderet: locutus sum, & non audierunt:
feceruntque malum in oculis meis, & quæ
5 nolui elegerunt. Audite uerbum Domini,
qui tremitis ad uerbum eius: dixerunt fra-
tres uestri odiētes uos, & abijcientes propter
nomen meum: glorificetur Dominus, & ui-
debimus in lætitia uestra: ipsi autem confun-
6 dentur. Vox °populi de ciuitate, uox de tē-
plo, uox Dñi reddentis retributionem inimi-
7 cis suis. Antequā parturiret, peperit: ante-
C quàm ueniret partus eius, peperit masculū.
8 Quis audiuit unquam tale? & quis uidit
huic simile? nunquid parturiet terra in die
una? aut parietur gens simul, quia parturiuit
9 & peperit Sion filios suos? Nūquid ego, qui
alios parere facio, ipse non pariam, dicit Do
minus? si ego, qui generationem cæteris tri-
10 buo, sterilis ero, ait Dñs Deus tuus? Le-
tamini cum Ierusalem, & exultate in ea oēs
qui diligitis eam: gaudete cū ea gaudio uni-
11 uersi qui lugetis super eam, ut sugatis, & re
pleamini ab ubere consolationis eius: ut
mulgeatis, & delitijs affluatis ab omnimoda

Prou. 1. c 24. Ier. 7. c. 13. Sup. 65. b 12.
°fremitus 1.

12 gloria eius. ¶ Quia hæc dicit Dominus: Ecce
D ego declinabo super eam quasi fluuiū pacis,
& quasi torrentem inundantem gloriam Gē
tium, quā sugetis: ad ubera portabimini, &
13 super genua blādientur uobis. ¶ Quomo-
do si cui mater blandiatur, ita ego consola-
14 bor uos, & in Ierusalem consolabimini. ¶ Vi-
debitis, & gaudebit cor uestrum, & ossa ue-
stra quasi herba germinabunt, & cognoscet
manus Domini seruis eius, & indignabitur
15 inimicis suis. ¶ Quia ecce Dominus in igne
E ueniet, & quasi turbo quadrigæ eius: reddere
in indignatione furorem suum, & increpa-
16 tionem suā in flāma ignis: quia in igne Do-
minus dijudicabit, & in gladio suo ad omnē
carnem, & multiplicabuntur interfecti à Do
17 mino. ¶ Qui sanctificabantur, & mundos se
putabant in hortis post °ianuā intrinsecus, °vnam 12.
qui comedebant carnem suillam, & abomi-
nationem, & murem: simul consumentur,
18 dicit Dominus. ¶ Ego autem opera eorum,
F & cogitationes eorum: uenio ut congregem
cum omnibus gentibus & linguis: & uenięt,
19 & uidebunt gloriam meam. ¶ Et po-
nam in eis signum, & mittam ex eis qui
salui fuerint, ad Gentes in mare, in
Aphricam, & Lydiam tenentes sagittam: in
Italiam & Græciam, ad insulas longè, ad eos
qui non audierunt de me, & non uiderunt
gloriam meam. Et annunciabunt gloriam
20 meam Gentibus, ¶ & adducent omnes fra-
tres uestros de cunctis gentibus donum Do-
mino, in equis, & in quadrigis, & in lecticis,
& in mulis, & in carrucis, ad montem sanctū
meum Ierusalē, dicit Dominus, quo modo
si inferant filij Israël munus in uase mundo
21 in domum Domini. ¶ Et assumam ex eis in
22 sacerdotes, & Leuitas, dicit Dñs. ¶ Quia Sup. 65. e 17.
G sicut cœli noui & terra noua, quæ ego facio
stare coram me, dicit Dominus: sic stabit se- Apoc. 21. a. 1.
23 men uestrum, & nomen uestrum. ¶ Et erit
mensis ex mense, & sabbathū ex sabbatho:
ueniet omnis caro ut adoret corā facie mea,
24 dicit Dominus. ¶ Et egredientur, & uidebunt
cadauera uirorum qui præuaricati sunt in
me. uermis eorum non morietur, & Mar. 9. g 44.
ignis eorum non extinguetur: & erunt
usque ad satietatem uisionis omni carni.

Libri Isaiæ, Finis.

PROPHETIA IEREMIÆ.

HIERONYMI IN IEREMIAM PRAEFATIO.

IEREMIAS propheta, cui hic prologus scribitur, sermone quidem apud Hebræos, Isaia & Osee, & quibusdam alijs prophetis uidetur esse rusticior, sed sensibus par est: quippe qui eodem spiritu prophetauerit. Porro simplicitas eloquij a loco ei in quo natus est, accidit. Fuit enim Anathothites, qui est usque hodie uiculus tribus ab Ierosolymis distans milibus, sacerdos ex sacerdotibus, & in matris utero sanctificatus: uirginitate sua euangelicum uirum CHRISTI Ecclesiæ dedicans. Hic uaticinari exorsus est puer: & captiuitatem urbis atque Iudææ non solum spiritu, sed & oculis carnis intuitus est: tam decem tribus Israel Assyrij in Medos transtulerant: tam terras earum,

colonia

colonia Gentium possidebant. Vnde in Iuda tantum, & in Ben-iamin prophetauit: & ciuitatis sua ruinas quadruplici planxit alphabeto, quod nos mensura metri, versibusq; reddidimus. Praterea ordinem visionum, qui apud Gracos, & Latinos omnino confusus est, ad pristinam fidem correximus. Librum autem Baruch notarij eius, qui apud Hebraos nec legitur nec habetur, pratermisimus: pro his omnibus maledicta ab amulis prastolantes: quibus me necesse est per singula opuscula respodere. Et hoc patior: qui a vos me cogitis. Caterum ad cōpendiū mali, rectius fuerat modum furoris eorum silentio meo ponere, quam quotidie noui aliquid scriptitantem, inuidorum insaniam prouocare.

C A P V T   P R I M V M.

A VERBA Ieremiæ, filij Hel-
ciæ, de sacerdotibus, qui fue-
runt in Anathoth, in terra
2 Ben-iamin. ¶ Quod factum
est verbum Domini ad eum
in diebus Iosiæ, filij Amon,
regis Iuda, in tertiodecimo
3 anno regni eius. ¶ Et factū est in diebus Ioa-
cim filij Iosiæ, regis Iuda, vsque ad consum-
mationem vndecimi anni Sedeciæ, filij Iosię,
regis Iuda, vsq; ad transmigrationē Ierusalē
4 in mense quinto. ¶ Et factum est verbum Do-
5 mini ad me, dicens: ¶ Priusquàm te forma-
B rem in vtero, noui te: & antequàm exires de
vulua, sanctificaui te, & prophetam in Gen-
6 tibus dedi te. ¶ Et dixi: A, a, a, Domine Deus:
7 ecce nescio loqui: quia puer ego sum. ¶ Et di-
xit Dominus ad me: Noli dicere, Puer sum:
quoniam ad omnia, quæ mittam te, ibis: &
vniuersa quęcunque mandauero tibi, loque-
8 ris. ¶ Ne timeas à facie eorum: quia tecū ego
9 sum, vt eruam te, dicit Dominus. ¶ Et misit
Dominus manum suam, & tetigit os meum:
& dixit Dominus ad me: | Ecce, dedi verba — | Isa 51.c 16. 59.g 21.
10 mea in ore tuo: ecce constitui te hodie su-
per Gentes, & super regna: | vt euellas, & de- — | Inf. 18.a 7.
struas, & disperdas, & dissipes, & ędifices &
11 plantes. ¶ Et factum est verbum Domini ad
me, dicens: Quid tu vides Ieremia? Et dixi:
12 Virgam vigilantem ego video. ¶ Et dixit Do-
minus ad me: Bene vidisti, quia vigilabo ego
13 super verbo meo, vt faciam illud. ¶ Et factum
C est uerbum Domini secundò ad me, dicens:
Quid tu vides? Et dixi, Ollam succensam ego
14 video, & faciem eius à facie Aquilonis. ¶ Et
dixit Dominus ad me: | Ab Aquilone pāde- — | Inf. 4.b. 5. 25.b. 9
tur * malū super omnes habitatores terræ — * omne
15 ¶ quia ecce ego cōuocabo omnes cognatio-
nes regnorum Aquilonis, ait Dominus: & ve
niēt, & ponent vnusquisque solium suum in
introitu portarū Ierusalem, & super omnes
muros eius in circuitu, & super vniuersas
16 vrbes Iuda. ¶ Et loquar iudicia mea cum eis
D super omnem malitiam eorū, qui dereliquē-
runt me, & libauerunt dijs alienis, & adora-
17 uerunt opus manuum suarum. ¶ Tu ergo ac-
cinge lūbos tuos, & surge, & loquere ad eos
omnia quæ ego præcipio tibi. Ne formides à
facie eorum: nec enim timere te faciam vultū
18 eorum. ¶ | Ego quippe dedi te hodie in ciuita — | Inf. 6.g 27. 15.d 20.
tem munitam, & in columnā ferream, & in
murum ęreum super omnem terram regibus
Iuda, principibus eius, & sacerdotibus, & *po — * omni
19 pulo terræ ¶ Et bellabunt aduersum te, & nō
præualebunt: quia ego tecum sum, ait Do-
minus, vt liberem te.

C A P V T   II.

1 ET factum est verbum Domini
A ad me, dicens: ¶ Vade, & clama
2 in auribus Ierusalem, dicens:
Hæc dicit Dominus, Recordatus
sum tui miserās adolescentiam
tuam, & charitatē desponsationis tuæ, quan-
do secuta es me in deserto, in terra, quæ non
3 seminatur. ¶ Sanctus Israël Domino, primitię
frugum eius: omnes qui deuorant eum, delin
quunt: mala venient super eos, dicit Domi-
4 nus. ¶ Audite verbum Domini domus Iacob,
5 & omnes cognationes domus Israël. ¶ hæc di
cit Dominus: | Quid inuenerunt patres ve- — | Mich. 6.a 3.
stri in me iniquitatis, quia elongauerunt à
me, & ambulauerunt post vanitatem, & vani
6 facti sunt? ¶ Et non dixerunt: Vbi est Domi-
nus, qui ascendere nos fecit de terra Aegy-
B pti: qui traduxit nos per desertum, per terrā
inhabitabilem & inuiam, per terram sitis &
imaginem mortis, per terram in qua nō am-
7 bulauit vir, neque habitauit homo? ¶ Et in-
duxi vos in terram Carmeli, vt comederetis
fructum eius & optima illius: & ingressi con
taminastis terram meam, & hæreditatē meā
8 posuistis in abominationem. ¶ Sacerdotes nō
dixerunt, Vbi est Dominus? & tenētes legē,
nescierunt me: & pastores præuaricati sunt in
me: & prophetę prophetauerunt in Baal, &
9 idola secuti sunt. ¶ Propterea adhuc iudicio
C contendam vobiscum, ait Dominus: & cum
10 filijs vestris disceptabo. ¶ Transite ad insulas
Cethim, & videte: & in Cedar mittite, & cō-
syderate vehementer: & videte si factū est hu
11 iuscemodi. ¶ Si mutauit gens deos suos, & — . 8.
certè ipsi non sunt dij: populus vero meus
12 mutauit gloriam suā in idolum. ¶ Obstupe-
scite cœli super hoc, & portę eius desolamini
13 vehemēter, dicit Dominus. ¶ Duo enim mala
fecit populus meus: Me dereliquerunt fon-
tem aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas: ci-
sternas dissipatas, quæ continere non valent
14 aquas. ¶ Nunquid seruus est Israël, aut ver-
15 naculus? quare ergo factus est in prædā? ¶ Su-
per eum rugierunt leones, & dederunt vocē
suā, posuerūt terram eius in solitudinem: ci-
uitates eius exustę sunt, & nō est, qui habitet
16 in eis. ¶ Filij quoq; Mempheos & Taphnes
17 constuprauerūt te vsque ad verticem. ¶ Nun-
D quid non istud factum est tibi, quia de-
reliquisti Dominum Deum tuum eo tem-
18 pore quo ducebat te per viam? ¶ Et nunc
quid tibi vis in via Aegypti, vt bibas aquam
turbidam? & quid tibi cum via Assyriorum,
19 vt bibas aquam fluminis? Arguet te malitia
tua, & auersio tua increpabit te. Scito, & vi-

de, quia

de, quia malum & amarum est reliquisse te
Dominum Deum tuum, & nō esse timorem
mei apud te: dicit Dominus Deus exercituũ.
20 ¶ A seculo confregisti iugum meum, rupisti
vincula mea, & dixisti: Non seruiam. § In
omni enim colle sublimi, & sub omni ligno
21 frōdoso tu ꝓsternebaris meretrix. ¶ Ego aũt
E plantaui te vineam electã, omne semen verũ.
quomodo ergo conuersa es mihi in prauum
22 vinea aliena? ¶ Si laueris te nitro, & multi-
plicaueris tibi herbam borith: maculata es in
iniquitate tua coram me, dicit Dñs Deus.
23 ¶ Quomodo dicis, Nō sum polluta, post Baa-
lim non ambulaui? vide vias tuas in conual-
le, scito quid feceris, cursor leuis explicans
24 vias suas. ¶ Onager assuetus in solitudine, in
desyderio animę suæ attraxit vētum amoris
sui: nullus auertet eam: oēs qui quærunt eã,
non deficiēt: in menstruis eius inuenient eã.
25 ¶ Prohibe pedem tuum à nuditate, & guttur
tuũ à siti. Et dixisti, Desperaui, nequaquam
faciam: adamaui quippe alienos, & post eos
26 ambulabo. ¶ Quomodo confunditur fur qñ
F deprehenditur, sic confusi sunt domus Israël,
ipsi & reges eorũ, principes & sacerdotes, &
27 prophetæ eorũ, ¶ dicentes ligno, Pater meus
es tu: & lapidi, Tu me genuisti. § verterunt ad
me tergum & non faciem: & in tempore af-
28 flictionis suæ dicēt, Surge, & libera nos. ¶ Vbi
sunt dij tui quos fecisti tibi? surgant & libe-
rent te in tempore afflictionis tuæ: secundũ
numerum quippe ciuitatum tuarũ erant dij
29 tui Iuda. ¶ § Quid vultis mecum iudicio con-
tendere? omnes dereliquistis me, dicit Do-
30 minus. ¶ Frustra percussi filios uestros, disci-
plinam nō receperunt: deuorauit gladius ue-
31 ster prophetas vestros, quasi leo uastator? ge-
G neratio vestra. Videte uerbum Domini. Nu-
quid solitudo factus sum Israëli, aut terra se-
rotina? quare ergo dixit populus meus, Re-
32 cessimus, non veniemus ultrà ad te? ¶ Nun-
quid obliuiscetur virgo ornamenti sui, aut
sponsa fasciæ pectoralis suæ? populus vero
meus oblitus est mei diebus innumeris.
33 ¶ Quid niteris bonam ostendere viam tuam
ad quærendam dilectionem, quæ insuper &
34 malitias tuas docuisti uias tuas, ¶ & in alis
tuis inuētus est sanguis animarũ pauperum
& innocentum? non in fossis inueni eos, sed
35 in omnibus, quæ suprà memoraui. ¶ Et di-
xisti, Absque peccato, & innocens ego sum: &
propterea auertatur furor tuus à me. Ecce,
ego iudicio contendam tecum, eo quòd dixe-
36 ris, Non peccaui. ¶ Quàm vilis facta es nimis,
iterans vias tuas? & ab Aegypto confunderis,
37 sicut confusa es ab Assur. ¶ Nã & ab ista egre-
dieris, & manus tuę erunt super caput tuum:
quoniam obtriuit Dominus confidentiam
tuam, & nihil habebis prosperum.

§ Inf. 3. b 6
Isa. 5. a. 1
§ Mat. 21. d. 33.
§ Inf. 32. f 33.
§ Inf. 11. c 13.

CAPVT III.

1 VVLGO dicit, Si dimiserit vir vxo-
A rem suam, & recedens ab eo, du-
xerit uirum alterum; nunquid
reuertetur ad eam ultrà? nun-
quid non polluta, & contami-
nata erit mulier illa? tu autem fornicata es cũ
amatoribus multis, tamen reuertere ad me,
2 dicit Dominus*. ¶ Leua oculos tuos in dire-
ctum, & vide vbi °non° prostrata sis: in vijs se-
debas, expectãs eos quasi latro in solitudine:
& polluisti terram in fornicationibus tuis, &
3 in malitijs tuis. ¶ Quam ob rem prohibitæ
sunt stillæ pluuiarum, & serotinus imber non
fuit: frons mulieris meretricis facta est tibi,
4 noluisti erubescere. ¶ Ergo saltem amodo vo-
ca me, Pater meus, dux virginitatis meæ tu
5 es. ¶ Nunquid irasceris in perpetuum, aut
B perseuerabis in finem? Ecce, locuta es, & fe-
6 cisti mala, & potuisti. ¶ Et dixit Dominus ad
me in diebus Iosiæ regis. § Nunquid vidisti
quæ fecerit auersatrix Israël? abijt sibimet
super omnem montem excelsum, & sub om-
7 ni ligno frondoso, & fornicata est ibi. ¶ Et di-
xi, cum fecisset hæc omnia, Ad me reuertere:
& non est reuersa. Et vidit præuaricatrix so-
8 ror eius Iuda, ¶ quia pro eo ꝙ mœchata esset
auersatrix Israël, dimisissem eam, & dedissem
ei libellum repudij: & non timuit præuarica-
trix Iuda soror eius, sed abiit, & fornicata
9 est etiã ipsa. ¶ Et facilitate fornicationis suæ
C contaminauit terram, & mœchata est cum
10 lapide & ligno. ¶ Et in omnibus his non est
reuersa ad me præuaricatrix soror eius Iuda
in toto corde suo, sed in mendacio, ait Do-
11 minus. ¶ Et dixit Dominus ad me: Iustifica-
uit animam suam auersatrix Israël, compa-
12 ratione præuaricatricis Iudæ. ¶ Vade & cla-
ma sermones istos contra Aquilonem, & di-
ces: Reuertere auersatrix Israël, ait Dominus
D & non auertam faciem meam à vobis: quia
sanctus ego sum, dicit Dominus: & non ira-
13 scar in perpetuum. ¶ Veruntamen scito ini-
quitatem tuam, quia in Dominum Deum tuũ
pręuaricata es: & dispersisti vias tuas alienis
sub omni ligno frondoso, & vocem meam
14 non audisti, ait Dominus. ¶ Conuertimini
filij reuertentes, dicit Dominus: quia ego vir
vester: & assumam vos vnum de ciuitate, &
duos de cognatione, & introducã vos in Siō.
15 ¶ Et dabo vobis pastores iuxta cor meum,
16 & pascent vos scientia & doctrina. ¶ Cumque
multiplicati fueritis, & creueritis in terra in
E diebus illis, ait Dominus: non dicent vltrà,
Arcã testamenti Domini: neque ascendet su-
per cor, neq; recordabuntur illius, nec visi-
17 tabitur, nec fiet vltrà. ¶ In tempore illo uo-
cabunt Ierusalem Solium Domini: & congre-
gabuntur ad eam omnes Gentes in nomine
Domini in Ierusalem, & non ambulabunt
18 post prauitatem cordis sui pessimi. ¶ In die-
bus illis ibit domus Iuda ad domum Israël,
& venient simul de terra Aquilonis ad ter-
19 ram quam dedi patribus vestris. ¶ Ego autem
dixi: Quomodo ponam te in filios, & tribuã
tibi terram desyderabilem, hæreditatem præ-
claram exercituum Gentium? ¶ Et dixi: Patrē
F vocabis me, & post me ingredi non cessabis.
20 ¶ Sed quomodo si contemnat mulier ama-
torem suum, sic contempsit me domus Is-
21 raël, dicit Dominus. ¶ Vox in vijs audita est,
ploratus & vlulatus filiorum Israël: quoniã

* & ego suscipiam 15.
° nunc
§ Sup. 2. e 20.

iniquam

iniquam fecerunt viam suam, obliti sunt Do-
22 mini Dei sui. ¶ Conuertimini filij reuerten-
tes, & sanabo auersiones vestras. Ecce nos
venimus ad te: tu enim es Dominus Deus
23 noster. ¶ Verè mendaces erant colles, & mul
G titudo montium: verè in Domino Deo no-
24 stro salus Israël. ¶ Confusio comedit labo-
rem patrum nostrorum ab adolescentia no-
stra, greges eorum & armenta eorum, filios
25 eorum & filias eorum. ¶ Dormiemus in cō-
fusione nostra, & operiet nos ignominia no-
stra: quoniam Domino Deo nostro pecca-
uimus nos, & patres nostri ab adolescentia
nostra vsq; ad diem hanc: & nō audiuimus
vocem Domini Dei nostri.

CAPVT IIII.

ᵃconuerti-ru 16.

1 SI ᵃreuerteris Israël, ait Dominus,
A ad me cōuertere: si abstuleris of-
fendicula tua à facie mea, non
2 cōmoueberis. ¶ Et iurabis, Viuit
Dominus, in veritate, & in iudi-
cio, & in iustitia: & benedicent eum Gentes,
3 ipsumq; laudabunt. ¶ Hęc enim dicit Dn̄s vi-
ro Iuda, & * Ierusalem: † Nouate vobis noua-

**habitato-ri.*
†Osea 10. c 12.

4 le, & nolite serere super spinas: ¶ circuncidi-
mini Domino, & auferte præputia cordium
vestrorum viri Iuda, & habitatores Ierusalē:
ne fortè egrediatur vt ignis indignatio mea,
& succendatur, & non sit qui extinguat: pro-
5 pter malitiam cogitationum vestrarum. ¶ An-
B nunciate in Iuda, & in Ierusalem auditum
facite: loquimini, & canite tuba in terra:
clamate fortiter, & dicite, Congregamini, &
6 ingrediamur ciuitates munitas, ¶ leuate si-
gnum in Sion, Confortamini, nolite stare,

‡ Sup. 1. c 14.

‡ quia malum ego adduco ab Aquilone, &
7 contritionem magnam. ¶ Ascendit leo de
cubili suo, & prædo Gētium se leuauit: egres-

Inf. 49. b 3.

sus est de loco suo, vt ponat terrā tuam in so-
litudinem: ciuitates tuæ vastabuntur, rema-
8 nentes absque habitatore. ¶ Super hoc accin-
C gite vos cilicijs, plangite & vlulate: quia nō

ᵇnobis 7.

9 est auersa ira furoris Domini à ᵇvobis. ¶ Et
erit in die illa, dicit Dominus, Peribit cor re-
gis, & cor principū: & obstupescēt sacerdotes,
10 & prophetæ cōsternabuntur. ¶ Et dixi: Heu,
heu, heu Dn̄e Deus, ergóne decepisti populū
istum & Ierusalē, dicens, Pax erit vobis: & ec-
11 ce peruenit gladius vsque ad animam? ¶ In
tempore illo dicetur populo huic & Ierusalē,
Ventus vrens in vijs, quæ sunt in deserto viæ
filiæ populi mei, non ad ventilandum, &
12 ad purgandum. ¶ Spiritus plenus ex his ve-

** sed.*

D niet mihi: & nūc ego * loquar iudicia mea cū
13 eis. ¶ Ecce, quasi nubes ascendet, & quasi tē-
pestas currus eius: velociores aquilis equi il-
14 lius: vę nobis, qm̄ vastati sumus. ¶ Laua à ma
litia cor tuum Ierusalem, vt salua fias: vsque-
quo morabuntur in te cogitationes noxię?
15 ¶ Vox enim annunciantis à Dan, & notum

ᶜ Dicite Gentibus.

16 facientis idolum de monte Ephraim. ¶ ᶜCon-
citate Gentes, Ecce auditum est, in Ierusalē
custodes venire de terra longinqua, & dare
17 super ciuitates Iuda vocem suam. ¶ Quasi
custodes agrorum facti sunt super eam in gy-
ro: quia me ad iracundiam prouocauit, di-
18 cit Dominus. ¶ ‡ Viæ tuæ, & cogitationes

‡Sap. 1. a 3. b. 5.

tuæ fecerunt hęc tibi: ista malitia tua, quia
19 amara, quia tetigit cor tuum. ¶ Ventrem
meum, ventrem meum doleo, sensus cordis
mei turbati sunt in me: non tacebo, quoniā
vocem buccinæ audiuit anima mea, cla-
20 morem prælij. ¶ Contritio super contritio-
E nem vocata est, & vastata est omnis ter-
ra: repentè vastata sunt tabernacula mea, su-
21 bito pelles meę. ¶ Vsquequo videbo fu-
22 gientem, audiam vocem buccinę? ¶ Quia
stultus populus meus me non cognouit: fi-
lii insipientes sunt & uecordes: sapientes
sunt, vt faciant mala, bene autem facere ne-
23 scierunt. ¶ Aspexi terram, & ecce vacua erat,
& nihili: & cœlos, & non erat lux in eis.
24 ¶ Vidi montes, & ecce mouebantur: & oēs
F colles conturbati sunt. ¶ Intuitus sum, &
25 non erat homo: & omne volatile cœli re-
26 cessit. ¶ Aspexi, & ecce Carmelus desertus:
& omnes vrbes eius destructæ sunt à facie
27 Domini, & à facie iræ furoris eius. ¶ Hæc
enim dicit Dominus: Deserta erit omnis ter-
ra, sed tamen consummationem non faciā.
28 ¶ Lugebit terra, & mœrebunt cœli desuper:
eo quod locutus sum: cogitaui, & non pœ-
29 nituit me, nec auersus sum ab eo. ¶ A voce
equitis, & mittētis sagittam fugit omnis ci-
G uitas: ingressi sunt ardua, & ascenderunt ru-
pes: vniuersæ vrbes derelictæ sunt, & non ha-
30 bitat in eis homo. ¶ Tu autem vastata quid
facies? cùm uestieris te coccino, cùm orna-
ta fueris monili aureo, & pinxeris stibio ocu-
los tuos: frustrà componeris, contempserūt
31 te amatores tui, animam tuam quærent. ¶ Vo
cem enim quasi parturientis audiui, angu-
stias ut puerperę. Vox filię Sion ᵈinter mo-

ᵈinter morientis expandentisq; 2.

rientes, expandentesque manus suas: vę
mihi, quia defecit anima mea propter inter-
fectos.

CAPVT V.

1 CIRCVITE uias Ierusalem, &
A aspicite, & consyderate, & quę-
rite in plateis eius, an inuenia-
tis uirum facientem Iudicium,
& quęrentem fidem; & propitius
2 ero ei. ¶ Quòd si etiam Viuit Dominus, dixe-
3 rint: & hoc falsò iurabunt. ¶ Domine oculi
tui respiciunt fidem: percussisti eos, & non
doluerunt; attriuisti eos, & renuerūt accipe-
re disciplinā: indurauerunt facies suas supra
4 petrā, & noluerunt reuerti. ¶ Ego autem dixi,
Forsitan pauperes sunt & stulti, ignorantes
5 uiam Domini, Iudicium Dei sui. ¶ Ibo igitur
ad optimates & loquar eis. Ipsi enim cogno-
uerunt uiam Domini, iudicium Dei sui: & ec
ce, magis simul confregerunt iugum, ruperūt
6 vincula. ¶ Idcirco percussit eos leo de sylua,
B lupus ad vesperam uastauit eos, pardus uigi-
lans super ciuitates eorum: omnis, qui egres-
sus fuerit ex eis, capietur: quia multiplica-
tæ sunt pręuaricationes eorum, confortatæ
7 sunt auersiones eorum. ¶ Super quo propi-
tius tibi esse potero? filij tui dereliquerunt

me, &

me,& iurant in his qui nõ sunt dij: saturaui
eos, & mœchati sunt, & in domo meretri-
8 cis luxuriabantur. Equi amatores *, &
*in fœminas
emissarij facti sunt: vnusquisque ad vxo-
9 rem proximi sui hinniebat. ‖ Nunquid su-
‖ Ezec. 22. b 11.
per his non visitabo, dicit Dominus: & in
10 gente tali nõ vlciscetur anima mea? ‖ Ascen-
‖ Inf. 9. c. 9.
C dite muros eius, & dissipate: consummatio-
nem autem nolite facere: auferte propagi-
11 nes eius, quia non sunt Domini. Præuarica-
tione enim præuaricata est in me domus Is-
12 raël, & domus Iuda, ait Dominus. Nega-
‖ Infr. 14. b 13. & 27. d. 17
uerunt Dominũ, & dixerunt, ‖ Non est ipse:
neque veniet super nos malum: gladium &
13 famem non videbimus. Prophetæ fuerunt
-7.
in ventũ locuti, & responsum non fuit in
14 eis: hæc ergo euenient illis. Hæc dicit Domi-
nus Deus exercituum: Quia locuti estis ver-
bum istud: ecce ego do verba mea in ore tuo
-5.
in ignem, & populum istum ligna, & vora-
15 bit eos. Ecce ego adducam super vos gentẽ
D de longinquo domus Israël, ait Dominus: gẽ
tem robustam, gentem antiquam, gentem
cuius ignorabis linguam, nec intelliges quid
16 loquatur. Pharetra eius quasi sepulchrum
17 patens, vniuersi fortes. Et comedet segetes
tuas, & panem tuum: deuorabit filios tuos,
& filias tuas: comedet gregem tuum, & ar-
menta tua: comedet vineam tuam & ficum
tuum: & cõteret vrbes munitas tuas, in qui-
18 bus tu habes fiduciam, gladio. Veruntamẽ
E in diebus illis, ait Dominus, non faciam vos
19 in consummationem. ‖ Quòd si dixeritis,
‖ Inf. 16. b 10.
Quare fecit nobis Dominus Deus noster hæc
omnia? dices ad eos: Sicut dereliquistis me,
& seruistis Deo alieno in terra uestra: sic ser
20 uietis alienis in terra non uestra. Annun-
ciate hoc domui Iacob, & auditum facite in
21 Iuda, dicentes: Audi popule stulte, qui non
habes cor: qui habentes oculos, non uidetis:
22 & aures, & nõ auditis. Me ergo non time-
bitis, ait Dominus: & à facie mea non dole-
bitis? Qui posui arenam terminum mari,
præceptum sempiternũ quod non præteribit:
& commouebuntur, & non poterunt: & in-
F tumescent fluctus eius, & non transibunt il-
23 lud: populo autem huic factum est cor in-
credulum & exasperans, recesserunt, & abie-
24 runt. Et non dixerunt in corde suo, Me-
tuamus Dominum Deum nostrum, qui dat
nobis pluuiã temporaneam & serotinam in
tempore suo: plenitudinem annuæ messis
25 custodientem nobis. Iniquitates ᵃuestræ
ᵃnostra
declinauerunt hæc: & peccata ᵇuestra prohi-
ᵇnostra
26 buerunt bonũ à ᶜuobis. Quia inuẽti sunt
ᶜnobis 16.
in populo meo impij insidiantes quasi au-
cupes, laqueos ponentes & pedicas ad capiẽ-
27 dos uiros. Sicut decipula plena auibus, sic
domus eorum plenæ dolo: ideo magnificati
28 sunt & ditati. Incrassati sunt & impingua-
G ti: & præterierũt sermones meos pessimè.
‖ Causam uiduæ nõ iudicauerũt, causam pu-
‖ Isai. 1. f 23. Zacha. 7. a 10.
pilli non direxerunt, & iudiciũ pauperũ non
29 iudicauerunt. Nunquid super his non uisi-
tabo, dicit Dominus? aut super gentem hu-
30 iuscemodi non ulciscetur anima mea? Stu-
-3.
31 por & mirabilia facta sunt in terra: prophe-
tæ prophetabant mẽdaciũ, & sacerdotes ap-
plaudebant manibus suis: & populus meus
dilexit talia. q̃d igit̃ fiet in nouissimo eius?

CAPUT VI.

1 CONFORTAMINI filij Ben-
A iamin in medio Ierusalẽ, & in
Thecua clangite buccina, & sup
Bethacharẽ leuate uexillũ: q̃a ma
lũ uisum est ab Aquilone, & con
2 tritio magna. Speciosæ & delicatæ assimila-
3 ui filiã Sion. Ad eã uenient pastores, & gre-
ges eorũ: fixerunt in ea tentoria in circuitu:
pascet unusquisq; eos q̃ sub manu sua sunt.
4 Sanctificate super eam bellum: consurgite, &
ascendamus in meridie: uæ nobis, quia de-
clinauit dies, quia longiores factæ sunt um-
5 bræ uesperi. Surgite, & ascendamus in no-
6 cte, & dissipemus domos eius. Quia hæc
B dicit Dominus exercituum: Cædite lignum
eius, & fundite circa Ierusalem aggerem: hæc
est ciuitas uisitationis: omnis calumnia in
7 medio eius. Sicut frigidam facit cisterna
aquam suam, sic frigidam fecit malitiã suam:
iniquitas & uastitas audietur in ea, corã me
8 semper infirmitas & plaga. Erudire Ieru-
salẽ, ne fortè recedat anima mea à te, ne for-
tè ponam te desertã, terram inhabitabilem.
9 Hæc dicit Dominus exercituum: Vsq; ad ra
cemum colligent quasi in uinea reliquias Is
raël: conuerte manum tuã, quasi uindemia-
10 tor ad cartallum. Cui loquar? & quẽ con-
testabor ut audiat? ecce, incircuncisæ aures
C eorum, & audire non possunt: ecce uerbum
Domini factum est eis in opprobrium: & nõ
11 suscipiẽt illud. Idcirco furore Domini ple-
nus sum, laboraui sustinens: effunde super
paruulum foris, & super consilium iuuenum
simul: uir enim cum muliere capietur, senex
12 cum pleno dierum. Et transibunt domus
eorum ad alteros, agri & uxores pariter: q̃a
extendam manum meam super habitantes
13 terram, dicit Dominus. ‖ A minore quippe
‖ Isai. 56. c 11. Inf. 8. c. 10
usque ad maiorem omnes auaritiæ student:
& à propheta usq; ad sacerdotem cuncti fa-
14 ciunt dolum. Et curabant contritionẽ filiæ
D populi mei cum ignominia, dicentes, Pax,
15 pax: & non erat pax. Confusi sunt, quia
abominationẽ fecerunt: quin potius confu-
sione non sunt confusi, & erubescere nescie-
runt: quam ob rem cadent inter ruentes: in
tp̃e uisitationis suæ corruẽt, dicit Dominus.
16 Hæc dicit Dominus: State sup uias, & uide-
te, & interrogate de semitis antiquis, quæ sit
uia bona, & ambulate in ea: ‖ & inuenietis
‖ Matt. 11. d. 29.
refrigerium animabus uestris. Et dixerunt,
17 Non ambulabimus. Et constitui super uos
E speculatores. Audite uocem tubæ. Et dixe-
18 runt, Non audiemus. Ideo audite Gentes,
& cognosce congregatio, quanta ego faciã
19 eis. Audi terra: Ecce ego adducam mala su
per populum istum, fructum cogitationum
eius: quia uerba mea nõ audierunt, & legem
20 meã proiecerunt. ‖ Vt quid mihi thus de
‖ Isai. 1. c 11.
Saba affertis, & calamum suaue olentem de

terra longinqua? holocaustomata uestra nō
sunt accepta, & uictimæ uestræ non pla-
21 cuerunt mihi. Propterea hęc dicit Dominus.
F Ecce ego dabo in populum istum ruinas, &
ruent in eis patres & filij simul, uicinus &
22 proximus, & peribunt. Hæc dicit Dominus:
Ecce populus venit de terra Aquilonis, & gēs
23 magna consurget à finibus terræ. Sagittam
& scutum arripiet: crudelis est, & non mi-
serebitur. vox eius quasi mare sonabit: & su-
per equos ascendent pręparati quasi vir ad
24 pręlium, aduersum te filia Sion. Audiuimus
famam eius, dissolutæ sunt manus nostræ:
tribulatio apprehendit nos, dolores vt par-
25 turientem. Nolite exire ad agros, & in
uia ne ambuletis: quoniam gladius inimici
26 pauor in circuitu. Filia populi mei accin-
G gere cilicio, & conspergere cinere: luctum
vnigeniti fac tibi planctum amarum, quia
27 repentè veniet vastator super ᵛnos. Proba- ᵛvor.
torem dedi te in populo meo robustum: & Sup. 1.d 18.
28 scies, & probabis viam eorum. Omnes isti Inf. 15.d 20.
principes declinantes, ambulantes fraudulen- * vt 6.
ter, * æs & ferrum: vniuersi corrupti sunt
29 Defecit sufflatorium, in igne consumptum
est plumbum: frustrà conflauit conflator:
malitiæ enim eorum non sunt consumptæ.
30 Argentum reprobum vocate eos, quia Do-
minus proiecit illos.

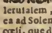
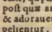
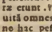
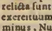
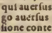
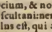
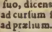
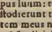
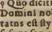
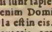
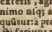
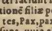
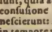
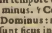
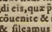
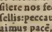
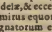
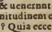
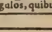
CAPVT VII.

1 VERBVM quod factum est ad Iere-
A miam à Domino, dicens: Sta
2 in porta domus Domini, & præ-
dica ibi verbum istud, & dic:
Audite verbum Domini omnis
Iuda, qui ingredimini per portas has, vt ado
3 retis Dominum. Hæc dicit Dominus exer-
cituum, Deus Israël: ‖ Bonas facite vias ve- ‖Inf. 26.d 15.
stras & studia vestra: & habitabo vobiscum
4 in loco isto, Nolite confidere in verbis
mendacij, dicentes, Templum Domini, tem-
5 plum Domini, templum Domini est. Quō-
niam si ᵇbene direxeritis vias vestras, & studia ve- ᵇ benedixeritis.
stra: si feceritis iudicium inter uirum & pro-
6 ximum eius: aduenæ & pupillo & viduæ
non feceritis calumniam, nec sanguinem in-
nocentem effuderitis in loco hoc, & post
deos alienos non ambulaueritis in malum
7 vobismetipsis: habitabo vobiscum in loco
B isto, in terra quam dedi patribus vestris à se-
8 culo & usq; in seculum. Ecce, vos confi- -9.
ditis uobis in sermonibus mendacij, qui non
9 proderunt nobis: furari, occidere, adultera-
ri, iurare mendaciter, libare Baalim, & ire
10 post deos alienos quos ignoratis. Et veni-
stis, & stetistis coram me in domo hac, in
qua inuocatum est nomen meum, & dixistis:
Liberati sumus, eò quod fecerimus oēs abomi
11 nationes istas. ‖ Nunquid ergo spelunca la- ‖Mat. 21. b.13.
C tronum facta est domus ista, in qua inuoca- Mar. 11.c 17.
tū est nomen meum in oculis vestris? ego
12 ego sum: ego vidi, dicit Dominus. Ite ad lo- Luc. 19.g 46.
cum meum in Silo, vbi habitauit nomē meū
à principio: & uidete quæ fecerim ei propter
13 malitiam populi mei Israël. Et nunc quia
fecistis omnia opera hæc, dicit Dominus: &
locutus sum ad vos manè consurgens, & lo-
quēs, & nō audistis: ‖ & vocaui vos & non re- ‖Prou. 1.c 24.
14 spondistis: ‖ Faciam domui huic in qua
inuocatum est nomen meum, & in qua vos ‖Isai. 65.b 11.
habetis fiduciam: & loco quem dedi vobis,
15 & patribus vestris, ‖ sicut feci Silo. Et pro- ‖1.Reg. 4.a.2.b.10.
ijciam vos à facie mea, sicut proieci oēs fra-
tres vestros vniuersum semen Ephraim.
16 ‖ Tu ergo noli orare pro populo hoc, nec as- ‖Inf. 11.c 14. 14.b 11.
sumas pro eis laudē & orōnem, & non obsi-
17 stas mihi: quia non exaudiā te. Nonne vi-
des quid isti faciunt in ciuitatibus Iuda, & in
18 plateis Ierusalem? ‖ Filij colligunt ligna, ‖Inf. 44.d 17.c.19.
D & patres succēdunt ignē, & mulieres cōsper-
gunt adipem, vt faciant placentas reginę cœ-
li, & libent dijs alienis, & me ad iracundiam
19 prouocent. Nunquid me ad iracundiā pro-
uocant, dicit Dñs? nonne semetipsos in con-
20 fusionem uultus sui? Ideò hæc dicit Domi-
nus Deus: Ecce furor meus, & īdignatio mea
conflatur super locum istū, super viros, & sup
iumenta, & super lignū regionis: & super fru-
ges terræ, & succendetur, & nō extinguetur.
21 Hæc dicit Dñs exercituū, Deus Israel: Ho-
E locaustomata vestra addite victimis vestris,
22 & comedite carnes. Quia non sum locu-
tus cum patribus vestris, & non præcepi eis
in die qua eduxi eos de Terra-Aegypti, de ver
23 bo holocaustomatum, & victimarum. Sed
hoc verbum præcepi eis, dicens: Audite vo-
cem meam, & ero uobis Deus, & uos eritis
mihi populus: & ambulate in omni via quā
24 mandaui uobis, vt bene sit uobis. Et nō au-
dierunt, nec inclinauerunt aurē suam: sed
abierunt in ᵛuoluptatibus & prauitate cor- ᵛvoluntatibus 2.
dis sui mali: factiq; sunt retrorsum, & non
25 in antè. à die qua egressi sunt patres eorū
F de Terra-Aegypti, vsque ad diem hanc. Et
misi ad uos omnes seruos meos prophetas
per diem, consurgens diluculo, & mittens.
26 Et non audierunt me, nec inclinauerunt
aurem suam: sed indurauerūt ceruicem suā:
‖ & peius operati sunt quàm patres eorum. ‖Inf. 16.c 12.
27 Et loqueris ad eos omnia verba hæc, &
non audient te: & uocabis eos, & non respon
28 debunt tibi. Et dices ad eos: Hæc est gens
quæ non audiuit uocem Domini Dei sui, nec
recepit disciplinam: perijt fides, & ablata
29 est de ore eorum. Tonde capillum tuum &
proijce, & sume in directum planctum: quia
proiecit Dominus, & reliquit generationem
30 furoris sui, quia fecerunt filij Iuda ma-
lum in oculis meis, dicit Dominus. Posue-
runt offendicula sua in domo in qua inuo-
catum est nomen meum, vt polluerent eam,
31 & ædificauerunt excelsa Topheth, quæ
est in valle filij Ennom: ut incenderent
G filios suos, & filias suas igni: quæ non
32 præcepi, nec cogitaui in corde meo. Ideo
ecce dies uenient, dicit Dominus, & non
dicetur amplius, Topheth & uallis filij
Ennom: sed uallis interfectionis: & sepe-
lient in Topheth, eò quòd non sit locus.
33 Et erit morticinum populi huius in cibos
uolucribus cœli & bestijs terræ; & non erit,
34 qui abigat. ‖ Et quiescere faciam de urbi- ‖Eze. 16.a 13.

bus

bus Iuda,& de plateis Ierusalem uocem gau
dij, & uocem lętitiæ, uocem sponsi, & uocem
sponsæ: in desolatione enim erit terra.

CAPVT VIII.

1
N illo tempore, ait Dominus, eij-
°regum 8. A cient ossa 'regis' Iuda, & ossa
principum eius, & ossa sacerdo-
tum, & ossa prophetarum, &
ossa eorum, qui habitauerunt
2 Ierusalem, de sepulchris suis: ? Et expandẽt

ea ad Solem & Lunam, & omnem militiam
cœli, quę dilexerunt, & quibus seruierunt, &
post quæ ambulauerunt, & quæ quæsierunt

& adorauerunt: non colligentur, & non se-
pelientur. in sterquilinium super faciem ter-
3 ræ erunt. ? Et eligent magis mortem quàm
uitã omnes, qui residui fuerint de cognatio-

ne hac pessima in uniuersis locis, quæ de-
relicta sunt, ad quæ eieci eos, dicit Dominus

4 exercituum. ? Et dices ad eos: Hæc dicit Do-
B minus, Nunquid qui cadit non resurget? &
5 qui auersus est, non reuertetur? ? Quare er-

go auersus est populus iste in Ierusalem auer
sione contentiosa? Apprehẽderunt menda-
6 cium, & noluerunt reuerti. ? Attendi & au-
scultaui: nemo quod bonum est, loquitur: nul

lus est, qui agat pœnitentiam super peccato
C suo, dicens, Quid feci? Omnes conuersi sunt
ad cursum suum, quasi equus impetu uadens

7 ad prælium. ? Miluus in cœlo cognouit tem-
pus suum: turtur, & hirundo, & ciconia cu-
stodierunt tempus aduentus sui: populus au-

tem meus non cognouit iudicium Domini.
8 ? Quõ dicitis, Sapientes nos sumus, & lex
Domini nobiscũ est? uerè mendacium ope-

9 ratus est stylus mendax Scribarum. ? Confu-
si sunt sapientes, perterriti & capti sunt: uerbũ
enim Domini proiecerunt, & sapientia nul-

10 la est in eis. ? Propterea dabo mulieres eorũ
||Isai. 56.b 11. exteris, agros eorum hæredibus: quia à mi-
Supr. 6.c 13. D nimo usq; ad maximũ, omnes auaritiam se-

quũtur: à propheta usque ad sacerdotem, cũ-
11 cti faciunt mendacium. ? Et sanabant contri-
tionẽ filiæ populi mei ad ignominiam, dicen

12 tes, Pax, pax: cùm non esset pax. ? Confusi
sunt, quia abominationẽ fecerunt: quinimo
confusione non sunt confusi, & erubescere

nescierunt: idcirco cadent inter corruentes,
in tempore uisitationis suæ corruẽt, dicit Do
13 minus. ? Congregans congregabo eos, ait

E Dominus: non est uua in uitibus, & non
sunt ficus in ficulnea, folium defluxit: & de-
14 di eis, quæ prætergressa sunt. ? Quare sedemus?
cõuenite & ingrediamur ciuitatem munitã,

& sileamus ibi: quia Dominus Deus noster
F silere nos fecit, & potum dedit nobis aquam
||Inf. 14.d 19. 15 fellis: peccauimus enim Domino. ? ||Expecta-

uimus pacẽ, & non erat bonum: tempus me-
16 delæ, & ecce formido. ? A Dan auditus est fre
mitus equorum eius: à uoce hinnituum pu-

gnatorum eius commota est omnis terra,
& uenerunt & deuorauerunt terram, & ple-
nitudinem eius: urbem, & habitatores eius.
17 ? Quia ecce ego mittam uobis serpentes re-

gulos, quibus non est incantatio: & morde-

18 bunt uos, ait Dominus. ? dolor meus sup do
19 lorem, in me cor meum mœrens. ? Ecce uox
clamoris filię populi mei de terra lõginqua.
G Nunquid Dominus non est in Sion: aut rex
eius non est in ea? Quare ergo me ad iracũ-
diam cõcitauerunt in sculptilibus suis, & in
20 uanitatibus alienis? ? Transijt messis, finita
21 est ęstas: & nos saluati non sumus. ? Super
contritione filię populi mei cõtritus sum &
22 contristatus: stupor obtinuit me. ? Nunquid
resina non est in Galaad, aut medicus non
est ibi? quare igitur non est obducta cicatrix
filiæ populi mei?

CAPVT IX.

1 Q
A V I s dabit capiti meo aquã, &
oculis meis fontem lachryma-
tum, & plorabo die ac nocte
interfectos filiæ populi mei?
2 ? Quis dabit me in solitudine
diuersorium uiatorum, & derelinquam popu
lum meum, & recedam ab eis? quia omnes
3 adulteri sunt, * cœtus præuaricatorum. ? Et *&
extenderunt linguam suam quasi arcum
mendacij & non ueritatis: confortati sunt
in terra, quia de malo ad malum egressi sunt,
& me non cognouerunt, dicit Dominus.
4 ? Vnusquisque se à proximo suo custodiat, &
B in omni fratre suo non habeat fiduciam:
quia omnis frater supplantans supplantabit,
5 & omnis amicus fraudulenter incedet. ? Et
uir fratrem suum deridebit, & ueritatem nõ
loquentur: docuerunt enim linguam suam
loqui mendacium: ut iniquè agerẽt, labora-
6 uerunt. ? Habitatio tua in medio doli: in
dolo renuerunt scire me, dicit Dominus.
Propterea hæc dicit Dominus exercituum:
7 ? Ecce ego conflabo & probabo eos. quid
enim aliud faciam à facie filiæ populi mei?
8 ? Sagitta vulnerans lingua eorum, dolum lo-
C cuta est. ||in ore suo pacem cum amico suo ||Psal. 27.a 3.
9 loquitur, & occulte ponit ei insidias. ? Nun- Supra 5.b 9.
quid super his non uisitabo, dicit Dominus?
aut in gentem huiusmodi non ulciscetur ani
10 ma mea? ? Super montes assumam fletum ac
lamentum, & super speciosa deserti planctũ:
quoniam incensa sunt, eò quòd non sit vir
pertransiens: & non audierunt uocem possi-
dentis: à uolucre cœli usque ad pecora, trãs-
11 migrauerunt & recesserunt. ? Et dabo Ieru-
salem in aceruos arenę, & cubilia draconum:
& ciuitates Iuda dabo in desolationem, eo q
12 non sit habitator. ? Quis est uir sapiens, qui
D intelligat hoc, & ad quem uerbum oris Do-
mini fiat, ut annunciet istud, quare perierit
terra, & exusta sit quasi desertum, eò q non
13 sit, qui pertranseat? ? Et dixit Dominus:
Quia dereliquerũt legem meam quam dedi
eis, & non audierunt uocem meam, & non
14 ambulauerunt in ea: ? & abierunt post pra-
uitatem cordis sui, & post Baalim, quod
15 didicerunt à patribus suis. ? Idcirco hæc
dicit Dominus exercituum, Deus Israël: ||Ec- ||Inf. 23.c 15.
ce ego cibabo populum istum absynthio, &
16 potum dabo eis aquam fellis. ? Et dispergã
E eos in gentibus, quas non nouerunt ipsi &

patres

patres eorum: & mittã post eos gladiũ, donec
17 consumantur. Hæc dicit Dominus exerci-
** Deus Israel 7.* tuũ* 1 Contemplamini & vocate lamentatri
ces, vt veniant: & ad eas, quæ sapientes
18 sunt, mittite, & properent: festinent, & as-
sumant super nos lamentum: deducant ocu-
li nostri lachrymas, & palpebræ nostræ de-
19 fluant aquis. Quia vox lamentationis au-
dita est de Sion, Quomodo vastati sumus &
confusi vehementer? quia dereliquimus ter-
°deserta. ram, quoniam °deiecta° sunt tabernacula
20 nostra. Audite ergo mulieres verbum Do-
F mini: & °assumat auris vestra° sermonem *°assumant aures vestra.*
oris eius: & docete filias vestras lamentum:
& vnaquæque proximam suam planctum:
21 quia ascendit mors per fenestras nostras,
ingressa est domos nostras, disperdere par-
22 uulos deforis, iuuenes de plateis. Loque-
re: Hæc dicit Dominus, Et cadet morticinũ
hominis quasi stercus super faciem regionis,
& quasi fœnum post tergum metentis, & nõ
‖1. Cor. 1. d 31. 23 est qui colligat. Hæc dicit Dominus: ‖ Non
glorietur sapiens in sapientia sua, & non glo
2. Cor. 10. d 17. rietur fortis in fortitudine sua, & nõ glorie-
24 tur diues in diuitijs suis: sed in hoc glorie-
G tur, qui gloriatur, scire & nosse me, quia ego
sum Dominus, qui facio misericordiam & iu
dicium & iustitiam in terra. hæc enim pla
25 cent mihi, ait Dominus. Ecce dies veniẽt,
dicit Dominus, & visitabo super omnẽ, qui
26 circuncisum habet præputium, super Aegy-
ptum, & super Iudam, & super Edom, & su-
per filios Ammon, & super Moab, & super
omnes, qui attonsi sunt in comam, habitan-
tes in deserto: quia omnes gentes habent
præputium, omnis autem domus Israël in-
circuncisi sunt corde.

CAPVT X.

1 AVDITE verbum quod locutus
A est Dominus super vos domus
2 Israël. Hæc dicit Dominus: Iux-
ta vias Gentium nolite discere:
& à signis cœli nolite metuere,
3 quæ timent gentes: quia leges populorum
vanæ sunt: quia lignum de saltu præcidit
‖Sup. 13. c 11. 14. a. 1 4 opus manus artificis in ascia. ‖ Argento &
auro decorauit illud: clauis & malleis com-
5 pegit, vt non dissoluatur. In similitudinem
palmæ fabricata sunt, & non loquentur: por-
tata tollentur, quia incedere non valent. no-
lite ergo timere ea, quia nec malè possunt
‖Mich. 7. d 18. 6 facere, nec bene. ‖ Non est similis tui Do-
mine: magnus es tu, & magnum nomen
Apo. 15. b 4. 7 tuum in fortitudine. ‖ Quis non timebit
te ô rex gentium? tuum est enim decus: in-
ter cunctos sapientes gentium, & in vniuer-
8 sis regnis eorum nullus est similis tui. Pa-
riter insipientes & fatui probabuntur: do-
9 ctrina vanitatis eorum lignum est. Argen-
tum inuolutum de Tharsis affertur, & aurum
de Ophaz: opus artificis, & manus ærarij:
hyacinthus & purpura indumentum eorũ.
10 opus artificum vniuersa hæc. Dominus
autem Deus verus est: ipse Deus viuens, &
rex sempiternus. ab indignatione eius com-
mouebitur terra: & non sustinebunt Gentes
11 comminationẽ eius. Sic ergo dicetis eis: Dij
qui cœlos & terram non fecerunt, pereant
12 de terra & de his quæ sub cœlos sunt. ‖ Qui *‖Gen. 1. a 1. b 9.*
facit terram in fortitudine sua, præparat or-
bem in sapientia sua, & prudentia sua exten- *Inf. 51. b 15.*
13 dit cœlos. Ad vocem suam dat multitudi-
nem aquarum in cœlo, & eleuat nebulas ab *‖Psa. 134. b 7.*
extremitatibus terræ: fulgura in pluuiam fa-
14 cit, & educit ventum de thesauris suis. Stul *Inf. 51. b 16.*
C tus factus est omnis homo à scientia, confu-
sus est artifex omnis in sculptili: quoniam
falsum est quod conflauit, & non est spiritus
15 in eis. Vana sunt & opus risu dignum: in
16 tempore visitationis suæ peribunt. Non est
his similis pars Iacob: qui enim formauit
omnia, ipse est: & Israël virga hæreditatis
17 eius: Dominus exercituum nomen illi. Cõ-
grega de terra confusionem tuam, quæ ha-
18 bitas in obsidione. Quia hæc dicit Dominus,
Ecce ego longè proijciam habitatores terræ
in hac vice: & tribulabo eos, ita vt non in-
19 ueniantur. Væ mihi super contritione mea,
pessima plaga mea. Ego autem dixi, Planè
hæc infirmitas mea est, & portabo illam.
20 Tabernaculum meum vastatum est, om-
D nes funiculi mei dirupti sunt: filij mei exie-
runt à me, & non subsistunt: non est qui ex-
tendat vltrà tentorium meum, & erigat
21 pelles meas. Quia stultè egerunt pasto-
res, & Dominum non quæsierunt: propter-
eà non intellexerunt, & omnis grex eorum
22 dispersus est. Vox auditionis ecce venit, &
commotio magna de terra Aquilonis: vt
ponat ciuitates Iuda solitudinem, & habi-
23 taculum draconum. Scio Domine, quia
non est hominis via eius: nec viri est, vt am-
24 bulet, & dirigat gressus suos. ‖ Corripe me *‖Psal. 6. a 1.*
Domine, veruntamen in iudicio: & non in
furore tuo, ne fortè ad nihilum redigas me.
25 ‖ Effunde indignationem tuam super Gẽ- *‖Psal. 78. b 6.*
tes, quæ non cognouerunt te, & super pro-
uincias, quæ nomen tuum non inuocauerũt:
quia comederunt Iacob, & deuorauerunt
eum, & consumpserunt illum, & decus eius
dissipauerunt.

CAPVT XI.

1 VERBVM quod factum est à Domi
A no ad Ieremiam, dicens: Au-
2 dite verba pacti huius, & loqui-
mini ad viros Iuda, & ad habita
3 tores Ierusalẽ, & dices ad eos:
Hæc dicit Dominus Deus Israël, Maledictus
4 vir qui non audierit verba pacti huius. quod
præcepi patribus vestris in die qua eduxi eos
de terra Aegypti, de fornace ferrea, dicens:
Audite vocem meam, & facite omnia, quæ
præcipio vobis: & eritis mihi in populum,
5 & ego ero vobis in Deum. Vt suscitem iu-
ramentum quod iuraui patribus vestris daturum me eis terram fluentem lacte & melle,
sicut est dies hæc Et respondi, & dixi: Amen
6 Domine. Et dixit Dominus ad me: Vocife-
rare omnia verba hæc in ciuitatibus Iuda, &
foris Ierusalem, dicens: Audite verba pacti

huius, &

7 huius, & facite illa: ¶ quia contestās conte-
status sum patres vestros in die qua eduxi
eos de Terra-Aegypti, vsque ad diem hanc:
manè consurgens contestatus sum, & dixi:
8 Audite vocem meam. ¶ & non audierunt nec
B inclinauerunt aurem suam: sed abierunt v-
nusquisque in prauitate cordis sui mali: &
induxi super eos omnia verba pacti huius,
quod præcepi vt facerent, & non fecerunt.
9 ¶ Et dixit Dominus ad me: Inuēta est coniu-
ratio in viris Iuda, & in habitatoribus Ieru-
10 salem. ¶ Reuersi sunt ad iniquitates patrum
suorum priores, qui noluerunt audire verba
mea. & hi ergo abierunt post deos alienos,
vt seruirent eis: irritū fecerūt domus Israël,
& domus Iuda pactum meum, quod pepigi
11 cum patribus eorum. ¶ Quam ob rem hæc
dicit Dominus; Ecce, ego inducam super eos
mala, de quibus exire non poterunt: & cla-
12 mabunt ad me, & non exaudiam eos. ¶ Et
ibunt ciuitates Iuda, & habitatores Ierusalē,
& clamabunt ad °eos quibus libant, & non — °Deu 4.
saluabunt eos in tempore afflictionis eorū.
13 ¶ Secundum numerum enim ciuitatū tua- — Sup. 2. f. 28
C rum erant dij tui Iuda: & secundum nume-
rum viarum* Ierusalem posuisti aras confu- — * ruarum
14 sionis, aras ad libandum Baalim. ¶ Tu ergo — Supr. 7. e 16.
noli orare pro populo hoc, & ne assumas pro
eis laudem & orationem: quia non exaudiā — Infr. 15. b 11.
in tempore clamoris eorum ad me, in tem-
15 pore afflictionis eorum. ¶ Quid est quod di-
lectus meus in domo mea fecit scelera mul-
ta? nunquid carnes sanctæ auferent à te ma-
16 litias tuas, in quibus gloriata es? ¶ Oliuā hu-
berem, pulchram, fructiferam, speciosam vo-
cauit Dominus nomen tuum: ad vocem lo-
quelæ, grandis exarsit ignis in ea, & combu-
17 sta sunt fruteta eius. ¶ Et Dominus exerci-
tuum, qui plantauit te, locutus est super te
malum: pro malis domus Israël, & domus
Iuda, quę fecerunt sibi ad irritandum me, li-
18 bantes Baalim. ¶ Tu autem Domine demon
strasti mihi, & cognoui: tu ostendisti mihi
19 studia eorum. ¶ Et ego quasi agnus mansue-
D tus, qui portatur ad victimam: & non cogno — 6.
ui quia cogitauerunt super me consilia, di-
centes, Mittamus lignum in panem eius, &
eradamus eum de terra viuentium, & nomē
20 eius non memoretur amplius. ¶ Tu autem
Domine Sabaoth, qui iudicas iustè, & pro- — Infra 17. b 10. 20. c. 12
bas renes & corda; videam vltionem tuam
ex eis: tibi enim reuelaui causam meam.
21 ¶ Propterea hæc dicit Dominus ad viros A-
nathoth, qui quærunt animam tuam, & di-
cunt: Non prophetabis in nomine Domini,
22 & non morieris in manibus nostris. ¶ Pro-
pterea hæc dicit Dominus exercituum: Ecce
ego visitabo super eos: iuuenes moriētur in
gladio, filij eorum & filiæ eorum morientur
23 in fame. ¶ Et reliquiæ non erunt ex eis: in-
ducam enim malum super viros Anathoth,
annum visitationis eorum.

CAPVT XII.

1 IVSTVS quidem tu es Domine, si dispu-
A tem tecum: veruntamen iusta loquar ad
te. Quare uia impiorum prosperatur: be- — Iob 21. a. Habac. 1. 1.
ne est omnibus qui præuaricantur, & ini-
2 què agunt? ¶ Plantasti eos, & radicem mi-
serunt: proficiunt, & faciunt fructum: pro-
pe es tu ori eorum, & lōgè à renibus eorum.
3 ¶ Et tu Domine nosti me, uidisti me, & pro-
basti cor meum tecum: congrega eos quasi
gregem ad uictimam, & sanctifica eos in die
4 occisionis. ¶ Vsquequo lugebit terra, & herba
omnis regionis siccabitur propter malitiam
habitātium in ea? consumptum est animal,
& uolucre, quoniam dixerunt: Non uidebit
5 nouissima nostra. ¶ Si cum peditibus currens,
B laborasti: quomodo contendere poteris cum
equis? cùm autem in terra pacis securus fue-
6 ris, quid facies in superbia Iordanis? ¶ Nam
& fratres tui & domus patris tui, etiam ipsi
pugnauerunt aduersum te, & clamauerunt
post te plena voce: ne credas eis, cum locuti
7 fuerint tibi bona. ¶ Reliqui domum meam,
dimisi hæreditatem meam: dedi dilectam
animam meam in manum inimicorū eius.
8 ¶ Facta est mihi hæreditas mea quasi leo in
sylua: dedit contra me vocem, ideo odiui eā.
9 ¶ Nūquid auis discolor hæreditas mea mihi?
nunquid auis tincta per totum? venite, con-
gregamini omnes bestiæ terræ, properate ad
10 deuorandum. ¶ Pastores multi demoliti sunt
C vineam meam, conculcauerunt partem meā,
dederunt portionem meam desyderabilem
11 in desertum solitudinis. ¶ Posuerunt eam in
dissipationem, luxitque super me: desolatio-
ne desolata est omnis terra, quia nullus est
12 qui recogitet corde. ¶ Super omnes vias de-
serti venerūt vastatores, qa gladius Domini
deuorabit ab extremo terræ vsque ad extre-
13 mum eius: non est pax uniuersæ carni. ¶ Se-
minauerunt triticum, & spinas messuerunt:
hæreditatem acceperunt, & nō eis proderit:
cōfundemini à fructibus vestris, propter irā
14 furoris Domini. ¶ Hæc dicit Dñs aduersum
D omnes vicinos meos pessimos, qui tangunt
hæreditatem, quam distribui populo meo
Israël: Ecce, ego euellam eos de terra sua, &
15 domum Iuda euellam de medio eorum. ¶ Et
cùm euulsero eos, conuertar, & miserebor
eorum, & reducam eos, virum ad hæreditatē
16 suā, & virum in terram suam. ¶ Et erit: si eru-
diti didicerint vias populi mei, vt iurent in
nomine meo, Viuit Dominus, sicut docue-
runt populum meum iurare in Baal: ædifica-
17 buntur in medio populi mei. ¶ Quod si nō
audierint, euellam gentem illam euulsione
& perditione, ait Dominus.

CAPVT XIII.

1
A HAEC dicit Dominus ad me: Va-
de, & posside tibi lūbare lineū,
& pones illud super lumbos
tuos, & in aquam non inferes
2 illud. ¶ Et possedi lumbare iux-
ta verbum Domini, & posui circa lumbos
3 meos. ¶ Et factus est sermo Domini ad me
4 secundò, dicens: ¶ Tolle lumbare quod posse-
disti quod est circa lumbos tuos, & surgens
vade ad Euphraten, & absconde ibi illud in

5 foramine petræ. ? Et abij, & abscõdi illud in
Euphráte, sicut præceperat mihi Dominus.
6 ? Et factum est post dies plurimos, dixit Do-
minus ad me: Surge, vade ad Euphráten, &
tolle inde lumbare, quod præcepi tibi, vt abs-
7 conderes illud ibi. ? Et abij ad Euphráten, &
fodi, & tuli lumbare de loco vbi absconderã
illud: & ecce, computruerat lumbare, ita vt
8 nulli vsui aptum esset. ? Et factum est ver-
9 bum Domini ad me, dicens: ? Hæc dicit Do
minus, Sic putrescere faciam superbiam Iu-
10 da, & superbiam Ierusalem multam. ? Po-
B pulum istum pessimum, qui nolunt audire
verba mea, & ambulant in prauitate cordis
sui: abieruntq; post deos alienos, vt serui-
rent eis, & adorarent eos: & erunt sicut lũ-
11 bare istud, quod nulli vsui aptum est. ? Sicut
enim adhæret lumbare ad lũbos viri, sic ag-
glutinaui mihi omnem domũ Israël, & om-
nem domum Iuda, dicit Dominus, vt essent
mihi in populum, & in nomẽ, & in laudẽ, &
12 in gloriam: & nõ audierunt. ? Dices ergo ad
eos sermonem istum: Hæc dicit Dominus
Deus Israël, Omnis laguncula implebitur vi
no. Et dicent ad te: Nunquid ignoramus, quia
13 omnis laguncula implebitur vino? ? Et dices
ad eos: Hæc dicit Dominus, Ecce ego imple-
bo oẽs habitatores terræ huius, & reges qui
sedẽt de stirpe Dauid super thronum eius, &
sacerdotes & prophetas, & omnes habitato-
14 res Ierusalem, ebrietate: ? & dispergam eos,
C virum à fratre suo, & patres, & filios pariter,
ait Dominus: non parcam, & non conce-
dam: neq; miserebor vt non disperdã eos.
15 ? Audite, & auribus percipite. Nolite eleua-
16 ri, quia Dominus locutus est. ? Date Domi
no Deo vestro gloriam, antequàm contene-
brescat, & antequàm offendant pedes vestri
ad montes caliginosos: expectabitis lucem,
& ponet eam in vmbrã mortis, & in caligi-
17 nem. ? Quòd si hoc non audieritis, in abs-
condito plorabit anima mea à facie superbiæ:
plorans plorabit, & deducet oculus meus
lachrymam, quia captus est grex Domini.
18 ? Dic regi & dominatrici: Humiliamini, se-
dete: quoniã descẽdit de capite vestro coro-
19 na gloriæ vestræ. ? Ciuitates Austri clausæ
sunt, & nõ est qui aperiat: translata est om-
20 nis Iuda transmigratione perfecta. ? Leuate
D oculos vestros, & videte qui venitis ab Aqui-
lone: vbi est grex qui datus est tibi, pecus in-
21 clytum tuum? ? Quid dices, cùm visitauerit
te? tu enim docuisti eos aduersum te, & eru-
disti in caput tuum. nunquid non dolores ap
prehendent te, quasi mulierem parturien-
22 tem? ? Quòd si dixeris in corde tuo, Qua-
re venerũt mihi hæc? Propter multitudinem
iniquitatis tuæ reuelata sunt verecundiora
23 tua, pollutæ sunt plantæ tuæ. ? Si mutare po-
test Aethiops pellem suam, aut pardus varie-
tates suas: & vos poteritis benefacere, cùm
24 didiceritis malũ. ? Et disseminabo eos qua-
E si stipulam quæ vento raptatur in deserto.
25 ? Hæc sors tua, parsq; mensuræ tuæ à me, di-
cit Dominus: quia oblita es mei & cõfisa es
26 in mendacio. ? Vnde & ego nudaui femora
tua contra faciem tuam, & apparuit ignomi
27 nia tua, ? adulteria tua, & hinnitus tuus,
scelus fornicationis tuæ: super colles in agro
vidi abominationes tuas. Væ tibi Ierusalẽ, nõ
mundaberis post me: vsquequo adhuc?

CAPVT XIIII.

1 QVOD factum est verbum Domi-
A ni ad Ieremiam de sermonibus
2 siccitatis. ? Luxit Iudæa, &
portæ eius corruerunt, & ob-
scuratæ sunt in terra, & clamor
3 Ierusalem ascendit. ? Maiores miserunt mi-
nores suos ad aquam: venerunt ad haurien-
dum, non inuenerunt aquam: reportauerunt
vasa sua vacua, confusi sunt & afflicti, &
4 operuerunt capita sua. ? Propter terræ vasti-
tatem, quia non venit pluuia in terram, con
5 fusi sunt agricolæ, operuerut capita sua. ? Nã
& cerua in agro peperit, & reliquit: quia nõ
6 erat herba. ? Et onagri steterunt in rupi-
bus, traxerunt ventum quasi dracones, defe-
7 cerunt oculi eorum: quia nõ erat herba. ? Si
iniquitates nostræ respõderint nobis: Domi
B ne fac propter nomen tuum, quoniam mul-
tæ sunt auersiones nostræ, tibi peccauimus.
8 ? Expectatio Israël, saluator eius in tempore
tribulationis: quare quasi colonus futurus
es in terra, & quasi viator declinãs ad manen
9 dum? ? Quare futurus es velut vir vagus, vt
fortis qui non potest saluare? tu autẽ in no-
bis es Domine, & nomẽ tuum inuocatum
10 est super nos, ne derelinquas nos. ? Hęc dicit
Dñs populo huic, qui dilexit mouere pe-
des suos, & nõ quieuit, & Domino non pla-
cuit: Nunc recordabitur iniquitatũ eorũ, &
11 visitabit peccata eorum. ? Et dixit Dominus
ad me: Noli orare pro populo isto in bonũ. *Sup. 7. c. 16*
12 ? Cùm ieiunauerint, non exaudiam preces *11. c. 14.*
eorũ: & si obtulerint holocaustomata & vi-
ctimas, non suscipiam ea: quoniam gladio
13 & fame & peste consumam eos. ? Et dixi, A,
a, a, Domine Deus: Prophetæ dicunt eis, Nõ *Sup. 5. c. 12*
videbitis gladium, & fames nõ erit in vobis, *Infr. 23. d*
14 sed pacem verã dabit vobis in loco isto. ? Et *17.*
C dixit Dominus ad me: Falsò prophetæ vati-
cinantur in nomine meo: non misi eos, & *Infra. 23. e*
non præcepi eis, neq; locutus sum ad eos: vi *21. 27. c. 15*
sionem mendacem, & diuinationem ⸢fraudu *29. b. 9.*
lentam⸣, & seductionẽ cordis sui prophetant *⸢& fraudu*
15 vobis. ? Idcirco hæc dicit Dominus de pro- *lentiam⸣.*
phetis qui prophetant in nomine meo, quos
ego non misi, dicentes, Gladius & fames nõ
erit in terra hac: In gladio & fame cõsumen
16 tur prophetæ illi. ? Et populi, quibus prophe-
tant, erunt proiecti in vijs Ierusalem, prę fa-
me, & gladio, & nõ erit qui sepeliat eos: ipsi
& vxores eorum, filij & filiæ eorum, & effun
17 dam super eos malum suũ. ? Et dices ad eos
verbum istud: Deducant oculi mei lachry- *Thre. 1. f*
mam per noctem & diem, & non taceant: *16. 2. f. 18.*
quoniam contritione magna contrita est vir
go filia populi mei, plaga pessima vehemen-
18 ter. ? Si egressus fuero ad agros: ecce, occisi
D gladio. & si introiero in ciuitatem: ecce, at-
tenuati fame. Propheta ⸢nanque⸣ & sacerdos *⸢quoque*

abierunt

19 abierunt in terram quam ignorabãt. ? Nun-
quid proijciens abiecisti Iudam? aut Siō abo-
minata est anima tua? quare ergo percussisti
Supr. 8. c 15. nos, ita vt nulla sit sanitas? | expectauimus
pacem, & non est bonum: & tēpus curatio-
20 nis, & ecce turbatio. ? Cognouimus Domi-
ne impietates nostras, iniquitates patrũ no-
21 strorum, quia peccauimus tibi. ? Ne des nos
in opprobrium propter nomen tuum, neque
facias nobis cōtumeliam solij gloriæ tuæ: re
cordare, ne irritum facias fœdus tuum no-
22 biscum. ? Nunquid sunt in sculptilibus Gen-
tium qui pluant? aut cœli possunt dare im-
bres? nonne tu es Dominus Deus noster, quē
expectauimus? tu enim fecisti omnia hæc.

CAPVT XV.

1 ET dixit Dominus ad me: Si stete
A rit Moyses & Samuel corā me,
non est anima mea ad populum
istum: eijce illos à facie mea, &
2 egrediātur. ? Quod si dixerint
ad te, Quò egrediemur? dices ad eos: Hæc di
Zach. 11. b 9. cit Dñs: | Qui ad mortem, ad mortem; &
qui ad gladium, ad gladium: & qui ad famē,
ad famem: & qui ad captiuitatem, ad capti
3 uitatem. ? Et visitabo super eos quatuor spe
cies, dicit Dominus: Gladium ad occisionem,
& canes ad lacerandum, & volatilia cœli &
bestias terræ ad deuorandum & dissipãdum:
4 ? & dabo eos in feruorem vniuersis regnis
4. Reg. 21. b. 11. terræ: | propter Manassem filium Ezechiæ re
gis Iuda, super omnibus quæ fecit in Ierusa-
5 lem. ? Quis enim miserebitur tui Ierusalem?
aut quis contristabitur pro te? aut quis ibit
6 ad rogandũ pro pace tua? ? Tu reliquisti me,
B dicit Dominus, retrorsum abijsti: & exten-
dam manum meam super te, & interficiam
7 te: laboraui rogans. ? Et dispergam eos ven-
tilabro in portis terræ: interfeci & disperdi-
di populum meum, & tamen à vijs suis non
8 sunt reuersi. ? Multiplicatæ sunt mihi viduæ
eius super arenam maris: induxi eis super
matrem adolescentis vastatorē meridie: misi
9 super ciuitates repentè terrorem. ? Infir-
mata est quæ peperit septem, defecit anima
Amos 8. c 9. eius, | occidit ei sol, cùm adhuc esset dies: cō-
fusa est, & erubuit: & residuos eius in gladiũ
dabo in conspectu inimicorum eorum, ait
10 Dominus. ? Væ mihi mater mea: quare ge-
C nuisti me virum rixæ, virum discordiæ in
vniuersa terra? non fœneraui, nec fœnerauit
mihi quisquam: omnes maledicunt mihi.
11 ? Dicit Dominus: Si non reliquiæ tuæ in bo-
num, si nō occurri tibi in tempore afflictio-
nis, & in tempore tribulationis aduersus
12 inimicum. ? Nunquid fœderabitur ferrum
13 ferro ab Aquilone, & æs? ? Diuitias tuas &
thesauros tuos in direptionem dabo gratis
in omnibus peccatis tuis, & in omnibus ter-
Rom. 10. d 19. 14 minis tuis. ? | Et adducam inimicos tuos
de terra quã nescis: quia ignis succensus est
Deut. 32. d 22. 15 in furore meo, super vos ardebit. ? Tu scis
Domine, recordare mei, & visita me, & tuere
me ab his qui persequuntur me: noli in pa-
tientia tua suscipere me: scito quoniam susti
16 nui propter te opprobrium. ? Inuenti sunt
sermones tui, & comedi eos: & factum est
mihi verbum tuum in gaudium & in lætitiã
cordis mei: quoniam inuocatum est nomen
tuum super me Domine Deus exercituum.
17 ? | Non sedi in concilio ludentium, & gloria- Psal. 1. a. 1. 25. a. 4.
D tus sum a facie manus tuæ: solus sedebam,
18 qm̄ comminatione replesti me. ? | Quare fa- Inf. 30. c. 15.
ctus est dolor meus perpetuus, & plaga mea
desperabilis renuit curari? facta est mihi
19 quasi mendacium aquarũ infidelium. ? Pro-
pter hoc hæc dicit Dominus: Si conuerteris,
cōuertam te, & ante faciem meam stabis: &
si separaueris preciosum à vili, quasi os meũ
eris. conuertentur ipsi ad te, & tu non con-
20 uerteris ad eos. ? | Et dabo te populo huic in Supra. 1. d 18. 6. g. 27.
murum æreum, fortem: & bellabunt aduer-
sum te, & non præualebunt: quia ego tecum
sum, vt saluem te, & eruã te, dicit Dominus.
21 ? Et liberabo te de manu pessimorum, & re-
dimam te de manu fortium.

CAPVT XVI.

1 ET factũ est verbũ Domini ad me,
A dicēs: ? Non accipies vxorem, &
non erunt tibi filij & filiæ in lo
2 co isto. ? Quia hæc dicit Domi-
3 nus super filios & filias, qui
generantur in loco isto: & super matres eo-
rum quæ genuerunt eos: & super patres eo-
rum, de quorum stirpe sunt nati in terra hac:
4 ? Mortibus ægrotationum morientur: non
plangentur, & non sepelientur, in sterquili-
nium super faciem terræ erunt: & gladio &
fame consumentur, & erit cadauer eorum in
5 escam volatilibus cœli, & bestijs terræ. ? Hæc
enim dicit Dñs: Ne ingrediaris domũ con-
uiuij, neque vadas ad plangendum, neq; con
soleris eos: quia abstuli pacem meam a po-
pulo isto, dicit Dominus, misericordiam &
6 miserationes. ? Et morientur grandes, &
B parui in terra ista: non sepelientur, neq; plan
gentur, & non se incident, neque caluitium
7 fiet pro eis. ? Et non frangent inter eos lu-
genti panem ad cōsolandum super mortuo:
& nō dabunt eis potum calicis ad consolan
8 dum super patre suo & matre. ? Et domum
conuiuij non ingrediaris, vt sedeas cum eis,
9 & comedas & bibas. ? quia hæc dicit Domi-
nus exercituum, Deus Israël: Ecce, ego au-
feram de loco isto, in oculis uestris, & in die-
bus vestris vocem gaudij, & vocem lætitiæ,
10 vocem sponsi & vocem sponsæ. ? Et cùm
annũciaueris populo huic omnia uerba hæc,
& dixerint tibi, | Quare locutus est Domi- Sup. 7. f. 26
nus super nos omne malum grande istud?
quæ iniquitas nostra? & quod peccatum nō-
strũ quod peccauimus Domino Deo nostro?
11 ? Dices ad eos: Quia dereliquerũt me patres
C uestri, ait Dominus: & abierũt post deos alie
nos, & seruierunt eis, & adorauerunt eos: &
me dereliquerunt, & legē meam non custo-
12 dierunt. ? | Sed & uos peius operati estis, q̄ Supr. 5. c 19.
patres uestri. ecce enim ambulat unusquisq;
post prauitatem cordis sui mali, ut me non
13 audiat. ? Et eijciam uos de terra hac, in ter-

ram quam ignoratis vos, & patres veſtri:
& ſeruietis ibi dijs alienis die ac nocte,
Inf.23.b.7 14 qui non dabunt vobis requiem. ¶ Propterea
ecce dies veniunt, dicit Dominus, & non di-
cetur vltrà, Viuit Dominus qui eduxit filios
15 Iſraël de terra Aegypti: ¶ ſed, Viuit Domi-
nus qui eduxit filios Iſraël de terra Aquilo-
nis, & de vniuerſis terris ad quas ieci eos: &
reducam eos in terram ſuã, quam dedi patri-
16 bus eorum. ¶ Ecce, ego mittam piſcatores
D multos, dicit Dñs: & piſcabuntur eos: & poſt
hęc mittã eis multos venatores, & uenabunt
eos de omni monte, & de omni colle, & de
17 cauernis petrarũ. ¶ Quia oculi mei ſuper om-
nes vias eorum: non ſunt abſconditę à facie
mea, & nõ fuit occultata iniquitas eorũ ab
18 oculis meis. ¶ Et reddã primùm duplices ini-
quitates, & peccata eorũ: quia contaminaue-
runt terrã meã in morticinis idolorũ ſuorũ,
& abominationibus ſuis impleuerunt hære-
19 ditatem meam. ¶ Domine fortitudo mea, &
robur meum, & refugium meum in die tri-
bulationis: ad te Gentes uenient ab extre-
mis terræ, & dicent. Verè mendacium poſ-
ſederunt patres noſtri, uanitatem quæ eis nõ
20 profuit. ¶ Nunquid faciet ſibi homo deos, &
21 ipſi non ſunt dij? ¶ Idcirco ecce ego oſten-
dam eis per uicem hanc, oſtendam eis ma-
num meam, & uirtutem meã: & ſcient quia
nomen mihi Dominus.

CAPVT XVII.

1 PECCATVM Iuda ſcriptum eſt
A ſtylo ferreo in vngue adamãti-
no, exaratũ ſup latitudinẽ cor-
dis eorũ, & in cornibus ararũ eo-
2 rũ. ¶ Cum recordati fuerint filij
eorum ararum ſuarum, & lucorum ſuorum,
lignorumq; frõdentium in montibus excel-
3 ſis, ¶ ſacrificãtes in agro: fortitudinem tuam
& omnes theſauros tuos in direptionem da
bo, excelſa tua propter peccata in vniuerſis
4 finibus tuis. ¶ Et relinqueris ſola ab hęredi-
tate tua, quam dedi tibi, & ſeruire te faciam
inimicis tuis in terra quam ignoras: quoniã
ignem ſuccendiſti in furore meo, vſque in
Iſai. 30.a 5 ęternũ ardebit. ¶ Hæc dicit Dominus: Ma-
2.31.a.1. ledictus homo qui confidit in homine, &
Inf.48.a ponit carnem brachium ſuum, & à Domi-
7. 6 no recedit cor eius. ¶ Erit enim quaſi my-
Infra 48.a ricæ in deſerto, & non videbit cùm venerit
6. bonum: ſed habitabit in ſiccitate in deſerto
7 in terra ſalſuginis & inhabitabili. ¶ Benedi-
ctus vir qui confidit in Domino, & erit Do-
Pſal.1.a.3. 8 minus fiducia eius. ¶ Et erit quaſi lignum
quod tranſplantatur ſup aquas, quod ad hu-
B morem mittit radices ſuas: & non timebit
cùm venerit æſtus. Et erit folium eius vi-
ride, & in tempore ſiccitatis non erit ſo-
omniũ 7. licitum, nec aliquando deſinet facere fru-
1.Reg.16. 9 ctum. ¶ Prauum eſt cor hominis & in-
b 7. 10 ſcrutabile: quis cognoſcet illud? ¶ Ego Do-
Pſalm.7.b minus ſcrutans cor, & probans renes: qui
10. do vnicuique iuxta viam ſuam, & iuxta fru-
Supr.11.d 11 ctum adinuentionum ſuarum. ¶ Perdix fouit
20. quæ non peperit: fecit diuitias, & non in iu-

dicio: in dimidio dierum ſuorũ derelinquet *Apoc.2.f*
12 eas, & in nouiſſimo ſuo erit inſipiens. ¶ So- *23.*
lium gloriæ altitudinis à principio, locus
13 ſanctificationis noſtrę. ¶ Expectatio Iſraël
C Domine: oẽs qui te derelinquunt, confun-
dentur: recedentes à te, in terra ſcribentur:
quoniam dereliquerunt venam aquarum vi-
14 uentium Dominum. ¶ Sana me Domine, &
ſanabor: ſaluũ me fac, & ſaluus ero: quoniã
15 laus mea tu es. ¶ Ecce ipſi dicunt ad me,
16 Vbi eſt verbum Domini? veniat. ¶ Et ego
non ſum turbatus, te paſtorem ſequens: &
diem hominis non deſyderaui, tu ſcis. Quod
egreſſum eſt de labijs meis, rectum in
17 conſpectu tuo fuit. ¶ Non ſis tu mihi for-
midini, ſpes mea tu in die afflictionis.
18 ¶ Confundantur qui me perſequuntur, &
non confundar ego: paueant illi, & non
paueam ego: induc ſuper eos diem affli-
ctionis, & duplici contritione contere eos.
19 ¶ Hæc dicit Dominus ad me: Vade, &
ſta in porta filiorum populi, per quam in-
grediuntur reges Iuda, & egrediuntur, &
20 in cunctis portis Ieruſalem: ¶ & dices ad
eos: Audite verbum Domini reges Iuda, &
omnis Iuda, cunctique habitatores Ieruſa-
21 lem, qui ingredimini per portas iſtas. ¶ Hæc
dicit Dominus, Cuſtodite animas veſtras, &
nolite portare pondera in die ſabbathi: nec
22 inferatis per portas Ieruſalem. ¶ Et noli-
D te eijcere onera de domibus veſtris in die
ſabbathi, & omne opus non facietis: ſan-
ctificate diem ſabbathi, ſicut præcepi pa-
23 tribus veſtris. ¶ Et non audierunt, nec in-
clinauerunt aurem ſuam: ſed indurauerunt
ceruicem ſuam, ne audirent me, & ne acci-
24 perent diſciplinam. ¶ Et erit: ſi audieritis
me, dicit Dominus, vt non inferatis onera
per portas ciuitatis huius in die ſabbathi: &
ſi ſanctificaueritis diem ſabbathi, ne faciatis
25 in eo omne opus: ¶ Ingredientur per portas
ciuitatis huius reges & principes, ſedentes
ſuper ſoliũ Dauid, & aſcendentes in curri-
bus & equis, ipſi & principes eorum viri Iu-
da, & habitatores Ieruſalem, & habitabitur
26 ciuitas hæc in ſempiternum. ¶ Et venient
de ciuitatibus Iuda, & de circuitu Ieruſalem,
& de terra Ben-iamin, & de cãpeſtribus, &
de montuoſis, & ab Auſtro, portantes holo-
cauſtum, & victimam, & ſacrificium, &
thus, & inferent oblationem in domum Do-
27 mini. ¶ Si autem non audieritis me, vt ſan-
ctificetis diem ſabbathi, & ne portetis onus,
& ne inferatis per portas Ieruſalẽ in die ſab-
bathi: ſuccẽdam ignem in portis eius, & de-
uorabit domos Ieruſalẽ, & non extinguetur.

CAPVT XVIII.

1 VERBVM quod factũ eſt ad Iere-
A miam à Domino, dicens: Sur-
2 ge & deſcende in domum figuli,
3 & ibi audies verba mea. ¶ Et de-
ſcendi in domũ figuli: & ecce,
4 ipſe faciebat opus ſup rotã. ¶ Et diſſipatũ eſt
vas quod ipſe faciebat è luto manibus ſuis:
conuerſuſq; fecit illud, vas alterũ, ſicut pla-

cuerat

5 cuerat, in oculis eius vt faceret. ꝰ Et factum
Esa. 45.b 9. 6 est verbum Domini ad me, dicens: ꝰ ‖ Nun-
quid sicut figulus iste, non potero uobis fa-
Rom. 9. d 20. cere, domus Israël? ait Dominus. Ecce sicut
lutum in manu figuli, sic vos in manu mea,
7 domus Israël. ꝰ Repentè loquar aduersum gé-
Sup. 1.b. 10 tem & aduersus regnum, ‖ vt eradicem & de-
8 struam & disperdam illud. ꝰ Si pœnitentiam
egerit gens illa à malo suo, quod locutus sũ
aduersus eam: agam & ego pœnitentiã su-
9 per malo quod cogitaui vt facerem ei. ꝰ Et
subito loquar de gente & de regno, vt ædifi-
10 cem & plantem illud. ꝰ Si fecerit malum in
B oculis meis, vt non audiat vocem meam: pœ-
nitentiã agam super bono quod locutus sum
11 vt facerem ei. ꝰ Nunc ergo dic viro Iuda, &
habitatoribus Ierusalem, dicens: Hæc dicit
Inf. 25 a. 5 Dominus, ‖ Ecce ego fingo contra vos ma-
35.c. 15. lum, & cogito contra vos cogitationem. ‖ re-
Ion. 3.c. 8. uertatur vnusquisq; a via sua mala, & dirigite
12 vias vestras & studia vestra. ꝰ Qui dixerunt,
Desperauimus: post cogitationes n. nostras
ibimus, & vnusquisq; prauitatem cordis sui
13 mali faciemus. ꝰ Ideo hæc dicit Dominus: In-
terrogate gentes, Quis audiuit talia horri-
14 bilia, q̃ fecit nimis virgo Israël? ꝰ Nunquid
C deficiet de petra agri nix Libani? aut euel-
li possunt aquæ erumpentes frigidæ, & de-
15 fluentes? ꝰ Quia oblitus est mei populus
meus, frustra libantes, & impingẽtes in vijs
suis, in semitis seculi, vt ambularent per eas
Inf. 19.c. 8 16 in itinere non trito: ꝰ ‖ vt fieret terra eorũ
49.c. 13. 50 in desolationem, & in sibilum sempiternũ:
c. 13. omnis qui præterierit per eã, obstupescet, &
17 mouebit caput suum. ꝰ Sicut ventus vrens
dispergam eos coram inimico: dorsum, & nõ
faciem ostendam eis in die perditionis eorũ.
18 ꝰ Et dixerunt: Venite & cogitemus contra
Ieremiam cogitationes: nõ enim peribit lex
à sacerdote, neque consilium à sapiente, nec
sermo à propheta: uenite, & percutiamus
eum lingua, & nõ attendamus ad vniuersos
19 sermones eius. ꝰ Attende Domine ad me,
20 & audi vocem aduersariorum meorũ. ꝰ Nun-
quid redditur pro bono malum, quia fode-
runt foueam animæ meæ? Recordare quòd
D steterim in conspectu tuo, vt loquerer pro
eis bonum, & auerterem indignationem
21 tuam ab eis. ꝰ Propterea da filios eorum in
famem, & deduc eos in manus gladij: fiant
vxores eorum absque liberis, & viduæ: &
viri earum interficiantur morte: iuuenes eo-
22 rum cõfodiantur gladio in prælio. ꝰ Audia-
tur clamor de domibus eorũ: adduces enim
super eos latronem repentè: quia foderunt
foueam, vt caperent me, & laqueos abscon-
23 derunt pedibus meis. ꝰ Tu autem Domine
scis omne consilium eorum aduersum me in
mortem: ne propitieris iniquitati eorũ: &
peccatum eorum à facie tua non deleatur:
fiant corruentes in cõspectu tuo, in tempore
furoris tui abutere eis.

CAPVT XIX.

1 HAec dicit Dominus: Vade, & accipe
A laguncalam figuli testeam à senioribus
populi, & à senioribus sacerdotum. ꝰ Et egre-
dere ad vallem filij Ennom, quæ est iuxta in-
troitum portæ fictilis: & prædicabis ibi verba
3 quæ ego loquar ad te. ꝰ Et dices: Audite ver-
bum Domini reges Iuda, & habitatores Ieru-
salem: Hæc dicit Dominus exercituũ, Deus
Israël: Ecce ego inducam afflictionem super
locum istum: ita vt omnis, qui audierit illã,
4 tinniant aures eius: ꝰ Eo quod dereliqué-
rint me, & alienum fecerint locum istum: &
libauerunt in eo dijs alienis, quos nescierũt
ipsi & patres eorum, & reges Iuda: & re-
pleuerunt locum istum sanguine innocen-
5 tum. ꝰ Et ædificauerunt excelsa Baalim, ad
cõburendos filios suos igni in holocaustum
Baalim: quæ non præcepi, nec locutus sum,
6 nec ascenderunt in cor meum. ꝰ Propterea
B ecce dies veniunt, dicit Dominus: & nõ vo-
cabitur amplius locus iste, Topheth, & Val-
7 lis filij Ennom, sed Vallis occisionis. ꝰ Et dis-
sipabo consilium Iuda & Ierusalem in loco
isto: & subuertam eos gladio in conspectu
inimicorum suorum, & in manu quæren-
tium animas eorum: & dabo cadauera eorũ
8 escam uolatilibus cœli, & bestijs terræ. ꝰ ‖ Et *Supr. 18. c 16.*
C ponam ciuitatem hanc in stuporem, & in si- *Infra. 49. c*
bilum: omnis qui præterierit per eam, obstu- *13. & 50. c*
pescet, & sibilabit super *vniuersa plaga* eius. *13.*
9 ꝰ Et cibabo eos carnibus filiorum suorum, & *vniuersas*
carnibus filiarum suarum: & vnusquisq; car- *plagas 4.*
nem amici sui comedet in obsidione & in
angustia, in qua concludent eos inimici eo-
10 rum, & qui quærunt animas eorum. ꝰ Et cõn-
teres lagunculam in oculis virorũ, qui ibunt
11 tecum. ꝰ Et dices ad eos: Hæc dicit Domi-
nus exercituum: Sic cõteram populum istũ
& ciuitatem istam, sicut conteritur uas figu-
li quod nõ potest vltrà instaurari: & in To-
pheth sepelientur, eo q̃ nõ sit alius locus ad
12 sepeliendum. ꝰ Sic faciam loco huic, ait Do-
minus, & habitatoribus eius: & ponã ciuita-
13 tem istam sicut Topheth. ꝰ Et erunt domus
Ierusalem & domus regum Iuda sicut locus
D Topheth, immundæ. oẽs domus, in quarum
domatibus sacrificauerunt omni militiæ cœ-
14 li, & libauerũt libamina dijs alienis. ꝰ Venit
autem Ieremias de Topheth, quo miserat eũ
Dominus ad prophetãdum & stetit in atrio
domus Domini, & dixit ad omnem populũ:
15 ꝰ Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Is-
raël: Ecce ego inducam super ciuitatẽ hanc,
& super omnes urbes eius uniuersa mala quæ
locutus sum aduersum eam: quoniam indu-
rauerunt ceruicem suam, ut non audirent
sermones meos.

CAPVT XX.

1 ET audiuit Phassur, filius Emmer,
A sacerdos, qui constitutus erat
princeps in domo Dñi, Ieremiã
prophetantem sermones istos.
2 ꝰ Et percussit Phassur Ieremiam
prophetam, & misit eum in neruum, quod
erat in porta Ben-iamin superiori, in domo
3 Domini. ꝰ Cumq; illuxisset in crastinũ, edu-
xit Phassur Ieremiã de neruo, & dixit ad eũ

Ieremias:Non Phassur vocauit Dominus no-
4 men tuũ,sed pauorẽ vndique. ¶ Quia hæc di-
cit Dominus: Ecce,ego dabo te in pauorẽ,te
& oẽs amicos tuos:& corruent gladio inimi
corum suorum,& oculi tui videbunt,& oẽm
Iudam dabo in manũ regis Babylonis:& tra
ducet eos in Babylonem,& percutiet eos gla
5 dio.¶ Et dabo vniuersam substantiam ciuita
B tis huius,& oẽm laborem eius, omneq; pre-
cium,& cunctos thesauros regum Iuda dabo
in manu inimicorum eorum:& diripiẽt eos,
6 & tollent,& ducent in Babylonẽ.¶Tu autem
Phassur, & omnes habitatores domus tuæ,
ibitis in captiuitatem, & in Babylonem ve-
nies,& ibi morieris:ibiq; sepelieris tu,& oẽs
amici tui quibus prophetasti mendacium.
7 ¶Seduxisti me Domine,& seductus sum: for-
tior me fuisti, & inualuisti:factus sum in de-
risum tota die, omnes subsannant me.
8 ¶Quia iam olim loquor, vociferans inqui-
tatem, & vastitatem clamito: & factus est
mihi sermo Domini in opprobriũ, & in deri-
9 sum tota die. ¶Et dixi: Non recordabor eius,
neq; loquar vltrà in nomine illius, & factus
est in corde meo quasi ignis exæstuans,clau-
susq; in ossibus meis: & defeci, ferre non
10 sustinens. ¶ Audiui enim contumelias mul-
C torum,& terrorem in circuitu, persequimi-
ni,& persequamur eum: ab omnibus viris q
erant pacifici mei,& custodiẽtes latus meũ:
si quo modo decipiatur, & præualeamus ad-
uersus eum, & consequamur vltionẽ ex eo.
11 ¶ Dominus autem mecum est, quasi bella-
tor fortis:idcirco qui persequũtur me,cadẽt,
& infirmi erunt:confundentur vehementer,
§,Inf. 23.g 40. § quia non intellexerunt opprobrium sempi
12 ternum quod nunquam delebitur.¶Et tu Do
§ Sup. 11.d 20.37.b.20 mine exercituum, § probator iusti, qui vides
renes & cor: videam, quæso,vltionem tuam
13 ex eis:tibi enim reuelaui causam meã ¶Can
tate Domino,laudate Dominum: quia libe-
rauit animam pauperis de manu malorum.
Iob 3.a.3. 14 ¶ § Maledicta dies in qua natus sum: dies in
D qua peperit me mater mea, non sit benedi-
15 cta. ¶ Maledictus vir qui annunciauit patri
meo,dicẽs: Natus est tibi puer masculus: &
16 quasi gaudio lætificauit eum. ¶ Sit homo il-
le vt sunt ciuitates quas subuertit Dominus
& non pœnituit eum: audiat clamorem ma-
°quia a. 17 nè,& vlulatũ in tempore meridiano. ¶ °qui
non me interfecit à vulua,ut fieret mihi ma-
ter mea sepulchrum,& vulua eius conceptus
18 æternus. ¶ Quare de vulua egressus sum, ut
viderem laborem & dolorem, & consumerẽ-
tur in confusione dies mei?

CAPVT XXI.

1 VERBVM quod factum est ad Ie-
A remiam à Domino,quando mi-
sit ad eum rex Sedecias Phassur
filium Melchiæ, & Sophoniam,
filium Maasiæ,sacerdotẽ, dicẽs:
2 ¶ Interroga pro nobis Dominum, quia Na-
buchodonosor rex Babylonis, prælatur ad-
uersum nos:si fortè faciat Dominus nobiscũ
secundum omnia mirabilia sua, & recedat à
3 nobis. ¶ Et dixit Ieremias ad eos: Sic dice-
4 ris Sedeciæ: ¶ Hæc dicit Dominus Deus Is-
raël: Ecce,ego conuertam uasa belli quæ in
manibus vestris sunt,& quibus vos pugnatis
aduersum regem Babylonis & Chaldæos, qui
obsident vos in circuitu murorũ:& cõgrega-
5 bo ea in medio ciuitatis huius. ¶ Et debella-
bo ego uos in manu extẽta,& in brachio for
B ti,& in furore, & in indignatione, & in ira
6 grãdi. ¶ Et percutiã habitatores ciuitatis hu
ius:homines & bestiæ pestilẽtia magna mo-
7 rientur.¶ Et post hoc, ait Dñs, dabo Sedeciã
regem Iuda, & seruos eius & populum eius,
& qui derelicti sunt in ciuitate hac à peste,
& gladio, & fame, in manu Nabuchodono-
sor regis Babylonis, & in manu inimicorum
eorum, & in manu quærentium animam
eorum:& percutiet eos in ore gladij, & non
8 flectetur,neq; parcet, nec miserebitur. ¶ Et
ad populum hunc dices:Hæc dicit Dominus,
C Ecce,ego do coram uobis uiam uitę,& uiam
9 mortis. ¶ § Qui habitauerit in urbe hac, mo- *Infra 38.a 2.*
rietur gladio, & fame, & peste: qui autem
egressus fuerit,& transfugerit ad Chaldæos,
qui obsident uos,uiuet, & erit ei anima sua
10 quasi spolium. ¶ Posui enim faciem meam
super ciuitatem hanc in malum, & non in
bonum,ait Dominus:in manu regis Babylo-
11 nis dabitur,& exuret eam igni. ¶ Et domui
12 regis Iuda: Audite uerbũ Domini. ¶ Domus
D Dauid, hæc dicit Dominus: § Iudicate manè *Inf.22.a.3*
iudicium, & eruite ui oppressum de manu ca
lumniantis: ne fortè egrediatur ut ignis in-
dignatio mea,& succendatur, & non sit qui
extinguat propter malitiam studiorum ue-
13 strorum. ¶ Ecce,ego ad te habitatricem ual-
lis solidæ atq; campestris, ait Dominus: qui
dicitis,Quis percutiet nos? & quis ingredie
14 tur domos nostras? ¶ Et uisitabo super uos
iuxta fructum studiorum uestrorum, dicit
Dominus:& succendam ignem in saltu eius:
& deuorabit omnia in circuitu eius.

CAPVT XXII.

1 HAEC dicit Dominus: Descende
A in domũ regis Iuda, & loquẽris
2 ibi uerbum hoc, ¶ & dices: Audi
uerbum Domini rex Iuda, qui
sedes super solium Dauid: tu &
serui tui,& populus tuus,qui ingredimini p
3 portas istas. ¶ Hæc dicit Dominus: § Facite *Supr. 21.d 12.*
iudicium & iustitiam: & liberate ui oppres-
sum de manu calumniatoris: & aduenam, &
pupillum,& uiduam nolite contristare, neq;
opprimatis iniquè, & sanguinem innocen-
4 tem ne effundatis in loco isto. ¶ Si enim fa-
cientes feceritis uerbum istud: ingredientur
p portas domus huius reges sedentes de ge-
nere Dauid super thronum eius,& ascenden
tes currus & equos, ipsi, & serui, & populus
5 eorum. ¶ Quòd si non audieritis uerba hæc:
B in memetipso iuraui, dicit Dominus: q in
6 solitudinem erit domus hæc. ¶ Quia hæc di-
cit Dominus super domus regis Iuda: Ga-
laad tu mihi caput Libani:si non posuero te
7 solitudinem,urbes inhabitabiles.¶ Et sancti-

ficabo super te interficientem virum & arma eius : & succident electas cedros tuas,&
8 præcipitabunt in ignem. ℣ Et pertransibunt gentes multæ per ciuitatem hanc: & dicet
| Deu.29.d 24. vnusquisque proximo suo:| Quare fecit Do-
3. Reg.9.b 8. 9 minus sic ciuitati huic grandi? ℣ Et respon-
C debunt : Eo quòd dereliquerint pactum Domini Dei sui, & adorauerint deos alienos,
10 & seruierint eis. ℣ Nolite flere mortuum, neque lugeatis super eum fletu : plangite eũ qui egreditur, quia non reuertetur vltra,nec
11 videbit terram natiuitatis suæ. ℣ Quia hæc dicit Dominus ad Sellum filium Iosiæ, regem Iuda, qui regnauit pro Iosia patre suo, qui egressus est de loco isto: Non reuertetur huc
12 amplius.℣ sed in loco ad quem transtuli eũ, ibi morietur,& terram istã non videbit am-
13 plius. ℣ Væ qui ædificat domum suam in
D iniustitia, & cœnacula sua non in iudicio: amicum suum opprimet frustra, & mercedẽ
14 eius non reddet ei. ℣ Qui dicit, Aedificabo mihi domum latam & cœnacula spaciosa: qui aperit sibi fenestras,& facit laquearia ce-
15 drina, pingitq; sinopide. ℣ Nunquid regnabis, quoniam confers te cedro? pater tuus nunquid non comẽdit & bibit, & fecit iudi-
16 ciũ & iustitiam tunc cùm bene erat ei? ℣ Iudicauit causam pauperis & egeni in bonum suũ, nunquid nõ ideo qa cognouit me, dicit
17 Dominus? ℣ Tui vero oculi & cor ad auari-
E tiam,& ad sanguinem innocentẽ fundendũ, & ad calumniam, & ad cursum mali operis.
18 ℣ Propterea hæc dicit Dominus ad Ioacim, filium Iosiæ, regem Iuda: Non plangent eum, Væ frater, & væ soror: non concrepabunt ei,
19 Væ domine, & væ inclyte. ℣ Sepultura asini sepelietur, putrefactus & proiectus extra
20 portas Ierusalem. ℣ Ascende Libanum, & clama : & in Basan da vocem tuam,& clama ad trãseuntes, quia cõtriti sunt omnes ama-
21 tores tui. ℣ Locutus sum ad te in abũdantia
F tua: dixisti, Non audiam. hæc est via tua ab adolescẽtia tua,quia nõ audisti vocem meã:
22 ℣Omnes pastores tuos pascet vẽtus,& amatores tui in captiuitatem ibunt:& tunc confundẽris, & erubesces ab omni malitia tua.
23 ℣ Quæ sedes in Libano, & nidificas in cedris,quomodo cõgemuisti cùm venissent ti-
24 bi dolores,quasi dolores parturientis? ℣ Viuo ego, dicit Dominus : quia si fuerit Iechonias filius Ioacim regis Iuda,annulus in ma
25 nu dextera mea,inde euellã eum. ℣ Et dabo te in manu quærentium animam tuam, & in manu quorũ tu formidas faciem,& in manu Nabuchodonosor regis Babylonis, & in
26 manu Chaldæorum. ℣ Et mittam te & ma-
G trem tuam quæ genuit te, in terram alienã,
27 in qua nati non estis, ibiq; moriemini: ℣ & in terram ad quam ipsi leuant animam suã,
28 vt reuertantur illuc; nõ reuertentur.℣ Nunquid vas fictile atque contritum vir iste Iechonias? nũquid vas absq; omni voluptate? quare abiecti sunt ipse & semen eius,& pro-
29 iecti in terrã quã ignorauerũt? ℣ Terra, ter-
30 ra, terra, audi sermonẽ Domini. ℣ Hæc dicit Dñs: Scribe virum istum sterilem, virum qui in diebus suis non prosperabitur. nec enim erit de semine eius vir qui sedeat super soliũ Dauid,& potestatem habeat vltrà in Iuda.

CAPVT XXIII.

1 Væ pastoribus, qui disperdũt,& | Ezec.13.a 5.34.a.2.
A dilacerãt gregẽ pascuę meæ, di-
2 cit Dñs. ℣ Ideo hæc dicit Dñs Deus Israël ad pastores qui pascunt populum meum : Vos dispersistis gregem meũ, & eiecistis eos, & nõ visitastis eos: ecce,ego visitabo super vos malitiam studiorum vestrorum, ait Dominus.
3 ℣ Et ego congregabo reliquias gregis mei de omnibus terris, ad quas eiecero eos illuc:& conuertam eos ad rura sua, & crescẽt & mul
4 tiplicabuntur.℣ Et suscitabo super eos pastores, & pascent eos: *nõ formidabunt vltrà, * & I.
& non pauebunt : & nullus quæretur ex
5 numero, dicit Dominus. ℣| Ecce dies ve- | Isa.4.a.2. 40.c.11. 45.b.8.
niunt, dicit Dominus,& suscitabo Dauid germen iustum: & regnabit rex, & sapiens erit: & faciet iudicium & iustitiam in terra. Infr.33.c 14.
6 ℣| In diebus 'illis' saluabitur Iuda, & Israël | Ezec.34.e 23.f.24.
habitabit confidenter : & hoc est nomen quod vocabunt eum, Dominus iustus no- Dan.9.f 24.
7 ster. ℣ | Propter hoc ecce dies veniunt, dicit Ioh.1.g.45 'illius' I.
Dominus,& non dicent vltrà, Viuit Domi-
B nus, q eduxit filios Israël de terra Aegypti: | Sup.16.c 14.
8 ℣ Sed,| Viuit Dominus qui eduxit & adduxit | Deu.33.d 18.
semẽ domus Israël de terra Aquilonis, & de cunctis terris ad quas eieceram eos illuc: &
9 habitabunt in terra sua.℣Ad prophetas:Contritum est cor meum in medio mei, contremuerunt omnia ossa mea: factus sum quasi vir ebrius,& quasi homo madidus à vino, a facie Domini, & à facie verborum sãctorũ
10 eius. ℣Quia 'adulteris' repleta est terra,qa a *adulterijs
facie maledictionis luxit terra, arefacta sunt arua deserti: factus est cursus eorum malus,
11 & fortitudo eorum dissimilis. ℣ Propheta
C namque & sacerdos polluti sunt:& in domo mea inueni malum eorum, ait Dominus.
12 ℣ Idcirco via eorum erit quasi lubricũ in tenebris; impellentur enim, & corruẽt in ea: afferam enim super eos mala, annum visita-
13 tionis eorum,ait Dominus. ℣ Et in prophetia Samariæ vidi fatuitatem : -&' prophetabant in Baal,& decipiebant populum meum -7.
14 Israël.℣Et in prophetis Ierusalem vidi similitudinem 'adulterantium', & iter mẽdacij: *adulteriũ 15.
& confortauerunt manus pessimorum, vt non conuerteretur vnusquisq; a malitia sua: facti sunt mihi omnes vt Sodoma,& habita
15 tores eius quasi Gomorrha. ℣ Propterea hęc dicit Dominus exercituũ ad prophetas: | Ecce ego cibabo eos absynthio, & potabo eos Supr.9.d 15.
D felle : à prophetis enim Ierusalem egressa est
16 pollutio super omnem terram. ℣ Hæc dicit Dominus exercituum : | Nolite audire verba Inf.27.b.9 29.b.8.
prophetarum,qui prophetant vobis, & decipiunt vos : visionem cordis sui loquuntur,
17 non de ore Domini. ℣ Dicũt his qui blasphemant me : Locutus est Dominus, | Pax erit | Sup.5.c 12.14 b13
vobis: & omni q ambulat in prauitate cordis sui,dixerunt: Non veniet super vos ma-

18 lum. ¶ Quis enim affuit in consilio Domi-
ni, & uidit & audiuit sermonem eius? quis
Inf. 30. c 14 19 considerauit uerbum illius, & audiuit? ¶ Ec-
ce, turbo Dominicæ indignationis `egredie-
egreditur tur`, & tempestas erumpens: super caput im-
20 piorum ueniet. ¶ Non reuertetur furor Do-
mini, usque dum faciat, & usque dum com-
pleat cogitationem cordis sui. in nouissimis
Supr. 14. c 14. 21 diebus intelligetis consilium eius. ¶ Non
E mittebam prophetas, & ipsi currebant: non
Infr. 27. c 15. & 29. b 9. 22 loquebar ad eos, & ipsi prophetabant. ¶ Si
stetissent in consilio meo, & nota fecissent
verba mea populo meo: auertissem vtique
eos à via sua mala, & à cogitationibus suis
23 pessimis. ¶ Putásne Deus è vicino ego sum, di
24 cit Dominus? & non Deus delonge? ¶ Si
occultabitur vir in absconditis: & ego non
videbo eum, dicit Dominus? nunquid non
cœlum & terram ego impleo, dicit Domi-
25 nus? ¶ Audiui quæ dixerunt prophetæ, pro-
phetantes in nomine meo mendacium, atq;
26 dicentes: Somniaui, somniaui. ¶ Vsquequo
istud est in corde prophetarum vaticinan-
tium mendacium & prophetantium sedu-
27 ctiones cordis sui? ¶ Qui volunt facere, vt
obliuiscatur populus meus nominis mei
F propter somnia eorũ, quæ narrat vnusquisq;
ad proximum suum: sicut obliti sunt patres
28 eorum nominis mei propter Baal. ¶ Prophe-
ta qui habet somnium, narret somnium: &
qui habet sermonem meũ, loquatur sermo-
nem meum verè. quid paleis ad triticum, di-
29 cit Dominus? ¶ Nunquid non verba mea
sũt quasi ignis, dicit Dominus: & quasi mal-
30 leus conterens petram? ¶ Propterea ecce ego
ad prophetas, ait Dominus: qui furantur ver
31 ba mea vnusquisque à proximo suo. ¶ Ecce
ego ad prophetas, ait Dominus: qui assũ-
munt linguas suas, & aiunt, Dicit Dominus.
32 ¶ Ecce ego ad prophetas somniantes men-
dacium, ait Dominus: qui narrauerunt ea, &
seduxerunt populum meum in mendacio
suo & in miraculis suis: cùm ego non misis-
sem eos, nec mandassem eis, qui nihil profue
33 runt populo huic, dicit Dominus. ¶ Si igitur
interrogauerit te populus iste, vel propheta,
aut sacerdos, dicens: Quod est onus Domi-
ni? Dices ad eos: Vt quid vobis onus? proij-
34 ciam quippe vos, dicit Dominus. ¶ Et pro-
G pheta, & sacerdos, & populus q dicit, Onus
Domini: visitabo super virum illum, & super
35 domum eius. ¶ Hæc dicetis vnusquisque ad
proximum & ad fratrem suum, Quid respon
dit Dominus? Et quid locutus est Dominus?
36 ¶ Et onus Domini vltrà non memorabitur:
quia onus erit vnicuique sermo suus: & per-
uertistis verba Dei viuentis, Domini exerci-
37 tuum, Dei nostri. ¶ Hæc dices ad prophetã:
Quid respondit tibi Dominus? & quid locu-
38 tus est Dominus? ¶ Si autem onus Domini
dixeritis: propter hoc hæc dicit Dominus:
Quia dixistis sermonem istum, onus Domi-
ni: & misi ad uos, dicẽs, Nolite dicere, Onus
39 Domini: ¶ propterea ecce ego tollam uos
portãs, & derelinquã uos, & ciuitatem quã
dedi uobis, & patribus uestris à facie mea.
40 ¶ Et dabo uos in opprobrium sempiternũ, *Supr. 20. c 11.*
& in ignominiam æternam, quæ nunquam
obliuione delebitur.

CAPVT XXIIII.

1 OSTENDIT mihi Dñs: & ecce
A duo calathi pleni ficis, positi an
te templum Domini, postquàm
transtulit Nabuchodonosor rex
Babylonis, Iechoniam filium
Ioacim, regem Iuda, & principes eius, & fa-
brum, & inclusorem de Ierusalem, & addu-
2 xit eos in Babylonem ¶ Calathus unus, ficus
bonas habebat nimis, ut solent ficus esse pri
mi tẽporis: & calathus unus, ficus hẽbat ma-
las nimis, quæ comedi nõ poterant, eò q es-
3 sent malæ. ¶ Et dixit Dominus ad me: Quid
B tu uides Ieremia? Et dixi, Ficus: ficus bonas,
bonas ualde: & malas, malas ualde, quæ cõ-
4 medi non possunt, eò q sint malæ. ¶ Et fa-
5 ctũ est uerbum Domini ad me, dicens: ¶ Hæc
dicit Dominus Deus Israël: Sicut ficus hæ bo
næ: sic cognoscam transmigrationem Iuda,
quam emisi de loco isto in terrã Chaldæorũ,
6 in bonum. ¶ Et ponam oculos meos sup eos
C ad placandum, & reducam eos in terrã hanc:
& ædificabo eos, & non destruam: & planta-
7 bo eos, & non euellam. ¶ Et dabo eis cor, ut
sciant me, quia ego sum Dominus: & erunt *Infr. 31. f 33.*
mihi in populum, & ego ero eis in Deũ: quia
8 reuertentur ad me in toto corde suo. ¶ Et si- *Infr. 29. d 17.*
cut ficus pessimæ, quæ comedi non possunt,
eò q sint malæ: hęc dicit Dominus, Sic dabo
Sedeciam regem Iuda: & principes eius, &
reliquos de Ierusalem, qui remanserunt in
urbe hac, & qui habitant in terra Aegypti.
9 ¶ Et dabo eos in uexationem, afflictionemq;
omnibus regnis terræ: in opprobrium, &
in parabolam, & in prouerbium, & in ma-
ledictionem in uniuersis locis ad quæ eieci
10 eos. ¶ Et mittam in eis gladium, & famem, *Inf. 29. d 17.*
& pestem: donec consumantur de terra, quã
dedi eis, & patribus eorum.

CAPVT XXV.

1 VERBVM quod factum est ad
A Ieremiam de omni populo Iu-
dæ in anno quarto Ioacim, filij
Iosiæ, regis Iuda, (ipse est annus
primus Nabuchodonosor regis
2 Babylonis.) ¶ `Quod` locutus est Ieremi- *Qua 1.*
as propheta ad omnem populum Iuda, &
ad vniuersos habitatores Ierusalem, dicens:
3 ¶ A tertiodecimo anno Iosiæ, filij Amon,
regis Iuda, usque ad diem hanc: iste ter-
tius & uicesimus annus, factum est uerbum
Domini ad me, & locutus sum ad uos de no
cte consurgens & loquens, & non audistis.
4 ¶ Et misit Dominus ad uos omnes seruos
suos prophetas, consurgẽs diluculo, mittẽs-
que: & non audistis, neq; inclinastis aures *4. Reg. 17. b. 13.*
5 uestras ut audiretis, ¶ cùm diceret, Reuer-
timini unusquisque à uia sua mala, & à pessi *Sup. 18. b 11.*
mis cogitationibus uestris: & habitabitis in
terra quã dedit Dominus uobis, & patribus *Infr. 35. a 5. 35. c. 15.*
6 uestris, à seculo & usque in seculum. ¶ Et no-

lite

lite ire poſt deos alienos, ut ſeruiatis eis, ado
B retisq; eos : neque me ad iracundiam prouo
cetis in operibus manuum ueſtrarum, & uō
7 affligam uos. ¶ Et non audiſtis me, dicit Do-
minus, ut me ad iracundiam prouocaretis
in operibus manuum ueſtrarum in malum
8 ueſtrum. ¶ Propterea hæc dicit Dominus
exercituū: Pro eo ꝙ nō audiſtis uerba mea,
9 ¶ ecce ego mittam, & aſſumam uniuerſas co-
gnationes Aquilonis, ait Dominus, & Nabu-
chodonoſor regem Babylonis ſeruum meū,
& adducam eos ſuper terram iſtam & ſuper
habitatores eius, & ſuper omnes nationes q̄
in circuitu illius ſunt: & interficiam eos, &
ponam eos in ſtuporem & in ſibilum, & in
10 ſolitudines ſempiternas ¶ Perdamque ex eis
uocem gaudij & uocem lætitiæ, uocē ſponſi
& uocem ſponſæ, uocem molæ, & lumen lu-
‖ Dan. 9.A 11 cernæ. ¶ ‖ Et erit uniuerſa terra hæc in ſo-
2. C litudinem, & in ſtuporem: & ſeruient om-
Infr. 26.c nes gentes iſtæ regi Babylonis ſeptuaginta
12.& 29.c 12 annis. ¶ ‖ Cumq; impleti fuerint ſeptuagin-
10. ta anni, uiſitabo ſuper regem Babylonis, &
‖ 2.Par.36. ſuper gentem illam, dicit Dominus, iniqui-
d.21. tatem eorum, & ſuper terram Chaldæorū:
1.Eſdr.1.A & ponam illam in ſolitudines ſempiternas.
1.& 6.A.3 13 ¶ Et adducā ſuper terram illam omnia uer-
3.Eſd.1.g ba mea quæ locutus ſum contra eam, omne
57.& 2.A quod ſcriptum eſt in libro iſto, quæcunque
1.et 6.c.24 prophetauit Ieremias aduerſum omnes gen-
14 tes. ¶ Quia ſeruierunt eis cùm eſſent gentes
multæ & reges magni: & reddam eis ſecun-
dùm opera eorum, & ſecundùm facta manuū
15 ſuarū. ¶ Quia ſic dicit Dominus exercituū,
D Deus Iſraël: Sume calicem vini furoris hu-
ius de manu mea: & propinabis de illo cu-
16 ctis gentibus ad quas ego mittam te. ¶ Et bi-
bent, & turbabuntur, & inſanient à facie gla
17 dij quem ego mittam inter eos. ¶ Et accepi
calicem de manu Domini, & propinaui cun-
18 ctis gentibus ad quas miſit me Dominus: ¶ Ie
ruſalē & ciuitatibus Iuda, & regibus eius &
principibus eius: vt darem eos in ſolitudinem,
& in ſtuporem, & in ſibilum, & in maledi-
19 ctionem, ſicut eſt dies iſta. ¶ Pharaoni re-
gi Aegypti, & ſeruis eius, & principibus eius
20 & omni populo eius, ¶ & vniuerſis generali-
ter: cunctis regibus terræ Auſitidis, & cun-
ctis regibus terræ Philiſthijm, & Aſcalonis,
21 & Gazæ, & Accaron, ¶ & reliquijs Azoti &
22 Idumææ, & Moab, & filijs Ammon: ¶ Et
E cūctis regibus Tyri, & vniuerſis regibus Si-
dònis: & regibus terræ inſularum, qui ſunt
23 trans mare. ¶ Et Dedan, & Thema, & Buz,
24 & uniuerſis qui attonſi ſunt in comā. ¶ Et
cunctis regibus Arabiæ, & cunctis regibus
25 Occidentis, qui habitant in deſerto. ¶ Et cū-
ctis regibus Zambri, & cūctis regibus Elam,
26 & cunctis regibus Medorum: ¶ cunctis quo-
que regibus Aquilonis de prope & delonge,
vnicuique contra fratrem ſuum: & omni-
bus regnis terræ, quæ ſuper faciem eius ſunt:
27 & rex Seſach bibet poſt eos. ¶ Et dices ad
eos: Hæc dicit Dominus exercituum, Deus
Iſraël: Bibite, & inebriamini & uomite: &
cadite, neq; ſurgatis, à facie gladij quem ego
28 mittam inter uos. ¶ Cumq; uoluerint acci-
F pere calicē de manu tua ut bibant, dices ad
eos: Hæc dicit Dominus exercituū, Biben-
29 tes bibetis: ¶ ‖ quia ecce, in ciuitate in qua ‖ 1.Pet 4.d
inuocatum eſt nomen meum, ego incipiam 17.
affligere, & uos quaſi innocentes & immu-
nes eritis? non eritis immunes. gladium
enim ego uoco ſuper omnes habitatores ter
30 ræ, dicit Dominus exercituum. ¶ Et tu pro-
phetabis ad eos omnia uerba hæc, & dices ad
illos: ‖ Dominus de excelſo rugiet, & de ha Ioel 3.c.
bitaculo ſancto ſuo dabit uocem ſuam: ru- 16.
giens rugiet ſuper decòrem ſuum: celeuſma Amos 1.a
quaſi calcantium concinetur aduerſus om- 2.
31 nes habitatores terræ. ¶ Peruēnit ſonitus
uſque ad extrema terræ: Quia iudicium Do-
mino cum gentibus: iudicatur ipſe cū omni
carne, impios tradidi gladio, dicit Dominus.
32 ¶ Hæc dicit Dominus exercituum: Ecce, affli-
ctio egredietur de gente in gentem: & turbo
magnus egredietur à ſummitatibus terræ.
33 ¶ Et erunt interfecti Domini in die illa à
G ſummo terræ uſque ad ſummum eius: non
plāgentur & non colligentur, neq; ſepelien-
tur: in ſterquilinium ſuper faciem terræ iace
34 bunt. ¶ Vlulate paſtores & clamate: & aſper-
gite uos cinere optimates gregis: quia com-
pleti ſunt dies ueſtri, ut interficiamini: &
diſſipationes ueſtræ, & cadetis quaſi uaſa pre
35 cioſa. ¶ Et peribit fuga à paſtoribus, & ſalua-
36 tio ab optimatibus gregis. ¶ Vox clamoris
paſtorum, & vlulatus optimatū gregis: quia
37 vaſtauit Dominus paſcua eorum. ¶ Et con-
ticuerunt arua pacis à facie iræ furoris Do-
38 mini. ¶ Dereliquit quaſi leo vmbraculum
ſuum, quia facta eſt terra eorum in deſola-
tionem à facie iræ columbæ, & à facie iræ fu-
roris Domini.

CAPVT XXVI.

1 IN principio regni Ioacim, filij
A Ioſiæ, regis Iuda, factum eſt ver-
bum iſtud à Domino, dicens:
2 ¶ Hæc dicit Dominus: Sta in
atrio domus Domini, & loque-
ris ad omnes ciuitates Iuda, de quibus ve-
niunt, vt adorent in domo Domini, vniuer-
ſos ſermones quos ego mādaui tibi, vt loqua
3 ris ad eos: noli ſubtrahere verbum: ¶ ſi for-
tè audiant & conuertantur vnuſquiſq; à via
ſua mala: & pœniteat me mali quod cogito
facere eis propter malitiam ſtudiorū eorū.
4 ¶ Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus: Si
non audieritis me, vt ambuletis in lege mea
5 quam dedi vobis, ¶ vt audiatis ſermones ſer-
uorum meorum prophetarum, quos ego mi
ſi ad vos de nocte conſurgens & dirigens, &
6 non audiſtis: ¶ ‖ Dabo domum iſtam ſicut ‖ 1.Reg.4.a
Silo, & vrbem hanc dabo in maledictionem 2.b.10.
7 cunctis gentibus terræ. ¶ Et audierunt ſacer-
B dotes & prophetæ, & omnis populus Iere-
miam loquentem verba hæc in domo Domi-
8 ni. ¶ Cumque compleſſet Ieremias loquens
omnia quæ præceperat ei Dominus, vt loque
retur ad vniuerſum populum: apprehende-
runt eum ſacerdotes & prophetæ, & omnis

populus,

9 populus, dicens: Morte moriatur. Quare
prophetauit in nomine Domini, dicens, Si-
cut Silo erit domus hæc: & vrbs ista desola-
bitur, eò quòd non sit habitator? Et congre-
gatus est omnis populus aduersus Ieremiam
10 in domo Domini. Et audierunt principes
C Iuda verba hæc, & ascenderunt de domo
regis in domum Domini, & sederunt in in-
11 troitu portę domus Domini nouæ. Et lo-
cuti sunt sacerdotes & prophetæ ad princi-
pes, & ad omnem populum, dicentes: Iudi-
cium mortis est viro huic: quia prophetauit
aduersus ciuitatem istam, sicut audistis auri-
12 bus vestris. Et ait Ieremias ad omnes prin-
cipes & ad vniuersum populum, dicens: Do-
minus misit me, ut prophetarem ad domum
istam, & ad ciuitatem hãc omnia verba, quæ
| Sup. 25. c 12. 2. Par. 35. d. 22. 1. Esdr. 1. a 1. & 6. a 3. 3. Esdr. 1. g 57. & 2. a 1. & 6. c 24. Supra 7. a. 3.
13 audistis. | Nunc ergo bonas facite uias
D uestras, & studia uestra, & audite vocem Do
mini Dei vestri: & pœnitebit Dominũ ma-
14 li quod locutus est aduersum vos. Ego autẽ
ecce in manibus vestris sum: facite mihi quod
15 bonum & rectum est in oculis uestris. Ve-
runtamen scitote & cognoscite, quòd si occi-
deritis me, sanguinem innocentem tradetis
contra vosmetipsos. & contra ciuitatem istã,
& habitatores eius. in veritate enim misit
me Dominus ad vos, vt loquerer in auribus
16 uestris omnia verba hæc. Et dixerunt prin-
E cipes & omnis populus ad sacerdotes & ad
prophetas: Non est viro huic iudicium mor-
tis: quia in nomine Domini Dei nostri locu-
17 tus est ad nos. Surrexerunt ergo viri de
senioribus terræ, & dixerunt ad omnem cœ-
| Mich. 3. d 13.
18 tum populi, loquentes: | Michæas de Mo-
rasthi fuit propheta in diebus Ezechiæ re-
gis Iuda: & ait ad omnem populum Iudæ,
dicens: Hæc dicit Dominus exercituũ; Sion
quasi ager arabitur: & Ierusalem in acceruũ
* Domini.
lapidum erit: & mons domus * in excelsa syl-
19 uarum. Nunquid morte condemnauit eum
F Ezechias rex Iuda, & omnis Iuda? nunquid
non timuerunt Dominum, & deprecati sunt
faciem Domini: & pœnituit Dominũ mali
quod locutus fuerat aduersum eos? Itaque
° non faciamus.
°nos facimus' malum grande contra animas
20 nostras. Fuit quoque uir prophetans in
nomine Domini Vrias, filius Semei, de Ca-
riath-iarim: & prophetauit aduersus ciuita-
tem istam, & aduersus terram hanc, iuxta
21 omnia uerba Ieremiæ. Et audiuit rex Ioa-
cim & omnes potentes & principes eius ver
ba hæc: & quæsiuit rex interficere eum. Et
audiuit Vrias, & timuit, fugitq́, & ingres-
22 sus est Aegyptum. Et misit rex Ioacim vi-
G ros in Aegyptum, Elnathan filium Achobor,
23 & uiros cum eo in Aegyptum. Et eduxe-
runt Vriam de Aegypto, & adduxerunt eum
ad regem Ioacim, & percussit eum gladio, &
proiecit cadauer eius in sepulchris uulgi
24 ignobilis. Igitur manus Ahicã, filij Saphan,
fuit cum Ieremia, ut non traderetur in ma-
nus populi, & interficerent eum.

CAPVT XXVII.

1 IN principio regni Ioacim, filij Iosiæ, regis
A Iuda, factũ est uerbũ istud ad Ieremiã à Do
2 mino, dicens: Hæc dicit Dominus ad me:
Fac tibi uincula & catenas: & pones eas in
3 collo tuo. Et mittes eas ad regem Edom, &
ad regem Moab, & ad regem filiorum Am-
mon, & ad regem Tyri, & ad regem Sidonis:
in manu nunciorum, qui uenerunt Ierusalẽ
4 ad Sedeciam regem Iuda. Et præcipies eis, ut
ad dominos suos loquãtur: Hæc dicit Domi-
nus exercituũ, Deus Israël: Hæc dicetis ad
5 dominos vestros, Ego feci terram, & homi-
nes, & iumenta quę sunt super faciem terræ, in
fortitudine mea magna, & in brachio meo
extento: & dedi eam ei qui placuit in ocu-
6 lis meis. Et nunc itaque ego dedi omnes ter
ras istas in manu Nabuchodonosor, regis Ba-
bylonis, serui mei: insuper & bestias agri de-
7 di ei, vt seruiant illi. Et seruient ei omnes
gentes, & filio eius, & filio filij eius: donec
veniat tẽpus terrę eius & ipsius: & seruient ei
8 gentes multæ & reges magni. Gens autem
& regnum quod non seruierit Nabuchodo-
nosor regi Babylonis: & quicunque nõ cur-
B uauerit collum suum sub iugo regis Babylo-
nis: in gladio, & in fame, & in peste visita-
bo super gentem illam, ait Dominus: donec
9 consumam eos in manu eius. | Vos ergo Supr. 23. d 16.
nolite audire prophetas vestros, & diuinos, &
somniatores, & augures, & maleficos, qui di Infrà 29. b 8.
10 cũt vobis: Nõ seruietis regi Babylonis. Quia
mendacium prophetant vobis, vt longè vos
faciant de terra vestra, & eijciant vos, & pe-
11 reatis. Porrò gens, quæ subiecerit ceruicẽ
suã sub iugo regis Babylonis, & seruierit ei;
dimittam eam in terra sua, dicit Dominus:
12 & colet eam, & habitabit in ea. Et ad Sede-
C ciam, regem Iuda, locutus sum secundũ om-
nia verba hæc, dicens: Subijcite colla vestra
sub iugo regis Babylonis, & seruite ei, & po-
13 pulo eius, & viuetis. Quare moriemini tu,
& populus tuus gladio, & fame, & peste, sicut
loquutus est Dominus ad gentem, quę serui-
14 re noluerit regi Babylonis? Nolite audire
verba prophetarum dicentium vobis, Non
seruietis regi Babylonis: quia mendacium
15 ipsi loquuntur vobis: | Quia non misi eos, | Sup. 14. c
ait Dominus: & ipsi prophetant in nomine 14. 23. c.
meo mendaciter: vt eijciant vos, & pereatis 21. 29. b 9.
tam vos, quàm prophetæ, qui vaticinantur
16 vobis. Et ad sacerdotes, & ad populum
istum locutus sum, dicens: Hæc dicit Domi-
nus: Nolite audire uerba prophetarum ue-
strorum, qui prophetant uobis, dicentes, Ec-
ce uasa Dñi reuertentur de Babylone nũc ci-
17 tò: mẽdacium enim prophetant uobis. No-
D lite ergo audire eos, sed seruite regi Babylo-
nis, ut uiuatis. quare datur hæc ciuitas in
18 solitudinẽ? Et si prophetæ sunt, & est uerbũ
Domini in eis: occurrãt Domino exercituũ,
ut non ueniant uasa, quę derelicta fuerant in
domo Domini, & in domo regis Iuda, & in
19 Ierusalem, in Babylonem. Quia hæc di-
cit Dominus exercituum ad | colũnas, & ad | 4. Re. 25. c. 13.
mare, & ad bases, & ad reliqua uasorum, quę
20 remanserunt in ciuitate hac: quę non tu-
lit Nabuchodonosor rex Babylonis, cũ transf- 4. Re. 24. d
ferret Iechoniam filium Ioacim, regem Iuda 16.

de Ie-

de Ierusalem in Babylonem, & omnes opti-
21 mates Iuda & Ierusalem. ? Quia hæc dicit
Dominus exercituũ, Deus Israël ad uasa quę
derelicta sunt in domo Domini, & in domo
22 regis Iuda & Ierusalem. ? | In Babylonem *4. Reg. 25.*
transferentur, & ibi erunt usque ad diem ui- *c. 13.*
sitationis suæ, dicit Dominus: & afferri fa-
ciam ea, & restitui in loco isto.

CAPVT XXVIII.

1 ET factum est in anno illo in
A principio regni Sedeciæ regis
Iuda, in anno quarto, in mense
quinto, dixit ad me Hananias
filius Azur, Propheta de Ga-
baon in domo Domini coram sacerdotibus,
2 & omni populo, dicens: ? Hæc dicit Domi-
nus exercituum, Deus Israël: Contriui iugũ
3 regis Babylonis. ? Adhuc duo anni dierum,
& ego referri faciam ad locum istum omnia
uasa domus Domini, quæ tulit Nabuchodo-
nosor rex Babylonis de loco isto, & trans-
4 tulit ea in Babylonem. ? Et Iechoniam fi-
lium Ioacim regem Iuda, & omnem trans-
migrationem Iudæ, qui ingressi sunt in Ba-
bylonem, ego conuertam ad locum istum, ait
Dominus: conteram enim iugum regis Ba-
5 bylonis. ? Et dixit Ieremias propheta ad Ha-
naniam prophetam in oculis sacerdotum, &
B in oculis omnis populi, qui stabat in domo
6 Domini: ? & ait Ieremias propheta: Amen,
sic faciat Dominus: suscitet Dominus uerba
tua, quæ prophetasti, ut referantur uasa in do-
mum Domini, & oĩs transmigratio de Baby-
7 lone ad locũ istum. ? Veruntñ audi uerbum
hoc quod ego loquor in auribus tuis, & in au-
8 ribus uniuersi populi. ? Prophetę, qui fuerũt
ante me & ante te ab initio, & prophetaue-
runt super terras multas, & super regna ma-
gna, de prælio & de afflictione & de fame.
9 ? Propheta, qui uaticinatus est pacẽ: cũ vene-
C rit uerbum eius, scietur propheta quẽ misit
10 Dominus in ueritate. ? Et tulit Hananias
propheta catenam de collo Ieremiæ prophe-
11 tæ, & confregit eã. ? Et ait Hananias in con-
spectu oĩs populi, dicens: Hæc dicit Dñs, Sic
confringã iugum Nabuchodonosor regis Ba-
bylonis post duos annos dierũ de collo om-
12 nium gentiũ. ? Et abijt Ieremias propheta in
uiã suam. ? Et factum est uerbum Domini ad
Ieremiã postquã confregit Hananias prophe-
ta catenã de collo Ieremiæ prophetæ, dicens:
13 ? Vade, & dices Hananiæ: Hæc dicit Domi-
nus, Catenas ligneas cõtriuisti, & facies pro
14 eis catenas ferreas. ? Quia hęc dicit Domi-
D nus exercituum Deus Israël, Iugum ferreum
posui super collum cunctarum gentium ista-
rum, ut seruiant Nabuchodonosor regi Baby
lonis, & seruient ei: insuper & bestias terræ
15 dedi ei. ? Et dixit Ieremias propheta ad Ha-
naniam prophetam: Audi Hanania: non mi-
sit te Dominus, & tu confidere fecisti populũ
16 istum in mendacio: ? Idcirco hæc dicit Do-
minus: Ecce ego mittam te à facie terræ: hoc
anno morieris: aduersum enim Dominum
17 locutus es. Et mortuus est Hananias pro-
pheta in anno illo, mense septimo.

CAPVT XXIX.

1 ET hæc sunt verba libri, quæ mi-
A sit Ieremias propheta de Ierusa-
lem ad reliquias seniorũ trãsmi-
grationis, & ad sacerdotes, & ad
prophetas, & ad oẽm populum
quẽ traduxerat Nabuchodonosor de Ierusa-
2 lem in Babylonem: ? postquàm egressus est
Iechonias rex, & domina, & eunuchi, & prin-
cipes Iuda & Ierusalem, & faber, & inclusor
3 de Ierusalem: ? in manu Elasa filij Saphan,
& Camariæ filij Helrię, quos misit Sedecias
rex Iuda ad Nabuchodonosor regem Baby-
4 lonis in Babylonem, dicens: ? Hæc dicit Do-
minus exercituũ, Deus Israël, omni transmi-
grationi quam transtuli de Ierusalem in Ba-
5 bylonem: ? Aedificate domos, & habitate: &
plãtate hortos, & comedite fructum eorum.
6 ? Accipite vxores, & generate filios & filias:
B & date filijs vestris vxores, & filias vestras
date viris, & pariãt filios & filias: & multipli-
7 camini ibi, & nolite esse pauci numero. ? Et
quærite pacem ciuitatis ad quam trãsmigra-
re vos feci: & orate pro ea ad Dominũ: quia
8 in pace illius erit pax vobis. ? Hæc enim di-
cit Dominus exercituum, Deus Israël: Non
vos seducant prophetæ vestri qui sunt in me-
dio vestrum, & diuini vestri: | & ne attenda- *| Sup. 14. b*
9 tis ad somnia vestra q̃ vos somniatis: ? Quia *23. 25. d*
falso ipsi prophetant vobis in nomine meo: *16. 27. b. 9.*
10 & non misi eos, dicit Dominus. ? | Quia *1.*
hæc dicit Dominus: Cum cœperint impleri *| Sup. 25. c*
in Babylone septuaginta anni, visitabo vos: *15. & 26. c*
& suscitabo super vos verbum meum bonũ, *22.*
vt reducam vos ad locum istum. ? Ego enim *2. Par. 36.*
11 scio cogitationes quas ego cogito sup vos, *d. 21.*
C ait Dominus, cogitationes pacis, & non affli- *1. Esdr. 1. a*
ctionis, vt dem vobis finem, & patientiam. *1.*
12 ? Et inuocabitis me, & ibitis: & orabitis me, *Dan. 9. a.*
13 & ego exaudiam vos. ? Quæretis me, & in- *2.*
uenietis: cùm quæsieritis me in toto corde
14 vestro. ? Et inueniar à vobis, ait Dominus: *3. Esd. 1. g*
& reducam captiuitatem vestram: & con- *47.*
gregabo vos de vniuersis gentibus, & de cun-
ctis locis ad quæ expuli vos, dicit Dominus:
& reuerti vos faciã de loco ad quem transmi-
15 grare vos feci. ? Quia dixistis: Suscitabit
nobis Dominus prophetas in Babylone.
16 ? Quia hæc dicit Dominus ad regem qui se-
D det super solium Dauid, & ad omnem po-
pulum habitatorem vrbis huius, ad fratres
vestros qui non sunt egressi uobiscũ in trans-
17 migrationem. ? Hæc dicit Dominus exerci-
tuum: | Ecce, mittam in eos gladium, & fa- *| Sup. 24. d*
mem & pestem: & ponam eos quasi ficus *10.*
malas quæ comedi non possunt, eò quòd pes- *Supr. 24. a*
18 simæ sint. ? Et persequar eos in gladio, & in *8.*
fame, & in pestilentia: & dabo eos in vexa-
tionẽ uniuersis regnis terræ: in maledictio-
nem, & in stuporem, & in sibilum, & in op-
probrium cunctis Gẽtibus ad quas ego eieci
19 eos. ? Eò quod non audierint verba mea, di-
cit Dominus: quæ misi ad eos per seruos

meos prophetas de nocte consurgens & mit-
20 tens: & non audistis, dicit Dominus. Vos
ergo audite verbum Domini omnis transmi-
E gratio, quam emisi de Ierusalem in Babylo-
21 nem. Hæc dicit Dominus exercituũ, Deus
Israël, ad Achab filium Coliæ, ad & Sedeciam
filium Maasiæ, qui prophetant vobis in no-
mine meo mendaciter: Ecce ego tradam eos
in manus Nabuchodonosor regis Babylonis:
22 & percutiet eos in oculis vestris. Et assu-
metur ex eis maledictio omni transmigra-
tioni Iudæ, quæ est in Babylone, dicentium:
Ponat te Dominus sicut Sedeciam, & sicut
Achab, quos frixit rex Babylonis in igne,
23 pro eò quòd fecerint stultitiam in Israël, &
mœchati sunt in vxores amicorum suorum,
& locuti sunt verbum in nomine meo men-
F daciter quod non mandaui eis. ego sum
24 iudex & testis, dicit Dominus. Et ad Seme-
25 iam Nehelamiten dices: Hæc dicit Domi-
nus exercituum, Deus Israel: Pro eo quòd
misisti in nomine tuo libros ad omnem po-
pulum, qui est in Ierusalem, & ad Sophoniã
filium Maasiæ sacerdotem, & ad vniuersos
26 sacerdotes, dicens: Dominus dedit te sacer-
dotem pro Ioiade sacerdote: vt sis dux in
domo Domini super omnem virum arrepti-
tium & prophetantem, vt mittas eũ in ner-
27 uum & in carcerem. Et nunc quare non
increpasti Ieremiam Anathothiten, qui pro-
28 phetat vobis? Quia super hoc misit in Ba-
bylonem ad nos, dicens: Longum est: ædifi-
cate domos & habitate: & plantate hortos,
29 & comedite fructus eorum. Legit ergo So-
phonias sacerdos librum istum in auribus
30 Ieremiæ prophetæ. Et factum est verbum
31 Domini ad Ieremiam, dicens: Mitte ad om-
G nem transmigrationẽ, dicens: Hęc dicit Dñs
ad Semeiã Nehelamitẽ: Pro eo quòd prophe-
tauit vobis Semeias, & ego non misi eum:
32 & fecit vos confidere in mendacio: Id-
circo hæc dicit Dominus: Ecce ego visitabo
super Semeiam Nehelamiten, & super semẽ
eius: non erit ei vir sedens in medio populi
huius, & non videbit bonum quod ego faciã
populo meo, ait Dominus: quia præuarica-
tionem locutus est aduersus Dominum.

CAPVT XXX.

1 HOc verbum quod factum est ad
A Ieremiam à Domino, dicens:
2 Hæc dicit Dominus Deus Is-
raël, dicens: Scribe tibi omnia
verba, quæ locutus sum ad te, in
3 libro. Ecce enim dies ueniunt, dicit Domi-
nus: & conuertam cõuersionem populi mei
Israël & Iuda, ait Dominus: & cõuertam eos
ad terrã quam dedi patribus eorum, & pos-
4 sidebunt eam. Et hæc uerba, quæ locutus
5 est Dominus ad Israël & ad Iudam. Quo-
niã hæc dicit Dominus: Vocem terroris audi-
6 uimus: formido, & non est pax. Interrogate,
& videte si generat masculus: quare ergo vi-
di omnis viri manum super lumbum suum,
quasi parturiẽtis, & conuersæ sunt vniuersæ Ioel 2.a.2.
7 facies in auruginem? Væ, quia magna dies c.11.
illa, nec est similis eius: tempusque tribula- Amos 5.c
8 tionis est Iacob, & ex ipsa saluabitur. Et 18.
B erit in die illa, ait Dominus exercituum: cõ- Soph. 1.d
teram iugum eius de collo tuo, & vincula 15.
eius dirumpam, & non dominabuntur ei am- Isa. 13.a.6
9 plius alieni: sed seruient Domino Deo suo,
10 & Dauid regi suo, quem suscitabo eis. Tu Isai. 43.a
ergo non timeas serue meus Iacob, ait Do- 1.44.a.2.
minus, neque paueas Israël: quia ecce ego sal- Luc. 1.g
uabo te de terra longinqua, & semen tuũ de 70.
terra captiuitatis eorũ, & reuertetur Iacob,
& quiescet, & cunctis affluet bonis, & nõ erit
11 quem formidet: Quoniam tecum ego sum,
ait Dominus, vt saluem te: faciam enim cõ-
summationem in cunctis gentibus in quibus
dispersi te: te autem non faciam in cõsum-
mationem: sed castigabo te in iudicio, vt nõ
12 uidearis tibi innoxius. Quia hæc dicit Do-
minus: Insanabilis fractura tua, pessima pla-
13 ga tua. Nõ est, qui iudicet iudicium tuũ ad
alligandum: curationum vtilitas nõ est tibi.
14 Omnes amatores tui obliti sunt tui, teque
C non quærent: plaga enim inimici percussi te Sup. 23.d
castigatione crudeli: propter multitudinem 19.
iniquitatis tuæ dura facta sunt peccata tua. Sup. 13.d
15 Quid clamas super contritione tua? insa- 22.
nabilis est dolor tuus: propter multitudinẽ Sup. 15.d
iniquitatis tuæ, & propter dura peccata tua 18.
16 feci hæc tibi. Propterea omnes q comedunt Sup. 13.d
te, deuorabuntur, & vniuersi hostes tui in ca- 22.
ptiuitatẽ ducentur: & qui te vastant, uasta-
buntur, cunctosque prædatores tuos dabo in
17 prędam. Obducam enim cicatricem tibi, &
à uulneribus tuis sanabo te, dicit Dominus.
Quia eiectam vocauerunt te Sion. Hæc est,
18 quæ non habebat requirentem. Hęc dicit
D Dominus: Ecce ego conuertam conuersionẽ
tabernaculorũ Iacob, & tectis eius miserebor
& ædificabitur ciuitas in excelso suo, & tem
19 plum iuxta ordinem suum fundabitur. Et
egredietur de eis laus, uoxque ludentium: &
multiplicabo eos: & non minuẽtur: & glo-
20 rificabo eos: & non attenuabuntur. Et erũt
filij eius sicut à principio, & cœtus eius co-
ram me permanebit: & uisitabo aduersum
21 omnes, qui tribulant eum. Et erit dux eius
ex eo: & princeps de medio eius producetur:
& applicabo eũ, & accedet ad me. quis enim
iste est, qui applicet cor suum, vt appropin-
22 quet mihi, ait Dominus? Et eritis mihi in
23 populum: & ego ero uobis in Deum. Ec-
ce, turbo Domini, furor egrediens, procella
24 ruens: in capite impiorum conquiescet. Nõ
auertet iram indignationis Dominus: do-
nec faciat & compleat cogitationem cordis
sui: in nouissimo dierum intelligetis ea.

CAPVT XXXI.

1 IN tempore illo, dicit Dominus,
A Ero Deus vniuersis cognationi- cogitatio-
bus Israël, & ipsi erunt mihi in nibus.
2 populum. Hæc dicit Dominus:
Inuenit gratiam in deserto po-
pulus, qui remãserat gladio: uadet ad requiẽ
3 suã Israël. Lõgè Dominus apparuit mihi. Et
in charitate perpetua dilexi te, ideò attraxi

te miserans.

4 te miserans. Rursumq; ædificabo te,& ędificaberis uirgo Israël. adhuc ornaberis tympanis tuis,& egredieris in choro ludentiū.
5 Adhuc plātabis vineas in montibus Samariæ: plantabunt plantantes, & donec tēpus
6 ueniat,non vindemiabunt: Quia erit dies in qua clamabunt custodes * in monte Ephraim, Surgite, & ascēdamus in Sion ad
7 Dominum Deum nostrum. Quia hæc dicit Dominus:Exultate in lętitia Iacob,& hinnite cōtra caput Gētium: personate,& canite, & dicite:Salua Domine populū tuū,reliquias
8 Israël. Ecce,ego adducam eos de terra Aquilonis, & congregabo eos ab extremis terræ: inter quos erut cæcus,& claudus, & prægnās & pariens simul,cœtus magnus reuertēnum
9 huc. In fletu uenięt: & in ‘misericordia’ reducam eos: & adducam eos per torrentes aquarum in via recta, & non impingent in ea: quia factus sum Israëli pater,& Ephraim
10 primogenitus meus est. Audite verbū Domini Gētes, & annūciate in insulis quę procul sunt,& dicite: Qui dispersit Israël,cōgregabit eum;& custodiet eum sicut pastor gre-
11 gem suum. Redemit enim Dominus Iacob,
12 & liberabit eum de manu potentioris. Et uenient,& laudabūt in monte Sion: & confluent ad bona Domini super frumento,& vino,& oleo,& fœtu pecorum & armentorū: eritque anima eorum quasi hortus irriguus,
13 & vltrà non esurient. Tūc lætabitur virgo in choro, iuuenes & senes simul:& conuertam luctum eorum in gaudiū, & consolabor
14 eos,& lætificabo à dolore suo. Et inebriabo animam sacerdotum pinguedine, & populus meus bonis meis adimplebitur,ait Do-
15 minus. Hæc dicit Dominus: Vox in excelso audita est lamentationis, luctus & fletus Rachel plorantis filios suos: & nolentis
16 consolari super eis, quia non sunt. Hæc dicit Dominus: Quiescat vox tua à ploratu, & oculi tui à lachrymis: quia est merces operi tuo, ait Dominus, & reuertentur de
17 terra inimici. Et est spes nouissimis tuis: ait Dominus,& reuertētur filij ad terminos
18 suos. Audiēs audiui Ephraim transmigrantem, Castigasti me,& eruditus sum, quasi iuuenculus indomitus. cōuerte me, & cōuer-
19 tar: quia tu Dominus Deus meus. Postquā enim cōuertisti me, egi pœnitētiā: & postq̄ ostendisti mihi,percussi femur meum. Confusus sum,& erubui, qm̄ sustinui opprobriū
20 adolescentiæ meæ. Si filius honorabilis mihi Ephráim, si puer delicatus: quia ex quo locutus sum de eo, adhuc recordabor eius. Idcirco conturbata sunt viscera mea super eum. miserans miserebor eius,ait Domi-
21 nus. Statue tibi speculam,pone tibi amaritudines: dirige cor tuum in viam rectā, in qua ambulasti: reuertere virgo Israël,reuer-
22 tere ad ciuitates tuas istas. Vsquequo delicijs dissolueris filia vaga? quia creauit Dominus nouum super terram. FOEMINA
23 CIRCVNDABIT VIRVM. Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israël: Adhuc dicent verbum istud in terra Iuda,& in vrbibus eius, cum conuertero captiuitatem eorum, Benedicat tibi Dominus pulchritu-
24 do iustitiæ, mons sanctus: & habitabunt in eo Iudas, & omnes ciuitates eius simul:
25 agricolæ, & minantes greges. Quia inebriaui animam lassam: & omnem animam
26 esurientem saturaui. Ideo quasi de somno suscitatus sum: & vidi,& somnus meus dul-
27 cis mihi. Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & seminabo domum Israël & domum Iuda,semine hominum,& semine iumento-
28 rum. Et sicut vigilaui super eos,vt euellerem,& demolirer,& dissiparem, & disperderem,& affligerem: sic vigilabo super eos, vt
29 ædificem, & plantem, ait Dominus. In diebus illis non dicent vltrà: Patres comederūt vuam acerbam, & dentes filiorum ob-
30 stupuerunt. Sed vnusquisq; in iniquitate sua morietur: omnis homo qui comederit
31 vuā acerbam,obstupescēt dentes eius. Ecce dies venient, dicit Dominus: & feriam domui Israël & domui Iuda fœdus nouum:
32 non secundum pactum quod pepigi cum patribus vestris’ in die qua apprehendi manum eorum,vt educerem eos de Terra-Aegypti: pactum quod irritum fecerunt, & ego
33 dominatus sum eorū,dicit Dominus. Sed hoc erit pactum, quod feriam cum domo Israël post dies illos,dicit Dominus: Dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribam eam: & ero eis in Deum,
34 & ipsi erunt mihi in populum. Et non docebit vltra vir proximum suum, & vir fratrē suum, dicēs, ‘Cognosce’ Dominum: omnes enim cognoscent me à minimo eorum vsq; ad maximum,ait Dominus: quia propitiabor iniquitati eorum, & peccati eorum non
35 memorabor amplius. Hæc dicit Dominus, qui dat Solem in lumine diei, ordinē Lunæ & stellarum in lumine noctis:qui turbat mare,& sonant fluctus eius. Dominus exerci-
36 tuū nomē illi. Si defecerint leges istæ corā me, dicit Dominus: tunc & semē Israël deficiet,vt non sit gens coram me cunctis die-
37 bus. Hæc dicit Dominus: Si mensurati potuerint cœli sursum,& inuestigari fundamenta terræ deorsum: & ego abijciam vniuersum semen Israël,propter omnia quę fe-
38 cerunt,dicit Dominus. Ecce,dies veniunt, dicit Dominus: & ædificabitur ciuitas Domino à turre Hananeel vsq; ad portam an-
39 guli. Et exibit vltrà ‘norma’ mensuræ in conspectu eius super collem Gareb: & cir-
40 cuibit Goátha. Et omnem vallem cadauerum,& cineres,& vniuersam regionem mortis, vsq; ad torrentem Cedron, & vsque ad angulum portæ equorum Orientalis: sanctum Domini non euelletur, & non destruetur vltrà in perpetuum.

Marginal notes: *In monte Samariæ | Isai. 2.a.2 Mic. 4.a.2 Zach. 8.d 21. | °precibus | Matt. 2.d 18. | Ezec. 18.a 2. | Heb. 8.b.8. | °eorum 6. | Hebr. 10.c 16. | Sup. 24.c.7 | °Cognoscite 9. | Act. 10.g 43. | °normam

CAPVT XXXII.

1 VERBVM quod factum est ad Ieremiam à Domino in anno decimo Sedeciæ regis Iuda: ipse est annus decimusoctauus Nabuchodonosor. Tunc exerci-

tus regis

rus regis Babylonis obsidebat Ierusalem: &
Ieremias propheta erat clausus in atrio car-
3 ceris, qui erat in domo regis Iuda. ¶ Clause-
rat enim eum Sedecias Rex Iuda, dicens:
Quare vaticinaris, dicens, Hæc dicit Domi-
nus: Ecce ego dabo ciuitatem istam in ma-
4 nu regis Babylonis, & capiet eam? ¶ Et Sede-
cias rex Iuda non effugiet de manu Chal-
dæorum: sed tradetur in manus regis Ba-
bylonis: & loquetur os eius cum ore illius,
5 & oculi eius oculos illius videbunt. ¶ Et in
B Babylonem ducet Sedeciam: & ibi erit do-
nec visitem eum, ait Dominus. si autem di-
micaueritis aduersum Chaldæos, nihil pro-
6 sperum habebitis. ¶ Et dixit Ieremias: Fa-
7 ctum est verbũ Domini ad me, dicens: ¶ Ecce
Hanameel filius Sellum, patruelis tuus, ve-
niet ad te, dicens: Eme tibi agrum meum,
qui est in Anathoth: tibi enim competit ex
8 propinquitate, vt emas. ¶ Et venit ad me
Hanameel filius patrui mei secundùm verbũ
Domini ad vestibulum carceris, & ait ad me:
Posside agrum meum, qui est in Anathoth, in
terra Ben-iamin: quia tibi competit hæredi-
tas, & tu propinquus es, vt possideas. Intelle
9 xi autem, quod verbum Domini esset. ¶ Et emi
agrum ab Hanameel filio patrui mei, qui est
in Anathoth: & appendi ei argentum septem
10 stateres, & decem argenteos. ¶ Et scripsi in
libro & signaui, & adhibui testes: & appen-
11 di argentum in statera. ¶ Et accepi librum
possessionis signatum, & stipulationes, & ra-
12 ta, & signa forinsecus. ¶ Et dedi librum pos-
sessionis Baruch filio Neri filij Maasiæ in
oculis Hanameel patruelis mei, & in oculis
testiũ, qui scripti erant in libro emptionis, in
oculis omnium Iudæorum, qui sedebant in
13 atrio carceris. ¶ Et præcepi Baruch coram
14 eis, dicens: ¶ Hæc dicit Dominus exercituũ,
C Deus Israël, Sume libros istos, librũ emptio-
nis hunc signatum, & librum hunc, qui aper-
tus est: & pone illos in vase fictili, vt perma-
15 nere possint diebus multis. ¶ Hæc enim dicit
Dominus exercituũ, Deus Israël: Adhuc pos-
sidebuntur domus, & agri, & vineæ in terra
16 ista. ¶ Et oraui ad Dominum postquàm tra-
didi librum possessionis Baruc filio Neri, di-
17 cens: ¶ Heu, heu, heu, Domine Deus: ecce
tu fecisti cœlum & terram in fortitudine tua
magna, & in brachio tuo extento: non erit
|Exo. 34. a 7. 18 tibi difficile omne verbum. ¶ |Qui facis
misericordiam in millibus, & reddis iniqui-
tatem patrum in sinum filiorum eorũ post
eos. Fortissime, magne, & potens, Dominus
19 exercituum nomen tibi. ¶ Magnus consilio,
& incomprehensibilis cogitatu, cuius oculi
aperti sunt super omnes vias filiorũ Adam:
vt reddas vnicuique secundùm vias suas, &
secundùm fructum adinuentionum eius.
20 ¶ Qui posuisti signa & portenta in terra Ae-
gypti vsque ad diem hanc, & in Israël, & in
hominibus: & fecisti tibi nomẽ sicut est dies
21 hæc. ¶ Et eduxisti populum tuum Israël de
D Terra Aegypti, in signis, & in portentis, & in
manu robusta, & in brachio extento, & in ter
22 rore magno. ¶ Et dedisti eis terram hãc, quã
iurasti patribus eorũ, vt dares eis terrã fluen-
23 tem lacte & melle. ¶ Et ingressi sunt, & pos-
sederunt eam: & non obedierunt voci tuæ,
& in lege tua nõ ambulauerunt: omnia quæ
mandasti eis, vt facerẽt, non fecerunt: & eue-
24 nerunt eis oĩa mala hæc. ¶ Ecce munitiones
extructæ sunt aduersum ciuitatem, vt capia-
tur: & vrbs data est in manus Chaldæorum,
* qui præliantur aduersus eã à facie gladij, & ** & in manus regis Babylonis.*
famis, & pestilentiæ: & quæcunque locutus
25 es acciderunt, vt tu ipse cernis. ¶ Et tu dicis
mihi Domine Deus, Eme agrum argento, &
adhibe testes, cũ vrbs data sit in manus Chal-
26 dæorum? ¶ Et factum est verbum Domini ad
27 Ieremiam, dicens: ¶ Ecce ego Dominus Deus
vniuersæ carnis: nunquid mihi difficile erit
28 omne verbum? ¶ Propterea hæc dicit Domi-
E nus: Ecce ego tradam ciuitatem istam in
manus Chaldæorum, & in manus regis Ba-
29 bylonis, & capient eã. ¶ Et venient Chaldæi
præliantes aduersum vrbem hanc, & succen-
dent eam igni, & comburent eam, & domos
in quarum domatibus sacrificabant Baal, &
libabant dijs alienis libamina ad irritan-
30 dum me. ¶ Erant enim filij Israël & filij Iu-
da iugiter facientes malum in oculis meis ab
adolescentia sua: filij Israël, qui vsque nunc
exacerbant me in opere manuum suarum, di
31 cit Dominus. ¶ Quia in furore, & indigna-
tione mea facta est mihi ciuitas hæc à die
qua ædificauerunt eam, vsq; ad diem istam,
32 qua auferetur de conspectu meo. ¶ Propter
malitiam filiorum Israël & filiorum Iuda,
quam fecerũt, ad iracundiam me prouocan-
tes, ipsi, & reges eorum, principes eorum, &
F sacerdotes eorum, & prophetæ eorum, viri
33 Iuda, & habitatores Ierusalem. ¶ |Et verte- *|Supr. 7. f 26.*
runt ad me terga & non facies: cùm docerẽ
eos diluculo & erudirem, & nollent audire
34 vt acciperent disciplinam. ¶ |Et posuerunt *|4. Re. 21. a 4.*
idola sua in domo, in qua inuocatum est no
35 men meum, vt pollueret eam. ¶ Et ædifica-
uerunt excelsa Baal, quæ sunt in valle filij
Ennom: vt initiarent filios suos & filias suas
Moloch: quod non mandaui eis, nec ascendit
in cor meum, vt facerent abominationem
36 hanc, & in peccatũ deducerent Iudam. ¶ Et
nunc propter ista, hæc dicit Dominus Deus
Israël ad ciuitatem hãc, de qua vos dicitis quod
tradetur in manus regis Babylonis in gladio,
37 & in fame, & in peste. ¶ Ecce ego congrega-
bo eos de vniuersis terris ad quas eieci eos
in furore meo, & in ira mea, & in indignatio
ne grandi, & reducam eos ad locum istum,
38 & habitare eos faciam confidenter. ¶ Et erũt
mihi in populum, & ego ero eis in Deum.
39 ¶ |Et dabo eis cor vnum, & viam vnam, vt ti- *|Ezec. 11. d. 19. 36. f 26.*
meant me vniuersis diebus: & bene sit eis,
40 & filijs eorum post eos. ¶ Et feriam eis pa-
ctum sempiternum, & non desinam eis be-
G nefacere: & timorem meum dabo in corde
41 eorum, vt non recedant à me. ¶ Et lætabor
super eis, cùm bene eis fecero: & plantabo
eos in terra ista in veritate ĩ toto corde meo
42 & in tota anima mea. ¶ Quia hæc dicit Do-
minus: Sicut adduxi super populum istum

omne

omne malum hoc grande: sic adducam su-
per eos omne bonũ quod ego loquor ad eos.
43 ¶ Et possidebuntur agri in terra ista: de qua
vos dicitis quod deserta sit, eò quod nõ remanserit
homo & iumentũ, & data sit in manus Chal
44 dæorum. ¶ Agri ementur pecunia, & scribẽ-
tur in libro, & imprimetur signum, & testis
adhibebitur in terra Ben-iamin, & in circui-
tu Ierusalem, in ciuitatibus Iuda, & in ciuita-
tibus montanis, & in ciuitatibus campestri-
bus, & in ciuitatibus quę ad Austrũ sunt: quia
conuertam captiuitatem eorũ, ait Dominus.

CAPVT XXXIII.

1 ET factum est verbum Domini ad
A Ieremiam secundo, cum adhuc
clausus esset in atrio carceris,
2 dicens: ¶ Hæc dicit Dominus, qui
Dominus s. factorus est ¹ & ˋformaturus il-
3 lud, & paraturus, Dñs nomen eius: ¶ Clama
ad me, & exaudiã te, & annunciabo tibi grã-
4 dia, & firma, quæ nescis. ¶ Quia hæc dicit Do-
minus Deus Israël ad domos vrbis huius, &
ad domos regis Iuda, quæ destructæ sunt, &
5 ad munitiones, & ad gladiũ ¶ venientium, vt
dimicent cum Chaldæis, & impleant eas
cadaueribus hominum, quos percussi in fu-
rore meo & in indignatione mea, abscon-
dens faciẽ meã a ciuitate hac pp oẽm maliiiã
ei s. 6 eorum. ¶ Ecce, ego obducam ˋeisˋ cicatricem
& sanitatem, & curabo eos: & reuelabo illis
7 deprecationẽ pacis & veritatis. ¶ Et conuertã
Israël s. conuersionẽ Iuda, & conuersionem ˋIerusa-
8 lemˋ: & ædificabo eos sicut à principio. ¶ Et
emundabo illos ab omni iniquitate sua, in
qua peccauerunt mihi. & propitius ero cun
ctis iniquitatibus eorum, in quibus delique-
9 runt mihi, & spreuerunt me. ¶ Et erit mihi in
B nomen, & in gaudium, & in laudem, & in
exultationem cunctis gentibus terræ, quæ au
dierint omnia bona, quæ ego facturus sum
eis: & pauebunt, & turbabuntur in vniuersis
bonis, & in omni pace quam ego faciã eis.
10 ¶ Hæc dicit Dominus: Adhuc audietur in lo-
co isto (quem vos dicitis esse desertum, eo
quòd non sit homo, nec iumentum: in ciui-
tatibus Iuda, & foris Ierusalem, quæ desola-
tæ sunt absque homine & absque habitatore
11 & absque pecore) ¶ vox gaudij & vox læ-
titiæ, vox sponsi & vox sponsę, vox dicentiũ,
Confitemini Domino exercituum, quoniã
bonus Dominus, quoniã in æternum miseri-
cordia eius: & portantium vota in domum
Domini. reducam enim cõuersionem terræ
12 sicut a principio, dicit Dominus. ¶ Hæc dicit
Dominus exercituũ: Adhuc erit in loco isto
C deserto absque homine, & absq; iumento, &
in cunctis ciuitatibus eius, habitaculum pa-
13 storum accubantium gregum. ¶ In ciuitati-
bus mõtuosis, & in ciuitatibus cãpestribus,
& in ciuitatibus quæ ad Austrum sunt, & in
Terra Ben-iamin, & in circuitu Ierusalem,
& in ciuitatibus Iuda adhuc transibunt gre-
ges ad manum numerantis, ait Dominus.
Sup. 23. a s. 14 ¶ Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & su-
scitabo verbum bonum quod locutus sum ad
15 domum Israël & ad domum Iuda. ¶ In die-
bus illis, & in tempore illo germinare faciam
Dauid germen iustitiæ: & faciet iudicium &
16 iustitiam in terra. ¶ In diebus illis saluabi-
tur Iuda, & ˋIerusalemˋ habitabit confiden- *Israël*
ter, & ˋhoc est nomen quod vocabunt eũˋ, *hoc est quod*
17 Dominus iustus noster. ¶ Quia hæc dicit *vocabit eũ*
Dominus: Non interibit de Dauid vir, qui se- *s.*
18 deat super thronum domus Israël. ¶ Et de
sacerdotibus & de Leuitis non interibit vir a
facie mea, qui offerat holocaustomata, & in-
cendat sacrificium, & cædat victimas omni-
19 bus diebus. ¶ Et factum est verbum Domini
20 ad Ieremiam, dicens: ¶ Hæc dicit Dominus,
D Si irritũ potest fieri pactum meum cum die,
& pactum meum cum nocte, vt non sit dies
21 & nox in tempore suo: ¶ Et pactum meum
irritum esse poterit cum Dauid seruo meo,
vt non sit ex eo filius qui regnet in throno
eius; & Leuitæ, & sacerdotes ministri mei.
22 ¶ Sicuti enumerari non possunt stellæ cœli,
& metiri arena maris: sic multiplicabo semẽ
Dauid serui mei, & Leuitas ministros meos.
23 ¶ Et factum est verbum Domini ad Iere-
24 miã, dicens: ¶ Nunquid non vidisti quid po-
pulus hic locutus sit, dicens: Duæ cognatio-
nes, quas elegerat Dominus, abiectæ sunt:
& populum meum despexerunt, eò quòd
25 non sit vltrà gens coram eis. ¶ Hæc dicit
Dominus: Si pactum meum inter diem &
noctem, & leges cœlo & terræ non posui:
26 ¶ equidem & semen Iacob, & Dauid serui
mei proiiciam, vt non assumam de semine
eius principes seminis Abraham, Isaac, & Ia-
cob. reducam enim conuersionem eorum, &
miserebor eis.

CAPVT XXXIIII.

1 VERBVM quod factum est ad Ie-
A remiam à Domino, quando Na-
buchodonosor rex Babylonis,
& omnis exercitus eius, vniuer-
saque regna terræ quę erant sub
potestate manus eius, & omnes populi bel-
labant contra Ierusalem, & contra omnes
2 vrbes eius, dicẽs: ¶ Hæc dicit Dominus Deus
Israël, Vade, & loquere ad Sedeciam re-
gem Iuda: & dices ad eum, Hæc dicit Domi-
nus: Ecce, ego tradam ciuitatem hanc in ma-
nus regis Babylonis, & succendet eam igni.
3 ¶ Et tu non effugies de manu eius: sed com-
prehensione capieris, & in manu eius tradé-
ris: & oculi tui oculos regis Babylonis vi-
debunt, & os eius cum ore tuo loquetur, &
4 Babylonem introibis. ¶ Attamen audi ver-
bum Domini Sedecia rex Iuda: Hæc dicit Do-
5 minus ad te, Non morieris in gladio, ¶ sed
in pace morieris: & secundum combustio-
nes patrum tuorum regum priorum qui
fuerunt ante te, sic comburent te: & Væ Do-
B mine, plangẽt te: quia verbum ego locutus
6 sum, dicit Dominus. ¶ Et locutus est Iere-
mias propheta ad Sedeciam regẽ Iuda uni-
7 uersa uerba hæc in Ierusalem. ¶ Et exercitus
regis Babylonis pugnabat contra Ierusalem,
& contra omnes ciuitates Iuda, quæ reliquæ

erant

erant contra Lachis, & contra Azécha: hæ
enim supererant de ciuitatibus Iuda, vrbes
8 munitæ. ¶ Verbum quod factum est ad Iere-
miam à Domino, postquàm percussit rex
Sedecias fœdus cum omni populo in Ierusa-
9 lem, prædicans, ¶ Vt dimitteret vnusquisque
seruum suũ, & vnusquisq; ancillam suam, Hę
bræum & Hebræam liberos: & nequaquàm
dñarentur eis, id est in Iudæo & fratre suo.
10 ¶ Audierunt ergo omnes principes, & vni-
uersus populus, qui inierant pactum, vt di-
mitteret vnusquisque seruum suum, & vnus-
quisque ancillam suam liberos, & vltrà non
dominarentur eis. audierunt igitur, & dimi-
11 serunt. ¶ Et conuersi sunt deinceps: & retra- -6.
xerunt seruos & ancillas suas quos dimise-
rant liberos, & subiugauerunt in famulos &
12 famulas. ¶ Et factum est verbum Domini ad
13 Ieremiam à Domino, dicens. ¶ Hæc dicit Do-
minus Deus Israël: Ego percussi fœdus cum
patribus vestris in die qua eduxi eos de Ter-
C ra Aegypti, de domo seruitutis, dicens:
14 ¶ Cum completi fuerint septem anni, di- | Exo. 21.a 2.
mittat vnusquisq; fratrem suum Hebręum, Deut. 15.c 12.
qui venditus est ei, & seruiet tibi sex annis:
& dimittes eum à te liberum. & non audie-
runt patres vestri me, nec inclinauerunt au-
15 rem suam, ¶ Et conuersi estis vos hodie, &
fecistis quod rectum est in oculis meis, vt
prædicaretis libertatem, vnusquisq; ad ami-
cum suum: & inistis pactum in conspectu
meo, in domo in qua inuocatum est nomen
16 meum super eam. ¶ Et reuersi estis, & com-
maculastis nomen meum: & reduxistis v-
nusquisq; seruum suum, & vnusquisque an-
cillam suam quos dimiseratis, vt essent liberi
& suæ potestatis: & subiugastis eos, vt sint
17 vobis serui & ancillæ. ¶ Propterea hæc dicit
Dñs: Vos non audistis me, vt prædicaretis
libertatem, vnusquisque fratri suo, & vnus-
D quisque amico suo: ecce ego prędico vobis
libertatem, ait Dominus, ad gladium, ad pe-
stem, & ad famem: & dabo vos in commo-
18 tionem cunctis regnis terræ. ¶ Et dabo vi-
ros, qui præuaricantur fœdus meum, & non
obseruauerunt verba fœderis quibus assensi
sunt in conspectu meo, vitulum quem con-
ciderunt in duas partes, & transierunt inter
19 diuisiones eius, ¶ Principes Iuda, & princi-
pes Ierusalem, eunuchi, & sacerdotes, & om-
nis populus terræ, qui transierunt inter diui-
20 siones vituli: ¶ Et dabo eos in manus ini-
micorum suorum, & in manus quærentium
animam eorum: & erit morticinum eorum
in escam volatilibus cœli & bestijs terræ.
21 ¶ Et Sedeciam regem Iuda & principes eius
dabo in manus inimicorum suorum, & in
manus quærentium animas eorum, & in
manus exercituũ regis Babylonis, qui reces-
22 serunt a vobis. ¶ Ecce, ego præcipio, dicit Do-
minus, & reducam eos in ciuitatem hanc, &
præliabuntur aduersus eam, & capient eam,
& incendent igni: & ciuitates Iuda dabo in
solitudinem, eò quòd non sit habitator.

CAPVT XXXV.

1 VERBVM quod factũ est ad Ie-
A remiam à Domino in diebus
Ioacim, filij Iosię, regis Iuda,
2 dicens: ¶ Vade ad domum Re-
chabitarum, & loquere eis, &
introduces eos in domum Domini in vnam
exedram thesaurorum, & dabis eis bibere vi-
3 num. ¶ Et assumpsi Iezoniam filium Iere-
miæ, filij Habsaniæ, & fratres eius, & omnes
filios eius, & vniuersam domum Rechabita-
4 rum. ¶ Et introduxi eos in domũ Dñi, ad ga-
zophylacium filiorum Hanan filij Iegede-
liæ hominis Dei, qđ erat iuxta gazophylaciũ
principũ, super thesaurum Maasiæ filij Sellũ,
5 qui erat custos vestibuli. ¶ Et posui corã filijs
domus Rechabitarũ scyphos plenos vino,
6 & calices: & dixi ad eos: Bibite vinũ. ¶ Qui
responderunt: Non bibemus vinũ: quia Io-
B nadab, filius Rechab, pr̃ noster, præcepit no-
bis, dicens: Non bibetis vinũ vos & filij ue-
7 stri usq; in sempiternũ. ¶ Et domũ non ædi-
ficabitis, & sementem non seretis, & vineas
non plantabitis, nec habebitis: sed in taber-
naculis habitabitis cunctis diebus uestris, vt
viuatis diebus multis sup faciẽ terræ in qua
8 uos peregrinamini. ¶ Obediuimus ergo voci
Ionadab, filij Rechab, patris nostri, in om-
nibus quæ præcepit nobis: ita, ut non bibe-
remus vinum cunctis diebus nostris: nos
9 & mulieres nostræ, filij & filiæ nostræ: ¶ &
non ædificaremus domos ad habitandum,
& uineam & agrum & sementem non ha-
10 buimus: ¶ sed habitauimus in tabernaculis, &
obedientes fuimus iuxta omnia, quæ præ- fecimus 8.
11 cepit nobis Ionadab pater noster. ¶ Cùm au-
tem ascendisset Nabuchodonosor rex Baby-
lonis ad terram nostram, diximus: Venite,
& ingrediamur Ierusalem à facie exercitus
Chaldęorum, & à facie exercitus Syriæ: &
12 mansimus in Ierusalem. ¶ Et factum est
C uerbum Domini ad Ieremiam, dicens: ¶ Hæc
13 dicit Dominus exercituum, Deus Israël: Va-
de & dic uiris Iuda, & habitatoribus Ierusa-
lem, Nunquid non recipietis disciplinam,
14 ut obediatis uerbis meis, dicit Dñs? ¶ Præ-
ualuerunt sermones Ionadab filij Rechab,
quos præcepit filijs suis, vt non biberent ui-
num: & non biberunt usque ad diem hanc;
quia obedierunt præcepto patris sui: ego au-
tem locutus sum ad uos, de manè consurgẽs
15 & loquens, & non obedistis mihi. ¶ Misique
ad uos omnes seruos meos ꝓphetas consur
gẽs diluculo, mittẽsq;, & dicẽs, | Cõuertimi- | Sup. 18.b 11. 25.a.5
ni unusquisq; à uia sua pessima, & bona fa-
cite studia uestra: & nolite seq deos alienos,
neque colatis eos, & habitabitis in terra quã
dedi uobis & patribus uestris: & non inclina
16 stis aurem uestram, neque audistis me. ¶ Fir-
mauerũt igitur filij Ionadab filij Rechab, ꝓ-
D ceptum patris sui, quod præceperat eis: popu
17 lus autem iste non obediuit mihi. ¶ Idcirco
hęc dicit Dominus exercituũ, Deus Israël: Ec
ce, ego adducã super Iudam & super omnes
habitatores Ierusalem uniuersam afflictionẽ

quam locutus sum aduersum illos, eò quòd
locutus sum ad illos, & nō audierūt: uocaui
18 illos, & non responderunt mihi. Domui au
tem Rechabitarum dixit Ieremias: Hæc dicit
Dominus exercituum, Deus Israël, Pro eo
quod obedistis præcepto Ionadab patris vestri,
& custodistis omnia mādata eius, & fecistis
19 vniuersa quæ præcepit vobis; Propterea hęc
dicit Dominus exercituum, Deus Israël, Non
deficiet uir de stirpe Ionadab filij Rechab,
stans in conspectu meo cunctis diebus.

CAPVT XXXVI.

1 ET factum est in anno quarto Ioa
A cim filij Iosiæ, regis Iuda: factū
est verbum hoc ad Ieremiam à
2 Dño, dicēs: Tolle volumen li-
bri, & scribes in eo omnia verba
quæ locutus sum tibi aduersum Israël & Iu-
dam, & aduersum oēs gentes: à die qua locu
tus sum ad te ex diebus Iosiæ, vsq; ad diem
3 hanc. Si fortè audiente domo Iuda vniuer-
sa mala, quæ ego cogito facere eis, reuertat
unusquisq; à uia sua pessima: & ppitius ero
4 iniquitati, & peccato eorū. Vocauit ergo Ie
remias Baruch, filiū Neriæ: & scripsit Baruch
ex ore Ieremiæ oēs sermones Domini, quos
5 locutus est ad eum, in uolumine libri. &
præcepit Ieremias Baruch, dicēs: Ego clausus
6 sum, nec ualeo ingredi domum Domini. In-
gredere ergo tu, & lege de uolumine in quo
B scripsisti ex ore meo uerba Domini, audiēte
populo in domo Dñi in die ieiunij: insuper
& audiente uniuerso Iuda, qui ueniunt de ci
7 uitatibus suis, leges eis: Si fortè cadat ora-
tio eorū in conspectu Domini, & reuertatur
vnusquisq; à via sua pessima: quoniam ma-
gnus furor & indignatio est, quam locutus
8 est Dominus aduersum populum hunc. Et
fecit Baruch filius Neriæ iuxta omnia, quæ
præceperat ei Ieremias propheta, legens ex
volumine sermones Domini in domo Domi
9 ni. Factum est autem in anno quinto Ioa-
cim, filij Iosiæ, regis Iuda, in mense nono:
prædicauerunt ieiunium in cōspectu Domi-
ni omni populo in Ierusalē, & vniuersę mul-
titudini, quæ cōfluxerat de ciuitatibus Iuda
10 in Ierusalem. Legitq; Baruch ex volumi-
C ne sermones Ieremiæ in domo Domini in ga
zophylacio Gamariæ filij Saphan scribę, in
vestibulo superiori, in introitu portæ nouæ
11 domus Domini, audiēte omni populo. Cū-
que audisset Michęas filius Gamarię, filij Sa-
12 phan, oēs sermones Domini ex libro: de-
scendit in domum regis ad gazophylacium
scribæ: & ecce, ibi omnes principes sedebāt,
Elisama scriba, & Dalaias filius Semeiæ, &
Elnathan filius Achobor: & Gamarias filius
Saphan, & Sedecias filius Hananiæ, & vni-
13 uersi principes. Et nunciauit eis Michæas
omnia verba quæ audiuit, legentem Baruch [legente]
14 ex volumine in auribus populi. Miserunt
itaq; omnes principes ad Baruch, Iudi filiū
Nathaniæ, filij Selemiæ, filij Chusi, dicentes:
tea: Volumen ex quo legisti audiente po-
pulo, sume in manu tua, & veni. Tulit ergo
D Baruch filius Neriæ volumē in manu sua, &
15 venit ad eos. Et dixerunt ad eum: Sede &
lege hæc in auribus nostris. Et legit Baruch
16 in auribus eorum. Igitur cùm audissent
omnia verba, obstupuerunt vnusquisque ad
proximū suum, & dixerunt ad Baruch: Nun-
ciare debemus regi omnes sermones istos.
17 Et interrogauerunt eum dicentes: Indica
nobis quomodo scripsisti omnes sermones
18 istos ex ore eius? Dixit autem eis Baruch:
Ex ore suo loquebatur quasi legens ad me
omnes sermones istos: & ego scribebā in vo
19 lumine atramēto. Et dixerūt principes ad
Baruch: Vade, & abscōdere tu & Ieremias,
20 & nemo sciat vbi sitis. Et ingressi sunt ad
regem in atrium: porro uolumen commen-
dauerunt in gazophylacio Elisamæ scribę: &
nunciauerunt audiente rege omnes sermo-
21 nes. Misitq; rex Iudi, ut sumeret volumen:
E qui tollens illud de gazophylacio Elisamæ
scribæ, legit audiente rege, & uniuersis princi
22 pibus qui stabāt circa regem. Rex autē se
debat in domo hyemali in mense nono: &
23 posita erat arula corā eo plena prunis. Cū-
que legisset Iudi tres pagellas vel quatuor,
scidit illud scalpello scribæ, & proiecit in
ignē qui erat super arulā: donec consumeretur
24 omne uolumen igni quod erat in arula. Et nō
timuerunt, neque sciderunt vestimenta sua
rex, & omnes serui eius, qui audierūt vniuer
25 sos sermones istos. Veruntamen Elna-
than, & Dalaias, & Gamarias contradixe-
runt regi, ne combureret librum: & non au-
26 diuit eos. Et præcepit rex Ieremiel filio
Amélech, & Saraię filio Ezriel, & Selemię
F filio Abdeel, ut comprehenderent Baruch
scribam, & Ieremiam prophetam: abscondit
27 autem eos Dominus. Et factum est uerbum
Domini ad Ieremiam prophetam, postquàm
combusserat rex uolumen, & sermones quos
28 scripserat Baruch ex ore Ieremiæ, dicēs: Rur
sum tolle uolumen aliud: & scribe in eo om-
nes sermones priores, qui erant in primo uo
lumine, quod combussit Ioacim rex Iuda.
29 Et ad Ioacim, regem Iuda, dices: Hæc dicit
Dominus, Tu cōbussisti uolumē illud, dicēs,
Quare scripsisti in eo annuncians, Festinus
ueniet rex Babylonis, & uastabit terram hāc:
cessare faciet ex illa hominem & iumētum?
30 Propterea hæc dicit Dominus contra Ioa-
cim regē Iuda: Non erit ex eo qui sedeat su-
G per soliū Dauid: & cadauer eius proijcietur
31 ad æstum per diē, & ad gelu per noctem. Et
uisitabo contra eum, & cōtra semen eius, &
cōtra seruos eius, iniquitates suas: & adducā
super eos & super habitatores Ierusalem, &
super uiros Iuda omne malū quod locutus
32 sum ad eos: & non audierunt. Ieremias au-
tem tulit uolumen aliud, & dedit illud Ba-
ruch filio Nerię, scribę: quod scripsit in eo ex ore
Ieremię omnes sermones libri, quē combus-
serat Ioacim rex Iuda igni: & insuper addi-
ti sunt sermones multo plures quam anteà
fuerant.

CAPVT XXXVII.

1 ET regnauit rex Sedecias, filius Iosiæ, pro [4. Reg. 24. d]
A Iechonia filio Ioacim: quem consti- [17.]

2.Par.36.b 10. 1.Esd.1.f 47.

tuit regem Nabuchodonosor rex Babylonis,
2 in terra Iuda. ¶ Et non obediuit ipse, & ser-
ui eius, & populus terræ, uerbis Domini
quæ locutus est in manu Ieremiæ prophetæ.
3 ¶ Et misit rex Sedecias Iuchal, filium Sele-
miæ, & Sophoniam filium Maasię sacerdo-
rem, ad Ieremiam prophetam, dicens: Ora
4 pro nobis Dominum Deum nostrum. ¶ Iere-
mias autem liberè ambulabat in medio po-
puli: non enim miserant eum in custodiam
carceris. Igitur exercitus Pharaonis egressus
5 est de Aegypto: & audientes Chaldæi qui ob
sidebant Ierusalem, huiuscemodi nuncium,
5 recesserunt ab Ierusalem. ¶ Et factum est ver-
bum Domini ad Ieremiam prophetā, dicēs:
6 ¶ Hæc dicit Dominus Deus Israël: Sic dicetis
B regi Iuda, qui misit vos ad me interrogandū:
Ecce exercitus Pharaonis, qui egressus est vo
bis in auxilium, reuertetur in terram suam
7 in Aegyptum: ¶ & redient Chaldæi, & bella-
bunt contra ciuitatem hanc: & capient eam,
8 & succendent eā igni. ¶ Hęc dicit Dominus:
Nolite decipere animas vestras, dicentes, Eū-
tes abibunt, & recedēt à nobis Chaldæi: quia
9 non abibunt. ¶ Sed & si percusseritis omnem
exercitum Chaldæorum qui prælіantur ad-
uersum vos, & derelicti fuerint ex eis aliqui
vulnerati: singuli de tētorio suo cōsurgent, &
10 incendent ciuitatem hanc igni. ¶ Ergo cùm
recessisset exercitus Chaldęorum ab Ierusalē
11 propter exercitū Pharaonis, ¶ egressus est Ie-
remias de Ierusalem, vt iret in terram Ben-ia
min, & diuideret ibi possessionem in conspe-
12 ctu ciuium. ¶ Cumque peruenisset ad portā
C Ben-iamin, erat ibi custos portæ per vices, no
mine Ierias, filius Selemiæ, filij Hananiæ: &
apprehendit Ieremiā prophetam, dicens: Ad
13 Chaldæos profugis? ¶ Et respondit Ieremi-
as, Falsum est: non fugio ad Chaldæos. Et
non audiuit eum: sed comprehendit Ierias
Ieremiam, & adduxit eum ad principes.
14 ¶ Quam ob rem irati principes contra Iere-
miam, cæsum eum miserunt in carcerem qui
erat in domo Ionathan scribæ. ipse enim
15 præpositus erat super carcerem. ¶ Itaque in-
gressus est Ieremias in domū laci & in erga-
stulum: & sedit ibi Ieremias diebus multis.
16 ¶ Mittens autem Sedecias rex tulit eum: &
interrogauit eum in domo sua abscondirè,
D & dixit: Putàsne est sermo à Domino? Et
dixit Ieremias: Est. Et ait: In manus regis
17 Babylonis tradèris. ¶ Et dixit Ieremias ad re
gem Sedeciā: Quid peccaui tibi & seruis tuis
& populo tuo, quia misisti me in domum
18 carceris? ¶ Vbi sunt prophetæ vestri qui pro-
phetabant vobis, & dicebant, Non veniet
rex Babylonis super vos, & super terrā hanc?
19 ¶ Nunc ergo audi obsecro domine mi rex: Va
leat deprecatio mea in conspectu tuo: & ne
me remittas in domum Ionathan scribæ,
20 ne moriar ibi. ¶ Præcepit ergo rex Sedecias
vt traderetur Ieremias in vestibulo carceris:
& daretur ei torta panis quotidie, excep-
to pulmento, donec consumerentur om-
nes panes de ciuitate: & mansit Ieremias
in vestibulo carceris.

CAPVT XXXVIII.

1 AVDIVIT autē Saphatias filius
A Mathan, & Gedelias filius Phas-
sur, & Iuchal filius Selemiæ, &
Phassur filius Melchiæ, sermones
quos Ieremias loquebatur ad
2 omnē populū, dicens: ¶ Hęc dicit Dñs: Qui- Sup. 21.e
cunq; manserit in ciuitate hac, morietur gla 9.
dio & fame & peste: qui autem profugerit ad
Chaldæos, viuet, & erit anima eius sospes &
3 viuens. ¶ Hæc dicit Dominus: Tradendo tra-
detur ciuitas hæc in manu exercitus regis
4 Babylonis, & capiet eam. ¶ Et dixerūt princi-
pes regi: Rogamus ut occidatur homo iste:
de industria enim dissoluit manus virorū bel
lantium, qui remanserunt in ciuitate hac, &
B manus vniuersi populi, loquens ad eos iuxta
verba hæc: siquidem homo iste non quærit
5 pacem populo huic, sed malum. ¶ Et dixit
rex Sedecias: Ecce ipse in manibus vestris
est: nec enim fas est regem vobis quicquam
6 negare. ¶ Tulerunt ergo Ieremiam, & proie-
cerunt eum in lacum Melchiæ filij Amélech,
qui erat in vestibulo carceris: & submiserunt
Ieremiam in *funibus in lacum in quo non *funibus & in lacu non
erat aqua, sed lutum. descendit itaq; Iere- 9.
7 mias in cœnum. ¶ Audiuit autem Abde-mé-
lech Aethiops vir eunuchus q erat in domo
regis, quod misissent Ieremiam in lacum: por
8 ro rex sedebat in porta Ben-iamin. ¶ Et egres
sus est Abde-mélech de domo regis, & locu-
9 tus est ad regem, dicens: ¶ Dñe mi rex, malè-
fecerunt viri isti omnia quęcunq; perpetra-
C runt contra Ieremiam prophetam, mitten-
tes eum in lacum, vt moriatur ibi fame: non
10 sunt enim panes vltrà in ciuitate. ¶ Præce-
pit itaque rex Abde-mélech Aethiopi, dicēs:
Tolle tecum hinc triginta viros, & leua Iere-
miā prophetam de lacu, antequā moriatur.
11 ¶ Assumptis ergo Abde-mélech secum viris,
ingressus est domū regis, quæ erat sub cella-
rio: & tulit inde veteres pannos, & antiqua
*quæ computruerant: & submisit ea ad Iere- * vestimenta.
12 miam in lacum per funiculos. ¶ Dixitq; Ab-
de-mélech Aethiops ad Ieremiam: Pone vete
res pannos, & hæc scissa & putrida sub cu-
bito manuum tuarum, & *super* funes. fe- *subter 4.
13 cit ergo Ieremias sic. ¶ Et extraxerunt Iere-
D miā funibus, & eduxerunt eum de lacu. man
14 sit autem Ieremias in vestibulo carceris. ¶ Et
misit rex Sedecias, & tulit ad se Ieremiam
prophetam ad ostium tertium quod erat in
domo Domini: & dixit rex ad Ieremiam: In
terrogo ego te sermonem, ne abscondas à
15 me aliquid. ¶ Dixit autem Ieremias ad Sede-
ciam: Si annūciauero tibi, nunquid non in-
terficies me? & si consilium dedero tibi, non
16 me audies? ¶ Iurauit ergo rex Sedecias Ie-
remiæ clàm, dicens: Viuit Dominus qui
fecit nobis animam hanc, si occidero te,
& si tradidero te in manus virorum istorum
17 qui quærunt animam tuam. ¶ Et dixit Ie-
remias ad Sedeciam: Hæc dicit Dominus
E exercituū, Deus Israël, Si profectus exieris
ad principes regis Babylonis, viuet anima

tua,& ciuitas hæc non ſuccendetur igni: &
18 ſaluus eris tu,& domus tua. Si autem non
exieris ad principes regis Babylonis, trade-
tur ciuitas hæc in manus Chaldæorum, &
ſuccendent eam igni: & tu non effugies de
19 manu eorum. Et dixit rex Sedecias ad Ie-
remiam: Solicitus ſum propter Iudæos, qui
transfugerunt ad Chaldæos: ne fortè tradar
20 in manus eorum,& illudant mihi. Reſpō-
dit aūt Ieremias: Nō te tradent. audi quæſo
vocem Domini,quam ego loquor ad te,& be
21 ne tibi erit, & viuet anima tua. Quòd ſi
nolueris egredi: iſte eſt ſermo quem oſtēdit
22 mihi Dominus. Ecce omnes mulieres,quæ
F remanſerunt in domo regis Iuda, educentur
ad principes regis Babylonis: & ipſæ dicent,
Seduxerunt te, & præualuerunt aduerſum te
viri pacifici tui; demerſerunt in cœno & in
23 lubrico pedes tuos, & receſſerunt à te. Et
omnes vxores tuæ, & filij tui educentur ad
Chaldæos: & non effugies manus eorū, ſed
in manu regis Babylonis capieris: & ciuita-
24 tem hanc comburet igni. Dixit ergo Sede-
cias ad Ieremiam: Nullus ſciat verba hæc,&
25 non morieris. Si autem audierint princi-
pes quia locutus ſum tecum: & venerint ad
G te,& dixerint tibi, Indica nobis quid locu-
tus ſis cum rege, ne celes nos, & non te in-
terficiemus: & quid locutus eſt tecum rex:
26 Dices ad eos: Proſtraui ego preces meas co
ram rege, ne me reduci iuberet in domum
27 Ionathan, & ibi morerer. Venerunt ergo
omnes principes ad Ieremiam,& interroga-
uerunt eum: & locutus eſt eis iuxta omnia
verba quæ præceperat ei rex, & ceſſauerunt
28 ab eo: nihil enim fuerat auditum. Manſit
verò Ieremias in veſtibulo carceris,vſque ad
diem quo capta eſt Ieruſalem: & factum eſt
vt caperetur Ieruſalem.

CAPVT XXXIX.

1 ANNO nono Sedeciæ regis Iuda, 4.Reg. 25. a.
A menſe decimo, venit Nabucho- Inf. 52. a. 4
donoſor rex Babylonis, & om-
nis exercitus eius ad Ieruſalem,
2 & obſidebant eā. Vndecimo au
tē anno Sedeciæ,mēſe quarto, ᵇquinta᷾ men- ᵇnona 1.
3 ſis aperta eſt ciuitas. Et ingreſſi ſunt oēs
principes regis Babylonis, & ſederūt in por-
ta media: Neregel, Sereſer, Semegar-nabu,
Sar-ſachim, Rabſares, Neregel, Sereſer, Reb
-mag,& oēs reliqui principes regis Babylo-
4 nis. Cumq; vidiſſet eos Sedecias rex Iuda,
& omnes viri bellatores,fugerunt: & egreſſi
ſunt nocte de ciuitate per viam horti regis,
& per portam,quæ erat inter duos muros,&
5 egreſſi ſunt ad viam deſerti. Perſecutus eſt
autem eos exercitus Chaldæorum: & com-
prehenderunt Sedeciam in campo ſolitudi-
nis Ierichuntinæ, & captum adduxerunt ad
B Nabuchodonoſor regem Babylonis in Re-
blátha, quæ eſt in Terra-Emath: & locutus
6 eſt ad eum iudicia. Et occidit rex Babylo-
nis filios Sedeciæ in Reblatha, in oculis
eius: & omnes nobiles Iuda occidit rex Ba-
7 bylonis. Oculos quoque Sedeciæ eruit: &
vinxit eum compedibus,vt duceretur in Ba-
8 bylonem. Domum quoq; regis,& domum
vulgi ſuccenderunt Chaldæi igni: & murum
9 Ieruſalem ſubuerterunt. Et reliquias popu
li,qui remanſerant in ciuitate,& perfugas q
transfugerant ad eum, & ſuperfluos vulgi q
remanſerant, tranſtulit Nabuzardan magi-
10 ſter militum in Babylonem. Et de plebe
C pauperum,qui nihil penitus habebant,dimi-
ſit Nabuzardan magiſter militū,in terra-Iu-
da: & dedit eis vineas & ciſternas in die il-
11 la. Præceperat aūt Nabuchodonoſor rex Ba
bylonis de Ieremia Nabuzardan magiſtro
12 militū,dicens: Tolle illum, & pone ſuper
eum oculos tuos,nihilq; ei mali facias: ſed
13 vt voluerit, ſic facias ei. Miſit ergo Nabu-
zardan princeps militiæ, & ᶜNabuſezbaz᷾ & ᶜNabu & Sechan 16
Rab-ſares, & Neregel, & Sereſer, & Reb-
14 -mag,& oēs optimates regis Babylonis, mi
ſerūt & tulerunt Ieremiam de veſtibulo car-
D ceris,& tradiderūt eum Godoliæ filio Ahicā,
filij Sapham,vt intraret in domum, & habi-
15 taret in populo. Ad Ieremiam aūt factus
fuerat ſermo Dñi,cùm clauſus eſſet in veſti-
16 bulo carceris, dicens: Vade, & dic Abde-
mélech Aethiopi, dicens: Hæc dicit Domi-
nus exercituum,Deus Iſraël: Ecce,ego indu
cam ſermones meos ſuper ciuitatem hanc
in malum, & non in bonum: & erunt in con-
17 ſpectu tuo in die illa. Et liberabo te in die
illa, ait Dominus: & non traderis in manus
18 virorum quos tu formidas: Sed eruens li-
berabo te,& gladio non cades: ſed erit tibi
anima tua in ſalutem: quia in me habuiſti
fiduciam, ait Dominus.

CAPVT XL.

1 SERMO qui factus eſt ad Ieremiā
A à Domino, poſtquàm dimiſſus
eſt à Nabuzardan magiſtro mili
tiæ de Rama, quando tulit eum
vinctum catenis in medio om-
nium,qui migrabant de Ieruſalem, & Iuda,
2 & ducebantur in Babylonem. Tollens ergo
princeps militiæ Ieremiam, dixit ad eum:
Dominus Deus tuus locutus eſt malum hoc
3 ſuper locum iſtum, & adduxit: & fecit Do-
minus ſicut locutus eſt: quia peccaſtis Domi
no, & non audiſtis vocem eius, & factus eſt
4 uobis ſermo hic. Nunc ergo ecce ſolui te ho
die de catenis quæ ſunt in manibus tuis: ſi
placet tibi vt venias mecum in Babylonem,
ueni: & ponam oculos meos ſuper te: ſi au-
tem diſplicet tibi uenire mecum in Babylo-
nem, reſide: ecce omnis terra in conſpectu
tuo eſt, quod elegeris, & quò placuerit tibi
5 ut uadas, illuc perge. Et mecū noli uenire:
B ſed habita apud Godoliam, filiū Ahicam,
filij Saphan: quem propoſuit rex Babylo-
nis ciuitatibus Iudæ: habita ergo cum eo
in medio populi: uel quocunque placuerit
tibi ut uadas, uade. Dedit quoque ei ma-
giſter militiæ cibaria, & munuſcula, &
6 dimiſit eum. Venit autem Ieremias ad Go-
doliam filium Ahicam in Maſphath: & ha-
bitauit cum eo in medio populi qui relictus

7 fuerat in terra. ? Cumque audissent omnes
principes exercitus, qui dispersi fuerant per
regiones, ipsi & socij eorū, quod præfecisset
rex Babylonis Godoliam filium Ahicam ter-
ræ: & quod commendasset ei uiros, & mulie-
tes, & paruulos, & de pauperibus terræ q nō
8 fuerant translati in Babylonem: ? Venerunt
C ad Godoliam in Masphath, & Ismahel filius
Nathaniæ, & Iohanan, & Ionathan, filij Ca-
ree, & Sareas filius Thanehumeth, & filij
Ophi qui erant de Netophathi, & Iezonias
9 filius Maachathi, ipsi & uiri eorum. ? Et iu-
rauit eis Godolias filius Ahicā filij Saphan,
& comitibus eorum, dicens: Nolite timere
seruire Chaldæis: habitate in terra, & seruite
10 regi Babylonis, & bene erit uobis. ? Ecce, ego
habito in Masphath, ut respondeam præcepto
Chaldæorum, qui mittuntur ad nos: uos au-
tem colligite uindemiam, & messem & oleū,
& cōdite in uasis uestris: & manete in urbi-
11 bus uestris, quas tenetis. ? Sed & omnes Iu-
dæi qui erant in Moab, & in filijs Ammon,
& in Idumæa, & in vniuersis regionibus, au-
dito quod dedisset rex Babylonis reliquias
in Iudæa, & quod præposuisset sup eos Godo-
12 liam filium Ahicam filij Saphan: ? reuersi
sunt, inquam, omnes Iudæi de vniuersis locis
D ad quæ profugerant, & venerunt in terram
Iuda ad Godoliam in Masphath: & college-
13 runt vinum, & messem multam nimis. ? Io-
hanan autem filius Caree, & omnis princi-
pes exercitus, qui dispersi fuerant in regioni
bus, venerunt ad Godoliam in Masphath.
14 ? Et dixerunt ei: Scito, quòd Baalis rex filio-
rum Ammon, misit Ismahel filium Natha-
niæ, percutere animam tuam. Et non credi-
15 dit eis Godolias filius Ahicam. ? Iohanan
autem filius Caree dixit ad Godoliam seor-
sum in Masphath, loquens: Ibo, & percutiam
Ismahel filium Nathaniæ nullo sciente: ne
interficiat animam tuam, & dissipentur oēs
Iudæi qui congregati sunt ad te, & peribunt
16 reliquiæ Iuda. ? Et ait Godolias filius Ahi-
cam ad Iohanan filium Caree: Noli facere
verbum hoc: falsum enim tu loqueris de
Ismahel.

Reg 25.f *finibus*

CAPVT XLI.

1
A Et factum est in mense septimo,
venit Ismahel filius Nathaniæ,
filij Elisama de semine regali,
& optimates regis, & decem vi-
ri cum eo, ad Godoliam filium
Ahicam in Masphath: & comederunt ibi pa-
2 nes simul in Masphath. ? Surrexit autem Is-
mahel filius Nathaniæ, & decē viri qui cum
eo erant, & percusserunt Godoliam filium
Ahicam, filij Saphan, gladio, & interfecerunt
eum, quem præfecerat rex Babylonis terræ.
3 ? Omnes quoque Iudæos qui erant cum Go-
dolia in Masphath, & Chaldæos qui reperti
sunt ibi, & viros bellatores percussit Isma-
4 hel. ? Secundo autem die postquàm occide-
5 rat Godoliam nullo adhuc sciente, ? vene-
runt viri de Sichem, & de Silo, & de Sa-
maria octoginta viri: rasi barba, & scissis ve-
stibus, & squalentes: & munera & thus ha-
bebant in manu, vt offerrent in domo Do-
6 mini. ? Egressus ergo Ismahel filius Natha-
B niæ in occursum eorum de Masphath, in-
cedens & plorans ibat: cùm autem occurris-
set eis, dixit ad eos: Venite ad Godoliam fi-
7 lium Ahicam. ? Qui cùm venissent ad me-
dium ciuitatis, interfecit eos Ismahel filius
Nathaniæ circa medium laci, ipse & viri qui
8 erant cum eo. ? Decem autem viri reperti
sunt inter eos, qui dixerunt ad Ismahel: No-
li occidere nos, quia habemus thesauros in
agro, frumenti, & hordei, & olei, & mellis.
Et cessauit: & non interfecit eos cum fra-
9 tribus suis. ? Lacus autem in quem proiece-
rat Ismahel omnia cadauera virorum quos
percussit propter Godoliam, ipse est quem
fecit rex Asa, propter Baasa regem Israel: ip-
sum repleuit Ismahel filius Nathaniæ occi-
10 sis. ? Et captiuas duxit Ismahel omnes re-
C liquias populi qui erant in Masphath: filias
regis, & vniuersum populum qui remanse-
rat in Masphath: quos commendauerat Na-
buzardan princeps militiæ, Godoliæ filio
Ahicam. Et cepit eos Ismahel filius Na-
thaniæ: & abijt, vt transiret ad filios Am-
11 mon. ? Audiuit autem Iohanan filius Ca-
ree, & omnes principes bellatorum, qui
erant cum eo, omne malum quod fecerat
12 Ismahel filius Nathaniæ. ? Et assumptis
vniuersis viris, profecti sunt vt bellarent ad-
uersum Ismahelem filium Nathaniæ, & in-
uenerunt eum ad aquas multas quæ sunt in
13 Gabaon. ? Cumque vidisset omnis popu-
D lus qui erat cum Ismahel, Iohanan filium
Caree, & vniuersos principes bellatorum,
14 qui erant cum eo; lætati sunt. ? Et reuer-
sus est omnis populus, quem ceperat Isma-
hel, in Masphath: reuersusque abijt ad Io-
15 hanan filium Caree. ? Ismahel autem fi-
lius Nathaniæ fugit cum octo viris à facie
16 Iohanan, & abijt ad filios Ammon. ? Tulit
ergo Iohanan filius Caree, & omnes prin-
cipes bellatorum qui erant cum eo, vniuer-
sas reliquias vulgi, quas reduxerat ab Is-
mahel filio Nathaniæ de Masphath, postquā
percussit Godoliam filium Ahicam: fortes
viros ad prælium, & mulieres, & pueros, &
17 eunuchos quos reduxerat de Gabaon. ? Et
abierunt, & sederunt peregrinantes in Cha-
maan, quæ est iuxta Beth-lehem: vt perge-
18 rent, & introirent Aegyptum ? à facie Chal-
dæorum: timebant enim eos, quia percusse-
rat Ismahel filius Nathaniæ Godoliā filium
Ahicam, quem præposuerat rex Babylonis
in terra Iuda.

CAPVT XLII.

1
A Et accesserunt omnes principes
bellatorū, & Iohanan filius Ca-
ree, & Iezonias filius Osaiæ,
& reliquum vulgus à paruo vs-
2 que ad magnum: ? Dixeruntq;
ad Ieremiam prophetam: Cadat oratio no-
stra in cōspectu tuo: & ora pro nobis ad Do-
minum Deum tuum pro vniuersis reliqnijs
istis, quia derelicti sumus pauci de pluribus,

Iosia 1. Osia 6.

sicut oculi

3 ſicut oculi tui nos intuentur. ¶ Et annūciet
nobis Dominus Deus tuus viam per quam
4 pergamus: & verbum quod faciamus. ¶ Dixit
autem ad eos Ieremias propheta: Audiui: ec-
ce ego oro ad Dominum Deum veſtrum ſe-
cundum verba veſtra. omne verbum quod-
cunque reſpōderit mihi, indicabo vobis: nec
5 celabo vos quicquam. ¶ Et illi dixerunt ad
Ieremiam: Sit Dominus inter nos teſtis ve-
ritatis & fidei, ſi non iuxta omne verbum
I quo miſerit te Dominus Deus tuus ad nos,
6 ſic faciemus. ¶ Siue bonum eſt, ſiue malum,
voci Domini Dei noſtri ad quem mittimus
te, obediemus: vt bene ſit nobis cùm audie-
7 rimus vocem Domini Dei noſtri. ¶ Cùm au-
B tem completi eſſent decem dies, factum eſt
8 verbum Domini ad Ieremiam. ¶ Vocauitq;
Iohanan filiū Caree, & omnes principes bel-
latorum, qui erant cum eo, & vniuerſum po
9 pulum à minimo vſq; ad magnum. ¶ Et di-
xit ad eos: Hæc dicit Dñs Deus Iſraël, ad quē
miſiſtis me, vt proſternerē preces veſtras in
10 conſpectu eius. ¶ Si quieſcētes māſeritis in
terra hac, ædificabo vos, & non deſtruam:
plantabo, & non euellam: iam enim placa-
11 tus ſum ſuper malo quod feci vobis. ¶ Noli-
te timere à facie regis Babylonis, quem vos
pauidi formidatis: nolite metuere eū, dicit
Dominus: qa vobiſcū ſum ego, vt ſaluos vos
12 faciā, & eruam de manu eius. ¶ & dabo vo-
bis miſericordias, & miſerebor veſtri, & ha-
13 bitare vos faciā in terra veſtra. ¶ Si autē dixe
C ritis vos, Non habitabimus in terra iſta, nec
14 audiemus vocē Domini Dei noſtri, ¶ dicen-
tes, Nequaquā, ſed ad Terram-Aegypti per-
gemus: vbi non videbimus bellum, & clan-
gorem tubæ non audiemus, & famem non
15 ſuſtinebimus: & ibi habitabimus. ¶ Propter
hoc nunc audite verbum Domini reliquię Iu
da: Hęc dicit Dominus exercituum, Deus Iſ-
raël: Si poſueritis faciem veſtrā, vt ingredia-
mini Aegyptum, & intraueritis vt ibi habi-
16 tetis: ¶ gladius quem vos formidatis, ibi cō-
prehendet vos in Terra-Aegypti: & fames,
pro qua eſtis ſoliciti, adhærebit vobis in Ae-
17 gypto, & ibi moriemini. ¶ Omneſq; viri qui
poſuerint faciē ſuā, vt ingrediantur Aegyptū,
vt habitent ibi, morientur gladio, & fame, &
peſte: nullus de eis remanebit, nec effugiet a
18 facie mali quod ego afferā ſuper eos. ¶ Quia
D hæc dicit Dominus exercituum, Deus Iſ-
raël: Sicut conflatus eſt furor meus, & indi-
gnatio mea ſuper habitatores Ieruſalem: ſic
conflabitur indignatio mea ſuper vos, cùm
ingreſſi fueritis Aegyptum: & eritis in iuſiu-
randum, & in ſtuporem, & in maledictum,
& in opprobrium: & nequaquam vltrà vi-
19 debitis locum iſtum. ¶ Verbum Domini ſu-
per vos, reliquiæ Iuda: nolite intrare Aegy-
ptum: Scientes ſcietis quia obteſtatus ſum
20 vos hodie, ¶ quia decepiſtis animas veſtras.
*vestrum s vos enim miſiſtis me ad Dominū Deum *no-
ſtrum, dicentes, Ora pro nobis ad Dominum
Deum noſtrum: & iuxta omnia quæcunque
dixerit tibi Dominus Deus noſter, ſic an-
21 nuncia nobis, & faciemus. ¶ Et annunciaui
vobis hodie & non audiſtis vocem Domini
Dei veſtri ſuper vniuerſis pro quibus miſit
22 me ad vos. ¶ Nunc ergo ſciētes ſcietis, quia
gladio, & fame & peſte moriemini in loco
ad quem voluiſtis intrare, vt habitaretis ibi.

CAPVT XLIII.

1 FACTVM eſt autem, cùm com-
A pleſſet Ieremias loquens ad po-
2 pulum vniuerſos ſermones Do
mini Dei eorum, pro quibus mi
ſerat eum Dominus Deus eorū
2 ad illos, omnia verba hæc: ¶ dixit Azarias fi-
lius *Oſiæ, & Iohanan filius Caree, & om- *Oſaia 4. Oz;a 6.
nes viri ſuperbi, dicētes ad Ieremiam: Men-
dacium tu loqueris: non miſit te Dominus
Deus noſter, dicens, Ne ingrediamini Aegy-
3 ptū, vt habitetis illic. ¶ Sed Baruch filius Ne-
riæ incitat te aduerſum nos, vt tradat nos in
manus Chaldæorū, vt interficiat nos, & tra-
4 duci faciat in Babylonem. ¶ Et non audiuit
B Iohanā filius Caree, & omnes principes bel-
latorum, & vniuerſus populus, vocem Domi
5 ni, ut manerent in terra-Iuda: ¶ Sed tollens
Iohanam filius Caree, & uniuerſi principes
bellatorū uniuerſos reliquiarū Iuda qui re-
uerſi fuerant de cunctis Gētibus ad quas fue
rant antè diſperſi, ut habitarent in terra-Iu-
6 da: ¶ uiros, & mulieres, & paruulos, & filias
regis: & omnem animam quā reliquerat Na
buzardan princeps militiæ cum Godolia fi-
lio Ahicam filij Saphan, & Ieremiam prophe
7 tam, & Baruch filium Neriæ. ¶ Et ingreſſi
C ſunt Terram-Aegypti, quia non obedierunt
uoci Domini: & uenerunt uſq; ad Taphnis.
8 ¶ Et factus eſt ſermo Domini ad Ieremiam
9 in Taphnis, dicēs: ¶ Sume lapides grandes in
manu tua, & abſcōdes eos in crypta, quæ eſt
ſub muro lateritio in porta domus Pharao-
nis in Taphnis: cernentibus uiris Iudæis.
10 ¶ Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus exer-
cituum Deus Iſraël: Ecce, ego mittam, & aſ-
ſumam Nabuchodonoſor regem Babylonis
ſeruum meum: & ponam thronum eius ſu-
per lapides iſtos quos abſcōdi: & ſtatuet ſo-
11 lium ſuum ſuper eos. ¶ Veniensq; percutiet
D Terram-Aegypti: quos in mortem, in mortē:
& quos in captiuitatem, in captiuitatem: &
12 quos in gladium, in gladium. ¶ Et ſuccen-
det ignem in delubris deorū Aegypti, & com
buret ea, & captiuos ducet illos: & amicie-
tur Terra-Aegypti, ſicut amicitur paſtor pal-
13 lio ſuo: & egredietur inde in pace. ¶ Et
conteret ſtatuas domus Solis, quæ ſunt in
Terra-Aegypti: & delubra deorum Aegypti
comburet igni.

CAPVT XLIIII.

1 VERBVM quod factum eſt ad Ie
A remiam, ad omnes Iudæos qui
habitabant in Terra-Aegypti,
habitantes in Magdalo, & in
2 Taphnis, & in Memphis, & in
terra Phatures, dicens: ¶ Hæc dicit Domi-
nus exercituum, Deus Iſraël: Vos uidiſtis
omne malū iſtud quod adduxi ſuper Ieruſa-
lem, & ſuper oēs vrbes Iuda: & ecce deſer-

tæ sunt hodie, & non est in eis habitator:
3 ꝭ Propter malitiam quam fecerunt, vt me ad
iracundiam prouocarēt, & irent, & sacrifica-
rent, & colerent deos alienos quos nesciebāt
4 & illi & vos & patres vestri. ꝭ Et misi ad vos
omnes seruos meos prophetas de nocte cō-
surgens, mittensq; & dicens: Nolite facere
:-22. verbum abominationis huiuscemodi "quam
5 odiui". ꝭ Et non audierunt, nec inclinauerunt
aurem suam, vt conuerterentur à malis suis,
6 & non sacrificarent dijs alienis. ꝭ Et conflata
B ta est indignatio mea & furor meus: & suc-
censa est in ciuitatibus Iuda, & in plateis Ie-
rusalem: & versæ sunt in solitudinem & va-
7 stitatem secundum diem hāc. ꝭ Et nunc hæc
dicit Dominus exercituū, Deus Israël: Qua-
-8. re vos facitis malum grāde "hoc" cōtra ani-
mas vestras: vt intereat ex vobis vir & mu-
lier, paruulus & lactens de medio Iudæ, nec
8 relinquatur vobis quicquam residuum: ꝭ Pro-
uocantes me in operibus manuum vestrarū,
sacrificando dijs alienis in Terra-Aegypti,
in quam ingressi estis, vt habitetis ibi: & di-
spereatis, & sitis in maledictionem & in op-
9 probrium cunctis gentibus terræ? ꝭ Nun-
quid obliti estis mala patrum vestrorum, &
*eorum 6. mala regum Iuda, & mala vxorum "eius", &
mala vestra, & mala vxorum vestrarum, quæ
fecerunt in terra Iuda, & in regionibus Ieru-
10 salem? ꝭ Non sunt mundati vsque ad diem
hanc: & nō timuerunt, & non ambulauerunt
in lege Domini, & in præceptis meis, quę de-
di coram vobis, & coram patribus vestris:
11 ꝭ Ideo hæc dicit Dominus exercituum Deus
Amos 9. a 4. C Israël, ‖ Ecce ego ponam faciem meam in
vobis in malum: & disperdam omnem Iu-
Infr. g. 27. 12 dam. ꝭ Et assumam reliquias Iudæ, qui po-
suerunt facies suas, vt ingrederentur Terram
Aegypti, & habitarent ibi: & consumentur
omnes in Terra-Aegypti: cadent in gladio
& in fame: & consumentur à minimo vsq;
ad maximum, in gladio & in fame morien-
tur: & erunt in iusiurandum & in miracu-
lum, & in maledictionem, & in opprobrium.
*super 4. 13 ꝭ Et visitabo * habitatores Terræ-Aegypti, si-
cut visitaui super Ierusalē: in gladio & fame
14 & peste. ꝭ Et nō erit qui effugiat, & sit resi-
duus de reliquijs Iudæorum, qui vadunt vt
peregrinentur in Terra-Aegypti: & reuer-
tantur in Terram Iuda, ad quam ipsi eleuant
animas suas, vt reuertantur & habitent ibi.
15 non reuertentur nisi qui fugerint. ꝭ Respon
D derunt autem Ieremiæ omnes viri scientes
quòd sacrificarēt vxores eorum dijs alienis:
& vniuersæ mulieres quarum stabat multitu-
do grandis: & omnis populus habitantium
16 in Terra-Aegypti in Phatures, dicētes: ꝭ Ser-
monē quē loquutus es ad nos in nomine Do
Supr. 7. d 18. 17 mini nō audiemus ex te: ꝭ ‖ sed facientes fa-
ciemus omne verbū quod egredietur de ore
nostro, vt sacrificemus reginæ cœli, & libe-
mus ei libamina, sicut fecimus nos & patres
nostri, reges nostri, & principes nostri in vr-
bibus Iuda, & in plateis Ierusalē, & saturati
sumus panibus, & bene nobis erat, malumq;
18 non vidimus. ꝭ Ex eo autem tempore quo
cessauimus sacrificare reginæ cœli, & libare
ei libamina, indigemus omnibus, & gladio
19 & fame consumpti sumus. ꝭ ‖ Quod si nos Supr. 7. d
E sacrificamus reginæ cœli, & libamus ei liba 18.
mina: nunquid sine viris nostris fecimus ei
placentas ad colendum eam, & libandum ei
20 libamina? ꝭ Et dixit Ieremias ad omnem
populum, aduersum viros, & aduersum mu-
lieres, & aduersum vniuersam plebem, qui
21 responderant ei verbum, dicēs: ꝭ Nunquid
non sacrificium quod sacrificastis in ciuita-
tibus Iuda & in plateis Ierusalem vos & pa-
tres vestri, reges vestri & principes vestri, &
populus terræ, horum recordatus est Domi-
22 nus, & ascendit super cor eius? ꝭ Et non po-
terat Dominus vltrà portare ꝓpter malitiā
studiorum vestrorum, & propter abomina-
tiones quas fecistis: & facta est terra vestra
in desolationem, & in stuporem & in male-
dictum, eò quòd non sit habitator, sicut est
23 dies hæc. ꝭ Propterea ꝙ sacrificaueritis idò-
lis, & peccaueritis Domino: & nō audieritis
vocem Domini, & in lege & in præceptis &
in testimonijs eius non ambulaueritis: id-
circo euenerūt uobis mala hęc, sicut est dies
24 hæc. ꝭ Dixit autem Ieremias ad omnem po-
F pulum & ad uniuersas mulieres: Audite uer-
bum Domini omnis Iuda, qui estis in Terra-
25 Aegypti: ꝭ Hęc inquit Dominus exercituum,
Deus Israël, dicens: Vos & vxores vestræ lo-
cuti estis ore uestro, & manibus uestris im-
plestis, dicentes, Faciamus vota nostra quæ
uouimus, ut sacrificemus reginæ cœli, & libę-
mus ei libamina: implestis vota vestra, &
26 opere perpetrastis ea. ꝭ Ideò audite uerbum
Domini omnis Iuda, qui habitatis in Terra-
Aegypti: Ecce ego iuraui in nomine meo
magno, ait Dominus: quia nequaquam vl-
trà uocabitur nomen meū ex ore omnis ui-
ri Iudæi, dicentis, Viuit Dominus Deus, in
27 omni Terra-Aegypti. ꝭ ‖ Ecce ego uigilabo su Supr. c. 31.
G per eos in malum, & nō in bonū: & cōsumen-
tur oēs uiri Iuda, qui sunt in Terra-Aegypti,
gladio & fame, donec penitus consumātur.
28 ꝭ Et qui fugerint gladium, reuertent de Ter-
ra-Aegypti in terram Iuda viri pauci: & sciēt
omnes reliquiæ Iuda ingredientium Terram
-Aegypti, vt habitent ibi, cuius sermo cōplea
29 tur, meus, an illorum. ꝭ Et hoc uobis signū,
ait Dominus, ꝙ uisitē ego super uos in loco
isto: ut sciatis quia uerè complebuntur ser-
30 mones mei contra uos in malum". ꝭ Hæc di-
cit Dominus: Ecce ego tradam Pharaonem
Ephree regem Aegypti, in manu inimicorum
eius, & in manu quærentium animam illius:
sicut tradidi Sedeciam regem Iuda in manu
Nabuchodonosor regis Babylonis inimici
sui, & quærentis animam eius.

CAPVT XLV.

1 VERBVM quod locutus est Iere-
A mias propheta ad Baruch filiū
Neriæ, cùm scripsisset uerba hæc
in libro ex ore Ieremię, anno
quarto Ioacim, filij Iosiæ, regis
2 Iuda, dicēs: ꝭ Hæc dicit Dn̄s Deus Israël ad te
3 Baruch: ꝭ Dixisti, Væ misero mihi, quoniam

add.dit

addidit Dominus dolorem dolori meo: la-
borani in gemitu meo, & requiem non inue
4 ni. ¶ Hæc dicit Dominus: Sic dices ad eum,
B Ecce, quos ædificaui, ego destruo: & quos plā
taui, ego euello, & uniuersam terram hanc.
5 ¶ Et tu quæris tibi grandia? noli quærere: quia
ecce, ego adducam malum super omnē car-
nem, ait Dominus: & dabo tibi animam tuā
in salutem in omnibus locis ad quæcunque
perrexeris.

CAPVT XLVI.

1 Q V O D factum est uerbum Domi-
A ni ad Ieremiam prophetam cō-
2 tra Gentes ¶ ad Aegyptum ad-
uersum exercitum Pharaonis
Nechao regis Aegypti, qui erat
iuxta fluuium Euphrâten in Charcamis, quē
percussit Nabuchodonosor rex Babylonis, in
quarto anno Ioacim filij Iosiæ, regis Iudæ.
3 ¶ Præparate scutum, & clypeum, & procedi-
4 te ad bellū. ¶ Iūgite equos, & ascendite equi-
tes: state in galeis, polite lāceas, induite uos
5 loricis. ¶ Quid igitur? uidi ipsos pauidos &
terga uertentes, fortes eorum cæsos fuge-
B runt conciti, nec respexerunt: terror undiq;,
*fugiet 6 ait Dominus. ¶ Nō *fugiat` uelox, nec salua-
ri se putet fortis: ad Aquilonem iuxta flu-
men Euphraten uicti sunt, & ruerunt.
7 ¶ Quis est iste, qui quasi flumen ascendit: &
ueluti fluuiorum intumescūt gurgites eius?
8 ¶ Aegyptus, fluminis instar ascēdit, & uelut
flumina mouebuntur fluctus eius, & dicet:
Ascendens operiam terram: perdam ciuita-
9 tem, & habitatores eius. ¶ Ascendite equos,
& exultate in curribus, & procedant fortes,
Aethiopia & Lybies tenētes scutum, & Lidij
10 arripientes, & iacientes sagittas. ¶ Dies au-
C tem ille Domini Dei exercituum, dies ultio
nis, ut sumat uindictā de inimicis suis: deuo
rabit gladius, & saturabitur, & inebriabitur
sanguine eorum: uictima enim Domini Dei
exercituum in Terra-Aquilonis iuxta flumē
11 Euphrâten. ¶ Ascende in Galaad, & tolle re-
sinam uirgo filia Aegypti: frustra multipli-
12 cas medicamina, sanitas non erit tibi. ¶ Au
dierunt Gentes ignominiam tuam, & ulula-
tus tuus repleuit terram: quia fortis impe-
·6. git in fortem, -&` ambo pariter cōciderunt.
13 ¶ Verbum quod locutus est Dominus ad Ie-
remiam prophetam, super eo quod uenturus es-
set Nabuchodonosor rex Babylonis, & per-
14 cussurus Terram-Aegypti: ¶ Annunciate Ae-
D gypto, & auditum facite in Magdalo, & reso
net in Memphis, & in Taphnis: dicite, Sta,
& præpara te: quia deuorabit gladius ea quæ
15 per circuitum tuum sunt. ¶ Quare compu-
truit fortis tuus? nō stetit: quoniam Domi
16 nus subuertit eum. ¶ Multiplicauit ruentes,
ceciditq; uir ad proximum suum, & dicent:
Surge, & reuertamur ad populum nostrum,
& ad terram natiuitatis nostræ, à facie gladij
17 columbæ. ¶ Vocate nomen Pharaonis regis
18 Aegypti tumultum, adduxit tempus. ¶ Viuo
E ego (inquit rex, Dominus exercituum nomē
eius) quoniam sicut Thabor in montibus, &
19 sicut Carmelus in mari, ueniet. ¶ Vasa trans-
migrationis fac tibi habitatrix filia Aegypti:
quia Memphis in solitudinem erit, & de-
20 seretur, & inhabitabilis erit. ¶ Vitula elegās
atque formosa Aegyptus: stimulator ab A-
21 quilone ueniet ei. ¶ Mercenarij quoq; eius
qui uersabantur in medio eius, quasi uituli
saginati uersi sunt, & fugerunt simul, nec
stare potuerunt: quia dies interfectionis eo-
rum uenit super eos, tempus uisitationis
22 eorum. ¶ Vox eius quasi æris sonabit: quo-
niam cum exercitu properabunt, & cum se-
curibus uenient ei, quasi cædentes ligna.
23 ¶ Succiderunt saltum eius, ait Dominus, qui
F supputari non potest: multiplicati sunt su-
24 per locustas, & non est eis numerus. ¶ Con-
fusa est filia Aegypti, & tradita in *manum` *manus 3.
25 populi Aquilonis. ¶ Dixit Dominus exerci-
tuum, Deus Israël: Ecce, ego uisitabo super
tumultum Alexandriæ, & super Pharaonem,
& super Aegyptum, & super deos eius, &
super reges eius: & super Pharaonem, & su-
26 per eos qui confidunt in eo. ¶ Et dabo eos
in *manum` quærentium animam eorum,
& in *manum` Nabuchodonosor regis Ba- *manus 3.
bylonis, & in *manum` seruorū eius: & post
hæc habitabitur sicut diebus pristinis, ait
27 Dominus. ¶ Et tu ne timeas serue meus Ia- Isa. 43.a.1
G cob, & ne paueas Israël: quia ecce ego sal- 44.a.2.
uum te faciam de longinquo, & semen tuū Supr. 30 b
de terra captiuitatis suæ: & reuertetur Ia- 10.
cob, & requiescet, & prosperabitur, & non
28 erit qui exterreat eum. ¶ Et tu noli time-
re serue meus Iacob, ait Dominus: quia tecū
ego sum: quia ego consumam cunctas gen-
tes ad quas ieci te: te uerò non consumam,
sed castigabo te in iudicio, nec quasi inno-
centi parcam tibi.

CAPVT XLVII.

1 Q V O D factum est uerbum Domi-
A ni ad Ieremiam prophetā con-
tra Palæsthinos, antequàm per-
2 cuteret Pharao Gazam. ¶ Hæc
dicit Dominus: Ecce aquæ a-
scendunt ab Aquilone, & erunt quasi torrēs
inundans, & operient terram & plenitudi-
nem eius, urbem & habitatores eius: clama-
B bunt homines, & *ululabunt omnes habita- *ululabit
3 tores` terræ ¶ à strepitu pompæ armorum, & omnis habitator 3.
bellatorum eius, à commotione quadrigarū
eius, & multitudine rotarum illius. Non re-
C spexerunt patres filios manibus dissolutis,
4 ¶ pro aduentu diei, in quo uastabuntur om-
nes Philisthijm, & dissipabitur Tyrus & Si-
don cum omnibus reliquis auxilijs suis. de-
populatus est enim Dominus Palæsthinos, re
5 liquias insulæ Cappadociæ. ¶ Venit caluitium
super Gazam: conticuit Ascalon, & reliquiæ
6 uallis earum, usquequo concideris? ¶ O mucro
D Domini, vsquequo non quiesces? ingredere
7 in uaginam tuam: refrigerare, & sile. ¶ Quo-
modo quiescet, cùm Dominus præceperit ei
aduersus Ascalonē, & aduersum maritimas
eius regiones, ibique condixerit illi?

CAPVT XLVIII.

1 AD Moab. Hæc dicit Dominus
A exercituum, Deus Israël: Væ su-
per Nabo, quoniam uastata est
& confusa: capta est Caria-
thaim: confusa est fortis, & tre
2 mu it. Non est ultrà exultatio in Moab con-
tra Hesebon: cogitauerunt malum, Venite,
& disperdamus eam de gente: ergo silens
3 conticesces, sequeturq; te gladius. Vox cla-
moris de Oronaim: uastitas, & contritio ma
4 gna. Contrita est Moab: annunciate clamo-
5 rē paruulis eius. Per ascensum enim Luith
plorans ascendet in fletu: quoniam in descen
su Oronaim hostes ululatum contritionis au
6 dierunt. Fugite, saluate animas uestras: & *Supr. 17. a 6.*
7 eritis quasi myrica in deserto. Pro eo enim
quod habuisti fiduciā in munitionibus tuis *Supr. 17. a 9.*
& in thesauris tuis, tu quoque capieris: &
ibit Chamos in transmigrationem, sacerdo-
8 tes eius, & principes eius simul. Et ueniet
B prædo ad omnem urbem, & urbs nulla sal-
uabitur: & peribunt ualles, & dissipabuntur
9 campestria, quoniam dixit Dominus: Date
florē Moab, quia florens egredietur: & ciuita
10 tes eius desertæ erunt & inhabitabiles. Ma-
ledictus qui facit opus Domini fraudulēter,
& maledictus qui prohibet gladium suum
11 à sanguine. Fertilis fuit Moab ab adole-
scentia sua, & requieuit in fæcibus suis: nec
transfusus est de uase in uas, & in transmi-
grationem non abijt: idcirco permansit
gustus eius in eo, & odor eius non est im-
12 mutatus. Propterea, ecce dies ueniūt, dicit
Dominus: & mittam ei ordinatores & stra-
tores laguncularū, & sternent eum: & uasa
eius exhaurient, & lagunculas eorum colli-
13 dent. Et confundetur Moab à Chamos, si- *1. Reg. 12. d. 10. & 29.*
cut cōfusa est domus Israël à Beth-el, in qua *Isa. 16. d. 6*
14 habebat fiduciam. Quomodo dicitis: For-
15 tes sumus, & uiri robusti ad præliandū? Va-
C stata est Moab, & ciuitates illius succende- *ascende-*
runt: & electi iuuenes eius descenderunt in *runt 14.*
occisionem: ait rex, Dominus exercituū no-
16 men eius. Prope est interitus Moab, ut ue-
niat: malum eius uelociter accurret nimis.
17 Consolamini eum omnes qui estis in cir-
cuitu eius: & uniuersi qui scitis nomen eius,
dicite: Quomodo contracta est virga fortis,
18 baculus gloriosus? Descende de gloria, &
sede in siti habitatio filiæ Dibon: quoniam
vastator Moab ascendet ad te, dissipabit mu *ascēdit 1.*
19 nitiones tuas. In via sta, & prospice habi-
tatio Aroër: interroga fugientem: & ei qui
20 euasit, dic, Quid accidit? Cōfusus est Moab,
quoniā victus est: vlulate, & clamate, annun-
ciate in Arnon, quoniam vastata est Moab.
21 Et iudicium venit ad terram campestrem:
super Helō, & super Iasa, & super Mephaath,
22 & super Dibon, & super Nabo, & super do-
23 mum Deblathaim, & super Cariathaim, &
D super Beth-gamul, & super Beth-maon, &
24 super Carioth, & super Bosra: & super om-
nes ciuitates terræ Moab, quæ longe & pro-
25 pè sunt. Abscissum est cornu Moab, & bra-
26 chium eius cōtritum est, ait Dominus. Ine-
briate eum, quoniam contra Dominum ere-
ctus est: & allidet manum Moab in vomitu
27 suo, & erit in derisum etiam ipse. Fuit enim
in derisum tibi Israël, quasi inter fures repe-
risses eum: propter verba ergo tua quæ aduer
28 sum illum locutus es, captiuus duceris. Re
linquite ciuitates, & habitate in petra habi-
tatores Moab, & estote quasi columba nidifi
29 cans in summo ore foraminis. Audiuimus
superbiam Moab, superbus est valde: subli
mitatem eius & arrogantiam, & superbiam,
30 & altitudinem cordis eius. Ego scio, ait Do
E minus, iactantiam eius: & quod nō sit iuxta
eā virtus eius, nec iuxta quod poterat consta
31 sit facere. Ideo super Moab eiulabo, & ad
Moab vniuersam clamabo, ad viros muri fi-
32 ctilis lamentātes. De planctu Iazer plorabo
tibi vinea Sabama: propagines tuæ trāsierunt
mare, vsque ad mare Iazer peruenerunt: su-
per messem tuam, & vindemiam tuā prædo
33 irruit. Ablata est lætitia, & exultatio de *Isai. 16. c 10.*
Carmelo & de terra Moab, & vinum de tor-
cularibus sustuli, nequaquā calcator vuæ so-
34 litum celeusma cantabit. De clamore He-
F sebon vsque Eleale & Iasa, dederunt vocem
suam: à Segor vsq; ad Oronaim vitulā con- *consternā-*
sternantem: aquæ quoque Nemrim pessimæ *tem.*
35 erūt. Et auferam de Moab, ait Dñs, offeren
36 tē in excelsis, & sacrificantē dijs eius. Pro-
pterea cor meū ad Moab quasi tibia* resona *aris*
bit: & cor meū ad viros muri fictilis dabit so
nitū tibiarū: quia plus fecit q̄ potuit, idcirco
37 perierunt. Oē enim caput caluitiū, & om- *Isai. 15. a 2.*
nis barba rasa erit: in cunctis manibus col-
38 ligatio, & super omne dorsum cilicium. Su-
per omnia tecta Moab, & in plateis eius om-
nis planctus: quoniam contriui Moab sicut
39 vas inutile, ait Dominus. Quomodo vi-
cta est, & vlulauerunt? quomodo deiecit cer-
uicem Moab, & confusus est? eritque Moab
in derisum & in exemplum omnibus in cir-
40 cuitu suo. Hæc dicit Dominus, Ecce quasi
Aquila volabit, & extendet alas suas ad Mo-
41 ab. Capta est Carioth, & munitiones com-
G prehensæ sunt: & erit cor fortium Moab in
42 die illa, sicut cor mulieris parturientis. Et
cessabit Moab esse populus: quoniam con-
43 tra Dominum gloriatus est. Pauor & fouea
& laqueus super te ô habitator Moab, dicit
44 Dominus. Qui fugerit à facie pauoris, ca- *Eze. 7. c. 18*
det in foueam: & qui conscenderit de fouea, *Isai. 24. c 18.*
capietur laqueo: adducam enim super Moab
45 annum visitationis eorū, ait Dominus. In
vmbra Hesebon steterunt de laqueo fugien-
tes: quia ignis egressus est de Hesebon, & flā-
ma de medio Sion: & deuorabit partem Mo-
46 ab, & verticem filiorum tumultus. Væ tibi
Moab, periisti popule Chamos: quia compre-
hensi sunt filij tui, & filiæ tuæ in captiuita-
47 tem. Et conuertam captiuitatem Moab in
nouissimis diebus, ait Dominus.

Hucusque iudicia Moab.

CAPVT XLIX.

1 AD filios Ammon. Hæc dicit Dominus:
A Nunquid non filij sunt Israël? aut hæ-

res non

tes non est ei? Cur igitur hæreditate posse-
dit Melchom, Gad: & populus eius in vi-
2 bibus eius habitauit? ¶ Ideo ecce dies veni-
unt, dicit Dominus: & auditum faciam su-
per Rabbath filiorum Ammon fremitũ prę
*tumulũ 2 lij, & erit in ᶜtumultum` dissipata, filiæque
eius igne succendentur, & possidebit Israël
3 possessores suos, ait Dominus. ¶ Vlula Hese-
bon, quoniam vastata est Hai. clamate filiæ
Rabbath, accingite uos cilicijs: plangite &
circuite per sepes: quoniã Melchom in trans
migrationẽ ducetur: sacerdotes eius, & prin
4 cipes eius simul. ¶ Quid gloriaris in vallibus?
defluxit uallis tua filia delicata, q̃ confidebas
in thesauris tuis, & dicebas: Quis veniet ad
5 me? ¶ Ecce ego inducã super te terrorem, ait
B Dñs Deus exercituũ, ab omnibus qui sunt in
circuitu tuo: & dispergemini singuli à con-
spectu vestro, nec erit qui congreget fugien-
*fugientes & 6 tes. ¶ Et post hęc reuerti faciam * captiuos fi-
7 liorũ Ammon, ait Dominus. ¶ Ad Idumeam.
Hæc dicit Dominus exercituum: Nunquid
non ultrà est sapientia in Theman? perijt
consilium à filijs: inutilis facta est sapientia
8 eorum. ¶ Fugite, & terga uertite: descendite
in voraginem habitatores Dedan: quoniam
perditionem Esau adduxi super eum, tẽpus
9 uisitationis eius. ¶ Si uindemiatores uenis-
sent super te, non reliquissent racemum: si fu
res in nocte, rapuissent quod sufficeret sibi.
10 ¶ Ego uero discooperui Esau, reuelaui abscõ-
dita eius, & celari non poterit: vastatum est
semen eius, & fratres eius, & uicini eius, &
11 nõ erit. ¶ Relinque pupillos tuos: ego faciã
12 eos uiuere: & viduę tuę ĩ me sperabũt. ¶ Quia
hæc dicit Dominus: Ecce, quibus non erat
C iudiciũ ut biberent calicem, bibentes bibẽt:
& tu quasi innocens relinquêris? non eris
13 innocens, sed bibens bibes. ¶ Quia per me-
metipsum iuraui, dicit Dominus, quod in
solitudinem, & in opprobrium, & in deser-
tum, & in maledictionem erit Bosra: & om-
nes ciuitates eius erunt in solitudines sem-
Abd. 1. a. 1 14 piternas. ¶ Auditum audiui à Domino, &
legatus ad gentes missus est. Congregami-
ni, & uenite contra eam, & consurgamus in
15 prælium. ¶ Ecce enim paruulum dedi te in Gẽ-
16 tibus, contemptibilem inter homines. ¶ Ar-
rogantia tua decepit te, & superbia cordis
tui: qui habitas in cauernis petræ, & appre-
Abd. 1. a. 4 hendere niteris altitudinẽ collis: cùm exalta
ueris quasi Aquila nidum tuum, inde detra-
17 hã te, dicit Dominus. ¶ Et erit Idumęa deser-
D ta: omnis qui transibit per eam, stupebit & si
Gen. 19. e 24. 18 bilabit super omnes plagas eius. ¶ Sicut sub-
uersa est Sodoma & Gomorrha, & uicinæ
Infr. 50. f 40. eius, ait Dominus: non habitabit ibi vir, &
19 non incolet eam filius hominis. ¶ Ecce qua-
si leo ascendet de superbia Iordanis ad pul-
chritudinem robustam: quia subitò currere
faciam eam ad illã: & quis erit electus quem
Iob 41. a. 1 præponam ei? quis enim similis mei? & quis
Infr. 50. g 44. sustinebit me? & quis est iste pastor, qui resi-
20 stat vultui meo? ¶ Propterea audite consiliũ
Domini quod inijt de Edom: & cogitationes
eius quas cogitauit de habitatoribus The-
mã. Si nõ deiecerint eos paruuli gregis, nisi
21 dissipauerint cũ eis habitaculum eorum. ¶ A
uoce ruinæ eorũ commota est terra: clamor
22 in Mari-rubro auditus est uocis eius. ¶ Ecce
quasi aquila ascendet & auolabit: & expan-
det alas suas super Bosran: & erit cor fortiũ
Idumęæ in die illa, quasi cor mulieris partu-
23 rientis. ¶ Ad Damascum. Confusa est E-
E math & Arphad: quia auditum pessimum au
dierunt, turbati sunt in mari: præ solicitudi-
24 ne quiescere nõ potuit. ¶ Dissoluta est Dama-
scus, uersa est in fugam, tremor apprehendit
eam: angustia & dolores tenuerunt eam qua
25 si parturientem. ¶ Quomodo dereliquerunt
26 ciuitatem laudabilem, urbem lætitiæ? ¶ Ideo
cadent iuuenes eius in platéis eius: & om-
nes uiri prælij cõticescent in die illa, ait Do-
27 minus exercituũ. ¶ Et succendam ignem in
muro Damasci, & deuorabit mœnia Ben-
28 adad. ¶ Ad Cedar, & ad regna Asor, quæ
percussit Nabuchodonosor, rex Babylonis,
hæc dicit Dominus: Surgite, & ascendite ad
29 Cedar, & uastate filios Orientis. ¶ Taberna-
F cula eorum & greges eorum capient: pelles
eorum, & omnia uasã eorũ & camelos eorũ
tollent sibi: & vocabunt super eos formidi-
30 nẽ in circuitu *. ¶ Fugite, abite uehementer, * eius.
in uoraginibus sedete qui habitatis Asor, ait
Dominus: inijt enim cõtra uos Nabuchodo-
nosor rex Babylonis, cõsiliũ & cogitauit ad-
31 uersum uos cogitationes. ¶ Consurgite, &
ascendite ad gentem quietam, & habitan-
tem confidenter, ait Dominus: non ostia,
32 nec uectes eis: soli habitant. ¶ Et erunt ca-
meli eorum in direptionem, & multitudo
iumentorum in prædam: & dispergam eos
in omnem uentũ, qui sunt attonsi in comã:
& ex omni confinio eorum adducam inte-
33 ritum super eos, ait Dominus. ¶ Et erit
Asor in habitaculum draconum, deserta us-
que in æternũ: non manebit ibi uir, nec in-
34 colet eam filius hominis. ¶ Quod factum est
G uerbũ Domini ad Ieremiam prophetam ad-
uersus Aelam in principio regni Sedeciæ re-
35 gis Iuda, dicẽs: ¶ Hæc dicit Dñs exercituum,
Ecce ego confringam arcum Aelam, & summã
36 fortitudinem eorum. ¶ Et inducã super Aelã
quatuor uentos à quatuor plagis cœli: & uẽ-
tilabo eos in omnes uentos istos: & nõ erit
gens ad quam non perueniant profugi Aelã.
37 ¶ Et pauere faciam Aelam coram inimicis
suis & in conspectu quærentium animã eorũ:
& adducam super eos malum, iram furoris
mei, dicit Dominus: & mittam post eos gla-
38 dium, donec consumam eos. ¶ Et ponam
solium meum in Aelã, & perdam inde reges
39 & principes, ait Dominus. ¶ In nouissimis
autem diebus reuerti faciam captiuos Aelã,
dicit Dominus.

CAPVT L.

1 VERBVM quod locutus es Do-
A minus de Babylone, & de terra
Chaldæorum in manu Ieremiæ
2 prophetæ. ¶ Annũciate in gen-
tibus, & auditum facite, leua
te signum: prædicate, & nolite celare: dici-

te, Capta

re, Capta est Babylon, confusus est Bel, vi-
ctus est Merodach, cõfusa sũt sculptilia eius,
3 superata sunt idôla eorũ. ¶ Quoniam ascẽdit
contra eam gens ab Aquilone, quæ ponet ter
ram eius in solitudinem: & non erit, qui ha-
bitet in ea, ab homine vsque ad pecus, & mo
4 ti sunt & abierunt. ¶ In diebus illis, & in tẽpe
illo, ait Dominus, venient filij Israël ipsi & fi
lij Iuda simul: ambulantes & flentes prope-
rabunt, & Dominum Deum suum quærent.
5 ¶ In Sion interrogabũt viam, huc facies eorũ:
venient, & apponentur ad Dominum fœdere
sempiterno, quod nulla obliuione delebitur.
6 ¶ Grex perditus factus est populus meus: pa-
stores eorum seduxerunt eos: feceruntque
vagari in montibus: de monte in collem trã-
7 sierunt, obliti sunt cubilis sui. ¶ Omnes qui
inuenerunt, comederunt eos: & hostes eorũ
dixerunt, Non peccauimus: pro eo quòd pec
cauerunt Domino decori iustitiæ, & expecta
8 tioni patrum eorum Domino. ¶ Recedite de
B medio Babylonis, & de terra Chaldæorum
egredimini: & estote quasi hœdi ante gre-
9 gem. ¶ Quoniam ecce ego suscito, & adducã
in Babylonem congregationem gentium
magnarum de terra Aquilonis: & præpara-
buntur aduersus eam, & inde capietur: sagit
ta eius quasi viri fortis interfectoris, non
10 reuertetur vacua. ¶ Et erit Chaldæa in prædã:
omnes vastantes eam replebuntur, ait Do-
11 minus. ¶ Quoniam exultatis, & magna lo-
quimini, diripiẽtes hæreditatem meam: quo-
*vituli. niam effusi estis sicut *vitulus` super herbã,
12 & mugistis sicut tauri. ¶ Confusa est mater
vestra nimis, & adæquata pulueri, quæ ge-
& nuit vos: ecce nouissima erit in gẽtibus, de-
13 serta, inuia, & arens. ¶ Ab ira Domini non
C habitabitur, sed redigetur tota in solitudinẽ:
omnis qui transibit per Babylonem, stupebit
14 & sibilabit super vniuersis plagis eius. ¶ Præ-
paramini contra Babylonem per circuitum
omnes qui intenditis arcum, debellate eam,
non parcatis iaculis: quia Domino peccauit.
15 ¶ Clamate aduersus eã, vbique dedit manũ,
ceciderunt fundamenta eius, destructi sunt
muri eius, quoniam vltio Domini est, vltionẽ
16 accipite de ea: sicut fecit facite ei. ¶ Disper-
dite satorem de Babylone, & tenentem fal-
cem in tempore messis: à facie gladij colum-
bæ vnusquisq; ad populum suum conuerte-
17 tur, & singuli ad terrã suam fugient. ¶ Grex
dispersus Israël, leones eiecerunt eũ: primus
comẽdit eũ rex Assur: iste nouissimus exos-
sauit eum Nabuchodonosor rex Babylonis.
18 ¶ Propterea hæc dicit Dominus exercituum,
Deus Israël: Ecce, ego visitabo regem Babylo
nis, & terram eius, sicut visitaui regem As-
19 sur. ¶ & reducam Israël ad habitaculum suũ:
*Carmelũ 6. D & pascetur *Carmelus` & Basan, & in mon-
te Ephraim, & Galaad saturabitur anima
20 eius. ¶ In diebus illis & in tempore illo, ait
Dominus, quæretur iniquitas Israël, & non
erit: & peccatum Iuda, & non inuenietur:
21 quoniã propitius ero eis quos reliquero. ¶ Su-
per terram dominantium ascende, & super
habitatores eius visita, dissipa, & interfice
quæ post eos sunt, ait Dominus: & fac iuxta
22 omnia quæ præcepi tibi. ¶ Vox belli in ter-
23 ra, & contritio magna. ¶ Quomodo confra-
ctus est, & contritus malleus vniuersæ ter-
ræ? quomodo versa est in desertum Babylon
24 in gentibus? ¶ Illaqueaui te, & capta es Ba-
bylon, & nesciebas: inuenta es & apprehen
25 sa, quoniam Dominum prouocasti. ¶ Ape-
ruit Dominus thesaurum suum, & protulit
uasa iræ suæ: quoniã opus est Domino Deo
26 exercituum in terra Chaldæorum. ¶ Venite
E ad eã ab extremis finibus: aperite ut exeant
qui conculcent eam: tollite de via lapides, &
redigite in aceruos, & interficite eam: nec sit
27 quicquam reliquum. ¶ Dissipate uniuersos
fortes eius, descendãt in occisionem: væ eis,
quia venit dies eorum, tempus visitationis
28 eorum. ¶ Vox fugientium, & eorum qui
euaserunt de terra Babylonis: vt annun-
cient in Sion vltionem Domini Dei nostri,
29 vltionẽ tẽpli eius. ¶ Annũciate in Babylonem
plurimis omnibus, qui tendunt arcum: con-
sistite aduersus eam per gyrũ, & nullus eua-
dat: reddite ei secundum opus suũ: iuxta oĩa, quæ fe-
cit, facite illi: quia cõtra Dñm erecta est, ad-
30 uersum Sanctũ Israël. ¶ Idcirco cadent iuue-
nes eius in plateis eius: & oẽs viri bellatores
31 eius cõticescent in die illa, ait Dominus. ¶ Ec
ce ego ad te superbe, dicit Dñs Deus exerci-
tuũ: qa uenit dies tuus, tẽpus uisitationis tuæ.
32 ¶ Et cadet superbus & corruet, & non erit qui
suscitet eum: & succẽdam ignem in urbibus
33 eius, & deuorabit oĩa in circuitu eius. ¶ Hæc
F dicit Dñs exercituũ: Calumniã sustinent fi-
lij Israël, & filij Iuda simul: oẽs, qui ceperũt
34 eos, tenent, nolunt dimittere eos. ¶ Redem-
ptor eorũ fortis, Dñs exercituum nomẽ eius;
iudicio defendet causam eorum, ut exterreat
terram & cõmoueat habitatores Babylonis.
35 ¶ Gladius ad Chaldæos, ait Dñs, & ad habi-
tatores Babylonis, & ad principes & ad sapiẽ
36 tes eius. ¶ Gladius ad diuinos eius, qui stulti
erunt: gladius ad fortes illius, qui timebũt.
37 ¶ Gladius ad equos eius, & ad currus eius, &
ad oẽ vulgus quod est in medio eius; & erunt
quasi mulieres: gladius ad thesauros eius, qui
38 diripientur. ¶ Siccitas super aquas eius erit,
& arescẽt: quia terra sculptiliũ est, & in por-
39 tentis gloriãtur. ¶ Propterea habitabunt dra-
cones cũ fatuis ficarijs: & habitabunt in ea
struthiones: & non inhabitabitur ultrà vsq;
in sempiternum, nec extruetur vsque ad ge-
40 neratione & generationẽ. ¶ Sicut subuertit Gen. 19. e 24.
Dominus Sodomã & Gomorrhã, & uicinas
eius, ait Dominus: nõ habitabit ibi uir, & nõ Sup. 49. d 6.
41 incolet eam filius hominis. ¶ Ecce populus
G uenit ab Aquilone, & gens magna, & reges
42 multi consurgent à finibus terræ. ¶ Arcũ &
scutum apprehendent, crudeles sunt & immi
sericordes: uox eorum quasi mare sonabit, &
super equos ascendent, sicut uir paratus ad
43 prælium cõtra te filia Babylon. ¶ Audiuit rex
Babylonis famam eorum, & dissolutæ sunt
manus eius: angustia apprehendit eum, do-
44 lor quasi parturientẽ. ¶ Ecce quasi leo ascen-
det de superbia Iordanis ad pulchritudinem

robustam:

robuſtū: quia ſubitò currere faciam eum ad
illam: & quis erit electus quē præponam ei?
‖Iob. 41. a 1. ‖quis eſt enim ſimilis mei? & quis ſuſtinebit
me? & quis eſt iſte paſtor, qui reſiſtat vultui
Sup. 49. d 20. 45 meo? ¶ Propterea audite conſilium Domini
quod mente cōcepit aduerſum Babylonē: &
cogitationes eius quas cogitauit ſuper terrā
Chaldæorum: ‖ Niſi detraxerint eos paruuli
gregum, niſi diſſipatum fuerit cum ipſis ha-
46 bitaculum eorum. ¶ A voce captiuitatis Ba-
bylonis commota eſt terra, & clamor inter
gentes auditus eſt.

CAPVT LI.

1 HAec dicit Dominus: Ecce, ego
A ſuſcitabo ſuper Babylonem &
ſuper habitatores eius, qui cor
ſuum leuauerunt contra me;
2 quaſi ventum peſtilentem. ¶ Et
mittam in Babylonem ventilatores, & ven-
tilabunt eam, & demolientur terram eius:
quoniam venerunt ſuper eā vndique in die
3 afflictionis eius. ¶ Non tendat, qui tendit ar-
cum ſuum; & nō aſcēdat loricatus. nolite par
cere iuuenibus eius, interficite omnem mili
4 tiam eius. ¶ Et cadēt interfecti in terra Chal
dæorum, & vulnerati in regionibus eius.
5 ¶ Quoniam non fuit viduatus Iſraël & Iuda
à Deo ſuo, Domino exercituum: terra autem
6 eorum repleta eſt delicto à ſancto Iſraël. ¶ Fu-
ᵇvt. gite de medio Babylonis, ᵇ& ᵇſaluet vnuſquiſ-
que animā ſuam: nolite tacere ſup iniquita-
** eius.* tē eius, qm̄ tempus vltionis * eſt à Domino,
7 viciſſitudinē ipſe retribuet ei. ¶ Calix aureus
Babylon in manu Domini inebrians omnē
terram: de vino eius biberūt Gentes, & ideo
‖Iſa. 21. c. 9. 8 cōmotæ ſunt. ¶ ‖ Subitò cecidit Babylon, &
contrita eſt: vlulate ſuper eam, tollite reſinā
Apo. 14. b 8. 9 ad dolorē eius, ſi fortè ſanetur. ¶ Curauimus
Babylonē, & non eſt ſanata: derelinquamus
eam, & eamus vnuſquiſq; in terram ſuā: qm̄
peruēnit vſque ad cœlos iudiciū eius, & ele-
10 uatū eſt vſque ad nubes. ¶ Protulit Dominus
B iuſtitias noſtras: venite & narremus in Sion
11 opus Domini Dei noſtri. ¶ Acuite ſagittas,
implete pharetras: ſuſcitauit Dominus ſpiri-
tū regum Medorū: & contra Babylonē mens
eius eſt, vt perdat eam: qm̄ vltio Domini eſt,
12 vltio templi ſui. ¶ Super muros Babylonis le
uate ſignum, augete cuſtodiam: leuate cuſto-
des, præparate inſidias: quia cogitauit Domi
nus, & fecit quæcunque locutus eſt contra
13 habitatores Babylonis. ¶ Quæ habitas ſuper
aquas multas, locuples in theſauris: venit fi-
Amos 6. c 8. 14 nis tuus pedalis præciſionis tuæ. ¶ ‖ Iurauit
Dominus exercituū per animam ſuam, Qm̄
‖Gen. 1. a. 1. b. 9. replebo te hominibus quaſi brucho, & ſuper
15 te celeuſma cantabitur. ¶ ‖ Qui fecit terram
Sup. 10. b. 12. in fortitudine ſua, & præparauit orbem in
ſapientia ſua, & prudentia ſua extendit cœ-
16 los. ¶ Dante eo vocem, multiplicantur aquę
‖Pſa. 134. b. 7. in cœlo: ‖ qui leuat nubes ab extremo terrę,
fulgura in pluuiam fecit: & produxit ventū
Sup. 10. b 13. 17 de theſauris ſuis. ¶ Stultus factus eſt oīs ho-
mo à ſcientia, confuſus eſt omnis conflator
in ſculptili: qa mendax eſt conflatio eius, nec
18 eſt ſpiritus in eis. ¶ Vana ſunt opera, & riſu
19 digna, in tpe viſitationis ſuę peribunt. ¶ Non
ſicut hęc, pars Iacob: quia q fecit omnia, ipſe
eſt, & Iſraël ſceptrum hæreditatis eius: Dn̄s
20 exercituum nomen eius. ¶ Collidis tu mihi
C vaſa belli, & ego collidam in te gentes, & di-
21 ſperdā in te regna. ¶ Et collidam in te equū,
& equitem eius: & collidam in te currum, &
22 aſcenſorem eius. ¶ Et collidam in te virū &
mulierem: & collidā in te ſenem, & puerū: &
23 collidam in te iuuenem, & virginē. ¶ Et col-
lidam in te paſtorē & gregem eius, & colli-
dam in te agricolam & iugales eius, & colli-
24 dā in te duces & magiſtratus. ¶ Et reddā Ba-
byloni, & cunctis habitatoribus Chaldeæ oē
malum ſuum quod fecerunt in Sion, in ocu-
25 lis veſtris, ait Dominus. ¶ Ecce ego ad te
mons peſtifer, ait Dominus, qui corrumpis
vniuerſam terram: & extendam manū meā
ſuper te, & euoluam te de petris, & dabo te
26 in montem combuſtionis. ¶ Et non tollent
de te lapidem in angulum, & lapidem in fun
damenta, ſed perditus in æternum eris, ait
27 Dominus. ¶ Leuate ſignum in terra: clāgite
buccina in ᵇgentibusᵇ: ſanctificate ſuper eā *ᵇmōtibus.*
Gentes: annunciate contra illam regibus
Ararat, Menni, & Aſcenez: numerate con-
tra eam Taphſar, adducite equum quaſi bru-
28 chum aculeatū. ¶ Sanctificate contra eam
gentes, reges Mediæ, duces eius, & vniuer-
ſos magiſtratus eius, cunctamq; terram pote
29 ſtatis eius. ¶ Et commouebitur terra, &
conturbabitur: quia euigilabit contra Baby-
lonem cogitatio Domini, vt ponat terram
30 Babylonis deſertam & inhabitabilem. ¶ Ceſ-
D ſauerunt fortes Babylonis à prælio, habita-
uerunt in præſidiis; deuoratum eſt robur
eorum, & facti ſunt quaſi mulieres: incen-
ſa ſunt tabernacula eius, contriti ſunt vectes
31 eius. ¶ Currens obuiam currenti veniet: &
nūcius obuius nunciāti: vt anūciet regi Ba-
bylonis, quia capta eſt ciuitas eius à ſummo
32 vſque ad ſummum: ¶ & vada præoccupata
ſunt, & paludes incenſæ ſunt igni, & viri bel-
33 latores conturbati ſunt. ¶ Quia hæc dicit
Dominus exercituum, Deus Iſraël: Filia Ba-
bylonis quaſi area, tēpus trituræ eius: adhuc
modicum, & veniet tempus meſſionis eius.
34 ¶ Comēdit me, deuorauit me Nabuchodono
ſor rex Babylonis: reddidit me quaſi vas ina-
ne: abſorbuit me quaſi draco: repleuit ventrē
35 ſuum teneritudine mea, & eiecit me. ¶ Ini-
quitas aduerſum me, & caro mea ſuper Ba-
bylonem, dicit habitatio Sion: & ſanguis
meus ſuper habitatores Chaldeæ, dicit Ieru-
36 ſalem. ¶ Propterea hæc dicit Dn̄s: Ecce, ego
iudicabo cauſam tuam, & vlciſcar vltionem
tuam: & deſertum faciam mare eius, & ſic-
37 cabo venam eius. ¶ Et erit Babylon in tu-
mulos, habitatio draconum: ſtupor & ſibi-
38 lus, eò quòd non ſit habitator. ¶ Simul vt
leones rugient, excutient comas veluti catu-
39 li leonum. ¶ In calore eorum ponam potus
eorum: & inebriabo eos, vt ſopiantur, & dor
miant ſomnum ſempiternum, & non conſur
40 gant, dicit Dominus. ¶ Deducam eos quaſi

* & 11. agnos ad uictimā,* quasi arietes cum hœdis.
41 ¶ Quomodo capta est Sesach & comprehen-
E sa est inclyta vniuersæ terræ? quomodo facta
42 est in stuporem Babylon inter gentes? ¶ A-
scendit super Babylonem mare: multitudine
43 fluctuum eius operta est. ¶ Factæ sunt ciui-
tates eius in stuporē: terra inhabitabilis &
*transfiet. deserta, terra in qua nullus habitet, nec *trā-
44 seat` per eam filius hominis. ¶ Et visitabo su-
per Bel in Babylone, & eijciam quod absor-
buerat de ore eius: & non confluēt ad eum
vltrà gentes, siquidem & murus Babylonis
45 corruet. ¶ Egredimini de medio eius popu-
lus meus: vt saluet vnusquisque animā suā
46 ab ira furoris Domini. ¶ Et ne fortè molle-
scat cor vestrum, & timeatis auditū, qui au-
dietur in terra: & veniet in anno auditio, &
post hunc annum auditio, & iniquitas in ter-
47 ra, & dominator super dominatorem. ¶ Pro-
pterea ecce dies veniunt, & visitabo super
sculptilia Babylonis: & omnis terra eius cō-
fundetur, & vniuersi interfecti eius cadent
48 in medio eius. ¶ Et laudabunt super Baby-
lonē cœli & terra, & omnia quæ in eis sunt:
quia ab Aquilone venient ei prædones, ait
49 Dominus. ¶ Et quō fecit Babylon, vt cade-
F rent occisi in Israël: sic de Babylone cadent
50 occisi I vniuersa terra. ¶ Qui fugistis gladiū,
venite, nolite stare: recordamini procul Do-
mini, & Ierusalē ascendat super cor vestrū.
51 ¶ Confusi sumus, quoniam audiuimus op-
probrium: operuit ignominia facies nostras:
quia venerunt alieni super sanctificationem
52 domus Dñi. ¶ Propterea ecce dies veniunt,
*Babylo-nis. ait Dominus: & visitabo sup sculptilia *eius`,
53 & in omni terra eius mugiet vulneratus. ¶ Si
ascenderit Babylon in cœlum, & firmaue-
rit in excelso robur suum: à me venient va-
54 statores eius, ait Dominus. ¶ Vox clamoris
de Babylone, & contritio magna de terra
55 Chaldæorum: ¶ quoniam vastauit Dominus
Babylonem, & perdidit ex ea vocem magnā:
& sonabunt fluctus eorum quasi aquæ mul-
56 tæ: dedit sonitum vox eorum. ¶ Quia ve-
nit super eam, id est super Babylonem præ-
do, & apprehensi sunt fortes eius, & emar-
cuit arcus eorum: quia fortis vltor Dominus
57 reddēs retribuet. ¶ Et inebriabo principes
eius & sapientes eius, & duces eius, & magi-
stratus eius, & fortes eius, & dormiēt somnū
sempiternum, & non expergiscentur, ait rex,
58 Dñs exercituum nomen eius. ¶ Hæc dicit
G Dominus exercituum: Murus Babylonis il
*altissi-mus. le *latissimus` subfossione suffodietur, & por-
tæ eius excelsæ igne comburentur, & labo-
res populorum ad nihilum, & gentiū in ignē
59 erunt & disperibunt. ¶ Verbum quod præ-
cepit Ieremias propheta Saraię filio Nerię,
filij Maasię, cùm pergeret cum Sedecia re-
ge in Babylonem, in anno quarto regni eius:
60 Saraias autem erat princeps prophetiæ. ¶ Et
scripsit Ieremias omne malum quod venturū
erat super Babylonem in libro vno: omnia
verba hæc, quæ scripta sunt contra Babylonē.
61 ¶ Et dixit Ieremias ad Saraiam: Cum vene-
ris in Babylonem, & videris, & legeris om-
62 nia verba hæc, ¶ dices: Domine tu locutus
es contra locum istum, vt disperderes eum:
ne sit qui in eo habitet ab homine vsque ad
63 pecus, & vt sit perpetua solitudo. ¶ Cum-
que compleueris legere librum istum, liga-
bis ad eum lapidem, & proijcies illum in
64 medium Euphraten, & dices: Sic submerge-
tur Babylon, & nō consurget à facie afflictio
nis quam ego adduco super eam, & dissoluet-
sur. Huc usque verba Ieremiæ.

CAPVT LII.

1 FILIVS viginti & vnius anni erat 4. Re. 24. d. 18.
A Sedecias, cum regnare cœpisset: 2. Pa. 36. b
& vndecim annis regnauit in 11.
Ierusalē: & nomen matris eius
Amital, filia Ieremiæ de Lob-
2 na. ¶ Et fecit malum in oculis Domini, iuxta
3 omnia, quæ fecerat Ioacim. ¶ Quoniam furor
Domini erat in Ierusalem & in Iuda, vsque-
quo proijceret eos à facie sua: & recessit Se-
4 decias à rege Babylonis. ¶ | Factum est autē |Sup. 39. a
in anno nono regni eius, in mense decimo, 1.
decima mensis: vēnit Nabuchodonosor rex 4. Reg. 25.
Babylonis, ipse, & omnis exercitus eius ad- a. 1.
uersus Ierusalem, & obsederunt eam, & ædi-
ficauerunt contra eam munitiones in circui-
5 tu. ¶ Et fuit ciuitas obsessa vsque ad vndeci-
6 mum annum regis Sedeciæ. ¶ Mense autem
quarto, nona mensis, obtinuit fames ciui-
tatem: & non erant alimenta populo terræ.
7 ¶ Et dirupta est ciuitas, & omnes viri bella-
B tores eius fugerunt, exieruntque de ciuitate
nocte per viam portę, quæ est inter duos
muros, & ducit ad hortum regis (Chaldæis
obsidentibus vrbem in gyro) & abierunt per
8 viam, quæ ducit in eremum. ¶ Persecutus est
autem Chaldæorum exercitus regem: & ap-
prehenderunt Sedeciam in deserto, quod est
iuxta Iericho: & oīs comitatus eius diffugit
9 ab eo. ¶ Cumque comprehendisset regem, ad-
duxerunt eum ad regē Babylonis in Reblá-
tha, quę est in terra Emath: & locutus est
10 ad eum iudicia. ¶ Et iugulauit rex Babylo-
nis filios Sedeciæ in oculis eius: sed & oēs
11 principes Iuda occidit in Reblátha. ¶ Et ocu-
los Sedeciæ eruit, & vinxit eum compedibus,
& adduxit eum rex Babylonis in Babylonē:
& posuit eum in domo carceris vsque ad diē
12 mortis eius. ¶ In mense autem quinto, & de-
C cima mensis, ipse est annus nonusdecimus
Nabuchodonosor regis Babylonis: venit Na-
buzardan princeps militiæ, qui stabat coram
13 rege Babylonis in Ierusalem. ¶ Et incēdit do-
mum Domini & domum regis, & omnes do
mos Ierusalem: & omnem domum magnā
14 igne combussit. ¶ Et totum murū Ierusalem
per circuitū destruxit cunctus exercitus Chal-
15 dæorū, qui erat cum magistro militiæ. ¶ De
pauperibus autē populi, & de reliquo vulgo
quod remāserat in ciuitate, & de perfugis, q
transfugerant ad regem Babylonis, & cęte-
ros de multitudine, transtulit Nabuzardan
16 princeps militiæ. ¶ De pauperibus verò terræ
reliquit Nabuzardan princeps militiæ in vi
17 nitores & agricolas. ¶ Columnas quoque

æreas,

D æreas, quæ erant in domo Domini, & bases,
& mare æneum quod erat in domo Domini,
confregerunt Chaldæi: & tulerunt omne æs
18 eorum in Babylonem. Et lebetes, & creagras, & psalteria, & phialas, & mortariola,
& omnia vasa ærea quæ in ministerio fuerant,
19 tulerunt, Et hydrias, & thymiamateria, &
urceos, & pelues, & candelabra & mortaria
& cyathos: quotquot aurea, aurea: & quotquot argentea, argentea, tulit magister mi-
20 litiæ. Columnas duas, & mare vnum, * vitulos duodecim æreos, qui erant sub basibus
quas fecerat rex Salomon in domo Domini:
non erat pondus æris omnium horum va-
21 sorum. De columnis autem, decem & octo
E cubiti altitudinis erant in columna vna: &
funiculus duodecim cubitorum circuibat eã:
porrò grossitudo eius, quatuor digitorum: &
22 intrinsecus caua erat. Et capitella sup vtrãque ærea: altitudo capitelli vnius, quinque
cubitorum: & retiacula, & malogranata super coronam in circuitu, omnia ærea. Similiter columnæ secundæ & malogranata,
23 Et fuerunt malogranata nonaginta sex dependentia, & omnia malogranata centum
24 retiaculis circundabantur. Et tulit magister militiæ Saraiam sacerdotem primum, &
Sophoniam sacerdotem secundum: & tres
25 custodes vestibuli. Et de ciuitate tulit eunuchum vnum, qui erat præpositus super viros
bellatores. & septem viros de his qui videbant faciem regis: qui inuenti sunt in ciuitate: & scribam principem militum, qui probabat tyrones: & sexaginta viros de populo
26 terræ, qui inuẽti sunt in medio ciuitatis. Tu-
F lit autem eos Nabuzardan magister militiæ:
& duxit eos ad regẽ Babylonis in Reblatha.
27 Et percussit eos rex Babylonis, & interfecit eos in Reblatha in terra Emath: & trans-
28 latus est Iuda de terra sua. Iste est populus
quem transtulit Nabuchodonosor: In anno
septimo, Iudæos tria millia & viginti tres.
29 In anno octauodecimo Nabuchodonosor
de Ierusalem animas octingentas triginta
30 duas. In anno vicesimotertio Nabuchodonosor, transtulit Nabuzardan magister
militiæ animas Iudæorũ septingentas quadragintaquinque: omnes ergo animæ, qua-
31 tuor millia sexcentæ. Et factum est in tri-
G cesimoseptimo anno transmigrationis Ioachin regis Iuda, duodecimo mense, vicesimaquinta mẽsis, eleuauit Euil-merodach
rex Babylonis ipso anno regni sui, caput
Ioachin regis Iudæ: & eduxit eum de domo
32 carceris. Et locutus est cum eo bona, &
posuit thronum eius super thronos regũ qui
33 erant post se in Babylone. Et mutauit vestimenta carceris eius, & comedebat panem
34 coram eo semper cunctis diebus vitæ suæ. Et
cibaria eius, cibaria perpetua dabãtur ei à rege Babylonis statuta per singulos dies, vsque
ad diẽ mortis suæ cunctis diebus vitæ eius.

** &*

Similiter erat columna secunda & malogranata. Et erat super capitellũ in circuitu omnia ærea, similiter columna altera.

THRENI, IDEST LAMENTATIONES Ieremiæ, quæ Hebraicè Cinoth inscribuntur.

Et factum est, postquam in captiuitatem redactus est Israel, & Ierusalem deserta est, sedit Ieremias Propheta flens, & planxit lamentatione hac in Ierusalem, & amaro animo suspirans, & eiulans dixit:

Hæc verba apud lxx. leguntur, non autem apud Hebræos.

CAPVT PRIMVM.

Aleph.
1 QVOMODO sedet sola ciui-
A tas plena populo: facta est
quasi uidua domina Gentium princeps prouinciarũ
facta est sub tributo.
2 *Beth.* Plorans plorauit
in nocte, & lachrymæ eius
in maxillis eius: non est, qui consoletur eã
ex omnibus charis eius: omnes amici eius
spreuerunt eam, & facti sunt ei inimici.
3 *Ghimel.* Migrauit Iudas propter afflictionem, & multitudinem seruitutis: habitauit
inter Gentes, nec inuenit requiem: omnes
persecutores eius apprehenderunt eam inter
angustias.
4 *Daleth.* Viæ Sion lugent, eò quod nõ sint qui
B ueniant ad solemnitatẽ: Oẽs portæ eius destructæ: sacerdotes eius gementes: uirgines
eius squalidæ, & ipsa oppressa amaritudine.
5 *He.* Facti sunt hostes eius in capite, inimici eius locupletati sunt: quia Dominus locutus est super eã propter multitudinem iniquitatũ eius paruuli eius ducti sunt in captiuitatem ante faciem tribulantis.
6 *Vau.* Et egressus est à filia Sion omnis de-
C cor eius: facti sunt principes eius uelut arietes non inuenientes pascua: & abierũt absq;
fortitudine ante faciem subsequentis.
7 *Zain.* Recordata est Ierusalem dierum afflictionis suæ, & præuaricationis, omnium
desyderabilium suorum quæ habuerat à diebus antiquis cũm caderet populus eius in
manu hostili, & non esset auxiliator: uiderũt eam hostes, & deriserunt sabbatha eius.
8 *Heth.* Peccatum peccauit Ierusalem, propterea instabilis facta est: omnes qui glorificabant eam, spreuerunt illam, quia uiderunt

Iere. 13.c 17.

ignominiam eius: ipsa autem gemens, & conuersa est retrorsum.
9 *Teth.* Sordes eius in pedibus eius, nec re-
D cordata est finis sui: deposita est vehementer, non habens consolatorem. vide Domine afflictionem meam, quoniam erectus est inimicus.
10 *Iod.* Manum suam misit hostis ad omnia desyderabilia eius: quia vidit Gentes ingressas sanctuarium suum, de quibus praeceperas ne intrarent in ecclesiam tuam.
11 *Caph.* Omnis populus eius gemens, & quaerens panem: dederunt preciosa quaeque pro cibo ad refocillandam animam. vide Domine, & consydera, quoniam facta sum vilis.
12 *Lamed.* O uos omnes, qui transitis per uiam, attendite, & uidete si est dolor sicut dolor meus: qnoniam uindemiauit me, ut locutus est Dominus in die irae furoris sui.
13 *Mem.* De excelso misit ignem in ossibus
E meis, & erudiuit me: expandit rete pedibus meis, conuertit me retrorsum: posuit me desolatam, tota die moerore confectam.
14 *Nun.* Vigilauit iugum iniquitatum mearum: in manu eius conuolutae sunt, & impositae collo meo: infirmata est virtus mea: dedit me Dominus in manum, de qua non potero surgere.
15 *Samech.* Abstulit oēs magnificos meos Dominus de medio mei: vocauit aduersum me tempus, vt contereret electos meos: torcular calcauit Dominus virgini filiae Iuda.
Iere. 14. c 17. Inf. 2. f. 18 16 *Ain.* Ideirco ego plorās, & oculus meus
F deducens aquas: quia longè factus est à me consolator conuertens animam meam: facti sunt filij mei perditi, quoniam inualuit inimicus.
17 *Phe.* Expandit Sion manus suas, non est qui consoletur eam: mandauit Dominus aduersum Iacob, in circuitu eius hostes eius: facta est Ierusalem quasi polluta menstruis inter eos.
18 *Sadi.* Iustus est Dominus, quia os eius ad iracundiam prouocaui: audite obsecro vniuersi populi, & videte dolorem meum: virgines meę & iuuenes mei abierunt in captiuitatem.
19 *Coph.* Vocaui amicos meos, ipsi deceperūt
G me: sacerdotes mei & senes mei in vrbe consumpti sunt: quia quaesierunt cibum sibi, vt refocillarent animam suam.
20 *Res.* Vide Domine quoniam tribulor, conturbatus est venter meus: subuersum est cor meum in memetipsa: quoniam amaritudine plena sum: foris 'interficit' gladius, & domi mors similis est. ['interficit 9.]
21 *Sin.* Audierunt quia ingemisco ego, & nō est qui consoletur me: omnes inimici mei audierunt malum meum, laetati sunt, quoniam tu fecisti: adduxisti diem consolationis, & fient similes mei.
22 *Thau.* Ingrediatur omne malum eorum coram te: & vindemia eos sicut vindemiasti me propter omnes iniquitates meas: multi enim gemitus mei, & cor meum moerens.

CAPVT II.

Aleph.

1 QVOMODO obtexit caligine in fu-
A rore suo Dominus filiam Sion: proiecit de coelo in terram inclytam Israël, & non est recordatus scabelli pedum suorum in die furoris sui?
2 *Beth.* Praecipitauit Dominus, nec pepercit, omnia speciosa Iacob: destruxit in furore suo munitiones uirginis Iuda, & deiecit in terrā: polluit regnum, & principes eius.
3 *Ghimel.* Confregit in ira furoris omne cornu Israël: auertit retrorsum dexterā suam à facie inimici: & succendit in Iacob quasi ignē flammae deuorantis in gyro.
4 *Daleth.* Tetendit arcum suum quasi inimi-
B cus, firmauit dexteram suam quasi hostis: & occidit omne quod pulchrum erat visu in tabernaculo filiae Sion: effudit quasi ignem indignationem suam.
5 *He.* Factus est Dominus uelut inimicus: praecipitauit Israël, pcipitauit omnia moenia eius, dissipauit munitiones eius, & repleuit in filia Iuda humiliatum & humiliatam.
6 *Vau.* Et dissipauit quasi hortum tentorium suum, demolitus est tabernaculū suū: obliuioni tradidit Dominus in Sion festiuitatem & sabbathū: & in opprobrium & in indignationem furoris sui regem & sacerdotē.
7 *Zain.* Repulit Dominus altare suum, male-
C dixit sanctificationi suae: tradidit in manus inimici muros turrium eius: vocem dederunt in domo Domini, sicut in die solenni.
8 *Heth.* Cogitauit Dominus dissipare murū filię Sion: tetendit funiculum suum, & non auertit manum suam à perditione: luxitque antemurale, & murus pariter dissipatus est.
9 *Teth.* Defixę sunt in terra portae eius: perdidit & contriuit vectes eius: regem eius & principes eius in gentibus. non est lex, & prophetae eius non inuenerunt visionem à Domino.
10 *Iod.* Sederunt in terra, conticuerūt senes filiae Sion: consperserunt cinere capita sua, accincti sunt cilicijs, abiecerūt in terrā capita sua virgines Ierusalem.
11 *Caph.* Defecerūt prae lachrymis oculi mei,
D conturbata sunt viscera mea: effusum est in terra iecur meum super contritionem filiae populi mei, cū deficeret paruulus & lactens in plateis oppidi.
12 *Lamed.* Matribus suis dixerunt, Vbi est triticum & vinum? cùm deficerent quasi vulnerati in plateis ciuitatis: cùm exhalarent animas suas in sinu matrum suarum.
13 *Mem.* Cui comparabo te? vel cui assimilabo te filia Ierusalem? cui exaequabo te, & consolabor te virgo filia Sion? magna est enī velut mare contritio tua: quis medebitur tui?
14 *Nun.* Prophetae tui viderunt tibi falsa &
E stulta: nec aperiebant iniquitatem tuam, vt te ad poenitentiam prouocarent: viderunt autem tibi assumptiones falsas & eiectiones.

Samech.

15 Samech. ¶ Plauserunt super te manibus omnes transeuntes per viam: sibilauerunt, & mouerunt caput suum super filiam Ierusalem: Heccine est vrbs (dicentes) perfecti decoris, gaudium vniuersæ terræ?

16 Phe. ¶ Aperuerunt super te os suum omnes inimici tui: sibilauerunt, & fremuerunt dentibus, & dixerunt, Deuorabimus: en ista est dies quã expectabamus: inuenimus, vidimus.

17 Ain. ¶ | Fecit Dominus, quæ cogitauit, cõ-
F pleuit sermonem suum quem præceperat à diebus antiquis: destruxit, & non pepercit: & lætificauit super te inimicum, & exaltauit cornu hostium tuorum.

|Leu. 26. c 16. d. 25. Deu. 28. b 15.

18 Sade. ¶ Clamauit cor eorum ad Dominũ super muros filiæ Sion: | Deduc quasi torrentem lachrymas per diem & noctem: nõ des requiem tibi, neque taceat pupilla oculi tui.

Iere. 14. c 17. |Sup. 1. f 16.

19 Coph. ¶ Cõsurge, lauda in nocte in principio vigiliarum: effunde sicut aquam cor tuũ ante conspectum Domini: leua ad eum manus tuas pro anima paruulorum tuorum, qui defecerunt in fame in capite omnium compitorum.

20 Res. ¶ Vide Domine, & considera quem vindemiaueris ita. ergòne comedent mulieres
G fructum suum paruulos ad mensuram palmæ? si °occiditur° in sanctuario Domini sacerdos & propheta?

21 Sin. ¶ Iacuerunt in terra foris puer & senex: virgines meæ & iuuenes mei ceciderunt in gladio, interfecisti in die furoris tui: percussisti, nec misertus es.

22 Thau. ¶ Vocasti quasi ad diem solennem, qui terrerẽt me de circuitu, & non fuit in die furoris Domini, qui effugeret & relinqueretur: quos educaui & enutriui, inimicus meus consumpsit eos.

CAPVT III.

Aleph.

1 EGO vir videns paupertatẽ meã
A in virga indignationis eius.

2 Aleph. ¶ Me minauit, & adduxit in tenebras, & non in lucẽ.

3 Aleph. ¶ Tantùm in me vertit, & conuertit manum suam tota die.

4 Beth. ¶ Vetustam fecit pellem meam & carnem meam, contriuit ossa mea.

5 Beth. ¶ Ædificauit in gyro meo, & circundedit me felle & labore.

6 Beth. ¶ In tenebrosis collocauit me: quasi mortuos sempiternos.

7 Ghimel. ¶ Circumædificauit aduersum me, vt nõ egrediar, aggrauauit compedem meũ.

8 Ghimel. ¶ Sed & cùm clamauero & rogauero, exclusit orationem meam.

9 Ghimel. ¶ Conclusit vias meas lapidibus quadris, semitas meas subuertit.

10 Daleth. ¶ Vrsus insidians factus est mihi:
B leo in °absconditis°.

°abscondito

11 Daleth. ¶ Semitas meas subuertit, & confregit me, posuit me desolatam.

12 Daleth. ¶ Tetendit arcum suum, & posuit me quasi signum ad sagittam.

13 He. ¶ Misit in renibus meis filias pharetræ suæ.

14 He. ¶ Factus sum in derisum omni populo meo, canticum eorum tota die.

15 He. ¶ Repleuit me amaritudinibus, inebriauit me absynthio.

16 Vau. ¶ Et fregit ad numerum dentes meos, cibauit me cinere.

17 Vau. ¶ Et repulsa est* anima mea, oblitus sum bonorum. *à pace

18 Vau. ¶ Et dixi: Perijt finis meus, & spes
C mea à Domino.

19 Zain. ¶ Recordare paupertatis & transgressionis meæ, absynthij & fellis.

20 Zain. ¶ Memoria memor ero, & tabescet in me anima mea.

21 Zain. ¶ Hoc recolens in corde meo, °ideo° sperabo. °in Deo.

22 Heth. ¶ Misericordiæ Domini, quia non sumus consumpti: quia non defecerunt miserationes eius.

23 Heth. ¶ °Noui° diluculo, multa est fides tua. °Noua

24 Heth. ¶ Pars mea Dominus, dixit anima mea: propterea expectabo eum.

25 Teth. ¶ Bonus est Dominus sperantibus in eum, animæ quærenti illum.

26 Teth ¶ Bonum est præstolari cum silentio
D salutare Dei.

27 Teth. ¶ Bonum est viro cùm portauerit iugũ ab adolescentia sua.

28 Iod. ¶ Sedebit solitarius & tacebit: quia leuauit *super se. *se

29 Iod. ¶ Ponet in puluere os suum, si fortè sit spes.

30 Iod. ¶ Dabit percutienti se maxillam, saturabitur opprobrijs.

31 Caph. ¶ Quia non repellet in sempiternum Dominus.

32 Caph. ¶ Quia si abiecit, & miserebitur secundum multitudinẽ misericordiarum suarum.

33 Caph. ¶ Non enim humiliauit ex corde suo, & abiecit filios hominum.

34 Lamed. ¶ Vt cõtereret sub pedibus suis omnes vinctos terræ.

35 Lamed. ¶ Vt declinaret iudicium viri in cõspectu vultus Altissimi.

36 Lamed. ¶ Vt peruerteret hominem in iudi-
E cio suo, Dominus ignorauit.

37 Mem. ¶ | Quis est iste, qui dixit, vt fieret, Domino iubente? |Amos 3. b. 6.

38 Mem. ¶ | Ex ore Altissimi non egredientur nec mala nec bona? |Amos 3. b. 6.

39 Mem. ¶ Quid murmurauit homo viuens, vir pro peccatis suis?

40 Nun. ¶ Scrutemur uias nostras, & quæramus, & reuertamur ad Dominum.

41 Nun. ¶ Leuemus corda nostra, cum manibus ad Dominum in cœlos.

42 Nun. ¶ Nos iniquè egimus, & ad iracũdiam prouocauimus: idcirco tu inexorabilis es.

43 Samech. ¶ Operuisti in furore, & percussisti nos: occidisti, nec pepercisti.

44 Samech. ¶ Opposuisti nubem tibi, ne trãseat oratio.

45 Samech. ¶ Eradicationẽ & abiectionem po-
F suisti in medio populorum.

46 Phe. ¶ Aperuerunt super nos os suum omnes inimici.

47 *Phe.* Formido & laqueus facta est nobis vaticinatio & contritio.
48 *Phe.* Diuisiones aquarum deduxit oculus meus in contritione filiæ populi mei.
49 *Ain.* Oculus meus afflictus est, nec tacuit, eò quod non esset requies.
50 *Ain.* Donec respiceret & videret Dominus de cœlis.
51 *Ain.* Oculus meus deprædatus est animā meam in cunctis filiabus vrbis meę.
52 *Sade.* Venatione ceperunt me, quasi auem, inimici mei gratis.
53 *Sade.* Lapsa est in lacum vita mea, & posuerunt lapidem super me.
54 *Sade.* Inundauerunt aquæ super caput meum: dixi, Perij
55 *Coph.* Inuocaui nomen tuum Domine de lacu nouissimo.
56 *Coph.* Vocem meam audisti: ne auertas aurem tuā à singultu meo & clamoribus.
57 *Coph.* Appropinquasti in die quando inuo-
G caui te: dixisti, Ne timeas.
58 *Res.* Iudicasti Domine causam animæ meę redemptor vitæ meæ.
59 *Res.* Vidisti Domine iniquitatem illorum aduersum me: iudica iudicium meum.
60 *Res.* Vidisti omnem furorem, vniuersas cogitationes eorum aduersum me.
61 *Sin.* Audisti opprobrium eorum Domine, omnes cogitationes eorum aduersum me.
62 *Sin.* Labia insurgentium mihi, & meditationes eorum aduersum me tota die.
63 *Sin.* Sessionem eorum, & resurrectionem eorum vide: ego sum psalmus eorum.
64 *Thau.* Reddes eis vicē Domine, iuxta opera manuum suarum.
65 *Thau.* Dabis eis scutum cordis laborem tuum.
66 *Thau.* Persequēris in furore, & conteres eos sub cœlis Domine.

CAPVT IIII.

Aleph.

1 QVOMODO obscuratum est aurū,
A mutatus est color optimus, di-
spersi sunt lapides sanctuarij in
capite omnium platearum?
2 *Beth* Filij Sion inclyti, & ami-
cti auro primo: quomodo reputati sunt in va
sa testea, opus manuum figuli?
3 *Ghimel.* Sed & lamiæ nudauerunt mamnā, lactauerūt catulos suos: filia populi mei crudelis quasi struthio in deserto.
4 *Daleth* Adhæsit lingua lactentis ad palatum eius in siti: paruuli petierunt panem, & non erat, qui frangeret eis.
5 *He.* Qui vescebantur voluptuosè, interierunt in vijs: qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt stercora.
6 *Vau.* Et maior effecta est iniquitas filiæ populi mei peccato Sodomorum: quæ subuersa est in momēto, & non ceperunt in ea manus. Gen.19.e 24. Iere.49.d 8.
7 *Zain.* Candidiores Nazaræi eius niue, ni-
B tidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, sapphiro pulchriores.
8 *Heth.* Denigrata est super carbones facies eorum, & non sunt cogniti in plateis: adhæsit cutis eorum ossibus; aruit, & facta est quasi lignum.
9 *Teth.* Melius fuit occisis gladio, quàm interfectis fame: quoniam isti extabuerunt consumpti à sterilitate terræ.
10 *Iod.* Manus mulierum misericordium coxerunt filios suos: facti sunt cibus earum in contritione filiæ populi mei.
11 *Caph.* Compleuit Dominus furorem suū, effudit iram indignationis suæ: & succendit ignē in Sion, & deuorauit fundamenta eius.
12 *Lamed.* Non crediderunt reges terræ, & vniuersi habitatores orbis, quoniam ingrederetur hostis & inimicus per portas Ierusalem.
13 *Mem.* Propter peccata prophetarum eius,
C & iniquitates sacerdotum eius, qui effuderūt in medio eius sanguinem iustorum.
14 *Nun.* Errauerunt cæci in plateis, polluti sunt sanguine: cumq; non possent *, tenuerunt lacinias suas. * intrare
15 *Samech.* Recedite polluti, clamauerūt eis, recedite, abite, nolite tangere: iurgati quippe sunt & commoti: dixerunt inter Gentes, Nō addet vltrà, vt habitet in eis.
16 *Phe.* Facies Domini diuisit eos, non addet vt respiciat eos: facies sacerdotum non erubuerunt, neque senum misertι sunt.
17 *Ain.* Cùm adhuc subsisteremus, defecerūt oculi nostri ad auxilium nostrum vanum, cū respiceremus attenti ad gentem, quæ saluare * non poterat. * nos
18 *Sade.* Lubricauerunt vestigia nostra in iti-
D nere platearum nostrarum: appropinquauit finis noster, completi sunt dies nostri, quia venit finis noster.
19 *Coph.* Velociores fuerunt persecutores nostri aquilis cœli: super montes persecuti sunt nos, in deserto insidiati sunt nobis.
20 *Res.* Spiritus oris nostri Christus Dominus captus est in peccatis nostris: cui diximus: In vmbra tua viuemus in Gentibus.
21 *Sin.* Gaude & lætare filia Edom, quæ habitas in terra Hus: ad te quoque perueniet calix, inebriaberis atque nudaberis.
22 *Thau.* Completa est iniquitas tua filia Sion, non addet vltrà, vt transmigret te: visitauit iniquitatem tuam filia Edom, discooperuit peccata tua.

CAPVT V.

ORATIO IEREMIÆ.

1 RECORDARE Domine quid acci-
A derit nobis: intuere & respice
2 opprobrium nostrum. Hæredi-
tas nostra versa est ad alienos,
3 domus nostræ ad extraneos. Pu
pilli facti sumus absque patre: matres nostrę
4 quasi viduę. Aquam nostram pecunia bibi-
mus: ligna nostra precio comparauimus.
5 Ceruicibus nostris minabamur, lassis non *13.
6 dabatur requies. Aegypto dedimus manū,
7 & Assyrijs: vt saturaremur pane. Patres

nostri peccauerunt, & non sunt : & nos ini-
8 quitates eorum portauimus . ? Serui domi-
nati sunt nostri : non fuit qui redimeret de
9 manu eorum. ? In animabus nostris affere-
B bamus panē nobis, à facie gladij in deserto.
10 ? Pellis nostra, quasi clibanus, exusta est à fa-
11 cie tempestatum famis . ? Mulieres in Sion
humiliauerunt, & virgines in ciuitatibus Iu
12 da. ? Principes manu suspensi sunt: facies se-
13 num non erubuerunt. ? Adolescentibus im-
pudicè abusi sunt : & pueri in ligno corrue-
14 runt. ? Senes defecerunt de portis : iuuenes
15 de choro psallētium. ? Defecit gaudium cor-
C dis nostri : versus est in luctum chorus no-
16 ster. ? Cecidit corona capitis nostri : væ no-
17 bis, quia peccauimus . ? Propterea mœstum
factum est cor nostrum , ideò contenebrati
18 sunt oculi nostri . ? Propter montem Sion
quia disperijt : vulpes ambulauerunt in eo.
19 ? Tu autem Domine in æternum permane-
D bis, solium tuum in generatione & genera-
20 tionem. ? Quare in perpetuum obliuiscēris
nostri ? derelinques nos in longitudine die
21 rum? ? ‖ Conuerte nos Domine ad te, & cō- ‖ Iere. 31. b
uertemur: innoua dies nostros , sicut à prin 18.
22 cipio. ? Sed proijciens repulisti nos, iratus es
contra nos vehementer.

Prophetiæ Ieremiæ, Finis.

PROPHETIA BARVCH.

CAPVT PRIMVM.

1 ET hæc verba libri quæ scri-
A psit Baruch , filius Neriæ,
filij Maasiæ, filij Sedeciæ ,
filij Sedei , filij Helciæ in
2 Babylonia, ? in anno quin-
to, in septimo die mensis, in
tpe quo ceperunt Chaldæi
3 Ierusalem, & succēderunt eam igni. ? Et le-
git Baruch verba libri huius ad aures Iecho-
niæ, filij Ioacim, regis Iuda, & ad aures vni-
4 uersi populi venientis ad librum: ? & ad au-
res potentium filiorum regum , & ad aures
presbyterorū, & ad aures populi , à minimo
vsque ad maximum eorū omnium habitan-
5 tiū in Babylonia, ad flumen Sodi . ? Qui au-
dientes plorabant, & ieiunabant, & orabant
6 in conspectu Domini. ? Et collegerunt pecu-
B niam, secundū quod potuit vniuscuiusq; ma
7 nus : ? & miserunt in Ierusalem ad Ioacim
filium Helciæ, filij Salon sacerdotem, & ad
sacerdotes, & ad omnem populū qui inuen-
*accepetūt 8 ti sunt cum eo in Ierusalem . ? cum *accipe-
ret vasa templi Domini quæ ablata fuerant
de templo, reuocare in terram Iuda decima
die mensis Siban, vasa argentea quæ fecit Se
9 decias filius Iosiæ , rex Iuda, ? postea quàm
cepisset Nabuchodonosor rex Babylonis Ie-
*cunctos choniam, & principes, *& vinctos, & potētes,
* vinctos & populum terræ ab Ierusalē, & duxit eos *
10 in Babylonem . ? Et dixerunt : Ecce misi-
mus ad vos pecunias , de quibus emite holo
caustomata, & thus , & facite manna , & of-
ferte pro peccato ad aram Domini Dei no-
11 stri : ? & orate pro vita Nabuchodonosor re
gis Babylonis, & pro vita Balthasar filij eius ,
vt sint dies eorū sicut dies cœli super terrā :
12 ? & vt det Dominus virtutem nobis, & illu-
C minet oculos nostros, vt viuamus sub vmbra
Nabuchodonosor regis Babylonis , & sub
vmbra Balthasar filii eius , & seruiamus eis
multis diebus, & inueniamus gratiā in con-
13 spectu eorū . ? Et pro nobisipsis orate ad Do-
minum Deum nostrum : quia peccauimus
Domino Deo nostro, & nō est auersus furor
14 eius à nobis vsq; in hunc diem . ? Et legite
librum istum quem misimus ad vos recitari
in templo Domini, in die solenni , & in die
15 opportuno : ? & dicetis : ‖ Domino Deo no- ‖ Infrà 2.b
stro iustitia: nobis autem confusio faciei no- 6.
stræ, sicut est dies hæc, omni Iuda & habitan
16 tibus in Ierusalem. ? Regibus nostris, & prin
cipibus nostris , & sacerdotibus nostris , &
17 prophetis nostris, & patribus nostris. ? ‖ Pec- ‖ Dan. 9. a
cauimus ante Dñm Deū nrm , & non credi- 5.
18 dimus, diffidētes in eū: ? & nō fuimus subie-
D ctibiles illi, & non audiuimus vocē Dñi Dei
nostri, vt ambularemus in mandatis eius q
19 dedit nobis . ? A die qua eduxit patres nros
de terra Aegypti, vsq; ad diem hanc eramus
incredibiles ad Dñm Deū nostrum : & dissi-
pati recessimus, ne audiremus vocem ipsius.
20 ? ‖ Et adhæserunt nobis multa mala , & ‖ Deu. 28.b
maledictiones, quæ cōstituit Dominus Moysi 15.
seruo suo: qui eduxit patres nostros de terra
Aegypti , dare nobis terram fluētem lac &
21 mel, sicut hodierna die. ? Et non audiuimus
vocem Domini Dei nostri secundùm omnia
verba prophetarum quos misit ad nos, & ad
22 iudices nostros : ? & abiuimus vnusquisque .4.
in sensum cordis nostri maligni, operari dijs
alienis, facientes mala ante oculos Domini
Dei nostri.

CAPVT II.

1 PROPTER quod statuit Dñs
A Deus noster verbū suum, quod
locutus est ad nos, & ad iudices
nostros qui iudicauerunt * Is- * 10
raël, & ad reges nostros , & ad
principes nostros, & ad omnem Israël, & Iu
2 da: ? vt adduceret Dominus super nos mala

magna, quæ non sunt facta sub cœlo, quem-
admodum facta sunt in Ierusalem, ‖ secun- *‖Deu.28.c 53.*
3 dùm quæ scripta sunt in lege Moysi, ¶ vt mā-
ducaret homo carnes filij sui, & carnes filiç
4 suç. ¶ Et dedit eos sub manu regum omnium
qui sunt in circuitu nostro in improperium
& in desolationē, & in omnibus populis in
5 quibus nos dispersit Dominus. ¶ Et facti su-
mus subtus, & non supra: quia peccauimus
Domino Deo nostro, non obaudiendo voci
6 ipsius. ¶ ‖ Domino Deo nostro iustitia: no- *‖Supr.1.c 15.*
B bis autem & patribus nostris cōfusio faciei,
7 sicut est dies hæc. ¶ Quia locutus est Domi-
nus super nos omnia mala hæc, quæ venerūt
8 super nos: ¶ & non sumus deprecati faciem
Domini Dei nostri, vt reuerteremur vnus-
9 quisque nostrum à vijs nostris pessimis. ¶ Et
vigilauit Dominus in malis, & adduxit ea su
per nos: q̄a iustus est Dñs in omnibus operi-
10 bus suis quæ mandauit nobis: ¶ & non audi-
uimus vocem ipsius, vt iremus in præceptis
11 Domini quæ dedit ante faciem nostrā. ¶ ‖ Et *‖Dan.9.d 15.*
nunc Domine Deus Israël, qui eduxisti popu
lum tuum de terra Aegypti in manu valida,
& in signis, & in prodigijs, & in virtute tua
magna, & in brachio excelso, & fecisti tibi
12 nomen sicut est dies iste: ¶ peccauimus, im-
C piè egimus, iniquè gessimus Domine Deus
13 noster, in omnibus iustitijs tuis. ¶ Auertatur
ira tua a nobis: q̄a derelicti sumus pauci in-
14 ter gentes, vbi dispersisti nos. ¶ Exaudi Do-
mine preces nostras, & orationes nostras, &
edue nos propter te: & da nobis inuenire gra
tiam ante faciem eorum qui nos abduxerūt:
15 ¶ vt sciat omnis terra, quia tu es Dominus
Deus noster, & quia nomen tuum inuoca-
D tum est super Israël, & super genus ipsius.
16 ¶ ‖ Respice Domine de domo sancta tua in *‖Deu.26.c 15.*
nos, & inclina aurem tuam, & exaudi nos.
17 ¶ ‖ Aperi oculos tuos, & vide: quia non mor- *Isa. 63.d 15.64.c.9.*
tui qui sunt in inferno, quorū spiritus acce- *‖Psa.115.*
ptus est à visceribus suis, dabunt honorē & *d.17.*
18 iustificationem Domino: ¶ sed anima quæ
tristis est super magnitudinem mali, & ince-
dit curua & infirma, & oculi deficientes, &
anima esuriens dat tibi gloriam & iustitiam
19 Domino. ¶ Quia non secundum iustitias pa-
trum nostrorū nos fundimus preces, & pe-
timus misericordiam ante conspectū tuū, *-10.*
20 Domine Deus noster: ¶ sed quia misisti iram
tuam, & furorem tuū super nos, sicut locu-
tus es in manu puerorum tuorum prophe-
21 tarum, ¶ dicens: Sic dicit Dominus, ‖ Inclina- *‖Iere.27.b*
E te humerum vestrum, & ceruicē vestram, & *3.b.11.*
opera facite regi Babylonis: & sedebitis in
22 terra quā dedi patribus vestris. ¶ Quòd si nō
*audieritis vocem Domini Dei uestri opera- ** feceritis nec*
ri regi Babyloniæ: defectionem uestram fa-
ciam de ciuitatibus Iuda, & à foris Ierusalē,
23 ¶ & auferā à vobis vocē iucunditatis, & uo-
cem gaudij, & uocem sponsi, & uocem spon-
sæ: & erit omnis terra sine uestigio ab inha-
24 bitantibus eam. ¶ & non audierunt uocem
tuā, ut operarentur regi Babylonis: & statui-
sti uerba tua quæ locutus es in manibus pue
rorum tuorum prophetarum, ut transferren
tur ossa regum nostrorum, & ossa patrum no
25 strorum de loco suo: ¶ & ecce proiecta sunt
in calore Solis, & in gelu noctis: & mortui
sūt in doloribus pessimis, in fame, & in gla-
26 dio, & in emissione. ¶ Et posuisti templum, in
F quo inuocatum est nomen tuum in ipso, si
cut hæc dies, propter iniquitatem domus Is-
27 raël, & domus Iuda. ¶ Et fecisti in nobis Do-
mine Deus noster, secundum omnem boni-
tatem tuam, & secundum omnē miseratio-
28 nem tuam illam magnam: ¶ sicut locutus es
in manu pueri tui Moysi in die qua præcepi-
sti ei scribere legem tuā coram filijs Israel,
29 ¶ dicens: ‖ Si non audieritis uocem meam, *‖Leu. 26.b*
multitudo hæc magna conuertetur in mini- *14.*
mam inter Gentes, quò ego eos dispergam: *Deut.28.b*
30 ¶ quia scio quòd me non audiet populus. po *15.*
pulus est enim dura ceruice: & conuertetur
31 ad cor suum in terra captiuitatis suæ: ¶ &
scient, quia ego sum Dominus Deus eorū: &
dabo eis cor, & intelligēt; & aures, & audiēt.
32 ¶ Et laudabunt me in terra captiuitatis suæ,
33 & memores erunt nominis mei. ¶ Et auer-
G tent se à dorso suo duro, & a malignitatibus
suis: quia reminiscentur uiam patrum suo-
34 rum qui peccauerunt in me. ¶ Et reuocabo il
los in terram quam iuraui patribus eorum,
Abraham, Isaac, & Iacob, & dominabuntur
eius: & multiplicabo eos, & nō minorabun-
35 tur. ¶ Et statuam illis testamentum alterum
sempiternum, ut sim illis in Deū, & ipsi erūt
mihi in populum: & non mouebo amplius
populum meum filios Israël à terra quam
dedi illis.

CAPVT III.

1 ET nūc Dñe omnipotēs, Deus Is-
A raël, anima in angustijs, & spi-
2 ritus anxius clamat ad te: ¶ au-
di Dñe, & miserere: q̄a Deus es
misericors, & miserere nostri,
3 quia peccauimus ante te. ¶ Quia tu sedes in
4 sempiternū, & nos peribimus in æuū? ¶ Do-
mine omnipotens Deus Israël, audi nūc ora
tionem mortuorum Israël, & filiorū ipsorū
qui peccauerunt ante te, & non audierunt
uocem Domini Dei sui, & agglutinata sunt
5 nobis mala. ¶ Noli meminisse iniquitatum
patrum nostrorum: sed memento manus tuç
6 & nominis tui in tempore isto: ¶ quia tu es
Dominus Deus noster, & laudabimus te Do-
7 mine: ¶ quia propter hoc dedisti timorem
tuū in cordibus nostris, ut inuocemus nomē
tuum, & laudemus te in captiuitate nostra,
quia conuertimur ab iniquitate patrum no-
8 strorum qui peccauerunt ante te. ¶ Et ecce
nos in captiuitate nostra sumus hodie, qua
nos dispersisti in improperium, & in male-
dictum, & in peccatum, s̄m omnes iniquita-
tes patrum nostrorum qui recesserunt à te
9 Domine Deus noster. ¶ Audi Israël manda-
B ta uitæ: auribus percipe, ut sciatis prudētiā.
10 ¶ Quid est Israël, quod in terra inimicorum
11 es? ¶ inueterasti in terra aliena, coinquina-
tus es cū mortuis, deputatus es cum descen-
12 dentibus in infernum. ¶ Dereliquisti fontē
13 sapientiæ. ¶ Nam si in uia Dei ambulasses,

14 habitasses vtique in pace super terram. ¶ Di-
sce vbi sit prudētia, vbi sit virtus, vbi sit intel
lectus; vt scias simul vbi sit longiturnitas vi-
tæ & victus, vbi sit lumen oculorum & pax.
15 ¶ Quis inuenit locum eius? & quis intrauit
16 in thesauros eius? ¶ Vbi sunt principes Gen-
tium, & qui dominantur super bestias quæ
17 sunt super terram? ¶ qui in auibus cœli lu-
18 dunt, ¶ qui argentū thesaurizant, & aurum
in quo confidunt homines: & non est finis
acquisitionis eorum? qui argentum fabricāt,
& solliciti sūt, nec est inuentio operū illorū?
19 ¶ exterminati sūt, & ad īferos descēderūt, &
20 alij loco eorū exurrexerūt. ¶ Iuuenes viderūt
C lumē, & habitauerūt super terrā: viā aūt disci
21 plinæ ignorauerūt, ¶ neq; intellexerūt semi-
tas eius, neq; filij eorū susceperūt eā, à facie
22 ipsorū longè facta est: ¶ nō est audita in ter-
23 ra Chanaā, neq; visa est in Theman. ¶ Filij
quoq; Agar, qui exquirunt prudentiā quę de
terra est, negociatores terrę, & Theman, & fa
bulatores, & exquisitores prudētiæ & intelli
gentię: viā aūt sapientiæ nescierūt: neque cō-
24 memorati sūt semitas eius. ¶ O Israël, quàm
magna est domus Dei, & ingens locus pos-
25 sessionis eius! ¶ Magnus est, & non habet
26 finem: excelsus, & immensus. ¶ Ibi fuerunt
gigātes, nominati illi, qui ab initio fuerunt,
27 statura magna, scientes bellum. ¶ Non hos
elegit Dominus, neque viam disciplinæ °in- — °dedit illis 3.
28 uenerunt: propterea perierunt. ¶ Et quo-
niam non habuerunt sapientiam, interie-
29 runt propter suam insipientiam. ¶ Quis a-
scendit in cœlum, & accepit eam, & deduxit
30 eam de nubibus? ¶ Quis transfretauit ma-
D re, & inuenit illam, & attulit illam super
31 aurum electum? ¶ Non est qui possit scire
vias eius, neque qui exquirat semitas eius:
32 ¶ sed qui scit vniuersa, nouit eam, & adin-
uenit eam prudentia sua qui præparauit ter
ram in æterno tempore, & repleuit eam pe-
33 cudibus & quadrupedibus: ¶ qui emittit lu
men, & vadit: & vocauit illud, & obedit il-
34 li in tremore. ¶ Stellę autem dederunt lu-
35 men in custodiis suis, & lætatæ sunt: ¶ voca-
tæ sunt, & dixerunt: Adsumus. & luxerunt
36 ei cum iucunditate, qui fecit illas. ¶ Hic est
Deus noster, & non æstimabitur alius aduer-
37 sus eum. ¶ Hic adinuenit omnem viam disci-
plinæ, & tradidit illam Iacob puero suo, &
38 Israël dilecto suo. ¶ Post hæc in terris visus
est, & cum hominibus conuersatus est.

CAPVT IIII.

1 HIc liber mandatorum Dei, &
A lex quæ est in æternum: omnes
qui tenent eam, peruenient ad
vitam: qui autē dereliquerunt
2 eam, in mortem. ¶ Conuertere
Iacob, & apprehende eam, ambula per viam
3 & splendorem eius contra lumen eius. ¶ Ne
tradas alteri gloriam tuam, & dignitatē tuā
4 genti alienæ. ¶ Beati sumus Israël: quia quæ
5 Deo placent, manifesta sunt nobis. ¶ Animæ-
quior esto populus Dei, memorabilis Israël:
6 ¶ Venundati estis Gentibus, nō in perditio-
nem: sed propter quod in ira Dei ad iracun-
diam prouocastis Dominum, traditi estis
7 aduersarijs. ¶ Exacerbastis enim eū qui fecit
B vos, Deum æternum, immolantes dæmo-
8 nijs, & non Deo. ¶ Obliti enim estis eum qui
nutriuit vos, & cōtristatis nutricem vestram
9 Ierusalem. ¶ Vidit enim iracundiam à Deo
venientem vobis, & dixit: Audite °confi- — °ciuitates 9.
nes Sion, adduxit enim mihi Deus luctum
10 magnum: ¶ Vidi enim captiuitatem populi
mei, filiorum meorum & filiarum, quam
11 superduxit illis Aeternus. ¶ Nutriui enim il
los cum iucunditate: dimisi autem illos
12 cum fletu & luctu. ¶ Nemo gaudeat super
me viduam & desolatam: à multis dereli-
cta sum propter peccata filiorum meorum,
13 quia declinauerunt à lege Dei. ¶ Iustitias au
tem ipsius nescierūt, nec ambulauerunt per
C vias mandatorum Dei, neque per semitas
14 veritatis eius cum iustitia ingressi sunt. ¶ Ve
niant cōfines Sion, & memorentur captiui-
tatem filiorum & filiarum mearum, quā su-
15 perduxit illis Aeternus. ¶ Adduxit enim sup
illos gentem de longinquo, gentē improbā,
16 & alterius linguæ: ¶ qui non sunt reueriti
senem, neq; puerorum misertí sunt: & ad-
duxerunt dilectos viduæ, & à filijs vnicam
17 desolauerūt. ¶ Ego autem quid possum adiu
18 uare vos? ¶ Qui enim adduxit super vos ma-
la, ipse vos eripiet de manibus inimicorum
19 vestrorum. ¶ Ambulate filij, ambulate:
20 ego enim derelicta sum sola. ¶ Exui me sto-
D la pacis, indui autem me sacco obsecra-
tionis, & clamabo ad Altissimum in diebus
21 meis. ¶ Animæquiores estote filij; clamate ad
Dominum, & eripiet vos de manu principū
22 inimicorum. ¶ Ego enim speraui in ęternum
salutem vestram: & venit mihi gaudium à
sancto super misericordia, quæ veniet vobis
23 ab æterno salutari nostro. ¶ Emisi enim vos
cum luctu & ploratu: reducet autē vos mihi
Dominus cum gaudio & iucunditate in sem-
24 piternum. ¶ Sicut enim viderunt vicinæ Siō
E captiuitatem vestram à Deo: sic videbunt &
in celeritate salutem vestram a Deo, quæ su-
peruenict vobis cum honore magno & splen
25 dore æterno. ¶ Filii patienter sustinete iram
quæ superuēnit vobis: persecutus est enim te
inimicus tuus, sed cito videbitis perditionē
ipsius: & super ceruices ipsius ascendes.
26 ¶ Delicati mei ambulauerunt vias asperas:
ducti sūt enim vt grex direptus ab inimicis.
27 ¶ Animæquiores estote filii, & proclamate ad
Dominum: erit enim memoria vestra ab eo
28 qui duxit vos. ¶ Sicut enim fuit sensus vester
F vt erraretis à Deo: decies tantū iterum con-
29 uertentes requiretis eum. ¶ Qui enim indu-
xit uobis mala, ipse rursum adducet vobis
sempiternam iucunditatem cum salute ve-
30 stra. ¶ Animæquior esto Ierusalem: exhorta-
31 tur enim te qui te nominauit. ¶ Nocentes pe
ribunt, qui te vexauerūt: & qui gratulati sūt
32 in tua ruina, punientur. ¶ Ciuitates quibus
seruierunt filij tui, puniētur: & quæ accepit fi
33 lios tuos. ¶ Sicut enim gauisa est in tua ruina
& lætata est in casu tuo: sic contristabitur in
34 sua desolatione. ¶ Et amputabitur exultatio

multitudinis eius,& gaudimonium eius erit
35 luctũ. ¶ Ignis enim superueniet ei ab æterno
G in longiturnis diebus,& habitabitur à dæmo
36 nijs in multitudine temporis. ¶ Circũspice
Ierusalem ad Orientem, & vide iucunditatē
37 à Deo tibi venientem. ¶ Ecce enim veniunt
filij tui quos dimisisti dispersos: veniũt collecti ab Oriente vsque ad Occidentem, in verbo sancti gaudentes in honorem Dei.

Infrà 5.b c.

CAPVT V.

1 EXVE te Ierusalē stola luctus &
A vexationis tuæ: & indue te decôre & honore eius q̃ à Deo ti-
2 bi est sempiterna gloria. ¶ Circundato te diploide à Deo iustitiæ,& impone mitram capiti tuo honoris
3 æterni. ¶ Deus enim ostendet splendorem suũ
4 in te,qui sub cœlo est. ¶ Nominabitur enim tibi nomen tuum à Deo in sempiternum,
5 Pax iustitiæ,& honor pietatis. ¶ Exurge Ieru
B salem, & sta in excelso: & circumspice ad Orientem, & uide collectos filios tuos ab Oriente sole vsque ad Occidentem, in verbo
6 sancti gaudentes Dei memoria. ¶ Exierunt enim abs te pedibus ducti ab inimicis: adducet autē illos Dominus ad te portatos in ho
7 norem sicut filios regni. ¶ Constituit enim
C Deus humiliare omnem montem excelsum, & rupes perennes, & conualles replere in æqualitatem terræ: vt ambulet Israel diligen-
8 ter in honorem Dei. ¶ Obumbrauerunt autē
D & syluæ, & omne lignum suauitatis Israël
9 mandato Dei. ¶ Adducet enim Deus Israël cum iucunditate in lumine maiestatis suæ cum misericordia & iustitia quæ est ex ipso.

Supr. 4. g 16.

CAPVT VI.

EXAMPLAR *epistolæ quam misit Ieremias ad ᵃabducendosᵃ captiuos in Babyloniam à Rege Babyloniorum, vt annunciaret illis secundum quod præceptum est illi à Deo.*

ᵃabductos 14.

1 PROPTER peccata quæ pecca-
A stis ante Deũ, abducemini in Babyloniā captiui à Nabuchodonosor rege Babyloniorum. ¶ In-
2 gressi itaque in Babylonem, eritis ibi annis plurimis & temporibus longis, vsq; ad generationes septem: post hoc au
3 tem educam vos inde cum pace. ¶ Nunc autē videbitis in Babylonia deos aureos, & argenteos, & lapideos & ligneos in humeris
4 portari, ostentantes metum Gentibus. ¶ Videte ergo ne & vos similes efficiamini factis alienis, & metuatis, & metus vos capiat in
5 ipsis. ¶ Visa itaque turba de retro & ab ante adorantes, dicite in cordibus vestris: Te o-
6 portet adorari Domine. ¶ Angelus enim meus vobiscum est: ipse autem exquiram ani-
7 mas vestras. ¶ Nam lingua ipsorum polita à fabro, ipsa etiam inaurata & inargenta-
8 ta falsa sunt: & non possunt loqui. ¶ Et sicut virgini amanti ornamenta: ita accep-
9 to auro fabricati sunt. ¶ Coronas certè aureas habent super capita sua dij illorum: vnde subtrahunt sacerdotes ab eis aurum & argentum, & erogant illud in semetip-
10 sis. ¶ Dant autem & ex ipso prostitutis,
B & meretrices ornant: & iterum cum receperint illud à meretricibus, ornant deos
11 suos. ¶ Hi autem non liberantur ab ærugine
12 & tinea. ¶ Opertis autem illis veste purpurea, extergunt faciem ipsorũ propter puluerem domus, qui est plurimus inter eos.
13 ¶ Sceptrum autem habet vt homo, sicut iudex regionis; qui in se peccantem non in-
14 terficit. ¶ Habet etiam in manu gladium & securim: se autem de bello & à latronibus non liberat. Vnde vobis notum sit, quia non
15 sunt dij. ¶ Non ergo ᵇveneremini ᵇ eos. Sicut enim vas hominis confractum inutile
16 efficitur, tales sunt & dij illorum. ¶ Constitutis illis in domo, oculi eorum pleni sunt
17 puluere à pedibus introeuntium. ¶ Et sicut alicui qui regem offendit, circumseptę sunt ianuæ, aut sicut ad sepulchrũ adductũ mortuũ: ita tutantur sacerdotes ostia clausuris & se-
18 ris, ne à latronibus expolientur. ¶ Lucernas accendunt illis, & quidem multas, ex quibus nullam videre possunt: sunt autem sicut tra-
19 bes in domo. ¶ Corda verò eorũ dicunt elingere serpentes qui de terra sunt, dum comedũt eos & vestimentum ipsorum, & non sen
20 tiunt. ¶ Nigræ fiunt facies eorum à fumo,
21 qui in domo fit. ¶ Supra corpus eorum, & supra caput eorum volant noctuę & hyrun-
22 dines, & aues etiam, similiter & cattæ. ¶ Vn-
C de sciatis, quia non sunt dij. Ne ergo timue-
23 ritis eos. ¶ Aurum etiam quod habent, ad speciem est. Nisi aliquis exterserit æruginē, non fulgebunt: neque enim dum conflaren-
24 tur, sentiebant. ¶ Ex omni precio empta
25 sunt, in quibus spiritus non inest ipsis. ¶ Sine pedibus in humeris portantur, ostentantes ignobilitatem suam hominibus. Confundan
26 tur etiam qui colunt ea. ¶ Propterea si ceciderint in terram, à semetipsis non consurgunt: neque si quis eum statuerit rectum, per semetipsum stabit: sed sicut mortuis ᶜmune-
27 ra eorum ᶜillis apponētur. ¶ Hostias illorum vendunt sacerdotes ipsorum, & abutuntur: similiter & mulieres eorum decerpentes, neque infirmo, neque mendicanti aliquid im-
28 pertiunt. ¶ De sacrificijs eorum fœtæ & mēstruatę cōtingunt. Scientes itaq; ex his quia
29 non sunt dij, ne timeatis eos. ¶ Vnde enim vocantur dij? Quia mulieres apponunt dijs
30 argenteis & aureis, & ligneis: ¶ & in domibus eorum sacerdotes sedent, habentes tunicas scissas, & capita & barbam rasam, quorũ
31 capita nuda sunt. ¶ Rugiunt autem clamantes contra deos suos, sicut in cœna mortui.
32 ¶ Vestimenta eorum auferunt sacerdotes, &
33 vestiunt vxores suos & filios suos. ¶ Neque si
D quid mali patiuntur ab aliquo, neque si quid boni, poterunt retribuere: neque regem cō-
34 stituere possunt, neq; auferre. ¶ Similiter neque dare diuitias possunt, neque malum retribuere. Si quis illis votũ vouerit, & nō red-
35 diderit: neque hoc requirunt. ¶ Hominem à

Iere. 25.b 9. *Isai. 44.b 10. 46.b.6 c.7.* *ᵇtimueritis.* *Isa. 46.b 6.c.7. Sup. 6.a.3* *ᶜhumeri*

mortem non liberant, neque infirmum à po-
36 tentiori eripiunt. Hominem caecum, ad vi-
sum non restituunt: de necessitate hominē
37 non liberabunt. Viduae non miserebuntur,
38 neque orphanis benefacient. Lapidibus de
monte similes sunt dij illorum lignei, & lapi
dei, & aurei & argentei. Qui autem colunt
39 ea, confundentur. Quomodo ergo aestiman
40 dum est, aut dicendum illos esse deos? Ad-
huc enim ipsis Chaldaeis non honorantibus
ea: qui cum audierint mutū nō posse loqui,
offerunt illud ad Bel, postulātes ab eo loqui:
41 quasi possint sentire qui non habent mo-
tum. & ipsi cum intellexerint, relinquēt ea.
sensum enim non habent ipsi dij illorum.
42 Mulieres autem circundatę funibus, in vijs
43 sedent, succendentes ossa oliuarum. Cum
autem aliqua ex ipsis attracta ab aliquo trā-
E seunte dormierit cum eo, proximę suę expro
brat quod ea non sit digna habita, sicut ipsa,
44 neque funis eius diruptus sit. Omnia au-
tem quae illis fiunt, falsa sunt. Quomodo ęsti
mandum aut dicendum est, illos esse deos?
45 A fabris autem & ab aurificibus facta sunt.
Nihil aliud erunt, nisi id quod volunt esse sa
46 cerdotes. Artifices etiam ipsi qui ea faciūt,
non sunt multi temporis. Nunquid ergo pos
sunt ea quae fabricata sunt ab ipsis, esse dij?
47 Reliquerunt autem falsa & opprobriū po-
48 stea futuris. Nam cum superuenerit illis
praelium, & mala: cogitant sacerdotes post
-8. 49 se, vbi se abscondant cū illis. Quomodo
ergo sentiri debeant quoniam dij sunt, qui
nec de bello se liberant, neque de malis se
50 eripiunt? Nam cùm sint lignea & inaura-
ta, & inargentata, scietur postea quia falsa
sunt, ab vniuersis gentibus & regibus: quae
manifesta sunt, quia non sunt dij, sed opera
manuum hominum, & nullum Dei opus cū
51 illis. Vnde ergo notum est, quia non sunt
dij, sed opera manuum hominum, & nullum
52 Dei opus in ipsis est? Regem regioni non
suscitant, neque pluuiam hominibus dabūt.
53 Iudicium quoque non discernent, neque re
F giones liberabunt ab iniuria: quia nihil pos-
sunt, sicut corniculae inter medium coeli &
54 terrae. Etenim cùm inciderit ignis in domū
deorum ligneorum & argenteorū, & aureo-
rum, sacerdotes quidem ipsorum fugient &
liberabuntur: ipsi verò sicut trabes in medio
55 comburentur. Regi autem & bello non re-
sistent. Quomodo ergo aestimandum est, aut
56 recipiendum quia dij sunt? Non à furibus,
neque a latronibus se liberabunt dij lignei,
& lapidei, & inaurati, & inargentati, quibus
57 iniqui fortiores sunt. Aurum, & argentum,
& vestimentū quo operti sunt, auferent illis,
58 & abibunt, nec sibi auxilium ferent. Ita-
que melius est esse regem ostentantem virtu
tem suam: aut vas in domo vtile in quo glo-
riabitur, qui possidet illud: vel ostium in do-
mo quod custodit quae in pace sunt: quàm fal
59 si dij. Sol quidem & luna, ac sydera cùm
sint splendida & emissa ad vtilitates, obau-
60 diūt. Similiter & fulgur cum apparuerit, p-
spicuum est: idipsum autē & spiritus in om-
61 ni regione spirat. Et nubes, quibus cùm im
peratum fuerit à Deo perambulare vniuer
sum orbem, perficiunt quod imperatum est
62 eis. Ignis etiam missus de super vt cōsumat
montes & syluas, facit quod praeceptum est
ei. Hęc autem, neque speciebus, neque virtu-
63 tibus vni eorū similia sunt. Vnde neque exi
stimandum est, neque dicendum illos esse
G deos, quando non possunt neque iudicium
iudicare, neque quicquam facere homini-
64 bus. Scientes itaque quia non sunt dij, ne
65 ergo timueritis eos. Neque enim regibus
66 maledicent, neque benedicent. Signa etiam
in coelo gentibus non ostendunt, neque vt
sol lucebunt, neque illuminabunt vt luna.
67 Bestiae meliores sunt illis, quae possunt fu-
68 gere sub tectum, ac prodesse sibi. Nullo ita-
que modo nobis est manifestum quia sunt
69 dij: propter quod ne timeatis eos. Nam
sicut in cucumerario formido nihil custodit:
ita sunt dij illorum lignei, & argentei, & in-
70 aurati. Eodem modo & in horto spina al-
ba, supra quā omnis auis sedet. Similiter &
mortuo proiecto in tenebris similes sunt dij
illorum lignei, & inaurati, & inargentati.
71 A purpura quoque & °marmore, quae supra ° murice.
illos tenent, scietis itaque quia non sunt
dij. Ipsi etiā postremò comeduntur, & erunt
72 opprobrium in regione. Melior est homo
iustus qui non habet simulachra: nam erit
longè ab opprobrijs.

Prophetiae Baruch, Finis.

PROPHETIA EZECHIELIS.

HIERONYMI IN EZECHIELEM PRAEFATIO.

ZECHIEL propheta cum Ioachin rege Iuda captiuus ductus est in Babylonem: ibi⁊ ijs qui cum eo captiui fuerant, prophetauit: poenitentibus quod ad Ieremiae vaticinium se vl tro aduersarijs tradidissent, & viderent adhuc vrbem Ierosolymam stare, quam ille casuram esse praedixerat. Tricesimo autem aetatis suae anno, & captiuitatis quinto, exorsus est ad concaptiuos loqui. Et eodem tempore, licèt posterior, hic in Chaldaea, Ieremias in Iudaea prophetauerunt. Sermo eius nec satis disertus, nec admodum rusticus est: sed ex

vtroque medio temperatus. Sacerdos & ipse fuit, sicut Ieremias: principia voluminis & finem magnis habens obscuritatibus inuoluta. Sed & vulgata eius editio non multum distat ab Hebraico. Vnde non satis miror quid causa extiterit, vt si eosdem in vniversis libris habemus interpretes: in aliis eadem, in aliis diuersa transtulerint. Legite igitur & hunc iuxta translationem nostram: quoniam per cola scriptus & commata, manifestiorem legentibus sensum tribuit. Si autem amici mei & hunc subsannauerint: dicite eis, quòd nemo eos compellat vt scribant. Sed vereor ne illud eis eueniat quod Græce significantius dicitur, vt vocentur philolædori.

CAPVT PRIMVM.

1 ET FACTVM est in tricesi-
A mo anno, in quarto, in quin
ta mensis: cùm essem in me-
dio captiuorum iuxta fluuiũ
Infra.9.f 23.9.A.20. Chobar, aperti sunt cœli, &
2 vidi visiones Dei. ¶ In quinta
mẽsis, ipse est annus quintus
3 transmigrationis regis Ioachin, ¶ factum est
verbũ Dñi ad Ezechielẽ filium Buzi, sacerdo-
Inf. 3.f.e3 9.A.20. tem, in terra Chaldæorũ, secus flumẽ Cho-
bar: & facta est super eũ ibi manus Domini.
4 ¶ Et vidi, & ecce vẽtus turbinis veniebat ab
B Aquilone: & nubes magna, & ignis inuolués,
& splendor in circuitu eius: & de medio eius
quasi species electri, id est, de medio ignis.
5 ¶ & ex medio eius similitudo quatuor ani-
malium: & hic aspectus eorum, similitudo
6 hominis in eis. ¶ Et quatuor facies vni: &
7 quatuor pennæ vni. ¶ Et pedes eorum pedes
recti, & planta pedis eorum quasi planta pe-
dis vituli, & scintillæ quasi aspectus æris cã-
8 dentis. ¶ Et manus hominis sub pennis eorũ
in quatuor partibus: & facies & pennas per
9 quatuor partes habebant. ¶ Iunctæq; erant
pennæ eorum alterius ad alterum. nõ reuer
C tebantur cùm incederent: sed vnumquodq;
10 ante faciem suam gradiebatur. ¶ Similitu-
do autem vultus eorum, facies hominis, &
facies leonis à dextris ipsorũ quatuor: facies
autem bouis, a sinistris ipsorum quatuor: &
-6. 11 facies aquilæ desuper ipsorũ quatuor. ¶ Et
facies eorum, & pennæ eorum extentæ désu
per: duæ pennæ singulorum iungebantur, &
12 duæ tegebant corpora eorum: ¶ & vnũquod-
que eorum coram facie sua ambulabat: vbi
erat impetus spiritus, illud gradiebãtur: nec
13 reuertebantur cùm ambularent. ¶ Et simili-
tudo animalium, & aspectus eorum quasi
carbonum ignis ardẽtium, & quasi aspectus
D lampadarũ. Hæc erat visio discurrens in me-
dio animaliũ, splẽdor ignis, & de igne fulgur
14 egrediens. ¶ Et animalia ibãt, & reuerteban
tur in similitudinem fulguris coruscantis.
15 ¶ Cumq; aspicerem animalia, apparuit rota
vna super terram iuxta animalia, habẽs qua-
16 tuor facies. ¶ Et aspectus rotarum, & opus
earũ quasi visio maris: & vna similitudo ip-
sarum quatuor: & aspectus earum & opera,
17 quasi sit rota in medio rotæ. ¶ Per quatuor
partes earum euntes ibant: & non reuerte-
18 bantur cùm ambularẽt. ¶ Statura quoq; erat
Inf.9.e.12 rotis, & altitudo, & horribilis aspectus: &
totũ corpus oculis plenum in circuitu ipsarũ
19 quatuor. ¶ Cumq; ambularent animalia, am
bulabant pariter & rotæ iuxta ea: & cùm ele
E uarẽtur animalia de terra, eleuabãtur simul
20 & rotæ. ¶ Quocunq; ibat spiritus, illuc eun-
te spiritu, & rotæ pariter eleuabantur, sequẽ-
tes eum. Spiritus enim vitæ erat in rotis.
21 ¶ Cùm euntibus ibant, & cum stantibus sta-
bant: & cũ eleuatis à terra, pariter eleuaban
tur & rotæ, sequẽtes ea: quia spiritus vitæ erat
22 in rotis. ¶ Et similitudo super capita anima-
lium, firmamẽti, quasi aspectus crystalli hor-
F ribilis, & extenti super capita eorũ desuper.
23 ¶ Sub firmamento autem pennæ eorum re-
ctæ alterius ad alterum vnumquodq; duabus
alis velabat corpus suum, & alterum simili-
24 ter velabatur. ¶ Et audiebam sonum alarũ,
quasi sonum aquarum multarũ, quasi sonũ
sublimis Dei, cum ambularent; quasi sonus
erat multitudinis, vt sonus castrorum. cum-
que starent, demittebantur pennæ eorum.
25 ¶ Nam cùm fieret vox super firmamentum,
quod erat super caput eorum; stabãt, & sub-
26 mittebant alas suas. ¶ Et super firmamentũ
quod erat imminens capiti eorũ, quasi aspe-
G ctus lapidis sapphiri similitudo throni: &
super similitudinem throni, similitudo quasi
27 aspectus hoĩs désuper. ¶ Et vidi quasi speciẽ
electri, velut aspectum ignis intrinsecus eius
per circuitum, a lumbis eius & désuper: & à
lumbis eius vsq; deorsum, vidi quasi speciẽ
28 ignis splendentis in circuitu. ¶ Velut aspectũ
arcus cũ fuerit in nube in die pluuiæ, hic erat
aspectus splendoris per gyrum.

CAPVT II.

1 HAEC visio similitudinis gloriæ
A Domini. & vidi, & cecidi in fa-
ciem meam, & audiui vocem
loquentis. Et dixit ad me: Fi-
li hominis sta super pedes tuos,
2 & loquar tecum. ¶ Et ingressus est in me spi-
ritus postquàm locutus est mihi, & statuit
me supra pedes meos: & audiui loquentẽ ad
3 me, ¶ & dicentem, Fili hominis, mitto ego te
ad filios Israël, ad gẽtes apostatrices, quæ re-
B cesserunt à me: * patres eorum præuarica-
ti sunt pactum meum vsque ad diem hanc. * ipsi & 1.
4 ¶ Et filij dura facie & indomabili corde sunt,
ad quos ego mitto te. & dices ad eos: Hæc di
5 cit Dominus Deus. ¶ Si fortè vel ipsi audiant,
& si fortè quiescant, quoniam domus exa-
sperans est: & scient quia propheta fuerit in
6 medio eorum. ¶ Tu ergo fili hominis ne ti-
meas eos, neque sermones eorũ metuas: quo
C niam increduli & subuersores sunt tecũ, &
cum scorpionibus habitas: verba eorum ne
timeas, & vultus eorũ ne formides: quia do-
7 mus exasperãs est. ¶ Loquéris ergo verba mea

ad eos, si fortè audiant, & quiescant: quoniã
8 irritatores sunt. Tu autem fili hominis au-
di quæcunq; loquor ad te: & noli esse exaspe-
rans sicut domus exasperatrix est: aperi os
D tuum, & comede quæcunque ego do tibi.
9 Et vidi: & ecce manus missa ad me, in qua
10 erat inuolutus liber: & expandit illum co-
Apoc. 5. a 1. ram me, qui erat scriptus intus & foris: &
scriptę erant in eo lamẽtationes, & carmen,
& væ.

CAPVT III.

1 ET dixit ad me: Fili hominis
A quodcunq; inueneris, comede:
2 comede volumẽ istud, & vadens
loquere ad filios Israël. Et ape-
rui os meũ, & cibauit me volu-
3 mine illo. Et dixit ad me: Fili hominis vẽter
tuus comedet, & viscera tua complebuntur
Apoc. 10. d 9. d. 10. volumine isto, quod ego do tibi. Et comedi
illud, & factũ est in ore meo sicut mel dulce.
4 Et dixit ad me: Fili hominis vade ad do-
mum Israël, & loquẽris verba mea ad eos.
5 Nõ enim ad populum profundi sermonis,
& ignotæ linguę tu mitteris, ad domum Is-
6 raël: neque ad populos multos profun-
di sermonis & ignotæ linguæ, quorũ nõ pos-
sis audire sermones: & si ad illos mittere-
7 ris, ipsi audirẽt te. Domus aũt Israël nolũt au-
dire te: qa nolũt audire me. ols qppe domus
8 Israël attrita fronte est, & duro corde. Ecce
B dedi faciẽ tuã valentiorẽ faciebus eorũ, &
9 frõtem tuam duriorem frontibus eorum. Vt
adamantem & vt silicem dedi faciem tuam:
ne timeas eos, neque metuas à facie eorum:
10 quia domus exasperans est. Et dixit ad me:
Fili hominis omnes sermones meos quos
loquor ad te, assume in corde tuo, & auri-
11 bus tuis audi. & vade, ingredere ad trans-
migrationem, ad filios populi tui, & loquẽ-
C ris ad eos, & dices eis: Hæc dicit Dominus
12 Deus: si fortè audiant & quiescant. Et as-
sumpsit me spiritus, & audiui post me vo-
cẽ commotionis magnæ, Benedicta gloria
13 Domini de loco suo. & vocem alarum ani-
malium percutientium alteram ad alteram,
& vocem rotarum sequentium animalia,
14 & vocem commotionis magnæ. Spiritus
quoque leuauit me, & assumpsit me: & abij
amarus in indignatione spiritus mei: manus
D enim Domini erat mecum, confortans me.
15 Et veni ad transmigrationem ad Aceruum
nouarum frugum, ad eos qui habitabãt iux-
ta flumen Chobar: & sedi vbi illi sedebant:
& mansi ibi septem diebus mœrens in me-
16 dio eorum. Cùm autem pertransissent sep-
tem dies, factum est verbum Domini ad me,
Inf. 33. b. 7 17 dicens: Fili hominis, speculatorem dedi
te domui Israël: & audies de ore meo verbũ,
18 & annunciabis eis ex me. Si dicente me
E ad impium, Morte morièris: non annun-
ciaueris ei, neq; locutus fueris, vt auertatur
à via sua impia, & viuat: ipse impius in ini-
quitate sua morietur, sanguinem autẽ eius
19 de manu tua requiram. Si autem tu annũ-
ciaueris impio, & ille non fuerit conuersus
ab impietate sua, & à via sua impia: ipse qui-
dem in iniquitate sua morietur, tu autem
20 animam tuam liberasti. Sed & si conuer-
sus iustus à iustitia sua fuerit, & fecerit ini-
quitatem: ponam offendiculum coram eo,
ipse morietur: quia non annunciasti ei, in
peccato suo morietur, & non erunt in me-
moria iustitiæ eius, quas fecit: sanguinem ve-
21 rò eius de manu tua requiram. Si autẽ tu
F annunciaueris iusto, vt non peccet iustus, &
ille non peccauerit: viuens viuet, quia
annunciasti ei; & tu animam tuam liberasti.
22 Et facta est super me manus Domini, &
dixit ad me: Surgens egredere in campum,
23 & ibi loquar tecũ. Et surgens egressus sum
in campum: & ecce ibi gloria Domini sta-
bat, quasi gloria quam vidi iuxta fluuium *Sup. 1. a. 1. a 3.*
24 Chobar: & cecidi in faciẽ meã. Et ingres-
sus est in me spiritus, & statuit me super pe-
des meos: & locutus est mihi, & dixit ad
me: Ingredere, & includere in medio domus
25 tuæ. Et tu fili hominis, ecce data sunt sup
G te vincula, & ligabunt te in eis: & non egre-
26 dieris in medio eorum. Et linguam tuam
adhærere faciam palato tuo, & eris mutus,
nec quasi vir obiurgans: quia domus ex-
27 asperans est. Cum autem locutus fuero ti-
bi, aperiam os tuum, & dices ad eos: Hæc
dicit Dominus Deus, Qui audit, audiat: & q
quiescit, quiescat: qa domus exasperãs est.

CAPVT IIII.

1 ET tu fili hominis sume tibi la-
A terem, & pones cũ coram te, &
describes in eo ciuitatem Ieru-
2 salem. Et ordinabis aduersus
eam obsidionem, & ædificabis
munitiones, & comportabis aggerem, &
dabis contra eam castra, & pones arietes in
3 gyro. Et tu sume tibi sartaginem ferream,
& pones eam * murum ferreum inter te & ** in*
inter ciuitatem: & obfirmabis faciem tuam
ad eam, & erit in obsidionem, & circunda-
4 bis eam: signum est domui Israël. Et tu dor-
mies super latus tuum sinistrum, & pones
iniquitates domus Israël sup eo numero die-
rum quibus dormies, super illud, & assumes
5 °iniquitatem` eorum. Ego autem dedi tibi *°iniquitates.*
annos iniquitatis eorum, numero dierũ tre-
cẽtos & nonaginta dies: & portabis iniqui-
6 tatem domus Israël. Et cum compleueris
hæc, dormies super latus tuum dextrum se-
B cundò: & assumes iniquitatem domus Iu- *Nu. 14. f 34.*
da quadraginta diebus. diem pro anno, diẽ,
7 inquam, pro anno dedi tibi. Et ad obsidio-
nem Ierusalem conuertes faciem tuam, &
brachium tuum erit °extentum`: & pro- *°exertum*
8 phetabis aduersus eam. Ecce, circundedi
te vinculis: & non te conuertes à latere tuo
in latus aliud, donec compleas dies obsidio-
9 nis tuæ. Et tu sume tibi frumentum, &
hordeum, & fabam, & lentem, & miliũ, &
viciam; & mittes ea in vas vnum, & facies
tibi panes numero dierum quibus dormies
super latus tuum: trecẽtis & nonaginta die-
10 bus comedes illud. Cibus autem tuus quo
C vescèris, erit in pondere viginti stateres in

11 die: à tpe vsq; ad tēpus comedes illud. ❡ Et
aquā in mensura bibes, sextam partē hin: à
12 tpe vsq; ad tps bibes illud. ❡ Et quasi subcine
ritiū hordeaceū comedes illud: & stercore qđ
egredit de homine, operies illud in oculis
13 eorū. ❡ Et dixit Dominus: Sic comedent filij
Israël panē suū pollutū inter gentes ad quas
14 eijciā eos. ❡ Et dixi: Ah, ah, ah, Dñe Deus, ecce anima mea non est polluta, & morticinū & laceratum à bestijs non comedi, ab infantia mea vsque nunc: & non est ingressa
15 in os meū omnis caro immunda. ❡ Et dixit
D ad me: Ecce dedi tibi fimum boum pro stercoribus humanis: & facies panem tuum in
16 eo. ❡ Et dixit ad me: Fili hominis, ecce ego conteram baculum panis in Ierusalem: & comedent panem in pondere, & in solicitudine: & aquam in mensura, & in angustia
17 bibent. ❡ Vt deficientibus pane & aqua, corruat vnusquisque ad fratrem suum, & contabescant in iniquitatibus suis.

Osee. 9.a.

Inf. 5. d. 16
14. d. 13

CAPVT V.

1 ET tu fili hominis sume tibi gla
A dium acutū, radentem pilos: & assumes eū, & duces per caput tuum, & per barbā tuam: & assumes tibi stateră ponderis, &
2 diuides eos. ❡ Tertiam partē igni combures in medio ciuitatis, iuxta completionem dierum obsidionis: & assumes tertiam partem & concides gladio in circuitu eius: tertiam vero aliam disperges in ventum, & gladium
3 nudabo post eos. ❡ Et sumes inde paruum numerum: & ligabis eos in summitate pal-
4 lij tui. ❡ Et ex eis rursum tolles, & proijcies eos in medio ignis, & combures eos igni: & ex eo egredietur ignis in omnem domum Is-
5 raël. ❡ Hæc dicit Dominus Deus: Ista est Ierusalem, in medio gentium posui eam, & in
6 circuitu eius terras. ❡ Et contempsit iudicia mea, vt plus esset impia quàm gentes: & præ-
B cepta mea vltrà quam terræ quæ in circuitu eius sunt. Iudicia enim mea proiecerunt, &
7 in pręceptis meis non ambulauerunt. ❡ Idcirco hęc dicit Dominus Deus: Quia superastis gentes quę in circuitu vestro sunt, & in pręceptis meis non ambulastis, & iudicia mea non fecistis, & iuxta iudicia gentium quę in circuitu vestro sunt, ᵃnonᵇ estis ope-
8 rati: ❡ Ideo hęc dicit Dominus Deus, Ecce ego ad te, & ipse ego faciam in medio tui iu
9 dicia in oculis gentium: ❡ & faciam in te qđ non feci, & quibus similia vltrà nō faciā, pp
10 omnes abominationes tuas. ❡ Ideo patres comedent filios in medio tui, & filij comedent patres suos: & faciā in te iudicia, & ventilabo vniuersas reliquias tuas in omnē vē-
11 tū. ❡ Idcirco viuo ego, dicit Dominus Deus, Nisi pro eo quòd sanctum meum violasti in
C omnibus offensionibus tuis, & in cūctis abominationibus tuis: ego quoque confringam, & non parcet oculus meus, & non misere-
12 bor. ❡ Tertia pars tui peste morietur, & fame consumetur in medio tui: & tertia pars tui in gladio cadet in circuitu tuo: tertiam

-9.

verò partem tuam in omnem ventum disper
13 gam, & gladium euaginabo post eos. ❡ Et complebo furorem meum, & requiescere faciam indignationem meam in eis, & consolabor: & scient quia ego Dominus loquutus sum in zelo meo, cùm impleuero indi-
14 gnationem meam in eis. ❡ Et dabo te in de-
D sertum & in opprobrium gentibus quæ in circuitu tuo sunt, in cōspectu omnis prætere-
15 untis. ❡ Et eris opprobriū & blasphemia, exēplum & stupor in Gentibus quæ in circuitu tuo sunt, cùm fecero in te iudicia in furore & in indignatione, & in increpationibus
16 iræ. Ego Dominus locutus sum. ❡ Qñ misero sagittas famis pessimas in eos, quæ erūt mortiferæ, & quas mittam vt disperdam vos & famem congregabo super vos, & conterā
17 in vobis baculum panis. ❡ Et immittam in vos famem & bestias pessimas vsque ad internecionem: & pestilentia & sanguis transibunt per te, & gladium inducam super te. ego Dominus locutus sum.

Sup. 4. d.
16.
Infr. 14. d
13.

CAPVT VI.

1 ET FACTVS est sermo Domini ad me,
A dicens: ❡ Fili hominis, pone faciem
2 tuam ad montes Israël, & prophetabis
3 ad eos, ❡ & dices, Montes Israël audite verbum Domini Dei. Hæc dicit Dominus Deus montibus & collibus, rupibus & vallibus: Ecce, ego inducam super vos gladiū,
4 & disperdam excelsa vestra, ❡ & demoliar aras vestras, & confringentur simulachra vestra, & deijciam interfectos vestros ante
5 idola vestra. ❡ Et dabo cadauera filiorum Israël ante faciem simulachrorum vestrorum: & dispergam ossa vestra circum aras vestras,
6 ❡ in omnibus habitationibus vestris. Vrbes desertę erunt, & excelsa demolientur, & dissipabuntur: & interibunt aræ vestrę, & confringentur: & cessabūt idola vestra, & conteren-
B tur delubra vestra, & delebuntur opera vestra.
7 ❡ Et cadet interfectus in medio vestri: & scie-
8 tis quia ego sum Dominus. ❡ Et relinquā in vobis eos qui fugerint gladiū in Gentibus,
9 cùm dispersero vos in terris. ❡ Et recordabuntur mei liberati vestri in Gētibus ad quas captiui ducti sunt: quia cōtriui cor eorū fornicans & recedens a me, & oculos eorū fornicātes post idola sua: & displicebūt sibimet super malis quæ fecerant in vniuersis abo-
10 minationibus suis. ❡ Et scient quia ego Do-
C minus non frustrà locutus sum, vt facerem
11 eis malum hoc. ❡ Hæc dicit Dominus Deus: Percute ᵃmanum tuamᵇ, & allide pedem tuū, & dic, Heu, ad omnes abominationes malorum domus Israël: ᵃquiaᵇ gladio & fame, &
12 peste ruituri sunt. ❡ Qui longè est, peste morietur: qui autē propè, gladio corruet: & qui relictus fuerit & obsessus, fame morietur: & complebo indignationem meam in
13 eis. ❡ Et scietis quia ego Dominus, cùm fuerint interfecti vestri in medio idolorum vestrorum in circuitu ararum vestrarum in om
D ni colle excelso, & in cunctis summitatibus montium, & subtus omne lignum nemoro-

Inf. 36. a.
1.

ᵃmanu tua
6.
ᵇqui 15.

sum,

sum, & subtus uniuersam quercum frondo-
sam, locum ubi accenderunt thura redolen-
14 tia uniuersis idolis suis. Et extendã manũ
meam super eos: & faciam terram desolatã
& destitutam à deserto Deblatha in omni-
bus habitationibus eorum: & scient quia
ego Dominus.

CAPVT VII.

1 ET factus est sermo Domini ad
A me, dicens: Et tu fili hominis,
2 hæc dicit Dñs Deus terræ Israël:
Finis uenit, uenit finis sup qua-
3 tuor plagas terræ. Nũc finis su-
per te, & immittam furorẽ meũ in te: & iudica
bo te iuxta uias tuas: & ponã contra te oẽs
4 abominationes tuas. Et non parcet oculus
meus super te, & nõ miserebor: sed uias tuas
ponam super te, & abominationes tuæ in
medio tui erunt: & scietis quia ego Domi-
5 nus. Hæc dicit Dominus Deus: Afflictio
6 una, afflictio ecce uenit. Finis uenit, uenit fi-
7 nis, euigilauit aduersum te: ecce uenit. Ve
confractio 5. nit contritio super te, qui habitas in terra: ue
B nit tempus, prope est dies occisionis, & non
8 gloriæ montium. Nunc de propinquo effun-
dam iram meam super te: & complebo fu-
rorem meum in te: & iudicabo te iuxta uias
9 tuas, & imponam tibi omnia scelera tua. Et
non parcet oculus meus, nec miserebor: sed
uias tuas imponã tibi, & abominationes tuę
in medio tui erunt: & scietis quia ego sum
10 Dominus percutiens. Ecce dies, ecce uenit:
confractio 4. C egressa est contritio, floruit uirga, germina-
11 uit superbia. Iniquitas surrexit in uirga im
pietatis: non ex eis, & non ex populo, neque
ex sonitu eorum: & non erit requies in eis.
12 Venit tempus, appropinquauit dies: qui
emit, non lætetur: & qui uendit, non lugeat:
13 quia ira super omnem populum. Quia
D qui uendit, ad id quod uẽdidit, non reuerte-
tur: & adhuc in uiuentibus uita eorum: uisio
enim ad omnem multitudinem eius non re-
gredietur, & uir in iniquitate uitæ suæ non
14 confortabitur. Canite tuba, præparentur
omnes, & non est qui uadat ad prælium: ira
omnem multitudinem 5. enim mea super uniuersum populum eius.
15 Gladius foris, & pestis & fames intrinse-
cus: qui in agro est, gladio morietur: & q in
ciuitate, pestilentia & fame deuorabuntur.
16 Et saluabuntur qui fugerint ex eis: & erũt
in montibus quasi columbæ conuallium, om-
nes trepidi, unusquisque in iniquitate sua.
17 Omnes manus dissoluentur, & omnia ge-
Inf. 15. a 2. 18 nua fluent aquis. Et accingent se ciliciis,
& operiet eos formido: & in omni facie cõ-
Iere. 48. f 37. E fusio, & in uniuersis capitibus eorum calui-
19 tium. Argentum eorum foras proiicietur,
Prou. 11. a 4. & aurum eorũ in sterquilinium erit. Argen-
tum eorum & aurum eorum non ualebit li-
Soph. 1. d. 18. berare eos in die furoris Domini. Animam
Eccle. 5. b. 10. c. 13. suam non saturabunt, & uentres eorum nõ
implebuntur: quia scandalũ iniquitatis eo-
20 rum factum est. Et ornamentum monilium
suorũ in superbiam posuerunt, & imagines
abominationum suarum & simulachrorum
fecerunt ex eo: propter hoc dedi eis illud in
21 immunditiam: & dabo illud in manus alie-
norum ad diripiendũ, & impiis terræ in præ-
22 dam, & contaminabunt illud. Et auertam
F faciem meam ab eis, & uiolabunt arcanum
meum: & introibunt in illud emissarii, &
23 contaminabunt illud. Fac conclusionem:
quoniã terra plena est iudicio sanguinum,
24 & ciuitas plena iniquitate. Et adducam
pessimos de Gẽtibus, & possidebunt domos
eorum: & quiescere faciã superbiam poten-
25 tium, & possidebunt sanctuaria eorũ. An-
gustia superueniente requirent pacem, & nõ
26 erit. Conturbatio super conturbationẽ ue-
niet, & auditus super auditũ: & quærent ui-
C sionem de propheta, & lex peribit à sacerdo-
27 te, & consilium à senioribus. Rex lugebit,
& princeps induetur mœrore, & manus po-
puli terræ conturbabũtur. Secundùm uiã eo-
rum faciam eis, & secundùm iudicia eorum
iudicabo eos: & scient quia ego Dominus.

CAPVT VIII.

1 ET factum est in anno sexto, in
A sexto mense, in quinta men-
sis: ego sedebam in domo mea,
& senes Iuda sedebant coram
me: & cecidit ibi super me ma-
2 nus Dñi Dei. Et vidi: & ecce similitudo
quasi aspectus ignis: ab aspectu lumborum
eius & deorsum, ignis: & à lumbis eius &
sursum, quasi aspectus splendoris, vt visio
3 electri. Et emissa similitudo manus appre- *Dan. 14. f 35.*
B hendit me in cincinno capitis mei: & ele-
uauit me Spiritus inter terram & cœlum:
& adduxit me in Ierusalem in visione Dei,
iuxta ostium interius quod respiciebat ad
Aquilonẽ, vbi erat statutum idolum zeli ad
prouocandam æmulationem. Et ecce ibi
gloria Dei Israël secundùm visionem quam
5 videram in campo. Et dixit ad me: Fili ho-
C minis, leua oculos tuos ad viã Aquilonis. Et
leuaui oculos meos ad viam Aquilonis: &
ecce ab Aquilone portæ altaris idolum zeli
6 in ipso introitu. Et dixit ad me: Fili homi-
nis, putasne vides tu quid isti faciunt, abomi
nationes magnas, quas domus Israël facit
hic, vt procul recedam à sanctuario meo? &
D adhuc cõuersus videbis abominationes ma-
7 iores. Et introduxit me ad ostium atrii: &
8 vidi, & ecce foramen vnũ in pariete. Et di-
xit ad me: Fili hominis, fode parietem. Et cũ
fodissem parietem, apparuit ostium unum.
9 Et dixit ad me: Ingredere, & vide abomi-
10 nationes pessimas, quas isti faciunt hic. Et
ingressus vidi: & ecce omnis similitudo re-
ptilium, & animalium, abominatio, & vni-
uersa idola domus Israël depicta erant in pa
11 riete in circuitu per totum. Et septuaginta
viri de senioribus domus Israël, & Iezonias
filius Saphan, stabat in medio eorum stan-
E tium ante picturas: & vnusquisque habebat
thuribulum in manu sua: & vapor nebulæ de
12 thure consurgebat. Et dixit ad me: Cer-
tè vides fili hominis quæ seniores domus
Israël faciunt in tenebris, vnusquisque in abs-

ſcondito cubilis ſui, dicunt enim: Non vi-
det Dominus nos, dereliquit Dominus ter-
13 rã. ¶ Et dixit ad me: Adhuc conuerſus vide-
bis abominationes maiores quas iſti faciũt.
14 ¶ Et introduxit me per oſtium portæ domus
Domini, quod reſpiciebat ad Aquilonem, &
ecce ibi mulieres ſedebant plangentes Ado-
15 nidem. ¶ Et dixit ad me: Certè vidiſti, fili ho
F minis: adhuc conuerſus videbis abominatio-
16 nes maiores his. ¶ Et introduxit me in atriũ
domus Dñi interius: & ecce in oſtio templi
Dñi inter veſtibulum & altare, quaſi viginti-
quinq; viri dorſa habentes contra templum
Domini, & facies ad Orientem: & adorabãt
17 ad ortum Solis. ¶ Et dixit ad me: Certè vidi-
ſti fili hominis: nunquid leue eſt hoc domui
Iuda, vt facerent abominationes iſtas quas
fecerunt hic: quia replentes terram iniqui-
tate, conuerſi ſunt ad irritandum me? & ec-
18 ce applicant ramum ad nares ſuas. ¶ Ergo &
ego faciam in furore: non parcet oculus
meus, nec miſerebor: & cùm clamauerint
ad aures meas voce magna, non exaudiam
eos.

CAPVT IX.

1 ET clamauit in auribus meis vo-
A ce magna, dicens: Appropin-
quauerunt viſitationes vrbis, &
vnuſquiſque vas interfectionis
2 habet in manu ſua. ¶ Et ecce
ſex viri veniebant de via portæ ſuperioris,
quæ reſpicit ad Aquilonem: & vniuſcuiuſque
vas interitus in manu eius: vir quoque vnus
in medio eorum veſtitus erat lineis, & atra-
mẽtarium ſcriptoris ad renes eius: & ingreſſi
3 ſunt, & ſteterunt iuxta altare æreũ. ¶ Et glo-
ria Domini Iſraël aſſumpta eſt de cherub, q̃
erat ſuper eum ad limen domus: & vocauit
B virum, qui indutus erat lineis, & atramenta-
4 rium ſcriptoris habebat in lumbis ſuis. ¶ Et
dixit Dominus ad eum: Tranſi per mediam
ciuitatem in medio Ieruſalem: ‖ & ſigna
Thau ſuper frontes virorum gementium &
dolentium ſuper cunctis abominationibus,
5 quæ fiunt in medio eius. ¶ Et illis dixit au-
diente me: Tranſite per ciuitatem ſequen-
tes eum, & percutite: non parcat oculus
6 veſter, neque miſereamini. ¶ Senem, adole-
ſcentulũ, & virginem, *paruulos & mulieres
C interficite vſque ad internecionem: omnem
autem ſuper quem videritis Thau, ne occida-
tis: & à ſanctuario meo incipite. Cœperunt
ergo à viris ſenioribus qui erant ante faciẽ do
7 mus. ¶ Et dixit ad eos: Contaminate domũ,
& implete atria interfectis: egredimini. Et
egreſſi ſunt, & percutiebant eos, qui erant
8 in ciuitate. ¶ Et cęde completa remanſi ego:
ruique ſuper faciem meam, & clamans, aio:
Heu, heu, heu, Domine Deus: ergòne diſper
des omnes reliquias Iſraël, effundẽs furorẽ
9 tuum ſuper Ieruſalem? ¶ Et dixit ad me: Ini-
quitas domus Iſraël & Iuda magna eſt nimis
D valde: & repleta eſt terra ſanguinibus, & ci-
uitas repleta eſt auerſione: dixerunt enim,
Dereliquit Dominus terram, & Dominus nõ
10 videt. ¶ Igitur & meus non parcet oculus,
neq; miſerebor: viam eorũ ſuper caput eorũ
11 reddam. ¶ Et ecce, vir, qui erat indutus li-
neis, qui habebat atramentarium in dorſo
ſuo, reſpondit verbum, dicens: Feci ſicut prę-
cepiſti mihi

CAPVT X.

1 ET vidi, & ecce in firmamento
A quod erat ſuper caput cherubim
quaſi lapis ſapphirus, quaſi ſpe-
cies ſimilitudinis ſolij apparuit
2 ſuper ea. ¶ Et dixit ad virũ qui indu
tus erat lineis, & ait: Ingredere in medio ro-
tarum, quæ ſunt ſubtus cherubim: & imple
manum tuam prunis ignis, quæ ſunt inter
cherubim, & effunde ſuper ciuitatem. In-
3 greſſuſque eſt in conſpectu meo. ¶ cherubim
autem ſtabant à dextris domus, cùm ingre-
deretur vir, & nubes impleuit atrium inte-
4 rius. ¶ Et eleuata eſt gloria Domini deſuper
cherub ad limen domus: & repleta eſt do-
mus nube, & atrium repletum eſt ſplendo-
5 re gloriæ Domini. ¶ Et ſonitus alarum che-
rubim audiebatur vſque ad atrium exterius,
6 quaſi vox Dei omnipotentis loquentis. ¶ Cũ-
B que præcepiſſet viro, qui indutus erat lineis,
dicens, Sume ignem de medio rotarum, quę
ſunt inter cherubim: ingreſſus ille, ſtetit iux-
7 ta rotam. ¶ Et extendit cherub manum de
medio cherubim, ad ignem, qui erat inter
cherubim: & ſumpſit, & dedit in manus
eius, qui indutus erat lineis: qui accipiens
8 egreſſus eſt. ¶ Et apparuit in cherubim ſimili-
tudo manus hominis ſubtus pennas eorum.
9 ¶ & vidi: & ecce quatuor rotæ iuxta cheru-
bim: rota vna iuxta cherub vnũ, & rota alia
iuxta cherub vnum: ſpecies autem rotarum
10 erat quaſi viſio lapidis chryſoliti. ¶ & aſpe-
ctus earum, ſimilitudo vna quatuor: quaſi
11 ſit rota in medio rotæ. ¶ Cùmque ambula-
rent, in quatuor partes gradiebãtur: & non
reuertebantur ambulãtes: ſed ad locum ad
quem ire declinabat quæ prima erat, ſeque-
12 bantur & cæteræ, nec conuertebantur. ¶ ‖ Et
C omne corpus earum, & colla, & manus, &
pennæ, & circuli, plena erant oculis, in cir-
13 cuitu quatuor rotarum. ¶ Et rotas iſtas vo-
14 cauit volubiles, audiente me. ¶ Quatuor
autem facies habebat vnum: facies vna,
facies cherub: & facies ſecunda, facies homi-
nis: & in tertio facies leonis: & in quarto
15 facies aquilæ. ¶ Et eleuata ſunt cherubim:
ipſum eſt animal quod videram iuxta fluuiũ
16 Chobar. ¶ Cùmque ambularent cherubim,
ibant pariter & rotæ iuxta ea: & cùm eleua-
rent cherubim alas ſuas, vt exaltarentur de
terra, non reſidebant rotæ, ſed & ipſę iu-
17 xta erant. ¶ Stantibus illis, ſtabant: & cum
eleuatis eleuabantur: ſpiritus enim vitæ erat
18 in eis. ¶ Et egreſſa eſt gloria Domini à limi-
19 ne templi: & ſtetit ſuper cherubim. ¶ Et
eleuantia cherubim alas ſuas, exaltata ſunt à
D terra coram me: & illis egredientibus, rotæ
quoque ſubſecutę ſunt: & ſtetit in introitu
portæ domus Dñi Orientalis, & gloria Dei Iſ-

‖ Exo. 12. b 7. Apoc. 7. a 3.

*paruulũ

-12.

‖ Supr. 1. e 18.

Sup. 1.a.1 20 raël erat super ea. ¶ Ipsum est animal, quod
a.5. vidi subter Deum Israël, iuxta fluuium Cho-
21 bar: & intellexi quia cherubim essent. ¶ Qua
** per qua-* tuor* vultus vni, & quatuor alę vni: & simi-
tuor. 22 litudo manus hominis sub alis eorum. ¶ Et
similitudo vultuum eorum, ipsi vultus quos
videram iuxta fluuium Chobar, & intuitus
eorum, & impetus singulorum ante faciem
suam ingredi.

CAPVT XI.

1 ET eleuauit me spiritus, & introduxit
A me ad portam domus Domini Orien-
talem, quæ respicit ad Solis ortum: &
ecce, in introitu portę vigintiquinque viri: &
vidi in medio eorum Iezoniam filiũ Azur, &
Pheltiam filium Banaiæ, principes populi.
2 ¶ Dixitq; ad me: Fili hominis, hi sunt viri, q
cogitant iniquitatem, & tractãt cõsiliũ pes-
3 simum in vrbe ista, ¶ dicentes: Nonne dudũ
ædificatæ sunt domus? hæc est lebes, nos autẽ
4 carnes. ¶ Idcirco vaticinare de eis, vaticinare
5 fili hominis. ¶ Et irruit in me spiritus Domi
ni, & dixit ad me: Loquere, Hæc dicit Domi-
nus: Sic locuti estis domus Israël, & cogita-
6 tiones cordis vestri ego noui. ¶ Plurimos oc-
cidistis in vrbe hac, & impleſtis vias eius in-
7 terfectis. ¶ Propterea hæc dicit Dñs Deus: In-
B terfecti vestri, quos posuistis in medio eius,
hi sunt carnes, & hæc est lebes: & educã vos
8 de medio eius. ¶ Gladium metuistis, & gladiũ
9 inducam super vos, ait Dominus Deus. ¶ Et
eijciam vos de medio eius, daboq; vos in ma
num hostium, & faciam in vobis iudicia.
10 ¶ Gladio cadetis: in finibus Israël iudicabo
11 vos, & scietis quia ego Dominus. ¶ Hæc nõ
erit vobis in lebetem, & vos nõ eritis in me-
dio eius in carnes: in finibus Israël iudicabo
12 vos. ¶ Et scietis quia ego Dominus: quia in
præceptis meis non ambulastis, & iudicia
mea non fecistis: sed iuxta iudicia gentium,
13 quæ in circuitu vestro sunt, estis operati. ¶ Et
C factum est, cùm prophetarem, Pheltias filius
Banaiæ mortuus est: & cecidi in faciẽ meã,
clamans voce magna, & dixi: Heu, heu, heu,
Domine Deus: consummationẽ tu facis re-
14 liquiarum Israël? ¶ Et factum est verbũ Do-
15 mini ad me, dicẽs: ¶ Fili hominis, fratres tui
viri propinqui tui, & oĩs domus Israël, uni-
uersi quibus dixerunt habitatores Ierusalẽ,
Longe recedite à Domino, nobis data est ter
16 ra in possessionem. ¶ Propterea hæc dicit
Dominus Deus: Quia longe feci eos in gen-
tibus, & quia dispersi eos in terris: ero eis in
sanctificationem modicam in terris ad quas
17 uenerunt. ¶ Propterea loquere: Hæc dicit Do
minus Deus: Congregabo uos de populis, &
adunabo de terris in quibus dispersi estis: da
18 boq; uobis humum Israël. ¶ Et ingredientur
illuc, & auferent omnes offensiones, cun-
‖Iere. 3. f 19 ctasque abominationes eius de illa. ¶ ‖ Et
31. dabo eis cor unum, & spiritum nouum tri-
Inf. 18. g. buam in uisceribus eorum: & auferam cor
31. 36. c. D lapideum de carne eorum: & dabo eis cor car
26. 20 neum: ¶ Vt in præceptis meis ambulent, &
iudicia mea custodiant faciantque ea & sint

mihi in populum, & ego sim eis in Deum. *Infr. 34.e*
21 ¶ ¶ Quorum* cor post offendicula & abomi- *7.*
nationes suas ambulat, horũ viam in capi- *Hebr. 8. c.*
22 te suo ponam, dicit Dominus Deus. ¶ Et ele- *10.*
uauerunt cherubim alas suas, & rotæ cũ eis: ** autem.*
23 & gloria Dei Israël erat super ea. ¶ Et ascen-
dit gloria Domini de medio ciuitatis, stetit-
24 que super montẽ, qui est ad Orientẽ vrbis. ¶ Et
spiritus leuauit me: adduxitque* in Chal- ** me 4.*
dæam ad transmigrationem, in visione in spi
ritu Dei: & sublata est à me visio quam vide-
25 ram. ¶ Et locutus sum ad transmigrationem
omnia verba Domini, quæ ostenderat mihi.

CAPVT XII.

1 ET factus est sermo Dñi ad me, dicẽs:
¶ Fili hominis, in medio domus exaspe
2 rantis tu habitas: q oculos habent ad vi-
dendũ, & non vidẽt: & aures ad audiendũ, &
3 nõ audiunt: quia domus exasperãs est. ¶ Tu
ergo fili hominis fac tibi vasa trãsmigratio-
nis, & transmigrabis per diem coram eis:
transmigrabis autem de loco tuo ad locum
alterum in conspectu eorũ, si fortè aspiciãt:
4 quia domus exasperans est. ¶ Et efferes foras
vasa tua quasi vasa °trãsmigrantis` per diem *°transmi-*
B in conspectu eorum: tu autem egredieris ve- *grationis 5.*
sperè coram eis, sicut egredietur migrans.
5 ¶ Ante oculos eorum perfode tibi parietem:
6 & egredieris per eum. ¶ In conspectu eorũ in
humeris portaberis, in caligine efferreris: fa-
ciẽ tuam velabis, & nõ videbis terram: quia
7 portentum dedi te domui Israël. ¶ Feci ergo si
cut præceperat mihi *: vasa mea ꝓtuli quasi **Dominus*
vasa °transmigrantis` per diem: & vesperè *°transmi-*
perfodi mihi parietem manu: & in caligine *grationis 5*
C egressus sum, & in humeris portatus in con-
8 spectu eorum. ¶ Et factus est sermo Domini
9 manè ad me, dicens: ¶ Fili hominis, nũquid
nõ dixerunt ad te domus Israël, domus exa-
10 sperans, Quid tu facis? ¶ Dic ad eos: Hæc di-
cit Dominus Deus, Super ducem onus istud,
qui est in Ierusalem: & super omnem domũ
11 Israël, quæ est in medio eorum. ¶ Dic: Ego
portẽtum uestrum: quomodo feci, sic fiet il-
lis: in transmigrationem, & in captiuitatem
12 ibunt. ¶ Et dux, qui est in medio eorum, in
D humeris portabitur, in caligine egredietur:
parietem perfodient, ut educant eum: facies
eius operietur, vt non uideat oculo terram.
13 ¶ ‖ Et` extendam rete meum super eum, & *‖Infr. 17. f*
capietur in sagena mea: & adducã eum in Ba *20. & 32. a*
bylonẽ, in terrã Chaldæorum: & ipsam non *3.*
14 uidebit, ibiq; morietur. ¶ Et omnes, qui circa *-6.*
eum sunt, præsidium eius & agmina eius di-
spergam in omnem uẽtum: & gladium eua-
15 ginabo post eos. ¶ Et scient quia ego Domi-
nus, quãdo dispersero illos in gentibus, &
16 disseminauero eos in terris. ¶ Et relinquam
ex eis uiros paucos à gladio, & fame, & pesti-
E lentia: ut enarrent omnia scelera eorum in
gentibus ad quas ingredientur: & sciant, quia
17 ego Dominus. ¶ Et factus est sermo Domi-
18 ni ad me, dicens: ¶ Fili hominis, panem tuũ
in conturbatione comede: sed & aquam tuã
19 in festinatione & mœrore bibe. ¶ Et dices

ad po-

ad populum terræ: Hæc dicit Dominus Deus
ad eos, qui habitant in Ierusalem in terra Is-
raël: Panem suum in sollicitudine comedent,
& aquam suam in desolatione bibent: vt de-
soletur terra à multitudine sua, propter ini-
20 quitatem omnium, qui habitant in ea. ¶ Et
ciuitates quæ nunc habitantur, desola-
F erunt, terraque deserta: & scietis, quia ego
21 Dominus. ¶ Et factus est sermo Domini ad
22 me, dicens: Fili hominis, quod est prouer-
bium istud vobis in terra Israël? dicentium:
In longum differentur dies, & peribit oīs vi-
23 sio. ¶ Ideo dic ad eos: Hæc dicit Dominus
Deus, Quiescere faciam prouerbium istud,
neque vulgo dicetur vltra in Israël: & loque-
re ad eos, quòd appropinquauerint dies, & ser-
24 mo omnis visionis. ¶ Non enim erit vltra
omnis visio cassa, neque diuinatio ambigua
25 in medio filiorum Israël. ¶ Quia ego Domi-
G nus loquar: & quodcunque locutus fuero ver
bum, & fiet, non prolongabitur amplius:
sed in diebus vestris, domus exasperans, lo-
quar verbum, & faciam illud, dicit Domi-
26 nus Deus. ¶ & factus est sermo Domini ad
27 me, dicens: ¶ Fili hominis, ecce domus Israël
dicentium, Visio quam hic videt, in dies
multos: & in tempora longa iste prophetat.
28 ¶ Propterea dic ad eos: Hæc dicit Dominus
Deus, Non prolongabitur vltrà omnis ser-
mo meus: verbum quod locutus fuero, com
plebitur, dicit Dominus Deus.

CAPVT XIII.

1 ET factus est sermo Domini ad me, di-
A cens: ¶ Fili hominis, vaticinare ad p-
2 phetas Israël, qui prophetant: & dices
pphetantibus de corde suo. Audite verbū Dñi,
3 ¶ Hæc dicit Dñs Deus: ¶ Væ prophetis insipien
tibus, q sequūtur spiritū suū, & nihil vident.
4 ¶ Quasi vulpes in desertis, prophetæ tui Is-
5 raël erant. ¶ Non ascendistis ex aduerso, neq;
opposuistis murum pro domo Israël, vt sta-
6 retis in prælio in die Domini. ¶ Vident vana,
& diuinant mendacium, dicentes, Ait Dñs.
cum Dñs non miserit eos: & perseuerauerūt
7 confirmare sermonem. ¶ Nunquid non vi-
sionem cassam vidistis, & diuinationem mē-
dacem locuti estis? & dicitis, Ait Dominus:
8 cum ego non sim locutus. ¶ Propterea hæc
dicit Dominus Deus: Quia locuti estis vana,
& vidistis mendacium: ideo ecce ego ad vos,
9 dicit Dominus Deus. ¶ Et erit manus mea
B super prophetas, qui uident uana, & diuināt
mendacium: in concilio populi mei non
erunt, & in scriptura domus Israël non scri-
bentur, nec in terram Israël ingredientur:
10 & scietis quia ego Dominus Deus. ¶ Eo q
deceperint populum meum, dicentes: Pax,
& non est pax: & ipse ædificabat parietem,
illi autem liniebant eum luto absque paleis.
11 ¶ Dic ad eos qui liniunt absq; temperatura,
quod casurus sit: erit enim imber inundans,
& dabo lapides prægrandes desuper irruētes,
12 & uentū procellæ dissipantem. ¶ Siquidem
ecce cecidit paries, nunquid non dicetur uo-
13 bis, Vbi est litura quam linistis? ¶ Propterea

Iere. 23. a
1.
Inf. 14. c.
6. 34. a. 2.

hæc dicit Dominus Deus: Et erumpere faciā
spiritum tempestatum in indignatione mea,
& imber inundās in furore meo erit: & lapi-
14 des grandes in ira in consumptionem. ¶ Et
destruam parietem quem linistis absque tem
C peramento: & adæquābo eum terræ, & reue
labitur fundamentum eius: & cadet, & con-
sumetur in medio eius: & scietis quia ego
15 sum Dominus. ¶ Et complebo indignationē
meam in pariete, & in his, qui liniunt eum
absque temperamento: dicamque uobis, Nō
16 est paries, & non sunt qui liniunt eum ¶ Pro
phetæ Israël, qui prophetāt ad Ierusalem, &
uident ei uisionem pacis: & non est pax, ait
17 Dominus Deus. ¶ Et tu fili hominis, pone
faciem tuam contra filias populi tui, quæ
prophetant de corde suo: & uaticinare sup
18 eas, ¶ & dic: Hæc dicit Dominus Deus, Væ
*quæ consuūt puluillos sub omni cubito ma-
nus: & faciunt ceruicalia sub capite uniuersæ
ætatis ad capiendas animas: & cùm caperēt
animas populi mei, uiuificabant animas
19 eorum. ¶ Et uiolabant me ad populū meū
propter pugillum hordei & fragmen panis, vt
interficerent animas quæ non moriuntur, &
uiuificarent animas, quæ non uiuunt, men-
20 tientes populo meo credēti mendacijs. ¶ Pro-
pter hoc hæc dicit Dominus Deus: Ecce, ego
D ad puluillos uestros quibus uos capitis ani-
mas uolantes: & dirūpam eos de brachijs ue
stris: & dimittam animas, quas uos capitis
21 animas ad uolandum. ¶ Et dirumpam cer-
uicalia uestra, & liberabo populum meum
de manu uestra: neque erunt ultrà in mani-
bus uestris ad prædandum: & scietis quia ego
22 Dominus. ¶ Pro eo quòd mœrere fecistis cor
iusti mendaciter, quē ego nō contristaui: &
confortastis manus impij, vt non reuerte-
23 retur à uia sua mala, & uiueret: ¶ Propterea
uana non uidebitis, & diuinationes non di-
uinabitis amplius: & eruā populum meū de
manu uestra: & scietis quia ego Dominus.

*qua r.

CAPVT XIIII.

1 ET uenerunt ad me uiri seniorū Israël,
A & sederūt corā me. ¶ Et factus est sermo
2 Dñi ad me, dicēs: ¶ Fili hominis, uiri isti
3 posuerūt immūditias suas in cordibus suis, &
scādalū iniquitatis suæ statuerūt cōtra faciē
4 suā: nūquid interrogatus respōdebo eis? ¶ Pro-
pter hoc loquere eis, & dices ad eos: Hæc di-
cit Dominus Deus: Homo homo de domo Is
raël, qui posuerit immūditias suas in corde
suo, & scādalū iniquitatis suæ statuerit corā
B faciem suam, & uenerit ad prophetā interro
gans per eum me: ego Dominus rñdebo ei in
5 multitudine immūditiarū suarū. ¶ Vt capiatur
domus Israël in corde suo quo recesserunt à
6 me in cūctis idolis suis. ¶ Propterea dic ad do
mū Israël: Hæc dicit Dñs Deus: Cōuertimini
& recedite ab idolis vestris; & ab vniuersis cō
taminationibus vestris auertite facies n̄ras.
7 ¶ Quia homo homo de domo Israël, & de
proselytis, quicunque aduena fuerit in Is-
raël, si alienatus fuerit à me, & posuerit idō-
la sua in corde suo, & scandalum iniquitatis

sua statuerit contra faciē suā, & venerit ad
prophetam, vt interroget per eum me: ego
8 Dominus respondebo ei per me. ¶ Et ponam
C faciem meam super hominem illum, & fa-
ciam eum in exemplum & in prouerbium,
& disperdam eum de medio populi mei: &
9 scietis quia ego Dominus. ¶ | Et propheta cū *Supr. 13. a 3.*
errauerit & locutus fuerit verbum: ego Do-
minus decepi prophetam illum: & extendā
manum meam super illum, & delebo eum de
10 medio populi mei Israël. ¶ Et portabunt ini-
quitatem suam: iuxta iniquitatem interro-
11 gantis, sic iniquitas prophetæ erit. ¶ Vt non
D erret vltrà domus Israël à me, neq; pollua-
tur in vniuersis præuaricationibus suis: sed
sint mihi in populū, & ego sim eis in Deum,
12 ait Dominus exercituum. ¶ Et factus est ser-
13 mo Domini ad me, dicens: ¶ Fili hominis,
terra cùm peccauerit mihi, vt præuaricetur
præuaricans: extendam manum meam super
eam, | & conteram virgam panis eius: & *| Supr. 4. d 16. 5. d. 16*
immittam in eam famem, & interficiam de
14 ea hominem & iumentum. ¶ Et si fuerint
tres viri isti in medio eius, Noë, Daniel, &
Iob: ipsi iustitia sua liberabunt animas suas,
15 ait Dominus exercituum. ¶ Quod si & be-
E stias pessimas induxero super terram, vt va-
stem eam: & fuerit inuia, eò quòd non sit
16 pertransiens propter bestias: ¶ Tres viri isti
si fuerint in ea: viuo ego, dicit Dñs Deus,
quia nec filios nec filias liberabunt: sed ipsi
soli liberabuntur, terra autem desolabitur.
17 ¶ Vel si gladium induxero super terram il-
lam, & dixero gladio, Transi per terram: &
interfecero de ea hominem & iumentum:
18 ¶ Et tres viri isti fuerint in medio eius: vi-
uo ego, dicit Dominus Deus, non liberabunt
filios neq; filias: sed ipsi soli liberabuntur.
19 ¶ Si autem & pestilentiam immisero super
F terram illam, & effudero indignationē meā
super eam in sanguine, vt auferam ex ea ho-
20 minem & iumentum: ¶ Et Noë, & Daniel, &
Iob fuerint in medio eius: viuo ego, dicit
Dominus Deus, quia filium & filiam non li-
berabunt: sed ipsi iustitia sua liberabūt ani-
21 mas suas. ¶ Quoniam hæc dicit Dominus
Deus: Quòd & si quatuor iudicia mea pessi-
ma, gladium, & famem, ac bestias malas, &
pestilentiam immisero in Ierusalem, vt in-
22 terficiam de ea hominem & pecus: ¶ tamē
G relinquetur in ea saluatio educentiū filios
& filias: ecce ipsi egredientur ad vos, & vi-
debitis viam eorum & adinuentiones eorū:
& consolabimini super malo quod induxi
in Ierusalem in omnibus quæ importaui su-
23 per eam. ¶ Et consolabuntur vos, cùm vide-
ritis viam eorum & adinuentiones eorum:
& cognoscetis quòd non frustrà fecerim omnia
quæ feci in ea, ait Dominus Deus.

CAPVT XV.

1 ET factus est sermo Domini ad
A me, dicēs: ¶ Fili hominis, quid
2 fiet de ligno vitis ex omnibus li-
gnis nemorum, quæ sunt inter
3 ligna syluarum? ¶ Nunquid tol-
letur de ea lignum, vt fiat opus, aut fabrica-
bitur de ea paxillus, ut dependeat in eo
4 quodcunq; vas? ¶ Ecce, igni datum est in
escam: utranque partem eius consumpsit
ignis, & medietas eius redacta est in fauil-
5 lam: numquid utile erit ad opus? ¶ Etiam
cùm esset integrum, nō erat aptum ad opus:
quanto magis cum illud ignis deuorauerit
6 & combusserit, nihil ex eo fiet operis? ¶ Pro-
pterea hæc dicit Dominus Deus: Quomodo
B lignum uitis inter ligna syluarum quod de-
di igni ad deuorandum, sic °tradam habi- *° tradidi,*
7 tatores Ierusalem. ¶ Et ponam faciem meā
In eos: de igne egredientur, & ignis con-
sumet eos: & scietis quia ego Dominus,
8 Cùm posuero faciem meam in eos, ¶ & de-
dero terram inuiam & desolatam: eò quòd
præuaricatores extiterint, dicit Dominus
Deus.

CAPVT XVI.

1 ET factus est sermo Domini ad me, di-
2 cēs: ¶ Fili hominis, notas fac Ierusalē
3 abominationes suas, ¶ & dices: Hæc
A dicit Dominus Deus Ierusalem: Radix tua
& generatio tua de terra Chanaan: pater
4 tuus Amorrhæus, & mater tua Cethæa. ¶ Et
quando nata es, in die ortus tui non est præ-
cisus vmbilicus tuus, & aqua non es lota
in salutem, nec sale salita, nec inuoluta pan-
5 nis. ¶ Non pepercit super te oculus, vt face-
ret tibi vnū de his, misertus tui: sed proie-
cta es super faciem terræ in abiectione ani-
6 mæ tuæ, in die qua nata es. ¶ Transiens autē
per te, vidi te conculcari in sanguine tuo: &
dixi tibi, cùm esses in sanguine tuo: Viue. di-
7 xi, inquam, tibi: In sanguine tuo viue. ¶ Mul-
tiplicatam quasi germen agri dedi te: & mul
tiplicata es, & grandis effecta, & ingressa es,
& peruenisti ad mundum muliebrem: ube-
ra tua intumuerūt, & pilus tuus germinauit:
8 & eras nuda, & confusione plena. ¶ Et trans-
iui per te, & vidi te: & ecce tempus tuum,
B tempus amantium: & expandi amictum
meum super te, & operui ignominiam tuā.
Et iuraui tibi, & ingressus sum pactum tecū,
9 ait Dominus Deus: & facta es mihi. ¶ Et
laui te aqua, & emundaui sanguinem tuum
10 ex te, & vnxi te oleo. ¶ Et vestiui te disco-
loribus, & calceaui te hyacintho: & cinxi
11 te bysso, & indui te subtilibus. ¶ Et orna-
ui te ornamento, & dedi armillas in mani-
bus tuis, & torquem circa collum tuum.
12 ¶ Et dedi inaurem super os tuum, & cir
culos auribus tuis, & coronam decòris in
13 capite tuo. ¶ Et ornata es auro & argen-
to, & vestita es bysso, & polymito, & mul-
tis coloribus: similam & mel & oleum co-
medisti, & decôra facta es vehemēter nimis:
14 & profecisti in regnum. ¶ Et egressum est no-
men tuum in Gentes propter speciem tuā
quia perfecta eras in decòre meo, quem po-
15 sueram super te, dicit Dominus Deus. ¶ Et ha-
bēs fiduciam in pulchritudine tua, fornicat-
es in nomine tuo: & exposuisti fornicatio-
nem tuam omni transeunti, vt eius fieres.

16 ¶ Et sumens de vestimentis tuis, fecisti tibi
excelsa hinc inde consuta: & fornicata es su-
per eis, sicut non est factum, neque futurum
17 est. ¶ Et tulisti vasa decòris tui, de auro meo
atque argento meo, quæ dedi tibi: & fecisti
tibi imagines masculinas, & fornicata es in
18 eis. ¶ Et sumpsisti vestimenta tua multico-
loria, & °operuisti illas': & oleum meum, & °vestita es eis 21.
19 thymiama meum posuisti coram eis. ¶ Et
panem meum quem dedi tibi, similam, &
oleum, & mel quibus enutriui te, posuisti in
conspectu eorum in odorem suauitatis, & fa
20 ctum est, ait Dominus Deus. ¶ Et tulisti fi-
lios tuos & filias tuas quas generasti mihi: &
C immolasti eis ad deuorandum. Nunquid
21 parua est fornicatio tua? ¶ Immolasti filios
22 meos, & dedisti illos consecrans, eis. ¶ Et
post omnes abominationes tuas & fornica-
tiones, non es recordata dierũ adolescentiæ
tuæ, quando eras nuda & confusione plena,
23 conculcata in sanguine tuo. ¶ Et accidit post
omnem malitiam tuam (væ væ tibi, ait Do-
24 minus Deus) ¶ & ædificasti tibi lupanar, &
fecisti tibi prostibulum in cunctis plateis.
25 ¶ Ad omne caput viæ ædificasti signum pro-
stitutionis tuæ: & abominabilem fecisti de-
còrem tuum: & diuisisti pedes tuos omni
transeunti, & multiplicasti fornicationes
26 tuas. ¶ Et fornicata es cum filijs Aegypti
vicinis tuis magnarum carnium: & multi-
plicasti fornicationem tuam ad irritandum
27 me. ¶ Ecce, ego extendam manum meam
super te, & auferam °iustificationem tuam':
& dabo te in animas odientium te filiarum °ius tuum 10.
Palæsthinarum, quæ erubescunt in via tua
28 scelerata. ¶ Et fornicata es in filijs Assyrio-
rum, eo quòd necdũ fueris expleta: & post-
29 quàm fornicata es, nec sic es satiata. ¶ Et
multiplicasti fornicationem tuam in terra
Chanaan cum Chaldæis: & nec sic satiata
30 es. ¶ In quo mundabo cor tuum, ait Domi-
nus Deus: cùm facias omnia hæc opera mu-
31 lieris meretricis & procacis? ¶ Quia fabrica-
D sti lupanar tuum in capite omnis viæ, & ex-
celsum tuum fecisti in omni platea: nec fa-
cta es quasi meretrix fastidio augens pretiũ,
32 ¶ sed quasi mulier adultera, quæ super virũ
33 suum inducit alienos. ¶ Omnibus meretri-
cibus dantur mercedes: tu autem dedisti mer-
cedes cũctis amatòribus tuis, & dona donã-
bas eis, vt intrarent ad te vndique ad forni-
34 candum tecum. ¶ Factumque est in te con-
tra consuetudinem mulierum in fornicatio-
nibus tuis, & post te nõn erit fornicatio: in
eo enim quòd dedisti mercedes, & mercedes
non accepisti, factum est in te contrarium.
35 ¶ Propterea meretrix audi verbum Domini.
36 ¶ Hęc dicit Dominus Deus: Quia effusum
est æs tuum, & reuelata est ignominia tua in
fornicationibus tuis super amatores tuos, &
super idòla abominationum tuarum in san-
37 guine filiorum tuorum quos dedisti eis: ¶ Ec
ce, ego congregabo omnes amatores tuos
quibus commista es, & omnes quos dilexisti,
cum vniuersis quos oderas: & congregabo
eos super te vndique, & nudabo ignominiã
tuam coram eis, & videbunt omnem turpitu
38 dinem tuam. ¶ ‖ Et iudicabo te iudicijs adul ‖Inf. 23.b.
terarum, & effudẽtium sanguinem: & dabo 10.g.45.
39 te in sanguinem furoris & zeli. ¶ Et dabo
E te in manus eorum, & destruent lupanar
tuum, & demolientur prostibulum tuum: &
denudabunt te vestimentis tuis, & auferent
vasa decòris tui: & derelinquent te nudam
40 plenamq; ignominia. ¶ Et adducent super
te multitudinem, & lapidabunt te lapidibus.
41 & trucidabunt te gladijs suis. ¶ ‖ Et combu- ‖4.Re.25.b
rent domos tuas igni, & facient in te iudicia 9.
in oculis mulierum plurimarum: & desines
42 fornicari, & mercedes vltrà non dabis. ¶ Et
requiescet indignatio mea in te: & auferetur
zelus meus à te, & quiescam, nec irascar am-
43 plius. ¶ Eo quòd non fueris recordata dierũ
adolescentiæ tuæ, & prouocasti me in omni-
bus his: quapropter & ego vias tuas in capi-
te tuo dedi, ait Dominus Deus: & non feci iu
xta scelera tua in omnibus abominationi-
44 bus tuis. ¶ Ecce, omnis, qui dicit vulgò pro-
uerbium, in te assumet illud, dicẽs: Sicut ma-
45 ter, ita & filia eius. ¶ Filia matris tuæ es tu,
quę proiecit virum suum, & filios suos: &
soror sororum tuarum es tu, quæ proiecerũt
viros suos & filios suos: mater vestra Che-
46 thæa, & pater vester Amorrhęus. ¶ Et soror
tua maior, Samaria, ipsa & filiæ eius, quæ ha-
bitant ad sinistram tuam: soror autem tua
minor te, quæ habitat à dextris tuis, Sodo-
47 ma, & filiæ eius. ¶ Sed nec in vijs earum
F ambulasti: neque secundum scelera earum
fecisti pauxillum minus: penè sceleratiora
48 fecisti illis in omnibus vijs tuis. ¶ Viuo ego,
dicit Dominus Deus, quia non fecit Sodoma
soror tua ipsa, & filię eius, sicut fecisti tu &
49 filiæ tuæ. ¶ Ecce ‖ hæc fuit iniquitas Sodomę ‖Gen. 18.f
sororis tuæ, superbia, saturitas panis & abũ- 19.
dantia, & ocium ipsius & filiarũ eius: & ma-
50 nũ egeno & pauperi non porrigebant. ¶ Et
eleuatæ sunt, & fecerũt abominationes corã
51 me: & abstuli eas sicut °vidisti'. ¶ Et Samaria °vidi 2.
dimidium peccatorum tuorum nõ peccauit:
sed vicisti eas sceleribus tuis: & iustificasti
sorores tuas in omnibus abominationibus
52 tuis, quas operata es. ¶ Ergo & tu porta cõ-
fusionem tuam, quæ vicisti sorores tuas pec-
catis tuis, sceleratius agens ab eis: iustifica-
tæ sunt enim à te. ergo & tu confundere, &
porta ignominiam tuam, quæ iustificasti so-
53 rores tuas. ¶ Et conuertam restituens eas cõ-
uersione Sodomorũ cũ filiabus suis, & con-
uersione Samariæ & filiarũ eius: & conuertã
54 reuersionem tuam in medio earum, ¶ vt por
tes ignominiam tuam, & confundaris in om
55 nibus, quæ fecisti, consolans eas. ¶ Et soror
G tua Sodoma, & filię eius reuertentur ad anti
quitatem suam: & Samaria, & filiæ eius re- -12.
uertentur ad antiquitatem suam': & tu, & fi-
lię tuæ reuertemini ad antiquitatem vestrã.
56 ¶ Non fuit autem Sodoma soror tua audita
57 in ore tuo, in die superbiæ tuæ? antequàm
reuelaretur malitia tua: sicut hoc tempore
in opprobrium filiarum Syrię, & cunctarum
in circuitu tuo filiarum Palæsthinarum, quæ

58 ambiunt te per gyrum. ſcelus tuū & igno-
miniam tuam tu portaſti, ait Dominus
59 Deus. Quia hæc dicit Dominus Deus: Et
faciam tibi ſicut deſpexiſti iuramentum, vt
60 irritum faceres pactum: & recordabor ego
pacti mei tecum in diebus adoleſcentię tuæ:
61 & ſuſcitabo tibi pactum ſempiternum. Et
recordaberis viarum tuarum, & cōfunderis,
cùm receperis ſorores tuas te maiores cum
minoribus tuis: & dabo eas tibi in filias,
62 ſed nō ex pacto tuo. Et ſuſcitabo ego pactū
meum tecum: & ſcies quia ego Dominus,
63 vt recorderis & confundaris, & nō ſit tibi
vltrà aperire os prę cōfuſione tua, cùm placa
tus tibi fuero in omnibus quæ feciſti, ait Do
minus Deus.

CAPVT XVII.

1 ET factum eſt verbum Domini
A ad me, dicens: Fili hominis,
2 propone ænigma, & narra pa-
3 rabolam ad domum Iſraël, &
dices: Hæc dicit Dominus De-
us: Aquila grandis magnarum alarum, lon
go mēbrorum ductu, plena plumis & uarie-
tate, venit ad Libanum, & tulit medullam
4 cedri. Summitatem frondium eius auulſit:
& tranſportauit eam in terram Chanaan, in
5 vrbe negociatorum poſuit illam. Et tulit
de ſemine terræ, & poſuit illud in terra pro
ſemine: vt firmaret radicem ſuper aquas mul
6 tas, in ſuperficie poſuit illud. Cumque ger-
B minaſſet, creuit in uineam latiorem humili
ſtatura, reſpicientibus ramis eius ad eam: &
radices eius ſub illa erant. facta eſt ergo vi-
nea, & fructificauit in palmites: & emiſit pro-
7 pagines. Et facta eſt aquila altera grandis,
magnis alis, multiſq; plumis: & ecce, vinea
iſta quaſi mittens radices ſuas ad eam, pal-
mites ſuos extendit ad illam, vt irrigaret
8 eam de areolis germinis ſui. * In terra bo- * Quæ
C na ſuper aquas multas plantata eſt: vt faciat
frondes, & portet fructum, vt ſit in vineam
9 grandem. Dic: Hæc dicit Dominus Deus,
Ergóne proſperabitur? nónne radices eius
euellet, & ᵇfructus eius diſtringet, & ſiccabit ᵇfructū s.
omnes palmites germinis eius, & areſcet: &
non in brachio grandi, neque in populo mul
10 to, vt euelleret eam radicitus? Ecce plan-
tata eſt: ergóne proſperabitur? nonne cùm
tetigerit eam ventus vrens, ſiccabitur, &
11 in areis germinis ſui areſcet? Et factum eſt
12 verbum Domini ad me, dicens: Dic ad
D domum exaſperantem, Neſcitis quid iſta
ſignificent? Dic: Ecce, venit rex Babylonis
in Ieruſalem: & aſſumet regem & principes
eius, & adducet eos ad ſemetipſum in Baby-
13 lonem. Et tollet de ſemine regni, ferietque
cum eo fœdus, & ab eo accipiet iuſiurādum
14 ſed & fortes terræ tollet: Vt ſit regnum hu-
mile, & non eleuetur, ſed cuſtodiat pactum
15 eius, & ſeruet illud. Qui recedēs ab eo, mi-
ſit nuncios ad Aegyptum, ut daret ſibi equos
& populum multum. Nūquid proſperabitur,
vel conſequetur ſalutem qui fecit hæc? & qui
16 diſſoluit pactum, nunquid effugiet? Viuo
E ego, dicit Dominus Deus, quō in loco regis
qui conſtituit eum regem, cuius fecit irri-
tum iuramentum, & ſoluit pactum quod ha
bebat cū eo; in medio Babylonis morietur.
17 Et non in exercitu grandi, neque in popu-
lo multo faciet contra eum Pharao prælium:
in iactu aggeris, & in extructione valloruui,
18 ut interficiat animas multas. Spreuerat
enim iuramentum, ut ſolueret fœdus, & ec-
ce dedit manum ſuam: & cùm omnia hæc fe
19 cerit, nō effugiet. Propterea hæc dicit Dns
F Deus: Viuo ego, quoniam iuramentū quod
ſpreuit, & fœdus quod præuaricatus eſt, po-
20 nam in caput eius. ‖Et expandam ſuper eū ‖Sup. 12.d. 15. Inf. 32. a 3.
rete meum, & comprehendetur in ſagena
mea: & adducam eum in Babylonem, & iu-
dicabo eū ibi in præuaricatione qua deſpe-
21 xit me. Et omnes profugi eius, cum uniuer
ſo agmine ſuo, gladio cadent: reſidui autem
in omnem uentum diſpergentur: & ſcietis
22 quia ego Dominus loquutus ſū. Hęc dicit
Dominus Deus: Et ſumā ego de medulla ce-
dri ſublimis, & ponam: de uertice ramorum
eius tenerum diſtringam, & plantabo ſuper
23 montem excelſum & eminentem. In mon-
G te ſublimi Iſraël plantabo illud, & erumpet
in germen, & faciet fructum, & erit in ce-
drum magnam: & habitabunt ſub ea omnes
uolucres & uniuerſum uolatile, ſub umbra
24 frondium eius nidificabit. Et ſcient om-
nia ligna regionis, quia ego Dominus humi
liaui lignum ſublime, & exaltaui lignum hu
mile: & ſiccaui lignum uiride, & frondere fe-
ci lignum aridum. Ego Dominus loquutus
ſum, & feci.

CAPVT XVIII.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad
A me, dicēs: Quid eſt quod inter
2 uos parabolam uertitis in pro-
uerbium iſtud in terra Iſraël, di-
centes, ‖Patres comederunt vuā ‖Iere. 31.e 29.
3 acerbā, & dētes filiorum obſtupeſcunt. Viuo
ego, dicit Dominus Deus, ſi erit ultrà uo-
4 bis parabola hæc in prouerbiū in Iſraël. Ec-
ce omnes animæ meæ ſunt: ut anima patris,
ita & anima filij, mea eſt: anima quę pec-
5 cauerit, ipſa morietur. Et uir, ſi fuerit
6 iuſtus, & fecerit iudicium & iuſtitiam, in
montibus non comederit, & oculos ſuos nō
leuauerit ad idóla domus Iſraël: & vxorem
proximi ſui non violauerit, & ad mulierem
7 menſtruatam non acceſſerit, & hominem
B non contriſtauerit: pignus debitori reddide
rit, per vim nihil rapuerit: ‖panem ſuum eſu ‖Iſa. 58.b. 7.
rienti dederit, & nudum operuerit veſtimē
8 to: Ad vſuram non commodauerit, & am- Mat. 25.c 20.
plius non acceperit: ab iniquitate auerterit
manū ſuam, & iudicium verum fecerit inter
9 virum & virum: *in præceptis meis ambu- *&
lauerit, & iudicia mea cuſtodierit, vt faciat
veritatem: hic iuſtus eſt, uita viuet, ait Domi
10 nus Deus. Quòd ſi genuerit filium latro-
nem effundentem ſanguinem, & fecerit unū
11 de iſtis: & hæc quidem omnia non facien-
C tem, ſed in montibus comedentem, & vxo-

tem

12 rem proximi sui polluentem: ❡ Egenum &
pauperem contristantem, rapientem rapinas,
pignus non reddentem, & ad idola leuantem
13 oculos suos, abominationem facientem: ❡ Ad
vsuram dantem, & amplius accipientē: nun
quid viuet? non viuet. cùm vniuersa hæc de-
testāda fecerit, morte morietur: sanguis eius
14 in ipso erit. ❡ Quod si genuerit filium, qui vi-
dēs omnia peccata patris sui, quę fecit, timue
15 rit, & non fecerit simile eis: ❡ super montes
non comederit, & oculos suos non leuauerit
ad idola domus Israël, & vxorem proximi sui
16 non violauerit: ❡ Et virum non contristaue
D rit, pignus non retinuerit, & rapinam non
rapuerit, panem suum esurienti dederit, & nu
17 dū operuerit vestimento: ❡ A pauperis iniu-
ria auerterit manum suam, vsuram & supera- *&
bundantiam non acceperit, * iudicia mea fe-
cerit, in præceptis meis ambulauerit: hic
non morietur in iniquitate patris sui, sed
18 vita viuet. ❡ Pater eius, quia calumnia-
tus est, & vim fecit fratri, & malum operatus
est in medio populi sui: ecce, mortuus est in
19 iniquitate sua. ❡ Et dicitis, Quare nō porta-
bit filius iniquitatem patris? Videlicet, quia
filius iudicium & iustitiam operatus est, om-
nia præcepta mea custodiuit, & fecit illa, vi-
20 uet vita. ❡ ‡ Anima, quæ peccauerit, ipsa mo- ‡Deu. 24. c 16.
rietur: filius nō portabit iniquitatem patris, 4. Re. 14. b 6.
& pater non portabit iniquitatem filij: iu-
stitia iusti super eum erit, & impietas impij 2. Pa. 25. a 4.
21 erit super eum. ❡ Si autem impius egerit pœ
E nitentiam ab omnibus peccatis suis, quę ope-
ratus est, & custodierit omnia præcepta mea,
& fecerit iudicium & iustitiam: vita uiuet,
22 & non morietur, ❡ Omnium iniquitatum
eius quas operatus est, non recordabor: in iu-
23 stitia sua quam operatus est, uiuet. ‡ ❡ Nun- ‡Psa. 29. a 4.
quid voluntatis meæ est mors impij, dicit Do
minus Deus, & non vt conuertatur à vijs Inf. 33. c 11.
24 suis, & viuat? ❡ Si autem auerterit se iustus 1. Tit. 3. b 9.
à iustitia sua, & fecerit iniquitatem secun-
dum omnes abominationes quas operari so-
F let impius: numquid viuet? omnes iustitiæ
eius quas fecerat, non recordabuntur: in præ-
uaricatione qua præuaricatus est, & in peccato
25 suo quod peccauit, in ipsis morietur. ❡ ‡ Et di- ‡Inf. 33. d 20.
xistis: Nō est æqua via Dñi. Audite ergo do-
mus Israël: Nunquid via mea nō est æqua, &
26 non magis viæ vestræ prauę sunt? ❡ Cum
enim auerterit se iustus a iustitia sua, & fece-
rit iniquitatem, morietur in eis: in iniustitia
27 quam operatus est, morietur. ❡ Et cùm auer
terit se impius ab impietate sua quam ope-
ratus est, & fecerit iudicium & iustitiam:
28 ipse animam suam viuificabit. ❡ Considé-
rans enim, & auertens se ab omnibus ini-
quitatibus suis quas operatus est, vita viuet
29 & non morietur. ❡ Et dicunt filij Israël: Non
G est æqua via Domini. ❡ Nunquid viæ meæ
non sunt ęquę, domus Israël, & non ma-
gis viæ vestræ prauæ? ❡ Idcirco vnumquem-
30 que iuxta vias suas iudicabo, domus Israël,
ait Dominus Deus. ‡ Conuertimini, & agite ‡Mat. 3. a
pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus ve-
stris: & non erit vobis in ruinā iniquitas.

31 ❡ Proijcite à vobis omnes ‘præuaricationes’ ‘iniquitates.’
uestras in quibus præuaricati estis, & facite
uobis cor nouum, & spiritū nouum: & quare ‡Sup. 11. 19.
32 moriemini domus Israël? ❡ ‡ Quia nolo mor Inf. 33. c. 11.
tem morientis, dicit Dominus Deus: reuer-
timini, & viuite.

CAPVT XIX.

1 ET tu* assume planctum super * fili homi nis
A principes Israël, ❡ & dices: Qua-
2 re mater tua leæna inter leones
cubauit, in medio leunculorum
3 enutriuit catulos suos? Et edu-
xit unum de leunculis suis, leo factus est: &
didicit capere prædam, hominemque come-
4 dere. ❡ Et audierunt de eo Gentes, & non
absq; uulneribus suis ceperunt eum: & ad-
duxerunt eum in catenis in terram Aegypti.
5 ❡ Quæ cùm uidisset, quoniam infirmata est,
& perijt expectatio eius: tulit unum de leun-
6 culis suis, leonem constituit eum. ❡ Qui
B incedebat inter leones, & factus est leo, &
didicit prædam capere, & homines deuora-
7 re. ❡ Didicit uiduas facere, & ciuitates eo-
rum in desertum adducere: & desolata est
terra & plenitudo eius à voce rugitus illius.
8 ❡ Et conuenerunt aduersus eum Gentes vn-
dique de prouincijs, & expanderunt super
eum rete suum, in uulneribus earum captus
9 est. ❡ Et miserunt eum in caueam, in ca-
C tenis adduxerunt eum ad regem Babylo-
nis: miseruntque eum in carcerem, ne au-
diretur uox eius ultrà super montes Is-
10 raël. ❡ Mater tua quasi uinea in sanguine tuo
super aquam plantata est: fructus eius, &
11 frondes eius creuerunt ex aquis multis. ❡ Et
factæ sunt ei uirgæ solidæ in sceptra dominā-
tium, & exaltata est statura eius inter fron-
des: & uidit altitudinem suam in multitudi-
12 ne palmitum suorum. ❡ Et euulsa est in ira,
D in terramque proiecta: ‡ & uentus urens sic- ‡Osee. 13. d 15.
cauit fructum eius: marcuerunt, & aresfa-
ctæ sunt virgæ roboris eius: ignis comēdit
13 eam. ❡ Et nunc transplantata est in desertū,
14 in terra inuia & sitienti. ❡ Et egressus est ignis
de virga ramorum eius, qui fructum eius co-
mēdit: & non fuit in ea virga fortis, sceptrū
dominantium. Planctus est, & erit in plan-
ctum.

CAPVT XX.

1 ET factū est in anno septimo, in
A quinto, in decima mensis: ve-
nerunt viri de senioribus Israël,
vt interrogarent Dñm, & sede-
2 runt coram me. ❡ Et factus est
3 sermo Domini ad me, dicens: ❡ Fili hominis,
loquere senioribus Israël, & dices ad eos: Hęc
dicit Dominus Deus, Nunquid ad interrogā-
dum me vos venistis? uiuo ego, quia non re
4 spondebo vobis, ait Dominus Deus. ❡ Si iudi
cas eos, si iudicas fili hominis, abominatio-
5 nes patrum eorum ostende eis. ❡ Et dices ad
eos: Hæc dicit Dominus Deus, In die qua ele
gi Israël, & leuaui manū meam pro stirpe do-
mus Iacob, & apparui eis in terra Aegypti,

& leuaui manum meam pro eis, dicens:
6 Ego Dominus Deus vester: in die illa leua-
ui manum meã pro eis, vt educerem eos de
Terra-Aegypti, in terrã quã prouideram eis,
fluentem lacte & melle, quæ est egregia inter
7 omnes terras. Et dixi ad eos: Vnusquisque
B offensiones oculorum suorum abijciat, & in
idolis Aegypti nolite pollui: ego Dns Deus
8 vester. Et irritauerunt me, noluerúntque
me audire: vnusquisq; abominationes ocu-
lorum suorũ non proiecit, nec idóla Aegypti
reliquerunt. & dixi, ut effunderem indigna-
tionem meam super eos, & implerem iram
9 meã in eis, in medio terræ-Aegypti. Et feci
propter nomen meum, vt non violaretur co-
ram Gentibus, in quarum medio erãt, & in-
ter quas apparui eis, ut educeré eos de terra
10 -Aegypti. Eieci ergo eos de terra-Aegypti,
|Lev. 18.a 5. 11 & eduxi eos in desertum. Et dedi eis præ-
cepta mea, & iudicia mea ostendi eis: quæ fa-
Rom. 10.a 5. 12 ciens homo, viuet in eis. Insuper & | sab-
batha mea dedi eis, vt essent signũ inter me
|Exo. 20. b 8. 31.c.13. & eos: & scirent quia ego Dominus sanctifi-
13 cans eos. Et irritauerunt me domus Israël
Deut. 5. b 12. in deserto, in præceptis meis non ambulaue-
runt, & iudicia mea proiecerunt, |quæ faciés
| Gala. 3. b 12. homo viuet in eis: | & sabbatha mea viola-
uerunt vehementer: dixi ergo, ut effunderem
|Exo. 16. f 28. furoré meum super eos in deserto, & consu-
14 merem eos. Et feci propter nomen meum,
ne uiolaretur coram Gẽtibus de quibus eie-
15 ci eos, in conspectu earum. Ego igitur le-
C uaui manum meam super eos in deserto, ne
inducerẽ eos in terram quam dedi eis fluen-
tem lacte & melle, præcipuam terrarum om-
16 nium: Quia iudicia mea proiecerunt, &
in præceptis meis non ambulauerunt, & sab
batha mea violauerunt: post idóla enim cor
17 eorũ gradiebatur. Et pepercit oculus meus
super eos, ut non interficerem eos: nec con-
18 sumpsi eos in deserto. Dixi autem ad filios
eorum in solitudine: In præceptis patrum
uestrorum nolite incedere, nec iudicia eorũ
custodiatis, nec in idólis eorũ polluamini.
19 Ego Dominus Deus uester, in præceptis
meis ambulate, & iudicia mea custodite, &
20 facite ea. Et sabbatha mea sanctificate, ut
*sciatis s. sint signum inter me & uos: & *sciatur quia
21 ego sum Dominus Deus uester. Et exacer-
*&. bauerunt me filii, * in præceptis meis non
ambulauerunt: & iudicia mea non custodie-
runt, ut facerent ea: quæ cùm fecerit homo,
uiuet in eis: & sabbatha mea uiolauerunt:
& comminatus sum, ut effunderem furorem
meum super eos, & implerem iram meam
22 in eis in deserto. Auerti autem manum
D meam; & feci propter nomen meum, ut non
uiolaretur coram Gentibus, de quibus eieci
23 eos in oculis earum. Iterum leuaui manum
meam in eos in solitudine, ut dispergeré il-
24 los in nationes, & uentilarem in terras: eò
quod iudicia mea non fecissent, & præcepta
mea reprobassent, & sabbatha mea uiolas-
sent, & post idóla patrum suorum fuissent
25 oculi eorum. Ergo & ego dedi eis præce-
pta non bona, & iudicia in quibus non ui-
26 uent. Et pollui eos in muneribus suis, cùm
offerrent omne quod aperit uuluã, propter
delicta sua: & scient quia ego Dominus.
27 Quamobrem loquere ad domum Israël, fi-
li hominis, & dices ad eos: Hæc dicit Domi-
nus Deus: Adhuc & in hoc blasphemauerunt
me patres uestri, cum spreuissent me cõtem-
28 nentes: & induxissem eos in terram super
quam leuaui manum meam, ut darem * eis: * illam s.
uiderunt omnem collem excelsum, & omne
lignum nemorosum, & immolauerũt ibi ui-
ctimas suas: & dederunt ibi irritationẽ obla-
tionis suæ, & posuerunt ibi odorẽ suauitatis
29 suæ, & libauerunt libationes suas. Et di-
E xi ad eos: Quid est excelsum ad quod uos in
gredimini? Et uocatum est nomen eius Ex-
30 celsum vsque ad hanc diem. Propterea dic
ad domum Israël: Hæc dicit Dominus Deus:
Certè in uia patrũ uestrorũ uos polluimini,
& post offendicula eorum uos fornicami-
31 ni. Et in oblatione donorum uestrorum, cũ
traducitis filios uestros per ignem, uos pol-
luimini in omnibus idólis uestris usque ho-
die: & ego respondebo uobis domus Israël?
Viuo ego, dicit Dominus Deus, quia non re-
32 spõdebo uobis. Neque cogitatio mentis ue-
stræ fiet, dicentium, Erimus sicut Gentes, &
sicut cognationes terræ, ut colamus ligna &
33 lapides. Viuo ego, dicit Dominus Deus,
quoniam in manu forti, & in brachio exten
to, & in furore effuso regnabo super uos.
34 Et educam uos de populis: & congregabo
uos de terris, in quibus dispersi estis, in ma-
nu ualida & in brachio extento, & in furo-
35 re effuso regnabo super uos. Et adducam
uos in desertum populorũ, & iudicabor uo-
36 biscum ibi facie ad faciem. Sicut iudicio
F cõtendi aduersum patres vestros in deserto
terræ-Aegypti: sic iudicabo vos, dicit Do-
37 minus *. Et subijciam vos sceptro meo, & *Deus 6.
38 inducam vos in vinculis fœderis. Et eligã
de vobis transgressores & impios, & de terra
incolatus eorum educam eos, & in terram
Israël non ingredientur: & scietis quia ego
39 Dominus. Et vos domus Israël, Hæc dicit
Dominus Deus, Singuli post idóla vestra am
bulate, & seruite eis. Quòd si & in hoc non
audieritis me, & nomen meum sanctũ pol-
lueritis vltrà in muneribus vestris, & in
40 idólis vestris: in monte sancto meo, in
monte excelso Israël, ait Dominus Deus, ibi
seruiet mihi omnis domus Israël: omnes, in-
quam, in terra in qua placebunt mihi, & ibi
quæram primitias vestras, & initium deci-
marum vestrarum in omnibus sanctificatio-
41 nibus vestris. In odorẽ suauitatis suscipiã
vos, cùm eduxero vos de populis, & congre-
gauero vos de terris in quas dispersi estis: &
42 sanctificabor in vobis in oculis nationũ. Et
scietis quia ego Dominus, cùm induxero vos
G ad terram Israël, in terram pro qua leuaui
manum meam, vt darem eam patribus ve-
43 stris. Et recordabimini ibi viarum vestrarũ,
& omnium scelerũ vestrorũ, quibus polluti
estis in eis: & displicebitis vobis in conspe-
ctu vestro in omnibus malitijs vestris quas

44 fecistis. Et scietis quia ego Dominus, cùm
benefecero vobis propter nomen meum, &
non secundùm vias uestras malas, neque se-
cũdum scelera uestra pessima domus Israël,
45 ait Dominus Deus. Et factus est sermo Do-
46 mini ad me, dicẽs: Fili hominis, pone faciẽ
tuam contra uiam Austri, & stilla ad A-
phricum, & propheta ad saltum agri meri-
47 diani. Et dices saltui meridiano: Audi uer-
bũ Domini: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce,
ego succendam in te ignem & comburam in
te omne lignum uiride, & omne lignũ ari-
dũ: nõ extinguetur flamma succensionis: &
comburetur in ea omnis facies ab Austro us-
48 que ad Aquilonem. Et uidebit uniuersa
caro, quia ego Dominus succendi eam, nec
49 extinguetur. Et dixi: Ah, ah, ah, Dñe Deus:
ipsi dicũt de me, Nunquid non per parabo-
las loquitur iste?

CAPVT XXI.

1 ET factus est sermo Domini ad
2 me, dicens: Fili hominis, po-
A ne faciem tuam ad Ierusalem,
& stilla ad sanctuaria, & pro-
3 pheta contra humũ Israël. Et
dices terræ Israël: Hæc dicit Dominus Deus,
Ecce ego ad te, & eijciam gladium meum de
uagina sua, & occidã in te iustum & impiũ.
4 Pro eo autem quòd occidi in te iustum &
impiũ, idcirco egredietur gladius meus de ua-
gina sua ad oẽm carnẽ ab Austro usq; ad Aq-
5 lonẽ. Vt sciat omnis caro, quia ego Dñs edu
xi gladium meum de uagina sua irreuocabi-
6 lem. Et tu fili hominis ingemisce in contri-
tione lumborum, & in amaritudinibus inge-
7 misce coram eis. Cũq; dixerint ad te, Qua
B re tu gemis? dices: Pro auditu, quia uenit, &
tabescet omne cor, & dissoluentur uniuersæ
manus, & infirmabitur omnis spiritus, &
per cuncta genua fluent aquæ: ecce uenit, &
8 fiet, ait Dominus Deus. Et factus est sermo
9 Domini ad me, dicens: Fili hominis, pro-
pheta, & dices: Hæc dicit Dominus Deus,
Loquere, Gladius gladius exacutus est &
10 limatus. Vt cędat victimas, exacutus est:
vt splendeat, limatus est: qui moues sceptrũ
11 filij mei, succidisti omne lignum. Et dedi
C eum ad leuigandum, vt teneatur manu: iste
exacutus est gladius, & iste limatus est, vt
12 sit in manu interficientis. Clama, & vlula
fili hoĩs, quia hic factus est in populo meo:
hic in cunctis ducibus Israël, qui fugerãt: gla-
dio traditi sunt cũ populo meo: idcirco plau-
13 de super femur. quia probatus est, & hoc
cùm sceptrum subuerterit, & non erit, dicit
14 Dominus Deus. Tu ergo fili hominis, pro-
pheta, & percute manu ad manũ, & duplicet
gladius, ac triplicetur gladius interfectorũ:
hic est gladius occisionis magnæ, qui obstupe
15 scere eos facit, & corde tabescere, & multi-
plicat ruinas. In omnibus portis eorũ dedi cõ
turbationẽ gladij acuti & limati, ad fulgen-
16 dũ, amicti ad cædẽ. Exacuere, vade ad dex-
D terã siue ad sinistram, quocunque faciei tuæ
17 est appetitus. Quin & ego plaudã manu ad
manum, & implebo indignationem meam:
18 ego Dominus locutus sum. Et factus est
19 sermo Domini ad me, dicens: Et tu fili homi
nis pone tibi duas vias, vt veniat gladius
regis Babylonis: de terra vna ẽgredietur °am- °amba s.
bo': & manu capiet coniecturam, in capite
20 viæ ciuitatis coniiciet. Viam pones, vt ve-
E niat gladius ad Rabbath filiorum Ammon,
21 & ad Iudam in Ierusalem munitissimã. Ste-
tit enim rex Babylonis in biuio, in capite
duarum viarum, diuinationem quærens com
miscens sagitas: interrogauit idòla, exta cõ-
22 suluit. Ad dexterã eius facta est diuinatio
super Ierusalem, vt ponat arietes, vt aperiat
os in cæde, °vt' eleuet vocem in ululatu, vt °& 15.
ponat arietes contra portas, vt comportet
23 aggerẽ, vt ædificet munitiones. Eritq; qua-
si consulens frustra oraculum in oculis eorũ,
& sabbathorum ocium imitans: ipse autem
24 recordabitur iniquitatis ad capiendũ. Idcir
F co hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quòd re-
cordati estis iniquitatis uestræ, & reuelastis
præuaricationes vestras, & apparuerunt pec
cata uestra in oĩbus cogitationibus uestris: pro
eo, inquã, quod recordati estis, manu capiemini.
25 Tu autem prophane, impie dux Israël, cuius
uenit dies in tempore iniquitatis præfinita:
26 Hæc dicit Dominus Deus, Aufer cidarim,
tolle coronam: nónne hæc est, quæ humilem
27 subleuauit & sublimẽ humiliauit? Iniqui-
tatem, iniquitatem, iniquitatem ponã eã: &
hoc non factum est, donec veniret cuius est
28 iudicium, & tradam ei. Et tu fili hominis,
propheta, & dic: Hęc dicit Dominus Deus
ad filios Ammon, & ad opprobrium eorum:
& dices, Mucro mucro euagina te ad occidẽ-
29 dum, lima te, vt interficias, & fulgeas. Cùm
G tibi viderent vana, & diuinarentur menda-
cia, vt dareris super colla vulneratorum im-
piorum, quorum venit dies in tempore ini-
30 quitatis præfinita. Reuertere ad vaginam
tuam: °in loco' in quo creatus es, in terra na- *in locũ
31 tiuitatis tuę iudicabo te, & effundam super
te indignationem meam: in igne furoris mei
sufflabo in te, daboq; te in manus hominum
insipientium & fabricantium interitum.
32 Igni eris cibus, sanguis tuus erit in medio
terræ, obliuioni tradéris: quia ego Dominus
locutus sum.

CAPVT XXII.

1 ET factum est verbum Domini ad
A me, dicens: Et tu fili hominis,
2 nónne iudicas, nónne iudicas
ciuitatem sanguinum? & osten-
des ei oẽs abominationes suas,
3 & dices: Hæc dicit Dominus Deus: Ciuitas
effundẽs sanguinem in medio sui, vt veniat
tempus eius: & quæ fecit idòla contra semet-
4 ipsam, vt pollueretur. In sanguine tuo, qui
à te effusus est, deliquisti: & in idòlis tuis quę
fecisti, polluta es: & appropinquare fecisti
dies tuos, & adduxisti tempus annorum tuo-
rum: propterea dedi te opprobrium Genti-
5 bus, & irrisionem vniuersis terris. Quæ
iuxta sunt & quæ procul à te, triumphabunt
6 de te: sordida, nobilis, grandis interitu. Ecce

principes Iſraël ſinguli in brachio ſuo fuerũt
7 in te, ad effundendum ſanguinem. ꝟ Patrẽ &
B matrem contumelijs affecerunt in te, adue-
nam calumniati ſunt in medio tui, pupillum
8 & viduam contriſtauerunt apud te. ꝟ Sãctua-
ria mea ſpreuiſtis, & ſabbatha mea pollui-
9 ſtis. ꝟ Viri detractores fuerunt in te ad effun-
dendum ſanguinem, & ſuper montes come-
derũt in te, ſcelus operati ſunt in medio tui.
‖Leu. 18.a. 7. 10 ꝟ ‖ Verecundiora patris diſcooperuerunt in
te, immunditiam menſtruatæ humiliauerũt
Iere. 5.b.8. 11 in te. ꝟ Et vnuſquiſque in vxorem proximi
ſui operatus eſt abominationem, & ſocer nu
rum ſuã polluit nefariè, frater ſororem ſuã:
12 filiam patris ſui oppreſſit in te. ꝟ Munera ac-
C ceperunt apud te ad effundendũ ſanguinẽ:
vſuram & ſuperabundantiam accepiſti, &
auarè proximos tuos calumniabaris: meiq;
13 oblita es, ait Dominus Deus. ꝟ Ecce, cõploſi
manus meas ſuper auaritiam tuam quam fe-
ciſti, & ſuper ſanguinẽ qui effuſus eſt in me-
14 dio tui. ꝟ Nunquid ſuſtinebit cor tuum, aut
præualebunt manus tuæ in diebus, quos
ego faciam tibi? ego Dominus locutus ſum,
15 & faciam. ꝟ Et diſpergam te in nationes, &
ventilabo te in terras, & deficere faciam im-
16 munditiam tuam à te. ꝟ Et poſſidebo te in
conſpectu Gentium: & ſcies quia ego Domi-
17 nus. ꝟ Et factum eſt verbum Domini ad me,
18 dicens: ꝟ Fili hominis, verſa eſt mihi domus
D Iſraël in ſcoriam: omnes iſti æs, & ſtannum,
& ferrum, & plumbum in medio fornacis,
19 ſcoria argenti facti ſunt. ꝟ Propterea hæc di-
cit Dominus Deus: Eo quòd verſi eſtis omnes
in ſcoriam, propterea ecce ego congregabo
20 vos in medio Ieruſalem ꝟ congregatione
argenti, & æris, ſtanni, & ferri, & plumbi in
medio fornacis: vt ſuccendam in ea ignem
ad conflandum. ſic congregabo in furore
meo & in ira mea, & requieſcam: & confla-
21 bo vos. ꝟ Et congregabo vos, & ſuccendam
E vos in igne furoris mei, & conflabimini in
22 medio eius. ꝟ Vt conflatur argentum in me-
dio fornacis, ſic eritis in medio eius: & ſcie-
tis quia ego Dominus, cùm effuderim indigna
23 tionem meam ſuper vos. ꝟ Et factum eſt ver-
24 bum Domini ad me, dicens: ꝟ Fili hominis,
dic ei: Tu es terra immunda, & non complu
25 ta in die furoris. ꝟ Coniuratio prophetarum
in medio eius: ſicut leo rugiens rapienſque
prædam, animas deuorauerunt, opes & pre-
cium acceperunt, viduas eius multiplicaue-
26 runt in medio illius. ꝟ Sacerdotes eius con-
F tempſerunt legem meam, & polluerunt ſan-
ctuaria mea: inter ſanctum & prophanum
non habuerunt diſtantiam: & inter pollu-
tum & mundum nõ intellexerunt: & à ſab-
bathis meis auerterunt oculos ſuos, & coin
‖Mich. 3.d 11. 27 quinabar in medio eorum. ꝟ ‖ Principes eius
in medio illius quaſi lupi rapientes prædã:
‖Soph. 3. a.3. ad effundendum ſanguinem, & ad perden-
28 das animas, & auarè ſectanda lucra. ꝟ Pro-
phetę autem eius liniebant eos abſque tem-
G peramento, videntes vana, & diuinantes ᵇeis
ᵇei. mendacium, dicentes, Hæc dicit Dominus
29 Deus: cùm Dominus non ſit locutus. ꝟ ᵃPo-
puli terræ calumniabantur calumniam, & ᵃPopulum terræ calumniabantur, calumnia 4.
rapiebant violenter: egenum & pauperem
affligebant: & aduenam opprimebant ca-
30 lumnia abſque iudicio. ꝟ Et quæſiui de eis
virum qui interponeret ſepem, & ſtaret op-
poſitus contra me pro terra, ne diſſiparem
31 eam: & non inueni. ꝟ Et effudi ſuper eos
indignationem meam, * in igne iræ meæ *&
conſumpſi eos: viam eorum in caput eorum
reddidi, ait Dominus Deus.

CAPVT XXIII.

1 ET factus eſt ſermo Dñi ad me,
A dicẽs: ꝟ Fili hominis, duæ mulie-
2 res filiæ matris vnius fuerunt.
3 ꝟ Et fornicatæ ſunt in Aegypto,
in adoleſcentia ſua fornicatæ
ſunt: ibi ſubacta ſunt ubera earũ, & fractæ
4 ſunt mammæ pubertatis earũ. ꝟ Nomina au
tem earum, Oolla maior, & Ooliba ſoror
eius ᶜminor: & habui eas, & pepererunt ᶜ7.
filios & filias. Porro earum nomina, Sama-
5 ria Oolla, & Ieruſalem Ooliba. ꝟ Fornicata
eſt igitur ſuper me Oolla, & inſaniuit in
amatores ſuos, in Aſſyrios propinquantes,
6 veſtitos hyacintho, principes & magiſtra-
tus, iuuenes cupidinis vniuerſos, equites,
7 aſcẽſores equorum. ꝟ Et dedit fornicationes
ſuas ſuper eos electos filios Aſſyriorum vni-
uerſos: & in omnibus in quos inſaniuit, in
8 immunditijs eorum polluta eſt. ꝟ Inſuper &
fornicationes ſuas quas habuerat in Aegy-
B pto, non reliquit: nam & illi dormierunt cu
ea in adoleſcentia eius, & illi confregerunt
ubera pubertatis eius, & effuderunt fornica
9 tionem ſuam ſuper eam. ꝟ Propterea tradidi
eam in manus amatorum ſuorum, in manu
filiorum Aſſur, ſuper quorũ inſaniuit ᵈlibidi ᵈlibidine
10 nem. ꝟ ‖Ipſi diſcooperuerũt ignominiam eius,
filios & filias eius tulerunt, & ipſam occi- ‖Sup. 16.A 18.
derunt gladio: & factæ ſunt famoſæ mulie-
11 res, & iudicia perpetrauerunt in ea. ꝟ Quod
cùm vidiſſet ſoror eius Ooliba, plus quam il
la inſaniuit libidine: & fornicationem ſuã
12 ſuper fornicationem ſororis ſuæ ꝟ ad filios
Aſſyriorum præbuit impudenter, ducibus &
magiſtratibus ad ſe venientibus indutis ve-
ſte varia, equitibus qui vectabantur equis &
13 adoleſcentibus forma cunctis egregia. ꝟ Et
vidi quòd polluta eſſet via vna ambarum,
14 ꝟ Et auxit fornicationes ſuas: cumq; vidiſ-
C ſet viros depictos in pariete, imagines Chal
15 dæorum expreſſas coloribus, ꝟ & accinctos
balteis renes, & tiaras tinctas in capitibus
eorum, formam ducum omnium, ſimilitudi-
nem filiorum Babylonis, terræq; Chaldæo-
16 rum in qua orti ſunt: ꝟ Inſaniuit ſuper eos
concupiſcentia oculorum ſuorum, & miſit
17 nuncios ad eos in Chaldæam. ꝟ Cumq; ve-
niſſent ad eam filij Babylonis ad cubile
mammarum, polluerunt eam ſtupris ſuis, &
polluta eſt ab eis, & ſatiata eſt anima eius
18 ab illis. ꝟ Denudauit quoque fornicationes
ſuas, & diſcooperuit ignominiam ſuã & re-
ceſſit anima mea ab ea, ſicut receſſerat ani-
19 ma mea à ſorore eius. ꝟ Multiplicauit enim
fornicationes ſuas, recordans dies adoleſcẽ-

tiæ suæ, quibus fornicata est in Terra-Aegy-
20 pti. ❡ Et insaniuit libidine super concubitũ
eorum, quorum carnes sunt vt carnes asino-
rum: & sicut fluxus equorum, fluxus eorum.
21 ❡ Et visitasti scelus adolescentiæ tuæ, quan-
do subacta sunt in Aegypto hubera tua, &
confractæ sunt mammæ pubertatis tuæ.
22 ❡ Propterea Ooliba, hęc dicit Dominus Deus,
D Ecce ego suscitabo omnes amatores tuos cõ
tra te, de quibus satiata est anima tua: & con
23 gregabo eos aduersum te in circuitu. ❡ Fi-
lios Babylonis & vniuersos Chaldæos, nobi-
les, tyrannosq; & principes omnes filios As-
syriorũ, iuuenes forma egregia, duces & ma-
gistratus vniuersos, principes principũ, & no
24 minatos ascensores equorum. ❡ Et uenient
*Ø 9. super te instructi curru, & rota, * multitudo
populorum: lorica & clypeo & galea arma-
buntur contra te vndiq; & dabo coram eis
25 iudicium, & iudicabunt te iudiciis suis. ❡ Et
ponam zelum meum in te, quem exercent
tecum in furore: nasum tuum & aures tuas
præcident: & quæ remanserint, gladio con-
cident: ipsi filios tuos & filias tuas capient,
26 & nouissimum tuum deuorabitur igni. ❡ Et
denudabunt te vestimentis tuis, & tollent va
27 sa gloriæ tuæ. ❡ Et requiescere faciam scelus
tuum de te, & fornicationem tuam de Terra
-Aegypti: nec leuabis oculos tuos ad eos, &
28 Aegypti non recordaberis amplius. ❡ Quia
hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego tradam
E te in manus eorum quos odisti, in manus de
29 quibus satiata est anima tua: ❡ Et agent te-
cum in odio: & tollent omnes labores tuos,
& dimittẽt te nudam & ignominia plenam:
& reuelabitur ignominia fornicationũ tua-
30 rum, scelus tuum & fornicationes tuæ. ❡ Fe-
cerunt hæc tibi, quia fornicata es post gen-
tes, inter quas polluta es in idôlis earum.
31 ❡ In via sororis tuæ ambulasti, & dabo cali-
32 cem eius in manu tua. ❡ Hæc dicit Dominus
Deus: Calicem sororis tuæ bibes profundum
& latum, eris in derisum & in subsannatio-
33 nem quæ est capacissima. ❡ Ebrietate & do-
*calicẽ 16. lore repleberis: *calice` mœroris & tristitiæ,
34 *calice` sororis tuæ Samariæ. ❡ Et bibes il-
lum & epotabis vsq; ad fæces, & fragmenta
eius deuorabis, hubera tua lacerabis: quia
35 ego locutus sum, ait Dominus Deus. ❡ Pro-
pterea hæc dicit Dominus Deus: Quia obli-
ta es mei, & proiecisti me post corpus tuum:
tu quoque porta scelus tuum, & fornicatio-
-4. 36 nes tuas. ❡ Et ait Dominus ad me-dicens`:
F Fili hominis, nunquid iudicas Oollam, &
Oolibam, & annuncias eis scelera earum?
37 ❡ Quia adulteratæ sunt, & sanguis in mani-
bus earum: & cũ idôlis suis fornicatæ sunt:
insuper & filios suos, quos genuerunt mihi,
38 obtulerunt eis ad deuorandum. ❡ Sed & hoc
fecerunt mihi: Polluerunt sanctuarium meũ
in die illa, & sabbatha mea prophanauerũt.
39 ❡ Cumq; immolarent filios suos idôlis suis,
& ingrederentur sanctuarium meum in die
illa, vt pollerent illud: etiam hæc fecerunt
40 in medio domus meæ. ❡ Miserunt ad viros
venientes de longè, ad quos nuncium mise-
runt, itaque ecce venerunt: quibus te laui-
sti, & circumlinisti stibio oculos tuos, & or-
41 nata es mundo muliebri. ❡ Sedisti in lecto
pulcherrimo, & mensa ornata est ante te:
thymiama meum, & vnguentum meum po-
42 suisti super eam. ❡ Et vox multitudinis exul-
tantis erat in ea: & in viris qui de multitudi
ne hoĩm adducebantur, & veniebant de de-
serto, posuerũt armillas in manibus eorũ, &
43 coronas speciosas in capitibus eorum. ❡ Et
G dixi ei quæ attrita est in adulterijs: Nũc for
nicabitur in fornicatione sua etiam hæc.
44 ❡ Et ingressi sunt ad eam quasi ad mulierem
meretricem: sic ingrediebantur ad Oollam,
45 & ad Oolibam, mulieres nefarias. ❡ Viri ergo
iusti sunt: ‖hi iudicabunt eas iudicio adulte- ‖Sup. 16. d
rarum, & iudicio effundentium sanguinem: 38.
quia adulteræ sunt, & sanguis in manibus ea-
46 rum*. ❡ Hæc enim dicit Dominus Deus: Ad- *et cũ idô-
duc ad eas multitudinẽ, & trade eas in tumul lis suis for-
47 tũ & in rapinam. ❡ Et lapidentur lapidibus nicata sũt
populorum, & confodiantur gladijs eorum.
filios & filias earum interficient, & domos
48 earum igne succendent. ❡ Et auferam scelus
de terra: & discent omnes mulieres, ne fa-
49 ciãt secundum scelus earum. ❡ Et dabunt sce
lus vestrum super vos, & peccata idolorũ ve-
strorum portabitis: & scietis quia ego Domi
nus Deus.

CAPVT XXIIII.

1 ET factum est verbum Domini
A ad me, in anno nono, in men- -15.
se decimo, decima-die` mensis,
2 dicens: ❡ Fili hominis, scribe
tibi nomen diei huius, in qua
confirmatus est rex Babylonis aduersum Ie
3 rusalem hodie. ❡ Et dices per prouerbium
ad domum irritatricẽ parabolã, & loqueris
ad eos, Hæc dicit Dominus Deus, Pone ollã:
4 pone, inquam, & mitte in eam aquam. ❡ Cõ-
gere frusta eius in eam, omnem partem bo-
nam, femur & armum, electa & ossibus
5 plena. ❡ Pinguissimum pecus assume, com-
B pone quoque strues ossium sub ea: efferbuit
coctio eius, & discocta sunt ossa illius in me
6 dio eius. ❡ Propterea hæc dicit Dominus De-
us: Væ ciuitati sanguinũ, ollæ cuius rubigo
in ea est, & rubigo eius non exiuit de ea: per
partes, & per partes suas eijce eam: non ceci
7 dit super eã sors. ❡ Sanguis enim eius in me-
dio eius est, super limpidissimã petram ef-
fudit illum, non effudit illum super terram,
8 vt possit operiri puluere. ❡ Vt superinducerẽ
indignationem meam, & vindicta vlciscerer:
dedi sanguinem eius super petram limpidis- ‖Nah. 3. a
9 simam, ne operiretur. ❡ Propterea hæc dicit 2.
C Dominus Deus: ‖Vę ciuitati sanguinum, cu- Hab. 2. c. 12
10 ius ego grandem faciam pyram. ❡ Congere
ossa quæ igne succendam: consumẽtur car-
nes, & coquetur vniuersa compositio, & os-
11 sa tabescent. ❡ Pone quoque eam super pru-
nas vacuã, vt incalescat, & liquefiat æs eius:
& confletur in medio eius inquinamentum
12 eius: & consumatur rubigo eius. ❡ Multo la-

bore sudatum est, & non exiuit de ea nimia
13 rubigo eius, neque per ignem. Immunditia
D tua execrabilis: quia mundare te uolui, & nõ
es mundata à sordibus tuis: sed nec munda-
beris prius, donec quiescere faciã indignatio-
14 nem meam in te. Ego Dominus locutus
sum: Veniet, & faciam: non transeã, nec par-
cã, nec placabor: iuxta vias tuas, & iuxta ad-
inuẽtiones tuas iudicabo te, dicit Dominus.
15 Et factum est uerbũ Domini ad me, dicẽs:
16 Fili hominis, ecce ego tollo à te desydera-
bile oculorum tuorum in plaga: & non plan
ges, neque plorabis, neque fluent lachrymæ
17 tuæ. Ingemisce tacens, mortuorum luctũ
E nõ facies: corona tua circumligata sit tibi, &
calceamenta tua erunt in pedibus tuis, nec
amictu ora velabis, nec cibos lugentiũ come-
18 des. Locutus sum ergo ad populum manè,
& mortua est vxor mea vespere: feciq; ma-
19 nè sicut præceperat mihi. Et dixit ad me
populus: Quare non indicas nobis quid ista
20 significent quæ tu facis? Et dixi ad eos: Ser
21 mo Domini factus est ad me, dicens: Loque
F re domui Israël: Hæc dicit Dominus Deus,
Ecce ego polluã sanctuarium meum*, super-
biã imperij vestri, & desyderabile oculorum
vestrorum, & super quo pauet anima vestra:
& filii vestri & filiæ vestræ quas reliquistis,
22 gladio cadent. Et facietis sicut feci: Ora
amictu non velabitis, & cibos lugentium nõ
23 comedetis: Coronas habebitis in capiti-
bus vestris, & calceamenta in pedibus: non
plangetis, neque flebitis, sed tabescetis in ini
quitatibus vestris, & vnusquisque gemet ad
24 fratrem suum. Eritque Ezechiel vobis in
G portentum: iuxta omnia quæ fecit, facietis
cum uenerit istud: & scietis quia ego Domi-
25 nus Deus. Et tu fili hominis, ecce in die quã
tollam ab eis fortitudinem eorum, & gaudiũ
dignitatis, & desyderium oculorum eorum
super quo requiescunt animæ eorũ, filios &
26 filias eorum. In die illa, cùm uenerit fugiẽs
27 ad te, vt annunciet tibi. In die, inquam, il-
la aperietur os tuum cum eo qui fugit, & lo
queris, & non silebis vltrà: erisque eis in por
tentum: & scietis quia ego Dominus.

CAPVT XXV.

1 ET factus est sermo Domini ad
A me, dicens: Fili hominis, pone
2 faciem tuam contra filios Am-
3 mon, & prophetabis de eis. Et
dices filiis Ammon: Audite uer-
bũ Domini Dei. Hęc dicit Dñs Deus: Pro eo
quòd dixisti, Euge, euge, super sanctuarium
meum, quia pollutum est: & super terram
Israël, quoniam desolata est: & super domũ
Iuda, quoniam ducti sunt in captiuitatem.
4 Idcirco ego tradam te filiis Orientalibus
in hæreditatem, & collocabũt caulas suas in
te, & ponent in te tẽtoria sua: ipsi comedent
5 fruges tuas, & ipsi bibent lac tuum. Daboq;
Rabbath in habitaculum camelorum, & fi-
lios Ammon in cubile pecorum: & scietis
6 quia ego Dominus. Quia hæc dicit Domi-
B nus Deus: Pro eo quòd plausisti manu, & per-
cussisti pede, & gauisa es ex toto affectu su-
7 per terram Israël: Idcirco ecce, ego exten-
dam manum meam super te, & tradam te in
direptionem gentium, & interficiã te de po
pulis, & perdam de terris, & conteram: &
8 *scietis quia ego Dominus. Hæc dicit Dñs *scies 6.
Deus: Pro eo quòd dixerunt Moab & Seir, Ecce
9 sicut omnes Gentes, domus Iuda: Idcirco
ecce, ego aperiã humerum Moab de ciuita-
tibus, de ciuitatibus inquam eius, & de fini-
bus eius inclytas terræ Beth-iesimoth, &
10 Beel-meon, & Chariathaim, *Filijs Orien- *filius 4.
C tis cum filiis Ammon, & dabo eam in hære-
ditatem: vt non sit vltrà memoria filiorum
11 Ammon in Gentibus. Et in Moab faciã iu-
12 dicia: & scient quia Dominus. Hæc di-
cit Dominus Deus: Pro eo quòd fecit Idumęa
vltionem, vt se vindicaret de filijs Iuda, pec-
cauitque delinquens, & vindictam expetiuit
13 de eis: Idcirco hæc dicit Dominus Deus: Ex
tendam manum meam super Idumæam, &
auferam de ea hominem & iumentum, &
faciam eam desertam ab Austro: & qui sunt
14 in Dedan, gladio cadent. Et dabo ultionẽ
meam super Idumæam per manum populi
mei Israël: & facient in Edõ iuxta iram meã,
& furorem meum: & scient vindictam meã
15 dicit Dominus Deus. Hæc dicit Dominus
D Deus: Pro eo quòd fecerunt Palæsthini vindictã,
& vlti se sunt toto animo, interficientes &
16 implentes inimicitias ueteres: Propterea
hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego exten-
dam manum meam super Palęsthinos, & in-
terficiam interfectores, & perdam reliquias
17 maritimæ regionis: faciamque in eis vltio
nes magnas, arguens in furore: & scient quia
ego Dominus, cum dedero vindictam meam
super eos.

CAPVT XXVI.

1 ET factum est in vndecimo an-
A no, prima mensis, factus est
sermo Domini ad me, dicens:
2 Fili hominis, pro eo quod di-
xit Tyrus de Ierusalem: Euge,
contritæ sunt portæ populorum, conuersa
3 est ad me: implebor, deserta est. Propterea
hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego super te
Tyre, & ascendere faciã ad te gentes mul-
4 tas, sicut ascendit mare fluctuãs. Et dissipa-
bunt muros Tyri, & destruent turres eius: &
radam puluerem eius de ea, & dabo eam in
5 limpidissimã petram. Siccatio sagenarum
erit in medio maris: quia ego locutus sum,
ait Dominus Deus: & erit in direptionẽ Gẽ
6 tibus. Filiæ quoque eius, quæ sunt in agro,
gladio interficientur: & scient quia ego Do-
7 minus. Quia hæc dicit Dominus Deus: Ec-
ce ego adducam ad Tyrum Nabuchodonosor
regem Babylonis ab Aquilone, regem regũ,
cum equis, & curribus, & equitibus, & cœtu,
8 populoq; magno. Filias tuas quæ sunt in
B agro, gladio interficiet: & circundabit te mu
nitionibus, & cõportabit aggerem in gyro:

9 & eleuabit contra te clypeum. ¶ Et vineas &
arietes temperabit in muros tuos, & turres
10 tuas destruet in armatura sua. ¶ Inundatio-
ne equorum eius operiet te puluis eorum: à
sonitu equitum & rotarum & curruum mo-
uebuntur muri tui, cùm ingressus fuerit por-
tas tuas quasi per introitum vrbis dissipatæ.
11 ¶ Vngulis equorum suorum conculcabit om
nes platéas tuas: populum tuum gladio cæ-
det, & statuæ tuæ nobiles in terrã corruent.
12 ¶ Vastabunt opes tuas, diripient negociatio-
nes tuas: & destruent muros tuos, & domos
tuas preclaras subuertent: & lapides tuos, &
ligna tua, & puluerem tuum in medio aqua-
13 rum ponent. ¶ | Et quiescere faciam multi-
C tudinem canticorum tuorum, & sonitus ci-
14 thararum tuarũ non audietur amplius. ¶ Et
dabo te in limpidissimam petram, siccatio
sagenarum eris, nec ædificaberis vltrà: quia
15 ego locutus sum, ait Dominus Deus. ¶ Hæc
dicit Dominus Deus Tyro: Nunquid non à
sonitu ruinę tuę & gemitu interfectorũ tuo-
rum cùm occisi fuerint, in medio tui commo
15 uebuntur insulæ? ¶ Et descendent de sedi-
bus suis omnes principes maris: & auferent
exuuias suas, & vestimẽta sua varia abijciẽt,
& induentur stupore, in terra sedebunt, & at
toniti super repentino casu tuo admirabun-
17 tur? ¶ Et assumentes super te lamentum, di-
cent tibi: Quõ peristi quæ habitas in mari,
vrbs inclyta, quæ fuisti fortis in mari cũ ha-
bitatoribus tuis, quos formidabant vniuer-
18 si? ¶ Nunc stupebunt naues in die pauoris
D tui: & turbabuntur insulæ in mari, eò quòd
nullus egrediatur ex te. Quia hæc dicit Do-
19 minus Deus: ¶ Cùm dedero te vrbem deso-
latam, sicut ciuitates quæ non habitantur: &
adduxero super te abyssum, & operuerint te
20 aquæ multæ: ¶ Et detraxero te cum his qui
descendunt in lacum ad populum sempiter-
nũ, & collocauero te in terra nouissima sicut
solitudines veteres cum his qui deducuntur
in lacum, vt non habitẽris: porrò cũ dedero
21 gloriam in terra viuentium: ¶ In nihilum
redigã te, & nõ eris & requisita nõ inueniẽ-
ris vltrà in sempiternum, dicit Dñs Deus.

| Iere 7.5 34.

CAPVT XXVII.

1 ET factũ & est verbum Domini ad
A me, dicẽs: ¶ Tu ergo fili hominis
2 assume super Tyrum lamentũ:
3 ¶ & dices Tyro, quę habitat in
introitu maris, negociationi po
pulorũ ad insulas multas: Hæc dicit Domi-
nus Deus: O Tyre, tu dixisti, Perfecti decòris
4 ego sum, ¶ & in corde maris sita. Finitimi tui
qui te ædificauẽrunt, impleuerunt decòrem
5 tuum: ¶ abietibus de Sanir extruxerunt te
cum omnibus tabulatis maris: cedrum de Li
6 bano tulerunt, vt facerent tibi malũ. ¶ Quer-
cus de Basan dolauerunt in remos tuos: &
transtra tua fecerunt tibi ex ebore Indico, &
7 prætoriola de insulis Italiæ. ¶ Byssus varia de
Aegypto texta est tibi in velũ, vt poneretẽ in
malo: hyacinthus & purpura de insulis Eli-
8 sa facta sunt operimentũ tuũ. ¶ Habitatores
B Sidônis & Aradij fuerũt remiges tui: sapien-
9 tes tui, Tyre, facti sunt gubernatores tui. ¶ Se-
nes Giblij & prudẽtes eius, habuerũt nautas
ad ministeriũ variæ supellectilis tuę: omnes
naues maris & nautæ earũ fuerunt in popu-
10 lo negociationis tuæ. ¶ Persæ, & Lydij, &
Lybies erant in exercitu tuo viri bellatores
tui: clypeum & galeam suspenderunt in te
11 pro ornatu tuo. ¶ Filij Aradij cũ exercitu tuo
erant super muros tuos in circuitu: sed &
Pigmæi qui erant in turribus tuis, pharetras
suas suspenderunt in muris tuis per gyrum:
ipsi compleuerunt pulchritudinem tuam.
12 ¶ Carthaginẽses negociatores tui, à multi-
tudine cunctarum diuitiarum: argento, fer-
ro, stanno, plumboq; repleuerunt nundinas
13 tuas. ¶ Græcia, Thubal, & Mosoch, ipsi in-
C stitores tui, mancipia, & vasa ærea adduxe-
14 runt populo tuo. ¶ De domo Thogormæ,
equos, & equites, & mulos adduxerũt ad fo-
15 rum tuum. ¶ Filij Dedan negociatores tui,
insulæ multę negociatio manus tuæ: dentes
eburneos & hebéninos commutauerunt in
16 precio tuo. ¶ Syrus negociator tuus pro-
pter multitudinem operum tuorũ, gemmã,
& purpuram, & scutulata, & byssum, & seri-
cum, & chodchod proposuerunt in mercatu
17 tuo. ¶ Iuda & terra Israël ipsi institores tui
in frumento primo: balsamum, & mel, &
oleum, & resinam proposuerunt in nundinis
18 tuis. ¶ Damascenus negociator tuus in mul-
D titudine operum tuorum, in multitudine di-
uersarum opum, in vino pingui, in lanis co-
19 loris optimi. ¶ Dan, & Græcia, & Mosel in
nundinis tuis proposuerunt ferrum fabre a-
ctum: stacte & calamus in negociatione tua.
20 ¶ Dedan institores tui in tapetibus ad seden
21 dum. ¶ Arabia & vniuersi principes Cedar,
ipsi negociatores manus tuæ: cum agnis &
arietibus, & hœdis venerũt ad te negociato-
22 res tui. ¶ Venditores Saba & Reema ipsi ne-
E gociatores tui: cum vniuersis primis aroma-
tibus, lapide precioso & auro, quod pro-
23 posuerũt in mercatu tuo. ¶ Haran, & Chen-
ne, & Edẽ, negociatores tui Saba: Assur, &
24 Chelmad venditores tui. ¶ Ipsi negociato-
res tui multifariã, inuolucris hyacinthi, &
polymitorũ, gazarumq; preciosarũ, quæ ob-
uolutæ & astrictæ erant funibus: cedros quo-
25 que habebant in negociationibus tuis. ¶ Na-
ues maris, principes tui in negociatione tua:
& repleta es, & glorificata nimis in corde
26 maris. ¶ In aquis multis adduxerũt te remi-
ges tui. ventus auster cõtriuit te in corde ma
27 ris. ¶ Diuitiæ tuæ & thesauri tui, & multiplex
instrumẽtum tuum, nautę tui, & gubernato-
F res tui qui tenebant supellectilem tuã, & po-
pulo tuo præerant: viri quoque bellatores
tui, qui erant in te, cũ vniuersa multitudine
tua quæ est in medio tui: cadent in corde ma
28 ris in die ruinæ tuæ. ¶ A sonitu clamoris gu
bernatorum tuorum conturbabuntur clas-
29 ses. ¶ Et descendent de nauibus suis omnes
qui tenebãt remum: nautæ & vniuersi gu-
30 bernatores maris in terra stabunt. ¶ Et eiu-
labunt super te voce magna, & clamabunt

amarè:

amarè : & ſuperiacient puluerem capitibus
31 ſuis, & cinere conſpergentur. ¶ Et radent ſu
per te caluitium , & accingentur cilicijs: &
plorabunt te in amaritudine animæ ploratu
32 amariſſimo . ¶ Et aſſument ſuper te carmen
G lugubre , & plangent te : Quæ eſt vt Tyrus,
33 quæ obmutuit in medio maris ? ¶ Quæ in
exitu negociationũ tuarum de mari imple-
ſti populos multos : in multitudine diuitia-
rum tuarum , & populorum tuorum ditaſti
34 reges terræ: ¶ Nunc contrita es à mari, in
profundis aquarum opes tuæ, & omnis mul-
titudo tua, quæ erat in medio tui, ceciderũt.
35 ¶ Vniuerſi habitatores inſularum obſtupue-
runt ſuper te, & reges earum omnes tempe-
36 ſtate percuſſi mutauerunt vultus. ¶ Negocia-
tores populorum ſibilauerunt ſuper te : ad
nihilum deducta es, & non eris vſque in per
petuum.

CAPVT XXVIII.

1 ET factus eſt ſermo Dñi ad me, di-
A cens: ¶ Fili hominis, dic princi-
2 pi Tyri: Hęc dicit Dñs Deus, Eo
quòd eleuatum eſt cor tuum,
& dixiſti, Deus ego ſum, & in
cathedra Dei ſedi in corde ma-
ris: cùm ſis homo, & non Deus: & dediſti cor
3 tuum quaſi cor Dei. ¶ Ecce ſapiẽtior es tu Da
4 niele: omne ſecretũ nõ eſt abſcõditũ à te. ¶ In
ſapientia & prudentia tua feciſti tibi fortitu-
dinem: & acquiſiſti aurũ & argentum in the-
5 ſauris tuis. ¶ In multitudine ſapientiæ tuæ, &
B in negociatione tua multiplicaſti tibi forti-
tudinem: & eleuatum eſt cor tuum in robo-
6 re tuo. ¶ Propterea hæc dicit Dominus Deus:
Eò quod eleuatum eſt cor tuum quaſi cor Dei:
7 ¶ Idcirco ecce ego adducam ſuper te alienos
robuſtiſſimos gentiũ: & nudabunt gladios
ſuos ſuper pulchritudinem ſapientiæ tuæ, &
8 polluent decõrem tuum: ¶ Interficient & de-
trahent te: & morieris in interitu occiſorum
9 in corde maris. ¶ Nunquid dicens loquèris,
Deus ego ſum, corã interficientibus te: cùm
ſis homo, & non Deus, in manu occidentiũ
10 te? ¶ Morte incircunciſorum morieris in ma
C nu alienorum: quia ego locutus ſum, ait Do-
11 minus Deus . ¶ Et factus eſt ſermo Domini
12 ad me, dicens: ¶ Fili hominis, leua plãctum
ſuper regem Tyri, & dices ei : Hæc dicit Do-
minus Deus : Tu ſignaculum ſimilitudinis,
13 plenus ſapientia, & perfectus decõre. ¶ In de-
licijs paradiſi Dei fuiſti : omnis lapis precio-
ſus operimentum tuum: ſardius, topazius, &
iaſpis, chryſolitus, & onyx, & berillus, ſapphi
D rus, & carbũculus, & ſmaragdus: aurum opus
decõris tui & foramina tua in die qua con-
14 ditus es præparata ſunt. ¶ Tu cherub exten-
tus & protegens, & poſui te in monte ſan-
cto Dei, in medio lapidum ignitorum ambu-
15 laſti. ¶ Perfectus in vijs tuis à die conditio-
nis tuæ, donec inuenta eſt iniquitas in te.
16 ¶ In multitudine negociationis tuæ repleta
ſunt interiora tua iniquitate, & peccaſti : &
eieci te de monte Dei : & perdidi te ô cherub
protegens, de medio lapidum ignitorum.
17 ¶ Et eleuatum eſt cor tuum in decõre tuo:
perdidiſti ſapientiam tuam in decõre tuo,
E in terram proieci te: ante faciem regum de-
18 di te, vt cernerent te . ¶ In multitudine ini-
quitatũ tuarum, & iniquitate negociationis
tuæ polluiſti ſanctificationem tuam : pro-
ducam ergo ignẽ de medio tui, qui comedat
te, & dabo te in cinerem ſuper terram in cõ
19 ſpectu omniũ uidentium te. ¶ Omnes, qui vi-
derint te in Gentibus, obſtupeſcent ſuper te:
F nihili factus es, & non eris in perpetuum.
20 ¶ Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:
21 ¶ Fili hominis, pone faciem tuam contra Si-
22 donem : & prophetabis de ea, ¶ & dices: Hęc
dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te Sidon, &
glorificabor in medio tui : & ſcient quia ego
Dominus, cùm fecero in ea iudicia, & ſancti-
23 ficatus fuero in ea. ¶ Et immittam ei peſti-
lentiam & ſanguinem in plateis eius: & cor
ruent interfecti in medio eius gladio per cir-
24 cuitum: & ſcient quia ego Dominus. ¶ Et nõ
erit vltrà domui Iſraël offendiculum amari-
G tudinis , & ſpina dolorem inferens vndiq;
per circuitum eorum, qui aduerſantur eis: &
25 ſcient quia ego Dominus Deus . ¶ Hæc dicit
Dominus Deus : Quando congregauero do-
mũ Iſraël de populis in quibus diſperſi ſunt,
ſanctificabor in eis coram Gentibus : &
habitabunt in terra ſua quã dedi ſeruo meo
26 Iacob . ¶ Et habitabunt in ea ſecuri: & ædi-
ficabunt domos, & plantabunt vineas, & ha-
bitabunt confidenter, cùm fecero iudicia in
omnibus, qui aduerſantur eis per circuitum:
& ſcient quia ego Dominus Deus eorum.

CAPVT XXIX.

1 IN anno decimo , decimo men-
A ſe , undecima die menſis , fa-
ctum eſt verbũ Domini ad me,
2 dicẽs: ¶ Fili hominis, pone faciẽ
tuam contra Pharaonem regem
Aegypti : & prophetabis de eo , & de Aegy
3 pto vniuerſa . ¶ Loquere , & dices : Hæc di-
cit Dominus Deus : Ecce , ego ad te Pharao
rex Aegypti, draco magne, qui cubas in me-
dio fluminum tuorum, & dicis: Meus eſt flu-
4 uius, & ego feci memetipſum . ¶ Et ponam
frenũ in maxillis tuis : & agglutinabo piſces
fluminum tuorum ſquamis tuis: & extrahã
B te de medio fluminum tuorum , & vniuerſi
5 piſces tui ſquamis tuis adhærebunt . ¶ Et
proijciam te in deſertum , & omnes piſces
fluminis tui : ſuper faciem terræ cades , non
colligèris, neque congregaberis: beſtijs terræ
& volatilibus cœli dedi te ad deuorandum.
6 ¶ Et ſcient omnes habitatores Aegypti quia
ego Dominus : pro eò quòd fuiſti baculus
7 arundineus domui Iſraël . ¶ Quando appre-
henderunt te manu, & confractus es, & la-
ceraſti omnẽ humerum eorum: & innitenti-
bus eis ſuper te, comminutus es, & diſſoluiſti
8 omnes renes eorum . ¶ Propterea hæc dicit
Dominus Deus : Ecce, ego adducam ſuper te
gladium: & interficiam de te hominem &
9 iumentum. ¶ Et erit Terra Aegypti in deſer-
tum & in ſolitudinem: & ſcient quia ego Do
minus : pro eò quòd dixeris, Fluuius meus
10 eſt, & ego feci eum. ¶ Idcirco ecce ego ad te,

& ad flumina tua: daboque Terram Aegy-
pti in solitudines, & gladio dissipatam, a tur
11 re Syenes, vsque ad terminos Aethiopię. ¶Nō
C pertransibit eam pes hominis, neque pes iu-
mēti gradietur in ea: & nō habitabitur qua-
12 draginta annis. ¶Daboque Terram-Aegypti
desertam in medio terrarū desertarum, & ci
uitates eius in medio vrbium subuersarum,
& erunt desolatæ quadraginta annis: & dis-
pergam Aegyptios in nationes, & ventilabo
13 eos i terras. ¶Quia hæc dicit Dominus Deus:
Post finem quadraginta annorum cōgrega-
bo Aegyptum de populis in quibus dispersi
14 fuerant. ¶ Et reducam captiuitatem Aegy-
pti, & collocabo eos in terra Phaturea, in
terra natiuitatis suę: & erūt ibi in regnū hu
15 mile: ¶ inter cætera regna erit humillima, &
non eleuabitur vltrà super nationes, & im-
16 minuam eos ne imperent gentibus. ¶ Neq;
erunt vltrà domui Israël in confidentia, do-
D centes iniquitatem, vt fugiant & sequantur
17 eos: & scient quia ego Dominus Deus. ¶ Et
factum est in vicesimo & septimo anno, in
primo, in vna mensis: factum est verbum Do-
18 mini ad me, dicens: ¶ Fili hominis Nabu-
chodonosor rex Babylonis seruire fecit exer
citum suum seruitute magna aduersus Tyrū:
omne caput decaluatum, & omnis humerus
depilatus est: & merces non est reddita ei,
neque exercitui eius de Tyro, pro seruitute
19 qua seruiuit mihi aduersus eam. ¶ Propterea
hæc dicit Dominus Deus: Ecce, ego dabo
Nabuchodonosor regem Babylonis in Terra
-Aegypti: & accipiet multitudinem eius, &
deprædabitur manubias eius, & diripiet spo-
20 lia eius. & erit merces exercitui illius. ¶ Et
operi quo seruiuit aduersus eam, dedi ei Ter
ram-Aegypti: pro eo quòd laborauerunt mi-
21 hi, ait Dominus Deus. ¶In die illo pullulabit
cornu domui Israël, & tibi dabo apertū os in
medio eorum: & sciēt quia ego Dominus.

CAPVT XXX.

1 ET factum est verbū Dñi ad me,
2 dicēs: ¶ Fili hominis, propheta &
3 dic: Hæc dicit Dñs Deus: Vlula-
A te, væ væ diei: ¶ quia iuxtà est
dies: & appropinquat dies Do-
4 mini: dies nubis, tempus Gentium erit. ¶Et
veniet gladius in Aegyptum: & erit pauor
in Aethiopia, cùm ceciderint vulnerati in
Aegypto, & ablata fuerit multitudo illius,
5 & destructa fundamenta eius. ¶ Aethiopia,
& Libya, & Lydi, & omne reliquum vul-
gus, & Chub, & filij terræ fœderis: cum eis
6 gladio cadent. ¶ Hæc dicit Dominus Deus,
B Et corruēt fulcientes Aegyptum, & destrue-
tur superbia imperij eius: a turre Syenes gla-
dio cadent in ea, ait Dominus Deus exerci-
7 tuū: ¶& dissipabuntur in medio terrarum de-
solatarum, & vrbes eius in medio ciuitatum
8 ᵇdesertarū` erūt. ¶Et sciēt qa ego Dñs, cū de-
dero ignē in Aegypto, & attriti fuerint oēs
9 auxiliatores eius. ¶ In die illa egredientur
nuncij à facie mea in trieribus ad conteren-
C dā Aethiopię confidentiā, & erit pauor in eis
in die Aegypti: quia absque dubio veniet.

ᵇdesolatarum 6.

10 ¶Hæc dicit Dominus Deus: Et cessare faciā
multitudinem Aegypti in manu Nabucho-
11 donosor regis Babylonis. ¶ Ipse & populus
eius cum eo, fortissimi Gentiū, adducentur
ad disperdendā terram: & euaginabunt gla-
dios suos super Aegyptū, & implebunt terrā
12 interfectis. ¶Et faciam alueos fluminum ari-
dos, & tradam terram in manus pessimorū,
& dissipabo terram & plenitudinem eius in
manus alienorum: ego Dominus locutus [Zach. 13. a. 2.
13 sum. ¶Hæc dicit Dominus Deus: Et disper-
D dam simulachra, & cessare faciam idòla de
Memphis, & dux de terra Aegypti non erit
amplius: & dabo terrorem in terra-Aegypti.
14 ¶ Et disperdam terram Phatures, & dabo
ignem in Taphnis, & faciam iudicia in Ale-
15 xandria. ¶ Et effundam indignationem meā
super Pelusiū, robur Aegypti: & interficiam
16 multitudinem Alexandriæ, ¶ & dabo ignem
in Aegypto: quasi parturiens dolebit Pelusiū,
& Alexandria erit dissipata, & in Memphis
17 angustiæ quotidianæ. ¶ Iuuenes Heliopo-
E leos, & Pu-basti, gladio cadēt, & ipsę captiuæ
18 ducētur. ¶ Et in Taphnis nigrescet dies, cùm
cōtriuero ibi sceptra Aegypti, & defecerit in
ea superbia potentiæ eius: ipsam nubes ope-
riet, filiæ autem eius in captiuitatem ducen-
19 tur. ¶Et iudicia faciam in Aegypto: & scient
20 quia ego Dominus. ¶ Et factum est in vn-
decimo anno, in primo mense, in septima
mensis, factum est verbum Domini ad me
21 dicens: ¶ Fili hominis, brachium Pharaonis
regis Aegypti confregi: & ecce non est obuo-
F lutū, vt restitueretur ei sanitas, vt ligaretur
pannis, & fasciretur linteolis, & recepto ro-
22 bore possit tenere gladium. ¶ Propterea hæc
dicit Dominus Deus: Ecce ego ad Pharaonē
regem Aegypti, & cōminuam brachium eius
forte, sed confractum: deijciam gladium de
23 manu eius, ¶ & dispergam Aegyptum in
24 Gentibus, & ventilabo eos in terris. ¶ Et
confortabo brachia regis Babylonis, dabo-
que gladium meū in manu eius: & confrin-
gam brachia Pharaonis, & gemēt gemitibus
25 interfecti coram facie eius. ¶ Et confortabo
brachia regis Babylonis, & brachia Pharao-
G nis concident: & scient quia ego Dominus,
cùm dedero gladium meum in manum regis
Babylonis, & extenderit eum super Terram
26 -Aegypti. ¶ Et dispergam Aegyptum in na-
tiones, & vētilabo eos in terras: & sciēt qa
ego Dominus.

CAPVT XXXI.

1 ET factū est in anno vndecimo,
A tertio mense, vna mensis, factū
est verbū Domini ad me, dicens:
2 ¶Fili hominis, dic Pharaoni regi
Aegypti, & populo eius: Cui
3 similis factus es in magnitudine tua? ¶ Ec-
ce Assur quasi cedrus in Libano, pulcher ra-
mis, & frondibus nemorosus, excelsusque
altitudine, & inter condensas frondes eleua
4 tum est cacumen eius. ¶ Aquæ nutrierunt il-
lum, abyssus exaltauit illum: flumina eius
manabant in circuitu radicum eius, & ri-

uos suos emisit ad vniuersa ligna regionis.
5 ❡ Propterea eleuata est altitudo eius super
omnia ligna regionis: & multiplicata sunt
B arbusta eius, & eleuati sunt rami eius præ
6 aquis multis. ❡ Cumque extendisset vmbram
suam, in ramis eius fecerũt nidos omnia vo-
latilia cœli, & sub frondibus eius genue-
runt omnes bestiæ saltuum, & sub vmbracu-
lo illius habitabat cœtus gentiũ plurimarũ.
7 ❡ Eratque pulcherrimus in magnitudine sua,
& in dilatatione arbustorũ suorũ: erat enim
8 radix illius iuxta aquas multas. ❡ Cedri non
fuerunt altiores illo in paradiso Dei, abietes
C nõ adæquauerũt summitatem eius, & plata-
ni non fuerunt æquę frondibus illius: omne
lignum paradisi Dei non est assimilatum il-
9 li, & pulchritudini eius: ❡ Quoniã speciosum
feci eum, & multis condensisque frondibus,
& æmulata sunt eũ omnia ligna voluptatis
10 quæ erant in paradiso Dei. ❡ Propterea hæc
dicit Dominus Deus: Pro eo ꝙ sublimatus
D est in altitudine, & dedit summitatem suam
virentem atque condensam, & eleuatum est
11 cor eius in altitudine sua: ❡ Tradidi eum in
manus fortissimi Gentium, faciens faciet ei:
12 iuxta impietatem eius eieci eum. ❡ Et succi-
dent eum alieni & crudelissimi nationũ, &
proijcient eum super montes, & in cunctis
conuallibus corruẽt rami eius: & confringen
tur arbusta eius in vniuersis rupibus terræ: &
recedent de vmbraculo eius omnes populi
13 terræ, & relinquent eum. ❡ In ruina eius ha-
E bitauerunt omnia volatilia cœli, & in ramis
14 eius fuerunt vniuersæ bestiæ regionis. ❡ Quã
ob rem non eleuabuntur in altitudine sua
omnia ligna aquarũ, nec ponent sublimita-
tem suam inter nemorosa atq; frõdosa, nec
stabunt in sublimitate sua omnia quæ irri-
gantur aquis: qa omnes traditi sunt in mor
tẽ, ad terram vltimam, in medio filiorum ho
minum, ad eos qui descendunt in lacum.
15 ❡ Hęc dicit Dominus Deus: In die quãdo de-
scendit ad inferos, induxi luctum, operui eũ
abyssos: & prohibui flumina eius, & coercui
F aquas multas: contristatus est super eum
Libanus, & omnia ligna agri concussa sunt.
16 ❡ A sonitu ruinæ eius commoui Gentes, cùm
deducerẽ eum ad infernum cum his qui de-
scendebant in lacum: & cõsolata sunt in ter-
ra infima omnia ligna voluptatis egregia at
que præclara in Libano, vniuersa quæ °irriga °irrigãtur s.
17 bantur' aquis. ❡ Nam & ipsi cum eo descen-
G dent ad infernum ad interfectos gladio: &
brachium vniuscuiusque sedebit sub vmbra-
18 culo eius in medio nationum. ❡ Cui assimi-
latus es ô inclyte atque sublimis inter li-
gna voluptatis? Ecce, deductus es cum
lignis voluptatis ad terram vltimam: in me-
dio incircũcisorum dormies, cum eis qui in-
terfecti sunt gladio. ipse est Pharao, & omnis
multitudo eius: dicit Dominus Deus.

CAPVT XXXII.

1 ET factũ est: duodecimo anno, in men-
A se duodecimo, in vna mensis, factũ est
2 verbũ Dñi ad me, dicens: ❡ Fili homi-
nis, assume lamentum super Pharaonem re-
gem Aegypti, & dices ad eum: Leoni Gen-
tium assimilatus es, & draconi qui est in ma
ri: & ventilabas cornu in fluminibus tuis, &
cõturbabas aquas pedibus tuis, & cõculca-
3 bas flumina earum. ❡ Propterea hæc dicit Do
minus Deus: †Expãdam super te rete meum †Supr. 12. 13. 19 f. 2
in multitudine populorũ multorum, & ex-
4 traham te in sagena mea. ❡ Et proijciam te
in terram, super faciẽ agri abijciam te: & ha-
bitare faciam super te omnia volatilia cœli,
5 & saturabo de te bestias vniuersæ terræ. ❡ Et
dabo carnes tuas super montes, & implebo
6 colles tuos sanie tua. ❡ Et irrigabo terram fœ
B tore sanguinis tui sup montes, & valles im-
7 plebuntur ex te. ❡ Et operiam cùm extin- †Isai. 13. 10.
ctus fueris, cœlos: & nigrescere faciã stellas Ioel. 2. b. 10. 3. c. 15
eius: Solẽ nube tegam, & Luna non dabit lu- Mat. 24. 29.
8 men suum. ❡ Omnia luminaria cœli mœre-
re faciam super te: & dabo tenebras sup ter-
9 ram tuam, dicit Dominus Deus. ❡ * Et irri- *q̃uum ceciderint vulnerati tui in medio terræ ait Dominus Deus
tabo cor populorum multorum, cùm indu-
xero contritionem tuam in Gentibus super
10 terras quas nescis. ❡ Et stupescere faciam su-
per te populos multos: & reges eorum horro
re nimio formidabunt super te, * cùm vola- *propter vniuersas iniquitates quas operatus es.
re cœperit gladius meus super facies eorũ, &
obstupescent repentè singuli pro anima sua
11 in die ruinæ °suæ'. ❡ Quia hæc dicit Domi- °tua s.
C nus Deus: Gladius regis Babylonis veniet
12 tibi, ❡ in gladijs fortium deijciam multitudi
nem tuam, inexpugnabiles omnes gentes
hæ: & vastabunt superbiam Aegypti, & dissi-
13 pabitur omnis multitudo eius. ❡ Et perdam
omnia iumenta eius quæ erant super aquas
plurimas: & non conturbabit eas pes homi-
nis vltrà, neque vngula iumentorum turba-
14 bit eas. ❡ Tunc purissimas reddam aquas
eorum, & flumina eorum quasi oleũ adducã,
15 ait Dominus Deus. ❡ Cùm dedero terram
Aegypti desolatam: deseretur autem terra à
plenitudine sua, quãdo percussero omnes ha
bitatores eius: & scient quia ego Dominus.
16 ❡ Planctus est, & plangent eum: filiæ gen-
tium plangent eum: super Aegyptum, & su-
per multitudinẽ eius plãgent eum, ait Dñs
17 Deus. ❡ Et factũ est: in duodecimo anno, in
D quintadecima mensis, factum est verbũ Dñi
18 ad me, dicens: ❡ Fili hominis, cane carmẽ lu-
gubre super multitudinẽ Aegypti: & detrahe
eã ipsam, & filias Gentiũ robustarum ad ter-
ram vltimam cum his qui descendunt in la-
19 cum. ❡ Quo pulchrior es? descende, & dormi
20 cum incircuncisis. ❡ In medio interfectorũ
gladio cadent: gladius datus est, attraxerunt
21 eam, & omnes populos eius. ❡ Loquentur ei
potentissimi robustorum de medio inferni,
qui cum auxiliatoribus eius descenderũt, &
22 dormierũt incircũcisi, interfecti gladio. ❡ Ibi
Assur, & omnis multitudo eius: in circuitu
illius sepulchra eius: omnes interfecti, & qui
23 ceciderunt gladio. ❡ Quorum data sunt se-
pulchra in nouissimis lacis: & facta est mul-
titudo eius per gyrum sepulchri eius: vniuer
E si interfecti, cadentesque gladio qui dede-
rant quõdam formidinem in terra viuentiũ.
24 ❡ Ibi Aelam, & omnis multitudo eius per gy-

rum sepulchri sui. oēs hi interfecti, ruentes-
que gladio, qui descenderunt incircuncisi ad
terram vltimam: qui posuerunt terrorem
suum in terra viuentium, & portauerunt
ignominiam suam cum his qui descende-
25 runt in lacū. ¶ In medio interfectorum po-
suerunt cubile eius in vniuersis populis eius:
in circuitu eius sepulchrum illius. omnes hi
incircuncisi, interfectique gladio. dederunt
enim terrorem suum in terra viuentium, &
portauerunt ignominiam suam cum his qui
descendunt in lacum, in medio interfectorū
26 positi sunt. ¶ Ibi Mosoch & Thubal, & omnis
F multitudo eius: in circuitu eius sepulchra il
lius. omnes hi incircūcisi, interfectiq; & ca-
dentes gladio: quia dederūt formidinem suā
27 in terra viuentium. ¶ Et non dormient cū
fortibus, cadentibusque & incircūcisis qui
descenderunt ad infernum cum armis suis,
& posuerunt gladios suos sub capitibus suis,
& fuerūt iniquitates eorum in ossibus eorū:
quia terror fortium facti sunt in terra viuen-
28 tium. ¶ Et tu ergo in medio incircūcisorū
contereris, & dormies cum interfectis gla-
29 dio. ¶ Ibi Idumæa & reges eius, & omnes du-
G ces eius, qui dati sunt cum exercitu suo cum
interfectis gladio: & qui cum incircuncisis
dormierunt, & cum his qui *descenderunt* in *descēdūt 1.
30 lacum. ¶ Ibi principes Aquilonis omnes, &
vniuersi venatores: qui deducti sunt cum in-
terfectis, pauentes, & in sua fortitudine con-
fusi: qui dormierunt incircuncisi cum inter-
fectis gladio, & portauerunt confusionem
31 suam cum his qui descendunt in lacum. ¶ Vi-
dit eos Pharao, & consolatus est super vniuer
sa multitudine sua, quæ interfecta est gladio,
Pharao & omnis exercitus eius, ait Domi- *dedi 6.
32 nus Deus: ¶ quia *dedit* terrorem *suum* in *meū 4.
terra viuentium, & dormiuit in medio incir-
cuncisorum cum interfectis gladio, Pharao
& omnis multitudo eius, ait Dñs Deus.

CAPVT XXXIII.

1 ET factum est verbum Domini
A ad me, dicens; ¶ Fili hominis,
2 loquere ad filios populi tui, &
dices ad eos: Terra, cū induxe-
ro super eā gladium: & tulerit
populus terræ virum vnum de nouissimis
suis, & constituerit eū super se speculatorē:
3 ¶ Et ille viderit gladium venientem super ter
ram, & cecinerit buccina, & annunciauerit
4 populo: ¶ Audiens autem quisquis ille est, so-
nitum buccinæ, & non se obseruauerit, vene-
ritque gladius, & tulerit eum: sanguis ipsius
5 super caput eius erit. ¶ Sonum buccinæ audi-
uit, & non se obseruauit: sanguis eius in ipso
erit. si autem se custodierit, animam suam *saluauit 1.
6 *saluabit*. ¶ Quòd si speculator viderit gla-
dium venientem, & non insonuerit buccina:
B & populus se non custodierit; veneritque
gladius, & tulerit de eis animam: ille quidē
in iniquitate sua captus est, sanguinem autē
7 eius de manu speculatoris requiram. ¶ †Et tu
fili hominis, speculatorem dedi te domui Is- †Supr. 3. d 7.
raël: audiens ergo ex ore meo sermonem, an
8 nunciabis eis ex me. ¶ Si me dicente ad im-
piū, Impie, morte morieris: non fueris locu-
tus, vt se custodiat impius à via sua: ipse im-
pius in iniquitate sua morietur, sanguinē au-
9 tem eius de manu tua requiram. ¶ Si autem
annunciante te ad impium, vt à vijs suis con-
uertatur, non fuerit conuersus à via sua: ip-
se in iniquitate sua morietur: porrò tu animā
10 tuam liberasti. ¶ Tu ergo fili hominis, dic ad
C domum Israël: Sic locuti estis, dicentes, Ini-
quitates nostræ, & peccata nostra super nos
sunt, & in ipsis nos tabescimus: quo ergo vi
11 uere poterimus? ¶ †Dic ad eos: Viuo ego, di-
cit Dominus Deus: nolo mortem impij, sed †Sup. 18 f 14. g. 32.
vt conuertatur impius à via sua, & viuat: Cō
uertimini* à vijs vestris pessimis: & quare
12 moriemini domus Israël? ¶ Tu itaque fili *conuertimini 1.
hominis, dic ad filios populi tui: Iustitia iusti
non liberabit eum in quacunque die pecca-
uerit: & impietas impij non nocebit ei, in
quacūque die conuersus fuerit ab impietate
sua: & iustus nō poterit viuere in iustitia sua
13 in quacunque die peccauerit. ¶ Etiam si dixe
ro iusto, quod vita viuat, & cōfisus in iustitia
sua, fecerit iniquitatem: omnes iustitiæ eius
obliuioni tradentur, & in iniquitate sua quā
14 operatus est, in ipsa morietur. ¶ Si autem
D dixero impio, Morte morieris: & egerit pœ-
nitentiam à peccato suo, feceritque iudiciū
15 & iustitiam, ¶ & pignus restituerit ille im-
pius, rapinamque reddiderit, in mandatis
vitæ ambulauerit, nec fecerit quicquam iniu
16 stū; vita viuet, & non morietur. ¶ Omnia pec-
cata eius quæ peccauit, nō imputabuntur ei:
17 iudicium & iustitiam fecit, vita viuet. ¶ Et
dixerunt filij populi tui, Non est æqui pon-
deris via Domini, & ipsorum via iniusta
18 est. ¶ Cùm enim recesserit iustus à iustitia
sua, feceritque iniquitates; morietur in eis.
19 ¶ Et cùm recesserit impius ab impietate sua,
feceritque iudicium & iustitiam: viuet in eis.
20 ¶ †Et dicitis, Non est recta via Domini. †Sup. 18. f 25.
Vnumquēque iuxta vias suas iudicabo de vo
21 bis domus Israël. ¶ Et factum est in duode-
E cimo anno, in decimo mense, in quin-
ta mensis transmigrationis nostræ, uenit
ad me qui fugerat de Ierusalem, dicens: Va-
22 stata est ciuitas. ¶ Manus autem Domini
facta fuerat ad me vesperè, antequàm veni-
ret qui fugerat: aperuitque os meum, donec
veniret ad me manè, & aperto ore meo non
23 silui amplius. ¶ Et factum est verbum Do-
24 mini ad me, dicens: ¶ Fili hominis, qui ha-
bitant in ruinosis his, super humum Israël,
loquentes aiunt, Vnus erat Abraham, & hæ-
reditate possedit terram: nos autem multi su
mus, nobis data est terra in possessionem.
25 ¶ Idcirco dices ad eos: Hæc dicit Dominus
Deus: Qui in sanguine comeditis, & oculos
F vestros leuatis ad immūditias vrās, & sangui
nē funditis: nunquid terrā hæreditate possi-
26 debitis? ¶ Stetistis in gladijs vestris, fecistis
abominationes, & vnusquisque vxorem pro-
ximi sui polluit: & terram hæreditate pos-
27 sidebitis? ¶ Hæc dices ad eos: Sic dicit Domi
nus Deus: Viuo ego, quia qui in ruinosis ha-
bitant, gladio cadent: & qui in agro est, be-

ſtijs rradetur ad deuorandum: qui autem in
præſidijs & ſpeiuncis ſunt, peſte morien-
28 tur. ꝑ Et dabo ierram in ſolitudinem & in
deſerium, & deficiet ſupeiba fortiiudo eius;
& deſoiabuntur montes Iſraël, eò qu òd nul
29 ius ſit qui per eos tranſeat. ꝑ Et ſcient quia
ego Dominus, cùm dedero rerram eorũ de-
ſolaiam & deſeriam propter vniuerſas abo-
30 minationes ſuas quas operati ſunt. ꝑ Et tu
fili bominis: filii populi iui, qui loquũiur de
G te iuxia muros, & in oſtijs domorum, & di-
cunr vnus ad aiterum, vir ad proximũ ſuum
ioquẽtes: Venite, & audiamus quis ſit ſermo
31 egrediens à Domino. ꝑ Et veniũt ad te, qua-
ſi ſi ingrediatur populus, & ſedent coram re
populus meus: & audiunr ſermones iuos, &
non faciunt eos: quia in canricum oris ſui
uertunt illos, & auaritiam ſuam ſequitur cor
32 eorum. ꝑ Er es eis quaſi carmen muſicum,
quod ſnaui dulcique ſono canitur: & audiũt
33 verba tua, & non faciunt ea. ꝑ Et cùm ve-
nerir quod prædictum eſt (ecce enim ve-
nit) tunc ſcient, quòd prophetes fuerit in-
ter eos.

CAPVT XXXIIII.

1 E
A T factum eſt verbum Domini ad
2 me, dicens: ꝑ Fiii hominis, pro-
pheta de paſtoribus Iſraëi: pro
pheia, & dices paſtoribus: Hæc
dicit Dominus Deus: ‖ Væ paſto- ‖ Iere. 23. a 1.
ribus Iſrael: qui paſcebant ſemetipſos: non- Sup. 13. a 1.
3 ne greges à paſtoribus paſcũtur? ꝑ Lac come-
debatis, & lanis operiebamini: & quod craſsũ
erat, occidebaris: gregẽ autem meum nõ pa-
4 ſcebatis. ꝑ Quod infirmum fuit, non conſoli-
daſtis: & quod ægrotum, non ſanaſtis: quod
confractum eſt, non alligaſtis: & quod abie-
ctum eſt, non reduxiſtis: & quod perierat, nõ
quæſiſtis: ſed cũ auſteritate imperabaris eis,
5 & cum potentia. ꝑ E diſperſæ ſuni oues meæ,
eò quòd non eſſet paſtor, & factæ ſunt in
deuorationem omnium beſtiarum agri, &
6 diſperſæ ſunt. ꝑ Errauerunt greges mei in
B cunctis montibus, & in uniuerſo colle excel-
ſo: & ſuper omnem faciem terræ diſperſi
ſunt greges mei, & non erar qui requireret,
7 non erar, inquam, qui requireret. ꝑ Pro-
8 pterea paſtores audite verbum Domini. ꝑ Vi-
uo ego, dicit Dominus Deus, quia pro eo
quòd facti ſunt greges mei in rapinam, &
oues meæ in deuorationem omnium beſtia-
rum agri, eò quòd non eſſet paſtor (neque
enim quæſierunt paſtores mei gregem meũ:
C ſed paſcebant paſtores ſemetipſos, & gre-
9 ges meos non paſcebant) ꝑ propterea paſto-
10 res audite verbum Domini. ꝑ Hæc dicit Do-
minus Deus: Ecce, ego ipſe ſuper paſtores,
requiram gregẽ meum de manu eorum, &
ceſſare faciam eos, vt vltrà non paſcant gre-
gem *, nec paſcant amplius paſtores ſemet- * meum
ipſos; & liberabo gregem meum de ore eo-
11 rum, & non erit vltrà eis in eſcam. ꝑ Quia
hæc dicit Dominus Deus: ‖ Ecce, ego ipſe re- ‖ Infr. f. 13.
12 quiram oues meas, & viſitabo eas. ꝑ Sicut
viſitat paſtor gregem ſuũ in die quando fue-
rit in medio ouium ſuarum diſſipatarũ: ſic
viſitabo oues meas, & liberabo eas de om-
nibus locis in quibus diſperſæ fuerant in die
13 nubis & caliginis. ꝑ Et educã eas de populis,
& congregabo eas de terris, & inducã eas in
terram ſuam: & paſcã eas in mõtibus Iſraël,
14 in riuis, & in cunctis ſedibus terræ. ꝑ In
D paſcuis uberrimis paſcam eas, & in monti-
bus excelſis Iſraëi erũt paſcua earum: ibi re-
quieſcent in herbis virentibus, & in paſcuis
15 pinguibus paſcentur ſuꝑ mõtes Iſraël. ꝑ Ego
paſcam oues meas: & ego eas accubare faciã,
16 dicit Dominus Deus. ꝑ Quod perierat, requi
ram: & quod abiectum erat, reducam: &
quod confractum fuerat, alligabo: & quod
infirmum fuerat, conſolidabo: & quod pin-
gue & forte, cuſtodiam: & paſcam illas in
17 iudicio. ꝑ Vos autem greges mei, hæc dicit
Dominus Deus: Ecce, ego iudico inter pecus
18 & pecus, arietum & hircorum. ꝑ Nonne
E ſatis vobis erat paſcua bona depaſci? inſuꝑ
& reliquias paſcuarum veſtrarum conculca-
ſtis pedibus veſtris: & cùm puriſſimã aquã
biberetis, reliquam pedibus veſtris turbaba-
19 tis. ꝑ Et oues meæ his quæ conculcata pedi
bus veſtris fuerant, paſcebantur: & q̃ pedes
20 veſtri turbauerant, hæc bibebãt. ꝑ Propterea
hæc dicit Dominus Deus ad vos: Ecce, ego
ipſe iudico inter pecus pingue & macilentũ:
21 ꝑ Pro eo quòd lateribus & humeris impin-
gebatis, & cornibus veſtris ventilabatis om-
nia infirma pecora, donec diſpergerentur fo-
22 ras: ꝑ ſaluabo gregem meum, & non erit vl-
F trà in rapinam, & iudicabo inter pecus &
23 pecus. ꝑ ‖ ET SVSCITABO SVPER ‖ Io. 1. g. 45
EAS PASTOREM VNVM, qui pa- 10. b. 11.
ſcat eas, ‖ ſeruum meum Dauid: ipſe paſcet ‖ Iſa. 40. c
24 eas, & ipſe erit eis in paſtorem. ꝑ Ego au- 11.
tem Dominus ero eis in Deum: & ſeruus Da. 9. g. 24
meus Dauid princeps in medio eorum: ego & 25.
25 Dominus locutus ſum. ꝑ Et faciam cum eis Oſe. 3. b. 5
pactum pacis, & ceſſare faciam beſtias peſ-
ſimas de terra: & qui habitant in deſerto, ſe
26 curi dormient in ſaltibus. ꝑ Et ponam eos
in circuitu collis mei benedictionẽ: & dedu-
cam imbrem in tempore ſuo, * pluuiæ bene- * &
27 dictionis erũt. ꝑ Et dabit lignum agri fru-
G ctum ſuum, & terra dabit germen ſuum, &
erunt in terra ſua abſque timore: & ſcient
quia ego Dominus, cùm contriuero catenas
iugi eorum, & eruero eos de manu impe
28 rantium ſibi. ꝑ Et non erunt ultrà in rapi-
nam in Gentibus, neque beſtiæ terræ deuo-
rabunt eos: ſed habitabunt confidenter abſ-
29 que ullo terrore. ꝑ Et ſuſcitabo eis germen
nominatum: & non erunt ultrà imminuti
fame in terra, neque portabunt ultrà oppro-
30 brium Gentium. ꝑ Et ſcient quia ego Do-
minus Deus eorum cum eis, & ipſi populus
31 meus domus Iſraëi: ait Dñs Deus. ꝑ ‖ Vos ‖ Ioh. 10. b
autem greges mei, greges paſcuæ meæ homi 11. c. 14.
nes eſtis: & ego Dominus Deus ueſter, dicit
Dominus Deus.

CAPVT XXXV.

1 E
A T factus eſt ſermo Domini, ad me,
2 dicẽs: ꝑ Fili hominis, pone faciem tuã
aduerſum mõtem Seir, & prophetabis

3 de eo, ¶ & dices illi: Hęc dicit Dominus Deus:
Ecce ego ad te mons Seir, & extendam ma-
num meam super te, & dabo te desolatum
4 atque desertum. ¶ Vrbes tuas demoliar, & tu
desertus eris: & scies quia ego Dominus.
5 ¶ Eò quòd fueris inimicus sempiternus, &
concluseris filios Israël in manus gladij in
tempore afflictionis eorum, in tempore ini-
6 quitatis extremæ. ¶ Propterea viuo ego, dicit
B Dominus Deus, quoniam sanguini tradam
te, & sanguis te persequetur: & cùm sangui-
7 nem oderis, sanguis persequetur te. ¶ Et
dabo montem Seir desolatum atque desertũ:
8 & auferam de eo euntem & redeuntem. ¶ Et
implebo montes eius occisorum suorum: in
collibus tuis, & in vallibus tuis, atque in tor
9 rentibus interfecti gladio cadent. ¶ In solitu-
dines sempiternas tradam te, & ciuitates tuæ
C non habitabuntur: & scietis quia ego Domi
10 nus Deus. ¶ Eò quòd dixeris, Duæ gentes, &
duæ terræ meæ erunt, & hæreditate posside-
11 bo eas: cùm Dominus esset ibi: ¶ Propterea
viuo ego, dicit Dñs Deus, quia faciam iuxta
iram tuam, & secundùm zelum tuum quem
fecisti, odio habens eos: & notus efficiar per
12 eos, cùm te iudicauero. ¶ Et scies qa ego Do-
minus audiui vniuersa opprobria tua, quæ
locutus es de montibus Israël, dicens: Deser
13 ti, nobis ad deuorandum dati sunt. ¶ Et insur
rexistis super me ore vestro, & derogastis ad-
14 uersum me verba vestra: ego audiui. ¶ Hæc
dicit Dominus Deus: Lętante vniuersa ter-
15 ra, in solitudinem te redigam. ¶ Sicuti ga-
D uisus es super hæreditatem domus Israël, eo
quòd fuerit dissipata: sic faciam tibi: dissi-
patus eris mons Seir, & Idumæa omnis: &
scient quia ego Dominus.

CAPVT XXXVI.

1 TV autem fili hominis, propheta Sup. 6.a.2
A super montes Israël, & dices:
Montes Israël audite verbum
2 Domini. ¶ Hæc dicit Dominus
Deus: Eò quod dixerit inimi-
cus de vobis, Euge, altitudines sempiternæ
3 in hæreditatem datæ sunt nobis: ¶ propterea
vaticinare, & dic: Hæc dicit Dominus Deus.
Pro eo quòd desolati estis, & conculcati per
circuitum, & facti in hæreditatem reliquis
Gentibus, & ascendistis super labium linguę
4 & opprobrium populi: ¶ propterea montes
Israël audite verbum Domini Dei. Hæc dicit
Dominus Deus montibus, & collibus, tor-
rentibus, vallibusque desertis, & parietinis,
& vrbibus derelictis quæ depopulatæ sunt &
B subsannatæ à reliquis Gẽtibus per circuitum.
5 ¶ Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quo-
niam in igne zeli mei loquutus sum de reli-
quis gentibus, & de Idumæa vniuersa, quæ
dederunt terram meam sibi in hæreditatem
cum gaudio, & toto corde, & ex animo: &
6 eiecerunt eam, vt vastarent: ¶ Idcirco vati-
cinare super humum Israël, & dices mon-
tibus & collibus, iugis, & vallibus: Hæc dicit
Dominus Deus: Ecce ego in zelo meo, & in
furore meo locutus sum, eò quod confusionẽ
7 Gentium sustinueritis. ¶ Idcirco hæc dicit
Dominus Deus: Ego leuaui manum meam,
vt Gentes, quæ in circuitu vestro sunt, ipsæ
8 confusionem suam portent. ¶ Vos autem
montes Israël ramos vestros germinetis, &
fructum vestrũ afferatis populo meo Israël:
9 prope enim est vt veniat. ¶ Quia ecce ego ad
C vos, & conuertar ad vos, & arabimini, &
10 accipietis sementem. ¶ Et multiplicabo in
vobis homines, omnemque domum Israël:
& habitabuntur ciuitates, & ruinosa instau-
11 rabuntur. ¶ Et replebo vos hominibus, &
iumentis: & multiplicabuntur & crescẽt: &
habitare vos faciam sicut à principio, bonis-
que donabo maioribus, quam habuistis ab
12 initio: & scietis quia ego Dominus. ¶ Et ad-
ducam super vos homines populum meum
Israël, & hæreditate possidebunt te: & eris
eis in hæreditatem, & non addes vltrà, vt abs-
13 que eis sis. ¶ Hæc dicit Dominus Deus: Pro
eo quòd dicunt de vobis, Deuoratrix hominũ
14 es, & suffocans gentem tuam: ¶ Propterea
homines nõ comedes amplius, & gẽtẽ tuã nõ
15 necabis vltrà, ait Dñs Deus: ¶ nec auditã faciã
D in te amplius confusionem Gentiũ, & oppro-
brium populorũ nequaquam portabis, & gẽ-
tẽ tuam non amittes amplius, ait Dominus
16 Deus. ¶ Et factum est verbũ Domini ad me,
17 dicens: ¶ Fili hominis, domus Israël habita
uerunt in humo sua, & polluerunt eam in
vijs suis: & in studijs suis iuxta immunditiã
menstruatæ facta est via eorum coram me.
18 ¶ Et effudi indignationem meam super eos
pro sanguine quem fuderunt super terram:
19 & in idòlis suis polluerunt eã: ¶ Et dispersi
eos in Gentes, & ventilati sunt in terras: iux
ta vias eorum & adinuentiones eorum iu-
20 dicaui eos. ¶ † Et ingressi sunt ad Gentes, ad † Isa. 52. b 5.
quas introierunt, & polluerunt nomen san-
ctum meum, cùm diceretur de eis: Populus Ro. 2. d. 24.
Domini iste est, & de terra eius egressi sunt.
21 ¶ Et peperci nomini sancto meo, quod pol-
luerat domus Israël in Gentibus ad quas in-
22 gressi sunt. ¶ Idcirco dices domui Israël: Hæc
E dicit Dominus Deus, Non propter vos ego
faciam domus Israël, sed propter nomen
sanctum meum quod polluistis in gentibus
23 ad quas intrastis. ¶ Et sanctificabo nomen Infr. 39. g 28.
meum magnum quod pollutum est inter Gẽ-
tes, quod polluistis in medio earum: vt sciãt
Gentes, quia ego Dominus, ait Dominus
exercituum, cùm sanctificatus fuero in vo-
24 bis coram eis: ¶ Tollã quippe vos de Gẽtibus,
& cõgregabo vos de vniuersis terris, & addu-
25 cam vos in terrã vestram. ¶ Et effundã su-
per vos aquam mundã, & mundabimini ab
omnibus inquinamentis vestris, & ab vni-
26 uersis idòlis vestris mundabo vos. ¶ † Et da- † Supr. 11. e 19.
bo vobis cor nouum, & spiritum nouum po-
nam in medio vestri, & auferam cor lapideũ † Infr. 39. g 29.
de carne vestra, & dabo vobis cor carneum.
27 ¶ Et spiritum meum ponam in medio ve-
F stri: & faciam vt in pręceptis meis ambule-
tis, & iudicia mea custodiatis & operemini.
28 ¶ Et habitabitis in terra, quã dedi patribus
vestris: & eritis mihi in populum, & ego ero

29 vobis In Deum. Et saluabo uos ex uniuer-
sis inquinamentis uestris: & uocabo frumen
tum, & multiplicabo illud, & non imponam
30 uobis famem. Et multiplicabo fructum li-
gni, & genimina agri: ut non portetis ultrà
31 opprobriũ famis in Gentibus. Et recordabi
mini uiarum uestrarum pessimarum, studio-
rumque non bonorum: & displicebunt
uobis iniquitates uestræ & scelera uestra.
32 Non propter uos ego faciam, ait Dominus
Deus, notum sit uobis: confundimini &
erubescite super uiis uestris domus Israël.
33 Hęc dicit Dominus Deus: In die qua műda-
uero uos ex omnibus iniquitatibus uestris,
& inhabitari fecero urbes, & instauraucro
34 ruinosa: & terra deserta fuerit exculta quæ
quondam erat desolata in oculis omnis via-
35 toris, dicent: Terra illa inculta, facta est ut
G hortus uoluptatis: & ciuitates desertæ & de-
stitutæ atque suffossæ, munitæ sederunt.
36 Et scient gentes quæcunque derelictæ
fuerint in circuitu uestro, quia ego Domi-
nus ædificaui dissipata, plantauique incul-
ta: ego Dominus locutus sim & fecerim.
37 Hæc dicit Dominus Deus: Adhuc in hoc
inuenient me domus Israël, ut faciã eis: mul-
tiplicabo eos sicut gregem hominum, ut gre
38 gem sanctum, vt gregem Ierusalem in solẽ-
nitatibus eius: Sic erunt ciuitates desertę, ple
næ gregibus hominum; & scient quia ego
Dominus.

CAPVT XXXVII.

1 Facta est sup me manus Domi
A ni, & eduxit me in spiritu Do-
mini: & dimisit me in me-
dio campi qui erat plenus os-
2 sibus. Et circunduxit me per
ea in gyro: erãt autem multa ualde super fa-
3 ciem campi, siccaque uehementer. Et dixit
ad me Fili hominis, putásne uiuẽt ossa ista?
4 Et dixi: Domine Deus tu nosti. Et dixit ad
me: Vaticinare de ossibus istis, & dices eis:
5 Ossa arida audite verbũ Domini. Hæc di-
cit Dominus Deus ossibus his: Ecce, ego in-
6 tromittam in uos spiritum, & uiuetis. Et
dabo super vos neruos, & succrescere faciã
super vos carnes, & superextendam in uobis
cutem: & dabo uobis spiritum, & uiuetis: &
7 scietis quia ego Dominus. Et prophetaui, si
B cut præceperat mihi: factus est autẽ sonitus
prophetante me, & ecce commotio: & acces-
serunt ossa ad ossa, vnumquodq; ad iunctu-
8 ram suam. Et uidi: & ecce, super ea nerui, &
carnes ascenderunt: & extenta est in eis cu-
9 tis desuper, & spiritum non habebant. Et
C dixit ad me: Vaticinãre ad spiritum, vatici-
nare fili hominis, & dices ad spiritum: Hæc
dicit Dominus Deus, A quatuor uẽtis ueni
spiritus: & insuffla super interfectos istos, &
10 reuiuiscãt. Et prophetaui, sicut præcepe-
rat mihi: & ingressus est in ea spiritus, & ui-
xerunt: steteruntq; super pedes suos exerci-
11 tus grandis nimis valde. Et dixit ad me:
Fili hominis, ossa hæc uniuersa, domus Is-
raël est: ipsi dicunt, Aruerunt ossa nostra, &
12 periit spes nostra, & abscissi sumus. Prophe-
rea uaticinare, & dices ad eos: Hæc dicit Do-
D minus Deus, Ecce ego aperiam tumulos ve-
stros, & educam uos de sepulchris uestris po
pulus meus: & inducam vos in terram Is-
13 raël. Et scietis quia ego Dominus, cũ ape-
ruero sepulchra uestra, & eduxero uos de tu
14 mulis vestris popule meus: Et dedero spiri-
tum meũ in vobis, & uixeritis, & requiesce-
re uos faciam super humum uestram: & scie-
tis quia ego Dominus locutus sum, & feci,
15 ait Dominus Deus. Et factus est sermo Do
16 mini ad me, dicens: Et tu fili hominis, su-
me tibi lignum unum: & scribe super illud
Iudæ & filiorum Israël sociorum eius. & tol
le lignum alterum, & scribe super illud, Io-
seph lignum Ephraim, & cunctæ domus Is-
17 raël, sociorumq; eius. Et adiunge illa, unũ
E ad alterum tibi in lignum vnum. & erunt in
18 unionem in manu tua. Cum autem dixe-
rint ad te filij populi tui, loquentes, Nonne
19 indicas nobis quid in his tibi uelis? loquẽ-
ris ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce
ego assumam lignũ Ioseph, quod est in ma-
nu Ephraim, & tribus Israël quę sunt ei ad-
iunctæ: & dabo eas pariter cum ligno Iuda,
& faciam eas in lignum vnum: & erunt
20 unum in manu eius. Erunt autem ligna
super quæ scripseris in manu tua, in oculis
21 eorum. Et dices ad eos: Hæc dicit Do-
minus Deus: Ecce ego assumam filios Israël
F de medio nationum ad quas abierunt, &
congregabo eos undique, & adducam eos
22 ad humum suam. ‖ Et faciam eos in gen- ‖Ioh. 10.b 16.
tem vnam in terra in montibus Israël, &
rex vnus erit omnibus imperans: & non
erunt vltrà duæ gentes, nec diuidentur am-
23 plius in duo regna. Neque polluentur vl-
tra in idolis suis & abominationibus suis,
& cunctis iniquitatibus suis: & saluos eos
faciam de uniuersis sedibus in quibus pec-
cauerunt, & emundabo eos: & erunt mi-
24 hi populus, & ego ero eis Deus. ‖ Et ser- ‖Sup. 34.f
uus meus Dauid rex super eos, & pastor 23.
unus erit omniũ eorum. in iudiciis meis am Ioh.1.g.45
bulabunt, & mandata mea custodient, & fa- 10.b.11.
25 cient ea. Et habitabunt super terram quã Isa. 40. c
dedi seruo meo Iacob, in qua habitaue- 11.
G runt patres uestri: & habitabunt super eam Ier.23.a.5
ipsi, & filij eorum, & filij filiorum eorum Dan. 9.f
usque in sempiternum: & Dauid seruus meus 24.&25.
26 princeps eorum in perpetuum. Et percu- ‖Ioh.12.e
tiã illis fœdus pacis ‖ pactum sempiternum 34.
erit eis & fundabo eos, & multiplicabo, & Psal.109.a
dabo sanctificationem meam in medio eorũ 4.& 106.a
27 in perpetuum: Et erit tabernaculum meũ 2.
in eis: & ero eis Deus, & ipsi erunt mihi popu
28 lus. Et scient Gentes quia ego Dñs sancti-
ficator Israël, cum fuerit sanctificatio mea
in medio eorum in perpetuum.

CAPVT XXXVIII.

1 Et factus est sermo Domini ad ‖Inf. 39.a
A me, dicens: Fili hominis po- 1.b.6.
2 ne faciem tuã contra ‖ Gog & Apoc.20.a
terram Magog, principem ca- 8.
pitis Mosoch & Thubal: & va- -4.
3 ticinare de eo, & dices ad eum: Hæc dicit .3.

Dominus

Dominus Deus: Ecce, ego ad te Gog princi-
4 pem capitis Mosoch & Thubal: & circuma-
gam te, & ponam frenum in maxillis tuis,
& educam te & omnē exercitū tuum, equos
& equites uestitos loricis vniuersos, multitu
dinem magnam, hastam & clypeum arri-
5 pientium & gladium. Persę, Aethiopes, &
6 Libyes cū eis, omnes scutati & galeati. Go-
B mer, & uniuersa agmina eius, domus Thō-
gorma latera Aquilonis, & totū robur eius,
7 populique multi tecum. Præpara & instrue
te, & omnem multitudinem tuam quæ coa-
ceruata est ad te: & esto eis in præceptum.
8 Post dies multos visitaberis: in nouissimo
annorum uenies ad terram quæ reuersa est à
gladio, & cōgregata est de populis multis, ad
montes Israël, qui fuerunt deserti iugiter:
hæc de populis educta est, & habitabunt in
9 ea confidenter vniuersi. Ascendens autem
C quasi tempestas venies & quasi nubes, ut ope
rias terram tu & omnia agmina tua, & popu
10 li multi tecum. Hæc dicit Dominus Deus:
In die illa ascendent sermones super cor tuū,
11 & cogitabis cogitationem pessimam: & di
ces, Ascendam ad terram absque muro: ve-
niam ad quiescentes habitantesque securè. hi
omnes habitant sine muro, vectes & portæ
12 non sunt eis. Vt diripias spolia, & inuadas
prædam, ut inferas manum tuam super eos
qui deserti fuerant & postea restituti, & su
per populum qui est congregatus ex Genti-
bus, qui possidere cœpit & esse habitator
13 vmbilici terræ. Saba & Dedan, & negocia-
D tores Tharsis, & omnes leones eius dicent
tibi, Nunquid ad sumenda spolia tu venis?
ecce ad diripiendam prædam congregasti
multitudinem tuam, vt tollas argentum &
aurum, & auferas supellectilem atque sub-
stantiam, & diripias manubias infinitas.
14 Propterea vaticinare fili hominis, & di-
ces ad Gog: Hæc dicit Dominus Deus: Nun-
quid non in die illo, cùm habitauerit popu-
15 lus meus Israël confidenter, scies? Et ve
E nies de loco tuo à lateribus Aquilonis, tu &
populi multi tecum, ascēsores equorum vni
uersi, cœtus magnus, & exercitus vehemēs.
16 Et ascendes super populum meum Israël
quasi nubes, vt operias terram. In nouissi-
mis diebus eris, & adducam te super terram
meam: vt sciant Gentes me, cùm sanctifica-
17 tus fuero in te in oculis eorum, ô Gog. Hæc
dicit Dominus Deus: Tu ergo ille es de quo
locutus sum in diebus antiquis in manu ser
uorū meorū prophetarum Israël, q prophera
uerūt in diebus illorum temporum, vt addu
18 cerem te super eos. Et erit in die illa: in die
F aduentus Gog super terram Israël, ait Domi
nus Deus, ascendet indignatio mea in furo-
19 re meo. Et in zelo meo, in igne iræ meæ
locutus sum. Quia in die illa erit commo-
20 tio magna super terram Israël: & commo
uebuntur à facie mea pisces maris, & volu-
cres cœli, & bestiæ agri, & omne reptile
quod mouetur super humum: cunctique ho-
mines qui sunt super faciē terræ: & subuertē
tur montes, & cadent sepes, & omnis murus

Mat. 24.c 19.
Luc. 21.c 26.

21 corruet in terra. Et conuocabo aduersus eū
G in cunctis montibus meis gladium, ait Do-
minus Deus: gladius vniuscuiusq; in fratrē
22 suum dirigetur. Et iudicabo eum peste, &
sanguine, & imbre vehementi, & lapidibus
immensis: ignem, & sulphur pluam super eū,
& super exercitū eius, & super populos mul-
23 tos qui sunt cum eo. Et magnificabor, &
sanctificabor: & notus ero in oculis multarū
gentium: & scient quia ego Dominus.

CAPVT XXXIX.

1 TV autem fili hominis, vaticinare
A aduersum Gog, & dices: Hæc di-
cit Dominus Deus, Ecce ego su-
per te Gog principem capitis
2 Mosoch & Thubal: & circuma-
gam te, & seducam te, & ascendere te
faciā de lateribus Aquilonis: & adducā te su-
3 per montes Israël. Et percutiam arcū tuū
in manu sinistra tua, & sagittas tuas de manu
4 dextera tua deijciam. Super mōtes Israël ca
des tu, & omnia agmina tua, & populi tui q
sunt tecum: feris, auibus, omnique volatili,
5 & bestiis terræ dedi te ad deuorandum. Su-
per faciem agri cades: quia ego locutus
6 sum, ait Dominus Deus. Et immittam
B ignem in Magog, & in his qui habitant in
insulis confidenter: & scient quia ego Do-
7 minus. Et nomen sanctum meum no-
tum faciam in medio populi mei Israël, &
non polluam nomen sanctum meum am-
plius: & scient Gentes quia ego Dominus
8 sanctus Israël. Ecce venit, & factum est, ait
Dominus Deus, hęc est dies de qua locu-
9 tus sum. Et egredientur habitatores de ci-
uitatibus Israël, & succendent & com-
burent arma, clypeum & hastas, arcum
& sagittas, & baculos manus, & contos: &
10 succendent ea igni septem annis. Et non
portabunt ligna de regionibus, neq; succi-
C dent de saltibus: quoniam arma succendent
igne, & deprædabuntur eos quibus prædæ
fuerant, & diripient vastatores suos, ait Do-
11 minus Deus. Et erit in die illa: dabo Gog
locum nominatum sepulchrum in Israël: val
lem viatorum ad Orientem maris, quæ obstu
pescere faciet prætereuntes: & sepelient ibi
Gog & omnem multitudinem eius, & voca-
12 bitur Vallis multitudinis Gog. Et sepelient
eos domus Israël, vt mundēt terram septem
13 mensibus. Sepelient aūt eum omnis popu-
lus terrę, & erit eis nominata dies in qua glo
14 rificatus sum, ait Dominus Deus. Et viros
D iugiter constituent lustrantes terram, qui se-
peliant, & requirant eos qui remanserāt su-
per faciem terræ, vt emundent eā: post men-
15 ses autem septem quærere incipient. Et cir
cuibunt peragrantes terram: cūque viderint
os hominis, statuent iuxta illud titulum, do-
nec sepeliant illud pollinctores in Valle mul-
16 titudinis Gog. Nomen autem ciuitatis A-
17 mona, & mundabunt terram. Tu ergo fi-
li hominis, hæc dicit Dominus Deus: Dic om-
ni volucri, & vniuersis auibus, cunctisq; be-
E stiis agri: Conuenite, properate, concurri-
te vndique ad victimam meam quam ego

Sup. 38.a 1.
Apo. 20.c 8.
reducā 8.
manuum

immolo vobis, victimam grandē super mō-
tes Israël: vt comedatis carnem, & bibatis
18 sanguinem. ¶ Carnes fortium comedetis, &
sanguinem principum terræ bibetis: arietum
agnorum, & hircorum taurorumque, & al-
19 tilium & pinguium omnium. ¶ Et comede-
tis adipem in saturitatem: & bibetis sangui
nem in ebrietatem, de victima quam ego im
20 molabo vobis: ¶ & saturabimini super men-
sam meam de equo, & equite forti, & de vni-
uersis viris bellatoribus, ait Dominus Deus.
21 ¶ Et ponam gloriam meam in gentibus, &
F videbunt omnes gentes iudicium meū quod
fecerim, & manum meam quam posuerim
22 super eos. ¶ Et scient domus Israël quia ego
Dominus Deus eorum à die illa & deinceps.
23 ¶ Et scient Gentes, quoniā in iniquitate sua
capta sit domus Israël: eò quòd dereliquerint
me, & absconderim faciem meam ab eis, &
tradiderim eos in manus hostium, & cecide
24 rint in gladio vniuersi. ¶ Iuxta immūditiam
eorum & scelus, feci eis, & abscondi faciem
25 meam ab illis. ¶ Propterea hæc dicit Domi-
nus Deus: Nunc reducam captiuitatem Ia
cob, & miserabor omnis domus Israël, &
assumam zelum pro nomine sancto meo.
26 ¶ Et portabunt confusionem suam, & omnē
G præuaricationē qua præuaricati sunt in me,
cum habitauerint in terra sua cōfidenter, ne-
27 minem formidantes. ¶ Et reduxero eos de
populis, & congregauero de terris inimicorū
suorum, & sanctificatus fuero in eis in oculis
28 gentium plurimarū. ¶ † Et scient quia ego
Dominus Deus eorum, eò quod transtule-
rim eos in nationes, & congregauerim eos
super terram suam, & nō dereliquerim quē-
29 quam ex eis ibi. ¶ Et non abscondam vltrà
faciem meam ab eis † eò quod effuderim spi
ritum meum super omnem domum Israël,
ait Dominus Deus.

† Sup. 36. a 21.

† Sup. 36. e 26.

CAPVT XL.

1 A IN vicesimoquinto anno trans-
migrationis nostræ, in exor-
dio anni, decima mensis, quar-
todecimo anno, postquam per-
cussa est ciuitas: in ipsa hac die
facta est super me manus Domini, & addu-
2 xit me illuc. ¶ In visionibus Dei adduxit me
in terram Israël, & dimisit me super mon-
tem excelsum nimis, super quem erat quasi
ædificium ciuitatis vergentis ad Austrum.
3 ¶ Et introduxit me illuc: & ecce vir, cuius
erat species quasi species æris, & funiculus
lineus in manu eius, & calamus mensuræ in
4 manu eius. stabat autem in porta. ¶ Et lo-
cutus est ad me idem vir: Fili hominis
vide oculis tuis, & auribus tuis audi, & pone
cor tuum in omnia quę ego ostendam tibi:
quia vt ostendantur tibi adductus es huc: an-
nuncia omnia quæ tu vides, domui Israël.
5 ¶ Et ecce murus forinsecus in circuitu do-
mus vndique, & in manu viri calamus men-
suræ sex cubitorum & palmo: & mensus est
latitudinem ædificij calamo vno, altitudinē
6 quoque calamo vno. ¶ Et venit ad portam
quæ respiciebat viam Orientalem, & ascen-
dit per gradus eius, & mensus est limen por
tæ calamo vno latitudinem, id est, limē vnū
7 calamo uno in latitudine: ¶ Et thalamum
B vno calamo in longum, & uno calamo in la
8 tum: & inter thalamos quinque cubitos: ¶ &
limen portæ iuxta vestibulum portæ intrin-
9 secus, calamo vno. ¶ Et mensus est vestibu-
lum portę octo cubitorum, & frontem eius
duobus cubitis: uestibulum autē portæ erat
10 intrinsecus. ¶ Porrò thalami portæ ad uiam
Orientalem, tres hinc & tres inde: mensura
una trium, & mensura una frōtium ex utra-
11 que parte. ¶ Et mensus est latitudinem li-
minis portæ decem cubitorum: & longitudi
12 nem portæ tredecim cubitorum. ¶ Et margi-
nem ante thalamos cubiti unius: & cubitus
unus finis utrinq;: thalami autem, sex cubi-
13 torum erant hinc & inde. ¶ Et mensus est
portam à tecto thalami, usq; ad tectū eius, la
titudinem uigintiquinque cubitorū: ostium
14 contra ostium. ¶ Et fecit frontes per sexagin
ta cubitos: & ad frontem atrium portę un-
15 diq; per circuitū. ¶ Et ante faciem portæ quæ
pertingebat usq; ad faciem uestibuli portæ in-
16 terioris, quinquaginta cubitos. ¶ Et fenestras
C obliquas in thalamis & in frontibus eorum
quæ erāt intra portā undiq; per circuitum: si
militer autē erant & in uestibulis fenestræ per
gyrū intrinsecus, & ante frōtes pictura pal-
17 marū*. ¶ Et eduxit me ad atriū exterius, &
ecce gazophylacia, & pauimentum stratum
lapide in atrio per circuitum: triginta gazo-
18 phylacia in circuitu pauimenti. ¶ Et pa-
uimentum in fronte portarum secūdum lon
19 gitudinem portarum erat inferius. ¶ Et men
sus est latitudinem à facie portæ inferioris
usque ad frontem atrii interioris extrinse-
cus, centum cubitos ad Orientem & ad Aqui
20 lonem. ¶ Portam quoque quæ respiciebat
uiam Aquilonis atrij exterioris, mensus est
21 tam in longitudine quàm in latitudine. ¶ Et
thalamos eius, tres hinc, & tres inde: & fron
tem eius, & uestibulum eius secundùm men-
suram portæ prioris: quinquaginta cubitorū
longitudinem eius, & latitudinem uiginti-
22 quinque cubitorum. ¶ Fenestræ autem eius
& uestibulum, & sculpturę secundùm men-
suram portæ quæ respiciebat ad Orientem:
& septem graduum erat ascensus eius, & ve-
23 stibulum ante eam. ¶ Et porta atrij interio-
D ris cōtra portam Aquilonis, & Orientalem:
& mensus est à porta vsque ad portam cen-
24 tum cubitos. ¶ Et duxit me ad viam austra-
lem: & ecce porta quæ respiciebat ad Au-
strum: & mensus est frontem eius, & uestibu
25 lum eius iuxta mēsuras superiores. ¶ Et fene
stras eius & uestibula in circuitu: sicut fene-
stras cæteras: quinquaginta cubitorum lon-
gitudine, & latitudine uigintiquinque cubi-
26 torum. ¶ Et in gradibus septem ascendeba-
tur ad eam: & vestibulum ante fores eius: &
cælatæ palmæ erant, una hinc, & altera in-
27 de in fronte eius. ¶ Et porta atrij interioris
in uia australi: & mensus est à portā usque
28 ad portam in via Australi, centū cubitos. Et

* calata

intro-

introduxit me in atrium interius ad portã
australem: & mensus est portam iuxta men-
29 suras superiores. Thalamum eius, & frontē
eius, & vestibulum eius eisdem mensuris: &
fenestras eius, & vestibulum eius in circuitu
quinquaginta cubitos longitudinis, & lati-
30 tudinis vigintiquinque cubitos. Et vesti-
E bulum per gyrum longitudinis vigintiquin-
que cubitorũ, & latitudine quinque cubito-
31 rum. Et vestibulum eius ad atrium exte-
rius, & palmas eius in fronte: & octo gradus
32 erant quibus ascendebatur per eam. Et in-
troduxit me in atrium interius per viam
Orientalem: & mensus est portam secundum
33 mensuras superiores. Thalamum eius, &
frontem eius, & vestibulum eius, sicut supra:
& fenestras eius, & vestibula eius in circuitu
longitudine quinquaginta cubitorum, & la-
34 titudine vigintiquinque cubitorum. Et ve-
stibulum eius, id est, atrij exterioris: & palmę
cælatæ in fronte eius hinc & inde: & in octo
35 gradibus ascensus eius. Et introduxit me
ad portam, quę respiciebat ad Aquilonem: &
mensus est secundùm mensuras superiores.
36 Thalamum eius, & frontem eius, & vestibu
lum eius, & fenestras eius per circuitum, lon
F gitudine quinquaginta cubitorum, & lati-
37 tudine vigintiquinque cubitorum. Et *ve
stibulũ eius respiciebat ad atrium exterius:
& cęlatura palmarum in fronte eius hinc
& inde, & in octo gradibus ascensus eius.
38 Et per singula gazophylacia ostium in
frontibus portarum: ibi lauabant holocau-
39 stum. Et in vestibulo portæ duæ mensæ
hinc, & duæ mensę inde, vt immoletur su-
per eas holocaustum, & pro peccato, & pro
40 delicto. Et ad latus exterius quod ascen-
dit ad ostium portæ quæ pergit ad Aquilo-
nem, duæ mensæ: & ad latus alterum an-
41 te vestibulum portę, duæ mensæ. Qua-
tuor mensę hinc, & quatuor mensæ inde:
per latera portę, octo mensæ erant super
42 quas immolabant. Quatuor autem men-
sæ ad holocaustum, de lapidibus quadris ex-
tructæ longitudine cubiti vnius & dimidij,
& latitudine cubiti vnius, & dimidij, & alti-
tudine cubiti vnius: super quas ponet va-
sa in quibus immolatur holocaustum & vi-
43 ctima. Et labia earum palmi vnius, reflexa
intrinsecus per circuitum: super mensas au-
44 tem, carnes oblationis. Et extra portam
interiorem gazophylacia cantorum in atrio
interiori, quod erat in latere portæ respien-
tis ad Aquilonem: & facies eorum contra
viam australem, vna ex latere portæ Orien-
45 talis quæ respiciebat ad viam Aquilonis. Et
G dixit ad me: Hoc est gazophylacium quod
respicit viam meridianam, sacerdotum erit
46 qui excubant in custodijs templi. Porrò
gazophylacium quod respicit ad viam Aqui-
lonis, sacerdotum erit, qui excubant ad mi-
nisterium altaris: isti sunt filij Sadoc, qui
accedunt de filijs Leui ad Dominum, vt mi-
47 nistrent ei. Et mensus est atrium longitu-
dine centum cubitorum, & latitudine centum
cubitorũ per quadrum: & altare ante faciem
48 templi. Et introduxit me in vestibulum
templi, & mensus est vestibulum quinq; cu-
bitis hinc, & quinque cubitis inde: & la-
titudinem portæ trium cubitorum hinc, &
49 trium cubitorum inde. Longitudinem
autem vestibuli, viginti cubitorum: & la-
titudinem vndecim cubitorum, & octo gra-
dibus ascēdebatur ad *eam. Et columnæ erãt
in frontibus: vna hinc, & altera inde. *eum s.

CAPVT XLI.

1 ET introduxit me in templum,
A & mensus est frontes sex cubi-
tos latitudinis hinc, & sex cubi-
tos latitudinis inde, latitudinē
2 tabernaculi. Et latitudo portæ,
decem cubitorum erat: & latera portæ,
quinque cubitis hinc, & quinque cubitis
inde: & mensus est longitudinem eius qua-
draginta cubitorum, & latitudinem vigin-
3 ti cubitorum. Et introgressus intrinse-
cus, mensus est in fronte portæ, duos cu-
bitos: & portam sex cubitorum: & latitudi-
4 nem portæ septem cubitorum. Et mensus
est longitudinem eius viginti cubitorum, &
latitudinem viginti cubitorum ante faciem
templi: & dixit ad me: Hoc est sanctum san-
5 ctorum. Et mēsus est parietem domus sex
cubitorum: & latitudinem lateris, quatuor
cubitorum vndique per circuitum domus.
6 Latera autē, latus ad latus, bis triginta tria:
& erant eminentia, quæ ingrederentur per
parietem domus, in lateribus per circuitum,
vt continerent, & non attingerent parietem
7 templi. Et platéa erat in rotundum, ascen-
B dens sursum per cochleam, & in cœnaculum
templi deferebat per gyrum: idcirco latius
erat templum in superioribus: & sic de infe-
rioribus ascendebatur ad superiora, in me-
8 dium. Et vidi in domo altitudinem per cir-
cuitum, fundata latera ad mensuram calami
9 sex cubitorum spacio: & latitudinem per
parietem lateris forinsecus quinque cubito-
rum: & erat interior domus in lateribus do-
10 mus. Et inter gazophylacia latitudinem
viginti cubitorum in circuitu, domus vndi-
11 que, & ostium lateris ad orationem: ostiũ
vnum ad viam Aquilonis, & ostium vnum
ad viam Australem, & latitudinem loci ad
orationem, quinque cubitorum in circuitu.
12 Et ædificium quod erat separatum, ver-
C sumque ad viam respicientem ad mare, latitu
dinis septuaginta cubitorum. paries autem
ædificij, quinque cubitorum latitudinis per
circuitum: & lõgitudo eius, nonaginta cubi-
13 torum. Et mensus est domus longitudinē,
centum cubitorum: & quod separatum erat
ædificium, & parietes eius, longitudinis cen-
14 tum cubitorum. Latitudo autem ante fa-
ciem domus: & eius quod erat separatum cõ
15 tra Orientem, centum cubitorum. Et men-
sus est longitudinem ædificij contra faciem
eius quod erat separatũ ad dorsum: ethecas
ex vtraque parte, centum cubitorum: & tem-
16 plum interius, & vestibula atrij. Limina &
fenestras obliquas, & ethecas in circuitu per

tres

tres partes, contra vniuscuiusque limen, stra
tumque ligno per gyrum in circuitu: terra au
tem vsque ad fenestras, & fenestræ clausæ
17 ¶ super ostia. Et vsque ad domum interiorem, † & 10.
& forinsecus: †per† omnem parietem in cir-
cuitu intrinsecus, & forinsecus ad mensu-
18 ram. ¶ Et fabrefacta cherubim & palmæ: &
D palma inter cherub & cherub, duasque facies
19 habebat cherub. ¶ Faciem hominis iuxta pal
mam ex hac parte, & faciem leonis iuxta palmam
ex alia parte: expressam per omnem domum
20 in circuitu. ¶ De terra vsque ad superiora por-
tæ, cherubim & palmæ cælatæ erant in parie-
21 te templi. ¶ Limen, quadrangulum: & facies
22 sanctuarij, aspectus contra aspectum. ¶ Alta-
ria lignei trium cubitorum altitudo: & lon-
gitudo eius, duorum cubitorum: & anguli eius
& longitudo eius, & parietes eius lignei. Et
locutus est ad me: Hæc est mensa coram Domi
23 no. ¶ Et duo ostia erant in templo, & in san-
24 ctuario. ¶ Et in duobus ostijs ex vtraque par
te bina erant ostiola, quæ in semetipsis plica
bantur: bina enim ostia erant ex vtraque par
25 te ostiorum. ¶ Et cælata erant in ipsis ostijs
templi cherubim, & sculptura palmarum, si-
cut in parietibus quoque expressa erant: quam-
obrem & grossiora erant ligna in vestibuli
26 fronte forinsecus. ¶ Super quæ fenestræ obli
quæ, & similitudo palmarum hinc atque in-
de in humerulis vestibuli: secundum latera
domus, latitudinemque parietum.

CAPVT XLII.

1 ET eduxit me in atrium exterius
A per viam ducentem ad Aquilo-
nem, & introduxit me in gazo-
phylacium, quod erat contra se-
paratum ædificium, & contra æ-
2 dem vergentem ad Aquilonem. ¶ In facie lon-
gitudinis, centum cubitos ostij Aquilonis: &
3 latitudinis quinquaginta cubitos: ¶ contra
viginti cubitos atrij interioris, & contra pa-
uimentum stratum lapide atrij exterioris, vbi
4 erat porticus iuncta porticui triplici. ¶ Et an
gazophylacia deambulatio decem cubitorum
latitudinis, ad interiora respiciens viæ cubiti
5 vnius. Et ostia eorum ad Aquilonem. ¶ vbi
erant gazophylacia in superioribus humilio
ra: quia supportabant porticus quæ ex illis emi-
nebant de inferioribus, & de medijs ædificij.
6 ¶ Tristega enim erant, & non habebant co-
B lumnas, sicut erant columnæ atriorum: pro-
pterea eminebant de inferioribus, & de me-
7 dijs à terra cubitis quinquaginta. ¶ Et peri-
bolus exterior secundum gazophylacia, quæ
erant in via atrij exterioris ante gazophyla-
cia, longitudo eius quinquaginta cubitorum.
8 ¶ Quia longitudo erat gazophylaciorum atrij
exterioris quinquaginta cubitorum: & longi-
tudo ante faciem templi, centum cubitorum.
9 ¶ Et erat subter gazophylacia hæc introitus
ab Oriente ingredientium in ea de atrio exterio
10 ri. ¶ In latitudine periboli atrij, quod erat con
tra viam Orientalem, in faciem ædificij sepa
rati, & erant ante ædificium gazophylacia.
11 ¶ Et via ante faciem eorum iuxta similitudi
nem gazophylaciorum quæ erant in via Aqui
lonis: secundum longitudinem eorum, sic &
latitudo eorum: & omnis introitus eorum, &
12 similitudines, & ostia eorum. ¶ secundum o-
C stia gazophylaciorum quæ erant in via respi-
ciente ad Notum: ostium in capite viæ, quæ
via erat ante vestibulum separatum per viam
13 Orientalem ingredientibus. ¶ Et dixit ad me:
Gazophylacia Aquilonis, & gazophylacia
Austri, quæ sunt ante ædificium separatum, hæc
sunt gazophylacia sancta, in quibus vescun-
tur sacerdotes qui appropinquant ad Domi
num in sancta sanctorum. ibi ponent sancta
sanctorum, & oblationem pro peccato, & pro
14 delicto: locus enim sanctus est. ¶ Cum autem
ingressi fuerint sacerdotes, non egredientur
de sanctis in atrium exterius: & ibi repo-
nent vestimenta sua in quibus ministrant,
quia sancta sunt: vestienturque vestimen-
tis alijs, & sic procedent ad populum.
15 ¶ Cumque complesset mensuras domus inte
D rioris, eduxit me per viam portæ quæ respi-
ciebat ad viam Orientalem: & mensus est eam
16 vndique per circuitum. ¶ Mensus est autem
contra ventum Orientalem calamo mensuræ:
quingentos calamos, in calamo mensuræ per
17 circuitum. ¶ Et mensus est contra ventum
Aquilonis quingentos calamos, in calamo
18 mensuræ per gyrum. ¶ Et ad ventum Austra-
lem mensus est quingentos calamos, in cala-
19 mo mensuræ ¶ per circuitum Et ad ventum
Occidentalem mensus est quingentos cala-
20 mos, in calamo mensuræ. ¶ Per quatuor ven-
tos mensus est murum eius vndique per cir-
cuitum, longitudinem quingentorum cubi-
torum, & latitudinem quingentorum cubito-
rum, diuidentem inter sanctuarium & vulgi locum.

CAPVT XLIII.

1 ET duxit me ad portam quæ re-
A spiciebat ad viam Orientalem.
2 ¶ Et ecce, gloria Dei Israël in-
grediebatur per viam Orienta-
lem: & vox erat ei quasi vox
aquarum multarum, & terra splendebat à
3 maiestate eius. ¶ Et vidi visionem § secundum §Sup. 9. b 11.
speciem quam videram, quando venit vt dis-
perderet ciuitatem: & species secundum aspe- §Sup. 1. a. 4. 5.
ctum § quem videram iuxta fluuium Cho-
4 bar: & cecidi super faciem meam. ¶ Et maie
stas Domini ingressa est templum per viam
5 portæ quæ respiciebat ad Orientem. ¶ Et ele-
uauit me spiritus, & introduxit me in atrium
B interius: & ecce repleta erat gloria Domini
6 domus. ¶ Et audiui loquentem ad me de domo,
7 & vir stabat iuxta me. ¶ Et dixit ad me: Fili
hominis, locus solij mei, & locus vestigio-
rum pedum meorum, vbi habito in medio
filiorum Israël in æternum: & non polluent
vltrà domus Israël nomen sanctum meum,
ipsi, & reges eorum in fornicationibus suis, &
8 in ruinis regum suorum, & in excelsis. ¶ Qui
fabricati sunt limen suum iuxta limen meum,
& postes suos iuxta postes meos: & murus
erat inter me & eos: & polluerunt nomen san-
ctum meum in abominationibus quas fece-

runt: propter quod consumpsi eos in ira
9 mea. ¶ Nūc ergo repellant procul fornicatio-
C nem suam, & ruinas regum suorum à me: &
10 habitabo in medio eorum semper. ¶ Tu au-
tem fili hominis, ostende domui Israël tem-
plum, & confundātur ab iniquitatibus suis:
11 & metiantur fabricam, ¶ & erubescant ex
omnibus quæ fecerunt. Figuram domus, &
fabricæ eius exitus & introitus, & omnem
descriptionem eius, & vniuersa præcepta
eius, cunctumque ordinem eius, & omnes
leges eius ostēde eis, & scribes in oculis eo-
rū: vt custodiāt oēs descriptiones eius, & pce-
12 pta illius, & faciant ea. ¶ Ista est lex domus in
D summitate mōtis: 'Oīs finis eius' in circui-
tu sanctū sanctorū est: hęc est ergo lex do-
13 mus. ¶ Istæ autē mensuræ altaris in cubito ve-
rissimo, qui habebat cubitū & palmum: in si-
nu eius erat cubitus, & cubitus in latitudi-
ne: & definitio eius vsque ad labium eius, in
circuitu, palmus vnus. hæc quoque erat fos-
14 sa altaris. ¶ Et de sinu terræ vsque ad crepi-
dinem nouissimam duo cubiti, & latitudo
cubiti vnius: & à crepidine minore vsque ad
crepidinē maiorē, quatuor cubiti, & latitudo
15 cubiti vnius. ¶ Ipse aūt ariel, quatuor cubito-
E rū: & ab ariel vsque ad sursum, cornua qua-
16 tuor. ¶ Et ariel duodecim cubitorum in lon-
gitudine per duodecim cubitos latitudinis:
17 quadrāgulatum æquis lateribus. ¶ Et crepido
quatuordecim cubitorum longitudinis per
quatuordecim cubitos latitudinis in qua-
tuor angulis eius: & corona in circuitu eius
dimidij cubiti, & sinus eius vnius cubiti per
circuitum: gradus aūt eius versi ad Orientē.
18 ¶ Et dixit ad me: Fili hominis, hæc dicit Do-
minus Deus. Hi sunt ritus altaris, in quacun-
que die fuerit fabricatum: vt offeratur super
illud holocaustum, & effundatur sanguis.
19 ¶ Et dabis sacerdotibus & Leuitis, q sunt de
F semine Sadoc, qui accedunt ad me, ait Do-
minus Deus, vt offerant mihi vitulum de ar-
20 mento pro peccato. ¶ Et assumens de san-
guine eius, pones sup quatuor cornua eius,
& super quatuor angulos crepidinis, & sup
coronam in circuitu: & mundabis illud &
21 expiabis. ¶ Et tolles vitulū qui oblatus fue-
rit pro peccato: & combures eū in separato
22 loco domus extra sanctuarium. ¶ Et in die
secūda offeres hircum caprarum immacula-
tum pro peccato: & expiabunt altare, sicut
23 expiauerunt in vitulo. ¶ Cumque comple-
G ueris expians illud, offeres vitulum de armē-
to immaculatum, & arietem de grege imma-
24 culatū. ¶ Et offeres eos in conspectu Domi-
ni: & mittent sacerdotes super eos sal, & of-
25 ferent eos holocaustum Domino. ¶ Septem
diebus facies hircum pro peccato quotidie:
& vitulum de armento, & arietem de pecori-
26 bus, immaculatos offerent. ¶ Septem diebus
expiabunt altare, & mundabunt illud: &
27 implebunt manum eius. ¶ Expletis autem
diebus, in die octaua & vltrà, facient sacer-
dotes super altare holocausta vestra, & quæ
pro pace offerunt: & placatus ero vobis, ait
Dominus Deus.

'Omnes fines.'

CAPVT XLIIII.

1 ET conuertit me ad viam portę
A sanctuarij exterioris, quę respi-
ciebat ad Orientē: & erat clau-
2 sa. ¶ Et dixit Dñs ad me: Porta
hæc, clausa erit: nō aperietur, &
vir nō transiet per eam: quoniam Dñs Deus
3 Israël ingressus est per eā: eritq; clausa principi.
Princeps ipse sedebit in ea, vt comedat
panem coram Domino: per viam portæ ve-
stibuli ingredietur, & per viam eius egredietur.
4 ¶ Et adduxit me per viam portæ Aquilonis
in conspectu domus: & vidi, & ecce imple-
uit gloria Domini domum Domini: & cecidi
5 in faciem meam. ¶ Et dixit ad me Dñs: Fili
B hominis, pone cor tuū, & vide oculis tuis: &
auribus tuis audi omnia quæ ego loquor ad
te de vniuersis ceremonijs domus Dñi, &
de cunctis legibus eius: & pones cor tuum in
vijs templi, per omnes exitus sanctuarij.
6 ¶ Et dices ad exasperantem me domū Israël:
Hæc dicit Dominus Deus: Sufficiant vobis
7 omnia scelera vestra domus Israël: ¶ eò q in-
ducitis filios alienos incircuncisos corde, &
incircūcisos carne, ut sint in sāctuario meo,
& polluant domum meam: & offertis panes
meos, adipem & sanguinem: & dissoluitis
pactum meum in omnibus sceleribus ve-
8 stris. ¶ Et non seruastis præcepta sanctuarij
C mei, & posuistis custodes obseruationum
mearum in sanctuario meo uobismetipsis.
9 ¶ Hæc dicit Dominus Deus: Omnis alienige-
na incircuncisus corde & incircuncisus car-
ne, non ingredietur sanctuarium meum, om-
nis filius alienus qui est in medio filiorum
10 Israël. ¶ Sed & Leuitæ, qui longè recesserunt
à me in errore filiorū Israël, & errauerunt à
me post idola sua, & portauerunt iniquitatē
11 suam: ¶ Erunt in sanctuario meo æditui, &
ianitores portarum domus, & ministri do-
mus: ipsi mactabunt holocausta, & victimas
populi: & ipsi stabunt in conspectu eorum,
12 vt ministrent eis. ¶ Pro eo quod ministra-
D uerunt illis in cōspectu idolorum suorum, &
facti sunt domui Israël in offendiculum ini-
quitatis: idcirco leuaui manum meam super
eos, ait Dominus Deus, & 'portauerunt' ini- 'portabunt.
13 quitatem suam: ¶ & non appropinquabunt
ad me, vt sacerdotio fungātur mihi; neq; ac-
cedent ad omne sanctuarium meum iuxta
sancta sanctorum: sed portabunt confusio-
14 nem suā, & scelera sua quæ fecerunt. ¶ Et
dabo eos ianitores domus in omni ministe-
15 rio eius, & in vniuersis quæ fient in ea. ¶ Sa-
E cerdotes autem, * Leuitæ filij Sadoc, qui cu- *&
stodierunt ceremonias sanctuarij mei, cùm
errarent filij Israël à me: ipsi accedēt ad me,
ut ministrent mihi: & stabunt in conspectu
meo, vt offerāt mihi adipem & sanguinem,
16 ait Dominus Deus. ¶ Ipsi ingredientur san-
ctuarium meum, & ipsi accedēt ad mensam
meam, vt ministrent mihi, & custodiant
17 ceremonias meas. ¶ Cumque ingredientur
F portas atrij interioris, vestibus lineis in-
duentur: nec ascēdet sup eos quicquā laneū,

quando

quando miniſtrant in portis atrij interioris
18 & intrinſecus. ¶ Vittæ lineæ erunt in capi-
tibus eorum, & fœminalia linea erũt in lum
bis eorum, & non accingentur in ſudore.
19 ¶ Cumq; egredientur atrium exterius ad po
pulum, exuent ſe veſtimentis ſuis in quibus
miniſtrauerant, & reponent ea in gazophy-
lacio ſanctuarij; & ueſtient ſe veſtimentis
alijs: & non ſanctificabunt populum in ue-
20 ſtibus ſuis. ¶ Caput autem ſuũ non radent,
neq; comam nutrient: ſed tondentes atton-
21 dent capita ſua. ¶ Et uinum non bibet om-
nis ſacerdos, quando ingreſſurus eſt atrium
¶ Leu. 21. c 24. 22 interius. ¶ ¶ Et uiduam & repudiatam non
accipient vxores, ſed uirgines de ſemine do-
mus Iſraël: ſed & uiduam, quæ fuerit uidua à
23 ſacerdote, accipient. ¶ Et populum meũ do-
cebunt quid ſit inter ſanctum & pollutum,
& inter mundum & immundũ oſtẽdent eis.
24 ¶ Et cùm fuerit controuerſia, ſtabunt in iu-
dicijs meis, & iudicabunt: leges meas, & præ-
cepta mea in omnibus ſolennitatibus meis
cuſtodient, & ſabbatha mea ſanctificabunt.
25 ¶ Et ad mortuũ hominem non ingredĩetur,
G ne polluantur: niſi ad patrem & matrem, &
filium & filiam, & fratrem & ſororem, quæ
alterum virum non habuerit: in quibus con-
26 taminabuntur. ¶ Et poſtquàm fuerit emunda
27 tus, ſeptem dies numerabũtur ei. ¶ Et in die
introitus ſui in ſanctuariũ ad atriũ interius,
ut miniſtret mihi in ſanctuario, offeret pro pec
28 cato ſuo, ait Dominus Deus. Non erit
¶ Deu. 18. a 1. aũt eis hæreditas: ego hæreditas eorum: &
poſſeſſionem non dabitis eis in Iſraël: ego
Nu. 18. c 20. 29 enim poſſeſſio eorum. ¶ Victimã & pro pec-
cato & pro delicto ipſi comedent: & omne
¶ Exo. 22. d 29. 30 votum in Iſraël, ipſorum erit. ¶ ¶ Et primiti-
ua omnium primogenitorum, & omnia liba-
menta ex omnibus, quæ offeruntur, ſacerdo-
tum erunt: & primitiua ciborum veſtrorum
dabitis ſacerdoti, ut reponat benedictionem
tuæ 5. 31 domui ſuæ. ¶ ¶ Oẽ morticinum, & captum à
¶ Leui. 22. b 8. beſtia de auibus & de pecoribus, non come-
dent ſacerdotes.

CAPVT XLV.

1 CVMQVE cœperitis terrã diuide-
A re ſortitò, ſeparate primitias
Dño ſanctificatum de terra lon-
gitudine vigintiquinq; millia,
& latitudine decem millia: ſan-
ctificatum erit in omni termino eius per cir-
2 cuitum. ¶ Et erit ex omni parte ſanctifica-
tum quingentos per quingentos, quadrifariã
per circuitum: & quinquaginta cubitis in
3 ſuburbana eius per gyrũ. ¶ Et à menſura iſta
B menſurabis longitudinem vigintiquinq; mil
liũ, & latitudinẽ decẽ millium, & in ipſo erit
4 templum, ſanctumq; ſanctorum. ¶ Sanctifi-
catũ de terra erit ſacerdotibus miniſtris ſan-
ctuarij, qui accedunt ad miniſteriũ Dñi: &
erit eis locus in domos, & in ſanctuariũ ſan-
5 ctitatis. ¶ Vigintiquinq; aũt millia longitu-
dinis, & decẽ millia latitudinis erunt Leuitis
qui miniſtrant domui: ipſi poſſidebũt vigin-
6 ti gazophylacia. ¶ Et poſſeſſionẽ ciuitatis da-
bitis quinque millia latitudinis, & lõgitudi-
C nis uigintiquinq; millia, ſecundum ſeparatio
7 nem ſanctuarij, omni domui Iſraël. ¶ Princi-
pi quoque hinc & inde, in ſeparationem ſan
ctuarij, & in poſſeſſionem ciuitatis contra fa
ciem ſeparationis ſanctuarij, & contra fa-
ciem poſſeſſionis urbis: à latere Maris uſque
ad Mare, & à latere Orientis uſq; ad Orien-
tem. Longitudinem aũt iuxta unamquam-
que partẽ a termino Occidẽtali uſq; ad termi
8 num Oriẽtalẽ. ¶ De terra erit ei poſſeſſio in Iſ-
raël: & non depopulabuntur ultrà principes
populum meum: ſed terram dabunt domui
9 Iſraël ſecundum tribus eorum. ¶ Hæc dicit Domi-
D nus Deus: Sufficiat vobis principes Iſraël: ini
quitatem & rapinas intermittite, & iudiciũ
& iuſtitiam facite: ſeparate confinia veſtra
10 à populo meo, ait Dominus Deus. ¶ Statera
iuſta, & ephi iuſtum, & batus iuſtus erit vo
11 bis. ¶ Ephi & batus æqualia, & vnius men-
ſuræ erunt: vt capiat decimam partem cori
batus, & decimam partem cori ephi: iuxta
menſuram cori erit æqua libratio eorum.
12 ¶ ¶ Siclus autem viginti obolos habet: Por- Exod. 30. b. 13.
rò viginti ſicli, & vigintiquinque ſicli, & quin
13 decim ſicli, mnã faciunt. ¶ Et hæ ſunt pri- Leu. 27. c. 25.
mitiæ quas tolletis: ſextam partem ephi de
coro frumenti, & ſextam partem ephi de co Num. 3. g 47.
14 ro hordei. ¶ Menſura quoque olei, batus olei,
E decima pars cori eſt: & decem bati, corum
15 faciunt: quia decem bati implent corũ. ¶ Et
arietem vnum de grege ducentorum de his
quæ nutriunt Iſraël in ſacrificium, & in ho-
locauſtum, & in pacifica, ad expiandum pro
16 eis, ait Dominus Deus. ¶ Omnis populus ter
ræ tenebitur primitijs his principi in Iſraël.
17 ¶ Et ſuper principem erunt holocauſta, & ſa
crificium, & libamina in ſolennitatibus, &
in Calendis, & in ſabbathis, in vniuerſis ſo-
lennitatibus domus Iſraël. Ipſe faciet pro pec
cato ſacrificium, & holocauſtum, & pacifi-
18 ca ad expiandum pro domo Iſraël. ¶ Hæc
F dicit Dominus Deus: In primo menſe, vna
menſis ſumes vitulum de armento immacu-
19 latum: & expiabis ſanctuarium. ¶ Et tollet
ſacerdos de ſanguine quod erit pro pcõ, &
ponet in poſtibus domus, & in quatuor an-
gulis crepidinis altaris, & in poſtibus portæ
20 atrij interioris. ¶ Et ſic facies in ſeptima mẽ-
ſis pro vnoquoque, qui ignorauit, & errore
21 deceptus eſt, & expiabitis pro domo. ¶ In expiabis
primo menſe, quartadecima die menſis erit
vobis Paſchæ ſolennitas: ſeptẽ diebus azyma
22 comedentur. ¶ Et faciet princeps in die illa
G pro ſe & pro vniuerſo populo terræ, vitulum
23 pro peccato. ¶ Et in ſeptem dierum ſolen-
nitate faciet holocauſtũ Dño ſeptem vitulos
& ſeptem arietes immaculatos quotidie ſe-
ptẽ diebus: & pro peccato hircum caprarum.
24 ¶ Et ſacrificium ephi per vitulum, & ephi per
arietem faciet: & olei hin per ſingula ephi.
25 ¶ Septimo menſe, quintadecima die menſis
in ſolẽnitate faciet ſicut ſuprà dicta ſunt per
ſeptem dies: tam pro peccato, q̃ pro holocau
ſto, & in ſacrificio, & in oleo.

CAPVT XLVI.

1 HAec dicit Dominus Deus: Por-
A ta atrij interioris, quæ respi-
cit ad Orientem, erit clausa sex
diebus in quibus opus fit: die
autem sabbathi aperietur, sed
2 & in die Calendarũ aperietur. ❡ Et intrabit
princeps per viam vestibuli portæ deforis, &
stabit in limine portę: & facient sacerdotes
holocaustũ eius, & pacifica eius: & adorabit
super limen portæ, & egredietur: porta autẽ
3 non claudetur vsque ad vesperam. ❡ Et ado-
rabit populus terræ ad ostium portę illius in
sabbathis, & in Calendis coram Domino.
4 ❡ Holocaustum autem hoc offeret princeps
B Domino: in die sabbathi sex agnos immacu
5 latos, & arietem immaculatum. ❡ Et sacri-
ficium ephi per arietem: in agnis autem sa-
crificium quod dederit manus eius: & olei
6 hin per singula ephi. ❡ In die autem Calen-
darum, vitulũ de armẽto immaculatũ: & sex
7 agni, & arietes immaculati erunt. ❡ Et ephi
per vitulum, ephi quoque per arietem faciet
sacrificiũ: de agnis autẽ, sicut inuenerit ma-
8 nus eius: & olei hin, per singula ephi. ❡ Cũq;
ingressurus est princeps, per viam vestibuli
C portæ ingrediatur, & per eandem viã exeat.
9 ❡ Et cùm intrabit populus terrę in conspectu
Domini in solennitatibus: qui ingreditur ꝑ
portam Aquilonis, vt adoret, egrediatur per
viam portę meridianæ: porrò qui ingredi-
tur per viã portæ meridianæ, egrediatur per
viã portę Aquilonis: non reuertetur per viã
portę per quam ingressus est, sed e regione
10 illius egredietur. ❡ Princeps autem in medio
eorũ cum ingredientibus ingredietur, & cũ
11 egredientibus egredietur. ❡ Et in nundinis &
D in solennitatibus erit sacrificium ephi ꝑ vi-
tulum, & ephi per arietẽ: de agnis autem erit
sacrificiũ sicut inuenerit manus eius: & olei
12 hin, per singula ephi. ❡ Cum autẽ fecerit prin
ceps spontaneum holocaustum, aut pacifica
voluntaria Domino: aperietur ei porta quę
respicit ad Oriẽtẽ, & faciet holocaustũ suũ, &
pacifica sua, sicut fieri solet in die sabbathi:
& egredietur, claudeturq; porta postq̃ exie-
13 rit. ❡ Et agnũ eiusdẽ anni immaculatũ, faciet
E holocaustũ quotidie Dño: semꝑ manè faciet
14 illud. ❡ Et faciet sacrificiũ super eo cata ma-
nè manè sextam partem ephi: & de oleo ter-
tiam partem hin, vt misceatur similæ: sacri-
ficium Domino legitimum, iuge atque per-
15 petuum. ❡ Faciet agnum & sacrificium, &
oleum cata manè manè: holocaustum sem-
16 piternum. ❡ Hæc dicit Dominus Deus: Si
dederit princeps *donum* alicui de filijs suis: (*donum*)
hæreditas eius, filiorum suorum erit, posside
17 bunt eam hæreditariè. ❡ Si autẽ dederit lega-
F tum de hæreditate sua vni seruorum suorũ:
erit illius vsq; ad annum remissionis, & re-
uertetur ad principem: hæreditas autẽ eius
18 filijs eius erit. ❡ Et non accipiet princeps
de hæreditate populi per violentiam, & de
possessione eorum: sed de possessione sua hæ-
reditatem dabit filijs suis: vt non disperga-
tur populus meus vnusquisque à possessio-
19 ne sua. ❡ Et introduxit me per ingres-
sum q erat ex latere portæ in gazophylacia
Sanctuarij ad sacerdotes, quæ respiciebant
ad Aquilonem: & erat ibi locus vergens
20 ad Occidentem. ❡ Et dixit ad me: Iste est
locus vbi coquent sacerdotes pro pecca-
to, & pro delicto: vbi coquent sacrificium:
G vt nõ *efferant in atrium exterius*, & sancti- (*offerant in atrio exteriori*)
21 ficetur populus. ❡ Et eduxit me in atrium ex
terius, & circũduxit me ꝑ quatuor angulos
atrij: & ecce, atriolum erat in angulo atrij,
22 atriola singula per angulos atrij. ❡ In quatu-
or angulis atrij atriola disposita quadragin-
ta cubitorũ per lõgum, & triginta per latũ:
23 mensuræ vnius quatuor erant. ❡ Et paries ꝑ
circuitũ ambiens quatuor atriola: & culinę
fabricatæ erant subter porticus per gyrum.
24 ❡ Et dixit ad me: Hæc est domus culinarum
in qua coquent ministri, domus Domini vi-
ctimas populi.

CAPVT XLVII.

1 ❡ ET cõuertit me ad portã domus,
A & ecce aquæ egrediebãtur sub-
ter limen domus ad Orientẽ. fa
cies enim domus respiciebat ad
Orientem. aquæ autẽ descende-
bant in latus templi dextrum ad Meridiem
2 altaris. ❡ Et eduxit me per viam portę Aquilo
nis, & conuertit me ad viam foras portã ex-
teriorem, viam quæ respiciebat ad Orientẽ:
& ecce aquæ redundantes a latere dextro.
3 ❡ Cùm egrederetur vir ad Orientem, qui ha-
bebat funiculum in manu sua, & mensus
est mille cubitos: & traduxit me per aquam
4 usque ad talos. ❡ Rursumq; mensus est mil-
le, & traduxit me per aquam vsq; ad genua:
5 ❡ & mensus est mille, & traduxit me per
aquã vsq; ad renes. Et mensus est mille, tor-
rentem quem non potui pertransire: quoniã
intumuerunt aquæ profundi torrentis qui
6 non potest transuadari. ❡ Et dixit ad me: Cer
tè vidisti fili hominis. Et eduxit me, & con-
7 uertit ad ripam torrentis. ❡ Cumque me con
B uertissem, ecce in ripa torrentis ligna multa
8 nimis ex vtraque parte. ❡ Et ait ad me: Aquæ
istæ quę egrediuntur ad tumulos sabuli orien
talis, & descendunt ad plana deserti, intra-
bunt mare, & exibunt, & sanabuntur aquæ.
9 ❡ Et omnis anima viuens quæ serpit, quocun
que venerit torrens, viuet: & erũt pisces mul
ti satis postquàm venerint illuc aquæ istæ, &
sanabuntur: & viuent omnia ad quæ venerit
10 torrens. ❡ Et stabunt super illa piscatores ab
En-gaddi, vsque ad En-gallim siccatio sage-
narum erit: plurimæ species erunt piscium
eius sicut pisces maris magni, multitudinis
11 nimię. ❡ In littoribus autẽ eius, & in palustri-
bus non sanabuntur, quia in salinas dabun
12 tur. ❡ Et super torrentẽ orietur in ripis eius
C ex vtraque parte omne lignum *pomiferũ*: (*fructiferum* 4.)
non defluet folium ex eo, & nõ deficiet fru-
ctus eius: per singulos menses afferet primi-
tiua, quia aquæ eius de sanctuario egredien
tur: & erunt fructus eius in cibum, & folia
13 eius ad medicinam. ❡ Hæc dicit Dominus

Deus: Hic est terminus in quo possidebitis
terram in duodecim tribubus Israël: †quia Io- †Gen. 48.b 22.
14 seph duplicem funiculũ habet. ¶ Possidebitis
autem eã singuli æquè vt frater suus: ‡ super Gen. 12.b 7. 22.c.16.
quam leuaui manum meam vt darem patri-
bus uestris: & cadet terra hęc uobis in posses-
15 sionem. ¶ Hic est autem terminus terræ: ad
plagam septentrionalem, à mari magno via
16 Hethalon, uenientibus Sedada, ¶ Emath, Bero-
tha, Sabarim, quę est inter terminum Da
masci & confinium Emath, domus Tichon,
17 quæ est iuxta terminum Auran. ¶ Et erit ter-
minus a Mari vsq; ad atrium Enon terminus
D Damasci, & ab Aquilone ad Aquilonẽ, * ter- * & 1.
18 minus Emath: plaga septentrionalis. Por-
ro plaga Orientalis de medio Aurã, & de me-
dio Damasci, & de medio Galaad, & de me-
dio terrę Israël, Iordanis disterminans ad ma
re Orientale, metiemini etiam plagam Orien-
19 talem. ¶ Plaga autem australis meridiana, à
Thamar usque ad aquas contradictionis Ca-
des: & torrens vsq; ad mare magnum: & hęc
20 est plaga ad Meridiem australis. ¶ Et plaga
Maris, mare magnum à confinio per dire-
ctum donec uenias Emath, hæc est plaga Ma-
21 ris. ¶ Et diuideris terram istam vobis per tri-
22 bus Israël: ¶ & mittetis eam in hæreditatem
vobis: & aduenis qui accesserint ad uos, qui
genuerint filios in medio uestrũ: & erunt vo-
bis sicut indigenæ inter filios Israël: uobis-
cum diuident possessionem in medio tribuũ
23 Israël. ¶ In tribu autem quacunque fuerit
aduena, ibi dabitis possessionem illi, ait Do-
minus Deus.

CAPVT XLVIII.

1 ET hæc nomina tribuum à finibus
A Aquilonis iuxta viam Herhalon
pergẽtibus Emath atrium Enan
terminus Damasci ad Aquilo-
nẽ iuxta viam Emath. Et erit ei
2 plaga Orientalis Mare, Dan una. ¶ Et ad termi
num Dan, à plaga Orientali usque ad plagam
3 Maris, Aser vna: ¶ & super terminum Aser, à
plaga Orientali usq; ad plagam Maris, Neph-
4 thali una. ¶ Et super terminum Nephthali, à
plaga Orientali usque ad plagam Maris, Ma-
5 nasse una. ¶ Et super terminum Manasse, à
plaga Orientali usque ad plagam Maris, E-
6 phraim vna. ¶ Et sup terminũ Ephraim, à pla-
ga Oriẽtali vsq; ad plagã Maris, Ruben vna.
7 ¶ Et super terminum Ruben, à plaga Oriẽtali
8 usque ad plagam Maris, Iuda vna. ¶ Et super
terminum Iuda, à plaga Orientali usque ad
plagam Maris, erunt primitię, quas separabi-
tis uigintiquinq; millibus latitudinis, & lon
gitudinis, sicuti singulæ partes à plaga Oriẽ-
tali usque ad plagã Maris: & erit sanctuariũ
9 ĩ medio eius. ¶ Primitiæ quas separabitis Do-
mino, lõgitudo vigintiquinq; millibus, & la-
10 titudo decẽ millibus. ¶ Hæ aũt erũt primitiæ
B sãctuarij sacerdotũ: ad Aquilonem lõgitu-
dinis uigintiquinq; millia, & ad Mare latitu
nis decẽ millia, & sed ad Orientẽ latitudinis
decẽ millia, & ad meridiẽ lõgitudinis uigin-
tiquinq; millia: & erit sanctuarium Domi-
11 ni in medio eius. ¶ Sacerdotibus sanctuarii
erit de filijs Sadoc, qui custodierunt ceremo
nias meas, & nõ errauerunt cum errarẽt filij
12 Israël, sicut errauerunt & Leuitæ. ¶ Et erũt
eis primitię de primitiuis terrę sanctum san-
13 ctorum, iuxta terminum Leuitarum. ¶ Sed &
Leuitis similiter iuxta fines sacerdotum vi-
gintiquinque millia lõgitudinis, & latitudi
nis decem millia. Omnis longitudo, viginti
& quinq; millium, & latitudo decem milliũ.
14 ¶ Et non venundabunt ex eo, neq; muta-
bunt, neq; transferentur primitiæ terræ: quia
15 sanctificatæ sunt Domino. ¶ Quinque mil-
lia autem quæ supersunt in latitudine per ui
gintiquinq; millia, prophana erunt vrbis in
habitaculum, & in suburbana: & erit ciuitas
16 in medio eius. ¶ Et hæ mensuræ eius: Ad pla-
gam septentrionalem, quingenta & quatuor
millia: & ad plagam meridianam, quingenta
& quatuor millia: & ad plagam Orientalẽ,
quingenta & quatuor millia: & ad plagam
Occidentalem, quingenta & quatuor millia.
17 ¶ Erunt autem suburbana ciuitatis ad Aqui-
C lonem ducenta quinquaginta, & ad Meridiẽ
ducenta quinquaginta, & ad Oriẽtem ducẽ-
ta quinquaginta millia, & ad Mare ducenta
18 quinquaginta. ¶ Quod autem reliquum fue-
rit in longitudine secundum primitias san-
ctuarij, decem millia in Orientem, & decem
millia in Occidentem, erunt sicut primitiæ
sanctuarij: & erunt fruges eius in panes his
19 qui seruiũt ciuitati. ¶ Seruientes autem ciui-
tati, operabũtur ex omnibus tribubus Israël.
20 ¶ Omnes primitiæ, vigintiquinq; millium
per vigintiquinque millia in quadrum, sepa-
rabuntur in primitias sanctuarij, & in posses-
21 sionem ciuitatis. ¶ Quod autem reliquum
fuerit, principis erit ex omni parte primitia-
rum sanctuarii, & possessionis ciuitatis e re-
gione vigintiquinque millium primitiarum
vsque ad terminum Orientalem: sed & ad
Mare e regione vigintiquinque millium vsq;
ad terminũ Maris, similiter in partibus prin-
cipis erit: & erunt primitiæ sanctuarij, & san
22 ctuarium templi in medio eius. ¶ De posses-
sionem autem Leuitarum, & de possessione
ciuitatis in medio partium principis erit: *in
terminum Iuda, & *in terminum Ben-ia- *inter 1.
23 min, & ad principem pertinebit. ¶ Et reliqs
tribubus, à plaga Orientali vsq; ad plagã Oc-
24 cidentalem, Ben-iamin vna. ¶ Et contra ter-
D minum Ben-iamin, à plaga Orientali usq; ad
25 plagam Occidentalem, Simeon vna. ¶ Et su-
per terminum Simeonis à plaga Oriẽtali vs-
que ad plagam Occidentalem, Issachar vna.
26 ¶ Et super terminum Issachar, à plaga Orien-
tali vsq; ad plagam Occidentalem, Zabulon
27 vna. ¶ Et super terminum Zabulon, à plaga
Orientali vsque ad plagam maris, Gad vna.
28 ¶ Et super terminum Gad, ad plagam austri
in Meridiem: & erit finis de Thamar, usque
ad aquas contradictionis Cades, hæreditas
29 contra mare magnum. ¶ Hæc est terra, quam
mitteris in sortem tribubus Israël: & hæ par
30 titiones earum, ait Dominus Deus. ¶ Et hi
egressus ciuitatis: A plaga septentrionali
quingentos, & quatuor millia mensurabis.

ᵇ In nominibus tribuum 6.

31 ¶ Et portæ ciuitatis ᵇomnibus tribubusᵇ Is-
raël, portæ tres à Septentione, porta Ruben
32 vna, porta Iuda vna, porta Leui vna. ¶ Et ad
plagam Orientalem, quingentos & quatuor
millia: & portæ tres, porta Ioseph una, porta
33 Ben-iamin una, porta Dan una. ¶ Et ad pla-
gam meridianam, quingentos & quatuor mil
lia metiéris: * porta Simeonis una, porta Is-
34 sachar una, porta Zabulon una. ¶ Et ad pla
gam Occidentalem quingentos & quatuor
millia: & portæ eorum tres, porta Gad una,
35 porta Aser una, porta Nephthali una. ¶ Per
circuitum decem & octo millia, & nomen ci
uitatis ex illa die, Dominus ibidem.

** & portæ tres,*

Prophetiæ Ezechielis, Finis.

P R O P H E T I A D A N I E L I S.

H I E R O N Y M I I N D A N I E L E M P R AE F A T I O.

ANIELEM *prophetam iuxta Septuaginta Interpretes, Domini Saluatoris ecclesia non legũt, vtentes Theodotionis editione. Et hoc cur acciderit, nescio. Siue enim quia sermo Chaldaicus est, & quibusdam proprietatibus a nostro eloquio discrepat, noluerunt, Septuaginta Interpretes easdem linguæ lineas in translatione seruare: siue sub nomine eorum ab alio nescio quo non satis Chaldæam linguam sciente, editus est liber: siue aliud qd causæ extiterit ignorans: hoc vnum affirmare possum, quod multum a veritate discordat, & recto iudicio repudiatus sit. Sciendum quippe est Danielem maximè & Esdram Hebraicis quidem literis, sed Chaldæo sermone conscriptos: & vnam Ieremiæ pericopen: Iob quoque cum Arabica lingua plurimam habere societatem. Denique & ego adolescentulus post Quintiliani & Tullij lectionem ac flores Rhetoricos, cùm me in linguæ huius pistrinum reclusissem: & multo sudore multoq; tempore vix cœpissem anhelantia stridentiaq; verba resonare, & quasi per cryptam ambulans, rarum desuper lumen aspicerẽ, impegi nouissimè in Danielem: & tanto tædio affectus sum, vt desperatione subita omnem laborem veterem voluerim contemnere. Verùm adhortante me quodam Hebræo, & illud mihi crebrius in sua lingua ingerente, Labor improbus omnia vincit: qui mihi videbar sciolus inter Hebræos, cœpi rursus discipulus esse Chaldaicus. Et vt verum fatear, vsque ad præsentem diẽ magis possum sermonem Chaldaicum legere & intelligere, quàm sonare. Hæc idcirco refero, vt difficultatem vobis Danielis ostenderem: qui apud Hebræos nec Susannæ habet historiam nec hymnum trium puerorum, nec Beli, draconisq; fabulas: quas nos, quia in toto Orbe dispersa sunt, veru anteposito, eaq; iugulante subiecimus: ne videremur apud imperitos magnam partem voluminis detruncasse. Audiui ego quendam de præceptoribus Iudæorum, cùm Susannæ derideret historiam, & a Græco nescio quo eam diceret esse confictam, illud opponere quod Origeni quoq; Africanus opposuit, etymologias has,* ἀπὸ τοῦ σχίνου σχίσαι, καὶ ἀπὸ τοῦ πρίνου πρίσαι, *de Græco sermone descendere. Cuius rei nos intelligentiam nostris hanc possumus dare: vt verbi gratia, dicamus de arbore ilice dixisse eum, Ilico peream: & a lentisco, in lentem te comminuat angelus: vel non lente pereas: aut lentus, id est, flexibilis ducaris ad mortem: siue aliud quid ad arboris nomen conueniens. Deinde tantum fuisse otij tribus pueris cauillabatur, vt in camino æstuantis incendij metro luderent, & per ordinem ad laudem Dei omnia elementa prouocarent: aut quod miraculum, diuinæq; aspirationis indicium, vel draconem interfectum offa picis, vel sacerdotum Beli machinas deprehensas: quæ magis prudentia solertis viri quam prophetali essent spiritu perpetrata? Cum vero ad Habacuc veniret, & de Iudæa in Chaldæam raptum discophorum lectitaret, quærebat exemplum vbi legissemus in toto Veteri testamento quenquam sanctorum graui volasse corpore, & in puncto horæ tanta terrarum spacia transisse. Cui cum quidam è nostris satis ad loquendum promptulus, Ezechielem adduxisset in medium, & diceret eum de Chaldæa in Iudæam fuisse translatum: derisit hominem, & ex ipso volumine demonstrauit Ezechielem in spiritu se vidisse transpositum. Denique & Apostolum nostrum, videlicet, vt eruditum virum, & qui legem ab Hebræis didicisset, nõ fuisse ausum affirmare se raptum in corpore, sed dixisse, Siue in corpore, siue extra corpus, nescio: Deus scit. His & talibus argumentis apocryphas in libro Ecclesiæ fabulas arguebat. Super qua re lectoris arbitrio iudicium derelinquens, illud admoneo, non haberi Danielem apud Hebræos inter prophetas, sed inter eos, qui hagiographa conscripserunt. In tres siquidem partes omnis ab eis scriptura diuiditur: in Legem, in Prophetas, & in Hagiographa: id est, in quinque, & octo, & in vndecim libros: de quo non est huius temporis disserere. Quæ autem ex hoc propheta, imò contra hunc librũ Porphyrius obijciat, testes sunt Methodius, Eusebius, & Apollinaris: qui multis versuum millibus eius vesaniæ respondentes, nescio an curioso lectori satisfecerint. Vnde obsecro vos, o Paula & Eustochiũ, fundatis pro me ad Dominum preces: vt quandiu in hoc corpusculo sum, scribam aliquid gratum vobis, vtile ecclesiæ, dignum posteris. Præsentium quippe iudicijs non satis moueor: qui in vtramq; partem, aut amore labuntur, aut odio.*

CAPVT PRIMVM.

1 ANNO tertio regni Ioacim
A regis Iuda, venit Nabucho-
donosor, rex Babylonis in
Ierusalem, & obsedit eam:
2 & tradidit Dominus in
manu eius Ioacim, regem
Iudæ, & partem vasorum
domus Dei: & asportauit ea in terram Sen-
naar, in domum Dei sui, & vasa intulit in do
3 mum thesauri Dei sui. Et ait rex Asphenez
præposito eunuchorum, vt introduceret de
filijs Israël, & de semine regio & tyranno-
4 rum, pueros in quibus nulla esset macula,
decoros forma, & eruditos omni sapiētia,
cautos scientia, & doctos disciplina, & q pos
sent stare in palatio regis: vt doceret eos li-
5 teras, & linguam Chaldæorum. Et consti-
tuit eis rex annonam per singulos dies de ci
bis suis, & de vino vnde bibebat ipse: vt enu-
triti tribus annis postea starent in cōspectu
6 regis. Fuerunt ergo inter eos de filijs Iudæ,
7 Daniel, Ananias, Misaël, & Azarias. Et im-
B posuit eis præpositus eunuchorum, nomina:
Danieli, Baltassar: Ananiæ, Sidrach: Mi-
saëli, Misach: & Azariæ, Abdenago.
8 Proposuit autē Daniel in corde suo, ne pol-
lueretur de mensa regis, neq; de vino potus
eius: & rogauit eunuchorum præpositum ne
9 contaminaretur. Dedit autem Deus Da-
nieli gratiam, & misericordiam in conspectu
10 principis eunuchorum. Et ait princeps
eunuchorum ad Danielem: Timeo ego do-
minum meum regem, qui constituit vobis ci
bum & potum: qui si viderit vultus vestros
macilentiores præ cæteris adolescētibus co-
æuis vestris, condemnabitis caput meum re-
11 gi. Et dixit Daniel ad Malasar, quem con-
C stituerat princeps eunuchorum super Danie
12 lem, Ananiam, Misaëlem, & Azariam: Ten-
ta nos, obsecro, seruos tuos diebus decem: &
dentur nobis legumina ad vescendum, & a-
13 qua ad bibendum: & contemplare vultus
nostros & vultus puerorum qui vescuntur
cibo regio: & sicut videris, facies cum seruis
14 tuis. Qui audito sermone huiuscemodi, ten
15 tauit eos diebus decem. Post dies autem
decem apparuerunt vultus eorum meliores
& corpulentiores præ omnibus pueris qui
16 vescebantur cibo regio. Porrò Malasar tol-
lebat cibaria, & vinum potus eorum: daba-
17 que eis legumina. Pueris autem his dedit
D Deus scientiam & disciplinam in omni libro
& sapientia: Danieli autem intelligentiam
18 omnium visionum, & somniorum. Com-
pletis itaq; diebus, post quos dixerat rex vt
introducerentur: introduxit eos præpositus
eunuchorum in conspectu Nabuchodono-
19 sor. Cumque eis locutus fuisset rex, non
sunt inuenti tales de vniuersis, vt Daniel,
Ananias, Misaël, & Azarias: & steterūt in cō-
20 spectu Regis. Et omne verbum sapientiæ
& intellectus quod sciscitatus est ab eis rex,
inuenit in eis decuplum super cunctos ario-
los & magos qui erant in vniuerso regno
21 eius. Fuit autem Daniel vsque ad annum | Infrà 6. 5.21.
primum Cyri regis.

CAPVT II.

1 IN anno secundo regni Nabucho
A donosor, vidit Nabuchodono-
sor somnium, & conterritus est
spiritus eius, & somnium eius
2 fugit ab eo. Præcepit °autem °ergo 15.
rex, vt conuocarentur arioli, & magi, & ma-
lefici & Chaldæi: vt indicarent regi somnia
sua: qui cum venissent, steterunt coram rege.
3 Et dixit ad eos Rex: Vidi somnium: & mē-
4 te confusus ignoro quid viderim. Respon-
deruntq; Chaldæi regi Syriacè: Rex in sem-
piternum viue: dic somnium seruis tuis, &
5 interpretationē eius indicabimus. Et respō
dens rex ait Chaldæis: Sermo recessit à me:
nisi indicaueritis mihi somnium & coniectu
ram eius, peribitis vos, & domus vestræ
6 publicabuntur. Si autem somnium & con-
iecturam eius narraueritis: præmia, & dona,
& honorem multum accipietis à me. som-
nium igitur & interpretationem eius indi-
7 cate mihi. Responderunt secundò, atq; di-
xerūt: Rex somniū dicat seruis suis, & inter-
8 pretationem illius indicabimus. Respondit
B Rex, & ait: Certè noui, quòd tempus redimi
9 tis, scientes quòd recesserit à me sermo. Si
ergo somnium non indicaueritis mihi, vna
est de vobis sententia, quod interpretationē
quoque fallacem & deceptione plenam com
posueritis, vt loquamini mihi donec tem-
pus pertrāseat. Somnium itaque dicite mihi,
vt sciam quòd interpretationem quoq; eius
10 veram loquamini. Respōdentes ergo Chal-
dæi coram rege, dixerunt: Non est homo su-
per terram, qui sermonem tuum, Rex, possit
implere: sed neq; regum quisquam magnus
& potens, verbum huiuscemodi sciscitatur
11 ab omni ariolo, & mago, & Chaldæo. Ser-
mo enim quem tu quæris, Rex, grauis est:
nec reperietur quisquam qui indicet illū in
conspectu regis: exceptis dijs, quorum nō est
12 cum hominibus conuersatio. Quo audito,
rex in furore & in ira magna præcepit vt pe-
13 rirent omnes sapientes Babylonis. Et e-
gressa sententia, sapientes interficiebantur:
quærebanturque Daniel, & socij eius, vt pe-
14 rirent. Tunc Daniel requisiuit de lege at-
C que sententia ab Arioch principe militiæ Re
gis, qui egressus fuerat ad interficiendos sa-
15 pientes Babylonis. Et interrogauit eum
qui à rege potestatē acceperat, quam ob cau-
sam tam crudelis sententia à facie Regis es-
set egressa. Cùm ergo rem indicasset Arioch
16 Danieli, Daniel ingressus rogauit Regem,
vt tempus daret sibi ad solutionem indican-
17 dam regi. Et ingressus est domum suam:
Ananiæquè, & Misaëli, & Azariæ socijs suis,
18 indicauit negocium, vt quærerent miseri-
cordiam à facie Dei cœli super sacramento
isto, & non perirent Daniel & socij eius, cū
19 cæteris sapientibus Babylonis. Tunc Da-
nieli mysterium per visionem nocte reuela-
tum est. & benedixit Daniel Deum cœli,

Psal. 112. a. 2.

20 & loquutus ait: Sit nomē Domini bene-
dictum a seculo & vsque in seculum: quia sa-
21 pientia & fortitudo eius sunt: Et ipse mu-
tat tempora & ætates: transfert regna, atque
constituit: dat sapientiam sapientibus, &
22 scientiam intelligentibus disciplinam: ipse
D reuelat profunda & abscondita: & nouit in
23 tenebris constituta: & lux cum eo est. Ti-
bi Deus patrum meorum confiteor, teque
laudo: quia sapientiam & fortitudinem de-
disti mihi: & nune ostendisti mihi, quæ ro-
gauimus te: quia sermonem Regis aperuisti
24 nobis. Post hæc Daniel ingressus ad Arioch
quem constituerat rex, vt perderet sapien-
tes Babylonis, sic ei loquutus est: Sapien-
tes Babylonis ne perdas: introduc me in cō
spectu Regis, & solutionem Regi narrabo.
25 Tunc Arioch festinus introduxit Danielē
ad Regem, & dixit ei: Inueni hominem de
filijs transmigrationis Iudæ, qui solutionem
26 regi annunciet. Respondit Rex, & dixit
Danieli: cuius nomen erat Baltassar: Putas-
ne verè potes mihi indicare somnium quod
27 vidi, & interpretationem eius? Et respon-
dens Daniel coram rege, ait: Mysteriū quod
Rex interrogat, sapientes, magi, & arioli, &
28 aruspices nequeunt indicare regi. Sed est
Deus in cælo reuelans mysteria, qui indica-
uit tibi Rex Nabuchodonosor, quę ventura
sunt in nouissimis temporibus. Somniū tuū
& visiones capitis tui in cubili tuo, huiu-
29 scemodi sunt: Tu rex cogitare cœpisti in
stratu tuo, quid esset futurum post hæc: &
qui reuelat mysteria, ostendit tibi quæ ven-
30 tura sunt. Mihi quoq; non in sapientia quę
est in me plus quàm in cunctis viuētibus, sa-
cramentū hoc reuelatum est: sed vt interpre-
tatio regi manifesta fieret: & cogitationes
31 mentis tuæ scires. Tu rex videbas: & ecce
quasi statua vna grandis: statua illa magna,
& statura sublimis stabat cōtra te, & intui-
32 tus eius erat terribilis. Huius statuæ caput
ex auro optimo erat, pectus autē & brachia
33 de argento, porrò venter & femora ex ære: ti
biæ autē ferreæ, pedum quędam pars erat fer-
34 rea, quædam autem fictilis. Videbas ita, do-
nec abscissus est lapis de monte sine mani-
bus: & percussit statuam in pedibus eius fer-
35 reis & fictilibus, & comminuit eos. Tunc
contrita sunt pariter ferrum, testa, æs, ar-
gentum, & aurum, & redacta quasi in fauil-
lam æstiuæ areæ, quę rapta sunt vēto: nullus-
que locus inuentus est eis: lapis autem qui
percusserat statuam, factus est mons ma-
36 gnus, & impleuit vniuersam terram. Hoc est
somniū. Interpretationem quoque eius di-
37 cemus coram te rex. Tu rex regum es: &
F Deus cœli, regnum & fortitudinem & im-
38 perium & gloriam dedit tibi: & omnia
in quibus habitant filij hominum, & bestiæ
agri: volucres quoque cœli dedit in manu
tua, & sub ditione tua vniuersa constituit.
39 Tu es ergo caput aureum. Et post te con-
surget regnum aliud minus te: & regnum
tertium aliud æreum, quod imperabit vni-
40 uersæ terræ. Et regnum quartum erit ve-
lut ferrum. Quomodo ferrum comminuit
& domat omnia, sic comminuet & conteret
41 omnia hæc. Porro quia uidisti pedum &
digitorum partem testeam figuli, & partē
ferream: regnum diuisum erit: quod tamen
de plātario ferri orietur, secundum quod ui-
42 disti ferrum mistum testę ex luto. Et digi-
tos pedū ex parte ferreos & ex parte fictiles:
ex parte regnum erit solidum, & ex parte cō
43 tritum. Quod autem uidisti ferrum mistū
testę ex luto, commiscebuntur quidem hu-
mano semine, sed non adhęrebunt sibi, sicu-
44 ti ferrum misceri non potest testæ. In die-
bus autem regnorum illorum suscitabit De
us cœli regnum quod in æternum non dis-
sipabitur, & regnum eius alteri populo non
tradetur. comminuet autem, & consumet
G uniuersa regna hæc: & ipsum stabit in æter-
45 num. Secundum quod uidisti, quod de
monte abscissus est lapis sine manibus, &
comminuit testam, & ferrum, & æs, & argen
tum, & aurum: Deus magnus ostendit regi
quæ ventura sunt postea. & uerum est som-
46 nium, & fidelis interpretatio eius. Tūc rex
Nabuchodonosor cecidit in faciem suam, &
Danielem adorauit: & hostias, & incensum,
47 præcepit ut sacrificarent ei. Loquens er-
go rex, ait Danieli: Verè Deus uester, Deus
deorum est, & Dominus regum, & reuelans
mysteria: quoniam tu potuisti aperire hoc
48 sacramētum. Tunc rex Danielem in subli-
me extulit, & munera multa & magna de-
dit ei: & constituit eum principem super om
nes prouincias Babylonis: & præfectum ma-
gistratuum super cunctos sapientes Babylo-
49 nis. Daniel autem postulauit à rege: & con
stituit super opera prouinciæ Babylonis, Si-
drach, Misach, & Abdenago: Ipse autem Da-
niel erat in foribus regis.

testa 13.

nostrorū

CAPVT III.

1 NABVCHODONOSOR rex fecit sta
A tuam auream altitudine cubi-
torum sexaginta, latitudine
cubitorum sex: & statuit eam
in campo Dura prouinciæ Ba-
2 bylonis. Itaque Nabuchodonosor rex mi-
sit ad congregandos satrapas, magistratus, &
iudices, duces, & tyrānos, & præfectos, om-
nesq; principes regionum: vt cōuenirent ad
dedicationem statuę quam erexerat Nabu
3 chodonosor rex. Tunc congregati sunt sa-
trapæ, magistratus, & iudices, duces, & tyran
ni, & optimates qui erant in potestatibus
constituti. & vniuersi principes regionum,
vt cōuenirent ad dedicationem statuę quam
erexerat Nabuchodonosor Rex. stabant
autem in conspectu statuæ, quam posuerat
4 Nabuchodonosor rex: & pręco clamabat va-
lenter: Vobis dicitur populis, tribubus, & lin
5 guis, In hora qua audieritis sonitum tubæ
& fistulæ & citharę, sambucę & psalterij, &
symphoniæ, & vniuersi generis musicorum,
cadentes adorate statuam auream quam cō-
6 stituit Nabuchodonosor rex. Si quis autem
non prostratus adorauerit, eadem hora mit-
7 tetur in fornacem ignis ardentis. Post ha

igitur statim vt audierunt omnes populi so-
nitum tubæ, fistulæ, & citharę, sambucæ &
psalterij, symphoniæ, & omnis generis musi
corum: cadentes omnes populi, tribus & lin-
guæ, adorauerunt statuam auream quam cō-
8 stituerat Nabuchodonosor rex. ¶Statimq; in
ipso tēpore accedētes viri Chaldæi accusaue-
9 runt Iudæos, ¶ dixeruntq; Nabuchodonosor
10 regi: Rex in æternum viue. ¶ Tu rex, posuisti
decretum, vt omnis homo qui audierit soni-
tum tubę, fistulę, & citharę, sambucę & psal-
terij, & symphoniæ, & vniuersi generis mu-
sicorum, prosternat se, & adoret statuam
11 auream: ¶Si quis autem non procidens ado-
rauerit, mittatur in fornacem ignis ar-
12 dentis. ¶Sunt ergo uiri Iudæi, quos cōstitui-
B sti super opera regionis Babyloniæ, Sidrach,
Misach, & Abdenago: uiri isti cōtempserunt,
rex, decretum tuum: deos tuos nō colunt, &
statuam auream quam erexisti, nō adorant.
13 ¶Tūc Nabuchodonosor in furore & in ira p̄-
cepit, ut adducerentur Sidrac, Misach, & Ab-
denago: qui confestim adducti sunt in con-
14 spectu regis. ¶Pronuncians que Nabuchodo-
nosor rex, ait eis: Verēne Sidrach, Misach, &
Abdenago, deos meos non colitis, & statuā
*erexi s. auream quam *constitui, non adoratis?
15 ¶Nunc ergo si estis parati, quacunque hora
audieritis sonitum tubę, fistulę, citharę, sam-
bucę, & psalterij, & symphonię, omnisque
generis musicorum, prosternite vos, & ado-
rate statuam quam feci: quòd si non adora-
ueritis, eadem hora mittemini in fornacem
ignis ardentis: & quis est Deus qui eripiet
16 vos de manu mea? ¶ Respondentes Sidrach,
Misach, & Abdenago, dixerunt regi Nabu-
chodonosor: Non oportet nos de hac re re-
17 spondere tibi. ¶Ecce enim Deus noster quē
colimus, potest eripere nos de camino ignis
ardentis, & de manibus tuis, ò rex, liberare.
18 ¶Quòd si noluerit, notum sit tibi rex, quia
deos tuos non colimus: & statuam auream
19 quam erexisti, non adoramus. ¶ Tunc Na-
buchodonosor repletus est furore: & aspe-
ctus faciei illius immutatus est super Si-
drach, Misach, & Abdenago: & pręcepit vt
succenderetur fornax septuplum quàm suc-
20 cendi consueuerat. ¶ Et viris fortissimis de
exercitu suo iussit, vt ligatis pedibus Sidrach,
Misach, & Abdenago, mitterent eos in forna
21 cem ignis ardentis. ¶Et confestim viri illi
C vincti cum braccis suis, & tiaris, & calcea-
mentis, & vestibus missi sunt in medium for
22 nacis ignis ardentis. ¶nam iussio regis vrge-
bat: fornax autem succensa erat nimis Por-
rò viros illos qui miserant Sidrach, Misach,
23 & Abdenago, interfecit flamma ignis. ¶ Viri
autem hi tres, id est, Sidrach, Misach, & Ab-
denago ceciderunt in medio camino ignis
24 ardentis, colligati. ¶ Et ambulabant in me-
dio flammæ laudantes Deum, & benedicen-
25 tes Domino. ¶ Stans autem Azarias orauit
sic, aperiensque os suum in medio ignis, ait:
26 ¶ Benedictus es Domine Deus patrum no-
strorum, & laudabile & gloriosum nomen
27 tuum in secula: ¶ quia iustus es in omni-
bus quæ fecisti nobis, & vniuersa opera tua
vera, & vię tuę rectę, & omnia iudicia tua
28 vera. ¶ Iudicia enim vera fecisti iuxta om-
nia quæ induxisti super nos, & super ciuitatē
sanctam patrū nostrorum Ierusalem: quia
in veritate & iudicio induxisti omnia hęc
29 propter peccata nostra. ¶Peccauimus enim,
& iniquè egimus recedentes à te: & deli-
30 quimus in omnibus, ¶ & præcepta tua non
audiuimus, nec obseruauimus, nec fecimus
sicut præceperas nobis, vt bene nobis esset.
31 ¶ Omnia ergo quæ induxisti super nos, &
vniuersa quæ fecisti nobis, vero iudicio feci-
32 sti: ¶ & tradidisti nos in manibus inimico-
rum nostrorum iniquorum & pessimorum,
præuaricatorumque, & regi iniusto & pessi-
33 mo vltrà omnem terram. ¶ Et nunc non
possumus aperire os: confusio & opprobriū
facti sumus seruis tuis, & his qui colunt te.
34 ¶ Ne, quæsumus, tradas nos in perpetuum
D propter nomen tuum, & ne dissipes testa-
35 mentum tuum, ¶ neque auferas misericor-
diam tuam à nobis propter Abraham dilectū
tuum, & Isaac seruum tuum, & Israël sanctū
36 tuum: ¶ quibus locutus es, pollicens quòd
multiplicares semen eorum sicut stellas cœ-
li, & sicut arenam quæ est in littore maris.
37 ¶quia Domine imminuti sumus plus quàm
omnes gentes, sumusque humiles in vni-
uersa terra hodie propter peccata nostra.
38 ¶Et non est in tempore hoc princeps, &
dux, & propheta, neque holocaustum, neque
sacrificium, neque oblatio, neque incensum,
39 neque locus primitiarum coram te, ¶vt pos-
simus inuenire misericordiam tuam: sed in
animo contrito, & spiritu humilitatis susci-
40 piamur. ¶ Sicut in holocausto arietum &
taurorum, sicut in millibus agnorum pin-
guium: sic fiat sacrificium nostrum in con-
spectu tuo hodie, vt placeat tibi: quoniam
41 non est confusio confidentibus in te. ¶ Et
nunc sequimur te in toto corde, & timemus
42 te, & quærimus faciem tuam. ¶ Ne confun-
das nos: sed fac nobiscum iuxta mansuetu-
dinem tuam, & secundùm multitudinem mi
43 sericordiæ tuæ. ¶ Et erue nos in mirabilibus
tuis, & da gloriam nomini tuo Domine:
44 ¶& confundantur omnes qui ostendunt ser-
uis tuis mala, confundantur in omni poten-
45 tia, & robur eorum conteratur: ¶& sciant
quia tu es Dominus Deus solus, & gloriosus
46 super orbem terrarum. ¶ Et non cessabant
qui miserant eos, ministri regis, succendere
fornacem, naphtha & stupa & pice & mal-
47 leolis, ¶ & effundebatur flamma super for-
48 nacem cubitis quadraginta nouem: ¶ & eru-
pit, & incendit quos reperit iuxta fornacem
49 de Chaldęis. ¶ Angelus autem Domini de-
E scendit cum Azaria & socijs eius in forna-
cē, & excussit flammam ignis de fornace.
50 ¶& fecit medium fornacis quasi ventum ro-
ris flantem, & nō tetigit eos omnino ignis,
neque contristauit, nec quicquam molestię
51 intulit. ¶ Tunc hi tres quasi ex vno ore lau-
dabant & glorificabant & benedicebant
Deum in fornace, dicentes:

*& glorio sus.

52 Benedictus es Domine Deus patrum nostrorum, & laudabilis, * & superexaltatus in secula: & benedictum nomen gloriæ tuæ sanctum, & laudabile, & superexaltatum in omnibus seculis.
53 ¶ Benedictus es in templo sancto gloriæ tuæ, superlaudabilis & supergloriosus in secula.
54 ¶ Benedictus es in throno regni tui, & superlaudabilis° & superexaltatus in secula.
55 ¶ Benedictus es qui intueris abyssos,¶ & sedes super cherubim, & laudabilis & superexaltatus in secula.
56 ¶ Benedictus es in firmamento cœli, & laudabilis & gloriosus in secula.
57 ¶ Benedicite omnia opera Domini Domino, laudate & superexaltate eum in secula.
58 ¶ ¶ Benedicite angeli Domini Domino, laudate & superexaltate eum in secula.
59 ¶ ¶ Benedicite cœli Domino, laudate & superexaltate eum in secula.
60 ¶ Benedicite aquæ omnes quę super cœlos sunt, Domino: laudate & superexaltate eum in secula.
61 ¶ Benedicite omnes virtutes Domini Domino, laudate & superexaltate eum in secula.
62 ¶ ¶ Benedicite Sol & Luna Domino, laudate & superexaltate eum in secula.
63 ¶ Benedicite stellæ cœli Domino, laudate, & superexaltate eum in secula.
64 ¶ Benedicite omnis imber & ros Domino, laudate & superexaltate eum in secula.
65 ¶ Benedicite omnis spiritus Dei Dño, laudate & superexaltate eum in secula.
66 ¶ Benedicite ignis & æstus Domino, laudate superexaltate eum in secula.
67 ¶ Benedicite frigus & °æstas Domino, laudate & superexaltate eum in secula.
68 ¶ Benedicite rores & pruina Domino, laudate & superexaltate eum in secula.
69 ¶ Benedicite gelu & frigus Domino, laudate & superexaltate eum in secula.
70 ¶ Benedicite glacies & niues Domino, laudate & superexaltate eum in secula.
71 ¶ Benedicite noctes & dies Domino, lau-
F date & superexaltate eum in secula.
72 ¶ Benedicite lux & tenebrę Domino, laudate & superexaltate eum in secula.
73 ¶ Benedicite fulgura & nubes Domino, laudate & superexaltate eum in secula.
74 ¶ Benedicat terra Dominum, laudet & superexaltet eum in secula.
75 ¶ Benedicite montes & colles Domino, laudate superexaltate eum in secula.
76 ¶ Benedicite uniuersa germinantia in terra Domino, laudate & superexaltate eum in secula.
77 ¶ Benedicite fontes Domino, laudate & superexaltate eum in secula.
78 ¶ Benedicite maria & flumina Domino, laudate & superexaltate eum in secula.
79 ¶ Benedicite cete, & omnia quę mouētur in aquis, Domino; laudate & superexaltate eū in secula.
80 ¶ Benedicite omnes uolucres cœli Domino, laudate & superexaltate eum in secula.

°supergloriosus 2. Psal. 79.a 2. 98.a. 1. Psa. 144.b 10. Psa. 102.d 20. 148.a 2. Psal. 69.d 148. a. 4. ¶Psa. 148. a. 3. .7. °æstus 3. cauma 4.

81 ¶ Benedicite omnes bestiæ & pecora Domino, laudate & superexaltate eum in secula.
82 ¶ Benedicite filij hominum Domino, laudate & superexaltate eum in secula.
83 ¶ Benedicat Israël Dominum, laudet & superexaltet eum in secula.
84 ¶ Benedicite sacerdotes Domini Dño, laudate & superexaltate eum in secula.
85 Benedicite serui Domini Domino, laudate & superexaltate eum in secula.
86 ¶ Benedicite spiritus & animæ iustorum Domino, laudate & superexaltate eum in secula.
87 ¶ Benedicite sancti & humiles corde Domino, laudate & superexaltate eum in secula.
88 ¶ Benedicite Anania, Azaria, Misaël Domino, laudate & superexaltate eum in secula: quia eruit nos de inferno, & saluos fecit de manu mortis, & liberauit nos de medio ardentis flammæ, & de medio ignis eruit nos.
89 ¶ Confitemini Domino, quoniam bonus: quoniam in seculum misericordia eius.
90 ¶ Benedicite omnes religiosi Domino, Deo deorum: laudate & confitemini ei, quia in omnia secula misericordia eius.

Hucusq; in Hebræo non habetur: & quæ posuimus, de Theodotionis editione translata sunt.

91 ¶ Tunc Nabuchodonosor rex obstupuit, &
G surrexit ꝓperè, & ait optimatibus suis: Nonne tres viros misimus in medium ignis compeditos? Qui respondētes Regi, dixerunt: ¶ Ve-
92 rè rex. ¶ Respondit *, & ait: Ecce ego video quatuor viros solutos, & ambulantes in medio ignis, & nihil corruptionis in eis est;
93 & species quarti similis filio Dei. ¶ Tunc accessit Nabuchodonosor ad ostium fornacis ignis ardentis, & ait: Sidrach, Misach, & Abdenago, serui Dei excelsi, egredimini & venite. Statimque egressi sunt Sidrach, Misach, &
94 Abdenago de medio ignis. ¶ Et congregati satrapæ, & magistratus, & iudices, & potentes regis, contemplabātur uiros illos: quoniā nihil potestatis habuisset ignis in corporibus eorum, & capillus capitis eorum nō esset adustus, etiam sarabalia eorum non fuissent immutata, & odor ignis non transisset
95 per eos. ¶ Et erūpēs Nabuchodonosor, ait: Benedictus Deus eorum, Sidrach videlicet, Misach, & Abdenago; qui misit angelum suum, & eruit seruos suos, qui crediderunt in eum: & verbum regis immutauerunt, & tradiderunt corpora sua, ne seruirent, & ne adorarēt
96 omnem Deum, excepto Deo suo. ¶ A me ergo positum est hoc decretum, ut omnis populus, tribus & lingua quæcunque locuta fuerit blasphemiam contra Deū Sidrac, Misach, & Abdenago, dispereat, & domus eius vastetur: neque enim est alius Deus qui possit ita
97 saluare. ¶ Tunc rex promouit Sidrach, Misach, & Abdenago in prouincia Babylonis.
98 ¶ NABVCHODONOSOR, Rex, Omnibus populis, gentibus, & linguis, qui habitant in uniuersa terra, pax uobis multiplicetur.

* rex

99 cetut . Signa & mirabilia fecit apud me
Deus excelſus . Placuit ergo mihi prædicare
100 ſigna eius, quia magna ſunt : & mirabilia
-3. eius, quia fortia: & regnum eius regnum ſē-
Infr. 4. g piternum, & poteſtas eius in generatione
31. 7. d. 14 & generationem.

CAPVT IIII.

1 EGo Nabuchodonoſor quietus
A erā in domo mea , & florens in
2 palatio meo . ſomnium vidi
quod perterruit me : & cogitatio-
nes meæ in ſtratu meo , & ui-
ſiones capitis mei conturbauerunt me .
3 Et per me propoſitum eſt decretum , vt in-
troducerentur in conſpectu meo cuncti ſa-
pientes Babylonis, & ut ſolutionem ſom-
4 nij indicarent mihi. Tunc ingrediebantur
arioli, magi, Chaldæi , & aruſpices , & ſom-
nium narraui in cōſpectu eorum: & ſolutio-
5 nem eius non indicauerunt mihi: donec
collega ingreſſus eſt in cōſpectu meo Daniel,
cui nomen Baltaſſar, ſm nomen Dei mei ,
qui habet ſpiritum deorum ſanctorum in ſe-
metipſo : & ſomnium coram ipſo locutus
6 ſum . Baltaſſar princeps ariolorū ,quoniam
ego, ſcio quod ſpiritum ſanctorum deorum
habeas in te, & omne ſacramentum non eſt
impoſſibile tibi. viſiones ſomniorum meorū
7 quas vidi, & ſolutionem earum narra. Viſio
B capitis mei in cubili meo: Videbam , & ecce
arbor in medio terræ, & altitudo eius nimia:
8 Magna arbor , & fortis : & proceritas eius
contingēs cœlum: aſpectus illius erat uſque
9 ad terminos uniuerſæ terræ. Folia eius pul-
cherrima & fructus eius nimius: & eſca vni-
uerſorū in ea : ſubter eam habitabāt anima-
lia & beſtiæ , & in ramis eius conuerſaban-
tur uolucres cœli: & ex ea ueſcebatur omnis
10 caro. Videbam in uiſione capitis mei ſuper
ſtratū meū: & ecce uigil & ſanct' de cœlo de-
11 ſcēdit. Clamauit fortiter, & ſic ait: Succidi-
te arborē, & præcidite ramos eius : excutite
folia eius, & diſpergite fructus eius: fugiāt be
ſtiæ quæ ſubter eam ſunt, & uolucres de ra-
12 mis eius . Veruntamen germen radicum
eius in terra ſinite, & alligetur uinculo fer-
reo & æreo in herbis quæ foris ſunt , & rore
cœli tingatur , & cū feris pars eius in herba
13 terræ. Cor eius ab humano commutetur,
C & cor feræ detur ei: & ſeptē tempora mu-
14 tentur ſuper eum. In ſententia uigilum de-
cretum eſt , & ſermo ſanctorum, & petitio
donec cognoſcant viuentes quoniam domi-
natur Excelſus in regno hominum , & cui-
cunque voluerit , dabit illud , & humillimū
15 hominem conſtituet ſuper eum. Hoc ſom-
nium vidi ego Nabuchodonoſor rex : tu ergo
Baltaſſar interpretationē narra feſtinus : qa
omnes ſapientes regni mei non queunt ſolu
tionem edicere mihi : tu autem potes, quia
16 ſpiritus deorum ſanctorum in te eſt . Tunc
Daniel, cuius nomen Baltaſſar , cœpit intra
ſemetipſum tacitus cogitare quaſi una hora:
& cogitationes eius cōturbabant eum . Re-
ſpondens autem Rex, ait : Baltaſſar, ſomniū
D & interpretatio eius non conturbent te. Re-
ſpōdit Baltaſſar, & dixit : Domine mi, ſom-
nium his qui te oderūt: & interpretatio eius
17 hoſtibus tuis ſit. Arborem quam uidiſti
ſublimem atque robuſtam, cuius altitudo p-
tingit ad cœlum , & aſpectus illius in omnē
18 terram, & rami eius pulcherrimi , & fru-
ctus eius nimius, & eſca omnium in ea, ſub-
ter eam habitantes beſtię agri , & in ramis
19 eius commorātes aues cœli: Tu es rex, qui
magnificatus es , & inualuiſti : & magnitu-
do tuā creuit & peruēnit vſq; ad cœlū, & po
20 teſtas tuas ī terminos vniuerſæ terrę. Quod
autē vidit rex vigilem & ſanctum deſcende-
re de cœlo, & dicere : Succidite arborem , &
diſſipate illam , attamen germen radicum
eius in terra dimittite , & vinciatur ferro &
ære in herbis foris, & rore cœli cōſpergatur,
& cū feris ſit pabulum eius donec ſeptem tē
21 pora mutentur ſuper eum: Hæc eſt inter
E pretatio ſententiæ Altiſſimi , quæ peruenit
22 ſuper dominum meum Regem : Eiicient
te ab hominibus , & cum beſtijs feriſq; erit
habitatio tua, & fœnum ut bos comedes, & Infr. 5. f
rore cœli infunderis: ſeptem quoque tempo- 21.
ra mutabuntur ſuper te , donec ſcias quòd
dominetur Excelſus ſuper regnum hominū
23 & cuicunque voluerit, det illud. Quòd au-
tē præcepit ut relinqueretur germen radicū
eius, id eſt arboris: regnum tuum tibi mane-
bit poſtquàm cognoueris poteſtatem eſſe
24 cœleſtem . Quam ob rem rex conſilium
meum placeat tibi, & peccata tua eleemo- Eccle. 3. d
ſynis redime, & iniquitates tuas miſericordiis 33.
pauperum : forſitan ignoſcet delictis tuis .
25 Omnia * venerunt ſuper Nabuchodo- *hæc
26 noſor regem . Poſt finem menſium duo-
decim , in aula Babylonis deambulabat .
27 Reſponditque rex , & ait : Nonne hæc eſt
Babylon* magna, quam ego ædificaui in do- * ciuitas
mum regni , in robore fortitudinis meæ &
28 in gloria decóris mei? Cumque ſermo ad-
F huc eſſet in ore regis, uox de cœlo ruit: Ti-
bi dicitur Nabuchodonoſor rex, Regnum * * tuum
29 tranſibit à te. & ab hominibus eiicient te,
& cum beſtiis * feris erit habitatio tua, fœ- * &
num quaſi bos comedes , & ſeptem tem-
pora mutabuntur ſuper te : donec ſcias
quod dominetur Excelſus in regno homi-
30 num; & cuicunque uoluerit, det illud . Ea-
dem hora ſermo completus eſt ſuper Na-
buchodonoſor, & ex hominibus abiectus eſt,
& fœnū ut bos comedit, & rore cœli corpus
eius infectum eſt : donec capilli eius in ſi-
militudinem aquilarum creſcerent , & vn-
31 gues eius quaſi auium . Igitur poſt finem
dierum ego Nabuchodonoſor oculos meos
ad cœlum leuaui , & ſenſus meus redditus
G eſt mihi: & Altiſſimo benedixi , & Viuen-
tem in ſempiternum laudaui , & glorifica-
ui, qa poteſtas eius poteſtas ſempiterna , & Supr. 3. g
regnum eius in generatione & generationē. 100.
32 Et omnes habitatores terræ apud eum in Infr. 7. d
nihilum reputati ſunt : iuxta uoluntatem.n. 14.
ſuam facit tā in virtutibus cœli, q̄ in habita-
toribus terræ : & non eſt qui reſiſtat manui

eius,

33 eius, & dicat ei, Quare fecisti? ¶ In ipso té-
pore sensus meus reuersus est ad me; & ad
honorem regni mei, decoremq; perueni: &
figura mea reuersa est ad me: & optimates
mei, & magistratus mei requisierũt me, & in
regno meo restitutus sum: & magnificẽtia
34 amplior addita est mihi. ¶ Nũc igit ego Nabu-
chodonosor laudo & magnifico, & glorifico
regẽ cœli: q̃a oĩa opera eius vera, & viæ eius
iudicia, & gradiẽtes ĩ superbia põt humiliare.

CAPVT V.

1 BALSASAR rex fecit grande cõui-
A uium optimatibus suis mille:
& vnusquisque secundùm suam
2 bibebat ætatem. ¶ Præcepit er-
go iam temulentus, vt afferren-
tur vasa aurea & argentea quæ asportauerat
Nabuchodonosor pater eius de templo quod
fuit in Ierusalem: vt biberent in eis rex &
optimates eius: vxoresq; eius, & concubi-
3 næ. ¶ Tũc allata sunt vasa aurea * quæ aspor- * & argentea 14.
tauerat de templo quod fuerat in Ierusa-
lem: & biberunt in eis rex & optimates eius,
4 vxores & concubinæ illius. ¶ Bibebant vinũ,
& laudabant deos suos aureos & argenteos,
5 æreos, ferreos, ligneosq; & lapideos. ¶ In ea-
dem hora apparuerunt digiti, quasi manus
hominis scribentis contra candelabrum in
superficie parietis aulæ regiæ: & rex aspicie-
6 bat articulos manus scribentis. ¶ Tunc fa-
B cies Regis commutata est, & cogitationes
eius conturbabant eum: & compages renũ
eius soluebantur, & genua eius ad se inuicẽ
7 collidebãtur. ¶ Exclamauit itaq; rex fortiter
vt introducerẽt magos, Chaldæos, & aruspi-
ces. Et proloquens rex, ait sapientibus Baby-
lonis: Quicunque legerit scripturam hanc,
& interpretationem eius manifestam mihi
fecerit, purpura vestietur, & torquẽ aureã ha-
bebit in collo, & tertius in regno meo erit.
8 ¶ Tunc ingressi omnes sapiẽtes regis, nõ po-
tuerunt nec scripturam legere, nec interpre-
9 tationem indicare regi. ¶ Vnde rex Balsa-
saris conturbatus est, & vultus illius immu-
C tatus est: sed & optimates eius turbabantur.
10 ¶ Regina autem pro re, quæ acciderat Regi &
optimatibus eius, domum conuiuij ingressa
est: & proloquens, ait: Rex in æternum viue:
non te conturbent cogitationes tuæ, neque
11 facies tua immutetur. ¶ Est vir in regno tuo,
qui spiritum deorum sanctorum habet in se:
& in diebus patris tui sciẽtia & sapientia in-
uentæ sunt in eo: nam & rex Nabuchodono-
sor pater tuus principem magorum, incanta-
torum, Chaldæorum, & aruspicum constituit
12 eum: pater, inquam, tuus ò rex: ¶ Quia spi-
ritus amplior, & prudentia, intelligentiaq;,
interpretatio somniorum, & ostensiò secre-
torum, ac solutio ligatorum inuentæ sunt in
eo, hoc est in Daniele: cui rex posuit nomen
Baltassar. nunc itaq; Daniel vocetur, & in-
13 terpretationem narrabit. ¶ Igitur introdu-
ctus est Daniel coram rege. Ad quem præ-
D fatus rex, ait: Tu es Daniel de filijs capti-
uitatis Iudæ, quem adduxit pater meus rex
14 de Iudæa? ¶ Audiui de te quoniam spiritum
deorum habeas: & scientia, intelligentia-
que, ac sapientia ampliores inuentæ sunt in
15 te: ¶ Et nunc introgressi sunt in conspectu
meo sapientes magi, vt scripturã hanc lege-
rent, & interpretationem eius indicarẽt mi-
hi: & nequiuerũt sensum huius sermonis edi-
16 cere*. ¶ Porro ego audiui de te, quòd possis *mihi 16.
obscura interpretari, & ligata dissoluere: si
ergo vales scripturã legere, & interpretatio-
nem eius indicare mihi, purpura vestieris, &
torquem aureã circa collum tuum habebis,
17 & tertius in regno meo princeps eris. ¶ Ad
E quæ respondens Daniel, ait coram rege: Mu-
nera tua sint tibi, & dona domus tuæ alteri
da: scripturam autem legam tibi, Rex, &
18 interpretationem eius ostendam tibi. O
Rex, Deus altissimus regnum & magnifi-
centiam, & gloriam & honorem dedit Nabu-
19 chodonosor patri tuo. ¶ Et propter magni-
ficentiam quam dederat ei, vniuersi populi,
tribus & linguæ tremebant & metuebant
eũ: quos volebat, interficiebat: & quos vole-
bat, percutiebat: & quos volebat, exaltabat:
20 & quos volebat, humiliabat. ¶ Quando au-
tem eleuatum est cor eius, & spiritus illius
obfirmatus est ad superbiam, depositus est
21 de solio regni sui, & gloria eius ablata est: ¶ &
à filijs hominum eiectus est, sed & cor eius
cum bestijs positum est, & cum onagris erat
habitatio eius: ¶ fœnum quoque, vt bos come- ¶ Sup. 4. c. 22.
F debat; & rore cœli corpus eius infectum est:
donec cognosceret quod potestatem haberet
Altissimus in regno hominum; & quemcun-
22 que voluerit, suscitabit super illud. ¶ Tu quo-
que filius eius Balsasar, non humiliasti cor
23 tuum, cùm scires hæc omnia: ¶ sed aduersum
dominatorẽ cœli eleuatus es: & vasa domus
eius allata sunt coram te; & tu, & optimates
tui, & vxores tuæ, & concubinæ tuæ vinũ bi-
bistis in eis: deos quoq; argẽteos, & aureos,
& æreos, ferreos, ligneosq;, & lapideos qui
non vident, neque audiunt, neque sentiunt,
laudasti: porrò Deum, qui habet flatum tuum
in manu sua, & omnes vias tuas, non glori-
24 ficasti. ¶ Idcirco ab eo missus est articulus
G manus, qui scripsit hoc quod exaratum est.
25 ¶ Hæc est autem scriptura, quæ digesta est:
26 MANE, THECEL, PHARES. ¶ Et hæc
est interpretatio sermonis: MANE, nume-
rauit Deus regnum tuum, & cõpleuit illud.
27 ¶ THECEL, appensus es in statéra, & inuẽ-
28 tus es minus habẽs. ¶ PHARES: diuisum
est regnum tuum, & datum est Medis & Per-
29 sis. ¶ Tunc iubente rege indutus est Daniel
purpura, & circundata est torques aurea col-
lo eius: & prædicatum est de eo quòd haberet
30 potestatem tertius in regno*. ¶ Eadẽ nocte in- *suo.
31 terfectus est Balsasar rex Chaldæus. ¶ Et Da-
rius Medus successit in regnum, annos natus
sexagintaduos.

CAPVT VI.

1 PLACVIT Dario, ¶ & cõstituit su- ¶ Infr. 9. a 1.
A per regnum satrapas centum vi-
ginti, vt essent in toto regno
2 suo. ¶ Et super eos, principes
tres, ex quibus Daniel vnus

erat

erat: vt ſatrapæ illis redderēt rationē, & rex
3 non ſuſtineret moleſtiam. ¶ Igitur Daniel
ſuperabat omnes principes & ſatrapas: quia
ſpiritus Dei amplior erat in illo. Porrò rex
cogitabat conſtituere eum ſuper omne re-
4 gnum. ¶ Vnde principes & ſatrapæ quærebāt
occaſionem, ut °inuenirent Danieli` ex late-
re °regni`: nullamq; cauſam & ſuſpicionem
reperire potuerunt, eò quod fidelis eſſet, &
omnis culpa & ſuſpicio non inueniretur in
5 eo. ¶ Dixerunt ergo uiri illi: Non inueni-
B mus Danieli huic aliquam occaſionem, niſi
6 fortè in lege Dei ſui. ¶ Tunc principes & ſa-
trapæ ſurripuerunt regi, & ſic locuti ſunt ei:
7 Dari rex in æternum uiue: ¶ conſilium in-
ierunt omnes principes regni, magiſtratus,
& ſatrapæ, ſenatores & iudices, ut decre-
tum imperatorium exeat, & edictum: Vt
omnis qui petierit aliquam petitionē à quo-
cunque Deo & homine, uſque ad triginta
dies, niſi à te rex, mittatur in lacum leo-
8 num. ¶ Nunc itaque rex, confirma ſenten-
tiam, & ſcribe decretum: ut non immute-
tur quod ſtatutum eſt à Medis, & Perſis, nec
9 præuaricari cuiquā liceat. ¶ Porrò rex Da-
10 rius propoſuit edictum, & ſtatuit. ¶ Quod
C cùm Daniel comperiſſet, id eſt conſtitutam
legem, ingreſſus eſt domum ſuam: & fene-
ſtris apertis in cœnaculo ſuo, contra Ieru-
ſalem tribus temporibus in die flectebat ge-
nua ſua, & adorabat, confitebaturque corā
Deo ſuo, ſicut & antè facere conſueuerat.
11 ¶ Viri ergo illi curioſiùs inquirentes, in-
uenerunt Danielem orantem, & obſecran-
12 tem Deum ſuum. ¶ Et accedentes locu-
ti ſunt regi ſuper edicto: Rex, nunquid
non conſtituiſti, ut omnis homo qui roga-
ret quenquam de dijs & hominibus uſque
ad dies triginta, niſi te rex, mitteretur in
lacum leonum? Ad quos reſpondens rex,
ait: Verus eſt ſermo iuxta decretum Me-
D dorum atque Perſarum, quod præuarica-
13 ri non licet. ¶ Tunc reſpondentes, dixerunt
coram rege: Daniel de filiis captiuitatis
Iudæ, non curauit de lege tua & de edi-
cto quod conſtituiſti: ſed tribus tempori-
14 bus per diem orat obſecratione ſua. ¶ Quod
verbum cùm audiſſet rex, ſatis contriſta-
tus eſt, & pro Daniele poſuit cor ut libera-
ret eum, & uſque ad occaſum Solis labo-
15 rabat, vt erueret illum. ¶ Viri autem il-
li intelligentes regem, dixerunt ei: Scito
rex, quia lex Medorum atque Perſarum eſt,
vt omne decretum quod conſtituerit rex,
16 non liceat immutari. ¶ Tunc rex præcepit,
E & adduxerunt Danielem, & miſerunt eum
in lacum leonum. Dixitque rex Danieli,
Deus tuus quem colis ſemper, ipſe libera-
17 bit te. ¶ Allatusque eſt lapis vnus, & po-
ſitus eſt ſuper os laci: quem obſignauit rex
annulo ſuo, & annulo optimatum ſuorum,
18 ne quid fieret contra Danielem. ¶ Et abiit
rex in domum ſuam, & dormiuit incœna-
tus, cibique non ſunt allati coram eo, inſuper
19 & ſomnus receſſit ab eo. ¶ Tunc rex primo
diluculo conſurgens, feſtinus ad lacū leonū

°auferrent Danielē 3. °regni 17

20 perrexit: ¶ appropinquansque lacui, Danielē
voce lachrymabili inclamauit, & affatus
eſt eum: Daniel ſerue Dei uiuentis, Deus
tuus cui tu ſeruis ſemper, putáſne valuit te
21 liberare à leonibus? ¶ Et Daniel regi reſpon-
22 dēs, ait: Rex in æternum viue: ¶ ſDeus meus
miſit angelum ſuum, & concluſit ora
F leonum, & non nocuerunt mihi, quia coram
eo iuſtitia inuenta eſt in me: ſed & coram te
23 rex delictum non feci. ¶ Tunc vehementer
rex gauiſus eſt ſuper eo, & Danielem præce-
pit educi de lacu: eductusque eſt Daniel de la-
cu, & nulla læſio inuenta eſt in eo, quia cre-
24 didit Deo ſuo. ¶ Iubente autem rege adducti
ſunt uiri illi qui accuſauerunt Danielem, &
in lacum leonū miſſi ſunt ipſi, & filij, & uxo-
res eorum: & non peruenerunt uſque ad
pauimentum laci, donec arriperent eos leo-
nes, & omnia oſſa eorum comminuerunt.
25 ¶ Tunc Darius rex ſcripſit vniuerſis populis,
G tribubus, & linguis habitātibus in uniuerſa
26 terra: PAX uobis multiplicetur. ¶ A me cō-
ſtitutum eſt decretum, vt in uniuerſo impe-
rio & regno meo tremiſcant, & paueant
Deum Danielis: ipſe eſt enim Deus viuens
& æternus in ſecula: & regnum eius non diſ-
ſipabitur, & poteſtas eius vſque in æternum.
27 ¶ Ipſe liberator atque ſaluator, faciens ſigna
& mirabilia in cœlo & in terra: qui liberauit
28 Danielem de °lacu` leonum. ¶ ſ Porrò Da-
niel perſeuerauit vſque ad regnum Darij, re-
gnumque Cyri Perſæ.

ſ1.Ma.2.f 60.

°manu 1.

ſSupr.1.A 21.

CAPVT VII.

1 ANNO primo Balſaſar regis Ba-
A bylonis, Daniel ſomnium vi-
dit: viſio autem capitis eius in
cubili ſuo: & ſomniū ſcribens,
breui ſermone comprehendit,
2 ſummatimque perſtringens, ait: ¶ Videbam
in viſione mea nocte: & ecce quatuor ven-
3 ti cœli pugnabant in mari magno. ¶ Et qua-
tuor beſtiæ grandes aſcendebant de mari, di-
4 uerſæ inter ſe. ¶ Prima quaſi leæna, & alas
habebat aquilæ: aſpiciebam donec euulſæ
ſunt alæ eius, & ſublata eſt de terra, & ſuper
pedes quaſi homo ſtetit, & cor hominis da-
5 tum eſt ei. ¶ Et ecce beſtia alia ſimilis vrſo
in parte ſtetit: & tres ordines erant in ore
eius, & in dentibus eius, & ſic dicebant
6 ei: Surge, comede carnes plurimas. ¶ Poſt
B hæc aſpiciebam: & ecce alia quaſi pardus, &
alas habebat quaſi auis, quatuor ſuper ſe: &
quatuor capita erant in beſtia, & poteſtas da-
7 ta eſt ei. ¶ Poſt hęc aſpiciebā in uiſione noctis,
& ecce beſtia quarta terribilis atq; mirabi-
lis, & fortis nimis: dētes ferreos habēbat ma-
gnos, comedens atq; cōminuēs, & reliqua pe-
dibus ſuis cōculcans: diſſimilis aūt erat cęte-
ris beſtijs quas viderā ante eā, & habebat cor-
8 nua decē. ¶ Conſyderabā cornua, & ecce cor-
C nu aliud paruulū ortū eſt de medio eorum:
& tria de cornibus primis euulſa ſunt à facie
eius; & ecce oculi, quaſi oculi hominis erant
9 in cornu iſto, & os loquens ingētia. ¶ Aſpi-
ciebam, donec throni poſiti ſunt, & antiquus

dierum

dierum sedit: vestimentum eius candidum
quasi nix, & capilli capitis eius quasi lana
munda: thronus eius, flammæ ignis: rotæ
10 eius, ignis accensus. Fluuius igneus rapi-
dusq; egrediebatur a facie eius: | millia milliũ
ministrabant ei, & decies millies centena
millia assistebant ei: iudicium sedit, & libri
11 aperti sunt. Aspiciebam propter uocem ser-
D monum grandium, quos cornu illud loque-
batur: & vidi quoniam interfecta esset be-
stia, & perisset corpus eius, & traditum esset
12 ad comburendum igni: aliarum quoque
bestiarum ablata esset potestas: & tempora
vitæ constituta essent eis usque ad tempus
13 & tẽpus. Aspiciebã ergo in visione noctis:
& ecce cum nubibus cœli quasi filius homi-
nis ueniebat, & usque ad antiquum dierum
peruenit: & in conspectu eius obtulerunt
14 eum. Et dedit ei potestatem, & honorem
& regnum: & omnes populi, tribus, & lin-
guæ ipsi seruient. | potestas eius, potestas
æterna, quæ non auferetur; & regnum eius
15 quod non corrumpetur. Horruit spiritus
meus, ego Daniel territus sum in his, & vi-
siones capitis mei conturbauerunt me.
16 Accessi ad vnum de assistentibus, & veri-
E tatem quærebam ab eo de omnibus his.
Qui dixit mihi interpretationem sermo-
17 num, & docuit me: Hæ quatuor bestiæ
magnæ: quatuor sunt regna, quæ consurgent
18 de terra: Suscipient autem regnum sancti
Dei altissimi: & obtinebunt regnum vsque
19 in seculum & seculum seculorum. Post hoc
volui diligenter discere de bestia quarta, quæ
erat dissimilis ualde ab omnibus, & terribilis
nimis: dentes & ungues eius ferrei: come-
debat & comminuebat, & reliqua pedibus
20 suis conculcabat. & de cornibus decem
quæ habebat in capite: & de alio quod ortũ
F fuerat: ante quod ceciderãt tria cornua: & de
cornu illo quod habebat oculos, & os lo-
21 quens grandia, & maius erat cæteris. Aspi-
ciebam, & ecce cornu illud faciebat bellum
22 aduersus Sanctos, & præualebat eis. donec
uenit antiquus dierum, & iudicium dedit Sã-
ctis excelsis, & tempus aduenit, & regnum
23 obtinuerunt Sancti. Et sic ait: Bestia
quarta, regnum quartum erit in terra, quod
maius erit omnibus regnis, & deuorabit vni-
uersam terram, & cõculcabit & comminuet
24 eam. Porrò cornua decem ipsius regni, de-
cem reges erunt: & alius consurget post eos,
& ipse potentior erit prioribus, & tres reges
25 humiliabit. Et sermones contra Excel-
G sum loquetur, & sanctos Altissimi conteret:
& putabit, quòd possit mutare tempora &
leges, & tradentur in manu eius vsque ad
tempus & tempora & dimidium temporis.
26 Et iudicium sedebit, ut auferatur poten-
tia, & conteratur, & dispereat vsque in fi-
27 nem. Regnum autem, & potestas, &
magnitudo regni quæ est subter omne cœ-
lum, detur populo sanctorum Altissimi, | cu-
ius regnum, regnum sempiternum est, &
28 omnes reges seruient ei & obedient. Huc-
usq; finis verbi. Ego Daniel multùm cogita-
tionibus meis cõturbabar, & facies mea mu-
tata est in me: verbum autem in corde meo
conseruaui.

| Apoc. 5. c 11.
| Lu. 1. c. 33 Mich. 4. b 7. Supr. 3. g. 100. 4. g 31.
| Isa. 9. a. 7 Sup. d. 14.

CAPVT VIII.

1 ANNO tertio regni Balsasar re-
A gis visio apparuit mihi. Ego Da-
niel, post id quod videram in
2 principio, vidi in visione
mea, cum essem in Susan castro
quod est in Aelam [a] regione: vidi autem
3 in visione esse me super portam Vlai. Et
leuaui oculos meos, & vidi: & ecce aries
unus stabat ante paludem, habens cornua
excelsa, & vnum excelsius altero atque
4 succrescens. Postea vidi arietem cornibus
ventilantem * contra Occidentem, & contra
Aquilonem, & contra Meridiem: & omnes
bestiæ non poterant resistere ei, neq; libera-
ri de manu eius: fecitq; secundùm uolunta-
5 tem suam, & magnificatus est. Et ego intel-
B ligebam: ecce autẽ hircus caprarũ ueniebat
ab Occidente super faciẽ totius terræ, & non
tangebat terram: porrò hircus habebat cor-
6 nu insigne inter oculos suos. Et uenit us-
que ad arietem illum cornutum, quem vide-
ram stantem ante portam; & cucurrit ad
7 eum in impetu fortitudinis suæ. Cumque
appropinquasset prope arietem, efferatus est
in eum, & percussit arietẽ: & comminuit duo
cornua eius, & non poterat aries resistere ei:
cumq; eum misisset in terram, conculcauit;
& nemo quibat liberare arietem de manu
8 eius. Hircus autem caprarum magnus fa-
C ctus est nimis: cumque creuisset, fractum est
cornu magnum, & orta sunt quatuor cornua
9 subter illud per quatuor uentos cœli. De
vno autem ex eis egressum est cornu unum
modicum: & factum est grande contra Meri-
diem, & contra Orientem, & contra fortitu-
10 dinem. Et magnificatum est usque ad for-
titudinem cœli: & deiecit de fortitudine & de
11 stellis, & conculcauit eas. Et vsque ad prin-
cipem fortitudinis magnificatum est: & ab
eo tulit iuge sacrificium, & deiecit locum
12 sanctificationis eius. Robur autem datum
D est * contra iuge sacrificium propter peccata:
& prosternetur ueritas in terra, & faciet, &
13 prosperabitur. Et audiui vnum de sanctis
loquentem, & dixit unus sanctus alteri ne-
scio cui loquenti: Vsquequo uisio, & iuge sa-
crificium, & peccatum desolationis quæ fa-
cta est; & sanctuarium, & fortitudo conculca
14 bitur? Et dixit ei: Vsque ad uesperã, & ma-
nè, * duo millia trecenti: & mundabitur san-
15 ctuarium. Factum est autem, cùm viderem
ego Daniel visionem, & quærerem intelli-
gentiam: ecce stetit in conspectu meo quasi
16 species viri. Et audiui vocẽ viri inter Vlai.
& clamauit, & ait: | Gabriel fac intelligere
17 istum visionem. Et uenit, & stetit iuxtà ubi
E ego stabam: cumque venisset, pauens corrui
in faciem meam, & ait ad me: Intellige fili
hominis, quoniam in tempore finis comple-
18 bitur visio. Cumq; loqueretur ad me, col-
lapsus sum pronus in terrã: & tetigit me, &

[a] ciuitate
* contra Orientem. & 13.
* ei
* dies
| Infr. 9. f 21.

statuit

19 ſtatuit me in gradu meo, ?dixitq; mihi: Ego
oſtendam tibi quæ futura ſunt in nouiſſimo
maledictionis: quoniam habet tempus finē
20 ſuum. ?Aries quem uidiſti habere cornua,
21 rex Medorum eſt, atq; Perſarum. ?Porrò hir-
F cus caprarum, rex Græcorum eſt: & cornu
grande quod erat inter oculos eius, ipſe
22 eſt rex primus. ?Quod autem fracto illo
ſurrexerunt quatuor pro eo: quatuor reges
de gente eius conſurgent, ſed non in fortu-
23 tudine eius. ?Et poſt regnum eorum cum
creuerint iniquitates, conſurget rex impu-
24 dens facie, & intelligens propoſitiones: ?&
roborabitur fortitudo eius, ſed non in viri-
bus ſuis: & ſuprà quàm credi poteſt, uni-
uerſa vaſtabit, & proſperabitur, & faciet. Et
interficiet robuſtos, & populum ſancto-
25 rum, ?ſecundum uoluntatem ſuam, & di-
rigetur dolus in manu eius: & cor ſuum ma-
gnificabit, & in copia rerum omnium occi-
det plurimos: & contra principē principum
26 conſurget, & ſine manu conteretur. ?Et vi-
G ſio ueſperè & mane, quæ dicta eſt, vera eſt:
tu ergo viſionem ſigna, quia poſt multos
27 dies erit. ?Et ego Daniel langui & ægrotaui
per dies: cūque ſurrexiſſem, faciebam opera
regis, & ſtupebam ad uiſionem, & non erat
qui interpretaretur.

CAPVT IX.

¶Su.6.a.1. & 29.c. 1 A IN ANNO primo ¶Darij filij Aſ-
ſueri de ſemine Medorum, qui
imperauit ſuper regnum Chal-
a dæorum. ?Anno vno regni eius,
¶Iere. 25.c 12. ego Daniel intellexi ¶libris nu-
merū annorum, de quo factus eſt ſermo Do-
mini ad Ieremiam prophetam, ut comple-
rētur deſolationis Ieruſalem ſeptuaginta an-
3 ni. ?Et poſui faciem meam ad Dominum
-4. Deum meum rogare, & deprecari in ieiu-
4 niis, ſacco & cinere. ?Et oraui Dominum
2. Eſd. 1.b 9. Deum meum, & confeſſus ſum, & dixi: ¶Ob-
ſecro Domine Deus magne & terribilis, cu-
ſtodiens pactum & miſericordiam diligenti-
¶Baru. 1.d 17. 5 bus te, & cuſtodiētibus mandata tua. ?¶Pec-
cauimus, iniquitatem fecimus, impiè egi-
mus, & receſſimus: & declinauimus a man-
6 datis tuis ac iudiciis. ?Non obediuimus ſer-
B uis tuis prophetis q̄ locuti ſunt in nomine
tuo regibus noſtris, principibus noſtris, pa-
7 tribus noſtris, omnique populo terræ. ?Ti-
bi Domine iuſtitia: nobis autem confuſio fa-
ciei, ſicut eſt hodie uiro Iuda, & habitato-
ribus Ieruſalem & omni Iſraël, his qui pro-
pè ſunt, & his qui procul in uniuerſis terris
ad quas eieciſti eos propter iniquitates eorū,
8 in quibus peccauerūt in te. ?Domine, nobis
confuſio faciei, regibus noſtris, principibus
noſtris, & patribus noſtris qui peccauerunt.
9 ?Tibi autem Domino Deo noſtro miſericor-
10 dia & propitiatio, quia receſſimus à te, ?&
nō audiuimus uocem Domini Dei noſtri, vt
ambularemus in lege eius, quā poſuit nobis
11 p̄ ſeruos ſuos prophetas. ?Et oīs Iſraël præ-
C uaricati ſunt legem tuā, & declinauerūt ne
audirent vocem tuam: & ſtillauit ſuper nos
maledictio & deteſtatio ¶quæ ſcripta eſt in li- ¶Deu. 27.d 14.
12 bro Moyſi ſerui Dei: quia peccauimus ei. ?Et
ſtatuit ſermones ſuos quos loquutus eſt ſup̄
nos & ſuper principes noſtros qui iudicaue-
runt nos, ut ſuperinduceret in nos magnum
malū, quale nunquā fuit ſub omni cœlo, ſe-
13 cundum quod factum eſt in Ieruſalem. ?Si-
cut ſcriptum eſt in lege Moyſi, omne malū
hoc uenit ſuper nos: & nō rogauimus faciē
tuā Domine Deus noſter, ut reuerteremur ab
iniquitatibus noſtris, & cogitaremus ueritatē
14 tuā. ?Et uigilauit Dominus ſup̄ malitiam, &
D. adduxit eam ſuper nos: iuſtus Dn̄s Deus no-
ſter in omnibus operibus ſuis quæ fecit: non
15 enim audiuimus vocē eius. ?Et nunc Dn̄e
Deus noſter ¶qui eduxiſti populum tuum de ¶Baru. 2.b 11.
Terra-Aegypti in manu forti, & feciſti ti-
bi nomen ſecundum diem hāc; peccauimus, Exo. 15.b 14.
16 iniquitatē fecimus. ?Domine in oēm iuſtitiā
tuā auertatur, obſecro, ira tua, & furor tuus
à ciuitate tua Ieruſalem, & à monte ſancto
tuo. Propter peccata enim noſtra, & iniquita
tes patrum noſtrorum, Ieruſalem & popu-
lus tuus in opprobrium ſunt omnibus per
17 circuitum noſtrum. ?Nūc ergo exaudi Deus
noſter orationem ſerui tui, & preces eius:
E & oſtende faciem tuam ſuper ſanctuarium
tuū quod deſertum eſt, propter temetipſum.
18 ?Inclina Deus meus aurem tuam, & audi:
aperi oculos tuos, & vide deſolationem no-
ſtram, & ciuitatem ſuper quam inuocatum
eſt nomen tuum. neq; enim in iuſtificatio-
nibus noſtris proſternimus preces ante faciē
tuam, ſed in miſerationibus tuis multis.
19 ?Exaudi Domine, placare Domine: atten-
de & fac, ne moreris propter temetipſum
Deus meus: quia nomen tuum inuocatum
eſt ſuper ciuitatem & ſuper populum tuum.
20 ?Cumque adhuc loquerer, & orarem, &
confiterer peccata mea, & peccata populi
mei Iſraël, & proſternerem preces meas in
conſpectu Dei mei, pro monte ſancto Dei
21 mei: ?Adhuc me loquente in oratione, ecce
F vir Gabriel ¶quem videram in viſione à prin- ¶Su. 8.d. 16
cipio, citò volans tetigit me in tempore ſa-
22 crificij veſpertini. ?Et docuit me, & locutus
eſt mihi, dixitque, Daniel: nunc egreſſus ſum
23 ut docerem te, & intelligeres. ?Ab exordio
precum tuarum egreſſus eſt ſermo: Ego au-
tem veni, ut indicarē tibi: quia vir deſyderio-
rum es: tu autem animaduerte ſermonem,
24 & intellige viſionem. ?¶Septuaginta heb- ¶Ier. 25.b 11.
domades abbreuiatæ ſunt ſuper populū tuū,
& ſuper vrbem ſanctam tuam, vt conſum- Ioan. 1.g 45.
metur præuaricatio, & finem accipiat pec
catum, & deleatur iniquitas, & adducatur
iuſtitia ſempiterna, & impleatur viſio & *pro *prophetes 6.
25 phetia: ¶& vngatur Sāctus ſanctorū. ?Scito ¶Eze. 37.f 24.
ergo, & animaduerte ab exitu ſermonis, vt
iterum ædificetur Ieruſalem, vſque ad Chri-
G ſtum ducem, hebdomades ſeptem & hebdo-
mades ſexagintaduæ erunt: & rurſum ædifi-
cabitur platea, & muri in anguſtia tempo-
25 rum. ?Et poſt hebdomades ſexagintaduas
occidetur Chriſtus, & non erit eius populus,
qui eum negaturus eſt: Et ciuitatem & ſan-

ctuarium dissipabit populus cum duce ven-
turo: & finis eius vastitas, & post finem bel-
27 li statuta desolatio. ¶ Confirmauit autem
pactum multis hebdomada vna: & in dimi-
dio hebdomadis deficiet hostia & sacrificiũ:
¶ & erit in téplo abominatio desolationis:
& vsque ad consummationem & finem per-
seuerabit desolatio.

CAPVT X.

1 A Nno tertio *Cyri regis Persarũ,
verbum reuelatum est Daniel
cognométo Baltassar, & verbum
verum, & fortitudo magna. in-
tellexitque sermonem: intel-
2 ligentia enim est opus in visione. ¶ In die-
bus illis ego Daniel lugebam trium hebdo-
3 madarum diebus, ¶ panem desyderabilem
non comedi, & caro & vinum non introie-
runt in os meum, sed neque vnguento vn-
ctus sum: donec complerẽtur trium hebdo-
4 madarum dies. ¶ Die autem vicesima &
quarta mensis primi, eram iuxta fluuium
5 magnum, qui est Tigris. ¶ Et leuaui oculos
meos, & vidi: & ecce vir vnus vestitus lineis,
6 & renes eius accincti auro obrizo: & ¶ cor-
pus eius quasi chrysolithus, & facies eius ve-
lut species fulguris, & oculi eius vt lãpas ar-
dẽs: & brachia eius, & quæ deorsum sunt, v-
que ad pedes, quasi species æris candentis: &
vox sermonum eius, vt vox multitudinis.
7 ¶ Vidi autem ego Daniel solus visionem:
B porro viri, qui erant mecum, non viderunt,
sed terror nimius irruit super eos, & fuge-
8 runt in absconditum. ¶ Ego autem relictus
solus vidi visionem grandem hanc: & non
remansit in me fortitudo, sed & species mea
immutata est in me, & emarcui, nec habui
9 quicquam virium. ¶ Et audiui vocem sermo-
num eius: & audiens iacebam consternatus
super faciem meam, & vultus meus hære-
10 bat terræ. ¶ Et ecce manus tetigit me, & ere-
xit me super genua mea, & super articulos
11 manuum mearum. ¶ Et dixit ad me: Daniel
vir desyderiorum, intellige verba, quę ego lo-
quor ad te, & sta in gradu tuo: nunc
enim sum missus ad te. Cumque dixisset
12 mihi sermonem istum, steti tremens. ¶ Et
C ait ad me: Noli metuere Daniel, quia ex die
primo quo posuisti cor tuum ad intelligen-
dũ, vt te affligeres in cõspectu Dei tui, exau-
dita sunt verba tua: & ego veni propter ser-
13 mones tuos. ¶ Princeps autem regni Persa-
rum restitit mihi viginti & vno diebus: &
ecce Michaël vnus de principibus primis, ve-
nit in adiutorium meum, & ego remansi
14 ibi iuxta regem Persarum. ¶ Veni autem, vt
docerem te, quæ ventura sunt populo tuo in
nouissimis diebus: quoniam adhuc visio in
15 dies. ¶ Cumq; loqueretur mihi huiuscemodi
verbis, deieci vultum meum ad terram, &
16 tacui. ¶ Et ecce quasi similitudo filij homi-
nis tetigit labia mea: & aperiens os meum,
loquutus sum, & dixi ad eum qui stabat
contra me: Domine mi, in visione tua dis-
solutæ sunt compages meæ, & nihil in me
17 remansit virium. ¶ Et quomodo poterit
D seruus Domini mei loqui cũ Domino meo?
nihil in me remansit virium, sed & halitus
18 meus intercluditur. ¶ Rursum ergo tetigit
me quasi visio hominis: & confortauit me,
19 ¶ & dixit: Noli timere vir desyderiorum: pax
tibi. confortare, & esto robustus. Cumque
loqueretur mecum, cõualui, & dixi: Loque-
20 re Domine mi, quia confortasti me. ¶ Et ait:
Nunquid scis quare venerim ad te? & nunc
reuertar, vt prælier aduersum principem
Persarum. cùm ergo egrederer, apparuit prin
21 ceps Græcorum veniens. ¶ Veruntamen an-
nunciabo tibi quod expressum est in scri-
ptura veritatis: & nemo est adiutor meus
in omnibus his, nisi Michaël princeps vester.

CAPVT XI.

1 E Go autem ab anno primo Da-
A rij Medi stabam, vt cõfortaretur
2 & roboraretur. ¶ Et nũc veritatẽ
annũciabo tibi. Ecce adhuc tres
reges stabũt in Perside, & quar-
tus ditabitur opibus nimijs super omnes: &
cùm inualuerit diuitijs suis, concitabit om-
3 nes aduersum regnum Græciæ. ¶ Surget ve-
ro rex fortis, & dominabitur potestate mul-
4 ta: & faciet quod placuerit ei. ¶ Et cùm ste-
terit, conteretur regnum eius, & diuidetur
in quatuor ventos cœli. sed non in posteros
eius, neque secundũm potentiam illius qua
dominatus est. lacerabitur enim regnũ eius
5 etiam in externos, exceptis his. ¶ Et confor-
tabitur rex Austri, & de principibus eius præ-
ualebit super eum, dominabitur ditione.
6 multa enim dominatio eius. ¶ Et post finem
annorum fœderabuntur: filiaque regis An-
stri veniet ad regem Aquilonis facere amici-
tiam, & non obtinebit fortitudinem brachij,
nec stabit semen eius: & tradetur ipsa, & qui
adduxerũt eam, adolescentes eius, & qui cõ
7 fortabant eam in temporibus. ¶ Et stabit de
germine radicum eius plantatio: & veniet
B cum exercitu, & ingredietur prouinciam re-
gis Aquilonis: & abutetur eis, & obtinebit.
8 ¶ Insuper & deos eorum, & sculptilia, vasa
quoque preciosa argenti & auri, captiua du-
cet in Aegyptum: ipse præualebit aduersus
9 regem Aquilonis. ¶ Et intrabit in regnũ Rex
10 Austri, & reuertetur ad terram suam. ¶ Filij
autem eius prouocabuntur, & congregabunt
multitudinem exercituum plurimorum: &
veniet properans & inundans: & reuertetur
& concitabitur, & congredietur cum robore
11 eius. ¶ Et prouocatus rex Austri egredietur,
& pugnabit aduersus regẽ Aquilonis, & præ-
parabit multitudinem nimiam, & dabitur
12 multitudo in manus eius. ¶ Et capiet multi-
tudinem, & exaltabitur cor eius, & deiiciet
13 multa millia: sed non præualebit. ¶ Conuer-
tetur enim rex Aquilonis, & pręparabit mul
C titudinẽ multo maiorem quam prius: & in
fine temporum annorumq; veniet properãs
14 cum exercitu magno & opibus nimijs. ¶ Et
in temporibus illis multi cõsurgẽt aduersus
regem Austri: filij quoque prævaricatorum

Marginal notes: Mat. 24. / Esa. 19. e 16. / 1. Mac. 1. b. 11.

populi

populi tui extollentur, vt impleãt viſionem,
15 & corruent. Et veniet rex Aquilonis, &
comportabit aggerem, & capiet vrbes mu-
nitiſſimas: & brachia Auſtri non ſuſtine-
bunt, & conſurgent electi eius ad reſiſten-
16 dum, & nõ erit fortitudo. Et faciet veniens
ſuper eum iuxta placitum ſuum, & non erit
qui ſtet contra faciem eius: & ſtabit in ter-
ra inclyta, & conſumetur in manu eius.
17 Et ponet faciem ſuam vt veniat ad tenen-
dum vniuerſum regnum eius, & recta faciet
cum eo: & filiam fœminarum dabit ei, vt
euertat illud: & non ſtabit, nec illius erit.
18 Et conuertet faciem ſuam ad inſulas, &
capiet multas: & ceſſare faciet principem
opprobrij ſui, & opprobrium eius conuer-
19 tetur in eum. Et conuertet faciem ſuam
D ad imperium terræ ſuæ, & impinget: & cor-
20 ruet, & non inuenietur. Et ſtabit in lo-
co eius uiliſſimus, & indignus decore regio:
& in paucis diebus conteretur, non in furo-
21 re, nec in prælio. Et ſtabit in loco eius
deſpectus, & non tribuetur ei honor re-
gius: & ueniet clam, & obtinebit regnum
22 in fraudulentia. Et brachia pugnantis ex-
pugnabuntur à facie eius, & conterentur:
23 inſuper & dux fœderis. Et poſt amicitias,
cum eo faciet dolum: & aſcendet, & ſupe-
24 rabit in modico populo. Et abundan-
tes & uberes vrbes ingredietur: & faciet
quæ non fecerunt patres eius, & patres pa-
trum eius: rapinas & prædam & diuitias eo-
rum diſſipabit, & contra firmiſſimas cogi-
25 tationes inibit: & hoc vſq; ad tempus. Et
concitabitur fortitudo eius & cor eius ad-
uerſum regem Auſtri in exercitu magno: &
rex Auſtri prouocabitur ad bellum multis
auxilijs & fortibus nimis: & non ſtabunt,
26 quia inibunt aduerſus eum conſilia. Et co-
medentes panem cum eo, conterent illum,
E exercituſque eius opprimetur: & cadent in-
27 terfecti plurimi. Duorum quoque regum
cor erit vt malefaciant, & ad mẽſam vnam
mendacium loquentur, & non proficient:
28 quia adhuc finis in aliud tempus. Et re-
uertetur in terram ſuam cum opibus mul-
tis: & cor eius aduerſum teſtamentum ſan-
ctum, & faciet, & reuertetur in terram
29 ſuam. Statuto tempore reuertetur, & ve-
niet ad Auſtrum: & non erit priori ſimile
30 nouiſſimum. Et venient ſuper eum trie-
res, & Romani, & percutietur, & reuerte-
tur, & indignabitur contra teſtamentũ ſan-
ctuarij, & faciet: reuerteturque, & cogita-
bit aduerſum eos qui dereliquerũt teſtamen
31 tum ſanctuarij. Et brachia ex eo ſtabunt,
& polluent ſanctuarium fortitudinis, &
auferent iuge ſacrificium: & dabunt abo-
32 minationem in deſolationem. Et impij in
teſtamentum ſimulabunt fraudulenter: po-
pulus autem ſciens Deũ ſuum, obtinebit &
33 faciet. Et docti in populo docebunt plu-
F rimos: & ruent in gladio & in flamma &
34 in captiuitate & in rapina dierum. Cùm-
que corruerint, ſubleuabuntur auxilio par-
uulo: & applicabuntur eis plurimi frau-
35 dulenter. Et de eruditis ruent, vt con-
flentur: & eligantur & dealbentur vſque
ad tempus præfinitum: quia adhuc aliud
36 tempus erit. Et faciet iuxta voluntatem
ſuam rex, & eleuabitur & magnificabitur
aduerſus omnem Deum, & aduerſus Deum
deorum loquetur magnifica, & dirige-
tur, donec compleatur iracundia. perpe-
37 trata quippe eſt definitio. Et Deum pa-
trum ſuorum, non reputabit: & erit in con-
cupiſcentijs fœminarum, nec quenquam
deorum curabit, quia aduerſum vniuerſa
38 conſurget. Deum autem Maozim in loco
ſuo venerabitur: & Deum quem ignora-
uerunt patres eius, colet auro, & argento,
39 & lapide precioſo, rebuſq; precioſis. Et fa-
G ciet, vt muniat Maozim cum deo alieno
quem * cognouit, & multiplicabit gloriam, * non
& dabit eis poteſtatem in multis, & terram
40 diuidet gratuitò. Et in tempore præfinito
præliabitur aduerſus eum rex Auſtri, & qua-
ſi tempeſtas veniet contra illum rex Aquilo
nis in curribus & in equitibus & in claſſe ma
gna: & ingredietur terras, & cõteret & per-
41 tranſiet. Et introibit in terram glorioſam,
& multi corruent: hæ autem ſolæ ſaluabun-
tur de manu eius, Edom, & Moab, & princi-
42 pium filiorum Ammon. Et mittet manum
ſuam in terras: & Terra Aegypti non effu-
43 giet. Et dominabitur theſaurorum auri, &
argenti, & in omnibus precioſis Aegypti: per
Libyam quoque & Aethiopiam tranſibit.
44 Et fama turbabit eum ab Oriente & ab
Aquilone: & veniet in multitudine magna,
45 vt conterat & interficiat plurimos. Et fi-
get tabernaculum ſuum Apadno inter duo
maria ſuper montem inclytum & ſanctum:
& veniet vſque ad ſummitatem eius, & ne-
mo auxiliabitur ei.

CAPVT XII.

1 IN tempore autem illo conſur-
A get Michaël princeps magnus,
qui ſtat pro filijs populi tui: &
veniet tempus quale non fuit
ab eo ex quo gentes eſſe cœpe-
runt, vſque ad tempus illud. Et in tempore
illo ſaluabitur populus tuus, omnis q̃ inuen
2 tus fuerit ſcriptus in libro. Et multi de his
qui dormiunt in terræ puluere, euigilabunt:
† alij in vitam æternã, & alij in opprobrium, †Mat.25.d.46
3 vt videant ſemper. Qui autem docti fue-
rint, fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti: Sup.3.b.7.
& qui ad iuſtitiam erudiunt multos, quaſi Mat.13.f.43.
4 ſtellæ in perpetuas æternitates. Tu autem
B Daniel claude ſermones, & ſigna librum vſ-
que ad tempus ſtatutum: plurimi pertranſi-
5 bunt, & multiplex erit ſcientia. Et vidi ego
Daniel, & ecce quaſi duo alij ſtabant: vnus
hinc ſuper ripã fluminis, & alius inde ex al-
6 tera ripa fluminis. *Et dixi viro qui erat *dixit I.
indutus lineis, qui ſtabat ſuper aquas flumi-
7 nis: Vſquequo finis horum mirabilium? Et
audiui virum qui indutus erat lineis, qui ſta
bat ſuper aquas fluminis, † cùm eleuaſſet de- †Apo.10.b.5.
C xteram & ſiniſtram ſuam in cœlum, & iu-
raſſet per viuentem in æternum, quia in tem

pus & tempora, & dimidium temporis. Et cũ
completa fuerit dispersio manus populi san
8 cti, complebuntur vniuersa hæc. ¶ Et ego
audiui, & non intellexi. Et dixi: Dñe mi, q̃d
9 erit post hæc? ¶ Et ait: Vade Daniel: quia
clausi sunt, signatiq; sermones vsq; ad præfi-
10 nitum tempus. ¶ Eligentur & dealbabuntur,
D & quasi ignis probabuntur multi: & impiè
agent impij, neque intelligent omnes impij,
11 porrò docti intelligent. ¶ Et à tempore cùm
ablatum fuerit iuge sacrificium, & posita fue
rit abominatio in desolationem: dies mille
12 ducenti nonaginta. ¶ Beatus qui expectat
& peruenit vsque ad dies mille trecentos tri
13 ginta quinque. ¶ Tu autem Daniel vade ad
præfinitum: requiesces, & stabis in sorte
tua in finem dierum.

CAPVT XIII.

1 ET erat vir habitans in Babylo-
A ne, & nomen eius Ioacim:
2 ¶ & accepit uxorem nomine Su-
sannam, filiam Helciæ, pulchrã
nimis, & timentem Deum. ¶
3 ¶ parentes enim illius cùm essent iusti, eru-
dierant filiam suam secundum legem Moy-
4 si. ¶ Erat autem Ioacim diues valde, & erat
ei pomarium vicinum domui suæ: & ad ip-
sum confluebant Iudæi, eò quòd esset ho-
5 norabilior omnium. ¶ Et constituti sunt
duo senes iudices in illo anno, de quibus lo-
cutus est Dominus: Quia egressa est iniqui-
tas de Babylone à senioribus iudicibus q̃ vi-
6 debantur regere populum. ¶ Isti frequenta-
bant domum Ioacim, & ueniebant ad eos
7 omnes qui habebant iudicia. ¶ Cùm autem
populus reuertisset per meridiem, ingredie-
batur Susanna, & deambulabat in pomario
8 viri sui. ¶ Et uidebant eam senes quotidie in-
gredientem & deambulantem: & exarserũt
9 in concupiscentiam eius, ¶ & euerterunt sen-
sum suum, & declinauerunt oculos suos, ut
non viderent cœlum, neque recordarentur
10 iudiciorum iustorum. ¶ Erant ergo ambo
B vulnerati amore eius, nec indicauerunt sibi
11 uicissim dolorem suum: ¶ erubescebant enim
indicare sibi concupiscentiam suam, uolen-
12 tes concumbere cum ea. ¶ Et obseruabant
quotidie sollicitiùs videre eam. Dixitq; al-
13 ter ad alterum: ¶ Eamus domum, quia ho-
ra prandij est: Et egressi recesserunt à se.
14 ¶ Cumque reuertissent, uenerunt in vnum:
& sciscitantes abinuicem causam, confessi
sunt concupiscentiam suam: & tunc in cõi
statuerunt tempus, quando eam possent in-
15 uenire solam. ¶ Factum est autem, cùm ob-
seruarent diem aptum, ingressa est aliquan-
do sicut herì & nudiustertius, cum duabus
solis puellis, voluitq; lauari in pomario: æ-
16 stus quippe erat: ¶ & nõ erat ibi quisquam p̃-
ter duos senes abscõditos & contemplantes
17 eam. ¶ Dixit ergo puellis: Afferte mihi oleũ
& smigmata, & ostia pomarij claudite, vt la-
18 uer. ¶ Et fecerunt sicut præceperat: clause-
runtq; ostia pomarij, & egressæ sunt per po
sticum, vt afferrent quæ iusserat, nesciebãtq;
19 senes intus esse absconditos. ¶ Cum au-
G tem egressæ essent puellæ, surrexerunt duo
senes, & accurrerunt ad eam, & dixerunt:
20 ¶ Ecce ostia pomarij clausa sũt, & nemo nos
videt, & nos in concupiscẽtia tui sumus: quã
obrem assentire nobis, & commiscere no-
21 biscum. ¶ quòd si nolueris, dicemus contra
te testimonium, quòd fuerit tecum iuuenis,
22 & ob hanc causam emiseris puellas à te. ¶ In
gemuit Susanna, & ait: Angustiæ sunt mihi
vndiq;: si enim hoc egero, mors mihi est: si
autem non egero, non effugiam manus ve-
23 stras. ¶ Sed melius est mihi absq; opere in-
cidere in manus vestras, q̃ peccare in conspe
24 ctu Domini. ¶ Et exclamauit uoce magna
Susanna: exclamauerunt autem & senes ad-
25 uersus eam. ¶ Et cucurrit vnus ad ostia po
26 marij, & aperuit. ¶ Cùm ergo audissent cla-
morem famuli domus in pomario, irruerũt
per posticum, ut uiderent quidnam esset.
27 ¶ Postquàm autem senes locuti sunt, erubue
runt serui vehementer: quia nunquam dictus
fuerat sermo huiuscemodi de Susanna. Et fa
28 cta est dies crastina. ¶ Cumque uenisset po-
D pulus ad Ioacim, virum eius, venerũt & duo
p̃sbyteri pleni iniqua cogitatione aduersus
29 Susannam, ut interficerent eam. ¶ Et dixe-
runt coram populo: Mittite ad Susannam, fi-
liam Helciæ, uxorem Ioacim. Et statim
30 miserunt. ¶ Et uenit cum parentibus, & fi-
31 lijs, & uniuersis cognatis suis. ¶ Porrò Susan
na erat delicata nimis, & pulchra specie.
32 ¶ At iniqui illi iusserunt, ut discooperiretur
(erat enim cooperta) ut uel sic satiarẽtur de-
33 còre eius. ¶ Flebant igitur sui, & omnes q̃
34 nouerant eam. ¶ Consurgentes autem duo
presbyteri in medio populi, posuerunt ma-
35 nus suas super caput eius. ¶ Quæ flens su-
spexit ad cœlum: erat enim cor eius fiduciã
36 habens in Domino. ¶ Et dixerunt presby-
teri: Cùm deambularemus in pomario soli,
ingressa est hæc cum duabus puellis, & clau-
sit ostia pomarij, & dimisit à se puellas.
37 ¶ Venitque ad eam adolescens, qui erat abs-
38 conditus, & cõcubuit cum ea. ¶ Porrò nos
cùm essemus in angulo pomarij, uidẽtes ini
quitatẽ, cucurrimus ad eos, & uidimus eos
39 pariter commisceri. ¶ Et illum quidem non
E quiuimus comprehẽdere, quia fortior nobis
40 erat, ¶ & aperto ostio exiliuit: ¶ Hanc autem ¶ apertis ostijs
cùm apprehendissemus, interrogauimus quis-
nã esset adolescens, & noluit indicare no-
41 bis. huius rei testes sumus. ¶ Credidit eis
multitudo quasi senibus et iudicibus popu-
42 li, & condemnauerunt eã ad mortẽ. ¶ Excla-
mauit autem uoce magna Susanna, & di-
xit: Deus æterne, qui absconditorũ es co-
43 gnitor, qui nosti omnia antequàm fiãt: ¶ Tu
scis quoniam falsum testimonium tulerunt
contra me: & ecce morior, cùm nihil horũ
fecerim quæ isti malitiosè composuerunt
44 aduersum me. ¶ Exaudiuit autem Dominus
45 vocem eius. ¶ Cumque duceretur ad mortẽ,
suscitauit Dominus spiritũ sanctum pueri
iunioris, cuius nomen Daniel: Et exclama-
46 uit uoce magna: ¶ Mũdus ego sum à sangui-

47 ne huius. ¶ Et conuersus omnis populus ad
eum, dixit: Quis est iste sermo quem tu lo-
48 quutus es? ¶ Qui cum staret in medio eorũ,
ait: Sic fatui filij Israël, non iudicantes, neq;
quod verum est cognoscentes, condemna-
49 stis filiam Israël? ¶ Reuertimini ad iudiciũ:
F quia falsum testimonium locuti sunt aduer-
50 sus eam. ¶ Reuersus est ergo populus cũ fe-
stinatione, & dixerunt ei senes: Veni, & se-
de in medio nostrum, & indica nobis: quia
51 tibi Deus dedit honorem senectutis. ¶ Et di-
xit ad eos Daniel: Separate illos ab inuicem
52 procul, & dijudicabo eos. ¶ Cum ergo diui-
si essent alter ab altero: vocauit vnum de eis,
& dixit ad eum: Inueterate dierum malo-
rum, nunc venerunt peccata tua quæ ope-
53 rabaris prius: ¶ iudicans iudicia iniusta, inno
|Exo. 23.A 7. centes opprimẽs, & dimittens noxios, |dicẽ-
te Domino, Innocentem & iustum non in-
54 terficies. ¶ Nunc ergo, si vidisti eam, dic sub
qua arbore videris eos colloquentes sibi.
55 Qui ait: Sub schino. ¶ Dixit autẽ Daniel: Re-
ctè mentitus es in caput tuum: Ecce enim
angelus Dei accepta sententia ab eo, scindet
56 te medium. ¶ Et amoto eo, iussit venire aliũ,
& dixit ei: Semen Chanáan, & nõ Iuda; spe-
cies decepit te, & cõcupiscẽtia subuertit cor
47 tuum: ¶ sic faciebatis filiabus Israël, & illæ ti-
mentes loquebantur vobis: sed non filia Iu-
58 da sustinuit iniquitatem vestram. ¶ Nunc
ergo dic mihi sub qua arbore comprehende-
ris eos loquentes sibi. Qui ait: Sub prino.
59 ¶ Dixit autem ei Daniel: Rectè mentitus es
G & tu in caput tuũ: manet enim angelus Do-
mini gladium habens, vt secet te medium, &
60 interficiat vos. ¶ Exclamauit itaque omnis
cœtus voce magna, & benedixerunt Deum
61 qui saluat sperantes in se. ¶ Et consurrexe-
runt aduersus duos presbyteros (conuicerat
enim eos Daniel ex ore suo falsum dixisse
|Deut. 9.A 19. testimonium) feceruntq; eis sicut malè ege-
62 rant aduersus proximum, ¶ vt facerent |se-
cundùm legem Moysi: & interfecerunt eos,
& saluatus est sanguis innoxius in die illa.
63 ¶ Helcias autem & vxor eius laudauerunt
Deum pro filia sua Susanna cũ Ioacim mari-
to eius, & cognatis omnibus: quia nõ esset
64 inuenta in ea res turpis. ¶ Daniel autem fa-
ctus est magnus in conspectu populi a die il-
65 la, & deinceps. ¶ Et Rex Astyages appositus
est ad patres suos: & suscepit Cyrus Perses
regnum eius.

CAPVT XIIII.

1 ERAT autẽ Daniel conuiua re-
A gis, & honoratus super omnes
2 amicos eius. ¶ Erat quoq; idô-
lum apud Babylonios nomine
Bel: & impendebãtur in eo per
dies singulos, similæ artabæ duodecim, & o-
3 ues quadraginta, viniq; amphoræ sex. ¶ Rex
quoque colebat eũ, & ibat per singulos dies
adorare eum: porrò Daniel adorabat Deum
suum. Dixitque ei rex: Quare non adoras
4 Bel? ¶ Qui respondens, ait ei: Quia non co-
lo idôla manu facta, sed viuentem Deũ qui
creauit cœlum & terram, & habet potestatẽ
5 omnis carnis. ¶ Et dixit Rex ad eum: Non vi-
detur tibi esse Bel uiuens Deus? An non vi-
6 des quanta comedat & bibat quotidie? ¶ Et
B ait Daniel arridẽs: Ne erres rex: iste est enim
intrinsecus luteus, & forinsecus æreus, neq;
7 comedit aliquando. ¶ Et iratus rex, vocauit
sacerdotes eius, & ait eis: Nisi dixeritis mi-
hi, quis est qui comedat impẽsas has, morie-
8 mini. ¶ Si autem ostenderitis quoniã Bel co-
medat hæc, morietur Daniel, quia blasphema-
uit in Bel. Et dixit Daniel regi, Fiat iuxta
9 verbum tuum. ¶ Erant autem sacerdotes
Bel septuaginta, exceptis vxoribus & paruu
lis & filijs. Et venit rex cũ Daniele in templũ
10 Belis. ¶ Et dixerunt sacerdotes Belis: Ecce
nos egredimur foras: & tu rex pone escas, &
vinum misce: & claude ostium, & signa an-
11 nulo tuo: ¶ & cùm ingressus fueris manè,
C nisi inueneris omnia comesta à Bel, morte
moriemur, vel Daniel qui mẽtitus est aduer-
12 sum nos. ¶ [a]Contemnebant[b] autem, quia fe- *Confidebant
cerãt sub mensa absconditum introitum, &
per illum ingrediebãtur semper, & deuora-
13 bant ea. ¶ Factum est igitur postquàm egres-
si sunt illi, & rex posuit cibos ante Bel; præ-
cepit Daniel pueris suis, & attulerũt cinerẽ,
& cribrauit per totum templũ corã rege: &
egressi clauserunt ostium: & signãtes annu-
14 lo regis, abierunt. ¶ Sacerdotes autem ingres
si sunt nocte iuxta consuetudinem suam,
& vxores & filij eorum: & comederunt om-
15 nia & biberunt: ¶ Surrexit autem rex primo
16 diluculo, & Daniel cum eo. ¶ Et ait rex: Sal-
náne sunt signacula Daniel? Qui respõdit:
17 Salua, rex. ¶ Statimque cum aperuisset ostiũ,
D intuitus rex mensam, exclamauit voce ma-
gna. Magnus est Bel, & nõ est apud te dolus
18 quisquam. ¶ Et risit Daniel: & tenuit regem,
ne ingrederetur intrò. & dixit: Ecce pauí-
mentum, animaduerte cuius vestigia sint
19 hæc. ¶ Et dixit rex: Video vestigia viro-
rum, & mulierum, & infantium. Et iratus
20 est rex. ¶ Tunc apprehendit sacerdotes, &
vxores, & filios eorum: & ostenderunt ei
abscondita ostiola per quæ ingrediebantur,
& consumebant quæ erant super mensam.
21 ¶ Occidit ergo illos rex, & tradidit Bel in po
testatem Danielis: qui subuertit eum, & tem
22 plum eius. ¶ Et erat draco magnus in loco
23 illo, & colebant eum Babylonij. ¶ Et dixit
rex Danieli: Ecce nunc non potes dicere,
quia iste non sit Deus viuens: adora ergo eũ.
24 ¶ Dixitque Daniel: Dominum Deum meum
E adoro: quia ipse est Deus viuens *. ¶ Tu au- * ipse autẽ non est deus viuens.
25 tem rex da mihi potestatem, & interficiam
draconem absque gladio & fuste. Et ait rex:
26 Do tibi. ¶ Tulit ergo Daniel picem, & adi-
pem, & pilos, & coxit pariter: fecitque mas-
sas, & dedit in os draconis, & diruptus est
27 draco. Et dixit*: Ecce quẽ colebatis. ¶ Quod * Daniel
cùm audissent Babylonij, indignati sunt ve-
hementer: & congregati aduersum regem,
dixerunt: Iudæus factus est rex: Bel destru-
xit, draconem interfecit, & sacerdotes occi-
28 dit. ¶ Et dixerunt cùm venissent ad regem:

Trade nobis Danielem, alioquin interficie-
29 mus te & domum tuam. ꝙ Vidit ergo rex,
E quod irruerent in eum vehementer: & necessi-
30 tate compulsus tradidit eis Danielem. ꝙ Qui
miserunt eum in lacum leonum, & erat ibi
31 diebus sex. ꝙ Porrò in lacu erant leones se-
ptem, & dabantur eis duo corpora quotidie,
& duę oues: & tunc non data sunt eis, vt de-
32 uorarent Danielem. ꝙ Erat autem Habacuc
propheta in Iudæa, & ipse coxerat pulmen
tum, & intriuerat panes in alueolo: & ibat
33 in campum, vt ferret messoribus. ꝙ Dixitq;
angelus Domini ad Habacuc: Fer prandium
quod habes, in Babylonem Danieli, qui est
34 in lacu leonum. ꝙ Et dixit Habacuc: Domi-
ne, Babylonem non vidi, & lacum nescio.
35 ꝙ ‖ Et apprehendit eum angelus Domini in — Ezech. 8. a
vertice eius, & portauit eum capillo capitis
sui, posuitq; eum in Babylonem super lacū
35 in impetu spiritus sui. ꝙ Et clamauit Haba-
cuc, dicens: Daniel *, tolle prandium quod — * serue Dei
37 misit tibi Deus. ꝙ Et ait Daniel: Recordatus
G es enim mei Deus, & non dereliquisti ᵇdili- — ᶜ quærentes t.
38 gentes ᶜ te. ꝙ Surgensq; Daniel comedit. Por
ro angelus Domini restituit Habacuc confe
39 stim in loco suo. ꝙ Venit ergo rex die septi-
mo, vt lugeret Danielem: & venit ad lacum,
40 & introspexit, & ecce Daniel sedens. * Et — * in medio leonum.
exclamauit voce magna rex, dicens: Magnus
es Domine Deus Danielis. ꝙ Et extraxit eū *. — * de lacu leonum
41 Porrò illos qui perditionis eius causa fue-
rant, intromisit in lacum, & deuorati sunt
in momento coram eo.

Prophetiæ Danielis, Finis.

LIBER OSEE PROPHETÆ.

HIERONYMI IN DVODECIM PROPHETAS PRAEFATIO.

NON idem ordo est duodecim Prophetarum apud Hebræos, qui est apud nos. Vnde secundum id quod ibi legitur, hic quoq; dispositi sunt. Osee commaticus est, & quasi per sententias loquens. Ioel planus in principiis, in fine obscurior. Et vsque ad Malachiam, habēt singuli proprietates suas, quem Esdram scribam, legisq; doctorem Hebræi autumant. Et quia longum est nunc de omnibus dicere: hoc tantum vos ô Paula & Eustochium admonitas volo, vnum librum esse duodecim Prophetarum: Et Osee synchronum Isaiæ: Malachiam vero Aggæi & Zachariæ fuisse temporibus. In quibus autem tempus non præfertur in titulo: sub illis eos regibus prophetasse, sub quibus & hi, qui ante eos habent titulos, prophetauerunt.

Alius Prologus.

REGVLAE sunt hæ sub quibus significationibus nominum, ad quas tribus per prophetas sermo Domini dirigatur. Quotiescunq; ad decem tribus dirigitur prophetia, sub his nominibus designantur, id est, Ephraim, Samaria, Israel, Ioseph, Iezrahel, Beth el, Beth-auen, & interdum Iacob. Quando autem ad duas loquitur tribus, sub his nominibus sermo profertur, id est, Iuda, Ierusalem, Beniamin, Domus Dauid, & interdū Iacob. Aliquoties Israel ad omnes duodecim tribus refertur. Duplex est apud Hebræos sententia de his quatuor versibus, quæ in capite sunt prænotati. Plerique enim dicunt, quod ab Esdra scriba in omnibus prophetis sic fuerit titulatum: vt præscripto vniuscuiusque nomine, prophetia cuius sit sequens, noscatur. Ipse est autem Esdras qui vltimus prophetarum Malachias nomine scribitur. Alij vero dicunt, quod ab ipsis prophetis per Spiritum sanctum, vt cætera, sunt conscripta.

PRAEFATIO IN OSEE Prophetiam.

TEMPORIBVS Oziæ, & Ioathan, Achaz, & Ezechiæ, regum Iuda, & Ieroboam filij Ioas, regis Israel: Osee filius Beeri, ad prophetiam dicendam Spiritu sancto repletus est. De memoratorum itaq; numero regū, Achaz rex Iuda, & Ieroboam rex Israel, Dominū derelinquentes vt historia Regum & Paralipomènon indicant, etiā Israel idololatriæ crimen imperio ac potestate sua admittere coegerunt. Propter quod Deus ad Osee hæc loquutus est, dicens: Accipe tibi vxorem fornicariam, & fac tibi filios fornicationum. Fornicariam itaque, non elocati corporis meretricem, sed gentilem, Deum ignorantem, appellat: quæ Dei creatoris sui amore contempto, simulachrorum se subiecit desyderijs. Sed cum Dei præcepto propheta in hac re paruisset, conceptum ex ea filium, Iezrahel præcepit nominare: Deo pollicente, post breue tempus sanguinem Iezrahel in domo Iehu vindicare. Cuius promissionis hæc causa est: Iehu per Elisæum in regem inunctio ad defendendum sanguinem Naboth, cum Iezrahel (quæ tunc temporis metropolis erat) quē Iezrahel, Achab regis Israel vxor, interemerat, sicut Regum historia exponit: is cum grauiter iuxta diuinum præceptum vindicandi sanguinis causa in omnem memorati domum desæuisset, hoc peracto Dominum dereliquisse inuenitur: cuius pronepote Ieroboam (qui lectione comprehensus est) originis suæ facta imitante, ac contra Dei præcepta & religionem cum populo Israel agente, sanguis Naboth, qui in loco certo Iezrahel fuerat profusus, in domo Iehu, patris memorati Ieroboam, pro peccato redundaturus significatur. Hinc factum est, vt ira Dei in populo Israel per denunciationem prophetæ processura decernitur. Domui autē Iuda misericordia lectione cōprehensa, ob hoc promissa est: quia Ezechias rex Iuda filius Achaz, sublatis idolis, quæ pater & cæteri reges cōsecrauerant, tēplū Dei purgasse et purificasse mōstratur.

CAPVT PRIMVM.

1 VERBVM Domini, quod fa-
A ctum est ad Osee, filium Be-
ri, in diebus Oziæ, Ioathan,
Achaz, Ezechiæ, regum Iu-
da, & in diebus Ieroboam,
2 filij Ioas, regis Israël. Princi-
pium loquendi Dño in Osee: &
dixit Dominus ad Osee: Vade, sume tibi vxo-
rem fornicationum, & fac tibi filios fornica-
tionum: quia fornicans fornicabitur terra a
3 Domino. Et abiit, & accepit Gomer fi-
liam Debelaim, & concepit, & peperit ei fi-
4 lium. Et dixit Dominus ad eũ: Voca nomẽ
B eius Iezrahel: quoniam adhuc modicum, &
visitabo sanguinem Iezrahel super domum
Iehu, & quiescere faciam regnum domus Is-
5 raël. Et in illa die cõterã arcum Israël in
6 valle Iezrahel. Et concepit adhuc, & pe-
perit filiam. Et dixit ei: Voca nomen eius
Absque misericordia: quia non addam ultrà
misereri domui Israël, sed obliuione obliui-
7 scar eorum. Et domui Iuda miserebor, &
G saluabo eos in Dño Deo suo: & nõ saluabo
eos in arcu, & gladio, & in bello, & in equis, & in
8 equitibus. Et ablactauit eam quæ erat Abs-
que misericordia. Et concepit, & peperit fi-
9 lium. Et dixit, voca nomen eius Non po-
pulus meus: quia vos non populus meus, &
10 ego non ero vester*. Et erit numerus filio-
rum Israël quasi arena maris, quæ sine mensu-
ra est & non numerabitur. Et erit: in loco
vbi dicetur eis, Non populus meus vos: dice-
11 tur eis, Filij Dei uiuentis. Et congregabun-
tur filij Iuda, & filij Israël pariter: & ponent
sibimet caput unum, & ascendent de terra:
quia magnus dies Iezrahel.

*Deus.

Rom. 9.f 26.

CAPVT II.

1 DICITE fratribus uestris, Popu-
A lus meus: & sorori uestræ, Mi-
2 sericordiam consecuta. Iudicate
matrem vestram, iudicate: quo-
niam ipsa non vxor mea, & ego
non uir eius. auferat fornicationes suas à
facie sua, & adulteria sua de medio ubе-
3 rum suorum: Ne fortè expoliem eam nu-
dam, & statuam eam secundum diem nati-
uitatis suæ: & ponam eam quasi solitudinẽ,
& statuam eam uelut terram inuiam, & in-
4 terficiam eam siti. Et filiorum illius nõ mi-
serebor: quoniam filij fornicationum sunt:
5 quia fornicata est mater eorum, confusa est
quæ concepit eos: quia dixit, Vadã post ama-
tores meos, qui dãt panes mihi & aquas meas,
lanã meã & linũ meũ, oleũ meũ & potũ meũ.
6 Propter hoc ecce ego sepiam viam tuam
spinis, & sepiam eã maceria, & semitas suas
7 non inueniet. Et sequetur amatores suos,
B & non apprehendet eos: & quæret eos, &
non inueniet, & dicet: Vadam, & reuertar
ad uirum meum priorem, quia bene mihi
8 erat tunc magis quàm nunc. Et hæc nesci-
uit, quia ego dedi ei frumentum, & uinũ, &
oleum, & argentum multiplicaui ei, & aurũ,
9 quę fecerunt Baal. Idcirco cõuertar, & su-
mã frumentũ meũ in tẽpore suo, & vinũ meũ in
tpe suo, & liberabo lanã meã & linũ meũ, quæ
10 operiebat ignominiam eius. Et nunc re-
uelabo stultitiam eius in oculis amatorum
11 eius: & uir non eruet eam de manu mea: &
cessare faciam omnem gaudium eius, solen-
nitatem eius, neomeniam eius, sabbathum
12 eius, & omnia festa tempora eius. Et cor-
D rumpam uineam eius, & ficum eius, de quibus
dixit, Mercedes hæ meæ sunt, quas dederunt
mihi amatores mei: & ponam eam in saltũ,
13 & comedet eam bestia agri. Et visitabo su-
per eam dies Baalim, quibus accendebat in-
censum, & ornabatur inaure sua, & monili
suo, & ibat post amatores suos, & mei obliui-
14 scebatur, dicit Dominus. Propter hoc, ecce
ego lactabo eam, & ducam eam in solitudi-
15 nem: & loquar ad cor eius. Et dabo ei uini-
tores eius ex eodem loco, & Vallem Achor
ad aperiendam spem: & canet ibi iuxta dies
iuuentutis suæ, & iuxta dies ascensionis suæ
16 de terra Aegypti. Et erit in die illa, ait Do-
minus: vocabit me Vir meus, & non voca-
17 bit me ultra Baalim. Et auferam nomina
Baalim de ore eius, & non recordabitur vltrà
18 nominis eorum. Et percutiam cum eis fœ-
dus in die illa cum bestia agri, & cũ uolucre
D cœli, & cum reptili terræ: & arcum & gladiũ,
& bellum conteram de terra: & dormire eos
19 faciam fiducialiter. Et sponsabo te mihi
in sempiternum: & sponsabo te mihi in iu-
stitia & iudicio, & in misericordia & in mi-
20 serationibus. Et sponsabo te mihi in fide:
21 & scies quia ego Dominus. Et erit in die il-
la, exaudiam, dicit Dominus, exaudiam cœ-
22 los, & illi exaudiẽt terram. Et terra exau-
diet triticum, & uinum, & oleũ: & hęc exau-
23 dient Iezrahel. Et seminabo eam mihi in
terrã, & miserebor eius quæ fuit Absq; mise-
24 ricordia. Et dicam nõ populo meo, Popu-
lus meus es tu: & ipse dicet, Deus meus es tu.

Ro 9.f.25. 1.Pet.2.b 10.

CAPVT III.

1 ET dixit Dominus ad me: Ad-
A huc vade, *dilige mulierem di-
lectam amico, & adulteram: si-
cut diligit Dominus filios Is-
raël, & ipsi respiciunt ad deos
2 alienos, & diligunt vinacia vuarum. Et fodi
eam mihi quindecim argenteis, & coro hor-
3 dei, & dimidio coro hordei. Et dixi ad eam:
Dies multos expectabis me: non fornicabe-
B ris, & non eris uiro: sed & ego expectabo te.
4 quia dies multos sedebunt filij Israël sine re-
ge, & sine principe, & sine sacrificio, & sine
5 altari, & sine ephod, & sine theraphim. Et
post hæc reuertentur filij Israël, & quærent
Dñm Deũ suũ, & Dauid regẽ suũ: & pauebunt
ad Dñm, & ad bonũ eius nouissimo dierum.

* 6

CAPVT IIII.

1 AVDITE verbũ Dñi filij Israël, quia
A iudicium Dño cũ habitatoribus
terrę: non est n. veritas: & non
est misericordia, & nõ est scien-
2 tia Dei in terra. Maledictum

& mendacium & homicidium & furtum &
adulterium inundauerũt, & sanguis sangui-
3 nem tetigit. ¶ Propter hoc lugebit terra, & in-
firmabitur omnis qui habitat in ea, in bestia
agri, & in volucre cœli: sed & pisces maris cõ
4 gregabuntur. ¶ Veruntamen vnusquisque nõ
iudicet: & non arguatur vir: populus enim
tuus sicut hi qui contradicunt sacerdoti.
5 ¶ Et corrues hodie, & corruet etiam prophe-
B ta tecum: nocte tacere feci matrem tuam.
6 ¶ Conticuit populus meus, eò quòd non habue-
rit scientiam: quia tu scientiam repulisti, re-
pellã te, ne sacerdotio fungaris mihi: & obli
ta es legis Dei tui, obliuiscar filiorum tuorũ
7 & ego. ¶ Secundùm multitudinem eorum sic
peccauerunt mihi: gloriam eorum in ignomi
8 niam commutabo. ¶ Peccata populi mei co-
medent, & ad iniquitatem eorum subleua-
9 bunt animas eorum. ¶ Et erit sicut populus,
sic sacerdos: visitabo super eum vias eius,
10 & cogitationes eius reddam ei. ¶ Et come-
dent, & non saturabuntur: fornicati sunt, &
C non cessauerunt, quoniam Dominum dere-
11 liquerunt in non custodiendo. ¶ Fornicatio,
12 & vinum, & ebrietas auferunt cor. ¶ Popu-
lus meus in ligno suo interrogauit, & bacu-
lus eius annunciauit ei: spiritus enim forni-
cationũ decepit eos, & fornicati sunt à Deo
13 suo. ¶ Super capita montium sacrificabant, &
super colles accendebant thymiama: subtus
quercum & populum & terebinthum, quia
bona erat vmbra eius: ideo fornicabuntur fi-
liæ vestræ, & sponsæ vestræ adulteræ erunt.
14 ¶ Non visitabo super filias vestras, cùm fue-
D rint fornicatæ; & super sponsas vestras, cùm
adulterauerint: quoniam ipsi cum meretri-
cibus conuersabantur, & cum effœminatis
sacrificabant: & populus non intelligens va-
15 pulabit. ¶ Si fornicaris tu Israël, non delin-
quat saltem Iuda: & nolite ingredi in Gal-
gala, & ne ascenderitis in Beth-àuen, neque
16 iurauerítis, Viuit Dominus. ¶ Quoniam si-
cut vacca lasciuiens declinauit Israël: nunc
pascet eos Dominus, quasi agnum in latitu-
17 dine. ¶ Particeps idolorum Ephráim, dimit-
18 te eum. ¶ Separatum est conuiuium eorum,
fornicatione fornicati sunt: dilexerunt affer-
19 re ignominiam protectores eius. ¶ Ligauit
eum spiritus in alis suis, & confundentur à
sacrificijs suis.

‖.cu.16.d 26. *Mich.6.c 13.* *Agga.1.b 6.*

CAPVT V.

1 AVDITE hoc sacerdotes, & atten-
A dite domus Israël, & domus re-
gis auscultate: quia vobis iudi-
cium est, quoniam laqueus fa-
cti estis speculationi, & * rete
2 expansum super Thabor. ¶ Et victimas de-
clinastis in profundum: & ego eruditor om-
3 nium eorum. ¶ Ego scio Ephraim, & Israël nõ
est absconditus a me: quia nunc fornicatus
4 est Ephráim, contaminatus est Israël. ¶ Non
B dabunt cogitationes suas, vt reuertantur ad
Deum suum: quia spiritus fornicationum in
medio eorum, & Dominum non cognoue-
5 runt. ¶ Et respondebit arrogantia Israël in fa
cie eius: & Israël & Ephraim ruent in ini-
6 quitate sua: ruet etiam Iudas cum eis. ¶ In
gregibus suis & in armentis suis vadent ad
quærendum Dominum, & non inuenient:
7 ablatus est ab eis. ¶ In Dominum præuarica-
ti sunt, quia filios alienos genuerunt: nunc
C deuorabit eos mensis cum partibus suis.
8 ¶ Clangite buccina in Gabaa, tuba in Rama:
vlulate in Beth-àuen, post tergũ tuum Ben-ia
9 min. ¶ Ephraim in desolatione erit in die cor-
reptionis: in tribubus Israël ostendi fidem.
10 ¶ Facti sunt principes Iuda quasi assumen-
tes terminum: super eos effundã quasi aquã
11 irã meã. ¶ Calumniam patiens est Ephráim,
fractus iudicio: quoniam cœpit abire post
12 sordes. ¶ Et ego quasi tinea Ephráim: &
13 quasi putredo domui Iuda. ¶ Et vidit Ephráim
languorem suum, & Iudas vinculum suum:
D & abijt Ephráim ad Assur, & misit ad regem
vltorem: & ipse non poterit sanare vos, nec
14 soluere poterit à vobis vinculum. ¶ Quoniã
ego quasi leæna Ephráim, & quasi catulus
leonis domui Iuda: ego ego capiam, & vadã:
15 tollam, & non est qui eruat. ¶ Vadens re-
uertar ad locum meum: donec deficiatis, &
quæratis faciem meam.

** sicut*

CAPVT VI.

1 IN tribulatione sua manè cõsur-
A gent ad me, Venite, & reuerta-
2 mur ad Dominũ: ¶ quia ipse ce-
pit, & sanabit nos: percutiet,
3 & curabit nos. ¶ Viuificabit nos
post duos dies: in die tertia suscitabit nos,
B & viuemus in conspectu eius. Sciemus, se-
quemurque, vt cognoscamus Dominũ: quasi
diluculũ præparatus est egressus eius, & veniet
quasi imber nobis temporaneus & serotinus
4 terræ. ¶ Quid faciam tibi Ephraim? quid fa-
ciam tibi Iuda? misericordia vestra nubes
matutina, & quasi ros manè pertransiens.
5 ¶ Propter hoc dolaui in prophetis, * occidi
eos in verbis oris mei: & iudicia tua quasi
6 lux egredientur. ¶ Quia misericordiam vo-
lui, & nõ sacrificium, & scientiam Dei plus
7 quàm holocausta. ¶ Ipsi autem sicut Adam
transgressi sunt pactum, ibi præuaricati sunt
8 in me. ¶ Galaad ciuitas operantium idolum,
9 supplantata sanguine. ¶ Et quasi fauces vi-
D rorum latronum, particeps sacerdotum, in
via interficiẽtium pergentes de Sichem: quia
10 scelus operati sunt. ¶ In domo Israël vidi hor
rendum: ibi fornicationes Ephráim: conta-
11 minatus est Israël. ¶ Sed & Iuda pone messem
tibi, cùm conuertero captiuitatem populi
mei.

1.Cor.15.a.3.4. ** &* *1.Re.15.a 22.* *Matt.9.b.13.12.a.7.* *Eccle.4.d 17.*

CAPVT VII.

1 CVM sanare vellem Israël, reuela-
A ta est iniquitas Ephráim, & ma-
litia Samariæ, quia operati
sunt mendacium: & fur ingres-
sus est spolians, latrunculus fo
2 ris. ¶ Et ne forte dicant in cordibus suis om-
nem malitiam eorum me recordatum: nũc
circundederant eos adinuentiones suæ, corã

3 facie mea factæ sunt. ¶ In malitia sua lætifi-
cauerũt regẽ: & in mendacijs suis principes.
4 ¶ Oẽs adulterantes, quasi clibanus succensus
B à coquente: quieuit paululum ciuitas à com-
mistione fermenti, donec fermentaretur to-
5 tum. ¶ *Dies` regis nostri, cœperunt principes furere à vino: extendit manum suam *Dies s.
6 cum illusoribus. ¶ Quia applicauerunt quasi
clibanum cor suum, cum insidiaretur eis: to-
ta nocte dormiuit coquens eos, manè ipse
7 succensus quasi ignis flammæ. ¶ Omnes ca-
lefacti sunt quasi clibanus, & deuorauerunt
iudices suos: omnes reges eorum ceciderũt:
8 non est qui clamet in eis ad me. ¶ Ephraim
in populis ipse commiscebatur: Ephraim fa-
ctus est subcineritius panis, qui non reuer-
9 latur. ¶ Comederunt alieni robur eius, &
C ipse nesciuit: sed & cani effusi sunt in eo, &
10 ipse ignorauit. ¶ Et humiliabitur superbia
Israël in facie eius: nec reuersi sunt ad Do-
minum Deum suum, & non quæsierunt eum
11 in omnibus his. ¶ Et factus est Ephraim
quasi columba seducta, non habens cor: Ae-
gyptum inuocabant, ad Assyrios abierunt.
12 ¶ Et cum profecti fuerint, expandam super
eos rete meum: quasi volucrem cæli detra-
ham eos, cædam eos ſm auditionem cœtus
13 eorum. ¶ Væ eis, quoniam recesserunt à
me: vastabuntur, quia præuaricati sunt in
D me: & ego redemi eos, & ipsi locuti sunt
14 contra me mendacia. ¶ Et non clamauerũt
ad me in corde suo, sed vlulabant in cubili-
bus suis: super triticum & vinum rumina-
15 bant, recesserunt à me. ¶ Et ego erudiui eos,
& confortaui brachia eorum: & in me cogi-
16 tauerunt malitiam. ¶ Reuersi sunt, vt es-
sent absq; iugo: facti sunt quasi arcus dolo-
sus: cadent in gladio principes eorum, à fu-
rore linguæ suæ. Ista subsannatio eorum in
Terra-Aegypti.

CAPVT VIII.

1 IN. gutture tuo sit tuba quasi
A aquila super domum Domini:
pro eo quod transgressi sunt fœ-
dus meum, & legem meam
2 præuaricati sunt. ¶ Me *inuo-
cabunt`, Deus meus, cognouimus te Israël. *inuocabant s.
3 ¶ Proiecit Israël bonum, inimicus perseque-
4 tur eum. ¶ Ipsi regnauerunt, & non ex me:
principes extiterunt, & non cognoui: argen-
tum suum, & aurum suum fecerunt sibi idô-
5 la, vt interirẽt: ¶ proiectus est vitulus tuus Sa-
B maria, iratus est furor meus in eos. vsquequo
6 non potuerunt emũdari? ¶ Quia ex Israël &
ipse est: artifex fecit illũ, & nõ est Deus: qm̃
7 in aranearũ telas erit vitulus Samariæ. ¶ Quia
ventũ seminabũt, & turbinẽ metent: culmus
stans nõ est in eo, germen nõ faciet farinã:
8 quod & si fecerit, alieni comedẽt eã. ¶ Deuo-
ratus est Israël. nunc factus est in nationibus
9 quasi vas immũdũ. ¶ Quia ipsi ascenderunt
C ad Assur, onager solitarius sibi: Ephraim mu-
10 nera dederũt amatoribus. ¶ Sed & cùm mer-
cede conduxerint nationes, nunc congre-
gabo eos; & quiescent paulisper ab onere re-
11 gis & principum. ¶ Quia multiplicauit
Ephraim altaria ad peccandum: factæ sunt
12 ei aræ in delictum. ¶ Scribam ei multiplices
leges meas, quæ velut alienæ cõputatæ sunt.
13 ¶ Hostias offerent, immolabunt carnes, &
comedent, & Dominus non suscipiet eas:
D nunc recordabitur iniquitatis eorum, & vi-
sitabit peccata eorum, ipsi in Aegyptum cõ-
14 uertentur. ¶ Et oblitus est Israel factoris
sui, & ædificauit delubra: & Iudas multi-
plicauit vrbes munitas: & mittam ignem in
ciuitates eius, & deuorabit ædes illius.

CAPVT IX.

1 NOLI lætari Israël, noli exulta-
A re sicut populi: quia fornicatus
es à Deo tuo, dilexisti merce-
dem super omnes areas tritici.
2 ¶ Area & torcular non pascet
3 eos, & vinum mentietur eis. ¶ Non habita-
bunt in terra Domini: reuersus est Ephraim
in Aegyptũ, & in Assyrijs pollutum comê-
4 dit. ¶ Non libabunt Domino vinum, & non
placebunt ei: sacrificia eorum quasi panis
lugentium, omnes qui comedẽt eum, conta-
minabuntur: quia panis eorum animæ ipso-
5 rum, nõ intrabit in domum Domini. ¶ Quid
facietis in die solenni, in die festiuitatis Do-
6 mini? ¶ Ecce enim profecti sunt à vastitate:
B Aegyptus congregabit eos, Memphis sepe-
liet eos: desyderabile argentum eorum vr-
tica hæreditabit, lappa in tabernaculis eorũ.
7 ¶ Venerunt dies visitationis, venerunt dies
retributionis: scitote Israël stultum pro-
phetam, insanum virũ spiritualem, propter
multitudinem iniquitatis tuæ, & *multitu- *multitudinem
8 do` amentiæ. ¶ Speculator Ephraim cũ Deo
meo: propheta laqueus ruinæ factus est sup
omnes vias eius, insania in domo Dei eius.
9 ¶ Profundè peccauerunt, † sicut in diebus †Iudi. 19. f 25.
Gabaa: recordabitur iniquitatis eorũ, & vi-
10 sitabit peccata eorum. ¶ Quasi vuas in de- II. Reg. 8.
C serto inueni Israël: quasi prima poma ficul- 4. Reg. 5.
neæ in cacumine eius vidi patres eorum: ipsi
autem intrauerunt ad Beel-phegor, & ab-
alienati sunt in confusionem, & facti sunt
11 abominabiles sicut ea quæ dilexerunt. ¶ E-
phraim quasi auis auolauit, gloria eorum à
12 partu, & ab vtero, & à conceptu. ¶ Quòd &
si enutrierint filios suos, absque liberis eos
faciã in hominibus: sed & væ eis, cùm reces-
13 sero ab eis. ¶ Ephraim (vt vidi) Tyrus erat
D fundata in pulchritudine: & Ephraim educet
14 ad interfectorem filios suos. ¶ Da eis Dñe.
Quid dabis eis? Da eis vuluam sine liberis, &
15 vbera arentia. ¶ Omnes nequitiæ eorum
Galgal, quia ibi exosos habui eos: propter
malitiam adinuentionum eorum de domo
mea eijciam eos: non addam vt diligam eos,
16 omnes principes eorum recedentes. ¶ Percus-
sus est Ephraim, radix eorũ exiccata est, fru-
ctum nequaquam facient. Quòd & si genue-
rint, interficiam amantissima vteri eorum.
17 ¶ Abijciet eos Deus meus, quia nõ audierũt
eum: & erunt vagi in nationibus.

CAPVT X.

1 VITIS frondosa Israël, fructus
A adęquatus est ei: ſm multitudi-
nē fructus sui multiplicauit al-
taria, iuxta hubertatē terrę suæ
2 exhuberauit simulachris. ¶ Diui-
sum est cor eorū, nūc interibūt: ipse cōtrin-
get simulachra eorū, depopulabitur aras eo-
3 rū. ¶ Quia nunc dicent, Nō est rex nobis: nō
enim timemus Dominum: & rex quid fa-
4 ciet nobis? ¶ Loquimini verba visionis inu-
tilis, & ferietis fœdus: & germinabit quasi
5 amaritudo iudicium super sulcos agri. ¶ Vac-
cas Beth-auen coluerunt habitatores Sama-
riæ: quia luxit super eum populus eius, &
æditui eius super eum exultauerunt in glo-
6 ria eius, quia migrauit ab eo. ¶ Siquidem &
B ipse in Assur delatus est, munus regi Vltori:
confusio Ephraim capiet, & confundetur Is-
7 raël in voluntate sua. ¶ Transire fecit Sama-
ria regem suum quasi spumam super faciem
8 aquæ. ¶ Et disperdentur excelsa idoli peccatū
Israël: ‖lappa & tribulus ascendet super aras *‖Isa. 2. d 19.*
corum: & dicent montibus, Operite nos: & *Apoc. 6 b. 16. 9. b. 6.*
9 collibus, Cadite super nos. ¶ Ex diebus Ga- *‖Luc. 23. d 30.*
C baa peccauit Israel, ibi steterunt: non com- *Iud. 10. b. 6 19. f. 13.*
prehendet eos in Gabaa prælium super filios
10 iniquitatis. ¶ Iuxta desyderium meum cor-
ripiam eos: congregabuntur super eos popu-
li, cùm corripientur propter duas iniquita-
11 tes suas. ¶ Ephraim vitula docta diligere tri-
turam, & ego transiui super pulchritudinem
colli eius: ascendam super Ephraim, arabit
12 Iudas, confringet sibi sulcos Iacob. ¶ ‖ Semi- *‖Ier. 4. a. 3*
nate vobis °in iustitia', & metite in ore mi- *°in veritate iustitia*
sericordiæ, innouate vobis nouale: tempus *14.*
autem requirendi Dominum, cùm venerit
13 qui docebit vos iustitiam. ¶ Arastis impie-
tatem, iniquitatem messuistis, comedistis
frugem mendacij: quia confisus es in vijs
14 tuis, * in multitudine fortium tuorum. ¶ Cō- ** &*
surget tumultus in populo tuo: & omnes
munitiones tuæ vastabuntur sicut vastatus
est Salmana à domo eius ‖ qui °vindicauit' Baal *‖Iud. 8. c 18.*
15 in die prælij, matre super filios allisa. ¶ Sic *°iudicauit*
fecit vobis Beth el, à facie malitiæ nequitia-
rum vestrarum.

CAPVT XI.

1 SICVT manè transit, pertransiit
A rex Israël: Quia puer Israël,
& dilexi eum: & ‖ ex Aegypto *‖Matt. 2. c 15.*
2 vocaui filium meum. ¶ Voca-
uerunt eos, sic abierunt a fa-
cie eorū: Baalim immolabant, & simula-
3 chris sacrificabant. ¶ Et ego quasi nutritius
Ephraim, portabam eos in brachijs meis: &
4 nescierunt, quòd curarem eos. ¶ In funiculis
Adam traham eos, in vinculis charitatis: &
ero eis quasi exaltans iugum super maxillas
5 eorum: & declinaui ad eū, vt vesceretur. ¶ Nō
B reuertetur in terram-Aegypti, & Assur ipse
6 rex eius: quoniam noluerunt conuerti. ¶ Cœ-
pit gladius in ciuitatibus eius, & consumet
7 electos eius, & comedet capita eorum. ¶ Et
populus meus pendebit ad reditum meum:
iugum autem imponetur eis simul, quod nō
8 auferet. ¶ Quomodo dabo te Ephraim, pro-
tegā te Israël? quō dabo te ‖ sicut Adama, po- *‖Gene. 19. e 24.*
C nā te vt Seboim? Conuersum est in me cor
meū, pariter conturbata est pœnitudo mea.
9 ¶ Non faciam furorem iræ meæ: non con-
uertar vt disperdam Ephraim: quoniam
Deus ego, & non homo: in medio tui san-
10 ctus, & non ingrediar ciuitatem. ¶ Post Do-
D minum ambulabunt, quasi leo rugiet: quia
11 ipse rugiet, & formidabunt filij maris. ¶ Et
auolabunt quasi auis ex Aegypto, & quasi
columba de terra Assyriorum: & collocabo
12 eos in domibus suis, dicit Dominus. ¶ Cir-
cundedit me in °negatione' Ephraim, & *°negociatione.*
in dolo domus Israël: Iudas autem testis de-
scendit cum Deo & cum sanctis, °fidelis'. *°fidelibus*

CAPVT XII.

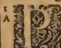
1 EPHRAIM pascit ventū, & se-
A quitur æstum: tota die menda-
cium & vastitatem multiplicat:
& fœdus cum Assyrijs iniit, &
oleum in Aegyptum ferebat.
2 ¶ Iudicium ergo Domini cum Iuda, & visita-
tio super Iacob: iuxta vias eius, & iuxta
3 adinuentiones eius reddet ei. ¶ ‖ In vtero *‖Gen. 25. e 25.*
supplantauit fratrem suum: & ‖ in fortitudi-
4 ne sua directus est cum angelo. ¶ Et inua- *‖Gen. 32. f 28.*
luit ad angelum, & confortatus est: fleuit, &
B rogauit eum: in Beth-el inuenit eum, & ibi
5 locutus est nobiscum. ¶ Et Dominus Deus
6 exercituum, Dominus memoriale eius. ¶ Et
tu ad * Deum tuum conuerteris: misericor- ** Dominum*
diā & iudicium custodi, & spera in Deo tuo
7 semper. ¶ Chanaan in manu eius statera
8 dolosa, calumniam dilexit. ¶ Et dixit E-
C phraim: Veruntamen diues effectus sum, in-
ueni idolum mihi: omnes labores mei non
9 inuenient mihi iniquitatē quam peccaui. ¶ Et
ego Dñs Deus tuus ex terra-Aegypti, ad-
huc sedere te faciam in tabernaculis, sicut in
10 diebus festiuitatis. ¶ Et locutus super pro-
D phetas, & ego visionē multiplicaui, & in ma-
11 nu prophetarū assimilatus sum. ¶ Si in Galaad
idolum, °tamen' frustra erāt in Galgal bobus *°ergo L.*
immolantes: nā & altaria eorum quasi acer-
12 ui super sulcos agri. ¶ ‖ Fugit Iacob in regio- *‖Gen. 28. a 5.*
nem Syriæ, & seruiuit Israël in vxorem, &
13 in vxorem °seruiuit'. ¶ In propheta autem *°seruauit.*
eduxit Dominus Israël de Aegypto: & in pro- *7.*
14 pheta seruatus est: ¶ Ad iracundiam me pro- *Exod. 14. e 21. 22.*
uocauit Ephraim in amaritudinibus suis, &
sanguis eius super eū veniet, & opprobriū
eius restituet ei Dominus suus.

CAPVT XIII.

1 LOQVENTE Ephraim, hor-
A ror inuasit Israël: & deliquit in
2 Baal, & mortuus est. ¶ Et nūc ad-
diderunt ad peccandum: fece-
runtque sibi conflatile de ar-
gēto suo quasi similitudinem idolorum, fa-
ctura artificum totum est: his ipsi dicunt
3 Immolate homines vitulos adorantes. ¶ Id-

circo erunt quasi nubes matutina, & sicut
B ros matutinus præteriēs, sicut puluis turbi-
ne raptus ex area, & sicut fumus de fuma-
Isa. 43. b 10. 4 rio. ¶ Ego autem Dominus Deus tuus ex
terra Aegypti: & Deum absq; me nescies, &
5 saluator non est præter me. ¶ Ego cognoui
6 te in deserto, in terra solitudinis. ¶ Iuxta pa-
scua sua adimpleti sunt, & saturati sunt: &
eleuauerunt cor suum, & obliti sunt mei.
7 ¶ Et ego ero eis quasi leæna, sicut pardus in
8 via Assyriorum. ¶ Occurram eis quasi vrsa
raptis catulis, & dirumpam interiora ieco-
tis eorum, & consumam eos ibi quasi leo,
9 bestia agri scindet eos. ¶ Perditio tua Israël:
10 tātummodo in me auxilium tuum. ¶ Vbi est
C rex tuus? maximè nūc saluet te in omnibus
1. Reg. 8. a 5. vrbibus tuis: & iudices tui, de quibus di-
11 xisti, Da mihi reges & principes. ¶ Dabo
tibi regem in furore meo, & auferam in in-
12 dignatione mea. ¶ Colligata est iniquitas
13 Ephraim, absconditū peccatum eius. ¶ Do-
lores parturientis venient ei, ipse filius non
sapiens. nunc enim non stabit in contritio-
14 ne filiorū. ¶ De manu mortis liberabo eos,
1. Cor. 15. g 54. Heb. 2. d. 14. D de morte redimā eos: Ero mors tua ô mors,
morsus tuus ero inferne, consolatio abscō-
Ezec. 19. d 12. 15 dita est ab oculis meis. ¶ Quia ipse inter fra
tres diuidet: & adducet vrentem ventū Do-
minus de deserto ascendentē: & siccabit ve-
nas eius, & desolabit fontē eius, & ipse diri-
piet thesaurum omnis vasis desyderabilis.

CAPVT XIIII.

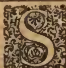
1 A PEREAT Samaria, quoniā ad
amaritudinem concitauit Deū
suum: in gladio pereant, par-
uuli eorum elidantur, & fœtæ
2 eius discindantur: ¶ Conuer- Ioel. 2. c 12.
tere Israel ad Dñm Deū tuum: quoniā cor-
3 ruisti in iniquitate tua. ¶ Tollite vobiscum Zach. 1. b 4.
verba, & conuertimini ad Dominū, & dicite
ei, Omnem aufer iniquitatem, & accipe bo-
nū: & reddemus vitulos labiorum nostrorū.
4 ¶ Assur non saluabit nos, super equum non
B ascēdemus, nec dicemus vltrà, Dij nostri ope
ra manuū nostrarum: quia eius qui in te est,
5 misereberis pupilli. ¶ Sanabo contritiones
eorū, diligā eos spontaneè: quia auersus est
6 furor meus ab eis. ¶ Ero quasi ros, Israël ger- *& Israël
minabit sicut liliū, & erumpet radix eius vt germinabit. g.
7 Libani. ¶ Ibunt rami eius, & erit quasi oliua
8 gloria eius: & odor eius vt Libani. ¶ Conuer-
C tentur sedentes in vmbra eius: viuent triti-
co, & germinabunt quasi vinea: memoriale
9 eius sicut vinū Libani: ¶ Ephraim quid mihi
vltrà idola? ego exaudiam, & dirigam eum
D ego vt abietem virentem: ex me fructus
10 tuus inuentus est. ¶ Quis sapiens, & intel-
liget ista? intelligens, & sciet hæc? quia re-
ctæ viæ Domini, & iusti ambulabunt in eis:
præuaricatores verò corruent in eis.

Prophetiæ Osee. finis.

PROPHETIA IOEL.

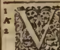
PROLOGVS IN IOEL PROPHETIAM.

Ex principio commentariorum Hieronymi in Ioël.

SANCTVS Ioel apud Hebræos, post Osee ponitur. Et sicut ibi sub nomine Ephraim ad decem tribus confertur vaticinium, quæ vel Samaria, vel Israel sæpe memorantur: sic in hoc propheta omne quod dicitur, ad tribum Iuda & Ierusalem pertinere credendum est: & nullam omnino Israeli, id est decē tribuum, in hoc fieri mentionem. Tempora quoq; quibus prophetauit, eadem debemus accipere, quæ in Osee legimus: In diebus Oziæ, Ioathan, & Achaz, & Ezechiæ regū Iuda: & in diebus Ieroboam, filij Ioas, regis Israel. Porro factum esse sermonem Domini, ad meritum eius refertur cui fit, non ad conditionem illius cui fieri dicitur, vt alibi legimus: Dominus factus est mihi in salutem. Audiuimus autem in scriptura sancta, non esse quæ ad aures sonat, sed quæ in corde percipitur: iuxta illud quod Dominus loquitur in euangelio: Qui habet aures audiendi, audiat. Quod autē dicitur Hebraicè: HAAZINV: Græcè, Enotisaste. Latinè sonat, Auribus percipite. propriè non aure, sed corde percipitur. Qui senes sunt & cælestes, audiunt spiritualiter. qui autem habitant in terra, appellanturq; terreni, auribus percipiunt. Vbicunque autem hæc duo verba iuncta ponuntur: non ad simplicem tantùm verborum sonum, sed ad reconditam quoque dictorum intelligentiam pertinere intelligendum est. In Genesi Lamech loquitur ad vxores suas, Ada, & Sella: Audite verba mea vxores Lamech, auribus percipite sermones meos: quia virum occidi in vulnus meum, & iuuenem in liuorem meum. Et Isaias: Audite cæli, & auribus percipe terra.

CAPVT PRIMVM.

1 VERBVM Domini, quod fa-
A ctum est ad Ioël, filium Pha-
2 thuel. ¶ Audite hoc senes, &
auribus percipite omnes habi-
tatores terræ: si factū est istud
in diebus vestris, aut in diebus patrum ve-
3 strorum? ¶ Super hoc filijs vestris narrate,
& filij vestri filijs suis, & filij eorum gene-
4 rationi alteræ. ¶ Residuum erucæ comedit
locusta, & residuum locustæ comedit bru-

chus,

chus, & residuum bruchi comedit rubigo.
5 ¶ Expergiscimini ebrij, & flete, & vlulate om-
nes qui bibitis vinum in dulcedine: quoniã
6 perijt ab ore vestro. ¶ Gens enim ascendit
super terram meam fortis & innumerabilis:
dentes eius ut dentes leonis, & molares eius
7 ut catuli leonis. ¶ Posuit vineã meam in de-
B sertum, & ficum meam decorticauit: nudãs
spoliauit eã & proiecit, albi facti sunt rami
8 eius. ¶ Plange quasi uirgo accincta sacco su-
9 per uirum pubertatis suæ. ¶ Periit sacrificium
& libatio de domo Domini: luxerunt sacer-
10 dotes ministri Domini. ¶ Depopulata est re-
gio, luxit humus: quoniam deuastatum est
triticum, cõfusum est uinum, elanguit oleũ.
11 ¶ Confusi sunt agricolæ, vlulauerunt uini-
tores super frumento, uino, & hordeo: quia
12 periit messis agri. ¶ Vinea confusa est, & ficus
elanguit: malogranatum, & palma, & malũ,
C & omnia ligna agri aruerunt: quia confusum
13 est gaudiũ à filijs hominũ. ¶ Accingite vos, &
plangite sacerdotes, vlulate ministri altaris:
ingredimini, cubate in sacco ministri Dei
mei: quoniam interiit de domo Dei vestri sa-
14 crificium & libatio. ¶ |Sanctificate ieiuniũ, |Infr. 2. d 15.
D vocate cœtum, congregate senes, omnes ha-
bitatores terræ in domum * Dei vestri: & * Domini.
15 clamate ad Dominũ, ¶ A, a, a, diei: quia pro-
pè est dies Domini, & quasi vastitas à poten-
16 te veniet. ¶ Nunquid non coram oculis ve-
stris alimenta perierunt de domo Dei nostri,
17 & lætitia & exultatio? ¶ Computruerunt iu-
menta in stercore suo, demolita sunt hor-
rea, dissipatæ sunt apothecæ: quoniam confu-
18 sum est triticum. ¶ Quid ingemuit animal,
mugierunt greges armenti? Quia nõ est pa-
scua eis: sed & greges pecorum disperierunt.
19 ¶ Ad te Domine clamabo: quia ignis come-
dit speciosa deserti, & flamma succendit om-
20 nia ligna regionis. ¶ Sed & bestiæ agri quasi
area sitiẽs imbrem, suspexerũt ad te: quoniã
exiccati sunt fontes aquarũ, & ignis deuora-
uit speciosa deserti.

CAPVT II.

1 CANITE tuba in Sion, vlulate in
A monte sancto meo, conturben-
tur omnes habitatores terræ:
Quia uenit dies Domini, quia
2 propè est ¶ dies tenebrarum &
caliginis, dies nubis & turbinis: quasi mane
expansum sup mõtes populus multus & for-
tis: similis ei non fuit à principio, & post eũ
non erit vsq; in annos generationis & gene-
3 rationis. ¶ Ante faciem eius ignis vorans, &
post eum exuriens flamma: quasi hortus vo-
luptatis terra coram eo: & post eũ solitudo
4 deserti, neque est qui effugiat eum. ¶ Quasi
aspectus equorum, aspectus eorum: & quasi
5 equites, sic current. ¶ Sicut sonitus quadriga-
rum super capita montium exilient, sicut so-
nitus flammæ ignis deuorantis stipulam, ve-
6 lut populus fortis præparatus ad præliũ. ¶ A
facie eius cruciabuntur populi: omnes vul-
7 tus redigentur in ollam. ¶ Sicut fortes cur-
B rent: quasi viri bellatores ascendent murum:
viri in vijs suis gradientur, & non declina-
8 bunt à semitis suis. ¶ Vnusquisque fratrẽ suũ
non coarctabit, singuli in calle suo ambula-
bunt: sed & per fenestras cadent, & non de-
9 molientur. ¶ Vrbem ingredientur: in muro
current, domos conscendent, per fenestras
10 intrabunt quasi fur. ¶ A facie eius contre-
muit terra, moti sunt cœli: |Sol & Luna obte- |Isa. 13. b 10.
C nebrati sunt, & stellæ retraxerunt splendorẽ
11 suum. ¶ Et Dominus dedit vocem suam an- Eze. 32. b 7.
te faciem exercitus sui: quia multa sunt ni- Inf. 3. c. 15
mis castra eius, quia fortia, & faciẽtia verbũ |Mat. 24. e 29.
eius: | magnus enim dies Domini, & terribi-
12 lis valde: & quis sustinebit eum? ¶ Nunc er- |Mat. 13. e 14.
go dicit Dñs: Conuertimini ad me in toto
corde vestro, in ieiunio, & in fletu, & in plã-
13 ctu. ¶ Et scindite corda vestra, & nõ vestimẽ- Luc. 21. c 25.
ta vestra, & conuertimini ad Dominum Deũ
vestrum: |quia benignus & misericors est, |Isa. 13. a
patiens & multæ misericordiæ, & præstabi- o. b. 9.
14 lis super malitia. ¶ |Quia scit si conuertatur |Iere. 30. a 7.
& ignoscat*, & relinquat post se benedictio-
nẽ, sacrificium & libamen Domino Deo °no- Amos 5. f 20.
15 stro`? ¶ | Canite tuba in Sion, sanctificate
16 ieiunium, uocate cœtum. ¶ Cõgregate popu- |Soph. 1. d 15.
D lum, sanctificate ecclesiam, coadunate senes,
cõgregate paruulos, & sugentes ubera: egre- |Psal. 78. a 5.
diatur spõsus de cubili suo, & spõsa de thala-
17 mo suo. ¶ Inter vestibulum & altare plora- Ioã. 4. a. 2
bunt sacerdotes ministri Domini, & dicent: Ion. 3. d 9.
Parce Domine, parce populo tuo: & ne des * Deus
hæreditatem tuam in opprobrium, ut domi- ° vestro 4.
nentur eis nationes. quare dicunt in populis, | Sap. 1. c 14.
18 Vbi est deus eorum? ¶ Zelatus est Dominus
19 terram suam, & pepercit populo suo. ¶ Et re-
E spondit Dominus, & dixit populo suo: Ecce
ego mittam vobis frumentum, & vinũ, &
oleum, & replebimini °eis`: & non dabo uos
20 vltrà opprobrium in Gentibus. ¶ Et eum
qui ab Aquilone est, procul faciam à vobis: & ° eo 12.
expellam eum in terram inuiam & desertã,
faciem eius contra mare Orientale, & extre-
mum eius ad mare nouissimum: & ascendet
fœtor eius, & ascẽdet putredo eius, quia sup-
21 bè egit. ¶ Noli timere terra, exulta, & læta-
re: quoniam magnificauit Dominus, vt fa-
22 ceret. ¶ Nolite timere animalia regionis: quia
germinauerunt speciosa deserti, quia lignũ
attulit fructum suum, ficus & uinea dederũt
23 virtutem suam. ¶ Et filij Sion exultate, & læ-
F tamini in Domino Deo vestro: quia dedit vo-
bis doctorem iustitiæ, & descendere faciet ad
vos imbrem matutinum & serotinum, sicut
24 in principio. ¶ Et implebuntur areæ frumen-
to, & redundabunt torcularia vino & oleo.
25 ¶ Et reddam vobis annos quos comedit lo-
custa, bruchus, & rubigo, & eruca: fortitu-
26 do mea magna, quam misi in vos. ¶ Et co-
medetis vescentes, & saturabimini, & lau-
dabitis nomẽ Domini Dei vestri, qui fecit mi-
rabilia vobiscum: & nõ cõfundetur populus
27 meus in sempiternũ. ¶ Et scietis, quia in me-
dio Israël ego sum: & ego Dominus Deus ve-
ster, & non est amplius: & non confundetur
28 populus meus in æternum. ¶ Erit post hæc: |Isa. 44. a 3.
effundã spiritum meum super omnem car-

Act. 2.c 17. nem:& prophetabunt filij vestri, & filiæ ve-
stræ: senes vestri somnia somniabũt, & iuue-
29 nes vestri visiones videbunt. ❡ Sed & super
seruos meos & ancillas in diebus illis effun-
30 dam spiritum meum. ❡ Et dabo prodigia in
cœlo, & in terra, sanguinem, & ignem & va-
31 porem fumi. ❡ Sol conuertetur in tenebras,
& Luna in sanguinem: antequã veniat dies
|Supr. 2.b 10. 32 Domini magnus & horribilis. ❡ Et erit: |om-
Inf. 3.c.15 nis qui inuocauerit nomen Domini, saluus
|Mat 24.c 29. erit: quia in monte Sion, & in Ierusalem erit
saluatio, sicut dixit Dominus, & in residuis
Luc. 21.e. 25. quos Dominus vocauerit.

Rom. 10.c 13.

CAPVT III.

1
VIA ecce in diebus illis, & in
A tempore illo, cùm conuertero
captiuitatem Iuda & Ierusalẽ:
2 ❡ Congregabo omnes Gentes,
& deducam eas in vallem Iosa-
phat: & disceptabo cum eis ibi super populo
meo, & hæreditate mea Israël, quos disper-
serũt in nationibus, & terram meam diuise-
3 runt. ❡ Et super populum meum miserunt
sortem, & posuerunt puerum in prostibu-
lum, & puellam vendiderunt pro vino vt bi-
4 berent. ❡ Verum quid mihi & uobis Tyrus &
Sidon, & omnis terminus Palæsthinorum?
nunquid vltionem vos reddetis mihi? & si
vlciscimini uos cõtra me, cito uelociter red-
dam vicissitudinem vobis super caput ve-
5 strum. ❡ Argentum enim meum, & aurum
B tulistis: & desyderabilia mea & pulcherrima
6 intulistis in delubra uestra. ❡ Et filios Iuda,
& filios Ierusalẽ uendidistis filijs Græcorum
7 vt longè faceritis eos de finibus suis. ❡ Ecce
ego suscitabo eos de loco in quo uendidistis
eos, & conuertam retributionem vestram in
8 caput vestrum. ❡ Et vendam filios vestros
& filias uestras in manibus filiorum Iuda,
& venundabunt eos Sabæis, genti lõginquæ:
9 quia Dominus locutus est. ❡ Clamate hoc
in Gentibus, sanctificate bellum, suscitate ro-
bustos: accedant, ascendant omnes uiri bel-
10 latores. ❡ Concidite aratra vestra in gladios,
& ligones vestros in lanceas. Infirmus dicat,
11 Quia fortis ego sum. ❡ Erumpite & venite
C gentes de circuitu, & congregamini: ibi oc-
12 cũbere faciet Dominus robustos tuos. ❡ Cõ-
surgant & ascendant Gentes in vallem Iosa-
phat: quia ibi sedebo, vt iudicem omnes gen
13 tes in circuitu. ❡ Mittite falces, quoniam ma Apo. 14. d 15.
turauit messis: uenite, & descendite, quia ple
num est torcular, exhuberãt torcularia: quia
14 multiplicata est malitia eorum. ❡ Populi, po
puli in valle concisionis: quia iuxta est dies
15 Domini in valle concisionis. ❡ |Sol & Luna |Supr. 2.b 10.g. 31.
obtenebrati sunt, & stellæ retraxerunt splen
16 dorem suum. ❡ |Et Dominus de Sion rugiet, |Ier. 25.f 30.
& de Ierusalem dabit vocem suam, & moue- Amos 1.a 2.
buntur cœli & terra, & Dominus spes popu-
17 li sui, & fortitudo filiorũ Israël. ❡ Et scietis,
D quia ego Dominus Deus uester habitans in
Sion in monte sancto meo: & erit Ierusalem
sancta, & alieni non transibunt per eã am-
18 plius. ❡ |Et erit in die illa, stillabunt montes |Amos 9. d. 13.
dulcedinem, & colles fluent lacte: & per om-
nes riuos Iuda ibunt aquæ: & fons de domo
Domini egredietur, & irrigabit torrentem
19 spinarum. ❡ Aegyptus in desolationem erit,
& Idumæa in desertum perditionis, pro eo
quòd iniquè egerint in filios Iuda, & effude-
20 rint sanguinem innocentẽ in terra sua. ❡ Et
Iudæa in æternum habitabitur, & Ierusalem
21 in generationem & generationem. ❡ Et
mundabo sanguinem eorum, quæ non mun-
daueram, & Dñs commorabitur in Sion.

Prophetiæ Ioël, finis.

PROPHETIA AMOS.

PRAEFATIO IN AMOS PROPHETIAM.

OZIAS rex cùm Dei religionem sollicitè æmularetur, nimiæ religionis amore prouocatus, contra præceptũ legis Moysi arrepto thuribulo (ut in historia libri secundi Paralipomenon ostenditur) sacerdotale officium præsumere conatus est. Ob eã rem terræmotum in templo Dei exortũ constat, cuius etiam Zacharias propheta meminit. Ante hunc itaque terræmotum Amos propheta temporibus prædicti regis, & temporibus Ieroboam filij Ioas, regis Israel, in eas gentes quæ lectione comprehensæ sunt, iram Dei ob eas causas quas memorauit, affuturam denunciat. Et quia idem propheta in sequentibus ait, Super tribus impietatibus, & super quatuor non conuertam eum: tertiò peccatorum indulgentiam Deum dare posse significat: quem quartò eadem peccata admittentibus, nec pœnitentiam, nec indulgentiam daturum annunciat. Nam per ignis similitudinem quem in prædictas gentes immittendum prædixit, grauem atque irreuocabilem Dei iram ad euersionem earundem ciuitatum processuram voluit demonstrare.

ALIA PRAEFATIO.

Ex principio commentariorum Hieronymi in Amos.

Hic Amos propheta & pastor, qui sequitur Ioelem, & est tertius duodecim Prophetarum, non fuit pater Isaiæ prophetæ: quanquam & ille prophetæ extiterit. Nam aliis literis ille, aliis iste apud Hebræos scribitur. quæ differentia literarum apud Latinos non habetur: & ille Fortis vel Robustus, hic vero Populus auulsus interpretatur: quia loquitur contra decem tribus, quæ per idololatriam a cultu Dei & a regno Dauid erant auulsæ. Fuit autem cognatio eius ex oppido Thecue, quod sex milliaribus distat a Bethleem: curam gerens pecorum in latitudine camporum, qui sunt proximi oppido Thecue, in quibus humo arida atque arenosa, nihil omnino frugum gignitur, sed uberrimis pascuis abundant: & ideo cuncta sunt plena pastoribus, & sterilitas terræ compensatur pecorum multitudine. Ex hoc numero pastorum fuit Amos, imperitus sermone, sed non scientia. Prophetauit autem eisdem temporibus quibus Ioel, Nahum, Ionas, Osee, Isaias. Sed aliquantulum exorsus est prophetare antequam Isaias: Maxime autem contra decem tribus locutus est: pauca de duabus interserens. Hunc ablatum de numero pastorum, misit Dominus, vt in Samaria prophetaret: quem Amasias sacerdos frequenter plagis afflixit: tandem filius eius Ozias vecte per tempora transfixit. Post hæc semiuiuus in terram suam inuectus, post aliquot dies dolore vulneris expirauit, sepultusque est cum patribus suis.

CAPVT PRIMVM.

1 ERBA Amos, qui fuit in
A 'pastoralibus' Thecue: quæ *pastoribus 4.
vidit super Israël in diebus
Oziæ, regis Iuda, & in die-
bus Ieroboam, filii Ioas, re-
gis Israël, ante duos an- Zach. 14. 5.
2 nos terræmotus. Et dixit:
Dominus de Sion rugiet, & de Ierusalē da- Ier. 25. f. 30.
bit vocem suam: & luxerunt speciosa pasto- Ioel 3. c. 16
3 rum, & exsiccatus est vertex Carmeli. Hæc
dicit Dominus: Super tribus sceleribus Da-
masci, & super quatuor nō conuertam eum:
eò quod triturauerint in plaustris ferreis Ga-
4 laad. Et mittam ignem in domum Azaël,
5 & deuorabit domos Ben-adad. Et conterā
B vectem Damasci: & disperdam habitatorem
de campo idoli, & tenentem sceptrum de do
mo voluptatis: & transferetur populus Sy
6 riæ Cyrenen, dicit Dominus. Hæc dicit Do
minus: Super tribus sceleribus Gazæ, & super
quatuor non conuertā 'eum': eo quod tran- *eam 3.
stulerit captiuitatem perfectam, vt conclu-
7 derent eam in Idumæa. Et mittam ignem
in murum Gazæ, & deuorabit ædes eius.
8 Et disperdam habitatorem de Azoto, &
tenentem sceptrum de Ascalone: & conuer-
tam manum meam super Accaron, & pe-
ribunt reliqui Philisthinorum, dicit Domi-
9 nus Deus. Hæc dicit Dominus: Super tri-
C bus sceleribus Tyri, & super quatuor non
conuertam 'eum': eò quòd 'concluserint ca- *eam 1.
ptiuitatem perfectam in Idumæa, & non
10 sint recordati fœderis fratrum. Et mit-
tam ignem in murum Tyri, & deuorabit
11 ædes eius. Hæc dicit Dominus: Super tri-
bus sceleribus Edom, & super quatuor non
conuertam eum: eò quòd persecutus sit in
in gladio fratrem suum, & violauerit mi-
D sericordiam eius, & tenuerit vltrà furorem
suum, & indignationem suam seruauerit
12 vsque in finem. Mittam ignem in The-
13 man, & deuorabit ædes Bosræ. Hæc dicit
Dominus: Super tribus sceleribus filiorū Am-
mon, & super quatuor non conuertam eum:
eo quod dissecuerit prægnantes Galaad ad dila-
14 tandum terminum suum. Et succendam
ignem in muros Rabba: & deuorabit ædes
eius in vlulatu in die belli, & in turbine in
15 die cōmotionis. Et ibit Melchom in capti-
uitatē, ipse, & principes eius simul, dicit Dñs

CAPVT II.

1 HÆC dicit Dominus: Super tri-
A bus sceleribus Moab, & super
quatuor non conuertam eum:
eo quod incenderit ossa regis Idu-
2 mææ vsque ad cinerem. Et mit-
tam ignem in Moab, & deuorabit ædes Ca-
rioth: & morietur in sonitu Moab, in clan-
3 gore tubæ: & disperdam iudicem de medio
eius, & omnes principes eius interficiam cū
4 eo, dicit Dominus. Hæc dicit Dominus: Su-
per tribus sceleribus Iuda, & super quatuor
non conuertam eum: eo quod abiecerit legem
Domini, & mandata eius non custodierit. de
ceperunt enim eos idola sua, post quæ abie-
5 rant patres eorum. Et mittam ignem in Iu
6 dam, & deuorabit ædes Ierusalem. Hæc di-
cit Dñs: Super tribus sceleribus Israël, & su-
per quatuor non conuertam eum: pro eo quod
vendiderit pro argento iustum, & pauperem
7 pro calceamētis. Qui conterunt super pul-
uerem terræ capita pauperum, & viā humiliū
declinant: & filius ac pater eius ierunt ad
puellam, vt violarent nomen sanctū meum.
8 Et super vestimentis pignoratis accubue-
C runt iuxta omne altare: & vinum damnato- Num. 21.
9 rum bibebant in domo Dei sui. Ego autē 24.

exterminaui

Deut. 2. a 24. f. 31.
Exo. 14. c 22.
Deu. 8. a. 2

exterminaui Amorrhæum à facie eorum: cu-
ius altitudo cedrorũ, altitudo eius, & fortis
ipse quasi quercus: & contriui fructum eius
10 desuper, & radices eius subter. Ego sum q
ascẽdere vos feci de Terra-Aegypti; & duxi
vos in deserto quadraginta annis, vt possíde-
11 retis terrã Amorrhæi. Et suscitaui de filijs
D vestris in prophetas, & de iuuenibus vestris
in Nazaræos. nũquid nõ ita est filij Israël, di-
12 cit Dominus? Et propinabatis Nazaræis vi-
num: & prophetis mandabatis, dicentes, Ne
13 prophetetis. Ecce ego stridebo *subter vos,
14 sicut stridet plaustrum onustum fœno. Et
peribit fuga a veloce, & fortis nõ obtinebit
virtutem suam, & robustus non saluabit ani
15 mam suam: & tenens arcum non stabit, &
velox pedibus suis nõ saluabitur. & ascẽsor
16 equi non saluabit animam suam: & robu-
stus corde inter fortes nudus fugiet in illa
die, dicit Dominus.

**superius 6.*

CAPVT III.

1 AVDITE verbũ, quod locutus est
A Dominus super vos, filij Israël:
super omnẽ cognationẽ quam
eduxi de terra Aegypti, dicens:
2 Tantummodo vos cognoui ex
oĩbus cognationibus terræ: idcirco visitabo
3 super vos omnes iniquitates vestras. Num-
quid ambulabunt duo pariter, nisi conuene-
4 rit eis? Nunquid rugiet leo in saltu, nisi ha-
buerit prædam? nũquid dabit catulus leonis
vocem de cubili suo, nisi aliquid apprehẽde-
5 rit? Nunquid cadet auis in laqueum terræ,
absq; aucupe? nunquid auferetur laqueus de
6 terra, antequàm quid ceperit? Si clanget
B tuba in ciuitate, & populus non expauescet?
si erit malũ in ciuitate, quod Dominus non
7 fecerit? Quia nõ faciet Dominus Deus ver-
bum, nisi reuelauerit secretum suum ad ser-
8 uos suos prophetas. Leo rugiet, quis non ti
mebit? Dominus Deus locutus est, quis non
9 prophetabit? Auditũ facite in ædibus Azoti,
& in ædibus terræ Aegypti, & dicite: Congre
gamini super montes Samariæ. & videte in-
sanias multas in medio eius, & calumniam
10 patientes in penetralibus eius. Et nescie-
C runt facere rectum, dicit Dominus: thesauri-
zantes iniquitatẽ & rapinas in ædibus suis.
11 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Tribu-
labitur, & circuietur terra: & detrahetur ex
te fortitudo tua, & diripientur ædes tuæ.
12 Hæc dicit Dominus: Quomodo si eruat pa-
stor de ore leonis duo crura, aut extremum
auriculæ: sic eruentur filij Israël qui habitãt
in Samaria, in plaga lectuli, & *in Damasci
13 grabato. Audite, & contestamini in do-
mo Iacob, dicit Dominus Deus exercituum:
14 Quia in die cùm visitare cœpero præuari-
D cationes Israël, super eum visitabo, & super
altaria Beth-él: & amputabuntur cornua al-
15 taris, & cadent in terram. Et percutiam do
mum hyemalem cum domo æstiua: & peri-
bunt domus eburneę, & dissipabuntur ædes
multæ, dicit Dominus.

**in Damasco grabato 9.*

CAPVT IIII.

1 AVDITE verbũ hoc uaccæ pin-
A gues, quę estis in monte Sama-
rię: quæ calumniam facitis ege-
nis, & confringitis pauperes: q̃
dicitis dominis uestris, Afferte,
2 & bibemus. Iurauit Dominus Deus in san-
ctõ suo: quia ecce dies uenięt super vos, &
leuabunt uos in cõtis, & reliquias uestras in
3 ollis feruẽtibus. Et per aperturas exibitis
altera contra alteram, & proijciemini in Ar
4 mon, dicit Dominus. Venite ad Beth-él, &
impiè agite: ad Galgalam, & multiplicate
præuaricationem: & offerte manè uictimas
5 vestras, tribus diebus decimas uestras. Et sa-
B crificate de fermentato laudẽ: & uocate uo-
luntarias oblationes, & annũciate: sic enim
uoluistis filij Israël, dicit Dominus Deus.
6 Vnde & ego dedi uobis stuporẽ dentiũ in
cũctis urbibus uestris, & indigentiam panũ
in omnibus locis uestris: & non estis reuersi
7 ad me, dicit Dominus. Ego quoque prohi
bui à vobis imbrem, cum adhuc tres menses
superessent usque ad messem: & plui super
vnam ciuitatem, & super alteram ciuitatẽ
non plui: pars vna compluta est; & pars super
8 quam non plui, aruit. Et venerunt duæ &
C tres ciuitates ad vnã ciuitatem, vt biberent
aquam; & non sunt satiatæ: & non redistis
9 ad me, dicit Dominus. Percussi uos in uen-
to urente & in aurugine, multitudinem hor
torum uestrorum, & uinearum uestrarum,
oliueta uestra, & ficeta uestra comedit eru-
10 ca: & non redistis ad me, dicit Dñs. Misi
D in uos mortẽ in uia Aegypti, percussi in gla-
dio iuuenes uestros, usque ad captiuitatem
equorum uestrorum: & ascẽdere feci putre-
dinem castrorũ uestrorum in nares uestras:
11 & non redistis ad me, dicit Dominus. Sub-
uerti uos, sicut subuertit Deus Sodomam &
Gomorrham, & facti estis quasi torris raptus
ab incendio: & nõ redistis ad me, dicit Do-
12 minus. Quapropter hæc faciam tibi Israël:
postquàm autem hæc fecero tibi, præpara-
13 re in occursum Dei tui Israël. Quia ecce
formans montes, & creans uentum, & an-
nunciãs homini eloquium suum, faciens ma
tutinam nebulam, & gradiens super excel-
sa terræ: Dñs Deus exercituum nomen eius.

Agg. 2. c 18.
Gene. 19. e 24.

CAPVT V.

1 AVDITE uerbũ istud quod ego
A leuo super uos planctũ: domus
2 Israël cecidit, & non adijciet ut
resurgat. Virgo Israël proiecta
est in terram suam, non est qui
3 suscitet eam. Quia hæc dicit Dominus
Deus: Vrbs de qua egrediebãtur mille, relin-
quẽtur in ea centum: & de qua egrediebant-
tur centum, relinquentur in ea decem in
4 domo Israël. Quia hæc dicit Dominus
Deus domui Israël: Quærite me, & uiuetis.
5 Et nolite quærere Beth-el, & in Galgalam
nolite intrare, & in Bersabee non transibi-
ris: quia Galgala captiua ducetur, & Beth-el

etit

6 erit innrilis. ¶ Quærite Dominum, & viuite:
B ne fortè comburatur vt ignis domus Ioseph,
& deuorabit, & non erit qui extinguat Be-
7 thel. ¶ Qui conuertitis in absynthium iudi-
8 cium, & iustitiam in terra relinquitis ¶ Fa-
cientem Arcturum, & Orionem, & conuer-
tentem in manè tenebras, & diem in noctē
Inf. 9 b. 6 mutantem: ‖ qui vocat aquas maris, & effun
C dit eas super faciem terræ: Dominus nomen
9 est eius. ¶ Qui subridet vastitatē super robu-
stum, & depopulationem super potentem
10 affert. ¶ Odio habuerunt corripientem in
porta: & loquentē perfectè abominati sunt.
11 ¶ Idcirco pro eò quod diripiebatis pauperē,
Soph. 1. c. 13. & prædam electam tollebatis ab eo: ‖ domos
quadro lapide ædificabitis, & non habitabi-
tis in eis: vineas plantabitis amantissimas,
12 & non bibetis vinum earum. ¶ Quia co-
gnoui multa scelera vestra, & fortia pecca-
ta vestra, hostes iusti accipientes munus, &
13 pauperes deprimentes in porta. ¶ Ideo pru-
dens in tempore illo tacebit, quia tempus
14 malum est. ¶ Quærite bonum, & non malū,
D vt viuatis: & erit Dominus Deus exerci-
Ro. 12. b. 9 15 tuum vobiscum, sicut dixistis. ¶ ‖ Odite ma-
Psal. 69. d. lum, & diligite bonum, & constituite in por-
10. 33 c. 13 ta iudicium: si fortè misereatur Dominus
36. c. 27. 16 Deus exercituum reliquijs Ioseph. ¶ Pro-
pterea hæc dicit Dominus Deus exercituum
dominator: In omnibus plateis planctus: &
in cunctis, quæ foris sunt, dicetur Væ, væ:
E & vocabunt agricolam ad luctum, & ad
17 planctum eos, qui sciunt plangere. ¶ Et
vijs 16. in omnibus *vineis* erit planctus: quia per-
Isa. 13. a 18 transibo in medio tui, dicit Dominus ¶ ‖ Væ
6. b. 9. desyderantibus diem Domini: ad quid eam
Iere. 30. b 7. vobis? dies Domini ista, tenebræ, & non
19 lux. ¶ Quomodo si fugiat uir à facie leo-
Ioel 2. c. 11 nis, & occurrat ei ursus: & ingrediatur do-
Soph. 1. d 15. mum, & innitatur manu sua super parietem,
20 & mordeat eum coluber. ¶ Nunquid non te-
nebræ dies Domini, & non lux: & caligo, &
Isa. 1. c. 11 21 non splendor in ea? ¶ ‖ Odi, & proieci festi-
d. 14. F uitates vestras & non capiam odorem cœtuū
er 6. c. 20 22 vestrorum. ¶ Quòd si obtuleritis mihi ho-
Malac. 1. c locaustomata, & munera uestra, non susci-
11. piam, & uota pingium uestrorum non re-
23 spiciam. ¶ Aufer à me tumultum carminum
24 tuorum, & cantica lyræ tuæ non audiam. ¶ Et
reuelabitur quasi aqua iudicium, & iustitia
Act. 7. e 42. 25 quasi torrēs fortis. ¶ ‖ Nunquid hostias & sa-
G crificiū obtulistis mihi in deserto quadragin
26 ta annis, domus Israël? ¶ Et portastis taber-
* dei naculum Moloch * vestro, & imaginem idō-
lorum uestrorum, sydus Dei uestri, quæ feci-
27 stis uobis. ¶ Et migrare uos faciam trans
Damascum, dicit Dominus, Deus exercituū
nomen eius.

CAPVT VI.

Luc. 6. d. 4. 1 VAe qui opulenti estis in Sion, &
A confiditis in monte Samariæ:
optimates capita populorum,
ingredientes pompatice domum
2 Israël. ¶ Transite in Chalanne,
& videte: & ite inde in Emath magnam: &
descendite in Geth Palæsthinorum, & ad
optima quæque regna horum: si latior ter-
3 minus eorum termino uestro est? ¶ Qui se-
parati estis in diem malum: & appropinqua-
4 tis solio iniquitatis. ¶ Qui dormitis in le-
ctis eburneis, & lasciuitis in stratis uestris:
qui comeditis agnum de grege, & uitulos
5 de medio armenti. ¶ Qui canitis ad uocem
B psalterij: sicut Dauid putauerunt se habere
6 vasa cantici. ¶ Bibentes uinum in phialis, &
optimo unguēto delibuti: & nihil patieban-
7 tur super contritione Ioseph. ¶ Quapro-
pter nunc migrabunt in capite transmi-
grantium: & auferetur factio lasciuientium.
8 ‖ Iurauit Dominus Deus in anima sua, dicit Iere. 51. b 14.
C Dominus Deus exercituum: Detestor ego
superbiā Iacob, & domos eius odi, & tradā ci
9 uitatē cum habitatoribus suis. ¶ Quòd si re-
liqui fuerint decem uiri in domo una: & ipsi
10 morientur. ¶ Et tollet eum propinquus suus,
& comburet eum, ut efferat ossa de domo:
& dicet ei, q in penetralibus domus est, Nū-
quid adhuc est penes te? Et respōdebit, Finis
est. Et dicet ei: Tace, & non recorderis no-
11 minis Domini. ¶ Quia ecce Dominus man-
dauit, & percutiet domum maiorē ruinis, &
12 domum minorem scissionibus. ¶ Nunquid
currere queūt in petris equi, aut arari potest
in bubalis; quoniā conuertistis in amaritudi-
nē iudiciū, & fructū iustitiæ in absynthium?
13 ¶ Qui lætamini in nihili: qui dicitis, Nunqd
D nō in fortitudine nostra assumpsimus no-
14 bis cornua? ¶ Ecce enim suscitabo super vos
domus Israël, dicit Dominus Deus exerci-
tuum, gentem: & conterent vos ab introitu
Emath, usque ad torrentem deserti.

CAPVT VII.

1 HAec ostendit mihi Dominus
A Deus, & ecce fictor locustæ in
principio germinātium serotī-
ni imbris, & ecce serotinus post
2 *tonsorem gregis* ¶ Et factū est, *tonsionem gregis s.*
cum cōsummasset comedere herbam terræ, di-
xi. Dñe Deus, propitius esto, obsecro: quis su-
3 scitabit Iacob, quia paruulus est? ¶ Misertus
4 est Dñs super hoc. Non erit, dicit Dñs. ¶ Hæc
ostendit mihi Dominus Deus: & ecce uoca-
bat iudiciū ad ignem Dñs Deus, & deuora-
uit abyssum multā, & comedit simul partē.
5 ¶ Et dixi: Domine Deus, quiesce obsecro:
B quis suscitabit Iacob, quia paruulus est? Mi-
6 sertus est Dominus super hoc. Sed & istud
7 non erit, dicit Dominus Deus. ¶ Hæc osten-
dit mihi Dominus *: & ecce Dominus stans
super murum litum, & in manu eius trulla *al. Deus.*
8 cæmentarij. ¶ Et dixit Dominus ad me:
Quid tu vides Amos? Et dixit Trullam cæ-
mentarij. Et dixit Dominus: Ecce ego po-
nam trullam in medio populi mei Israël: nō
9 adijciam vltrà superinducere eum. ¶ Et de-
molientur excelsa idōli & sanctificationes
C Israël desolabuntur: & consurgam super do
10 mum Ieroboam in gladio. ¶ Et misit Ama-
sias sacerdos Beth-el, ad Ieroboam regem Is-
raël, dicens: Rebellauit contra te Amos in

medio domus Iſraël.non poterit terra ſuſti-
11 nere vniuerſos ſermones eius. Hæc enim
dicit Amos, In gladio morietur Ieroboam,
& Iſraël captiuus migrabit de terra ſua.
12 Et dixit Amaſias ad Amos: Qui vides,
gradere,fuge in terram Iuda: & comede ibi
13 panem, & prophetabis ibi. Et in Beth-el
non adiicies vltrà vt prophetes: quia ſan-
14 ctificatio regis eſt,& domus regni eſt. Re-
D ſponditque Amos, & dixit ad Amaſiã: Non
ſum propheta,& non ſum filius prophetæ:
ſed armẽtarius ego ſum, vellicans ſycomo-
15 ros. Et tulit me Dominus cùm ſequerer
gregem, & dixit Dominus ad me: Vade,
16 propheta ad populum meum Iſraël. Et
nunc audi verbum Domini. Tu dicis, Non
prophetabis ſuper Iſraël, & non ſtillabis
17 ſuper domum idôli. Propter hoc hæc di-
cit Dominus: Vxor tua in ciuitate forni-
cabitur, & filij tui & filiæ tuæ in gladio
cadent, & humus tua funiculo metietur:
& tu in terra polluta morieris, & Iſraël ca-
ptiuus migrabit de terra ſua.

CAPVT VIII.

1 Hæc oſtendit mihi Dñs Deus:&
2 ecce vncinus pomorũ. Et di
A xit: Quid tu vides Amos? Et di-
xit: Vncinum pomorum. Et di-
xit Dominus ad me: Venit fi-
nis ſuper populum meum Iſraël: non adii-
3 ciam vltra, ut pertranſeam eum. Et ſtri-
debunt cardines templi in die illa, dicit Do-
minus Deus: multi morientur: in omni
4 loco proiicietur ſilentium. Audite hoc
qui conteritis pauperem, & deficere faci-
5 tis egenos terræ, dicentes, Quando tranſi-
'menſis. B bit 'meſſis', & venundabimus merces: &
ſabbathum, & aperiemus frumentum:
ut imminuamus menſuram, & augeamus
ſiclum, & ſupponamus ſtatéras doloſas:
6 Vt poſſideamus in argento egenos & pau-
peres, pro calceamentis, & quiſquilias fru-
'ſuperbiã 7 menti vendamus? Iurauit Dominus in 'ſu-
perbia' Iacob: Si oblitus fuero vſq; ad finem
8 omnia opera eorum. Nunquid ſuper iſto
non commouebitur terra, & lugebit omnis
habitator eius: & aſcendet quaſi fluuius
vniuerſus, & eiicietur, & defluet quaſi
Iere. 15.b.9. 9 riuus Aegypti? Et erit in die illa, dicit Do-
C minus* occidet Sol in meridie, & tenebreſce-
*Deut. 1. Tob. 2. b. 6 Mat. 2. c. 41. 10 re faciam terram in die luminis. Et conuer-
tam feſtiuitates veſtras in luctum, & omnia
cantica veſtra in planctũ: & inducam ſuper
omne dorſum ueſtrũ ſaccũ, & ſuper oẽm ca-
put caluitium, & ponam eam quaſi luctum
vnigeniti, & nouiſſima eius quaſi diem ama-
11 rum. Ecce dies ueniunt, dicit Dominus: &
emittam famem in terram: non famem pa-
nis, neque ſitim aquæ, ſed audiendi uerbum
12 Dñi. Et cõmouebũtur à mari uſq; ad mare,
D & ab Aquilone uſque ad Orientem: circui-
bunt quærentes uerbum Domini, & non in-
13 uenient. In die illa deficient uirgines pul-
14 chræ, & adoleſcentes in ſiti. Qui iurant
in delicto Samariæ, & dicũt,Viuit Deus tuus
Dan: & uiuit uia Berſabee, & cadent et nõ
reſurgent ultrà.

CAPVT IX.

1 Vidi Dominum ſtantem ſuper
A altare, & dixit: Percute cardi-
nem, & commoueantur ſuperli
minaria: auaritia enim in capi-
te omnium, & nouiſſimum eo-
rum in gladio interficiam: non erit fuga 'eis: 'eis, qui fugient. 3.
fugient', & non ſaluabitur ex eis qui fuge-
a rit. Si deſcenderint uſq; ad infernum, inde Pſal. 138. b. 8.
manus mea educet eos: & ſi aſcẽderint uſ
3 que in cœlum, inde detraham eos. Et
ſi abſconditi fuerint in uertice Carmeli, inde
ſcrutans auferam eos: & ſi celauerint ſe ab
oculis meis in profundo maris, ibi mandabo
4 ſerpenti, & mordebit eos. Et ſi abierint in
captiuitatẽ corã inimicis ſuis, ibi mandabo
gladio,& occidet eos, & ponã oculos meos Iere. 44. 11.
5 ſup eos in malũ,& nõ in bonũ. Et Dominus
B Deus exercituũ,qui tangit terrã,& tabeſcet:
& lugebũt oẽs habitãtes in ea: & aſcẽdet ſi-
cut riuus oĩs,& defluet ſicut fluuius Aegypti.
6 Qui ædificat in cœlo aſcenſionem ſuã, & fa
ſciculum ſuũ ſuper terrã fundauit: & qui uo Sup. 5. c.
cat aquas maris, & effundit eas ſuper faciem
7 terræ, Dominus nomen eius. Nunquid non
ut filij Aethiopum vos eſtis mihi filij Iſraël,
ait Dñs? nunquid nõ Iſraël aſcendere feci de
terra Aegypti: & Palæſthinos de Cappado-
8 cia, & Syros de Cyrene? Ecce oculi Domini
C Dei ſuper regnum peccans, & conterã illud à
facie terræ: ueruntamen cõterens non conte-
9 rã domũ Iacob, dicit Dominus. Ecce enim
mandabo ego, & concutiam in omnibus gen
tibus domũ Iſraël, ſicut concutitur in cribro:
10 & non cadet lapillus ſuper terram. In gla-
dio morientur omnes peccatores populi mei:
qui dicunt, Non appropinquabit, & non ue-
11 niet ſuper nos malũ. In die illa ſuſcitabo Act. 15. c. 16.
tabernaculum Dauid, quod cecidit: & reædifi
cabo aperturas murorum eius, & ea quæ cor
ruerãt, inſtaurabo: & reædificabo eum ſicut
12 in diebus antiquis. Vt poſſideant reliquias
Idumeæ, & omnes nationes, eò quod inuocatũ
ſit nomẽ meũ ſuper eos, dicit Dominus fa-
13 ciens hæc. Ecce dies veniunt, dicit Domi-
D nus, & comprehendet arator meſſorẽ, & cal-
cator vuæ mittentem ſemen: & ſtillabunt
mõtes dulcedinẽ, & omnes colles culti erũt.
14 Et cõuertã captiuitatem populi mei Iſraël, Ioël. 3. d. 18.
& ædificabũt ciuitates deſertas, & inhabita-
bunt, & plantabunt vineam, & bibẽt vinum
earum: & faciẽt hortos, & comedent fructus
15 eorum. Et plantabo eos ſuper humum ſuã:
& non euellam eos vltrà de terra ſua, quam
dedi eis, dicit Dominus Deus tuus.

Prophetiæ Amos, finis.

PROPHE-

PROPHETIA ABDIÆ.

PROLOGVS IN ABDIAE PROPHETIAM.

Iacob Patriarcha habuit fratrem Esau, qui ob coctionem rufam, propter quam vendidit primogenita, Edom Hebræa lingua appellatus est, quod Latinè, Rufus dicitur. Is memoratum fratrem suum, qui Israel nomen accepit, graui odio commotus, interimere conatus est. Qua de causa omnes, qui populum Israel, id est filios patriarchæ Iacob, prædicti Esau odium imitati, persequuti sunt, Esau & Edom appellati sunt. Et quia populus Israel de captiuitate Chaldæorum per Cyrum regem Persarum, nutu Dei reuocatus in Ierusalem ab alio regno grauiter afflictus atque oppressus est: ideo hoc regnum quod more Esau, prædictum populum persequutum est, per denunciationem Abdiæ prophetæ increpatur, quod non Dei indignatione, sed sua uirtute populum superatum gloriabatur: de quo regno olim per Dauid in psalmo centesimo trigesimosexto dictum est: Memorare Domine filiorum Edom in die Ierusalem. Nam reliqua lectione comprehensa, futurum in Gentes iudicium ob caussæ lectione coprehensa, regnumque Dei in populo Israel significatur. Hebræi hunc dicunt esse, qui sub rege Samariæ Achab, & impijssima Iezabel, pauit centum prophetas in specubus, qui non curuauerunt genu ante Baal: & de septē millibus erat, quos Elias arguitur ignorasse. Sepulchrum quoque eius vsque hodie cum mausoleo Elisæi prophetæ, et Baptistæ Iohannis, in Sebaste veneratione habetur, quæ olim Samaria dicebatur. Hanc Herodes rex Iudææ, Antipatri filius, in honorem Augusti Cæsaris Græco nomine vocauit Augustam. Hic igitur, quia centum prophetas pauerat, accepit gratiam prophetalem: & de duce exercitus, fit dux Ecclesiæ. Tūc Samariæ paruum gregem pauerat: nunc in toto orbe Christi pascit ecclesias, & pheronymos, sicut in actis Apostolorum Stephanus martyrio coronatus: ita & hic, seruus appellatus est Domini.

CAPVT PRIMVM.

1 Isio Abdiæ. Hæc dicit Do-
A minus Deus ad Edom. ¶ Au-
¶Iere. 49.c 14. ditū audiuimus à Domino,
& legatū ad Gentes misit:
Surgite, & consurgamus ad-
2 uersus eum in prælium. ¶Ec-
ce paruulum dedi te in gen-
3 tibus: cōtēptibilis tu es valde. ¶Superbia cor-
dis tui extulit te, habitantem in scissuris pe-
trarū, exaltantem solium tuum: qui ᶜdicis
ᶜdicit in corde suo In corde tuo᾽, Quis detrahet me in terram?
4 ¶ ¶Si exaltatus fueris ut aquila, & si inter sy-
14. dera posueris nidum tuum: inde detraham
¶Iere. 49 c 16. 5 te, dicit Dominus. ¶ Si fures introissent ad
B te, si latrones per noctem: quomodo conti-
cuisses? nónne furati essent sufficientia sibi?
si uindemiatores introissent ad te, nunquid
6 saltem racemum reliquissent tibi? ¶Quomo-
do scrutati sunt Esau, inuestigauerunt abscō-
7 dita eius? ¶Vsque ad terminum emiserunt te
C omnes uiri fœderis tui: illuserūt tibi: inualue-
runt aduersum te uiri pacis tuæ: qui comedūt
tecum, ponent insidias subter te: nō est pru-
¶Isa. 29.c 17. 8 dentia in eo. ¶¶ Nunquid non in die illa, dicit
Dominus, perdam sapientes de Idumæa, &
9 prudentiam de monte Esau? ¶ Et timebunt
fortes tui à Meridie, ut intereat uir de mon
10 te Esau. ¶Propter interfectionem, ¶ & pro-
¶Gen. 27.g 41. D pter iniquitatem in fratrem tuū Iacob, ope-
11 riet te confusio, & peribis in æternum. ¶ In
die cùm stares aduersus eum᾽, quando capie-
bāt alieni exercitum eius, & extranei ingre-
diebātur portas eius, & super Ierusalē mitte-
bant sortem: tu quoque eras quasi unus ex
12 eis. ¶Et nō despicies in die fratris tui, in die
peregrinationis eius: & non lętaberis super
E filios Iuda, in die perditionis eorum: & non
13 magnificabis os tuum in die angustiæ. ¶ Ne-
que ingredieris portā populi mei in die rui-
næ eorum: neque despicies & tu in malis
eius in die vastitatis illius: & non emitteris
aduersus exercitum eius in die vastitatis il-
14 lius. ¶ Neque stabis in exitibus, ut interfi-
cias eos qui fugerint: & non concludes reli-
15 quos eius in die tribulationis. ¶ Quoniam
F iuxta est dies Domini super omnes gentes:
sicut fecisti, fiet tibi: retributionem tuam cō-
16 uertet in caput tuum. ¶ Quomodo enim ᶜbi- ᶜbibisti.
bistis᾽ super montem sanctum meum, bibent
omnes gentes iugiter: & bibent & absorbe-
17 bunt, & erunt quasi non sint. ¶ Et in mon-
te Sion erit saluatio, & erit sanctus: & possi-
18 debit domus Iacob eos qui se possederāt. ¶Et
G erit domus Iacob ignis, & domus Ioseph flā-
ma, & domus Esau stipula, & succenden-
tur in eis, & deuorabunt eos: & non erunt
reliquiæ domus Esau, quia Dominus locutus
19 est. ¶ Et hæreditabunt hi qui ad Austrum
sunt, montem Esau, & qui in campestribus
Philisthiim: & possidebūt regionē Ephraim,
& regionem Samariæ: & Ben-iamin possi-
20 debit Galaad. ¶ Et transmigratio exercitus
huius filiorum Israël, omnia * Chananæorū * loca
vsque ad Sareptam: & transmigratio Ieru-
salē, quæ in Bosphoro est, possidebit ciuita-
21 tes Austri. ¶Et ascendent saluatores in mō-
tem Sion iudicare montem Esau: & erit Do-
mino regnum.

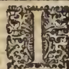
Prophetiæ Abdiæ, finis.

PROPHE-

PROPHETIA IONÆ.

PROLOGVS IN PROPHETIAM IONAE.

Ex prooemio commentariorum Hieronymi in Ionam.

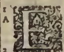
IONAM sanctum, Hebræi affirmant filium fuisse mulieris viduæ Sareptanæ: quem Elias propheta mortuum suscitavit: matre postea dicente ad eum, Nunc cognovi, quia vir Dei es tu: & verbum Dei in ore tuo veritas est. Ob hanc etiam causam ipsum puerum sic vocatum, Amathi. Amathi enim in nostra lingua veritatem sonat. Et ex eo, quod verum Elias locutus est: ille qui suscitatus est, filius esse dicitur veritatis. Ideo de veritate columba nascitur: quia Ionas columbam sonat. In condemnationem autem Israel Ionas ad gentem mittitur: quod Niniue agente pœnitentiam, illi in malitia perseuerant. Temporibus quippe Ieroboam filij Ioas, regis Israel: qui Deo derelicto, cum populo suo in Samaria idolis sacrificabat; Ionam prophetam fuisse quartus liber Regum indicat. Is autem propheta illuminante, peccatores ciuitatis Niniue Dei misericordiam consecuturos videret: ne falsa prædicare videretur, ad denunciandum interitum eiusdem ciuitatis ire nolebat. Nam sicut Deus ad Abraham de impietate Sodomorum & Gomorrhæorum locutus est, Clamor Sodomorum & Gomorrhæorum peruenit ad me: Ita & de Niniue dicitur: Eo quod ascenderit clamor malitiæ eius ad Deum. Et quia sententia Dei de Sodomis facta, minime reuocata est: ita & Ionas aduersum Niniue prolatam sententiam reuocari nolebat: diuinæ Altissimi dispensationis ignarus, qui salutem hominum ad se conuertentium magis vult, quam interitum. Hoc illi acciderat, quod & sancto Elisæo, qui filium Sunamitidis mulieris mortuum ignorauit. Ideo à conspectu Dei fugere se Ionas putabat, humanum aliquid passus, dicente David: Quo ibo a spiritu tuo? & a facie tua quo fugiam?

CAPVT PRIMVM.

1 T factum est verbum Do-
A mini ad Ionam, filiū Ama-
2 thi, dicens: Surge, & vade
in Niniuen ciuitatem gran-
dem, & prædica in ea: quia
ascendit malitia eius corā
3 me. Et surrexit Ionas, vt
fugeret in Tharsis à facie Domini, & descen-
dit in Ioppen, & inuenit nauem euntem in
Tharsis: & dedit naulum eius, & descendit in
eam, vt iret cum eis in Tharsis à facie Domi
4 ni. Dominus autem misit ventum magnum
in mare: & facta est tempestas magna in
5 mari, & nauis periclitabatur conteri. Et
timuerunt nautæ, & clamauerunt viri ad
Deum suum: & miserunt vasa quę erant in
naui, in mare, vt alleuiaretur ab eis: & Ionas
B descendit ad interiora nauis, & dormiebat
6 sopore graui. Et accessit ad eū gubernator,
& dixit ei: Quid tu sopore deprimeris? sur
ge, inuoca Deum tuū, si forte recogitet Deus
7 de nobis, & non pereamus. Et dixit vir
ad collegam suum: Venite, & mittamus sor-
tes, & sciamus quare hoc malū sit nobis. Et
miserunt sortes: & cecidit sors super Ionam.
8 Et dixerunt ad eū: Indica nobis, cuius cau-
sa malum istud sit nobis: quod est opus tuū?
quæ terra tua? & quò vadis? vel ex quo po
9 pulo es tu? Et dixit ad eos: Hebræus ego sū,
& Dominum Deū cœli ego timeo, qui fecit
10 mare & aridam. Et timuerunt viri timo-
C re magno, & dixerunt ad eum: Quid hoc fe-
cisti? Cognouerunt enim viri, quòd à facie Do-
11 mini fugeret: quia indicauerat eis. Et dixe
runt ad eum: Quid faciemus tibi, & cessa-
bit mare à nobis? quia mare ibat & intume-
12 scebat*. Et dixit ad eos: Tollite me, & mit- * sup eos.
tite in mare, & cessabit mare à vobis: scio
enim ego, quoniam propter me tempestas
13 hæc grādis* super vos. Et remigabant viri, * est
vt reuerterentur ad aridam, & non valebāt:
quia mare ibat & intumescebat super eos.
14 Et clamauerunt ad Dominū, & dixerunt:
Quæsumus Domine, ne pereamus in anima
D viri istius; & ne des super nos sanguinem in-
nocētē: quia tu Domine, sicut voluisti fecisti.
15 Et tulerunt Ionā, & miserunt in mare: &
16 stetit mare à feruore suo. Et timuerūt viri
timore magno Dominum, & immolauerūt
hostias Domino, & vouerunt vota.

CAPVT II.

1 T præparauit Dominus piscem
A grandem, vt deglutiret Ionam:
& erat Ionas in ventre piscis ‖Mat. 12. e
tribus diebus & tribus nocti- 40. 16. a. 4.
2 bus. Et orauit Ionas ad Domi- Luc. 11. d
3 num Deum suum, de ventre piscis. Et di- 39.
xit: Clamaui de tribulatione mea ad Domi 1. Co. 15. a
num, & exaudiuit me: de vētre inferi clama- 4.
ui, & exaudisti vocem meam. ‖Psa. 3. a. 5
4 Et proiecisti me in profundum in corde 17. a. 7.
B maris, & flumen circundedit me: oēs gur- 117. a. 5.
gites tui, & fluctus tui super me transierunt. 119. a. 1.
5 Et ego dixi, Abiectus sum à conspectu ocu

lotum tuorum: veruntamen rursus videbo
templum sanctum tuum.
‡Psal. 68. a 1. 5 ¶ ‡ Circundederunt me aquæ vsque ad ani-
C mam, abyssus vallauit me, pelagus operuit
caput meum.
7 ¶ Ad extrema montium descendi, terræ ve-
ctes concluserunt me in æternum: & sub-
leuabis de corruptione vitam meam, Do-
mine Deus meus.
8 ¶ Cùm angustiaretur in me anima mea, Do-
mini recordatus sum: vt veniat ad te oratio
mea ad templum sanctum tuum.
9 ¶ Qui custodiunt vanitates frustra, miseri-
D cordiam suam derelinquunt.
10 ¶ Ego autem in voce laudis immolabo ti-
bi: quæcunque voui, reddam pro salute
Domino.
11 ¶ Et dixit Dominus pisci: & euomuit Io-
nam in aridam.

CAPVT III.

1 ET factum est verbum Domini ad
A Ionam secundò, dicens: ¶ Surge
2 & vade in Niniuen ciuitatem
magnã: & prædica in ea prædica
tionem, quam ego loquor ad
3 te. ¶ Et surrexit Ionas, & abijt in Niniuen,
iuxta verbum Domini: & Niniue erat ciui-
4 tas magna itinere trium dierum. ¶ Et cœ-
pit Ionas introire ciuitatem itinere diei
B vnius: & clamauit, & dixit: Adhuc qua-
‡Mat. 12. d 41. 5 draginta dies, & Niniue subuertetur. ¶ ‡ Et
Luc. 11. e 32. crediderunt viri Niniuitæ in Deum: & præ-
dicauerunt ieiunium, & vestiti sunt saccis
6 à maiore vsque ad minorem. ¶ Et peruenit
C verbum ad regem Niniue: & surrexit de
solio suo, & abiecit vestimentum suum à
se, & indutus est sacco, & sedit in cinere.
7 ¶ Et clamauit, & dixit in Niniue ex ore
Regis & principum eius, dicens: Homines,
& iumenta, & boues, & pecora non gustent
quicquam, nec pascantur, & aquam non bi-
8 bant. ¶ Et operiantur saccis homines, &
iumenta, & clament ad Dominum in for-
‡Iere. 18. b 11. titudine: ‡ & conuertatur vir à via sua ma-
D la, & ab iniquitate quæ est in manibus eo-
9 rum. ¶ Quis scit si conuertatur, & igno-
scat Deus: & reuertatur à furore iræ suæ,
10 & non peribimus? ¶ Et vidit Deus opera eo- *‡Ioël 2. c 14.*
rum, quia conuersi sunt de via sua mala: &
misertus est Deus super malitia quã locutus
fuerat vt faceret eis, & non fecit.

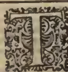
CAPVT IIII.

1 ET afflictus est Ionas afflictione
A magna, & iratus est: ¶ & ora-
2 uit ad Dominum, & dixit: Ob-
secro Domine, nunquid non
hoc est verbum meum, cùm
adhuc essem in terra mea? pro-
pter hoc præoccupaui vt fugerem in Thar-
sis. ‡ Scio enim quia tu Deus clemens & mi- *‡Psal. 85. a 5.*
sericors es, patiens & multæ miserationis, *Ioël 2. c. 13*
3 & ignoscens super malitia. ¶ Et nunc Do-
B mine, tolle, quæso, animam meam à me,
4 quia melior est mihi mors quàm vita. ¶ Et
dixit Dominus: Putásne bene irasceris tu?
5 ¶ Et egressus est Ionas de ciuitate, & sedit
contra Orientem ciuitatis: & fecit sibimet
vmbraculum ibi, & sedebat subter illud in
vmbra, donec videret quid accideret ciuitati
6 ¶ Et præparauit Dominus Deus hederam,
& ascendit super caput Ionæ, vt esset vmbra
super caput eius, & protegeret eum: labo-
rauerat enim, & lætatus est Ionas super he-
7 dera, lætitia magna. ¶ Et parauit Deus ver-
C mem ascensu diluculi in crastinum: & per-
8 cussit hederam, & exaruit. ¶ Et cùm ortus
fuisset Sol, præcepit Dominus vento calido
& vrenti: & percussit Sol super caput Ionæ,
& æstuabat: & petiuit animæ suæ vt more-
retur, & dixit: Melius est mihi mori, quàm
9 viuere. ¶ Et dixit Dominus ad Ionam: Pu-
tásne bene irasceris tu super hederam? Et
dixit: Bene irascor ego vsque ad mortem.
10 ¶ Et dixit Dominus: Tu doles super hede-
D ram, in qua non laborasti, neque fecisti vt
cresceret, quæ sub vna nocte nata est, & sub
11 vna nocte perijt: ¶ Et ego non parcam Ni-
niue ciuitati magnæ, in qua sunt plusquàm
centum viginti millia hominum, qui ne-
sciunt quid sit inter dexteram & sinistram
suam, & iumenta multa?

Prophetiæ Ionæ, finis.

PROPHETIA MICHÆÆ.

PROLOGVS IN MICHAEAE PROPHETIAM.

TEMPORIBVS Ioatham, & Achaz, & Ezechiæ, regum Iuda; Michæam prophetam ad hanc prophetiam Spiritu sancto repletum fuisse, lectio ipsa demonstrat. Sed de supradicto numero regum, Ioatham et Ezechiam Deo ob religionẽ placuisse, historia libri quarti Regum, & secundi Paralipoménon indicat. Achaz verò relicto Deo, idola Samariæ, quibus etiam filios suos in sacrificiũ igni concremandos obtulerat, coluisse constat. Quam ob rem, Deus Samariam, quæ reges Israel, & Iuda memoratorum simulachrorum superstitione fefellerat, increpans, indignationem suam in eam processuram comminatus est. Populo etiam Israel præuaricatori, & principibus eius, qui eundem populum fallaci suasione ad colenda idola impulerant: verbis insequentibus, captiuitatem & interitum affuturum denunciat.

CAPVT PRIMVM.

1 VERBVM Domini, quod
A factum est ad Michæam Mo-
rasthiten, in diebus Iona-
tham, Achaz, & Ezechiæ, re-
gum Iuda: quod vidit super
Samariam & Ierusalem.
2 ¶ Audite populi omnes: &
attendat terra & plenitudo eius: & sit Domi-
nus Deus vobis in testem, Dominus de tem-
3 plo sancto suo. ¶ Quia ecce Dominus egre-
dietur de loco suo: & descendet, & calcabit
4 super excelsa terræ. ¶ Et consumentur mon-
tes subtus eum: & valles scindentur sicut ce-
ra à facie ignis, sicut aquæ, quæ decurrunt
5 in præceps. ¶ In scelere Iacob omne istud, &
B in peccatis domus Israël. quod scelus Iacob?
nónne Samaria? & quæ excelsa Iudæ? nón-
6 ne Ierusalem? ¶ Et ponam Samariam quasi
aceruum lapidum in agro, cum plantatur vi-
nea: & detraham in vallem lapides eius, &
7 fundamenta eius reuelabo. ¶ Et omnia scul-
ptilia eius concidentur, & omnes mercedes
eius comburentur igne, & omnia idola eius
ponam in perditionem: quia de mercedibus
meretricis congregata sunt, & vsque ad mer-
8 cedem meretricis reuertentur. ¶ Super hoc
plangam, & vlulabo: vadam spoliatus & nu-
dus: faciam planctum velut draconum, & lu-
9 ctum quasi struthionũ. ¶ Quia desperata est
C plaga eius, quia venit vsque ad Iudam, tetigit
10 portam populi mei vsque ad Ierusalem. ¶ In
Geth nolite annunciare, lachrymis ne plore-
tis: in domo Puluetis puluere uos cõspergite.
11 ¶ Et transit è uobis habitatio Pulchra, con
fusa ignominia, non est egressa, quæ habitat
in exitu: planctũ Domus vicina accipiet ex
12 vobis, quæ stetit sibimet. ¶ Quia infirmata
est in bonũ quæ habitat in amaritudinibus:
D quia descendit malum à Domino in portam
13 Ierusalem. ¶ Tumultus quadrigæ stuporis ha
bitanti Lachis: principium peccati est filiæ
Sion: quia in te inuenta sunt scelera Israël.
14 ¶ Propterea dabit emissarios super hæredita-
tem Geth: domos Mendacii in deceptionem
15 regibus Israël. ¶ Adhuc hæredem adducam
tibi, quæ habitas in Maresa: vsque ad Odol-
16 lam veniet gloria Israël. ¶ Decaluare, & ton-
dere super filios deliciarum tuarum: dilata
caluitium tuũ sicut aquila: quoniam capti-
ui ducti sunt ex te.

Deut. 32. a 1.
Isai. 1. a. 2
Isai. 26. d 21.

CAPVT II.

1 VAE qui cogitatis inutile, & ope-
A ramini malum in cubilibus ve-
stris: in luce matutina faciunt
illud: quoniam contra Deum
2 est manus eorum. ¶ Et concu-
pierunt agros, & violenter tulerunt, & ra-
puerunt domos: & calumniabantur virum
& domum eius, virum & hæreditatem eius.
3 ¶ Idcirco hæc dicit Dominus: Ecce, ego cogito
super familiam istam malũ: vnde non aufere-
tis colla vestra, & non ambulabitis superbi,
4 quoniam tempus pessimum est. ¶ In die illa
sumetur super vos parabola, & cantabitur
canticum cum suauitate, dicentium: Depopu
latione vastati sumus: pars populi mei com-
mutata est. quomodo recedet a me, quum re
5 uertatur, qui regiones nostras diuidat? Pro-
pter hoc nõ erit tibi mittẽs funiculum sortis
6 in cœtu Domini*. ¶ Ne loquamini loquẽtes,
Non stillabit super istos, non comprehendet
7 confusio. ¶ Dicit domus Iacob: Nunquid ab-
breuiatus est spiritus Domini, aut tales sunt
cogitationes eius? Nonne verba mea bona
8 sunt cum eo qui rectè graditur? ¶ Et econtra-
C rio populus meus in aduersarium consurre-
xit: desup tunicã pallium sustulistis: & eos
qui transibant simpliciter, conuertistis in bel
9 lum. ¶ Mulieres populi mei eiecistis de domo
deliciarum suarum: à paruulis earum tulistis
10 laudem meam in perpetuũ. ¶ Surgite, & ite,
quia non habetis hic requiem: propter im-
munditiam eius corrumpetur putredine pes-
11 sima: ¶ Vtinam non essem vir habẽs spiritũ,
& mendacium potius loquerer: stillabo tibi
in vinũ & in ebrietatem: & erit super quem
12 stillatur populus iste. ¶ Cõgregatione con-
D gregabo Iacob totum te: in vnum conducam
reliquias Israël, pariter ponam illum quasi
gregem in ouili, quasi pecus in medio caula-
rum, tumultuabuntur a multitudine homi-
13 num. ¶ Ascendet enim pandens iter ante
eos: diuident, & transibunt portam, & egre
dientur per eam: & transibit rex eorum co
ram eis, & Dominus in capite eorum.

* ô Israel

CAPVT III.

1 ET dixi: Audite principes Iacob, & du-
A ces domus Israël. Nunquid non vestrũ
2 est scire iudicium, ¶ qui odio habetis
bonum, & diligitis malum? qui violenter tol
litis pelles eorum désuper eis, & carnem eo-
3 rum désuper ossibus eorum? ¶ Qui comede-
runt carnem populi mei, & pellem eorũ dé-
super excoriauerunt: & ossa eorum confrege
runt, & conciderunt sicut in lebéte, & quasi
4 carnem in medio ollæ. ¶ Tunc clamabunt ad
B Dominum, & non exaudiet eos: & abscon-
det faciẽ suam ab eis in tempore illo, sicut
nequiter egerunt in adinuentionibus suis.
5 ¶ Hæc dicit Dominus super prophetas, qui se-
ducunt populũ meum: qui mordent dẽtibus
suis, & prædicãt pacẽ: & si quis non dederit in
ore eorum quippiam, sanctificant super eum
6 prælium. ¶ Propterea nox vobis pro visione
C erit, & tenebræ uobis pro diuinatione: & oc
cũbet Sol super prophetas, & obtenebrabitur
7 super eos dies. ¶ Et confundentur qui uident
visiones, & confundentur diuini: & operiẽt
omnes vultus suos, quia non est responsum
8 Dei. ¶ Veruntamen ego repletus sum fortitu
D dine Spiritus Domini, iudicio & virtute: vt
annunciem Iacob scelus suum, & Israël pec-
9 catum suum. ¶ Audite hoc principes domus
Iacob, & iudices domus Israël: qui abomi-
namini iudicium, & omnia recta peruertitis.
10 ¶ Qui ædificatis Sion in sanguinibus, & Ieru

Ezec.22 f 27. Sopho. 3.a 3. 11 salem in iniquitate. ¶ Principes eius in mu-
neribus iudicabant, & sacerdotes eius in
mercede docebant, & prophetæ eius in pecu-
nia diuinabant: & super Dominũ requiesce-
bant, dicentes: Nunquid nõ Dominus in me-
dio nostrûm? non venient super nos mala.
Ierem.26.f 18. 12 ¶Propter hoc, causa vestri, ‖ Sion quasi ager
arabitur, & Ierusalem quasi aceruus lapidũ
erit, & mons templi in excelsa syluarum.

CAPVT IIII.

Isai.2 a 2. 1 A ET erit, in nouissimo dierũ erit
mons domus Domini præpara
tus in vertice montiũ, & subli-
mis super colles: & fluent ad
2 eũ populi. ¶ Et properabũt gen-
tes multæ, & dicent: Venite, ascendamus ad
montẽ Dñi, & ad domũ Dei Iacob, & docebit
nos de vijs suis, & ibimus in semitis eius.
quia de Sion egredietur lex, & verbum Domi
3 ni de Ierusalem. ¶ Et iudicabit inter popu-
los multos, & corripiet gentes fortes vsq;
in longinquũ: & concident gladios suos in
B vomeres, & hastas suas in ligones: non su-
met gens aduersus gentem gladium, & non
4 discent vltià belligerare. ¶Et sedebit vir sub-
tus vineam suam, & subtus ficum suam; &
non erit qui deterreat: quia os Domini exer
5 cituum locutum est. ¶ Quia omnes populi
ambulabunt vnusquisq; in nomine Dei sui:
nos autẽ ambulabimus in nomine Domini
6 Dei nostri in æternum & vltrà. ¶In die illa,
dicit Dominus, congregabo claudicantem:
& eam quam ejeceram, colligam, & quã af-
* consolabor 7 flixeram *. ¶‖ Et ponam claudicantem in
reliquias: & eam quæ laborauerat, in gẽtem
‖ Sopho. 3. d.19. robustam. ‖ & regnabit Dominus super eos
in monte Sion, ex hoc nunc & vsque in æter
‖ Luc.1.c. 33. Dan.7. d. 14. 8 num. ¶ Et tu turris gregis, nebulosa *filiæ
* filia C Sion vsque ad te veniet: & veniet potestas
9 prima regnum filiæ Ierusalem. ¶ Nunc qua-
re mœrore contraheris? nunquid rex non
est tibi, aut consiliarius tuus perijt, quia
comprehendit te dolor sicut parturientem?
10 ¶Dole, & satage filia Sion quasi parturiens:
quia nũc egredieris de ciuitate, & habitabis
D in regione, & veniens vsque ad Babylonem,
ibi liberaberis: ibi redimet te Dominus de
11 manu inimicorum tuorum. ¶ Et nunc con-
gregatæ sunt super te gentes multæ, quæ
dicunt, Lapidetur: & aspiciat in Sion ocu-
12 lus noster. ¶ Ipsi autem non cognouerunt
cogitationes Domini, & non intellexerunt
consilium eius: quia congregauit eos quasi
13 fœnum areæ. ¶ Surge, & tritura filia Sion:
quia cornu tuũ ponam ferreum, & vngulas
tuas ponam æreas: & comminues populos
multos, & interficies Domino rapinas eo-
rum, & fortitudinem eorum Domino vni-
uersæ terræ.

CAPVT V.

5 A NVNC vastaberis filia latronis:
obsidionem posuerunt super
nos, in uirga percutient maxil-
‖ Matt.2. a.6. 2 lam iudicis Israël. ¶ ‖ET TV
BETHLEHEM Ephrata, par-
uulus es in millibus Iuda: ex te mihi egre-
dietur qui sit dominator in Israël: & egres- Iohan.7.f 42.
sus eius ab initio, à diebus æternitatis.
3 ¶Propter hoc dabit eos usque ad tempus,
in quo parturiens pariet: * reliquiæ fratrum * & 10.
4 eius conuertentur ad filios Israël. ¶ Et sta-
bit, & pascet in fortitudine Domini in subli
B mitate nominis Dñi Dei sui: & conuertẽtur,
quia nunc magnificabitur usq; ad terminos
5 terræ. ¶ Et erit iste *pax: Assyrius quum ue- * pax Assyrij.1.
nerit in terram nostram, & quãdo calcauerit
in domibus nostris: & suscitabimus super eũ
septem pastores, & octo primates homines.
6 ¶Et pascẽt terram Assur in gladio, & terram
Nemrod in lanceis eius: & liberabit ab As-
sur, quum uenerit in terram nostram, & quũ
7 calcauerit in finibus nostris. ¶ Et erunt reli-
C quiæ Iacob in medio populorum multorũ,
quasi ros à Domino, & quasi stillæ super her-
bam, quæ nõ expectat virum, & non præsto-
8 latur filios hominũ. ¶ Et erunt reliquiæ Ia-
cob in Gentibus in medio populorum mul-
torum, quasi leo in iumẽtis syluarũ, & quasi
catulus leonis in gregibus pecorum: qui cũ
transierit, & conculcauerit, & ceperit, non
9 est qui eruat. ¶ * Exaltabitur manus tua su- * &
D per hostes tuos, & omnes inimici tui interi-
10 bunt. ¶ Et erit in die illa, dicit Dominus: au-
feram equos tuos de medio tui, & disperdã
11 quadrigas tuas. ¶ Et perdam ciuitates terræ
12 tuæ, & destruã omnes munitiones tuas, ¶ &
auferã maleficia de manu tua, & diuinatio-
13 nes non erunt in te. ¶ Et perire faciã sculpti-
lia tua, & statuas tuas de medio tui: & non
14 adorabis vltià opera manuũ tuarum. ¶ Et
euellã lucos tuos de medio tui: & conteram
15 ciuitates tuas ¶Et faciam in furore & in in-
dignatione ultionem in omnibus gentibus
quæ non audierunt.

CAPVT VI.

1 A AVDITE quę Dñs loquitur: Sur
ge, cõtende iudicio aduersum
mõtes, & audiant colles uocem
2 tuã. ¶ Audiant montes iudicium
Dñi, & fortia fundamenta ter-
ræ: quia iudiciũ Dñi cum populo suo, & cum
3 Israël dijudicabitur. ¶‖Popule meus quid fe- ‖ Iere.2.a 4.
ci tibi, aut quid molestus fui tibi? respõde
4 mihi. ¶‖Quia eduxi te de terra Aegypti, & de ‖ Exo.14 e 22.
domo seruientiũ liberaui te: & misi ante fa-
5 ciẽ tuam Moysen, & Aaron, & Mariam? ¶ Po-
pule meus memẽto, quęso ‖quid cogitauerit ‖ Nu.22.23 24.25
Balach rex Moab: & quid responderit ei Ba-
laam, filius Beor, de Setim usque ad Galgalã,
6 ut cognosceres iustitias Domini. ¶ Quid di-
B gnum offeram Domino? curuabo genu Deo
excelso? nũquid offerã ei holocaustomata &
7 uitulos anniculos? ¶ Nũquid placari põt Dñs
in millibus arietũ, aut in multis millibus hir
corũ pinguiũ? nunquid dabo primogenitum
meũ pro scelere meo, fructũ uentris mei pro
8 peccato animæ meæ? ¶ Indicabo tibi ô homo,
qd sit bonũ, & quid Dominus requirat à te:
Vtique facere iudicium, & diligere misericor
9 diã, & sollicitũ ambulare cum Deo tuo ¶Vox
Domini ad ciuitatem clamat, & salus erit ti-

mentibus

suum 6. C mentibus nomen tuum: audite tribus, & quis
10 approbabit illud? Adhuc ignis in domo im-
pij thesauri iniquitatis, & mensura minor ira
11 plena. Nunquid iustificabo stateram impi-
12 & sacculi pondera dolosa? In quibus diuites
eius repleti sunt iniquitate, & habitantes in
ea loquebantur mendacium, & lingua eorũ
13 fraudulenta in ore eorum. Et ego ergo cœ-
pi percutere te perditione super peccatis tuis.
Leu. 26.d 26. 14 Tu comedes, & non saturaberis: & humi-
liatio tua in medio tui: & apprehendes, & nõ
saluabis: & quos saluaueris, in gladium da-
Deu. 28.d 38. 15 bo. Tu seminabis, & non metes: tu calca-
Agge. 1. b 6. D bis oliuam, & non ungêris oleo: & mustum
16 & non bibes uinum. Et custodisti præcepta
Amri, & omne opus domus Achab: & ambulasti
voluntatibus 9. in voluptatibus eorũ, ut darem te in perdi-
tionem, & habitantes in ea in sibilum, & op-
probrium populi mei portabitis.

CAPVT VII.

1 Væ mihi, quia factus sum sicut
A qui colligit in autumno race-
mos uindemiæ: non est botrus
ad comedendum, præcoquas
ficus desyderauit anima mea.
2 Periit sanctus de terra, & rectus in homini-
bus non est: omnes in sanguine insidiantur,
3 uir fratrem suũ ad mortem uenatur. Malũ
manuum suarum dicunt bonum: princeps
postulat, & iudex in reddendo est: & magnus
locutus est desyderium animæ suæ, & contur
4 bauerunt eã. Qui optimus in eis est, quasi
paliurus; & qui rectus, quasi spina de sepe. Dies
speculationis tuæ, visitatio tua uenit: nunc
5 erit vastitas eorum. Nolite credere amico:
& nolite confidere in duce: ab ea quæ dor-
mit in sinu tuo custodi claustra oris tui.
Mat. 10.c 21.d.35. 6 Quia filius contumeliam facit patri, & fi-
Mar. 10.d 36. B lia consurgit aduersus matrem suam, nurus
aduersus socrum suam: & inimici hominis,
7 domestici eius. Ego autẽ ad Dominũ aspi-
ciã, expectabo Deum saluatorem meum: au
8 diet me Deus meus. Ne læteris inimica
mea super me, quia cecidi: consurgam, quum
sedero in tenebris, Dominus lux mea est.
9 Irã Domini portabo, quoniam peccaui ei:
donec causam meã iudicet, & faciat iudiciũ
meum: educet me in lucem, uidebo iustitiã
10 eius. Et aspiciet inimica mea, & operietur
confusione, quæ dicit ad me, Vbi est Domi-
C nus Deus tuus? Oculi mei uidebunt in eam:
nunc erit in conculcationem, ut lutum pla-
11 tearum. Dies ut ædificentur maceriæ tuæ:
12 in die illa longè fiet lex. In die illa & usque
ad te ueniet Assur, & vsque ad ciuitates mu-
nitas: & à ciuitatibus munitis vsque ad flu-
men, & ad mare de mari, & ad montem de
13 monte. Et terra erit in desolationem pro-
pter habitatores suos, & propter fructum co
14 gitationum eorum. Pasce populum tuum
in uirga tua, gregem hæreditatis tuæ, habi-
tantes solos in saltu, in medio Carmeli: pa-
scentur Basan & Galaad iuxta dies antiquos.
15 Secundùm dies egressionis tuæ de terra Ae
16 gypti ostendam ei mirabilia. Videbunt gen
tes, & confundentur super omni fortitudine
sua: ponent manũ super os, aures eorũ surdæ
17 erunt. Lingẽt puluerem sicut serpens, ve- *serpentes*
D lut reptilia terræ proturbabuntur de ædibus
suis: Dñm Deũ nostrũ desyderabunt, & ti-
18 mebunt te. Quis Deus similis tui, qui au- *Iere. 10.a 6.*
fers iniquitatẽ, & transis peccatũ reliquiarũ
hæreditatis tuæ? non immittet vltra furorẽ *Act. 10.g 43.*
19 suum, quoniã uolens misericordiam est. Re *Col. 2.c.13*
uertetur, & miserebitur nostri, deponet ini-
quitates nostras: & projiciet in profundum
20 maris omnia peccata nostra. Dabis veritatẽ
Iacob, misericordiam Abraham: quæ iurasti
patribus nostris à diebus antiquis.

Prophetiæ Michææ, finis.

PROPHETIA NAHVM.

PROLOGVS IN PROPHETIAM NAHVM.

Ex prooemio commentariorum Hieronymi in Nahum.

AHVM prophetam ante aduentum regis Assyriorum, qui populum Israel captiuum in suam regionem trãstulerat, fuisse, Hebræorum traditio confirmat. Siquidem in fine huius lectionis prædicti regis aduentum idem propheta annunciare monstratur. Sed cùm habitatores Niniue, Iona interitum ciuitatis prædicante, ne diuinæ iræ denunciatum interitum sustinerent, peccatorum & impietatis pœnitentiam egissent, accepta Dei misericordia, grauioribus se criminibus implicuerunt. Qua de causa memoratus propheta, Spiritu sancto plenus, iudicium Dei annũciant, ita locutus est: Deus zelans, & vlciscens Dominus est, &c. Iam enim decẽ tribus ab Assyrijs deductæ fuerant in captiuitatẽ sub Ezechia rege Iuda, sub quo etiam nunc in consolatione populi transmigrati aduersum Niniuen visio cernitur. Nec erat parua consolatio, tã his qui iã Assyrijs seruiebant, quam reliquis qui sub Ezechia de tribu Iuda & Beniamin ab ijsdem hostibus obsidebãtur, ut audirẽt Assyrios quoq; a Chaldæis esse capiẽdos.

ficut in fequentibus libri huius demonftrabitur. Sciendum autem eft, quod Niniue in noftra lingua de Hebrao, Speciofam fonat. Speciofus autem, hic mundus dicitur. Vnde & apud Gracos Cofmos ab ornatu nomen accepit. Et quicquid nunc aduerfum Niniuen dicitur: de mundo figuraliter pradicari fentiamus. Quam ob caufam & affumptio quam Septuaginta interpretantur L E M M A, *& Aquila* H A R M A *interpretatus eft, apud Hebraos* M A S S A *ponitur, id eft graue onus, eo quòd eam aduerfus quã v. detur, premat, nec finat eleuare ceruicem. Simulq; hoc attendendũ, q; hac ipfa vel affumptio, vel onus, vel pondus propheta, vifio fit. Non enim loquitur propheta in ecftafi, vt Montanus & Prifca, Maximillaq; delirant: fed quod prophetat, liber eft vifionis intelligentis vniuerfa qua loquitur: & pondus hoftium facientis fuo populo vifionem. De confummatione itaque mundi, fecundum anagogen, ò Paula & Euftochium in confolationem fanctorum prophetia texitur: vt quacunque in mundo vident, quafi pratereuntia & caduca contemnant, & praparent fe ad nouiy diem, vbi vltor aduerfum veros Affyrios affuturus eft Dominus.*

C A P V T P R I M V M.

1 N v s Niniue. Liber vifionis
A Nahum Elcefæi. ¶Deus æmu-
2 lator, & vlcifcens Dominus,
vlcifcens Dominus & ha-
bens furorem, vlcifcens Do-
minus in hoftes fuos, & ira-
fcens ipfe inimicis fuis.
3 ¶Dominus patiens, & magnus fortitudine,
& mundans non faciet innocentem. Domi-
nus in tempeftate & turbine viæ eius, & ne-
4 bulæ puluis pedum eius. ¶ Increpans mare, &
exiccãs illud: & omnia flumina ad defertum
deducens. Infirmatus eft Bafan, & Charme-
5 lus: & flos Libani elanguit. ¶ Montes com-
B moti funt ab eo, & colles defolati funt: &
& contremuit terra à facie eius, & Orbis, &
6 omnes habitantes in eo. ¶ Ante faciem indi-
gnationis eius quis ftabit? & quis refiftet in
ira furoris eius? indignatio eius effufa eft vt
7 ignis: & petræ diffolutæ funt ab eo. ¶ Bonus
Dominus, & cõfortans in die tribulationis,
8 & fciens fperãtes in fe. ¶& in diluuio præter-
eunte, confummationem faciet loci eius:
9 & inimicos eius perfequẽtur tenebræ. ¶Quid
C cogitatis contra Dominum? confummatio-
nem ipfe faciet: nõ confurget duplex tribu-
10 latio. ¶ Quia ficut fpinæ feinuicem comple-
ctuntur: fic conuiuium eorum pariter potan-
tium, cõfumentur quafi ftipula ariditate ple-
11 na. ¶ Ex te exibit cogitans contra Dominũ
malitiam mente: pertractans præuaricatio-
12 nem. ¶ Hæc dicit Dominus: Si perfecti fue-
D rint: & ita plures, fic quoq; attondentur, &
ᵃpertranfibitᵃ: afflixi te, & non affligam te *ᵃpertranfibunt 8.*
13 vltrà. ¶ Et nunc conteram virgam eius de
14 dorfo tuo, & vincula tua difrumpam. ¶ Et
præcipiet fuper te Dominus, nõ feminabitur
ex nomine tuo amplius. de domo Dei tui
interficiam fculptile & cõflatile: ponam fe-
15 pulchrũ tuum, quia inhonoratus es. ¶ Ec- *Ifai. 52. b 7.*
ce fuper montes pedes euangelizantis, & *Rom. 10. c 15.*
annunciantis pacem: celebra Iuda feftiuita-
tes tuas, & redde vota tua: quia non adijciet
vltrà vt pertranfeat in te Belial, vniuerfus
interijt.

C A P V T II.

1 S c e n d i t qui difpergat corã te,
A qui cuftodiat obfidionem: con-
templare viam, conforta lum-
bos, robora virtutem valde.
2 ¶ Quia reddidit Dominus fuper-
biam Iacob, ficut fuperbiã Ifraël: quia vafta-
tores diffipauerũt eos, & propagines eorum
3 corruperunt. ¶ Clypeus fortiũ eius ignitus,
viri exercitus in coccineis: igneæ habenæ cur-
rus in die præparationis eius, & agitatores
4 cõfopiti funt. ¶In itineribus ᵇcõturbati funt, *ᵇconturbata funt*
quadrigæᶜ collifæ funt in plateis: afpectus *ᶜquadriga 8.*
eorũ quafi lampades, quafi fulgura difcurren
5 tia. ¶ Recordabitur fortium fuorum, ruent *Ifa. 2. b. 7.*
B in itineribus fuis: velociter afcendent mu-
6 ros eius, & præparabitur vmbraculũ. ¶ Portæ
fluuiorum apertæ funt, & templum ad folũ
7 dirutum. ¶ Et miles captiuus abductus eft:
& ancillæ eius minabantur, gementes vt
columbæ, murmurantes in cordibus fuis:
8 ¶Et Niniue quafi pifcina aquarũ aquæ eius:
ipfi verò fugerunt: ftate ftate, & non eft
9 qui reuertatur. ¶ Diripite argentum, diri-
pite aurum: & non eft finis diuitiarum ex
10 omnibus vafis defyderabilibus. ¶ Diffipata
C eft, & fciffa, & dilacerata: & cor tabefcens,
& diffolutio geniculorum, & defectio in
cunctis renibus: & facies omnium eorum fi-
11 cut nigredo ollæ. ¶ Vbi eft habitaculum leo-
num: & pafcua catulorũ leonum? ad quam
iuit leo, vt ingrederetur illuc: catulus leo-
12 nis, & nõ eft qui exterreat? ¶ Leo cepit fuffi-
ciẽter catulis fuis, & necauit leænis fuis: &
impleuit præda fpeluncas fuas, & cubile fuũ
13 rapina. ¶ Ecce ego ad te, dicit Dominus exer
D cituum: & fuccendam vfq; ad fumum qua-
drigas ᵈtuas, & leũculos tuos comedet gla- *ᵈeius 8.*
dius: & exterminabo de terra prædam tuam,
& non audietur vltrà vox nuntiorum tuo- *Eze. 3. b. 6.*
rum. *9.*

C A P V T III. *Haba. 2. c 12.*

1 VAe ciuitas fanguinum, vniuer- *ᵉferuentes*
A fa mẽdacij dilaceratione plena: *& equites*
2 non recedet à te rapina. ¶ Vox *afcendentes: Et mi-*
flagelli, & vox impetus rotæ, *cantes gla-*
& equi frementis, & quadrigæ *dij, & ful-*
3 ᵉferuentis, & equitis afcendentis. ¶ Et micã- *gurantes*
tis gladij: & fulgurantis haftæ, & multitudi *hafta, &*
nis interfectæ, & grauis ruinæᵉ: nec eft finis *multitudines interfe-*
cadauerum, & corruent in corporibus fuis. *cta, & gra-*
4 ¶Propter multitudinem fornicationũ mere- *uis ruina 7*
tricis fpeciofæ, & gratæ, & habẽtis maleficia, *Ifai. 47. a*
quæ vendidit gentes in fornicationibus fuis *3.*
5 & familias in maleficijs fuis: ¶ Ecce ego ad
B te, dicit Dominus exercituum: & reuelabo

pudenda

pudenda tua in facie tua,& ostendā in Gen-
tibus nuditatē tuam,* & regnis ignominiam
6 tuam.? Et proijciam super te abominationes
& cōtumelijs te afficiā,& ponam te in exem-
7 plum.? Et erit omnis,qui viderit te, resiliet
à te, & dicet, Vastata est Niniue? quis com-
mouebit super te caput? vnde quæram con-
8 solatorem tibi? Nūquid melior es* Alexan-
dria populorum, quę habitat in fluminibus?
aquæ in circuitu eius: cuius diuitię, mare:
9 aquę muri eius. ? Aethiopia fortitudo eius,
C & Aegyptus: & nō est finis: Aphrica & Ly-
10 bies fuerunt in auxilio tuo. ? Sed & ipsa in
trāsmigrationem ducta est in captiuitatem:
paruuli eius elisi sunt in capite omnium via-
rum, & super inclytos eius miserunt sortē:
& omnes optimates eius cōfixi sunt in com-
11 pedibus. ? Et tu ergo inebriaberis, & eris
despecta: & tu quæres auxilium ab inimico.
12 ? Omnes munitiones tuę sicut ficus cum
grossis suis: si concussæ fuerint, cadent in
13 os comedentis.? Ecce populus tuus mulieres
in medio tui: inimicis tuis ad apertionē pan
dētur portæ terrę tuæ, deuorabit ignis vectes
14 tuos. ? Aquam propter obsidionem hauri
tibi, extrue munitiones tuas: intra in lutum
15 & calca, subigens tene laterem. ? Ibi come-
det te ignis: peribis gladio,deuorabit te,vt bru
chus: congrega ergo vt bruchus, multi-
16 plicare vt locusta. ? Plures fecisti negociatio-
nes tuas, quàm stellæ sint cœli: bruchus ex-
17 pansus est, & auolauit. ? Custodes tui qua-
D si locustę:& paruuli tui quasi locustæ locusta-
rum quæ considunt in sepibus in die frigo-
ris: Sol ortus est, & auolauerunt, & non est
18 cognitus locus earum vbi fuerint. ? Dormi-
tauerunt pastores tui rex Assur, sepelientur
principes tui: latitauit populus tuus in mon
19 tibus, & non est, qui congreget. ? Non est
obscura contritio tua, pessima est plaga tua:
omnes qui audierunt auditionem tuam, cō-
presserunt manum super te: quia super quem
non transijt malitia tua semper?

Prophetiæ Nahum, finis.

PROPHETIA HABACVC.

PROLOGVS IN PROPHETIAM HABACVC.

Ex procemio commentariorum Hieronymi in Habacuc.

VATVOR Prophetæ in duodecim prophetarum volumine continentur: è quibus tres in principio Lemma, id est Pondus, titulum habēt, Nahum, Habacuc, & Malachias. Porrò Zacharias in medio et circa finem duos huiuscemodi ponit titulos: è quibus vnus est, Onus verbi Domini in terra Adrach, & Damasci requies eius: alter in fine, Onus verbi Domini super Israel. De Nahū orationibus tuis iam liber editus est: de Zacharia & Malachia, si vita comes fuerit, differetur. Nunc Habacuc habemus in manibus, qui vel ex eo quòd amabilis Domini est, vocatur Amplexatio: vel quod in certamen & luctam & (vt ita dicam) amplexum cum Deo congreditur: amplexantis, id est luctantis, sortitus est nomen. Nullus enim tam audaci voce ausus est Deum ad disceptationem iustitiæ prouocare, & dicere ei, Cur in rebus humanis, & in mundi istius politia tanta rerum versatur iniquitas? Vociferabor ad te,vim patiens: & non saluabis? Quare ostendisti mihi iniquitatem,& laborem videre? Lacerata est lex, & non peruenit vsque ad finem iudicium: quia impius praualet aduersum iustum: ideo egreditur iudicium peruersum. Vides quòd temeraria vox sit, & quodammodo blasphemantis, creatorem suum ad iudicium prouocare: & vas fragile aduersus figulum, cur tale vel tale factum sit disputare? Nec non & hoc animaduertendum, quod assumptio vel pondus, qua grauia esse iam diximus, propheta visio est: & aduersum Montani dogma peruersum, intelligit quod videt, nec vt amens loquitur, nec more insanientium fœminarum dat sine mente sonum. Vnde & Apostolus iubet, vt si prophetantibus alijs, alij fuerit reuelatum, taceant qui priùs loquebantur. Et statim: Non est, inquit, dissensionis Deus, sed pacis: Ex quo intelligitur, eum qui voluntate reticet, et alteri locum dat ad loquendum, posse & loqui & tacere cùm velit: qui autem in ecstasi, id est inuitus loquitur, nec tacere, nec loqui in sua potestate habet. Illud quoque disce (quia semel à me violenter exigis, vt quasi quosdam gradus & scalas ad altiora nitenti, historiā tibi interpreter) prophetiā esse cōtra Babylonē & Nabuchodonosor regem Chaldæorum: vt quomodò prior propheta Nahum, quem Habacuc sequitur, vaticinium habuit contra Niniuen & Assyrios, qui vastauerunt decem tribus quæ vocātur Israel: ita Habacuc prophetiam habeat aduersus Babylonem & Nabuchodonosor: à quibus Iuda & Ierusalem, templumq́ subuersa sunt. Et vt scias eo tempore fuisse Habacuc, quoniam duæ tribus quæ vocabantur Iudas, ducta erant in captiuitatem. Daniel docere te poterit ad quem in lacum leonum Habacuc cum prandio mittitur: quanquam apud Hebræos hæc ipsa non legatur historia. Igitur sine qui recipiat scripturam illam, siue non recipiat, vtrumque pro nobis est. Aut enim recipit, & iam post factam rem, liber Habacuc texitur: aut non recipit, & quasi propheta scribit quæ ventura cognoscit. Interim secundùm literam causatur aduersum Deum propheta: cur Nabuchodonosor templum Dei vastet & Iudam: cur Ierusalem quondam vrbs Domini, destruatur, quare clamet populus, & non exaudiatur, vociferetur ad Dominū oppressus à Chaldæis, & non

saluetur: quare etiam ipse propheta, vel populus, ex cuius persona nunc loquitur, ad hoc vixerit & hucusque perductus sit, vt iniquitatem hostium & suum laborem videat: cur iniustitia praualeat aduersum se. Et hoc dicit præ mentis angustia, nesciens aurum in igne conflari, & tres pueros de camino ignis puriores exisse, quam intrauerant. Sed & hoc generaliter accipere possumus, quòd ex persona humana impatientia loquatur: vt in querulam vocem & plenam doloris erumpat, dicens: Quare respicis contemptores, & taces, conculcante impio iustiorem se? Hæc autem loquitur, nesciens iudicia Dei inuestigabilia, & profundum diuitiarum sapientiæ & scientiæ eius: quod non ita videat Deus, vt videt homo: homo tantùm præsentia respicit, Deus futura & æterna cognoscit. Et quomodò si ægrotus & æstuans febribus aquam frigidam postulet, & dicat ad medicum: Vim patior, crucior, vror, exanimor, vsquequo medice clamabo, & non exaudies? Et respondeat ei sapientissimus ac clementissimus medicus: Scio quo tempore dare debeam quod postulas, & non misereor modo, quia misericordia ista crudelitas est, & voluntas tua contra te petit. Ita & Deus noster sciens clementia sua pondera atque mensuras, interdum non exaudit clamantem: vt eum probet, & magis prouocet eum ad rogandum, & quasi igne excoctum mundiorem & puriorem faciat. Quod intelligens Apostolus, secundum id quòd misericordiam consecutus est a Domino, ait: Sed non deficimus in tribulationibus. Et benedicit Dominum in omni tempore: & scit, quòd qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit: & gloriatur in labore & dolore: & cum Ieremia dicit: Tribulationem & miseriam inuocabo: vt quomodo alius inuocat Deum, sic sanctus vir & bellator inuictus ad exercendum se & probandum, tribulationem & miseriam venire desyderat.

CAPVT PRIMVM.

1 ONVS, quod vidit Habacuc
2 propheta: Vsquequo Domine
A clamabo, & non exaudies?
vociferabor ad te vim pa-
3 tiēs, & non saluabis? Quare
ostendisti mihi iniquitatē &
laborē, videre prædā & iniu-
stitiā contra me? Quare respicis cōtēptores, -13.
& taces, conculcāte impio iustiorē se? Et fa-
cies homines quasi pisces maris, & quasi re-
ptilia nō habētia ducē? & factū est iudiciū
4 & contradictio potentior? Propter hoc lace
B rata est lex, & non peruēnit vsque ad finem
iudicium: quia impius præualet aduersus iu-
stum, propterea egreditur iudicium peruer-
5 sum. Aspicite in gentibus & videte, & ad- Act.13.f
miramini, & obstupescite: quia opus factum 41.
est in diebus vestris, quod nemo credat cùm
6 narrabitur. Quia ecce ego suscitabo Chal
dæos, gentem amaram & velocem, ambulan
tem super latitudinem terræ, vt possideat ta-
7 bernacula non sua. Horribilis & terribilis
est: ex semetipsa iudiciū & onus eius egre-
8 dietur. Leuiores pardis equi eius, & velocio-
C res lupis vespertinis, & diffundentur equites
eius: equites nanque eius de longè veniēt,
volabunt quasi aquila festinans ad comeden
9 dum. Omnes ad prædam venient, facies eo-
rum ventus vrens: & congregabit quasi are-
10 nam, captiuitatem. Et ipse de regibus triū-
phabit, & tyranni ridiculi eius erunt: ipse su
per omnem munitionē ridebit, & compor-
11 tabit aggerem, & capiet eam. Tunc mutabitur spiritus, & pertransibit, & corruet: hæc
12 est fortitudo eius Dei sui. Nunquid non tu
à principio Dñe Deus meus, sancte meus,
& non moriemur? Domine in iudicium po-
suisti eum: & fortem, vt corriperes, fundasti
13 eum? Mundi sunt oculi tui, ne videas ma-
D lum, & respicere ad iniquitatem nō poteris.
quare nō respicis super iniqua agentes, & ta
14 ces, deuorāte impio iustiorem se? Et facies
homines quasi pisces maris, & quasi reptile
15 non habens principem? Totum in hamo
subleuauit, traxit illud in sagena sua, & con
gregauit in rete suum. Super hoc lætabitur
16 & exultabit. Propterea immolabit sagenæ
suæ, & sacrificabit reti suo: quia in ipsis in
crassata est pars eius, & cibus eius electus.
17 Propter hoc ergo expādit sagenam suam, &
semper interficere Gentes non *parcet. *cessat.

CAPVT II.

1 SVPER custodiam meam stabo, Isa.21.b.8
A & figam gradū super munitio-
nem: & contemplabor, vt vi-
deā quid dicatur mihi, & quid
respondeam ad arguētem me.
2 Et respondit mihi Dominus, & dixit: Scribe
visum, & explana eum super tabulas: vt per-
3 currat qui legerit eum. Quia adhuc visus
procul, & apparebit in finem, & nō mentie-
tur: si moram fecerit, expecta illum: quia ve-
4 niens veniet, & non tardabit. Ecce, qui in-
credulus est, non erit recta anima eius in se-
5 metipso: iustus autem in fide sua viuet. Et Ioan.3.d
quomodo vinum potantem decipit: sic erit 36.
vir superbus, & non decorabitur: qui dilata- Ro.1.b.17
uit quasi infernus animam suā: & ipse quasi Gal.3.b.11
mors, & nō adimpletur: & congregauit ad se Heb.10.g.
oēs gētes, & coaceruauit ad se oēs populos. 38.
6 Nunquid non oēs isti super eum parabolam
B sument, & loquelam ænigmatum eius, & di-
cetur, Væ ei q multiplicat nō sua? vsquequo
7 & aggrauat contra se densum lutum? Nun-
quid non repentè consurgent, q mordeāt te:
& suscitabunt lacerātes te, & eris in rapinā
8 eis? Quia tu spoliasti gentes multas, spolia-
būt te omnes qui reliqui fuerint de populis
propter sanguinē hominis & iniquitatē ter-
ræ ciuitatis, & omnium habitantium in ea.
9 Væ qui congregat auaritiam malam domui
suæ, vt sit in excelso nidus eius, & liberari
10 se putat de manu mali. Cogitasti confusio-
nem domui tuæ, concidisti populos multos,
11 & peccauit anima tua. Quia lapis de parie-

te

C te clamabit: & lignum quod inter iuncturas
12 ædificiorum est, respondebit. ¶ | Væ qui ædifi- | Ezec. 24. b 9. Nah. 3. a 1.
cat ciuitatem in sanguinibus, & præparat vr-
13 bē in iniquitate. ¶ Nunquid non hęc sunt
à Domino exercituum? Laborabunt enim
populi in multo igne: & gentes in vacuum,
14 & deficiēt. ¶ Quia replebitur terra, vt cogno-
scant gloriam Domini, quasi aquæ operien-
15 tes mare. ¶ Væ qui potum dat amico suo, mit
tens fel suum & inebrians, vt aspiciat nudi-
16 tatem eius. ¶ Repletus es ignominia pro glo
ria: bibe tu quoque & cōsopire: circundabit
te calix dexteræ Domini, & vomitus igno-
17 miniæ super gloriam tuam. ¶ Quia iniquitas
D Libani operiet te, & vastitas animalium de-
terrebit eos de sanguinibus hominis, & ini-
quitate terræ, & ciuitatis, & omnium habi-
18 tantium in ea. ¶ Quid prodest sculptile, quia
sculpsit illud fictor suus conflatile & imagi-
nem falsam? quia sperauit in figmento fictor
19 eius, vt faceret simulacra muta. ¶ Vę qui di-
cit ligno, Expergiscere: Surge, lapidi tacenti:
nunquid ipse docere poterit? Ecce iste coo-
pertus est auro & argento: & omnis spiritus
20 non est in visceribus eius. ¶ | Dominus au- | Psal. 10. b 4.
tem in templo sancto suo: sileat à facie eius
omnis terra.

CAPVT III.

ORATIO HABACVC
pro ignorantijs.

1 DOMINE audiui auditionē tuam,
A & timui: Domine opus tuum
in medio annorum, viuifica il-
2 lud: in medio annorum notum
facies: cùm iratus fueris, mise-
ricordiæ recordaberis.
3 ¶ Deus ab Austro veniet, & sanctus de mon-
te Pharā. Semper operuit cœlos gloria eius,
& laudis eius plena est terra.
4 ¶ Splendor eius vt lux erit, cornua in mani-
bus eius: ibi abscondita est fortitudo eius.
5 ¶ Ante faciē eius ibit mors, & egredietur dia
bolus ante pedes eius.
6 ¶ Stetit, & mensus est terrā: aspexit, & dissol
uit Gētes, & contriti sunt montes seculi: in-
curuati sunt colles mundi, ab itineribus æter
nitatis eius.
7 ¶ Pro iniquitate vidi tentoria Aethiopiæ;
B turbabuntur pelles terræ Madian.
8 ¶ Nunquid in fluminibus iratus es Do-
mine? aut in fluminibus furor tuus? vel in
mari indignatio tua, ° q ascendis* sup equos | ° ascendes 8.
tuos, & quadrigæ tuæ saluatio?
9 ¶ Suscitans suscitabis arcum tuū, iuramen
ta tribubus quæ locutus es: Semper fluuios
scindes terræ.
10 ¶ Viderunt te, & doluerunt montes, gurges
aquarum transijt, dedit abyssus vocem suā,
altitudo manus suas leuauit.
11 ¶ Sol & Luna steterunt in habitaculo suo, in
C luce sagittarum tuarum ibunt, in splendore
fulgurantis hastæ tuæ.
12 ¶ In fremitu conculcabis terram: * in furore | * &
obstupefacies Gentes.
13 ¶ Egressus es in salutem populi tui, in salutē
cum Christo tuo: percussisti caput de domo
impij, denudasti fundamentum * vsque ad | * eius.
collum. Semper.
14 ¶ Maledixisti sceptris eius, capiti bellatorum
eius, venientibus vt turbo ad dispergendum
me: exultatio eorum, sicut eius qui deuorat
pauperem in abscondito.
15 ¶ Viam fecisti in mari equis tuis, in luto
D aquarum multarum.
16 ¶ Audiui & conturbatus est venter meus, à
voce contremuerunt labia mea: ingrediatur
putredo in ossibus meis, & subter me sca-
teat: vt requiescā in die tribulationis, vt ascē
dam ad populum accinctum nostrum.
17 ¶ Ficus enim non florebit, & non erit
germen in vineis: mentietur opus oliuæ, &
arua non afferent cibū: abscindetur de oui-
li pecus, & nō erit armentum in præsepibus.
18 ¶ Ego autem in Domino gaudebo, & exul-
tabo in Deo Iesu meo.
19 ¶ Deus Dominus fortitudo mea, & ponet pe
des meos quasi ceruorum: & super excelsa
mea deducet me victor, in psalmis canentē.

Prophetiæ Habacuc, finis.

PROPHETIA SOPHONIÆ.

PROLOGVS IN SOPHONIAE PROPHETIAM.

Ex principio commentariorum Hieronymi in Sophoniam.

TRADVNT Hebræi, cuiuscunque propheta pater, aut auus ponatur in titulo, ipsos quoque prophetas fuisse. Vnde & Amos vnus de duodecim Prophetis, qui dixerat: Non sum propheta, nec filius prophetæ, sed pastor caprarum, vellicans sycomoros: patris nomen in titulo nō habet. Hoc si verū est, Sophonias propheta, nomine (vt ita dicam) prophetico, & gloriosa maiorum suorum stirpe generatus est: habuit enim patrē Chusi, auum Godoliam, proauum Amariam, attauum Ezechiam: & talem quadrigam ipse velut extremus auriga compleuit. Nomen Sophoniæ, alij Speculam: alij Arcanum Domini transtulerunt. Siue igitur Specula, siue absconditum Domini interpretetur:

utrunque prophetæ conuenit. Dicitur enim ad Ezechielem: Fili hominis, Speculatorem te posui domui Israel. Iste ergo propheta qui erat in specula & in sublimibus constitutus, & nouerat mysteria Domini: filius erat Chusi qui interpretatur Humilitas. Habebat quoque auum Godoliam, qui dicitur magnitudo Domini: & proauum Amariam qui & ipse uertitur in Sermonem Domini: & atauum Ezechiam, qui sonat Fortitudo Domini. De fortitudine itaq; Domini natus est sermo Domini: & de sermone Domini nata est magnitudo Domini: & de magnitudine nata est humilitas: ut cum peruenerit aliquis ad perfectum dicat: Quia non sum dignus uocari apostolus. & illud in Psalmis: Domine non est exaltatum cor meum: neque elati sunt oculi mei. Iosiam regem Iuda, cuius temporibus Sophoniam prophetasse inuenitur, Deo præ omnibus regibus placuisse, historia quarti libri Regum & secundi Paralipomenon demonstrat. Iosias simulachra quæ pater suus Amon, uel auus Manasses in templo Dei collocauerat, deiecta comminuisse monstratur. In quibus etiam serpentem æneum à Moyse factum, quem errore inductus populus, superstitione idolorum detentus, admiserat. Idem custodisse pascha, & intermissum temporibus multis solus celebrasse monstratur. Ideo Deus per prophetam temporibus memorati regis quæ uentura erant, ostendens: gentibus quidem lectione comprehensis, affuturum iudicium: populo uero Israel salutem: & ciuitati Ierusalem restaurationem tunc temporis tribuendam textu lectionis denunciauit.

CAPVT PRIMVM.

1 VERBVM Domini, quod fa-
A ctum est ad Sophoniam, fi-
lium Chusi, filij Godoliæ, fi
lij Amariç, filij Ezechiæ, in
diebus Iosiæ, filij Ammon,
2 regis Iudæ. Congregans
congregabo omnia à facie
3 terræ, dicit Dominus: congregans ho-
minem & pecus, congregans volatilia cœli
& pisces maris: & ruinç impiorum erunt:
& disperdam homines à facie terræ, dicit
4 Dominus. Et extendam manum meam su
per Iudam, & super oēs habitantes Ierusalē:
B & disperdam de loco hoc reliquias Baal, &
5 nomina æditorum cum sacerdotibus: &
eos qui adorant super tecta militiā cœli, &
adorant, & inrant in Domino, & iurant in
6 Melchom: Et qui auertuntur de post tergū
Domini, & qui non quæsierunt Dominum,
7 nec inuestigauerunt eum. Silete à facie Do
mini Dei: quia iuxtà est dies Domini: quia
præparauit Dominus hostiam, sanctificauit
8 vocatos suos. Et erit: in die hostiæ Domi-
ni uisitabo super principes & super filios re-
gis, & super omnes qui induti sunt veste pe
9 regrinas & uisitabo super omnem qui aro-
gāter ingreditur super limen in die illa, qui
-7. complent domum Domini Dei sui iniqui-
10 tate & dolo. Et erit in die illa, dicit Domi
C nus, vox clamoris à porta Pisciū, & vlulatus
à Secunda, & contritio magna à collibus.
11 Vlulate habitatores Pilæ: conticuit omnis
populus Chanaán, disperierūt oēs inuoluti
12 argento. Et erit in tempore illo: scrutabor
Ierusalem in lucernis, & uisitabo soper viros
defixos in fæcibus suis: qui dicunt in cordi-
bus suis: Non faciet bene Dominus, & non
13 faciet malè. Et erit fortitudo eorum in di-
reptionem, & domus eorum in desertū: & Amo. 5.
ædificabunt domos, & non habitabunt: & c. 11.
plantabont uineas, & non bibent vinum
14 earum. Iuxtà est dies Domini magnus, iu-
xtà est & velox nimis: vox diei Dñi ama-
15 ra, tribulabitur ibi fortis. Dies iræ dies il
D la, dies tribulationis & angustiæ, dies cala- Iere. 30. b 7.
mitatis & miseriæ, dies tenebrarū & caligi-
16 nis, dies nebulç & turbinis: dies tubæ & Ioël. 2. b. 11
clāgoris super ciuitates munitas & super an Amos 5.
17 gulos excelsos. Et tribulabo homines, & c. 18.
ambulabunt ut cæci, quia Domino peccaue-
runt: effundetur sanguis eorum sicut hu-
18 mus, & corpora eorum sicut stercora. Sed Ezech. 7. a 19.
& argentum eorum & aurum eorum non po
terit liberare eos in die irç Domini: in igne Inf. 3. b. 8
zeli eius deuorabitur omnis terra, quia con
summationem cum festinatione faciet cun-
ctis habitantibus terram.

CAPVT. II.

1 CONVENITE, cōgregamini gens
A nō amabilis: Priusquā pariat
2 iussio quasi puluerē transeūtem
diē, antequàm ueniat super vos
ira furoris Domini, antequàm -7.
veniat sup uos dies indignationis Domini.
3 Quærite Dñm omnes mansueti terræ, qui
iudicium eius estis operati. quærite iustum,
quærite mansuetum: si quomodo abscunda-
4 mini in die furoris Domini. Quia Gaza
destructa erit, & Ascalon in desertum, Azo-
tum in meridie eijcient, & Accaron eradi-
5 cabitur. Væ qui habitatis funiculum ma-
ris, gens perditorum: uerbum Domini su-
per vos Chanáan terra Philisthinorum, &
disperdam te, ita ut non sit inhabitator.
6 Et erit funiculus maris requies pastorum,
B & caulæ pecorum: & erit funiculus eius qui
7 remanserit de domo Iuda, ibi pascentur: in
domibus Ascalonis ad uesperam requiescēt
quia visitabit eos Dominus Deus eorum, &
8 auertet captiuitatem eorum. Audiui oppro
brium Moab, & blasphemias filiorum Am-
mon: quç exprobrauerunt populo meo, &
magnificati sunt super terminos eorum.
9 Propterea uiuo ego, dicit Dominus exercī-
tuum, Deus Israël: quia Moab vt Sodoma
C erit, & filij Ammon quasi Gomorrha, sicci-
tas spinarum, & acerui salis, & desertum u-
que in æternum: reliquiæ populi mei diri-
piēt eos, & residui gentis meç possidebunt
10 illos. Hoc eis eueniet pro superbia sua: quia
blasphemauerunt, & magnificati sunt super
11 populum Domini exercituum. Horribilis
Dominus super eos, & attenuabit omnes

deos terræ. & adorabunt eum uiri de loco
12 suo, omnes insulæ Gentium. ¶ Sed & vos
13 Aethiopes interfecti gladio meo eritis. ¶ Et
extendet manum suam super Aquilonem, &
perdet Assur, & ponet speciosam in solitu-
Isa. 34. c 11. 14 dinē & in inuium & quasi desertum. ¶ Et
D accubabunt in medio eius greges, omnes be
stiæ Gentium: & onocrotalus & ericius in li-
minibus eius morabuntur: vox cantantis in
fenestra, coruus in superliminari, quoniam
15 attenuabo robur eius. ¶ Hæc est ciuitas glo-
riosa habitans in confidentia, quæ dicebat in
corde suo: Ego sum, & extra me non est alia
amplius: quomodo facta est in desertum cu-
bile bestię. omnis qui transit per eam, sibila-
bit, & mouebit manum suam.

CAPVT III.

1 VAe prouocatrix & redempta ci
A nitas, columba. ¶ Non audiuit
2 vocem, & non suscepit disci-
plinam: in Dño non est confisa,
ad Deum suum non appropin-
Eze. 22. f 27. 3 quauit. ¶ Principes eius in medio eius quasi
leones rugiētes: iudices eius lupi uespere, nō
Mich. 3. d 11. 4 relinquebāt in manè. Prophetæ eius uesani,
uiri infideles: sacerdotes eius polluerunt san
5 ctum, iniustè egerunt contra legem. ¶ Do-
minus iustus in medio eius non faciet ini-
quitatem manè manè, iudicium suum dabit
in lucem, & non absconditur: nesciuit autē
6 iniquus confusionem. ¶ Disperdidi Gentes,
& dissipati sunt anguli earum: desertas feci
B uias eorum, dum non est qui transeat: desola
tæ sunt ciuitates eorū, non remanente uiro,
7 neque ullo habitatore. ¶ Dixi, Attamen time
bis me suscipies disciplinam, & non peribit
habitaculum eius, propter omnia in quibus
visitaui eam: veruntamen diluculo surgētes
8 corruperūt omnes cogitationes suas. ¶ Qua-
propter expecta me, dicit Dominus: in die
resurrectionis meæ in futurum, quia iudiciū
meum vt congregem gentes, & colligam re-
gna: & effundam super eos indignationem
meam, omnem iram furoris mei: in igne *Sup. 1. d 18.*
9 enim zeli mei deuorabitur omnis terra. ¶ Quia
tunc reddam populis labium electum, vt in-
uocent omnes in nomine Domini, & seruiāt
10 ei humero vno. ¶ Vltra flumina Aethiopiæ,
inde supplices mei, filii dispersorum meorū
11 deferent munus mihi. ¶ In die illa non con-
C funderis super cunctis adinuentionibus tuis,
quibus præuaricata es in me: quia tunc au-
feram de medio tui magniloquos superbiæ
tuæ, & non adijcies exaltari amplius in mō-
12 te sancto meo. ¶ Et derelinquam in medio
tui populum pauperem & egenum, & spera-
13 bunt in nomine Domini. Reliquiæ Israël
non facient iniquitatem, nec loquentur mē-
dacium, & non inuenietur in ore eorum lin
gua dolosa: quoniam ipsi pascentur & accu
14 babunt, & non erit qui exterreat. ¶ Lauda
filia Sion, iubila Israël: & lætare, & exulta in
15 omni corde filia Ierusalem. ¶ Abstulit Do-
minus iudicium tuū, auertit inimicos tuos:
rex Israël Dominus in medio tui, non time-
16 bis malum vltrà. ¶ In die illa dicetur Ieru-
D salem, Noli timere: Sion, non dissoluantur
17 manus tuæ. ¶ Dominus Deus tuus in me-
dio tui fortis, ipse saluabit: gaudebit sup te
in lętitia, silebit in dilectione tua*, exultabit *&
18 super te in laude. ¶ Nugas, qui à lege recesse-
rant, congregabo: quia ex te erant: ut non vl-
19 trà habeas super eis opprobrium. ¶ Ecce ego
interficiam omnes qui afflixerunt te in tem
pore illo: & saluabo claudicantem, & eam *Mich. 4. b 6.*
quæ eiecta fuerat, congregabo: & ponam eos
in laudē & in nomē, in omni terra confusio-
20 nis eorum: ¶ In tempore illo quo adducam
vos, & in tempore quo congregabo vos: da-
bo enim vos in nomen, & in laudem omni-
bus populis terræ, cùm conuertero captiui-
tatem vestram coram oculis uestris, dicit
Dominus.

Prophetiæ Sophoniæ, finis.

PROPHETIA AGGÆI.

PROLOGVS IN PROPHETIAM AGGAEI.

IEREMIAS propheta ob causam periurij Sedeciæ regis (vt historia libri secundi Paralipomênon indicat) qui fidem promissam Nabuchodonosor regi Chaldaeorum, non seruauerat, populum Israel refert cum memorato rege Ierusalem, expugnata Ierusalem, captiuum in Babylonem fuisse perductum. Sed quum memoratus populus multis temporibus idolis seruiendo, & effusione sanguinis innocentum se grauiter impiasset: volens Deus generationem vniuersam eiusdem populi ob causas memoratas penitus deperire, septuaginta annorum captiuitatem eundem populum in regno Chaldaeorum statuit sustinere: hac ratione, vt completo numero annorum, nouus populus à memoratis peccatis immunis ad renouationem Ierusalem perueniret. Sexagesimo itaque secundo anno, regno Chaldaeorum subuerso, cui adhuc octo anni restabant ad regnandum, quod etiā sexta visio Danielis ostēdit: cùm propter causam sacrilegij, quod in eadem visione continetur, fuisset extinctum: Darius qui Medis imperabat, vt septima visio Danielis ostēdit, memoratorū regno successit. Cuius primo anno regni, vt decima visio Danielis manifestat, Daniel supputatis annis, videns appropinquare tps reuersionis: quæ per Ieremiam fuerat promissa, orans tam pro se, quàm pro populo, eandem promissionem a Deo postulabat impleri. Cui per Gabrielem archangelum in eadem visione iuxta preces eiusdem, vniuersa completa esse, Deus dixit. Nam

moriente

mor.ente supradicto Dario rege Medorum. & succendente in regno Cyro rege Persarum: promissione Dei completa, per eundem regem populum Israel in Ierusalem reductum, historia secundi libri Paralipoménon, & initium Esdræ prophetæ confirmant. Cumq; a populo Israel & senioribus templum Dei ædificari cœpisset: mortuo Cyro rege, ac regnante Dario rege Persarum, qui memorato Cyro successerat: vicinæ gentes ciuitatis Ierusalem, (ut idem Esdras refert) restaurationem templi & ciuitatis resistende impedire cœperunt. Qua ratione deterritus populus Israel, reparationem supradicti templi Domini needum iuxta promissionem concessam esse credebat. Propter quod in secundo anno regni memorati Darij regis Persarum, Aggæus propheta a Deo missus, Zorobabel qui de tribu erat Iuda, qui post statim regni suscepturus erat, & Iesum filium Iosedec summum sacerdotem, admonet, ut credant completo numero annorum tempus restaurationis Ierusalem aduenisse: hoc etiam addito, ne incredulitatem populi velint imitari, de quo Dominus per eum dixit: Populus hic dicit, Nōdū venit tempus, ut ædificetur domus Dei. Omnia autē quæ textu huius prophetiæ cōtinētur, reuersionē populi, ædificationē templi, renouationem ciuitatis, obseruantiam sacerdotalem, & interitum regnorum gentium exterarum significant.

C A P V T   P R I M V M.

1
A IN anno secundo Darij regis,
in mēse sexto, in die vna mē-
sis: factum est verbum Domi-
ni in manu Aggæi prophe-
tæ ad Zorobabel, filium Sala
thiel, ducem Iuda: & ad Ie-
sum filium Iosedec, sacerdo-
2 tem magnū, dicēs: ¶ Hęc ait Dominus exerci-
tuum, dicens: Populus iste dicit, Nondum ve
3 nit tēpus domus Dñi ædificandæ. ¶ Et factum
est verbū Domini in manu Aggæi prophetæ:
4 dicēs: ¶ Nunquid tempus vobis est, vt habite-
B tis in domibus * laqueatis, & domus ista
5 deserta? ¶ Et nunc hæc dicit Dominus exerci-
tuum: Ponite corda vestra super vias vestras.
6 ¶ †Seminastis multum, & intulistis parum: co
medistis, & non estis satiati: bibistis, & non
estis inebriati: operuistis vos, & non estis
calefacti: & qui mercedes congregauit, misit
7 eas in sacculum pertusum. ¶ Hæc dicit Domi-
nus exercituum: Ponite corda vestra super
8 vias vestras, ¶ ascendite in montem, portate
ligna, & ædificate domū: & acceptabilis mihi
9 erit, & glorificabor, dicit Dominus. ¶ Respe-
C xistis ad amplius, & ecce factū est minus: &
intulistis in domū, & exsufflaui illud: quam
ob causam dicit Dominus exercituum? quia
domus mea deserta est, & vos festinatis v-
10 nusquisque in domum suam ¶ Propter hoc
super vos prohibiti sunt cœli, ne darent ro-
rem; & terra prohibita est, ne daret germen
11 suum. ¶ & vocaui siccitatem super terram, &
super montes, & super triticum, & super vi-
num, & super oleum, & quæcunque profert
humus, & super homines, & super iumenta,
12 & super omnem laborem manuū. ¶ Et audi-
D uit Zorobabel filius Salathiel, & Iesus filius
Iosedec sacerdos magnus, & omnes reli-
quiæ populi vocem * Dei sui, & verba Ag-
gæi prophetæ, sicut misit eum Dominus
Deus eorum ad eos: & timuit populus à fa-
13 cie Domini. ¶ Et dixit Aggæus nuncius Do-
mini de nuncijs Domini populo, dicens: Ego
14 vobiscum sum, dicit Dominus. ¶ Et suscita-
uit Dominus spiritum Zorobabel filij Sala-
thiel ducis Iuda, & spiritum Iesu filij Iosedec
sacerdotis magni, & spiritum reliquorum
de omni populo: & ingressi sunt, & facie-
bant opus in domo Domini exercituum
Dei sui.

* vestris
† Deu. 28 d 38
Mich. 6 d 15.
* Domini

CAPVT II.

1
A
2 IN die vicesima & quarta men-
sis, in sexto mense, in anno se-
cundo Darij regis. ¶ In septimo
mense, vicesima & prima men-
sis: factum est verbum Domi-
3 ni in manu Aggæi prophetæ, dicens: ¶ Loque-
re ad Zorobabel filium Salathiel, ducem Iu-
da, & ad Iesum filium Iosedec sacerdotem
4 magnum, & ad reliquos populi, dicēs: ¶ Quis
in vobis est derelictus, qui vidit domum istā in
gloria sua prima? & quid vos videtis hanc
nunc? nunquid non ita est, quasi non sit in
5 oculis vestris? ¶ Et nunc confortare Zoroba-
bel, dicit Dominus: & confortare Iesu fili Io-
sedec sacerdos magne, & confortare omnis
populus terræ, dicit Dominus exercituum: &
facite (quoniam ego vobiscum sum, dicit Do
6 minus exercituum) ¶ verbum quod pepigi
vobiscum, cùm egrederemini de terra Aegy-
pti: & spiritus meus erit in medio vestrum:
7 nolite timere. ¶ Quia hæc dicit Dominus
exercituum: † Adhuc vnum modicum est, &
ego commouebo cœlum & terram, & ma-
8 re, & aridam. ¶ Et mouebo omnes gentes,
B ET VENIET DESYDERATVS cun-
ctis Gentibus: & implebo domum istam glo-
9 ria, dicit Dominus exercituum. ¶ Meum est
argentum, & meum est aurum, dicit Domi-
10 nus exercituum. ¶ Magna erit gloria domus
istius nouissimæ plus quàm primæ, dicit Do-
minus exercituum: & in loco isto dabo pa-
11 cem, dicit Dominus exercituum. ¶ In vice-
sima & quarta noni mensis, in anno secun-
do Darij regis, factum est verbum Domini
12 ad Aggæum prophetam, dicens: ¶ Hæc dicit
Dominus exercituum: Interroga sacerdotes
13 legem, dicens: ¶ Si tulerit homo carnem san-
ctificatam in ora vestimenti sui, & tetigerit
de summitate eius panem, aut pulmentum,
aut vinum, aut oleum, aut omnem cibum:
nūquid sanctificabitur? Respondentes autem
14 sacerdotes, dixerunt: Non. ¶ Et dixit Ag-
gæus: Si tetigerit pollutus in anima ex omni-
C bus his, nunquid contaminabitur? Et respon
derunt sacerdotes, & dixerunt: Contamina-
15 bitur. ¶ Et respondit Aggæus, & dixit: Sic
populus iste, & sic gens ista ante faciē meā,
dicit Dominus, & sic omne opus manuū eo-

† Heb. 12 g 26.

rum:

rum: & omnia quæ obtulerunt ibi, contami-
16 nata erunt. ¶ Et nunc ponite corda vestra,
à die hac & suprà antequàm poneretur la-
17 pis super lapidem in templo Domini. ¶ Cùm
accederetis ad acervum viginti modiorũ, &
fierẽt decem: & intraretis ad torcular, ut ex-
primeretis quinquaginta lagenas, & fiebant
18 viginti: ¶ ‖ Percussi vos uento vrente, & ‖Amos 4.c 9.
aurugine & grandine omnia opera manuum
vestrarum: & nõ fuit in vobis qui reuerrete-
19 tur ad me dicit Dominus. ¶ Ponite corda ue
stra ex die ista & in futurum, à die vicesi-
D ma & quarta noni mensis: à die qua funda-
menta iacti sunt templi Domini; ponite su-
20 per cor vestrũ. ¶ Nunquid iam semen in ger-
mine est, & adhuc uinea, & ficus, & malogra-
narum, & lignũ oliuæ non floruit? ex die ista
21 benedicam. ¶ Et factum est uerbum Domi-
ni secundò ad Aggæum, in uicesima & quar
22 ta mensis, dicens: ¶ Loquere ad Zorobabel
ducẽ Iuda, dicens: Ego mouebo cœlum pari-
23 ter & terram. ¶ Et subuertam solium regno-
rum, & conteram fortitudinem regni Gen-
tium: & subuertam quadrigam & ascensorẽ
eius: & descẽdent equi, & ascensores eorum,
24 vir in gladio fratris sui. ¶ In die illa, dicit Do
minus exercituum, assumã te, ‖ Zorobabel fi- ‖Eccl. 49.c 13.
li Salathiel, serue meus, dicit Dominus: & põ
nam te quasi signaculũ: quia te elegi, dicit Do
minus exercituum.

Prophetiæ Aggæi, Finis.

PROPHETIA ZACHARIÆ.

PROLOGVS IN ZACHARIAE PROPHETIAM.

SECVNDO anno Darij, regis Medorum, Aggæum & Zachariam prophetasse, lectiones eorundem declarant. Sed hac de causa Aggæus Zacharia in ordine prophetarum prælatus esse uidetur, quòd cum duobus mensibus, ut prædictorum lectiones ostendunt, in prophetia præcessisse inuenitur, & ad reparationem templi præcepto Dei populum animasse: ut Esdras refert, dicens: In secundo anno Darij, regis Persarum, prophetauerunt Aggæus & Zacharias, filius Addo, prophetæ, super Iudæos qui erant in Iuda & Ierusalem, super Israel in nomine Dei Israel super eos. Tunc surrexerunt Zorobabel filius Salathiel, & Iesus, filius Iosedec, & principes eius: inchoaueruntque ædificare domũ Dei, quæ est in Ierusalem. Quibus cum adessent prophetæ, exhortatione sua adiuuerunt eos. Nam & populum Israel ab imitatione paternorum delictorum per suã admonitionẽ idẽ propheta cupiens reuocare, verbis lectione comprehensis usus est: Vidi nocte: & ecce vir ascenderat super equũ rubeũ, &c. Vidit propheta virum equo rubeo sedentẽ, et stantẽ in medio myrteti umbrosi. cuius visionis hæc solutio est: Vir ascendens equum rubeum, licèt angelus intelligatur: tamen quia prædicti coloris equum conscendere uisus est, uindictam sanguinis in eam gentem significat afferendam, quæ populum Israel in captiuitatem redegerat. Nam & Isaias propheta per ruborem vestimentorum, inter gentes vindictam cum sanguine a Deo proferendam demonstrans, his verbis usus est, dicens: Quis est iste qui uenit de Edom, tinctis uestibus de Bosra? &c. Stantem uerò in medio myrteti umbrantis, quòd dixit: lætitiam populo affuturam per myrteti significationem voluit designari. Cuius ligni Moyses in Leuitico cum faceret mentionem, ait: Accipietis die prima fructus ligni speciosi: ut lætitiam populi per bene olentis ligni & speciosi umbraculum demonstraret. Sed hanc visionem, quæ liberationem populi, & vindictam de aduersarijs affuturam demonstrat, ob hoc noctu propheta se vidisse memorauit: quia populum Israel in prima liberatione de terra Aegypti noctu discessisse constabat: cuius exempli, quia præsens populus aliquam partem in se retinere videbatur; liberatio eiusdem ac reditus captiuitatis de terra Chaldæorum per noctem prophetæ est reuelata.

CAPVT PRIMVM.

1 IN MENSE octauo, in an-
A no secundo Darij, factum
est uerbum Domini ad Zacha
riam, filium Barachiæ, filij
Addo, prophetam, dicens:
2 ¶ Iratus est Dominus super pa
3 tres vestros iracundia. ¶ Et di-
ces ad eos: Hæc dicit Dominus exercituum, ‖Mala. 3.b 7.
‖ Conuertimini ad me, ait Dominus exerci- ‖Isa. 21.b 8. 31.c. 6. 45.d. 22.
tuum, & conuertar ad vos, dicit Dominus
4 exercituum. ¶ Ne sitis sicut patres vestri, ‖ ad
quos clamabant prophetæ priores, dicentes,
Hæc dicit Dominus exercituum, ¶ Conuerti- Ier. 3.c.12 15.d.19.
mini de viis uestris malis, & de cogitationi- 11.c.18.
bus vestris pessimis: & non audierunt, neque Eze. 8.g
5 attenderunt ad me, dicit Dominus. ¶ Patres 10.20.a.7.
B vestri vbi sunt? & prophetæ nunquid in sem- 13.c.18.
6 piternum uiuent? ¶ Veruntamen uerba mea Osee 14.a 2.
& legitima mea quę mandaui seruis meis
prophetis, nunquid non comprehenderunt Ioël 2.c.12
patres vestros? & conuersi sunt, & dixerũt:
Sicut cogitauit Dominus exercituum facere
nobis secundùm vias nostras, & secundùm
7 adinuentiones nostras fecit nobis. ¶ In die

vicesima & quarta undecimi mensis Sabath :
in anno secundo Darij, factum est uerbum
Domini ad Zachariam, filium Barachiæ, filij
8 Addo, prophetam, dicens : ¶ Vidi per no-
ctem: & ecce uir ascendens super equum ru
fum, & ipse stabat inter myrtheta quæ erãt in
profundo: & post eum equi rufi, varij, & al-
9 bi. ¶ Et dixi : Quid sunt isti Domine mi? &
dixit ad me angelus* qui loquebatur in me: ** Domini*
10 Ego ostendam tibi quid sint hæc. ¶ Et re-
spondit uir qui stabat inter myrtheta, & di-
xit: Isti sunt quos misit Dominus, ut perã-
11 bulẽt terram. ¶ Et responderunt angelo Do-
mini, qui stabat inter myrtheta, & dixerunt:
C Perambulauimus terram, & ecce omnis ter-
12 ra habitatur & quiescit. ¶ Et respondit an-
gelus Domini, & dixit : Domine exercituũ
vsquequo tu nõ misereberis Ierusalem & ur
bium Iuda, quibus iratus es, iste iam septua-
13 gesimus annus est? ¶ Et respondit Dominus *•6.*
angelo q loquebatur in me verba bona, uer-
14 ba consolatoria. ¶ Et dixit ad me angelus
qui loquebatur in me: Clama, dicens : Hæc
dicit Dominus exercituũ, ‡ Zelatus sum Ie- *‡ Infr. 8. a 2.*
15 rusalem & Sion zelo magno. ¶ Et ira magna
ego irascor super gentes opulentas, quia ego
iratus sum parum, ipsi uero adiuuerunt in
16 malũ. ¶ Propterea hæc dicit Dominus: Reuer
tar ad Ierusalem in misericordijs : domus
mea ædificabitur in ea, ait Dominus exerci-
tuum : & perpendiculum extendetur super
17 Ierusalem. ¶ Adhuc clama, dicens : Hæc di-
cit Dominus exercituum : Adhuc affluent
ciuitates meæ bonis : & consolabitur ad-
D huc Dominus Sion, & eliget adhuc Ierusa
18 lem. ¶ Et leuaui oculos meos, & uidi : &
19 ecce quatuor cornua. ¶ Et dixi ad angelũ qui
loquebat in me : Quid sunt hæc? Et dixit ad
me. Hæc sunt cornua quæ uentilauerunt Iu-
20 dam, & Israël, & Ierusalem. ¶ Et ostendit mi-
21 hi Dominus quatuor fabros. ¶ Et dixi: Quid
isti ueniunt facere? Qui ait, dicens : Hæc
sunt cornua quæ uẽtilauerunt Iudam per sin
gulos uiros, & nemo eorũ leuauit caput suũ:
& uenerũt isti deterrere ea, ut deijciant cor-
nua gentium quę leuauerunt cornu super ter
ram Iudam, ut dispergerent eam.

CAPVT II.

1 Et leuaui oculos meos, & uidi: &
A ecce uir, & in manu eius funicu
2 lus mensorum. ¶ Et dixi : Quo
tu vadis? Et dixit ad me: Vt
metiar Ierusalem, & videã quan
ta sit latitudo eius, & quãta longitudo eius.
3 ¶ Et ecce angelus qui loquebatur in me, egre
diebatur, & angelus alius egrediebatur in
4 occursum eius. ¶ Et dixit ad eum : Curre, lo-
quere ad puerum istum, dicens, Absque mu-
ro habitabitur Ierusalem præ multitudine
5 hominum & iumentorũ in medio eius. ¶ Et
B ego ero ei, ait Dominus, murus ignis in cir-
6 cuitu : & in gloria ero in medio eius. ¶ O, ò,
fugite de terra Aquilonis, dicit Dominus :
quoniã in quatuor uentos cœli dispersi uos,
7 dicit Dominus. ¶ O Sion fuge quæ habitas
8 apud filiam Babylonis: ¶ quia hæc dicit Do-
minus exercituum: Post gloriam misit me ad
C gentes quæ spoliauerunt uos : qui enim teti-
9 gerit vos, tangit pupillam oculi mei*: ¶ quia **eius 2.*
ecce ego leuo manum meã super eos, & erũt
prædę his qui seruiebant sibi ; & cognosce-
10 tis, quia Dominus exercituũ misit me. ¶ Lau-
da, & lętare filia Sion: quia ecce ego uenio, &
11 habitabo in medio tui, ait Dominus. ¶ Et
applicabuntur gentes multæ ad Dominum
D in die illa, & erunt mihi in populum, & ha-
bitabo in medio tui : & scies quia Dominus
12 exercituum misit me ad te. ¶ Et possidebit
Dominus Iudam partem suam in terra san-
13 ctificata: & eliget adhuc Ierusalem. ¶ Sileat
omnis caro à facie Domini: quia consurrexit
de habitaculo sancto suo.

CAPVT III.

1 Et ostẽdit mihi Dominus Iesum *7.*
A sacerdotem magnum stantem
coram angelo Domini: & Satan
stabat à dexteris eius, ut aduer-
2 saretur ei. ¶ Et dixit Dominus
ad Satan. Increpet Dominus in te Satan : &
increpet Dominus in te, qui elegit Ierusa-
lem: nunquid non iste torris est, erutus de
3 igne? ¶ Et Iesus erat indutus vestibus sordi-
4 dis, & stabat ante faciem angeli. ¶ Qui re-
spondit, & ait ad eos qui stabant coram se,
B dicens : Auferte vestimenta sordida ab eo. Et
dixit ad eum: Ecce abstuli à te iniquitatem
5 tuã, & indui te mutatorijs. ¶ Et dixit : Ponite
cidarim mundã super caput eius. Et posue-
rũt cidarim mundam super caput eius, & in
duerunt eum uestibus: & angelus Domini sta
6 bat. ¶ Et contestabatur angelus Domini Ie-
7 sum, dicens: ¶ Hæc dicit Dominus exercituũ,
C Si in uijs meis ambulaueris, & custodiam
meam custodieris : tu quoque iudicabis do-
mum meam, & custodies atria mea : & dabo
tibi ambulãtes de his qui nunc hic assistunt.
8 ¶ Audi Iesu, sacerdos magne, tu & amici tui
qui habitant coram te, quia uiri portenden-
tes sunt. ecce enim ego ‡ ADDVCAM *‡ Inf. 6. d 12.*
SERVVM MEVM ORIENTEM. *Luc. 1. g. 78*
9 ¶ Quia ecce lapis quem dedi coram Iesu: su-
D per lapidem vnum septem oculi sunt : ecce
ego cælabo sculpturam eius, ait Dominus
exercituum: & auferam iniquitatem terræ il
10 lius in die una. ¶ In die illa, dicit Dominus
exercituum, uocabit uir amicum suũ subter
uineam, & subter ficum.

CAPVT IIII.

1 Et reuersus est angelus q loque-
A batur in me : & suscitauit me,
quasi virũ qui suscitatur de som-
2 no suo. ¶ Et dixit ad me : Quid
tu uides? Et dixi : Vidi, & ecce
cãdelabrum aureum totũ, & lampas eius su
per caput ipsius : & septem lucernæ eius su-
per illud: & septem* infusoria lucernis q erãt
3 super caput eius. ¶ Et duæ oliuæ super illud:
vna à dextris lampadis, & vna à sinistris eius.
4 ¶ Et respondi, & aio ad angelum, qui lo-
quebatur in me, dicens : Quid sunt hæc, Do

mine

5 minc mi? ¶ Et respondit angelus qui loque-
B batur in me, & dixit ad me: Nunquid nescis
quid sunt hæc? Et dixi: Non Domine mi.
6 ¶ Et respondit, & ait ad me, dicens: Hoc est
verbum Domini ad Zorobabel, dicens: Nõ
in exercitu, nec in robore: sed in spiritu
7 meo, dicit Dominus exercituum. ¶ Quis tu
C mons magne coram Zorobabel? in planum:
& educet lapidem primarium, & exæquabit
8 gratiam gratiæ eius. ¶ Et factum est verbum
9 Domini ad me, dicens: ¶ Manus Zorobabel
fundauerunt domum istam, & manus eius
perficient eam: & scietis, quia Dominus exer
10 cituum misit me ad uos. ¶ Quis enim de-
spexit dies paruos? & lætabuntur, & uide-
bunt lapidem stanneũ in manu Zorobabel.
Septẽ isti oculi sunt Domini, qui discurrunt
11 in uniuersam terram: ¶ Et respondi, & di-
D xi ad eum: Quid sunt duæ oliuæ istæ ad de-
12 xteram candelabri, & ad sinistram eius? ¶ Et
respondi secundò, & dixi ad eum: Quid sunt
duæ spicæ oliuarũ quæ sunt iuxta duo rostra
13 aurea, in quibus sunt suffusoria ex auro? ¶ Et
ait ad me, dicens: Nunquid nescis quid
14 sunt hæc? Et dixi: Non Domine mi. ¶ Et
-3. dixit: Isti sunt duo filii olei-splendoris, qui
assistunt dominatori uniuersę terræ.

CAPVT V.

1 ET cõuersus sum, & leuaui oculos meos:
A & vidi, & ecce uolumen volans. ¶ Et di-
*Ecce 2 xit ad me: Quid tu vides? ¶ Et dixi: *Ego
video uolumen uolans: longitudo eius ui-
ginti cubitorum, & latitudo eius decem
3 cubitorum. ¶ Et dixit ad me: Hæc est maledi-
ctio quæ egreditur super faciẽ omnis terræ:
quia omnis fur, sicut ibi scriptum est, iudi-
cabitur: & omnis iurans, ex hoc similiter
4 iudicabitur. ¶ Educam illud, dicit Dominus
B exercituum: & ueniet ad domũ furis, & ad
domum iurantis in nomine meo mendaci-
ter: & commorabitur in medio domus eius
*eam 1. & consumet *eum, & ligna eius & lapides
5 eius. ¶ Et egressus est angelus qui loquebatur
in me, & dixit ad me: Leua oculos tuos, &
6 uide quid est hoc quod egreditur. ¶ Et dixi:
C Quidnam est? Et ait: Hæc est amphora egre-
*Hic 11. diens. Et dixit: *Hęc est oculus eorum in
7 vniuersa terra. ¶ Et ecce talentum plumbi
portabatur, & ecce mulier una sedens in me
8 dio amphoræ. ¶ Et dixit: Hæc est impietas.
D Et proiecit eam in medio amphoræ & misit
9 massam plumbeam in os eius. ¶ Et leuaui
oculos meos, & vidi: & ecce duæ mulieres
egredientes, & spiritus in alis earum, & ha-
bebant alas quasi alas milui: & leuauerunt
10 amphoram inter terram & cœlum. ¶ Et di-
xi ad angelum, qui loquebatur in me: Quò
11 istæ deferunt amphoram? Et dixit ad me:
Vt ædificetur ei domus in terra Sennáar, &
stabiliatur & ponatur ibi super basem suam.

CAPVT VI.

1 ET couersus sum, & leuaui oculos meos,
A & vidi: & ecce quatuor quadrigæ egre-
dientes de medio duorum montium:
2 & montes, montes ærei. ¶ In quadriga prima
equi rufi: & in quadriga secunda, equi ni-
3 gri: ¶ & ĩ quadriga tertia, equi albi: & in qua
4 driga quarta, equi varij * fortes. ¶ Et respõ- * &
di & dixi ad angelũ qui loquebatur in me:
5 Quid sunt hæc Domine mi? ¶ Et respondit an
gelus, & ait ad me: Isti sunt quatuor venti
cœli, qui egrediuntur, vt stent corã Domina-
6 tore omnis terræ. ¶ In qua erant equi nigri,
egredi ebantur in terram Aquilonis: & albi
B egressi sunt post eos: & varij egressi sunt ad
7 terram Austri. ¶ Qui autem erant robustissi-
mi, exierunt, & quærebant ire & discurrere
per omnẽ terrã. Et dixit: Ite, perambulate ter
8 rã: & perãbulauerũt terrã. ¶ Et vocauit me, &
loquutus est ad me, dicẽs: Ecce, qui egrediũ-
tur in terrã Aquilonis, requiescere fecerũt spi
9 ritũ meũ in terra Aqlonis. ¶ Et factũ est ver-
10 bũ Domini ad me, dicẽs: ¶ Sume à transmi-
gratione ab Holdai, & à Tobia, & ab Idaia: &
C uenies tu in die illa, & intrabis domũ Iosiæ
11 filij Sophonię, qui venerũt de Babylone. ¶ Et
sumes aurum & argentum, & facies coro-
nas: & pones in capite Iesu filij Iosedec, sa-
12 cerdotis magni; ¶ & loqueris ad eum, di-
cens: Hæc ait Dominus exercituum, dicens:
D ‖ ECCE VIR ORIENS NOMEN EIVS:
& subter eũ orietur, & ędificabit templum ‖Sup. 3. c. 8 Luc. 1. g 78.
13 Domino: ¶ & ipse extruet templum Do-
mino, & ipse portabit gloriam, & sedebit,
& dominabitur super solio suo: & erit sacer
dos super solio suo, & consilium pacis erit
14 inter illos duos. ¶ Et coronæ erunt Helem,
& Tobiæ, & Idaiæ, & Hen filio Sophoniæ,
15 memoriale in templo Domini. ¶ Et qui pro-
cul sunt, venient, & ædificabunt in templo
Domini: & scietis quia Dominus exercituũ
misit me ad uos. Erit autem hoc, si audi-
tu audieritis uocem Domini Dei uestri.

CAPVT VII.

1 ET factum est in anno quarto Darij re-
A gis, factum est uerbum Domini ad Za-
chariam, in quarta mensis noni, qui est
2 Casleu. ¶ Et miserunt ad domum Dei Sará-
sar & Rogom-melech, & uiri qui erant cum
3 eo, ad deprecandam faciem Domini: ¶ vt
dicerent sacerdotibus domus Domini exerci
tuum & prophetis, loquentes: Nunquid flen
dum est mihi in quinto mense, vel sanctifi-
care me debeo, sicut iam feci multis annis?
4 ¶ Et factum est uerbum Domini exercituum
5 ad me, dicens: ¶ Loquere ad omnem popu-
lum terræ, & ad sacerdotes, dicens: ‖ Cum ‖Isa. 58. a
B ieiunaretis, & plangeretis in quinto & septi- 5.
mo per hos septuaginta annos: nunquid ieiu-
6 nium ieiunastis mihi? ¶ & cùm comedistis,
& bibistis: nunquid non vobis comedistis,
7 & vobismetipsis bibistis? ¶ Nunquid non
sunt uerba, quæ loquutus est Dominus in ma
nu prophetarum priorum, cùm adhuc Ieru-
salem habitaretur, & esset opulenta ipsa &
urbes in circuitu eius, & ad Austrũ, & in cam
8 pestribus habitaretur? ¶ Et factum est ver-
9 bum Domini ad Zachariam, dicens: ¶ Hæc

ait

C ait Dominus exercituum, dicens: Iudicium
verum iudicate: & misericordiam & misera-
tiones facite vnusquisque cum fratre suo.
10 ¶ Et viduam, & pupillum, & aduenam, & *Exo.22.d 22. Isa.1.f.23 Ier.5.g.28*
pauperem nolite calumniari: & malum vir
11 fratri suo non cogitet in corde suo. ¶ Et no-
luerunt attendere, & auerterunt scapulā re-
cedentes: & aures suas aggrauauerunt, ne au
12 dirent. ¶ Et cor suum posuerunt vt adaman-
tem, ne audirent legem & verba, quæ misit
Deus exercituum in spiritu suo per manum
D prophetarum priorum: & facta est indigna-
13 tio magna à Domino exercituum. ¶ Et fa-
ctum est sicut locutus est, & * non audierūt: ** sicut*
sic clamabunt, & non exaudiam, dicit Domi
14 nus exercituum. ¶ Et dispersi eos per omnia
regna, quæ nesciunt: & terra desolata est ab
eis, eo quod nō esset transiens & reuertens:
& posuerunt terram desyderabilem in deser
tum.

CAPVT VIII.

1 ET factum est verbum Domini
A exercituum, dicens: ¶ Hæc dicit
2 Dominus exercituum: ¶ Zelatus *¶ Supr.1.c 14.*
sum Sion zelo magno, & indi-
gnatione magna zelatus sum
3 eā. ¶ Hæc dicit Dominus exercituū: Reuersu-
sum ad Sion: & habitabo in medio Ierusa-
lem: & vocabitur Ierusalē Ciuitas veritatis,
& Mons Domini exercituum, mons sanctifi-
4 catus. ¶ Hæc dicit Dominus exercituum:
Adhuc habitabunt senes, & anus in plateis
Ierusalem: & viri baculus in manu eius præ
5 multitudine dierum. ¶ Et plateæ ciuitatis
complebuntur infantibus, & puellis ludenti-
6 bus in plateis eius. ¶ Hæc dicit Dominus
exercituum: Si videbitur difficile in oculis
reliquiarum populi huius in diebus illis, nū-
quid in oculis meis difficile erit, dicit Domi-
7 nus exercituum? ¶ Ecce ego saluabo populū
meum de terra Orientis, & de terra occasus
8 Solis. ¶ Et adducam eos, & habitabunt in
medio Ierusalem: & erūt mihi in populum,
& ego ero eis in Deum in veritate & in iusti-
9 tia. ¶ Hæc dicit Dn̄s exercituum: Confortentu-
tur manus vestræ, qui auditis in diebus sermo-
B nes istos per os prophetarū in die qua fun-
data est domus Domini exercituum, vt tem-
10 plum ædificaretur. ¶ Siquidem ante dies il-
los merces hominum non erat; nec merces
iumentorum erat: neque introeunti, neque
exeunti erat pax præ tribulatione: & dimisi
omnes homines vnumquemque contra pro-
11 ximum suum. ¶ Nunc autem non iuxta dies
priores ego faciam reliquijs populi huius, di
12 cit Dominus exercituum: ¶ sed semen pacis
erit: vinea dabit fructum suum, & terra da-
bit germen suum, & cœli dabunt rorem
suum: & possidere faciam reliquias populi
13 huius vniuersa hæc. ¶ Et erit: sicut eratis
C maledictio in Gentibus, domus Iuda, & do-
mus Israël: sic saluabo vos, & eritis benedi-
ctio: nolite timere, confortentur manus ve
14 stræ. ¶ Quia hæc dicit Dominus exercituum:
Sicut cogitaui, vt affligerem vos, cum ad
iracundiam prouocassent patres vestri me,
dicit Dominus * , & non sum misertus: ** exercitus.*
15 ¶ sic conuersus cogitaui in diebus istis, vt be
nefaciam domui Iuda & Ierusalem: nolite
16 timere. ¶ Hæc sunt ergo verba quæ facietis:
¶ Loquimini veritatem vnusquisque cum p *¶ Eph.4.f 25.*
ximo suo: veritatē & iudicium pacis iudica-
17 te in portis vestris. ¶ Et vnusquisque malum
contra amicum suum ne cogitetis in cordi-
bus vestris: & iuramentum mendax ne dili-
gatis: omnia enim hæc sunt, quæ odi, dicit
18 Dominus. ¶ Et factum est verbum Domini
19 exercituum ad me, dicens: ¶ Hæc dicit Do-
minus exercituum: Ieiunium quarti, & ie-
iunium quinti, & ieiunium septimi, & ieiu-
nium decimi erit domui Iudæ in gaudium &
D lætitiam & in solennitates præclaras: verita
20 tem tantum & pacem diligite. ¶ Hæc dicit
Dominus exercituum: Vsquequo veniant po
21 puli, & habitent in ciuitatibus multis, ¶ &
vadant habitatores vnus ad alterum, dicen-
tes: Eamus & deprecemur faciem Domini,
& quæramus Dominum exercituum, vadam
22 etiam ego. ¶ Et venient populi multi, & Gen
tes robustæ ad quærendum Dominum exer-
cituum in Ierusalem, & deprecandam fa-
23 ciem Domini. ¶ Hæc dicit Dominus exerci-
tuum: In diebus illis, in quibus apprehendēt
decem homines ex omnibus linguis Gentiū,
& apprehēdent fimbriam viri Iudæi, dicen-
tes: Ibimus vobiscum: audiuimus enim quo-
niam Deus vobiscum est.

CAPVT IX.

1 ONVS verbi Domini in terra Ha-
A drach, & Damasci requiei eius:
quia Domini est oculus homi-
nis, & omnium tribuum Is-
2 raël. ¶ Emath quoque in termi-
nis eius, & Tyrus, & Sidō assumpserunt quip-
3 pe sibi sapientiam valde. ¶ Et ædificauit Ty-
rus munitionem suam, & coaceruauit ar-
gentum quasi humum, & aurum, vt lutum
4 platearum. ¶ Ecce Dominus possidebit eam,
& percutiet in mari fortitudinē eius, & hæc
5 igni deuorabitur. ¶ Videbit Ascalon, & time-
bit: & Gaza, & dolebit nimis: & Accaron,
quoniam confusa est spes eius: & peribit
Rex de Gaza, & Ascalon non habitabitur.
6 ¶ Et sedebit separator in Azoto, & disperdā
7 superbiam Philisthinorum. ¶ Et auferam
B sanguinem eius de ore eius, & abominatio-
nes eius de medio dentium eius: & relinque
tur etiam ipse Deo nostro, & erit quasi dux
8 in Iuda, & Accaron quasi Iebusæus. ¶ Et cir-
cundabo domum meam ex his qui militant
mihi euntes & reuertētes, & non transibit su
per eos vltrà exactor: quia nunc vidi in ocu-
9 lis meis. ¶ ¶ Exulta satis filia Sion, iubila fi- *¶ Isa.62.d 11.*
lia Ierusalē: ECCE REX TVVS veniet ti- *Mat.21.a 5.*
bi iustus & saluator: ipse pauper & ascendēs
super asinam & super pullum filium asinæ. ** asinam*
10 ¶ Et disperdam quadrigam ex Ephraim, & ** dispergā s.*
C equum de Ierusalem, & dissipabitur arcus
belli: & loquetur pacem Gentibus, & pote-
stas eius à mari vsque ad mare, & à flumi-
11 nibus vsq; ad fines terræ. ¶ Tu quoque in san
guine testamenti tui emisisti vinctos tuos de

lacu in

12 lacu in quo non est aqua. Conuertimini ad
munitionem uincti spei, hodie quoque an-
13 nuncians duplicia reddam tibi. Quia ex-
tendi mihi Iudam quasi arcum, impleui Ephraim:
& suscitabo filios tuos Sion super filios tuos
14 Græcia, & ponam te quasi gladium fortium. Et
Dominus Deus super eos uidebitur, & exibit, ut
fulgur, iaculum eius: & Dominus Deus in tu
15 ba canet, & uadet in turbine Austri. Do-
D minus exercituum proteget eos: & deuora-
bunt, & subijcient lapidibus fundæ: & biben
tes inebriabuntur quasi à uino, & replebun-
16 tur ut phialæ, & quasi cornua altaris. Et
saluabit eos Dominus Deus eorum in die illa,
ut gregem populi sui: quia lapides sancti ele
17 nabuntur super terram eius. Quid enim bo-
num eius est, & quid pulchrum eius, nisi
frumentum electorum, & uinum germinans
uirgines?

CAPVT X.

1 PETITE à Domino pluuiam in
A tempore serotino, & Dominus
faciet niues, & pluuiam imbris
dabit eis, singulis herbam in
2. agro. Quia simulachra locu-
ta sunt inutile, & diuini uiderunt mendacium,
& somniatores locuti sunt frustrà: uanè con-
solabantur: idcirco abducti sunt quasi grex.
3 affligentur, quia non est eis pastor. Super
pastores iratus est furor meus, & super hir-
B cos uisitabo: quia uisitauit Dominus exerci
tuum gregem suum domum Iuda, & posuit
4 eos quasi equum gloriæ suæ in bello. Ex
ipso angulus, ex ipso paxillus, ex ipso arcus
prælij, ex ipso egredietur omnis exactor si-
5 mul. Et erunt quasi fortes, conculcantes
lutum uiarum in prælio: & bellabunt, quia
Dominus cum eis: & confundentur ascen-
6 sores equorum. Et confortabo domum Iu-
da, & domum Ioseph saluabo: & conuertam
eos, quia miserebor eorum: & erunt sicut fue
runt, quando non proieceram eos: ego enim
7 Dominus Deus eorum, & exaudiam eos. Et
erunt quasi fortes Ephraim, & lætabitur cor
C eorum quasi à uino: & filij eorum uidebunt
& lætabuntur, & exultabit cor eorum in Do
8 mino. Sibilabo eis, & congregabo illos,
quia redemi eos: & multiplicabo eos sicut
9 antè fuerant multiplicati. Et seminabo eos
in populis, & de longe recordabuntur mei: &
10 uiuent cum filijs suis, & reuertentur. Et re-
ducam eos de terra Aegypti, & de Assyrijs
congregabo eos: & ad terram Galaad & Li-
bani adducam eos: & non inuenietur eis lo-
11 cus. Et transibit in maris freto, & percu-
D tiet in mari fluctus, & confundentur om
nia profunda fluminis: & humiliabitur su-
perbia Assur, & sceptrum Aegypti recedet.
12 Confortabo eos in Domino, & in nomi-
ne eius ambulabunt, dicit Dominus.

CAPVT XI.

1 APERI Libane portas tuas, & co
A medat ignis cedros tuas. Vlula
2 abies, quia cecidit cedrus, quo-
niam magnifici uastati sunt:
ululate quercus Basan, quoniam
3 succisus est saltus munitus. Vox ululatus
pastorum, quia uastata est magnificentia
eorum: uox rugitus leonum, quoniam uasta-
5 ta est superbia Iordanis. Hæc dicit Domi-
nus Deus meus: Pasce pecora occisionis,
5 quæ qui possederant, occidebant, & non
dolebant: & uendebant ea, dicentes: Bene-
dictus Dominus, diuites facti sumus: & pa-
6 stores eorum non parcebant eis. Et ego
non parcam ultrà super habitantes terram,
dicit Dominus: ecce ego tradam homines,
unumquemque in manu proximi sui, & in
B manu Regis sui: & concident terram, & non eruam
7 de manu eorum. Et pascam pecus occisio-
nis, propter hoc ô pauperes gregis: & assum-
psi mihi duas uirgas, unam uocaui Decorem, &
alteram uocaui Funiculum: & paui gregem.
8 Et succidi tres pastores in mense uno, &
contracta est anima mea in eis: siquidem
9 & anima eorum uariauit in me. Et di-
xi: Non pascam uos: quod moritur, Iere. 15. a 2.
moriatur: & quod succiditur, succida-
tur, & reliqui deuorent unusquisque car-
10 nem proximi sui. Et tuli uirgam meam
C quæ uocabatur Decus, & abscidi eam, ut
irritum facerem fœdus meum quod percussi
11 cum omnibus populis. Et in irritum dedu-
ctum est in die illa: & cognouerunt sic pau-
peres gregis qui custodiunt mihi, quia uer-
12 bum Domini est. Et dixi ad eos: Si bonum
est in oculis uestris, afferte mercedem meam:
& si non, quiescite. Et appenderunt mer- Mat. 27. a. 9.
13 cedem meam triginta argenteos. Et dixit
Dominus ad me: Proijce illud ad statuarium
decorum pretium quo appretiatus sum ab
eis. Et tuli triginta argenteos: et proieci il-
14 los in domum Domini, ad statuarium. Et
præscidi uirgam meam secundam, quæ ap-
pellabatur Funiculus, ut dissoluerem germa
15 nitatem inter Iudam et Israël. Et dixit Do-
D minus ad me: Adhuc sume tibi uasa pastoris
16 stulti. Quia ecce ego suscitabo pastorem in
terra, qui derelicta non uisitabit, dispersum
non quæret, et contritum non sanabit, et id
quod stat, non enutriet, et carnes pinguium co-
17 medet, et ungulas eorum dissoluet. O pastor
et idolum, derelinquens gregem: gladius super
brachium eius, et super oculum dextrum eius:
brachium eius ariditate siccabitur, et oculus
dexter eius tenebrescens obscurabitur.

CAPVT XII.

1 ONVS uerbi Domini super Israël.
A Dicit Dominus extendens cœ-
lum, & fundans terram, &
fingens spiritum hominis in
2 eo: Ecce ego ponam Ierusa-
lem superliminare crapulæ omnibus populis
in circuitu: sed & Iuda erit in obsidione con
3 tra Ierusalem. Et erit in die illa ponam Ie-
rusalem lapidem oneris cunctis populis: om
nes qui leuabunt eum, concisione lacerabun
tur, et colligentur aduersus eam omnia re-
4 gna terræ. In die illa, dicit Dominus, per-
B cutiam omnem equum in stuporem, et a-
scensorem eius in amentiam: et super domum

Iuda aperiam oculos meos, & omnem equũ
5 populorum percutiam cæcitate. ℣ Et dicent
duces Iuda in corde suo: Consortentur mi-
hi habitatores Ierusalem in Domino exerci-
6 tuum, Deo eorum. ℣ In die illa ponam duces
Iuda sicut caminum ignis in lignis, & sicut
(ᵃfascem ᵃ.) ᵃfacem` ignis in fœno: & deuorabunt ad
dexteram & ad sinistram omnes populos
in circuitu: & habitabitur Ierusalem rur-
7 sus in loco suo in Ierusalem. ℣ Et saluabit
Dominus tabernacula Iuda, sicut in prin-
cipio: vt non magnificè glorietur domus Da-
uid, & gloria habitantium Ierusalem contra
8 Iudam. ℣ In die illa proteget Dominus habi-
C tatores Ierusalem, & erit qui offenderit ex
eis in die illa, quasi Dauid: & domus Dauid,
quasi Dei, sicut Angelus Domini in conspe-
(ᵃeius) 9 ctu ᵃeorum`. ℣ Et erit in die illa: quæram
cõterere omnes gentes quæ veniunt contra
10 Ierusalem. ℣ Et effundam super domum
Dauid, & super habitatores Ierusalem spiri-
(‖Ioh. 19. g 37.) tum gratiæ & precum: & ‖ aspicient ad me,
quem confixerunt: & plangent eum planctu
quasi super vnigenitum, & dolebunt super
eum, vt doleri solet in morte primogeniti.
11 ℣ In die illa magnus erit planctus in Ierusa-
(‖2. Pa. 35. d 22.) D lem, ‖ sicut planctus Adadremmon in cam-
12 po Mageddon. ℣ Et planget terra: familiæ
& familiæ seorsum: familiæ domus Dauid
13 seorsum, & mulieres eorum seorsum: ℣ fa-
miliæ domus Nathan seorsum, & mulieres
eorum seorsum: familiæ domus Leui seor-
sum, & mulieres eorum seorsum: familiæ
Semei seorsum: & mulieres eorum seorsum.
14 ℣ Omnes familiæ reliquæ, familiæ & fami-
liæ seorsum. & mulieres eorum seorsum.

CAPVT XIII.

1 IN die illa erit fons patẽs domui
A Dauid, & habitantibus Ierusa-
lem: in ablutionem peccatoris
(‖Eze. 30. d 13.) 2 & menstruatæ. ℣ Et ‖ erit in
die illa, dicit Dominus exer-
cituum, Disperdam nomina idolorum de ter
ra, & non memorabuntur vltrà: & pseudo-
prophetas, & spiritum immundum auferam
3 de terra. ℣ Et erit: cùm prophetauerit quispiã
vltra, dicent ei pater eius & mater eius q̃ ge-
nuerunt eum, Non viues: quia mendacium lo-
quutus es in nomine Domini. & configent
eum pater eius & mater eius, genitores eius
4 cùm prophetauerit. ℣ Et erit in die illa, con-
B fundentur prophetæ vnusquisque ex visio-
ne sua, cum prophetauerit; nec operientur
5 pallio saccino, vt mentiantur: ℣ sed dicet,
Non sum propheta, homo agricola ego
sum: quoniam Adam exemplum meum ab
6 adolescentia mea. ℣ Et dicetur ei: Quid sunt
C plagæ istæ in medio manuũ tuarum? Et di-
cet: His plagatus sum in domo eorum qui di
7 ligebant me. ℣ Phramea suscitare super pasto
rem meum, & super virum cohærentem mi-
(‖Mat. 26. d 31. Mar. 14. e 27.) hi, dicit Dominus exercituum: ‖ percute pa-
storem, & dispergentur oues: & conuertam
8 manum meam ad paruulos. ℣ Et erunt in om
D ni terra, dicit Dominus, partes duæ in ea ᵃdi-
spergentur` & deficient: & tertia pars relin- (ᵃdispergentur)
9 quetur in ea. ℣ Et ducam tertiam partem per
ignem, & vram eos sicut vritur argentum:
& probabo eos, sicut probatur aurum. Ipse
vocabit nomen meum, & ego exaudiam
eum. * Dicam, Populus meus es: & ipse di- (* &)
cet, Dominus Deus meus.

CAPVT XIIII.

1 ECce venient dies Domini: &
A diuidentur spolia tua in medio
2 tui. ℣ Et congregabo omnes
gentes ad Ierusalem in prælium,
& capietur ciuitas, & vastabun-
tur domus, & mulieres violabuntur. & egre-
dietur media pars ciuitatis in captiuitatem,
& reliquum populi non auferetur ex vrbe.
3 ℣ Et egredietur Dominus, & præliabitur con
tra gentes illas, sicut præliatus est in die cer
4 taminis. ℣ Et stabunt pedes eius in die illa
super Montem oliuarum, qui est contra Ie-
rusalem ad Orientem, & scindetur Mons oli
uarum ex media parte sui ad Orientem &
ad Occidentem prærupto grandi valde, & se-
parabitur mediũ montis ad Aquilonem, &
5 medium eius ad Meridiem. ℣ & fugietis ad
vallem montium eorum, quoniam coniun-
getur vallis montium vsque ad proximum:
B & fugietis sicut fugistis ‖ a facie terræmotus (‖Amos 1. a 1.)
in diebus Oziæ, regis Iuda: & veniet Domi-
nus Deus meus, omnesque Sancti cum eo.
6 ℣ Et erit in die illa: non erit lux, sed frigus &
7 gelu. ℣ Et erit dies una quæ nota est Domi-
no, non dies neque nox: & in tempore ve-
8 speri erit lux. ℣ Et erit in die illa: exibunt
aquæ viuæ de Ierusalem: mediũ earũ ad ma-
re Oriẽtale, & medium earũ ad mare nouis-
9 simum: in æstate & in hyeme erunt. ℣ Et erit
Dominus rex super omnem terram: in die il
la erit Dñs vnus, & erit nomen eius vnum.
10 ℣ Et reuertetur oĩs terra vsq; ad desertũ, de
colle Remmon ad Austrũ Ierusalẽ: & exalta-
bitur, & ᵃhabitabit` in loco suo, à porta Ben-ia- (ᵃhabitabitur)
min vsq; ad locũ portæ prioris * vsq; ad portã (* &)
C angulorũ: & à turre Hananeel vsq; ad torcu
11 laria Regis. ℣ Et habitabunt in ea, & anathe-
ma non erit amplius: sed sedebit Ierusalẽ se-
12 cura. ℣ Et hæc erit plaga qua percutiet Dñs
oẽs Gẽtes, quæ pugnauerunt aduersus Ierusa
lẽ. Tabescet caro vniuscuiusq; stãtis super pe
des suos, & oculi eius cõtabescẽt in forami-
nibus suis, & lingua eorũ contabescet in ore
13 suo. ℣ In die illa erit tumultus Dñi magnus
in eis: & apprehendet vir manũ proximi sui,
& conseretur manus eius super manũ proxi
14 mi sui. ℣ Sed & Iudas pugnabit aduersus Ie-
rusalem: & congregabuntur diuitiæ oĩum gen
tium in circuitu, aurum & argẽtum & vestes
15 multæ satis. ℣ Et sic erit ruina equi & muli
et cameli et asini, et omnium iumentorum
quæ fuerint in castris illius, sicut ruina hæc.
16 ℣ Et omnes qui reliqui fuerint de vniuersis
Gẽtibus quæ venerunt cõtra Ierusalẽ, ascen-
dent ab anno in annum, vt adorent regẽ Do
minum exercituum, et celebrẽt festiuitatem
17 tabernaculorum. ℣ Et erit: qui non ascende-

rit de familiis terræ ad Ierusalem, vt adoret
regem Dominum exercituum, non erit sup
18 eos imber. ¶ Quòd & si familia Aegypti non
D ascenderit, & non venerit: nec super eos erit:
sed erit ruina, qua percutiet Dñs oẽs gentes
quæ nõ ascenderint ad celebrandã festiuitatẽ
19 tabernaculorũ. ¶ Hoc erit peccatũ Aegypti,
& hoc peccatum oĩum gentiũ, quæ nõ ascen-
derint ad celebrandã festiuitatem tabernacu
20 lorũ. ¶ In die illa erit, quod super frenũ equi
est, sanctũ Dño: & erũt lebetes in domo Dñi
21 quasi phialę coram altari. ¶ Et erit oĩs lebes
in Ierusalẽ & in Iuda sanctificatus Dño exer
cituum: & venient omnes immolantes, &
sument ex eis, & coquent in eis, & non erit
mercator vltrà in domo Domini exercituum
in die illo.

Prophetiæ Zachariæ, Finis.

PROPHETIA MALACHIÆ.

PROLOGVS IN MALACHIAE PROPHETIAM, Maxima ex parte ex prooemio Commentariorum Hieronymi in Malachiam.

Evs per Moysen populo Israel præceperat, sacerdotes tabernaculi sui omni corporali vitio liberos, hostias omni vitio vacuas sibi offerre. Quibus legem suam ad regendum populum ob hoc dederat, vt per sacrificiorum oblationem, internuncij Dei & hominum facti, populum præceptis cœlestibus facerent obedire. Vnde sacerdotes angelos Dei esse, hoc in loco scriptura testatur. Sed quia tanti muneris gratiam contemnentes, suprà dictus populus ac sacerdotes sacrificia vitio deturpata, ipsi criminibus atque impietatibus maculati, Deo offerre cœperunt: ideo per Malachiã prophetam Deus populum suum Israel increpat. Nomen autem Malachi Septuaginta transtulerunt, Tu angelu astu, id est angelus eius, dicẽtes: Assumptiò verbi Domini super Israel in manu angeli eius: pro quo in Hebræo legitur Malachi: quod rectiùs et expressiùs dicitur, angelus, id est, nuncius meus. Nec putandum est iuxta quorũdã opinionem, angelũ venisse de cœlo, & assumpsisse corpus humanũ, vt Israeli, quæ à Domino sunt, mãdata loqueretur. Si enim interpretãda sunt noĩa, et ex nominibus non spiritualis intelligẽtia, sed historiæ ordo texendus est: ergo & Osee, qui Saluator dicitur; & Ioel, qui interpretatur Dominus Deus, siue Incipiẽs: & cæteri prophetæ, non erunt homines, sed vel Angeli, vel Dominus atq; Saluator, quia hoc eorum nomina resonant. Denique exceptis Septuaginta, alij Interpretes nomen Malachi, ita vt in Hebræo legitur, transtulerunt. Malachi autem Hebræi Esdram existimant sacerdotem: quia omnia, quæ in libro illius continentur, etiam hic propheta commemorat, dicens: Labia sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore eius: quia angelus Domini exercituum est. Tempus quoque ac titulus conueniunt, quod & in Psalmis diximus: eos qui titulos non habent, eorum esse credendos, quorum priores Psalmi nominibus prænotati sunt. Igitur & Malachi, id est Esdras, post Aggæum & Zachariam, qui sub Dario prophetauerunt, fuisse credendus est: & propterea titulum non habere, quod liber eius pro titulo sit: in quo discimus, quod in regno Artaxerxis, Regis Persarum, Esdras, filius Saraiæ, & cæterorum, vsque ad eum locum vbi dicitur, Filius Aaron sacerdotis, ab initio ascenderit de Babylone, & dederit ei rex secundum manum Domini Dei sui, bonam omnem petitionem eius: ascenderuntq; cum illo de filijs Israel, & de filijs sacerdotum, & de filijs Leuitarum, & de cantoribus, & de ianitoribus, & de Nathinæis in Ierusalem, anno septimo Artaxerxis Regis: & venerint in Ierusalem mense quinto, ipso est annus septimus Regis: quia in primo die mensis primi cœpit ascendere de Babylone, & in primo mensis quinti venit in Ierusalem.

CAPVT PRIMVM.

*propheta
1 Nvs verbi Domini ad Is-
raël in manu Malachiæ *.
2 ¶ Dilexi vos, dicit Domi-
nus, & dixistis: In quo di-
lexistis nos? Nonne frater
‖Roma. 9. c 13. erat Esau Iacob, dicit Do-
minus, ‖ & dilexi Iacob,
3 ¶ Esau autẽ odio habui? & posui * montes
*Seir eius in solitudinẽ, & hæreditatẽ eius in dra
4 cones deserti? ¶ Quòd si dixerit Idumæa, De-
structi sumus, sed reuertentes ędificauimus
quę destructa sunt: hæc dicit Dominus exer-
cituum: Isti ædificabunt, & ego destruam, &
vocabuntur termini impietatis, & populus
5 cui iratus est Dominus vsque in æternũ. ¶ Et
B oculi vestri videbunt: & vos dicetis, Ma-
gnificetur Dominus super terminum Israël.
6 ¶ Filius honorat patrem, & seruus dominum
suum: si ergo pater ego sum, vbi est honor
meus? & si dominus ego sum, vbi est timor
meus, dicit Dominus exercituum? ad vos ô
sacerdotes, qui despicitis nomen meum, &
dixistis: In quo despeximus nomen tuum?
7 ¶ Offertis super altare meum panem pollu-
tum: & dicitis, In quo polluimus te? In eo
8 qđ dicitis, Mensa Domini despecta est. ¶ Si
C offeratis cęcum ad immolandum, nónne
malum est? & si offeratis claudum & lan-

guidum, nonne malum est? offer illud duci
tuo, si placuerit ei, aut si susceperit faciem
9 tuam, dicit Dominus exercituum. ¶ Et nunc
deprecamini vultum Dei, vt misereatur ve-
stri (de manu enim vestra factum est hoc)
si quo modo suscipiat facies vestras, dicit Do
10 minus exercituum. ¶ Quis est in vobis, qui
claudat ostia, & incendat altare meum gra-
tuitò? non est mihi voluntas in vobis, dicit
Dominus exercituum: & munus non susci-
Psal. 112. a.3. 11 piam de manu vestra. ¶ ‖ Ab ortu enim So-
lis vsque ad occasum, magnum est nomen
meum in Gentibus, & in omni loco sacrifi-
catur, & offertur nomini meo oblatio mũ-
da: quia magnũ est nomen meũ in Gentibus,
12 dicit Dominus exercituum. ¶ Et vos pollui-
D stis illud in eo quòd dicitis, Mensa Domini
cõtaminata est: & quod superponitur, conté
13 ptibile est cum igne qui illud deuorat. ¶ Et
dixistis: Ecce de labore; & exufflastis illud,
dicit Dominus exercituum: & intulistis de
rapinis claudum & languidum, & intulistis
munus. nunquid suscipiã illud de manu ve-
14 stra, dicit Dominus? ¶ Maledictus dolosus,
qui habet in grege suo masculum: & votum
faciens, immolat debile Domino: quia Rex
magnus ego, dicit Dominus exercituum, &
nomen meum horribile in Gentibus.

CAPVT II.

1 ET nunc ad vos mandatũ hoc ô
Leu. 26. b 4. A Sacerdotes. ¶ ‖ Si nolueritis au-
Deut. 28. b 15. 2 dire, & si nolueritis ponere sup
cor, vt detis gloriam nomini
meo, ait Dominus exercituum:
mittam in vos egestatem, & maledicam
benedictionibus vestris, & maledicam il-
3 lis: quoniam non posuistis super cor. ¶ Ec-
ce, ego proijciam vobis brachiũ, & dispergã
super vultum vestrum stercus solennitatum
4 vestrarum, & assumet vos secum. ¶ Et
scietis, quia misi ad vos mandatum istud:
vt esset pactum meum cum Leui, dicit Do-
5 minus exercituum. ¶ Pactum meum fuit cũ
eo vitæ & pacis: & dedi ei timorẽ: & timuit
6 me, & à facie nominis mei pauebat. ¶ Lex
B veritatis fuit in ore eius, & iniquitas nõ est
inuenta in labijs eius: in pace & in æquitate
ambulauit mecum, & multos auertit ab ini-
7 quitate. ¶ Labia enim sacerdotis custodient
scientiam, & legem requirent ex ore eius:
8 quia angelus Domini exercituum est. ¶ Vos
autem recessistis de via, & scandalizastis plu
rimos in lege: irritum fecistis pactum Leui,
9 dicit Dominus exercituũ. ¶ Propter quod &
ego dedi vos contemptibiles & humiles om
Mat. 23. b 9. nibus populis, sicut non seruastis vias meas,
10 & accepistis faciem in lege. ¶ Nunquid non
Iohn. 4. a. 5 pater vnus omnium nostrum? nunquid non
'vestrum Deus vnus creauit nos? quare ergo despicit
vnusquisq; 'nostrum' fratrem suum, violans
11 pactum patrum nostrorum? Transgressus est
C Iuda, & abominatio facta est in Israël & in
Ierusalem: quia contaminauit Iudas sanctifi
cationem Domini, quam dilexit, & habuit
12 filiam Dei alieni. ¶ Disperdet Dominus vi-
rum qui fecerit hoc, magistrum & disci-

pulum de 'tabernaculis' Iacob, ‖ & offeren- 'tabernaculo
13 tem munus Domino exercituum. ¶ Et hoc Amos 5. f 22.
rursum fecistis, Operiebatis lachrymis alta-
re Domini, fletu & mugitu, ita vt nõ respiciã
vltrà ad sacrificium, nec accipiam placabi-
14 le quid de manu vestra. ¶ Et dixistis: Quam
ob causam? quia Dominus testificatus est in-
ter te & vxorem pubertatis tuæ, quam tu de
spexisti: & hæc particeps tua, & vxor fœde-
15 ris tui. ¶ Nonne vnus fecit, & residuum spi-
D ritus eius est? Et quid vnus quærit, nisi semẽ
Dei? Custodite ergo spiritum vestrum, &
vxorem adolescentiæ tuæ noli despicere.
16 ¶ Cùm odio habueris, dimitte, dicit Domi-
nus Deus Israël: operiet autem iniquitas ve-
stimentum eius, dicit Dominus exercituum.
Custodite spiritum vestrum, & nolite despi-
17 cere. ¶ Laborare fecistis Dominum in sermo
nibus vestris. Et dixistis, In quo eum feci-
mus laborare? In eo quòd dicitis, Omnis
qui facit malum, bonus est in conspectu Do-
mini, & tales ei placent: aut certè vbi est
Deus iudicij?

CAPVT III.

1 ECce, ‖ ego mitto angelum ‖ Mat. 11. b 10.
A meum, & præparabit viam ante Mar. 1. a. 2
faciem meã. Et statim veniet ad Lu. 1. b. 17
tẽplum suũm Dominator, quẽ & 7. d. 27.
vos quæritis; & angelus testa- Psal. 181. d
menti, quem vos vultis. Ecce venit, dicit Do 17.
2 minus exercituum: ¶ & quis poterit cogita-
re diem aduentus eius? & quis stabit ad vi-
dendum eum? Ipse enim quasi ignis cõflans,
3 & quasi herba fullonum: ¶ & sedebit con-
flans & emundans argentum, & purgabit fi-
lios Leui, & colabit eos quasi aurũ & quasi
argentum, & erunt Domino offerentes sa-
4 crificia in iustitia. ¶ Et placebit Domino sa-
crificium Iuda & Ierusalem sicut dies seculi,
5 & sicut anni antiqui. ¶ Et accedam ad vos in
iudicio, & ero testis velox maleficis & adul-
teris, & periuris, & qui calumniantur mer-
cedem mercenarij, * viduas & pupillos, & *& humiliant
opprimunt peregrinum; nec timuerunt me,
6 dicit Dominus exercituũ. ¶ Ego enim Domi-
nus, & non mutor: & vos filij Iacob nõ estis
7 consumpti. ¶ A diebus enim patrum vestro-
B rũ recessistis à legitimis meis, & nõ custodi-
stis. ‖ Reuertimini ad me, & reuertar ad vos, ‖ Zach. 1. a 3.
dicit Dominus exercituum. Et dixistis, In
8 quo reuertemur? ¶ Si affiget homo Deum,
quia vos configitis me? Et dixistis, In quo
'configimus' te? In decimis, & in primitijs. 'confiximus te.
9 ¶ Et in penuria vos maledicti estis, & me
C vos configitis gens tota. ¶ Inferte omnẽ de-
10 cimam in horreũ: & sit cibus in domo mea,
& probate me super hoc, dicit Dominus: si
nõ aperuero vobis cataractas cœli, & effude-
ro vobis benedictionem usque ad abun-
11 dantiam, ¶ & increpabo pro uobis deuoran-
tem, & non corrumpet fructum terræ ve-
stræ: nec erit sterilis uinea in agro, dicit Do-
12 minus exercituum. ¶ Et beatos vos dicent
omnes Gentes: eritis enim uos terra desyde-
13 rabilis, dicit Dominus exercituum. ¶ ‖ In- ‖ Iob. 21. b 14.
ualuerunt super me verba uestra, dicit Do-

minus.

Isa. 58. a 1.
14 minus.¶ Et dixistis, Quid locuti sumus con-
tra te? Dixistis, Vanus est qui seruit Deo: &
D quod emolumentum, quia custodiuimus præ-
cepta eius, & quia ambulauimus tristes corã
15 Domino exercituum? ¶ergo nunc beatos di-
cimus arrogantes: siquidem ædificati sunt
facientes impietatem, & tẽtauerunt Deum,
16 & salui facti sunt. ¶Tunc locuti sunt timẽtes
Dominum vnusquisque cum proximo suo.
Et attendit Dominus, & audiuit: & scriptus
est liber monimenti coram eo timentibus
Dominum, & cogitantibus nomen eius.
17 ¶ Et erunt mihi, ait Dominus exercituum,
in die qua ego facio, in peculium: & parcam
18 eis, sicut parcit vir filio suo seruienti sibi. ¶Et
conuertemini, & videbitis quid sit inter iu-
stum & impium, & inter seruientem Deo &
non seruientem ei.

CAPVT IIII.

1 ECCE enim dies ueniet succẽsa quasi ca-
A minus: & erunt omnes superbi, & om-
nes facientes impietatem stipula: & inflam-
mabit eos dies ueniens, dicit Dominus exer-
cituum, quæ non derelinquet eis radicem &
2 germen. ¶ Et orietur vobis timẽtibus nomẽ Zach. 3. c
meũ, Sol iustitiæ, & sanitas in pẽnis eius; & 6. d. 12.
egrediemini, & salietis sicut vituli de armen Luca. 1. g
3 to. ¶Et calcabitis impios, cum fuerint cinis 78.
sub planta pedum vestrorum in die qua ego Exod. 20.
4 facio, dicit Dominus exercituum. ¶Memen Deu. 4. a. 6
tote legis Moysi serui mei, quam mandaui Matt. 11.
ei in Horeb ad omnem Israel præcepta & iu b. 14. 17. b
5 dicia. ¶Ecce, ego mittã vobis Eliam prophe- 10.
tam, antequàm ueniet dies Domini magnus Mar. 9. b
6 & horribilis. ¶ Et conuertet cor patrum ad 11.
filios, & cor filiorum ad patres eorum: ne Lu. 1. b. 17.
fortè ueniam, & percutiam terram ana- 9. a. 8
themate.

Prophetiæ Malachiæ, finis.

PRAEFATIO IN LIBROS MACHABAEORVM.

MACHABAEORVM libri, licèt non habeantur in canone Hebræorum, tamen ab Ecclesia inter diuinorum voluminum annotantur historias. Notant enim prælia inter Hebræorum duces, gentesq́ Persarum: pugnam quoque sabbathorum, & nobiles Machabæi, à quo hi libri nomen acceperunt, triumphos: fœdus quoque amicitiarum cum Romanorum ducibus, atque legationum. Machabæi septem fratres ab una matre Machabæa nomen: gentis, custodientes legem, patris traditionem, non manducantes carnem porcinam, ob hoc ab Antiocho rege sæuissimo, in Antiochia martyrij gloria coronati sunt cum matre sua: atque sepulti cum magna ueneratione, ibi quiescunt.

LIBER PRIMVS MACHABAEORVM.

IN PRIMVM LIBRVM MACHABAEORVM ARGVMENTVM.

PRIMVS liber Machabæorum de impietate Antiochi in populum Iudæorum, quem ad sacrilegos Ethnicorum ritus voluit inducere, primùm edisserit: de zelo quoq; Mathathiæ resistentis Regis conatibus, & filios ad defensionem legis Dei exortantis: de Iuda Machabæo, præclarisq; eius gestis & crebris victorijs, ac templo per ipsum à spurcitia idolorum purificato texit historiam. Agit quoq; de morte Iudæ Machabæi, de Ionatha fratre eius succedente illi in principatu, bellisq; per ipsum gestis: de missis à Ionatha legatis ad Romanos, & Spartiatas pro pacis confœderatione atque de morte Ionathæ & plurium eius: Deinde de Simone in eius locum substituto in principatu & sacerdotio Iudæorum, ac gestis eius. Demum de nece Simonis cum filijs in conuiuio, ac de Iohanne filio eius, patri in gubernatione populi succedente pertractat.

CAPVT PRIMVM.

1 ET factum est, postquàm
A percussit Alexander Philip-
pi Macedo, qui primus re-
gnauit in Græcia, egressus
de terra Cethim, Darium
Regem Persarum & Medo-
2 rum: ¶ constituit prælia mul-
ta, & obtinuit omnium munitiones, & in-
3 terfecit Reges terræ. ¶ & pertrãsijt usque ad
fines terræ, & accepit spolia multitudinis
Gentium: & siluit terra in conspectu eius.
4 ¶ Et congregauit virtutem & exercitum for-
tem nimis: & exaltatum est & eleuatum
5 cor eius: ¶ & obtinuit regiones Gentium,
& tyrannos: & facti sunt illi in tributum.
6 ¶Et post hæc decidit in lectum, & cogno-
7 uit quia moreretur. ¶Et uocauit pueros suos
nobiles, qui secum erãt nutriti à iuuentute:
& diuisit illis regnum suum, cum adhuc ui-
8 ueret. ¶Et regnauit Alexander annis duode-
9 cim, & mortuus est. ¶ Et obtinuerunt pueri
eius regnum, unusquisque in loco suo.

10 ¶& imposuerunt omnes sibi diademata post
mortem eius, & filij eorum post eos annis
multis, & multiplicata sunt mala in terra.
11 ¶Et exijt ex eis radix peccatrix* Antiochus
B illustris, filius Antiochi Regis qui fuerat Ro
mæ obses: & regnauit in anno centesimo
12 tricesimo septimo regni Græcorum. ¶ In
diebus illis exierunt ex Israël filij iniqui, &
suaserunt multis, dicentes: Eamus, & dispo
namus testam cũ Gẽtibus quæ circa nos sunt:
quia ex quo recessimus ab eis, inuenerũt nos
13 multa mala. ¶ Et bonus visus est sermo in
14 oculis eorũ. ¶ Et destinauerunt aliqui de po-
pulo, & abierũt ad regẽ: & dedit illis ptãtem
15 vt facerẽ iustitiã Gentiũ. ¶ Et ædificauerunt
gymnasium in Ierosolymis secundum leges
16 Nationum: ¶ & fecerunt sibi præputia, &
recesserunt à testamẽto sancto, & iuncti sunt
Nationibus, & venundati sunt vt facerent
17 malum. ¶ Et paratum est regnum in con-
spectu Antiochi, & cœpit regnare in terra
18 Aegypti, vt regnaret super duo regna. ¶ Et
C intrauit in Aegyptum in multitudine graui,
in curribus, & elephantis, & equitibus, & co
19 piosa nauium multitudine. ¶ Et constituit
bellum aduersus Ptolemæum regẽ Aegypti,
& veritus est Ptolemæus à facie eius, & fu-
20 git, & ceciderunt vulnerati multi. ¶Et com-
prehendit ciuitates munitas in terra Aegy-
21 pti, & accepit spolia terræ Aegypti. ¶Et con-
uertit Antiochus, postquã percussit Aegyptũ
in centesimo & quadragesimo & tertio an-
22 no: & ascendit ad Israël, ¶ & ascendit Iero-
23 solymam in multitudine graui. ¶ Et intra-
uit in sanctificationem cum superbia, & ac-
cepit altare aureum, & candelabrum lumi-
nis, & vniuersa vasa eius, & mensam propo-
sitionis, & libatoria, & phialas, & mortario-
la aurea, & velũ, & coronas, & ornamentum
aureum quod in facie templi erat: & commi
24 nuit omnia. ¶ Et accepit argẽtum & aurum
& vasa concupiscibilia: & accepit thesauros
D occultos quos inuẽnit: & sublatis omnibus,
25 abijt in terram suam. ¶ Et fecit cædem ho-
minum, & locutus est in superbia magna.
26 ¶ Et factus est planctus magnus in Israël, &
27 in omni loco eorum: ¶ & ingemuerunt prin-
cipes & seniores, & iuuenes, & virgines infir
mati sunt & speciositas mulierum immu-
28 tata est. ¶ Omnis maritus sumpsit lamen-
tum: & quæ sedebant in thoro maritali, lu-
29 gebant: ¶ & commota est terra super habi-
tantes in ea, & vniuersa domus Iacob induit
30 confusionem. ¶ Et post duos annos dierum,
misit Rex principem tributorum in ciuitates
Iuda, & venit Ierusalem cum turba magna.
31 ¶Et locutus est ad eos verba pacifica in do-
32 lo: & crediderunt ei. ¶ Et irruit super ci-
uitatem repentè, & percussit eam plaga ma-
gna, & perdidit populum multum ex Is
33 raël. ¶ Et accepit spolia ciuitatis: & suc-
cendit eam igni, & destruxit domos eius, &
34 muros eius in circuitu: ¶ & captiuas duxe-
rũt mulieres, & natos, & pecora possederũt.
35 ¶ Et ædificauerunt ciuitatem Dauid muro
magno & firmo, & turribus firmis, & facta
36 est illis in arcem: ¶ & posuerunt illic gen-
tem peccatricem, viros iniquos, & conualue-
37 runt in ea. ¶ Et posuerunt arma, & escas, &
E congregauerunt spolia Ierusalem, & repo-
suerunt illic: & facti sunt in laqueum ma-
38 gnum. ¶ Et factũ est hoc ad insidias sanctifi-
cationis, & in diabolum malum in Israël:
39 ¶ & effuderunt sanguinem innocentem per
circuitum sanctificationis, & contaminaue-
40 runt sanctificationem. ¶ Et fugerunt habita-
tores Ierusalem pp eos, & facta est habitatio
exterorum, & facta est extera semini suo, &
41 nati eius reliquerunt eam. ¶ Sanctificatio
eius desolata est sicut solitudo, † dies festi
eius conuersi sunt in luctum, sabbatha eius
in opprobrium: honores eius in nihilum.
42 ¶ Secundum gloriam eius multiplicata est
ignominia eius: & sublimitas eius conuersa
43 est in luctum. ¶ Et scripsit Rex Antio-
chus omni regno suo, vt esset omnis populus
vnus: & relinqueret vnusquisq; legem suam.
44 ¶Et consenserunt omnes gentes secundùm
45 verbum Regis Antiochi: ¶ & multi ex Is-
raël cõsenserunt seruituti eius, & sacrificaue
runt idôlis, & coinquinauerunt sabbathum.
46 ¶Et misit Rex libros per manus nunciorũ in
F Ierusalẽ, & in oẽs ciuitates Iudæ: vt sequerẽ-
47 tur leges Gentium terræ, ¶ & prohiberent
holocausta & sacrificia, & placationes fieri
48 in tẽplo Dei, ¶ & prohiberent celebrari sab-
49 bathum, & dies solennes. ¶ & iussit coinqui-
50 nari sancta, & sanctum populum Israël. ¶ Et
iussit ædificari aras, & templa, & idôla, & im
molari carnes suillas & pecora communia,
51 ¶ & relinquere filios suos incircuncisos, &
coinquinari animas eorum in omnibus im-
munditiis & abominationibus, ita vt obliui
scerentur legem, & immutarent oẽs iustifi-
52 cationes Dei. ¶ Et quicunq; non fecissent se
cundùm verbũ Regis Antiochi, morerentur.
53 ¶Scd̃m oĩa uerba hæc scripsit omni regno
suo: & præposuit principes populo, qui hæc
54 fieri cogerent. ¶ Et iusserunt ciuitatibus Iu-
55 dæ sacrificare. ¶Et congregati sunt multi de
populo ad eos qui dereliquerant legẽ Dñi:
56 & fecerunt mala super terram: ¶ & effuga-
G uerunt populũ Israël in abditis, & in abscon
57 ditis fugitiuorum locis. ¶Die quintadecima
mensis Casleu, quinto & quadragesimo &
cẽtesimo anno, ædificauit Rex Antiochus
abominandũ idôlũ desolationis super altare
Dei, & per vniuersas ciuitates Iuda in circui
58 tu ædificauerũt aras: ¶ & ante ianuas domo-
rũ, & in plateis incendebant thura, & sacrifi-
59 cabãt. ¶ & libros legis Dei cõbusserunt igni,
60 scindentes eos: ¶ & apud quemcunq; inue-
niebantur libri testamenti Dñi, & quicunq;
obseruabat legem Dñi, sm edictũ Regis, tru
61 cidabant eum. ¶ In virtute sua faciebãt hæc
populo Israël qui inueniebatur in omni men
62 se, & mense in ciuitatibus. ¶ Et quinta et vi-
cesima die mensis sacrificabant super aram
63 quæ erat contra altare. ¶ Et mulieres quæ
circũcidebant filios suos, trucidabantur se-
64 cũdùm iussum Regis Antiochi, ¶ et suspẽde-
bant pueros à ceruicibus per vniuersas do

*peccato

†Tob. 2.b.6 Amos 8.c 10.

mos

mos eorum: & eos qui circunciderant illos,
65 trucidabant. ❡ Et multi de populo Israël de-
finierunt apud se, vt non manducarent im-
munda: & elegerunt magis mori, quàm cibis
66 coinquinari immundis: ❡ & noluerunt in-
fringere legem Dei sanctam, & trucidati
67 sunt: ❡ & facta est ira magna super popu-
lum valde.

CAPVT II.

1 IN diebus illis surrexit Matha-
A thias, filius Iohãnis, filij Simeo-
nis, sacerdos ex filijs Ioarim
ab Ierusalem, & cõsedit in mõ-
2 te Modin: ❡ & habebat filios
quinq;, Iohannẽ, qui cognominabatur Gad-
3 dis: ❡ & Simeonẽ, qui cognominabatur Tha-
4 si: ❡ & Iudam, qui uocabatur Machabæus.
5 ❡ & Eleazarum, qui cognominabatur Aba-
ron: & Ionatham, qui cognominabatur Ap-
6 phus. ❡ hi viderunt mala quæ fiebant in po-
7 pulo Iuda & in Ierusalem. ❡ Et dixit Matha-
thias: Vę mihi, vt quid natus sum videre con
tritionem populi mei, & contritionem ciui-
tatis sanctæ, & sedere illic, cùm datur in ma
8 nibus inimicorum? ❡ Sancta in manu extra-
neorum facta sunt: templum eius, sicut ho-
9 mo ignobilis. ❡ Vasa gloriæ eius captiua ab-
ducta sunt, trucidati sunt senes eius in pla-
téis, & iuuenes eius ceciderunt in gladio ini
10 micorum. ❡ Quæ gens non hæreditauit re-
gnum eius, & non obtinuit spolia eius?
11 ❡ Omnis compositio eius ablata est. Quæ
12 erat libera, facta est ancilla. ❡ Et ecce sancta
B nostra, & pulchritudo nostra, & claritas no-
stra desolata est, & coinquinauerunt ea Gẽ-
13 tes. ❡ Quò ergo nobis adhuc viuere? ❡ Et sci
14 dit vestimenta sua Mathathias, & filij eius:
& operuerunt se cilicijs, & planxerunt val-
15 de. ❡ Et venerunt illuc, qui missi erant á Re-
ge Antiocho, vt cogerent eos qui cõfugerãt
in ciuitatem Modin, immolare, & accendere
16 thura, & à lege Dei discedere. ❡ Et multi de
populo Israël cõsentiẽtes accesserũt ad eos:
sed Mathathias & filij eius constanter stete-
17 runt. ❡ Et respondẽtes qui missi erant ab An
tiocho, dixerunt Mathathiæ: Princeps & cla-
rissimus & magnus es in hac ciuitate, & or-
18 natus filijs & fratribus. ❡ ergo accede prior,
& fac iussum Regis, sicut fecerunt omnes
Gentes viri Iuda, & qui remanserũt in Ieru-
salem: & eris tu, & filij tui inter amicos Re-
gis, & amplificatus auro & argento, & mune
19 ribus multis. ❡ Et respondit Mathathias, &
dixit magna voce: Etsi oẽs gẽtes Regi Antio-
cho obediunt, vt discendant vnusquisque à
seruitute legis patrum suórum, & consen-
20 tiãt mandatis eius: ❡ ego, & filij mei, & fra-
tres mei obediemus legi patrum nostrorum.
21 ❡ propitius sit nobis Deus. non est nobis vti-
22 le relinquere legem, & iustitias Dei. ❡ non
audiemus verba Regis Antiochi, nec sa-
C crificabimus transgredientes legis nostræ
23 mãdata, ut eamus altera uia. ❡ Et vt cessauit
loqui uerba hęc, accessit quidam Iudæus in
omnium oculis sacrificare idòlis super aram
in ciuitate Modin secundum iussum Regis:
24 ❡ & uidit Mathathias, & doluit, & contre-
muerũt renes eius; & accensus est furor eius
secundum iudicium legis, & insiliens truci-
25 dauit eum super aram: ❡ sed & uirum quem
Rex Antiochus miserat, q cogebat immola-
re, occidit in ipso tempore, & aram destru-
26 xit, ❡ & zelatus est legem, sicut fecit Phi- Nu. 25. b 7. c. 13.
27 nees Zamri filio Salomi. ❡ Et exclamauit
Mathathias voce magna in ciuitate, dicens:
Omnis, qui zelum habet legis statuens testa-
28 mentum, exeat post me. ❡ Et fugit ipse, &
filij eius in montes, & reliquerunt quæcun-
29 que habebant in ciuitate. ❡ Tunc descende-
runt multi quęrentes iudicium & iustitiam,
30 in desertum: ❡ & sederunt ibi ipsi & filij eius
& mulieres eorum, & pecora eorum: quo-
niam inundauerunt super eos mala. indurauerunt 30.
31 ❡ Et renunciatum est viris Regis, & exercitui
D qui erant in Ierusalem ciuitate Dauid, quo-
niã discessissent uiri quidam qui dissipauerũt
mãdatum Regis, in loca occulta in deserto,
32 & abijssent post illos multi. ❡ Et statim per-
rexerunt ad eos, & constituerunt aduersus
33 eos prælium in die sabbathorum, ❡ & dixe-
runt ad eos, Resistitis & nunc adhuc? exi-
te, & facite sm verbum Regis Antiochi, &
34 uiuetis. ❡ Et dixerunt: Non exibimus, neq;
faciemus uerbum Regis, ut polluamus diem
35 sabbathorum. ❡ Et concitauerunt aduersus
36 eos prælium. ❡ Et non responderunt eis, nec
lapidem miserunt in eos, nec oppilauerunt
37 loca occulta: ❡ dicentes, Moriamur omnes
in simplicitate nostra: & testes erunt super
nos cœlũ & terra, quòd iniustè perditis nos.
38 ❡ Et intulerunt illis bellum sabbathis: &
mortui sunt ipsi, & uxores eorũ, & filij eorũ,
& pecora eorum, vsque ad mille animas ho-
39 minum. ❡ Et cognouit Mathathias & amici
eius, & luctum habuerunt super eos valde.
40 ❡ Et dixit vir proximo suo: Si omnes fece-
rimus sicut fratres nostri fecerunt, & non pu
gnauerimus aduersus Gentes pro animabus
nostris & iustificationibus nostris: nunc ci-
41 tius disperdent nos à terra. ❡ Et cogitauerũt
E in die illa, dicentes: Omnis homo quicũque
venerit ad nos in bello die sabbathorum, pu-
gnemus aduersus eum: et non moriẽmur
omnes, sicut mortui sunt fratres nostri in
42 occultis. ❡ Tunc congregata est ad eos syna
goga Iudæorum fortis viribus ex Israël, om Asidæorũ.
43 nis voluntarius in lege: ❡ & omnes qui fu-
giebãt à malis, additi sunt ad eos, & facti sunt
44 illis ad firmamentum. ❡ Et collegerũt exer-
citum, & percusserunt peccatores in ira sua,
& viros iniquos in indignatione sua: et cæte-
45 ri fugerunt ad Nationes, vt euaderent. ❡ Et
circuiuit Mathathias, & amici eius, et destru
46 xerunt aras: ❡ & circunciderũt pueros incir-
cũcisos quotquot inuenerũt in finibus Israel:
47 & in fortitudine. ❡ Et persecuti sunt filios
superbiæ, et prosperatũ est opus in manibus
48 eorum: ❡ et obtinuerunt legem de manibus
Gentium, et de manibus Regum: et non de-
49 derunt cornu peccatori. ❡ Et appropinqua-
F uerunt dies Mathathiæ moriendi, et dixit fi-

lijs suis: Nunc consortata est superbia, &
castigatio, & tempus euersionis, & ira indi-
50 gnationis. ❡ Nunc ergo ò filij, æmulatores
estote legis, & date animas vestras pro testa-
51 mento patrum vestrorum, ❡ & mementote
operum patrum, quæ fecerunt in generatio-
nibus suis: & accipietis gloriam magnam, &
52 nomen æternum. ❡ | Abraham nónne in
tentatione inuentus est fidelis, & reputatum
53 est ei ad iustitiam? ❡ | Ioseph in tempore an-
gustiæ suæ custodiuit mandatum: & factus
54 est dominus Aegypti. ❡ | Phinees pater no-
ster, zelando zelum Dei, accepit testamen-
55 tum sacerdotij æterni. ❡ | Iesus dum imple-
56 uit verbum, factus est dux in Israël. ❡ Ca-
leb dum testificatur in ecclesia, accepit hæ-
57 reditatem. ❡ | Dauid in sua misericordia con-
58 secutus est sedē regni in secula. ❡ | Elias dum
zelat zelum legis, receptus est in cœlum.
59 ❡ | Ananias & Azarias & Misaël, creden-
60 tes, liberati sunt de flamma. ❡ Daniel in
sua simplicitate liberatus est de ore leonū.
61 ❡ Et ita cogitate per generationem & gene-
rationem: quia omnes qui sperant in eum,
62 nō infirmantur, ❡ Et à verbis viri peccatoris
ne timueritis: quia gloria eius stercus & ver
63 mis est: ❡ hodie extollitur, & cras non in-
G uenietur: quia conuersus est in terram suā,
64 & cogitatio eius perijt. ❡ Vos ergo filij cō-
fortamini, & viriliter agite in lege: quia* in
65 ipsa gloriosi eritis: ❡ Et ecce Simon frater
vester, scio quod vir consilij est: ipsum au-
66 dite semper, & ipse erit vobis pater. ❡ Et Iu-
das Machabęus fortis viribus à iuuentute
sua, sit vobis princeps militiæ, & ipse aget bel
67 lum populi. ❡ Et adducetis ad vos omnes fa-
ctores legis: & vindicate vindictam populi
68 vestri. ❡ Retribuite retributionē Gentibus,
69 & intendite in præceptum legis. ❡ Et bene-
dixit eos, & appositus est ad patres suos.
70 ❡ Et defunctus est anno cētesimo, & quadra-
gesimo sexto, & sepultus est à filijs suis in
sepulchris patrum suorum in Modin, & plan
xerunt eum omnis Israël planctu magno.

| Gen. 12. a 1. b. 9.
| Gen. 41. e 40.
| Nu. 25. b 7. c. 13.
| Eccl. 45. d 28.
| Iosu. 1 a. 2.
| Iud. 14. a 6.
| Iosu. 14. d 24.
| 2. Reg. 2. a 4.
| 4. Reg. 2. b 11.
| Dan. 3. b 16. c. 24.
| Dan. 9. f 22.

*cùm feceritis quæ vobis præcepta sunt in lege à Domino Deo vestro.

CAPVT III.

1 ET surrexit Iudas, qui vocabatur
A Machabæus, filius eius, pro eo:
2 ❡ & adiuuabant eum omnes fra
tres eius, & vniuersi qui se cō-
iunxerant patri eius, & prælia-
3 bantur prælium Israël cum lætitia. ❡ Et di-
latauit gloriam populo suo, & induit se lori-
cam sicut gigas, & succinxit se arma bellica
sua in prælijs, & protegebat castra gladio
4 suo. ❡ Similis factus est leoni in operibus
suis, & sicut catulus leonis rugiens in vena-
5 tione. ❡ Et persequutus est iniquos, perscru-
tans eos: & qui conturbabant populum suū,
6 eos succendit flammis: ❡ & repulsi sunt ini-
mici eius prę timore eius, & omnes operarij
iniquitatis conturbati sunt: & directa est sa-
7 lus in manu eius. ❡ & exacerbabat Reges
multos, & lætificabat Iacob in operibus suis,
& in seculum memoria eius in benedictio-
8 ne. ❡ Et perambulabat ciuitates Iuda, & per-
didit impios ex eis, & auertit irā ab Israel.
9 ❡ Et nominatus est vsque ad nouissimum
10 terræ, & congregauit pereuntes. ❡ Et con-
B gregauit Apollonius Gentes, & à Samaria
virtutem multam & magnam, ad bellandum
11 contra Israël. ❡ Et cognouit Iudas, & exijt
obuiam illi: & percussit, & occidit illum: &
ceciderunt vulnerati multi, & reliqui fuge-
12 runt. ❡ & accepit spolia eorum: & gladium
Apollonij abstulit Iudas, & erat pugnans in
13 eo omnibus diebus. ❡ Et audiuit Seron, prin-
ceps exercitus Syriæ, quòd congregauit Iu-
das congregationem fidelium & ecclesiam
14 secum, ❡ & ait: Faciam mihi nomen, & glori-
ficabor in regno, & debellabo Iudam, & eos
qui cum ipso sunt, qui spernebant verbum
15 Regis. ❡ Et præparauit se: & ascenderūt cū eo
castra impiorū fortes auxiliarij, vt facerent
16 vindictam in filios Israël. ❡ Et appropinqua-
uerunt vsque ad Beth-horon: & exiuit Iudas
17 obuiam illi cum paucis. ❡ Vt autem vide-
runt exercitum venientem sibi obuiam, di-
C xerunt Iudæ: Quomodo poterimus pauci pu
gnare contra multitudinem tantam, & tam
fortem, & nos fatigati sumus ieiunio hodie?
18 ❡ Et ait Iudas: Facile est concludi multos in
manu paucorum: & non est differentia in
conspectu Dei cœli liberare in multis & in
19 paucis: ❡ quoniam non in multitudine exer
citus victoria belli, sed de cœlo fortitudo
20 est. ❡ Ipsi veniunt ad nos in multitudine
contumaci, & superbia, vt disperdant nos, &
vxores nostras, & filios nostros, & vt spoliēt
21 nos: ❡ nos verò pugnabimus pro animabus
22 nostris, & legibus nostris: ❡ & ipse Dominus
cōteret eos ante faciem nostram: Vos autem
23 ne timueritis eos. ❡ Vt cessauit autem loqui,
insiluit in eos subitò: & contritus est Seron,
24 & exercitus eius in cōspectu ipsius: ❡ & per-
secutus est eum in descensu Beth-horon v-
que in campum: & ceciderunt ex eis octin-
genti viri: reliqui autem fugerunt in terram
25 Philisthijm. ❡ Et cecidit timor Iudæ ac fratrū
eius, & formido super omnes gentes in cir-
26 cuitu eorum: ❡ & peruenit ad Regem no-
men eius, & de prælijs Iudæ narrabant om-
27 nes gentes. ❡ Vt audiuit autē rex Antiochus
D sermones istos, iratus est animo: & misit, &
congregauit exercitum vniuersi regni sui, ca
28 stra fortia valde: ❡ & aperuit ærarium suum,
& dedit stipendia exercitui in annum, & mā
29 dauit illis, vt essent parati ad omnia. ❡ Et vi-
dit, ꝙ defecit pecunia de thesauris suis, & tri
buta regionis modica propter dissensionem
& plagā quam fecit in terra, ut tolleret legi-
30 tima quæ erant à primis diebus. ❡ & timuit
ne non haberet ut semel & bis in sumptus
& donaria quæ dederat antè larga manu: &
abundauerat super reges quæ ante eū fuerant.
31 ❡ Et consternatus erat animo valde, & cogi-
tauit ire in Persidem, & accipere tributa re-
gionum, & congregare argentum multum.
32 ❡ Et reliquit Lysiam hominem nobilem
de genere regali, super negocia regia, à flu-
mine Euphrate vsque ad flumen Aegypti:
33 ❡ & vt nutriret Antiochum filium suum,

donec

34 donec rediret. ¶ Et tradidit ei medium exer-
citum & elephantos: & mandauit ei de om-
nibus quæ volebat, & de inhabitantibus
35 Iudæam & Ierusalem: ¶ & vt mitteret ad
E eos exercitum, ad conterendam & extirpan
dam virtutem Israël, & reliquias Ierusalem,
& auferendam memoriam eorum de loco:
36 ¶ & constitueret habitatores filios alienige-
nas in omnibus finibus eorum, & sorte di-
37 stribueret terram eorum. ¶ Et Rex assum-
psit partem exercitus residui, & exiuit ab
Antiochia ciuitate regni sui anno cẽtesimo
& quadragesimo septimo: & trãsfretauit Eu
phraten flumen, & perambulabat superiores
38 regiones. ¶ Et elegit Lysias Ptolemæum
filium Dorymini, & Nicanorem, & Gorgiã,
39 viros potentes ex amicis regis: ¶ & misit
cum eis quadraginta millia virorum: & se-
ptem millia equitum: vt venirent in terram
Iuda, & disperderẽt eam secundum verbum
40 Regis. ¶ Et processerunt cum vniuersa virtu
te sua, & venerunt, & applicuerunt Emmaũ
41 in terra campestri. ¶ Et audierunt mercato-
res regionum nomen eorum: & acceperunt
argentum & aurum multum valde, & pue-
ros: & venerunt in castra, vt acciperent fi-
lios Israël in seruos, & additi sunt ad eos
42 exercitus Syriæ, & terræ alienigenarũ. ¶ Et vi
F dit Iudas, & fratres eius, quia multiplicata
sunt mala, & exercitus applicabant ad fines
eorum; & cognouerũt verba Regis quæ man
dauit populo facere in interitũ & consumma
43 tionem: ¶ & dixerunt vnusquisque ad proxi
mum suum: ¶ Erigamus deiectionem popu-
li nostri, & pugnemus pro populo nostro, &
44 sanctis nostris. ¶ Et congregatus est con-
uentus, vt essent parati in prælium: & vt orarẽt
& peterent misericordiam & miserationes.
45 ¶ Et Ierusalẽ non habitabatur, sed erat sicut
desertum: non erat qui ingrederetur & egre
deretur de natis eius: & sanctum conculca-
batur: & filij alienigenarũ erant in arce, ibi
erat habitatio Gentium: & ablata est volu-
ptas à Iacob, & defecit ibi tibia & cithara.
46 ¶ Et congregati sunt, & venerunt in Maspha
cõtra Ierusalem: quia locus orationis erat in
47 Maspha, antè in Israël. ¶ Et ieiunauerũt illa
die, & induerunt se cilicijs, & cinerem impo
suerunt capiti suo: & disciderunt vestimen-
48 ta sua, ¶ & expanderunt libros legis, de
quibus scrutabantur Gentes similitudinem
49 simulachrorum suorũ: ¶ & attulerunt orna-
menta sacerdotalia, & primitias & decimas,
& suscitauerunt Nazaræos, qui impleuerant
50 dies: ¶ & clamauerunt voce magna in cœ-
G lum, dicentes: Quid faciemus istis, & quò
51 eos ducemus? ¶ & sancta tua cõculcata sunt,
& contaminata sunt, & sacerdotes tui facti
52 sunt in luctum & in humilitatem: ¶ & ecce
Nationes cõuenerunt aduersum nos, vt nos
53 disperdãt: tu scis quæ cogitant in nos. ¶ Quo
modo poterimus subsistere ante faciẽ eorũ,
54 nisi tu Deus adiuues nos? ¶ & tubis exclama
55 uerunt voce magna. ¶ Et post hæc constituit
Iudas duces populi, tribunos, & centurio-
nes, & pentacontarchos, & decuriones.
56 ¶ † Et dixit his qui ædificabant domos, & — † Deu. 20. a. 5. b. 6. Iudi. 7. a. 3
sponsabant vxores, & plantabant vineas, &
formidolosis, vt redirent vnusquisque in do-
57 mum suam secundùm legem. ¶ Et mouerunt
castra, & collocauerunt ad Austrum Em-
58 maum. ¶ Et ait Iudas: Accingimini, & esto-
te filij potentes, & estote parati in manè:
vt pugnetis aduersus Nationes has quæ con-
uenerunt aduersus nos disperdere nos &
59 sancta nostra: ¶ quoniã melius est nos mo-
ri in bello, quàm videre mala gentis nostræ
60 & sanctorum. ¶ Sicut autem fuerit voluntas
in cœlo, sic fiat.

CAPVT IIII.

1 ET assumpsit Gorgias quinque
A millia virorum, & mille equites
electos: & mouerunt castra no-
2 cte, ¶ vt applicarent ad castra
Iudæorum, & percuterent eos
subito, & filij qui erant ex arce, erant illis
3 duces. ¶ Et audiuit Iudas, & surrexit ipse
& potentes percutere virtutem exercituum
4 Regis, qui erant in Emmaum. ¶ Adhuc enim
5 dispersus erat exercitus à castris. ¶ Et venit
Gorgias in castra Iudæ noctu, & neminẽ in-
uenit, & quærebat eos in montibus: quoniã
6 dixit, Fugiũt hi à nobis. ¶ Et cùm dies factus
esset, apparuit Iudas in campo cum tribus
millibus virorum tantùm: qui tegmenta
7 & gladio non habebant *: ¶ & viderunt ca- — * vt volebant
stra Gentium valida, & loricatos, & equita-
tus in circuitu eorum, & hi docti ad præliũ.
8 ¶ Et ait Iudas viris, qui secũ erant: Ne timue-
ritis multitudinem eorũ, & impetum eorum
9 ne formidetis. ¶ ‖ Mementote qualiter salui — ‖ Exo. 14. b. 9. c. 22.
facti sunt patres nostri in mari rubro, cùm
sequeretur eos Pharao cum exercitu multo.
10 ¶ Et nunc clamemus in cœlum, & misere-
B bitur nostri Dominus, & memor erit testa-
menti patrum nostrorum, & cõteret exerci-
11 tum istum ante faciem nostram hodie. ¶ &
scient omnes gentes, quia est qui redimat &
12 liberet Israël. ¶ Et eleuauerunt alienigenæ
oculos suos, & viderunt eos veniẽtes ex ad-
13 uerso. ¶ Et exierunt de castris in prælium, &
14 tuba cecinerunt hi qui erant cum Iuda. ¶ Et
congressi sunt: & contritæ sunt Gentes, &
15 fugerunt in campum. ¶ Nouissimi autem
omnes ceciderunt in gladio, & persequuti
sunt eos vsq; Gezeron, & vsq; in cãpos Idu-
mææ, & Azoti, & Iamniæ: & ceciderunt
16 ex illis vsque ad tria millia virorum. ¶ Et re-
uersus est Iudas, & exercitus eius, sequens
17 eum. ¶ Dixitque ad populum: Non concu-
piscatis spolia: quia bellum contra nos est,
18 ¶ & Gorgias & exercitus eius prope nos in
mõte: sed state nũc cõtra inimicos nostros, et
expugnate eos, et sumetis posteà spolia se-
19 curi. ¶ Et adhuc loquente Iuda hæc, ecce ap-
paruit pars quædam prospiciens de monte.
20 ¶ Et vidit * quod in fugam cõuersi sunt *, et — * Gorgias
succenderunt castra. fumus enim qui vide- — * sui
21 batur, declarabat quod factum est. ¶ Qui-
C bus illi conspectis timuerũt valde, aspicien-
tes simul et Iudam et exercitũ in cãpo para-

tum

22 tũ ad prælium. Et tegerunt oẽs in cãpũ alie-
23 nigenarũ. & Iudas reuersus est ad spolia ca-
strorum, & acceperunt aurũ multum, & argen
tũ, & hyacinthum, & purpuram marinam, &
24 opes magnas. Et conuersi hymnũ canebãt,
& benedicebãt Deum in cœlum, quĩ bonus
25 est, quoniã in sæculũ misericordia eius. Et
facta est salus magna in Israël, in die illa.
26 Quicunque autem alienigenarum euase-
runt, uenerunt & nunciauerunt Lysiæ uni-
27 uersa quæ acciderant. Quibus ille auditis,
consternatus animo deficiebat: quod non
qualia uoluit, talia contigerunt in Israël,
28 & qualia mandauit Rex. Et sequenti an-
no congregauit Lysias uirorum electorum
sexaginta millia, & equitũ quinque millia,
29 ut debellaret eos. Et uenerunt in Iudæã, &
castra posuerunt in Beth-horon, & occurrit
30 illis Iudas cum decem millibus viris. Et vi-
D derunt exercitum fortem, & orauit, & di-
xit: Benedictus es saluator Israël, qui contri-
uisti impetum potentis in manu serui tui Da
uid, & tradidisti castra alienigenarum in
manu Ionathæ, filii Saul, & armigeri eius.
31 Conclude exercitum istum in manu popu-
li tui Israël, & confundatur in exercitu suo
32 & equitibus. Da illis formidinem & tabe-
fac audaciam uirtutis eorum, & commoueã-
33 tur contritione sua. Deiice illos gladio di-
ligentium te: & collaudent te omnes qui no
34 uerunt nomẽ tuum in hymnis. Et com-
miserunt prælium: & ceciderunt de exer-
35 citu Lysiæ, quinque millia uirorum. Vi-
dens autem Lysias fugam suorum, & Iu-
dæorum audaciam, & quòd parati sunt aut
uiuere, aut mori fortiter, abiit Antiochiã,
& elegit milites, ut multiplicati rursus veni-
36 rent in Iudæam. Dixit autem Iudas, & fra-
tres eius: Ecce contriti sunt inimici nostri:
ascendamus nunc mundare sancta, & reno-
37 uare. Et congregatus est omnis exercitus,
38 & ascenderunt in montem Sion, Et vide-
E runt sanctificationem desertam, & altare ꝓ
phanatum, & portas exustas, & in atriis vir-
gulta nata sicut in saltu vel in montibus, &
39 pastophoria diruta. Et sciderunt uestimẽta
sua, & planxerunt planctu magno, & impo
40 suerunt cinerem super caput suum: & ce-
ciderunt in faciem super terram, & exclama-
uerunt tubis signorũ, & clamauerunt in cœ-
41 lum. Tũc ordinauit Iudas uiros, ut pugna-
rẽt aduersus eos qui erãt in arce, donec emũ
42 darent sancta. Et elegit sacerdotes sine ma
43 cula, voluntatem habentes in lege Dei: &
mundauerunt sancta, & tulerunt lapides cõ-
44 taminationis in locum immundum. Et
cogitauit de altari holocaustorũ qđ ꝓphana
45 tũ erat, quid de eo faceret. Et incidit illis
cõsilium bonũ, ut destruerẽt illud: ne fortè
illis esset in opprobriũ, quia contaminauerũt
46 illud Gẽtes: & demoliti sunt illud. Et repo
F suerũt lapides in monte domus in loco apto,
quoadusq; veniret propheta, & responderet
47 de eis. Et acceperũt lapides integros secũ-
dũm legem, & ædificauerunt altare nouum
48 secũdum illud quod fuit prius: & ædificaue-
runt sancta, & quæ intra domũ erãt intrin-
49 secus: & ędem, & atria sanctificauerunt. Et
fecerunt uasa sancta noua, & intulerunt can
delabrum, & altare incensorum, & mensam
50 in templum. Et incensum posuerunt su-
per altare, & accenderunt lucernas quæ su-
per candelabrum erant, & lucebant in tem-
51 plo. Et posuerunt super mensam panes,
& *appenderunt* uela, & consummauerunt
52 omnia opera quę fecerant. Et ante matu-
tinum surrexerunt quinta & uicesima die
mensis noni (hic est mensis Casleu) cente-
53 simi quadragesimi octaui anni: & obtu-
lerunt sacrificium secundùm legem super al
tare holocaustorum nouum, quod fecerunt.
54 Secundùm tempus & secundum diem in
qua contaminauerunt illud gentes, in ipsa
G renouatum est in canticis, & citharis, & ci-
55 nyris, & in cymbalis. Et cecidit omnis po-
pulus in faciem, & adorauerunt et benedi-
xerunt in cœlum eum, qui prosperauit eis.
56 Et fecerunt dedicationem altaris diebus
octo, & obtulerunt holocausta cum lætitia
57 & sacrificium salutaris & laudis. Et orna-
uerunt faciem templi coronis aureis & scu-
tulis: & dedicauerunt portas & pastòphoria,
58 & imposuerunt eis ianuas. Et facta est læti-
tia in populo magna ualde, & auersum est
59 opprobrium Gentium. Et statuit Iudas &
fratres eius & uniuersa ecclesia Israël, ut agã
tur dies dedicationis altaris in temporibus
suis ab anno in annũ per dies octo, à quinta
& uicesima die mensis Casleu, cum lætitia
60 & gaudio. Et ædificauerunt in tempore illo
montem Sion, & per circuitum muros altos
& turres firmas: ne quando uenirent Gen-
tes, & conculcarent eum, sicut anteà fece-
61 runt. Et collocauit illic exercitum, ut ser-
uarent eum, & muniuit eum ad custodiendã
Beth-suram, ut haberet pópulus munitionẽ
contra faciem Idumææ.

1 Reg. 17. f 50.

1 Reg. 14. b 13.

*apprehenderunt

2. Mac. 10 a. 5.

Ioh. 10 e 22.

Ioh. 10 e 22.

CAPVT V.

1 ET factum est, ut audierunt Gen-
A tes in circuitu, quia ædificatum
est altare & sanctuarium sicut
2 prius, iratæ sunt ualde: & cogi
tabant tollere genus Iacob, qui
erant inter eos, & cœperunt occidere de po
3 pulo, & persequi. Et debellabat Iudas filios
Esau in Idumæa, & eos qui erant in Araba-
thane: quia circumsedebant Israëlitas. & per-
4 cussit eos plaga magna. Et recordatus est
malitiam filiorum Bean, qui erant populo
in laqueũ & in scandalum, insidiantes ei in
5 uiis: & cõclusi sunt ab eo in turribus. & appli
cuit ad eos, & anathematizauit eos, & in-
cendit turres eorum igni cum omnibus qui
6 in eis erant. Et transiuit ad filios Ammon,
& inuenit manum fortem, & populum co-
7 piosum, & Timotheum ducem ipsorum: &
commisit cum eis prælia multa, & contriti
8 sunt in conspectu eorum, & percussit eos:
& cepit Gazer ciuitatem, & filias eius, & re-
9 uersus est in Iudæam. Et congregatæ sunt
Gentes quæ sunt in Galaad, aduersus Israë-

litas qui erant in finibus eorum, ut tollerent
eos: & fugerunt in Datheman munitionem,
10 & miserunt literas ad Iudam & fratres
eius, dicentes: Congregatæ sunt aduersum
nos gentes per circuitum, ut nos auferant:
11 & parant uenire, & occupare munitionem
in quam confugimus: & Timótheus est dux
12 exercitus eorum. Nunc ergo ueni, & eripe
nos de manibus eorum, quia cecidit mul-
13 titudo de nobis. Et omnes fratres nostri
qui erant in locis Tubin, interfecti sunt: &
captiuas duxerunt uxores eorum, & na-
tos, & spolia, & peremerunt illic ferè mil-
14 le uiros. Et adhuc epistolæ legebantur, &
ecce alij nuncij uenerunt de Galilęa conscis-
sis tunicis, nunciantes secundùm verba
15 hæc: dicentes cōuenisse aduersum se à Pto-
lemaida, & Tyro, & Sidone: & repleta est
omnis Galilæa alienigenis, ut nos consu-
16 mant. Vt audiuit autem Iudas & populus
sermones istos, conuenit ecclesia magna co-
gitare quid facerēt fratribus suis qui in tri-
bulatione erant, & expugnabantur ab eis.
17 Dixitque Iudas Simoni, fratri suo: Elige
tibi viros, & vade, et libera fratres tuos in Ga
lilæa: ego autē & frater meus Ionathas ibi-
18 mus in Galaáditim. Et reliqt Iosephū, filiū
Zachariæ, & Azariam, duces populi cum resi-
19 duo exercitu in Iudæa ad custodiam, & præ
cepit illis, dicens: Præestote populo huic: &
nolite bellum committere aduersum gētes,
20 donec reuertamur. Et partiti sunt Simóni
uiri tria millia, vt iret in Galilæam: Iudę au
21 tem octo millia in Galaáditim. Et abiit Si
C mon in Galilęam, & commisit prælia mul-
ta cum gentibus: & contritæ sunt gentes à
facie eius, & persecútus est eos usq; ad por-
22 tam Ptolemaidis, & ceciderunt de Genti-
bus fere tria millia virorum, & accepit spo-
23 lia eorum: & assumpsit eos qui erant in Ga
lilæa & in Arbatis cum uxoribus & natis, &
omnibus quæ erant illis, & adduxit in Iudęā
24 cum lætitia magna. Et Iudas Machabæus
& Ionathas frater eius, transierunt Iordanē,
& abierunt uiam trium dierum per desertū.
25 Et occurrerunt eis Nabuthæi, & suscepe-
runt eos pacificè, & narrauerunt eis omnia
quæ acciderant fratribus eorum in Galáadi-
26 tide, & quia multi ex eis comprehensi sunt
in Barasa, & Bosor, & in Alimis, & in Casphor,
& Mageth, & Carnaim: hæ omnes ciuita-
27 tes munitæ, & magnę. Sed & in cæteris
ciuitatibus Galáaditidis tenētur cōprehen-
si, & in crastinum constituerunt admouere
exercitum ciuitatibus his, & comprehen-
28 dere, & tollere eos in una die. Et conuer-
tit Iudas & exercitus eius uiam in desertum
Bosor repente, & occupauit ciuitatem: & oc-
cidit omnem masculum in ore gladij, & ac-
cepit omnia spolia eorum, & succendit eam
29 igni. Et surrexerunt inde nocte, & ibant us-
30 que ad munitionem. Et factum est dilu-
D culo, cùm eleuassent oculos suos, & ecce po-
pulus multus, cuius nō erat numerus, portan
tes scalas & machinas, ut comprehenderent
31 munitionem: & expugnabant eos. Et vi-
dit Iudas quia cœpit bellum, & clamor belli
ascendit ad cœlum sicut tuba, & clamor ma-
32 gnus de ciuitate: & dixit exercitui suo: Pu-
33 gnate hodie pro fratribus vestris. Et venit
tribus ordinibus post eos, & exclamauerunt
34 tubis, & clamauerunt in oratione. Et cogno
uerunt castra Timóthei, quia Machabæus est,
& refugerunt a facie eius: & percusserūt eos
plaga magna, & ceciderunt ex eis in die illa
35 ferè octo millia virorum. Et diuertit Iu-
das in Maspha, & expugnauit, & cepit
eam: & occidit omnem masculum eius, & as-
sumpsit spolia eius, et succendit eam igni.
36 Inde perrexit, et cepit Casbon, et Mageth,
et Bosor, et reliquas ciuitates Galaaditidis.
37 Post hæc autem uerba, congregauit Timó-
theus exercitum alium, & castra posuit con-
38 tra Raphon trans torrentem. Et misit
Iudas speculari exercitum: & renunciaue-
runt ei, dicentes, Quia conuenerunt ad eū
omnes gentes quæ in circuitu nostro sunt, et
39 exercitus multus nimis: & Arabas condu-
xerunt in auxilium sibi, et castra posuerunt
trans torrentem, parati ad te venire in præ-
40 lium. Et abiit Iudas obuiam illis. Et ait
Timótheus principibus exercitus sui: Cum
appropinquauerit Iudas et exercitus eius ad
torrētem aquæ, si transierit ad nos prior, nō
poterimus sustinere eū: qa potēs poterit ad-
41 uersum nos. si vero timuerit transire, et
posuerit castra extra flumen, transfretemus
42 ad eos, et poterimus aduersus illum. Vt
autem appropinquauit Iudas ad torrentem
aquæ, statuit Scribas populi secus torrentem,
et mandauit eis, dicens: Neminem homi-
num reliqueritis, sed ueniant omnes in prę-
43 lium. Et transfretauit ad illos prior, et
omnis populus post eum, et contritæ sunt
omnes gentes à facie eorum, et proiecerunt
arma sua, fugerunt ad phanum quod erat
44 in Carnaim. Et occupauit ipsam ciuitatem,
et phanum succendit igni cum omnibus quę
erant in ipso: et oppressa est Carnaim, et nō
45 potuit sustinere contra faciem Iudæ. Et cō
gregauit Iudas uniuersos Israëlitas qui erāt
in Galaáditide, à minimo usque ad maxi-
mum, et uxores eorum, et natos, et exerci-
tum magnum valde, ut uenirent in terram
46 Iudæ. Et venerunt vsque Ephron: et hæc ci-
uitas magna in ingressu posita, munita val-
de et nō erat declinare ab ea dextera uel si-
47 nistra. sed per mediā iter erat. Et inclu-
F serunt se qui erant in ciuitate, et obstruxe-
runt portas lapidibus. et misit ad eos Iudas
48 uerbis pacificis, dicens: Transeamus per Nu. 20. e
terram uestram, ut eamus in terram nostrā:
et nemo nobis nocebit, tantùm pedibus trās
49 ibimus. Et nolebant eis aperire. Et pręce-
pit Iudas prædicari in castris, ut applicarent
50 unusquisq; in quo erat loco. Et applicue-
runt se uiri uirtutis, et oppugnauit ciuita-
tem illam tota die, et tota nocte. et tradita
51 est ciuitas in manu eius: et peremerunt
omnem masculum in ore gladij, et eradica-
uit eam: et accepit spolia eius, et transiuit
52 per totam ciuitatem super interfectos. Et

transgressi

transgressi sunt Iordanem in campo magno,
53 contra faciem Beth-san. ¶ Et erat Iudas congregans extremos, & exhortabatur populum
per totam uiam, donec uenirent in terram
54 Iuda: ¶ & ascenderunt in mõtem Sion cum
lætitia & gaudio, & obtulerunt holocausta,
quod nemo ex eis cecidisset donec reuer-
55 terentur in pace. ¶ Et in diebus quibus erat
Iudas & Ionatas in terra Galaad, & Simon
frater eius in Galilæa contra faciem Ptole-
56 maidis, ¶ audiuit Iosephus Zachariæ filius,
& Azarias, principes virtutis res bene gestas,
57 & prælia quæ facta sunt, & dixit: ¶ Faciamus
& ipsi nobis nomen, & eamus pugnare aduersus Gentes, quę in circuitu nostro sunt.
58 ¶ Et præcepit his, qui erant in exercitu suo,
59 & abierunt Iamniam. ¶ Et exiuit Gorgias
G de ciuitate, & viri eius obuiam illis in pu-
60 gnam. ¶ Et fugati sunt Iosephus & Azarias
vsq; in fines Iudæę: & ceciderunt illo die de
populo Israël ad duo millia viri, & facta est
61 plaga magna in populo: ¶ quia non audierunt Iudam & fratres eius, existimantes for-
62 titer se facturos. ¶ ipsi autem non erant de
semine virorum illorum per quos salus fa-
63 cta est in Israël. ¶ Et *viri Iuda` magnificati

*vir Iudas & fratres eius.

sunt valde in cõspectu omnis Israël, & Gentium omnium, vbi audiebatur nomen eorũ.
64 ¶ Et conuenerunt ad eos fausta acclamantes.
65 ¶ Et exiuit Iudas & fratres eius, & expugnabant filios Esau in terra quæ ad Austrum est,
& percussit Chebron, & filias eius: & muros
eius, & turres succendit igni in circuitu.
66 ¶ Et mouit castra, vt iret in terram alienige-
67 narum, & perambulabat Samariam. ¶ In
die illa ceciderunt sacerdotes in bellum, dũ
*volunt` fortiter facere, dum sine consilio
68 *exeunt` in prælium. ¶ Et declinauit Iudas in

*vult
*exit 30.

Azotum in terram alienigenarum, & diruit
aras eorum, & sculptilia deorum ipsorum
succendit igni: & cepit spolia ciuitatum, &
reuersus est in terram Iuda.

CAPVT VI.

1 ET Rex Antiochus perambula-
A bat superiores regiones, & audiuit esse ciuitatem Elymaidẽ
in Perside nobilissimam, & co-
2 piosam in argento & auro, ¶ tẽplumq; in ea locuples valde, & illic velamina aurea, & loricæ, & scuta, quæ reliquit
Alexander Philippi, Rex Macedo, qui regna-
3 uit primus in Græcia. ¶ Et venit, & quęrebat
capere ciuitatem, & deprædari eam, & non
potuit: quoniã innotuit sermo his, qui erant
4 in ciuitate. ¶ & insurrexerunt in prælium,
& fugit inde, & abijt cum tristitia magna, &
5 reuersus est in Babyloniam. ¶ Et venit, qui
nunciaret ei in Perside, quia fugata sunt ca-
6 stra, quæ erant in terra Iuda: ¶ & quia abijt
Lysias cum virtute forti in primis, & fugatus est à facie Iudæorum, & inualuerunt armis & viribus, & spolijs multis quæ ceperũt
7 de castris, quæ exciderunt: ¶ & quia diruerũt
abominationem quam ædificauerant super
altare quod erat in Ierusalem: & sanctificationem, sicut prius circundederunt muris
excelsis: sed & Beth-suram ciuitatem suam.
8 ¶ Et factũ est, vt audiuit Rex sermones istos,
expauit, & commotus est valde: & decidit in
lectum, & incidit in languorem præ tristitia,
9 quia non factum est ei sicut cogitabat. ¶ Et
erat illic per dies multos: quia renouata est
B in eo tristitia magna, & arbitratus est se mo-
10 ri, ¶ & vocauit omnes amicos suos, & dixit
illis: Recessit somnus ab oculis meis, & cõ-
11 cidi, et corrui corde præ solicitudine, ¶ et dixi in corde meo: In quantam tribulationem
deueni, & in quos fluctus tristitiæ in qua nũc
sum: qui iucundus eram, & dilectus in po-
12 testate mea? ¶ Nunc verò reminiscor malorum, quę feci in Ierusalem, vnde & abstuli
omnia spolia aurea & argentea, quæ erant in
ea, & misi auferre habitantes Iudæam sine
13 causa. ¶ Cognoui ergo quia propterea inuenerunt me mala ista: & ecce pereo tristitia
14 magna in terra aliena. ¶ Et vocauit Philippum, vnum de amicis suis, & præposuit eum
15 super vniuersum regnum suum: ¶ & dedit ei
diadema, & stolam suam, & annulum, vt adduceret Antiochum filium suum, & nutriret
16 eum, & regnaret. ¶ Et mortuus est illic Antiochus Rex anno centesimo quadragesimo
17 nono. ¶ Et cognouit Lysias, quoniam mortuus est Rex, & constituit regnare Antiochũ
filium eius, quem nutriuit adolescentem:
18 & uocauit nomen eius Eupatorem. ¶ Et hi
qui erant in arce, concluserant Israël in circuitu Sanctorum: & quærebant eis mala
19 semper, & firmamentum Gentium. ¶ Et co-
C gitauit Iudas disperdere eos: & conuocauit
20 uniuersum populum, vt obsiderent eos. ¶ Et
conuenerunt simul, & obsederunt eos anno centesimo quinquagesimo, & fecerunt
21 balistas & machinas. ¶ Et exierunt quidam
ex eis, qui obsidebantur: & adiunxerunt se
22 illis aliqui impij ex Israël, ¶ & abierunt ad
Regem, & dixerunt: Quousque non facis iu-
23 dicium, & vindicas fratres nostros? Nos decreuimus seruire patri tuo, & ambulare in p̃-
24 ceptis eius, & obsequi edictis eius: ¶ & filij
populi nostri propter hoc alienabant se à nobis, & quicunq; inueniebantur ex nobis, interficiebantur, et hæreditates nostræ diripie-
25 bantur. ¶ Et non ad nos tantùm extenderũt
26 manum, sed & in omnes fines nostros, ¶ & ecce applicuerũt hodie ad arcem in Ierusalem,
occupare eam; & munitionem in Beth-su-
27 ram munierunt. ¶ & nisi præueneris eos velocius, maiora quàm hæc facient, & non po-
28 teris obtinere eos. ¶ Et iratus est Rex, vt hæc
audiuit: & cõuocauit omnes amicos suos, &
principes exercitus sui, & eos qui super equi-
29 tes erant. ¶ Sed & de regnis alijs, & de in-
D sulis maritimis venerunt ad eum exercitus
30 cõductitij. ¶ Et erat numerus exercitus eius,
cẽtum millia peditũ & uiginti millia equitum, & elephanti triginta duo docti ad præ-
31 lium. ¶ Et venerunt per Idumæam, & applicuerunt ad Beth-suram, & pugnauerunt dies
multos, & fecerunt machinas: & exierunt,
& succenderunt eas igni, & pugnauerunt vi-

32 tiliter. ¶ Et recessit Iudas ab arce, & mo-
uit castra ad Beth-zacharam contra castra
33 Regis. ¶ Et surrexit Rex ante lucem, & con-
citauit exercitus in impetum contra uiam
Beth-zacharam: & comparauerunt se exer-
34 citus in prælium, & tubis cecinerunt: ¶ &
elephantis ostenderunt sanguinem uuæ &
35 mori, ad acuendos eos in prælium. ¶ & diui-
serunt bestias per legiones: & astiterunt sin-
gulis elephãtis mille viri in loricis concate-
natis, & galeæ atręæ in capitibus eorum, &
quingenti equites ordinati vnicuique bestiæ
36 electi erant. ¶ Hi ante tempus ubicunque
erat bestia, ibi erant: & quocunque ibat, ibãt,
37 & non discedebant ab ea. ¶ Sed & turres li-
gneæ super eos firmæ protegentes super sin-
gulas bestias: & super eas machinæ: & super
singulas, viri virtutis triginta duo, qui pugna
38 bant desuper: & intus magister bestiæ. ¶ Et
E residuum equitatum hinc & inde statuit in
duas partes, tubis exercitum commouere, &
39 perurgere cõstipatos in legionibus eius. ¶ Et
ut refulsit Sol in clypeos aureos & æreos, re
splenduerunt montes ab eis, & resplendue-
40 runt sicut lampades ignis. ¶ Et distincta est
pars exercitus Regis per montes excelsos, &
alia per loca humilia: & ibant cautè & ordi-
41 natè. ¶ Et commouebantur omnes inhabi-
tantes terram a uoce multitudinis eorum, &
incessu turbæ, & collisione armorum. erat
42 enim exercitus magnus valde & fortis. ¶ Et
appropiauit Iudas, & exercitus eius in prliũ:
& ceciderunt de exercitu Regis sexcẽti uiri.
43 ¶ Et vidit Eleazar, filius Saura, unam de be-
stiis loricatam loricis Regis, & erat eminẽs
super cæteras bestias; & uisum est ei, ꝙ in ea
44 esset Rex: ¶ & dedit se ut liberaret populum
45 suum, & acquireret sibi nomẽ æternum. ¶ Et
cucurrit ad eam audacter in medio legionis
interficiens à dextris & à sinistris, & cadebãt
46 ab eo huc atque illuc. ¶ Et iuit sub pedes ele
phantis, & supposuit se ei, & occidit eum: &
cecidit in terrã super ipsum, & mortuus est
47 illic. ¶ Et videntes uirtutem Regis, & impe-
F tum exercitus eius, diuerterunt se ab eis. ¶ Ca
48 stra autem Regis ascenderunt contra eos in
Ierusalem, et applicuerunt castra Regis ad Iu
49 dæam, & montem Sion. ¶ Et fecit pacem
cum his qui erãt in Beth-sura: & exierunt de
ciuitate, quia non erant eis ibi alimenta cõ-
50 clusis, quia sabbatha erant terræ. ¶ Et com-
prehendit rex Beth-suram: & consti uit illic
51 custodiã seruare eam. ¶ Et conuertit castra
ad locũ sãctificationis dies multos: & statuit
illic balistas, & machinas, & ignis iacula, &
tormenta ad lapides iactandos, & spicula, &
scorpios ad mittẽdas sagittas & fundibula.
52 ¶ Fecerunt aũt & ipsi machinas aduersus ma
chinas eorum, & pugnauerunt dies multos.
53 ¶ Escæ autem non erant in ciuitate, eo quod
septimus annus esset: & qui remanserant in
Iudæa de Gentibus, consumpserant reliquias
54 eorum quæ repositæ fuerant. ¶ Et remanse-
runt in sanctis viri pauci, quoniam obtinue-
rat eos fames: & dispersi sunt vnusquisque
55 in locum suum. ¶ Et audiuit Lysias, quod
Philippus, quem constituerat rex Antiochus
cum adhuc viueret, vt nutriret Antiochum
56 filium suum, & regnaret, ¶ reuersus esset à
G Perside & Media, & exercitus qui abierat
cum ipso, & quia quærebat suscipere regni
57 negocia: ¶ & festinauit ire, & dicere ad Regẽ
& duces exercitus: Deficimus quotidie, &
esca nobis modica est, & locus quem obside-
mus, est munitus, & incumbit nobis ordina-
58 re de regno. ¶ Nunc itaque demus dextras
hominibus istis, & faciamus cum illis pacem
59 & cum omni gente eorum: ¶ & constitua-
mus illis, vt ambulent in legitimis suis sicut
prius. propter legitima enim ipsorum quæ
despeximus, irati sunt, & fecerunt omnia
60 hęc. ¶ Et placuit sermo in conspectu Regis &
principum: & misit ad eos pacem facere: &
61 receperunt illam. ¶ Et iurauit illis Rex &
62 principes: & exierunt de munitione. ¶ Et
intrauit Rex mõtem Sion, & uidit munitio-
nem loci: & rupit citius iuramẽtũ quod iu-
rauit, & mandauit destruere murum in gyro.
63 ¶ Et discessit festinanter, & reuersus est An-
tiochiam, & inuenit Philippum dominantẽ
ciuitati: & pugnauit aduersus eum, & occu-
pauit ciuitatem.

CAPVT VII.

1 ANNO cẽtesimo quinquagesimo
A primo exiit Demetrius, Seleuci
filius, ab vrbe Roma, & ascen-
dit cum paucis viris in ciuita-
tem maritimam, & regnauit
2 illic. ¶ Et factum est: ut ingressus est domum
regni patrum suorum, comprehendit exer-
citus Antiochum & Lysiam, ut adducerent
3 eos ad eum. ¶ Et res ei innotuit: & ait, No-
4 lite mihi ostendere faciem eorum. ¶ Et oc-
cidit eos exercitus. Et sedit Demetrius super
5 sedem regni sui, ¶ & uenerunt ad eum viri
iniq & impij ex Israël: & Alcimus dux eorũ,
6 qui uolebat fieri sacerdos. ¶ Et accusauerunt
populum apud Regem, dicentes: Perdidit
Iudas & fratres eius oẽs amicos tuos, & nos
7 disperdidit de terra nostra. ¶ Nunc ergo mit-
te uirum cui credis, vt eat & uideat extermi-
nium omne quod fecit nobis* & regionibus *in
Regis, & puniat oẽs amicos eius & adiuto-
8 res eorum. ¶ Et elegit Rex ex amicis suis Bac
B chidem, qui dominabatur trans flumen ma-
gnum in regno, & fidelem Regi: & misit
9 eum, ¶ & Alcimum impium constituit in
sacerdotium, & mandauit ei facere vltionem
10 in filios Israël. ¶ Et surrexerunt, & venerũt
cũ exercitu magno in terram Iuda, & mise-
rũt nuncios, & locuti sunt ad Iudam, & ad
11 fratres eius verbis pacificis in dolo. ¶ Et non Infr. 10. d
intenderunt sermonibus eorum: uiderunt 46.
enim quia uenerunt cum exercitu magno.
12 ¶ Et cõuenerũt ad Alcimum & Bacchidem
congregatio Scribarum requirere quæ iusta
13 sunt: ¶ & primi Assidæi qui erãt in filiis Is-
14 raël, & exquirebant ab eis pacem. ¶ Dixe-
runt enim: Homo sacerdos de semine Aarõ
15 uenit, non decipiet nos. ¶ Et locutus est cũ
eis uerba pacifica: & iurauit illis, dicens:

Non inferemus vobis malum, neque ami-
16 cis veſtris. ¶ Et crediderunt ei. Et compre-
hendit ex eis ſexaginta viros, & occidit eos
in vna die, ſm verbum quod ſcriptum eſt: ſal.78.a
17 ¶ | Carnes ſanctorum tuorum, & ſanguinẽ 1.3.
C ipſorum effuderunt in circuitu Ieruſalem, &
18 nõ erat q ſepeliret. ¶ Et incubuit timor & tre
mor in omnem populũ: quia dixerunt: Non
eſt veritas & iudicium in eis: tranſgreſſi
ſunt enim conſtitutum, & iuſiurãdum quod
19 iurauerunt. ¶ Et mouit Bacchides caſtra ab
Ieruſalem, & applicuit in Beth-zecha: &
miſit, & comprehendit multos ex eis qui ad
ſe refugerant, & quoſdã de populo mactauit,
20 & in puteũ magnum proiecit. ¶ Et commi-
ſit regionem Alcimo, & reliquit cum eo au-
xilium in adiutorium ipſi. Et abijt Bacchides
21 ad Regẽ: ¶ & ſatis agebat Alcimus pro prin-
22 cipatu ſacerdotij ſui. ¶ & conuenerunt ad cũ
omnes qui perturbabant populum ſuum, &
obtinuerunt terram Iuda, & fecerunt plagam
23 magnam in Iſraël. ¶ Et vidit Iudas omnia
mala quę fecit Alcimus, & qui cum eo erant
24 filijs Iſraël, multo plus quàm Gentes: ¶ &
exijt in omnes fines Iudæę in circuitu, &
fecit vindictam in viros deſertores, & ceſſa-
25 uerunt vltrà exire in regionem. ¶ Vidit au-
D tem Alcimus, quòd præualuit Iudas, & qui
cum eo erant: & cognouit quia non poteſt
ſuſtinere eos, & regreſſus eſt ad Regem, & ac
26 cuſauit eos multis criminibus. ¶ | Et miſit Mac.15.
Rex Nicanorem, unum ex principibus ſuis .1.
nobilioribus, qui erat inimicitias exercẽs cõ
tra Iſraël: & mandauit ei euertere populum.
27 ¶ Et uenit Nicanor in Ieruſalem cum exer-
citu magno, & miſit ad Iudam & ad fratres
28 eius uerbis pacificis cum dolo, ¶ dicens: Non
ſit pugna inter me & vos: ueniam cum uiris
29 paucis, vt uideã facies ueſtras cum pace. ¶ Et
uenit ad Iudam, & ſalutauerunt ſe inuicem
pacificè: & hoſtes parati erant rapere Iudã.
30 ¶ Et innotuit ſermo Iudæ, quoniam cum do
lo venerat ad eum: & conterritus eſt ab eo, &
31 amplius noluit uidere faciẽ eius. ¶ Et cogno
E uit Nicanor, quoniam denudatum eſt conſi-
lium eius: & exiuit obuiam Iudæ in pugnam
32 iuxta Capharſalama. ¶ Et ceciderunt de Ni-
canoris exercitu, ferè quinq; millia uiri, & fu
33 gerunt in ciuitatem Dauid. ¶ Et poſt hæc
verba aſcendit Nicanor in montem Sion, &
exierunt de ſacerdotibus populi ſalutare eũ
in pace, & demonſtrare ei holocauſtomata
34 quæ offerebantur pro Rege. ¶ Et irridens
ſpreuit eos, & polluit: & locutus eſt ſuper-
35 bè, ¶ & iurauit cũ ira, dicens: Niſi traditus
fuerit Iudas, & exercitus eius in manus
meas: continuò cùm regreſſus fuero in pa-
ce, ſuccendam domum iſtam. Et exijt cum
36 ira magna: ¶ & intrauerunt ſacerdotes, &
ſteterunt ante faciem altaris, & templi: &
37 flentes dixerunt: ¶ Tu Domine elegiſti do-
F mum iſtam ad inuocandum nomen tuum
in ea, vt eſſet domus orationis, & obſecra-
38 tionis populo tuo. ¶ fac vindictam in ho-
mine iſto, & exercitu eius, & cadant in
gladio: memento blaſphemias eorum, &
39 ne dederis eis ut permaneant. ¶ Et exijt Ni-
canor ab Ieruſalem, & caſtra applicuit ad
Beth-horon: & occurrit illi exercitus Syriæ.
40 ¶ Et Iudas applicuit in Adarſa cum tribus
41 millibus viris. & orauit Iudas, & dixit: ¶ | Qui 4.Re.19.g
miſſi erant à Rege Sennacherib, Domine, 15
quia blaſphemauerunt te, exiit angelus, & Tob.1.d 21
percuſſit ex eis centum octogintaquinque Eccl 48.d
42 millia: ¶ ſic contere exercitum iſtum in 25.
conſpectu noſtro hodie, & ſciant cæteri qa Eſa.37.g
male locutus eſt ſuper ſancta tua: & iudica 36.
43 illum ſecundum malitiam illius. ¶ Et com- 2.Mac.8.c
miſerunt exercitus prælĩũ tertiadecima die 19.15.c.12
menſis Adar: & contrita ſunt caſtra Nica-
44 noris, & cecidit ipſe primus in prælio. ¶ Vt
G autẽ uidit exercitus eius quia cecidiſſet Ni-
canor, proiecerunt arma ſua, & fugerunt:
45 ¶ & perſecuti ſunt eos uiam vnius diei ab
Adazer, uſquequo ueniatur in Gazara, &
tubis cecinerunt poſt eos cum ſignificatio-
46 nibus. ¶ & exierunt de omnibus caſtellis
Iudææ in circuitu, & uentilabant eos corni-
bus, & conuertebantur iterũ ad eos, & ceci-
derunt oẽs gladio, & non eſt relictus eis
47 nec vnus. ¶ Et acceperunt ſpolia eorum in
prædam: et caput Nicanoris amputauerunt,
et dexteram eius quam extenderat ſuperbè,
et attulerunt, et ſuſpenderunt contra Ieru-
48 ſalem: ¶ Et lætatus eſt populus valde, &
49 egerunt diem illam in lætitia magna. ¶ Et cõ
ſtituit agi omnibus annis diem iſtam tertia-
50 decima die menſis Adar. ¶ Et ſiluit terra Iu-
da dies paucos.

CAPVT VIII.

1 ET audiuit Iudas nomen Roma-
A norum quia ſunt potentes vi-
ribus, et acquieſcunt ad omnia
quæ poſtulantur ab eis: & qui-
cunque acceſſerunt ad eos, ſta-
tuerunt cum eis amicitias; et quia ſunt potẽ
2 tes uiribus. ¶ Et audierũt prælia eorũ, et uir-
tutes bonas quas fecerũt in Galatia, qa obti-
3 nuerũt eos et duxerũt ſub tributũ: ¶ et quãta
fecerunt in regione Hiſpaniæ, et quod in po-
teſtatem redegerunt metalla argenti et auri
quę illic ſunt; et poſſederunt omnem locum
4 conſilio ſuo et patientia: ¶ locaq; quæ longè
erant ualde ab eis, et reges qui ſuperuenerãt
eis ab extremis terræ, contriuerunt, et per-
cuſſerunt eos plaga magna: cæteri autem
5 dant eis tributum omnibus annis. ¶ et Phi-
lippum, et Perſen Ceteorum Regem, &
cæteros qui aduerſum eos arma tulerant, cõ-
6 triuerunt in bello, et obtinuerunt eos ¶ et
Antiochum magnũ Regem Aſiæ, qui eis pu-
gnam intulerat, habens centum viginti ele
phantes, et equitatum, et currus, et exerci-
7 tum magnum valde contritum ab eis: ¶ et
quia ceperunt eum uiuum, et ſtatuerunt
ei ut daret ipſe et qui regnarent poſt ipſum
B tributum magnum, et daret obſides, et con-
8 ſtitutum, et ¶ regionem Indorum, et Medos,
et Lydos de optimis regionibus eorum: et
acceptas eas ab eis, dederunt Eumeni Regi.
9 ¶ et quia qui erant apud Helladam, voluerũt

ire, et

10 ire, & tollere eos: & innotuit sermo his, &
miserunt ad eos ducem vnum, & pugnaue-
runt contra illos, & ceciderunt ex eis mul-
ti, & captiuas duxerunt vxores eorum, & fi-
lios, & diripuerũt eos, & terram eorum pos-
sederunt, & destruxerunt muros eorum, &
in seruitutem illos redegerunt usque in hunc
11 diem: & residua regna, & insulas quæ ali-
quando restiterant illis, exterminauerunt, &
12 in potestatem redegerunt. Cùm amicis au-
tem suis, & qui in ipsis requiem habebant,
conseruauerunt amicitiam, & obtinuerunt
regna quæ erant proxima, & quæ erant lon-
gè: quia quicunque audiebant nomen eo-
13 rum, timebant eos: quibus verò uellent au
xilio, esse vt regnarent, regnabant: quos au-
tẽ vellẽt, regno deturbabant: & exaltati sunt
14 ualde. Et in omnibus istis nemo portabat
diadema, nec induebatur purpura, ut magni-
15 ficaretur in ea. Et quia curiam fecerunt
sibi, & quotidie consulebant trecentos vi-
C ginti consilium agẽtes semper de multitu-
16 dine, ut quæ digna sunt, gerant. & commit
tunt vni homini magistratum suum per sin-
gulos annos dominari vniuersæ terræ suæ, &
omnes obediunt vni, & non est inuidia, neq;
17 zelus inter eos. Et elegit Iudas Eupolemũ,
filium Iohannis, filij Iacob: & Iasonem, filiũ
Eleazari, & misit eos Romam constituere
18 cum illis amicitiam & societatem: & vt
auferrent ab eis iugum Græcorum, quia vi-
derunt quòd in seruitutem premerent regnũ
19 Israël. Et abierunt Romam uiam multam
valde, & introierunt curiam, & dixerunt:
20 Iudas Machabæus, & fratres eius, & popu-
lus Iudæorum, miserunt nos ad vos statuere
vobiscum societatem & pacem, & conscri-
21 bere nos socios & amicos vestros. Et pla-
22 cuit sermo in conspectu eorum. Et hoc re-
scriptum est, quod rescripserunt in tabulis
æreis, & miserũt in Ierusalem, vt esset apud
eos ibi memoriale pacis & societatis.
23 BENE SIT ROMANIS & genti Iu-
D dæorum in mari & in terra in æternum:
24 gladiusq; & hostis procul sit ab eis. Quòd
si institerit bellum Romanis prius, aut om-
nibus socijs eorum in omni dominatione
25 eorum: auxilium feret gens Iudæorum,
26 prout tempus dictauerit, corde pleno: &
prælianribus non dabunt, neque subministra
bunt triticum, arma, pecuniam, naues,
sicut placuit Romanis: & custodient man-
27 data eorum, nihil ab eis accipientes. Simi-
liter autem & si genti Iudæorum prius acci-
derit bellum, adiuuabunt Romani ex ani-
28 mo, prout eis tempus permiserit: & adiu-
uantibus non dabitur triticum, arma, pecu-
nia, naues, sicut placuit Romanis: & custo-
29 dient mandata eorum absque dolo. secun-
dum hæc uerba constituerunt Romani popu
30 lo Iudæorum. Quod si post hęc verba, hi
aut illi addere, aut demere ad hæc aliquid vo
luerint, facient ex proposito suo: & quæcun-
que addiderint vel dempserint, rata erunt.
31 Sed & de malis quæ Demetrius Rex fecit
in eos, scripsimus ei, dicentes: Quare graua-
sti iugum tuum super amicos nostros, & so
32 cios Iudæos? Si ergo iterum adierint nos
aduersum te, faciemus illis iudicium: & pu-
gnabimus tecum mari terraq;.

CAPVT IX.

1 INTEREA ut audiuit Deme-
A trius, quia cecidit Nicanor &
exercitus eius in prælio, appo-
suit & Bacchidem & Alcimum
rursum mittere in Iudæam, &
2 dextrum cornu cum illis. Et abierunt viam
quæ ducit in Galgala, & castra posuerunt in
Masaloth, quæ est in Arbellis: & occupaue-
runt eam, & peremerunt animas hominum
3 multas. In mẽse primo anni cẽtesimi & quin
quagesimi secundi, applicuerunt exercitum
4 ad Ierusalem: & surrexerunt, & abierunt
in Bereã uiginti millia virorum, & duo mil-
5 lia equitũ. Et Iudas posuerat castra in Lai-
6 sa, & tria millia uiri electi cũ eo. & viderunt
multitudinem exercitus, quia multi sunt, &
timuerunt valde: & multi subtraxerunt se
de castris, & nõ remanserunt ex eis nisi octin
7 genti uiri. Et uidit Iudas, quòd defluxit exerci-
tus suus, & bellum perurgebat eum, & cõfra-
ctus est corde: quia non habebat tempus cõ
8 gregandi eos, & dissolutus est. Et dixit his
qui residui erant: Surgamus, & eamus ad ad-
uersarios nostros, si poterimus pugnare ad-
9 uersus eos. Et auertebant eum, dicentes:
Non poterimus, sed liberemus animas no-
stras modo, & reuertamur ad fratres no-
stros, & tunc pugnabimus aduersus eos:
10 nos autem pauci sumus. Et ait Iudas:
B Absit istam rem facere, ut fugiamus ab eis:
& si appropiauit tempus nostrum, moria-
mur in uirtute propter fratres nostros, et
11 non inferamus crimen glorię nostrę. Et
mouit exercitus de castris, & steterunt illis
obuiam: et diuisi sunt equites in duas par-
tes, et fundibularij et sagittarij præibant e-
xercitum, et primi certaminis omnes po-
12 tentes. Bacchides autem erat in dextro
cornu, et proximauit legio ex duabus parti-
13 bus, et clamabant tubis. Exclamauerunt
autem et hi qui erant ex parte Iudæ etiam
ipsi, et commota est terra a voce exercituũ:
et commissum est prę lium à manè usque
14 ad uesperam. Et vidit Iudas, quòd firmior
est pars exercitus Bacchidis in dextris, et
conuenerunt cum ipso omnes constantes
15 corde: et contrita est dextera pars ab eis,
et persecutus est eos usq; ad montem Azoti.
16 Et qui in sinistro cornu erant, uiderunt
quòd contritum est dextrum cornu, et secu-
ti sunt post Iudam et eos qui cum ipso e-
17 rant à tergo: et ingrauatum est prælium,
& ceciderunt vulnerati multi ex his & ex il-
18 lis. Et Iudas cecidit, & cæteri fugerunt.
19 Et Ionathas, & Simon tulerunt Iudã fra-
C trem suũ, & sepelierunt eum in sepulchro pa
20 trum suorum in ciuitate Modin: Et fleue-
runt eum omnis populus Israël planctu ma-
21 gno: & lugebant dies multos, & dixerunt:
Quomodo cecidit potens, qui saluum facie-

bat

22 bat populum Iſraël? Et cætera verba bel-
lorum Iudæ, & virtutum quas fecit, & ma-
gnitudinis eius, non ſunt deſcripta: multa
23 enim erant valde. Et factum eſt: poſt obitū
Iudę emerſerunt iniqui in omnibus finibus
Iſraël, & exorti ſunt omnes qui operabantur
24 iniquitatem. In diebus illis facta eſt fames
magna valde, & tradidit ſe Bacchidi omnis
25 regio eorum cum ipſis. Et elegit Bacchides
viros impios, & conſtituit eos dños regio-
26 nis: & exquirebant & perſcrutabantur
amicos Iudæ, & adducebāt eos ad Bacchidē,
27 & vindicabat in illos, & illudebat. Et facta
eſt tribulatio magna in Iſraël, qualis nō fuit
ex die qua non eſt viſus propheta in Iſraël.
28 Et congregati ſunt omnes amici Iudę, &
29 dixerunt Ionathæ: Ex quo frater tuus Iu-
das defunctus eſt, vir ſimilis ei non eſt, qui
exeat cōtra inimicos, Bacchidem, & eos qui
30 inimici ſunt gentis noſtræ. Nunc itaque te
hodie elegimus eſſe pro eo nobis in principē
32 & ducem ad bellādum bellum noſtrum. Et
ſuſcepit Ionathas tempore illo principatum,
32 & ſurrexit loco Iudæ fratris ſui. Et cogno-
33 uit Bacchides, & quærebat eū occidere. Et
cognouit Ionathas, & Simon frater eius, &
D omnes qui cum eo erant: & fugerunt in de-
ſertum Thecuæ, & conſederunt ad aquam
34 lacus Aſphar. Et cognouit Bacchides: &
die ſabbathorum venit ipſe & omnis exerci-
-11. 35 tus eius trans Iordanem: & Ionathas mi-
ſit fratrem ſuum ducem populi, & rogauit
°commen Nabuthæos amicos ſuos, vt °commodarent il-
daret 19. 36 lis apparatum ſuum qui erat copioſus. Et
exierunt filij Iambri ex Madaba, & compre-
henderunt Iohannem & omnia quæ habe-
37 bat, & abierunt habentes ea. Poſt hæc ver-
ba renunciatum eſt Ionathæ & Simóni fra-
tri eius, quia filii Iambri faciunt nuptias ma-
gnas, & ducunt ſponſam ex Madaba, filiam
vnius de magnis principibus Chanáan, cum
38 ambitione magna. Et recordati ſunt ſan-
guinis Iohannis fratris ſui: & aſcenderunt, &
39 abſconderunt ſe ſub tegumēto montis. Et
eleuauerunt oculos ſuos, & viderunt: & ec-
ce tumultus, & apparatus multus: & ſpon-
ſus proceſſit, & amici eius: & fratres eius
obuiam illis cum tympanis, & muſicis, &
40 armis multis. Et ſurrexerunt ad eos ex inſi
dijs, & occiderunt eos, & ceciderūt uulnera-
ti multi, & reſidui fugerūt in montes: & acce
41 perunt omnia ſpolia eorum, & conuerſæ
ſunt nuptiæ in luctū, et uox muſicorū ipſorū
42 in lamentum. Et uindicauerunt uindictam
ſanguinis fratris ſui: & reuerſi ſunt ad ripā
43 Iordanis. Et audiuit Bacchides, & uenit die
ſabbathorum uſque ad oram Iordanis in uir
44 tute magna. Et dixit ad ſuos Ionathas: Sur
E gamus, & pugnemus contra inimicos no-
ſtros: non eſt enim hodie ſicut heri, & nu-
45 diuſtertius. ecce enim bellum ex aduer-
ſo, aqua uerò Iordanis hinc & inde, & ripæ,
& paludes, & ſaltus: & non eſt locus diuer-
J:.Pa.30 e 46 tendi. Nunc ergo clamate in cœlum, ut
J. liberemini de manu inimicorum veſtrorum.
47 Et commiſſum eſt bellum. Et extendit
Ionathas manum ſuam percutere Bacchi-
48 dem, & diuertit ab eo retro: et diſſilijt
Ionathas, et qui cum eo erant, in Iordanem,
49 et tranſnatauerunt ad eos Iordanem: &
ceciderunt de parte Bacchidis die illa mille
50 uiri: & reuerſi ſunt in Ieruſalem, & ædifi-
cauerunt ciuitates munitas in Iudęa, muni-
tionem, quæ erat in Iericho, & Ammaum,
& in Beth horon, et in Beth-el, et Thamna-
ta, & Phara, & Thopo muris excelſis, & por-
51 tis et ſeris. Et poſuit cuſtodiam in eis, ut
52 inimicitias exercerent in Iſraël: et muniuit
ciuitatem Beth-ſuram, et Gazaram, et ar-
cem, et poſuit in eis auxilia, et apparatum
53 eſcarum: et accepit filios principum regio-
nis obſides, et poſuit eos in arce in Ieruſa-
54 lem, in cuſtodiam. Et anno centeſimo
F quinquageſimotertio, menſe ſecundo, præ-
cepit Alcimus deſtrui muros domus ſan-
ctæ interioris, et deſtrui opera prophetarū:
55 et cœpit deſtruere. In tempore illo percuſ-
ſus eſt Alcimus: et impedita ſunt opera il-
lius, & occluſum eſt os eius, et diſſolutus eſt
paralyſi, nec ultrà potuit loqui uerbum, et
56 mandare de domo ſua. Et mortuus eſt
Alcimus in tempore illo cum tormento ma-
57 gno. Et uidit Bacchides, quoniam mortuus
eſt Alcimus: et reuerſus eſt ad Regem, et
58 ſiluit terra Iuda annis duobus. Et co- -18.
gitauerunt omnes iniqui, dicentes: Ecce Io-
nathas, & qui cum eo ſunt, in ſilentio ha-
bitant confidenter: nunc ergo adduca-
mus Bacchidem, et comprehendet eos
59 omnes vna nocte. Et abierunt, et con-
60 ſilium ei dederunt. Et ſurrexit, ut ueniret
cum exercitu multo: et miſit occultè epiſto-
las ſociis ſuis qui erant in Iudæa, ut compre-
henderent Ionatham et eos qui cum eo erāt:
ſed non potuerunt, quia innotuit eis con-
61 ſilium eorum. Et apprehendit de uiris re-
gionis, qui principes erāt °militię, quinqua- °malitia 5
62 ginta uiros, et occidit eos. Et ſeceſſit Io-
nathas, et Simon, et qui cum eo erant, in
Beth-beſſen, quæ eſt in deſerto: et extruxit di
63 ruta eius, et firmauerunt eam. Et cogno-
G uit Bacchides, et cōgregauit uniuerſam mul
titudinem ſuam: et his, qui de Iudæa erant,
64 denunciauit. Et uenit, et caſtra poſuit
deſuper Beth-beſſen: et oppugnauit eam
65 dies multos, et fecit machinas. Et reliquit
Ionathas Simonem fratrē ſuum in ciuitate,
et exijt in regionem, et uenit cum nume-
66 ro: et percuſſit Odaren et fratres eius, et
filios Phaſeron in tabernaculis ipſorum, et
67 cœpit cædere et creſcere in uirtutibus. Si-
mon verò, et qui cum ipſo erant, exierunt
68 de ciuitate, et ſuccenderunt machinas, et
pugnauerunt cōtra Bacchidem, et contritus
eſt ab eis, et afflixerunt eum ualde: quoniā
conſilium eius et cōgreſſus eius erat inanis.
69 Et iratus contra uiros iniquos, qui ei con-
ſilium dederāt, vt veniret in regionem ipſo-
rum, multos ex eis occidit: ipſe autem cogi
tauit cum reliquis abire in regionem ſuam.
70 Et cognouit Ionathas: et miſit ad eum le-
gatos componere pacem cum ipſo, et red-

71 dere ei captiuitatem. ¶ Et libenter accepit,
& fecit secundum verba eius, & iurauit se
nihil facturum ei mali omnibus diebus vitæ
72 eius. ¶ Et reddidit ei captiuitatem quam
prius erat prædatus de terra Iuda: & conuer
sus abijt in terram suam, & nō apposuit am
73 plius venire in fines eius. ¶ Et cessauit gla-
dius ex Israël: & habitauit Ionathas i Mach-
mas, & cœpit Ionathas ibi iudicare populū,
& exterminauit impios ex Israël.

CAPVT X.

1 A ET anno centesimo sexagesimo
ascendit Alexander, Antiochi
filius, qui cognominatus est
Nobilis: & occupauit Ptolemai
dā, & receperunt eū, & regna-
2 uit illic. ¶ Et audiuit Demetrius Rex, & con-
gregauit exercitū copiosum valde, & exiuit
3 obuiam illi in prælium. ¶ Et misit Deme-
trius epistolā ad Ionatham verbis pacificis,
4 vt magnificaret eum. ¶ dixit enim, Antici-
pemus facere pacem cum eo, priusquam fa-
5 ciat cū Alexandro aduersum nos. ¶ recorda-
bitur enim omnium malorum quæ fecimus
in eum, & in fratrem eius, & in gentē eius.
6 ¶ Et dedit ei potestatem congregandi exer-
citum, & fabricare arma, & esse ipsum sociū
eius, & obsides qui erant in arce, iussit tradi
7 ei. ¶ Et venit Ionathas in Ierusalem, & legit
epistolas in auditu omnis populi, & eorum
8 qui in arce erant. ¶ Et timuerunt timore ma
gno, quoniam audierunt quod dedit ei Rex
9 potestatem congregandi exercitum. ¶ Et tra
diti sunt Ionathæ obsides, & reddidit eos pa
10 rentibus suis. ¶ & habitauit Ionathas in Ieru
salem, & cœpit ædificare & innouare ciuita
11 tem. ¶ Et dixit facientibus opera, vt extrue-
rent muros, & montem Sion in circuitu lapi
dibus quadratis ad munitionem: & ita fece-
12 runt. ¶ Et fugerunt alienigenæ qui erant in
munitionibus quas Bacchides ædificauerat:
13 ¶ & reliquit vnusquisque locum, & abijt in
14 terram suam: ¶ tantum in Bethsura reman
serunt aliqui ex his qui reliquerant legem
& præcepta Dei: erat enim hæc eis ad refu-
15 gium. ¶ Et audiuit Alexander Rex promissa
quæ promisit Demetrius Ionathæ: & nar-
B rauerūt ei prælia & virtutes quas ipse fecit
& fratres eius, & labores quos laborauerūt.
16 ¶ & ait: Nunquid inueniemus aliquem virū
talem? & nunc faciemus eum amicum, &
17 socium nostrum. ¶ Et scripsit epistolam, &
18 misit ei secundum hæc verba, dicens: ¶ Rex
19 Alexander fratri Ionathæ salutem. ¶ Audi-
uimus de te quod vir potens sis viribus, &
20 aptus es vt sis amicus noster: ¶ & nunc con-
stituimus te hodie summū sacerdotem gen-
tis tuæ, vt amicus voceris Regis (& misit ei
purpuram, & coronam auream) & quæ no-
stra sunt sentias nobiscū, & conserues ami-
21 citias ad nos. ¶ Et induit se Ionathas stola
sancta septimo mense, anno centesimo se-
xagesimo, in die solenni scenopegiæ: &
cōgregauit exercitum, & fecit arma copio-
22 sa. ¶ Et audiuit Demetrius verba ista, & con
23 tristatus est nimis, & ait: ¶ Quid hoc feci-
mus, quod præoccupauit nos Alexander ap-
prehendere amicitiam Iudæorū ad munimen
24 sui. ¶ Scribam & ego illis verba deprecato-
ria, & dignitates, & dona: vt sint mecum
25 in adiutorium. ¶ Et scripsit eis in hæc verba:
Rex Demetrius genti Iudæorum salutem.
26 ¶ Quoniam seruastis ad nos pactum, & mā
sistis in amicitia nostra, & non accessistis ad
inimicos nostros, audiuimus, & gauisi su-
27 mus. ¶ Et nunc perseuerate adhuc conserua
re ad nos fidem, & retribuemus vobis bona
28 pro his quæ fecistis nobiscum. ¶ Et remitte-
C mus vobis præstationes multas, & dabimus
29 vobis donationes. ¶ Et nunc absoluo vos
& omnes Iudæos à tributis, & pretia salis in-
dulgeo, & coronas remitto, & tertias semi-
30 nis. ¶ & dimidiam partē fructus ligni quod
est portionis meæ, relinquo vobis ex hodier-
no die & deinceps, ne accipiatur à terra Iu-
da, & a tribus ciuitatibus quæ additæ sunt il-
li ex Samaria, & Galilæa ex hodierna die, &
31 in totum tempus: ¶ & Ierusalem sit sancta
& libera cum finibus suis: & decimæ & tri-
32 buta, ipsius sint. ¶ Remitto etiam potestatē
arcis quæ est in Ierusalem: & do eam summo
sacerdoti, vt constituat in ea viros quoscun-
33 que ipse elegerit, qui custodiant eam. ¶ Et
omnem animam Iudæorum, quæ captiua est
à terra Iuda in omni regno meo, relinquo
liberā gratis, vt oēs à tributis soluantur etiā
34 pecorū suorū. ¶ Et oēs dies solēnes, & sabba
tha, & neomeniæ, & dies decreti, & tres dies
ante diem solennē, & tres dies post diē solen
nem sint oēs immunitatis & remissionis om
35 nibus Iudæis qui sunt in regno meo: ¶ &
nemo habebit potestatem agere aliquid, &
mouere negotia aduersus aliquem illorū in
36 omni causa. ¶ Et ascribantur ex Iudæis in
exercitu Regis ad triginta millia uirorū: &
dabūtur illis copiæ, ut oportet omnibus exer
citibus Regis, & ex eis ordinabūtur qui sint
37 in munitionibus Regis magni: ¶ & ex his
constituentur super negotia regni quæ agū-
tur ex fide: & principes sint ex eis, & ambu-
lent in legibus suis, sicut præcepit Rex in ter
38 ra Iuda. ¶ Et tres ciuitates quæ additæ sunt
Iudææ ex regione Samariæ, cum Iudæa re-
putentur: vt sint sub vno, & non obediant
alienæ potestati, nisi summi sacerdotis:
39 ¶ Ptolemaida & confines eius, quas dedi do-
D num sanctis qui sunt in Ierusalem ad neces-
40 sarios sumptus sāctorum. ¶ Et ego do singulis
annis quindecim millia siclorum argenti de
41 rationibus Regis, quæ me contingunt: ¶ &
omne quod reliquum fuerit, quod non red-
diderāt qui super negotia erant annis prio-
42 ribus, ex hoc dabunt in opera domus. ¶ Et
super hæc quinque millia siclorum argenti,
quæ accipiebant de sanctorū ratione per sin-
gulos annos: & hæc ad sacerdotes pertineāt,
43 qui ministerio funguntur. ¶ Et quicunque
cōfugerint in templū quod est Ierosolymis,
& in omnibus finibus eius, obnoxij Regi in
omni negotio, dimittantur; & vniuersa quæ
44 sunt eis in regno meo, libera habeant. ¶ Et

ad ædificanda vel restauranda opera sanctorũ
45 sumptus dabuntur de ratione Regis: & ad
extruendos muros in Ierusalem & commu-
niendos in circuitu, sumptus dabuntur de ra
tione Regis, & ad construendos muros in
46 Iudæa. Vt audiuit autem Ionathas & po
pulus sermones istos, non crediderunt eis,
nec receperunt eos: quia recordati sunt ma-
litiæ magnæ quam fecerat in Israël, & tribu-
47 lauerat eos valde. Et complacuit eis in
Alexãdrum: quia ipse fuerat eis princeps ser-
monum pacis, & ipsi auxilium ferebant om-
48 nibus diebus. Et cõgregauit Rex Alexãder
exercitum magnum, & admouit castra cõtra
49 Demetrium. Et cõmiserunt prælium duo
Reges, & fugit exercitus Demetrij, & insecu
tus est eũ Alexander, & incubuit super eos.
50 Et inualuit prælium nimis, donec occidit
51 Sol: & cecidit Demetrius in die illa. Et misit
Alexander ad Ptolemæũ regem Aegypti, le-
52 gatos sm hęc verba, dicẽs: QVONIAM
regressus sum in regnum meum, & sedi in
E sede patrum meorum, & obtinui principa-
tum, & contriui Demetrium, & possedi re-
53 gionem nostram, & commisi pugnam cũ
eo, & contritus est ipse, & castra eius à no-
54 bis, & sedemus in sede regni eius: & nũc
statuamus adinuicem amicitiam: & da mi-
hi filiam tuam vxorẽ, & ego ero gener tuus,
55 & dabo tibi dona, & ipsi dignitatem. Et re
spõdit Rex Ptolemæus, dicens: FOELIX
dies in qua reuersus es ad terrã patrũ tuorũ,
56 & sedisti in sede regni eorum. Et nunc fa-
ciã tibi quod scripsisti: sed occurre mihi Pto-
lemaidam, vt videamus inuicem nos, & spon
57 deã tibi, sicut dixisti. Et exiuit Ptolemæus
de Aegypto, ipse & Cleopatra filia eius, &
venit Ptolemaidam anno centesimo sexage-
58 simo secundo. Et occurrit ei Alexander
Rex, & dedit ei Cleopatrã filiã suã: & fecit
nuptias eius Ptolomaidæ, sicut Reges in ma
59 gna gloria. Et scripsit Rex Alexander Io-
60 nathæ, vt veniret obuiam sibi. Et abijt cũ
gloria Ptolemaidam, & occurrit ibi duobus
regibus, & dedit illis argentum multum, &
aurum, & dona: & inuenit gratiam in con-
61 spectu eorum. Et conuenerunt aduersus eũ
viri pestilentes ex Israël, viri iniqui interpel-
lantes aduersus eum: & non intendit ad eos
62 Rex. Et iussit spoliari Ionathan vestibus
suis, & indui eum purpura: & ita fecerunt. Et
63 collocauit eum Rex sedere secum. Dixit-
que principibus suis: Exite cum eo in me-
dium ciuitatis, & prædicate, vt nemo aduer-
sus eum interpellet de vllo negocio, nec
64 quisquam ei molestus sit de vlla ratione. Et
F factum est, vt viderunt qui interpellabãt glo-
riam eius, quæ prędicabatur, & opertum eũ
65 purpura, fugerunt omnes: & magnificauit
eum Rex, & scripsit eum inter primos ami-
cos, & posuit eum ducem, & participem
66 principatus. Et reuersus est Ionathas in Ie-
67 rusalem cum pace & lætitia. In anno cen-
tesimo sexagesimoquinto, venit Demetrius
filius Demetrij, à Creta in terrã patrũ suorũ.
68 Et audiuit Alexander Rex, & contristatus
69 est valde, & reuersus est Antiochiã. Et con-
stituit Demetrius Rex Apollonium ducem,
qui præerat Cœlesyriæ: & congregauit exer-
citum magnum, & accessit ad Iamniam: &
misit ad Ionathan summum sacerdotem, di-
70 cens: Tu solus resistis nobis, ego autem fa-
ctus sum in derisum & in opprobrium, ppter ea
quia tu potestatem aduersum nos exerces in
71 mõtibus. Nunc ergo si confidis in uirtuti-
bus tuis, descende ad nos in campum, & com
paremus illic inuicem: quia mecum est virtus
72 bellorum. Interroga & disce qs sum ego &
cæteri qui auxilio sunt mihi, qui & dĩt qa
nõ potest stare pes vester ante faciẽ nostrã,
quia bis in fugam conuersi sunt patres tui in
73 terra sua: & nũc quomodo poteris sustinere
equitatum & exercitum tantũ in campo ubi
nõ est lapis, neqꝫ saxum, neque locus fugiẽdi?
74 Vt audiuit autẽ Ionathas sermones Apollo-
nij, motus est animo: & elegit decẽ millia ui
rorum, & exijt ab Ierusalem, & occurrit ei
75 Simõ frater eius in adiutoriũ: & applicue-
rũt castra in Ioppen & exclusit eum à ciuita-
te: quia custodia Apollonij Ioppe erat, & op-
76 pugnauit eam. Et exterriti qui erant in ci-
G uitate, aperuerunt ei, & obtinuit Ionathas
77 Ioppen. Et audiuit Apollonius, & admo-
uit tria millia equitum & exercitum multũ.
78 Et abijt Azotum tanquàm iter faciens; &
statim exijt in cãpum: eo quòd haberet mul-
titudinem equitum, & confideret in eis. Et
insecutus est eum Ionathas in Azotum, &
79 commiserunt prælium. Et reliquit Apollo
nius in castris mille equites post eos occul-
80 tè. Et cognouit Ionathas quoniam insi-
diæ sunt post se, & circuierunt castra eius, &
iecerunt iacula in populum a manè vsque ad
81 vesperam. Populus autem stabat, sicut pręce-
perat Ionathas: & laborauerunt equi eo-
82 rum. Et eiecit Simon exercitum suum, &
commisit contra legionem. equites enim fa-
tigati erãt, & contriti sunt ab eo, & fugerũt.
83 Et qui dispersi sunt per campum, fugerunt
in Azotum, & intrauerunt in Beth-dagon
84 idolum suum, ut ibi se liberarent. Et succen
dit Ionathas Azotũ & ciuitates quæ erant in
circuitu eius, & accepit spolia eorum, & tẽ-
plum Dagon: & omnes qui fugerunt in illud
85 succendit igni. Et fuerunt qui ceciderunt
gladio cum his qui succensi sunt, ferè octo
86 millia uirorum. Et mouit inde Ionathas ca
stra, & applicuit ea Ascalonem: & exierunt
87 de ciuitate obuiam illi in magna gloria. Et
reuersus est Ionathas in Ierusalem cum suis,
88 habentibus spolia multa. Et factum est ut
audiuit Alexander Rex sermones istos, addi-
89 dit adhuc glorificare Ionathan. Et misit ei
fibulam auream, sicut consuetudo est dari co
gnatis Regũ. Et dedit ei Accaron & omnes
fines eius in possessionem.

CAPVT XI.

1 ET Rex Aegypti congregauit
A exercitum, sicut arenam quæ
est circa oram maris, & naues
multas: & quęrebat obtinere
Regnum Alexandri dolo, & ad-

dere

Supr. 7. b. 11.

2 dere illud regno suo. ¶ Et exijt in Syriam
verbis pacificis: & aperiebant ei ciuitates, &
occurrebant ei: quia mandauerat Alexander
Rex exire ei obuiam, eo quod socer suus es-
3 let. ¶ Cum autem introiret ciuitatem Ptole-
mæus, ponebat custodias militum in singu-
4 lis ciuitatibus. ¶ Et vt appropiauit Azoto,
ostenderunt ei templum Dagon succensum
igni, & Azotum, & cætera eius demolita, &
corpora proiecta, & eorum qui cæsi erant in
bello, tumulos quos fecerant secus viam.
5 ¶ Et narrauerunt Regi quia hæc fecit Iona-
thas: vt inuidiam facerent ei: & tacuit Rex.
6 ¶ Et occurrit Ionathas Regi in Ioppen cum
gloria, & inuicē se salutauerunt, & dormie-
7 runt illic. ¶ Et abijt Ionathas cum Rege vs-
que ad fluuium qui vocabatur Eleutherus:
8 & reuersus est in Ierusalem. ¶ Rex autem Pto
lemæus obtinuit dominium ciuitatum vsq;
Seleuciam maritimam, & cogitabat in Ale-
9 xandrum consilia mala. ¶ Et misit legatos
ad Demetriū, dicens: VENI, componamus
inter nos pactum, & dabo tibi filiam meam
quā habet Alexander, & regnabis in regno
10 patris tui. ¶ pœnitet enim me quod dederim
illi filiam meam: quæsiuit enim me occide-
11 re. ¶ Et vituperauit eum, propterea quod
12 concupierat regnum eius. ¶ Et abstulit filiā
B suam, & dedit eam Demetrio, & alienauit
se ab Alexādro, & manifestatę sunt inimici-
13 tiæ eius. ¶ Et intrauit Ptolemæus Antiochiā,
& imposuit duo diademata capiti suo, Ægy
14 pti, & Asiæ. ¶ Alexander autem Rex erat in
Cilicia illis temporibus: quia rebellabāt qui
15 erant in locis illis. ¶ Et audiuit Alexander,
& venit ad eum in bellum: & produxit Ptole
męus Rex exercitum, & occurrit ei in ma-
16 nu valida, & fugauit eum. ¶ Et fugit Alexan
der in Arabiam, vt ibi protegeretur: Rex au
17 tem Ptolemæus exaltatus est. ¶ Et abstulit
Zabdiel Arabs caput Alexandri, & misit Pto
18 lemæo. ¶ Et Rex Ptolemæus mortuus est in
die tertia: & q̄ erant in munitionibus, perie
19 runt ab his qui erant intra castra. ¶ Et regna-
uit Demetrius anno centesimo sexagesimo
20 septimo. ¶ In diebus illis congregauit Iona-
thas eos qui erant in Iudæa, vt expugnarent
arcem quæ est in Ierusalem: & fecerunt con-
21 tra ea machinas multas. ¶ Et abierunt qui-
dam qui oderant gentem suam, viri iniqui,
ad Regem Demetrium, & renunciauerūt ei,
22 ꝙ Ionathas obsideret arcem. ¶ Et vt audiuit,
iratus est: & statim venit ad Ptolemaidam,
& scripsit Ionathę ne obsideret arcem, sed oc
23 curreret sibi ad colloquium festinatò. ¶ Vt
C audiuit autem Ionathas, iussit obsidere: &
elegit de senioribus Israël, & de sacerdoti-
24 bus, & dedit se periculo. ¶ Et accepit aurū &
argentum, & vestem, & alia xenia multa, &
abijt ad Regem Ptolemaidam, & inuenit gra
25 tiam in conspectu eius. ¶ Et interpellabant
aduersus eum quidam iniqui ex gente sua.
26 ¶ Et fecit ei Rex sicut fecerāt ei qui ante eū
fuerant, & exaltauit eum in conspectu om-
27 nium amicorum suorum, ¶ & statuit ei prin-
cipatum sacerdotij, & quæcunq; alia habuit
prius preciosa, & fecit eum principem ami-
28 corum. ¶ Et postulauit Ionathas a Rege, vt
immunē faceret Iudęam, & tres toparchias,
& Samariam, & confines eius: & promi-
29 sit ei talenta trecenta. ¶ Et consensit Rex:
& scripsit Ionathæ epistolas de his omni-
30 bus, hunc modū continentes: ¶ REX De-
metrius fratri Ionathæ salutē, & genti Iudæo
31 rum. ¶ Exemplum epistolæ, quam scripsimus
Lastheni parenti nostro de vobis, misimus
32 ad vos, vt sciretis: ¶ REX Demetrius Lasthe-
33 ni parenti salutem. ¶ Genti Iudæorum ami-
cis nostris, & conseruantibus quæ iusta sunt
apud nos, decreuimus benefacere, propter
benignitatem ipsorum quam erga nos ha-
34 bent. ¶ Statuimus ergo illis omnes fines
D Iudęæ, & tres ciuitates, Lydam, & Rama-
thā, q̄ additæ sunt Iudææ ex Samaria, & oēs
confines earū sequestrari oībus sacrificanti-
bus in Ierosolymis pro his q̄ ab eis prius acci
piebat Rex per singulos annos, & pro fructi-
35 bus terræ & pomorum: ¶ Et alia quæ ad nos
pertinebant decimarum & tributorum, ex
hoc tempore remittimus eis: & areas salina-
36 rum, & coronas quę nobis deferebātur. ¶ om
nia ipsis concedimus: & nihil horum irritū
37 erit ex hoc & in omne tempus. ¶ Nunc ergo
curate facere horū exēplum, & detur Iona-
thæ, & ponatur in monte sancto, & in loco
38 celebri. ¶ Et vidēs Demetrius Rex, ꝙ siluit
terra in cōspectu suo, & nihil ei resistit; dimi-
sit totum exercitum suum, vnumquenque
in locum suum, excepto peregrino exercitu
quem traxit ab insulis Gentium: & inimici
39 erant ei omnes exercitus patrum eius. ¶ Try
phon autem erat quidam partium Alexan-
dri prius: & vidit quoniam omnis exercitus
murmurauit contra Demetrium, & iuit ad
Emalchuel Arabem, qui nutriebat Antiochū
40 filium Alexandri: ¶ & assidebat ei, vt trade-
ret eum ipsi, vt regnaret loco patris sui: &
enunciauit ei quanta fecit Demetrius, & ini
micitias exercitus eius aduersus illū. Et mā
41 sit ibi diebus multis. ¶ Et misit Ionathas ad
E Demetrium Regem, vt eijceret eos qui in ar
ce erant in Ierusalem, & qui in præsidijs
42 erant: quia impugnabant Israël. ¶ Et misit
Demetrius ad Ionathan, dicens: Non hæc
tantùm faciam tibi & genti tuæ, sed gloria
illustrabo te & gentem tuam, cum fuerit op-
43 portunum. ¶ Nunc ergo rectè feceris, si mise
ris in auxilium mihi viros: quia discessit om
44 nis exercitus meus. ¶ Et misit ei Ionathas
tria millia virorum fortium Antiochiam: &
venerūt ad Regem: & delectatus est Rex in
45 aduentu eorum. ¶ Et conuenerunt qui erant
de ciuitate, centum viginti millia virorum,
46 & volebant interficere Regem. ¶ Et fugit
Rex in aulam: & occupauerunt qui erant de
ciuitate itinera ciuitatis, & cœperūt pugna-
47 re. ¶ Et vocauit Rex Iudæos in auxilium, &
conuenerunt omnes simul ad eū, & disper-
48 si sunt omnes per ciuitatem: ¶ & occiderunt
in illa die centum millia hominum, & suc-
cenderunt ciuitatem, & ceperunt spolia
multa in die illa, & liberauerunt Regem.

obsides, vt non dimissus fugiat à nobis, & re-
17 mittemus eum. ¶ Et cognouit Simon quia
cum dolo loqueretur secum, iussit tamen
C dari argentum, & pueros, ne inimicitiā ma-
18 gnam sumeret ad populum Israël, ¶ dicen-
tem: Quia non misit ei argentum & pue-
19 ros, propterea perijt. ¶ Et misit pueros, &
centum talenta: & mentitus est, & non di-
20 misit Ionathan. ¶ Et post hæc venit Try-
phon intra regionem, vt contereret eam: &
gyrauerunt per viam quę ducit Ador, & Si-
mon & castra eius ambulabant in omnem
21 locum quocunque ibant. ¶ Qui autem in
arce erant, miserunt ad Tryphonem legatos,
vt festinaret venire per desertum, & mitte-
22 ret illis alimonias. ¶ Et parauit Tryphon om
nem equitatum, vt veniret illa nocte: erat au
tem nix multa valde, & non venit in Galaa-
23 ditim. ¶ Et cum appropinquasset Bascaman,
24 occidit Ionathan & filios eius illic. ¶ Et
conuertit Tryphon, & abijt in terram suam.
25 ¶ Et misit Simon, & accepit ossa Ionathę fra
D tris sui, & sepeliuit ea in Modin ciuitate pa-
26 trum eius. ¶ Et planxerunt eum omnis Is-
raël planctu magno, & luxerunt eum dies
27 multos. ¶ Et ędificauit Simon super sepul-
chrum patris sui & fratrum suorum, ędificiū
28 altum visu, lapide polito retrò & antè: ¶ &
statuit septem pyramidas, vnam contra vnā
29 patri & matri, & quatuor fratribus: ¶ & his
circumposuit columnas magnas: & super co
lumnas arma, ad memoriam ęternam: & iu-
xta arma naues sculptas, quę viderentur ab
30 omnibus nauigantibus mare. ¶ hoc est se-
pulchrum quod fecit in Modin vsq; in hunc
31 diem. ¶ Tryphon autem cùm iter faceret cū
Antiocho Rege adolescente, dolo occidit eū.
32 ¶ Et regnauit loco eius, & imposuit sibi dia-
dema Asię, & fecit plagam magnā in terra.
33 ¶ Et ædificauit Simon pręsidia Iudeę, muniēs
E ea turribus excelsis & muris magnis, & por
tis, & seris: & posuit alimenta in munitioni-
34 bus. ¶ Et elegit Simon viros, & misit ad De-
metrium regem, vt faceret remissionem re-
gioni: quia actus omnes Tryphonis per di-
35 reptionem fuerant gesti. ¶ Et Demetrius
Rex ad verba ista respondit ei, & scripsit epi-
36 stolam talem: ¶ Rex Demetrius Simoni
summo sacerdoti, & amico Regum, & senio-
37 ribus, & Genti Iudęorum, salutem. ¶ Coro-
nam auream, & bahem quam misistis, susce-
pimus: & parati sumus facere vobiscum pa-
cem magnam, & scribere præpositis Regis
38 remittere vobis quæ indulsimus. ¶ Quæcun-
que enim constituimus, vobis constant. Mu-
39 nitiones, quas ædificastis, vobis sint: ¶ remit-
timus quoq; ignorātias, & peccata vsque in
hodiernum diem, & coronam quam debeba-
tis: & si quid aliud erat tributarium in Ieru
40 salem, iam non sit tributarium. ¶ Et si qui
ex vobis apti sunt conscribi inter nostros,
41 conscribantur, & fit inter nos pax. ¶ Anno
centesimo septuagesimo ablatum est iugum
42 Gentium ab Israël. ¶ Et cœpit populus Israël
F scribere in tabulis & gestis publicis, anno
primo sub Simóne summo sacerdote, magno
43 duce, & principe Iudæorum. ¶ In diebus il-
lis applicuit Simon ad Gazam, & circunde-
dit eam castris: & fecit machinas, & appli-
cuit ad ciuitatem, & percussit turrem vnā,
44 & comprehendit eam. ¶ Et eruperant qui
erant intra machinā, in ciuitatem: & factus
45 est motus magnus in ciuitate. ¶ Et ascende-
runt qui erant in ciuitate, cum vxoribus &
filijs supra murum scissis tunicis suis, & cla-
mauerunt voce magna, postulātes à Simone
46 dextras sibi dari, ¶ & dixerunt: Non nobis
reddas secundùm malitias nostras, sed secun
47 dū misericordias tuas*. ¶ Et flexus Simon, *& seruiemus tibi.
non debellauit eos: eiecit tamen eos de ciui-
tate, & mundauit ędes in quibus fuerant si-
mulachra, & tunc intrauit in eam cum hym-
48 nis benedicens Dominum: ¶ & eiecta ab ea
omni immunditia, collocauit in ea viros q
legem facerent: & muniuit eam, & fecit sibi
49 habitationem. ¶ Qui autem erant in arce Ie-
G rusalē, prohibebantur egredi & ingredi re-
gionem, & emere, & vendere: & esurierunt
50 valde, & multi ex eis fame perierunt, ¶ & cla
mauerunt ad Simónem vt dexteras accipe-
rent: & dedit illis. & eiecit eos inde, & mūda-
51 uit arcem à contaminationibus, ¶ & intraue
runt in eam tertia & vicesima die secundi
mensis, anno cētesimo septuagesimo primo,
cum laude & ramis palmarum, & cinnyris,
& cymbalis, & nablis, & hymnis, & cāticis,
quia contritus est inimicus magnus ex Israël.
52 ¶ Et constituit, vt omnibus annis agerentur
53 dies hi cum lætitia. ¶ Et muniuit montem
tēpli, q erat secus arcē, & habitauit ibi ipse,
54 & qui cum eo erant. ¶ Et vidit Simon Iohā-
nem filium suū, quòd vir esset: & posuit eum
ducem virtutum vniuersarum, & habitauit
in Gazaris.

CAPVT XIIII.

1 ANNO centesimo septuagesimo
A secundo congregauit Rex De-
metrius exercitum suum, &
abijt in Mediam ad contrahen-
da sibi auxilia, vt expugnaret
2 Tryphonem. ¶ Et audiuit Arsaces rex Per-
sidis & Medię, quia intrauit Demetrius cōfi-
nes suos, & misit vnū de principibus suis, vt
3 cōprehenderet eum viuū. ¶ Et abijt, & percus-
sit castra Demetrij: & comprehendit eum, &
duxit eum ad Arsacem, & posuit eum in cu-
4 stodiam. ¶ Et siluit omnis terra Iuda omni-
bus diebus Simónis, & quæsiuit bona genti
suæ, & placuit illis potestas eius & gloria
5 eius omnibus diebus. ¶ Et cū omni gloria sua
accepit Ioppen in portum, & fecit introitū
6 in insulis maris. ¶ Et dilatauit finea gentis
7 suę, & obtinuit regionem. ¶ Et congregauit
captiuitatem multam, & dominatus est Ga
zaræ, & Beth-surę, & arci: & abstulit immū-
8 ditias ex ea, & non erat qui resisteret ei. ¶ Et
vnusquisque colebat terram suam cum pace:
& terra Iuda dabat fructus suos, & ligna cā-
9 porum fructum suū: ¶ Seniores in plateis se-
B debant omnes, & de bonis terræ tractabant.
& iuuenes induebant se gloriam, & stolas

belli.

10 belli. Et ciuitatibus tribuebat alimonias,
& constituebat eas, vt essent vasa munitio-
nis quoadusque nominatum est nomen glo-
11 riæ eius vsque ad extremum terræ. Fecit
pacem super terram: & lætatus est Israël
12 lætitia magna. Et sedit vnusquisque sub
vite sua, & sub ficulnea sua: & non erat
13 qui eos terreret. Defecit impugnans eos
super terram: Reges contriti sunt in diebus
14 illis. Et confirmauit omnes humiles populi
sui, & legem exquisiuit, & abstulit omnem
15 iniquum & malum: sancta glorificauit, &
16 multiplicauit vasa sanctorum. Et audi-
tum est Romæ quia defunctus esset Ionathas,
& vsque in Spartiatas: & contristati sunt val
17 de. Vt audierunt autem, quòd Simon frater
C eius factus esset summus sacerdos loco eius,
& ipse obtineret omnem regionem, & ciuita
18 tes in ea: scripserunt ad eum in tabulis
æreis, vt renouarent amicitias, & societatem
quam fecerãt cum Iuda & cum Ionatha fra-
19 tribus eius. Et lectæ sunt in conspectu ec-
clesiæ in Ierusalem. Et hoc exemplum epi-
20 stolarum quas Spartiatæ miserunt. SPAR-
TIANORUM *principes & ciuitates Si- *princeps 15.
móni sacerdoti magno, & senioribus, & sa-
cerdotibus, & reliquo populo Iudęorum fra-
21 tribus salutem. Legati qui missi sunt ad
populum nostrum, nunciauerunt nobis de
vestra gloria & honore & lætitia: & gauisi su-
22 mus in introitu eorum. Et scripsimus, quę
ab eis erant dicta in concilijs populi sic: Nu-
menius Antiochi, & Antipater Iasonis filius,
Legati Iudæorum, venerunt ad nos, reno-
23 uantes nobiscum amicitiam pristinam. Et
placuit populo excipere viros gloriosè, &
ponere exemplum sermonum eorum in se-
gregatis populi libris, vt sit ad memoriam
D populo Spartiatarum. Exemplum autem
horum scripsimus Simóni magno sacerdo-
24 ti. Post hæc autem misit Simon Nume-
nium Romam, habentem clypeum au-
reum magnum, pondo mnarum mille, ad
25 statuendam cum eis societatem. Cùm au-
tem audisset populus Romanus sermones
istos, dixerunt: Quam gratiarum actionem
26 reddemus Simóni & filijs eius? Restituit
enim ipse fratres suos, & expugnauit inimi-
cos Israël ab eis, & statuerunt ei libertatem,
& descripserunt in tabulis æreis, & posue-
-7. 27 runt in titulis in monte Sion. Et hoc est
exemplum scripturæ. OCTAVA decima
-8. die mensis Elul, anno centesimo septua-
gesimo secundo, anno tertio sub Simóne
28 sacerdote magno in Asaramel, in conuen-
tu magno sacerdotum, & populi, & prin-
cipum gentis, & seniorum regionis, nota fa-
cta sunt hæc: Quoniam frequenter facta
29 sunt prælia in regione nostra. Simon au-
tem, Mathathiæ filius, ex filijs Iarib, & fra-
tres eius dederunt se periculo, & restiterunt
aduersarijs gentis suæ, vt starent sancta
ipsorum, & lex, & gloria magna glorifica-
30 uerunt gentem suam. Et congregauit
E Ionathas gentem suam, & factus est illis
sacerdos magnus, & appositus est ad po-
31 pulum suum. Et voluerunt inimici eo-
rum calcare, & atterere regionem ipsorum,
32 & extendere manus in sancta eorum. Tunc
restitit Simon, & pugnauit pro gente sua, &
erogauit pecunias multas, & armauit viros
33 virtutis gentis suæ, & dedit illis stipẽdia: &
muniuit ciuitates Iudææ, & Beth-sura quæ
erat in finibus Iudæę, vbi erant arma hostiũ
anteà: & posuit illic præsidium viros Iudęos.
34 Et Ioppen muniuit, quę erat ad mare: &
Gazaram, quæ est in finibus Azôti, in qua
hostes anteà habitabant, & collocauit illic
Iudæos: & quæcunque apta erant ad corre-
35 ptionem eorum, posuit in eis. Et vidit po-
pulus actum Simonis, & gloriam quam co-
gitabat facere genti suæ, & posuerunt eum
ducem suum & principem sacerdotum, eò
quòd ipse fecerat hæc omnia, & iustitiam &
fidem quam conseruauit genti suæ, & exqui-
36 siuit omni modo exaltare populum suũ. Et
F in diebus eius prosperatum est in manibus
eius, vt tollerent Gẽtes de regione ipsorum,
& qui in ciuitate Dauid erant in Ierusalẽ in
arce, de qua procedebant, & contaminabant
omnia, quæ in circuitu sanctorum sunt, &
37 inferebant plagam magnam castitati. &
collocauit in ea viros Iudęos ad tutamẽtum
regionis & ciuitatis, & exaltauit muros in Ie
38 rusalem. Et rex Demetrius statuit illi sum-
39 mum sacerdotium. Secundùm hæc fecit eũ
amicum sum, & glorificauit eum gloria ma-
40 gna. Audiuit enim, quòd appellati sunt Iudæi
à Romanis amici, & socij & fratres, & quia
41 susceperũt legatos Simónis gloriosè: & quia
Iudæi & sacerdotes eorum consenserunt eũ
esse ducem suum, & summum sacerdotem in
42 æternum, donec surgat propheta fidelis: &
G ut sit super eos dux, & ut cura esset illi pro
sanctis, & vt constitueret præpositos super
opera eorum, & super regionem & super ar-
43 ma, & super præsidia: & cura sit illi de san-
ctis: & ut audiatur ab omnibus, & scriban-
tur in nomine eius omnes conscriptiones in
44 regione, & ut operiatur purpura & auro: &
ne liceat vlli ex populo, & ex sacerdotibus
irritum facere aliquid horum, & contradice-
re his quæ ab eo dicuntur, aut conuocare cõ
uentum in regione sine ipso: & uestiri pur-
45 pura, & vti fibula aurea. qui autem fecerit
extra hæc, aut irritũ fecerit aliquid horum:
46 reus erit. Et cũ placuit omni populo sta-
47 tuere Simónem, & facere secundum uerba ista. Et
suscepit Simon, & placuit ei ut summo sacer
dotio fungeretur, & esset dux & princeps gẽ-
tis Iudæorum & sacerdotum, & præesset om-
48 nibus. Et scripturam istam dixerunt pone-
re in tabulis æreis, & ponere eas in peribolo
sanctorum, in loco celebri: Exemplum au-
tem eorum ponere in ærario, ut habeat Si-
mon & filij eius.

CAPUT XV.

1 ET misit Rex Antiochus, filius De
A metrij, epistolas ab insulis ma-
ris, Simoni sacerdoti, & princi-
pi gẽtis Iudæorũ, & uniuersæ gẽ-
2 ti: & erãt cõtinẽtes hũc modũ:

Rex Antiochus Simoni sacerdoti magno,
3 & genti Iudæorum salutē. ¶ Quoniam quidē
pestilentes obtinuerunt regnum patrum no
strorum, volo autem vendicare regnum, &
restituere illud sicut erat antea: & electam
feci multitudinē exercitus, & feci naues bel-
4 licas. ¶ Volo autem procedere per *regionem
vt vlciscar in eos qui corruperunt regionem
nostram, & q desolauerūt ciuitates multas
5 in regno meo. ¶ Nūc ergo statuo tibi omnes
oblationes quas remiserūt tibi ante me om
nes Reges, & quæcunq; alia dona remiserūt
6 tibi: ¶ & permitto tibi facere percussuram
7 proprij numismatis in regione tua. ¶ Ierusa
B lem autē sanctam esse & liberam: & omnia
arma quæ fabricata sunt, & præsidia quę cō-
8 struxisti, quæ tenes, maneant tibi. ¶ Et oē
debitū Regis, & quæ futura sunt Regi, ex hoc
9 & in totum tēpus remittuntur tibi. ¶ Cum
autem obtinuerimus regnum nostrum, glo-
rificabimus te, & gentem tuam, & templum
gloria magna, ita vt manifestetur gloria ve-
10 stra in vniuersa terra. ¶ Anno centesimo
septuagesimo quarto exijt Antiochus in ter-
ram patrum suorū, & conuenerunt ad eum
omnes exercitus, ita vt pauci relicti essent
11 cū Tryphone. ¶ Et insecutus est eū Antiochus
Rex, & venit Doram, fugiens per maritimā:
12 ¶ sciebat enim quod cōgregata sunt mala in
13 eum, & reliquit eum exercitus. ¶ & appli-
C cuit Antiochus super Doram cum centū vi-
ginti millibus virorum belligeratorum, &
14 octo millibus equitum: ¶ & circuiuit ciuita-
tem, & naues à mari accesserunt: & vexabāt
ciuitatem à terra & mari, & neminē sinebāt
15 ingredi vel egredi. ¶ Venit autem Nume-
nius, & qui cum eo fuerant, ab vrbe Roma,
habētes epistolas regibus & regionibus scri
16 ptas, in quibus continebantur hæc: ¶ L v-
c i v s Consul Romanorum, Ptolemęo Re-
17 gi salutem. ¶ Legati Iudæorum venerunt ad
nos amici nostri, renouantes pristinam ami-
citiam & societatem, missi à Simóne princi
18 pe sacerdotum, & populo Iudæorum. ¶ At-
tulerunt autem & clypeum aureum mnarū
19 mille. ¶ Placuit itaq; nobis scribere regibus
& regionibus, vt nō inferāt illis mala, neque
impugnēt eos & ciuitates eorū & regiones
D eorū: & vt non ferant auxilium pugnātibus
20 aduersus eos. ¶ Visum aūt est nobis accipere
21 ab eis clypeum. ¶ Si qui ergo pestilentes fu-
gerint de regione ipsorū ad vos, tradite eos
Simóni principi sacerdotū, vt vindicet in eos
22 śm legem suam. ¶ Hæc eadem scripta sunt
Demetrio regi, & Attalo, & Arabę, & Arsaci,
23 ¶ & in omnes regiones, & Sampsamæ, &
Spartiatis, & Delo, & Mydo, & Sicioni,
& Cariæ, & Samum, & Pamphiliam, &
Lyciam, & Halicarnassum, & Rhodum, &
Phaselida, & Coo, & Siden, & Arado, & Cor-
tynam, & Cnidum, & Cyprum, & Cyre-
24 nen. ¶ Exemplum autem eorum scripse-
25 runt Simóni Principi sacerdotum *. ¶ An-
tiochus autem Rex applicuit castra in Do-
ram secundo, admouens ei semper manus,
& machinas faciens: & conclusit Trypho-
26 nem, ne procederet. ¶ & misit ad eum
Simon duo millia virorum electorum in
E auxiliū, & argētum & aurum & vasa copio-
27 sa. ¶ & noluit ea accipere, sed rupit omnia,
quæ pactus est cum eo anteà, & alienauit se
28 ab eo. ¶ Et misit ad eum Athenobium vnum
de amicis suis, vt tractaret cum ipso, dicens:
Vos tenetis Ioppen, & Gazarā, & arcem quæ
29 est in Ierusalem, ciuitates regni mei. ¶ fines
earum desolastis, & fecistis plagam magnam
in terra, & dominati estis per loca multa in
30 regno meo. ¶ Nunc ergo tradite ciuitates
quas occupastis, & tributa locorum in qui-
31 bus dominati estis extra fines Iudææ. ¶ sin
autē, date pro illis quingenta talenta argen-
ti, & exterminij quod exterminastis, & tribu
torum ciuitatum alia talenta quingenta: sin
autem, veniemus & expugnabimus vos.
32 ¶ Et venit Athenobius amicus Regis in Ie-
F rusalem, & vidit gloriam Simónis, & clarita
tem in auro & argento, & apparatum copio
sum, & obstupuit: & retulit ei verba Regis.
33 ¶ Et respondit ei Simon, & dixit ei: Neque
alienam terram sumpsimus, neque alienam
detinemus: sed hæreditatem patrum no-
strorum, quæ iniuste ab inimicis nostris ali-
34 quo tempore possessa est. ¶ Nos vero tēpus
habentes, vendicamus hæreditatem patrum
35 nostrorum. ¶ Nam de Ioppe & Gazara quæ
expostulas, ipsi faciebant in populo plagam
magnam, & in regione nostra: horū damus
talenta centum. Et non respondit ei A-
36 thenobius verbum. ¶ Reuersus autem cum
ira ad Regē, renunciauit ei verba ista, & glo-
G riam Simonis, & vniuersa quæ vidit: & ira-
37 tus est Rex ira magna. ¶ Tryphon autem
38 fugit naui in Orthosiada. ¶ Et constituit
Rex Cendebæum ducem maritimū, & exer-
39 citum peditum & equitum dedit illi. ¶ Et
mandauit illi mouere castra contra faciem
Iudæę: & mandauit ei ędificare Cedronē,
& obstruere portas ciuitatis, & debellare po
pulum. Rex autem persequebatur Trypho-
40 nem. ¶ Et peruenit Cendebæus Iamniam,
& cœpit irritare plebē, & conculcare Iudęā,
& captiuare populum, & interficere: & ędi-
41 ficare Cedronem. ¶ Et collocauit illic equi-
tes, & exercitum: vt egressi perambularent
viam Iudææ, sicut constituit ei Rex.

CAPVT XVI.

1 Et ascendit Iohannes de Gaza-
A ris, & nūciauit Simóni patri -5.
suo quæ fecit Cendebęus in po
2 pulo ipsorū. ¶ Et vocauit Simon
duos filios suos seniores, Iudā
& Iohannem, & ait illis: Ego & fratres mei,
& domus patris mei expugnauimus hostes
Israël ab adolescentia vsq; in hunc diē: &
prosperatum est in manibus nostris liberare
3 Israël aliquoties. ¶ Nunc aūt senui, sed estote
loco meo, & fratris mei, & egressi pugnate
pro gente nostra: auxiliū verò de cœlo vobis-
4 cum sit. ¶ Et elegit de regione viginti mil-
lia virorū belligeratorū, & equites, & profe-
cti sunt ad Cendebæum: & dormierunt in

Modin.

*regiones 15.

* & populo Iudæorū

5 Modin. Et surrexerunt manè, & abierunt
in campum: & ecce exercitus copiosus in
obuiam illis peditum & equitum, & fluuius
6 torrens erat inter medium ipsorum. Et ad-
mouit castra contra faciem eorũ ipse & po-
pulus eius, & vidit populum trepidantem ad
transfretandum torrentem, & transfretauit
primus: & viderunt eum viri, & transierunt
7 post eum. Et diuisit populum, & equites in
medio peditum. erat autem equitatus aduer-
8 sariorum copiosus nimis. Et exclamauerũt
B sacris tubis: & in fugam conuersus est Cen
debæus, & castra eius: & ceciderunt ex eis
multi vulnerati, residui autem in munitionẽ
9 fugerunt. Tunc vulneratus est Iudas frater
Iohannis: Iohannes autẽ insecutus est eos,
donec venit Cedronem quam ædificauit:
10 & fugerunt vsque ad turres quæ erant in
agris Azoti, & succendit eas igni. Et ceciderunt
sunt ex illis duo millia virorum, & reuersus
11 est in Iudæam in pace. & Ptolemæus filius
Abobi, constitutus erat dux in campo Ieri-
cho, & habebat argentum & aurum multũ:
12 erat enim gener summi sacerdotis. Et
13 exaltatum est cor eius, & volebat obtinere
regionem, & cogitabat dolũ aduersus Simo
14 nem & filios eius, vt tolleret eos. Simon
C autem perambulans ciuitates quæ erant in
regione Iudææ, & solicitudinem gerens ea-
rum, descendit in Iericho ipse & Mathathias
filius eius, & Iudas, anno centesimo septua-
gesimo septimo, mẽse vndecimo, hic est men
15 sis Sabath. Et suscepit eos filius Abobi in
munitiunculam, quæ vocatur Doch, cum
dolo, quam ædificauit: & fecit eis conuiuiũ
16 magnum, & abscondit illic viros. Et cũ
inebriatus esset Simon & filij eius, surrexit
Ptolemæus cum suis, & sumpserunt arma
sua, & intrauerunt in conuiuium, & occi-
derunt eum, & duos filios eius, & quosdam
17 pueros eius. Et fecit deceptionem magnã
18 in Israël, & reddidit mala pro bonis. Et
scripsit hæc Ptolemæus, & misit Regi, vt mit-
teret ei exercitũ in auxilium, & traderet ei
regionem & ciuitates eorum, & tributa.
19 Et misit alios in Gazaram tollere Io-
hannem: & tribunis misit epistolas, vt
D venirent ad se, & daret eis argentum & au-
20 rum, & dona. Et alios misit occupare Ie-
21 rusalem, & montem templi. Et præcurrẽs
quidam, nunciauit Iohanni in Gazara quia
periit pater eius, & fratres eius, & quia misit
22 te quoque interfici. Vt audiuit autem,
vehementer expauit: & comprehendit vi-
ros qui venerant perdere eũ, & occidit eos:
cognouit enim quia quærebant eum per-
23 dere. Et cætera sermonum Iohannis, &
bellorum eius, & bonarum virtutum quibus
fortiter gessit, & ædificij murorum quos ex-
24 truxit, & rerum gestarum eius: ecce hæc
scripta sunt in libro dierum sacerdotij eius,
ex quo factus est princeps sacerdotum post
patrem suum.

Libri primi Machabæorum, finis.

LIBER SECVNDVS MACHABÆORVM.

CAPVT PRIMVM.

1 FRATRIBVS qui sunt
A per Aegyptum Iudæis, salu-
tem dicunt fratres qui sunt
in Ierosolymis Iudæi, & qui
in regione Iudææ, & pacem
2 bonam. Benefaciat vo-
bis Deus, & meminerit te-
stamẽti sui quod locutus est ad Abraham, &
3 Isaac, & Iacob, seruorum suorũ fidelium: &
det uobis cor omnibus, ut colatis eum, & fa
ciatis eius uolũtatẽ corde magno & animo
4 uolenti. Adaperiat cor uestrũ in lege sua, &
5 in præceptis suis, & faciat pacem. Exaudiat
B orationes uestras, & recõcilietur uobis, nec
6 uos deserat in tempore malo. Et nunc hic
7 sumus orantes pro uobis. Regnante Deme-
trio, anno centesimo sexagesimo nono, nos
Iudæi scripsimus uobis in tribulatione & im
petu q superuenit nobis in istis annis, ex quo
8 recessit Iason à sancta terra & à regno. Por-
tam succenderunt, & effuderunt sanguinem
innocentem: & orauimus ad Dominum, &
exauditi sumus: & obtulimus sacrificium &
similaginem, & accendimus lucernas, &
9 proposuimus panes. Et nunc frequentate
10 dies scenopegiæ mensis Casleu. Anno cen-
tesimo octogesimooctauo, populus qui est
Ierosolymis, & in Iudæa, senatusque & Iu-
das Aristobolo magistro Ptolemæi Regis,
qui est de gente christorum sacerdotum, &
his qui in Aegypto sunt Iudæis, salutem &
11 sanitatẽ. De magnis periculis à Deo libe-
C ratì magnificè gratias agimus ipsi, vtpote q
12 aduersus talem Regem dimicauimus. Ipse
enim ebullire fecit de Perside eos qui pugna
uerunt contra nos & sanctam ciuitatem. .10.
13 Nam cùm in Perside esset dux ipse, & cum
ipso immensus exercitus, cecidit in templo
Naneæ, consilio deceptus sacerdotũ Naneæ. *vt enim 10.
14 *etenim cũ ea habitaturus venit ad locũ
Antiochus & amici eius, & vt *acciperet pe- *acciperent 8.
15 cunias multas dotis nomine. Cumque pro-

posuissent

posuissent eas sacerdotes Naneæ, & ipse cum
paucis ingressus esset intra ambitum phani,
16 clauserunt templum, cùm intrasset Antio-
D chus: apertoque occulto aditu templi, mit-
tentes lapides, percusserunt ducem, & eos
qui cum eo erant, diuiserunt membratim,
& capitibus amputatis, foras proiecerunt.
17 Per omnia benedictus Deus, qui tradidit im-
18 pios. Facturi igitur quinta & vicesima die mē-
sis Casleu, purificationem templi, necessa-
riū duximus significare vobis: vt & vos quo-
que agatis diem * scenopegiæ, & diem ignis (*festum 4.)
qui datus est, quando Nehemias ædificato
19 tēplo & altari obtulit sacrificia. Nam cùm
in Persidem ducerentur patres nostri, sacer-
dotes qui tunc cultores Dei erant, acceptū
| ignem de altari occultè absconderunt in (|Leu.6.b.9 12. 13. & 15.a.1. & 16.a.12 13.)
valle ubi erat puteus altus & siccus: & in eo
contutati sunt eum, ita vt omnibus ignotus
20 esset locus. Cùm autem præteriissent anni
E multi, & placuit Deo ut mitteretur Nehe-
mias à Rege Persidis: nepotes sacerdotum il-
lorum qui absconderant, misit ad requiren-
dum ignem: & sicut narrauerunt nobis, nō
inuenerunt ignem, sed aquam crassam.
21 Et iussit eos haurire, & afferre sibi; & sa-
crificia, quæ imposita erant, iussit sacerdos
Nehemias aspergi ipsa aqua, & ligna, & quæ
22 erant superposita. Vtque hoc factum est, &
tempus affuit quo Sol refulsit qui prius erat
in nubilo, accensus est ignis magnus, ita ut
23 omnes mirarentur. Orationem autem fa-
ciebant omnes sacerdotes, dum consumma-
retur sacrificium, Ionatha inchoante, cæte-
24 ris autem respondentibus. Et Nehemiæ
erat oratio, hūc habens modū: DOMINE
Deus, omnium creator, terribilis & fortis,
F iustus & misericors, qui solus es bonus Rex,
25 solus præstans, solus iustus, & omnipotens
& æternus, qui liberas Israël de omni malo,
qui fecisti patres electos, & sanctificasti eos:
26 Accipe sacrificiū pro vniuerso populo tuo
Israël, & custodi partem tuam, & sanctifica.
27 Congrega dispersionem nostram, libera eos
qui seruiunt Gentibus, & contemptos & abo
minatos respice: vt sciant Gentes quia tu es
28 Deus noster. Affligē opprimentes nos, & (|Deu. 32.a 3.b.5. |Inf.2.d 18.)
29 contumeliam facientes in superbia. | Con
stitue populum tuum in loco sancto tuo, | si
30 cut dixit Moyses. Sacerdotes autem psal-
lebant hymnos, vsquequo cōsumptum esset
31 sacrificium. Cùm autem consumptum es-
set sacrificium ex residua aqua Nehemias
32 iussit lapides maiores perfundi. Quod ut
G factum est, ex eis flamma accensa est: sed
& ex lumine quod refulsit ab altari, consum
33 pta est. vt verò manifestata est res, renun-
ciatum est Regi Persarū, quòd in loco in quo
ignem absconderāt, hi qui qui trāslati fuerāt
sacerdotes, aqua apparuit, de qua Nehemias
& qui cum eo erant, purificauerunt sacrifi-
34 cia. Considerans autem Rex, & rem dili-
genter examināts, fecit ei templum, * vt pro-
35 baret quod factum erat. & cùm probasset,
sacerdotibus donauit multa bona, & alia
* atq; alia munera, & accipiēs manu sua tri-

(* & si quibus vix donauerat mul'a bona accipiebat ex hoc & tribuebat. 4.)
(* innumera 4.)

36 buebat eis. Appellauit autē Nehemias hūc
locum Nephthar, quod interpretatur Purifi-
catio. Vocatur autem apud plures Nephi.

CAPUT II.

1 A INVENITUR autē in descriptioni-
bus Ieremiæ prophetæ, quòd iussit
eos ignem accipere qui trans-
migrabant, ut significatum est,
& ut mandauit transmigratis.
2 Et dedit illis legem, ne obliuiscerentur præ-
cepta Domini, | & vt non exerrarent menti- (|Baruch.6)
bus vidētes simulachra aurea & argentea, &
3 ornamenta eorum. Et alia huiusmodi di-
cens, hortabatur ne legem amouerent à cor-
4 de suo. Erat autem in ipsa scriptura, quo-
modo tabernaculum & arcam iussit prophe
ta diuino responso ad se facto comitari se-
cum, usquequo exiit in montem, | in quo (|Deu. 34.a 1.)
Moyses ascendit & uidit Dei hæreditatem.
5 Et veniens ibi Ieremias inuenit locum spe- (|3.Reg.8.b 4.c.13 & 35.)
B luncæ: & tabernaculum, & arcam, & alta-
re incensi intulit illuc, & ostium obstruxit.
6 Et accesserunt quidam simul, qui sequeban (|2.Par.6.e 14.d.21.)
tur, vt notarent sibi locum: & non potue-
7 runt inuenire. Vt autem cognouit Ieremias, (|3.Reg.8.g 61.)
culpans illos, dixit: Quòd ignotus erit locus,
donec congreget Deus congregationem po- (|Leui.9.d. 24.)
puli, & propitius fiat: & tunc Dominus ostē-
8 det hæc, & apparebit maiestas Domini, & (|3.Re.18.f 38.)
nubes erit sicut & Moysi manifestabatur,
| & sicut cùm Salomon petiit, vt locus sancti- (2.Par.7.a 1.)
ficaretur magno Deo, manifestabat hæc.
9 Magnificè etenim sapientiam tractabat:
C & ut sapientiam habens, | obtulit sacrificiū (*sic & Salamon orauit, & descēdit ignis de cœlo & consumpsit holocaustum.)
10 dedicationis, & consummationis tēpli. Si-
cut & Moyses orabat ad Dominum, | & de-
scēdit ignis de cœlo, & consumpsit holocau
11 stum. Et dixit Moyses, * eo quòd non sit (|Leui.12.d 16.& 17.)
comestum quod erat pro peccato, & cōsum
12 ptum est. Similiter & Salomon octo die- (*cur nō comedistis hostiam pro peccato in loco sancto. eò quod non sit manducatum, mādatum qđ erat pro peccato. 1.)
13 bus celebrauit dedicationem. Infereban-
tur autem in descriptionibus & commenta-
tiis Nehemiæ hæc eadem, & qualiter con-
struens bibliothecam congregauit de * regi- (* regionibus 1.)
bus libros & prophetarum & Dauid, & e-
14 pistolas Regum, & de donariis. Similiter
autem et Iudas ea quæ * didicerat per bellū (* didicerāt 1.)
quod nobis acciderat, congregauit omnia, &
15 sunt apud nos. Si ergo desyderatis hæc, mit
16 tite qui perferant uobis. Acturi itaque pu-
rificationem, scripsimus vobis: bene ergo fa-
17 cietis, si egeritis hos dies. Deus autem qui
D liberauit populum suum, et reddidit hæreditā-
tem omnibus, et regnum et sacerdotium et
18 sanctificationem, | sicut promisit in lege;
speramus quòd citò nostri miserebitur, et
congregabit de sub cœlo in locum sanctum.
19 Eripuit enim nos de magnis periculis, et (|Deu. 32.a 8.a.3.)
20 locū purgauit. De Iuda vero Machabæo, &
fratribus eius, et de templi magni purifica-
21 tione, et de aræ dedicatione: sed et de præ-
liis quæ pertinent ad Antiochum Nobilem,
22 et filium eius Eupatorem: et de illumina-
tionibus quæ de cœlo factæ sunt ad eos qui
23 pro Iudæis fortiter fecerūt, ita ut vniuersam

regionem

regionem cùm pauci essent, vindicarent et
23 barbaram multitudinem fugarent, et famosissimum in toto Orbe templum recuperarent, & ciuitatem liberarent, & leges quæ *abolendæ erant restituerentur, Domino cũ
24 omni tranquillitate propitio facto illis. Itẽ quæ ab Iasone Cyrenæo, quinque libris comprehensa, tentauimus nos uno volumine bre
25 uiare. Considerantes enim multitudinẽ
F librorum, & difficultatem volentibus aggredi narrationes historiarũ propter multi-
26 tudinem rerum: curauimus uolẽtibus quidem legere, ut esset animi oblectatio: studiosis vero, vt facilius possint memoriæ commendare: omnibus autem legentibus vtili-
27 tas conferatur. Et nobis quidem ipsis, qui hoc opus breuiandi causa suscepimus, nõ facilem laborem, imò verò negocium plenum
28 vigiliarum, & sudoris assumpsimus. Sicut hi qui præparant cõuiuium, & quærunt aliorum volũtati parere, propter multorum gra-
29 tiam, libenter laborem sustinemus. Veritatem quidem de singulis auctoribus concedẽ
G tes, ipsi autem secundum datam formam bre
30 uitati studentes. Sicut enim nouæ domus architecto de vniuersa structura curandum est: ei vero qui pingere curat, quæ apta sunt ad ornatum, exquirenda sunt: ita æstiman-
31 dum est & in nobis. Etenim intellectũ colligere, & ordinare sermonẽ, & curiosius partes singulas quasque disquirere, historiæ cõ
32 gruit auctori: breuitatẽ uerò dictionis sectari, & executiones rerum vitare, breuianti
33 concedendum est. Hinc ergo narrationem incipiemus: de præfatione tantum dixisse sufficiat: stultum etenim est antè historiam effluere: in ipsa autem historia succingi.

*abolita 7.

CAPVT III.

1 A Igitur cùm sancta ciuitas habitaretẽ in omni pace, leges etiam adhuc optime custodirentur propter Oniæ pontificis * pietatem & animos odio habentes
2 mala, fiebat vt & ipsi reges & principes locum summo honore dignum ducerẽt, & tem
3 plum maximis muneribus illustrarent. Ita vt Seleucus, Asiæ rex, de redditibus suis præstaret omnes sumptus ad ministerium sacri-
4 ficiorum pertinentes. Simon autem de tribu Ben-iamin, præpositus templi constitutus, contendebat obsistente sibi principe sacerdotum, iniquum aliquid in ciuitate
5 moliri. Sed cùm uincere Oniã non posset, venit ad Apolloniũ, Tharseæ filium, qui eo
6 tẽpore erat dux Cœlesyriæ & Phœnicis: & nũciauit ei pecuniis innumerabilibus plenũ esse ærariũ Ierosolymis, & cõmunes copias immensas esse quæ non pertinent ad rationẽ sacrificiorũ: esse autem possibile, sub pote-
7 state Regis cadere vniuersa. Cumque retu-
B lisset ad Regẽ Apollonius de pecunijs quę delatæ erant, ille accitum Heliodorum, qui erat super negocia eius, misit cum mandatis
8 vt prædictam pecuniam transportaret. Statimque Heliodorus iter est aggressus, specie quidem quasi per Cœlesyriam & Phœnicem ciuitates esset peragraturus: re vera autem
9 Regis propositum perfecturus. Sed cùm uenisset Ierosolymam, & benignè à summo sacerdote in ciuitate esset exceptus, narrauit de dato indicio pecuniarum, & cuius rei gratia adesset aperuit: Interrogabat autẽ, si uero
10 tè hæc ita essent. Tunc summus sacerdos ostendit deposita esse hęc, & uictualia vidua-
11 rum & pupillorum: quædam uerò esse Hircani Tobiæ uiri ualde eminentis, in his quę detulerat impius Simon: vniuersa autem argenti talẽta esse quadringenta, & auri ducen
12 ta. Decipi uerò eos qui credidissent loco &
C templo, quod per uniuersum mũdum honoratur, pro sui uenerarione & sanctitate om-
13 nino impossibile esse. At illi pro his quæ habebat in mãdatis à Rege, dicebat omni ge
14 nere Regi ea esse deferenda. Constituta aũt die intrabat de his Heliodorus ordinaturus. Non modica verò per uniuersam ciuitatem
15 erat trepidatio. Sacerdotes autẽ ante altare cũ stolis sacerdotalibus iactauerunt se, & inuocabãt de cœlo eum qui de deposito legem posuit, vt his qui deposuerant ea, salua
16 custodiret. Iam verò qui uidebat summi sacerdotis vultum, mente vulnerabatur: facies enim & color immutatus declarabat in-
17 ternum animi dolorem. Circunfusa enim erat mœstitia quędam uiro, & horror corporis: per quæ manifestus aspicientibus dolor
18 cordis eius efficiebatur. Alij etiam grega-
D rim de domibus confluebant: publica supplicatione obsecrantes pro eo quòd in contem
19 ptum locus esset uenturus. Accinctæque mulieres ciliciis pectus, p plateas cõfluebãt: sed & virgines quę conclusæ erant, procurrebant ad Oniam, aliæ autem ad muros, quæ-
20 dam uerò per fenestras aspiciebant: vniuersę autem protendentes manus in cœlum
21 deprecabantur. Erat enim misera commistæ multitudinis, & magni sacerdotis in ago
22 ne cõstituti expectatio. Et hi quidem inuocabant omnipotentem Deum, ut credita sibi, his qui crediderant, cum omni integritate
23 conseruarentur. Heliodorus autem, quòd decreuerat, perficiebat eodem loco ipse cum
24 satellitibus circa ærarium, præsens. Sed spi
E ritus omnipotentis Dei magnam fecit suæ ostensionis euidentiam, ita ut omnes qui ausi fuerant parẽre ei, ruentes Dei uirtute, in dissolutionem & formidinem conuerterentur.
25 Apparuit enim illis quidam equus terribilem habens sessorem, optimis operimentis adornatus: isque cum impetu Heliodoro priores calces elisit: qui autem ei
26 sedebat, uidebatur arma habere aurea. Alij etiam apparuerunt duo iuuenes uirtute decori, optimi gloria, speciosique amictu: qui circunsteterunt eum, & ex utraque parte flagellabant, sine intermissione mul-
27 tis plagis verberantes. Subitò autem Heliodorus concidit in terram, eumque multa caligine circunfusum rapuerunt, atque in
28 sella gestatoria positum eiecerunt. Et is qui cũ multis cursoribus & satellitibus prę-

*dispositionem &.

*regia 1.

*Infr. 5. & 11.

*Infr. 5. & 11.

dictum ingressus est ærarium, portabatur
nullo sibi auxilium ferente, manifesta Dei
29 cognita virtute: & ille quidem per diui-
nam virtutem iacebat mutus, atq; omni spe,
30 & salute priuatus. Hi autẽ Dñm benedice-
F bãt, quia magnificabat locũ suũ: et templũ, qđ
paulo ante timore ac tumultu erat plenũ, ap-
parente omnipotente Domino, gaudio & læ-
31 titia impletum est. Tunc vero ex amicis
Heliodori quidã rogabant confestim Oniã,
vt inuocaret Altissimum, vt vitam donaret
ei, qui in supremo spiritũ erat constitutus.
32 Consyderans autẽ summus sacerdos ne for-
tè Rex suspicaretur malitiam aliquam ex Iu
dæis circa Heliodorum consummatam, obtu
33 lit pro salute viri hostiam salutarem. Cum-
que summus sacerdos exoraret, iidẽ iuue
nes eisdem vestibus amicti, astantes Helio
doro, dixerunt: Oniæ sacerdoti gratias age:
nam propter eũ Dominus tibi vitam dona-
34 uit. Tu autem à Deo flagellatus, nuncia
omnibus magnalia Dei & potestatem. Et
35 his dictis non comparuerunt. Heliodo-
G rus autem hostia Deo oblata, & votis ma-
gnis promissis ei qui viuere illi concessit, &
Oniæ gratias agens, recepto exercitu repe-
36 dabat ad Regem. Testabatur autem omni-
bus ea, q̃ sub oculis suis viderat opera magni
37 Dei. Cum autem Rex interrogasset Helio-
dorum, quis esset aptus adhuc semel Ieroso-
38 lymam mitti, ait: Si quidem habes hostẽ,
aut regni tui insidiatorem, mitte illuc, & fla
gellatum eum recipies, si tñ euaserit: eò quod
39 in loco sit verè Dei quædam virtus. Nam
ipse qui habet in cœlis habitationem, visita-
tor & adiutor est loci illius, & venientes ad
40 malefaciendum, percutit ac perdit. Igitur
de Heliodoro & ærarij custodia ita res se
habet.

CAPVT IIII.

1 Simon autem prædictus pecunia-
A rum & patriæ delator, malè
loquebatur de Onia, tanquam
ipse Heliodorum instigasset ad
hæc, & ipse fuisset incentor ma-
2 lorum: prouisoremq; ciuitatis, ac defenso-
rem gentis suæ, & æmulatorem legis Dei, au-
3 debat insidiatorem regni dicere. Sed cùm
inimicitiæ in tantum procederent, vt etiam
per quosdam Simónis necessarios homicidia
4 fierent: consyderans Onias periculum con
tentionis, & Apollonium insanire, vtpote
ducẽ Cœlesyriæ, & Phœnicis, ad augendam
5 malitiam Simónis, ad Regẽ se contulit, nõ
vt ciuium accusator, sed cõem vtilitatẽ apud
semetipsum vniuersæ multitudinis consyde-
6 rans. videbat enim sine regali prouidentia
impossibile esse pacẽ rebus dari, nec Simónẽ
7 posse cessare à stultitia sua. Sed post Seleu-
ci vitæ excessum, cùm suscepisset regnum
Antiochus, qui Nobilis appellabatur, ambie-
bat Iason, frater Oniæ, summum sacerdotiũ:
8 adito Rege promittens ei argenti talenta
trecenta sexaginta, & ex redditibus alijs ta-
9 lenta octoginta. super hoc promittebat &
B alia centum quinquaginta, si potestati eius
concederetur gymnasium & ephebiam sibi
constituere, & eos qui in Ierosolymis erant,
10 Antiochenos scribere. Quod cum Rex an-
nuisset, & obtinuisset principatum, statim ad
gentilem ritum contribules suos transferre
11 cœpit: & amotis his, quæ humanitatis cau
sa Iudæis a Regibus fuerant constituta, &
per Iohãnẽ patrẽ Eupolemi, qui apud Roma
nos de amicitia & societate functus est lega
tione legitima, ciuium iura destituens, praua
12 instituta sanciebat. Etenim ausus est sub
ipsa arce gymnasium constituere, & opti-
mos quosque epheborũ in lupanaribus po-
13 nere. Erat autem hoc non initium, sed
incrementum quoddam & profectus genti-
lis & alienigenæ conuersationis, propter im-
pij & nõ sacerdotis Iasonis nefarium & in-
14 auditũ scelus: ita, vt sacerdotes iam nõ cir
ca altaris officia dediti essent, sed contem-
pto templo, & sacrificijs neglectis, festinarẽt
participes fieri palæstræ, & præbitionis eius
15 iniustæ, & in exercitijs disci: & patrios qui-
dem honores nihil habentes, Græcas glorias
16 optimas arbitrabantur: quarum gratia
periculosa eos contentio habebat, & eorum
instituta æmulabantur, ac per omnia his
consimiles esse cupiebant, quos hostes &
17 peremptores habuerant. In leges enim di-
uinas impiè agere impunè non cedit: sed
18 hoc tẽpus sequens declarabit. Cùm autem
quinquẽnalis agon Tyri celebraretur, & Rex
19 præsens esset, misit Iason facinorosus ab Ie
rosolymis viros peccatores, portãtes argen-
ti didrachmas trecentas in sacrificium Her
culis, quas postulauerunt hi, qui asportauerãt
ne in sacrificijs erogarentur, quia nõ oporte
20 ret, sed in alios sumptus eos deputari. Sed
hæc oblata sunt quidem ab eo qui miserat in
sacrificiũ Herculis: ꝑꝑ præsentes autem da-
21 ta sunt in fabricam nauium triremiũ. Mis-
so autem in Aegyptum Apollonio Mnesthei
filio propter primates Ptolemæi Philometo-
ris Regis, Cum cognouisset Antiochus alie-
num se à negocijs regni effectũ, proprijs vti-
litatibus consulens, profectus inde venit Iop
22 pen, & inde Ierosolymam. Et magnificè ab
Iasone & ciuitate susceptus cum facularum
luminibus & laudibus ingressus est: & inde
23 in Phœnicem exercitum conuertit. Et
D post triennij tempus misit Iason Menelaum
supradicti Simónis fratrem portantem pecu-
nias Regi, & de negocijs necessarijs responsa
24 perlaturum. At ille commendatus Regi, cũ
magnificasset faciẽ potestatis eius, in semet-
ipsum retorsit summum sacerdotium, super-
25 ponẽs Iasoni talenta argenti trecenta. Ac-
ceptisque à Rege mandatis venit, nihil qui-
dẽ habens dignum sacerdotio: animos verò
crudelis tyranni, & feræ beluæ iram gerens.
26 Et Iason quidem qui proprium fratrem
captiuauerat, ipse deceptus profugus in Am-
27 manitarem expulsus est regionem. Me-
nelaus autem principatum quidem ob-
tinuit: de pecunijs vero Regi promissis, ni-
hil agebat, cùm exactionẽ faceret Sostratus

28 qui arci erat praepositus. nam ad hunc exa-
ctio vectigalium pertinebat: quam ob cau-
29 sam vterique ad Regem sunt euocati. Et Me
nelaus amotus est à sacerdotio, succedente
E Lysimacho fratre suo: Sostratus autem prae-
30 latus est Cypriis. Et cum haec agerentur, cō
tigit Tharsenses & Mallotas seditionem mo
uere, eò quod Antiochidi Regis concubinae dono
31 essent dati. Festinanter itaque Rex venit
sedare illos: relicto suffecto uno ex comiti-
32 bus suis, Andronico. Ratus autē Menelaus
accepisse se tempus opportunum, aurea quę-
dam vasa è templo furatus, donauit Andro-
nico, & alia uendiderat Tyri, & per uicinas
33 ciuitates. Quod cum certissime cognouis-
set Onias, arguebat eum, ipse in loco tuto se
34 continens Antiochiae secus Daphnem. Vn-
de Menelaus accedens ad Andronicum, ro-
gabat, ut Oniam interficeret. Qui cum ue-
nisset ad Oniam, & datis dextris cum iureiu
rando (quamuis esset ei suspectus) suasisset
de asylo procedere, statim eum peremit, non
35 ueritus iustitiam. Ob quam causam non
solum Iudaei, sed etiā aliae quoque Nationes
indignabantur, & moleste ferebant de nece
36 tanti uiri iniusta. Sed regressum Regem de
Ciliciae locis adierunt Iudaei apud Antiochiā,
simul & Graeci, conquerentes de iniqua nece
37 Oniae. Contristatus itaque est animo An-
F tiochus propter Oniam, & flexus ad miseri
cordiam, lachrymas fudit, recordatus defun
38 cti sobrietatem & modestiam: accensisq;
animis Andronicum purpura exutum, per
totam ciuitatē iubet circunduci; & in eodē
loco in quo in Oniam impietatem commise
rat, sacrilegum vita priuari, Domino illi con
39 dignam retribuente poenam. Multis autem
sacrilegiis in templo a Lysimacho commis-
sis, Menelai consilio, & diuulgata fama, con-
gregata est multitudo aduersum Lysimachū
40 multo iam auro exportato. Turbis autem
insurgentibus, & animis ira repletis, Lysima
chus armatis ferè tribus millibus iniquis ma-
nibus uti coepit, duce quodam tyrāno, aetate
41 pariter & dementia prouecto. Sed ut intel-
lexerunt conatum Lysimachi, alii lapides,
alii fustes validos arripuère: quidam vero ci-
42 nerem in Lysimachum iecère. Et multi
quidem vulnerati, quidam autem & prostra
ti, omnes uero in fugam cōuersi sunt: ipsum
etiam sacrilegum secus aerarium interfece-
43 runt. De his ergo coepit iudicium aduersus
44 Menelaum agitari. Et cum uenisset Rex
G Tyrum, ad ipsum negocium detulerunt missi
45 tres viri à senioribus. Et cum superaretur
Menelaus, promisit Ptolemaeo multas pecu-
46 nias dare ad suadendum Regi. Itaque Pto-
lemeus in quodam atrio positum, quasi re
frigerandi gratia, Regem adiit, & deduxit à
47 sententia: & Menelaum quidem uniuersae
malitiae reum, criminibus absoluit: miseros
autem qui etiam si apud Scythas causam di-
xissent, innocentes iudicarentur, hos morte
48 damnauit. Cito ergo iniustam poenam
dederunt, qui pro ciuitate, & populo, & sa-
49 cris uasis causam prosecuti sunt. Quam ob
rem Tyrii quoque indignati, erga sepulturā
50 eorum liberalissimi extiterunt. Menelaus
autem propter eorum qui in potentia erant,
auaritiam, permanebat in potestate, crescēs
in malitia ad insidias ciuium.

CAPVT V.

1 EODEM tempore Antiochus se-
A cundam profectionem parauit
2 in Aegyptum. Contigit autē
per uniuersam Ierosolymorum
ciuitatē uideri diebus quadra-
ginta per aera equites discurrētes, auratas
stolas habentes, & hastas quasi cohortes ar
3 matas, & cursus equorum per ordines dige
stos, & cōgressiones fieri cominus, & scuto-
rum motus, & galeatorum multitudinē gla
diis districtis, & telorum iactus, & aureorū
armorum splendorem, omnisq; generis lori
4 carum. Quapropter omnes rogabant in bo
5 num monstra conuerti. Sed cum falsus ru-
mor exisset, tanquàm vita excessisset Antio-
chus; assumptis Iason nō minus mille viris,
repente aggressus est ciuitatē: & ciuibus ad
murū conuolantibus, ad ultimū apprehensa
6 ciuitate, Menelaus fugit in arcem: Iason
uero non parcebat in caede ciuibus suis, nec
cogitabat prosperitatē aduersum cognatos
malum esse maximum, arbitrans hostium &
7 non ciuium se trophaea capturum. Et prin-
B cipatum quidem non obtinuit, finem uero
insidiarum suarum confusionem accepit, &
8 profugus iterum abiit in Ammanitem. Ad
vltimum in exitium sui conclusus ab Areta
Arabum tyranno, fugiens de ciuitate in ciui
tatem, omnibus odiosus, ut refuga legum &
execrabilis, ut patriae & ciuium hostis, in Ae-
9 gyptum extrusus est: & qui multos de patria
sua expulerat, peregrè periit, Lacedaemonas
profectus, quasi pro cognatione ibi refugiū
10 habiturus: & qui insepultos multos abiece
rat, ipse & illamentatus, & insepultus abiici-
tur: sepultura neque peregrina usus, neq; pa
11 trio sepulchro participans. His itaq; gestis,
suspicatus est Rex societatem deserturos Iu
daeos: & ob hoc profectus ex Aegypto ef-
feratis animis ciuitatem quidē armis cepit.
12 Iussit autē militibus interficere, nec parce-
re occursantibus, & per domos ascendentes
13 trucidare. Fiebāt ergo caedes iuuenū ac senio
rū, & mulierū & natorum exterminia, virgi-
14 numq; & paruulorū neces. Erant autē toto
triduo octoginta millia interfecti, quadragin
ta millia vincti, non minus autem venūdati.
15 Sed nec ista sufficiunt: ausus est etiā intrare
C templum vniuersa terra sanctius, Menelao
16 ductore, qui legū & patriae fuit proditor: &
scelestis manibus sumēs sancta uasa quae ab
aliis Regibus & ciuitatibus erant posita ad
ornatum loci, & gloriam, contrectabat in-
17 dignè & contaminabat. Ita alienatus mē-
te Antiochus, non considerabat quod pro-
pter peccata habitantium ciuitatem, mo-
dicum Deus fuerat iratus: propter quod & accidi
18 t circa locum despectio: alioquin, nisi conti- Sup. 1. b
gisset eos multis peccatis esse inuolutos, si- 23. c. 47.

cut

22 bat populum Israël? Et cætera verba bel-
lorum Iudæ, & virtutum quas fecit, & ma-
gnitudinis eius, non sunt descripta: multa
23 enim erant valde. Et factum est: post obitū
Iudę emerserunt iniqui in omnibus finibus
Israël, & exorti sunt omnes qui operabantur
24 iniquitatem. In diebus illis facta est fames
magna valde, & tradidit se Bacchidi omnis
25 regio eorum cum ipsis. Et elegit Bacchides
viros impios, & constituit eos dños regio-
26 nis: & exquirebant & perscrutabantur
amicos Iudæ, & adducebāt eos ad Bacchidē,
27 & vindicabat in illos, & illudebat. Et facta
est tribulatio magna in Israël, qualis nō fuit
ex die qua non est visus propheta in Israël.
28 Et congregati sunt omnes amici Iudę, &
29 dixerunt Ionathæ: Ex quo frater tuus Iu-
das defunctus est, vir similis ei non est, qui
exeat cōtra inimicos, Bacchidem, & eos qui
30 inimici sunt gentis nostræ. Nunc itaque te
hodie elegimus esse pro eo nobis in principē
31 & ducem ad bellādum bellum nostrum. Et
suscepit Ionathas tempore illo principatum,
32 & surrexit loco Iudæ fratris sui. Et cogno-
33 uit Bacchides, & quærebat eū occidere. Et
cognouit Ionathas, & Simon frater eius, &
D omnes qui cum eo erant: & fugerunt in de-
sertum Thecuæ, & consederunt ad aquam
34 lacus Asphar. Et cognouit Bacchides: &
die sabbathorum venit ipse & omnis exerci-
35 tus eius trans Iordanem: & Ionathas mi- .11.
sit fratrem suum ducem populi, & rogauit
*commendaret 19. Nabuthæos amicos suos, vt *commodarent il-
36 lis apparatum suum qui erat copiosus. Et
exierunt filij Iambri ex Madaba, & compre-
henderunt Iohannem & omnia quæ habe-
37 bat, & abierunt habentes ea. Post hæc ver-
ba renunciatum est Ionathæ & Simoni fra-
tri eius, quia filij Iambri faciunt nuptias ma-
gnas, & ducunt sponsam ex Madaba, filiam
vnius de magnis principibus Chanáan, cum
38 ambitione magna. Et recordati sunt san-
guinis Iohannis fratris sui: & ascenderunt, &
39 absconderunt se sub tegumēto montis. Et
eleuauerunt oculos suos, & viderunt: & ec-
ce tumultus, & apparatus multus: & spon-
sus processit, & amici eius: & fratres eius
obuiam illis cum tympanis, & musicis, &
40 armis multis. Et surrexerunt ad eos ex insi-
dijs, & occiderunt eos, & ceciderūt uulnera-
ti multi, & residui fugerūt in montes: & acce-
41 perunt omnia spolia eorum, & conuersæ
sunt nuptiæ in luctū, et uox musicorū ipsorū
42 in lamentum. Et uindicauerunt uindictam
sanguinis fratris sui: & reuersi sunt ad ripā
43 Iordanis. Et audiuit Bacchides, & uenit die
sabbathorum usque ad oram Iordanis in uir-
44 tute magna. Et dixit ad suos Ionathas: Sur-
E gamus, & pugnemus contra inimicos no-
stros: non est enim hodie sicut herì, & nu-
45 diustertius. ecce enim bellum ex aduer-
so, aqua uerò Iordanis hinc & inde, & ripæ,
& paludes, & saltus: & non est locus diuer-
2.Pa.20 6 46 tendi. Nunc ergo clamate in cœlum, ut
3. liberemini de manu inimicorum uestrorum.
47 Et commissum est bellum. Et extendit
Ionathas manum suam percutere Bacchi-
48 dem, & diuertit ab eo retro: et dissilijt
Ionathas, et qui cum eo erant, in Iordanem,
49 et transnatauerunt ad eos Iordanem: &
ceciderunt de parte Bacchidis die illa mille
50 uiri: & reuersi sunt in Ierusalem, & ædifi-
cauerunt ciuitates munitas in Iudęa, muni-
tionem, quæ erat in Iericho, & Ammaum,
& in Beth horon, et in Beth-el, et Thamna-
ta, & Phara, & Thopo muris excelsis, & por-
51 tis et seris. Et posuit custodiam in eis, ut
52 inimicitias exercerent in Israël: et muniuit
ciuitatem Beth-suram, et Gazaram, et ar-
cem, et posuit in eis auxilia, et apparatum
53 escarum: et accepit filios principum regio-
nis obsides, et posuit eos in arce in Ierusa-
54 lem, in custodiam. Et anno centesimo
F quinquagesimotertio, mense secundo, præ-
cepit Alcimus destrui muros domus san-
ctæ interioris, et destrui opera prophetarū:
55 et cœpit destruere. In tempore illo percus-
sus est Alcimus: et impedita sunt opera il-
lius, & occlusum est os eius, et dissolutus est
paralysi, nec ultrà potuit loqui uerbum, et
56 mandare de domo sua. Et mortuus est
Alcimus in tempore illo cum tormento ma-
57 gno. Et uidit Bacchides, quoniam mortuus
est Alcimus: et reuersus est ad Regem, et
58 siluit terra Iuda annis duobus. Et co- .18.
gitauerunt omnes iniqui, dicentes: Ecce Io-
nathas, & qui cum eo sunt, in silentio ha-
bitant confidenter: nunc ergo adduca-
mus Bacchidem, et comprehendet eos
59 omnes vna nocte. Et abierunt, et con-
60 silium ei dederunt. Et surrexit, ut ueniret
cum exercitu multo: et misit occultè episto-
las socijs suis qui erant in Iudæa, ut compre-
henderent Ionatham et eos qui cum eo erāt:
sed non potuerunt, quia innotuit eis con-
61 silium eorum. Et apprehendit de uiris re-
gionis, qui principes erāt *militię, quinqua- *malitiæ 3
62 ginta uiros, et occidit eos. Et secessit Io-
nathas, et Simon, et qui cum eo erant, in
Beth-bessen, quæ est in deserto: et extruxit di-
63 ruta eius, et firmauerunt eam. Et cogno-
G uit Bacchides, et cōgregauit uniuersam mul-
titudinem suam: et his, qui de Iudæa erant,
64 denunciauit. Et uenit, et castra posuit
desuper Beth-bessen: et oppugnauit eam
65 dies multos, et fecit machinas. Et reliquit
Ionathas Simonem fratrē suum in ciuitate,
et exijt in regionem, et uenit cum nume-
66 ro: et percussit Odaren et fratres eius, et
filios Phaseron in tabernaculis ipsorum, et
67 cœpit cædere et crescere in uirtutibus. Si-
mon uerò, et qui cum ipso erant, exierunt
68 de ciuitate, et succenderunt machinas, et
pugnauerunt cōtra Bacchidem, et contritus
est ab eis, et afflixerunt eum ualde: quoniā
consilium eius et cōgressus eius erat inanis.
69 Et iratus contra uiros iniquos, qui ei con-
silium dederāt, vt ueniret in regionem ipso-
rum, multos ex eis occidit: ipse autem cogi-
tauit cum reliquis abire in regionem suam.
70 Et cognouit Ionathas: et misit ad eum le-
gatos componere pacem cum ipso, et red-

71 dere ei captiuitatem. Et libenter accepit,
& fecit secundum verba eius, & iurauit se
nihil facturum ei mali omnibus diebus vitæ
72 eius. Et reddidit ei captiuitatem quam
prius erat prædatus de terra Iuda: & conuer
sus abijt in terram suam, & nõ apposuit am
73 plius venire in fines eius. Et cessauit gla-
dius ex Israël: & habitauit Ionathas i Mach-
mas, & cœpit Ionathas ibi iudicare populũ,
& exterminauit impios ex Israël.

CAPVT X.

1 A ET anno centesimo sexagesimo
ascendit Alexander, Antiochi
filius, qui cognominatus est
Nobilis: & occupauit Ptolemai
dã, & receperunt eũ, & regna-
2 uit illic. Et audiuit Demetrius Rex, & con-
gregauit exercitũ copiosum valde, & exiuit
3 obuiam illi in prælium. Et misit Deme-
trius epistolã ad Ionatham verbis pacificis,
4 vt magnificaret eum. dixit enim, Antici-
pemus facere pacem cum eo, priusquam fa-
5 ciat cũ Alexandro aduersum nos. recorda-
bitur enim omnium malorum quæ fecimus
in eum, & in fratrem eius, & in gentẽ eius.
6 Et dedit ei potestatem congregandi exer-
citum, & fabricare arma, & esse ipsum sociũ
eius, & obsides qui erant in arce, iussit tradi
7 ei. Et venit Ionathas in Ierusalem, & legit
epistolas in auditu omnis populi, & eorum
8 qui in arce erant. Et timuerunt timore ma
gno, quoniam audierunt quod dedit ei Rex
9 potestatem congregandi exercitum. Et tra
diti sunt Ionathæ obsides, & reddidit eos pa
10 rentibus suis: & habitauit Ionathas in Ieru
salem, & cœpit ædificare & innouare ciuita
11 tem. Et dixit facientibus opera, vt extrue-
rent muros, & montem Sion in circuitu lapi
dibus quadratis ad munitionem; & ita fece-
12 runt. Et fugerunt alienigenæ qui erant in
munitionibus quas Bacchides ædificauerat:
13 & reliquit vnusquisque locum, & abijt in
14 terram suam: tantum in Beth-sura reman
serunt aliqui ex his qui reliquerant legem
& præcepta Dei. erat enim hæc eis ad refu-
15 gium. Et audiuit Alexander Rex promissa
quæ promisit Demetrius Ionathæ: & nar-
B rauerũt ei prælia & virtutes quas ipse fecit
& fratres eius, & labores quos laborauerũt.
15 & ait: Nunquid inueniemus aliquem virũ
talem? & nunc faciemus eum amicum, &
17 socium nostrum. Et scripsit epistolam, &
18 misit ei secundum hæc verba, dicens: R e x
19 Alexander fratri Ionathæ salutem. Audi-
uimus de te quod vir potens sis viribus, &
20 aptus es vt sis amicus noster: & nunc con-
stituimus te hodie summũ sacerdotem gen-
tis tuæ, vt amicus voceris Regis (& misit ei
purpuram, & coronam auream) & quæ no-
stra sunt sentias nobiscũ, & conserues ami-
21 citias ad nos. Et induit se Ionathas stola
sancta septimo mense, anno centesimo se-
xagesimo, in die solenni scenopegię: &
cõgregauit exercitum, & fecit arma copio-
22 sa. Et audiuit Demetrius verba ista, & con
23 tristatus est nimis, & ait. Quid hoc feci-
mus, quod præoccupauit nos Alexander ap-
prehendere amicitiam Iudęorũ ad munimen
24 suũ. Scribam & ego illis verba deprecato-
ria, & dignitates, & dona: vt sint mecum
25 in adiutorium. Et scripsit eis in hæc verba:
R e x Demetrius genti Iudæorum salutem.
26 Quoniam seruastis ad nos pactum, & mã
sistis in amicitia nostra, & non accessistis ad
inimicos nostros, audiuimus, & gauisi su-
27 mus. Et nunc perseuerate adhuc conserua
re ad nos fidem, & retribuemus vobis bona
28 pro his quæ fecistis nobiscum. Et remitte-
C mus vobis præstationes multas, & dabimus
29 vobis donationes. Et nunc absoluo uos
& omnes Iudęos à tributis, & prętia salis in-
dulgeo, & coronas remitto, & tertias semi-
30 nis. & dimidiam partẽ fructus ligni quod
est portionis meæ, relinquo vobis ex hodier-
no die & deinceps, ne accipiatur à terra Iu-
da, & a tribus ciuitatibus quæ additæ sunt ti
bi ex Samaria, & Galilæa ex hodierna die, &
31 in totum tempus: & Ierusalem sit sancta
& libera cum finibus suis: & decimæ & tri-
32 buta, ipsius sint. Remitto etiam potestatẽ
arcis quæ est in Ierusalem: & do eam summo
sacerdoti, vt constituat in ea viros quoscun-
33 que ipse elegerit, qui custodiant eam. Et
omnem animam Iudæorum, quæ captiua est
à terra Iuda in omni regno meo, relinquo
liberã gratis, vt oẽs à tributis soluantur etiã
34 pecorũ suorũ. Et oẽs dies solẽnes, & sabba
ta, & neomeniæ, & dies decreti, & tres dies
ante diem solennẽ, & tres dies post diẽ solen
nem sint oẽs immunitatis & remissionis om
35 nibus Iudæis qui sunt in regno meo: &
nemo habebit potestatem agere aliquid, &
mouere negocia aduersus aliquem illorũ in
36 omni causa. Et ascribantur ex Iudęis in
exercitu Regis ad triginta millia uirorũ, &
dabũtur illis copię, ut oportet omnibus exer
citibus Regis, & ex eis ordinabũtur qui sint
37 in munitionibus Regis magni: & ex his
constituentur super negocia regni quę agũ-
tur ex fide: & principes sint ex eis, & ambu-
lent in legibus suis, sicut præcepit Rex in ter
38 ra Iuda. Et tres ciuitates quæ additæ sunt
Iudææ ex regione Samariæ, cum Iudæa re-
putentur: vt sint sub vno, & non obediant
alienæ potestati, nisi summi sacerdotis:
39 Ptolemaida & confines eius, quas dedi do-
D num sanctis qui sunt in Ierusalem ad neces-
40 sarios sumptus sctõrum. Et ego do singulis
annis quindecim millia siclorum argenti de
41 rationibus Regis, quę me contingunt: &
omne quod reliquum fuerit, quod non red-
diderãt qui super negocia erant annis prio-
42 ribus, ex hoc dabunt in opera domus. Et
super hæc quinque millia siclorum argenti,
quę accipiebant de sanctorũ ratione per sin-
gulos annos: & hæc ad sacerdotes pertineãt,
43 qui ministerio funguntur. Et quicunque
cõfugerint in templũ quod est Ierosolymis,
& in omnibus finibus eius, obnoxij Regi in
omni negocio, dimittantur; & vniuersa quæ
44 sunt eis in regno meo, libera habeant. Et

S s ad ędificanda

ad ædificanda vel restauranda opera sanctorũ
45 sumptus dabuntur de ratione Regis: & ad
extruendos muros in Ierusalem & commu-
niendos in circuitu, sumptus dabuntur de ra
tione Regis, & ad construendos muros in
46 Iudæa. Vt audiuit autem Ionathas & po
Supr. 7. b. 11. pulus sermones istos, non crediderunt eis,
nec receperunt eos: quia recordati sunt ma-
litiæ magnæ quam fecerat in Israël, & tribu-
47 lauerat eos valde. Et complacuit eis in
Alexãdrum: quia ipse fuerat eis princeps ser-
monum pacis, & ipsi auxilium ferebant om-
48 nibus diebus. Et cõgregauit Rex Alexãder
exercitum magnum, & admouit castra cõtra
49 Demetrium. Et cõmiserunt prælium duo
Reges, & fugit exercitus Demetrij, & insecu
tus est cũ Alexander, & incubuit super eos.
50 Et inualuit prælium nimis, donec occidit
51 Sol: & cecidit Demetrius in die illa. Et misit
Alexander ad Ptolemæũ regem Aegypti, le-
52 gatos sm̃ hęc verba, dicẽs: QVONIAM
regressus sum in regnum meum, & sedi in
E sede patrum meorum, & obtinui principa-
tum, & contriui Demetrium, & possedi re-
53 gionem nostram, & commisi pugnam cũ
eo, & contritus est ipse, & castra eius à no-
54 bis, & sedemus in sede regni eius: & nũc
statuamus adinuicem amicitiam: & da mi-
hi filiam tuam vxorẽ, & ego ero gener tuus,
55 & dabo tibi dona, & ipsi dignitatem. Et re
spõdit Rex Ptolemæus, dicens: FOELIX
dies in qua reuersus es ad terrã patrũ tuorũ,
56 & sedisti in sede regni eorum. Et nunc fa-
ciã tibi quod scripsisti: sed occurre mihi Pto-
lemaidam, vt videamus inuicem nos, & spon
57 deã tibi, sicut dixisti. Et exiuit Ptolemæus
de Aegypto, ipse & Cleopatra filia eius, &
venit Ptolemaidam anno centesimo sexage-
58 simo secundo. Et occurrit ei Alexander
Rex, & dedit ei Cleopatrã filiã suã: & fecit
nuptias eius Ptolomaidæ, sicut Reges in ma
59 gna gloria. Et scripsit Rex Alexander Io-
60 nathæ, vt veniret obuiam sibi. Et abijt cũ
gloria Ptolemaidam, & occurrit ibi duobus
regibus, & dedit illis argentum multum, &
aurum, & dona: & inuenit gratiam in con-
61 spectu eorum. Et conuenerunt aduersus eũ
viri pestilentes ex Israël, viri iniqui interpel-
lantes aduersus eum: & non intendit ad eos
62 Rex. Et iussit spoliari Ionathan vestibus
suis, & indui eum purpura: & ita fecerunt Et
63 collocauit eum Rex sedere secum. Dixit-
que principibus suis: Exite cum eo in me-
dium ciuitatis, & prædicate, vt nemo aduer-
sus eum interpellet de vllo negocio, nec
64 quisquam ei molestus sit de vlla ratione. Et
F factum est, vt viderunt qui interpellabãt glo-
riam eius, quæ prędicabatur, & opertum eũ
65 purpura, fugerunt omnes: & magnificauit
eum Rex, & scripsit eum inter primos ami-
cos, & posuit eum ducem, & participem
66 principatus. Et reuersus est Ionathas in Ie
67 rusalem cum pace & lætitia. In anno cen-
tesimo sexagesimoquinto, venit Demetrius
filius Demetrij, à Creta in terrã patrũ suorũ.
68 Et audiuit Alexander Rex, & contristatus
69 est ualde, & reuersus est Antiochiã. Et con-
stituit Demetrius Rex Apollonium ducem,
qui præerat Cœlesyriæ: & congregauit exer-
citum magnum, & accessit ad Iamniam: &
misit ad Ionathan summum sacerdotem, di-
70 cens: Tu solus resistis nobis, ego autem fa-
ctus sum in derisum & in opprobrium, ppter ea
quia tu potestatem aduersum nos exerces in
71 mõtibus. Nunc ergo si confidis in uirtuti-
bus tuis, descende ad nos in campum, & com
paremus illic inuicem: quia mecum est virtus
72 bellorum. Interroga & disce q̃s sum ego &
cæteri qui auxilio sunt mihi, qui & dĩt q̃a
nõ potest stare pes vester ante faciẽ nostrã,
quia bis in fugam conuersi sunt patres tui in
73 terra sua: & nũc quomodo poteris sustinere
equitatum & exercitum tantũ in campo ubi
nõ est lapis, neq; saxum, neque locus fugiẽdi?
74 Vt audiuit autẽ Ionathas sermones Apollo-
nij, motus est animo: & elegit decẽ millia ui
rorum, & exijt ab Ierusalem, & occurrit ei
75 Simõ frater eius in adiutoriũ: & applicue-
rũt castra in Ioppen & exclusit eum à ciuita-
te: quia custodia Apollonij Ioppe erat, & op-
76 pugnauit eam. Et exterriti qui erant in ci-
G uitate, aperuerunt ei, & obtinuit Ionathas
77 Ioppen. Et audiuit Apollonius, & admo-
uit tria millia equitum & exercitum multũ.
78 Et abijt Azotum tanquàm iter faciens, &
statim exijt in cãpum: eo quòd haberet mul-
titudinem equitum, & confideret in eis. Et
insecutus est eum Ionathas in Azotum, &
79 commiserunt prælium. Et reliquit Apollo
nius in castris mille equites post eos occul-
80 tè. Et cognouit Ionathas quoniam insi-
diæ sunt post se, & circuierunt castra eius, &
iecerunt iacula in populum a manè vsque ad
81 vesperam. Populus autem stabat, sicut pręce-
perat Ionathas: & laborauerunt equi eo-
82 rum. Et eiecit Simon exercitum suum, &
commisit contra legionem. equites enim fa-
tigati erãt, & contriti sunt ab eo, & fugerũt.
83 Et qui dispersi sunt per campum, fugerunt
in Azotum, & intrauerunt in Beth-dagon
84 idolum suum, ut ibi se liberarent. Et succen
dit Ionathas Azotũ & ciuitates quæ erant in
circuitu eius, & accepit spolia eorum, & tẽ-
plum Dagon: & omnes qui fugerunt in illud
85 succendit igni. Et fuerunt qui ceciderunt
gladio cum his qui succensi sunt, ferè octo
86 millia uirorum. Et mouit inde Ionathas ca
stra, & applicuit ea Ascalonem: & exierunt
87 de ciuitate obuiam illi in magna gloria. Et
reuersus est Ionathas in Ierusalem cum suis,
88 habentibus spolia multa. Et factum est: ut
audiuit Alexander Rex sermones istos, addi-
89 dit adhuc glorificare Ionathan. Et misit ei
fibulam auream, sicut consuetudo est dari co
gnatis Regũ. Et dedit ei Accaron & omnes
fines eius in possessionem.

CAPVT XI.

1 ET Rex Aegypti congregauit
A exercitum sicut arenam quæ
est circa oram maris, & naues
multas: & quęrebat obtinere
Regnum Alexandri dolo, & ad-

dere

2 dere illud regno ſuo. Et exijt in Syriam
verbis pacificis: & aperiebant ei ciuitates, &
occurrebant ei: quia mandauerat Alexander
Rex exire ei obuiam, eò quod ſocer ſuus eſ-
3 ſet. Cum autem introiret ciuitatem Ptole-
mæus, ponebat cuſtodias militum in ſingu-
4 lis ciuitatibus. Et vt appropiauit Azoto,
oſtenderunt ei templum Dagon ſuccenſum
igni, & Azotum, & cætera eius demolita, &
corpora proiecta, & eorum qui cæſi erant in
bello, tumulos quos fecerant ſecus viam:
5 Et narrauerunt Regi quia hæc fecit Iona-
thas: vt inuidiam facerent ei: & tacuit Rex.
6 Et occurrit Ionathas Regi in Ioppen cum
gloria, & inuicẽ ſe ſalutauerunt, & dormie-
7 runt illic. Et abijt Ionathas cum Rege vſ-
que ad fluuium qui vocabatur Eleutherus:
8 & reuerſus eſt in Ieruſalem. Rex autem Pto
lemæus obtinuit dominium ciuitatum vſq;
Seleuciam maritimam, & cogitabat in Ale-
9 xandrum conſilia mala. Et miſit legatos
ad Demetriũ, dicens: VENI, componamus
inter nos pactum, & dabo tibi filiam meam
quã habet Alexander, & regnabis in regno
10 patris tui. pœnitet enim me quod dederim
illi filiam meam: quæſiuit enim me occide-
11 re. Et vituperauit eum, propterea quod
12 concupierat regnum eius. Et abſtulit filiã
B ſuam, & dedit eam Demetrio, & alienauit
ſe ab Alexãdro, & manifeſtatę ſunt inimici-
13 tiæ eius. Et intrauit Ptolemæus Antiochiã,
& impoſuit duo diademata capiti ſuo, Aegy
14 pti, & Aſiæ. Alexander autem Rex erat in
Cilicia illis temporibus: quia rebellabãt qui
15 erant in locis illis. Et audiuit Alexander,
& venit ad eum in bellum: & produxit Ptole
męus Rex exercitum, & occurrit ei in ma-
16 nu valida, & fugauit eum. Et fugit Alexan
der in Arabiam, vt ibi protegeretur: Rex au
17 tem Ptolemæus exaltatus eſt. Et abſtulit
Zabdiel Arabs caput Alexandri, & miſit Pto
18 lemæo. Et Rex Ptolemæus mortuus eſt in
die tertia: & q erant in munitionibus, perie
19 runt ab his qui erant intra caſtra. Et regna-
uit Demetrius anno centeſimo ſexageſimo
20 ſeptimo. In diebus illis congregauit Iona-
thas eos qui erant in Iudæa, vt expugnarent
arcem quæ eſt in Ieruſalem: & fecerunt con-
21 tra ea machinas multas. Et abierunt qui-
dam qui oderant gentem ſuam, viri iniqui,
ad Regem Demetrium, & renunciauerũt ei,
22 ꝙ Ionathas obſideret arcem. Et vt audiuit,
iratus eſt: & ſtatim venit ad Ptolemaidam,
& ſcripſit Ionathę ne obſideret arcem, ſed oc
23 curreret ſibi ad colloquium feſtinatò. Vt
C audiuit autem Ionathas, iuſſit obſidere: &
elegit de ſenioribus Iſraël, & de ſacerdoti-
24 bus, & dedit ſe periculo. Et accepit aurũ &
argentum, & veſtem, & alia xenia multa, &
abijt ad Regem Ptolemaidam, & inuenit gra
25 tiam in conſpectu eius. Et interpellabant
aduerſus eum quidam iniqui ex gente ſua.
26 Et fecit ei Rex ſicut fecerãt ei qui ante eũ
fuerant, & exaltauit eum in conſpectu om-
27 nium amicorum ſuorum, & ſtatuit ei prin-
cipatum ſacerdotij, & quæcunq; alia habuit
prius precioſa, & fecit eum principem ami-
28 corum. Et poſtulauit Ionathas a Rege, vt
immunẽ faceret Iudęam, & tres toparchias,
& Samariam, & confines eius: & promi-
29 ſit ei talenta trecenta. Et conſenſit Rex:
& ſcripſit Ionathæ epiſtolas de his omni-
30 bus, hunc modũ continentes: REX De-
metrius fratri Ionathæ ſalutẽ, & genti Iudæo
31 rum. Exemplum epiſtolæ, quam ſcripſimus
Laſtheni parenti noſtro de vobis, miſimus
32 ad vos, vt ſciretis: REX Demetrius Laſthe-
33 ni parenti ſalutem. Genti Iudæorum ami-
cis noſtris, & conſeruantibus quæ iuſta ſunt
apud nos, decreuimus benefacere, propter
benignitatem ipſorum quam erga nos ha-
34 bent. Statuimus ergo illis omnes fines
D Iudęæ, & tres ciuitates, Lydam, & Rama-
thã, q̃ additæ ſunt Iudææ ex Samaria, & oẽs
confines earũ ſequeſtrari oĩbus ſacrificanti-
bus in Ieroſolymis pro his q̃ ab eis prius acci
piebat Rex per ſingulos annos, & pro fructi-
35 bus terræ & pomorum: Et alia quæ ad nos
pertinebant decimarum & tributorum, ex
hoc tempore remittimus eis: & areas ſalina-
36 rum, & coronas quę nobis deferebãtur. om
nia ipſis concedimus: & nihil horum irritũ
37 erit ex hoc & in omne tempus. Nunc ergo
curate facere horũ exẽplum, & detur Iona-
thæ, & ponatur in monte ſancto, & in loco
38 celebri. Et vidẽs Demetrius Rex, ꝙ ſiluit
terra in cõſpectu ſuo, & nihil ei reſiſtit; dimi-
ſit totum exercitum ſuum, vnumquenque
in locum ſuum, excepto peregrino exercitu
quem traxit ab inſulis Gentium: & inimici
39 erant ei omnes exercitus patrum eius. Try
phon autem erat quidam partium Alexan-
dri priùs: & vidit quoniam omnis exercitus
murmurauit contra Demetrium, & iuit ad
Emalchuel Arabem, qui nutriebat Antiochũ
40 filium Alexandri: & aſſidebat ei, vt trade-
ret eum ipſi, vt regnaret loco patris ſui: &
enunciauit ei quanta fecit Demetrius, & ini
micitias exercituũ eius aduerſus illũ. Et mã
41 ſit ibi diebus multis. Et miſit Ionathas ad
E Demetrium Regem, vt eijceret eos qui in ar
ce erant in Ieruſalem, & qui in præſidijs
42 erant: quia impugnabant Iſraël. Et miſit
Demetrius ad Ionathan, dicens: Non hæc
tantùm faciam tibi & genti tuæ, ſed gloria
illuſtrabo te & gentem tuam, cùm fuerit op-
43 portunum. Nunc ergo rectè feceris, ſi miſe
ris in auxilium mihi viros: quia diſceſſit om
44 nis exercitus meus. Et miſit ei Ionathas
tria millia virorum fortium Antiochiam: &
venerũt ad Regem: & delectatus eſt Rex in
45 aduentu eorum. Et conuenerunt qui erant
de ciuitate, centum viginti millia virorum,
46 & volebant interficere Regem. Et fugit
Rex in aulam: & occupauerunt qui erant de
ciuitate itinera ciuitatis, & cœperũt pugna-
47 re. Et vocauit Rex Iudæos in auxilium, &
conuenerunt omnes ſimul ad eũ, & diſper-
48 ſi ſunt omnes per ciuitatem: & occiderunt
in illa die centum millia hominum, & ſuc-
cenderunt ciuitatem, & ceperunt ſpolia
multa in die illa, & liberauerunt Regem:

49 Et viderunt qui erant de ciuitate, quod obti-
nuissent Iudæi ciuitatem sicut volebant: &
infirmati sunt mente sua, & clamauerunt
50 ad Regem cum precibus, dicentes: Da no-
bis dextras, & cessent Iudæi oppugnare nos
51 & ciuitatem. Et proiecerunt arma sua, &
fecerunt pacem: & glorificati sunt Iudæi in
conspectu Regis, & in conspectu omniũ qui
erant in regno eius, & nominati sunt in re-
gno: & regressi sunt in Ierusalem, habentes
52 spolia multa. Et sedit Demetrius Rex in
sede regni sui: & siluit terra in conspectu
53 eius. Et mentitus est omnia quæcunque di-
F xit, & abalienauit se a Ionatha, & non retri-
buit ei secundum beneficia quæ sibi tribuerat, & ve-
54 xabat eum valde. Post hæc autem reuersus
est Tryphon, & Antiochus cum eo puer adu-
lescẽs, & regnauit, & imposuit sibi diadema.
55 Et congregati sunt ad eum omnes exer-
citus quos disperserat Demetrius, & pugna-
uerunt contra eum: & fugit, & terga vertit.
56 Et accepit Tryphon bestias, & obtinuit
57 Antiochiam: & scripsit Antiochus adole-
scens Ionathæ, dicens: Constituo tibi sacer-
dotium, & cõstituo te super quatuor ciuita-
58 tes, vt sis de amicis Regis. Et misit illi va-
sa aurea in ministerium, & dedit ei potesta-
tem bibendi in auro, & esse in purpura, &
59 habere fibulam auream: & Simonem
fratrem eius constituit ducem à terminis
60 Tyri vsque ad fines Aegypti. Et exijt Io-
nathas, & perambulabat trans flumen ciui-
tates: & cõgregatus est ad eum omnis exer-
citus Syriæ in auxilium, & venit Ascalonẽ,
& occurrerunt ei honorificè de ciuitate.
61 Et abijt inde Gazam: & concluserunt se
qui erant Gazæ, & obsedit eam, & succendit
quæ erant in circuitu ciuitatis, & prædatus
62 est eam. Et rogauerunt Gazenses Iona-
tham, & dedit illis dextram: & accepit fi-
lios eorum obsides, & misit illos in Ierusa-
lem, & perambulauit regionem vsque Dama-
63 scum. Et audiuit Ionathas, quod præuaricati
G sunt principes Demetrij in Cades quæ est
in Galilæa, cum exercitu multo, volentes eũ
64 remouere à negocio regni: & occurrit il-
lis: fratrem autem suum Simonem reliquit
65 intra prouinciam. Et applicuit Simon ad
Beth-suram, & expugnabat eam diebus mul-
66 tis, & conclusit eos. Et postulauerunt ab
eo dextras accipere: & dedit illis: & eiecit
eos inde, & cepit ciuitatem, & posuit in ea
67 præsidium. Et Ionathas & castra eius ap-
plicuerũt ad aquam Genesar, & ante lucem
68 vigilauerunt in campo Asor. & ecce ca-
stra alienigenarũ occurrebant in campo, &
tendebant ei insidias in montibus: ipse aũt
69 occurrit ex aduerso. Insidiæ vero exurre-
xerunt de locis suis, & commiserunt prælium.
70 Et fugerunt qui erant ex parte Ionathæ
omnes: & nemo relictus est ex eis, nisi Ma-
thathias filius Absolomi, & Iudas filius Cal-
71 phi princeps militiæ exercitus. Et scidit
Ionathas vestimenta sua, & posuit terram in
72 capite suo, & orauit. Et reuersus est Iona-
thas ad eos in prælium, & conuertit eos in
73 fugam, & pugnauerunt. Et viderunt qui
fugiebant partis illius, & reuersi sunt ad eũ,
& insequebantur cum eo omnes vsque Ca-
des ad castra sua, & peruenerunt vsque illuc.
74 & ceciderunt de alienigenis in die illa tria
millia virorum: & reuersus est Ionathas in
Ierusalem.

CAPVT XII.

1 ET vidit Ionathas quia tempus
A eũ iuuat, & elegit viros, & mi-
sit eos Romã statuere & reno-
2 uare cum eis amicitiam: & ad
Spartiatas, & ad alia loca misit
3 epistolas secundum eandẽ formã. & abierunt Ro-
mam, & intrauerunt curiã, & dixerunt: Iona-
thas summus sacerdos, & gens Iudæorum, mi-
serunt nos, vt renouaremus amicitiam & so-
4 cietatem secundum pristinum. Et dederunt
illis epistolas ad ipsos per loca, vt deducerẽt
5 eos in terram Iuda cum pace. Et hoc est
exẽplum epistolarum quas scripsit Ionathas
6 Spartiatis. IONATHAS summus sacer-
dos, & seniores gentis, & sacerdotes, & reli-
quus populus Iudæorũ, Spartiatis fratribus
7 salutem. Iampridem missæ erant epistolæ ad
Oniam summum sacerdotẽ à Dario qui re-
gnabat apud vos, quoniam estis fratres no-
stri, sicut rescriptum continet quod subiectum
8 est. Et suscepit Onias virum qui missus fue-
B rat, cum honore: & accepit epistolas, in qui-
bus significabatur de societate & amicitia.
9 Nos *cum nullo horum indigeremus, ha- *enim
bentes solatio sanctos libros qui sunt in ma-
10 nibus nostris, maluimus mittere ad vos re-
nouare fraternitatem, & amicitiam, ne fortè
alieni efficiamur à vobis: multa enim tempo-
11 ra transierunt, ex quo misistis ad nos. Nos
ergo in omni tempore sine intermissione in
diebus solennibus, & cæteris quibus opor-
tet, memores sumus vestri in sacrificijs quæ
offerimus, & in obseruationibus, sicut fas est
12 & decet meminisse fratrum. Lætamur itaque
13 de gloria vestra. Nos autem circundederũt
multæ tribulationes, & multa prælia, & im-
pugnauerunt nos Reges qui sunt in circuitu
14 nostro. Noluimus ergo vobis molesti esse,
neque cæteris socijs, & amicis nostris in his
15 prælijs. habuimus enim de cœlo auxiliũ,
& liberati sumus nos, & humiliati sunt ini-
16 mici nostri. Elegimus itaque Numenium An-
C tiochi, & Antipatrem Iasonis filium, & mi-
simus ad Romanos renouare cum eis amici-
17 tiam & societatẽ pristinam. Mandauimus
itaque eis, vt venirent etiam ad vos, & salutent
vos, & reddant vobis epistolas nostras de in-
18 nouatione fraternitatis nostræ. Et nunc
19 bene facietis respondẽtes nobis ad hæc. Et
hoc rescriptum est epistolarum, quod mise-
20 rat †Onias. Rex Spartiatarũ Onias, Io- †Oniares
21 nathæ sacerdoti magno salutem. Inuentũ Rex Spar-
est in scriptura de Spartiatis & Iudæis quo- tiatarum
niam sunt fratres, & quod sunt de genere Oniæ.
22 Abrahã. Et nunc ex quo hæc cognouimus, sic Græca.
benefacietis scribentes nobis de pace vestra.
23 Sed & nos rescripsimus vobis, Pecora no-

stra,& possessiones nostræ,vestræ sunt: & ve-
stræ nostræ: mandauimus itaque hæc nuncia-
24 ri vobis. ¶ Et audiuit Ionathas, quoniam re-
D gressi sunt principes Demetrii cum exercitu
multo supra quam prius, pugnare aduersus
25 eum, & exiit ab Ierusalem, & occurrit eis
in Amathite regione: non enim dederat eis
26 spacium ut ingrederentur regionē eius. ¶ Et
misit speculatores in castra eorum,& reuersi
renunciauerunt, quod constituunt superue-
27 nire illis nocte. ¶ Cum occidisset autem Sol,
præcepit Ionathas suis uigilare, & esse in ar-
mis paratos ad pugnam tota nocte,& posuit
28 custodes per circuitum castrorum. ¶ Et au-
dierūt aduersarij, quod paratus est Ionathas
cum suis in bello: & timuerunt & formida-
uerunt in corde suo: & accenderunt focos in
29 castris suis. ¶ Ionathas autem, & qui cum eo
erant, non cognouerūt vsque manè: uidebāt
30 autem luminaria ardentia. ¶ & secutus est
eos Ionathas,& non cōprehendit eos: transi-
31 ierant enim flumen Eleutherum. ¶ Et di-
uertit Ionathas ad Arabas, qui vocabantur
E Zabadæi: & percussit eos,& accepit spolia eo-
32 rum. ¶ Et iunxit, & venit Damascum, &
perambulabat omnem regionem illam.
33 ¶ Simon autem exiit, & uenit vsque ad Asca
lonem, & ad proxima præsidia, & declina-
34 uit in Ioppen,& occupauit eam. ¶ (audiuit
enim, quod vellent præsidium tradere parti-
bus Demetrij)& posuit ibi custodes, vt custo-
35 dirent eam. ¶ Et reuersus est Ionathas, &
conuocauit seniores populi,& cogitauit cū
36 eis ædificare præsidia in Iudæa, ¶ & ædifica-
re muros in Ierusalem, & exaltare altitudi-
ne magna inter medium arcis & ciuitatis,vt
separaret eam à ciuitate,vt esset ipsa singula-
37 riter,& neque emant, neque vendant. ¶ Et
conuenerunt, vt ædificarent ciuitatem: & ce-
cidit murus qui erat super torrentem ab or-
tu Solis, & reparauit eū qui vocatur Caphe-
38 tetha: ¶ & Simon ædificauit Adiada in Sephe-
la,& muniuit eam, & imposuit portas & se-
39 ras. ¶ Et cum cogitasset Tryphon regnare Asiæ
& assumere diadema, & extendere manū in
40 Antiochum regem: ¶ timens ne fortè non
permitteret eum Ionathas, sed pugnaret ad-
F uersus eum, quærebat comprehendere eum,
& occidere. Et exurgens abiit in Beth-san.
41 ¶ Et exiuit Ionathas obuiam illi cum qua-
draginta millibus uirorum electorum in
42 prælium, & uenit Beth-san. ¶ Et vidit Try-
phon quia venit Ionathas cum exercitu mul
to, ut extenderet in eum manus: & timuit,
43 ¶ & excepit eum cum honore, & commen-
dauit eum omnibus amicis suis, & dedit ei
munera: & præcepit exercitibus suis ut obe-
44 dirent ei, sicut sibi. ¶ Et dixit Ionathæ, Vt
quid uexasti uniuersum populum, cum bel-
45 lum nobis non sit? ¶ Et nunc remitte eos in
domos suas: elige autem tibi uiros paucos q
tecum sint, & veni mecum Ptolemaidam,
& tradam eam tibi, & reliqua præsidia, &
exercitum & uniuersos præpositos negocii,
& conuersus abibo: propterea enim ueni.
46 ¶ Et credidit ei, & fecit sicut dixit: & dimi-
sit exercitum, & abierunt in terram Iuda:
47 ¶ retinuit autem secum tria millia virorum:
G ex quibus remisit in Galilæam duo millia,
48 mille autem venerunt cum eo. ¶ Vt autem
intrauit Ptolemaidam Ionathas, clauserunt
portas ciuitatis Ptolemenses: & compre-
henderunt eum: & omnes qui cum eo in-
49 trauerant, gladio interfecerunt. ¶ Et mi-
sit Tryphon exercitum & equites in Gali-
læam, & in campum magnum, ut perde-
50 rent omnes socios Ionathæ. ¶ At illi cum co
gnouissent quia comprehensus est Ionathas
& perijt, & omnes qui cum eo erant: hor-
tati sunt semetipsos, & exierunt parati in
51 prælium. ¶ Et uidentes hi qui insequuti fue-
rant, quia pro anima res est illis, reuersi sūt:
illi autem uenerunt omnes cum pace in ter
52 ram Iuda. ¶ Et planxerunt Ionathan, & eos
qui cum ipso erant, valde; & luxit Israël lu-
53 ctu magno. ¶ Et quæsierunt omnes gentes
quæ erant in circuitu eorum, conterere eos:
54 dixerunt enim, ¶ Nō habēt principem & ad-
iuuantem: nunc ergo expugnemus illos, &
tollamus de hominibus memoriam eorum.

CAPVT XIII.

1 ET audiuit Simō, quod congregauit
A Tryphon exercitum copiosum
vt ueniret in terram Iuda, &
a attereret eam. ¶ Videns quia
in tremore populus est & in ti
more, ascendit Ierusalem & congregauit po
3 pulum. ¶ & adhortans dixit, Vos scitis quā
ta ego & fratres mei,& domus patris mei fe
cimus pro legibus & pro sanctis prælia, &
4 angustias quales vidimus: ¶ horum gratia pe
rierunt fratres mei omnes propter Israël, &
5 relictus sum ego solus. ¶ Et nunc non mihi
contingat parcere animæ meæ in omni tēpo
re tribulationis: non enim melior sum fra-
6 tribus meis. ¶ Vindicabo itaque gentē meam
& sancta, natos quoq; 'nostros', & vxores: 'vestros 13.
quia congregatæ sunt uniuersæ gentes conte
7 rere nos inimicitiæ gratia. ¶ Et accensus est
spiritus populi simul ut audiuit sermones
8 istos, ¶ & responderunt voce magna, dicen-
tes: Tu es dux noster loco Iudæ & Ionathæ
9 fratris tui. ¶ pugna prælium nostrum: &
omnia quæcunque dixeris nobis, faciemus.
10 ¶ Et congregans omnes viros bellatores, ac-
B celerauit consummare vniuersos muros Ie-
11 rusalem,& muniuit eam in gyro. ¶ Et mi-
sit Ionathan filium Absalomi, & cum eo
exercitum nouum in Ioppen, & eiectis his
12 qui erant in arce, remansit illic ipse. ¶ Et mo
uit Tryphon à Ptolemaida cū exercitu mul-
to, ut ueniret in terram Iuda, et Ionathas cū
13 eo in custodia. ¶ Simon autem applicuit in
14 Addus contra faciem campi. ¶ Et vt cogno-
uit Tryphō quia surrexit Simon loco fratris
sui Ionathæ: et quia commissurus esset cum
15 eo prælium, misit ad eum legatos, ¶ dicens:
pro argento quod debebat frater tuus Iona
thas in ratione Regis, propter negocia quæ 18.
16 habuit', detinuimus eum. ¶ Et nunc mitte
argenti talenta centum', et duos filios eius

obsides, vt non dimissus fugiat à nobis, & re-
17 mittemus eum. ¶ Et cognouit Simon quia
cum dolo loqueretur secum, iussit tamen
C dari argentum, & pueros, ne inimicitiã ma-
18 gnam sumeret ad populum Israël, ¶ dicen-
tem: Quia non misit ei argentum & pue-
19 ros, proptereà perijt. ¶ Et misit pueros, &
centum talenta: & mentitus est, & non di-
20 misit Ionathan. ¶ Et post hæc venit Try-
phon intra regionem, vt contereret eam: &
gyrauerunt per viam quę ducit Ador, & Si-
mon & castra eius ambulabant in omnem
21 locum quocunque ibant. ¶ Qui autem in
arce erant, miserunt ad Tryphonem legatos,
vt festinaret venire per desertum, & mitte-
22 ret illis alimonias. ¶ Et parauit Tryphon om
nem equitatum, vt veniret illa nocte: erat au
tem nix multa valde, & non venit in Galaa-
23 ditim. ¶ Et cùm appropinquasset Bascaman,
24 occidit Ionathan & filios eius illic. ¶ Et
conuertit Tryphon, & abijt in terram suam.
25 ¶ Et misit Simon, & accepit ossa Ionathę fra
D tris sui, & sepeliuit ea in Modin ciuitate pa-
26 trum eius. ¶ Et planxerunt eum omnis Is-
raël planctu magno, & luxerunt eum dies
27 multos. ¶ Et ędificauit Simon super sepul-
chrum patris sui & fratrum suorum, ędificiũ
28 altum visu, lapide polito retrò & antè: ¶ &
statuit septem pyramidas, vnam contra vnã
29 patri & matri, & quatuor fratribus: ¶ & his
circumposuit columnas magnas: & super co
lumnas arma, ad memoriam ęternam: & iu-
xta arma naues sculptas, quę viderentur ab
30 omnibus nauigantibus mare. ¶ hoc est se-
pulchrum quod fecit in Modin vsq; in hunc
31 diem. ¶ Tryphon autem cùm iter faceret cũ
Antiocho Rege adolescente, dolo occidit eũ.
32 ¶ Et regnauit loco eius, & imposuit sibi dia-
dema Asię, & fecit plagam magnã in terra.
33 ¶ Et ędificauit Simon pręsidia Iudeę, muniẽs
E ea turribus excelsis & muris magnis, & por
tis, & seris: & posuit alimenta in munitioni-
34 bus. ¶ Et elegit Simon viros, & misit ad De-
metrium regem, vt faceret remissionem re-
gioni: quia actus omnes Tryphonis per di-
35 reptionem fuerant gesti. ¶ Et Demetrius
Rex ad verba ista respondit ei, & scripsit epi-
36 stolam talem: ¶ R e x Demetrius Simoni
summo sacerdoti, & amico Regum, & senio-
37 ribus, & Genti Iudęorum, salutem. ¶ Coro-
nam auream, & bahem quam misistis, susce-
pimus: & parati sumus facere vobiscum pa-
cem magnam, & scribere præpositis Regis
38 remittere vobis quæ indulsimus. ¶ Quæcun-
que enim constituimus, vobis constant. Mu-
39 nitiones, quas ædificastis, vobis sint: ¶ remit-
timus quoq; ignorãtias, & peccata vsque in
hodiernum diem, & coronam quam debeba-
tis: & si quid aliud erat tributarium in Ieru
40 salem, iam non sit tributarium. ¶ Et si qui
ex vobis apti sunt conscribi inter nostros,
41 conscribantur, & sit inter nos pax. ¶ Anno
centesimo septuagesimo ablatum est iugum
42 Gentium ab Israël. ¶ Et cœpit populus Israël
F scribere in tabulis & gestis publicis, anno
primo sub Simóne summo sacerdote, magno
43 duce, & principe Iudæorum. ¶ In diebus il-
lis applicuit Simon ad Gazam, & circunde-
dit eam castris: & fecit machinas, & appli-
cuit ad ciuitatem, & percussit turrem vnã,
44 & comprehendit eam. ¶ Et eruperant qui
erant intra machinã, in ciuitatem: & factus
45 est motus magnus in ciuitate. ¶ Et ascende-
runt qui erant in ciuitate, cum vxoribus &
filijs supra murum scissis tunicis suis, & cla-
mauerunt voce magna, postulãtes à Simóne
46 dextras sibi dari, ¶ & dixerunt: Non nobis
reddas secundùm malitias nostras, sed secun
47 dũ misericordias tuas*. ¶ Et flexus Simon, *& seruiemus tibi.
non debellauit eos: eiecit tamen eos de ciui-
tate, & mundauit ędes in quibus fuerant si-
mulachra, & tunc intrauit in eam cum hym-
48 nis benedicens Dominum: ¶ & eiecta ab ea
omni immunditia, collocauit in ea viros q
legem facerent: & muniuit eam, & fecit sibi
49 habitationem. ¶ Qui autem erant in arce Ie-
G rusalẽ, prohibebantur egredi & ingredi re-
gionem, & emere, & vendere: & esurierunt
50 valde, & multi ex eis fame perierunt, ¶ & cla
mauerunt ad Simónem vt dexteras accipe-
ret: & dedit illis. & eiecit eos inde, & mũda-
51 uit arcem à contaminationibus, ¶ & intraue
runt in eam tertia & vicesima die secundi
mensis, anno cẽtesimo septuagesimo primo,
cum laude & ramis palmarum, & cinyris,
& cymbalis, & nablis, & hymnis, & cãticis,
quia cõtritus est inimicus magnus ex Israël.
52 ¶ Et constituit, vt omnibus annis agerentur
53 dies hi cum lætitia. ¶ Et muniuit montem
tẽpli, q erat secus arcẽ, & habitauit ibi ipse,
54 & qui cum eo erant. ¶ Et vidit Simon Iohã-
nem filium suũ, quòd vir esset: & posuit eum
ducem virtutum vniuersarum, & habitauit
in Gazaris.

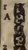
CAPVT XIIII.

1 Anno centesimo septuagesimo
A secundo congregauit Rex De-
metrius exercitum suum, &
abijt in Mediam ad contrahen-
da sibi auxilia, vt expugnaret
2 Tryphonem. ¶ Et audiuit Arsaces rex Per-
sidis & Medię, quia intrauit Demetrius cõfi-
nes suos, & misit vnũ de principibus suis, vt
3 cõprehenderet eum viuũ. ¶ Et abijt, & percus-
sit castra Demetrij: & comprehendit eum, &
duxit eum ad Arsacem, & posuit eum in cu-
4 stodiam. ¶ Et siluit omnis terra Iuda omni-
bus diebus Simónis, & quæsiuit bona genti
suæ, & placuit illis potestas eius & gloria
5 eius omnibus diebus. ¶ Et cũ omni gloria sua
accepit Ioppen in portum, & fecit introitũ
6 in insulis maris. ¶ Et dilatauit fines gentis
7 suę, & obtinuit regionem. ¶ Et congregauit
captiuitatem multam, & dominatus est Ga
zaræ, & Beth-surę, & arci: & abstulit immũ-
8 ditias ex ea, & non erat qui resisteret ei. ¶ Et
vnusquisque colebat terram suam cum pace:
& terra Iuda dabat fructus suos, & ligna cã-
9 porum fructum suũ: ¶ Seniores in plateis se-
B debant omnes, & de bonis terræ tractabant.
& iuuenes induebant se gloriam, & stolas

belli.

10 belli. Et ciuitatibus tribuebat alimonias,
& constituebat eas, vt essent vasa munitio-
nis quoadusque nominatum est nomen glo-
11 riæ eius vsque ad extremum terræ. Fecit
pacem super terram: & lætatus est Israël
12 lætitia magna. Et sedit vnusquisque sub
vite sua, & sub ficulnea sua: & non erat
13 qui eos terreret. Defecit impugnans eos
super terram: Reges contriti sunt in diebus
14 illis. Et confirmauit omnes humiles populi
sui, & legem exquisiuit, & abstulit omnem
15 iniquum & malum: sancta glorificauit, &
16 multiplicauit vasa sanctorum. Et audi-
tum est Romæ quia defunctus esset Ionathas,
& vsque in Spartiatas: & contristati sunt val
17 de. Vt audierunt autem, quòd Simon frater
C eius factus esset summus sacerdos loco eius,
& ipse obtineret omnem regionem, & ciuita
18 tes in ea: scripserunt ad eum in tabulis
æreis, vt renouarent amicitias, & societatem
quam fecerāt cum Iuda & cum Ionatha fra-
19 tribus eius. Et lectæ sunt in conspectu ec-
clesiæ in Ierusalem. Et hoc exemplum epi-
20 stolarum quas Spartiatæ miserunt. SPAR-
TIANORVM *principes & ciuitates Si- *principes 15.
móni sacerdoti magno, & senioribus, & sa-
cerdotibus, & reliquo populo Iudæorum fra-
21 tribus salutem. Legati qui missi sunt ad
populum nostrum, nunciauerunt nobis de
vestra gloria & honore & lætitia: & gauisi su-
22 mus in introitu eorum. Et scripsimus, quę
ab eis erant dicta in concilijs populi sic: Nu-
menius Antiochi, & Antipater Iasonis filius,
Legati Iudæorum, venerunt ad nos, reno-
23 uantes nobiscum amicitiam pristinam. Et
placuit populo excipere viros gloriosè, &
ponere exemplum sermonum eorum in se-
gregatis populi libris, vt sit ad memoriam
D populo Spartiatarum. Exemplum autem
horum scripsimus Simóni magno sacerdo-
24 ti. Post hæc autem misit Simon Nume-
nium Romam, habentem clypeum au-
reum magnum, pondo mnarum mille, ad
25 statuendam cum eis societatem. Cùm au-
tem audisset populus Romanus sermones
istos, dixerunt: Quam gratiarum actionem
26 reddemus Simóni & filijs eius? Restituit
enim ipse fratres suos, & expugnauit inimi-
cos Israël ab eis, & statuerunt ei libertatem,
& descripserunt in tabulis æreis, & posue-
7. 27 runt in titulis in monte Sion. Et hoc est
exemplum scripturæ. OCTAVA decima
8. die mensis Elul, anno centesimo septua-
gesimo secundo, anno tertio sub Simone
28 sacerdote magno in Asaramel, in conuen-
tu magno sacerdotum, & populi, & prin-
cipum gentis, & seniorum regionis, nota fa-
cta sunt hæc: Quoniam frequenter facta
29 sunt prælia in regione nostra. Simon au-
tem, Mathathiæ filius, ex filijs Iarib, & fra-
tres eius dederunt se periculo, & restiterunt
aduersarijs gentis suæ, vt starent sancta
ipsorum, & lex, & gloria magna glorifica-
30 uerunt gentem suam. Et congregauit
E Ionathas gentem suam, & factus est illis
sacerdos magnus, & appositus est ad po-
31 pulum suum. Et voluerunt inimici eo-
rum calcare, & atterere regionem ipsorum,
32 & extendere manus in sancta eorum. Tunc
restitit Simon, & pugnauit pro gente sua, &
erogauit pecunias multas, & armauit viros
33 virtutis gentis suæ, & dedit illis stipēdia: &
muniuit ciuitates Iudææ, & Beth-sura quæ
erat in finibus Iudæę, vbi erant arma hostiū
anteà: & posuit illic præsidium viros Iudęos.
34 Et Ioppen muniuit, quę erat ad mare: &
Gazaram, quæ est in finibus Azóti, in qua
hostes anteà habitabant, & collocauit illic
Iudæos: & quæcunque apta erant ad corre-
35 ptionem eorum, posuit in eis. Et vidit po-
pulus actum Simonis, & gloriam quam co-
gitabat facere genti suæ, & posuerunt eum
ducem suum & principem sacerdotum, eò
quòd ipse fecerat hæc omnia, & iustitiam &
fidem quam conseruauit genti suæ, & exqui-
36 siuit omni modo exaltare populum suū. Et
F in diebus eius prosperatum est in manibus
eius, vt tollerent Gētes de regione ipsorum,
& qui in ciuitate Dauid erant in Ierusalē in
arce, de qua procedebant, & contaminabant
omnia, quæ in circuitu sanctorum sunt, &
37 inferebant plagam magnam castitati. &
collocauit in ea viros Iudęos ad tutamētum
regionis & ciuitatis, & exaltauit muros in Ie
38 rusalem. Et rex Demetrius statuit illi sum-
39 mum sacerdotium. Secundùm hæc fecit eū
amicum sum, & glorificauit eum gloria ma-
40 gna. Audiuit enim, quod appellati sunt Iudæi
à Romanis amici, & socij & fratres, & quia
41 susceperūt legatos Simónis gloriosè: & quia
Iudæi & sacerdotes eorum consenserunt eū
esse ducem suum, & summum sacerdotem in
42 æternum, donec surgat propheta fidelis: &
G ut sit super eos dux, & vt cura esset illi pro
sanctis, & vt constitueret præpositos super
opera eorum, & super regionem & super ar-
43 ma, & super præsidia: & cura sit illi de san-
ctis: & ut audiatur ab omnibus, & scriban-
tur in nomine eius omnes conscriptiones in
44 regione, & ut operiatur purpura & auro: &
ne liceat vlli ex populo, & ex sacerdotibus
irritum facere aliquid horum, & contradice-
re his quæ ab eo dicuntur, aut conuocare cō
uentum in regione sine ipso: & uestiri pur-
45 pura, & vti fibula aurea. qui autem fecerit
extra hæc, aut irritū fecerit aliquid horum:
46 reus erit. Et cū placuit omni populo sta-
47 tuere Simónem, & facere secundum uerba ista. Et
suscepit Simon, & placuit ei ut summo sacer
dotio fungeretur, & esset dux & princeps gē-
tis Iudæorum & sacerdotum, & præesset om-
48 nibus. Et scripturam istam dixerunt pone-
re in tabulis æreis, & ponere eas in peribolo
sanctorum, in loco celebri: Exemplum au-
tem eorum ponere in ærario, ut habeat Si-
mon & filij eius.

CAPVT XV.

1 T misit Rex Antiochus, filius De
A metrij, epistolas ab insulis ma-
ris, Simoni sacerdoti, & princi-
pi gētis Iudæorū, & uniuersæ gē-
2 ti: & erāt cōtinētes hūc modū:

REX Antiochus Simoni sacerdoti magno,
3 & genti Iudæorum salutē. Quoniam quidē
pestilentes obtinuerunt regnum patrum no-
strorum, volo autem vendicare regnum, &
restituere illud sicut erat antea: & electam
feci multitudinē exercitus, & feci naues bel-
4 licas. Volo autem procedere per *regionem
ut vlciscar in eos qui corruperunt regionem
nostram, & qui desolauerūt ciuitates multas
5 in regno meo. Nūc ergo statuo tibi omnes
oblationes quas remiserūt tibi ante me om-
nes Reges, & quæcunq; alia dona remiserūt
6 tibi: & permitto tibi facere percussuram
7 proprij numismatis in regione tua. Ierusa
B lem autē sanctam esse & liberam: & omnia
arma quæ fabricata sunt, & præsidia quę cō-
8 struxisti, quæ tenes, maneant tibi. Et oē
debitū Regis, & quæ futura sunt Regi, ex hoc
9 & in totum tēpus remittuntur tibi. Cum
autem obtinuerimus regnum nostrum, glo-
rificabimus te, & gentem tuam, & templum
gloria magna, ita vt manifestetur gloria ve-
10 stra in vniuersa terra. Anno centesimo
septuagesimo quarto exijt Antiochus in ter-
ram patrum suorū, & conuenerunt ad eum
omnes exercitus, ita vt pauci relicti essent
11 cū Tryphone. Et insecutus est eū Antiochus
Rex, & venit Doram, fugiens per maritimā:
12 sciebat enim quod cōgregata sunt mala in
13 eum, & reliquit eum exercitus. Et appli-
C cuit Antiochus super Doram cum centū vi-
ginti millibus virorum belligeratorum, &
14 octo millibus equitum: & circuiuit ciuita-
tem, & naues à mari accesserunt: & vexabāt
ciuitatem à terra & mari, & neminē sinebāt
15 ingredi vel egredi. Venit autem Nume-
nius, & qui cum eo fuerant, ab vrbe Roma,
habētes epistolas regibus & regionibus scri
16 ptas, in quibus continebantur hæc: LV-
CIVS Consul Romanorum, Ptolemęo Re-
17 gi salutem. Legati Iudæorum venerunt ad
nos amici nostri, renouantes pristinam ami-
citiam & societatem, missi à Simone princi
18 pe sacerdotum, & populo Iudæorum. At-
tulerunt autem & clypeum aureum mnarū
19 mille. Placuit itaq; nobis scribere regibus
& regionibus, vt nō inferāt illis mala, neque
impugnēt eos & ciuitates eorū & regiones
D eorū: & vt non ferant auxilium pugnātibus
20 aduersus eos. Visum aūt est nobis accipere
21 ab eis clypeum. Si qui ergo pestilentes fu-
gerint de regione ipsorū ad vos, tradite eos
Simoni principi sacerdotū, vt vindicet in eos
22 sēm legem suam. Hæc eadem scripta sunt
Demetrio regi, & Attalo, & Arabę, & Arsaci,
23 & in omnes regiones, & Sampsamæ, &
Spartiatis, & Delo, & Myndo, & Sicioni,
& Cariæ, & Samum, & Pamphiliam, &
Lyciam, & Halicarnassum, & Rhodum, &
Phaselida, & Coo, & Siden, & Arado, & Cor-
tynam, & Cnidum, & Cyprum, & Cyre-
24 nen. Exemplum autem eorum scripse-
25 runt Simoni Principi sacerdotum *. An-
tiochus autem Rex applicuit castra in Do-
ram secundo, admouens ei semper manus,
& machinas faciens: & conclusit Trypho-
26 nem, ne procederet. & misit ad eum
Simon duo millia virorum electorum in
E auxiliū, & argētum & aurum & vasa copio-
27 sa: & noluit ea accipere, sed rupit omnia,
quæ pactus est cum eo antea, & alienauit se
28 ab eo. Et misit ad eum Athenobium vnum
de amicis suis, vt tractaret cum ipso, dicens:
Vos tenetis Ioppen, & Gazarā, & arcem quæ
29 est in Ierusalem, ciuitates regni mei. fines
earum desolastis, & fecistis plagam magnam
in terra, & dominati estis per loca multa in
30 regno meo. Nunc ergo tradite ciuitates
quas occupastis, & tributa locorum in qui-
31 bus dominati estis extra fines Iudææ. sin
autē, date pro illis quingenta talenta argen-
ti, & exterminij quod exterminastis, & tribu
torum ciuitatum alia talenta quingenta: sin
autem, veniemus & expugnabimus vos.
32 Et venit Athenobius amicus Regis in Ie-
F rusalem, & vidit gloriam Simonis, & clarita
tem in auro & argento, & apparatum copio
sum, & obstupuit: & retulit ei verba Regis.
33 Et respondit ei Simon, & dixit ei: Neque
alienam terram sumpsimus, neque alienam
detinemus: sed hæreditatem patrum no-
strorum, quæ iniuste ab inimicis nostris ali-
34 quo tempore possessa est. Nos verò tēpus
habentes, vendicamus hæreditatem patrum
35 nostrorum. Nam de Ioppe & Gazara quæ
expostulas, ipsi faciebant in populo plagam
magnam, & in regione nostra: horū damus
talenta centum. Et non respondit ei A-
36 thenobius verbum. Reuersus autem cum
ira ad Regē, renunciauit ei verba ista, & glo-
G riam Simonis, & vniuersa quæ vidit: & ira-
37 tus est Rex ira magna. Tryphon autem
38 fugit naui in Orthosiada. Et constituit
Rex Cendebæum ducem maritimū, & exer-
39 citum peditum & equitum dedit illi. Et
mandauit illi mouere castra contra faciem
Iudæę: & mandauit ei ędificare Cedronē,
& obstruere portas ciuitatis, & debellare po
pulum. Rex autem persequebatur Trypho-
40 nem. Et peruenit Cendebæus Iamniam,
& cœpit irritare plebē, & conculcare Iudęā,
& captiuare populum, & interficere: & ędi-
41 ficare Cedronem. Et collocauit illic equi-
tes, & exercitum: vt egressi perambularent
viam Iudææ, sicut constituit ei Rex.

CAPVT XVI.

1 ET ascendit Iohannes de Gaza-
A ris, & nūciauit Simoni patri -3.
suo quæ fecit Cendebęus in po
2 pulo ipsorū. Et vocauit Simon
duos filios suos seniores, Iudā
& Iohannem, & ait illis: Ego & fratres mei,
& domus patris mei expugnauimus hostes
Israël ab adolescentia vsq; in hunc diē: &
prosperatum est in manibus nostris liberare
3 Israël aliquoties. Nunc aūt senui, sed estote
loco meo, & fratris mei, & egressi pugnate
pro gente nostra: auxiliū verò de cœlo vobis-
4 cum sit. Et elegit de regione viginti mil-
lia virorū belligeratorū, & equites, & profe-
cti sunt ad Cendebæum: & dormierunt in

*regiones 15.

* & populo Iudæorū

5 Modin. Et surrexerunt manè, & abierunt
in campum: & ecce exercitus copiosus in
obuiam illis peditum & equitum, & fluuius
6 torrens erat inter medium ipsorum. Et ad-
mouit castra contra faciem eorũ ipse & po-
pulus eius, & vidit populum trepidantem ad
transfretandum torrentem, & transfretauit
primus: & viderunt eum viri, & transierunt
7 post eum. Et diuisit populum, & equites in
medio peditum. erat autem equitatus aduer
8 sariorum copiosus nimis. Et exclamauerũt
B sacris tubis: & in fugam conuersus est Cen
debæus, & castra eius: & ceciderunt ex eis
multi vulnerati, residui autem in munitionẽ
9 fugerunt. Tunc vulneratus est Iudas frater
Iohannis: Iohannes autẽ insecutus est eos,
donec venit Cedronem quam ædificauit:
10 & fugerunt vsque ad turres quæ erant in
agris Azoti, & succendit eas igni. Et ceciderunt ex illis duo millia virorum, & reuersus
11 est in Iudæam in pace. & Ptolemæus filius
Abobi, constitutus erat dux in campo Iericho, & habebat argentum & aurum multũ:
12 erat enim gener summi sacerdotis. Et
13 exaltatum est cor eius, & volebat obtinere
regionem, & cogitabat dolũ aduersus Simo
14 nem & filios eius, vt tolleret eos. Simon
C autem perambulans ciuitates quæ erant in
regione Iudææ, & solicitudinem gerens ea-
rum, descendit in Iericho ipse & Mathathias
filius eius, & Iudas, anno centesimo septua-
gesimo septimo, mẽse vndecimo, hic est men
15 sis Sabath. Et suscepit eos filius Abobi in
municiunculam, quæ vocatur Doch, cum
dolo, quam ædificauit: & fecit eis conuiuiũ
16 magnum, & abscondit illic viros. Et cũ
inebriatus esset Simon & filij eius, surrexit
Ptolemæus cum suis, & sumpserunt arma
sua, & intrauerunt in conuiuium, & occi-
derunt eum, & duos filios eius, & quosdam
17 pueros eius. Et fecit deceptionem magnã
18 in Israël, & reddidit mala pro bonis. Et
scripsit hæc Ptolemæus, & misit Regi, vt mit-
teret ei exercitũ in auxilium, & traderet ei
regionem & ciuitates eorum, & tributa.
19 Et misit alios in Gazaram tollere Io-
hannem: & tribunis misit epistolas, vt
D venirent ad se, & daret eis argentum & au-
20 rum, & dona. Et alios misit occupare Ie-
21 rusalem, & montem templi. Et præcurrẽs
quidam, nunciauit Iohanni in Gazara quia
periit pater eius, & fratres eius, & qa misit
22 te quoque interfici. Vt audiuit autem,
vehementer expauit: & comprehendit vi-
ros qui venerant perdere eũ, & occidit eos:
cognouit enim quia quærebant eum per-
23 dere. Et cætera sermonum Iohannis, &
bellorum eius, & bonarum virtutum quibus
fortiter gessit, & ædificij murorum quos ex-
24 struxit, & rerum gestarum eius: ecce hæc
scripta sunt in libro dierum sacerdotij eius,
ex quo factus est princeps sacerdotum post
patrem suum.

Libri primi Machabæorum, finis.

LIBER SECVNDVS MACHABÆORVM.

CAPVT PRIMVM.

1 FRATRIBVS qui sunt
A per Aegyptum Iudæis, salu-
tem dicunt fratres qui sunt
in Ierosolymis Iudæi, & qui
in regione Iudææ, & pacem
2 bonam. Benefaciat vo-
bis Deus, & meminerit te-
stamẽti sui quod locutus est ad Abraham, &
3 Isaac, & Iacob, seruorum suorũ fidelium: &
det vobis cor omnibus, ut colatis eum, & fa
ciatis eius uolũtatẽ corde magno & animo
4 uolenti. Adaperiat cor uestrũ in lege sua, &
5 in præceptis suis, & faciat pacem. Exaudiat
B orationes uestras, & recõcilietur uobis, nec
6 uos deserat in tempore malo. Et nunc hic
7 sumus orantes pro uobis. Regnante Deme-
trio, anno centesimo sexagesimo nono, nos
Iudæi scripsimus uobis in tribulatione & im
petu q superuenit nobis in istis annis, ex quo
8 recessit Iason à sancta terra & à regno. Por-
tam succenderunt, & effuderunt sanguinem
innocentem: & orauimus ad Dominum, &
exauditi sumus: & obtulimus sacrificium &
similaginem, & accendimus lucernas, &
9 proposuimus panes. Et nunc frequentate
10 dies scenopegiæ mensis Casleu. Anno cen-
tesimo octogesimooctauo, populus qui est
Ierosolymis, & in Iudæa, senatusque & Iu-
das Aristobulo magistro Ptolemæi Regis,
qui est de gente christorum sacerdotum, &
his qui in Aegypto sunt Iudæis, salutem &
11 sanitatẽ. De magnis periculis à Deo libe-
C rati magnificè gratias agimus ipsi, vtpote q
12 aduersus talem Regem dimicauimus. Ipse
enim ebullire fecit de Perside eos qui pugna
uerunt contra nos & sanctam ciuitatem. 10.
13 Nam cùm in Perside esset dux ipse, & cum
ipso immensus exercitus, cecidit in templo
Naneæ, consilio deceptus sacerdotũ Naneæ. vt enim
14 Etenim cũ ea habitaturus venit ad locũ 10.
Antiochus & amici eius, & vt acciperet pe- acciperent
15 cunias multas dotis nomine. Cumque pro- 8.

posuissent eas sacerdotes Naneæ, & ipse cum
paucis ingressus esset intra ambitum phani,
16 clauserunt templum,¶cùm intrasset Antio-
D chus; apertoque occulto aditu templi, mit-
tentes lapides, percusserunt ducem, & eos
qui cum eo erant, diuiserunt membratim,
& capitibus amputatis, foras proiecerunt.
17 ¶Per omnia benedictus Deus, q tradidit im-
18 pios.¶Facturi igr quinta & vicesima die mē-
sis Casleu, purificationem templi, necessa-
riū duximus significare vobis: vt & vos quo-
que agatis diem * scenopegiæ, & diem ignis *festum 4.*
qui datus est, quando Nehemias ædificato
19 téplo & altari obtulit sacrificia. ¶ Nam cùm
in Persidem ducerentur patres nostri, sacer-
dotes qui tunc cultores Dei erant, acceptū
‖ ignem de altari occultè absconderunt in *‖ Leu. 6. b. 9. 12. 13. & 10. a. 1. & 16. a. 3. & 12.*
valle ubi erat puteus altus & siccus: & in eo
contutati sunt eum, ita vt omnibus ignotus
20 esset locus. ¶ Cùm autem præterissent anni
E multi, & placuit Deo ut mitteretur Nehe-
mias à Rege Persidis: nepotes sacerdotum il-
lorum qui absconderant, misit ad requiren-
dum ignem: & sicut narrauerunt nobis, nō
inuenerunt ignem, sed aquam crassam.
21 ¶ Et iussit eos haurire, & afferre sibi; & sa-
crificia, quæ imposita erant, iussit sacerdos
Nehemias aspergi ipsa aqua, & ligna, & quæ
22 erant superposita.¶Vtque hoc factum est, &
tempus affuit quo Sol refulsit qui prius erat
in nubilo, accensus est ignis magnus, ita ut
23 omnes mirarentur.¶ Orationem autem fa-
ciebant omnes sacerdotes, dum consumma-
retur sacrificium, Ionatha inchoante, cæte-
24 ris autem respondentibus. ¶ Et Nehemiæ
erat oratio, hūc habens modū: DOMINE
Deus, omnium creator, terribilis & fortis,
F iustus & misericors, qui solus es bonus Rex,
25 ¶ solus præstans, solus iustus, & omnipotens
& æternus, qui liberas Israël de omni malo,
qui fecisti patres electos, & sanctificasti eos:
26 ¶ Accipe sacrificiū pro vniuerso populo tuo
Israël, & custodi partem tuam, & sanctifica.
27 ¶Congrega dispersionem nostram, libera eos
qui seruiunt Gentibus, & contemptos & abo
minatos respice: vt sciant Gentes quia tu es
28 Deus noster. ¶Affliga opprimentes nos, &
29 contumeliam facientes in superbia. ¶ ‖ Con *‖ Deu. 30. a. 3. b. 5.*
stitue populum tuum in loco sancto tuo, ‖ si *‖ Inf. 2. d. 18.*
30 cut dixit Moyses. ¶Sacerdotes autem psal-
lebant hymnos, vsquequo cōsumptum esset
31 sacrificium. ¶Cùm autem consumptum es-
set sacrificium ex residua aqua Nehemias
32 iussit lapides maiores perfundi. ¶ Quod ut
G factum est, ex eis flamma accensa est: sed
& ex lumine quod refulsit ab altari, consum
33 pta est: ¶ vt verò manifestata est res, renun- ** & si quibus rex donauerat multa bona accipiebat ex hoc & tribuebat. 4.*
ciatum est Regi Persarū, quòd in loco in quo
ignem absconderāt, hi qui qui trāslati fuerāt
sacerdotes, aqua apparuit, de qua Nehemias
& qui cum eo erant, purificauerunt sacrifi-
34 cia. ¶Considerans autem Rex, & rem dili-
genter examinās, fecit ei templum, * vt pro-
35 baret quod factum erat. ¶ & cùm probasset,
sacerdotibus donauit multa bona, & alia *°innumera 4.*
°atq; alia munera\`, & accipiēs manu sua tri-
36 buebat eis. ¶ Appellauit autē Nehemias hūc
locum Nephthar, quod interpretatur Purifi-
catio. Vocatur autem apud plures Nephi.

CAPVT II.

1
A INVENITVR aūt in descriptioni-
bus Ieremiæ prophetæ, q iussit
eos ignem accipere qui trans-
migrabant, ut significatum est,
& ut mandauit transmigratis.
2 ¶Et dedit illis legem, ne obliuiscerentur præ-
cepta Domini, ‖ & vt non exerrarent menti- *‖ Baruch. 6*
bus videntes simulachra aurea & argentea, &
3 ornamenta eorum. ¶ Et alia huiusmodi di-
cens, hortabatur ne legem amouerent à cor-
4 de suo. ¶ Erat autem in ipsa scriptura, quo-
modo tabernaculum & arcam iussit prophe
ta diuino responso ad se facto comitari se-
cum, usquequo exijt in montem, ‖ in quo *‖ Deu. 34. a. 1.*
Moyses ascendit & uidit Dei hæreditatem.
5 ¶Et veniens ibi Ieremias inuenit locum spe- *‖ 3. Reg. 8. b. 14. c. 21 & 30.*
B luncæ: & tabernaculum, & arcam, & alta-
re incensi intulit illuc, & ostium obstruxit.
6 ¶ Et accesserunt quidam simul, qui sequeban *‖ 2. Par. 6. e. 14. d. 21.*
tur, vt notarent sibi locum: & non potue-
7 rūt inuenire. ¶Vt autem cognouit Ieremias, *‖ 3. Reg. 8. g. 62.*
culpans illos, dixit: Quòd ignotus erit locus,
donec congreget Deus congregationem po- *‖ Leui. 9. d. 24.*
puli, & propitius fiat: & tunc Dominus ostē-
8 det hæc, ¶ & apparebit maiestas Domini, & *‖ 3. Re. 18. f. 38.*
nubes erit sicut & Moysi manifestabatur,
‖ & sicut cùm Salomon petiit, vt locus sancti- *2. Par. 7. a. 1.*
ficaretur magno Deo, manifestabat hæc.
9 ¶Magnificè etenim sapientiam tractabat: **sic & Salamon orauit, & descēdit ignis de cælo & consumpsit holocaustum.*
C & ut sapientiam habens, ‖ obtulit sacrificiū
10 dedicationis, & consummationis tēpli. ¶ Si-
cut & Moyses orabat ad Dominum, ‖ & de-
scēdit ignis de cœlo, & consumpsit holocau
11 stum. ¶ * Et dixit Moyses, °eò quòd non sit
commestum quod erat pro peccato, &\`cōsum *‖ Leui. 12. d. 16. & 17.*
12 ptum est. ¶ Similiter & Salomon octo die-
13 bus celebrauit dedicationem. ¶ Inferebantur *°cur nō comedistis hostiam pro peccato in loco sancto, eò quod non sit manducatum, mādatum qd erat pro peccato. 1.*
tur autem in descriptionibus & commenta-
rijs Nehemiæ hæc eadem, & qualiter con-
struens bibliothecam congregauit de °regi-
bus\` libros & prophetarum & Dauid, & e-
14 pistolas Regum, & de donarijs. ¶ Similiter
autem et Iudas ea quæ °didicerat\` per bellū
quod nobis acciderat, congregauit omnia, &
15 sunt apud nos. ¶Si ergo desideratis hæc, mit
16 tite qui perferant vobis. ¶Acturi itaque pu-
rificationem, scripsimus vobis: bene ergo fa-
17 cietis, si egeritis hos dies. ¶ Deus autem qui *°regionibus 18.*
D liberauit populum suum, et reddit hæredita
tem omnibus, et regnum et sacerdotium et *°deciderāt 5.*
18 sanctificationem, ¶ ‖ sicut promisit in lege;
speramus quòd citò nostri miserebitur, et
congregabit de sub cœlo in locum sanctum.
19 ¶ Eripuit enim nos de magnis periculis, et *‖ Deu. 30. a. 3. a. 5.*
20 locū purgauit. ¶ De Iuda verò Machabæo, &
fratribus eius, et de templi magni purifica-
21 tione, et de aræ dedicatione: ¶sed et de præ-
liis quę pertinent ad Antiochum Nobilem,
22 et filium eius Eupatorem: ¶ et de illumina-
tionibus quæ de cœlo factæ sunt ad eos qui
pro Iudęis fortiter fecerūt, ita ut vniuersam

regionem cùm pauci essent, vindicarent et
23 barbaram multitudinem fugarent, et famosissimum in toto Orbe templum recupe-
rarent, & ciuitatem liberarent, & leges quæ
*abolendæ erant restituerentur, Domino cũ
24 omni tranquillitate propitio facto illis. Itẽ
quæ ab Iasone Cyrenæo, quinque libris com
prehensa, tentauimus nos uno volumine bre
25 uiare. Considerantes enim multitudinẽ
F librorum, & difficultatem volentibus ag-
gredi narrationes historiarũ propter multi-
26 tudinem rerum: curauimus uolẽtibus qui-
dem legere, ut esset animi oblectatio: studio-
sis vero, vt facilius possint memoriæ com-
mendare: omnibus autem legentibus vtili-
27 tas conferatur. Et nobis quidem ipsis, qui
hoc opus breuiandi causa suscepimus, nõ fa-
cilem laborem, imò verò negocium plenum
28 vigiliarum, & sudoris assumpsimus. Sicut
hi qui præparant cõuiuium, & quærunt alio-
rum volũtati parère, propter multorum gra-
29 tiam, libenter laborem sustinemus. veritatem quidem de singulis auctoribus concedẽ
G tes, ipsi autem secundum datam formam bre
30 uitati studentes. Sicut enim nouæ domus
architecto de vniuersa structura curandum
est: ei vero qui pingere curat, quæ apta sunt
ad ornatum, exquirenda sunt: ita æstiman-
31 dum est & in nobis. Etenim intellectũ col-
ligere, & ordinare sermonẽ, & curiosius par-
tes singulas quasque disquirere, historiæ cõ
32 gruit auctori: breuitatẽ uerò dictionis se-
ctari, & executiones rerum vitare, breuisnil
33 concedendum est. Hinc ergo narrationem
incipiemus: de præfatione tantum dixisse
sufficiat: stultum etenim est antè historiam
effluere: in ipsa autem historia succingi.

*abolita 7.

CAPVT III.

1 IGITVR cùm sancta ciuitas habi-
A tatẽ in omni pace, leges etiam
adhuc optimè custodirentur
propter Oniæ pontificis * pieta-
tem & animos odio habentes
2 mala, fiebat vt & ipsi reges & principes lo-
cum summo honore dignum ducerẽt, & tem
3 plum maximis muneribus illustrarent. ita
vt Seleucus, Asiæ rex, de redditibus suis præ-
staret omnes sumptus ad ministerium sacri-
4 ficiorum pertinentes. Simon autem de
tribu Ben-iamin, præpositus templi consti-
tutus, contendebat obsistente sibi princi-
pe sacerdotum, iniquum aliquid in ciuitate
5 moliri. Sed cùm uincere Oniã non posset,
venit ad Apolloniũ, Tharsææ filium, qui eo
6 tẽpore erat dux Cœlesyriæ & Phœnicis: &
nũciauit ei pecuniis innumerabilibus plenũ
esse ærariũ Ierosolymis, & cõmunes copias
immensas esse quæ non pertinent ad rationẽ
sacrificiorũ: esse autem possibile, sub pote-
7 state Regis cadere vniuersa. Cumque retu-
B lisset ad Regẽ Apollonius de pecunijs quæ
delatæ erant, ille accitum Heliodorum, qui
erat super negocia eius, misit cum mandatis
8 vt prædictam pecuniam transportaret. Sta-
timque Heliodorus iter est aggressus, specie

*dispositionem &.

quidem quasi per Cœlesyriam & Phœnicem
ciuitates esset peragraturus: re vera autem
9 Regis propositum perfecturus. Sed cùm ue-
nisset Ierosolymam, & benignè à summo sa
cerdote in ciuitate esset exceptus, narrauit
de dato iudicio pecuniarum, & cuius rei gra
tia adesset aperuit: Interrogabat autẽ, si ue-
10 rè hæc ita essent. Tunc summus sacerdos
ostendit deposita esse hæc, & uictualia vidua-
11 rum & pupillorum: quædam uerò esse Hir-
cani Tobiæ uiri ualde eminentis, in his quæ
detulerat impius Simon: vniuersa autem ar
genti talẽta esse quadringenta, & auri ducen
12 ta. decipi uerò eos qui credidissent loco &
C templo, quod per uniuersum mũdum hono
ratur, pro sui ueneratione & sanctitate om-
13 nino impossibile esse. At illi pro his quæ
habebat in mãdatis à Rege, dicebat omni*ge
14 nere Regi ea esse deferenda. Constituta aũt
die intrabat de his Heliodorus ordinaturus.
Non modica verò per uniuersam ciuitatem
15 erat trepidatio. Sacerdotes autẽ ante alta-
re cũ stolis sacerdotalibus iactauerunt se, &
inuocabãt de cœlo eum qui de depositis le-
gem posuit, vt his qui deposuerant ea, salua
16 custodiret. Iam vero qui uidebat summi
sacerdotis vultum, mente vulnerabatur: fa-
cies enim & color immutatus declarabat in-
17 ternum animi dolorem. circumfusa enim
erat mœstitia quædam uiro, & horror corpo-
ris: per quæ manifestus aspicientibus dolor
18 cordis eius efficiebatur. Alij etiam grega-
D tim de domibus confluebant: publica suppli-
catione obsecrantes pro eo quòd in contem
19 ptum locus esset uenturus. Accinctæque
mulieres ciliciis pectus, per plateas cõfluebãt:
sed & virgines quæ conclusæ erant, procurre
bant ad Oniam, aliæ autem ad muros, quæ-
20 dam uerò per fenestras aspiciebant: vni-
uersæ autem protendentes manus in cœlum
21 deprecabantur. erat enim misera commi-
stæ multitudinis, & magni sacerdotis in ago
22 ne cõstituti expectatio. Et hi quidem inuo-
cabant omnipotentem Deum, ut credita si-
bi, his qui crediderant, cum omni integritate
23 conseruarentur. Heliodorus autem, quòd
decreuerat, perficiebat eodem loco ipse cum
24 satellitibus circa ærarium, præsens. Sed spi
E ritus omnipotentis Dei magnam fecit suæ
ostensionis euidentiam, ita ut omnes qui au
si fuerant parère ei, ruentes Dei uirtute, in
dissolutionem & formidinem conuerteren-
25 tur. Apparuit enim illis quidam equus ter-
ribilem habens sessorem, optimis operi-
mentis adornatus: isque cum impetu He-
liodoro priores calces elisit: qui autem ei
26 sedebat, uidebatur arma habere aurea. A-
lij etiam apparuerunt duo iuuenes uirtu-
te decòri, optimi gloria, speciosique ami-
ctu: qui circumsteterunt eum, & ex utraque
parte flagellabant, sine intermissione mul-
27 tis plagis verberantes. Subitò autem ‖ He-
liodorus concidit in terram, eumque mul-
ta caligine circunfusum rapuerunt, atque in
28 sella gestatoria positum eiecerunt. Et is
qui cũ multis cursoribus & satellitibus præ-

*regia 1.

‖Infr. 5.c 18.

‖Infr. 4.c 18.

dictum

28 qui arci erat præpositus. Nam ad hunc exa-
ctio vectigalium pertinebat: quam ob cau-
29 sam vtrique ad Regem sunt euocati. Et Me-
nelaus amotus est à sacerdotio, succedente
E Lysimacho fratre suo: Sostratus autem præ-
30 latus est Cyprijs. Et cùm hęc agerentur, cō-
tigit Tharsenses & Mallotas seditionem mo-
uere, eò quod Antiochidi Regis concubinæ dono
31 essent dati. Festinanter itaque Rex venit
sedare illos: relicto suffecto uno ex comiti-
32 bus suis, Andronico. Ratus autem Menelaus
accepisse se tempus opportunum, aurea quæ-
dam vasa è templo furatus, donauit Andro-
nico, & alia uendiderat Tyri, & per uicinas
33 ciuitates. Quod cum certissime cognouis-
set Onias, arguebat eum, ipse in loco tuto se
34 continens Antiochiæ secus Daphnem. Vn-
de Menelaus accedens ad Andronicum, ro-
gabat, ut Oniam interficeret. Qui cùm ue-
nisset ad Oniam, & datis dextris cum iureiu-
rando (quamuis esset ei suspectus) suasisset
de asylo procedere, statim eum peremit, non
35 ueritus iustitiam. Ob quam causam non
solum Iudæi, sed etiā aliæ quoque Nationes
indignabantur, & moleste ferebant de nece
36 tanti uiri iniusta. Sed regressum Regem de
Ciliciæ locis adierunt Iudæi apud Antiochiā,
simul & Græci, conquerentes de iniqua nece
37 Oniæ. Contristatus itaque est animo An-
F tiochus propter Oniam, & flexus ad miseri-
cordiam, lachrymas fudit, recordatus defun-
38 cti sobrietatem & modestiam: accensisq;
animis Andronicum purpura exutum, per
totam ciuitatē iubet circunduci: & in eodē
loco in quo in Oniam impietatem commise-
rat, sacrilegum vita priuari, Domino illi cum
39 dignam retribuente pœnam. Multis autem
sacrilegijs in templo à Lysimacho commis-
sis, Menelai consilio, & diuulgata fama, con-
gregata est multitudo aduersum Lysimachū
40 multo iam auro exportato. Turbis autem
insurgentibus, & animis ira repletis, Lysima-
chus armatis ferè tribus millibus iniquis ma-
nibus uti cœpit, duce quodam tyranno, ætate
41 pariter & dementia prouecto. Sed ut intel-
lexerunt conatum Lysimachi, alij lapides,
alij fustes validos arripuère: quidam verò ci-
42 nerem in Lysimachum iecere. Et multi
quidem vulnerati, quidam autem & prostra-
ti, omnes uerò in fugam cōuersi sunt: ipsum
etiam sacrilegum secus ærarium interfece-
43 runt. De his ergo cœpit iudicium aduersus
44 Menelaum agitari. Et cùm uenisset Rex
G Tyrum, ad ipsum negocium detulerunt missi
45 tres viri à senioribus. Et cùm superaretur
Menelaus, promisit Ptolemæo multas pecu-
46 nias dare ad suadendum Regi. Itaque Pto-
lemæus in quodam atrio positum, quasi re-
frigerandi gratia, Regem adijt, & deduxit à
47 sententia: & Menelaum quidem uniuersæ
malitiæ reum, criminibus absoluit: miseros
autem qui etiam si apud Scythas causam di-
xissent, innocentes iudicarentur, hos morte
48 damnauit. Cito ergo iniustam pœnam
dederunt, qui pro ciuitate, & populo, & sa-
49 cris uasis causam prosecuti sunt. Quam ob
rem Tyrij quoque indignati, erga sepulturā
50 eorum liberalissimi extiterunt. Menelaus
autem propter eorum qui in potentia erant,
auaritiam, permanebat in potestate, crescēs
in malitia ad insidias ciuium.

CAPVT V.

1 Eodem tempore Antiochus se-
A cundam profectionem parauit
2 in Aegyptum. Contingit autē
per uniuersam Ierosolymorum
ciuitatē uideri diebus quadra-
ginta per aera equites discurrētes, auratas
stolas habentes, & hastas quasi cohortes ar-
3 matas, & cursus equorum per ordines dige-
stos, & cōgressiones fieri cominus, & scuto-
rum motus, & galeatorum multitudinē gla-
dijs districtis, & telorum iactus, & aureorū
armorum splendorem, omnisq; generis lori-
4 carum. Quapropter omnes rogabant in bo-
5 num monstra conuerti. Sed cum falsus ru-
mor exisset, tanquàm vita excessisset Antio-
chus, assumptis Iason nō minus mille viris,
repente aggressus est ciuitatē: & ciuibus ad
murū conuolantibus, ad ultimū apprehensa
6 ciuitate, Menelaus fugit in arcem: Iason
uerò non parcebat in cæde ciuibus suis, nec
cogitabat prosperitatē aduersum cognatos
malum esse maximum, arbitrans hostium &
7 non ciuium se trophæa capturum. Et prin-
B cipatum quidem non obtinuit, finem uerò
insidiarum suarum confusionem accepit, &
8 profugus iterum abijt in Ammaniten. Ad
vltimum in exitium sui conclusus ab Areta
Arabum tyranno, fugiens de ciuitate in ciui-
tatem, omnibus odiosus, ut refuga legum &
execrabilis, ut patriæ & ciuium hostis, in Ae-
9 gyptū extrusus est. Et qui multos de patria
sua expulerat, peregrè periit, Lacedæmonas
profectus, quasi pro cognatione ibi refugiū
10 habiturus: & qui insepultos multos abiece-
rat, ipse & illamentatus, & insepultus abijci-
tur: sepultura neque peregrina usus, neq; pa-
11 trio sepulchro participans. His itaq; gestis,
suspicatus est Rex societatem deserturos Iu-
dæos: & ob hoc profectus ex Aegypto ef-
feratis animis ciuitatem quidē armis cepit.
12 Iussit autē militibus interficere, nec parce-
re occursantibus, & per domos ascendentes
13 trucidare. Fiebāt ergo cædes iuuenū ac senio-
rū, & mulierū & natorum exterminia, virgi-
14 numq; & paruulorū neces. Erant autē toto
triduo octoginta millia interfecti, quadragin-
ta millia vincti, non minus autem venūdati.
15 Sed nec ista sufficiunt: ausus est etiā intrare
C templum vniuersa terra sanctius, Menelao
16 ductore, qui legū & patriæ fuit proditor: &
scelestis manibus sumēs sancta uasa quæ ab
alijs Regibus & ciuitatibus erant posita ad
ornatum loci, & gloriam, contrectabat in-
17 dignè & contaminabat. Ita alienatus mē-
te Antiochus, non considerabat quod pro-
pter peccata habitantium ciuitatem, mo-
dicum Deus fuerat iratus: propter quod & accidit
18 circa locum despectio: alioquin, nisi conti-
gisset eos multis peccatis esse inuolutos, sicut Sup. 3. d. 23. c. 27.

cut Heliodorus q missus est à Seleuco Rege
ad expoliandum ærarium, etiam hic statim
adueniẽs flagellatus, & repulsus vtiq; fuisset
19 ab audacia. Verùm non propter locum, gen
tem: sed propter gentem, locum Deus elegit.
20 Ideoque, & ipse locus particeps factus est
populi malorum, postea autem fiet socius bo
norum: & qui derelictus in ira Dei omnipo-
tẽtis est, iterum in magni Domini recõcilia
21 tione cũ summa gloria exaltabitur. Igitur
D Antiochus mille & octingentis ablatis de tẽ-
plo talentis, velociter Antiochiam regressus
est, existimans se præ superbia terram ad na-
uigandum, pelagus verò ad iter agendum, de-
22 ducturum propter mentis elationem. Re-
liquit autem & præpositos ad affligendam gẽ
tem: Ierosolymis quidem Philippum, genere
Phrygem, moribus crudeliorẽ eo ipso a quo
23 constitutus est: in Garizim autem Andro-
nicum & Menelaum, qui grauius quàm cæte
24 ti imminebant ciuibus. Cumque apposi-
tus esset contra Iudæos, misit odiosum princi
pem Apollonium cum exercitu uiginti &
duobus millibus, præcipiens ei omnes perfe-
ctæ ætatis interficere, mulieres ac iuuenes
25 uendere. Qui cum uenisset Ierosolymam,
pacem simulans, quieuit usq; ad diem sanctũ
sabbathi: & tunc feriatis Iudęis, arma capere
26 suis præcepit. Omnesq; qui ad spectaculũ
processerãt, trucidauit: & ciuitatẽ cum arma
tis discurrens, ingentem multitudinẽ pere-
27 mit. Iudas autem Machabæus, qui decimus
fuerat, secesserat in desertum locum, ibique
inter feras uitam in montibus cum suis age-
bat: & fœni cibo uescentes, demorabantur,
ne participes essent coinquinationis.

CAPVT VI.

1 SED non post multum temporis
A misit Rex senem quendam An-
tiochenũ, qui compelleret Iu-
dęos, ut se transferrent à patriis
2 & Dei legibus: contaminare
etiam quod in Ierosolymis erat tẽplum, &
cognominare Iouis Olympij: & in Garizim,
prout erant hi qui locum inhabitabãt, Iouis
3 hospitalis. Pessima autem & uniuersis gra-
4 uis erat malorum incursio: nam templum
luxuria & comessationibus Gentium erat
plenũ, & scortantiũ cum meretricibus, sacra-
tisq; ædibus mulieres se vltro ingerebãt, in-
5 tró ferentes ea quę non licebat. Altare etiã
plenum erat illicitis, quæ legibus prohibe-
6 bantur. Neq; autem sabbatha custodieban-
tur, neque dies solẽnes patrij seruabãtur, nec
simpliciter Iudæum se esse quisquam confite
7 batur. Ducebantur autem cum amara ne-
B cessitate in die natalis Regis ad sacrificia: &
cum Liberi sacra celebrarentur, cogebantur
8 hædera coronati Libero circuire. Decretũ
autem exiit in proximas gentiliũ ciuitates,
suggerentibus Ptolemæis, vt pari modo & ip
si aduersus Iudæos agerent, vt sacrificarent:
9 eos autem qui nollent transire ad instituta
Gentium, interficerent. erat ergo uidere mi-
10 seriam. Duæ enim mulieres delatę sunt na

tos suos circuncidisse: quas infantibus ad u
bera suspensis, cum publicè p ciuitatem cir-
cunduxissent, per muros præcipitauerunt.
11 Alii vero ad proximas coeuntes speluncas,
C & latenter sabbathi diem celebrantes, cùm
indicati essent Philippo, flammis succensi
sunt, eo quod verebãtur propter religionem
& obseruantiam, manu sibimet auxilium
12 ferre. Obsecro autem eos, qui hunc librum
lecturi sunt, ne abhorrescant propter aduer-
sos casus, sed reputent ea quæ acciderunt, non
ad interitum, sed ad correptionem esse gene-
13 ris nostri. Etenim, multo tempore non si-
nere peccatoribus ex sententia agere, sed sta
tim vltiones adhibere: magni beneficij est in
14 dicium. Non enim sicut in aliis nationibus
Dominus patienter expectat, ut eas cùm iu-
dicij dies aduenerit, in plenitudine pcõrum
17 puniat: ita & in nobis statuit, ut peccatis
nostris in finem deuolutis, ita demum in
16 nos vindicet. Propter quod nunquam qui-
D dem a nobis misericordiã suam amouet: cor
ripiẽs vero in aduersis populum suũ, non de-
17 relinquit. Sed hæc nobis ad commonitio-
nẽ legẽtiũ dicta sint paucis. Iam aũt uenien-
18 dũ est ad narrationẽ. Igitur Eleazarus unus
de primoribus Scribarũ, vir ætate prouectus,
& vultu decõrus, aperto ore hians compelle
16 batur carnem porcinam manducare. At il-
le gloriosissimam mortẽ magis quàm odibi-
lem vitam complectens, voluntariè præibat
20 ad supplicium. Intuens autẽ quemadmo-
dum oporteret accedere patiẽter sustinẽs, de-
stinauit non admittere illicita propter vitæ
21 amorẽ. Hi autẽ qui astabant, iniqua misera
tione commoti, propter antiquã viri amici-
tiã, tollentes eum secretò rogabãt afferri car
nes, qbus uesci ei licebat; ut simularetur mã
ducasse, sicut Rex imperauerat de sacrificij
22 carnibus: vt hoc facto à morte liberaretur,
E & propter veterem viri amicitiam, hanc in
23 eo faciebant humanitatem. At ille cogitare
cœpit ętatis ac senectutis suę eminentiam di
gnam, & ingenitæ nobilitatis canitiem, at-
que à puero optimæ conuersationis actus,
& secundũ sanctæ & à Deo conditæ legis con
stituta: respondit cito, dicens, præmitti se
24 velle in infernum. Non enim ætati no-
F stræ dignum est, inquit, fingere: vt multi ado
lescentes, arbitrantes Eleazarum nonagin-
ta annorum transisse ad vitam alienigena-
25 rum: & ipsi propter meam simulatio-
nem, & propter modicum corruptibilis vitæ
tempus, decipiantur, & per hoc maculam at-
que execrationem meæ senectuti conqui-
26 ram. Nam etsi in præsenti tempore sup-
pliciis hominum eripiar, sed manum Om-
nipotentis, nec viuus, nec defunctus effu-
27 giam. Quam ob rem fortiter vita excedeu-
do, senectute quidem dignus apparebo:
28 adolescentibus autem exẽplum forte relin
quam, si prompto animo, ac fortiter pro gra-
uissimis ac sanctissimis legibus honesta mor
te perfungar. His dictis cõfestim ad suppliciũ
29 trahebatur. Hi autem qui eum ducebant, &
paulo antè fuerant mitiores, in iram conuer

G si sunt, propter sermones ab eo dictos, quos
illi per arrogantiam prolatos arbitrabātur.
30 ¶ Sed cùm plagis perimeretur, ingemuit, &
dixit: Domine qui habes sanctam scientiam,
manifestè tu scis, quia cùm à morte possem
liberari, duros corporis sustineo dolores: se-
cundū animam verò propter timorem tuum
31 libenter hæc patior. ¶ Et iste quidem hoc
modo vita decessit, non solùm iuuenibus, sed
& vniuersæ genti memoriam mortis suæ ad
exemplum virtutis & fortitudinis derelin-
quens.

CAPVT VII.

1 CONTINGIT autē septem fratres
A vnà cum matre sua apprehen-
sos, compelli à Rege edere, con-
tra fas, carnes porcinas, fla-
2 gris & taureis cruciatos. ¶ Vnus
autem ex illis qui erat primus, sic ait: Quid
quæris, & quid vis discere à nobis? parati
sumus mori, magis q̄ patrias Dei leges præ-
3 uaricari. ¶ Iratus itaque Rex iussit sartagi-
nes & ollas æneas succendi. Quibus statim
4 succensis, ¶ iussit ei qui prior fuerat locutus,
amputari linguam: & cute capitis abstracta,
summas quoq; manus & pedes ei præscindi,
cæteris eius fratribus & matre inspicienti-
5 bus. ¶ Et cùm iam per omnia inutilis factus
esset, iussit ignem admoueri, & adhuc spiran
tem torreri in sartagine: in qua cùm diu cru-
ciaretur, cæteri vnà cum matre inuicem se
6 hortabantur mori fortiter, ¶ dicentes: Domi
nus Deus aspiciet veritatem, & consolabitur
Deu. 32. e 36. f. 41. B in nobis, ¶ quemadmodum in protestatione
cantici declarauit Moyses: & in seruis suis
7 consolabitur. ¶ Mortuo itaque illo primo
hoc modo, sequentem deducebant ad illudē-
dum. & cute capitis eius cum capillis abstra
cta, interrogabant si manducaret priusquàm
toto corpore per mēbra singula puniretur.
8 ¶ At ille respondens patria uoce, dixit: Non
faciam. Propter quod & iste sequenti loco
9 primi tormenta suscepit: ¶ & in ultimo spi-
ritu constitutus, sic ait: Tu quidem scelestis-
sime in præsenti vita nos perdis: sed Rex mū
di defunctos nos pro suis legibus, in æternę
10 vitæ resurrectione suscitabit. ¶ Post hunc ter
C tius illuditur, & linguam postulatus citò
protulit, & manus constanter extendit: &
11 cum fiducia ait: ¶ E cœlo ista possideo, sed
propter Dei leges nūc hęc ipsa despicio, quo
12 niam ab ipso me ea recepturum spero. ¶ Ita
ut Rex, & qui cum ipso erant, mirarentur
adolescentis animum, q tanquam nihilum
13 duceret cruciatus. ¶ Et hoc ita defuncto, quar
14 tum vexabant similiter torquentes. ¶ Et cùm
iā esset ad mortē, sic ait: Potius est ab homi-
nibus morti datos, spē expectare à Deo, iterū
ab ipso resuscitandos. tibi enim resurrectio
15 ad vitā nō erit. ¶ Et cùm admouissent quin-
tum, vexabant eum. At ille respiciens in eū,
16 dixit: ¶ Potestatem inter homines habens, cū
sis corruptibilis, facis quod uis: noli autem
putare genus nostrum à Deo esse derelictum.
17 ¶ Tu autem patienter sustine, & videbis ma-
gnam potestatem ipsius, qualiter te & semen
18 tuum torquebit. ¶ Post hunc ducebant sex-
D tum: & is mori incipiens, sic ait: Noli frustra
errare: nos enim propter nosmetipsos hoc
patimur, peccantes in Deum nostrum, &
19 digna admiratione facta sunt in nobis. ¶ tu
autem ne existimes tibi impune futurum, q
20 contra Deum pugnare tentaueris. ¶ Supra
modum autem mater mirabilis & bonorum
memoria digna: quæ pereuntes septem fi-
lios sub vnius diei tempore cōspiciens, bono
animo ferebat propter spē quam in Deo ha-
21 bebat. ¶ Singulos illorum hortabatur voce
patria fortiter, repleta sapientia: & fœmineæ
cogitationi masculinum animum inserens,
22 dixit ad eos: ¶ Nescio qualiter in utero meo
apparuistis: neque enim ego spiritum & ani
mam donaui vobis & vitam, & singulorum
23 mēbra non ego ipsa compegi: ¶ sed enim mū
di creator, qui formauit hominis natiuitatē,
quique omnium inuenit originem, & spiritū
vobis iterum cū misericordia reddet & vitā,
sicut nunc vosmetipsos despicitis propter le
24 ges eius. ¶ Antiochus autem contemni se
arbitratus, simul & exprobrantis voce de-
specta, cùm adhuc adolescentior superesset,
non solum verbis hortabatur, sed & cū iura-
E mento affirmabat se diuitem & beatū factu
tum, & translatum à patrijs legibus amicum
habiturum, & res necessarias ei præbiturum.
25 ¶ Sed ad hæc cùm adolescens nequaquàm in-
clinaretur, vocauit Rex matrem, & sua-
26 debat ei vt adolescēti fieret in salutē. ¶ Cùm
autē multis eam verbis esset hortatus, pro-
27 misit suasuram se filio suo. ¶ Itaque inclina-
ta ad illum, irridens crudelem tyrannū, ait
patria voce: Fili mi, miserere mei, quæ te in
vtero nouem mensibus portaui, & lac trien-
nio dedi & alui, & in ætatem istam perdu-
28 xi. ¶ Peto te nate, vt aspicias ad cœlum & ter
ram, & omnia quæ in eis sunt: & intelligas
F quia ex nihilo fecit illa Deus, & hominum
29 genus: ¶ Ita fiet, ut non timeas carnificem
istum, sed dignus fratribus tuis effectus par
ticeps, suscipe mortem, ut in illa miseratio-
30 ne cum fratribus tuis te recipiam. ¶ Cū hæc
illa adhuc diceret, ait adolescens: Quem su
stinetis? non obedio præcepto Regis, sed præ-
cepto legis, quæ data est nobis per Moysen.
31 ¶ Tu verò qui inuentor omnis malitiæ fa-
ctus es in Hebręos, non effugiens manum
32 Dei. ¶ Nos enim pro peccatis nostris hæc pa-
33 timur. ¶ Et si nobis propter increpationem,
& correptionem Dominus Deus noster mo-
dicum iratus est; sed iterum reconciliabitur
34 seruis suis. ¶ Tu autē ò scelestę & omnium ho-
minum flagitiosissime, noli frustra extolli
vanis spebus in seruos eius inflammatus.
35 ¶ nondum enim omnipotentis Dei & omnia
36 inspicientis iudicium effugisti. ¶ Nam fratres
G mei modico nunc dolore sustentato, sub te-
stamento æternæ vitæ effecti sunt: tu uero iu-
dicio Dei iustas superbię tuę pœnas exolues.
37 ¶ Ego autem sicut & fratres mei animam &
corpus meum trado pro patrijs legibus, inuo
cans Deum maturius genti nostrę propitium

fieri

fieri, teque cum tormentis & uerberibus cō-
38 fiteri quod ipse est Deus solus. ¶ In me verò
& in fratribus meis desinet Omnipotentis
ira, quæ super omne genus nostrum iustè su
39 perducta est. ¶ Tunc Rex accensus ira, in
hunc super omnes crudelius desæuit, indi-
40 gnè ferens se derisum. ¶ Et hic itaque mun
dus obijt, per omnia in Domino confidens.
41 ¶ Nouissimè autem post filios & mater con-
42 sumpta est. ¶ Igitur de sacrificijs, & de ni-
mijs crudelitatibus satis dictum est.

CAPVT VIII.

1 IVDAS verò Machabæus, & qui
A cum illo erant, introibant la-
tenter in castella: & conuocan-
tes cognatos, * & eos qui per-
manserunt in Iudaismo assumē-
2 tes, eduxerunt ad se sex millia virorum. ¶ Et
inuocabant Dominum, vt respiceret in po-
pulum qui ab omnibus calcabatur, & mise-
reretur templo quod contaminabatur ab im-
3 pijs: ¶ misereretur etiā exterminio ciuitatis,
quæ esset illicò cōplananda, & vocem sangui-
4 nis ad se clamantis audiret: ¶ memoraretur
quoq; iniquissimas mortes paruulorum in-
nocētum, & blasphemias nomini suo illatas
5 & indignaretur super his. ¶ At Machabæus cō-
gregata multitudine, intolerabilis Gentibus
efficiebatur. Ira enim Domini in misericor-
6 diā conuersa est. ¶ Et superueniens castellis
B & ciuitatibus improuisus, succendebat eas:
& opportuna loca occupans, non paucas ho-
7 stium strages dabat: ¶ maximè autem nocti-
bus ad huiuscemodi excursus ferebatur, & fa-
8 ma virtutis eius vbiq; diffundebatur. ¶ Vidēs
autem Philippus paulatim virū ad profectū
venire, ac frequentius res ei cedere prosperè,
ad Ptolemæum ducem Cœlesyriæ & Phœ-
nicis scripsit, vt auxilium ferret regijs ne-
9 gocijs. ¶ At ille velociter misit Nicanorem
Patrocli de primoribus amicum, datis ei de
C permistis gentibus armatis non minus vi-
ginti millibus, vt uniuersum Iudæorum ge-
nus deleret, adiuncto ei & Gorgia, viro mili-
10 tari, & in bellicis rebus experientissimo. ¶ Cō-
stituit autem Nicanor, ut Regi tributū quod
Romanis erat dandum, duo millia talento-
11 rum de captiuitate Iudæorum suppleret. ¶ Sta
timq; ad maritimas ciuitates misit, conuo-
cans ad coēmptionem Iudaicorū mancipio-
rū, promittēs se nonaginta mācipia talento
distracturum, non respiciens ad uindictam
quæ eum ab Omnipotēte esset consecutura.
12 ¶ Iudas autē ubi comperit, indicauit his, qui
secum erant Iudæis, Nicanoris aduentum.
13 ¶ Ex quibus quidam formidantes, & non cre
dentes Dei iustitiæ, in fugam uertebantur:
14 ¶ alij uerò siquid ei supererat, uendebant, si-
mulq; Dominum deprecabantur ut eriperet
eos ab impio Nicanore, qui eos prius quàm
15 cominus ueniret, uendiderat: ¶ & si non p-
D pter eos, ꝓpter testamētū tū qđ erat ad pa-
tres eorū, & propter inuocationē sācti & ma
16 gnifici nominis eius super ipsos. ¶ Conuo-
catis autem Machabæus septem millibus,
qui cum ipso erant, rogabat ne hostibus re-
conciliarentur: neque metuerent iniquè ve-
nientium aduersum se hostium multitudi-
17 nem, sed fortiter contenderent: ¶ ante ocu-
los habentes contumeliam, quæ loco san-
cto ab his iniustè esset illata, itemque &
ludibrio habitæ ciuitatis iniuriam, adhuc
18 etiam veterum instituta conuulsa. ¶ Nam il-
li quidem armis confidunt, ait; simul & au-
dacia: nos autem in omnipotente Domino
qui potest & venientes aduersum nos, & vni-
uersum mundum vno nutu delere, confidi-
19 mus. ¶ Admonuit autem eos & de auxilijs
E Dei, quæ facta sunt erga parentes: ¶ & quod
sub Sennacherib centum octogintaquinque
20 millia perierunt: ¶ & de prælio quod eis ad-
uersus Galatas fuit in Babylonia, vt omnes
vbi ad rem ventum est, Macedonibus socijs
hæsitantibus, ipsi sex millia soli peremerunt
centum viginti millia, propter auxilium il-
lis datum de cœlo, & beneficia pro his plu-
21 rima consecuti sunt. ¶ His verbis constan-
tes effecti sunt, & pro legibus & patria mori
22 parati. ¶ Constituit itaque fratres suos duces
utrique ordini, Simōnem, & Iosephum, & Io
nathan, subiectis unicuique millenis & quin
23 gentenis. ¶ Ad hoc etiam ab Esdra lecto il-
lis sancto libro, & dato signo adiutorij Dei
in prima acie ipse dux commisit cum Nica-
24 nore. ¶ Et facto sibi adiutore Omnipotente,
interfecerūt super nouem millia hominum:
maiorem autem partem exercitus Nicanoris
uulneribus debilem factam fugere compu-
25 lerunt. ¶ Pecunijs uero eorum qui ad em-
F ptionem ipsorum uenerant, sublatis, ipsos
26 usquequaque persecuti sunt, ¶ sed reuersi
sunt hora conclusi. nā erat ante sabbathum:
quā ob causam non perseuerauerunt insequē-
27 tes. ¶ Arma autem ipsorum & spolia con-
gregantes, sabbathum agebant benedicen-
tes Dominum, qui liberauit eos in isto die,
28 misericordiæ initium stillans in eos. ¶ Post
sabbathum uerò debilibus, & orphanis, &
uiduis diuiserunt spolia: & residua ipsi cum
29 suis habuere. ¶ His itaque gestis, & cōiter ab
omnibus facta obsecratione, misericordem
Dominum postulabant, ut in finem seruis
30 suis reconciliaretur. ¶ Et ex his qui cum Ti-
motheo & Bacchide erant contra se conten-
dentes, super uiginti millia interfecerunt, &
munitiones excelsas obtinuerunt: & plures
prædas diuiserunt, & æquam portionem de-
bilibus, pupillis & uiduis, sed & senioribus
31 facientes. ¶ Et cùm arma eorum diligenter
G collegissent, omnia composuerunt in locis
opportunis, residua uerò spolia Ierosolymā
32 detulerunt: ¶ & Philarchen qui cū Timótheo
erat, interfecerunt, uirum scelestum, qui in
33 multis Iudæos afflixerat. ¶ Et cùm epinicia
agerent in Ierosolymis, cū qui sacras ianuas
incēderat, idest Callisthenem, cùm in quod-
dam domicilium refugisset, incenderunt, di-
gna ei mercede pro impietatibus suis reddi-
34 ta. ¶ Facinorosissimus autem Nicanor, qui
mille negociantes ad Iudæorum uenditio-
35 nem adduxerat, ¶ humiliatus auxilio Do-

mini

* & amicos

4.Re.19.g 35.
Tob.1.d. 21
Eccl.48.d 24.
Isai.37.g 36.
1.Mat.7.f 41.
Infr.15.e 22.

nimis ab his quos nullos existimauerat, de-
posita veste gloriæ, per mediterranea fu-
giens, solus venit Antiochiam, summam
infœlicitatem de interitu sui exercitus con
36 secutus. Et qui promiserat Romanis se
tributum restituere de captiuitate Ierosol-
ymorum, prædicabat nunc protectorem
Deum habere Iudæos, & ob ipsum inuulne-
rabiles esse, eo quod sequerentur leges ab ip
so constitutas.

CAPVT IX.

1 Eodem tēpore Antiochus inho-
A nestè reuertebatur de Perside.
2 Intrauerat enim in eam quæ
dicitur Persepolis, & tentauit
*templa 15. expoliare *templum, & ciui-
tatem opprimere; sed multitudine ad arma
concurrente, in fugam versi sunt: & ita con-
tigit, vt Antiochus post fugā turpiter rediret.
3 Et cum venisset circa Ecbatanam, recogno-
uit quæ erga Nicanorem & Timotheum ge-
4 sta sunt. Elatus autem in ira, arbitrabatur
se iniuriam illorum qui se fugauerant, posse
in Iudæos retorquere: ideoque iussit agitari
currum suum, sine intermissione agens iter,
cœlesti eum iudicio perurgente, eò quòd ita
superbè locutus est se venturum Ierosoly
mam, & congeriem sepulchri Iudæorum eam
2.Pa. 16 c.9. 5 facturum. Sed qui vniuersa conspicit Dñs
Deus Israel, pcussit eū insanabili, & inuisibi-
li plaga: Vt enim finiuit hūc ipsum sermonē,
apprehendit eum dolor dirus viscerum, &
6 amara internorum tormenta: & quidem
satis iuste, quippe q multis & nouis crucia-
tibus aliorū torserat viscera, licèt ille nullo
7 modo à sua malitia cessaret. Super hoc au-
8 tem superbia repletus, ignem spirans animo
in Iudæos, & præcipiens accelerari negociū,
contigit illum impetu euntē de curru cade-
re, & graui corporis collisione membra vexa
8 ri. Isque qui sibi videbatur etiam flucti-
bus maris imperare, supra humanum modū
superbia repletus, & montium altitudines
in statera appendere, nunc humiliatus ad
terram in gestatorio portabatur, manifestā
9 Dei virtutem in semetipso contestans: ita
vt de corpore impij, vermes scaturirent
ac viuentes in doloribus carnes eius efflue-
rent, odore etiam illius, & fœtore exercitus
10 grauaretur; & qui paulo antè sydera cœli
cōtingere se arbitrabatur, eum nemo pote-
rat propter intolerantiam fœtoris portare.
11 Hinc igitur cœpit ex graui supbia deductus,
ad agnitionē sui uenire, diuina admonitus
plaga, per momenta singula doloribus suis
12 augmēta capientibus. & cū nec ipse iā fœto
rem suum ferre posset, ita ait: Iustum est
subditum esse Deo, & mortalem non paria
13 Deo sentire. Orabat autem hic scelestus
Dominum, à quo non esset misericordiā cō-
14 secuturus. Et ciuitatem ad quam festinās
veniebat, vt eam ad solum deduceret, ac se-
pulchrum congestorum faceret, nunc optat
15 liberam reddere: & Iudæos quos nec se-
pultura quidem se dignos habiturū, sed aui-
bus ac feris diripiendos traditurum, & cum
paruulis exterminaturum dixerat; æquales
nunc Atheniensibus facturum pollicetur:
16 templum etiam sanctum, quod prius expo-
liauerat, optimis donis ornaturum, & sancta
C vasa multiplicaturum, & pertinentes ad sa-
crificia sumptus de redditibus suis præstatu-
17 rum: super hæc & Iudæum se futurum, &
omnem locū terræ perambulaturum, & præ-
18 dicaturum Dei potestatem. Sed non cessan
tibus doloribus (superuenerat enim in eum
iustum Dei iudicium) desperans scripsit ad
Iudæos in modum deprecationis epistolam
19 hæc continentem: OPTIMIS ciuibus,
Iudæis plurimam salutem, & bene valere, &
20 esse fœlices, Rex & princeps Antiochus. Si
bene valetis & filij vestri, & ex sententia vo
bis cuncta sunt, maximas agimus gratias.
21 Et ego in infirmitate constitutus, uestri au
tem memor benignè reuersus de Persidis lo
cis, & infirmitate graui apprehensus, neces-
sarium duxi pro communi utilitate curam
22 habere: non desperans memetipsum, sed
spem multam habens effugiendi infirmita-
23 tem. Respiciens autē, quòd & pater meus,
D quibus temporibus in locis superioribus du
cebat exercitum, ostendit qui post se suscipe-
24 ret principatum: ut si quid contrarium ac-
cideret, aut difficile nunciaretur, scientes hi
qui in regionibus erāt, cui esset rerum sum-
25 ma derelicta, non turbarentur. Ad hæc,
cōsyderans de proximo potentes quosq; &
uicinos temporibus insidiantes, & euentum
expectantes, designaui filium meum Antio-
chum Regem, quem sæpe recurrens in supe-
riora regna multis uestrum commēdabam:
26 & scripsi ad eum quæ subiecta sunt. Oro
itaque uos, & peto memores beneficiorum
publicè & priuatim, vt vnusquisq; conseruet
27 fidem ad me & ad filium meum. Confido
enim eum modestè & humanè acturum, &
sequentem propositum meum, & communē
28 uobis fore. Igitur homicida & blasphemus
pessimè percussus, & vt ipse alios tractaue-
rat peregrè in montibus, miserabili obitu ui
29 ta functus est. Transferebat autem corpus
Philippus collactaneus eius: qui metuens
filium Antiochi, ad Ptolemæum Philometo-
rem in Aegyptum abijt.

CAPVT X.

1 Machabæus autē & qui cū eo
A erant, Domino se protegente,
templū quidē & ciuitatē rece-
2 pit: aras aūt quas alienigenæ p
plateas extruxerant, itemq;
3 delubra, demolitus est. & purgato templo,
aliud altare fecerunt: & de ignitis lapidi-
bus igne concepto sacrificia obtulerunt post
biennium, & incensum & lucernas & panes
4 propositionis posuerunt. Quibus gestis,
rogabant Dominum prostrati in terram, ne
amplius talibus malis inciderent: sed & si
quando peccassent, vt ab ipso mitiùs corripe
rentur, & non barbaris ac blasphemis homi-

1. Ma. 4. f 52.

5 nibus traderentur. Qua die autem tem-
plum ab alienigenis pollutum fuerat, conti-
git eadem die purificationem fieri, uicesi-
6 ma quinta mensis, qui fuit Casleu. & cum
laetitia diebus octo egerunt in modum taber-
B naculorum: recordantes quod ante modicũ
temporis diem solennem tabernaculorum
in montibus, & in speluncis more bestiarum
7 egerant. Propter quod thyrsos, & ramos
uirides, & palmas praeferebant ei, qui prospe-
8 rauit mundare locum suum. Et decreuerũt
communi praecepto & decreto, vniuersae gen
ti Iudęorum omnibus annis agere dies istos.
9 Et Antiochi quidem qui appellatus est No
10 bilis, uitae excessus ita se habuit. Nunc aũt
de Eupatore, Antiochi impij filio, quę gesta
sunt narrabimus, breuiantes mala quę in bel
11 lis gesta sunt. Hic enim suscepto regno,
constituit super negocia regni Lysiam quen-
C dam Phoenicis & Syrię militię principem.
12 Nam Ptolemęum qui dicebatur Macer,
iusti tenax, erga Iudaeos esse constituit, &
praecipue propter iniquitatem quę facta erat
13 in eos, & pacificè agere cum eis. Sed ob
hoc accusatus ab amicis apud Eupatorem,
cum frequenter proditor audiret, eo quod
Cyprum creditã sibi à Philometore deseru-
isset, & ad Antiochum Nobilem translatus
etiam ab eo recessisset, veneno vitam finiuit.
14 Gorgias autem cum esset dux locorum, as-
sumptis aduenis frequenter Iudaeos debella-
15 bat. Iudaei uero qui tenebant opportunas
munitiones, fugatos ab Ierosolymis suscipie
16 bant, & bellare tentabant. Hi uerò qui erãt
cum Machabaeo, per orationes Dominũ ro-
gantes, ut esset sibi adiutor, impetum fecerũt
17 in munitiones Idumaeorum: multaq; ut
D insistentes, loca obtinuerunt, occurrentes
interemerunt, & omnes simul non minus vi
18 ginti * millibus trucidauerunt. Quidam
autẽ cùm fugissent in duas turres ualde mu-
nitas, omnem apparatũ ad repugnandum ha
19 bentes: Machabęus ad eorum expugnatio-
nem, relicto Simone, & Iosepho, itemq; Za-
chęo, eisque qui cũ ipsis erant, satis multis,
ipse ad eas quae amplius perurgebant pu-
20 gnas, conuersus est. Hi vero qui cũ Simó-
ne erant, cupiditate ducti, à quibusdam qui
in turribus erant, suasi sunt pecunia: & se-
ptuaginta millibus didrachmis acceptis, di-
21 miserunt quosdam effugere. Cũ aũt Ma-
chabaeo nunciatũ esset quod factũ est, princi-
pibus populi congregatis accusauit, quod
pecunia fratres vendidissent, aduersarijs eo-
22 rum dimissis. Hos igitur proditores facto
E interfecit, & cõfestim duas turres occupa-
23 uit. Armis aũt ac manibus omnia prospe-
rè agendo, in duabus munitionibus plus q̃
24 viginti millia peremit. Et Timótheus, qui
prius à Iudaeis fuerat superatus, conuocato
exercitu peregrinae multitudinis, & cõgrega-
to *equitatu Asiano aduenit, quasi armis Iu
25 daeam capturus. Machabaeus autem & qui
cum ipso erant, appropinquante illo, depre-
cabantur Dominũ, caput terra aspergentes
26 lumbosque cilicijs praecincti, ad altaris cre

* quinque

*exercitu 15.

pidinẽ prouoluti, vt sibi propitius, inimicis
autem eorum esset inimicus, & aduersarijs
27 aduersaretur, sicut lex dicit. Et ita post ora
F tionẽ sumptis armis, longius de ciuitate pro
cedentes, & proximi hostibus effecti, resede-
28 runt. Primo autem Solis ortu vtrique com
miserunt: isti quidem victoriae & prosperita-
tis sponsorem cum virtute Dominum haben
tes: illi autem ducem belli animum habe-
29 bant. Sed cum vehemens pugna esset, appa-
ruerunt aduersarijs de coelo viri quinque in
equis, frenis aureis decori, ducatum Iudaeis
30 praestantes: ex quibus duo Machabaeum
medium habentes, armis suis circumseptum
incolumen conseruabant: in aduersarios au
tem tela, & fulmina iaciebant, ex quo & cae-
citate confusi, & repleti perturbatione cade
31 bant. Interfecti sunt autem viginti millia
32 quingenti, & equites sexcenti. Timótheus
G vero confugit in Gazaram, pręsidium muni
33 tum, cui praeerat Chaereas. Machabaeus
autem, & qui cum eo erant, laetantes obsede
34 runt praesidium diebus quatuor. At hi qui
intus erant, loci firmitate confisi, supra mo-
dum maledicebãt, & sermones nefandos ia-
35 ctabant. Sed cùm dies quinta illucesceret,
viginti iuuenes ex his qui cum Machabęo
erant, accensi animis propter blasphemiam,
viriliter accesserunt ad murum, & feroci ani
36 mo incedentes ascendebant. Sed & alij si-
militer ascendentes, turres portasq; succen-
dere aggressi sunt, atque ipsos maledicos vi-
37 uos concremare. Per cõtinuum autem bi-
duum praesidio vastato, Timótheum occultã-
tem se, in quodam repertum loco pereme-
runt: & fratrẽ illius Chęream Apollopha-
38 nem occiderunt. Quibus gestis, in hymnis
& confessionibus benedicebant Dominum,
qui magna fecit in Israël, & victoriam de-
dit illis.

Exo. 23. d 20.
Deut. 20. a 4. 28. a. 7.

CAPVT XI.

2 SED paruo pòst tempore, Lysias
A procurator Regis, & propinquus,
ac negociorum praepositus, gra-
uiter ferens de his quae accide-
2 rant: cõgregatis octoginta mil-
libus & equitatu vniuerso veniebat aduer-
sus Iudaeos, existimans se ciuitatem quidem
3 captam Gẽtibus habitaculum facturum: tẽ-
plum vero in pecuniae quęstum, sicut caete-
ra delubra Gentium habiturum, & per sin-
4 gulos annos venale sacerdotium: nusquam
recogitans Dei potestatem, sed mente effre-
natus in multitudine peditum & in millibus
equitum, & in octoginta elephantis confi-
5 debat. Ingressus autem Iudaeam, & appro-
pians Beth-surae, quę erat in angusto loco, ab
Ierosolyma interuallo quinque stadiorũ, il-
6 lud praesidium expugnabat. Vt autem Ma-
chabaeus & qui cum eo erant, cognouerunt
B expugnari praesidia, cum fletu & lachrymis
rogabant Dominum, & omnis turba simul,
vt bonũ angelum mitteret ad salutẽ Israël.
7 Et ipse primus Machabaeus sumptis armis,
caeteros adhortatus est simul secum pericu-

lum

lum subito, & ferre auxilium fratribus suis.
8 ¶ Cumque pariter prompto animo procede-
rent, Ierosolymis apparuit præcedens eos eques
in veste candida, armis aureis hastam vibrans.
9 ¶ Tunc omnes simul benedixerunt miseri-
C cordem Dominũ, & conualuerunt animis:
nõ solũ homines, sed & bestias ferocissimas
10 & muros ferreos parati penetrare. ¶ Ibant igi-
tur prompti de cælo habentes adiutorem, &
11 miserantem super eos Dominum. ¶ Leonum
autem more impetu irruentes in hostes, pro-
strauerunt ex eis vndecim millia peditum, &
12 equitum mille sexcentos: ¶ Vniuersos au-
tem in fugam verterunt, plures autem ex eis
vulnerati, nudi euaserunt. ¶ Sed & ipse Ly-
13 sias turpiter fugiens, euasit. ¶ Et quia non
insensatus erat, secum ipse reputans factam
erga se diminutionem, & intelligẽs inuictos
esse Hebræos omnipotentis Dei auxilio in-
14 nitentes, misit ad eos: ¶ promisitque se con-
sensurum omnibus quæ iusta sunt, & Re-
15 gem compulsurum amicum fieri. ¶ An-
D nuit autem Machabæus precibus Lysiæ, in
omnibus vtilitati consulens: & quæcun-
que Machabæus scripsit Lysiæ, de Iudæis,
16 ea Rex concessit. ¶ Nam erant scriptæ Iu-
dæis epistolę: à Lysia siquidem hunc modum
continentes: LYSIAS populo Iudæo-
17 rum salutem. ¶ Ioannes & Abesalom, qui
missi fuerant à vobis, tradentes scripta, postu-
labant vt ea quę per illos significabantur, im-
18 plerem. ¶ Quæcunque igitur Regi potue-
runt perferri, exposui: & quę res permittebãt,
19 concessit. ¶ Si igitur in negocijs fidem con-
seruaueritis, & deinceps bonorum vobis cau-
20 sa esse tentabo. ¶ De cæteris autem per sin-
gula verba mandaui & istis & his qui à me
21 missi sunt, colloqui vobiscum. ¶ Bene vale-
te. Anno centesimo quadragesimo octauo
mensis Dioscori, die vicesima & quarta.
22 ¶ Regis autem epistola ista continebat:
23 REX Antiochus Lysię fratri salutẽ. ¶ Patre
E nostro inter deos translato, nos volẽtes eos
qui sunt in regno nostro sine tumultu age-
24 re, & rebus suis adhibere diligentiam, ¶ au-
diuimus Iudæos non consensisse patri meo
vt transferrentur ad ritum Græcorum,
sed tenere velle suum institutum, ac pro-
pterea postulare à nobis concedi sibi legiti-
25 ma sua. ¶ Volentes igitur hanc quoque gen-
tem quietam esse, statuentes iudicauimus te-
plum restitui illis, vt agerent secundum suo-
26 rum maiorum cõsuetudinem. ¶ Bene igitur
feceris, si miseris ad eos, & dexteram dederis:
vt cognita nostra voluntate, bono animo
sint, & vtilitatibus proprijs deseruiant.
27 ¶ Ad Iudæos vero Regis epistola talis erat:
REX Antiochus senatui Iudæorum, & cæte-
28 ris Iudæis salutem. ¶ Si valetis, sic estis vt vo-
29 lumus: sed & ipsi bene valemus. ¶ Adijt nos
Menelaus, dicens velle vos descendere ad ve-
30 stros qui sunt apud nos. ¶ His igitur qui com-
meant vsque ad diem tricesimum mensis
31 Xantici, damus dextras securitatis, ¶ vt Iu-
dæi vtantur cibis, & legibus suis, sicut &
prius: & nemo eorum vllo modo molestiam
patiatur de his quæ per ignorantiam gesta
32 sunt. ¶ Misimus autem & Menelaum, qui
33 vos alloquatur. ¶ Valete. Anno centesimo
G quadragesimo octauo, Xantici mensis quin-
34 tadecima die. ¶ Miserunt autem etiam Ro-
mani epistolam, ita se habentem: QVIN-
TVS Memmius & Titus Manilius, legati
35 Romanorũ, populo Iudæorũ salutem. ¶ De
his quæ Lysias, cognatus Regis, concessit vo-
36 bis, & nos concessimus. ¶ De quibus autem
ad Regem iudicauit referendum, confestim
aliquem mittite, diligentius inter vos confe-
rentes: ¶ vt decernamus sicut congruit vo-
bis. nos enim Antiochiam accedimus.
37 ¶ Ideoque festinate rescribere, vt nos quoq;
38 sciamus cuius estis voluntatis. ¶ Bene valete.
Anno centesimo quadragesimo octauo, quin-
tadecima die mensis Xantici.

CAPVT XII.

1 His factis pactionibus, Lysias per-
A gebat ad Regem. Iudæi autem
agriculturæ operam dabant.
2 ¶ Sed hi qui resederant, Timo-
theus, & Apollonius Gennæi
filius, sed & Hieronymus, & Demophon, su-
per hos & Nicanor Cypriarches, non sine-
3 bant eos in silentio agere, & quiete. ¶ Ioppi-
tæ vero tale quoddam flagitium perpetrarũt.
rogauerunt Iudæos cum quibus habitabant,
ascendere scaphas quas parauerant, cũ uxo-
ribus, & filijs quasi nullis inimicitijs inter
4 eos subiacentibus. ¶ Secundum cõmune ita-
que decretum ciuitatis, & ipsis acquiescen-
tibus, pacisque causa nihil suspectum haben-
tibus: cùm in altum processissent, submerse-
5 runt non minus ducentos. ¶ Quam crudelita-
tem Iudas in suæ gentis homines factam vt
cognouit, pręcepit viris qui erant cum ipso:
6 & inuocato iusto iudice Deo, ¶ uenit aduer-
sus interfectores fratrum, & portum quidem
nocte succendit, scaphas exussit, eos autem
7 qui ab igne refugerant, gladio peremit. ¶ Et
B cum hęc ita egisset, discessit quasi iterum
reuersurus & uniuersos Ioppitas eradicatu-
8 rus. ¶ Sed quum cognouisset & eos qui erãt
Iamnię, uelle pari modo facere habitantibus
9 secũ Iudæis, ¶ Iamnitis quoque nocte super-
uenit, & portum cum nauibus succendit: ita
ut lumen ignis appareret Ierosolymis à sta-
10 dijs ducentis quadraginta. ¶ Inde cùm iam
abissent nouem stadijs, & iter facerent ad Ti-
motheum, commiserunt cum eo Arabes
quinque millia viri, & equites quingenti.
11 ¶ Cumque pugna ualida fieret, & auxilio
Dei prospere cessisset, residui Arabes ui-
cti, petebant à Iuda dextras sibi dari, promit-
tẽtes se pascua daturos, & in cæteris profu-
12 turos. ¶ Iudas autẽ arbitratus uerè in mul-
tis eos utiles, promisit pacem, dextrisq; acce-
13 ptis, discessere ad tabernacula sua. ¶ Aggres-
sus est autẽ & ciuitatem quandã firmã pon-
tibus murisque circumseptam, quæ à turbis
habitabatur gentium promiscuarum, cui no-
14 men Caspin. ¶ Hi uero qui intus erant, con-
C fidentes in stabilitate murorum & apparatu

alimoniarum, remissius agebant, maledictis lacessentes Iudam, ac blasphemantes, ac lo-
15 quentes quæ fas non est. Machabæus autem inuocato magno mundi Principe, qui sine arietibus & machinis temporibus Iesu præ- *Iosue 6.a.20*
16 cipitauit Iericho; irruit ferociter muris: & capta ciuitate per Domini voluntatem innumerabiles cædes fecit, ita ut adiacens stagnū stadiorum duorum latitudinis, sanguine infe-
17 ctum fluere uideretur. Inde discesserunt stadia septingenta quinquaginta, & uenerūt in Characa ad eos qui dicuntur Tubianæi,
18 Iudæos: & Timotheum quidem in illis locis non cumprehēderunt; nulloque negocio perfecto, regressus est, relicto in quodā loco
19 firmissimo præsidio. Dositheus autem & Sosipater, qui erant duces cum Machabæo, peremerunt a Timotheo relictos in præsidio,
20 decem millia viros. At Machabæus ordi-
D natis circū se sex millibus, & constitutis per cohortes, aduersus Timotheum processit, habentem secum centum uiginti millia peditum, equitumque duo millia quingentos.
21 Cognito autem Iudę aduentu, Timotheus præmisit mulieres & filios & reliquum apparatum, in præsidium quod Carnion dicitur: erat enim inexpugnabile, & accessu diffici-
22 le propter locorum angustias. Cūmque cohors Iudæ prima apparuisset, timor hostibus incussus est, ex præsentia Dei q uniuersa cōspicit, & in fugā uersi sunt, alius ab alio, ita ut magis à suis deijcerentur, & gladiorum
23 suorum ictibus debilitarentur. Iudas autem uehementer instabat, puniēs prophanos, &
24 prostrauit ex eis triginta millia uirorū. Ipse uerò Timotheus incidit in partes Dosithei & Sosipatris: & multis precibus postulabat, vt uiuus dimitteretur, eò quod multorum ex Iudæis parentes haberet ac fratres,
25 quos morte eius decipi eueniret. Et cum
E fidē dedisset restituturum se eos secūdum cōstitutū, illæsum eum dimiserūt, propter fratrū
26 salutem. Iudas autem regressus est à Car-
27 niō, interfectis uigintiquinq; millibus. Post horum fugam & necem, mouit exercitum ad Ephron, ciuitatem munitā, in qua multitudo diuersarum gentium habitabat: & robusti iuuenes pro muris consistentes, fortiter repugnabant: in hac autem machinæ
28 multæ, & telorum erat apparatus. Sed cum Omnipotētē inuocassent, qui potestate sua vires hostium confringit, ceperunt ciuitatē: & ex eis qui intus erant, vigintiquinque mil-
29 lia prostrauerunt. Inde ad ciuitatem Scytharum abierunt, quæ ab Ierosolymis sexcen-
30 tis stadijs aberat. Contestantibus autem his qui apud Scythopolitas erant, Iudæis, q benignè ab eis haberentur, etiam temporibus infœlicitatis quòd modestè secum ege-
31 rint: gratias agentes eis, & exhortati etiā de cætero erga genus suum benignos esse, venerunt Ierosolymam die solēni septimana-
32 rum instante. Et post pentecosten abierant contra Gorgiam præpositum Idumææ.
33 Exiuit autem cum peditibus tribus milli-
34 bus, & equitibus quadringentis. Quibus
F congressis, contigit paucos ruere Iudæorū.
35 Dositheus vero quidā de Bacenoris eques, vir fortis, Gorgiam tenebat: & cum uellet illum capere viuum, eques quidam de Thracibus irruit in eum, humerumque eius amputa-
36 uit: atque ita Gorgias effugit in Maresa. At illis qui cum Esdrin erant, diutius pugnantibus & fatigatis, inuocauit Iudas Dominum
37 adiutorem, & ducem belli fieri: & incipiens voce patria, & cum hymnis clamorem extol-
38 lens, fugam Gorgiæ militibus incussit. Iudas autem collecto exercitu uenit in ciuitatem Odollā: Et cùm septima dies superueniret, secundum consuetudinem purificati, in eodē
39 loco sabbathum egerunt. Et sequenti die uenit cū suis Iudas, vt corpora prostratorum tollerent, & cum parentibus poneret in se-
40 pulchris paternis. Inuenerunt autem sub tunicis interfectorum de donarijs idolorum quæ apud Iamniam fuerunt, à quibus lex prohibet Iudæos: omnibus ergo manifestum *Deu. 7.d.25.*
41 factū est ob hanc causam eos corruisse. Omnes itaque benedixerunt iustum iudicium
42 Domini, qui occulta fecerat manifesta. Atque ita ad preces conuersi, rogauerunt, vt id quod factum erat delictum, obliuioni traderetur. At verò fortissimus Iudas hortabatur populum conseruare se sine peccato, sub oculis videntes quę facta sunt, pro peccatis eorū
43 qui prostrati sunt. Et facta collatione, duo-
G decim millia drachmas argenti misit Ierosolymam offerri pro *peccato sacrificium, be- **peccatis mortuorū*
44 ne & religiosè de resurrectione cogitās. (nisi enim eos qui ceciderāt, resurrecturos speraret, superfluum videretur & vanum orare
45 pro mortuis:) & quia considerabat, quòd hi qui cum pietate dormitionem acceperāt, optimam haberent repositam gratiam.
46 Sācta ergo & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur.

CAPVT XIII.

1 Anno centesimo quadragesimo
A nono, cognouit Iudas Antiochum Eupatorem uenire cum multitudine aduersus Iudæam,
2 & cum eo Lysiā procuratorem & præpositum negociorum, secum habērem peditum centum decem millia, & equitum quinque millia, & elephantos viginti duos,
3 currus cum falcibus trecentos. Commiscuit autem se illis & Menelaus: & cum multa fallacia deprecabatur Antiochum, non pro patria salute, sed sperans se constitui in princi-
4 patum. Sed Rex regum suscitauit animos
B Antiochi in peccatorem: & suggerente Lysia hunc esse causā omnium malorum, iussit (vt eis est consuetudo) apprehensum in eodem
5 loco necari. Erat autem in eodem loco turris quinquaginta cubitorum, aggestum vndique habens cineris: hæc prospectum habe-
6 bat in præceps. inde in cinerem deijci iussit sacrilegum, omnibus eum propellentibus
C
7 ad interitum. Et tali lege præuaricatorem legis contingit mori, nec terræ dari Mene-
8 laum. Et quidem satis iustè. nam quia mul-

ta erga

ta erga aram Dei delicta commisit, cuius i-
gnis & cinis erat sanctus: ipse in cineris mor
9 te damnatus est. ¶ Sed Rex mente effrenatus
veniebat, nequiorem se patre suo Iudęis ostē
10 surus. ¶ Quibus Iudas cognitis, præcepit po-
pulo, ut die ac nocte Dominum inuocarent,
11 quo sicut semper, & nūc adiuuaret eos. ¶ qp-
pe qui lege & patria sanctoq; templo priua-
ri vererentur, ac populum qui nuper paulu-
lum respirasset, ne sineret blasphemis rursus
12 Nationibus subdi. ¶ Omnibus itaq; simul id
D facientibus, & petentibus à Domino mi-
sericordiam cum fletu & ieiunijs, per triduū
continuum prostratis, hortatus est eos Iudas
13 vt se prępararent. ¶ ipse verò cum seniori-
bus cogitauit prius quàm Rex admoueret
exercitum ad Iudęā, & obtineret ciuitatem,
exire, & Domini iudicio committere exitū
14 rei. ¶ Dans itaque potestatem omnium Deo
mundi creatori, & hortatus suos vt fortiter
dimicarent, & vsque ad mortem pro legibus
templo, ciuitate, patria, & ciuibus starent.
15 circa Modin exercitum constituit. ¶ Et dato
E signo suis Dei uictorię, iuuenibus fortissimis
electis, nocte aggressus aulam regiam, in ca-
stris interfecit uiros *quatuor millia, & ma   *quatuordecim
ximum elephantorum cum his qui superpo
16 siti fuerant: ¶ summoque metu ac perturba
tione hostium castra repleuerunt, rebusque
17 prosperè gestis, abierunt. ¶ Hoc autem factū
est die illucescente, addiuuante eum Domini
18 protectione. ¶ Sed Rex accepto gustu auda-
cię Iudæorum, arte difficultatem locorum
19 tentabat: ¶ & Beth-suræ quæ erat Iudæorum
F præsidium munitum, castra admouebat: sed
20 fugabatur, impingebat, minorabatur. ¶ His
autem qui intus erant, Iudas necessaria mit
21 tebat. ¶ Enunciauit autem mysteria hosti-
bus Rhodocus quidā de Iudaico exercitu, q
22 requisitus cōprehensus est, & cōclusus. ¶ Ite-
rum Rex sermonem habuit ad eos qui erāt
in Beth-suris: dextram dedit: accepit, abiit.
23 ¶ commisit cum Iuda: superatus est. Vt au-
tem cognouit rebellasse Philippum Antio-
chiæ, qui relictus erat super negocia, mente
consternatus Iudæos deprecans, subditusq;
eis iurat de omnibus quibus iustū visum est:
& reconciliatus obtulit sacrificium, hono-
24 rauit templum, & munera posuit. ¶ Macha-
bæum amplexatus est, & fecit eum à Ptole-
lemaide vsque ad Gerrenos, ducem & princi
25 pem. ¶ Vt autem venit Ptolemaidam, graui-
ter ferebant Ptolemenses amicitiæ conuen-
tionem, indignantes ne fortè fœdus irrum-
26 perent. ¶ Tunc ascendit Lysias tribunal; &
exposuit rationem, & populū sedauit, regres-
susque est Antiochiam: & hoc modo Regis
profectio & reditus processit.

CAPVT XIIII.

1 SED post triennij tempus cogno
A uit Iudas & qui cum eo erant,
Demetrium Seleuci cum mul-
titudine valida & nauibus per
portum Tripolis ascendisse ad
2 loca opportuna, ¶ & tenuisse regiones aduer
3 sus Antiochum & ducem eius Lysiam. ¶ Alci
mus autem quidam qui summus sacerdos
fuerat, sed voluntariè coinquinatus est tempo
ribus commistionis, considerans nullo modo
sibi esse salutem, neque accessum ad altare:
4 ¶ venit ad regem Demetrium cētesimo quin-
quagesimo anno, offerens ei coronam au-
ream, & palmam, super hæc & talos qui tem
pli esse videbantur. Et ipsa quidem die siluit.
5 ¶ Tempus autem opportunum dementiæ suę
nactus, conuocatus a Demetrio ad consiliū,
& interrogatus quibus rebus & cōsilijs Iudęi
6 niterētur: ¶ respondit, Ipsi qui dicuntur As-
sidæi, Iudæorum, quibus præest Iudas Macha
bæus, bella nutriunt, & seditiones mouent,
7 nec patiuntur regnum esse quietum. ¶ nam
& ego defraudatus parentum gloria (dico au
8 tem summo sacerdotio) huc ueni: ¶ primò
B quidem vtilitatibus Regis fidem seruans, se
cundo autem etiam ciuibus consulēs. nam
illorum prauitate vniuersum genus nostrum
9 non minimè vexatur. ¶ Sed * his singulis ò   *ore
Rex cognitis, & regioni, & generi secundum
humanitatem tuam promulgatam omnibus
10 prospice. ¶ nam quādiu superest Iudas, impos
11 sibile est pacem esse negocijs. ¶ Talibus au-
tem ab hoc dictis & cęteri amici hostiliter
se habentes aduersus Iudam, inflammaue
12 runt Demetrium. ¶ Qui statim Nicanorem
præpositum elephantorum ducem misit in
13 Iudæam: ¶ datis mandatis, vt ipsum quidem
Iudam caperet: eos verò qui cum illo erant,
dispergeret, & cōstitueret Alcimum maximi
14 tēpli summum sacerdotem. ¶ Tunc gentes
quæ de Iudæa fugerant Iudam, congregatim
se Nicanori miscebant, miserias & clades
Iudæorum prosperitates rerum suarum exi-
15 stimantes. ¶ Audito itaque Iudæi Nicano-
C ris aduentu, & conuentu Nationum, consper
si terra rogabant eum, qui populum suum
constituit, in æternum custodiret, quique
suam portionem signis euidentibus prote-
16 git. ¶ Imperante autem duce, statim inde
mouerunt, cōueneruntq; ad castellū Dessau
17 ¶ Simon verò frater Iudæ commiserat cum
Nicanore: sed conterritus est repentino ad-
18 uentu aduersariorum. ¶ Nicanor tamen au-
diens uirtutem comitum Iudæ, & animi ma
gnitudinem quam pro patriæ certaminibus
habebant, sanguine iudicium facere metue-
19 bat. ¶ Quam ob rem præmisit Posidonium
& Theodotium, & Mathiam, vt darent
20 dextras, atque acciperent. ¶ Et cum diu de
his consilium ageretur, & ipse dux ad mul-
titudinem retulisset, omnium vna fuit sen-
21 tentia amicitijs annuere. ¶ Itaque diem
constituerunt qua secretò inter se agerent:
& * singulis sellæ prolatæ sunt & positæ.   *à 12.
22 ¶ Præcepit autem Iudas armatos esse locis
opportunis, ne fortè ab hostibus repentè
mali aliquid oriretur: & congruū colloquiū
23 fecerunt. ¶ Morabatur autem Nicanor Iero-
D solymis, nihilque iniquè agebat, gregesq; tur
24 barum quæ congregatæ fuerant, dimisit. ¶ Ha
bebat autem Iudam semper charum ex ani-
25 mo, & erat viro inclinatus. ¶ Rogauitque eū

ducere vxorem, filiosque procreare. Nuptias
26 fecit, quietè egit, comiterque viuebant. ¶ Al-
cimus autem videns charitatem illorum ad-
innicem & conuentiones, venit ad Deme-
trium, & dicebat, Nicanorem rebus alienis as
sentire, Iudamque regni insidiatorem succes
27 sorem sibi destinasse. ¶ Itaque Rex exaspe-
ratus, & pessimis huius criminationibus ir-
ritatus, scripsit Nicanori, dicens, grauiter q-
dem se ferre de amicitię conuentione, iubere
tamen Machabænm citiùs vinctum mitte-
28 re Antiochiam. ¶ Quibus cognitis Nicanor
consternabatur, & grauiter ferebat, si ea
quæ conuenerant, irrita faceret, nihil læsus à
29 viro: ¶ sed quia Regi resistere non poterat, op
portunitatem obseruabat quà præceptũ per-
30 ficeret. ¶ At Machabæus videns secum auste-
E rius agere Nicanorem, & consuetum occur-
sum ferociùs exhibentem, intelligens non ex
bono esse austeritatem istam, paucis suorum
31 cõgregatis, occultauit se à Nicanore. ¶ Quod
cũ ille cognouit fortiter se à viro præuentũ,
venit ad maximũ & sanctissimũ tẽplum: &
sacerdotibus solitas hostias offerentibus, ius
32 sit sibi tradi virũ. ¶ quibus cũ iuramento di-
centibus nescire se vbi eẽt qui quęrebatur, ex
33 tendens manũ ad templum, ¶ iurauit, dicẽs:
Nisi Iudã mihi vinctũ tradideritis, istud Dei
phanum in planitiẽ deducã. & altare effodiã,
34 & tẽplũ hoc Libero patri cõsecrabo. ¶ Et his
dictis, abiit. Sacerdotes autem protendentes
manus in cœlum, inuocabant eum qui sem-
per propugnator esset gentis ipsorum, hæc
35 dicentes: ¶ Tu Domine vniuersorũ, qui nul
lius indiges, voluisti templum habitationis
36 tuæ fieri in nobis. ¶ Et nunc sancte sanctorũ
F omnium Domine, conserua in æternum im-
pollutam domum istam, quæ nuper munda-
37 ta est. ¶ Razias autem quidam de seniori-
bus ab Ierosolymis, delatus est Nicanori, vir
amator ciuitatis, & bene audiens: qui pro
38 affectu, Pater Iudęorum appellabatur. ¶ Hic
multis tẽporibus continentiæ propositũ tenuit
in Iudaismo, corpusque & animam tradere
39 contentus pro perseuerantia. ¶ Volens autẽ
Nicanor manifestare odium quod habebat
in Iudæos, misit milites quingentos, vt eum
40 comprehenderent. ¶ putabat enim si illum
decepisset, sese cladem Iudæis maximam il-
41 laturum. ¶ Turbis autem irruere in domum
eius, & ianuam disrumpere, atque ignem ad-
mouere cupientibus, cùm iam comprehen-
42 deretur, gladio se petiit: ¶ eligens nobiliter
mori potius quàm subditus fieri peccatoribus,
& contra natales suos indignis iniuriis agi.
43 ¶ Sed cùm per festinationem non certo ictu
G plagam dedisset, & turbę intra ostia irrum-
perent, recurrens audacter ad murum, præci-
44 pitauit semetipsum viriliter in turbas: ¶ qui-
bus velociter locũ dantibus casui eius, venit
45 per mediam ceruicem: ¶ & cùm adhuc spi-
raret, accensus aĩo, surrexit: & cùm sanguis
eius magno fluxu deflueret, & grauissimis
vulneribus esset saucius, cursu turbam per-
46 transiit: ¶ & stans supra quandam petram
præruptam, & iam exanguis effectus, com-
plexus intestina sua, vtrisque manibus proie-
cit super turbas, inuocans Dominatorem vi
tæ ac spiritus, vt hæc illi iterum redderet: atq;
ita vita defunctus est.

CAPVT XV.

1 NICANOR aũt ut comperit Iudam 1 Mat. 7. d.
A esse in locis Samariæ, cogitauit 26.
eum omni impetu die sabbathi
2 committere bellum. ¶ Iudæis
verò qui illum per necessitatem
sequebantur dicentibus, Ne ita ferociter, &
barbarè feceris, sed honorem tribue diei san
ctificationis, & honora eum qui vniuersa
3 conspicit: ¶ ille infœlix interrogauit, si est po
tens in cœlo qui imperauit agi diem sabba-
4 thorum. ¶ Et respondentibus illis: Est Domi-
nus viuus ipse in cœlo potens, qui iussit agi
5 septimam diem. ¶ At ille ait: Et ego potens
sum super terram, qui impero sumi arma, &
negocia Regis impleri. Tamen non obtinuit
6 ut consilium perficeret. ¶ Et Nicanor quidẽ
cum summa superbia erectus, cogitauerat
7 commune trophæum statuere de Iuda. ¶ Ma-
B chabæus autem semper confidebat cum om-
8 ni spe auxilium sibi à Deo affuturum, ¶ &
hortabatur suos, ne formidarent ad aduentũ
Nationum, sed in mente haberent adiutoria
sibi facta de cœlo, & nunc sperarent ab Om
9 nipotente sibi affuturam victoriam. ¶ Et al-
locutus eos de lege & prophetis, admouens
etiam certamina quæ fecerant prius, prom-
10 ptiores constituit eos: ¶ & ita animis eorum
erectis simul ostendebat Gentium fallaciam,
11 & iuramentorum præuaricationem. ¶ Sin-
gulos autem illorum armauit, non clypei &
hastæ munitione, sed sermonibus optimis &
exhortationibus, exposito digno fide som-
12 nio, per quod uniuersos lætificauit. ¶ Erat
C autem huiuscemodi uisus: Oniam, qui fuerat
summus sacerdos, uirum bonum & benignũ,
uerecundum uisu, modestum moribus, &
eloquio decorũ, & qui à puero in uirtutibus
exercitatus sit, manus protendentem, orare
13 pro omni populo Iudęorum. ¶ Post hoc, ap-
paruisse & alium uirum ætate & gloria mira-
bilem, & magni decoris habitudine circa il-
14 lum. ¶ Respondentem uerò Oniam, dixisse:
Hic est fratrum amator, & populi Israël: hic
est qui multum orat pro populo & uniuersa
15 sancta ciuitate, Ieremias Propheta Dei: ¶ Ex-
tendisse autem Ieremiam dextram, & dedis-
16 se Iudę gladium aureum, dicentem: ¶ Acci-
pe sanctum gladium, munus à Deo, in quo
17 deiicies aduersarios populi mei Israël. ¶ Ex-
D hortati itaq; Iudæ sermonibus bonis ualde,
de quibus extolli posset impetus, & animi
iuuenum confortari, statuerunt dimicare &
confligere fortiter: ut uirtus de negociis iu-
dicaret, eò quòd ciuitas sancta, & templum
18 periclitarẽtur: ¶ erat enim pro uxoribus &
filiis, itemque pro fratribus & cognatis mi-
nor solicitudo: maximus uerò & primus pro
19 sanctitate timor erat templi: ¶ sed & eos qui
in ciuitate erant, non minima solicitudo ha
20 bebat pro his qui congressuri erant. ¶ Et cùm

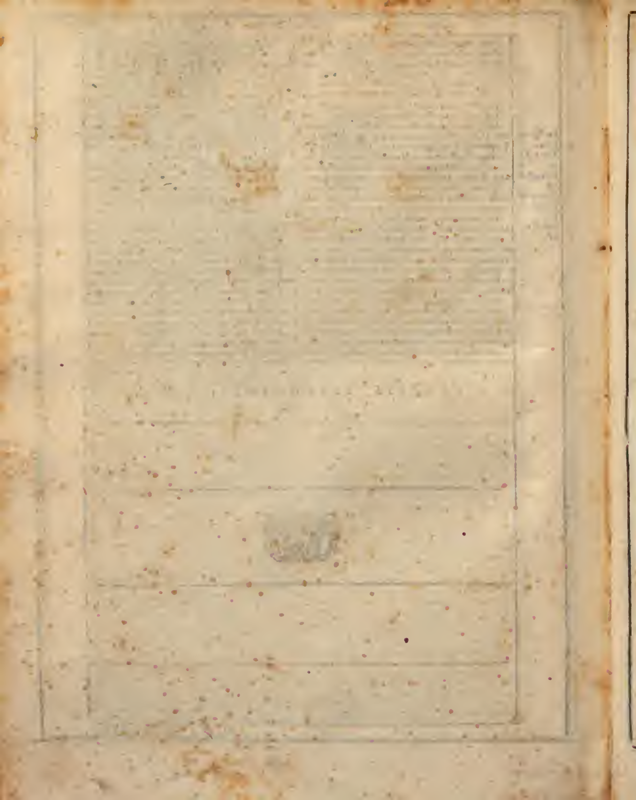
iam

iam omnes sperarent iudicium futurum, ho
stesq; adessent, atq; exercitus esset ordina-
tus, bestiæ, equitesq; opportuno in loco com
21 positi, ꝟ considerans Machabæus aduentum
multitudinis, & apparatum varium armorū,
& ferocitatem bestiarum; extendens manus
in cœlum, prodigia facientem Dominum in-
uocauit, qui non sm armorum potentiam,
sed prout ipsi placet, dat dignis victoriam.
22 ꝟ Dixit autem inuocans hoc modo: ꝟ Tu Do
E mine qui misisti angelum tuum sub Eze-
chia, rege Iuda, & interfecisti de castris Sen-
nacherib centum octoginta quinque millia:
23 ꝟ & nunc Dominator cœlorum mitte an-
gelum tuum bonum ante nos in timore,
24 & tremore magnitudinis brachij tui, ꝟ vt
metuant qui cum blasphemia veniūt aduer-
sus sanctum populum tuum. Et hic quidem
25 ita perorauit. ꝟ Nicanor autem, & qui cum
ipso erant, cum tubis & canticis admouebāt.
26 ꝟ Iudas verò, & qui cum eo erant, inuocato
27 Deo, per orationes cōgressi sunt: ꝟ manu qdē
pugnātes, sed Dñm cordibus orantes, pro-
strauerunt non minus trigintaquinque mil
28 lia, præsentia Dei magnificè delectati. ꝟ Cū-
que cessassent, & cum gaudio redirent, co-
gnouerūt Nicanorem ruisse cum armis suis.
29 ꝟ Facto itaq; clamore, & perturbatione ex-
F citata, patria voce omnipotentem Dominū
30 benedicebant. ꝟ Præcepit autem Iudas, qui
per omnia corpore & animo mori pro ciui-
bus paratus erat, caput Nicanoris, & manū
cum humero abscissam, Ierosolymam per-
31 ferri. ꝟ Quò cum peruenisset, conuocatis
contribulibus, & sacerdotibus ad altare, ac-
32 cersiit & eos qui in arce erant. ꝟ Et ostento
capite Nicanoris, & manu nefaria quam ex-
tenderat contra domum sanctam omnipo-
33 tentis Dei, magnificè gloriatus est. ꝟ Lin-
guam etiam impij Nicanoris præcisam ius-
sit particulatim auibus dari: manum autem
34 dementis contra templum suspendi. ꝟ Om-
nes igitur cœli benedixerunt Dominum,
dicentes: Benedictus qui locum suum incon
35 taminatum seruauit. ꝟ Suspendit autem Ni-
G canoris caput in summa arce, vt euidens
esset, & manifestum signum auxilij Dei.
36 ꝟ Itaque omnes communi consilio decreue-
runt nullo modo diem istum absque celebri
37 tate præterire. ꝟ habere autem celebritatem
tertiadecima die mensis Adar, quæ dicitur
38 voce Syriaca, pridie Mardochæi diei. ꝟ Igi-
tur his erga Nicanorem gestis, & ex illis tem
poribus ab Hebræis ciuitate possessa, ego
39 quoq; in his faciam finem sermonis. ꝟ Et
si quidem bene, & vt historiæ competit, hoc
& ipse velim: si autem minus dignè, conce-
40 dendum est mihi. ꝟ Sicut enim vinum sem-
per bibere, aut semper aquam, contrarium
est; alternis autem vti delectabile: ita legen-
tibus si semper exactus sit sermo, non erit
gratus. Hic ergo erit consummatus.

4.Re.19.g.74. Tob.1.d 21. Eccl.48.d 24. Isa.7.g.36. 1.Mac.7.f 41. Sup.8.e 18.

VETERIS TESTAMENTI, FINIS.

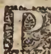

HIERONYMI IN EVANGELISTAS, AD DAMASVM PRAEFATIO.

Ovum opus me facere cogis ex veteri: ut post exemplaria scripturarũ toto Orbe dispersa, quasi quidam arbiter sedeam: & quia inter se variant, quæ sint illa quæ cum Græca consentiant veritate, decernam. Pius labor, sed periculosa præsumptio iudicare de cæteris, ipsum ab omnibus iudicandum: senis mutare linguam, & canescentem iam mundum ad initia retrahere paruulorum. Quis enim doctus pariter vel indoctus, cùm in manus volumen assumpserit, & a saliua, quam semel imbibit, viderit discrepare quod lectitat: non statim erumpat in vocem, me falsarium, me clamitans esse sacrilegum, qui audeam aliquid in veteribus libris addere, mutare, corrigere? Aduersus quam inuidiam duplex causa me consolatur: quod & tu qui summus sacerdos es, fieri iubes: & verum non esse quod variat, etiam maledicorum testimonio comprobatur. Si enim Latinis exemplaribus fides est adhibenda, respondeant quibus: tot enim sunt exemplaria penè quot codices. Sin autem veritas est quærenda de pluribus: cur non ad Græcam originem reuertentes, ea quæ vel a vitiosis interpretibus malè reddita, vel a præsumptoribus imperitis emendata peruersius: vel a librarijs dormitantibus, aut addita sunt, aut mutata, corrigimus? Neque verò ego de veteri disputo Instrumento, quod a Septuaginta senioribus in Græcam linguam versum, tertio gradu ad nos usque peruenit. Non quæro quid Aquila, quid Symmachus sapiant: quare Theodotion inter nouos & veteres medius incedat. Sit illa vera interpretatio, quam Apostoli probauerunt. De nouo nunc loquor Testamento. quod Græcum esse non dubium est: excepto Apostolo Matthæo, qui primus in Iudæa euangeliũ CHRISTI *Hebraicis literis edidit. Hoc certè cùm in nostro sermone discordat, & in diuersos riuulorum tramites ducit: uno de fonte quærendum est. Prætermitto eos codices quos à Luciano & Esychio nuncupatos, paucorum hominum asserit peruersa contentio: quibus vtique nec in toto veteri instrumento post Septuaginta Interpretes emendare quid licuit, nec in nouo profuit emendasse: cùm multarum gentium linguis scriptura ante translata, doceat falsa esse quæ addita sunt. Igitur hæc præsens præfatiuncula pollicetur quatuor tantùm Euangelia, quorum ordo est iste, Matthæus, Marcus, Lucas, Iohannes: codicum Græcorum emendata collatione, sed & veterum. nec quammultùm a lectionis Latinæ consuetudine discreparent, ita calamo temperauimus, vt his tantùm quæ sensum videbantur mutare correctis, reliqua manere pateremur, vt fuerant.*

ALIA EIVSDEM PRAEFATIO ex procemio commentariorum quos scripsit in Matthæum.

Lvres fuisse, qui Euangelia scripserunt, & Lucas euangelista testatur dicens: Quoniam quidem multi conati sunt ordinare narrationem rerum quæ in nobis completa sunt: sicut tradiderunt nobis, qui ab initio ipsi viderunt sermonem, & ministrauerunt ei. & perseuerantia vsque in præsens tempus monumenta declarant, quæ a diuersis authoribus edita, diuersarum hæresum fuere principia: vt est illud iuxta Aegyptios, & Thomam, & Mathiam, & Bartholomæum, duodecim quoque Apostolorum, & Basilidis atque Apellinis, ac reliquorum, quos enumerare longissimum est: cùm tantum in præsenti tantum necesse sit dicere, extitisse quosdam qui sine spiritu & gratia Dei conati sunt magis ordinare narrationem, quam historiæ texere veritatem. Quibus iure potest illud propheticum coaptari: Væ qui prophetant de corde suo. qui ambulant post spiritum suum: qui dicunt, Hæc dicit Dominus: & Dominus non misit eos. De quibus & Saluator in Euangelio Iohannis loquitur: Omnes qui ante me venerunt, fures fuerunt & latrones. Qui venerunt, non qui missi sunt. Ipse enim ait: Veniebant, & ego non mittebam eos. In venientibus enim præsumptio temeritatis, in missis obsequium seruitutis est. Ecclesia autem, quæ Domini voce supra Petram fundata est: quam introduxit Rex in cubiculum suum, & ad quam per foramen descensionis occultè misit manum suam, similis damulæ hinnuloque ceruorum: quatuor flumina paradisi instar eructans quatuor angulos & annulos habet per quos quasi arca testamenti, & custos legis Domini lignis immobilibus vehitur. Primus omnium Matthæus est publicanus, cognomento Leui: qui euangelium in Iudæa Hebræo sermone edidit: ob eorum vel maximè causam, qui in Iesum crediderant ex Iudæis, & nequaquam legis vmbra succedente, euangelij veritatem seruabant. Secundus Marcus, interpres Apostoli Petri, & Alexandrinæ ecclesiæ primus episcopus, qui Dominum quidem Saluatorem ipse non vidit, sed ea quæ audierat magistrum prædicantem, iuxta fidem magis gestorum narrauit, quam ordinem. Tertius Lucas medicus, natione Syrus Antiochensis: cuius laus est in euangelio, qui & ipse discipulus apostoli Pauli in Achaiæ Bithyniæq; partibus volumen condidit, quædam altius repetens: & vt ipse in procemio confitetur, audita magis quam visa describens. Vltimus Iohãnes apostolus & euangelista,

quem Iesus amauit plurimum: qui supra pectus Domini recumbens purissima doctrinarum fluenta potauit; & qui solus de cruce meruit audire, Ecce mater tua. Is cum esset in Asia, & iam tunc haereticorum semina pullularent Cerinthi, Hebionis & caeterorum qui negant Christum in carne venisse, quos & ipse in epistola sua antichristos vocat, & apostolus Paulus frequenter percutit: coactus est ab omnibus penè tunc Asiae episcopis, & multarum ecclesiarum legationibus de diuinitate Saluatoris altius scribere, & ad ipsum (vt ita dicam) Dei Verbum, non tam audaci quam felici temeritate prorumpere. Vnde & ecclesiastica narrat historia, cum à fratribus cogeretur vt scriberet, ita facturum se respondisse, si indicto ieiunio in commune omnes Deum deprecarentur: quo expleto reuelatione saturatus, illud prooemium è caelo veniens eructauit: In principio erat Verbũ, et Verbũ erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Haec igitur quatuor euangelia multo ante praedicta Ezechielis quoque volumen probat: in quo prima visio ita contexitur. Et in medio similitudo quatuor animalium, & vultus eorum facies hominis, & facies leonis, & facies vituli, & facies aquilae. Prima hominis facies, Matthaeum significat: qui quasi de homine exorsus est scribere, Liber generationis Iesu Christi, filij Dauid, filij Abraham. Secunda, Marcum, in qua vox leonis in eremo rugientis auditur: Vox clamantis in deserto, Parate viam Domini, rectas facite semitas eius. Tertia vituli, quae euangelistã Lucã a Zacharia sacerdote sumpsisse initium, praefigurat. Quarta, Iohannem euangelistam qui assumptis pennis aquilae, & ad altiora festinans, de Verbo Dei disputat. Caetera quae sequuntur, in eundem sensum proficiunt. Crura eorum recta, & pennati pedes: & quocunque spiritus ibat, ibant, & non reuertebantur: & dorsa eorum plena oculis, & scintillae ac lampades in medio discurrentes, & rota in rota, & in singulis quatuor facies. Vnde & Apocalypsis Iohãnis post expositionem viginti quatuor seniorum, qui tenentes citharas & phialas, adorant agnum Dei, introducit fulgura & tonitrua & septem spiritus discurrentes, & mare vitreum, & quatuor animalia plena oculis, dicens: Animal primum simile leoni, et secundum simile vitulo, et tertium simile homini, & quartum simile aquilae volanti. Et post paululum: Plena erant, inquit, oculis, & requiem non habebant die ac nocte, dicentia: Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui est, & qui venturus est. Quibus cunctis perspicue ostenditur quatuor debere tantum euangelia suscipi, & omnes apocryphorum naenias mortuis magis haereticis, quam ecclesiasticis viuis canendas.

HIERONYMVS IN CAtalogo Scriptorum Ecclesiasticorum.

MATTHAEVS qui et Leui, ex publicano apostolus, primus in Iudaea propter eos qui ex circumcisione crediderant, euãgelium Christi Hebraeis literis verbisq; composuit. Quod quis postea in Graecum transtulerit, non satis certum est. Porrò ipsum Hebraicum habetur vsque hodie in Caesariensi bibliotheca, quam Pamphilus martyr studiosissimè confecit. Mihi quoque a Nazaraeis, qui in Beroea, vrbe Syriae, hoc volumine vtuntur, describendi facultas fuit. In quo animaduertendum, quod vbicunque Euãgelista, siue ex persona sua, siue ex persona Domini Saluatoris, veteris scripturae testimonijs vtitur: non sequatur Septuaginta Translatorum authoritatem, sed Hebraicam, è quibus illa duo sunt, Ex Aegypto vocaui filium meum: Et, Quoniam Nazaraeus vocabitur.

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM MATTHAEVM.

CAPVT PRIMVM.

1 IBER Generationis Iesu
Christi, filij Dauid, filij
2 Abraham. Abraham genuit Isaac. Isaac autem genuit Iacob. Iacob autem
genuit Iudã,& fratres eius.
Iudas autem genuit Phares & Zaram de Thamar. Phares autem
genuit Esron. Esron autem genuit Aram.
4 Aram autem genuit Aminadab. Aminadab autem genuit Naasson. Naasson autem
5 genuit Salmon. Salmon autem genuit
Booz de Rahab. Booz autem genuit Obed
6 ex Ruth. Obed autem genuit Iesse. Iesse
autem genuit Dauid regem. Dauid autem
rex genuit Salomonẽ ex ea quæ fuit Vriæ.
7 Salomon autem genuit Roboam. Roboam autem genuit Abiam Abia autem ge-
8 nuit Asa. Asa autem genuit Iosaphat. Iosa
B phat autem genuit Ioram. Ioram autem ge-
9 nuit Oziam. Ozias autem genuit Ioatham.
Ioatham autem genuit Achaz. Achaz au-
10 tem genuit Ezeciam. Ezecias autem genuit Manassen: Manasses autem genuit
11 Amon. Amon autem genuit Iosiam. Iosias autem genuit Iechoniã & fratres eius
12 in transmigratione Babylonis. Et post
transmigrationem Babylonis. Iechonias
genuit Salathiel. Salathiel autem genuit Zo
13 robabel. Zorobabel autem genuit Abiud.
Abiud autem genuit Eliacim. Eliacim au-
14 tem genuit Azor. Azor autem genuit Sa-
C doc. Sadoc autem genuit Achim. Achim au-
15 tem genuit Eliud. Eliud autem genuit Eleazar. Eleazar autem genuit Mathan. Mathan
16 autem genuit Iacob. Iacob autem genuit
Ioseph, virum Mariæ de qua natus est Ie-
17 sus qui vocatur Christus. Omnes itaque generationes ab Abraham vsque ad Dauid, generationes quatuordecim: & à Dauid vsque
ad transmigrationem Babylonis, generationes quatuordecim: & à trãsmigratione Babylonis vsque ad Christum, generationes
18 quatuordecim. Christi autem generatio
sic erat. Cum esset desponsata mater eius
Maria Ioseph, antequàm conuenirent, inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto.
19 Ioseph autem vir eius cùm esset iustus, &
nollet eam traducere: voluit occultè dimit-
20 tere eam. Hæc autem eo cogitante, ecce
D angelus Domini apparuit in somnis ei, dicens: Ioseph, fili Dauid, noli timere accipere
Mariam coniugem tuam: quod enim in ea
21 natum est, de Spiritu sancto est: pariet autem filium, & vocabis nomen eius Iesum.
ipse enim saluum faciet populum suum à
22 peccatis eorum. (Hoc autem totum factum est, vt adimpleretur quod dictum
est à Domino per prophetam, dicentem:
23 Ecce virgo in vtero habebit, & pariet filiũ: & vocabunt nomen eius Emmanuel,
quod est interpretatum, Nobiscum Deus.)
24 Exurgens autem Ioseph à somno, fecit
sicut præcepit ei angelus Domini: & accepit
25 coniugem suam. Et non cognoscebat eam,
donec peperit filium suum primogenitum: &
vocauit nomen eius Iesum.

Lu. 3. f. 31
Gen. 21. a 3.
Gen. 25. d 26.
Gen. 29. d 35.
1. Par. 2. a. 5.
Ruth 4. d 18.
1. Par. 1 b. 10.
Nume. 7. b. 12.
1. Par. 2. b 11.
Ruth 4. d 17.
1. Pa. 2. b 12.
1. Re. 19. a. 1. 17. b 12.
4. Re. 18. f. 24.
3. Re. 11, g. 43.
1. Par. 3. b 10.
3. Re. 14. g 31.
2. Par. 36. d. 23.
2. Pa. 27. b 9.
2. Pa. 28. b 27.
4. Re. 20. d 21.
4. Re. 21. c 18.
4. Re. 21. d 14.
4. Re. 13. f 30.
1. Par. 3. c 16.

1. Pa. 3. c 17.
1. Par. 3. 19.
1. Esd. 3. 1. 5. a. 2.
Agg. 1. 1.
Luc. 1. c 27.
Deu. 24. 1.
Luc. 1. c 31.
Act 4. b 12.
Isa. 7. c 14.
vocabitur

CAPVT II.

1 CVM ergo natus esset Iesus in
A Beth-lehem Iudæ in diebus
Herodis regis: ecce Magi ab
Oriente venerunt Ierosolymã,
2 dicentes: Vbi est qui natus est
Rex Iudæorũ? vidimus. n. stellã eius in Oriẽ-
3 te, & venimus adorare eum. Audiens autẽ
Herodes rex, turbatus est, & omnis Ierosoly
4 ma cũ illo. Et congregans oẽs principes sa
cerdotũ & Scribas populi, sciscitabatur ab eis
5 vbi Christus nasceretur. At illi dixerunt ei:
In Beth-lehem Iudæ. Sic. n. scriptum est per
6 prophetam: Et tu Beth-lehem Terra-Iuda, nequaquam minima es in principibus Iu
da: ex te enim exiet Dux, qui regat populũ
7 meum Israël. Tunc Herodes clam uocatis
B Magis, diligẽter didicit ab eis tẽpus stellę q̃
8 apparuit eis: & mittẽs illos in Beth-lehem,
dixit: Ite, & interrogate diligenter de puero:
& cũ inueneritis, renunciate mihi, vt & ego
9 veniẽs, adorem eũ. Qui cũ audissent Regem,
abierunt: & ecce stella quã viderãt in Oriẽte,
antecedebat eos, vsq; dum veniens staret su-
10 prà, vbi erat puer. Videntes autẽ stellã, ga-
11 uisi sunt gaudio magno valde. Et intrantes domũ, inuenerunt puerũ cũ Maria matre
eius. & procidentes adorauerũt eũ: & apertis thesauris suis, obtulerunt ei munera, au-
12 rũ, thus, & mirrhã. Et responso accepto in

Luc. 2. a. 7.
Iudaa 7
Mich. 5. a 2.
Iohan. 7. f 42.
reget 5.
Psal. 71. b 11.

somnis

somnis ne redirent ad Herodem, per aliā viā
13 reuersi sunt in regionē suam. ✝ Qui cùm re-
C cessissent, ecce angelus Domini apparuit in
somnis Ioseph, dicens: Surge, & accipe puerū
& matrem eius, & fuge in Aegyptum: & esto
ibi vsq; dū dicā tibi. Futurū est.n. vt Herodes
14 quærat puerum ad perdendū eum. ✝ Qui cō-
surgens accepit puerum & matrem eius no-
15 ćte: & secessit in Aegyptum. ✝ Et erat ibi
vsque ad obitum Herodis: vt adimpleretur
quod dictum est à Domino per prophetam,
dicentem: ‖ Ex Aegypto vocaui filium meū. *‖ Ose 11.a 1.*
16 ✝ Tunc Herodes videns quoniam illusus es-
set à Magis, iratus est valde: & mittens oc-
cidit omnes pueros qui erant in Beth-lé-
hem, & in omnibus finibus eius, à bimatu &
infra, secundùm tempus quod exquisierat a
17 Magis. ✝ Tunc adimpletum est quod dictum
est per Ieremiam prophetam, dicentem:
18 ✝ ‖ Vox in Rama audita est, ploratus & vlu- *‖ Iere. 31.c 15.*
latus multus, Rachel plorans filios suos, &
19 noluit consolari, quia non sunt. ✝ Defun-
ćto autem Herode, ecce angelus Domini
20 apparuit in somnis Ioseph in Aegypto, ✝ di-
D cens: Surge, & accipe puerum & matrem
eius, & vade in terram Israël: defuncti sunt
21 enim qui quærebant animam pueri. ✝ Qui
consurgens, accepit puerū & matrem eius,
22 & venit in terram Israël. ✝ Audiens autem
quod Archelaus regnaret in Iudæa pro He-
rode patre suo, timuit illò ire: & admoni-
tus in somnis, secessit in partes Galilææ.
23 ✝ Et veniens habitauit in ciuitate quæ vo-
catur Nazareth: vt adimpleretur quod di-
ctum est per prophetas: Quoniam Naza-
ræus vocabitur.

CAPVT III.

1 IN diebus autē illis venit Iohan-
A nes Baptista prædicans in de-
2 serto Iudææ, ✝ & dicens: ‖ Pœ- *‖ Mar. 1.a 4. Luc. 3.a.3.*
nitentiā agite: ᶜappropinqua-
bit` enim regnum cœlorum. *ᶜappropinquauit 3.*
3 ✝ Hic est enim ᵇqui dictus` est per Isaiam pro- *ᵇde quo dictum*
phetam, dicentem: ‖ Vox clamantis in de- *‖ Isa.40.a.3 Mar.1.a.3 Luc.3.a.4. Ioh.1.c.23*
serto: Parate viam Domini, rectas facite se-
4 mitas eius. ✝ Ipse autem Iohannes habebat
vestimentum de pilis camelorum, & zonam
pelliceam circa lumbos suos: esca autem eius
5 erat locustæ & mel syluestre. ✝ Tunc exibat
ad eum Ierosolyma & omnis Iudæa, & om-
6 nis regio circa Iordanem: ✝ & baptizaban-
tur ab eo in Iordane, cōfitentes peccata sua.
7 ✝ Videns autem multos Pharisæorum & Sad-
B ducæorum uenientes ad baptismum suum,
dixit eis: ‖ Progenies viperarum, quis demon- *‖ Inf.23.d 33.*
8 strauit vobis fugere à ventura ira? ✝ Facite
9 ergo fructum dignum pœnitentiæ. ✝ Et ne
velitis dicere intra uos, ‖ Patrem habemus *‖ Iohan.8.e 39. Act.13.d 26.*
Abraham. Dico enim uobis, quoniā ᵇpotens
est` Deus de lapidibus istis suscitare filios *ᵇpotest 6.*
10 Abrahæ. ✝ Iam enim securis ad radicem ar-
C borum posita est. ‖ Omnis ergo arbor, quæ *‖ Inf.7.c.8*
non facit fructum bonum, ᵇexcidetur, & in
11 ignem mittetur`. ‖ Ego quidem baptizo uos *ᵇexciditur & in igni mittitur 4.*
in aqua in pœnitentiam: qui autem post
me uenturus est (fortior me est, cuius non
sum dignus calceamenta portare,) ipse vos *Mar.1.b.8 Lu.3.c.16 Iohan.1.d 26. Act.11.c 16.& 19.a 4.*
12 baptizabit in Spiritu sancto & igni. ✝ Cu-
ius uentilabrum in manu sua, & permunda-
bit aream suam, & congregabit triticum
suum in horreum, paleas autem cōburet igni
13 inextinguibili. ✝ ‖ Tunc uenit Iesus a Gali-
læa in Iordanem, ad Iohannem, ut baptiza-
14 retur ab eo. ✝ Iohannes autem prohibebat
D eum, dicens: Ego à te debeo baptizari, & tu *Mar.1.b.9 ‖ Luc.3.d 21.*
15 uenis ad me. ✝ Respondens autem Iesus, di-
xit ei: Sine modò. sic enim decet nos imple-
16 re omnem iustitiā. Tunc dimisit eum. ✝ Ba-
ptizatus autem Iesus`, confestim ascendit de
aqua. & ecce aperti sunt ei cœli: & uidit Spi-
ritum Dei descendentem sicut columbam, &
17 uenientem super se. ✝ Et ecce uox de cœlis,
dicens: ‖ Hic est filius meus dilectus, in quo *‖ Lu. 9.e.35 2. Pet.1.c 17.*
mihi complacui.

CAPVT IIII.

1 TVNC Iesus ductus est in desertū *Marc.1.b 12.*
A à Spiritu, ut tentaretur à diabo-
2 lo. ✝ Et cùm ieiunasset quadra- *Lu.4.a.1.*
ginta diebus & quadraginta no-
3 ćtibus, postea esuriit. ✝ Et acce-
dens tentator, dixit ei: Si filius Dei es, dic ut
4 lapides isti panes fiant. ✝ Qui respondens, di
xit: Scriptum est, ‖ Non in solo pane uiuit *‖ Deu.8.a.3*
homo, sed in omni uerbo quod procedit de
5 ore Dei. ✝ Tunc assumpsit eum diabolus in
sanctam ciuitatem, & statuit eum super pin
6 naculum templi, ✝ & dixit ei: Si filius Dei es,
mitte te deorsum. Scriptum est enim, ‖ Quia *‖ Psal. 90.c 11.*
B angelis suis ᵇmandabit` de te, & in manibus *ᵇmādauit*
tollent te, ne fortè offendas ad lapidem pe-
7 dem tuum. ✝ Ait illi Iesus rursum: Scriptum
est, ‖ Non tentabis Dominum Deum tuum. *‖ Deut. 6.c 16.*
8 ✝ Iterum assumpsit eum diabolus in montem
excelsum valde: & ostendit ei omnia regna
9 mundi, & gloriā eorū, ✝ & dixit ei: Hæc oīa
10 tibi dabo, si cadens adoraueris me. ✝ Tunc di
cit ei Iesus: Vade* Satana: scriptum est enim, **post me 4*
‖ Dñm Deum tuū adorabis, & illi soli seruies. *‖ Deut.6.c 13.*
11 ✝ Tunc reliquit eum diabolus: & ecce angeli
12 accesserunt, & ministrabant ei. ✝ Cùm autē *‖ Marc.1.b 14.*
audisset Iesus, quòd Iohannes traditus esset, ‖ se-
13 cessit in Galilæam: ✝ & relicta ciuitate Naza- *Lu.4.c.14.*
reth, uenit ‖ & habitauit in Capharnaū mari- *Iohan.4.f 43.*
14 tima, in finibus Zabulon & Nephthali, ✝ ut
C adimpleretur quod dictum est per Isaiā pro- *Isa 9.a.1.*
15 phetam: ✝ Terra Zabulon & terra Nephta-
li, uia maris trans Iordanē, ᵇGalilææ` gētium: *ᵇGalilææ*
16 ✝ populus qui ᵇsedebat` in tenebris, uidit lucē *ᵇambulabat*
magnam: & sedentibus in regione ᵇvmbræ` *ᵇ& umbra*
17 mortis, lux orta est eis. ✝ Exinde cœpit Ie-
sus prædicare, & dicere: ‖ Pœnitentiam agi- *Marc.1.b 15.*
te: ᶜappropinquabit` enim regnum cœlorū. *ᶜappropinquauit 10.*
18 ✝ Ambulans autem Iesus iuxta mare Gali-
læa, uidit duos fratres, Simonē qui uocatur *Marc.1.b 16.*
Petrus, & Andream fratrem eius, mittentes *Luc.5.a.1.*
19 rete in mare (erant enim piscatores) ✝ &
ait illis: Venite post me: faciam uos fieri pi-
20 scatores hominum. ✝ At illi continuò reli-
21 ćtis retibus, secuti sunt eum. ✝ Et proce-

dens

D dens inde, vidit alios duos fratres, Iacobum Zebedæi, & Iohannem fratrem eius in nauicula cum Zebedæo patre eorū, reficientes retia
22 sua: & vocauit eos. ¶ Illi autem statim relictis retibus & patre, secuti sunt eum. ¶ Et circuibat Iesus totam Galilæam, docens in synagogis eorū, & prædicans euāgelium regni: & sanans oēm languorem & oēm infirmitatem in populo. ¶ Et abijt opinio eius in totā Syriam, & obtulerunt ei oēs malè habentes, varijs lāguoribus & tormētis cōprehensos, & quæ dæmonia habebāt, & lunaticos; & paralyticos, & curauit eos: ¶ & secutæ sunt eū turbæ multæ de Galilæa, & Decapoli, & de Ierosolymis, & de Iudæa, & de trans-Iordanem.

§Mar. 3 a 7. Lu.6.c.17.

CAPVT V.

* Iesus

1 VIDENS autē* turbas, ascendit in A montem: & cùm sedisset, accesserunt ad eum discipuli eius, ¶ & aperiens os suum, docebat eos,
3 dicens: ¶ § Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum cœlorū.
4 ¶ § Beati mites: quoniam ipsi possidebunt terram. ¶ Beati qui lugent: quoniam ipsi
6 consolabuntur. ¶ § Beati qui esuriunt, & sitiunt iustitiam: quoniam ipsi saturabuntur.
7 ¶ Beati misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur. ¶ § Beati mundo cor-
9 de: quoniam ipsi Deum videbunt. ¶ Beati pacifici: quoniam * filij Dei vocabuntur.
10 § Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam: quoniam ipsorum est regnum cœ-
11 lorum. ¶ Beati estis cùm maledixerint vobis*, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduersum vos mentientes, propter
12 me: ¶ gaudete & exultate: quoniā merces vestra copiosa est in cœlis. sic enim persecuti
B sunt prophetas, qui fuerunt ante vos. Vos
13 estis sal terræ. ¶ § Quòd si sal euanuerit, in quo salietur? ad nihilū valet vltrà, nisi vt mit-
14 tatur foras, & conculcetur ab hominibus. ¶ Vos estis lux mundi. Non potest ciuitas abscon-
15 di supra montem posita. ¶ § neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, vt luceat omnibus, qui
16 in domo sunt. ¶ § Sic luceat lux vestra coram hominibus: vt videant opera uestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in cœ-
17 lis est. ¶ Nolite putare quoniam veni soluere legem, aut prophetas: non veni soluere,
18 sed adimplere. ¶ § Amen quippe dico vobis, donec
C transeat cœlum & terra, iota vnum aut vnus apex non præteribit à lege: donec om-
19 nia fiant. ¶ § Qui ergo soluerit unum de mādatis istis minimis, & docuerit sic homines: minimus uocabitur in regno cœlorum. qui autem fecerit & docuerit: hic magnus uoca-
20 bitur in regno cœlorum. ¶ Dico enim uobis, quia nisi abundauerit iūstitia uestra § plus q̄ Scribarum, & Pharisæorum, non intrabitis in
21 regnum cœlorum. ¶ Audistis, quia dictum est antiquis: § Non occides. qui autē occide-
22 rit, reus erit iudicio. ¶ Ego autem dico uobis, quia omnis qui irascitur fratri suo, reus
D erit iudicio. ¶ Qui autē dixerit fratri suo, Raca: reus erit concilio. Qui autem dixerit, Fatue:
23 reus erit gehennæ ignis. ¶ Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduersū
24 te: ¶ relinque ibi munus tuum ante altare, & uade prius *reconciliari* fratri tuo: & tunc
25 ueniens offeres munus tuum. ¶ § Esto consentiens aduersario tuo citò dū es in uia cū eo: ne fortè tradat te aduersarius iudici, & iudex tradat te ministro, & in carcerem mitta-
26 ris. ¶ Amen dico tibi, non exies inde, donec
27 reddas nouissimum quadrantem. ¶ Audistis quia dictum est antiquis, § Non mœchabe-
28 ris. ¶ Ego autem dico vobis, quia omnis qui uiderit mulierem ad concupiscendum eam,
29 iam mœchatus est eam in corde suo. ¶ Quod si oculus tuus dexter scandalizat te, erue
E eum, & proijce abs te: expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum, quàm totum corpus tuum mittatur in gehennam.
30 ¶ Et si dextera manus tua scandalizat te, abscinde eam, & proijce abs te: expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum, q̄
31 totum corpus tuum eat in gehennā. ¶ Dictū est autem, Quicunque dimiserit uxorem
32 suam, det ei libellum repudij. ¶ Ego autem dico uobis, qa omnis, q dimiserit uxorē suā, excepta fornicationis causa, facit eam mœchari: & qui dimissam duxerit, adulterat.
33 ¶ Iterum audistis, quia dictum est antiquis,
F § Non periurabis: reddes autem Domino
34 iuramenta tua. ¶ Ego autem dico uobis, nō iurare omnino, neq; § per cœlū: quia thro-
35 nus Dei est: ¶ neq; per terrā quia scabellum est pedū eius: neq; per Ierosolymā: quia ciui-
36 tas est magni regis. ¶ neque per caput tuum iuraueris: quia nō potes unum capillum al-
37 bum facere aut nigrum. ¶ § Sit autem sermo uester, est, est: non, non: quod autem his abū-
38 dantius est, à malo est. ¶ Audistis quia dictum est, § Oculum pro oculo, & dentem
39 pro dente. ¶ Ego autem dico uobis, non resistere malo: sed si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alterā:
40 ¶ § & ei qui uult tecum in iudicio contendere, & tunicam tuam tollere: dimitte ei & pal-
41 lium. ¶ Et quicunque te angariauerit mille
42 passus, uade cum illo alia duo. ¶ Qui petit à te, da ei: & uolēti mutuare à te, ne auer-
43 taris. ¶ Audistis, quia dictum est: Diliges
G proximum tuum, & odio habebis inimicū
44 tuum. ¶ Ego autē dico uobis: Diligite inimicos uestros, benefacite his qui oderunt uos: § & orate pro persequentibus & calum-
45 niantibus vos: ¶ ut sitis filij patris uestri qui in cœlis est, qui Solē suū oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos.
46 ¶ Si enim diligitis eos qui uos diligunt, quam mercedem *habebitis*? nonne & publicani
47 hoc faciunt? ¶ Et si salutaueritis fratres uestros tantùm, quid amplius facitis? nonnè
48 & ethnici hoc faciūt? ¶ Estote ergo uos perfecti, sicut & pater uester cœlestis perfectus est.

§Luc.6.c. 20. §Psal.36.d 11. §Isa.61.a 3.et 65.c 13.et 66.c 10. §Psal.23.a 4. *ipsi 3. 1.Petr.2.d 20.& 3.c 14.et 4.d 14. * homines §Mar.9.g 50. Luc.14.g 34. §Marc.4.c 21. Luc.8.b 16.et 11.e 33. §1.Petr.2.c 8. §Luc.16.d 17. §Iac.2.b 10. §Luc.11.f 39. §Exo.20.c 13. Deut.5.b 17.

*reconcilia-re6. §Luc.12.g 58. §Exo.20.c 14. §Eccl.41.d 15. §Infr.18.a 8. §Marc.9.g 47. §Deu.24.a 1. Infr.19.b 7. Mar.10.a 4. Luc.16.d 18. 1.Cor.7.b 10. §Leui.19.c 12. Exod.20.b 7. Deut.5.b 11. §Infr.23.c [illegible] §Iac.5.c 12. Exo.21.c 24. Deut.19.d 21. §Leu.24.d 20. §Luc.6.a 29. 1.Cor.6.b 7. §Deu.15.c 7. Leu.19.d 18. Luc.6.d 27. Rom.12.d 17. Luc.23.f 34. Act.7.g 60. 1.Cor.4.c 12. *habet [illegible]

CAPVT VI.

1 ATTENDITE ne iustitiã vestrã
A faciatis corã hominibus, vt vi-
deamini ab eis: alioquin mer-
cedem non habebitis apud pa-
trem vestrum qui in cœlis est.
2 ¶Cum ergo facis eleemosynam, noli tuba ca
nere ante te, sicut hypocritæ faciunt in sy-
nagogis & in vicis, vt honorificentur ab ho-
minibus: Amen dico vobis, receperunt mer-
3 cedem suam. ¶Te autẽ faciẽte eleemosynã,
nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua:
4 ¶vt sit eleemosyna tua in abscondito: &
pater tuus qui videt in abscondito, reddet ti
5 bi. ¶Et cùm oratis, non eritis sicut hypo-
critæ, q amant in synagogis & in angulis pla
tearum stantes orare, vt videantur ab homi-
nibus: Amen dico vobis, receperunt merce-
6 dem suam. ¶Tu autem cum oraueris, intra
in cubiculum tuum, & clauso ostio, ora pa-
trem tuũ in abscondito: & pater tuus qui vi-
7 det in abscondito, reddet tibi. ¶Orantes
autem, nolite multum loqui, sicut ethnici *.
putant enim quod in multiloquio suo ex-
8 audiantur. ¶Nolite ergo assimilari eis. Scit
B enim pater vester quid opus sit vobis, ante-
9 quam petatis eum. ¶Sic ergo vos orabitis:
Pater noster, qui es in cœlis, sanctificetur
10 nomen tuum. ¶Adueniat regnum tuum. Fiat
voluntas tua, sicut in cœlo, & in terra.
11 ¶Panem nostrum supersubstantialẽ da nobis
12 hodie. ¶Et dimitte nobis debita nostra, sicut
13 & nos dimittimus debitoribus nostris. ¶Et
ne nos inducas in tẽtationẽ. ¶Sed libera nos
14 a malo. Amen. ¶Si enim dimiseritis ho-
minibus peccata eorum: dimittet & vobis pa
15 ter vester cœlestis delicta vestra. ¶Si au-
tem non dimiseritis hominibus: nec pater
16 vester dimittet vobis peccata vestra. ¶Cùm
autem ieiunatis, nolite fieri sicut hypocri-
tæ tristes. exterminant enim facies suas, vt
pareant hominibus ieiunantes. Amen dico
17 uobis, quia receperunt mercedem suam. ¶Tu
autem cum ieiunas, vnge caput tuum, & fa-
18 ciem tuã laua: ¶ne videaris hominibus ieiu-
nans, sed patri tuo qui est in abscondito: &
pater tuus qui uidet in abscondito, reddet ti
19 bi. ¶Nolite thesaurizare vobis thesauros
C in terra: vbi ærugo & tinea demolitur, & vbi
20 fures effodiunt & furantur: ¶Thesaurizate
autẽ vobis thesauros in cœlo: vbi neque æru
go, neque tinea demolitur, & vbi fures non
21 effodiunt nec furantur. ¶Vbi enim est the-
22 saurus tuus, ibi est & cor tuũ. ¶Lucerna cor
poris tui, est oculus tuus. Si *oculus tuus
fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum
23 erit. ¶Si autem oculus tuus fuerit nequam:
totum corpus tuũ tenebrosum erit. Si ergo
lumen quod in te est, tenebræ sunt: ipsę tene
24 bræ quantæ erunt? ¶Nemo potest duobus
dominis seruire: aut enim unum odio habe-
bit, & alterum diliget: aut unum sustinebit,
& alterum cõtemnet. Non potestis Deo ser-
25 uire & mammonæ. Ideo dico vobis: ne
soliciti sitis animæ vestrę quid manducetis,
neque corpori vestro quid induamini. Non-
ne anima plus est quàm esca. & corpus plus
26 quàm vestimẽtum? ¶Respicite volatilia cœ-
D li, quoniam non serunt, neque metunt, ne-
que congregant in horrea: & pater uester
cœlestis pascit illa. Nonne vos magis pluris
27 estis illis? ¶Quis autem vestrum cogitans,
potest adiicere ad staturam suam cubitum
28 vnum? ¶Et de vestimento quid soliciti estis?
Cõsyderate lilia agri quomodo crescũt: non
29 laborant, neque nent. ¶Dico autem vobis,
quoniam nec Salomon in omni gloria sua
30 coopertus est sicut unum ex istis. ¶Si autem
fœnum agri, quod hodie est, & cras in cliba-
num mittitur, Deus sic vestit: quanto magis
31 vos *minimæ fidei? ¶Nolite ergo soliciti
esse, dicẽtes. Quid manducabimus, aut quid
32 bibemus, aut quo operiemur? ¶hæc enim
omnis gentes inquirunt. Scit enim pater ue-
33 ster quia his omnibus indigetis. ¶Quærite
ergo primùm regnum Dei & iustitiam eius:
34 & hæc omnia adiicientur uobis. ¶Nolite
ergo soliciti esse in crastinum. Crastinus
enim dies solicitus erit sibiipsi, sufficit diei
malitia sua.

CAPVT VII.

1 NOLITE iudicare, vt non iudice-
A mini. *¶In quo enim iudicio
2 iudicaueritis, iudicabimini: &
in qua mẽsura mẽsi fueritis, re-
3 metietur vobis. ¶Quid autẽ vi-
des festucam in oculo fratris tui: & tra-
4 bem in oculo tuo non vides? ¶Aut quo-
modo dicis fratri tuo *, Sine, eiiciam fe-
stucam de oculo tuo: & ecce trabs est in
5 oculo tuo? ¶Hypocrita, eiice primum tra-
bem de oculo tuo, & tunc videbis eiicere fe-
6 stucam de oculo fratris tui. ¶Nolite dare
sanctum canibus, neque mittatis margaritas
vestras ante porcos, ne forte conculcent eas
7 pedibus suis, & conuersi dirumpant vos. ¶Pe
tite, & dabitur vobis: quærite, & inuenietis:
8 pulsate, & aperietur vobis. ¶Omnis enim
B qui petit, accipit: & qui quærit, inuenit: &
9 pulsanti aperietur. ¶Aut quis est ex vobis
homo, quem si petierit filius suus panem, nũ
10 quid lapidem porriget ei? ¶Aut si piscem pe
11 tierit, nunquid serpentem porriget ei? Si er-
go vos cum sitis mali, nostis bona data da-
re filijs vestris: quãto magis pater vester qui
12 in cœlis est, dabit bona petentibus se? ¶Om-
nia ergo quæcunque vultis ut faciant vobis
homines: & vos facite illis. Hæc est enim
13 lex & Prophetæ. ¶Intrate per angustam por-
tam: quia lata porta, & spaciosa via est quæ
ducit ad perditionem, & multi sunt qui in-
14 trant per eam. ¶*Quàm angusta porta, &
arcta via est quæ ducit ad vitam: & pauci
15 sunt qui inueniunt eam! ¶Attendite a falsis
prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentu-
C is ouium, intrinsecus autem sunt lupi ra-
16 paces. A fructibus eorum cognoscetis eos.
Nunquid colligũt de spinis vuas, aut de tri-
17 bulis ficus? ¶Sic omnis arbor bona fructus
bonos facit: mala autem arbor, malos fru-

Ctus

Marginal notes (left): Ro. 12.b 8. | Luc. 14.c 14. | Ysa. 29.d 13. | 4. Reg. 4.e 33. | Act. 10.a 9. | * faciunt | Lu. 11.a 2. | Infr. 18.d 35. | Mar. 11.e 25. | Eccl. 28.a 7. | Luc. 12.d 33. | 1. Ti. 6.d 19. | Luc. 12.e 34. | Luc. 11.e 34. | -6. | -5. | * igitur 3. | Luc. 11.e 34. | Luc. 16.e 13. | Luc. 12.c 22.

Marginal notes (right): 1. Pe. 5.b 7. | Psal. 14.d 25. | Phil. 4.a 6 | 1. Ti. 6.b 8 | *modica | 1. Reg. 3.a 9. | Luc. 6.f 37. | Ro. 2.a. 1. | Marc. 4.c 24. | *Nolite cõdemnare, ut non cõdemnemini. | *Frater. | Infr. 21.b 22. | Mar. 11.e 24. | Lu. 11.b 9 | Ioh. 14.b 13. & 16.e 23. | Iac. 1.a 6. -5. | Lu. 6.d 31 | Tob. 4.e 16. | * ita 3. | Luc. 13.e 24. | *Quoniã 3. | Lu. 6.f 44

18 ctus facere. Non potest arbor bona, malos
fructus facere: neque arbor mala, bonus fru- Sup.3.b
19 ctus facere. Omnis arbor quæ non facit 10.
fructum bonũ, excidetur, & in ignem mit-
20 tetur. Igitur ex fructibus eorum cogno- Infr.25 b
21 scetis eos. Non omnis qui dicit mihi, Do- 11.
mine, Domine, intrabit in regnum cœlorũ:
sed qui facit volũtatem patris mei qui in cœ
lis est, ipse intrabit in regnum cœlorum.
22 Multi dicent mihi in illa die: Domine Do
mine, nõne in nomine tuo prophetauimus, Act.19.c
& in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in 13.
23 nomine tuo virtutes multas fecimus? Et
D tunc confitebor illis: Quia nunquam noui * omnes
vos: discedite à me * qui operamini ini- Psal.6.a
24 quitatem. Omnis ergo qui audit uerba 9.
mea hæc & facit ea, assimilabitur uiro sapiẽ- Infr.25.d
ti qui ædificauit domum suam super petrã, 41.
25 & descendit pluuia, & uenerunt flumina, Luc.13.c
& flauerunt uenti, & irruerunt in domum 27.
illam, & non cecidit. fundata enim erat su- Lu.6.g.47
26 per petram. Et omnis qui audit verba mea Ro.2.b.13
hæc, & non facit ea, similis erit uiro stulto, Iacob.1.d
qui ædificauit domum suam super arenam. 22.
27 & descendit pluuia, & uenerunt flumina, Iac.1.c.23
& flauerunt venti, & irruerunt in domum il Ezec.13.b
lam, & cecidit, & fuit ruina illius magna. 11.
28 Et factum est: cùm consummasset Iesus Marc.1.c
verba hæc, admirabantur turbæ super doctri 22.
29 na eius. Erat enim docens eos sicut po- Lu.4.e.32
testatem habens, & non sicut Scribæ eorum 4.
& Pharisæi.

CAPVT VIII.

1 CVM autẽ descendisset de mon-
A te, sequutæ sunt eum turbæ
2 multæ: & ecce leprosus ve- Marc.1.d
niens, adorabat eum, dicens: 40.
Domine, si uis, potes me mun- Lu.5.c.12
3 dare. Et extendens Iesus manum, tetigit eũ,
dicens: Volo. Mundare. Et cõfestim mũdata
4 est lepra eius. Et ait illi Iesus: Vide nemini
dixeris: sed ostende te sacerdoti, & of- Leu.14.a.
fer munus quod præcepit Moyses in testi- 2.
5 moniũ illis. Cũ aũt introisset Capharnaũ, Lu.7.a.1
6 accessit ad eum Centurio, rogans eũ, & di Ioha.4.g
cẽs: Domine, puer meus iacet in domo para- 46.
7 lyticus, & malè torquetur. Et ait illi Iesus Luc.7.a.6
8 Ego veniã, & curabo eum. Et respondens
Centurio, ait: Dñe, nõ sum dignus ut intres 13.
sub tectũ meũ: sed tm̃ dic verbo, & sanabitur Isa.49.f
9 puer meus. Nam & ego homo sũ sub pote 23.
state cõstitutus, habẽs sub me milites: & di Mala.1.c
co huic, Vade, & uadit. & alij. Veni, & ue 11.
10 nit: & seruo meo, Fac hoc, & facit. Au Luc.13.c
diens autem Iesus, miratus est, & sequen- 29.
tibus se dixit: Amen dico vobis, non in- Inf.22.b
11 ueni tantam fidem in Israël. Dico autem 13.
vobis, quòd multi ab Oriente & Occidente ve- Luc.13.f
B nient, & recumbent cum Abraham, & Isaac, 28.
12 & Iacob in regno cœlorũ: filii autem regni Psa 106.b
eijciẽtur in tenebras exteriores: ibi erit fle- 20.
13 tus & stridor dẽtiũ. Et dixit Iesus Cẽturio- Sap.16.b
ni: Vade: & sicut credidisti, fiat tibi. Et sana- 12.
14 tus est puer in illa hora. Et cùm venisset Ie Marc.1.c
sus in domum Petri, vidit socrum eius iacẽ 29.

15 tem & febricitantem: & tetigit manum Lu.4.f.38
eius, & dimisit eam febris, & surrexit, & mi- Mar.1.c
16 nistrabat ei. Vespere autem facto, obtu- 13.
lerunt ei multos dæmonia habentes: & eijcie Lu.4.g.40
bat spiritus verbo: & omnes malè haben- Isa.53.a
17 tes curauit: vt adimpleretur quod dictum 4.
est per Isaiam prophetam, dicẽtem: Ipse in- 1.Pet.2.d
firmitates nostras accepit: & ægrotationes* 24.
18 portauit. Videns autem Iesus turbas mul- * nostras
19 tas circum se, iussit* ire trans fretum. Et * discipulos
accedens unus Scriba, ait illi: Magister, se- Luc.9.g
20 quar te, quocunque ieris. Et dicit ei Iesus: 59.
C Vulpes foueas habẽt, & volucres cœli nidos: * suum
Filius autem hominis non habet vbi caput Marc.4.d
21 * reclinet. Alius autem de discipulis eius 36.
ait illi: Domine, permitte me primum ire & Lu.8.c.22
22 sepelire patrem meum. Iesus autem ait illi: * discipuli
Sequere me, et dimitte mortuos sepelire mor eius
23 tuos suos. Et ascendente eo in nauiculam, Mar.5.a.
24 secuti sunt eum discipuli eius: & ecce mo 1.
tus magnus factus est in mari, ita vt naui- Lu.8.d.26
cula operiretur fluctibus: ipse uero dormie- Marc.5.b
25 bat. Et accesserunt ad eum*, & suscita- 11.
uerunt eum, dicentes: Domine, salua nos, Lu.7.d.32
26 perimus. Et dicit eis: Quid timidi estis mo
dicæ fidei? Tunc surgens imperauit uentis &
27 mari, & facta est tranquillitas magna. Por-
ro homines mirati sunt, dicentes: Qualis est
28 hic, quia uenti & mare obediunt ei? Et cũ
D venisset trans fretum, in regionem Gerasenorum,
occurrerunt ei duo habentes dæmonia,
de monumentis exeuntes, sæui nimis, ita vt
29 nemo posset transire per uiam illam. Et ec
ce clamauerunt, dicentes: Quid nobis & tibi
Iesu fili Dei? Venisti huc ante tempus torque
30 re nos? Erat autem non longè ab illis grex
31 multorum porcorum pascens. Dæmones
autem rogabant eum, dicentes: Si eiicis nos,
32 mitte nos in gregem porcorum: Et ait illis:
Ite. At illi exeuntes, abierunt in porcos, &
ecce impetu abiit totus grex per præceps in
33 mare: & mortui sunt in aquis. Pastores an- Mar.5.b
tem fugerunt: & venientes in ciuitatẽ, nun- 17.
ciauerunt omnia, & de ijs qui dæmonia ha- Lu.8.c.37
34 buerant. Et ecce tota ciuitas exiit obuiam Act.16.g
Iesu, & uiso eo, rogabant ut transiret à fi- 39.
nibus eorum.

CAPVT IX.

1 ET ascendens * in nauiculam,
A transfretauit, & uenit in ciuita * Iesus
2 tem suam. Et ecce offerebant
ei paralyticum iacentem in le- Mar.2.a
cto. Et uidens Iesus fidem il- 1.
lorum, dixit paralytico: Confide fili, remit- Lu.5.d.18
3 tuntur tibi peccata tua. Et ecce quidã de oh 5.a.5.
4 Scribis dixerũt intra se: Hic blasphemat. Et
cum vidisset Iesus cogitationes eorũ, dixit:
Vt quid cogitatis mala in cordibus vestris?
5 Quid est facilius dicere, Dimittuntur tibi
6 peccata*: an dicere, Surge & ambula? Vt Isa.43.d.
autẽ sciatis quia Filius hominis habet pote- 25.
statem in terra dimittendi peccata: tunc ait * tua
paralytico: Surge, tolle lectum tuum, & va-
7 de in domum tuam. Et surrexit, & abijt in Act.9.f
8 domum suam. Videntes autẽ turbæ, timue- 34.

tunt

cunt, & glorificauerunt Deum, qui dedit po
9 testatē talem hominibus. ¶ Et cùm trāsiret
inde Iesus, vidit hominem sedentē in teló-
nio, Matthæum nomine. Et ait illi: Sequere
10 me. Et surgens, secutus est eum. ¶ Et factū est
discūbente eo in domo, ecce multi publicani
& peccatores venientes, discūbebant cum Ie
11 su & discipulis eius. ¶ Et videntes Pharisæi,
B dicebant discipulis eius: Quare cum publica
nis & peccatoribus manducat magister ve
12 ster? ¶ At Iesus audiens, ait: Non est opus
valentibus medicus, sed malè habentibus.
13 ¶ Euntes autē discite quid est, Misericordiā
volo, & non sacrificium. Non enim veni
14 vocare iustos, sed peccatores *. ¶ Tunc acces-
serunt ad eum discipuli Iohannis, dicentes:
Quare nos & Pharisæi ieiunamus frequen-
15 ter: discipuli autem tui non ieiunant? ¶ Et
ait illis Iesus: Nunquid possunt filij sponsi
lugere, quandiu cùm illis est sponsus? Venient
autem dies cùm auferetur ab eis sponsus: &
16 tunc ieiunabunt. ¶ Nemo autem immittit
commissuram panni rudis in vestimentum
vetus. tollit enim plenitudinem eius à vesti-
17 mento, & peior scissura fit. Neque mittunt
uinum nouum in utres veteres. alioquin rū-
C puntur vtres, & vinum effunditur, & vtres
pereunt. Sed vinum nouum in vtres nouos
18 mittunt: & ambo conseruantur. ¶ Hæc illo
loquente ad eos, ecce princeps vnus accessit,
& ᵃadorabatᵃ eum, dicens: Domine, filia mea
modo defuncta est: sed veni, impone manū
19 tuam super eam, & uiuet. ¶ Et surgens Ie-
20 sus, sequebatur eū, & discipuli eius. ¶ Et ec-
ce mulier quæ sanguinis fluxum patiebatur
duodecim annis, accessit retrò, & tetigit
21 fimbriam vestimenti eius. ¶ Dicebat enim
intra se: Si tetigero tantum vestimentum
22 eius, salua ero. ¶ At Iesus conuersus & vidēs
eam, dixit: Confide filia, fides tua te saluam
fecit. Et salua facta est mulier ex illa hora.
23 ¶ Et cùm venisset Iesus in domum principis,
& vidisset tibicines & turbam tumultuan-
24 tem, ᵇdicebatᵇ: ¶ Recedite: non est enim
mortua puella, sed dormit. ¶ Et deridebant
25 eum. ¶ Et cùm eiecta esset turba, intrauit:
& tenuit manum eius, * & surrexit puella.
26 ¶ Et exijt fama hæc in vniuersam terram il-
27 lā. ¶ Et transeunte inde Iesu, secuti sunt eum
duo cæci, clamantes & dicentes: Miserere no
28 stri, fili Dauid. ¶ Cùm autem venisset domū,
D accesserunt ad eum cæci: Et dicit eis Iesus:
Creditis quia hoc possum facere vobis? Di-
29 cunt ei: Vtique Domine. ¶ Tunc tetigit ocu-
los eorum, dicens: Secundum fidem uestram
30 fiat uobis. ¶ Et aperti sunt oculi eorum, &
comminatus est illis Iesus, dicens: Videte
31 ne quis sciat. ¶ Illi autem exeuntes, diffama
32 uerunt eum in tota terra illa. ¶ Egressis aūt
illis, ecce obtulerunt ei hominem mutum,
33 dæmonium habentem. ¶ Et eiecto dæmo-
nio, locutus est mutus. & mirataæ sunt tur-
bæ, dicentes: Nunquam apparuit sic in If-
34 raël. ¶ Pharisæi autem dicebant: In principe
35 dæmoniorum eijcit dæmones. ¶ Et circuibat
Iesus omnes ciuitates & castella, docens in

Mar. 2. b 14. Lu. 5. c. 27. Marc. 2. c 17. Osee 6. a. 6. Infr. 12. a 7. 1. Tim. 1. c 15. * ad pœnitentiam 1. Marc. 2. c 18. Luc. 5. f. 33. Mar. 5. b 22. Luc 8. f. 41. ᵃ adorauit 7. -11. -10. Leuit. 15. d 24. Marc. 5. c 25. Lu. 8. f. 43. ᵇ dixit ad eos. * & dixit Puella surge. Infr. 12. b 22. Luc. 11. b 14. Infr. 12. b 24. Marc. 3. c 22.

synagogis eorum, & prædicans euangelium
regni, & curans omnem languorem, & om-
36 nem infirmitatem. ¶ Videns autem turbas,
misertus est eis: quia erant vexati, & iacen-
37 tes sicut oues nō habentes pastorem. ¶ Tunc
dicit discipulis suis: Messis quidem multa,
38 operarij autem pauci. ¶ Rogate ergo domi-
num messis, vt emittat operarios in messem
suam.

CAPVT. X.

1 ET conuocatis duodecim discipu
A lis suis, dedit illis potestatem
spirituū immundorum, vt eijce
rent eos, & curarent omnem
languorem, & omnem infirmi-
2 tatem. ¶ Duodecim autem Apostolorum
nomina sunt hæc: Primus, Simon qui dicitur
3 Petrus, & Andreas frater eius. ¶ Iacob Ze-
bedæi, & Iohannes frater eius. Philippus &
Bartholomæus, & Thomas & Matthæus pu-
blicanus, & Iacobus Alphæi & * Thaddæus,
4 ¶ Simon Cananæus, & Iudas Iscariotes, qui
5 & tradidit eum. ¶ Hos duodecim misit Iesus
præcipiens eis, dicens: In viam gentium ne
abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne
6 intraueritis: sed potius ite ad oues q̄ perie-
7 runt domus Israel. ¶ Euntes autem prædica-
te, dicentes: Quia appropinquauit regnum
8 cœlorum. ¶ Infirmos curate, mortuos susci-
tate, leprosos mundate, dæmones eijcite.
9 gratis accepistis, gratis date. ¶ Nolite pos-
sidere aurum, neque argentum, neque pe-
10 cuniam in zonis vestris: non peram in via,
B neque duas tunicas, neque calceamenta, ne-
que virgam. dignus enim est operarius cibo
11 suo. ¶ In quācunque autem ciuitatem, aut
castellū intraueritis, interrogate quis in ea
12 dignus sit: & ibi manete, donec exeatis. ¶ In-
trantes autem in domum, salutate eam, dicē
13 tes: Pax huic domui. ¶ Et si quidem fuerit
domus illa digna, veniet pax uestra super
eam: si autem non fuerit digna, pax uestra
14 reuertetur ad uos. ¶ Et quicunque non rece
perit uos, neque audierit sermones uestros:
exeuntes foras de domo uel ciuitate, * ex-
15 cutite puluerem de pedibus uestris. ¶ Amen
dico uobis, tolerabilius erit terræ Sodomorū
& Gomorrhæorum in die iudicij, quàm il-
16 li ciuitati. ¶ Ecce ego mitto uos sicut oues
in medio luporum. Estote ergo prudentes si-
cut serpentes, & simplices sicut columbæ.
17 ¶ Cauete autem ab hominibus. Tradent
C enim uos in cōcilijs, & in synagogis suis fla-
18 gellabunt uos: ¶ & ad p̄sides & ad Reges du-
cemini propter me, in testimonium illis &
19 gentibus. ¶ Cùm aūt tradent uos, nolite co-
gitare quomodo aut quid loquamini: dabitur
20 .n. uobis in illa hora q̄d loquamini. ¶ non
enim uos estis qui loquimini, sed spiritus pa
21 tris uestri qui loquitur in uobis. ¶ Tradet aūt
frater fratrem in mortem, & pater filium: &
insurgēt filij in parentes & morte eos affi-
22 cient, ¶ & eritis odio omnibus * pp nomen
meū. qui aūt perseuerauerit usq; in finem, hic
23 saluus erit. ¶ Cùm autem persequentur uos

Luc. 11. b 15. Marc. 6. a 6. Luc. 13. a 10. Marc. 6. c 34. Luc. 10. a 2. Ioh. 4. c 36. Marc. 3. b 13. & 6. a 7. Lu. 6. c. 13 & 9. a. 1. & 10. a. 1. * Lebbæus qui cognominatus est. Act. 13. g 46. Mar. 6. b. 8. Luc. 9. a. 3. & 10. a. 4. 1. Tim. 5. a 18. Mar. 6. b 10. Luc. 9. a. 4 & 10. a. 5. Marc. 6. b 11. Luc 9. a. 5 * illis. Act 13. g 51. & 18 a 6. Luc. 10. a 3. Marc. 13 b. 11. Luc. 12. b 11. Luc. 21. d 16. * hominibus

in ciuitate

in ciuitate ista: fugite in aliam: amen dico
vobis, nō cōsummabitis ciuitates Israël: do-
24 nec veniat Filius hominis. ¶ Non est discipu
lus super magistrum, nec seruus super domi-
25 nū suum: ¶ Sufficit discipulo, vt sit sicut ma-
gister eius: & seruo, sicut dñs eius. Si patrem-
familiàs Beel-zebub vocauerunt: quātò ma-
26 gis domesticos eius? ¶ Ne ergo timueritis
eos. ¶ Nihil enim est opertum, quod non °re-
27 veletur: & occultū, quod nō scietur. ¶ Quod
dico vobis in tenebris, dicite in lumine: &
quod in aure auditis, prædicate super tecta.
28 ¶ Et nolite timere eos qui occidunt corpus:
animam autem non possunt occidere: sed po
tius timete eum, qui potest & animam & cor
29 pus perdere in gehennam. ¶ Nónne duo pas-
D seres asse væneunt: & vnus ex illis non ca-
30 det super terram sine patre vestro? Vestri au
tem & capilli capitis omnes numerati sunt.
31 ¶ Nolite ergo timere: multis passeribus me-
32 liores estis vos. ¶ Omnis ergo, qui confitebi-
tur me coram hominibus, confitebor & ego
33 eum coram patre meo qui in cœlis est. ¶ qui
autem negauerit me coram hominibus: nega
bo & ego eum coram patre meo, qui in cœlis
34 est. ¶ Nolite arbitrari, quia pacem venerim
mittere in terram; non veni pacem mittere,
35 sed gladium. ¶ veni enim separare ¶ hominē
aduersus patrem suum, & filiam aduersus
matrem suam, & nurum aduersus socrum
36 suam: ¶ & inimici hominis, domestici
37 eius. ¶ Qui amat patrem, aut matrem plus-
quàm me, non est me dignus: & qui amat fi-
lium, aut filiam super me, non est me dignus.
38 ¶ Et qui non accipit crucem suam, & sequi-
39 tur me; non est me dignus. ¶ Qui inuenit ani
mam suam; perdet illam. & qui perdiderit
animam suam propter me, inueniet eam.
40 ¶ Qui recipit vos, me recipit: & qui me reci-
41 pit, recipit eum qui me misit. ¶ Qui recipit
prophetam in nomine prophetæ, mercedem
prophetæ accipiet: & qui recipit iustum in
42 nomine iusti, mercedem iusti accipiet. ¶ Et
quicunque potum dederit vni ex minimis
istis calicem aquæ frigidæ, tantùm in nomi-
ne discipuli: amen dico uobis, non perdet
mercedem suam.

¶ Luc. 6. f 40. Joha. 13. b 16. & 15. c 20. Marc. 4. c 22. Lu. 8. c. 17 & 12. a. 2 °reuelabitur ¶ Mar. 8. d 38. Lu. 9. c. 26 & 12. b. 8. 2. Tim. b. 12. Lu. 12. f 51. Mic. 7. b. 6 ¶ Luc. 14. f 26. ¶ Mar. 8. d 34. Inf. 16. d 24. ¶ Luc. 9. c 24. 14. f 26. et 17. g 33. Ioan. 12. d 25. Luc. 10. c 16. Ioan. 13. c 20. ¶ Marc. 9. f 41. Lu. 7. c. 18

CAPVT XI.

1 ET factum est: cùm consummas-
A set Iesus præcipiens duodecim
discipulis suis, transijt inde, vt
doceret & prædicaret in ciuitati-
2 bus eorum. ¶ Iohannes autem
cùm audisset in vinculis opera Christi: mit-
3 tens duos de discipulis suis, ¶ ait illi: Tu es
4 qui uenturus es, an alium expectamus? ¶ Et
respondens Iesus, ait illis: Euntes renuncia-
5 te Iohāni quæ audistis & uidistis. ¶ Cæci ui-
dent, claudi ambulant, leprosi mundantur,
surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes
6 euangelizantur: ¶ & beatus est qui non fuerit
7 scandalizatus in me. ¶ His autem abeūtibus,
cœpit Iesus dicere ad turbas de Iohāne: Quid
existis in desertum uidere? arundinem uen-
8 to agitatam? ¶ Sed quid existis uidere? homi-

¶ Isai. 35. a 5. et 61. a 1. ¶ Luc. 7. d 24.

nem mollibus uestitum? Ecce, qui mollibus
9 uestiuntur in domibus Regum sunt. ¶ Sed
B quid existis uidere? prophetam? Etiam dico
10 uobis, & plus quam prophetam. ¶ Hic est
enim de quo scriptum est: ¶ Ecce, ego mitto
angelum meum ante faciem tuam, qui præ-
11 parabit uiam tuam ante te. ¶ Amen dico uo-
bis, non surrexit inter natos mulierum ma-
ior Iohanne Baptista: qui autem minor est
12 in regno cœlorum, maior est illo. ¶ A die-
bus autem Iohannis Baptistæ usque nunc, re
gnum cœlorum uim patitur, & uiolenti ra-
13 piunt illud. ¶ Omnes enim prophetæ & lex,
14 usque ad Iohannem prophetauerunt: ¶ &
si uultis recipere, ¶ ipse est Elias qui uentu-
15 rus est. ¶ Qui habet aures audiendi, audiat.
16 ¶ Cui autem similem æstimabo generatio-
nem istam? Similis est pueris sedentibus in
17 foro: qui clamantes coæqualibus, ¶ dicunt:
Cecinimus uobis, & non saltastis: lamenta-
18 uimus, & non planxistis. ¶ Vēnit enim Iohā-
C nes neq; mānducans, neq; bibēs: & dicūt, De-
19 moniū habet. ¶ Vēnit Filius hominis mandu-
cās & bibens: & dicūt, Ecce homo uorax &
potator uini, publicanorū & peccatorū ami-
cus. Et iustificata est sapientia à filijs suis.
20 ¶ Tunc cœpit exprobrare ciuitatibus, in qui-
bus factæ sunt plurimæ uirtutes eius, quia nō
21 egissent pœnitentiā. ¶ Væ tibi Corozain, uæ
tibi Beth-saida: quia si in Tyro & Sydône
factæ essent uirtutes, quæ factæ sunt in uobis;
olim in cilicio & cinere pœnitentiam egis-
22 sent. ¶ Veruntamen dico uobis: Tyro &
Sydoni remissius erit in die iudicij, quam uo
23 bis. ¶ Et tu Capharnaum, nunquid vsque
in cœlum exaltaberis? usque in infernum
descendes: quia si in Sodomis factæ fuissent
virtutes que factæ sunt in te, fortè man-
24 sissent usque in hanc diem. ¶ Veruntamen
D dico uobis, quia Terræ Sodomorum remis-
25 sius erit in die iudicij quam tibi. ¶ In illo
tempore respondens Iesus dixit: Confiteor
tibi pater, Domine cœli & terræ: quia abscon
disti hæc à sapientibus & prudentibus, &
26 reuelasti ea paruulis. ¶ Ita pater: quoniam
27 sic fuit placitum ante te. ¶ Omnia mihi tra-
dita sunt à patre meo. ¶ Et nemo nouit filiū,
nisi pater: neque patrem quis nouit, nisi fi-
28 lius, & cui uoluerit filius reuelare. ¶ Venite
ad me omnes qui laboratis, & onerati estis;
29 & ego reficiam uos. ¶ Tollite iugum meum
super uos, & discite à me, quia mitis sum &
humilis corde: & inuenietis requiem anima-
30 bus uestris. ¶ Iugū enim meum suaue est, &
onus meum leue.

¶ Mala. 3. a. 1. Mar. 1 a 2. Lu. 7. d. 27 ¶ Luc. 17. d 16. ¶ Mal. 4. b 5. ¶ Luc. 7. e 31. ¶ Luc. 10. b 13. ¶ Lu. 10. d 21. Iohan. 7. d 28. et 8. b 19. et 10. c 15. ¶ Iere. 6. d 16. ¶ 1. Ioh. 5. a 3.

CAPVT XII.

1 IN illo tempore abijt Iesus per
A sata, sabbatho: discipuli autem
esurientes cœperunt uellere spi
2 cas, & manducare. ¶ Pharisæi au
tem uidentes, dixerunt, ei: Ecce
discipuli tui faciunt quod nō licet eis facere
3 sabbathis. ¶ At ille dixit eis: Nō legistis qd
fecerit Dauid quando esurijt, & qui cum eo
4 erant; ¶ quomodo intrauit in domum Dei, &

Marc. 2. c 23. Lu. 6. a. 1 -4. ¶ 1. Re. 21. a. 4.

panes propositionis comedit, quos non lice-
bat ei edere, neque his qui cum eo erant, ni-
5 si solis sacerdotibus? ¶ Aut non legistis
in lege, quia sabbathis sacerdotes in templo
sabbathum violant, & sine crimine sunt?
6 ¶ Dico autem vobis, quia templo maior est
7 hic. ¶ Si autem sciretis quid est, Misericor-
diam uolo, & non sacrificium: nunquam con
8 demnassetis innocentes. ¶ Dominus enim
9 est Filius hominis etiam sabbathi. ¶ Et cùm
inde transisset, uenit in synagogam eorum.
10 ¶ Et ecce homo * manum habens aridã, &
interrogabant eum, dicentes: Si licet sabba-
11 this curare? ut accusarent eum. ¶ Ipse autem
dixit illis: Quis erit ex uobis homo, qui ha-
beat ouem unam: & si ceciderit hæc sabbathis
in foueam, nónne tenebit & leuabit eam?
12 ¶ Quantò magis melior est homo oue? Ita-
13 que licet sabbathis benefacere. ¶ tunc ait ho-
mini: Extende manũ tuam. Et extendit: &
14 restituta est sanitati sicut altera. ¶ Exeun-
B tes autem Pharisæi, consilium faciebant ad-
15 uersus eum, quomodo perderent eum. ¶ Ie-
sus autem sciens, recessit inde, & secuti sunt
16 eum multi, & curauit eos omnes: ¶ & præ-
17 cepit eis, ne manifestum eum facerent. ¶ Vt
adimpleretur quod dictũ est per Isaiam pro-
18 phetam, dicentem: ¶ Ecce puer meus quem
elegi, dilectus meus in quo bene complacuit
animæ meæ. Ponam spiritum meum super
19 eum, & iudicium Gentibus nunciabit. ¶ Non
contendet, neque clamabit: neque audiet
20 aliquis in plateis uocem eius. ¶ arundinem
21 quassatam non confringet, ¶ & linum fu-
migans non extinguet: donec eijciat ad ui-
ctoriam iudicium: & in nomine eius Gentes
22 sperabunt. ¶ Tunc oblatus est ei dæmoniũ
habens, cæcus & mutus: & curauit eum,
23 ita ut loqueretur, & videret. ¶ Et stupebant
omnes turbæ, & dicebant: Nunquid hic est
24 filius Dauid? ¶ Pharisæi autem audientes,
dixerunt: Hic non eijcit dæmones nisi in
25 Beel-zebub principe dæmoniorum. ¶ Iesus
autem sciens cogitationes eorum, dixit eis:
Omne regnũ diuisum cõtra se, desolabitur:
& omnis ciuitas uel domus diuisa cõtra se,
26 nõ stabit. ¶ Et si satanas satanã eijcit, aduer-
sus se diuisus est: quomodo ergo stabit re-
27 gnũ eius? ¶ Et si ego in Beel-zebub eijcio dæ-
mones: filij uestri in quo eijciunt? Ideò ipsi
28 iudices uestri erũt. ¶ Si autẽ ego in spiritu
Dei eijcio dæmones: igitur peruenit in uos
29 regnũ Dei. ¶ Aut quomodo põt quisquam in-
C trare domũ fortis, & uasa eius diripere: nisi
prius alligauerit fortẽ, & tunc domum illi-
30 us diripiet? ¶ Qui non est mecum, contra
me est: & qui non congregat mecum, spar-
31 git. ¶ Ideo dico uobis: omne peccatum
& blasphemia remittetur hominibus: spi-
ritus * autem blasphemia non remittetur.
32 ¶ Et quicunque dixerit uerbum contra Fi-
lium hominis, remittetur ei: qui autem di-
xerit contra Spiritum sanctum, non remit-
tetur ei, neque in hoc seculo, neque in futu
33 ro. ¶ Aut facite arborem bonam, & fructum
eius bonum: aut facite arborem malam, &

Leui. 24. b 5. — *Num.* 28. b 9. — *Osee* 6. a. 6. — * *erat* 3. — *Mar.* 3. a. 1. *Luc.* 6. b. 6. — *Deu.* 22. a 4. — *Isa.* 42. a 1. — *Sup.* 9. d 32. *Luc.* 11. b 14. — *Sup.* 9. d 34. *Mar.* 3. c 22. — *Luc.* 11. c 17. — *Mar.* 3. d 28. *Luc.* 12. b 10. 1. *Ioh.* 5. d 16. — * *blasphemiæ.*

fructum eius malum. siquidem ex fructu
34 arbor agnoscitur. ¶ Progenies uiperarum,
quomodo potestis bona loqui, cùm sitis ma-
li? Ex abundantia enim cordis os loqui-
35 tur. ¶ Bonus homo, de bono thesauro pro-
fert bona: & malus homo, de malo thesauro
36 profert mala. ¶ Dico autem uobis, quoniam
omne uerbum ociosum quod loquuti fue-
rint homines, reddent rationem de eo in
37 die iudicij. ¶ Ex uerbis enim tuis iustificabe
38 ris, & ex uerbis tuis condemnaberis. ¶ Tunc
responderunt ei quidam de Scribis & Phari-
sæis, dicentes: Magister, uolumus à te signum
39 videre. ¶ Qui respondens, ait illis: Genera-
tio mala & adultera signum quærit, & si-
gnum non dabitur ei, nisi signum Ionæ pro-
40 phetæ. ¶ Sicut enim fuit Ionas in uentre
D ceti tribus diebus & tribus noctibus: sic erit
Filius hominis in corde terræ tribus diebus
41 & tribus noctibus. ¶ Viri Niniuitæ sur-
gent in iudicio cum generatione ista, &
condemnabunt eam: quia pœnitentiam
egerunt in prædicatione Ionæ. Et ecce
42 plus quàm Ionas hic. ¶ Regina Austri sur-
get in iudicio cum generatione ista, & con-
demnabit eã: quia uenit à finibus terrę au
dire sapientiam Salomonis: & ecce plus
43 quàm Salomon hic. ¶ Cùm autem im-
mũdus spiritus exierit ab homine, ambulat
per loca arida, quęrens requiem, & non inue
44 nit. ¶ Tunc dicit: Reuertar in domum
meam, unde exiui. Et ueniens, inuenit eam
uacantem, scopis mundatam, & ornatam.
45 ¶ Tunc uadit, & assumit septem alios spiri-
tus secũ nequiores se, & intrantes habitant
ibi: & fiunt nouissima hominis illius peio-
ra prioribus. Sic erit & generationi huic pes-
46 simæ. ¶ Adhuc eo loquente ad turbas: ecce
mater eius & fratres stabant foris, quęrentes
47 loqui ei. ¶ Dixit autem ei quidam: Ecce ma-
ter tua & fratres tui foris stant, quærentes
48 * te. ¶ At ipse respondens dicenti sibi, ait:
Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei?
49 ¶ Et extendens manum in discipulos suos,
50 dixit: Ecce mater mea, & fratres mei. ¶ Qui-
cunque enim fecerit uoluntatem patris mei
qui in cœlis est, ipse meus * frater, & soror, &
mater est.

Luc. 6. g 45. — *Inf.* 16. a 4. *Luc.* 11. d 29. 1. *Cor.* 1. c 22. — *Iona* 2. a 1. — *Iona* 3. b 5. — 3. *Reg.* 10. a. 1. 2. *Par.* 9. a 1. — *Luc.* 11. c 24. — 2. *Pet.* 2. d 20. — *Mar.* 3. d 31. *Luc.* 8. c 19. — * *loqui tecum.* — * *&* 9.

CAPVT XIII.

1 IN illo die exiens Iesus de do-
A mo, sedebat secus mare. ¶ Et cõ
2 gregatæ sunt ad eum turbæ mul
tę, ita ut in nauiculã ascẽdẽs, se
deret: & oĩs turba stabat ĩ litto
3 re: ¶ & locutus est eis multa in parabolis, di-
4 cẽs: Ecce, exijt q seminat, seminare *. ¶ Et dũ
seminat, quędã ceciderũt secus viã, & uene-
5 runt uolucres cœli, & comederunt ea. ¶ Alia
aũt ceciderunt in petrosa, ubi non habebant
terrã multã: & cõtinuò exorta sunt, quia nõ
6 habebant altitudinem terræ. ¶ Sole aũt orto,
æstuauerunt: & quia non habebant radicem,
7 aruerunt. ¶ Alia aũt ceciderunt in spinas: &
8 creuerũt spinæ, & suffocauerũt ea. ¶ Alia aũt
ceciderũt in terrã bonã: & dabãt fructũ, aliud

Mar. 4. a 1. *Luc.* 8. a. 4. — * *semen suum.*

centesimū, aliud sexagesimū, aliud tricesimū.
9 ¶ Qui habet aures audiendi, audiat. ¶ Et acce
10 dẽtes discipuli, dixerunt ei: Quare in parabo
11 lis loqueris eis? ¶ Qui respondens, ait illis:
B Quia uobis datum est nosse *mysteria* regni
12 cœlorum: illis aũt non est datum. ¶ Qui.n.
habet, dabitur ei, & abundabit: qui aũt nō ha
13 bet, & quod habet auferetur ab eo. ¶ Ideo
in parabolis loquor eis: quia uidentes nō ui-
dent, & audientes non audiunt, neque in-
14 telligunt: ¶ *& adimpletur* in eis prophetia
Isaiæ *dicens*: ¶ Auditu audietis, & non
intelligetis: & videntes videbitis, & non
15 videbitis. ¶ Incrassatum est enim cor popu-
li huius, & auribus grauiter audierunt, &
oculos suos clauserunt: ne quando videant
oculis, & auribus audiant, & corde intelli-
16 gant, & conuertantur, & sanem eos. ¶ Ve
stri autem beati oculi, quia vident: & aures
17 vestræ, quia audiunt. ¶ Amen quippe dico
vobis, quia multi prophetæ & iusti cupierunt
videre quæ uidetis, & non viderunt; & audire
18 quæ auditis & non audierunt. ¶ Vos ergo au
19 dite parabolã seminãtis. ¶ Oĩs qui audit ver
C bum regni & non intelligit, venit malus, &
rapit quod seminatũ est in corde eius: hic est
20 qui secus viã seminatus est. ¶ Qui aũt super
petrosa seminatus est: hic est qui verbũ audit,
21 & cõtinuò cum gaudio accipit illud; ¶ non ha
bet autem in se radicem, sed est temporalis.
facta autem tribulatione & persecutione pp
22 verbum, continuò scandalizatur. ¶ Qui au-
tem seminatus est in spinis: hic est qui verbũ
audit, & solicitudo seculi istius & fallacia di
uitiarum, suffocat verbum, & sine fructu effi-
23 citur. ¶ Qui verò in terram bonam semina-
tus est: hic est qui audit uerbum, & intelli-
git: & fructum affert, & facit aliud quidem
centesimum, aliud autem sexagesimum,
24 aliud verò tricesimum. ¶ Aliam parabolam
proposuit illis, dicens: Simile factum est re-
gnum cœlorum homini, qui seminauit bonũ
25 semen in agro suo. Cùm autem dormirent
homines, venit inimicus eius, & superfemi-
26 nauit zizania in medio tritici, & abijt. ¶ Cum
autem creuisset herba, & fructum fecisset:
27 tunc apparuerunt & zizania. ¶ Accedentes
D autem serui patrisfamiliàs, dixerunt ei: Do
mine, nónne bonum semen seminasti in
27 agro tuo? Vnde ergo habet zizania? ¶ Et ait
illis: Inimicus homo hoc fecit. Serui autem
dixerunt ei: Vis * imus, & colligimus ea?
29 ¶ Et ait, Non: ne fortè colligentes zizania,
30 eradicetis simul cum eis & triticum. ¶ Sini-
te utraq; crescere usque ad messem: & in tẽ-
pore messis dicam messoribus, Colligite pri-
mum zizania, & alligate ea in fasciculos ad
comburendum: triticum autem congregate
31 in horreum meum. ¶ Aliam parabolam pro
posuit eis, dicens: Simile est regnum cœlo-
rum grano sinapis, quod accipiens homo se-
32 minauit in agro suo. ¶ quod minimum qui-
dem est omnibus seminibus: cùm autem cre
uerit, maius est omnibus oleribus, & fit ar-
bor, ita ut uolucres cœli ueniant & habitent
33 in ramis eius. ¶ Aliam parabolam locutus

centum: aliud sexagīta, aliud triginta. l. Sic paulò post.
mysterium.
Infr. 25. c 29.
vt adimpleatur
dicentis.
Isai. 6. c. 9
Matt. 4. b 12.
Lu. 8. b. 10
Ioha. 12. f 40.
Act. 28. f 26.
Ro. 11. b 8.
Luc. 10. d 23.
Marc. 4. b 14.
Luc. 8. b 11.
Mar. 4 d 26.
Sap. 3. d 24.
* igitur l.
Mar. 4. d 30.
Luc. 13. d 18.
Luc. 13. e 21.

E est eis. Simile est regnum cœlorum fermen-
to, quod acceptum mulier abscondit in fa-
rinæ satis tribus: donec fermentatum est to-
34 tum. ¶ Hæc omnia loquutus est Iesus in
parabolis ad turbas: & sine parabolis non
35 loquebatur eis: ¶ ut impleretur quod dictũ
erat per prophetam, dicentem: Aperiam
in parabolis os meum, eructabo abscondita
36 à constitutione mundi. ¶ Tunc dimissis tur-
bis, uenit in domum: & accesserunt ad eum
discipuli eius, dicentes: Edissere nobis pa-
37 rabolam zizaniorum agri. ¶ Qui respondẽs,
ait illis: Qui seminat bonum semen, est Fi-
38 lius hominis. ¶ Ager autem; est mundus. Bo-
num uerò semen; hi sunt filij regni. Ziza-
39 nia autem; filij sunt nequam. ¶ Inimicus au-
tem qui seminauit ea; est diabolus. Messis
uerò, consummatio seculi est. Messores au-
40 tem; angeli sunt. ¶ Sicut ergo colliguntur
F zizania, & igni comburuntur: sic erit in con-
41 summatione seculi. ¶ mittet Filius hominis
angelos suos, & colligent de regno eius om-
nia scandala, & eos qui faciunt iniquitatẽ:
42 ¶ & mittent eos in caminum ignis: Ibi erit
43 fletus & stridor dentium. ¶ Tunc iusti fulge
bunt sicut Sol in regno patris eorum. Qui
44 habet aures audiendi, audiat. ¶ Simile est
regnum cœlorum thesauro abscondito in
agro: quem qui inuenit homo, abscondit,
& præ gaudio illius uadit, & uendit uniuer-
45 sa quæ habet, & emit agrum illum. ¶ Ite-
rum simile est regnum cœlorũ homini ne-
46 gociatori, quærenti bonas margaritas. ¶ In-
uenta autem una preciosa margarita, abijt,
& uendidit omnia quę habuit, & emit eam.
47 ¶ Iterum simile est regnum cœlorum sage-
næ missę in mare, & ex omni genere pi-
48 scium* congreganti. ¶ quam, cùm impleta
esset, educentes, & secus litus sedentes, ele-
gerunt bonos in uasa, malos autem foras
49 miserunt. ¶ Sic erit in cosummatione se-
G culi: exibunt angeli: & separabunt malos de
50 medio iustorum, ¶ & mittent eos in cami-
num ignis: ibi erit fletus & stridor dentium.
51 ¶ Intellexistis hæc omnia? Dicunt ei, Etiã *.
52 ¶ Ait illis: Ideò, omnis scriba doctus in re-
gno cœlorum, similis est homini patrisfami-
liàs, qui profert de thesauro suo noua & ue-
53 tera. ¶ Et factum est: cùm consummasset
54 Iesus parabolas istas, transijt inde. ¶ Et ue-
niens in patriã suam, & docebat eos in syna-
gogis eorum, ita ut mirarentur, & dicerent:
55 Vnde huic sapiẽtia hæc, & uirtutes? ¶ Non-
ne hic est fabri filius? Nónne mater eius
dicitur Maria: & fratres eius, Iacóbus & Io-
56 seph, & Simõ & Iudas: ¶ & sorores eius, nón-
ne omnes apud nos sunt? Vnde ergo huic om
57 nia ista? ¶ Et scandalizabantur in eo. Iesus
autem dixit eis: Non est propheta sine ho-
58 nore, nisi in patria sua, & in domo sua. ¶ Et
non fecit ibi uirtutes multas, propter incre-
dulitatem illorum.

CAPVT XIIII.

1 IN illo tempore audiuit Herodes tetrarcha
2 famam Iesu; ¶ & ait pueris suis, Hic est

Mar. 4. d 33.
Psal. 77. a 2.
Apoc. 14. c. 15.
Sap. 3. b 7.
Dan. 12. a 3.
-s.
* Domine
Marc. 6. a 1.
Lu. 4. c. 16
Iohã. 6. e 42.
Mar. 6. a 4.
Lu. 4. d. 24
Ioh. 4. f. 44
Mar. 6. b 14.
Lu. 9. a. 1.

A Iohannes Baptista: ipse surrexit à mor-
3 tuis, & ideò virtutes operantur in eo. Herodes enim tenuit Iohannem, & alligauit
eum: & posuit in carcerem propter Hero-
4 diadem vxorem * fratris sui. Dicebat
enim illi Iohannes: Non licet tibi habere
5 eam. Et volens illum occidere, timuit po-
pulum: quia sicut prophetam eũ habebant.
6 Die autem natalis Herodis saltauit filia He
7 rodiadis in medio: & placuit Herodi. Vn-
de cũ iuramento pollicitus est ei dare quod-
8 cunque postulasset ab eo. At illa præmo-
nita a matre sua: Da mihi, inquit, hic in di-
9 sco caput Iohannis Baptistæ. Et contrista-
tus est Rex: ꝓpter iuramentũ aũt, & eos qui
10 pariter recumbebant, iussit dari. Misitq;
11 & decollauit Iohannem in carcere. Et alla-
tum est caput eius in disco: & datũ est puel-
12 læ, & attulit matri suæ. Et accedentes disci-
B puli eius, tulerunt corpus * & sepelierunt il-
13 lud: & venientes nunciauerunt Iesu. Quod
cùm audisset Iesus, secessit inde in nauicula,
in locum desertũ seorsum. & cùm audissent
turbæ, secutæ sunt eum pedestres de ciuitati
14 bus. Et exiens vidit turbam multam: & mi
sertus est eis, & curauit languidos eorum.
15 Vespere autem facto, accesserunt ad eum
discipuli eius, dicẽtes: Desertus est locus, &
hora iam præterijt: dimitte turbas, vt euntes
16 in castella, emant sibi escas. Iesus autem
dixit eis: Non habent necesse ire: date illis
17 vos manducare. Responderunt ei: Non
habemus hic nisi quinque panes & duos pi-
18 sces. Qui ait eis: Afferte mihi illos huc.
19 Et cùm iussisset turbam discumbere super
fœnum, acceptis quinq; panibus & duobus
piscibus, aspiciens in cœlum benedixit: & fre
git, & dedit discipulis panes, discipuli autem
20 turbis. Et manducauerunt omnes, & satu-
C rati sunt. Et tulerunt reliquias, duodecim
21 cophinos fragmentorum plenos. Mandu-
cantium autem fuit numerus, quinq; millia
virorum, exceptis mulieribus & paruulis.
22 Et statim *iussit* Iesus discipulos ascende-
re in nauiculam, & præcedere eũ trans fretũ,
23 donec dimitteret turbas. Et dimissa turba,
ascendit in montem solus orare. Vespere au
24 tem facto solus erat ibi. nauicula autem
in medio mari iactabatur fluctibus. erat enim
25 contrarius ventus. Quarta aũt vigilia no-
26 ctis, venit ad eos ambulans super mare. Et
videntes eum super mare ambulantem, tur-
bati sunt, dicentes: Quia phantasma est. Et
27 præ timore clamauerunt. Statimq; Iesus
locutus est eis, dicens: Habete fiduciam: ego
28 sum, nolite timere. Respondens autem Pe-
trus, dixit: Domine, si tu es, iube me ad te ve-
29 nire super aquas. At ipse ait: Veni. Et de-
D scendens Petrus de nauicula, ambulabat su-
30 per aquam, vt veniret ad Iesum. Videns ve-
rò ventum validum, timuit: & cùm cœpisset
mergi, clamauit, dicens: Domine, saluum me
31 fac. Et continuò Iesus extendens manum,
apprehendit eum, & ait illi: Modicæ fidei,
32 quare dubitasti? Et cùm *ascendissent* in na
33 uiculam, cessauit ventus. Qui autẽ in naui-
cula erant, venerunt, & adorauerunt eum, di
34 centes: Verè filius Dei es. Et cùm trãsfre Matt.6.g
35 tassent, venerunt in Terrã-Genesar. Vt cum 53.
cognouissent eum viri loci illius, miserunt
in vniuersam regionem illam, & obtulerunt
36 ei omnes malè habentes: & rogabant eum
vt vel fimbriam vestimenti eius tãgerent. Et
quicunque tetigerunt, salui facti sunt.

CAPVT XV.

1 TVNC accesserunt ad eũ ab Iero-
A solymis Scribæ & Pharisæi, dicẽ- Marc.7.a
2 tes: Quare discipuli tui trans- 1.
grediuntur *traditionẽ* senio- *traditio-
rũ? nõ enim lauãt manus suas, nes
3 cùm panẽ manducant. Ipse autẽ respondẽs,
ait illis: Quare & vos transgredimini man-
datum Dei propter traditionem vestram? Nã
4 Deus dixit: Honora patrem & matrem. Exo.20.c 12.
& qui maledixerit patri, vel matri, morte
5 moriatur. Vos autem dicitis: Quicunque Deute.5.b
dixerit patri, vel matri, Munus quodcunque 16. et 27.b
6 est ex me, tibi proderit: & non honorifica- 16.
bit patrem suum, aut matrem suã: & irritum Ephes.6.a
fecistis mandatum Dei propter traditionem 2.
7 vestram. Hypocritæ, bene prophetauit de Leui.20.b
8 vobis Isaias, dicens: Populus hic labijs me 9.
B honorat: cor autem eorum longè est à me. Prou.20.b
9 Sine causa autem colunt me, docentes do- 20.
10 ctrinas, & mandata hominum. Et con- Exo.21.16
uocatis ad se turbis, dixit eis: Audite, & in- Isai.29.d
11 telligite. Nõ quod intrat in os, coinquinat 13.
hominem: sed quod procedit ex ore, hoc Marc.7.a
12 coinquinat hominem. Tunc accedentes 6.
discipuli eius, dixerunt ei: Scis, quia Pharisæi, 5.
13 audito verbo hoc, scandalizati sunt? At ille Ioha.15.a
respõdens, ait: Omnis plantatio, quam non 2.
plantauit pater meus cœlestis, eradicabitur. Lu.6.f.39
14 Sinite illos: cæci sunt, * duces cæcorũ. * &
cæcus autem si cæco ducatum præstet, ambo Mar.7.c
15 in foueam cadunt. Respondens autem Pe- 17.
trus, dixit ei: Edissere nobis parabolam istã.
16 At ille dixit: Adhuc & vos sine intellectu
17 estis? Nõ intelligitis, quia omne quod in os
intrat, in ventrem vadit, & in secessum emit-
18 titur? Quæ autem procedũt de ore, de cor-
19 de exeunt, & ea coinquinant hominem: de
corde enim exeunt cogitationes malæ, homi Gene.6.a
cidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa te- 5. & 8.d
20 stimonia, blasphemiæ. hæc sunt quæ coin- 21.
C quinant hominem. Non lotis autem mani-
bus manducare, non coinquinat hominem.
21 Et egressus inde Iesus, secessit in partes Ty
22 ri & Sidõnis. Et ecce mulier Chananæa à Marc.7.c
finibus illis egressa, clamauit, dicens ei: Mise 25.
rere mei Domine fili Dauid: filia mea malè
23 à dæmonio vexatur. Qui non respondit ei
verbum. Et accedentes discipuli eius, roga-
bant eum, dicentes: Dimitte eã: quia clamat
24 post nos. Ipse autem respondens, ait: Non
sum missus nisi ad oues quæ perierunt do- Sup.20.a
25 mus Israël. At illa venit, & adorauit eum, 6.
26 dicens: Domine, adiuua me. Qui respon- Luc.19.b
dẽs ait: Non est bonum sumere panem filio- 10.
27 rum & mittere canibus. At illa dixit: Etiã Iohã.10.a
Domine: nam & catelli edunt de micis quæ 3.

cadunt

cadunt de mensa dominorum suorum.
28 Tunc respondens Iesus, ait illi: O mulier
magna est fides tua: fiat tibi sicut vis. Et sa-
29 nata est filia eius ex illa hora. Et cùm trãs-
isset inde Iesus, uenit secus mare Galilææ: &
30 ascendens in montem sedebat ibi. † Et ac- †Isai. 35.a 5.
cesserunt ad eum turbæ multæ habentes se- Lu.7.d.22
cum mutos, cæcos, claudos, debiles, & alios
multos: & proiecerunt eos ad pedes eius, &
31 curauit eos: ita ut turbæ mirarētur vidētes
mutos loquentes, clauďos ambulantes, cæ-
cos videntes: & magnificabant Deum Israël.
32 † Iesus autem conuocatis discipulis suis, di- Marc. 8.a 1.
D xit: misereor turbæ: quia triduo iam perseue
rant mecum, & non habent quod mandu-
cent: & dimittere eos ieiunos nolo, ne defi-
33 ciāt in via. Et dicunt ei discipuli: Vnde er-
go nobis in deserto panes tantos, vt satu-
34 remus turbam tantam? Et ait illis Iesus:
Quot habetis panes? At illi dixerunt: Se-
35 ptem, & paucos pisciculos. Et præcepit
36 turbæ, vt discumberent super terram. Et
accipiens septem panes, & pisces, & gratias -6.
agens, fregit, & dedit discipulis suis, & di-
37 scipuli dederunt populo. Et comederunt
omnes, & saturati sunt. Et quod superfuit
de fragmentis, tulerunt septem sportas ple-
38 nas. Erant autem qui mãducauerunt, qua-
tuor millia hominum, extra paruulos & mu
39 lieres. Et dimissa turba, ascendit in nauicu
lam: & uenit in fines Magedan.

CAPVT XVI.

1 A ET accesserunt ad eum Pharisæi †Mar. 8.b 11.
& Sadducæi tẽtantes: & roga- Luc.11.g 54.
uerunt eum, vt signum de cœ
2 lo ostenderet eis. At ille re-
spondens, ait illis: Facto vespe
re dicitis, Serenum erit: rubicũdum est enim
3 cœlum. Et mane, Hodie tempestas: rutilat * Hypocri-
enim triste cœlum. * Faciem ergo cœli diiu- tæ 1.°
dicare nostis: signa autem temporum non †Sup. 12.e
4 potestis? †Generatio mala & adultera si- 39.
gnum quærit: & signum non dabitur ei ni- Ion 2.a.1
si signum Ionæ prophetæ. Et relictis illis -6.
5 abiit. Et cùm venissent discipuli eius trans
6 fretum, obliti sunt panes accipere. Qui †Mar. 8.b
dixit illis: †Intuemini, & cauete à fermento 14.
7 Pharisæorum & Sadducæorum. At illi co- Lu.12.a.1
gitabant inter se, dicentes: Quia panes non
8 accepimus. Sciens autem Iesus, dixit:
B quid cogitatis inter uos modicæ fidei, quia
9 panes non habetis? Nondum intelligitis
neque recordamini quinque panum, † in †Sup. 14.c
quinque millia hominum, & quot cophinos 17.
10 sumpsistis? neque septem panum in qua- Iohan.6.b 9.
tuor millia hominum, & quot sportas sum-
11 psistis? Quare non intelligitis, quia non Supr.15.d 34.
de pane dixi vobis, Cauete à fermento Pha Marc. 8.c 27.
12 risæorum & Sadducæorum? Tunc intelle- Lu.9.b.18
xerunt quia non dixerit cauendum à fermē-
to panum, sed à doctrina Pharisæorũ & Sad-
13 ducæorum. Venit autem Iesus in partes
Cæsareæ Philippi: & interrogabat discipu-
los suos, dicens: Quem* dicunt homines es- *me 3.
14 se Filium hominis? At illi dixerunt; Alij

Iohannem Baptistam, alij aũt Eliam: alij ve-
15 rò Ieremiam, aut vnum ex prophetis. †Di- †Ioha.6.g 69.
C cit illis Iesus: Vos autem quem me esse dici-
16 tis? Respondens Simon Petrus, dixit: Tu †Iohan.1.f
17 es Christus, filius Dei viui. Respondens 41.
autẽ Iesus, dixit ei: Beatus es Simon Bar-Io-
na: quia caro & sanguis nõ reuelauit tibi, sed
18 pater meus qui in cœlis est. Et ego dico
tibi, quia tu es Petrus: & super hanc petram
ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi
19 non præualebunt aduersus eam. † Et tibi †Inf. 18.c
dabo claues regni cœlorum. Et quodcũque 18.
ligaueris super terram, erit ligatum & in Iohan.20
cœlis: & quodcunque solueris super terram, c.23.
20 erit solutum & in cœlis. Tunc præcepit 9.
discipulis suis, ut nemini dicerent quia ipse
21 esset Iesus Christus. Exinde cœpit Iesus -6.
ostendĕre discipulis suis, quia oporteret eũ
ire Ierosolymam, & multa pati à senioribus
& Scribis & principibus sacerdotum, & oc-
22 cidi, & tertia die resurgere. Et assumens
eum Petrus, cœpit increpare eum, dicẽs: Ab-
23 sit a te Domine: non erit tibi hoc. Qui con-
D uersus, dixit Petro: † Vade post me satana, †Mar.8.d 33.
scandalum es mihi: quia non sapis ea quæ
24 Dei sunt, sed ea quæ hominum. Tunc Ie- †Sup. 10.d
sus dixit discipulis suis: Si quis vult post me 38.
uenire, abneget semetipsum, & tollat cru- Lu.9.c.23
25 cem suam, & sequatur me. Qui enim vo- & 14.17.
luerit animam suã saluam facere, perdet eã: 17.g 33.
qui autem perdiderit animam suam propter Iohan. 12.
26 me, inueniet eam. Quid enim prodest ho- d.25.
mini, si mundum uniuersum lucretur, animæ †Psal.48.a
uerò suæ detrimentum patiatur? Aut quam 8.
dabit homo commutationẽ pro anima sua? †Psal. 61.b
27 Filius enim hominis uenturus est in gloria 13.
patris sui cum angelis suis, & tunc reddet Act.17.g
28 vnicuique secundum opera eius. Amen di- 31.
co vobis, sunt quidam de hic stantibus, qui Ro.2.a.6
nõ gustabunt mortem, donec uideãt Filium Marc 6.a
hominis uenientem in regno suo.

CAPVT XVII.

1 A ET post dies sex assumit Iesus Lu.9.e.27
Petrum, & Iacobũ, & Iohannem *assumpsit
fratrem eius, & ducit illos in Marc. 9.a 2.
2 montem excelsum seorsum: &
transfiguratus est ante eos. Et Lu.9.d.28
resplenduit facies eius sicut Sol: vestimenta
3 autẽ eius facta sunt alba sicut nix. Et ecce
apparuerunt illis Moyses & Elias cũ eo lo-
4 quentes. Respondẽs autẽ Petrus, dixit ad Ie-
sum: Domine, bonum est nos hic esse: si uis,
faciamus hic tria tabernacula, tibi unum, &
5 Moysi unum, & Eliæ unum. Adhuc eo lo-
quẽte, ecce nubes lucida obumbrauit eos: † Et 2.Pet.1.d
ecce vox de nube, dicens: Hic est filius meus 17.
dilectus, in quo mihi bene complacui: ipsum Supr.3.d
6 audite. Et audientes discipuli, ceciderunt 17.
7 in faciem suam, & timuerunt ualde. Et
accessit Iesus, & tetigit eos, dixitq; eis: Sur-
8 gite, & nolite timere. Leuantes autem ocu-
los suos, neminem uiderunt, nisi solum Ie-
9 sum. Et descendentibus illis de monte, præ-
B cepit eis Iesus, dicens: Nemini dixeritis ui-
sionẽ, donec Filius hominis à mortuis resur

10 gai.? Et interrogauerunt eum discipuli, di-
centes: ‖ Quid ergo Scribæ dicunt, quòd Eliā Marc.9.b
11 oporteat primum venire? ? At ille respon- 1.
dens,ait eis:Elias quidem venturus est *, & Mala. 4.a
12 restituet omnia. ? dico autem vobis, quia
Elias iam vénit, & non cognouerunt eum, up.11 b
sed fecerunt in eo quæcunque voluerunt. Sic 4.
13 & Filius hominis passurus est ab eis. ? Tunc primū 1.
intellexerunt discipuli, quia de Iohanne Marc.9.c
14 Baptista dixisset eis. ? ‖ Et cum venisset ad 4.
turbam,accessit ad eū homo genibus prouo- Luc. 9.e
15 lutus ante eum, ? dicens: Domine mise- 7.
rere filio meo, quia lunaticus est,& male pa
C titur: nam sæpe cadit in ignem,& crebrò in
16 aquam. ? Et obtuli eum discipulis tuis: &
non potuerunt curare eum.‖ Respondens* Ie- † autem
17 sus, ait: ? O generatio incredula & peruer-
sa,quousque ero vobiscum? vsquequo patiar
18 vos? Afferte huc illum ad me. ? Et increpa-
uit illum Iesus:& exijt ab eo dæmonium, &
19 curatus est puer ex illa hora. ? Tunc acces-
serunt discipuli ad Iesum secretò, & dixe-
runt: Quare nos non potuimus ejicere illū?
20 ? Dixit illis Iesus: Propter incredulitatem ve
stram: ‖ Amen quippe dico vobis,si habueri- Luc. 17.b
tis fidem sicut granum sinapis, dicetis mon-
ti huic, Transi hinc illuc: & transibit, & ni-
21 hil impossibile erit vobis. ? Hoc autem genus
non ejicitur nisi per orationem & ieiuniū.
22 ? ‖ Conuersantibus autem eis in Galilæa, Mar.9.e
dixit illis Iesus: Filius hominis tradendus 1.
23 est in manus hominum: ? & occident eum, uc.9.f
& tertia die resurget. Et contristati sunt ve- 4. et 24.
24 hemēter. ? Et cùm venissent Capharnaū, ac- .7.
D cesserunt qui didrachma accipiebant, ad Pe- nfr. 20. c
trum,& dixerunt ei: Magister vester non sol- 8.
25 uit didrachma? Ait, Etiam. ? Et cùm in-
trasset in domum, præuenit eum Iesus, di-
cens: Quid tibi videtur Simon? Reges ter-
ræ à quibus accipiunt tributū vel censum? à
26 filijs suis, an ab alienis? ? Et ille dixit: Ab
alienis. Dixit illi Iesus: Ergo liberi sunt fi-
27 lij. ? Vt autem non scandalizemus eos,vade
ad mare, & mitte hamum: & eum piscem
qui primus ascenderit, tolle: & aperto ore
eius,inuenies statérem: illum sumens,da eis
pro me & te.

CAPVT XVIII.

1 IN illa hora accesserunt discipu-
A li ad Iesum, dicentes: ‖ Quis Mar.9.e
putas, maior est in regno cœ- 4.
2 lorum? ? ‖ Et aduocans Iesus uc.9.f
paruulum, statuit eum in me- 6.
3 dio eorum, ? & dixit: Amen dico vobis, nisi nf. 19.b
conuersi fueritis,& efficiamini sicut paruuli, 4.
4 non intrabitis in regnum cœlorum. ? Qui- .Cor.14.d
cumque ergo humiliauerit se,sicut paruulus 0.
5 iste, hic est maior in regno cœlorum. ? Et
qui susceperit vnum paruulum talem in
6 noīe meo,me suscipit: ? ‖ qui aūt scandaliza- Mar. 9.f
uerit vnū de pusillis istis q in me credūt,expe 31.
dit ei vt suspēdat mola asinaria in collo eius,
7 & demergatur in profundū maris. ? ‖ Væ mundo Luc.17.a
à scādalis. Necesse est enim,vt veniāt scādala:
veruntamen væ homini illi per quem scan-
8 dalum venit. ? ‖ Si autem manus tua,vel pes Supr.5.e
tuus scandalizat te: abscinde eum,& proijce 30.
abs te: bonum tibi est ad vitam ingredi de- Marc. 9.g
bilem vel claudum, quàm duas manus vel 43.
duos pedes habentem mitti in ignem æter-
9 num. ? Et si oculus tuus scandalizat te, erue
B eum, & proijce abs te: bonum tibi est vnū
oculum habentem in vitam intrare, quàm
duos oculos habentem mitti in gehennam
10 ignis. ? Videte ne contemnatis vnum ex his
pusillis: dico enim vobis, quia ‖ angeli eo- †Psal. 33.a
rum in cœlis semper vident faciem patris 8.
11 mei qui in cœlis est. ? ‖ Venit enim Filius ho- ‖Luc.19.b
12 minis saluare qđ perierat. ? ‖ Quid vobis vi- 10.
detur? si fuerint alicui centum oues,& erra- Luc.15.a
uerit vna ex eis:nonne relinquit nonaginta 4.
nouem in montibus, & vadit quærere eam,
13 quæ errauit? ? & si contigerit, vt inueniat
eam: amen dico vobis, quia gaudet super
eam magis, quàm super nonaginta nouem
14 quæ non errauerunt. ? Sic non est voluntas
ante patrem vestrum qui in cœlis est, vt pe-
15 reat vnus de pusillis istis. ? Si ‖ autē pecca- ‖Leu.17.a
uerit in te frater tuus: vade, & corripe eum 5.
inter te & ipsum solum· si te audierit, lucra-
16 tus eris fratrem tuum. ? si autem te non au-
dierit: adhibe tecum adhuc vnum vel duos,
vt ‖ In ore duorum uel trium testium stet om ‖Deut.19.d
17 ne uerbum. ? Quod si non audierit eos: 17.
C dic ecclesiæ. si autem ecclesiam non au- Eccle. 19.b
dierit, sit tibi sicut ‖ ethnicus & publicanus. 13.
18 ? ‖ Amen dico uobis, quæcunq; alligaueritis Iacob.5.d
super terrā, erunt ligata & in cœlo: & quæcū- 19.
que solueritis sup terrā, erūt soluta & in cœ ‖Deut.19.a
19 lo. ? Iterum dico uobis, quia si duo ex uobis 15.
cōsenserint super terram, de omni re quam- 1.Cor.13.a
cunque petierint, fiet illis à patre meo, q in 1.
20 cœlis est. ? ‖ Vbi enim sunt duo uel tres con- Hebr. 10.d
gregati in nomine meo, ibi sum in medio eo 28.
21 rum. ? Tunc accedens Petrus ad eum, dixit: Iohan 8.c
‖ Dñe quoties peccabit in me frater meus, & 17.
22 dimittā ei usq; septies? ? Dixit illi Iesus: Nō 2. Thess.3.
dico tibi usque septies: sed usque septuagies d.14.
23 septies. ? Ideo assimilatum est regnum cœ- 1.Cor. 5.c
lorum homini regi, qui uoluit rationē pone 9.
24 re cum seruis suis. ? Et cùm cœpisset ratio- Iohan.20.
nem ponere, oblatus est ei unus qui debebat d.13.
25 ei decem millia talenta. ? Cum autem non Luc. 17.a
haberet unde redderet, iussit eum dominus 4.
eius uænundari, & uxorem eius & filios,&
26 omnia quæ habebat, & reddi. ? Prócidens
D autem seruus ille, orabat eum, dicens: Patien
27 tiam habe in me,& omnia reddam tibi. ? Mi
sertus autē dominus serui illius, dimisit eū,
28 & debitum dimisit ei. ? Egressus autem
seruus ille, inuēnit unum de conseruis suis
qui debebat ei centum denarios: & tenens
suffocabat eum,dicens: Redde quod debes.
29 ? Et prócidens conseruus eius, rogabat eū,
dicens: Patientiam habe in me, & omnia
30 reddam tibi. ? Ille autem noluit: sed abijt,&
misit eum in carcerem,donec redderet debi-
31 tum. ? Videntes autem conserui eius quæ fie-
bāt, cōtristati sunt ualde: & uenerunt,& nar-
rauerunt domino suo omnia quę facta fue-
32 rant. ? Tunc uocauit illum dominus suus, &

ait illi,

ait illi: Serue nequam, omne debitum dimisi
33 tibi, quoniã rogasti me: nónne ergo opor-
tuit & te misereri cõserui tui, sicut & ego
34 tui misertus sum? Et iratus dñs eius, tradi-
dit eũ tortoribus, quoadusque redderet uni-
35 uersum debitum. Sic & pater meus cœlestis
faciet uobis, si non remiseritis unusquisq; fra-
tri suo de cordibus uestris.

CAPVT XIX.

1 ET factum est, cùm consummas-
A set Iesus sermones istos, mi-
grauit à Galilæa, & uenit in
fines Iudææ trans Iordanem,
2 & secutæ sũt eũ turbæ multæ:
3 & curauit eos ibi. Et accesserũt ad eũ Pha-
risęi tentantes eum, & dicẽtes: Si licet homi-
ni dimittere uxorem suam, quacunque ex
4 causa? Qui respondens, ait eis: Non legistis
quia qui fecit* ab initio, masculũ & fœminã
5 fecit eos? Et dixit: Propter hoc dimittet
homo patrem & matrẽ, & adhærebit uxori
6 suæ: & erunt duo in carne una. Itaque iam
nõ sunt duo, sed una caro. Quod ergo Deus
7 coniunxit, homo non separet. Dicunt illi:
Quid ergo Moyses mandauit dare libellum
8 repudij, & dimittere? Ait illis: Quoniã Moy
ses ad duritiam cordis uestri permisit uobis
dimittere uxores uestras: ab initio autẽ nõ
9 fuit sic. Dico autem vobis, quia quicunque
B dimiserit vxorem suam, nisi ob fornicatio-
nem, & aliam duxerit, mœchatur: & qui
10 dimissam duxerit, mœchatur. Dicunt ei
discipuli eius: Si ita est causa hominis cum
11 vxore, non expedit nubere. Qui dixit illis:
Non omnes capiunt verbum istud, sed qui-
12 bus datum est. Sunt enim eunùchi qui de
matris utero sic nati sunt: & sunt eunùchi
qui facti sunt ab hominibus: & sunt eunû-
chi qui seipsos castrauerunt propter regnũ
13 cœlorum. Qui potest capere, capiat. Tunc
oblati sunt ei paruuli, ut manus eis impone
ret & oraret. Discipuli autem increpabant
14 eos. Iesus uerò ait eis: Sinite paruulos, &
nolite eos prohibere ad me uenire: talium
15 est enim regnum cœlorum. Et cùm im-
16 posuisset eis manus, abijt inde. Et ecce
vnus accedens, ait illi: Magister bone, quid
17 boni faciam vt habeam vitam ęternã? Qui
dixit ei: Quid me interrogas de bono? Vnus
C est bonus, Deus. Si autem uis ad uitam ingre
18 di, serua mandata. Dicit illi: Quæ? Iesus aũt
dixit: Nõ homicidiũ facies: Nõ adulterabis:
Nõ facies furtũ: Non falsum testimonium di
19 ces: Honora patrem tuum & matrem tuã:
20 Diliges proximum tuum sicut teipsum. Di
cit illi adolescens: Omnia hæc custodiui-à
21 iuuentute mea: quid adhuc mihi deest? Ait
illi Iesus: Si vis perfectus esse, vade vẽde* quæ
habes, & da pauperibus, & habebis thesaurũ
22 in cœlo: & ueni, sequere me. Cùm audis-
set autem adolescens uerbum, abijt tristis:
23 erat enim habens multas possessiones. Ie-
sus autem dixit discipulis suis: Amen dico vo
bis, quia diues difficilè intrabit in regnũ cœ-
24 lorum. Et iterum dico uobis: facilius est ca

Luc. 2. c 35. | Supr. 6. b 81. | Mar. 11. c 25. | Marc. 10. a. 1. | Mar. 10. a 2. | Gene. 1. d 27. | * hominẽ | Gene. 2. d 24. | Ephes. 5. g 31. | 1. Cor. 6. d 16. | Deu. 24. a 1. | Supr. 5. e 32. | Marc. 10. b. 11. | Luc. 16. d 18. | 1. Cor. 7. b 10. | Mar. 10. b 13. | Luc. 18. c 15. | Sup. 18. a 3. | Mar. 10. b. 17. | Luc. 18. d 18. | Exo. 20. c 13. | -8. | * omnia

melum per foramẽ acus trãsire, quàm diuitẽ
25 intrare in regnum cœlorũ. Auditis autem
his, discipuli mirabantur ualde, dicẽtes: Qui
26 ergo poterit saluus esse? Aspiciens autem Ie
D sus dixit illis: Apud homines hoc impossibi-
le est: apud Deum autem omnia possibilia
27 sunt. Tũc respondens Petrus, dixit ei: Ecce
nos reliquimus omnia, & secuti sumus te,
28 quid ergo erit nobis? Iesus autẽ dixit illis:
Amẽ dico uobis, quòd uos qui secuti estis me,
in regeneratione cùm sederit Filius hominis
in sede maiestatis suæ, sedebitis & uos sup
sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus
29 Israël. Et omnis qui reliquerit domum, uel
fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrẽ,
aut uxorem, aut filios, aut agros, propter no
men meũ; centuplum accipet, & uitam æter-
30 nam possidebit. Multi autem erunt primi,
nouissimi: & nouissimi, primi.

CAPVT XX.

1 SIMILE est regnũ cœlorum ho-
A mini patri familiàs, qui exijt pri-
mo manè conducere operarios
2 in uineam suam. Conuentio-
ne autẽ facta cum operarijs ex
denario diurno, misit eos in uineam suam.
3 Et egressus circa horam tertiam, vidit alios
4 stãtes in foro ociosos. & dixit illis: Ite & uos
in uineam*: & quod iustum fuerit, dabo uo-
5 bis. Illi autem abierunt. Iterum autem
exijt circa sextam, & nonam horam: & fecit
6 similiter. Circa undecimam uerò exijt, &
inuénit alios stantes, & dicit illis: Quid hic
7 statis tota die ociosi? Dicunt ei: Quia nemo
nos conduxit. Dicit illis: Ite & vos in vineã*.
8 Cùm sero autem factum esset, dicit domi-
B nus uineæ procuratori suo: Voca operarios,
& redde illis mercedẽ, incipiens à nouissimis
9 usque ad primos. Cùm uenissent ergo qui
circa undecimam horam uenerant, accepe-
10 runt singulos denarios. Venientes autem
& primi, arbitrati sunt quòd plus essent ac-
cepturi: acceperũt autem & ipsi singulos de-
11 narios. Et accipientes murmurabãt adver-
12 sus patremfamiliàs, dicentes: Hi nouissimi
vna hora fecerunt: & pares illos nobis fecisti
13 qui portauimus pondus diei & æstus. At il-
le respondens uni eorum, dixit: Amice, non
facio tibi iniuriam: nónne ex denario con-
14 uenisti mecum? Tolle quod tuum est, &
uade: uolo autem & huic nouissimo dare si-
15 cut & tibi. Aut non licet mihi quod uolo,
facere? an oculus tuus nequam est, quia ego
16 bonus sum? Sic erunt nouissimi, primi: &
primi, nouissimi. multi.n. sunt uocati: pau-
17 ci uerò electi. Et ascendens Iesus Ieroso
lymam, assumpsit duodecim discipulos secre
18 to, & ait illis: Ecce ascẽdimus Ierosolymã,
& Filius hominis tradetur principibus sa-
C cerdotum & Scribis, & condemnabunt eum
19 morte, & tradent eum Gentibus ad illuden
dum, & flagellandum, & crucifigendum: &
20 tertia die resurget. Tunc accessit ad eũ
mater filiorum Zebedæi cum filijs suis, ado-
21 rans & petens aliquid ab eo. Qui dixit ei

Mar. 10. d. 27. | Luc. 18. c 28. | Luc. 22. c 30. | Infr. 20 b 16. | Mar. 10. c 31. | Luc. 13. f 30. | * meam | * meam | Sup. 19. d 30. | Mar. 10. c. 32. | Luc. 18. f 31. | Infr. 28. b. 10. | Mar. 10. c. 35. | Luc. 18. f 31.

Quid uis? Ait illi: Dic, vt sedeant hi duo filij
mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad sini
22 stram in regno tuo. Respondens autem Ie-
sus, dixit: Nescitis quid petatis. Potestis bibe-
re calicem, quem ego bibiturus sum? Dicunt
23 ei: Possumus. Ait illis: Calicem quidem
meum bibetis: sedere autem ad dexteram
meam [a]& sinistram, non est meum dare vo-
24 bis: sed quibus paratum est a patre meo. Et
audientes decem, indignati sunt de duobus
25 fratribus. Iesus autem vocauit eos ad se,
D & ait: Scitis, quia principes gentium domi-
nātur eorum: & qui maiores sunt, potestatē
26 exercent in eos. Non ita erit inter uos: sed
quicunque voluerit inter uos maior fieri, sit
27 vester minister: & qui voluerit inter vos
28 primus esse, erit uester seruus. sicut Filius
hominis non venit ministrari, sed ministra-
re, & dare animam suam redemptionem pro
29 multis. Et egredientibus illis ab Iericho,
30 secuta est eum turba multa: & ecce duo
cæci sedentes secus uiam, audierunt quia Ie-
sus transiret: & clamauerunt, dicentes: Do-
31 mine, miserere nostri, fili Dauid. Turba
autem increpabat eos, vt tacerent. At illi ma
gis clamabant, dicentes: Domine, miserere
32 nostri, fili Dauid. Et stetit Iesus, & uocauit
33 eos, & ait: Quid uultis ut faciam uobis? Di
cūt illi: Domine, vt aperiantur oculi nostri.
34 Misertus autem eorum Iesus, tetigit ocu-
los eorum. Et confestim uiderunt, & secuti
sunt eum.

CAPVT XXI.

1 Et cùm appropinquassent Ierosolymis, & uenissent Beth-pha-
A ge, ad Montem-oliueti, tūc Ie-
2 sus misit duos discipulos, di-
cens eis: Ite in castellum quod
contra uos est, & statim inuenietis asinam
alligatam, & pullum cum ea: soluite, & addu
3 cite mihi. Et si quis vobis aliquid dixerit,
dicite, quia Dñs his opus habet: & confe-
4 stim dimittet eos. Hoc autem factum est, ut
adimpleretur quod dictum est per prophetā,
5 dicentem: Dicite filiæ Sion: Ecce rex tuus
uenit tibi māsuetus, & sedens super asinam
6 & pullum filium subiugalis. Euntes autem
discipuli, fecerunt sicut præcepit illis Iesus.
7 Et adduxerunt asinam & pullum: & impo-
suerunt super eos uestimenta sua, & eum
8 desuper sedere fecerunt. Plurima autem tur
ba strauerunt vestimenta sua in via: alij au-
tem cædebāt ramos de arboribus, & sterne-
9 bant in via: turbæ autem quæ præcedebant,
& quę sequebantur, clamabant, dicētes: Ho-
san-na filio Dauid: Benedictus qui venit in
nomine Domini: hosan-na in altissimis.
10 Et cùm intrasset Ierosolymam, commota
est uniuersa ciuitas, dicens: Quis est hic?
11 Populi autem dicebant: Hic est Iesus pro-
12 pheta, à Nazareth Galilææ. Et intrauit
Iesus in templum Dei, & eijciebat omnes
uendentes & ementes in templo; & mensas
nummulariorum, & cathedras uendentium co
13 lumbas, euertit: & dicit eis: Scriptum est,
Domus mea, domus orationis vocabitur:

[a] vel. — Mar. 10. f 41. — Luc. 22. a 25. — Phil. 2. a 7. — Mar. 10. g. 46. — Luc. 18. f 35. — Mar. 11. a 1. — Luc. 19. d 29. — Isai. 62. c 11. — Zacha. 9. b 9. — Ioha. 12. b 15. — Psal. 117. d 26. — Mar. 11. b 9. — Luc. 19. f 38. — Marc. 11. b. 15. — Ioh. 2. c. 14 — Deut. 14. d 25. — Luc. 19. g 45 — Isai. 56. a 7. — Iere. 7. b 11.

vos autem fecistis illam speluncam latro-
14 num. Et accesserunt ad eum cæci, & claudi
15 in templo: & sanauit eos. Videntes autem
principes sacerdotū & Scribæ mirabilia quæ
fecit, & pueros clamantes in templo, &
dicentes, Hosan-na filio Dauid: indignati
16 sunt, & dixerunt ei: Audis quid isti dicūt?
Iesus autem dixit eis: Vtiq; nunquam legi-
stis, Quia ex ore infantium & lactentium
17 perfecisti laudem? Et relictis illis, abijt fo-
ras extra Ciuitatē in Beth-aniam: ibiq; mā-
18 sit. Manè autem reuertens in Ciuitatem,
19 esurijt. Et videns fici arborem vnam se-
cus viam, venit ad eam: & nihil inuēnit in
ea nisi folia tantùm. & ait illi: Nunquam ex
te fructus nascatur in sempiternū. Et arefacta
20 est cōtinuò ficulnea. Et videntes discipuli,
mirati sunt, dicentes: Quomodo continuò
21 aruit? Respondens autem Iesus, ait eis: Amē
dico vobis, si habueritis fidem, & non hæsi-
tatieritis, non solum de ficulnea facietis: sed
& si monti huic dixeritis, Tolle, & iacta te
22 in mare: fiet. Et omnia quæcunque petie-
23 ritis in oratione credentes, accipietis. Et
cum uenisset in templum, accesserunt ad cū
docentem principes sacerdotum & seniores
populi, dicentes: In qua potestate hæc
facis? Et quis tibi dedit hanc potestatem?
24 Respōdens Iesus, dixit eis: Interrogabo vos
C & ego vnum sermonem: quē si dixeritis mi-
hi, & ego uobis dicam in qua potestate hæc
25 facio. Baptismus Iohannis unde erat: è
cœlo, an ex hominibus? At illi cogitabant
26 inter se, dicentes: Si dixerimus è cœlo, di-
cet nobis, Quare ergo non credidistis illi? Si
autē dixerimus, Ex hominibus: timemus tur
bam. omnes enim [b]habent Iohannem
27 sicut prophetam. Et respondentes Iesu, di-
xerunt: Nescimus. Ait illis & ipse: Nec ego
28 dico uobis in qua potestate hæc facio. Quid
autem vobis uidetur? Homo quidam habe-
bat duos filios: & accedēs ad primum, dixit:
29 Fili, vade hodie operare in vinea mea. Ille
autem respondens, ait: Nolo. Postea autem
30 pœnitentia motus, abiit. Accedens autem
ad alterum, dixit similiter. At ille respon-
31 dens, ait: Eo Domine. Et non iuit: quis
ex duobus fecit voluntatem patris? Dicūt ei:
Primus. Dicit illis Iesus: Amē dico vobis, quia
publicani & meretrices præcedunt uos in re
32 gnū Dei. Venit enim ad uos Iohānes in uia
iustitiæ: & non credidistis ei: publicani au-
tem & meretrices crediderunt ei: Vos autē
uidentes nec pœnitentiam habuistis postea,
33 vt crederetis ei. Aliam parabolam audi-
D te: Homo erat paterfamiliàs, qui plantauit ui
neam, & sepem circundedit ei, & fodit in ea
torcular, & ædificauit turrim, & locauit
34 eam agricolis: & peregrè profectus est. Cùm
autem tēpus fructuum appropinquasset, mi-
sit seruos suos ad agricolas, ut acciperēt fru-
35 ctus eius. Et agricolæ apprehensis seruis
eius, alium ceciderunt, alium occiderunt,
36 alium uerò lapidauerunt. Iterum misit
alios seruos plures prioribus: & fecerūt illis
37 similiter. Nouissimè autem misit ad eos fi-

Mar. 11. c. 18. — Luc. 19. g 47. — Psal. 8. a 3. — Mar. 11. b. 13. — Mar. 11. c. 20. — Sup. 7. a. 7 — Mar. 11. c 24. — Ioan. 15. b 7. — Ioan. 3. d 22. — Mar. 11. d 28. — Lu. 20 a. 2 — Sup. 14. a 5. — [b] habebant — Marc. 6. c 20. — Mar. 12. a 1. — Lu. 20. b. 9 — Isa. 5. a. 1. b 5. — Iere. 2. d 21.

lium

lium suum, dicens: Verebuntur filium meum.
38 Agricolæ autem videntes filium, dixerunt
intra se: Hic est hæres, venite, occidamus
39 eum, & habebimus hæreditatem eius. Et
apprehensum eum eiecerunt extra vineam, &
40 occiderũt. Cum ergo venerit dominus vi-
41 neæ, quid faciet agricolis illis? Aiunt illi:
Malos male perdet: & vineam suam locabit
alijs agricolis, qui reddent ei fructum tempo-
42 ribus suis. Dicit illis Iesus: Nunquam legi-
stis in scripturis: Lapidem quem reprobaue-
runt ædificantes, hic est factus in caput an-
guli? A Domino factum est istud: & est mira-
43 bile in oculis nostris? Ideo dico vobis, quia
auferetur à vobis regnũ Dei, & dabitur Gen-
44 ti facienti fructus eius. Et qui ceciderit su-
per lapidem istum, confringetur: super quem
45 vero ceciderit, conteret eum. Et cum au-
dissent principes sacerdotum & Pharisæi pa-
rabolas eius, cognouerunt quòd de ipsis dice-
46 ret. Et quærentes eum tenere, timuerunt
turbas: quoniam sicut prophetã eũ habebant.

Inf. 26.a 3. & 27.a 2. Ioh. 11.g 53. Psal. 117.c. 22. Act. 4.b 11. Rom. 9.g 33. 1. Pet. 2.a 7. Luc. 20.c 17. Mar. 12.a 10. Zach. 12.a 3. Dan. 2.c 34.

CAPVT. XXII.

1 A Et respondens Iesus, dixit iterũ
in parabolis eis, dicens: Simi-
2 le factum est regnum cœlorum
homini Regi, qui fecit nuptias
3 filio suo. Et misit seruos suos
vocare inuitatos ad nuptias: & nolebant ve-
4 nire. Iterum misit alios seruos, dicens: Di-
cite inuitatis, Ecce prandium meum para-
ui: tauri mei & altilia occisa, & omnia pa-
5 rata: venite ad nuptias. Illi autẽ negle-
xerunt: & abierunt, alius in villam suam,
6 alius vero ad negociationem suam. Re-
liqui vero tenuerunt seruos eius, & contu-
7 melijs affectos, occiderunt. Rex autem
cùm audisset, iratus est: & missis exerciti-
bus suis, perdidit homicidas illos, & ciuita-
8 tẽ illorũ succẽdit. Tunc ait seruis suis: Nu-
ptiæ quidem paratæ sunt: sed qui inuitati
9 erant, non fuerunt digni. Ite ergo ad exi-
tus viarum: & quoscunque inueneritis, vo-
10 cate ad nuptias. Et egressi serui eius in
vias, congregauerunt omnes quos inuene-
runt, malos, & bonos: & impletæ sunt nu-
11 ptiæ discumbentium. Intrauit autem
Rex, ut uideret discumbentes: & uidit ibi
hominem non uestitum ueste nuptiali.
12 Et ait illi: Amice, quomodo huc intrasti
B non habens uestem nuptialem? At ille ob-
13 mutuit. Tunc dixit Rex ministris: Ligatis
manibus & pedibus eius, mittite eum in te-
nebras exteriores: ibi erit fletus & stridor
14 dentium. Multi enim sunt uocati, pauci
15 uerò electi. Tunc abeuntes Pharisæi, consi-
lium inierunt, ut caperent eum in sermone.
16 Et mittunt ei discipulos suos cum Herodia-
nis, dicentes: Magister, scimus quia uerax
es, & uiam Dei in ueritate doces, & non est ti-
bi cura de aliquo: non enim respicis personã
17 hominũ: dic ergo nobis quid tibi uidetur:
18 licet censum dare Cæsari, an non? Cogni-
ta autẽ Iesus nequitia eorum, ait: Quid me tẽ-
19 tatis hypocritæ? ostendite mihi numisma

Luc. 14.d 16. Apo. 19.b 9. Sup. 8.b 12. & 13.f 42. Infr. 25.d 30. Mar. 12.b 13. Luc. 21.c 20.

20 census. At illi obtulerunt ei denarium. Et
ait illis Iesus: Cuius est imago hæc, & super-
21 scriptio? Dicunt ei: Cæsaris. Tunc ait il-
C lis: Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsa-
22 ri, & quæ sunt Dei, Deo. Et audientes mi-
23 rati sunt, & relicto eo, abierunt. In illo
die accesserunt ad eum Sadducæi, qui dicunt
non esse resurrectionem: & interrogauerunt
24 eum, dicentes: Magister, Moyses dixit,
Si quis mortuus fuerit non habens filium: vt
ducat frater eius vxorem illius, & suscitet se-
25 men fratri suo. Erant autem apud nos
septem fratres: & primus uxore ducta, de-
functus est: & non habens semen, reliquit
26 uxorẽ suam fratri suo. Similiter secundus,
27 & tertius, usque ad septimum. Nouissimè
28 autẽ omnium & mulier defuncta est. In re-
surrectione ergo, cuius erit de septem, uxor?
29 omnes enim habuerunt eam. Respondens
autem Iesus, ait illis: Erratis, nescientes scri-
30 pturas, neq; uirtutem Dei. In resurrectione
enim neque nubent, neque nubentur: sed
31 sunt sicut angeli Dei in cœlo. De resurre-
ctione autem mortuorum non legistis quod
32 dictum est à Deo, dicente uobis: Ego sum
Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Ia-
cob? Non est Deus mortuorum, sed uiuen-
33 tium. Et audientes turbæ, mirabantur in
34 doctrina eius. Pharisæi autem audientes
D quòd silentium imposuisset Sadducæis, con-
35 uenerunt in unum: & interrogauit eũ unus
36 ex eis legis doctor, tentans eum: Magister,
quod est mandatum magnum in Lege?
37 Ait illi Iesus: Diliges Dominum Deum tuũ
ex toto corde tuo, & in tota anima tua, &
38 in tota mente tua. Hoc est maximum &
39 primum mandatum. Secundum autem si-
mile est huic: Diliges proximum tuum si-
40 cut teipsum. In his duobus mandatis vni-
41 uersa lex pendet & prophetæ. Congrega-
tis autem Pharisæis, interrogauit eos Iesus,
42 dicẽs: Quid uobis uidetur de Christo? cuius fi-
43 lius est? Dicũt ei: Dauid. Ait illis: Quõ ergo
44 Dauid in spiritu uocat eũ Dñm, dicẽs. Di-
xit Dñs Dño meo, Sede a dextris meis, donec
ponam inimicos tuos scabellum pedũ tuo-
45 rum? Si ergo Dauid uocat eum Dominum:
46 quomodo filius eius est? & nemo poterat ei
respõdere uerbum: neque ausus fuit quisquã
ex illa die eum amplius interrogare.

Ro. 13.b 7. Mar. 12. b. 19. Luc. 20.d 28. Act. 23.b 6. Deut. 25.a 5. Exod. 3.b 6. Mar. 12. d. 28. Deut. 6.a 5. Luc. 10.e 27. Leui. 19.d 18. Mar. 12.e 31. Mar. 12. d. 35. Luc. 20.g 41. Psa. 109. a. 1.

CAPVT XXIII.

1 A Tunc Iesus locutus est ad turbas
& ad discipulos suos, dicens:
2 Super cathedram Moysi sede-
3 runt Scribæ & Pharisæi. Om-
nia ergo quæcunque dixerint
uobis, seruate & facite: secundum uerò ope-
ra eorum nolite facere: dicunt enim & non
4 faciunt. Alligãt enim onera grauia & im-
portabilia, & imponunt in humeros homi-
num: digito autem suo nolunt ea mouere.
5 Omnia uerò opera sua faciunt, ut uideantur
ab hominibus: dilatant enim phylacteria
6 sua, & magnificant fimbrias. Amant autem
primos recubitus in cœnis, & primas cathe-

2. Esd. 8.a 4. Luc. 11.g 46. Act. 15.b 10. Deu. 6.b.8 Nu. 15.d 38.

dras

7 dras in synagogis, & salutationes in foro,
8 & uocari ab hominibus, rabbi. Vos autem
nolite vocari rabbi. Vnus est enim magister
9 uester: omnes autem vos, fratres estis. Et pa-
B trem nolite vocare vobis super terram: unus
10 est enim pater uester, qui in cœlis est. Nec
vocemini magistri: quia magister vester, vnus
11 est, Christus. Qui maior est uestrum, erit
12 minister vester. Qui autẽ se exaltauerit,
humiliabitur: & qui se humiliauerit, exalta-
13 bitur. Væ autem uobis Scribæ & Pharisæi
hypocritæ: quia clauditis regnum cœlorum
ante homines: vos enim non intratis: nec in-
14 troeuntes sinitis intrare. Væ vobis Scribæ
& Pharisæi hypocritæ: quia comeditis do-
mos viduarum, orationes longas orantes:
propter hoc amplius accipietis iudicium.
15 Væ vobis Scribę & Pharisæi hypocritæ: quia
circuitis mare & aridam, ut faciatis unum
proselytum, & cùm fuerit factus, facitis eum
16 filium gehennæ duplo quàm vos. Væ vo-
bis duces cæci, qui dicitis, Quicunque iurauc-
rit per templum, nihil est: qui autem iuraue-
17 rit in auro templi, debet. Stulti & cęci, quid
enim maius est, aurum, an templum quod
18 sanctificat aurum? Et quicunque iurauerit
in altari, nihil est: quicunq; autem iurauerit
19 in dono quod est super illud, debet. Cæci,
quid enim maius est, donum, an altare quod
20 sanctificat donum? Qui ergo iurat in alta-
C ri, iurat in eo, & in omnibus quæ super illud
21 sunt: & quicunque iurauerit in templo, iu-
22 rat in illo, & in eo qui habitat in ipso: &
qui iurat in cœlo, iurat in throno Dei, & in
23 eo qui sedet super eum. Væ vobis Scribæ
& Pharisæi hypocritæ: quia decimatis men-
tam & anethum & cyminum, & reliquistis
quæ grauiora sunt legis, iudiciũ, & misericor-
diam, & fidem. hęc oportuit facere, & illa nõ
24 omittere. Duces cæci, excolantes culicem,
25 camelũ autem glutientes. Væ vobis Scri-
bę & Pharisæi hypocritæ: quia mundatis quod
deforis est calicis & paropsidis: intùs autẽ
26 pleni estis rapina & immunditia. Pharisæe
cæce, munda priùs quod intùs est, calicis &
paropsidis, ut fiat id quod déforis est, mun-
27 dum. Vę vobis Scribæ & Pharisæi hypo-
critę: quia similes estis sepulchris dealbatis,
quæ aforis parent hominibus speciosa, intùs
verò plena sunt ossibus mortuorum, & omni
28 spurcitia. sic & vos áforis quidem paretis
hominibus iusti: intùs autem pleni estis hy-
29 pocrisi & iniquitate. Vę uobis Scribę &
D Pharisæi hypocritæ: quia ædificatis sepulchra
prophetarum, & ornatis monumenta iusto-
30 rum, & dicitis, Si fuissemus in diebus patrũ
nostrorum, non essemus socij eorum in san-
31 guine prophetarum. itaq; testimonio estis
vobismetipsis, quia filij estis eorũ qui pro-
32 phetas occiderunt. Et uos implete mensu-
33 ram patrum vestrorum. Serpentes, geni-
mina viperarum, quomodo fugietis à iudicio
34 gehennę? Ideo, ecce ego mitto ad vos
prophetas, & sapientes, & scribas; & ex illis
occidetis & crucifigetis, & ex eis flagellabi-
tis in synagogis vestris, & persequemini de

Mar. 12. d 38. | Luc. 11. f 43. et 20. g 46. | Iacob. 3. a 1. | Mal. 2. b 6. | Luc. 14. c 11. et 18. c 14. | Mar. 12. d. 40. Luc. 20. g 47. | Luc. 20. g 47. | Sup. 5. e 34. | Luc. 11. f 42. | Luc. 11. e 39. | *plena sũt | Supr. 3. b 7.

35 ciuitate in ciuitatem: Vt veniat super vos
omnis sanguis iustus qui effusus est super ter-
rã, a sanguine Abel iusti, vsque ad sanguinẽ
Zachariæ filij Barachiæ, quem occidistis
36 inter templum & altare. Amen dico vobis,
venient hęc omnia super generationem istã.
37 Ierusalem Ierusalem, quę occidis pro-
phetas, & lapidas eos qui ad te missi sunt: quo-
ties volui cõgregare filios tuos quemadmo-
dum gallina congregat pullos suos sub alas,
38 & noluisti? Ecce relinquetur vobis domus
39 vestra deserta. Dico enim vobis, non me
videbitis àmodo, donec dicatis: Benedictus
qui venit in nomine Domini.

CAPVT XXIIII.

1 ET egressus Iesus de tẽplo, ibat.
A Et accesserunt discipuli eius, vt
ostẽderent ei ædificationes tem-
2 pli. Ipse autem respondens,
dixit illis: Videtis hęc omnia?
Amen dico vobis, non relinquetur hic lapis
3 super lapidem qui non destruatur. Sedẽte
autem eo super Mõtem-oliueti, accesserunt
ad eum discipuli secreto, dicentes: Dic nobis
quando hęc erunt? & quod signum aduentus
4 tui, & consummationis seculi? Et respon-
dẽs Iesus, dixit eis: Videte, ne quis vos seducat.
5 multi enim venient in nomine meo, dicẽ-
tes, Ego sum Christus: & multos seducent.
6 Audituri enim estis prælia & opiniones prę-
liorum. Videte, ne turbemini: oportet enim
7 hæc fieri: sed nondum est finis. Consurget
enim gens in gentem, & regnum in regnũ:
& erunt pestilentię, & fames, & terræmotus
8 per loca: hęc autem omnia initia sunt do-
9 lorum. Tunc tradent vos in tribulationẽ,
& occident vos: & eritis odio omnibus gen-
10 tibus propter nomen meum. Et tunc scan-
B dalizabuntur multi: & inuicem tradent: &
11 odio habebunt inuicem. Et multi pseudo-
12 prophetæ surgent: & seducent multos. Et
quoniã abundabit iniquitas: refrigescet cha-
13 ritas multorum. qui autem perseuerauerit
14 usque in finem, hic saluus erit. Et prædi-
cabitur hoc Euangelium regni in uniuerso
Orbe, in testimonium omnibus gentibus: &
15 tunc ueniet consummatio. Cùm ergo vi-
deritis abominationem desolationis, quæ di-
cta est à Daniele propheta, stantem in loco
16 sancto, (qui legit intelligat) tunc qui in Iu-
17 dæa sunt, fugiant ad montes: & qui in te-
cto, non descendat tollere aliquid de domo
18 sua: & qui in agro, non reuertatur tollere
19 tunicam suam. Væ autem prægnantibus &
20 nutrientibus in illis diebus. Orate autem,
vt non fiat fuga uestra in hyeme, uel sabba-
21 tho. Erit enim tũc tribulatio magna, qua-
lis non fuit ab initio mundi usque modo, ne-
22 que fiet. Et nisi breuiati fuissent dies illi,
non fieret salua omnis caro: sed propter ele-
23 ctos breuiabuntur dies illi. Tunc si quis
uobis dixerit, Ecce hic est Christus, aut illic:
24 nolite credere. Surgent enim pseudochri-
sti, & pseudoprophetæ: & dabunt signa ma-
gna & prodigia, ita ut in errorem inducãtur

Genes. 4. b 8. | Heb. 11. 4. | 2. Par. 4. b f. 22. | Luc. 13. g 9. | 4. Esdr. 1. e 30. | Mar. 13. a 3. Lu. 21. b. f | Luc. 19. g 44. | Ephes. 5. b 6. | Coloss. 2. d 18. | Iohã. 15. c 20. et 16. a 2. | Sup. 10. c 17. | Luc. 21. c 12. | Mar. 13. b. 14. | Luc. 21. d 20. | Dan. 9. g 27. | Act. 1. b 12. | Mar. 13. c. 21. | Luc. 17. d 23.

(si fieri

25 (si fieri potest) etiam electi. ¶ Ecce prædixi
26 vobis. ¶ Si ergo dixerint vobis, Ecce in de-
serto est: nolite exire. ecce in penetralibus:
27 nolite credere. ¶ Sicut enim fulgur exit ab
C Oriente, & paret vsque in Occidentem: ita
28 erit & aduentus Filij hominis. ¶ |Vbicunq; [|Luc. 17.g 37.]
fuerit corpus, illic congregabũtur & aquilę.
29 ¶ Statim autem post tribulationem dierum [Mar. 13.a 4.]
illorum, Sol obscurabitur, & Luna non dabit
lumen suum, & stellæ cadent de cœlo, & vir [Luc. 21.e 25.]
30 tutes cœlorum commouebuntur: ¶ & tunc [Ezec. 32.b 7.]
parebit signum Filij hominis in cœlo: & tunc
plangent oẽs tribus terrę: & videbunt Filium [Isai. 13.b 10.]
hominis venientem in nubibus cœli cum vir
31 tute multa & maiestate. ¶ |Et mittet ange- [Ioel 2.g 31. et 3.c 15.]
los suos cum tuba, & voce magna: & congre
gabunt electos eius à quatuor ventis, à sum
32 mis cœlorum vsq; ad terminos eorum. ¶ Ab [|Apo. 1.b 8.]
arbore autem fici discite parabolã: cùm iam
ramus eius tener fuerit, & folia nata, scitis [1. Cor. 15.g 51.]
33 quia propè est ęstas. ¶ ita & vos, cùm vide-
ritis hæc omnia, scitote quia propè est in ia-
34 nuis. ¶ Amen dico vobis, quia non præte-
ribit generatio hæc, donec omnia hæc fiant.
35 ¶ |Cœlum & terra transibunt, verba au- [|Mar. 13. d.31.]
36 tem mea non præteribunt. ¶ De die autem il-
D la & hora nemo scit, neque angeli cœlorum, [|Luc. 17.f 26.]
37 nisi solus pater. ¶ |Sicut autem in diebus [Gen. 7.b.5]
38 Noë: ita erit & aduentus Filij hominis. ¶ |Si- [1. Pet. 3. d 20.]
cut enim erant in diebus ante diluuium co-
medentes & bibentes, nubentes & nuptui
tradentes, vsque ad eum diem quo intrauit
39 Noë in arcam. ¶ & non cognouerunt, donec
venit diluuium, & tulit omnes: ita erit &
40 aduentus Filij hominis. ¶ |Tunc duo erunt [|Luc. 17.g 36.]
in agro: vnus assumetur, & vnus relinquetur:
41 ¶ duæ molentes in mola: vna assumetur, &
42 vna relinquetur. ¶ * Vigilate ergo, quia ne- [*duo in lecto: vnus assumetur, et vnus relinquetur.]
scitis qua hora Dominus vester venturus sit.
43 ¶ |Illud autem scitote, quoniam si sciret pa-
terfamiliâs, qua hora fur venturus esset, vi-
gilaret vtiq; & non sineret perfodi domum
44 suam. ¶ Ideò & vos estote parati: quia qua [|1. Th. 5. d 17.]
nescitis hora Filius hominis venturus est.
45 ¶ |Quis, putas, est fidelis seruus & prudẽs, [Mar. 13. d 32.]
quẽ cõstituit Dñs suus super familiã suam, vt
46 det illis cibum in tempore? ¶ |Beatus ille [Luc. 12. e 39.]
seruus, quẽ cùm uenerit dominus eius, inue-
47 nerit sic facientem. ¶ amen dico uobis, quo- [Luc. 12. e 42.]
niam super omnia bona sua constituet eum.
48 ¶ Si autem dixerit malus seruus ille in corde [|Apo. 16. c 15.]
suo, Moram facit dominus meus uenire:
49 ¶ & cœperit percutere cõseruos suos, mandu
50 cet autem & bibat cum ebriosis: ¶ ueniet do
minus serui illius in die qua nõ sperat, & ho
51 ra qua ignorat, ¶ & diuidet eum, partem-
que eius ponet cum hypocritis. |illic erit [|Sup. 13. f 42.]
fletus & stridor dentium. [Infr. 25. e 30.]

CAPVT XXV.

1 TVNC simile erit regnum cœlo-
A rum decem uirginibus, quæ ac-
cipientes lampades suas, exie-
runt obuiam sponso, & sponsæ.
2 ¶ Quinque autem ex eis erant
3 fatuæ, & quinque prudentes: ¶ sed quinque
fatuæ, acceptis lampadibus, non sumpserunt
4 oleum secum: ¶ prudentes uerò acceperunt
5 oleum in uasis suis cum lampadibus. ¶ Mo-
ram autem faciente sponso, dormitauerunt
6 omnes, & dormierunt. ¶ Media autẽ nocte
clamor factus est: Ecce sponsus uenit, exite
7 obuiam ei. ¶ Tunc surrexerunt omnes uirgi-
8 nes illę, & ornauerunt lampades suas. ¶ Fa
tuę autem sapientibus dixerunt: Date nobis
de oleo uestro: quia lampades nostræ extin-
9 guuntur. ¶ Responderunt prudentes, dicen-
tes: Ne fortè non sufficiat nobis, & nobis: ite
10 potius ad vendentes, & emite uobis. ¶ Dum
autem irent emere, uenit sponsus: & quæ
paratæ erãt, intrauerunt cum eo ad nuptias,
11 & clausa est ianua. ¶ Nouissimè uerò ue- [.5.]
niũt & reliquæ uirgines, dicentes: Domine,
12 Domine, aperi nobis. ¶ At ille respõdens, ait:
13 Amen dico uobis, nescio uos. ¶ |Vigilate ita- [|Mar. 13. d.33.]
14 que, quia nescitis diem, neq; horam. ¶ |Sicut [Sup. 24.e 42.]
B enim homo peregrè proficiscens, uocauit ser [Lu. 19.b. 12.]
15 uos suos, & tradidit illis bona sua. ¶ Et uni
dedit quinque talenta, alij autem duo, alij
verò vnum, vnicuique secundùm propriam
16 virtutem: & profectus est statim. ¶ Abijt
autem qui quinq; talenta acceperat, & ope-
ratus est in eis, & lucratus est alia quinque.
17 ¶ Similiter & qui duo acceperat, lucratus est
18 alia duo. ¶ Qui autem vnum acceperat, ab-
iens fodit in terram, & abscondit pecuniam
19 domini sui. ¶ Post multum vero temporis
venit dominus seruorum illorum, & posuit
20 rationem cum eis. ¶ Et accedens qui quinq;
talenta acceperat, obtulit alia quinque talen
ta, dicens: Domine, quinque talenta tradidi-
sti mihi: ecce alia quinq; superlucratus sum.
21 ¶ Ait illi Dominus eius: Euge serue bone
& fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, sup
multa te constituam: intra in gaudium do.
22 mini tui. ¶ Accessit autem & qui duo talen-
ta acceperat, & ait: Domine, duo talenta tra
C didisti mihi: ecce alia duo superlucratus sum.
23 ¶ Ait illi dominus eius: Euge serue bone &
fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super
multa te constituam: intra in gaudium domi
24 ni tui. ¶ Accedens autem & qui vnum talen-
tum acceperat, ait: Domine, scio quia homo
durus es, metis vbi non seminasti, & con-
25 gregas vbi non sparsisti: ¶ & timens abij, &
abscondi talentum tuum in terra: ecce ha-
26 bes quod tuum est. ¶ Respondens aũt dñs
eius, dixit ei: Serue male, & piger, sciebas quia
meto vbi non semino, & congrego vbi non
27 sparsi: ¶ oportuit ergo te committere pecu-
niam meam numularijs, & veniens ego re-
cepissem vtique quod meum est cum usura.
28 ¶ Tollite itaq; ab eo talentum, & date ei qui
29 habet decem talenta: ¶ |omni enim habẽti [|Sup. 13. b 12.]
dabitur, & abundabit: ei aũt qui non habet,
30 & quod videtur habere, auferetur ab eo. ¶ Et [Mar. 4. c 25.]
inutilẽ seruũ eijcite in tenebras exteriores: [Lu. 8 c. 18 et 19. d. 26]
31 |illic erit fletus & stridor dentium. ¶ Cùm
aũt venerit Filius hominis in maiestate sua,
& oẽs angeli cum eo: tunc sedebit super se- [|Supr. 8. f 12. et 22. b 13.]
32 dem maiestatis suæ: ¶ & cõgregabuntur an
te eũ oẽs gentes, & separabit eos ab inuicẽ,

sicut

33 sicut pastor segregat oues ab hœdis: & sta-
tuet oues quidem à dextris suis, hœdos autẽ
34 à sinistris. Tunc dicet Rex his qui a dextris
D eius erunt: Venite benedicti patris mei, pos-
sidete paratum vobis regnum à constitutio-
‖Isa. 58.b 7. 35 ne mundi. ‖Esuriui enim: & dedistis mihi
manducare. sitiui: & dedistis mihi bibere.
Ezech. 18.b 7. 36 hospes eram: & collegistis me. Nudus: &
operuistis me. ‖infirmus: & visitastis me.
‖Eccles. 7.d 39. 37 in carcere eram: & venistis ad me. Tunc
respondebunt ei iusti, dicentes: Domine,
quando te vidimus esurientem, & pauimus:
38 sitientem, & dedimus tibi potum? quan-
do autem te vidimus hospitem, & collegi-
mus te? aut nudum, & cooperuimus te?
39 aut quando te vidimus infirmum, aut in
40 carcere, & venimus ad te? Et respondens
Rex, dicet illis: Amen dico vobis, quandiu
fecistis vni ex his fratribus meis minimis,
‖Psal. 6.b.9 41 mihi fecistis. Tunc dicet & his qui a sini-
Supr. 7.c 23. 42 stris erunt: ‖Discedite à me maledicti in
E ignem æternum, qui paratus est diabolo &
Luc. 13.f 27. 43 angelis eius. esuriui enim: & non dedi-
stis mihi manducare. sitiui: & non dedistis
44 mihi potum. hospes eram: & non col-
legistis me. nudus: & non operuistis me. in-
firmus, & in carcere: & non visitastis me.
45 Tunc respondebunt ei & ipsi, dicentes: Do-
mine, quando te vidimus esurientem, aut si-
tientem, aut hospitem, aut nudum, aut infir-
mum, aut in carcere: & non ministrauimus
46 tibi? Tunc respondebit illis, dicens: Amen
‖Iohan. 5.c 25. dico vobis, quandiu non fecistis vni de mi-
47 noribus his, nec mihi fecistis. ‖Et ibunt hi
Dan. 12.a 2. in supplicium æternum: iusti autẽ in vitã æternã.

CAPVT XXVI.

1 ET factum est, cùm consummas-
A set Iesus sermones hos omnes,
2 dixit discipulis suis: Scitis quia
‖Mar. 14.a 1. post biduum Pascha fiet, & Filius
Luc. 22.a 3. hominis tradetur, vt crucifiga-
3 tur. Tunc congregati sũt principes sacerdotũ,
& seniores populi in atrium principis sacer-
4 dotum, qui dicebatur Caiphas: & consiliũ
fecerũt, vt Iesum dolo tenerẽt, & occiderẽt.
5 Dicebant autem: Non in die festo, ne forte
‖Iohan. 11 a. 2. et 12. a. 3. 6 tumultus fieret in populo. ‖Cum autem
Iesus esset in Beth-ania in domo Simonis Le-
Mar. 14.a 3. 7 prosi, accessit ad eum mulier habens ala-
bastrum vnguenti preciosi, & effudit super
8 caput ipsius recumbentis. Videntes autem
discipuli, indignati sunt, dicentes: Vt quid
9 perditio hæc? potuit enim istud venunda-
10 ri multo, & dari pauperibus. Sciens autem
Iesus, ait illis: Quid molesti estis huic mu-
lieri? opus enim bonum operata est in me.
11 ‖nam semper pauperes habetis vobiscum:
‖Deu. 15.b 11. 12 me autem non semper ʻhabetisʼ. Mittens
ʻhabebitis enim hæc vnguentum hoc in corpus meum:
13 ad sepeliendum me, fecit. Amen dico vo-
bis, vbicunque prædicatum fuerit hoc euange-
lium in toto mũdo, dicetur & quod hæc fecit,
‖Marc. 1. b 10. 14 in memoriam eius. ‖Tunc abijt vnus de
B duodecim, qui dicebatur Iudas Iscariotes, ad
Luc. 22.a.3 15 principes sacerdotũ, & ait illis: Quid vultis
mihi dare, & ego vobis eum tradam? At illi
16 constituerũt ei triginta argenteos. Et exin-
de quærebat opportunitatem, vt cum trade-
‖Mar. 14. b 12. 17 ret. ‖Prima autem die Azymorum acces-
Luc. 22.a.7 -8. serunt discipuli ad Iesum, dicentes: Vbi vis
18 paremus tibi comedere Pascha? At Iesus
dixit: Ite in ciuitatem ad quendam, & dici-
te ei: Magister dicit, Tempus meum prope
est, apud te facio Pascha cũ discipulis meis.
19 Et fecerunt discipuli, sicut constituit illis
‖Mar. 14 -17. 20 Iesus: & parauerunt Pascha. ‖Vespere au-
tem facto, discumbebat cum duodecim disci-
Luc. 22.b 14. 21 pulis suis. ‖Et edentibus illis, dixit: Amen
dico vobis, quia vnus vestrum me traditu-
Iohan. 13.c 21. 22 rus est. Et contristati valde, cœperunt
singuli dicere: Nunquid ego sum Domine?
23 At ipse respondens, ait: Qui intingit me-
cum manum in paropside, hic me tradet.
‖Psal. 40.b 10. 24 Filius quidem hominis vadit, sicut scri-
ptum est de illo: væ autem homini illi, per
ʻtraditur C quẽ Filius hominis ʻtradeturʼ: bonum erat
a. 25 ei, si natus non fuisset homo ille. Respon-
dens autem Iudas qui tradidit eum, dixit: Nũ-
quid ego sum Rabbi? Ait illi: Tu dixisti.
‖1. Cor. 11.e 24. 26 ‖Cœnantibus autem eis, accepit Iesus pa-
nem & benedixit, ac fregit, deditque disci-
pulis suis, & ait: Accipite, & comedite:
27 hoc est corpus meum. Et accipiens cali-
cem, gratias egit, & dedit illis, dicens.
28 Bibite ex hoc omnes. Hic est enim san-
guis meus noui testamenti, qui pro multis
29 effundet in remissionẽ peccatorũ. Dico au-
tem vobis, non bibam amodo de hoc geni-
mine vitis vsque in diem illũ, cum illud bibam
30 vobiscum nouum in regno patris mei. Et
hymno dicto, exierunt in Montem-oliueti.
‖Mar. 14. c 27. 31 Tũc dicit illis Iesus: ‖Omnes vos scandalũ
Iohan. 16. d. a. patiemini in me, in ista nocte. Scriptũ est e-
nim: ‖Percutiã pastorem, & dispergentur oues gre-
Zach. 13.b 7. 32 gis. ‖Postquam autem resurrexero, præ-
33 cedam vos in Galilæam. Respondens au-
Mar. 14.c 27. et 16. b.7. tem Petrus, ait illi: Et si omnes scandaliza-
ti fuerint in te, ego nunquam scandaliza-
34 bor. Ait illi Iesus: Amen dico tibi, quia
‖Ioh. 13.d 38. in hac nocte antequam gallus cantet, ter
35 me negabis. ‖Ait illi Petrus: Etiam si o-
portuerit me mori tecum, non te negabo.
‖Mar. 14. d. 32. 36 Similiter & oẽs discipuli dixerunt. ‖Tunc
Luca 22. d 39. D venit Iesus cum illis in villam quæ dicitur
Geth-semani, & dixit discipulis suis: Sedete
37 hic, donec vadam illuc, & orem. Et assum-
pto Petro & duobus filijs Zebedæi, cœpit cõ-
38 tristari & mœstus esse. Tunc ait illis: Tri-
stis est anima mea vsque ad mortem: susti-
39 nete hic, & vigilate mecũ. Et progressus pu-
sillum, procidit in faciem suam, orans, & di-
cens: Pater mi, si possibile est, transeat a me
calix iste: veruntamen non sicut ego volo,
40 sed sicut tu. Et venit ad discipulos suos, &
inuenit eos dormientes. & dicit Petro: Sic?
non potuistis vna hora vigilare mecum?
41 Vigilate, & orate, vt non intretis in tenta-
tionem. Spiritus quidem promptus est, caro
42 autem infirma. Iterum secundò abijt, &
orauit, dicens: Pater mi, si non potest hic ca-
lix transire, nisi bibam illum: fiat voluntas

tua.

43 tua. ¶ Et venit iterum, & inuenit eos dor-
mientes. erant enim oculi eorum grauati.
44 ¶ Et relictis illis, iterum abijt: & orauit ter-
45 tiò, eundem sermonem dicens. ¶ Tunc venit
ad discipulos suos, & dicit illis: Dormite iã,
& requiescite: ecce appropinquauit hora. &
Filius hominis tradet in manus peccatorũ.
46 ¶ Surgite eamus: ecce *appropinquauit` qui
47 me *tradet`. ¶ †Adhuc eo loquente, ecce Iu-
E das, vnus de duodecim, venit, & cũ eo turba
multa cum gladijs & fustibus, missi à prin-
cipibus sacerdotum & senioribus populi.
48 ¶ Qui autem tradidit eum, dedit illis signũ,
dicens: Quemcunque osculatus fuero, ipse est,
49 tenete eum. ¶ Et confestim accedens ad Ie-
sum, dixit: Aue rabbi. Et osculatus est eũ.
50 ¶ Dixitque illi Iesus: Amice, ad quid venisti?
Tunc accesserunt, & manus iniecerunt in Ie-
51 sum: & tenuerunt eum. ¶ Et ecce vnus ex
his, qui erant cum Iesu, extendens manum,
exemit gladium suum: & percutiens seruum
principis sacerdotum, amputauit auriculam
52 eius. ¶ Tunc ait illi Iesus: Conuerte gla-
dium tuum in locum suum. † omnes enim
53 qui acceperint gladiũ, gladio peribunt. ¶ An
putas quia non possum *rogare patrem meũ:
& exhibebit mihi-modo` plusquàm duode-
54 cim legiones angelorum? ¶ Quomodo ergo
implebuntur † scripturæ, quia sic oportet fie-
55 ri? ¶ In illa hora dixit Iesus turbis: Tanquã
ad latronem existis cum gladijs & fustibus
F comprehendere me: quotidie apud vos sede-
bam docens in templo: & non me tenui-
56 stis. ¶ Hoc autem totum factum est, †vt adim-
plerentur scripturæ prophetarum. Tunc di-
57 scipuli omnes, relicto eo, fugerunt. ¶ At illi
tenentes Iesum, duxerunt ad Caipham, prin-
cipem sacerdotum, vbi Scribæ, & seniores cõ-
58 uenerant. ¶ Petrus autem sequebatur eum à
longè, vsque in atrium principis sacerdotum.
Et ingressus intrò, sedebat cum ministris: vt
59 videret finem. ¶ *Principes` autem sacerdo-
tum, & omne concilium quærebant falsum
testimoniũ contra Iesum, vt eũ morti trade-
60 rent: ¶ & non inuenerunt, cùm multi falsi
testes accessissent. Nouissimè autẽ venerunt
61 duo falsi testes, ¶ & dixerũt: Hic dixit, † Pos-
sum destruere templum Dei, & post triduum
62 reædificare illud. ¶ Et surgens princeps sa-
cerdotum, ait illi: Nihil respondes ad ea quæ
63 isti aduersum te testificantur? ¶ Iesus autem
tacebat. Et princeps sacerdotum ait illi:
Adiuro te per Deum viuum, vt dicas nobis, si
64 tu es Christus filius Dei. ¶ Dicit illi Iesus: Tu
dixisti: veruntamen dico vobis, ámodo vi-
debitis † Filium hominis sedentem à dextris
virtutis Dei, & venientem in nubibus cœli.
65 ¶ Tũc princeps sacerdotum scidit vestimen-
G ta sua, dicens: Blasphemauit: quid adhuc
egemus testibus? ecce, nunc audistis blasphe-
66 miam: ¶ quid vobis videtur? At illi respon-
67 dentes, dixerunt: Reus est mortis. ¶ † Tunc
expuerunt in faciem eius: & colaphis eum
ceciderunt. alij autem palmas in faciẽ eius
68 dederunt, ¶ dicentes: Prophetiza nobis Chri-
69 ste: quis est qui te percussit? ¶ Petrus verò se-

*appropinquabit
*tradit. s.
†Mar. 14.e.43.
Luc. 22.e.47.
Iohã. 18.a.3.
†Genes. 9.a.6.
Apoc. 13.c.10.
*modo s.-s.
†Isa. 53.c.20.
†Sap. c. 31
Mar. 14.e.53.
Luc. 22.f.54.
Iohã. 18.d.24.
*Princeps
Mar. 14.f.55.
Iohan. 2.d.ee.
†Sup. 16.d.27.
1. Thes. 4.d.14.
Rom. 14.b.10.
†Isa. 50.b.6.
Mar. 14.g.63.
Luc. 22.f.55.
Ioh. 18.d.25.

debat foris in atrio: & accessit ad eũ vna an-
70 cilla, dicens: Et tu cũ Iesu Galilæo eras. ¶ At
ille negauit corã omnibus, dicẽs: Nescio quid
71 dicis. ¶ Exeunte autem illo ianuam, vidit
eum alia-ancilla`: & ait his qui erant ibi: -s.
72 Et hic erat cum Iesu Nazareno. ¶ Et iterum
negauit cum iuramento: Quia non noui
73 hominẽ. ¶ Et post pusillum accesserunt qui
stabant: & dixerunt Petro: Verè & tu ex illis
es: nam & loquela tua manifestum te facit.
74 ¶ Tũc cœpit detestari & iurare, quia nõ nouis-
75 set hominẽ. ¶ Et cõtinuò gallus cantauit. ¶ Et
recordatus est Petrus verbi Iesu, quod dixe-
rat: Prius quàm gallus cantet, ter me nega-
bis. Et egressus foras, fleuit amarè.

CAPVT XXVII.

1 MANE` autẽ facto, consilium ini-
A erũt omnes principes sacerdo-
tum & seniores populi aduersus
Iesum, vt eum morti traderent.
2 ¶ Et vinctum adduxerunt eum,
3 & tradiderunt Pontio Pilato præsidi. ¶ Tunc
videns Iudas qui eum tradidit, quod damna-
tus esset: pœnitentia ductus, retulit triginta
argenteos principibus sacerdotum & senio-
4 ribus, ¶ dicens: Peccaui tradens sanguinem
iustum. At illi dixerunt: Quid ad nos? tu vi-
5 deris. ¶ Et proiectis argenteis in tẽplo, reces-
6 sit: & abiens, † laqueo se suspendit. ¶ Prin-
cipes autem sacerdotũ, acceptis argenteis, di-
xerunt: Non licet eos mittere in corbonã:
7 quia precium sanguinis est. ¶ Consilio autem
inito, emerunt ex illis agrum figuli, in sepul-
8 turam peregrinorum. ¶ Propter hoc vocatus
est ager ille, †Hacel-dama, hoc est ager san-
9 guinis, vsque in hodiernum diem. ¶ Tunc
B impletum est quod dictum est per Ieremiam
prophetã, dicentem: † Et acceperunt triginta
argenteos preciũ appreciati quẽ appreciaue-
10 runt, à filijs Israël: ¶ & dederũt eos in agrũ fi-
11 guli, sicut constituit mihi Dominus. ¶ Ie-
sus autem stetit ante præsidem, †& interro-
gauit eum præses, dicens: Tu es Rex Iudæo-
rum? Dicit illi Iesus: Tu dicis. ¶ Et quum
accusaretur à principibus sacerdotũ & senio-
12 ribus, nihil respondit. ¶ Tũc dicit illi Pilatus:
13 Non audis quanta aduersum te dicunt testi-
14 monia? ¶ Et non respondit ei ad vllum ver-
bum: ita ut miraretur præses vehementer.
15 ¶ Per diem aũt solennem consueuerat præ-
ses populo dimittere vnum vinctum, quẽ vo-
16 luissent. ¶ habebat autem tunc vinctũ insi-
17 gnẽ, qui dicebatur Barabbas. ¶ Cõgregatis er-
go illis, dixit Pilatus: Quem vultis dimittã
vobis? Barabbã, an Iesum qui dicitur Chri-
18 stus? Sciebat enim, quòd per inuidiam tra-
19 didissent eum. ¶ Sedente autem illo pro tri-
C bunali, misit ad eum vxor eius, dicens: Ni-
hil tibi & iusto illi. multa enim passa sum
20 hodie per uisum propter eum. ¶ Principes au-
tem sacerdotum & seniores persuaserunt po-
pulis, ut peterẽt Barabbam; Iesum verò per-
21 derent. ¶ Respondens autem præses, ait il-
lis. Quem vultis uobis de duobus dimitti?
22 At illi dixerunt: Barabbam. ¶ Dicit illis:

Mar. 15.b.16.
Luc. 22.g.61.
Lu. 23.a.1
Iohan. 18.c.28.
†Act. 1.c.18.
†Act. 1.c.19.
Luc. 11.a.12.
Mar. 15.a.2.
Lu. 23.a.3
Iohan. 18.f.33.
Mar. 15.b.12.
Luc. 23.a.18.
Ioh. 18.g.40.
Act. 3.a.14.

Pilatus

Pilatus: Quid igitur faciam de Iesu, qui dici-
tur Christus? Dicunt omnes: Crucifigatur.
23 ¶ Ait illis præses: Quid enim mali fecit? At
illi magis clamabant, dicentes: Crucifigatur.
24 ¶ Videns autē Pilatus, quia nihil proficeret,
sed magis tumultus fieret; accepta aqua, la-
uit manus coram populo, dicens: Innocens
ego sum à sanguine iusti huius: vos vide-
25 ritis. ¶ Et respondens vniuersus populus, di
xit: Sanguis eius super nos, & super filios
25 nostros. ¶ Tunc dimisit illis Barabbam: Ie-
sum autē flagellatum tradidit eis, vt crucifi-
27 geretur. ¶ Tunc milites præsidis suscipien-
D tes Iesum in prætorium, ‡ congregauerunt
28 ad eum vniuersam cohortem: ¶ & exeuntes
eum, chlamydem coccineam circundederunt
29 ei. ¶ & plectentes coronam de spinis, posue-
runt super caput eius, & arundinē in dexte-
ra eius. Et genu flexo ante eum, illudebant
30 ei, dicētes: Aue rex Iudæorum. ¶ Et expuen-
tes in eum, acceperunt arundinem, & per-
31 cutiebant caput eius. ¶ Et postquàm illuse-
runt ei, exuerunt eum chlamydem: & indue
runt eum vestimentis eius, & duxerunt eum
32 vt crucifigerent. ¶ ‡ Exeuntes aūt inuene-
runt hominem Cyrenæum, nomine Simó-
nem: hunc angariauerunt, vt tolleret crucem
33 eius. ¶ ‡ Et venerunt in locum qui dicitur
34 Golgotha, quod est Caluariæ locus. ¶ Et dede
runt ei vinum bibere cum felle mistum. Et
35 cùm gustasset, noluit bibere. ¶ ‡ postquàm
autem crucifixerunt eum, diuiserunt vesti-
menta eius, sortē mittentes: ⸗vt impleretur
‡ quod dictum est per prophetam, dicentem: ‡ Di
uiserunt sibi vestimenta mea, & super vestem
16 meam miserunt sortem. ¶ Et sedentes serua
37 bant eum. ¶ Et imposuerunt super caput
b eius causam ipsius scriptam: HIC EST
38 IESVS REX IVDÆORVM. ¶ Tunc
E crucifixi sunt cum eo duo latrones: vnus à
39 dextris, & vnus à sinistris. ¶ Prætereūtes au-
tem blasphemabant eum, mouentes capita
40 sua, & dicentes: ¶ ‡ Vah qui destruis tem-
plum Dei, & in triduo illud reædificas; salua
temetipsum: si filius Dei es, descēde de cruce.
41 ¶ Similiter & principes sacerdotū illudentes
42 cum Scribis & senioribus, dicebant: ¶ Alios
saluos fecit, seipsum non potest saluum fa-
cere: ‡ si Rex Israël est, descendat nunc de cru
41 ce, & credimus ei. ¶ ‡ confidit in Deo: liberet
nunc eum, si vult: dixit enim, Quia filius Dei
44 sum ¶ Idipsum autem & latrones qui cruci-
45 fixerant cum eo, improperabant ei. ¶ A sex-
ta autem hora, tenebræ factæ sunt super vni-
uersam terram, vsque ad horam nonam.
46 ¶ Et circa horam nonam clamauit Iesus vo-
ce magna, dicens: Eli, Eli, lamma sabacthani?
hoc est: ‡ Deus meus, Deus meus, vt quid de-
47 reliquisti me? ¶ Quidam autem illic stantes
& audientes, dicebant: Eliam vocat iste.
48 ¶ Et continuò currens vnus ex eis, acceptam
F spongiam impleuit ‡ aceto: & imposuit arun
49 dini, & dabat ei bibere. ¶ Cæteri verò dice-
bant: Sine, videamus an veniat Elias liberans
50 eum. ¶ Iesus autem iterum clamans voce ma
51 gna, emisit spiritum. ¶ Et ecce, ‡ velum tem-

‡ Mar. 15. b. 19. Ioha. 19. a 2.
‡ Mar. 15. b. 21. Luc. 23. d 26.
‡ Mar. 15. b. 21. Lu. 23. e 33. Ioha. 19. c 17.
‡ Mar. 15. c 24. Luc. 23. e 34. Ioha. 19. c 18.
-15. Psal. 21. c 19.
Ioha. 19. c 24.
-2. Iohan. 2. d 19.
‡ Sap. 2. d 18.
‡ Psal. 21. b 9.
Psal. 21. a 2.
Psa. 68. e 21.
2. Par. 3. d 14.

pli scissum est in duas partes, à summo vsque
deorsum: & terra mota est, & petræ scissæ
52 sunt, ¶ & monumenta aperta sunt: & mul-
ta corpora Sanctorum qui dormierant, sur-
53 rexerunt. ¶ Et exeuntes de monumentis
post resurrectionem eius, venerunt in san-
ctam ciuitatem, & apparuerunt multis.
54 ¶ Centurio autem, & qui cum eo erant, cu-
stodientes Iesum, viso terræ motu & his quæ
fiebant, timuerunt valde, dicentes: Verè fi-
55 lius Dei erat iste. ¶ ‡ Erant autem ibi mulie-
res multæ à longè, quæ secutæ erant Iesum
56 à Galilæa, ministrantes ei: ¶ inter quas erat
Maria Magdalene, & Maria Iacobi & Io-
seph mater, & mater filiorum Zebedæi.
57 ¶ Cùm autem sero factum esset, uenit quidā
G homo diues ab Arimathæa, nomine Ioseph,
58 qui & ipse discipulus erat Iesu. ¶ Hic accessit
ad Pilatum, & petijt corpus Iesu. Tunc Pila-
59 tus iussit reddi corpus. ¶ Et accepto corpo-
re, Ioseph inuoluit illud in sindone munda.
60 ¶ & posuit illud in monumento suo nouo,
quod exciderat in petra. Et aduoluit saxū ma-
61 gnum ad ostiū monumenti, & abiit. ¶ Erat
autem ibi Maria Magdalene, & altera Maria,
sedentes contra sepulchrum. ¶ Altera autē
62 die, quæ est post Parasceuen, conuenerunt prin-
cipes sacerdotum, & Pharisæi ad Pilatum,
63 dicentes: ¶ Dñe, recordati sumus, quia sedu-
ctor ille dixit adhuc viuens, Post tres dies
64 resurgam. ¶ Iube ergo custodiri sepulchrum
vsque in diem tertium: ne fortè ueniant disci-
puli eius, & furentur eum, & dicant plebi,
Surrexit à mortuis: & erit nouissimus error
65 peior priore. ¶ Ait illis Pilatus: Habetis cu-
66 stodiam. Ite, custodite sicut scitis. ¶ Illi au-
tem abeuntes, munierūt sepulchrū: signan-
tes lapidem cum custodibus.

Mar. 15. d 40.
‡ Mar. 15. d. 42. Luc. 23. g 50. Iohā. 19. g 38.

CAPVT XXVIII.

1 VEspera aūt sabbathi quæ lu-
A cescit in prima sabbathi, venit
Maria Magdalene, & altera Ma
2 ria uidere sepulchrum. ¶ Et ec-
ce terræmotus factus est ma-
gnus. Angelus enim Domini descendit de cœ
lo: & accedens, reuoluit lapidē, & sedebat
3 super eū. ¶ erat autem aspectus eius sicut ful-
4 gur, & vestimētū eius sicut nix. ¶ Præ timo-
re autem eius, exterriti sunt custodes, & facti
5 sunt uelut mortui. ¶ Respondens autē ange-
lus, dixit mulieribus: Nolite timere vos: scio
enim quòd Iesum, qui crucifixus est, quæritis.
6 ¶ non est hic: surrexit enim, sicut dixit. veni-
te, & videte locum vbi positus erat Dñs.
7 ¶ Et citò eūtes, dicite discipulis eius, quia sur
rexit: & ecce præcedit vos in Galilæam. ibi
8 eum videbitis. ecce prædixi vobis. ¶ Et exie-
B runt citò de monumento cum timore & gau
dio magno, currentes nūciare discipulis eius.
9 ¶ Et ecce Iesus occurrit illis, dicens: Auete.
Illæ autem accesserunt, & tenuerunt pedes
10 eius, & adorauerunt eum. ¶ Tunc ait illis Ie-
sus: Nolite timere: ite, nunciate fratribus
meis, vt eant in Galilæam: ibi me videbunt.
11 ¶ Quæ cùm abiissent, ecce quidam de custo-

Mar. 16. b 6. Iohan. 20. a 21.
vestimen. ta
-3.
præcedet

dibus

C dibus uenerunt in ciuitatem, & nunciauerũt
principibus sacerdotum omnia quæ facta fue
12 rant. Et congregati cum senioribus, con-
silio accepto: pecuniam copiosam dederunt
13 militibus, dicentes: Dicite, Quia discipuli
eius nocte uenerunt, & furati sunt eũ nobis
14 dormientibus. Et si hoc auditum fuerit à
præside, nos suadebimus ei, & securos vos
15 faciemus. At illi accepta pecunia, fecerunt
sicut erant edocti. Et diuulgatum est verbum
istud apud Iudæos, vsque in hodiernum diẽ.
15 Vndecim autem discipuli abierunt in Gali-
D læam, in montem, ubi constituerat illis Ie-
17 sus. Et uidentes eum adorauerunt. quidam
18 autem dubitauerunt. Et accedens Iesus lo
cutus est eis, dicens: Data est mihi omnis | *Heb. 17.a*
19 potestas in cœlo & in terra: euntes ergo, do | *2*
cete omnes Gẽtes: baptizantes eos in nomi- | *Heb. 2.6.8*
20 ne Patris, & Filij, & Spiritus sancti, docẽtes | *Mar. 16.A*
eos seruare omnia quæcunque mandaui vo- | *15.*
bis: & ecce, ego vobiscum sum omnibus die-
bus, vsque ad consummationem seculi.

Euangelij Secundùm Matthæum,
FINIS.

HIERONYMVS IN CATALOGO Scriptorum Ecclesiasticorum.

MARCVS discipulus & interpres Petri, iuxta quod Petrum referentem audierat, rogatus Romæ à fratribus breue scripsit Euangelium. Quod cùm Petrus audisset, probauit, & Ecclesiæ legendum sua authoritate edidit: sicut Clemens in sexto Hypotyposeon libro scribit. Et Papias Ierosolymitanus episcopus meminit huius Marci: & Petrus in epistola prima, sub nomine Babylonis, figulariter Romam significans: Salutat vos, inquit, ecclesia in Babylone collecta, & Marcus filius meus. Assumpto itaque euangelio quod ipse confecerat, perrexit Aegyptum: & primus in Alexandria Christum annuncians, constituit ecclesiam tanta doctrina & vita continentia, ut omnes sectatores Christi ad exemplum sui cogeret. Denique Philo disertissimus Iudæorum, videns Alexandriæ primam Ecclesiam adhuc Iudaizantem, quasi in laudem gentis suæ librum super eorum conuersatione scripsit. Et quomodo Lucas narrat, Ierosolymæ credentes omnia habuisse communia: sic ille quod Alexandriæ sub Marco fieri doctore cernebat, memoriæ tradidit. Mortuus est autem octauo Neronis anno, & sepultus Alexandriæ, succedente sibi Aniano.

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM MARCVM.

CAPVT PRIMVM.

Mal. 3.a 1 INITIVM Euangelij Iesu
1. A Christi, filii Dei. Sicut scrip
Isai.40.a 2 tũ est in Isaia propheta, (Ec
3. ce ego mitto angelũ meum
Iohan. 1.c ante faciem tuam, qui præ-
15. parabit viam tuam ante te.)
Luc.3.a.4. 3 Vox clamantis in deserto:
Matt.3.a Parate viam Domini, rectas facite semitas
1. 4 eius. Fuit Iohannes in deserto baptizans, &
Mat.3.a 5 prædicans baptismum pœnitentiæ in remis-
Lu.11.c 5 sionẽ peccatorum. Et egrediebatur ad eum
22. omnis Iudææ regio, & Ierosolymitæ vniuer-
Matt. 3.c si: & baptizabãtur ab illo in Iordanis flumi-
12. 6 ne, confitentes peccata sua. Et erat Iohãnes
vestitus pilli cameli, & zona pellicea circa lũ-
bos eius: & locustas & mel syluestre edebat. | *Lu.3.c.16*
7 Et pdicabat, dicens: Venit fortior me post | *Iohan.1.d*
me: cuius non sum dignus procumbens sol- | *27.*
8 uere corrigiam calceamentorum eius. Ego | *Act.1.a.5*
baptizaui vos aqua: ille uerò baptizabit vos | *& 2.a.4.et*
9 Spiritu sancto. Et factum est: in diebus illis | *13.c.16.&*
venit Iesus à Nazareth Galilææ: & bapti- | *19.a 4.*
10 zatus est à Iohanne in Iordane. Et statim | *Mat.3.d*
ascendens de aqua, vidit cœlos apertos, & | *14.*
Spiritum* tanquàm columbam descenden- | *Luc.3.d*
11 tem & manentem in ipso. Et vox facta est | *22.*
B de cœlis: Tu es filius meus dilectus, in te cõ- | ** sanctum*
12 placui. Et statim Spiritus expulit eũ in de- | *Iohan.1.d*
13 sertũ. Et erat in deserto quadraginta die- | *32.*
bus, & quadraginta noctibus: & tentabatur | *Matt.4.a*

à Satana: eratque cum bestiis, & angeli mini-
14 strabant illi. ❡ Postquam autem traditus
est Iohannes, uenit Iesus in Galilæam, prædi-
15 cans euangelium regni Dei, ❡ & dicens: Quo-
niam impletũ est tempus, & appropinquauit
regnum Dei: pœnitemini, & credite Euan-
16 gelio. ❡ Et prætereiens secus Mare Galilææ,
uidit Simónem & Andream fratrem eius,
mittentes retia in mare, (erant enim pisca-
17 tores,) ❡ & dixit eis Iesus: Venite post me,
& faciam uos fieri piscatores hominum.
18 ❡ Et protinus relictis retibus, secuti sunt eũ.
19 ❡ Et progressus inde pusillum, uidit Iacobũ
Zebedæi, & Iohannem fratrem eius, & ipsos
20 componentes retia in naui: ❡ & statim vo-
cauit illos. Et relicto patre suo Zebedæo in
naui cum mercenarijs, secuti sunt eum.
21 ❡ Et ingrediuntur Capharnaum: & sta-
tim sabbathis ingressus in synagogam, doce
22 bat eos. ❡ Et stupebant super doctrina eius:
erat enim docens eos quasi potestatem ha-
23 bens, & non sicut Scribæ. ❡ Et erat in sy-
C nagoga eorum homo in spiritu immundo:
24 & exclamauit, ❡ dicens: Quid nobis & tibi
Iesu Nazarene? venisti * perdere nos? scio
25 qui sis, Sanctus Dei. ❡ Et comminatus est ei
Iesus, dicens: Obmutesce, & exi de homine.
26 ❡ Et discerpens eum spiritus immundus, &
27 exclamans voce magna, exijt ab eo. ❡ Et mi-
rati sunt omnes: ita ut conquirerent inter se
dicentes: Quidnam est hoc? quænam doctri-
na hæc noua: quia in potestate etiam spiriti
28 bus immundis imperat, & obediunt ei? ❡ Et
processit rumor eius statim in omnem regio
29 nem Galilææ. ❡ Et protinus egredientes de
synagoga, uenerunt in domum Simónis &
30 Andreæ cum Iacóbo & Iohanne. ❡ Decum-
bebat autem socrus Simónis febricitans: &
31 statim dicunt ei de illa. ❡ Et accedens eleua
uit eam apprehensa manu eius: & continuò
32 dimisit eam febris, & ministrabat eis. ❡ Vespe
re autem facto, cum occidisset Sol, afferebant
ad eum omnes malè habentes, & dæmonia
33 habentes, ❡ & erat omnis ciuitas congrega
34 ta ad ianuam. ❡ & curauit multos, qui vexa-
D bantur uarijs languoribus: & dæmonia
multa eijciebat, & non sinebat ea loqui,
35 quoniam sciebant eum. ❡ Et diluculo val-
de surgens, egressus abiit in desertum lo-
36 cum: ibique orabat. ❡ Et prosecutus est eum
37 Simon, & qui cum illo erant. ❡ Et cùm in-
uenissent eum, dixerũt ei: Quia omnes quæ-
38 runt te. ❡ Et ait illis: Eamus in proximos
vicos & ciuitates, vt & ibi prædicẽ: ad hoc
39 enim veni. ❡ Et erat prædicans in synago-
gis eorum, & in omni Galilæa: & dæmonia
40 eijciens. ❡ Et uenit ad eum leprosus depre-
cans eum: & genu flexo dicit ei: Si vis, potes
41 me mundare. ❡ Iesus autem misertus eius,
extendit manum suam, & tangens eum, ait
42 illi: Volo: Mundare. ❡ Et cùm dixisset, statim
43 discessit ab eo lepra, & mundatus est. ❡ Et cõ
44 minatus est ei, statimque eiecit illum: ❡ &
dicit ei: Vide nemini dixeris: sed vade, ostẽ-
de te principi sacerdotum, & offer pro emun
datione tua, quæ præcepit Moyses, in testi-

Lu. 4. a. 1. Matt. 4. a 12. Lu. 4. c. 14 Iohan. 4. f 43. Matt. 4. c 18. Lu. 5. a. 2. Matt. 4. b 13. Lu. 4. c. 31 Mat. 7. d 28. Luc. 4. e 32. * ante tempus Matt. 8. b 14. Lu. 4. f. 42 Luc. 4. g 41. Luc. 4. g 43. Mat. 8. a 2. Lu. 5. c. 12 Leu. 14. a 3.

45 monium illis. ❡ At ille egressus cœpit præ-
dicare & diffamare sermonem: ita ut iam
non posset manifestè introire in ciuitatem,
sed foris in desertis locis esset, & conuenie
bant ad eum undique.

Luc. 4. g 42.

CAPVT II.

1 ET iterum intrauit Capharnaum
A post dies *: & auditum est, quòd
2 in domo esset, ❡ & * conuene-
runt multi, ita vt non caperet
neque ad ianuam: & loqueba-
3 tur eis uerbum. ❡ Et uenerunt ad eum feren-
tes paralyticum, qui à quatuor portabatur.
4 ❡ Et cùm non possent offerre eum illi præ
turba, nudauerunt tectum vbi erat: & pa-
tefacientes submiserunt grabatum in quo
5 paralyticus iacebat. ❡ Cum autem vidisset
Iesus fidem illorum, ait paralytico: Fili, di-
6 mittuntur tibi peccata tua. ❡ Erant autem il-
lic quidam de Scribis sedentes: & cogitantes
7 in cordibus suis. ❡ Quid hic sic loquitur?
blasphemat. Quis potest dimittere peccata,
8 nisi solus Deus? ❡ Quo statim cognito, Iesus
spiritu suo, quia sic cogitarent intra se, dicit
illis: Quid ista cogitatis in cordibus vestris?
9 ❡ Quid est facilius, dicere paralytico, Dimit-
B tuntur tibi peccata: an dicere, Surge, tolle
10 grabàtum tuum, & ambula? ❡ Vt autẽ scia-
tis quia Filius hominis habet potestatem in
terra dimittendi peccata (ait paralytico)
11 ❡ tibi dico, Surge, tolle grabàtum tuum, &
12 vade in domum tuam. ❡ Et statim surrexit
ille: & sublato grabàto abiit corã omnibus,
ita vt mirarẽtur oẽs, & honorificarent Deũ,
13 dicentes: Quia nunq̃ sic vidimus. ❡ Et egres-
sus est rursus ad mare: omnisq; turba venie-
14 bat ad eũ, & docebat eos. ❡ Et cũ præteriret,
vidit Leui Alphæi sedentem ad telonium, &
ait illi: Sequere me. Et surgens secutus est
15 eum. ❡ Et factũ est, cùm accumberet in do-
mo illius, multi publicani & peccatores si-
mul discũbebãt cũ Iesu & discipulis eius: erãt
16 enim multi qui sequebantur eum. ❡ Et Scri-
bæ & Pharisæi uidentes, quia manducaret cũ
publicanis & peccatoribus, dicebant disci-
pulis eius: Quare cum publicanis & pec-
catoribus manducat & bibit magister ve-
17 ster? ❡ Hoc audito, Iesus ait illis: Non ne-
C cesse habent sani medico: sed qui malè ha-
bent. non enim ueni vocare iustos, sed
18 peccatores. ❡ Et erant discipuli Iohannis, &
Pharisæi ieiunantes: & ueniunt, & dicunt il-
li: Quare discipuli Iohannis & Pharisæo-
rum ieiunant, tui autem discipuli non ieiu-
19 nant? ❡ Et ait illis Iesus: Nunquid possunt
filij nuptiarum quandiu sponsus cum illis
est, ieiunare? Quanto tpe habent secum spon
20 sum, non possunt ieiunare. ❡ Venient autẽ
dies, cùm auferetur ab eis sponsus: & tunc
21 ieiunabunt in illis diebus. ❡ Nemo assumen
tum panni rudis assuit vestimento veteri:
alioquin aufert supplementum nouum à ve-
22 teri, & maior scissura fit. ❡ Et nemo mittit
uinum nouum in vtres veteres: alioquin di-

Matt. 9. a 1. Luc. 5. d 18. * esse * consistum 2. caperent 6. Iob. 14. a 4. Isai. 43. d 25. Matt. 9. a 9. Lu. 5. e. 27 Leuin 9. 6. 1. Ti. 1. c. 15. Matt. 9. b 13. Lu. 5. f. 32 Matt. 9. b 15. Luc. 5. g 33.

rumpit vinum utres, & vinum effundetur, &
D utres peribunt: sed uinum nouum in utres no
23 uos mitti debet. ¶ Et factum est iterum
cùm sabbathis ambularet per sata, & discipu
li eius cœperunt progredi & uellere spicas.
24 ¶ Pharisæi autem dicebant ei: Ecce, quid fa-
25 ciunt * sabbathis, quod non licet? ¶ Et ait il
lis: Nunquam legistis quid fecerit Dauid,
quãdo necessitatem habuit, & esuriit ipse &
26 qui cum eo erant? ¶ quomodo introiuit in
domum Dei sub Abiathar principe sacerdo-
tũ, & panes propositionis manducauit, quos
non licebat manducare nisi sacerdotibus, &
27 dedit eis * qui cum eo erant? ¶ Et dicebat eis:
Sabbathum propter hominem factum est: &
28 non homo propter sabbathum. ¶ Itaque Do-
minus est Filius hominis, etiam sabbathi.

Matt. 12. a 8. Luc. 6. a 1. — * discipuli sui — 1. Reg. 21. b 6. — Exo. 29. e 32. Leui. 8. f 31. et 24. b 9. — * &

CAPVT III.

1 ET introiuit iterum in synagogã:
A & erat ibi homo habens manũ
2 aridam. ¶ Et obseruabant eum,
si sabbathis curaret; ut accusa-
3 rent illum. ¶ Et ait homini ha-
4 benti manum aridam: Surge in medium. ¶ Et
dicit eis: Licet sabbathis benefacere, an ma-
lè? animam saluam facere, an perdere? At illi
5 tacebant. ¶ Et circumspiciens eos cum ira,
contristatus super cæcitate cordis eorum, di-
cit homini: Extende manum tuam. Et ex-
6 tendit: & restituta est manus illi. ¶ Exeuntes
autem Pharisæi, statim cum Herodianis con-
silium faciebant aduersus eum, quomodo eũ
7 perderent. ¶ Iesus autem cum discipulis suis
secessit ad mare: & multa turba à Galilæa &
8 Iudæa secuta est eũ, ¶ & ab Ierosolymis, & ab
B Idumæa, & trans Iordanem: & qui circa Ty-
rum, & Sidônem, multitudo magna, audien-
9 tes quæ faciebat, uenerunt ad eum. ¶ Et di-
xit discipulis suis, ut nauicula sibi deseruiret,
propter turbam, ne comprimerent eum.
10 ¶ Multos enim sanabat, ita ut irruerent in
eum, ut illum tangerent quotquot habebant
11 plagas. ¶ Et spiritus immundi, cùm illum ui
debant, procidebant ei: & clamabant, dicen-
12 tes: ¶ Tu es filius Dei. Et vehementer com-
13 minabatur eis, ne manifestarent illum. ¶ Et
ascendens in montem, uocauit ad se quos
14 uoluit ipse: & venerunt ad eum. ¶ Et fecit ut
essent duodecim cum illo: & ut mitteret eos
15 prædicare. ¶ Et dedit illis potestatem cu-
randi infirmitates, & eijciendi dæmonia.
16 ¶ Et imposuit Simóni nomen Petrus. ¶ & Ia-
17 cóbum Zebedæi & Iohannem fratrem Ia-
C cóbi: & imposuit eis nomina Boanerges, quod
18 est, filij tonitrui. ¶ & Andream, & Philippũ,
& Bartholomæum, & Matthæum, & Tho-
mam, & Iacóbum Alphæi, & Thaddæum, &
19 Simónem Chananæum, ¶ & Iudam Iscario-
20 tem qui & tradidit illum. ¶ & ueniunt ad
domum: & conuenit iterum turba, ita ut nõ
21 possent neque panem manducare. ¶ Et cùm
audissent sui, exierunt tenere eum. dicebant
22 enim: Quoniam in furorem uersus est. ¶ Et
Scribæ qui ab Ierosolymis descenderant, di-
cebant: Quoniam Beel-zebub habet: &

Matt. 12. a 9. Luca 6. a 6. — Matt. 12. b 14. Iohan. 10. g 39. — Matt. 10. a 1. Luc 6 b 13 et 9. a 1. Inf. 6. a 7. — Marc. 9. d 34. et 12. b 14. Luc. 11. b 15.

quia in principe dæmoniorum eijcit dæmo-
23 nia. ¶ Et conuocatis eis, in parabolis dicebat
D illis: Quomodo potest satanas satanam
24 eijcere? ¶ & si regnum in se diuidatur, non
25 potest regnum illud stare. ¶ Et si domus su-
per semetipsam dispertiatur: non potest do-
26 mus illa stare. ¶ Et si satanas consurrexe-
rit in semetipsum, dispertitus est, & non po-
27 terit stare, sed finem habet. ¶ Nemo potest
vasa fortis ingressus in domũ * diripere, nisi
prius fortem alliget, & tunc domum eius di
28 ripiet. ¶ Amen dico vobis, quoniam omnia
dimittentur filijs hominum peccata, & bla-
29 sphemiæ quibus blasphemauerint. ¶ Qui au-
tem blasphemauerit in Spiritum sanctũ, non
habet remissionem in æternum, sed reus erit
30 æterni delicti. ¶ Quoniam dicebant: Spiritũ
31 immundum habet. ¶ Et ueniunt mater eius
& fratres: & foris stantes miserunt ad eum,
32 vocantes eum. ¶ Et sedebat circa eum tur-
ba, & dicunt ei: Ecce mater tua & fratres tui
33 foris quærunt te. ¶ Et respõdens eis, ait: Quæ
34 est mater mea, & fratres mei? Et circumspi-
ciens eos qui in circuitu eius sedebant, ait:
35 Ecce mater mea, & fratres mei. ¶ Qui enim
fecerit voluntatem Dei, hic frater meus, & so
ror mea, & mater est.

* eius r. — Matt. 12. c 31. Luc. 12. b 10. 1. Ioh. 5. d 16. — habebit — Matt. 12. c 48. Lu. 8. c 19.

CAPVT IIII.

1 ET iterũ cœpit docere ad mare: &
A congregata est ad eũ turba mul-
ta, ita ut nauim ascẽdẽs, sederet
2 in mari, & oĩs turba circa mare
super terrã erat: ¶ & docebat eos
in parabolis multa, & dicebat illis in doctri-
3 na sua: ¶ Audite: ecce, exiit seminans ad se-
4 minandum. ¶ Et dum seminat, aliud cecidit
circa viam, & uenerunt uolucres cœli, &
5 comederunt illud. ¶ Aliud uerò cecidit su-
per petrosa, ubi non habuit terram multam:
& statim exortum est, quoniam non habe-
6 bat altitudinem terræ: ¶ & quãdo exortus est
Sol, exæstuauit: & eo quod non habebat ra-
7 dicem, exaruit. ¶ Et aliud cecidit in spinas: &
ascenderunt spinæ, & suffocauerunt illud, &
8 fructum non dedit. ¶ Et aliud cecidit in ter-
ram bonam: & dabat fructum ascendentem
& crescentem, & afferebat vnum triginta,
9 vnum sexaginta, & vnum centum. ¶ Et
dicebat: Qui habet aures audiendi, audiat.
10 ¶ Et cùm esset singularis, interrogauerunt
eum hi qui cum eo erant duodecim, parabo-
11 lam. ¶ Et dicebat eis: Vobis datum est nosse
B mysterium regni Dei: illis autem qui foris
12 sunt, in parabolis omnia fiunt: ¶ ut uiden-
tes videant, & non uideant: & audientes au-
diant, & non intelligant: nequando conuer-
13 tantur, & dimittantur eis peccata. ¶ Et ait
illis: Nescitis parabolam hanc? & quomodo
14 omnes parabolas cognoscetis? ¶ Qui semi-
15 nat: verbum seminat. ¶ Hi autem sunt qui
circa uiam: ubi seminatur uerbum, & cùm
audierint, confestim venit satanas, & aufert
uerbũ quod seminatum est in cordibus eo-
16 rum. ¶ Et hi sunt similiter qui super petrosa
seminantur: qui cùm audierint uerbum, sta-

Marc. 13. a 1. Luc. 8. a 4. — tricesimũ. sexagesimum. centesimũ & infrà — Isa. 6. c 9. Mat. 13. b 14. Luc. 8. b 10. Iohan. 12. f 40. Act. 28. f 26. Rom. 11. b 8.

17 tim cum gaudio accipiunt illud: & non ha
bent radicem in ſe, ſed temporales ſunt: dein
de orta tribulatione & perſecutione propter
18 verbum, confeſtim ſcandalizantur. Et
alij ſunt, qui in ſpinis ſeminantur: hi ſunt
19 qui verbum audiunt. & ærumnæ ſeculi,
& deceptio diuitiarum, & circa reliqua con
cupiſcẽtiæ introeuntes ſuffocant verbum,
20 & ſine fructu efficitur. Et hi ſunt, qui ſu-
per terram bonam ſeminati ſunt: qui au-
diunt verbum & ſuſcipiunt, & fructificant
vnum triginta, unum ſexaginta, & vnum
21 centum. Et dicebat illis: Nunquid venit
C lucerna, vt ſub modio ponatur? aut ſub le-
cto? nónne, vt ſuper candelabrum ponatur?
22 Non eſt enim aliquid abſconditum quod
non manifeſtetur: nec factum eſt occul-
23 tum, °ſed vt in palàm veniat`. Si quis
24 habet aures audiendi, audiat. Et dicebat
illis, Videte quid audiatis. In qua menſu-
ra menſi fueritis, remetietur vobis, * & adij-
25 cietur vobis`. Qui enim habet, dabitur
illi: & qui non habet, etiam quod habet,
26 auferetur ab eo. Et dicebat: Sic eſt regnum
Dei, quemadmodum ſi homo iaciat ſemen-
27 tem in terram, & dormiat, & exurgat no-
cte & die, & ſemen germinet, & increſcat
28 dum neſcit ille. Vltrò enim terra fructifi-
cat, primùm herbam, deinde ſpicam, deinde
29 plenum frumentum in ſpica. Et cùm * ſe
produxerit fructus, ſtatim mittit falcem, quo
30 niam adeſt meſſis. Et dicebat: Cui aſſimi-
D labimus regnum Dei? aut cui parabolæ com
31 parabimus illud? Sicut granum ſinapis,
quod cùm ſeminatum fuerit in terra, minus
eſt omnibus ſeminibus quæ ſunt in terra:
32 & cum ° ſeminatum `fuerit, aſcendit & fit
maius omnibus oleribus, & facit ramos ma
gnos, ita vt poſſint ſub vmbra eius aues cœli
33 habitare. Et talibus multis parabolis loq-
batur eis verbum: prout poterant audire.
34 ſine parabola autem non loquebatur eis:
ſeorſum autem diſcipulis ſuis diſſerebat om
35 nia. Et ait illis in illa die, cùm ſerò eſſet
36 factum: Tranſeamus contrà. Et dimitten-
tes turbam, aſſumũt eum ita vt erat in naui:
37 & aliæ naues erant cum illo. Et facta eſt
procella magna venti: & fluctus mittebat in
38 nauim, ita vt impleretur nauis. Et erat ip-
ſe in puppi ſuper ceruical dormiens: & ex-
citant eum, & dicunt illi: Magiſter, non ad
39 te pertinet, quia perimus? Et exurgens
comminatus eſt vento, & dixit mari: Tace,
obmuteſce. Et ceſſauit ventus: & facta eſt
40 tranquillitas magna. Et ait illis: Quid ti-
midi eſtis? necdum habetis fidem? Et ti
muerunt timore magno, & dicebant ad al-
terutrum: Quis putas, eſt iſte, quia & ven
tus & mare obediunt ei?

1.Ti.6.c 17. — Matt.5.b.15. — Luca 8.c 16. & 11.c 33. — Matt.10.c 26. — Luc.8.c 17. — °quod non veniat in palam. — 8. — * qui audi tis ſ. — Matt.7.a 2. — Lu.6.f.38. — Matt.21.b 12. & 25.c 29. — Luca 8.c 18. & 19. d.26. — * ex — Mat.13.d 31. — Luc.13.d 29. — °natum — * in arbore — Matt.13.c 34. — Matt.8.d 23. — Lu.8.c 22.

CAPVT V.

1 ET venerunt trans fretum maris
in regionem Geraſenorum. Et
A exeunti ei de naui, ſtatim occur-
2 rit de monumentis homo in ſpi
3 ritu immũdo, qui domiciliũ ha-
bebat in monumentis, & neq; catenis iam
4 quiſquam poterat eum ligare: quoniam
ſæpè compedibus & catenis vinctus diru-
piſſet catenas, & compedes comminuiſſet: &
5 nemo poterat eum domare, & ſemper die
ac nocte in monumentis, & in mõtibus erat
6 clamans & concidens ſe lapidibus. Videns
autem Ieſum à longè, cucurrit & adorauit
7 eum: & clamans voce magna, dixit: Quid
mihi & tibi Ieſu fili Dei altiſſimi? adiuro te
8 per Deum, ne me torqueas. Dicebat enim
illi: Exi ſpiritus immunde ab homine iſto.
9 Et interrogabat eum: Quod tibi nomen
eſt? Et dicit ei: Legio mihi nomen eſt: quia
10 multi ſumus. Et deprecabãtur eum mul-
11 tum, ne ſe expelleret extra regionem. Erat
B autem ibi circa montem grex porcorum ma
12 gnus, paſcens. Et deprecabantur eum ſpi-
ritus, dicentes: Mitte nos in porcos, vt in eos
13 introeamus, Et conceſſit eis ſtatim Ieſus.
Et exeuntes ſpiritus immundi, introierunt
in porcos: & magno impetu grex præcipitatus
eſt in mare, ad duo millia, & ſuffocati ſunt in
14 mari. Qui autem paſcebant eos, fugerunt,
& nunciauerunt in ciuitatem & in agros. Et
15 egreſſi ſunt videre quid eſſet facti. & ve-
niunt ad Ieſum, & vident illum qui à dæmo-
nio vexabatur, ſedentem, veſtitum, & ſanæ
16 mentis: & timuerunt. Et narrauerunt illis,
qui viderant, qualiter factum eſſet ei qui dæ-
17 monium habuerat: & de porcis. Et rogare
cœperũt eũ, vt diſcederet de finibus eorum.
18 Cumq; aſcẽderet nauim, cœpit illum de-
precari qui à dæmonio vexatus fuerat ut eſſet
19 cum illo, & non admiſit eum, ſed ait illi:
Vade in domum tuam ad tuos, & annuncia il
lis quanta tibi Dominus fecerit, & miſertus
20 ſit tui. Et abijt, & cœpit prædicare in Deca-
poli, quãta ſibi feciſſet Ieſus: & omnes mi-
21 rabantur. Et cùm tranſcendiſſet Ieſus in
C naui rurſum transfretum, conuenit turba
22 multa ad eũ, & erat circa mare. Et venit
quidam de archiſynagogis nomine Iairus: &
23 uidens eũ, procidit ad pedes eius, & depre-
cabatur eum multùm, dicens: Quõ filia mea
in extremis eſt: Veni impone ° manus `ſuper
24 eam, vt ſalua ſit & viuat. Et abijt cum il-
lo, & ſequebatur eum turba multa, & com-
25 primebant eũ. Et mulier quæ erat in pro-
26 fluuio ſanguinis annis duodecim, & fuerat
multa perpeſſa à compluribus medicis, &
erogauerat omnia ſua, nec quicquam profe-
27 cerat, ſed magis deterius habebat: cùm
audiſſet de Ieſu, vènit in turba retrò, & teti-
28 git veſtimentum eius: dicebat enim, Quia
ſi uel ueſtimentum eius tetigero, ſalua ero.
29 Et confeſtim ſiccatus eſt fons ſanguinis
eius: & ſenſit corpore quia ſanata eſſet à pla
30 ga. Et ſtatim Ieſus in ſemetipſo cognoſcẽs
uirtutẽ quæ exierat de illo, cõuerſus ad tur-
31 bam, aiebat: Quis tetigit ueſtimẽta mea? Et
D dicebant ei diſcipuli ſui: Vides turbam com-
32 primentem te, & dicis, Quis me tetigit? Et
circunſpiciebat videre eam quæ hoc fecerat.
33 Mulier verò timens & tremens, ſciẽs quod
factũ eſſet in ſe: venit & procidit ante eũ, &
34 dixit ei omnẽ veritatem. Ille autem dixit

Matt.8.d 28. — Lu.8.d 26. — Matt.8.d 30. — Lu.8.d.32. — Luc.8.d 37. — Act.16.d 39. — Matt.9.c 18. — Lu.8.f.41. — ° manum — Leui.15.d.24. — Matth.9.c 20. — Luc.8.f 43.

ei: ¶ Filia, fides tua te ſaluam fecit: vade in
35 pace,& eſto ſana a plaga tua. ¶ Adhuc eo lo
quente, veniunt nuncij *ad archiſynagogũ`,
dicentes: ¶ Quia filia tua mortua eſt: quid
36 vltrà vexas magiſtrum? ¶ Ieſus autem audito
to verbo quod dicebatur, ait archiſynagogo:
37 Noli timere, tantummodo crede. ¶ Et non
admiſit quenquam ſe ſequi, niſi Petrum, &
39 Iacóbum & Iohannem fratrem Iacóbi. ¶ Et
veniunt in domum archiſynagogi, & videt
tumultum, & flentes, & eiulantes multùm.
39 ¶ Et ingreſſus, ait illis: Quid turbamini &
ploratis? ¶ puella non eſt mortua, ſed dor-
40 mit. ¶ Et irridebant eum. Ipſe verò eie-
ctis omnibus, aſſumit patrem & matrem
B puellæ, & qui ſecum erant, & ingrediuntur
41 vbi puella erat iacens. ¶ Et tenens manum
puellæ, ait illi: ¶ Thalitha cumi: quod eſt in-
42 terpretatum: Puella (tibi dico) ſurge. ¶ Et
confeſtim ſurrexit puella: & ambulabat: erat
autem annorũ duodecim: & obſtupuerunt ſtu
43 pore magno. ¶ Et præcepit illis vehementer,
vt nemo id ſciret: & *dixit` dari illi mãducare.

¶ Luc. 7. g. 50.
*ab archiſynagogo 9.
Luc. 8. g. 49.
Matt. 9. c. 24.
¶ Act. 9. g. 40.
*iuſſit.

CAPVT VI.

1 ET egreſſus inde, abijt in patriam
A ſuam: & ſequebantur eum diſci-
2 puli ſui. ¶ Et facto ſabbatho, cœ-
pit in ſynagoga docere: & mul-
ti audientes admirabantur in
doctrina eius, dicentes: Vnde huic hæc om-
nia? & quæ eſt ſapientia quæ data eſt illi, &
virtutes tales quæ per manus eius efficiuntur?
3 ¶ ¶ Nónne hic eſt faber, filius Mariæ, frater
Iacóbi & Ioſeph & Iudę & Simónis? nónne
& ſorores eius hic nobiſcũ ſunt? Et ſcandali-
4 zabãtur in illo. Et dicebat illis Ieſus: ¶ Quia
non eſt propheta ſine honore, niſi in patria
ſua, & in domo ſua, & in cognatione ſua.
5 ¶ & nõ poterat ibi virtutem vllam facere: niſi
paucos infirmos impoſitis manibus curauit:
6 ¶ & mirabatur ꝑꝑ incredulitatẽ eorũ. ¶ & cir-
7 cuibat caſtella in circuitu docẽs. ¶ ¶ Et voca-
uit duodecim: & cœpit eos mittere binos, &
8 dabat illis poteſtatẽ ſpirituũ immundorũ. ¶ Et
B præcepit eis, ne quid tollerent in via, niſi virgã
tantũ: non peram, nõ panem, neq; in zona æs
9 ſed calceatos ¶ ſandalijs, & ne induerẽtur dua
10 bus tunicis. ¶ Et dicebat eis: Quocũq; introie
ritis in domum, *illic mãnete, donec exeatis
11 inde. ¶ ¶ & quicunque non receperint vos,
*nec audierint vos`: ¶ exeuntes inde, excutite
puluerem de pedibus veſtris in teſtimonium
12 illis. ¶ Et exeuntes prædicabant, ut pœniten-
13 tiam agerent: ¶ & dæmonia multa eijcie-
bant, & ungebant oleo multos ægros, & *ſa-
14 nabant`. ¶ ¶ Et audiuit Rex Herodes (mani-
feſtum enim factum eſt nomen eius) & di-
cebat: Quia Iohannes Baptiſta reſurre-
xit à mortuis: & propterea virtutes ope-
15 rantur in illo`. ¶ Alij autem dicebant:
C Quia Elias eſt. Alij uerò dicebant: Quia pro-
16 pheta eſt, quaſi unus ex prophetis. ¶ ¶ Quo
audito, Herodes ait: Quem ego decollaui Io-
17 hannẽ, hic à mortuis reſurrexit. ¶ ¶ Ipſe enim
Herodes miſit, ac tenuit Iohannem, & uin-

Matt. 13. g. 54.
Luc. 4. c. 16.
Iohan. 4. f 44.
¶ Iohan. 6. g 42.
¶ Matt. 13. g. 57.
Luc. 4. d 24.
Ioh. 4. f. 44
¶ Matt. 9. d 35.
Luc. 13. d 50.
Matt. 10. a. 1.
Sup. 3. b. 14
¶ Luc. 9. a. 3
Act. 10. b 8.
¶ Matt. 10. b. 14.
Luc. 9. a 5. -7.
¶ Act. 13 g. 51. et 18. b 6.
Iaco. 5. c 14.
*ſanabantur.
¶ Mat. 14. a 1.
Luc. 9. a. 7.
¶ Mat. 14. a 3.
Luc. 3. d 19

xit eum in carcerem propter Herodiadẽ, uxo
rem Philippi, fratris ſui, quia duxerat eam.
18 ¶ Dicebat enim Iohannes Herodi: ¶ Non li-
19 cet tibi habere uxorem fratris tui. ¶ Hero-
dias autem inſidiabatur illi: & uolebat occi
20 dere eum, nec poterat. ¶ Herodes enim me-
tuebat Iohannem, ſciens eum uirum iuſtum
& ſanctum: & cuſtodiebat eum & audito eo
multa faciebat, & libenter eum audiebat.
21 ¶ Et cùm dies opportunus accidiſſet, Hero-
des *natalis ſui` cœnam fecit principibus &
22 tribunis & primis Galilææ. ¶ Cumq; introiſ-
ſet filia ipſius Herodiadis, & ſaltaſſet, & pla-
cuiſſet Herodi, ſimulq; recumbentibus: Rex
23 ait puellę: Pete à me quod uis, & dabo tibi: ¶ &
iurauit illi: ¶ Quia quidquid petieris, dabo ti-
24 bi, licẽt dimidium regni mei. ¶ Quæ cùm exiſ
D ſet, dixit matri ſuæ: Quid petam? At illa
25 dixit: Caput Iohannis Baptiſtæ. ¶ Cùmque
introiſſet ſtatim cum feſtinatione ad Re-
gem, petiuit, dicens: Volo, ut protinus des mi-
26 hi in diſco caput Iohannis Baptiſtæ. ¶ Et con
triſtatus eſt Rex. Propter iuſiurandum, & ꝑꝑ
ſimul diſcumbentes noluit eam contriſtare:
27 ¶ ſed miſſo ſpiculatore, præcepit afferri ca
put eius in diſco, & decollauit eũ in carcere.
28 ¶ Et attulit caput eius in diſco: & dedit illud
29 puellæ, & puella dedit matri ſuæ. ¶ Quo au-
dito, diſcipuli eius uenerunt, & tulerunt cor-
pus eius: & poſuerunt illud in monumento.
30 ¶ Et conuenientes Apoſtoli ad Ieſum, renun-
ciauerunt ei omnia quæ egerant, & docue-
31 rant. ¶ ¶ Et ait illis: Venite ſeorſum in de-
ſertum locum, & requieſcite puſillum. Erant
enim qui ueniebant & redibant multi: &
32 nec ſpacium manducandi habebant. ¶ Et
aſcendentes in nauim, abierunt in deſertum
33 locum ſeorſum. ¶ Et uiderunt eos abeuntes,
E & cognouerunt multi: & *pedeſtres de om-
nibus ciuitatibus concurrerunt illuc, & præ-
34 uenerunt eos. ¶ ¶ Et exiens, uidit turbã mul-
tam Ieſus: & miſertus eſt ſuper eos: quia
erant ſicut oues non habentes paſtorem, &
35 cœpit illos docere multa. ¶ ¶ Et cùm iam
hora multa fieret, acceſſerunt diſcipuli eius,
dicentes: Deſertus eſt locus hic, & iam hora
36 præterijt: ¶ ¶ dimitte illos, ut euntes in pro-
ximas uillas & uicos, emant ſibi cibos quos
37 manducent. ¶ Et reſpondens, ait illis: ¶ Date
illis uos manducare. Et dixerunt ei: Eun-
tes emamus ducentis denarijs panes: & da-
38 bimus illis manducare. ¶ Et dicit eis: Quot
panes habetis? ite & uidete. Et cùm cogno-
39 uiſſent, dicunt: ¶ Quinq;, & duos piſces. ¶ Et
præcepit illis, ut accumbere facerent omnes,
40 ſecundum contubernia ſuper uiride fœnum. ¶ Et di-
ſcubuerunt in partes per centenos & quin-
41 quagenos. ¶ Et acceptis quinque panibus, &
F duobus piſcibus: intuẽs in cœlum, benedixit,
& fregit panes, & dedit diſcipulis ſuis, vt po-
nerent ante eos: & duos piſces diuiſit omni-
42 bus. ¶ Et manducauerunt omnes, & ſaturati
43 ſunt. ¶ Et ſuſtulerunt reliquias fragmento-
rum duodecim cophinos plenos: & de piſci-
44 bus. ¶ ¶ Erant autem qui mãducauerant, quin
45 que millia virorũ. ¶ Et ſtatim coegit diſcipu

¶ Leui. 18. b 16.
*in natali ſuo 1.
¶ Eſth. 5. b 6.
¶ Matt 14. b. 11.
Luca 9. a 10.
¶ Matt. 9. d 36. et 14. b 14.
¶ Matt. 14. b 15.
Luca 9. b 12.
Matt. 14. b 16.
Luca 9. b 13.
Ioh. 6. a 9.
Matt. 14 c. 21.

Iohan.6.b 6.10.

los suos ascendere nauim, vt præcederent
eum trans fretũ ad Beth-saidam: dum ipse
46 dimitteret populũ. Et cùm dimisisset eos,
47 abijt in montẽ orare. Et cùm serò esset,
erat nauis in medio mari, & ipse solus in ter
48 ra. Et videns eos laborantes in remigãdo
(erat. n. ventus contrarius eis) & circa quar-
tam vigiliam noctis venit ad eos, ambulans
49 super mare: & volebat præterire eos. At
illi, vt uiderũt eum ambulantem super mare,
putauerunt phantasma esse, & exclamaue-
50 runt. Omnes enim viderunt eum, & con-
G turbati sunt. Et statim locutus est cum eis, &
dixit eis: Confidite: ego sum, nolite time-
51 te. Et ascendit ad illos in nauim, & ces-
sauit ventus. Et plus magis intra se stupe-
52 bant. non enim intellexerunt de pani-
53 bus. erat enim cor eorum obcæcatum. Et
cùm trãsfretassent, venerũt in terrã Geneza
54 reth: & applicuerũt. Cũq; egressi essent de
55 naui, cõtinuò cognouerũt eũ: & percurren-
tes vniuersã regionẽ illã, cœperũt in grabatis
eos qui se malè habebant, circunferre, vbi au
56 diebant eum esse. Et quocunque introi-
bat, in vicos, vel in villas, aut ciuitates, in pla
teis ponebãt infirmos, & deprecabantur eũ,
vt vel fimbriam vestimenti eius tangerent: &
quotquot tangebant eum, salui fiebant.

Matt. 14. d.34.

CAPVT VII.

1 ET cõueniunt ad eum Pharisæi &
A quidã de Scribis, veniẽtes ab Iero-
2 solymis. Et cũ vidissent quos-
dã ex discipulis eius cõmunibus
manibus, id est, nõ lotis mãduca
3 re panes, vituperauerunt. Pharisæi enim &
omnes Iudæi, nisi crebrò lauerint manus,
nõ manducant, tenentes traditionem senio-
4 rum: & à foro, nisi baptizentur, non come-
dũt. & alia multa sunt, quæ tradita sunt illis
seruare, baptismata calicum, & vrceorum,
5 & æramentorum & lectorum. Et interro-
gabant eum Pharisæi & Scribæ: Quare
discipuli tui nõ ambulant iuxta traditionem
seniorum, sed cõmunibus manibus mandu-
6 cant panem? At ille respondens, dixit eis:
Bene prophetauit Isaias de vobis hypocritis
sicut scriptum est, Populus hic labijs me ho-
norat: cor autem eorum longè est à me.
7 In vanum autem me colunt, docentes do
8 ctrinas * præcepta hominum. Relinquen-
B tes enim mandatum Dei, tenetis traditiones
hominum, baptismata vrceorum & calicum,
9 & alia similia his facitis multa. Et dicebat
illis: Bene irritum facitis præceptum Dei,
10 vt traditionem vestram seruetis. Moyses
enim dixit, Honora patrem tuum & matrẽ
tuam: &, Qui maledixerit patri vel matri,
11 morte moriatur. Vos autem dicitis: Si di-
xerit homo patri, aut matri: Corban, (quod
est donum) quodcunque ex me, tibi pro-
12 fuerit: & vltrà non dimittitis eum quic-
13 quam facere patri suo aut matri, rescin-
dentes uerbum Dei per traditionem uestram
quam tradidistis. & similia huiusmodi mul-
14 ta facitis. Et aduocans iterum turbam,

Matt. 15. a.1. Isa. 29. d 13. *abest 8. * & *fecistis. Exo.20.b 12. Deu. 5.b 16. Eph.6.a.2. Exo. 21.c 17. Leui.20.b 9. Prou.20.c 20. Matt.15. b.10.

dicebat illis: Audite me omnes, & intel-
15 ligite. Nihil est extra hominem introiẽs in
eum, quod possit eum coinquinare: sed quæ
de homine procedunt, illa sunt quæ commu-
16 nicant hominem. Si quis habet aures au-
17 diendi, audiat. Et cùm introisset in domũ
à turba, interrogabant eum discipuli eius pa
18 rabolam. Et ait illis: Sic & vos impruden-
C tes estis? Non intelligitis, quia omne extrin-
secus introiens in hominem, non potest
19 eum communicare: quia nõ intrat in cor
eius, sed in uentrem uadit, & in secessum
20 exit, purgans omnes escas? Dicebat autem,
quoniam quæ de homine exeunt, illa com-
21 municant hominem. Ab intus enim de cor-
de hominũ malæ cogitationes procedunt,
22 adulteria, fornicationes, homicidia, furta,
auaritiæ, nequitiæ, dolus, impudicitiæ, oculus
malus, blasphemia, superbia, stultitia.
23 Omnia hæc mala ab intus procedunt, &
24 communicant hominem. Et inde sur-
gens, abijt in fines Tyri, & Sidónis: & in-
gressus domum, neminem uoluit scire, &
25 non potuit latere. Mulier enim statim
vt audiuit de eo, cuius filia habebat spiritum
immundum, intrauit, & prócidit ad pedes
26 eius. Erat enim mulier Gentilis, Syro-
phœnissa genere. Et rogabat eum, vt dæmo-
27 nium eijceret de filia eius. Qui dixit illi:
Sine priùs saturari filios. nõ est enim bonũ su
mere panem filiorum, & mittere canibus.
28 At illa respondit, & dixit illi: Vtique Domi
D ne. nã & catelli comedunt sub mensa de mi-
29 cis puerorum. Et ait illi: Propter hunc ser-
monem, uade: exijt dæmonium à filia sua.
30 Et cùm abijsset domum suam, inuenit puel
lam iacentem supra lectum, & dæmonium
31 exijsse. Et iterum exiens de finibus Tyri,
uenit per Sidónem ad Mare Galilææ inter
32 medios fines Decapoleos. Et adducunt ei
surdum & mutum: & deprecabantur eum, ut
33 imponat illi manum. Et apprehendens
eum de turba seorsum, misit digitos suos in
auriculas eius: & expuens, tetigit linguam
34 eius. & suspiciens in cœlum, ingemuit, &
35 ait illi: Ephphetha: quod est, adaperire. Et sta-
tim apertæ sunt aures eius, & solutũ est vin-
36 culum linguæ eius, & loquebatur rectè. Et
præcepit illis, ne cui dicerent. Quantò autem
eis præcipiebat, tãtò magis plus prædicabãt, &
37 eo amplius admirabantur, dicentes, Bene oĩa
fecit: & surdos fecit audire, & mutos loqui.

Gene.6.a. 5. & 8.d 21. Matt. 15. c.21. Matt.9.d 32. Luc.11.b 14. Genes.1.d 31. Eccle.39.a 21. Matt.15. d.32. *cũ Iesu

CAPVT VIII.

1 IN diebus illis iterum cùm turba
A multa esset*, nec haberent quod
manducarent: conuocatis disci-
2 pulis, ait illis: Misereor super
turbam: quia ecce iam triduo
sustinent me, nec habent quod manducent:
3 & si dimisero eos ieiunos in domum suam,
deficient in uia: quidã enim ex eis de longe
4 uenerunt. Et responderunt ei discipuli sui:
Vnde illos quis poterit hic saturare panibus
5 in solitudine? Et interrogauit eos: Quot pa
6 nes habetis? Qui dixerunt: Septem. Et præ-

cepit

cœpit turbæ discumbere super terram. Et acci-
piens septē panes, gratias agens, fregit: & da
bat discipulis suis, vt apponerent, & appolue
7 runt turbæ. Et habebant pisciculos paucos:
8 & ipsos benedixit, & iussit apponi. Et man-
ducauerūt & saturati sunt: & sustulerunt qđ
superauerat de fragmentis, septem sportas.
9 Erant autem qui manducauerant, quasi
10 quatuor millia: & dimisit eos. Et statim
B ascendens nauim cum discipulis suis, venit
11 in partes Dalmanutha. Et exierunt Pha-
risæi, & cœperunt conquirere cum eo, quæ-
rentes ab illo signum de cœlo, tentantes
12 eum. Et ingemiscens spiritu, ait: Quid ge
neratio ista signum quærit? Amen dico vo-
bis, si dabitur generationi isti signum.
13 Et dimittens eos, ascendit iterum nauim,
14 & abijt trans fretum. Et obliti sunt pa-
nes sumere: & nisi vnum panem non ha-
15 bebant secum in naui. Et præcipiebat eis,
dicens: Videte, & cauete a fermento Phari-
16 sæorum, & fermento Herodis. Et cogita-
bant ad alterutrum, dicentes: Quia panes
17 non habemus. Quo cognito, ait illis Iesus:
Quid cogitatis, quia panes non habetis?
nondum cognoscitis, nec intelligitis? adhuc
18 cæcatum habetis cor vestrum? oculos ha-
bentes, non videtis? & aures habentes, non
19 auditis? Nec recordamini, quando quinque
panes fregi in quinq; millia: & quot cophi-
C nos fragmentorum plenos sustulistis? Di-
20 cunt ei: Duodecim. Quando & septem pa-
nes in quatuor millia, quot sportas fragmen
21 torum tulistis? Et dicunt ei: Septem. Et
dicebat eis: Quomodo nondum intelligitis?
22 Et veniunt Beth-saidam: & adducunt ei
cæcum, & rogabant eum, vt illum tangeret.
23 Et apprehensa manu cæci, eduxit eum
extra vicum: & expuens in oculos eius im-
positis manibus suis, interrogauit eū, si quid
24 videret. Et aspiciens, ait: Video homines
25 velut arbores, ambulantes. Deinde iterum
imposuit manus super oculos eius, & cœpit
videre, & restitutus est, ita vt clarè videret
26 omnia. Et misit illum in domum suam,
dicens: Vade in domum tuam: & si in vicum
27 introieris, nemini dixeris. Et egressus est
Iesus & discipuli eius in castella Cæsareæ
Philippi: & in via interrogabat discipulos
suos, dicens eis: Quem me dicunt esse ho-
28 mines? Qui responderunt illi, dicentes*: Io
hannem Baptistam, alij Eliam, alij verò vnū
29 quasi de prophetis. Tunc dicit illis: Vos ve-
D ro quem me esse dicitis? Respondens Petrus,
30 ait ei: Tu es Christus. Et comminatus est
31 eis, ne cui dicerent de illo. Et cœpit docere
eos, quoniam oportet Filium hominis pati
multa, & reprobari à senioribus & à summis
sacerdotibus & Scribis, & occidi: & post tres
32 dies resurgere. Et palàm verbum loqueba
tur. Et apprehendens eum Petrus, cœpit in-
33 crepare eum. Qui conuersus, & videns di-
scipulos suos, cōminatus est Petro, dicens: Va
de retro me satana: quoniam non sapis quæ
34 Dei sunt, sed quæ sunt hominum. Et con-
uocata turba cū discipulis suis, dixit eis: Si
quis vult me sequi, deneget semetipsum: &
35 tollat crucem suam, & sequatur me. Qui
enim voluerit animam suam saluam facere,
perdet eam: qui autem perdiderit animā suā
propter me & Euangelium, saluam faciet eā.
36 Quid enim proderit homini, si lucretur
mundum totum: & detrimentum animæ suæ
37 faciat? Aut, quid dabit homo commutatio-
38 nis pro anima sua? Qui enim me *confu-
sus* fuerit, & verba mea in generatione ista
adultera, & peccatrice: & Filius hominis *cō-
fundetur* eum, cùm venerit in gloria patris
sui cum angelis sanctis.

CAPVT IX.

1 ET dicebat illis: Amē dico vobis,
A quia sunt quidam de hìc stantu-
bus, qui non gustabūt mortē, do
nec videant regnū Dei veniens
2 in virtute. Et post dies sex *assu
mit* Iesus Petrū & Iacôbum & Iohannem: &
ducit illos in montem excelsum seorsum so
3 los, & transfiguratus est coram ipsis. Et ve-
stimenta eius facta sūt splēdentia & candida
nimis velut nix, qualia fullo nō potest super
4 terram candida facere. Et apparuit illis
Elias cum Moyse: & erant loquentes cum Ie
5 su. Et respondens Petrus, ait Iesu: Rabbi,
bonū est nos hìc esse: & faciamus tria taber-
nacula, tibi vnum, & Moysi vnum, & Eliæ
6 vnum. Non enim sciebat quod diceret: erāt
7 enim timore exterriti. & facta est nubes
B obumbrans eos: & vênit vox de nube, dicēs:
Hic est filius meus charissimus: audite illū.
8 Et statim circumspiciētes, neminē amplius
9 viderunt, nisi Iesum tantùm secum. Et de-
scendētibus illis de monte, præcepit illis, ne
cuiquam, quæ vidissent, narrarent: nisi cùm
10 Filius hominis à mortuis resurrexerit. Et
verbū cōtinuerunt apud se cōquirentes quid
11 esset, Cū à mortuis resurrexerit. Et interro
gabant eum, dicentes: Quid ergo dicūt Pha-
risæi & Scribæ, quia Eliā oportet venire pri-
12 mùm? Qui respondens, ait illis: Elias cùm
venerit primo, restituet omnia: & quo mo-
do scriptum est in Filium hominis, vt multa
13 patiatur & contemnatur. Sed dico vobis,
C quia & Elias venit (& fecerūt illi quæcunq;
14 voluerunt) sicut scriptum est de eo. Et ve-
niens ad discipulos suos, vidit turbā magnā
circa eos, & Scribas conquirentes cum illis.
15 Et cōfestim omnis populus vidēs Iesum, stu
pefactus est, & expauerūt, & accurrētes, salu-
16 tabant eū. Et interrogauit eos: Quid inter
17 vos conquiritis? Et respondens vnus de tur
ba, dixit: Magister, attuli filiū meum ad te ha
18 bentē spiritum mutum: qui vbicunq; eum
apprehenderit, allidit illum, & spumat, & stri
det dētibus, & arescit. & dixi discipulis tuis,
19 vt eijcerent illum, & non potuerunt. Qui
respondens eis, dixit: O generatio incredula,
quamdiu apud vos ero? quamdiu vos patiar?
20 afferte illum ad me. Et attulerunt eum. Et
cùm vidisset eum, statim spiritus conturba-
uit illum: & elisus in terrā, volutabatur spu-
21 mans. Et interrogauit patrē eius: Quantū

Matt. 15. d. 39. Mat. 16. a 1. Luc. 11. e 54.
Sup. 6. f 41. Iohan. 6. b 11.
Matt. 16. b. 13. Luc. 9. b 18.
**Alij*
Matt. 10. d. 38. et 16 d. 24.

Lu. 9. c. 23 et 14. f. 27. Luc. 17. g. 33. Iohā. 12. d 25. Matt. 10. d. 33. Lu. 9. d. 26 & 12. b. 9.
**confessus *confitebitur*
Mat. 16. d 27. Lu. 9. d. 27 Mat. 17. a 1. Lu. 9. d. 28
**assumpsit*
Mat. 17. b. 9
Mal. 4. a 5.
Isai. 53. a 3. Mala. 4. b 5. Mat. 17 b 10. Matt. 17. b. 1. Luc. 9. e 37.

temporis est, ex quo ei hoc accidit. At ille ait:
22 Ab infantia: ¶ & frequenter eum in ignem
& in °aquas` misit, vt eum perderet. sed si qd
23 potes, adiuua nos, misertus nostri. ¶ Iesus au
tem ait illi: Si potes credere, omnia possibilia
24 sunt credenti. ¶ Et continuò exclamans pa-
ter pueri, cum lachrymis aiebat: Credo Do-
25 mine, adiuua incredulitatem meam. ¶ Et cù
uideret Iesus concurrentem turbam, commi-
natus est spiritui immundo, dicens illi: Surde
& mute spiritus, ego præcipio tibi exi ab eo:
26 & amplius ne introeas in eum. ¶ Et excla-
mans, & multùm discerpēs eum, exijt ab eo;
& factus est sicut mortuus, ita vt multi dice-
27 rent: Quia mortuus est. ¶ Iesus autem tenēs
28 manum eius, eleuauit eum, & surrexit. ¶ Et
cùm introisset in domū, discipuli eius secre-
to interrogabant eum: Quare nos non po-
29 tuimus eijcere eum? ¶ Et dixit illis: Hoc ge-
nus in nullo potest exire, nisi in oratione &
30 ieiunio. ¶ Et inde profecti prætergrediebam
tur Galilæam: nec volebat quenquam scire.
31 ¶ Docebat autem discipulos suos, & dicebat
E illis: Quoniā Filius hominis tradetur in ma
nus hominū, & occident eum, & occisus ter-
32 tia die resurget. ¶ At illi ignorabant verbum:
33 & timebant interrogare eum. ¶ Et venerunt
Capharnaum. Qui cum domi °esset`, inter-
34 rogabat eos: Quid in via tractabatis? ¶ At il-
li tacebant: siquidem in via inter se disputa-
35 uerant, quis eorum maior esset. ¶ Et residēs
vocauit duodecim, & ait illis: Siquis vult pri
mus esse, erit omnium nouissimus, & omniū
36 minister. ¶ Et accipiens puerum, statuit eum
in medio eorū: quem cùm complexus esset,
37 ait illis: ¶ Quisquis vnum ex huiusmodi pue
ris receperit in nomine meo: me recipit. &
quicunq; me susceperit: non me suscipit, sed
38 eum qui misit me. ¶ Respondit illi Iohan-
nes, dicens: Magister, vidimus quendam in
F nomine tuo eijcientem dæmonia, qui nō se-
39 quitur nos, & prohibuimus eum. ¶ Iesus au-
tem ait: Nolite prohibere eū. nemo est enim
qui faciat virtutem in nomine meo, & possit
40 citò malè loqui de me. ¶ Qui enim non est
41 aduersum vos, pro vobis est. ¶ Quisquis enim
potum dederit vobis calicem aquæ * in no-
mine meo, quia Christi estis: amen dico vo-
42 bis, non perdet mercedem suam. ¶ Et quis-
quis scādalizauerit vnum ex his pusillis cre-
dentibus in me: bonum est ei magis, si circū-
daretur mola asinaria collo eius, & in mare
43 mitteretur. ¶ Et si scandalizauerit te ma-
G nus tua, abscinde illam: bonum est tibi de-
bilē introire in vitam, quàm duas manus ha-
bentem ire in gehennam, in ignem inextin-
44 guibilem, ¶ vbi vermis eorum non moritur,
45 & ignis non extinguitur. ¶ & si pes tuus te
scandalizat, amputa illum: bonum est tibi
claudum introire in vitam æternam, quàm
duos pedes habētem mitti in gehennā ignis
46 inextinguibilis, ¶ vbi vermis eorum non mo
47 ritur, & ignis non extinguitur. ¶ Quòd si
oculus tuus scandalizat te, eijce eum: bonū
est tibi luscum introire in regnū Dei, quàm
duos oculos habentem mitti in gehennam

°aquam
Mat. 17. d. 22.
Luc. 9. e. 21.
°essent
Mat. 18. a. 1.
Luc. 9. f. 46.
Luc. 9. f. 49.
Mat. 9. f. 38.
1. Co. 12. a. 3.
Mat. 10. d. 42.
* frigide
Mat. 18. a. 6.
Luca 17. a. 2.
Matt. 5. e. 30. & 18. a. 8.
Isa. 66. g. 24.

48 ignis, ¶ ubi uermis eorum non moritur, &
49 ignis non extinguitur. ¶ Omnis enim igne
50 salietur: & omnis uictima sale salietur. ¶ Bo
num est sal: quod si sal insulsum fuerit: in quo il
lud condietis? Habete in uobis sal, & pacem
habitet inter uos.

CAPVT X.

1 ET inde exurgens, uenit in fines
A Iudææ, ultra Iordanem: & con-
ueniunt iterum turbæ ad eum.
Et sicut consueuerat, iterum do
2 cebat illos. ¶ Et accedētes Pha-
risæi, interrogabant eum: Si licet uiro uxorē
3 dimittere: tentantes eum. ¶ At ille respondēs,
4 dixit eis: Quid uobis præcepit Moyses? ¶ Qui
dixerunt: Moyses permisit libellum repu-
5 dij scribere, & dimittere. ¶ Quibus respon-
dēs Iesus, ait: Ad duritiā cordis uestri scripsit
6 uobis præceptū istud. ¶ ab initio autem crea-
turæ masculū & fœminam fecit eos Deus.
7 ¶ Propter hoc, relinquet homo patrē suum
& matrem, & adhærebit ad uxorem suam:
8 ¶ & erunt duo in carne una. Itaque iam
9 non sunt duo, sed una caro. ¶ Quod ergo
10 Deus coniunxit, homo non separet. ¶ Et
in domo iterum discipuli eius de eodem in-
11 terrogauerunt eum. ¶ Et ait illis: Quicunq;
B dimiserit uxorē suam, & aliam duxerit: adul
12 terium committit super eam. ¶ Et si uxor di-
miserit uirum suū, & alij nupserit, mœcha-
13 tur. ¶ Et offerebant illi paruulos, ut tange-
ret illos. discipuli autem comminabantur of
14 ferentibus. ¶ Quos cùm uideret Iesus, indi-
gnè tulit, & ait illis: Sinite paruulos uenire
ad me: & ne prohibueritis eos. talium enim
15 est regnum Dei. ¶ Amen dico uobis: quisquis
nō receperit regnum Dei uelut paruulus, nō
16 intrabit in illud. ¶ Et complexans eos, &
imponēs manus sup illos, benedicebat eos.
17 ¶ Et cùm egressus esset in °uia`. procurrens
C quidā genu flexo ante eum, rogabat eum *:
Magister bone, quid faciam, vt uitam æter-
18 nam percipiam? ¶ Iesus autem dixit ei: Quid
me dicis bonum? Nemo bonus, nisi unus,
19 Deus. ¶ Præcepta nosti: Ne adulteres: Ne
occidas: Ne fureris: Ne falsum testimonium
dixeris: Ne fraudem feceris: Honora patrem
20 tuum, & matrem. ¶ Et ille respondens, ait
illi: Magister, hæc omnia obseruaui à iuuen-
21 tute mea. ¶ Iesus autem intuitus eum, dile-
xit eum, & dixit ei: Vnum tibi deest: uade
quæcunque habes, uende, & da pauperibus,
& habebis thesaurum in cœlo: & ueni, se-
22 quere me. ¶ Qui contristatus in uerbo, abijt
mœrens. erat enim habens multas possessio-
23 nes. ¶ Et circunspiciens Iesus, ait discipulis
suis: Quàm difficile qui pecunias habent, in
24 regnum Dei introibunt! ¶ Discipuli autem
obstupescebant in verbis eius. At Iesus rur-
sus respondēs, ait illis: Filioli, quàm difficile
est confidentes in pecunijs, in regnum Dei
25 introire! ¶ Facilius est camelū per foramen
D acus transire, quàm diuitem intrare in re-
26 gnum Dei. ¶ Qui magis admirabātur, dicen-
tes ad semetipsos: Et quis potest saluus fieri?

Leui. 2. c. 13.
Matt. 5. b. 13.
Luc. 14. g. 34.
Matt. 19. a. 1.
Deut. 24. a. 1.
Gene. 1. d. 27.
Matt. 19. a. 4.
Gene. 2. d. 24.
1. Cor. 6. d. 16.
Ephe. 5. g. 31.
1. Cor. 6. b. 10.
Matt. 19. b. 13.
Luca 18. c. 15.
°viam s.
*dicens:
Matt. 19. c. 16.
Luca 18. d. 18.
Exo. 20. c. 13.

Et intuens

27 ¶ Et intuens illos Iesus, ait: Apud homines
impossibile est: sed non apud Deum. omnia
Matt.19. d.27. 28 enim possibilia sunt apud Deum. ¶ ‖ Et cœ-
pit ei Petrus dicere: Ecce, nos dimisimus
Luca 18.c. 28. 29 omnia, & secuti sumus te. ¶ Respondens Ie-
sus, ait: Amen dico vobis, nemo est, qui reli-
querit domũ, aut fratres, aut sorores, aut pa-
trem, aut matrẽ, aut filios, aut agros proptẽr
30 me & propter Euangelium: ¶ qui non acci-
piet centies tantum nunc in tempore hoc:
domos, & fratres, & sorores, & matres, & fi-
lios, & agros, cum persecutionibus: & in sæ-
‖Matt.19. d.30. 31 culo futuro vitam æternam. ¶ ‖ Multi autem
erunt primi, nouissimi: & nouissimi, pri-
Luca 13.f. 30. 32 mi. ¶ Erant autem in via ascendentes Iero-
E solymam: & præcedebat illos Iesus, & stu-
‖Matt.20. c.17. pebant, & sequentes timebant. ‖ Et assu-
mens iterum duodecim, cœpit illis dicẽre
Luc.18.f. 31. 33 quæ essent ei euentura: ¶ Quia ecce ascen-
dimus Ierosolymam, & Filius hominis trade-
tur principibus sacerdotũ, & Scribis, & senio-
ribus, & damnabunt eum morte, & tradent
34 eum gentibus, ¶ & illudent ei, & conspuent
eum, & flagellabunt eum, & interficiẽt eum:
‖Matt.20. c.20. 35 & tertia die resurget. ¶ ‖ Et accedunt ad eum
Iacobus & Iohannes, filij Zebedæi, dicentes:
Magister, volumus vt quodcunq; petierimus,
36 facias nobis. ¶ At ille dixit eis: Quid vultis, vt
37 faciã uobis? ¶ Et dixerũt: Da nobis, vt unus ad
dexterã tuã, & alius ad sinistrã tuã sedeamus
38 in gloria tua. ¶ Iesus aũt ait eis: Nescitis quid
F petatis. potestis bibere calicẽ quẽ ego bibo:
aut baptismo quo ego baptizor, baptizari?
39 ¶ At illi dixerunt ei: Possumus. Iesus autem
ait eis: Calicem quidem quem ego bibo, bi-
betis, & baptisma quo ego baptizor, baptiza-
40 bimini: ¶ sedere autem ad dexteram meam,
vel ad sinistram, non est meum dare vobis:
‖Matt.20. c.24. 41 sed quibus paratum est. ¶ ‖ Et audientes de-
cem, cœperunt indignari de Iacôbo & Io-
‖Luc.22.c. 25. 42 hanne. ¶ Iesus autem vocans eos, ait illis: Sci-
tis, quia hi qui uidentur principari gentibus,
dominantur eis: & principes eorum potesta-
43 tem habent ipsorum. ¶ Non ita est autem in
vobis: sed quicũque uoluerit fieri maior, erit
44 vester minister: ¶ & quicunque uoluerit in
45 vobis primus esse, erit omnium seruus. ¶ Nã
& Filius hominis nõ venit ut ministraretur
ei, sed ut ministraret, & daret animam suam
‖Matt.20. d.29. 46 redemptionem pro multis. ¶ ‖ Et veniunt
Luc.18.f. 35. G Iericho, & proficiscente eo de Iericho, & di-
scipulis eius, & plurima multitudine, filius
Timæi Bartimæus cæcus, sedebat iuxta viam
47 mendicans. ¶ Qui cùm audisset, quia Iesus
Nazarenus est: cœpit clamare, & dicere: Iesu
48 fili Dauid, miserere mei. ¶ Et comminaban-
tur ei multi, ut taceret. At ille multò magis
49 clamabat: Fili Dauid, miserere mei. ¶ Et
stans Iesus præcepit illum vocari. Et vocant
cæcum, dicentes ei: Animæquior esto, surge,
50 vocat te. ¶ Qui proiecto vestimento suo exi-
51 liens, vẽnit ad eum. ¶ Et respondens Iesus, di-
xit illi: Quid tibi vis faciam? Cæcus autem ait
52 illi: Rabbóni, vt videam. ¶ Iesus autem ait
illi: Vade, fides tua te saluum fecit. Et confe-
stim vidit, & sequebatur eum in via.

CAPVT XI.

1 ET cùm appropinquarẽt Ieroso- *Matt.21. a.1.*
A lymæ & Beth-aniæ ad Montem
oliuarum, mittit duos ex disci- *Luca 19. c.29.*
2 pulis suis, ¶ & ait illis: Ite in
castellum quod contra vos est,
& statim introeuntes illuc, inuenietis pullũ
ligatum, super quem nemo adhuc hominum
3 sedit: soluite illum, & adducite. ¶ Et si quis
vobis dixerit, Quid facitis? dicite, quia Do-
mino necessarius est: & continuò illum di-
4 mittet huc. ¶ Et abeuntes inuenerunt pul-
lum ligatum ante ianuam foris in biuio: &
5 soluunt eum. ¶ Et quidam de illic stantibus
*dicebant illis: Quid facitis soluentes pul- **dicebat G*
6 lum? ¶ Qui dixerunt eis, sicut præceperat il-
7 lis Iesus: & dimiserunt eis. ¶ ‖ Et duxerunt *‖Iohã.12. b.14.*
pullũ ad Iesum: & imponunt illi vestimen-
8 ta sua, & sedit super eum. ¶ Multi autem ve-
stimenta sua strauerunt in via: alii autem
frondes cædebant de arboribus, & sternebant
9 in via. ¶ Et qui præibant, & qui sequeban-
B tur, clamabant, dicentes: Hosan-na, ‖ bene- *‖Matt.21. a.9.*
10 dictus qui uenit in nomine Domini. ¶ Be-
nedictum quod uenit regnum patris nostri *Luca 19.f. 38.*
11 Dauid, Hosan-na in excelsis. ¶ ‖ Et introiuit
Ierosolymam in templum: & circunspectis *Psal.117. d.24.*
omnibus, cũ iam vespera esset hora, exijt in
12 Beth-aniam cũ duodecim. ¶ Et alia die cum *‖Matt.21. a.18.*
13 exirent à Beth-ania, esurijt. ¶ ‖ Cumq; vidis-
set à longe ficum habentẽ folia, venit, si quid *Luca 19.g. 45.*
fortè inueniret in ea. Et cùm venisset ad eã,
nihil inuenit præter folia. non enim erat *‖Matt.21. b.19.*
14 tẽpus ficorum. ¶ Et respondens, dixit ei: Iã
non amplius in æternum ex te fructũ quis-
quã manducet. Et audiebant discipuli eius.
15 ¶ Et veniunt Ierosolymam. Et cùm introis-
C set in templum, cœpit eijcere vendentes, &
ementes in templo: & mensas numulariorũ,
& cathedras vendentium columbas, euertit.
16 ¶ & non sinebat, vt quisquam transferret
17 vas per templum: ¶ & docebat, dicens eis:
Nonne scriptum est, ‖ Quia domus mea, do- *Isa.56. b.7.*
mus orationis vocabit omnibus gentibus?
‖ Vos autem fecistis eam speluncam latronũ. *Ierem.7. b.11.*
18 ¶ Quo audito, principes sacerdotũ & Scribæ
quærebant quomodo eum perderent. time-
bãt enim eum: quoniam vniuersa turba ad-
19 mirabatur super doctrina eius. ¶ Et cùm ve- *Matt.21. b.19.*
spera facta esset, egrediebatur de ciuitate.
20 ¶ ‖ Et cùm manè transirent, viderunt ficum
21 aridam factam à radicibus. ¶ Et recordatus
Petrus, dixit ei: Rabbi, ecce ficus, cui maledi-
22 xisti, aruit. ¶ Et respondens Iesus, ait illis: Ha-
23 bete fidem Dei. ¶ Amen dico vobis: quia qui-
cunque dixerit huic monti, Tollere & mit-
tere in mare, & nõ hæsitauerit in corde suo,
sed crediderit quia quodcunque dixerit, fiat:
24 fiet ei. ¶ ‖ Propterea dico vobis, omnia quæ- *‖Matt.7.a 7. & 21.b 22.*
cunque orantes petitis, credite, quia accipie-
25 tis, & eueniẽt vobis. ¶ Et cùm stabitis ad orã-
dũ, dimittite siquid habetis aduersus aliquẽ: *Lu.11.b.9.*
vt & pater vester qui in cœlis est, dimittat *Matt.6.b. 14. & 18. d.35.*
26 vobis peccata vestra. ¶ Quòd si vos non di-
D miseritis: nec pater vester qui in cœlis est,

27 dimittet uobis peccata vestra. ❡ Et veniunt
rursus Ierosolymam. Et cùm ambularet in
templo, accedunt ad eum summi sacerdotes
28 & Scribæ & seniores, ❡ & dicunt ei: In qua
potestate hæc facis? & quis dedit tibi hanc
29 potestatem, vt ista facias? ❡ Iesus autem re-
spondens, ait illis: Interrogabo vos & ego vnũ
verbum, & respondete mihi: & dicam vobis
30 in qua potestate hæc faciam. ❡ Baptismus Io-
hannis de cœlo erat, an ex hominibus? Re-
31 spondete mihi. ❡ At illi cogitabant secum,
dicentes: Si dixerimus de cœlo, dicet, Quare
32 ergo non credidistis ei? ❡ Si dixerimus ex
hominibus, *timebant populũ: omnes enim
habebant Iohãnem, quia verè propheta esset.
33 ❡ Et respondentes, dicunt Iesu: Nescimus.
Et respondens Iesus, ait illis: Neque ego dico
vobis in qua potestate hæc faciam.

CAPVT XII.

1 ET cœpit illis in parabolis loqui:
A Vineam pastinauit homo, & cir-
cundedit sepẽ, & fodit lacum,
& ædificauit turrim, & locauit
eam agricolis: & peragrè profe-
2 ctus est. ❡ Et misit ad agricolas in tempore ser-
uum, vt ab agricolis acciperet de fructu vi-
3 neæ. ❡ Qui apprehensum eum cæciderunt: &
4 dimiserunt vacuum. ❡ Et iterum misit ad il-
los alium seruum: & illum in capite vulne-
5 rauerunt, & contumeliis affecerunt. ❡ Et rur-
sum alium misit, & illum occiderunt; & plu-
res alios, quosdam cædentes, alios verò occi-
6 dentes. ❡ Adhuc ergo vnum habens filium
charissimum: & illum misit ad eos nouissi-
mum, dicens: Quia reuerebuntur filiũ meũ.
7 ❡ Coloni autem dixerunt ad inuicem: Hic est
hæres: venite, occidamus eum: & nostra erit
8 hæreditas. ❡ Et apprehendentes eum, occi-
9 derunt: & eiecerunt extra vineam. ❡ Quid er-
go faciet Dominus vineæ? Veniet & perdet
10 colonos: & dabit vineã aliis. ❡ Nec scripturã
hanc legistis: Lapidem, quem reprobauerũt
ædificantes, hic factus est in caput anguli:
11 ❡ A Domino factum est istud, & est mirabi-
12 le in oculis nostris? ❡ Et quærebant eum te-
B nere: & timuerunt turbam. cognouerunt
enim, quoniam ad eos parabolam hanc dixe-
13 rit. Et relicto eo, abierunt. ❡ Et mittunt ad
eum quosdam ex Pharisæis & Herodianis: vt
14 eum caperent in verbo. ❡ Qui venientes, di-
cunt ei: Magister, scimus quia verax es, &
non curas quenquam: nec enim vides in fa-
ciem hominum, sed in veritate viam Dei do-
ces. licet dari tributum Cæsari: an non dabi-
15 mus? ❡ Qui sciẽs versutiã illorũ, ait illis: Quid
me tentatis? afferte mihi denariũ, vt videam.
16 ❡ At illi attulerunt ei. Et ait illis: Cuius est
imago hæc, & inscriptio? Dicunt ei: Cæsa-
17 ris. ❡ Respondens autem Iesus, dixit illis:
Reddite igitur quæ sunt Cæsaris, Cæsari: &
quæ sunt Dei, Deo. Et mirabantur super eo.
18 ❡ Et venerunt ad eum Sadducæi qui dicunt
resurrectionem non esse: & interrogabant
19 eum, dicentes: Magister, ❡ Moyses nobis
scripsit, vt si cuius frater mortuus fuerit, &
dimiserit vxorem, & filios nõ reliquerit: ac-
cipiat frater eius vxorem ipsius, & resusci-
20 tet semen fratri suo. ❡ Septem ergo fra-
tres erant: & primus accepit vxorem, &
21 mortuus est, non relicto semine. ❡ Et se-
cundus accepit eam, & mortuus est: &
nec iste reliquit semen. Et tertius simili-
22 ter. ❡ Et acceperunt eam similiter septem,
*& non reliquerunt semen. Nouissima om-
23 nium defuncta est & mulier. ❡ In resurrectione
ergo, cũ resurrexerint, cuius de his erit vxor?
24 septem enim habuerunt eam vxorem. ❡ Et
C respondens Iesus, ait illis: Nonne ideo er-
ratis, non scientes scripturas, neque virtu-
25 tẽ Dei? ❡ Cùm enim à mortuis resurrexerint,
neq; nubent, neq; nubẽtur, sed sunt sicut an-
26 geli * in cœlis. ❡ De mortuis autem quòd re-
surgant, non legistis in libro Moysi, super ru-
bum quomodo dixerit illi Deus, inquiens:
Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac,
27 & Deus Iacob? ❡ Non est Deus mortuorum,
28 sed viuorum. Vos ergo multùm erratis. ❡ Et
accessit vnus de Scribis, qui audierat illos con
quirentes. & videns, quoniam bene illis re-
sponderit, interrogauit eũ, quod esset primũ
29 omnium mandatum. ❡ Iesus autem respon-
dit ei: Quia primum omnium mandatum
est, Audi Israel: Dominus Deus * tuus, Deus
30 vnus est. ❡ Et diliges Dominum Deum tuum
ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex
tota mẽte tua, & ex tota virtute tua. Hoc est
31 primum mandatum. ❡ Secundum autem si-
mile est illi: Diliges proximum tuum tan-
quàm teipsum. Maius horum aliud manda-
32 tum non est. ❡ Et ait illi Scriba: Bene Magi-
ster in veritate dixisti, quia vnus est Deus*, &
33 non est alius præter eum. ❡ Et vt diligatur
ex toto corde, & ex toto intellectu, & ex to-
ta anima, & ex tota fortitudine: & diligere
proximũ tanquam seipsum: maius est om-
34 nibus holocaustomatibus & sacrificiis. ❡ Ie-
sus autẽ videns, quòd sapienter rñdisset, dixit
illi: Non es longè à regno Dei. Et nemo iã au
35 debat eum interrogare. ❡ Et respõdẽs Iesus,
D dicebat, docens in tẽplo: Quõ dicunt Scribæ,
36 Christũ filium esse Dauid? ❡ Ipse enim Dauid
dicit in Spiritu sancto: Dixit Dñs Dño meo,
Sede a dextris meis: donec ponam inimicos
37 tuos scabellum pedum tuorum. ❡ Ipse ergo
Dauid dicit eum Dominum: & vnde est filius
eius? Et multa turba eum libenter audiuit.
38 ❡ Et dicebat eis in doctrina sua: Cauete à
Scribis, qui volunt in stolis ambulare, & sa-
39 lutari in foro, ❡ & in primis cathedris sede-
re in synagogis. & primos discubitus in cœ-
40 nis: ❡ qui deuorant domos viduarum sub ob-
tẽtu prolixæ orationis: hi accipient prolixius
41 iudicium. ❡ Et sedens Iesus contra gazophy-
lacium, aspiciebat, quomodo turba iactaret
æs in gazophylacium: & multi diuites iacta-
42 bant multa. ❡ Cùm venisset autem vidua
vna pauper, misit duo minuta, quod est qua-
43 drans. ❡ Et conuocans discipulos suos, ait il-
lis: Amen dico vobis, quoniam vidua hæc pau
per, plus omnibus misit qui miserunt in ga-
44 zophylacium. ❡ Omnes enim ex eo quod abũ
dabat illis, miserunt: hæc verò de penuria sua

Matt. 21. c. 23. Luca 20. a. 1. — *timemus — Matt. 21. d. 33. Luc. 20. b. 9. Isaia 5. a. 1. Ierem. 2. d. 21. — Psal. 117. d. 21. Isaia 28. d. 16. Act. 4. b. 11. Roma. 9. g. 33. 1. Petr. 2. a. 8 — Matt. 22. d. 42. — Matt. 22. b. 15. Luca 20. d. 20. — Rom. 13. b. 7. — Matt. 22. c. 23. Luca 20. d. 27.

Deut. 25. a. 5. — * Dei. — Exo. 3. b. 6. Matt. 22. d. 32. Luca 20. f. 37. — Deut. 6. a. 4. *noster. Dominus — * vester. Deus 4. — Leui. 19. d. 18. Matt. 22. d. 39. Rom. 13. c. 9. Galat. 5. c. 14. Iacob. 2. b. 8. — Matt. 22. d. 42. Luca 20. g. 41. — Psal. 109. a. 1. — Matt. 23. a. 6. Luca 11. f. 43. & 20. g. 46. — Luca 21. a. 1.

omnia quæ habuit, misit totũ uictum suum.

CAPVT XIII.

Matt. 24. a.2. 1 ET cum egrederetur de templo:
Luc. 21. a.5. A ait illi vnus ex discipulis suis,
Magister, aspice quales lapi-
2 des, & quales structura. ꝟ Et re-
Luca 19. spondẽs Iesus, ait illi: Vides has
b.44. omnes magnas ædificationes? | Non relin-
quetur lapis super lapidem qui non destrua-
3 tur. ꝟ Et cum sederet in Monte-oliuarum cõ
tra templum, interrogabant eum separatim
Petrus, & Iacobus, & Iohannes, & Andreas:
4 ꝟ Dic nobis, quando ista fient? & quod si-
gnum erit, quando hæc omnia incipient con
5 summari? ꝟ Et respõdens Iesus, cœpit dice-
Ephe.5. 6 re illis: | Videte, ne quis vos seducat. ꝟ multi
b.6. enim venient in nomine meo, dicentes, Quia
2.Thess.2. 7 ego sum, & multos seducent. ꝟ Cum audie
a.3. ritis autem bella & opiniones bellorum, ne
Luca 21.b timueritis. oportet enim hæc fieri: sed non-
11.& 21. 8 dum finis. ꝟ Exurget enim gens contra gen-
c.14. tẽ, & regnum super regnum: & erunt terræ-
B motus per loca, & fames: Initiũ dolorũ hæc.
9 ꝟ Videte autem volmetipsos. Tradent enim
vos in concilijs, & in synagogis vapulabitis.
& ante præsides & Reges stabitis, ꝓpter me,
10 in testimoniũ illis. ꝟ Et in omnes gentes pri
Mat.10. 11 mum oportet prædicari euangelium. ꝟ | Et
b.19. cùm duxerint vos tradentes, nolite præcogi
tare quid loquamini: sed quod datum uobis
fuerit in illa hora, id loquimini. non enim
12 uos estis loquẽtes, sed Spiritus sãctus. ꝟ Tra
det autem frater fratrem in mortem, & pater
filium: & consurgent filij in parẽtes, & mor
13 te afficient eos. ꝟ Et eritis odio omnibus, ꝓ-
pter nomẽ meum. Qui autem sustinuerit in
Dan.9.g. 14 finem, hic saluus erit. ꝟ | Cum autem uideri-
27 tis abominationem desolationis stantem,
Matt. 24. | ubi non debet (qui legit intelligat) tunc
b.16. 15 qui in Iudæa sunt fugiant in montes: ꝟ &
Luca 21. qui super tectum, ne descendat in domum,
d.21. 16 nec introeat ut tollat quid de domo sua: ꝟ &
C qui in agro erit, nõ reuertatur retrò, tollere
17 vestimentum suum. ꝟ Væ autem prægnanti-
18 bus & nutrientibus in illis diebus. ꝟ Orate
19 uerò, ut hyeme non fiant. ꝟ Erunt enim dies
illi tribulationes tales, quales nõ fuerunt ab
initio creaturæ quam condidit Deus vsque
20 nunc, neque fient. ꝟ Et nisi breuiasset Domi-
nus dies, non fuisset salua omnis caro: sed ꝓ
Matt.24. 21 pter electos quos elegit, breuiauit dies. ꝟ | Et
d.26. tũc siquis nobis dixerit, Ecce, hîc est Christus
Luca 21. 22 ecce illic: ne credideritis. ꝟ Exurgent enim
b.8. pseudochristi, & pseudoprophetæ: & dabunt
signa & portenta ad seducendos, si fieri po-
23 test, etiam electos. | Vos ergo uidete, ecce præ
Ezec. 32. 24 dixi uobis omnia. ꝟ | sed in illis diebus post
b.7. tribulationem illam, Sol contenebrabitur, &
Isa.13.b. 26 Luna non dabit splendorem suum, & stellæ
10. cœli erunt decidentes; & uirtutes quæ in cœ
Ioel. 2.c. 26 lis sunt, mouebuntur. ꝟ Et tunc uidebunt Fi-
10 g.31.& lium hominis uenientem in nubibus cum
3.c.15. 27 uirtute multa & gloria. ꝟ | Et tunc mittet
Matt.24. D angelos suos, & congregabit electos suos à
c.31. quatuor uentis, à summo terræ usq; ad sũ-
28 mum cœli. ꝟ A ficu autem discite parabolã.

Cùm iam ramus eius tener fuerit, & nata
fuerint folia: cognoscitis quia in proximo
29 sit æstas. ꝟ sic & uos, cum uideritis hæc fie
ri, scitote quod in proximo sit in ostijs.
30 ꝟ Amen dico uobis, quoniam non transibit
generatio hæc, donec omnia ista fiant.
31 ꝟ Cœlum & terra transibunt, uerba autem
32 mea non transibunt. ꝟ De die autem illa, uel
hora, nemo scit, neque angeli in cœlo, neque
33 filius; nisi pater. ꝟ | Videte, uigilate, & ora- *Matt.24.*
34 te: nescitis enim quando tempus sit. ꝟ Sicut *d.42.*
homo qui peregrè profectus, reliquit domum
suam: & dedit seruis suis potestatem cuiusq;
35 operis, & ianitori præcepit ut uigilet. ꝟ Vi-
gilate ergo, (nescitis enim quando dominus
domus ueniat: serò, an media nocte, an galli
36 cantu, an manè.) ꝟ ne cùm uenerit repen-
37 tẽ, inueniat uos dormientes. ꝟ Quod autem
uobis dico, omnibus dico: Vigilate.

CAPVT XIIII.

1 ERat autem Pascha & Azyma post *Matt. 26.*
A biduum: & quærebant summi sa- *a.2.*
cerdotes & Scribæ, quomodo eũ *Luca 22.*
dolo tenerent, & occiderẽt. ꝟ dice *a.1.*
2 bant enim: Non in die festo, ne
3 fortè tumultus fieret * populi. **in populo*
ꝟ Et cũ esset Bethaniæ, in domo Simonis Le- *Matt. 26.*
prosi, & recumberet: uenit mulier habens *b.6.*
alabastrum unguenti nardi *spicati pretiosi: *Io.12.a.3.*
& fracto alabastro, effudit super caput eius. **pistici 2.*
4 ꝟ | Erant autem quidam indignè ferentes *Matt. 26.*
intra semetipsos, & dicentes: Vt quid perdi *a.8.*
5 tio ista unguenti facta est? ꝟ Poterat enim *Iohan. 12.*
vnguentum istud venundari plus quàm tre- *a.4.*
centis denarijs, & dari pauperibus. Et freme
6 bant in eam. Iesus autem dixit, Sinite eam:
quid illi molesti estis? Bonum opus operata **habebitis*
7 est in me. ꝟ semper enim pauperes habetis *Matt.26.*
uobiscum: & cùm uolueritis, potestis illis *b.14.*
benefacere: me autem non semper habetis.
8 ꝟ Quod habuit hæc, fecit: præuẽnit ungere
9 corpus meum in sepulturam. ꝟ Amen dico
uobis, ubicunque prædicatum fuerit Euange
lium istud in uniuerso mundo, & quod fecit
10 hæc, narrabitur in memoriam eius. ꝟ | Et *Luc.22.*
Iudas Iscariotes, unus de duodecim, abijt ad *a.4.*
B summos sacerdotes, vt proderet eum illis.
11 ꝟ Qui audientes gauisi sunt: & promiserunt
ei pecuniam se daturos. Et quærebat quo-
12 modo | illum opportunè traderet. ꝟ Et pri- *Matt.26.*
mo die Azymorum, quando pascha immola- *b.16.*
bant, dicunt ei discipuli: Quò vis eamus, & *Luca 22.*
13 paremus tibi, ut manduces Pascha? ꝟ Et mit- *a.8.*
tit duos ex discipulis suis, & dicit eis: Ite in
ciuitatem: & occurret vobis homo lagenam
14 aquæ baiulans, sequimini eum: ꝟ & quocun-
que introierit, dicite domino domus, quia ma
gister dicit: Vbi est refectio mea, vbi pascha
15 cum discipulis meis manducem? ꝟ & ipse
uobis demonstrabit cœnaculum grande, stra-
16 tum: & illic parate nobis. ꝟ Et abierunt di-
scipuli eius, & uenerunt in ciuitatem: & in-
uenerunt sicut dixerat illis, & parauerunt *Matt. 26.*
17 Pascha. ꝟ | Vespere autem facto, venit cum *b.20.*
18 duodecim, ꝟ & discumbentibus eis & man- *Luca 22.*
ducantibus, ait Iesus: Amen dico uobis, *b.14.*

C quia vnus ex vobis tradet me,qui manducat
19 mecum . At illi cœperunt contristari , &
20 dicere ei singulatim : Nunquid ego ? Qui
ait illis: Vnus ex duodecim,qui intingit,me-
21 cum-manum`in catino , & Filius quidem
hominis vadit sicut scriptum est de eo : væ
autem homini illi,per quem Filius hominis
°tradetur`. Bonum erat ei, si non esset natus
22 homo ille. Et manducantibus illis, acce-
pit Iesus panem : & benedicens fregit, & de-
dit eis , & ait : Sumite,hoc est corpus meum.
23 Et accepto calice, gratias agens, dedit eis.
24 & biberunt ex illo omnes. Et ait illis : Hic
est sanguis meus noui testamenti , qui pro-
26 multis effundetur. Amen dico uobis , quia
iam non bibam de * genimine vitis vsque in
diem illum, cùm illud bibam (nouum) in re-
26 gno Dei. Et hymno dicto,exierũt in Mon-
27 tem-oliuarum . & ait eis Iesus: Omnes
scandalizabimini -in me`in nocte ista : quia
scriptum est: Percutiam pastorẽ, & disper-
28 gentur oues . Sed postq̃ resurrexero,præce
29 dam vos in Galilæam . Petrus autem, ait
illi: Et si omnes scandalizati fuerint * : sed
30 non ego ? Et ait illi Iesus : Amen dico tibi:
D quia tu hodie in nocte hac, priusquàm gallus
31 vocem bis dederit : ter me es negaturus. At
ille amplius loquebatur, Et si oportuerit me
simul commori tibi , non te negabo . Simi-
32 liter autem & omnes dicebant. Et veniũt
in prædium,cui nomen Geth-semani . & ait
33 discipulis suis: Sedete hic,donec orem . &
assumit Petrum & Iacobum & Iohannem se-
34 cum: & cœpit pauere & tædere . Et ait il-
lis: Tristis est anima mea vsque ad mortem:
35 sustinete hic, & vigilate. Et cùm proces-
sisset paululum, procidit super terram: &
orabat,vt si fieri posset, transiret ab eo hora.
36 Et dixit : Abba , pater , omnia tibi possi-
bilia sunt : transfer calicem hunc à me : sed
37 non quod ego volo, sed quod tu. Et venit,
& inuenit eos dormiẽtes. Et ait Petro : Simõ,
38 dormis ? non potuisti vna hora vigilare? Vi
gilate & orate, vt non intretis in tentationẽ.
Spiritus quidem promptus est , caro verò in-
39 firma. Et iterum abiens , orauit eundẽ ser-
40 monem dicens. Et reuersus,denuò inuenit
eos dormientes (erant enim oculi eorum
grauati)&ignorabant quid responderent ei.
41 Et venit tertiò , & ait illis : Dormite iam
E & requiescite . Sufficit , venit hora . ecce Fi-
lius hominis tradetur in manus peccatorũ .
42 Surgite , eamus . ecce qui me tradet ,propè
43 est. Et adhuc eo loquente,uenit Iudas Isca-
riotes, unus de duodecim , & cum eo turba
multa cum gladijs & lignis, * à summis sacer
44 dotibus & Scribis & senioribus. Dederat au
tem traditor eius signum eis,dicẽs: Quẽcun-
que osculatus fuero , ipse est : tenete eum, &
45 ducite cautè Et cùm venisset , statim ac-
cedens ad eum, ait : Rabbi. & osculatus est
46 eum . At illi manus iniecerunt in eum : &
47 tenuerunt eum. Vnus autẽ quidã de circun-
stantibus educens gladium,percussit seruum
summi sacerdotis: & amputauit illi auriculã.
48 Et respondens Iesus, ait illis: Tanquam ad

Ioh. 13. c.21. | Luc.22.c. 21. -8. | Psal. 40. c. 10. | Act.1.c. 16. | Mat. 26. b.04. | °traditur 1. | 1.Cor. 11.c 24. | * hoc | Ioh. 16.d. 30. -10. | Zac. 13. a. 7. | Infr. 19.b. 7. | * in te. | Mat. 26 d. 36. | Luca 22. d. 40. | Mat. 26. d.47. | Luca 12.c. 47. | Iohan. 18. a.3. | * missi

latronem existis cum gladijs & lignis com-
49 prehendere me ? quotidie eram apud uos
in templo docens , & non me tenuistis . Sed
50 ut impleantur scripturæ. Tũc discipuli eius
51 relinquentes eum, omnes fugerunt . Ado-
F lescens autem quidam sequebatur eum ami
ctus sindone super nudo : & tenuerunt eum.
52 At ille reiecta sindone, nudus profugit
53 ab eis. Et adduxerunt Iesum ad summũ
sacerdotem:& conuenerunt omnes sacerdo-
54 tes & Scribæ & seniores . Petrus autem à
longè secutus est eum vsque intrò in atrium
summi sacerdotis: & sedebat cùm ministris
55 ad ignem , & calefaciebat se. Summi ue-
rò sacerdotes & omne concilium quærebant
aduersus Iesum testimonium , ut eum morti
56 traderent : nec inueniebant . Multi enim
testimonium falsum dicebant aduersus eum:
57 & conuenientia testimonia non erant . Et
quidam surgentes,falsum testimonium fere-
58 bant aduersus eum, dicentes : Quoniã nos
audiuimus eum dicentem , Ego dissoluam
templum hoc manufactum, & ° per` triduum
59 aliud non manufactum, ædificabo. Et non
60 erat conueniens testimonium illorum. Et
exurgens summus sacerdos in medium , in-
terrogauit Iesum , dicens : Non respondes
quicquam ad ea quæ tibi obijciuntur ab his?
61 Ille autem tacebat,& nihil respondit. Rur-
sum summus sacerdos interrogabat eum, &
dixit ei : Tu es Christus,filius- Dei `benedi-
62 cti ? Iesus autem dixit illi : Ego sum : &
G videbitis Filium hominis sedentem à dextris
virtutis * , & venientem cum nubibus cœli .
63 Sũmus autem sacerdos scindens vestimẽta
sua , ait: Quid adhuc desyderamus testes?
64 Audistis blasphemiam : quid vobis vide-
tur ? Qui omnes condemnauerunt eum es-
65 se reum mortis . Et cœperunt quidam cõ-
spuere eum , & velare faciem eius , & cola-
phis eum cædere,& dicere ei : Prophetiza. &
66 ministri alapis eũ cædebant . Et cùm es-
set Petrus in atrio deorsum,venit vna ex an-
67 cillis summi sacerdotis. & cùm vidisset Pe-
trum calefacientem se, aspiciens illum , ait:
68 Et tu cum Iesu Nazareno eras . At ille ne-
gauit , dicens : Neque scio, neque noui quid
dicas. Et exijt foras ante atrium , & gallus
69 cantauit . Rursus autem cùm vidisset illũ
ancilla , cœpit dicere circunstantibus : Quia
70 hic ex illis est. At ille iterũ negauit. Et post
pusillũ rursus qui astabãt,dicebant Petro: Ve-
71 rè ex illis es: nã & Galilæus es . Ille autem
cœpit anathematizare, & iurare : Quia ne-
72 scio hominem istum quem dicitis . Et sta-
tim gallus iterum cantauit. Et recordatus est
Petrus verbi quod dixerat ei Iesus : Prius q̃
gallus cantet bis , ter me negabis . Et cœpit
flere .

CAPVT XV.

1 ET confestim manè consilium
A facientes summi sacerdotes cũ
senioribus & Scribis , & vni-
uerso concilio , vincientes Ie-
sum , duxerunt, & tradiderunt
2 Pilato. Et interrogauit eum Pilatus : Tu es

Mat. 26. f.56. | Luca 22. f.54. | Iohan. 18. c.13. | Matt. 26 f.59. | Iohan. 2.d. 19. | ° post | 7. Matt. 24. c.30. | * Dei | Matt. 26. g.69. | Luca 22. f.55. | Ioh. 18. c. 17. | Matt. 26. g.71. | Luca 22.f. 58. | Iohan. 18. c. 25. | Matt. 26. g. 75 | Io. 13 A.38. | Matt. 27. a.1. | Luca 22.g. 66. | Io. 18 d.28.

Rex Iudæorum? At ille respondens, ait illi:
3 Tu dixis. ¶ Et accusabant eum summi sacer-
4 dotes in multis. ¶ Pilatus autem rursum in-
terrogauit eum, dicens: Non respondes
5 quicquam? vide in quantis te accusant. ¶ Ie-
sus autē amplius nihil respōdit: ita vt mira-
6 retur Pilatus. ¶ Per diem autem festum so-
lebat dimittere illis vnum ex vinctis, quēcū-
7 que petissent. ¶ Erat aūt qui dicebatur Barab
bas, qui cum seditiosis erat vinctus, qui in
8 seditione fecerat homicidium. ¶ Et cùm ascē-
disset turba, cœpit rogare, sicut semper facie-
9 bat illis. ¶ Pilatus aūt respondit eis, & dixit:
Vultis dimittam vobis Regem Iudæorum?
10 ¶ Sciebat enim, quod per inuidiam tradidis-
11 sent eum summi sacerdotes. ¶ Pontifices aūt
concitauerunt turbam, vt magis Barabbā di
12 mitteret eis. ¶ Pilatus autem iterum respon
B dens, ait illis: Quid ergo vultis faciam Regi
13 Iudæorum? ¶ At illi iterū clamauerunt: Cru-
14 cifige eum. ¶ Pilatus verò dicebat illis: Quid
enim mali fecit? At illi magis clamabāt: Cru-
15 cifige eum. ¶ Pilatus autem volens populo sa
tisfacere, dimisit illis Barabbam, & tradidit
Iesum flagellis cæsum, vt crucifigeretur.
16 ¶ Milites aūt duxerunt eum in atrium præ-
17 torij, & conuocant totam cohortem: ¶ & in-
duunt eum purpura, & imponunt ei plecten-
18 tes spineam coronam. ¶ Et cœperunt salu-
19 tare eum: Aue Rex Iudæorum. ¶ Et percu-
tiebant caput eius arundine: & conspuebant
20 eum; & ponentes genua, adorabant eū. ¶ Et
postquàm illuserunt ei, exuerūt illum purpu-
ra, & induerunt eum vestimentis suis, & edu
21 cunt illum, vt crucifigerent eum. ¶ Et anga-
riauerunt prætereuntē quempiam, Simónem
Cyrenæum venientē de villa, patrē Alexan-
22 dri & Rufi, vt tolleret crucem eius. ¶ Et per-
ducunt illum in Golgotha locum: quod est
23 interpretatum, Caluariæ locus. ¶ Et dabant ei
bibere myrrhatum vinum: & non accepit.
24 ¶ Et crucifigētes eum, diuiserunt vestimen-
C ta eius, mittentes sortē super eis, quis quid
25 tolleret. ¶ Erat autem hora tertia: & crucifi-
26 xerūt eum. ¶ Et erat titulus causæ eius inscri-
27 ptus, REX IVDAEORVM. ¶ Et cum
eo crucifigunt duos latrones: vnum à dex-
28 tris, & alium à sinistris eius. ¶ Et impleta
est scriptura, quæ dicit: Et cum iniquis repu
29 tatus est. ¶ Et prætereuntes blasphemabant
eū, mouentes capita sua, & dicentes: Vah! qui
destruit tēplum*, & in tribus diebus ædi-
30 ficat. ¶ saluum fac temetipsum descendens
31 de cruce. ¶ Similiter & summi sacerdotes il-
ludentes, ad alterutrum cum Scribis, dicebāt:
Alios saluos fecit, seipsum nō potest saluum
32 facere. ¶ Christus Rex Israël, descendat nunc
de cruce: vt videamus, & credamus. Et qui
33 cum eo crucifixi erant, conuiciabātur ei. ¶ Et
facta hora sexta, tenebræ factæ sunt per totā
34 terrā vsque in horā nonā. ¶ Et hora nona ex-
clamauit Iesus voce magna, dicens: Eloi,
eloi, lamma sabacthani? quod est interpreta-
tum: Deus meus, Deus meus, vt quid dereli-
35 quisti me? ¶ Et quidam de circunstātibus au-
36 dientes, dicebant: Ecce, Eliam vocat. ¶ Currēs

Matt.27.b 12. Luc.23.a 6. Iohan.18.f 33.
Mat.27.c 22. Luc.23.c 14. Iohan.18. g.39.et 19.a.6.
Mat.27.c 27. Iohā.19.a 1.
Matt.27.d.32. Luc.23.d 26.
Mat.27.d.33. Luc.23.e 33. Ioh.19.c 17.
Matt.27.d.35. Luc.23.d 34. Iohā.19.d 23.
Isa.53.d 12.
Iohan.2.c.19.
destruis
*Dei,
readificas.
Psal.21.a.1. Mat.27.e 46. Psal.68.c 20.

autem vnus, & implens spongiam aceto, cir
D componensque calamo, potum dabat ei, di-
cens: Sinite, videamus si veniat Elias ad de-
37 ponendum eum. ¶ Iesus autem emissa voce
38 magna, expirauit. ¶ Et velū templi scissum
39 est in duo, à summo vsque deorsum. ¶ Videns
autem Centurio, qui ex aduerso stabat, quia
sic clamans expirasset, ait: Verè hic homo fi-
40 lius Dei erat. ¶ Erant autem & mulieres de
longè aspicientes: inter quas erat Maria Mag
dalene, & Maria Iacóbi minoris & Ioseph
41 mater, & Salome: ¶ & cùm esset in Galilæa,
sequebantur eum, & ministrabant ei: & aliæ
multæ quæ simul cum eo ascenderant Iero-
42 solymam. ¶ Et cùm iam sero esset factum
(qa erat Parasceue, quod est ante sabbathū)
43 venit Ioseph ab Arimathæa, nobilis decu-
rio, qui & ipse erat expectans regnum Dei; &
audacter introiuit ad Pilatum, & petijt cor-
44 pus Iesu. ¶ Pilatus autem mirabatur, si iam
obijsset. Et accersito Centurione, interroga-
45 uit eum, si iam mortuus esset. ¶ Et cùm co-
gnouisset à Centurione, donauit corpus Io-
46 seph. ¶ Ioseph autem mercatus sindonem,
& deponens eum inuoluit sindone, & posuit
eum in monumento quod erat excisum de
petra, & aduoluit lapidem ad ostium monu-
47 menti. ¶ Maria autem Magdalene, & Maria
Ioseph aspiciebant vbi poneretur.

CAPVT XVI.

1 ET cùm transisset sabbathum,
A Maria Magdalene, & Maria Ia-
cóbi, & Salome, emerunt aro-
mata, vt venientes vngerent Ie-
2 sum. ¶ Et valde mane vna sab-
bathorum, veniunt ad monumentum, orto
3 iam Sole. ¶ Et dicebāt ad inuicē: Quis reuol-
4 uet nobis lapidem ab ostio monumenti? ¶ Et
respicientes, viderunt reuolutum lapidem.
5 erat quippe magnus valde. ¶ Et introeuntes
in monumentum, viderunt iuuenem seden-
tem in dextris, coopertum stola candida: &
6 obstupuerunt. ¶ Qui dicit illis: Nolite expa-
uescere: Iesum quæritis Nazarenum crucifi-
xum: surrexit, non est hic: ecce locus vbi po-
7 suerūt eum. ¶ Sed ite, dicite discipulis eius, &
B Petro, quia præcedit vos in Galilæā: ibi eum
8 videbitis, sicut dixit vobis. ¶ At illæ exeun-
tes, fugerunt de monumēto. inuaserat enim
eas tremor & pauor: & nemini quicquā dixe
9 rūt. timebāt enim. ¶ Surgens aūt* mane prima
sabbathi, apparuit primò Mariæ Magdalene,
10 de qua eiecerat septē dæmonia. ¶ Illa vadens
nunciauit his qui cum eo fuerant, lugētibus
11 & flentibus. ¶ Et illi audientes, quia viueret,
12 & visus esset ab ea; nō crediderūt. ¶ Post hæc
C aūt duobus ex his ambulantibus ostēsus est
13 in alia effigie, euntibus in villam ¶ & illi eū-
tes nūciauerunt cæteris: nec illis crediderūt.
14 ¶ Nouissimè recūbētibus illis vndecim ap-
paruit: & exprobrauit incredulitatē eorum,
& duritiam cordis, quia ijs qui viderāt eum
15 resurrexisse, non crediderunt. ¶ Et dixit eis:
Euntes in mundum vniuersum, prædicate
16 Euangelium omni creaturæ ¶ Qui credide-

Mat.27 55.
Lu.8.a
Mat.27 g.57. Luc.23.50. Ioha.19 38.
Mat.28 1. Lu.24.a. Iohā.20.1.
Matt.28 a.5. Lu.24.a. Iohan.20 c.14
præcedet
Mat.26.32.
Sup.14.e 28.
* Iesus
Iohan.20.d.16.
Luc.8.a.2
Luc 24.b 13.
Luc.24.e 36. Ioha.20.e 19.
Mat.28.d 19.

rit &

rit & baptizatus fuerit, saluus erit: qui verò
Act. 16.d 18. 17 non crediderit, condẽnabitur. ♀ Signa autem
D eos qui crediderint, hæc sequentur: In nomi
Act. 2.a 4 et 10.g.46 ne meo dæmonia eijciẽt, Linguis loquen-
18 tur nouis, ♀ Serpentes tollent: Et si morti-
Act. 28.a 5. ferum quid biberint, non eis nocebit: Super
Act. 28.b 8. ægros manus imponent: & bene habebunt.
19 ♀ Et Dominus quidẽ Iesus postquàm loqu-
tus est eis, assumptus est in cœlũ, & °sedit à Luc. 24.g 51.
20 dextris Dei. ♀ Illi autem profecti prædicaue- °sidet.
runt vbique Domino cooperante, & sermo-
nem confirmante sequentibus signis.

Euangelij Secundùm Marcum,
FINIS.

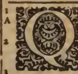
HIERONYMVS IN CATALOGO
Scriptorum Ecclesiasticorum.

Lvcas medicus Antiochensis, vt eius scripta indicant, Græci sermonis non ignarus fuit, sectator Apostoli Pauli, & omnis peregrinationis eius comes, scripsit Euangelium, de quo idem Paulus: Misimus, inquit, cum illo fratrẽ, cuius laus est in Euangelio per omnes Ecclesias. Et ad Colossenses: Salutat vos Lucas medicus charissimus. Et ad Timótheum: Lucas est mecum solus. Aliud quoque edidit volumen egregium, quod titulo praxis apostolon prænotatur, cuius historia vsque ad biennium Romæ commorantis Pauli peruénit, id est vsque ad quartum Neronis annum. Ex quo intelligimus, in eadem vrbe librum esse compositum. Igitur periodon Pauli, & Theclæ, & totam baptizati Leonis fabulam, inter apocryphas scripturas computamus. Quale enim est, vt indiuiduus comes Apostoli, inter cæteras eius res, hoc solùm ignorauerit? Sed & Tertullianus vicinus eorum temporum, refert presbyterum quendam in Asia spoudasten Apostoli Pauli, conuictum apud Iohannem, quod author esset Libri. & confessum se hoc Pauli amore fecisse, & ob id excidisse. quidam suspicantur, quotiescunque in epistolis suis Paulus dicit: Iuxta Euangelium meum, de Lucæ significare volumine: & Lucam non solùm ab Apostolo Paulo didicisse Euãgelium, qui cum Domino in carne non fuerat, sed à cæteris Apostolis: quod ipse quoque in principio sui voluminis declarat, dicens: Sicut tradiderunt nobis qui à principio ipsi viderunt. & ministri fuerunt sermonis. Igitur Euangelium sicut audierat scripsit. Acta verò Apostolorum, sicut viderat, composuit. Vixit octoginta & quatuor annos, vxorem non habens. Sepultus est Constantinopoli: ad quam vrbem vicesimo Constantini anno, ossa eius cum reliquijs Andreæ Apostoli translata sunt de Achaia.

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM LVCAM.

CAPVT PRIMVM.

1 VONIAM quidem multi
A conati sunt ordinare narra-
tionẽ quę in nobis completæ
2 sunt rerum: ♀ sicut tradiderũt
nobis qui ab initio ipsi uide-
rũt & ministri fuerũt sermo-
3 nis: ♀ visum est & mihi asse-
quuto omnia à principio diligenter, ex ordi-
Act. 1.a.1 4 ne tibi scribere, optime Theophile, ♀ ut co-
gnoscas eorum uerborum de quibus erudi-
5 tus es, ueritatem. ♀ Fuit in diebus Herodis
Regis Iudæę, sacerdos quidam, nomine Za-
1. Para. 24 a.10. charias, de uice Abia: & uxor illius de filia-
6 bus Aaron, & nomen eius Elisabeth. ♀ Erãt au
tem iusti ambo ante Deum, incedentes in
omnibus mandatis & iustificationibus Do-
7 mini sine querela: ♀ & non erat illis filius, cò
ꝙ esset Elisabeth sterilis, & ambo processis-
8 sent in diebus suis. ♀ Factum est autem; cùm
sacerdotio fungeretur * in ordine vicis suę *Zacharias.
9 ante Deũ, ♀ secundùm cõsuetudinẽ sacerdo-
tij, sorte exijt, ut incensum poneret ingres-
10 sus in templum Domini. ♀ & omnis mul- Exo. 30.c 17.
titudo populi erat orans foris hora incensi
11 ♀ Apparuit autem illi angelus Domini, stans Leu. 16.d 17.
12 à dextris altaris incensi. ♀ Et Zacharias tur-
13 batus est, uidẽs: & timor irruit sug eũ. ♀ Ait
autem ad illum angelus: Ne timeas Zacha-
ria, quoniam exaudita est deprecatio tua: &
uxor tua Elisabeth pariet tibi filium, & uo- Inf. f. 56.

cabis

14 cabis nomen eius Iohannē. ꝩ & erit gaudium
B tibi & exultatio, & multi in natiuitate eius
15 gaudebunt. ꝩ erit enim magnus coram Do-
mino: & vinum & siceram non bibet: &
Spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero ma-
16 tris suę. ꝩ & multos filiorum Israël conuer-
17 tet ad Dominum Deum ipsorum. ꝩ & ipse
pręcedet ante illū ‖ in spiritu & virtute Elię:
‖ vt cōuertat corda patrum in filios, & incre-
dulos ad prudentiam iustorum, parare Dño
18 plebem perfectam. ꝩ Et dixit Zacharias ad
angelum: Vnde hoc sciam? ego enim sum
senex, & vxor mea processit in diebus suis.
19 ꝩ Et respondens angelus, dixit ei: Ego sum
Gabriël qui asto ante Deum: & missus sum
20 loqui ad te, & hæc tibi euāgelizare. ꝩ Et ec-
ce eris tacēs, & non poteris loqui vsq; in diē
quo hæc fiant, pro eo ꝙ non credidisti ver-
bis meis, quæ implebuntur in tempore suo.
21 ꝩ Et erat plebs expectans Zachariam: & mi-
22 rabantur, ꝙ tardaret ipse in tēplo. ꝩ Egressus
C autem non poterat loqui ad illos: & cogno-
uerunt, quod visionem vidisset in templo.
Et ipse erat innuens illis: & permansit mu-
23 tus. ꝩ Et factū est: vt impleti sunt dies officij
24 eius, abijt in domum suam. ꝩ Post hos autē
dies cōcepit Elisabeth vxor eius: & occulta-
25 bat se mēsibus quinq;, dicens: ꝩ Quia sic fe-
cit mihi Dñs in diebus qbus respexit auferre
26 opprobriū meū inter homines. ꝩ In mense
autem sexto, missus est angelus Gabriel à
Deo in ciuitatem Galilææ. cui nomen Naza-
27 reth, ꝩ ad virginem desponsatam viro, cui no
men erat Ioseph, de domo Dauid: & nomen
28 virginis Maria. ꝩ Et ingressus angelus ad eā
dixit: Aue gratia plena, Dominus tecum: be-
29 nedicta tu in mulieribus. ꝩ Quæ cùm ᵃau-
disset`, turbata est in sermone eius, & cogi-
30 tabat qualis esset ista salutatio. ꝩ Et ait ange
lus ei: Ne timeas Maria, inuenisti enim gra-
31 tiam apud Deum: ꝩ ‖ ecce concipies in vtero,
& paries filium: ‖ & vocabis nomen eius Ie-
32 sum. ꝩ hic erit magnus: & filius Altissimi uo
cabitur, & dabit illi Dominus Deus sedem
33 Dauid patris eius: ꝩ ‖ & regnabit in domo
Iacob in æternum, & regni eius nō erit finis.
34 ꝩ Dixit autem Maria ad angelum: Quomodo
D fiet istud, quoniam virum non cognosco?
35 ꝩ Et respondens angelus, dixit ei: Spiritus san
ctus superueniet in te, & virtus Altissimi obū
brabit tibi. Ideoq; & quod nascetur ex te` san-
36 ctum, vocabitur filius Dei. ꝩ Et ecce Elisa-
beth cognata tua: & ipsa concepit filium in
senectute sua. & hic mensis sextus est illi quæ
37 uocatur sterilis: ꝩ quia non erit impossibi-
38 le apud Deum omne verbum. ꝩ Dixit autem
Maria: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secun-
dùm verbum tuum. Et discessit ab illa ange-
39 lus. ꝩ Exurgens autem Maria in diebus illis
abijt in montana cum festinatione in ciui-
40 tatem Iuda: ꝩ & intrauit in domum Zacha-
41 rię, & salutauit Elisabeth. ꝩ Et factum est: vt
audiuit salutationem Mariæ Elisabeth, exul-
tauit infans in vtero eius: & repleta est Spi-
42 ritu sancto Elisabeth: ꝩ & exclamauit voce
magna, & dixit: Benedicta tu inter mulieres,

Matt. 11. b. 14.
Malac. 4. b. 6.
Matt. 1. c 18.
ᵃvidisset 2.
‖ Isaia 7. c 14.
‖ Infr. 2. c 21.
Matt. 1. d 21.
‖ Dan. 7. d 14. & 8. 27.
Mich. 4. b 7.

43 & benedictus fructus ventris tui. ꝩ Et vnde
hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad
44 me? ꝩ Ecce enim vt facta est vox salutatio-
E nis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio
45 infans in vtero meo. ꝩ & beata quæ ᵇcredi
dit`, quoniam perficientur ea quæ dicta
46 sunt ᶜei` a Domino. ꝩ Et ait Maria:
Magnificat anima mea Dominum.
47 ꝩ Et exultauit spiritus meus in Deo salutari
meo.
48 ꝩ Quia respexit humilitatem ancillæ suę:
ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes
generationes.
49 ꝩ Quia fecit mihi magna qui potens est, &
sanctum nomen eius.
50 ꝩ Et misericordia eius ᵈà progenie in proge-
nies`, timentibus eum.
51 ꝩ Fecit potentiam in ‖ brachio suo: ‖ disper-
sit superbos mente cordis sui.
52 ꝩ Deposuit potentes de sede, & exaltauit hu
miles.
53 ꝩ ‖ Esurientes impleuit bonis: & diuites di-
misit inanes.
54 ꝩ Suscepit Israël puerum suum, ᵉrecordatus`
misericordiæ suæ.
55 ꝩ ‖ Sicut locutus est ad patres nostros, A-
E braham, & semini eius in secula.
56 ꝩ Mansit autem Maria cum illa quasi men-
sibus tribus: & reuersa est in domum suam.
57 ꝩ Elisabeth autem impletum est tēps pariēdi,
58 & peperit filium. ꝩ Et audierunt vicini & co-
gnati eius, quia magnificauit Dominus mi-
sericordiā suam cum illa, ‖ & congratulabanī
59 ei. ꝩ Et factū est: in die octauo venerunt cir-
cuncidere puerum, & vocabant eum nomine
60 patris sui, Zachariā. ꝩ Et respōdēs mater eius,
dixit: Nequaquàm, sed vocabitur Iohannes.
61 ꝩ Et dixerunt ad illā: Quia nemo est in co-
62 gnatione tua qui vocetur hoc nomine. ꝩ In-
nuebant autem patri eius, quē vellet vocari
63 eum. ꝩ Et postulās pugillarē, scripsit, dicens:
‖ Iohannes est nomen eius. Et mirati sunt
64 vniuersi. ꝩ Apertum est autem ilicò os eius,
& lingua eius, & loquebatur benedicēs Deū.
65 ꝩ Et factus est timor super omnes vicinos
eorum, & super oīa montana Iudęę diuulga
66 bantur omnia uerba hæc: ꝩ & posuerunt om-
nes q audierant, in corde suo, dicētes: Quis,
putas, puer iste erit? Etenim manus Dñi erat
67 cum illo. ꝩ Et Zacharias, pater eius, repletus est
Spiritu sancto, & prophetauit, dicens:
68 ꝩ ‖ Benedictus Dominus Deus Israël: quia
G visitauit & fecit redemptionē ᶠplebis` suæ:
69 ꝩ Et erexit cornu salutis nobis, in domo Da
uid pueri sui.
70 ꝩ ‖ Sicut locutus est per os sanctorum, qui à
seculo sunt prophetarum eius.
71 ꝩ ‖ Salutem ex inimicis nostris, & de manu
omnium qui oderunt nos.
72 ꝩ Ad faciendā misericordiā cū patribus no-
stris, & memorari testamenti sui sancti.
73 ꝩ Iusiurandum quod iurauit ad Abraham
patrem nostrum, ꝩ daturum se nobis.
74 ꝩ Vt sine timore de manu inimicorum no-
strorum liberati, seruiamus illi.
75 ꝩ ‖ In sanctitate & iustitia coram ipso, om-

ᵇcredidisti
ᶜtibi
ᵈin generatione & generatione t
ᵈin progenies et progenies 7.
Isa. 51. b. 9
Psal. 32. b 10.
Isa. 29. c 15.
‖ Psal. 33. b 20.
1. Reg. 2. b 5.
ᵉmemoratus. 10.
‖ Isa. 30. d. 18. & 41. b 8. et 54 b. 5
Iere. 31. a. 3. et d. 20.
Psal. 131. c 11.
Gene. 17. c. 19. et 22. c 16.
‖ Sup. b. 14.
‖ Sup. b. 13
‖ Infr. 2. d 30.
Mat. 1. d. 21.
ᶠplebi 7.
Psa. 131. d 17.
‖ Psal. 73. e 12.
Ier. 23. a. 6 et 30. b. 10
‖ Gene. 22. c. 16.
Iere. 31. f 33.
Heb. 6. c. 13 et d. 17.
‖ 1. Pet. 1. c 15.

nibus

nibus diebus nostris.
Mala.4.b 5. Sup.b 17 — 76 ¶Et tu puer, propheta Altissimi vocaberis: ‖præibis enim ante faciem Domini parare
vias eius.
77 ¶Ad dandam scientiam salutis plebi eius, in
remissionem peccatorum eorum.
78 ¶Per viscera misericordiæ Dei nostri, in qui-
Zach.3.d 9. et 6.c 12 — bus visitauit nos ‖ Oriens ex alto.
Mala.4.a 2. — 79 ¶Illuminare his qui in tenebris & in vm-
bra mortis sedent: ad dirigendos pedes no-
stros in viam pacis.
80 ¶Puer autem crescebat & confortabatur spi
ritu, & erat in desertis vsq; in diem ostensio-
nis suæ ad Israël.

CAPVT II.

1 FACTVM est autē, in diebus il-
A lis exijt edictum à Cæsare Au-
gusto, vt describeretur vniuer-
2 sus Orbis. ¶Hæc descriptio pri-
ma, facta est à præside Syriæ Cy-
3 rino. ¶Et ibant oēs, vt profiterentur, singuli
4 in suam ciuitatem. ¶Ascendit autē & Ioseph
* in 1. — à Galilæa de ciuitate Nazareth in Iudæā, *
Mich.5.a 2. — ciuitatē Dauid, quę vocatur ‖Beth-lehem: eò
Matt.2.a 6. — 5 quod esset de domo & familia Dauid, ¶vt profiteretur cum Maria desponsata sibi vxore,
Iohan.7.f 42. — 6 prægnante. ¶Factum est autem, cùm essent
7 ibi, impleti sunt dies vt pareret. ¶Et peperit
filium suum primogenitum, & pannis eum
involuit, & reclinauit eum in præsepio: quia
°ei — 8 non erat °eis` locus in diuersorio. ¶Et pasto-
res erant in regione eadem vigilantes, & cu
stodientes vigilias noctis super gregem suū.
9 ¶Et ecce, angelus Domini stetit iuxta illos,
B & claritas Dei circumfulsit illos, & timuerūt
10 timore magno. ¶Et dixit illis angelus: No-
lite timere: ecce enim euangelizo vobis gau-
11 dium magnū, quod erit omni populo. ¶quia
natus est vobis hodie Saluator, qui est Chri-
12 stus Dominus, in ciuitate Dauid. ¶Et hoc
vobis signum: Inuenietis infantem pannis
13 inuolutum, & positū in præsepio. ¶Et subi-
tò facta est cū angelo multitudo militiæ cœ-
14 lestis laudantium Deū, & dicentiū: ¶Gloria
* in 4. — in altissimis Deo, & in terra pax * homini-
15 bus bonæ voluntatis ¶Et factum est, vt di-
scesserunt ab eis angeli in cœlum, pastores
loquebantur adinuicem: Transeamus vsque
Beth-lehem, & videamus hoc verbum quod
°quod fecit Dominus, et ostendit. — factum est, °quod Dominus ostendit` nobis.
16 ¶Et venerunt festinantes, & inuenerunt Ma-
riam & Ioseph, & infantem positum in præ-
17 sepio. ¶Videntes autem cognouerunt de ver
C bo quod dictum erat illis de puero hoc. ¶Et
-I. — 18 omnes qui audierūt, mirati sunt: -& `de his
19 quæ dicta erāt à pastoribus ad ipsos. ¶Maria
‖Gene.17.b.12. — autē conseruabat omnia verba hæc, conferens
20 in corde suo. ¶Et reuersi sunt pastores, glori
Leui.12.a.3 — ficātes & laudantes Deū in omnibus quæ au
‖Supr.1.c 31. — 21 dierāt, & viderāt, sicut dictū est ad illos. ¶‖Et
postquàm consummati sunt dies octo, vt cir
Matt.1.d 21. — cumcideretur puer: ‖vocatum est nomen eius
Iesus, quod vocatū est ab angelo prius quàm
‖Leui.12.a 6. — 22 in vtero conciperetur. ¶Et postquàm imple
ti sunt dies purgationis eius ‖secundùm legē

Moysi, tulerunt illum in Ierusalem, vt si-
23 sterent eum Domino, ¶(sicut scriptum est in
lege Domini: ‖Quia omne masculinum ada- — Exo.13.a 2.
periēs vuluam, sanctum Domino vocabitur.)
24 ¶& vt darent hostiam ‖ sm quod dictum est — Num.8.c 16.
in lege Domini, par turturū, aut duos pullos
25 colūbarum. ¶Et ecce: homo erat in Ierusalē, — Leui.12.b 8.
cui nomen Simeon, & homo iste iustus &
D timoratus, expectans consolationem Israël:
26 & Spiritus sanctus erat in eo. ¶Et responsū
acceperat à Spiritu sancto non visurum se
27 mortē, nisi prius videret Christum Dñi. ¶Et
venit in spiritu in tēplum. Et cùm inducerēt
puerum Iesū parētes eius, vt facerēt secundū
28 cōsuetudinē legis pro eo: ¶& ipse accepit eū
in vlnas suas, & benedixit Deum, & dixit:
29 ¶Nunc dimittis seruum tuum Domine, se-
cundùm verbum tuum in pace:
30 ¶Quia viderunt oculi mei salutare tuum:
31 ¶Quod parasti ante faciem omnium popu-
E lorum:
32 ¶Lumen ad reuelationem Gentium, & glo-
riam plebis tuæ Israël.
33 ¶Et erat pater eius & mater mirantes su-
34 per his quæ dicebantur de illo. ¶Et be-
nedixit illis Simeon: & dixit ad Mariam
matrem eius: ‖Ecce positus est hic in rui- — ‖Isai.8.c 14.
nam & in resurrectionem multorum in Is-
35 raël, & in signū cui contradicetur: ¶(& tuam — Rom.9.g 32.
ipsius animam pertransibit gladius) vt reue-
36 lentur ex multis cordibus cogitationes. ¶Et — 1 Pet.2.b 8.
erat Anna prophetissa, filia Phanuel, de tri-
bu Aser: hæc processerat in diebus multis, &
vixerat cum viro suo annis septem à virgi-
37 nitate sua. ¶Et hæc vidua * usque ad annos — * erat 5.
F octoginta quatuor: quæ non discedebat de
templo, ieiunijs & obsecrationibus seruiens
38 nocte ac die: ¶Et hæc ipsa hora superueniēs,
confitebatur Domino: & loquebatur de illo
omnibus qui expectabāt redemptionem °Is- — °Ierusalē 15.
39 raël`. ¶Et vt perfecerunt omnia secundùm
legem Domini, reuersi sunt in Galilæam, in
40 ciuitatem suam, Nazareth ¶Puer autem cre
scebat, & cōfortabatur*: plenus sapientia: & — *Spiritu.
41 gratia Dei erat in illo. ¶Et ibant parentes
eius per omnes annos in Ierusalem, ‖ in die — ‖Exo.23.b 15. et 34.b 17.
42 solenni Paschæ. ¶Et cùm factus esset an-
norum duodecim, ascendentibus illis in Iero
solymam secundùm consuetudinem diei fe- — Deut.16.a 1.
43 sti, ¶consummatisq; diebus cùm redirent,
remansit puer Iesus in Ierusalem, & non co-
44 gnouerunt parentes eius. ¶Existimantes au
tem illum esse in comitatu, venerūt iter diei:
& requirebant eū inter cognatos & notos.
45 ¶Et non inuenientes regressi sunt in Ierusa-
46 lem, requirentes eum. ¶Et factum est: post
triduum inuenerunt illum in templo seden-
tem in medio doctorum, audientem illos, &
47 interrogantem eos. ¶‖Stupebant autem om- — Matt.7.d 28.
G nes qui eum audiebant, sup prudentia & re-
48 sponsis eius. ¶Et videntes, admirati sunt. Et — Marc.1.b 22.
dixit mater eius ad illū: Fili, quid fecisti no-
bis sic? ecce pater tuus & ego dolentes quę- — Inf.4.c.32
49 rebamus te. ¶Et ait ad illos: Quid est quod — Ioha.7.b
me quærebatis? nesciebatis, quia in his quę — 15.
50 patris mei sunt, oportet me esse? Et ipsi non

intellexerunt

intellexerunt uerbum, quod loquutus est ad
51 eos. ¶ Et descendit cum eis, & uenit Naza-
reth: & erat subditus illis: & mater eius con
52 seruabat omnia uerba hæc in corde suo. ¶ Et
Iesus proficiebat sapientia & ætate & gratia
apud Deum & homines.

CAPVT III.

1 ANNO autẽ quintodecimo im-
A perij Tyberij Cæsaris, procuran-
te Pontio Pilato Iudæam, tetrar-
cha autem Galilææ Herode,
Philippo autem fratre eius te-
trarcha Ituraæ, & Trachonitidis regionis,
2 & Lysania Abilinæ tetrarcha, ¶ sub princi-
pibus sacerdotum Anna & Caipha: factum
est uerbum Domini super Iohannem, Zacha-
3 riæ filium, in deserto. ¶ Et uenit in omnem
regionem Iordanis, prædicans baptismũ pœ
4 nitentiæ, in remissionem peccatorum: ¶ si-
cut scriptum est in libro sermonum Isaiæ
B prophetæ: Vox clamantis in deserto: Para-
5 te uiam Dñi, rectas facite semitas eius. ¶ om-
nis uallis implebitur: & omnis mõs & collis
humiliabitur, & erũt praua in directa, & aspe
6 ra in uias planas. ¶ & uidebit omnis caro sa-
7 lutare Dei. ¶ Dicebat ergo ad turbas quæ exi-
bãt, vt baptizarentur ab ipso: Genimina ui-
perarũ, quis ostendit uobis fugere à ventura
8 ira? ¶ Facite ergo fructus dignos pœniten-
tiæ, & ne cœperitis dicere, Patrem habemus
Abraham. Dico enim uobis, quia potens
est Deus de lapidibus istis suscitare filios
9 Abrahæ. ¶ Iam enim securis ad radicem *ar-
borum* posita est. Omnis ergo arbor non fa-
ciens fructum bonum, *excidetur, & in ignẽ
10 mittetur. ¶ Et interrogabant eum turbæ, di-
11 centes: Quid ergo faciemus? ¶ Respondens
C autem, dicebat illis: Qui habet duas tunicas,
det non habenti: & qui habet escas, simili-
12 ter faciat. ¶ Venerunt autem & publicani, ut
baptizarentur, & dixerunt ad illum: Magi-
13 ster, qd faciemus? ¶ At ille dixit ad eos: Nihil
amplius quàm quod constitutum est uobis,
14 faciatis. ¶ Interrogabant autem eum & mi
lites, dicentes: Quid faciemus & nos? Et ait
illis: Neminem concutiatis, neque calumniã
faciatis: & contenti estote stipendijs uestris.
15 ¶ Existimante autem populo, & cogitanti-
D bus omnibus in cordibus suis de Iohanne,
16 ne fortè ipse esset Christus: ¶ respondit Io
hannes, dicẽs omnibus: Ego quidẽ aqua ba-
ptizo uos: ueniet aũt fortior me, cuius non
sum dignus soluere corrigiam calceamẽto-
rum eius: ipse uos baptizabit in Spiritu san
17 cto, & igni. ¶ cuius uentilabrum in manu
eius, & purgabit aream suam, & congrega-
bit triticum in horreum suum: paleas autem
18 comburet igni inextinguibili. ¶ Multa quidẽ
& alia exhortans euangelizabat populo.
19 ¶ Herodes autem tetracha, cùm corripere-
tur ab illo de Herodiade uxore fratris sui, &
20 de omnibus malis quæ fecit Herodes: ¶ adie
cit & hoc super omnia, & inclusit Iohãnem
21 in carcerem. ¶ Factum est autem, cùm ba-
E ptizaretur omnis populus, & Iesu baptiza-
22 to & orante, apertum est cœlum: ¶ & descen-
dit Spiritus sanctus corporali specie sicut co-
lumba in ipsum: & vox de cœlo facta est:
Tu es filius meus dilectus, in te complacuit
23 mihi. ¶ Et ipse Iesus erat incipiẽs, quasi an-
norum triginta: vt putabatur, filius Ioseph, q
24 fuit Heli, ¶ qui fuit Matthat, qui fuit Leui,
qui fuit Melchi, qui fuit Ianne, qui fuit Io-
25 seph, ¶ qui fuit Matthathiæ, qui fuit Amos,
qui fuit Nahum, qui fuit Hesli, qui fuit Nag
26 ge, ¶ qui fuit Mahath, qui fuit Matthathiæ,
F qui fuit Semei, qui fuit Ioseph, qui fuit Iuda,
27 ¶ qui fuit Iohanna, qui fuit Resa, qui fuit Zo
28 robabel, qui fuit Salathiel, qui fuit Neri, ¶ q
fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit Cosan,
29 qui fuit Elmadam, qui fuit Her, ¶ qui fuit
Iesu, qui fuit Eliezer, qui fuit Iorim, qui fuit
30 Matthat, qui fuit Leui, ¶ qui fuit Simeón,
qui fuit Iuda, qui fuit Ioseph, qui fuit Iona,
31 qui fuit Eliacim. ¶ qui fuit Melcha, qui fuit
Méuna, qui fuit Matthatha, qui fuit Nathan,
32 qui fuit Dauid, ¶ qui fuit Iesse, qui fuit Obed,
qui fuit Booz, qui fuit Salmon, q fuit Naas-
33 son, ¶ qui fuit Aminadab, qui fuit Aram,
G qui fuit Esron, qui fuit Phares, qui fuit Iu-
34 dæ, ¶ qui fuit Iacob, qui fuit Isaac, qui fuit
Abrahæ, qui fuit Thare, qui fuit Nachor,
35 ¶ qui fuit Saruc, qui fuit Ragau, qui fuit Pha
36 leg, qui fuit Heber, qui fuit Sale, ¶ qui fuit
Cainan, qui fuit Arphaxad, qui fuit Sem, qui
37 fuit Noë, qui fuit Lamech, ¶ qui fuit Mathu-
sale, qui fuit Henoch, qui fuit Iared, qui fuit
38 Malaleel: qui fuit Cainan, ¶ qui fuit Henos,
qui fuit Set, qui fuit Adam, qui fuit Dei.

CAPVT IIII.

1 IESVS autẽ plenus Spiritu san-
A cto, regressus est à Iordane, &
agebatur in Spiritu in deserto,
2 ¶ diebus quadraginta, & tenta-
batur à diabolo. Et nihil man-
ducauit in diebus illis: & consummatis illis,
3 *esuriit. ¶ Dixit autem illi diabolus: Si filius
4 Dei es, dic lapidi huic, vt panis fiat. ¶ Et re-
spõdit ad illum Iesus: Scriptum est, Quia
non in solo pane *viuet* homo, sed in omni
5 uerbo Dei. ¶ Et duxit illum diabolus in mon
tem excelsum, & ostendit illi omnia regna
6 orbis terræ in momento temporis: ¶ & ait il-
li: Tibi dabo potestatem hanc vniuersam, &
B gloriam illorum: quia mihi tradita sunt, &
7 cui volo, do illa. ¶ Tu ergo si adoraueris co-
8 ram me, erunt tua omnia. ¶ Et respondit Ie-
sus, dixit illi: Scriptum est, Dominum Deũ
9 tuum adorabis, & illi soli seruies. ¶ Et duxit
illum in Ierusalem, & statuit eum super pin
nam templi: & dixit illi: Si filius Dei es, mit-
10 te te hinc deorsum. ¶ Scriptum est enim, quod
angelis suis mandauit de te, vt cõseruẽt te:
11 ¶ & quia in manibus tollent te, ne fortè of-
12 fendas ad lapidem pedem tuum. ¶ Et respon
dens Iesus, ait illi: Dictum est, Non tentabis
13 Dominum Deum tuum. ¶ Et consumma-
ta omni tẽtatione, diabolus recessit ab illo,
14 vsque ad tempus. ¶ Et regressus est Iesus in
C virtute Spiritus in Galilæam: & fama exijt

per

Marginal notes (left): Mat. 3. a 1. Mar. 1. a 3. Isa. 40. a 3. Iohã. 1. c 23. Mat. 3. b 7. *arboris *exciditur, et in ignẽ mittitur. Iaco. 2. c 15. 1. Iohã. 3. c 17. Mat. 3. c 11. Mar. 1. a 8. Iohan. 1. d 26. Act. 1. a 5. & 11. b 16. et 19. a 4. Mat. 14. a. 3. Mar. 6. c 17. Mat. 3. c 13.

Marginal notes (right): Marc. 1. 9. Iohã. 1. d 32. Isai. 42. 1. Mat. 4. d 17. et 17. 5. Inf. 9. d. 35. 2. Pet. 1. c 19. Mat. 13. 55. Mar. 6. a 3. Inf. 4. d 22. Iohan. 1. f 45. et 6. e 42. Mat. 1. a 6. Mat. 4. a 1. Mar. 1. b 12. *postea. Deut. 8. a 2. Mat. 4. a 4. *viuit Deu. 6. c 13. et 10. d 20. Psal. 90. c 11. Deut. 6. c 16. Matt. 4. b 12.

Marc.1.b 15 per vniuersam regionem de illo. Et ipse do
14. cebat in synagogis eorũ, & magnificabatur
Iohan.4.f 16 ab omnibus. ‖ Et venit Nazareth, vbi erat
43. nutritus: & intrauit secundum consuetudi-
Matt.13. nẽ suã die sabbathi in synagogam: & surrexit
f.54. 17 legere. Et tradittus est illi liber Isaiæ pro-
Marc.6.a phetæ. Et, vt reuoluit librum, inuenit locum
1. 18 vbi scriptum erat: ‖ Spiritus Domini super
Isa.61.a me, propter quod vnxit me, euangelizare
1. pauperibus misit me, sanare contritos cor-
19 de, prædicare captiuis remissionem, & cæ-
cis visum, dimittere confractos in remissio-
nem, prædicare annum Domini acceptum,
20 & diem retributionis. Et cùm plicuisset li-
D brum, reddidit ministro, & sedit. Et omniũ
in sygnagoga oculi erãt intẽdentes in eum.
21 Cœpit autem dicere ad illos: Quia hodie
impleta est hæc scriptura in auribus vestris.
22 Et omnes testimonium illi dabant: & mi-
rabantur in verbis gratiæ, quæ procedebant
de ore ipsius, & dicebant: Nónne hic est fi-
23 lius Ioseph? Et ait illis: Vtique dicetis mihi
hanc similitudinem: Medice, cura teipsum:
quanta audiuimus facta in Capharnaum, fac
24 & hic in patria tua. Ait autem: Amen dico
Io.4.f.44 vobis, ‖ quia nemo propheta acceptus est in
3.Reg.17. 25 patria sua. In veritate dico vobis, ‖ multæ
b.9. viduæ erant in diebus Eliæ in Israël, quando
Iaco.5.d ‖ clausum est cœlum annis tribus & mẽsibus
17. sex, cùm facta esset fames magna in omni
26 terra: & ad nullã illarum missus est Elias,
nisi in Sarepta Sidoniæ, ad mulierem viduã.
4.Reg.5.d 27 Et ‖ multi leprosi erant in Israël sub Eli-
14. E sæo propheta: & nemo eorum mundatus est,
28 nisi Naaman Syrus. Et repleti sunt omnes
29 in synagoga ira, hæc audientes. Et surrexe-
runt, & eiecerunt illum extra ciuitatem, &
duxerunt illum vsque ad supercilium mõtis,
super quem ciuitas illorum erat ædificata, vt
30 præcipitarent eum. Ipse autem transiens
Matt.4.b 31 per medium illorum, ibat. ‖ Et descendit
13. in Capharnaum ciuitatem Galilææ: ibiq́ue
Marc.1.b 32 docebat illos sabbathis. ‖ Et stupebãt in do
21. ctrina eius: quia in potestate erat sermo ip-
Matt.7.d 33 sius. ‖ Et in synagoga erat homo habens
8. F dæmonium immundum, & exclamauit voce
Marc.1.c 34 magna, dicens: Sine, quid nobis & tibi Iesu
23. Nazarene? venisti perdere nos? scio te qui
35 sis, Sanctus Dei. Et increpauit illum Ie-
sus, dicens: Obmutesce, & exi ab eo. Et
cùm proiecisset illum dæmonium in mediũ,
36 exijt ab illo, nihilq́ue illum nocuit. Et fa-
ctus est pauor in omnibus, & colloqueban-
tur ad inuicem, dicentes: Quod est hoc ver-
bum, quia in potestate & virtute imperat im
37 mundis spiritibus, & exeunt? Et diuulga-
batur fama de illo in omnem locum regio-
38 nis. Surgens autẽ Iesus de synagoga, introi-
Matt.8.b uit in domum Simónis. ‖ Socrus autẽ Simónis
14. tenebatur magnis febribus: & rogauerunt
Marc.1.c 39 illum pro ea. Et stans super illam impera-
30. uit febri: & dimisit illam. Et cõtinuò surgẽs,
40 ministrabat illis. Cùm autem Sol occidis-
G set, omnes qui habebant infirmos varijs lan
Mar.1.e guoribus, ducebant illos ad eum. At ille sin-
34. 41 gulis manus imponens, curabat eos. ‖ Exi-
bant autem dæmonia à multis, clamantia &
dicentia: Quia tu es filius Dei: & increpans
non sinebat ea loqui, quia sciebant ipsum es-
42 se Christum. Facta autem die, ‖ egressus *Marc.1.d*
ibat in desertum locum: & turbæ requirebãt *45.*
eum, & venerunt vsque ad ipsum: & detine-
43 bant illum, ne discederet ab eis. Quibus ille
ait: Quia & alijs ciuitatibus oportet me euã
gelizare regnum Dei: quia ideo missus sum
44 Et erat prædicans in synagogis Galilææ.

CAPVT V.

1 Factum est autem, cùm turbæ *Matt.4.c*
A irruerent in eum, vt audirent *18.*
verbum Dei, & ipse stabat se- *Marc.1.b*
2 cus stagnum Genezareth. Et *16.*
vidit duas naues stantes secus
stagnum: piscatores autem descenderant, &
3 lauabant retia. Ascendens autem in vnam
nauim, quæ erat Simónis, rogauit eum à ter
ra reducere pusillum. Et sedens, docebat de
4 nauicula turbas. Vt cessauit autem loqui, di
xit ad Simonẽ: Duc in altũ, & laxate retia ve
5 stra in capturam. Et respondens Simon, dixit il
li: Præceptor, per totam noctem laborantes
nihil cepimus: in verbo autem tuo laxabo
6 rete. Et cùm hoc fecissent, concluserunt
B piscium multitudinem copiosam: rumpeba-
7 tur autem rete eorum. Et annuerunt socijs
qui erant in alia naui, vt venirent & adiuua-
rent eos. Et venerunt & impleuerunt ambas
8 nauiculas: ita vt * mergerentur. Quod cùm ** penè*
videret Simon Petrus, prócidit ad genua Ie-
su, dicẽs: Exi à me, quia homo peccator sum
9 Domine. Stupor enim circundederat eum
& omnes qui cum illo erant, in captura pi-
10 scium quam ceperant. Similiter autem &
Iacóbum & Iohannẽ, filios Zebedæi, qui erãt
socij Simónis. Et ait ad Simónem Iesus: Noli
timere: ex hoc iam, homines eris capiens.
11 Et subductis ad terrã nauibus, relictis om-
12 nibus secuti sunt eum. Et factum est: *Matt.8.a*
C cùm esset in vna ciuitatum, & ecce vir ple- *2.*
nus lepra: & videns Iesum, & prócidens *Matt.8.a*
in faciem, rogauit eum, dicens: Domine, si *2.*
13 vis, potes me mundare. Et extendens ma- *Mar.1.d*
num, tetigit eum, dicens: Volo: Mundare. *40.*
14 Et confestim lepra discessit ab illo. & ipse
præcepit illi, vt nemini diceret: sed, Vade
ostende te sacerdoti, & offer pro emunda-
tione tua ‖ sicut præcepit Moyses, in testi- *Leu.14.a*
15 monium illis. Perambulabat autem magis *4.*
sermo de illo, & conueniebant turbæ mul-
tæ, vt audirẽt, & curarẽtur ab infirmitatibus
16 suis. Ipse autem secedebat in desertum, &
17 orabat. Et factum est in vna dierum, &
D ipse sedebat docens. Et erant Pharisæi seden
tes & legis doctores, qui venerant ex omni
castello Galilææ & Iudææ & Ierusalem: &
18 virtus Domini erat ad sanandum eos. ‖ Et *Mat.9.a 2*
ecce viri portantes in lecto hominẽ qui erat *Mar.2.a*
paralyticus: & quærebant eum inferre, & *3.*
19 ponere ante eum. Et non inuenientes qua
parte illum inferrent præ turba, ascenderũt
supra tectum, & per tegulas summiserunt eũ
20 cum lecto in medium, ante Iesum. Quorũ

fidem

fidē vt vidit, dixit: Homo, remittuntur tibi
21 peccata tua. ❡ Et cœperunt cogitare Scribæ
& Pharisæi, dicentes: Quis est hic qui loqui-
tur blasphemias? quis potest dimittere pec-
22 cata, nisi solus Deus? ❡ Vt cognouit autem
Iesus cogitationes eorum, respondens: dixit
mala E ad illos? Quid cogitatis in cordibus uestris?
23 ❡ Quid est facilius dicere, Dimittuntur tibi
24 peccata: an dicere, Surge, & ambula? ❡ Vt
autē sciatis quia Filius hominis habet pote-
statem in terra dimittendi peccata (ait para-
lytico) Tibi dico: Surge: tolle lectum tuū, &
25 vade in domum tuam. ❡ Et confestim con-
*lectum. surgens coram illis, tulit * in quo iacebat: &
abijt in domum suam magnificans Deum.
26 ❡ Et stupor apprehendit omnes, & magnifi-
cabant Deū. Et repleti sunt timore, dicentes:
27 Quia uidimus mirabilia hodie. ❡ Et post hęc
Mat. 9. a 9. exijt, & vidit publicanū nomine Leui, seden
Marc. 2. b 14. F tem ad Telonium, & ait illi: Sequere me.
28 ❡ Et relictis omnibus, surgēs secutus est eū,
Matt. 9. b 11. 29 ❡ & fecit ei conuiuium magnum Leui in do
mo sua: & erat turba multa publicanorum,
Mar. 2. b 16. & aliorum qui cum illis erant discumbētes.
30 ❡ | Et murmurabant Pharisæi & Scribæ eo-
rum, dicentes ad discipulos eius: Quare cum
publicanis & peccatoribus mādueatis & bi-
31 bitis? ❡ Et respondēs Iesus, dixit ad illos: Nō
egent qui sani sunt, medico: sed qui male ha
|1. Tim. 1. c. 15. 32 bent. ❡ | Non veni vocare iustos, sed pecca-
33 tores ad pœnitentiam. ❡ At illi dixerunt ad
Matt. 9. b 14. eum: | Quare discipuli Iohannis ieiunant fre
quenter, & obsecrationes faciūt, similiter &
|Marc. 2. c 18. Pharisæorum: tui autem edunt & bibunt?
34 ❡ Quibus ipse ait? Nūquid potestis filio spō-
G si, dum cum illis est sponsus, facere ieiunare?
35 ❡ Venient autem dies: & cùm ablatus fuerit
ab illis sponsus, tūc ieiunabūt in illis diebus.
36 ❡ Dicebat autem & similitudinem ad illos:
Quia nemo commissuram à nouo vestimen-
to immittit in vestimentum vetus: aliquin
& nouum rumpit. & veteri non conuenit cō
Matt. 9. b 17. 37 missura à nouo. ❡ | Et nemo mittit vinum
nouum in vtres veteres: alioquin rumpet vi-
Marc. 2. c 20. num nouum vtres, & ipsum effundetur, &
38 vtres peribunt. ❡ Sed vinum nouum in vtres
nouos mittendum est: & vtraque conseruā-
39 tur. ❡ Et nemo bibens vetus, statim vult no-
uum, dicit enim: Vetus melius est.

CAPVT VI.

1 FActum est autem in | Sabbatho
|Matt. 12. 1. A secundo primo, cùm transiret
Marc. 2. d. 23. per sata, vellebant discipuli eius
spicas, & manducabant confri-
2 cantes manibus. ❡ Quidam au-
tem Pharisæorum dicebāt illis: Quid facitis
3 quod non licet in sabbathis? ❡ Et respondēs
Iesus ad eos, dixit: Nec hoc legistis quod fe-
cit Dauid cùm esurisset ipse & qui cum illo
|1. Re. 21. b 6. 4 erāt: ❡ | quomodo intrauit in domum Dei, &
panes propositionis sumpsit, & māducauit, &
dedit his qui cum ipso erant: quos non licet
|Exo. 29. c 32. 5 manducare | nisi tm̄ sacerdotibus? ❡ Et dice-
bat illis: Quia Dn̄s est Filius hominis, etiā sab
6 bathi. ❡ Factum est autem & in alio sabbatho
vt intraret in synagogā, & doceret. | Et erat Leuit. 8. f 31. & 24. b. 9.
ibi homo, & manus eius dextra erat arida.
7 ❡ Obseruabant autem Scribæ & Pharisæi si in
sabbatho curaret: vt inuenirent vnde accu- |Matt. 12. a 10.
8 sarent eum. ❡ Ipse vero sciebat cogitationes
eorū: & ait homini qui habebat manum ari- Marc. 3. a 1.
dā: Surge, & sta in medium. Et surgens stetit.
9 ❡ Ait autē ad illos Iesus: Interrogo vos, si li- *interrigabo 3.
B cet sabbathis benefacere, an male? aīam sal
10 uā facere, an perdere? ❡ Et circūspectis oībus,
dixit homini: Extēde manū tuā, Et extendit:
11 & restituta est manus eius. ❡ Ipsi autē repleti
sunt insipientia: & colloquebantur adinui
12 cem quidnam facerent * Iesu. ❡ Factum est * de
autem in illis diebus, exijt in mōtem orare, |Matt. 10. a 1
13 & erat pernoctans in oratione Dei. ❡ | Et
cū dies factus esset, vocauit discipulos suos: Marc. 3. b. 13. & 6. a 7.
& elegit duodecim ex ipsis, quos & Aposto-
14 los nominauit. ❡ Simonēque cognominauit
Petrū, & Andreā fratrē eius, Iacobū & Iohan- Inf. 9. a. 1
15 nem, Philippum, & Bartholomæum, ❡ Mat-
thæum, & Thomā, Iacobum Alphæi & Simō-
16 nem, qui vocatur Zelotes, ❡ & Iudā Iacobi, &
17 Iudam Iscariotem, qui fuit proditor. ❡ Et de-
C scendens cum illis, stetit in loco campestri,
& turba discipulorum eius, & multitudo co-
piosa plebis ab omni Iudæa, & Ierusalem. &
18 maritima & Tyri & Sidonis. ❡ qui uenerant
ut audirent eum, & sanarentur à languori-
bus suis. Et qui uexabantur à spiritibus im-
19 mūdis, curabantur. ❡ Et oīs turba quærebat
eū tangere: quia uirtus de illo exibat, & sa-
20 nabat omnes. ❡ | Et ipse eleuatis oculis in Matt. 5. a 2.
discipulos suos, dicebat: Beati pauperes: quia
21 uestrum est regnum Dei. ❡ | Beati qui nunc |Isa. 65. b 13.
esuritis: quia saturabimini. | Beati, qui nunc
22 fletis: quia ridebitis. ❡ | Beati eritis cùm vos |Isai. 61. a 3 & 66. b 10.
oderint homines. & cùm separauerint vos, &
exprobrauerint, & eiecerint nomen vestrum
tanquàm malum, propter Filium hominis. |Matt. 5. a 11.
23 ❡ Gaudete in illa die, & exultate: ecce enim
merces uestra multa est in cœlo. secundùm |Amos 6. a 1.
D hæc enim faciebant prophetis patres eorū.
24 ❡ Veruntamen væ vobis diuitibus, quia ha- *qui.
25 betis consolationem vestram. ❡ Væ vobis, qui Eccle. 31. a 8.
saturati estis: quia esurietis. Væ vobis qui ri-
26 detis nunc: quia lugebitis & flebitis. ❡ Væ cū Isa. 5. c 12.
benedixerint vobis omnes homines. secūdum hæc
enim faciebant pseudoprophetis patres *væ vobis cum benedixerint vobis.
27 eorum. ❡ Sed vobis dico, qui auditis. Diligite
inimicos vestros, benefacite his qui oderunt
28 vos. ❡ Benedicite maledicentibus vobis, &
29 orate pro calumniantibus vos. ❡ | Et qui te *prophetis 20.
percutit in maxillā, præbe * & alterā. | Et ab
eo qui aufert tibi vestimentū, etiā tunicā no- Matt. 5. e 44.
30 li prohibere. ❡ Omni aūt petenti te, tribue. &
31 q aufert quæ tua sunt, ne repetas. ❡ Et prout Matt. 5. f 39.
vultis vt faciāt uobis homines, & uos facite
32 illis similiter. ❡ Et si diligitis eos, q uos dili- 1. Cor. 6. b 7.
gunt, quæ uobis est gratia? nā & peccatores,
33 diligentes se, diligūt. ❡ Et si benefeceritis his, * ei.
E qui vobis benefaciunt: quæ uobis est gratia? Matth. 7 b 12.
34 siquidem & peccatores hoc faciunt. ❡ | Et
si mutuum dederitis his à quibus speratis re Tob. 4. c 16
cipere: quæ gratia est uobis? nā & peccatores Matt. 5. g 46.
peccatoribus fœnerātur, vt recipiāt æqualia.

35 ¶ ‖ Veruntamen diligite inimicos vestros: be
ne facite, & mutuum date, nihil inde speran-
tes. & erit merces uestra multa, & eritis fi-
lij Altissimi, quia ipse benignus est super in-
36 gratos & malos. ¶ Estote ergo misericordes,
37 sicut & pr̃ uester misericors est. ¶ ‖ Nolite
iudicare, & non iudicabimini: nolite condem
nare, & non condemnabimini: Dimittite,
38 & dimittemini: ¶ Date, & dabitur uobis.
mensuram bonam, & cõfertam, & coagitatã
& supereffluentem dabunt in sinum vestrũ.
‖ Eadem quippe mensura qua mẽsi fueritis, re
39 remetietur uobis. ¶ Dicebat autem illis & si-
F militudinem: ‖ Nunquid potest cæcus cæcũ
ducere? nonne ambo in foueam *cadunt?
40 ¶ ‖ Non est discipulus super magistrum: per-
fectus autem omnis erit, si sit sicut magister
41 eius. ¶ ‖ Quid autem uides festucam in ocu
lo fratris tui: trabem autẽ, quæ in oculo tuo
42 est, non consyderas? ¶ Aut, quomodo potes
dicere fratri tuo, Frater, sine, eijciam festucã
de oculo tuo: ipse in oculo tuo trabem non
uidens? Hypocrita, eijce primùm trabẽ de
oculo tuo: & tunc perspicies, ut educas fe-
43 stucam de oculo fratris tui. ¶ ‖ Non est enim
arbor bona quæ facit fructus malos: neque
44 arbor mala faciens fructum bonum. ¶ ‖ Vna-
quæq; enim arbor de fructu suo cognoscitur.
Neque enim de spinis colligunt ficus: neque
45 de rubo vindemiãt vuam. ¶ Bonus homo de
G bono thesauro cordis sui profert bonum: &
malus homo de malo thesauro profert ma-
lum. Ex abundantia enim cordis, os loqui-
46 tur. ¶ Quid autem uocatis me, ‖ Domine, Do
47 mine: & non facitis, quæ dico? ¶ Omnis qui
venit ad me, & audit sermones meos, & facit
48 eos, ostendam vobis cui similis sit. ¶ Simi
lis est homini ædificanti domum: qui fodit
in altum, & posuit fundamentum super pe-
tram. Inundatione autem facta, illisum est
flumen domui illi, & non potuit eam mo-
49 uere: fundata enim erat super petram. ¶ Qui
autem audit, & non facit, similis est ho-
mini ædificanti domum suam super terram
sine fundamento: in quam illisus est fluuius,
& continuò cecidit, & facta est ruina do-
mus illius magna.

Marginal references: Matt. 5. g 42. — Deut. 15. b. 8. — Matt. 5. g 44. — Matt. 7. a 1. — Matt. 7. a 2. — Marc. 4. c 24. — ‖ Matt. 15. b. 14. — *cadent s. — Matt. 10. c 24. — Ioh. 13. b 16. & 15. c 20. — Matt. 7. a 3. — Matt. 7. c 17. — ‖ Matt. 7. c 16. & 12. c 33. — ‖ Matt. 7. c 22. — Rom. 2. b 13. — Iac. 1. d 22.

CAPVT VII.

1 CVm autem implesset omnia ver-
A ba sua in aures plebis, ‖ intra-
2 uit Capharnaum. ¶ ‖ Centurio-
nis autem cuiusdã seruus malè
habens, erat moriturus: qui illi
3 erat preciosus. ¶ Et cum audisset de Iesu, mi-
sit ad eum seniores Iudæorum, rogans eum,
4 vt veniret, & *saluaret seruum eius. ¶ At illi,
cùm venissent ad Iesum, rogabãt eum solici-
tè, dicentes ei: Quia dignus est, vt hoc illi præ
5 stes; ¶ diligit enim gentem nostram: & syna-
6 gogam ipse ædificauit nobis. ¶ Iesus autem
ibat cum illis. Et cùm iam non longè esset à
domo, misit ad eum Centurio amicos, dicẽs:
‖ Domine, noli vexari. Nõ enim sum dignus,
7 ut sub tectum meum intres. ¶ Propter quod
& meipsum non sum dignum arbitratus, ut
uenirem ad te: sed dic uerbo, & sanabitur
8 puer meus. ¶ Nam & ego homo sum sub po-
B testate constitutus, habens sub me milites:
& dico huic, Vade, & uadit: & alij, Veni, & ve
9 nit: & seruo meo, Fac hoc, & facit. ¶ Quo
audito, Iesus miratus est: & conuersus, se-
quentibus se turbis, dixit: Amen dico uobis,
10 nec in Israël tantam fidem inueni. ¶ Et re-
uersi qui missi fuerant, domum: inuenerunt
11 seruum, qui languerat, sanum. ¶ Et factum
est: deinceps* ibat in ciuitatem quæ uocatur
Naim: & ibant cum eo discipuli eius & tur-
12 ba copiosa. ¶ Cùm autem appropinquaret
portæ ciuitatis, ecce defunctus efferebatur,
filius vnicus matris suæ: & hæc uidua erat,
13 & turba ciuitatis multa cum illa. ¶ Quam
cùm uidisset Dominus, misericordia motus
14 super eam, dixit illi: Noli flere. ¶ Et acces-
C sit, & tetigit loculum. Hi autem qui porta-
15 bant, steterunt: ¶ Et ait: Adolescens, tibi di-
co, Surge. Et resedit qui erat mortuus, & cœ
16 pit loqui. Et dedit illum matri suæ. ¶ Acce-
pit aũt omnes timor: & magnificabant Deũ,
dicentes: ‖ Quia propheta magnus surrexit
in nobis: & quia Deus uisitauit plebẽ suam.
17 ¶ Et exijt hic sermo in uniuersam Iudæam
18 de eo, & in omnem circa regionẽ. ¶ Et nun-
ciauerunt Iohãni discipuli eius de omnibus
19 his. ¶ ‖ Et conuocauit duos de discipulis
suis Iohannes: & misit ad Iesum, dicens: Tu
es qui uenturus es: an alium expectamus?
20 ¶ Cum autẽ uenissent ad eum uiri, dixerunt:
Iohannes Baptista misit nos ad te, dicens:
Tu es qui uẽturus es: an alium expectamus?
21 ¶ In ipsa autem hora, multos curauit à lan-
guoribus & plagis, & spiritibus malis: & cæ
22 cis multis donauit uisum. ¶ Et respondens,
D dixit illis: Euntes renunciate Iohãni quæ au
distis, & uidistis: ‖ Quia cæci uident, claudi
ambulant, leprosi mundantur, surdi audiũt,
23 mortui resurgunt, ¶ ‖ pauperes euangelizan-
tur: & beatus est quicunque non fuerit scan-
24 dalizatus in me. ¶ ‖ Et cùm discessissent nun
cij Iohannis, cœpit de Iohanne dicere ad tur
bas: Quid existis in desertum uidere? arun-
25 dinem uento * moueri? ¶ Sed quid existis ui
dere? hominem mollibus uestimentis indu-
tum? Ecce, qui in ueste preciosa sunt & deli
26 tijs in domibus Regum sunt. ¶ Sed quid exi
stis, uidere? Prophetam? Vtique dico uobis,
27 & plusquam prophetam. ¶ Hic est, de quo
scriptum est: ‖ Ecce mitto angelum meum
ante faciem tuam, qui præparabit uiam tuã
28 ante te. ¶ Dico enim uobis, maior inter na-
tos mulierum propheta Iohanne Baptista
nemo est. Qui autem minor est in regno
29 Dei, maior est illo. ¶ Et omnis populus au-
E diens, & publicani, iustificauerunt Deum,
30 baptizati baptismo Iohannis. ¶ Pharisæi au-
tem, & legisperiti consilium Dei spreuerunt
31 in semetipsos, nõ baptizati ab eo. ¶ Ait au
tem Dominus: Cui ergo similes dicã homi-
nes generationis huius, & cui similes sunt?
32 ¶ Similes sunt pueris sedentibus in foro, &
loquentibus adinuicem, dicentibus: Canta-
uimus vobis tibijs, & non saltastis: lamenta

Marginal references: ‖ Matt. 8. a 5. — ‖ Ioh. 4. f 46. — *sanaret — ‖ Matt. 8. a 8. — ‖ Psal. 106. d. 20. — Sap. 16. b 12. — * Iesus — ‖ Luc. 24. c 19. — Ioh. 4. e. 19 & 6. b. 14. & 7. f. 40. — Matt. 12. a 2. — ‖ Isa. 29. f 18. & 35. a. 5. — Matt. 15. d 30. — Isa. 61. a. 1 — ‖ Matt. 11. a 7. — *agitatam — ‖ Mala. 4. a 1. — Matt. 11. b 10. — Mar. 1. a. 2 — Matt. 11. 16. -11.

33 uimus, & non plorastis. ¶ Venit autem Io-
hannes Baptista neque manducans panem,
neque bibens vinum, & dicitis: Dæmonium
34 habet. ¶ Venit Filius hominis manducans &
bibẽs, & dicitis: Ecce homo deuorator & bi-
bens vinũ, amicus publicanorum & peccato-
35 rũ. ¶ Et iustificata est sapiẽtia ab omnibus fi-
36 lijs suis. ¶ Rogabat autem illum quidam de
F Pharisæis, ut mãducaret cum illo. Et ingres-
37 sus domum Pharisæi, discubuit. ¶ Et ecce mu
lier quæ erat in ciuitate peccatrix, ut cogno-
uit quod * accubuisset in domo Pharisæi, attu
38 lit alabastrum vnguẽti: ¶ & stans retro secus
pedes eius, lachrymis cœpit rigare pedes eius,
& capillis capitis sui tergebat, & osculabatur
39 pedes eius, & vnguento vngebat. ¶ Videns
autem Pharisæus qui vocauerat eum, ait in-
tra se, dicens: Hic, si esset propheta, sciret
vtique quæ & qualis est mulier quæ tangit
40 eum; quia peccatrix est. ¶ Et respondens Ie-
sus, dixit ad illum: Simon, habeo tibi aliquid
41 dicere. At ille ait: Magister, dic. ¶ Duo debi-
tores erant cuidam fœneratori: vnus debebat
denarios quingentos, & alius quinquaginta.
42 ¶ Non habentibus illis vnde redderent, do-
nauit vtrisque. Quis ergo eum plus diligit?
43 ¶ Respondens Simon, dixit: Aestimo, quia is
G cui plus donauit. At ille dixit ei: Rectè iudica
44 sti. ¶ Et conuersus ad mulierem, dixit Simó
ni: Vides hanc mulierem? Intraui in domum
tuam, aquam pedibus meis non dedisti: hæc
autem lachrymis rigauit pedes meos, & ca-
45 pillis suis tersit. ¶ Osculum mihi non dedisti:
hæc autem ex quo intrauit, nõ cessauit oscu
46 lari pedes meos. ¶ Oleo caput meum non vn
xisti: hæc autem vnguento vnxit pedes meos.
47 ¶ Propter quod dico tibi: Remittuntur ei
peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui
48 autem minus dimittitur, minus diligit. ¶ Di-
xit aũt ad illam: Remittuntur tibi peccata.
49 ¶ Et cœperunt, qui simul accumbebant, di-
cere intra se: Quis est hic, qui etiã peccata di-
50 mittit? ¶ Dixit autem ad mulierem: Fides
tua te saluam fecit: vade in pace.

CAPVT VIII.

1 ET factum est deinceps, & ipse
A iter faciebat per ciuitates & ca
stella, prædicans & euãgelizans
regnum Dei: & duodecim cum
2 illo, ¶ & mulieres aliquæ quæ
erant curatæ à spiritibus malignis & infirmi-
tatibus, Maria quæ vocatur Magdalene, de
3 qua septem dæmonia exierant, ¶ & Iohanna
uxor Chusæ procuratoris Herodis, & Susan-
na, & aliæ multæ quæ ministrabant ei de fa-
4 cultatibus suis. ¶ Cum autem turba plurima
conuenirent, & de ciuitatibus properarent ad
5 eum, dixit per similitudinem: ¶ Exiit, qui se-
minat, seminare semen suum. & dum semi-
nat, aliud cecidit secus viam, & conculcatum
6 est, & volucres cœli comederunt illud. ¶ Et
aliud cecidit supra petram; & natum aruit,
7 quia non habebat humorem. ¶ Et aliud ceci-
dit inter spinas; & simul exortæ spinæ suffo
8 cauerunt illud. ¶ Et aliud cecidit in terram
bonam: & ortum, fecit fructum centuplum.

*Matt. 3. a 4. Mar. 1. a. 6 — Matt. 26. Mar. 14. a. 3. Iohan. 12. a. 3. — * Iesus — Matt. 9. a 2. — Marc. 5. e 34. — Marc. 16. c. 9. — Matt. 13. a. 3. Marc. 4. a 2.*

B Hæc dicens, clamabat: Qui habet aures au-
9 diendi, audiat. ¶ Interrogabant autem eum
10 discipuli eius, quæ esset hæc parabola. ¶ Qui-
bus ipse dixit: Vobis datum est nosse myste-
rium regni Dei, cæteris autem in parabolis,
vt uidentes, non uideant: & audientes, non
11 intelligant. ¶ Est autẽ hæc parabola. Semen
12 est verbum Dei. ¶ Qui autem secus viam: hi
sunt qui audiunt; deinde venit diabolus, &
tollit verbum de corde eorum, ne credentes
13 salui fiant. ¶ Nam qui supra petram hi sunt
qui cum audierint cũ gaudio suscipiũt uerbũ:
& hi radices nõ habent: °quia ad tempus cre-
dunt, & in tempore tentationis recedunt.
14 ¶ Quod autem in spinas cecidit: hi sunt qui
audierunt, & à sollicitudinibus & diuitiis, &
voluptatibus vitæ euntes suffocantur, & non
15 referunt fructũ. ¶ Quod autem in bonam ter
ram: hi sunt qui in corde bono & optimo au
dientes verbum retinent, & fructum afferunt
16 in patientia. ¶ Nemo autem lucernam accen
dens, operit eam vase, aut subtus lectum po-
C nit, sed supra candelabrum ponit, ut intran-
17 tes videant lumen. ¶ Non est enim occultũ
quod non manifestetur: nec absconditum,
quod non cognoscatur, & in palã veniat.
18 ¶ Videte ergo quomodo audiatis. Qui enim
habet, dabitur illi: & quicunque non habet,
etiam quod putat se habere, auferetur ab il-
19 lo. ¶ Venerunt autem ad illum mater & fra-
tres eius & non poterant adire eum præ
20 turba. ¶ Et nunciatum est illi: Mater tua &
fratres tui stant foris, volentes te videre.
21 ¶ Qui respondens, dixit ad eos: Mater mea
& fratres mei, hi sunt qui verbum Dei au-
22 diunt & faciunt. ¶ Factum est autem in
vna dierum: & ipse ascendit in nauiculam,
& discipuli eius, & ait ad illos: Transfrete-
23 mus trans stagnum. Et ascenderunt. ¶ Et
D nauigantibus illis obdormiuit: & descendit
procella uenti in stagnum, & °compleban-
24 tur; & periclitabantur. ¶ Accedentes au-
tem suscitauerunt eum, dicentes: Præce-
ptor, perimus. At ille surgens, increpauit
ventum & tempestatem aquæ: & cessauit:
25 & facta est tranquillitas. ¶ Dixit autem il-
lis: Vbi est fides vestra? Qui timentes, mi-
rati sunt adinuicem, dicentes: Quis putas
hic est, quia & ventis & mari imperat; &
26 obediunt ei? ¶ Et nauigauerunt ad regio-
nem Gerasenorum, quæ est contra Gali-
27 læam. ¶ Et cùm egressus esset ad terram, oc-
currit illi uir quidam qui habebat dæmoniũ
iam temporibus multis, & vestimento non
induebatur, neque in domo manebat, sed
28 in monumentis. ¶ Is, vt uidit Iesum, pro-
cidit ante illum; & exclamans voce ma-
gna, dixit: ¶ Quid mihi & tibi est Iesu fili
Dei altissimi? obsecro te, ne me torqueas.
29 ¶ Præcipiebat enim spiritui immundo, vt exi
ret ab homine. Multis enim temporibus
arripiebat illum, & vinciebatur catenis, &
compedibus custoditus: & ruptis vinculis
30 agebatur à dæmonio in deserta. ¶ Interro-
gauit autem illũ Iesus dicens, Quod tibi no-
E mẽ est? At ille dixit: Legio. quia intrauerãt dæ

Matt. 13. a. 10. Marc. 4. b 10. Isai. 6. c. 9. Matt. 13 b 14. Mar. 4. b 12. Ioh. 12. f 40. Act. 28. f 26. Rom. 11. b. 8. — ° qui 2. — Matt. 5. b 15. Mar. 4. c 21. — Matt. 10. c. 26. Marc. 4 c 22. — Matt. 13. b. 12. & 25. c. 29. Marc. 4. c 25. — Matt. 12. d. 46. Marc. 3. d 31. — Matt. 8 c 23. Matt. 4. d 36. — ° compellebantur. — Matt. 8. d 28. Marc 5. a 1.

27 dimittet uobis peccata vestra. ? Et veniunt
rursus Ierosolymam. Et cùm ambularet in
templo, accedunt ad eum summi sacerdotes
28 & Scribæ & seniores, ? & dicunt ei: In qua
potestate hæc facis? & quis dedit tibi hanc
29 potestatem, vt ista facias? ? Iesus autem re-
spondens, ait illis: Interrogabo vos & ego vnũ
verbum, & respondete mihi: & dicam vobis
30 in qua potestate hæc faciam. ? Baptismus Io-
hannis de cœlo erat, an ex hominibus? Re-
31 spondete mihi. ? At illi cogitabant secum,
dicentes: Si dixerimus de cœlo, dicet, Quare
32 ergo non credidistis ei? ? Si dixerimus ex
hominibus, *timebant populũ: omnes enim
habebant Iohãnem, quia verè propheta esset.
33 ? Et respondentes, dicunt Iesu: Nescimus.
Et respondens Iesus, ait illis: Neque ego dico
vobis in qua potestate hæc faciam.

Matt. 21. [illegible] 15. Luca 20. [illegible] 1.

* timemus

CAPVT XII.

1 ET cœpit illis in parabolis loqui:
A Vineam pastinauit homo, & cir-
cundedit sepẽ, & fodit lacum,
& ædificauit turrim, & locauit
eam agricolis: & peragrè profe-
2 ctus est. ? Et misit ad agricolas in tempore ser-
uum, vt ab agricolis acciperet de fructu vi-
3 neæ. ? Qui apprehensum eum cæciderunt: &
4 dimiserunt vacuum. ? Et iterum misit ad il-
los alium seruum: & illum in capite vulne-
5 rauerunt, & contumeliis affecerunt. ? Et rur-
sum alium misit, & illum occiderunt; & plu-
res alios, quosdam cædentes, alios verò occi-
6 dentes. ? Adhuc ergo vnum habens filium
charissimum: & illum misit ad eos nouissi-
mum, dicens: Quia reuerebuntur filiũ meũ.
7 ? Coloni autem dixerunt ad inuicem: Hic est
hæres: venite, occidamus eum: & nostra erit
8 hæreditas. ? Et apprehendentes eum, occi-
9 derunt: & eiecerunt extra vineam. ? Quid er-
go faciet Dominus vineæ? Veniet & perdet
10 colonos: & dabit vineã alijs. ? Nec scripturã
hanc legistis: Lapidem, quem reprobauerũt
ædificantes, hic factus est in caput anguli:
11 ? A Domino factum est istud, & est mirabi-
12 le in oculis nostris? ? Et quærebant eum te-
B nere: & timuerunt turbam. cognouerunt
enim, quoniam ad eos parabolam hanc dixe-
13 rit. Et relicto eo, abierunt. ? Et mittunt ad
eum quosdam ex Pharisæis & Herodianis: vt
14 eum caperent in verbo. ? Qui venientes, di-
cunt ei: Magister, scimus quia verax es, &
non curas quenquam: nec enim vides in fa-
ciem hominum, sed in veritate viam Dei do-
ces. licet dari tributum Cæsari: an non dabi-
15 mus? ? Qui sciẽs versutiã illorũ, ait illis: Quid
me tentatis? afferte mihi denariũ, vt videam.
16 ? At illi attulerunt ei. Et ait illis: Cuius est
imago hæc, & inscriptio? Dicunt ei: Cæsa-
17 ris. ? Respondens autem Iesus, dixit illis:
Reddite igitur quæ sunt Cæsaris, Cæsari: &
quæ sunt Dei, Deo. Et mirabantur super eo.
18 ? Et venerunt ad eum Sadducæi qui dicunt
resurrectionem non esse: & interrogabant
19 eum, dicentes: Magister, ? Moyses nobis
scripsit, vt si cuius frater mortuus fuerit, &
dimiserit vxorem, & filios nõ reliquerit: ac-
cipiat frater eius vxorem ipsius, & resusci-
20 tet semen fratri suo. ? Septem ergo fra-
tres erant: & primus accepit vxorem, &
21 mortuus est, non relicto semine. ? Et se-
cundus accepit eam, & mortuus est: &
nec iste reliquit semen. Et tertius simili-
22 ter. ? Et acceperunt eam similiter septem,
& non reliquerunt semen. Nouissima om-
23 niũ defuncta est & mulier. ? In resurrectione
ergo, cũ resurrexerint, cuius de his erit vxor?
24 septem enim habuerunt eam vxorem. ? Et
C respondens Iesus, ait illis: Nõne ideo er-
ratis, non scientes scripturas, neque virtu-
25 tẽ Dei? ? Cùm enim à mortuis resurrexerint,
neq; nubent, neq; nubẽtur, sed sunt sicut an-
26 geli * in cœlis. ? De mortuis autem quòd re-
surgant, non legistis in libro Moysi, super ru-
bum quomodo dixerit illi Deus, inquiens:
Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac,
27 & Deus Iacob? ? Non est Deus mortuorum,
28 sed viuorum. Vos ergo multum erratis. ? Et
accessit vnus de Scribis, qui audierat illos con-
quirentes. & videns, quoniam bene illis re-
sponderit, interrogauit eũ, quod esset primũ
29 omnium mandatum. ? Iesus autem respon-
dit ei: Quia primum omnium mandatum
est, Audi Israel: Dominus Deus * tuus, Deus
30 vnus est. ? Et diliges Dominum Deum tuum
ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex
tota mẽte tua, & ex tota virtute tua. Hoc est
31 primum mandatum. ? Secundum autem si-
mile est illi: Diliges proximum tuum tan-
quàm teipsum. Maius horum aliud manda-
32 tum non est. ? Et ait illi Scriba: Bene Magi-
ster in veritate dixisti, quia vnus est Deus*, &
33 non est alius præter eum. ? Et vt diligatur
ex toto corde, & ex toto intellectu, & ex to-
ta anima, & ex tota fortitudine: & diligere
proximũ tanquam seipsum: maius est om-
34 nibus holocaustomatibus & sacrificijs. ? Ie-
sus autẽ videns, quòd sapienter rñdisset, dixit
illi: Non es longè a regno Dei. Et nemo iã au-
35 debat eum interrogare. ? Et respõdẽs Iesus,
D dicebat, docens in tẽplo: Q̃uo dicunt Scribæ,
36 Christũ filium esse Dauid? ? Ipse enim Dauid
dicit in Spiritu sancto: Dixit Dñs Dño meo,
Sede a dextris meis: donec ponam inimicos
37 tuos scabellum pedum tuorum. ? Ipse ergo
Dauid dicit eum Dominum: & vnde est filius
eius? Et multa turba eum libenter audiuit.
38 ? Et dicebat eis in doctrina sua: Cauete à
Scribis, qui volunt in stolis ambulare, & sa-
39 lutari in foro, ? & in primis cathedris sede-
re in synagogis. & primos discubitus in cœ-
40 nis: ? qui deuorant domos viduarum sub ob-
tẽtu prolixæ orationis: hi accipient ꝓlixius
41 iudicium. ? Et sedens Iesus contra gazophy-
lacium, aspiciebat, quomodo turba iactaret
æs in gazophylacium: & multi diuites iacta-
42 bant multa. ? Cùm venisset autem vidua
vna pauper, misit duo minuta, quod est qua-
43 drans. ? Et conuocans discipulos suos, ait il-
lis: Amen dico vobis, quoniam vidua hæc pau-
per, plus omnibus misit qui miserunt in ga-
44 zophylacium. ? Omnes enim ex eo quod abũ-
dabat illis, miserunt: hæc verò de penuria sua

Marginal references: Matt. 21. d. 33. Luc. 10. b. 9. Isaia 5. a. 1. Ierem. 2. [illegible] 21. Psal. 117. d. 21. Isaia 28. d. 16. Act. 4. b. 11. Rom. 9. g. [illegible] 1. Petr. 2. a. [illegible] Matt. 21. d. 42. Matt. 22. b. 15. Luca 20. d. 20. Rom. 13. b. 7. Matt. 22. [illegible] Luca 20. d. 27. Deut. 25. a. 5. * Dei. Exo. 3. b. 6. Matt. 22. d. 32. Luca 20. f. 37. Deut. 6. a. 4. * noster. Dominus * vester. Deus 4. Leui. 19. d. 18. Matt. 22. d. 39. Rom. 13. c. 9. Galat. 5. c. 14. Iacob. 2. b. 8. Matt. 22. d. 42. Luca 20. g. 41. Psal. 109. a. 1. Matt. 23. a. 6. Luca 11. f. 43. & 20. g. 46. Luca 21. a. 1.

omnia

omnia quæ habuit, misit totũ uictum suum.

CAPVT XIII.

1 ET cum egrederetur de templo: Matt. 24. a.2.
A ait illi vnus ex discipulis suis,
Magister, aspice quales lapi- Luc. 21. a.5.
2 des, & quales structuræ. Et re- Luca 19.
spondês Iesus, ait illi: Vides has b.44.
omnes magnas ædificationes? Non relin-
quetur lapis super lapidem qui non destrua-
3 tur. Et cum sederet in Monte-oliuarum cõ
tra templum, interrogabant eum separatim
Petrus, & Iacobus, & Iohannes, & Andreas:
4 Dic nobis, quando ista fient? & quod si-
gnum erit, quando hæc omnia incipient con
5 summari? Et respõdens Iesus, cœpit dice-
6 re illis: Videte, ne quis vos seducat. multi Ephe.5.b.6.
enim venient in nomine meo, dicentes, Quia
7 ego sum, & multos seducent. Cum audie- 2.Thess.2.a.3.
ritis autem bella & opiniones bellorum, ne Luca 21.b
timueritis. oportet enim hæc fieri: sed non- 8.& 21.
8 dum finis. Exurget enim gens contra gen- c.14.
tẽ, & regnum super regnum: & erunt terræ-
B motus per loca. & fames: Initiũ dolorũ hæc.
9 Videte autem volmetipsos. Tradent enim
vos in concilijs, & in synagogis vapulabitis.
& ante præsides & Reges stabitis, propter me,
10 in testimoniu illis. Et in omnes gentes pri Mat.10.
11 mum oportet prædicari euangelium. Et b.19.
cùm duxerint vos tradentes, nolite præcogi
tare quid loquamini: sed quod datum uobis
fuerit in illa hora, id loquimini. non enim
12 uos estis loquẽtes, sed Spiritus sãctus. Tra
det autem frater fratrem in mortem, & pater
filium: & consurgent filij in parentes, & mor
13 te afficient eos. Et eritis odio omnibus, pro-
pter nomẽ meum. Qui autem sustinuerit in
14 finem, hic saluus erit. Cum autem uideri- Dan.9.g.27.
tis abominationem desolationis stantem, Matt.24.
ubi non debet (qui legit intelligat) tunc b.16.
15 qui in Iudæa sunt fugiant in montes: & Luca 21.
qui super tectum, ne descendat in domum, d.21.
16 nec introeat ut tollat quid de domo sua: &
C qui in agro erit, nõ reuertatur retrò, tollere
17 vestimentum suum. Væ autem prægnanti-
18 bus & nutrientibus in illis diebus. Orate
19 uerò, ut hyeme non fiant. Erunt enim dies
illi tribulationes tales, quales nõ fuerunt ab
initio creaturæ quam condidit Deus vsque
20 nunc, neque fient. Et nisi breuiasset Domi-
nus dies, non fuisset salua omnis caro: sed pro
21 pter electos quos elegit, breuiauit dies. Et Matt.24.
tũc si quis nobis dixerit, Ecce, hic est Christus d.26.
22 ecce illic: ne credideritis. Exurgent enim Luca 21.
pseudochristi, & pseudoprophetæ: & dabunt b.8.
signa & portenta ad seducendos, si fieri po-
23 test, etiam electos. Vos ergo uidete, ecce præ
24 dixi nobis omnia. Sed in illis diebus post Ezec.32.b.7.
tribulationem illam, Sol contenebrabitur, & Isa.13.b.
25 Luna non dabit splendorem suum, & stellæ 10.
cœli erunt decidentes; & uirtutes quæ in cœ Ioel.2.c.
26 lis sunt, mouebuntur. Et tunc uidebunt Fi- 10 & 31. &
lium hominis uenientem in nubibus cum 3.c.15.
27 uirtute multa & gloria. Et tunc mittet Matt.24.
D angelos suos, & congregabit electos suos à c.31.
quatuor uentis, à summo terræ usq; ad sũ-
28 mum cœli. A ficu autem discite parabolã.
Cùm iam ramus eius tener fuerit, & nata
fuerint folia: cognoscitis quia in proximo
29 sit æstas. sic & uos, cum uideritis hæc fie
ri, scitote quod in proximo sit in ostijs.
30 Amen dico uobis, quoniam non transibit
generatio hæc, donec omnia ista fiant.
31 Cœlum & terra transibunt, uerba autem
32 mea non transibunt. De die autem illa, uel
hora, nemo scit, neque angeli in cœlo, neque
33 filius; nisi pater. Videte, uigilate, & ora- Matt.24.
34 te: nescitis enim quando tempus sit. Sicut d.42.
homo qui peregrè profectus, reliquit domum
suam: & dedit seruis suis potestatem cuiusq;
35 operis, & ianitori præcepit ut uigilet. Vi-
gilate ergo, (nescitis enim quando dominus
domus ueniat: serò, an media nocte, an galli
36 cantu, an manè.) ne cùm uenerit repen-
37 tè, inueniat uos dormientes. Quod autem
uobis dico, omnibus dico: Vigilate.

CAPVT XIIII.

1 ERat autem Pascha & Azyma post Matt. 26.
A biduum: & quærebant summi sa- a.2.
cerdotes & Scribæ, quomodo eũ Luca 22.
dolo tenerent, & occiderẽt. dice a.1.
2 bant enim: Non in die festo, ne
3 fortè tumultus fieret populi. in populo
Et cũ esset Bethaniæ, in domo Simonis Le- Matt. 26.
prosi, & recumberet: uenit mulier habens b.6.
alabastrum unguenti nardi spicati preciosi: Io.12.a.1.
& fracto alabastro, effudit super caput eius. pistici 2.
4 Erant autem quidam indignè ferentes Matt. 26.
intra semetipsos, & dicentes: Vt quid perdi a.8.
5 tio ista unguenti facta est? Poterat enim Iohan.12.
vnguentum istud vænundari plus quàm tre- a.4.
centis denarijs, & dari pauperibus. Et freme
6 bant in eam. Iesus autem dixit, Sinite eam:
quid illi molesti estis? Bonum opus operata habebitis
7 est in me. semper enim pauperes habetis Matt.26.
uobiscum: & cum uolueritis, potestis illis b.14.
benefacere: me autem non semper habetis.
8 Quod habuit hæc, fecit: præuẽnit ungere
9 corpus meum in sepulturam. Amen dico
uobis, ubicunque prædicatum fuerit Euange
lium istud in uniuerso mundo, & quod fecit
10 hæc, narrabitur in memoriam eius. Et Luc.22.
Iudas Iscariotes, unus de duodecim, abijt ad a.4.
B summos sacerdotes, vt proderet eum illis.
11 Qui audientes gauisi sunt: & promiserunt
ei pecuniam se daturos. Et quærebat quo-
12 modo illum opportunè traderet. Et pri- Matt.26.
mo die Azymorum, quando pascha immola- b.16.
bant, dicunt ei discipuli: Quò vis eamus, & Luca 22.
13 paremus tibi, ut manduces Pascha? Et mit- a.6.
tit duos ex discipulis suis, & dicit eis: Ite in
ciuitatem: & occurret vobis homo lagenam
14 aquæ baiulans, sequimini eum: & quocun-
que introierit, dicite domino domus, quia ma
gister dicit: Vbi est refectio mea, vbi pascha
15 cum discipulis meis manducem? & ipse
uobis demõstrabit cœnaculum grande, stra-
16 tum: & illic parate nobis. Et abierunt di-
scipuli eius, & uenerunt in ciuitatem: & in-
uenerunt sicut dixerat illis, & parauerunt Matt. 26.
17 Pascha. Vespere autem facto, venit cum b.20.
18 duodecim, & discumbentibus eis & man- Luca 22.
ducantibus, ait Iesus: Amen dico uobis, b.14.

quia

C quia vnus ex vobis tradet me, qui manducat
19 mecum. ¶ At illi cœperunt contristari, &
20 dicere ei singulatim: Nunquid ego? ¶ Qui
ait illis: Vnus ex duodecim, qui intingit, me-
21 cum-manum' in catino, ¶ & Filius quidem
hominis vadit | sicut scriptum est de eo: væ
autem homini illi, per quem Filius hominis
*tradetur'. Bonum erat ei, si non esset natus
22 homo ille. ¶ Et manducantibus illis, | acce-
pit Iesus panem: & benedicens fregit, & de-
dit eis, & ait: Sumite, hoc est corpus meum.
23 ¶ Et accepto calice, gratias agens, dedit eis.
24 & biberunt ex illo omnes. ¶ Et ait illis: Hic
est sanguis meus noui testamenti, qui pro
26 multis effundetur. ¶ Amen dico uobis, quia
iam non bibam de * genimine vitis vsque in
diem illum, cùm illud bibam (nouum) in re-
26 gno Dei. ¶ Et hymno dicto, exierũt in Mon-
27 tem-oliuatum. ¶ & ait eis Iesus: | Omnes
scandalizabimini -in me' in nocte ista: quia
scriptum est: | Percutiam pastorẽ, & disper-
28 gentur oues. ¶ Sed postquam resurrexero, | præce
29 dam vos in Galilæam. ¶ Petrus autem, ait
illi: Et si omnes scandalizati fuerint *: sed
30 non ego ¶ Et ait illi Iesus: Amen dico tibi:
D quia tu hodie in nocte hac, priusquàm gallus
31 vocem bis dederit: ter me es negaturus. ¶ At
ille amplius loquebatur, ¶ Et si oportuerit me
simul commori tibi, non te negabo. Simi-
32 liter autem & omnes dicebant. ¶ | Et veniũt
in prædium, cui nomen Geth-semani. & ait
33 discipulis suis: | Sedete hic, donec orem. ¶ &
assumit Petrum & Iacobum & Iohannem se-
34 cum: & cœpit pauere & tædere. ¶ Et ait il-
lis: Tristis est anima mea vsque ad mortem:
35 sustinete hic, & vigilate. ¶ Et cùm proces-
sisset paululum, procidit super terram: &
orabat, vt si fieri posset, transiret ab eo hora.
36 ¶ Et dixit: Abba, pater, omnia tibi possi-
bilia sunt: | transfer calicem hunc à me: sed
37 non quod ego volo, sed quod tu. ¶ Et venit,
& inuenit eos dormiẽtes. Et ait Petro: Simõ,
38 dormis? non potuisti vna hora vigilare? ¶ Vi
gilate & orate, vt non intretis in tentationẽ.
Spiritus quidem promptus est, caro verò in-
39 firma. ¶ Et iterum abiens, orauit eundẽ ser-
40 monem dicens. ¶ Et reuersus, denuò inuenit
eos dormientes (erant enim oculi eorum
grauati) & ignorabant quid responderent ei.
41 ¶ Et venit tertiò, & ait illis: Dormite iam
E & requiescite. Sufficit, venit hora. ecce Fi-
lius hominis tradetur in manus peccatorũ.
42 ¶ Surgite, eamus. ecce qui me tradet, propè
43 est. ¶ Et adhuc eo loquente, uenit Iudas Isca-
riotes, unus de duodecim, & cum eo | turba
multa cum gladijs & lignis, * à summis sacer
44 dotibus & Scribis & senioribus. ¶ Dederat au
tem traditor eius signum eis, dicẽs: Quẽcun-
que osculatus fuero, ipse est: tenete eum, &
45 ducite cautè ¶ Et cùm venisset, statim ac-
cedens ad eum, ait: Rabbi. & osculatus est
46 eum. ¶ At illi manus iniecerunt in eum: &
47 tenuerunt eum. ¶ Vnus autẽ quidã de circun-
stantibus educens gladium, percussit seruum
summi sacerdotis: & amputauit illi auriculã.
48 ¶ Et respondens Iesus, ait illis: Tanquam ad

Ioh. 13. c. 21. | Mat. 26. c. 21. -8. Psal. 40. c. 10. Act. 1. c. 16. | Mat. 26. b. 24. *traditur 1. Cor. 11. e 24. * hoc | Ioh. 16. d. 32. -10. Zac. 13. a. 7. Infr. 19. b. 7. * in te. | Mat. 26 d. 36. Luca 22. d. 40. | Mat. 26. d. 47. | Luca 22. e. 47. Iohan. 18. a. 3. * missi

latronem existis cum gladijs & lignis com-
49 prehendere me? ¶ quotidie eram apud uos
in templo docens, & non me tenuistis. Sed
50 ut impleantur scripturæ. ¶ | Tũc discipuli eius
51 relinquentes eum, omnes fugerunt. ¶ Ado-
F lescens autem quidam sequebatur eum ami
ctus sindone super nudo: & tenuerunt eum.
52 ¶ At ille reiecta sindone, nudus profugit
53 ab eis. ¶ | Et adduxerunt Iesum ad summũ
sacerdotem: & conuenerunt omnes sacerdo-
54 tes & Scribæ & seniores. ¶ Petrus autem à
longè secutus est eum vsque intrò in atrium
summi sacerdotis: & sedebat cùm ministris
55 ad ignem, & calefaciebat se. ¶ | Summi ue-
rò sacerdotes & omne concilium quærebant
aduersus Iesum testimonium, ut eum morti
56 traderent: nec inueniebant. ¶ Multi enim
testimonium falsum dicebant aduersus eum:
57 & conuenientia testimonia non erant. ¶ Et
quidam surgentes, falsum testimonium fere-
58 bant aduersus eum, dicentes: ¶ Quoniã nos
audiuimus eum dicentem, | Ego dissoluam
templum hoc manufactum, & ° per' triduum
59 aliud non manufactum, ædificabo. ¶ Et non
60 erat conueniens testimonium illorum. ¶ Et
exurgens summus sacerdos in medium, in-
terrogauit Iesum, dicens: Non respondes
quicquam ad ea quæ tibi obijciuntur ab his?
61 ¶ Ille autem tacebat, & nihil respondit. Rur-
sum summus sacerdos interrogabat eum, &
dixit ei: Tu es Christus, filius- Dei 'benedi-
62 cti? ¶ Iesus autem dixit illi: Ego sum: | &
G videbitis Filium hominis sedentem à dextris
virtutis *, & venientem cum nubibus cœli.
63 ¶ Sũmus autem sacerdos scindens vestimẽta
sua, ait: Quid adhuc desyderamus testes?
64 ¶ Audistis blasphemiam: quid vobis vide-
tur? Qui omnes condemnauerunt eum es-
65 se reum mortis. ¶ Et cœperunt quidam cõ-
spuere eum, & velare faciem eius, & cola-
phis eum cædere, & dicere ei: Prophetiza. &
66 ministri alapis eũ cædebant. ¶ | Et cùm es-
set Petrus in atrio deorsum, venit vna ex an-
67 cillis summi sacerdotis. ¶ & cùm vidisset Pe-
trum calefacientem se, aspiciens illum, ait:
68 Et tu cum Iesu Nazareno eras. ¶ At ille ne-
gauit, dicens: Neque scio, neque noui quid
dicas. Et exijt foras ante atrium, & gallus
69 cantauit. ¶ | Rursus autem cùm vidisset illũ
ancilla, cœpit dicere circunstantibus: Quia
70 hic ex illis est. ¶ At ille iterũ negauit. Et post
pusillũ rursus qui astabãt, dicebant Petro: Ve-
71 rè ex illis es: nã & Galilæus es. ¶ Ille autem
cœpit anathematizare, & iurare: Quia ne-
72 scio hominem istum quem dicitis. ¶ Et sta-
tim gallus iterum cantauit. Et recordatus est
Petrus verbi quod dixerat ei Iesus: Prius quàm
gallus cantet bis, ter me negabis. Et cœpit
flere.

CAPVT XV.

1 ET confestim manè consilium
A facientes summi sacerdotes cũ
senioribus & Scribis, & vni-
uerso concilio, vincientes Ie-
sum, duxerunt, & tradiderunt
2 Pilato. ¶ Et interrogauit eum Pilatus: Tu es

| Mat. 26. f. 56. | Luca 22. f. 54. Iohan. 18. c. 15. | Matt. 26 f. 59. Iohan. 2. d. 19. °post 7. Matt. 24. c. 30. * Dei Matt. 26. g. 69. Luca 22. f. 55. Ioh. 18. c. 17. Matt. 26. g. 71. Luca 22. f. 58. Iohan. 18. c. 25. Matt. 26. g. 75. Io. 13 A. 31. Matt. 27. a. 1. Luca 22. g. 66. Io. 18 d. 28.

Rex Iudæorum? At ille reſpondens, ait illi
3 Tu dicis. ¶ Et accuſabant eum ſummi ſacer-
4 dotes in multis. ¶ Pilatus autem rurſum in-
terrogauit eum, dicens: Non reſpondes
5 quicquam? vide in quantis te accuſant. ¶ Ie-
ſus autẽ amplius nihil reſpõdit: ita vt mira-
6 retur Pilatus. ¶ Per diem autem feſtum ſo-
lebat dimittere illis vnum ex vinctis, quẽcũ-
7 que petiſſent. ¶ Erat aũt qui dicebatur Barab
bas, qui cum ſeditioſis erat vinctus, qui in
8 ſeditione fecerat homicidium. ¶ Et cùm aſcẽ-
diſſet turba, cœpit rogare, ſicut ſemper facie-
9 bat illis. ¶ Pilatus aũt reſpondit eis, & dixit:
Vultis dimittam vobis Regem Iudæorum?
10 ¶ Sciebat enim, quòd per inuidiam tradidiſ-
11 ſent eum ſummi ſacerdotes. ¶ Pontifices aũt
concitauerunt turbam, vt magis Barabbã di
12 mitteret eis. ¶ Pilatus autem iterum reſpon
B dens, ait illis: Quid ergo vultis faciam Regi
13 Iudæorum? ¶ At illi iterũ clamauerunt: Cru-
14 cifige eum. ¶ Pilatus verò dicebat illis: Quid
enim mali fecit? At illi magis clamabãt: Cru-
15 cifige eum. ¶ Pilatus autem volens populo ſa
tisfacere, dimiſit illis Barabbam, & tradidit
Ieſum flagellis cæſum, vt crucifigeretur.
16 ¶ Milites aũt duxerunt eum in atrium præ-
17 torij, & conuocant totam cohortem: ¶ & in-
duunt eum purpura, & imponunt ei plecten-
18 tes ſpineam coronam. ¶ Et cœperunt ſalu-
19 tare eum: Aue Rex Iudæorum. ¶ Et percu-
tiebant caput eius arundine: & conſpuebant
20 eum; & ponentes genua, adorabant eũ. ¶ Et
poſtquàm illuſerunt ei, exuerũt illum purpu-
ra, & induerunt eum veſtimentis ſuis, & edu
21 cunt illum, vt crucifigerent eum. ¶ Et anga-
riauerunt prætereuntẽ quempiam, Simónem
Cyrenæum venientẽ de villa, patrẽ Alexan-
22 dri & Rufi, vt tolleret crucem eius. ¶ Et per-
ducunt illum in Golgotha locum: quod eſt
23 interpretatum, Caluariæ locus. ¶ Et dabant ei
bibere myrrhatum vinum: & non accepit.
24 ¶ Et crucifigẽtes eum, diuiſerunt veſtimen-
C ta eius, mittentes ſortẽ ſuper eis, quis quid
25 tolleret. ¶ Erat autem hora tertia: & crucifi-
26 xerũt eum. ¶ Et erat titulus cauſæ eius inſcri-
27 ptus, REX IVDAEORVM. ¶ Et cum
eo crucifigunt duos latrones: vnum à dex-
28 tris, & alium à ſiniſtris eius. ¶ Et impleta
eſt ſcriptura, quæ dicit: Et cum iniquis repu
29 tatus eſt. ¶ Et prætereuntes blaſphemabant
eũ, mouentes capita ſua, & dicentes: Vah qui
°deſtruit` tẽplum *, & in tribus diebus °ædi-
30 ficat°. ¶ ſaluum fac temetipſum deſcendens
31 de cruce. ¶ Similiter & ſummi ſacerdotes il-
ludentes, ad alterutrum cum Scribis, dicebãt:
Alios ſaluos fecit, ſeipſum nõ poteſt ſaluum
32 facere. ¶ Chriſtus Rex Iſraël, deſcendat nunc
de cruce: vt videamus, & credamus. Et qui
33 eum eo crucifixi erant, conuiciabãtur ei. ¶ Et
facta hora ſexta, tenebræ factæ ſunt per totã
34 terrã vſque in horã nonã. ¶ Et hora nona ex-
clamauit Ieſus voce magna, dicens: Eloi,
eloi, lamma ſabacthani? quod eſt interpreta-
tum: Deus meus, Deus meus, vt quid dereli-
35 quiſti me? ¶ Et quidam de circunſtãtibus au-
36 dientes, dicebant: Ecce, Eliam vocat. ¶ Currẽs

Matt. 27. b 12. Luc. 23. a 6. Iohan. 18. f 33.
Mat. 27. c 22. Luc. 23. c 24. Iohan. 18. g. 39. et 19. a. 6.
Mat. 27. c 27. Iohã. 19. a 1.
Matt. 27. d. 32. Luc. 23. d 26.
Mat. 27. d. 33. Luc. 23. e 33. Ioh. 19. c 17.
Matt. 27. d. 35. Luc. 23. d 34. Iohã. 19. d 23.
Iſa. 53. d 12.
Iohan. 2. c. 19.
°deſtruis *Dei, °readificas.
Pſal. 21. a. 1. Mat. 27. e 46.
Pſal. 68. e 20.

autem vnus, & implens ſpongiam aceto, cir
D componensque calamo, potum dabat ei, di-
cens: Sinite, videamus ſi veniat Elias ad de-
37 ponendum eum. ¶ Ieſus autem emiſſa voce
38 magna, expirauit. ¶ Et velũ templi ſciſſum
39 eſt in duo, à ſummo vſque deorſum. ¶ Videns
autem Centurio, qui ex aduerſo ſtabat, quia
ſic clamans expiraſſet, ait: Verè hic homo fi-
40 lius Dei erat. ¶ Erant autem & mulieres de
longè aſpicientes. inter quas erat Maria Mag
dalene, & Maria Iacobi minoris & Ioſeph
41 mater, & Salome: ¶ & cùm eſſet in Galilæa,
ſequebantur eum, & miniſtrabant ei: & aliæ
multæ quæ ſimul cum eo aſcenderant Iero-
42 ſolymam. ¶ Et cùm iam ſero eſſet factum
(quia erat Paraſceue, quod eſt ante ſabbathũ)
43 ¶ venit Ioſeph ab Arimathæa, nobilis decu-
rio, qui & ipſe erat expectans regnum Dei; &
audacter introiuit ad Pilatum, & petijt cor-
44 pus Ieſu. ¶ Pilatus autem mirabatur, ſi iam
obijſſet. Et accerſito Centurione, interroga-
45 uit eum, ſi iam mortuus eſſet. ¶ Et cùm co-
gnouiſſet à Centurione, donauit corpus Io-
46 ſeph. ¶ Ioſeph autem mercatus ſindonem,
& deponens eum inuoluit ſindone, & poſuit
eum in monumento quod erat excifum de
petra, & aduoluit lapidem ad oſtium monu-
47 menti. ¶ Maria autem Magdalene, & Maria
Ioſeph aſpiciebant vbi poneretur.

Mat. 27. f 55.
Lu. 8. a. 2
Mat. 27. g. 57. Luc. 23. g 50. Ioha. 19. g 38.

CAPVT XVI.

1 ET cùm tranſiſſet ſabbathum,
A Maria Magdalene, & Maria Ia-
côbi, & Salome, emerunt aro-
mata, vt venientes vngerent Ie-
2 ſum. ¶ Et valde manè vna ſab-
bathorum, veniunt ad monumentum, orto
3 iam Sole. ¶ Et dicebãt ad inuicẽ: Quis reuol-
4 uet nobis lapidem ab oſtio monumenti? ¶ Et
reſpicientes, viderunt reuolutum lapidem.
5 erat quippe magnus valde. ¶ Et introeuntes
in monumentum, viderunt iuuenem ſeden-
tem in dextris, coopertum ſtola candida: &
6 obſtupuerunt. ¶ Qui dicit illis: Nolite expa-
ueſcere: Ieſum quæritis Nazarenum crucifi-
xum: ſurrexit, non eſt hic: ecce locus vbi po-
7 ſuerũt eum. ¶ Sed ite, dicite diſcipulis eius, &
B Petro, quia °præcedit` vos in Galilæã: ibi eum
8 videbitis, ſicut dixit vobis. ¶ At illæ exeun-
tes, fugerunt de monumẽto. inuaſerat enim
eas tremor & pauor: & nemini quicquã dixe
9 rũt. timebãt enim. ¶ Surgens aũt * manè prima
ſabbathi, apparuit primo Mariæ Magdalene,
10 de qua eiecerat ſeptẽ dæmonia. ¶ Illa vadens
nunciauit his qui cum eo fuerant, lugẽtibus
11 & flentibus. ¶ Et illi audientes, quia viueret,
12 & viſus eſſet ab ea; nõ crediderũt. ¶ Poſt hæc
C aũt duobus ex his ambulantibus oſtẽſus eſt
13 in alia effigie, euntibus in villam ¶ & illi eũ-
tes nũciauerunt cæteris: nec illis crediderũt.
14 ¶ Nouiſſimè recũbẽtibus illis vndecim ap-
paruit: & exprobrauit incredulitatẽ eorum,
& duritiam cordis, quia ijs qui viderãt eum
15 reſurrexiſſe, non crediderunt. ¶ Et dixit eis:
Euntes in mundum vniuerſum, prædicate
16 Euangelium omni creaturæ ¶ Qui credide-

Mat. 28. a 1. Lu. 24. a. 1 Iohã. 20. a 1.
Matt. 28. a. 3. Lu. 24. a. 4 Iohan. 20. c. 14
°præcedet
Mat. 26. e 32.
Sup. 14. e 28.
* Ieſus
Iohan. 20. d. 16.
Luc. 8. a. 2
Luc 24. b 13.
Luc. 24. e 36. Ioha. 20. e 19.
Mat. 28. d 19.

rit &

.16.d rit & baptizatus fuerit, saluus erit: qui verò
17 non crediderit, condẽnabitur. ℣ Signa autem
D eos qui crediderint, hæc sequentur: ‖In nomi
.2.a.4 ne meo ‖ dæmonia eijciẽt, ‖ Linguis loquen-
.g.46 18 tur nouis, ℣ ‖ Serpentes tollent: Et si morti-
.21.a ferum quid biberint, non eis nocebit: ‖ Super
ægros manus imponent: & bene habebunt.
.28.b 19 ℣Et Dominus quidẽ Iesus postquàm loquu-
tus est eis, ‖ assumptus est in cœlũ, & °sedit à Luc.24.g
20 dextris Dei. ℣ Illi autem profecti prædicaue- 51.
runt vbique Domino cooperante, & sermo- °sidet.
nem confirmante sequentibus signis.

Euangelii Secundùm Marcum,
FINIS.

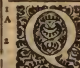
HIERONYMVS IN CATALOGO
Scriptorum Ecclesiasticorum.

LVCAS medicus Antiochensis, vt eius scripta indicant, Græci sermonis non ignarus fuit, sectator Apostoli Pauli, & omnis peregrinationis eius comes, scripsit Euangelium, de quo idem Paulus: Misimus, inquit, cum illo fratrẽ, cuius laus est in Euangelio per omnes Ecclesias. Et ad Colossenses: Salutat vos Lucas medicus charissimus. Et ad Timótheum: Lucas est mecum solus. Aliud quoque edidit volumen egregium, quod titulo praxis apostólon prænotatur, cuius historia vsque ad biennium Romæ commorantis Pauli peruénit, id est vsque ad quartum Neronis annum. Ex quo intelligimus, in eadem vrbe librum esse compositum. Igitur periodon Pauli, & Theclæ, & totam baptizati Leonis fabulam, inter apocryphas scripturas computamus. Quale enim est, vt indiuiduus comes Apostoli, inter cæteras eius res, hoc solùm ignorauerit? Sed & Tertullianus vicinus eorum temporum, refert presbyterum quendam in Asia spoudasten Apostoli Pauli, conuictum apud Iohannem, quod author esset Libri. & confessum se hoc Pauli amore fecisse, & ob id excidisse, quidam suspicantur, quotiescunque in epistolis suis Paulus dicit: Iuxta Euangelium meum, de Lucæ significare volumine: & Lucam non solùm ab Apostolo Paulo didicisse Euãgelium, qui cum Domino in carne non fuerat, sed à cæteris Apostolis: quod ipse quoque in principio sui voluminis declarat, dicens: Sicut tradiderunt nobis qui à principio ipsi viderunt. & ministri fuerunt sermonis. Igitur Euangelium sicut audierat scripsit. Acta verò Apostolorum, sicut viderat, composuit. Vixit octoginta & quatuor annos, vxorem non habens. Sepultus est Constantinopoli: ad quam vrbem vicesimo Constantini anno, ossa eius cum reliquiis Andreæ Apostoli translata sunt de Achaia.

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM LVCAM.

CAPVT PRIMVM.

1 VONIAM quidem multi
A conati sunt ordinare narra-
tionẽ quę in nobis completæ
2 sunt rerum: ℣ sicut tradiderũt
nobis qui ab initio ipsi uide-
rũt & ministri fuerũt sermo-
3 nis: ℣ visum est & mihi asse-
quuto omnia à principio diligenter, ex ordi-
Act.1.a.1 4 ne tibi scribere, ‖optime Theophile, ℣ ut co-
gnoscas eorum uerborum de quibus erudi-
5 tus es, ueritatem. ℣ Fuit in diebus Herodis
Regis Iudæę, sacerdos quidam, nomine Za-
1.Para.24 charias, de uice ‖Abia: & uxor illius de filia-
6 bus Aaron, & nomen eius Elisabeth. ℣ Erãt au
tem iusti ambo ante Deum, incedentes in
omnibus mandatis & iustificationibus Do-
7 mini sine querela: ℣ & non erat illis filius, eò
quod esset Elisabeth sterilis, & ambo processis-
8 sent in diebus suis. ℣ Factum est autem; cùm
sacerdotio fungeretur * in ordine vicis suę *Zacha-
9 ante Deũ, ℣ secundùm cõsuetudinẽ sacerdo- rias.
tij, sorte exijt, ut ‖ incensum poneret ingres-
10 sus in templum Domini. ℣ ‖ & omnis mul- Exo.30.c;
titudo populi erat orans foris hora incensi 17.
11 ℣Apparuit autem illi angelus Domini, stans Leu.16.d
12 à dextris altaris incensi. ℣ Et Zacharias tur- 17.
13 batus est, uidẽs: & timor irruit sup eũ. ℣ Ait
autem ad illum angelus: Ne timeas Zacha-
ria, quoniam exaudita est deprecatio tua: &
uxor tua Elisabeth pariet tibi filium, ‖& no- Inf.f.36.

14 cabis nomen eius Iohannẽ. & erit gaudium
B tibi & exultatio, & multi in natiuitate eius
15 gaudebunt. erit enim magnus coram Do-
mino: & vinum & siceram non bibet: &
Spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero ma-
16 tris suę. & multos filiorum Israël conuer-
17 tet ad Dominum Deum ipsorum. & ipse
pręcedet ante illũ ‖ in spiritu & virtute Elię:
‖ vt cõuertat corda patrum in filios, & incre-
dulos ad prudentiam iustorum, parare Dño
18 plebem perfectam. Et dixit Zacharias ad
angelum: Vnde hoc sciam? ego enim sum
senex, & vxor mea processit in diebus suis.
19 Et respondens angelus, dixit ei: Ego sum
Gabriël qui asto ante Deum: & missus sum
20 loqui ad te, & hæc tibi euãgelizare. Et ec-
ce eris tacẽs, & non poteris loqui vsq; in diẽ
quo hæc fiant, pro eo quod non credidisti ver-
bis meis, quæ implebuntur in tempore suo.
21 Et erat plebs expectans Zachariam: & mi-
22 rabantur, quod tardaret ipse in tẽplo. Egressus
C autem non poterat loqui ad illos: & cogno-
uerunt, quod visionem vidisset in templo.
Et ipse erat innuens illis: & permansit mu-
23 tus. Et factũ est: vt impleti sunt dies officij
24 eius, abijt in domum suam. Post hos autẽ
dies cõcepit Elisabeth vxor eius: & occulta-
25 bat se mẽsibus quinq; dicens: Quia sic fe-
cit mihi Dns in diebus quibus respexit auferre
26 opprobriũ meũ inter homines. In mense
autem sexto, missus est angelus Gabriel à
Deo in ciuitatem Galilææ, cui nomen Naza-
27 reth, ad virginem desponsatam viro, cui no
men erat Ioseph, de domo Dauid: & nomen
28 virginis Maria. Et ingressus angelus ad eã
dixit: Aue gratia plena, Dominus tecum: be-
29 nedicta tu in mulieribus. Quæ cùm *au-
disset*, turbata est in sermone eius, & cogi-
30 tabat qualis esset ista salutatio. Et ait ange
lus ei: Ne timeas Maria, inuenisti enim gra-
31 tiam apud Deum: ‖ ecce concipies in vtero,
& paries filium: ‖ & vocabis nomen eius Ie-
32 sum. hic erit magnus: & filius Altissimi uo
cabitur, & dabit illi Dominus Deus sedem
33 Dauid patris eius: ‖ & regnabit in domo
Iacob in æternum, & regni eius nõ erit finis.
34 Dixit autem Maria ad angelum: Quomodo
D fiet istud, quoniam virum non cognosco?
35 Et respondens angelus, dixit ei: Spiritus san
ctus superueniet in te, & virtus Altissimi obũ
brabit tibi. Ideoq; & quod nascetur ex te sẽ san-
36 ctum, vocabitur filius Dei. Et ecce Elisa-
beth cognata tua: & ipsa concepit filium in
senectute sua. & hic mensis sextus est illi quæ
37 uocatur sterilis: quia non erit impossibi-
38 le apud Deum omne verbum. Dixit autem
Maria: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secun-
dùm verbum tuum. Et discessit ab illa ange-
39 lus. Exurgens autem Maria in diebus illis
abijt in montana cum festinatione in ciui-
40 tatem Iuda: & intrauit in domum Zacha-
41 rię, & salutauit Elisabeth. Et factum est: vt
audiuit salutationem Mariæ Elisabeth, exul-
tauit infans in vtero eius: & repleta est Spi-
42 ritu sancto Elisabeth: & exclamauit voce
magna, & dixit: Benedicta tu inter mulieres,

Matt. 11. b. 14.
Malac. 4. b. 6.
Matt. 1. c 18.
*vidisset s.
‖ Isaia 7. c 14.
‖ Infr. 2. c 21.
Matt. 1. d 21.
‖ Dan. 7. d 14. & 27.
Mich. 4. b 7.

43 & benedictus fructus ventris tui. Et vnde
hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad
44 me? Ecce enim vt facta est vox salutatio-
E nis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio
45 infans in vtero meo. & beata quæ *credi-
dit*, quoniam perficientur ea quæ dicta
46 sunt *ei* a Domino. Et ait Maria:
Magnificat anima mea Dominum.
47 Et exultauit spiritus meus in Deo salutari
meo.
48 Quia respexit humilitatem ancillæ suę:
ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes
generationes.
49 Quia fecit mihi magna qui potens est, &
sanctum nomen eius,
50 Et misericordia eius *à progenie in proge-
nies*, timentibus eum.
51 Fecit potentiam in ‖ brachio suo: ‖ disper-
sit superbos mente cordis sui.
52 ‖ Deposuit potentes de sede, & exaltauit hu
miles.
53 ‖ Esurientes impleuit bonis: & diuites di-
misit inanes.
54 ‖ Suscepit Israël puerum suum, *recordatus*
misericordiæ suæ.
55 ‖ Sicut locutus est ad patres nostros, A-
E braham & semini eius in secula.
56 Mansit autem Maria cum illa quasi men-
sibus tribus: & reuersa est in domum suam.
57 Elisabeth autem impletum est tps pariẽdi,
58 & peperit filium. Et audierunt vicini & co-
gnati eius, quia magnificauit Dominus mi-
sericordiã suam cum illa, ‖ & congratulabant
59 ei. Et factũ est: in die octauo venerunt cir-
cumcidere puerum, & vocabant eum nomine
60 patris sui, Zachariã. Et respõdẽs mater eius,
dixit: Nequaquàm, sed vocabitur Iohannes.
61 Et dixerunt ad illã: Quia nemo est in co-
62 gnatione tua qui vocetur hoc nomine. In-
nuebant autem patri eius, quẽ vellet vocari
63 eum. Et postulãs pugillarẽ, scripsit, dicens:
‖ Iohannes est nomen eius. Et mirati sunt
64 vniuersi. Apertum est autem ilicò os eius,
& lingua eius, & loquebatur benedicẽs Deũ.
65 Et factus est timor super omnes vicinos
eorum, & super oĩa montana Iudęę diuulga
66 bantur omnia uerba hæc: & posuerunt om-
nes qui audierant, in corde suo, dicẽtes: Quis
putas, puer iste erit? Etenim manus Dñi erat
67 cum illo. Et Zacharias, pr eius, repletus est
Spiritu sancto, & prophetauit, dicens:
68 ‖ Benedictus Dominus Deus Israël: quia
G visitauit & fecit redemptionẽ *plebis* suæ:
69 Et erexit cornu salutis nobis, in domo Da
uid pueri sui.
70 ‖ Sicut locutus est per oś sanctorum, qui à
seculo sunt prophetarum eius.
71 ‖ Salutem ex inimicis nostris, & de manu
omnium qui oderunt nos.
72 Ad faciendã misericordiã cũ patribus no-
stris, & memorari testamenti sui sancti.
73 Iusiurandum quod iurauit ad Abraham
patrem nostrum, daturum se nobis.
74 Vt sine timore de manu inimicorum no-
strorum liberati, seruiamus illi.
75 ‖ In sanctitate & iustitia coram ipso, om-

*credidisti
*tibi
*in generationẽ & generationẽ
*in progenies et progenies 7.
Isa. 51. b. 9
Psal. 32. b 10.
Isa. 29. c 15.
‖ Psal. 33. b 10.
1. Reg. 2. b 5.
*memoratus. 10.
‖ Isa. 30. d. 18. & 41. b 8. et 54 b. 5
Iere. 31. a. 3. et d. 20.
Psal. 131. c 11.
Gene. 17. c. 19. et 21. a 16.
‖ Sup. b. 14.
‖ Sup. b. 13
‖ Infr. a. d 30.
Mat. 1. d. 21.
*plebi 7.
Psa. 131. d 17.
‖ Psal. 73. e 12.
Ier. 23. a. 6 et 30. b. 10
Genę. 22. c. 16.
Iere. 31. f 33.
Heb. 6. c. 13 et d. 17.
1. Pet. 2. 15.

nibus

nibus diebus nostris.
Mala.4.b 5. Sup.b 17 76 Et tu puer, propheta Altissimi vocaberis: praeibis enim ante faciem Domini parare
vias eius.
77 Ad dandam scientiam salutis plebi eius, in
remissionem peccatorum eorum.
78 Per viscera misericordiae Dei nostri, in qui-
Zach.3.d 9.et 6.c 12 Mala.4.a 2. bus visitauit nos Oriens ex alto.
79 Illuminare his qui in tenebris & in vm-
bra mortis sedent: ad dirigendos pedes no-
stros in viam pacis.
80 Puer autem crescebat & confortabatur spi
ritu, & erat in desertis vsq; in diem ostensio-
nis suae ad Israël.

CAPVT II.

1 FACTVM est autẽ, in diebus il-
A lis exijt edictum à Caesare Au-
gusto, vt describeretur vniuer-
2 sus Orbis. Haec descriptio pri-
ma, facta est à praeside Syriae Cy-
3 rino. Et ibant oẽs, vt profiterentur, singuli
4 in suam ciuitatem. Ascendit autẽ & Ioseph
* in 1. à Galilaea de ciuitate Nazareth in Iudaeã, *
Mich. 5.a 2. ciuitatẽ Dauid, quę vocatur Beth-lehem: eò
Matt. 2.a 6. 5 quod esset de domo & familia Dauid, vt pro
Iohan.7.f 42. fiteretur cum Maria desponsata sibi vxore,
6 praegnante. Factum est autem, cùm essent
7 ibi, impleti sunt dies vt pareret. Et peperit
filium suum primogenitum, & pannis eum
*ei inuoluit, & reclinauit eum in praesepio: quia
8 non erat *eis' locus in diuersorio. Et pasto-
res erant in regione eadem vigilantes, & cu
stodientes vigilias noctis super gregem suũ.
9 Et ecce, angelus Domini stetit iuxta illos,
B & claritas Dei circumfulsit illos, & timuerũt
10 timore magno. Et dixit illis angelus: No-
lite timere: ecce enim euangelizo vobis gau-
11 dium magnũ, quod erit omni populo. quia
natus est vobis hodie Saluator, qui est Chri-
12 stus Dominus, in ciuitate Dauid. Et hoc
vobis signum: Inuenietis infantem pannis
13 inuolutum, & positũ in praesepio. Et subi-
tò facta est cũ angelo multitudo militiae coe-
14 lestis laudantium Deũ, & dicentiũ: Gloria
* in 4. in altissimis Deo, & in terra pax * homini-
15 bus bonae voluntatis. Et factum est, vt di-
scesserunt ab eis angeli in coelum, pastores
loquebantur adinuicem: Transeamus vsque
Beth-lehem, & videamus hoc verbum quod
*quod fecit Dominus, et ostendit. factum est, *quod Dominus ostendit' nobis.
16 Et venerunt festinantes, & inuenerunt Ma-
riam & Ioseph, & infantem positum in prae-
17 sepio. Videntes autem cognouerunt de ver
C bo quod dictum erat illis de puero hoc. Et
-s. 18 omnes qui audierũt, mirati sunt: -&' de his
19 quae dicta erãt à pastoribus ad ipsos. Maria
Gene. 17. b.12. autẽ conseruabat omnia verba haec, conferens
Leui.12.a.3 20 in corde suo. Et reuersi sunt pastores, glori
ficãtes & laudantes Deũ in omnibus quae au
Supr. 1.c 31. 21 dierãt, & viderãt, sicut dictũ est ad illos. Et
Matt.1.d 21. postquàm consummati sunt dies octo, vt cir
cumcideretur puer: vocatum est nomen eius
Iesus, quod vocatũ est ab angelo prius quàm
Leui.12.a 6. 22 in vtero conciperetur. Et postquàm imple
ti sunt dies purgationis eius secundùm legẽ
Moysi, tulerunt illum in Ierusalem, vt si-
23 sterent eum Domino, (sicut scriptum est in
lege Domini: Quia omne masculinum ada- Exo.13.a 2.
periẽs vuluam, sanctum Domino vocabitur.)
24 & vt darent hostiam secundum quod dictum est Num.8.c
in lege Domini, par turturũ, aut duos pullos 16.
25 columbarum. Et ecce: homo erat in Ierusalẽ, Leui.12.b
cui nomen Simeon, & homo iste iustus & 8.
D timoratus, expectans consolationem Israël:
26 & Spiritus sanctus erat in eo. Et responsũ
acceperat à Spiritu sancto non visurum se
27 mortẽ, nisi prius videret Christum Dñi. Et
venit in spiritu in tẽplum. Et cùm inducerẽt
puerum Iesũ parẽtes eius, vt facerẽt secundũ
28 cõsuetudinẽ legis pro eo: & ipse accepit eũ
in vlnas suas, & benedixit Deum, & dixit:
29 Nunc dimittis seruum tuum Domine, se-
cundum verbum tuum in pace:
30 Quia viderunt oculi mei salutare tuum:
31 Quod parasti ante faciem omnium popu-
E lorum:
32 Lumen ad reuelationem Gentium, & glo-
riam plebis tuae Israël.
33 Et erat pater eius & mater mirantes su-
34 per his quae dicebantur de illo. Et be-
nedixit illis Simeon: & dixit ad Mariam
matrem eius: Ecce positus est hic in rui- Isai.8.c
nam & in resurrectionem multorum in Is- 14.
35 raël, & in signũ cui contradicetur: (& tuam Rom.9.g
ipsius animam pertransibit gladius) vt reue- 32.
36 lentur ex multis cordibus cogitationes. Et 1 Pet.2.b
erat Anna prophetissa, filia Phanuel, de tri- 8.
bu Aser: haec processerat in diebus multis, &
vixerat cum viro suo annis septem à virgi-
37 nitate sua. Et haec vidua * vsque ad annos * erat s.
F octoginta quatuor: quae non discedebat de
templo, ieiunijs & obsecrationibus seruiens
38 nocte ac die. Et haec ipsa hora superueniẽs,
confitebatur Domino: & loquebatur de illo
omnibus qui expectabãt redemptionem *Is- *Ierusalẽ
39 raël'. Et vt perfecerunt omnia secundùm 15.
legem Domini, reuersi sunt in Galilaeam, in
40 ciuitatem suam, Nazareth. Puer autem cre
scebat, & cõfortabatur*: plenus sapientia: & *spiritu.
41 gratia Dei erat in illo. Et ibant parentes
eius per omnes annos in Ierusalem, in die Exo.23.b
42 solenni Paschae. Et cùm factus esset an- 15.et 34.b
norum duodecim, ascendentibus illis in Iero 17.
solymam secundùm consuetudinem diei fe- Deut.16.a
43 sti, consummatisq; diebus cùm redirent, 1.
remansit puer Iesus in Ierusalem, & non co-
44 gnouerunt parentes eius. Existimantes au
tem illum esse in comitatu, venerũt iter diei:
& requirebant eũ inter cognatos & notos.
45 Et non inuenientes regressi sunt in Ierusa-
46 lem, requirentes eum. Et factum est: post
triduum inuenerunt illum in templo seden-
tem in medio doctorum, audientem illos, &
47 interrogantem eos. Stupebant autem om- Mat. 7.d
G nes qui eum audiebant, sup prudentia & re- 28.
48 sponsis eius. Et videntes, admirati sunt. Et Marc.1.b
dixit mater eius ad illũ: Fili, quid fecisti no- 22.
bis sic? ecce pater tuus & ego dolentes quę- Inf.4.e 32
49 rebamus te. Et ait ad illos: Quid est quòd Ioha.7.b
me quęrebatis? nesciebatis, quia in his quę 15.
50 patris mei sunt, oportet me esse? Et ipsi non

intellexerunt uerbum, quod loquutus est ad
51 eos. Et descendit cum eis, & uenit Naza-
reth: & erat subditus illis: & mater eius con
52 seruabat omnia uerba hæc in corde suo. Et
Iesus proficiebat sapientia & ætate & gratia
apud Deum & homines.

CAPUT III.

1 A ANNO autẽ quintodecimo im-
perij Tyberij Cæsaris, procuran-
te Pontio Pilato Iudæam, tetrar-
cha autem Galilææ Herode,
Philippo autem fratre eius te-
trarcha Iturææ, & Trachonitidis regionis,
2 & Lysania Abilinæ tetrarcha, sub princi-
pibus sacerdotum Anna & Caipha: factum
est uerbum Domini super Iohannem, Zacha-
Mat.3.a 1. 3 riæ filium, in deserto. Et uenit in omnem
regionem Iordanis, prædicans baptismũ pœ
Mar.1.a 3. 4 nitentiæ, in remissionem peccatorum: si-
cut scriptum est in libro sermonum Isaiæ
Isa.40.a 3. B prophetæ: Vox clamantis in deserto: Para-
Iohã.1.c 23. 5 te uiam Dñi, rectas facite semitas eius. om-
nis uallis implebitur: & omnis mõs & collis
humiliabitur, & erũt praua in directa, & aspe
6 ra in uias planas. & uidebit omnis caro sa-
7 lutare Dei. Dicebat ergo ad turbas quæ exi-
Mat.3.b 7. bãt, ut baptizarentur ab ipso: Genimina ui-
perarũ, quis ostendit uobis fugere à uentura
8 ira? Facite ergo fructus dignos pœniten-
tiæ, & ne cœperitis dicere, Patrem habemus
Abraham. Dico enim uobis, quia potens
est Deus de lapidibus istis suscitare filios
*arboris 9 Abrahæ. Iam enim securis ad radicem *ar-
borum* posita est. Omnis ergo arbor non fa-
*exciditur, ciens fructum bonum, *excidetur, & in ignẽ
et in ignẽ mittitur 1. 10 mittetur.* Et interrogabant eum turbæ, di-
Iaco.2.c 15. 11 centes: Quid ergo faciemus? Respondens
1.Iohã.3.c 17. C autem, dicebat illis: Qui habet duas tunicas,
det non habenti: & qui habet escas, simili-
12 ter faciat. Venerunt autem & publicani, ut
baptizarentur, & dixerunt ad illum: Magi-
13 ster, quid faciemus? At ille dixit ad eos: Nihil
amplius quàm quod constitutum est uobis,
14 faciatis. Interrogabant autem eum & mi
lites, dicentes: Quid faciemus & nos? Et ait
illis: Neminem concutiatis, neque calumniã
faciatis: & contenti estote stipendijs uestris.
15 Existimante autem populo, & cogitanti-
D bus omnibus in cordibus suis de Iohanne,
Mat.3.c 11. 16 ne fortè ipse esset Christus: respondit Io
hannes, dicẽs omnibus: Ego quidẽ aqua ba-
Mar.1.a 8. ptizo uos: ueniet autẽ fortior me, cuius non
sum dignus soluere corrigiam calceamẽto-
Iohan.1.d 26. rum eius: ipse uos baptizabit in Spiritu san
17 cto, & igni. cuius uentilabrum in manu
Act.1.a 5. & 11.b eius, & purgabit aream suam, & congrega-
bit triticum in horreum suum: paleas autem
16. et 19.a 4. 18 comburet igni inextinguibili. Multa quidẽ
& alia exhortans euangelizabat populo.
Mat.14.a 3. 19 Herodes autem tetracha, cùm corripere-
tur ab illo de Herodiade uxore fratris sui, &
Mar.6.c 17. 20 de omnibus malis quæ fecit Herodes: adie
cit & hoc super omnia, & inclusit Iohãnem
Mat.3.c 13. 21 in carcerem. Factum est autem, cùm ba-
E ptizaretur omnis populus, & Iesu baptiza-
22 to & orante, apertum est cœlum: & descen- Marc.1.a 9.
dit Spiritus sanctus corporali specie sicut co-
lumba in ipsum: & vox de cœlo facta est: Iohã.1.d 32.
Tu es filius meus dilectus, in te complacuit
23 mihi. Et ipse Iesus erat incipiẽs, quasi an- Isai.42.a 1.
norum triginta: ut putabatur, filius Ioseph, q
24 fuit Heli, qui fuit Matthat, qui fuit Leui, Mat.4.d
qui fuit Melchi, qui fuit Ianne, qui fuit Io- 17. et 17.a
25 seph, qui fuit Matthathiæ, qui fuit Amos, 5.
qui fuit Nahum, qui fuit Hesli, qui fuit Nag Inf.9.d.35
26 ge, qui fuit Mahath, qui fuit Matthathiæ, 2.Pet.1.c
F qui fuit Semei, qui fuit Ioseph, qui fuit Iuda, 19.
27 qui fuit Iohanna, qui fuit Resa, qui fuit Zo Mat.13.g
28 robabel, qui fuit Salathiel, qui fuit Neri, q 55.
fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit Cosan, Mar.6.a
29 qui fuit Elmadam, qui fuit Her, qui fuit 3.
Iesu, qui fuit Eliezer, qui fuit Iorim, qui fuit Inf.4.d
30 Matthat, qui fuit Leui, qui fuit Simeón, 22.
qui fuit Iuda, qui fuit Ioseph, qui fuit Iona, Iohan.1.f
31 qui fuit Eliacim. qui fuit Melcha, qui fuit 45. et 6.e
Menna, qui fuit Matthatha, qui fuit Nathan, 42.
32 qui fuit Dauid, qui fuit Iesse, qui fuit Obed, Mat.1.a
qui fuit Booz, qui fuit Salmon, q fuit Naas- 6.
33 son, qui fuit Aminadab, qui fuit Aram,
G qui fuit Esron, qui fuit Phares, qui fuit Iu-
34 dæ, qui fuit Iacob, qui fuit Isaac, qui fuit
Abrahæ, qui fuit Thare, qui fuit Nachor,
35 qui fuit Saruc, qui fuit Ragau, qui fuit Pha
36 leg, qui fuit Heber, qui fuit Sale, qui fuit
Cainan, qui fuit Arphaxad, qui fuit Sem, qui
37 fuit Noë, qui fuit Lamech, qui fuit Mathu-
sale, qui fuit Henoch, qui fuit Iared, qui fuit
38 Malaleel: qui fuit Cainan, qui fuit Henos,
qui fuit Set, qui fuit Adam, qui fuit Dei.

CAPUT IIII.

1 A IESVS autẽ plenus Spiritu san- Mat.4.a 1.
cto, regressus est à Iordane, &
agebatur in Spiritu in deserto, Mar.1.b
2 diebus quadraginta, & tenta- 12.
batur à diabolo. Et nihil man-
ducauit in diebus illis: & consummatis illis,
3 *esuriit. Dixit autem illi diabolus: Si filius *postea 1.
4 Dei es, dic lapidi huic, ut panis fiat. Et re-
spõdit ad illum Iesus: Scriptum est, Quia Deut.8.a
non in solo pane *uiuet* homo, sed in omni 2.
5 uerbo Dei. Et duxit illum diabolus in mon Mat.4.a
tem excelsum, & ostendit illi omnia regna 4.
6 orbis terræ in momento temporis: & ait il- *uiuit
li: Tibi dabo potestatem hanc uniuersam, &
B gloriam illorum: quia mihi tradita sunt, &
7 cui volo, do illa. Tu ergo si adoraueris co-
8 ram me, erunt tua omnia. Et respondit Ie-
sus, dixit illi: Scriptum est, Dominum Deũ Deu.6.c
9 tuum adorabis, & illi soli seruies. Et duxit 13. et 10.d
illum in Ierusalem, & statuit eum super pin 20.
nam templi: & dixit illi: Si filius Dei es, mit-
10 te te hinc deorsum. Scriptum est enim, quod
angelis suis mandauit de te, ut cõseruẽt te: Psal.90.c
11 & quia in manibus tollent te, ne fortè of- 11.
12 fendas ad lapidem pedem tuum. Et respon
dens Iesus, ait illi: Dictum est, Non tentabis Deut.6.c
13 Dominum Deum tuum. Et consumma- 16.
ta omni tẽtatione, diabolus recessit ab illo,
14 usque ad tempus. Et regressus est Iesus in Matt.4.b
C uirtute Spiritus in Galilæam: & fama exijt 12.

per

Marc.1.b 15 per vniuersam regionem de illo. ¶ Et ipse do
14. cebat in synagogis eorũ, & magnificabatur
Iohan.4.f 16 ab omnibus. ¶ ‖ Et venit Nazareth, vbi erat
43. nutritus: & intrauit secundum consuetudi-
‖ Matt.13. nẽ suã die sabbathi in synagogam: & surrexit
f.54. 17 legere. ¶ Et traditus est illi liber Isaiæ pro-
Marc.6.a phetæ. Et, vt reuoluit librum, inuenit locum
1. 18 ubi scriptum erat: ¶ ‖ Spiritus Domini super
‖ Isa.61.a me, propter quod vnxit me, euangelizare
1. pauperibus misit me, sanare contritos cor-
19 de, ¶ prædicare captiuis remissionem, & cæ-
cis visum, dimittere confractos in remissio-
nem, prædicare annum Domini acceptum,
20 & diem retributionis. ¶ Et cùm plicuisset li-
D brum, reddidit ministro, & sedit. Et omniũ
in sygnagoga oculi erãt intẽdentes in eum.
21 ¶ Cœpit autem dicere ad illos: Quia hodie
impleta est hæc scriptura in auribus vestris.
22 ¶ Et omnes testimonium illi dabant: & mi-
rabantur in verbis gratiæ, quæ procedebant
de ore ipsius, & dicebant: Nónne hic est fi-
23 lius Ioseph? ¶ Et ait illis: Vtique dicetis mihi
hanc similitudinem: Medice, cura teipsum:
quanta audiuimus facta in Capharnaum, fac
24 & hic in patria tua. ¶ Ait autem: Amen dico
‖ Io.4.f.44 vobis, ‖ quia nemo propheta acceptus est in
‖ 3.Reg.17. 25 patria sua. ¶ In veritate dico vobis, ‖ multæ
b.9. viduæ erant in diebus Eliæ in Israël, quando
‖ Iaco.5.d ‖ clausum est cœlum annis tribus & mẽsibus
17. sex, cùm facta esset fames magna in omni
26 terra: ¶ & ad nullã illarum missus est Elias,
nisi in Sarepta Sidóniæ, ad mulierem viduã.
‖ 4.Reg.5.d 27 ¶ Et ‖ multi leprosi erant in Israël sub Eli-
14. E sæo propheta: & nemo eorum mundatus est,
28 nisi Naaman Syrus. ¶ Et repleti sunt omnes
29 in synagoga ira, hæc audientes. ¶ Et surrexe-
runt, & eiecerunt illum extra ciuitatem, &
duxerunt illum vsque ad supercilium mõtis,
super quem ciuitas illorum erat ædificata, vt
30 præcipitarent eum. ¶ Ipse autem transiens
‖ Marc.4.b 31 per medium illorum, ibat. ¶ ‖ Et descendit
11. in Capharnaum ciuitatem Galilææ: ibique
Marc.1.b 32 docebat illos sabbathis. ¶ ‖ Et stupebãt in do
1. ctrina eius: quia in potestate erat sermo ip-
‖ Matt.7.d 33 sius. ¶ ‖ Et in synagoga erat homo habens
1. F dæmonium immundum, & exclamauit voce
‖ Matt.8.c 34 magna, dicens: ¶ Sine, quid nobis & tibi Iesu
31. Nazarene? venisti perdere nos? scio te qui
35 sis, Sanctus Dei. ¶ Et increpauit illum Ie-
sus, dicens: Obmutesce, & exi ab eo. Et
cùm proiecisset illum dæmonium in mediũ,
36 exijt ab illo, nihilque illum nocuit. ¶ Et fa-
ctus est pauor in omnibus, & colloqueban-
tur ad inuicem, dicentes: Quod est hoc ver-
bum, quia in potestate & virtute imperat im
37 mundis spiritibus, & exeunt? ¶ Et diuulga-
batur fama de illo in omnem locum regio-
38 nis. ¶ Surgens aũt Iesus de synagoga, introi-
‖ Matt.8.b uit in domum Simónis. ‖ Socrus aũt Simónis
14. tenebatur magnis febribus: & rogauerunt
Marc.1.c 39 illum pro ea. ¶ Et stans super illam impera-
30. uit febri: & dimisit illam. Et cõtinuò surgẽs,
40 ministrabat illis. ¶ Cùm autem Sol occidis-
G set, omnes qui habebant infirmos varijs lan
Mar.1.e guoribus, ducebant illos ad eum. At ille sin-
34. 41 gulis manus imponens, curabat eos. ¶ ‖ Exi-
bant autem dæmonia à multis, clamantia &
dicentia: Quia tu es filius Dei: & increpans
non sinebat ea loqui, quia sciebant ipsum es-
42 se Christum. ¶ Facta autem die, ‖ egressus *‖ Marc.1.d*
ibat in desertum locum: & turbæ requirebãt *45.*
eum, & venerunt vsque ad ipsum: & detine-
43 bant illum, ne discederet ab eis. ¶ Quibus ille
ait: Quia & alijs ciuitatibus oportet me euã
gelizare regnum Dei: quia ideo missus sum
44 ¶ Et erat prædicans in synagogis Galilææ.

CAPVT V.

1 Factum est autem, cùm turbæ *Matt.4.c*
A irruerent in eum, vt audirent *18.*
verbum Dei, & ipse stabat se- *Marc.1.b*
2 cus stagnum Genezareth. ¶ Et *16.*
vidit duas naues stantes secus
stagnum: piscatores autem descenderant, &
3 lauabant retia. ¶ Ascendens autem in vnam
nauim, quæ erat Simónis, rogauit eum à ter
ra reducere pusillum. Et sedens, docebat de
4 nauicula turbas. ¶ Vt cessauit autem loqui, di
xit ad Simonẽ: Duc in altũ, & laxate retia ve
5 stra in capturam. ¶ Et rñdens Simon, dixit il
li: Præceptor, per totam noctem laborantes
nihil cepimus: in verbo autem tuo laxabo
6 rete. ¶ Et cùm hoc fecissent, concluserunt
B piscium multitudinem copiosam: rumpeba-
7 tur autem rete eorum. ¶ Et annuerunt socijs
qui erant in alia naui, vt venirent & adiuua-
rent eos. Et venerunt & impleuerunt ambas
8 nauiculas: ita vt * mergerentur. ¶ Quod cùm ** pene*
videret Simon Petrus, prócidit ad genua Ie-
su, dicẽs: Exi à me, quia homo peccator sum
9 Domine. ¶ Stupor enim circundederat eum
& omnes qui cum illo erant, in captura pi-
10 scium quam ceperant. ¶ Similiter autem &
Iacóbum & Iohannẽ, filios Zebedæi, qui erãt
socij Simónis. Et ait ad Simónem Iesus: Noli
timere: ex hoc iam, homines eris capiens.
11 ¶ Et subductis ad terrã nauibus, relictis om-
12 nibus secuti sunt eum. ¶ Et factum est: *‖ Matt.8.a*
C cùm esset in vna ciuitatum, & ecce vir ple- *2.*
nus lepra: & videns Iesum, & prócidens *Matt.8.a*
in faciem, rogauit eum, dicens: Domine, si *2.*
13 vis, potes me mundare. ¶ Et extendens ma- *Mar.1.d*
num, tetigit eum, dicens: Volo: Mundare. *40.*
14 Et confestim lepra discessit ab illo. ¶ & ipse
præcepit illi, vt nemini diceret: sed, Vade
ostende te sacerdoti, & offer pro emunda-
tione tua ‖ sicut præcepit Moyses, in testi- *Leu.14.a*
15 monium illis. ¶ Perambulabat autem magis *4.*
sermo de illo, & conueniebant turbæ mul-
tæ, vt audirẽt, & curarẽtur ab infirmitatibus
16 suis. ¶ Ipse autem secedebat in desertum, &
17 orabat. ¶ Et factum est in vna dierum, &
D ipse sedebat docens. Et erant Pharisæi seden
tes & legis doctores, qui venerant ex omni
castello Galilææ & Iudææ & Ierusalem: &
18 virtus Domini erat ad sanandum eos. ¶ ‖ Et *Mat.9.a 2*
ecce viri portantes in lecto hominẽ qui erat *Mar.2.a*
paralyticus: & quærebant eum inferre, & *3.*
19 ponere ante eum. ¶ Et non inuenientes qua
parte illum inferrent præ turba, ascenderũt
supra tectum, & per tegulas summiserunt eũ
20 cum lecto in medium, ante Iesum. ¶ Quorũ

fidem

fidẽ vt vidit, dixit: Homo, remittuntur tibi
21 peccata tua. ¶ Et cœperunt cogitare Scribæ
& Pharisæi, dicentes: Quis est hic qui loqui-
tur blasphemias? quis potest dimittere pec-
22 cata, nisi solus Deus? ¶ Vt cognouit autem
Iesus cogitationes eorum, respondens: dixit
E ad illos: Quid cogitatis* in cordibus vestris?
23 ¶ Quid est facilius dicere, Dimittuntur tibi
24 peccata: an dicere, Surge, & ambula? ¶ Vt
autẽ sciatis quia Filius hominis habet pote-
statem in terra dimittendi peccata (ait para-
lytico) Tibi dico: Surge: tolle lectum tuũ, &
25 vade in domum tuam. ¶ Et confestim con-
surgens coram illis, tulit* in quo iacebat: &
abijt in domum suam magnificans Deum.
26 ¶ Et stupor apprehendit omnes, & magnifi-
cabant Deũ. Et repleti sunt timore, dicentes:
27 Quia vidimus mirabilia hodie. ¶ Et post hæc
exijt, & vidit publicanũ nomine Leui, seden
F tem ad Telonium, & ait illi: Sequere me.
28 ¶ Et relictis omnibus, surgẽs secutus est eũ,
29 ¶ & fecit ei conuiuium magnum Leui in do
mo sua: & erat turba multa publicanorum,
& aliorum qui cum illis erant discumbẽtes.
30 ¶ | Et murmurabant Pharisæi & Scribæ eo-
rum, dicentes ad discipulos eius: Quare cum
publicanis & peccatoribus mãducatis & bi-
31 bitis? ¶ Et respondẽs Iesus, dixit ad illos: Nõ
egent qui sani sunt, medico: sed qui male ha
32 bent. ¶ | Non veni vocare iustos, sed pecca-
33 tores ad pœnitentiam. ¶ At illi dixerunt ad
eum: | Quare discipuli Iohannis ieiunant fre
quenter, & obsecrationes faciũt, similiter &
Pharisæorum: tui autem edunt & bibunt?
34 ¶ Quibus ipse ait: Nũquid potestis filios spõ-
G si, dum cum illis est sponsus, facere ieiunare?
35 ¶ Veniens autem dies: & cùm ablatus fuerit
ab illis sponsus, tũc ieiunabũt in illis diebus.
36 ¶ Dicebat autem & similitudinem ad illos:
Quia nemo commissuram à nouo vestimen-
to immittit in vestimentum vetus: alioquin
& nouum rumpit, & veteri non conuenit cõ
37 missura à nouo. ¶ | Et nemo mittit vinum
nouum in vtres veteres: alioquin rumpet vi-
num nouum vtres, & ipsum effundetur, &
38 vtres peribunt. ¶ Sed vinum nouum in vtres
nouos mittendum est: & vtraque conseruã-
39 tur. ¶ Et nemo bibens vetus, statim vult no-
uum, dicit enim: Vetus melius est.

*mala
*lectum.
Mat. 9. a 9.
Marc. 2. b 14.
Matt. 9. b 11.
Mar. 2. b 16.
| 1. Tim. 1. c. 15.
Matt. 9. b 14.
| Marc. 2. c 18.
Matt. 9. b 17.
Marc. 2. c 20.

CAPVT VI.

1 Factum est autem in | Sabbatho
A secundo primo, cùm transiret
per sata, vellebant discipuli eius
spicas, & manducabant confri-
2 cantes manibus. ¶ Quidam au-
tem Pharisæorum dicebãt illis: Quid facitis
3 quod non licet in sabbathis? ¶ Et respondẽs
Iesus ad eos, dixit: Nec hoc legistis quod fe-
cit Dauid cùm esurisset ipse & qui cum illo
4 erãt: ¶ | quomodo intrauit in domum Dei, &
panes propositionis sumpsit, & mãducauit, &
dedit his qui cum ipso erant: quos non licèt
5 manducare, nisi tm̃ sacerdotibus? ¶ Et dice-
bat illis: Quia Dñs est Filius hominis, etiã sab
6 bathi. ¶ Factum est autem & in alio sabbatho
vt intraret in synagogã, & doceret. | Et erat
ibi homo, & manus eius dextra erat arida.
7 ¶ Obseruabant autem Scribæ & Pharisæi si in
sabbatho curaret: vt inuenirent vnde accu-
8 sarent eum. ¶ Ipse vero sciebat cogitationes
eorũ: & ait homini qui habebat manum ari-
dã: Surge, & sta in medium. Et surgens stetit.
9 ¶ Ait autẽ ad illos Iesus: ᵃInterrogoᵃ vos, si li-
B cet sabbathis benefacere, an male? aĩam sal
10 uã facere, an perdere? ¶ Et circũspectis oĩbus,
dixit homini: Extẽde manũ tuã. Et extendit:
11 & restituta est manus eius. ¶ Ipsi autẽ repleti
sunt insipientia: & colloquebantur adinui-
12 cem quidnam facerent * Iesu. ¶ Factum est
autem in illis diebus, exijt in mõtem orare,
13 & erat pernoctans in oratione Dei. ¶ | Et
cũ dies factus esset, vocauit discipulos suos:
& elegit duodecim ex ipsis, quos & Aposto-
14 los nominauit. ¶ Simonẽ quẽ cognominauit
Petrũ, & Andreã fratrẽ eius, Iacobũ & Iohan-
15 nem, Philippum, & Bartholomæum, ¶ Mat-
thæum, & Thomã, Iacobum Alphæi & Simo-
16 nem, qui vocatur Zelotes, ¶ & Iudã Iacobi, &
17 Iudam Iscariotem, qui fuit proditor. ¶ Et de-
C scendens cum illis, stetit in loco campestri,
& turba discipulorum eius, & multitudo co-
piosa plebis ab omni Iudæa, & Ierusalem, &
18 maritima & ᵇTyri & Sidonis. ¶ qui venerant
ut audirent eum, & sanarentur à languori-
bus suis. Et qui vexabantur à spiritibus im-
19 mũdis, curabantur. ¶ Et oĩs turba quærebat
eũ tangere: quia virtus de illo exibat, & sa-
20 nabat omnes. ¶ | Et ipse eleuatis oculis in
discipulos suos, dicebat: Beati pauperes: quia
21 vestrum est regnum Dei. ¶ | Beati qui nunc
esuritis: quia saturabimini. | Beati, qui nunc
22 fletis: quia ridebitis. ¶ | Beati eritis cùm vos
oderint homines, & cùm separauerint vos, &
exprobrauerint, & eiecerint nomen vestrum
tanquàm malum, propter Filium hominis.
23 ¶ Gaudete in illa die, & exultate: ecce enim
merces vestra multa est in cœlo. secundùm
D hæc enim faciebant prophetis patres eorũ.
24 ¶ | Veruntamen væ vobis diuitibus, ᶜquiaᶜ ha-
25 betis consolationem vestram. ¶ Væ vobis, qui
saturati estis: quia esurietis. Væ vobis qui ri-
26 detis nunc: quia lugebitis & flebitis. ¶ ᵈVæ cũ
benedixerint vobisᵈ omnes homines. secundum hæc
enim faciebant ᵉpseudoprophetisᵉ patres
27 eorum. ¶ Sed vobis dico, qui auditis: Diligite
inimicos vestros, benefacite his qui oderunt
28 vos. ¶ Benedicite maledicentibus vobis, &
29 orate pro calumniantibus vos. ¶ | Et qui te
percutit in maxillã, præbe * & alterã. | Et ab
eo qui aufert tibi vestimentũ, etiã tunicã no-
30 li prohibere. ¶ Omni aũt petenti te, tribue. &
31 q aufert quæ tua sunt, ne repetas. ¶ Et prout
vultis vt faciãt vobis homines, & vos facite
32 illis similiter. ¶ Et si diligitis eos, q vos dili-
gunt, quæ vobis est gratia? nã & peccatores,
33 diligentes se, diligũt. ¶ Et si benefeceritis his,
E qui vobis benefaciunt: quæ vobis est gratia?
34 siquidem & peccatores hoc faciunt. ¶ | Et
si mutuum dederitis his à quibus speratis re
cipere: quæ gratia est vobis? nã & peccatores
peccatoribus fœnerãtur, vt recipiãt æqualia.

| Matt. 12. 1.
Marc. 2. d. 23.
| 1. Re. 21. b 6.
| Exo. 29. c 32.
Leuit. 8. f 31. & 24. b. 9.
| Matt. 12. a 10.
Marc. 3. a 1.
ᵃinterrogabo vos.
* de
| Mat. 10. a. 1
Marc. 3. b. 13. & 6. a 7.
Inf. 9. a. 1
ᵇet.
Matt. 5. a 2.
| Isa. 65. b 13.
| Isa. 61. a 3 & 66. b 10.
| Matt. 5. a 11.
| Amos 6. a 1.
ᶜqui.
Eccle. 31. a 8.
Isa. 65. c 13.
ᵈvæ vobis cum benedixerint vobis.
ᵉprophetis
ᵉ 20.
Matt. 5. e 44.
Matt. 7. b 12.
1. Cor. 6. b 7.
* ei.
Matth. 7 b 12.
Tob. 4. c 16
Matt. 5. g 46.

‖Matt.3.a 4. 33 uimus, & non ploraſtis. ‖Venit autem Io-
Mar.1.a.6 hannes Baptiſta ‖neque manducans panem,
neque bibens vinum, & dicitis: Dæmonium
34 habet. Venit Filius hominis manducans &
bibẽs, & dicitis: Ecce homo deuorator & bi-
bens vinũ, amicus publicanorum & peccato-
35 rũ. Et iuſtificata eſt ſapiẽtia ab omnibus fi-
36 lijs ſuis. Rogabat autem illum quidam de
F Phariſæis, ut mãducaret cum illo. Et ingreſ-
‖Matt.26. 37 ſus domum Phariſæi, diſcubuit. ‖Et ecce mu
‖Mar.14.a 3. lier quæ erat in ciuitate peccatrix, ut cogno-
uit quod * accubuiſſe in domo Phariſæi, attu
Iohan. 12. a.3. 38 lit alabaſtrum vnguẽti: & ſtans retro ſecus
** Ieſus* pedes eius, lachrymis cœpit rigare pedes eius,
& capillis capitis ſui tergebat, & oſculabatur
39 pedes eius, & vnguento vngebat. Videns
autem Phariſæus qui vocauerat eum, ait in-
tra ſe, dicens: Hic, ſi eſſet propheta, ſciret
vtique quæ & qualis eſt mulier quæ tangit
40 eum; quia peccatrix eſt. Et reſpondens Ie
ſus, dixit ad illum: Simon, habeo tibi aliquid
41 dicere. At ille ait: Magiſter, dic. Duo debi-
tores erant cuidam fœneratori: vnus debebat
denarios quingentos, & alius quinquaginta.
42 Non habentibus illis vnde redderent, do-
nauit vtriſque. Quis ergo eum plus diligit?
43 Reſpondens Simon, dixit: Aeſtimo, quia is
G cui plus donauit. At ille dixit ei: Rectè iudica
44 ſti. Et conuerſus ad mulierem, dixit Simó
ni: Vides hanc mulierem? Intraui in domum
tuam, aquam pedibus meis non dediſti: hæc
autem lachrymis rigauit pedes meos, & ca-
45 pillis ſuis terſit. Oſculum mihi non dediſti:
hæc autem ex quo intrauit, nõ ceſſauit oſcu
46 lari pedes meos. Oleo caput meum non vn
xiſti: hæc autem vnguento vnxit pedes meos.
47 Propter quod dico tibi: Remittuntur ei
‖Matt.9.a 2. peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui
48 autem minus dimittitur, minus diligit. Di-
xit aũt ad illam: ‖Remittuntur tibi peccata.
49 Et cœperunt, qui ſimul accumbebant, di-
cere intra ſe: Quis eſt hic, qui etiã peccata di-
‖Marc.5.e 34. 50 mittit? ‖Dixit autem ad mulierem: Fides
tua te ſaluam fecit: vade in pace.

CAPVT VIII.

1 ET factum eſt deinceps, & ipſe
A iter faciebat per ciuitates & ca
ſtella, prædicans & euãgelizans
regnum Dei: & duodecim cum
2 illo, & mulieres aliquæ quæ
erant curatæ à ſpiritibus malignis & infirm-
tatibus, ‖Maria quæ vocatur Magdalene, de
‖Marc.16. c.9. 3 qua ſeptem dæmonia exierant, & Iohanna
vxor Chuzæ procuratoris Herodis, & Suſan-
‖Matt.13. a.3. na, & aliæ multæ quæ miniſtrabant ei de fa-
Marc.4.a 2. 4 cultatibus ſuis. ‖Cum autem turba plurima
conueniret, & de ciuitatibus properarent ad
5 eum, dixit per ſimilitudinem: Exiit, qui ſe-
minat, ſeminare ſemen ſuum. & dum ſemi-
nat, aliud cecidit ſecus viam, & conculcatum
6 eſt, & volucres cœli comederunt illud. Et
aliud cecidit ſupra petram; & natum aruit,
7 quia non habebat humorem. Et aliud ceci-
dit inter ſpinas; & ſimul exortæ ſpinæ ſuffo
8 cauerunt illud. Et aliud cecidit in terram
bonam: & ortum, fecit fructum centuplum.
B Hæc dicens, clamabat: Qui habet aures au-
9 diendi, audiat. ‖Interrogabant autem eum *‖Matt.13. a.10.*
10 diſcipuli eius, quæ eſſet hæc parabola. Qui-
bus ipſe dixit: Vobis datum eſt noſſe myſte- *Marc.4.b 10.*
rium regni Dei, cæteris autem in parabolis,
ut videntes, non videant: & audientes, non *Iſai.6.c.9.*
11 intelligant. Eſt autẽ hæc parabola. Semen *Matt.13.b*
12 eſt verbum Dei. Qui autem ſecus viam: hi *14.*
ſunt qui audiunt; deinde venit diabolus, & *Mar.4.b*
tollit verbum de corde eorum, ne credentes *12.*
13 ſalui fiant. Nam qui ſupra petram: hi ſunt *Ioh. 12. f*
qui cum audierint cũ gaudio ſuſcipiũt verbũ: *40.*
& hi radices nõ habent: °quia ad tempus cre- *Act. 28. f*
dunt, & in tempore tentationis recedunt. *26.*
14 Quod autem in ſpinas cecidit: hi ſunt qui *Rom.11.*
audierunt, & à ſollicitudinibus & diuitiis, & *b.8.*
voluptatibus vitæ euntes ſuffocantur, & non *°qui 2.*
15 referunt fructũ. Quod autem in bonam ter
ram: hi ſunt qui in corde bono & optimo au
dientes verbum retinent, & fructum afferunt
16 in patientia. ‖Nemo autem lucernam accen *‖Matt.5.b*
dens, operit eam vaſe, aut ſubtus lectum po- *15.*
C nit, ſed ſupra candelabrum ponit, ut intran- *Mar.4.c*
17 tes videant lumen. Non eſt enim occultũ *21.*
quod non manifeſtetur: nec abſconditum, *‖Matt.10.*
quod non cognoſcatur, & in palam veniat. *c.26.*
18 ‖Videte ergo quomodo audiatis. Qui enim *Marc.4.c*
habet, dabitur illi: & quicunque non habet, *22.*
etiam quod putat ſe habere, auferetur ab il- *‖Matt.13.*
19 lo. ‖Venerunt autem ad illum mater & fra- *b.12.&*
tres eius, & non poterant adire eum præ *25 c.29.*
20 turba. Et nunciatum eſt illi: Mater tua & *Marc.4.c*
fratres tui ſtant foris, volentes te videre. *25.*
21 Qui reſpondens, dixit ad eos: Mater mea *‖Matt.12.*
& fratres mei, hi ſunt qui verbum Dei au- *d.46.*
22 diunt & faciunt. ‖Factum eſt autem in *Marc.3.d*
vna dierum: & ipſe aſcendit in nauiculam, *31.*
& diſcipuli eius, & ait ad illos: Transfrete- *Matt.8.c*
23 mus trans ſtagnum. Et aſcenderunt. Et *23.*
D nauigantibus illis obdormiuit: & deſcendit *Matt.4.d*
procella venti in ſtagnum, & °complebã- *36.*
24 tur; & periclitabantur. Accedentes au- *°compelle*
tem ſuſcitauerunt eum, dicentes: Præce- *bantur.*
ptor, perimus. At ille ſurgens, increpauit
ventum & tempeſtatem aquæ: & ceſſauit:
25 & facta eſt tranquillitas. Dixit autem il-
lis: Vbi eſt fides veſtra? Qui timentes, mi-
rati ſunt adinuicem, dicentes: Quis puta-
hic eſt, quia & ventis & mari imperat; &
26 obediunt ei? ‖Et nauigauerunt ad regio- *‖Matt.8.d*
nem Geraſenorum, quæ eſt contra Gali- *28.*
27 læam. Et cum egreſſus eſſet ad terram, oc- *Marc.5.a*
currit illi vir quidam qui habebat dæmoniũ
iam temporibus multis, & veſtimento non
induebatur, neque in domo manebat, ſed
28 in monumentis. Is, vt vidit Ieſum, pro-
cidit ante illum; & exclamans voce ma-
gna, dixit: Quid mihi & tibi eſt Ieſu fili
Dei altiſſimi? obſecro te, ne me torqueas.
29 Præcipiebat enim ſpiritui immundo, vt exi
ret ab homine. Multis enim temporibus
arripiebat illum, & vinciebatur catenis, &
compedibus cuſtoditus: & ruptis vinculis
30 agebatur à dæmonio in deſerta. Interro-
gauit autem illũ Ieſus dicens, Quod tibi no-
E mẽ eſt? At ille dixit: Legio. quia intrauerãt dæ

Mat. 8. d 28. Marc. 5. a. 1.
31 monia multa in eum. ❡ Et rogabant illum,
32 ne imperaret illis, ut in abyssum irēt. ❡ ‖ Erat
autē ibi grex porcorū multorū pascētium in
monte: & rogabant eum, vt permitteret eis
33 in illos ingredi. Et permisit illis. ❡ Exierunt
ergo dæmonia ab homine, & intrauerunt in
porcos: & impetu abijt grex ꝑ præceps in sta
34 gnū, & suffocatus est. ❡ Quod vt viderunt fa-
ctū qui pascebant, fugerunt: & nunciauerunt
35 in ciuitatem & in villas. ❡ Exierunt autē vi-
dere quod factum est: & venerunt ad Iesum,
& inuenerunt hominem sedentem à quo dæ
monia exierant, vestitum, ac sana mente ad
36 pedes eius, & timuerunt. ❡ Nunciauerunt au
tem illis, & qui viderant, quomodo sanus fa
37 ctus esset à legione. ❡ Et rogauerunt illum
omnis multitudo regionis Gerasenorum, vt
discederet ab ipsis: quia magno timore tene-
bantur. Ipse autem ascendens nauim, reuer-
38 sus est. ❡ Et rogabat illum uir à quo dæmo-
F nia exierant, ut cum eo esset. Dimisit autem
39 eum Iesum, dicens: ❡ Redi in domum tuam,
& narra quanta tibi fecit Deus. Et abijt per
uniuersam ciuitatem, prædicans quāta illi fe
40 cisset Iesus. ❡ Factum est autem: cum redijs-
set Iesus, excepit illum turba. erant autem
‖ Matt. 9. c 18. 41 omnes expectantes eum. ‖ ❡ Et ecce vénit vir,
cui nomen Iairus, & ipse princeps synago-
Marc. 5. b 22. gæ erat: & cécidit ad pedes Iesu, rogans eum,
42 ut intraret in domum eius, ❡ quia vnica fi-
lia erat ei ferè annorū duodecim, & hæc mo-
riebatur. Et contigit dum iret, à turbis com
43 primebatur. ❡ Et mulier quædam erat in flu-
xu sanguinis ab annis duodecim, quæ in me-
dicos erogauerat omnem substātiam suam,
44 nec ab vllo potuit curari: ❡ accessit retro, &
tetigit fimbriam vestimenti eius, & confe-
45 stim stetit fluxus sanguinis eius. ❡ Et ait Ie-
sus: Quis est qui me tetigit? Negantibus autē
oībus, dixit Petrus, & qui cū illo erant: Præce
46 ptor, turbæ te cōprimunt & affligunt, ❡ & di
cis, Quis me tetigit? Et dixit Iesus: Tetigit
*& me aliqs: nā * ego noui uirtutē de me exijsse.
47 ❡ Videns aūt mulier, quia non latuit, tremens
vénit, & prócidit ante pedes eius: & ob quā
causam tetigerit eum, indicauit coram om-
ni populo: & quemadmodum confestim sa
48 nata sit. ❡ At ipse dixit ei: Filia, fides tua sal-
49 uam te fecit: uade in pace. ❡ Adhuc illo lo-
quente, venit quidam ad principem synago-
gæ, dicens ei: Quia mortua est filia tua, noli
50 uexare illum. ❡ Iesus autem audito hoc uer
bo, respondit patri puellæ: Noli timere: cre-
51 de tantum, & salua erit. ❡ Et cùm venisset
domum, non permisit intrare secum quen-
quam, nisi Petrum, & Iacobum, & Iohan-
52 nem, & patrem, & matrem puellæ. ❡ Flebant
autem omnes, & plangebant illam. At ille
dixit: Nolite flere, non est mortua puella,
53 sed dormit. ❡ Et irridebant eum, scientes
54 quòd mortua esset. ❡ Ipse autem tenens ma-
num eius, clamauit, dicens: Puella, surge.
55 ❡ Et reuersus est spiritus eius, & surrexit con
56 tinuo. Et iussit illi dare manducare. ❡ Et stu-
puerunt parentes eius, quibus præcepit ne
alicui dicerent quod factum erat.

CAPVT IX.

1 Conuocatis autem duodecim
A Apostolis, dedit illis virtutem
& potestatem super omnia dæ- Matt. 10. a 1.
monia, & vt languores cura- Marc. 3. b
2 rent. ❡ Et misit illos prædicare 13.
3 regnum Dei, & sanare infirmos. ❡ ‖ Et ait Mar. 10. a
ad illos: Nihil tuleritis ᵇin viaᶦ, neque uir- 9.
gam, neque peram, neque panem, neque pe- Marc. 6. a
4 cuniam, neque duas tunicas habeatis. ❡ Et 8.
in quamcunque domum intraueritis, ibi ma ᵇin uiā. 1.
5 nete, & inde ne exeatis. ❡ Et quicunque non -7.
receperint vos: ‖ exeuntes de ciuitate illa, etiā Act. 13. g
puluerem pedum vestrorū excutite in testi- 51.
6 monium supra illos. ❡ Egressi autem circui- Matt. 14.
bant per castella euangelizantes & curantes a. 1.
7 ubique. ❡ Audiuit autem Herodes tetrarcha Marc. 6.
omnia quæ fiebant ab eo: & hæsitabat, eo b. 14.
quòd diceretur à quibusdam, Quia Iohannes
8 surrexit à mortuis: ❡ à quibusdam vero, quia
Elias apparuit: ab alijs autem, Quia prophe-
9 ta unus de antiquis surrexit. ❡ Et ait Hero-
des: Iohannem ego decollaui: Quis est au-
tem iste de quo ego talia audio? & quærebat ‖ Matt. 14
10 uidere eum. ❡ Et reuersi Apostoli, narraue- b. 13.
runt illi quæcunque fecerunt: & assumptis Marc. 6. d
illis secessit seorsum in locum desertum, qui 31.
11 est Beth-saidæ. ❡ Quod cùm cognouissent tur
B bæ, secutæ sunt illum: & excepit eos, & loque
batur illis de regno Dei: & eos qui cura indi
12 gebant, sanabat. ❡ Dies autem cœperat de-
clinare. ‖ Et accedentes duodecim, dixerunt ‖ Matt. 14.
illi: ‖ Dimitte turbas, ut euntes in castella, uil b. 15.
lasq;, quæ circa sunt, diuertant, & inueniant Marc. 6. e
13 escas: quia hìc in loco deserto sumus. ❡ Ait 36.
autem ad illos: Vos date illis manducare.
At illi dixerunt: ‖ Non sunt nobis plus ‖ Iohan. 6.
quàm quinque panes, & duo pisces: nisi for- b. 9.
tè nos eamus, & emamus in omnē hanc tur-
14 bam escas. ❡ Erant autem ferè uiri quinque
millia. Ait autem ad discipulos suos: Faci-
te illos discumbere per cōuiuia quinquage-
15 nos. ❡ Et ita fecerunt. Et discumbere fece-
16 runt omnes. ❡ Acceptis autem quinque pa-
nibus & duobus piscibus, respexit in cœlū,
& benedixit illis: & fregit, & distribuit di-
17 scipulis suis, vt ponerent ante turbas. ❡ Et
manducauerunt omnes: & saturati sunt. Et
sublatum est quod superfuit illis, fragmen-
18 torum cophini duodecim. ❡ ‖ Et factum est: Matt. 16.
cùm solus esset orans, erant cum illo & di- b 13.
C scipuli: & interrogauit illos, dicens: Quem Marc. 8.
19 me dicunt esse turbæ? ❡ ‖ At illi responderunt, 27.
& dixerunt: Iohannem Baptistam: alij autē
Eliam, alij uerò quia unus propheta de prio-
20 ribus surrexit. ❡ Dixit autem illis: Vos autē
quem me esse dicitis? Respondens Simon
21 Petrus, dixit: Christum Dei. ❡ At ille incre-
22 pans illos præcepit ne cui dicerent hoc, ❡ di- ‖ Matt. 17.
cens, ‖ Quia oportet Filium hominis multa c. 23.
pati, & reprobari à senioribus & principibus Marc. 8. d
sacerdotum, & Scribis, & occidi, & tertia die 31.
23 resurgere. ❡ ‖ Dicebat autem ad omnes: Si- ‖ Matt. 10.
quis vult post me venire, abneget semetipsū, d. 38. & 16
& tollat crucem suam quotidie, & sequatur d. 24.

me.

Marc.8.d 24 me. ¶ † Qui enim voluerit animam suam
34. saluam facere, perdet illam: nam qui per-
†Infr.14.f diderit animam suam propter me, saluam fa-
17.& 17.g 25 ciet illam. ¶ Quid enim proficit homo, si
33. lucretur vniuersum mundum, se autem ip-
Iohan.12.d 26 sum perdat, & detrimentum sui faciat? ¶† Nã
25. qui me erubuerit & meos sermones, hunc
†Matt.10. Filius hominis erubescet cùm venerit in ma
c.33. iestate sua & patris, & sanctorum angelo-
Marc.8.d 27 rum. ¶ † Dico autem vobis verè, sunt ali
38. qui hic stantes, qui non gustabunt mortem
2 Tim.2.b 28 donec videant regnum Dei. ¶ † Factum est
12. autem post hæc verba ferè dies octo, & as-
†Matt.16. D sumpsit Petrum & Iacobum & Iohannem, &
d.28. 29 ascendit in montem, vt oraret. ¶ Et facta est,
Marc.9.a dum oraret, species vultus eius, altera: &
8. 30 vestitus eius albus & refulgens. ¶ Et ecce
†Matt.17. duo viri loquebantur cum illo. Erant autem
a.1. 31 Moyses, & Elias, ¶ visi in maiestate: & di-
Marc.9.a cebant excessum eius, quem completurus
2. 32 erat in Ierusalem. ¶ Petrus verò, & qui cum
illo erant, grauati erant somno. Et euigi-
lantes, viderunt maiestatem eius, & duos
33 viros, qui stabant cum illo. ¶ Et factum est.
cùm discederent ab illo, ait Petrus ad Iesum:
Præceptor, bonum est nos hic esse: & facia-
mus tria tabernacula, vnum tibi, & vnum
Moysi, & vnum Eliæ: nesciens quid diceret
34 ¶ Hæc autem illo loquente, facta est nubes,
& obumbrauit eos: & timuerunt intran-
35 tibus illis in nubem. ¶ Et vox facta est de
2.Petr.1.c E nube, dicens: † Hic est filius meus dilectus:
17. 36 ipsum audite. ¶ Et dum fieret nox, inuentus
est Iesus solus: Et ipsi tacuerunt, & nemini
dixerunt in illis diebus quicquã ex his quæ
†Matt.17. 37 viderant. ¶ † Factum est autem: in sequenti
b.14. die, descendentibus illis de monte occurrit
Marc.9.c 38 °illi' turba multa. ¶ Et ecce vir de turba excla
17. mauit, dicens: Magister, obsecro te, respice in
°illis 39 filium meum, quia vnicus mihi est. ¶ & ec-
ce spiritus apprehendit eum, & subitò cla-
mat, & elidit, & dissipat eum cum spuma, &
40 uix discedit dilanians eũ. ¶ & rogaui discipu
los tuos, ut eijcerent illũ: & non potuerunt.
41 ¶ Respondens autem Iesus, dixit: O genera-
tio infidelis & peruersa: usquequo ero apud
uos, & patiar uos? Adduc huc filium tuum.
42 ¶ Et cùm accederet, elisit illi dæmonium,
& dissipauit. Et increpauit Iesus spiritum im
mundum, & sanauit puerum, & reddidit illũ
43 patri eius. ¶ Stupebant autem omnes in ma-
gnitudine Dei: omnibusque mirantibus in
omnibus quæ faciebat, dixit ad discipulos
44 suos: ¶ Ponite uos in cordibus uestris sermo-
nes istos: Filius enim hominis futurũ est, ut
45 tradatur in manus hominum. ¶ At illi igno-
rabant uerbum istud, & erat uelatũ ante eos,
ut nõ sentirent illud: & timebant eum inter-
†Infr.22.c 46 rogare de hoc uerbo. ¶ † Intrauit autem co-
24. 47 gitatio in eos, quis eorum maior esset. ¶ At
†Matt.18. Iesus uidens cogitationes cordis illorum, ap
a.1. prehendit puerum, & statuit illum secus se,
Marc.9.c 48 ¶ & ait illis: Quicunque susceperit puerum
34. istum in nomine meo, me recipit: & quicun-
que me receperit, recipit eum qui me misit.
Nam qui minor est inter uos omnes, hic ma

49 ior est. ¶ Respondens autem Iohannes, dixit:
Præceptor, uidimus quẽdam in nomine tuo
eijcientem dæmonia, & prohibuimus eum,
50 quia non sequitur nobiscum. ¶ Et ait ad il-
lum Iesus: Nolite prohibere: qui enim non
51 est aduersum °uos, pro uobis' est. ¶ Factum est °nos, pro no bis 6.
autem, dum complerentur dies assumptionis
eius, & ipse faciem suam firmauit, ut iret in
52 Ierusalem. ¶ Et misit nuncios ante conspe-
ctum suum, & euntes intrauerunt in ciuita-
53 tem Samaritanorum, ut pararent illi. ¶ Et nõ
receperunt eum, quia facies eius erat euntis
54 in Ierusalem. ¶ Cùm uidissent autẽ discipuli
eius, Iacobus & Iohãnes, dixerunt: Domine,
uis dicimus, ut ignis descendat de cœlo, &
55 consumat illos? ¶ Et conuersus increpauit il
56 los, dicens: Nescitis cuius spiritus estis. ¶† Fi- †Iohan 3.b
lius hominis non uenit animas perdere, sed 17.& 12.g
57 saluare. Et abierunt in aliud castellum. ¶ Fa- 47.
ctum est autẽ, ambulantibus illis in uia, dixit †Matt.8.c
quidam ad illũ: Sequar te quocunque ieris*. 19.
58 ¶ Dixit illi Iesus: Vulpes foueas habent, & uo *Domine & 8.
lucres cœli, nidos: Filius autem hominis non
59 habet ubi caput* reclinet. ¶ Ait autem ad al- *suum
terum: Sequere me. Ille autẽ dixit: Domine,
permitte mihi primùm ire, & sepelire patrẽ
60 meum. ¶ Dixitq; ei Iesus: Sine ut mortui se-
peliant mortuos suos: tu autem uade,* an- *&
61 nuncia regnũ Dei. ¶ Et ait alter: Sequar te Do
mine: sed permitte mihi primùm renunciare
62 his qui domui sunt. ¶ Ait ad illum Iesus: Ne-
mo mittens manum suam ad ararrum, & re
spiciens retrò, aptus est regno Dei.

CAPVT X.

1 POst hæc autem designauit Do-
A minus & alios septuaginta
duos: & misit illos binos ante
faciem suam in omnẽ ciuitatẽ
& locũ quò erat ipse uenturus.
2 ¶ Et dicebat illis: † Messis quidem multa: ope- †Mat.9.d
rarij autem pauci. Rogate ergo dominũ mes 37.
3 sis, ut mittat operarios in messem suã. ¶† Ite, Mat 10.b
ecce ego mitto uos sicut agnos inter lupos. 16.
4 ¶† Nolite portare sacculum, neq; peram, ne- †Mar.6.a
que calceamenta: † & neminem per uiam 8.
5 salutaueritis. ¶ In quamcunque domum in- 4.Reg.4.c
traueritis°, primùm dicite, Pax huic domui. 29.
6 ¶ & si ibi fuerit filius pacis, requiescet super il
lum pax uestra: sin autẽ, ad uos reuertetur.
7 ¶ In eadem autem domo manete, edentes &
B bibentes quæ apud illos sunt. † dignus est †Matt.10.
enim operarius mercede sua. Nolite transire b.10.
8 de domo in domũ. ¶ Et in quãcunq; ciuitatẽ Deut.24.c
intraueritis, & susceperint uos, manducate 14.
9 quæ apponuntur uobis: ¶ & curate infirmos 1.Tim 5.c
qui in illa sunt, & dicite illis: Appropinqua- 18.
10 uit in vos regnum Dei. ¶ In quãcunq; autem
ciuitatẽ intraueritis, & non susceperint vos,
11 exeuntes in plateas eius, dicite: ¶† Etiam pul Act.13.g
uerẽ qui adhæsit nobis de ciuitate uestra, ex- 51.
tergimus in uos: tñ hoc scitote, quia appro-
12 pinquauit regnũ Dei. ¶ Dico uobis, q̃a Sodo-
mis in die illa remissius erit, quàm illi ciui-
13 tati. ¶† Væ tibi Corozain: uæ tibi Beth-saida: †Mat.11.
C quia si in Tyro & Sidóne factæ fuissent uir- c.21.

tutes quæ factæ sunt in uobis, olim in cilicio
14 & cinere sedentes pœniterent. ? Veruntamē
Tyro & Sidóni remissius erit in iudicio, q̄
15 vobis. ? Et tu Capharnaum usque ad cœlum
16 exaltata: vsque ad infernū demergèris. ? Qui *Matt.10.d 0.*
uos audit, me audit: & qui uos spernit, me
spernit. Qui autem me spernit, spernit eum *Iohan.13.c 0.*
17 qui misit me. ? Reuersi sunt autem septuagin
ta duo cum gaudio, dicentes: Domine, ēt dæ-
monia subijciuntur nobis in nomine tuo.
18 ? Et ait illis: Videbam satanam sicut fulgur
19 de cœlo cadentem. ? Ecce dedi uobis pote-
statem calcandi supra serpentes, & scorpio-
nes, & super omnem uirtutem inimici, &
20 nihil uobis nocebit. ? Veruntamen in hoc
nolite gaudere, quia spiritus uobis sibijciun
tur: gaudete autem, quòd nomina uestra scri
21 pta sunt in cœlis. ? In ipsa hora exultauit *Matt.11.d 5.*
D spiritu, & dixit: Confiteor tibi pater, Do- *in spiritu sancto.*
mine cœli & terræ, quòd abscondisti hæc à
sapiētibus, & prudentibus, & reuelasti ea par
uulis. Etiam pater, quoniam sic placuit ante
22 te. ? Omnia mihi tradita sunt à patre meo.
Et nemo scit quis sit filius, nisi pater: &
quis sit pater, nisi filius, & cui voluerit fi-
23 lius reuelare. ? Et conuersus ad discipulos
suos, dixit: Beati oculi qui vident quæ vos *Matt.13.b 18.*
24 videtis. ? Dico enim uobis, quòd multi Prophe-
tæ & Reges uoluerunt videre, quæ vos vide-
tis, & non uiderunt: & audire quæ auditis,
25 & non audierunt. ? Et ecce quidam Legis- *Matt.22. d.35.*
E peritus surrexit tentans illum, & dicens: Ma- *Mar.12.c 28.*
gister, quid faciendo, vitam æternam posside-
26 bo? ? At ille dixit ad eum: In lege quid scri- *Deut.6.a 5.*
27 ptum est? quomodo legis? ? Ille respondens
dixit: Diliges Dominum Deum tuum ex to
to corde tuo, & ex tota anima tua, & ex om-
nibus viribus tuis, & ex omni mente tua: &
28 proximum tuum sicut teipsum. ? Dixitq; il-
29 li: Rectè respondisti: hoc fac, & uiues. ? Il-
le autem volens iustificare seipsum, dixit ad *Suscipiens*
30 Iesum: Et quis est meus proximus? ? Su-
scipiens autem Iesus, dixit: Homo quidam
descendebat ab Ierusalem in Iéricho, & in-
F cidit in latrones, qui ēt despoliauerunt eum:
& plagis impositis abierūt semiuiuo relicto.
31 ? Accidit autem, ut sacerdos quidam descen
32 deret eadem uia: & uiso illo, præteriuit. ? Si-
militer & Leuita, cùm esset secus locum, &
33 videret eum, pertransijt. ? Samaritanus au-
tem quidam iter faciens, venit secus eum:
34 & uidens eum, misericordia motus est. ? Et
appropians, alligauit vulnera eius, infun-
dens oleum & vinum: & imponens illum
in iumentum suum, duxit in stabulum, &
35 curam eius egit. ? Et altera die protulit duos
denarios, & dedit stabulario, & ait: Curam
illius habe: & quodcunque supererogaueris,
36 ego cùm rediero, reddam tibi. ? Quis ho-
rum trium videtur tibi proximus fuisse il-
37 li qui incidit in latrones? ? At ille dixit:
Qui fecit misericordiam in illum. Et ait il-
38 li Iesus: Vade, & tu fac similiter. ? Factum est
autem, dum irent, & ipse intrauit in quoddā
G castellum: & mulier quædam Martha no-
39 mine, excepit illum in domum suam: ? &
huic erat soror nomine Maria, quæ etiam se
dens secus pedes Domini, audiebat uerbum
40 illius. ? Martha autem satagebat circa fre-
quens ministerium. quæ stetit, & ait: Domi-
ne, non est tibi curæ, quòd soror mea reli-
quit me solam ministrare? Dic ergo illi ut
41 me adiuuet. ? Et respondens, dixit illi Do-
minus: Martha, Martha, solicita es, & tur-
42 baris erga plurima. ? Porrò unum est neces-
sarium. Maria optimam partem elegit, qua
non auferetur ab ea.

CAPVT XI.

1 ET factum est, cùm esset in quo-
A dam loco orans, ut cessauit, di-
xit unus ex discipulis eius ad
eum: Domine, doce nos orare,
sicut docuit & Iohannes disci-
2 pulos suos. ? Et ait illis: Cùm oratis, dicite:
Pater, sanctificetur nomen tuum. Adue- *Mat 6.b.9*
3 niat regnum tuum. ? * Panem nostrum quo- *Fiat volū-
4 tidianum da nobis hodie, ? & dimitte no- tas tua, si-
bis peccata nostra, siquidem & ipsi dimitti- cut in cælo
mus omni debenti nobis. Et ne nos indu- & in terra*
5 cas in tentationem. ? Et ait ad illos: Quis *4.*
vestrum habebit amicum, & ibit ad illum *quotidie*
media nocte, & dicet illi: Amice, commo- *10.*
6 da mihi tres panes: ? quoniam amicus
meus uénit de uia ad me, & non habeo quod
7 ponam ante illum? ? Et ille deintus respon-
dens, dicat: Noli mihi molestus esse: iam
ostium clausum est, & pueri mei mecū sunt
in cubili: non possum surgere & dare tibi.
8 ? Et si ille perseuerauerit pulsans: dico vo- *-2.*
bis, etsi non dabit illi surgens eò quòd ami- *Mat.7.a.7*
cus eius sit, propter improbitatem tamen *& 21.b.22*
B eius surget, & dabit illi quotquot habet ne- *Mar. 11.c*
9 cessarios. ? Et ego dico uobis: Petite, & *24.*
dabitur uobis: quærite, & inuenietis: pul- *Ioh.14.b.*
10 sate, & aperietur uobis. ? Omnis enim qui *13.& 15.a*
petit, accipit: & qui quærit, inuenit: & pul- *7. & 16.c*
11 santi aperietur. ? Quis autem ex uobis *23.*
patrem petit panem, nunquid lapidem dabit *Iac.1.a.5*
illi? Aut piscem, nunquid pro pisce serpen- *Matt.7.b*
12 tem dabit illi? ? Aut, si petierit ouum, nun- *9.*
13 quid porriget illi scorpionem? ? Si ergo uos
cùm sitis mali, nostis bona data dare filijs
vestris: quātò magis pater uester * de cœlo da *cælestis.*
14 bit spiritum bonū petentibus se? ? Et erat *Matt.9.d*
eijciens dæmonium, & illud erat mutū. Et *32.& 12.b*
cùm eiecisset dæmonium, locutus est mutus: *22.*
15 & admiratæ sunt turbæ. ? Quidam autem *Mar. 3.c*
ex eis dixerunt: In beelzebub principe dæ- *22.*
16 moniorum eijcit dæmonia. ? Et alij tentan
17 tes, signum de cœlo quærebant ab eo. ? Ip-
C se autem, ut vidit cogitationes eorum, dixit
eis: Omne regnū in se diuisum, desolabitur: *desolatur 5.*
18 & domus supra domum cadet. ? Si autem *cadit 5.*
& satanas in seipsum diuisus est: quomo-
do stabit regnum eius? quia dicitis in Beel-
19 zebub me eijcere dæmonia. ? Si autem ego
in Beelzebub eiicio dæmonia: filij uestri in
quo eiiciunt? Ideo ipsi iudices uestri erunt.
20 ? Porrò si in digito Dei eiicio dæmonia: pro-
21 fectò peruenit in vos regnum Dei. ? Cùm
fortis armatus custodit atrium suum, in pa-
22 ce sunt ea quæ possidet. ? Si autem fortior

eo superueniens, vicerit eum: vniuersa arma
eius * auferet * in quibus confidebat, & spolia   *anferet. *distribuet.
23 eius *distribuet*. ¶ Qui non est mecum, con-
tra me est: & qui non colligit mecum, di-
24 spergit. ¶ Cum immundus spiritus exierit
de homine, perambulat per loca inaquosa,
quærens requiem. Et non inueniens, dicit:
25 Reuertar in domum meam vnde exiui. ¶ Et
cum venerit, inuenit * scopis mundatam &   *eam
26 ornatam. ¶ Tunc vadit, & assumit septem
alios spiritus nequiores se: & ingressi habi-
D tant ibi. Et fiunt nouissima hominis illius
27 peiora prioribus. ¶ Factū est autem: cùm hæc
diceret, extollens vocem quædam mulier de
turba, dixit illi: Beatus venter qui te porta-
28 uit, & ubera quæ suxisti. At ille dixit: ¶ Quin-
imo, beati qui audiunt verbum Dei, & cu-
29 stodiunt illud. ¶ ‖ Turbis autem concur-   Mat. 12. c 39.
rentibus cœpit dicere: Generatio hæc, ge-
neratio nequam est: signum quærit, & signū
non dabitur ei, ‖ nisi signum Ionæ prophe-   Ioh. 2. a. 1.
30 tæ. ¶ Nam sicut fuit Ionas signum Niniui-   3. Reg. 10. a 1.
tis: ita erit & Filius hominis generationi
31 isti. ¶ ‖ Regina Austri surget in iudicio cum   2. Par. 9. a 1.
viris generationis huius, & condemnabit il-
los: quia venit à finibus terræ audire sapien-
tiā Salomonis: & ecce plus quam Salomon
32 hic. ¶ Viri Niniuitæ surgent in iudicio cum
generatione hac, & condēnabunt illā: ‖ quia
pœnitentiam egerunt ad prædicationem
33 Ionæ: & ecce plus quàm Ionas hic. ¶ ‖ Ne-   Iona. 3. b. 5.
E mo lucernam accendit & in abscondito po-   Matt. 5. b 15.
nit, neque sub modio: sed supra candela-
brum; ut qui ingrediuntur, lumen videant.   Mar. 4. c 21.
34 ¶ Lucerna corporis tui, est oculus tuus. Si ocu-   Matt. 6. c 22.
lus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum
lucidum erit: si autem nequam fuerit, etiam
35 corpus tuum tenebrosum erit. ¶ Vide ergo, ne
36 lumen quod in te est, tenebræ sint. ¶ Si er-
go corpus tuum totum lucidum fuerit, non
habens aliquam partem tenebrarum: erit lu
cidū totum. & sicut lucerna fulgoris illumi-
37 nabit te. ¶ Et cùm loqueretur, rogauit illum
quidam Pharisæus, vt pranderet apud se. Et
38 ingressus recubuit. ¶ Pharisæus autem cœpit
intra se reputans dicere, quare non bapti-
39 zatus esset ante prandium. ¶ Et ait Domi-   Matt. 23. c 25.
nus ad illum: ‖ Nunc vos Pharisæi quod dé-
foris est calicis & catini, mundatis: quod au-
tem intus est vestrum, plenum est rapina &
40 iniquitate. ¶ Stulti, nónne qui fecit quod
deforis est, etiam id quod de intus est, fecit?
41 ¶ Veruntamen quod superest, date eleemo-
F synam, & ecce omnia munda sunt vobis.
42 ¶ Sed væ vobis Pharisæis, quia decimatis
mentam & rutam & omne olus: & præteri-
tis iudicium & charitatem Dei. hæc autem
43 oportuit facere, & illa non omittere. ¶ Væ   Infrà 20. g 46.
vobis Pharisæis, quia diligitis primas cathe-   Matt. 23. a 6.
dras in synagogis, & salutationes in foro.
44 ¶ Væ vobis, quia estis, vt monumenta quæ   Mar. 12. d 38.
non apparent, & homines ambulantes su-
45 pra, nesciunt. ¶ Respondens autem qui-
dam ex Legisperitis, ait illi: Magister, hæc
46 dicens etiam contumeliam nobis facis. ¶ At   Matt. 23. a 4.
ille ait: Et vobis legisperitis væ: ‖ quia
oneratis homines oneribus, quæ portare nō
possunt, & ipsi uno digito vestro non tan-
47 gitis sarcinas. ¶ Væ vobis, quia ædificatis mo
numenta Prophetarum: patres autem vestri
48 occiderunt illos. ¶ Profectò testificamini,
G quod cōsentitis operibus patrū vestrorū: quōniam
ipsi quidē eos occiderunt, vos autē ædificatis
49 eorum sepulchra. ¶ Propterea & sapientia
Dei dixit: Mittam ad illos Prophetas & Apo
stolos, & ex illis occident & persequentur:
50 ¶ vt inquiratur sanguis omnium Propheta-
rum, qui effusus est à constitutione mundi   ‖ Gene. 4. b 8.
51 à generatione ista, ¶ ‖ à sanguine Abel, vsque   2. Pa. 24. 21.
ad sanguinē Zachariæ, qui periit inter alta-
re & ædem. Ita dico vobis, requiretur ab hac
52 generatione. ¶ Væ vobis Legisperitis, quia
tulistis clauem scientiæ: ipsi non introistis,
53 & eos qui introibant, prohibuistis. ¶ Cùm au
tem hæc ad illos diceret, cœperunt Pharisæi
& Legisperiti grauiter insistere, & os eius
54 opprimere de multis, ¶ insidiantes ei, &
quærentes aliquid capere de ore eius, vt accu
sarent eum.

CAPVT XII.

1 Multis autem turbis circunstantibus,   ‖ Matt. 16. a. 6.
A ita ut se inuicem conculcarent, cœpit dicere ad discipu-   Marc. 8. 15.
los suos: ‖ Attēdite à fermento
Pharisæorum, quod est hypo-   Mat. 10. c 26.
2 crisis. ¶ ‖ Nihil * autem opertum est, quod
non reueletur: neque absconditū, quod non   ‖ Mar. 4. c 21.
3 sciatur. ¶ Quoniam quæ in tenebris dixistis,   *enim
in lumine dicentur: & quod in aurem locu-
ti estis in cubiculis, prædicabitur in tectis.
4 ¶ Dico autem vobis amicis meis: Ne terrea-
mini ab his qui occidūt corpus, & post hæc
5 nō habent amplius quid faciāt. ¶ Ostendam
autem vobis quem timeatis: timete eum qui
postquàm occiderit, habet potestatem mit-
tere in gehennam. ita dico vobis, hunc ti-
6 mete. ¶ Nonne quinque passeres veneunt
dipondio: & vnus ex illis non est in obliuio-
7 ne coram Deo? ¶ Sed & capilli capitis vestri
omnes numerati sunt. Nolite ergo timere:
8 multis passeribus pluris estis. ¶ ‖ Dico autem   Matt. 10. 32.
B vobis: Omnis quicunque confessus fuerit me
coram hominibus: & Filius hominis confite-   Mar. 8. d 38.
9 bitur illum coram angelis Dei. ¶ qui autē ne
gauerit me corā hominibus, negabitur corā   2 Ti. 2. b 12.
10 angelis Dei. ¶ ‖ Et omnis qui dicit verbum in
Filium hominis, remittetur illi: ei autem qui   ‖ Matt. 12 c. 32.
in Spiritum sanctū blasphemauerit, nō remit
11 tetur. ¶ ‖ Cū aūt inducent vos in synagogas,   Mar. 3. d 29.
& ad magistratus & potestates: nolite soli-
citi esse qualiter, aut quid respondeatis, aut quid   ‖ Matt. 10 b. 19.
12 dicatis. ¶ Spiritus enim sanctus docebit
vos in ipsa hora quid oporteat vos dicere.   Marc. 13 b. 11.
13 ¶ Ait autem ei quidam de turba: Magister,
dic fratri meo, vt diuidat mecum hæreditatē.
14 ¶ At ille dixit ei: Homo, quis me cōstituit iu
15 dicem, aut diuisorē super vos? ¶ Dixitq; ad
illos: Videte & cauete ab omni auaritia: quia
non in abundantia cuiusquam vita eius est,
16 ex his quæ possidet. ¶ Dixit autem similitu-   Eccl. 11. c 19.
dinem ad illos, dicens: ‖ Hominis cuius-

17 dam diuitis uberes fructus ager attulit: &
cogitabat intra se, dicens: Quid faciam,
quia non habeo quò congregem fructus
18 meos? Et dixit: Hoc faciam: Destruam
horrea mea, & maiora faciam: & illuc
congregabo omnia quæ nata sunt mihi,
19 & bona mea. & dicam animæ meæ: Anima,
habes multa bona posita in annos pluri-
20 mos: requiesce, comede, bibe, epulare. Di-
xit autem illi Deus: Stulte, hac nocte animã
tuam repetunt à te: quæ autem parasti, cuius
21 erunt? Sic est, qui sibi thesaurizat, & non
22 est in Deum diues. Dixitq; ad discipulos
‡Psal. 54. d suos: ideo dico vobis: ‡Nolite soliciti esse ani
23. mæ vestræ quid manducetis: neque corpori
Matt. 6. d 23 quid induamini. Anima plus est quam e-
25. 24 sca, & corpus plus quàm vestimentum. Cõ-
1. Petr. 5. b syderate coruos, quia non seminãt, neq; me
7. tunt, quibus non est cellarium, neq; horreũ:
& Deus pascit illos. Quanto magis vos plu-
25 ris estis illis? Quis autem vestrum cogitã-
do potest adijcere ad staturam suam cubitũ
25 vnum? Si ergo neque quod minimum est,
27 potestis: quid de cæteris soliciti estis? Con
sydcrate lilia, quomodo crescunt: nõ laborãt,
D neque nent. dico autem uobis, nec Salomon
in omni gloria sua uestiebatur sicut unum ex
28 istis. Si autem fœnum, quod hodie est in
agro, & cras in clibanũ mittitur, Deus sic ve-
29 stit: quanto magis uos, pusillæ fidei? Et uos
nolite quærere, quid manducetis, aut quid bi
30 batis, & nolite in sublime tolli: hæc enim
omnia gentes mundi quærunt: Pater autem
-30. 31 vester scit quoniam his indigetis. Veruntamen
* & iustitia men quærite primùm regnum Dei * & hæc
eius: 32 omnia adijcietur nobis. Nolite timere pusil
‡Matt. 19. lus grex: quia complacuit patri vestro dare
c. 21, 33 uobis regnum. Vendite quæ possidetis, &
Marc. 10. c date eleemosynã. Facite vobis sacculos, qui
21. non veterascunt, thesaurum non deficientẽ
in cœlis: quò fur non appropiat, neque tinea
34 corrumpit. Vbi enim thesaurus vester est,
35 ibi & cor vestrum erit. Sint lumbi vestri
-24. E præcincti, & lucernæ ardentes in manibus
36 vestris, & vos similes hominibus expe-
ctantibus dominum suum quando reuerta-
tur à nuptijs, ut cùm venerit & pulsauerit:
37 confestim aperiant ei. Beati serui illi, quos
cùm uenerit dominus, inuenerit vigilantes.
amen dico vobis, quòd præcinget se, & faciet
illos discumbere, & transiens ministrabit il-
38 lis. Et si venit in secunda uigilia, & si in
‡Matt. 24. tertia uigilia uenerit, & ita inuenerit: beati
d. 43. 39 sunt serui illi. ‡Hoc autem scitote, quo-
Apoc. 16. c niã si sciret paterfamiliàs qua hora fur veni-
15. ret, ‡vigilaret utique, & non sineret perfodi
40 domum suam. Et uos estote parati: quia
qua hora nõ putatis, Filius hominis ueniet.
41 Ait autem ei Petrus: Domine, ad nos dicis
42 hanc parabolam: an & ad omnes? Dixit
autem Dominus: Quis, putas, est fidelis di-
* constituet spensator & prudens, quem * constituit Do-
2. minus supra familiam suam, ut det illis in tẽ
43 pore tritici mensuram? Beatus ille seruus,
F quem cùm venerit dominus, inuenerit ita fa
44 cientem. Verè dico uobis, quoniam supra
45 omnia quæ possidet, constituet illũ. Quòd
si dixerit seruus ille in corde suo, Moram
facit dominus meus uenire: & cœperit per-
cutere seruos & ancillas, & edere, & bibere,
46 & inebriari: ueniet dominus serui illius in
die qua non sperat, & hora qua nescit: & diui
det eum, partemque eius cum infidelibus po
47 net. Ille autem seruus qui cognouit uolun
tatẽ domini sui, & non se præparauit, & non
fecit secundùm uoluntatem eius: uapulabit
48 multis. qui autem non cognouit, & fecit di
gna plagis, uapulabit paucis. Omni autem
cui multum datum est, multum quæretur
ab eo: & cui commendauerunt multum, plus
49 petent ab eo. Ignem ueni mittere in terrã:
50 & quid volo nisi ut accẽdatur? Baptismo Mar. 10. d
G autem habeo baptizari: & quomodo coar 14.
51 ctor, usque dũ perficiatur? Putatis quia pa-
cem ueni dare in terram? Nõ, dico uobis: sed
52 separationem. erunt enim ex hoc, quinque
in domo una diuisi, tres in duos, & duo in
53 tres: diuidentur, pater in filium, & filius
in patrem suum: mater in filiam, & filia in
matrem: socrus in nurum suam, & nurus in
54 socrum suam. Dicebat autem & ad turbas: ‡Matt. 16.
Cùm videritis nubem oriẽtem ab occasu, sta a. 2.
55 tim dicitis, Nimbus uenit: & ita fit. &
cùm austrum flãtem, dicitis, Quia æstus erit:
56 & fit. Hypocritæ, faciem cœli & terræ no
stis probare: hoc autem tempus quomodo
57 non probatis? Quid autem & à uobis ip-
58 sis non iudicatis quod iustum est? ‡Cum ‡Matt. 5. d
autem uadis cũ aduersario tuo ad principẽ, 25.
in uia da operam liberari ab illo, ne fortè tra
hat te ad iudicẽ, & iudex tradat te exactori,
59 & exactor mittat te in carcerem. Dico tibi,
non exies inde, donec etiam nouissimum
minutum reddas.

CAPVT XIII.

1 ADerant autem quidam ipso in
A tempore, nunciantes illi de Ga-
lilæis, quorum sanguinem Pi-
latus miscuit cum sacrificijs
2 eorum. Et respondens dixit
illis: Putatis, quod hi Galilæi præ omnibus
Galilæis peccatores fuerint, quia talia passi
3 sunt? Non, dico uobis: sed nisi pœnitentiã
4 habueritis, omnes similiter peribitis. Si-
cut illi decẽ & octo, supra quos cecidit turris
in Siloë, & occidit eos: putatis quia & ipsi
B debitores fuerint præter omnes homines ha
5 bitantes in Ierusalem? Non, dico uobis: sed
si pœnitentiam non habueritis, omnes simi-
6 liter peribitis. Dicebat autem hanc similitu
dinem: Arborem fici habebat quidam plan-
tatam in uinea sua: & uenit quærens fructum
7 in illa: & non inuenit. Dixit autem ad cul-
torem uineæ: Ecce anni tres sunt, ex quo ue-
nio quærens fructum in ficulnea hac: & non
inuenio. Succide ergo illam: ut quid etiam
8 terram occupat? At ille respondens, dixit il
li. Domine, dimitte illam & hoc anno, usq;
dum fodiam circa illam, & mittam stercora:
9 & si quidem fecerit fructum: sin autem,
10 in futurum succides eam. Erat autem do-

cens

11 cens in synagoga eorum sabbathis. Et ecce
mulier quæ habebat spiritum infirmitatis
annis decem & octo: & erat inclinata, nec
12 omnino poterat sursum respicere. Quam
cum videret Iesus, vocauit eam ad se, & ait il-
li: Mulier, dimissa es ab infirmitate tua.
13 Et imposuit illi manus, & confestim ere-
14 cta est, & glorificabat Deum. Respondens
autem archisynagogus, indignans quia sabba-
tho curasset Iesus, dicebat turbæ: Sex dies
sunt in quibus oportet operari, in his ergo
venite, & curamini: & non in die sabbathi.
15 Respondens autem ad illum Dominus di-
D xit: *Hypochritæ, vnusquisque uestrum sab- *hypocrita
batho non soluit bouem suum aut asinum
16 à præsepio, & ducit adaquare? Hanc autem
filiam Abrahæ, quam alligauit satanas, ecce,
decem & octo annis, non oportuit solui à
17 vinculo isto die sabbathi? Et cùm hæc di-
ceret, erubescebant omnes aduersarij eius, &
omnis populus gaudebat in uniuersis quæ
18 gloriose fiebant ab eo. Dicebat ergo: Cui
simile est regnum Dei, & cui simile æstima- Matt. 13. d. 31.
19 bo illud? Simile est grano sinapis, quod Mar. 4. c 30.
acceptum homo misit in hortum suum, &
creuit, & factum est in arborem magnam, &
volucres cœli requieuerunt in ramis eius.
20 Et iterum dixit: Cui simile æstimabo re-
21 gnum Dei? Simile est fermento, quod ac- Matt. 13. c 33.
E ceptum mulier abscondit in farinæ sata tria:
22 donec fermentaretur totum. Et ibat per
ciuitates & castella docens, & iter faciens in
23 Ierusalem. Ait autem illi quidam: Domi-
ne, si pauci sunt qui saluantur? Ipse autem
24 dixit ad illos: Contendite intrare per
angustam portam: quia multi, dico vobis, Matth. 7 b 13.
25 quærent intrare, & non poterunt. Cum Mat. 25. a 10.
autem intrauerit paterfamilias, & clauserit
ostium, & incipietis foris stare, & pulsare
ostium, dicentes, Domine aperi nobis: &
respondens, dicet vobis: Nescio vos, vnde si-
26 tis: tunc incipietis dicere: Manducauimus
coram te, & bibimus, & in plateis nostris do-
27 cuisti. Et dicet uobis: Nescio uos, vnde si-
F tis: discedite à me omnes operarij iniquita-
28 tis. Ibi erit fletus & stridor dentium: cùm Matt. 7. c 23. & 25. d. 41.
uideritis Abraham, & Isaac, & Iacob, & om-
nes Prophetas in regno Dei: vos autem ex-
29 pelli foras. Et uenient ab Oriente, & Occi- Psalm. 6. b 9.
dente, & Aquilone, & Austro, & accumbent
30 in regno Dei. Et ecce sunt nouissimi qui*
erunt primi: & sunt primi, qui* erunt no- Matt. 19. d. 30. & 20. b. 16.
31 uissimi. In ipsa die accesserunt quidam Pha-
risæorum, dicentes illi: Exi, & vade hinc: quia Marc. 10. d. 31.
32 Herodes vult te occidere. Et ait illis: Ite, &
G dicite vulpi illi: Ecce eijcio dæmonia, & sani- *erant
tates perficio hodie & cras, & tertia die con-
33 summor. Veruntamen oportet me hodie &
cras, & sequenti die ambulare: quia non ca-
34 pit prophetam perire extra Ierusalem. Ie-
rusalem, Ierusalem, quæ occidis Prophetas, & Matt. 23. d. 37.
lapidas eos qui mittuntur ad te: quoties uo-
lui congregare filios tuos, quemadmodum
auis nidum suum sub pennis, & noluisti?
35 Ecce relinquetur nobis domus uestra de-
serta. Dico autem nobis, quia non uidebitis
me, donec ueniat cùm dicetis: Benedictus Infr. 19. f 38.
qui uenit in nomine Domini.

CAPVT XIIII.

1 Et factum est: cùm intraret Iesus
A in domum cuiusdam principis
Pharisæorum sabbatho mandu-
care panem, & ipsi obseruabant
2 eum. Et ecce homo quidam
3 hydropicus erat ante illum. Et respondens
Iesus dixit ad Legisperitos & Pharisæos, di-
4 cens: Si licet sabbatho curare? At illi tacue-
runt. Ipse uerò apprehensum sanauit eum, ac
5 dimisit. Et respondens ad illos dixit: Cuius
uestrum asinus, aut bos in puteum cadet: &
non continuo extrahet illum die sabbathi?
6 Et non poterant ad hæc respondere illi. Di-
7 cebat autem & ad inuitatos parabolam, in-
B tendens quomodo primos accubitus eligerent,
8 dicens ad illos: Cum inuitatus fueris ad nu-
ptias, non discumbas in primo loco, ne for-
9 tè honoratior te sit inuitatus ab illo: &
veniens is qui te & illum uocauit, dicat tibi:
Da huic locum: & tunc incipias cum rubo-
10 re nouissimum locum tenere. Sed cùm Prou. 25. 4. 7.
uocatus fueris, uade, recumbe in nouissimo
loco: vt cum uenerit qui te inuitauit, dicat
C tibi: Amice, ascende superius. Tunc erit tibi Matt. 23. b. 12.
11 gloria coram simul discumbentibus: quia Infra 18. c 14.
omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui
12 se humiliat, exaltabitur. Dicebat autem
& ei qui se inuitauerat: Cùm facis prandiū Tob. 4. b. 7.
aut cœnam, noli uocare amicos tuos, neque Prou. 3. a 9.
fratres tuos, neque cognatos, neque uicinos
diuites: ne forte te & ipsi reinuitent, &
13 fiat tibi retributio: sed cùm facis con-
uiuium, uoca pauperes, debiles, claudos, &
14 cæcos. & beatus eris, quia non habent re-
tribuere tibi: retribuetur enim tibi in resur-
15 rectione iustorum. Hæc cum audisset qui-
dam de simul discumbentibus, dixit illi: Bea-
tus qui *manducabit panem in regno Dei. *manducat I.
16 At ipse dixit ei: Homo quidam fecit cœ-
17 nam magnam, & vocauit multos. Et mi- Matt. 22. a. 2.
D sit seruum suum hora cœnæ dicere inuitatis,
18 vt venirent, quia iam parata sunt omnia. Et Apoc. 19. b 8.
cœperunt simul omnes excusare. Primus di-
xit ei: Villam emi, & necesse habeo exire &
19 videre illam: rogo te, habe me excusatū. Et
alter dixit: Iuga boum emi quinque, & eo
20 probare illa: rogo te, habe me excusatū. Et
alius dixit: Vxorem duxi, & ideo non possum
21 venire. Et reuersus seruus, nunciauit hæc
E domino suo. Tunc iratus paterfamilias, di-
xit seruo suo: Exi cito in plateas & vicos ci-
uitatis: & pauperes, ac debiles, & cæcos, &
22 claudos introduc huc. Et ait seruus: Domi-
ne factū est, vt imperasti: & adhuc locus est.
23 Et ait dominus seruo: Exi in vias & sepes:
& cōpelle intrare, vt impleatur domus mea.
24 Dico autem vobis, quod nemo virorum il-
lorum qui vocati sunt, gustabit cœnam meā.
25 Ibant autem turbæ multæ cum eo: & con-
26 uersus dixit ad illos: Si quis venit ad me, Matt. 10. d. 37.
F & nō odit patrem suum, & matrem, & vxo-
rem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc au-

tem

tem & animam suam: non potest meus esse
27 discipulus. ‖ Et qui non baiulat crucē suā,
& venit post me: non potest meus esse disci-
28 pulus. ‖ Quis enim ex vobis volens turrim
ædificare, *non* prius sedens, computat sum-
ptus qui necessarij sunt, si habeat ad perfi-
29 ciendum, ‖ ne posteaquàm posuerit funda-
mentum, & non potuerit perficere; omnes q
30 vident, incipiant illudere ei, ‖ dicentes, Quia
hic homo cœpit ædificare, & non potuit con-
31 summare? ‖ Aut quis Rex iturus committe-
G re bellum aduersus alium Regem, non sedēs
priùs cogitat, si possit cum decem millibus
occurrere ei, qui cum viginti millibus venit
32 ad se? ‖ alioquin adhuc illo longè agente, le-
gationem mittens, rogat ea quæ pacis sunt.
33 ‖ Sic ergo omnis ex vobis qui non renun-
ciat omnibus quæ possidet, non potest meus
34 esse discipulus. ‖ Bonum est sal. Si autē sal *
35 euanuerit: in quo condietur? ‖ Neque in ter-
ram, neque in sterquilinium vtile est, sed foras
mittetur. Qui habet aures audiendi, audiat.

Mat. 10. d. 30. et 16. d. 24. Mar. 8. d. 34.
*nónne
Mat. 5. b. 13. Mar. 9. g. 50.
*quoque

CAPVT XV.

1 ERANT autē appropinquantes
A ei publicani & peccatores, vt au
2 dirent illum. ‖ Et murmura-
bant Pharisæi & Scribæ, dicen-
tes: Quia hic peccatores reci-
3 pit, & manducat cum illis. ‖ Et ait ad illos
4 parabolam istam, dicens: ‖ Quis ex vobis
homo qui habet centum oues: & si perdide-
rit vnam ex illis, nonne dimittit nonagin-
tanouem in deserto, & vadit ad illam quæ
5 perierat, donec inueniat eam? ‖ Et cùm in-
uenerit eam, imponit in humeros suos gau
6 dens: ‖ & veniens domum, conuocat amicos
B & vicinos, dicens illis: Cōgratulamini mihi,
7 quia inueni ouem meam quæ perierat. ‖ Di-
co vobis, quòd ita gaudium erit in cœlo su-
per uno peccatore pœnitentiā agente, quam
super nonagintanouem iustis, qui non indi-
8 gent pœnitentia. ‖ Aut, quæ mulier habens
drachmas decem: si perdiderit drachmam
vnam, nonne accendit lucernam, & *euertit*
domum, & quærit diligenter, donec inue-
9 niat *? ‖ Et cum inuenerit, conuocat ami-
cas, & vicinas, dicens: Congratulamini mihi,
quia inueni drachmam, quam perdideram.
10 ‖ Ita, dico vobis, gaudium erit coram ange-
C lis Dei super vno peccatore pœnitentiam
11 agente. ‖ Ait autem: Homo quidam ha-
12 buit duos filios: ‖ & dixit adolescentior ex
illis patri: Pater, da mihi portionem sub-
stātiæ quæ me contingit. Et diuisit illis sub-
13 stantiam. ‖ Et non post multos dies, con-
gregatis omnibus adolescentior filius pere
grè profectus est in regionem longinquam:
& ibi dissipauit substantiam suam viuendo
14 luxuriosè. ‖ Et postquàm *omnia *consu
D masset*, facta est fames valida in regione il-
15 la, & ipse cœpit egere. ‖ Et abijt, & adhæsit
vni ciuium regionis illius. Et misit illum in
16 villam suam, vt pasceret porcos. ‖ Et cupie-
bat implere ventrem suum de siliquis quas
17 porci manducabant: & nemo illi dabat. ‖ In

Mat. 18. b. 12.
*euertit s.
*eam.
*dissipasset.

se autē reuersus, dixit: Quanti mercenarij * patris mei abundant panibus: ego aūt hìc fa
18 me pereo! ‖ Surgam, & ibo ad patrem meū,
& dicam ei: Pater, peccaui in cœlum & corā
19 te: ‖ iam non sum dignus vocari filius tuus:
20 fac me sicut vnum de mercenarijs tuis. ‖ Et
surgens venit ad patrem suum. Cum autem
E adhuc longè esset, vidit illum pater ipsius, &
misericordia motus est, & accurrens cecidit
21 super collum eius, & osculatus est eum. ‖ Di-
xitque ei filius. Pater, peccaui in cœlū, & co-
ram te: iam non sum dignus vocari filius
22 tuus. ‖ Dixit autem pater ad seruos suos: Ci-
tò proferte stolam primam, & induite illum,
& date annulum in manum eius, & calcea-
23 menta in pedes eius: ‖ & adducite vitulum
saginatum, & occidite, & manducemus &
24 epulemur: ‖ quia hic filius meus mortuus
F erat, & reuixit: perierat, & inuentus est. Et
25 cœperunt epulari. ‖ Erat autem filius eius
senior in agro: & cùm veniret, & appropin-
quaret domui, audiuit symphoniam & cho
26 rum: ‖ & vocauit vnum de seruis, & inter-
27 rogauit quid hæc essent. ‖ Isque dixit illi:
Frater tuus venit, & occidit pater tuus vitu-
lum saginatum, quia saluum illum recepit.
28 ‖ Indignatus est autē, & nolebat introire.
Pater ergo illius egressus, cœpit rogare illū.
29 ‖ At ille respondens, dixit patri suo: Ecce tot
G annis seruio tibi, & nunquàm mandatum
tuum præteriui, & nunquam dedisti mihi
30 hœdum, vt cum amicis meis epularer: ‖ sed
postquàm filius tuus hic, qui deuorauit sub-
stantiam suam cum meretricibus, vènit, oc-
31 cidisti illi vitulum saginatum. ‖ At ipse dixit
illi: Fili, tu semper mecum es, & omnia mea,
32 tua sunt: ‖ epulari autem & gaudere oporte-
bat, quia frater tuus hic mortuus erat, & re-
uixit: perierat, & inuentus est.

*in domo

CAPVT XVI.

1 DICEBAT autē & ad discipulos
A suos: Homo quidam erat diues
qui habebat villicum, & hic
diffamatus est apud illū, quasi
2 dissipasset bona ipsius. ‖ Et vo-
cauit illum, & ait illi: Quid hoc audio de te?
redde rationem villicationis tuæ: iam enim
3 non poteris villicare. ‖ Ait autem villicus in-
tra se: Quid faciam, quia dominus meus au-
fert à me villicationem? fodere non valeo,
4 mendicare erubesco. ‖ Scio quid faciam: vt
cùm amotus fuero à villicatione, recipiant
5 me in domos suas. ‖ Conuocatis itaq; sin-
gulis debitoribus domini sui, dicebat primo:
6 Quantum debes domino meo? ‖ At ille di-
B xit: Centum cados olei. Dixitque illi: Ac-
cipe cautionem tuā: & sede, citò scribe quin
7 quaginta. ‖ Deinde alij dixit: Tu verò quan-
tum debes? Qui ait: Centum coros tritici.
Ait illi: Accipe literas tuas, & scribe octogin-
8 ta. ‖ Et laudauit dominus villicum iniquita-
tis, quia prudēter fecisset: quia filij huius se-
culi, prudentiores filijs lucis in generatione
9 sua sunt. ‖ Et ego vobis dico: Facite vobis
amicos de mammona iniquitatis, vt cùm

defeceritis

C defeceritis,recipiant vos in æterna taberna-
10 cula.¶Qui fidelis est in minimo,& in maio-
ri fidelis est:& qui in modico iniquus est, &
11 in maiori iniquus est. ¶Si ergo in iniquo
mammona fideles non fuistis: quod verum
12 est,quis credet vobis? ¶ Et si in alieno fide-
les non fuistis: quod vestrum est, quis da-
13 bit vobis?† Nemo seruus potest duobus do-
minis seruire:aut enim vnum odiet, & alte-
rum diliget: aut vni adhærebit, & alterum
contemnet.non potestis Deo seruire, & mã-
14 monæ.¶Audiebant autem omnia hæc Pha-
risæi,qui erant auari: & deridebant illum.
15 ¶ Et ait illis: Vos estis, qui iustificatis vos
D coram hominibus: Deus autem nouit corda
vestra:quia quod hominibus altum est,abo-
16 minatio est ante Deum. ¶ † Lex & prophe-
tæ,usque ad Iohannem. ex eo regnum Dei
euangelizatur, & omnis in illud vim facit.
17 ¶†Facilius est autem, cœlum & terram præ-
terire, quàm de lege vnum apicem cadere.
18 ¶† Omnis qui dimittit vxorẽ suam, & alterã
ducit,mœchatur:& qui dimissam à viro du-
19 cit, mœchatur. ¶ Homo quidam erat diues,
E *& induebatur purpura & bysso:& epulaba-
20 tur quotidie splendidè.¶Et erat quidã men-
dicus nomine Lazarus,q iacebat ad ianuam
21 eius,ulceribus plenus: ¶ cupiens saturari de
micis, quæ cadebant de mensa diuitis *: sed
& canes ueniebant,& lingebãt ulcera eius.
22 ¶Factum est autem,ut moreretur mendicus,
& portaretur ab angelis in sinum Abrahæ.
Mortuus est autem & diues:& sepultus est in
23 inferno. ¶ Eleuans autem oculos suos cùm
esset in tormentis,vidit Abraham à longe,&
24 Lazarum in sinu eius: ¶ & ipse clamans,di-
F xit: Pater Abraham, miserere mei: & mitte
Lazarũ, ut intingat extremum digiti sui in
aquam, ut refrigeret linguam meam, quia
25 crucior in hac flamma. ¶ Et dixit illi Abra-
ham:Fili,recordare,quia recepisti bona in ui
ta tua, & Lazarus similiter mala:nunc autẽ
25 hic consolatur,tu uerò cruciaris. ¶ & in his
omnibus, inter nos & uos chaos magnum
firmatum est, ut hi qui uolunt hinc transire
ad vos,non possint; neq; inde huc trãsmea-
27 re. ¶ Et ait:Rogo ergo te pater, ut mittas
28 eum in domum patris mei: ¶ habeo enim
quinque fratres,ut testetur illis,ne & ipsi ue
29 niant in hunc locum tormentorum.¶Et ait
illi Abraham: Habent Moysen, & prophe-
30 tas:audiant illos. ¶ At ille dixit:Non,pater
G Abrahã: sed si quis ex mortuis ierit ad eos:
31 pœnitentiam agent. ¶ Ait autem illi:Si Moy
sen & prophetas nõ audiunt,neq; si quis ex
mortuis resurrexerit,credent.

CAPVT XVII.

1 ET ait ad discipulos suos:Impos-
A sibile est,ut non ueniant scan-
2 dala: uæ autem illi,per quem
ueniunt. ¶ †utilius est illi si la-
pis molaris imponatur circa col
lum eius, & proijciatur in mare, quàm ut
3 scandalizet unũ de pusillis istis. ¶ Attendite
uobis.†Si peccauerit in te frater tuus, increpa
4 pa illũ:& si pœnitẽtiã egerit,dimitte illi.¶Et
si septies in die peccauerit in te,& septies in
die cõuersus fuerit ad te,dicẽs,Pœnitet me:
5 dimitte illi.¶Et dixerunt Apostoli Domino:
6 Adauge nobis fidem. ¶ † Dixit autem Domi
B nus:Si haberetis fidem sicut granum sinapis,
& diceretis huic arbori moro, Eradicare, &
7 transplantare in mare:obediret uobis.¶Quis
autem uestrum habens seruum arantem,aut
pascentem *, qui regresso de agro dicat illi,
8 Statim transi,recumbe:¶& non dicit ei,Para
quod cœnem, & præcinge te, & ministra mi-
hi,donec manducem & bibam, & post hæc
9 tu manducabis & bibes? ¶ Nunquid gratiam
C habet seruo illi, quia fecit quæ ei imperaue
10 rat? ¶ Non puto. Sic & uos cùm feceritis
oĩa quæ præcepta sunt uobis, dicite:Serui in-
utiles sumus: quod debuimus facere, feci-
11 mus.¶Et factũ est,dum iret in Ierusalẽ,tran-
sibat per mediam Samariam & Galilæam.
12 ¶Et cùm ingrederetur quoddam castellum,
occurrerunt ei decẽ uiri leprosi,qui steterũt
13 à longe:¶& leuauerunt vocem, dicentes: Ie-
14 su præceptor,miserere nostri. ¶ Quos ut ui-
D dit,dixit:Ite,†ostendite uos sacerdotibus. Et
15 factũ est,dum irent, mundati sunt. ¶ Vnus
autem ex illis,ut uidit quia mundatus esset re
gressus est, cũ magna uoce magnificãs Deũ,
16 ¶& cecidit in faciẽ ante pedes eius, gratias
17 agens: & hic erat Samaritanus. ¶ Respon-
dens autem Iesus,dixit:Nónne decem mun-
18 dati sunt? & nouem ubi sunt? ¶ Non est in-
uentus qui rediret,& daret gloriam Deo,nisi
19 hic alienigena.¶Et ait illi: Surge,uade: quia
20 fides tua te saluum fecit.¶ Interrogatus au
tem à Pharisæis,quando uenit regnum Dei:
respondit eis, & dixit: Non venit regnum
21 Dei cum obseruatione:¶neque dicent, Ecce
hic,aut ecce illic. Ecce enim regnum Dei in-
22 tra uos est. ¶ Et ait ad discipulos suos: Ve-
E nient dies,quando desideretis uidere unum
23 diem Filij hominis: & non uidebitis. ¶ † Et
dicẽt nobis,Ecce hic,& ecce illic:Nolite ire,
24 neque sectemini. ¶ nam sicut fulgur coru-
scans de sub cœlo, in ea quæ sub cœlo sunt,
25 fulget:ita erit Filius hominis in die sua.¶Pri
mũ autẽ oportet illũ multa pati,& reproba-
26 ri à generatione hac. ¶ † Et sicut factũ est in
diebus Noë: ita erit & in diebus Filij homi-
27 nis. ¶ Edebant & bibebãt, uxores ducebant
F & dabantur ad nuptias, vsq; in diem qua in-
trauit Noë in arcam: & uenit diluuiũ, & p-
28 didit omnes. ¶ Similiter †sicut factum est in
diebus Loth: Edebant & bibebant, emebant
29 & uendebãt,plantabãt & ædificabant: ¶ qua
die autem exijt Lot à Sodomis, pluit ignẽ
30 & sulphur de cœlo,& omnes perdidit. ¶ se-
cũdum hæc erit qua die Filius hominis reue
31 labitur. ¶ In illa hora qui fuerit in tecto, &
G vasa eius in domo, ne descẽdat tollere illa,&
32 qui in agro,similiter non redeat retrò. ¶ Me
33 mores estote uxoris Lot. ¶ † Quicunque
quæsierit animã suam saluã facere, pdet illã:
34 & quicunq; perdiderit illã,uiuificabit eã.¶† Di
co uobis, † in illa nocte erunt duo in lecto
uno: unus assumetur, & alter relinquetur.

Marginal notes: Matth.6.c 24. | †Matt.11.b.12. | †Matt.5.c 18. | †Mat.5.e 32. Matt.19.b.11. 1.Cor.7.b 10. | *qui | *& nemo illi dabat. | Matt.18.a.7. Matth.9.f 42. | †Matt.18.c.21. | †Leui.19.b.17. Eccl.19.b 13. -18. | †Mat.17.c.20. | *boues. | †Leui.14.a.2. | Matt.24.b.23. Marc.13.c.21. | †Mat.24.c.37. †Gen.7.a 5. | †Gen.19.e 24. | †Sup.9.c 24. Mat.10.d 39. Mar.8.d 35.

Iohan.17. 35 ꝗ duæ erunt molentes in vnum: vna assume-
21. tur, & altera relinquetur: duo in agro: vnus
Mat.24.d 36 sumetur, & alter relinquetur. ꝗ Responden-
40. 37 tes, dicũt illi: Vbi Domine? Qui dixit illis:
1.Thes.4.d Vbicunque fuerit corpus, illuc congregabun
17. tur & aquilæ.

CAPVT XVIII.

1 DICEBAT autem & parabolam
Eccle.18.c A ad illos, quoniam oportet semper orare & non deficere, di-
2 cens: Iudex quidã erat in qua-
1.Thes.5.c dam ciuitate, qui Deum non ti-
17. 3 mebat, & hominem non reuerebatur. ꝗ Vi-
dua aũt quædã erat in ciuitate illa: & venie-
bat ad eum, dicẽs: Vindica me de aduersario
4 meo. ꝗ Et nolebat per multum tempus. Post
hæc autem dixit intra se: Et si Deum non ti-
5 meo, nec hominem reuereor: ꝗ tamen quia
B molesta est mihi hæc vidua, vindicabo illam,
6 ne in nouissimo veniens sugillet me. ꝗ Ait au
tẽ Dominus: Audite quid iudex iniquitatis
7 dicit. ꝗ Deus autem non faciet vindictã ele-
ctorum suorum clamantium ad se die ac no
8 cte: & patientiã habebit in illis? ꝗ dico vobis,
quia citò faciet vindictam illorum: Veruntа-
men Filius hominis veniens, putas, inueniet
9 fidem in terra? ꝗ Dixit autem & ad quosdã
qui in se confidebant tanquàm iusti, & asper
dicens 10 nabantur cæteros, parabolam istam ꝗ Duo
homines ascendebãt in templum, vt orarẽt:
11 vnus Pharisæus, & alter Publicanus. ꝗ Phari-
sæus stans, hæc apud se orabat: Deus, gratias
ago tibi: quia non sum sicut cæteri homi-
num: raptores, iniusti, adulteri: uelut etiã hic
12 Publicanus. ꝗ Ieiuno bis in sabbatho: decimas
13 do omnium quę possideo. ꝗ Et Publicanus à
C longè stans, nolebat nec oculos ad cœlum
leuare: sed percutiebat pectus suum, dicens:
14 Deus propitius esto mihi peccatori. ꝗ Dico
uobis, descendit hic iustificatus in domũ suã
Sap.14.b ab illo: quia omnis qui se exaltat, humiliabi
11. 15 tur: & qui se humiliat, exaltabitur. ꝗ Affere
Mat.23.b bant autem ad illum & infantes, vt eos tan-
12. geret. Quod cùm uiderent discipuli, increpa-
Mat.19.b 16 bãt illos. ꝗ Iesus aũt conuocans illos, dixit:
13. Sinite pueros uenire ad me, & nolite uetare
Mar.10.b 17 eos. talium est enim regnum Dei. ꝗ Amen
13. D dico uobis, quicunq; nõ acceperit regnũ Dei
Mat.19.c 18 sicut puer, non intrabit in illud. ꝗ Et inter-
16. rogauit eum quidam princeps, dicens: Magi-
Mar.10.b ster bone, quid faciens, uitam æternam possi-
17. 19 debo? ꝗ Dixit autem ei Iesus: Quid me di-
cis bonum? nemo bonus, nisi solus Deus.
Exo.20.b 20 ꝗ Mandata nosti: Non occides, Non mœ
13. chaberis, Non furtum facies, Non falsum te-
stimonium dices, Honora patrem tuum &
21 matrem. ꝗ Qui ait: Hęc omnia custodiui
22 à iuuentute mea. ꝗ Quo audito, Iesus ait ei:
Adhuc unum tibi deest: omnia quæcunque
habes, uende, & da pauperibus, & habebis
thesaurum in cœlo: & ueni, sequere me.
23 ꝗ His ille auditis, contristatus est: quia diues
24 erat ualde. ꝗ Videns autem Iesus illum tristẽ
E factum, dixit: Quàm difficilè, qui pecunias
25 habent, in regnum Dei intrabunt! ꝗ Facilius
est enim, camelum per foramen acus trãsire,
26 quàm diuitem intrare in regnum Dei. ꝗ Et
dixerunt qui audiebant: Et quis potest sal-
27 uus fieri? ꝗ Ait illis: Quæ impossibilia sunt
28 apud hões, possibilia sunt apud Deum. ꝗ Ait
autem Petrus: Ecce, nos dimisimus omnia,
29 & secuti sumus te. ꝗ Qui dixit eis: Amen
dico uobis, nemo est qui reliquit domum,
aut parentes, aut fratres, aut uxorem, aut
30 filios propter regnum Dei, ꝗ & non recipiat
multa plura in hoc tpe, & in seculo uenturo
31 uitam æternam. ꝗ Assumpsit autem Iesus Mat.20.
F duodecim, & ait illis: Ecce ascendimus Iero- b.17.
solymam, & consummabuntur omnia quæ Mar.10.b
scripta sunt per prophetas de Filio hominis. 17.
32 ꝗ Tradetur enim Gentibus, & illudetur, & fla Mar.10.c
33 gellabitur, & conspuetur: ꝗ & postquam fla- 33.
gellauerint, occident eum: & tertia die resur
34 get. ꝗ Et ipsi nihil horum intellexerunt, &
erat verbum istud absconditum ab eis: & nõ
35 intelligebant quæ dicebantur. ꝗ Factum est Mat.20.
autem, cùm appropinquaret Iericho, cæcus d.29.
36 quidam sedebat secus viam, mendicans. ꝗ Et Mar.10.g
G cùm audiret turbam prætereuntem, interro- 46.
37 gabat quid hoc esset. ꝗ Dixerunt autem ei, quòd
38 Iesus Nazarenus transiret. ꝗ Et clamauit, di-
39 cens: Iesu fili Dauid, miserere mei. ꝗ Et qui
præibant, increpabant eũ, vt taceret. Ipse ue-
rò multò magis clamabat: Fili Dauid, mise-
40 rere mei. ꝗ Stans autem Iesus, iussit illum
41 adduci ad se. ꝗ Et cùm appropinquasset, in-
terrogauit illum, dicens: Quid tibi vis faciã?
42 At ille dixit: Domine, vt videam. ꝗ Et Ie-
sus dixit illi: Respice: fides tua te saluum fe
43 cit. ꝗ Et confestim vidit, & sequebatur illum
magnificans Deum. Et omnis plebs, vt vidit,
dedit laudem Deo.

CAPVT XIX.

1 ET ingressus, perambulabat Ieri-
A cho. ꝗ Et ecce vir nomine Za-
2 chæus: & hic princeps erat pu-
3 blicanorũ, & ipse diues: ꝗ & q̃-
rebat videre Iesum quis esset: &
non poterat præ turba, quia statura pusillus
4 erat. ꝗ Et præcurrens, ascendit in arborem
sycomorum, ut videret eum: quia inde erat
5 transiturus. ꝗ Et cùm venisset ad locum,
suspiciens Iesus, vidit illum, & dixit ad eum:
Zachæe, festinans descende: quia hodie in
6 domo tua oportet me manere. ꝗ Et festinãs
7 descendit, & excepit illum gaudens. ꝗ Et
cùm viderent omnes, murmurabant, dicen-
tes, quòd ad hominem peccatorem diuertis-
8 set. ꝗ Stans autem Zachæus, dixit ad *Domi *Iesu
B num: Ecce dimidium bonorum meorũ, Do
mine, do pauperibus: & si quid aliquem de-
9 fraudaui, reddo quadruplum. ꝗ Ait Iesus ad
eum: Quia hodie salus domui huic facta est:
10 eò quòd & ipse filius sit Abrahæ. ꝗ Venit Mat.18.b
enim Filius hominis quærere & saluũ facere 11.
11 quod perierat. ꝗ Hęc illis audiẽtibus adijciẽs, di
xit parabolam, eò quòd esset prope Ierusalẽ, &
quia existimarent quòd confestim regnum
12 Dei manifestaretur. ꝗ Dixit ergo: Homo Mat.25.b
C quidam nobilis abijt in regionem lõginquã 14.

13 accipere sibi regnum, & reuerti. ¶ Vocatis
autē decem seruis suis, dedit eis decē mnas.
14 & ait ad illos Negociamini dum venio. ¶ Ci-
ues autem eius oderant eum: & miserunt le-
gationem post illum, dicentes: Nolumus
15 hunc regnare super nos. ¶ Et factum est vt
rediret accepto regno: & iussit vocari seruos
quibus dedit pecuniam: vt sciret quantum
16 quisque negociatus esset. ¶ Venit autem pri-
mus, dicens: Domine, mna tua decē mnas
17 acquisiuit. ¶ Et ait illi: Euge bone serue, qa
D in modico fuisti fidelis, eris potestatē habēs
18 super decem ciuitates. ¶ Et alter venit, di-
19 cens: Dñe, mna tua fecit quinque mnas. ¶ Et
huic ait: Et tu esto super quinque ciuitates.
20 ¶ Et alter venit, dicens: Domine, ecce mna
21 tua quam habui repositam in sudario: ¶ Ti-
mui enim te, quia homo austerus es: tollis
quod non posuisti, & metis quod non semi-
22 nasti. ¶ Dicit ei: De ore tuo te iudico ser-
ue nequam. Sciebas, quod ego homo auste-
rus sum, tollens quod non posui, & metens
23 quod non seminaui: ¶ & quare non de-
disti pecuniam meam ad mensam, & ego ve-
24 niēs, cum vsuris vtique exegissem illam? ¶ Et
astantibus dixit: Auferte ab illo mnam, & da
25 te illi qui decē mnas habet. ¶ ‖ Et dixerunt ei
26 Domine, habet decem mnas. ¶ ‖ Dico autem
vobis, quia omni habenti dabitur*: ab eo au-
tem qui non habet, & quod habet auferetur
27 ab eo. ¶ Verumtamē inimicos meos illos, qui
noluerunt me regnare sup se, adducite huc,
28 & interficite ante me. ¶ ¶ Et his dictis, præ-
29 cedebat ascendens Ierosolymam. ¶ Et factū
E est, ‖ cum appropinquasset ad Beth-phage &
Beth-aniā ad Montē qui vocatur oliueti, mi-
30 sit duos discipulos suos, dicens: Ite in castel-
lum quod contra* est: in quod introeūtes, in
uenietis pullum asinæ alligatum, cui nemo
vnquam hominū sedit: soluite illū, & addu-
31 cite. ¶ Et si quis vos interrogauerit, Quare
soluitis? sic dicetis ei: Quia Dominus operā
32 eius desyderat. ¶ Abierunt autem qui missi
erant: & inuenerunt sicut dixit illis stantē
33 pullum. ¶ Soluentibus autem illis pullum,
dixerunt domini eius ad illos: Quid soluitis
34 pullum? ¶ At illi dixerunt: Quia Dominus
35 eum necessarium habet. ¶ ‖ Et duxerunt illū
F ad Iesum: Et iactantes vestimenta sua supra
36 pullum, imposuerunt Iesum. ¶ Euntē au-
tem illo substernebant vestimenta sua in via.
37 ¶ Et cùm appropinquaret iam ad descensum
Montis-oliueti, cœperunt oēs turbę *descen
dentium* gaudentes laudare Deum voce ma
gna, super oībus quas viderant virtutibus,
38 ¶ dicentes: Benedictus qui venit Rex in noīe
39 Dñi, pax in cœlo, & gloria in excelsis. ¶ Et
quidam Pharisæorum de turbis, dixerunt ad
40 illū. Magister, increpa discipulos tuos ¶ Qui-
bus ipse ait: Dico vobis, quia si hi tacuerint,
41 lapides clamabunt. ¶ Et vt appropinquauit,
42 videns ciuitatē, fleuit super illā, dicēs: ¶ Quia
si cognouisses & tu, & quidē in hac die tua,
G quę ad pacem tibi: nunc aūt abscondita sunt
43 ab oculis tuis ¶ Quia venient dies in te: &
circundabunt te inimici tui vallo, & circun-

‖Sup. 8.c. 18. Mat. 13.b 12. 25.c 29. Marc. 4.c 25. *et abundabit: ‖Mat. 21. a.1. ‖Mar. 11. a.1. *vos

Iohan. 12. b.14.

*discipulorum 5.

44 dabunt te, & coangustabunt te vndiq;, ¶ &
ad terram prosternēt te, & filios tuos qui in
te sunt. ‖ & non relinquent in te lapidem su
per lapidem: eò quòd non cognoueris tps vi-
45 sitationis tuę. ¶ Et ingressus in templum, cœ
46 pit eijcere vendentes in illo, & emētes, ¶ di-
cens illis: Scriptum est, ‖ Quia domus mea,
domus orationis est: ‖ Vos autem fecistis il-
47 lam speluncam latronum. ¶ Et erat docens
quotidie in templo. Principes aūt sacerdotū
& Scribę & principes plebis quærebāt illū p-
48 dere: ¶ & non inueniebant quid facerēt illi.
Omnis.n.populus suspēsus erat audiēs illū.

CAPVT XX.

1 A ET factum est: in vna dierum do-
cente illo populum in templo
& euangelizante, conuenerunt
principes sacerdotum & Scribæ
2 cum senioribus, ¶ & aiunt,
dicentes ad illum: Dic nobis, in qua potestate
hæc facis? aut: Quis est qui dedit tibi hanc
3 potestatem? ¶ Respondens autem Iesus, di-
xit ad illos: Interrogabo vos & ego vnum
4 verbum. Respondete mihi: ¶ Baptismus
Iohannis, de cœlo erat, an ex hominibus?
5 ¶ At illi cogitabant intra se, dicentes: Quia si
dixerimus, De cœlo, dicet, Quare ergo non
6 credidistis illi? ¶ Si autem dixerimus, Ex ho-
minibus, plebs vniuersa lapidabit nos: certi
7 sunt enim Iohannem prophetam esse. ¶ Et
8 responderunt se nescire vnde esset. ¶ Et Iesus
ait illis: Neque ego dico vobis in qua pote-
9 state hæc facio. ¶ Cœpit autem dicere ad ple
B bem parabolam hanc: ‖ Homo * plantauit
vineam, & locauit eam colonis: & ipse pere-
10 gre fuit multis temporibus. ¶ Et in tempo-
re * misit ad cultores seruum, vt de fructu
vineæ darent illi. Qui cæsum dimiserunt eū
11 inanem. ¶ Et addidit alterum seruum mit-
tere. Illi autem hunc quoque cædentes & af
ficientes contumelia, dimiserunt inanem.
12 ¶ Et addidit tertium mittere: qui & illum
13 vulnerantes eiecerunt. ¶ Dixit autem domi-
nus vineæ: Quid faciam? mittā filium meum
dilectum: forsitan cùm hunc viderint, vere-
14 buntur. ¶ Quē cùm vidissent coloni, cogita-
C uerunt intra se, dicentes: Hic est hæres, occi-
15 damus illum, vt nostra fiat hæreditas. ¶ Et
eiectum illum extra vineam, occiderunt.
16 Quid ergo faciet illis dominus vineæ? ¶ ve-
niet, & perdet colonos istos, & dabit vineam
17 alijs Quo audito, dixerunt illi: Absit. ¶ Ille
autem aspiciens eos, ait: Quid est ergo hoc
quod scriptum est, ‖ Lapidem quem reproba
uerunt ædificantes, hic factus est in caput
18 anguli? ¶ Omnis qui ceciderit super illum
lapidem, conquassabitur: super quem autem
19 ceciderit, comminuet illum. ¶ Et quære-
bant principes sacerdotum & Scribę mittere
in illum manus illa hora: & timuerunt po-
pulum, cognouerunt enim quòd ad ipsos di
20 xerit similitudinē hāc ¶ ‖ Et obseruātes, mi
D serunt insidiatores qui se iustos simularēt:
vt caperent eum in sermone, * & traderent
21 illum principatui & potestati præsidis ¶ Et
interro-

‖Mat. 24. a. 2. Mar. 13. a. 2.

Inf 21.a.6 ‖Matt. 21. b.13. Marc. 11. b. 17. ‖Isa. 56.c.7 Iere. 7. b. 11.

Matt. 21. b.23. Marc. 11. d.27.

‖Mat. 21. c.33. Mar. 12. a. 1. ‖Isa. 5.a.1 Iere. 2. d. 21. * quidam. * vindemiæ 6.

‖Psal. 117. c. 22. Act. 4. b. 11. Rom. 9.g. 33. 1. Pet. 2. b.8. Isai. 28. d. 16. Mat. 21. d. 42. ‖Mat. 22. b.15 Mar. 12. b. 13 * vt 26.

36 oës qui sedēt super faciē oîs terræ. Vigilate
itaq; omni tpe orantes, vt digni habeamini
fugere ista oîa q̄ futura sunt & stare ante Fi
37 lium hoîs. Erat aūt diebus docens in tēplo:
noctibus vero exiēs, morabatur in Mōte qui
38 vocatur Oliueti. Et omnis populus *manicabat* ad eum in templo audire eum.

mane ibat. mane accelerabat.

CAPVT XXII.

Mat. 26 a 2. Mar. 14. a 1. Mat. 26. b 14. Mar. 14. b 10.

1 APPROPINQVABAT autē dies
A festus Azymorū, q dicitur Pas-
2 cha: & quærebant principes Sa-
cerdotū & Scribæ, quomodo eū
interficerent: timebāt vero ple-
3 bem. Intrauit autem satanas in Iudā, qui
cognominabatur Iscariotes, vnum de duode
4 cim: & abijt, & locutus est cum principibus
sacerdotum & magistratibus, quemadmodū
5 illum traderet eis. Et gauisi sunt, & pacti
6 sunt pecuniam illi dare. Et spopondit. Et
quærebat opportunitatem, vt traderet illum
7 sine turbis. Venit autem dies Azymo-
8 rū, in qua necesse erat occidi Pascha. Et mi-
B sit Petrū & Iohannem, dicens: Euntes parate
9 nobis Pascha, vt manducemus. At illi dixe-
10 runt: Vbi vis paremus? Et dixit ad eos: Ecce,
introeuntibus vobis in ciuitatē, occurret vo-
bis homo *amphorā aquæ portans: sequimi-
11 ni eum in domū in quā intrat, & dicetis pa-
trifamiliàs domus: Dicit tibi Magister, Vbi
est diuersoriū, vbi Pascha cū discipulis meis
12 manducē? Et ipse ostendet vobis cœnacu-
13 lum magnū stratum: & ibi parate. Euntes au
tem inuenerunt sicut dixit illis: & paraue-
14 runt Pascha. Et cum facta esset hora, discu
15 buit, & duodecim Apostoli cum eo. Et ait il
lis: Desyderio desyderaui hoc Pascha mādu-
16 care vobiscū, antequàm patiar. Dico enim
vobis, quia ex hoc non manducabo illud, do
17 nec impleatur in regno Dei. Et accepto ca-
lice, gratias egit, & dixit: Accipite, & diuidi-
18 te inter vos. Dico enim vobis, quòd non
bibam de generatione vitis, donec regnum
19 Dei ueniat. Et accepto pane, gratias egit,
& fregit: & dedit eis, dicens: Hoc est corpus
meum, quod pro vobis datur. hoc facite in
20 meam commemorationem. Similiter &
calicem, postquàm cœnauit, dicens: Hic
est calix nouum testamentum in sanguine
21 meo, qui pro vobis fundetur. Veruntamen ecce manus tradentis me, mecum est in
22 mensa. Et quidem Filius hominis secun-
C dum quod definitum est, vadit: veruntamen
23 væ homini illi per quem *tradetur*. Et ip-
si cœperunt quærere inter se, quis esset ex
24 eis qui hoc facturus esset. Facta est au-
tem & contentio inter eos, quis eorum vi-
25 deretur esse maior. Dixit autem eis: Re-
ges Gentium dominantur eorum: & qui po-
testatem habent super eos, benefici vocan-
26 tur. Vos autem non sic: sed qui maior
est in uobis, fiat sicut *iunior*: & qui præ-
27 cessor est, sicut ministrator. Nam quis
maior est, qui recūbit, an qui ministrat? nónne qui recumbit? Ego autem in medio ve-
28 strū sum, sicut qui ministrat: vos autē estis

** quidam*

Mat. 26 b 17. Mar. 14. b 12. Mat. 26. b 20. Mar. 14. b 17. 1. Co. 11. e 24. Mat. 26. b 21. Mar. 14. c 20. Ioan. 13. b 18. Psa. 40. b 10. tradetur. Mat. 20. d 25. Mar. 10. f 42. minor.

qui permansistis mecum in tentationibus
29 meis. Et ego dispono uobis, sicut disposuit
30 mihi Pater meus, regnum: vt edatis & bi-
batis super mensam meam in regno meo, &
sedeatis super thronos iudicantes duodecim
31 tribus Israël. Ait autem Dominus: Si-
D mon, Simon, ecce satanas expetiuit vos, vt
32 cribraret sicut triticum: ego autem rogaui
pro te, vt nō deficiat fides tua: & tu aliquan-
33 do conuersus, confirma fratres tuos. Qui
dixit ei: Dn̄e, tecum paratus sum & in carce
34 rē & in mortem ire. Et ille dixit. Dico ti-
bi Petre, non cantabit hodie gallus, donec
35 ter abneges nosse me. Et dixit eis: Quando
misi vos sine sacculo, & pera, & calceamē-
tis: nunquid aliquid defuit vobis? At illi dixe
36 runt, Nihil. Dixit ergo eis: Sed nunc qui
habet sacculum, tollat similiter & peram:
& qui non habet, vendat tunicam suam, &
37 emat gladium. Dico enim vobis, quoniam
adhuc hoc quod scriptum est, oportet im-
pleri in me: Et cum iniquis deputatus est.
38 Etenim ea quæ sunt de me, finē habent. At
illi dixerunt: Domine, ecce duo gladij hic. At
36 illi dixit eis: Satis est. Et egressus ibat sm
consuetudinem in Montem-oliuarum. Secu
40 ti sunt autem illum & discipuli. Et cùm
E peruenisset ad locū, dixit illis: Orate, ne in-
41 tretis in tentationem. Et ipse auulsus est
ab eis quātū iactus est lapidis; & positis geni-
42 bus, orabat, dicens: Pater, si vis, transfer
calicem istum à me: Veruntamen non mea
43 voluntas, sed tua fiat. Apparuit autem il-
li angelus de cœlo, confortans eum. Et fa-
44 ctus in agonia, prolixius orabat. Et factus
est sudor eius sicut guttæ sanguinis decurren
45 tis in terram. Et cum surrexisset ab oratio-
ne, & venisset ad discipulos suos, inuenit
46 eos dormientes præ tristitia. Et ait illis:
Quid dormitis? surgite, orate, ne intretis in
47 tentationem. Adhuc eo loquente, ecce
turba: & qui vocabatur Iudas, vnus de
duodecim, antecedebat eos, & appropin-
48 quauit Iesu, vt oscularetur eum. Iesus autē
dixit illi: Iuda, osculo Filiū hominis tradis?
49 Videntes autem hi qui circa ipsum erant,
quod futurum erat, dixerunt ei: Domine, si
50 percutimus in gladio? Et percussit unus
ex illis seruum principis sacerdotum: & am
51 putauit auriculam eius dexteram. Respon-
F dens autem Iesus, ait: Sinite vsque huc. Et
cùm tetigisset auriculam eius, sanauit eum.
52 Dixit autē Iesus ad eos qui venerāt ad se,
principes sacerdotum & magistratus tēpli,
& seniores: Quasi ad latronem existis cum
53 gladijs & fustibus? Cùm quotidie vobiscum
fuerim in templo, non extendistis manus in
me: sed hæc est hora vestra, & potestas tene-
54 brarum. Comprehendentes autem eum,
duxerunt ad domum principis sacerdotum:
55 Petrus verò sequebatur à longe. Accenso
autem igne in medio atrij, & circunsedenti-
56 bus illis, erat Petrus in medio eorū. Quem
cùm vidisset ancilla quædam sedentem ad
lumen, & eum fuisset intuita, dixit: Et hic
57 cū illo erat. At ille negauit eum, dicens:

Simon Simon. Mat. 26 34. Mar. 14 30. Mat. 10. 9. Isa. 53. d 12. Matt 26 d. 36. Mar. 14. 32. Ioan. 18. 1. Mat. 26. 39. Mar. 14. 35. Mat. 26. 47. Mar. 14. 43. Ioan. 18. 3. Mat. 26. f 57. Mar. 14. f 53. Iohan. 18. c. 12. c. 24. Mat. 26. g 69.

Mulier

58 Mulier, non noui illum. ¶ Et post pusillum
alius videns eũ, dixit: Et tu de illis es. Petrus
59 verò ait: O homo, non sum. ¶ Et interuallo
facto quasi horæ unius, alius quidam affir
mabat, dicens: Verè & hic cum illo erat. nã
60 & Galilæus est. ¶ Et ait Petrus: Homo, nescio
G quid dicis. Et cõtinuò adhuc illo loquente,
61 cantauit gallus. ¶ Et conuersus Dominus
respexit Petrum. Et recordatus est Petrus
verbi Domini, sicut dixerat: Quia prius
62 quàm gallus cantet, ter me negabis. ¶ Et
63 egressus foras Petrus, fleuit amarè. ¶ Et viri
qui tenebant ᵇillumᵇ, illudebant ei, cæden-
64 tes. ¶ Et velauerunt eum, & percutiebant
faciem eius: & interrogabant eum, dicentes:
65 Prophetiza, quis est qui te percussit? ¶ Et
alia multa blasphemantes dicebant in eum.
66 ¶ Et vt factus est dies, conuenerunt senio-
res plebis & principes sacerdotum & Scri-
bæ, & duxerunt illum in concilium suum,
67 dicentes: ¶ Si tu es Christus, dic nobis. Et
ait illis: Si vobis dixero, non credetis mihi.
68 ¶ Si autem & interrogauero, non responde-
69 bitis mihi, neque dimittetis. ¶ Ex hoc au-
tem erit Filius hominis sedens à dextris vir-
70 tutis Dei. ¶ Dixerunt autem omnes: Tu ergo
es filius Dei? Qui ait: Vos dicitis, quia ego
71 sum. ¶ At illi dixerunt: Quid adhuc desi
deramus testimonium? ipsi enim audiui-
mus de ore eius.

Mar. 14.g 66. Iohan. 18. c. 25. Mat. 26 g. 73. Mar. 14. g 70. Ioh. 18. c 26. Mat. 26. c 34. Mar. 14. c 30. Iohan. 13. d. 38. ᵇIesum Mat. 27. a 1 Mar. 15. a 1. Iohan. 18. c 28.

CAPVT XXIII.

1 ET surgens omnis multitudo eo-
A rum, duxerunt illum ad Pila-
2 tum. ¶ Cœperunt autem illum
accusare, dicentes: Hunc in-
uenimus subuertentem gentem
nostram, & prohibentem tributa dari Cæsa
3 ri, & dicẽtem se Christum regem esse. ¶ Pila-
tus autem interrogauit eum, dicens: Tu es
rex Iudæorum? At ille respondens, ait: Tu di-
4 cis. ¶ Ait autem Pilatus ad principes sacerdo
tum & turbas: Nihil inuenio causæ in hoc ho
5 mine. ¶ At illi inualescebant, dicentes: ᶜCom-
mouetᶜ populũ, docẽs p vniuersam Iudæã, in-
6 cipiẽs à Galilæa vsq; huc. ¶ Pilatus autem au
diens Galilæam, interrogauit, si homo Gali-
7 læus esset. ¶ Et vt cognouit, q de Herodis po-
testate esset, remisit eum ad Herodem, qui &
8 ipse Ierosolymis erat illis diebus. ¶ Herodes
autem uiso Iesu, gauisus est valde: erat enim
B cupiens ex multo tempore videre eum, eò
quod audiret multa de eo, & sperabat signũ
9 aliquod videre ab eo fieri. ¶ Interrogabat au
tem eum multis sermonibus. At ipse nihil
10 illi respondebat. ¶ Stabant autem principes
sacerdotum & Scribæ constanter accusantes
11 eum. ¶ Spreuit autem illum Herodes cum
exercitu suo: & illusit indutum veste alba, &
12 remisit ad Pilatum. ¶ Et facti sunt amici He
C rodes & Pilatus in ipsa die: nam anteà ini-
13 mici erant adinuicem. ¶ Pilatus autem con-
uocatis principibus sacerdotum, & magistra
14 tibus, & plebe, ¶ dixit ad illos: Obtulistis mi-
hi hunc hominem, quasi auertentem popu-
lum; & ecce ego coram vobis interrogans,
nullam causam inueni in homine isto ex
15 his in quibus eum accusatis. ¶ Sed neque
Herodes. nam remisi vos ad illum: & ecce,
16 nihil dignum morte actum est ei. ¶ Emen-
17 datum ergo illum dimittam. ¶ Necesse autẽ
habebat dimittere eis per diem festum
18 vnum. ¶ Exclamauit autem simul vniuer-
sa turba, dicens: Tolle hunc, & dimitte
19 nobis Barabbam, ¶ qui erat propter seditio-
nem quandam factam in ciuitate & homici
20 dium, missus in carcerem. ¶ Iterum autem
Pilatus loquutus est ad eos, volens dimitte-
21 re Iesum. ¶ At illi succlamabant, dicentes:
22 Crucifige, crucifige eum. ¶ Ille autem tertiò
dixit ad illos: Quid enim mali fecit iste?
nullam causam mortis inuenio in eo. cor-
23 ripiam ergo illum, & dimittam. ¶ At illi in-
D stabant vocibus magnis postulantes, vt cru-
cifigeretur: & inualescebant voces eorum.
24 ¶ Et Pilatus adiudicauit fieri petitionem eo
25 rum. ¶ Dimisit autem illis eum qui propter
homicidiũ, & seditionem missus fuerat in
carcerem, quem petebant: Iesum verò tradi-
26 dit voluntati eorum. ¶ Et cùm ducerent
eum, apprehenderunt Simónem quendã Cy-
renensem venientẽ de villa: & imposuerũt
27 illi crucem portare post Iesum. ¶ Sequebat
aũt illum multa turba populi & mulierum:
quæ plangebant & lamentabantur eum.
28 ¶ Conuersus autem ad illas Iesus, dixit: Fi-
liæ Ierusalẽ, nolite flere sup me: sed super vos
29 ipsas flete, & super filios vestros. ¶ Qm ecce,
venient dies, in quibus dicent: Beatæ steriles,
& ventres qui non genuerunt, & ubera quæ
30 non lactauerunt. ¶ Tunc incipient dicere
E montibus: Cadite super nos: & collibus,
31 Operite nos. ¶ Quia si in viridi ligno hæc fa-
32 ciunt: in arido quid fiet? ¶ Ducebantur autẽ
& alij duo nequam cũ eo, ut interficerẽtur.
33 ¶ Et postquam uenerunt in locum, qui vo-
catur Caluariæ, ibi crucifixerunt eum: & la-
trones, unum à dextris, & alterum à sini-
34 stris. ¶ Iesus autem dicebat: Pater dimit-
te illis, non enim sciunt quid faciunt. Diui-
dentes verò uestimenta eius, miserũt sortes.
35 ¶ Et stabat populus ᵈexpectansᵈ, & deride-
bant eum principes cum eis, dicentes: Alios
saluos fecit, se saluum faciat, si hic est Chri
36 stus, Dei electus. ¶ Illudebant autem ei & mi
37 lites accedentes, & acetũ offerentes ei*, ¶ di-
centes: Si tu es rex Iudæorum, saluum te fac.
38 ¶ Erat autem & superscriptio scripta super
F eum literis Græcis, & Latinis, & Hebraicis:
39 HIC EST REX IVDAEORVM. ¶ Vnus aũt de
his q pendebãt latronibus, blasphemabat eũ,
dicens: Si tu es Christus, saluum fac temetip-
40 sum, & nos. ¶ Respondens autem alter, in-
crepabat eum, dicens: Neque tu times Deum,
41 quòd in eadem damnatione es. ¶ Et nos qui-
dem iustè: nam digna factis recipimus: hic
42 uerò nihil mali gessit. ¶ Et dicebat ad Iesum:
Domine, memento mei, cùm ueneris in re-
43 gnum tuum. ¶ Et dixit illi Iesus: Amen dico
44 tibi: Hodie mecum eris in paradiso. Erat
autem ferè hora sexta: & tenebræ factæ sunt
in uniuersam terram usque in horam nonã.

Mat. 27. a 2. Mat. 22. b 21. Mar. 12. b 17. Mat. 27. b 11. Mar. 15. a 2. Iohã. 18. f 33. ᶜCommouet

Iohan. 18. g. 38. 19. a 4. Mat. 27. c. 23. Mar. 15. b 14. Matt. 27. d. 32. Mar. 15. b 21. Isaia. 2. d 19. Osee 10. b 8. Apo 6. d 16. 9. a. 6 Mat. 27. d. 35. Marc. 15. b. 24. Iohan. 19. c. 17. ᵈSpectans. * & 13.

Et obscuratus

45 ¶Et obſcuratus eſt Sol: & velum templi ſciſ-
46 ſum eſt medium. ¶ Et clamans voce magna
Ieſus, ait: ¶ Pater, in manus tuas commendo *¶ Pſalm. 3.*
ſpiritum meum. Et hæc dicens, expirauit. *a.6.*
47 ¶ Videns autem Centurio quod factum fue-
G rat, glorificauit Deum, dicẽs: Verè hic homo
48 iuſtus erat. ¶ Et omnis turba eorum qui ſi-
mul aderant ad ſpectaculũ iſtud, & videbant
quæ fiebant; percutientes pectora ſua, reuer
49 tebantur. ¶ Stabant autem omnes noti eius
à longe: & mulieres quæ ſecutæ eum erant
50 à Galilæa hæc uidentes. ¶ ¶ Et ecce uir no- *¶ Mat. 27.*
mine Ioſeph, q erat decurio, uir bonus & iu *g.57.*
51 ſtus, ¶ hic non conſenſerat conſilio & acti- *Mar. 15. g.*
bus eorum, ab Arimathæa ciuitate Iudææ, *43.*
52 qui expectabat & ipſe regnum Dei. ¶ Hic ac- *Iohan. 19.*
53 ceſſit ad Pilatũ, & petijt corpus Ieſu: ¶ & de *g.38.*
poſitum inuoluit ſindone, & poſuit eum in
monumento exciſo, in quo nondum quiſ-
54 quam poſitus fuerat. ¶ Et dies erat para-
55 ſceues, & ſabbathum illuceſcebant. ¶ Sub-
ſequutæ autem mulieres quæ cum eo ve-
nerant de Galilęa, uiderunt monumentum,
& quemadmodũ poſitum erat corpus eius.
56 ¶ Et reuertentes parauerunt aromata & un-
guẽta: & ſabbatho quidem ſiluerunt ſecun-
dum mandatum.

CAPVT XXIIII

1
A VNA autẽ ſabbathi ualde dilucu- *Matt. 28.*
lo uenerunt ad monumentum, *a.1.*
portantes quę parauerant aro-
2 mata. ¶ & inuenerunt lapidẽ re- *Marc. 16.*
uolutũ à monumẽto. ¶ Et ingreſ- *a.2.*
ſæ, non inuenerunt corpus Domini Ieſu. *Iohan. 20.*
4 ¶ Et factum eſt: dum mente conſternatæ eſ- *a.1.*
ſent de iſto, ecce duo uiri ſteterunt ſecus il-
5 las in ueſte fulgenti. ¶ Cum timerent autem,
& declinarent uultum in terram, dixerunt
ad illas: Quid quæritis uiuentem cum mor-
6 tuis? ¶ non eſt hic, ſed ſurrexit. recordami-
ni qualiter loquutus eſt uobis, cùm adhuc in
7 Galilæa eſſet, ¶ dicens: ¶ Quia oportet Filiũ *¶ Mat. 16.*
hominis tradi in manus hominum pecca- *e.21. & 17.*
torum, & crucifigi: & die tertia reſurge- *c.13.*
8 re. ¶ Et recordatæ ſunt uerborum eius. ¶ Et *Mar. 9. e.*
9 regreſſæ à monumento, nũciauerunt hæc om *31.*
B nia illis undecim, & cæteris omnibus. *Supra. 9. c.*
10 ¶ Erat autem Maria Magdalene, & Iohanna, *20.*
& Maria Iacobi, & cæteræ quæ cum eis erãt,
11 quę dicebant ad Apoſtolos hæc. ¶ Et uiſa
ſunt ante illos ſicut deliramentum uerba
12 iſta, & non crediderunt illis. ¶ Petrus autẽ
ſurgens cucurrit ad monumentum: & pro-
cumbens uidit linteamina ſola poſita, &
13 abijt ſecum mirãs quid factum fuerat. ¶ ¶ Et *¶ Mar. 16.*
ecce duo ex illis ibant ipſa die in caſtellum *b.12.*
quod erat in ſpacio ſtadiorũ ſexaginta ab Ie
14 ruſalem, nomine Emmaus. ¶ Et ipſi loque-
bantur adinuicem de his omnibus quæ acci-
15 derant. ¶ Et factum eſt: dum fabularentur,
C & ſecum quærerent, & ipſe Ieſus appropin-
16 quans ibat cum illis. ¶ oculi autem illorũ te
17 nebãtur, ne eũ agnoſcerent. ¶ Et ait ad illos:
Qui ſunt hi ſermones quos confertis ad inui
18 cem ambulantes, & eſtis triſtes? Et reſpõ-
dens unus, cui nomen Cleophas, dixit ei: Tu
ſolus peregrinus es in Ieruſalem, & non co-
gnouiſti quæ facta ſunt in illa his diebus?
19 Quibus ille dixit: Quæ? ¶ Et dixerunt: De
Ieſu Nazareno, qui fuit uir propheta, potens
in opere & ſermone coram Deo & omni po-
20 pulo. ¶ Et quomodo eum tradiderunt ſummi
ſacerdotes & principes noſtri in damnationẽ
21 mortis, & crucifixerunt eum. ¶ Nos autem
ſperabamus, quia ipſe eſſet redẽpturus Iſraël:
& nunc ſuper hæc omnia, tertia dies eſt ho-
22 die, quòd hæc facta ſunt. ¶ Sed & mulieres
quædam ex noſtris, terruerunt nos, quæ an-
23 te lucem fuerunt ad monumentum; ¶ & nõ
inuento corpore eius, venerunt, dicentes ſe
etiam viſionem angelorum vidiſſe. qui di-
24 cunt eum viuere. ¶ Et abierunt quidam ex
noſtris ad monumentum: & ita inuenerunt,
ſicut mulieres dixerunt: ipſum uero non in
25 uenerunt. ¶ Et ipſe dixit ad eos: O ſtulti,
& tardi corde ad credendum in omnibus quę
26 loquuti ſunt Prophetæ. ¶ Nónne hæc opor-
tuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam
27 ſuam? ¶ Et incipiens à Moyſe & omnibus
Prophetis, interpretabatur illis in omnibus
28 ſcripturis quæ de ipſo erant. ¶ Et appropin-
quauerunt caſtello quo ibant: & ipſe ſe fin-
29 xit longius ire. ¶ Et coegerunt illum, dicen-
E tes: Mane nobiſcum, quoniam aduesperaſ-
cit, & inclinata eſt iam dies. Et intrauit cũ
30 illis. ¶ Et factum eſt, dum recumberet cum
eis, accepit panem, & benedixit, ac fregit, &
31 porrigebat illis. ¶ Et aperti ſunt oculi eorũ,
& cognouerunt eum: & ipſe euanuit ex ocu-
32 lis eorum. ¶ Et dixerũt adinuicem: Nonne
cor noſtrum ardẽs erat in nobis, dũ loque-
33 retur in via, & aperiret nobis ſcripturas? ¶ Et
ſurgentes eadem hora regreſſi ſunt in Ieruſa
lem: & inuenerunt congregatos undecim,
34 & eos qui cum illis erant, ¶ dicentes: Quod
ſurrexit Dominus verè, & apparuit Simo-
35 ni. ¶ Et ipſi narrabant quæ geſta erant in
via: & quomodo cognouerũt eum in fractio
36 ne panis. ¶ ¶ Dum autẽ hæc loquuntur, ſtetit *¶ Mar. 16.*
Ieſus in medio eorum, & dixit eis: Pax vo- *c.14.*
37 bis: ego ſum, nolite timere. ¶ Conturbati ve- *Iohan. 20.*
rò & conterriti, exiſtimabant ſe ſpiritum vi- *c.19.*
38 dere. ¶ Et dixit eis: Quid turbati eſtis, & cogi
39 tationes aſcendunt in corda veſtra? ¶ Videte
manus meas, & pedes, quia ego ipſe ſum.
palpate & videte, quia ſpiritus carnem & oſ-
40 ſa nõ habet, ſicut me videtis habere. ¶ Et cũ
hoc dixiſſet, oſtendit eis manus & pedes.
41 ¶ Adhuc autem illis non credentibus & mi-
rantibus præ gaudio, dixit: Habetis hic ali-
42 quid quod manducetur? ¶ At illi obtulerunt
43 ei partem piſcis aſſi, & fauum mellis. ¶ Et
cùm manducaſſet coram eis, ſumens reli-
44 quias dedit eis. ¶ Et dixit ad eos: Hæc ſunt
verba quæ locutus ſum ad vos, cùm adhuc eſ-
ſem uobiſcum: quoniam neceſſe eſt imple-
G ri omnia quæ ſcripta ſunt in lege Moyſi,
45 & Prophetis, & Pſalmis de me. ¶ Tunc ape-
ruit illis ſenſum: vt intelligerent ſcripturas.
46 ¶ & dixit eis: Quoniam ¶ ſic ſcriptum eſt, & *¶ Pſal. 15.*
ſic oportebat Chriſtum pati, & reſurgere à *a.7.*

47 mortuis tertia die: ? & prædicari in nomine
eius pœnitentiam & remissionem peccatorũ
in omnes Gentes, incipientibus ab Ierosoly-
48 ma. ? Vos autem testes estis horum. ? | Et *
49 ego mitto promissum patris mei in vos: | vos
autem sedete in ciuitate, quoadusque indua-
50 mini virtute ex alto. ? | Eduxit autem eos
foras in Bethaniam, & eleuatis manibus suis
51 benedixit eis. ? Et factum est: dum benedi-
ceret illis, recessit ab eis, & ferebatur in cœ-
52 lum. ? Et ipsi adorantes regressi sunt in Ieru
53 salem cum gaudio magno: ? & erant sem-
per in templo laudantes, & benedicentes
Deum. Amen.

*Act. 1. b. 8. Iohan. 14. d. 26. 15. d. 26. * 16. c. 7. | Act. 1. a. 4. Iohan. 15. d. 27. Marc. 16. d. 19. Act. 1. b. 9*

Euangelii Secundùm Lucam,
FINIS.

HIERONYMVS IN CATALOGO Scriptorum Ecclesiasticorum.

IOHANNES *Apostolus, quem Iesus amauit plurimùm, filius Zebedæi, frater Iacobi apostoli, quem Herodes post passionem Domini decollauerat, nouissimus omnium scripsit euangelium, rogatus ab Asiæ episcopis, aduersus Cerinthum, aliosq; hæreticos, & maximè tunc Ebionitarum dogma consurgens, qui asserunt Christum ante Mariam non fuisse. Vnde & compulsus est diuinam eius natiuitatem edicere. Sed & aliam causam huius scripturæ ferunt: quòd cùm legisset Matthæi, Marci, & Lucæ volumina, probauerit quidem textum historiæ, & vera eos dixisse firmauerit: sed vnius tantùm anni, in quo & passus est, post carcerem Iohannis, historiam texuisse. Prætermisso itaque anno, cuius acta à tribus exposita fuerant, superioris temporis, antequàm Iohannes clauderetur in carcerem, gesta narrauit, sicut manifestum esse poterit his qui diligenter quatuor euangeliorũ volumina legerint. Quæ res diaphoniã quæ videtur Iohannis esse cum cæteris, tollit. Scripsit aũt & vnam epistolã, cuius exordium est, Quod fuit ab initio. quæ ab vniuersis Ecclesiasticis, & eruditis viris probatur. Reliquæ autem duæ, quarum prima principium est: Senior electæ dominæ, & sequentis: Senior Caio charissimo, quẽ ego diligo in veritate: Iohannis presbyteri asseruntur. cuius & hodie alterum sepulchrum apud Ephesum ostenditur: & nonnulli putãt duas memorias eiusdem Iohannis Euangelistæ esse: super qua re, cùm per ordinem ad Papiam auditorẽ eius ventum fuerit, disseremus. Quarto decimo igitur anno, secundam post Neronem persecutionẽ mouente Domitiano, in Pathmon insulam relegatus, scripsit Apocalypsin: quam interpretantur Iustinus martyr, & Irenæus. Interfecto autem Domitiano, & actis eius ob nimiã crudelitatem à Senatu rescissis, sub Pertinace principe rediit Ephesum, ibiq; vsq; ad Traianum principem perseuerans, totas Asiæ fundauit, rexitq; Ecclesias: & confectus senio, sexagesimo octauo post passionem Domini anno mortuus, iuxta eandem vrbem sepultus est.*

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM IOHANNEM.

CAPVT PRIMVM.

1 A N principio erat verbum,
& verbum erat apud Deum,
& Deus erat verbum. ? Hoc
2 erat in principio apud Deũ.
3 ? Omnia per ipsum facta
sunt: & sine ipso factum
est nihil, quod factum est:
4 ? in ipso vita erat, & vita erat lux hominum:
5 ? & lux in tenebris lucet, & tenebræ eã non
6 comprehẽderunt. ? | Fuit homo missus à Deo,
7 cui nomen erat Iohannes ? Hic venit in testi-
monium, vt testimonium perhiberet de lu-
8 mine: vt omnes crederent per illũ. ? Non erat
ille lux, sed vt testimonium perhiberet de lu-
9 mine. ? | Erat lux vera, quæ illuminat oẽm
10 hoĩem venientẽ in hunc mundũ. ? In mun-
B do erat, & mundus per ipsum factus est, &
11 mundus eũ nõ cognouit. ? In propria venit,
12 & sui eum non receperunt. ? Quotquot aũt
receperunt eũ, dedit eis potestatẽ filios Dei
13 fieri, his qui credunt in noĩe eius. ? qui non
ex sanguinibus, neq; ex volũtate carnis, neq;

| Matt. 3. a. 1. Marc. 1. a. 2. Infrà 3. c. 19. - 5. Hebr. 12. a. 1.

ex volun-

14 ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. ¶ Et
verbũ caro factum est, & habitauit in nobis
(& vidimus gloriam eius, gloriam quasi vni-
geniti à patre) plenum gratiæ & veritatis.
15 ¶ Iohannes testimonium perhibet de ipso, &
clamat, dicens: Hic erat, quem dixi: Qui post
me venturus est, ante me factus est: qa prior
16 me erat. ¶ Et de plenitudine eius nos om-
17 nes accepimus, & gratiam pro gratia. ¶ Quia
lex per Moysen data est, gratia & veritas p
18 Iesum Christum facta est. ¶ Deum nemo
C vidit vnquam: vnigenitus Filius qui est in si-
19 nu patris, ipse enarrauit. ¶ Et hoc est testi-
monium Iohannis, quando miserunt Iudæi
ab Ierosolymis sacerdotes & Leuitas ad cũ,
20 vt interrogarent eum, Tu quis es? ¶ Et con-
fessus est, & non negauit: & confessus est:
21 Quia non sum ego Christus. ¶ Et interroga
uerunt eum: Quid ergo? Elias es tu? Et dixit
Non sum. Propheta es tu? Et respondit: Non
22 Dixerunt ergo ei; ¶ Quis es, vt responsũ de-
mus his qui miserunt nos? quid dicis de teip
23 so? Ait: Ego vox clamantis in deserto, di-
rigite viam Domini, sicut dixit Isaias pro-
24 pheta. ¶ Et qui missi fuerant, erant ex Phari-
25 sæis. ¶ Et interrogauerunt eum, & dixerunt
ei: Quid ergo baptizas, si tu non es Christus,
26 neque Elias, neque Propheta? ¶ Respondit
D eis Iohannes, dicens: Ego baptizo in aqua:
medius autem uestrum stetit quem vos ne-
27 scitis: ¶ Ipse est, qui post me uenturus est,
qui ante me factus est; cuius ego non sum
dignus, vt soluam eius corrigiam calceamen
28 ti. ¶ Hæc in Bethania facta sunt trans Iorda-
29 nem, vbi erat Iohannes baptizans. ¶ Al-
tera die vidit Iohannes Iesum venientem ad
se, & ait: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit
30 peccatum mundi. ¶ Hic est de quo dixi:
Post me venit vir, qui ante me factus est:
31 quia prior me erat. ¶ & ego nesciebam eũ,
E sed vt manifestetur in Israel, propterea ve-
32 ni ego in aqua baptizans. ¶ Et testimonium
perhibuit Iohãnes, dicens: Quia vidi Spiritũ
descendentẽ quasi colũbã de cœlo, & mansit
33 super eũ. ¶ Et ego nesciebã eum: sed qui misit
me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super
quẽ videris Spm̃ descẽdentẽ & manentẽ sup
34 eũ, hic est qui baptizat in Spiritu sancto. ¶ Et
ego vidi: & testimoniũ perhibui qa hic est fi-
35 lius Dei. ¶ Altera die iterũ stabat Iohãnes, &
36 ex discipulis eius duo. ¶ Et respiciẽs Iesum
37 ambulantẽ, dicit: Ecce agnus Dei. ¶ Et audie-
runt eũ duo discipuli loquentẽ, & secuti sunt
38 Iesum. ¶ Cõuersus aũt Iesus, & vidẽs eos se-
quentes se, dicit eis: Quid quæritis? Qui dixe
runt ei: Rabbi (quod dicitur interpretatũ, Ma
39 gister.) vbi habitas? ¶ Dicit eis: Venite, & vi-
F dete. Venerunt, & viderunt vbi maneret, &
apud eum manserunt die illo: hora aũt erat
40 quasi decima. ¶ Erat autẽ Andreas frater Si-
mónis Petri, vnus ex duobus qui audierant
41 à Iohanne, & sequuti fuerant eũ. ¶ Inuenit
hic primùm, fratrem suũ Simónẽ, & dicit ei:
Inuenimus Messiam, quod est interpretatum
42 Christus. ¶ Et adduxit eum ad Iesum. Intui-
tus autem eũ Iesus dixit: Tu es Simon filius
Iona: tu vocaberis Cephas, quod interpre-
43 tatur Petrus. ¶ In crastinum uoluit exire in
Galilæam: & inuenit Philippum. Et dicit ei
44 Iesus: Sequere me. ¶ Erat autem Philippus à
45 Beth-saida, ciuitate Andreæ & Petri. ¶ Inue-
nit Philippus Nathanaël, & dicit ei: Quem
scripsit Moyses in lege, & Prophetæ: inue-
nimus Iesum filium Ioseph, a Nazareth.
46 ¶ Et dixit ei Nathanaël: A Nazareth po-
G test aliquid boni esse? Dicit ei Philippus:
47 Veni, & vide. ¶ Vidit Iesus Nathanaël venien
tẽ ad se, & dicit de eo: Ecce uerè Israëlita, in
48 quo dolus non est. ¶ Dicit ei Nathanaël: Vn-
de me nosti? Rñdit Iesus, & dixit ei: Prius-
quàm te Philippus uocaret, cũ esses sub ficu,
49 vidi te. ¶ Respondit ei Nathanaël, & ait. Rab
50 bi, tu es filius Dei, tu es rex Israël. ¶ Respon-
dit Iesus, & dixit ei: Quia dixi tibi, Vidi te
51 sub ficu, credis: maius his videbis. ¶ Et di-
cit ei: Amen, amen dico vobis, videbitis
cœlum apertum, & angelos Dei ascenden-
tes & descendentes supra Filium hominis.

CAPVT II.

1 ET die tertia nuptiæ factæ sunt
A in Cana Galilææ: & erat mater
2 Iesu ibi. ¶ Vocatus est autem Ie-
sus & discipuli eius ad nuptias.
4 ¶ Et deficiente vino, dicit mater
Iesu ad eum: Vinum non habent. ¶ Et dicit
5 ei Iesus: Quid mihi & tibi est mulier? non-
dum venit hora mea. ¶ Dicit mater eius mi-
nistris: Quodcunque dixerit vobis, facite.
6 ¶ Erant autem ibi lapideæ hydriæ sex positæ,
secundum purificationem Iudæorum, capien
7 tes singulæ metretas binas vel ternas. ¶ Dicit
eis Iesus: Implete hydrias aqua. Et impleue-
8 runt eas vsque ad summum. ¶ Et dicit eis Ie-
B sus: Haurite nunc, & ferte architriclino. Et
9 tulerunt. ¶ Vt autem gustauit architriclinus
aquam vinum factam, & non sciebat vnde
esset, ministri autem sciebant qui hauserant
10 aquam: vocat sponsum architriclinus, & di
cit ei: Omnis homo primùm bonum vinum
ponit: & cùm inebriati fuerint, tunc id quod
deterius est. Tu autem seruasti bonum vinũ
11 vsque ad huc. ¶ Hoc fecit initium signorum
Iesus in Cana Galilææ: & manifestauit glo-
riam suam, & crediderunt in eum discipuli
12 eius. ¶ Post hoc descendit Capharnaum ipse
& mater eius, & fratres eius, & discipuli eius,
13 & ibi manserunt non multis diebus. ¶ Et
C propè erat Pascha Iudæorum, & ascendit Ie-
14 sus Ierosolymam: ¶ & inuenit in templo
uendentes boues, & oues, & columbas, &
15 numularios sedentes. ¶ Et cùm fecisset quasi
flagellum de funiculis, omnes eiecit de tem-
plo, oues quoque & boues, & numulariorũ
16 effudit æs, & mensas subuertit. ¶ Et his qui
columbas vendebant, dixit: Auferte ista hinc,
& nolite facere domum patris mei, domum
17 negotiationis. ¶ Recordati sunt verò disci-
puli eius, quia scriptum est: Zelus domus tuæ
18 comedit me. ¶ Responderunt ergo Iudæi, &
dixerunt ei: Quod signum ostendis nobis,
19 quia hæc facis? ¶ Respõdit Iesus, & dixit eis:

Marginal references (left): Matt. 1.c 16. Luc. 2.a.7. | 1. Ti. 6.d 17. | 1. Ioh. 4.c 12. | 1. Tim. 6.c 16. | Infra 3.c 26. | Infra 3.d 28. | Isai. 40.a 3. Matth. 3.a 3. Marc. 1.a 3. Luc. 3.a.4. | Matt. 3.c. 11. Marc. 1.b 7. Lu. 3.d.16. Act. 1.a.5. & a.2.11.b 16. & 19.a.4. | Postera die videt 3. | peccata | Israeli | Matt. 3.d 16. Marc. 1.b 10. Luc. 3.c. 22.

Marginal references (right): Iohanna | Genes. 3.c 15. 49.b 10. | Deut. 18.c 18. | Isai. 40.c. 10. 45.b.8. Ie. 23.a.5. Ezech. 34.a 23. 37.f 24.g.25. Dan. 9.f 24.g.25. | amodo 1. | Matt. 24. c.12. 28.d 16. | Infra 4.f 46. | Psal. 68.b 10.

D |Soluite templum hoc, & in tribus diebus
20 excitabo illud. ¶ Dixerunt ergo Iudæi: Qua-
draginta & sex annis ædificatum est tem-
plum hoc, & tu in tribus diebus excitabis il-
21 lud? Ille autem dicebat de templo corporis
22 sui. ¶ Cùm ergo resurrexisset à mortuis, re-
cordati sunt discipuli eius, quia hoc dicebat:
& crediderunt scripturæ, & sermoni, quem di-
23 xit Iesus. ¶ Cùm autem esset Ierosolymis in
Pascha in die festo, multi crediderunt in no-
mine eius, videntes signa eius quæ faciebat.
24 ¶ Ipse autem Iesus non credebat semetipsum
25 eis, eò quòd ipse nosset omnes: ¶ & quia opus
ei non erat, vt quis testimonium perhiberet
de homine: ipse enim sciebat quid esset in
homine.

Matt. 26. 61. 27. e 40. Mar. 14. f 58. 15. e 29.
Gal. 3. b. 6. 16. b. 9.

CAPVT III.

1 A 2
ERat autem homo ex Pharisæis,
Nicodemus nomine, princeps
Iudæorum. ¶ Hic uenit ad Ie-
sum nocte, & dixit ei: Rabbi,
scimus, quia à Deo venisti ma-
gister: nemo enim potest hæc signa facere
3 quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo. ¶ Re-
spondit Iesus, & dixit ei: Amen, amen dico
tibi, nisi quis natus fuerit denuò, non po-
4 test videre regnum Dei. ¶ Dicit ad eum Ni-
codemus: Quomodo potest homo nasci, cum
sit senex? nunquid potest in ventrem ma-
5 tris suæ iterum introire, & nasci? ¶ Respon-
dit Iesus: Amen, amen dico tibi, nisi quis re-
natus fuerit ex aqua & Spiritu*, non potest
6 introire in regnum Dei. ¶ Quod natum est
ex carne, caro est: & quod natum est ex spi-
7 ritu, spiritus est. ¶ Non mireris quia dixi tibi,
8 oportet uos nasci denuò. ¶ Spiritus vbi vult
B spirat: & vocem eius audis, | sed nescis vnde
veniat, & quò vadat: sic est omnis qui na-
tus est ex spiritu. Respondit Nicodemus, &
9 dixit ei: ¶ Quomodo possunt hæc fieri? ¶ Re-
10 spondit Iesus, & dixit ei: Tu es magister in
11 Israël, & hæc ignoras? ¶ Amen, amen dico
tibi, quia quod scimus, loquimur, & quod vi-
dimus, testamur, & testimonium nostrū non
12 accipitis. ¶ Si terrena dixi vobis, & non cre-
ditis: quomodo si dixero vobis cœlestia, cre-
13 detis? ¶ Et nemo ascendit in cœlum, nisi qui
descendit de cœlo, Filius hominis qui est in
14 cœlo. ¶ | Et sicut Moyses exaltauit serpen-
tem in deserto, ita exaltari oportet Filiū ho-
15 minis: ¶ vt omnis qui credit in ipsum, non
16 pereat, sed habeat vitam æternā. ¶ | Sic enim
Deus dilexit mundum, ut filium suum vni-
genitum daret: vt omnis qui credit in eum,
17 non pereat, sed habeat uitam æternā. ¶ Non
enim misit Deus filium suum in mundum,
vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus
18 per ipsum. ¶ Qui credit in eum, non iudica-
tur: qui autem non credit, iam iudicatus est:
quia non credidit in nomine vnigeniti filij
19 Dei. ¶ Hoc est autem iudicium: quia | lux
C venit in mundum, & dilexerunt homines
magis tenebras, quàm lucem: erant enim eo-
20 rum mala opera. ¶ Omnis enim qui malè
agit, odit lucem, & non venit ad lucem, vt

renatus. renasci. * sancto. | Psa. 134. a. 7. aut. | Nu. 21. c 9. | 1 Ioh. 4. b 9. credit. | Su. 1. a. 9. | 4. 5.

21 non arguantur opera eius. ¶ qui autem facit
veritatem, venit ad lucem, vt manifestentur
22 opera eius, quia in Deo sunt facta. ¶ Post hæc
venit Iesus & discipuli eius in Iudæam ter-
ram: & illic demorabatur cum eis, & | bapti-
23 zabat. ¶ Erat autem & Iohannes baptizans
in Ænon iuxta Salim: quia aquæ multæ erāt
24 illic: & veniebant, & baptizabantur. ¶ Non-
dum enim missus fuerat Iohannes in carce-
25 rem. ¶ Facta est quæstio ex discipulis Iohan-
26 nis cum Iudæis de purificatione. ¶ Et vene-
runt ad Iohannem, & dixerunt ei: Rabbi, qui
erat tecum trans Iordanem, cui tu | testimo-
nium perhibuisti, ecce hic baptizat, & om-
27 nes veniunt ad eum. ¶ Respondit Iohannes,
D & dixit: Non potest homo accipere quic-
28 quam, nisi fuerit ei datum de cœlo. ¶ Ipsi
vos mihi testimonium perhibetis, | quòd di-
xerim, Non sum ego Christus: sed quia mis-
29 sus sum ante illum. ¶ Qui habet sponsam,
sponsus est: amicus autem sponsi qui stat &
audit eū, gaudio gaudet propter uocem spon-
si. Hoc ergo gaudium meum impletum est.
30 ¶ Illum oportet crescere: me autem minui.
31 ¶ Qui desursum venit, super omnes est. Qui
est de terra, de terra est, & de terra loquitur.
32 Qui de cœlo venit, super omnes est. ¶ Et, quod
vidit, & audiuit, hoc testatur: & testimonium
33 eius nemo accipit. ¶ Qui * accipit eius testi-
monium, | signauit: quia Deus verax est.
34 ¶ Quem enim misit Deus, verba Dei loqui-
tur. non enim ad mensuram dat Deus spiri-
35 tum. ¶ Pater diligit filium, & omnia dedit in
36 manu eius. ¶ | Qui credit in Filium, habet
vitam æternam: qui autem incredulus est
filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet su-
per eum.

Inf. 4. a. 1. | Supra 1. c 19. | Supra 1. c 20. * autem | Rom. 3. a. 4. Inf. 8. c. 26. | 1. Ioh. 5. b 10.

CAPVT IIII.

1 A 2
VT ergo cognouit Iesus, quia au-
dierunt Pharisæi, quòd Iesus plu-
res discipulos facit, | & bapti-
zat, quàm Iohannes, ¶ (quan-
quam Iesus non baptizaret, sed
3 discipuli eius) ¶ reliquit Iudæam, & abijt ite-
4 rum in Galilæam. ¶ oportebat autem eum
5 transire per Samariam. ¶ | Venit ergo in ciui-
tatem Samariæ, quæ dicitur Sichar: | iuxta
prædium quod dedit Iacob Ioseph filio suo.
6 ¶ Erat autem ibi fons Iacob. Iesus ergo fati-
gatus ex itinere, sedebat sic supra fontem.
7 Hora * erat quasi sexta. ¶ Venit mulier de Sa-
maria haurire aquā. Dixit ei Iesus: Da mihi
8 bibere. ¶ Discipuli enim eius abierant in ci-
9 uitatem, vt cibos emerent. ¶ Dicit ergo ei mu-
B lier illa Samaritana: Quomodo tu, Iudæus
cùm sis, bibere à me poscis, quæ sum mulier
Samaritana? non enim contuntur Iudæi Sa-
10 maritanis. ¶ Respondit Iesus, & dixit ei: Si
scires donū Dei, & quis est qui dicit tibi, Da
mihi bibere: tu forsitan petisses ab eo, & de-
11 disset tibi aquam viuam. ¶ Dicit ei mulier:
Domine, neque in quo haurias habes, & pu-
teus altus est: vnde ergo habes aquam viuā?
12 ¶ Nunquid tu maior es patre nostro Iacob,
qui dedit nobis puteum, & ipse ex eo bibit

| Supra 3. d 22. | Gen. 33. d 19. 48. d 22. | Iosue 24. g 32. * autem

& filij

13 & filij eius, & pecora eius? ¶ Respondit Ie-
sus, & dixit ei: Omnis qui bibit ex aqua hac,
sitiet iterum: qui autem biberit ex aqua
quam ego dabo ei, non sitiet in æternum:
14 ¶ sed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons
15 aquæ salientis in uitam æternam. ¶ Dicit ad
C eum mulier, Domine, da mihi hanc aquam,
vt non sitiam, neque veniam huc hauri-
16 re. ¶ Dicit ei Iesus: Vade, uoca virum tuum:
17 & ueni huc. ¶ Respondit mulier, & dixit:
Non habeo virum. Dicit ei Iesus: Bene dixi-
18 sti, Quia non habeo virum. ¶ quinque
enim viros habuisti: & nunc quem habes,
19 non est tuus vir: hoc verè dixisti. ¶ Dicit ei
mulier: Domine, video quia propheta es
20 tu. ¶ Patres nostri in monte hoc adorauerũt:
Deu.12.a 5. & vos dicitis, ‖ quia Ierosolymis est locus
21 vbi adorare oportet. ¶ Dicit ei Iesus: Mulier
crede mihi, quia veniet hora, quando neque
in monte hoc, neque in Ierosolymis adora-
4.Reg.17. c.28.&.36. 22 bitis Patrem. ¶ ‖ Vos adoratis quod nescitis:
nos adoramus quod scimus: quia salus ex Iu-
23 dæis est. ¶ Sed venit hora, & nunc est, quando
veri adoratores adorabunt Patrem in spiri-
tu & veritate. Nam & Pater tales quærit, qui
24 adorent eum. ¶ ‖ Spiritus est Deus: & eos qui
1.Co.3.d 17. adorant eum, in spiritu & veritate oportet
25 adorare. ¶ Dicit ei mulier: Scio, quia Messias
D venit, qui dicitur Christus: cum ergo venerit,
26 ille, nobis annunciabit omnia. ¶ Dicit ei Ie-
27 sus: Ego sum, qui loquor tecum. ¶ Et con-
tinuò venerunt discipuli eius: & miraban-
tur, quia cum muliere loquebatur. Nemo ta-
mẽ dixit, Quid quæris? aut, Quid loqueris cũ
28 ea? ¶ Reliquit ergo hydriam suam mulier, &
abijt in ciuitatem, & dicit illis hominibus:
29 ¶ Venite, videte hominem, qui dixit mihi
omnia, quæcunque feci. nunquid ipse est
30 Christus? ¶ Exierunt ergo de ciuitate, & ve-
31 niebant ad eum. ¶ Intereà rogabant eũ disci-
32 puli, dicentes: Rabbi, manduca. ¶ Ille autem
dixit eis: Ego cibum habeo manducare quẽ
33 vos nescitis. ¶ Dicebant ergo discipuli ad in-
uicem: Nunquid aliquis attulit ei mandu-
34 care? ¶ Dicit eis Iesus: Meus cibus est, vt faciam
E voluntatem eius qui misit me, ut perficiam
35 opus eius. ¶ Nonne uos dicitis, quod adhuc
quatuor menses sunt, & messis venit? Ecce
dico vobis, leuate oculos vestros, & videte
Matt.9.d 37. regiones, quia albæ sunt iam ‖ ad messem.
Luc.10.a 2. 36 ¶ Et qui metit mercedem accipit, & congre-
gat fructum in uitam æternam: ut & qui se-
37 minat, simul gaudeat, & qui metit. ¶ In hoc
enim est uerbum verũ: quia alius est qui se-
38 minat, & alius est qui metit. ¶ Ego misi
uos metere quod vos non laborastis: alij la-
borauerunt, & uos in labores eorum introi-
39 stis. ¶ Ex ciuitate autem illa multi credide-
runt in eum Samaritanorum, propter ver-
bum mulieris testimoniũ perhibentis: Quia
40 dixit mihi omnia, quæcunque feci. ¶ Cum
uenissent ergo ad illum Samaritani, rogaue-
runt eum, ut ibi maneret. Et mansit ibi duos
41 dies. ¶ Et multò plures crediderunt propter
42 sermonem eius. ¶ Et mulieri dicebant: Quia
F iam non propter tuam loquelam credimus:
ipsi enim audiuimus, & scimus, quia hic est
43 uerè saluator mundi. ¶ Post duos autem dies
44 exijt inde: & abijt in Galilæam. ¶ ‖ Ipse enim Matt.13 e.57.
Iesus testimonium perhibuit, quia Propheta
45 in sua patria honorem non habet. ¶ Cum er- Mar.6.a 4.
go uenisset in Galilæam, ‖ exceperunt eum
Galilæi, cùm omnia uidissent, quæ fecerat Ie- Luc 4.d 24.
rosolymis in die festo: & ipsi enim uenerant
46 ad diem festum. ¶ Venit ergo iterum in Ca- Matt.4.b 12.
na Galilææ, ubi fecit ‖ aquam uinum. Et
erat quidam regulus, cuius filius infirmaba- Mar 1.b 14.
47 tur Capharnaum. ¶ Hic cùm audisset quia
G Iesus adueniret à Iudæa in Galilæam; abijt Luc 4.b 14.
ad eum, & rogabat eum, ut descenderet & sa-
48 naret filium eius: incipiebat enim mori. ¶ Di- Supra.2.b 9.
xit ergo Iesus ad eum: Nisi signa & prodigia
49 videritis, non °creditis°. ¶ Dicit ad eum re- °credetis
gulus: Domine, descende priusquàm moria-
50 tur filius meus. ¶ Dicit ei Iesus: Vade, filius
tuus viuit. Credidit homo sermoni quem
51 dixit ei Iesus, & ibat. ¶ Iam autem eo de-
scendente, serui occurrerunt ei, & nunciaue-
runt, dicentes: quia filius eius viueret. Inter-
rogabat ergo horam ab eis, in qua melius ha-
52 buerit. ¶ Et dixerũt ei: Quia heri hora septi-
53 ma reliquit eum febris. ¶ Cognouit ergo pa-
ter, quia illa hora erat, in qua dixit ei Iesus:
Filius tuus viuit. & credidit ipse & domus
54 eius tota. ¶ Hoc iterum secundum signum fe-
cit Iesus, cùm venisset à Iudæa in Galilæam.

CAPVT V.

1 POst hæc erat ‖ dies festus Iudæo- Levi.23.a 5.
A rum, & ascendit Iesus Ierosoly-
2 mam. ¶ Est autem Ierosolymis Deut.16.a 1.
super Probatica piscina, quæ co-
gnominatur Hebraice Bethsai-
3 da, quinque porticus habens. ¶ In his iacebat
multitudo magna languentiũ cæcorũ, clau-
dorum, aridorum, expectantium aquæ motũ.
4 ¶ Angelus autem Domini descendebat secũ-
dum tempus in piscinam: & mouebatur aqua. Et
qui prior descendisset in piscinã post motio-
nem aquæ, sanus fiebat à quacunque detine-
5 batur infirmitate. ¶ Erat autem quidam ho-
mo ibi triginta & octo annos habens in in-
6 firmitate sua. ¶ Hunc cùm vidisset Iesus ia-
centem, & cognouisset quia iam multum tẽ-
7 pus haberet, dixit ei: Vis sanus fieri? Respõ-
dit ei languidus: Domine, hominem non ha-
B beo, ut cum turbata fuerit aqua, mittat me
in piscinam: dum venio enim ego, alius an-
8 te me descendit. ¶ Dicit ei Iesus: Surge, tolle
9 grabatũ tuum, & ambula. ¶ Et statim sanus
factus est homo ille: & sustulit grabatũ suũ,
& ambulabat. Erat autem sabbatum in
10 die illo. ¶ Dicebant ergo Iudæi illi qui sana-
tus fuerat ‖: Sabbathum est, ‖ non licet tibi Exo.20.b 11.
11 tollere grabatũ tuũ. ¶ Respondit eis: Qui me
sanũ fecit, ille mihi dixit: Tolle grabatũ tuũ, Iere.17.d 24.
12 & ambula. ¶ Interrogauerunt ergo eum:
Quis est ille homo qui dixit tibi, Tolle gra-
13 batũ tuum, & ambula? ¶ Is autem qui sanus
fuerat effectus, nesciebat quis esset. Iesus
enim declinauit à turba constituta in loco.
14 ¶ Postea inuenit eum Iesus in templo, & di-

C xit illi: Ecce sanus factus es: iam noli pecca-
15 re, ne deterius tibi aliquid contingat. ¶ Abijt
ille homo, & nunciauit Iudæis, quia Iesus es-
16 set, qui fecit eum sanum. ¶ Propterea perse-
quebantur Iudæi Iesum: quia hæc faciebat in
17 sabbatho. ¶ Iesus autem respondit eis: Pater
meus vsque modò operatur: & ego operor.
18 ¶ Propterea ergo magis quærebant eũ Iudæi
interficere: quia nõ solum soluebat sabbathũ,
sed & patrem suum dicebat Deum, æqualem
19 se faciens Deo. ¶ Respondit itaque Iesus, &
dixit eis: Amẽ, amẽ dico uobis, nõ põt Filius
à se facere quicquam, nisi quod uiderit Pa-
trem facientem: quæcunq; enim ille fecerit,
20 hæc & filius similiter facit. ¶ Pater enim di-
D ligit Filium, & omnia demonstrat ei quæ ip-
se facit, & maiora his demõstrabit ei opera,
21 vt vos miremini. ¶ Sicut enim Pater suscitat
mortuos, & viuificat: sic & Filius quos vult,
22 viuificat. ¶ Neque enim Pater iudicat quen-
23 quã, sed omne iudicium dedit Filio. ¶ vt om-
nes honorificent Filium, sicut honorificant
Patrem. qui non honorificat Filium, non ho
24 norificat Patrem, qui misit illum. ¶ Amen,
amen dico vobis, quia qui uerbũ meum au-
dit, & credit ei qui misit me, habet vitam
transit 7. æternam, & in iudicium non venit: sed *tran-
25 siet à morte in vitam. ¶ Amen, amen dico
uobis, quia venit hora, & nunc est, quando
mortui audient vocem filij Dei: & qui audie
26 rint, viuent. ¶ Sicut enim Pater habet uitam
B in semetipso, sic dedit & Filio habere uitã in
27 semetipso: ¶ & potestatem dedit ei etiam iu
28 dicium facere, quia Filius hominis est. ¶ No-
lite mirari hoc, qa uenit hora in qua omnes
filij Dei qui in monumentis sunt, audient vocẽ *eius:
Matt. 25. d. 46. 29 ¶ & procedent qui bona fecerunt, in resur-
rectionem uitæ: qui uero mala egerunt, in re
30 surrectionem iudicij. ¶ Non possum ego à me
ipso facere quicquam. Sicut audio, iudico
& iudicium meum iustum est: quia non quæ-
ro uoluntatem meam, sed uoluntatem eius
31 qui misit me. ¶ Si ego testimonium perhibeo
de me ipso, testimonium meum non est ue-
Matt. 3. d 17. 32 rum. ¶ Alius est qui testimonium perhibet
de me: & scio quia uerum est testimonium *
eius 33 quod perhibet de me. ¶ Vos misistis ad Iohã
Suprà 1. b 15. c. 19. 34 nem: & testimoniũ perhibuit veritati. ¶ Ego
autem nõ ab homine testimonium accipio:
35 sed hæc dico, ut uos salui sitis. ¶ Ille erat lu-
cerna ardens & lucens. Vos autem noluistis
36 ad horam exultare in luce eius: ¶ Ego autem
habeo testimonium maius Iohanne. Opera
enim quæ dedit Pater, ut perficiam ea: ipsa
opera quæ ego facio, testimonium perhibent
37 de me, quia Pater misit me. ¶ & qui misit me
Matt. 3. d 17. & 17. a 5. F Pater, ipse testimonium perhibuit de me.
neq; vocem eius unquam audistis, neq; spe-
38 ciem eius uidistis. ¶ & uerbum eius non ha-
Deut. 4. b 12. betis in uobis manẽs: quia quem misit ille,
39 huic uos non creditis. ¶ Scrutamini scriptu-
ras, quia uos putatis in ipsis uitam æternam
habere: & illæ sunt quæ testimonium perhi-
40 bent de me: ¶ & non uultis uenire ad me, ut
41 uitam habeatis. ¶ Claritatem ab hominibus
42 nõ accipio. ¶ Sed cognoui uos, quia dilectio-
43 nem Dei non habetis in uobis. ¶ Ego ueni
G in nomine Patris mei, & non *accipitis me: *accepistis*
si alius uenerit in nomine suo, illum accipie
44 tis. ¶ Quomodo uos potestis credere, qui glo
riam ab inuicẽ accipitis: & gloriam quæ à so-
45 lo Deo est, nõ quæritis? ¶ Nolite putare, quia
ego accusaturus sim uos apud Patrẽ. est q ac *Gene. 3. c 15. 22. d 18. & 49. b. 10.*
46 cusat uos, Moyses, in quo uos speratis. ¶ Si
enim crederetis Moysi: crederetis forsitan
47 & mihi. de me enim ille scripsit. ¶ Si autem
illius literis non creditis: quomodo uerbis *Deut. 18. c 15.*
meis credetis?

CAPVT VI.

1 POst hæc abijt Iesus trans mare
A Galilææ, quod est Tyberiadis: *Matt. 14. b. 13.*
2 ¶ & sequebatur eum multitu-
do magna, quia uidebant signa *Mar. 6 e. 32.*
quæ faciebat super his qui in-
3 firmabantur. ¶ Subijt ergo in montem Iesus: *Luc. 9. a 10.*
4 & ibi sedebat cum discipulis suis. ¶ Erat au-
tem proximum Pascha, dies festus Iudæo- *Exo. 12. a. 15.*
5 rum. ¶ Cùm subleuasset ergo oculos Iesus, &
vidisset, qa multitudo maxima venit ad eũ, *Leui. 23. a 5.*
dicit ad Philippum: Vnde ememus panes, ut
6 manducent hi? ¶ Hoc autem dicebat tentans *Deut. 16. a 4.*
eum: ipse enim sciebat quid esset facturus.
7 Respondit ei Philippus: ¶ Ducentorum de-
nariorum panes non sufficiunt eis: vt vnus-
8 quisque modicũ quid accipiat. ¶ Dicit ei vnus
ex discipulis eius, Andreas, frater Simonis Pe- *Matt. 14. c. 17.*
9 tri: ¶ Est puer unus hic, qui habet quinque
panes ordeaceos, & duos pisces: sed hæc *Mar. 6. e 38.*
10 quid sunt inter tantos? ¶ Dicit ergo Iesus:
B Facite homines discumbere. Erat autem fœ *Luc. 9. b 13.*
num multum in loco. Discubuerunt ergo vi-
11 ri, numero quasi quinque millia. ¶ Accepit
ergo Iesus panes, & cùm gratias egisset, di-
stribuit discumbentibus: similiter & ex pi-
12 scibus quantum uolebant. ¶ Vt autem imple
13 ti sunt, dixit discipulis suis: ¶ Colligite quæ
superauerunt fragmenta, ne pereant. College
runt ergo, & impleuerunt duodecim cophi-
nos fragmentorum ex quinque panibus or-
deaceis, * quæ superfuerunt his qui mandu- **& duobus piscibus.*
14 cauerant. ¶ Illi ergo homines cùm vidissent
quod Iesus fecerat signum, dicebant: Quia
hic est uerè propheta, qui uenturus est in mũ
15 dum. ¶ Iesus ergo cum cognouisset, quia
venturi essent, ut raperent eum, & facerent
eum regem, fugit iterum in mõtem ipse so *Matt. 14. c. 23.*
16 lus. ¶ Vt autem serò factum est, descenderũt
17 discipuli eius ad mare. ¶ Et cùm ascendissent *Marc. 6. f. 46.*
nauim, uenerunt trans mare in Capharnaũ,
& tenebræ iam factæ erant: & non uenerat
18 ad eos Iesus. ¶ Mare autem, uento magno
19 flante, exurgebat. ¶ Cùm remigassent ergo
quasi stadia uiginti quinq; aut triginta, ui-
20 dent Iesum ambulantem super mare, & pro
C ximum naui fieri: & timuerunt. ¶ Ille autẽ
21 dicit eis: Ego sum, nolite timere. ¶ Voluerũt
ergo accipere eum in nauim: & statim na-
22 uis fuit ad terram quam ibant. ¶ Altera die,
turba quæ stabat trans mare, uidit quia naui
cula alia non erat ibi nisi una, & quia non
introisset cũ discipulis suis Iesus in nauim,

sed

23 sed soli discipuli eius abijssent: ¶ aliæ vero
superuenerunt naues à Tyberiade iuxta locũ
*agentes Deo. ubi manducauerãt panem, gratias * agentes
24 Domino ˎ. ¶ Cum ergo vidisset turba, quia Ie
sus non esset ibi, neque discipuli eius; ascen-
derũt in nauiculas, & uenerunt Capharnaũ,
25 quærentes Iesum. ¶ Et cùm inuenissent eũ
trans mare, dixerunt ei? Rabbi, quando huc
26 venisti? Respõdit eis Iesus, & dixit: Amen,
D amen dico uobis, quæritis me, non quia ui
distis signa, sed quia mãducastis ex panibus,
27 saturati estis. ¶ Operamini non cibum qui
perit, sed qui permanet in vitam æternam,
quem Filius hominis dabit nobis. Hũc enim
†Supra 1.c 32. 28 Pater † signauit Deus. ¶ Dixerunt ergo ad
eum: Quid faciemus, vt operemur opera Dei.
†Matt. 3.d 17. & 17.a 5. 29 ¶ Respõdit Iesus, & dixit eis: † Hoc est opus
30 Dei, vt credatis in eum quem misit ille. ¶ Di-
xerunt ergo ei: Quod ergo tu facis signum,
†1. Ioh. 3.d 23. vt videamus, & credamus tibi? quid operaris?
31 ¶ Patres nostri manducauerunt manna in
†Exo. 16.a 4.d. 14. Num. 11.b 7. deserto, sicut scriptum est: † Panem de cœlo
32 dedit eis manducare. ¶ Dixit ergo eis Iesus:
Amen, amen dico uobis, non Moyses dedit
uobis panem de cœlo, sed Pater meus dat vo
Psal. 77.c 24. 33 bis panem de cœlo verum. ¶ Panis enim Dei
Sapi. 16.e 20. est qui de cœlo descendit, & dat vitam mun
34 do. ¶ Dixerunt ergo ad eum: Domine sem-
†Eccl. 24.c 29. 35 per da nobis panem hunc. ¶ Dixit autem eis
Iesus: † Ego sum panis vitæ: qui venit ad me,
non esuriet: & qui credit in me, non sitiet
36 vnquam. ¶ Sed dixi vobis, quia & uidistis me,
37 & non creditis. ¶ Omne quod dat mihi Pa-
ter, ad me ueniet: & eum qui venit ad me,
38 non eijciam foras: ¶ quia descendi de cœlo,
non ut faciam voluntatem meam, sed uolun
39 tatem eius qui misit me. ¶ Hęc est enim uo-
luntas eius qui misit me, Patris: ut omne
quod dedit mihi, non perdam ex eo, sed re-
40 suscitem illud in nouissimo die. ¶ Hæc est
E autem uoluntas Patris mei qui misit me: ut
omnes qui uidet filium, & credit in eum, ha-
beat uitam æternam, & ego resuscitabo eum
41 in nouissimo die. ¶ Murmurabant ergo Iu
*viuus dæi de illo, quia dixisset, Ego sum panis * qui
Matt. 13. g. 55. 42 de cœlo descendi: ¶ & dicebant: † Nónne
hic est Iesus, filius Ioseph, cuius nos nouimus
patrem & matrem? Quomodo ergo dicit
43 hic, Quia de cœlo descendi? ¶ Respondit er-
go Iesus, & dixit eis: Nolite murmurare in-
44 uicẽ: ¶ nemo potest uenire ad me, nisi Pater
qui misit me, traxerit eum: & ego resuscita-
45 bo eum in nouissimo die. ¶ Est scriptum in
†Isaia 54. f. 13. prophetis, † Et erunt omnes docibiles Dei.
Omnis qui audiuit à Patre, & didicit, uenit
26 ad me. ¶ Non quia Patrem uidit quisquam,
†Matt. 11. d. 27. 47 † nisi is qui est a Deo, hic uidit Patrẽ. ¶ Amẽ,
amen dico uobis, qui credit in me, habet uitã
48 æternam. ¶ Ego sum panis uitæ. ¶ Patres ue-
†Exo. 16.d 13. 49 stri † manducauerunt manna in deserto, &
50 mortui sunt. ¶ Hic est panis de cœlo descen
dens, ut si quis ex ipso manducauerit, nõ mo
51 riatur. ¶ Ego sum panis uiuus, qui de cœlo
F descendi. Si quis manducauerit ex hoc pane,
uiuet in æternum. & panis quem ego dabo,
52 caro mea est pro mundi uita. ¶ Litigabant
ergo Iudæi adinuicem, dicentes: Quomodo
pot hic nobis carnem suã dare ad mãducan-
53 dum? ¶ Dixit ergo eis Iesus: Amen, amen
dico uobis, nisi manducaueritis carnem Fi-
lij hominis, & biberitis eius sanguinem; nõ
54 habebitis uitam in uobis. ¶ Qui manducat
meam carnem, & bibit meum sanguinem,
habet uitam æternam; & ego resuscitabo eũ
55 in nouissimo die. ¶ Caro enim mea, uerè est
56 cibus; & sanguis meus, uerè est potus. ¶ qui 1. Co. 11.f
manducat meam carnem, & bibit meum san 27.
57 guinem, in me manet, & ego in illo. ¶ Sicut
misit me uiuens Pater, & ego uiuo propter
Patrem: & qui manducat me, & ipse uiuet
58 propter me. ¶ Hic est panis qui de cœlo de-
scendit. Non sicut manducauerunt patres ue
stri manna: & mortui sunt. Qui manducat
59 hunc panem, uiuet in æternum. ¶ Hæc dixit
60 in synagoga docens, in Capharnaum. ¶ Mul-
ti ergo audientes ex discipulis eius, dixerunt:
Durus est hic sermo: & quis põt eum audire?
61 ¶ Sciens autem Iesus apud semetipsum, quia
G murmurarent de hoc discipuli eius, dixit eis:
62 Hoc vos scãdalizat? ¶ Si ergo uideritis † Filiũ †Sup. 3.b.
63 hominis ascendentem vbi erat prius? ¶ Spi- 13.
ritus est, qui viuificat: caro non prodest quic-
quam. verba quæ ego locutus sum uobis, spi-
64 ritus & uita sunt. ¶ Sed sunt quidam ex vo-
bis, qui non credunt. Sciebat enim ab initio
Iesus qui essent non credentes, & quis tradi-
65 turus esset eum. ¶ Et dicebat: Propterea di-
xi vobis, quia nemo potest venire ad me, nisi
66 fuerit ei datum à Patre meo. ¶ Ex hoc multi
discipulorum eius abierunt retro: & iam nõ
67 cum illo ambulabant. ¶ Dixit ergo Iesus ad
duodecim: Nunquid & uos vultis abire?
98 ¶ † Respondit ergo ei Simon Petrus: Domi- Matt. 16.c
ne, ad quem ibimus? verba vitæ ęternæ habes. 16.
99 ¶ & nos credimus, & cognouimus, quia tu es Mar. 8.c
70 Christus filius Dei. ¶ Respõdit eis Iesus: Nõne 29.
ego uos duodecim elegi: & ex vobis vnus dia Luc. 9.c. 20.
71 bolus est? ¶ Dicebat autem Iudam Simónis
Iscariotem: hic enim erat traditurus eũ, cùm
esset vnus ex duodecim.

CAPVT VII.

1
A POst hæc * ambulabat Iesus in * autem
°Galilæam ˎ. non enim volebat °Galilæa
in °Iudæam ambulare: quia quę- °iudæa. 2.
rebant eum Iudæi interficere.
a ¶ Erat autem in proximo dies
3 festus Iudæorum, † Scenopegia. ¶ Dixerunt au †Leui. 23.
tem ad eum fratres eius: Transi hinc, & vade f. 34.
in Iudæam, vt & discipuli tui videant opera
4 tua quę facis. ¶ Nemo quippe in occulto quid
facit, & quærit ipse in palam esse: si hæc fa-
5 cis, manifesta teipsum mundo. ¶ Neque enim
6 fratres eius credebãt in eum. ¶ Dicit ergo eis
Iesus: Tempus meum nondum aduenit: tem-
7 pus autem vestrum semper est paratum. ¶ Nõ
potest mundus odisse vos: me autẽ odit: quia
ego testimonium perhibeo de illo, quod opera
8 eius mala sunt ¶ Vos ascendite ad diem fe-
B stum hunc, ego * ° non ascendo ˎ ad diẽ festũ * autem
istum, quia meum tempus non dum impletũ °nondum
9 est. ¶ Hæc cùm dixisset, ipse mansit in Gali-

10 laea. Vt autem ascenderunt fratres eius,
tunc & ipse ascẽdit ad diẽ festum non mani-
11 festè, sed quasi in occulto. Iudæi ergo quæ-
rebant eum in die festo, & dicebant: Vbi est
12 ille? Et murmur multus erat in turba de
eo. Quidam enim dicebant: Quia bonus est.
Alij autem dicebant: Non, sed seducit tur-
13 bas. Nemo tamen palàm loquebatur de il-
14 lo propter metum Iudæorum. Iam autem
die festo mediante, ascendit Iesus in templũ,
15 & docebat. Et mirabantur Iudæi, dicentes:
Quomodo hic literas scit, cùm nõ didicerit?
16 Respondit eis Iesus, & dixit: Mea doctrina
17 nõ est mea, sed eius qui misit me. Siquis vo-
luerit voluntatem eius facere, cognoscet de
C doctrina, vtrum ex Deo sit, an ego à meipso
18 loquar. Qui a semetipso loquitur, gloriã p-
priam quærit: qui autem quærit gloriam eius
qui misit eũ, hic verax est, & iniustitia in illo
19 non est. Nonne Moyses dedit vobis legem:
Exo. 20. c 18. & 24. a. 3. Sup. 5. e 18. & nemo ex vobis facit legẽ? Quid me quæ-
20 ritis interficere? Respondit turba, & dixit
Dæmonium habes: quis te quærit interficere?
21 Respondit Iesus, & dixit eis: Vnum opus fe-
22 ci: & omnes miramini. propterea Moyses
Leu. 12. a 3. dedit vobis circuncisionem: non quia ex
D Moyse est, sed ex patribus, & in sabbatho
23 circuncidistis hominem. Si circuncisionem
Gen. 17. b 10. accipit homo in sabbatho, vt non soluatur
lex Moysi: mihi indignamini, quia totum
Deu. 1. b 16. 24 hominem sanum feci in sabbatho? No-
lite iudicare secundum faciem: sed iustum
25 iudicium iudicate. Dicebant ergo qui-
dam ex Ierosolymis: Nonne hic est, quem
26 quærunt interficere? Et ecce palàm loquitur,
& nihil ei dicunt. Nunquid vere cognouerũt
27 principes, quia hic est Christus? Sed hunc
scimus vnde sit: Christus autem cùm vene-
28 rit, nemo scit vnde sit. Clamabat ergo Ie-
sus in templo docens, & dicens: Et me sci-
tis, & vnde sim scitis. & à meipso nõ veni,
sed est verus qui misit me, quem vos nescitis.
29 Ego scio eum: quia ab ipso sum, & ipse me
30 misit. Quærebant ergo eum apprehende-
E re: & nemo misit in illum manus: quia nõ-
31 dum venerat hora eius. De turba autem
multi crediderunt in eum, & dicebant: Chri-
stus, cùm venerit, nunquid plura signa fa-
32 ciet quam quæ hic facit? Audierunt Phari
sæi turbam murmurantem de illo hæc: &
* sacerdotum. miserunt principes* & Pharisæi ministros, vt
33 apprehenderent eum. Dixit ergo eis Iesus:
Infr. 13. d 33. Adhuc modicum tempus vobiscum sum: &
34 vado ad eũ qui me misit. Quæretis me,
& non inuenietis: & ubi ego sum, uos non
35 potestis uenire. Dixerunt ergo Iudæi ad
semetipsos. Quò hic iturus est, quia non
inueniemus eum? nunquid in dispersionem
36 Gẽtium iturus est, & docturus Gẽtes? Quis
F est hic sermo quem dixit, Quæretis me, &
non inuenietis: & ubi sum ego, uos nõ pote-
Leu. 23. f 27. 37 stis uenire? In nouissimo autem die magno
festiuitatis stabat Iesus, & clamabat, di-
Deu. 18. c 15. cens: Siquis sitit, ueniat ad me, & bibat.
38 Qui credit in me, sicut dicit scriptura: flu-
Ioel 2. g. 3. 39 mina de uentre eius fluẽt aquæ uiuæ. (Hoc
autem dixit de Spiritu quem accepturi erant Act. 2. c 17.
credentes in eum. nondum enim erat Spiri-
tus °datus`: quia Iesus nondum erat glorifi- ° sanctus
40 catus.) Ex illa ergo turba cùm audissent
hos sermones eius, dicebãt: Hic est uerè pro-
41 pheta. Alij dicebant: Hic est Christus.
Quidam autem dicebãt: Nunquid à Galilæa
42 uenit Christus? Nonne scriptura dicit, quia Mich. 5. a 2.
G ex semine Dauid, & de Beth-lehem castello
43 ubi erat Dauid, uenit Christus? Dissensio Matt. 2. a 6.
44 itaq; facta est in turba propter eum. Qui-
dam autem ex ipsis uolebant apprehendere
45 eum: sed nemo misit super eum manus. Ve-
nerunt ergo ministri ad pontifices & Phari-
sæos. Et dixerunt eis illi: Quare non addu-
46 xistis illum? Responderunt ministri: Nun-
quã sic locutus est homo, sicut hic homo*. * loquitur
47 Responderunt ergo eis Pharisæi: Nunquid
48 & uos seducti estis? Nunqd ex principibus
49 aliquis credidit in eũ, aut ex Pharisæis? sed
turba hæc quæ non nouit legem, maledicti
50 sunt. Dixit Nicodemus ad eos, ille qui Sup. 3. a 1.
uenit ad eum nocte, qui unus erat ex ipsis:
51 Nunquid lex nostra iudicat hominem, nisi
prius audierit ab ipso, & cognouerit quid Deu. 17. b 8. & 19. d 15.
52 faciat? Responderunt, & dixerunt ei: Nun
quid & tu Galilæus es? Scrutare, & uide, quia * scripturas
53 à Galilæa propheta non °surgit`. Et reuer- ° surrexit.
si sunt unusquisque in domum suam.

CAPVT VIII.

1 IESVS autem perrexit in montẽ
2 Oliueti: & diluculo iterum ue-
A nit in templum, & omnis po-
pulus uenit ad eum: & sedens
3 docebat eos. Adducunt autem
Scribæ & Pharisæi mulierem in adulterio de-
4 prehẽsam: & statuerunt eã in medio. & dixe-
runt ei: Magister, hæc mulier modò depre-
5 hensa est in adulterio. In lege autem Moy- Leui. 20. b 10.
ses mandauit nobis huiusmodi lapidare. Tu
6 ergo quid dicis? Hoc autem dicebant ten-
tantes eum, ut possent accusare eum. Iesus
autem inclinans se deorsum, digito scribe-
7 bat in terra. Cùm ergo perseuerarent inter
rogantes eum: erexit se, & dixit eis: Qui Deut. 17. b. 7.
sine pctõ est uestrũ, primus in illã lapidẽ mit-
8 tat. Et iterũ se inclinãs, scribebat in terra.
9 Audiẽtes autẽ*, unus post unũ exibant, in- * hæc
cipiẽtes à senioribus: & remãsit solus Iesus,
10 & mulier in medio stãs. Erigẽs aũt se Iesus, 1. Ioh. 1. b 8.
11 dixit ei: Mulier ubi sũt qui te accusabãt? ne
mo te cõdẽnauit? Quę dixit: Nemo Dñe. Di-
xit aũt Iesus: Nec ego te condẽnabo. Vade, &
12 iam amplius noli peccare. Iterum ergo locu
tus est eis Iesus, dicens: Ego sum lux mun-
B di: qui sequitur me, non °ambulat` in tene- ° ambulabit.
13 bris: sed habebit lumen uitæ. Dixerunt er-
go ei Pharisęi: Tu de te ipso testimoniũ per-
14 hibes: testimoniũ tuũ nõ est uerũ. Respon-
dit Iesus, & dixit eis: Et si ego testimonium
perhibeo de me ipso, uerum est testimonium
meũ: quia scio unde ueni, & quo uado: uos aũt
15 nescitis unde uenio, aut quo uado. Vos sm
16 carnẽ iudicatis: ego nõ iudico quẽquã: & si
iudico ego, iudicium meum, uerum est: quia

solus

solus non sum:sed ego,& qui misit me, Pa-
Deu.17.b.6.& 19.d.15. Matt.18.b.16. 2.Cor.13.a.1. Heb.10.c.28. 17 ter. ¶ Et in lege vestra scriptum est, quia
duorum hominum testimonium verum est.
18 ¶ Ego sum qui testimonium perhibeo de
meipso: & testimonium perhibet de me qui
19 misit me, Pater. ¶ Dicebant ergo ei: Vbi est
pater tuus? Respondit Iesus: Neq; me scitis,
neq; patrem meum: si me sciretis, forsitan
20 & Patrem meum sciretis. ¶ Hæc verba locu-
tus est Iesus in gazophylacio, docens in tem
plo: & nemo apprehendit eum, quia necdū
21 venerat hora eius. ¶ Dixit ergo iterum eis
C Iesus: Ego vado, & quæretis me, & in peccato
vestro moriemini. Quò ego vado, vos nō po
22 testis venire. ¶ Dicebant ergo Iudæi: Nun-
quid interficiet semetipsum, quia dicit, Quò
23 ego vado, vos non potestis venire? ¶ Et dice-
bat eis: Vos de deorsum estis, ego de supernis
sum. Vos de mundo hoc estis, ego non sum
24 de hoc mundo. ¶ Dixi ergo vobis, quia morie
mini in peccatis vestris. si enim nō credide-
ritis quia ego sum, moriemini in peccato ve
25 stro. ¶ Dicebant ergo ei: Tu quis es? Dixit
quia t. eis Iesus: Principium, qui & loquor vobis.
quod s. 26 ¶ Multa habeo de vobis loqui & iudicare. sed
Supra 3.d.33. qui me misit, verax est: & ego quæ audiui ab
27 eo, hæc loquor in mundo. ¶ Et non cogno-
Roma 3.a.4. 28 uerunt quia patrem eis dicebat Deū. ¶ Di-
eius xit ergo eis Iesus: Cum exaltaueritis filiū ho
minis, tunc cognoscetis, quia ego sum, & à
meipso facio nihil: sed sicut docuit me Pater,
29 hæc loquor: ¶ & qui me misit, mecum est:
D & non reliquit me solum: quia ego quæ pla
30 cita sunt ei, facio semper. ¶ Hæc illo loquē-
31 te multi crediderunt in eum. ¶ Dicebat ergo
Iesus ad eos, qui crediderunt ei, Iudæos: Si
vos mãseritis in sermone meo, verè discipuli
32 mei eritis, ¶ & cognoscetis veritatē, & veri-
33 tas liberabit vos. ¶ Responderunt ei: Semē
Abrahæ sumus, & nemini seruiuimus vnquā:
34 quō tu dicis, Liberi eritis? ¶ Rñdit eis Iesus:
Roma.6.c.16. 2.Pet.2.d.19. Amen, amē dico vobis, quia omnis qui facit
35 peccatum, seruus est peccati. ¶ seruus autem
non manet in domo in æternum: filius ma-
36 net in æternum. ¶ Si ergo vos filius libera-
37 uerit, verè liberi eritis. ¶ Scio quia filij Abra-
hæ estis, sed quæritis me interficere, quia sermo
38 meus non capit in vobis. ¶ Ego quod vidi
A apud Patrē, loquor: & vos quæ vidistis apud
39 patrem vestrum, facitis. ¶ Rñderunt, & dixe-
runt ei: Pater noster Abraham est. Dicit eis
Iesus: Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ fa-
40 cite. ¶ Nunc autem quæritis me interficere
hominē, qui veritatem uobis locutus sum,
41 quā audiui à Deo: hoc Abrahā nō fecit. ¶ Vos
facitis opera patris vestri. Dixerunt itaq; ei:
Nos ex fornicatione non sumus nati. unum
42 patrē habemus, Deū. ¶ Dixit ergo eis Iesus: Si
Deus pater uester esset, diligeretis utiq; me.
ego enim ex Deo processi, & ueni: neq; enim
43 à meipso ueni, sed ille me misit. ¶ Quare lo-
quelā meā non cognoscitis? Quia non pote-
1.Ioh.3.b.8. 44 stis audire sermonem meum. ¶ Vos ex pre
F diabolo estis, & desyderia patris uestri vul-
tis facere. Ille homicida erat ab initio, & in
ueritate non stetit: quia nō est ueritas in eo.
cū loquitur mendacium, ex proprijs loqui-
45 tur, quia mendax est, & pater eius. ¶ Ego au-
tem quia veritatem dico, non creditis mihi.
46 ¶ Quis ex vobis arguet me de peccato? Si *arguit.*
ueritatē dico: quare uos non creditis mihi?
47 ¶ Qui ex Deo est, uerba Dei audit. Propte- *1.Ioh.4.a.6.*
rea uos non auditis, quia ex Deo non estis.
48 ¶ Responderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei:
Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus
49 es tu, & dæmonium habes? ¶ Respōdit Iesus:
Ego dæmonium non habeo: sed honorifico
Patrem meum, & uos inhonorastis me.
50 ¶ Ego autem non quæro gloriam meam. est
51 qui quærat, & iudicet. ¶ Amen, amen dico
uobis, si quis sermonem meum seruauerit,
52 mortem non videbit in æternum. ¶ Dixerūt
ergo Iudæi: Nunc cognouimus, quia dæmo-
nium habes. Abraham mortuus est, & Pro-
phetæ: & tu dicis, Si quis sermonem meum
seruauerit, non gustabit mortem in æternū.
53 ¶ Nunquid tu maior es patre nostro Abra-
G ham, qui mortuus est? & Prophetæ mortui
54 sunt. Quem teipsum facis? ¶ Respōdit Iesus:
Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil
est: est pater meus, qui glorificat me, quē vos
55 dicitis quia Deus vester est. ¶ & non cogno-
uistis eum: ego autē noui eum. Et si dixero,
quia non scio eum: ero similis vobis, men-
dax. Sed scio eum, & sermonem eius seruo.
56 ¶ Abraham pater vester exultauit, vt videret
57 diem meū: & vidit, & gauisus est. ¶ Dixerunt
ergo Iudæi ad eum: Quinquaginta annos
58 nondum habes, & Abraham vidisti? ¶ Dixit
eis Iesus: Amen, amen dico vobis, antequā
59 Abraham fieret, ego sum. ¶ Tulerunt ergo
lapides, vt iacerent in eum. Iesus autem ab-
scondit se, & exiuit de templo.

CAPVT IX.

1 ET præteriens Iesus, vidit ho- *.l.*
A minem cæcum à natiuitate.
2 ¶ & interrogauerunt eum disci-
puli eius: Rabbi, quis pecca-
uit, hic, aut parētes eius, vt cæ-
3 cus nasceretur? ¶ Respondit Iesus: Neque hic
peccauit, neque parentes eius: sed vt mani-
4 festētur opera Dei in illo. ¶ Me oportet ope-
rari opera eius qui misit me, donec dies est.
5 venit nox, quando nemo pōt operari. ¶ Quan
6 diu sum in mundo, lux sum mundi. ¶ Hæc cū
dixisset, expuit in terram, & fecit lutum ex
7 sputo, & liniuit lutum super oculos eius, ¶ &
dixit ei: Vade, laua in natatoria Silóe, quod
interpretatur Missus. Abijt ergo, & lauit: &
8 venit videns. ¶ Itaque vicini, & qui viderant *videbant*
B eum priùs, quia mendicus erat, dicebā: Nōn- *7.*
ne hic est qui sedebat, & mendicabat? Alij
9 dicebant: Quia hic est. ¶ Alij autem: Nequa-
quā, sed similis est ei. Ille verò dicebat: Quia
10 ego sum. ¶ Dicebāt ergo ei: Quō aperti sunt
11 tibi oculi? ¶ Respondit: Ille homo qui dicitur
Iesus, lutum fecit: & vnxit oculos meos, &
dixit mihi: Vade ad natatoriam Silóe, & la-
12 ua. Et abij, & laui, & vidi. ¶ Et dixerūt ei:
13 Vbi est ille? Ait: Nescio. ¶ Adducunt eum
14 ad Pharisæos qui cæcus fuerat. ¶ Erat autem

sabbathum quando lutum fecit Iesus, & ape
15 ruit oculos eius. ✝ Iterum ergo interroga-
bant eum Pharisæi, quomodo vidisset. Ille autem
C dixit eis: Lutum mihi posuit super oculos, &
16 laui: & video. ✝ Dicebant ergo ex Pharisæis
quidam: Non est hic homo à Deo, qui sabba-
thum non custodit. Alij autem dicebant:
Quomodo potest homo peccator hæc signa
17 facere? & schisma erat inter eos. ✝ Dicunt er-
go cæco iterum: Tu, quid dicis de illo qui ape-
ruit oculos tuos? Ille autem dixit: Quia propheta
18 est. ✝ Non crediderunt ergo Iudæi de illo, quia
cæcus fuisset & vidisset, donec vocauerunt pa-
19 rentes eius qui viderat. ✝ & interrogauerunt
eos, dicentes: Hic est filius vester, quem vos di-
citis quia cæcus natus est? Quomodo ergo
20 nunc videt? ✝ Responderunt ei parentes eius,
D & dixerunt: Scimus, quia hic est filius noster,
21 & quia cæcus natus est: ✝ quomodo autem
nunc videat, nescimus: aut quis eius ape-
ruit oculos, nos nescimus: ipsum interroga-
22 te, ætatem habet: ipse de se loquatur. ✝ Hæc
dixerunt parentes eius, quoniam timebant
Iudæos. iam enim conspirauerant Iudæi, vt
si quis eum confiteretur esse Christum, extra
23 synagogam fieret. ✝ Propterea parentes eius
dixerunt: Quia ætatem habet, ipsum inter-
24 rogate. ✝ Vocauerunt ergo rursum hominem
E qui fuerat cæcus, & dixerunt ei: Da gloriam
Deo: nos scimus, quia hic homo peccator
25 est. ✝ Dixit ergo eis ille: Si peccator est, ne-
scio: vnum scio, quia cæcus cùm essem, mo-
26 dò video. ✝ Dixerunt ergo illi: Quid fe-
27 cit tibi? quomodo aperuit tibi oculos? ✝ Re-
spondit eis: Dixi vobis iam, & audistis: quid
iterum vultis audire? nunquid & vos vultis
28 discipuli eius fieri? ✝ Maledixerunt ergo ei,
& dixerunt: Tu discipulus illius sis: nos au-
29 tem Moysi discipuli sumus. ✝ Nos scimus,
quia Moysi locutus est Deus: hunc autem
30 nescimus vnde sit. ✝ Respondit ille homo, &
F dixit eis: In hoc enim mirabile est, quia vos
nescitis vnde sit, & aperuit meos oculos:
31 ✝ scimus autem quia peccatores Deus non
audit: sed si quis Dei cultor est, & volunta-
32 tem eius facit, hunc exaudit. ✝ A seculo non
est auditum, quia quis aperuit oculos cæci na-
33 ti. ✝ Nisi esset hic à Deo, nõ poterat facere quic-
34 quam. ✝ Responderunt, & dixerunt ei: In pecca-
tis natus es totus, & tu doces nos? Et ejece-
35 runt eum foras. ✝ Audiuit Iesus, quia eie-
G cerunt eum foras: & cùm inuenisset eum, di-
36 xit ei: Tu credis in filium Dei? ✝ Respondit
ille, & dixit: Quis est Domine, vt credam in
37 eum? ✝ dixit ei Iesus: Et vidistis eum, &
38 qui loquitur tecum, ipse est. ✝ At ille ait:
Credo Domine. Et procidens adorauit eum.
39 ✝ Et dixit ei Iesus: In iudicium ego in hunc
mundum veni: vt qui non vident, videant:
40 & qui vident, cæci fiant. ✝ Et audierunt qui-
dam ex Pharisæis qui cum ipso erant: & di-
41 xerunt ei: Nunquid & nos cæci sumus? ✝ Di-
xit eis Iesus: Si cæci essetis, non haberetis
peccatum. nunc verò dicitis, Quia videmus:
peccatum vestrum manet.

CAPVT X.

1 AMEN, amen dico vobis, qui nõ
A intrat per ostium in ouile ouium,
sed ascendit aliunde: ille fur est,
2 & latro. ✝ Qui autem intrat
per ostium, pastor est ouium.
3 ✝ Huic ostiarius aperit: & oues vocem
eius audiunt: & proprias oues vocat nomi-
4 natim, & educit eas. ✝ Et cùm proprias oues
emiserit, ante eas vadit: & oues illum sequũ-
5 tur, quia sciunt vocem eius. ✝ Alienum au-
tem non sequuntur, sed fugiunt ab eo: quia
6 non nouerunt vocem alienorum. ✝ Hoc pro-
uerbium dixit eis Iesus. Illi autem non co-
7 gnouerunt quid loqueretur eis. ✝ Dixit ergo
eis iterum Iesus: Amen, amen dico vobis,
8 quia ego sum ostium ouium. ✝ Omnes quot-
B quot venerunt, fures sunt & latrones: sed nõ
9 audierunt eos oues. ✝ Ego sum ostium. Per
me si quis introierit, saluabitur: & ingredie-
10 tur, & egredietur, & pascua inueniet. ✝ Fur
non venit nisi vt furetur, & mactet, & perdat.
Ego veni, vt vitam habeant, & abũdantius ha-
11 beant. ✝ Ego sum pastor bonus. ‖ Bonus pa-
12 stor animã suam dat pro ouibus suis. ✝ Mer-
cenarius autem, & qui non est pastor, cuius
nõ sunt oues propriæ, videt lupum venientẽ,
& dimittit oues, & fugit: & lupus rapit, & di-
13 spergit oues. ✝ Mercenarius autẽ fugit, quia
C mercenarius est: & non pertinet ad eum de
14 ouibus. ✝ Ego sum pastor bonus: & cogno-
15 sco meas, & cognoscunt me meæ. ‖ Sicut no-
uit me pater, & ego agnosco patrem: & ani-
16 mam meam pono pro ouibus meis. ✝ ‖ Et
alias oues habeo quæ non sunt ex hoc ouili:
& illas oportet me adducere, & vocem meã
audient, & fiet unum ouile & unus pastor.
17 ✝ Propterea me diligit pater, ‖ quia ego po-
no animam meam, ut iterum sumam eam.
18 ✝ Nemo tollit eam à me: sed ego pono eam
à meipso. potestatem habeo ponendi eam,
& potestatem habeo iterum sumendi eam.
19 Hoc mandatum accepi à patre meo. ✝ Dissen-
sio iterum facta est inter Iudæos propter ser-
20 mones hos. ✝ Dicebant autẽ multi ex ipsis:
Dæmonium habet, & insanit: quid eum au-
21 ditis? ✝ Alij dicebant: Hæc verba, non sunt
E Dæmonium habentis. nunquid dæmonium
22 potest cæcorum oculos aperire? ✝ Facta sunt
autẽ Encænia in Ierosolymis: & hyems erat.
23 ✝ Et ambulabat Iesus in templo, in portico
24 Salomonis. ✝ Circumdederunt ergo eum Iu-
dæi, & dicebant ei: Quousque animam no-
stram tollis? si tu es Christus, dic nobis pa-
25 làm. ✝ Respondit eis Iesus: Loquor vobis, &
non creditis. Opera quæ ego facio in nomi-
ne Patris mei, hæc testimonium perhibent
26 de me: ✝ sed vos non creditis, quia non estis
27 ex ouibus meis.* ✝ Oues meæ vocem meam
audiunt: & ego cognosco eas, & sequuntur
28 me. ✝ Et ego vitam æternam do eis: & non
F peribunt in æternum, & non rapiet eas quis-
29 quam de manu mea. ✝ Pater meus* quod de-
dit mihi, maius omnibus est: & nemo potest
30 rapere de manu Patris mei. ✝ Ego & pater

‖ Isai. 40. c. 11. Ezech. 34. c. 23. & 37. f. 24.
‖ Mat. 11. d. 27. Luc. 10. d. 22.
‖ Matt. 28. d. 19.
‖ Mar. 16. d. 15.
Luc. 24. g. 47.
‖ Act. 10. f. 43. & 13. f. 38. Gal. 1. b. 9.
Ezech. 37. f. 22.
Isai. 53. b. 7.
‖ 1. Mac. 4. f. 56. 59.
* sicut dixi vobis 1.
* qui dedit mihi, maior 1.

unum

vnum ſumus. ¶Suſtulerunt * lapides Iudęi,
31 vt lapidarent eum. ¶ Reſpondit eis Ieſus:
32 ¶Multa bona opera oſtendi vobis ex patre
meo,propter quod eorum opus me lapida-
33 tis? ¶Reſponderunt ei Iudæi: De bono ope-
re non lapidamus te, ſed de blaſphemia, &
quia tu homo cùm ſis, facis teipſum Deum.
34 ¶ Reſpondit eis Ieſus: Nonne ſcriptum eſt
35 in lege veſtra, quia Ego dixi,dij eſtis? ¶ Si
ille dixit deos,ad quos ſermo Dei factus eſt,
36 & non poteſt ſolui ſcriptura: ¶ quem pater
ſanctificauit & miſit in mūdum, vos dicitis,
G Quia blaſphemas: qa dixi,Filius Dei ſum?
37 ¶Si nō facio opera patris mei: nolite credere
38 mihi. ¶Si autem facio: & ſi mihi non vultis
credere,operibus credite: vt cognoſcatis &
credatis,quia pater in me eſt,& ego in patre.
39 ¶ Quærebant ergo eum apprehendere: &
40 exiuit de manibus eorum. ¶Et abijt iterum
trās Iordanem in eum locum vbi erat Iohan
41 nes baptizans primum: & manſit illic. ¶ Et
multi venerunt ad eum,& dicebant:Quia Io
hannes quidē ſignum fecit nullum. Omnia
autem quæcūque dixit Iohannes de hoc,ve-
42 ra erant. ¶ Et multi crediderunt in eum.

*ergo iterum 4. | Pſal. 81.b 6.

CAPVT XI.

1 ERAT autē quidam languens
A Lazarus à Bethania, de caſtel-
lo Mariæ & Marthæ *ſororis
2 eius. ¶(Maria autē erat ꝗ̄ vnxit
Dñm vnguēto,& extersit pedes
eius capillis ſuis:cuius frater Lazarus infir-
3 mabatur.) ¶Miſerūt ergo ſorores eius ad eū,
dicentes:Domine,ecce quem amas,infirma-
4 tur. ¶Audiens autem Ieſus,dixit eis: Infirmi-
tas hæc non eſt ad mortē,ſed pro gloria Dei:
5 vt glorificetur filius Dei per eam. ¶ Dilige-
bat autem Ieſus Martham, & ſororem eius
6 Mariam,& Lazarum. ¶ Vt ergo audiuit,quia
infirmabatur, tūc quidem manſit in eodem
7 loco duobus diebus, ¶ deinde poſt hæc dicit
diſcipulis ſuis: Eamus in Iudæam iterum.
8 ¶Dicunt ei diſcipuli: Rabbi,nunc quærebant
9 te Iudæi lapidare,& iterum vadis illuc? ¶ Re-
ſpondit Ieſus: Nonne duodecim ſunt horæ
B diei? Si quis ambulauerit in die,nō offendit:
10 quia lucem huius mundi videt. ¶ſi autē am-
bulauerit in nocte,offendit: quia lux non eſt
11 in eo. ¶ Hæc ait.& poſt *hęc dicit eis: Laza-
rus amicus noſter dormit: ſed vado:vt à ſom-
12 no excitem eum. ¶ Dixerunt ergo diſcipuli
13 eius: Domine,ſi dormit,ſaluus erit. ¶Dixerat
autem Ieſus de morte eius:illi autē putaue-
14 rūt, qa de dormitione ſomni diceret. ¶ Tūc
ergo Ieſus dixit eis manifeſtè: Lazarus mor-
15 tuus eſt: ¶& gaudeo propter vos,vt credatis,
quoniam non eram ibi: ſed eamus ad eum.
16 ¶Dixit ergo Thomas ꝗ dicitur Didymus, ad
cōdiſcipulos: Eamus & nos, vt moriamur cū
17 eo. ¶Venit itaq; Ieſus: & inuēnit eum qua-
C tuor dies iam in monumento habentem.
18 ¶(Erat autem Bethania iuxta Ieroſolymam
19 quaſi ſtadijs quindecim). ¶ Multi autem ex
Iudæis uenerant ad Martham & Mariam, vt
20 cōſolarētur eas de fratre ſuo. ¶Martha ergo
vt audiuit, qa Ieſus venit,occurrit illi: Maria
21 autē domi ſedebat. ¶Dixit ergo Martha ad Ie-
ſum: Domine,ſi fuiſſes hic,frater meus non
22 fuiſſet mortuus. ¶ Sed & nūc ſcio,qa quæcū-
23 que popoſceris à Deo,dabit tibi Deus. ¶ Di-
24 cit illi Ieſus: Reſurget frater tuus. ¶ Dicit ei
Martha:Scio,quia reſurget in reſurrectione,
25 in nouiſſimo die. ¶Dixit ei Ieſus: Ego ſum re-
ſurrectio & vita: ꝗ credit in me, etiā ſi mor
26 tuus fuerit,viuet. ¶& omnis qui viuit,& cre
dit in me,nō morietur in æternū. Credis hoc?
27 ¶ Ait illi:Vtique Dñe, ego credidi:quia tu es
D Chriſtus filius Dei* qui in hunc mundū ue-
28 niſti. ¶ Et cùm hæc dixiſſet,abijt,& uocauit
Mariam ſororem ſuam ſilentio,dicens: Ma-
29 giſter adeſt, & uocat te. ¶ Illa ut audiuit, *ſur-
30 git cito,& uenit ad eum. ¶nondū n. uenerat
Ieſus in caſtellū: ſed erat adhuc in illo loco,
31 ubi occurrerat ei Martha. ¶ Iudęi ergo, qui
erāt cū ea in domo, & cōſolabantur eā,cū ui-
diſſent Mariā quia citò ſurrexit & exijt,ſecu
ti ſunt eā,dicētes: Quia uadit ad monumen
32 tū,ut ploret ibi. ¶ Maria ergo cū ueniſſet ubi
erat Ieſus,uidēs eum, cecidit ad pedes eius,
& dicit ei: Domine,ſi fuiſſes hic,nō eſſet mor
33 tuus frater meus. ¶ Ieſus ergo, ut uidit eam
E plorantem, & Iudæos qui uenerant cum ea
plorantes,infremit ſpiritu,& turbauit ſeip-
34 ſum, ¶ & dixit: Vbi poſuiſtis eum? Dicunt
35 ei: Domine, ueni & uide. ¶Et lachrymatus
36 eſt Ieſus. ¶Dixerunt ergo Iudæi: Ecce quomo
37 do amabat eum. ¶ Quidam autem ex ipſis
dixerunt: Non poterat hic qui aperuit ocu-
38 los cæci*,facere ut hic non moreretur? ¶ Ie-
ſus ergo rurſum fremens in ſemetipſo,uenit
ad monumentum. erat autem ſpelunca: & la
39 pis ſuperpoſitus erat ei. ¶ Ait Ieſus: Tollite
lapidem. Dicit ei Martha ſoror eius qui mor
tuus fuerat: Domine,iā fœtet: quatriduanus
40 eſt enim. ¶Dicit ei Ieſus: Nonne dixi tibi,quo
41 niam ſi credideris, uidebis gloriā Dei? ¶ Tu-
lerunt ergo lapidem. Ieſus autē eleuatis ſur-
ſum oculis,dixit: Pater,gratias ago tibi,quo
42 niam audiſti me. ¶ Ego autem ſciebā, quia
ſemper me audis,ſed propter populū qui cir
cunſtat, dixi,ut credant quia tu me miſiſti.
43 ¶Hæc cùm dixiſſet,voce magna clamauit: La
44 zare,veni foras. ¶ Et ſtatim prodijt qui fue
F rat mortuus, ligatus pedes & manus inſti-
tis, & facies illius ſudario erat ligata. Di-
xit eis Ieſus: Soluite eum,& ſinite abire.
45 ¶ Multi ergo ex Iudæis qui uenerant ad
Mariam & Martham, & uiderant, quæ fecit
46 Ieſus, crediderunt in eum. ¶ Quidam au-
tem ex ipſis abierunt ad Phariſæos, & dixe-
47 runt eis quæ fecit Ieſus. ¶ Collegerunt er-
go Pontifices & Phariſęi concilium, & di-
cebant: Quid facimus, quia hic homo mul-
48 ta ſigna facit? ¶ Si dimittimus eum ſic,
omnes credent in eum: & uenient Romani
& tollent * noſtrum locum & gentem.
49 ¶ Vnus autem ex ipſis Caiphas nomine,
G cùm eſſet Pontifex anni illius, dixit eis: Vos
50 neſcitis quicquam; ¶ nec cogitatis,quia ex-
pedit *nobis,ut unus moriatur homo pro po-
51 pulo,& non tota gens pereat. ¶ Hoc autem

*ſororum Matt. 26.a 7. Luc. 7.f 37. Inf. 12.a.3 | *hęc | Supr. 5.e 29. Luc. 17.e 14. | Supr. 6.d 35. -47. | *uni -7. | *ſurrexit | Supr. 9.a 6. | *nati | *& 1. | Infr. 18.c 14. 7. | *nobis

à femetipso non dixit : sed cùm esset Ponti-
fex anni illius, prophetauit, quòd Iesus mo-
52 riturus erat pro gente : & non tantũ pro
gente, sed vt filios Dei qui erant dispersi, con
53 gregaret in vnum. Ab illo ergo die cogita-
54 uerunt, vt interficerent eum. Iesus ergo iam
non in palàm ambulabat apud Iudæos : sed
abijt in regionem iuxta desertũ in ciuitatẽ
quæ dicitur Ephrem, & ibi morabatur cum
55 discipulis suis. Proximum autem erat Pas-
cha Iudæorum: & ascenderunt multi Ieroso
lymam de regione ante Pascha, vt sanctifica-
56 rent seipsos. Quærebant ergo Iesum: & col
loquebantur adinuicem, in templo stantes:
Quid putatis, quia non uênit ad diem festũ?
Dederant autem Pontifices & Pharisæi man
datũ, ut si quis cognouerit ubi sit, indicet, ut
apprehendant eum.

CAPVT XII.

1 A IESVS ergo ante sex dies Pal-
chę uênit Bethaniam, ubi Laza
Matt. 26. rus fuerat mortuus, quẽ suſci-
a. 6. 2 tauit Iesus. Fecerunt autem ei
Mar. 14. Cœnam ibi, & Martha ministra-
a. 3. bat: Lazarus uerò unus erat ex discumbenti-
3 bus cum eo. Maria ergo accepit libram un-
guenti nardi pistici, pretiosi, & unxit pedes
Iesu, & extersit pedes eius capillis suis: & do
4 mus impleta est ex odore unguenti. Dixit
ergo unus ex discipulis eius, Iudas Iscariotes,
5 qui erat eũ traditurus: Quare hoc vnguen-
tum non uenijt trecentis denarijs, & datum
6 est egenis? Dixit aũt hoc, non quia de egenis
pertinebat ad eũ: sed quia fur erat, & loculos
7 habens, ea quę mittebantur, portabat. Dixit
B ergo Iesus: Sine illam, vt in diem sepulturæ
Sinite 8 meę seruet illud. Pauperes enim semper ha-
bebitis vobiscum: me autem non semper ha
habetis 4. 9 bebitis. Cognouit ego turba multa ex Iu-
dæis, quia illic est: & venerunt, non propter
Iesum tantùm, sed ut Lazarum uiderent, quẽ
10 suscitauit à mortuis. Cogitauerunt autem
principes sacerdotum, ut & Lazarum interfi-
11 cerent: quia multi propter illum abibant
12 ex Iudæis, & credebant in Iesum. In cra-
stinum autem turba multa quæ venerat ad
diem festum, cùm audissent quia uenit Iesus
13 Ierosolymam: acceperunt ramos palmarũ,
& processerunt obuiam ei, & clamabant: Ho-
sanna, benedictus qui venit in nomine Do-
Mat. 21. 14 mini, Rex Israël. Et inuenit Iesus asellũ,
a. 7. 15 & sedit super eum, sicut scriptum est: Noli
Marc. 11. timere filia Sion: ecce Rex tuus venit sedẽs
a. 7. 16 super pullũ asinæ. Hæc non cognouerunt
Luc. 19. C discipuli eius primùm: sed quando glorifica
f. 35. tus est Iesus, tũc recordati sunt, quia hæc erãt
Zach. 9. 17 scripta de eo, & hæc fecerunt ei. Testi mo-
a. 9. nium ergo perhibebat turba quę erat cũ eo,
qñ Lazarum vocauit de monumento, & su-
18 scitauit eum à mortuis. Propterea & ob-
uiam venit ei turba: quia audierunt eum fe-
19 cisse hoc signum. Pharisæi ergo dixerunt
ad semetipsos: Videtis quia nihil proficimus?
20 ecce mundus totus post eum abijt. Erant
aũt quidã Gentiles ex his qui ascenderant, vt
21 adorarent in die festo. Hi ergo accesserunt
D ad Philippũ qui erat à Bethsaida Galilææ, &
rogabant eũ, dicẽtes: Dñe, volumus Iesum vi
22 dere. Venit Philippus, & dicit Andreæ. An-
23 dreas rursus & Philippus, dixerũt Iesu. Ie
sus aũt respondit eis, dicẽs: Venit hora, vt cla
24 rificetur Filius hominis. Amẽ, amẽ dico vobis,
nisi granũ frumẽti cadẽs in terrã, mortuũ fue
rit, ipsum solum manet. si autem mortuũ fue
25 rit, multũ fructum affert. Qui amat ani- Mat. 10.
mã suã, perdet eam: & qui odit animã suam d. 31. &
in hoc mundo, in vitã æternã custodit eam. 16. d. 25.
26 Si quis mihi ministrat, me sequatur: & Marc. 8.
vbi sum ego, illic & minister meus erit. Si d. 35.
quis mihi ministrauerit, honorificabit eũ pr̃ Luca 9. c.
27 meus. Nunc anima mea turbata est. Et 14. & 17.
E quid dicã? Pater, saluifica me ex hac hora. g. 33.
28 Sed ppea veni in horã hanc. Pater, clarifica
nomen tuum. Venit ergo vox de cœlo, * Et * dicens:
29 clarificaui, & iterum clarificabo. Turba er-
go quæ stabat & audierat, dicebat tonitruum
esse factum. Alij dicebant: Angelus ei locu-
30 tus est. Respondit Iesus, & dixit: Non pp
31 me hæc vox venit, sed propter vos. Nunc
iudicium est mundi: nunc princeps huius
32 mundi ejicietur foras. Et ego, si exaltatus
fuero à terra, omnia traham ad meipsum.
33 (hoc aũt dicebat, significans qua morte
34 esset moriturus.) Respondit ei turba: Nos
audiuimus ex lege, quia Christus manet in Psal. 109.
æternum: & quõ tu dicis, Oportet exaltari a. 4. & 16.
Filium hominis? Quis est iste Filius hoĩs? a. 8.
35 Dixit ergo eis Iesus: Adhuc modicũ lumẽ Isa. 40.
F in uobis est. Ambulate dum lucem habetis, b. 6.
vt non uos tenebræ comprehendant: & qui Ezech. 37.
36 ambulat in tenebris, nescit quò uadat. Dũ g. 25.
lucẽ habetis, credite in lucem, ut filij lucis
sitis. Hæc locutus est Iesus: & abijt, & ab-
37 scondit se ab eis. Cũ aũt tanta signa fecis-
38 set corã eis, non credebant in eum: vt ser-
mo Isaiæ prophetæ impleretur, quem dixit:
Dñe, quis credidit auditui nostro? & bra- Isai. 53.
39 chium Domini cui reuelatũ est? Propterea a. 1.
non poterant credere, quia iterũ dixit Isaias: Roma. 10.
40 Excæcauit oculos eorum, & indurauit cor c. 16.
G eorum, vt non videant oculis, & non intel- Isai. 6. c.
ligant corde, & conuertantur, & sanem eos. 9. 10.
41 Hæc dixit Isaias, quando vidit gloriã eius, Matt. 13.
42 & locutus est de eo. Veruntamen & ex prin b. 14.
cipibus multi crediderunt in eum: sed pro- Marc. 14.
pter Pharisæos non confitebantur, vt è syna- b. 12.
43 goga non ejicerentur. Dilexerunt enim Luc. 8.
gloriam hominum magis, quàm gloriam b. 19.
44 Dei. Iesus autem clamauit, & dixit: Qui Act. 28.
credit in me, non credit in me, sed in eum f. 17.
45 qui misit me. Et qui videt me, videt eum Roma. 11.
46 qui misit me. Ego lux in mundum ueni: b. 8.
ut omnis qui credit in me, in tenebris non
47 maneat. Et si quis audierit uerba mea, &
non custodierit: ego non iudico eum. non
enim ueni, ut iudicem mundum; sed ut sal-
48 uificem mundum. Qui spernit me, & non
accipit uerba mea: habet qui iudicet eum.
Sermo quem locutus sum, ille iudicabit eũ Mar. 16.
49 in nouissimo die. Quia ego ex meipso nõ a. 16.
sum loquutus: sed qui misit me Pater, ipse mi-

hi man-

hi mandatum dedit quid dicam, & quid lo-
50 quar. ? Et scio, quia mandatum eius, uita æ-
terna est. Quæ ergo ego loquor: sicut dixit
mihi Pater, sic loquor.

CAPVT XIII.

1 ANTE diem autẽ festũ in Paschę, *Mat. 26. a. 2.*
A sciens Iesus qa uenit hora eius *Mar. 14. a. 1.*
ut transeat ex hoc mũdo ad Pa- *Luc. 22. a.*
trem: cùm dilexisset suos qui *1.*
erant in mundo, in finem dile-
2 xit eos. ? Et cœna facta, cum diabolus iam
misisset in cor, ut traderet eũ Iudas Simonis
3 Iscariótes: ? sciens, quia omnia dedit ei Pr in
manus, & quia à Deo exiuit, & ad Deum ua-
4 dit: ? surgit à cœna, & ponit uestimenta sua:
& cùm accepisset linteum, præcinxit se. *mittit 7.*
5 Deinde ? misit aquam in peluim, & cœpit
lauare pedes discipulorum, & extergere lin-
6 teo quo erat præcinctus. ? Venit ergo ad Si-
mónem Petrum. Et dicit ei Petrus: Domine,
7 tu mihi lauas pedes? ? Respondit Iesus, &
dixit ei: Quod ego facio, tu nescis modo: sci-
8 es autẽ postea. ? Dicit ei Petrus: Non lauabis
mihi pedes in æternum. Respondit ei Iesus. *habes 4.*
Si non lauero te, non habebis partem me-
9 cum. ? Dicit ei Simon Petrus: Domine, non
tantùm pedes meos, sed & manus & caput.
10 ? Dicit ei Iesus: Qui lotus est, nõ indiget, ni-
B si ut pedes lauet; sed est mũdus totus. Et uos
11 mundi estis, sed non omnes. ? Sciebat enim
quisnam esset qui traderet eum: propterea di
12 xit, Non estis mundi omnes. ? Postquàm er-
go lauit pedes eorum, & accepit uestimenta
sua, cùm recubuisset, iterum dixit eis: Scitis
13 quid fecerim uobis? ? Vos uocatis me Magi-
ster, & Domine: & bene dicitis. sum etenim. *Inf. 15. c.*
14 ? Si ergo ego laui pedes uestros, Dominus & *20.*
Magister, & uos debetis alter alterius laua- *Mat. 10. c.*
15 re pedes. ? Exemplum enim dedi uobis, ut *24.*
quemadmodum ego feci uobis, ita & uos fa- *Luc. 6. f. 40.*
16 ciatis. ? Amen, amen dico uobis, non est *Psal. 40.*
seruus maior domino suo, neq; apostolus *b. 12.*
17 maior est eo q misit illũ. ? Si hæc scitis, bea- *leuauit 3.*
18 ti eritis si feceritis ea. ? Non de omnibus uo *Mat. 10.*
bis dico. ego scio quos elegerim. Sed ut adim *d. 40.*
C pleatur scriptura: Qui manducat mecum *Luc. 10. c.*
panem, leuabit contra me calcaneum suũ. *16.*
19 ? Amodò dico uobis, prius quàm fiat: ut cùm *Mat. 26.*
20 factũ fuerit, credatis, quia ego sum. ? Amen, *b. 18.*
amen dico uobis, qui accipit si quẽ misero, *Mar. 14.*
me accipit: qui autem me accipit, accipit eũ *b. 1.*
21 qui me misit. ? Cum hæc dixisset Iesus, tur- *Luca. 22.*
batus est spiritu: & protestatus est, & di- *b. 21.*
xit: Amen, amen dico uobis: quia unus
22 ex uobis tradet me. ? Aspiciebant ergo
ad inuicem discipuli, hæsitantes de quo dice- *Inf. 21. d.*
23 ret. ? Erat ergo recũbens unus ex discipulis *20.*
24 eius in sinu Iesu, quem diligebat Iesus. ? In-
nuit ergo huic Simõ Petrus, & dixit ei: Quis
25 est de quo dicit? ? Itaq; cùm recubuisset ille
supra pectus Iesu, dicit ei: Domine, quis est?
26 ? Respondit Iesus: Ille est, cui ego intinctum
panem porrexero. Et cùm intinxisset panẽ,
27 dedit Iudæ Simónis Iscariotæ. ? Et post buc-
cellam, tunc introiuit in eum satanas. Et di-
28 cit ei Iesus: Quod facis, fac citius. ? Hoc
autem nemo sciuit discumbentium ad quid
29 dixerit ei. ? Quidã enim putabãt, qa loculos
habebat Iudas, q dixisset ei Iesus: Eme, ea
D quæ opus sunt nobis ad diem festum: aut ege-
30 nis ut aliquid daret. ? Cum ergo accepisset il-
le buccellam, exiuit continuo. Erat autem
31 nox. ? Cùm ergo exisset, dixit Iesus: Nunc
clarificatus est Filius hominis: & Deus clari-
32 ficatus est in eo. ? Si Deus clarificatus est in *Supr. 7. ca.*
eo, & Deus clarificabit eum in semetipso: & *34.*
33 continuò clarificabit eum. ? Filioli, adhuc *Leu. 19 d.*
modicum vobiscum sum. Quæretis me: & *18.*
sicut dixi Iudæis, Quò ego vado, uos non *Mt. 22. d.*
34 potestis venire: & vobis dico modò. ? Man- *39.*
datum nouum do vobis, Vt diligatis inuicẽ: *Inf. 15. b.*
sicut dilexi uos, ut & vos diligatis inuicem. *12.*
35 ? In hoc cognoscent omnes, quia discipuli
mei estis, si dilectionem habueritis ad inui-
36 cem. ? Dicit ei Simon Petrus: Domine, quò
vadis? Respondit Iesus. Quò ego vado, non
potes me modo sequi: sequèris autẽ postea.
37 ? Dicit ei Petrus: Quare non possum te se-
qui modò? animam meam pro te ponam. *Mt. 20. d.*
38 ? Respondit ei Iesus: Animam tuam pro me *35.*
pones? Amen, amen dico tibi, non canta- *Mar. 14. c.*
bit gallus, donec ter me neges. *29.*

CAPVT XIIII.

Luc. 22. d. 33.

1 NON turbetur cor vestrum. Cre-
A ditis in Deum, & in me credite. *Et ait discipulis suis*
2 ? In domo Patris mei mansio-
nes multæ sunt. si quo minus,
dixissẽ vobis: Quia vado parare
3 vobis locũ. ? Et si abiero, & præparauero vo-
bis locum: Iterum venio, & accipiam vos ad
4 meipsum, ut ubi sum ego, & vos sitis. ? Et quò
5 ego vado, scitis, & viam scitis. ? Dicit ei Tho-
mas: Dñe, nescimus quò vadis: & qño possu-
6 mus viam scire? ? Dicit ei Iesus: Ego sum via,
& veritas, & uita. nemo uenit ad Patrem, nisi
7 per mẽ. ? Si cognouissetis me, & patrem meũ
vtiq; cognouissetis: & amodò cognoscetis *Cognoscetis 1.*
8 eũ, & vidistis eũ. ? Dicit ei Philippus: Domine,
9 ostende nobis patrem, & sufficit nobis. ? Di- *cognouisti 1.*
cit ei Iesus: Tanto tpe vobiscum sum, & non
cognouistis me? Philippe, qui videt me, vi- *vidit me,*
det & patrem. * Quomodo tu dicis: Osten- *vidit 4.*
10 de nobis patrem? ? Non credis quia ego in *Et 2.*
patre, & pater in me est? Verba quæ ego lo- *creditis.*
quor vobis, à meipso non loquor. Pater au-
11 tem in me manens, ipse facit opera. ? Non
B creditis, quia ego in patre, & pater in me est? *Infr. 16. c.*
12 Alioquin propter opera ipsa credite. ? Amen, *23.*
amẽ dico vobis, qui credit in me, opera quæ *Mat. 7. a.*
ego facio, & ipse faciet, & maiora horum fa- *7. & 21. b.*
13 ciet quia ego ad patrẽ vado. ? Et quodcũq; *22.*
petieritis * in nomine meo, hoc faciam: ut *Mar. 11. c.*
14 glorificetur pater in filio. ? Si quid petieritis *24.*
15 me in nomine meo, hoc faciam. ? Si dili- *Patrem.*
16 gitis me, mandata mea seruate. ? Et ego ro-
gabo patrem, & alium paraclètum dabit vo-
17 bis, ut maneat uobiscum in æternum. ? Spi-
ritum veritatis, quem mundus non potest ac-
cipere, quia non videt eum, nec scit eum.
Vos autem cognoscitis eum: quia apud *Cognoscetis.*
18 vos manebit, & in uobis erit. ? Non relin-

quam

19 quam uos orphanos: ueniam ad uos. ¶ Adhuc
modicum: & mundus me iam non uidet. Vos
C autẽ uidetis me: quia ego uiuo, & uos uiue-
20 tis. ¶ In illo die uos cognoscetis, quia ego
sum in patre meo, & uos in me, & ego in uo
21 bis. ¶ Qui habet mandata mea, & seruat ea:
ille est, qui diligit me. Qui autem diligit me,
diligetur à patre meo: & ego diligam eum, &
22 manifestabo ei meipsum. ¶ Dicit ei Iudas, nõ
ille Iscariótes. Domine, quid factum est, quia
manifestaturus es nobis teipsum, & nõ mun
23 do? ¶ Respondit Iesus, & dixit ei: Si quis di-
ligit me, sermonem meum seruabit, & Pater
meus diliget eũ, & ad eum ueniemus, & mã-
24 sionem apud eum faciemus. ¶ Qui non di-
ligit me, sermones meos non seruat. Et ser-
monem quem audistis, nõ est meus: sed eius
25 qui misit me, Patris. ¶ Hæc locutus sum vo-
26 bis apud vos manens. ¶ Paraclétus autẽ Spi
D ritus sctũs, quẽ mittet Pater in nomine meo,
ille vos docebit omnia, & suggeret vobis om
27 nia quæcunque dixero vobis. ¶ Pacem relin-
quo uobis, pacem meam do vobis. non quo
modo mundus dat, ego do vobis. Non turbet
28 cor vestrũ, neque formidet. ¶ Audistis, quia
ego dixi vobis, Vado & venio ad vos: Si dili-
geretis me, gauderetis vtique, quia vado ad Pa-
29 trẽ: quia Pater maior me est. ¶ Et nũc dixi vo-
bis prius quam fiat: vt cùm factũ fuerit, creda
30 tis. ¶ Iam non multa loquar vobiscum. Venit
enim princeps mundi huius, & in me non ha
31 bet quicquã. ¶ Sed vt cognoscat mundus quia
diligo Patrem: | & sicut mandatum dedit mi- | Act. 2. c. 26.
hi Pater, sic facio. Surgite, eamus hinc.

CAPVT XV.

1 EGo sum vitis vera: & Pater
2 meus agricola est. ¶ Omnẽ palmi
A tem in me, non ferentem fru-
ctum, °tollet eum: & omnem ° tollit 1.
qui fert fructum, purgabit eum,
3 vt fructum plus afferat. ¶ Iam vos | mundi Sup. 13. a. 10.
estis propter sermonem quem locutus sum
4 vobis. ¶ Manete in me: & ego in vobis. Si-
cut palmes non põt ferre fructũ à semetipso,
nisi manserit in vite: sic nec vos, nisi in me
5 manseritis. ¶ Ego sum vitis, vos palmites.
qui manet in me, & ego in eo, hic fert fru
ctũ multũ: quia sine me nihil potestis face-
6 re. ¶ Si quis in me non manserit: mittetur
foras sicut palmes, & arescet, & colligent
7 eum, & in ignem mittent, & ardet. ¶ Si man-
seritis in me, & verba mea in vobis manse-
rint: quodcunque volueritis, petetis, & fiet
8 vobis. ¶ In hoc clarificatus est pater meus: vt
A fructum plurimũ afferatis, & efficiamini mei
9 discipuli. ¶ Sicut dilexit me pater, & ego di-
10 lexi vos. Manete in dilectione mea. ¶ Si præ-
cepta mea seruaueritis, manebitis in dilectio
ne mea, sicut & ego patris mei præcepta ser
11 uaui, & maneo in eius dilectione. ¶ Hæc lo-
cutus sum vobis, vt gaudium meum in vo-
12 bis sit, & gaudiũ vestrum impleatur. ¶ | Hoc Sup. 13. e. 34.
est præceptum meum, vt diligatis inuicem, si
13 cut dilexi vos. ¶ Maiorem hac dilectionẽ phe. 5. b. 9
nemo habet, vt animam suam ponat quis 1. Thes. 4.
14 pro amicis suis. ¶ Vos amici mei estis, si fece b. 9.
15 ritis quæ ego præcipio uobis. ¶ Iam non °di- ° dicam.
co° vos seruos: quia seruus nescit quid faciat
C dominus eius. Vos autem dixi amicos: quia
omnia quæcunque audiui à Patre meo, no-
16 ta feci uobis. ¶ Non vos me elegistis: sed ego
elegi vos, & posui vos, vt | eatis, & fructum | Mat. 28. d. 19.
afferatis: & fructus uester maneat: vt quod-
cunque petieritis patrẽ in nomine meo, det
17 vobis. ¶ | Hæc mando vobis, ut diligatis in-
18 uicem. ¶ | Si mundus vos odit: scitote, quia | 1. Ioh. 3.
19 me priorẽ vobis odio habuit. ¶ Si de mũdo a. 1. & 4.
fuissetis, mundus quod suum erat, diligeret. b. 7.
quia uerò de mundo non estis, sed ego elegi
vos de mundo, propterea odit vos mundus.
20 ¶ Mementote sermonis mei, quẽ ego dixi vo
bis, | Non est seruus maior dño suo. | Si me | Supr. 13. b. 16.
D persecuti sunt, & vos persequentur. Si sermonẽ
21 meũ seruauerunt, & vrm seruabunt. ¶ Sed hęc | Mat. 10. c. 24.
oĩa facient vobis propter nomen meũ: quia
22 nesciunt eum qui misit me. ¶ Si non uenis- Luca 6. f.
sem, & locutus fuissem eis, peccatum non ha 40.
berent: nunc autem excusationem non ha- Mat. 24.
23 bent de peccato suo. ¶ Qui me odit, & Pa- a. 9.
24 trem meum odit. ¶ Si opera non fecissem in
eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non ha-
berent. Nunc autem & uiderunt, & oderunt
25 & me & patrem meum. ¶ Sed ut adimplea-
tur sermo, qui in lege eorũ scriptus est: | Quia Psal. 24. d
26 odio habuerunt me gratis. ¶ Cum autem ue- 19.
nerit Paraclétus, quẽ ego mittã uobis à Pa- Luc. 24. g.
tre, spiritũ ueritatis, qui à Patre procedit, ille 49.
27 testimoniũ perhibebit de me: ¶ & uos testi-
moniũ °perhibebitis°: quia ab initio mecũ estis. ° perhibebitis 4.

CAPVT XVI.

1 HAec locutus sum uobis, ut non
2 scãdalizemini. ¶ Absque synago
A gis facient uos: sed uenit hora,
ut omnis qui interficit uos, ar-
bitretur obsequium se præstare
3 Deo. ¶ & hęc facient uobis: quia non noue-
4 runt Patrem, neque me. ¶ Sed hęc locutus
sum uobis, ut cùm uenerit hora eorum, re-
miniscamini, quia ego dixi uobis. Hæc autẽ
uobis ab initio nõ dixi: quia uobiscum erã.
5 ¶ Et nũc uado ad eũ, qui misit me: & nemo ex
6 uobis interrogat me, quò uadis? ¶ Sed quia
hæc locutus sum uobis, tristitia impleuit cor
7 uestrum. ¶ Sed ego ueritatem dico uobis, ex
pedit uobis, ut ego uadam: si enim non abie-
ro, Paraclétus non ueniet ad uos: si autem
8 abiero, mittam eum ad uos. ¶ Et cùm uene-
B rit ille, arguet mundum de peccato, & de iu
9 stitia, & de iudicio. ¶ De peccato quidem:
10 quia non °credunt° in me. ¶ De iustitia ue- ° crediderunt.
ro: quia ad Patrem uado: & iam non uidebi-
11 ris me. ¶ De iudicio autem: quia princeps
12 huius mundi iam iudicatus est. ¶ Adhuc mul
ta habeo uobis dicere: sed nõ potestis porta-
13 re modo. ¶ Cùm autẽ uenerit ille Spiritus ue
ritatis, docebit uos omnem ueritatem. non
enim loquetur à semetipso: sed quæcunque
audiet, loquetur: & quæ uentura sunt, annun
14 ciabit uobis. ¶ Ille me clarificabit: quia de
15 meo accipiet, & annunciabit uobis. ¶ Omnia
quæcunque habet Pater, mea sunt. Propte-

ita, dixi, quia de meo accipiet, & annuncia-
16 bit uobis. ❡ Modicum & iam non uidebitis
me: & iterum modicum, & videbitis me:
17 quia uado ad Patrem. ❡ Dixerunt ergo ex di-
scipulis eius ad inuicem: Quid est hoc quod
dicit nobis: Modicum, & non uidebitis me:
& iterum modicum, & uidebitis me, & quia
18 uado ad Patrem? ❡ Dicebant ergo: Quid est
hoc quod dicit: Modicum? nescimus quid lo
19 quitur. ❡ Cognouit aũt Iesus, quia uolebant
C eum interrogare: & dixit eis: De hoc quæri-
tis inter uos, quia dixit uobis: Modicum, &
non uidebitis me: & iterum modicum, &
20 uidebitis me? ❡ Amen, amen dico uobis,
quia plorabitis, & flebitis uos: mundus au-
tem gaudebit: uos autem contristabimini,
21 sed tristitia uestra uertetur in gaudiũ. ❡ Mu-
lier cùm parit, tristitiam habet, quia uenit
hora eius: cùm autem pepererit puerum, iam
non meminit pressuræ propter gaudiũ; quia
22 natus est homo in mundum. ❡ Et uos igi-
tur nunc quidem tristitiam habetis: iterum
autem uidebo uos, & gaudebit cor uestrum:
23 & gaudium uestrũ nemo tollet à uobis. ❡ Et
in illo die me nõ rogabitis quicquam. ❡ Amẽ,
D amen dico uobis, si quid petieritis patrem in ❡ Supr. 14. b. 13.
24 nomine meo, dabit uobis. ❡ Vsque modo ❡ Mat. 7. a. 7. & 21. b. 22.
non petistis quicquam in nomine meo. Pe-
tite, & accipietis: ut gaudium uestrum sit ple- Marc. 11. c. 24.
25 num. ❡ Hæc in prouerbijs locutus sum uo- Luca 11. b. 9.
bis. Venit hora, cùm iam non in prouerbijs Iacob. 1. a. 5.
loquar uobis, sed palàm de patre annuncia-
26 bo uobis. ❡ In illo die in nomine meo pete-
tis: & non dico uobis quia ego rogabo pa-
27 trem de uobis. ❡ Ipse enim pater amat uos:
quia uos me amastis, & credidistis, quia ego
28 à Deo exiui. ❡ Exiui à patre, & ueni in mũdũ:
29 iterum relinquo mũdũ, & uado ad patrẽ. ❡ Di
cũt ei discipuli eius: Ecce, nũc palã loqueris,
30 & prouerbium nullum dicis. ❡ Nunc scimus,
quia scis omnia, & non opus est tibi, ut quis
te interroget: in hoc credimus, quia à Deo
31 existi. ❡ Respondit eis Iesus: Modò creditis.
32 ❡ ❡ Ecce uenit hora, & iam uenit, ut disper
gamini unusquisque in propria, & me solum ❡ Mat. 26. c. 31.
relinquatis: & non sum solus, quia Pater me
33 cum est. ❡ Hæc locutus sum uobis, ut in me pa Marc. 14. c. 27.
cem habeatis. In mundo pressuram habebi-
tis: sed confidite, ego uici mundum.

CAPVT XVII.

1 HAec locutus est Iesus: & subleua-
A tis oculis in cœlũ, dixit: Pater
uenit hora, clarifica filium tuũ:
2 ut filius tuus clarificet te. ❡ Si-
cut dedisti ei potestatem omnis
carnis, ut omne quod dedisti ei, det eis uitã ❡ Mat. 28. d. 18.
3 æternam. ❡ Hæc est autem uita æterna: ut co-
gnoscant te solum Deum uerum, & quem mi
4 sisti Iesum Christum. ❡ Ego te clarificaui su-
per terram: opus cõsummaui quod dedisti mihi,
5 ut faciam. ❡ Et nunc clarifica me tu pater
apud temetipsum, claritate quã habui prius
6 quam mundus esset, apud te. ❡ Manifestaui no
men tuum hominibus quos dedisti mihi de
mundo: (Tui erant: & mihi eos dedisti) &
7 sermonem tuum seruauerunt. ❡ Nunc cogno-
uerunt quia omnia quæ dedisti mihi, abs te
8 sunt, ❡ quia verba quæ dedisti mihi, dedi eis:
B & ipsi acceperunt, & cognouerunt uerè, quia
à te exiui; & crediderunt, quia tu me misisti.
9 ❡ Ego pro eis rogo. Non pro mundo rogo, sed
10 pro his quos dedisti mihi: quia tui sunt. ❡ Et
mea omnia, tua sunt: & tua, mea sunt: & cla-
11 rificatus sum in eis. ❡ Et iam non sum in mũ-
do: & hi in mundo sunt, & ego ad te uenio.
Pater sãcte, serua eos in nomine tuo quos de
12 disti mihi, ut sint unum, sicut & nos. ❡ Cum
essem cum eis, ego seruabam eos in nomi-
ne tuo. Quos dedisti mihi, custodiui: & nemo
ex eis periit, nisi filius perditionis, ❡ ut scri-
13 ptura impleatur. ❡ Nũc aũt ad te uenio: & hæc Infrà. 18. b. 9.
C loquor in mundo, ut habeant gaudiũ meum Psal. 40. b. 10. & 108. a. 8.
14 impletũ in semetipsis. ❡ Ego dedi eis sermo-
nem tuum, & mundus eos odio habuit, quia
non sunt de mundo, sicut & ego non sum de
15 mundo. ❡ Non rogo, ut tollas eos de mundo:
16 sed, ut serues eos à malo. ❡ De mundo non
17 sunt, sicut & ego non sum de mundo. ❡ San-
ctifica eos in ueritate. Sermo tuus ueritas est.
18 ❡ Sicut tu me misisti in mundum, & ego mi-
19 si eos in mundum. ❡ Et pro eis ego sanctifi-
co meipsum: ut sint & ipsi sanctificati in ue-
20 ritate. ❡ Non pro eis autem rogo tantùm, sed
& pro eis qui credituri sunt per uerbũ eorũ
21 in me: ❡ ut omnes unum sint, sicut tu pater
in me, & ego in te, ut & ipsi in nobis unum
22 sint: ut credat mũdus quia tu me misisti. ❡ Et
D ego claritatẽ quã dedisti mihi, dedi eis: ut sint
23 unum, sicut & nos unum sumus. ❡ Ego in eis
& tu in me, ut sint consummati in unum: &
cognoscat mundus, quia tu me misisti, & dile
24 xisti eos, sicut & me dilexisti. ❡ Pater, quos de
disti mihi, uolo, ut ubi sũ ego, & illi sint me-
cum: ut uideant claritatem meam quam de-
disti mihi, quia dilexisti me ante constitutio-
25 nem mundi. ❡ Pater iuste, mundus te non co-
gnouit, ego autem te cognoui: & hi cogno-
26 uerunt, quia tu me misisti. ❡ Et notum feci
eis nomen tuum, & notum faciam: vt dilectio
qua dilexisti me, in ipsis sit; & ego in ipsis.

CAPVT XVIII.

1 HAec cùm dixisset Iesus, egres-
A sus est cũ discipulis suis trãs Tor
rentẽ Cedron, vbi erat hortus, in
2 quem introiuit ipse & discipuli
eius. ❡ Sciebat aũt & Iudas qui tra-
debat eũ, locũ: quia frequẽter Iesus cõuenerat Matt. 26. e. 36.
3 illuc cũ discipulis suis. ❡ Iudas ergo cùm ac
cepisset cohortẽ, & a põtificibus & Pharisæis Marc. 14. d. 32.
ministros: uenit illuc cũ laternis & facibus
4 & armis. ❡ Iesus itaq; sciens oĩa quæ uentu Luca 28. d. 39.
ra erant super se, processit, & dixit eis: Quẽ
5 quæritis? ❡ Responderunt ei: Iesum Nazare- 2. Reg. 25. c. 23.
nũ. Dicit eis Iesus: Ego sum. Stabat aũt & Iu-
6 das qui tradebat eũ, cũ ipsis. ❡ ❡ Vt ergo dixit ❡ Mar. 26. e. 47.
B eis, Ego sum: abierũt retrorsum, & ceciderũt
7 in terrã. ❡ Iterũ ergo interrogauit eos: Quem Marc. 14. e. 43.
quæritis? Illi aũt dixerunt: Iesum Nazarenũ.
8 ❡ Rñdit Iesus: Dixi uobis, quia ego sum: si er- Luca 22.
9 go me quæritis, sinite hos abire. ❡ Vt impleretur e. 47.

sermo

Iesus. Et erat scriptum Hebraicè, Græcè, &
21 Latinè. ? Dicebant ergo Pilato pontifices
Iudæorum : Noli scribere, Rex Iudæorum,
sed quia ipse dixit, Rex sum Iudæorum.
22 ? Respondit Pilatus : Quod scripsi, scripsi.
23 ? Milites ergo cùm crucifixissent eum, acce-
perunt vestimenta eius (& fecerunt quatuor
partes: unicuique militi partem) & tunicam.
Erat autem tunica inconsutilis, désuper con
24 texta per totum. ? Dixerũt ergo adinuicem:
E Non scindamus eam : sed sortiamur de illa,
cuius sit. Vt scriptura impleretur, dicens :
Matt.27.d |Partiti sunt vestimenta mea sibi, & in ue-
35. stem meam miserũt sortem. Et milites qui-
Matt.15.1 25 dem hæc fecerunt. ? Stabant autem iuxta
24. crucem Iesu mater eius, & soror matris eius
Luc.23.e 26 Maria° Cleopæ', & Maria Magdaléne. ? Cùm
34. vidisset ergo Iesus matrem & discipulũ stan-
Psal.21.e rem quem diligebat, dicit matri suæ: Mulier,
19. 27 ecce filius tuus. ? Deinde dicit discipulo: Ec-
°Cleopha. ce mater tua. Et ex illa hora accepit eam
°suam 28 discipulus in °sua'. ? |Postea sciens Iesus quia
Psal.68.e omnia iam consummata sunt, | vt consum-
22, 29 maretur scriptura, dixit : Sitio. ? Vas ergo
erat positum aceto plenum. Illi autem spon-
giam plenam aceto, hissopo circũponentes,
30 obtulerunt ori eius. ? Cum ergo accepisset
F Iesus acetum, dixit : Consummatum est. Et
31 inclinato capite, tradidit spiritum. ? Iudæi
ergo (quoniam Parascéue erat) ut non re-
manerent in cruce corpora sabbatho (erat
enim magnus dies ille sabbathi) rogauerunt
Pilatum, vt frangerentur eorum crura, & tol
32 lerentur. ? Venerunt ergo milites : & primi
quidem fregerunt crura, & alterius qui cruci
33 fixus est cum eo. ? Ad Iesum autem cùm ue
nissent, ut viderũt eum iam mortuum, non
34 fregerunt eius crura. ? sed vnus militum lã-
cea latus eius aperuit, & cõtinuò exiuit san-
35 guis & aqua. ? Et qui vidit, testimonium per-
hibuit: & verum est testimonium eius. Et
ille scit, quia vera dicit : vt & vos credatis.
36 ? Facta sunt enim hæc, vt scriptura implere-
Exo.12.g 37 tur : | Os non comminuetis ex eo. ? Et ite-
41. rum alia scriptura, dicit: |Videbunt in quem
Num.9.b 38 transfixerunt. ? | Post hæc autem rogauit Pi-
12. G latum Ioseph ab Arimathæa (eò quòd esset
|Zac.12.c discipulus Iesu, occultus autem propter me-
10. tum Iudæorum) vt tolleret corpus Iesu. Et
|Mat.27.g permisit Pilatus. Venit ergo, & tulit corpus
57. 39 Iesu. ? Venit autem & Nicodemus, | qui ve-
Matt.15.d nerat ad Iesum nocte primum, ferens mistu-
42. ram myrrhæ & aloës, quasi libras centum.
Luc.23.g 40 ? Acceperunt ergo corpus Iesu & ligauerunt
50. illud linteis cùm aromatibus, sicut mos est
|Supr.3.a 41 Iudæis sepelire. ? Erat autem in loco vbi
1. & 7.g crucifixus est, hortus, & in horto monumen
50. tũ nouũ, in quo nondũ quisquã positus erat.
42 ? Ibi ergo propter parascéuen Iudæorũ, quia
iuxta erat monumentum, posuerunt Iesum.

CAPVT XX.

Matt.28.a 1 VNa autem sabbathi, Maria Mag-
12. A daléne venit manè, cùm adhuc
Mar.16.a tenebræ essent, ad monumentũ:
1. & vidit lapidem sublatũ à monu
Luc.24.a.1 2 mento. ? Cucurrit ergo & venit
ad Simónẽ Petrũ, & ad alium discipulũ quem
amabat Iesus, & dicit illis : Tulerunt Domi-
nũ de monumento, & nescimus vbi posuerũt
3 eũ. ? Exiit ergo Petrus & ille alius discipulus,
4 & uenerunt ad monumentũ. ? Currebant au
tem duo simul, & ille alius discipulus præcu
currit citiùs Petro, & venit primus ad monũ
5 mentum. ? Et cùm se inclinasset, vidit posi-
6 ta linteamina: non tamen introiuit. ? Venit
B ergo Simon Petrus sequens eum, & introiuit
in monumentum, & uidit linteamina posi-
7 ta, ? & sudariũ quod fuerat super caput eius,
non cum linteaminibus positum, sed separa-
8 tim inuolutum in unum locum. ? Tunc ergo
introiuit & ille discipulus qui uenerat pri-
mus ad monumentum, & uidit, & credidit.
9 ? nondum enim sciebant scripturam, quia
10 oportebat eum à mortuis resurgere. ? Abie-
runt ergo iterum discipuli ad semetipsos.
11 ? | Maria autem stabat ad monumentũ fo- |Matt.28
C ris, plorans. Dũ ergo fleret, inclinauit se, | & a.1.
12 prospexit in monumentum: ? | & vidit duos |Mar.16.a
angelos in albis sedentes: vnum ad caput, & 5.
vnum ad pedes, vbi positum fuerat corpus |Luc.24.a
13 Iesu. ? Dicunt ei illi : Mulier, quid ploras? 4.
Dicit eis : Quia tulerũt Dominum meum, &
14 nescio vbi posuerunt eum. ? Hæc cùm di-
xisset, conuersa est retrorsum, & vidit Iesum
15 stantem: & non sciebat, quia Iesus est. ? Di-
cit ei Iesus : Mulier, quid ploras? quẽ quæris?
D Illa existimans, quia hortulanus esset, dicit
ei: Domine, si tu sustulisti eum, dicito mihi
16 ubi posuisti eum: & ego eum tollam. ? Dicit
ei Iesus: Maria. Conuersa illa dicit ei : Rab-
17 boni, (quod dicitur Magister.) ? Dicit ei Ie-
sus: Noli me tangere (nondum enim ascen-
di ad patrem meum) vade autem ad fratres
meos, & dic eis : Ascendo ad patrem meum
& patrem uestrum, Deum meum & Deum
18 uestrum. ? Venit Maria Magdaléne annun-
ciãs discipulis : Quia uidi Dominum, & hæc |Mar.16.
19 dixit mihi. ? | Cum ergo serò esset die illo°, c.14.
E una sabbathorum, & fores essent clausæ, vbi Luc.24.e
erant discipuli congregati propter metum 36.
Iudæorum; uenit Iesus, & stetit in medio, & 1.Cor.15.a
20 dixit eis : Pax vobis. ? Et cùm hoc dixisset, 5.
ostendit eis manus & latus. Gauisi sunt er- * Iesus 1.
21 go discipuli uiso Domino. ? Dixit ergo eis *
iterũ: Pax uobis. Sicut misit me Pater, & ego
22 mitto vos. ? Hoc cùm dixisset, insufflauit, &
23 dicit eis: |Accipite Spiritum sanctum: ? quo- |Mar.18.
F rum remiseritis peccata, remittuntur eis : & c.18.
24 quorum retinueritis, retenta sunt. ? Thomas
autem unus ex duodecim, qui dr Didymus,
25 non erat cum eis, quando venit Iesus. ? Di-
xerunt ergo ei alij discipuli: Vidimus Domi-
num. Ille autem dixit eis : Nisi videro in ma-
nibus eius °fixuram' clauorum, & mittam di- °figurã s.
gitum meum in locum clauorum, & mittam
26 manum meam in latus eius; non credã. ? Et
post dies octo, iterum erant discipuli eius in-
tus: & Thomas cum eis. Venit Iesus ianuis
clausis, & stetit in medio, & dixit: Pax vobis.
27 ? Deinde dicit Thomæ: Infer digitum tuum
G huc, & uide manus meas: & affer manũ tuã,
& mitte in latus meum: & noli esse incredu-

28 lus, sed fidelis. ¶ Respondit Thomas, & dixit
29 ei: Dominus meus, & Deus meus. ¶ Dixit ei
Iesus: Quia vidisti me Thoma, credidisti:
30 beati qui nō viderunt, & crediderūt. ‖ ¶ Multa
quidē & alia signa fecit Iesus in conspectu di
scipulorum suorum, quæ non sunt scripta in
31 libro hoc. ¶ Hæc autem scripta sunt, vt cre-
datis, quia Iesus est Chrs filius Dei: & vt cre-
dentes vitam habeatis in nomine eius.

‖ Inf. 21. d 25.

CAPVT XXI.

1 POSTEA manifestauit se iterū Ie
A sus * ad mare Tiberiadis. Mani-
2 festauit autem sic: ¶ Erant simul
Simon Petrus, & Thomas, qui di
citur Dydimus, & Nathanaël q
erat à Cana Galilææ, & filij Zebedæi, & alij ex
3 discipulis eius duo. ¶ Dicit eis Simon Petrus:
Vado piscari. Dicunt eis: Venimus & nos te-
cum. Et exierunt, & ascenderunt in nauim:
4 & illa nocte nihil prendiderunt. ¶ Manè autē
iam facto, stetit Iesus in littore: non tamē co
5 gnouerūt discipuli, quia Iesus est. ¶ Dicit ergo
eis Iesus: Pueri, nunquid pulmentariū habe-
6 tis? Responderūt ei: Non ¶ Dicit eis: Mittite
in dexteram nauigij rete: & inuenietis. Mise-
runt ergo: & iam non valebant illud trahere
7 præ multitudine piscium. ¶ Dicit ergo disci-
pulus ille quem diligebat Iesus, Petro: Domi
nus est. Simón Petrus, cùm audisset quia
B Dominus est, tunica succinxit se (erat enim
8 nudus) & misit se in mare. ¶ Alij autem di-
scipuli nauigio venerunt (non enim longè
erant à terra, sed quasi cubitis ducentis) tra-
9 hentes rete piscium. ¶ Vt ergo descenderunt
in terram, viderunt prunas positas, & piscem
10 superpositum, & panem. ¶ Dicit ei Iesus:
Afferte de piscibus quos prendidistis nunc.
11 ¶ Ascendit Simon Petrus, & traxit rete in
terram, plenum magnis piscibus, centum
quinquaginta tribus. Et cùm tanti essent,
12 non est scissum rete. ¶ Dicit ei Iesus: Ve-
nite, prandete. Et nemo audebat ᵒdiscumbē-

* discipulis 4.
Sup. 1. g. 43
Mat. 4. c 21.
Marc. 1. b 19.
Luc. 5. a. 4
ᵒ discētiū 1.

tium interrogare eum, Tu quis es? scien-
13 tes, quia Dominus est. ¶ Et venit Iesus, &
ᵒaccipit` panem & ᵒdat` eis, & piscem simili-
14 ter. ¶ Hoc iam tertiò manifestatus est Iesus
C discipulis suis, cùm resurrexisset à mortuis.
15 ¶ Cùm ergo prandissent, dicit Simoni Petro
Iesus: Simon ᵒIohannis`, diligis me plus his?
Dicit ei: Etiam Domine, tu scis quia amo te.
16 Dicit ei: Pasce agnos meos. ¶ Dicit ei iterū:
Simon ᵒIohannis` diligis me? Ait illi: Etiam
Domine, tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce
17 agnos meos. ¶ Dicit ei tertiò: Simon ᵒIohan
nis` amas me? Contristatus est Petrus, quia
dixit ei tertiò, Amas me? & dixit ei: Domine,
18 tu omnia ᵒscis`, tu scis quia amo te. ¶ Dicit
ei *: Pasce oues meas. ‖ Amen, amen dico
tibi, cùm esses iunior cingebas te, & ambula
D bas vbi volebas: cùm autem senueris, exten-
dens manus tuas, & alius te cinget, & ducet
19 quò * non vis. ¶ Hoc autem dixit, significans
qua morte clarificaturus esset Deum. Et cùm
20 hoc dixisset, dicit ei: Sequere me. ¶ Cōuersus
Petrus, vidit illū discipulū quem diligebat Ie-
sus, sequentē, ‖ qui & recubuit in cœna sup pe
ctus eius, & dixit, Domine quis est qui tradet
21 te? ¶ Hunc ergo cùm vidisset Petrus, dicit
22 Iesu: Domine, hic autem quid? ¶ Dicit ei Ie
sus: ᵒSic` eum volo manere donec veniam,
23 quid ad te? tu me sequere. ¶ Exiuit ergo ser-
mo iste inter fratres, quia discipulus ille non
moritur. Et non dixit ei Iesus, Non moritur:
sed, ᵒSic` eum volo manere donec veniam,
24 quid ad te? ¶ Hic est discipulus ille qui testi-
monium perhibet de his, & scripsit hæc: & sci
25 mus, quia verum est testimonium eius. ¶ ‖ Sūt
autem & alia multa quæ fecit Iesus: quæ si
scribantur per singula, nec ipsum arbitror
mundum capere posse eos qui scribendi sunt,
libros.

ᵒ accepit
ᵒ dabat
ᵒ Iona 2. & bis infrà.
ᵒ nosti
* Iesus 2.
‖ 2. Pet. 1. c 14.
* tu
‖ Sup. 13. c 25.
ᵒ Si 2.
ᵒ Si sic 3.
ᵒ Si 2.
Si sic 3.
‖ Sup. 20. g 30.

Euangelij Secundùm Iohannem,
FINIS.

ACTA APOSTOLORVM.

CAPVT PRIMVM.

1 PRIMVM quidem sermonē
A feci de omnibus, ô Theophile,
quæ cœpit Iesus facere & do-
2 cere, ¶ vsque in diem qua
præcipiens Apostolis per Spi-
ritum sanctum, quos elegit,
3 assumptus est: ¶ quibus &
præbuit seipsum viuum post passionem
suam in multis argumentis, per dies qua-
draginta apparens eis, & loquens de regno
4 Dei. ¶ Et conuescens, ‖ præcepit eis, ab
Ierosolymis ne discederent, sed expectarent
promissionem patris, ‖ quam audistis (inquit)
5 per os meum: ¶ quia Iohannes quidem bapti
zauit aqua: vos autem baptizabimini Spiritu
6 sancto non post multos hos dies. ¶ Igitur qui
B conuenerant, interrogabant eum, dicentes:
Domine, si in tempore hoc restitues regnum
7 Israël: ¶ Dixit autem eis: Non est vestrum
nosse tempora vel momenta, quæ Pater po-
8 suit in sua potestate. ¶ sed ‖ accipietis virtu-
tem superuenientis Spiritus sancti in uos, &
eritis mihi testes in Ierusalem, & in omni
Iudæa, & Samaria, & usque ad ultimū terræ.
9 ‖ ¶ Et cùm hæc dixisset, uidentibus illis ele-
uatus est: & nubes suscepit eū ab oculis eo-
10 rum. ¶ Cumque intuerentur in cœlum eun-
tem illum, ecce duo uiri astiterūt iuxta illos
11 in uestibus albis, ¶ qui & dixerunt: Viri Ga-
lilæi, quid statis aspicientes in cœlum? hic Ie-

Luc. 24. g 49.
‖ Iohan. 14. d. 16.
Matt. 3. b 11.
Mar. 1. b. 8
Luc. 3. c 16.
Ioh. 1. d. 26
‖ Inf. 11. c 7. 16. 19. a 4.
‖ Inf. 2. a. 2 a. 4
Luc. 24. g 48.
Inf. 2. c. 3
Marc. 16. d. 19.
Luc. 24. g 51.

sus, qui assumptus est à vobis in cœlum, sic
veniet quemadmodum vidistis eum euntem
12 in cœlum. ¶Tunc reuersi sunt Ierosolymam
à monte qui vocatur Oliueti, qui est iuxta Ie
13 rusalem, sabbathi habens iter. ¶Et cùm in-
C troissent in cœnaculum, ascéderunt vbi ma-
nebant Petrus & Iohannes, Iacobus, & An-
dreas, Philippus & Thomas, Bartholomæus
& Matthæus, Iacóbus Alphæi, & Simon Ze-
14 lótes, & Iudas Iacobi. ¶ hi omnes erant per-
seuerantes vnanimiter in oratione cum mu
lieribus, & Maria matre Iesu, & fratribus
15 eius. ¶ In diebus illis exurgés Petrus in me-
dio fratrum, dixit (erat autem turba °homi- *°nominũ 1.*
16 num' simul, ferè centum viginti): ¶ Viri fra-
tres, oportet impleri scripturam, ‖quam præ- *‖Psal. 40. b 9.*
dixit Spiritus sanctus per os Dauid de Iuda,
‖ qui fuit dux eorum qui comprehenderunt *‖Ioh. 13. b 18. 23. a 3.*
17 Iesum. ¶ qui connumeratus erat in nobis,
18 & sortitus est sortem ministerij huius. ¶‖Et *Mat. 27. a 5. & a. 7.*
hic quidem possedit agrum de mercede ini-
quitatis, & inspensus crepuit medius: & dif- *Mar. 27. a 5.*
19 fusa sunt omnia viscera eius. ¶ Et notũ fa-
ctum est omnibus habitantibus Ierusalem,
ita vt appellaretur ager ille, lingua eorum,
20 Haceldema, hoc est ager sanguinis. ¶ Scriptũ
est enim in libro Psalmorum: ‖ Fiat commo- *‖Psal. 68. c 26.*
D ratio °eorum' deserta, & non sit qui inhabi-
tet in ea. ‖ Et episcopatũ eius accipiat alter. *°eius 4. ‖Psal. 108. b. 8.*
21 ¶ Oportet ergo ex his viris qui nobiscum
sunt cógregati, in omni tempore quo intra-
22 uit & exiuit inter nos Dominus Iesus, ¶ in-
cipiens à baptismate Iohannis vsq; in diem
qua assumptus est à nobis, testem resurre-
ctionis eius nobiscum fieri vnum ex istis.
23 ¶Et statuerunt duos, Ioseph qui vocabatur
Barsabas, qui cognominatus est Iustus, &
24 Mathiam. ¶Et orantes, dixerunt: Tu Domi-
ne, qui corda nosti omnium, ostende quem
25 elegeris ex his duobus vnum, ¶ accipere lo-
cum ministerij huius & apostolatus, de quo
præuaricatus est Iudas, vt abiret in locum
26 suum. ¶ Et dederunt sortes eis: Et cecidit
sors super Mathiam, & annumeratus est cũ
vndecim Apostolis.

CAPVT II.

1 ET cùm complerétur ‖ dies Pen- *‖Matt. 3. c 11.*
A tecostes, erant omnes pariter
2 in eodem loco: ¶ ‖ & factus est *Marc. 1. b 8.*
repentè de cœlo sonus, tanquã
aduenientis spiritus vehemen- *Luc. 3. c. 16.*
tis, & repleuit totam domum vbi erãt seden- *Sup. 1. a. 5*
3 tes. ¶ Et apparuerunt illis dispertitæ linguæ *‖Inf. 11. b*
tanquàm ignis, seditque supra singulos eo- *15. 19. a. 6*
4 rum: ¶ & repleti sunt omnes Spiritu sancto, *Iohan. 7. f 38.*
& cœperunt loqui varijs linguis, prout Spiri
5 tus sanctus dabat eloqui illis. ¶Erant autem
in Ierusalem habitantes Iudæi, viri religiosi
6 ex omni natione, quæ sub cœlo est. ¶ Facta
autẽ hac uoce, conuenit multitudo, & men-
te confusa est: quoniam audiebat vnusquisq;
7 lingua sua illos loquentes. ¶ Stupebant autẽ
omnes, & mirabantur, dicentes: Nónne,
ecce, omnes isti qui loquuntur, Galilæi sũt? *°audimus 1.*
8 ¶& quomodo nos °audiuimus' vnusquisq;
B linguã nostrã, in qua nati sumus? ¶ Parthi, &
9 Medi, & Aelamitæ, & qui habitãt Mesopota-
miam, Iudæam, & Cappadociam, Pontum,
10 & Asiam, ¶ Phrygiam, & Pamphyliam, Ae-
gyptum, & partes Lybiæ quæ est circa Cy-
11 renen, & aduenæ Romani, ¶ Iudæi quoque
& Proselyti, Cretes, & Arabes: °audiuimus' *°audimus 1.*
eos loquentes nostris linguis magnalia Dei.
12 ¶ Stupebant autem omnes, & mirabantur
adinuicem, dicentes: Quidnam vult hoc es-
13 se? ¶ Alij autem irridentes, dicebant: Quia
14 musto pleni sunt isti. ¶ Stans autem Petrus
cum vndecim, leuauit vocem suam, & locu-
tus est eis: Viri Iudæi, & qui habitatis Ieru-
C salem vniuersi, hoc vobis notum sit, & auri-
15 bus percipite verba mea. ¶ Non enim sicut
vos æstimatis, hi ebrij sunt, cùm sit hora diei
16 tertia: ¶ sed hoc est quod dictum est per pro-
17 phetam Ioël: ¶‖ Et erit in nouissimis diebus *‖Ioël 2. g 28.*
(dicit Dominus) effundam de Spiritu meo
super omnem carnem: & prophetabunt filij *Esa. 44. a 3.*
vestri & filiæ uestræ, & iuuenes vestri visio-
nes videbunt, & seniores uestri somnia som-
18 niabunt. ¶ Et quidem super seruos meos, &
super ancillas meas in diebus illis effundam
19 de Spũ meo, & prophetabunt: ‖ & dabo pro-
digia in cœlo sursum, & signa in terra deor-
sum, sanguinem & ignem & vaporem fumi.
20 ¶ Sol conuertetur in tenebras, & Luna in
sanguinẽ, antequàm veniat dies Domini ma
21 gnus & manifestus: ¶Et erit, ‖omnis quicun- *‖Ioël 2. g 32.*
que inuocauerit nomẽ Domini, saluus erit.
22 ¶Viri Israëlitæ, audite uerba hæc: Iesum Na- *Rom. 10. c 13.*
D zarenum uirũ approbatũ à Deo in uobis,
uirtutibus & prodigijs, & signis quæ fecit
Deus per illum in medio uestri, sicut* uos sci ** & 5.*
23 atis: ¶ hunc definito consilio & præscientia
Dei traditum, per manus iniquorum affigen
24 tes, interemistis. ¶ quem Deus suscitauit so-
lutis doloribus inferni, iuxta quod impossi-
25 bile erat teneri illum ab eo. ¶ Dauid enim di
cit in eum: ‖ Prouidebam Dominum in con- *‖Psal. 15. b 8.*
spectu meo semper: quoniam à dextris est
26 mihi, ne commouear. ¶ Propter hoc lætatum
est cor meũ, & exultauit lingua mea: insuper
27 & caro mea requiescet in spe. ¶ Quoniã non
derelinques animam meam in inferno, nec
dabis Sanctum tuum uidere corruptionem.
28 ¶Notas mihi fecisti uias uitæ: replebis me iu
29 cunditate cum facie tua. ¶Viri fratres, liceat
E audenter dicere ad uos de patriarcha Dauid,
‖quoniam *defunctus est, & sepultus est: & *‖3. Reg. 2. b 10.*
sepulchrum eius est apud nos, usq; in hodier
30 num diem. ¶ Propheta igitur cùm esset, & ** & 4.*
sciret quia iureiurando ‖ iurasset illi Deus, de *‖Psa. 131. c. 11.*
fructu lumbi eius sedere super sedem eius:
31 ¶prouidens locutus est de resurrectione Chri *‖Psal. 15. b 10.*
sti, quia ‖ neque derelictus est in inferno, ne-
32 que caro eius uidit corruptionem. ¶ Hunc Ie *Inf. 13. e 35.*
sum resuscitauit Deus, ‖cuius omnes nos te-
33 stes sumus. ¶ Dextera igitur Dei exaltatus, & *‖Supr. 1. b 8.*
promissione Spũs sctĩ accepta à patre, effudit
34 °hunc quem' nos uidetis & auditis. ¶ Non *°hoc donũ quod*
enim Dauid ascendit in cœlum. dicit autem
ipse: ‖ Dixit Dominus Domino meo, Sede à *‖Psa. 109. a. 1.*
35 dextris meis: ¶ donec ponam inimicos tuos

36 scabellum pedum tuorum. ❡ Certissimè sciat
ergo omnis domus Israël, quia & Dominum
eum & Christum fecit Deus, hunc Iesum quē
37 vos crucifixistis. ❡ His autem auditis compun
F cti sunt corde, & dixerunt ad Petrum & ad re
liquos Apostolos: Quid faciemus viri fra-
38 tres? ❡ Petrus verò ad illos: Pœnitentiam (in-
quit) agite, & baptizetur vnusquisque ve-
strum in nomine Iesu Christi in remissionem
peccatorum uestrorum; & accipietis donum
39 Spūs sctī. ❡ Vobis enim est repromissio, &
filijs uestris, & omnibus qui longè sunt, quos
cunque aduocauerit Dominus Deus noster.
40 ❡ Alijs etiam verbis plurimis testificatus est,
& exhortabatur eos, dicens: Saluamini à
41 generatione ista praua. ❡ Qui ergo recepe-
runt sermonem eius, baptizati sunt: & appo-
sitę sunt in die illa animæ circiter tria mil-
42 lia. ❡ Erant autem perseuerantes in [f]doctri-
na Apostolorū, & cōmunicatione fractionis
43 panis, & orationibus. ❡ Fiebat autem omni
G animæ timor: multa quoque prodigia & si-
gna per Apostolos in Ierusalem fiebant, &
44 metus erat magnus in vniuersis. ❡ Omnes ēt
qui credebant, erant pariter, & habebāt om-
45 nia cōia. ❡ Possessiones & substantias vende-
bant, & diuidebāt illa omnibus, prout cuiq;
46 opus erat. ❡ Quotidie quoq; pdurantes vna-
nimiter in tēplo, & frangentes circa domos
panē, sumebāt cibū cū exultatione & simpli-
47 citate cordis, ❡ collaudantes Deū, & haben-
tes gratiam ad oēm plebem. Dñs autem au-
gebat qui salui fierent quotidie in idipsum.

CAPVT III.

1 PETRVS autē & Iohānes ascē-
A debant in templum, ad horam
2 orationis nonam. ❡ Et quidam
vir, qui erat claudus ex vtero
matris suæ, baiulabatur: quē po
nebant quotidie ad portam templi, quæ dicit
Speciosa, vt peteret eleemosynam ab intro-
3 euntibus in templū. ❡ Is cùm vidisset Petrum
& Iohānem incipiētes introire in templum,
4 rogabat, ut eleemosynā acciperet. ❡ Intuens
autem in eum Petrus cum Iohanne, dixit:
5 Respice in nos. ❡ At ille intendebat in eos,
6 sperans se aliquid accepturum ab eis. ❡ Petrus
autem dixit: Argentum & aurum non est mi
hi: quod autem habeo, hoc tibi do: In no-
mine Iesu Christi Nazareni surge, & ambu-
7 la. ❡ Et apprehensa manu eius dextera, al-
B leuauit eum, & protinus consolidatæ sunt
8 bases eius & plantæ. ❡ Et exiliens stetit, &
ambulabat: & intrauit cum illis in templum
ambulans, & exiliens, & laudans Deum.
9 ❡ Et vidit omnis populus eum ambulantem,
10 & laudantem Deum. ❡ Cognoscebant autem
illum, quòd ipse erat qui ad eleemosynam se
debat ad Speciosam portam templi: & im-
pleti sunt stupore & extasi in eo quod conti-
11 gerat illi. ❡ Cùm [t]teneret autem Petrum & [t] videret.
Iohannem, cucurrit omnis populus ad eos
ad porticum quæ appellatur Salomonis, stu-
12 pentes. ❡ Videns autem Petrus, respondit ad
populum: Viri Israëlitæ, quid miramini in
hoc, aut nos qd intuemini, quasi nostra uir-
tute, aut [u] pietate fecerimus hunc ambula- [u] potestate
13 re? ❡ Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus
C Iacob, Deus patrum nostrorum glorificauit
filium suum Iesum, quem uos quidem tradi-
distis, & negastis ante faciem Pilati, iudican-
14 te illo dimitti. ❡ ‖ Vos autem sanctum & iu-
stum negastis, & petistis uirum homicidam ‖ Mat. 27.
15 donari uobis: ❡ authorem vero vitæ inter- c.20.
fecistis, quē Deus suscitauit à mortuis, cuius Mat. 15.
16 nos testes sumus. ❡ Et in fide nominis eius, b.11.
hunc quem uos [x] videtis & nostis, confirma- Luca. 23.
uit nomen eius: & fides quæ per eum est, de- c.18.
dit [*] integram sanitatem istam in conspectu Iohan. 18.
17 omnium uestrū. ❡ Et nunc fratres, scio quia f.40.
per ignorantiā fecistis, sicut & principes vr̃i. [x] vidistis
18 ❡ Deus autem [y] qui prænunciauit per os om [*] illi 1.
niū Prophetarum, pati Christum suum, sic im [y] quæ f.
19 pleuit. ❡ Pœnitemini igitur & conuertimini,
20 vt deleantur peccata vestra: ❡ vt cū venerint
tempora refrigerii a cōspectu Dñi, & miserit
eum qui prædicatus est vobis, Iesum Christū,
21 ❡ quem oportet quidē cœlum suscipere vsq;
in tēpa restitutionis omnium, quæ locutus est
D Deus per os sanctorum suorum à seculo pro-
22 phetarum. ❡ Moyses quidē dixit: ‖ Qm̄ Pro-
phetam suscitabit vobis Dñs Deus vester de ‖ Deu. 18.
fratribus vr̃is tanquā me: ipsum audietis iux c.15.
23 ta oīa quæcūque locutus fuerit vobis. ❡ Erit
aūt: omnis anima quæ non audierit prophe-
24 tam illum, exterminabitur de plebe. ❡ Et oēs
prophetæ à Samuel, & deinceps, qui locuti
25 sunt, [*] annunciauerunt dies istos. ❡ Vos estis [*] & s.
filij prophetarum & testamenti quod dispo-
suit Deus ad patres nostros, dicēs ad Abrahā:
‖ Et in semine tuo benedicentur omnes fami
26 liæ terræ. ❡ Vobis primùm Deus suscitans Fi ‖ Gen. 12.
lium suum, misit eum benedicentem vobis: a.1. 31. b.
vt conuertat se unusquisq; à nequitia sua. 18. 21. d.
18.26. a.4.

CAPVT IIII.

1 LOQVENTIBVS aūt illis ad popu
A lū, superuenerūt sacerdotes & ma
gistratus templi, & Sadducæi,
2 ❡ dolentes quòd docerent popu-
lū, & annunciarent in [a] Iesum re- [a] Iesu r.
3 surrectionem ex mortuis: ❡ & iniecerūt in eos
manus, & posuerunt eos in custodiā in crasti-
4 num. erat enim iā vespera. ❡ Multi aūt eorum
qui audierant verbum, crediderunt: & factus
5 est numerus virorum quinq; millia. ❡ Factum
B est autem in crastinum vt congregarentur
principes eorum, & seniores & Scribæ in Ie-
6 rusalem, ❡ & Annas princeps sacerdotum, &
Caiphas, & Iohannes, & Alexander, & quot-
7 quot erant de genere sacerdotali. ❡ Et statuē
tes eos in medio, interrogabant: In qua vir-
tute, aut in quo nomine fecistis hoc uos?
8 ❡ Tunc repletus Spiritu sancto Petrus, dixit
9 ad eos: Principes populi & seniores [*] [*]: ❡ Si
nos hodie diiudicamur in benefacto homi- [*] Israel, s.
10 nis infirmi, in quo iste saluus factus est: ❡ no- [*] audite:
tū sit omnibus uobis & omni plebi Israël, qa
in nomine Iesu Christi Nazareni, quem uos
crucifixistis, quem Deus suscitauit à mortuis ‖ Ps. 117.
11 in hoc iste astat coram uobis sanus. ❡ ‖ Hic d.22.

Matt.21.42. Mar.12.a.10. Luc.20.c.17. Isa.28.d.16. 1.Pet.2.a.7. Rom.9.g.33.

est lapis, qui reprobatus est à vobis ædifican-
12 tibus, qui factus est in caput anguli: &
non est in alio aliquo salus. Nec enim aliud
nomen est sub cælo datū hominibus, in quo
13 oporteat nos saluos fieri. Videntes autem
C Petri constantiam, & Iohannis, comperto
quòd homines essent sine literis & idiotæ,
admirabantur, & cognoscebant eos, quoniā
14 cū Iesu fuerant: hominem quoq; videntes
stantem cum eis qui curatus fuerat, nihil po
15 terant contradicere. Iusserunt autem eos
foras extra cōcilium secedere: & conferebāt
16 adinuicem, dicentes: Quid faciemus ho-
minibus istis? quoniam quidem notum si-
gnum factum est per eos, omnibus habitan-
tibus Ierusalem: manifestum est, & non pos
17 sumus negare. Sed ne amplius diuulgetur
in populum, comminemur eis, ne vltrà loquan
18 tur in nomine hoc vlli hominum. Et vo-
D cantes eos denunciauerunt, ne omnino lo-
querentur, neque docerent in nomine Iesu.
19 Petrus verò & Iohannes rñdentes, dixerūt
ad eos: Si iustum est in conspectu Dei, vos
20 potius audire quàm Deum, iudicate. non
enim possumus, quæ vidimus & audiuimus,
21 non loqui. At illi comminantes, dimiserunt
eos, non inuenientes quomodo punirēt eos,
pp populum: quia oēs clarificabant id quod
22 factum fuerat, in eo quod acciderat. An-
norum enim erat amplius quadraginta ho-
mo, in quo factum fuerat signum istud sa-
23 nitatis. Dimissi autem venerunt ad suos, &
E annunciauerunt eis quanta ad eos principes
24 sacerdotum & seniores dixissent. Qui cum
audissent, vnanimiter leuauerunt vocem ad
Deū, & dixerunt: Dñe*, tu es qui fecisti cæ- **Deus 7.*
lum & terrā, mare & omnia quæ in eis sunt:
25 qui Spiritu sancto per os patris nostri Da-
uid pueri tui, dixisti: Quare fremuerunt gen *Psal. 2.a.1.*
26 tes, & populi meditati sunt inania? Asti-
terunt Reges terræ, & principes conuenerunt
in vnum aduersus Dñm, & aduersus Christū
27 eius? Conuenerunt enim verè in ciuitate
ista aduersus sanctum puerū tuū Iesum quem
vnxisti, Herodes, & Pontius Pilatus, cum Gen
28 tibus, & populus Israël, facere q̄ manus tua
29 & consilium tuum decreuerunt fieri. Et *-6.*
nunc Domine, respice in minas eorum, &
F da seruis tuis cum omni fiducia loqui verbū
30 tuum, in eo q manum tuam extendas ad
sanitates & signa & prodigia fieri per nomē
31 sancti filij tui Iesu. Et cùm orassent, motus
est locus in quo erant congregati, & repleti
sunt oēs Spiritu sancto, & loquebantur ver-
32 bum Dei cum fiducia. Multitudinis autem
credentium erat cor vnum & anima vna: *-5.*
nec quisquam eorum quæ possidebat, aliquid
suum esse dicebat: sed erant illis omnia com
33 munia. Et virtute magna reddebant Apo-
stoli testimonium resurrectionis Iesu Chri-
G sti Domini nostri: & gratia magna erat in *-6.*
34 omnibus illis. Neq; enim quisquam egēs
erat inter illos. Quotquot enim possessores
agrorum aut domorū erant, uendentes affe-
35 rebant precia eorum quæ vēdebāt, & pone-
bant ante pedes Apostolorum. Diuidebatur
36 autē singulis prout cuiq; opus erat. Ioseph
autem qui cognominatus est Barnabas ab *Barsabas*
Apostolis, (quod est interpretatum filius cō- *1.*
37 solationis) Leuites, Cyprius genere, cùm
haberet agrum, vendidit eum, & attulit pre
cium, & posuit ante pedes Apostolorum.

CAPVT V.

1 Vir autem quidam nomine Ana-
A nias, cum Saphira vxore sua vē-
2 didit agrum, & fraudauit de
precio agri, conscia uxore sua: &
afferens partem quandam, ad
3 pedes Apostolorum posuit. Dixit autem Pe
trus*: Anania, cur tentauit Satanas cor tuum, **Ad Ananiam*
mentiri te Spiritui sancto, & fraudare de pre- **ad eum*
4 cio agri? Nonne manens tibi manebat, &
venundatum in tua erat potestate? Quare po-
suisti in corde tuo hanc rem? Non es menti-
5 tus hominibus, sed Deo. Audiens autem
Ananias hæc verba, cécidit & expirauit. Et
factus est timor magnus super oēs qui au-
6 dierunt. Surgentes autem iuuenes, amoue-
7 runt eum, & efferētes sepelierunt. Factum
B est autem quasi horarum trium spacium, &
vxor ipsius, nesciens quod factum fuerat, in-
8 troiuit. Respondit autē ei Petrus: Dic mi-
hi mulier, si tanti agrum vendidistis? At illa *-6.*
9 dixit, Etiam, tanti. Petrus autem ad eam:
Quid vtique cōuenit vobis tentare Spiritum
Domini? Ecce pedes eorum, qui sepelierunt
10 virum tuum, ad ostium, & efferent te. Con-
festim cécidit añ pedes eius, & expirauit. In-
trantes autē iuuenes, inuenerunt illam mor
tuam: & extulerunt, & sepelierunt ad virum
11 suum. Et factus est timor magnus in vni-
uersa ecclesia, & in omnes qui audierūt hæc.
12 Per manus autem Apostolorum fiebant si-
C gna & prodigia multa in plebe. Et erāt vna-
13 nimiter omnes in porticu Salomonis. Cæ-
terorum autem nemo audebat se coniunge-
14 re illis: sed magnificabat eos populus. Ma-
gis autē augebatur credentium in Domino
15 multitudo virorū ac mulierū: ita vt in pla
téas eijcerent infirmos, & ponerent in lectu-
lis ac grabatis, vt veniēte Petro saltē vmbra
illius obumbraret quenquā illorū, & libera-
16 rentur oēs ab infirmitatibus suis. Cōcur- *5.*
rebat autē & multitudo vicinarū ciuitatū Ie-
rusalē, afferentes ægros & vexatos à spiriti-
17 bus immundis: qui curabant oēs. Exurgēs
aūt princeps sacerdotū, & oēs q cū illo erāt,
D quæ est hæresis Sadducæorū, repleti sunt ze-
18 lo: & iniecerunt manus in Apostolos, & po
19 suerunt eos in custodia publica. Angelus
autem Domini per noctem aperiens ianuas
20 carceris, & educens eos, dixit: Ite, & stātes
loquimini in templo plebi oīa verba vitæ
21 huius. Qui cùm audissent, intrauerunt di-
luculo in téplū, & docebant. Aduenīēs autē
princeps sacerdotum, & qui cum eo erant,
conuocauerūt conciliū & oēs seniores filio-
rum Israël, & miserunt ad carcerem, vt addu-
22 cerentur. Cū aūt venissent ministri, & aper-
to carcere non inuenissent illos: reuersi nū-
23 ciauerunt, dicentes: Carcerē quidē inueni-

mus clausum cum omni diligentia, & custo-
des stâtes ante ianuas: aperientes autem, ne-
24 minem intus inuenimus. ? Vt aũt audierunt
hos sermones magistratus templi & princi-
E pes sacerdotum, ambigebant de illis quidnã
2 fieret. ? Adueniens autem quidam nuncia-
uit eis: Quia ecce uiri quos posuistis in carce
rem, sunt in templo stantes & docentes po-
26 pulum. ? Tunc abijt magistratus cum mi-
nistris, & adduxit illos sine vi: timebãt enim
27 populum, ne lapidarentur. ? Et cùm adduxis
sent illos, statuerunt in concilio. Et inter-
28 rogauit eos princeps sacerdotum, ? dicens:
Præcipiẽdo præcipimus vobis ne doceretis in
nomine isto: & ecce repleistis Ierusalem do-
ctrina vestra, & vultis inducere super nos
29 sanguinem hominis istius. ? Respondens
autem, Petrus & Apostoli, dixerunt: Obedi-
dire oportet Deo magis, quàm hominibus.
30 ? Deus patrum nostrorum suscitauit Iesum,
F quem vos interemistis suspẽdentes in ligno.
31 ? Hunc principem & saluatorem Deus exalta
uit dextera sua, ad dãdam pœnitentiã Israë-
32 li, & remissionem peccatorum. ? & nos su-
mus testes horum verborum, & Spiritus san-
ctus quẽ dedit Deus omnibus obedientibus
33 sibi. ? Hæc cùm audissent, dissecabantur, &
34 cogitabant interficere illos. ? Surgens autem
quidam in concilio Pharisæus, nomine Ga-
maliel, legisdoctor honorabilis vniuersæ ple
35 bi, iussit °foras ad breue homines fieri`, ? di-
xitq; ad illos: Viri Israëlitæ, attendite vobis
36 super hominibus istis quid acturi sitis. ? Ante
hos enim dies extitit Theodas, dicens se esse
G aliquem; cui cõsensit numerus virorum cir-
citer quadringẽtorum. qui occisus est: & oẽs
qui credebant ei, dissipati sunt, & °redacti` ad
37 nihilũ. ? Post hunc extitit Iudas Galilæus in
diebus professionis, & auertit populum post
se: & ipse perijt: & omnes quotquot consen-
38 serunt ei, dispersi sunt. ? Et nunc itaque` di-
co vobis, discedite ab hominibus istis, & si-
nite illos: quoniam si est ex hominibus con-
39 silium hoc aut opus, dissoluetur: ? si verò ex
Deo est, non poteritis dissoluere eos, ne for-
tè & Deo repugnare inueniamini. Consen-
40 serunt autem illi. ? Et conuocantes Aposto-
los, cęsis denunciauerunt ne loquerẽtur in
41 nomine Iesu: & dimiserunt eos. ? Et illi qui-
dem ibant gaudentes à cõspectu cõcilij, quo-
niam digni habiti sunt pro nomine Iesu con-
42 tumeliam pati. ? Omni autem die non ces-
sabant in templo & circa domos docentes &
euangelizantes Christum Iesum.

°iussit foras Apostolos secedere 5.

°redactus est 10.

-1.

CAPVT VI.

5
A IN diebus autem illis crescente
numero discipulorum, factum
est murmur Græcorum aduersus
Hebræos, eò q despicerentur in
ministerio quotidiano viduę eo
2 rum. ? Conuocantes aũt duodecim multitu-
dinem discipulorum, dixerunt: Non est æquũ,
nos derelinquere verbũ Dei, & ministrare mẽ
3 sis. ? Considerate ergo fratres, viros ex vo-
bis boni testimonij septem, plenos Spiritu
sancto & sapientia, quos constituamus super
4 hoc opus. ? Nos verò orationi, & ministe-
5 rio verbi instãtes erimus. ? Et placuit sermo
B coram omni multitudine. Et elegerunt Ste-
phanum, virum plenum fide & Spiritu san-
cto, & | Philippum, & Prochorum, & Nica-
norem, & °Timonem`, & Parmenam, & Ni-
6 colaum aduenam Antiochenũ. ? Hos statue-
runt ante conspectu Apostolorum: & orãtes,
7 imposuerunt eis manus. ? Et verbum °Dei`
crescebat, & multiplicabatur numerus disci-
pulorum in Ierusalem valde: multa ẽt turba
8 sacerdotum obediebat fidei. ? Stephanus au-
C tẽ plenus gratia & fortitudine faciebat prodi
9 gia & signa magna in populo. ? Surrexerunt
autẽ quidam de synagoga, quæ appellatur Li
bertinorum, & Cyrenensium, & Alexandri-
norum, & eorum qui erant à Cilicia & Asia,
10 disputantes cum Stephano: ? & non poterãt
resistere sapientię, & Spiritui qui loquebatur.
11 ? Tunc summiserunt viros, qui dicerent, se
audiuisse eum dicentem verba blasphemiæ
12 in Moysen & Deum. ? Commouerunt itaq;
D plebem, & seniores, & Scribas: & cõcurren-
tes rapuerunt eum, & adduxerunt in conci-
13 lium, ? & statuerunt falsos testes, qui dice-
rent: Homo iste non cessat loqui verba ad-
14 uersus locum sanctũ & legem. ? Audiuimus
enim eum dicentem, quoniam Iesus Nazare-
nus hic destruet locum istum, & mutabit tra-
15 ditiones, quas tradidit nobis Moyses. ? Et
intuentes eum omnes qui sedebant in conci
lio, viderunt faciem eius tanquàm faciem
Angeli.

Inf. 21. b. 8
°Timotheũ 12.
°Domini

CAPVT VII.

5
A DIXIT autem princeps sacerdo-
tum: Si hæc ita se habent? ? Qui
2 ait: Viri fratres & patres, audite.
Deus gloriæ apparuit patri no-
stro Abrahę cùm esset in Mesopo
3 tamia, priùs quàm moraretur in Charan. ? &
dixit ad illũ: | Exi de terra tua, & de cognatio
ne tua, & veni in terrã quã monstrauero tibi. Gen. 12. a 1.
4 ? Tunc exijt de terra Chaldæorũ, & habitauit
in Charan. Et inde postquã mortuus est pater
eius, transtulit illum in terram istam, in qua
5 nũc vos habitatis. ? Et non dedit illi hæredita
tẽ in ea nec passum pedis: °&` repromisit da-
re illi eam in possessionẽ, & semini eius post °sed
6 ipsum, cùm non haberet filium. ? Locutus
est autem ei` Deus: | Quia erit semen eius
accola in terra aliena, & seruituti eos subij- -6.
cient, & malè tractabunt eos annis quadrin- Gen. 15. c
7 gentis: ? & gentem cui seruierint, iudicabo 15.
ego, °dixit Deus`: & post hæc exibunt, & ser- °dicit Do-
8 uient mihi in loco isto. ? | Et dedit illi testa- minus.
B mentum circuncisionis, | & sic genuit Isaac, Gen. 17. b
& circũcidit eum die octauo: & | Isaac, Iacob: 10.
9 & | Iacob, duodecim Patriarchas. ? Et Pa- Gene. 21. a
triarchæ æmulantes, | Ioseph vendiderunt 2. a. 4.
10 in Aegyptum. & erat Deus cum eo: ? & Gen. 25. c
eripuit eum ex omnibus tribulationibus eius 24. d. 20.
& | dedit ei gratiam & sapientiam in conspe- Gen. 29. d
ctu Pharaonis regis Aegypti, & constituit eũ 12. 30. a. b
præpositum super Aegyptum, & super om- e d. 35. d
11 nem domum suam. ? Venit autem fames in 23.

vniuersam Aegyptum & Chanáan, & tri-
bulatio magna, & non inueniebant cibos pa
12 tres nostri. Cùm audisset autem Iacob
esse frumentum in Aegypto, misit patres no-
13 stros primùm: & in secundo cognitus est
Ioseph à fratribus suis, & manifestatum est
14 Pharaoni genus eius. Mittens autem Io-
seph, accersiuit Iacob patrem suum, & om-
nem cognationem* in animabus septuagin
15 ta quinque. Et descendit Iacob in Aegy-
ptum: & defunctus est ipse, & patres nostri.
16 Et translati sunt in Sichem, & positi sunt
in sepulchro quod emit Abraham precio ar
17 genti à filijs Hemor, filij Sichem. Cum au-
C tem appropinquaret tempus promissionis,
quam confessus erat Deus Abrahæ, creuit po
18 pulus & multiplicatus est in Aegypto, quo-
adusque surrexit alius rex in Aegypto, qui non
19 sciebat Ioseph. Hic circumueniens genus
nostrum, afflixit patres nostros, vt expone-
20 rent infantes suos, ne viuificarentur. Eodē
tempore natus est Moyses, & fuit gratus Deo
qui nutritus est tribus mensibus in domo pa
21 tris sui. Exposito autem illo, sustulit eum
filia Pharaonis, & nutriuit eum sibi in filiū.
22 Et eruditus est Moyses omni sapientia Ae-
gyptiorum: & erat potens in verbis & in ope
23 ribus suis. Cùm autē impleretur ei quadra-
ginta annorum tempus, ascendit in cor eius,
24 vt visitaret fratres suos, filios Israël. Et
cùm vidisset quendam iniuriam patientem,
vindicauit illum: & fecit vltionem ei qui
25 iniuriam sustinebat, percusso Aegyptio. Exi
stimabat autem intelligere fratres, quoniam
Deus per manum ipsius daret salutem illis:
26 at illi non intellexerunt. Sequenti ve-
rò die apparuit illis litigantibus: & recon-
D ciliabat eos in pace, dicens: Viri, fratres
27 estis, vt quid nocetis alterutrum? Qui
autem iniuriam faciebat proximo, repulit
eum, dicens: Quis te constituit principem
28 & iudicem super nos? nunquid interfice-
re me tu vis, quemadmodum interfecisti
29 heri Aegyptium? Fugit autem Moyses in
verbo isto: & factus est aduena in terra Ma-
30 dian, vbi generauit filios duos. Et expletis
annis quadraginta, apparuit illi in deserto
montis Sina angelus in igne flammę rubi.
31 Moyses autem videns, admiratus est visum.
Et accedēte illo vt consyderaret, facta est ad
32 eum vox Dómini*: Ego sum Deus patrum
tuorum, Deus Abraham, Deus Isaac, &
Deus Iacob. Tremefactus autem Moyses,
33 non audebat consyderare. Dixit autem il-
li Dominus: Solue calceamētum pedum tuo-
rum: locus enim in quo stas, terra sancta
34 est. Videns vidi afflictionem populi mei
qui est in Aegypto, & gemitum eorum au-
diui; & descendi liberare eos. Et nunc ve-
35 ni, & mittam te in Aegyptum. Hunc
Moysen, quem negauerunt, dicentes, Quis
te constituit principem & iudicem? hunc Deus
principem & redemptorem misit, cum ma-
36 nu angeli qui apparuit illi in rubo. Hic
E eduxit illos, faciens prodigia & signa in ter-
ra Aegypti, & in rubro mari, & in deser-

Gen. 37. f 28. — Gen. 41. e 57. — Gen. 42. a 2. — Gen. 45. a 3. 4. 4. — *suam — Gen. 46. a 1. 4. 5. — Gen. 49. d 32. — Gen. 50. b 7. — Gen. 33. e 16. 59. b 13. — Iosu. 24. g 31. — Exo. 1. a. 7 — Exo. 2. a. 2 — Heb. 11. e 24. — Exod. 2. b 12. — Exod. 2. b 13. — Exo. 3. a. 1. — *dicens — -5. — Exo. 7. 8. 9. 10. 11. 14. — Exo. 16. a. 1

37 to annis quadraginta. Hic est Moyses qui
dixit filijs Israël: Prophetam suscitabit vo
bis Deus de fratribus vestris, tanquàm me: ip
38 sum audietis. Hic est qui fuit in ecclesia
in solitudine, cum angelo qui loquebatur ei
in monte Sina, & cum patribus nostris: quia
39 accepit verba vitæ dare nobis. Cui noluc-
runt obedire patres nostri: sed repulerunt, &
40 auersi sunt cordibus suis in Aegyptum, di-
centes ad Aaron: Fac nobis Deos qui præ-
cedant nos: Moyses enim hic, qui eduxit
nos de terra Aegypti, nescimus quid factum
41 sit ei. Et vitulum fecerunt in diebus illis,
& obtulerunt hostiam simulachro, & læta-
42 bantur in operibus manuum suarum. Con-
uertit autem Deus, & tradidit eos seruire mi
litiæ cœli, sicut scriptum est in Libro Pro-
phetarum: Nunquid victimas & hostias
obtulistis mihi annis quadraginta in deser-
43 to, domus Israël? Et suscepistis tabernaculū
Moloch, & sydus Dei vestri Remphan, figu-
F ras quas fecistis, adorare eas. Et transferā
44 vos trans Babylonem. Tabernaculum
testimonij fuit patribus nostris in deserto
sicut disposuit Deus loquens ad Moy-
sen, vt faceret illud secundum formam
45 quam viderat. Quod & induxerunt,
suscipientes patres nostri cum Iesu in pos-
sessionem gentium, quas expulit Deus à
facie patrum nostrorum, vsque in diebus
46 Dauid, qui inuenit gratiam ante Deum,
& petijt vt inueniret tabernaculum Deo
47 Iacob. Salomon autem ædificauit illi do-
48 mum. Sed non Excelsus in manufactis
49 habitat, sicut propheta dicit: Cœlum
mihi sedes est: terra autem scabellum pedum
meorum. Quam domum ædificabitis mi-
hi, dicit Dominus? aut quis locus requie-
50 tionis meæ est? Nónne manus mea fecit
51 hæc omnia? Dura ceruice & incircuncisis
cordibus & auribus, vos semper Spiritui san
cto resistitis: sicut patres vestri, & vos.
52 Quem Prophetarum non sunt persecuti
patres vestri? Et occiderunt eos qui prænun-
G ciabāt de aduentu Iusti, cuius vos nunc pro-
53 ditores & homicidæ fuistis: qui accepistis
legem in dispositione angelorum, & non
54 custodistis. Audientes autem hæc disse-
cabantur cordibus suis, & stridebant denti-
55 bus in eum. Cùm autem esset plenus Spi-
ritu sancto, intendens in cœlum, vidit glo-
56 riam Dei, & Iesum stantē à dextris Dei. Et
ait: Ecce video cœlos apertos, & Filium ho-
57 minis stantem à dextris* Dei. Exclamātes
autē voce magna, continuerūt aures suas, &
58 impetum fecerunt vnanimiter in eū. Et eij-
cientes eum extra ciuitatem, lapidabant: &
testes deposuerunt vestimenta sua secus pe-
59 des adolescentis qui vocabatur Saulus. Et
lapidabant Stephanum inuocantem, & di-
centem: Domine Iesu, suscipe spiritum meū.
60 Positis autem genibus, clamauit voce ma-
gna, dicens: Domine, ne statuas illis hoc
peccatum. Et cū hoc dixisset, obdormiuit*.
Saulus autem erat consentiens neci eius.

Deu. 18. c 15. — Exod. 19. a 3. A. 19. — Exo. 32. a. 1 — * Moysi, n. huic — Amos 5. g 25. — -4. — Exo. 25. d 4. — Heb. 8. b. 5 — Iosue 3. c 14. — 1. Reg. 16. c. 13. — Psal. 131. a 5. — 3. Reg. 6. a — 1. Par. 17. b. 12. — per prophetam. — Inf. 17. f 24. — Isa. 66. a. 1 — 3. Reg. 8. c 27. — 2. Par. 6. c 18. — restitistis — *virtutis — Inf. 22. e 20. — -5. — * in Domino.

CAPVT VIII.

1 FACTA est autē in illa die perse-
A cutio magna in Ecclesia, quæ
erat Ierosolymis, & omnes di-
spersi sunt per regiones Iudææ
& Samariæ, præter Apostolos
2 Curauerunt autē Stephanum viri timora-
ti, & fecerunt planctum magnum super eū.
3 Saulus autem deuastabat Ecclesiam per
domos intrans, & trahens uiros ac mulie- Inf. 22. a 4. c. 19.
4 res, tradebat in custodiam. Igitur qui dispet
si erant, pertransibant euangelizantes uer-
5 bum*. Philippus autem descendens in ciui- * Dei.
tatem Samariæ, prædicabat illis Christum,
6 Intendebant autem turbæ his quæ a Philip-
po dicebantur, unanimiter audientes & ui-
7 dentes signa quæ faciebat. Multi enim eorū
qui habebant spiritus immundos, claman-
B tes uoce magna, exibant. Multi autem para-
8 lytici & claudi curati sunt. Factum est ergo
9 gaudium magnum in illa ciuitate. Vir aūt
quidam nomine Simon, qui antè fuerat in ci
uitate magus, seducens gentem Samariæ, di
10 cens se esse aliquem magnum, cui ausculta
bant omnes à minimo usque ad maximum,
dicentes, Hic est uirtus Dei, quę uocatur ma
11 gna. Attendebāt autem eum propter quod
multo tempore magicis suis * dementasset * artibus. 9
12 eos. Cùm uerò credidissent Philippo euan-
gelizāti de regno Dei: °&` nomine Iesu Chri ° in
13 sti baptizabātur uiri ac mulieres: Tunc Si-
C mon & ipse credidit: & cùm baptizatus es-
set, adhęrebat Philippo. Videns etiā signa &
uirtutes maximas fieri, stupēs admirabatur.
14 Cū aūt audissent Apostoli qui erant in Iero
solymis, quod recepisset Samaria uerbū Dei: mi-
15 serunt ad eos Petrū & Iohānē. Qui cùm ue
nissent, orauerūt pro ipsis, ut acciperent Spi-
16 ritum sanctum. Nondum enim in quenquā
illorum uenerat, sed baptizati tantùm erant
17 in nomine Domini Iesu. Tunc impone-
bant manus super illos, & accipiebant Spi
18 ritum sanctum. Quum uidisset autē Simō,
D quia per impositionem manus Apostolorū
daretur Spiritus sanctus, obtulit eis pecuniā,
19 dicens: Date & mihi hanc potestatem, ut
cuicunque imposuero manus, accipiat Spi-
ritum sanctum. Petrus autem dixit ad eum.
20 Pecunia tua tecum sit in perditionē: quo-
niam donum Dei existimasti pecunia pos-
21 sideri. Non est tibi pars, neque sors in ser-
mone isto: cor autē tuum non est rectū corā
22 Deo. Pœnitentiā itaque age ab hac nequitia
tua: & roga Deum, si fortè remittatur tibi
23 hæc cogitatio cordis tui. In felle enim
amaritudinis, & obligatione iniquitatis ui-
24 deo te esse. Respōdens autem Simon, dixit:
Precamini uos pro me ad Dominum, ut ni-
hil ueniat super me horum quæ dixistis.
25 Et illi quidem testificati, & loquuti uerbum
E Domini, redibant Ierosolymam, & multis re
gionibus Samaritanorum euangelizabant.
26 Angelus autē Domini loquutus est ad Phi-
lippum, dicens: Surge, & vade contra Meri-
dianum, ad viam quæ descendit ab Ierusalē
27 in Gazam: hæc est deserta. Et surgens abijt.
Et ecce, vir Aethiops, eunūchus potens °Can- ° Candacis
daces` Reginæ Aethiopum, qui erat sup om- 18.
nes gazas eius; venerat adorare in Ierusalē:
28 & reuertebatur sedens sup currū suū, legēs
29 que Isaiā pphetam. Dixit autē Spūs Philip-
30 po: Accede, & adiūge te ad currū istū. Accur-
rēs aūt Philippus, audiuit eū legentē Isaiam
prophetam, & dixit: Putasne intelligis quæ
31 legis? Qui ait: Et quomodo possum, si non
aliquis ostenderit mihi? Rogauitque Philip-
32 pum, vt ascenderet, & sederet secum. Locus
F autem scripturæ quam legebat, erat hic: Tā ‖ Isai. 53. b
quam ouis ad occisionem ductus est: & sicut 7.
agnus coram tondente se, sine voce, sic non
33 aperuit os suum. In humilitate iudicium
eius sublatum est. Generationem eius quis
enarrabit, quoniam °tolletur` de terra vita ° tolletur I
34 eius? Respondens autē Eunuchus Philippo,
dixit: Obsecro te, de quo propheta dicit hoc?
35 de se, an de alio aliquo? Aperiēs aūt Phi-
lippus os suū, & incipiēs à scriptura ista, euā-
36 gelizauit illi Iesum. Et dum irent per viā,
venerunt ad quandam aquam, & ait Eunū-
chus: Ecce aqua, °qs` prohibet me baptizari? ° quid L.
37 Dixit autem Philippus: Si credis ex toto
corde, licet. Et respondens ait: Credo filium
38 Dei esse Iesum Christum. Et iussit stare cur-
rum: & descenderunt uterque in aquam,
Philippus & Eunūchus, & baptizauit eum.
39 Cum autem ascendissent de aqua: Spiritus
Domini rapuit Philippum, & amplius non
uidit eū Eunūchus. Ibat aūt per viā suā gau-
40 dens. Philippus autem inuētus est in Azō-
to, & pertransiens euāgelizabat ciuitatibus
cunctis, donec veniret Cæsarēam.

CAPVT IX.

1 SAVLVS aūt adhuc spirans mi- Gala. 1. c. 13
A narū, & cædis in discipulos Do- ‖ Infr. 22. a
mini, accessit ad principē sacer- 5.
2 dotum, & petijt ab eo episto- ‖ Infr. 22. b
las in Damascum ad synagogas; 6.
vt si quos inuenisset huius viæ viros ac mulie ‖ 1. Cor. 15.
3 res, vinctos perduceret in Ierusalem. Et a. 8.
cùm iter faceret: cōtigit, vt appropinquaret ‖ 1. Co. 15. a
Damasco: & subito circunfulsit eū lux de 1.
4 cœlo. Et cadens in terram, audiuit vocem
dicentem sibi. Saule, Saule quid me persequc-
5 ris? Qui dixit: Quis es Domine? Et ille: Ego
sum Iesus, quem tu persequeris. durum est ti
6 bi contra stimulum calcitrare. Et tremens
ac stupēs, dixit: Domine, quid me vis facere?
7 Et Dñs ad eum: Surge, & ingredere ciuitatē,
B & ibi dicetur tibi quid te oporteat facere. Vi
ri autē illi qui comitabantur cū eo, stabant
stupefacti, audientes quidē uocem, neminem
8 autem uidētes. Surrexit autē Saulus de ter-
ra: apertisque oculis nihil videbat. Ad ma-
nus autem illum trahentes, introduxerūt Da
9 mascū. Et erat* tribus diebus non videns, * ibi
10 & non manducauit, neque bibit. Erat au-
tem quidā discipulus Damasci, nomine Ana-
nias: & dixit ad illum in visu Dominus: Ana-
11 nia. At ille ait: Ecce ego Domine. Et Dñs ad
eū: Surge, & vade in vicum qui vocatur Re-
ctus: & quære in domo Iudæ Saulum nomine
Tharsensem.

12 Tharsensem. ecce enim orat. (Et vidit vi-
rum Ananiam nomine, introeuntem, & im-
ponentem sibi manus, vt visum recipiat.)
13 Respondit aũt Ananias: Dñe, audiui à mul-
C tis de viro hoc, quanta mala fecerit sanctis
14 tuis in Ierusalem: & hic habet potestatẽ
à principibus sacerdotũ alligandi omnes qui
15 inuocant nomen tuum. Dixit autẽ ad eũ
Dominus: Vade, quoniam vas electionis est
mihi iste, vt portet nomẽ meũ corã Gẽtibus
16 & Regibus, & filijs Israël. Ego enim ostẽdã
illi quanta oporteat eũ pro nomine meo pa-
17 ti. Et abijt Ananias, & introiuit in domũ:
& imponens ei manus, dixit: Saule frater,
Dominus misit me Iesus, qui apparuit tibi in
via qua veniebas: vt videas, & implearis Spi
18 ritu sancto. Et confestim ceciderunt ab
D oculis eius tanquam squamæ, & visum rece-
19 pit: & surgens baptizatus est. Et cũ acce-
pisset cibum, confortatus est. Fuit aũt cũ di-
scipulis qui erant Damasci, per dies aliquot.
20 Et continuo ingressus °in synagogas, præ-
21 dicabat` Iesum, quia hic est filius Dei. Stu-
pebant autẽ omnes qui audiebant, & dice-
bant: Nonne hic est qui expugnabat in Ieru-
salem eos qui inuocabant nomen istud: &
huc ad hoc venit, vt vinctos illos duceret ad
22 principes sacerdotum? Saulus autem mul-
to magis conualescebat, & confundebat Iu-
dæos qui habitabant Damasci, affirmãs quo-
23 niam hic est Christus. Cùm autem imple-
rentur dies multi, consilium fecerunt Iudæi,
24 ut eum interficerent. Notæ autem factæ
sunt Saulo insidiæ eorum: Custodiebant
autem & portas die ac nocte, vt eum inter-
25 ficerent. Accipientes autem eum discipuli*
nocte, per murum dimiserunt eum, sub-
26 mittentes in sporta. Cùm autem venisset
E in Ierusalẽ, tentabat se iungere discipulis: &
omnes timebant eum, non credentes quod
27 esset discipulus. Barnabas autem apprehen
sum illum duxit ad Apostolos: & narrauit il
lis, quomodo in uia vidisset Dominũ, & quia
locutus est ei, & quomodo in Damasco fidu-
28 cialiter egerit in nomine Iesu. Et erat cum
illis intrãs & exiẽs in Ierusalem, & fiducia-
29 liter agens in nomine Domini. Loquebatur
quoque Gentibus, & disputabat cum Græcis:
30 illi autem quærebant occidere eum. Quod
cùm cognouissent fratres, deduxerũt eũ Cæ-
31 saream, & dimiserũt Tarsum. Ecclesia qui-
dẽ per totã Iudæam & Galilæam & Samariã
habebat pacẽ, & ædificabatur ambulans in
timore Domini, & consolatione sancti Spiri
32 tus replebatur. Factum est autem, vt Pe-
trus dum transiret vniuersos, deueniret ad
33 sctõs qui habitabant Lyddæ. Inuenit autẽ
ibi hominem quendam, nomine Aeneam, ab
F annis octo iacẽtem in grabáto, qui erat para
34 lyticus. Et ait illi Petrus: Aenea °sanat` te
Dominus Iesus Christus: surge, & sterne tibi.
35 Et continuò surrexit. Et viderunt eũ om-
nes qui habitabant Lyddæ, & Sarónæ: qui cõ
36 uersi sunt ad Dominum. In Ioppe autem
fuit quædam discipula nomine Tabitha, quæ
interpretata dicit Dorcas. Hæc erat plena ope

°in synagogis prædicabat S.

2. Cor. 11. g 32.

* eius

°sanat S.

ribus bonis & eleemosynis quas faciebat.
37 Factũ est autẽ in diebus illis, ut infirmata
moreretur. Quam cùm lauissent, posuerunt
38 eam in cœnaculo. Cùm autem propè es-
set Lydda ab Ioppe, discipuli audientes quia
Petrus esset in ea, miserũt duos viros ad eũ,
rogantes: Ne pigriteris uenire usq; ad nos.
39 Exurgens autem Petrus, uenit cũ illis Et cũ
G aduenisset, duxerunt illũ in cœnaculũ: & cir
cumsteterunt illum oẽs uiduę flentes, & ostẽ-
dentes ei tunicas & uestes, quas faciebat il-
40 lis Dorcas. Eiectis autem omnibus foras,
Petrus ponẽs genua, orauit: & conuersus ad
corpus, dixit: Tabitha surge. At illa aperuit
41 oculos suos: & uiso Petro, resedit. Dans
autem illi manum, erexit eam. Et cùm uo
casset sanctos & uiduas, assignauit eam ui-
42 uam. Notum autem factum est per uniuer
sam Ioppen: & crediderunt multi in Domi
43 no. Factum est autem, ut dies multos mo
raretur in Ioppe, apud Simónem quendam
coriarium.

CAPVT X.

1 VIR autem quidam erat in Cæ-
A saréa, nomine Cornelius, cen-
turio cohortis, quæ dicitur Ita-
2 lica, religiosus, ac timens
Deum cum omni domo sua,
faciens eleemosynas multas plebi. Et de-
3 precans Deũ semper: vis uidit in uisu manife
stè, quasi hora diei nona, angelum Dei in-
troeuntem ad se, & dicentẽ sibi: Cornéli.
4 At ille intuens eũ, timore correptus, dixit:
Quis es Domine? Dixit autẽ illi: Orationes
tuæ & eleemosynæ tuæ ascenderunt in me-
5 moriam in conspectu Dei. Et nunc mitte
uiros in Ioppen, & accersi Simónem quẽdã,
6 q cognominat Petrus: hic hospitatur apud
Simonem quendam coriarium, cuius est do-
mus iuxta mare. Hic dicet tibi quid te opor
7 teat facere. Et cùm discessisset angelus qui
loquebat illi, uocauit duos domesticos suos,
& militem metuentem Dominum, ex his q
8 illi parebant. Quibus cùm narrasset om-
9 nia, misit illos in Ioppen. Postera autem
B die iter illis facientibus, & appropinquanti-
bus ciuitati, ascendit Petrus in superiora, ut
10 oraret circa horam sextam. Et cùm esuri-
ret, uoluit gustare. Parantibus autem illis,
11 cécidit super eum mentis excessus: & uidit
cœlum apertum, & descendens uas quod-
dam, uelut linteum magnum, quatuor initijs
12 submitti de cœlo in terram: in quo erant
omnia quadrupedia & serpentia terræ, & uo
13 latilia cœli. Et facta est uox ad eum: Surge
14 Petre: occide, & manduca. Ait autem Pe-
trus: Absit Domine, quia nunquam mãduca-
15 ui omne commune & immundum. Et uox
iterum secundò ad eũ: °Quę` Deus purifica-
16 uit, tu commune ne dixeris. Hoc autem
C factum est per ter. Et statim receptũ est uas
17 in cœlum. Et dum intra se hæsitaret Petrus
quid nam esset uisio quam uidisset, ecce uiri
qui missi fuerant à Cornelio, inquirentes do-
18 mum Simónis, astiterũt ad ianuam. Et cùm

Quod

uocassent,

uocassent, interrogabant, si Simon, qui cognominatur Petrus, illic haberet hospitiũ.
19 Petro autem cogitante de visione, dixit
20 Spiritus ei: Ecce viri tres quærunt te. Surge itaq; & descende, & uade cum eis, nihil du
21 bitans: quia ego misi illos. Descendens aũt Petrus ad uiros, dixit: Ecce, ego sum quẽ q̃ritis: quæ causa est, propter quam uenistis?
22 Qui dixerunt: Cornelius Centurio, vir iustus & timens Deũ, & testimoniũ habens ab uniuersa gẽte Iudæorum, responsum accepit ab angelo sancto accersire te in domum suã,
23 & audire uerba abs te. Introducens ergo D eos, recepit hospitio. Sequenti autem die surgens profectus est cum illis: & quidam ex fratribus ab Ioppe comitati sunt eum.
24 Altera autem die introiuit Cæsaréam. Cornelius verò expectabat illos, conuocatis co-
25 gnatis suis, & necessarijs amicis. Et factum est, cùm introisset Petrus, obuius venit ei Cornelius: & procidens ad pedes eius, ado
26 rauit *. Petrus verò eleuauit eum, dicens:
27 Surge, & ego ipse homo sum. Et loquens cum illo intrauit, & inuenit multos qui con
28 uenerant. dixitq; ad illos: Vos scitis quomodo abominatum sit viro Iudæo coniungi, aut accedere ad alienigenam: sed mihi ostendit Deus, neminem communem aut immũ
29 dum dicere hominem. Propter quod sine E dubitatione veni accersitus. Interrogo ergo,
30 quam ob causam accersistis me? Et Cornelius ait: A nudiusquarta die, vsque ad hanc horam, orans erã hora nona in domo mea, & ecce vir stetit ante me in veste candida, &
31 ait: Cornéli, exaudita est orõ tua, & eleemosynæ tuæ cõmemoratę sunt in conspectu
32 Dei. Mitte ergo in Ioppen, & accersi Simónem qui cognominatur Petrus: hic hospitat in domo Simónis coriarij iuxta mare.
33 Confestim ergo misi ad te: & tu benefecisti ueniẽdo. Nunc ergo oẽs nos in cõspectu tuo adsumus, audire omnia quæcunque tibi præ
34 cepta sunt à Domino. Aperiens autem Pe-F trus os suũ, dixit: In veritate comperi, quia
35 nõ est psonarũ acceptor Deus: sed in omni gente, qui timet eum, & operatur iustitiam,
36 acceptus est illi. Verbum misit Deus filijs Israël, annuncians pacem, per Iesum Chri-
37 stum: (hic est omnium Dominus). Vos scitis, quod factũ est uerbũ per uniuersam Iudæam: incipiens enim à Galilæa, post baptis-
38 mum quod prædicauit Iohannes: Iesum à Nazareth quomodo vnxit eum Deus Spiritu sancto & virtute, qui pertransijt benefaciendo, & sanando omnes oppressos à diabolo,
39 quoniam Deus erat cum illo. Et nos testes sumus omnium quę fecit in regione Iudæorum & Ierusalem, quem occiderunt suspen-
40 dentes in ligno. Hunc Deus suscitauit ter-
41 tia die, & dedit eum manifestum fieri non omni populo, sed testibus præordinatis à Deo: nobis, qui manducauimus & bibimus
42 cum illo postq̃ resurrexit à mortuis. Et pcepit nobis pdicare populo, & testificari q̃a ip-G se est, q cõstitutus est à Deo iudex viuorũ &
43 mortuorum. Huic omnes Prophetæ testimonium perhibent, remissionem peccatorũ accipere per nomen eius, omnes qui credũt
44 in eum. Adhuc loquente Petro verba hęc, cecidit Spiritus sanctus super omnes q audie
45 bant verbum. Et obstupuerunt ex circuncisione fideles qui venerãt cum Petro, quia & in nationes gratia Spiritus sancti effusa
46 est. Audiebant enim illos loquentes linguis, & magnificantes Deum. Tunc respon-
47 dit Petrus: Nunquid aquam quis prohibere potest, ut nõ baptizentur hi qui Spiritũ
48 sanctum acceperunt, sicut & nos? Et iussit eos baptizari in nomine Domini Iesu Christi. Tunc rogauerunt eum, ut maneret apud eos aliquot diebus.

Inf. 15. b. 7 — * eum — Deut. 10. d 17. — 2. Par. 19. c 7. — Iobã. 34. b 19. — Sap. 6. b. 8. — Eccl. 35. b 16. — Rom. 2. b 11. — Gal. 2. b. 6. — Eph. 6. b. 9. — Col. 3. d. 25 — 1. Pet. 1. c 17. — Mat. 4. c 12. — Lu. 4. b. 14 — Iere. 31. f 34. — Mich. 7. d 18. — Infr. 15. b. 8.

CAPVT XI.

1 A VDIERVNT autẽ Apostoli & fratres qui erant in Iudæa, quoniam & Gentes receperunt uer-
2 bum Dei. Cùm autem ascendisset Petrus Ierosólymam, disceptabant aduersus illum qui erãt ex circun
3 cisione, dicentes: Quare introisti ad viros præputium habentes, & manducasti cum il
4 lis? Incipiens autem Petrus exponebat il-
5 lis ordinem, dicens: Ego eram in ciuitate Ioppe orans, & uidi in excessu mentis uisionem, descendens uas quoddam velut linteũ magnũ quatuor initijs summitti de cœlo, &
6 uenit usque ad me. In quod intuens consyderabam, & vidi quadrupedia terræ, & be-
7 stias, & reptilia, & uolatilia cœli. Audiui autem & vocem dicentem mihi: Surge Petre,
8 occide & manduca. Dixi autem: Nequaq̃ Domine: quia * commune aut immundum
9 nunquam introiuit in os meum. Respondit autem * vox secundò de cœlo: Quæ Deus
10 mundauit, tu ne commune dixeris. Hoc autem factum est per ter: & recepta sunt o
11 mnia rursum in cœlum. Et ecce, viri tres B confestim astiterunt in domo in qua eram,
12 missi à Cæsaréa ad me. Dixit autem Spiritus, mihi vt irem cum illis, nihil hæsitans. Venerunt autem mecum & sex fratres isti: &
13 ingressi sumus in domum viri. Narrauit autem nobis, quomodo vidisset angelum in domo sua, stantem & dicentem sibi: Mitte in Ioppen, & accersi Simonem, qui cogno-
14 minatur Petrus, qui loquetur tibi verba in quibus saluus eris tu & vniuersa domus tua.
15 Cùm autem cœpissem loqui, cecidit Spiritus sanctus super eos, sicut & in nos in ini-
16 tio. Recordatus sum autem verbi Domini, sicut dicebat: Iohannes quidem baptizauit aqua, vos autem baptizabimini Spiri-
17 tu sancto. Si ergo eandem gratiam dedit illis Deus, sicut & nobis qui credidimus C in Dominum Iesum Christum: ego quis
18 eram, qui possem prohibere Deum? His auditis tacuerunt, & glorificauerunt Deum, dicentes: Ergo & Gentibus pœnitentiam
19 dedit Deus ad vitam. Et illis quidem qui dispersi fuerant à tribulatione quę facta fuerat sub Stephano, perambulauerunt usque Phœnicen, & Cyprum & Antiochiam, ne-

* omne 1. — * mihi t. — Sup. 1. a. 5. — Matt. 3. c 11. — Mar. 1. b. 8 — Luc. 3. c 16. — Iohã. 1. d 26. — Inf. 19. a. 4

mini loquenres verbum, nisi solis Iudæis.
20 ¶Erant autem quidam ex eis viri Cyprij &
Cyrenæi, qui cùm introissent Antiochiam,
loquebantur ad Græcos, annunciantes Do-
21 minum Iesum. ¶ Et erat manus Domini cũ
eis: multusque numerus credentium con-
22 uersus est ad Dominum. ¶ Peruénit autem
sermo ad aures Ecclesiæ, quæ erat Ierosoly-
mis, super istis: & miserunt Barnabam vs-
23 que ad Antiochiã. ¶Qui cum peruenisset, &
D vidisset gratiam Dei, gauisus est: & horta- *in
batur omnes* proposito cordis permanere in
24 Domino: ¶quia erat vir bonus, & plenus Spi
ritu sancto & fide. Et apposita est multa tur-
25 ba Domino. ¶ Profectus est autem Tarsum,
26 vt quæreret Saulum: ¶ quem cùm inuenisset,
perduxit Antiochiam. Et annum totum con
uersati sunt ibi in Ecclesia: & docuerunt tur
bam' multam, ita vt cognominarentur pri
27 mùm Antiochiæ discipuli Christiani. ¶ In
his autem diebus superuenerunt ab Ierosoly
28 mis prophetæ Antiochiam, ¶& surgens vnus
ex eis nomine Agabus, significabat per spiri-
tum famem magnam futuram in vniuerso
orbe terrarum: quæ facta est sub Claudio*. *Cæsare.
29 ¶Discipuli autem prout quis habebat, pro- Infr. 12. A 24.
posuerunt singuli in ministerium mittere
30 habitantibus in Iudæa fratribus: ¶ quod &
fecerunt, mittentes ad seniores per manus
Barnabæ & Sauli.

CAPVT XII.

1 Odem autem tempore misit Her-
A rodes Rex manus, vt affligeret
2 quosdam de Ecclesia. ¶ Occidit
autem Iacobum fratrem Iohan
3 nis gladio. ¶Videns autem, quia
placeret Iudæis, apposuit apprehendere &
Petrum. Erant autem dies Azymorum.
4 ¶ Quem cùm apprehendisset, misit in carce-
rem, 'tradens' quatuor quaternionibus mili *tradensq́
tum 'custodiendum', volens post Pascha pro- *ad custodiendũ eum
5 ducere eum populo. ¶ Et Petrus quidem ser-
uabatur in carcere. Oratio autem fiebat sine
intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo.
6 ¶ Cùm autem producturus eum esset Hero-
des, in ipsa nocte erat Petrus dormiens in-
ter duos milites, vinctus catenis duabus: &
custodes ante ostium custodiebãt carcerem.
7 ¶Et ecce angelus Domini astitit, & lumen re
fulsit in habitaculo: percussoque latere Petri,
excitauit eum, dicens: Surge velociter. Et ce-
8 ciderunt catenæ de manibus eius. ¶Dixit au
tem angelus ad eum: Præcingere, & calcea te
B caligas tuas. Et fecit sic. Et dixit illi: Circun
9 da tibi vestimẽtum tuum, & sequere me. ¶Et
exiens sequebatur eum, & nesciebat quia ve
rum est, quod fiebat per angelum: existima-
10 bat autem se visum videre. ¶Transeuntes au
tem primam & secundam custodiam, vene-
runt ad portam ferream, quæ ducit ad ciui-
tatem; quæ vltrò aperta est eis. Et exeuntes
processerunt vicum vnum: & continuò di-
11 scessit angelus ab eo. ¶ Et Petrus ad se reuer
sus, dixit: Nunc scio verè, quia misit Domi-
nus angelum suum, & eripuit me de manu
Herodis, & de omni expectatione plebis Iu-
12 dæorum. ¶ Consideransq́; venit ad domum
Mariæ matris Iohannis, qui cognominatus
est Marcus, vbi erant multi congregati, &
13 orantes. ¶ Pulsante autem 'eo' ostium ia- *Petro s.
nuæ, processit puella ad videndum, nomine
14 Rhode. ¶Et vt cognouit vocem Petri, præ gau
C dio non aperuit ianuam, sed intro currens,
15 nunciauit stare Petrum ante ianuam. ¶At illi
dixerunt ad eam: Insanis. Illa autem affir-
mabat sic se habere. Illi autem dicebant: An-
16 gelus eius est. ¶ Petrus autem perseuerabat
pulsans. Cùm autem aperuissent *, viderunt *ostium
17 eum, & obstupuerunt. ¶ Annuens autem eis
manu, vt tacerent, narrauit quomodo Do-
minus eduxisset eum de carcere, dixitq́;: Nun
ciate Iacobo & fratribus hæc. Et egressus
18 abijt in alium locum. ¶ Facta autem die, erat
non parua turbatio inter milites, quidnam
19 factum esset de Petro. ¶Herodes autem cùm
requisisset eum, & non inuenisset, inquisitio-
ne facta de custodibus, iussit eos duci: de-
scendensque à Iudæa in Cæsaréam, ibi com-
20 moratus est. ¶ Erat autem iratus Tyrijs, &
Sidonijs. At illi vnanimes uenerunt ad eum,
& persuaso Blasto, qui erat super cubiculum
regis, postulabant pacem, eo quod alerentur re-
21 giones eorum ab illo. ¶ Statuto autem die
Herodes uestitus ueste regia, sedit pro tribu-
22 nali, & concionabatur ad eos. ¶ Populus au-
tem acclamabat: Dei uoces, & non ho-
23 minis. ¶ Confestim autem percussit eum
angelus Domini, eò quod non dedisset honorem
Deo: & consumptus à vermibus, expirauit.
24 ¶Verbum autem Domini crescebat, & mul-
25 tiplicabatur. ¶ Barnabas autem & Saulus re
uersi sunt ab Ierosolymis expleto ministerio,
sterio, assumpto Iohanne, qui cognominatus Supr. 11. d. 29.
est Marcus.

CAPVT XIII.

1 Rant autẽ in Ecclesia, quæ erat
A Antiochiæ, prophetæ & docto-
res, in quibus Barnabas & Simõ Infra 14. d 25.
qui vocabatur Niger, & Lucius
Cyrenensis, & Manahen qui
erat Herodis Tetrarchæ collactaneus, & Sau
2 lus. ¶ Ministrantibus autem illis Domino, &
ieiunantibus, dixit Spiritus sanctus: Segre-
gate mihi Saulum & Barnabam in opus ad
3 quod assumpsi eos. ¶ Tunc ieiunantes, & Rom. 1. A 1.
orantes, imponentesque eis manus, dimise-
4 runt illos. ¶ Et ipsi quidem missi à Spiritu
sancto abierunt Seleuciam, & inde nauiga-
5 uerunt Cyprum. ¶ Et cùm uenissent Salamĩ-
nam, prædicabant verbum Dei in synagogis
Iudæorum. Habebant aũt & Iohannẽ in mi-
6 nisterio. ¶Et cùm perambulassent vniuersam
insulam vsq; ad Paphum, inuenerunt quen-
dam uirum magum pseudoprophetam, Iu-
7 dæum, cui nomen erat 'Bar-iesu', ¶ qui erat
cum Proconsule Sergio Paulo viro prudente. *Bariesu,
B Hic accersitis Barnaba & Saulo, desyderabat
8 audire verbum Dei. ¶ Resistebat autem illis
Elymas magus (sic enim interpretatur no-
men eius) quærens auertere Proconsulem à

fide.

s

9 fide. Saulus autē qui & Paulus, repletus Spi
10 ritu sancto, intuens in eum, dixit: O plene
omni dolo, & omni fallacia, fili diaboli, ini-
mice omnis iustitiæ, non desinis subuertere
11 vias Domini rectas. Et nunc ecce manus
Domini super te, & eris cæcus, non videns
Solem vsque ad tempus. Et confestim ceci-
dit in eum caligo & tenebræ, & circuiens
12 quærebat qui ei manum daret. Tunc Pro-
consul cum vidisset factum, credidit, admi
13 rans super doctrina Domini. Et cùm à Pa-
pho nauigassent Paulus, & qui cum eo erant,
venerunt Pergen Pamphyliæ. Iohannes au-
tem discedens ab eis reuersus est Ierosoly-
14 mam. Illi vero pertranseuntes Pergen, ve-
C nerunt Antiochiam Pisidiæ: & ingressi sy-
15 nagogam die sabbathorum, sederunt. Post
lectionem autem legis & Prophetarum, mi-
serunt principes synagogæ ad eos dicentes:
Viri fratres, si quis est in uobis sermo exhor-
16 tationis ad plebē, dicite: Surgens autem
Paulus, & manu silentium indicens, ait: Viri
17 Israëlitæ, & qui timetis Deum, audite. Deus
plebis Israël elegit patres nostros, & plebem
exaltauit, cùm essent incolæ in terra Aegy-
pti, & in brachio excelso eduxit eos ex ea,
18 & per quadraginta annorum tempus mo-
19 res eorum sustinuit in deserto. Et destruēs
gentes septem in terra Chanaan, sorte di-
20 stribuit eis terram eorum, quasi post qua-
dringentos & quinquaginta annos: & post
hæc dedit iudices vsque ad Samuel prophe-
21 tam. Et exinde postulauerunt regem. &
dedit illis Saul, filium Cis, virum de tribu
22 Ben-iamin annis quadraginta. Et amoto
D illo, suscitauit illis Dauid regem, cui testimo
nium perhibens, dixit: Inueni Dauid, filium
Iesse, virum secundum cor meum, qui faciet
23 omnes voluntates meas. Huius Deus ex
semine, secundum promissionem eduxit
24 Israël saluatorem Iesum, prædicante Iohan
ne ante faciem aduentus eius, baptismū pœ-
25 nitentiæ omni populo Israël. Cum imple-
ret autem Iohannes cursum suum, dicebat:
Quē me arbitramini esse, non sum ego: sed
ecce venit post me, cuius nō sum dignus cal-
26 ceamenta pedum soluere. Viri fratres, filij
generis Abraham, & qui in vobis timēt Deū,
27 uobis uerbū salutis huius missum est. Qui
enim habitabāt Ierusalem, & principes eius
hunc ignorantes, & voces Prophetarum, quæ
per omne sabbathum leguntur, iudicantes
28 impleuerunt; & nullam causam mortis in-
uenientes in eo, petierunt à Pilato, vt interfi
29 cerent eum. Cumque consummassent oīa
E quæ de eo scripta erant, deponentes eum de
30 ligno, posuerunt in monumento. Deus ve-
31 ro suscitauit eum à mortuis tertia die: qui
uisus est per dies multos his qui simul ascen
derant cum eo de Galilæa in Ierusalem, qui
32 usque nunc sunt testes eius ad plebem. Et
nos uobis annunciamus eam quæ ad patres
33 nostros repromissio facta est: quoniam hāc
Deus adimpleuit filijs *nostris, resuscitans
Iesum, sicut & in Psalmo secundo scriptum
est Filius meus es tu, ego hodie genui te.

Exod. 1. a 1. | Exod. 13. c 16. 14. c. 21. f. 29. | Exo. 16. a 2. | Iosu. 14. a 2. | Iud. a. b. 9 | 1. Reg. 8 a. 1. | 1. Reg. 9. a 10. c. 17. 12. a. 1. | 1. Reg. 16. a. 1. c. 13. | Psal. 88. c 1. | Isa. 11. a 1. | Matt. 3. a 1. | Mar. 1. a. 2 | Luc. 1. a. 3. | Iohan. 1. c 20. | Matt. 3. c 11. | Mar. 1. a. 7 | Lu. 3. d. 16 | Io. 1. d. 27. | Matt. 27. c. 00. e. 22. | Mar. 15. d 13. | Luc. 23. c 21. d. 23. | Io. 19. a. 6 | Mat. 28. a 6. | Mar. 16. b 6.

34 Quod autem suscitauit eum à mortuis, am
plius iam nō reuersurum in corruptionem,
ita dixit: Quia dabo vobis sancta Dauid fi-
35 delia. Ideoque & alias dicit: Non dabis
36 Sanctum tuum uidere corruptionem. Da-
uid enim in sua generatione cùm admini-
strasset, uoluntati Dei, dormiuit: & apposi-
tus est ad patres suos, & vidit corruptionē.
37 Quem uerò Deus suscitauit *, non vidit
38 corruptionem. Notum igitur sit vobis, viri
F fratres, quia per hunc vobis remissio pecca-
torum annūciatur, * ab omnibus quibus nō
39 potuistis in lege Moysi iustificari. In hoc
40 omnis qui credit, iustificatur. Videte ergo
ne superueniat uobis quod dictū est in pro-
41 phetis, Videte contemptores, & admirā-
mini, & disperdimini, quia opus operor ego
in diebus vestris, opus quod non credetis, si
42 quis enarrauerit vobis. Exeuntibus autem
illis rogabāt, vt sequenti sabbatho loqueren
44 tur sibi verba hæc. Cumque dimissa esset
synagoga, secuti sunt multi Iudæorum, & co
lentium * aduenarum Paulum & Barnabam:
qui loquentes suadebant eis, ut permanerēt
44 in gratia Dei. Sequenti uerò sabbatho, pe-
nè uniuersa ciuitas conuenit audire uerbum
45 Dei. Videntes aūt turbas Iudæi, repleti sunt
G zelo, & contradicebant his quæ à Paulo dice
46 bantur, blasphemantes. Tunc constanter
Paulus & Barnabas dixerunt: Vobis oporte-
bat primùm loqui verbum Dei: sed quoniam
repellitis illud, & indignos vos iudicatis æter
47 næ uitæ: ecce conuertimur ad Gentes, sic
enim præcepit nobis Dominus. Posuit te in
lucem Gentium, vt sis in salutem vsque ad
48 extremum terræ. Audientes autem Gen-
tes gauisæ sunt, & glorificabant verbum Do-
mini: & crediderunt quotquot erant præor
49 dinati ad uitam æternam. Disseminabatur
autem verbum Domini per vniuersam re-
50 gionem. Iudæi autem concitauerunt mu-
lieres religiosas & honestas, & primos ciui-
tatis, & excitauerunt persecutionem in Pau
lum & Barnabam: & eiecerunt eos de fini
51 bus suis. At illi excusso puluere pedum in
52 eos, uenerunt Iconium. Discipuli quoque
replebantur gaudio & Spiritu sancto.

Luc. 24. a 5. | Iohā. 20. a 1. 10. c. 19 | * vestris. | Psal. 2. b 7. | Heb. 1. b. 5. & 5. b. 5. | Isa. 55. a 3. | Psal. 15. b. 19. | Supra 2. f 31. | 3. Reg. 2. b 10. | * a mortuis | * & 1. | Hab. 1. b. 5 | * Deum. | Isa. 49. b 6. | Mat. 10. b 14. | Marc. 6. b 11. | Luc. 9. a. 5.

CAPVT XIIII.

1 FActum est autem Iconij, ut si-
A mul introirent synagogam Iu-
dæorum, & loquerentur, ita ut
crederet Iudæorum, & Græco-
2 rum copiosa multitudo. Qui
verò increduli fuerūt Iudæi, suscitauerunt, &
ad iracundiam concitauerunt animas Gen-
3 tium aduersus fratres. Multo igitur tēpore
demorati sunt fiducialiter agentes in Domi
no testimonium perhibente verbo gratiæ
suæ, dante signa & prodigia fieri per manus
4 eorum. Diuisa est autem multitudo ciui-
tatis. & quidam quidem erant cum Iudæis,
5 quidam verò cum Apostolis. Cùm autem
B factus esset impetus Gentilium & Iudæorū
cum principibus suis, vt contumeliis affice-
6 rent, & lapidarent eos, intelligentes con-

fugerunt

fugerunt ad ciuitates Lycaoniæ Lystram &
Derben, & vniuersam in circuitu regionem,
7 & ibi euangelizantes erant. ॰ * Et quidam
vir Lystris infirmus pedibus sedebat, claudus
ex vtero matris suæ: qui nunquam ambula-
8 rat. ॰ Hic audiuit Paulum loquentem. Qui
intuitus eum: & videns quia fidem haberet
9 vt saluus fieret, ॰ dixit magna voce: Surge su-
per pedes tuos rectus. Et exiliuit, & ambula-
10 bat. ॰ Turbæ autem cùm vidissent quod fe-
cerat Paulus, leuauerũt vocem suã Lycaoni-
cè, dicentes: Dij similes facti hominibus, de-
11 scenderunt ad nos. ॰ Et vocabant Barnabã,
Iouem, Paulum verò Mercurium, quoniam
12 ipse erat dux verbi. ॰ Sacerdos quoque Iouis
qui erat ante ciuitatem, tauros & coronas
ante ianuas afferens, cum populis volebat sa-
13 crificare. ॰ Quod vbi audierũt Apostoli Bar-
C nabas & Paulus conscissis tunicis suis exilie-
14 runt in turbas, clamantes, ॰ & dicentes: Vi-
ri, quid hæc facitis? & nos mortales sumus
similes vobis homines, annunciantes vobis
ab his vanis cõuerti ad Deũ viuũ, q fecit cœ-
15 lũ, & terrã, & mare, & oĩa quæ in eis sunt. ॰ q
in præteritis generationibus | dimisit omnes
16 gentes ingredi vias suas. ॰ Et quidem non si-
ne testimonio semetipsum reliquit, benefa-
ciens de cœlo, dans pluuias, & tempora fru-
ctifera, implens cibo & lætitia corda ᵃno-
17 stra ᵃ. ॰ Et dicentes, vix sedauerunt tur-
18 bas, ne sibi immolarent. ॰ Superuenerunt
autem quidam ab Antiochia & Iconio Iu-
dæi: & persuasis turbis, | lapidantesq; Pau-
lum, traxerunt extra ciuitatem existimantes
19 eum mortuum esse. ॰ Circundantibus autẽ
D eum discipulis, surgens intrauit ciuitatem, et
postera die profectus est cũ Barnaba in Der-
20 ben. ॰ Cumque euãgelizassent ciuitati illi, &
docuissent multos, reuersi sunt Lystram, &
21 Iconium, & Antiochiam: ॰ confirmantes ani-
mas discipulorum, exhortantesque vt per-
manerent in fide: & quoniam per multas tri-
bulationes oportet nos intrare in regnum
22 Dei. ॰ Et cùm cõstituissent illis per singulas
ecclesias presbyteros, & orassent cum ieiuna-
tionibus, commendauerunt eos Domino in
23 quem crediderunt. ॰ Transeuntesque Pisi-
24 diam, venerunt in Pamphyliam. ॰ Et lo-
quentes verbum Domini in ᵇPergenᵇ, descen-
25 derunt in ᶜItaliamᶜ. ॰ | & inde nauigauerunt
26 Antiochiam, vnde erant traditi gratiæ Dei in
opus quod compleuerunt. ॰ Cùm autem ve-
nissent, & congregassent ecclesiam, retule-
runt quanta fecisset Deus cum illis, & quia
27 aperuisset Gentibus ostium fidei. ॰ Morati
sunt autem tẽpus non modicum cum disci-
pulis.

** Et commota est oĩs multitudo in doctrina eorum. Paulus aũt & Barnabas morabantur Lystris.*

| Psal. 145. a. 6. Apo. 14. b 7.

| Psal. 8. c 13.

ᵃ vestra 7.

| 2. Cor. 11. f. 24. 25.

ᵇ Perge 1.

ᶜ Attaliã.

| Sup. 13. a 1.

CAPVT XV.

1 A ET quidam descendentes de Iu-
dæa, docebant fratres: | Quia ni-
si circuncidamini secundum mo-
rem Moysi, non potestis salua-
2 ri. ॰ Facta ergo seditione non
minima Paulo & Barnabæ aduersus illos, sta-
tuerunt vt ascenderent Paulus & Barnabas,
& quidam alij ad Apostolos & presbyteros
3 in Ierusalem, super hac quæstione. ॰ Illi er-
go deducti ab ecclesia, pertransibant Phœni-
cem & Samariam, narrantes conuersionem
Gentium: & faciebant gaudium magnum
4 omnibus fratribus. ॰ Cùm autem venissent
Ierosolymam, suscepti sunt ab ecclesia & ab
Apostolis & senioribus, annunciantes quan-
5 ta Deus fecisset cum illis. ॰ Surrexerũt autem
quidam de hæresi Pharisæorum, qui credide-
B runt, dicentes: Quia oportet circuncidi eos,
6 præcipere quoq; seruare legẽ Moysi. ॰ Con-
ueneruntque Apostoli, & seniores videre de
7 verbo hoc. ॰ Cùm autem magna conquisitio
fieret, surgens Petrus dixit ad eos: Viri fra-
tres, vos scitis, quoniam ab antiquis diebus
Deus in nobis elegit, per os meum audire
8 Gentes verbum Euangelij, & credere. ॰ Et
qui nouit corda Deus, testimoniũ perhibuit,
9 | dans illis Spiritum sanctũ sicut & nobis: ॰ &
nihil discreuit inter nos, & illos, fide purifi-
10 cans corda eorum. ॰ Nunc ergo quid tenta-
tis Deum, imponere iugum super ceruices di-
scipulorum quod neque patres nostri, neque
11 nos portare potuimus? ॰ Sed per gratiã Do-
C mini Iesu Christi credimus saluari, quemad-
12 modum & illi. ॰ Tacuit autem omnis multi-
tudo, & audiebant Barnabam & Paulum nar-
rantes quanta Deus fecisset signa & prodigia
13 in Gentibus per eos. ॰ Et postquàm tacue-
runt, respondit Iacobus, dicens: Viri fratres,
14 audite me. ॰ Simon narrauit quemadmodũ
primum Deus visitauit sumere ex Gentibus
15 populum nomini suo. ॰ Et huic concordant
16 verba prophetarũ, sicut scriptũ est. ॰ | Post
hæc, reuertar, & reædificabo tabernaculum
Dauid, quod decidit, & diruta eius reædifica-
17 bo, & erigam illud: ॰ vt requirant cæteri ho-
D minum Dominum, & omnes gentes super
quas inuocatum est nomen meum, dicit Do-
18 minus faciens hæc. ॰ Notum à seculo est Do-
19 mino opus suum. ॰ Propter quod ego indi-
co, non inquietari eos qui ex Gentibus con-
20 uerterunt ad Deum: ॰ sed scribere ad eos, vt
abstineant se à contaminationibus simula-
chrorum & fornicatione, & suffocatis, & san-
21 guine. ॰ Moyses enim à temporibus anti-
quis habet in singulis ciuitatibus qui eũ præ-
dicẽt in synagogis, vbi per omne sabbathum
22 legitur. ॰ Tunc placuit Apostolis & seniori-
bus cum omni ecclesia, eligere viros ex eis,
& mittere Antiochiã, cum Paulo & Barnaba,
Iudã, qui cognominabatur Barsabas, & Silã
23 viros primos in fratribus, ॰ scribentes per
manus eorũ *. APOSTOLI & seniores fra-
tres, his qui sunt Antiochiæ & Syriæ, & Cili-
ciæ fratribus ex Gentibus, salutem. Quoniã
24 audiuimus, ॰ quia quidam ex nobis exeun-
E tes, turbauerunt nos verbis, euertentes ani-
25 mas vestras, quibus non mandauimus: ॰ pla-
cuit nobis collectis in vnum eligere viros, &
mittere ad uos cum charissimis nostris Bar-
26 naba & Paulo, ॰ hominibus, qui tradiderũt
animas suas pro nomine Domini nostri Iesu
27 Christi. ॰ Misimus ergo Iudam & Silam, qui
28 & ipsi uobis uerbis referent eadem. ॰ Visum
est enim Spiritui sancto & nobis, nihil vltrà

| Gala. 5. a 1.

| Sup. 10. b 10.

| Sup. 10. g 45.

| Amos 9. c 11.

Inf. 15 c 29. 21. c. 25.

** epistolam continentẽ hæc 4.*

imponere

imponere vobia oneris, quàm hæc necessaria:
Sup. 15. A 20.
29 ¶ vt abstineatis vos ab immolatis simulachro
rũ, & sanguine, & suffocato, & fornicatione:
Inf. 21. c 25.
à quibus custodientes uos, bene agetia. Vale-
30 te. ¶ Illi ergo dimissi descenderunt Antio-
F chiam: & congregata multitudine tradide-
31 runt epistolam. ¶ Quàm cùm legissent, ga-
32 uisi sunt super consolatione. ¶ Iudas autem
& Silas, & ipsi cùm essent prophetæ, verbo
plurimo consolati sunt fratres, & confirma-
33 uerunt. ¶ Facto autem ibi aliquanto tempo-
re, dimissi sunt cum pace à fratribus ad eos
34 qui miserant illos. ¶ Visum est autem Silæ
35 ibi remanere: Iudas aũt solus abijt *. Pau-
Ierusalẽ
lus autem & Barnabas demorabantur Antio
chiæ, docentes, & euangelizantes cum alijs
36 pluribus verbum Dñi. ¶ Post aliquot aũt dies
G dixit ad Barnabam Paulus: Reuertentes visi-
temus fratres per vniuersas ciuitates, in qui-
bus prædicauimus verbum Domini, quomo-
37 do se habeant. ¶ Barnabas autem volebat se-
cum assumere & Iohannem, qui cognomina-
38 batus Marcus. ¶ Paulus autẽ rogabat eum,
(ut qui discessisset ab eis de Pãphylia, & non
quò missi fuerant s.
isset cum eis in opus *) non debere recipi.
39 ¶ Facta est autem dissensio, ita vt discede-
rent ab inuicem, & Barnabas quidem as-
40 sumpto Marco nauigaret Cyprum: ¶ Paulus
verò electo Sila profectus est, traditus gratiæ
41 Dei à fratribus. ¶ Perambulabat autem Sy-
riam & Ciliciã, confirmans ecclesias: præ-
cipiens custodire præcepta Apostolorum, &
seniorum.

CAPVT XVI.

1 PEruenit autẽ in Derben, & Ly-
A stram. Et ecce discipulus quidã
erat ibi nomine Timótheus, fi-
cuiusdam Iudææ 1.
lius mulieris viduæ fidelis, pa-
2 tre Gentili. ¶ Huic testimonium
bonum reddebant qui in Lystria erant, &
3 Iconio fratres. ¶ Hunc voluit Paulus secum
proficisci: & assumens circuncidit eũ ꝑꝑ Iu-
dæos qui erant in illis locis. Sciebant enim
4 oẽs, ꝙ pater eius erat Gentilis. ¶ Cũ antẽ per-
transirent ciuitates, tradebant eis custodire
dogmata, quæ erant decreta ab Apostolis &
5 senioribus, qui erant Ierosolymis. ¶ Et eccle-
siæ quidem confirmabantur fide, & abunda-
6 bant numero quotidie. ¶ Transeuntes autem
Phrygiam, & Galatiæ regionem, vetati sunt à
Dei
7 Spiritu sancto loqui verbum * in Asia. ¶ Cùm
venissent autẽ in Mysiam, tentabant ire in
B Bithyniã, & non permisit eos Spiritus Iesu.
8 ¶ Cùm aũt pertransissent Mysiã, descenderũt
9 Troadem: ¶ & visio per noctem Paulo osten-
sa est: Vir Macedo quidam erat stans, & de-
precans eum, & dicens: Transiens in Mace-
10 doniam adiuua nos. ¶ Vt autem visum vidit,
statim quæsiuimus proficisci in Macedoniã,
certi facti, ꝙ vocasset nos Deus euangelizare
11 eis. ¶ Nauigantes aũt à Troade, recto cursu
venimus Samothraciam, & sequẽti die Nea-
12 polim: ¶ & inde Philippos: quæ est prima
partis Macedoniæ ciuitatis Colonia. Eramus
conferentes.
aũt in hac vrbe diebus aliquot consistẽtes.
13 ¶ Die aũt sabbathorum egressi sumus foras
C portam iuxta flumen, vbi videbatur oratio
esse: & sedentes loquebamur mulieribus quæ
14 conuenerant. ¶ Et quædam mulier nomine
Lydia purpuraria ciuitatis Thyatirenorũ, co-
lens Deum, audiuit: cuius Dñs aperuit cor
15 intendere his quæ dicebantur à Paulo. ¶ Cũ
autẽ baptizata esset, & domus eius, deprecа-
ta est, dicens: Si iudicastis me fidelem Dño
esse, introite in domum meam, & manete: &
16 coëgit nos. ¶ Factum est autem euntibus no
bis ad orationem, puellam quandam haben-
tem spiritum pythonem obuiare nobis, quæ
quæstum magnum præstabat dominis suis
17 diuinando. ¶ Hæc subsecuta Paulum & nos,
clamabat, dicens: Isti homines serui Dei ex-
celsi sunt, qui annunciant vobis viã salutis.
18 ¶ Hoc aũt faciebat multis diebus. Dolens
D autem Paulus, & conuersus spiritui, dixit:
Præcipio tibi in nomine Iesu Christi exire ab
19 ea. Et exijt eadem hora. ¶ Videntes autem
dñi eius, quia exiuit spes & quæstus eorum,
apprehendentes Paulum & Silam perduxe-
20 runt in forum ad Principes: ¶ & offerentes
eos magistratibus, dixerunt: Hi homines cõ
turbant ciuitatem nostram, cùm sint Iudæi:
21 ¶ & annunciant morem quem non licet no-
bis suscipere, neq; facere, cùm simus Roma-
22 ni. ¶ Et cucurrit plebs aduersus eos: & ma-
gistratus scissis tunicis eorum, iusserunt *suis*
23 eos virgis cædi. ¶ Et cũ multas plagas eis im- *2. Cor. 11. f. 25.*
posuissent, miserũt eos in carcerẽ, præcipien-
24 tes custodi, vt diligenter custodiret eos. ¶ Qui *1. Thes. 2.*
E cùm tale præceptum accepisset, misit eos in *Philipp. 1. c 13. A. 29.*
interiorem carcerem, & pedes eorum strin-
25 xit ligno. ¶ Media autem nocte, Paulus &
Silas orantes laudabant Deum. Et audiebant
26 eos qui in custodia erant. ¶ Subitò verò ter-
ræmotus factus est magnus, ita ut mouerен-
tur fundamenta carceris. Et statim aperta
sunt omnia ostia: & uniuersorum uincula
27 soluta sunt. ¶ Expergefactus autem custos
carceris, & videns ianuas apertas carceris,
euaginato gladio volebat se interficere æsti-
28 mans fugisse uinctos. ¶ Clamauit aut Paulus
uoce magna, dicens: Nihil tibi malefeceris:
29 uniuersi enim hic sumus. ¶ Petitoq; lumine
introgressus est, & tremefactus procidit Pau-
30 lo & Silæ ad pedes: ¶ & producens eos foras,
ait: Domini, quid me oportet facere, ut sal-
31 uus fiam? ¶ At illi dixerunt: Crede in Do
F minũ Iesum: & saluus eris tu, & domus tua.
32 ¶ Et locuti sunt ei verbum Domini cum om-
33 nibus qui erant in domo eius. ¶ Et tollens
eos in illa hora noctis lauit plagas eorum: &
baptizatus est ipse, & omnis domus eius cõ-
34 tinuò. ¶ Cùmq; perduxisset eos in domum
suam, apposuit eis mensam, & lætatus est
35 cum omni domo sua credens Deo. ¶ Et
cùm dies factus esset, miserunt magistratus
lictores, dicentes: Dimitte homines illos.
36 ¶ Nunciauit autem custos carceris verba hæc
Paulo, Quia miserunt magistratus, vt dimit-
tamini: nunc igitur exeuntes, ite in pace.
37 ¶ Paulus autẽ dixit eis: Cæsos nos publicè,
G indemnatos, homines Romanos miserunt in

carcerem,& nunc occultè nos eijciunt? Non
38 ita: sed veniant, & ipsi nos eijciant. Nun-
ciauerunt autem magistratibus lictores ver-
ba hæc. Timueruntq; audito quod Romani es-
39 sent, & venientes deprecati sunt eos: &
educentes,rogabant vt egrederentur de vrbe.
40 Exeuntes autem de carcere, introierunt ad
Lydiam: & visis fratribus consolati sunt
eos, & profecti sunt.

CAPVT XVII.

1 CVm autem perambulassent Am-
A phipolim & Apolloniã, venerũt
Thessalonicam,vbi erat synago-
2 ga Iudæorum. Secundùm con-
suetudinem autem Paulus in-
troiuit ad eos: & per sabbatha tria dissere-
3 bat eis de scripturis, adaperiens,& insinuãs
Quia Christum oportuit pati, & resurgere à
mortuis:& quia hic est Iesus Christus,quem
4 ego annuncio vobis. Et quidam ex eis cre-
diderunt,& adiuncti sunt Paulo & Silæ,& de
colentibus Gentilibus multitudo magna, &
5 mulieres nobiles non paucæ. Zelantes au
B tem Iudæi,assumẽtesq; de vulgo viros quos-
dam malos,& turba facta, concitauerunt ci-
uitatem: & assistentes domui Iasonis, quæ-
6 rebant eos producere in populum. Et cùm
non inuenissent eos, trahebant Iasonem, &
quosdã fratres,ad principes ciuitatis,clamã-
orbem — tes: Quoniam hi qui orbem concitant, &
7 huc venerunt, quos suscepit Iason,& hi om
nes contra decreta Cæsaris faciunt, regem
8 alium dicentes esse Iesum. Concitauerunt
autem plebem & principes ciuitatis audien
9 tes hæc. Et accepta satisfactione à Iasone,
10 & à cæteris, dimiserunt eos. Fratres verò
C confestim per noctem dimiserunt Paulum
& Silam in Berœam. Qui cũ venissent,in sy-
11 nagogam Iudæorum introierunt (Hi autẽ
erant nobiliores eorum qui sunt Thessalo-
nicæ, qui susceperunt verbũ cum omni aui-
ditate,quotidie scrutantes scripturas, si hæc
12 ita se haberent: Et multi quidẽ crediderunt
ex eis, & mulierum Gentilium honestarum,
13 & viri non pauci.) Cùm autem cognouis-
sent in Thessalonica Iudæi, quia & Berœæ
prædicatum est à Paulo verbum Dei, venerũt
& illuc,commouentes & turbantes multitu
14 dinem. Statimq; tunc Paulum dimiserunt
fratres, vt iret vsque ad mare:Silas autem &
15 Timótheus remanserunt ibi. Qui autem
D deducebant Paulum, perduxerunt eum vs-
que ad Athenas, & accepto mandato ab eo
ad Silam & Timótheũ, vt quàm celeriter ve-
16 nirent ad illum,profecti sunt. Paulus autem
cùm Athenis eos expectaret, incitabatur spi
ritus eius in ipso,videns idololatriæ deditam
17 ciuitatem. Disputabat igitur in synagoga
cum Iudæis,& colentibus,& in foro,per om
audierant. — 18 nes dies ad eos qui aderant. Quidam au-
tem Epicurei & Stoici philosophi disserebãt
seminiverbius. — cum eo, & quidam dicebant: Quid vult se-
minator verborum hic dicere? Alij verò: No-
uorum dæmoniorum videtur annũciator es-
se: quia Iesum & resurrectionẽ annunciabat
19 eis. Et apprehensum eum ad Areópagum
E duxerunt, dicentes: Possumus scire quæ est
20 hæc noua,quæ à te dicitur,doctrina? noua
enim quędã infers auribus nostris. Volumus
21 ergo scire quidnam velint hæc esse. (Athe-
nienses autem omnes,& aduenę hospites,ad
nihil aliud vacabant,nisi aut dicere, aut au-
22 dire aliquid noui.) Stans autem Paulus in
medio Areópagi,ait: Viri Athenienses, per
23 omnia quasi superstitiosos vos video. Præ- — superstitiosiores 2.
teriens enim,& videns simulachra vestra, in-
ueni & aram in qua scriptum erat, IGNOTO
DEO. Quod ergo ignorantes colitis,hoc ego
24 annuncio vobis. Deus qui fecit mundum — Gene.1.a 1.
F & omnia quæ in eo sunt, hic cœli & terræ
cùm sit Dominus,nõ in manufactis templis — Sup.7.f 48.
25 habitat, nec manibus humanis colitur,in-
digens aliquo, cùm ipse det omnibus vitam
26 & inspirationem, & omnia: fecitque ex
vno omne genus hominum,inhabitare super
vniuersam faciem terræ, definiens statuta tẽ
27 pora & terminos habitationis eorum, quæ-
rere Deum,si fortè attractent eum, aut inue — & 1.
niant,quamuis non longe sit ab vnoquoque
28 nostrum. In ipso enim viuimus & moue-
mur & sumus, sicut & quidam vestrorũ poë-
tarum dixerũt. Ipsius enim & genus sumus — Aratus.
29 Genus ergo cùm simus Dei,non debemus — Isa.40.d 18.
æstimare auro,aut argẽto,aut lapidi,sculptu
ræ artis & cogitationis hominis, Diuinum
30 esse simile. Et tempora quidem huius igno
G rantiæ despiciens Deus, nunc annunciat ho-
minibus, vt omnes vbiq; pœnitentiã agant,
31 eò quòd statuit diem in quo iudicaturus
est Orbẽ in æquitate,in viro in quo statuit,fi
dẽ præbens omnibus,suscitans eũ à mortuis.
32 Cùm audissent autem resurrectionem mor
tuorum, quidam quidem irridebant; quidã
verò dixerunt: Audiemus te de hoc iterum.
33 Sic Paulus exiuit de medio eorum. Qui-
34 dam verò viri adhærentes ei, crediderunt: in
quibus & Dionysius Areopagita, & mulier
nomine Damaris, & alij cum eis.

CAPVT XVIII.

1 POst hæc egressus ab Athenis, ve-
A nit Corinthum: & inueniens
2 quendam Iudæum, nomine
Aquilam,Ponticum genere,qui
nuper venerat ab Italia, & Pri-
scillam vxorem eius (eò quòd præcepisset
Claudius discedere omnes Iudæos à Roma,)
3 accessit ad eos. Et quia eiusdem erat artis,
manebat apud eos,& operabatur (erant au-
4 tem scenofactoriæ artis.) Et disputabat in
synagoga per omne sabbathum, interponẽs
nomen Domini Iesu, suadebatque Iudæis,&
5 Græcis. Cùm venissent autem de Macedo-
B nia Silas & Timótheus, instabat verbo Pau-
lus, testificans Iudæis esse Christum Iesum.
6 Contradicentibus aũt eis, & blaspheman-
tibus, excutiẽs vestimenta sua, dixit ad eos:
Sanguis vester super caput vestrum: mundus
7 ego,ex hoc ad Gentes vadam. Et migrans
inde intrauit in domum cuiusdam, nomine
Titi Iusti, colentis Deum cuius domus erat

8 coniuncta ſynagogæ. ? Criſpus autem archi-
C ſynagogus credidit Domino, cum omni do-
mo ſua: & multi Corinthiorum audientes,
9 credebant, & baptizabantur. ? Dixit autem
Dominus nocte per viſionem Paulo: Noli ti-
10 mere, ſed loquere, & ne taceas, ? propter quod
ego ſum tecum: & nemo apponetur tibi, vt
noceat te: quoniam populus eſt mihi multus
*ibi 11 in hac ciuitate. ? Sedit autem * annum & ſex
12 menſes, docens apud eos verbum Dei. ? Gal-
lione autem proconſule Achaiæ, inſurrexe-
runt vno animo Iudæi in Paulum, & addu-
13 xerunt eum ad tribunal, ? dicentes: Quia
contra legem hic perſuadet hominibus cola-
14 re Deum. ? Incipiente autem Paulo aperire
D os, dixit Gallio ad Iudæos: Si quidem eſſet
iniquum aliquid, aut facinus peſſimum ô viri
15 Iudæi, rectè vos ſuſtinerem: ? ſi verò quæ-
ſtiones ſunt de verbo, & nominibus, & legis
veſtræ, vos ipſi videritis: iudex ego horum
16 nolo eſſe. ? Et minauit eos à tribunali.
17 ? Apprehendentes autem omnes Soſthenem
principem ſynagogæ, percutiebant eum ante
tribunal: & nihil eorum Gallioni curæ erat.
18 ? Paulus verò cùm adhuc ſuſtinuiſſet dies
E multos, fratribus valefaciens, nauigauit Sy-
riam, (& cum eo Priſcilla & Aquila,) qui ſibi
Num. 6. c 18. Infra 21. d 24. totonderat in Cenchris caput. habebat enim
19 votum. ? Deuenitque Epheſum, & illos ibi
reliquit. Ipſe verò ingreſſus ſynagogam, di-
20 ſputabat cum Iudæis. ? Rogantibus autem
eis, vt ampliori tempore maneret, non con-
21 ſenſit, ? ſed valefaciens, & dicens: Iterum
reuertar ad vos, Deo volente: profectus eſt ab
22 Epheſo. ? Et deſcendens, Cæſaréam aſcen-
F dit, & ſalutauit eccleſiam, & deſcendit An-
23 tiochiam. ? Et facto ibi aliquanto tempore,
profectus eſt perambulans ex ordine Gala-
ticam regionem, & Phrygiam, confirmans om-
24 nes diſcipulos. ? Iudæus autem quidam, Apollo
natione nomine, Alexandrinus genere, vir eloquens,
25 deuenit Epheſum, potens in ſcripturis. ? Hic
erat edoctus viam Domini: & feruens ſpiritu
loquebatur, & docebat diligenter ea quæ ſunt
26 Ieſu, ſciens tantum baptiſma Iohannis. ? Hic
ergo cœpit fiducialiter agere in ſynagoga.
G Quem cùm audiſſent Priſcilla & Aquila, aſ-
ſumpſerunt eum, & diligentius expoſuerunt
Dei ſ. 27 ei viam Domini. ? Cum autem vellet ire
Achaiam, exhortati fratres, ſcripſerunt diſci-
pulis, vt ſuſciperent eum. Qui cùm veniſſet,
28 contulit multum his qui crediderant. ? Vehe
menter enim Iudæos reuincebat publicè, oſten
dens per ſcripturas, eſſe Chriſtum Ieſum.

CAPVT XIX.

1 Factum eſt autem, cùm Apollo
A eſſet Corinthi, vt Paulus pera-
gratis ſuperioribus partibus ve-
niret Epheſum, & inueniret
2 quoſdam diſcipulos, ? dixitque
ad eos: Si Spiritum ſanctum accepiſtis credē-
tes? At illi dixerunt ad eum: Sed neque ſi Spi-
3 ritus ſanctus eſt, audiuimus. ? Ille verò ait: In
quo ergo baptizati eſtis? Qui dixerunt: In
4 Iohannis baptiſmate. ? Dixit autem Paulus:
Iohannes baptizauit baptiſmo pœnitentiæ Matt. 3. c. 11.
populum, dicens: in eum qui venturus eſſet Marc. 1. b 8.
poſt ipſum, vt crederent, hoc eſt, in Ieſum. Lu. 3. c. 16.
5 ? His auditis, baptizati ſunt in nomine Do- Ioh. 1. d. 26
6 mini Ieſu. ? Et cum impoſuiſſet illis manus Supr. 1. a 5 11. b. 16.
B Paulus, venit Spiritus ſanctus ſuper eos, & lo
7 quebantur linguis, & prophetabant. ? Erant
8 autem omnes viri ferè duodecim. ? Introgreſ
ſus autem ſynagogam, cum fiducia loqueba 19 a. 4.
tur per tres menſes, diſputans & ſuadens de Supra 2. a 4.
9 regno Dei. ? Cùm autem quidam indurarentur,
tur, & non crederent, maledicentes viam Do via coram 1.
mini coram multitudine, diſcedens ab eis,
ſegregauit diſcipulos, quotidie diſputans in
10 ſchola tyranni cuiuſdam. ? Hoc autem factum eſt
per biennium, ita vt omnes qui habitabant
in Aſia, audirent verbum Domini, Iudæi atque
11 Gentiles. ? Virtuteſque non quaſlibet facie-
12 bat Deus per manum Pauli: ? ita vt etiam ſu-
per languidos deferrentur à corpore eius ſu
daria vel ſemicinctia; & recedebant ab eis
languores, & ſpiritus nequam egrediebantur.
13 ? Tentauerunt autem quidam & de circumeun
C tibus Iudæis exorciſtis, inuocare ſuper eos
qui habebant ſpiritus malos, nomen Domini
Ieſu, dicentes: Adiuro vos per Ieſum, quem
14 Paulus prædicat. ? Erant autem quidam Sce-
uæ Iudæi principis ſacerdotum ſeptem filij,
15 qui hoc faciebant. ? Reſpondens autem ſpi-
ritus nequam, dixit eis: Ieſum noui, & Pau-
16 lum ſcio: vos autem qui eſtis? ? Et inſiliens
homo in eos in quo erat dæmonium peſſi-
mum, & dominatus amborum, inualuit con
tra eos, ita vt nudi & vulnerati effugerent de
17 domo illa. ? Hoc autem notum factum eſt
omnibus Iudæis atque Gentilibus, qui habi-
tabant Epheſi: & cecidit timor ſuper omnes
illos, & magnificabatur nomen Domini Ie-
18 ſu. ? Multique credentium veniebant con-
19 fitentes, & annunciantes actus ſuos. ? Multi
D autem ex eis qui fuerant curioſa ſectati, con
tulerunt libros, & combuſſerunt coram om-
nibus: & computatis pretijs illorum, inuene
runt pecuniam denariorum quinquaginta mil
20 lium. ? Ita fortiter creſcebat verbum Dei, &
21 confirmabatur. ? His autem expletis, propoſuit
Paulus in Spiritu, tranſita Macedonia &
Achaia, ire Ieroſolymam, dicens: Poſtquàm
22 fuero ibi, oportet me & Romam videre. ? Mit-
tens autem in Macedoniam duos ex miniſtran
tibus ſibi, Timotheum & Eraſtum, ipſe re-
23 manſit ad tempus in Aſia. ? Facta eſt autem illo -ſ.
tempore turbatio non minima de via Domini.
24 ? Demetrius enim quidam nomine, argen-
E tarius, faciens ædes argenteas Dianæ, præſta-
25 bat artificibus non modicum quæſtum: ? quos
conuocans, & eos qui huiuſmodi erant opi-
fices, dixit: Viri, ſcitis quia de hoc artificio
26 eſt nobis acquiſitio: ? & videtis & auditis
quia non ſolùm Epheſi, ſed penè totius Aſiæ,
Paulus hic ſuadens auertit multam turbam, di
cens: Quoniam non ſunt dij qui manibus
27 fiunt. ? Non ſolùm autem hæc periclitabi-
tur nobis pars in redargutionem venire, ſed
& magnæ Dianæ templum in nihilum repu-
tabitur, ſed & deſtrui incipiet maieſtas eius,

quam

28 quam tota Asia & Orbis colit. ℣ His auditis
repleti sunt ira, & exclamauerunt, dicen-
29 tes: Magna Diana Ephesiorum. ℣ Et imple-
F ta est ciuitas tota confusione, & impetum
fecerunt uno animo in theatrum, rapto Ga-
io & Aristarcho, Macedonibus comitibus
30 Pauli. ℣ Paulo autem volente intrare in po-
31 pulum, non permiserunt discipuli. ℣ Qui-
dam autem & de Asiæ principibus qui erant
amici eius, miserunt ad eum, rogantes ne
32 se daret in theatrum: ℣ alij autem aliud cla
mabant. Erat enim ecclesia confusa: & plu-
res nesciebant qua ex causa conuenissent.
33 ℣ De turba autem detraxerunt Alexandrũ,
propellentibus eum Iudæis. Alexander autẽ
manu silentio postulato, volebat reddere ra-
34 tionem populo. ℣ Quem vt cognouerunt Iu-
dæum esse, vox facta vna est omnium, quasi
per horas duas clamantium: Magna Diana
35 Ephesiorum. ℣ Et cùm sedasset Scriba tur-
bas, dixit: Viri Ephesij, quis enim est homi-
G num, qui nesciat Ephesiorum ciuitatem cul
tricem esse magnæ Dianæ, Iouisque prolis?
36 ℣ Cum ergo his contradici non possit, opor-
tet vos sedatos esse, & nihil temerè agere.
37 ℣ Adduxistis enim homines istos, neque sa-
crilegos, neque blasphemantes deam vestrã.
38 ℣ Quòd si Demetrius, & qui cum eo sunt ar-
tifices, habent aduersus aliquem causam, cõ-
uentus forenses agunt, & proconsules sunt,
39 accusent inuicem. ℣ Si quid autem alterius
rei quæritis, in legitima ecclesia poterit ab-
40 solui. ℣ Nam & periclitamur argui seditionis
hodiernæ: cùm nullus obnoxius sit, (de quo
possimus reddere rationem) concursus istius.
Et cùm hæc dixisset, dimisit ecclesiam.

CAPVT XX.

1 POSTQVAM autẽ cessauit tu-
A multus, vocatis Paulus discipu-
lis, & exhortatus eos, valedixit,
& profectus est vt iret in Mace-
2 doniã. ℣ Cùm autẽ perambulasset
partes illas, & exhortatus eos fuisset multo
3 sermone, uenit in Græciam. ℣ Vbi cùm fecis-
set menses tres, factæ sunt illi insidiæ à Iu-
dæis nauigaturo in Syriam: habuitque consi-
4 lium vt reuerteretur per Macedoniã. ℣ Comi-
tatus est autẽ eũ * °Sosipater° Pyrrhi Beroen-
sis: Thessalonicensium verò Aristarchus, &
Secundus, & Gaius Derbéus & Timótheus:
5 Asiani verò Tychicus, & Trophimus. ℣ Hi cũ
6 præcessissent, sustinuerunt nos Troade: ℣ nos
B verò nauigauimus post dies Azymorum à
Philippis, & venimus ad eos Troadẽ in die-
bus quinque, vbi demorati sumus diebus se-
7 ptem. ℣ Vna autem Sabbathi cùm cõuenisse-
mus ad frangendum panem, Paulus disputa-
bat cum eis profecturus in crastinum, protra-
xitque sermonem vsque in mediam noctem.
8 ℣ Erant autem lampades copiosæ in cœnacu
9 lo vbi eramus congregati. ℣ Sedens autem
quidam adolescens nomine Eutychus, super
fenestram, cùm mergeretur somno graui, di-
sputãte diu Paulo, ductus somno, cecidit de
tertio cœnaculo deorsum, & sublatus est
10 mortuus. ℣ Ad quẽ cùm descendisset Paulus,
C incubuit super eum: & complexus, dixit: No
lite turbari: animam enim ipsius in ipso est.
11 ℣ Ascendens autem, frangensque panem & gu
stans, satisque allocutus vsque in lucem, sic
12 profectus est. ℣ Adduxerunt autem puerũ vi-
13 uentem, & consolati sunt nõ minime. ℣ Nos
autem ascendentes nauem, nauigauimus in
Asson, inde suscepturi Paulum: sic enim dispo
14 suerat ipse per terram iter facturus. ℣ Cum
autem inuenisset nos in Asson, assumpto eo
15 venimus Mitylénen. ℣ Et inde nauigantes se
quenti die venimus cõtra Chium: & alia die
applicuimus Samum, & sequenti die veni-
16 mus Milétũ. ℣ proposuerat enim Paulus trãs-
nauigare Ephesum, ne qua mora illi fieret
in Asia. Festinabat enim, si possibile sibi es-
D set, vt diem Pentecosten faceret Ierosolymis.
17 ℣ A Miléto autẽ mittens Ephesum, vocauit
18 maiores natu Ecclesiæ. ℣ Qui cùm venissent
ad eum, & simul essent, dixit eis: Vos scitis
à prima die qua ingressus sum in Asiam, qua-
liter vobiscum per omne tempus fuerim,
19 ℣ seruiens Domino cum omni humilitate &
lachrymis, & tentationibus quæ mihi acci-
20 derunt ex insidiis Iudæorum. ℣ quomodo ni-
hil subtraxerim vtilium, quominus annũcia-
rem vobis, & docerem vos publicè & per do-
21 mos, ℣ testificans Iudæis atque Gentilibus
in Deum pœnitentiam, & fidem in Domi-
22 num nostrum Iesum Christum. ℣ Et nunc
E ecce alligatus ego spiritu, vado in Ierusalẽ:
23 quæ in ea ventura sint mihi ignorans, ℣ nisi
quòd Spiritus sanctus per omnes ciuitates mi-
hi protestatur, dicens: quoniam vincula &
24 tribulationes Ierosolymis me manent. ℣ Sed
nihil horum vereor, nec facio animã meam
pretiosiorem quàm me, dummodo consum-
mem cursum meum, & ministerium * quod	* verbo
accepi à Domino Iesu, testificari Euangeliũ
25 gratiæ Dei. ℣ Et nunc ecce ego scio, quia am-
plius non videbitis faciem meã vos omnes,
F per quos transiui prædicans regnum Dei.
26 ℣ Quapropter contestor vos hodierna die,
27 quia mũdus sum à sanguine omniũ. ℣ Non
enim subterfugi, quominus annunciarẽ oẽ
28 consilium Dei vobis. ℣ Attẽdite vobis & vni-
uerso gregi, in quo vos Spiritus sanctus po-
suit episcopos, regere ecclesiã Dei, quã acqui-
29 siuit sanguine suo. ℣ Ego scio, quoniã intra-
bunt post discessionem meam lupi °rapaces° °graues 2.
30 in vos, non parcentes gregi. ℣ Et ex vobis ip-
sis exurgẽt viri loquentes peruersa, vt abdu-
31 cant discipulos post se. ℣ Propter quod vi-
gilate, memoria retinẽtes, quoniam per trien-
nium nocte & die nõ cessaui, cum lachrymis
32 monens vnumquemque vestrum. ℣ Et nunc
commendo uos Deo & uerbo gratiæ ipsius,
qui potens est ædificare, & dare hæreditatem
33 in sanctificatis omnibus. ℣ Argentum & au * Sicut
34 rũ, aut vestem nullius cõcupiui. ℣ * Ipsi scitis, 1. Cor. 4. c
G quoniã ad ea quæ mihi opus erãt, & his qui 12.
35 mecũ sunt, ministrauerunt manus istæ. ℣ Om 1. Thes. 2. b
nia ostẽdi uobis, quoniam sic laborãtes, opor 9.
tet suscipere infirmos, ac meminisse verbi 2. Thes. 3.
Dñi Iesu, (quoniam ipse dixit.) Beatius est b. 8.

* vsque in Asiam 1.
°Sopater 1.

36 magis dare, quam accipere. ¶ Et cū hæc dixis-
set, positis genibus suis orauit cum omnibus
37 illis. ¶ Magnus autem fletus factus est om̄ium,
& procumbentes super collum Pauli, oscula-
38 bantur eū, ¶ dolētes maximè in verbo qđ di-
xerat, quoniam amplius faciem eius non es-
sent visuri. Et deducebāt eum ad nauem.

CAPVT XXI.

1 CVM autem factum esset vt na
A uigaremus abstracti ab eis, re-
cto cursu venimus Coum, & se-
quēti die Rhodum, & inde Pa-
2 taram. ¶ Et cùm inuenissemus
nauem transfretantem in Phœnicen; ascen-
3 dentes nauigauimus. ¶ Cùm apparuissemus
autem Cypro, relinquentes eā ad sinistrā, na-
uigauimus in Syriā, & venimus Tyrum: ibi
4 enim nauis expositura erat onus. ¶ Inuentis
autem discipulis, mansimus ibi diebus septē:
qui Paulo dicebant per Spiritum, ne ascende-
5 ret Ierosolymam. ¶ Et expletis diebus profe-
cti ibamus, deducentibus nos omnibus cum
vxoribus & filijs vsque foras ciuitatē: & po-
6 sitis genibus in litore, orauimus. ¶ Et cùm va
B lefecissemus inuicem, ascendimus nauē, illi
7 autem redierūt in sua. ¶ Nos vero nauigatio-
ne explicita, à Tyro descēdimus Ptolemai-
dam, & salutatis fratribus, mansimus die vna
8 apud illos. ¶ Alia aūt die profecti, venimus
Cæsaream. Et intrantes domum Philippi
Euangelistæ, qui erat vnus de septem, man-
9 simus apud eum. ¶ Huic autem erant quatuor
10 filiæ virgines, prophetantes. ¶ Et cùm mora-
remur per dies aliquot, superuenit quidam
11 à Iudæa propheta, nomine Agabus. ¶ Is cùm
venisset ad nos, tulit zonam Pauli: & alligans
sibi pedes & manus dixit: Hæc dicit Spiritus
sanctus: Virum, cuius est zona hæc, sic alliga-
bunt in Ierusalem Iudæi, & tradēt in manus
12 Gentium. ¶ Quòd cùm audissemus, rogaba-
mus nos & qui loci illius erant, ne ascēderet
13 Ierosolymam. ¶ Tunc respōdit Paulus, & di-
C xit: Quid facitis flētes & affligētes cor meū?
Ego enim nō solū alligari, sed & mori in Ie-
14 rusalem paratus sum pp nomē Dñi Iesu. ¶ Et
cū ei suadere non possemus, quieuimus, dicē-
15 tes: Dñi voluntas fiat. ¶ Post dies autem istos
16 præparati ascendebamus in Ierusalem. ¶ Vene-
runt autē & discipuli à Cæsárea nobiscum,
adducētes secum (apud quem hospitaremur)
Iasonem quēdam Cyprium antiquum disci
17 pulū. ¶ Et cū venissemus Ierosolymā, libenter
18 acceperunt nos fratres. ¶ Sequenti autem die
introibat Paulus nobiscū ad Iacobū, oēsq; col
19 lecti sunt seniores. ¶ Quos cùm salutasset, nar
D rabat per singula, quæ Deus fecisset in gēti-
20 bus p ministeriū ipsius. ¶ At illi cū audissent,
magnificabant Deum, dixeruntq; ei: Vides
frater, quot millia sunt in Iudæis qui credide
21 runt: & omnes æmulatores sunt legis. ¶ Au-
dierunt autem de te, quia discessionem do-
ceas à Moyse eorum, qui per gentes sunt Iu-
dæorum, dicens non debere eos circuncide-
re filios suos, neque sēm cōsuetudinem ingre-
22 di. ¶ Quid ergo est? vtiq; oportet conueni-
re multitudinem: audiēt enim te superuenisse.
23 ¶ Hoc ergo fac, quod tibi dicimus: Sunt nobis
24 viri quatuor, votum habentes super se. ¶ His
assumptis, sanctifica te cum illis, & impēde in
illis, vt radant capita: & sciēt oēs quia quæ de
te audierunt, falsa sunt, sed ambulas & ipse
25 custodiens legem. ¶ De his autem qui credi-
derunt ex gentibus, nos scripsimus, iudican
E tes, vt abstineant se ab idólis, immolato, &
26 sanguine, & suffocato, & fornicatione. ¶ Tūc
Paulus assumptis viris, postera die purificatus
cum illis intrauit in templū, annuncians ex-
pletionem dierū purificationis, donec offer-
27 retur pro vnoquoq; eorū oblatio. ¶ Dum au-
tem septem dies consummarentur, hi qui
de Asia erant Iudæi, cùm vidissent eum in
templo, concitauerunt omnem populum, &
28 iniecerunt ei manus, clamātes: ¶ Viri Israëli-
tæ, adiuuate: hic est homo qui aduersus popu
lum, & legem, & locum hunc, omnes vbique
docens, insuper & gentiles induxit in tem-
29 plum & violauit sanctum locum istum. ¶ (Vi
F derant enim Trophimum Ephesium in ciui-
tate cum ipso, quem æstimauerunt quoniam
30 in templum introduxisset Paulus.) ¶ Com-
motaque est ciuitas tota, & facta est concur-
sio populi. Et apprehendentes Paulum, tra-
hebant eum extra tēplum: & statim clausæ
31 sunt ianuæ. ¶ Quærentibus autem eum occi-
dere, nunciatum est tribuno cohortis: Quia
32 tota confunditur Ierusalem. ¶ Qui statim as-
sumptis militibus & centurionibus, decur-
rit ad illos. Qui cùm vidissent tribunū & mili
33 tes, cessauerunt percutere Paulum. ¶ Tūc ac-
cedens tribunus apprehendit eum, & iussit eū
alligari catenis duabus: & interrogabat quis es
34 set, & quid fecisset. ¶ Alij autem aliud clama
G bant in turba. Et cùm non posset certum co
gnoscere præ tumultu, iussit duci eū in castra.
35 ¶ Et cùm venisset ad gradus, cōtigit vt porta-
36 retur à militibus pp vim populi. ¶ Sequeba-
tur enim multitudo populi, clamās: Tolle eū.
37 ¶ Et cùm cœpisset induci in castra Paulus, di-
cit tribuno: Si licet mihi loqui aliquid ad te?
38 Qui dixit: Græcè nosti? ¶ Nonne tu es Ægy-
ptius qui ante hos dies tumultū cōcitasti, &
eduxisti in desertū quatuor millia virorum
39 sicariorū? ¶ Et dixit ad eum Paulus: Ego ho-
mo sum quidem Iudæus à Tharso Ciliciæ, nō
ignotæ ciuitatis municeps: Rogo autem te,
40 permitte mihi loqui ad populum. ¶ Et cùm
ille permisisset, Paulus stās in gradibus, annuit
manu ad plebem, & magno silentio facto, al-
locutus est lingua Hebræa, dicens;

CAPVT XXII.

1 VIRI fratres & patres, audite quā
A ad vos nunc reddo rationem.
2 ¶ (Cùm audissent autem, quia
Hebræa lingua loqueretur ad il-
los, magis præstiterunt silentiū.
3 ¶ Et dicit: Ego sum vir Iudæus, natus
Tharso Ciliciæ, nutritus autem in ista ci-
uitate, secus pedes Gamaliel eruditus iuxta
veritatem paternæ legis, æmulator legis si-
4 cut & vos omnes estis hodie: ¶ qui hanc

Margin notes, left: …xpleta … | -2. Sup 6.b.5 | …Mnasonē …

Margin notes, right: Num. 6. c 18. | Sup. 18. b 8. | Sup. 15. d 20. e. 29. | Inf. 24. e 18. | Inf. 26. c 21. | Inf. 22. a 3. | Sup. 21. g 39. | Sup. 8. a. 3

viam

viam persecutus sum vsque ad mortem, alli-
gans & tradens in custodias viros ac mu-
5 lieres, sicut princeps sacerdotum mihi te-
stimonium reddit, & omnes maiores na-
tu: à quibus & epistolas accipiens ad fra- *Sup. 9. a 2.*
B tres, Damascum pergebam, vt adducerem
inde vinctos in Ierusalem, vt punirentur.
6 Factum est autem eunte me, & appropin- *Sup. 9. a 3.*
quante Damasco media die, subito de cœlo
7 circumfulsit me lux copiosa: & decidens
in terram, audiui vocem dicentem mihi: Sau
8 le, Saule, quid me persequeris? Ego autem
respondi: Quis es Domine? Dixitque ad me:
Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu persequε
9 ris. Et qui mecum erant, lumen quidem vi
C derũt, vocem autem non audierunt eius qui
10 loquebatur mecum. Et dixi: Quid faciam
Domine? Dominus autẽ dixit ad me: Surgẽs
vade Damascum: & ibi tibi dicetur de omni-
11 bus quæ te oporteat facere. Et cũ non uiderẽ
præ claritate luminis illius, ad manum dedu-
12 ctus à comitibus, veni Damascum. Ananias
autem quidam, vir *secundùm legem testimo *timoratus s.*
nium habẽs ab omnibus habitãtibus Iudæis,
13 veniens ad me, & astans, dixit mihi: Sau-
D le frater, respice. Et ego eadem hora respexi
14 in eum. At ille dixit: Deus patrũ nostrorũ
præordinauit te, vt cognosceres uolũtatẽ eius,
& uideres Iustũ, & audires uocẽ ex ore eius:
15 quia eris testis illius ad oẽs homines, eorũ
16 quæ uidisti & audisti. Et nunc quid mora-
ris? Exurge, & baptizare, & ablue peccata tua
17 inuocato nomine ipsius. Factum est autem
reuertẽti mihi in Ierusalem, & oranti in tem
18 plo, fieri me in stupore mentis, & uidere il
E lum dicentem mihi: Festina, & exi uelociter
ex Ierusalem: quoniam non recipient testi-
19 monium tuum de me. Et ego dixi: Dñe,
ipsi sciunt, quia ego eram concludens in car *Sup. 8. a. 3*
cerem, & cædens per synagogas eos qui cre-
20 debant in te. Et cùm funderetur sanguis
Stephani testis tui, ego astabam & consen- *Sup. 7. g 58.*
tiebam, & custodiebam uestimenta interfi-
21 cientium illum. Et dixit ad me: Vade,
quoniam ego in nationes longè mittam te.
22 Audiebant autem eum usque ad hoc uerbũ,
F & leuauerunt uocem suam, dicentes: Tolle
de terra huiusmodi: non enim fas est eum
23 uiuere. Vociferantibus autem eis, & proij-
cientibus uestimenta sua, & puluerem ia-
24 ctantibus in aërem, iussit tribunus induci
eum in castra, & flagellis cædi, & torqueri
eum: ut sciret propter quam causam sic ac-
25 clamarent ei. Et cùm astrinxissent eum
loris, dicit astanti sibi Centurioni Paulus: Si
hominem Romanum & indemnatum licet
26 uobis flagellare? Quo audito, Centurio
accessit ad tribunum, & nunciauit, dicens:
Quid acturus es? hic enim homo ciuis Ro-
27 manus est. Accedens autem tribunus, di-
G xit illi: Dic mihi, si tu Romanus es? At
28 ille dixit: Etiam. Et respondit tribunus:
Ego multa summa °ciuitatem hanc consecu *°ciuilitatẽ*
tus sum. Et Paulus ait: Ego autem & natus
29 sum. Protinus ergo discesserunt ab illo qui
eum torturi erant. Tribunus quoque timuit
postquàm resciuit quia ciuis Romanus es-
30 set, & quia alligasset eum. Postera autem
die uolens scire diligentius qua ex causa ac-
cusaretur à Iudæis, soluit eum, & iussit sacer
dotes conuenire & omne concilium: & pro-
ducens Paulum, statuit inter illos.

CAPVT XXIII.

1 INTENDENS autẽ in concilium
A Paulus, ait: Viri fratres, ego om
ni conscientia bona cõuersatus
sum ante Deũ, usque in hodiernũ
2 diẽ. Princeps aũt sacerdotũ Ana-
nias præcepit astantibus sibi percutere os eius.
3 Tũc Paulus dixit ad eum: Percutiet te Deus,
paries dealbate. Et tu °sedẽs iudicas me secun *°sedes iudicans s.*
dum legem, & contra legem iubes me percu-
4 ti? Et qui stabant, dixerunt: Summum sa-
5 cerdotem Dei maledicis? Dixit aũt Paulus:
Nesciebam fratres, quia princeps est sacerdo
tum. Scriptum est enim: Principem populi *Exo. 22. d 28.*
6 tui non maledices. Sciens aũt Paulus, quia
vna pars esset Sadducæorum, & altera Phari
sæorum, exclamauit in concilio: Viri fratres,
ego Pharisæus sum filius Pharisæorum: de *Phil. 3. b 5.*
B spe resurrectione mortuorum ego iudicor.
7 Et cùm hæc dixisset, facta est dissensio inter *°Pharisæi 2.*
Pharisæos & Sadducæos, & soluta est mul-
8 titudo. Sadducæi enim dicunt non esse re- *Inf. 24. f 22. Mat. 22. c 23.*
surrectionem, neque angelum, neque Spiritũ:
9 Pharisæi autem utraque confitentur. Fa-
ctus est autem clamor magnus. Et surgen-
tes quidam Pharisæorum, pugnabãt, dicen-
tes: Nihil mali inuenimus in homine isto.
quid si Spiritus locutus est ei, aut angelus?
10 Et cùm magna dissensio facta esset, timẽs
tribunus ne discerperetur Paulus ab ipsis,
iussit milites descendere, & rapere eum de
medio eorum, ac deducere eum in castra.
11 Sequenti autem nocte assistens ei Domi-
C nus, ait: Constans esto: sicut enim testifica-
tus es de me in Ierusalem, sic te oportet &
12 Romæ testificari. Facta autem die college-
runt se quidam ex Iudæis, & deuouerunt se,
dicentes, neque manducaturos, neque bibitu
13 ros, donèc occiderent Paulũ. Erant autem
plus quàm quadraginta viri, qui hanc con- *-s.*
14 iurationem fecerãt: qui accesserunt ad prin
cipes sacerdotum & seniores, & dixerunt: De
uotione deuouimus nos nihil gustaturos, do
15 nec occidamus Paulum. Nunc ergo uos
notum facite tribuno cum concilio, ut pro-
ducat illum ad uos, tanquàm aliquid certius
cogniturii de eo. Nos uerò, priusquàm appro
16 piet, parati sumus interficere illum. Quod
cùm audisset filius sororis Pauli insidias, ue-
nit & intrauit in castra, nunciauitque Pau-
17 lo. Vocans autem Paulus ad se unum
D ex Centurionibus, ait: Adolescentem hunc
perduc ad tribunum: habet enim aliquid in-
18 dicare illi. Et ille quidem assumens eũ, du-
xit ad tribunũ, & ait: Vinctus Paulus * roga- **vocans 6.*
uit me hunc adolescentem perducere ad te:
19 habentem aliquid loqui tibi. Apprehen-
dens autem tribunus manum illius, secess-
sit cum eo seorsum, & interrogauit illum:
20 Quid est quod habes indicare mihi? Ille

autem dixit: Iudæis conuenit rogare te, vt
crastina die producas Paulum in concilium,
quasi aliquid certius inquisituri sint de illo.
21 ¶ Tu vero ne credideris illis: insidiantur enim
ei ex eis viri amplius quàm quadraginta, qui se de-
uouerunt nõ manducare, neq; bibere, donec
E interficiant eum: & nunc parati sunt, expe-
22 ctantes promissum tuum. ¶ Tribunus igitur
dimisit adolescentem; præcipiẽs ne cui loque-
23 retur, quoniam hæc nota sibi fecisset. ¶ Et
conuocatis duobus cẽturionibus, dixit illis:
Parate milites ducentos, vt eant vsque Cæsa-
réam, & equites septuaginta, & lancearios
24 ducentos, a tertia hora noctis: ¶ & iumen-
ta præparate: vt imponentes Paulum, eum
25 saluũ perducerẽt ad Felicẽm præsidẽ. ¶ (Ti-
muit enim ne fortè raperent eum Iudæi, &
occiderent, & ipse postea calumniam sustine-
26 ret, tanq̃ acceptu°rus pecuniam`) ¶ scribens
F epistolam continentẽ hæc: CLAVDIVS
27 Lysias optimo Præsidi Felici salutem. ¶ Virũ
hunc comprehensum à Iudæis, & incipientẽ
interfici ab eis, superueniens cum exercitu,
28 eripui, cognito, quia Romanus est. ¶ Vo-
lẽsq; scire causam, quam obijciebãt illi, de-
29 duxi eum in concilium eorum. ¶ Quem in-
ueni accusari de quæstionibus legis ipsorum:
nihil verò dignum morte aut vinculis ha-
30 bentem crimen. ¶ Et cùm mihi perlatum es-
set de insidijs quas parauerant illi, misi eum
ad te, denuncians & accusatoribus, vt dicãt
31 apud te. Vale. ¶ Milites verò, secũdùm præce-
ptum sibi, assumentes Paulum, duxerunt p
32 noctem in Antipatridem. ¶ Et postera die
dimissis equitibus, vt cum eo irent, reuersi
33 sunt ad castra. ¶ Qui cùm venissent Cæsa-
G réam, & tradidissent epistolam præsidi, sta-
34 tuerunt ante illum & Paulum. ¶ Cùm legis-
set autem, & interrogasset de qua prouincia
35 esset: & cognoscens quia de Cilicia: ¶ Audiã
te, inquit, cum accusatores tui venerint. Ius-
sitque in prætorio Heródis custodiri eum.

CAPVT XXIIII.

1 POST quinque autẽ dies descen-
A dit princeps Sacerdotum Ana-
nias, cũ senioribus quibusdam
& Tertullo quodã oratore, qui
adierunt præsidẽ aduersus Pau-
2 lum. ¶ Et citato Paulo, cœpit accusare Ter-
tullus, dicens: Cùm in multa pace agamus
per te, & multa corrigantur per tuam proui-
3 dentiam: ¶ semper & vbique suscipimus opti-
4 me Felix, cum omni gratiarum actione. ¶ Ne
B diutius autem te protrahã, oro: breuiter, vt au-
5 dias nos pro tua clementia. ¶ Inuenimus
hunc hominem pestiferum, & concitantẽ se-
ditiones omnibus Iudæis in vniuerso Orbe,
& authorem seditionis sectæ Nazarenorum,
6 ¶ qui & templum violare conatus est, quem
& apprehensum voluimus secundùm legem
7 nostram iudicare. ¶ Superueniens autem tri-
bunus Lysias, cum vi magna eripuit eum de
8 manibus nostris, ¶ iubens accusatores eius
ad te venire; à quo poteris ipse iudicans, de
omnibus istis cognoscere, de quibus nos accu-
9 samus eum. ¶ Adiecerunt autem & Iudæi, di-
C centes hæc ita se habere. ¶ Respondit autem
10 Paulus, (annuente sibi præside dicere.) Ex
multis annis te esse iudicem genti huic sciẽs,
11 bono animo pro me satisfaciam. ¶ Potes
enim cognoscere, quia non plus sunt mihi
dies quam duodecim, ex quo ascendi adora-
12 re in Ierusalem. ¶ Et neque in templo inue-
nerunt me cum aliquo disputantem, aut con-
cursum facientem turbæ, neq; in synagogis,
13 neque in ciuitate: ¶ neque probare possunt
14 tibi de quibus nunc me accusant. ¶ Confi-
D teor autem hoc tibi, quod secundùm sectam,
quam dicunt hæresim, sic deseruio °patri° °patrio 2.
Deo meo`, credens omnibus quæ in lege, & -7.
15 prophetis scripta sunt: ¶ spem habens in Deũ,
quam & hi ipsi expectant, resurrectionem
16 futuram iustorum & iniquorum. ¶ In hoc &
ipse studeo sine offendiculo conscientiam
17 habere ad Deũ, & ad homines semper. ¶ Post
E annos autem plures, eleemosynas facturus in
gentem meam veni, & oblationes, & vota: |Sup. 21.
18 ¶ | in quibus inuenerunt me purificatum in a 26.
templo: non cum turba, neque cum tumul- * Et appre-
19 tu. ¶ * Quidam autem ex Asia Iudæi, quos henderunt
oportebat apud te præsto esse, & accusare, si- me clamã-
20 quid haberent aduersum me: ¶ aut hi ipsi di- tes & dicẽ-
cant, siquid inuenerunt in me iniquitatis, tes, Tolle
21 cum stem in concilio, ¶ nisi de vna hac so- inimicum
F lummodo voce, qua clamaui inter eos stans, nostrum.
| Quoniam de resurrectione mortuorum ego |Sup. 23. b
22 iudicor hodie à vobis. ¶ Distulit autem illos 6.
Felix, certissimè sciens de via hac, dicens:
cùm Tribunus Lysias descenderit, audiam
23 vos. ¶ Iussitque Centurioni custodire eum,
& habere requiem, nec quẽquam de suis pro-
24 hibere ministrare ei. ¶ Post aliquot autem
G dies veniens Felix cum Drusilla uxore sua,
q̃ erat Iudæa, uocauit Paulum, & audiuit
ab eo fidem quæ est in Christum Iesum.
25 ¶ Disputante autem illo de iustitia & casti-
tate, & de iudicio futuro, tremefactus Felix
rñdit: Quod nũc attinet, uade: tẽpore autem
26 opportuno accersam te. ¶ simul & sperans, -1.
quod pecunia ei daretur à Paulo: propter quod
& frequenter accersens eum, loquebatur cũ
27 eo. ¶ Biennio autem expleto accepit succes-
sorem Felix Portium Festum. Volens autem
gratiam præstare Iudæis Felix, reliquit Pau-
lum uinctum.

CAPVT XXV.

1 FESTVS ergo cùm venisset in prouinciam, post triduum ascen-
A dit Ierosolymã à Cesaréa. ¶ Adie-
2 runtque eum principes sacer-
dotũ, & primi Iudæorum aduer-
3 sum Paulũ: & rogabant eũ, ¶ postulantes gra-
tiã aduersus eũ, vt iuberet perduci eum in Ie-
rusalem, insidias tendentes ut interficerent
4 eum in uia. ¶ Festus autem respondit serua-
ri Paulum in Cæsaréa: se autem maturiùs pro-
5 fecturum. ¶ Qui ergo in uobis (ait) poten-
tes sunt, descendentes simul, si quod est in
6 uiro crimen, accusent eum. ¶ Demoratus au-
B tem inter eos dies non amplius quàm octo

C autdecem, descendit Cæsaréam: & altera
die sedit pro tribunali: & iussit Paulũ addu-
7 ci. ‖ Qui cùm perductus esset, circunsteterunt
eum qui ab Ierosolyma descenderant Iudæi,
multas & graues causas obijciẽtes, quas nõ
8 poterant probare. ‖ Paulo rationem redden-
te: Quoniam neq; in legem Iudæorum, neq;
in templum, neq; in Cæsarem quicquã pecca
9 ui. ‖ Festus aũt volens gratiam præstare Iu-
dæis, respõdens Paulo, dixit: Vis Ierosolymam
10 ascẽdere, & ibi de his iudicari apud me? ‖ Di-
xit aũt Paulus: Ad tribunal Cæsaris sto, vbi
me oportet iudicari: Iudæis non nocui, sicut
11 tu melius nosti. ‖ Si enim nocui, aut dignum
morte aliquid feci, non recuso mori. Si verò
nihil est eorũ quę hi accusant me, nemo põt
12 me illis donare. Cæsarem appello. ‖ Tunc
Festus cum concilio locutus, respondit: Cæ-
13 sarem appellasti? ad Cæsarem ibis. ‖ Et cum
D dies aliquot transacti essent, Agrippa Rex,
& Bernice descenderunt Cæsaream ad salu-
14 tandũ Festum. ‖ Et cùm dies plures ibi de-
morarentur, Festus Regi indicauit de Paulo,
dicens: Vir quidam est derelictus à Felice
15 vinctus, ‖ de quo cùm essem Ierosolymis,
adierunt me principes sacerdotum & senio-
res Iudæorum, postulantes aduersus illum
16 damnationem. ‖ Ad quos respondi: Quia
non est Romanis consuetudo donare aliquẽ
hominem, priusquàm is qui accusatur præsen
tes habeat accusatores, locumque defenden
17 di accipiat ad abluenda crimina. ‖ Cùm er-
E go huc conuenissent, sine vlla dilatione se-
quenti die sedens pro tribunali, iussi addu-
18 ci virum. ‖ De quo cùm stetissent accusato-
tores, nullam causam deferebant, de quibus
19 ego suspicabar malum: ‖ Quæstiones verò
quasdam de sua superstitione habebant ad-
uersus eum, & de quodã Iesu defuncto, quem
20 affirmabat Paulus uiuere. ‖ Hæsitans autem
ego de huiusmodi quæstione, dicebam si vel-
let ire Ierosolymam, & ibi iudicari de istis.
21 ‖ Paulo autem appellante, vt seruaretur *ad *Augusti cognitioni
F Augusti cognitionem' iussi seruari eum, do-
22 nec mittam eum ad Cæsarem. ‖ Agrippa au
tem dixit ad Festum: Volebam & ipse ho-
minem audire. Cras, inquit, audies eum.
23 ‖ Altera autem die, cùm venisset Agrippa, &
Bernice cùm multa ambitione, & introissent
in auditorium cum tribunis, & viris princi-
palibus ciuitatis, iubente Festo adductus est
24 Paulus. ‖ Et dicit Festus: Agrippa Rex, &
omnes qui simul adestis nobiscum viri, vi-
G detis hunc, de quo omnis multitudo Iudæo
*& hic 4. rum interpellauit me Ierosolymis, * peten-
tes & acclamantes non oportere eum viuere
25 amplius. ‖ Ego verò comperi, nihil dignum
morte eum admisisse. Ipso autem hoc appel-
26 lante ad Augustum, iudicaui mittere. ‖ De
quo quid certum scribam domino, non ha-
beo. Propter quod produxi eum ad vos, &
maximè ad te, Rex Agrippa, vt interrogatio-
27 ne facta habeam quid scribam. ‖ Sine ratio-
ne enim mihi videtur, mittere vinctum, &
causas eius non significare.

CAPVT XXVI.

1 AGRIPPA verò ad Paulũ ait: Per-
A mittitur tibi loqui p temetip-
so. Tunc Paulus extenta manu
a cœpit rationem reddere: ‖ De
omnibus, quibus accusor à Iu-
dæis, Rex Agrippa, æstimo me beatum, apud
3 te cùm sim defensurus me hodie, ‖ maxime
te sciente *omnia' quæ apud Iudæos sunt cõ- *omnes 1.
suetudines & quõnes: pp quod obsecro patiẽ-
4 ter me audias. ‖ Et quidem vitam meam à iu
uentute, quæ ab initio fuit in gente mea in
5 Ierosolymis, nouerunt omnes Iudæi: ‖ præscien
B tes me ab initio (si velint testimoniũ perhi-
bere) quoniam sm certissimam sectam no-
6 stræ religionis vixi Pharisæus. ‖ Et nunc in
spe, quæ ad patres nostros repromissionis fa
7 cta est a Deo, sto iudicio subiectus, ‖ *in qua' *in quã 1.
duodecim tribus nostræ nocte & die deser-
uientes, sperãt deuenire. De qua spe accusor
8 à Iudęis, Rex. ‖ Quid incredibile iudicatur
9 apud vos, si Deus mortuos suscitat? ‖ Et ego
quidem existimaueram, me aduersus nomen
Iesu Nazareni debere multa contraria agere:
10 ‖ ‖ quod & feci Ierosolymis, & multos san- ‖Supr. 8.a
C ctorum ego in carceribus inclusi, à principi- 3.9.a.1.
bus sacerdotum potestate accepta: & cùm 22.a.4.
11 occiderentur, detuli sententiam. ‖ Et per om
nes synagogas frequenter puniens eos, com-
pellebam blasphemare. & amplius insaniẽs
in eos, persequebar vsque in exteras ciuita-
12 tes. ‖ In quibus ‖dum irem Damascum cum Sup.9.a.3.
potestate & permissu principum sacerdotũ, ‖Sup.9.a.3
13 ‖ ‖die media, in via, vidi, Rex, de cœlo supra 12.b.9.
splendorem Solis circumfulsisse me lumen,
14 & eos qui mecum simul erant. ‖ Omnesque
D nos cùm decidissemus in terram, audiui vo-
cem loquentem mihi Hebraica lingua: Sau-
le, Saule, quid me persequeris? durum est tibi
15 contra stimulum calcitrare. ‖ Ego autem di-
xi: Quis es Dñe? Dñs autẽ dixit: Ego sum
16 Iesus, quem tu persequeris. ‖ Sed exurge, &
sta super pedes tuos: ad hoc enim apparui
tibi, ut constituam te ministrum & testẽ eo-
rum quæ vidisti, & eorum quibus apparebo
17 tibi, ‖ eripiens te de *populis' & gentibus in *populo 1.
18 quas nunc ego mitto te, ‖ aperire oculos
E eorum, vt cõuertantur à tenebris ad lucem,
& de potestate satanæ ad Deum, vt accipiant
remissionem peccatorum & sortem inter
19 sanctos per fidem quæ est in me. ‖ Vnde,
Rex Agrippa, non fui incredulus cœlesti vi-
20 sioni: ‖ ‖ sed his qui sunt Damasci primùm, ‖Sup. 9.d
& Ierosolymis, & in omnem regionem Iu- 20.c.18.
dææ, & Gentibus annunciabam, vt pœniten- 13.c.14.
tiam agerent, & conuerterentur ad Deũ, di- 14.a.1.
21 gna pœnitentiæ opera facientes. ‖ Hac ex
causa me Iudæi cùm essem in templo, ‖ com- ‖Sup. 21.f
prehensum tentabant volentes me' inter- 3a.
22 ficere. ‖ Auxilio autem adiutus Dei, vsque in
F hodiernum diem sto, testificans minori at-
que maiori, nihil extra dicens quàm ea,
quæ prophetæ locuti sunt futura esse, & Moy
23 ses, ‖ si passibilis Christus, si primus ex resur
rectione mortuorum, lumen annunciaturus

24 est populo & Gentibus ? Hæc loquente eo,
& rationem reddente, Festus magna voce
dixit: Insanis Paule: multæ te literæ ad insa-
25 niam conuertunt. ? Et Paulus: Non insanio
(inquit) optime Feste: sed veritatis & sobrie-
26 tatis verba loquor. ? Scit enim de his Rex, ad
quem & constanter loquor: latére enim eum
nihil horum arbitror. Neque enim in angulo
27 quicquam horum gestum est. ? Credis Rex
28 Agrippa prophetis? Scio, quia credis. ? Agrip-
G pa autem ad Paulum: In modico suades me
29 Christianum fieri. ? Et Paulus: Opto apud
Deum, & in modico, & in magno: non tan-
tùm te, sed etiam omnes qui audiunt hodie
fieri tales, qualis & ego sum, exceptis vincu-
30 lis his. ? Et exurrexit Rex, & præses, & Ber-
31 nice, & qui assidebant eis. ? Et cum secef-
sissent, loquebantur ad inuicé, dicétes: Quia
nihil morte aut vinculis dignum quid °fecit° — °Facit 2.
32 homo iste. ? Agrippa autem Festo dixit: Di-
mitti poterat homo hic, si non appellasset
Cæsarem.

CAPVT XXVII.

1 VT autem iudicatum est nauiga-
A te eum in Italiã, & tradi Paulũ
cum reliquis custodijs centu-
rioni nomine Iulio cohortis
2 Augustæ, ? ‡ ascendentes nauẽ — 2.Cor.11.f 25.
Adrumetinam incipientes nauigare circa
Asiæ loca, sustulimus, perseuerante nobiscum
3 Aristarcho Macedone Thessalonicensi. ? Se-
quenti autem die deuenimus Sidõnem. Hu-
manè autem tractans Iulius Paulum, per-
4 misit ad amicos ire, & curã sui agere. ? Et in-
de cum sustulissemus, subnauigauimus Cy
prum: proptereà quòd essent venti contrarij.
5 ? Et pelagus Ciliciæ & Pamphyliæ nauigan-
6 tes, venimus Lystram, quæ est Lyciæ: ? & ibi
inueniens centurio nauem Alexandrinam
nauigãtem in Italiam, transposuit nos in eã.
7 ? Et cum multis diebus tardè nauigaremus,
B & vix deuenissemus contra Gnidum, prohibẽ
te nos vento, adnauigauimus Cretæ iuxta
8 Salmonem: ? & vix iuxta nauigantes,
uenimus in locũ quẽdam qui uocatur Boni-
9 portus, cui iuxta erat ciuitas Thalassa. ? Mul-
to autem tempore peracto, & cùm iam non
esset tuta nauigatio, eò quòd* ieiunium iam — * & 6.
10 præterijsset, consolabatur* Paulus, ? dicés eis: — *rei.
Viri, video quoniam cũ iniuria & multo dãm-
no, non solùm oneris & nauis, sed etiam ani
11 marum nostrarũ incipit esse nauigatio. ? Cen
turio autem gubernatori & nauclèro magis
credebat, quam his quæ à Paulo dicebantur.
12 ? Et cùm aptus portus non esset ad hyeman-
C dum, plurimi statuerunt consilium nauigare
inde, si quomodo possent deuenientes Phœ-
nicem, hyemare, portum Cretæ respicien-
13 tem ad Africum & ad Corum. ? Aspirante
autem Austro, æstimantes propositum se
tenere, cùm sustulissent de Asson, legebant
14 Cretam. ? Non post multum autem, misit se
contra ipsam ventus Typhonicus qui voca-
15 tur Euroaquilo. ? Cumque arrepta esset na-
uis, & non posset conari in vẽtum, data naue
16 flatibus, ferebamur. ? In insulam aũt quan-
dam decurrẽtes, quæ vocatur Clauda, potui-
17 mus vix obtinere scapham. ? Qua sublata,
adiutorijs vtebantur accingentes nauẽ, * ti- — * & 3.
mentes ne in Syrtim inciderent, summisso
18 vase sic ferebantur. ? Validè autem nobis
tempestate iactatis, sequenti die iactum fe-
19 cerunt. ? & tertia die suis manibus armamẽ-
20 ta nauis proiecerunt. ? Neque autem Sole,
D neque syderibus apparẽtibus per plures dies,
& tempestate non exigua imminẽte, iã abla-
21 ta erat spes omnis salutis nostræ. ? Et cùm
multa ieiunatio fuisset, tunc stans Paulus in
medio eorum, dixit: Oportebat quidem ò vi
ri, audito me, non tollere à Creta, lucrique
22 facere iniuriam hãc & iacturam. ? Et nunc
suadeo vobis bono animo esse. amissio enim
nullius animæ erit ex vobis, præterquàm na-
23 uis. ? Astitit enĩ mihi hac nocte angelus Dei,
24 cuius sum ego, & cui deseruio, ? dicens: Ne ti
meas Paule. Cæsari te oportet assistere: & ec-
ce donauit tibi Deus omnes qui nauigãt te-
25 cũ. ? Propter quod bono animo estote viri: cre
E do enim Deo, quia sic erit. quemadmodum
26 dictum est mihi. ? In insulam autem quandã
27 oportet nos deuenire. ? Sed posteà quàm
quartadecima nox superuenit, nauigantibus
nobis in Adria circa mediam noctem, suspi-
cabantur nautæ apparere sibi aliquam regio-
28 nem. ? Qui & summittentes bolidem, inuene
runt passus viginti: & pusillum inde separa-
29 ti, inuenerunt passus quindecim. ? Ti-
mentes autem ne in aspera loca incidere-
mus, de puppi mittentes ancoras quatuor,
30 optabant diem fieri. ? Nautis verò quærenti-
bus fugere de naui, cùm misissent scapham
in mare, sub obtentu quasi inciperent à pro-
31 ra ancoras extendere, ? dixit Paulus Cen-
turioni & militibus: Nisi hi in naui manse-
32 rint, vos salui fieri non potestis. ? Tunc ab-
F sciderunt milites funes scaphæ: & passi
33 sunt eam excidere. ? Et cùm lux inciperet
fieri, rogabat Paulus omnes sumere cibum,
dicens: Quartadecima die hodie expectan-
tes ieiuni permanetis, nihil accipientes.
34 ? Propter quod rogo vos accipere cibum
pro salute vestra: quia ‡ nullius vestrum — ‡ Mat.10.d.30.
35 capillus de capite peribit. ? Et cùm hæc di- — Luc.12.b
xisset, sumens panem gratias egit Deo in cõ — 7.
spectu omnium: & cùm fregisset, cœpit man-
36 ducare. ? Animæquiores autem facti omnes,
37 & ipsi sumpserunt cibum. ? Eramus verò
uniuersæ animæ in naui ducentæ septuagin-
38 ta sex. ? Et satiati cibo alleuiabant nauem,
39 iactantes triticum in mare. ? Cum autem
G dies factus esset, terram non agnoscebant:
sinum verò quendam considerabant haben
tem litus, in quem cogitabant, si possent, eij-
40 cere nauem. ? Et cũ ancoras sustulissent, cõ
mittebant se mari, simul laxantes iunctura
gubernaculorum: & leuato artẽmone secun
41 dum auræ flatum, tendebant ad litus. ? Et
cùm incidissemus in locum dithalassum, im-
pegerunt nauem: & prora quidem fixa ma-
nebat immobilis: puppis verò soluebatur à

ui maris.

42 ui maris. ¶ Militum autem consilium fuit,
ut custodias occiderent: ne quis cùm enata-
43 set, effugeret. ¶ Centurio autẽ uolens serua-
re Paulum, prohibuit fieri: iussitque eos qui
possent natare, emittere se primos, & eua-
44 dere, & ad terram exire: ¶ & cæteros alios
in tabulis ferebant: quosdam super ea, qua
de naui erant. Et sic factum est, vt omnes
animæ euaderent ad terram.

CAPVT XXVIII.

1 ET cùm euasissemus, tunc cogno-
A uimus, quia ᵃMytilene,ᵃ insula — ᵃ*Melita 1,*
vocabatur. Barbari verò præ-
stabant non modicam humani-
2 tatem nobis. ¶ Accensa enim
pyra reficiebant nos omnes, propter imbrem
3 qui imminebat, & frigus. ¶ Cùm congregas-
set autem Paulus sarmentorum aliquantam
multitudinem, & imposuisset super ignem:
vipera à calore cùm processisset, inuasit ma-
4 num eius. ¶ Vt verò viderunt Barbari penden-
tem bestiam de manu eius, ad inuicem dice-
bant: Vtique homicida est homo hic; qui cùm
B euaserit de mari, vltio non sinit eum viuere.
5 ¶ Et ille quidem excutiens bestiam in ignem,
6 nihil mali passus est. ¶ At illi existimabant
eum in tumorem conuertendum, ᵇ& subi- — ᵇ*aut 1.*
tò casurũ & mori. Diu aũt illis ᶜexpectãtibusᶜ, — ᶜ*Sperantibus 15.*
& vidẽtibus nihil mali in eo fieri; cõuertẽtes
7 se, dicebãt eum esse Deũ. ¶ In locis autẽ illis
erant prædia principis insulæ, nomine Pu-
blij, qui nos suscipiens triduo benignè exhi-
8 buit. ¶ Contigit autem patrem Publij febri-
bus & dysenteria vexatum iacere. Ad quem
Paulus intrauit, & cùm orasset, & imposuis-
9 set ei manus, saluauit eum. ¶ Quo facto, &
C omnes qui in insula habebant infirmitates,
10 accedebant & curabantur: ¶ qui et multis
honoribus nos honorauerunt, & nauiganti-
11 bus imposuerunt quæ necessaria erant. ¶ Post
menses autem tres, nauigauimus in naui Ale-
xandrina, quæ in insula hyemauerat, cui erat
12 insigne Castorum. ¶ Et cùm venissemus Sy-
13 racusam, mansimus ibi triduo. ¶ Inde circum-
legentes deuenimus Rhegium: & post vnum
diem flante Austro secunda die venimus Pu-
14 teolos. ¶ Vbi inuentis fratribus rogati sumus
manere apud eos dies septem: & sic veni-
15 mus Romã. ¶ Et inde cùm audissent fratres,
D occurrerunt nobis vsque ad Appij forum, ac
tres Tabernas. ¶ Quos cùm vidisset Paulus,
16 gratias agens Deo, accepit fiduciam. ¶ Cum
autem venissemus Romam, permissum est
Paulo manere sibimet cum custodiente se
17 milite. ¶ Post tertium autem diem conuo-
cauit primos Iudæorum. Cùmq; conuenissent,
dicebat eis: Ego, viri fratres, nihil aduersus
ᵈplebemᵈ faciens, aut morem paternum, vin- — ᵈ*legem.*
ctus ab Ierosolymis traditus sum in manus
18 Romanorum; ¶ qui cùm interrogationem de
E me habuissent, voluerunt me dimittere, eò
19 quòd nulla esset causa mortis in me. ¶ Con-
tradicentibus autem Iudæis, coactus sum ap-
pellare Cæsarem, non quasi gentem meã ha-
20 bens aliquid accusare. ¶ Propter hanc igitur
causam rogaui vos videre & alloqui. Propter
spem enim Israël, catena hac circundatus sũ.
21 ¶ At illi dixerunt ad eum: Nos neque lite-
ras accepimus de te à Iudæa, neque aduenies
aliquis fratrum nũciauit, aut locutus est qd
22 de te malum. ¶ Rogamus autem à te audi-
re quæ sentis: nam de secta hac notum est
23 nobis, quia vbique ei contradicitur. ¶ Cùm
constituissent autem illi diem, venerunt ad
F eum in hospitium plures: quibus exponebat,
testificans regnum Dei, suadensq; eis de Iesu
ex lege Moysi & Prophetis, à manè vsque
24 ad vesperam. ¶ Et quidam credebant de his
quæ dicebantur: quidam verò non credebãt.
25 ¶ Cumque inuicem non essent consentien-
tes, discedebant, dicente Paulo vnum verbũ:
Quia bene Spiritus sanctus locutus est per
26 Isaiam prophetam ad patres nostros, ¶ di-
cens: Vade ad populum istum, & dic ad eos:
‡Aure audietis, & non intelligetis: & viden- — ‡*Isa.6.c.9.*
27 tes videbitis, & non perspicietis. ¶ Incras- — *Mat.13.c.14.*
satum est enim cor populi huius, & auribus
G grauiter audierunt, & oculos suos compres- — *Mar.4.b.12.*
serunt: ne fortè videant oculis, & auribus au-
diant, & corde intelligant, & conuertantur, — *Luc.8.b.10.*
28 & sanẽ eos. ¶ Notum ergo sit vobis, quoniã
Gentibus missum est hoc salutare Dei, & ip- — *Ioan.12.f.40.*
29 si audient. ¶ Et cùm hæc dixisset, exierunt
ab eo Iudæi multã habentes inter se quæstio- — *Rom.11.b.8.*
30 nem. ¶ Mansit autem biennio toto in suo cõ-
ducto: & suscipiebat omnes qui ingrediebã-
31 tur ad eum, ¶ prædicans regnum Dei, & do-
cens quæ sunt de Domino Iesu Christo cum
omni fiducia, sine prohibitione.

ACTORVM APOSTOLORVM, FINIS.

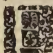

HIERONYMVS IN CATALOGO
Scriptorum Ecclesiasticorum.

AVLVS Apostolus, qui antè Saulus, extra numerũ duodecim apostolorum, de tribu Beniamin, & oppido Iudææ Giscalis fuit, quo à Romanis capto, cum parentibus suis Tharsum Ciliciæ commigrauit, a quibus ob studia legis missus Ierosolymam, a Gamaliele viro doctissimo, cuius Lucas meminit, eruditus est. Cùm autẽ interfuisset neci martyris Stephani, & acceptis à pontifice templi epistolis, ad persequendos eos qui Christo crediderant; Damascum pergeret, reuelatione cõpulsus ad fidem, quæ in Actibus Apostolorum scribitur, in vas electionis de persecutore translatus est. Cumq; primum ad prædicationem eius Sergius Paulus, proconsul Cypri, credidisset, ab eo, quòd eum Christi fidei subegerat, sortitus est nomen Paulus: & iuncto sibi Barnaba, multis vrbibus peragratis, reuertensq; Ierosolymam, à Petro, Iacoboq; & Iohanne, Gentium apostolus ordinatur. Et quia in Actibus Apostolorum plenissimè de eius conuersione scriptum est, hoc tantùm dicam, quòd post passionem Domini vicesimoquinto anno, id est, secundo Neronis, eo tempore quo Festus procurator Iudææ successit Felici, Romam vinctus mittitur, & biennium in libera manens custodia, aduersus Iudæos de aduentu Christi quotidie disputauit. Sciẽdum autem in prima satisfactione, (necdum Neronis Imperio roborato, nec in tanta erumpente scelera, quanta de eo narrant historiæ) Paulum à Nerone dimissum, vt Euangelium Christi in Occidentis quoq; partibus prædicaret, sicut ipse scribit in secunda Epistola ad Timotheum (eo tempore quo & passus est, de vinculis dictat epistolam.) In prima mea satisfactione, nemo mihi adfuit, sed omnes me dereliquerunt: non eis imputetur. Dominus autem mihi adfuit, & confortauit me, vt per me prædicatio compleretur, & audirent omnes Gentes: & liberatus sum de ore leonis. Manifestissimè leonem, propter crudelitatem, Neronem significans. Et in sequentibus: Liberatus sum de ore leonis. Et statim: Liberauit me Dominus ab omni opere malo, & saluauit me in regnum suum cœleste: quod scilicet præsens sibi sentiret imminere martyriũ. Nam & in eadem epistola præmiserat. Ego enim iam immolor, & tempus resolutionis meæ instat. Hic ergo decimoquarto Neronis anno, eodem die quo Petrus, Romæ pro Christo capite truncatus, sepultusq; est in via Ostiensi, anno post passionem Domini tricesimo septimo. Scripsit autem nouẽ ad septem Ecclesias Epistolas: ad Romanos vnam, ad Corinthios duas, ad Galatas vnam, ad Ephesios vnam, ad Philippẽses vnam, ad Colossenses vnam, ad Thessalonicenses duas. Præterea ad discipulos suos, Timotheo duas, Tito vnam, Philemoni vnam. Epistola autem quæ fertur ad Hebræos, nõ eius creditur, propter styli sermonisq; dissonantiam, sed vel Barnabæ, iuxta Tertullianum, vel Lucæ Euangelistæ, iuxta quosdam; vel Clementis Romanæ postea Ecclesiæ Episcopi, quem aiunt sententias Pauli proprio ordinasse & ornasse sermone: vel certè quia Paulus scribebat ad Hebræos, & propter inuidiam sui apud eos nominis titulũ in principio salutationis amputauerat, scripserat vt Hebræus Hebræis Hebraicè, id est suo eloquio disertissimè, vt ea quæ eloquenter scripta fuerant in Hebræo, eloquentius verterentur in Græcum: & hanc causam esse, quòd a cæteris Pauli Epistolis discrepare videatur. Legunt quidam & ad Laodicenses, sed ab omnibus exploditur.

Argumentum in Epistolam Pauli ad Romanos, ex Libro D. Augustini in expositione inchoata eiusdem Epistolæ.

PISTOLA quam Paulus Apostolus scripsit ad Romanos, quantum ex eius textu intelligi potest, quæstionem habet talẽ, Vtrũ Iudæis solis Euãgeliũ Domini nostri Iesu Christi venerit propter merita operum, an vero nullis operum meritis præcedentibus, omnibus Gentibus venerit iustificatio fidei, quæ est in Christo Iesu: vt, non quia iusti erant homines crederent, sed credendo iustificati, deinceps iustè viuere inciperent. Hoc ergo docere intendit Apostolus, omnibus venisse gratiam Domini nostri Iesu Christi. Quam propterea etiam gratiam vocari ostendit: quia non quasi debitum iustitiæ redditum est, sed gratuitò datum. Ceperant enim nonnulli qui ex Iudæis crediderant, tumultuari aduersus Gentes, & maximè aduersus Apostolum Paulum: quod incircũcisos, & a legis veteris vinculis liberos, admittebat ad Euangelij gratiam: prædicans eis, vt in Christum crederent, nullo imposito carnalis circuncisionis iugo. Sed planè tanta moderatione, vt nec Iudæos superbire permittat, tanquam de meritis operum legis; nec Gentes merito fidei aduersus Iudæos inflari, quod ipsi receperint Christum, quem illi crucifixerunt. Tanquam enim, sicut alio loco dicit, pro ipso Domino legatione fungens: hoc est, pro lapide angulari, vtrunque populum tam ex Iudæis quam ex Gentibus cõiũctis in Christo per vinculum gratiæ: vtrinsque auferens omnem superbiam meritorum, & iustificandos vtrosq; per disciplinam humilitatis associans. Itaque epistolam sic exorsus est: Paulus seruus Iesu Christi, &c.

ALIVD ARGVMENTVM IN EANDEM EPISTOLAM.

R*OMANI Sunt partis Italiæ, Hi, præuenti sunt a falsis apostolis: & sub nomine Domini nostri Iesu Christi, in legem & Prophetas erant inducti. Hos reuocat Apostolus ad veram & Euangelicam fidem, scribens eis a Corintho per Phœben ministram Ecclesiæ Cenchreensis.*

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI, ad Romanos.

CAPVT PRIMVM.

1 PAVLVS seruus Iesu Christi, vocatus Apostolus, segre- | Act. 13. a. 2.
A gatus in Euangeliū Dei, (qđ
2 antè promiserat per prophetas suos in scripturis sanctis)
de filio suo, (qui factus est
3 ei ex semine Dauid secūdū | -a.
4 carnem, qui prædestinatus est filius Dei in
virtute, secundum spiritū sanctificationis, ex
resurrectione mortuorum Iesu Christi Domi
5 ni nostri, per quem accepimus gratiam &
apostolatum ad obediendū fidei in omnibus
6 Gentibus pro nomine eius, in quibus estis
7 & vos vocati Iesu Christi) omnibus qui sunt
Romæ, dilectis Dei, vocatis sanctis, Gratia vo
bis & pax à Deo patre nr̃o, & Dño Iesu Chri-
8 sto. Primùm quidem gratias ago Deo meo
per Iesum Christū pro omnibus vobis: quia
fides vestra annunciatur in uniuerso mūdo.
9 Testis enim mihi est Deus, cui seruio in spi
ritu meo in Euangelio filij eius, quòd sine
10 intermissione memoriam uestri facio sem-
B per in orationibus meis, obsecrans si quo mo
do tandem aliquando prosperum iter habeā
11 in uolũtate Dei, veniendi ad uos. Desydero
enim videre uos, ut aliquid impertiar uobis
12 gratiæ spiritualis ad confirmandos uos: id
est, simul consolari in uobis per eam quæ in
13 uicem est, fidem vestram atq; meam. Nolo
autem uos ignorare fratres, quia sæpe propo
sui venire ad uos, (& prohibitus sum vsque
adhue) vt aliquem fructum habeam * in uo- | * & 4.
14 bis, sicut & in cæteris Gentibus. Græcis ac
barbaris, sapientibus & insipiētibus debitor
15 sum. Ita (quod in me) promptum est, & vo | itaq; 9.
16 bis qui Romæ estis, euangelizare. Nō enim
erubesco Euangelium. Virtus enim Dei est, in
salutem oī credēti, Iudæo primùm & Græco.
17 Iustitia enim Dei in eo reuelatur ex fide in
fidem, sicut scriptum est: Iustus aũt ex fide | Aba. 2. a. 4.
18 viuit. Reuelatur.n. ira Dei de cœlo, super
oēm impietatē & iniustitiam hoīum eorum | Hebr. 10. g. 38.
19 qui ueritatē Dei in iniustitia detinent: qa
C quod notū est Dei, manifestum est in illis De | Gal. 3. b. 11.
20 us.n. illis manifestauit. Inuisibilia.n. ipsius,
à creatura mundi, per ea quæ facta sunt intel | viuet 2. -r.
lecta, cōspiciuntē: sempiterna quoq; eius uir-
21 tus & diuinitas: ita ut sint inexcusabiles. | Ephe. 4. d. 17. & 18.
Quia cùm cognouissent Deū, non sicut Deum
glorificauerunt, aut gratias egerunt: sed eua-
nuerūt in cogitationibus suis, & obscuratum
22 est insipiens cor eorū. dicentes.n. se esse sa-
23 pientes, stulti facti sunt. Et mutauerunt glo
riam incorruptibilis Dei, in similitudinē ima
ginis corruptibilis hoīs, & volucrum, & qua
24 drupedum, & serpentium. Propter quod tra
didit illos Deus in desyderia cordis eorū, in
immunditiā: vt contumelijs afficiāt corpora
25 sua in semetipsis.) qui commutauerunt ue
ritatem Dei in mēdaciū: & coluerunt, & ser | mendacio.r.
uierunt creaturæ potius quàm creatori, qui
26 est benedictus in secula. Amē. Propterea tra-
D didit illos Deus in passiones ignominiæ. Nam
fœminæ eorū immutauerunt naturalē usum.
27 in eum usum qui est contra naturam. simi-
liter aũt & masculi relicto naturali vsu fœmi
næ, exarserūt in desyderijs suis inuicem, ma-
sculi in masculos turpitudinem operātes, &
mercedem (quam oportuit) erroris sui in se-
28 metipsis recipientes. Et sicut non probaue-
runt Deum habere in notitia, tradidit illos
Deus in reprobum sensum: vt faciant ea quæ
29 non conueniunt: repletos oī iniquitate, ma
litia, fornicatione, auaritia, nequitia, plenos
inuidia, homicidio, cōtentione, dolo, maligni
30 tate, susurrones, detractores, Deo odibiles,
contumeliosos, superbos, elatos, inuentores
31 malorum, parentibus non obedientes, insi
pientes, incompositos, sine affectione, absque
32 fœdere, sine misericordia. Qui cùm iustitiā
Dei cognouissent, non intellexerunt, quoniā
qui talia agūt, digni sunt morte: nō solū qui | r.
ea faciũt sed etiā qui, cōsentiūt faciētibus. | -r.

CAPVT II.

1 PROPTER quod inexcusabilis
A es ò homo omnis qui iudicas. | Matt. 7. a. 1.
In quo enim iudicas alterū, teip
sum cōdēnas. eadem enim agis
2 quę iudicas. Scimus enim, qm̃ | qui t.
iudicium Dei est secundum veritatem in eos
3 qui talia agunt. Existimas autem hoc ò ho
mo qui iudicas eos qui talia agunt, & facis
4 ea, quia tu effugies iudicium Dei? An diui-
tias bonitatis eius, & patiētiæ, & lōganimita
tis cōtemnis, ignorās qm̃ benignitas Dei ad
5 pœnitentiā te adducit? Secundū aũt duritiā
tuā & impœnitēs cor, thesaurizas tibi irā, in | diem r.
6 die, iræ & reuelationis iusti iudicij dei, q | Mat. 16 d.
7 reddet vnicuiq; ſm opa eius: ijs quidē, q ſm
B patientiam boni operis, gloriā & honorē &
8 incorruptionem quærunt, uitā æternā. ijs aũt
qui sunt ex contentione, & qui non acquie-
scũt veritati, credũt aũt iniquitati, ira & indi
9 gnatio. Tribulatio & angustia in oēm aīam | Deu. 10. d. 17.
hoīs operantis malum, Iudæi primùm & Græ
10 ci: gloria aũt & honor & pax oī operanti | 2. Par. 19. c. 7.
11 bonū, Iudæo primū & Græco. non.n. est ac-
12 ceptio personarū apud Deū. Quicunq; enim | Iob. 34. b. 19.
C sine lege peccauerunt, sine lege * peribunt: &
quicunque in lege peccauerunt, per legem iu | Act. 10. e. 34.
13 dicabuntur. Non enim auditores legis iu-
sti sunt apud Deum, sed factores legis iustifi- | * & a.
14 cabuntur. Cùm enim Gentes quæ legem nō | Matt. 7. d. 21.
habent naturaliter ea quę legis sunt faciunt:
eiusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt | Iacob. 1. d. 22.
15 lex: qui ostendunt opus legis scriptum in

cordibus suis, testimonium reddēte illis con
scientia ipsorum, & inter se inuicem* cogi-
tationum accusantium, aut etiam defende-
16 tium, in die cum iudicabit Deus occulta ho
minum, secundum Euangelium meum per
17 Iesum Christum. Si autem tu Iudæus cogno
minaris, & requiescis in lege, & gloriaris in
18 Deo, & nosti voluntatem eius, & pro-
19 bas vtiliora instructus per legem, confidis
te ipsum esse ducem cæcorum, lumen eorum
20 qui in tenebris sunt, eruditorem insipien-
tiū, magistrum infantium, habentem formā scientiæ
21 veritatis in lege. Qui ergo aliū doces, teipsū
D non doces: qui prædicas non furandum, fura
22 ris: qui dicis non mœchandum, mœcharis:
23 qui abominaris idola, sacrilegiū facis: qui
in lege gloriaris, per præuaricationē legis Deū
24 inhonoras. (Nomen enim Dei per vos bla
sphematur inter Gentes, sicut scriptum
25 est.) Circuncisio quidem prodest, si legem
obserues: si autem præuaricator legis sis, cir
26 cuncisio tua præputium facta est. Si igitur
præputium iustitias legis custodiat: nonne
præputium illius in circuncisionem reputabi
27 tur? & iudicabit id quod ex natura est præ
putium, legem consummans, te, qui per lite-
ram & circuncisionem præuaricator legis es?
28 Non enim qui in manifesto, Iudæus est; ne-
que quæ in manifesto, in carne, est circūcisio:
29 sed qui in abscondito, Iudæus est; & circun
cisio cordis, in spiritu, non litera: cuius laus
non ex hominibus, sed ex Deo, est.

cogitationibus accusantibus, aut etiam defendentibus. .2.
Isai. 52. b. 5. Ezec. 36. d. 20.

CAPVT III.

1 QVID ergo amplius Iudæo est?
A aut quæ vtilitas circuncisionis?
2 Multum per omnem modum.
Primùm quidem, quia credita
3 sunt illis eloquia Dei. Quid
enim si quidam illorum non crediderunt?
Nunquid incredulitas illorū fidem Dei eua
4 cuauit? Absit. Est autem Deus verax: om-
nis autem homo mendax, sicut scriptum est:
Vt iustificeris in sermonibus tuis, & vincas
5 cùm iudicaris. Si autem iniquitas nostra iu
stitiam Dei commendat, quid dicemus? Nun-
quid iniquus est Deus qui infert iram? (secun
6 dum hominem dico.) Absit. alioquin quo-
7 modo iudicabit Deus hunc mundum? Si
enim veritas Dei in meo mendacio abunda-
uit, in gloriam ipsius: quid adhuc & ego tan-
8 quàm peccator iudicor, & non (sicut bla-
B sphemamur, & sicut aiunt quidam nos dice-
re) faciamus mala, vt veniant bona? quorum
9 damnatio iusta est. Quid ergo? præcellimus
eos? Nequaquam. *Causati enim sumus
Iudæos & Græcos, omnes sub peccato esse,
10 sicut scriptum est: Quia non est iustus
11 quisquam, non est intelligens, non est re-
12 quirens Deum. Omnes declinauerunt, si-
mul inutiles facti sunt, non est qui faciat
13 bonum, non est usque ad unum. Sepul-
C chrum patens est guttur eorum, linguis suis
dolosè agebant. Venenum aspidum sub la-
14 bijs eorum. Quorum os maledictione &
15 amaritudine plenum est. Veloces pedes
16 eorum ad effundendum sanguinem. Con-

euacuabit. 5. 2. Tim. 2. b. 13. Iohan. 3. d. 33. Psa. 115. a. 11. Psal. 50. a. 5. .4.
Præcausati sumus. Gal. 3. d. 22. Psa. 13. a. 1. 52. a. 1. Psal. 5. c. 11. Ps. 139. a. 4. Ps. 9. b. 7. Isai. 59. b. 7.

17 tritio & infœlicitas in vijs eorum: & viam
18 pacis non cognouerunt. Nō est timor Dei
19 ante oculos eorum. Scimus autem, quoniam quæcū-
que lex loquitur, ijs qui in lege sunt, loqui-
tur: vt omne os obstruatur, & subditus fiat om-
20 nis mundus Deo: quia ex operibus legis
non iustificabitur omnis caro corā illo. Per legē
21 enim cognitio peccati. Nūc autem sine lege iu
stitia Dei manifestata est: testificata à lege &
22 prophetis. Iustitia autem Dei per fidē Iesu
Christi, in omnes & super omnes qui credunt in
23 eū. non enim est distinctio. Omnes enim
24 peccauerunt, & egent gloria Dei. Iustifica-
ti gratis per gratiam ipsius, per redemptionē
25 quæ est in Christo Iesu, quem proposuit
Deus *propitiationem, per fidem in sangui-
ne ipsius, ad ostensionem iustitiæ suæ, pro-
D pter remissionem præcedentium delictorum,
26 in sustentatione Dei ad ostensionem iusti-
tiæ eius in hoc tempore: vt sit ipse iustus &
iustificans eum, qui est ex fide Iesu Christi.
27 Vbi est ergo gloriatio tua? Exclusa est. Per
quam legem? factorum? Non, sed per legem
28 fidei. Arbitramur enim iustificari hominem
29 per fidem sine operibus legis. An Iudæorum
Deus tantum? nonne & Gentium? Imò &
30 Gentium. quoniam quidem vnus est Deus,
qui *iustificat circuncisionem ex fide, & præ-
31 putium per fidem. Legem ergo destruimus
per fidem? Absit. sed legem statuimus.

Pro. 1. b. 16. Isai. 59. a. 2. Galat. 2. d. 16. Gal. 2. d. 16.
propitiatorem. .3.
iustificabit.

CAPVT IIII.

1 QVID ergo dicemus, inuenisse Abra
A ham patrem nostrum secundum
2 carnem? Si enim Abraham ex
operibus* iustificatus est: habet
gloriam, sed non apud Deum.
3 Quid enim dicit scriptura? Credidit Abra-
ham Deo: & reputatum est illi ad iustitiam.
4 Ei autem qui operatur, merces nō imputa-
tur secundùm gratiam, sed secundùm debitū
5 Ei verò qui non operatur, credenti autem in
eum qui iustificat impiū, reputatur fides eius
ad iustitiam secūdùm propositū gratiæ Dei.
6 Sicut & Dauid dicit beatitudinem hominis,
cui Deus accepto fert iustitiā sine operibus:
7 Beati, quorum remissæ sunt iniquitates, &
8 quorum tecta sunt peccata. Beatus vir, cui
9 non *imputauit Dominus peccatum. Bea-
B titudo ergo hæc in circuncisione* manet,
an etiam in præputio? Dicimus enim, quia re
10 putata est Abrahæ fides ad iustitiam. Quo-
modo ergo reputata est? in circuncisione, an
in præputio? Non in circuncisione, sed in præ-
11 putio. Et signum accepit circuncisionis, si-
gnaculum iustitiæ fidei quæ est in præputio:
vt sit pater omnium credentium per præpu-
12 tium, vt reputetur & illis ad iustitiam: &
sit pater circuncisionis, non ijs tantùm qui
sunt ex circuncisione, sed & ijs qui sectantur
vestigia fidei, quæ est in præputio patris no-
13 stri Abrahæ. Non enim per legem promis-
C sio Abrahæ, aut semini eius, ut hæres esset
14 mundi: sed per iustitiam fidei. Si enim qui
ex lege, hæredes sunt: exinanita est fides, abo
15 lita est promissio. Lex enim iram operatur.

legis. Gen. 15. b. 6. Gal. 3. a. 6. Iaco. 2. d. 23. Psal. 31. a. 1. imputabit. 6. tantùm. .5.
Gen. 17. b. 10. b. 11.

Vbi

16 Vbi enim nō est lex: nec præuaricatio. Ideo
ex fide: vt secundùm gratiam * firma sit pro- *vt 1.
missio omni semini, non ei qui ex lege est
solùm, sed & ei qui ex fide est Abrahæ, qui
17 pater est omnium nostrum, (sicut scriptum
est: Quia patrem multarum gentium po- Gen.17.a 4.
sui te) ante Deum, cui credidisti, qui viuifi- cui credidit 2.
cat mortuos: & vocat ea quæ non sunt, tan-
18 quàm ea quæ sunt. qui contra spem in spē
D credidit: vt fieret pater multarum gentium,
secundùm quòd dictum est ei: Sic erit se- -1.
men tuum sicut stellæ cœli, & arena maris. Gen.15.a 5.
19 Et non infirmatus est fide, nec cōsyderauit
corpus suum *mortuum, cùm ferè centum -7.
esset annorum, & emortuam vuluam Saræ. *iam 2.
20 In repromissione etiam Dei non hæsitauit
diffidentia: sed confortatus est fide, dans glo
21 riam Deo: plenissimè sciens, quia quæcun-
22 que promisit, potens est & facere. Ideo &
23 reputatum est illi ad iustitiam. Non est au-
tem scriptum tātùm propter ipsum, quia re-
24 putatum est illi ad iustitiam: sed & pro- -3.
pter nos, quibus reputabitur credentibus in
eum, qui suscitauit Iesum Christum Domi- -1.
25 num nostrum à mortuis: qui traditus est
propter delicta nostra, & resurrexit propter
iustificationem nostram.

CAPVT V.

1 IVstificati ergo ex fide, pacem ha
A beamus ad Deum per Dominū
2 nostrum Iesum Christum: per
quem habemus accessum per
fidem in gratiam istam, in qua
stamus, & gloriamur, in spe gloriæ filiorum Eph 2.d 18.
3 Dei. Non solùm autem: sed & gloriamur
in tribulationibus, scientes quod tribulatio Iac.1.a 3.
4 patientiam operatur, patientia autem pro-
5 bationem, probatio verò spem: spes autem Heb.9.d 14.
non confundit: quia charitas Dei diffusa est
in cordibus nostris, per Spiritum sanctū qui Heb.9.d 15.g.28.
6 datus est nobis. Vt quid enim Christus, cùm 1.Petr.3.d 18.
B adhuc infirmi essemus, secundùm tēpus pro
7 impijs mortuus est? Vix enim pro iusto quis
moritur: nam pro bono forsitan quis audeat
8 mori. Commendat autem charitatem suā
Deus in nobis: quoniam* cùm adhuc pecca- *si
tores essemus, *Christus pro nobis mortuus *secūdum tempus.
9 est. Multò igitur magis nunc iustificati in
sanguine ipsius, salui erimus ab ira per ip-
10 sum. Si enim cùm inimici essemus, recon-
ciliati sumus Deo per mortē Filij eius: mul-
tò magis reconciliati, salui erimus in vita ip
11 sius. Non solùm autem: sed & gloriamur
in Deo per Dominum nostrum Iesum Chri-
stum, per quem nunc reconciliationem acce
12 pimus. Propterea sicut per vnum hominē
C peccatum in hunc mundum intrauit, & per
peccatum mors: & ita in oēs homines mors
13 pertransijt, in quo omnes peccauerunt. Vsq;
ad legem enim peccatum erat in mundo: pec
catum autem non imputabatur, cùm lex nō imputatur, cū lex non est 5.
14 esset. Sed regnauit mors ab Adam vsque
ad Moysen, etiam in eos qui non peccauerūt
in similitudinem præuaricationis Adæ, qui
15 est forma futuri. Sed non sicut delictum,
ita & donum. si enim vnius delicto multi
mortui sunt: multò magis gratia Dei, & do-
num, in gratia vnius hominis Iesu Christi in
16 plures abundauit. Et non sicut per vnum
D peccatum, ita & donum: nam iudicium peccantem 5.
quidem ex vno, in condemnationem: gratia
autem ex multis delictis, in iustificationem.
17 Si enim in vnius delicto mors regnauit per
vnum: multò magis abundantiam gratiæ &
donationis & iustitiæ accipientes in vita re-
18 gnabunt per vnum Iesum Christum. Igitur
sicut per vnius delictum, in omnes homines
in condemnationem: sic & per vnius iustitiā,
in omnes homines in iustificationem vitæ.
19 Sicut enim per inobedientiam vnius homi-
nis, peccatores constituti sunt multi: ita & per
vnius obeditionem, iusti cōstituentur multi.
20 Lex autem subintrauit, vt abundaret deli-
ctum. Vbi aūt abundauit delictū, superabun-
21 dauit gratia: vt sicut regnauit peccatum in in morte 5.
mortem, ita & gratia regnet per iustitiam
in vitam æternam, per Iesum Christum Do-
minum nostrum.

CAPVT VI.

1 QVid ergo dicemus? Permanebi-
A mus in peccato, vt gratia abun-
2 det? Absit. Qui enim mortui
3 sumus peccato, quomodo adhuc
viuemus in illo? An ignoratis,
*quia quicunque baptizati sumus in Chri- *fratres
sto Iesu, in morte ipsius baptizati sumus? Gala.3.d 27.
4 Cōsepulti enim sumus cum illo per baptis-
mum in mortem: vt quomodo Christus sur- Col.2.b.12.
rexit à mortuis per gloriam Patris, ita & Eph.4.f 23.
5 nos in nouitate vitæ ambulemus. Si enim
complantati facti sumus similitudini mortis Col.3.b.10
6 eius: simul & resurrectionis erimus. Hoc Hebr.9.d,
sciētes, quia vetus homo noster simul crucifi 14.12.a.2.
xus est, vt destruatur corpus peccati, vt vltrà 1.Petr.2 a 1.
7 nō seruiamus peccato. Qui enim mortuus
8 est, iustificatus est à peccato. Si autem mor-
B tui sumus cum Christo: credimus, quia si-
9 mul etiam viuemus cum Christo: scientes,
quòd Christus resurgens ex mortuis, iam nō
moritur; mors illi vltrà non dominabitur.
10 Quod enim mortuus est, peccato mortuus
11 est semel. quod autem viuit, viuit Deo. Ita
& vos existimate vos mortuos quidem esse
peccato: viuentes autem Deo in Christo Ie-
12 su Domino nostro. Non ergo regnet pecca-
tum in vestro mortali corpore, vt obediatis
13 concupiscentijs eius. Sed neque exhibeatis
membra vestra arma iniquitatis peccato: sed
exhibete vos Deo, tanquàm ex mortuis vi-
uentes: & membra vestra arma iustitiæ Deo.
14 Peccatum enim vobis non dominabitur
C non enim sub lege estis, sed sub gratia.
15 Quid ergo? peccabimus, quoniam non su-
16 mus sub lege, sed sub gratia? Absit. Nesci- Ioh 8.d.34
tis, quoniā cui exhibetis vos seruos ad obe- 2.Petr.2.d 19.
diendum, serui estis eius cui obeditis, siue
peccati ad mortem, siue obeditionis ad iusti-
17 tiam? Gratias autem Deo, quòd fuistis ser-
ui peccati, obedistis autem ex corde in eam
18 formam doctrinæ in qua traditi estis. Libe-

rati autem à peccato, serui facti estis iustitię.
19 Humanum dico, propter infirmitatem car-
nis vestræ: sicut enim exhibuistis membra
D vestra seruire immunditiæ & iniquitati, ad
iniquitatem: ita nunc exhibete membra ve-
stra seruire iustitiæ, in sanctificationem.
20 Cùm enim serui essetis peccati, liberi fui-
21 stis iustitiæ. Quem ergo fructum habuistis
tunc -in illis`, in quibus nunc erubescitis? Nã -3.
22 finis illorum, mors est. Nunc verò liberati a
peccato, serui autem facti Deo, habetis fru-
ctum vestrum in sanctificationem, finem ve-
23 rò vitam æternam: Stipendia enim peccati,
mors. Gratia autem Dei, vita æterna in Chri
sto Iesu Domino nostro.

CAPVT VII.

1 AN ignoratis fratres (scientibus
A enim legem loquor) quia lex
in homine dominatur quan-
2 to tempore viuit? Nam quæ
sub viro est mulier, viuente vi- 1.Cor.7.g 39.
ro, alligata est legi. si autem mortuus fuerit
3 vir -eius`, °soluta` est à lege viri. Igitur viuē-
te viro, vocabitur adultera, si fuerit cum alio -1. °liberata x
viro. si autem mortuus fuerit vir eius, libera- -1.
ta est à lege -viri`: vt non sit adultera, si fue-
4 rit cum alio viro. Itaque fratres mei, & uos
mortificati estis legi per corpus Christi: vt
sitis alterius qui ex mortuis resurrexit, vt
5 fructificemus Deo. Cùm enim essemus in
carne, passiones peccatorum, quæ per legem
erant, operabantur in mēbris nostris, vt fru-
6 ctificarent morti. nunc autem soluti sumus
à lege mortis, in qua detinebamur: ita vt ser-
uiamus in nouitate spiritus, & non in vetu-
7 state literæ. Quid ergo dicemus? lex pecca-
B tum est? Absit. Sed peccatum non cognoui,
nisi per legem: nam concupiscentiam nescie
bam, nisi lex diceret, Non concupisces. Exod.20.c 17. Deut.5.c 21.
8 Occasione autem accepta, peccatū per man-
datum operatum est in me omnem concu-
piscentiam. Sine lege enim peccatum mor-
9 tuum erat. Ego autem viuebam sine lege
aliquando: Sed cùm venisset mandatum, pec-
10 catum reuixit. Ego autem mortuus sum; &
inuentum est mihi mandatum, quod erat ad
11 vitam, hoc esse ad mortem. Nam peccatum 1.Tim.2.b 3.
occasione accepta per mandatum, seduxit
12 me, & per illud occidit. Itaque lex qui-
dem sancta, & mandatum sanctum & iustū
13 & bonum. Quod ego bonum est, mihi fa-
ctum est mors? Absit: sed peccatum, vt ap-
pareat peccatum, per bonum, operatum est
mihi mortem, vt fiat supra modum peccans
14 peccatum per mandatum. Scimus enim, q
C lex spiritualis est: ego autem carnalis sum,
15 venundatus sub peccato. Quod enim ope-
ror, non intelligo: non enim quod volo*, hoc * bonum
16 ago: sed quod odi*, illud facio. Si autē quod * malum,
nolo, illud facio: consentio legi, quoniam bo
17 na est. Nunc autem iam non ego operor
18 illud, sed quod habitat in me peccatū. Scio
enim, quia non habitat in me, hoc est in car
ne mea, bonum. Nam velle adiacet mihi: perfi-
19 cere autem bonum, non inuenio. Non enim
quod volo bonum, hoc facio: sed quod nolo
20 malum, hoc ago. Si autem quod nolo, illud
facio: iam non ego operor illud, sed quod ha-
21 bitat in me peccatum. Inuenio igitur, legē,
volenti mihi facere bonum, quoniam mihi
22 malum adiacet. Condelector enim legi Dei
23 secundum interiorem hominem: Video au
tem aliam legē in membris meis, repugnan-
tem legi mentis meæ, & captiuantem me in
24 lege peccati, quæ est in membris meis. (In-
fœlix ego homo, quis me liberabit de corpo-
25 re mortis huius? Gratia Dei per Iesum Chri
stum Dominum nostrum.) Igitur ego ipse
mente seruio legi Dei: carne autem, legi
peccati.

CAPVT VIII.

NIhil ergo nunc damnationis est
1 iis qui sunt in Christo Iesu. qui
A nō secundùm carnē ambulant.
Lex enim spiritus vitæ in Chri
2 sto Iesu, liberauit me à lege pec-
cati & mortis. Nam quod impossibile erat
3 legi, in quo infirmabatur per carnem: Deus
filium suum mittens in similitudinem car-
nis peccati, & de peccato damnauit peccatū
4 in carne, vt iustificatio legis impleretur in
nobis, qui non secundùm carnem ambula-
5 mus, sed secundùm spiritum. Qui enim se-
cundùm carnē sunt, quæ carnis sunt, sapiunt:
B qui verò secundùm spiritū sunt, quæ sunt spi
6 ritus sentiunt. Nam prudentia carnis, mors
7 est: prudentia autē spiritus, vita, & pax. quō
sapientia carnis, °inimica est Deo`: legi enim °inimici-
8 Dei non °est subiecta`, nec enim potest. Qui tia est in
autem in carne sunt, Deo placere non pos- Deum
9 sunt. Vos autem in carne non estis, sed in °subiicitur
spiritu: si tamen Spiritus Dei habitat in vo- 3.
bis. Si quis autem Spiritum Christi nō habet:
10 hic non est eius. Si autem Christus in vobis
est, corpus quidem mortuum est propter pec °vita 1.
catum, spiritus verò °viuit` propter °iustifica- °iustitiam
11 tionem`. Quòd si Spiritus eius qui suscita- 3.
C uit Iesum à mortuis, habitat in vobis: qui su
scitauit Iesum Christum à mortuis, viuifica-
bit & mortalia corpora vestra, propter inha-
12 bitantem Spiritum eius in vobis. Ergo fra-
tres, debitores sumus: nō carni, vt secundùm
13 carnem viuamus. Si enim secundùm carnē
vixeritis, moriemini. si autē spiritu, facta car
14 nis mortificaueritis; viuetis. Quicunque
enim Spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei.
15 Non enim accepistis spiritum seruitutis 2.Tim.1 b.7.
iterum in timore: sed accepistis spiritum
adoptionis filiorū, in quo clamamus, Abba, Galat.4. a.5.
16 (Pater.) Ipse -enim` Spiritus testimonium
17 reddit spiritui nostro, q sumus filii Dei. Si -5.
autem filii & hæredes: hæredes quidem Dei,
D cohæredes autem Christi: si tamen compati-
18 mur, vt & conglorificemur. Existimo enim
q non sunt condignæ passiones huius tem-
poris, ad futurā gloriam, quæ reuelabitur in
19 nobis. Nam expectatio creaturæ, reuelatio-
20 nē filiorū Dei expectat. Vanitati enim crea
tura subiecta est, nō volens, sed propter eum
21 qui subiecit eam °in spe`: quia & ipsa crea- in spem 2.

tura

tura liberabitur à seruitute corruptionis, in
21 libertatē gloriæ filiorum Dei. Scimus enim
quòd omnis creatura ingemiscit, & parturit vs-
22 que adhuc. Non solum autē illa, sed & nos
ipsi primitias Spiritus habentes, & ipsi intra
nos gemimus, adoptionem filiorum Dei
expectantes, redemptionem corporis nostri.
24 Spe enim salui facti sumus. Spes autē quæ
E videtur, non est spes: nam quod videt quis,
25 quid sperat? Si autē quod non videmus, spe-
26 ramus: per patientiam expectamus. Simili-
ter autē & Spiritus adiuuat infirmitatem no-
stram: nā quid oremus sicut oportet nescimus:
sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus
27 inenarrabilibus. Qui autē scrutatur corda,
scit quid desyderet Spiritus: quia secundum Deū po-
28 stulat pro sanctis. Scimus autem quoniam
diligentibus Deum, omnia cooperātur in bo-
num, iis qui secundum propositum vocati sunt san-
29 cti. Nam quos præsciuit, & prædestinauit
F conformes fieri imaginis filij sui: vt sit ipse
30 primogenitus in multis fratribus. Quos autē
prædestinauit, hos & vocauit: & quos voca-
uit, hos & iustificauit: quos autē iustificauit,
31 illos & glorificauit. Quid ergo dicemus
ad hæc? si Deus pro nobis, quis contra nos?
32 Qui etiā proprio filio * nō pepercit, sed pro
nobis omnibus tradidit illum: quomodo nō
33 etiā cum illo omnia nobis donauit? Quis
accusabit aduersus electos Dei? Deus qui iu-
34 stificat. Quis est qui condemnet? Christus
Iesus, qui mortuus est, imò qui & resurrexit,
qui* est ad dexteram Dei, qui etiam interpel-
35 lat pro nobis. Quis ergo nos separabit à
charitate Christi? tribulatio? an angustia?
an fames? an nuditas? an periculum? an
36 persecutio? an gladius? (sicut scriptum est:
G Quia propter te mortificamur tota die: æsti-
37 mati sumus sicut oues occisionis.) Sed in
his omnibus superamus propter eum qui di-
38 lexit nos. Certus sum enim, quia neque
mors, neque vita, neq; angeli, neque princi-
patus, neq; virtutes, neq; instantia, neque fu
39 tura, neque fortitudo, neque altitudo, neq;
profundum, neque creatura alia poterit nos
separare à charitate Dei, quæ est in Christo
Iesu Domino nostro.

magnificauit 19. — ** non* — ** & r. -3.* — *Psal. 43. d 22.*

CAPVT IX.

1 VEritatem dico in Christo*, non
A mentior, testimonium mihi per-
hibente conscientia mea in Spi-
2 ritu sancto: quoniam tristi-
tia mihi magna est, & conti-
3 nuus dolor cordi meo. Optabam enim ego
ipse anathema esse à Christo pro fratribus
meis, qui sunt cognati mei secundùm carnē,
4 qui sunt Israëlitæ, quorum adoptio est fi-
liorum, & gloria, & testamentum, & legisla-
5 tio, & obsequium, & promissa, quorum pa-
B tres, & ex quibus est Christus secundum car-
nem, qui est super omnia Deus benedictus in
6 secula. Amen. Non autem quòd exciderit
verbum Dei. Non enim omnes qui ex Israël,
7 ij sunt Israëlitæ: neque qui semen sunt
Abrahæ, omnes filij: sed in Isaac vocabitur

** Iesu* — *Act. 9. a. 2. 1. Cor. 15. b. 9.* — *testamenta 3.* — *quia 15. Gen. 21. b. 8.*

8 tibi semen: id est, non qui filij carnis, hi fi-
lij Dei: sed qui filij sunt promissionis, æsti-
9 mantur in semine. Promissionis enim ver-
C bum hoc est, Secundum hoc tempus veniā,
10 & erit Saræ filius. Non solum autem illa,
sed & Rebecca ex vno concubitu habens
11 Isaac patris nostri. Cum enim nondum
nati fuissent, aut aliquid boni egissent, aut
mali (vt secundum electionem propositum
12 Dei maneret,) non ex operibus, sed ex vo-
cante, dictum est ei: Quia maior seruiet mi-
13 nori, sicut scriptum est: Iacob dilexi, Esau
14 autem odio habui. Quid est dicemus?
Nunquid iniquitas apud Deum? Absit.
15 Moysi enim dicit: Miserebor, cuius mise-
D reor: & misericordiam præstabo, cui misere-
16 bor. Igitur non volentis, neque currentis,
17 sed miserentis est Dei. Dicit enim scriptu-
ra Pharaoni: Quia in hoc ipsum excitaui
te, vt ostendam in te virtutem meam: & vt
annuncietur nomen meum in vniuersa ter-
18 ra. Ergo cuius vult miseretur, & quem vult
19 indurat. Dicis itaque mihi: Quid adhuc
queritur? voluntati enim eius quis resistit?
20 O homo, tu quis es qui respondeas Deo?
E Nunquid dicit figmentum ei qui se finxit:
21 Quid me fecisti sic? An non habet potesta-
tem figulus luti, ex eadē massa facere aliud
quidem vas in honorem, aliud verò in con-
22 tumeliam? Quòd si Deus volens ostendere
iram, & notam facere potentiam suam, su-
stinuit in multa patientia, vasa iræ apta in
23 interitum, vt ostenderet diuitias gloriæ suæ
in vasa misericordiæ quæ præparauit in glo-
24 riam. Quos & vocauit nos: non solùm ex
25 Iudæis, sed etiam ex Gentibus, sicut in
Osee dicit: Vocabo non plebem meam, ple-
bem meam: & non dilectam, dilectam: &
non misericordiam consecutam, misericor-
26 diam consecutam. Et erit in loco vbi di-
F ctum est eis: Non plebs mea vos: ibi voca-
27 buntur filij Dei viui. Isaias autem clamat
pro Israël: Si fuerit numerus filiorū Israël
tanquam arena maris, reliquiæ saluæ fient.
28 Verbum enim consummans & abbreuians
in æquitate: quia verbum breuiatum faciet
29 Dominus super terram. Et sicut prædixit
Isaias: Nisi Dominus sabbaoth reliquisset
nobis semen: sicut Sodoma facti essemus, &
30 sicut Gomorrha similes fuissemus. Quid
G ergo dicemus? Quòd Gentes quæ non se-
ctabantur iustitiam, apprehenderunt iusti-
31 tiam, iustitiam autem quæ ex fide est. Israël
verò sectando legem iustitiæ, in legem iu-
32 stitiæ non peruenit. Quare? Quia non ex
fide, sed quasi ex operibus: offenderunt enim
33 in lapidem offensionis, sicut scriptum est:
Ecce, pono in Sion lapidem offensionis, &
petram scandali: & omnis qui credit in eum,
non confundetur.

Galat. 4. 28. — *Gen. 18. b. 10.* — *Gen. 25. a 21.* — *patre nostro 5.* — *Gen. 25. c 23.* — *Mala. 1. a. 2. 3.* — *Exo. 33. d 19.* — *Exod. 9. c 16.* — *Isai. 45. b 9.* — *Iere. 18. a 6.* — *Sapi. 15. b 7.* — *aptata* — *Osee. 2. d 23.* — *1. Petr. 2. b 10.* — *Osee 1. d 10.* — *Isa. 10. c 22.* — *Osee 1. d 10.* — *Isa. 1. a. 9.* — *sectans 6.* — *Isai. 8. c 14. d. 16.* — *1. Petr. 2. b 7.*

CAPVT X.

1 FRatres, voluntas quidē cordis
A mei, & obsecratio ad Deum, fit
2 pro illis in salutem. Testimo-
nium enim perhibeo illis, quòd
æmulationem Dei habent, sed

non

3 non secundum scientiam. Ignorantes enim
iustitiam Dei, & suam quærentes statuere, iu-
4 stitiæ Dei non sunt subiecti. Finis enim le-
gis Christus, ad iustitiam omni credenti.
5 Moyses enim scripsit, quoniam iustitiam
quæ ex lege est, qui fecerit homo, viuet in
6 ea. Quæ autem ex fide est iustitia, sic di-
Leui. 18. a 5. cit: Ne dixeris in corde tuo: Quis ascendet
7 in cœlum? id est, Christum deducere. Aut
Ezech. 20. b 11. B quis descendet in abyssum? hoc est, Chri-
8 stum à mortuis reuocare. Sed quid dicit
Deut. 30. c. 12. scriptura? Prope est verbum in ore tuo,
& in corde tuo. hoc est verbum fidei quod
9 prædicamus. Quia si confitearis in ore tuo
Deu. 30. c 4. Dñm Iesum, & in corde tuo credideris, quòd
Deus illum suscitauit à mortuis, saluus eris.
10 Corde enim creditur ad iustitiam, ore autẽ
11 confessio fit ad salutem. Dicit enim scriptu
Isa. 28. d 16. C ra: Omnis, qui credit in illum, non confun-
Ioel. 2. g 12 detur. Non enim est distinctio Iudæi & Græci:
nam idẽ Dominus omnium, diues in omnes
18. 13 qui inuocãt illum. Omnis enim quicunq;
Act. 2. c. 21 inuocauerit nomen Domini, saluus erit.
14 Quomodo ergo inuocabunt in quem non
crediderunt? Aut, quõ credent ei quem non
Isa. 52. b 7. audierunt? Quomodo autẽ audient sine præ-
15 dicante? Quomodo vero prædicabunt, nisi
Nah. 1. d 15. mittantur? sicut scriptum est: Quàm speciosi
pedes euangelizantium pacem, euãgelizan-
obedierunt 16 tium bona. Sed non oẽs obediunt Euange
Isai. 53. a 1. D lio. Isaias enim dicit: Domine, quis credidit au
17 ditui nostro? Ergo fides ex auditu: auditus
18 aũt per verbũ Christi. Sed dico. Nunquid nõ
audierunt? Et quidẽ in oẽm terrã exiuit so-
Psal. 18. a 5. nus eorũ: & in fines orbis terræ, verba eorũ.
19 Sed dico: Nunquid Israël non cognouit? Pri-
Deu. 32. c. 21. mus Moyses dicit: Ego ad æmulationẽ vos
adducam in non gentem: in gentem insipien
Isai. 65. a 1. 20 tem, in iram vos mittam. Isaias autem au-
det, & dicit: Inuentus sum à non quærenti-
Isa. 65. a 2. bus me: palàm apparui iis qui me non inter-
21 rogabant. Ad Israël autem dicit: Tota die
expandi manus meas ad populum non cre-
dentem, & contradicentem mihi.

CAPVT XI.

1 DIco ergo: Nunquid Deus repu-
A lit populum suum? Absit. Nam
& ego Israëlita sum, ex semine
Abraham, de tribu Ben-iamin.
2 Non repulit Deus plebem suã
quam præsciuit. An nescitis in Elia quid di-
cit scriptura? quemadmodum interpellat
3. Reg. 19. b. 10. 3 Deum aduersum Israël? Domine prophe-
tas tuos occiderunt, altaria tua suffoderunt:
& ego relictus sum solus, & quærunt ani-
4 mam meam. Sed quid dicit illi diuinum
3. Reg. 19. 18. responsum? Reliqui mihi septem millia
virorum, qui nõ curuauerunt genua * Baal.
5 Sic ergo & in hoc tempore reliquiæ secun-
* ante dùm electionem gratiæ, saluæ factæ sunt.
6 Si autem gratia, iam non ex operibus: alio-
7 quin gratia iam non est gratia. Quid ergo?
Quod quærebat Israël, hoc non est consecu-
B tus: electio autem consecuta est: cæteri verò
8 excæcati sunt. sicut scriptum est: Dedit illis Isai. 6. c. 9.
Deus spiritum compunctionis: oculos, vt nõ Matt. 13. b
videant: & aures, vt non audiant vsque in 14.
9 hodiernum diem. Et Dauid dicit: Fiat men Ioh. 12. f 40.
sa eorum * in laqueum, & in captionem, &
in scandalum, & in retributionem illis. Act. 28. f 26.
10 Obscurentur oculi eorum, ne videant: & dor
11 sum eorum semper incurua. Dico ergo, nun Psal. 68. c 23.
quid sic offenderunt, vt caderent? Absit. Sed
illorum delicto, salus est gentibus, vt illos * coram ipsis.
12 æmulentur. Quod si delictum illorum diui-
tiæ sunt mundi, & diminutio eorum, diuitiæ
Gentium: quanto magis plenitudo eorum?
13 Vobis enim dico Gentibus, quandiu quidẽ
ego sum Gentium Apostolus, ministerium
14 meum honorificabo, si quomodo ad æmu-
landum prouocem carnem meam, & saluos
15 faciam aliquos ex illis. Si enim amissio eo-
rum, reconciliatio est mundi: quæ assumptio,
16 nisi vita ex mortuis? Quòd si delibatio san-
cta est, & massa: & si radix sancta, & rami.
17 Quod si aliqui ex ramis fracti sunt, tu autẽ
C cùm oleaster esses, insertus es in illis, & so-
cius radicis & pinguedinis oliuæ factus es,
18 noli gloriari aduersus ramos. Quòd si glo
riaris, non tu radicem portas, sed radix te.
19 Dicis ergo: Fracti sunt rami, vt ego inserar.
20 Bene: propter incredulitatem fracti sunt:
tu autem fide stas: noli altum sapere, sed ti
21 me. Si enim Deus naturalibus ramis non
22 pepercit: ne fortè nec tibi parcat. Vide er
go bonitatẽ & seueritatem Dei: in eos qui-
dem qui ceciderunt, seueritatem: in te autẽ
bonitatem Dei, si permanseris in bonitate:
23 alioquin & tu excidẽris. Sed & illi, si non
permanserint in incredulitate, inserentur: po
tens est enim Deus iterum inserere illos.
24 Nam si tu ex naturali excisus es oleastro,
& contra naturam insertus es in bonam oli-
uam: quanto magis ii qui secundum naturã,
25 inserentur suæ oliuæ? Nolo enim vos igno-
rare fratres, mysterium hoc (vt non sitis vo-
bis ipsis sapientes) quia cæcitas ex parte con
tigit in Israël, donec plenitudo Gentium in-
26 traret: & sic omnis Israël saluus fieret, sicut
D scriptũ est: Veniet ex Sion, qui eripiat, & auer- Isa. 59. d 20.
27 tat impietatẽ à Iacob. Et hoc illis à me te-
stamentum: cùm abstulero peccata eorum.
28 Secundùm Euangeliũ quidem, inimici pro-
pter vos: secũdum electionem autem, charis-
29 simi propter patres. Sine pœnitentia enim
30 sunt dona & vocatio Dei. Sicut enim ali-
quando & vos non credidistis Deo, nunc au-
tem misericordiam consecuti estis propter
31 incredulitatem illorum: ita & isti nunc nõ
crediderunt in vestram misericordiam, vt &
32 ipsi misericordiam consequantur. Cõclusit
enim Deus omnia in incredulitatem, vt om-
33 nium misereatur. O altitudo diuitiarum
sapientiæ & scientiæ Dei: quàm incompre-
hensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles
34 viæ eius. Quis enim cognouit sensum Do Sap. 9. c 13.
35 mini? Aut quis consiliarius eius fuit? Aut
quis prior dedit illi, & retribuetur ei? 1. Cor. 2. d 16.
36 Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso
sunt omnia: ipsi gloria in secula. Amen.

CAPVT XII.

1 OBsecro itaq; vos fratres p mi-
A sericordiam Dei, | vt exhibea-
tis corpora vestra hostiam vi-
uentem, sanctam, Deo placen-
tem, rationabile obsequium ve
a strum. ¶ Et nolite conformari huic seculo: sed
reformamini in nouitate sensus vestri, | vt
probetis quæ sit voluntas Dei bona, & bene-
3 placens, & perfecta. ¶ Dico enim per gratiam
quę data est mihi, omnibus q sunt inter vos:
Non plus sapere, quàm oportet sapere, sed sa
pere ad sobrietatem, | vnicuique sicut Deus
4 diuisit mensuram fidei. ¶ Sicut enim in uno
B corpore multa membra habemus, omnia an-
5 tem membra nō eundem actum habent: ¶ ita
multi vnum corpus sumus in Christo, singu-
6 li autem alter alterius membra. ¶ Habentes
autem donationes, secundùm gratiam quæ
data est nobis, differentes: siue prophetiam
7 secundùm rationem fidei, ¶ siue ministerium
in ministrando, siue qui docet in doctrina,
8 ¶ qui exhortatur in exhortando, qui tribuit
C in simplicitate, qui præest in solicitudine, q
9 miseretur in hilaritate. ¶ Dilectio sine simu-
latione. | Odientes malum, adhærentes bo-
10 no. ¶ | Charitatem fraternitatis inuicem dili-
11 gentes. Honore inuicem præuenientes. ¶ So-
licitudine non pigri. Spiritu feruentes. Do-
12 mino seruientes. ¶ Spe gaudentes. In tribula-
13 tione patientes. Orationi instantes. ¶ Neces-
sitatibus sanctorum communicantes. ¶ Ho-
14 spitalitatē sectātes. ¶ | Benedicite persequen-
tibus vos: benedicite, & nolite maledice-
15 re. ¶ Gaudere cum gaudentibus, flere cum
16 flentibus. ¶ Idipsum inuicem sentientes.
| Non alta sapientes, sed humilibus consen
tientes. Nolite esse prudentes apud vosmetip
17 sos. ¶ | Nulli malum pro malo reddentes.
D Prouidentes bona non tantùm coram Deo:
18 sed etiam coram omnibus hominibus. ¶ | Si
fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus
19 hominibus pacem habentes. ¶ | Non vosmet-
ipsos defendentes charissimi, sed date locum
iræ. scriptum est enim: | Mihi °vindictam`: *
20 ego retribuam, dicit Dominus. ¶ Sed si esu-
rierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, po-
tum da illi. hoc enim faciens, carbones ignis
21 congeres super caput eius. ¶ Noli vinci à ma-
lo: sed vince in bono malum.

Phil 4. d 18. | Ephe 5. d 17. | 1 The. 4. a 3. | 1. Cor. 12. b. 11. | Eph. 4. b. 7 | Amos 5. d. 15. | Eph. 4. a. 3 | 1. Pet. 2. d 22. 2. c. 17. | Heb. 13. a 1 | 2. Pet. 5. b 5. | Heb. 13. a 2. | 1. Pet. 4. b 9. | Matt. 5. g 44. | 1. Cor. 3. c 21. | Prou. 3. a. 7 | Isa. 5. c. 21 | Prou. 20. d 22. | 1. Pet. 3. b 9. | 2. Cor. 8. d 22. | Heb. 12. d 14. | Eccl. 38. a 1. | Mat. 5. f 39. | Deu. 32. e 35. | Heb. 10. f 30. | Prou. 25. c 21. | °vindicta 2 | * &

CAPVT XIII.

1 OMnis anima potestatibus subli
A mioribus subdita sit. Non est
enim potestas nisi à Deo: quæ
autem sunt, à Deo °ordinata`
a sunt. ¶ Itaque qui resistit pote-
stati, Dei ordinationi resistit. Qui autem re-
3 sistūt, ipsi sibi damnationem acquirunt. ¶ nā
principes non sunt timori boni operis, sed
mali. Vis autem non timere potestatem? Bo-
4 num fac, & habebis laudē ex illa. ¶ Dei enim
minister est tibi in bonum. Si autem malum
feceris, time: non enim sine causa gladium
portat. Dei enim minister est: vindex in irā,
5 ei qui malum agit. ¶ Ideo necessitate subditi
B estote: non solum propter iram, sed etiā pro-
6 pter conscientiam. ¶ Ideo enim & tributa p̄-
statis: ministri enim Dei sunt, in hoc ipsum
7 seruientes. ¶ | Reddite ergo omnibus debita,
cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal:
cui timorem, timorem: cui honorem, hono-
8 rem. ¶ Nemini quicquam debeatis: nisi, vt in-
C uicem diligatis: qui enim diligit proximū,
9 legem impleuit. ¶ Nam: | Non adulterabis.
Non occides, Non furaberis, Non falsum te-
stimonium dices, Non concupisces, & si qđ
est aliud mandatum: in hoc verbo instaura-
tur, | Diliges proximum tuū sicut te ipsum.
10 ¶ Dilectio °proximi`, malum non operatur.
11 Plenitudo ergo legis est, dilectio. ¶ Et hoc
D scientes tempus, quia hora est iam nos de
somno surgere. Nūc enim propior est nostra
12 salus, quàm cùm credidimus. ¶ Nox præces-
sit, dies autem appropinquauit. Abijciamus
ergo opera tenebrarū, & induamur arma lu-
13 cis. ¶ Sicut in die honestè ambulemus: | non
in comessationibus & ebrietatibus, nō in cu
bilibus & impudicitijs, non in contentione
14 & æmulatione: ¶ sed | °induimini` Dominū
Iesum Christum, & carnis curam ne feceritis
in desyderijs.

Sap. 6. a. 4 | Tit. 3. a. 1. | 1. Pet. 2. c 13. | °ordinata 2. | Matt. 22. c. 21. | Exo. 20. b 14. | Deu. 5. b 18. | Matt. 19. c 18. | Leui. 19. d 18. | Mat. 22. d 39. | Mar. 12. e 31. | Gal. 5. c. 14 | Iacob. 2. b 8. | °proximo 1. | Luc. 21. f 34. | Gala. 5. c 16. | 1. Pet. 2. c 11. | °induite 4.

CAPVT XIIII.

1 INfirmum autē in fide assumi-
A te: non in disceptationibus co-
2 gitationum. ¶ Alius enim cre-
dit se manducare omnia: qui au
tem infirmus est, olus °mandu-
3 cet`. ¶ Is qui manducat, non manducantem
non spernat: & qui non manducat, mandu-
cantem nō iudicet. Deus enim illum assum-
4 psit. ¶ | Tu quis es, qui iudicas alienum ser-
uum? Domino suo stat, aut cadit. stabit autē:
5 potens est enim Deus statuere illum. ¶ Nam
alius iudicat diem inter diem: alius autem iu
dicat omnem diem. vnusquisque in suo sen-
6 su abundet. ¶ Qui sapit diem, Domino sapit.
B Et qui manducat, Domino manducat: gra-
tias enim agit Deo. Et qui nō manducat, Do
mino non manducat, & gratias agit Deo.
7 ¶ Nemo enim nostrū sibi viuit: & nemo sibi
8 moritur. ¶ Siue enim viuimus, Domino viui-
mus: siue morimur, Domino morimur. Siue
ergo viuimus, siue morimur, Domini sumus.
9 ¶ In hoc enim Christus * mortuus est, & re-
surrexit: vt & mortuorum & viuorum domi
10 netur. ¶ Tu autem quid iudicas fratrem tuū?
aut tu quare spernis fratrem tuum? | Omnes
11 enim stabimus ante tribunal Christi. ¶ scri-
ptum est enim: | Viuo ego, dicit Dominus,
quoniam mihi °flectetur` omne genu: &
12 omnis lingua confitebitur Deo. ¶ Itaque
vnusquisque nostrum pro se rationem red-
13 det Deo. ¶ Non ergo amplius inuicem iu-
C dicemus: sed hoc iudicate magis, ne ponatis
14 offendiculū fratri, vel scandalum. ¶ Scio, &
confido in Domino Iesu, quia nihil commu-
ne per ipsum, nisi ei qui existimat quid com
15 mune esse, illi commune est. ¶ Si enim pro-
pter cibum frater tuus contristatur: iam nō

°manducat 1. | Iacob. 4. c 12. | * & 4. | 2. Cor. 5. b 10. | Isai. 45. d 23. | Philip. 2. b 10. | °flectet. 5.

secundum

1.Cor.8.b 12. secundùm charitatem ambulas. Noli cibo
tuo illum perdere, pro quo Christus mortuus
16 est. Non ergo blasphemetur bonum no-
17 strum. Non est enim regnum Dei esca &
D potus: sed iustitia, & pax, & gaudium in Spiri
18 tu sancto: qui enim in hoc seruit Christo,
19 placet Deo, & probatus est hominibus. Itaque
quæ pacis sunt, sectemur: & quæ ædificatio-
-6. 20 nis sunt, inuicem custodiamus. Noli pro-
Tit.1.d.15 pter escam destruere opus Dei. Omnia qui-
dem sunt munda: sed malum est homini, qui
1.Cor.8.d 13. 21 per offendiculum manducat. Bonum est
non manducare carnem, & non bibere vinũ,
neque in quo frater tuus offenditur, aut scan
22 dalizatur, aut infirmatur. Tu fidem habes?
penes temetipsum habe coram Deo: Beatus
qui non iudicat semetipsum in eo quod pro
23 bat. Qui autem discernit, si manducauerit,
damnatus est: quia nõ ex fide. Omne autem
quod non est ex fide, peccatum est.

CAPVT XV.

1 DEBEMVS autem nos firmiores,
A imbecillitates infirmorum su-
stinere, & non nobis placere.
2 Vnusquisque vestrum proximo
suo placeat in bonum, ad ædifi-
3 cationem. Etenim Christus non sibi pla-
cuit, sed sicut scriptum est: Improperia im-
Psal.68.b 10. properantiũ tibi, ceciderunt super me. Quæ-
4 cunque enim scripta sunt, ad nostram doctri
nam scripta sunt: ut per patientiam & conso
lationem scripturarum, spem habeamus.
2.Cor.13.b 10. 5 Deus autem patientiæ & solatij det vobis
idipsum sapere in alterutrum secundùm Ie-
6 sum Christum: vt vnanimes, vno ore hono-
B rificetis Deum & patrem Domini nostri Ie-
7 su Christi. Propter quod suscipite inuicem:
sicut & Christus suscepit vos in honorẽ Dei.
8 Dico enim Christum Iesum, ministrũ fuisse
circuncisionis propter veritatem Dei, ad con
9 firmandas promissiones patrum. Gentes
autem super misericordia honorare Deum, si
Psal.17.d 50. C cut scriptum est. Propterea confitebor tibi
in Gentibus Domine, & nomini tuo cãtabo.
2.Reg.22.l 50. 10 Et iterum dicit: Lætamini Gentes cum ple-
Psal.116.a 1. 11 be eius. Et iterum, Laudate omnes Gen-
tes Dominum: & magnificate eum omnes
Isa.11.c 10. 12 populi. Et rursus Isaias ait: Erit radix Ies-
se: & qui exurget regere Gentes, in eum Gẽ
13 tes sperabunt. Deus autem spei repleat vos
omni gaudio & pace in credendo: vt abun-
in 1. 14 detis in spe, & virtute Spiritus sancti. Cer
tus sum autem fratres mei & ego ipse de vo
bis, quoniam & ipsi pleni estis dilectione, re
pleti omni scientia, ita vt possitis alterutrũ
15 monere. Audacius autem scripsi vobis fra-
D tres ex parte, tanquam in memoriam vos re-
ducẽs: propter gratiam quæ data est mihi à
16 Deo, vt sim minister Christi Iesu in Gen-
tibus: sanctificans Euangelium Dei, ut fiat
-5. oblatio Gentium accepta & sanctificata in
17 Spiritu sancto. Habeo igitur gloriã in Chri-
18 sto Iesu ad Deum. Non enim audeo ali-
efficit 1. quid loqui eorum quæ per me non efficit
Christus in obedientiam Gentium, verbo &
19 factis, in virtute signorum & prodigiorum,
in virtute Spiritus sancti: ita vt ab Ierusalem
E per circuitum vsque ad Illyricum repleuerim
20 Euangelium Christi. Sic autem prædicaui
Euangelium hoc, nõ vbi nominatus est Chri
stus, ne super alienum fundamentum ædifi-
21 carẽ: sed sicut scriptum est, Quibus non Isa.52.d 15.
est annunciatum de eo, videbunt, & qui non
22 audierunt, intelligent. Propter quod & im
23 pediebar plurimum venire ad vos. * Nũc *& prohibitus sum vsque ad huc.
vero vlterius locum non habẽs in his regio-
nibus, cupiditatem autẽ habens veniendi ad
24 vos ex multis iam præcedẽtibus annis. Cùm
in Hispaniã proficisci cœpero, spero quod præ-
teriens videam vos, & à vobis deducar illuc,
25 si vobis primum ex parte fruitus fuero. Nũc
F igitur proficiscar in Ierusalẽ ministrare san-
26 ctis. Probauerunt enim Macedonia &
Achaia collationem aliquã facere in paupe-
27 res sanctorum qui sunt in Ierusalẽ. Placuit
enim eis: & debitores sunt eorum. Nam si 1.Cor.9.b 11.
spiritualium eorum participes facti sunt Gẽ-
tiles: debent & in carnalibus ministrare il-
28 lis. Hoc igitur cùm consummauero, & as-
signauero eis fructum hunc: per vos profi-
29 ciscar in Hispaniam. Scio autem quoniam
veniens ad vos, in abundantia benedictionis
30 Christi veniam. Obsecro ergo vos fratres
per Dominum nostrum Iesum Christum, &
per charitatem sancti Spiritus, vt adiuuetis -6.
31 me in orationibus pro me ad Deum, vt -12.
liberer ab infidelibus qui sunt in Iudæa, &
obsequij mei oblatio accepta fiat in Ierusa-
32 lem sanctis, vt veniam ad vos in gaudio
per voluntatem Dei, vt refrigerer vobiscum.
33 Deus autem pacis sit cum omnibus vo-
bis. Amen.

CAPVT XVI.

1 COMMENDO autẽ vobis Phœben,
A sororẽ nostrã, quæ est in ministe
rio Ecclesiæ, quæ est in Cẽchris:
2 vt eã suscipiatis in Domino di-
gnè sãctis: & assistatis ei in quo-
cunque negocio vestri indiguerit. etenim ip-
3 sa quoque astitit multis, & mihi ipsi. Sa-
lutate Priscam & Aquilam adiutores meos Act.18.a 2.&.26.
4 in Christo Iesu (qui pro anima mea suas cer
uices supposuerunt: quibus nõ solus ego gra
5 tias ago, sed & cunctæ ecclesiæ Gentiũ) &
domesticam ecclesiam eorum. Salutate Epæ-
netum dilectum mihi: qui est primitiuus
6 Asiæ in Christo *. Salutate Mariam, quæ *Iesu
7 multum laborauit in nobis. Salutate An- vobis
dronicum & Iuliam cognatos, & conca- Iuniã 1.
B ptiuos meos: qui sunt nobiles in Apostolis,
8 qui & ante me fuerunt in Christo. Saluta-
te Ampliatũ dilectissimum mihi in Domino.
9 Salutate Vrbanum adiutorem nostrum in
Christo Iesu, & Stachyn dilectum meum.
10 Salutate Apellen probum in Christo. Sa-
11 lutate eos qui sunt ex Aristoboli *. Salutate *domo
Herodionem cognatum meum. Salutate
eos qui sunt ex Narcissi domo, qui sunt in Do-
12 mino. Salutate Tryphænam & Tryphu-
sam: quæ laborant in Domino. Salutate Per-

fidem

fidem charissimã, quæ multum laborauit in
13 Domino. Salutate Rufum electum in Do-
14 mino, & matrem eius & meam. Salutate
Asyncritum, Phlegontem, Hermam, Patro-
bam, Hermen: & qui cum eis sunt, fratres.
15 Salutate Philologum & Iuliam: Nereum
& sororem eius, & Olympiadem: & omnes
16 qui cũ eis sunt, sanctos. Salutate inuicẽ in
osculo sancto. Salutant vos omnes Ecclesiæ
17 Christi. Rogo autẽ vos fratres, vt obseruetis
C eos qui dissensiones & offendicula preter do
ctrinam, quã vos didicistis, faciunt; & declina
18 te ab illis. Huiuscemodi enim Christo Dño
nostro nõ seruiunt, sed suo ventri: & per dul-
ces sermones & benedictiones seducunt cor
19 da innocentium. Vestra enim obedientia
in omnem locum diuulgata est. Gaudeo igi-
tur in vobis. Sed volo vos sapientes esse in
20 bono: & simplices in malo. Deus autem pa
cis conterat Satanã sub pedibus vestris velo-
citer. Gratia Dñi nostri Iesu Christi vobiscũ.
21 | Salutat uos Timótheus adiutor meus, & | *Act. 16. a*
Lucius, & Iason, & Sosipater, cognati mei. *1.*
22 Saluto vos ego Tertius, qui scripsi episto- *Phil. 2. c*
23 lam, in Domino. Salutat vos Caius hospes *19.*
D meus, & 'vniuersa ecclesia'. Salutat uos *vniuersa*
Erastus arcarius ciuitatis, & Quartus, fra- *ecclesia 6.*
24 ter. Gratia Domini nostri Iesu Christi cum
25 omnibus vobis, Amen. | Ei autem qui po- | *Ephe. 3. d*
tens est vos confirmare iuxta Euangelium *20.*
meum & prædicationem Iesu Christi, secun-
dùm reuelationem mysterij temporibus æ-
26 ternis taciti, (quod nunc patefactum est
per scripturas Prophetarum secundùm præ-
ceptum æterni Dei, ad obeditionem fidei)
27 in cunctis Gentibus cogniti, soli sapienti
Deo per Iesum Christum, cui honor, &
gloria in secula seculorum. Amen.

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI, ad Corinthios I.

ARGVMENTVM IN PRIMAM EPISTOLAM Pauli ad Corinthios.

CORINTHII, sunt Achaici, & hi similiter ab Apostolo audierunt verbum veritatis: & subuersi sunt multifariè à falsis apostolis: quidam à Philosophia verbosa eloquentia: alij secta legis Iudaica inducti sunt. Hos reuocat Apostolus ad veram fidem & Euangelicam sapientiam: scribens eis ab Epheso per Timótheum discipulum suum.

CAPVT PRIMVM.

1 PAVLVS vocatus Aposto-
A lus Iesu Christi, per volun-
tatem Dei, & Sosthenes
2 frater. Ecclesiæ Dei quæ
est Corinthi, sanctificatis
in Christo Iesu, vocatis san-
ctis, cum omnibus qui in
uocant nomẽ Domini nostri Iesu Christi in
3 omni loco ipsorũ & nostro. Gratia vobis &
pax à Deo patre nostro & Domino Iesu Chri
4 sto. Gratias ago Deo meo semper pro vobis
in gratia Dei quę data est vobis in Christo Ie
5 su, quòd in omnibus diuites facti estis in il
6 lo, in omni verbo, & in omni scientia, (si-
cut testimonium Christi cõfirmatum est in
7 vobis,) ita vt nihil vobis desit in vlla gratia,
expectantibus reuelationẽ Domini nostri Ie
8 su Christi, qui & confirmabit vos vsque in
B finem sine crimine, in die aduentus Domini
1. Th. 5. d 9 nostri Iesu Christi. | Fidelis Deus, per quem
24. vocati estis in societatem filij eius Iesu Chri
10 sti Domini nostri. Obsecro autem vos fra-
tres, per nomen Domini nostri Iesu Christi,
vt idipsum dicatis omnes, & non sint in vo-
eadẽ mẽ- bis schismata: sitis autem perfecti 'in eodem
te & eadẽ 11 sensu, & in eadem scientia'. Significatũ est
sententia 3. enim mihi de vobis fratres mei, ab ijs qui
sunt Chloes, quia cõtentiones sunt inter vos.
12 Hoc autem dico, quod vnusquisque vestrum
dicit, Ego quidẽ sum Pauli, ego autem | Apol | *Act. 18. f*
13 lo, ego vero Cephæ, ego autem Christi. Di- *24.*
uisus est Christus? Nunquid Paulus crucifi-
xus est pro vobis? aut in nomine Pauli bapti-
14 zati estis? Gratias ago Deo *, quòd neminẽ **meo*
vestrum baptizaui, nisi | Crispum & Caium: *Act. 18. c*
15 ne quis dicat, quòd in nomine meo baptiza- *8.*
16 ti estis. Baptizaui autem & Stephanæ do-
C mum. Cæterùm nescio si quem alium * ba- ** vestrũ.*
17 ptizauerim. Non enim misit me Christus
baptizare, sed euangelizare: | non in sapien- *1. Pet. 1. c*
18 tia verbi, vt nõ euacuetur crux Christi. Ver- *16.*
bum enim crucis pereuntibus quidem stulti-
tia est: ijs autem qui salui fiunt, id est nobis;
19 | Dei virtus est. Scriptum est enim: | Perdam *Iud. 2. a*
sapientiam sapientium: & prudẽtiam pruden *3. a. 4.*
20 tium reprobabo. | Vbi sapiens? vbi Scriba? *Rom. 1. b*
vbi conquisitor huius seculi? Nonne stultam *16.*
21 fecit Deus sapiẽtiam huius mundi? Nã quia *Is. 9. c. 14.*
D in Dei sapientia non cognouit mundus per *Is. 33. c*
sapientiã Deum, placuit Deo per stultitiã præ *18.*
22 dicationis saluos facere credentes. Quoniã
& Iudæi signa petũt, & Græci sapientiam q̃-
23 runt: nos autẽ prędicamus Christũ crucifi-
xũ, Iudæis quidẽ scandalum, Gentibus autem
24 | stultitiam: ipsis autẽ vocatis Iudæis atque
Græcis Christum Dei virtutem & Dei sapien

25 tiam. ? quia quod stultum est Dei, sapien-
tius est hominibus: & quod infirmum est
26 Dei, fortius est hominibus. ? Videte enim
vocationem vestram fratres, quia non mul-
ti sapientes secundùm carnem, non multi
27 potentes, non multi nobiles: ? sed quę stulta
sunt mundi, elegit Deus, vt cõfundat sapien-
tes: & infirma mundi elegit Deus, vt cõfun
28 dat fortia: ? & ignobilia mundi, & contem
ptibilia elegit Deus, & ea quę non sunt, vt
29 ea quæ sunt destrueret: ? vt non glorietur
30 omnis caro in conspectu eius. ? Ex ipso autẽ — *Iere.23.a 5.a.6.*
vos estis in Christo Iesu, qui factus est nobis
sapientia à Deo, & iustitia & sanctificatio & — *Iere.9.f 22.g.23.*
31 redemptio: ? vt quemadmodum scriptũ est: — *2.Cor.10. d.17.*
Qui gloriatur, in Domino glorietur.

CAPVT II.

1 ET ego cùm venissem ad vos fra-
A tres, veni non in sublimitate — *Suprà 1.c. 17.*
sermonis aut sapientiæ, annun-
ciãs vobis testimoniũ Christi.
2 ? Non enim iudicaui me scire
aliquid inter vos, nisi Iesum Christum, & — *Act.17.a 1.*
3 hunc crucifixum. ? Et ego in infirmitate
4 & timore & tremore multo fui apud vos: ? & — *Suprà 1.c 17.*
sermo meus & prædicatio mea non in per-
B suasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in
5 ostẽsione spiritus & virtutis: ? vt fides vestra
non sit in sapientia hominum, sed in virtute
Dei. Sapientiam autem loquimur inter per-
6 fectos. ? Sapientiam verò non huius secu-
li, neque principum huius seculi, qui de-
7 struuntur: ? sed loquimur Dei sapientiam
in mysterio, quæ abscondita est, quam præ-
destinauit Deus ante secula in gloriam no-
8 stram, ? quam nemo principum huius seculi
cognouit: si enim cognouissent, nunquã Do
9 minum gloriæ crucifixissent. ? Sed sicut scri-
C ptum est, Quod oculus non vidit, nec au- — *Isai.64.a 4.*
ris audiuit, nec in cor hominis ascendit quę
10 ta præparauit Deus ijs qui diligunt illum. ? no-
bis autem reuelauit Deus per Spiritum suũ.
Spiritus enim oĩa scrutatur, etiã profunda Dei.
11 ? Quis enim hominũ scit quæ sunt hominis,
nisi spiritus hominis, qui in ipso est? ita &
quæ Dei sunt, nemo cognouit, nisi Spiri-
12 tus Dei. ? Nos autem non spiritum huius — *-2.*
mundi accepimus, sed spiritum qui ex Deo
est: vt sciamus quæ à Deo donata sunt no-
13 bis. ? quæ & loquimur non in doctis hu- — *2.Pet.1.c 16.*
manæ sapientiæ verbis: sed in doctrina Spũs,
14 spiritualibus spiritualia cõparantes. ? Ani- — *examinãtur 2.*
malis autem homo non percipit ea quæ sunt
D Spiritus Dei. stultitia enim est illi, & non — *Isai.40.c 13.*
potest intelligere: quia spiritualiter exa- — *Sapie.9.c. 13.*
15 minatur. ? Spiritualis autem iudicat om-
16 nia: & ipse à nemine iudicatur. ? Quis — *Rom.11.d 34.*
enim cognouit sensum Domini, qui instruat — *domini*
eum? Nos autem sensum Christi habemus.

CAPVT III.

1 ET ego fratres, nõ potui uobis
A loqui quasi spiritualibus, sed qua-
si carnalibus. Tãquàm paruulis
2 in Christo, ? lac vobis potũ dedi,
nõ escã: nondũ enim poteratis.
sed nec nunc quidem potestis: adhuc enim
3 carnales estis. ? Cũ enim sit inter vos zelus
& contentio: nónne carnales estis, & secun-
4 dum hominem ambulatis? ? Cum enim qs
dicat, Ego quidem sum Pauli: alius autem,
Ego Apollo: nónne homines estis? Quid — *carnales*
5 igitur est Apollo, quid verò Paulus? ? Mi- — *2.*
nistri eius, cui credidistis, & vnicuique sicut
6 Dominus dedit. ? Ego plantaui, Apollo ri-
7 gauit: sed Deus incrementum dedit. ? Ita-
B que neque qui plantat est aliquid, neque
qui rigat: sed qui incrementum dat, Deus.
8 ? Qui autem plantat & qui rigat, unum
sunt. Vnusquisque autem propriam mer- — *Psal.61.b*
cedem accipiet secundùm suum laborem. — *13.*
9 ? Dei enim sumus adiutores: Dei agricultu- — *Gal.6.b.5*
10 ra estis: Dei ædificatio estis. ? Secundũ gra-
tiam Dei quæ data est mihi, vt sapiens archi-
tectus fundamentum posui: alius autem su-
perædificat. Vnusquisque autẽ videat quõ su
11 perædificet. ? Fundamentum enim aliud
nemo potest ponere, præter id quod positũ
12 est: quod est Christus Iesus. ? Siquis autem
C superædificat super fundamentũ hoc, aurũ,
argentum, lapides preciosos, ligna, fœnũ,
13 stipulam, ? vniuscuiusque opus manifestum
erit: Dies enim Domini declarabit, quia — *-5.*
in igne reuelabitur: & vniuscuiusq; opus
14 quale sit, ignis probabit. ? Si cuius opus
manserit quod superędificauit, mercedẽ ac-
15 cipiet. ? Si cuius opus arserit, detrimentũ
patietur: ipse autem saluus erit: sic tamen
16 quasi per ignem. ? Nescitis quia templũ Dei
17 estis: & Spiritus Dei habitat in uobis? ? Si
D quis autem templũ Dei uiolauerit, disperdet
illum Deus. Templum enim Dei sanctum — *Inf.6.d 19.*
18 est: quod estis uos. ? Nemo se seducat: si quis
uidetur inter uos sapiens esse in hoc seculo, — *2.Cor.6.d*
19 stultus fiat. vt sit sapiens. ? Sapientia enim — *16.*
huius mundi, stultitia est apud Deum. Scri-
ptum est enim: Comprehendam sapientes — *Iob 5.a*
20 in astutia eorum. ? Et iterum: Dominus — *13.*
nouit cogitationes sapientium, quoniam ua- — *Psal.93.b*
21 næ sunt. ? Nemo itaque glorietur in homi- — *11.*
22 nibus. ? Oĩa.n. uestra sunt: siue Paulus, siue
Apollo, siue Cephas, siue mundus, siue vita,
siue mors, siue præsentia, siue futura. omnia
23 enim vr̃a sunt: ? uos autem Christi: Chri-
stus autem Dei.

CAPVT IIII.

1 SIc nos existimet homo, ut mi- — *2.Cor.16.a*
A nistros Christi, & dispensato- — *4.*
2 res mysteriorum Dei. ? Hic iam
quæritur inter dispensatores, vt
3 fidelis quis inueniatur. ? Mihi
autem pro minimo est, ut à uobis iudicer, aut
ab humano die: sed neque me ipsum iu-
4 dico. ? Nihil enim mihi conscius sum: sed
non in hoc iustificatus sum: qui autem iu-
5 dicat me, Dominus est. ? Itaq; nolite ante tẽ-
pus iudicare: quoadusque veniat Dominus, q
& illuminabit abscondita tenebrarũ, & ma-
nifestabit consilia cordium: & tunc laus erit
6 vnicuique à Deo. ? Hæc autem fratres trans-
figuraui in me & Apollo, propter vos: vt in

nobis

nobis discatis, ne suprà quàm scriptum est,
7 vnus aduersus alterũ infletur pro alio. ¶ Quis
B enim te discernit? Quid aũt habes, quod non
accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris,
8 quasi non acceperis? ¶ Iam saturati estis, iam
diuites facti estis: sine nobis regnatis: & vti- *regnare tu 9.
nam *regneris`, vt & nos vobiscum *regne-
9 mus`. ¶ Puto enim, quòd Deus nos apostolos °regnare-mus 5.
nouissimos ostendit, tanquam morti desti
C natos: quia spectaculum facti sumus mundo
10 & angelis & hominibus. ¶ Nos stulti propter
Christum: vos autem prudentes in Christo.
nos infirmi: vos autẽ fortes. vos nobiles: nos
11 autem ignobiles. ¶ Vsque in hanc horam &
esurimus, & sitimus, & nudi sumus, & cola-
12 phis cædimur, & instabiles sumus, ¶ & labo Act.20.g 34.
ramus operantes manibus nostris. maledici-
mur: & benedicimus. persecutionẽ patimur: 1.The.2.b 9.
13 & sustinemus. ¶ blasphemamur: & obsecra-
mus. tanquam purgamenta huius mundi fa 2.The.3.b 8.
cti sumus, omnium peripséma vsque adhuc.
14 ¶ Non ut confundam uos, hæc scribo: sed vt
15 filios meos charissimos moneo. ¶ Nam si de-
cem milia pædagogorum habeatis in Chri-
sto: sed non multos patres. Nam in Christo
16 Iesu, per euangelium ego vos genui. ¶ Rogo
17 vos, imitatores mei estote *. ¶ Ideo misi ad *sicut & ego Christi.
D vos Timótheum, qui est filius meus charissi-
mus, & fidelis in Domino: qui vos cõmonefa
ciet vias meas quæ sunt in Christo Iesu, sicut
18 vbique in omni Ecclesia doceo. ¶ Tanquam
non venturus sim ad vos, sic inflati sunt qui
19 dam. ¶ Veniam autem ad vos citò, si Domi-
nus voluerit: & cognoscam non sermonem
20 eorum qui inflati sunt, sed virtutem. ¶ Non
enim in sermone est regnum Dei, sed in vir-
21 tute. ¶ Quid vultis? in virga veniam ad vos:
an in charitate, & spiritu mansuetudinis?

CAPVT V.

1 Omnino auditur inter vos forni-
A catio, & talis fornicatio, qualis
nec inter Gentes, ita vt vxo- Leui.18.b 8.20.b.11.
2 rem patris aliquis habeat. ¶ Et
uos inflati estis: & non magis
luctum habuistis, vt tollatur de medio vestrũ
3 qui hoc opus fecit? ¶ Ego quidem absens cor Coloss.2.a 5.
B pore, præsens autem Spiritu, iam iudicaui, vt
4 præsens, eũ qui sic* operatus est, ¶ in nomine * hoc 1.
Domini nostri Iesu Christi, congregatis uo
bis & meo spiritu, cũ virtute Domini nostri
5 Iesu* ¶ tradere huiusmodi satanæ in interitũ *Christi 9.
carnis, vt spiritus saluus sit in die Domini
6 nostri` Iesu Christi`. ¶ Non est bona gloria- -9.
C tio vestra. Nescitis, quia modicum fermen- Gal.5.b.9.
7 tum totam massam corrumpit? Expurgate* *igitur 4.
vetus fermentum, ut sitis noua conspersio
sicut estis azymi. Etenim Pascha nostrum
8 immolatus est Christus. ¶ Itaque epulemur,
non in fermento veteri, neque in fermento
malitiæ & nequitiæ: sed in azymis syncerita-
9 tis & veritatis. ¶ Scripsi uobis in epistola. Ne
10 commisceamini fornicarijs. non vtique for
D nicarijs huius mundi, aut auaris, aut rapaci-
bus, aut idôlis seruientibus: alioquin debue-
11 ratis de hoc mundo exisse. ¶ Nunc autem
scripsi vobis non commisceri, si is qui frater
nominatur, est fornicator, aut auarus, aut
idôlis seruiens, aut maledicus, aut ebriosus,
aut rapax: cum eiusmodi nec cibum sumere.
12 ¶ Quid enim mihi de ijs qui foris sunt, iudi-
care? Nonne de ijs qui intus sunt, vos iudi-
13 catis? ¶ nam eos qui foris sunt, Deus iudi-
cabit. Auferte malum ex vobisipsis.

CAPVT VI.

1 Vdet aliquis vestrum habens ne-
A gocium aduersus alterum, iudi-
cari apud iniquos, & non apud
2 sanctos? ¶ An nescitis, quoniam
sancti de * mundo iudicabunt? * hoc
Et si in vobis iudicabitur mundus: indigni
3 estis, qui de minimis iudicetis? ¶ Nescitis quo
niam angelos iudicabimus? quãto magis se-
4 cularia? ¶ Secularia igitur iudicia si habueri-
tis, contemptibiles qui sunt in ecclesia, illos
5 constituite ad iudicandum. ¶ Ad uerecundiã
B uestram dico. Sic non est inter uos sapiens
quisquã, qui possit iudicare inter fratrẽ suũ?
6 ¶ Sed frater cum fratre iudicio contendit: &
7 hoc apud infideles? ¶ Iam quidem omnino Matt.5.g 39.
delictum est in uobis, quòd iudicia habetis in-
ter uos. Quare nõ magis iniuriã accipitis? Luc.6.d 29.
8 quare nõ magis fraudem patimini? ¶ Sed uos
iniuriam facitis & fraudatis: & hoc fratri- Ro.12.d 19.
9 bus. ¶ An nescitis quia iniqui regnum Dei nõ
possidebunt: Nolite errare: Neque fornicarij, 1.The.4.a 6.
neque idôlis seruientes, neque adulteri, neq;
10 molles, neq; masculorũ concubitores, ¶ ne-
que fures, neque auari, neque ebriosi, neque
C maledici, neq; rapaces regnum Dei posside-
11 bunt. ¶ Et hæc quidem` fuistis: sed abluti °quidam 1.
estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis
in nomine Domini nostri Iesu Christi, & in Eccle.37.d 31.
12 Spiritu Dei nostri. ¶ Oĩa mihi licent, sed non
omnia expediunt. Omnia mihi licent: sed ego Infra 10.f 23.
13 sub nullius redigar potestate. ¶ Esca uẽtri, &
uenter escis: Deus autem hunc & °has` de- °hanc
struet. corpus autẽ non fornicationi, sed Do °hoc 4.
14 mino: & Dominus corpori. ¶ Deus uerò & Gene.2.d 24.
Dñm suscitauit: & nos suscitabit per virtu-
15 tem suam. ¶ Nescitis quoniã corpora uestra Matt.19.a 5.
D membra sunt Christi? Tollens ergo membra
Christi, faciam membra meretricis? Absit. Marc.10.a.8.
16 ¶ An nescitis, quoniam qui adhæret meretri-
ci, vnum corpus efficitur? Erunt enim (in * enim
17 quit) duo in carne una. ¶ Qui autem adhæ- Ephe.5.g. 31.
18 ret Domino: unus spiritus est. ¶ Fugite forni
cationẽ. Omne* peccatum quodcunque fece- Supra 3.d 17.
rit homo, extra corpus est: qui autem forni-
19 catur, in corpus suum peccat. ¶ An nescitis 2.Cor.6.d 17.
quoniam membra uestra, templum sunt Spi-
ritus sancti, qui in uobis est, quem habetis à
20 Deo, & non estis uestri? ¶ Empti enim estis Infrà 7.d 23.
precio magno. Glorificate & portate Deum
in corpore uestro. 1.Petr.1.c 18.

CAPVT VII.

1 De quibus autem scripsistis mihi:
A Bonum est homini mulierem
2 non tangere. ¶ Propter forni-
cationem autem unusquisque
suam uxorem habeat, & una-
3 quæque suum virum habeat. ¶ Vxori vir de-

bitum reddat: ſimiliter autem & vxor viro.
4 ¶ Mulier ſui corporis poteſtatem non habet:
ſed vir. Similiter autem & vir, ſui corporis
5 poteſtatem non habet: ſed mulier. ¶ Nolite
fraudare inuicem, niſi fortè ex conſenſu ad
tempus, vt vacetis * orationi: & iterum re-
uertimini in idipſum, ne tentet vos ſatanas
6 propter incontinentiam veſtram. ¶ Hoc au-
tem dico ſecundùm indulgentiam, non ſe-
7 cundùm imperium. ¶ Volo autem omnes ho-
mines eſſe ſicut me ipſum: ſed vnuſquiſque
proprium donum habet ex Deo: alius quidē
8 ſic, alius verò ſic. ¶ Dico autem non nuptis
B & viduis: bonum eſt illis ſi ſic °permaneant`
9 ſicut & ego. ¶ Quòd ſi non ſe continent,
nubant. Melius eſt enim nubere, quàm vri.
10 ¶ Iis autē qui matrimonio iuncti ſunt, præci-
pio non ego, ſed Dominus, ‖ vxorem à viro
11 non diſcedere. ‖ ¶ quòd ſi diſceſſerit, manere in-
nuptam, aut viro ſuo reconciliari. Et vir vxo-
12 rem non dimittat. ¶ Nam cæteris, ego dico,
non Dominus. Si quis frater vxorem habet
infidelem, & hæc conſentit habitare cum il-
13 lo, non dimittat illam. ¶ Et ſi qua mulier ha-
C bet virum infidelem, & hic conſentit habita-
14 re cum illa, non dimittat virum: ¶ ſanctifi-
catus eſt enim vir infidelis per mulierem
fidelem: & ſanctificata eſt mulier infidelis
per virum fidelem. alioquin filij veſtri im-
15 mundi eſſent: nunc autē ſancti ſunt. ¶ Quòd
ſi infidelis diſcedit, diſcedat. non enim ſerui-
tuti ſubiectus eſt frater, aut ſoror in huiuſ-
16 modi: in pace autem vocauit nos Deus. ¶ Vn-
de enim ſcis mulier, ſi virū ſaluum facies? aut
17 vnde ſcis vir, ſi mulierem saluā facies? ¶ niſi
vnicuiq; ſicut diuiſit Dominus, vnumquem-
que ſicut vocauit Deus, ita ambulet, & ſicut
18 in omnibus eccleſijs doceo. ¶ Circunciſus
aliquis vocatus eſt? non adducat præputium.
D In præputio aliquis vocatus eſt? non circun-
19 cidatur. ¶ Circunciſio nihil eſt, & præputium
nihil eſt: ſed obſeruatio mandatorum Dei.
20 ¶ ‖ Vnuſquiſque in qua uocatione uocatus
21 eſt, in ea permaneat. ¶ Seruus vocatus es? non
ſit tibi curæ: ſed & ſi potes fieri liber, ma-
22 gis vtere. ¶ Qui enim in Domino vocatus
eſt ſeruus, libertus eſt Domini: ſimiliter qui
23 liber vocatus eſt, ſeruus eſt Chriſti. ¶ Præ-
E tio empti eſtis: nolite fieri ſerui hominum.
24 ¶ Vnuſquiſque in quo vocatus eſt °frater`,
25 in hoc °permaneat` apud Deum. ¶ De uir-
ginibus autem præceptum Domini non ha-
beo: cōſilium autem do, tanquam miſericor-
diam conſecutus à Domino, vt ſim fidelis.
26 ¶ Exiſtimo °ergo` hoc bonum eſſe propter
inſtantem neceſſitatem, quoniam bonum
27 eſt homini ſic eſſe. ¶ Alligatus es vxori? noli
quærere ſolutionem. Solutus es ab uxore? no-
28 li quærere vxorem. ¶ Si autē acceperis vxo-
rem, non peccaſti. Et ſi nupſerit uirgo, non
peccauit. tribulationem tamen carnis ha-
bebunt huiuſmodi. Ego autem uobis parco.
29 ¶ Hoc itaque dico fratres, tempus breue eſt:
reliquum eſt, vt & qui habent uxores, tan-
30 quàm non habentes ſint: ¶ & qui flent, tan-
quàm non flentes: & qui gaudent, tanquàm

...tinuo ...
...

...manant
...

Matt. 5. c
... 19. b. 9.
Mar. 10. b
... 10. 11.
...uc. 16. d
...

Epheſ. 4. a
...

Suprà 6. d.
20.
1. Petr. 1.
... 18.
°fratres 2.
°maneant.

°enim
°autem 6.

non gaudentes: & qui emunt, tanquàm
31 non poſſidentes: ¶ & qui vtuntur hoc mun-
F do, tanquàm non vtantur: præterit enim fi-
32 gura huius mundi. ¶ Volo autem vos ſine ſo-
licitudine eſſe. Qui ſine vxore eſt, ſolicitus
eſt quę Domini ſunt, quomodo placeat Deo.
33 ¶ Qui autem cum vxore eſt, ſolicitus eſt quæ
ſunt mundi, quomodo placeat vxori. & diui-
34 ſus eſt. ¶ Et mulier innupta & virgo, cogitat
quæ Domini ſunt: ut ſit ſancta & corpore &
ſpiritu. Quæ autem nupta eſt, cogitat quæ
35 ſunt mundi: quomodo placeat viro. ¶ Por-
rò hoc ad vtilitatem veſtram dico: non vt la-
queum vobis inijciā, ſed ad id quod honeſtū
eſt, & quod facultatem præbeat ſine impedi- °obſecran-
36 mento Dominum °obſeruandi`. ¶ Si quis au- di.
tem turpem ſe videri exiſtimat ſuper virgi-
G ne ſua, q ſit ſuperadulta, & ita oportet fieri:
37 quod vult faciat. non peccat, ſi nubat. ¶ Nā .2.
qui ſtatuit in corde ſuo firmus, non habens
neceſſitatem, poteſtatem autem habens ſuæ
voluntatis, & hoc iudicauit in corde ſuo, ſer-
38 uare virginem ſuā: bene facit. ¶ Igitur & qui
matrimonio iungit uirginem ſuam, bene fa-
39 cit: & qui non iungit, melius facit. ¶ ‖ Mu- ‖ Rom. 7.
lier alligata eſt legi quanto tempore vir eius a. 2.
viuit: q ſi dormierit uir eius liberata eſt *: * a lege
40 cui vult nubat: tantùm in Domino. ¶ Bea-
tior autem erit, ſi ſic permanſerit ſecundùm
meum conſilium. puto autem, q & ego Spi-
ritum Dei habeam.

CAPVT VIII.

1 DE iis autem quæ idolis ſacrifi-
A cantur, ſcimus quia oēs ſcientiā
habemus. Scientia inflat: chari-
2 tas verò ædificat. ¶ Si quis aūt ſe
exiſtimat ſcire aliquid, nondum
3 cognouit, quēadmodū oporteat eū ſcire. ¶ Si-
quis aūt diligit Deū, hic cognitus eſt ab eo.
4 ¶ De eſcis autem quæ idôlis immolantur, ſci-
B mus quia nihil eſt idôlum in mūdo: & quòd
5 nullus eſt Deus, niſi unus. ¶ Nam etſi ſunt
qui dicantur dii, ſiue in cœlo, ſiue in terra
(ſiquidem ſunt dii multi, & Domini multi)
6 ¶ nobis tamen vnus Deus, Pater, ex quo om-
nia & nos in °illum`: & unus Dominus, Ie- °ille
ſus Chriſtus, per quem omnia, & nos per ip-
7 ſum. ¶ Sed non in omnibus eſt ſcientia. Qui-
dam autem * cōſcientia vſq; nunc idôli, quaſi * cum
C idôlothytum manducant: & conſcientia ip-
8 ſorum cùm ſit infirma, polluitur. ¶ Eſca au-
tem nos non cōmendat Deo. Neque enim ſi
manducauerimus, abundabimus: neque ſi
9 non manducauerimus, deficiemus. ¶ Vide-
te autem ne fortè hæc licentia ueſtra offen-
10 diculum fiat infirmis. ¶ Si enim quis uide-
rit eum qui habet ſcientiā, in idolio recum-
D bentem: nónne conſcientia eius, cùm ſit in-
firma, ædificabitur ad manducandum idô-
11 lothyta? ¶ ‖ Et peribit infirmus in tua °ſciētia` ‖ Ro. 14.
frater, propter quem Chriſtus mortuus eſt? c. 15.
12 ¶ Sic autem peccantes in fratres, & percutien- °conſcien-
tes conſcientiam eorum infirmam, in Chri- tia
13 ſtum peccatis. ¶ ‖ Quapropter ſi eſca ſcan- ‖ Ro. 14.
dalizat fratrem meū, non mādūcabo carnem d. 21.
in æternum, ne fratrem meum ſcandalizē.

CAPVT

CAPVT IX.

1 NON ſum liber? Non ſum Apoſto
A lus? Nonne Chriſtum Ieſum
Dominum noſtrum vidi? Non-
ne opus meum vos eſtis in Do-
2 mino?ᵞ Et ſi alijs non ſum Apo
ſtolus, ſed tamen vobis ſum. nam ſignaculū Apo
3 ſtolatus mei, vos eſtis in Domino.ᵞ mea de-
fenſio apud eos qui me interrogant, hæc eſt.
4 ᵞ Nunquid non habemus poteſtatem mādu
5 candi & bibendi?ᵞ Nūquid nō habemus pote-
ſtatē mulierem ſororem circumducendi, ſicut
& cæteri Apoſtoli & fratres Domini, & Ce-
6 phas?ᵞ Aut ego ſolus, & Barnabas, non habe-
7 mus poteſtatē hoc operandi? ᵞ Quis militat
ſuis ſtipendijs vnquā? Quis plantat uineā, &
de fructu eius non edit? Quis paſcit gregē, &
8 de lacte gregis non manducat?ᵞ Nunqd ſecun
dum hominem hæc dico? An & lex hæc non
9 dicit?ᵞ Scriptum eſt enim in lege Moyſi: ‖Nō ‖Deu. 25.a 4. 1 Tim. 5.c 18.
B alligabis os bovi trituranti. Nunquid de bo-
10 bus cura eſt Deo?ᵞ An propter nos vtique* di
cit? Nā propter nos ſcripta ſunt. quoniā de- * hoc
bet in ſpe q arat, arare: qui triturat, in ſpe fru ‖Rom. 15.f 27.
11 ctus percipiendi. ᵞ‖ Si nos vobis ſpiritualia
ſeminauimus: magnum eſt ſi nos carnalia ve
12 ſtra metamus?ᵞ Si alij poteſtatis veſtræ par-
ticipes ſunt: quare non potius nos? Sed non
vſi ſumus hac poteſtate: ſed omnia ſuſtine-
mus, ne quod offendiculū demus Euangelio ‖Deu. 18.a 1.
13 Chriſti.ᵞ‖ Neſcitis quoniam qui in ſacrario
operantur: quæ de ſacrario ſunt, edunt: & ‖ -8.
qui altari deſeruiunt, cum altari participāt?
14 ᵞ Ita & Dñs ordinauit ijs qui Euangeliū an-
15 nunciant, de Euangelio viuere.ᵞ Ego autem
nullo horum vſus ſum. Non autem ſcripſi
hæc, vt ita fiat in me: bonum eſt enim mihi
C magis mori, quàm vt gloriam meam quis
16 euacuet. ᵞ Nam & ſi euangelizauero, non
eſt mihi gloria: neceſſitas enim mihi incum-
bit: væ enim mihi eſt, ſi non euangelizaue-
17 ro. ᵞ Si enim volens hoc ago, mercedem
habeo: ſi autem inuitus: diſpenſatio mihi cre
18 dita eſt.ᵞ Quæ eſt ergo merces mea? Vt Euan
gelium prædicans, ſine ſumptu ponam Euā-
gelium, vt non abutar poteſtate mea in Euā
19 gelio. ᵞ Nam cùm liber eſſem ex omnibus,
omnium me ſeruum feci: vt plures lucriſa-
20 cerem. ᵞ Et factus ſum Iudæis tanquam Iu-
21 dæus: vt Iudæos lucrarer. ᵞ iis qui ſub lege
ſunt, quaſi ſub lege eſſem (cùm ipſe non eſ-
ſem ſub lege) ut eos qui ſub lege erant, lucri-
D facerem. iis qui ſine lege erant, tanquam ſi-
ne lege eſſem (cùm ſine lege Dei non eſſem:
ſed in lege eſſem Chriſti) vt lucrifacerem eos
22 qui ſine lege erant. ᵞ Factus ſum infirmis
infirmus: vt infirmos lucrifacerem. Omni-
bus omnia factus ſum: ut omnes facerem ſal
23 uos.ᵞ Omnia aūt facio propter Euangeliū:
24 ut particeps eius efficiar.ᵞ Neſcitis, q ij qui
in ſtadio currunt, oēs quidē currūt: ſed vnus
accipit brauium? Sic currite, ut cōprehenda-
25 tis.ᵞ Omnis autē qui in agone contendit, ab
omnibus ſe abſtinet; & illi quidem ut corru-
ptibilem coronam accipiāt: nos autē incor-
26 ruptam. ᵞ Ego igitur ſic curro, non quaſi in
incertum: ſic pugno, non quaſi aërem ver-
27 berans:ᵞ ſed caſtigo corpus meum, & in ſer-
uitutem redigo, ne forte cùm alijs prædica-
uerim, ipſe reprobus efficiar.

CAPVT X.

1 NOlo enim vos ignorare fratres,
A quoniā patres noſtri omnes ‖ſub
nube fuerunt, & omnes ‖mare ‖Exo. 13.d 21.
2 tranſierunt, ᵞ & omnes in Moyſe ‖Num. 9.c 18.
baptizati ſunt in nube & in ma-
3 ri: ᵞ & omnes eandem eſcā ſpiritalem man- ᶜExo. 14.e 22.
4 ducauerunt, ᵞ & omnes eundem potum ſpi- Exod. 16.d 15.
B ritalē biberunt (bibebāt aūt de ſpiritali, con-
ſequente eos, petra: petra autem erat Chri- ‖Exo. 17.b 6.
5 ſtus,)ᵞ ſed nō in pluribus eorum beneplaci-
tum eſt Deo. nam ‖proſtrati ſunt in deſerto. ‖Num. 10. b.10. b.11.
6 ᵞ Hæc autem in figura facta ſunt noſtri, vt ‖Num. 26. g.65.
non ſimus concupiſcentes malorum, ‖ſicut ‖Nu. 11.a 4.b.5.
7 & illi concupierunt.ᵞ Neque idololatræ effi-
ciamini, ſicut quidā ex ipſis: quemadmodum ‖Pſal. 105. b.14.
ſcriptū eſt: ‖Sedit populus manducare & bibe ‖Exod. 32. b.6.
8 re, & ſurrexerūt ludere. ᵞ Neq; fornicemur, ‖Nu 25.a 2.
‖ſicut quidā ex ipſis fornicati ſunt, & ceci de Num 21.b 5.b.6.
9 rūt vna die viginti tria millia.ᵞ Neq; tētemus Num. 11.g 32.14.f.37
C Chriſtū: ſicut quidā eorū tentauerunt, & ‖à
10 ſerpentibus perierunt.ᵞ Neque murmurauc
ritis: ‖ſicut quidam eorum murmurauerūt,
11 & perierunt ab exterminatore. ᵞ Hæc autē
omnia in figura contingebant illis: ſcripta
ſunt autem ad correptionem noſtram, in
12 quos fines ſeculorum deuenerūt.ᵞ Itaq; qui
13 ſe exiſtimat ſtare, videat ne cadat.ᵞ Tenta-
tio vos non ᵒapprehendat, niſi humana: fi- ᵒapprehendit 1.
delis autem Deus eſt, qui non patietur vos
D tentari ſupra id quod poteſtis: ſed faciet ēt
cum tentatione prouentum, vt poſſitis ſu-
14 ſtinere.ᵞ Propter quod chariſſimi mihi, fu-
15 gite ab idolorum cultura.ᵞ Vt prudentibus
16 loquor: uos ipſi iudicate quod dico.ᵞ Calix
benedictionis cui benedicimus, nonne com-
municatio ſanguinis Chriſti eſt? & panis
quem frāgimus, nónne participatio corpo-
17 ris Domini eſt?ᵞ Quoniā unus panis, & unū
E corpus multi ſumus. ᵒomnes qui * de uno ᵒnā oēs 1.
18 pane * participamus. ᵞ Videte Iſraël ſecun- * & de uno calice.
dum carnē: nonne qui edunt hoſtias, partici
19 pes ſunt altaris?ᵞ Quid ergo? dico quod idó-
lis immolatum, ſit aliquid? aut q idólum ſit
20 aliquid?ᵞ Sed quæ immolant Gentes, dæmo-
nijs immolant, & nō Deo. Nolo autem vos
21 ſocios fieri dæmoniorum.ᵞ Non poteſtis ca-
licem Domini bibere, & calicem dæmonio-
rum: non poteſtis menſæ Domini participes
22 eſſe, & menſæ dæmoniorū. ᵞ An æmulamur
Dominum? Nunquid fortiores illo ſumus?
F ‖ Omnia mihi licent, ſed non omnia expe- ‖Eccl. 37.d 31.
23 diunt.ᵞ Omnia mihi licent, ſed non omnia
24 ædificant.ᵞ Nemo quod ſuum eſt quærat, ſed Supr. 6.c. 12.
25 quod alterius. ᵞ Oē quod in macello uenit
manducate, nihil interrogantes propter cō- ᵉPſal. 23.a 1.49.b.12
26 ſcientiam ᵞ‖ Domini * eſt terra & plenitu- * enim 1.
27 do eius.ᵞ Si quis uocat nos infidelium *, & * ad cœnā.
uultis ire: omne quod uobis apponitur, mā-
ducate, nihil interrogātes propter conſcien

immolantum 7. 28 tiam. ¶ Siquis autem dixerit; Hoc °immola-
G tum˒ est idolis: nolite manducare propter il-
lum qui indicauit, & propter conscientiam:
29 ¶ conscientiam autem dico non tuam, sed al
terius. Vt quid enim libertas mea iudicatur
°aliẽ 3. 30 °ab aliena˒ conscientia? ¶ Si ego cum gratia
participo: quid blasphemor pro eo quod gra-
Col. 3. c. 17 31 tias ago? ¶ ‖ Siue ergo manducatis, siue bibi-
tis, siue aliud quid facitis; omnia in gloriam
32 Dei facite. ¶ Sine offensione estote Iudæis
33 & Gẽtibus, & Ecclesiæ Dei: ¶ sicut & ego per
omnia omnibus placeo, non quærens quod
mihi vtile est, sed quod multis: vt salui fiãt.

CAPVT XI.

1 IMitatores mei estote, sicut &
A ego Christi. ¶ Laudo autem vos
2 fratres, ꝙ per omnia mei me-
mores estis: & sicut tradidi vo-
3 bis, præcepta mea tenetis. ¶ Volo
‖Eph. 5. c. 23. autẽ vos scire, ‖ ꝙ omnis viri caput Christus
est: caput aũt mulieris, vir: caput vero Christi,
4 Deus. ¶ Oĩs vir orans, aut prophetans velato
5 capite, deturpat caput suum. ¶ Omnis aũt mu
lier orãs aut prophetans, non velato capite,
& 21. B deturpat caput suum: vnum enim est ac si
6 decaluetur. ¶ Nam si non velatur mulier,*
tondeatur. Si vero turpe est mulieri tonderi,
-5. 7 aut decaluari: velet caput suum. ¶ Vir quidẽ
non debet velare caput-suum˒: quoniã ima-
go & gloria Dei est: mulier autem gloria viri
‖Gen. 2. d 21. d. 21. 8 est. ¶ Non enim vir ex muliere est, sed mulier
9 ex viro. ¶ ‖ Etenim non est creatus vir pro-
°velamen °suum. & 10 pter mulierẽ, sed mulier propter virũ. ¶ (Ideo
C debet mulier °potestatem˒ habere supra˒ca-
11 put * propter angelos.) ¶ Veruntamen ne-
que vir sine muliere: neque mulier sine viro
12 in Domino. ¶ Nam sicut mulier de viro, ita
& vir per mulierem; omnia autem ex Deo.
13 ¶ Vosipsi iudicate: decet mulierem non ve-
14 latam orare Deum? ¶ Nec ipsa natura docet
vos, ꝙ vir quidem si comam nutriat, ignomi
15 nia est illi: ¶ mulier vero si comam nutriat,
D gloria est illi: quoniam capilli pro velamine
16 ei dati sunt? ¶ Si quis autem videtur conten-
tiosus esse: nos talem consuetudinem nõ ha
°Ecclesia 2. 17 bemus, neque °Ecclesia˒ Dei. ¶ Hoc autem
præcipio: non laudans, ꝙ non in melius, sed
18 in deterius conuenitis. ¶ Primùm quidẽ con-
uenientibus vobis in Ecclesiam, audio scissu-
19 ras esse inter vos: & ex parte credo. ¶ Nam
oportet & hæreses esse: vt & qui ꝓbati sunt,
20 manifesti fiant in vobis. ¶ Conuenientibus
E ergo vobis in vnum, iam nõ est dominicam
21 cœnam manducare. ¶ Vnusquisque enim
suam cœnam præsumit ad manducandum.
Et alius quidem esurit: alius autẽ ebrius est.
22 ¶ Nunquid domos non habetis ad mãducan-
dum & bibendum? aut Ecclesiam Dei con-
temnitis; & confunditis eos qui non habẽt?
Quid dicam vobis? Laudo vos? In hoc? non
23 laudo. ¶ Ego enim accepi à Domino quod &
tradidi vobis, quoniã Dominus Iesus in qua
Matt. 26. c 26. 24 nocte tradebatur, accepit panem: ¶ & gratias
agens, fregit, & dixit: ‖ Accipite & manduca-
F te, hoc est corpus meum, quod pro vobis tra-
detur: hoc facite in meam commemoratio- *Mar. 14. c 22.*
25 nem. ¶ Similiter & calicem, postquàm cœ
nauit, dicens: Hic est calix, nouum testamen- *Luc. 22. b 19.*
tũ est in meo sanguine: hoc facite, quotiescũ-
que bibetis, in meam commemorationem.
26 ¶ Quotiescunque enim manducabitis panẽ
hunc, & calicem bibetis; mortem Domini
27 annunciabitis, donec veniat. ¶ ‖ Itaque qui- *Ioh. 6. f. 59*
cunque manducauerit panem hunc, vel bibe
rit calicem Domini indignè; reus erit corpo-
28 ris & sanguinis Domini. ¶ ‖ Probet autem *1. Cor. 13. b. 5.*
seipsum homo: & sic de pane illo edat, & de
29 calice bibat. ¶ Qui enim manducat & bibit
G indignè; iudicium sibi manducat & bibit, nõ
30 diiudicans corpus Domini. ¶ Ideo inter vos
multi infirmi & imbecilles, & dormiũt mul-
31 ti. ¶ Quòd si nosmetipsos diiudicaremus; nõ
32 vtique iudicaremur. ¶ Dum iudicamur autẽ,
à Domino corripimur: vt non cum hoc mun
33 do damnemur. ¶ Itaque fratres mei, cùm con
uenitis ad manducandum, inuicem expecta-
34 te. ¶ Si quis esurit, domi manducet: vt non in
iudicium conueniatis. Cætera autem, cùm
venero, disponam.

CAPVT XII.

1 DE spiritualibus autem, nolo vos
A ignorare fratres. ¶ Scitis quo-
2 niam cùm Gentes essetis, ad si-
mulachra muta prout duceba-
3 mini euntes. ¶ Ideo notum vo-
bis facio, quod‖ nemo in spiritu Dei loquẽs, *Mar. 9. f 16.*
dicit anathema °Iesu˒. Et nemo potest dice- *°Iesum 1.*
4 re, Dominus Iesus: nisi in Spiritu sancto. ¶ ‖ Di *Rom. 12. a 6.*
uisiones verò gratiarum sunt: idem autẽ Spi-
5 ritus ¶ Et diuisiones ministrationum sunt, *1. Pet. 4. c 10.*
6 idem autem Dominus. ¶ Et diuisiones ope-
rationũ sunt, idem verò Deus, qui operatur
7 omnia in omnibus. ¶ Vnicuique autem datur
8 manifestatio Spiritus ad vtilitatem. ¶ Alij
quidem per Spiritum datur sermo sapientiæ:
alij autem sermo sciẽtiæ, secundum eundem
9 Spiritum: ¶ alteri fides in eodem Spiritu. alij
10 gratia sanitatũ, in vno Spiritu: ¶ alij opera-
B tio virtutum, alij prophetia, alij discretio spi
rituum, alij genera linguarum, alij interpre-
11 tatio sermonum. ¶ ‖ Hæc autem omnia ope- *‖Rom. 12. a. 3.*
ratur vnus atq; idem Spiritus, diuidens sin-
12 gulis prout vult. ¶ ‖ Sicut enim corpus vnũ *‖Eph. 4. b. 7*
est, & membra habet multa: omnia autem *Rom. 12. a 4.*
membra corporis cùm sint multa, vnum ta-
13 men corpus sunt: ita & Christus. ¶ Etenim
in vno Spiritu omnes nos in vnum baptizati
sumus, siue Iudæi, siue Gentiles, siue serui, si-
ue liberi: & omnes in vno Spiritu potati su-
14 mus. ¶ Nam & corpus non est vnum mem-
15 brum, sed multa. ¶ Si dixerit pes, Quoniam
non sum manus, non sum de corpore: num
16 ideo non est de corpore? Et si dixerit auris,
C Quoniam non sum oculus, non sum de cor-
17 pore: num ideo non est de corpore? ¶ Si totũ
corpus oculus; vbi auditus? Si totũ auditus;
18 vbi odoratus? ¶ Nunc autem posuit Deus
membra, vnumquodq; eorum in corpore si-
19 cut voluit. ¶ Quòd si essent omnia vnũ mem
20 brum; vbi corpus? ¶ Nunc autem multa qui-

dem

21 dem membra, vnum autem corpus. ¶ Non
poteſt autẽ oculus dicere manui, Opera tua
non indigeo: aut iterum caput pedibus, Non
22 eſtis mihi neceſſarij. ¶ Sed multò magis quæ
videntur membra corporis infirmiora eſſe,
23 neceſſariora ſunt: ¶ & quæ putamus ignobi-
liora mẽbra eſſe corporis, his honorẽ abun-
dantiorem circundamus: & quæ inhoneſta
ſunt noſtra, abundantiorem honeſtatem ha-
24 bent. ¶ Honeſta autem noſtra, nullius egẽt:
ſed Deus tẽperauit corpus, ei cui deerat, abũ-
25 dantiorem tribuendo honorem, ¶ vt non ſit
ſchiſma in corpore, ſed idipſum pro inuicem
26 ſolicita ſint membra. ¶ Et ſiquid patitur vnũ
D membrum, compatiuntur omnia membra:
ſiue gloriatur vnum membrum, congaudent
27 omnia membra. ¶ † Vos autem eſtis corpus — † Ro. 12 b 5. Ephe. 4 b 11.
28 Chriſti, & membra de membro. ¶ Et quoſdã
quidẽ poſuit Deus in Eccleſia, primùm Apo-
ſtolos, ſecundò prophetas, tertiò doctores,
deinde virtutes, exinde gratias curationum,
opitulationes, gubernationes, genera lĩgua-
29 rum*. ¶ Nunquid omnes apoſtoli? Nunquid — * interpretationes ſermonum.
omnes prophetæ? nunquid omnes doctores?
30 ¶ nunquid omnes virtutes? nunquid omnes
gratiam habent curationum? nũquid omnes
linguis loquuntur? nunquid omnes interpre
31 tantur? ¶ Aemulamini autẽ chariſmata me-
liora. Et adhuc excellentiorem viam vobis
demonſtro.

CAPVT XIII.

1 SI linguis hominũ loquar & an-
A gelorum, charitatem autẽ non ha
beã, factus ſum velut æs ſonans,
2 aut cymbalum tinniens. ¶ Et ſi
habuero prophetiam, & noue-
rim myſteria omnia, & oẽm ſcientiam: & ſi
habuero oẽm fidem, ita vt montes transferã;
3 charitatẽ autem non habuerò: nihil ſum. ¶ Et
B ſi diſtribuero in cibos pauperum omnes fa-
cultates meas, & ſi tradidero corpus meũ ita
vt ardeam; charitatem aũt nõ habuero: nihil
4 mihi prodeſt. ¶ Charitas patiens eſt, benigna
eſt: charitas non æmulatur, nõ agit perperã,
5 non inflatur, ¶ non eſt ambitioſa, non quęrit
quæ ſua ſunt, non irritatur, non cogitat ma-
6 lum, ¶ nõ gaudet ſuper iniquitate, congaudet
7 autem veritati: ¶ omnia ſuffert, omnia credit,
8 omnia ſperat, omnia ſuſtinet. ¶ Charitas nũ-
quàm excidit: ſiue prophetiæ euacuabuntur,
C ſiue linguę ceſſabunt, ſiue ſciẽtia deſtruetur.
9 ¶ Ex parte enim cognoſcimus, & ex parte
10 prophetamus. ¶ Cùm autem venerit quod p-
fectum eſt, euacuabitur quod ex parte eſt.
11 ¶ Cùm eſſem paruulus, loquebar vt paruu-
lus, ſapiebã vt paruulus, cogitabam vt paruu
lus: Quando autem factus ſum vir, euacuaui
12 quę erant paruuli. ¶ Videmus nunc per ſpe-
D culum in ænigmate: tunc autem facie ad fa-
ciem. Nunc cognoſco ex parte: tunc autẽ co-
13 gnoſcam ſicut & cognitus ſum. ¶ Nunc autẽ
manent, fides, ſpes, charitas, tria hæc: maior
autem horum eſt charitas.

CAPVT XIIII.

1 SECTAMINI charitatẽ, æmulami-
A ni ſpiritalia: magis autẽ vt pro-
2 phetetis. ¶ Qui enim loquitur lin-
gua, nõ hominibus loquitur, ſed
Deo: nemo enim audit. ˚Spiritu` — ˚Spiritus
3 autẽ loquitur myſteria. ¶ nam qui prophetat,
hominibus loquitur ad ædificationem, & — 2.
4 exhortationem, & conſolationem. ¶ Qui lo-
quitur lingua, ſemetipſum ædificat: qui autẽ
5 prophetat, Eccleſiam ædificat. ¶ Volo autem
omnes vos loqui linguis: magis autẽ prophe
tare. Nam maior eſt qui prophetat, quam qui
loquitur linguis: niſi fortè interpretetur, vt
6 Eccleſia ædificationem accipiat. ¶ Nunc an-
B tẽ fratres, ſi venero ad vos linguis loquens;
quid vobis prodero, niſi vobis loquar aut in
reuelatione, aut in ſciẽtia, aut in prophetia,
7 aut in doctrina? ¶ Tamen quæ ſine anima
ſunt, vocem dantia, ſiue tibia, ſiue cithara:
niſi diſtinctionem ſonituum dederint, quõ
ſcietur id quod canitur, aut quod citharizatur?
8 ¶ Etenim ſi incertam vocem det tuba: quis pa
9 rabit ſe ad bellum? ¶ Ita & vos per linguam
niſi manifeſtum ſermonem dederitis: quõ
ſcietur id quod dicitur? eritis enim in aëra
10 loquentes. ¶ Tam multa, vtputa, genera lin-
C guarum ſunt in hoc ˚mundo, & nihil ſine — ˚2.
11 voce eſt. ¶ Si ergo neſciero virtutem vocis,
ero ei cui loquor, barbarus: & q loquitur, mihi
12 barbarus. ¶ Sic & vos, quoniam æmulatores
eſtis ſpirituum: ad ædificationem Eccleſiæ
13 quærite vt abundetis. ¶ Et ideo qui loqui-
14 tur lingua, oret ut interpretetur. ¶ Nam ſi
orem lingua, ſpiritus meus orat: mens autẽ
15 mea ſine fructu eſt. ¶ Quid ergo eſt? Orabo
ſpiritu, orabo & mente: pſallam ſpiritu, pſal
16 lam & mente. ¶ Cæterùm ſi benedixeris
ſpiritu: ˚qui ſupplet locum idiotę`, quõ dicet, — ˚quis ſupplet locum idiota,
D Amen, ſuper tuam benedictionem? quoniam
17 quid dicas, neſcit. ¶ nam tu quidem bene gra
18 tias agis; ſed alter non ædificatur. ¶ Gratias
ago Deo meo, ꝙ omnium ueſtrum lingua lo
19 quor. ¶ Sed in eccleſia uolo quinq; uerba ſen
ſu meo loqui, ut & alios inſtruam: quam de-
20 cem millia uerborum in lingua. ¶ Fratres,
nolite pueri effici ſenſibus, ſed malitia par-
uuli eſtote: ſenſibus autem perfecti eſtote.
21 ¶ In lege * ſcriptum eſt: † Quoniam in alijs — * enim † Iſai. 28 c 11.
linguis & labijs alijs loquar populo huic: &
22 nec ſic exaudient me, dicit Dominus. ¶ Itaq;
linguæ in ſignum ſunt non fidelibus, ſed in-
fidelibus: ˚prophetiæ` autem, nõ infidelibus, — ˚prophetia t.
23 ſed fidelibus. ¶ Si ergo conueniat vniuerſa
E eccleſia in vnum, & omnes linguis loquan-
tur, intrent autem idiotæ, aut infideles: nõn-
24 ne dicent ˚ꝙ` inſanitis? ¶ Si autem omnes — ˚Quid
prophetent, intret autem quis infidelis, uel
idiota: conuincitur ab omnibus, dijudicatur
25 ab omnibus. ¶ occulta cordis eius manifeſta
fiunt: & ita cadens in faciem, adorabit Deũ,
pronuncians, quòd uerè Deus in uobis ſit.
26 ¶ Quid ergo eſt fratres? Cùm conuenitis,
vnuſquiſque veſtrum pſalmum habet, doctri
nam habet, apocalypſin habet, linguam ha-

ber, interpretationem habet, omnia ad ædifi
27 cationem fiant. Siue lingua quis loquitur:
secundum duos, aut ut multum tres, & per partes,
28 & unus interpretetur. Si autem non fuerit
F interpres, taceat in ecclesia, sibi autem lo-
29 quatur & Deo. Prophetæ autem duo, aut
30 tres dicant, & cæteri dijudicent. Quòd si
alij reuelatum fuerit sedenti, prior taceat.
31 Potestis enim omnes per singulos prophe-
tare, ut omnes discant, & oēs exhortentur
32 & spiritus prophetarum, prophetis subie-
33 cti sunt. Non enim est dissensionis Deus,
sed pacis: sicut & in omnibus ecclesijs san-
34 ctorum doceo. Mulieres in ecclesijs ta-
G ceant: non enim permittitur eis loqui, sed
35 subditas esse, sicut & lex dicit. Siquid aūt
volūt discere, domi uiros suos interrogent.
Turpe est enim mulieri loqui in ecclesia.
36 An à nobis uerbum Dei processit? aut in
37 uos solos peruēnit? Siquis uidetur prophe-
ta esse, aut spiritualis, cognoscat quæ scribo
38 uobis, quia Domini sunt mandata. Siquis
39 autem ignorat, ignorabitur. Itaq; fratres,
æmulamini prophetare: & loqui linguis no-
40 lite prohibere. Omnia autem honestè, &
secundùm ordinem fiant in uobis.

subiectus est. — *1.Tim.2.d 11.* — *Gene.3.c 16.*

CAPVT XV.

1 NOTVM aūt uobis facio, fratres,
A Euangelium quod prædicaui uo-
bis, quod & accepistis, in quo &
2 statis, per quod & saluamini,
qua ratione prædicauerim uo-
3 bis, si tenetis, nisi frustra credidistis. Tradi-
di enim uobis in primis quod & accepi, quōd
Christus mortuus est pro peccatis nostris
4 secundùm scripturas: & quia sepultus est, & quia
resurrexit tertia die, secundùm scripturas.
5 Et quia uisus est Cephæ, & post hoc unde-
6 cim. Deinde uisus est plus quàm quingentis
fratribus simul: ex quibus multi manent
7 usq; adhuc, quidam autem dormierunt. De-
inde uisus est Iacobo, deinde Apostolis om-
8 nibus: Nouissimè autem omnium tāquàm
9 abortiuo, uisus est & mihi. Ego enim sum
B minimus Apostolorum, qui nō sum dignus
uocari Apostolus: quoniam persecutus sum
10 ecclesiam Dei. Gratia autem Dei sum id
quod sum: & gratia eius in me uacua non
fuit, sed abundantius illis omnibus laboraui
11 nō ego autem, sed gratia Dei mecum. Siue
enim ego, siue illi: sic prædicamus, & sic cre-
12 didistis. Si autem Christus prædicatur, quòd
resurrexit à mortuis: quomodo quidam di-
cunt in uobis, quoniam resurrectio mortuo-
13 rum non est? Si autem resurrectio mor-
tuorum non est: neq; Christus resurrexit.
14 Si autem Christus non resurrexit: inanis
est ergo prædicatio nostra, inanis est & fides
15 uestra. Inuenimur autem & falsi testes Dei:
C quoniam testimoniū diximus aduersus Deū,
quòd suscitauerit Christum, quem non suscita-
16 uit, si mortui non resurgunt. Nàm si mor-
tui nō resurgunt, neque Christus resurrexit.
17 Quòd si Christus non resurrexit: uana est
fides uestra, adhuc enim estis in peccatis ue-
18 stris. Ergo & qui dormierunt in Christo,
19 perierunt. Si in hac vita tantum, in Chri-
sto sperantes sumus; miserabiliores sumus
20 omnibus hominibus. Nunc autē Christus
resurrexit à mortuis primitiæ dormientium:
21 quoniam quidem per hominem mors,
& per hominem resurrectio mortuorum.
22 Et sicut in Adam oēs moriuntur: ita & in
23 Christo oēs uiuificabuntur. Vnusquisque
autem in suo ordine, primitiæ Christus: dein
de ij qui sunt Christi, qui in aduentū eius
24 crediderunt. Deinde finis: cum tradide-
D rit regnū Deo, & patri, cum euacuauerit om-
nem principatum & potestatem & uirtutē.
25 Oportet autem illum regnare, donec po-
26 nat inimicos sub pedibus eius. Nouissi-
ma autem inimica destruetur mors. Om-
nia enim subiecit sub pedibus eius. Cum
27 autem dicat. Omnia subiecta sunt ei: si-
ne dubio, præter eum qui subiecit ei omnia.
28 Cùm autem subiectus fuerint illi omnia:
tunc & ipse Filius subiecta erit ei qui subie-
cit sibi omnia, ut sit Deus omnia in omni-
29 bus. Alioquin quid facient, qui baptizātur
pro mortuis, si omnino mortui non resur-
30 gunt? ut quid & baptizantur pro illis? ut
31 quid & nos periclitamur omni hora? Quo-
tidie morior per uestram gloriam, fratres,
quam habeo in Christo Iesu Domino nostro.
32 Si (secundum hominem) ad bestias pu-
gnaui Ephesi, quid mihi prodest, si mortui
non resurgunt? manducemus & bibamus,
33 cras enim moriemur. Nolite seduci, Cor-
34 rumpūt mores bonos colloquia mala. Eui-
E gilate iusti: & nolite peccare. ignorantiam
enim Dei quidam habent, ad reuerentiā uo-
35 bis loquor. Sed dicit aliquis: Quomodo
resurgunt mortui? quali autem corpore ue-
36 nient? Insipiens, tu quod seminas, non ui-
37 uificatur nisi prius moriatur. Et quod se-
minas, nō corpus quod futurum est seminas,
sed nudum granum, ut puta, tritici, aut alicu
38 ius cæterorum. Deus autem dat illi corpus
sicut uult: & unicuique seminum proprium
39 corpus. Non omnis caro, eadem caro: sed
alia hominum, alia pecorum, alia uolucrum,
40 alia piscium. Et corpora cœlestia, & corpo
ra terrestria: sed alia quidem cœlestium glo-
41 ria, alia autem terrestrium. Alia claritas
Solis, alia claritas Lunæ, & alia claritas stel-
larū. Stella enim à stella differt in claritate:
42 sic & resurrectio mortuorum. Seminatur
43 in corruptione: surget in incorruptione. Se
F minatur in ignobilitate: surget in gloria. Se-
minatur in infirmitate, surget in uirtute.
44 Seminatur corpus animale, surget corpus
spiritale. Si est corpus animale, est & spiri-
45 tale, sicut scriptum est: Factus est primus
homo Adam in animam uiuentem: nouissi-
46 mus Adam in spiritum uiuificantem. Sed
nō prius quod spiritale est, sed quod anima-
47 le: deinde quod spiritale. Primus homo de
terra, terrenus: secundus homo de cœlo, cœ
48 lestis. Qualis terrenus, tales & terreni: &
49 qualis cœlestis, tales & cœlestes. Igitur si-
cut portauimus imaginem terreni: portemus

& ima-

Gal.1.b.12. — *1.Pet.2.d 24.* — *Isa.53.b.5 c.8* — *Ioh.2.d.2* — *Mat.12.e 40.* — *Matt.28.a 6.* — *Mar.16.a 6.* — *Luc.24.a 6.e.34.* — *Ioh.20.e 19.* — *Act.9.a 3.* — *Ephe.3.b 8.*

Apoc.1.b 5. — *Colos.1.c 18.* — *enim 3.* — *Ge.3.a.6* — *Rom.5.c 12.6.d 23* — *1.Thes.4.d 15.* — *2.* — *Psal.109.a.1.* — *Heb.1.d 13.10.c 13.* — *Nouissimè.* — *Psa.8.b.8.* — *Heb.2.b.8.* — *propter* — *Isai.22.d 13.56.d 12.* — *Sap.2.b 6.* — *iustè 4.* — *dicet 4.* — *uenient 8* — *uoluit 8.* — *Gen.2.b 7.*

50 & imaginem cœlestis. ❡ Hoc autem dico fra-
tres, quia caro & sanguis regnum Dei possi-
dere non possunt: neq; corruptio incorru-
51 ptelam possidebit. ❡ Ecce mysterium vobis
C dico. Oẽs quidem resurgemus, sed non omnes
52 immutabimur. ❡ In momento, in ictu oculi, -8.
in nouissima tuba (canet enim tuba) &
mortui resurgent incorrupti: & nos immuta
53 bimur. ❡ Oportet enim corruptibile hoc in-
duere incorruptionẽ, & mortale hoc indue-
54 re immortalitatem. ❡ Cùm autem * morta-
le hoc induerit immortalitatem: tunc fiet ser
mo, qui scriptus est: Absorpta est mors in
55 victoria. ❡ Vbi est mors victoria tua? vbi
56 est mors stimulus tuus? ❡ Stimulus autem
mortis, peccatum est: virtus verò peccati, lex.
57 ❡ Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriã
per Dominum nostrum Iesum Christum.
58 ❡ Itaque fratres mei dilecti, stabiles estote, &
immubiles: abundantes in opere Domini
semper, scientes quòd labor vester non est
inanis in Domino.

*corruptũ hoc induerit incorruptionem, et r.
Osee 13. d 14.
Heb. 2. d 14.
1. Ioh. 5. a. 5.

CAPVT XVI.

1 A DE collectis autem quę fiunt in
sanctos, sicut ordinaui ecclesijs
2 Galatiæ, ita & vos facite. ❡ Per
vnam sabbathi vnusquisq; vestrũ
apud sese ponat, recõdens quod
ei bene placuerit, vt non cùm venero, tũc col
3 lectę fiant. ❡ Cùm autem præsens fuero: quos
probaueritis per epistolas, & hos mittam
4 perferre gratiam vestram in Ierusalẽ. ❡ Quod
si dignum fuerit vt & ego eam; mecum ibũt.
5 ❡ Veniam autem ad vos, cùm Macedoniam
pertransiero: nam Macedoniam pertransibo.
6 ❡ Apud vos autem fortasse manebo, vel etiã
B hyemabo: vt vos me deducatis quocunque
7 iero. ❡ Nolo enim vos modò in transitu vi-
dere. spero enim me aliquantulum temporis
manere apud vos, si Dominus permiserit.
8 ❡ Permanebo autem Ephesi vsque ad Pente-
9 costen. ❡ Ostium enim mihi apertum est ma-
10 gnum & euidens: & aduersarij multi. ❡ Si
autem uenerit Timótheus, uidete vt sine ti-
more sit apud vos: opus enim Domini ope-
11 ratur, sicut & ego. ❡ Ne quis ergo illum sper-
nat. deducite autem illum in pace: ut ueniat
ad me. expecto enim illum cum fratribus.
12 ❡ De Apollo autem fratre, uobis notum fa- -3.
C cio, quoniam multum rogaui eum, ut ueniret
ad uos cum fratribus: & utique non fuit uo-
luntas eius, ut nũc ueniret: ueniet autem cũ
13 ei uacuum fuerit. ❡ Vigilate, state in fide, ui-
14 riliter agite, & cõfortamini. ❡ Omnia uestra
15 in charitate fiant. ❡ Obsecro autem uos fra- *et Achaici
tres, nostis domum Stephanæ & Fortunati*
quoniam sunt primitiæ Achaiæ, & in mini-
sterium sanctorum ordinauerunt seipsos.
16 ❡ vt & uos subditi sitis eiusmodi, & omni
17 cooperanti & laboranti. ❡ Gaudeo autem in
D præsentia Stephanæ, & Fortunati, & Achai-
ci: quoniam id quod nobis deerat, ipsi supple
18 uerunt. ❡ refecerunt enim & meum spiritum
& vestrum. Cognoscite ergo qui huiuscemo * omnes
19 di sunt. ❡ Salutant uos * ecclesiæ Asiæ, Salu-
tant uos in Domino multum, Aquila & * apud quos & hospitor.
20 Priscilla cum domestica sua ecclesia *. ❡ Sa-
lutant uos omnes fratres. Salutate inuicem
21 in osculo sancto. ❡ Salutatio, mea manu Pau
22 li. ❡ Siquis non amat Dominum nostrum
Iesum Christum, sit anathema Maranatha. -3.
23 ❡ Gratia Domini nostri Iesu Christi uobis-
24 cum. ❡ Charitas mea cum omnibus uobis in
Christo Iesu. Amen.

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI, ad Corinthios II.

ARGVMENTVM IN SECVNDAM EPISTOLAM Pauli ad Corinthios.

POST actam à Corinthijs pœnitentiam, consolatoriam scribit eis epistolam Apostolus à Troade per Titum. Et collaudans eos, hortatur ad meliora, contristatos quidem eos, sed emendatos ostendens.

CAPVT PRIMVM.

1 A PAVLVS Apostolus Iesu Chri-
sti per voluntatem Dei, &
Timótheus frater: ecclesiæ
Dei, quæ est Corinthi, cum
omnibus sanctis qui sunt in
universa Achaia. ❡ Gratia
2 uobis & pax à Deo Patre no-
3 stro, & Domino Iesu Christo. ❡ Benedictus
Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi, pa-
ter misericordiarum, & Deus totius con-
4 solationis, ❡ qui consolatur nos in omni
tribulatione nostra, ut possimus & ipsi con-
solari eos qui in omni pressura sũt, per exhor
5 tationẽ qua exhortamur & ipsi à Deo: ❡ quo-
niam sicut abundant passiones Christi in no-
bis, ita & per Christum abundat consolatio
6 nostra. ❡ Siue autem tribulamur, pro uestra
exhortatione & salute: * siue exhortamur

Eph. 1. a. 3.
1. Pet. 1. a. 3.

*siue cõsolamur pro vestra consolatione.

-6. B pro vestra exhortatione -& salute q̃ opera-
°in toleran tur °tolerantiam` earundem passionum quas
tiam 4. 7 & nos patimur: ? °& spes nostra firma est` ꝓ
°vt spes no vobis, scientes q; sicut socij passionum estis,
stra firma 8 sic eritis & consolationis. ? Non enim volu-
.8 mus ignorare vos fratres, de tribulatione no
stra, quæ facta est in Asia, qm̃ supra modum
grauati sumus supra virtutem, ita vt tæderet
9 nos etiam viuere. ? Sed ipsi in nobismetipsis
respōsum mortis habuimus, vt non simus fi-
°dentes in nobis, sed in Deo qui suscitat mor
10 tuos, ? qui de tantis periculis nos eripuit &
eruit: in quem speramus, quoniam & adhuc
11 eripiet. ? adiuuātibus & vobis i oratione ꝓ
nobis: vt ex multarum personis faciesū, eius
quæ in nobis est donationis, per multos gra
12 tiæ agantur pro nobis. ? Nam gloria nostra
C hæc est testimonium conscientiæ nostræ, q;
in simplicitate & synceritate Dei, & nō in sa
pientia carnali, sed in gratia Dei cōuersati su
-2. mus in -hoc` mundo: abundantius autem ad
13 vos. ? Non enim alia scribimus vobis, quàm
°cognoui- quæ legistis & °cognoscitis`. ? Spero autem, q;
stis 14 vsque in finem cognoscetis, ? sicut & cogno-
uistis nos ex parte, quòd gloria vestra sumus:
sicut & vos nostra in die Domini nostri Ie-
15 su Christi. ? Et hac cōfidentia volui priùs ve
nire ad vos, ut secundam gratiam haberētis:
16 ? & per vos transire in Macedoniam, & ite-
rum à Macedonia venire ad vos, & à vobis
17 deduci in Iudæam. ? Cùm ergo hoc voluis-
sem, nunquid leuitate vsus sum? ? Aut
D quæ cogito, secundùm carnem cogito, vt sit
18 apud me EST, & NON? ? Fidelis autem
°fit 10. Deus: quia sermo noster qui °fuit` apud vos,
19 non est in illo EST, & NON. ? Dei enim
filius Iesus Christus, qui in vobis per nos ꝓ-
dicatus est, per me & Syluanum & Timo-
theum, non fuit in illo EST, & NON: sed
20 EST in illo fuit. ? Quotquot enim promissio-
nes Dei sunt, in illo EST: ideo & per ip-
21 sum, Amen Deo, ad gloriam nostram. ? Qui
autem cōfirmat nos vobiscum in Christo, &
22 qui vnxit nos, Deus: ? qui & signauit nos,
& dedit pignus Spiritus in cordibus nostris.
23 ? Ego autem testem Deum inuoco in animā
meam, quòd parcens vobis, non veni vltra
24 Corinthum: ? non quia dominamur fidei
uestræ: sed adiutores sumus gaudij uestri. nā
fide statis.

CAPVT II.

1 STATVI autē hoc ipsum apud me,
A ne iterum in tristitia uenirem
2 ad uos. ? Si enim ego contristo
uos: & quis est qui me lætificet,
3 nisi qui contristatur ex me? ? Et
hoc ipsum scripsi uobis, ut non cùm uenero,
tristitiā sup tristitiā habeā, de qbus oportue-
rat me gaudere: cōfidēs in oībus uobis, quia
4 meū gaudium, omniū uestrū est. ? Nā ex multa
tribulatione & angustia cordis scripsi uobis
per multas lachrymas: non ut contristemi-
ni, sed ut sciatis quam charitatem habeam
5 abundantiùs in uobis. ? Si quis autem contri
stauit, non me contristauit: sed ex parte, ut
6 nō onerem omnes vos. ? Sufficit illi qui eius-
B modi est, obiurgatio hæc quę fit à pluribus:
7 ? ita ut econtrario magis donetis & console
mini, ne fortè abundantiori tristitia absor-
8 beatur qui eiusmodi est. ? Propter quod ob-
secro uos, ut confirmetis in illum charitatē.
9 ? Ideo enim & scripsi, ut cognoscam experi-
mentum uestrum, an in omnibus obedientes
10 sitis. ? Cui autem aliquid °donastis`: & ego. °donatis:
C Nam & ego quod donaui, si quid donaui, pro- 8.
11 pter uos in persona Christi, ? vt non circum-
ueniamur à satana. non enim ignoramus co
12 gitationes eius. ? Cùm uenissem autē Troa-
dem propter Euangelium Christi, & ostium
13 mihi apertum esset in Domino, ? non habui
requiem spiritui meo, eò quod non inuene-
rim Titum fratrem meum: sed ualefaciens
14 eis, profectus sum in Macedoniam. ? Deo au-
D tem gratias, qui semper triūphat nos in Chri
sto Iesu, & odorem notitiæ suæ manifestat
15 per nos in omni loco. ? quia Christi bonus
odor sumus Deo in ijs qui salui fiūt, & in ijs
16 qui pereunt. ? alijs quidem odor mortis in
mortem: alijs autem odor uitæ in uitam. Et
17 ad hæc quis tam idoneus? ? Non enim sumus
sicut plurimi, adulterantes uerbum Dei: sed
ex synceritate, sed sicut ex Deo, coram Deo,
in Christo loquimur.

CAPVT III.

1 INCIPIMVS iterū nosmetipsos
A commendare? aut nunquid ege-
mus (sicut quidam) commenda-
titijs epistolis ad vos, aut ex vo-
2 bis? ? Epistola nostra uos estis,
scripta in cordibus nostris, quæ scitur & le-
3 gitur ab omnibus hominibus: ? manifesta-
ti, quòd epistola estis Christi, ministrata à no
bis, & scripta non atramento, sed Spū Dei ui
ui: non in tabulis lapideis, sed in tabulis cor-
4 dis carnalibus. ? Fiduciam autem talem ha-
5 bemus per Christum ad Deum: ? non quòd
sufficientes simus cogitare aliquid à nobis,
quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex Deo
6 est: ? qui & idoneos nos fecit ministros noui °litera sed
B testamenti: non °litera, sed Spū`. litera enim Spiritus
7 occidit: Spiritus autem viuificat. ? Quòd si
ministratio mortis, literis deformata in lapi
dibus, fuit in gloria, ita ut non possent intē-
dere filij Israël in faciem Moysi, propter glo-
8 riam uultus eius, quæ euacuatur: ? quomodo
nō magis ministratio Spiritus erit in gloria? -8.
9 ? Nam si ministratio damnationis -in` gloria
est: multò magis abundat ministerium iusti-
10 tiæ in gloria. ? Nam nec glorificatum est, qd̃
C claruit in hac parte, propter excellentē glo-
11 riam. ? Si.n. quod euacuatur, per gloriā est:
12 multò magis qd̃ manet, in gloria est. ? Habē- †Exo. 34.d
tes igitur talem spem, multa fiducia utimur: 33.
13 ? & non †sicut Moyses ponebat uelamen su
per faciem suam, vt non intenderent filij Is-
14 raël in faciem eius quod euacuatur, ? sed
obtusi sunt sensus eorum. Vsque in hodier-
D num enim diem, idipsum uelamen in lectio-
ne ueteris testamenti manet non reuelatū, °quod 6.
15 (°quoniam` in Christo euacuatur,) sed vs-
que in hodiernum diem, cùm legitur Moy-

ses, uelamen positum est super cor eorum.
16 Cùm autem conuersus fuerit ad Dominū:
17 auferetur velamen. Dominus autem Spiri- *Iohā.4.d 24.*
tus est. Vbi autem Spiritus Domini: ibi li-
18 bertas. Nos vero omnes, reuelata facie glo-
riam Domini speculantes, in eandem imagi-
nem transformamur à claritate in claritatē,
tanquàm à Domini Spiritu.

CAPVT IIII.

1 Ideo habentes hanc ministra-
A tionē, iuxta quod misericordiā
2 consecuti sumus, nō deficimus,
sed abdicamus occulta dedeco
ris, non ambulantes in astutia,
neque adulterantes verbum Dei, sed in ma-
nifestatione veritatis, commendantes nos-
metipsos ad omnem conscientiam hominū
3 coram Deo. Quòd si etiam opertum est
Euangelium nostrum: in ijs qui pereunt, est
4 opertum. in quibus Deus huius seculi ex-
cæcauit mentes infideliū, vt non fulgeat * ** eis 2.*
illuminatio Euangelij gloriæ Christi, qui est
5 imago Dei. Non enim nosmetipsos prædi-
B camus, sed Iesum Christum Dominum no- *-2.*
strum: nos autem seruos vestros per Iesum:
6 quoniam Deus, qui dixit de tenebris lucem
splendescere, ipse illuxit in cordibus no- *-11.*
stris ad illuminationem scientiæ claritatis **qui 3.*
7 Dei in facie Christi Iesu. Habemus autem
thesaurum istum in vasis fictilibus: vt subli-
mitas sit virtutis Dei, & non ex nobis.
8 In omnibus tribulationem patimur, sed
non angustiamur: aporiamur, sed non
9 destituimus: persecutionem patimur, sed ** humiliamur, sed*
C non derelinquimur: * deijcimur, sed non *nō confundimur.*
10 perimus: semper mortificationem Iesu in
corpore nostro circunferentes, vt & vita Ie-
11 su manifestetur in corporibus nostris. Sē-
per enim nos qui viuimus, in mortem tradi-
mur propter Iesum: vt & vita Iesu manifeste-
12 tur in carne nostra mortali. Ergo mors in
13 nobis operatur, vita autem in vobis. Haben
tes aūt eundem spiritum fidei, sicut scriptum
est: Credidi, propter quod locutus sum: & *Psal.115.a 10.*
14 nos credimus, propter quod & loquimur: scien-
tes quoniam qui suscitauit Iesum, & nos cū
15 Iesu suscitabit, & constituet vobiscum. Om
nia enim propter vos: vt gratia abundans, per
D multos in gratiarum actione, abundet in glo
16 riam Dei. Propter quod non deficimus: sed
licèt is qui foris est, noster homo corrumpi-
tur: tamen is qui intus est, renouatur de die in diē.
17 Id enim quod in præsenti est momenta-
neū & leue tribulationis nostræ, supra modū
in sublimitate æternum gloriæ pōdus opera-
18 tur in nobis, non contemplantibus nobis *-2.*
quæ videntur, sed quæ non videntur. Quæ
enim videntur, temporalia sunt: quæ autem
non videntur, æterna sunt.

CAPVT V.

1 Scimus enim, quoniam si terre-
A stris domus nostra huius habita
tionis dissoluatur, quod ædificatio-
nem ex Deo habemus, domum
non manufactam æternam in
2 cœlis. Nam & in hoc ingemiscimus, habi-
tationem nostram quæ de cœlo est, superin-
3 dui cupientes: si tamē vestiti, non nudi in- *Apo.16.c*
4 ueniamur. Nam & qui sumus in hoc taber- *15.*
naculo, ingemiscimus grauati: eò quod nolumus
expoliari, sed superuestiri, vt absorbeatur quod
5 mortale est, à vita. Qui autem efficit nos in
hoc ipsum, Deus: qui dedit nobis pignus spi-
6 ritus. Audētes igitur semper, & scientes, quo-
niam dum sumus in corpore, peregrinamur
7 à Domino, (per fidem enim ambulamus, &
8 non per speciem) audemus autem, & bo-
B nam voluntatē habemus magis peregrinari
9 à corpore, & præsentes esse ad Dominum. Et
ideo contendimus, siue absentes, siue præsen
10 tes placere illi. Oēs enim nos manifesta- *Rom.14.b*
ri oportet ante tribunal Christi, vt referat *10.*
vnusquisque propria corporis, prout gessit, si-
11 ue bonum, siue malum. Scientes ergo timo
rem Domini hominibus suademus: Deo au-
tem manifesti sumus. Spero autem & in con
12 scientijs vestris manifestos nos esse. Non ite-
rum commendamus nos vobis, sed occasio-
nem damus vobis gloriandi pro nobis, vt
habeatis ad eos qui in facie gloriātur, & nō
13 in corde. Siue enim mēte excedimus, Deo: **excidimus*
C siue sobrij sumus, vobis. Charitas enī Chri-
14 sti vrget nos: æstimantes hoc, quoniam si
vnus pro omnibus mortuus est: ergo omnes
15 mortui sunt. & pro omnibus mortuus est
Christus: vt & qui viuunt, iam non sibi viuant,
sed ei qui pro ipsis mortuus est & resurrexit.
16 Itaque nos, ex hoc neminem nouimus se-
cundùm carnem. Et si cognouimus secun-
dùm carnem Christum: sed nunc iam non no
17 uimus. Si qua ergo in Christo noua creatu
D ra, vetera transierunt, ecce facta sunt omnia *Isa.43.c*
18 noua. Omnia autem ex Deo, qui nos recon *19.*
ciliauit sibi per Christum: & dedit nobis mi- *Apoc.21.*
19 nisterium recōciliationis. quoniam quidē *b.5.*
Deus erat in Christo, mundum reconcilians
sibi, non reputans illis delicta ipsorum: &
posuit in nobis verbum reconciliationis.
20 Pro Christo ergo legatione fungimur, tan-
quàm Deo exhortante per nos. Obsecramus
21 pro Christo, reconciliamini Deo. Eum qui
nō nouerat peccatum, pro nobis peccatum
fecit: vt nos efficeremur iustitia Dei in ipso.

CAPVT VI.

1 Adiuuantes autē * exhorta- ** & 7.*
A mur, ne in vacuum gratiam Dei
2 recipiatis. (Ait enim: Tem- *Isa.49.c.8*
pore accepto exaudiui te: & in
die salutis adiuui te. Ecce, nunc
tempus acceptabile: ecce, nunc dies salu
3 tis:) nemini dantes vllam offensionem, *1.Cor.10.g*
4 vt non vituperetur ministerium nostrū: sed *32.*
in omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut *1.Cor.4.a*
Dei ministros, in multa patientia, in tribu- *1*
lationibus, in necessitatibus, in angustijs,
5 in plagis, in carceribus, in seditionibus, in la
6 boribus, in vigilijs, in ieiunijs, in castitate,
B in scientia, in lōganimitate, in suauitate, in
7 Spiritu sancto, in charitate non ficta, in uer-
bo ueritatis, in uirtute Dei, per arma iustitiæ

à dextris,

8 à dextris, & à sinistris, per gloriam & igno-
bilitatem, per infamiam & bonā famam: ut
seductores & ueraces: sicut qui ignoti & co
9 gniti: quasi morientes, & ecce uiuimus: ut
10 castigati, & non mortificati: quasi tristes,
semper autem gaudentes: sicut egentes, mul
tos autem locupletantes: tanquā nihil ha-
11 bentes, & omnia possidentes. Os nostrum
C patet ad vos ô Corinthij, cor nostrum dilata
12 tum est. Non angustiamini in nobis: angu-
13 stiamini autem in visceribus uestris. Can-
dē autem habentes remunerationem (tāquā
14 filijs dico) dilatamini & vos. Nolite iugū du
cere cum infidelibus. Quę enim participatio
iustitiæ cum iniquitate? Aut quæ societas lu-
15 cis ad tenebras? Quę autem cōuētio Christi
ad Belial? Aut quæ pars fideli cum infideli?
16 Qui autem consensus templo Dei cum idō
D lis? Vos enim estis templum Dei uiui: sicut
dicit Deus, Quoniam inhabitabo in illis:
& inambulabo, & ero illorum Deus: & ipsi
17 erunt mihi populus. Propter quod exite
de medio eorum, & separamini, dicit Domi-
nus, & immundum ne tetigeritis: & ego re-
18 cipiam uos: & ero uobis in patrem: & uos
eritis mihi in filios & filias, dicit Dominus
omnipotens.

1. Cor. 3. d
17. & 6. d. 19.
Leu. 26. b
12.
Isa. 52. c
11.
Iere. 31. a
1. b. 19.

CAPVT VII.

1 HAS ergo habentes promissiones
A charissimi, mundemus nos ab
omni inquinamento carnis &
spiritus, perficientes sanctifica-
2 tionem in timore Dei. Capite
nos. Neminem læsimus, neminem corrupi-
3 mus, neminē circumuenimus. Non ad con-
demnationem * dico: prædixi enim, quòd in
cordibus nostris estis ad commoriendum &
4 ad conuiuendum. Multa mihi fiducia est
apud uos, multa mihi gloriatio pro uobis: re
pletus sum cōsolatione: superabūdo gaudio
5 in omni tribulatione nostra. Nam & cùm
uenissemus in Macedoniam, nullam requiē
B habuit caro nostra, sed omnem tribulationē
6 passi sumus: foris, pugnæ: intus, timores. Sed
qui consolatur humiles, consolatus est nos,
7 Deus, in aduentu Titi. Non solùm autem
in aduentu eius, sed etiam in consolatione,
qua cōsolatus est in uobis, referens nobis ue-
strum desyderium, uestrum fletum, uestram
æmulationem pro me, ita magis ut gaude-
8 rem. Quoniam & si contristaui uos in epi-
C stola, non me pœnitet: & si pœniteret, uidēs
quòd epistola illa (& si ad horam) uos con-
9 tristauit: nunc gaudeo: non quia contrista-
ti estis, sed quia contristati estis ad pœniten-
tiam. Cōtristati enim estis secundùm Deū,
ut in nullo detrimentū patiamini ex nobis.
10 Quæ enim secundùm Deum tristitia est,
pœnitentiam in salutem stabilem operatur;
11 seculi autem tristitia mortem operatur. Ec-
ce enim hoc ipsum, secundū Deū contristari
uos, quantā in uobis operatur solicitudinē:
sed defensionem, sed indignationem, sed ti-
morē, sed desyderium, sed æmulationem, sed
uindictam: in omnibus exhibuistis uos, in-

* uestram

2. Pet. d
10.

12 ra cōtaminatos esse negocio. Igitur etsi scrip-
si uobis, non propter eum qui fecit iniuriā,
nec ppt eū q passus est: sed ad manifestandam
solicitudinem nr̄am quam habemus pro uo-
13 bis * coram Deo. Ideo consolati sumus.
D In consolatione aūt nostra, abūdantius ma-
gis gauisi sumus super gaudio Titi, quia refe
14 ctus est spiritus eius ab omnibus uobis. Et
siquid apud illū de vobis gloriatus sum, nō
sum confusus: sed sicut omnia uobis in ueri
tate locuti sumus, ita & gloriatio nostra q̄
15 fuit ad Titum, ueritas facta est, & uiscera
eius abundantius in uobis sunt: reminiscē-
tis omnium uestrum obedientiam, quomodo
16 cū timore & tremore excepistis illū. Gau-
deo, quòd in omnibus confido in uobis.

* ad vos 6.
-6.

CAPVT VIII.

1 NOTAM autem facimus uobis fratres,
A gratiā Dei quę data est in ecclesiis Ma
2 cedoniæ, quod in multo experimen-
to tribulationis, abūdantia gaudij ipsorum
fuit, & altissima paupertas eorum abundauit
3 in diuitias simplicitatis eorum: quia secun-
dum uirtutem (testimonium illis reddo) &
4 supra uirtutem uolūtarij fuerunt, cum mul
ta exhortatione obsecrantes nos gratiam &
cōmunicationē ministerij quod fit in Sanctos.
5 Et non sicut sperauimus, sed semetipsos
dederunt primum Domino, deinde nobis
6 per voluntatem Dei: ita ut rogaremus Titū,
B ut quemadmodum cœpit, ita & perficiat in
7 vobis etiam gratiam istam. Sed sicut in om-
nibus abūdatis fide & sermone, & sciētia, &
omni solicitudine, insuper & charitate ve-
8 stra in nos, ut & in hac gratia abundetis. Nō
quasi imperans dico; sed per aliorum solici-
tudinem, etiam uestræ charitatis ingenium
9 bonum comprobans. Scitis enim gratiam
Domini nostri Iesu Christi, quoniā propter
vos egenus factus est, cum esset diues, ut il-
10 lius inopia vos diuites essetis. Et consiliū
in hoc do: hoc enim vobis utile est, qui nō
solùm facere, sed & velle cœpistis ab an-
11 no priore: nunc verò & facto perficite:
ut quemadmodum promptus est animus uo
luntatis, ita sit & perficiendi ex eo quod ha-
12 betis. Si enim uoluntas prompta est: secun-
dùm id quod habet, accepta est, non secun-
13 dùm id quod non habet. Non enim ut alijs
sit remissio, vobis autem tribulatio: sed ex
14 æqualitate. In præsenti tempore uestra abū
C dantia illorum inopiam suppleat: ut & il-
lorum abundantia uestræ inopiæ sit supple-
mentum, ut fiat æqualitas, sicut scriptū est:
15 Qui multum, non abundauit: & qui mo-
16 dicum, non minorauit. Gratias autē Deo,
qui dedit eandem solicitudinē pro uobis in
17 corde Titi, quoniam exhortationem qui-
dē suscepit: sed cùm solicitior esset, sua uolū
18 tate profectus est ad uos. Misimus etiam
cū illo fratrē, cuius laus est in Euangelio per
19 omnes Ecclesias: non solùm autem, sed &
D ordinatus est ab Ecclesijs comes peregrina-
tionis nostræ, in hanc gratiam quę ministra-
tur à nobis ad Domini gloriam, & destinatā

Ex. 16. d
18.
* abest 11

uoluntatem

20 voluntatem nostram. ꝰ deuitantes hoc, ne qs
nos uituperet in hac plenitudine quę mini-
Rom. 12.d 17. 21 stratur à nobis. ‖ ꝰ Prouidemus enim bona
non solùm coram Deo, sed etiam coram hō-
22 minibus ꝰ Misimus autem cum illis & fra
trem nostrum, quem probauimus in multis
sæpe solicitum esse: nunc autem multò so-
23 licitiorem, confidentia multa in vos. ꝰ siue
ᵇin vobis. pro Tito qui est socius meus & ᵇin uos` adiu
tor: siue fratres nostri Apostoli ecclesiarum
ᵇgloria a. 24 ᵇgloriæ` Christi. ꝰ Ostensionem ergo quæ
est charitatis uestræ & nostrę gloriæ pro no-
bis, in illos ostendite in facie Ecclesiarum.

CAPVT IX.

1 NAM de ministerio quod fit in
A sanctos, ex abundanti est mihi
2 scribere nobis. ꝰ Scio enim prō-
ptum animum uestrū: pro quo
de nobis glorior apud Macedo-
nes. Quoniam & Achaia parata est ab anno
præterito: & uestra æmulatio prouocauit plu
3 rimos. ꝰ Misi autem fratres, ut ne quod glo-
riamur de nobis euacuetur in hac parte,
4 ut (quemadmodum dixi) parati sitis: ꝰ ne
cùm uenerint Macedones mecum, & in-
B uenerint vos imparatos, erubescamus nos,
5 vt nō dicamus vos in hac substantia. ꝰ Neces-
sarium ergo existimaui rogare fratres, vt per-
ueniant ad vos, & præparent repromissam
benedictionem hanc paratam esse sic, quasi
benedictionem, non tanquàm auaritiam.
6 ꝰ Hoc autem dico: Qui parcè seminat, parcè
& metet: & qui seminat in benedictionibus,
7 de benedictionibus & metet. ꝰ Vnusquisque
C prout destinauit in corde suo: non ex tristi-
‖Eccl. 35.b 11. tia, aut ex necessitate. ‖ hilarem enim dato-
8 rē diligit Deus. ꝰ Potens est autem Deus oēm
gratiā abundare facere in vobis: vt in oībus
semper oēm sufficientiā habentes, abundetis
‖Psal. 111. b. 9. 9 in oē opus bonū, ꝰ sicut scriptū est: ‖ Dispersit,
dedit pauperibus: iustitia eius manet in ᵇæter
ᵇseculum seculi. 10 nū`. ꝰ Qui aūt administrat semen seminanti,
& panē ad mādacandū præstabit: & multipli-
cabit semen vestrū, & augebit incrementa
11 frugū iustitiæ vestræ: ꝰ vt in oībus locupletati
abundetis in oēm simplicitatē, q̃ operatur p
12 nos gratiarū actionē Deo. ꝰ Qm̃ ministerium
D huius officij nō solùm supplet ea quæ desunt
sanctis, sed ēt abundat p multas gratiarum
13 actiones in Dño: ꝰ p probationem ministerij
huius, glorificātes Deū in obedientiam con-
fessionis vestræ in Euangelium Christi, &
simplicitate communicationis in illos, &
14 in omnes, ꝰ & in ipsorum obsecratione pro
vobis, desyderātium vos propter eminentem
15 gratiam Dei in vobis. ꝰ Gratias Deo super
inenarrabili dono eius.

CAPVT X.

1 IPSE autē ego Paulus obsecro
A vos p mānsuetudinē & modestiā
Christi, qui in facie quidē humi
lis sum inter vos, absens aūt cō-
2 fido in vobis. ꝰ Rogo aūt, ne p̄-
sens audeā p eam confidentiā qua existimor
audere in quosdam: qui arbitrantur nos tan-
3 quàm ſm carnem ambulemus. ꝰ In carne.n.
4 ambulantes, non ſm carnem militamus. ꝰ Nā
arma militiæ nostræ nō carnalia sunt: sed po
tentia Deo ad destructionē munitionū, con-
5 silia destruētes, ꝰ & oēm altitudinē extollen-
tem se aduersus scientiā Dei, & in captiuita
B tē redigentes oēm intellectum in obsequiū
6 Christi, ꝰ & in promptu habentes vlcisci oēm
inobedientiam, cum impleta fuerit vestra
7 obedientia. ꝰ Quæ secundum faciem sunt, vi-
dete. Si quis cōfidit sibi, Christi se esse; hoc co
gitet iterum apud se, quia sicut ipse Christi
8 est: ita & nos. ꝰ Nā & si amplius aliquid glo-
riatus fuero de potestate nostra, quam dedit
nobis Dominus in ædificationem, & non in
9 destructionem vestram, non erubescam. ꝰ Vt
autem non existimer tanquàm terrere vos
10 per epistolas, ꝰ (quoniam quidē epistolæ, in-
C quiunt, graues sunt & fortes: præsentia aūt
11 corporis infirma, & sermo cōtēptibilis) ꝰ hoc
cogitet q eiusmodi est, quia quales sumus
verbo per epistolas absentes, tales & præsen
12 tes in facto. ꝰ Nō.n. audemus inserere, aut cō
parare nos quibusdā, qui seipsos cōmendāt:
sed ipsi in nobis nosmetipsos metientes, &
13 comparantes nosmetipsos nobis. ꝰ Nos aūt
non in immensum gloriabimur. ‖ sed ſm mē *‖Ephe. 4.b 7.*
surā regulæ, qua mensus est nobis Deus men
14 surā pertingendi vsq; ad vos. ꝰ Non.n. quasi
non pertingentes ad vos, superextendimus
nos. Vsq; ad vos enim peruēnimus in Euan-
15 gelio Christi. ꝰ non in immensum gloriantes
tes in alienis laboribus: spem aūt habentes
crescentis fidei vestræ, in vobis magnificari
16 ſm regulam nostram in abundantia, ꝰ ēt in
illa quæ vltra uos sunt, euangelizare, non in *‖Iere. 9.g. 23.*
aliena regula, in ijs quæ præparata sunt glo-
17 riari. ꝰ ‖ Qui aūt gloriatur, in Dño glorietur. *1. Cor. 1. d 31.*
18 ꝰ Non enim qui seipsum cōmendat, ille pro-
batus est: sed quem ᵇDeus` commendat. *ᵇDominus*

CAPVT XI.

1 VTINAM sustineretis modicum
A quid insipientiæ meæ sed & sup
2 portate me. ꝰ Aemulor.n. vos
Dei æmulatione Despōdi.n. vos
vni viro, virginē castam exhibe-
3 re Christo. ꝰ Timeo, aūt ne ‖ sicut serpens He- *Gen. 3.A.1.*
uam seduxit astutia sua; ita corrumpantur sen
sus vestri, & excidant à simplicitate quæ est
4 in Christo Iesu. ꝰ Nam si is qui venit, alium
Christū prędicat quē non prædicauimus; aut
aliū spiritū accipitis quē nō accepistis; aut
aliud Euangeliū, quod non recepistis: rectè
5 pateremini. ꝰ Existimo.n. nihil me minus fe-
6 cisse à magnis Apostolis. ꝰ Nā etsi imperitus
B sermone, sed non scientia. in oībus aūt ma
7 nifestati sumus uobis. ꝰ Aut nunquid pecca-
tum feci, meipsum humilians, vt uos exalte
mini? qm̃ gratis Euangelium Dei euangeli-
8 zaui uobis. ꝰ Alias ecclesias expoliaui, acci-
9 piens stipendium ad ministerium uestrū. ꝰ Et
cùm essem apud uos, & egerē; nulli onerosus
fui: nā quod mihi deerat, suppleuerūt fratres
qui uenerunt à Macedonia. & in oībus sine
10 onere me uobis seruaui, & seruabo. ꝰ Est ueri

C tas Chriſti in me, qm̄ hæc gloriatio non in-
11 fringet in me in regionibus Achaiæ. ❡ Qua-
12 re? qa nō diligo vos? Deus ſcit. ❡ Quod autem
facio, & faciam, vt amputē occaſionem eorū
qui volunt occaſionem: vt in quo gloriantur,
13 inueniantur ſicut & nos. ❡ Nam eiuſmodi
pſeudoapoſtoli, ſunt operarij ſubdoli, trāſfi-
14 gurantes ſe in Apoſtolos Chriſti. ❡ Et nō mi-
rum: ipſe.n. ſatanas transfigurat ſe in angelū
15 lucis. ❡ non eſt ergo magnum, ſi miniſtri eius
D transfigurētur uelut miniſtri iuſtitiæ: quorū
16 finis erit ſm opera ipſorū. ❡ Iterum dico, (ne
quis me putet inſipientem eſſe. alioquin ve-
lut inſipientem accipite me, vt & ego modi-
17 cum quid glorier:) qđ loquor, non loquor
ſm °Deum°, ſed quaſi in inſipientia, in hac °Dominū a.
18 ſubſtantia gloriæ. ❡ Qm̄ multi gloriantur ſm
19 carnē: & ego gloriabor. ❡ Libenter.n. ſuffer-
20 tis inſipientes: cùm ſitis ipſi ſapientes. ❡ Su-
E ſtinetis.n. ſi quis vos in ſeruitutem redigit,
ſi quis deuorat, ſi quis accipit, ſi quis extolli-
21 tur, ſi quis in faciem vos cędit. ❡ Secundum
ignobilitatem dico, quaſi nos infirmi fueri-
mus in hac parte. In quo quis audet (in inſi -1.
22 pientia dico) audeo & ego. ❡ Hebræi ſunt: &
ego. Iſraëlitæ ſunt: & ego. Semē Abrahæ ſunt:
23 & ego. ❡ Miniſtri Chriſti ſunt: & ego (vt mi- -3.
nus ſapiens dico) plus ego: in laboribus plu-
F rimis, in carceribus abundātius, in plagis ſu-
24 pra modū, in mortibus frequēter. ❡ A Iudæis
quinquies, ‡ quadragenas, vna minus accepi. ‡Deut.25.a.3.
25 ❡ ‡ Ter virgis cæſus ſum, ‡ ſemel lapidatus
ſum, ‡ter naufragiū feci, nocte & die in pro- ‡Act.16.c 22.
26 fundū maris fui, ❡ in itineribus ſæpe, periculis
fluminū, periculis latronū, periculis ex gene- ‡Act.14.c 18.
re, periculis ex Gētibus, periculis in ciuitate,
periculis in ſolitudine, periculis in mari, peri- Act.17.a
27 culis in falſis fratribus, ❡ in labore & ærūna, 3.&.41.
in vigiliis multis, in fame & ſiti, in ieiunijs
28 multis, in frigore & nuditate, ❡ præter illa q̄
extrinſecus ſunt: inſtantia mea quotidiana,
29 ſolicitudo oīm eccleſiarum. ❡ Quis infirma-
G tur, & ego non infirmor? quis ſcandaliza-
30 tur, & ego non vror? ❡ Si gloriari oportet:
31 q̄ infirmitatis meæ ſunt, gloriabor. ❡ Deus &
pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui eſt be- Act.9.d
32 nedictus in ſecula, ſcit q̄ nō mentior. ❡ ‡Da- 24.
maſci prępoſitus Gentis Aretæ Regis, cuſto-
diebat ciuitatem Damaſcenorum, vt me com
33 prehenderet: ❡ & per feneſtram in ſporta di-
miſſus ſum per murum, & ſic effugi manus -4.
eius.

CAPVT XII.

1 SI GLORIARI oportet, non
A expedit quidem: veniam autem
ad viſiones & reuelationes Do- ‡Act.9.a
2 mini. ❡ Scio hominem in Chri- 3.22.d.17.
ſto ante annos quatuordecim
(ſiue in corpore, ſiue extra corpus, ne-
ſcio: Deus ſcit) raptum huiuſmodi vſque
3 ad tertium cœlum. ❡ Et ſcio huiuſmodi ho-
minem (ſiue in corpore, ſiue extra cor-
4 pus, neſcio: Deus ſcit) ❡ quoniam raptus eſt
in Paradiſum: & audiuit arcana verba, quæ
5 nō licet homini loqui. ❡ Pro huiuſmodi glo-
B riabor: pro me autem nihil gloriabor, niſi in
6 infirmitatibus meis. ❡ Nā & ſi voluero glo-
riari, nō ero inſipiēs: veritatem. n. dicā. par-
co aūt: ne quis * me exiſtimet ſupra id quod * in 5.
7 videt in me, aut aliquid audit ex me. ❡ Et ne -5.
magnitudo reuelationum extollat me, datus
eſt mihi ſtimulus carnis meæ, angelus ſata-
8 næ, vt me colaphizet. ❡ Propter qđ ter Dñm
C rogaui, vt diſcederet à me: ❡ & dixit mihi: Suf
9 ficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmita
te perficitur. Libenter igitur gloriabor in in-
firmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus
10 Chri. ❡ Propter qđ placeo mihi in infirmita-
tibus, in cōtumelijs, in neceſſitatibus, in per-
ſecutionibus, in anguſtijs pro Chro. Cum enī
11 infirmor: tunc potens ſum. ❡ Factus ſum in-
D ſipiens: vos me coēgiſtis. Ego enim à vobis
debui cōmendari: nihil. n. minus °fui° ab ijs °feci
qui ſunt ſupra modū apoſtoli, tametſi nihil
12 ſum. ❡ Signa tū °apoſtolatus mei° facta ſunt ſu °Apoſtoli
per uos in oī patientia, in ſignis & prodigijs & 5.
13 virtutibus. ❡ Quid eſt n. quòd minus habui-
ſtis præ cæteris eccleſijs: niſi q̄ ego ipſe non
grauaui vos? Donate mihi hanc iniuriam.
14 ❡ Ecce, tertiò hoc paratus ſum venire ad
E vos: & non ero grauis uobis. Non enim quæ-
ro quæ veſtra ſunt: ſed vos. Nec enim debent
filij parentibus theſaurizare, ſed parentes fi-
15 lijs. ❡ ego autem libētiſſimè impendam, &
ſuperimpēdar ego ipſe pro animabus veſtris:
16 licèt plus vos diligēs minus diligar. ❡ Sed eſto:
ego vos non grauaui, ſed cùm eſſem aſtutus,
17 dolo vos cepi. ❡ Nunquid per aliquem eorū
18 quos miſi ad vos, circumueni vos? ❡ Rogaui
F Titum, & miſi cum illo fratrem. Nunquid
Titus vos circūuenit? nonne eodem ſpiritu
19 ambulauimus? nonne iiſdē veſtigijs? ❡ Olim
putatis, q̄ excuſemus nos apud vos? Coram
Deo, in Chro loquimur: omnia autem chariſ
20 ſimi pp ædificationem vrām. ❡ Timeo enim
ne forte, cùm uenero, non quales volo, inue- .12.
G niā uos: & ego inueniar à uobis, qualem non
uultis: ne fortè contentiones, æmulationes,
animoſitates, diſſenſiones, detractiones, ſu-
ſurrationes, inflationes, ſeditiones ſint inter
21 vos. ❡ ne iterū cū uenero, humiliet me Deus
apud nos: & lugeā multos ex ijs qui antè pec-
cauerūt, & non egerunt pœnitentiam ſuper
immunditia & fornicatione & impudicitia
quam geſſerunt.

CAPVT XIII.

1 ECce tertiò hoc uenio ad vos: ❡ ‡In Deu.19.b
A ore duorum uel trium teſtium 15.
a ſtabit omne uerbū. ❡ Prædixi, & Mat.18.b
prædico ut præſens *, & nunc 16.
abſens ijs qui antè peccauerūt, Ioh.8.c.17
& cęteris omnibus, quoniam ſi venero iterū, Heb.10.c
3 non parcam. ❡ An experimētū quæritis eius 28.
qui in me loquitur Chriſtus: qui in uobis non °bis 4.
4 infirmatur, ſed potēs eſt in vobis? ❡ Nā etſi cru-
cifixus eſt ex infirmitate: ſed viuit ex uirtu-
B te Dei. Nā & nos infirmi ſumus in illo: ſed °viuimus
°uiuemus° cum eo ex uirtute Dei in uobis. 9.
5 ❡ ‡ Voſmetipſos tētate ſi eſtis in fide: ipſi uos 1.Cor.11.f
probate. An non cognoſcitis uoſmetipſos, 28.

quia

quia Christus Iesus in uobis est, nisi fortè re-
*cognosce- 6 probi estis. ¶ Spero autem, quòd *cognoscitis`
tis 1. 7 quia nos uon sumus reprobi. Orámus autem
Deum, ut nihil mali faciatis, non ut nos pro-
G bati appareamus, sed ut vos quód bonum
8 est, faciatis, nos autē ut reprobi simus. ¶ Nō
enim possumus aliquid aduersus ueritatem:
9 sed pro ueritate. ¶ Gaudemus enim, quoniam
nos infirmi sumus: uos autem potentes estis.
Hoc & oramus, uestram consummationem.
10 ¶ Ideo hæc absens scribo, ut nō præsens du-
rius agam secúdùm potestatem quam Domi-
D nus dedit mihi in ædificationem, & non in
11 destructionem. ¶ De cætero fratres, gaudete,
perfecti estote: exhortamini. idem sapite: pa-
cem habete, & Deus pacis & dilectionis erit
12 uobiscum. ¶ Salutate inuicem in osculo sctō.
13 Salutant uos omnes sancti. ¶ Gratia Domini
nostri Iesu Christi, & charitas Dei, & com-
municatio sancti Spiritus sit cum omnibus
uobis. Amen

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI, ad Galatas.

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM PAVLI ad Galatas.

GALATAE, sunt Græci. Hi verbum veritatis primum ab Apostolo acceperunt sed post discessum eius, tentati sunt à falsis apostolis, ut in legem, & circuncisionem verterentur. Hos Apostolus reuocat ad fidem veritatis, scribens eis ab Epheso.

CAPVT PRIMVM.

1 PAVLVS Apostolus non
A ab hominibus, neq; per ho-
minem, sed per Iesum Chri-
stum, & Deum patrem qui
suscitauit eum à mortuis;
2 ¶ & qui mecum sunt omnes
fratres: ecclesijs Galatiæ.
3 ¶ Gratia nobis & pax à Deo patre & Domino
4 nostro Iesu Christo, ¶ qui dedit semetipsum
pro peccatis nostris, ut eriperet nos de præ-
senti seculo nequam, secundùm uoluntatem
5 Dei, & patris nostri: ¶ cui est gloria in secula
6 seculorum. Amen. ¶ Miror, quòd sic tam citò
B trāsferimini ab eo qui uos uocauit in gratiā
7 Christi, in aliud Euangelium: ¶ quod non est
aliud: nisi sunt aliqui qui uos conturbant, &
8 nolunt conuertere Euangelium Christi. ¶ Sed
licèt nos, aut angelus de cœlo euangelizet
uobis præterquàm quod euangelizauimus vo
9 bis, anathema sit. ¶ Sicut prædiximus, & nūc
iterum dico: Si quis uobis euangelizauerit
10 pter id quod accepistis, anáthema sit. ¶ Mo-
do enim hominibus suadeo, an Deo? An quæro
hominibus placere? Si adhuc hominibus pla-
‖1. Cor. 15. a. 1. 11 cerem, Christi seruus non essem. ¶ ‖ Notum
enim uobis facio fratres Euangelium quod
euangelizatum est à me, quia non est sm ho-
‖Ephe. 3. a 3. 12 minem. ¶ ‖ neq; enim ego ab homine acce-
C pi illud, neq; didici: sed per reuelationē Iesu
13 Christi. ¶ Audistis enim conuersationē meā
aliqñ in Iudaismo, qm̄ supra modū perseque-
14 bar Ecclesiā Dei, & expugnabam illā, ¶ & pro
ficiebā in Iudaismo supra multos coætaneos
meos in genere meo, abundantiùs æmulator
existens paternarum mearum traditionum.
15 ¶ Cùm autem placuit ei qui me segregauit
ex vtero matris meæ, & uocauit per gratiam
16 suam, ¶ vt reuelaret Filium suum in me, vt
euangelizarē illum in Gentibus: cōtinuò nō
17 acquieui carni & sanguini, ¶ neq; veni Ieroso
lymā ad antecessores meos Apostolos: sed
abij in Arabiā, & iterum reuersus sum Dama
18 scum. ¶ Deinde post annos tres veni Ierosoly
D mā videre Petrum: & mãsi apud eum diebus
19 quindecim. ¶ Alium aūt Apostolum vidi ne-
20 minem: nisi Iacóbum fratrem Domini. ¶ Quę
autem scribo uobis: ecce corā Deo, quia non
21 mentior. ¶ Deinde veni in partes Syrię & Ci
22 liciæ. ¶ Erant autem ignotus facie ecclesijs
23 Iudææ, quæ erant in Christo: ¶ tantùm autē
auditum habebant, Quoniā qui persequeba-
tur nos aliqñ, nunc euangelizat fidem, quam
24 aliquando expugnabat. ¶ & in me clarifica-
bant Deum.

CAPVT II.

1 DEINDE post annos quatuorde-
A cim, iterū ascendi Ierosolymam
cū Barnaba, assumpto & Tito.
2 ¶ Ascendi aūt sm reuelationem:
& contuli cū illis Euangeliū qđ
prædico in Gētibus, seorsum aūt ijs qui vide- -7.
bantur *aliquid esse`: ne fortè in vacuū cur- *maiores
3 rerem, aut cucurrissem. ¶ Sed neq; Titus qui esse 1.
mecū erat, cū esset Gentilis, cōpulsus est cir- -3.
4 cuncidi: ¶ sed ꝓp subintroductos falsos fra- *subiectio-
tres qui subintroierūt explorare libertatem ne 1.
nr̄am, quā habemus in Chr̄o Iesu, ut nos in ‖Deu, 10. d
5 seruitutē redigerent. ¶ Quibus neq; ad horā 17.
cessimus *subiectioni`: ut veritas Euangelij 2. Par. 9. c
6 permaneat apud vos. ¶ Ab ijs autē q videbātur 17.
esse aliquid (quales aliqñ fuerint, nihil mea Iob. 34.
B interest. ‖ Deus personā hoīs nō accipit) mi- b. 19.
hi. n. qui videbantur esse aliquid`, nihil cōtu Sup. 6. b. 8.
7 lerunt. ¶ Sed econtra, cū vidissent, quòd creditum -6.

est mihi

Eccl.35.b 6.16. Rom.2.b 11. Eph.6.b.9 Coloss.3.d 25. Act 10.e 34. 1.Pet.1.c 17. *Petrus

est mihi Euangeliũ præputij, sicut Petro cir-
8 cuncisionis (qui. n. operatus est Petro in
Apostolatũ circuncisionis, operatus est &
9 mihi inter Gentes) & cũ cognouissent gra-
tiam quæ data est mihi, Iacobus & Cephas &
Iohãnes, qui videbantur colũnæ esse, dextras
dederunt mihi & Barnabæ, societatis: vt nos
10 in Gentes, ipsi aũt in circuncisionẽ: tm vt
pauperũ memores essemus, qđ & solicitus fui
11 hoc ipsum facere. Cùm autẽ venisset *Ce-
C phas* Antiochiã in faciẽ ei restiti, quia re-
12 prehensibilis erat. Priùs enim quàm ve-
nirent quidam à Iacobo, cum Gentibus ede-
bat: cùm autem venissent, subtrahebat &
segregabat se, timens eos qui ex circuncisio-
13 ne erant. Et simulationi eius consenſe-
runt cæteri Iudæi, ita vt & Barnabas duce-
14 retur ab eis in illam simulationem. Sed
cùm vidissem, quòd non rectè ambularent
ad veritatem Euangelij, dixi Cephæ coram
omnibus: Si tu cùm Iudæus sis, Gentiliter vi-
uit, & non Iudaicè: quomodo Gentes co-
15 gis Iudaizare? Nos natura Iudæi, & non
16 ex Gentibus peccatores. Scientes autem
quòd non iustificatur homo ex operibus le-
gis, nisi per fidem Iesu Christi: & nos in
Christo Iesu *credimus*, vt iustificemur ex
fide Christi, & non ex operibus legis: pro-
pter quod ex operibus legis non iustifica-
19 bitur omnis caro. Quòd si quærentes iu-
D stificari in Christo, inuenti sumus & ipsi
peccatores: nunquid Christus peccati mini-
18 ster est? Absit. Si enim quæ destruxi,
iterum hæc ædifico, præuaricatorem me con
19 stituo. Ego enim per legem, legi mor-
tuus sum, vt Deo viuam: Christo confixus
20 sum cruci. Viuo autem, iam non ego:
viuit verò in me Christus. Quod autem
nunc uiuo in carne; in fide uiuo Filij Dei,
qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro
21 me. Non abijcio gratiam Dei. Si enim per
legem iustitia, ergo gratis Christus mor-
tuus est.

Rom.3.c 19.e.20. *redidimus 1. Roma.3.e 20.

CAPVT III.

1 O Insensati Galatæ, quis uos
A fascinauit non *obedire* verita-
ti, ante quorum oculos Iesus
Christus proscriptus est, & in vo
2 bis crucifixus? Hoc solum à vo
bis volo discere: Ex operibus legis Spiritum
3 accepistis, an ex auditu fidei? Sic stulti estis,
vt cùm spiritu cœperitis, nunc carne consum
4 mini? Tanta passi estis sine causa? si tamẽ
5 sine causa. Qui ergo tribuit uobis Spiritum
& operatur virtutes in vobis: ex operi-
6 bus legis, an ex auditu fidei? Sicut *, Abra-
hã credidit Deo, & reputatum est illi ad iu-
7 stitiam. *Cognoscite* ergo, quia qui ex fide
8 sunt, ij sunt filij Abrahæ. Prouidens autem
B scriptura quia ex fide iustificat Gentes Deus,
prænunciauit Abrahę, Quia benedicentur in
9 te omnes Gentes. Igitur qui ex fide sunt, be-
10 nedicentur cum fideli Abraham. Quicun-
que enim ex operibus legis sunt, sub maledi
cto sunt. Scriptum est enim: Maledictus om-
nis qui nõ permanserit in omnibus quæ scri

*credere 6. *scriptum est 6. Gen.15.b 6. Rom.4.a 3.c.18. Iaco.2.d. 21. *Cognoscitis 4. Gen.12.a 3. 22.d.18. 26.a.4.

11 pta sunt in libro legis, vt faciat ea. Quoniã
autem in lege nemo iustificatur apud Deum,
manifestum est: quia iustus ex fide *uiuit*.
12 Lex autem non est ex fide: sed qui fecerit
13 ea, uiuet in illis. Christus nos redemit de
maledicto legis, factus pro nobis maledictũ
(quia scriptum est: Maledictus omnis qui
14 pendet in ligno) ut in Gentibus benedictio
Abrahę fieret in Christo Iesu: vt pollicitatio-
15 nem Spiritus accipiamus per fidem. Fratres
C (secundum hominem dico) tamen hominis
confirmatum testamentum nemo spernit,
16 aut superordinat. Abrahæ dictæ sunt pro-
missiones, & semini eius. Non dicit, Et semi
nibus, quasi in multis: sed quasi in vno, Et se
17 mini tuo, qui est Christus. Hoc autem dico,
testamentum confirmatum est à Deo: quę
post quadringentos & triginta annos facta
est lex, non irritũ facit ad euacuandam pro-
18 missionem. Nam si ex lege hæreditas, iam
non ex promissione. Abrahæ autẽ per repro-
19 missionem donauit Deus. Quid igitur lex?
Propter *transgressiones* posita est, donec ve
niret semen cui promiserat: ordinata per an
20 gelos in manu mediatoris. Mediator autẽ,
21 vnius non est: Deus autem vnus est. Lex er
D go aduersus promissa Dei? Absit. Si enim data
esset lex quæ posset viuificare: verè ex lege
22 esset iustitia. Sed conclusit scriptura om-
nia sub peccato: vt promissio ex fide Iesu
23 Christi daretur credentibus. Priùs autem,
quàm veniret fides, sub lege custodiebamur
conclusi, in eam fidem quæ reuelanda erat.
24 Itaque lex pędagogus nr̃ fuit in Christo: vt
25 ex fide iustificemur. At vbi uenit fides, iam
26 non sumus sub pædagogo. Omnes enim fi
27 lij Dei estis per fidem in Christo Iesu. Qui-
cunque enim in Christo baptizati estis, Chri
28 stum induistis. Non est Iudæus, neque
Gręcus: non est seruus, neque liber: non est
masculus, neque fœmina. Omnes enim uos
29 unum estis in Christo Iesu. Si autem uos
Christi: ergo semen Abrahę estis, secundùm
promissionem hæredes.

Eccl.44.d 20. Deu.27.d.26. Abac.2.a 4. Rom.1.b 17. *viuet 3. Leui.18.c 5. Deu.21.d 23. Heb.9.c 17. *trãsgressiones. Rom.3.b 2. Rom 6.a 3.

CAPVT IIII.

1 D Ico aũt, quanto tempore hæres
A paruulus est, nihil differt à ser-
uo, cùm sit dominus omnium,
2 sed sub tutoribus & actoribus
est vsque ad præfinitum tempus
3 à patre: ita & nos, cùm essemus paruuli, sub
4 elementis mundi eramus seruientes. At vbi
venit plenitudo tp̃is, misit Deus filium suum
5 factũ ex muliere, factum sub lege: ut eos qui
sub lege erant, redimeret, ut adoptionẽ filio-
6 rum reciperemus. Quoniam aũt estis filij *:
misit Deus Spiritũ filij sui in corda uestra cla
7 mantem: Abba, Pater. Itaq; iam non est ser
uus, sed filius: Quòd si filius: & hęres p̃ Deũ.
8 Sed tunc quidem ignorantes Deũ, ijs qui nã
9 tura non sunt dij, seruiebatis. Nunc aũt cũ
B cognoueritis Deum, imò cogniti sitis à Deo,
quõ conuertimini iterum ad infirma & ege-
10 na elemẽta, q̃bus denuo seruire uultis? Dies
obseruatis, & menses, & tẽpora, & annos

*Dei

Timeo.

11 ¶Timeo vos, ne forte sine causa laborauerim
12 in vobis.¶ Estote sicut ego, quia & ego sicut
vos: fratres, obsecro vos. Nihil me læsistis.
13 ¶ Scitis autem, quia per infirmitatem carnis
euangelizaui vobis iampridẽ: & tẽtationem
14 vestrã in carne mea ¶ non spreuistis, neq; re-
spuistis: sed sicut angelum Dei excepistis me,
15 sicut Christum Iesum. ¶Vbi est ergo beatitu-
do vestra? Testimoniũ enim perhibeo vobis,
quia si fieri posset, oculos vestros eruissetis,
16 & dedissetis mihi. ¶ Ergo inimicus vobis fa-
17 ctus sum, verum dicens vobis? ¶ Aemulantur
C vos non bene: sed excludere vos volunt, vt il
18 los emulemini. ¶ Bonum autem æmulamini
in bono semper: & non tantùm cùm præsens
19 sum apud vos. ¶Filioli mei, quos iterum par-
turio, donec formetur Christus in vobis.
20 ¶ Vellẽ autẽ esse apud vos modo, & mutare
21 vocem meã: qm̃ confundor in vobis. ¶ Dicite
mihi qui sub lege vultis esse, legẽ nõ legistis?
| Gen. 16. d 15. | 22 ¶ Scriptũ est enim, qm̃ Abraham duos filios
habuit: | vnum de ancilla, & | vnum de libera.
| Gen. 21. a 2. | 23 ¶ Sed qui de ancilla, sm̃ carnẽ natus est: qui
24 autẽ de libera, per repromissionẽ. ¶ quæ sunt
°in per allegoriam dicta. Hæc enim sunt duo te-
D stamenta. Vnum quidem °a' monte Sina, in
25 seruitutem generans: quæ est Agar. ¶ (Sina
enim mons est in Arabia: qui coniunctus est
ei, quæ nunc est Ierusalem) & seruit cũ filijs
26 suis. ¶ Illa autẽ quæ sursum est Ierusalem, li-
| Isai. 54. a 1. | 27 bera est: quæ est mater nostra. ¶ Scriptum est
enim: | Lætare sterilis, quæ nõ paris: erumpe,
| Rom 9. b 8. | & clama, quæ non parturis: quia multi filij
desertæ, magis quàm eius quæ habet virum.
28 ¶ | Nos aũt fratres secundùm Isaac promissio-
29 nis filij sumus. ¶ Sed quõ tunc is, qui secun-
dùm carnẽ natus fuerat, persequebatur cũ qui
| Gen. 21. a 10. | 30 secundum spm̃: ita & nunc. ¶ Sed quid dicit
scriptura? | Eijce ancillam & filium eius. non
enim hæres erit filius ancillæ cũ filio liberæ.
31 ¶Itaq; fratres, nõ sumus ancillæ filij, sed li-
beræ: qua libertate Christus nos liberauit.

CAPVT V.

1 STate: & nolite iterũ iugo serui-
A tutis contineri. ¶ | Ecce ego Pau
| Act. 15. a 1. a. 2. | 2 lus dico vobis, quoniam si cir-
cumcidamini, Christus vobis ni-
3 hil proderit. ¶ Testificor autem
rursus omni homini circũcidenti se, quoniã
4 debitor est vniuersæ legis faciẽdæ. ¶Euacuati
estis à Christo, qui in lege iustificamini: à gra
5 tia excidistis. ¶ Nos enim spiritu, ex fide, spẽ
6 iustitiæ expectamus. ¶ Nam in Christo Iesu,
neq; circumcisio aliquid valet, neq; præpu-
B tium: sed fides quę per charitatem operatur.
7 ¶Currebatis bene: quis vos impediuit verita-
* Nemini consenseritis | 8 ti non obedire? * ¶ Persuasio *, non est ex eo
* hac | 9 qui vocat v s. ¶ | Modicum fermentũ totam
| 1. Cor. 5. b 6. | 10 massam corrumpit. ¶Ego confido in vobis in
Domino, quòd nihil aliud sapietis: qui autem
conturbat vos, portabit iudicium, quicun-
11 que est ille. ¶ Ego autem fratres, si circumci-
sionem adhuc prædico; quid adhuc persecu-
tionẽ patior? Ergo euacuatum est scandalum
12 crucis. ¶Vtinam & abscindantur qui vos con
13 turbant. ¶ Vos enim in libertatẽ vocati estis
fratres: tantùm ne libertatem in occasionem
C detis carnis, sed per charitatẽ* seruite inuicẽ. * spiritus
14 ¶Omnis enim lex in vno sermone impletur:
15 | Diliges proximũ tuũ sicut teipsum. ¶ Quòd | Leui. 19. d 18.
si inuicẽ mordetis & comeditis; uidete ne ab
16 inuicem consumamini. ¶ Dico aũt: | Spũ am- Matt. 22. d 39.
bulate, & | desyderia carnis non perficietis. Mar. 12. d 31.
17 ¶Caro. n. cõcupiscit aduersus spm̃: spũs autẽ
aduersus carnẽ. hæc enim sibi inuicẽ aduer-
santur: ut non quæcunq; vultis, illa faciatis. | Ro. 13. c 8.
18 ¶ Quòd si spũ ducimini; non estis sub lege. Iac. 2. b. 8.
19 ¶ Manifesta sunt aũt opera carnis, quæ sunt,
fornicatio, immunditia, impudicitia, luxu- | Ro. 13. d 13.
20 ria, ¶idolorũ seruitus, ueneficia, inimicitiæ,
contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissen- 1. Petr. 1. c 11.
21 siones, sectæ, inuidiæ, homicidia, ebrietates,
D comessationes, & his similia. quę prædico uo -9.
bis, sicut prædixi, qm̃ qui talia agunt, regnũ
22 Dei nõ cõsequenť. ¶ Fructus autẽ Spiritus, est
charitas, gaudium, pax, patiẽtia, benignitas,
23 bonitas, lõganimitas, ¶ mãsuetudo, fides, mo
destia, continentia, castitas. Aduersus huiusmõi
24 non est lex. ¶ Qui autẽ sunt Christi, carnem
suã crucifixerunt cũ uitijs & cõcupiscentijs.
25 ¶ Si uiuimus spiritu, spiritu & ambulemus.
26 ¶Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, inui-
cem prouocantes, inuicem inuidentes.

CAPVT VI.

1 FRatres, & si præoccupatus fuerit
A homo in aliquo delicto, vos qui
spirituales estis, huiusmõi instruite
in spũ lenitatis, consyderans te-
2 ipsum, ne & tu tenteris. ¶ Alter
alterius onera portate: & sic adimplebitis le-
3 gẽ Christi ¶ Nam si quis existimat se aliquid
4 esse, cùm nihil sit; ipse se seducit. ¶ Opus autẽ
B suum probet unusquisq;, & sic in semetipso
tantùm gloriam habebit, & non in altero. | 1. Cor. 3. b 8.
5 ¶ | Vnusquisque enim onus suum portabit.
6 ¶Cõicet aũt is qui catechizatur °verbo', ei q °sverbũ s.
7 se catechizat, in oĩbus bonis. ¶Nolite errare:
8 Deus non irridetur. ¶ Quæ enim seminauerit
homo: hæc & metet. Quoniã qui seminat in
carne sua; de carne & metet corruptionẽ. qui
aũt seminat in spũ; de spiritu metet vitã æter
9 nam. ¶ | Bonum autem facientes, non deficia- | 2. Thes. 3 13.
C mus. tempore enim suo metemus non defi-
10 ciẽtes. ¶ Ergo dum tempus habemus, opere-
mur bonum ad omnes, maximè aũt ad do-
11 mesticos fidei. ¶ Videte qualibus literis scri-
12 psi vobis mea manu. ¶Quicũq; * volunt pla- * enim
cere in carne; hi cogunt vos circumcidi, tantũ
vt crucis Christi persecutionem non patian-
13 tur. ¶Neq; enim qui circumciduntur, legẽ cu-
stodiunt: sed volunt vos circũcidi, vt in carne
14 uestra gloriẽtur. ¶ Mihi aũt absit gloriari, nisi
D in cruce Domini nostri Iesu Christi; per quẽ
mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.
15 ¶In Christo enim Iesu, neq; circumcisio ali-
quid valet, neq; præputium: sed noua creatu-
16 ra. ¶ Et quicunq; hanc regulam secuti fue-
rint, pax super illos, & misericordia, & super
17 Israël Dei. ¶ De cætero nemo mihi molestus
sit: ego enim stigmata Domini Iesu in corpo-
18 re meo porto. ¶ Gratia Domini nostri Iesu
Christi, cum spiritu vestro fratres. Amen.

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI, ad Ephesios.

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM PAVLI ad Ephesios.

EPHESII, sunt Asiani. Hi accepto uerbo ueritatis, perstiterunt in fide. Hos collaudat Apostolus scribens eis à Roma de carcere per Tychicum diaconum.

CAPVT PRIMVM.

1 PAVLVS Apostolus Iesu
A Christi per voluntatẽ Dei,
omnibus sanctis, qui sũt Ephe-
si: & fidelibus in Christo
2 Iesu. ¶ Gratia uobis & pax
à Deo Patre nostro, & Do-
3 mino Iesu Christo. ¶ Bene- 2. Cor.1.A 3.
dictus Deus & Pater Dñi nostri Iesu Christi,
qui benedixit nos in omni benedictione spi- 1.Pet.1.A 3.
4 rituali, in cœlestibus, in Christo: ¶ sicut ele-
git nos in ipso ante mundi cõstitutionem, vt
essemus sancti & immaculati in conspectu
5 eius in charitate. ¶ Qui prædestinauit nos in
B adoptionem filiorum, per Iesum Christum,
in ipsum: secundùm propositum uoluntatis
6 suæ: ¶ in laudẽ gloriæ gratiæ suæ, in qua gra-
7 tificauit nos in dilecto filio suo. ¶ In quo -1.
habemus redemptionẽ per sanguinem eius
(remissionẽ peccatorum) secundum diuitias
8 gratiæ eius, ¶ quæ superabundauit in nobis
9 in omni sapientia & prudentia, ¶ ut notũ fa
ceret nobis sacramentum uoluntatis suæ, se-
cundùm beneplacitum eius, quod proposuit
10 in eo, ¶ in dispensatione plenitudinis tem- in dispen-
porum, instaurare omnia in Christo: quę satione 1.
11 in cœlis & quę in terra sunt, in ipso. ¶ In quo
etiam nos sorte uocati sumus: prædestinati
secundùm propositũ eius, qui operat omnia
12 secundùm consilium voluntatis suę: ¶ ut si-
mus in laudem gloriæ eius nos, qui antè
13 sperauimus in Christo: ¶ in quo & uos, cùm
C audissetis verbum veritatis, (Euangelium
salutis vestrę:) in quo & credentes, signati
14 estis Spiritu promissionis sancto, ¶ qui est
pignus hæreditatis nostræ, in redemptionem
15 acquisitionis in laudem gloriæ ipsius. ¶ Pro-
pterea & ego audiens fidem vestram quæ est
in Dño Iesu, & dilectionem in omnes san- *Christo
16 ctos: ¶ non cesso gratias agens pro vobis, me-
moriam vestri faciens in orationibus meis,
17 ¶ vt Deus, Domini nostri Iesu Christi pater,
gloriæ, det uobis spiritum sapiẽtiæ & reuela
18 tionis, in agnitione eius, ¶ illuminatos ocu *agnitionẽ
los cordis uestri, ut sciatis quæ sit spes uoca-
tionis eius, & quæ diuitię gloriæ hæreditatis
19 eius in sanctis, ¶ & quę sit supereminẽs ma-
D gnitudo uirtutis eius in nos, qui credimus:
secundùm operationem potentiæ uirtutis eius, Inf.3.b.7.
20 ¶ quam operatus est in Christo, suscitans il-
lum à mortuis, & constituens ad dexteram
21 suam in cœlestibus, ¶ supra omnem principa-
tum, & potestatem, & uirtutem, & domina-
tionẽ, & omne nomen quod nominatur nõ
22 solùm in hoc seculo, sed ẽt in futuro. ¶ Et Psa.8.b.8.
omnia subiecit sub pedibus eius: & ipsum de- *super oĩa
23 dit caput supra oẽm Ecclesiã, ¶ quæ est cor- ipsi eccle-
pus ipsius, * plenitudo eius, qui omnia in om- sia 5.
nibus adimpletur. * & Col.2.c.11 3.a.3.

CAPVT II.

1 ET vos * cùm essetis mortui de- * conuiuificauit
A lictis & peccatis vestris, ¶ in qui-
2 bus aliquando ambulastis se-
cundùm seculum mundi huius,
secundùm principem potestatis
aeris huius, spiritus, qui nunc operatur in fi-
3 lios diffidẽtię, ¶ in quibus & nos oẽs aliquãdo
cõuersati sumus in desyderijs carnis nostræ,
facientes voluntatem carnis & cogitatio-
num: & eramus natura filij iræ, sicut & cæ-
4 teri. ¶ Deus autem (qui diues est in miseri-
cordia) propter nimiam charitatem suã qua
5 dilexit nos, ¶ & cùm essemus mortui pecca-
tis, conuiuificauit nos Christo, (cuius gratia
6 estis saluati,) ¶ & conresuscitauit, & conse-
B dere fecit in cœlestibus in Christo Iesu, ¶ vt
7 ostenderet in seculis superuenientibus abũ-
dantes diuitias gratię suę, in bonitate super
8 nos in Christo Iesu. ¶ Gratia enim estis sal-
uati per fidem (& hoc non ex uobis: Dei
9 enim donum est) ¶ non ex operibus, ut ne
10 quis glorietur. ¶ Ipsius enim sumus factura,
creati in Christo Iesu in operibus bonis, quę
11 pparauit Deus, vt in illis ambulemus. ¶ Pro-
pter quod memores estote, quòd aliquando
vos * eratis Gentes in carne, qui dicebami- *qui
ni præputiũ ab ea quę dicitur circuncisio in
12 carne, manufacta: ¶ qui eratis illo in tẽ- quod 1.
pore sine Christo, alienati à conuersatione
C Israël, & hospites testamentorum, promis-
sionis spem non habentes, & sine Deo in hoc

mundo.

13 mundo. Nunc autem in Christo Iesu uos
qui aliquando eratis longè, facti estis pro-
14 pè in sanguine Christi. Ipse enim est pax
nostra, qui fecit vtraque vnum, & medium
parietem maceriæ soluens, °inimicitias` in
15 carne sua: legem mandatorum decretis
euacuans: ut duos condat in semetipso in
16 unum nouum hominem, faciens pacem, °& reconciliet ambos in uno corpore, Deo per
crucem, interficiens °inimicitias` in semet-
17 ipso. Et ueniens euangelizauit pacem uo-
bis qui longè fuistis, & pacem iis qui prope.
18 quoniam per ipsum habemus accessum
D ambo in vno Spiritu ad Patrem. Ergo iam
19 non estis hospites & aduenæ; sed estis ciues
20 sanctorum & domestici Dei, superædificati
super fundamentum Apostolorum & Prophe
tarum, ipso summo angulari lapide Iesu Chri
21 sto, in quo omnis ædificatio constructa, cre
22 scit in templum sanctum in Domino, in
quo & uos coædificamini in habitaculum
Dei in Spiritu sancto.

°inimicitiam 4.
°ut
°inimicitiam 8.
Rom. 5. a 2.

CAPVT III.

1 HVivs rei gratia, ego Paulus vin-
A ctus Christi Iesu, pro uobis Gen-
2 tibus: si tamen audistis dispensa-
tionem gratiæ Dei, quæ data est
3 mihi in uobis, quoniam secun-
dum reuelationem notum mihi factum est
sacramentum, sicut suprà scripsi in breui:
4 prout potestis legentes intelligere pruden-
5 tiam meam in mysterio Christi, quod aliis
generationibus non est agnitum filiis homi-
num, sicuti nunc reuelatum est sanctis Apo-
6 stolis eius & Prophetis in spiritu: Gentes
esse cohæredes & concorporales & compartici-
cipes promissionis eius in Christo Iesu per
7 Euangelium: Cuius factus sum minister
B secundum donum gratiæ Dei, quæ data est mi-
8 hi secundum operationem virtutis eius. Mi
hi omnium sanctorum minimo, data est gra
tia hæc: In Gentibus euangelizare inuestiga-
9 biles diuitias Christi, & illuminare omnes
quæ sit dispensatio sacramenti absconditi à
10 seculis in Deo, qui omnia creauit, ut inno-
tescat * °principibus`, & potestatibus in cœ-
lestibus, per Ecclesiam, multiformis sapien
11 tia Dei, secundum præfinitionem seculo-
rum, quam fecit in Christo Iesu Domino no
12 stro. In quo habemus fiduciam & acces-
13 sum in confidentia, per fidem eius. Pro-
pter quod peto, ne deficiatis in tribulationi-
C bus meis pro vobis, quæ est gloria vestra
14 Huius rei gratia flecto genua mea ad Pa-
15 trem Domini nostri Iesu Christi, ex quo om-
nis paternitas in °cœlis` & in terra nomina-
16 tur, vt det vobis secundùm diuitias gloriæ
suæ, °virtutem` corroborari per Spiritum eius
17 in interiori homine: Christum habitare per
fidem in cordibus vestris, in charitate radi-
18 cati & fundati; vt possitis comprehendere
D cum omnibus sanctis, quæ sit latitudo, &
19 longitudo, & sublimitas, & profundum: sci
re etiam supereminentem scientiæ charitatem

Sup. 1. d 19.
1. Cor. 15. b. 9.
* nunc 1.
°principatibus 5.
°in cœlo 9.
°virtute 5.

Christi, ut impleamini in omnem plenitu-
20 dinem Dei. Ei autem qui potens est om-
nia facere superabundanter quàm petimus
aut intelligimus, secundùm virtutem quæ
21 operatur in nobis: ipsi gloria in ecclesia,
& in Christo Iesu in omnes generationes se-
culi seculorum. Amen.

Rom. 16. d 25.
Ro. 16. d 27.

CAPVT IIII.

1 OBsecro itaque uos ego uinctus
A in Domino, ut dignè ambule-
tis uocatione qua uocati estis,
2 cum omni humilitate & man-
suetudine, cum patientia, sup-
3 portantes inuicem in charitate, solliciti
seruare unitatem spiritus in uinculo pacis.
4 Vnum corpus & unus spiritus: sicut *uoca-
5 ti estis in una spe uocationis uestræ. Vnus
6 Dominus, vna fides, unum baptisma. Vnus
Deus & Pater omnium, qui est super omnes,
7 & per omnia, & in omnibus nobis. Vnicui-
que autem nostrum data est gratia, secun-
8 dùm mensuram donationis Christi. Pro-
B pter quod dicit, Ascendens in altum, captiuam
duxit captiuitatem: dedit dona hominibus.
9 (Quòd autem ascendit, quid est, nisi quia
& descendit primùm in inferiores partes
10 terræ? Qui descendit, ipse est, & qui ascen-
dit supra omnes cœlos, ut impleret om-
11 nia. Et ipse dedit quosdam quidem Apo-
stolos, quosdam autem Prophetas, alios uerò
12 Euangelistas, alios autem pastores, & do-
ctores, ad consummationem sanctorum in
opus ministerii, in ædificationem corporis
13 Christi: donec occurramus omnes in unita
C tem fidei & agnitionis filii Dei, in uirum per-
fectum, in mensuram ætatis plenitudinis
14 Christi: ut iam non simus paruuli fluctuan-
tes, & circumferamur omni uento doctrinæ
in nequitia hominum, in astutia ad cir-
15 cumuentionem erroris. Veritatem autem fa
cientes in charitate, crescamus in illo per om-
16 nia, qui est caput, Christus: ex quo totum
corpus compactum & connexum per omnem
iuncturam subministrationis, secundum ope-
rationem in mensuram vniuscuiusque membri,
augmentum corporis facit in ædificationem
17 sui in charitate. Hoc igitur dico & testifi-
D cor in Domino, ut iam non ambuletis sicut
& Gentes ambulant, in uanitate sensus sui,
18 tenebris obscuratum habentes intellectum,
alienati à vita Dei per ignorantiam quæ est
in illis, propter cæcitatem cordis ipsorum, qui
19 desperantes, semetipsos tradiderunt impudi-
citiæ in operationem immunditiæ omnis in
20 auaritiam. Vos autem non ita didicistis
21 Christum: si tamen illum audistis, & in ip
22 so edocti estis, (sicut est ueritas in Iesu.) °De-
E ponite` uos, secundùm pristinam conuersa-
tionem veterem hominem, qui corrumpitur
23 secundùm desyderia erroris. Renouamini
24 autem spiritu mentis vestræ, & induite no-
uum hominem, qui secundùm Deum creatus est
25 in iustitia, & sanctitate veritatis. Propter
F quod deponentes mendacium, loquimini ue

Phil. 1. d 27.
Colo. 1. b 10.
1. Thes. 2. c 12. 4. a. 1.
Rom. 12. c 10.
1. Cor. 7. b 10.
* &
Mala. 2. b 10.
Deu. 4. f 35.
Rom. 12. a. 3.
1. Cor. 12. b 11.
2. Cor. 14. d. 13.
Psal. 16. c 19.
1. Cor. 12. d. 28.
Zach. 8. c 16.
Rom. 1 a 9.
1. Pet. 4. a 3.
Ro. 1. c. 21.
°deponere.
Colos. 3. b. 8
Heb. 12. a 1.
2. Pet. 4. a. 2.
Ro 6. a. 4. 13. a. 2.

stratem vnusquisq; cum proximo suo: quo-
26 niam sumus inuicem membra. ¶ Irascimini,
ni, & nolite peccare: Sol non occidat super
27 iracundiam vestram. ¶ Nolite locũ dare dia-
28 bolo. ¶ Qui furabatur, iam nõ furetur: ma-
gis autẽ laboret, operãdo manibus suis quod
bonum est, vt habeat unde tribuat necessita-
29 tẽ patienti. ¶ Oĩs sermo malus ex ore vestro
nõ procedat, sed siquis bonus ad ædificatio-
30 nẽ °fidei, vt det gratiam audientibus. ¶ Et no
D lite contristare Spiritum sanctum Dei, in quo
31 signati estis *in diẽ redemptionis. ¶ Omnis
amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor,
& blasphemia tollatur à uobis cum omni ma
32 litia. ¶ Estote autem inuicem, benigni, mise-
ricordes, donantes inuicem, sicut & Deus
in Christo donauit uobis.

CAPVT V.

1 Estote ergo imitatores Dei, sicut
A filij charissimi: ¶ & ambulate in
2 dilectione, sicut & Christus dile-
xit nos, & tradidit semetipsum
pro nobis oblationem & ho-
3 stiam Deo in odorem suauitatis. ¶ Fornica-
tio aũt & omnis immũditia, aut auaritia, nec
4 nominetur in uobis, sicut decet sanctos: ¶ aut
turpido, aut stultiloquium, aut scurrilitas,
quæ ad rem non °pertinet: sed magis gra-
5 tiarum actio. ¶ Hoc enim scitote intelligẽtes,
B ꝙ oĩs fornicator, aut immũdus, aut auarus,
(°quod est idôlorum seruitus) non habet hæ
6 reditatem in regno Christi & Dei. ¶ Nemo
uos seducat inanibus verbis: propter hæc.n.
7 venit ira Dei in filios diffidentiæ. ¶ Nolite er-
8 go effici participes eorum. ¶ Eratis enim ali-
C quando tenebræ: nunc aũt lux in Domino.
9 Vt filij lucis ambulate, ¶ (fructus enim lucis
est in omni bonitate, & iustitia, & veritate,)
10 ¶ probantes quid sit beneplacitum Deo: ¶ &
11 nolite communicare operibus infructuosis
12 tenebrarum, magis autem *redarguite. ¶ Quæ
enim in occulto fiũt ab ipsis, turpe est & di-
13 cere. ¶ Omnia autem quæ arguũtur, à lumi-
ne manifestantur: Omne enim quod mani-
14 festatur, lumẽ est. ¶ Propter quod dicit: Surge
qui dormis: & exurge à mortuis: & illumina-
15 bit te Christus. ¶ Videte itaque fratres, quo
D modo cautè ambuletis, non quasi insipien
16 tes, sed ut sapientes: ¶ redimẽtes tẽpus, quo-
17 niam dies mali sunt. ¶ Propterea nolite fie-
ri imprudentes, sed intelligentes quæ sit uo
18 luntas Dei. ¶ Et nolite inebriari vino in quo
19 est luxuria: sed implemini Spiritu, * ¶ loquẽ-
E tes vobismetipsis in psalmis & hymnis: & cã
ticis spiritualibus, cantantes & psallẽtes in
20 cordibus vestris Domino: ¶ gratias agentes
semper pro omnibus in nomine Domini no
21 stri Iesu Christi Deo & Patri. ¶ Subiecti inui-
22 cem, in timore Christi. ¶ Mulieres viris suis
23 subditæ sint, sicut Domino. ¶ quoniam vir
F caput est mulieris: sicut Christus caput est ec
24 clesiæ. ipse, saluator °corporis eius. ¶ Sed si-
cut ecclesia subiecta est Christo, ita & mulie-
25 res uiris suis in omnibus. ¶ Viri diligite vxo
res vestras sicut & Christus dilexit ecclesiã,
26 & seipsum tradidit pro ea: ¶ vt illam sanctifi

Colos. 3.b 12. 1. Pet. 3.a 1. Zach. 8.c 16. Psa. 4.a.5. Iacob. 4.b 7. °opportunitatis 1. °in diẽ 8. Colo. 3.b 12. Ioh. 13.d 34. & 15.b 12. 1. Ioh. 4.c 13. Colos. 3.a 5. °pertinẽt a °qui est idolorum seruus 1. Mat. 24.a.4. Mar. 13.a 5. Lu. 21.b.8 Colos. 2.d 18. 2. The. 2.a 3. °& 4. Colos. 4.a 5. Ro. 12.a 2. 1. The. 4.a 3. * sancto. Gene. 3.c 16. Colos. 3.d 18. 1. Pet. 3.a 1. 1. Cor. 11.a.3. -7. Colos. 3.d 19.

caret, mundãs eam lauacro aquæ in verbo, *
27 ¶ ut exhiberet °ipse sibi gloriosam ecclesiã,
non habentem maculam, aut rugam, aut ali
quid huiusmodi; sed vt sit sancta, & immacu
28 lata. ¶ Ita & viri debent diligere uxores suas,
ut corpora sua. Qui suam vxorem diligit,
29 seipsum diligit. ¶ Nemo enim vnquam car-
G nem suam odio habuit: sed nutrit & fouet
30 eam, sicut & Christus ecclesiam: ¶ quia mẽ-
bra sumus corporis eius, de carne eius & de
31 ossibus eius. ¶ Propter hoc relinquet homo
patrem & matrem suam, & adhærebit uxo-
32 ri suæ: & erunt duo in carne vna. ¶ Sacra-
mentum hoc magnum est: ego autem dico
33 in Christo & in ecclesia. ¶ Veruntamen &
nos singuli, unusquisque uxorem suam sicut
seipsum diligat, vxor autem * timeat uirum
suum.

CAPVT VI.

1 Filii, obedite parẽtibus vestris
A in Domino: hoc enim iustum
a est. ¶ Honorà patrem tuum &
matrem tuam: (quod est man-
datum primũ in promissione,)
3 ¶ ut bene sit tibi, & sis longæuus super ter-
4 ram. ¶ Et uos patres, nolite ad iracun-
diam prouocare filios vestros: sed educate il
5 los in disciplinã & correptione Domini. ¶ Ser
ui, obedite dominis carnalibus, cum timore
& tremore, in simplicitate cordis uestri, si-
6 cut Christo: ¶ non ad oculum seruientes,
quasi hominibus placentes: sed ut serui Chri
7 sti, facientes uolũtatem Dei ex animo. ¶ cum
bona uoluntate seruientes, sicut Dño & non
8 hoĩbus, ¶ sciẽtes quoniam unusquisq; quod-
B cunque fecerit bonum, hoc recipiet à Domi-
9 no, siue seruus, siue liber. ¶ Et uos domini ea-
dem facite illis, remittentes minas: scientes
quia & illorum & uester Dominus est in cœ-
lis: & personarũ acceptio non est apud eum.
10 ¶ De cætero fratres, confortamini in Domi-
11 no, & in potentia virtutis eius. ¶ Induite
uos armaturã Dei: ut possitis stare aduersus
12 insidias diaboli. ¶ quoniam nõ est nobis col
luctatio aduersus carnem & sanguinem: sed
aduersus prĩcipes & potestates, aduersus mũ
di rectores tenebrarum harũ, cõtra spiritua-
13 lia nequitiæ, in cœlestibus. ¶ Propterea ac-
C cipite armaturam Dei: ut possitis resistere in
14 die malo, °& in omnibus perfecti stare. ¶ Sta
te ergo succincti lumbos vestros in ueritate,
15 & induti loricã iustitiæ, ¶ & calceati pedes in
16 præparationem Euangelij pacis. ¶ in omni-
bus sumentes scutũ fidei, in quo possitis om-
17 nia tela nequissimi ignea extinguere: ¶ & ga
leã salutis assumite: & gladiũ spiritus, (quod
18 est verbum Dei,) ¶ per omnem orationem,
& obsecrationem orantes omni tempore in
spiritu: & in ipso vigilantes in omni instã-
19 tia, & obsecratione ꝓ omnibus sanctis: ¶ &
ꝓ me, vt detur mihi sermo in apertione oris
D mei cum fiducia, notum facere mysterium
20 Euangelij, ¶ pro quo legatione fungor in ca
tena, ita vt in ipso audeam, prout oportet me
21 loqui. ¶ Vt autem & vos sciatis quæ circa

*vita °ipsam 1. Gene. 2.d 24. Mat. 19.a 5. Mat. 10.a 7. 1. Cor. 6.d 16. * vt 7. -7. Colos. 3.d 20. Exo. 20.c 12. Deut. 5.c 16. Eccl. 3.b 9. 7.c.29. Mat. 15.a 4. Mar. 7.b 16. Colos. 3.d 22. Tit. 2.b.9. 1. Pet. 2.c 18. Deu. 10.d 17. 2. Par. 19.c.7. Iob 34.b 19. Sap. 6.b.8 Eccl. 35.b 16. Rom. 2.b 11. Gal. 2.b.6. Coloss. 3.d 25. Act. 10.c 34. 1. Pet. 1.d 17. °& omnibus perfectus 1. Isa. 59.d 17. 1. Thess. 5.b.8. Lu. 18.a.1 Coloss. 4.a 3. 2. Thess. 3.a.1.

me sunt, quid agam: omnia uobis nota fa-
ciet Tychicus, charissimus frater, & fidelis
22 minister in Domino: quem misi ad uos in
hoc ipsum, ut cognoscatis quæ circa nos sũt,
23 & consoletur corda uestra. Pax fratribus &
charitas cum fide à Deo Patre*, & Domino * *nostro*
24 Iesu Christo. Gratia cum omnibus qui di-
ligunt Dominum nostrum Iesum Christum
in incorruptione. Amen.

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI, ad Philippenses.

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM PAVLI, ad Philippenses.

PHILIPPENSES sunt Macedones. Hi accepto verbo veritatis, perstiterunt in fide, nec receperunt falsos apostolos. Hos collaudat Apostolus, scribens eis à Roma de carcere, per Epaphroditum.

CAPVT PRIMVM.

1 PAVLVS & Timotheus,
A serui Iesu Christi, omnibus
sanctis in Christo Iesu, qui
sunt Philippis cum episco-
pis & diaconis. Gratia vo-
2 bis & pax à Deo, Patre no-
stro, & Domino Iesu Chri-
3 sto. Gratias ago Deo meo in omni memo-
4 ria vestri, (semper in cunctis orationibus
meis pro omnibus vobis, cum gaudio depre-
5 cationem faciens,) super communicatio-
ne vestra in Euangelio Christi à prima die vs-
6 que nunc. confidens hoc ipsum, quia qui
cœpit in vobis opus bonum, perficiet usque
7 in diem Christi Iesu. sicut est mihi iustum,
B hoc sentire pro omnibus vobis, eò quod habeã
vos in corde, & in vinculis meis, & in defen-
sione, & confirmatione Euangelij, socios
8 gaudij mei omnes vos esse. Testis enim
mihi est Deus, quomodo cupiam omnes vos
9 in visceribus Iesu Christi. Et hoc oro, ut cha
ritas uestra magis ac magis abũdet in scien-
10 tia & in omni sensu: ut probetis potiora, ut
sitis syncere & sine offensa in diem Christi,
11 repleti fructu iustitiæ per Iesum Christum,
12 in gloriam & laudem Dei. Scire autem uos
uolo fratres, quia quæ circa me sunt, magis ad
13 profectum uenerunt Euangelij: ita ut uin-
cula mea manifesta fierent in Christo in om-
14 ni prætorio, & in cæteris omnibus, ut plu-
res e fratribus in Domino, cõfidentes in uin-
culis meis, abundantius auderent sine timo-
15 re uerbum Dei loqui. Quidam quidem &
propter inuidiam & contẽtionem: quidã aũt
propter bonam uoluntatem Christũ prædi-
16 cant: Quidã ex charitate, scientes quoniam
17 in defensionem Euãgelij positus sum. Qui-
dam autem ex cõtentione Christum annun-
C ciant non syncerè: existimantes pressuram
18 se suscitare uinculis meis. Quid enim? Dum
omnimodo, siue per occasionem, siue per ue-
ritatem Christus annuncietur: & in hoc gau
19 deo, sed & gaudebo. Scio enim, quia hoc
mihi proueniet ad salutem, per uestram ora-
tionem, & subministrationem Spiritus Iesu
20 Christi, secundum expectationem & spem
meam. quia in nullo confundar, sed in omni
fiducia sicut semper, & nunc magnificabitur
Christus in corpore meo, siue per uitam, siue
21 per mortem. Mihi enim uiuere Christus
22 est, & mori lucrum. Quod si uiuere in car
D ne °hic° mihi fructus operis est, & quid eli- ° *hoc* 1.
23 gam ignoro. Coarctor autem e duobus: de-
syderium habens dissolui & esse cum Chri-
24 sto, multo magis melius: permanere autem
25 in carne, * necessarium propter uos. Et hoc * *magis* 4.
confidens, scio quia manebo & permanebo
omnibus uobis, ad profectũ uestrum & gau-
26 dium fidei: ut gratulatio uestra abundet in
Christo Iesu in me, per meum aduentum ite-
27 rum ad uos. Tantum dignè Euangelio *Eph.c.4.a*
Christi conuersamini, ut siue cum uenero, & 1.
uidero uos, siue absens, audiam de uobis, *Colos.1.b*
quia statis in uno spiritu, unanimes, collabo- 10.
28 rantes fidei Euangelij: Et in nullo terreami- *1.The.2.c*
ni ab aduersarijs: quæ illis est causa perditio- 12.
29 nis, uobis autem salutis, & hoc à Deo: quia
uobis donatum est pro Christo, non solum,
ut in eum credatis, sed ut etiam pro illo pa-
30 tiamini, idem certamen habentes, quale &
uidistis in me, & nunc °audistis° de me. ° *audistis* 3.

CAPVT II.

1 SI qua ergo cõsolatio in Christo,
A si quod solatium charitatis, si
2 qua societas spiritus, si qua vi-
scera °miserationis°: implete gau ° *ac misera*
dium meũ, ut idem sapiatis, eã de *tiones* 7.
charitatem habentes, vnanimes idipsum sen
3 tientes: nihil per cõtentionem, neq; per ina
nem gloriam: sed in humilitate, superiores
4 sibi inuicem arbitrantes: non quæ sua sunt *1.Co.10.f*
singuli considerantes, sed ea quæ aliorum. *24. 3.b.5.*
5 Hoc enim sentite in vobis, quod & in Chri-
6 sto Iesu: qui cum in forma Dei esset, non rapi-
7 nam arbitratus est esse se æqualem Deo: sed
semetipsum exinaniuit, formam serui acci-

Hebr. 2. b piens, in similitudinem hominum factus, &
8 habitu inuentus vt homo. ¶ Humiliauit se-
metipsum, factus obediens vsq; ad mortem:
9 mortem autē crucis. ¶ Propter quod & Deus
B exaltauit illum: & donauit illi nomen, quod
Esa. 45. d 10 est super omne nomen: ¶ ut in nomine Ie-
su, omne genu flectatur, cœlestiū, terrestriū,
Rom. 14. b 11 & infernorum: ¶ & omnis lingua confitea-
tur, quia Dominus Iesus Christus in gloria
12 est Dei Patris. ¶ Itaq; charissimi mei, (sicut
semper obedistis:) non vt in præsentia mei
tantū, sed multò magis nūc in absentia mea,
cum metu & tremore vestrā salutem opera-
13 mini. ¶ Deus est enim, qui operatur in vobis
& velle & perficere, pro bona voluntate.
1. Pet. 4. c 14 ¶ Omnia aūt facite sine murmurationibus,
15 & hæsitationibus, ¶ vt sitis sine querela, & sim
plices filij Dei, sine reprehensione in medio
nationis prauæ & peruersæ: inter quos luce-
16 tis sicut luminaria in mundo: ¶ verbum vitæ
C continentes ad gloriam meam in die Christi,
quia nō in vacuum cucurri, neq; in vacuum
17 laboraui. ¶ Sed & si immolor, supra sacrifi-
cium & obsequium fidei vestræ, gaudeo & cō
18 gratulor omnibus vobis. ¶ Idipsum autem
Act. 16. a 19 & vos gaudete, & cōgratulamini mihi. ¶ Spe-
ro autem in Domino Iesu, ¶ Timotheum me
citò mittere ad vos, vt & ego bono animo
20 sim: cognitis quæ circa vos sunt. ¶ Neminem
1. Cor. 10. enim habeo tam vnanimem, qui syncera af-
1. Cor. 24. 13. b 21 fectione pro vobis solicitus sit. ¶ Omnes
enim quæ sua sunt, quærunt, nō quæ sunt Ie-
22 su Christi. ¶ Experimentum autem eius co-
gnoscite, quia sicut patri filius, mecū serui-
23 uit in Euangelio. ¶ Hunc igitur spero me
mittere ad vos, mox vt videro quæ circa me
24 sunt. ¶ Cōfido autem in Domino, quoniam
25 & ipse veniam ad vos citò. ¶ Necessarium
autem existimaui, Epaphroditum fratrem, &
D cooperatorem, & commilitonem meū, ue-
strum autem apostolum, & ministrum ne-
26 cessitatis meæ, mittere ad vos. ¶ quoniam
quidem omnes uos desyderabat: & mœstus
erat: propterea quod audieratis illū infirma-
27 tum. ¶ Nam & infirmatus est vsque ad mor-
tem: sed Deus misertus est eius: non solùm
autem eius, verumetiam & mei, ne tristitiā
28 super tristitiam haberem. ¶ Festinantiùs er-
go misi illum, vt viso eo, iterum gaudeatis,
29 & ego sine tristitia sim. ¶ Excipite itaque il-
lum cum omni gaudio in Domino: & eius-
30 modi cum honore habetote, ¶ quoniam
propter opus Christi, vsque ad mortem ac-
cessit, tradens animam suam, ut impleret
id quod ex uobis deerat erga meum obse-
quium.

CAPVT III.

1 DE cætero fratres mei, gaudete
A in Domino. Eadem vobis scri-
bere, mihi quidem non pigrum,
2 vobis autē necessarium. ¶ Videte
canes, uidete malos operarios,
3 uidete concisionem. ¶ Nos enim sumus cir-
Spiritui Deo seruimus, cuncisio, qui ᶜspiritu seruimus Deo, & glo-
riamur in Christo Iesu, & non in carne fidu-
4 ciam habentes, ¶ quanquam & ego habeam
confidentiam in carne. Si quis alius uidetur
5 confidere in carne, ego magis, ¶ circuncisus
octauo die, ex genere Israël, de tribu Ben-ia-
min: Hebræus ex Hebræis, secundùm legem
6 Pharisæus, ¶ secundùm æmulationem perse- 1. Cor. 15.
quens Ecclesiam Dei, secundùm iustitiam c. 12.
quæ in lege est, conuersatus sine querela. Act. 23. b
7 ¶ Sed quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus 6.
8 sum propter Christum detrimenta. ¶ Verun-
B tamen existimo omnia detrimentum esse
propter eminentem scientiam Iesu Christi,
Domini mei, propter quem omnia detrimen
tum feci, & arbitror ut stercora, ut Christum
9 lucrifaciam: ¶ & inueniar in illo non habens
meam iustitiā quæ ex lege est, sed illam quæ
ex fide est Christi ᵃ, quæ ex Deo est iustitia *Iesu.
10 in fide: ¶ ad cognoscendum illum, & virtutē
resurrectionis eius, & societatē ᵇpassionum ᵇpassionis.
11 illius: cōfiguratus morti eius, ¶ si quo modo
occurram ad resurrectionem, quæ est ex mor
12 tuis. ¶ Non quòd iam acceperim, aut iam perfe-
C ctus sim: sequor autem si comprehendam in
quo & comprehensus sum à Christo Iesu.
13 ¶ Fratres, ego me non arbitror comprehen-
disse. Vnum autē, quæ quidē retrò sunt, obli-
uiscens: ad ea uerò quæ sunt priora, exten-
14 dēs meipsum, ¶ ad destinatum persequor, ad
brauium supernæ vocationis Dei in Christo
15 Iesu. ¶ Quicunque ergo perfecti sumus, hoc
sentiamus: & si quid aliter sapitis, & hoc uo
16 bis Deus ᶜreuelauit. ¶ Verumtamen ad quod ᶜreuelabit.
peruēnimus, vt idē sapiamus, in eadem per- 6.
17 maneamus regula. ¶ Imitatores mei estote
D fratres: & obseruate eos qui ita ambulant, si-
18 cut habetis formam ᵈnostram. ¶ Multi enim ᵈnos r.
ambulant, quos sæpè dicebam vobis (nunc au Rom. 16. c
tem & flens dico) inimicos crucis Christi. 13.
19 ¶ quorum finis, interitus: quorum Deus, ven
ter est: & gloria in cōfusione ipsorū, qui ter-
20 rena sapiunt. ¶ Nostra autem conuersatio
in cœlis est: vnde etiam Saluatorem expecta-
mus, Dominum nostrum Iesum Christum,
21 ¶ qui reformabit corpus humilitatis nostræ
configuratum corpori claritatis suæ, secun-
dùm operationem qua etiam possit subijce-
re sibi omnia.

CAPVT IIII.

1 ITaque fratres mei charissimi, &
A desyderatissimi gaudium meū
& corona mea: sic state in Dño, -r.
2 charissimi. ¶ ᵉEuchodiam rogo ᵉEuodiam r.
& Synthicen deprecor idipsum
3 sapere in Domino. ¶ Etiam rogo, & te ger-
mane compar, adiuua illas quæ mecum la
borauerunt in Euangelio cum Clemente, &
cæteris adiutoribus meis, quorum nomina
4 sunt in libro vitæ. ¶ Gaudete in Domino sem
5 per: iterum dico gaudete. ¶ Modestia uestra
nota sit omnibus hominibus. Dominū pro-
6 pe est. ¶ Nihil solliciti sitis: sed in omni ora-
B tione & obsecratione cum gratiarum actio-
ne petitiones uestræ innotescant apud Deū.
7 ¶ Et pax Dei quæ exuperat omnem sensum,
custodiat corda vestra, & intelligentias ue-
8 stras in Christo Iesu. ¶ De cætero fratres,
quæcunq; sunt vera, quæcunq; pudica, quæ-

cunque

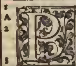
cunque iusta, quęcunq; sancta, quæcunque
amabilia, quæcũque bonę famę, siqua virtus,
9 siqua laus disciplinæ', hæc cogitate. Quæ &
didicistis, & accepistis, & audistis, & vidistis
in me: hæc agite, & Deus pacis erit vobiscũ.
10 Gauisus sum autem in Domino uehemen-
C ter, quoniam tandem aliquando reflotuistis
pro me sentire, sicut & sentiebatis: occu-
11 pati autem eratis. Non quasi propter
penuriam dico: ego enim didici, in quibus
12 sum, sufficiens esse. Scio & humiliari,
scio & abundare: (vbique & in omnibus
institutus sum) & satiari, & esurire, & abun-
13 dare, & penuriam pati: omnia possum in
14 eo qui me confortat. Veruntamen bene
fecistis, communicantes tribulationi meæ.
15 Scitis autem & vos Philippenses, quòd in prin-
cipio Euangelij, quando profectus sum à
Macedonia, nulla mihi ecclesia communi-
cauit in ratione dati & accepti, nisi vos soli:
16 quia & Thessalonicam, semel & bis in
17 vsum mihi misistis. Non quia quæro da-
D tum: sed requiro fructum abundantem *in *in rationē vestram 1.
18 ratione vestra'. Habeo autem omnia, &
abundo: repletus sum, acceptis ab Epaphro-
dito quæ misistis odorem suauitatis, hostiam Re.22.a
19 acceptam, placentem Deo. Deus autem 1.
meus impleat omne desyderium vestrum
secundùm diuitias suas, in gloria in Christo
20 Iesu. Deo autem & Patri nostro gloria in
21 secula seculorum. Amen. Salutate omnē
22 sanctum in Christo Iesu. Salutant uos qui
mecum sunt fratres. Salutant uos omnes
sancti: maximè autem qui de Cæsaris domo
23 sunt. Gratia Domini nostri Iesu Christi cũ
spiritu vestro. Amen.

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI, ad Colossenses.

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM PAVLI ad Colossenses.

Colossenses, & hi sicut Laodicenses, sunt Asiani, & ipsi prauenti erant à pseudoapostolis. Nec ad hos accessit ipse Apostolus sed & hos per epistolam corrigit. Audierant enim verbum ab Archippo: qui & ministerium in eos accepit. Ergo Apostolus iam ligatus, scribit eis ab Ephèso per Tychicum diaconum & Onesimum a oly-thum.

CAPVT PRIMVM.

1 PAVLVS Apostolus Iesu
A Christi per voluntatem Dei,
2 & Timotheus frater: ijs
qui sunt Colossis, sanctis &
fidelibus fratribus in Chri-
3 sto Iesu. Gratia vobis &
pax à Deo patre nostro, &
Domino Iesu Christo. Gratias agimus Deo
& Patri Domini nostri Iesu Christi semper pro
4 uobis orantes: audientes fidem vestram in
Christo Iesu, & dilectionem, quā habetis in
5 sanctos omnes, propter spem quæ reposita
est nobis in cœlis, quam audistis in uerbo ue
6 ritatis Euãgelij, quod peruēnit ad nos, sicut
& in uniuerso mundo est, & fructificat, &
crescit, sicut in uobis, ex ea die qua audistis
7 & cognouistis gratiam Dei in ueritate, si-
cut didicistis ab Epaphra charissimo cōseruo
nostro, qui est fidelis pro vobis minister Chri
8 sti Iesu, qui etiam manifestauit nobis dile-
9 ctionem uestram in spiritu. ideo & nos ex
qua die audiuimus, non cessamus pro nobis
orantes & postulantes, ut impleamini agni-
tionē uoluntatis eius, in omni sapiētia & in-
10 tellectu spiritali: ut ambuletis dignè: Deo
per omnia placētes: in omni opere bono fru-
11 ctificantes, & crescentes in scientia Dei: in
omni uirtute confortati secundum poten-
tiam claritatis eius, in omni patientia & lon
12 ganimitate cum gaudio, gratias agentes
Deo & Patri qui dignos nos fecit in par- *Patri 2.
tem sortis sanctorum, in lumine: qui eri- *Deo pa-
13 puit nos de potestate tenebrarum, & trans- tri 12.
14 tulit in regnum filij dilectionis suæ, in
quo habemus redemptionem, * remissio- * &
15 nem peccatorum, qui est imago Dei in- * vel 1.
uisibilis, primogenitus omnis creaturæ:
16 quoniam in ipso condita sunt uniuersa in
C cœlis, & in terra, uisibilia, & inuisibilia, Ioh.1.A.4.
siue throni, siue dominationes, siue prin-
cipatus, siue potestates: omnia per ipsum,
17 & in ipso creata sunt: & ipse est ante
18 omnes, & omnia in ipso constant. Et ip-
se est caput corporis Ecclesiæ, qui est prin-
cipium, primogenitus ex mortuis: ut 1.Cor.15.
sit in omnibus ipse primarum tenens: c.31.
19 quia in ipso com placuit omnem plenitu- Apoc.1.b
20 dinem inhabitare: & per eum reconcilia- 9.
re omnia in ipsum, pacificans per sanguinem
crucis eius, siue quæ in terris, siue quæ in
21 cœlis sunt. Et uos cùm essetis aliquando
alienati & inimici sensu, in operibus malis

22 nunc autem reconciliauit in corpore carnis
eius per mortem, exhibere vos sanctos & immaculatos, & irreprehensibiles coram ipso,
23 si tamen permanetis in fide fundati & sta-
D biles, & immobiles a spe Euangelij quod audistis, quod prædicatum est in vniuersa creatura quæ sub cœlo est, cuius factus sum ego
24 Paulus minister. Qui nunc gaudeo in passionibus pro vobis, & adimpleo ea quæ desunt passionum Christi, in carne mea pro cor-
25 pore eius quod est Ecclesia: cuius factus sum ego minister secundum dispensationem Dei, quæ data est mihi in vobis, vt impleam
26 verbum Dei, mysterium quod absconditum fuit à seculis & generationibus, nunc autem
27 manifestatum est sanctis eius, quibus voluit Deus notas facere diuitias gloriæ Sacramenti huius in Gentibus, quod est Christus
28 in vobis, spes gloriæ: quem nos annunciamus, corripientes omnem hominem, & docentes omnem hominem in omni sapientia, vt exhibeamus omnem hominem perfectum in
29 Christo Iesu. In quo & laboro, certando secundum operationem eius quam operatur in me in virtute.

CAPVT II.

1
A VOLO enim vos scire qualem sollicitudinem habeamus pro vobis, & pro ijs qui sunt Laodiceæ, & quicunque non viderunt faciem
2 meam in carne: vt consolentur corda ipsorum, instructi in charitate, & in omnes diuitias plenitudinis intellectus, in agnitionem mysterij Dei * Patris * Christi *& 3. *& 7.
3 Iesu, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ
4 & scientiæ absconditi. Hoc autem dico, vt nemo vos decipiat in sublimitate sermonum.
5 Nam etsi corpore absens sum, sed spiritu vobiscum sum: gaudens, & videns ordinem ve- 1.Cor.5.a 3.
B strum, & firmamentum eius quæ in Christo est,
6 fidei vestræ. Sicut ergo accepistis Iesum
7 Christum Dominum * , in ipso ambulate, radicati & superædificati in ipso, & confirmati fide, sicut & didicistis, abundantes * in illo *nostrum -4.
8 in gratiarum actione. Videte, ne quis vos decipiat per philosophiam, & inanem fallaciam, secundum traditionem hominum, secundum elementa mundi, & non secundum Christum. *in ea 3.
9 quia in ipso inhabitat omnis plenitudo diui-
10 nitatis corporaliter: & estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus & pote-
11 statis: in quo & circuncisi estis circuncisione non manufacta in expoliatione corporis
12 carnis, * in circuncisione Christi, consepulti ei in baptismo: in quo & resurrexistis per fidem operationis Dei, qui suscitauit illum *sed
13 à mortuis. Et vos cùm mortui essetis in Eph.2.a 1.
C delictis, & præputio carnis vestræ, conuiuificauit cum illo: donans vobis omnia delicta,
14 delens quod aduersus nos erat, chirographum * decreti, quod erat contrarium nobis: & ipsum tulit de medio, affigens illud *decretis 3
15 cruci: & expolians principatus & potestates, traduxit confidenter palàm triumphans
16 illos in semetipso. Nemo ergo vos iudicet in cibo, aut in potu, aut in parte diei festi, aut -5.
17 neomeniæ, aut sabbathorum: quæ sunt
D vmbra futurorum, corpus autem Christi.
18 Nemo vos seducat, volens in humilitate & religione angelorum, quæ non vidit am- Mat.24.a 4.
19 bulans, frustra inflatus sensu carnis suæ, & non tenens caput, ex quo totum corpus per nexus, & coniunctiones subministratum &
20 constructum, crescit in augmentum Dei. Si
D ergo mortui estis cum Christo ab elementis huius mundi: quid adhuc tanquam viuen- -3.
21 tes in mundo decernitis? Ne tetigeritis, ne- *Ne tetigeris. neq. gustaueris. neque contrectaueris
22 que gustaueritis, neque contrectaueritis: quæ sunt omnia in interitum ipso vsu, secundum
23 præcepta & doctrinas hominum, quæ sunt rationem quidem habentia sapientiæ in superstitione & humilitate, & non ad parcendum corpori, non in honore aliquo ad saturitatem carnis.

CAPVT III.

1
A IGITVR si consurrexistis cum Christo: quæ sursum sunt, quærite: vbi Christus est in dextera Dei
2 sedens: quæ sursum sunt sapite:
3 non quæ super terram. Mortui enim estis, & vita vestra est abscondita *autem
4 cum Christo in Deo. Cùm * Christus apparuerit, vita vestra: tunc & vos apparebitis cum *enim 13. Eph.5.a
5 ipso in gloria. Mortificate ergo membra 3.
vestra quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, & auaritiam quæ est simulachrorum
6 seruitus, propter quæ venit ira Dei super filios in-
7 credulitatis, in quibus & vos ambulastis ali-
8 quando, cùm viueretis in illis. Nunc autem deponi- Rom.6.a
B te & vos omnia, iram, indignationem, malitiam, 4.b.13.
9 blasphemiam, turpem sermonem de ore vestro. No- Ephe.4.f
lite mentiri inuicem: expoliantes vos veterem 23.
10 hominem cum actibus suis, & induentes nouum, Heb.12.a
eum qui renouatur in agnitionem, secundum imaginem 3.
11 eius qui creauit illum, vbi non est Gen- 1.Pet.2.a
tilis & Iudæus, circuncisio & præputium, Bar- 1.4.a.2.
barus & Scytha, seruus & liber: sed omnia, *masculus
12 & in omnibus Christus. Induite vos ergo et fœmina
sicut electi Dei, sancti, & dilecti, viscera mi- Ephe.6.b
sericordiæ, benignitatem, humilitatem, mo- 12.
destiam, patientiam, supportantes inuicem
13 & donantes vobismetipsis, si quis aduer-
C sus aliquem habet querelam: sicut & Dominus
14 donauit vobis: ita & vos. Super omnia
autem hæc, charitatem habete, quod est -8.
15 vinculum perfectionis. Et pax Christi exul-
tet in cordibus vestris, in qua & vocati estis
16 in vno corpore: & grati estote. Verbum * in
Christi habitet in vobis abundanter, in om- 1.Cor.10.
ni sapientia: docentes & commonentes vos- g.36.
metipsos, * psalmis, hymnis, & canticis *facite 9.
spiritualibus, in gratia cantantes in cordibus Eph.5.c
17 vestris Deo. Omne quodcunque facitis in 22.
D verbo aut in opere, omnia in nomine Domi- 1.Pet.3.a
ni Iesu Christi *, gratias agentes Deo, & Pa- 1.
18 tri per ipsum. Mulieres, subditæ estote vi- Eph.5.f
19 ris, sicut oportet in Domino. Viri, dilig- 25.
20 te vxores *: & nolite amari esse ad illas. Fi- *vestras
lij, obedite parentibus per omnia: hoc enim -4.
21 placitum est in Domino. Patres, nolite Eph.6.a.5

ad indi-

Tit. 2 c. 9. ad indignationē prouocare filios vestros: vt
1. Pet. 2. c 18. 22 non pusillo animo fiant. Serui, obedite p
omnia dominis carnalibus, non ad oculum
seruientes, quasi hominibus placentes, sed in
23 simplicitate cordis, timentes Deum. Quod-
cunque facitis, ex animo operamini sicut Do
24 mino, & non hominibus: scientes quod à
Rom. 2. b 6. Domino accipietis retributionem hæredita-
25 tis. Domino Christo seruite. Qui enim
Act. 10. f 34. iniuriam facit, recipiet id quod iniquè gessit,
& non est personarū acceptio apud Deum.

CAPVT IIII.

1 DOMINI, quod iustū est & æquū,
A seruis præstate: sciētes q & vos
Dominum habetis in cœlo.
Luc. 18. a 1. 2 Orationi instate: vigilantes
1. Thess. 5. c 17. 3 in ea in gratiarum actione. O-
rantes simul & pro nobis, ut Deus aperiat no
bis ostium sermonis ad loquendum myste-
rium Christi (propter quod etiam vinctus
Ephe. 6. c 18. 4 sum) vt manifestem illud ita vt oportet me
5 loqui. In sapientia ambulate ad eos qui fo
2. Thess. 3. a 1. 6 ris sunt, tempus redimentes. Sermo vester
semper in gratia sale sit conditus. ut sciatis
Ephe. 5. d 15. quomodo oporteat vos vnicuiq; respōdere
7 Quæ circa me sūt, omnia uobis nota faciet
8 Tychicus charissimus frater, & fidelis mini-
8 ster, & conseruus in Domino: quem misi ad
uos ad hoc ipsum ut cognoscat quę circa uos
9 sunt, & consoletur corda uestra; cum One-
simo charissimo & fideli fratre qui ex uobis
est. Omnia quæ hic agūtur, nota facient uo *Qui omnia*
10 bis. Salutat uos Aristarcus concaptiuus
meus, & Marcus consobrinus Barnabæ (de
quo accepistis mādata. Si venerit ad uos, ex-
11 cipite illum) & Iesus qui dicitur iustus, qui
C sunt ex circūcisiōe. hi soli sunt adiutores mei
12 in regno Dei: qui mihi fuerunt solatio. Sa-
lutat vos Epaphras, qui ex uobis est, seruus
Christi Iesu, sēper solicitus pro uobis in ora-
tionibus, vt stetis pfecti, & pleni in omni uo
13 luntate Dei. Testimonium enim illi perhi-
beo, quod habet multum laborem pro nobis,
& pro iis qui sunt Laodiceæ, & q Hierapoli.
14 Salutat uos Lucas medicus charissimus, *1. Tit. 4. b 11.*
15 & Demas. Salutate fratres, qui sunt Laodi-
D ceæ; & Nympham, & quæ in domo eius est,
16 Ecclesiam. Et cum lecta fuerit apud uos epi
stola, facite ut & in Laodicensium Ecclesia
legatur: & eam quę Laodicensium est, nos *ea q̄ Laodicensium est, vobis legatur*
17 legatis. Et dicite Archippo: Vide ministe-
rium quod accepisti in Domino, vt illud im
18 pleas. Salutatio, mea manu Pauli. Memo-
res estote vinculorum meorum. Gratia * vo *Domini nostri Iesu Christi*
biscum. Amen.

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI, ad Thessalonicenses Prima.

THESSALONICENSES sunt Macedones; qui accepto verbo veritatis perstiterunt in fide, etiam in persecutione ciuium suorum. Præterea nec receperunt falsos apostolos, nec ea quæ a falsis apostolis dicebantur. Hos collaudat Apostolus, scribens eis ab Athenis per Tychicum diaconum, & Onesimum acolythum.

ARGVMENTVM IN PRIMAM EPISTOLAM Pauli ad Thessalonicenses.

CAPVT PRIMVM.

1 PAVLVS & Siluanus & Ti-
A mótheus, Ecclesiæ Thessalo-
nicensium in Deo Patre, &
Domino Iesu Christo, Gra-
à Deo Patre nostro, & Domino Iesu Christo. 2 tia uobis & pax *. Gratias
agimus Deo semper pro om
nibus vobis: memoriam
vestri faciētes in orationibus nostris sine in-
3 termissione, memores operis fidei vestræ,
& laboris, & charitatis, & sustinentię spei,
B Domini nostri Iesu Christi, ante Deum &
4 Patrem nostrum: scientes fratres dilecti
5 à Deo, electionem vestram: quia Euan-
gelium nostrum non fuit ad vos in sermo-
C ne tantùm, sed in virtute, & in Spiritu san-
cto, & in plenitudine multa, sicut scitis qua-
6 les fuerimus in uobis ꝓpter uos. Et uos imi
tatores nostri facti estis, & Dñi: excipien-
tes uerbū in tribulatione multa cum gaudio
7 Spiritus sancti: ita ut facti sitis forma om-
nibus credētibus in Macedonia & in Achaia.
8 A uobis.n.diffamatus est sermo Domini:
D nō solùm in Macedonia & in Achaia, sed in *& i.*
omni loco, fides vestra quæ est ad Deum,
profecta est, ita vt non sit nobis necesse q-
9 quam loqui. Ipsi enim de nobis annūciant
qualem introitum habuerimus ad uos: &
quomodo conuersi estis ad Deum à simula-
10 chris, seruire Deo uiuo & uero, & expe-
ctare Filium eius de cœlis (quem suscitauit
ex mortuis) Iesum, qui eripuit nos ab ira
uentura.

CAPVT

CAPVT II.

1 NAM ipſi ſcitis fratres, introitũ
A noſtrũ ad uos, quia non inanis
2 fuit: ¶ ſed antè paſſi, & cõtume
liјs affecti (ſicut ſcitis) in ‖ Phi- Act.16.
lippis, fiduciam habuimus in 7.c.&2.
Deo noſtro, loqui ad uos Euangelium Dei
3 in multa ſolicitudine. ¶ Exhortatio enim
noſtra non de errore, neque de immundi-
4 tia, neque in dolo: ¶ ſed ſicut probati ſumus
à Deo, ut crederetur nobis Euangelium, ita
loquimur: non quaſi hominibus placentes,
5 ſed Deo qui probat corda noſtra. ¶ Neque.n.
aliquando fuimus in ſermone adulationis,
ſicut ſcitis: neq; in occaſione auaritiæ: Deus
6 teſtis eſt: ¶ nec quærẽtes ab hoĩbus gloriam,
7 neq; à uobis, neq; ab alijs. ¶ Cùm poſſemus
B uobis oneri eſſe, ut Chriſti Apoſtoli: ſed fa-
cti ſumus °paruuli` in medio ueſtrũ, tanquàm Genes 2.
8 ſi nutrix foueat filios ſuos. ¶ Ita deſyderan-
tes uos, cupidè uolebamus tradere uobis nõ
ſolùm Euangelium Dei, ſed etiam animas
noſtras: quoniã chariſſimi nobis facti eſtis.
9 ¶ Memores enĩ eſtis fratres, laboris noſtri &
fatigationis, ‖ nocte & die operantes, ne quẽ Act.20.g
ueſtrum grauaremus, prædicauimus in vobis
10 Euangelium Dei. ¶ Vos teſtes eſtis & Deus, Cor.4.c
quàm ſanctè, & iuſtè, & ſine querela, vobis
11 qui credidiſtis, fuimus: ¶ ſicut ſcitis, qualiter Thes.3.b
vnumquenque veſtrum (ſicut pater filios
12 ſuos) ¶ deprecantes nos & conſolantes, te-
ſtificati ſumus, vt ambularetis dignè Deo qui
13 vocauit uos in ſuum regnum & gloriã. ¶ Ideo
& nos gratias agimus, Deo & ſine intermiſ-
C ſione: quoniam cùm accepiſſetis à nobis uer
bum auditus Dei, accepiſtis °illud` non vt -ſ.
verbum hominum, ſed (ſicut eſt verè) ver-
bum Dei, qui operatur in vobis qui credidi-
14 ſtis. ¶ vos enim imitatores facti eſtis fratres
eccleſiarum Dei quæ ſunt in Iudæa, in Chri-
ſto Ieſu: quia eadem paſſi eſtis & vos à con-
15 tribulibus veſtris, ſicut & ipſi à Iudæis, ¶ qui
& Dominum occiderunt Ieſum, & prophe-
tas, & nos perſecuti ſunt, & Deo nõ placẽt:
16 & oĩbus hominibus aduerſantur, ¶ prohibẽ-
tes nos Gentibus loqui, vt ſalui fiant, ut im-
pleant peccata ſua ſemper. °præuẽnit° enim`
17 ira Dei ſuper illos uſque in finem. ¶ Nos au- peruẽnit
D tem fratres, deſolati à uobis ad tẽpus horæ, autem ſ.
aſpectu, non corde, abundantiùs feſtinaui-
mus faciem ueſtram uidere cum multo deſy
18 derio, ¶ quoniã uoluimus uenire ad uos, ego
quidem Paulus, & ſemel & iterum: ſed im-
19 pediuit nos ſatanas. ¶ Quæ eſt enim noſtra
ſpes, aut gaudium, aut corona gloriæ? Nõn-
ne uos ante Dominum noſtrum Ieſum Chri-
20 ſtum eſtis in aduentu eius? ¶ uos enim eſtis
gloria noſtra & gaudium.

CAPVT III.

1 PROPTER quod non ſuſtinentes
A amplius, placuit nobis remane-
2 re Athenis, ſolis: ¶ & ‖ miſi- Act.16.a
mus Timótheum fratrẽ noſtrũ,
& miniſtrum Dei in euangelio
Chriſti, ad confirmandos uos & exhorta-
3 dos pro fide ueſtra ¶ ut nemo moueatur
in tribulationibus iſtis. ipſi enim ſcitis, quòd
4 in hoc poſiti ſumus. ¶ Nam & cùm apud uos
eſſemus, prædicebamus uobis paſſuros nos
tribulationes, ſicut & factum eſt, & ſcitis.
5 ¶ Propterea & ego amplius non ſuſtinẽs, mi-
B ſi ad cognoſcendam fidem ueſtram: ne fortè
tentauerit uos is qui tentat, & inanis fiat la
6 bor noſter. ¶ Nũc aũt ueniente Timótheo ad
nos à uobis, & annunciante nobis fidem &
charitatem ueſtram, & quia memoriã no-
ſtri habetis bonam ſemper, deſyderãtes nos
7 uidere, ſicut nos quoque uos: ¶ ideo conſola-
C ti ſumus fratres, in uobis, in omni neceſſita-
te & tribulatione noſtra, per fidem ueſtram:
8 ¶ quoniam nunc uiuimus, ſi uos ſtatis in Do-
9 mino. ¶ Quam enim gratiarum actionem
poſſumus Deo retribuere pro uobis, in omni
gaudio quo gaudemus propter uos ante Deũ
10 noſtrum, ¶ nocte ac die abundantiùs orantes
D ut uideamus faciem ueſtram, & cõpleamus
11 ea quæ deſunt fidei veſtræ? ¶ Ipſe autẽ Deus,
& Pr noſter, & Dominus noſter Ieſus Chri-
12 ſtus dirigat uiam noſtram ad uos. ¶ Vos au-
tem Dominus multiplicet, & abundare fa-
ciat charitatem* in inuicẽ, & in omnes, quẽ- * veſtram
13 admodum & nos in uobis, ¶ ad confirman-
da corda ueſtra ſine querela, in ſanctitate, an
te Deum & Patrem noſtrum in aduentu Do-
mini noſtri Ieſu Chriſti cũ omnibus ſanctis
eius. Amen.

CAPVT IIII.

1 DE cætero ergo fratres, rogamus
A uos, & obſecramus in Domino
Ieſu, ut quemadmodum acce-
piſtis à nobis quõ oporteat uos
ambulare, & placere Deo, °ſicut °ſic & am
2 & ambulatis`, ut abundetis magis. ¶ Scitis buletis ſ.
enim quæ præcepta °dederim` uobis per °dederi-
3 Dominum Ieſum. ¶ ‖ Hæc eſt enim uoluntas mus ſ.
Dei, ſanctificatio ueſtra: ut abſtineatis uos à ‖ Ro.12.a
4 fornicatione, ¶ ut ſciat unuſquiſque ueſtrũ 2.
uas ſuum poſſidere in ſanctificatione & ho- Ephes.5.d
5 nore: ¶ non in paſſione deſyderij, ſicut & 17.
6 Gentes quæ ignorant Deum: ¶ & ne quis ſu-
pergrediatur, neq; circumueniat in negocio
fratrem ſuum: quoniam uindex eſt Domi-
nus de his omnibus, ſicut * prædiximus uo- * &
7 bis, & teſtificati ſumus. ¶ non enim uocauit
nos Deus in immunditiam: ſed in ſanctifica-
8 tionem. ¶ Itaque qui °hæc` ſpernit, non ho- -ſ.
minem ſpernit, ſed Deum, qui etiam dedit
9 Spiritum ſuum ſcm̃ in nobis. ¶ De charitate
autem fraternitatis nõ neceſſe habemus ſcri
bere nobis: ‖ ipſi enim uos à Deo didiciſtis, Iohan. 13.
10 ut diligatis inuicem. ¶ Et enim illud facitis d.34. 15.c
C in omnes fratres in uniuerſa Macedonia. Ro 17.
gamus autem uos fratres, ut abundetis ma- 1. Iohã.2.
11 gis: ¶ & operam detis, ut quieti ſitis, & vt b.10.4.c
ueſtrum negocium agatis, & operemini ma- 13.
12 nibus ueſtris, ſicut præcepimus nobis: ¶ & ut
honeſtè ambuletis ad eos qui foris ſunt: &
13 nullius aliquid deſyderetis. ¶ Nolumus aũt
uos ignorare fratres, de dormientibus, ut nõ
cõtriſtemini, ſicut & cæteri qui ſpem nõ ha-

14 bẽt. Si enim credimus, quòd Ieſus mortuus
eſt, & reſurrexit: ita & Deus eos qui dormie-
15 runt per Ieſum adducet cum eo. Hoc enim
D vobis dicimus in verbo Domini: quia nos
qui viuimus, qui reſidui ſumus ᵃin aduen-
tuᵃ Domini, non præueniemus eos qui dor-
16 mierunt. Quoniam ipſe Dominus in iuſ-
ſu & in voce archangeli, & in tuba Dei, de-
ſcendet de cœlo: & mortui qui in Chriſto
17 ſunt, reſurgent primi. Deinde nos qui viui-
mus, qui relinquimur, ſimul rapiemur cum
illis in nubibus obuiã ᵇChriſtoᵇ in aëra: & ſic
18 ſemper cum Domino erimus. Itaque conſo
lamini inuicem in verbis iſtis.

1\. Cor. 14. c. 15. g. 51. ᵃin aduentum 6. ᵇDomino 4.

CAPVT V.

1 DE temporibus autẽ & momen-
A tis fratres, non indigetis vt ſcri
2 bamus vobis. Ipſi enim dili-
genter ſcitis, quia dies Domi-
ni, ſicut fur in nocte, ita veniet:
3 cùm enim dixerint, Pax, & ſecuritas: tunc
repentinus eis ſuperueniet interitus, ſicut
dolor ᶜin vteroᵈhabentiᵈ, & non effugient.
4 Vos autem fratres, non eſtis in tenebris: vt
vos dies illa tanquàm fur comprehendat.
5 omnes enim vos filij lucis eſtis, & filij diei:
6 non ſumus noctis, neq; tenebrarum. Igitur
non dormiamus ſicut & cæteri: ſed vigile-
7 mus, & ſobrij ſimus. Qui enim dormiũt, no
B cte dormiunt: & qui ebrij ſunt, nocte ebrij
8 ſunt. Nos autem qui diei ſumus, ſobrij ſi-
mus, induti loricam fidei & charitatis, &
9 galeam ſpem ſalutis. quoniam non poſuit
nos Deus in iram, ſed in acquiſitionem
ſalutis per Dominum noſtrum Ieſum Chri-
10 ſtum, qui mortuus eſt pro nobis: vt ſi-
ue vigilemus, ſiue dormiamus, ſimul cum
11 illo viuamus. Propter quod cõſolamini in-
uicem: & ædificate alterutrum, ſicut &
12 facitis. Rogamus autem vos fratres, vt no
ueritis eos qui laborant inter vos, & præ-
13 ſunt vobis in Domino, & monent vos: vt
habeatis illos abundantiùs in charitate pro-
pter opus illorum. pacem habete cum eis.
14 Rogamus autem vos fratres, corripite in-
quietos, conſolamini puſillanimes, ſuſcipi-
te infirmos, patientes eſtote ad omnes.
15 Videte ne quis malum pro malo alicui
D reddat: ſed ſemper quod bonum eſt, ſectami-
16 ni inuicem, & in omnes. Semper gaudete.
17 Sine intermiſſione orate. In omnibus
18 gratias agite. hæc eſt enim uoluntas Dei in
19 Chriſto Ieſu in omnibus uobis. Spiritum
20 nolite extinguere. Prophetias nolite
21 ſpernere, Omnia autem probate: quod bo-
22 num eſt, tenete. Ab omni ſpecie mala ab-
ſtinete uos. Ipſe autẽ Deus pacis ſanctificet
23 nos per omnia: vt integer ſpiritus ue-
ſter, & anima & corpus ſine querela, in ad-
uentu Domini noſtri Ieſu Chriſti ſerue-
24 tur. Fidelis eſt, qui uocauit uos, qui etiam
25 faciet. Fratres orate pro nobis. Salu-
26 tate fratres omnes in oſculo ſancto. Adiu-
27 ro uos per Dominum, ut legatur epiſtola
28 hæc omnibus ſanctis fratribus: Gra-
tia Domini noſtri Ieſu Chriſti uobiſcum.
Amen.

2\. Pet. 3. c 10. Apo. 13. a 3. 16. d. 15. ᶜparturienti. 1. ᵈhabentis. Iſai. 59. c 17. Epheſ. 6. c 17. Pro. 17. b 13. 20. d 22. Rom. 12. d 17. 1. Pet. 3. b 9. Eccl. 18. a 22. Luc. 18. a 1. Coloſſ. 4. a 2. 1. Cor. 1. b 9.

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI, ad Theſſalonicenſes Secunda.

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM SECVNDAM ad Theſſalonicenſes.

AD Theſſalonicenſes ſecundam ſcribit epiſtolam Apoſtolus: & notum facit eis de temporibus nouiſſimis, & de aduerſarij deſtructione.

Scribit hanc epiſtolam ab Athenis, per Titum diaconum, & Oneſimum acolythum.

CAPVT PRIMVM.

1 PAVLVS & Siluanus & Timó-
A theus, eccleſiæ Theſſalonicen-
ſium in Deo Patre noſtro, &
2 Domino Ieſu Chriſto. Gratia
vobis & pax à Deo Patre no-
3 ſtro & Domino Ieſu Chriſto. Gratias age-
re debemus ſemp Deo pro uobis fratres, ita
B ut dignum eſt: quoniam ſupercreſcit fides ue-
ſtra, & abũdat charitas uniuſcuiuſq; ueſtrũ
4 in inuicẽ: ita ut & nos ipſi in nobis glorie-
mur in eccleſijs Dei, pro patientia ueſtra, &
fide in omnibus perſecutionibus ueſtris, &
5 tribulationibus quas ſuſtinetis, in exem-
plũ iuſti iudicij Dei, ut digni habeamini ᵉre-
6 gno Dei, pro quo & patimini. ſi tñ iuſtũ eſt
apud Deum retribuere ᶠtribulationemᶠ ijs
7 qui uos tribulant: & uobis qui tribulamini,
C requiẽ nobiſcũ in reuelatione Domini Ie-
8 ſu de cœlo cum angelis uirtutis eius, in flã
ma ignis dantis uindictã ijs qui non nouerũt
Deum, & qui non obediunt Euangelio Do-
9 mini noſtri Ieſu Chriſti: qui pœnas dabũt
in interitu æternas à facie Domini, & à gloria
10 uirtutis eius. cùm uenerit glorificari in ſan
ctis ſuis, & admirabilis fieri in omnibus qui
crediderunt, quia creditum eſt teſtimonium
11 noſtrũ ſuper uos in die illo. In quo & ora-
mus ſemper pro uobis: ut dignetur uos uoca-

ᵉin. ᶠretributionem

tione sua Deus noster, & impleat omnem *sua
voluntatem bonitatis & opus fidei in uir-
12 tute: ut clarificetur nomen Domini nostri
Iesu Christi in uobis, & uos in illo, secundum
gratiam Dei nostri, & Domini Iesu Christi.

CAPVT II.

1 ROGAMVS autem uos fratres per
A aduentum Domini nostri Iesu
Christi, & nostrae congregatio-
2 nis in ipsum: ut non cito mo-
ueamini à uestro sensu, neque
terreamini, neq; per spiritum, neque per ser-
monem, neque per epistolam tanquam per
3 nos missam, quasi instet dies Domini. Ne Ephe.5.b.
quis uos seducat ullo modo: quoniã nisi ue-
nerit discessio primũ, & reuelatus fuerit ho-
4 mo peccati, filius perditionis, qui aduersa-
tur & extollitur supra omne quod dicitur Deus,
aut quod colitur, ita ut in templo Dei sedeat,
5 ostendens se tanquam sit Deus. Non reti-
B netis, quòd cùm adhuc essem apud uos, haec
6 dicebam uobis? Et nunc quid detineat, sci-
7 tis: ut reueletur in suo tempore. (Nam my-
sterium iam operatur iniquitatis: tantum
ut qui tenet nunc, teneat, donec de medio
8 fiat.) Et tunc reuelabitur ille iniquus: quẽ Isai.11.a
Dominus Iesus interficiet spiritu oris sui: &
9 destruet illustratione aduentus sui eũ, cuius
est aduentus secundum operationem satanae
in omni uirtute, & signis & prodigijs men-
10 dacibus, & in omni seductione iniquitatis
C ijs qui pereunt: eò quòd charitatẽ ueritatis
11 non receperunt, ut salui fierent. Ideo mit-
tet illis Deus operationem erroris, ut credãt
12 mendacio: ut iudicentur omnes qui nõ cre-
diderunt ueritati, sed cõsenserunt iniquitati.
13 Nos autem debemus gratias agere Deo sem
per pro uobis, fratres dilecti à Deo, quòd elegerit
uos Deus primitias in salutẽ, in sanctifica- *nos
14 tione spiritus & fide ueritatis: in quã & *ad quod
D uocauit uos per Euangelium nostrum, in ac-
quisitionẽ gloriae Domini nostri Iesu Christi.
15 Itaque fratres state: & tenete traditiones
quas didicistis, siue per sermonem, siue per
16 epistolam nostrã. Ipse autem Dñs nr̃ Iesus
Chr̃s, & Deus & Pater noster, qui dilexit nos,
& dedit consolationem aeternã, & spẽ bonã
17 in gratia, exhortetur corda uestra, & con-
firmet in omni opere & sermone bono.

CAPVT III.

1 DE caetero fratres, orate pro no- *Ephe.6.d
A bis, ut sermo Dei currat & clari
2 ficetur, sicut & apud uos: & ut Colos.4.a.
liberemur ab importunis & ma-
lis hominibus. non enim omniũ
3 est fides. Fidelis autem Dominus est, qui cõ
4 firmabit uos & custodiet à malo. Confidi-
mus autem de uobis in Domino, quoniam
5 quae praecipimus, & facitis, & facietis. Do- *praecepimus
minus autẽ dirigat corda uestra in charitate
6 Dei, & patientia Christi. Denunciamus au-
B tem uobis fratres, in nomine Domini nostri
Iesu Christi, ut subtrahatis uos ab omni fra-
tre ambulante inordinatè, & non secundùm
7 traditionem quam acceperunt à nobis. Ipsi
enim scitis, quemadmodũ oporteat imitari
nos: quoniam nõ inquieti fuimus inter uos:
8 neq; gratis panẽ mãducauimus ab aliquo. Act.20.g
sed in labore & in fatigatione nocte & die 34.
operantes, ne quem uestrum grauaremus. 1.Cor.4.c
9 Non quasi non habuerimus potestatem: 12.
C sed ut nosmetipsos formam daremus uobis 1.Thess.2.
10 ad imitandum nos. Nam & cùm essemus b.9.
apud uos, hoc denunciabamus uobis: quo-
niam si quis non uult operari, nec mandu-
11 cet. Audiuimus enim inter uos quosdã *Audimus
ambulantes inquietè, nihil operantes: sed cu
12 riosè agẽtes. Iis autem qui eiusmodi sunt,
denũciamus, & obsecramus in Domino Ie-
su Christo, ut cùm silentio operantes suum
13 panem manducent. Vos autem fratres Galat.6.c
14 nolite deficere benefacientes. Quòd si quis 9.
D non obedit uerbo nostro, per epistolam hunc
notate, & ne commisceamini cum illo, ut
15 confundatur: & nolite quasi inimicum
16 existimare, sed corripite ut fratrem. Ipse
autem Dominus pacis det uobis pacem sem
piternam in omni loco. Dominus sit cum
17 omnibus uobis. Salutatio, mea manu Pau
li: quod est signum in omni epistola. ita
18 scribo. Gratia Domini nostri Iesu Christi
cum omnibus uobis. Amen

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI, ad Timótheum I.

ARGVMENTVM IN PRIMAM EPISTOLAM ad Timotheum.

TIMOTHEVM instruit, & docet de ordinatione episcopatus & diaconij, ac ecclesiastica disciplina, scribens ei à Laodicea per Tychicum diaconum.

CAPVT PRIMVM.

1 PAVLVS Apostolus Iesu Christi secun- Act.16.a
A dum Imperium Dei Saluatoris nostri, & 1.
Christi Iesu spei nostrae: Timotheo
2 dilecto filio in fide. Gratia, misericordia, &
pax à Deo Patre, & Christo Iesu Domino no-
3 stro. Sicut rogaui te, ut remaneres Ephesi,
cùm irem in Macedoniam, ut denunciares
4 quibusdam ne aliter docerent, neque atten

B derent fabulis & genealogijs interminatis:
quæ quæstiones præstant magis quàm ædifi-
5 cationem Dei, quæ est in fide. ¶ Finis autem
præcepti, est charitas de corde puro, & con-
6 scientia bona, & fide nō ficta. ¶ à quibus qui-
dam aberrantes, conuersi sunt in vanilo-
7 quium, ¶ volentes esse legis doctores, non in-
telligentes neque quæ loquuntur, neque de
Roma.7.b 12. 8 quibus affirmant. ¶ † Scimus autem, quia bo-
°sciens 9 na est lex, si quis ea legitimè vtatur: ¶ °sciens`
hoc, quia lex iusto non est posita, sed iniustis,
& non subditis, impiis, & peccatoribus, sce-
leratis & contaminatis, patricidis, & matri-
10 cidis, homicidis, ¶ fornicarijs, masculorum
concubitoribus, plagiarijs, mendacibus, per-
iuris, & si quid aliud sanæ doctrinæ aduersa-
11 tur, ¶ quæ est secundùm Euangelium gloriæ
12 beati Dei, quod creditum est mihi. ¶ Gratias
C ago ei, qui me confortauit in Christo Iesu
Domino nostro, quia fidelē me existimauit,
13 ponens in ministerio: ¶ qui prius blasphemus
fui, & persequutor, & cōtumeliosus: sed mise-
ricordiam Dei consecutus sum, quia ignorās
14 feci in incredulitate. ¶ Superabundauit autē
gratia Domini nostri cum fide & dilectione,
†Matt.9.b 13. 15 quæ est in Christo Iesu. ¶ Fidelis sermo, &
Marc.2.c 17. omni acceptione dignus: ꝙ Christus Iesus ve-
nit in -hunc` mundum peccatores saluos fa-
16 cere, quorum primus ego sum. ¶ Sed ideo mi-
°deforma- D sericordiam consecutus sum: vt in me primò
tionem 1. ostenderet Christus Iesus omnem patientiā,
ad °informationē eorum qui credituri sunt
17 illi in uitam æternam. ¶ Regi autem seculo-
rum immortali, inuisibili, soli Deo honor &
18 gloria in secula seculorum. Amen. ¶ Hoc
præceptum commendo tibi fili Timòthee:
secundùm præcedentes in te prophetias, ut
19 milites in illis bonam militiam, ¶ habens fi-
dem & bonam conscientiam, quam quidam
20 repellentes, circa fidem naufragauerunt: ¶ ex
quibus est Hymeneus, & Alexander: quos
tradidi satanæ, vt discant non blasphemare.

CAPVT II.

1 OBsecro igitur primùm omnium
A fieri obsecrationes, orationes,
postulationes, gratiarum actio-
nes´ pro omnibus hominibus,
2 ¶ pro Regibus & omnibus qui in
sublimitate sunt: vt quietam & tranquillam
vitam agamus in omni pietate & castitate.
3 ¶ hoc enim bonum est & acceptum corā sal-
4 uatore nostro Deo, ¶ qui omnes homines
vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis
5 venire. ¶ Vnus enim Deus, vnus & mediator
6 Dei & hominum, homo Christus Iesus: ¶ qui
B dedit redemptionem semetipsum pro om-
-7. nibus, -cuius` testimonium temporibus suis
2 Tim.1.c 11. 7 -confirmatum est. ¶ † In quo positus sum ego
prædicator & Apostolus (veritatem dico, nō
mentior) doctor Gentium in fide & verita-
8 te. ¶ Volo ergo viros orare in omni loco: le-
C uantes puras manus, sine ira & disceptatio-
†1.Pet.3.a 13. 9 ne. ¶ † Similiter & mulieres in habitu orna-
to: cum verecundia & sobrietate ornantes
se, nō in tortis crinibus, aut auro, aut marga-
10 ritis, vel veste pretiosa: ¶ sed quod decet mu-
lieres promittentes pietatem per opera bo-
11 na. ¶ Mulier in silentio discat, cum omni
12 subiectione. ¶ † Docere autem mulieri non †1.Cor.14.
E permitto, neque dominari in virum: sed esse f.34.
13 in silentio. ¶ † Adam enim primus forma- †Genes.1.d 27.
14 tus est: deinde Heua. ¶ & Adam non est se-
ductus: † mulier autem seducta, in præuari- †Genes.3.b 6.
15 catione fuit. ¶ Saluabitur aūt per filiorum ge-
nerationem: si permanserint` in fide, & dile- °perman-
ctione & sanctificatione cum sobrietate. serit

CAPVT III.

1 FIdelis sermo. Si quis episcopa-
A tum desyderat, bonum opus de- †Tit.1.b,7
2 syderat. ¶ † Oportet °ergo` epi- °enim
scopum irreprehensibilem esse. †Tit.1.b.6
† vnius vxoris virum, sobrium,
prudentem, ornatum, -pudicum`, hospitalē, -s.
3 doctorem, ¶ nō vinolentū, non percussorem:
sed modestum, non litigiosum, nō cupidum, * sed
4 ¶ * suæ domui bene præpositū, filios habentē
5 subditos cum omni castitate. ¶ Si quis autem
B domui suæ præesse nescit; quō ecclesiæ Dei
6 diligentiam habebit? ¶ Non neophytū: ne in
superbiā elatus, in iudicium incidat diaboli.
8 ¶ Oportet autem illum & testimonium ha-
bere bonum ab ijs qui foris sunt: vt non in
7 opprobrium incidat, & laqueū diaboli. ¶ Dia-
C conos similiter pudicos, non bilingues, non
multo vino deditos, non turpe lucrū sectan-
9 tes: ¶ habentes mysterium fidei in conscien-
10 tia pura. ¶ Et hi autem probentur primùm: &
11 sic ministrent, nullū crimen habentes. ¶ Mu-
lieres similiter pudicas, non detrahentes, so-
12 brias, fideles in omnibus. ¶ Diaconi sint
vnius vxoris viri: qui filijs suis benè præsint,
13 & suis domibus. ¶ Qui enim bene ministra-
D uerint, gradū bonum sibi acquirent, & multā
fiduciam in fide quæ est in Christo Iesu. * fili Timó
14 ¶ Hæc tibi scribo *: sperans me ad te venire thee
15 citò. ¶ si autem tardauero: vt scias quō opor-
teat te in domo Dei cōuersari, quæ est Eccle-
sia Dei uiui, columna & firmamentum veri-
16 tatis. ¶ Et manifestè magnum est pietatis sa-
cramētum, quod manifestatum est in carne,
iustificatum est, in spiritu, apparuit angelis,
prædicatū est Gentibus, creditum est in mun-
do, assumptum est in gloria.

CAPVT IIII.

1 SPiritus autem manifestè dicit, 1.Tim.3.a 1.
A quia in nouissimis temporibus
discedent quidam à fide, atten- 2.Petr.3.a 3.
dentes spiritibus erroris, & do-
2 ctrinis dæmoniorum, ¶ in hypo- Iude 1.d 18.
crisi loquentium mendacium, & cauteriatā
3 habentium suam conscientiam, ¶ prohiben-
tiū nubere, abstinere à cibis quos Deus crea-
uit ad percipiendum cum gratiarum actione
fidelibus, & ijs qui cognouerunt veritatem.
4 ¶ Quia omnis creatura Dei bona est, & nihil
B reijciendum quod cum gratiarum actione
5 percipitur. ¶ sanctificatur enim per verbum
6 Dei & orationem. ¶ Hæc proponens fratri-
bus bonus eris minister Christi Iesu, enu-

tritus

tritus verbis fidei, & bonæ doctrinæ quam
7 assecutus es. ¶ | Ineptas autem & aniles fa-
bulas deuita: exerce autem teipsum ad pie-
8 tatem. ¶ Nam corporalis exercitatio, ad mo-
C dicum vtilis est: pietas autẽ ad omnia utilis
est, promissionẽ habẽs vitæ quæ nunc est, &
9 futuræ. ¶ Fidelis sermo, & omni acceptione
10 dignus. ¶ In hoc enim laboramus & male-
dicimur, quia speramus in Deum viuũ, qui
est saluator omnium hominum, maximè fi-
11 delium. ¶ Præcipe hæc, & doce. ¶ Nemo ado-
12 lescentiam tuam contemnat: sed exemplũ
esto fidelium in verbo, in conuersatione, in
13 charitate, in fide, in castitate. ¶ Dum venio,
attende lectioni, exhortationi * doctrinæ.
14 ¶ Noli negligere gratiam quæ in te est: quæ
D data est tibi per prophetiam, cum impositio-
15 ne manuum presbyterij. ¶ Hæc meditare,
in his esto: vt profectus tuus manifestus sit
16 in omnibus. ¶ Attende tibi & doctrinæ: in-
sta in illis. Hoc enim faciens, & teipsum sal
uum facies, & eos qui te audiunt.

1.Tit.1.d 13. Tit.3.c.9. -13. *quod spe-ramus* ** &*

CAPVT V.

1 SENIOREM ne increpaueris: sed
A obsecra, vt patrẽ: iuuenes, vt fra-
2 tres: ¶ anus, vt matres: iuuencu-
las, vt sorores in omni castitate.
3 ¶ Viduas honora: quæ verè vi-
4 duæ sunt. ¶ Si qua autem vidua filios, aut ne-
potes habet, discat primùm domum suam
regere, & mutuam vicem reddere parenti-
5 bus: hoc enim acceptum est corã Deo. ¶ Quæ
autem verè vidua est & desolata: speret in
Deũ, & instet obsecrationibus & orationi-
6 bus nocte & die. ¶ Nam quæ in delitijs est:
7 viuẽs mortua est. ¶ Et hoc præcipe, vt irrepre-
8 hensibiles sint. ¶ Siquis autem suorum, &
maximè domesticorum curam non habet,
9 fidem negauit, & est infideli deterior. ¶ Vi-
B dua eligatur non minus sexaginta annorũ,
10 quæ fuerit vnius viri vxor, ¶ in operibus bo-
nis testimonium habens, si filios educauit, si
hospitio recepit, si sanctorum pedes lauit, si
tribulationem patientibus subministrauit, si
11 omne opus bonum subsecuta est. ¶ Adolescẽ
tiores autem viduas deuita. Cùm enim luxu
12 riatæ fuerint in Christo, nubere volunt: ¶ ha-
bentes damnationem: quia primam fidem
13 irritam fecerunt. ¶ simul autem & ociosæ di-
scunt circuire domos: non solum ociosæ sed
& verbosæ & curiosæ, loquentes q̃ non opor-
14 tet. ¶ Volo ergo iuniores nubere, filios pro-
creare, matresfamiliâs esse: nullam occasio-
15 nem date aduersario maledicti gratia. ¶ Iam
enim quædam conuersæ sunt retro * sata-
16 nam. ¶ Siquis fidelis habet viduas, submini-
C stret illis, & nõ grauetur ecclesia: vt ijs quæ
17 verè uiduæ sunt, sufficiat. ¶ Qui bene præsunt
presbyteri, duplici honore digni habeantur:
maximè qui laborant in verbo & doctrina.
18 ¶ Dicit enim scriptura: | Non infrenabis os
boui trituranti: &, Dignus est operarius mer
19 cede sua. ¶ Aduersus presbyterum accusatio-
nem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus
20 testibus. ¶ Peccantes, coram omnibus argue,

discant 1. *sperat 10. instat 10.* *Siqs pro quis.* *post* *Deu.25.a* *Cor.9.a* *alligabis*

21 vt & cæteri timorem habeant. ¶ Testor co- *Mat.18.b*
ram Deo & Christo Iesu & electis angelis, *10.*
D vt hæc custodias sine præiudicio, nihil fa- *Luc.10.b*
22 ciens in aliam partem declinando. ¶ Manus *7.*
citò nemini imposueris, neq; communicaue
ris peccatis alienis. Teipsum castum custodi.
23 ¶ Noli adhuc aquam bibere, sed modico vino
utere propter stomacum tuum, & frequen-
24 tes tuas infirmitates. ¶ Quorundam ho-
minum peccata manifesta sunt, præceden-
tia ad iudicium: quosdam autem subse-
25 quuntur. ¶ Similiter & facta bona, manifesta
sunt: & quæ aliter se habent, abscondi non
possunt.

CAPVT VI.

1 QVICVNQVE sunt sub iugo ser-
A ui, dominos suos omni honore
dignos arbitrentur: ne nomen
Domini & doctrina blasphe-
2 metur. ¶ Qui autem fideles ha-
bent dominos, nõ contemnant, quia fratres
sunt: sed magis seruiant, quia fideles sunt &
dilecti, qui beneficij participes sunt. Hæc do-
3 ce, & exortare. ¶ Siquis aliter docet, & non
acquiescit sanis sermonibus Domini nostri
Iesu Christi, & ei quæ secundum pietatem
4 est, doctrinæ; ¶ superbus est, nihil sciens, sed
lãguẽs circa quæstiones & pugnas verborũ,
ex quibus oriuntur inuidiæ, contentiones,
5 blasphemiæ, suspiciones malæ, ¶ conflictatio-
nes hominum mente corruptorũ, & qui ve-
B ritate priuati sunt, existimantium quæstum
6 esse pietatem. ¶ Est autem quæstus magnus,
7 pietas cum sufficientia. ¶ | Nihil enim intu- *| Iob. 1.d*
limus in hunc mundum: haud dubiũ, q̃ nec *21.*
8 auferre quid possimus. ¶ | Habentes autem *Eccl. 5.c*
alimenta, & quibus tegamur, his contenti si- *14.*
9 mus. ¶ Nam qui uolunt diuites fieri, incidunt *-1.*
in tentationem & laqueum diaboli, & desy *| Pro.27.d*
deria multa * inutilia & nociua, quæ mergũt *26.*
10 homines in interitum & perditionem. ¶ Ra- *Mat.6.d*
dix enim omnium malorum est cupiditas: *25.*
qua quidam appetentes, errauerunt a fide, *-1.*
11 & inseruerunt se doloribus multis. ¶ Tu au- ** &*
C tẽ ô homo Dei, hæc fuge: sectare verò iustitiã,
pietatem, fidem, charitatẽ, patientiam, man-
12 suetudinem. ¶ Certa bonum certamen fidei:
apprehende vitam æternam, in qua uocatus
es, & confessus bonam confessionem coram
13 multis testibus. ¶ Præcipio tibi coram Deo
qui viuificat omnia, & Christo Iesu, qui testi- *| Mat 27.*
monium reddidit sub Pontio Pilato bonam *b.11.*
14 confessionem: ¶ vt serues mandatum sine *Ioh.18.g*
macula, irreprehensibile vsque in aduentum *37.*
15 Domini nostri Iesu Christi, ¶ quem suis tem
poribus ostendet | beatus & solus potẽs, Rex *| Apoc.17.*
16 regum, & dominus dominantium: ¶ qui so- *d.14.& 19*
lus habet immortalitatem, & lucem inhabi *c.16.*
tat inaccessibilem, | quem nullus hominum *Ioh. 1.c*
vidit, sed nec videre potest, cui honor, & im- *18.*
17 perium * sempiternum. Amen. ¶ Diuitibus *| 1.Ioh.4.c*
D huius seculi præcipe non sublime sapere, ne- *12.*
que sperare in incerto diuitiarũ, sed in Deo ** in*
viuo, (qui præstat nobis omnia abũdè ad fru- *| Luc.12.b*
18 endum) ¶ bene agere, diuites fieri in bonis *14.*

19 operibus, facilè tribuere, communicare, ¶the-
saurizare sibi fundamentum bonum in futu-
20 rum, vt apprehendat veram vitam. ¶ O Thi-
móthee, depositum custodi: deuitans propha-
nas vocum nouitates, & oppositiones falsi
21 nominis scientię; ¶quam quidam promitten-
tes, circa fidem exciderunt. Gratia tecum.
Amen.

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI, ad Timótheum II.

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM SECVNDAM Pauli ad Timotheum.

ITem Timótheo scribit de exhortatione marty-rij, & omni regula veritatis, & quid futurum sit temporibus nouissimis: & de sua passione, scribens ei ab vrbe Roma.

CAPVT PRIMVM.

1 PAVLVS Apostolus Iesu
A Christi per voluntatem Dei,
secundùm promissionem
vitæ quæ est in Christo Iesu;
** &* 2 ¶Timótheo charissimo filio,
gratia, misericordia, * pax
** meo* à Deo patre, & Christo Iesu
** meis* 3 domino nostro. ¶ Gratias ago Deo*, cui ser-
uio à progenitoribus * in conscientia pura;
quòd sine intermissione habeam tui me-
moriam in orationibus meis, nocte ac die
4 ¶desyderans te videre, memor lachrymarum
5 tuarum, vt gaudio implear, ¶ recordationem
accipiens eius fidei quæ est in te nõ ficta, quę
& habitauit primùm ĩ auia tua Loide, & ma-
tre tua Eunice: certus sum autem, quòd & in
6 te. ¶Propter quam causam admoneo te, vt re-
Ro. 8.c.15 B suscites gratiam Dei, quæ est in te per impo-
7 sitionem manuũ mearũ. ¶ Non enim dedit
nobis Deus spiritum timoris, sed virtutis, &
8 dilectionis, & sobrietatis. ¶ Noli itaque eru-
bescere testimonium Domini nostri, neque
me vinctum eius: sed collabora Euangelio
-4. 9 secundùm virtutem Dei, ¶ qui nos liberauit
Tit. 3. b. 5. & vocauit vocatione sua sancta, non secũ-
dùm opera nostra, sed secundùm propositũ
suũ, & gratiam, quæ data est nobis in Chr̃o
Tit. 1. a. 3. 10 Iesu ante tempora secularia: ¶ Manifestata
C est autẽ nũc per illuminationem saluatoris nr̃i
Iesu Christi, qui destruxit quidem mortẽ, il-
1. Tim. 1. b 7. luminauit autem vitam & incorruptionem
11 per Euangelium: ¶ in quo positus sum ego
prædicator & apostolus & magister Gẽtium.
12 ¶Ob quam causam etiam hæc patior: sed nõ
confundor. Scio enim cui credidi, & certus
sum, quia potẽs est depositum meũ seruare
13 in illũ diem. ¶ Formã habe sanorũ verborũ,
D quæ à me audisti in fide & in dilectione in
14 Christo Iesu. ¶Bonum depositum custodi per
**enim* 15 Spiritum sanctũ qui habitat in nobis. ¶ Scis*
hoc, quòd auersi sunt à me omnes qui in
**Philetus* Asia sunt: ex quibus est Phigelus & Her-
Infr. 4. d 19. 16 mogenes. ¶ Det misericordiam Dominus
Onesiphori domui, quia sæpè me refrigera-
17 uit, & catenam meam non erubuit: ¶ sed
cùm Romam venisset, solicitè me quæsiuit,
18 & inuenit. ¶ Det illi Dominus inuenire mi-
sericordiam à Domino in illa die. Et quanta
Ephesi ministrauit, tu meliùs nosti.

CAPVT II.

1 TV ergo fili mi, confortare in gra-
A tia quæ est in Christo Iesu: ¶ &
2 quæ audisti à me per multos te-
stes, hæc commenda fidelibus
hominibus, qui idonei erunt &
3 alios docere. ¶Labora sicut bonus miles Chr̃i
4 Iesu. ¶ Nemo militãs Deo implicat se nego- *-1.*
cijs secularibus: vt ei placeat, cui se probauit.
5 ¶ Nam & qui certat in agone, non corona- **coronabitur*
6 tur nisi legitimè certauerit. ¶ Laborantem
agricolam oportet primùm de fructibus per-
7 cipere. ¶ Intellige quæ dico: dabit enim tibi
8 Dominus in omnibus intellectum. ¶ Me-
B mor esto, Dominum Iesum Christum resur- *6.*
rexisse à mortuis, ex semine Dauid, secun-
9 dum euangelium meum, ¶ in quo laboro vs-
que ad vincula quasi malè operans: sed ver-
10 bum Dei non est alligatum: ¶ Ideo omnia
sustineo propter electos: ut & ipsi salutem
consequantur, quæ est in Christo Iesu cum
11 gloria cœlesti. ¶ Fidelis sermo. Nam si com-
12 mortui sumus: & conuiuemus. ¶ Si sustine-
bimus: & cõregnabimus. si negauerimus: *Matt. 10. d. 33.*
13 & ille negabit nos. ¶ si non credimus: il-
le fidelis permanet: negare seipsum non po- *Mar. 8. d 38.*
14 test. ¶ Hæc commone testificans coram Do-
C mino. Noli contendere verbis (ad nihil *Ro. 3. a. 3*
enim vtile est) nisi ad subuersionem audi- **Deo*
15 entium. ¶ Solicitè cura teipsum probabilem *-1.*
exhibere Deo, operarium inconfusibilem,
16 rectè tractantem verbum veritatis. ¶ Pro-
phana autem & vaniloquia deuita: multũ
17 enim proficiunt ad impietatem: ¶ & ser- **proficient 7.*
mo eorum vt cancer serpit: ex quibus est
18 Hymenæus & Philétus: ¶ qui à veritate ex- **serpet 7.*
ciderunt, dicentes resurrectionem esse

iam factam: & ſubuerterunt quorundam
19 fidem. ¶ Sed firmum fundamentum Dei
D ſtat, habens ſignaculum hoc. Cognouit Do
minus qui ſunt eius: & diſcedat ab iniqui-
tate omnis qui nominat nomen Domini.
20 ¶ In magna autem domo non ſolùm ſunt
vaſa aurea & argentea, ſed & lignea & fi-
ctilia: & quædam quidem in honorem, quæ-
21 dam autem in contumeliam. ¶ Siquis ergo
emundauerit ſe ab iſtis: erit vas in honorem,
ſanctificatũ, & vtile Domino, ad omne opus
22 bonum paratum. ¶ Iuuenilia autem delyde
ria fuge: ſectare verò iuſtitiam, fidem, chari-
tatem, & pacem, cum ijs qui inuocant Do-
1. Tim. 1. b 23 minum de corde puro. ¶ Stultas autem &
ſine diſciplina quæſtiones deuita: ſciens, quia
Tit. 3. c. 9. 24 generant lites. ¶ Seruum autem Domini nõ
oportet litigare: ſed manſuetum eſſe ad om
25 nes, docibilem, patientem, ¶ cum modeſtia
-1. corripientem eos qui reſiſtunt ˋveritatiˊ: ne-
quando Deus det illis pœnitentiã ad cogno-
26 ſcendam veritatem, ¶ & reſipiſcant à diabo-
li laqueis, à quo captiui tenentur ad ipſius
voluntatem.

CAPVT III.

1. Tim. 4. a 1. 1 HOc autem ſcito, quòd in nouiſ-
A ſimis diebus inſtabunt tempo-
1. Reg. 3. a 5. 2 ra periculoſa. ¶ & erunt homi-
Iuda d. 18 nes ſeipſos amantes, cupidi, ela-
ti, ſuperbi, blaſphémi, parenti-
3 bus non obedientes, ingrati: ſceleſti, ¶ ſine
affectione, ſine pace, criminatores, inconti-
4 nentes, immites, ſine benignitate, ¶ prodito-
res, proterui, tumidi, & voluptatum amato-
5 res magis quàm Dei: ¶ habentes ſpeciem qui-
dem pietatis, virtutem autẽ eius abnegãtes.
6 Et hos deuita: ¶ ex his.n. ſunt qui penetrant
B domos: & captiuas ducunt mulierculas one-
ratas peccatis, quę ducũtur uarijs delyderijs,
7 ¶ ſemper diſcentes, & nunquam ad ſcien-
Exo. 7. b 13. c. 22. 8 tiam veritatis peruenientes. ¶ Quemadmo
dum autem Iannes & Mambres reſtiterunt
Moyſi: ita & hi reſiſtunt veritati, homines
9 corrupti mente, reprobi circa fidem. ¶ ſed
vltrà non proficient: inſipientia enim eorum
manifeſta erit omnibus, ſicut & illorũ fuit.
10 ¶ Tu aũt aſſecutus es meam doctrinã, inſtitu
C tionem, propoſitum, fidem, longanimitatẽ,
11 dilectionem, patientiam, ¶ perſecutiones, paſ
ſiones: qualia mihi facta ſunt Antiochiæ, Ico
nij, Lyſtris: quales perſecutiones ſuſtinui: &
12 ex omnibus eripuit me Dominus. ¶ Et om-
nes, qui piè volũt uiuere in Chriſto Ieſu, per-
13 ſecutionem patientur. ¶ Mali autem homi-
nes & ſeductores proficient in peius: erran-
14 tes, & in errorem mittẽtes. ¶ Tu verò perma-
D ne in ijs quæ didiciſti, & credita ſunt tibi:
15 ſciens à quo didiceris. ¶ & quia ab infantia
ſacras literas noſti, quæ te poſſunt inſtruere
ad ſalutem, per fidem quæ eſt in Chriſto Ieſu.
16 ¶ Omnis ſcriptura diuinitus inſpirata, vtilis 2. Pet. 1. e 20.
eſt ad docendum, ad arguendum, ad ˋcorri- ˋcorripiendum
17 gendumˊ, ad erudiendum in iuſtitia: ¶ vt per-
fectus ſit homo Dei, ad omne opus bo-
num inſtructus.

CAPVT IIII.

1 TEſtificor coram Deo & Ieſu
A Chriſto, qui iudicaturus eſt vi-
uos & mortuos, & per aduen-
2 tum ipſius, & regnum eius: ¶ præ
dica uerbum, inſta opportunè,
importunè: argue, obſecra, increpa in omni
3 patientia & doctrina. ¶ Erit enim tempus,
cùm ſanam doctrinam non ſuſtinebunt: ſed
ad ſua delyderia coacervabũt ſibi magiſtros,
4 prurientes auribus: ¶ & à veritate quidem au
ditum auertent, ad fabulas autem cõuerten
5 tur. ¶ Tu verò uigila, in omnibus labora, opus
fac euangeliſtæ, miniſterium tuũ imple. ˋſo- -1.
6 brius eſtoˊ. ¶ Ego enim iam delibor: & tem-
7 pus reſolutionis meæ inſtat. ¶ Bonum certa-
B men certaui, curſum conſummaui, fidem ſer
8 uaui. ¶ In reliquo, repoſita eſt mihi corona
iuſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa
die, iuſtus iudex: non ſolùm autem mihi, ſed
& ijs qui diligunt aduentum eius. Feſtina ad
9 me venire citò. ¶ Demas enim me reliquit,
diligens hoc ſeculum, & abijt Theſſalonicã.
10 ¶ Creſcens, in Galatiam: Titus in Dalma-
11 tiam. ¶ Lucas eſt mecum ſolus. Marcum Coloſſ. 4. d 14.
aſſume, & adduc tecum: eſt enim mihi vtilis
12 ˋin miniſteriumˊ. ¶ Tychicum autem miſi E- ˋminiſterio.
13 pheſum. ¶ Penulam quam reliqui Troade
apud Carpum, veniẽs affer tecum, & libros,
14 maximè autem membranas. ¶ Alexander
C ærarius multa mala mihi oſtendit, ˋredderˊ ˋreddat 6.
15 illi Dominus ſecundum opera eius: ¶ quem
& tu deuita. valde enim reſtitit verbis no-
16 ſtris. ¶ In prima mea defenſione nemo mi-
hi affuit: ſed omnes me dereliquerũt. non il-
17 lis imputetur. ¶ Dominus autẽ mihi aſtitit,
& confortauit me, vt per me prædicatio ˋim ˋimpleretur 6.
pleaturˊ, & audiãt omnes Gentes; & libera-
18 tus ſum de ore leonis. ¶ ˋLiberauitˊ me Do- ˋLiberabit autem
D minus ab omni opere malo, & ſaluum faciet
in regnum ſuũ cœleſte, cui gloria in ſecula
19 ſeculorum. Amen. ¶ Saluta ˋPriſcam ˊ& Aqui ˋPriſcillã
20 lam: & Oneſiphori domum. ¶ Eraſtus re- Sup. 1. d 16.
manſit Corinthi. Trophimum autem reliqui
21 infirmum Mileti. ¶ Feſtina ante hyemem
venire. Salutant te Eubulus, & Pudens, & Li-
22 nus, & Claudia, & fratres omnes. ¶ Domi-
nus Ieſus Chriſtus cum ſpiritu tuo. Gratia
vobiſcum. Amen.

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI, ad Titum.

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM PAVLI ad Titum.

Titum commonefacit & instruit de constitutione presbyterij, & de spirituali conuersatione & hereticis vitandis, qui in traditionibus Iudaicis credunt: scribens ei à Nicopoli.

CAPVT PRIMVM.

1 PAVLVS Seruus Dei, Apo-
A stolus autem Iesu Christi se-
cundùm fidem electorũ Dei,
& agnitionem veritatis, quæ
2 secundùm pietatem est, in
spem vitæ æternæ, quam pro-
misit qui non mẽtitur, Deus
2. Tim. 1. c. 9. 3 ante tempora secularia: manifestauit autem
temporibus suis verbum suum in prædicatio
ne, quæ credita est mihi secundùm præceptũ
4 saluatoris nostri Dei: Tito dilecto filio se-
B cundùm communem fidem, gratia & pax
à Deo patre & Christo Iesu saluatore no-
5 stro. Huius rei gratia reliqui te Cretæ, vt
ea quæ desunt, corrigas; & constituas per ciui-
tates presbyteros, sicut & ego disposui tibi.
1. Tim. 3. a. 2. 6 Siquis sine crimine est, vnius uxoris vir,
filios habens fideles, non in accusatione lu-
1. Tim. 3. a. 2. 7 xuriæ, aut non subditos. Oportet enim
episcopum sine crimine esse, sicut Dei di-
spensatorem: non superbum, non iracundũ,
non vinolentum, non percussorem, non tur
8 pis lucri cupidum: sed hospitalem, beni-
** prudentẽ* C gnum, * sobrium, iustum, sanctum, conti-
6. 9 nentem; amplectentem eum qui secundùm
doctrinam est, fidelem sermonem, vt potẽs
**& 4.* sit* exhortari in doctrina sana; & eos qui
10 cõtradicunt, arguere. Sunt enim multi in-
obediẽtes, vaniloqui, & seductores, maximè
11 qui de circũcisione sunt: quos oportet re-
darguì, qui vniuersas domos subuertũt, docẽ
12 tes quæ non oportet, turpis lucri gratia. Di
xit quidam ex illis, proprius ipsorum propheta
ta: Cretenses semper mendaces, malæ be-
13 stiæ, ventres pigri. Testimonium hoc ve-
D rum est. Quam ob causam increpa illos du-
14 rè, vt sani sint in fide, non intendentes Iu-
daicis fabulis, & mandatis hominum auer-
Ro. 14. d. 20. 15 santium se à veritate. Omnia munda mun
dis: coinquinatis autem & infidelibus nihil
est mundum, sed inquinatæ sunt eorum &
16 mens & conscientia. Confitentur se nosse
Deum: factis autem negant, cùm sint abo-
minati & incredibiles, & ad omne opus bo-
num reprobi.

CAPVT II.

1 TV aũt loquere quæ decent sanã doctri-
A nam. Senes, ut sobrij sint, pudici,
2 prudentes, sani in fide, in dilectione, in
3 patientia. Anus similiter, in habitu sancto,
non criminatrices, non multo vino seruien-
4 tes, bene docentes: vt prudentiam doceãt
adolescentulas, vt viros suos ament, filios
5 suos diligant, prudentes, castas, sobrias°, *°1.*
domus curam habentes, benignas, subditas
B viris suis, vt non blasphemetur verbum Dei.
6 Iuuenes similiter hortare, vt sobrij sint.
7 In omnibus teipsum præbe exemplum bo-
norum operum, in doctrina, °in integritate, *°integritatem, grauitatem 1.*
8 in grauitate, verbum sanum, irreprehensi-
bile: vt is qui ex aduerso est, vereatur, nihil
9 habens malum dicere de nobis. Seruos do- *Ephes. 6. a. 5.*
minis suis subditos esse, in omnibus placen-
10 tes, non cõtradicentes; non fraudantes, sed *Coloss. 3. d. 22.*
C in omnibus fidem bonam ostendentes, vt do
ctrinam saluatoris nostri Dei ornent in om- *1. Petr. 2. e. 18.*
11 nibus. Apparuit enim gratia Dei °saluatoris
12 nostri omnibus hominibus. Erudiens nos, *°salutaris 1.*
vt abnegantes impietatem & secularia desy-
deria, sobriè, & iustè, & piè viuamus in hoc
13 seculo, expectantes beatam spem & aduen
D tum gloriæ magni Dei & saluatoris nostri
14 Iesu Christi. Qui dedit semetipsum pro no
bis, vt nos redimeret ab omni iniquitate, &
mundaret sibi populum acceptabilem, se-
15 ctatorem bonorum operum. Hæc loquere,
& exhortare, & argue, cum omni imperio.
Nemó te contemnat.

CAPVT III.

1 ADMONE illos principibus & po-
A testatibus subditos esse, dicto
obedire, ad omne opus bonum
2 paratos esse, neminẽ blasphe-
mare, nõ litigiosos esse, sed mo
destos: omnem ostendentes mansuetudinem
3 ad omnes homines. Eramus enim aliquan-
do & nos insipientes, increduli, errantes, ser-
uientes desyderijs & voluptatibus varijs, in
malitia & inuidia agentes, odibiles, odiẽtes
4 inuicem. Cùm autem benignitas & huma-
5 nitas apparuit saluatoris nostri Dei: non *2. Tim. 1. b. 9.*
B ex operibus iustitiæ quę fecimus nos, sed se-
cundùm suam misericordiam saluos nos fe-
cit, per lauacrum regenerationis & renoua-
6 tionis Spiritus sancti, quem effudit in nos
abundè per Iesum Christum saluatorem no-
7 strum: ut iustificati gratia ipsius, hæredes

8 simus secundùm spem vitæ æternæ. ¶ Fidelis
C sermo est: & de his volo te confirmare: vt
curent bonis operibus præesse qui credunt
Deo. Hæc sunt bona & vtilia hominibus.
9 ¶ Stultas autem quæstiones, & genealogias, .Tim.4.b
& contentiones, & pugnas legis, deuita: sunt
10 enim inutiles & vanæ. ¶ Hæreticum homi- .Tim.2.
nem post vnam & secundam correptionem, .23.
11 deuita: ¶ sciens quia subuersus est qui eius-
modi est, & delinquit, cùm sit proprio iudi-
12 cio condēnatus. ¶ Cùm misero ad te Arte-
D mam aut Tychicum, festina ad me venire N
13 copolim, ibi enim statui hyemare. ¶ Zenam
legisperitum & Apollo solicitè præmitte, vt
14 nihil illis desit. ¶ Discant autem & nostri
bonis operibus præesse ad vsus necessarios:
15 vt non sint infructuosi. ¶ Salutant te qui
mecum sunt omnes. Saluta eos qui nos a-
mant in fide. Gratia Dei cum omnibus
vobis. Amen.

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI, ad Philemonem.

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM PAVLI ad Philemonem.

PHILEMONI *familiares literas facit pro Onesimo seruo eius, scribens ei ab Vrbe de carcere, per ipsum Onesimum.*

1 PAVLVS vinctus Christi Ie-
A su, & Timotheus frater, Phi
lemoni dilecto & adiutori
2 nostro, ¶ & Appiæ sorori cha-
rissimæ, & Archippo com-
militoni nostro, & Eccle-
siæ, quæ in domo tua est:
3 ¶ Gratia vobis & pax à Deo patre nostro, &
4 Dño Iesu Chro. ¶ Gratias ago Deo meo, sem-
per memoriā tui faciens in orōnibus meis,
5 ¶ audiens charitatē tuā & fidē quam habes in
6 Dño Iesu, & in oēs sanctos, ¶ vt cōicatio fidei
B tuæ euidens fiat in agnitione omnis boni
7 quod est in vobis in Christo Iesu. ¶ Gaudiū
enim magnum habui & consolationē in cha
ritate tua, quia viscera sanctorum requieue-
8 runt per te frater. ¶ Propter quod multam
fiduciam habens in Christo Iesu imperandi
9 tibi quod ad rem pertinet, ¶ propter charita-
tē magis obsecro, cùm sis talis, vt Paulus se-
nex, nunc autem & vinctus Iesu Christi.
10 ¶ Obsecro te pro meo filio quem genui in
11 vinculis, Onesimo: ¶ qui tibi aliquando in-
utilis fuit, nunc autem & mihi & tibi vtilis:
12 ¶ quem remisi tibi. Tu autem illū ˹vt˺ mea
13 viscera, suscipe. ¶ quem ego volueram mecū
C detinere, vt pro te mihi ministraret in vin-
14 culis Euāgelij. ¶ sine consilio autem tuo ni-
hil volui facere, vti ne velut ex necessitate
15 bonum tuum esset, sed voluntarium. ¶ For-
sitan enim ideo discessit ad horam à te, vt
16 *æternum illum reciperes: ¶ iam non vt ser- * in
uum, sed pro seruo charissimum fratrē, ma-
ximè mihi, quantò autē magis tibi & in car-
17 ne & in Domino? ¶ Si ergo habes me so-
18 cium, suscipe illum sicut me. ¶ Si autem
aliquid nocuit tibi, aut debet; hoc mihi im-
19 puta. ¶ Ego Paulus scripsi mea manu: ego
D reddam, vt non dicam tibi, quod & teipsum
20 mihi debes. ¶ ita frater. Ego te fruar in
Domino. Refice viscera mea in ˹Domino˺. ˹Christo
21 ¶ Confidens in obedientia tua, scripsi tibi:
sciens quoniā & super id quod dico, facies.
22 ¶ Simul autem & para mihi hospitium: nam
spero per orationes vestras donari me vo-
23 bis. Salutat te Epaphras concaptiuus meus
24 in Christo Iesu. ¶ Marcus, Aristarchus, De-
25 mas & Lucas, adiutores mei. ¶ Gratia Domi-
ni nostri Iesu Christi cum spiritu vestro.
Amen.

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI, ad Hebræos.

CAPVT PRIMVM.

1 MVLTIFARIAM multisq; mo
A dis olim Deus loquēs patri-
2 bus in Prophetis: ¶ nouissimè
diebus istis locutus est no-
bis in Filio, quem cōstituit
hæredem vniuersorum, per
3 quem fecit & secula: ¶ qui Sap.7.d.26.
cùm sit splendor gloriæ, & † figura substātiæ
eius, portansq; omnia verbo virtutis suę, pur
gationē peccatorum faciens, sedet ad dexte-
4 ram maiestatis in excelsis: ¶ tantò melior
angelis effectus, quantò differentius pre illis
5 nomen hæreditauit. ¶ Cui enim dixit aliqū
B angelorum, † Filius meus es tu, ego hodie Ps.2.b.7
genui te? Et rursum, † Ego ero illi in Patrē, 2.Reg.7.b
6 & ipse erit mihi in Filium? ¶ Et cùm iterum 14.

introduceret primogenitum in orbem terræ,
¶Psal.96.b 8. 7 dicit: ¶ Et adorent eum oẽs angeli Dei. Et
ad angelos quidem dicit: ¶ Qui facit ange-
¶Psal.103 a 4. los suos, spiritus: & ministros suos, flammã
8 ignis. Ad filium autem: ¶ Thronus tuus
¶Psal.44. b.7. C Deus in seculum seculi: virga æquitatis, vir-
9 ga regni tui: Dilexisti iustitiam, & odisti
iniquitatem: propterea vnxit te Deus, Deus
tuus oleo exultationis præ participibus tuis.
Psal.101.d 26. 10 Et, ¶Tu in principio Dñe terram fundasti,
11 & opera manuũ tuarum sunt cœli. Ipsi pe-
ribunt, tu autem permanebis: & omnes vt ve
12 stimentum veterascent. Et velut amictum
°inuolues 1 3. D °mutabis' eos, & mutabuntur: tu autem
13 idem ipse es, & anni tui non deficient. Ad
Psal.109.a 1. quem autem angelorum dixit aliquãdo: ¶ Se-
1.Cor.15. d.25. de à dextris meis, quoadusque ponam inimi
14 cos tuos scabellum pedum tuorum? Nonne
omnes sunt administratorij spiritus, in mini
sterium missi propter eos qui hæreditatem
°capiũt 1. °capient' salutis?

CAPVT II.

1 PROPTEREA abũdantiùs oportet
A obseruare nos ea quæ audiui-
2 mus: ne fortè pereffluamus. Si
enim qui per angelos dictus
est sermo, factus est firmus; &
omnis præuaricatio & inobedientia accepit
3 iustam mercedis retributionem: quomodo
nos effugiemus si tantam neglexerimus sa-
lutem? quę cùm initium accepisset enarrari ꝑ
Dominum: ab eis qui audierunt, in nos cõfir
4 mata est, contestante Deo, signis & porten-
tis, & varijs virtutibus, & Spiritus sancti di-
5 stributionibus secũdũ suam voluntatem. Nõ
-1. enim angelis subiecit Deus' orbem terrę fu-
6 turũ, de quo loquimur. Testatus est autem
Psal.8.a.5 B in quodam loco quis, dicẽs: ¶ Quid est homo
ꝙ memor es eius: aut Filius hominis quo-
7 niam visitas eum? Minuisti eum paulomi-
nus ab angelis: gloria & honore coronasti
eum, & constituisti eum super opera manuũ
Mat.28.d 18. 8 tuarũ. ¶ Omnia subiecisti sub pedibus eius.
1.Cor.15 d 26. In eo enim, ꝙ omnia ei subiecit, nihil dimisit
non subiectum ei. Nunc autem necdum vi-
Ephes.1 d 22. 9 demus omnia subiecta ei. ¶ Eum autem qui
modico quàm angeli, minoratus est, vide-
mus Iesum propter passionẽ mortis, gloria &
Philip.2 b 8. C honore coronatũ: vt gratia Dei, ꝓ omnibus
10 gustaret mortem. Decebat enim eum pro-
pter quem omnia, & per quem omnia, qui
°passiones 6. multos filios in gloriam adduxerat, authorẽ
salutis eorum, per °passionem' °consumma-
°consummari 11 re'. Qui enim sanctificat, & qui sanctifi-
cantur; ex vno omnes. Propter quam cau-
Psal.21.c 23. sam non confunditur fratres eos vocare,
12 dicens: ¶ Nunciabo nomen tuum fratribus
Psal.17.a 3. 13 meis: in medio ecclesiæ laudabo te. Et ite-
rum: ¶ Ego ero fidens in eum. Et iterum:
Isaia.8.d 18. ¶ Ecce ego & pueri mei quos dedit mihi
14 Deus. Quia ergo pueri communicauerunt
¶Osee 13.d 14. D carni & sanguini, & ipse similiter participa
uit eisdem: vt per mortẽ destrueret eum qui
1.Cor.15. g.54. habebat mortis imperium, id est diabolum.
15 & liberaret eos qui timore mortis per to
16 tam vitam obnoxij erant seruituti. Nusquã
enim angelos apprehendit, sed semen Abra-
17 hæ apprehendit. Vnde debuit per omnia fra
tribus similari: vt misericors fieret & fidelis
pontifex ad Deum, vt repropitiaret delicta
18 populi. In eo enim in quo passus est ipse &
tẽtatus; potens est & eis q tẽtãtur, auxiliari.

CAPVT III.

1 VNDE frẽs sancti, vocationis cœ-
A lestis participes, considerate A-
postolum & pontificem con-
2 fessionis nostrę Iesum*, qui fi- *Christũ 6.
delis est ei qui fecit illum, sicut
3 & Moyses in omni domo eius. Amplioris Num.12.b 7.
enim gloriæ iste præ Moyse dignus est habi
tus, quãtò ampliorem honorẽ habet domus,
4 qui fabricauit illam. Omnis namque do-
mus fabricatur ab aliquo. qui autem omnia
5 creauit, Deus est. Et Moyses quidem fide-
lis erat in tota domo eius tanquã famulus,
in testimonium eorum quæ dicenda erant:
6 Christus verò tanquam filius in domo sua:
B quæ domus sumus nos, si fiduciam & gloriã
spei vsque ad finem, firmam retineamus.
7 Quapropter sicut dicit Spiritus sanctus, Psal.94.b 8.
8 ¶Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdu
rare corda vestra sicut in exacerbatione se-
9 cundùm diem tentationis in deserto. Vbi
tentauerunt me patres vestri, probauerũt, &
10 viderũt opera mea quadraginta annis. Pro-
pter quod infensus fui generationi huic: &
dixi, Semper errant corde. Ipsi autẽ non co-
11 gnouerunt vias meas: quibus iuraui in ira
12 mea, Si introibunt in requiem meam. Vide-
C te fratres, ne fortè sit in aliquo vestrum cor
malum incredulitatis discedẽdi à Deo viuo:
13 sed adhortamini vosmetipsos per singulos
dies, donec Hodie cognominatur: vt non ob-
14 duretur quis ex vobis fallacia peccati. Parti
cipes enim Christi effecti sumus: si tamen
initium substantiæ eius vsque ad finem fir-
15 mum retineamus. Dum dicitur, Hodie si
D vocẽ eius audieritis, nolite obdurare corda
vestra, quemadmodũ in illa exacerbatione.
16 Quidam enim audientes, exacerbauerunt:
sed non vniuersi qui profecti sunt ex Aegy-
17 pto per Moysen. Quibus autem infensus Num.14 f 37.
est quadraginta annis? Nonne illis qui pecca
uerunt, quorum cadauera prostrata sunt in Nu. 14.d
18 deserto? Quibus autem iurauit nõ introire 21. d.31.
in requiem ipsius, nisi illis qui increduli fue * in requiẽ
19 runt? Et uidemus qui non potuerunt in- istius
troire * propter incredulitatem.

CAPVT IIII.

1 TIMEAMVS ergo, nè fortè relicta
A pollicitatione introeundi in re-
quiem eius, existimetur ali-
2 quis ex vobis deesse. Etenim
& nobis nunciatum est, quem-
admodum & illis. sed non profuit illis sermo
auditus, non admistus fidei ex ijs quę audie-
3 runt. Ingredimur enim in requiem qui
credidimus, quẽadmodum dixit, ¶Sicut iura- Psal.94.b
ui in ira mea, si introibunt in requiem meã: 11.

& quidem operibus ab institutione mundi
Gen. 2. a. 2 4 perfectis. Dixit enim quodam loco de die
B septima sic: Et requieuit Deus die septima
5 ab omnibus operibus suis. Et in isto rursum,
6 Si introibunt in requiem meam. Quoniam
ergo superest introire quosdam in illam, & ij
quibus prioribus annunciatum est, non intro
7 ierunt propter incredulitatem: Iterum ter-
minat diem quendam, Hodie, in Dauid dicen
Sup. 3. b. 7. do, post tantum temporis, sicut supra dictum est,
Hodie si vocem eius audieritis: nolite obdura
8 re corda vestra. Nam si eis Iesus requiem præ-
C stitisset, nunquam de alia loqueretur post hac
9 die. Itaque relinquitur sabbathismus popu-
10 lo Dei. Qui enim ingressus est in requiem
* & eius: etiam ipse requieuit ab operibus suis, si
11 cut* à suis Deus. Festinemus ergo ingredi
in illam requiem, vt ne in idipsum quis inci-
12 dat incredulitatis exemplum. Viuus est
enim sermo Dei, & efficax, & penetrabilior
omni gladio ancipiti: & pertingens vsque ad
diuisionem animæ ac spiritus, compagum
Ps. 33. c. 16 quoque ac medullarum, & discretor cogitatio-
Eccl. 23. d. 20. 13 num & intentionum cordis. Et non est
D vlla creatura inuisibilis in conspectu eius.
omnia autem nuda & aperta sunt oculis
14 eius, ad quem nobis sermo. Habentes
* Spei nostræ ergo pontificem magnum qui penetrauit
cœlos, Iesum filium Dei; teneamus * con
15 fessionem. Non enim habemus pontificem
qui non possit compati infirmitatibus no-
stris: tentatum autem per omnia pro simi-
* eius 16 litudine absque peccato. Adeamus ergo
cum fiducia ad thronum gratiæ: * vt miseri-
cordiam consequamur, & gratiam inuenia-
mus in auxilio opportuno.

CAPVT V.

1 Omnis namque Pontifex ex ho-
A minibus assumptus, pro homi-
nibus constituitur in ijs quæ
sunt ad Deum: vt offerat dona
2 & sacrificia pro peccatis. qui
condolere possit ijs qui ignorant & errant:
quoniam & ipse circundatus est infirmitate:
3 & propterea debet quemadmodum pro populo,
2. Pa. 26. c. 18. 4 ita etiam pro semetipso offerre pro peccatis. Nec
quisquam sumit sibi honorem; sed qui voca-
5 tur à Deo, tanquàm Aaron. Sic & Christus
non semetipsum clarificauit, vt pontifex fie-
Ps. 2. b. 7. B ret: sed qui locutus est ad eum, Filius meus
6 es tu: ego hodie genui te. Quemadmodum
Ps. 109. a. 4 & in alio loco dicit: Tu es sacerdos in æter-
7 num, secundùm ordinem Melchi-sedec. Qui
in diebus carnis suæ, preces, supplicationes-
que ad eum qui possit illum saluum facere à
morte, cum clamore valido & lachrymis offe-
* & 10. 8 rens, *exauditus est pro sua reuerentia. Et
* Dei quidem cùm esset filius *, didicit ex ijs
C quæ passus est, obedientiam: & consum-
9 matus, factus est omnibus obtemperantibus
10 sibi, causa salutis æternæ, appellatus à Deo
11 pontifex iuxta ordinem Mel chisedec. De
* ininterpretabilis quo nobis grandis sermo & *interpretabi-
lis ad dicendum: quoniam imbecilles facti estis ad
12 audiendum. Etenim cùm deberetis magistri

D esse propter tempus: rursum indigetis, vt vos doceamini
mini quæ sint elementa exordij sermonum
Dei; & facti estis quibus lacte opus sit, non so-
13 lido cibo. Omnis enim qui lactis est parti-
ceps, expers est sermonis iustitiæ: paruulus enim
14 est. Perfectorum autem est solidus cibus: eorum
qui pro consuetudine exercitatos habent sen-
sus ad discretionem boni ac mali.

CAPVT VI.

1 Quapropter intermittentes in-
A choationis Christi sermonem,
ad perfectionem feramur, non
rursum iacientes fundamentum
pœnitentiæ ab operibus mor-
2 tuis, & fidei ad Deum, baptismatum doctri-
næ, impositionis quoque manuum, ac resur-
rectionis mortuorum, & iudicij æterni.
3 Et hoc faciemus, si quidem permiserit Deus.
4 Impossibile enim est eos qui semel sunt Mat. 12. d. 45.
illuminati, gustauerunt etiam donum cœleste, &
5 participes facti sunt Spiritus sancti, gusta- Inf. 10. e. 26.
uerunt nihilominus bonum Dei verbum, vir
6 tutesque seculi venturi, & prolapsi sunt, 2. Pet. 2. d. 20.
rursus renouari ad pœnitentiam: rursum cru-
cifigentes sibimetipsis filium Dei, & osten-
7 tui habentes. Terra enim sæpè venientem
B super se bibens imbrem, & generans herbam
opportunam illis à quibus colitur, accipit be
8 nedictionem à Deo: proferens autem spinas
ac tribulos, reproba est, & maledicto proxi-
ma, cuius consummatio in combustionem.
9 Confidimus autem de vobis dilectissimi
meliora & viciniora saluti: tametsi ita loqui
10 mur. Non enim iniustus Deus, vt obliui-
scatur operis vestri & dilectionis quam osten-
distis in nomine ipsius, qui ministrastis san-
11 ctis & ministratis. Cupimus autem vnum-
C quemque vestrum eandem ostentare sollicitu-
dinem ad expletionem spei vsque in finem,
12 vt non segnes efficiamini, verum imitato-
res eorum qui fide & patientia hæreditabunt
13 promissiones. Abrahæ namque promittens
Deus, quoniam neminem habuit per quem
iuraret maiorem, iurauit per semetipsum,
14 dicens: Nisi benedicens benedicam te, & Gen. 22. c. 16.
15 multiplicans multiplicabo te. Et sic lon-
ganimiter ferens, adeptus est repromissio- Gen. 12. a. 3. 18. c. 18. 22. d. 17.
16 nem. Homines enim per maiorem sui
iurant: & omnis controuersiæ eorum finis,
17 ad confirmationem, est iuramentum. In
quo abundantius volens Deus ostendere pol
D licitationis hæredibus immobilitatem con-
18 silij sui, interposuit iusiurandum: vt per duas
res immobiles, quibus impossibile est men-
tiri Deum, fortissimum solatium habeamus,
qui confugimus ad tenendam propositam
19 spem, quam sicut anchoram habemus ani-
mæ tutam ac firmam, & incedentem vsque
20 ad interiora velaminis, vbi præcursor pro
nobis introijt Iesus, secundùm ordinem Mel
chi-sedec pontifex factus in æternum.

CAPVT VII.

1 Hic enim Melchi-sedec, rex Salem, sa Gene. 14. e. 8.
A cerdos Dei summi, qui obuiauit Abrahæ

regressio

2 regressio à cęde Regum, & benedixit ei: cui
& decimas omniũ diuisit Abraham, primùm
quidem qui interpretatur rex iustitię: deinde
3 autẽ & rex Salẽ, quòd est rex pacis, sine pa-
tre, sine matre, sine genealogia, neq; initiũ
dierum, neque finem vitę habens, assimilatus
autem filio Dei, manet sacerdos in perpetuũ.
4 Intuemini autem quãtus sit hic, cui & deci-
mas dedit de præcipuis Abraham patriarcha.
5 Et quidem de filijs Leui sacerdotium acci-
Num.18.c 21. pientes, mandatum habẽt decimas sumere
Deu.18.a 1.a.1. à populo secundum legem, id est, à fratribus
Ios.14.a.4 suis: quanquàm & ipsi exierint de lumbis
6 Abrahæ. Cuius autem generatio non annu-
B meratur in eis, decimas sumpsit ab Abrahã,
& hũc q habebat repromissiones, benedixit.
7 Sine vlla autem contradictione, quod mi-
8 nus est, à meliore benedicitur. Et hic quidẽ,
decimas morientes homines accipiunt: ibi
9 autem contestatur, quia viuit. Et (vt ita
dictũ sit) per Abraham & Leui qui decimas
*accepit s. 10 *accepit*, decimatus est: adhuc enim in lum-
bis patris erat, quando obuiauit ei Melchi-se-
11 dec. Si ergo consummatio per sacerdotium
Leuiticum erat (populus enim sub ipso legẽ
accepit) quid adhuc necessarium fuit secun-
dum ordinem Melchi-sedec, alium surgere
C sacerdotem, & nõ secundum ordinem Aaron
12 dici? Translato enim sacerdotio, necesse
13 est vt & legis translatio fiat. In quo enim
hæc dicuntur: de alia tribu est, de qua nul-
14 lus altario præsto fuit. Manifestũ est enim,
q ex Iuda ortus sit Dominus noster: in qua
*sacerdotio s. tribu nihil de *sacerdotibus* Moyses locutus
15 est. Et amplius adhuc manifestum est: si
secundum similitudinem Melchi-sedec exur-
16 gat alius sacerdos, qui non secundum legẽ
mandati carnalis factus est, sed secundum vir-
17 tutem vitæ insolubilis. Contestatur enim:
Psal.109.a.4. Quoniam tu es sacerdos in ęternum secun-
18 dum ordinem Melchi-sedec. Reprobatio
quidem fit præcedentis mandati, propter in-
19 firmitatem eius & inutilitatem: nihil enim
ad perfectum adduxit lex: introductio vero
melioris spei, per quam proximamus ad
20 Deum. Et quantum est non sine iureiuran-
do (alij quidem sine iureiurando sacerdotes
21 facti sunt: hic autem cum iureiurando per
Psal.109.a.4. D eum qui dixit ad illum: Iurauit Dominus,
& non pœnitebit eum: tu es sacerdos in æter-
22 num:) in tantum melioris testamẽti spon-
23 sor factus est Iesus. Et alij quidem plures
facti sunt sacerdotes, idcirco quòd morte
24 prohiberentur permanere: hic autem eò
quod maneat in æternum, sempiternum ha-
25 bet sacerdotium. Vnde & saluare in perpe-
*accedites s. tuum potest *accedens* per semetipsum ad
*eis s. Deum: semper viuens ad interpellandum
26 pro *nobis*. Talis enim decebat vt nobis
esset pontifex, sanctus, innocens, impollu-
tus, segregatus à peccatoribus, & excelsior
27 cœlis factus: qui non habet necessitatem
Leu.9.b 7.16.b.6. quotidie, (quemadmodũ sacerdotes,) priùs
pro suis delictis hostias offerre, deinde pro
populi: hoc enim fecit semel se offerendo.
28 Lex enim homines constituit sacerdotes
infirmitatem habentes: sermo autem iurisiu-
randi qui post legem est, Filium in æternum
perfectum.

CAPVT VIII.

1 A CAPITVLVM aũt super ea quæ
dicuntur, talem habemus Pon-
tificem, qui consedit in dexte-
ra sedis magnitudinis in cœlis.
2 sanctorum minister, & taber-
naculi veri, quod fixit *Dominus*, & non ho- *Deus
3 mo. Omnis enim pontifex, ad offerendum
munera & hostias constituitur. vnde ne-
cesse est & hunc habere aliquid quod offerat:
4 si ergo esset super terrã, nec esset sacerdos,
cum essent qui offerrent secundum legem
5 munera, qui exemplari & vmbræ deser-
uiunt cœlestium. Sicut responsum est Moy-
si, cum consummaret tabernaculum. Vi- Exo.25.d 9.d.40.
de (inquit) omnia facito secundum exem- Act.7.f 44.
6 plar quod tibi ostensum est in monte. Nunc
B autẽ melius sortitus est ministerium, quan-
to & melioris testamenti mediator est, quod
in melioribus repromissionibus sancitum
7 est. Nam si illud prius culpa vacasset: non
8 vtique secundi locus inquireretur. Vitupe-
rans enim eos, dicit: Ecce dies venient, di- Ier.31.f 31.
cit Dominus & consummabo super domum
Israël, & super domum Iuda testamentum
9 nouum, nõ secundum testamentũ quod feci
C patribus eorum in die qua apprehẽdi ma-
num eorum vt educerem illos de terra Aegy
pti: quoniam ipsi non permanserunt in testa-
mento meo: & ego neglexi eos, dicit Domi-
10 nus. Quia hoc est testamẽtũ quod disponã
domui Israël post dies illos, dicit Dominus.
Dando leges meas in mentem eorum, & in
corde eorum superscribam eas, & ero eis in
11 Deum, & ipsi erunt mihi in populum: &
non docebit vnusquisque proximum suum,
& vnusquisque fratrem suum, dicens: Co-
D gnosce Dominum: quoniã omnes scient me
12 à minore vsque ad maiorem eorum: quia
propitius ero iniquitatibus eorum, & pecca-
13 torum eorum iam non memorabor. Dicẽ-
do autem nouum, veterauit prius. Quod au-
tem antiquatur & senescit, propè interi-
tum est.

CAPVV IX.

1 HABVIT quidẽ & prius, iustifica- Exo.25.a 1.26.a.1. 30.a.1.
tiones culturæ, & sanctum secu-
2 lare. Tabernaculum enim fa-
ctum est primum, in quo erant
candelabra, & mensa, & propo-
3 sitio panum, quæ dicitur sancta. Post vela-
mẽtum aũt secundũ, tabernaculum, quod di-
4 citur Sancta Sanctorum: aureum habens
thuribulum, & arcam testamenti circumte-
ctam ex omni parte auro, in qua vrna aurea
habens manna, & virga Aaron quæ frondue- 3.Re.8.a 9.
5 rat, & tabulæ testamenti, superq; eã erant 2.Par.5.c 10.
Cherubim gloriæ obumbrantia propitiato-
rium, de quibus non est modo dicendum p
6 singula. His verò ita compositis, in priori Exo.30.a 7.
B quidem tabernaculo semper introibant Sa-

cerdotes, ſacrificiorum officia conſummãtes.
7 ¶ in ſecundo aũt, | ſemel in anno ſolus pon- *Leui. 30. b 10.*
tifex, non ſine ſanguine, quem ᵃoffertˋ pro
8 ſua & populi ignorantia: ¶ hoc ſignificante *Leu. 16. a*
C Spiritu ſancto, nondum propalatam eſſe ſan *f 30.*
ctorũ viam, adhuc priore tabernaculo habẽ *ᵃofferret*
9 te ſtatum. ¶ quæ parabola eſt temporis inſtã-
tis; iuxta quam munera & hoſtiæ offerun-
tur, quæ nõ poſſunt iuxta conſcientiam per-
fectum facere ſeruientem, ſolummodo in ci-
10 bis & in potibus, ¶ & varijs baptiſmatibus, &
iuſtitijs carnis vſq; ad tempus correctionis
11 impoſitis. ¶ Chriſtus autem aſſiſtens ponti-
fex futurorum bonorum, per amplius & per
fectius tabernaculum non manufactum,
12 id eſt, non huius creationis: ¶ neq; per ſangui
D nem hircorũ ᵃautˋ vitulorum, ſed per pro- *ᵃ & 6.*
prium ſanguinem introiuit ſemel in Sancta,
13 æterna redemptione inuẽta. | ¶ Si enim ſan- *| Act. 20. f*
guis hircorum & taurorum, & cinis vitulæ *28.*
aſperſus, inquinatos ſanctificat ad emunda- *1. Petr. 1. c*
14 tionem carnis: quantò magis ſanguis Chri *19.*
ſti, qui per Spiritũ ſanctum ſemetipſum | ob- *1. Ioh. 1. c*
tulit immaculatum Deo, ᵃemundauitˋ cõſciẽ *7.*
tiam ᵃnoſtrãˋ ab operibus mortuis, ad ſeruiẽ- *| Apo. 1. b*
15 dum Deo viuenti? ¶ Et ideo noui teſtamenti *5.*
mediator eſt, ut morte intercedente, in redẽ *Leu. 9. b. 8*
ptionem earum præuaricationum quæ erant *16. b. 6. c.*
ſub priori teſtamento, repromiſſionem acci- *14.*
piant qui uocati ſunt, æternæ hæreditatis. *| Nu. 19. a*
16 ¶ | Vbi enim teſtamentum eſt: mors neceſſe *4.*
17 eſt intercedat teſtatoris. ¶ Teſtamentũ enim, *Lu. 1. g. 77*
E in mortuis confirmatum eſt: alioquin nondũ *Ro 5. a. 5.*
18 valet, dum viuit qui teſtatus eſt. ¶ Vnde nec *a. 6.*
primum quidẽ ſine ſanguine dedicatum eſt. *ᵃemundabit 7.*
19 ¶ lecto enim omni mandato legis à Moyſe
vniuerſo populo, accipiens ſanguinem vitu- *ᵃveſtrã 7.*
lorum & hircorũ cum aqua & lana coccinea *| Gala. 3. b*
& hyſopo, ipſum quoque librum & omnem *15.*
20 populum aſperſit, ¶ dicens: | Hic ſanguis te- *| Exo. 24. c*
21 ſtamenti quod mandauit ad vos Deus. ¶ Etiã *8.*
tabernaculum & omnia vaſa miniſterij ſan- *Matt. 26. c*
22 guine ſimiliter aſperſit. ¶ Et omnia penè in *28.*
ſanguine ſecundùm legem mundantur: & ſi-
23 ne ſanguinis effuſione non fit remiſſio. ¶ Ne-
F ceſſe eſt ergo exemplaria quidẽ cœleſtium,
his mundari: ipſa autem cœleſtia melioribus
24 hoſtijs, quàm iſtis. ¶ Non enim in manufa-
cta Sãcta Ieſus introiuit, exemplaria verorũ:
ſed in ipſum cœlum, ut appareat nunc vultui
25 Dei pro nobis. ¶ Neq; ut ſæpè offerat ſemet-
ipſum, quemadmodũ Pontifex intrat in San
cta per ſingulos annos in ſanguine alieno:
26 ¶ | alioquin oportebat eum frequẽter pati ab *ᵃin cõſum-*
G origine mundi: nunc autem ſemel ᵃin cõſum *mationẽ 2.*
mationeˋ ſeculorum, ad ᵃdeſtitutionemˋ pec *ᵃdeſtructio-*
27 cati, per hoſtiam ſuam apparuit. ¶ Et quem- *ni 5.*
admodum ſtatutũ eſt hominibus ſemel mo- *| Ro. 5. a. 6.*
28 ri, poſt hoc autẽ iudicium: ¶ | ſic & Chriſtus *b 14.*
ſemel oblatus eſt ad multorum exhaurienda *1. Pet. 2. c*
peccata: ſecundò ſine peccato apparebit ex- *18.*
pectantibus ſe, in ſalutem.

CAPVT X.

1 VMBRAM enim habens lex futurorũ bo- *Deu. 16. c*
A norum, non ipſam imaginem rerum: per *14.*
ſingulos annos eiſdem ipſis hoſtijs quas of-
ferunt indeſinenter, nunquam poteſt accedẽ
2 tes perfectos facere: ¶ alioquin ceſſaſſent of-
ferri, ideo quod nullam haberent vltrà conſcien
3 tiam peccati, cultores ſemel mundati. ¶ ſed in
ipſis commemoratio peccatorum per ſingu
4 los annos fit. ¶ impoſſibile enim eſt ſangui-
ne taurorum & hircorum auferri peccata.
5 ¶ Ideo ingrediens mundum, dicit: | Hoſtiam *| Pſal. 39. b*
& oblationem noluiſti: corpus autem aptaſti *6. 7.*
6 mihi: ¶ holocauſtomata, & pro peccato, non
7 tibi placuerunt. ¶ Tunc dixi, Ecce uenio: in
B capite libri ſcriptum eſt de me: vt faciã Deus
8 voluntatem tuam. Superius dicens: ¶ Quia
hoſtias & oblationes & holocauſtomata, &
pro peccato, noluiſti: nec placita ſunt tibi,
9 quæ ſecundùm legem offeruntur ¶ tunc dixi,
Ecce uenio: vt faciam Deus voluntatẽ tuam,
10 aufert primum, ut ſequens ſtatuat. ¶ In qua
uoluntate ſanctificati ſumus per oblationem
11 corporis Ieſu Chriſti ſemel. ¶ Et omnis qui-
dem ſacerdos præſto eſt quotidie miniſtrãs,
& eaſdem ſæpè offerens hoſtias, quæ nun-
12 quam poſſunt auferre peccata: ¶ hic autem
C vnam pro peccatis offerens hoſtiam, in ſem-
13 piternum ſedet in dextera Dei, ¶ de cætero
expectans, | donec ponantur inimici eius *| Pſal. 109.*
14 ſcabellum pedum eius. ¶ Vna enim oblatio- *a. 1.*
ne conſummauit in ſempiternum ſanctifi- *1. Cor. 15. d*
15 catos. ¶ Conteſtatur autem nos & Spiritus *25.*
16 ſanctus. Poſtquam enim dixit, ¶ | Hoc au- *| Ier. 31.*
tem teſtamẽtum quod teſtabor ad illos poſt *31. f. 33.*
dies illos, dicit Dominus: ᵃDãdoˋ leges meas *Sup. 8. b. 8.*
in cordibus eorum, & in mentibus eorum ſu *ᵃDabo*
17 perſcribam eas, ¶ & peccatorum & iniqui-
D tatum eorum iam non recordabor amplius.
18 ¶ Vbi autem horum remiſſio: ¶ iam non eſt
19 oblatio pro peccato. ¶ Habentes itaque fra-
tres, fiduciam in introitu Sanctorum in ſan-
20 guine Chriſti: quam initiauit nobis viam
nouam, & viuentem per velamen, id eſt,
21 carnem ſuam, ¶ & ſacerdotem magnum ſu
22 per domum Dei, ¶ accedamus cum uero cor
de in plenitudine fidei, aſperſi corda à con-
ſcientia mala, & abluti corpus aqua munda
23 ¶ teneamus ſpei noſtræ confeſſionem inde-
clinabilem (fidelis enim eſt qui repromiſit,)
24 ¶ & conſyderemus inuicem in prouocatio-
25 nem charitatis, & bonorum operum: ¶ non
E deſerentes collectionem noſtram, ſicut con
ſuetudinis eſt quibuſdam: ſed conſolantes,
& tantò magis quantò videritis appropin-
26 quantem diem. ¶ | Voluntariè enim pec- *| Sup. 6. a. 4*
cantibus nobis poſt acceptam notitiam ue-
ritatis, iam non relinquitur pro peccatis ho
27 ſtia; ¶ terribilis autem quædam expectatio *| Deu. 17. b*
iudicij & ignis æmulatio, quæ conſumptu *6. 19. d. 15*
28 ra eſt aduerſarios. ¶ Irritam quis faciens le *Matt. 18.*
gem Moyſi, ſine ulla miſeratione, | duobus *b. 16.*
29 uel tribus teſtibus moritur: ¶ quantò magis *Io. 8. c. 17.*
putatis, deteriora mereri ſupplicia, qui fi- *2. Cor. 13.*
lium Dei conculcauerit, & ſanguinem teſta- *a. 1.*
menti pollutum duxerit, in quo ſanctifica- *| Deu. 32. e*
tus eſt, & Spiritui gratiæ contumeliam fe- *35.*
30 cerit? ¶ Scimus enim qui dixit, | Mihi ᵃvin- *ᵃvindicta 1*
F dictam, & ego retribuam. Et iterum: Quia *Rom. 12. a*
31 | iudicabit Dominus populum ſuum. ¶ Hor- *5.*

rendum

rendum est incidere in manus Dei viuentis.
32 Rememoramini autem pristinos dies, in
quibus illuminati magnum certamen susti-
33 nuistis passionum, & in altero quidem
opprobrijs & tribulationibus spectaculum
facti: in altero autem socij taliter conuer-
34 santium effecti. Nam & uinctis compas-
G si estis: & rapinam bonorum vestrorum cum
gaudio suscepistis, cognoscentes vos habe-
35 re meliorem & manentem substantiam. No-
lite itaque amittere confidentiam uestram,
36 quæ magnam habet remunerationem. Pa-
tientia enim uobis necessaria est: ut uolun-
tatem Dei facientes, reportetis promissio-
37 nem. Adhuc enim modicum aliquantu-
lumque qui venturus est, veniet, & non tar-
38 dabit. Iustus autem meus ex fide uiuit.
quod si subtraxerit se, non placebit animæ
39 meæ. Nos autem non sumus subtractionis
filij in perditionem: sed fidei in acquisi-
tionem animæ.

Abac. 2. a. 4. — 1. Petr. 1. a. 6. — Rom. 1. c. 17. — Gal. 3. b. 11. — vivet [illegible]

CAPVT XI.

1 A
EST autem fides, sperandarum
substantia rerum, argumentum
2 non apparentium. In hac enim
testimonium consecuti sunt se-
3 nes. Fide, intelligimus apta-
ta esse secula uerbo Dei: vt ex inuisibilibus
4 uisibilia fierent. Fide, plurimam hostiam
Abel quàm Cain, obtulit Deo: per quam te-
stimonium consecutus est esse iustus, testi-
monium perhibente muneribus eius Deo, &
5 per illam defunctus adhuc loquitur. Fide,
Henoch translatus est, ne uideret mortem:
& non inueniebatur, quia transtulit illum
Deus: ante translationem enim testimoniū
6 habuit placuisse Deo. Sine fide autem im-
possibile est placere Deo. Credere enim
B oportet accedentem ad Deum, quia est, &
7 inquirētibus se remunerator sit. Fide, Noë
responso accepto de ijs quæ adhuc nō vide-
bantur, metuens aptauit arcam in salutem
domus suæ, per quam damnauit mundum:
& iustitiæ quæ per fidem est, hæres est insti-
8 tutus. Fide, qui vocatur Abraham obedi-
uit in locum exire, quem accepturus erat in
9 hæreditatem: & exijt nesciens quo iret. Fi-
de, demoratus est in terra repromissionis,
tāquàm in aliena, in casulis habitando, cùm
Isaac & Iacob cohæredibus repromissionis
10 eiusdem. Expectabat enim fundamenta
C habentem ciuitatem, cuius artifex & condi-
11 tor Deus. Fide, & ipsa Sara sterilis virtu-
tem in conceptione seminis accepit, etiam
præter tempus ætatis: quoniam fidelem cre-
12 didit esse eum qui repromiserat. Propter
quod & ab vno orti sunt (& hoc emortuo)
tanquam sydera cœli in multitudine, & si-
cut arena quæ est ad oram maris, innumera-
13 bilis. Iuxta fidem defuncti sunt omnes isti,
non acceptis repromissionibus, sed à longè
eas aspicientes, & salutantes, & confitentes
quia peregrini & hospites sunt super terrā.
14 Qui enim hæc dicunt, significant se patriā
15 inquirere. Et siquidem ipsius meminissent,
de qua exierunt: habebant vtique tempus
16 reuertendi. nunc autē meliorem appetunt,
D id est cœlestem. Ideo non confunditur Deus
uocari Deus eorum: parauit enim illis ciui-
17 tatem. Fide, obtulit Abraham Isaac, cùm
tentaretur: & unigenitum offerebat qui su-
18 sceperat repromissiones: (ad quem dictum
19 est: Quia in Isaac uocabitur tibi semen,) ar-
bitrans quia & à mortuis suscitare potens est
20 Deus. vnde eum & in parabolā accepit. Fi-
E de, & de futuris, benedixit Isaac, Iacob &
21 Esau. Fide, Iacob moriens, singulos fi-
liorum Ioseph benedixit: & adorauit fasti-
22 gium uirgæ eius. Fide, Ioseph moriens, de
profectione filiorū Israël memoratus est, &
23 de ossibus suis mandauit. Fide, Moyses
natus occultatus est mensibus tribus à pa-
rentibus suis: eò quòd uidissent elegātem in-
fantem, & non timuerunt regis edictum.
24 Fide, Moyses grandis factus, negauit se es-
25 se filium filiæ Pharaonis, magis eligens af-
fligi cum populo Dei, quàm temporalis pec-
26 cati habere iucunditatem, maiores diuitias
æstimans thesauro Aegyptiorum, imprope-
rium Christi. aspiciebat enim in remunera-
27 tionem. Fide, reliquit Aegyptum: non ve-
F ritus animositatem regis. inuisibilem enim
28 tanquàm videns sustinuit. Fide, celebra-
uit Pascha, & sanguinis effusionem: ne qui
29 vastabat primitiua, tangeret eos. Fide,
transierunt mare rubrum tanquàm per ari-
dam terram: quod experti Aegyptij, deuorati
30 sunt. Fide, muri Iericho corruerūt, circuitu
31 dierum septem. Fide, Rahab meretrix
non perijt cum incredulis, excipiens explo-
32 ratores cū pace. Et quid adhuc dicam? Defi-
ciet enim me tempus enarrantem de Gedeō,
Barac, Samson, Iephte, Dauid, Samuel, &
33 prophetis: qui per fidem deuicerunt regna,
operati sunt iustitiam, adepti sunt repromis-
34 siones, obturauerunt ora leonum, extin-
G xerunt impetum ignis, effugauerunt aciem
gladij, conualuerunt de infirmitate, fortes
facti sunt in bello, castra verterunt extero-
35 rum: acceperunt mulieres de resurrectione
mortuos suos: alij autem distenti sunt, non
suscipiētes redemptionem, vt meliorem in-
36 uenirent resurrectionem. Alij verò ludi-
bria & verbera experti, insuper & vincula &
37 carceres, lapidati sunt, secti sunt, tentati
sunt, in occisione gladij mortui sunt, circuie-
runt in melotis, in pellibus caprinis, egētes,
38 angustiati, afflicti, quibus dignus non erat
mundus, in solitudinibus errantes, in mōti-
39 bus & speluncis, & in cauernis terræ. Et hi
omnes testimonio fidei probati, non accepe-
40 runt repromissionem, Deo pro nobis me-
lius aliquid prouidente, vt non sine nobis
consummarentur.

Gen. 1. a. 3 — Gen. 4. a. 4 — [illegible] — Gene. 5. c. 24. — Eccle. 44. c. 16. 49. d. 16. — Gene. 6. c. 13. c. 18. — Eccle. 44. c. 17. — Gen. 12. a. 4. 13. a. 1. — Gen. 17. c. 19. 18. b. 10. 21. a. 2. — Eccl. 44. d. 22. d. 31. — Gen. 22. a. 9. — Eccle. 44. d. 21. — in quo — Gen. 21. b. 12. — Rom. 9. b. 7. — Gen. 27. d. 27. f. 36. — Gen. 48. c. 15. — Gen. 47. g. 31. — Gen. 50. d. 24. 25. — Exod. 2. a. 2. — Act. 7. c. 20. — Exod. 1. c. 16. — Exod. 2. b. 11. — Exo. 12. b. 11. d. 21. — Exo. 14. e. 22. — Iosue 6. c. 20. — Iosu. 6. d. 22. d. 25. — Iosu. 2. a. 1. — effugerunt

CAPVT XII.

2 A
IDeoque & nos tantam habentes
impositam nubem testium, de-
ponentes omne pondus & cir-
cunstans nos peccatum, per pa-
tientiam curramus ad propo-
2 situm nobis certamen, aspicientes in au

Ro. 6. a. 4. — Colo. 3. b. 8. — Eph. 4. c. 22. — 1. Pet. 2. a. 1. 4. a. 1. — [illegible]

HIERONYMVS IN CATALOGO
Scriptorum Ecclesiasticorum.

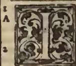
ACOBVS, qui appellatur frater Domini, cognomento Iustus, vt nonnulli existimant, Ioseph, ex alia vxore; vt autem mihi videtur, Mariæ sororis matris Domini, cuius Iohannes in libro suo meminit, filius: post passionem Domini, statim ab apostolis Ierosolymorum Episcopus ordinatus, vnam tantùm scripsit epistolam, quæ de septem catholicis est: quæ & ipsa ab alio quodam sub nomine eius edita asseritur, licèt paulatim tempore procedente obtinuerit authoritatem. Hegesippus vicinus apostolorum temporum in quinto commentariorum libro de Iacóbo narrans, ait: Suscepit Ecclesiam Ierosolymæ, post apostolos frater Domini, Iacobus, cognomento Iustus. Multi siquidem Iacóbi vocabantur. Hic de vtero matris sanctus fuit, vinum & siceram non bibit, carnem nullam comédit, nunquam attonsus est, nec vnctus vnguento, nec vsus balneo. Huic soli licitum erat ingredi Sancta sanctorum. Siquidem vestibus laneis non vtebatur, sed lineis: solusque ingrediebatur templum: & fixis genibus pro populo deprecabatur, intantùm vt camelorum duritiem traxisse eius genua crederentur. Dicit & alia multa; quæ enumerare longum est. Sed & Iosephus in vicesimo libro antiquitatum refert, (& Clemens in septimo Hypotyposeon) mortuo Festo, qui Iudæam regebat, missum a Nerone esse successorem eius Albinum: qui cum necdum ad prouinciam peruenisset: Ananus, inquit, pontifex adolescens, Anani filius, de genere sacerdotali, accepta occasione Anarchiæ concilium congregauit, & compellens publicè Iacóbum vt Christum Dei filium denegaret, contradicentem lapidari iussit: qui cùm præcipitatus de pinna templi confractis cruribus, ad huc semiuiuus tendens ad cælum manus, diceret: Domine ignosce eis, quod.n. faciũt nesciũt: fullonis fuste, quo uda vestimẽta extorqueri solẽt, in cerebro percussus interijt. Tradit item Iosephus tantæ eũ sanctitatis fuisse, & celebritatis in populo, vt propter eius necem, creditum sit subuersam esse Ierosolymam. Hic est de quo Paulus apostolus scribit ad Galatas: Alium autem apostolorum vidi neminem, nisi Iacóbum fratrem Domini. Et apostolorum super hoc crebriùs acta testantur. Euangelium quoque quod appellatur secundum Hebræos & a me nuper in Græcum Latinumque sermonem translatum est, quo & Origenes sæpè vtitur post resurrectionem Saluatoris, refert, Dominus autem cùm dedisset sindonem seruo sacerdotis: iuit ad Iacóbum, & apparuit ei. Iurauerat enim Iacobus se non comesturum panem ab illa hora, qua biberat calicem Domini, donec videret eum resurgentem a mortuis. Rursusque post paululum. Afferte, ait Dominus, mensam & panem. Statimque additur: Tulit panem, & benedixit, ac fregit, & dedit Iacóbo Iusto, & dixit ei: Frater mi, comede panem tuum, quia resurrexit Filius hominis a dormientibus. Triginta itaque annos Ierosolymæ rexit Ecclesiam, id est, vsque ad septimum Neronis annum: & iuxta templum vbi & præcipitatus fuerat, sepultus est. Titulum vsque ad obsidionem Titi & vltimam Hadriani notissimum habuit. Quidam è nostris in monte Oliueti eum putauerunt conditum: sed falsa eorum opinio est.

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM CATHOLICAM
Iacobi Apostoli.

IACOBVS *Apostolus sanctum instruit clerum de cultura cælestium præceptorum, & regula Catholicæ obseruantiæ, & de inuicta patientia maiestatis, & de reuelatione plurimorum, & de mendacio magistrorum.*

EPISTOLA CATHOLICA
IACOBI APOSTOLI

CAPVT PRIMVM.

1 A ACOBVS Dei, & Domini nostri Iesu Christi seruus, duodecim tribubus quę sunt in dispersione, salu-
2 tem. ¶ Omne gaudium existimate fratres mei, cùm in tentationes uarias inci-
Rom.5.a.3. 3 deritis: ¶ Scientes quòd probatio fidei ve-
4 stræ patientiam operatur. ¶ Patientia autem opus perfectum habeat: vt sitis perfe-
5 cti & integri, in nullo deficiẽtes. ¶ Si quis autem uestrum indiget sapientia, postulet à Deo, qui dat omnibus affluenter, & non im-
6 properat: & dabitur ei. ¶ Postulet autem in
B fide, nihil hæsitans: qui enim hæsitat, simi- Matt.7.a. 7.21.b.22
lis est fluctui maris, qui à uento mouetur, &

circum-

7 circumfertur. ? non ergo æstimet homo ille
8 q accipiat aliquid à Domino. ? Vir duplex
animo, inconstans est in omnibus vijs suis.
9 ? Glorietur autem frater humilis, in exalta-
10 tione sua:? diues autem in humilitate sua,
11 |quoniam sicut flos fœni transibit:?exortus
est.n. Sol cum ardore, & arefecit fœnum, &
flos eius decidit, & decor vultus eius depe-
rijt:ita & diues in itineribus suis marcescet.
12 ?| Beatus vir, qui suffert tentationem:quo-
niam cùm probatus fuerit, accipiet coronam
vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se.
13 ?Nemo cùm tentatur, dicat quoniam à Deo
tentatur. Deus.n.intentator malorũ est:ipse
14 ãt neminẽ tentat.?Vnusquisq; verò tentatur
à concupiscentia sua abstractus & illectus.
15 ?Deinde concupiscentia cũ cõceperit, parit
C pe.catũ:peccatum verò cum consummatum
16 fuerit, generat mortẽ. ? Nolite itaq; errare
17 fratres mei dilectissimi.? Oẽ datum optimũ,
& oẽ donum perfectũ, desursum est, descen-
dens à Patre luminũ, apud quẽ nõ est trans-
18 mutatio, nec vicissitudinis obũbratio. ?Vo-
luntariè * genuit nos verbo veritatis, vt si-
19 mus initium aliquod creaturæ eius. ? Scitis
fratres mei dilectissimi: | Sit autem omnis
homo velox ad audiendum: tardus autem
20 ad loquẽdũ, & tardus ad irã. ? Ira enim viri,
21 iustitiam Dei non operatur. ? Propter quod
abijcientes omnem immunditiam & abun-
D dantiam malitiæ, in mansuetudine suscipite
insitum verbum, quod potest saluare animas
22 vestras. ?| Estote autem factores verbi, & nõ
auditores tantùm, fallentes vosmetipsos.
23 ? Quia si quis auditor est verbi, & non fa-
ctor hic comparabitur uiro consyderanti vul
24 tum natiuitatis suæ in speculo. ? consydera-
uit enim se, & abijt, & statim oblitus est
25 qualis fuerit. ? Qui autem perspexerit °in
lege perfectæ` libertatis, & permanserit in
ea, non auditor obliuiosus factus, sed factor
26 operis:hic beatus in facto suo erit. ? Si quis
autem putat se religiosum esse, non refræ-
nans linguam suam, sed seducens cor suũ;hu
27 ius vana est religio.?Religio mũda & imma
culata apud Deũ & Patrẽ, hæc est. Visitare
pupillos & viduas in tribulatione eorum: &
immaculatum se custodire ab hoc seculo.

*Mar. 11. c 24. | Luc. 11. b. 9 | Iohan. 14. c. 13. 16. c 23. 24. | Psal. 102. c 15. | Eccl. 14. e 18. | Isai. 40. b 6. | 1. Pet. 1. d 24. | Iob 5. e 17. | * enim | Prou. 17. d 27. | Matt. 7. b 21. c. 21. | Roma. 2. b 13. | ° in legem perfectã 1.*

CAPVT II.

1 FRATRES mei, |nolite in persona-
A rum acceptione habere fidem
Dñi nostri Iesu Christi gloriæ.
2 ? Etenim si introierit in conuẽ-
tum vestrum vir aureum annu-
lum habens in veste candida, introierit au-
3 tem & pauper in sordido habitu, ? & intẽda-
tis in eũ qui indutus est veste præclara, & di
xeritis ei: Tu sede hic bene: pauperi aũt dica-
tis: Tu sta illic aut sede sub scabello pedum
4 meorum: ? nónne iudicatis apud vosmetip-
sos, & facti estis iudices cogitationũ iniqua-
5 rum? ? Audite fratres mei dilectissimi: nónne
Deus elegit pauperes in hoc mundo, diuites
in fide, & hæredes regni qđ repromisit Deus
6 diligentibus se? ? Vos aũt exhonorastis pau
B perẽ. Nónne diuites per potẽtiam opprimũt
7 vos; & ipsi trahunt vos ad iudicia? ? Nónne
ipsi blasphemant bonum nomen quod inuo-
8 catum est super vos? ? Si tamen legem perfici-
tis regalem secundum °scripturas`, Diliges p
9 ximum tuum sicut teipsum: bene facitis: ? si
autem personas accipitis, peccatum operami
ni, redarguti à lege quasi transgressores.
10 ? | Quicunque autem totam legem seruaue
rit, offendat autem in vno; factus est omniũ
11 reus. ? Qui enim dixit, Non mœchaberis, di-
xit & : Non occides. Quòd si non mœchabe-
ris, occides autẽ: factus es transgressor legis.
12 ? Sic loquimini, & sic facite sicut per legem
13 libertatis incipiẽtes iudicari. ? Iudiciũ enim
C sine misericordia illi qui nõ fecit misericor
diam. Superexaltat autem misericordia iudi
14 cium. ? Quid proderit fratres mei, si fidẽ quis
dicat se habere; opera autẽ non habeat? Num
15 quid poterit fides saluare eum? ? Si autem fra
ter, aut soror, | nudi sint, & indigeant uictu
16 quotidiano: ? dicat autem aliquis ex vobis il
lis, Ite in pace, calefacimini & saturamini: nõ
dederitis autem eis quę necessaria sunt cor-
17 pori: quid proderit? ? Sic & fides, si nõ habeat
18 opera, mortua est in semetipsa. ? Sed dicit
quis: Tu fidem habes, & ego opera habeo.
ostende mihi fidem tuam sine operibus: &
ego ostendam tibi ex operibus fidem meam.
19 ? Tu credis, quoniam unus est Deus: Bene
D facis: & dæmones credunt, & contremiscũt.
20 ? Vis autem scire ô homo inanis, quoniam
21 fides sine operibus °ociosa` est? Abraham pa
ter noster nónne ex operibus iustificatus
est, offerens Isaac filium suum super altare?
22 ? Vides quoniam fides cooperabatur operi-
bus illius: & ex operibus fides consummata
23 est? ? Et suppleta est scriptura, dicens, | Cre-
didit Abraham Deo, & reputatum est illi ad
24 iustitiam, & amicus Dei appellatus est. ? Vi-
detis quoniam ex operibus iustificatur ho-
25 mo: & nõ ex fide tantùm? ? Similiter autem
& | Rahab meretrix, nónne ex operibus iu-
stificata est, suscipiens nuncios, & alia via eij
26 ciens? ? Sicut enim corpus sine spiritu mor
tuũ est: ita & fides sine operibus mortua est.

Leuit. 19. c 15. | Deut. 1. c 16. & 27. | 16. d. 19. | Prou. 24. c 23. | Eccl. 42. a 1. | ° scripturã 1. | Leu. 19. d 18. | Matt. 22. d 39. | Mar. 12. e 31. | Rom. 13. c 9. | Galat. 5. b 13. | Leu. 19. c 15. & 17. | Deut. 1. d 18. | Mat. 5. e 10. | 1. Ioh. 3. e 17. | ° mortua 1. | Gen. 22. b 9. | Gen. 15. b 6. | Ro. 4. a. 3 | Gal. 3. a. 6 | Iof. 2. a. 1. & 4. 6. d. 25 | Heb. 11. f 31.

CAPVT III.

1 NOLITE |plures magistri fieri fra
A tres mei, scientes quoniam ma-
2 ius iudicium sumitis, ? In mul-
tis enim offendimus omnes. Si
quis in verbo non offendit; hic
perfectus est vir. °potest` etiam freno circun-
3 ducere totum corpus. ? Si autem equis fræna
in ora mittimus ad consentiendum nobis;
etiam omne corpus illorum circunferimus.
4 ?Et ecce, naues, cùm magnæ sint°, & à ventis
validis minentur: circunferuntur °-autem` à
modico gubernaculo vbi impetus dirigẽtis
5 uoluerit. ?Ita & lingua modicum quidẽ mem
brũ est, & magna exaltat. Ecce quantus ignis
6 quàm magnam syluam incendit. ? Et lingua
B ignis est, vniuersitas iniquitatis. Lingua con
stituitur in membris nostris, quæ maculat to
tum corpus, & inflammat totam natiuitatis

| Mat. 23. a. 1. | ° potens 1. | ° tamen 4. 3.

nostra

7 nostræ inflāmata à gehenna. ¶ Omnis.n.na-
tura bestiarum & volucrum & serpentiū &
cęterorū domantur, & domita sunt à natura
8 humana: ¶ linguam autem nullus hominum
domare potest, inquietum malum, plena ue-
9 neno mortifero. ¶ In ipsa benedicimus Deū
& patrem: & in ipsa maledicimus homines
10 qui ad similitudinem Dei facti sunt. ¶ Ex ip
C so ore procedit benedictio, & maledictio. Nō
11 oportet fratres mei hæc ita fieri. ¶ Nunquid
fons de eodem foramine emanat dulcem, &
12 amaram aquam? ¶ Nunquid potest fratres
mei, ficus uuas facere, aut vitis ficus? Sic neq;
salsam 1. 13 °salsa', dulcem potest facere aquā. ¶ Quis sa-
piens & disciplinatus inter vos? Ostendat ex
bona conuersatione operationem suam in
14 mansuetudine sapientiæ. ¶ Quòd si zelum
-7. D amarum habetis, & contentiones sint in
cordibus vestris, nolite gloriari & mendaces
15 esse aduersus veritatem: ¶ non est enim ista
sapientia desursum descendens: sed terrena,
16 animalis, diabolica. ¶ Vbi enim zelus & con
tentio, ibi inconstantia, & oē opus prauum.
17 ¶ Quæ autē desursum est sapientia, primùm
quidem pudica est: deinde pacifica, modesta,
-4. suadibilis, bonis consentiēs', plena miseri-
cordia & fructibus bonis, non iudicans, sine
18 simulatione. ¶ Fructus autem iustitiæ, in
pace seminatur facientibus pacem.

CAPVT IIII.

1 A VNDE bella & lites in vobis? Non-
ne hinc? ex concupiscentijs ve-
stris quæ militant in membris
2 vestris? Concupiscitis: & non
habetis. occiditis, & zelatis: &
nō potestis adipisci. litigatis & belligeratis:
& non habetis, propter quod non postulatis.
3 ¶ Petitis, & nō accipitis: eò quòd malè peta-
tis: vt in concupiscentijs vestris insumatis.
4 ¶ Adulteri *, nescitis quia amicitia huius
Gen.6.a mundi, inimica est Dei? Quicunque ergo
8.d.21. B uoluerit amicus esse seculi huius, inimicus
1. Ioh.2.c 5 Dei constituitur. ¶ An putatis quia inaniter
15. scriptura dicat: Ad inuidiam concupiscit spi-
* & adul- 6 ritus qui habitat in °uobis'? ¶ Maiorem au-
tera 1. tem dat gratiam. Propter quod dicit, Deus
Ioh.15.c superbis resistit, humilibus autem dat gra-
19. 7 tiam. ¶ Subditi ergo estote Deo, resistite
°nobis 1. C autem diabolo, & fugiet à vobis. ¶ Appro-
1.Pet.5.b 8 pinquate Deo; & appropinquabit vobis.
5. Emundate manus, peccatores: & purificate
Pro. 3.d 9 corda, duplices animo. ¶ Miseri estote, & lu-
34. gete, & plorate: risus vester in luctū cōuerta-
Epist.4.f 10 tur, & gaudium in mœrorem. ¶ Humiliami-
17. ni in conspectu Domini: & exaltabit vos.
1. Pet.5.c 11 ¶ Nolite detrahere alterutrum, fratres mei'.
9. Qui detrahit fratri, aut qui iudicat fratrem
1. Pet.5.b suum; detrahit legi, & iudicat legem. Si
6. aut m iudicas legem, non es factor legis,
-6. 12 sed iudex. ¶ Vnus est enim legislator, &
-1. 13 iudex, qui potest perdere, & liberare. ¶ Tu
Rom. 14. autem quis es qui iudicas proximum tuū?
a.4. Ecce nūc qui dicitis, Hodie aut crastino ibi-
mus in illam ciuitatem, & faciemus ibi qui-

D dem annū, & mercabimur, & lucrum facie-
14 mus, ¶ (qui ignoratis quid erit in crastino.
Quæ est enim vita vestra? Vapor est *, ad mo *enim
dicum parens, & deinceps exterminabitur)
15 ¶ pro eo, ut dicatis: Si Dominus uoluerit: &,
16 Si vixerimus, faciemus hoc aut illud. ¶ Nunc
autē exultatis in superbijs vestris. Oīs exul-
17 tatio talis, maligna est. ¶ Scienti igitur bonū
facere, & non facienti, peccatum est illi.

CAPVT V.

1 A AGITE nūc diuites, plorate, vlulā
tes in miserijs vestris quæ adue
2 nient vobis. ¶ Diuitię vestræ pu-
trefactæ sunt: & vestimenta ve-
3 stra à tineis comesta sunt. ¶ Au-
rum, & argentum vestrum æruginauit: &
ærugo eorum in testimonium uobis erit, &
manducabit carnes vestras, sicut ignis. The-
saurizastis vobis iram' in nouissimis diebus. -7.
4 ¶ Ecce merces operariorum qui messuerunt
regiones uestras, quæ fraudata est à uobis,
clamat: & clamor eorum in aures Domini
5 Sabbaoth introiuit. ¶ Epulati estis super
B terram: & in luxurijs enutristis corda uestra
6 in die occisionis. ¶ °Adduxistis' & occidi- °addixistis
7 stis iustum: & non °restitit' uobis. ¶ Patien- 5.
tes igitur estote fratres, vsq; ad aduentum °restitis 4.
Domini. Ecce, agricola expectat preciosum
fructum terræ: patienter ferens donec acci-
8 piat temporaneum & serotinum. ¶ Patientes
estote & uos, & confirmate corda vestra:
quoniam aduentus Domini °appropinqua- °appropin-
9 bit'. ¶ Nolite ingemiscere fratres in alteru- quanit 5.
trum: ut non iudicemini. Ecce, iudex an
10 te ianuam assistit. ¶ Exemplum accipite fra
C tres * laboris & patientiæ, Prophetas: qui * exitus
11 locuti sunt in nomine Domini. ¶ Ecce bea mali & la-
tificamus eos qui sustinuerunt. Sufferen- ganimita-
tiam Iob audistis, & finem Domini vidistis: tis. &
quoniam misericors Dñs est & miserator.
12 ¶ Ante omnia autem fratres mei, nolite iu- Mat.5.f
rare, neq; per cœlum, neq; per terram, ne- 34.
que aliud quodcunq; iuramētum. Sit autem
sermo vester, est, est, non, non: vt non sub iu-
13 dicio decidatis. ¶ Tristatur * aliquis vestrū? *autem
14 oret. Aequo animo est? psallat. ¶ Infirma
tur quis in vobis? inducat presbyteros eccle
siæ, & orent super eum, vngentes eum Mat.6.b
D oleo in nomine Domini. ¶ & oratio fidei 11.
15 saluabit infirmum, & alleuabit eū Dominus:
16 & si in peccatis sit, remittentur ei. ¶ Confite-
mini ergo alterutrum peccata uestra, & ora-
te pro inuicem, ut saluemini: multum enim
17 ualet deprecatio iusti assidua. ¶ Elias, homo 3. Reg.17.
erat similis nobis passibilis: & oratione ora- a.1.
uit, ut non plueret super terram; & nō pluit Lu.4.d.25
18 annos tres & menses sex. ¶ Et rursum ora- 3.Reg.18.
uit, & cœlum dedit pluuiā & terra dedit fru g.41 g.45.
19 ctum suū. ¶ Fratres mei, si quis ex vobis erra- °operiet 3.
20 uerit à ueritate, & conuerterit quis eū; ¶ sci-
re debet, qm̄ qui cōuerti fecerit peccatorem
ab errore uiæ suæ, saluabit animā eius à mor
te, & °operit' multitudinem peccatorum.

HIERONYMVS IN CATALOGO
Scriptorum Ecclesiasticorum.

SIMON Petrus filius Iona, prouincia Galilaa, uico Beth saida, frater Andrea apostoli, & princeps Apostolorum: post Episcopatum Antiochensis ecclesia, & pradicationem dispersionis eorum qui de circuncisione crediderãt in Põto, Galatia, Cappadocia, Asia, & Bithynia, secundo Claudij anno, ad expugnandum Simonem Magum Romam pergit, vbi viginti quinque annis cathedrã sacerdotalem tenuit, vsque ad vltimum annum Neronis, id est, decimum quartum. A quo & affixus cruci, martyrio coronatus est, capite ad terram uerso, & in sublime pedibus eleuatis, asserens se indignum, vt sic crucifigeretur, ut Dominus suus. Scripsit duas epistolas, qua Catholica nominantur: quarum secunda à plerisq; eius esse negatur, propter styli cum priore dissonantiam. Sed & Euangelium iuxta Marcum, qui adiutor eius & interpres fuit, huius dicitur. Libri autem eius, è quibus unus Actorum eius inscribitur, alius Euangelij, tertius Pradicationis, quartus Apocalypsis quintus Iudicij, inter apocryphas scripturas reputantur. Sepultus Roma in Vaticano iuxta viam triumphalem, totius vrbis ueneratione celebratur.

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM CATHOLICAM
Petri primam.

DISCIPVLOS Saluatoris inuicti, toto Orbe diffusos & peregrinos in hoc saculo monstrat: & praterita uita panitere suadet, & in nouam ui tã proficere, tota cum solicitudine exoratur Simon Petrus, filius Iona, prouincia Galilaa, è vico Bethsaida, frater Andrea Apostoli.

EPISTOLA PETRI APOSTOLI,
Prima.

CAPVT PRIMVM.

1 A PETRVS Apostolus Iesu
Christi, electis aduenis di-
spersionis Ponti, Galatiæ,
Cappadociç, Asiæ, & Bithi-
2 niæ, ? secundum præscientiã Dei
Patris, in sanctificationem
Spiritus, in obedientiam &
3 aspersionẽ sanguinis Iesu Christi; Gratia vo-
3 bis & pax multiplicetur. ? Benedictus Deus
& Pater Domini nostri Iesu Christi, qui secũ
dùm misericordiam suam magnã regenera-
uit nos in spem viuam, per resurrectionem
4 Iesu Christi ex mortuis, ? in hçreditatem
incorruptibilem, & incontaminatam, & im-
marcescibilem, conseruatam in cœlis in vo-
5 bis, ? qui in virtute Dei custodimini per fidẽ
in salutem, paratam reuelari in tempore no
6 uissimo. ? In quo °exultabitis, modicũ nũc
B si oportet cótristari in varijs tentationibus:
7 ? vt probatio vestrç fidei multò preciosior
auro (quod per ignem probatur) inueniatur
in laudem & gloriam & honorem in °reuela
8 tione' Iesu Christi: ? quem cùm non videri-
tis, diligitis: in quem nunc quoque non vi-
dentes °creditis': credentes autem exultatis
9 lætitia inenarrabili & glorificata, ? repor-
tãtes finem fidei vestræ, salutem animarũ*.
10 ? De qua salute exquisierunt atque scrutati
sunt Prophetæ, qui de futura in vobis gratia
11 prophetauerunt, ? scrutantes in quod, vel

quale tẽpus significaret in eis Spiritus Chri-
sti, prçnuncians eas quæ in Christo sunt, pas-
12 siones & posteriores glorias: ? quibus reue-
latum est, quia non sibimetipsis, vobis autẽ
ministrabãt ea quæ nunc nunciata sunt uo-
bis per eos qui euangelizauerunt vobis, Spi
C ritu sancto misso de cœlo in °quem' desyderãt
13 angeli prospicere. ? Propter quod succincti
lumbos mẽtis vestræ, sobrij, °perfectè' spe-
rate in eam quç offertur uobis, gratiam, in
14 °reuelatione' Iesu Christi, ? quasi filij obe-
dientiç, non configurati prioribus ignoran-
15 tiæ vestrç desyderijs: ? sed secundum eum
qui uocauit uos Sanctum, * & ipsi in omni
16 conuersatione sancti sitis: ? quoniam scrip-
tum est: | Sancti eritis, quoniam ego sanctus
17 sum. ? Et si Patrem inuocatis eum | qui sine
acceptione personarũ iudicat secundum vni
uscuiusque opus; in timore incolatus vestri
18 tẽpore conuersamini. ? | Scientes, quod non cor-
ruptibilibus auro vel argento redẽpti estis de
vana vestra conuersatione paternç traditio-
19 nis: ? sed precioso sanguine quasi agni imma
D culati Christi & incontaminati, ? præcogniti
20 quidẽ ante mũdi constitutionẽ, manifestati
21 autem nouissimis temporibus propter vos, ? q
per ipsum fideles estis in Deo qui suscitauit eũ
à mortuis, & dedit ei gloriã, vt fides vestra &
22 spes esset in Deo. ? Animas vestras castificã-
tes in obedientia charitatis, in fraternitatis
amore

Left margin: 1. Cor. 1. a 3. Ephe. 1. a 3. °exultatis 6. °reuelationem °I. * vestrarũ

Right margin: °qua s. °perfectè. °reuelationem * vt | Leu. 11. g 44. 19. a. 2 20. b. 7. Deu. 19. d 17. | Rom. 2. b 11. Gal. 2. b. 6. | 1. Cor. 6. d 20. 7. d. 23. Act. 20. f 28. Heb. 9. b 12. d. 14. 1. 10. 1. c. 7 | Apoc. 1. b 5. | Isa. 40. b 6. Ecc. 14. c 18. Iac. 1. b. c

amore simplici ex corde inuicē diligite atten
23 tius: renati non ex semine corruptibili, sed
incorruptibili per verbū Dei viui & pmanen
24 tis in æternū. quia oīs caro vt fœnu: & oīs
gloria eius tanquam flos fœni. exaruit fœnū,
25 & flos eius decidit. Verbum autē Domini
manet in æternum: hoc est autem verbū quod
euangelizatum est in vobis.

CAPVT II.

1 Deponentes igitur omnem ma-
A litiam, & omnem dolum, & si-
mulationes, & inuidias, & om-
2 nes detractiones, sicut modò
geniti infantes, rationabiles,
sine dolo lac concupiscite: vt in eo crescatis
3 in salutem, si tamen gustastis, quoniā dul-
4 cis est Dominus. Ad quē accedentes, lapidē
viuū, ab hominibus quidem reprobatū, à Deo
5 autem electum & honorificatū: & ipsi tam
quàm lapides viui superædificamini, domus
spirituales, sacerdotium sanctum, offerre spi
rituales hostias, acceptabiles Deo per Iesum
6 Christum. Propter quod continet scriptura:
Ecce pono in Sion lapidem summum, angu
larem, electum, preciosum: & qui crediderit
7 in eum, non confundetur. Vobis igitur ho-
B nor credentibus: non credentibus autem, la
pis quem reprobauerunt ædificantes, hic fa-
8 ctus est in caput anguli: & lapis offensionis,
& petra scandali, his qui offendunt verbo,
9 nec credunt in quo & positi sunt. Vos au-
tem genus electū, regale sacerdotium, gens
sancta, populus acquisitionis. vt virtutes an-
nuncietis eius qui de tenebris vos vocauit
10 in admirabile lumen suum. Qui aliquādo
non populus: nunc autem populus Dei: qui
non consecuti misericordiam: nunc autem
11 misericordiam consecuti. Charissimi, obse-
C cro vos tanquam aduenas & peregrinos,
abstinere vos à carnalibus desyderijs quę mi
12 litant aduersus animam, conuersationem
vestram inter Gentes habentes bonā: vt in eo
quod detrectant de vobis tanquā de malefa-
ctoribus, ex bonis operibus vos consyderan-
tes, glorificent Deum in die visitationis.
13 Subiecti igitur estote omni humanæ crea
turæ propter Deum: siue regi, quasi præcel-
14 lenti: siue ducibus, tanquam ab eo missis
ad vindictam malefactorum, laudem verò bo
15 norum: quia sic est voluntas Dei, vt benefa-
cientes obmutescere faciatis imprudentium
16 hominum ignorantiam: quasi liberi, & nō
quasi uelamen habentes malitię libertatem,
17 sed sicut serui Dei. Omnes honorate. Fra-
ternitatem diligite. Deum timete. Regem
18 honorificate. Serui, subditi estote in omni
D timore dominis, non tantùm bonis & mo-
19 destis, sed ēt dyscolis. Hæc est enim gratia,
si propter Dei conscientiam sustinet quis tri-
20 stitias, patiens iniustè. Quæ enim est glo-
ria? si peccantes, & colaphizati suffertis? Sed
si benefacientes, patienter sustinetis: hæc est
21 gratia apud Deū. In hoc enim vocati estis:
quia & Christus passus est pro nobis, vobis,
relinquens exemplum, vt sequamini vestigia
22 eius. qui peccatum non fecit, nec inuentus

Isaia 40. b. 6. Eccle. 14. c 18. Iac. 1. b. 10
Ro. 6. a. 4. Ephes. 4. e 22. Colo 3. b. 8 Heb. 12 a. 1 rationabile 4. -3.
domus spiritualis 3.
Isa. 28. d 16. Ro. 9. g. 33 Psa. 117. c 22. Matt. 21. d. 42. Act. 4. b 11. Isa. 8. c 14. quod 1. Exo. 19. a 6. Osee 2. d 23. Ro. 9. f. 25 Rom. 13. d 14. Gal. 5. c. 16 d. 19. -2.
Rom. 12. e 20. Ephe. 6. a. 5 Colos 3. d 22. Tit. 2. c. 9. 1 Cor. 7. c 19. gratia patiētes 3. vobis, vobis nobis, nobis 3. Isa. 53. c 9

23 est dolus in ore eius. qui cùm malediceretur,
tus, non maledicebat: cùm pateretur, non cō
minabatur: tradebat aūt iudicanti se iniustè.
24 qui peccata nostra ipse pertulit in corpo-
re suo super lignū: vt peccatis mortui, iusti-
25 tiæ viuamus. cuius liuore sanati estis. Era-
tis. n. sicut oues errantes: sed cōuersi estis nūc
ad pastorē & episcopum animarū vestrarum.

CAPVT III.

1 Similiter & mulieres sub-
A ditę sint viris suis: vt & si qui nō
credūt in verbo, per mulierū cō-
uersationē sine verbo lucrifiant,
2 cōsyderantes in timore castā
3 conuersationē vestrā. Quarum non sit ex-
trinsecus capillatura, aut circūdatio auri, aut
4 indumenti vestimentorū cultus: sed qui ab-
sconditus est cordis homo, in incorruptibili-
tate quieti & modesti spiritus, qui est in con
5 spectu Dei locuples. Sic. n. aliquando & san-
ctæ mulieres sperantes in Deo, ornabant se,
6 subiectæ proprijs viris. Sicut Sara obediebat
B Abrahæ, dnm eum vocans: cuius estis filiæ,
benefacientes, & nō pertimentes vllam per-
7 turbationē. Viri similiter, cohabitantes sēm
scientiam, quasi infirmiori vasculo muliebri
impartientes honorem, tanquā & cohæredi-
bus gratiæ vitæ: vt non impediantur oratio-
8 nes vestræ. In fide autem: oēs vnanimes, cō-
patientes, fraternitatis amatores, misericor-
9 des, modesti, humiles, non reddentes malū
pro malo, nec maledictū pro maledicto: sed
econtrario, benedicentes: quia in hoc vocati
estis, vt benedictionem hæreditate possidea-
10 tis. Qui enim vult vitam diligere, & dies
videre bonos: coërceat linguam suam à ma-
11 lo, & labia eius ne loquantur dolum. De-
clinet * à malo, & faciat bonum: inquirat pa
12 cē, & sequatur eam: Quia oculi Domini su-
C per iustos, & aures eius in preces eorū: Vul-
13 tus autem Dñi super faciētes mala. Et quis
est qui vobis noceat, si boni æmulatores fue-
14 ritis? Sed & si quid patimini propter iusti-
tiam, beati. Timorē autem eorum ne timue-
15 ritis, & non conturbemini. Dominum aūt
Christum sanctificate in cordibus vestris, pa-
rati semper ad satisfactionem omni poscenti
16 vos rōnem de ea, quæ in vobis est, spe * sed
cum modestia, & timore, conscientiā haben-
tes bonam: vt in eo quod detrahunt vobis,
confundantur, qui calumniantur vestram bo
17 nam in Christo conuersationem. Melius
D est enim, vt benefacientes (si voluntas Dei ve
18 lit) pati, q̄ malè facientes. quia & Chri-
stus semel pro peccatis nostris mortuus est,
iustus pro iniustis: vt nos offerret Deo, mor-
tificatos quidem carne, viuificatos autē spi
19 ritu. In quo & his qui in carcere erant, spū
20 veniens prædicauit: qui increduli fuerāt ali
quando, quando expectabant Dei patientiā
in diebus Noë, cùm fabricaretur arca: in qua
pauci, idest octo animæ saluæ factæ sunt per
21 aquam. Quod & vos nunc similis for-
mæ saluos facit baptisma: non carnis depo-
sitio sordium, sed conscientiæ bonæ interro-
gatio in Deum per resurrectionem Iesu Chri

1. Ioh. 3. a. 5. Isa. 53. a. 4 b. 5.
Ephe. 5. e 25. Col. 3. d. 18 sanctam 1. Tim. 2. c. 19. quod est 18
Gen. 18. b 12. 1. Cor. 7. a 3.
*In fine 8. Prou. 17. e 13. 20. d 22. Matt. 4. f 39. Rom. 12 d 17. 1. Tho. 5. e 15. Psal. 33. b 13. Ps. 33. c 15 16 d. 8. Is. 1. d. 16. autem Matt. 5. a 10. vt * & fide Supra 2. e 15.*
Ro. 5. a. 6. Heb. 9. d 14 g. 28. -5. mortificatus quidem carne, viuificatus 4. spiritibus 3. Gen. 6 c. 14 Matt. 24. f. 37. Luca 17. f. 26. nos 3.

22 sti, qui est in dextera Dei, deglutiens mor-
tem, vt vitæ æternæ hæredes efficeremur: pro
fectus in cœlum, subiectis sibi angelis & po-
testatibus & uirtutibus.

CAPVT IIII.

1 CHristo igitur passo in carne,
A & vos eadē cogitatione arma-
mini. quia qui passus est in car-
2 ne, desijt à peccatis: vt iam non
desyderijs hominū, sed volun-
tati Dei quod reliquū est in carne viuat tpis.
3 Sufficit enim præteritum tēpus ad volun-
tatem Gentium consummandam, his qui
ambulauerunt in luxurijs, desyderijs, vino-
lentijs, & comessationibus, potationibus, &
4 illicitis idolorum cultibus. In quo admi-
rantur non cōcurrentibus vobis in eandem
5 luxuriæ confusionem blasphemantes. qui
B reddent rationem ei, qui paratus est iudicare
6 viuos & mortuos. Propter hoc enim & mor
tuis euangelizatum est: vt iudicentur quidē
secundùm homines in carne, viuant autem
7 secundum Deum in spiritu. Omnium au-
tem finis appropinquabit. Estote itaq; pru-
8 dentes: & vigilate in orationibus. Ante
omnia autem, mutuam in vobilmetipsis
charitatem continuam habentes: quia cha-
9 ritas operit multitudinem peccatorū. Ho-
10 spitales inuicem sine murmuratione: vnus
C quisque sicut accepit gratiā, in alterutrū il-
lam administrantes: sicut boni dispensato-
11 res multiformis gratiæ Dei. Si quis loqui-
tur: quasi sermones Dei. si quis ministrat:
tanquam ex virtute, quā administrat Deus
vt in oībus honorificetur Deus per Iesum
Christum: cui est gloria & imperium in se-
12 cula seculorum. Amen. Charissimi, no-
lite peregrinari in feruore qui ad tentationē
vobis fit, quasi noui aliquid vobis contin-
13 gat: sed cōmunicantes Christi passionibus,
gaudete, vt & in reuelatione gloriæ eius gau
14 deatis exultantes. Si exprobramini in no-
D mine Christi, beati eritis: quoniam quod est
honoris, gloriæ, & virtutis Dei, & qui est eius
15 Spiritus, super vos requiescet. Nemo au-
tem uestrum patiatur, ut homicida, aut fur,
16 aut maledicus, aut alienorum appetitor. Si

Ephe.4.e 23.
in quibus nunc obstupescūt 13.
peregrinatur 3.
-7.
appropinquauit 8.
nosmetipsos 3.
Prou 10 b 12.
Rom.12 e 13.
Hebr.13 a 1.
Phil.2.b 14.
Rom.12.b 6.
1.Cor.4.a 2.
gloria Dei Spiritus in vobis requiescit 1.
gloria & Dei Spiritus in vobis requiescit 3.

autem vt Christianus, non erubescat: glorifi-
17 cet autem Deum in isto nomine. quoniam
tempus est ut incipiat iudicium à domo Dei.
Si autē primùm à uobis: quis finis eorū, qui
18 non credunt Dei Euangelio? Et si iustus
vix saluabitur: impius & peccator vbi pa-
19 rebunt? Itaque & hi qui patiuntur secun-
dùm voluntatem Dei, fideli creatori com-
mendent animas suas in benefactis.

CAPVT V.

1 SEniores ergo qui in uobis
A sunt, obsecro consenior & testis
Christi passionum, qui & eius
quę in futuro reuelanda est, glo
2 riæ cōmunicator: pascite qui
in uobis est, gregem Dei, prouidentes non
coactè, sed spontaneè secundùm Deum: ne-
3 que turpis lucri gratia, sed uoluntariè: ne-
B que vt dominantes in cleris, sed formæ fa-
4 cti gregi ex animo. Et cùm apparuerit
princeps pastorum, percipietis immarcesci-
5 bilem gloriæ coronam. Similiter adolescen-
tes subditi estote senioribus. Omnes autem
Inuicem humilitatem insinuate: quia Deus
superbis resistit, humilibus autem dat gra-
6 tiam. Humiliamini igitur sub potenti ma-
C nu Dei, ut uos exaltet in tempore uisitatio-
7 nis. omnem solicitudinem vestram pro-
ijcientes in eū: quoniam ipsi cura est de uo-
8 bis. Sobrii, estote & vigilate: quia aduersa-
rius uester diabolus tanquam leo rugiens cir
9 cuit, quærens quem deuoret. Cui resisti-
te fortes in fide, scientes eandem passionem
ei quæ in mundo est, vestræ fraternitati fie-
10 ri. Deus autem omnis gratiæ, qui uocauit
D nos in æternam suam gloriam in Christo Ie-
su, modicū passos, ipse perficiet, confirmabit,
11 solidabitque. ipsi gloria, & imperium in
12 secula seculorum. Amen. Per Syluanum
fidelem fratrem uobis, vt arbitror, breuiter
scripsi, obsecrans & contestans hanc esse ue-
13 ram gratiam Dei, in qua statis. Salutat uos
ecclesia, quæ est in Babylone coelecta: &
14 Marcus filius meus. Salutate inuicem in
osculo sancto: Gratia uobis omnibus qui estis
in Christo Iesu. Amen.

Pro.11.d 31.
quidem
saluator
-1.
forma facti gregis
Rom.12.e 10.
Iac.4.b.6.
Iac.4.c.10.
Psal.54.d 23.
Matt.6.e 25.d.28.
Luca 12.c 22.
collecta

EPISTOLA PETRI APOSTOLI, SECVNDA.

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM SECVNDAM Beati Petri Apostoli.

SIMON Petrus per fidem, huic mundo sapientes mortuos esse declarat, eiusdemq; putat quanta sit magnitudo, quæ ipsa clarius manifestat.

CAPVT PRIMVM.

1 SIMON Petrus, seruus, & Apostolus Ie-
A su Christi, ijs qui coæqualem nobiscum
sortiti sunt fidem in iustitia Dei nostri &
2 saluatoris Iesu Christi. Gratia vobis, &
pax adimpleatur in cognitione Dei, & Chri
3 sti Iesu Domini nostri: quomodo omnia

Simeon 1.
-10.

ᵒdona'a est 7. nobis diuinæ uirtutis suæ quæ ad vitam &
pietatem, ᵒdonata sunt` per cognitionem
eius qui vocauit nos propria gloria & vir-
ᵒqua 7. 4 tute: ¶ per ᵒquem` maxima & preciosa no-
ᵒquam 8. bis promissa donauit: ut per hæc efficiami-
ni diuinæ cōsortes naturæ, fugiētes eius quæ
in mundo est, concupiscentiæ corruptionē.
5 ¶ Vos autem curam omnem subinferentes,
B ministrate in fide vestra virtutem, in virtute
6 autem scientiam, ¶ in scientia autē abstinen-
tiam, in abstinentia autem patientiam, in pa
7 tientia autem pietatem, ¶ in pietate autem
amorem fraternitatis, in amore autē frater-
ᵒvobis tum cū adsint 5 8 nitatis charitatem. ¶ Hæc enim ᵒsi vobiscū
adsint`, & superent; non vacuos, nec sine fru
ctu uos constituent in Domini nostri Iesu
9 Christi cognitione. ¶ Cui enim non præsto
sunt hæc, cæcus est, & manu tētans, oblinio-
nem accipiens purgationis veterum suorum
10 delictorum. ¶ Quapropter fratres magis sata
gite, ut per bona opera certam vestram uoca
tionem & electionem faciatis. hæc enim fa-
11 cientes, non peccabitis aliquando. ¶ Sic enim
abundanter ministrabitur uobis introitus in
æternum regnum Domini nostri & saluato-
12 ris Iesu Christi. ¶ Propter quod incipiam uos
C semper commonere de his: & quidē scientes
13 & confirmatos nos in præsenti veritate. ¶ Iu-
stum aūt arbitror quādiu sum in hoc taber-
14 naculo, suscitare vos in cōmonitione: ¶ cer-
tus, quòd velox est depositio tabernaculi mei
secūdum quod & Dñs noster Iesus Christus
‖Ioh. 21.d 19. 15 ‖significauit mihi. ¶ Dabo autem operam &
frequēter habere vos post obitum meum, ut
ᵒdoctas 3. 16 horum memoriam faciatis. ¶ Non enim ᵒin-
1. Cor. 1. c 17. 2.a.1. 4.4.c. 13. 4.d. 40. doctas` fabulas secuti, notam fecimus vobis
Domini nostri Iesu Christi virtutē & ᵒpræseiē
tiam:` sed speculatores facti illius magnitu-
17 dinis. ¶ Accipiens enim à Deo Patre hono-
ᵒpræsentiā 5. D rem & gloriam, voce delapsa ad eum huiu-
scemodi à magnifica gloria: Hic est Filius
‖Mat. 17. a. 5. meus dilectus, in quo mihi complacui: ipsum
18 audite. ¶ Et hanc uocem nos audiuimus de
cœlo allatam, cùm essemus cum ipso in mō
19 te sancto. ¶ Et habemus firmiorem prophe-
ticum sermonem: cui benefacitis attendētes,
quasi lucernæ lucenti in caliginoso loco, do-
nec dies elucescat, & lucifer oriatur in cordi-
‖1. Ti. 3 A 16. 20 bus vestris. ¶ ‖Hoc primum intelligentes,
quòd omnis prophetia scripturæ, propria in-
21 terpretatione non fit. ¶ Non enim volunta-
te humana allata est aliquādo prophetia: sed
Spiritu sancto inspirati, locuti sunt sancti
Dei homines.

CAPVT II.

1 FVERVNT verò & pseudoprophetæ
A in populo, sicut & in vobis erūt
magistri mendaces, qui introdu
cent sectas perditionis, & eum
qui emit eos, Dominum negāt,
superducentes sibi celerem perditionem.
2 ¶ Et multi sequentur eorum luxurias, per
3 quos uia veritatis blasphemabitur: ¶ & in
auaritia fictis verbis de vobis negociabun-
tur, quibus iudicium iam olim non cessat:
4 & perditio eorum non dormitat. ¶ Si enim *‖Iob. 4. 18.*
Deus angelis peccantibus non pepercit, sed
rudentibus inferni detractos in tartarum tra- *Iuda a.*
5 didit cruciandos, in iudicium reseruari: ¶ Et
originali mundo non pepercit, sed ‖ octauum *‖Gene. 7. 1.*
Noe iustitiæ præconem custodiuit, diluuium
6 mundo impiorum inducens: ¶ ‖ Et ciuitates *‖Gen. 19. 24.*
Sodomorum & Gomorrhæorum in cinerem
redigens, euersione damnauit, exemplum
7 eorum qui impiè acturi sunt ponens: ¶ & iu-
B stum Lot oppressum à nefandorum iniuria *-8.*
8 ac` luxuriosa conuersatione eripuit. ¶ aspectu
enim & auditu iustus erat, habitās apud eos
qui de die in diem aīam iustam iniquis ope-
9 ribus cruciabāt. ¶ Nouit ᵒDominus` pios de tē- *ᵒDeus*
tatione eripere, iniquos uerò in diem iudicij
10 reseruare cruciādos: ¶ magis eos qui post
carnē in concupiscentia immunditiæ ambu-
lant, dominationemq; cōtemnunt, audaces,
sibi placentes; sectas non metuunt introdu- *6.*
11 cere blasphemantes. ¶ Vbi angeli, fortitudine
& virtute cùm sint maiores, non portent
12 aduersum * se execrabile iudicium. ¶ Hi ve- ** à Domino*
C ro velut irrationabilia pecora, naturaliter
in captionem & in perniciē, in his quæ igno-
rant, blasphemantes, in corruptione sua peri
13 bunt, ¶ percipientes mercedem iniustitiæ,
uoluptatem existimantes diei delicias ᵒcoin *ᵒcoinquinationes 1.*
quinationis`, & maculæ: delicijs affluentes,
14 in conuiuijs suis luxuriantes uobiscū, ¶ ocu-
los habentes plenos adulterij & incessabilis
delicti. Pellicientes animas instabiles, cor
exercitatum auaritia habentes, maledictio-
15 nis filij: ¶ derelinquentes rectam uiam, er-
rauerunt, ‖ secuti uiam Balaam ex Bosor, qui *‖Nu. 22. 23.*
16 mercedem iniquitatis amauit. ¶ correptionē
uerò habuit suæ uesaniæ: subiugale mutum *Iuda. b. 11*
-animal`, hominis uoce loquens, prohibuit *-4.*
17 Prophetæ insipientiā. ¶ ‖ Hi sunt fontes sine *Iuda c. 12*
D aqua, & nebulæ turbinibus exagitatæ, qbus
18 caligo tenebrarum reseruatur. ¶ ᵒSuperba` *ᵒSuperbia*
enim uanitatis loquentes, pelliciunt in de-
syderijs carnis luxuriæ eos qui paululum ef-
19 fugiunt, qui in errore cōuersantur, ¶ liber
tatē illis promittētes, cùm ipsi serui sint
corruptionis. ‖ à quo enim quis superatus *‖Ioh. 8. d*
20 est: huius & seruus est. ¶ ‖ Si enim refugiētes *‖Rom. 6. 20.*
coinquinatiōes mūdi in cognitione Dñi no
stri & saluatoris Iesu Christi, his rursus im- *Heb. 6 A. 4*
plicati superantur: facta sunt eis posteriora *10. 7. 26.*
21 deteriora prioribus. ¶ Melius enim erat il- *Ma 12. 45.*
lis non cognoscere viam iustitiæ, quàm post
agnitionem, retrorsum conuerti ab eo quod
22 illis traditum est sancto mandato. ¶ Conti-
git enim eis illud veri prouerbij: ‖ Canis reuer *Pro. 26. b 11.*
sus ad suum vomitum: & sus lota in voluta-
bro luti.

CAPVT III.

1 HANC ecce nobis charissimi secun
A dam scribo epistolam, in quibus
vestram excito in commoni-
2 tione, synceram mentem: ¶ vt
memores sitis eorum quæ præ-
dixi uerborum à sanctis prophetis, & Aposto
lorum uestrorum, præceptorum Domini &

3 Saluatoris. ¶ hoc primum scientes, quod veniēt
in nouissimis diebus in deceptione illusores
iuxta proprias concupiscentias ambulātes,
4 dicentes: Vbi est promissio, aut aduentus
eius? ex quo enim patres dormierunt, om-
5 nia sic perseuerant ab initio creaturæ. ¶ La-
B tet enim eos hoc volentes, quòd cœli erant
prius, & terra, de aqua, & per aquam, con-
6 sistens Dei verbo: ¶ per quæ, ille tunc mun-
7 dus aqua innundatus perijt. ¶ Cœli autem
qui nunc sunt, & terra, eodem verbo repo-
siti sunt, igni reseruati in diem iudicij, &
8 perditionis impiorum hominum. ¶ Vnum
verò hoc nō lateat vos charissimi, quia vnus
dies apud Dominum sicut mille anni, &
9 mille anni sicut dies vnus. ¶ Non tardat
Dominus °promissionem suam, sicut qui-
C dam existimant: sed patienter agit propter
vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad
10 pœnitentiam reuerti. ¶ Adueniet autem
dies Domini vt fur: in quo cœli magno im-
petu transient, elementa uerò calore sol-
uentur: terra autem & quæ in ipsa sunt
11 opera, exurentur. ¶ Cùm igitur hæc om-
nia dissoluenda sint, quales oportet vos esse
in sanctis conuersationibus & pietatibus,
12 ¶ expectantes & properantes in aduentum
diei °Domini', per quem cœli ardentes sol-
uentur, & elementa ignis ardore tabescent?
13 ¶ Nouos uero cœlos & nouam terram °se-
cūdum promissa' ipsius expectamus, in qui-
14 bus iustitia habitat. ¶ Propter quod charis-
simi hęc expectantes, satagite immaculati &
15 inuiolati ei inueniri in pace. ¶ & Domi-
ni nostri * longanimitatem, salutem arbi-
tremini, sicut & charissimus frater noster
Paulus secundùm datam sibi sapientiam
16 scripsit uobis: ¶ sicut & in omnibus episto-
D lis, loquens in eis de his: in quibus sunt
quædam difficilia intellectu, quę indocti
& instabiles deprauant, sicut & cęteras scri-
17 pturas ad suam ipsorum perditionem. ¶ Vos
igitur fratres, præscientes, custodite, ne insi
pientium errore traducti, excidatis à pro-
18 pria firmitate. ¶ crescite verò in gratia, &
in cognitione Domini nostri & saluatoris
Iesu Christi. Ipsi gloria & nunc & in diem
æternitatis. Amen.

1. Tim. 4. a 1. 2. Tim. 3. a. 1. Iudæ d. 18 Ezec. 12. g 7. °promissi 4. °promissus 9. 1. Thes. 5. a 2. Apo. 3. a. 3 16. c. 15.

°Dei 1. Apoc. 21. a. 1. Isa. 65. c 17. 66. g 22. °& promissa Ro. 2. a. 4. *Iesu Christi.

EPISTOLA IOHANNIS APOSTOLI PRIMA.

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM PRIMAM Iohannis Apostoli.

RATIONEM verbi, & quòd Deus ipse sit charitas, manifestat, & susurrones fratrum, nec Deum scire, nec pios fieri posse eò vsque differtat, ut esse comprobet homicidas: eò quod odium sit interfectionis occasio.

CAPVT PRIMVM.

1 QVOD fuit ab initio, quod
A audiuimus, quod vidimus ocu
lis nostris, quod perspexi-
mus, & manus nostræ con-
trectauerunt de uerbo uitæ:
2 ¶ (& uita manifestata est: &
uidimus, & testamur, &
annunciamus vobis uitā æternam quæ erat
3 apud Patrem, & apparuit nobis:) ¶ quod ui-
B dimus & audiuimus: annunciamus uobis, ut
& uos societatem habeatis nobiscum, & so-
cietas nostra sit cum Patre & cum Filio eius
4 Iesu Christo. ¶ Et hæc scribimus uobis, ut
gaudeatis, & gaudium uestrum sit plenum.
5 ¶ Et hæc est annunciatio quam audiuimus
ab eo, & annunciamus nobis, Quoniam
Deus lux est, & tenebræ in eo non sunt ul-
6 læ. ¶ Si dixerimus quoniam societatem ha-
C bemus cum eo, & in tenebris ambulamus:
7 mentimur, & ueritatem non facimus. ¶ Si
autem in luce ambulamus, sicut & ipse est
in luce: societatem habemus ad inuicem, &
sanguis Iesu Christi filij eius emundat nos
8 ab omni peccato. ¶ Si dixerimus quoniam
peccatū non habemus, ipsi nos seducimus,
9 & ueritas in nobis non est. ¶ Si confiteamur
D pctā nostra, fidelis est & iustus, vt remittat
nobis peccata nostra, & emūdet nos ab om-
10 ni iniquitate. ¶ Si dixerimus quoniam non
peccauimus, mendacem facimus eum, & uer
bum eius non est in nobis.

Ioh. 8. b 12. Heb. 9. d 14. 1. Pet. 1. d 19. Apo. 1. a 5.

3. Reg. 8. e 46. 2. Par. 6. g 36. Prou. 20. b 9. Eccl. 7. c 21.

CAPVT II.

1 FILIOLI mei, hæc scribo vobis,
A ut nō peccetis. Sed & siquis pec-
cauerit, aduocatum habemus
apud Patrem, Iesum Christum
2 iustum: ¶ & ipse est propitiatio
pro peccatis nostris: non pro nostris autem
3 tantum, sed etiam pro totius & mundi. ¶ Et
in hoc scimus, quoniā cognouimus eum, si
4 mandata eius obseruemus. ¶ Qui dicit se nos
se °eum', & mandata eius non custodit, mē
5 dax est: & in hoc ueritas non est. ¶ Qui aūt
seruat uerbum eius, uerè in hoc charitas Dei
perfecta est: in hoc scimus, quoniam in ipso
6 sumus. ¶ Qui dicit se in ipso manere: de-
bet sicut ille ambulauit, & ipse ambulare.
7 ¶ Charissimi, non mandatum nouum scribo
uobis, sed mandatum uetus, quod habuistis

°Deum

ab initio. Mandatum vetus est verbū qđ au-
8 distis. Iterum mandatū nouū scribo vobis:
B quod verū est & in ipso, & in vobis, qa tene-
9 bræ trāsierūt, & verū lumen iā lucet. Qui di-
cit se in luce esse, & fratrē suum odit, in tene
10 bris est vsq; adhuc. Qui diligit fratrē suū, in
11 lumine manet, & scādalū in eo nō est: Qui
autem odit fratrem suum, in tenebris est, &
in tenebris ambulat, & nescit quò eat: quia
12 tenebræ obcæcauerunt oculos eius. Scribo
vobis filioli, qm remittuntur vobis peccata
13 propter nomen eius. Scribo vobis patres,
qm cognouistis eum qui ab initio est. Scribo
vobis adolescentes, qm vicistis malignum.
14 Scribo vobis infantes, qm cognouistis pa-
trē. Scribo vobis iuuenes, qm fortes estis, &
C verbum Dei manet in vobis, & vicistis mali-
15 gnum. Nolite diligere mundū, neq; ea quæ
in mundo sunt. Si quis diligit mundu, nō est
16 charitas patris in eo: qm oē qđ est in mūdo,
cōcupiscentia carnis est, & cōcupiscētia ocu
lorū, & supbia vitæ, q̄ non est ex Patre, sed ex
17 mundo est. Et mundus transit & cōcupiscē
tia eius. Qui autem facit voluntatē Dei, ma-
18 net in æternū. Filioli, nouissima hora est, &
sicut audistis, quia Antichristus venit: nunc
Antichristi multi facti sunt. vnde scimus, qa
19 nouissima hora est. Ex nobis prodierūt: sed
non erant ex nobis. nam si fuissent ex nobis,
permansissent vtiq; nobiscū: sed ut manifesti
D sint, quoniam non sunt omnes ex nobis.
20 Sed vos vnctionem habetis à Sancto, & no-
21 stis oīa. Nō scripsi vobis quasi ignorātibus
veritatem, sed quasi scientibus eā: & quoniā
22 omne mendacium ex veritate nō est. Quis
est mendax, nisi is qui negat, quoniam Ie-
sus non est Christus? Hic est Antichristus q
23 negat Patrem, & Filium. Omnis qui negat
Filium, nec Patrem habet: qui confitetur Fi-
24 lium, & Patrem habet. Vos quod audistis
ab initio, in uobis permaneat. Si in vobis p-
manserit quod audistis ab initio; & vos in Fi
25 lio & Patre manebitis. Et hæc est repromis
sio quam ipse pollicitus est nobis, vitā æter-
26 nam. Hæc scripsi vobis de his qui seducunt
27 uos. Et uos unctionem quam accepistis ab
eo, maneat in nobis. Et non necesse habetis
ut aliquis doceat vos: sed sicut unctio eius do
cet uos de omnibus, & uerum est, & non est
mendacium. Et sicut docuit uos, manete in
28 eo. Et nunc filioli, manete in eo: ut cùm ap
paruerit, habeamus fiduciam, & non confun
29 damur ab eo in aduentu eius. Si scitis, quo-
niam iustus est: scitote quoniam & omnis
qui facit iustitiam, ex ipso natus est.

Iohā. 13. d 34. 14. b 12.
Infra 3. c 14.
Scripsi 1.
Scripsi vobis adolescentes 3.
transibit 16.

CAPVT III.

1 VIDETE qualem charitatē de-
A dit nobis Pater, vt filij Dei no-
minemur, & simus. Propter hoc,
mundus non nouit nos: quia
2 non nouit eum. Charissimi,
nunc filij Dei sumus, & nondum apparuit qd
erimus. Scimus, quoniam cùm apparuerit, si-
miles ei erimus: quoniam videbimus eum si-
3 cuti est. Et omnis qui habet hanc spem in
4 eo, sanctificat se, sicut & ille sanctus est. Om
nis qui facit peccatum, & iniquitatem facit:
5 & peccatum est iniquitas. Et scitis quia il-
le apparuit, vt peccata nostra tolleret, & pec
6 catum in eo non est. Omnis qui in eo ma-
net, non peccat: & omnis qui peccat, non vi-
7 dit eum, nec cognouit eum. Filioli, nemo
B vos seducat. Qui facit iustitiam, iustus est, si-
8 cut & ille iustus est. Qui facit peccatum, ex
diabolo est: qm ab initio diabolus peccat. In
hoc apparuit filius Dei, vt dissoluat opera
9 diaboli. Oīs qui natus est ex Deo, peccatum
non facit: quoniā semen ipsius in eo manet:
& non potest peccare: quoniam ex Deo na-
10 tus est. In hoc manifesti sunt filij Dei, & filij
diaboli. Omnis qui non est iustus, non est ex
11 Deo: & qui non diligit fratrem suum: qm
hæc est annunciatio, quam audistis ab initio:
12 Vt diligatis alterutrum. Non sicut Cain
C qui ex maligno erat, & occidit fratrem suū.
Et propter quid occidit eum? Qm opera eius
13 maligna erant: fratris autē eius iusta. Noli-
14 te mirari fratres, si odit vos mundus. Nos
scimus, qm translati sumus de morte ad vi-
tam, qm diligimus fratres. Qui non diligit,
15 manet in morte. Omnis qui odit fratrem
suum, homicida est. Et scitis qm oīs homi-
cida non habet vitam æternam in semetipso
16 manentē. In hoc cognouimus charitatem
Dei: Quoniā ille animā suā pro nobis posuit:
& nos debemus pro fratribus aīas ponere.
17 Qui habuerit substantiam mundi, & vi-
derit fratrē suum necesse habere, & clauserit
viscera sua ab eo: quō charitas Dei manet in
18 eo? Filioli mei, non diligamus verbo, neque
19 lingua, sed opere, & veritate. In hoc cogno-
D scimus quoniā ex veritate sumus, & in con-
20 spectu eius suadebimus corda nostra. Qm
si reprehenderit nos cor nostrum: maior est
21 Deus corde nostro, & nouit omnia. Charis-
simi, si cor nostrum non reprehenderit nos,
22 fiduciam habemus ad Deum. & quicquid
petierimus, accipiemus ab eo: quoniam mā-
data eius custodimus; & ea quæ sunt placita
23 coram eo, facimus. Et hoc est mandatum
eius: Vt credamus in nomine filij eius Iesu
Christi, & diligamus alterutrum, sicut dedit
24 mandatum nobis. Et qui seruat mandata
eius, in illo manet, & ipse in eo: & in hoc sci-
mus, quoniam manet in nobis de Spiritu, quē
dedit nobis.

Esa. 53. a 9.
1. Pet. 2. c 22.
Esa. 53. c 9.
Iohan. 8. f 44.
non facit iustitiā.
Ioh. 13. d 34. 15. b 12.
Gene. 4. b 8.
Iohā. 5. d 24.
Supra 2. b 10.
Leu. 19. d 17.
Matt. 5. d 22.
Ioh. 15. b 13.
Iaco. 2. c 15. & 16.
huius
Matt. 7. a 7. 21. b. 22
Ioh. 14. b 13. 15. a. 7. 16. c. 24.
Infra 5. c 14.
Iob 6. d. 29 17. a. 3.
Iohā. 13. d 34. 15. b 12.
Iohan. 14. c. 23. 15. b 10.

CAPVT IIII.

1 CHARISSIMI, nolite omni spiri-
A tui credere, sed probate spiritus
si ex Deo sint: quoniam multi
pseudoprophetę exierunt in mū
2 dum. In hoc cognoscitur spiri-
tus Dei. omnis spiritus qui confitetur Iesum
Christum in carne venisse, ex Deo est: & oīs
4 spiritus qui soluit Iesum, ex Deo non est, &
hic est Antichristus, de quo audistis quoniā
venit, & nunc iam in mundo est. Vos ex Deo
estis filioli, & vicistis eum: quoniam maior
5 est qui in vobis est, quàm qui in mūdo. Ipsi

eos 4.
Ioh. 5. f 4. 7
1. c. 17.

de mundo ſunt:ideo de mundo loquuntur,&
6 mundus eos audit.¶Nos ex Deo ſumus:Qui
B nouit Deum, audit nos : qui non eſt ex Deo,
non audit nos.in hoc cognoſcimus ſpiritum
7 veritatis,& ſpiritum erroris ¶Chariſſimi,di-
ligamus nos inuicem, quia charitas ex Deo
eſt.Et omnis qui diligit,ex Deo natus eſt:&
8 cognoſcit Deum.¶ Qui non diligit,nō nouit
‖Iohā.3.b 9 Deum:quoniam Deus charitas eſt.¶ ‖In hoc
16. apparuit charitas Dei in nobis, quoniā filiū
ſuum vnigenitum miſit Deus in mundum,vt
10 viuamus per eum. ¶ In hoc eſt charitas: non
quaſi nos dilexerimus Deum : ſed quoniam
*prior ipſe * dilexit nos, & miſit filium ſuum pro-
11 pitiationem pro peccatis noſtris. ¶ Chariſſi-
C mi, ſi ſic Deus dilexit nos, & nos debemus
‖Ioh.1.c 12 alterutrum diligere.¶‖Deum nemo vidit vn-
18. quam. Si diligamus inuicem: Deus in no-
1.Tim.6.c bis manet, & charitas eius in nobis perfecta
16. 13 eſt. ¶ In hoc cognoſcimus qm̄ in eo manē-
mus,& ipſe in nobis,qm̄ de Spiritu ſuo dedit
14 nobis.¶ Et nos vidimus, & teſtificamur qm̄
-1. Pater miſit Filiū ſuum` Saluatorem mundi.
15 ¶Quiſquis confeſſus fuerit, quoniam Ieſus
eſt filius Dei : Deus in eo manet, & ipſe in
16 Deo. ¶ Et nos cognouimus, & credidimus
charitati quam habet Deus in nobis. Deus
charitas eſt:&qui manet in charitate,in Deo
17 manet, & Deus in eo. ¶ In hoc perfecta eſt
*Dei D charitas * nobiſcū,vt fiduciam habeamus in
die iudicij: quia ſicut ille eſt,& nos ſumus in
18 hoc mundo.¶Timor non eſt in charitate:ſed
perfecta charitas foras mittit timorem: qm̄
timor pœnā habet.qui aūt timet,nō eſt perfe
19 ctus in charitate.¶ Nos ergo diligamus Deū,
20 quoniam Deus prior dilexit nos.¶ Siquis di-
xerit,quoniam diligo Deum, & fratrē ſuum
oderit : mendax eſt. Qui enim non diligit
°vidit 4. fratrem ſuum quem °videt`: Deum quē non
‖Iohā.13.d 21 videt, °quomodo poteſt diligere? ¶ ‖Et hoc
34. 15.b mandatum habemus °à Deo`: vt qui diligit
12. Deum, diligat & fratrem ſuum.

CAPVT V.

Ephe.5.a 2.
°ab eo:
1 A OMNIS qui credit quoniam Ie-
ſus eſt Chriſtus, ex Deo natus
eſt. Et omnis qui diligit eū qui
genuit, diligit & eum qui natus
2 eſt ex eo.¶ In hoc cognoſcimus,
quoniam diligimus natos Dei, cùm Deū di-
3 ligamus, & mandata eius faciamus.¶ Hæc eſt
enim charitas Dei, vt mādata eius cuſtodia-
4 mus:&‖ mandata eius grauia non ſunt.¶Qm̄ ‖Ma.11.d
omne quod natum eſt ex Deo,vincit mundū: 30.
& hæc eſt victoria quæ vincit mundū:fides no
5 ſtra.¶‖Quis eſt * qui vincit mundum,niſi qui 1.Co.15.g
6 credit quoniam Ieſus eſt filius Dei? ¶ hic eſt 57.
qui venit per aquam & ſanguinē Ieſus Chri- *autem
B ſtus:non in aqua ſolùm : ſed in aqua & ſan-
guine Et ſpiritus eſt qui teſtificatur: quoniā
7 Chriſtus eſt veritas.¶Quoniam tres ſunt qui
teſtimonium dant in cœlo`:Pater,Verbum,& -5.
8 Spiritus ſanctus : & hi tres vnum ſunt. ¶ Et
tres ſunt qui teſtimoniū dant in terra:Spiri-
tus,aqua, & ſanguis, -& hi tres vnum ſunt`. -15.
9 ¶ Si teſtimonium hominum accipimus, teſti-
monium Dei maius eſt:quoniam hoc eſt te-
ſtimonium Dei quod maius eſt,quoniam te-
10 ſtificatus eſt de filio ſuo.¶ Qui credit in filiū
C Dei,habet teſtimonium Dei in ſe. ‖ Qui non ‖Ioh.3.d
credit Filio,mendacem facit eum : quia non 36.
credit in teſtimoniū qđ teſtificatus eſt Deus
11 de filio ſuo.¶ Et hoc eſt teſtimonium, quo-
niam vitam æternam dedit nobis Deus. Et
12 hæc vita in filio eius eſt.¶Qui habet filium*, *Dei
habet vitam:qui non habet filiū Dei,vitā nō
13 habet.¶ Hæc °ſcribo` vobis,vt ſciatis quoniā °ſcripſi 7.
vitam habetis æternam, qui creditis in nomi
14 ne filij Dei. ¶ Et hæc eſt fiducia quā habemus
ad °eum`: Quia quodcunque petierimus ſe °Deum
15 cundùm voluntatem eius,audit nos.¶Et ſci- Supra 3.d
mus, quia audit nos : quicquid petierimus: 22.
ſcimus quoniam habemus petitiones quas °poſtulamus
16 °poſtulamus` ab eo.¶ Qui ſcit fratrem ſuum
peccare peccatum non ad mortem : °petat, °petet, &
D & dabitur ei vita, peccanti` non ad mortem. dabit ei vi-
Eſt peccatum ad mortem : non pro illo dico tā,peccan-
17 vt roget quis. ¶ Omnis iniquitas, peccatum tibus 6.
18 eſt:& eſt peccatū ad mortem. ¶ Scimus,quia
omnis qui natus eſt ex Deo,non peccat : ſed
generatio Dei conſeruat eū,& malignus non
19 tangit eum. ¶ Scimus qm̄ ex Deo ſumus : &
20 mundus totus in maligno poſitus eſt. ¶ Et
ſcimus qm̄ filius Dei venit : ‖ & dedit nobis ‖Luc.24.g
ſenſū,vt cognoſcamus verū Deū,& ſimus ī ve 45.
ro filio eius. Hic eſt verus Deus, & vita æterna
21 ¶Filioli cuſtodite vos à ſimulachris. Amen.

EPISTOLA IOHANNIS APOSTOLI, SECVNDA.

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM SECVNDAM Iohannis Apoſtoli.

VSQVEADEO ad ſanctam fœminam ſcribit, vt eandem dominam non dubitet literis appellare, eiuſdemq; filijs teſtimonium quòd ambulent in veritate, perhibeat.

1 SENIOR, Electæ Dominæ, & natis eius
A quos ego diligo in veritate, & non ego
ſolus, ſed & omnes qui cognouerunt veri-
2 tatem, ¶ propter veritatem quæ permanet in
3 nobis,& nobiſcum erit in æternum.¶ Sit vo-
biſcum gratia, miſericordia, pax à Deo pa-
tre, & à Chriſto Ieſu filio Patris in veritate,
4 & charitate. ¶ Gauiſus ſum valde, quoniam

inueni

inueni de filijs tuis ambulantes in veritate,
5 sicut mandatum accepimus à Patre. ¶ Et
nunc rogo te domina, non tanquam man-
datum nouum scribens tibi, sed quod habui-
6 mus ab initio, vt diligamus alterutrum. ¶ Et
hæc est charitas, vt ambulemus secundùm
mandata eius. Hoc est enim mandatum, ut
quemadmodum audistis ab initio, in eo am-
7 buletis: ¶ quoniam multi seductores exierunt
C in mundum, qui non cõfitentur Iesum Chri
stum uenisse in carnem: hic est seductor &
8 antichristus. ¶ Videte uosmetipsos, ne perda-
tis quæ operati estis, sed ut mercedem plenã
9 accipiatis. ¶ Omnis qui recedit, & non perma
net in doctrina Christi, Deũ non habet. Qui
permanet in doctrina, hic & Patrem & Filiũ
10 habet. ¶ Si quis uenit ad uos, & hanc doctri-
D nam nõ affert, nolite recipere eum in domũ,
11 nec A V E ei dixeritis. ¶ Qui enim dicit illi
A V E, communicat operibus eius malignis.
12 ¶ *Plura habens uobis scribere, nolui per
chartam & atramentũ: spero.n.me futurum
apud uos, & os ad os loqui: ut gaudium ue-
13 strum plenũ sit. ¶ Salutant te filij sororis tuæ
Electæ.

Ioh. 10. d 31. & 15 b 12. 1. Ioh. 3. b 12.

**Ecce pr... d xi vobis vt in d... Domino n confundamini.*

EPISTOLA IOHANNIS APOSTOLI; TERTIA.

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM TERTIAM Iohannis Apostoli.

GAIVM pietatis causa extollit, atque vt in ipsa pietate maneat, exhortatur. Diotrepen imputatis & superbiæ causa obiurgat. Demetrio autem bonum testimonium perhibet, cum fratribus vniuersis.

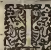
1 SENIOR Gaio charissimo,
A quem ego diligo in veritate.
2 ¶ Charissime de omnibus
orationem facio prosperè
te ingredi & ualere, sicut pro-
3 sperè agit anima tua ¶ Gaui-
sus sum valde uenientibus fra
tribus, & testimoniũ perhibentibus veritati
4 tuæ, sicut tu in ueritate ambulas. ¶ *Maiorem
horum nõ habeo gratiam, quàm ut audiam
5 filios meos in ueritate ambulare. ¶ Charissi-
me fideliter facis quicquid operaris in fra-
6 tres, & hoc in peregrinos, ¶ testimonium
B reddiderunt charitati tuæ in conspectu eccle
siæ, quos *benefacies, deducens dignè Deo:
7 ¶ Pro nomine enim eius profecti sunt, nihil
8 accipientes à Gentibus. ¶ Nos ergo debemus
suscipere huiusmodi, ut cooperatores simus
9 ueritatis. ¶ Scripsissem forsitan ecclesiæ: sed
C is qui amat primatum gerere in eis, Dio-
10 trepes non recipit nos. ¶ Propter hoc si ue-
nero, commoneam eius opera quæ facit: uer
bis malignis garriens in nos. & quasi non ei
ista sufficiant: neque ipse suscipit fratres, &
eos qui suscipiunt, prohibet, & de ecclesia
11 eijcit. ¶ Charissime noli imitari malum, sed
quod bonum est. Qui benefacit, ex Deo est:
12 qui malè facit, non uidit *Deum. ¶ Demetrio
D testimonium redditur ab omnibus, & ab ipsa
ueritate, sed & nos testimonium perhibe-
mus: & nosti, quoniam testimonium no-
13 strum uerum est. ¶ Multa habui tibi scri-
bere: sed nolui per attramentum & calamum
14 scribere tibi. ¶ Spero autem protinus te ui-
dere, & os ad os loquemur. Pax tibi. Sa-
lutant te amici. Saluta amicos nomina-
tim.

**Maius horũ non habeo gaudiũ.*

**benefaciens deduces.*

**...tum 7.*

HIERONYMVS IN CATALOGO Scriptorum Ecclesiasticorum.

IVDAS, frater Iacobi, paruam quidem, quæ de septem catholicis est, epistolam reliquit. Et quia de libro Enoch, qui apocryphus est, in ea assumit testimonium, à plerisque reijcitur: tamen authoritatem vetustate iam & vsu meruit, & inter sanctas scripturas computatur.

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM Iudæ Apostoli.

IVDAS Apostolus fratres de corruptoribus via veritatis ita informat, vt illicitum esse differet de sub iugo semel erutos seruitutis, denuò operam suam officijs nauare seruilibus.

EPISTOLA IVDÆ APOSTOLI, CATHOLICA.

1 VDAS, Iesu Christi seruus,
A fratet autem Iacobi; his qui
sunt in Deo Patre dilectis,
& Christo Iesu conseruatis,
2 & vocatis.¶ Misericordia vo-
bis,& pax,& charitas adim-
3 pleatur. ¶ Charissimi, om-
nem solicitudinem faciens scribendi vobis
de communi vestra salute,necesse habui scri
supercerta- bere vobis:deprecans °supercertari` semel tra
.2. 4 ditæ sanctis fidei.¶ Subintroierunt enim quidã homines (qui olim præscripti sunt in hoc
iudicium) Impij,Dei nostri gratiam transferentes in luxuriam, & solum Dominatorē,
& Dominum nostrum Iesum Christum ne-
5 gantes.¶Commonere autem vos volo, scien
res semel omnia, quoniam Iesus populũ de
Nu.14.f. Terra-Aegypti saluans,‖ secundò eos qui nõ
7. 6 crediderunt,perdidit. ¶ Angelos verò qui nõ
seruauerunt suum principatum, sed dereli-
B querunt suum domicilium;in iudicium ma-
gni diei, vinculis æternis sub caligine reser-
Gen.19.c. 7 uauit. ¶ ‖ Sicut Sodoma & Gomorrha, & fi-
4. nitimæ ciuitates simili modo exfornicatæ,
& abeuntes post carnem alteram;factæ sunt
exemplum,ignis æterni pœnam sustinentes.
8 ¶Similiter & hi carnem quidem maculant,
dominationem autem spernunt,maiestatem
Zach.3.a. 9 autē blasphemant. ¶ ‖ Cum Michaël archan-
gelus cum diabolo disputans,altercaretur de
Moysi corpore;non est ausus iudicium infer-
re blasphemiæ,sed dixit: Imperet tibi Domi
10 nus. ¶ Hi autem quęcunque quidem igno-
C rant,blasphemant:quæcunque autem natu-
raliter, tanquàm muta animalia,norunt, in
°quia 5. 11 his corrumpuntur, ¶ Væ illis, °qui` in via
-5 Cain abierunt, & ‖ errore Balaam, mercede
Gene.4.b. ‖ effusi sunt,& in contradictione Core perie-
1. 12 runt.¶Hi sunt in epulis suis, maculæ, con-
Num.22.g uiuantes sine timore,semetipsos pascentes:
19.24.

nubes sine aqua, quæ à ventis circunferun- *Num.16.a*
tur,arbores autumnales,infructuosę,bis mor *1.&.32.27*
13 tuæ,eradicatæ, ¶ fluctus feri maris, despu- *a.1.*
mãtes suas confusiones,sydera errãtia: qui- *2.Pet.1.d*
bus procella tenebrarum seruata est in æter- *17.*
14 num.¶ ‖ Prophetauit autem de his septimus
ab Adam,Enoch, dicens: Ecce venit Domi- *‖Apo.1.b*
15 nus in sanctis millibus suis, ¶ facere iudi- *7.*
ciũ cõtra omnes,& arguere omnes impios
de omnibus operibus impietatis eorũ quibus
impiè egerũt,& de omnibus duris quæ locu-
16 ti sunt contra °eum` peccatores impij. ¶Hi *°Deum*
sunt murmuratores,querulosi,secundùm de- *‖Psal.16.d*
syderia sua ambulantes, & ‖ os eorũ loqui- *10.*
tur °superbiã`,mirãtes personas quęstus cau- *°superba.4.*
17 sa.¶ Vos autem charissimi, memores estote
uerborũ quæ prędicta sunt ab Apostolis Do-
18 mini nostri Iesu Christi: ¶ q dicebant vobis,
D quoniã ‖ °in nouissimo tempore` venient il- *1.Tim.4.*
lusores, secundũ desyderia sua ambulantes *a.1.*
19 °in impietatibus`. ¶ Hi sunt qui segregãt se- *2.Tim.3.*
metipsos, animales,Spiritum non habentes. *a.1.*
20 ¶ Vos autem charissimi, superædificantes *2.Pet.3.a*
vosmetipsos sanctissimæ °nostræ` fidei, in Spi *3.*
21 ritu sancto orãtes, ¶ uosmetipsos in dilectio- *°in nouissi-*
ne Dei seruate,expectantes misericordiam *mis tēpo-*
Domini nostri Iesu Christi in vitam æternã. *ribus,*
22 ¶Et hos quidē arguite iudicatos: ¶ illos ve- *°impieta-*
23 rò saluate, de igne rapientes. Alijs autem *tum 4.*
misereremini in timore; odientes & eam quę *°in impie-*
24 carnalis est, maculatam tunicam.¶Ei autem *tate 8.*
qui potens est, vos conseruare sine peccato, *°vestra 5.*
& constituere ante conspectum gloriæ suę
immaculatos -in exultatione`-in aduētu Do *-6.*
25 mini nostri Iesu Christi`,¶soli Deo saluatori *-3.*
nostro per Iesum Christum Dominum no-
strum gloria & magnificentia, imperium,
& potestas ante omne seculum,& nunc & in
omnia secula seculorum.Amen.

APOCALYPSIS IOHANNIS APOSTOLI.

CAPVT PRIMVM.

1 POCALYPSIS Iesu Chri-
A sti, quam dedit illi Deus pa-
lam facere seruis suis quæ
oportet fieri citò: & signi-
ficauit mittens per angelum
suũ seruo suo Iohãni, ¶ qui
2 testimonium perhibuit ver-
bo Dei, & testimonium Iesu Christi, quæ-
3 cunque vidit. ¶ Beatus qui legit & audit ver-
ba prophetię huius; & seruat ea quæ in ea
4 scripta sunt:tempus enim propè est. ¶ Iohan
nes septem ecclesijs quæ sunt in Asia. Gra- *‖Exo.3.d*
tia vobis & pax ab eo,qui est,& qui erat, & *14.*
qui venturus est;& à septem spiritibus, qui in *‖Cor.15.c*
5 conspectu throni eius sunt: ¶ & à Iesu Chri- *10.*
B sto qui est testis fidelis,‖primogenitus mor- *Colo.1.c.18*
tuorũ,& princeps regũ terrę,qui dilexit nos, *‖Heb.9.c*
& lauit nos à peccatis nr̃is ‖ in sanguine suo; *12.d.14.*

& fecit

6 ꝩ& fecit nos regnũ & facerdotes Deo & patri
fuo, ipfi gloria & imperiũ in fecula feculorũ.
7 Amen. ꝩ ‖ Ecce venit cum nubibus, & vi-
debit eum omnis oculus, & qui eum pupuge
runt. Et plangent fe fuper eum omnes tri-
8 bus terræ. etiam, amen. ꝩ ‖ Ego fum Alpha,
& Omega, principium & finis, dicit Domi-
nus Deus, qui eft, & qui erat, & qui ventu-
9 rus eft, omnipotens. ꝩ Ego Iohannes frater
vefter & particeps in tribulatione, & regno
& patientia in Chrifto Iefu, fui in infula, quę
appellatur Patmos, propter verbũ Dei & te-
10 ftimonium Iefu. ꝩ Fui in fpiritu in dominica
die, & audiui poft me vocem magnam tãquã
11 tubæ, ꝩ dicẽtis: Quod vides, fcribe in libro,
C & mitte feptem ecclefijs quæ funt in Afia,
Ephefo, & Smyrnæ, & Pergamo, & Thyatirę,
12 & Sardis, & Philadelphiæ, & Laodiciæ. ꝩ Et
conuerfus fum, vt viderem vocem quæ loque
batur mecum. Et conuerfus vidi feptem cã-
13 delabra aurea: ꝩ & in medio feptem cande-
labrorum aureorum ˋfimilem Filio hominis
veftitum podére, & præcinctum ad mamil-
14 las zona aurea. ꝩ caput autem eius & capilli
erant candidi, tanquàm lana alba, & tanquã
nix; & oculi eius tanquàm flamma ignis,
15 ꝩ & pedes eius fimiles auricalcho, ficut in
camino ardenti: & vox illius tanquàm vox
16 aquarum multarum. ꝩ & habebat in dexte-
ra fua ftellas feptem, & de ore eius gladius
D vtraque parte acutus exibat, & facies eius fi-
17 cut Sol lucet in virtute fua. ꝩ Et cùm vidif-
fem eum, cecidi ad pedes eius tanquàm
mortuus. Et pofuit dexteram fuam fuper me,
dicens: Noli timere: ‖ ego fum primus & no-
18 uiffimus. ꝩ & viuus, & fui mortuus, & ecce
fum viuens in fecula feculorum, & habeo cla
19 ues mortis & inferni. ꝩ Scribe ergo q̃ vidifti,
& quæ funt, & quæ oportet fieri poft hæc.
20 ꝩ Sacramentum feptem ftellarumˋ, quas vi
difti in dextera mea, & feptem candelabra,
aurea. feptem ftellę: angeli funt feptem eccle
fiarum: & candelabra feptem, feptem eccle-
fiæ funt.

1.Pet.1.d 19. 1.Ioh.1.c 7. Ifai.3.c 13. ‖ Mat.24.c.30. Iude c.14. Ifai.44.a 6. Inf.21.b 6.22.c.13. -1. ‖ Ifai.41.b 4. & 44.a 6.

CAPVT II.

1 ET ˋ angelo Ephefi ecclefiæ fcri-
A be: Hæc dicit qui tenet feptem
ftellas in dextera fua, qui am-
bulat in medio feptem cande-
2 labrorum aureorum: ꝩ Scio
opera tua, & laborẽ, & patientiam tuam: &
quia non potes fuftinere malos, & tentafti
eos qui fe dicunt Apoftolos effe, & non funt,
3 & inuenifti eos mendaces: ꝩ & patientiã ha-
bes, & fuftinuifti propter nomen meũ, & nõ
4 defecifti. ꝩ Sed habeo aduerfum te pauca ˋ,
quòd charitatem tuam primam reliquifti.
5 ꝩ Memor efto itaque vnde excideris: & age
pœnitentiam, & prima opera fac. fin autem:
B venio tibi, & mouebo candelabrum tuũ de
6 loco fuo, nifi pœnitentiam egeris. ꝩ Sed hoc
habes, quia odifti facta Nicolaitarum, quæ &
7 ego odi. ꝩ Qui habet aurẽ, audiat quid Spi-
ritus dicat ecclefijs: Vincenti dabo edere de
8 ligno vitæ, quod eft in Paradifo Dei. ꝩ Et an-
gelo Smyrnę ecclefię fcribe: Hęc dicit primus
9 & nouiffimus, q fuit mortuus, & uiuit: ꝩ Scio
tribulationem tuam & paupertatem tuam:
fed diues es, & blafphemaris ab his qui fe di-
cunt Iudęos effe, & non funt, fed funt fyna-
10 goga fatanæ. ꝩ Nihil horũ timeas quæ paffu-
C rus es. Ecce miffurus eft diabolus aliquos ex
uobis in carcerem, ut tẽtemini. & habebitis
tribulationem diebus decem. Efto fidelis
vfque ad mortem: & dabo tibi coronã vitæ.
11 ꝩ Qui habet aurem, audiat quid Spiritus di-
cat ecclefijs: Qui vicerit, nõ lædetur à morte
12 fecũda. ꝩ Et angelo Pergami ecclefiæ fcribe:
Hæc dicit qui habet rompheam vtraque par
13 te acutam: ꝩ Scio vbi habitas, vbi fedes eft fa
D tanæ, & tenes nomen meum, & non negafti
fidem meam. Et in diebus illis Antipas teftis
meus fidelis, qui occifus eft apud uos, vbi fa-
14 tanas habitat. ꝩ Sed habeo aduerfus te pauca
quia habes illic tenentes doctrinam Balaam,
‖ qui docebat Balac mittere fcandalum co-
15 ram filijs Ifraël, edere & fornicari: ꝩ ita ha-
bes & tu tenentes doctrinam Nicolaitarum.
16 ꝩ Similiter pœnitentiam age. fi quo minus:
veniam tibi citò, & pugnabo cũ illis in gla-
17 dio oris mei. ꝩ Qui habet aurem, audiat quid
Spiritus dicat ecclefijs: Vincẽti dabo mãna
E abfconditum, & dabo illi calculum candidũ,
& in calculo nomen nouum fcriptum quod
18 nemo fcit, nifi qui accipit. ꝩ Et angelo Thya
tiræ ecclefiæ fcribe: Hæc dicit Filius Dei, qui
habet oculos tanquàm flammam ignis, & pe
19 des eius fimiles aurichalco. ꝩ Noui opera tua
& fidem, & charitatem tuamˋ, & minifteriũ,
& patientiam tuam, & opera tua nouiffima
20 plura prioribus. ꝩ Sed habeo aduerfũs te pau
F ca: quia permittis mulierem Iezabel, quæ fe
dicit prophêten, docere & feducere feruos
meos, fornicari, & mãducare de idolothytis.
21 ꝩ Et ‖ dedi illi tempus, ut pœnitentiã ageret:
22 & nõ vult pœnitere à fornicatione fua. ꝩ Ec-
ce mittam eam in lectum: & qui mœchan-
tur cum ea, in tribulatione maxima erunt,
nifi pœnitentiam ab operibus fuis egerint:
23 ꝩ & filios eius interficiã ˋin mortemˋ: & fciẽt
omnes ecclefiæ, quia ‖ ego fum fcrutans renes
& corda: & dabo vnicuique veftrum fecun-
24 dùm opera fua. ꝩ Vobis autem dico * cæteris
qui Thyatirę eftis: Quicunque non habent
G doctrinam hanc, qui non cognouerunt ˋalti-
tudinemˋ fatanæ, quemadmodum dicũt: non
25 mittam fuper uos aliud pondus. ꝩ tamen id
26 quod habetis, tenete donec veniam ꝩ Et qui
vicerit & cuftodierit ufque in finem ope-
ra mea: ‖ dabo illi poteftatem fuper Gentes.
27 ꝩ & reget eas in uirga ferrea, & ˋtãquàm vas
28 figuli confringentur, ꝩ ficut & ego accepi à
patre meo, & dabo illi ftellam matutinam:
29 ꝩ Qui habet aurem, audiat quid Spiritus di
cat ecclefijs.

‖ Nu.24.c 14.25.a.31.c.16. -e. ‖ Iob.24.a 23. ˋin morte 8. 1.Reg.16.b.7. Pfa.7.b.10 Iere.11.d 20.17.b 10.20.c 12. * & ˋaltitudines. Pf.2.c.8. -t.

CAPVT III.

1 ET angelo ecclefiæ Sardis, fcribe: Hæc di-
A cit q habet feptẽ fpiritus Dei, & feptẽ
ftellas: Scio opera tua, q a nomẽ habes
2 q uiuas, & mortuus es. ꝩ Efto vigilans, & cõ

firma cætera quæ moritura erant. Nō enim
3 inuenio opera tua plena corã Deo meo. In
mente ergo habe qualiter acceperis, & audie
ris: & serua, & pœnitentiã age. Si ergo non
vigilaueris, Veniã ad te tanq̃ fur, & nescies
4 qua hora veniam ad te. Sed habes pauca
nomina in Sardis, qui non inquinauerunt
vestimenta sua: & ambulabunt mecum in al
5 bis, quia digni sunt. Qui vicerit, sic vestietur
vestimentis albis, & non delebo nomẽ eius
B de libro vitæ, & confitebor nomen eius corã
6 Patre meo, & coram angelis eius. Qui ha-
bet aurem, audiat quid Spiritus dicat eccle-
7 sijs. Et angelo Philadelphiæ ecclesiæ scri-
bẽ: Hæc dicit Sanctus & Verus, qui habet
clauem Dauid, qui aperit, & nemo claudit:
8 claudit, & nemo aperit: Scio opera tua. Ec-
ce dedi corã te ostium apertũ q̃d nemo pōt
claudere: quia modicam habes virtutem, &
seruasti verbum meũ, & non negasti nomen
9 meũ. Ecce dabo de synagoga satanæ, qui di-
cunt se Iudæos esse, & non sunt, sed mentiun
tur. Ecce faciam illos vt veniant, & adorent
ante pedes tuos: & scient quia ego dilexi te:
10 quoniam seruasti verbum patientiæ meæ,
C & ego seruabo te ab hora tẽtationis, quæ vẽ
tura est in orbem vniuersum tentare habitan
11 tes in terra. Ecce venio cito: tene quod ha-
12 bes, vt nemo accipiat coronam tuam. Qui
vicerit, faciam illum columnã in templo Dei
mei, & foras non egredietur amplius, & scri-
bã super eum nomen Dei mei, & nomen ci-
uitatis Dei mei, nouæ Ierusalem, quæ descen
dit de cœlo à Deo meo, & nomen meum no-
13 uũ. Qui habet aurẽ, audiat quid Spiritus di-
14 cat ecclesijs. Et angelo Laodiciæ ecclesiæ
scribe. Hæc dicit Amẽ testis fidelis & verus,
15 qui est principium creaturæ Dei: Scio opera
D tua, quia neq; frigidus es, neq; calidus. vtinã
16 frigidus esses, aut calidus. Sed quia tepi-
dus es, & nec frigidus, nec calidus, incipiã te
17 euomere ex ore meo. Quia dicis: Quòd
diues sum, & locupletatus, & nullius egeo, &
nescis quia tu es miser, & miserabilis, & pau
18 per, & cæcus & nudus. Suadeo tibi emere à
me aurum ignitum probatum, vt locuples
fias: & vestimentis albis induaris, vt non
appareat confusio nuditatis tuæ: & collyrio
19 inunge oculos tuos, vt uideas. Ego quos
amo, arguo & castigo. Aemulare ergo, &
20 pœnitentiam age. Ecce sto ad ostium &
pulso. siquis audierit vocem meam, & ape-
ruerit * ianuam: intrabo ad illum, & cœna-
21 bo cum illo, & ipse mecum. Qui vicerit,
dabo ei sedere mecum in throno meo: sicut
& ego vici, & sedi cum Patre meo in throno
22 eius. Qui habet aurem, audiat quid Spiri-
tus dicat ecclesijs.

Margin: invenio 3. — Inf. 16. c 15. — 1. The. 5. a 2. — 2. Pet. 3. c 10. — Isai. 22. f 22. — Iob. 12. b 14. — Eccl. 24. a 9. b 14. — Coloss. 1. c 19. — Prou. 3 b 11. — Heb. 12. b 6. — * mihi

CAPVT IIII.

1 POST hæc vidi: & ecce ostiũ aper
A tum in cœlo, & vox prima quã
audiui tãquã tubæ loquẽtis me-
cũ, dicẽs: Ascende huc, & ostendã
tibi quæ oportet fieri cito post
2 hæc. Statim fui in spiritu: & ecce sedes
posita erat in cœlo, & supra sedem sedens.
3 Et qui sedebat, similis erat aspectu lapidis
iaspidis, & sardini: & iris erat in circuitu se-
4 dis, similis visioni smaragdinæ. Et in cir
cuitu sedis sedilia vigintiquatuor: & super
B thronos, vigintiquatuor seniores sedentes,
circumamicti vestimentis albis, & in capiti-
5 bus eorum coronæ aureæ. Et de throno p-
cedebant fulgura, & voces, & tonitrua: & se-
ptem lampades ardentes ante thronũ, quæ
6 sunt septem Spiritus Dei. Et in conspectu
sedis tanquàm mare vitreum simile crystal-
lo: & in medio sedis & in circuitu sedis qua-
7 tuor animalia plena oculis antè, & retrò. Et
animal primum, simile leoni; & secundum
C animal, simile vitulo: & tertium animal,
habens faciem quasi hominis: & quartum
8 animal, simile aquilæ volanti. Et quatuor
animalia, singula eorum habebant alas senas
in circuitu: & intus plena sunt oculis. & re-
quiem non habebant die ac nocte, dicen-
tia: Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus
Deus omnipotens, qui erat, & qui est, & qui
9 venturus est. Et cùm darent illa anima-
lia gloriam & honorem & benedictionem
sedenti super thronũ, viuenti in secula secu-
10 lorum: procedebant vigintiquatuor senio-
D res ante sedentẽ in throno, & adorabant vi-
uentem in secula seculorum; & mittebãt co
11 ronas suas ante thronũ, dicentes: Dignus
es Domine Deus noster accipere gloriam &
honorem, & virtutem: quia tu creasti om-
nia: & propter voluntatem tuam erant, &
creata sunt.

Margin: -7. — Post hæc statim 3. — Et 9. — Isai. 6. a. 3

CAPVT V.

1 ET vidi in dextera sedentis supra thro-
A num, librum scriptum intus & foris,
2 signatum sigillis septem. Et vidi an-
gelum fortem, prædicantem voce magna:
Quis est dignus aperire librum, & soluere
3 signacula eius? Et nemo poterat neque in
cœlo, neque in terra, neque subtus terrã ape
4 rire librum, neque respicere illum. Et ego
flebam multum, quoniam nemo dignus in-
uentus est aperire librum, nec videre eum.
5 Et vnus de senioribus dixit mihi: Ne fle-
ueris: ecce, vicit leo de tribu Iuda, radix Da-
uid, aperire librum, & soluere septem signa-
6 cula eius. Et vidi, & ecce in medio throni
B & quatuor animalium, & in medio seniorũ,
Agnum stantem tanquam occisum, habẽtem
cornua septem & oculos septem: qui sunt se
ptem Spiritus Dei, missi in omnem terram.
7 Et venit, & accepit de dextera sedentis in
8 throno librum. Et cùm aperuisset librum,
quatuor animalia & vigintiquatuor seniores
ceciderunt coram agno, habentes singuli ci-
tharas, & phialas aureas plenas odoramen-
9 torum, quæ sunt orationes Sanctorum: &
cantabant canticum nouum, dicentes: Di-
C gnus es Domine accipere librum, & aperi-
re signacula eius: quoniam occisus es, & re-
demisti nos Deo in sanguine tuo, ex omni
10 tribu, & lingua, & populo, & natione: &

Margin: dicit 6. — -3.

fecisti

feciſti nos Deo noſtro regnum & ſacerdo- *regnabūt 5.*
11 tes,& 'regnabimus' ſuper terram. ¶ Et vidi,
& audiui vocem angelorum multorum in
circuitu throni,& animalium & ſeniorū: &
12 erat numerus eorū millia milliū, ¶dicentium *Dan. 7. c 10.*
voce magna: ǁ Dignus eſt Agnus qui occiſus
D eſt,accipere virtutē,& diuinitatē,& ſapiētiā,
& fortitudinē,& honorē,& gloriā,& benedi-
13 ctionē. ¶ Et omnem creaturam quæ in cœ-
lo eſt,& ſuper terrā,& ſub terra, & quæ ſunt
in mari,& quæ in eo: oēs audiui dicētes: Se-
denti in throno, & Agno, benedictio & ho-
nor & gloria & poteſtas in ſecula ſeculorū.
14 ¶Et quatuor animalia dicebant: Amē. Et vi-
gintiquatuor ſeniores ceciderunt in facies
ſuas: & adorauerūt 'viuētē ĩ ſecula ſeculorū'. *7.*

CAPVT VI.

1
A ET vidi, ꝙ aperuiſſet Agnus vnum de ſe
ptē ſigillis,& audiui vnū de quatuor ani
malibus,dicēs, tāquàm vocē tonitrui:
2 Veni,& uide. ¶ Et uidi: & ecce equus albus
& qui ſedebat ſuper illum,habebat arcum,&
data eſt ei corona,& exiuit uincēs ut uince-
3 ret. ¶ Et cùm aperuiſſet ſigillum ſecundum,
audiui ſecundum animál,dicēs: Veni, & ui-
4 de. ¶ Et exiuit alius equus rufus: & qui ſe-
debat ſuper illum,datum eſt ei ut ſumeret pa
cem de terra,& ut inuicem ſe interficiant,&
5 datus eſt ei gladius magnus. ¶ Et cū aperuiſ-
ſet ſigillū tertium,audiui tertium animal,di-
B cens. Veni, & uide. Et ecce equus niger: &
qui ſedebat ſuper illum,habebat ſtatèram in
6 manu ſua. ¶ Et audiui tanquam uocem in
medio quatuor animalium 'dicētiū': Bilibris *dicentē 6.*
tritici denario,& tres bilibres hordei dena-
7 rio, & uinum & oleum ne læſeris. ¶ Et cùm
aperuiſſet ſigillum quartum, audiui uocem
8 quarti animalis dicentis: Veni & uide. ¶ Et
ecce equus pallidus: & qui ſedebat ſuper eū,
nomen illi Mors, & infernus ſequebatur
eum: & data eſt illi poteſtas ſuper quatuor
partes terræ, interficere gladio, fame,& mor
9 te, & beſtijs terrę. ¶ Et cùm aperuiſſet ſigil-
C lum quintum: uidi ſubtus altare animas in-
terfectorum propter uerbum Dei,& propter
10 teſtimonium quod habebant: ¶& clamabant
uoce magna, dicentes: Vſquequo Domi-
ne,(ſanctus, & uerus,) non iudicas,& non
uindicas ſanguinem noſtrum de ijs qui ha-
11 bitant in terra? ¶ Et datæ ſunt illis ſingu-
læ ſtolæ albæ:& dictum eſt illis, ut requiſce-
rent adhuc tempus modicum,donec cōplean
tur conſerui eorum, & fratres eorum, qui
12 interficiendi ſunt ſicut & illi. ¶Et uidi cùm
D aperuiſſet ſigillum ſextum: & ecce terræmo-
tus magnus factus eſt, & Sol factus eſt niger
tāquam ſaccus cilicinus: & Luna tota facta
13 eſt ſicut ſanguis: ¶& ſtellę de cœlo ceciderūt
ſuper terram, ſicut ficus emittit groſſos ſuos
14 cùm à uento magno mouetur: ¶& cœlum
receſſit ſicut liber inuolutus:& omnis mons,
15 & inſulæ de locis ſuis motæ ſunt: ¶ reges ter-
ræ,& principes,& tribuni,& diuites, & for- *Iſai. 2. d 19.*
tes,& omnis ſeruus, & liber abſconderūt ſe
16 in ſpeluncis & in petris montium. ¶ & di- *Oſee. 10. b 8.*
cunt montibus & petris: ǁCadite ſuper nos,
& abſcondite nos à facie ſedentis ſuper thro *Luc. 23. d 30.*
17 num, & ab ira Agni: ¶ quoniam uenit dies *Inf. 9. b. 6.*
magnus iræ ipſorum: & quis poterit ſtare?

CAPVT VII.

1
A POST hæc uidi quatuor angelos
ſtantes ſuper quatuor angulos
terræ,tenentes quatuor uentos
terræ 'ne flarent' ſuper terram, *ne flaret ventus 4.*
neque ſuper mare,neque in ul-
2 lam arborem. ¶ Et uidi alterum angelum
aſcendentem ab ortu Solis, habentem ſignū
Dei uiui: & clamauit uoce magna quatuor
angelis,quibus datum eſt nocere terrę & ma
3 ri, ¶ dicens: Nolite nocere terræ '&' mari, ne- *neque 4.*
que arboribus,quoadu ſque ſignemus ſeruos
4 Dei noſtri in frontibus eorum. ¶ Et audiui nu
merum ſignatorum,cētum quadragintaqua-
tuor millia ſignati ex omni tribu filiorum
5 Iſraël. ¶ Ex tribu Iuda, duodecim millia ſi-
gnati. Ex tribu Ruben, duodecim millia ſi-
B gnati Ex tribu Gad, duodecim millia ſigna-
6 ti. ¶ Ex tribu Aſer, duodecim millia ſignati.
Ex tribu Nephthali, duodecī millia ſignati.
Ex tribu Manaſſe, duodecim millia ſignati.
7 ¶ Ex tribu Simeon,duodecim millia ſignati.
Ex tribu Leui, duodecim millia ſignati. Ex
8 tribu Iſſachar,duodecim millia ſignati. ¶ Ex
tribu Zabùlon, duodecim millia ſignati. Ex
tribu Ioſeph, duodecim millia ſignati. Ex
tribu Ben-iamin, duodecim millia ſignati.
9 ¶ Poſt hæc uidi turbam magnam quam dinu-
C merare nemo poterat, ex omnibus gētibus,
& tribubus,& populis,& linguis: ſtātes ante
thronum,& in conſpectu Agni, amicti ſtolis
10 albis,& palmæ in manibus eorū. ¶ & cla-
mabant uoce magna,dicentes: Salus Deo no
11 ſtro qui ſedet ſuper thronum,& Agno. ¶ Et
omnes angeli ſtabant in circuitu throni &
ſeniorū & quatuor animaliū: & ceciderunt
in conſpectu throni in facies ſuas, & adora
12 uerunt Deum, ¶dicentes: Amen. Benedictio
& claritas,& ſapientia,& gratiarū actio, ho-
nor & uirtus, & fortitudo Deo noſtro in ſe-
13 cula ſeculorum. Amē. ¶Et reſpondit unus de
D ſenioribus,& dixit mihi: Hi qui amicti ſunt
14 ſtolis albis,qui ſunt? & unde uenerunt? ¶ Et
dixit illi: Dñe mi,tu ſcis. Et dixit mihi: Hi ſūt
qui uenerunt de tribulatione magna,& laue
rūt ſtolas ſuas,& dealbauerūt eas in ſangui-
15 ne Agni. ¶ideo ſunt ante thronum Dei,& ſer
uiunt ei die ac nocte in tēplo eius: & qui ſe-
16 det in throno,habitabit ſuper illos. ¶ ǁ non
eſurient,neque ſitient amplius,nec cadet ſu- *Iſa. 49. c 10.*
17 per illos Sol,neq; ullus ęſtus: ¶ quoniam A-
gnus qui in medio throni eſt, reget illos, & *Iſai. 25. c 8.*
deducet eos ad uitæ fontes aquarum, & ǁab-
ſterget Deus omnem lachrymam ab oculis *Infr. 21. b 4.*
eorum.

CAPVT VIII.

1
A ET cùm aperuiſſet ſigillum ſeptimū, fa-
ctū eſt ſilētiū in cœlo quaſi media ho-
2 ra. ¶Et uidi ſeptē angelos ſtantes in cō
ſpectu Dei: & datæ ſunt illis ſeptem tubę.
3 ¶Et alius angelus uenit, & ſtetit ante alta-

te, habens thuribulum aureũ: & data sunt illi
incensa multa, vt daret de orationibus San *(marg.: 2.)*
ctorum omnium super altare aureum quod
4 est ante thronum Dei. ❡ Et ascendit fumus *(marg.: 7.)*
incensorum de orationibus Sanctorũ de ma-
5 nu angeli coram Deo. ❡ Et accepit angelus
thuribulũ*, & impleuit illud de igne altaris, *(marg.: * aureum)*
& misit in terram, & facta sunt tonitrua &
B voces & fulgura, & terræmotus magnus.
6 ❡ Et septem angeli qui habebant septem tu-
7 bas, præparauerunt se, vt tuba canerent. ❡ Et
primus angelus tuba cecinit, & facta est grã-
do & ignis, mista in sanguine, & missum est
in terram, & tertia pars terræ cõbusta est, &
tertia pars arborũ cõcremata est, & oẽ fœnũ
8 viride combustum est. ❡ Et secundus ange-
lus tuba cecinit: & tanquam mons magnus
C igne ardens, missus est in mare: & facta est
9 tertia pars maris, sanguis: ❡ & mortua est ter
tia pars creaturæ eorum quæ habebant ani-
10 mas in mari: & tertia pars nauiũ interijt. ❡ Et
tertius angelus tuba cecinit, & cecidit de cœ
lo stella magna, ardens tãquam facula, & cé-
cidit in tertiam partem fluminũ, & in fon-
11 tes aquarum: ❡ & nomen stellæ, dicitur Ab-
sinthiũ. & facta est tertia pars aquarum in
D Absinthium: & multi hominum mortui sunt
12 de aquis: quia amaræ factæ sunt. ❡ Et quartus
angelus tuba cecinit: & pcussa est tertia pars
Solis, & tertia pars Lunæ, & tertia pars stel-
larum, ita vt obscuraretur tertia pars eorũ,
& diei non luceret pars tertia, & noctis si- *(marg.: non 5.)*
13 militer. Et vidi, & audiui vocem vnius aqui *(marg.: noctis 5.)*
læ volantis per medium cœli, dicentis voce
magna: Væ, væ, væ, habitãtibus in terra: de cæte
ris vocibus * trium angelorum qui erãt tuba *(marg.: * tuba 1.)*
canituri.

CAPVT IX.

1 Et quintus angelus tuba cecinit,
A & vidi stellam de cœlo cecidisse
in terrã, & data est ei clauis pu-
2 tei abyssi. ❡ Et apuit puteũ abys-
si: & ascendit fumus putei, sicut
fumus fornacis magnæ: & obscuratus est Sol
3 & aër de fumo putei. ❡ Et de fumo putei exie
rũt locustæ in terrã: & data est illis potestas,
4 sicut habent potestatem scorpiones terræ: ❡ &
præceptum est illis, ne læderent fœnum ter-
ræ, neque omne viride: neque omnem arbo-
rem: nisi tantùm homines qui non habent
5 signum Dei in frontibus suis. ❡ & datum *(marg.: dictũ 10.)*
est illis, ne occiderent eos: sed vt cruciaren-
tur mensibus quinque, & cruciatus eorum,
vt cruciatus scorpij cùm percutit hominem.
6 ❡ Et ‖ in diebus illis quærent homines mortẽ, *(marg.: ‖ Isai. 2.d 19. Osee. 10.b 8. Luc. 23.d 30. Supr. 6.d 16.)*
& non inuenient eã: & desiderabunt mo-
7 ri, & fugiet mors ab eis. ❡ Et similitudines
locustarum, similes equis paratis in præliũ:
& super capita earum tanquam coronæ simi
B les auro: & facies earum tanquam facies ho
8 minum. ❡ Et habebant capillos sicut capil-
los mulierum: & dentes earum, sicut * leo- *(marg.: Sap. 16.b 9.)*
9 num erant. ❡ & habebant loricas sicut lori-
cas ferreas, & vox alarũ earũ sicut vox cur- *(marg.: * dentes)*
ruũ equorũ multorũ currentium in bellum.
10 ❡ & habebant caudas similes scorpionum, &
aculei erant in caudis earũ: & potestas earũ
11 nocere hominibus mensibus quinque. ❡ &
habebant super se regem angelum abyssi, cui
nomen Hebraicè Abaddon: Græcè autem
Apollyon: Latinè habẽs nomẽ Exterminans.
12 ❡ Væ vnum abijt, & ecce veniũt adhuc duo
13 væ post hæc. ❡ Et sextus angelus tuba cecinit:
C & audiui vocem vnam ex quatuor cornibus
14 altaris aurei, quod est ante oculos Dei, ❡ di-
cẽtem sexto angelo qui habebat tubam: Sol-
ue quatuor angelos, qui alligati sunt in flu-
15 mine magno Euphrate. ❡ Et soluti sunt qua-
tuor angeli, qui parati erant in horam, & diẽ,
& mensem, & annum, vt occiderent tertiam
16 partem hominum. ❡ Et numerus equestris
exercitus vicies millies dena millia. Et audi-
17 ui numerum eorum. ❡ Et ita vidi equos in
visione: & qui sedebant super eos, habebant
loricas igneas, & hyacinthinas et sulphureas:
et capita equorum erant tãquam capita leo-
num: et de ore eorum procedit ignis, & fu-
18 mus, & sulphur. ❡ Et ab his tribus plagis oc-
D cisa est tertia pars hominum, de igne & ex
fumo & sulphure, quæ procedebãt de ore ip-
19 sorum. ❡ Potestas. n. equorũ in ore eorum est,
& in caudis eorũ: nã caudæ eorũ, similes serpẽ
20 tibus, habẽtes capita: & in his nocent. ❡ Et
cæteri hoĩes qui nõ sunt occisi in his plagis,
neq; pœnitentiam egerunt de operibus ma-
nuum suarum, vt non adorent dæmonia et
simulachra aurea & argentea et ærea et lapi
dea et lignea, quæ neque videre possunt, ne
21 que audire, neque ambulare, ❡ et non ege-
runt pœnitentiam ab homicidijs suis, neque
à veneficijs suis, neque à fornicatione sua,
neque à furtis suis.

CAPVT X.

1 Et vidi alium angelum fortem descen-
A dentem de cœlo amictum nube, et iris
in capite eius: et facies eius erat vt
Sol, et pedes eius tanquam columna ignis. *(marg.: columnæ 1.)*
2 ❡ Et habebat in manu sua libellum apertum.
& posuit pedem suum dextrum super mare:
3 sinistrum autem super terram. ❡ Et clama-
uit voce magna, quemadmodum cùm leo
rugit. Et cùm clamasset, locuta sunt septẽ
4 tonitrua voces suas. ❡ Et cùm locuta fuissent
B septem tonitrua voces suas, ego scripturus
eram: & audiui vocem de cœlo, dicentem
mihi: Signa quæ locuta sunt septem toni-
5 trua: et noli ea scribere. ❡ ‖ Et angelus quem
vidi stantem super mare et super terram,
6 leuauit manum suam ad cœlum, ❡ et
iurauit per Viuentem in secula seculorum,
qui creauit cœlum, et ea quæ in eo sunt:
et terram, et ea quæ in ea sunt: et mare, et ea
quæ in eo sunt: Quia tẽpus nõ erit amplius:
7 ❡ sed in diebus vocis septimi angeli, cùm cœ
C perit tuba canere, consummabitur mysteriũ
Dei, sicut euangelizauit per seruos suos Pro
8 phetas. ❡ Et audiui vocem de cœlo iterum
loquentem mecum, et dicentem: Vade, et
accipe librum apertum de manu angeli stan

9 tis ſuper mare & ſuper terrã. ¶ Et abij ad an-
D geſũ, dicens ei, vt daret mihi librum. Et dixit
mihi: Accipe librũ, & deuora illum: & faciet (Ezec. 3. -1.)
amaricari ventrem tuum: ſed in ore tuo erit
10 dulce tanquam mel. ¶ Et accepi librum de
manu angeli, & deuoraui illum: & erat in
ore meo tanquam mel dulce. Et cùm deuo-
raſſem eum, amaricatus eſt venter meus.
11 ¶ & dixit mihi: Oportet te iterum propheta-
re Gentibus, & populis, & linguis, & regi-
bus multis.

CAPVT XI.

1 ET datus eſt mihi calamus ſimili
A virgæ. & dictum eſt mihi: Sur-
ge, & metire templum Dei, &
2 altare, & adorãtes in eo. ¶ atriũ
autem quod eſt foris templum,
eijce foras, & ne metiaris illud: quoniam
datum eſt Gentibus, & ciuitatem ſanctam
3 calcabunt menſibus quadraginta duobus: ¶ &
dabo duobus teſtibus meis, & prophetabunt
diebus mille ducentis ſexaginta, amicti ſac-
4 cis. ¶ Hi ſunt duæ oliuæ & duo candelabra
5 in conſpectu Domini terræ ſtantes. ¶ Et
ſiquis voluerit eos nocere; ignis exiet de
ore eorum, & deuorabit inimicos eorum, &
ſiquis voluerit eos lædere: ſic oportet eum
6 occidi. ¶ Hi habent poteſtatem claudendi cœ-
B lum, ne pluat diebus prophetiæ ipſorum: &
poteſtatem habent ſuper aquas conuertendi
eas in ſanguinem, & percutere terram omni
7 plaga quotieſcunque voluerint. ¶ Et cùm fi-
nierint teſtimonium ſuum: beſtia quæ aſcen
dit de abyſſo, faciet aduerſum eos bellum, &
8 vincet illos & occidet eos. ¶ Et corpora eorũ
iacebunt in plateis ciuitatis magnæ, quæ vo
catur ſpiritualiter Sodoma & Aegyptus, vbi
9 & Dominus eorum crucifixus eſt. ¶ Et vide-
bunt de tribubus, & populis, & linguis, &
Gentibus corpora eorum per tres dies & di-
midium: & corpora eorum non ſinent poni
10 in monumentis. ¶ & Inhabitantes terram
gaudebunt ſuper illos, & iocundabuntur: &
munera mittent inuicem, quoniam hi duo
prophetæ cruciauerunt eos qui habitabant
11 ſuper terrã ¶ Et poſt dies tres & dimidium,
C ſpiritus vitę à Deo intrauit in eos. Et ſteterũt
ſuper pedes ſuos, & timor magnus cecidit ſu
12 per eos qui viderunt eos. ¶ Et audierunt vo-
cem magnam de cœlo, dicentem eis: Aſcen-
dite huc. Et aſcenderunt in cœlum in nube.
13 & viderunt illos inimici eorum. ¶ Et In illa
hora factus eſt terræmotus magnus: & deci-
ma pars ciuitatis cecidit: & occiſa ſunt in ter
ræmotu nomina hominum ſeptem millia: &
reliqui In timorem ſunt miſſi, & dederunt
14 gloriam Deo cœli. ¶ Væ ſecundum abijt: &
15 ecce væ tertium veniet citò. ¶ Et ſeptimus
D angelus tuba cecinit: & factæ ſunt voces ma-
gnæ In cœlo, dicentes: Factum eſt regnum
huius mundi Domini noſtri, & Chriſti eius,
16 & regnabit In ſecula ſeculorũ. Amen. ¶ Et (-4.)
viginti quatuor ſeniores qui in cõſpectu Dei
ſedent in ſedibus ſuis, ceciderunt in facies
17 ſuas, & adorauerunt Deum, dicentes: ¶ Gra-
tias agimus tibi Domine Deus omnipotens,
qui es, & qui eras, & qui venturus es: quia
accepiſti virtutem tuam magnam & regna-
18 ſti. ¶ Et iratæ ſunt Gentes, & aduenit ira
tua, & tẽpus mortuorum iudicari, & redde-
re mercedẽ ſeruis tuis Prophetis & ſanctis,
& timentibus nomen tuum, puſillis & ma-
gnis; & exterminandi eos, qui corruperunt
19 terram. ¶ Et apertum eſt templum Dei in cœ
lo: & viſa eſt arca teſtamenti eius in templo
eius: & facta ſunt fulgura, & voces, & terræ-
motus, & grando magna.

CAPVT XII.

1 ET ſignum magnum apparuit in
A cœlo: Mulier amicta Sole, & Lu
na ſub pedibus eius, & in capite
eius corona ſtellarũ duodecim:
2 ¶ & in vtero habens. & clama- (-5.)
3 bat parturiens, & cruciatur vt pariat. ¶ Et vi- (clamat)
ſum eſt aliud ſignũ in cęlo: & ecce draco ma-
gnus rufus, habens capita ſeptem, & cornua
decem: & in capitibus eius diademata ſeptẽ,
4 ¶ & cauda eius trahebat tertiam partem ſtel
larum cœli, & miſit eas in terram: & draco
ſtetit ante mulierem quæ erat paritura: vt cũ
5 peperiſſet, filium eius deuoraret. ¶ Et peperit
B filium maſculum, qui recturus erat omnes
Gẽtes in virga ferrea: & raptus eſt filius eius
6 ad Deum & ad thronũ eius: ¶ & mulier fugit
in ſolitudinem, vbi habebat locum paratum
à Deo, vt ibi paſcant eam diebus mille ducẽ- (paſcat)
7 tis ſexaginta. ¶ Et factum eſt prælium ma- (-5.)
gnum in cœlo: Michael, & angeli eius præ-
liabantur cum dracone: & draco pugnabat
8 & angeli eius: ¶ & non valuerunt, neq; locus
9 inuentus eſt eorum amplius in cœlo. ¶ Et pro-
iectus eſt draco ille magnus, ſerpẽs antiquus
qui vocatur diabolus & ſatanas, qui ſeducit
vniuerſum Orbem: & proiectus eſt in terrã,
10 & angeli eius cum illo miſſi ſunt. ¶ Et au-
C diui vocem magnam in cœlo, dicentẽ: Nunc
facta eſt ſalus, & uirtus, & regnũ Dei noſtri,
& poteſtas Chriſti eius: quia proiectus eſt ac-
cuſator fratrum noſtrorũ: q accuſabat illos
11 ante cõſpectum Dei noſtri die ac nocte. ¶ Et
ipſi vicerunt eum propter ſanguinem Agni
& propter verbum teſtimonij ſui, & non di-
12 lexerunt animas ſuas vſq; ad mortem. ¶ Pro
pterea lætamini cœli, & qui habitatis in eis.
Væ terræ & mari: quia deſcendit diabolus ad
vos habens iram magnam, ſciens ꝙ modi-
13 cum tempus habet. ¶ Et poſtquàm uidit
draco, quòd proiectus eſſet in terram, perſe-
cutus eſt mulierem quæ peperit maſculum:
14 ¶ & datæ ſunt mulieri alæ duæ aquilæ ma-
gnæ, vt volaret in deſertum in locum ſuum,
vbi alitur per tempus & tempora, & dimi-
15 dium temporis à facie ſerpentis. ¶ Et miſit
ſerpẽs ex ore ſuo poſt mulierem, aquam tan-
quàm flumen: vt eam faceret trahi à flumi-
16 ne. ¶ Et adiuuit terra mulierem: & aperuit
terra os ſuum, & abſorbuit flumen quod
17 miſit draco de ore ſuo. ¶ Et iratus eſt dra-
co in mulierem: & abijt facere prælium cum

reliquis

reliquis de semine eius, qui custodiunt man-
data Dei, & habent testimonium Iesu Chri-
18 sti. ❡ Et stetit supra arenam maris.

CAPVT XIII.

1 A ET vidi de mare bestiam ascen-
dentem habentem capita se-
ptem, & cornua decem, & super
cornua eius decem diademata,
& super capita eius nomina bla
2 sphemiæ. ❡ Et bestia quã vidi, similis erat par-
do, & pedes eius sicut * vrsi, & os eius sicut
* pedes
os leonis. Et dedit illi draco virtutem suam
3 & potestatem magnam. ❡ Et vidi vnum de
capitibus suis quasi occisum in mortẽ: & pla
ga mortis eius curata est. Et admirata est
4 vniuersa terra post bestiam. ❡ Et adorauerunt
draconem qui dedit potestatẽ bestiæ: & ado-
B rauerunt bestiã, dicentes: Quis similis bestiæ?
5 & quis poterit pugnare cum ea? ❡ Et data est
ei os loquens magna & blasphemias: & data
est ei potestas facere menses quadraginta
6 duos. ❡ Et aperuit os suum in blasphemias
ad Deum, blasphemare nomen eius, & ta-
bernaculum eius, & eos qui in cœlo habi-
7 tant. ❡ Et est datum illi bellum facere cum
Sanctis, & vincere eos. Et data est illi potestas
in omnem tribũ & populũ, & linguã, & gen-
8 tem, ❡ & adorauerunt eã oẽs qui inhabitant
terram, quorum non sunt scripta nomina
in libro vitæ Agni, qui occisus est ab origi-
9 ne mundi. ❡ Si quis habet aurem, audiat.
10 ❡ Qui in captiuitatem duxerit, in captiui-
* vadet
C tatem °vadit˴: ❡ qui in gladio occiderit, opor
Gene. 9. a 6.
ter eum gladio occidi. Hic est patientia, &
Matt. 26. e 52.
11 fides Sanctorum. ❡ Et vidi aliam bestiam
ascendentem de terra. & habebat cornua
duo, similia Agni: & loquebatur sicut draco.
12 ❡ Et potestatem prioris bestiæ omnem fa-
ciebat in conspectu eius: & fecit terram, &
habitantes in ea, adorare bestiam primam,
13 cuius curata est plaga mortis. ❡ Et fecit si-
gna magna, vt etiam ignem faceret de cœlo
descendere in terram in conspectu hominũ.
14 ❡ Et seducit habitantes in terra propter si-
gna quæ data sunt illi facere in conspectu
bestiæ, dicens habitantibus in terra, vt faciãt
imaginem bestiæ, quæ habet plagam gladij, &
15 vixit. ❡ Et datum est illi, vt daret spiritum
D imagini bestiæ, & vt loquatur imago bestiæ:
* efficiet
& °faciat˴ vt quicunq; non adorauerit ima-
16 ginem bestiæ, occidatur. ❡ Et faciet omnes
pusillos, & magnos, & diuites, & pauperes, &
liberos, & seruos habere charactẽrem in de-
17 xtera manu sua, aut in frontibus suis. ❡ Et
ne quis possit emere, aut vendere, nisi qui
habet charactẽrem, aut nomen bestiæ, aut
18 numerum nominis eius. ❡ Hic sapientia est.
Qui habet intellectum, computet numerum
bestiæ. Numerus enim hominis est: & nume-
rus eius sexcenti sexaginta sex.

CAPVT XIIII.

1 A ET vidi: & ecce Agnus stabat supra mõ
tem Sion, & cum eo centum quadra-
ginta quatuor millia habentes nomen
eius, & nomen Patris eius scriptum in fron-
2 tibus suis. ❡ Et audiui vocem de cœlo, tan-
quàm uocem aquarum multarum, & tan-
quam uocem tonitrui magni: & uocem
quam audiui, sicut citharœdorum cithari-
3 zantium in citharis suis. ❡ Et cantabant
quasi canticum nouum ante sedem, & ante
quatuor animalia, & seniores: & nemo po-
terat dicere canticum, nisi illa centum qua-
dragintaquatuor millia, qui empti sunt de
4 terra. ❡ Hi sunt qui cũ mulieribus non sunt
coinquinati. Virgines enim sunt. Hi sequun-
tur Agnum quocunque ierit. Hi empti sunt
5 ex hominibus primitiæ Deo & Agno: ❡ & in
ore eorum non est inuentum mendacium.
sine macula enim sunt ante thronum Dei.˴ ° 4.
6 ❡ Et uidi alterum angelum uolantem per me-
dium cœli, habentem Euangelium æternum,
B ut euangelizaret sedentibus super terram, &
super oẽm gentẽ, & tribũ, & linguã, & popu-
7 lũ: ❡ dicens magna voce, ❡ Timete Dominum, 4. Esd. 16. d. 66.
& date illi honorem: quia uenit hora iudicij
eius: & adorate eũ qui fecit cœlum & terrã, Eccle. 12. d 13.
°mare & omnia quæ in eis sunt˴, & fontes
8 aquarum. ❡ Et alius angelus secutus est, di- Psal. 145. a 6.
cens: Cécidit, cécidit Babylon illa magna:
quæ à vino iræ fornicationis suæ potauit om Act. 14. c 15.
9 nes gentes. ❡ Et tertius angelus secutus est il ° & mare
los, dicens voce magna: Si quis adorauerit
bestiam & imaginem eius, & acceperit cha- Isai. 21. c 9.
10 ractẽrem in fronte sua, aut in manu sua: ❡ &
hic bibet de vino iræ Dei, quod mistum est Iere. 51. a 8.
mero in calice iræ ipsius, & cruciabitur igne
& sulphure in conspectu angelorum sancto- Infr. 18. a 2.
11 rum, & ante cõspectum Agni. ❡ & fumus tor
C mentorum eorum ascendet in sæcula sæcu-
lorum: nec habent requiem die ac nocte, qui
adorauerunt bestiam & imaginem eius, &
siquis acceperit charactẽrem nominis eius.
12 ❡ Hic patientia Sanctorum est, qui custodiunt
13 mandata Dei, & fidem Iesu. ❡ Et audiui uocẽ
de cœlo dicentem mihi: Scribe, Beati mor-
tui qui in Domino moriuntur. Amodò
iam dicit Spiritus, ut requiescant à labori-
bus suis: opera enim illorum sequuntur il-
14 los. ❡ Et uidi, & ecce nubem candidam: & su
per nubem sedentem similem Filio homi-
nis, habentem in capite suo coronam aureã,
15 & in manu sua falcem acutam. ❡ Et alius an-
D gelus exiuit de templo, clamans uoce ma-
gna ad sedentem super nubem: ❡ Mitte fal- Ioël 3. c 13.
cem tuam, & mete, quia uenit hora, ut me-
16 tatur: quoniam aruit messis terræ ❡ Et misit Matt. 13. e 39.
qui sedebat super nubem, falcem suam in
17 terram: & demessa est terra. ❡ Et alius
angelus exiuit de templo, quod est in cœ-
18 lo, habens & ipse falcem acutam ❡ Et alius
angelus exiuit de altari qui habebat po-
testatem supra ignem: & clamauit uoce
magna ad eum qui habebat falcem acutam,
dicens: Mitte falcem tuam acutam, & uin-
demia botros uineæ terræ: quoniam ma-
19 turæ sunt uuæ eius. ❡ Et misit angelus fal-
cem suam acutam in terram, & uinde-
miauit uineam terræ, & misit in lacum iræ
20 D.i magnum: & calcatus est lacus extra ci-

uitatem

uitatem, & exiuit ſanguis de lacu vſque ad
frenos equorum per ſtadia mille ſexcenta.

CAPVT XV.

1 ET uidi aliud ſignum in cœlo ma
A gnum & mirabile: Angelos ſe-
ptem, habentes plagas ſeptem
nouiſſimas. Quoniam in illis
2 conſummata eſt ira Dei. Et vi-
di tanquam mare vitreum miſtum igne, &
eos qui vicerunt beſtiam & imaginẽ eius, &
numerum nominis eius ſtantes ſuper mare
3 vitreum, habentes citharas Dei: & cantan-
tes canticum Moyſi ſerui Dei, & canticum
B Agni, dicẽtes: Magna & mirabilia ſunt opera
tua Domine Deus omnipotens: iuſtæ & veræ
4 ſunt viæ tuæ * rex ſeculorum. ‖ Quis non *Domine ‖Iere. 10. a 4. 7.
timebit te Domine, & magnificabit nomen
tuum? quia ſolus pius es, quoniam omnes
gẽtes venient, & adorabũt in conſpectu tuo,
5 quoniam iudicia tua manifeſta ſunt. Et
poſt hęc vidi, & ecce apertum eſt templum
6 tabernaculi teſtimonij in cœlo: & exierunt
C ſeptem angeli, habentes ſeptem plagas, de
templo: veſtiti °lapide` mundo & candido, & *lino 2.
7 præcincti circa pectora zonis aureis. Et vnũ
de quatuor animalibus, dedit ſeptem angelis
ſeptem phialas aureas, plenas iracundiæ Dei
8 viuentis in ſecula ſeculorum. Et impletum
D eſt templum fumo à maieſtate Dei, & de vir-
tute eius: & nemo poterat introire in tem-
plum, donec conſummarentur ſeptem pla-
gæ ſeptem angelorum.

CAPVT XVI.

1 ET audiui vocem magnam de tẽ-
A plo, dicentem ſeptem angelis:
Ite, effundite ſeptem phialas iræ
2 Dei in terrã. Et abijt primus *, *angelus
& effudit phialam ſuã in terrã,
& factũ eſt vulnus ſæuum & peſſimũ in hoĩes
qui habebant characterem beſtię: & in eos q
3 adorauerunt imaginem eius. Et ſecundus
-angelus` effudit phialã ſuã in mare, & fa- -5.
ctus eſt ſanguis tanquàm mortui: & omnis
4 anima viuens, mortua eſt in mari. Et ter-
tius effudit phialam ſuam ſuper flumina &
ſuper fontes aquarum: & factus eſt ſanguis.
5 Et audiuit angelum °aquarum` dicentem: °quartum 7.
Iuſtus es Domine, qui es, & qui eras, ſan-
6 ctus, °quia` hæc iudicaſti: quia ſanguinem °qui
Sanctorum & Prophetarum effuderunt, &
ſanguinẽ eis dediſti bibere: digni enim ſunt.
7 Et audiui alterum dicentem: Etiam Domi-
ne Deus omnipotens, vera & iuſta iudicia
8 tua. Et quartus-angelus` effudit phialam -8.
B ſuam in Solem; & datum eſt illi æſtu affligere
9 homines & igni: & æſtuauerunt homines
æſtu magno, & blaſphemauerunt nomen
Dei habẽtes poteſtatem ſuper has plagas: ne
que egerunt pœnitentiam, ut darent illi glo
10 riam. Et quintus-angelus` effudit phialam -8.
ſuam ſuper ſedem beſtiæ: & factum eſt regnũ
eius tenebroſum, & commanducauerũt lin-
11 guas ſuas præ dolore: & blaſphemauerunt
Deum cœli præ doloribus & vulneribus ſuis:
& non egerunt pœnitentiam ex operibus
12 ſuis. Et ſextus-angelus` effudit phialam -8.
ſuam in flumen illud magnum Euphraten: &
C ſiccauit aquam eius, ut præpararetur uia re-
13 gibus ab ortu Solis. Et uidi de ore draco-
nis, & de ore beſtiæ, & de ore pſeudoprophe
tæ* ſpũs tres immundos in modum ranarũ. *exire
14 Sunt. n. ſpũs dęmoniorũ facientes ſigna, & ‖Supr.
procedunt ad reges totius terræ congregare 3.
illos in prælium ad diem magnum omnipo- ‖Matt.
15 tẽtis Dei. ‖ Ecce venio ſicut fur: Beatus qui 24. d
uigilat, & cuſtodit ueſtimenta ſua, ne nu- Luc. 1?
dus ambulet, & uideant turpitudinem eius. 39. 40.
16 Et congregabit illos in locum qui uoca- ‖1. Cor.
17 tur *Hebraicè* Armagedon. Et ſeptimus 5.
-angelus` effudit phialam ſuam in aërem: -5.
D & exiuit uox magna de templo à throno,
18 dicens: Factum eſt. Et facta ſunt fulgura
& uoces, & tonitrua; & terræmotus factus
eſt magnus, qualis nunquam fuit ex quo ho
mines fuerunt ſuper terram, talis terræmo-
19 tus, ſic magnus. Et facta eſt ciuitas magna
in tres partes: & ciuitates Gentium cecide-
runt. Et Babylon magna uenit in memoriam
añ Deum, date illi calicem uini indignatio-
20 nis iræ eius. Et omnis inſula fugit, & mõ-
21 tes non ſunt inuenti. Et grando magna ſi-
cut talentum deſcendit de cœlo in homines:
& blaſphemauerunt Deum homines propter
plagam grandinis: quoniam magna facta eſt
uehementer.

CAPVT XVII.

1 ET venit unus de ſeptem angelis qui
A habebant ſeptem phialas, & locutus
eſt mecũ, dicens: Veni, oſtẽdã tibi dã-
nationẽ meretricis magnę, quæ ſedet ſuper
2 aquas multas, cũ qua fornicati ſunt Reges
terrę, & inebriati ſunt q inhabitãt terrã de ui
3 no proſtitutionis eius. Et abſtulit me in ſpũ
in deſertũ. Et uidi mulierẽ ſedẽtẽ ſup beſtiã
coccineã, plenã nominibus blaſphemiæ, habẽ
4 tẽ capita ſeptẽ, & cornua decem. Et mulier
B erat circũdata purpura & coccino, & inaura
ta auro, & lapide precioſo, & margaritis, ha
bẽs poculum aureũ in manu ſua plenũ °abo- °abomina tionũ, 10
minatione`, & immunditia fornicationis
5 eius. Et in fronte eius nomen ſcriptũ, My-
ſteriũ: Babylon magna, mater fornicationũ &
6 abominationum terræ. Et vidi mulierem
ebriam de ſanguine Sanctorũ, & de ſanguine
martyrũ Ieſu. Et miratus ſum, cùm vidiſſem
7 illã, admiratione magna. Et dixit mihi an-
gelus: Quare miraris? Ego dicam tibi ſacr̃m
mulieris, & beſtiæ quę portat eam, quæ ha-
8 bet capita ſeptem, & cornua decem. Beſtia
quam vidiſti, fuit, & non eſt, & aſcenſura eſt
de abyſſo, & in interitum ibit: & mirabũtur
inhabitantes terram (quorum non ſunt ſcri-
C pta nomina in libro uitę à cõſtitutione mun
di) uidentes beſtiam quę erat, & non eſt.
9 Et hic eſt ſenſus, qui habet ſapientiam Se-
ptẽ capita: ſeptem montes ſunt, ſuper quos
10 mulier ſedet, & Reges ſeptem ſunt. Quin-
que ceciderunt, unus eſt, -&` alius nondum -7.
uenit: & cùm uenerit, oportet illum breue

11 tempus manere. ¶ Et bestia quæ erat, & non
est: & ipse octaua est, & de septem est, & in
12 interitum uadit. ¶ Et decem cornua quæ vi-
disti: decem reges sunt, qui regnum nondum
acceperunt, sed potestatem tanquàm reges
13 vna hora °accipient` post bestiam. ¶ Hi
vnum consilium habent & virtutem: & po-
14 testatē suam bestiæ tradent. ¶ Hi cum Agno
pugnabūt, & Agnus vincet illos: quoniam
‡Dominus dominorum est, & Rex regum: ‡
E & qui cum illo sunt vocati, & electi, & fide-
15 les. ¶ Et dixit mihi: Aquæ quas vidisti vbi
meretrix sedet; populi sunt, & Gentes, et
16 linguæ. ¶ Et decem cornua quæ vidisti in be-
stia: hi odient fornicariam, et desolatam fa-
cient illam et nudam, et carnes eius mandu-
16 cabunt, et ipsam igni concremabunt. ¶ Deus
enim dedit in corda eorum, vt faciant quod
placitum est illi, vt dent regnum suum bestię,
18 donec consummentur verba Dei. ¶ Et mu-
lier quam vidisti: est ciuitas magna, quæ ha-
bet regnum super reges terræ.

°accipient

‡1.Ti.6.a 15.
Inf.19.c 16.

CAPVT XVIII.

1 ET Post hæc vidi alium angelum descen
A dentem de cœlo, habentem potesta-
tem magnam, & terra illuminata est à
2 gloria eius. ¶ Et exclamauit in °fortitudine`,
dicens. ‡Cecidit cecidit Babylon magna, &
facta est habitatio dæmoniorum, & custodia
omnis spiritus immundi, & custodia oīs vo
3 lucris immundæ, & odibilis: ¶ quia de vino
irę fornicationis eius biberūt omnes Gētes,
& reges terrę cum illa fornicati sunt: & mer-
catores terræ de uirtute deliciarum eius di-
4 uites facti sunt. ¶ Et audiui aliam uocem de
B cœlo, dicentem: Exite de illa populus meus:
vt ne participes sitis delictorum eius, & de
5 plagis eius non accipiatis. ¶ Quoniam perue-
nerunt peccata eius vsque ad cœlum: & re-
6 cordatus est °Deus` iniquitatū eius. ¶ Reddite
illi sicut & ipsa reddidit uobis, et duplicate
duplicia secūdum opera eius: In poculo quo
7 miscuit miscete illi duplum. ¶ Quantū glori-
ficauit se, et in delicijs fuit: tantum date illi
tormentum et luctum: quia in corde suo di-
cit, ‡Sedeo regina, et uidua non sum, et lu-
8 ctum non videbo. ¶ Ideo in vna die uenient
plagæ eius, mors, et luctus, et fames, et igne
C comburetur: quia fortis est °Deus` qui iudica
9 bit illam. ¶ Et flebunt & plangent se super il
lam reges terræ, qui cum illa fornicati sunt,
& in delicijs vixerunt, cùm uiderint fumum
10 incendij eius: ¶ longè stantes propter timo-
D rem tormentorum eius, dicentes: Vę, væ, ci-
uitas illa magna Babylon, ciuitas illa fortis:
11 quoniam vna hora venit iudiciū tuum. ¶ Et
negociatores terræ flebunt, & lugebunt super
illam: quoniam merces eorum nemo emet
12 amplius, ¶ merces auri, & argenti, & lapidis
preciosi, & margaritę, & byssi, & purpurę, &
serici, & cocci, & omne lignum thyinum, &
omnia vasa eboris, & omnia vasa de lapide
precioso, & ęramento, & ferro, & marmore,
13 ¶ & cynamomum, * & odoramentorum, & vn
guenti, & thuris, & vini, & olei, & similæ, &

°forti voce 13.
‡Isa.21.c 9.
Iere.51.a 8.
Sap.14.b 8.
°Dominus
‡Isai.47.b 8.
°Dominus 8.
* & amomum

E tritici, & iumētorum, & ouium, & equorū,
& rhedarum, et mancipiorum, et animarum
14 hominum. ¶ Et poma desyderij animę tuæ
discesserunt à te, et omnia pinguia et præcla
ra perierunt à te, et amplius illa iā non inue
15 niēt. ¶ Mercatores °horum` qui diuites facti
sunt, ab ea longè stabunt propter timorem
16 tormentorum eius, flentes ac lugentes, ¶ &
dicentes: Væ, vę, ciuitas illa magna, quę ami-
cta erat bysso & purpura, & cocco, et deaura-
ta erat auro, et lapide precioso, et margari-
17 tis: ¶ quoniam vna hora destitutæ sunt tantę
diuitię: et omnis gubernator, & omnis qui
in lacū nauigat, et nautę, et qui in mari ope-
18 rantur, longè steterunt, ¶ et clamauerunt ui
F dentes locum incendij eius, dicentes: Quę si
19 milis ciuitati huic magnę? ¶ Et miserunt pul
uerem super capita sua, et clamauerunt flen
tes, et lugentes, dicentes: Vę: væ, ciuitas illa
magna, in qua diuites facti sunt omnes qui
habebāt naues in mari de precijs eius: quo-
20 niam una hora desolata est. ¶ °Exulta super
eam cœlum`, et sancti Apostoli et Prophetę:
quoniam iudicauit Deus iudicium vestrū de
21 illa. ¶ Et sustulit unus angelus fortis lapidē
quasi molarem magnum, et misit in mare,
G dicēs: Hoc impetu mittetur Babylon ciuitas
22 illa magna, et ultrà iam non inuenietur. ¶ Et
vox citharœdorum et musicorum, et tibia
canentium et tuba, non audietur in te am
plius: et omnis artifex omnis artis non inue
nietur in te amplius: et vox molæ non au-
23 dietur in te amplius: ¶ et lux lucernę non
lucebit in te amplius: et vox sponsi et spon-
sę nō audietur adhuc in te: quia mercatores
tui erant principes terræ: quia in ueneficijs
24 tuis errauerunt omnes gentes. ¶ Et in ea
sanguis Prophetarum et Sanctorum inuen-
tus est, et omnium qui interfecti sunt in
terra.

°hominum
°exultate super eam cæli 7.

CAPVT XIX.

1 POST hæc audiui quasi vocē °tur
A barum` multarum in cœlo, di-
cētiū: Allelu-Ia. Laus, et gloria,
2 et uirtus Deo nostro est: ¶ quia
vera et iusta iudicia sunt eius q
iudicauit de meretrice magna, quæ corrupit
terrā in ꝓstitutione sua, et vindicauit sangui
3 nē seruorū suorū de manibus eius. ¶ Et iterū
dixerunt: Allelu-Ia. Et fumus eius ascendit
4 in secula seculorū. ¶ Et ceciderunt seniores vi
ginti quatuor, et quatuor animalia, et ado-
rauerunt Deum sedentem super thronum, di
5 centes: Amen, Allelu-Ia. ¶ Et uox de throno
exiuit, dicens. Laudem dicite Deo nostro om
nes serui eius: et qui timetis eū pusilli et ma
6 gni. ¶ Et audiui quasi vocem °turbę` magnę,
et sicut uocem aquarum multarum, et si-
cut vocem tonitruorum magnorum, dicen-
tium: Allelu-Ia: quoniam regnauit Do-
7 minus Deus noster omnipotens. ¶ Gau-
deamus et exultemus, et demus gloriam
B ei: quia venerunt nuptię Agni, et vxor eius
8 pręparauit se. ¶ Et datum est illi, vt coope-
riat se byssino splendenti et candido: Byssi-

°tubarum
°turbæ 5.

num

num enim iustificationes sunt Sanctorum.
Mat.22.a.2. 9 Et dixit mihi: Scribe, Beati qui ad cœnam
nuptiarum Agni uocati sunt. Et dixit mihi:
Luc.14.d 17. 10 Hęc uerba Dei uera sunt. Et cecidi ante
pedes eius, ut adorarem eum. Et dicit mi-
Inf.22.b 9. hi: Vide ne feceris: conseruus tuus sum, &
fratrum tuorum habentium testimonium
Iesu. Deum adora. Testimonium enim Iesu,
11 est spiritus prophetiæ. Et uidi cœlum
apertum, & ecce equus albus, & qui sedebat
super eum, uocabatur Fidelis & Verax, & cũ
12 iustitia iudicat & pugnat. Oculi autem eius
sicut flamma ignis, & in capite eius diade-
mata multa, habens nomen scriptum: quod
Isai.63.a 1. 13 nemo nouit nisi ipse. Et uestitus erat ve-
ste aspersa sanguine: & uocatur nomen
vocabatur 14 eius, Verbum Dei. Et exercitus qui sunt
C in cœlo, sequebantur eum in equis albis,
ex vtraque parte. 15 uestiti byssino albo & mundo. Et de ore
eius procedit gladius* acutus: vt in ipso per-
Psal.2.c 9. cutiat Gentes. Et ipse reget eas in uirga fer-
rea: & ipse calcat torcular uini furoris iræ
16 Dei omnipotentis. Et habet in uestimen-
Sap.17.d 14. to & in fœmore suo scriptum: Rex regum,
1. Ti.6.c 15. 17 & Dominus dominantium. Et uidi unum
angelum stantem in Sole; & clamauit uoce
magna, dicens omnibus auibus quæ uola-
bant per medium cœli: Venite & congre-
18 gamini ad cœnam magnam Dei: ut man-
D ducetis carnes regum, & carnes tribunorũ,
& carnes fortium, & carnes equorum & se-
dentium in ipsis, & carnes omnium libero-
rum, & seruorum, & pusillorum, & magno-
19 rum. Et uidi bestiam & reges terræ & exer
citus eorum congregatos ad faciendũ præ-
lium cum illo qui sedebat in equo & cũ exer
20 citu eius. Et apprehensa est bestia, & cum
ea pseudopropheta, qui fecit signa coram ip
so, quibus seduxit eos qui acceperunt chara
ctèrem bestiæ, & qui adorauerunt imaginem
eius. Viui missi sunt hi duo in stagnum ignis
21 ardentis & sulphuris: Et cæteri occisi sunt
in gladio sedentis super equum, qui pcedit
de ore ipsius: & omnes aues saturatæ sunt
carnibus eorum.

CAPVT XX.

1 ET uidi angelum descendentem
A de cœlo, habẽtẽ clauem abyssi,
& catenã magnã in manu sua.
2 Et apprehendit draconem ser-
pentem antiquum, qui est dia-
bolus, & satanas, & ligauit eum per annos
3 mille, & misit eum in abyssum, & clausit,
& signauit super illum, ut non seducat am-
plius Gentes donec consummentur mille
anni, & post hæc oportet illum solui modi-
4 co tempore. Et uidi sedes: & sederunt su-
per eas, & iudicium datum est illis, & ani-
mas decollatorum propter testimonium Ie-
B su, & propter uerbum Dei; & qui non ado-
rauerunt bestiam, neque imaginem eius,
-s. nec acceperunt charactẽrem eius in fron-
tibus aut in manibus suis, & uixerunt & re-
5 gnauerunt cum Christo mille annis. Cæ-
teri mortuorum non uixerunt, donec con-
summentur mille anni. Hęc est resu re-
6 ctio prima. Beatus & sanctus qui habet
partem in resurrectione prima: in his se-
cunda mors non habet potestatem: sed erũt
sacerdotes Dei & Christi, & regnabunt cum
7 illo mille annis. Et cum consummati fue- *Ezec.39.a 6.*
C rint mille anni, soluetur satanas de carcere
suo, & exibit & seducet Gentes, quæ sunt
super quatuor angulos terrę, Gog, & Magog,
& congregabit eos in prælium, quorum nu-
8 merus est sicut arena maris. Et ascenderũt
super latitudinem terrę, & circuierunt castra
9 Sanctorum, & ciuitatem dilectam. Et de-
scendit ignis à Deo de cœlo, & deuorauit
10 eos: & diabolus qui seducebat eos, missus
est in stagnum ignis & sulphuris, ubi & bestia
& pseudopropheta cruciabuntur die, ac no-
11 ctẽ in secula seculorum. Et uidi thro-
D num magnum candidum, & sedentem super
eum, à cuius conspectu fugit terra & cœ
12 lum: & locus non est inuentus eis. Et *ab eis 19.*
uidi mortuos magnos, & pusillos stantes
in conspectu throni: & libri aperti sunt.
& alius liber apertus est, qui est uitæ: &
iudicati sunt mortui ex his quę scripta erant
13 in libris, secundum opera ipsorum. & de-
dit mare mortuos, qui in eo erant: & mors
& infernus dederunt mortuos suos qui in ip
sis erant: & iudicatum est de singulis secun-
14 dum opera ipsorum. Et infernus & mors
missi sunt in stagnum ignis. Hæc est mors
15 secunda. Et qui non inuentus est in libro
uitæ scriptus, missus est in stagnum ignis.

CAPVT XXI.

1 ET uidi cœlum nouum, & terram
A nouam. Primum enim cœlũ, *Isa.65.e 17. et 66.g 22.*
& prima terra abijt, & mare
2 iam non est. Et ego Iohannes *2. Pet.3.c 13.*
uidi sanctam ciuitatem Ierusalẽ
nouam descendentem de cœlo, à Deo para-
tam, sicut sponsam ornatam uiro suo.
3 Et audiui uocẽ magnam de throno, dicen-
B tem: Ecce tabernaculum Dei cum homini-
bus: & habitabit cum eis. Et ipsi populus
eius erũt, & ipse Deus cum eis eorum Deus:
4 & absterget Deus omnem lachrymam ab *Isai. 25.c 8.*
oculis eorum: et mors ultrà non erit, neque *Sup.7.d 17.*
luctus, neque clamor, neque dolor erit ultrà,
5 quę prima abierunt. Et dixit qui sedebat *quia 1.*
in throno: Ecce noua facio omnia. Et di- *Isa.43.e 19.*
xit mihi: Scribe, quia hæc uerba fidelissi-
6 ma sunt & uera. Et dixit mihi: Factum est, *2 Cor.5.d 17.*
ego sum Alpha et Omega, initium et finis.
Ego sitienti dabo de fonte aquæ uitę gratis. *Sup.1.b.8*
7 Qui uicerit, possidebit hęc: et ero illi Deus, *Inf.22.c 13.*
8 et ille erit mihi filius. Timidis autem, et
C incredulis, et execratis, et homicidis, et
fornicatoribus, et ueneficis, et idololatris,
et omnibus mendacibus, pars illorum erit
in stagno ardenti igne, & sulphure, quod
9 est mors secunda. Et uenit unus de se-
ptem angelis habentibus phialas plenas se-
ptem plagis nouissimis, & locutus est me-
cum, dicens: Veni, et ostendam tibi spon-
10 sam, vxorem Agni. Et sustulit me in
spiritu in montem magnum & altum: &
D ostendit mihi ciuitatem sanctam Ierusalem

descen-

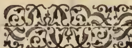
11 descendentem de cælo à Deo, habentem
claritatem Dei, & lumen eius simile lapidi
precioso tanquã lapidi iaspidis, sicut crystal-
12 lum. Et habebat murum magnum & al-
tum, habentem portas duodecim, & in
portis angelos duodecim, & nomina in- *angulos*
scripta, quę sunt nomina duodecim tribuum
13 filiorum Israël. Ab Oriente, portæ tres: &
ab Aquilone, portæ tres: & ab Austro, portæ
14 tres: & ab Occasu, portę tres. Et murus
ciuitatis habens fundamenta duodecim, &
in ipsis duodecim nomina, duodecim Apo-
15 stolorum Agni. Et qui loquebatur me-
E cum, habebat mensuram arundineam au- *arundinē 6.*
ream, vt metiretur ciuitatem & portas eius
16 & murum. Vt ciuitas in quadro posita
est, & longitudo eius tanta est, quanta &
latitudo: & mensus est ciuitatem de arun-
dine * per stadia duodecim millia: & lon- **aurea.*
gitudo, & altitudo, & latitudo eius æqualia
17 sunt. Et mensus est murum eius centum
quadragintaquatuor cubitorum, mensura
18 hominis quæ est angeli. Et erat structu-
ra muri eius ex lapide iaspide: ipsa vero ci-
uitas aurum mundum, simile vitro mun-
19 do. Et fundamenta muri ciuitatis, om-
F ni lapide precioso ornata. Fundamentum
primum, iaspis: secundum, sapphirus: ter-
tium, calcedonius: quartum, smaragdus:
20 quintum, sardonix: sextum, sardius:
septimum, chrysolitus: octauum, beryl-
lus: nonum, topazius: decimum, chry-
soprasus: vndecimum, hyacinthus: duo-
21 decimum, amethistus. Et duodecim por-
tæ: duodecim margaritæ sunt per singu-
las: & singulæ portæ erant ex singulis mar-
garitis: & platea ciuitatis, aurum mundũ,
22 tanquàm vitrum perlucidum. Et tem-
G plum non vidi in ea. Dominus enim Deus
omnipotens templum illius est, & Agnus.
23 Et ciuitas non eget Sole, neque Luna, *Isa. 60.d 19.*
vt luceant in ea. nam claritas Dei illumi-
24 nauit eam, & lucerna eius est Agnus. Et *illuminabit*
ambulabunt Gentes in lumine eius: & re-
ges terræ afferent gloriam suam & hono-
25 rem in illam. Et portæ eius non clau- *Isa. 60.c 11.*
dentur per diem: nox enim non erit illic.
26 Et afferent gloriam & honorem Gentium
27 in illam. Nõ intrabit in eam aliquod coin-
quinatum, aut abominationem faciens, &
mendacium: nisi qui scripti sunt in libro
vitæ Agni.

CAPVT XXII.

1 ET ostendit mihi fluuium aquæ viuæ, splẽ-
A didum tanquàm crystallum, proceden-
2 tem de sede Dei & Agni. In medio plateæ
eius, & ex vtraque parte fluminis lignum vi-
tæ, afferens fructus duodecim, per menses sin-
gulos reddens fructum suum. & folia ligni
3 ad sanitatem Gentium. Et omne maledi-
ctum non erit amplius: & sedes Dei & Agni
in illa erunt, & serui eius seruient illi.
4 Et videbunt faciem eius: & nomen eius
5 in frontibus eorum. Et nox vltrà non *Isa. 60.d 20.*
erit: & non egebunt lumine lucernæ, neque
lumine Solis: quoniam Dominus Deus il- *illuminabit*
luminat illos, & regnabunt in secula secu-
6 lorum. Et dixit mihi: Hæc verba fidelis-
B sima sunt, & vera. Et Dominus Deus spiri-
tuum prophetarum misit angelum suum
ostendere seruis suis, quæ oportet fieri ci-
7 tò. Et ecce venio velociter. Beatus qui cu-
8 stodit verba prophetiæ libri huius. Et ego
Iohannes qui audiui, & vidi hæc. Et post- *Supr. 19. b. 10.*
quam audiissem & vidissem, cecidi vt adora-
rem ante pedes angeli, qui mihi hæc ostẽde-
9 bat. & dixit mihi: Vide ne feceris: cõseruus
enim tuus sum, & fratrum tuorum propheta-
rum, & eorũ qui seruant uerba * libri huius. **prophetia*
10 Deum adora. Et dicit mihi: Ne signa-
C ueris verba prophetię libri huius: tempus
11 enim propè est. Qui nocet, noceat adhuc:
& qui in sordibus est, sordescat adhuc: &
qui iustus est, iustificetur adhuc: & sanctus *iustitiam faciat 9.*
12 sanctificetur adhuc. Ecce venio citò, &
merces mea mecum est, rèddere vnicuique
13 secundùm opera sua. Ego sum Alpha & *Isa. 41.b 4. 44. a. 6.*
Omega, primus & nouissimus, principium
14 & finis. Beati qui lauant stolas suas *: vt *Sup. 1. b. 8. 21. b. 6.*
sit potestas eorum in ligno vitæ, & per portas
15 intrent in ciuitatem. Foris canes, & vene- **in sanguine agni.*
fici, & impudici, & homicidę, & idòlis seruiẽ-
tes, & omnis qui amat & facit mendacium.
16 Ego Iesus misi angelum meum, testificari
D uobis hæc in Ecclesijs. Ego sum radix & ge-
17 nus Dauid, stella splendida & matutina. Et
Spiritus, & sponsa dicũt: Veni. Et qui audit,
dicat, Veni: Et qui sitit, veniat: & qui vult, *Isa. 55. a 1.*
18 accipiat aquã vitę gratis. Contestor enim
omni audienti verba prophetiæ libri huius.
Si quis apposuerit ad hæc, apponet Deus su-
19 per illum plagas scriptas in libro isto. Et si
quis diminuerit de verbis libri prophetię hu-
ius, auferet Deus partem eius de libro vitę &
de ciuitate sancta, et de his quæ scripta sunt
20 in libro isto. dicit qui testimonium perhi-
bet istorum. Etiam venio citò: Amen. Ve-
21 ni Domine Iesu. Gratia Domini nostri Iesu
Christi cum omnibus vobis. Amen.

Testamenti Noui, finis.

HEBRAICORVM, CHALDAEORVM, GRAECORVMQVE NOMINVM INTERPRETATIO.

A

Aron, Mons, siue montanus.
Abba, Pater, Syrum est verbum.
Abarim, Transitus, plu. nu. siue transeuntes
Abdemelech, Seruus regis.
Abdenago, Seruus claritatis.
Abdias, Seruus Domini.
Abdon, seruus.
Abel, per aleph, Luctus. Ciuitas.
Abel, per he, in principio, Vanitas. Filius Adam.
Abessalom, Pater pacis.
Abia, Pater Domini.
Abiathar, Pater excellens.
Abigail, Pater exultationis.
Abimelech, Pater rex.
Abinadab, Pater spontaneus.
Abisag, Patris ignorantia.
Abner, Patris lucerna.
Abra, Ancilla, Græcum verbum.
Abram, Pater excelsus.
Abraham, Pater multitudinis.
Absalom, Pater pacis.
Acan, Tribulatio.
Accaron, Sterilitas.
Achab, Frater patris.
Achaia, Dolor, vel tristitia.
Achaz, Apprehendens, siue possidens.
Achimelech, Frater meus rex.
Achitob, Frater bonitatis.
Adam, Homo, siue terrenus: aut Rufus.
Adon, Dominus, aut basis.
Adonai, Domini mei, numero multitudinis. vnum est ex nominibus Dei, quod interpres aliquãdo posuit pro nomine Dei Tetragrammaton.
Adonias, Dominator Dominus.
Aegyptus, Angustiæ, siue tribulationes. Hebraicè, Misraim.
Aeneas, Landatus.
Aethiopia Græcè, ardorem significat: Hebraicè Cus dicitur, id est nigredo vel nigra.
Agabus, Locusta.
Agag, Tectum.
Agar, Peregrina.
Aggæus, Festiuus.
Ahod, Laudans.
Alexander, Auxiliator virilis.
Alexandria, Hebraicè dicitur No. quod interpretatur, erudum, siue irritatio.
Allelu-Ia, Laudate Dominum.
Amalec, Populus lambens.
Amam, Mater, Timor eorum.
Aman, Conturbans.
Amana, Fides, siue ueritas.
Amasai, per aleph, Fortis, vel robustus.
Amasai, per ain, populi munus.
Amelech, Rex.
Amen, Fiat, efficiatur, aut firmum sit.
Aminadab, Populus spontaneus.
Ammon, Populus eius.
Amon, Fidelis, aut verax.
Amorrhæi, Amari, Rebelles.
Amos, per aleph, Fortis, Pater Isaię.
Amos, per ain, Oneratus, vnus ex duodecim Prophetis.
Amri, per Aleph, Amarus, vel loquens.
Amri, per ain, Manipulus vel dominium. Princeps militiæ Israëliticæ.
Anania, Nubes Domini.
Anathoth, Responsiones, siue cantica.
Andreas, Fortissimus.
Anna, Gratiosa, siue misericors.
Antiochia, pro vehiculo.
Aphriea, Hebraicè Pul dicitur, id est, casus vel ruina. Esaiæ 66. f. 34.
Aphriea, Nahum. 3. b. 9. Put. Crassa, siue pinguis.
Apostolus, Missus, legatus.
Arabes, Vespertini. 2. Par. 26. a. 2.
Arabes, Psal. 71. c. 15. Hebraicè Saba, id est, conuersio.
Aram, Celsitudo, sublimitas.
Ararat, Maledictio tremoris.
Arbeæ, Quatuor.
Architriclinus, Princeps triclinij.
Areopagita, De colle Martis.
Areopagus, Collis Martis.
Arenna, Arca, vel canticum.
Argob, Gleba, vel Glarea.
Armenia, Hebraicè dicitur Ararat, maledictio tremoris.
Arnon, Exultans.
Arphaxad, Sanans.
Artaxerxes, Lumen, siue maledictio.
Asaph, Congregans.
Aser, per samech, Vinctus, Filius Caath.
Aser, per sin, Beatitudo, siue fœlicitas. Filius Iacob.

Assuerus, Princeps & caput.
Assur, Insicians, siue, Beatus.
Astaroht, Greges, siue diuitiæ.
Athalia, Tempus Domino.
Athenæ, sine cumulo.
Attalia, Augens, vel nutriens.
Aua, Iniquitas.
Axa, Adornata.
Azarias, Auxilium Domini.
Azor, Adiutor.
Azôtus, Habraicè, Asdod, Deprædatio.

B

BAal, Idólum, aut dominans.
Baal, Osee 10.d.24. Arbel legendum, id est, pugnauit Deus.
Baalim, Idôla, Dominantes.
Babel, Confusio, Commistio.
Bala, inueterata, Turbata, ancilla Rachel, per he in fine.
Bala, Deglutiens, destruens, Vrbs, per ain in fine.
Balaam, Vetustas populi.
Balac, Destruens.
Bananias, Filius Domini.
Barac, Fulgur.
Barachias, Benedicens Dominum.
Bariona, Filius columbæ.
Barnabas, Filius consolationis.
Barsabas, Filius conuersionis.
Barthimæus, Filius cæcus.
Bartholomęus, Filius suspendentis aquas.
Baruch, Benedictus.
Bathuel, Filiatio Dei.
Batus, Mensura liquidorum.
Beel-phegor, Idôlum hiatus.
Beel-zebub, Idôlum muscæ.
Beera, Puteus.
Behemoth, Iumenta, Quadrupedia.
Bel, Vetustus.
Bela, Deglutiens, Destruens.
Belial, Peruersus, Absque iugo.
Ben-ennom, Filius diuitiarum suarum.
Ben-iamin, Filius dexteræ.
Ben-oni, Filius doloris.
Bera, Puteus.
Beresith, In principio. Sic vocatur primus liber Legis.
Bersabee, Puteus iuramenti.
Beth-abara, Domus transitus.
Beth-ania, Domus obedientię vel afflictionis.
Beth auen, Domus uanitatis.
Beth-dagon, Domus frumenti.
Beth-él, Domus Dei.
Bether, Diuisio.
Beth-lehem, Domus panis.
Beth-phage, Domus oris vallium.
Beth-phogor, Domus hiatus.
Beth-sabee, Domus iuramenti. Ciuitas.
Beth-saida, Domus frugum.
Beth-sames, Domus Solis
Bethul, Virgo.
Bezec, Fulgur.
Boanerges, vel iuxta S. Hieronymum, Banereem, Filij tonitrui.
Booz, In fortitudine.
Borith, Herba in qua est acrimonia saponis.
Bosor, Munitio.
Bosra, Idem.

C

CAath, Congregatio. Obtusio.
Cades, Sanctitas.
Cain, Possessio, possessus.
Caleb, quasi cor.
Cana, Zelus, Aemulatio.
Cananæus, Id est, ex Cana uico Galilęę.
Capharnaum, Ager pœnitentię.
Cappadoces, Hebraicè Caph-thorim, id est, sperulę.
Cariath-iarim, Ciuitas syluarum.
Cariath-sepher, Ciuitas literarum.
Carmel, Cognitio circuncisionis, uel Agnus circuncisus.
Carthaginenses, Hebraicè Tharsis, id est Cōtemplatio gaudij.
Cedar, nigredo, tristitia.
Cedes, Sanctitas.
Cedron, Denigratus.
Cephas, Petrus à petra. Sytum.
Cetura, Aromatizans.
Chęreas, Lætus.
Chaldęa, Hebraicè Chasdim, id est, Quasi dęmones.
Cham, Calidus, Calor.
Chanaan, Mercator, Negotiator.
Charmel, Idem quod Carmel.
Cherub, quasi magister.
Chodcod, Iaspis.
Chorręi, Furores.
Christus, unctus.
Chus, Aethiops.
Cin, Possessio, Emptio.
Cinoth, Lamentationes.
Cis, Durus, Stipula.
Cleophas, Gloria omnis.
Cœlesyria, Curua Syria.
Colossenses, Supplicio affecti.
Corban, Corbana, Donum, Oblatio.
Core, Caluus, Caluitium, per heth in fine.
Core, per aleph in fine, Vocans, Legens. 1. Paral. 9. c. 19.
Corozaim, Hic est mysterium.
Cosbi, Mendax.
Cyprus, Pulchra.
Cyrus, Quasi miser.

D

DAgon, Frumentum.
Dalila, Paupertas.
Damascus, Sanguinis succus.
Damascus. 1. Re. 16. b. similitudo incendij. Heb. Dumesec.
Dan, Iudicans, siue iudicium.
Daniel, Iudicium Dei.
Darius, Requirens.
Darmascus, Generationis procuratio.

Dathan,

Iechonias, Præparatio Domini.
Iehu, Ipse, Existens.
Iehus, Tinea corrosus, per sin.
Iehus. 1. Par. 8. b. 10. Consilians, per sade.
Iemini, Dextera, vel dexter.
Iephte, Apetiens.
Ierameel, Misericordia Domini.
Ieremias, Celsitudo Domini.
Iericho, Luna, Mensis.
Ierobaal, Impugnans idolum.
Ieroboam, Impugnans populum.
Ierosolyma, Visio pacis, Visio perfecta.
Ierusalem, Idem.
Iesse, Ens, Existens.
Iesboc, Est vacuus.
Iesus, Hebraicè Iehosua, Dominus saluator.
Iethro, Excellens.
Iezonias, Auscultatio Domini.
Iezrahel, Semen Dei.
Indus, id est, de India. Hebraicè dicitur Hodu, id est, Laudatio.
India. Iob 28. c. 13. Hebraicè Ophir, id est, ciuis.
Ioab, Paternitas, Habens patrem.
Ioachaz, Domini apprehensio.
Ioachaz. 2. Par. 34. b. 8. Apprehendens.
Ioachin, Domini præparatio.
Ioacim, Domini resurrectio.
Ioas, Diffidens, Desperans.
Ioas, Domini ignis. 4. Reg. 11. d. 21. Heb. Iehoas.
Ioas. 1. Par. 7. b. 8. & 27. d. 28. Tinea corrosus. Per ain.
Iob, Dolens, Gemens.
Ioël, Volens, Incipiens.
Iohanan, Gratiosus, Pius, Misericors.
Iohannes, Idem.
Ionas, Columba.
Ionadab, Spontaneus.
Ionathan, Domini donum. Filius Saul.
Ioram, Excelsus.
Iordanus, Fluuius Iudicij.
Iosaphat, Dominus, iudex.
Ioseph, Augmentum.
Ioseph, Psal. 80. a. 2. Domini augmentum Heb. Iehoseph.
Iosias, ignis Domini.
Iosue, Dominus saluator.
Isaac, Risus.
Isai, Munus, aut Ens.
Isai. 1. Par. 2. b. 13. Vir meus.
Isaias, Domini salus.
Isboseth, Vir confusionis.
Iscariotes, Vir occisionis.
Ismahel, Exauditio Dei.
Israël, Præualens Deo.
Issachar, Est merces, præmium.
Ithamar, Insula palmæ.
Iubileus, Buccina.
Iudas, Laudatio.
Iulius, Lanuginosus.

L

Laban, Albus, Candidus.
Lamech, Pauper, Humiliatus.
Lapidoth, Fulgura.
Lazarus, Dei adiutorium.
Lechi, Maxilla.
Leci, Lex.
Leui, Copulatus.
Leuiathan, Copulatio, Societas sua.
Lia, Laboriosa, Fatigata.
Libanus, Candidus.
Lybia, Hebraicè Lubim, Cor maris.
Lithostrotos, Lapidibus stratus.
Lot, Inuolutus, Colligatus.

M

Maacha, Attrita.
Maasias, Opus Domini.
Maceda, Incendium.
Madian, Iudicium, Litigans.
Magdalena, Magnifica.
Magi, Sapientes, vel Philosophi.
Malachias, Nuncius meus.
Malaleel, Laudans Deum.
Malchus, Rex.
Mammona, Pecunia, Diuitiæ.
Mamzer, De scorto natus.
Manahem, Consolator.
Manasses, Oblitus, Obliuio.
Manue, requies.
Mara, Amara.
Mardochai, amara contritio.
Matta, Exaltata. Amaritudinis mare.
Martha, Prouocans.
Massa, Onus.
Maspha, Specula.
Mathusaël. Mortem suam postulans.
Matthæus, Donatus.
Melchias, Rex dominus.
Melchi-sedech, Rex iustitiæ.
Melchi-sue, Rex saluator.
Mesollam, Pacificus.
Mesopotamia, Regio sic dicta, quòd duobus fluuijs, Euphrate & Tigri ambiatur.
Micha, Pauper.
Michaël, Quis sicut Deus?
Michæas, Idem.
Michol, Quis omnia?
Miphiboseth, De ore ignominiæ.
Misaël, Quis postulatus?
Misle, Prouerbia. Nomen libri.
Misphat, Iudicium.
Mna, Libra, Talentum.
Moab, De patre.
Moria, Amaritudo.
Mosa, Azymum, per sade.
Mosa. 1. Par. 8. a. 9. Onus.
Moyses, Attractus (sub. de aquis)
Mysia, Scelesta.

N

Naaman, Pulcher.
Nabal, Stultus.
Nabo, Loquela, Prophetia.
Naboth, Idem.
Nabuchodonosor, Planctus iudicij.
Nachor, Raucus, Aridus.

Nadab, Spontaneus.
Nahasson, Coluber, Serpens.
Nahum, Consolator.
Naim, Pulcher.
Nathan, Donatus.
Nathanaël, Donum Dei.
Nazaræi, Separati, Sanctificati.
Nazareth, Sanctificata, Separata. Si autem per sade scribatur, Custodita, vel Florida interpretatur.
Neapolis, Noua ciuitas.
Nehemias, Consolatio.
Nehustan, Aeneum.
Nemrod, Rebellis.
Nephthali, Aequiparatio.
Niniue, Pulchra.
Noë, Cessatio, Requies.
Noema, Decora.

O

Obadias, Seruus Domini.
Obed, Seruus.
Obed-edom, Seruus hominis.
Ochozias, Apprehensio.
Odollam Testimonium illis.
Og, Subcinericius panis.
Olla, Eleuario, Holocaustum.
Onam, Dolor.
Onam, Dolor, Iniquitas.
Onesimus, Vtilis.
Oolis, Tabernaculum.
Ophni, Pugnus, Pugillus.
Oreb, Coruus.
Osee, Saluator.
Oza, Fortitudo.
Ozias, Fortitudo Domini.
Oziel, Fortitudo Dei.

P

Palestina, Conspersa (sub. einere.)
Paraclerus, Consolator, Aduocatus.
Parasceue, Præparatio.
Pascha, Transitus.
Pentateuchus, Quinque volumina.
Pentecoste, Quinquagesima (sub. die)
Petrus, Saxum, Petra.
Phacee, Aperiens.
Phanuel, Videns Deum.
Pharao, Dissipans.
Phares, Diuisio, Filius Iudæ.
Phares, per fin. 1. Par. 7. d. 16. Eques.
Pharisæi, Diuisi.
Phase, Transitus.
Phasga, Collis.
Philisthæa, Conspersa einere.
Phinees, Facies confidentiæ.
Phogor, Hiatus.
Phut, Aphrica.
Pigmæi, Hebraicè dicuntur Gamadim.
Probatica, Ouina. Locus vbi pecora sacrificãda tenebantur.
Proselytus, Aduena, Peregrinus.

R

Raab, Psal. 86. a. 4. Superba, Fortis.
Raab, Multa, Grandis.
Rachel, Ouis.
Raguel, Pastor Dei.
Rahab, Lata, Dilatata.
Ram, Excelsus.
Ramesses, Tonitruum tinea.
Raphaël, Medicina Dei.
Rapham, Gigantes, Medici.
Rebecca, Saginata.
Rebla, Reblatha, Rixa.
Rechab, Quadriga.
Remmon, Malum granatum.
Respha, Extensio.
Roboam, Dilatans populum.
Roma, Excelsa, Sublimis.
Ruben, Videns filium.
Ruma, Excelsa.
Ruth, Saturata.

S

Saaph, Cogitans.
Saba, per sin, Conuersio, Captiuitas.
Saba, per samech, Circuitio.
Sabaoth, Exercitus, in plurali.
Sabatha, Circuitus.
Sabathismus, Requies, cessatio.
Sabbathum, Idem.
Sadducæi, Iusti.
Sadoc, Iustus.
Sale, Missio.
Salem, vel Sallem, Pax.
Salmanasar, Pax ligata.
Salmon, Pacificus.
Salomon, Pacificus.
Salomith, Idem. f. g.
Salphaad, Vmbra formidinis.
Samaria, Custodia, Adamas.
Samson, Sol eius, Nominis iteratio.
Samuel, Positus à Deo.
Saphan, Hericius, Cuniculus.
Saphad, Iudicans.
Sara, per he in fine, Domina. Vxor Abrahæ.
Sara, per heth in fine, Odorans, Domina odoris.
Sarai, Domina mea.
Sarepta, Angustia buccellæ.
Saron, siue Sarona, Planities.
Saran, Aduersarius.
Saul, Postulatus, Commodatus.
Saul. 1. Regum. 9. a. 2. Hebraicè Sual, Vulpes.
Scenopegia, Festum tabernaculorum.
Schibboleth, Spica.
Sedecias, Iustus Domini.
Segor, Parua.
Sehon, Eradicatio.
Sela, Dissoluens. filius Iudæ.
Sellum, Pacificus.
Sellum, Manens.
Sem, Nomen, Fama, Positus.
Semei, Obediens.
Semei. 1. Par. 2. d. 28. Nomen meum.
Sennacherib, Rubus destructionis.
Seon, Sonitus.
Sepharuaim, Libri, uel Scribæ.

INDEX RERVM ET SENTENTIARVM

Veteris, ac Noui Testamenti.

In quo aduertendum, ultas dictiones, quæ in initio vocali leni scribi solent, hic ab aspirata incipi: & e diuerso iuxta veram ortographiam. Præterea quæ in generalioribus poni solent, hic in specialioribus tantum posuimus: ut quòd in dictione Christus poni solet, Christus paralyticum sanat: id nunc in dictione Paralyticus, inuenient: & ita in similibus. Sunt etiam exactè obseruandæ diphthongi, æ, & œ, ut scias quo quamq; dictionem loco quærere oporteat: ut ærugo, fœcundus, fœlicitas, hædus, mœchus.

C

fatigatur

non

D

in miseri-

¶ Mulæ

O

pheretæos

Reliquiæ

Somnia

V

Voluntate

Indicis locorum citabilium ex Vetere, ac Nouo Testamento,

F I N I S.

INDEX EPISTOLARVM ET EVANGELIORVM,

QVAE E' VETERI, AC NOVO TESTAMENTO EXcerptæ, in templis, secundùm vsum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, Dominicis, & alijs festis diebus per annum leguntur ad institutionem fidelium.

IN QVO PRIMVM ID EST OBSERVANDVM, NOS Tam perspicuè demonstrasse quibus ex fontibus reperiri possint, vt nihil iam supersit in Biblijs, quod lectoris studium remoretur.

NAM QVI PRIMVM PRAEFIXVS EST NVMERVS, LIBRVM significat; sequens, caput; tertius versum declarat, ex quo Epistola, vel Euangelium sumat initium: quartus, eiusdem finem & quæ sententia subsequatur: quintus folium ex quo sit potissimum requirendum loco, vt quam facillimè colligi posset. nihil prætermissum esse, quod ad operis ornatum, & Lectoris commodum attineret.

Sancti Stephani protomart.

Sancti Iohannis Apostoli & Euang.

Sanctorum Innocentium

DOMINICA INFRA OCTAVAM
Natiuitatis Domini.

Infra octauam Natiu. Domini.

S. Syluestri Papa & confess.

IN DIE CIRCVNCISIONIS
Domini.

IN VIGILIA EPIPHANIAE.

IN DIE EPIPHANIAE.

DOMINICA
infra octa. Epiph.

In octa. Epipha.

DOMINICA II.
post Epipha.

DOMINICA III.
post Epiph.

DOMINICA IIII.
post Epiph.

DOMINICA V.
post Epiph.

DOMINICA VI.
post Epiph.

DOMINICA
In Septuagesima.

DOMINICA In Sexagesima.

DOMINICA
In Quinquagesima.

Feria iiij. Cinerum.

num.1.a.vsque ad nu.10.a, Hosan-na in excelsis. 680

Ad Missam.

Epist. Hoc enim sentite in vobis. Phil.2.num.5.a, vsque ad nu.12.b, Itaque charissimi. 789
Euang. Passio Domini secundùm Matthæum. Scitis quia post biduum. Mat.26.nu.4.a, vsq; ad cap.27.nu.62.g, Altera autem die. 684

Feria ij. Maioris hebd.

Epist. Dominus Deus aperuit mihi autem. Isa.50.nu.1.c, vsq; ad nu.11.d, ecce vos oës. 498
Euang. Ante sex dies Paschæ venit Iesus. Ioh.12 nu.1.a, vsq; ad nu.10.b, Cogitauerunt. 731

Feria iij. Maioris hebd.

Epist. Dixit Ieremias: Domine demonstrasti mihi. Ier.11.nu.18.c, vsq; ad nu.21.d, Proptereà hæc. 513
Euang. Passio Domini secundùm Marcum. erat Pascha & azima. Marc.14.num.1.a, vsque ad cap.15.nu.42.d, Et cùm iam sero. 697

Feria iiij. Maioris hebd.

Epis. Ecce Saluator tuus uenit, Isa.62.num.11.d vsque ad cap.63.nu.7.b, & super. 503
Item Epist. Dixit Isaias: Domine quis credidit auditui. Isa.53.nume.1.a, vsque ad finem capitis. 499
Euãg. Passio Domini secũdùm Lucam, Appropinquabat dies festus azimorum. Lu.22.nu.1.a, vsq; ad cap.23.nu.54.g, Et dies erat parasceues. 719

Feria v. in Cœna Domini.

Epist. Conuenientibus ergo vobis in vnum. 1.Cor.11.nu.20.d, vsque ad num.33.g, Itaque fratres 774
Euang. Ante diem festum Paschę. Ioh.13.nu.1.a, vsque ad nu.16.b. Amen amen. 733

Feria vi. Parasceue.

Epist. In tribulatione sua. Osee 6.nu.1.a, vsque ad num.7.c, ipsi autem. 598
Itẽ epist. Dixit Dominus ad Moysen & Aaron in terra Aegypti. Exod.12, num.1.a, vsque ad num.11.b, Et transibo. 38
Euãg. Passio Domini secundùm Iohannẽ. egressus est Iesus. Iohan.18.num.1.a, vsque ad finem cap.19 731

SABBATHO SANCTO
Post benedictionem Cærei.

Prophetia prima. In principio creauit Deus cœlum. Genes.1.nu.1.a, vsque ad cap.2.nu.3.a, et benedixit. folio 1
Prophetia ij. Noë verò cùm quingentorum esset annorũ. Gene.5.nu.32.d, vsq; ad cap.6.7 &.8.num.21 d, et ait ad eum. 3
Prophetia iij. Tentauit Deus Abrahã. Gen.22.nu.1.a, vsque ad nu.20.d, His itaque. 11
Prophetia iiij. Factum est in vigilia matutina. Exod.14.num.24.c, vsque ad cap.15.num.1.a, Cantemus Domino. 40
Prophetia v. Hæc est hæreditas seruorum Domini, & iustitia eorũ apud me, dicit Dominus: Omnes sitientes, Isa.55.num.1.a, vsque ad num.12.d, Quia in lætitia. 500
Prophetia vj. Audi Israël mãdata uitæ. Baruch cap.3.nu.9.b, usque ad finem capitis. 546
Prophetia vij. Facta est super me manus Domini. Ezec.37.nume.1.a, vsque ad nume.14.d, Et scietis. 573
Prophetia viij. Apprehendetunt septem mulieres virum vnum. Isa.4.num.1.a, vsque ad finem capitis. 476
Prophetia ix. Dixit Dominus ad Moysen & Aaron in terra Aegypti. Exod.12.a, vsque ad num.12.b, Et transibo. 38
Propetia x. Factum est verbum Domini ad Ionam. Ionæ 3.nume.1.a, vsque ad finem capitis 6.0
Prophetia xj. Scripsit Moyses canticum. Deute.31.nu.22.f, vsque ad finem capitis. 120
Prophetia xij. Nabuchonosor rex fecit statuam auream. Dan.3.nu.1.a, vsque ad num.25.g, Stans autem. 654

Ad Missam.

Epist. Si consurrexistis cum Christo, Coloss.3 num.1.a, vsque ad num.5.a, mortificate ergo membra. 792
Euang. Vespere autem. Mat.28, num.1.a, vsque ad num.8.b, Et exierunt. 686

IN DIE PASCHAE.

Epist. Expurgate vetus. 1.Cor.5.nu.7.c, vsque ad nu.9.c, Scripsi vobis 77
Euang. Maria Magdalene, & Maria Iacobi. Mat.16.nu.1.a.vsq; ad nu.8.b, At ille. 699

Feria ij. post Pascha.

Epist. Stãs Petrus in medio plebis dixit: Viri fratres. Act.10.nume.37.f, vsque ad nume.44.g. Adhuc loquente. 756
Euang. Duo ex discipulis Iesu. Luc.24.num.15.b, vsque nu.36.f, Dum autem hæ. 721

Feria iij. post Pascha.

Epist. Surgens Paulus, & manu silentium indicens, ait: Viri fratres. Act.13.nu.26.d, usq; ad nu.33.e, sicut & in Psal. 748
Euang. Stetit Iesus in medio discipulorum suorum, & dixit eis: Pax vobis. Lu.23.nu.36.f, vsque ad nu.48, g. incipientibus ab Ierosoly. 721

Feria iiij. post Pascha.

Epist. Aperiens Petrus os suum, dixit: Viri Israëlitæ. Act.3.nume.12.b, vsque ad nu.20.c, vt cùm venerit. 740
Euãg. Manifestauit se iterum Iesus. Ioh.21.nu.1.a, vsque ad num.14.c, Cùm ergo. 738

Feria v. post Pascha.

Epist. Angelus Domini locutus est ad Philippũ. Act.8 nu.26.e, vsque ad finem capitis, 744
Euang. Maria stabat ad monumentum. Ioh.20.num.1.a.vsque ad 19.d. Cùm ergo. 737

Feria vi. post Pascha.

Epis. Christus semel pro peccatis nostris. 1.Pet.3.a, nu.18.d. usque ad num.22.d, Deglutiens mortem. 813
Euang. Vndecim discipuli abierunt in Galilæã. Matth.28. num.16.d, usque ad finem capitis. 687

Sabbatho in Albis.

Epist. Deponentes omnem malitiam 1. Pet.2 num.1.a, usque ad nu.11.e, Charissimi. 813
Euãg. Vna sabbathi, Maria Magdalene. Ioh.20. nu.1.a, vsque ad nu.10.b. Abierunt ergo. 737

IN DIE TRINITATIS.

DOMINICA I.
Post Pentecosten.

IN FESTO CORPORIS CHRISTI.

DOMINICA II.
Post Pentecosten.

DOMINICA III.
Post Pentecosten.

DOMINICA IIII.
Post Pentecosten.

DOMINICA V.
Post Pentecosten.

DOMINICA VI.
Post Pentecosten.

DOMINICA VII.
Post Pentecosten.

DOMINICA VIII.
Post Pentecosten.

DOMINICA IX.
Post Pentecosten.

DOMINICA X.
Post Pentecosten.

DOMINICA XI.
Post Pentecosten.

DOMINICA XII.
Post Pentecosten.

DOMINICA XIII.
Post Pentecosten.

DOMINICA XIIII.
Post Pentecosten.

DOMINICA XV.
Post Pentecosten.

Epist. Si Spiritu viuimus. Gal. 5. nu. 25. d, vsque ad cap 6. nu. 11. c, Videte. 785
Euang. Ibat Iesus in ciuitatem, quæ uocatur Naim. Luc 7. nu. 11. b, vsque ad num. 17. c, Et exijt. 706

DOMINICA XVI.
Post Pentecosten.

Epist. Obsecro vos, ne deficiatis. Ephe. 3. nu. 13. e, usque ad finem capitis. 787
Euang. Cum intraret Iesus in domum, Luc. 14. nu. 1. a, vsq; ad num. 12. e, Dicebat autem 713

DOMINICA XVII.
Post Pentecosten.

Epist. Obsecro vos ego uinctus in Domino. Ephe. 4. nu. 1. vsque ad num. 7. a, Vnicuique autem 787
Euang. Accesserunt ad Iesum Pharisæi, & interrogauit eũ vnus ex eis Legis doctor, tentans eũ: Magister quod, Matth. 22. nu. 34. b, vsque ad finem capitis, 681

Feria iiij Quatuor temporum Septemb.

Epist. Ecce dies veniunt. Amos. 9. num. 13, c, vsque ad finem capitis. 607
Item epist. Congregatus est omnis populus, 2. Esdræ, siue Nehemiæ. ca. 8. nu. 1, a, vsque ad nu. 11. c, Leuitæ autem. 292
Euang. Respondens vnus de turba. Mar. 9. nu. 17. c, vsque ad num. 30. d, Et inde profecti. 693

Feria vi. Quatuor temporum Septemb.

Epist. Conuertere Israël ad Dominum. Osee. cap. 14. num. 2, a, vsque ad finem capitis. 601
Euang. Rogabat Iesum quidam Pharisæus, vt manducaret cũ illo, Luc. 7, nu. 36. e, vsque ad finem capitis. 707

Sabbatho Quatuor tempo. Septemb.

Epist. Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: Decimo die mensis. Leu. 23. f, Et locutus 71
Itẽ epist. Locutus est Dominus ad Moysen, dicens, A quinto decimo. Leu. 23. nu. 38. f, vsq; ad num. 44. g, Locutus que. 7
Item Epist. Domine pasce populum tuum. Mic. 7. nu. 14. c, vsque ad finem capitis 61
Item epist. Sicut cogitaui, vt affligerem. Zach. 8. num. 14. c, vsque ad num 20. d. Hæc dicit Dominus. 624
Item epist. Angelus Domini descendit cũ Azaria & socijs. Dan. 3. num. 49. d, vsque ad finẽ. nu. 92. g, Canticum 585
Item epist. Tabernaculum factum est Heb. 9. nu. 2. a. vsq; ad nu. 13. d, Si enim sanguis. 805
Euang. Dicebat Iesus turbis similitudinem hãc, Arborem fici, Luc. 13. nu. 6. b, vsq; ad nu. 18. d Dicebat ergo. 712

DOMINICA XVIII.
Post Pentecosten.

Epist. Gratias ago Deo meo. 1. Cor. 1. n. 4. a, vsq; ad nu. 9. b, Fidelis. 769
Euang. Ascendens Iesus in nauiculam. Matt. 9 nu. 1. a, vsque ad num. 9. a. Et cum 67

DOMINICA XIX
Post Pentecosten.

Epist. Renouamini spiritu mẽtis vestræ. Ephe. 4. num. 23. e, vsque ad nu. 26. f, Omnis sermo. 788.
Euange. Simile factum est regnum cœlorum. Matth. 22. nu. 2. a, vsque ad nu. 15. b, Tunc abeuntes. 681

DOMINICA XX.
Post Pentecosten.

Epist. Videte itaque quomodo. Ephe. 5. nu. 15. c vsque ad nu. 21. e, Mulieres viris suis. 788
Euang. Erat quidem regulus. Ioh. 4. nu. 47. g, vsque ad nu. 54. g, Hoc iterum secundum: 725

DOMINICA XXI.
Post Pentecosten.

Epist. Confortamini in Domino. Eph. 6. nu, 10. b, vsque ad nu. 8. c Per omnem 788
Euang: Simile est regnum cœlorum homini regi. Mat. 18. nu. 23. e, vsq; ad finẽ capitis. 678

DOMINICA XXII.
Post Pentecosten.

Epist. Confidimus in Domino Iesu, quia qui cœpit. Phili. 1. nu. 6. a, vsque ad num. 12. b, Scire autem. 789
Euang. Abeuntes Pharisæi, consilium inierunt. Mat. 22. nu. 15. b, vsque ad num. 22. c, Et audientes. 681

DOMINICA XXIII.
Post Pentecosten.

Epist. Imitatores mei estote. Philip. 3. nu. 17. e vsque ad cap. 4. num. 4. a, Gaudete in Domino. 790
Euang. Loquente Iesu ad turbas, ecce princeps vnus. Matth. 9. nu. 19, e. vsque ad nu. 27. e, Et transeunte 672

Si Dominicæ post Pẽt. fuerint plures xxiiij. post xxiij. Dominicam, sumantur Epistola, & Euangelium Dominicæ vi. post Epiphaniam
Si fuerint xxvi. in Dominica xxiiij. dicuntur Epistola, & Euangelium Dominicæ v post Epiph. Et in xxv. legũtur Epistola, & Euangeliũ Dominicæ vi.
Si fuerint xxvij. in Dominica xxiiij. dicũtur Epistola, & Euangelium Dominicæ iiij, post Epiphan. in xxv. Dominicæ v. Et in xxvi. Dominicæ vi.
Si fuerint xxviij. in Dominica xxiiij. dicũtur. Epistola, & Euang. Dominicæ iii, post Epiph. in xxv. Dominicæ iiij. In xxvi. Dominicæ v. In Dominica xxvij. Dominicæ vi. Et vltimo loco semper dicũtur Epist. & Euang. Dominicæ xxiiij. post Pent.

DOMINICA XXIIII.
Post Pentecosten.

Epist. Non cessamus pro vobis orantes. Coloss. cap 1. num. 9. b, vsque ad num. 15. b, qui est imago. 791
Euang. Cùm videritis abominationẽ desolationis. Mat. 24. nu. 15. b, vsque ad nu. 36. c, De die autem. 682

PROPRIVM SANCTORVM.

In vigilia S. Andreæ.

PISTOLA. Benedictio Domini super caput iusti. Ideo. Eccle.44. num.25.d, vsque ad cap.45. num.10.a. & coronauit. 471

Euang. Stabat Iohannes, & ex discipulis. Iohan.1.num.35.e vsque ad finem capitis. 723

In festo S. Andreæ.

Epist. corde creditur ad iustitiã. Ro.10.nu.10.b vsque ad nu.19 d. Sed dico. 766

Euang. Ambulans Iesus iuxta mare Galilææ. Matth.4.nu.18.c.vsque ad nu.23.d.Et circuibant. 668

DECEMBRIS FESTA.

In festo S. Nicolai.

Epist. Mementote præpositorum.Hebr.13.nu.7.b,vsque ad num.18.d.Vt cum gaudio. 808

Euan.Homo quidam peregrè proficiscens.Mat.25.nu.14.a,vsque ad nu.24.c,Accedens. 683

In festo S. Ambrosii.

Epist.Testificor coram Deo.2.Tim.4 nu.1.a,vsque ad nu.9.b.Festina ad me. 869

Euan.Vos estis sal terræ. Matt.5.nu.13.b,vsque ad nu.20.c,Dico enim. 669

In festo Conceptionis B. Mariæ.

Epist. Dominus possedit me in initio viarum. prouerb.8.nu.22.c, vsque ad num.35.d, Qui autem. 419

Euang.Liber generationis. Matt.1.nu.1.a,vsq; ad nu.17.c,Omnes itaque. 667

In festo S. Damasi Papæ.

Epist.Plures facti sunt sacerdotes. Heb.7.num.23.d,vsque ad num.28 d, Lex enim. 805

Euang.Vigilate,quia nescitis.Matt.24.nu.42.d, vsque ad num.48.d Si autem. 683

In festo S. Luciæ.

Epist. Qui gloriatur, in Domino glorietur,2. Cor.10.num.17.a, vsque ad cap.11.num.3.a, Timeo autem. 781

Euang. Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito.Matt.13.nu.44.f,vsq; ad nu.53.g Et factum est. 675

In vigilia S.Thomæ.

Epist. Benedictio Domini super caput iusti. Eccle.44.nu 25.d, vsque ad cap.45. num.10.b,& coronauit. 471

Euang.Stabat Iohannes & ex discipulis. Iohã.1.num.35.e, vsque ad finem capitis. 723

In festo S. Thomæ.

Epist. Iam non estis hospites & aduenæ.ephe.2. nu.19.d,vsque ad finem capitis. 787

Euang.Thomas, vnus de duodecim. Iohan.20. nu.24.f,vsq; ad nu.30.g,Multa quidem 737

FESTA IANVARII.

In festo S. Hilarij episcopi. & confess.

EPist.Beatus vir, qui suffert.Iac.1.nu.12.b,vsque ad num.19.c,Scitis fratres. 810

Euang. Si quis venit ad me, & non odit. Luc.14. num.26.e, vsque ad nume.34.g, Bonum est. 7 3

In festo S.Pauli primi eremitæ.

Epist. Quæ mihi fuerunt lucra. Philip.3. num. 7, vsque ad num.15.c.Fratres ego. 790

Euang. Confiteor tibi pater. Matt.11.nu.25.d, vsque ad finem capitis. 673

In festo S. Marcelli papæ.

Epist.Benedictus Deus & pater Domini. 1.Cor, 1.nume.3.a, vsque ad nume.8.b, Non enim. 777.

Euang. Siquis vult venire post me. Matth.16. nu.24.d,vsq; ad nu.28.d,Amen dico. 677

In festo S. Antonij Abbatis.

Epist.Dilectus Deo & hominibus.eccl.45.nu.1. a,vsque ad num.6.a,Docere Iacob. 471

Euang. Sint lumbi vestri præcincti. Luc.12 nu. 35.e,vsque ad num.41.e, Ait autem. 7 a

In festo Cathedræ Romanæ S. Petri.

Epist.Petrus Apostolus Iesu Christi.1.Pet.1.nu. 1.a,vsque ad num.8.b,Quem cùm non videritis. 812

Euang.Venit Iesus in partes Cæsareæ. Matt.16. nu.13.b,usque ad nu.20.c,Tunc præcepit.677

SS. Marij, Marthæ, Audifacis, & Abacum, marty.

Epist. Rememoramini pristinos. Heb.10.num. 32 f,usque ad nu.39.g, Quod si subtraxerint. 807.

Euang. Sedente Iesu super montem Oliueti, Matth.24.nu.3.a,usque ad num.14.b,Et prædicabitur. 682

In festo SS.Fabiani, & Sebastiani marty.

Epist.Sancti per fidem. Hebr.11.num.33.f, usq; ad num.40.g,Non acceperunt. 807

Euang.Descendens Iesus de monte. Lu.6.num. 17.c,usq; ad nu.24.d. Iam hæc faciebant. 705

In festo S. Agnetis virg. & marty.

Epist. Cõfitebor tibi Domine rex. eccl.51.nu.1. a,usque ad num.13.b,Exaltasti super. 474

Euang. Simile est regnum cœlorum, decem uirginibus. Matth.25.num.1.a,usque ad nu. 14.a,Sicut enim. 683

In festo SS. Vincentij, & Anastasii, marty.

Epist. Iustorum animæ in manu Dei. Sap.3.nu. 1.a,usque num.9.b,Qui confidunt. 839

Euang. Cùm audieritis prælia. Luc.21.nu.9.b, usq; ad nu.19.d,Cùm autem uideritis. 718

S. Emerentianæ virg. & marty.

Epist.Domine Deus meus exaltasti.eccl.51.nu. 13.b,usque ad num.15.b,Cùm adhuc. 474

Euang.Simile est regnum cœlorum, thesauro.

Matth.

FESTA FEBRVARII.

FESTA APRILIS.

In festo S. Leonis Papa.

Epist. Ecce sacerdos magnus. Quaere in com muni conf. pontifi. vt infra

Euang. Venit Iesus in partes Caesareae. Matt. 16. nu. 13. b, vsq; ad nu. 20. c, Tunc praecep t 677

SS. Tiburtij, Valeriani & Maximi, mart.

Extra tempus Pasch.

Epist. Iustorum animae in manu De. Sap. 3. num. 1. a, vsque ad nu. 9. b, Qui confidunt 439

Euang. Cum audieritis praelia. Luc 21. nu. 9. b, vsque ad nu. 19. d Cum autem videritis 718

Alia post Pascha.

Epist. Stabunt iusti in magna constantia. Sap 5. numer. 1. a, vsque ad num. 6. a. Ergo errauimus. 440

Euang. Ego sum vitis, & Pater. Ioh 15. nu. 1. vsque ad nu. 8. b, In hoc clarificatus 734

S. Aniceti Papa & marty.

Epist. Stabunt iusti in magna constantia. Sap. 5. nu. 1. a, vsque ad nu. 6. a. Ergo errauimus 440

Euan. Amen amen dico uobis, quia plorabitis. Iohan. 16. nu. 20. e, vsque ad num. 23. d, Et in illo. 715

SS. Sotheris, & Gaij, marty.

Episto. Post haec ego Iohannes audiui vocem. Apo. 19. nu. 1. a, vsque ad nu. 10. b, Et dixit mihi, Haec verba 828

Euang. Ego sum vitis, & vos palmites. Ioh. 15. num. 5. a, vsque ad num. 12. b, Hoc est praeceptum. 734

S. Georgij marty.

Epist. Memor esto. 2. Tim. 2. nu. 8. a, vsq; ad num. 12. b, & à cap. 3. num. 10. e, vsque ad num. 13. c Multi autem 799

Euang. Ego sum vitis vera, & Pater. Ioh. 15. nu. 1. a, vsque ad nu. 8. b, In hoc clarificatus 734

In festo S. Marci Euang.

Epist. Similitudo vultus quatuor animalium. Ezech. 1. nu. 10. c. vsque ad nu. 15. d, Cumque aspicerem. 55

Euan. Designauit Dominus & alios septuaginta. Luc. 10. nu. 1. a, vsque ad nu. 10. b, In quacunque 709

SS. Cleti. & Marcellini, pontif. & marty.

Epist. Benedictus Deus & pater Domini nostri. 1. Pe. 1. nu. 3. a, vsque ad nu. 8. b, quem cum nō videritis 8 2

Euan. Ego sum vitis, & vos palmites. Ioha. 15. num. 5. a, vsque ad numc. 12. b, Hoc est praeceptum 734

S. Vitalis mar yris.

Epist. Stabunt iusti in magna constantia. Sap. 5. nu. 1. a, vsque ad nu. 6. a, Ergo errauimus 440

Euang. Ego sum vitis, & pater meus. Iohan. 15. num. . a, vsque ad num. 8. b, In hoc clarificatus 734

FESTA MAII.

SS. Apostolorum Philippi & Iacobi.

Epist. Stabunt iusti in magna cōstantia. Sap. 5, nu. 1. a, vsque ad num, 6. a, Ergo errauimus 440

Euan. Nō turbetur cor vestrum. Creditis. Iohan. 14. num. 1. a, vsque ad num. 1 . b, Vt glorificetur 7 3

S. Athanasij episc. epi, & confess.

Epist. Non nosmetipsos predicamus. 2. Cor. 4. nu. 5. a. usque ad nu. 15. d, Omnia enim 779

Euang. Cum persequentur vos in ciuitate ista. Matt. 10. nu. 23. c, usque ad num. 9. d, Nonne duo 672

In festo Inuentionis S. Crucis.

Epist. Hoc enim sentite in vobis. Philip. 2. nu. 5. a, usque ad nu. 12. b, itaque charissimi. 789

Euang. Erat homo ex Pharisaeis Nicodemus nomine. Iohan. 3. num. 1. a, usque ad nu. 16. b, Sic enim. 724

S. Monicae vidua.

Epist. Viduas honora. 1. Tim. 5. num. 3. a, usque ad num. 11. b, Adolescentiores autem 798

Euang. Ibat Iesus in ciuitatem, quae vocatur Naim. Luc. 7. nu. 11. b, usque ad num. 17. c, Exijt. 706

In festo S. Iohannis ante portam Latinam.

Epist. Stabunt iusti in magna constantia. Sap. 5. nu. 1. a, usque ad nu. 6. a, Ergo errauimus 440

Euang. Accessit ad Iesum mater filiorum Zebedaei. Matt. 10. nu. 20. c, usque ad nu. 24. c, Et audientes. 679

In Apparitione S. Michaelis Archangeli.

Epist. Significauit Deus. Apoc. 1. num. 1. a, usque ad nu. 6. b. Et fecit. 820

Euang. Quis putas maior est in regno. Mat. 18. nu. 1. a, usque ad nu. 11. b, Venit enim 678

In festo Sancti Gregorij Nazianzeni episcopi. & confessoris.

Epist. Iustus cor suum tradet. Eccl. 39. nu. 6. a, usque ad nu. 15. b, Si permanserit 468

Euang. Vos estis sal terrae. Mat. 5. n. 13. b, usq; ad nu. 20. c. Dico enim 669

SS. Gordiani, & Epimachi, marty.

Epist. Post haec ego Iohan. Apo. 19 nu. 1. a, usque ad nu. 10. b, Et cecidit. 828

Euang. Ego sum uitis, & uos palmites. Ioh. 15. nume. 5. a, usque ad num. 12. b, Hoc est praeceptum 734

SS. Nerei, & Achillei, atque Pancratij, mart.

Epist. Stabunt iusti in magna constantia. Sap. 5. nu. 1. a, usque ad nu. 6. a, Ergo errauimus 440

Euan Amen amen dico uobis, quia plorabitis. Ioh. 16. num. 20. c, usque ad num. 23. d, Et in illo. 715

S. Bonifacij mart.

Epist. Stabunt iusti in magna constantia. Sap. 5. nume. 1. a, usque ad numer. 6. a, Ergo errauimus. 440

Euang. Ego sum uitis uera, & Pater. Ioh. 15. nu. 1. a, usque ad nu. 8. b, In hoc clarificatus 734

S. Pudentianae virg.

Epist. Qui gloriatur, in Domino 2. Cor. 10 nu. 17. d, usque ad capi. 11. num. 3. a, Timeo autem 781

Euang. Simile est regnū coelorum decem virginibus. Mat. 25. nu. 1. a, usque ad nu. 14. b, Sicut enim. 683

S. Vrbani Papae & marty.

Epist. Benedictus Deus & Pater Domini nostri 2. Cor. 1. num 3. a, 1. usque ad numer. 8. b, Non enim. 777

Euang. Homo quidam peregrè. Mat. 25. nu. 14. a, usque ad nu. 24. c. Accedens. 683

S. Eleutherij Papa & marty.
Epist. Beatus vir qui suffert. Iacob. 1. nu. 12. b, usque ad nu. 19. c, Scitis fratres 8 0
Euang. Siquis venit ad me. Luc. 14. nu. 26. e, usque ad nu. 34. g, Bonum est. 713

S. Iohannis Papa & marty.
Epist. Benedictus Deus & Pater Domini nostri. 2. Cor. 1. nume. 3. a, usque ad numer. 8. b, Non enim. 777
Euang. Siquis uult uenire post me. Matt. 16. nu. 24. d, usque ad nu. 28. d, Amen dico 677

S. Felicis Papa & marty.
Epist. Beatus uir qui suffert. Iacob. 1. nu. 12. b, vsque ad nu. 19. c, Scitis fratres 8 0
Euang. Siquis venit ad me. Lu. 14. nu. 26. e, usque ad nu. 4. g, Bonum est. 7. 3

S. Petronillæ virginis.
Epist. De uirginibus præceptum Domini. 1. Co. 7. nu. 25. e, usque ad nu. 34. f, Quæ autem nupta 772
Euang. Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito. Mat. 13. nu. 44. f, usque ad nu 53. g, Et factum. 675

FESTA IVNII.

SS. mart. Marcellini, Petri, atque Erasmi.

Epist. Non sunt condignæ passiones. Roma. 8. nu. 18. d, usque ad nume. 24. d, spe enim facti 764
Euang. Cùm audieritis prælia. Luc. 21. nu. 9. b, usque ad nu. 19. d, Cùm autem uideritis 718

SS. Primi & Feliciani marty.
Epist. Iusti autem in perpetuum uiuent. Sap. 5 nu. 16. c, usque ad nu. 21. d, Acuet autem 440
Euang. Confiteor tibi pater. Mat. 11. nu. 25. d. usque ad finem capitis 673

In festo S. Barnabæ Apostoli.
Epist. Multus numerus credentium. Act. 11. n. 21 e, usque ad nu. 27. d. & cap. 13. nu. 1. a, usq; ad nu. 4. a, & ipsi quidem 747
Euan. Hoc est præceptum meum. Ioh. 15. nu. 12. b, usque ad nu. 17. c, Hæc mando nobis 734

SS. Basilidis, Cyrini, Naboris, & Nazarij, marty.
Epist. Rememoramini pristinos dies. Hebr. 10. nu. 32. f, vsque ad num. 39. g, Quod subtraxerint. 807
Euange. Sedente Iesu super montem Oliueti. Mat. 24. nu. 3. a. usque ad num. 14. b, Et prædicabitur. 682

S. Basilij episcopi & confess.
Epist. Testificor corā Deo & Christo. 2. Tim. 4. nu. 1. a, vsque ad nu. 9. b, Festina ad me 800
Euang. Siquis uenit ad me, & non odit. Luc. 14. nu. 26. e, usque ad nu. 34. g, Bonum est 713

SS. Viti, Modesti, atque Crescentiæ, marty.
Epist. Iustificati ex fide. Ro. 5. nu. 1. a, usque ad nu. 6. b, vt quid 763
Euang. Qui vos audit, me audit. Lu. 10. nu. 16. c vsque ad nu. 21. e, In ipsa hora 710

SS. Marci, & Marcelliani, marty.
Epist. Iustorum animæ in manu Dei. Sap. 3. nu. 1 a, vsque ad numer. 19. d, cùm autem videritis 439

Euang. Væ uobis, qui ædificatis. Luc. 11. nu. 47. f. usque ad nu. 52. g, Væ uobis. 711

SS. Geruasij, & Prothasij, marty.
Epist. Communicantes Christi passionibus. 1. Pet. 4. nu. 13. c, usque ad finem capitis 814
Euang. Descendens Iesus de monte. Luc. 6. nu. 17. c, usque ad nu. 24. d, secundùm hæc faciebant 705

S. Siluerij papa & marty.
Epist. Memores estote uerborū. Iudę. num. 17. e usque ad nu. 22. d, Et hos quidem 820
Euang. Siquis uenit ad me, & non odit. Luc 14. num. 26. e, usque ad nu. 34. g, Benedictionum est. 713

S. Paulini episcopi & confess.
Epist. Scitis gratiam Domini nostri, 2. Cor. 8. nu. 9. b. usque ad nu. 16. c, Gratia autem 780
Euang. Nolite timere pusillus grex. Luc. 12. nu. 32. d, usque ad nu. 35. e, sint lumbi 712

In vigilia Natiuit. S. Iohannis Baptistæ.
Epist. Factum est uerbum Domini ad me, dicēs: Prius quàm. Iere. 1. nu. 4. a, usque ad nu. 11. b Et factum est 506
Euang. Fuit in diebus Herodis regis Iudææ. Lu. 1. nu. 5. a, usq; ad nu. 18. b, Et dixit. 900

In Natiuitate S. Iohan. Baptista.
Epist. Hæc dicit Dominus, Audite insulæ. Isa. 49. nu. 1. a, usque ad nu. 8. c, Hæc dicit Dominus 497
Euang. Elisabet impletum est tempus pariendi. Luc. 1. numer. 57. f, usque ad nu. 69. g, Et erexit 701

SS. mart. Iohannis, & Pauli.
Epist. Hi sunt uiri misericordiæ. Eccl. 44. nu. 10. b, usque ad nu. 16. e, Henoch placuit Deo 470
Euang. Attendite a ferméto Pharisæorum. Luc. 12. nu. 1. a. usque ad nu. 10. b, Et omnis. 711

S. Leonis Papa & confess.
Epist. Plures facti sunt sacerdotes. Heb. 7. nu. 23. d, usque ad nu. 28. d, Lex enim. 805
Euang. Vigilate, quia nescitis qua hora. Mat. 24. nu. 42. d, usque ad nu. 48. d, si autem 683

In vigilia apostolorum Petri, & Pauli.
Epist. Petrus, & Iohannes ascendebant in templum. act. 3. nu. 1. a, usq; ad nu. 11. b, Cùm teneret. 740
Euang. Simon Iohannis diligis me plus his? Io. 21. nu. 15. c, usque ad nu. 20. d, Et cùm hoc 738

In festo Apostolorum Petri, & Pauli.
Epist. Misit Herodes rex manus ut affligeret, Act. 12. nu. 1. usque ad nu. 12. b, Consideransque. 747
Euang. Venit Iesus in partes Cæsareæ. Matth. 16. num. 13. b, usque ad nu. 20. c, Tunc præcepit. 677

In Commemoratione S. Pauli apostoli.
Epist. Notum vobis facio euangelium. Galat. 1. nu. 11. b, usque ad nu. 21. d, Deinde veni 783
Euang. Ecce ego mitto uos sicut oues. Mat. 10. nu. 16 b, usque ad nu. 23. c, Cùm autem 672

FESTA IVLII.

In octa. S. Iohannis Baptista dicitur sicut in die. vt supra.

In festo

FESTA AVGVSTI.

FESTA OCTOBRIS

Euang.

COMMVNE SANCTORVM.

CONFESSORVM PONTIF.

Commune.

EPist. Ecce sacerdos magnus. ciiur loca per cap.*Eccl*.44.& 45.spatium colliges: nempè placuit Deo.*Eccl*.44.nu.16.c,Inuentus est iustus,nu.17.c,Non est inuentus,nu.20.c, Ideo iureiurando,nu.22.d,Benedictionē,nu.25.d, Magnificauit eum,*Eccl*.45.nu 2.a,Statuit ei. nu.8.a. Fungi facer.nu.19.c,finis. In odorem suauitatis.nu.20.c 470.& 471

Euang.Homo quidā peregrè proficiscens.Mat. 25.nu.14.a,vsque ad nu.24.c,Accedens. 683

Alia epist. Plures facti sunt sacerdotes. Hebr.7. nu.23.d,vsque ad num. 28.d,Lex enim 805

Euāg.Vigilate,quia nescitis qua hora.Matt.24. num.42.d.vsque ad nu.48.d, Si autem 683

Item alia epist.Omnis pontifex ex hominibus. Hebr.5.nu.1.a, vsque ad nu.5.b, Sic & Christus 804

Item epist. Mementote præpositorum vestrorum.Hebr.13. num.7.b, vsque ad nu.18.d,Vt cum gaudio 808

Euang.Nemo accendit lucernam.Lu.11.nu.33. c,vsque ad nu.37.c,*E*t cùm 711

Euang.Videte,vigilate,& orate.Marc.13.nu.33. d,vsque ad finem capitis. 697

DOCTORVM

Commune.

EPist.Testificor corā Deo & Christo.2. Tim. 4.nume.1.a. vsque ad nu.9.b, Festina ad me 800

Euang.Vos estis sal terræ Matt.5.nu.12.a, vsq; ad nu.20.c, Dico enim 669

Alia epist.Iustus cor suum tradet.*E*cel.39.nu.6. a.vsque ad nu.15.b,Si permanserit. 468

CONFESSORVM NON PONT.

Commune.

EPist.Beatus vir,qui inuentus. *E*ccl.31.nu.8. a.vsque ad nu.12.b,Supra mensam 464

Euang. Sint lumbi vestri præcincti.Lu.12.num. 35.d,vsque ad nu.41.e, Ait autem 712

Item alia epist.Spectaculum facti sumus,1.cor. 4.nu.9.c,vsque ad nu.15.c,Nam si decē 771

Euang.Nolite timere pusillus grex. Luc.12.nu. 32.d,vsq; ad nu.35.d,Sint lumbi 712

Item alia epist. Quæ mihi fuerunt lucra. Phili. 3.numer.7. a, vsque ad numer.13.c, Fratres ego 790

Euang.Homo quidam nobilis abijt. Lu.19.nu. 12.b,vsque ad nu.27.d, Veruntamen 716

ABBATVM COMMVNE.

EPist. Dilectus Deo & hominibus. Eccle.45. num.1.a,vsque ad nume.6.a, Docere Iacob 471

Euang.Ecce nos reliquimus omnia. Matth.19. numer.27.d, vsque ad nume.30.d, Multi autem. 679

VIRGINVM ET MARTYRVM

Commune.

EPist.Confiteor tibi Domine rex.eccl.51.nu. 1.a,vsque ad nu.13.b,Exaltasti super. 474

Euang.Simile est regnum cælorum,decem virginibus.Matt.25.nu.1.a,vsque ad num.14.a, Sicut enim 683

Alia epist. Domine Deus meus exaltasti. eccle. 51.nu.13.b,vsque ad nu.18.b,Cū adhuc. 474

Euang. Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito. Matt.13.nu.44.f,vsque ad num. 53.g,& factum est. 675

Alia epist.Qui gloriatur,in Domino.2.Cor.10. nu.17.d, vsque ad cap.11.nu.3.a, Timeo autem 781

Euang.Simile est regnum cœlorum,decem virginibus.vt suprà

Alia epist. De virginibus præceptum Domini non habeo.1. Cor.7.nu.25.e,usque ad nu.34. f,Quæ autem nupta 772

Euang.Simile est regnum cœlorum, thesauro. ut supra.Matt.13.nu.44.usque 53.g 675

Pro vna martyre non virgine.

Epist.Confitebor tibi Domine rex. Eccl.51.nu. 1.a,usque ad nu.13.b,Exaltasti super 474

Euang.Simile est regnum cœlorum, thesauro. vt supra.

Pro nec virg. nec marty.

Epist.Mulierem fortem. Prouerb.31.num.10.a, vsque ad fi.capitis 430

Euang.Simile est regnum cœlorum, thesauro. utsupra

Alia epist.Viduas honora.1. Tim.5.nume.3.a, usq; ad nu.11.c. Adolescentiores autē. 798

DEDICATIONIS ECCLESIAE.

Commune.

EPist.Vidi ciuitatem sanctam Ierusalē. Apo. 21.num.2.a,usque ad num.5.b, Et dixit mihi 829

Euang. Ingressus Iesus perambulabat Ierico. Luc.19.nume.1.a, usque ad num.10.b.Venit enim. 716

VOTIVA SANCTAE

Trinitatis.

EPist.Gaudete,perfecti estote.2.Cor.13.num. 11.d,usque ad finem capitis 783

Euang. Cum uenerit Paraclerus. Iohan.15.nu. 26.d,usque ad cap.16.nu.4.a, Hæc autem uobis ab initio 734

Votiua de Angelis.

Epist.Audiui uocem angelorum. Apocaly.5 n. 11.c,usque ad finem capitis 823

Euang.Vidit Iesus Nathanaël.Iohan.1.nu.47 g, usque ad finem capitis. 723

Votiua de Apostolis.

Epist. Per manus Apostolorum fiebant. Act.5. num.12.b,usque ad num.17.c,Exurgens autem 7.8

F I N I S.

REGISTRVM.

† A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ Tt Vu Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk

Omnes ſunt Quaterniones, præter †, & Kkk Seſterniones.

VENETIIS, M D LXXVI.
Altobellus Salicatius excudebat.

1 2 3